

Auicenna.

PRAESENS MAXI

mus codex est totius sciẽtie medicine principis Aboali Abinsene cuꝫ expõni bus omniũ principaliũ ⁊ illustriũ interpretũ eius. Nã etsi alias fuerit impssus: in hoc ipso tamẽ multas res ⁊ ad theoricã ⁊ practicã vtilissimas additas esse scias: que nõ erãt in antea impresso codice/magnis laboribus ⁊ sumptibus cõ pertas ac diligẽter castigatas. queãdmodũ sũt tractatus qdã: ⁊ expões mul te diuersoꝝ claroꝝ viroꝝ: ⁊ figure quedaꝫ: ⁊ earũ declarationes distincte: ⁊ ta bule oĩum dubioꝝ: que vbiqꝫ exponẽdo fecit Gẽtilis de fuliginio. ¶ Eiusdẽ codicis diuisio cõmodissime facta est in qnqꝫ volumina. in quoꝝ secũdi/tertij/ quarti/⁊ qnti facie pria posita est clara epitome ⁊ presentatio omniũ eoꝝ: que suo in volumine cõtinẽtur taꝫ que sunt ipsius autoris Auic. ꝙ que sunt expo sitoꝝ: ꝙ etiam que addita sunt: dum nõ habebãtur in antea impresso.

¶ In hac vo facie q̃ pria est ⁊ primi voluminis significat: i eo prio volumie ꝯtineri primã/secũdã/ac tertiã Fen primi Cañ. cũ diuinis expõnib⁹ Gẽt. de fu li. ⁊ Jaco. de pti. ⁊ Mathei de gra. Verũtñ expões Gẽti. de fuli. sup Fen 2ª ⁊ 3ª atqꝫ expões Mathei de gra. sup Fen 2ª cũ nõ hẽbãt i alijs huic nouissime ipressiõi addite sũt prius diligẽter recognite. Que igit i singulis ceteroꝝ volu minũ ꝯtineãt: facile vbi voluer is: i pria cuiusqꝫ facie volu. cognoscere poteris.

Expositores in hoc codice contenti.

Gentilis de fuliginio	Auerrois cordubẽsis
Jacobus de partibus	Matheus de gradi.
Dinus florẽtinus	Thadeus florentinus
Vgo senensis	Gentilis florentinus

L A

M D XXIII

Vita Auicenne quam quidam illius arabs discipulus scripta ita reliquit.

PRincipem Aboaly Auicennam e Balech oppido oriundum fuisse con
stat patre viro in medicina percelebri. Is cum Mageri mi/
grasset quo in loco medicine opus exercuit: vicinis populis & ciuitatibus magne
fuit admirationi. Quare & multa egit preclara apud Aramenios: quibus oppiduz
quoddam vicinum erat: nomen satis est notum. Hic vxorez duxit: ex qua Aboalym
& alterum suscepit filium. Uerum vbi per etatez infantulus Aboaly pedibus se suis
cepit sustinere: Mageri quod oppidum superius ostenderam pater repetijt: atq;
hic pue rum tradidit disciplinis. Tanta autem erat illius ingenij prestantia: ea pollebat acrimonia: vt
decimo ferme etatis anno Alchoranum: qui liber Mahumeti leges continet: memoria teneret. Quo/
circa primo legibus imbutus mox se ad alias transtulit scientias: in quibus tantaz sibi puer adhuc bre
ui temporis spatio eruditionem comparauit: vt doctor crearetur decimumoctauum etatis annum non
egressus. Quo factum est vt ingens discipulorum multitudo illius domū quottidie frequentaret. E qui
bus multos qui metaphysicam audire cupiebant: vidi confluentes. Alij canonum libros atq; canticā
discebāt: alij alias quoq; scientias ab eo tanq̄ a fonte doctrinarū haurientibus. A lectiōibus mox fessi
& fatigati aduentationes & commessationes: ad vina quoq; nos recipiebamus: musicis interduz & can
toribus adhibitis; quibus fulcturis animus recreatus ad studia promptior & ad labores paratior red
deretur. Multa ibi fiebant narratu difficillima que longum esset sigillatim dinumerare. Dum his stu
dijs vitā trāsigeret colico dolore correptus est: nos illico clysteres multos iniecimus: subsecuta est mox
viscerum excoriatio: huic magis fuimus intenti: ea sedata epilepsia inuasit. Causa dolor fuerat colicus:
e uestigio metridatum exhibuimus deuorandum. Cui cum nonnulli ex condiscipulis opij multum im/
prudenter miscuissent: praua quedam ex eo in membris remansit affectio. Tunc rogare cepit vt se alio
in Asbaen quod oppidum vicinum erat: leniter trāsferent. Eo deductus ipsum se statuit medicari: rur
susq; in morbum recidit. Ualitudine anxius iussit se ad regem Amaden deferri. Uix ad regem appro
pinquauerat in via dum vehitur colica opprimitur. Ille vbi flaccidam defectamq; virtutem agnouit:
neq; eam vehementie doloris posse diutius resistere: curationez dimisit: medicabula deposuit: iubet fa/
mulis vt remedijs parcerent ex quo valitudo medicinis contemnebat. Cuz illius iussis obtemperatur
ad dies pauculos extinguitur; atq; regis curis cura apud se humatur honorifice. Anno. 428. a nata
li Mahumet cum natus fuisset. 370. Uixit annos. 58. habitauit circa Damascum.

¶ Gentilis Fulginatis in primū librum Auicenne Expositiones.

a **In primis deo gratias aga-**

i mus sicut sui ordinis celsitudo meretur τc.]

¶ Dei qui nos creauit hymnum verū compono. Gal. in libro de vtilitate partiū tertio. xi. c. Ego opinor inter ceteros qui fuerunt ab initio mundi facere quoddā opus mirabile Tesilus medicus ad germanū Claudiū p̄mo capi. Quantis sit laudibus preferenda quantis extollēda preconijs τ mirandis insignijs preponēda scientia medicine multis retro a me compositis generalibus sermonibus declaratur τ mōstratur τ ē delectatio īeffabili multitudine: aīas in labentes eius vtilitate inexplicabili mō creans in sententijs vlterius adimplēte: de ea possum⁹ dicere v̄bū Alexandri. in cōmen. libri sectaꝝ ꝓhemiali. c. Bonū aliquo diuinoꝝ adinuenta est ars medicine. Est. n. medicinalis sciētia bonū diuinū q̄ cū amenitate dulciflua succulenter. Est etiā bonū diuinū q̄ cū copiositate fructiflua opulēter vt in nostris sermonib⁹ est prolixe declaratū: quare ꝯcludere possumus v̄bū Halyab. p̄mo theorice disp̄ōnis p̄mo. c. Medicina inter excellentiores est artes. i. sciētias. Ad hāc ḡ sciaꝫ totis affectibus aspirātes totis laboribus vel conatibus anhelantes eam indefessis amplexibus amplexantes. Primitus diuini luminis grām inuocemus ad quod nos inuitat p̄imo eius potētia infinita qua oīa entia ex nihilo procreauit qd̄ in prima ꝓpositione innuit Gal. cū dicit. Deus qui nos creauit: v̄o hymnica iubilatio diuinis aurib⁹ misericorditer audita qua humiliter exorantez sua grā illustrauit qd̄ tangit cū dicit. Hymnū veruꝫ compono. Infinitā diuinā potentiā oīa producentē. Affirmat Rab. moyses in libro aphorismoꝝ parti. xxv. xxiiij. cōmento siue apho. cum dicit. Mundus est nouus τ origo mūdi est per deuꝫ. Ideꝫ vult Plato. ij. thymei p̄mo. c. τ Aui. in multis locis sue methaphysice: τ Jo. Mes. in suo de appropriatis cū dicit. Gyrū celi fecit deus: τ Halyab. iij. practice sue p̄mo. c. s̄m trāslationem arabicā. Et Rasis. i. tracta. almāso. ij. c. Et sumitur a Seneca Si. 2. 120. ep̄lis ad Lucillū. Jubilatiōes τ orones infinitas al' hymnicas fore ad dei laudeꝫ dirigēdas innuit. Gal. in auctoritate premissa τ p̄mo lib. de virtutibus nālibus xiij. c. cū dicit: Hippocras summus medicoꝝ physicoꝝ p̄mus cognoscēs certissime opationes nāe admiraf τ hymnis eaꝫ extollit. Si ḡ nām aīalia gubernanteꝫ hippo. hymnis extollit multo magis nām oīa producenteꝫ. Idem ponit. vij. de vtilita. pti. xiiij. c. vbi dicit. Ego nec laudareꝫ s̄m dignitatē eius qui creauit aīalia sapiētia τ potētia inspiciēs esse puto maiora in nō laudibus solis ſꝫ hymnis huius ope sunt. Qd̄ aūt deus hymnis nostris iubilationib⁹ τ deuotis orationibus τ opationib⁹ ad nos misericorditer moueaf. Aui. ponit. 4. methap. i. c. cū dicit. Prosunt oibus vel hoibus orones τ sacrificia τ letanie. Nullus aūt est ꝯsonātior hymnus: nulla letanior letania: nulla inclinatior oratio τ nullū holocaustius sacrificiū inuenif q̄ꝫ q̄ vitioꝝ sordibus expiatis aīam nostram dei τ proximi dilectione secūda ad diuinā suscipiēdam grām prepemus. Repleat igitur sp̄ūs scūs misericordit.. nos grā sua qua in hac vita sanitatis mētis τ corpis ac ꝑfectione medicinalis scīe ꝑficiamur τ in fine cuꝫ oibus sanctis eternā gloriā mereamur Amen. ¶ Ego opinor τc. Hec ꝓpositio est assumpta in laudē primi cañ. Auicē. τ dicamus q̄ Aui. vir grandis ingenij oium mūdanaꝝ sciaruꝫ habitu luminosus: ex regia stirpe nobilitate originis generosus virtutū moralium oibus opationibus gratiosus: ac suoꝝ claritatis sp̄ūum gaudiosus vt sua cronica manifestat: librū completū in medicinis cōposuit: qui liber cañ. nominatur: cuius perfectio in fine prohemij apparebit. In laude tñ primi canonis q̄ꝫ presentialiter exponendum assumpsimus. Ponit Aui. auctoritatem secūdo loco propositaꝫ sicut profertur. Ego autem opinor τc. In qua propositione p̄mo librum primuꝫ ..mendat quasi preteritorū defectus in simili compositione operis innuendo .. dicit. Inter ceteros qui fuerunt: q̄ vltra ceteros: secūdo cōmendat illum defectum de hoc opere mirabilem asserendo eum dicit. Facere opus mirabile: defectus autem aliorum ostenditur q̄ nullus ante Auicē. vnum libruꝫ principiorum medicine sic perfectum composuit sicut est liber primus cañ. Auicen. vt apparet per auctores preteritos discurrenti sicut discurrit Halyab. primo theorice dispositionis realis. Gal. n. de quo magis crederetur librū vnuꝫ nō fecit sic complete midicine principia singula comprehen de ntem. Sed perfectaꝫ principiorū scientiā per multa sparsit volumina. Unde idem frequēter cogitur replicare. Mirabile autem tanti operis ostēdit. Primo q̄ntitas cōmēdabilis quā scolaris audi tam nūc terretur τ copiositas laudabilis: secundo copiositas laudabilis q̄ ad eius studiuꝫ adducef: tertio ordinabilitas memoralis qua ad scie habi bitum adaptetur. Eius quātitatem cōmendabilem ostēdit: quorūdam libellorum introductorioꝝ in medicina obscura breuitas vt apparet de introductorijs Ras. τ Joānicij. Alioꝝ etiā tediosa ꝓlixitas sicut apparet in libro Gal. ex q̄bus scia principiorum completa accipitur quā ex libro Gal. qui dr̄ introductorius medicoꝝ eius copiositateꝫ laudabilem ostēdit principioꝝ oīum medicine: in hac perfecta traditio q̄ in libro qui tegni dr̄ nō ponit: vt apparet hijs qui horum verborum s̄rias inspexerūt vel librorū scias. Eius v̄o ordineꝫ memorabilem ostēdit partium libri debita ordinatio ex qua quis pōt totū primū cañ. memorie commēdare. Ordo aūt cā est facilis memorationis: vt Aristo. in libro de memoria τ reminiscētia. ¶ De hoc ergo primo cañ. dicere possumus qd̄ dicit Auer. in prohemio canticoꝝ. Hic liber est melior pluribus alijs introductorijs ī medicina: cū est compilatus ordine valde cōuenienti ad tenenduꝫ in memoria. Ex q̄bus apparent ea que in libroꝝ principijs dici ꝯsueuerunt. Nos aūt que sunt puerilia obmittemus τ aliorū dicta prolixe ad oēm breuitateꝫ lucidā reducemus. Causa aūt mālis vt dicitur est corpus humanuꝫ sanabile τ egrotabile. Sanitas aūt τ egritudo vt quedā forme τ passiones viuentis cōsiderantur a philosopho naturali vt apparet in p̄ncipio libri de somno τ vigilia: vt aūt circa eas aduersatur modus curādi τ cōseruādi cōsiderantur a medico. Dynus aūt dixit q̄ sanitas s̄m q̄ est intēta a medico est cā finalis artis medicine: s̄m aūt q̄ est in intellectu τ cognoscibilis est subiectuꝫ huius artis: τ hoc est simile ei qd̄ dixit Auerro. xij. methaphysice cōmento. xxxvi. de balneo in aīa τ extra animaꝫ. ¶ Nos aūt dicemus q̄ sciētia sit forma in aīa habens cām efficienteꝫ τ finalem nō aūt proprie mālem nec formalem. Causa formalis vt dicūt est modus ꝓcedendi qui est multipliciter. s. diffinitiuus: diuisiuus: compositiuus: τ resolutiuus: narratiuus: exemplatiuus. Multa enim sunt scibilia in medicina. Et est aggregatiua multarū notitiarum diuersaruꝫ vt apparet: τ ideo multis modis diuidi opꝫ vt in hac scientia. Causa efficiens fuit Aui. iam dictus.

Causa finalis est conseruatio sanitatis τ curatio egritudinis alia sunt nota. Diuiditur auteꝫ liber in prohemiuꝫ τ tractatū. Prohemiū autem est cōmune toti cañ. In hoc autem prohemio ad quinq̄ꝫ intendit: primo ad agendū grās deo: secūdo ad dandum cām incitationis ad componendum librum: ibi [Et post] tertio ordinat illos τ dat eorum distinctionē: ibi [Et mihi placuit] quarto dat libri vtilitatem: ibi [Non cōtingit autem] quinto τ vltimo premittit: al' promittit: alia ibi [Qd̄ si mihi deus.] ¶ Dicit primo τc. Agamus. i. petamus vel agamus. i. referamus: siue enim ponatur gratia pro operis complemēto: siue deferatur pro habitu scientie q̄ꝫ in anima Auicē. habebat: dignum est gratias agere ei qui existit sup omnia: vnde dicit. Ordinis celsitudo ei qui est benefactor τ nobis misericorditer agens: τ ideo dicit. Beneficij τc. Cuius misericordie super omnes prophetas. ¶ Considerandū q̄ ordo talis ponitur ab Algazele vltimo methaphysice: τ ꝯsonat dictis Auicē. iiij. methaphysice τ 9°. Primo eniꝫ in ordine est deus: deinde angeli: postea prophete: postea sapiēs: postea vulgus: prophetis ergo mediantibus deus in nos influit τ dixit de eis τ non de angelis: q̄ prophete sunt nobis magis noti cum sint homines licet diuini: distinguere autem hic prophetas non est nostre conuentionis vel considerationis. Sed pertinet ad 6ᵐ. de membris: al' nālibus: particula quarta.

¶ Liber canonis primus Auicēne principis abohaly de medicina: quem de arabico in latinum transtulit toleti Gerardus cremonensis.

i **In primis** deo gratias agemus sicut sui ordinis celsitudo τ beneficij ipsius multitudo meref: cuius misericordie super omnes eius prophetas existunt.

¶ Et post dicam q̄ quidam de melioribus amicis quos habere videor: cui in omnibus pro q̄bus me deprecatus fuerit satisfacere debeo de re quaꝫ possum: me rogauit vt ei librum de medicina faciam: eius regulas vniuersales τ particulares taliter comprehendentem: vt explanatio cum breuitate in eo cōiungatur: τ s̄m plurimum afferam quantum est afferendum de declaratione in verbis paucis. Quod equidem concessi.

Jacobus De partibus

¶ Titulus operis.

¶ Liber canonis Auicenne principis abohaly de medicina quem de arabico in latinum transtulit toleti Gerardus cremonensis.

¶ Attende q̄ canon arabice latine dicitur norma vel regula. Principi ideo placuit vt liber is canon nominetur: q̄ regula ē veritatis medicine tā theorice q̄ꝫ practice.

¶ Proemium Auicenne in suum canonem h̄ attende secundo q̄ proemium grece sonat latine principiuꝫ. Quod sic sumendum est vt attentos dociles τ beniuolos auditores reddat. Attentos reddit ptractanda summatim colligens. Dociles magna promittens. Beniuolos opus laudās sine arrogātia.

In primis deo gratias age-

i mus sicut sui ordinis celsitudo τ beneficij ipsius multitudo meretur cuius misericordie super omnes eius prophetas existunt.

a ¶ In hoc proemio primitus agūtur deo gratie. Secundo tangitur causa que mouit ad hoc opus agendū ibi [Et post dicam] Tertio summatiꝫ tractanda in hoc cañ. colligunf ibi [Et mihi placuit] Quarto laudatur hoc opus ibi [Non est autem bonum] Quinto promittunf alia post hoc tractanda ibi [Et si deus.] ¶ In primis deo gratias agemus id est in proemio huius libri gratias humiliter impendemus glorioso τ sublimi deo: sicut meretur celsitudo sui ordinis id est digna est suprema maiestas eius cum sit rex regum τ dn̄s dominantiuꝫ: cuius imperiuꝫ finem non habet. Et multitudo beneficij ipsius id est copiosa largitas donorum eius a quo (velut a fonte) prodeunt omnis veritas τ bonitas. Cuius misericordie sup omnes eius prophetas existūt: idest cuius clemētie τ dona gratuita diffundunf super oēs enūciatores veritatis. ¶ Attēde hic primo q̄ misericordia pro clemētia capitur τ nō pro compassiōe illicita τ muliebri iuste dānati: sic enim sonat in malum: quare deo nequit attribui. Juxta qd̄ ait Seneca. 2. de clemētia ad Neronē. Quēadmodū religio deos colit: superstitio violat: ita clemētiaꝫ māsuetudinēq̄ꝫ oēs boni viri prestabūt: misericordiaꝫ vitabūt. ¶ Attēde scd̄o q̄ lꝫ ꝓprie ꝓpheta dicaf qui vētura p̄dicit: hic tñ extēso noīe ꝓpheta dr̄ qui vera docet. ¶ Sꝫ dubitabit aliq̄s cur princeps incipit ab actiōe gratiaꝝ: cū soleant agi grē opibus factis. Videretur. n. rectius vt p̄mitus imploraret diuinū auxiliū. Juxta illud Platonis in timeo. Mos ē τ q̄si quedā religio: vt qui vel de maximis rebus vel de minimis acturi aliq̄d sunt p̄cari ad auxiliū diuinitatē. Et illud Boetij. 3. de ꝯsolatiōe. Jnuocanduꝫ inquit rex oīuꝫ patrē: quo p̄termisso nullū rite fundaf exordiuꝫ. Dic q̄ꝫ recte prin. p̄mo grās agit de ope hoc insigni iaꝫ inscripto mēti sue. Prius. n. τ perfectius sunt artis opera in mente artificis q̄ꝫ in materia extrinseca. Dic secundo q̄ gratiarum actio τ beneficij suscepti grata τ humilis recognitio beniuolentie dei captatio est: τ tacita quedam sui auxilij imploratio.

Et post dicā τc. ¶ In hac s̄a pte proemij tangif cā que mouit principeꝫ ad istud opus. Fuit auteꝫ amicitia illius qui sibi videbaf optimus inter amicos: sane cā efficax τ rōnabilis. Teste Tullio dicēte lib. de amicitia. In hoc vos hortari possuꝫ vt amicitiaꝫ oibus rebus humanis anteponatis. Est. n. amicitia nihil aliud nisi oīum diuinaꝝ humanarūq̄ꝫ reꝝ cū beniuolentia τ charitate ꝯsensio. Et dicit signanter p̄n. quos habere videor. Ex hoc innuens q̄ veros amicos solus nouit scrutator cordiū deus. Cōsequēter tāgit obligationē que ē amici ad amicū dicēs. Cui in oibus pro q̄bus me deprecatus fuerit satisfacere debeo de re quā possuꝫ. Naꝫ eadē velle atq̄ꝫ eadeꝫ nolle ea demū firma amicitia ē vt ait Salustius. Deinde subdit petitionē amici dū ait. (Me rogauit vt ei librū de medicina faciaꝫ.) Et petitionis qualitateꝫ. s. vt iste liber cōprehendat regulas vniuersales

¶ Et post ⁊c.] Hic omnes magistri dicunt ꝙ triplex est amicus: scʒ p p virtutẽ siue honestũ. Alius vt sapiens est amicus sapienti: ⁊ talis amicus fuit Aui. Hic alius est propter vtile ⁊ propter delectabile. Arnaldus immensa ꝓlixitate hic vtens disputat. Utrũ amicus teneatur pro amico ⁊ nos hiᵒ extranei dicimus videoꝝ: q̄ꝛ quilibʒ sic diligit ſʒ non quãtũ diligitur 9ᵒ ethicorum.

a ¶ Et mihi placuit ⁊c.] Habʒ. 5. partes sicut. 5. sunt libri cañ. q̄s ordinat: ⁊ eoꝝ intẽtionẽ dat. In p̄rio ꝗ lib. loq̄tur de rebus vniuersalibus ⁊c. Et ideo hic liber p̄cedit: dixit. Cõibus quantuʒ ad ea q̄ sunt cõia vel cõia ꝑticipatione sicut mẽbra ꝯsilia: de q̄bus per anathomiam dat sciaʒ dixit. Uꝉibus p̄dicatiõe sicut ꝯplio ⁊ multa alia de q̄bᵒ diximus infra.

b ¶ Postea vero: dat intẽtionẽ scdi cañ. ⁊ pʒ ⁊ q̄ꝛ ibi tradiꝑ noticia instr̃oꝝ: iõ p̄cedit alios libros: i q̄bus ponunꝑ modi curationis ꝑticulares. Dubitant q̄dã q̄re scia vꝉis simpliciũ medicinaꝝ: non ponitur ĩ p̄rio cañ. Dõm ꝙ sibi placuit si. n. posuisset nõ peccasset. Est. n. scia multum ꝓfunda. 8. methaphisicoꝝ ⁊ in lib. de sensu ⁊ sensato in magna sui ꝑte. Uel ẽ dicẽdũ ꝙ scia simpliciũ medicinaꝝ põt eẽ triplex cõissima ⁊ ista tradeꝑ ĩ p̄rio libro. Alia est cõis ⁊ ista tradeꝑ in primis cañ. scdi lib. Alia est spãlis: ⁊ traditur in secundo.

c ¶ Deinde ⁊c.] ¶ Hic dat intentionẽ ⁊ modũ ꝓcedendi: tertij lib. ⁊ primo facit hoc: s̄o remouet cauillationẽ ibi s̄a [Ad illud.] Considerandũ aũt q̄ꝺ totũ ordinẽ quẽ dat ĩ valde paucis sen tertij cañ. ꝯseruat: sed ex toto tertio talis ordo colligiꝑ. In p̄ma aũt sen ⁊ tertia satis cõpletuʒ complet hunc ordinem. Ad illud quod dixerat ꝙ in libro tertio docet mederi: cũ medicina simplici: ⁊ iã de simplicibus medicinis locutus erat in s̄o cañ. in tabulis parietis ⁊c. Ideo non credas ꝙ dcã oĩa scdi cañ. repetat. In tertio dicit ꝙ non reuerteꝑ in tertio ad dicendum de eo q̄ꝺ dixerat in s̄o nisi rem modicam: opʒ ergo volentẽ curare cuʒ scia ⁊ meᵃ composita tertij cañ. sciat sciam scdi cañ. Q̄ꝛ dixerat ẽt ꝙ ĩ tertio cañ. docet curare cũ medicina cõposita: ⁊ scia medicinaꝝ cõpositarum ꝑtinet ad q̄ntum librum vltimũ ꝙ de iuuamentis medicinarum cõpositarum ⁊ modis componendi s̄m ꝙ sibi videtur dicet in q̄nto lib. vult ergo aliqua scribere in quinto [⁊ aliqua in tertio.

d ¶ Placet ⁊c.] ¶ Hic multi inutiliter prolongant dicentes vꝛ ꝙ scia quarti libri precedat sciam tertij libri: q̄ꝛ licʒ quartus est de oĩbus egritudinibus: sed non appropriatis vni mẽbro: ſʒ scia de egritudinibᵒ cõibus p̄cedit sciam de egritudinibus ꝓprijs. Amplius. dubitãt q̄uo in. 4. determinat de egritudinibus cõibus cũ ẽt ibi determineꝑ de ruptura siphac sen q̄rta. Item de vulnere neruoꝝ ⁊ de dispõibus ossium sen q̄rta ⁊ q̄nta. Ad primuʒ dicunt ꝙ egritudo dꝛ cõis cõitate predicationis ⁊ notitia talis p̄cedit ⁊ poniꝑ in libro p̄rio. Alio mõ dꝛ cõis cõitate subiecti: q̄ꝛ accidit toti eius corpori ⁊ sic egritudĩes de q̄bus determinatur in. 4. sunt cões: q̄ꝛ non approp̃ant vni mẽbro sed toti corpi vel multis ꝑtibus corpis: ⁊ tunc egritudo vnius ꝑtis precedit in noticia egritudinẽ totius: nam sicut subiectũ se hʒ ad subiectuʒ sic dispõ ad dispõnem: sed sicut mẽbra simplicia p̄cedũt organica ⁊ organica precedũt totũ: sic egritudines organicoꝝ p̄cedũt egritudinẽ totius. Ad scdʒ dicũt ꝙ in quarto libro determiatur de egritudinibus cõibus multis modis sic dictis aggregatione. s. cõibus pluriũ mẽbroꝝ aꝉs morboꝝ sicut apa. Alio modo cõibus q̄ꝛ toti accidit: sicut febris: tertio mõ cõibus: q̄ꝛ põt vnicuiq̄ʒ mẽbro accidere: sicut soꝉo ꝯtinuitatis ⁊ apa: ⁊ cũ dꝛ de ruptura siphac: dicunt ꝙ ruptura est morbus cõis: ꝉʒ non sit cõis vt ruptura siphac: hec dicta si bñ deducant faciunt nos intelligere ꝙ ruptura venarũ de qua determinatur in q̄nta sen quarti cũ sit s̄mo de fluxu sanguĩs ⁊ vulnerũ neruoꝝ de q̄bus ibi fit sermo ⁊ dispõnes ossiũ ẽt poni deberent in libro aliquo ante tertiũ librũ: q̄ꝛ sicut ꝯsimilia precedunt organica: ita passio cõsimiliũ passiones organicoꝝ. Amp. 4. li. fen. 4. ponitur cura soꝉonis ꝯtinuitatis siphac vt siphac. Aliter q̄nq̄ʒ nos diximus s̄m cãs iaʒ dictas ꝓpinquas ⁊ in ꝑte remotas ⁊ sunt ꝙ egritudines corporis predicatiõe sunt de q̄bus in libro p̄rio loq̄ꝑ ⁊ ille de q̄bus loq̄tur ĩ tertio ⁊ quarto sunt particulares p̄cedentium: q̄ꝛ sunt determinate egritudines: vel ad subiectum organicum: sicut in tertio: vel determinate ad spẽs sicut febres ⁊ apata: vel determinate ad quedã mẽbra cõsimilia: vt carnẽ: neruum: ⁊ ossa ⁊ similia. Iste tamẽ que modis predictis dicũtur: proprie possunt tamẽ alijs modis dici cões: vt febris diciꝑ cõmunis: quia totius passio apostema de quibus loquitur in quarto dicitur cõmunis: q̄ꝛ cõmuniter cuicũq̄ʒ extrinsece parti potest accidere: ꝉʒ aliter loquatur de apostematibus etiam intrinsecis vulnera pũcture ⁊ fracture dicuntur cõmunes: q̄ꝛ accidũt membris quasi cõmunibus. i. per corpᵒ sparsis. Accidit autẽ loqui de ruptura siphac: dispositiones autem venenose cões sunt cum totuʒ corpus inficiant. Nunc autẽ maturius dicamus ꝙ ordo quẽ Auicen. tenet est ad placitum: vnde dixit. Placet autem mihi. Si scientiam quarti libri voluisset anteponere scientie libri tertij potuisset: sicut fecit Haliab. 8. enim liber theorice qui est de febribus ⁊ apostematibus ⁊ venenis precedit nonuʒ librum qui est de egritudinibus q̄ vnicuiq̄ʒ membro accidunt a capite vsq̄ʒ ad pedem. Dicamus ergo: ꝙ postq̄ʒ Aui. placuit premittere scientiam tertij cañ. placuit etiam sibi aggregare in vno libro: scientiam egritudinum que non sunt vni ⁊ eodem membro. s. organico proprie sicut sunt ille de quibus loquitur in quarto libro saltim plurime illorum ⁊ est hoc loqui de decoratione: non ergo querantur ita elimati ordines in scientijs partibus sicut ĩ vniuersalibus. Eo calle nõ ꝙ ponat anotomiaʒ ⁊ per consequens nec per conseruationem sanitatis: sed incipit primo generaliter loqui de egritudinibus: ⁊ causis ⁊ semitis cognoscendis ⁊ curis ⁊ postea in speciali ⁊c. sicut apparet fen prima de febribus ⁊ alijs proportionaliter fen vsq̄ʒ ad 7ᵃᵐ.

e ¶ Quod si ⁊c.] ¶ Concedenduʒ ꝙ in libro antidotarij potuisset locari post s̄m librum sicut in hoc modo precessit Auerro. quinto colliget ⁊ Mesue ⁊ consuetudo est plurium nostrorum auctorum ponere vltimo antidotarium: q̄ꝛ necessitas compositionis medicinaruʒ presupponit multam notitiam egritudinum ⁊ scientia compositarum medicinarum post noticiam passionum Ut Galieno est visuʒ: tertio de ingenio. 5. c. hec autẽ prolixius scripsimus super quinto cañ.

f ¶ Non est autem ⁊c.] ¶ Q̄ꝛ maior pars sunt eniʒ in toto Aui. aliquo. ꝟ. g. multe descriptiones medicinarum que si non essent esset damnosum in scientia. Q̄ꝛ iste liber comprehendit minimum quod est necessarium medico. i. cõprehẽdit omnia que medico sunt necessaria: nec plura: nec pauciora: q̄ꝛ si plura esset superfluum: si pauciora non comprehenderet necessaria. Sunt autẽ posita quadam curiositate minimum. i. minimam rem scibilem: quia toti vltimantur complexiones. Certum autẽ est ꝙ maximum cõprehendit: q̄ꝛ sciaʒ principioꝝ arguit: ergo Aui. sic liber iste debet esse apud queq̄ʒ ⁊c. q̄ꝛ comprehendit medicinã a maximo. i. principio vsq̄ʒ ad vltimas cõclusiones. s. liber totus cañ. est huius ex quo sequitur ꝙ illud quod superaddit est incomprehẽsibile

¶ Et ᵃ mihi placuit vt in primis loquerer de rebᵒ cõmunibus ⁊ vniuersalibus vtriusq̄ʒ partis medicine theorice videlicet ⁊ practice. ¶ Postea ᵇ vero loquar vniuersaliter de iudicijs virtutum medicinaꝝ simplicium: ⁊ post hec particulariter de eis. ¶ Deinde ᶜ loquar de egritudibus que in vnoquoq̄ʒ ꝯtingunt mẽbro. Prius tamen incipiam ab anatomia illius mẽbri ⁊ eius iuuamento. De anatomia eniʒ simpliciuʒ membroꝝ: ⁊ similiter iuuamẽtis in libro primo vniuersali iam tunc locutus ero. Cum aũt membri anatomiam cõsummauero in q̄ʒpluribus locis demonstrare incipiam quomodo eius conseruetur sanitas. Deinde sermone absoluto ostendam eius egritudines vniuersales ⁊ causas ⁊ semitas cognoscendi eas: ⁊ vias eas medicandi in sermone vniuersali. Postq̄ʒ aũt has res vniuersales expleuero ad egritudĩes redibo particulares. Et in q̄ʒpluribus eaꝝ etiã demonstrabo in primis iudiciuʒ vniuersale in sui diffinitione ⁊ ipsius causis ⁊ significationibus. Deinde ad iudicia reuertar particularia. Post ostendaʒ regulam vniuersalem in medicando. Deinde descendam ad medicandum particulariter cuʒ vnaquaq̄ʒ medicina simplici aut composita. Ad illud autem q̄ꝺ prius dicam de iuuamentis medicinaꝝ simplicium: in egritudinibus in libro medicinaruʒ simpliciũ in tabulis pictis: quas bonum est fieri: sicut in discipline modo aspicies cum ad ipsam peruenies non reuertar ad dicendum nisi modicam rem. De medicinarũ quoq̄ʒ compositaꝝ que mihi videbunꝑ in antidotario meliᵒ ponende iuuamẽtis ⁊ q̄uo misceantur vsq̄ʒ ibi loqui dimittaʒ. ¶ Placet ᵈ aũt mihi vt postq̄ʒ hunc librũ ꝯsummauero: aliuʒ librũ componã de rebus particularibus: in quo sit ꝓprietas noĩandi egritudines: que cũ accidunt nõ sunt vni eideʒ mẽbro ꝓprie: in quo etiã de pulchritudine loq̄mur. Et ĩ hoc libro eo calle procedã quo in libro particulari qui est ante ipsuʒ ꝓcessi. ¶ Q̄ꝺ si ᵉ mihi deus auxiliatus fuerit: ⁊ hũc ꝯsummauero libꝝ addã postea in vno lib. antidotariũ. ¶ Nõ est ᶠ aũt bo

Jacobus De partibus

⁊ particulares clare ⁊ succincte duʒ subdit. Eius regulas taliter comprehendentem vt explanatio cũ breuitate in eo cõiungatur: ⁊ s̄m plurimuʒ afferam q̄nãtuʒ est afferendũ de declaratõe in verbis paucis. ¶ Obijciet aliq̄s ꝙ tanti voluminis vt est iste cañ. tractatio nõ breuis: ſʒ dispendiosa vꝛ. Dic cũ Damasceno ꝙ in medicina imẽsa est ꝓfunditas: ⁊ ideo s̄m amplitudinẽ scie sermo breuis ẽ. Demũ addit ꝙ amici p̄cibus ꝯdescẽdit cũ ait. Q̄ꝺ eq̄dem ꝯcessi.

Et mihi placuit ⁊c. ¶ Ista proemij tertia ꝑs succincte colligens tractãda in hoc toto ope diuiditur in q̄nq̄ʒ ꝑtes s̄m q̄nq̄ʒ libros quos ꝯtinet cañ. iste. Prima est de tractandis in lib. 1. Scda de tractãdis in secũdo ibi [Postea vero loquar] Tertia de tractandis in tertio ibi [Deinde loquar] Quarta de tractandis in quarto ibi [Placet autem] Quinta de tractandis in quinto ibi [Quod si mihi deus.]

¶ In prima ꝑticula dicit p̄n. se tractaturuʒ in primis. i. in primo lib. de rebus cõibus ⁊ vniuersalibus medicine tam theorice. i. speculatiue q̄ʒ practice. s. de septem rebus naturalibus ⁊ de sex rebus non naturalibus: ⁊ de tribus rebus ꝯtra nãm: quãtum ad partem speculatiuaʒ. Et de regulis generalibus custodiendi sanitatem ⁊ curandi egritudinem quãtum ad parteʒ practicam.

¶ Postea ꝟo ⁊c.] ¶ In s̄a dicit ꝙ postea. s. in s̄o lib. loqueꝑ de iudicijs medicinaꝝ p̄mo vꝉr. s. q̄ ad primũ trac. scdi lib. Scdo ꝑticulariter in trac. 2. eiusdeʒ.

¶ Deinde ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ deinde. s. in tertio lib. loqueꝑ de egritudinibus cuiusq̄ʒ mẽbri. s. a vertice capitis vsq̄ʒ ad plantã pedis hoc ordĩe ꝙ primo narrabit anatomiã mẽbri compositi. i. modũ sue compõnis qui scitus est ꝑ diuisioneʒ ꝑtiuʒ ĩ hoibus mortuis. Talis aũt diuisio dꝛ anatomia ab ana q̄ꝺ est eq̄le ⁊ tomos vel tome q̄ꝺ est sectio. Et q̄ꝛ iaʒ in lib. 1. de anatomia ⁊ iuuamẽtis mẽbroꝝ simpliciũ determinauerit cũ ꝑueniet ad tertiũ de his nõ tractabit. Scdo narrabit q̄uo sanitas illius mẽbri ꝯseruari poterit. Tertio tanget in vꝉi egritudines illius mẽbri ⁊ cãs eaꝝ ⁊ semitas seu vias aut sig̃ q̄bus noscuntur. Quarto modũ sanãdi eas in vꝉi. Quinto descẽdẽs ad ꝑticulares egritudines mẽbri compositi p̄mo diffiniet eas ⁊ assignabit cãs eaꝝ ⁊ signa. Scdo ꝑticularius distinguet eas ⁊ ꝓnosticabit in eis. Tertio tãget in vꝉi modũ curãdi ꝑticularem egritudineʒ. Quarto modũ sanandi eam in spãli cũ medicina simplici vel composita. ¶ Attende hic ꝙ nõ oĩa predicta obseruata sunt in quolibet mẽbro ꝯposito: ſʒ in tribᵒ mẽbris ꝯpositis p̄ncipalibᵒ corde epate ⁊ cerebro ⁊ alijs post hec p̄cipuis. Cõsequẽter dicit p̄n. ꝙ in tertio lib. nõ iterabit dicta in. 2. de iuuamẽtis medicinaꝝ simpliciũ in egritudinibus nisi pauca: quas medicinas in tabulis pictis varijs coloribus s̄m diuersitates areolaꝝ ordinauit princeps: ⁊ suadet ita fieri iuxta modũ discipline quem tradet in secundo tractatu secundi libri. Deinde dicit ꝙ differet loqui de iuuamentis medicinarum compositarum ⁊ de modis compositionis earum vsq̄ʒ ad libruʒ. 5.

¶ Placet aũt ⁊c.] ¶ In quarta dicit p̄n. ꝙ placet ei componere quartũ lib. de egritudinibus que nõ sunt ꝓprie vni mẽbro puta febribus: apostematibᵒ: vulneribus: vlceribus: fractionibus: ⁊ dislocationibus: ⁊ de pulchritudine. i. modo decorãdi: in quo etiam tractat de crisi ⁊ de creticis diebᵒ ⁊ de venenis.

¶ Q̄ꝺ si ⁊c.] ¶ In. 5. dicit ꝙ in vno libro. s. quinto constituet antidotarium.

Non est ⁊c. ¶ In hac. 4. parte proemij laudat p̄n. opus suuʒ. Et primo tangit operis vtilitateʒ. Scdo defectũ in sufficiẽtia comprehensionis ibi [Minus nãq̄ʒ] Tertio excusationem illius defectus ibi [Q̄ꝺ vero] Et dicit p̄mo ꝙ qui desiderat vocari nomine huius do

ctrine

bile. Dicunt quidaꝫ ꝙ superaddit nihil est: ⁊ nihil est incompre hensibile. Dicit Barto⁹. ꝙ additum est operationes circa ar^a. siue pti^a. que sunt infinita ⁊ ⁊ de infinitis nõ est scientia. Nos dicemus ꝙ illud additū est habitus extimatiue acquisitus per exercitiū qui nõ est docibilis: ⁊ ideo bene dixit plusq̄ꝫ Cõmentator in tegni tractatu. i. sup illo verbo. Medicina est sciētia. Qd ars que est habitus ex operationibus artis factus nõ est proprie docibilis ſꝫ assuescibilis qd sic pꝫ. ¶ Dubitant vtrū oīum fere scibilium in hac arte vel sciētia possit haberi certa cognitio: vꝫ ꝙ nõ: q² quedā sunt scita extimatõe siue arbitrio siue ꝯiectura: ergo nõ certa scīa: ꝯñtia est no. q² notitia extimatiua siue cõiecturalis contra distingui tur certe cognitioni: vt intelligitur a Gal. in tegni trac. secundo sup illo verbo. Alie vero. Antecedēs est Gal. in cõmento illius apho. paroxismos: ⁊ ꝓmo de interioribus: ⁊ ꝓmo de crisi. 7. ca. ⁊ Aui. ꝓmo cañ. fen. 4. penul. ca. ⁊ fen. 4. de cõplendis dispõnibus: ⁊ tertio cañ. tertio trac. vlti. c. in oībus hijs locis ⁊ ĩ multis alijs habet. Qd aliqua sunt cognita quodā arbitrio siue cõiectura vel artificiali industria: circa pticularia. ¶ Amplius medicū peritissimū in hac arte q̄nq̄ꝫ ꝯtingit errare: ergo nõ oīa sunt certa cognita: ꝯsequētia est no. q² peritissimus hꝫ notitiā eoꝝ que sciri pñt: si ergo oium esset: certa cognitio nõ erraret: añs est Gal. ꝟa aphorismoꝝ apho. illo acutoꝝ morboꝝ: ⁊ ꝓmo ꝓno. cõ. 5. ⁊ tertio prono. cõmen. 43. ⁊ inuitur colliget. 6. primo. c. 7. libro. ¶ Amp. speculatio medicinalis nõ transcēdit sensū vt Haly trac. ꝟo. 22. ⁊. 25. cõmē. ⁊ trac. 3. q̄nto cõmen. ergo quedā in medicina nõ certe cognita. Cõsequētia est no. q² illa que nõ sunt p sensū not. nõ erūt certe cognita vt spectat ad medicinā: ſꝫ sunt aliq̄ cognita rõne ⁊ nõ sensu. ¶ Amp. virtutes sunt tres vel due vt dicunt. ¶ In oppo. q² medicina est scīa vel ars. Sꝫ quecūq̄ꝫ scīa vel ars est habitus intellectus vere situs distinctus cõtra opinionē et suspectionē vt. 6. ethicoꝝ. Rñ° Dy. breuis ꝙ pluriū que sciūtur in medicina ē certa cognitio quorūdam tñ est incerta: vt apparet in libris medicinaꝝ. Rñsio Antonij eoꝝ que sunt in medicina quedā ꝯsiderant solum rõne: quedaꝫ experimēto: quedam vtroq̄ꝫ modo vt Gal. 3. de creticis ꝓmo. c. que ꝯsiderant rõne tñ: eoꝝ est certa cognitio que habetur p intellectū cū sint vniuersalia: que ꝯsiderant via experimēti tñ: horum est certa cognitio que acqritur ex posteriori: vt experimēto: non tñ est certa cognitio que rõne nõ hꝫ: vt ꝙ reubarbarū trahit coleraꝫ: hoc enī nõ posset rõne probari. Que vero ꝯsiderantur rõne ⁊ expimēto sunt egritudines: ⁊ egritudinū quedā cognoscūtur per sensum certe: vt egritudines membroꝝ exterioꝝ: quedā cognoscūtur p sensū minus certe: vt egritudines mēbroꝝ ĩterioꝝ q̄ extra p sensū tactus. s. possunt pcipi vt epatis ⁊ pulmonis quedā oīno incerte p sensū vt que tactu non possunt comprehendi sicut egritudines regionū: a renū: ⁊ istoꝝ est cognitio ꝯiecturalis. Licet multipliciter ꝯtra Antoniū: posset tñ argui cõtra primū dictū. Notitia medicinarū p colorē odorēꝫ ⁊ saporē est p rõnem. 3. fen cap. scdi cañ. 26. ⁊. 4. de simpli. medi. ⁊ Auer. colliget. 5. ſꝫ talis cognitio est incerta ⁊ fallax: imo demõstratio locū nõ hꝫ in ea vt colliget. 5. Ad rõneꝫ quā innuit ꝙ ista est certa: q² per intellectū hꝫ que cognitio est vniuersaliū. Dicendū ꝙ nec: q² intellectus sit cognitio: nec q² vniuersaliū dꝫ dici certa: nisi cū habetur circa modū sciēdi qui est p demonstrationes sicut est scibile demõstrabile: in scdo dicto vellēꝫ queri ab Antonio quid p notitiaꝫ experimentalē intelligit an notitiā que est habitus intellectus ex effectibus: ⁊ in hoc posset intelligi notitia vera ex posteriori p demõstrationem: q² ⁊ est notitia certa licꝫ nõ sit sicut propter quid: an notitia que est habitus potētie sensitiue. i. memorie ⁊ ista nõ est scīa. Sunt ergo ꝟmone s Antonij ꝯfusi. Nos aūt dicamus ꝙ notitia in medicina: quedā est subiecti vt mēbroꝝ humani corporis: ⁊ ista p anatomiā est certa ea certitudine quā anatomia dare põt. Quedā est notitia instrumentoꝝ. s. medicinaꝝ ⁊ quarūdaꝫ notitia est satis certa: ⁊ quo ad quedam ⁊ quarūdam: ⁊ quo ad quedaꝫ verbigratia doctrine idest famari in hac arte ⁊ lucrari per eam dꝫ habere penes se ⁊ in eius memoria huius magnā libri parteꝫ. ¶ Sed dicet aliquis nunquid sufficiunt libri Gal. ad medicos instruendos quem fatentur oēs pene fuisse supremum in medicina. Et Auer emulus eius quinto colliget. c. 31. de granis panicis de eo dicit. Galienus fuit verax ⁊ legalis experimētator in hac arte: ⁊ alius nõ est qui possit ei cõparari nisi ille qui cū clamat nõ intelligit qd clamat: in hoc notans tacite Auicēnam. Dic primo ꝙ Gal. de memoria hoīum nõ habuit parem in tradendo vere clare ⁊ pfecte medicine artem. Sꝫ diffuse tradidit ⁊ in tanta voluminū multitudine ꝙ difficulter haberi possunt ⁊ difficilius plegi ⁊ difficillime memorie cõmēdari. Dic ꝟo ꝙ nullus distinctius ac ordinatius ad inueniendum prompte quod queritur: ⁊ pfectius assummauit ⁊ in vno redegit volumine medicinā q̄ꝫ Auicē. qui se vocat Gal. interpretē vt pꝫ infra. c. de complexionibus: ⁊ hoc opus ab eo cepit.

Jacobus

num vt huius libri plurimū nõ sit apud vnumquēq̄ꝫ: ⁊ in eius memoria qui huius doctrine nomine vocari ⁊ per eam lucrari desiderat. ¶ Minusq̄ꝫ nāq̄ꝫ q̄ꝫ medico necessarium est: comprehendit. ¶ Quod vero superadditū est: incomprehensibile est. ¶ Et si deus meū prolongauerit terminū: ⁊ secunda successerit fortuna: ad alia me preparabo.

¶ Explicitum est proemium.

Sequitur diuisio huius totius libri in quinq̄ꝫ libros partiales: ⁊ primi libri in fen: doctrinas: summas: ⁊ capitula.

¶ Minus nāq̄ꝫ ⁊c.] ¶ Scdo dicit prin. ꝙ liber iste minus comprehendit q̄ꝫ id qd medico est necessariū: qm̄ proprietates corpoꝝ indiuiduales lꝫ scribi nõ valeant: necesse tamē est vt medicus practicans nõ ignoret eas. Per ignorantiam. n. indiuidualis nature proprium cuiusq̄ꝫ regimē ignoratur. Quidā nāq̄ꝫ vinum odiunt vt venenū: alij caseum: alij poma. Unde Auer. 6. colliget. c. 1. Ars inquit medicine aliquando deficit in indiuiduis pp multas prepationes que sunt ĩ eis. Et hoc allegat ex Rasi Et subdit. Qd nõ est impossibile vt sint duo hoīes vnius ⁊ eiusdēꝫ cõplexionis temperate equaliter ⁊ vno regimine vtentes: ⁊ vnus istoꝝ deueniet ad meliorē finem queꝫ cõsequi poterit p ipsius nām: in alio vero eodem regimine vtente generabuntur mali humores q ipꝫ ducent ad mortem. Et causa huius est: q² in eius cõplexione est mala preparatio fixa q̄ est cā vt in ipso hec malitia generet: quāuis hāc prepationē ignoremus. Et causa huius ignorentie est: q² in naturis tot sunt preparatiões fixe ꝙ eas per signa cognoscere non possumus. Et hoc accidit propter preparationum infinitatem: hec Auerroys.

¶ Quod vero ⁊c.] ¶ Tertio dicit prin. ꝙ id qd superadditū est incomprehēsibile est. i. id quod nõ cõtinetur in hoc libro de his que necessaria sunt medico nõ est comprehēsibile sub arte puta ꝯditiones ⁊ circūstantie indiuiduales. Quasi dicat ꝙ hic liber tam pfecte comprehendit artem medicine: vt nihil artificiale comprehendi possit in medicina qd nõ ꝑtineat. ¶ Dicet forsan aliqs ꝙ hic princeps iactantia ⁊ presumptione nimia vtitur nõ attendens ad prouerbiū ꝙ laus in proprio ore sordescit: ⁊ ad illud cathonis. Nec te collaudes. Et ad illud Senece. Lauda parce: vitupera partius. Et illud Boetij primo de consolatiõe. Minuit quodāmodo se probantis conscientie secretum quotiens ostentando quis factum recipit fame preciū. Dic ꝙ princeps laudans id opus laudat Gal. qui fuit inuentor plus q̄ꝫ seipsum qui dictoꝝ Gal. ⁊ proprium fuit interpres ⁊ recollector. Uel dic ꝙ intantū extollit hoc opus nõ vt se laudet: ſꝫ vt auditores reddat beniuolos ⁊ attentos. Uel dic ꝙ cū opus hoc sit excellentius ⁊ pfectius qd vnq̄ꝫ editū fuit in medicina sub vno volumine ꝓnceps Auicēna maximus philosophoꝝ post Aristo. ⁊ egregius medicus merito laudat istud qd redegit in ordineꝫ taleꝫ vt faciliter ⁊ prompte m̄ae occurrētes in eo reperiant: ita ꝙ laude dignus veluti magnanimus magnis se magnificat.

Et si deus ⁊c. ¶ In hac vltima proemij parte promittit princeps completo hoc ope se ad alia opa pparaturū scilicet ad metaphisicam quā subtiliter ⁊ egregie tractauit quantum humano ingenio capi potest. Et lꝫ natus fuerit ⁊ instructus sub lege machometi christiani doctores plurimi famosi dictam methaphisicam reuerenter susceperunt ⁊ laudauerunt.

est incerta ⁊ extimatiua: vt apparet in nostro tractatu de gradibus: quedam est notitia finis vt egritudinum ⁊ sanitatum ⁊ quarūdam certa: ⁊ quarūdam incerta. Quedam est notitia: modi inducendi finem: ⁊ ista est duplex: vna in generali vt omnis cura per contrarium ⁊ similes cañ. ⁊ hec est certa. Quedaꝫ in speciali: scilicet in singulari: ⁊ ista est incerta: vt in terapentica ad Glauconem primo capitulo. Apparet autem nobis sic esse dicendum: in hoc generali q̄sito ꝙ nulli potest apparere veritas nisi pquisiuerit omnes partes huius scientie. Tunc iam scient que vere ⁊ que nõ vere scibilia sunt. ¶ Secundo est sciendū ꝙ scita in hac scientia vel sunt scita modis scientialibus: scilicet demonstrationibus vel rationibus sufficientibus vel diffinitionibus certis concessis: ⁊ ista dicuntur vere scita: verbigratia ꝙ genera egritudinum sunt 3^a. vel sunt scita sola via extimatiua siue arbitratiua: ⁊ ista non sunt vere scita vt arguebatur in primo argumento. ¶ Contra: cognita via extimatiua sunt cognita per extimatiuam virtutem que dicitur cogitatiua. Sed cognita per hanc virtutem sunt certe cognita: hec enim virtus seruit intellectui ⁊ comprehendit intentiones indiuiduales: vt secundo de anima cõmento sexagesimotertio. ¶ Dicendum ꝙ cognitio extimatiua accipitur dupliciter. Uno modo p operationem extimatiue siue cogitatiue virtutis que est comprehensio intentionis indiuidualis: ⁊ de hac cognitione extimatiua non est hic sermo: vt habetur in intentione medicorum: quando dicunt: Hec est cognitio extimatiue siue arbitratiue. Alio modo notitia extimatiua sumitur pro notitia quadam que dicitur arbitratiua siue coniecturalis ⁊ talis notitia est quando cognoscens aliquid determinat se ad hoc non habens aliquam viam sufficientem probatiuam. Sed ꝟm suum videre idest suum iudicare determinat se ad hoc verbigratia Gal. in tegni iudicauit hominem habere epar paruum: quia habet strictas venas fedum colorem ⁊ dolet ꝟm dextrum hypocondriū assumptis pluribus cibis proprie grossis ventosis: sed hoc iudicium est extimatiuū vt ibidem Haly. Nam non est necessarium his existentibus paruum eē epar: nec sufficienter hoc probant. Et similiter est coniecturale iudicium aliud qd Gal. ibidem dedit de porro felleo: ⁊ iudicium quod dedit. 12. theo. de dolore colico proueniente a colera: ⁊ de eo qui prouenit a reliquijs scamonee. Aliud exemplum est quod frequenter contingit: aliquis febriens apparet tibi debilis ⁊ fortiter inflammatus iudicas debilitatem eius esse tantum quod indiget pulla. Sotius autem dicit ꝙ sufficit ptisana hordei: et iuleb: hoc iudicium est arbitrarium ⁊ nullus posset habere viam demonstratiuaꝫ vt sufficienter probaret alteri. Et in summa omnis notitia in hac scientia in q̄ꝫ medic. oportet dare iudicium de determinata mensura quantitatis intensiue vel extēsiue est iudiciū ꝯiecturale vel arbitrariū vel extimatiuū vel artificiale dictū. Et hoc dicit Gal. tertio de ingenio sanitatis tertio. c. cum dixit ꝙ certa rei quantitas nõ potest patefieri: idest sciri vere: ⁊ in libro de phlobotomia dum dicit. Nihil ita medicinalem artem ostendit coniecturamq̄ꝫ vt quantitas vniuscuiusq̄ꝫ auxiliorum. Manifestum autem est ꝙ talia iudicia dicta extimatiua sunt actus intellectus ⁊ etiam cogitatiue sub illo. Et cum hoc manifestum ꝙ in his extimationibus est gradus ꝟm magis ⁊ minus. Appropinquans vero ⁊ ad hoc facit diuersitas hominum in bonitate cogitatiue ⁊ diuersitas eorum de q̄bus coniecturamur ꝟm ꝙ habet plura vel pauciora ⁊ potētiora: vel debiliora ea: ex quibus artificiose quedā deducta iudicamus arbitramur vel extimamus. Ex quibus cessant contraria. Id auteꝫ quod dicitur medicinalis speculatio non transcendit sensum est sermo a me declaratus super tegni: quidam tamē dicunt ꝙ est verum dictum in his que sensu cognosci possunt: si autem non oportet vti ratione: vt Gal. secundo de simplici medicina.

¶ Explicitum est proemium.

De partibus

¶ Explicitum est proemium.

¶ Sequitur diuisio huius totius libri in quinq̄ꝫ libros partiales: ⁊ primi libri in fen: doctrinas: summas: ⁊ capitula.

¶ Attende ꝙ fen arabice: latine dicitur locutionis maneries vel species vel modus: scilicet cum de vna re seu materia transitur ad aliam. Et fen libri primi cõmuniter diuiduntur in doctrinas: ⁊ doctrine alique diuiduntur in summas: ⁊ summe in capitula. ¶ Fen vero tertij ⁊ quarti librorū vt plurimū diuiduntur in tractatus: ⁊ tractatus in capitula. Sed secūdus ⁊ quintus libri nõ diuiduntur in fen. Et est fen nomen indeclinabile.

H Unc autem hunc componam

librum: quem in quinqꝫ sic diuidam libros.
Liber primus est de rebus vniuersalibus scientie medicinalis.
Liber secundus est de medicinis simplicibus.
Liber tertius est de egritudinibus particularibus que fiunt in membris hoīs a capite vsqꝫ ad pedes manifestis ⁊ occultis.
Liber quartus est de egritudinibus particularibus que cū accidunt non sunt vni membro proprie: ⁊ de decoratione.
Liber quintus est de componendis medicinis: ⁊ ipse est antidotarius.

Tabula Auicen. in primuz libruz sui canonis.

Explicita est tabula Auicenne primi canonis.

Argumentum in.v.lib.Auicen.

Maiores nostri medica celebrantur ab arte
Inter prestantes rex Auicēna micat:
Bona ferunt omnes: aurum liber iste ministrat
Hunc quo plus legeris: tu mage diues eris.

Eiusdem in argumentuz primi canonis.

1 Fen tibi prima refert artis elementa medendi.
2 Morbos: et causas: et signa secunda recenset.
3 Tertia fatales sanorum protegit annos.
4 Dogmata curandi generalia quarta reponit.

In argumentuz secundi canonis.

1 Simplicium vires narrat iste secundus
Queqꝫ nocet nobis: que iuuet herba docet.

In argumentuz tertij canonis.

1 Verticis humani morbos: fen prima reponit.
2 Neruorum memorat fatalia dira secunda.
3 Tertia virtutes illustrat et organa visus.
4 Quarta docet lesas morbis crudelibus aures.
5 Turpia ptusi fert quinta incōmoda nasi.
6 Defectus lingue fen sexta repellit: et oris.
7 Septima vicinam pro dentibus excitat aedem.
8 Indignas narrat gingiue octaua querelas.
9 Gutturis anginos compescit nona dolores.
10 Dena tibi pectus fen cum pulmone medetur.
11 Prestat in vndena cordi medicina salutez.
12 Matribus incolumes reddit bissena mamillas
13 Dinumerat stomachi tertia dena labores.
14 A cunctis absoluit epar bisseptima morbis.
15 Nos ter quinta monet: que fel: splen farmaca curant.
16 Sedecima ylliacam: vermes fluxeqꝫ recenset.
17 Septima post decimam langores explicat ani.
18 Renibus auxilium tresena dolentibus affert.
19 Vesice decima tollit discemina nona.
20 Membra viri: genus vnde hominum: vigesima firmat.
21 Matricis nocumenta refert vigesimaprima.
22 Vltima in extremis leuat occurrentia membris.

In argumentuz quarti canonis.

1 Edocet omne genus febrium pulcherima prima.
2 Morborum pandit pronostica signa secunda.
3 Scribit apostematum foelices tertia curas.
4 Vulnera mundificat: fen quarta: incarnat et vnit.
5 Luxatis membris ostendit quinta salutem.
6 Sexta venena docet: fen sexta venena repellit.
7 Exornat corpus prestanti septima cultu.

In argumentum quinti canonis.

1 Thesauros quintus medicine continet artis.
Hic secreta patrum pharmaca cuncta patent.

Finit.

¶Doctrine prime fen prime libri primi de diffinitione medicine. Capl'm.i.

Dico ꝙ medicina ⁊c. ¶Diuersimode potest diuidi liber iste deinceps sed leuius sic posito prohemio: hic exequitur: ⁊ hꝫ partes quinqꝫ: sicut quinqꝫ sunt libri. Primus liber hꝫ duas: ptes: primo premittit que sunt necessaria ad sciaꝫ principioꝝ vniuersa

¶Doctrine prime fen prime libri primi de diffinitione medicine. Capl'm.i.

Dico ꝙ medicina est scientia qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanatur: ⁊ ab ea remouetur: vt habita sanitas conseruetur ⁊ amissa recuperetur.

liuꝫ theorice ⁊ practice: 2o exeqtur: ibi 2a [Elemēta] Jlla duo sunt diffō sciētie medicine: vt sciamus qd est sciētia: scōꝫ ē que sunt subiecta de qbꝰ ꝯsiderat: ibi scōa [Qm̄.] Prima in duas: primo ponit diffinitionē: 2o mouet instātias circa illā: 2a ibi [Pōt aūt.] ¶Dicit Gulielmus de Brixia. Medicina sumiꝫ pro habitu intellectus nō p instrō de quo dicimus iste sumit medicinā. ¶Cōsiderandū 2o medicina diffinitur quo ad qd nois. Unde dicit Jsido. Medicina .i. modicina: qꝛ modū dat ꝯseruādi ⁊ curādi: ista tn̄ diffinitio Aui. est quo ad qd rei. ¶Cōsiderandū tertio ꝙ multe dantur diffinitiōes de ea quas scribit Alexāder in cōmēto sectaꝝ pmo. c. Et alie preter eas daꝫ quas vide ab Auer. ⁊ ysaac ⁊ Haly: ⁊ cū intellecte fuerint diuersificanꝫ in voce ⁊ nō in itellectu siue in re. ¶Dubitaꝫ qꝛ vr̄ ꝙ diffinitio hec sit mala pmo p Gal. in lib. introduc. vbi reprobat diffinitionē medicine: quā ímemores: al'iuniores medici dederūt q̄ est hec. Medicina est sanitatis ꝯseruatiua: ⁊ egritudinis liberatiua: sꝫ hec diffinitio realiter eadē est cū diffinitiōe Aui. Reprobat aūt eaꝫ dupl'r. Primo qꝛ medicina nō opatur ista sꝫ ꝓueniunt ista ex eis cū qbus opatur. Scdo qꝛ ista nō semp fiunt ab ipsa medicina: 2o dānatur hec diffinitio ab Auer. collꝫ. 6. c. 1. qꝛ in hac diffinitiōe ponitur genus remotū .s. scīa qd est cōe ad speculatiuas ⁊ practicas: ⁊ ideo laudat diffinitionē medicine positaꝫ in actu sanitatis q̄ dicit ꝙ medicina est ars opatiua inuēta experimēto ⁊ rōne. Dicendū ꝙ diffinitio est bona qꝛ ponit genus ⁊ dr̄ias sicut ꝯuenit in diffinitiōe q̄ dari pōt accn̄tibus in abstracto vt. 7. methaphysice: etiā qꝛ p hanc diffinitionē meª dr̄t ab alijs habitibꝰ intellectus tā speculatiuis q̄ꝫ practicis lege hec a cōibus scriptis ⁊ melius a Thurisiano ī tegni sup illo vbo: meª est scīa. Ad Gal. dicendū ꝙ pp supfluaꝫ dilectionē Hippocratis ꝓrumpit ⁊ vult laudare istaꝫ diffinitionē Hip. medicina est additio ⁊ ablatio. Et pp eius laudeꝫ ⁊ ad saluandū ipꝫ Hip. G. qn̄qꝫ se pcipitari pmittit. Ad primā eius rōneꝫ illa ꝯtra eū ꝯtingit sicut ꝯtra illos medicos qui dn̄t medicina .n. neqꝫ est additio: neqꝫ est ablatio sꝫ ista docet fieri. Ad scdaꝫ dōm neqꝫ semper aufert vel addit sicut in apoplexia maiori inquantū nihil agitur: debemus auteꝫ credere ꝙ in lingua greca diffinitio Hip. erat sub talibus vocibus ꝙ saluabatur apud Gal. sꝫ diffinitio iunioꝝ non. Aliter Gal. fuisset valde rudis in illoꝝ redargutione ꝙ nefas est. Ad Auer. dicendū ꝙ oīno redarguit hanc diffinitionē sed plus laudat suā quā in actu sanitatis. Ad rōneꝫ cū dicitur ꝙ ponitur genus remotuꝫ: dicendū ꝙ scientia nō sumitur proprie sed im proprie vt solum debetur hoc nomen scientijs practicis ⁊ talis scientia potest dici ars: ⁊ tamen hoc nomen ars ad hoc est remotuꝫ genus cum ars quedam sit precipiens vt gubernatiua nauis. quedam faciens vt faciens nauium sicut Auer. ibideꝫ ponit medicina est faciens sanitateꝫ. Adhuc autem scentia q̄ ꝓprie accepta propinquius genus est q̄ꝫ si accipiaꝫ cōiter ⁊ sic pōt saluari diffinitio. Dubitaꝫ 2o vtruꝫ medicina sit scīa vel ars: ⁊ vr̄ ꝙ nō sit scīa. 5. methaphisice cōmē. 2. scīa nō ē genus medicie. Videꝫ ꝙ sit ars ex primo aphorismorum: ⁊ in libro de lege: ⁊ Auer. pmo de anima commento. 17. ⁊ colliget. 7. ca. de cura apostematuꝫ frigidorum dicit medicinam esse inter necessarias artes. Amp. scientia que considerat res propter opus non est dignuꝫ: vt dicatur scientia vt intelligitur secundo methaphisice commento. 3. sed talis est medicina. Oppositū vult Auic. hic ⁊ fen tertia. Dicit bartholomeus ꝙ medicina consideratur quantum ad sua principia: ⁊ sic est scientia vel quantuꝫ ad finem eius qui est modus operandi ⁊ sic est ars. Conciliator differentia quarta dicit ꝙ medicina quantū ad theoricam est scientia quantum ad practicam est ars. Dynus vero ⁊ Trusianus dicunt ꝙ medicina potest accipi pro habitu intellectus speculatiui quo consideramus quasdam conclusiones que sunt necessarie ⁊ eterne verbigratia ꝙ complexiones sunt quattuor genera morborum sunt tria: ⁊ vt sic medicina est vera scientia. Alio modo pro habitu quodam in intellectu practico resultante ex hijs propositionibus quo habitu dirigitur quis in opus ⁊ sic est ars: tamen medicinalis cognitio dicitur verius ars illa que est habitus factus in intellectu: vel cogitatiua ex frequenti actu sicut ex frequentibus actibus alie fiunt .s. artes qui habitus surgentes ex actibus non sunt docibiles sed assuescibiles. Hec dicta sic posita possunt saluari vt vera. Nos autem dicimus ꝙ cum queritur vtruꝫ medicina sit scientia pōt responderi. Sicut Gal. dicit in tegni ꝙ nomen scientie si accipitur proprie tunc medicina non est scientia: quia scientia proprie accepta est pure speculatiua ⁊ non propter opus vt secūdo methaphisice tertio cōmen. Si aūt nomen scientie accipiatur cōiter .i. īprōpe ꝓ noticia termini in opus directa vt sic medicina dici potest sciētia ⁊ alie artes dn̄r scientie. Differt aūt ars medicine ab alijs artibus: quia alie artes multe vt sartoria ⁊ cerdonia ⁊ cōsimiles acquiruntꝫ exercitio: ⁊ nō vtimur in illis vijs demonstratiuis: sꝫ medicina acquiriꝫ in multa sui parte vijs sciētialibus vt notū est: si aūt esset alia ars vt. v. g. agricultura que inuestigaret naturā sui sibi vt esse plantaruꝫ sicut hō inuestigat corpus humanuꝫ: ⁊ inuestigaret dispōnes illaꝝ: tunc medicina non excederet illam in modo sciendi ⁊ tunc contraria cessant. Dubitatur tertio vtrum medicina sit vna scientia. Jsta questio soluetur cum an sit theorica vel practica.

Jacobus

¶Doctrine prime fen prime libri primi de diffinitione medicine. Capi.i.

Dico ꝙ medicina ⁊c. ¶Princeps in hoc cap. pmo ponit diffinitionē medicine. Scdo circa eā mouet ⁊ soluit dubium ibi [Pōt aūt] Tertio respōdet obiectiōi tacite ibi [Nec ēt pōt.] ¶Jn pma pte singulariter loquens ait. Dico p hoc dās intelligere ꝙ hāc diffinitionē non accepit ab alio: sꝫ ipsemet inuenit. Et in hac diffinitione primo tangit medicine genus cū pmittit ꝙ est scientia. Scdo ꝓpriuꝫ ipsius obiectū cuꝫ postea subdit: qua hūani corpis dispōnes noscunꝫ: ex pte q̄ sanaꝫ ⁊ ab ea remoueꝫ. Naꝫ medicina ꝓprie dicta est hūano corpe sanabili per artē: vel egrotabili vt de obiecto. Non de brutis aut plantis nisi secundario ⁊ attributiue. Tertio ꝓpriuꝫ medicine fineꝫ cū vltimo subdit: vt habita sanitas conserueꝫ ⁊ amissa recupereꝫ. ¶Contra primū instabit aliqnis arguēs medicinā nō esse sciaꝫ. Primo: qꝛ singulariū nō est scia sꝫ vl'iuꝫ pmo posterioruꝫ. Medicina vo videꝫ esse singulariuꝫ. Non .n. sanaꝫ aut infirmaꝫ homo cōis: sꝫ Hypo. aut Plato cū actus ⁊ gn̄atiōes sint circa singularia primo metaphisice in ꝓemio. Scdo sic: medicina est cōtingētiuꝫ .s. de sanitate ⁊ egritudine que hoī contingunt. Scientia vo est necessarioꝝ ⁊ ipossibilium aliter se hēre primo posterioꝝ: ⁊ est externoꝝ. 6. ethicoꝝ. c. 4. ⁊. 7. Tertio sic: finis medicie est singularis. Naꝫ medicus sanās egrū nō intēdit sanitatē in cōi: sꝫ sanitatē illius cui medeꝫ: nec suffic̄ si reducat egrū ad latitudieꝫ sanitatis nisi ad ꝓpriā reduxerit. Vn̄ Ari. reprobās pmo ethicoꝝ ydeas platōicas ait Videꝫ quidē eniꝫ neqꝫ sanitateꝫ ita intēdere medicus: sꝫ eaꝫ que hoīs: magis aūt forte eā que huius: fm vnūquodqꝫ eniꝫ medicaꝫ. Finis aūt sciētie vl'is est quēadmodū eius obiectum. Quarto sic: cognitio medicinalis non est certa: sꝫ fit arbitrio veritati vicināte: vt Gal. fateꝫ in pluribus locis. Et magnus auēzoar in theisir pmo trac. 10. c. 8. ait. Scīa medicine opatur fꝫ vtuteꝫ practice nō fꝫ veraꝫ rōneꝫ: sꝫ cū dn̄atione arbitrij: ⁊ qn̄cūqꝫ ꝓponit medicus sbtiliare se vt faciat res suas fm verificationē rōnis: ita vt nō sequaꝫ ex suis operatiōibus nec plus nec minus: sed estimat administrare de speciebus in quantitate ⁊ qualitate fm dn̄ium discrasie confundetur ex hoc eius intellectus ⁊ impedieꝫ a studio curationis egritudinis trahendo morā in suo ratiocinio ⁊ possibile est interiꝫ perdere infirmuꝫ. Et Auer. 5. colliget ait. c. 25. Sed Gal. ⁊ alij medici conati sunt facere regulas demonstratiuas: vt probarent medicinaruꝫ operationes in corporibus hūanis: quāuis nō sunt nisi sicut signa opinatiua. Et vt ipsum honoremus dicimus ꝙ habent veritateꝫ pro maiori parte sed non necessario: hec Auer. Scientialis autem cognitio certa est: qm̄ est de impossibilibꝰ aliter se habere. ¶Ad primum obiectum dic ꝙ medicina non est singulariū sed vniuersalium ⁊ licet singulare sanetur proprie ⁊ egrotet: vniuersale tamē sanabile est ꝓprie: sicut Plato proprie ridet: hominis tamen risibile proprium est. Aut dic si vis ꝙ sciētia pōt esse de singulari vago qm̄ ratiōe vagitatis participat aliqua vniuersalitate ⁊ de tali potest esse medicina. ¶Ad secundum dic ꝙ contingenta sub ratione ꝯtingentie non sunt scibilia nec habetur de ipsis scientia cuius causam reddit Aristo. 6. ethicorum: quia duꝫ recedunt a sensibus latent si sunt vel non sunt: sed de contigentibus fꝫ habitudineꝫ ad suas causas proprias scientia habetur puta de motu tempore tonitruo rore grandine. Et fꝫ hanc habitudinem contingentia participant aliquid de necessitate cōditionata. Sed instabit aliquis habitudo predicta est quedā relatio: relatio autem non habet esse nisi ab extremis: igitur si contingentia sint extrema seu termini: relatio contingens erit. Dic ꝙ verum est quo ad esse absolutum: sed necessitas conditionata propter fundare scientiaꝫ: vt si sonus factus

De partibus

in nubibus est: tonitruū est. ¶Ad tertiū dic ꝙ finis medicine seu medici totalis est vl'is: sꝫ finis huius medici in hoc egro pōt esse pticularis. Et vltra dic ꝙ finis huius in hoc qd hꝫ aliquid vl'itatis fm ꝙ sanitas cuiusqꝫ latitudineꝫ hꝫ. Vel dic ꝙ finis in opere est particularis: sed in scientia vel arte que precedit opus est vl'is. ¶Ad quartuꝫ di ꝙ taꝫ scia q̄ꝫ ars medicine est certa: quia scientia ⁊ ars sunt habitus qbus veruꝫ dicit aīa affirmando ⁊ negando sexto ethicorum. Sed verum est ꝙ in medicina quedā inseruntur probabilia velut in alijs artibus de quibus est opinio prope ⁊ non ars nec scientia. Jnsuper veruꝫ est ꝙ in executōe opis artis medicie veniūt qn̄qꝫ defectus vl' ex negligētia medici vl' inobediētia infirmi vel errore astātiū vel accn̄tibus extrīsecis: sꝫ nō ob hoc ars inculpanda est aut scientia. Juxta illud Arist. primo topicoꝝ. c. 2. Habemus aūt perfecte methodū qn̄ similr habemus vt in rethorica ⁊ medicina: ⁊ hmōi potentijs: hoc est aūt ex contingentibus facere que appetimus: neqꝫ .n. rhetor omnino persuadebit: neqꝫ .n. medicus omnino sanabit sꝫ si ex contingentibus nihil omiserit sufficienter eum dicemus habere disciplinaꝫ. Vel dic ꝙ eueniētia vt plurimuꝫ non subterfugiunt scientiaꝫ ⁊ demonstrationem: vt tangit Arist. primo posterioruꝫ affirmans. ꝙ nō est scientia nec demōstratio eius quod a fortuna est: sed eius quod est necessariuꝫ vel quod sepe fit Et huius approbatio est ꝙ non oēs scīe sunt ineq̄li gradu certitudinis: īmo mathematisice sunt in ꝓ primo gradu vt inquit cōmentator cōmen. vltimo. 2. methaphy. ⁊ post eas nāles ⁊ post nāles morales. ¶Circa scdaꝫ diffinitiōis pteꝫ attēde pmo ꝙ p dispōnes hūani corpis itelligit pn̄. sanitatē egritudinē ⁊ neutralitateꝫ fꝫ illos q ponūt. Vel sanitatē ⁊ egritudinē tm̄ fꝫ illos q neutralitatē negāt. ¶Attende 2o ꝙ hec lr̄a (ex pte qua sanatur ⁊ ab ea remouetur) sic venit intelligenda (ex parte qua) .i. fm quaꝫ parteꝫ sanatur .i. sanitatem hꝫ corpus humanuꝫ. Et fm quaꝫ parteꝫ ab ea .s. sanitate remoueꝫ dictuꝫ corpus. Et est hic relatio ad rem ⁊ non ad nomen. Juxta illud doctrinalis. Non das ad voceꝫ quandoqꝫ relata sed ad reꝫ. Naꝫ hoc relatiuuꝫ ea refertur ad illud verbum sanatur vt includit suum antecedens quod est sanitas. ¶Circa tertiam diffinitionis predicte parteꝫ in qua tangitur medicine finis attende primo ꝙ finis tripliciter dicitur: vt ait Auer. in pncipio sexti colliget. Unus est ad queꝫ res necessario tendit sicut mors. Secūdus est sicut forma dicitur esse finis materie. Et hic est finis perfectionis. Tertius est vt eo existente stent res per ipsum ordinate: ⁊ hic finis causarum appellatur: primo ⁊ tertio modis sanitas dicitur finis medicine. ¶Attende secundo ꝙ in finibus medicine qui sunt conseruatio sanitatis ⁊ curatio egritudinis est ordo. Nam dignior ⁊ prior est conseruatio sanitatis. Sed contra bene se habenti non est opus medico. Dic id fore intelligendum de medico curatiuo. ¶Attende tertio ꝙ finis quidam medici est remouere preparationes que inducunt in corporibus egritudines futuras: ⁊ dicitur preseruatio ab egritudinibus. Talis autem finis sub conseruatione sanitatis reponitur: vt ait Auerroys in principio sexti colliget. ¶Circa totam diffinitionem attende primo ꝙ in prima eius parte tangitur medicina theorica dum dicitur ꝙ est scientia qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanatur ⁊ ab ea remouetur. Naꝫ finis theorice est scire seu noscere. Jn secunda vero medicina practica tangitur dum subditur: vt habita sanitas cōseruetur ⁊ amissa recuperetur. ¶Attende scdo ꝙ diuersi diuersimode diffinierunt medicinam. Hyp. autem sic vt refert Gal. libro de introductione medicorum. c. 8. Medicina est adiectio eorum que desunt ⁊ ablatio eoꝝ que sabundant in hūanis corporibus. Et hec est descriptio operum medicine potius q̄ꝫ scientie. Gal. sic primo tegni. Medicina est scientia sanorum egrorum ⁊ neutrorum. Hanc diffinitionē corripit Auer. pmo

a ¶Potest autē ⁊c.] ¶Primo facit instantiā cōtra genus. Secundo cōtra differentias: ibi [Neq; potest.] Prima in tres: primo facit instantiā. Secūdo soluit. Tertio infert quiddā: ibi secunda [Nos] ibi tertia. [Cūq;.] Primo arguit sic cōtra genus in diffinitione positum. Si medicina esset scientia tunc ipsa non diuideretur in theoricā ⁊ practicā: imo tota esset theorica. Destruit autē Auicen. primo hoc consequens consequentiā tenet esse notam: ex hoc ꝙ hoc nomen scientia significare videtur scientiā speculatiuā: scilicet theoricā. Nos vero primo premittit quidē ad solutionē instantie: secūdo declarat illud: secunda ibi [Cū ergo.] ¶Considerandum primo ꝙ in hoc premisso confirmat ꝙ dixit in destructione consequētis ⁊ affirmat hoc ꝙ medicina diuiditur in theoricam et practicam: idest habet aliquid in se ꝙ est theoricū ⁊ aliquid in se qd est practicū. ¶Considerandū secundo ꝙ si quis attēdat Auicē. probat hoc sic. In artibus est dare theoricū ⁊ practicū: ergo ⁊ in medicina: ꝯsequentia est no. q: medicina est vel ars vł scientia. ¶Cōsiderandū tertio ꝙ sicut iā diximus deduximus hic rationem quādā pro iunioribus sicut se habet theoricū ad scientiam sic se habet practicum ad artē: ergo cōmutata proportione sicut se habet practicū ad scientiā ita theoricū ad artē. Sed in scientia speculatiua reperiri potest aliquid practicū: vt in philosophia: ergo in practicis artibus aliquid theoricū: ⁊ ideo dictū est practica scientia speculatur vsq; ad quid: secundo methaphysice: ⁊ aliquam habent speculationem in arte. ¶Dubitatur quomodo in artibus est theoricū. Dicendum est ꝙ inquantū artifex operatiuus aliquas suas cōclusiones demonstratiue probat dicitur theoricus: verbigratia cū carpentarius probat quantitatē alicuius vegetis ex mensura dyametri. s. medietatis eius ꝙ tunc immiscet geo^ay in sua arte: ⁊ cum agricultor probat in medio hyemis non esse seminandum q: frigus corrumpet calorē seminalem: tunc immiscet phylosophiam. ¶Dubitatur quomodo in philosophia est practicum. Respondit Dynus ꝙ philosophia est naturalis theorica. Sed philosophia moralis est practica: dicit tamē ꝙ differt theorica ⁊ practica in medicina: ⁊ in philosophia: quia in medicina theorica ordinatur ad practicā: sed in philosophia non: q: theoricum non ordinatur ad practicum: q: philosophia naturalis nō ordinatur ad moralē: sicut ordinatur in medicina: tamen bene est ordo inter philosophiam speculatiuam ⁊ moralē siue virtuosā: q: philosophus speculatius ex ordine naturali debet consequi naturaliter vt sit virtuosus vt potest colligi in cōmento phisicorū in prohemio: ⁊ ideo sm̄ meū videre homo virtuosus non potest habere perfectionē nisi sit speculatiuus vere. ¶Aliter iā diximus ꝙ in ipsa philosophia morali est theoricū: ⁊ hoc est totū illud quod probat philosophus moralis per demonstrationes suas: et practicū quantū ad illud quod docet de modo quo virtuosi fiamus: vel vna ꝯ^o vere demonstrata est theorica ⁊ eadem vt principiū directiuū actus quo simus virtuosi est practica. In naturali etiam philosophia licet plurima pars eius sit theorica tamen non dubito ꝙ alique sint in ea demonstrate cōclusiones que sint practice sicut apparet de multis conclusionibus quarti methaurorū sicut ꝙ eli/

Jacobus

colliget: quia non continet differentiam que est inter philosophiam naturalem de sanitate ⁊ egritudine ⁊ medicinam que est de eisdem. Que quidē differentia in hoc est: ꝙ phylosophus considerat sanitatem: ⁊ egritudinem inquantum sunt entia naturalia. Et medicus considerat inquantū appetit cōseruare sanitatem ⁊ remouere egritudinem: vt ait idem Auicenna primo cantice canticorum cantico primo. Medicina est conseruatio sanitatis ⁊ curatio egritudinis que accidit ex accidentibus in corpore: vel que accidit ex causa que existit in corpore. Auerroys primo colliget capi. primo sic. Medicina est ars operatiua exiens ex principijs veris in qua queritur conseruatio sanitatis corporis humani ⁊ remotio sue egritudinis sz ꝙ potest fieri in quolibz corpore. Et in principio sexti colliget ait. Bene ille diffiniuit medicinam qui ipsam in grosso diffiniuit dicens. Medicina est ars operatrix que est inuenta ex experimento ⁊ ratione cōseruās quidē sanitatē ⁊ egritudinē remouēs. Et hec est veracior diffinitio q̄ in aliquo libro alicuius auctoris sit iuēta: hec ille.

Potest autem aliquis ⁊c. ¶Hec secunda capituli pars diuiditur in quinq; particulas. Prima tangit obiectionē contra illud. Medicina est scientia. Secunda respondet responsione communi ad quasdam artes ⁊ philosophiam ⁊ medicinam ibi [Nos vero respondebimus] Tertia respondet responsiōe confusa per medicina tantum ibi [Cū ergo de medicina] Quarta respondet responsione determinata appropriata medicine ibi [Per theoricam vero] Quinta ostendit quid consequimur ex adeptiōe medicine tā theorice q̄ practice ibi [Cunq; duarum.]

¶In prima particula dicit ꝙ quis poterit obijcere contra id quod dictū est scilicet ꝙ medicina est scientia quasi scientia sit genus ad medicinam: q: medicina cōmuniter diuiditur in theoricam ⁊ practicam. Sed cum diffinitur ꝙ est scia vr̄ tota poni theorica cū nomē scientie theoricā ꝓprie ⁊ nō artē sonet. ¶Nos vero ⁊c.] ¶In secunda dicit nos generaliter respondebimus ad dictum obiectum dicentes ꝙ aliquarum artium ⁊ philosophie ⁊ medicine ps aliqua theorica est: ⁊ aliqua practica. Et in vnaquaq; harum duarum diuisionum idest horum duorum membrorum diuidentium scilicet theoricum ⁊ practicum: aliud intendimus per theoricam ⁊ aliud per practicam sed non est h opus declarare diuersitatem inter theoricam ⁊ practicam nisi in medicina. ¶Attende primo ꝙ prin. hic in hoc cañ. sepe nominat membra diuidentia totum aliquod diuisiones: licet diuisio proprie dicatur actus diuidentis ⁊ nō

¶Potest [a] autem aliquis dicere ꝙ medicina diuiditur in theoricam ⁊ practicam: sed tu ipsam totam posuisti theoricam: cum dixisti ꝙ est scientia. ¶Nos vero respondebimus tūc ⁊ dicemus ꝙ artium est quedam que est theorica et practica: ⁊ de philosophia ꝙ est theorica ⁊ practica: ⁊ de medicina dicitur ꝙ est theorica ⁊ practica. In vnaquaq; autem harum diuisionum aliud volumus dicere cum dicimus theoricam: et aliud cum dicimus practicam. Non tamen nobis necesse est declarare diuersitatem que inter eas existit nisi in medicina. ¶Cum [b] ergo de medicina dixerimus ꝙ eius est theorica ⁊ ex ea est practica: non est existimandum ꝙ velimus dicere ꝙ vna diuisionum medicine est scire ⁊ altera operari: quemadmodum multi hunc locum perscrutantes existimant. ¶Sed debes [c] scire ꝙ illud quod volumus est aliud: ⁊ ꝙ nulla duarum diuisionū medicine est nisi scientia: sed vna earum est ad scienda principia: ⁊ altera ad sciendum operandi qualitatem. Nos vero primam earum nomine scientie aut theorice appropriauimus: ⁊ alterā appropriauimus nomine practice. ¶Per [d] theoricā vero ipsius volumus ꝙ quando eam sciuerimus sententiā tm̄ acquiremus: ita ꝙ in declaratione qualitatis operatōis nos nō mittemus. Sicut dicit in medicina ꝙ genera febrium sunt tria: ⁊ ꝙ complexiones sunt nouē.

ratio fit a calido sicco extrinseco.

b ¶Cū ergo ⁊c.] ¶Primo declarat que non intelligit in medicina per theoricum ⁊ practicū. Secundo que intelligit: ibi [Sed debes.] ¶Dubitatur vtrum scientia medicine diuiditur in scientiam ⁊ operationem: videtur ꝙ sic per Halyab. primo theorice quarto capitulo: ⁊ Hymaim in principio libri questionum in medicina: ⁊ Auerro. colliget primo cum dicit ꝙ vna pars medicine est experimentalis. In contrarium est Aui. Dicendum ꝙ opera potest accipi nō pro actu operationis: ⁊ vt sic medicina non diuiditur in sciētiam ⁊ operationem: quia operatio est quid extrinsecum alio modo pro habitu in anima propinque directo in opus ⁊ vt sic medicina in illam diuiditur. Ad Halyab. ⁊ hymaim dicendū ꝙ cū Halyab. diuidat medicinam in scientiam et actionem intellexit habitum immediate directum in opus. Ad Auerroyz dicendum ꝙ per experimentum intelligitur pars scientie que sumitur ab experimento sicut scientia materie vel intelligitur illa que docet experimentari ⁊ operari.

c Sed debes scire ⁊c.] ¶Primo declarat simul quid intelligit p theoricū ⁊ practicū: scđo quid per theoricū: tertio quid per practicū: ibi secunda [Per theoricā] ibi tertia [Per practicā.] ¶Considerandum ꝙ Aui. innuit probationem huius conclusionis pars vtraq; medicine est scientia ⁊ arguit sic: pars medicine qua sciuntur principia est vera sciētia quia principia medicine sunt vere scita per demonstrationes veras phisicas ⁊ per sensum ⁊ hoc intelligit cum dixit vna est ad sciendum principia: quasi dicat principia in hac scientia sunt scita ⁊ pars qua scitur modus operandi est vera scientia quia modi operandi sunt probati his demonstrationibus euidentibus: ergo tam theorica q̄ practica est vera scientia. Et intelligit Auic. per scientiam noticiam scitam per veros modos sciendi siue sit directiua in opus siue non. Considerandum secundo ꝙ Auic. dixit post vero ad remouendum questionem de nomine quasi dicat partem medicinalis noticie que docet modum operandi nota quicquid vis tamen ipsa est scientia: ⁊ in hoc differt ab artibus mechanicis vt sartoria quia illa solum vsu docet modū operandi: ista autem probat demonstratiue: nam medicus sufficienti demonstratione ꝙ apostematibus in principio competant ea que repellant ⁊c.

d ¶Per theoricam vero ⁊c.] ¶Dubitat Guilielmus quomodo Auic. partem theorice medicine dicit esse ad scienda principia ⁊ non dicit hoc de practica cum tamen practica habeat sua principia vt verbigratia omnis cura fit ꝯtrariū: ⁊ ꝯseruatio fit a silī. Dicendū ꝙ licet practica habeat sua ꝑncipia omnia tñ que in ea sciunt sunt directiua in opus: sz scita in theorica: non sunt sicut directiua: ⁊ iō oīa illa vocant ꝑn^a. sicut ꝑora ⁊ remotiora a doctrina modi operandi: per theoricā appet ꝙ pars theorice est vera scia: q: est vere demonstratiua: medicus. n. sufficiētibus demōstrationibus ꝓbat tria esse gña febriū vt appet ꝑmo de differētijs febriū: ⁊ ꝙ ꝯ^o nes sunt nouē vt demōstrat. G. ꝑmo de cō^o nibus: ⁊ cū h nescimus modū opandi. s. ꝯseruādi vel curandi: lz dispo/ namur ad hoc vt presupponatur hec scire debenti scire modum operandi.

De partibus a ¶Et per

ipsum diuidens. ¶Attende secundo ꝙ quedam artium dicuntur actiue seu practice: quoniam sciuntur ⁊ discuntur operādo sicut ars carpentatoria ⁊ sutoria. Alie dicuntur actiue: quia licet discantur demonstrationibus ⁊ diffinitionibus: quibus aliquid perfecte scitur ⁊ vltimate: tamen finis earū est praxis. Hanc diuisionem ponit Auerroys primo cantice canticorum Aui. cōmē. 2. Prime dictarum artium proprie dicuntur artes ⁊ non scientie: quoniā ex multis experimentis generatur ars primo metaphisice in proemio. Secunde dicuntur artes ⁊ scie. Artes qm̄ finis earū est praxis. Scie qm̄ demonstrationibus acquirunt. ¶Attēde tertio ꝙ ars medicine quo ad aliquas eius ptes vtroq; modo se hz. Qm̄ pars illa que manualiter exercetur: ⁊ pars anatomie ꝓculdubio vtēdo ⁊ opando addiscunt: lz demonstrationes aliq̄s ⁊ diffinitiones habeant. ¶Attende quarto ꝙ q̄uis ars sit habitus practicus. 6. ethicorū nulla tñ est ars tam opatiua siue mechanica siue liberalis que propriam non habeat sibi iunctam ⁊ insertam theoricam vt ars sutoria de natura filorum ⁊ acuum ⁊ forcipum ꝯsiderat. ¶Attende quinto ꝙ de philosophijs moralis ē practica: qm̄ studemus ⁊ discimus eā nō vt sciamus: sz vt boni efficiamur. Et similiter phia naturalis de agricultura ⁊ educatione animalium.

¶Cū ergo ⁊c.] ¶In tertia pti. dicit ꝙ qñ dicimus vnā medicine ptem esse theoricā ⁊ aliā practicā nō volumus dicere ꝙ vna diuisionū medicine. i. vna ptiū diuidētiū medicinā. s. theorica est scire: ⁊ altera. s. practica est opari sicut multi estimāt: imo volumus ꝙ nulla duarū diuisionū medicine. i. mēbrorū diuidētiū medicinā est aliud q̄ scientia. Sed vna earū est ad scienda principia ⁊ alia ad sciendum operandi qualitatē idest modū seu manerię. Quarum prima proprie nominatur scientia seu theorica: scđa practica. ¶Attēde circa hoc ꝙ dicit theoricā esse ad scienda ꝑncipia ꝙ per principia intelligit sanitatem ⁊ eius causas ⁊ signa ⁊ etiā morbū ⁊ eius causas ⁊ signa. Et cum dicit ꝙ practica est ad sciendū opandi q̄litatē intelligit ꝙ est ad sciendū qualiter ⁊ cū qbus ꝑuat sanitas: ⁊ qualr̄ ⁊ cū qbus sanat egritudo Auer. ꝑmo cātice. ¶Per theoricā ⁊c.] ¶In quarta dicit ꝑmo ꝙ p theoricā medicine intelligimus scientiā qua adepta solū acquiremus sniā. i. iudiciū veri clarū ⁊ firmū taliter ꝙ nos nō mittemus. i. applicabimus illā sniā in declaratiōe qualitatis opationis. s. modi cōseruandi sanitatē ⁊ curādi egritudinem: sed finis ipsius seu terminus est scire tantum: vt dicitur in medicina ꝙ genera febrium sunt tria. s. ephimerum humorale ⁊ ethicum. Et complexiones sunt nouem scilicet vna equalis ⁊ quattuor inequales simplices ⁊. 4. inequales cōposite.

Dicit

na in opus:sed scita in theorica:nō sunt sicut directiua: ⁊ ideo omnia illa vo/cantur prin^a sicut priora ⁊ remotiora a doctrina modi operandi:per theoricaz apparet ꝙ pars theorice est vera scientia:q: est vere demonstratiua:medicus enim sufficientibus demonstrationibus probat tria esse genera febriuz: vt ap paret primo de differentijs febriuz:⁊ ꝙ complexiones sunt nouem vt demon strat Gal.primo de ɔ^o mbus:⁊ cum hoc nescimus modum operandi.s.conser uandi vel curandi: licet di sponamur ad hoc vt pre/ supponat hec scire deben ti scire modum operandi. a ¶Et per practicā ⁊c.] ¶Considerandu3 primo ponit quid non intelligit: secūdo quid intelligit ⁊ di cit sed per practicam intel ligimus diuisionem opera tionis.i.partē scientie que dicit modu3 operandi vel que dicitur: ⁊ denomina/ tur a modo operādi alias diuisionem .i. partem diui sionis.i.que docet operari ⁊ si sequeretur littera que dicit ⁊ ipsa scientia erit in qualitate dispositiōis siue operatiōis textus esset cla/ rus:sed difficilem redit testum littera que dicit. Que cu3 eam sciuerimus au xiliabitur nobis in acquirendam scientia3. Dicamus ergo ꝙ Aui.imagina/ tur:scientia3 modi operandi que est practica scripta in libro: vel in anima ma gistri:verbi gratia apostematibus competunt in principio repercussiua:⁊ ista est diuisio operationis.i.pars que dat modu3 operandi postea imaginatur ꝙ ista scientia scripta generat scientiam in anima nostra ⁊ ideo dicit: que cū ea3 sciuerimus.s. a magistro vel libro auxiliabitur nobis ad acquirendam scien/ tiam.i.esset tunc scientia in nobis:⁊ ipsa scientia in nobis erit in modo operā di sicut erat in magistro vel in libro:⁊ hoc est quod vltimo dicit. Hec igit do/

in medicina ꝙ genera febriu3 sunt tria: ⁊ ꝙ complexiones sunt nouem. Et per practicam^a ipsius volumus non opatio- nem in effectu: neq3 laborem motionu3 corporearu3: sed diuisionem opationis medicine: que cum eam sciuerimus au- xiliabitur nobis ad acquirendu3 senten tia3: ⁊ ipsa sentētia erit in qualitate ope- rationis. Sicut dicitur in medicina q̄3 apostematibus calidis adhibenda sunt

ctrina vel in scientia vel sermone: idest scientia tibi auxiliabitur: quia doctri/ na per vocem vel per libr͛ facit in te scientia3: ⁊ hec scientia est declaratio ⁊c. sermo.n.⁊ scientia idem hic significant vt intelligitur.1.ca.fen.3. ex glosa Ge rardi. Aliter possumus dicere ꝙ scientia practica.i. sciētia de modo operādi auxiliabitur in acquirenda scientia:q: incitat scientiam supra se:audiens.n.ꝙ apatibus in principio competunt ⁊c.statim querit qd est apostema:quid rep/ cussio ⁊c. ⁊ ipsa.s. scientia que ad hoc incitat ⁊c. Si militer auxiliabitur in ac/ quirendam scientiā.i.noti tiam que acquiritur ex ha bitu expimentali: sciētifici enim homines qui cu3 re/ gulis artis operantur me/ lius acquirunt habitu3 ex perimentalē qui nō est do cibilis vt supra diximus. b ¶Cūq3.i. membrorum di uisionis. Considerandu3 ꝙ licet hic videatur illatū quoddam premissis tamē Aui.videtur velle probare ꝙ vtraq3 pars medicine sit scientia. Illud est vere sciētia ꝙ dicit habitum in anima adeptu3 omni opa ex trinseca circūscripta: scientia medicinalis est hmōi: maior est nota: q: notitia: que vere est ars est habitus in anima acqsitus ex frequētibus operationibus sicut citarizare vt intelligitur.6.ethicorum. Ex quibus appet solutio instantie: quā faciebat Aui.contra diffinitione3:q: negatur consequentia: q: theorica ⁊ practica est scientia. Dubitat͛ vtrū aliquis possit esse perfectus medicus per fectissime doctus libro ⁊ voce q̄uis nunq̄3 operatus fuerit vel quāuis nunq̄3 viderit opari ꝙ appropinquat in dando perfectionem huic quod est opari ⁊ videtur ꝙ sic per Aui.hic. Contrarium intelligit Gal.in commento primo apho.in scriptis quorundam Bononiensium repitur ꝙ medicinalis notitia

in principio que repellant ⁊ infrigident ⁊ inspissent: ⁊ postea repellentia cu3 re- soluentibus temperabimus: ⁊ post sta- tu3 postea in declinatione sufficient mol lificantia resoluētia: preter in apostema tibus que sunt de materijs quas mēbra expellunt principalia. Hec igit͛ doctri- na in sententia auxiliabit͛. Et hec senten tie est declaratio qualitatis opationis. ¶Cūq3^b duarum diuisionū qualitatem

Jacobus De partibus

ꝙ nos nō mittēmus.i.applicabimus illā sententiā in declaratione qualitatis operationis.s.modi conseruandi sanitatem ⁊ curandi egritudinem:sed finis ipsius seu terminus est scire tantum: vt dicitur in medicina ꝙ genera febriu3 sunt tria:scilicet ephimerum humorale ⁊ ethicum. Et complexiones sunt no uem:scilicet vna equalis ⁊.4.inequales simplices ⁊.4.inequales composite.

Dicit secundo ꝙ per practicam medicine non volumus operationē in effe ctu.i.executione.s.visitationem infirmi tactum pulsus:inspectionem vrine in ducere infirmum ad patientiam ⁊ ad obedientia3:⁊ presentes ad diligentia3 ⁊ occurrentibus extrinsecis nociuis obuiare. Neq3 volumus per practicam laborem motionum corporearum.s. manualem operatione3 chyrurgie ⁊ con fectionem antidotalium:sed diuisione3 operationis medicine.i.membr͛ ope/ ratiuum seu practicum condiuidens medicinam que diuisio seu membru3 di uisionis auxiliabitur nobis cum eam sciuerimus ad acquirendum sententiā: idest iudicium veri clarum ⁊ certu3: ⁊ illa sententia erit in qualitate operatio nis.i.iudicabit modu3 quo sanitas seruanda est ⁊ egritudo curanda:sicut di/ citur in medicina ꝙ in principio apostematum calidorum competunt repecussi ua ⁊ infrigidantia ⁊ inspissantia. Repercussiua ne tantū materie fluat ad par tem egram ꝙ eam corrūpat. Infrigidantia vt tollatur mala qualitas que est causa doloris ⁊ attractionis humorum ad partem egram. Inspissantia quonia3 apostemata calida generantur vt plurimu3 ex humoribus subtilibus acutis: quorum digestio est inspissatio. Et dicitur ꝙ postea.s. in augmento illorum apo/ stematum ⁊ in statu: ⁊ post statum.i. post cessatione3 fluxus humorum ad aposte mata ⁊ anteq̄3 decrescat tumor temperabimus repellentia cu3 resolutiuis:q: dum materia est tota fluxa ⁊ nondum tumor decreuit pura resoluentia dila/ tando materiam dolorem inducerent ⁊ nouum causarent fluxum : sed dum commiscentur adinuicem repellentia cum resolutiuis repellentia prohibent materiam futuram fluere ⁊ resolutiua resoluunt aliquid de materia iam flu/ xa. Et dicitur ꝙ postea scilicet in declinatione sufficient mollificātia resoluen tia. Mollificantia.i.laxum facientia ne subtile resoluatur ⁊ lapidificetur. Re siduū resoluentia vt paulatim recedat tumor. Et hec dicta de apostematibus calidis verificantur non de apostematibus que sunt de materijs quas expel/ lunt membra principalia. In talibus enim apostematibus nullo tempore cō/ petunt repercussiua ne materie peccantes ad membra redeant principalia. ¶Attende primo circa hoc exemplum ꝙ simile scribit prin.clarius tamen in quarta fen huius primi ca.25. Oportet autem inquit vt stiptica ɔstrictiua re/ percussiua frigide complexionis pure existant si apostemata fuerint acuta. Cum autem maturare volueris minues retentiuum ⁊ admiscebis ei quod sit resolutiuum donec ad statum perueniat. Tum enim ipsa admiscenda erunt equaliter. Cum aute3 declinatio fuerit non sit ibi nisi quod resoluat ⁊ efficiat laxum. Et quarti tertia tractatu primo ca.2.ait. Incipe cum repercussiuis:de inde oppone augmento cum intromissione mollificatiuorum humectantiu3 cu3 refrenatiuis: ⁊ quātum procedit in augmento procedas in additione mollifi catiuorum paulatim: ⁊ apud finem ⁊ statum ⁊ vltimitatem sue magnitudinis ⁊ additionem sue vltimitatis fac vincere mollificantia ⁊ fac ea pura. Et exic/ cantia sunt ea que sanant in fine. ¶Attēde secūdo ꝙ apostemata dupliciter terminantur; quedam resoluuntur; alia suppurantur seu saniē faciunt: ⁊ ꝑm hoc propria conueniunt remedia que dicentur in suis locis. ¶Attēde tertio ꝙ non solum in materijs apostematum quas expellunt mēbra principalia re percussio prohibenda est;sed etiam dum materia est venenosa vel valde gros sa vel vehementer incuneata vel cretice expulsa vel a causa primitiua excita/ ta vel in corpore pleno vel in corpore debili vel prope aliquod membrum ꝑn cipale vel cum magno dolore. ¶Dubitatur primo. Utru3 medicina bene di uidatur in theoricam ⁊ practicam. Arguitur ꝙ non: q: medicina diffinitur per arte3 ab Auerroy ꝑmo ⁊ sexto colliget:s3 ars est habitus practicus sexto ethi/ corum. Secundo sic finis medicine est totus practicus.s.vt habita sanitas cō/ seruetur ⁊ amissa recuperetur: ergo medicina est tota practica: quoniam a fi/ ne denominatur res. Tertio sic obiectum medicine est libere operabile a no/ bis per intellectum practicum ⁊ voluntatem.s.corpus humanu3 sanabile vel egrotabile per artem: tale autem est obiectum artis ⁊ non scientie speculati/ ue sexto ethicorū. Quarto sic medicina incepit ab intellectu practico: ⁊ ab eo processit in res artificiales: q: ex experientijs multis frequentatis a prioribus inuenta fuit ars medicine; sed scientie theorice incipiunt a rebus ⁊ ꝓcedunt ad intellectum: vnde dictum est propter nostrum admirari inuentum est phi/ losophari: ita ꝙ res duxerunt nos in admirationem ⁊ excitarunt nos ad phi losophiam vt dicitur in prologo metaphi.c.2.sed in arte secus est. Juxta illud Aristo.6.ethicorum ca.5. Est autem ars omnis circa generationem ⁊ artificia ri ⁊ speculari qualiter vtiq3 fiat aliquid contingentium esse ⁊ non esse ⁊ quo/ rum principium est in faciente: sed non in facto. Oppositum dicit prin.in lit tera ⁊ primo cantice cantico ꝑo. ¶Dic ꝙ dicta diuisio medicine in theorica3 ⁊ practicam est bona: q: tota medicinalis sciētia que est de rebus naturalibus non naturalibus ⁊ contra naturā in relatione ad suas causas ⁊ signa est theo rica. Non enim edocet modum aut qualitatem operandi. Medicinalis vero scientia que est de applicatione mediorum ad conseruandum sanitatem ⁊ cu randum egritudinem est tota practica. ¶Attendendum tamen est primo pro solutione obiectorum ꝙ tripliciter scientia speculatiua seu theorica vel con/ templatiua differt a sciētia practica seu actiua vel operatiua. Primo in fine q: finis theorice est scire. Practice vero finis est operari: ⁊ hanc differentiam po nit Aristo.2.metha.tex.3. Et innuit prin.in hoc passu. Secundo in obiecto: quoniam obiectum theorice est ens naturale. Obiectum vero practice est res artificialis. Tertio in modo acquirendi. Nam theorica incipit a rebus ⁊ tran sit ad intellectum: practica autem econuerso. Et has duas differentias tangit Aristo.6.ethicorum. ¶Attende secundo ꝙ l3 scientia speculatiua medicine studeat͛ aut acquiratur finaliter ad intentionem seruande sanitatis vel egritu dinis curande: ⁊ in hoc differat a scientia naturali que est de sanitate ⁊ egritu dine vt sunt entia naturalia: tamē finis immediatus medicine theorice est sci/ re ita ꝙ non docet modum operandi. ¶Ad primum obiectum dic ꝙ Auer/ roys diffiniens medicinam per artem large cepit artem vt scientiam compre hendit. Uel dic ꝙ medicinam theoricam reputauit philosophiam nautrale3. Uel dic ꝙ solam medicinam practicam diffiniuit. Ad secundu3 dic ꝙ finis immediatus medicine theorice non est practicus. Ad tertium dic ꝙ corpus sanabile relatum ad suas causas ⁊ signa est ens naturale : sed relatum ad ci/ bos ⁊ potus ⁊ medicinas artificialiter ordinatos est ens artificiale. Ad quar tu3 dic ꝙ theorica medicina icepit a rebus sicut philosophia naturalis ⁊ pra/ ctica ab intellectu operatiuo. ¶Dubitatur secundo an medicina practica est ars mechanica an liberalis. Dic ꝙ multipliciter pōt dici ars liberalis: ⁊ ecō/ trario seruilis seu mechanica. Primo q: liberat hominem a seruitute ⁊ erigit ad honores ⁊ quasi propham reddit in predicendo futura. Sic ars medicina lis est liberalis: q: medicum reddit familiarem ⁊ dilectum principibus seculi predictorem futurorum honoratum ⁊ opulentum: vt inquit Hippo.ad prin/ cipium primi pronostico. Secundo quia est architectonica seu principans ⁊ preceptiua non apponens manus ad opus seruile : sic ars medicine liberalis dicitur. Juxta illud magni Auenzoar in theisir.2.tracta.6.capi.primo. Opus medici est regere egrum medicina ⁊ cibo ⁊ nihil propria manu operari: sicut nec eius officium est facere confectiones: nisi in hora necessitatis. Exercitiu3 autem operationis manus est officium ministrorum medicorum. Similiter phle botomia ⁊ cauterium ⁊ incisio arterie ⁊ remotio sebel ⁊ cataracte: hec ille. Tertio potest dici liberalis: q: modo liberalium artiū discitur: scilicet demon stratione diffinitione ⁊ diuisione non vsu ⁊ opere tantum sicut ars carpenta/ toria ⁊ sutoria: ⁊ sic ars medicine potest dici ars liberalis. Quarto dicitur libe ralis aliqua ars: quoniam ad bonu3 anime dirigit: ⁊ de ipso tractat: ⁊ mecha nica: quia agit de bono corporis: sic ars medicine non est liberalis nisi ex con sequenti inquātum scilicet temperat humanam complexionem ad cuius tē periem sequitur repressio malarum inclinationum ⁊ pronitas ad bonos mo/ res: sed quodāmodo mechanica est subiecteq3 morali philosophie. Juxta il/ lud Galieni primo d ingenio sanitatis ca.6. Si animus alicuius ad artē cete/ ris digniorem transcendere cupit idest ad tutelam sanitatis anime: necesse est tamen vt primitus in hac.s.medicina que minus est digna studiosius laboret. Nam si quis animam curare voluerit oportet vt ante curet corpus. Et illud Auerroys primo colliget ca.primo auctoritate Aristotelis. Et Aristoteles ap propriat hanc artem inter artes mechanicas in virtute. Et illud eiusde3 septi/ mo colliget capitulo.31.de cura cancerositatum. Dixi in diffinitione ꝙ medi cina est ars mechanica. Et multi ex hoc mirabantur: sed ipsi ignorauerūt qd dixerim super secundo phisicorum de mechanicis artibus.

¶Cūq3 duarū diuisionū ⁊c.] ¶In qnta pticula dicit ꝙ cum medicus sciue

potest haberi per experimentuȝ: ꝛ ideo non potest bene operari: ꝛ nec bonus medicus sine ratione. s. que rectificet expimentuȝ ꝛ sine expimēto. Alio modo potest haberi per doctrinaȝ libroꝝ ꝛ voce magistri ꝛ sic potest bene operari ꝛ esse bonus medicus sola rōne doctus absqȝ hoc ꝙ expientiā videret. Rn̄o est duplex: primo hn̄s actum primū: potest exire in actum scd̄m: sed hn̄s scientiā perfecte hȝ actum primū ergo ꝛc̄. Scd̄a rō habens notitiā subiecti instrꝛoꝝ ꝛ finis ꝛ modi potest perfecte opari: sed hn̄s scientiaȝ medicine p libros hȝ hoc. Nos dicimus pfectū medicum esse non posse quā uis oēm scientiā scriptaȝ ꝛ auditaȝ ꝛ possibilē scribi ꝛ audiri sciat. Ratō est qꝛ ex actuali operatione. i. visio ne infirmoꝝ ꝛ curatiōe generatur in anima quedam notitia que ex libris ꝛ vo/

sciueris iam scientiam scientialē: ꝛ scientiam operatiuam adeptus eris: etsi nūquā operatus fueris. ¶ Nec[a] etiam potest aliquis dicere ꝙ dispositiōes corporis humani sint tres sanitas ꝛ egritudo ꝛ dispositio que non est sanitas nec egritudo: cum tibi due suffecerint. Possibi

ce nō potest haberi ꝛ que nō est docibilis vt innuit Gal. 12. tera. cum loquitur de colico dolore. Amplius omni ꝓpositioni note per intellectum in actu operationis: opȝ subsummi propositionē particularem per actū cogitatiue vt intelligit ab Auer. in cōmento de somno ꝛ vigilia. Sed exercitatus melius hoc facit: nam exercitiuȝ aliquid addit in notitiaȝ. Sed quod addit: nec impedit: nec frustratur igitur opȝ ꝙ iuuet: medicus ergo cum hoc habitu exercitiū melius operatur seu operabitur: igitur sine hoc esset imperfectus. Hoc ꝓbatur per multas clausulas auctoritates primo per Aristo. in primo metha. exptos magis proficere videmus: idem sentit Alfarabius in libro de ortu scientiaruȝ ca. de scientia ciuili: vbi dicit medicus nō fit perfectus nisi ꝛ p virtutes. i. duas notitias quarum vna est virtus super vniuersales canones quos acquirit ex libris medicine: ꝛ altera est que adducitur frequētie actioni medicine in egritudines ꝛ studij in eis per longitudinem expimenti ꝛ visionis corporum indiuiduoꝝ ꝛ per hanc virtutem potest medicus mensurare medicinaȝ ꝛ curationem hominum vel vnūquodqȝ corpus in vnaquaqȝ dispōne: idem vult Gal. 9. terapen. 9. ca. non est possibile nisi exercitemur multiformiter in particularibus agere que opȝ circa laborantem: sicut enim quicūqȝ ire aliquā viam cruribus cupiunt vtriusqȝ ꝛc̄. idem Gal. 6. de simplici: primo ca. innuit cuȝ vitupe rat illos qui volebant scire herbas ex picturis ꝛ ponitur ibi exempluȝ de preconizante ꝛc̄. vide ibi hoc voluit Gal. primo de creticis. 6. ca. cum dixit in esse huius quo fit iuuamentū in opatione medicine est necessariū tempus longum hoc est quod volebat. 9. theorice in fine cum dixit exercitatum opȝ esse medicum: huius aūt sententia fuit zoar. 10. libro theisir. 2. ca. cum dixit. Esto certus ꝙ scientia medicine omnis non opatur in aliquo pfecte: nisi post multaȝ consuetudinem ꝛ longā experientiā in ipsa: in summa opatio recta ab arte habēte principia ꝛ vias demōstratiuas pendet a duplici habitu. s. scientiali ꝛ docibili qui est in anima intellectiua ꝛ ab habitu experimētali. i. acquisitio p exercitiuȝ artis circa particularia qui habitus nō est docibilis: sed assuescibilis vt diximus: ꝛ tunc artifex est perfectus. Ad contraria soluitur: qꝛ si nunqȝ fuerit operatur habens habitum scientialē solum: sed non habitū expimentalē nec doctrinalem dictū. Ad aliud cū dicitur habens actum primū ꝛc̄. dicendum ꝙ iste non habet actum primum quātuȝ ad partem que ab experimento siue ab exercitio consurgit ꝛ sic soluitur alia ratio.

a ¶ Neqȝ potest aliquis dicere ꝙ dispōnes humani corporis ꝛc̄.] ¶ Instantiam facit contra differentias diffinitionis: 2o illam soluit: ibi 2a [Possibile.] Considerandū supra dixit. Potest autē qꝛ illa instantia hȝ plus de veritate: hic aūt statim incipit negare: neqȝ potest: qꝛ illa instantia non hȝ veritateȝ cuȝ 2m veritatem neutrum non sint. Possibile: primo soluit solutione cōi philosopho neganti neutruȝ ꝛ medico cōcedenti: 2o soluit solutione pro medico: ibi 2a [Amplius.] Prima expositio hic est Guilelmi ꝙ Auicē. vult ꝙ ꝯtradictor diffinitioni: non inueniat vnam duarum rerum. i. aliquā rationeȝ affirmantē neutrū esse que rō non posset solui ab eo qui negat neutrum: neqȝ negantē. i. ille qui negat neutralitatē non potest rōnem adducere ad probanduȝ hoc qd̄ non possit solui a medico qui affirmat neutralitatem: ratio quā faceret philosophus esset ista quā facit Auer. primo colliget inter equale ꝛ inequale nō est medium ꝛ inter nocumentum operationē ꝛ non nocumentuȝ non est mediuȝ. Rn̄dit Gal. ꝙ tu accipis sanitatem valde large. Rn̄sio medici ad ꝓbanduȝ neutrum est inter corpus ꝙ hȝ perfectissimas operationes ꝛ corpus quod nō hȝ illas est mediū. Rn̄dit philosophus ꝙ tu accipis sanitateȝ valde stricte. i. valde perfectā sanitateȝ. Secunda expositio est Bortholomei que dicit: nō inuenies vnā duarum. i. nec sanitatem: nec egritudineȝ ꝛc̄. qꝛ non sequitur est sanitas ergo non est neutralitas qꝛ neutrum est sanuȝ saltim apparēter. Similiter non sequitur non est sanitas: ergo est neutralitas qꝛ potest esse egritudo. Eodem modo non sequitur est egritudo: ergo non est neutralitas: qꝛ neutralitas est occulta egritudo: similiter non sequitur: non est egritudo: ergo nō est

Jacobus

rit qualitatem. i. modum vel habitum duarum diuisionum. i. duorum mēbrorum diuidentium medicinam. s. theorice ꝛ practice iam adeptus erit scientiaȝ scientialem: idest medicinam speculatiuam: ꝛ scientiam operatiuam. i. medicinam practicam: etsi pro quāuis: quāuis nunqȝ operatus fuerit. ¶ Dubitatur vtrū quis valeat esse perfectus medicus absqȝ hoc ꝙ operatus fuerit vel viderit operari. Dic ꝙ sic in scholis legendo ꝛ docendo: quoniam ibidem de singularibus non agitur: sed vniuersalia tractantur que sola sub arte ꝛ scientia cadunt. Sed in executione praxis impossibile est eum esse perfectum qui nec operatus est: nec alios vidit operantes: quoniam circūstantie ꝛ proprietates indiuiduales locorum temporum personarum ciborum potuum ꝛ medicinarum: lȝ scribi non possunt plene ꝛ perfecte: necesse est tamen ad rectitudinem operis vt medicus eas non ignoret. Juxta illud Gal. tertio de ingenio sanitatis capi. 3. Nam cum vnicuiqȝ nature humane quoddam sit proprium quod lingua nullatenus poterit explicari: neqȝ 2m ꝙ est a scientia valet aliquo modo comprehendi: constat peritissimum esse medicum curandoꝝ morborum particularium qui poterit artis medicine ingenia perpendere 2m notitiam eorum que propria nature humane sunt propriam vnicuiqȝ medicinaȝ construens. Et Aristoteles primo metaphisice ait. Expertos magis proficere videmus sine experientia rationem habentibus. Propter quod Damascenus in aphorismis ait. Nulli etiam studioso credendum est medico nisi etate comprobato. Et Auerroys primo colliget. Necessariū est inquit medico postquā sciuerit summas que aggregate sunt in hac arte studium longū: ꝛ postea

neutralitas: qꝛ potest esse sanitas: ꝛ ideo nō est simile de hoc ꝛ de duabus speciebus per opposita diuidentibus genus aliquod vt rōnale ꝛ irrationale ꝛc̄. Tertia expositio est Dyni: vbi notat ꝙ neutrum quoddam est secundi significati: vt illud quod habet simul ꝛ semel. s. in eodem tempore sanitatem egritudinem ꝛ quātum ad hoc dicit non inueniet hanc trinitatem. i. hanc neutralitatem affirmatiue vnam duarum rerum. i. neutruȝ secundi significati: ꝙ ipse continet duas res. s. sanitatem ꝛ egritudineȝ. Aliud est neutrum primi significati: ꝙ dicit per ad negationem: ꝛ est corpus quod neqȝ est sanuȝ: neqȝ egrum verbi gratia neutrum conualescentie vl' decidentie: neqȝ negantem. i. non erat neutrum per negationeȝ. Quarta expositio est Antonij: vnam duaruȝ reꝝ. i.

le namqȝ est vt cuȝ huiusmodi dictor bene considerauerit non inueniat vnā duarum rerum affirmantem hanc trinitateȝ neqȝ negantem. Amplius[b] si hec trinitas necessaria fuerit quod diximus remoueri a sanitate colliget infirmitatem ꝛ dispositionem tertiam quam non

sanitatem ꝛ egritudineȝ: si eniȝ dicatur sanitas est dispositio in qua operatiōes fiunt pfecte non affirmat: ꝛ sanitas est dispō in quā operationes nō leduntur nō negat: qꝛ in neutro non ledūtur sensibiliter. Et egritudo est dispositio in qua operationes leduntur non negat qꝛ in neutralitate leduntur: operationes in sensibiliter. Et egritudo est dispositio in qua operationes leduntur sensibiliter non affirmat. Ista expositio Antonij est vilior que fit vt pȝ: aliquam eniȝ de diffinitionibus quas dicit non affirmare apparet ꝙ neget sicut prima diffinitio sanitatis negat neutrū: ꝛ vltima diffinitio egritudinis negat neutrū ꝛc̄. Quinta expositio Mundini vnam duarum rerum. i. duarum particularū positarum in diffinitione vltima habita sanitas conseruetur nō affirmat neutralitatem amissa recuperetur non negat neutrum conualescentie. Sexta expositio est mea: vnam duarum rerum. s. sanitatis ꝛ egritudinis 2m ꝙ ponuntur in diffinitione affirmanteȝ ꝛc̄. bis auteȝ in diffinitione nominatur egritudo ꝛ sanitas primo: cum dicit ex parte qua sanatur ꝛ ab ea remouetur: per hoc autem dictum ego non affir° neutralitatem: qa non feci mentionem de ea: neqȝ negaui eam: quia si dixissem ex parte qua sanatur ꝛ ab ea remouetur: ꝛ nō ex alia parte ego negassem: secundo nominatur cum dicit vt habita sanitas conseruetur ꝛ per has duas res in hoc dicto positas non affirmatur neutralitas: neqȝ negatur: ꝛ ideo si tibi placet supple neutralitatem in diffinitione medicine ꝛ est simile sicut si ego dicerem geu'a est scientia de triangulo ꝛ quadrato 2 ego: nec affirmo ꝙ sit de circulo: nec ego.

b ¶ Amplius ꝛc̄.] ¶ Hic dat aliam solutionem pro medico qui vult ꝙ sit neutrum: secundo probat: tertio remouet dubium: quarto excusat se: ibi scd̄a [Quoniaȝ] ibi tertia] Neqȝ huius] ibi quarta [Preterea.] Qd̄ primo dicit est notum quam probat ꝙ dixit ꝛ arguit sic: neutralitas que dicitur trinitas non habet diffinitionem sanitatis: ergo potest intelligi vel colligi per hoc ꝙ dicitur ꝛ a sanitate remouetur: consequentiaȝ dicit notam probat antecedens qꝛ diffinitio sanitatis est hec sanitas est habitus aut dispositio ex qua prouenīūt operationes subiecti sani: scilicet bone operationes: quia hee sunt operationes subiecti sani ꝛ quia hoc erat famosum ideo non expressit ꝛ oppositū erat non bene vel male: sed certum est ꝙ hec diffinitio non competit neutralitati. Sed dubitatur quia concessa auctoritate non videtur consequētia bona: recedere enim vel remouere a sanitate dicit motū ꝛ recessum a sanitate sed non omne ꝙ non habet diffinitionem sanitatis potest intelligi vel cōprehendi sub hoc ꝙ dicitur recedit a sanitate: nam lapis non habet diffinitionem sanitatis cum non comprehenditur sub hac dictio ꝛ: a sanitate remouetur. Dicenduȝ primo ꝙ hoc ꝙ dicit ꝛ a sanitate remouetur debet exponi ꝛ non est sanum ꝛ tunc consequentia hec tenet. Neutralitas non habet diffinitionem sanitatis: ergo potest intelligi per hoc ꝙ dicitur ꝛ a sanitate remouetur. i. non est sanus vt sit integra diffinitio i'a medicina est scientia qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanantur: idest est sanum ꝛ ex parte qua non est sanum ꝛ notum est ꝙ in hoc colligitur neutralitas. Aliter potest solui ꝛ subtilius. Jam eniȝ diximus in prima questione nostra de sanitate ꝙ omni animali viuenti naturaliter ꝛ ab intrinseco ꝛ non impeditis principijs inest sanitas ꝛ hoc intellexit Auerroys quarto celi ꝛ mundi ꝯmento. 13. cum dicit: sanitatē videtur recipere corpus essentialiter: egritudinem vero accidētaliter tam ergo egritudo qȝ neutralitas cum sint dispositiones corporis que sunt sanitati opposite ꝛ non sint ab intrinsecis principijs naturalibus nō impeditis erunt per modum recessus a sanitate siue actuali siue que inesse debuit. Quid de hoc textu sentiat Conciliator lege differentiam septuagesimāsecundam neqȝ remouet dubium siue cauillationem: hic enim Auicē. Respondebat instantie facte medico qui concedit neutralitatem: ꝛ dicebat ꝙ per hoc dictum remouetur a sanitate intelligitur siue colligitur neutralitas: diceret aliquis ꝯtra tu in hoc dicis contra medicum qꝛ remoueri a sanitate non videt esse aliud nisi accedere ad egritudinē: si ergo neutrum dicitur remoueri a sanitate: ergo dicitur

De partibus

poterit in ipsa inuenire accidentia in materijs que sunt impossibilia scribi: ꝛ medicus quando fuerit sollicitus in operibus istius artis: erūt firmata in corde ipsius principia experimentalia per que poterit inuenire in materijs illas summas: hec ille. Et septimo colliget. c. 6. ait. Necessaria est in hac arte preter vniuersalium rerum conditionem experientia propter quaȝ particularia 2n/cipia habeantur in eo quod in vnoquoqȝ fieri debet. Et scias ꝙ ista principia scribi non possunt omnia: quia sunt infinita.

Nec etiam ꝛc̄. ¶ In hac tertia parte principali huius capituli primo tollit prin. obiectionem fieri possibilē cōtra medicine diffinitionem. Et tripliciter illi obiectioni respondet. Secundo se excusat triplici modo a discussione litigij huius si inter sanitatem ꝛ egritudinem sit neutralitas media ibi [Preterea cum medicis.]

¶ In prima particula dicit ꝙ non potest aliquis dicere ꝙ dispositiōes corporis humani sint tres: scilicet sanitas: egritudo: neutralitas ꝛ calumniari supple ex hoc dictam medicine diffinitionem que solum duas exprimit. Primo quia due sufficiunt: ita ꝙ omnia saluari possunt ponendo sanum ꝛ egrū contraria immediata. Secundo quia cum huiusmodi dictor: idest reprehensor vel calumniator bene considerauerit possibile est ꝙ non inueniat vnam duarum rerum: idest vnam istarum duarum partium medicine ex parte qua sanatur ꝛ ab eo remouetur affirmantem hanc trinitatem: idest trinam corporis dispositionem: neqȝ negantem: ita ꝙ in diffinitione medicine cum dicitur: ex parte qua sanatur ꝛ ab ea remouetur: nec asseritur: nec

negatur

citur accedens ad egritudinez: ⁊ per consequens potest dici neutralitas egri/tudo q₃ accessus est de natura termini ad quem. Respondit ꝙ neutralitas non hʒ diffinitionem sanitatis: nec hʒ diffinitionem egritudinis ⁊ per conse/quens hʒ diffinitionem per se: stant ergo ista simul ꝙ neutralitas sit dispositio intellecta sub hoc ꝙ dicitur a sanitate remouetur: ⁊ tamen neutralitas nõ est egritudo: ad formam autem rationis quaz cauillator facit sic dicendum cuz dr̃ remoueri a sanitate est ac/cedere ad egritudinez põt negari q₃ remoueri a sani tate potest intelligi .i. nõ est sanum: non tamen sequi/tur apud medicum ergo egrum: vel aliter concessa propositione ⁊ cum dicitur: ergo neutralitas potest dici egritudo nego: ⁊ cuz probatur ꝙ motus siue accessus est de natura termini: dicendum ꝙ veruz est: tamen adhuc potest tãtum differre a termino ꝙ sibi competit aliud nomen ⁊ dicitur neutruz: ⁊ dispositioni male cum termino quodã ꝙ competit aliud nomen ⁊ dicitur egritudo. Nisi hic adiectis statim remouet aliam cauillatio nez: dixit enim ꝙ neutralitati non competit diffinitio sanitatis neq₃ diffinitio opposita que est diffinitio egritudinis: dicit igitur Auicen. loquens vt medi/cus ꝙ hoc est verum nisi illi qui aduersantur medicis in hac neutralitate diffi niunt sanitatem sicut eis placet ⁊ ponant in diffinitione sanitatis conditionẽ qua non indiget .i. quam non debent ponere tunc diffinitio egritudinis op/posita diffinitioni sanitatis competit neutralitati: verbi grã si dicãt sanitas est dispositio qua operationes subiecti ꝓueniunt perfecte: tũc accipiatur oppo/sita diffinitio. Egritudo est dispõ qua opationes subiecti prouenĩũt imperfe/cte manifestũ est ꝙ hec diffinitio egritudinis cõpetit neutralitati: q₃ neutrali/tas est dispositio q̃ opationes subi proueniunt impfecte: sed medicus dicit ꝙ in diffinitione sanitatis posuisti ꝯditionem qua nõ indiget que ꝯditio est hec dictio pfecte cuius sumit oppᵐ impfecte: facias ğ diffinitionez sanitatis: ⁊ nõ ponas ꝯditionez istam dicendo sanitas est habitus: aut dispõ qua opationes subiecti sani ꝓueniunt hec diffinitio nõ cõuenit neutralitati: nam huius diffi/nitionis oppositũ que est egritudo est dispositio qua opationes subiecti egri prouenĩũt: hec .n. diffinitio nõ competit neutralitati vt pʒ. Antonius ꝟo ma/le exponit hunc passum. Dicit .n. ꝙ Aui. hic remouet dubiuz: ⁊ vult dicere ꝙ aliquis diceret ego dicam ꝙ neutralitati cõpetit alia diffinitio q̃₃ diffinitio da ta: ⁊ hoc est qd̃ dicit. Neq₃ huius diffinitiõis oppositũ .i. neq₃ alia diffinitio sa/nitatis a diffinione data nisi facias diffinitionẽ aliam ad placidum ⁊ ponas in ea ꝯditionem qua non indiget: q₃ dicas sic: sanitas est dispõ qua operationes non leduntur: ista est opposita ei q̃ posita est ab Aui. que dicit ẽ habitus ⁊c̃ .i. est alia diffinitio ab illa ⁊ ponit in hac diffinitione ꝯditio qua non indiget .s. hoc ꝙ dicit non ledetur: ⁊ ideo nõ est mirũ si hec diffinitio competit neutralitati: hanc expositionẽ innuit Antonius: lʒ male proferat eam. Preterea hic excusat se ab hoc litigio de neutralitate. ¶ Dubitatur q₃ dicit ꝙ non ꝯfert ꝯtra: imo confert: q₃ medicus dʒ ponere neutrũ corpus. Dicendũ ꝙ medicus dʒ pone re neutrum q₃ distinctũ hʒ opus ad neutrũ ⁊ ad sanum ⁊ egrum: tñ dʒ pone/re illud absq₃ litigio cũ pħo naturali: q₃ litigiuz nõ prodest sibi ⁊ trahit eum a sua arte ad scientiaz naturalem: ideo dixit: neq₃ sum ⁊c̃. q₃ Aui. hic erat medi/cus: ⁊ medicus cum medico non dʒ litigari: sed ꝯcorditer ꝯcedere neutralita tem. Neq₃ litigium hoc ⁊c̃. Cum enim ꝯsiderabitur litigium hoc erit de no/mine: medicus .n. vult sibi ꝯcedi vnam paruã egritudinez per quã transit ad sanitatem: aut per quã sit casus in egritudinem nominari neutrũ .s. ꝯualescen tie ⁊ decidentie ⁊ ꝓportionaliter de alijs modis neutri. Sed philosophus il/lis neutris imponit nomen egritudinis: sʒ an inter egrum ⁊ sanum sit motus vel mutatio ptinet philosophie naturali .s. septimo phisicoꝝ. Dubitatur vtrũ medicina diuidatur in theoricã ⁊ practicam: ⁊ videtur ꝙ non q₃ tota est practi/ca eo ꝙ tota est directa in opus: siue directiua. Amplius tota est theorica: ergo non diuiditur in theoricã ⁊ practicam: ꝯsequentia est nota añs probatur: q₃ to ta est scientia speculandi: vt primo ca. fen. 3. Amplius qñ differentie diuidũt aliquod genus per impossibile est ꝙ ꝯstituant vnam spẽm sub vno genere: sʒ theoricuz ⁊ practicũ diuidunt genus scientie in cõi vt creditur voluisse Auer. 6. metha. ꝯmen. primo. In ꝯtrarium est Aui. Hic primo notificant nomina. Theorica de .i. speᵃ ⁊ dr̃ a theos .i. deo cuius scientia est speᵃ ⁊ speculatiuuz dr̃ speciei latinũ .i. ꝯseruatiua speciei .i. essentie rei: practicũ dr̃ a pᵃxi .i. opatione .i. directiuũ in opationez. His post positis dicamus ꝙ Gulielmus de Brixia dicit ꝙ aliq̃ sciẽtia potest dici speᵃ vel practica a pte rei scibilis vel a parte rei scientis a parte rei: q₃ illa que est de rebus non opabilibus a nobis est speᵃ vt scientia de deo: ⁊ sciẽtia de entibus naturalibus: illa aũt que est de rebus opa bilibus a nobis dans modũ opationis illoꝝ vt phiᵃ moralis dr̃ practica: ⁊ isto modo meᵃ est simpliciter practica: q₃ est de rebus opabilibus a nobis .s. de mo do operandi sanitatẽ: q₃ docet meᵃ facere sanitatem: a pte ꝟo scientis dr̃ scien tia speᵃ vno modo illa quã hõ adiscit ꝓpter speculari ⁊ practica quã hõ addi scit propter opari: ⁊ iõ medicus qui addiscit meᵃᵐ propter scire dicetur habe

habere sanitatis diffinitionem posuerunt: que est habitus aut dispositio ex qua operatiões subiecti ipsius sani pro ueniunt. Neq₃ huius diffinitionis oppositum nisi sanitatem diffinierint quẽadmodum desiderauerunt et posue.

re scientiã speculatiuã: ⁊ astrologus qui dixit astrologiã propter opari hʒ sciẽ tiaz practicã. Scdo modo dr̃ scientia speculatiua vel practica a pte scientie .s. a parte modi tradendi qñ .n. sciens tradit scientiã per rõnes illa vocatur theori ca sicut alkimia tradita a vitriuo guibeñ. Sed qñ tradit narratiue sine rõne vocatur practica sicut arismetrica tradita a Boetio. Tertio mõ a parte scien/tis dr̃ speculatiua scientia qñ .ꝟ.g. medicus in seipso speculatur: qñ aũt medi cus opatur: tunc eius sci/entia dicitur practica. Hi sermones quãtum ad pri/mum dictũ ꝙ practicum ⁊ theoricum sit a parte rei sci bilis est sermo satis substẽ/tabilis ⁊ a multis concessꝰ. ⁊ est in tantum Aui. in principio sue metha. Alij alij autez modi videntur mi hi nimis longinqui a vero. Secundus modus est Trusiani in tegni super illo verbo: ⁊ sm primam rationez ⁊ sequitur eum Antonius ⁊ Dynus ⁊ fere om/nes ⁊ est ꝙ scientia medicine tota sit practica ꝙ probat. Primo aliqua scien/tia est practica .s. operatiua circa salutem ⁊ egritudinez anime vt dicta ethica. gr. aliqua scientia est practica dicta opᵃ .s. circa salutem egritudinis corporis: ⁊ talis non est nisi medicina. Secundo scientia que est de opabilibus circa corpus humanum est practica: sed medicina est de operabilibus maior est no ta: ex secundo methaphi. ⁊. 6. ab Auer. Tertio cuius finis est opus est scien/tia practica sʒ medicine finis est opus. Quarta rõ est mea: ⁊ arguo sic: si meᵃ esset aliqd theoricũ esset notitia subiecti finis ⁊ instr̃oꝝ sed istoꝝ notitia est pra ctica: ergo tota est practica maior ꝓceditur ad Auer. in .1. collʒ. ⁊ in .1. cãtice: pro/bo minorem: q₃ notitia illorum dirigit in opus vt conseruemus sanitatez ⁊ re moueamus egritudinem q₃ ex hoc scimus moduz operandi. Hoc probatur per modum curandi: q₃ modus curandi particularis vt tertiane huius posi/tio per dationem sirupi violati habetur: habita notitia huius tertiane: ⁊ hu/ius violati sirupi: non enim videtur alia res vel alius modus esse curandi in speciali: ergo non videtur alia notitia esse modorum curandi in generali nisi notitia subiectorum ⁊ finis ⁊ instrumentoruz in generali: tota ergo medicina est practica. Sed tunc dubitatur contra predicta primo hic: ꝙ est cõtra Aui. qui dixit ꝙ per theoricam intellexit scientiam que non mutatur in declaratio ne modi. Secundo dubitatur vnde habet medicinalis scientia ꝙ ipsa sit di/rectiua in opus an ab obiecto an a fine an a voluptate. Ad primuz dicendũ vt dicit Trusianus ꝙ cum Aui. dicit ꝙ theorica medicine non est declaratiua modi operandi intelligit ꝙ non sit imediate ⁊ directe sicut practica. Finis er/go totius medicine est opus. Sed plus habet hoc a practica q̃₃ a theorica ta/men a tota sciatia hoc habet. Sicut nos diceremus domus habet plus defen dere a caumatibus ⁊ pluuijs per tectum ⁊ parietes q̃₃ per fundamentum: ⁊ tamen tota domus: diffinitur ꝙ est illud ꝙ nos defendit a caumatibus ⁊ plu uijs ⁊ frigore ⁊c̃. ⁊ ita tota medicina est scientia qua habita sanitas ꝯseruatur ⁊ amissa recuperatur. Ad secundũ consueui dicere ꝙ habitus scientie me/dicine: non dicitur directius in opus ex parte obiecti quod considerat: q₃ ea/dem obiecta ⁊ subiecta considerant naturalia vt hominez ⁊ plantas ⁊ huius nec ex parte finis quia sanitatem ⁊ egritudinem considerat pħus: nec ex par/te voluptatis qua pars vult operari vel non vult vt dixit Guills: q₃ voluntas operandi cum habitu vel non operandi est posterior habitu scientiali: ergo habitus sciẽtialis in anima medici habʒ ꝙ sit practicus .i. directiuus in opus ex consideratione subiecti relati ad finẽ sʒ ꝙ iste finis est aliquid factibile per directiuum siue modum quem dat iste habitus scientificus ⁊ non dico sm ꝙ finis est aliquod bonum prosequibile: nam per cognitionem quam habeo de homine ⁊ de sanitate que est finis in egritudine: verbi gratia febris que est fi/nis remouibilis per hoc sirupos ⁊ sanitas est finis inducibilis: ego sum pra/cticus ⁊ habeo scientiam practicã docentem inducere istum finẽ vel istam for mam quãuis ego ignorem febrem esse malum ⁊ sanitatem esse bonum. Sed tu dices nonne pħus naturalis per scientiam libri de animalibus potest ha/bere noticiam hominis ⁊ per scientiam libri de plantis notitiam plante habẽ tis temperatum calorem ⁊ per scientiam libri de sanitate notitiaz sanitatis er/go potest scire istam plantam temperatam facere sanitatẽ ⁊ sic erit practicus.

Dicendum ꝙ concedo: ⁊ ideo conclusiones philosophi naturalis possunt tantum venire ad minima ꝙ constituitur ex eis vna scientia practica collectis multis ex eis simul. Aliter posset dici ꝙ cognitio vltimatarũ conclusionuz philosophi naturalis qua cognoscit subiectum instrumentum ⁊ finem nõ est cognitio modi operandi ⁊ per cõsequens: nec est practica. Nam cognita hac planta frigida ⁊ hac febre tertiana requiritur notitia modi vsus an potetur an emplastretur: an detur succus vel decoctio: an cum alio misceatur: an so/la detur: ⁊ quantum detur: ⁊ quo tempore: ⁊ ista sunt scita que dant modum operandi: cum ergo cognitis instrumentis: ⁊ subiecto: ⁊ fine: tu habes vsum tu est medicus: ⁊ es practicus: ⁊ ex hoc põt remoueri quoddaz dictuz nostruz supra in quarta rõne huius opinionis .s. ꝙ notitia modi opandi nõ est idez ꝙ notitia subiecti finis ⁊ instr̃i: imo est alia notitia: ⁊ tunc opʒ alteri formare illaz

Jacobus

negatur esse neutralitas. Tertio si dicta dispositionum trinitas necessario con fidenda sit: tunc sub hac clausula diffinitionis medicine: ⁊ ab ea remouetur egri tudo ⁊ neutralitas simul comprehendentur quam neutralitatem medicoruz aliqui posuerunt non habere diffinitionem sanitatis: idest non comprehen/di sub hac diffinitione. Sanitas est habitus aut dispõ ex qua operationes su biecti ipsius sanitatis proueniunt sani nec habere huius diffinionis oppositũ idest non comprehẽdi sub hac diffinitione egritudinis. Egritudo est habitus vel dispõ ledens opationes nãles: vt pʒ fen sa huius doc. 1. c. 2. ¶ Attende h ꝯñter ꝙ hoc clausula exceptiua: nisi sanitatem diffinierint non refertur ad illaz clausulam proximã quã nõ habere sanitatis diffinitionẽ posuerunt: sed ad il/lam priorẽ cum due tibi suffecerint: vt sic sensus nec etiã põt aliquis dicere ꝙ dispõnes corpis humani sint tres cum due tibi suffecerint: nisi sanitatẽ diffinie rint medici queadmodũ desiderauerunt .i. sm placitũ suum: aliter .s. q̃₃ diffi/nierint pħi ⁊ posuerunt medici in ea .s. diffinitione sanitatis cõditionem qua non indigent. Nam diffinierunt medici sanitatez ꝙ est habitus vel dispositio ex qua opationes subiecti sani proueniunt sine sensibili lesione. Et morbuz ꝙ est habitus vel dispõ per se ⁊ imediate ⁊ sensibiliter ledẽs opationes natura/les. Et q₃ inter perfectionẽ opationum ⁊ lesionem sensibilez est mediuz .s. lesio debilis ⁊ non manifeste pcepta medici posuerunt inter sanitatẽ ⁊ egritudinez neutralitatem mediã. ¶ Dubitatur si sanitas ⁊ egritudo mediuz habeant: ꝙ non Aristo. in postpredicamentis sic innuit. Quecũq₃ ꝯtrarioꝝ talia sunt vt in quibus fieri nata sunt ⁊ de quibus predicantur necessariũ sit alterum ipsoꝝ in/

De partibus

esse: nihil eoꝝ est medium vt languor ⁊ sanitas in corpe aĩalis sm nãm habent fieri: ⁊ necessariũ est alterum inesse aĩalis corpori vel languorẽ vel sanitatez: ⁊ nihil est in medio hoꝝ. Idem innuit pħ. hic dicens. Cum due tibi suffecerint. Et Auer. 1. colliget ca. 1. ait. Et adhuc non attendas ei de quo dixerũt ꝙ non est sanitas nec egritudo qm̃ non est inter complementum operationum sensi bilium ⁊ inter nocumentum earũdem medium: ⁊ non est medium inter duo contraria. Idem primo colliget ca. 1. ait. Cum morbi diffinitio sit nocumentũ naturalis operationis pʒ ꝙ inter nocumentũ ⁊ non nocumentũ non erit me/dium. Nocumentũ autem debile supponitur generi egritudinis sicut ⁊ ope/ratio debilis supponitur generi salutis vel sanitatis. Oppositũ sentit Gal. ⁊ penc tota medicoꝝ schola. Dic ꝙ disputatio verbalis est in qd nominis per/stens. Sufficit .n. pħis ꝯtemplantibus naturas rerum sine relatione ad opus duas distinguere dispõnes humani corporis sanitatez .s. quã in equalitate cõ plexionis dicunt consistere: vt pʒ. 7. phys. tex. 17. ⁊ egritudinẽ que sm eos in equalitate consistit: sicut ergo inter equale ⁊ inequale non est dare mediuz: sic nec inter sanitatem ⁊ egritudinẽ sm eos: imo quicqd labitur ab equali sit pa rum aut multũ ab eis egrum dicitur: ⁊ sic neutralitas a medicis posita sub egri tudine comprehendetur. Medicis vero considerantibus dispositiones humani corporis sm relationem ad opus: licuit distinguere eas magis vt cuiq₃ sibi re gimen propriũ aptarent: aliud .n. competit regimen parũ lapso corpori: aliud iam egro: nec vocant medici egrum omne inequale: qm̃ sic nullum esset sanũ cum nullũ sit perfecte equale. Iuxta illud Gal. 2. tegni tex. 22. Omnibus his

rationez: ꝛ ſic arguere ex pticulari noticia ſubi: finis: ꝛ inſtrumenti: accipitur pticularis noticia modi opandi: vel ſaltim noticia modi opandi particularis illam pſupponit vt neceſſariā vel illi adiungitur: igitur noticia vlis modi ope randi eodē modo ſe habebit ad noticiā vniuerſalē ſubi finis ꝛ inſtrumentoꝝ. Opꝫ ergo tenere tenere ꝙ meᵃ eſt qdam habitus qꝫtuꝫ ad oēm ſitum in ea di rectiū in opus: ꝛ iō diximus alias ꝙ ignis ꝛ aer: ꝛ alia eſſa ꝯſiderata a medico eſt ignis ſanabilis ꝛ egrota bilis ꝛ opabilis a nobis: ꝛ ſic de quocūqꝫ cōſiderato: ſꝫ aliter ſanabilitas tribua tur ſubiꝫs ꝛ aliter inſtrumē tis hāc opinionē ſi tibi pla cet tene. Alia eſt opinio ꝙ vna pars medicine ſit vere ſcientia theoꝛica: ꝛ alia ſit vere pꝛactica: pars. n. ſcien tie medicine que ꝯſiderat elementa: complexiones: humoꝛes: mēbꝛa: virtutes:

runt in ea conditionē qua non indigēt.

¶ Preterea cū medicis in hoc nō liti gemus. Neqꝫ. n. ſum qui cū eis in hmōi diſceptare debeam. Neqꝫ litigium hoc eis: neqꝫ illis qui circa eos ſunt in medi cina auxiliabit: huius aūt rei certitudo alterius doctrine pꝛincipiꝫs pertinet.

¶ De ſubiectis medicine. Cap. ij.

ꝛ opationes: ꝛ ſpūs: eſt vere ſcientia ſpeculandi cuius finis eſt ſcire. Sed ps medicine que cōſiderat modos curandi: iſta eſt pꝛactica: ꝛ pꝛopter opus: hec opinio vr̄ Auer. pꝛimo colliget executio ca. 9. in ꝯmen. cañ. ꝯmē. 3. vbi multis pmiſſis dicit. Pars per quā ꝯiungitur hec ſcientia ſcientie nāli eſt vera ꝛ pro pꝛia ſcia talis. ſ. ꝙ finis intentus in ea eſt ſolū ſcire ꝛ nō opus: alia vero ps ſpā/ lis in cōſideratione artis medicine dici poteſt pꝛactica ſiue operatiua: eo ꝙ ſit affinis: ꝛ ppinqua opationi. Videtur etiā hec eſſe intentio Aui. cū voluit ꝙ p theoꝛicam homo tantuꝫ hꝫ ſcientiā: ſed per pꝛacticā hꝫ modū operandi. Hec opinio conſueuit ſic pꝛobari a me. Eedem ppoſitiones in voce ꝛ in litteris ꝛ in re ſignificata ſunt ille q̄ ponunt in libꝛis philoſophie naturalis: ꝛ ille que ponuntur in libꝛis medicoꝝ de pꝛincipiꝫs medicine: ergo aliqua pars medici ne eſt vere theoꝛica: conſequentia eſt nota: qꝛ phia naturalis quātuꝫ ad libꝛos in quibus ille pꝛopoſitiones ponuntur eſt vere theoꝛica ſiue ſpeculatiua: añs pꝫ: qꝛ iſta ppoſitio elementa ſunt quatuoꝛ: ꝛ iſta aqua eſt frigida ꝛ humida: ex eiſdem ſcribitur ꝛ eandem rem ſignificat in libꝛo de generatione ꝛ coꝛruptio ne: ꝓo ꝛ in pꝛimo cañ. ꝛ iſta ppoſitio ſanguinis eſt humoꝛ calidus ꝛ humidus: ſed cholera phlegma: ꝛ melancholia ſunt ſupfluitates eiſdeꝫ litteris ſcribitur ꝛ pꝛo eodem ſupponit vel idem ſignificat in ꝓo de hyſtoꝛiꝫs aīaliuꝫ ꝛ de parti/ bus: ꝛ in hoc pꝛimo cañ. iſta etiā pꝛopoſitio membꝛa quedaꝫ oꝛganica: quedā conſimilia ꝛ plurima que de mēbꝛis ſcribuntur eodē modo ſcribunt in libꝛis de animalibus: ꝛ in ꝓmo libꝛo: ꝛ ſimiliter ſe habent pꝛopoſitiones de virtuti/ bus: imo ſi conſideras Gal. de naturalibus: ꝛ libꝝ de animalibus Aui. de qui bus quilibet confitetur ꝙ ſint libꝛi theoꝛici videmus multa caᵃ in pꝛopꝛia foꝛ/ ma ſcripta in ꝓmo libꝛo: ꝛ in libꝛis illis: ꝛ multa capitula ſcripta in tertio cañ. ꝛ in illis libꝛis: appꝫt igit ꝙ in medicina eſt aliq̄ pars ſcita que eſt vere theoꝛi ca: ꝛ hoc eſt ꝙ dixit Auer. pꝛimo colliget. Aliqd huius artis eſt ſpeculatiuuꝫ ꝛ illud eſt ſcientia nālis. Idē pꝛolixius ſcribit in ꝯmen. cantice ꝯmento tertio: ꝙ aūt ſit aliqua pars vere pꝛactica. ſ. cuius finis eſt opus apparet qꝛ pars me/ dicine que docet modū conſeruandi ꝛ curandi. Sed tu dices quō poteſt dici ꝙ aliqua pars medicine ſit ppter ſcientiam tantum ꝛ non pꝛopter opus. Di/ cendum ꝙ notitia in anima non directiua in opus quecūqꝫ ſit illa nō eſt pro/ pter opus ꝛ ideo non eſt fruſtra q̄ꝫuis ſciens nihil operetur. Sed notitia pro/ pter opus poteſt dici fruſtra ſi non pꝛouenit ex ea opus ſicut carpentaria aq̄: non pꝛouenit ſcamnum vel aliquod artificiuꝫ. ¶ Contra dicta pꝛimo qꝛ dice ret aliquis ꝙ pꝛopoſitiones: verbi gr̄a de membꝛis ſcripte in libꝛis animaluꝫ ſunt de mēbꝛis vt coꝛpoꝛa naturalia: ſed eedem ſcripte in libꝛis medicoꝝ ſunt de membꝛis vt ſanabilia ſunt: ꝛ egrotabilia: ꝛ ſic ille que ibi ſunt theoꝛice hic ſunt pꝛactice. Solutio nego ꝙ iſta pꝛopoſitio caro eſt mēbꝛuꝫ conſimile ſigt̄ catnem ſanabilem vel egrotabilem: ꝛ ideo vbicūqꝫ ſcribatur eſt theoꝛica: ꝛ ſi tu dices ꝙ ſic intelligit medicus dico ꝙ de virtute pꝛopoſitionis illius nō po/ teſt iſtud intelligere: ſed tñ intelligit cuꝫ illa carne aliqua alia pꝛedicata ponit verbi gr̄a carnem egrotantem egritudine calida poteſt ſanare aqua frigida: tunc bene iſta pꝛopoſitio ſignificat carnē ſanabilē: ꝛ ideo ſi aliter intelligat me dicus illam pꝛopoſitionez que dicit caro eſt conſimile membꝛuꝫ hoc eſt qꝛ ſibi placet. ¶ Secūdo diceret aliquis contra: tunc ſcientia medicine nō eſſet ſciē/ tia vna ſiue habitus vnus. Dicendū ꝙ verum eſt: imo eſt quedam ſciētia de multis compoſita ꝛ ſi quis ꝯſret multū cōmiſcerentur ſciētie cum ſcientiꝫs vt ponit Aui. in ſufficientia ſua illo caplo. Poſtq̄ꝫ iam ſcis naturam ꝛ ſi qua vni tas eſt in hac ſcientia eſt per comparationē ad vnum finem quem intendit: vt intelligitur: ſeptimo methaphiſice cōmento. 15. Et ideo ſi quis a me quereret de medicina: ſi eſt theoꝛica vel pꝛactica dicereꝫ medicinalis ſcientia eſt multa ſcita ꝛ non eſt vna ſcientia. Si queres a me de iſto ſcito membꝛa ſunt coꝛpo/ ra ꝛc̄. ꝛ de ſecundo elementa ſunt q̄tuoꝛ ꝛc̄. eſt theoꝛica. Si tu quereres a me de ſcita ꝙ eſt modus operandi vt ꝙ apoſtematibus in pꝛincipio cōpetunt re/ percuſſiua ꝛ dico ꝙ eſt pꝛactica: pꝛactica autem eſt pars medicine non poteſt bene a theoꝛica abſolui: capitula enim de notitia membꝛoꝛum ꝛ diſpoſitionū ꝛ inſtrumentoꝝ ſunt theoꝛicalia: ſꝫ capl̄a de curis ſunt pꝛacticalia. Halyab. aūt multū conatus fuit ſeparare theoꝛicam a pꝛactica: ꝛ ideo per libꝛuꝫ tertiū cañ. iacet mixta theoꝛica cum pꝛactica ex quibus infero ꝙ aliqua ꝯcluſio pꝛa ctica poteſt certius eſſe demonſtrata ꝛ nobilioꝛi demonſtratione quadaꝫ alia concluſione theoꝛica: vt iſta pꝛopoſitio apoſtemati in pꝛincipio competit rep/

Jacobus

ſenſu iudicatis ꝛ non ꝓm ipſam reꝝ nām: piculum. n. eſſet ſempiterne paſſio/ nis irripere dogma: ppterea medicoꝝ prin. ſummus Gal. diſpōnes coꝛpoꝛis humani tres poſuit ſanitatem egritudinem ꝛ neutralitatē mediam: aliter his vſus terminis q̄ꝫ phi. Inde patet ſolutio dubiꝫ ꝛ rationum.

¶ Preterea ꝛc̄.] ¶ In ſa pti. ꝓn. ꝓterea. i. inſup nō litigemus cū medicis: in h̄ ſcꝫ an ſit mediuꝫ inter ſanitatem ꝛ egritudinem. Pꝛimo qꝛ prin. nō eſt ille qui cum medicis in hoc hic debeat diſputare cū in hoc opere ſe habeat vt medi/ cus. Scd̄o qꝛ litigiū ſup hoc neqꝫ medicis pdeſt nec aſtantibus eis. Tertio qꝛ certitudo ſeu certa determinatio iſtius ptinet ꝓncipiꝫs alteriᵒ doctrine. ſ. phie.

¶ De ſubiectis medicine. Capi. ij.

q Voniam ꝛc̄. ¶ In hoc ca. pꝛimo tangit cās neceſſi/ tatis tractandi de cauſis ꝛ ſignis ſanita tis ꝛ egritudinis. Scd̄o enumerat dictas cās ibi [Cauſaꝝ vo] Ter/ tio numerat cauſas qbus attingit medicine finis ibi [Huius aūt inq̄ſitionis] Quarto ſūmat ea de qbus medicina tractat ibi [Et poſtq̄ꝫ has] Quinto tan/

cuſſio clare poteſt demonſtrari vt in tegni tractatu. 3. ꝛ iſta concluſio extimati ua ꝛ ſanᵗ ſunt vna virtus non poteſt ſic demonſtrari: ideo ꝙ ſi quis appellat theoꝛicum ꝙ vere ſcitum: ꝛ pꝛacticum ꝙ in opus dirigit: tunc eadem pꝛopo ſitio eſt theoꝛica: ꝛ pꝛactica. Ad rationes pluſq̄ꝫ cōmenti poteſt ſolui tota ſua ratio ex tribus rōnibus coll̄ca fundatur in hoc ſciētia que dirigit in opus eſt pꝛactica. Dicendum ꝙ aliquis habitus ſcientificus dirigit in opus: dupliciter pꝛimo qꝛ ille habitus eſt ip ſa ſcientia de modo operā di ꝛ talis eſt habitus ſcien tie: pꝛacticus: ꝛ ideo nulla notitia eſt ita vere pꝛactica ſicut illa que accipitur ex vſu multo ꝛ exercitio quā notitiam diximus non eſſe docibilem: ſed aſueſcibilē in opus. Alio modo dicit dirigere in opus qꝛ eſt ꝓoꝛ notitia oꝛdinata ad illaꝫ q̄ dirigit in opus ꝛ vt ſic non

q Voniā medicina coꝛpus humanum ex parte vn de ſanatur ꝛ a ſanitate remouetur conſi derat: ꝛ cuiuſqꝫ rei ſcia non acquiritur nec cōpletur cum cās habuerit niſi p ſui cauſas ſciatur: ergo debemus ī medici na ſcire ſanitatis ꝛ egritudinis cauſas.

eſt pꝛopterea pꝛactica: phia enim moꝛalis ſi debet bene ſciri pꝛeſupponit ante ſe naturalem: ꝛ tamen naturalis non dirigit in opus ex hoc nec dicitur pꝛacti ca. Amplius tota ſcientia quarti methauroꝛum pꝛeſupponitur ab alchimico: tamen tota illa ſcientia non eſt pꝛactica: immo eſt theoꝛica ſaltem plurima di/ cta eius. Conſimiliter ſe habet de theoꝛico ꝛ pꝛactico in medicina: manifeſtuꝫ eſt enim ꝙ intellectus pꝛacticus pꝛeſupponit pꝛopoſitiones nobiles in intel/ lectu ſpeculatiuo. Rationem quartam ſupꝛa factam omitto: qꝛ iam apparet ſoluta: ꝛ quia aliam difficultatem inducit. ſ. an notitia que dicit modum ope/ randi ſit aliud a notitia ſubiecti finis ꝛ inſtrumentoꝛum dico notitia inſtumē/ toꝛum ꝓm omnes diſpoſitiones que ſunt foꝛme in eis: deo gratias.

¶ De ſubiectis medicine. Capi. ij.

q Voniam medicina ꝛc̄. ¶ Poſita diffinitio/ ne huius ſciētie oſtē dit ea de quibus iſta ſcientia conſiderat: ꝛ iſta vocat ſuba: ꝛ ideo di cit Rubica capituluꝫ de ſubis medicine: pꝛimo ergo oſtendit que ꝛ quot ſint iſta de quibus medicina ꝯſiderat: ſecundo recolligit illa in ſumma: tertio oſtē dit modum ꝓm quem medicus conſiderat illa: ibi ſecūda [Et poſtq̄ꝫ iam] ibi tertia [Horum.] Pꝛima in duas: pꝛimo oſtendit ea de quibus cōſiderat theo/ rica pars huius ſcientie: ſecundo de quibus pꝛactica: ſecunda ibi [Huius au tem inquiſitionis.] Pꝛima in tres: pꝛimo pꝛobat neceſſariuꝫ medico eſſe con/ ſiderare ea que Aui. dicit eſſe ſuba ſiue cōſiderata a parte theoꝛica medicine: ſecundo illa declarat: tertio concludit: ibi ſecunda [Cauſarū] ibi tertia [Hoc ergo.] ¶ Ad pꝛimi intellectum cōſidera ꝙ ſba medicine theoꝛice. i. ea de qui/ bus pars theoꝛica medicine conſiderat ſunt cauſe ſanitatis ꝛ egritudinis ſiue coꝛpoꝛis ſani ꝛ egri ꝛ accidentia ꝛ ſignificationes ſanitatis ꝛ egritudinis. Pꝛi mo ergo pꝛobat ꝙ ſcientia medicine cōſiderat: qꝛ ſcire debet cauſas ſanitatis ꝛ egritudinis: ſecundo ꝙ debꝫ ſcire accidentia: ꝛ ſignificationes que in ſanita te accidunt ꝛ egritudine: tertio nos remittit: ibi ſecunda [Et quia] ibi tertia [Iam auteꝫ.] Pꝛimo arguit ſic medicina conſiderat coꝛpus humanū ex par/ te qua ſanatur ꝛ a ſanitate remouet: ergo in medicina debemus ſcire cauſas ſanitatis ꝛ egritudinis in hoc coꝛpoꝛe humano: antecedens ponit in littera ꝛ eſt notum per pꝛimam partem diffinitionis que dicit: eſt ſcientia qua humani coꝛpoꝛis diſpoſitiones noſcuntur ex parte qua ſanantur ꝛc̄. conſequentiam pꝛobat: quia ſcientia rei non acquiritur niſi per ſcientiam cauſarū ꝛc̄. ꝛ tunc ponit conſequens: cum dicit (ergo debemus.) Conſiderandum ꝙ capituluꝫ de ſubiectis medicine: exit a capitulo medicine: nam diffinitio data de ſcien/ tia medicine: eſt de diffinitionibus datis notis per ſe ꝛ conceſſꝭ. que diffinitio nes ſunt pꝛincipia artis: habet autem diffinitio data partes duas: vnā que di/ cit, eſt ſcientia qua humani coꝛpoꝛis diſpoſitiones noſcuntur ex parte qua ſa natur: ꝛ a ſanitate remouetur: ꝛ hec eſt pars diffinitionis que facit parteꝫ me dicine theoꝛicam: ꝛ hac parte conceſſa arguit Auicē. ꝙ debemus ſcire cauſas ſanitatis ꝛ egritudinis ꝛ etiam accidentia ꝛ ſignificationes. Ad aliam partē habet hec diffinitio que dicit vt habita ſanitas conſeruetur ꝛc̄. ꝛ per hanc in telligimus partem pꝛacticam ꝛ que ſint illa que conſiderat per hoc poſt ap/ parebit: bene ergo dixit Antoᵒ. qui dixit ꝙ hoc capitulum pꝛocedit ex reſolu tione vel apertione diffinitionis medicine. Conſiderandum ſecūdo ꝙ per hoc ꝙ Auicē. dixit capi. 2. de ſubiectis medicine. Apparet ꝙ medicina non eſt vna ſcientia: ꝛ ſi eſt vna eſt per oꝛdinem vel attributionem ad vnum finem in vno ſubiecto. Conſideranduꝫ tertio non acquiritur. ſ. a doctoꝛe extrinſeco: ꝛ completur. ſ. a ſe per intrinſecum doctoꝛem. ſ. lumen pꝛopꝛiꝫ intellectus: aliꝫ dicunt acquiritur. ſ. demonſtratione quia completur. ſ. pꝛopter qd: vel acqui/ ritur aliquo genere cauſe completur. ſ. omni genere cauſe: aliter acquiritur dum eſt in acquiri completur. i. dum habet acquiſitum eſſe. Conſiderandū quarto cuꝫ cauſas habuerit hoc dixit vt dicunt pꝛopter duo: pꝛimo quia que dam non habent omnes cauſas vt ſeparata ꝓm eſſe a materia ꝛ quātitate ha bent cauſas finales ſolas vt intelligentie vt dicunt quedam habent ſoluꝫ cau ſam foꝛmalem vt matematica vt intelligitur in pꝛimo cōmento phiſicoꝝ vel dixit hoc: qꝛ licet aliqua eſſentia ſiue entia habent omnes cauſas: non tamen habent eas notas ſiue compꝛehenſibiles. Conſiderandum quinto ꝙ cauſa huius dicti eſt: qꝛ ſicut res ſe habꝫ ad eſſe illa ad intelligi vel cognoſci: vt ſecū do methaphiſice: ſꝫ hꝫ eſſe a cauſis ergo ꝛ cognoſci: ꝛ itelligit de cauſis pꝛio/ ribus

De partibus

git modos ꝓm quos de pꝛedictis medicus tractare dꝫ ibi [Haruꝫ vero.]

¶ Pꝛima haꝝ ptium pꝛimo tangit neceſſitatē ſcientie cauſaꝝ. Scd̄o neceſſi/ tatem ſcientie ſignoꝛum ibi [Et qꝛ ſanitas ꝛ egritudo] Tertio vnde ſcientia rei acquiritur ꝛ completur ibi [Iam autem declaratum fuit.]

¶ In. 1. pti. ait ꝓn. ꝙ debemus in medicina ſcire cās ſanitatis ꝛ egritudinis: qꝛ medicina ꝯſiderat coꝛpus humanū ex pte qua ſanū eſt aut remotū a ſanita te. Et ſcia rei non acqrit nec cōplet niſi res illa ſciat per cās. Nā ſcire eſt reꝫ p cām cognoſcere ꝓmo poſterioꝝ. Sꝫ obiꝫciet aliqs ꝙ vice verſa ſit in medici na. Nā pꝛactici pᵒ attēdunt ſigna ꝛ accñtia ꝛ p ea veniūt in cognitionē egritu/ dinū ꝛ ſuaꝝ cauſaꝝ. Itē a notioꝛibus ad minus nota pcedit in ſcientiꝫs pꝛimo phyſ. ſꝫ accidētia ſunt notioꝛa nobis moꝛbis ꝛ cauſis. Dic ꝙ duplex eſt ſcire: ꝛ ſcientia ſiſr: quoddaꝫ eſt ppꝛie dictū qd̄ ex demonſtratione pp qd acquirit: ꝛ de tali loqtur hic ꝓn. aliud eſt ſcire quo ad nos per demōſtrationē qꝛ eſt im/ pꝛopꝛiū ꝛ impfectū. Vel dic ꝙ nō eſt ideꝫ oꝛdo in artibus tradendis ꝛ opibus exequēdis ꝓm eas: imo pꝛimū quod intenditur eſt vltimū in executione.

¶ Et quia

ribus ⁊ magis immediatis hec dicta egent multa declaratione sꝫ sequor aliorum errores.

a (Et quia sanitas ⁊c̃.) Hic probat ꝙ in theorica medicine debemus scire accidentia que accidunt in sanitate ⁊ egritudine ⁊ arguit sic: cause sanitatis ⁊ egritudinis aliquando sunt occulte lꝫ quandoqꝫ sint manifeste: ergo debemus scire in hac scientia accidentia que accidunt in sanitate ⁊ egritudine:

Et quia[a] sanitas ⁊ egritudo ⁊ earum cause plerumqꝫ sunt manifeste: plerumqꝫ occulte que non sensu neqꝫ nisi per significationes accidentium comprehenduntur. Debemus etiam in medicina scire accidentia que in sanitate accidunt ⁊ egritudine. Jam[b] autem declaratum fuit in scientijs veridicis ꝙ rei scientia non acquiritur nisi per scientiam causarum ⁊ principiorum ipsius si causas habuerit ⁊ principia neqꝫ completur nisi ex parte sciendis eius accidentia ⁊ concomitantia essentialia.

Causarū[c] vero quattuor sunt species

ponit antecedens ⁊ consequens: consequentiam dimittit notam ex hoc ꝙ medicum debere cognoscere sanitatē ⁊ egritudinē est notuꝫ: si ergo cause sunt occulte non potētes dare noticiā oportet recurrere ad signa ⁊ accidentia. Considerandum primo sanitas ⁊ egritudo ⁊ earū cause .s. cause sanitatis ⁊ egritudinis. Cōsiderandū secūdo qd sit accidens ⁊ qd signū hic omittitur: ⁊ si dr̃t signum ⁊ significatio hic omittitur laborauit autem Gal. in hoc. 3. pno. 41. ꝯmē. Cōsideranduꝫ tertio ꝙ hic accipimus medicū ꝑcedere duplici genere demonstrationis: ad scienduꝫ sanitatē: ⁊ egritudinē .s. demōstratione pp̄ qd ex cāis: ⁊ demōstratione q̄ȝ ex signis: siue accn̄tibus: siue effectibus

b (Jam aūt ⁊c̃.) Hic remittit nos pro probatiōe eoꝝ que innuunt in duabus rōnibus premissis .s. q̄re scientia rei nō pōt haberi nisi per cās: ⁊ quare etiā nō pōt hr̄i nisi per accn̄tia qn̄ cause sunt incognite: ⁊ dicit ꝙ hoc ē declaratū in scientijs veridicis .i. in logica ⁊ methaphisica. Considerandū primo causaruꝫ .s. finalium: ⁊ principiorum .s. causarum efficientium ⁊ hoc est conforme primo cōmento primi phisicorum: tamen hec expositio hic non bene stat cum Aristo. ibi dicat: ⁊ elementa: dicamus ergo ꝙ per hoc ꝙ dicit causarum: intelligit formam: ⁊ materiam: per hoc ꝙ dicit principiorum: intelligit finem: ⁊ efficiens: ⁊ per hoc ꝙ dicit accidentia: intelligit accidentia magis communia: ⁊ per hoc ꝙ dicit comitantia intelligit accidentia magis propria: conferunt enim accidentia ad cognoscendum quid est res vt primo de anima. Cōsidera autem ꝙ aliter sumitur: hic completur: ⁊ aliter supra vt patet. Dubitatur vtrum corpus humanum sit subiectum in medicina: videtur ꝙ non: quia scientia medicine trāscendit subiectum hoc cum considerat celi impressiones ⁊ planetas ⁊ alia. Amplius considerat mortem que opponitur homini sano ⁊ egro ⁊c. In contrariuꝫ autem est Auic. hic: dixit Thadeus ꝙ subiectum in medicina est triplex sicut in methaphisica scilicet subiectum predicatione vt ens in methaphisica. ⁊ tāle subiectum in medicina est cañ. medicinalis: siue res medicinalis: quia res medicinalis predicatur de omni de quo medicus considerat: aliud subiectum in methaphisica est per viam finis sicut deus ⁊ tale subiectum in medicina est corpus sanum siue sanitas q̄ꝫ intendit in eo: tertium subiectum in methaphisica est per viam radicationis sicut substantia in qua alia predicata siue entia fundantur ⁊ radicantur ⁊ tale subiectum in medicina est corpus humanum. Hec opinio consueuit discuti a me sed hic obmittitur. Dixit Bartholomeus ꝙ subiectum in medicina est idem ꝙ obiectum: simile ergo potest dici de obiecto visus ⁊ subiecto huius scientie: est enim quoddam obiectum totale vt visibile ⁊ simile obiectum in medicina: est res medicinalis. Aliud est obiectum partiale vt color: ⁊ simile ei in medicina est corpus humanum: tertium est magis partiale vt hoc album: ⁊ illud ⁊ simile huic obiecto in medicina est hec vel illa res pro sanitate considerata. Alij quidem quoruꝫ nomina non inueniuntur sub

Jacobus

(Et quia sanitas ⁊ egritudo ⁊c̃.) In secunda dicit ꝙ debemus etiam scire in medicina accidentia que accidunt in sanitate ⁊ egritudine: quia sanitas ⁊ egritudo ⁊ sue cause sunt aliquando manifeste ⁊ aliquando occulte. Et quando sunt occulte signis indigent quibus noscantur qualia sunt accidentia. Dum vero manifeste sunt adhuc iuuat: immo necessarium est accidentia cognoscere quatinus tollantur. Sepe etenim peiora sunt ⁊ magis suspecta morbis sicut dolor ⁊ syncopis angustia anhelitus ī febribus. Obijciet aūt aliquis qm̄ de accidentibus non est scientia. Nam scientia est necessariorum ⁊ impossibilium aliter se habere ⁊ eternorum: primo posteriorum: ⁊ sexto ethicorum. Dic ꝙ de accidentibus scd̄m naturam contingentie non est scientia: sed sensus solum: quoniam dum absunt a sensibus an amplius insint an non ignoramus. Sed de ipsis relatis ad causas proprias ⁊ immediatas est scientia quoniam sic participant quadam conditionata necessitate que sufficit fundare scientiam. Uel dic ꝙ de accidentibus extra semper ⁊ frequenter vt talia sunt ⁊ de accidentibus ad vtrumlibet non est scientia: sed de accidentibus vt multum scientia vel ars potest esse.

(Jam autem declaratum fuit ⁊c̃.) In tertia parte dicit ꝙ fuit iam declaratum in scientijs veridicis: scilicet primo posteriorum ⁊ primo phisicorum ꝙ scientia rei non acquiritur nisi per scientiam causarum ⁊ principiorum eius si causas habeat ⁊ principia ⁊ non completur scientia rei alicuius nisi ex parte sciendi illa que accidunt ⁊ concomitantur essentialia illius rei. Attende primo circa id quod dicit in scientijs viridicis ꝙ omnis sciētia viridica est quoniam est habitus quo non contingit falsum dicere sexto ethicorum: sed in gradu certitudinis differunt scientie ⁊ artes vt philosophia certior est medicina presertim practica. Juxta illud Auerroys septimo colliget. Finis in proposito istius scientie habendo scd̄m plus existit: hoc est ſm egritudines plurimas ⁊ plura indiuidua ⁊ plura tempora quia aliquando consequitur artifex intentionem: ⁊ aliquando ea priuatur sicut est maris nauigium ⁊ agricultura.

Attende secundo circa hoc quod dicit per scientiam causarum ⁊ principiorum ꝙ de causis ⁊ principijs vt cause sunt ⁊ principia non est proprie scientia sed intellectus sexto ethicorum. Uerum scientia sumitur hic extenso nomine ad sapientiam ⁊ intellectum. Attende tertio ꝙ licet principium multis modis dicatur: similiter ⁊ causa quinto methaphisice circa principium: magis tamen proprie dicitur principium efficiens: vnde motus incipit ⁊ causa magis ꝓprie de causis intrinsecis materiali ⁊ formali. Attende quarto circa hoc quod dicit si causas habeat ⁊ principia ꝙ nihil est preter primum cuius causa legitima non precesserit: vt ait plato in timeo. Primi autem esse causam aliquā priorem est impossibile cum sit prima causarum de qua scientia nequit haberi nisi a posteriori ⁊ per effectus.

tilitati sunt: ⁊ dicunt ꝙ subiectum in medicina est corpus humanum viuificabile sanabile ⁊ egrotabile: ⁊ ideo deficit dictum Auicen. hic ⁊ communiter medicorum. Dynus nondum ad huc exercitatus in hac scientia: sed iuuenis existens dixit contra istos ꝙ intentio viuificationis: scilicet intentio considerationis conseruationis: vite non est distincta ab intentione conseruationis sanitatis: ⁊ curatione egritudinis: ⁊ hoc apparet: quia Galienus dicit in nono de ingenio ꝙ vna communis intentio est corporis sanatiui ⁊ curatiui custodia vite: ⁊ ideo in diffinitione vel subiecto sufficit ꝙ dicatur sanabile. ⁊ egrotabile. Quidam autem socius noster volens iuuare Dy. dixit ꝙ vita est ideꝫ ꝙ sanitas: ⁊ egritudo: ⁊ ideo intentio que est ad vitam est idem ꝙ scientia cōseruandi ⁊ curandi. Nos iam diximus contra primo ꝙ vita: ⁊ sanitas ⁊ egritudo differant quia illud quod est subiectum indifferens habitui ⁊ priuationi: non est idem ꝙ priuatio ⁊ habitus: sed viuum esse per vitam est subiectum habitui: scilicet sanitati: ⁊ priuationi: scilicet egritudini: vel est subiectum his: duobus alternatim: siue sit priuatio alterum eoruꝫ: siue nō: quia sanitas ⁊ egritudo sunt eius passiones: ergo ⁊ cetera. Secundo probo ꝙ quicquid sit de differentia: vel idemptitate vite ad sanitatem. probo ꝙ intentio viuificandi differt ab intentione sanandi: idest curandi: vel faciendi sanitatem ⁊ ab intentione conseruandi sanitatem hoc apparet per Galienum nono terapentice decimoseptimo capitulo: vbi. Primo quidem omnium intentio que virtus est: non tamen: vt curatiua: demum quia nulla curatiuarum est: sed vtiqꝫ dicet quis viuificatiua: non enim vt sani scimus: neqꝫ vt eruamur ab egrtiudinibus ex ipsa primum accipimus: sed vt viuamus: probatur ratione: quia conseruatio vite contrariatur: quandoque curationi cum addimus in febre: volendo vitam conseruare: ⁊ fortificare virtutes per cordialia calida. Sed tamen esset dubitatio: vtrum aliquid sit conueniens ad vitam prolongandam: ⁊ impediens sanitatem: sed hoc est extra propositum: sed si est aliquid est caro serpentis: quia actu aliqualiter nocet: licet illud nocumentum faciat sequi iuuamentum: ista obmittamus hic: his habitis dicamus cum Conciliatore. ⁊ Dyno: ⁊ alijs: quod corpus humanum ⁊ cetera. est subiectum in hac scientia: quia hoc est cuius partes: ⁊ passiones considerat medicus. Ad contrarium: ad primum dicendum ꝙ consideratio de impressionibus celi: ⁊ de planetis in medicina est in attributione ad hominem. Ad secundam declarationem quod mortem considerat: non vt finem intentum: sed vt illam quantum potest retardet. Ad rationem oppositionis dicendum: quod licet intentio viuificandi sit alia ab intentione sanandi ⁊ conseruandi: quia tamen hec intentio est communis: ⁊ prior non oportuit illam explicare in diffinitione: presupponit enim hec intentio sicut vita presupponitur sanitati: ⁊ egritudini: ⁊ hoc forsan Dynus voluit.

c (Causarum vero ⁊c̃.) Postquam premisit ꝙ medicina considerat de causis sanitatis ⁊ egritudinis: hic vult declarare que sint ⁊ quot iste cause: ⁊ primo ponit diuersitatem earum ⁊ numerum: secundo exequitur illarum declarationem: ibi secunda (Cause vero materiales.) Dubitatur quare Auic. non numerauit accidentia: iam: enim probauit ꝙ in medicina

De partibus

Dubitatur circa vltimam particulam huius tertie partis si scientia rei compleri nequeat nisi ex parte sciendi eius accidentia ⁊ concomitantia essentialia. Uidetur quod sic: quia res videtur poni inesse per causas ⁊ principia non per accidentia: ergo scitur per causas ⁊ principia non: per accidentia. Nam eadem sunt principia essendi ⁊ cognoscendi. Item natura accidentis est quod possit adesse ⁊ abesse manente re subiecta: vel secundum rem vt accidens separabile: vel secundum intellectum vt inseparabile. Nam vt ait porphirius. Coruus potest intelligi albus: ⁊ ethyopus nitens candore: neutrum ergo accidentium cadit in intellectu rei subiecte. Oppositum sentit hic Princeps ⁊ Aristote. libro de anima dicens ꝙ accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est. Attende ꝙ accidentium quedam sunt propria que insunt omni soli: ⁊ semper: fluunt a principijs proprijs speciei: ⁊ ista sunt de quibus in littera dicitur ꝙ concomitantur essentialia rei: ⁊ hec per medium diffinitionis demonstrantur inesse subiectis demonstratione propter quid ⁊ sine eis non perficitur scientia subiecti: alia sunt communia quorum quedam sunt inseparabilia: alia vix separantur: ⁊ alia faciliter: vt cursus in homine. Et hec omnia conferunt ad cognitionem subiectorum: magis tamen que plus herent ⁊ imitantur de prope naturam rei. Primo quidem conferunt quia omnis nostra cognitio intellectiua dependet a sensitiua precedente que est accidentium existentium in materia. Secundo quia intellectio nostra est cum continuo ⁊ tempore circa quidditatem materialem: vnde necesse est quemcumqꝫ intelligentem fantasmata speculari tertio de anima. tex. trigesimonono. Tertio scibile medicinale vel phisicum non est subiecta nuda: sed subiecta motui ⁊ sanitatibus ⁊ languoribus: ⁊ signis ⁊ causis. Ex his patet solutio dubij. Ad primum obiectum dic ꝙ probat scientiam rei non compleri a priori per accidentium scientiam. Idem dic ad secundum obiectum.

Causarum vero quattuor ⁊c.

In hac parte secunda primo princip. enumerat species causarum. in generali. Secundo tangit causas materiales sanitatis ⁊ egritudinis. ibi (Cause vero materiales posite.) Tertio efficientes. ibi (Efficientes autem cause.) Quarto formales. ibi (Formales vero cause.) Quinto finales. ibi (Cause autem finales.) Sexto reducit scientiam virtutum ⁊ spirituum ad scientiam operatione non ibi.) Et in scientia quidem) Septimo concludit intentum ibi (Hec ergo sunt subiecta.)

In prima parti. dicit ꝙ .4. sunt spēs causarū .s. mālēs efficiēs. formalis ⁊ finalis. Harum autem duo sunt intrinsece mālis .s. ⁊ formalis. Et due extrinsece

opʒ scire non solū causas: sed significationes accidentiū. Dicenduʒ ꝙ narratio accidentiū inclinabat scientiaʒ istius fen: ad sermones valde particulares: ⁊ iō reseruauit ad fen scdam: vbi sciuntur sermones accepti ab operationibus exeuntibus ⁊ qualitatibus. Uel dicendū ꝙ qñ dixit de operatiōibus que sunt cause finales dedit intelligi de accidente aliquo de quo sumitur significatio: lʒ operatio non sit omne accidens. Uel dicenduʒ ꝙ si hic Aui. enumerasset accidentia a quibus sumimus significationes de sanitate ⁊ egritudine qñ per alias cās non innotescant bene fecisset: confisus est tamē nos intelligere ex illo capitulo fen secunda: Accidentia ⁊ significationes. ¶ Dubitatur secundo: qꝛ hic deficit vnuʒ genus cause. s. instrumentalis quaʒ ponit Gal. tertio de accidenti ⁊ mor. primo. c. Dicēdū ꝙ omnis causa causat vel intrinsece: ⁊ hoc dupliciter: vel recipit esse materialiter: vel dat esse formaliter vel extrinsece: ⁊ tunc mouet realiter vt agens vel intentionaliter: ⁊ sic est finis hec sunt cōia dicta: causa instrumētalis est de summa causarum efficientium. ¶ Dubitatur tertio vtrum sanitas sit forma absoluta vel respectiua: istam questionem habes scriptam plixe ⁊ placet mihi plus illa q̃ʒ scripsimus legendo librū de accidenti ⁊ mor. posuimus aūt ꝙ credimus verū in quatuor ꝓpositionibus: prima sanitas complexionis nō est alia res: nisi ipsa complexio ex hac propositione concluditur ꝙ aliqua sanitas ⁊ aliqua egritudo sunt in eadeʒ specie specialissima: sicut albedo: vel caliditas vnius gradus: ⁊ duorum graduum: secundo ꝙ aliqua sanitas potest per verum motū partibiliter acquiri: ⁊ hoc probat Gal. primo de interioribus secundo capitulo. Secunda propositio ꝙ sanitas organicorum. s. quantitas numeri ⁊ alioruʒ non est aliud q̃ʒ ipsa quantitas ⁊ numerus: ⁊ consimilia: ex hac propositione concludo primo ꝙ sanitas non est de vno predicato: vt bene dixit Auer. tertio colliget. Secundo ꝙ cum numerus substantiarum non sit res alia a subā apud me: ꝙ aliqua egritudo est in ꝑdicato substantie vt lapis in vesica: ⁊ aliqua sanitas vt. 2. digiti. Tertia propositio sanitas totalis que est sanitas complexionis ⁊ compositionis: ⁊ vnitatis nihil aliud est q̃ʒ iste res: ex hac propositiōe infero ꝙ in nobis non est vna forma absoluta preter omnes istas: scilicet preter complexionem compositionem ⁊ vnitatem que forma resultet ex concursu istarum formarum ⁊ dicatur vna sanitas totalis sicut vna vestis qua induamur: sicut nec preter quātitatem tantum que est sanitas membri quanti non consurgit vna alia forma absoluta que dicitur sanitas quantitatis vt multi crediderunt: ⁊ posuit istum errorem Antonius vt saluaret sanitatem omnem esse de prima specie qualitatis. Quarta propositio quod semper sanitati siue partiali siue totali est annexa relatio. Qui autem sint isti modi relationis ⁊ qualiter prolixe est ibi declaratum. Ex hac quarta propositione ego saluo quod ad sanitatem non est motus ⁊ quomodo acquiritur in instanti ⁊ multa talia que de sanitate dicuntur: oportet autem cum illa questione habere questionem aliam quam scripsimus super tegni in qua declaratur quomodo sanitas vni non est sanitas alteri

materiales: efficientes formales: ⁊ finales. ¶ Cause[a] vero materiales posite: in quibus sanitas ⁊ egritudo mēsurantur: sunt subiectum quidem propinquuʒ mēbrum aut spiritus: ⁊ subiectum quidem longinquuʒ humores: ⁊ eis longinquiora sunt elementa. Et hec[b] duo sunt subiecta ſm compositionem: licet sint cum alteratione. In cuiusqʒ autem rei compositione ⁊ alteratione que sic ponitur ad aliquaʒ peruenitur vnitateʒ. Et hec[c] vnitas ad quam huiusmodi reuertitur multitudo aut est cōplexio aut forma. Complexio vero est ſm alterationeʒ ⁊ forma ſm compositionem. ¶ Efficientes[d] autem cause sunt cause permutantes ⁊ conseruantes humani corporis dispositiones sicut sunt aeres ⁊ que eis continuantur:

a ¶ Cause vero materiales ⁊c̄.) ¶ Hec pars habet partes quattuor: vt patet. Prima in duas: primo facit hoc: secundo quedam declarat: ibi (Et hec duo.) ¶ Considerandum posite: scilicet dicte per viam positionis: ⁊ narrationis absqʒ probatione vel posite: scilicet ab alijs ⁊ inde accepte: qꝛ ex libro de generatione accipiunt elementa: ⁊ ex libro de animalibus accipiunt humores ⁊ membra. ¶ Considerandum secundo mensurantur dixit Guilelmus: idest causantur vel mensurantur mensuratione subiectorum: subiecta enim sunt accidentium materia. ¶ Considerandum tertio quod propinquum: quia mem-

Jacobus

scilicet efficiens que est principium vnde motus: ⁊ finalis gratia cuius efficiens operatur: de quibus omnibus tractat Aristotelis secundo phisicorum ⁊ primo: ⁊ quinto metaphisice. ¶ Dicit aliquis causa instrumentalis ⁊ causa sine qua nō ⁊ cā ꝯseruans ⁊ digerens solū non ponens manum ad opus sunt de numero cārum ⁊ non videnꝭ sub aliqua dictarū specierum cōprehense: igiꝭ numerate sunt insufficienter. Dic ꝙ cā instrālis reduciꝭ ad agenteʒ: qꝛ mouet vt moueꝭ ab agēte principali. Et cā sine qua non: non ꝓprie diciꝭ cā: sed aliquid potius requisitū necessario ad effectum nisi ꝯcurrat ad ipsum modo forme vel materie vel agentis aut finis vt visus vel lumen vel tp̄s vel locus est cā sine qua nō recte scribendi: non tamen est proprie causa illius effectus. Uel dic ꝙ aliquo modo ad efficientis speciem reducitur. Et conseruans similiter ⁊ digerens solum quoniam extrinseca causa est ⁊ non intenta primo velut finis: talis autem est efficiens. ¶ Cause vero mãles ⁊c.) ¶ In secunda dicit primo ꝙ cause materiales posite idest assignate a medicis in quibus sanitas ⁊ egritudo mensurantur idest suscipiunt latitudinem sui esse sunt subiectum quidem propinquum membruʒ aut spiritus ⁊ longinquum humores ⁊ longinquius elementa. Secundo dicit ꝙ hec duo scilicet humores ⁊ elementa sunt subiecta sanitatis ⁊ egritudinis ſm compositionem idest mixturam eorum adinuicem: licet sint cum alteratione: ita ꝙ elementa simul inuicem mixta se se alterant ⁊ constituunt humores: ⁊ humores simul mixti se coalterant ⁊ constituunt membra. Et in hoc quod dicit princeps: licet sint cum alteratione tollit opinionem ponentium corpora componi ex atomis impassibilibus vt ponebat Democritus primo de elementis Gal. Tertio dicit ꝙ in omni compositione rei que sic ponitur idest disponitur peruenitur ad aliquam vnitatem. Et hec vnitas aut complexio aut forma. Et licet per formam possit intelligi forma rei substantialis: aptius tamen intelligitur dispositio partium ſm plasmationem quantitatem numerum ⁊ positionem: quoniam de prima forma tractare est philosophi: ⁊ de secunda medici. Et id approbant quidem libri quibus inscribitur loco de forma coequalitas. Quarto dicit ꝙ complexio est ſm alterationem idest resultat ex actione ⁊ passione primarum quattuor qualitatum adinuiceʒ. Et forma idest coequalitas partium est ſm compositionem idest mixturam partium etherogenearum in debita commensuratione plasmationis quantitatis numeri ⁊ positionis. ¶ Circa dictum primum queritur si spiritus viuunt ⁊ sani sunt aut infirmentur. ¶ Pro responsione attende ꝙ duplex est spiritus. Quidam cōplātatus in substantia cordis existens fons ⁊ origo naturalis caloris. De quo dicit princeps tertij. II. trac. primo ca. 7. Substantia propter quaʒ cor creatum est ⁊

brum cum sit viuens est immediatum subiectum sanitatis: ⁊ egritudinis cum sanitas ⁊ egritudo: sint forme siue passiones viuentis vt viuens est: humores autem non viuunt nisi cum fiunt membrum: ⁊ similiter elementa: remotiora autem sunt elementa: a participatione vite: quam sint humores: ⁊ ideo sunt subiecta longinquiora. ¶ Dubitatur: vtrum humores sint subiectum sanitatis ⁊ egritudinis videtur ꝙ non: quia humores sunt causa efficiens sanitatis ⁊ egritudinis: vt fen secunda huius capitulo de causis. Dicendum ꝙ humor verbigratia sanguis: vt est ens actu habens formam per quam potest membruʒ transmutare ad calidum vel ad frigidum: ⁊ huius causa dicitur efficiens sanitatis ⁊ egritudinis: sanguis autem vt potentia viuens: qꝛ potest fieri membrum: dicitur subiectum sanitatis ⁊ egritudinis: sed remotum. ¶ Dubitatur autem de compositione membrorum ex humoribus: ⁊ est questio super capitulo de membris.

b ¶ Et hec duo sunt ⁊c̄.) ¶ Uult declarare quomodo hec duo: scilicet humores ⁊ elementa sunt subiecta sanitatis ⁊ egritudinis: ⁊ dicit ꝙ sunt subiecta ſm compositionem: idest quia ex eis componitur: idest fit viuens sicut ex materia: sed ex humoris vel elementis non potest fieri hoc compositum viuuʒ nisi fiat alteratio: in hac ergo compositione ⁊ alteratione huius que sunt multa scilicet humores ⁊ elementa vniuntur: qꝛ aliter non fieret vnum aliquod.

c ¶ Et hec vnitas qua hoc fit vnū aut est forma substantialis aut complexio. fit quidem complexio qꝛ per alterationem qualitates vniuntur: fit forma substantialis: qꝛ forme substantiales elementorū vniuntur in forma vna. ¶ Considerandum ꝙ ex intentione Aui. accipimus ꝙ elementa in mixto nō stant sub proprijs formis: immo sicut qualitates vniuntur ad complexioneʒ vnam: ita forme substitanales ad vnam formam: ⁊ hoc non est remanere qualitates sub ꝓprijs formis sed qualitates refrangi vel integrari vel terminari in vnam formaʒ vel corrumpi: ⁊ aliam vnam formam aduenire virtualiter contentiuam illius. Similiter vult ꝙ forme substantiales non remaneant sub proprijs actibus sed vniantur in vnam formam in quam refranguntur vel interminantur: idest perdūt proprios terminos ⁊ stant sub terminis illius vnius forme vel ex toto corrumpuntur: ⁊ aduenit alia forma continens virtualiter formas elementorum nescio vnde Auer. tertio celi ⁊ mundi commento. 97. accipit ꝙ Auicen. imponit. ¶ Considerandum ꝙ Guilelmus hic distinguit moltos modos vnitatis: scilicet aggregationis: vt acerui lapidum: ordinis vt ciuitatis: colligantie vt lapidum in pariete: vnitatem etiam vnius forme vt elementorum in mixto.

d ¶ Efficientes autem ⁊c̄.) ¶ Hic enumerat causas que efficiunt in corpore humano sanitatem vel egritudinem. Considerandum ꝙ efficientes sumitur large ad conseruantes vnde subdit permutantes ⁊ conseruantes. Considerandum secundo ꝙ enumerat omnes res. 6. non naturales: vt patet vt aeree que continuantur: idest que annectuntur: considerationi de aere: vt impressiones celestes ⁊ terrestres ⁊ que eis continuantur vt medicine: regiones ⁊c̄. Ista sunt annexa considerationi de aere vt patet fen secunda que eis continuantur de impressionibus ventorum ⁊c̄: ¶ Dubitatur cum res naturales sint in summa causarum efficientium verbigratia 2° ⁊ humores quare non dixit de eis. Dicendum primo ꝙ res naturales vt sic non sunt infra differentes ad causandum sanitatem ⁊ egritudinem sicut sunt res non naturales: immo potius determinantur ad causandum sanitatem. Uel dicendum secundo qꝛ res naturales vt cause facientes sanitatē ⁊ egritudinē hic dantur intelligi: elemēta. n. vt causant dantur intelligi

De partibus

est spiritus effusus in ipso est substantia calida scilicet caliditate innata non caliditatibus nociuis corpori ⁊ accidit ei ex malicia complexionis cordis quando est calida vt minoretur ⁊ resoluatur ⁊ vt conuertatur in fumum ⁊ conturbetur. Et paulopost vocat spiritum radicem ⁊ corpus cordis ramum spiritus. De isto spiritu dic ꝙ viuit ⁊ sanus est aut infirmatur. Alius est spiritus fluens qui genitus in corde ex subtilioribus partibus sanguinis ad instar scintille ignis per arterias ad mēbra trāsit ipsa viuificās. De isto spiritu dic ꝙ quemadmodū forma artis est in mēte artificis vt in agente ⁊ in instrumentis vt in vehiculis deferentibus virtualiter formam artis in materiam extrinsecam ⁊ est in materia extrinseca actu vt in subiecto: sic vita est in dante formam vt incipiente ⁊ in spiritibus vt in vehiculis virtutum ⁊ in membris vt in subiecto. Idem iudicare potes de sanitate ⁊ morbo. ¶ Queret aliquis cur in littera dicit princeps ꝙ subiectum propinquum sanitatis ⁊ egritudinis est membrum aut spiritus ⁊ non dicit copulatim membrum spiritus. Dic ꝙ fecit istud ad satisfaciendū his qui posuerunt cōmensurationem sanitatis in temperie spirituum: licet negēt spiritus esse membra: ⁊ his que ponunt vitam ⁊ animam ⁊ sanitatem ⁊ morbum nō inesse membris: nisi mediantibus spiritibus. Cuius rei signum ponunt ꝙ resolutis spiritibus ⁊ manētibus membris corpus neqʒ vegetatur neqʒ viuit neqʒ sanum est: neqʒ languet: sed est cadauer exangue ⁊ examine ⁊ interceptis vijs inter cor ⁊ alia membra: membra illa velut mortua apparent. ¶ Rursus queret aliquis an humores ⁊ elementa sint subiectum sanitatis ⁊ egritudinis. Dic ꝙ non actu. sed potentia. Inquantum scilicet sunt apti fieri membra per commixtionem ⁊ alterationem eorum adinuicem: ideo dicit princeps ꝙ sunt subiecta longinqua. Contrarium asserit tamen Auer. 2. colliget capitulo primo quo ad vtranqʒ choleram. Et due inquit cholere nō sunt materia membri neqʒ propinqua: neqʒ remota: ideo quia membra non generantur ex ipsis: ⁊ est impossibile eas conuerti in sanguinem: sed ipse sunt in eo in potentia. Et quando corrumpitur sanguis multotiens conuertitur in eas. Sed phlegma est materia membri remota: ⁊ ideo quia membra non generantur ex ipso nisi quando fit sanguis: hec Auerroys.

¶ Efficientes autez ⁊c̄. (¶ In tertia enumerat princeps vndecim genera causarum efficientium vel conseruantium sanitatem aut egritudinem. Quarum sex vocari solent res non naturales ⁊ sunt cause extrinsece corpori quodammodo necessario occurrentes ipsi in vsu quottidiano. Primum genus dictarum II. cārū est aer nos circundans nō innatus nobis ex prima mixtura ⁊ prima cōpōne elemētoꝝ. Et illa q̄ dicto aeri q nos ābit cōtinuanꝭ. s. alterations aeris ſm

anni

intelligi p aerem: q maxime eo mediante cãnt humores danť intelligi p h φ dixit de cibis τ potib⁹: vt exponit Bar. ɔclusiões aũt vt cãnt danť ĩtelligi p h φ dixit de etatibus τ generibus.i.sexibus que sunt ɔplexioni annexa: ṽtutes aũt τ operationes danť intelligi cũ dixit de motu τ qete corpis τ aĩalibus τ in summa oĩa efficientia dedit intelligi cũ dixit τ in rebus q̃ in humana τc. ȝ explicauit cãs magis manifestas τ de qb⁹ minus dubitať sicut oȝ fieri ĩ scĩa pn/cipiorũ. ¶Dubitať circa premissa quaŕ Aui. ponẽs subiectũ sanitatis τ egritudinis esse mẽbrũ dixit: mẽbrũ: aut spũs: debuit.n. dicere cũ copulatiua τ spũs pbaŕ subiectũ sanitatis et

τ comestiões τ aque τ potus τ que eis ɔtinuanť τ eũo τ retentio: τ regiones τ ciuitates: τ q̃ eis ɔtinuanť: τ motus τ qe

egritudinis est mẽbruȝ viuens: sed mẽbrũ non viuit sine spũ: τ spũs non viuit formaliter: q est corpus inanimatũ vt cõiter sunt ɔcesse dcẽ ppõnes τ intelligimus ex scdo colliget: ğ oȝ dicere subiectũ sanitatis τ egritudinis ẽ mẽbrũ τ spũs.i. mẽbrũ spũosum. In oppositum est Aui. τ pbaŕ rõne mẽbrũ viuit absq; spũ: τ spũs ẽ formaliter viuens: ergo vtrũq; p se sine alio põt eẽ subiectum sanitatis τ egritudinis: pbaŕ: prima ps añcedentis: q ligatis artarijs eũtib⁹ ad mẽbrũ viuit aliquo tpe mẽbruȝ sine spũ: τ intelligiŕ plusq̃ȝ hoc a Gal. i.c. libri de vtilitate pulsus pbaŕ sa ps p Auer. 7. methaꝑ. cõ.31. vbi dicit φ aĩa ẽ forma in calore nãli: sed p calorez nãlem auer. intelligit spm̃ vt appet. 2. colliget. Amplius in cõ. canticoꝝ. 1. lib. cõ. 73. dicit notum est ex anothomia mẽbroꝝ φ cor est fons caloris nãlis existentis in corde vt spũs τ φ ab ipso distribuaŕ τ multiplicet p cetera mẽbra. Est ẽt notuȝ in scĩa nãli φ calor predictus ẽ subiectum τ mã aĩe. Hic põt adduci rõ tua: quã tu facis in.c. de vertigine ad pbandum φ spũs sit aĩatus q̃ rõ reputaŕ fortis. Amplius egritudo τ sanitas põt fundari in corpore inanimato. Probo de egritudine: q lapis in vesica est morbus: aut ergo dr morbus: q cãt morbũ: τ hoc nõ: q vt sic est cã aut est in se morbus.s. formaľr est morbus: sed cũ morbus sit qualitas non põt lapis formaliter eẽ morbus: nisi q aliqua q̃litas in eo est morbus τ lapis est inanimatus ğ τc. Amplius morbus in numero est in numeratis: sed lapis in vesica est morbus in numero: ergo est in numerato: sed numeratũ hic est lapis vt distinctus ɔ̃ vesicam: ergo morbus est in lapide. Probo hoc idẽ de sanitate: q sanitas quantitatis non ẽ nisi tanta q̃ȝtitas que est ad aptũ instr̃m aĩe: sed pmum instans aĩati esse põt tãta q̃ȝtitas: imo eadem q̃ est ante ẽ post: ğ τc. Primo oȝ hic videre. Quid est spũs τ si dicimus φ est vapor sanguis tpatus vt dixit. G. 7. de iuuamentis hec opi. non erit cõis forsan oĩ opinioni τ ideo dicamus φ p spm̃ intelligimus quoddã corpus subtile τ igneũ: qd̃ est subiectũ vel instr̃ȝ aĩe: dicit ergo Bartholomeus φ mẽbrũ siľ cũ spũ est aĩatum. Aui. tñ dixit: aut spũs: q mẽbruȝ magis est subiectũ sanitatis τ egritudis.s. q̃ȝ sit spũs lȝ vtrũq; sit subiectũ: τ cã ẽ: q mẽbrũ est actualius q̃ȝ spũs. Contra si intelligis φ spũs sit aĩatus formaliter actualius qdẽ erit spũs q̃ȝ mẽbruȝ: primo ex ɔclusione: q magis igneus: scdo q ꝑfectius aĩatũ erit q̃ȝ mẽbrũ cũ aĩa sit forma eius principalis: mẽbri aut forma erit p spm̃ sicut p formaliorẽ ptẽ. Scd̃s modus dicendi est. Antonij τ Dyni: ȝ q Dynus clarius q̃ȝ Ant. eã ponit dicamus sermonez Dyni qui inuenitur in questione sua de spiritu an sit animatus: τ in questiõe de actione calidi in humidum: dicit ergo: spiritus in nobis est duplex scilicȝ innatus τ influens. Et conciliator oñdit hunc sermonem differentia. 79. dicit. Et innatus spũs dr cõplanctatus τ est spũs formaliter aĩatus manẽs idez tota vita. Spũs influens est ille q a corde mittitur super oĩa mẽbra τ est inanimatus: his premissis ex oĩbus dictis Dy. τ Antonij summo sex propositiones prima est dari spm̃ quendã cõplanctatum in oĩbus mẽbris φ declaratur primo rõcinio sic: eľa veniunt ad mixtionẽ τ cũ ipsa sint mã non ducuntur ad formam mixti nisi a quodã calido existente in spermate generato virtute solis τ stellaꝝ: intelligitur h ab Auer. 12. methaphi. com. 21. generatur ergo in mixto quoddam calidũ φ cõseruat humidum: τ ideo hoc calido exalante humidũ euaporat τ mixtum corrumpitur. Similiter sperma spirituosum generat aľ. vt q̃si velint arguere calidum generans mixtum tam inanimatũ q̃ȝ animatuȝ est vaporosum spirituosum: ergo in mixto generabitur caľ. calor: ex qua propositione τ dictis infert quattuor conclusiones. Pria in omni mixto est dare spiritum complanctatum vnde Ari. in libro de causa motus animalium dicit φ omnia habent spiritum complanctatuȝ. Secunda cõclusio hic spiritus maxime reperitur in corporibus animaliũ: ratio est: q anima est perfectior: τ ideo eguit perfectiori organo τ magis igneo τ talis est iste spiritus. Tertia cõclusio φ hic spiritus τ humidũ membri sunt duo corpora: ita φ calidum non est accidens in subiecto: sed calidum innatum siue spiritus innatus ẽ quoddã corpus compatum humido sicut sua perfectio: τ est in eo nõ sicut in subiecto: sed sicut ignis in candela. Quarta conclusio est hec calidum agit in humidum cum vtrumq; sit corpus. Secunda conclusio principalis est siue propositio: hic spiritus cõplãctatus est animatus: primo patet per Aui. 3. cañ. fen 11. qui istum spiritum vocat radicem: τ corpus cordis vocat ramum: secũdo per Gal. 11. terapentice. 2. c. ver. Vult φ substantia nostra cõpletur tribus par

Jacobus

anni tpa τ stellaꝝ aspectus τ ventos varios τ vapores τ fumos ĩmixtos aeri. Secunduȝ genus est res comesta potus τ aqua vel potus aque: τ que eis cõtinuantur.s. substantia qualitas ciborum τ potuum tempus quãtitas τ ordo bibendi τ comedendi τ salse, τ brodia seu condimenta. Et per rem comestaȝ potest ĩtelligi omne solidũ quod ore sumitur sit cibus vel medicina vel venenum. Et per potum similiter omne liquidũ quod bibitur siue sit proprie potus vel potio medicinalis aut toxicum. Et p aquam tam illam que bibitur q̃ȝ que cibis ĩmiscetur: τ que balneo seruit aut lotionibus. Tertiuȝ genus ẽ eũo τ retentio fecum.s. τ vrine τ menstruoꝝ τ munci τ sputi τ sudoruȝ τ similiũ. Et sub hoc genere cõprehendi possunt phlebotomie ventose sanguisuge vomitus secessus τ alie purgationes artis. Quartũ genus est regiones τ ciuitates.s. loca habitabilia: τ q̃ eis continuantur.i. annexa sunt.s. diuersitates terrarum in naturis suis vt φ alique sunt petrose alie sabulose: alie pigues: alie lutose: τ penes altitudinem τ profunditatẽ τ ppingtatem τ distantiaȝ montiũ τ maris. Quintuȝ genus est motus τ quies corporei τ animales. Et p motus corporeos intellige ambulationẽ cursuȝ saltũ venationẽ luctã eqtationẽ nauigationẽ vectionẽ in curru τ siľia. Et per motus aĩales intellige passiones animi sicut gaudium: tristitiam: iram: timorem: errorem: spem: desperationẽ: voluptatem τ similia: ita φ sub hoc quarto genere comprehenduntur due res non naturales.s. exercitium τ accidentia animi. Sextuȝ genus est somnus et vigilie. ¶Attende hic φ retentio τ euacuatio motus τ quies somnus τ vigilie dupliciter considerantur. Uno modo prout sunt operationes aut passiões

ticulis scilicet spiritu: substantia: spermatica τ causa informi: ponit ergo spiritum inter partes nostras. Tertia propositio principalis: iste spiritus cõplãctatus dictus calor innatus manet idem tota vita apparet primo per Aristo. in libro de causa motus animalium vbi dicit: vtrum autem idem sit spiritus: aut semper fiat alter naturaliter autez sermo τ de alijs partibus quasi dicat eodem modo dicendũ: de isto spiritu sicut de alijs membris que viua manent eadem numero tota vita. Item si spiritus innatus non maneret idez tũc humidum radicale nõ maneret idem: q hic spiritus siue calor innatus conseruat humidum radicale dictum inatum: si ergo variatur humidum radicale variatur forma τ sic nõ erit idem homo numero tota vita. Itẽ φ ẽ animatum potest stare idem numero: sed hic spiritus ẽ animatus. Amplius hic spiritus restauratur per nutricationem: ergo idez in tota vita. Quarta propositio est dare spiritũ influentez qui generatur in corde: ratio q membra debent habere quãdam agnoscentiã ad cor: τ hoc non fit nisi cum spiritu dato a corde. Quinta propositio iste spiritus a corde datus omnibus membris non est animatus: probatur primo φ Gal. 11. terapenti. 1. vel. 2. c. qui dicit φ substantia spiritus exaltatur ƒm quamlibet receptionem.s. cibi idest spiritus innouantur in nobis frequenter. Ex quib⁹ quinq; propositionibus infertur: sexta ad expositionem textus Aui. φ littera Aui. potest exponi dupliciter: aut pro aut: aut pro et quia: tam membrũ q̃ȝ spiritus sint animata potest dici subiectum propinquũ sunt membrum aut spiritus.s. aut pro aut: sed q vnum non est animatum sine alio potest dici: aut p τ spiritus. Contra hanc opinionem pono. 7. propositiones. Prima nõ est dare istum spiritum complanctatũ: primo racõtinio fundato in principijs eorum τ contrario eis dico ergo φ eľa veniunt ad mixtionem τ virtute caloris existentis in spacio aeris vel visceribus terre fit mixtum vnum continuuȝ cõtinuitate naturali: quod est vnum corpus τ non duo corpora verbi gratia aurum φ non habet duas partes diuersas quarum vtraq; sit auruȝ: τ vna dicatur spiritus in auro: τ alia sit humidum in auro: sed totum aurum est vnũ corpus vere continuum continuitate naturali: grossuȝ: graue: malleabile: sonãs τc. sic etiam virtute seminis generatur caro τ os τ vnumquodq; consimiliuȝ φ est vnum corpus non diuisum in duo corpora: habito ratiocinio probo id quod videtur fuisse intantum auctorũ Auer. enim. 2. colliget τ Aui. s. loquentes de mixtione absolute: non inuestigant per illam τ in illa cõsurgere nisi formã substantialem τ conclusionẽ: si ergo ex his duobus corporibus ɔstituetur omne mixtum mirandum est φ de eis non dixerunt. Amplius pluralitas rerum non est ponenda sine causa: sed huius corporis calidi dicti spiritus non est necessitas: q non vt efficiens: q celum τ agentia particularia sufficiunt in generatione mixtorum non vt recipiens: q mixtuȝ totum continuũ in omni parte τ per vnam cõplexionez super tota materia vel subiecto receptum recipiet formam mixti. Secunda propositio in animalibus vt in homine: spiritus datus a corde vt appropriatus diciŕ spiritus cõplãctatus quod declarat tali ratiocinio: cor dat suum spiritũ qui est corpus calidum subtile mobile in oĩ parte corporis quousq; igitur iste spiritus est in locis cõmunibus volitãdo super membra dicitur spiritus siue calor influens: cum autem appropriaŕ huic carni τ illi ossi: τ penetrat intus in poris eis τ quiescit in eis dicitur innatus. Nec imaginor φ in carne sit vnus spiritus siue calor dictus qui sit formaliter caro τ alius in osse: qui sit formaliter os τ iste dicatur spiritus cõplãctatus siue innatus: sed spiritus a corde datus est ille qui dicitur innatus τ cõplãctatus cuȝ appropriatur membro: tunc probo hoc sic. Si in vno quoq; consimili non est necessarius alius calor siue spiritus innatus q̃ȝ ille qui datur a corde igitur frustra alius ponitur: ȝ sic est: quia vel esset necessarius vt daret formam vnicuiq; consimili: vel formam conseruaret: non vt illaȝ det: q sperma generans illam dat: non vt illam conseruet: q sufficienter ɔseruantur membra a calido extrinseco.i. a calido dato a corde. Contra predicta primo cõmuniter dicitur φ in membris est calor innatus qui est alius a calido dato a corde. Dicendum est φ ille calor est qualitas.s. 9°. τ non est corpus quoddam distinctum. Sed contra in primo instanti generali esse corde. Cor habet spiritũ innatum: sed illuȝ non dedit ipsi cor: q fit in tempore. Amplius generato corde aliquo tempore post hoc generatur caro manus: sed primo instanti generati esse non habet spiritum a corde: q cor in tempore transmittit spiritum. Ad primum dicendum φ sicut cum primo est cor est sibi alimentũ appropriatum virtute seminis generãtis: q epar nondum est φ possit sibi dare sanguinem vt intelligitur ab Aristote. 2. de generatione animalium. Ita sperma generans cor simul generat spirituȝ qui sufficit quo ad ipse sibi faciat spiritum τ sic dicimus de spiritu carnis manus vel posset dici: φ quando fit manus semper astat spiritus a corde datus: imo creditur φ cor generet mẽbra alia: sed tu dices iam reddi in oppositum Dy. qui dicit φ generans membra generat in eis spiritum. Dicendũ φ spiritus quem pono generari in corde τ ma

tes corporei τ aĩales: τ ex eis sunt sõnus τ vigilie τ alteratio in etatibus τ diuersitas ĩ eis: τ ĩ gñib⁹ τ ĩ artib⁹ τ ĩ moribus

De partibus

virtutum anime: τ hoc modo cadunt sub vna. 7. rerum naturaliuȝ.s. sub operatione. Alio mõ prout debite vel indebite applicate corpori sanitatem seruant vel generant morbos: aut disponunt ad eos τ sic sunt res nõ naturales: τ qñq; contra naturã. Septimũ est alteratio τ diuersitas in etatibus. Naȝ penes eaȝ corpa disponunŕ ad sanitatẽ vel egritudinẽ vt phlegmatici naturaliter in puericia τ senio apti sunt egrotare plus. In iuuentute vero τ principio senectutis minus: oppositũ ẽ d̃ cholicis. ¶Attẽde h φ etas a qbusdã numeraŕ inter res ãnexas reb⁹ nãlib⁹ nõ ĩter res nãles: põt tñ ĩter res nãles cõnumerari hito respectu ad id qd̃ dcm̃ ẽ. Octauũ est diuersitas in gñibus.i. sexibus. Nã ceteris paribus sexus masculinus reddit corpus sanius vigorosius τ agilius. Femininus vero infirmius debilius τ pigrius. Potes etiam si vis per diuersitatem in generibus intelligere aptitudines ad sane vel egre viuendũ contractas a principijs generantibus. ¶Attende φ sicut etas a quibusdam numeratur inter res annexas naturalibus ita sexus. Nonum est diuersitas in artibus.i. mechanijs seu ministerijs vel operibus mechanicis: quaruȝ aliq̃ exercentur circa aquas vt ars piscatoria τ ars fullonum: alie circa ignes vt ars fusoria τ ars fabrilis: alie circa alias res non excessiue caliditatis aut frigiditatis vt ars sutoria τ ars textoria. Item alique sunt magni laboris: alie minus penales: τ ƒm hec seruant aut faciunt sanitatem aut morbuȝ. ¶Attende φ hoc genus cõmuniter a medicis comprehehenditur sub motu τ quiete. Decimuȝ genus est diuersitas in moribus. Et intellige per mores consuetudines vel disciplinas vel habitus virtutum τ viciorum moraliuȝ. Et hoc genus differt ab

ma a spermate generante est spiritus innatus ⁊ eiusdem speciei cum spiritu q postea fit a corde ad contraria quantum ad istam propositionem. Dicēdum ꝙ ista consequentia non est mihi euidens hoc corpus agens est vaporosuz: ergo generabit vaporem. Ad ar. q dicit omnia habent spiritum ⁊c. dicendū ꝙ dicit oīa animalia ⁊ intelligit vt determinatum est. Tertia propositio ē spūs iste innatus quem ego pono ⁊ ipsi ponunt non est animatus probo primo ꝑ auctoritatem Gal. quam Dynus allegat: ⁊ mirandum est de Dyno: in hoc nam cum Gal. enumerat tres substantias: ex quibus corpus nostrum componitur inter quas posuit spiritum quem Dynus dicit esse animatum ex hoc ꝙ inter corporis partes numeratur statim de eodem spiritu Gal. ibidem subdit propositionem vnde ipsi allegant ꝙ spiritus influens nō est animatus scilicet ꝙ iste spiritus mutatur ꝯm cibi receptionem hoc probatur ratione primo q: non oportet ꝙ sit animatus aliqua necessitate vt probatuz est. Amplius homo esset duo corpora: animata diuisa ꝯm locum ⁊ diuersarum superficierum imo sunt talia ꝙ vnum est, terminatum ꝓprio termino scilicet corpulentia carnis ⁊ aliud non sic est terminatuz: immo est multum configurabile alteri scilicet corpus vaporosum dictum spiritus. Quarta propositio sequitur ex predicta spiritus innatus non manet idem tota vita: imo continuo innouatur per generationem eius in corde ⁊ transmissionem ad membra: ⁊ continua resolutione ei⁹: quare autē in vno quoqz mēbro non fiat virtus generans illum cum sit virtus potentior scilicet dans animam in nutricamento ⁊ augmento est alter sermo. Quinta ꝓpositio illud qđ formaliter est animatum est membrū ratio ꝙ anima est actus corporis organici: tale autem non est spiritus nec humores igitur est membrum. Sexta ꝓpositio membrum non durat in esse inaīato nisi per astantiam spiritus: ratio q: hic substātialiter membrū non durat nisi a corde recipiat influentiam ⁊ hanc recipit per spiritum. Amplius anima non stat nisi cum quodam actuali calore: sed iste calor est inuentus in spiritu vt sensus ostendit. Septima propositio non oportet ꝙ minimum formale spiritus venire ad quodlibet minimuz formale carnis ⁊ aliorum sed sufficit ꝙ in certa mēsura magna pars consimilis calefiat a spiritu tante quantitatis: ratio quia minimum formale spiritus: occupat maiorem locum minimo formali carnis cum minimum rari sit maius minimo densi: vt intelligitur colliget tertio: si ergo quodlibet minimū carnis haberet iuxta se vnum minimum spiritus 1ª. ꝙ tot essent minima spiritus quot sunt minima carnis: tunc euanescente spiritu ab homine vt in resoluto ⁊ mortuo per euaporationem caro apparet in duplo minoris tumoris q̄z prius esset. Amplius est aliquod minimum membri ꝙ īdiget tribus minimis spirituz scilicet naturalis vitalis ⁊ animalis: quomodo ergo tria minima stabūt in vno minimo carnis. Considerandum tamen ꝙ imaginari possumus multa minima tangi ab vno minimo verbi gratia diuidat circulus in plures partes ⁊ in centro sint spiritus omnes illi possunt tangi ab vno minimo vel spiritu. Sed ꝙ ad tot partes formales diuidatur spiritus in carne ad quot est possibile diuidi carnem non est expediens: ex quibus īfertur quare Aui. dixit mēbrum: q: ipsum solum est subiectum sanitatis ⁊ egritudinis ⁊ spiritus non est eius subiectum licet non sit subiectum sine spiritu: sed quia spiritus valde appropinquat ad esse animati potest dici quasi animatus cum habeat animā virtualiter: ⁊ ideo egritudo que est in membro formaliter potest dici ī spiritu virtualiter: ⁊ ideo dixit: aut spiritus .i. subiectum sanitatis formaliter est mēbruz sed virtualiter est spiritus. Ad contraria patet solutio: sermo enim Aristote. ibi debet intelligi de isto spiritu facto in corde: ⁊ q: iste spiritus cōtinue generatur: ⁊ transmittitur: ideo dixit: vtrum: idem spiritus semper: aut fit semper alter ⁊ alter: sermo idem ⁊ de alijs quasi dicat quomodo est leuis: quia idem sermo est de sanguine ⁊ de fluuio ⁊ de his fluentibus. alie rationes soluuntur in questione nostra de sanitate. cum autem Auic. dixit. tertio cañ. fen. xi. ꝙ spiritus est radix intelligit ꝙ animaz radicat .i. conseruat in corpe illam ⁊ tenet. a Formales ⁊c.] Dubitatur vtrum cōplexio ⁊ compositio ⁊ virtus sit causa formalis sanitatis ⁊ egritudinis. Dicendum ꝙ non primo q: tunc forme essent forma: secundo ꝙ est indifferens ad sanitatem ⁊ egritudinem non est sanitas ⁊ egritudo: sed complexio ⁊ compositio est huius. Secundo dubitatur quomodo virtus potest esse causa formalis egritudinis cuz virtus sit res naturalis ⁊ principium bonarum operationum de se. Amplius quero q̄ est egritudo in virtute ⁊ que sanitas in virtute. Amplius prima genera egritudinum essent quattuor scilicet in complexione ⁊ cōpositione in virtute ⁊ vnitate. Considerandum hoc primo ꝙ compositio sumitur hic pro natura cōpositionali .s. creatura quantitate ⁊ numero ⁊ situ: ⁊ non sumitur hic sicut supra sumebatur pro substantiali forma siue pro vnione vel pro cōpositione in sba. dicunt igitur quidam ⁊ videtur fuisse Dynus ꝙ ista dicunt causa formalis in quantum informant subiectum ꝫ. quia album posset dici causa formalis sanitatis ⁊ egritudinis. ⁊ similiter etas ⁊ sexus ⁊ huius. Alia solutio Dy. ꝙ complexio ⁊ cōpositio possunt cōsiderari dupliciter .s. vno modo absolute. ⁊ vt sic non sunt cause formales. immo materiales sanitatis ⁊ egritudinis. Alio modo: vt stant sub proportione vel ⁊ in proportione ⁊ sic sunt causa formalis quia sunt ipsa sanitas ⁊ egritudo: hanc viam tenui in questione nostra antiqua de sanitate vbi multa posuimus que mō nō tenemus. Aliter possumus faciliter dicere ꝙ complexio est causa formalis sanitatis. quia est ipsa sanitas: hec complexio. ⁊ hec alia complexio est ipsa egritudo: similiter compositio ꝟ. gra. quantitas hec tanta quantitas est ipsa sanitas quantitatis ⁊ hec alia tanta quantitas est ipsa egritudo quantitatiꝫ. vt supra diximus. Ad contrarium primo dicendum ꝙ ibi est quidam modus loquendi quasi diceret. Si aliquis quereret que est causa formalis sanitatis diceremus sua essentia. ⁊ tūc vlterius querenti que est sua essentia diceremus sanitas in complexione est ipsa complexio ⁊ in compositione est ipsa compositio cum quibus anima bene operatur ⁊ econuerso de egritudine. Ad secūdum dicendum ꝙ nulla complexio vel compositio est indifferens sanitati ⁊ egitudini: sicut nullus color vel ratio coloris albo ⁊ nigro vel aliter ꝙ cōplexio vt non determinata ad hanc mensuram siue gradum vel illuz non est causa formalis. immo est res a qua sumitur ratio generis predicabilis de sanitate ⁊ egritudine complexionali. Sed cōplexio sub certo gradu vel mensura est ipsa sanitas. ista ratio inducit difficultatez de realitate vniuersalis. Ad dubitationem secundam. dicit Dynus ꝙ per virtutem intelligimus vnitatem non virtutem vt est potētia anime sicut enim sanitas ⁊ egritudo est aliqua in complexione aliqua in compositione. ita est aliqua in vnitate: in virtute autē non potest esse sanitas quia in virtute non attenditur proportio ⁊ disproportio ad ipsas operationes cū ipsa consistat in indiuisibili. Guilielmus dicit ꝙ virtus est causa formalis sanitatis ⁊ egritudinis. quia sanitas ⁊ egritudo non informat membrum. nisi sit viuum: ⁊ per consequens nisi sit virtutes anime habens. Aliter possumus dicere ꝙ si virtus est anima vel est aliud ab anima hoc non curamus cum dicitur causa formalis non eo modo quo complexio que est ipsa sanitas vel ipsa egritudo. Sꝫ dicit causa formalis. q: appropinquat adesse complexionis ⁊ compositionis in operatione. virtus eniz est operationis principium principalius q̄z sit cōplexio vel compositio. immo complexio ⁊ compositio sunt instrumentum. ⁊ complexio ⁊ compositio sana est instrumentum bonum sicut bona dolabra carpentario sed complexio ⁊ compositio mala vel egra est instrumentum malum sicut mala dolabra. Ad cōtrariuz primum dicendum ꝙ virtus est principium bonarum operationum cuz bono instrumento ⁊ malarum cū malo vel aliter ꝙ ipsa de se semper est principium bonarum operationum: sed malarum per accidēs .s. per impedimentum ab instrumento malo. Nos autē iam declarauimus tertio de accidēti ⁊ morbo super primo ca. ꝙ egritudo non debet dici principium actionis lese: sed verius dicetur principium lesionis in actione ⁊ maturius declarauimus in hoc scripto super tegni primo ca. de signis ⁊ in questione de sanitate. an inducatur partem. Ad secundum dicendum primo. ꝙ virtus non differt ab anima. secundo ꝙ si sit aliud. ab anima sequitur animam ⁊ est formale quid sanitati non eo modo quo complexio ⁊ ideo non facit distinctum genus sanitatis ⁊ egritudinis. Dubitat tertio quare non dixit causa formalis est vnitas iam apparet vna solutio ex dictis Dy. Antonius dixit ꝙ non debuit enumerari quia vnitas non est aliquid quo virrus operetur. sed aliquid sine quo non potest operari contra sanitas est in quo virtus operatur sed vnitas .s. vnitas continuitatis vel cōtiguitatis est aliqua sanitas siue in vnitate est sanitas sicut etiam in compositione vt. G. primo de accidenti ⁊ morbo ⁊ apparet q: oppositum vnitatis est morbus .s. diuisio continui. Aliter dicendum ꝙ Auicen. per compositionem. ⁊ complexionem dedit intelligi naturam comunem que dicitur vnitas ⁊ eius oppositio sicut etiam Galien. fecit in tegni in diffōne corporis sani simpliciter. Quarto dubitatur quomodo complexio potest poni causa formalis ⁊ causa efficiens. Respondit antonius ꝙ complexio ⁊ etiam virtus est causa efficiens metª. quia metª. cibo ⁊ potu cibus enim ⁊ potus. ⁊ medicine non possunt esse causa sanitatis ⁊ egritudinis: nisi permutentur a corporibus nostris. ⁊ ideo dicit ꝙ supra cum fecit Auic. mentionem de causis efficientibus non dixit de virtute: nec de complexione: contra complexio quandoqz ponitur causa coniuncta vt fen secunda huius capitulo primo de causis. ergo non causat quandoqz meta. cibo vel potu aliud dictum non est verum primo quia de causatione quam fecit virtus: dixit cum dixit de operationibus quibus mediantibus virtutes causant de complexione etiam dedit intelligi cum dixit de etatibus ⁊ sexu que sunt annexa complexioni ⁊ causant saltez dispositiue. quia ad alias egritudines ⁊ sic ad alios modos sanitatis disponitur infans quam iuuenis. Dicamus igitur ꝙ complexiones secundum ꝙ sunt forma in membro qua fiunt operationes bone vel male: sunt causa formalis secundum autem ꝙ complexio membri vnius. ꝟ. g. epatis dat stomaco quem contangit vnum bonum calorem qui est sanitas est causa sanitatis effectiua secundum autem ꝙ dat malum calorem qui est egritudo in stomaco est causa efficiens egritudinem. Quinto dubitatur. quomodo dicit ꝙ virtus aduēit post complexiones. immo videtur ꝙ complexiones post virtutes. quia compositio est accidens quod consequitur formam substātialem: ⁊ per consequens virtutem anime que immediatius aliquo sequitur animam dicit antonius ꝙ in aīi duplex est forma vna que consequitur mixtum scđm ꝙ mixtum ⁊ hec est complexio: alia que sequitur eum secunduz ꝙ animatum ⁊ hec est anima que anima nec est complexio quia illa est qualitas meta. inter extremas qualitates: nec est extremum qualitatis tamen hec anima operatur cum complexione. ⁊ quia comp° qua mixtum est mixtum est prior q̄z anima. nam alias prius est mixtuz ꝙ animatum: ideo virtus sequitur complexionem: Consueui instare contra hoc complexio de qua hic est sermo est formaliter sanitas ⁊ egritudo siue causa formalis sanitatis ⁊ egritudīs sed

⁊ in reb⁹ que i humano superueniūt corpori ipsum tangentibus: siue sint contra naturam: siue non sint contra naturam.

Formales° vo cause sunt complexio

accidentibus animi: sicut habitus ab actibus. Undecimum est res casualiter aut fortuite occurrentes humano corpori sicut casus: percussio morsus: obuiatio rerum gratarum: iocunda societas ⁊ similia sine numero: quibus nostra fragilitas subijcitur siue sint contra naturam siue non sint contra naturam. Formales vero ⁊c.] In quarta dicit ꝙ cause formales corporis sanabilis ⁊ egrotabilis sunt complexiones ⁊ virtutes que veniunt post eas: ⁊ compositiōes .i. cōmoderationes vel lapsus partium etherogenearum ꝯꝫ plasmationem quantitatem numerum ⁊ positionem. Nam per istas tres res corpus redditur sanabile ⁊ egrotabile: sicut per animam redditur viuens. ⁊ animatum. Impossibile enim est corpus esse sanuz ꝯm membra homogenea sine cōplexione cum sanitas homogeneorum sit temperies calidi: frigidi: humidi: ⁊ sicci. Septimo phy. tex. 17. Et ꝯm etherogenea sine compositione cum sanitas etherogeneorum non sit nisi coequalitas compositionis in plasmatione quantitate numero ⁊ positione. Similiter impossibile est corpus esse sanum vel egrum sine virtute: quoniam vnusquisqz dicit se esse sanum dum solitas preter vllum impedimentuz facit operationes. Membro autem aliquo operationez facere nequeunte: aut impedite faciente infirmus quis ꝯm membruz illud appellabit: vt ait Gal. primo morbi. Sed facere operationes non est sine virtute nec lesio actionis: cum igitur complexio compositio ⁊ virtus sint forme corporis quibus redditur sanabile vel egrotabile merito dicuntur cause formales. Quereret aliquis primo si virtutes sequantur vel antecedāt cōplexionem. Uidetur ꝙ antecedant: quia compositio virtutum cum membris est compositio substantialis: cum virtus sit membro velut anima. Iuxta illud Aristo. 2. de anima tex. 9. Si oculus esset animal visus esset anima eius: sed compositio complexionis cum membro est accidentalis sicut prime qualitates ex quibus prouenit sed necessarium est vt compositio substantialis precedat accidentalem: cum accidentia toti insint composito ⁊ trahere nō possint esse a materia nisi preformata eo ꝙ materia est ens in potentia primo phisicorum tex. 82. Oppositū dicit hic prin. Dic ꝙ virtutes vegetatiue sequuntur complexionem ⁊ virtutes organice compositionem taliter ꝙ ex coniunctione anime ad corpus armonizatum tali complexione ⁊ compositione sequitur necessario naturalis potentia que dicitur virtus. Ad obiectuz dic ꝙ

compositio

Sed complexio qua animal est mixtum ſm ꝙ mixtum non est ſanitas: immo complexio que est adueniens animato ſm ꝙ animatuꝫ: nam ſanitas est diſpoſitio viuentis: ergo complexio que est ſanitas est diſpoſitio ſiue forma viuentis: ⁊ per conſequens cõplexio est poſt virtutes anime. Alij dicunt ꝙ complexio que est in fieri antecedit virtuteꝫ: qꝛ antecedit animam: ſed vt est in facto eſſe ſequitur virtutem: qꝛ accidentia terminata ſequunt formam in materia: vnde generans ignem generat omnia accidentia q̃ inſunt igni mediãte forma ignis: ideſt producendo formam ignis: ſcilicet ſimul cum iˀ niſi ſit prohibens: vt intelligitur octauo phiſicorum: cõmento trigeſimoſecundo: ⁊ quarto celi: commento. 20. vel 21. ⁊ ideo poſt hec ĩ generatione accidentiuꝫ ſequentium formaꝫ: nõ

nes ⁊ virtutes que poſt eas eueniunt ⁊ compoſitiones. ¶ Cauſe[a] autem finales ſunt operationes. ¶ Et[b] in ſciẽtia quidem operationum est ſcientia virtutum proculdubio: ⁊ ſcientia ſpirituum qui[c] ſunt ſubiecta virtutũ: quẽmoduꝫ modo declarabimus. ¶ Hec ergo[d] ſunt ſubiecta doctrine medicinalis. Unde aliquis inquirit de corpore humano quomodo ſanatur aut infirmatur. ¶ Huius[e] autem inquiſitionis perfectionem: ſcilicet vt ſanitas cõſeruetur ⁊ egritudo remoueatur: oportet etiam habere partes ſm iſtarũ duarum diſpoſitionum et ſuorum inſtrumentorum cauſas. ¶ Et huius cauſa est regimen[e] cum comeſtione ⁊ potu ⁊ electione ⁊ aeris ⁊ menſure motus

dicit ordineꝫ in tempore: qꝛ ſimul fiunt ſm ordineꝫ ex natura rei, vel ordineꝫ cãlitatis: quos modos ordinis intelligimus in cõmento ſcd̃o de anima. 75. ¶ Iſta ſolutio poſſet moleſtari per id quod diximus contra Antoniuꝫ: naꝫ complexio in fieri non est formaliter ſanitas vel egritudo. Alij dixerunt ꝙ iſti ſermones Auicen. hic ſunt diuerſi: ⁊ vnus est de principali intentione prolatus: ſcilicet ꝙ complexio ⁊ virtus: est cauſa formalis: ⁊ est ſermo verus. Alter est ꝙ anima ſcilicet virtus aduenit poſt cõplexioneꝫ: ⁊ iſte ſermo non est de principali intentione Auicen. hic punctus est tamen verus: qꝛ generatio animalis: ideſt inductio anime ſequitur poſt complexioneꝫ cuꝫ generatio ſit terminus alterationis quodam modo: vt octauo phiſicorum intelligitur cõmento. 54. Cuꝫ ergo Auicẽ. dicit eas non intelligit complexiones que ſunt ſanitas formaliter: quia ille ſunt poſt animaꝫ ⁊ ſunt poſt virtutes: ſꝫ intelligit poſt eas: ideſt complexiones abſolute que ſunt qualitates in alteratiõe ante generationeꝫ. Alij tranſponunt textum ſic ⁊ compoſitiones que eueniunt poſt eas ſcilicet complexiones: quia complexio est cauſa compoſitionis: vt Gal. ſecundo de complexionibus: ⁊ primo de accidenti ⁊ morbo. Alij dixerũt ꝙ virtus non accipitur hꝭ ꝓ potentia anime propter dictã cauſaꝫ: ſed accipitur pro quadam diſpoſitione ſiue habitu de prima ſpecie qualitatis que reſultat ex concurſu anime ⁊ virtutis ⁊ inſtrumentoruꝫ: ſcilicet cõplexionis ⁊ compoſitionis: ⁊ iſta etiã poteſt dici quedam naturalis potentia: ſcilicet ſanitatis ⁊ egritudinis: ⁊ quedam naturalis impotentia ſꝫ ꝙ per iſta poſſumus ⁊c. ¶ De ſecunda ſpecie qualitatis: ego conſueui dicere ꝙ complexio que est ſanitas ſequitur in productione virtuteꝫ: ideſt animaꝫ: ſed in eſſe formali ſanitatis principalius ſe habet complexio quaꝫ virtus ideſt anima vel potentia anime. Et dicere ꝙ virtus non est formaliter ſanitas ſed complexio est ipſa ſanitas: tamen virtus est ꝑncipale agens: ⁊ complexio ideſt ſanitas inſtrumentale: ⁊ ideo poteſt dici virtutes que poſt eas: ſcilicet complexiones eueniũt: ſcilicet poſt in operatione: quia complexio cuꝫ ſit inſtrumentuꝫ ĩmediatius agit: virtus auteꝫ mediatius ⁊ mediuꝫ agens poteſt dici poſt quodãmodo.

a ¶ Cauſe auteꝫ finales ⁊c.] ¶ Primo dat cauſas finales: ſecundo cõſiderationi cãruꝫ finaliuꝫ annectit conſideratioeꝫ virtutuꝫ ⁊ ſpirituuꝫ: ibi ſecunda [Et in ſcientia.] ¶ Conſideranduꝫ ꝙ operatio ſumitur pro actiua ſicut motiua ⁊ cõſimiles: pro paſſiua vt viſiua ⁊ ſimiles: ergo perfecta ſiue bona operatio finis ſanitatis: ſed leſa actio vel operatio est finis egritudinis. ¶ Dubitant hic quomodo operationes: hic ponuntur cauſa finalis: ⁊ ſupra ſunt poſite cauſa efficiens cuꝫ dixit motus ⁊ quies

Jacobus

compoſitio complexionis cuꝫ membro habet aliquã compoſitioneꝫ ſubſtantialeꝫ precedenteꝫ: puta forme mixti cũ materia: ſꝫ nõ illaꝫ que est virtutis cũ corpe. ¶ Queret iteꝫ aliqs. Cur nõ enumerat hic prin. inter cãs formales vnionẽ cũ ſit forma membroꝝ penes quã attendit ſanitas ſicut cõplexio ⁊ cõpoſitio. Dic ꝙ eaꝫ ſubintellexit in noĩe compoſitionis.

¶ Cauſe aũt ⁊c.] ¶ In quinta dicit ꝙ cãe finales ſunt opatiões. Juxta illud Ariſto. quarto metheoroꝝ tex. 54. Omnia aũt ſunt terminata ope: que quideꝫ .n. poſſunt facere ipſorum opus vere ſunt vnumquodqꝫ: puta oculus ſi videt: quod autem non poteſt videre equiuoce puta mortuus aut lapideus. Naꝫ cãe nãles efficiẽtes ⁊ formales iaꝫ dicte grã operationũ ſunt: ⁊ potẽtialitates eaꝝ actuant ⁊ manifeſtant ꝑ opationes: hõ nãqꝫ abſqꝫ opibus quaſi lapideus aut ligneus eſſet ⁊ vt vegetatiuus hꝫ pro fine opationẽ que est cuſtodia ſui corpis ⁊ ſpeciei vt yconomicus ſaluaꝫ cuſtodiaꝫ vxoris liberoꝝ ſeruoꝝ ⁊ bonoꝝ: vt politicus opationẽ optimaꝫ prudentie ad ſaluteꝫ reipublice: vt diuinus opationeꝫ optimã ſapiẽtie que ꝯſiſtit in ꝯtemplatione ſũmi boni: ecce quõ opatio est finis hoĩs in omni ſtatu ſue animationis. Unde Ariſto. 9. methaphiſice. tex. 15. Finis autem actus ⁊ huius gratia potentia ſumitur: non eniꝫ vt viſum habeant vident animalia: ſed vt videant viſum habent.

¶ Et in ſcientia ⁊c.] ¶ In ſexta dicit ꝙ ſcia virtutuꝫ ⁊ ſcia ſpirituum q̃ ſunt ſubiecta virtutũ ſunt proculdubio in ſcientia opationuꝫ: quẽadmoduꝫ dicit prin. mõ declarabimus. ſ. cũ in eadeꝫ doctrina: puta ſexta iſtius fen ſimul agemus de virtutibus ⁊ opationibus ⁊ ſpiritibus. ¶ Queret aliquis cũ operationes virtutis ⁊ ſpũs ſint tres res nãles ab inuicem diſtincte realiter ſicut alie quatuor quare magis cadunt ſub eadẽ ſcia ⁊ eadem doctrina q̃ꝫ alie. Dic ꝙ talis est colligantia virtutuꝫ ad operationes ꝙ virtutes nõ habẽt eſſe actuale nec diſtingui nec cognoſci: niſi per opationes: qm̃ virtutes ſunt potentie quedã ⁊ operationes actus: potẽtie aũt diſtinguntur ꝑ actus ſcd̃o de aĩa tex. 22. ⁊. 33. ¶ Sꝫ inſtabit aliqs ꝙ potẽtie ſunt priores actibus ſicut potentia ambulandi ⁊ fabricãdi precedit actuꝫ. Dic cũ Ariſto. 9. methaphiſice cõmen. 20. ad fineꝫ: ꝙ prior est actus potẽtia rõne ⁊ ſubſtãtia: tpe vero est quideꝫ vt ſic: est aũt vt nõ ſic. Potentia eteniꝫ ꝑprios precedit actus: ſed neceſſario hꝫ actuꝫ aliquem ante ſe in quo fundatur. Spirituuꝫ aũt ad opationes ⁊ virtutes tãta est colligantia ꝙ recipiunt ab eis nomẽ ⁊ ſpẽm. Nõ .n. dicitur vitalis: niſi qꝛ

corporei ⁊ animales ſomnus ⁊ vigilia. Dicendum ꝙ iſte operationes vt ſunt aliquid intentum ab agentibus ſunt cauſa finalis: vt autem nos tranſmutare poſſunt ſunt cauſe efficientes.

b ¶ Et in ſciẽtia ⁊c.] Quaſi dicat licet operatio reponatur ĩ vno genere cãe ⁊ virtus in alio genere: ⁊ ſpiritus ĩ alio genere: tamẽ in vna ſciẽtia dicetur de virtute ⁊ operatione ⁊ ſpiritu vt apparebit infra in tractatu de virtutibus.

c ¶ Qui ſunt virtutum ſubiecta. i. inſtrumenta quaſi dicat cum in ſcientia virtutum cadat ſcientia operationum ſicut ſcientia effectus in ſcientia cauſe ⁊ virtus operetur cũ ſpiritu videtur ꝙ loquendo de operatiõe virtutuꝫ debeamus loqui de ſpiritu.

d ¶ Hec ergo ſunt ſubiecta. i. ex parte qua ſanatur ⁊ a ſanitate remouetur: qꝛ hec erat ꝑma pars diffinitionis ꝑ quã probauit ꝙ medicus ꝯſiderat cauſas ſanitatis ⁊ egritudinis ⁊ hoc pertinet ad parteꝫ theoricam: ⁊ ſic habemus ſubiecta theorice.

e ¶ Huius aũt inquiſitiõis ⁊c.] Hic inueſtigat ſubiecta partis practice ꝙ ſit aperiendo ſcd̃aꝫ parteꝫ diffinitiõis que dicit vt habita ſanitas ꝯſeruetur: ⁊ primo premittit iſtã partẽ ſcĩe habere ꝑtes duas: ſcd̃o declarat: ibi ſcd̃a [Et huius.] Dicit ꝑmo ꝙ ꝑfectio. i. pars practica huius inq̃ſitionis. ſ. ꝓdicte que ẽ theorice hꝫ ꝑtes. i. hꝫ diuiſionẽ ſꝫ cãs diffinitionũ ſiue diſpoſitionuꝫ. ſ. ſanitatis ⁊ egritudinis: ⁊ ſm cãs inſtroꝝ. Conſiderandũ ꝑmo ꝙ practica vocatur ꝑfectio: qꝛ est finis: ſꝫ theorica vocatur inq̃ſitio: qꝛ est inq̃ſitiua vel inueſtigatiua ⁊ ſcĩalis magis q̃ꝫ ſit practica. Conſideranduꝫ ſcd̃o ꝙ ex Aui. accipitur quõ ſumunt ꝑtes: ⁊ ꝑ ꝯſequens ſubiecta theorice: ⁊ quõ practice: qꝛ ſuba theorice ſumunt ſm cãs ⁊ ſm acc[a]. ſꝫ ꝑtes practice vel ſubiecta nõ diuerſificant ſiue nõ ſumũtur ſm cãs: ſꝫ ꝑ diuerſitateꝫ modi operandi. Cõtra: qꝛ A. dicit ſꝫ cãs diſpõnuꝫ: ⁊ ſꝫ cãs inſtroꝝ. Amꝑ. practica medicine tendit ad cãs egritudinũ. Dõꝫ ꝙ cã apud medicũ ſumitur tripliciter. Uno mõ pro cã efficiente quõ ſumitur in principio fen ſcd̃e huius primi can. ⁊ quõ dicimus humor putridus facit febreꝫ. Alio mõ ſumitur vt diuiditur in quatuor gña cãruꝫ quõ ſumitur. ſ. cũ dĩ Cãruꝫ quatuor ſunt ⁊c. Tertio mõ ſumitur pro mõ debito opandi quõ ſumit a Gal. in teg. trac. 3. cũ determinat de cãis. Practica ĝ pars medicine que hic dĩ perfcõ nõ hꝫ partes ſiue nõ ſubdiuidit: ſm cãs ꝑmo ⁊ ſcd̃o mõ: nec ſm acci[a]. ſm que duo ſ. cãs ⁊ accidẽtia diuidit theorica medicine: qꝛ ſcientia caꝝ dicto modo ⁊ ſcia acc[ꝰ]. est ad ſciendũ eſſe ſanitatis et egritudinis qd̃ eſſe ſcitur ꝑ cãs vel ꝑ ſignificatiões acc[ꝰ]. ſed practica medicine hꝫ ꝑtes ſiue diuidit ſiue diuerſificat ſm diuerſos modos opandi. Iſte aũt diuerſus modus opandi est ſm diuerſos modos approximãdi inſtrã ad vnãquãqꝫ diſpõneꝫ: modus aũt approximãdi inſtrã vocat cã: ſꝫ manifeſtũ est ꝙ modus approximandi illa nõ põt recipe diuiſioneꝫ niſi ſꝫ ꝙ diuidunt inſtrã vel ſꝫ ꝙ diuidunt diſpões. Iſte .n. modꝰ opandi q dĩ ſcia practica ſumit ex habitudine inſtroꝝ ad diſpões: ĝ diuerſificat ſꝫ diuerſitatẽ inſtroꝝ diuerſoꝝ. ſ. ſꝫ diuerſuꝫ modũ vſus eoꝝ: ⁊ iſtũ moꝰ vſus inſtroꝝ ꝯſueui vocare modũ acꝉm ⁊ diuerſificat ſm diuerſas diſpões ⁊ ꝯſueui ipꝫ vocare modũ receptiuũ ſiue in qd̃ tendit modus vſus inſtri. ⁊ hoc est qd̃ ꝑmo dicit: ⁊ huius qdem cã. i. hic modus opandi diuerſificatur ſm inſtrã.

e ¶ Est regimẽ ⁊c.] ¶ Iſta ergo ps practica medicine que est ſcientia de modo approximandi inſtrã ſiue operandi cũ eis diuiditur in tres partes. ſ. in modũ opandi cũ ſex rebus non naturalibus:

De partibus.

mẽbris defert virtuteꝫ vitaleꝫ ⁊ explicat actuꝫ eius quã ſumpſit a corde: ita de animali ⁊ naturali ſpiritibus intellige. ¶ Attẽde circa id quod dicitur in hac parte ſpiritus eſſe ſubiecta virtutum ꝙ ſpiritus non ſunt ſubiecta virtutum principalia: ĩmo mẽbra ſed inſtrumentalia: ſicut inſtrumenta artificum dici poſſunt ſubiecta formarum artis que deferunt eas ab agente principali in materiaꝫ extrinſecaꝫ: vt prius tactuꝫ est.

¶ Hec ergo ⁊c.] ¶ In ſeptima concludit prin. ꝙ hec. ſ. cauſe predicte ⁊ ſigna ſunt ſubiecta doctrine medicinalis. i. obiecta medicine theorice de quibus. ſ. tractat vnde. i. per que aliquis inquirit. i. poteſt inueſtigare et cognoſcere ſpeculatiue de corpore humano quomodo. i. ſm quã parteꝫ ⁊ ſpeciem morbi ſanatur aut infirmatur.

Huius autem ⁊c. ¶ In hac tertia parte principali huius capituli primo tangit prin. neceſſitatem partium medicine practice. Secundo tangit cauſas cõſeruationis ſanitatis ⁊ cure egritudinis ibi [Et huius cauſa] Tertio tãgit diſpoſitiones ſm quas variantur dicte cauſe ibi [Hoc autem totum.]

¶ In prima particula dicit ꝙ oportet etiam perfectionem huius inquiſitionis. i. inueſtigationis ſeu diſcipline vt ſanitas cõſeruetur ⁊ egritudo remoueatur habere partes plures ſm cauſas diuerſas: iſtarum duaruꝫ diſpoſitionum. ſ. ſanitatis ⁊ egritudinis ⁊ cauſas diuerſas. i. modos cauſandi vel imutandi diuerſos iſtoꝝ ſuoꝝ inſtrumentoꝝ: ſicut habet inquiſitio ſpeculatiua de cauſis ⁊ ſignis ſanitatis ⁊ egritudinis varias partes: vnde pro cõſeruatione ſanitatis in generali ordinata est tertia fen huius primi: ⁊ pro generali cura egritudinum quarta fen. Inſtrumẽta auteꝫ cõſeruationis ſanitatis ⁊ cure egritudinis hic memorat princeps. ſ. in parte ſequenti. Et quarti prima capitulo. i. vbi ait. Dicemus ꝙ res medicationis ex vna trium reruꝫ completur. Una est regimen ⁊ nutrientia. Et alia est medicinarum exhibitio. Et tertia est operatio manualis.

¶ Et huius cauſa ⁊c.] ¶ In ſecunda particula dicit ꝙ huius ſcilicet vt ſanitas cõſeruetur ⁊ egritudo remoueatur cauſa est regimen cum comeſtione ⁊ potu. i. debitum regimen cibi ⁊ potus in quantitate qualitate ⁊ ordine ⁊ electio aeris nos circũdantis ⁊ aſſidue in nos attracti tam per anhelituꝫ q̃ꝫ per poros arteriarum ad cutem terminatarum: ⁊ menſura conueniens motus ⁊ quietis: ⁊ medicatio cum medicina tam alteratiua q̃ꝫ euacuatiua quocunqꝫ modo ſit vel reſtrictiua. Et medicatio manua

de quibus intelligit licet explicet. 3. ⁊ in modum operandi in medicinis ⁊ cum medicinis: ⁊ in modum operandi cum instrumentis cirurgicalibus: ⁊ ideo Auicen. non dixit. Et huius quidem causa est cibus ⁊ potus quia cibus ⁊ potus vt ab o lute efficit: idest causat: cadit in scientia theorice: ⁊ positus est supra quando narrabantur cause efficientes: sed dixit Auicen. regimen: idest modum debitus vsus cibi ⁊ potus: vt sic enim ca

⁊ quietis: ⁊ medicatio cum medicina: ⁊ medicatio mannualis. ¶ Hoc autem totum apud medicos est scdm tres species: scilicet sanorum: egrorum: ⁊ mediorū: quos modo nominabimus ⁊ dicemus[a] quomodo inter duas diuisiones inter quas proculdubio nō est mediuz media notentur. ¶ Et postquam[b] has diuisimus causas: tunc iaz collectū est nobis ꝙ medicina tractat de elementis ⁊ complexionibus: ⁊ humoribus: ⁊ membris simplicibus et

dit in practica pte medicine. Scire ergo ꝙ lactuca est cibus frigidus ⁊ hūidus ⁊c. est de parte theorica. Sed scire moduz vsus lactuce in corpore sano egro vel neutro est de parte practica medicine: diuersitatem autez modi operandi scdm diuersitatem dispositionuz tangit cū dicit: hoc autez totuz: ⁊ attende subtilem intellectum ꝙ Auicen. non dixit est regimen dispositionuz: sed sufficit sibi dicere ꝙ modus vsus instrumentorum diuersificatur scdm tres dispositiones: quia modus vsus quantuz est ex parte dispositionis non dicitur omnino proprie regimen: siue causa: quia dispositio soluz se habet in ratione passiui: scilicet conseruabilis vel curabilis vel preseruabilis. Et ideo forsan notitia dispositionis theorica idem est ꝙ notitia practica: sed notitia instrumentoruz theorica non est precise idem ꝙ notitia practica: quia notitia practica est scire modum vsus instrumentorum: ⁊ forsitan vsus instrumentorum simul complectitur notitiaz instrumenti ⁊ dispositionis: quicquid ergo sit modus vsus instrumentorum diuersificatur scdm instrumēta vt diximus ⁊ scdm dispositiones vt dicit hic: ⁊ ideo dicitur ꝙ cause quedam faciunt sanitatem: quedam conseruant: quedaz neutralitatem regunt ⁊ dicitur scdm hec causa sana egra ⁊ neutra vt in tegni declaratur: ex quibus habetur solutio. Ad primum argumentuz in contrariuz. Ad secundum est dicendum ꝙ cognitio de causa que facit egritudinem: vt verbigratia fe. vt ipsam facit: et vt per ipsius notitiam fe. cognoscimus est de parte theorica: sed notitia de causa scdz ꝙ respectu eius diuersificatur modus vsus instrumentoruz est de parte practica: ⁊ ideo cum dicimus regimen per medicinas quoddam est scdm corpora sana: ⁊ intelligitur siue hoc regimen sit ad sanitatez que est forma: siue ad causam sanitatis: scilicet a qua sanitas actu dependet. Similiter cum dicimus quoddam regimen egrorum intelligitur quantum ad egritudinez ⁊ sui causam ⁊ omne quod est preter naturam. Considerandum hoc totum potest intelligi dupliciter. Primo ꝙ modus vsus omnium istorum trium instrumentorum possit esse scdm vnamquamqz dispositionez: ⁊ tūc dubitabile erit quomodo in sanis vtimur cyrurgia. Dicenduz ꝙ hoc fit in sanis non vere: sicut apparet cum incidimus vmbilicum. Secundo modo ꝙ omnes illi tres modi reperiantur in omnibus simul: qr sanos regimus cibis proprie neutra corpora medicinis: egros vero omnibus tribus.

a ¶ Et dicemus ⁊c.] ¶ Dixerat se modo nominare neutruz corpus: ⁊ si intelligis modo scilicet in presenti hora tunc dicit quomodo quasi interrogatiue ⁊c. quasi dicat vocemus medium quāuis non sit medium. Si autem intelligis modo: quia in hoc primo libro fen secunda dicit: dicemus scilicet fen secunda: moduz quo vocentur media ⁊c. quia ponet ibi modos neutri. Hic cadit quomodo an inter sanitatem ⁊ egritudinem sit me[d] dispositio neutra: hanc scripsimus super libro tegni. Auicē. tamen hanc dat solutionem innuendo duas propositiones. Prima est ista: inter sanitatem ⁊ egritudinem proculdubio non est medium. Ratio est Auerroys primo colliget: ⁊ primo cantice cōmento secundo: quia inter nocumentum operationum ⁊ non nocumentum earum non est medium. Secunda propositio merito conceditur vocare aliquam dispo

Jacobus

lis. s. incidendo suendo cauterizando ⁊ resturando fracturaas ⁊ dislocationes ⁊ fricando ⁊ pectinando. ¶ Queret hic aliquis: cur de sex rebus non naturalibus Prin. in hac parte soluz tres memorat: scilicet pro prima cibum ⁊ potum: pro secunda aerem: pro tertia motum ⁊ quietez. Et silet de somno ⁊ vigilia: ⁊ de inanitione ⁊ repletione ⁊ de accidentibus anime cum omnes sint cause conseruationis sanitatis ⁊ cure egritudinis. Dic si vis ꝙ tres res hic non expresse sub regimine tacite comprehenduntur. Nam regimen est debita administratio sex rerum non naturalium. Uel dic ꝙ somnus ⁊ vigilia inanitio ⁊ repletio ⁊ accidentia anime quodāmodo sub motu ⁊ quiete possunt intelligi. Nā vigilia est velut motus ⁊ somnus velut quies. Et inanitio ⁊ repletio sunt motus virtutum expulsiue ⁊ retentiue ⁊ accidentia animi sunt motus anime.

¶ Hoc autem totum ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ hoc tutum: scilicet regimen cū comestione ⁊ potu ⁊ electio aeris ⁊ mensura motus ⁊c. est. i. attenditur ⁊ diuersificatur scdm tres species hominuz: scilicet sanoruz egrorum ⁊ medioruz. Et quelibet harum rursus diuiditur in tres: puta sanū in sanuz semper ⁊ sanuz vt multuz ⁊ sanuz vt nunc. Et egri ⁊ mediȷ similiter diuidūtur quos scilicet medios modo nominabimus. Inquit princeps scilicet primi secunda: doctrina prima: capitulo secundo. Et dicemus quomodo inter duas diuisiones. i. inter duo membra diuidentia corpus humanum: scilicet inter sanum ⁊ egruz inter quas proculdubio non est mediuz scdm sententiaz philosophoruz supple media notentur. i. distinguantur: scilicet media vt semper media vt multū ⁊ media vt nūc. Et iteruz media neutro extremoruz participantia ⁊ media participantia vtroqz simul: ⁊ media participantia quandoqz vno: quādoqz altero. Hic apparet manifeste ꝙ in materia mediȷ ponendi vel non ponēdi inter sanuz ⁊ egruz prin. relictis medicis adheret philosophis: sed questio verbalis est ⁊ stat in terminis vt predeclaratuz est.

sitionem mediam inter sanitatem ⁊ egritudinem ⁊ hoc propter diuersitatem operationis: nam neutrum preseruat vel resumit.

b ¶ Et postquam ⁊c.] ¶ Hic assumit ea que sunt subiecta medicine idest ea de quibus considerat medicina. Et primo ea que considerat in parte theorica. Secundo in parte practica: ibi secunda [Et regimen.]

compositis: ⁊ spiritibus: ⁊ virtutibus eorum naturalibus: ⁊ spiritualibus ⁊ aialibus: ⁊ opationibus. Et dispōnibus corpis. s. sanitate ⁊ egritudine et medio. Et causis eaz. s. comestione ⁊ potu ⁊ aeribus et aqs ⁊ regionibus: ⁊ motionib⁹ ⁊ quietibus corporeis ⁊ aialibus ⁊ etatib⁹ ⁊ generibus. Et extrinsecus accidentibus q̄ corpori eueniunt ex reb⁹ extrinsecis. Et regimine cū comestiōibus ⁊ potibus ⁊ medicinis ⁊ manuum opationibus ad sanita-

¶ Considerânduz demonstratiōes idest partes diffinitionis ⁊ per consequens diffinitionem medicine que est mediuz in demonstrationibus quibus vtuntur medici: ⁊ est medium quia illa cōcessa ex partibus eius vel resolutis: medicus facit suas demonstratiōes ex propositionibus quas inde accipit. Uel dicit demonstrationes: qr Aui. tres fecit demōstrationes. Prima fuit ista medicina considerat corpus humanum ex parte qua sanatur ⁊ a sanitate remouet: ergo in medicina debemus scire causas sanitatis ⁊ egritudinis. s. causas naturales efficientes ⁊c. ⁊ per hanc demonstrationez manifestuz est nobis ꝙ theorica medicine tractat de elementis complexionibus ⁊c. Secunda demonstratio fuit ista: sanitas ⁊ egritudo plerūqz est occulta: ita ꝙ non potest sciri per causas: ergo oportet scire significationes accidentiuz: ⁊ quantū ad hoc notum est ꝙ theorica medicine tractat de significationibus ⁊ accidentibus: ⁊ hoc omisit hic Auicen. dicere ppter causas quas supra diximus. Tertia demonstratio est ista: medicina est scīa vt habita sanitas conseruetur ⁊ amissa recuperetur. i. est scīa de mō operandi: ergo in tot diuisiones diuiditur considera°. practica: et per ꝯsequens tot sunt eius sub̄a quotuplex est diuersitas in modo operandi: sed talis diuersitas est scdm moduz vsus. 3[or] instrumentorum: ⁊ scdm tres dispositiones: ergo pars practica tractat de regimine res non naturales ad sanitatez conseruandaz ⁊ vnāquāqz egritudinem medicandaz: ⁊ dicit Bartholomeus ꝙ dixit sanitatem in singulari ⁊ egritudines in plurali propter plures esse egritudines oppositas vni sanitati. ¶ Considerânduz ꝙ Aui. non curauit de ordine narrationis scdm ordinez causaz: qr dixit: medicina tractat de elementis de humoribus de membris: ⁊ sic numerasset causas materiales: tractat etiam de cōplexionibus ⁊ de compositionibus de virtutibus: ⁊ sic numerasset: ideo vsqz ibi: ⁊ de dispositionibus ponit illa de quibus tractat in hac prima fen primi: ⁊ quando dicit: ⁊ dispositionibus corporis in sanitate: narrat ea de quibus tractat in secūda fen huius: licet ibi ponat de etatibus ⁊ generibus de quibus sine dubio in fen secunda nō tractat sed in prima: ideo sermones immiscuit. ¶ Dubitatur quare determinat de dispositionibus. s. sanitate ⁊ egritudine si complexio est sanitas. Dicendū ꝙ sanitas ꝯ°nis est complexio sine dubio: sed vt facta ex qualitatibus elementoruz dicitur com°. vt autē est operationis principiuz dicitur sanitas. ¶ Considerandū vt ⁊ extrinsecis accidentibus potest intelligi: idest tractat etiaz medicina de accidētibus que veniunt ex rebus extraneis: idest ex morbis: ⁊ tunc illa narratio respondet secunde demonstrationi. Alio modo potest intelligi ⁊ extrinsecis: idest de dispositionibus que proueniunt a causis non necessario nobis approximatis de quibus loquitur fen secunda: illo capitulo: loquemur: ⁊ illo: quidam ornate loquentiuz: ⁊ illo: in arena sepeliri que quomodo pertineant ad partem scientie ibi debemus declarare.

¶ Considerandum vltimo ꝙ Bartholomeus hic subtilizat superflue: dicit eniz ꝙ operatio medici est duplex: scilicet intrinseca que dicitur respectu corporis: ⁊ extrinseca que dicitur respectu rerū quibus medicus vtitur ⁊ vnicuiqz operationi dat causas materialem formalez efficientez ⁊ finalem: ⁊ tu accipe ab eo si placet. a ¶ Harum

De partibus.

Et postquam ⁊c. ¶ In hac pte quarta summarie colligit princeps omnia de quibus tractatur in medicina ⁊ in hoc toto cañ. exceptis signis que potes si vis intelligere sub extrinsecus accidentibus. Et primo enumerat. 7. res naturales eo ordine quo agitur de eis in prima fen huius primi quādo dicit ꝙ medicina tractat de elementis que sunt prima res naturalis. Et complexionibus que sunt secunda. Et humoribus qui sunt tertia. Et membris simplicibus ⁊ compositis que sunt quarta. Et spiritibus qui sunt quinta. Et virtutibus eoruz: scilicet mēbroruz naturalibus ⁊ spiritualibus. i. vitalibus ⁊ animalibus que sunt sexta. Et operatiōibus que sunt septima. Secundo enumerat tres dispositiones humani corporis ibi. Et dispositionibus corporis: scilicet sanitate ⁊ egritudine: ⁊ medio scilicet neutralitate. ¶ Attende hic ꝙ licet sanitas sit in serie rerum naturaliuz tanquā finis intentus: in medicina tamen quoniam contrarioruz eadem est disciplina ⁊ dispositiones ⁊ earum cause ⁊ signa colligate sunt adinuicem: ⁊ relatiue quodammodo se habent in eadem fen agitur de sanitate egritudine ⁊ neutralitate ⁊ suis causis ⁊ signis modo speculatiuo: scilicet secunda fen primi huius. Tertio enumerat res non naturales que sunt cause dictarum dispositionuz cum quibusdaz annexis que assidue occurrunt nobis deforis ⁊ imutant nos ibi: ⁊ earuz causis: scilicet comestiōe ⁊ potu ⁊ aeribus ⁊ aquis ⁊ regiōibus ⁊ motibus et quietibus corporeis: et animalibus: idest accidentibus anime et etatibus: et generib⁹ idest sexibus: licet enim omittat somnuz et vigiliaz inanitionem et repletionem: possunt tamen vt dictum est sub motu et quiete intelligi. Et de his omnibus tractat speculatiue secunda fen primi huius. Quarto enumerat accidentia extrinsecus euenientia corpori ex rebus extrinsecis: vt sunt percussio pestis casus ab alto ibi [Et extrinsecus accidentibus que corpori eueniūt ex rebus extrinsecis.] Et per hec intellige si vis ac-

cidentia

a ¶Harum vero rerum zc.] ¶Cum posuit substantia medicinalis sciētie hic ostendit quomodo medicus vel medicinalis scientia se habet ad considerandum illa: z primo premittit intentum zc. secūdo exequitur: ibi scđa [Que ergo.] ¶Cōsiderandum essentiali. i. diffinitiua z narratiua scientia dicere ꝙ est z sic: vel sic est absqȝ probatione ratiocinari. s. per rationes demōstratiuas vel probabiles: que ergo primo ponit que sunt ea de quibus medicus nō debet ratiocinari: sed informare. i. docere īformatione essentiali: secūdo que sunt ea de quibus in sua arte pōt ratiocinari: tertio dubium remouet: ibi secunda [Ea autē de quibus] ibi tertia [Gal.] Prima in tres: primo ponit illa in generali: secūdo probat: tertio enumerat illa: ibi secūda [Scientiaruȝ] ibi tertia [Eius vero.]

¶Dicit primo ꝙ sƀa medicine que sunt sicut principia. i. que sunt principia debet credere: z nō debet illa probare: dixit aūt sic: qꝛ sunt principia soluȝ huius scientie z non principia simpliciter.

tem conseruandaȝ: z vnamquamqȝ egritudinem medicandam. ¶Harum[a] vero rerum quedam sunt de quibus medico nil aliud est agendum nisi vt qd sint tantum essentiali formatione informet: z vtrum sint vel non sint doctori sapientie physicalis credat. Et earum sunt de quibus in sua arte ratiocinari debet. ¶Que ergo earum sunt sicut principia vtrum sint vel non sint credere debet. Scientiarum[b] nāqȝ particularium principia credita recipiuntur. Et in alijs sciētijs que ƀm ordineȝ sunt ante eas ratiocinantur. Et ita fit donec scientiarum omnium principia ad philosophiam pri

b ¶Scientiarum zc.] ¶Habet tres partes: sicut tres rationes adducit: Prima ratio principia scientiarum particulariuȝ recipiuntur a scientia supiori: quousqȝ eleuentur ad methaphisicam: ergo medicus dȝ credere sua principia: z nō debet ratiocinari de eis. i. probatiue ꝓcedere: antecedēs ponit in littera vt notum: ꝯsequētia est nota qꝛ medicina est sciētia particularis. ¶Dubitatur qꝛ Aui. ponit ꝙ medicina supponitur: vel subalternatur philosophi naturali cum dixit doctori sapientie phisicalis credat. ¶Cōtra: qꝛ medicina est sciētia operatiua: quomodo igitur potest supponi naturali philosopie: q̄ est speculatiua. Considerandum ꝙ scientia supponitur alteri vel subalternaꝫ dupliciter. Uno modo. i supponitur sicut species sub genere quomodo sciētia de aīa supponitur sciē libri phisicoꝝ: z sic nō se habȝ medicina tota ad philosophiam. Alio modo dicitur aliqua scientia subalternari vel supponi: qꝛ accipit ab vna sciētia suum subiectū siue partem subiecti: z addit sibi aliquā conditionem accidentaleȝ: quā pōt accipere ab alia scientia: z isto modo constituit subiectum suuȝ: sicut perspectiua accipit lineaȝ a geometria: z radios: siue visualitatem: vel visionem: a philosopho naturali: z tunc fit subiectū perspectiui quod ē linea visualis: z ideo per ꝓpōnes geometricas: z etiā phīcas pōt arguere perspectiuus. Et sic de musico qui accipit numerū ab arismetrico z sonū a nāli phō: medicina ergo subalternaꝫ philosophie nāli: qꝛ accipit ab ea subiectū. s. corpus humanū sanū z egruȝ z adiungit sibi conditionem istaȝ scȝ posse sanari z posse a sanitate remoueri per aliquā notitiaȝ directiuam in

Jacobus

cidentia venientia a rebus intrinsecis que sunt signa dispositionum humanarum. Nam contrariorum idem est sensus z eadeȝ disciplina: quapropter vnū dat aliud intelligere. Et de his agitur speculatiue secunda fen huius primi. Quinto enumerat instrumenta vel causas cōseruationis sanitatis z cure egritudinis vt veniunt ad opus practice ibi. Et regimine cū comestionibus z potibus z medicinis z manuum operationibus ad sanitatem conseruandam: z vnamquāqȝ egritudinem medicandam. ¶Attende hic primo ꝙ cum regimen proprie dicatur administratio debita sex rerum non naturalium z eideȝ hic expresse addatur vna illarum sex supponet dūtaxat pro alijs. 5. Juxta id. Equiualens geminis harum si iungitur vni. Dictio pro reliqua tantum modo debet haberi: sic visu cecum visu dic esse carentem. ¶Attende secūdo ꝙ de istis instrumētis agitur practice in tertia z quarta fen huius primi: z ī alijs quatuor sequentibus libris. ¶Attende tertio ꝙ licet manualis operatio proprie seruiat cure egritudinum: potest etiam large accepta subseruire custodie sanitatis z pulchritudinis: vt pectinatio fricatio pilorum z vnguiū incisio.

Harum vero zc. ¶In hac parte quinta que modos ostēdit ƀm quos de predictis medicus tractare debet: primo prin. diuidit tractanda a medico in tractanda cum affirmatione simplici sine ratiocinio z tractanda cum ratiocinio. Secundo declarat in generali tractanda a medico sine ratiocinio ibi [Que ergo earum sunt] Tertio tangit errores in quos cadit medicus dum ratiocinatur de his que ab eo tractanda sunt sine ratiocinio ibi [Cūqȝ aliquis] Quarto declarat in speciali tractanda sine ratiocinio a medico ibi [Eorum vero] Quinto enumerat tractanda a medico cum ratiocinio ibi [Ea autem] Sexto excusat Gal. qui ratiocinatus est circa tractanda a medico sine ratiocinio ibi [Gal. nāqȝ.]

¶In prima particula ait prin. ꝙ inter res prius numeratas in quarta parte huius cap. quedam sunt de quibus medicus nihil aliud tractare debet nisi informare quid sint essentiali formatione. i. declarare per diffinitionem diuisionem z nomina substantialia quidditatem rei sine discursu quocūqȝ dyaletico vel demonstratiuo: neqȝ circa partes diffinitionis: neqȝ circa membra diuidentia īmo dȝ ista recipe vt ꝑncipia medicine demōstrata ꝑus in philosophia naturali z doctori philosophie naturalis credere vtrum res huiusmodi sint vel non sint. Alie sunt res de quibus medicus in arte sua ratiocinari debet. ¶Sed dicet aliquis: quid est presupponit si est: vt ait Aristo. scđo posterioꝝ: sicut propter quid est presupponit qꝛ est: cum enim queritur quid est centaurus supponitur ꝙ centaurus est. Et cum queritur propter quid luna eclipsatur: supponitur ꝙ eclipsatur. Si ergo medico agendū sit quid est: ipsi de eodem licet agere si est. ¶Attende primo pro solutione ꝙ scibiles questiones sunt. 4. Juxta illud Aristo. scđo posterioruȝ cap. primo. Questiones sunt equales numero his quecūqȝ vere scimus. Querimus autem quatuor: qꝛ: propter quid: si est: z quid est. ¶Attēde secūdo ꝙ scientia: qꝛ est: prior est quo ad nos scientia propter quid est: vt scientes inquit Aristo. qꝛ deficit sol: propter quid deficit querimus. Similiter scientia si est: prior est: scientia quid est: vnde Ari. vbi supra. Cognoscētes autem ꝙ est: querimus quid est. ¶Attende tertio ꝙ quoniaȝ: si est: est generalius q̄ȝ quid est: merito magis attinet generaliori sci

opus: z tunc fit integrum medicine subiectū: z si diceretur ꝙ de ente p accidens nō est scientia: dicendum ꝙ verum est vna: vel verum est de tali per accidens quale dr̄. 6. methaphi. cuȝ ergo dr̄ ꝙ scientia speculatiua nō subalternat sibi practicā: nec practica subalternatur speculatiue. Dicendū est ꝙ falsuȝ est: naȝ carpentaria pōt subalternari geometrie: z hec 2°. vulnera circularia tardius sanantur: probatur a geometra siue p geometriā: z isto modo sciētie copulantur ad inuicem vt intelligitur. 3. celi z mūdi cōmento. 6. hoc aūt: hic breuiter dicimus: qꝛ materia est extra propositū: si quis aūt vellet ꝙ me[a] quantū ad theoricaȝ subijcitur naturali: z quātuȝ ad practicam est de genere artium sciuaꝝ non prohibeo euȝ.

maȝ que metaphisica nuncupatur eleuētur. ¶Cūqȝ[c] aliquis medicorum loqui inceperit z affirmare elementa z complexiones z q̄ ista sequunꝫ ex eis que scientie naturalis subiecta existunt aggressus fuerit errabit: ideo ꝙ in scientiaȝ medicine mittit quod eius non est. Et errabit[d] quia se aliquid declarasse existimabit cum nihil declarauerit. ¶Eorum[e] vero de quibus medicus formare debet quid sint z vtrum sint vel non sint: quorum esse non est manifestum credere debet physico hec est summa. Elementa q̄ sint z an sint z quot sint: z complexiōes q̄ sint: z an sint z quot sint. Et humores

c ¶Cūqȝ zc.] Hec est secūda ratio z arguit sic: Cū medicus incipit loq z egrediꝫ ad affirmandū. i. ꝓbandū per rōneȝ i[a]. sua principia. s. elā 2°nem zc. errat: ergo medicus dȝ illa credere: z nō probare: cōsequētia est nota: probatur antecedens: qꝛ ille errat qui mittit ī sciā quod nō est de sciētia: sed medicus probās ista principia facit hoc: qꝛ nō potest probare nisi per aliam sciam z sic ponit in medicina vt medicus qđ nō est de hac (scientia.

d ¶Et errabit zc.] ¶Ista potest poni secūda probatio premissi āntis. s. qꝛ ille errat qui extimat aliquid declarasse: cum tamē nihil declarauit: sȝ medicus probans sua principia est huius: z potest poni tertia ratio vt dicatur medicus volens probare sua principia: nihil declarat: īmo errat: ḡ zc. Causa aūt ꝓpositionis est: qꝛ medicus vt medicus exclusa scientia nāli ꝓbat per nāles propōnes principia medicine: que ꝓpōnes concludentes principia medicine: sunt ignote in medicina: ergo probat not. s. principia p ignota: qꝛ p ꝓpositiones extra principia: z supra illa que in hac scientia sunt ignota.

e ¶Eius vero zc.] ¶Hic cōnumerat ista que sunt principia in medicina: z dicit: hec est summa eius de quo medicus formare. i. informare vel dicere dȝ quid sit. s. diffinire z narrare sciam absqȝ probatione z debet credere vtrum sit vel nō sit cuius esse nō est manifestuȝ. i. p demōstratiōes in medicīa. Elā zc. an sint. i. an nō sint elā: sed corpora componanꝫ ex supficiebus vel athomis vt primo de generatiōe z corruptione: quot sint an quatuor vel plura vel pauciora: z quomodo sunt. s. ī mixto z que sunt. s. elementa an aer: terra: aqua: z ignis que hic videmus an alia. Et complexiōes que sint. s. an sint forme facte ex qualitatibus primis vel alie: vel an complexiones sint qualitates vel non. Et quot sint an noueȝ vel decem. Et humores quomodo sint. s. per generationem an in corde vel in epate zc. z quecūqȝ mutatio. Bar. sic exponit quecūqȝ

De partibus

entie vt philosophie q̄ȝ medicine. ¶Attēde quarto ꝙ in medicina de rebus que sine ratiocinio tractande sunt vt de elementis complexionibus z humoribus questio scibilis non est mouenda cū presupponantur vt principia: neqȝ si moueatur est terminabilis per scientiam medicine: vbi enim desinit physicus incipit medicus ad principiū de sensu z sensato. Et cum dicit hic prin. ꝙ medico nihil aliud est agendum nisi vt quid sint tantum essentiali formatiōe informet non intelligit ꝙ de eis debet fieri questio quid sunt z terminari syllogismo logico sicut terminatur questio quid est vt ait Aristo. scđo posterioꝝ: īmo ꝙ diffinitio z diuisio earum debeant in medicina simpliciter z nude narrari velut principia medicine vt in capitulis sequentibus prin. diffinit z diuidit elementa complexiones z humores. Ex his patet responsio ad obiectuȝ.

¶Que ergo zc.] ¶In scđa particula dicit ꝙ de rebus tractandis in medicina que sunt vt principia medicus debet credere philosopho vtrum sint vel non sint: hoc est ꝙ non debet de his disputare si sint aut non. Principia eteni scientiarum debent vt credita recipi in scientijs quarum sunt principia: quia principioꝝ vt principia sunt nō est scientia sed intellectus: sexto ethicoꝝ. Sed de principijs particularis scientie: puta medicine disputatur in scientijs que sunt ante eam: puta in philosophia: quoniam sunt in philosophia non vt pncipia sed vt conclusiones. Et ita proceditur donec principia omnium sciētiarum ad primaȝ philosophiam eleuentur que metaphisica dicitur a meta qđ est trans z phīca quod est naturalis quasi naturalia trāscendens. Huius aūt principia sunt prima simpliciter nō habentia priora in que resoluantur.

¶Cūqȝ zc.] ¶In tertia dicit ꝙ qñ aliquis medicorum inceperit loqui. i. disputare de principijs medicine z fuerit aggressus affirmare. i. per rationē ostēdere elementa z complexiones z alia que sequunꝫ ista z sunt de numero eoꝝ que sunt subiecta. i. obiecta philosophie naturalis vt humores z virtutes errabit dupliciter. Primo qꝛ intromittit in scientiam medicine disputationes q̄ nō attinent ei sed philosophie. Secūdo qꝛ existimabit se aliquid declarasse. s. ꝙ principia medicine sunt puta elemēta z complexiones cuȝ nihil declarauerit: quoniam hoc in medicina pro claro habetur z supponitur vt principiuȝ.

¶Eorum vero zc.] ¶In quarta prin. enumerat. 7. genera tractandorum a medico cū simplici affirmatione sine rōcinio. Et dicit ꝙ hec est summa. i. breuis recollectio eorū de quibus medicus debet formare. i. declarare quid sint nomine diffinitione z diuisione sine discursu quocūqȝ rationatiuo: z de qbus debet credere philosopho naturali vtrum sint vel non sint si de eorum esse sit dubium z sit opus disputatione. Primū genus est elemēta. i. disputare de elemētis que sunt. s. vtrum sint athomi vel qualitates prime vel corpora que substant eis vel lis z amicitia z an sint z quot sint. s. vtrum tantū vnum sicut posuerunt Parmenides z Mellissus vel duo vel plura. Hec omnia debet relinquere phisico. Secūdum est complexiōes que sint. s. vtrum sint forme mixtoruȝ vel quatuor qualitates ꝑme vel quid supadditū eis: z an sint z quot sint: vtrum tantū quatuor. s. sanguinea: cholerica: phlegmatica: z melācholica vt veteres dixerunt: vel tantum quinqȝ sicut ponit Auerroys negans compositiones simplices. 3. colliget. c. 1. vel numero. 9. vt asserit Gal. Tertium est: humores an sint z quot sint z quomodo sint. s. vtrum modo partium in toto vel

mutatio habet dispositionem.i.medicus non debet inuestigare vtrum queli/
bet mutatio de nouo facta in corpore humano de nouo habeat causam a qua
immediate fiat vel non habeat: ⁊ eius mora habet causaz.i.non debet inuesti
gare vtrum sanitas habeat causam conseruationis: ⁊ vtrum egritudo possit
curari. Secunda expositio Dy. quecunqꝫ mutatio habet dispositionem: idest
omnis motus ordinatus ad formam acquirendam ⁊ mora forme: habet cau/
sam conseruantem. Ter/
tia est mea expositio que/
cūqꝫ mutatio: idest omnis
motus habet dispositio/
nem.i.mobile quod est in
potentia: ⁊ eius mora.i.
cessatio a motu habet cau
sam: vel quecunqꝫ muta/
tio ⁊c.i.omne qd mouet
mouet ab alio ⁊ ei⁹ mora
idest quies a motu habet
etiam causam: ⁊ hanc ex/
positionem sensit Guiliel
mus de Brixia. Causa au
tem que mouet Auicē.ad
dicendum hoc: fuit quia
medicus sepe vtitur pro/
positionibus de motu et
mouente ⁊ mobili de ces/
satione motus: ⁊ ideo debet eas que probantur in naturali philosophia acci
pere vt notas.

etiā an sint ⁊ quot sint ⁊ quomodo sint.
Et virtutes vtruz sint ⁊ quot sint. Et spi
ritus vtruz sint ⁊ quot sint ⁊ vbi sint. Et
que mutatio passiuam habet dispositio-
nem ⁊ eius moras quas habet causas.
Et cause quot sint. Membra autē ⁊ eo-
rum iuuamenta sensu ⁊ anatomia discer
nere debet. Ea[a] autem de quibus for
mando ratiocinari debet sunt egritu-
dines ⁊ earum cause particulares ⁊ ea-
rum signa. Et qualiter[b] egritudo remo-
ueatur ⁊ sanitas conseruetur. Et[c] cuius-

a Ea autem ⁊c.] Hic connumerat ea de quibus potest ratiocinando
docere. Dubitatur quare dixit egritudines: ⁊ non sanitates: dicendum ꝙ
egritudines sunt notiores apud nos ⁊ ex his cognoscimus quandoqꝫ sanita/
tes: vnde per priuationem quandoqꝫ notificamus habitum: vt.5.phisicoruz
27.cōmento. Dubitatur quare dixit particulares: dicendum ꝙ forsan me
dicus non posset probare esse sanitatis in genere nec esse egritudinis in gene
re: scilicet probatione a priori: sed hoc faceret phisicus naturalis. Sed par
ticulares egritudines.i.sm determinata genera posset: vt concesso medico ꝙ
sanitas sit tamperamentum in complexione: ⁊ compositione: ⁊ vnitate: pro/
bauit ꝙ non sunt nisi tria prima genera egritudinum: hic tamen esset dubiuz
de primo dicto: quia Gal. videtur primo de accidenti probare esse sanitatis p
principium concessum per sensum ⁊ tale post esse principium naturali philo
sopho ⁊ medico: ⁊ ideo dicamus aliter ꝙ de particularibus egritudinibus:
vt egritudine epatis vel capitis ⁊ de febre ⁊ apostematibus: medicus melius
demonstrat qꝫ de egritudine in vniuersali: quia demonstrationes de egritudi
ne ⁊ etiam sanitate in generibus primis requirunt propositiones declaratas
in alia scientia: scilicet an quantitas agat an numerus: ⁊ sic de loco ⁊ positio/
ne. Sed concessis sibi primis generibus morborum demonstrabit medicus epar
posse ledi egritudine calida vel frigida ⁊c. ⁊ sic demonstrabit de causis parti/
cularibus: verbigratia coleram posse causare egritudinem in epate talem et
talem. Potest etiam medicus demonstrare signa.s.accidētia per egritudines
sicut effectus per causas ⁊ eque sicut causam per effectuz: ⁊ potest demonstra
re hoc accidens esse huius egritudinis in hoc membro ita ꝙ non alterius ⁊
hoc est notum scienti librum de interioribus ⁊ similem scientiam vt tertij cañ.
⁊ quarti etiam.
b Et qualiter egritudo ⁊c.] Habito enim principio generali curatio/
nis vel principio vnius modi curandi sunt rōnes demonstrabiles vt bene fa/
c Et cuiuscunqꝫ earuz.s.rerum cō/ (cit etiam Gal. frequenter in terapen.
Et cuiuscunqꝫ earuz ⁊c. hic sunt multe expo
sideratarum in practica esse occultum fuerit ad illud ⁊c.: numerando
sitiones prima Thadei diuidendo scilicet species egritudinum: numerando
scilicet signa: complendo.s.dando causas. Secunda expositio Gulielmi ⁊
cuiusqꝫ scilicet rei preter naturam vel alterius esse occultum fuerit ⁊c. verbi/
gratia dicitur iste habet faciem cornatilem occultum est tibi a qua causa sit: et
tunc debes declarare diuidendo ⁊ hoc est ꝙ dicit demonstrationē afferre de/
bet ipsum diuidendo: verbigratia hec facies tornatilis vel est causa extrinse/
ca vel intrinseca: sed non est a causa extrinseca per talia signa ergo ab intrin/
seca ⁊ tunc reuertitur a causa super effectum ⁊ est completa scientia.

Tertia expositio est Bartholomei scilicet diuidendo genus aliquod: nu/
merando scilicet differentias generis. Complendo: scilicet species per diffe/
rentias. Quarta est Dyni diuidendo ⁊ numerando scilicet vtendo demon
stratione propter quid. Quinta est Mundini diuidendo quia numerando
propter quid complendo per diffinitionem. Sexta expositio quaz ego do
quando enim egritudines ⁊ cause earum sunt occulte ⁊ video aliqua accidē
tia tunc diuido: numero:
⁊ compleo: verbigratia:
iste habet fluxum ventris
chilosuz dicam vel est ab
epate nō trahente: vel in/
testinis non tenentibus:
sed non est ab epate ergo
ab intestinis. Primo ergo
diuidis: secundo nume/
ras: tertio comples cuz di
cis ergo ab hoc ⁊ ista ex/
positio est eadem cum il
la Gulielmi nisi ꝙ est cla
rior ⁊ dedi eam prius qꝫ
viderez dicta sua: propria
ergo expositio mea: ⁊ est
ꝙ occultum hic sumitur
pro docibili quod libri no/
stri vel voces docent de/
monstrationibus sufficientibus: tenet autem Auicen.in hoc modo docendi
talem viam quia primo diuidit: postea enumerat ⁊ declarat quodlibet mem/
brum diuisionis: postea ponit quosdam cañ. completionis illius scientie ⁊ in
hoc inserit plures demonstrationes infra procedit fen secunda huius: naz vo
lendo dare scientiam de egritudinibus. Primo procedit diuidendo: ꝙ alia in
compositione alia in complexione alia in vnitate alius morbus compositus:
⁊ secundo enumerat vnumquodqꝫ diuisionis membrum: quia dicit egritudo in
complexione est hic ⁊c. Ultimo in vno capi. ponit cañ. completiuos infra
etiaz quandoqꝫ immo frequenter facit in capitulis librorum particulariuz: vt
tertio ⁊ quarto cañ. Quandoqꝫ enim premissa diff. alicuius egritudinis: cuius
scientiam querimus vel non premissaz facit diuisionez: deinde vnumquodqꝫ
membruz diuisionis declarat: ⁊ hoc est diuidere ⁊ numerare vltimo in fine ca
pituli: ponit cañ. cōpletiuos scientie illius qui cañ. non poterant poni in mo/
do scientie diuisiue vel numeratiue vt declarauimus frequenter cuz legimus
capituluz fen secunde huius complendo sermonez in dispositionibus. Et cuz
Auicen. sic procedit diuidendo membra diuisionis declarando et cañ. scien/
tiales completiuos ponendo dat scientiaz demonstratiuaz: quia medicus ac/
cipit inde propositiones certas ex quibus demōstrat de illa egritudine in par
ticulari: ⁊ de causis eius: ⁊ de signis: ponere autez in hoc exempluz esset nimis
prolixuz: sed tu considera.
d Galienus nāqꝫ ⁊c.] Quia diceret aliquis tu dixisti ꝙ medicus non
debet demonstrare de elementis. Contra: quia Gal. fecit libruz de elementis: et
ibi fecit demonstratiuaz doctrinaz: ⁊ hoc est quod dicit super diuisionez pri/
maz. Primuz eniz ꝙ supra enumerauit non esse demonstrandū a medico: sed
credenduz sunt elementa cuz dixit: hec est summa elementa ⁊c. Respondit ꝙ
non fecit vt medicus: sed vt philosophus.
e In scientia ⁊c.] Declarat per similez alphachi apud arabes est le/
gislator siue doctor qui non probat ꝙ dicit: sed ponit soluz dicendo ꝙ prece/
ptis legis oportet obedire: ⁊ iste est propheta qui habet hoc adeo. Mutakal/
li est philosophus qui est in ordine sub propheta qui probat hec dicta prophe/
te argumentis: et ideo Machometus sarracenus fuit alphachi: sed Auicen.
fuit mutakali: dicit ergo Auicen. ꝙ medicus in scientia naturali debet loqui:
idest medicus: vel Gal. in suis principijs que pertinent ad scientiaz naturalez
debet loqui sicut alphachi: scilicet in lege quoniam alphachi cum fuit aggres
sus affirmare idest probare per rationem ꝙ omnes debent sequi cōmunita/
tem: idest cōmunez aliquaz culturaz: verbigratia in tali hora: non probat hoc
inquantuz alphachi: sed inquantuz mutakali. Medicus enim inquantuz est
medicus non potest ratiocinari: idest per rationez probare de hoc: idest de ele
mentis. Et alphachi inquantuz alphachi idest lator legis inquantuz lator le/
gis non

cunqꝫ eorum esse occultum fuerit: ad il-
lud declarandum demonstrationem af-
ferre debet ipsum diuidendo terminan-
do ⁊ complendo. Galienus[d] namqꝫ
cum demonstratiuam argumentationez
super diuisionem primam facere aggres
sus est: non debet aggredi inquantuz est
medicus: sed inquātuz est philosophus.
In scia[e] eni nāli dz loqui sicut alphachi:
q cū affirmare aggressus fuerit ꝙ cōita-
tez seq debēt: nō dz loq de hoc inquantū
ipse ē alphachi: sz inqꝫtuz ē mutachelim.

Jacobus

contenti in continente vel quisqꝫ eorum modo nutrimenti vel sanguis solus
modo nutrimenti ⁊ alij modo superfluitatum. Quartum est virtutes vtrum
sint ⁊ quot sint. Quintum est spiritus vtrum sint ⁊ quot sint ⁊ vbi sint: vtruz.s.
in concauitatibus ⁊ vijs sensibilibus vel in poris occultis. Sextuz est que mu
tatio habet passiuam dispositionem.i.habitum vel aptitudinem ex parte pas
si: vt faciliter in eo mutatio talis procedat sicut cholericus faciliter calefit ⁊ ēt
que est causa more seu fortis adherentie dispositionis alicuius: vel proprie lo
quendo habitus in subiecto: ita ꝙ hic prin. mouet duas questiones quarum
discussio pertinet phisico. Prima est: cur subiectum aliquod faciliter recipit
mutationem aliquam: ⁊ aliud non vt stipula faciliter inflāmatur ⁊ ferruz nō.
Causa huius redditur in philosophia simbolitas vel aritas passi. In haben/
tibus enim symbolū facilior est transitus.2.de generatione ⁊ corruptione tex.
25.⁊.34. Scda questio est cur aliqua qualitas moram trahit in subiecto ⁊ vix
extirpatur vt nigredo in coruo. Alia parum moratur ⁊ tollitur facile vt calor
in aqua: causa more redditur in philosophia habere in subiecto causam fixaz
sue permanentie: sicut nigredo in coruo habet pro causa calidum forte cōna/
tum quod agens in humidum denigrat. Solet in margine super hoc sermo/
ne: ⁊ que mutatio passiuam habet ⁊c. hec clausula inseri. In omni mutatione
res aliqua assumit dispositionem quā non habebat prius vt cum aliquid de
calido mutatur in frigidum. Quod si non mutatur: sed manet ⁊ moratur cām
habet quoniam aliqua causa est que non permittit ipsam mutari: hec clausu
la vt puto est translatoris volentis per eam declarare textum. Septimum est:
quot sunt cause. A discussione omnium predictarum questionum per viaz ra
tiocinij: cauere debet medicus ⁊ phisico credere. Post enumerationem dicta
rum rerum ait prin. Membra autem ⁊ eorum iuuamēta sensu ⁊ anatomia de
bet discernere.i.medicus visu tactu ⁊ diuisione manuali membrorum vsqꝫ ad
membra simplicia: quasi minima debet inquirere de substantia ⁊ natura mē/
brorum ⁊ eorum iuuamentis. Attende ꝙ per anatomiaz intelligit equalez
diuisionem vel rectam diuisionem vel resolutionem membrorum organicorū
in sua simplicia sm ꝙ ana psa significat apud grecos. Juxta id greciste. Quat
tuor ana notat re: sursum equaleqꝫ rectum. Queret aliquis vtruz membra

De partibus

⁊ eoruz iuuamenta cadant sub tractandis a medico sine ratiocinio iam nomi
natis vel subtractandis cum ratiocinio statiz nominandis. Et consequenter
si debeat hec pars cum predicta vel sequenti continuari. Dic ꝙ membra ⁊
eorum iuuamēta potius comprehenduntur sub tractandis sine ratiocinio ⁊
per modum principiorum quoniam per sensus apprehenduntur: sensus au/
tem sunt principia quos negare non licet. Propterea dicit Aristoteles ꝙ oia
nostra cognitio intellectiua dependet a sensitiua ⁊ deficiēte nobis aliquo sen
su deficit nobis scientia sensibiliū illius sensus: ⁊ sic ista pars debet continua/
ri precedenti.
Ea autem ⁊c.] In quinta particula dicit, ꝙ ea de quibus medicus ra/
tiocinari debet formando.i.determinando ⁊ concludendo sunt egritudines
⁊ cause earum particulares ⁊ signa earum quo ad speculatiuam medicinam
⁊ qualiter egritudo remouetur ⁊ sanitas conseruatur quo ad practicam. Et
si esse alicuius predictorum fuerit occultum sicut est vt plurimuz esse morbo/
rum interiorum medicus debet afferre demonstrationem ad declaranduz il/
lud diuidendo ipsum ⁊ terminando.i.diffiniendo. Diffinitio enim terminus
dicitur: quia terminat seu determinat esse rei ⁊ complendo.i.declarando accidē
tia illius. Nam vt ait prin. in principio huius capituli rei scientia non acqui/
ritur nisi per scientiam causarum ⁊ principiorum neqꝫ completur nisi ex par
te sciendi eius accidentia ⁊ concomitantia essentialia.
Galienus nāqꝫ ⁊c.] In sexta dicit ꝙ cum Gal. aggressus est facere demon
stratiuam argumentationez super diuisionem primam.i.super membro diui/
sionis quod est de tractandis a medicis sine ratiocinio non debuit id aggredi
inquantum medicus: sed inquantum philosophus. In scientia enim natura
li.i.in his que sunt de philosophia naturali medicus debet loqui sicut alpha
chi.i.vt doctor legis qui docet homines qualiter debent orare ⁊ matrimonia
contrahere ⁊ iustitiam colere ⁊ pacem seruare: sed non probat quod docet:
immo supponit notorium esse. Qui.s.alphachi seu doctor legis cum aggres/
sus fuerit affirmare.i.argumentis seu rationibus concludere ꝙ homines de/
bent sequi cōmunitatem idest non esse solitarij ⁊ inciuiles nō debet loqui de
hoc inquantum alphachi: sed inquantū est methachelim.i.philosophus qui

probat

gis non potest de hoc ratiocinari. s. ꝙ omnes sequantur cõitatez. i. talez cõmu nem cultum: sed hoc pertinet ad muthakali.
a [Quod si non ⁊c.] Quia si inq̃tuz medicus potest rõcinari de principijs tunc probabit illa per inferiora sed illa sunt minus nota q̃ȝ principia: ergo illa probabit per principia ⁊ per ꝯñs fiet circulus: Guilelmus disputat hec vtruȝ scientia medicine debeat tradi modo subtili vel grosso ⁊ Dy. sequitur ipsum ⁊ nos obmittimus. Deo gratias amen.

Doctrina secũda est de el'is cuius est vnuȝ capl'm.

Medicus namq̃ȝ inquantum medicus est ⁊ alphachi inquantum est alphachi: non potest de hoc ratiocinari. Quod si non: perueniemus ad circuitionem.

Doctrina secunda est de elementis vnum capitulum continens.

Lemẽ

e ta sunt corpora ⁊c. Cũ premisit ea d quibus medicina vel medicus considerat ⁊ moduȝ hic extra: ⁊ primo de his q̃ medicina tractat que sunt suba theorice: secundo de his que sunt subiecta practice: ibi secunda in principio tertie fen [Ea autem.] De quibus tractat medicina in pte theorica quedam sunt de quibus medico: nihil aliud sit agendum nisi ꝙ sint tantuȝ essentiali informatione informet ⁊ de his tractat in prima fen: quedam sunt de quibus in sua arte potest ratiocinari ⁊ de his tractat in secũda fen: ⁊ q̃ȝuis Aui. dixerit ꝙ ea de quibus tractat ratione formando sint egritudines particulares ⁊ cause particulares: tamen vt supra diximus per particulares possumus intelligere prima genera que sunt particulares respectu cõmunis conceptus egritudinis ⁊ sanitatis: ea autem de quibus medicus non potest ratiocinari: sed debet essentiali informatione informare sunt elementa complexiones ⁊c. habet ergo partes quinq̃ȝ quãuis sint. 7. res: primo determinat de elemẽtis: secundo de complexionibus: tertio de humoribus quarto de mẽbris: quinto de virtutibus ⁊ operationibus: ⁊ pȝ prima in quatuor: primo diffinit: secũdo ponit numerum: tertio vnumquodq̃ȝ declarat: quarto ⁊ vltimo comparat ⁊ concludit ⁊ pȝ. Considerandum primo ꝙ licet supra dixerit: membra autẽ ⁊ iuuamenta sensu ⁊ anathomia discernere dȝ: tamen quedã scientia de mẽ

Jacobus

probat quod docet necessarijs argumentis. Medicus nãq̃ȝ in q̃ȝtuȝ medicus ⁊ alphachi inq̃ȝtuȝ est alphachi. i. doctor legis non probans qd̃ docet non potest de hoc. s. qd̃ attinet naturali philosophie ratiocinari. Qd̃ si non est ita supple perueniemus ad circulationẽ. i. demonstrationez circularẽ: ita ꝙ a demõstrabitur per b gratia exẽpli: ⁊ iterũ b per a. Et sic idem respectu eiusdez erit notius ⁊ ignotius quod videt impossibile. Attende primo circa hanc partem ꝙ Gal. lib. suo de elementis cũ multo ratiocinio tractauit de sba ⁊ numero ipsoꝝ. Et similiter in lib. cõplexionuȝ de complexionibus ⁊ humoribus: ȝ id fecit: vt ait prin. non vt medicus: sed vt phs. Fuit enim in his que concernunt corpus humanũ summus phs non habens parem. In his aũt que concernunt humanam naturam Aristo. per antonomasiam phs dictus est. Iuxta id Auerroys tertio de anima tex. 14. Credo ꝙ iste homo. s. Aristoteles fuit regula in natura ⁊ exemplar quod natura inuenit ad monstrandũ vltimam perfectionẽ humanaȝ in naturis. Attende secũdo ꝙ alphachi a Symone Ianueñ. in suis synonymis sic exponit. Alphachi est doctor legis qui non probat quod docet. Et mutachelim super verbo alphachi exponit ab eodez sic. Mutacheliȝ vero est phs qui probat qd̃ docet necessarijs argumentis. Sed in synonymis auicenne exponitur. Alphachi. i. medicus ⁊ muthacheliȝ. i. prepositus qui docet sarracenos qualiter debent orare ⁊ matrimoniuȝ contrahere ⁊c. In margine vero ipsius passus hec clausula cõmuniter reperitur inserta vt estimo a translatore: hec apud arabes. habent enim alphachi qui docet eos qualiter debent orare ⁊ matrimonia contrahere ⁊ huiusmodi alia que dicuntur cõmunitas hoc tamen non est eius immo alterius qui preest: ⁊ est altior ⁊ vocatur muthachelim: ⁊ intellige per hec in principio clausule alphachi ⁊ mutachelim. Glosa ianuẽ. mihi verisimilior videtur. Attende. 3. ꝙ peruenire ad circulationez seu circularez demonstrationez non est vniuersaliter impossibile vel inconueniens immo peruenitur ad eaȝ in his que circulo fiunt. Iuxta id aristo. 2. posterioruȝ. Quoniam autez videmus in his que fiunt circulo quandaȝ generationem esse contingit: hoc esse si vere consequantur adinuicẽ medij ⁊ termini: in his eniȝ conuerti est. Ostensuȝ est autez hoc in primis ꝙ conuertuntur cõclusiones: circulo autez esse hoc est. In operationibus autem sic videtur depluta terra necesse est vaporez fieri. hoc autez facto nubem hac vero facta necesse est terraȝ deplutã esse. hoc autez erat ex prin° quare circulo circuiuit: hec aristo. Idez potest ostendi de dolore stomachi ⁊ dolore capitis sese causantibus ⁊ confouentibus circulariter. In alijs autez circulatio non fit in eodez genere cause ⁊ secunduȝ eandez speciem demonstrationis.

Doctrina scd̃a est de elemẽtis vnuȝ capl'm continẽs.

Lementa sunt ⁊c. In hoc. cap. primo diffinit prin. elementa. Secundo diuidit ea ibi [Medicus autez] Tertio describit terram ibi [Terra est] Quarto aquã ibi [Aqua] Quinto aerem ibi [Aer autem] Sexto ignem ibi [Ignis vero] Septimo comparat elementa grauia leuibus ibi [Duo autem.]

In hac prima parte prin. diffiniens elementa. Primo dicit ꝙ sunt corpora Secundo ꝙ sunt prime partes corporis humani ⁊ alioruȝ corporuȝ. Tertio ꝙ ille pars non possunt diuidi in corpora diuersaruȝ formaruȝ. Quarto ꝙ ex cõmixtione elementoruȝ species diuerse generatoruȝ sunt. Et hec quidaȝ libri loco de sunt habent fiunt: alij habent sunt ⁊ fiunt. Circa primum attende ꝙ elementa sunt corpora de genere substantie. s. substantie cõposite ex materia ⁊ forma vnde sequitur designabilitas. triuȝ dimensionum non corpora de genere quantitatis continue que sunt quantitates triplici dimensione designate. s. longitudine latitudine ⁊ pfunditate. Attẽde ȝo ꝙ elemẽta in hoc ꝙ dicuntur corpora ⁊ sunt differunt a tribus principijs reruȝ naturaliũ. s. materia forma ⁊ priuatione. Circa secunduȝ attende ꝙ nulluȝ elementoruȝ proprie dicitur pars humani corporis saltez formalis: quia nec subest anime nec eaȝ saluare potest. Sed potius elementa dicuntur: partes partiuȝ hominis. Sed obijciet quis contra hanc partez [Elementa sunt partes prime ⁊c.] Prio quoniam impertinens est elementis ꝙ sint partes prime corporis humani. Nam ignis in sphera sua aer in sua terra in sua ⁊ aqua in sua sunt elementa: non

bris est preter scientiaȝ anathomie de qua medicus debȝ informari credendo philosophie naturali: ⁊ ista apparebit in caplo de mẽbris. Consideranduȝ ꝙ ille res de quibus tractat medicus non probando omnino sunt. 7. ⁊ dicuntur. 7. res naturales. s. elementa ꝯ°nes ⁊c. que dicunt naturales: q: nobis magis intrinsece: ⁊ ad essentiaȝ nostri corporis pertinentes: sunt enim cause materiales: vt elementa humores ⁊ mẽbra: ⁊ cause formales vt ꝯ°nes ⁊ virtutes ⁊ finales vt operationes: ⁊ quedam ex istis sunt efficientes vt humores ⁊ spiritus: ⁊ iste possunt dici res naturales: ea autez de quibus determinat i vna parte secunde fen: dñr res nõ naturales que sunt. 6. que dicũtur extrinsecus occurrentia. s. sex res nõ naturales dicte: nam sic dicuntur q: sunt indifferẽtes ad cõseruanduȝ sanitatem vt cũ sunt cõmensurate ⁊ ad faciẽduȝ egrotare: vt cũ sunt distẽperate. Nos autẽ in fen ȝa huius hoc protelamus ȝm hoc: ergo qdam diuiserunt primã fen ⁊ ȝaȝ. Consideranduȝ ꝙ elementum dȝ habere. 5. conditiones. s. ꝙ sit corpus ad differentiã principiorum que non sunt corpora vt materia ⁊ forma: ȝo ꝙ ex eo componatur res q: aliquod est corpus ex quo nihil componitur sicut celum: tertio ꝙ componatur primo ad differentiã membroꝝ consimiliũ: quarto ꝙ remaneat virtualiter in mixto ⁊ hoc intellexit Aui. cuȝ dixit: cõmixtionuȝ. 5° ꝙ sit indiuisibile in aliud sicut mixtuȝ diuiditur in elementa: q: tunc non esset elementũ primum: ⁊ hoc dixit que in corpora: hec est diffinitio Arist. 5. metha. Elementũ est ex quo aliquid componitur: concordant huic diffinitiones Gal. elementoꝝ ⁊ ysaac in libro elementorum reliqua puerilia que hic dicuntur obmittamus.
b [Medicus aũt ⁊c.] Rõcinatur suffi^a ꝙ elementoꝝ duplr: primo ex q̃litate que est principiũ motus localis: elẽa. n. quedã leuia vel simplr vt ignis vel ȝm qd vt aer. Quedã grauia simplr vt terrra ȝȝ qd vt aqua: ȝo ex q̃litatibus que sunt pn^a motus alterationis: ex q̃tuor. n. q̃litatibus fiunt q̃tuor poses cõbinationes: nã ꝯiungit calidũ ⁊ siccũ: vel calidũ ⁊ humidũ: vel frigidũ ⁊ siccũ

Lemẽta sunt corpora ⁊ sunt ptes pme corpis humani ⁊ alioꝝ que in corpa diuersarũ formaꝝ diuidi minime pñt ex quorũ cõmixtione spẽs diuerse generatoꝝ sunt. Medicus^b aũt physico credere dȝ: ꝙ sunt quatuor elementa ⁊ non

De partibus

tamen sunt partes prime humani corporis. Item elemẽta priora sunt elementatis: ergo non bene diffiniuntur per elementata. Item partes elementorum sunt priores elementis cuȝ elementa ex suis componantur pertibus ergo elementa non sunt prime partes. Dic ꝙ elementa diffiniuntur hic vt sunt vna 7. reruȝ naturaliuȝ ⁊ causa materialis corporis humani sanabilis. Vel dic ꝙ esse elementi non est absolutuȝ: sed respectiuuȝ relatiue dictũ ad elementatũ: licet igitur ignis aer aqua ⁊ terra sint substantie absolute in natura sua ⁊ sit eis impertinens esse partes mixtoruȝ. habent tamen vt elementa sunt esse respectiuuȝ ad elementata: ⁊ sunt simul natura cuȝ elementatis ⁊ per ea diffiniuntur. Et hoc monstrat Aristo. 5. metaphisice tex. 4. diffiniens elementuȝ sic. Elementuȝ dicitur ex quo componitur primo in existente indiuisibili specie in aliaȝ speciez: ⁊. 3°. celi tex. 31. sic. Sit itaq̃ȝ elementuȝ corporuȝ ad quod alia corpora diuiduntur intus existens existens potentia aut actu. ipsuȝ autez ens indiuisibile in altera specie ex his patet solutio ad obiecta. Circa tertium attende ꝙ aliquomodo cõmunicant simul elementa ⁊ membra omiomera seu consimilia corporis humani. Nam de vtrisq̃ȝ dicitur ꝙ diuidi non possunt in corpora vel partes diuersaruȝ formaruȝ: sed in hoc differunt ꝙ elementa simpliciter ⁊ omnino diuidi nequeunt in partes diuersaruȝ formarum. Et hoc intellige per id aduerbiuȝ minime. Membra autez omiomera licet diuidi non possint in partes formales vel integrales diuersaruȝ formaruȝ possunt tamen diuidi in partes partiuȝ vel partes materiales diuersaruȝ formarum: puta in elementa. Circa. 4. attende ꝙ signanter dicit ȝ^ꝙ ex quoruȝ cõmixtione non ex quoruȝ corruptione diuerse species generatoruȝ sunt dãs ex hoc intelligere ꝙ elementa manent in mixtis. In hoc enim mixtio differt a corruptione ꝙ in mixtione miscibilia manent sub suis formis substantificis alterata tñ ⁊ ita ligata ꝙ libere nequeũt in ꝑprios actus exire. Iuxta id aristo. 1. de gñatione tex. 86. Vident autẽ que miscent ex prius sepatis ꝯueniẽtia ⁊ cõiuncta separari rursus: neq̃ȝ manent ergo actu vt corpus ⁊ album: neq̃ȝ corrumpuntur neq̃ȝ alterũ neq̃ȝ ambo: saluat. n. virtus eoꝝ: ideo hec quidẽ relinquuntur. Et Hippo. ⁊ Gal. libris suis de elementis aiũt. Si homo esset res vna nõ doleret omnino concludentes ex hoc ꝙ homo componit ex elementis inuicem contrarijs. Eiusdem sententie prin. meminit tertia fen naturaliũ. Et res ipsa edocet ꝙ animalia continue ex contrarietate elementoꝝ deducuntur tandem ad mortem. Et in elementa ex quibus constant finaliter resoluuntur.
Sed instabit aliquis. Si elementa maneant in mixtis mixta non erunt res vna nisi vnitate aggregationis sicut cumulus lapidũ. Item plures forme substantiales simul erunt in eodem subiecto: ⁊ sic idem erit diuersarum specieꝝ.
Ad primũ dic ꝙ in mixtione est vnio maior miscibiliũ q̃ȝ in congregatione congregatorum. Primo q: in mixtione miscibilia per alterationem continuã se reducunt ad vnam complexionez ⁊ adeo sunt illigata ꝙ proprios actus explicare nequeũt vt ignis in homine non vrit. Secũdo forma substantialis introducit in mixtione postq̃ȝ miscibilia se redegerunt ad aliqd̃ complexionale temperamentum: in congregatione autem hec non contingunt.

Medicus autem ⁊c. In hac scd̃a parte prin. ostendit medicũ esse subiectuȝ philosopho naturali. Et primo tangit diuisionem quadrimẽbrem elementorũ dum dicit. Medicus autem phisico credere debet ꝙ sunt. 4. elementa ⁊ non plura. Secundo tangit diuisionem bibẽbrem cum declaratione membrorũ diuidentiuȝ ibi. Quorum duo sunt leuia: ⁊ duo sunt grauia: leuia sunt ignis ⁊ aer: grauia sunt terra ⁊ aqua. Circa primam diuisionez attende ꝙ postq̃ȝ Aristoles. 2. de generatione tex. 16. probauit tantum esse. 4. qualitates primas ex combinationibus ipsaruȝ possibilibus concludit numeruȝ elementorum. Nam omne elementuȝ vel est caliduȝ ⁊ siccuȝ ⁊ est ignis: vel caliduȝ ⁊ humidum: ⁊ est aer vel frigiduȝ ⁊ humiduȝ ⁊ est aqua vel frigiduȝ ⁊ siccuȝ ⁊ est terra. Nihil enim similis esse potest caliduȝ ⁊ frigiduȝ vel humidũ ⁊ siccuȝ. Sed instabit aliquis. 9. sunt hominis complexiones. s. 4. simplices ⁊. 4. composite ⁊ vna equalis: ergo proportionabiliter. 9. erunt elementa. s. elementuȝ caliduȝ tantum: frigidũ tantum: humiduȝ tantuȝ: ⁊ siccuȝ tantuȝ: ⁊ cõsequenter. 4. predicta ⁊ elemẽtum tepiduȝ vel temperatuȝ. Dic ꝙ deus ⁊ nã non multiplicant entia s

vel frigidum ⁊ humidum: ⁊ sic quatuor sunt elementa.
a ¶ Terra quidem ⁊c.] ¶ Notificat terraz: ex loco in medio ⁊c. ex qualitate frigida ⁊ sicca: ꝙ probat: q: nisi alia res eam permutauerit sic apparet: Itertio ex fine: q: facit ad retentionem ⁊ fixionem. ¶ Dubitatur vtrum locus terre sit centrum mundi ⁊ videtur ꝙ non: centruz terre vel est pars terre: ⁊ tunc pars locabit totum: vel est punctus imaginatus: ⁊ ille non habet virtutem locatiuam. Amplius tunc terra locabit aquam: ⁊ aq̃ aerem: ⁊ aer ignem. In contrariũ Aui. ⁊ ratio sua. Ille est locus naturalis terre in quo qescit ⁊ ad quez mouet cum est extra illuz: sed mediũ totius mũdi est hic. s. centrum terre: sufficiat nobis ꝙ dicit Cõmentator allkidi cap. de centro locus terre est duplex. s. terminans motum rei: ⁊ hoc est centrum: alius est locus ambiens: ⁊ iste est supcies concaua extra: corporis ꝯtinentis. i. supficies aque: exempluz ponit de triangulo stante cum angulo super plano: locus enim terminans est punctus plani quẽ tangit: sed locus ambiẽs est superficies corporis in quo est triangulus: ex hoc soluit contradictionẽ inter quartũ phoꝝ: vbi terra locatur in aqua ⁊ aq̃ in aere ⁊ aer in igne ⁊ ignis in celo ⁊ hoc non amplius: ⁊ quartũ ⁊ secundũ celi: vbi terra locatur in centro. ¶ Dubitaꝛ vtrum formale loci terre sit in medio ⁊ voco formale loci illud qđ est perfectio terre propter quod terra mouetur deorsum sicut propter finem ⁊ formaz sibi videꝛ ꝙ hoc sit in centro: q: ad centruz terre mouetur: ⁊ ibi naturaliter quescit ⁊ a concauo aque recedit ergo centrũ est talis locus ⁊ non concauũ aque: consequentia est not. ex dicto Cõmentatoris quarto celi ⁊ mundi cõmento. 21. vbi dicit ꝙ elementa non transmutantur ad loca illa nisi inquantum sunt similia ⁊ perfectiua: ⁊ generalius accipitur quarto phoꝝum cõmento. 69. intentio igitur terre est similitudo: ⁊ conuenientia ad terraz que mouetur versus centrũ ⁊ per consequens ibi est formale loci. In contrariuz arꝛ. q: formale loci est aliqua qualitas per quaz locus conuenit locato ⁊ conseruat illud: sed talis qualitas non potest esse in indiuisibili mathemathico sicut est centruz: ergo erit in superficie aque. Respondit Cõmentator allkidi in ca. de loco elementoꝝ ꝙ locus ad quem terra mouetur est duplex: vnus ad quẽ mouetur ſm ꝙ terra. s. per naturam forme: ⁊ iste locus est superficies aque ratio illuc moueꝛ terra per naturaz sue forme vbi conseruatur: forma enim est qua quis conseruatur ⁊ conseruari appetit: sed superficies aque est huiusmodi: in ea enim conseruatur terra cuius ratio est: q: corpora naturaliter sese locantia habent naturaliter virtutes se inuicem conseruantes. s. qua locus cõseruat locatum: locus enim est conseruatiuus locati: vt secundo de anima commento. 4. aqua autem ⁊ terra sese locant. s. aqua terram. Amplius ibi est formale: scilicet cõseruans terram: vbi est qualitas que conuenit terre: sed in superficie aque est hoc scilicet frigiditas. Apparet igitur ꝙ superficies aque est conseruans terram ⁊ formale loci terre. Alius est locus ad quem terra mouetur per materiam: ⁊ est hic locus deorsum: terra enim propter multã materiam est grauis:

plura: quoruz duo sunt leuia: ⁊ duo grauia: leuia sunt ignis ⁊ aer: grauia sũt terra ⁊ aqua. ¶ Terra est corpus simplex: cuius locus naturalis in medio totius existit in quo naturaliter manet quieta: ⁊ ad ipsum cuz ab eo separata fuerit naturaliter mouetur. Et hec quidem eius

Jacobus

ne necessitate vel vtilitate ita ꝙ nihi frustra faciunt: ⁊ ideo cum. 4. sufficiant elementa ad generationez mixti non fuerunt condita plura. Secundo dic ꝙ actiue qualitates in summo ⁊ puro esse determinant sibi passiuas. Tertio dic ꝙ vt elementa sese inuicez fortius reprimerent ⁊ reducerent ad vnaz complexionez aptaz forme mixti melius fuit ⁊ vtilius vt cõtrarientur in duabus qualitatibus. Quarto dic ꝙ impossibile est aliquod corpus esse quod non sit bene vel male terminabile. hoc autez est esse humiduz vel siccuz. 4. metheoroꝛuz tex. 30. Itez impossibile est esse corpus sine actione: frustra eniz esset. hominis autez actio naturalis per calidũ aut frigiduz fit. Ad obiectuz dic ꝙ non est simile de complexionibus ⁊ elementis eo ꝙ in omni cõplexionato sunt quatuor iuime qualitates refracte. ¶ Circa secundaz diuisionez attẽde ꝙ leuitas attenditur penes accessuz ad terminuz sphere generabiliuz ⁊ corruptibiliuz. Ignis ergo quoniaz attingit vltimuz terminuz illius sphere leuissimus dicitur ⁊ post ipsuz aer. ¶ Sed instabit aliquis ignis aliquando descendit: ergo non est leuissimus. assumptuz patet in tonitruo ⁊ fulgure ⁊ stellis cadẽtibus. Itẽ celũ superferꝛ igni: ergo est leuius igne. ¶ Ad primũ dic ꝙ predicti ignes non sunt puri neq̃ naturaliter ex se descendunt sed impulsi. Ad. 2m dic ꝙ celuz nõ est graue neq̃ leue: quia grauitas ⁊ leuitas sunt passiones mobilis motu recto non circulari. Grauitas autez attenditur penes accessuz ad medium totius mundi: quod est centruz terre: ⁊ quoniaz terra attingit hunc terminuz dicitur grauissima ⁊ ⁊ aqua que terraz ambit grauis postea. ¶ Sed instabit aliquis p° quia q̃ñtũcunq̃ profunde quis effoderit in terraz si ꝓiecerit aquaz in foueaz descendet aqua illa vsq̃ ad funduz fouee. Itez videmus ꝙ aqua pluta licet altera leuior sit penetrat interraz ⁊ non remanet in supficie terre. Itez videmus argentuz viuuz plumbuz ⁊ auruz grauiora esse quacunq̃ gleba terre equalis magnitudinis. ¶ Ad pm dic ꝙ si aqua proiecta in foueaz attingeret terraz puraz non vltra descendet vel si descenderet ex impetu proiectiõis rursus rediret in locuz suuz: sed quia terra quaz inhabitant animalia est porosa ⁊ multuz immixta aeri ⁊ leuigata per impressiones solis ⁊ stellaruz aqua penetrat in eaz etiaz aqua pluta vt tangebatur in secũdo obiecto. Ad 3m. dic ꝙ terra pura si apud nos eẽt grauior iueniret argẽto viuo plũbo ⁊ auro. ¶ Dubitabit rursus aliquis si aer non est leuis in summo sicut ignis nec aqua grauis vt terra cũ remissio fiat per admixtionez contrariȷ̃. Juxta id aristotelis. 3. thopicoꝝ. c. 9. Illud est albius quod est nigro impermixtius tunc aer ⁊ aqua erunt mixta non elementa vt qdaz dixerunt veteruz ponentes ignez ⁊ terram sola elementa. ¶ Dic ꝙ remissiones qualitatuz sunt in elementis taz primaruz q̃z secundaruz. Nam quodlibet elementuz habet vnaz primaruz in summo aliaz nõ. Juxta illud aristotelis. 2. de generatione tex. 24. Sed tñ simplicium quattuor vnius vnũquodq̃ est. terra eniz magis sicci q̃z frigidi: aqua autem frigidi magis q̃z humidi: aer autez humidi magis q̃z calidi: ignis autem calidi magis q̃z sicci. Similiter in graui ⁊ leui elementa differunt. Naz quoddam est in summo leue sicut ignis quoddaz in summo graue sicut terra: quedaz media ⁊ velut mixta sicut aer ⁊ aqua. Juxta id aristo. ibi tex. 22. Entibus autez. 4. simplicibus corporibus vnũquodq̃ illorum duoruz alterius locoruz est. ignis eniz ⁊ aer eius loci sunt qui ad terminuz fertur. terra autem ⁊ aqua

naturalis grauitas existit. Cuius quidẽ natura frigida est ⁊ sicca. Ipsa enim talis existit ꝙ si dimissa fuerit: neq̃ alia res extrinseca eaz conuerterit: apparebit ex ea frigiditas sensibilis ⁊ siccitas. Eius vero esse in generatis iuuamentum prestat ad retentionem faciendam ⁊ fixio-

⁊ ideo contra appetitum sue forme mouetur ad centrũ: ⁊ dicit allkindi quod iste motus est corruptiuus: ⁊ dat exẽpluz de vna aue que nascitur in regione vna: vbi optime conseruatur: sed q: propter multũ calorem est mobilis appetitus vadit ad terram vbi moritur. Contra si terra moueatur deorsum propter grauitatem: ergo non propter materiam: tenet consequentia: quia grauitas est principium formale grauibus ⁊ leuitas leuibus: vt Cõmentator quarto celi ⁊ mũdi commento primo: ⁊ reducitur ad substantiaz vt Cõmentator secundo de anima cõmento q̃rto. Amplius ignis esset alicuius grauitatis: q: alicuius materie. Amplius motus qui semper concomitatur terram sicut intentum ab ea videtur esse propter aliquam perfectionẽ acquirendam ⁊ non propter corruptionez: sed motus deorsuz est huius: ⁊ tũc difficultatur ratio: sed in centro nulla videtur esse ratio perfectiua: neq̃ videtur ibi esse virtus corruptiua: igitur ad centrum non mouetur: nec appetitu forme nec materie. Amplius mirabile est ꝙ hic sit motus a forma ⁊ nunq̃ sit inuentus: semper enim terra ad centrum tendit. Dicamus igitur illud quod alias diximus. s. ꝙ virtus siue qualitas conseruatiua locati est in duplici subiecto quoddaz quod est corpus ambiens: ⁊ hec virtus est efficiens: ⁊ in subiecto ꝙ est ipsum corpus quod conseruatur ⁊ hec est qua immediate conseruatur: exemplum ego sum in aere: caliditas solis qua conseruor effectiue est in aere virtute solis: sed caliditas formalius vel immediatius conseruans est in me ipso. Dicamus igitur ꝙ aqua recipit lumen ⁊ modum qualitatis a celo quo producit in terram lucem siue caliditatez: qua conseruatur immediate: ⁊ istam qualitatem que est forma terre terra recipit tanto magis quanto magis appropinquat ad centrum: ⁊ hoc quia ex ordine partium vniuersi terra habet hoc ꝙ magis perficitur quãto magis mouetur ad centrũ ⁊ ignis quanto magis mouetur ad celum: cum ergo dicitur ꝙ superficies aque est locus conseruatiuus terre: intelligitur ꝙ est immediatum quod causat in terra qualitatem celestem qua terra conseruatur in esse: ⁊ est qua tale medium qđ si ignis circuiret terram celũ non posset eo mediante conseruare terram: virtus enim que datur a celo terre mediante aqua requirit non solum agens vt celum sed hoc medium immediatum terre. s. aquaz ⁊ ideo aqua est locus naturalis terre: ⁊ q: quanto magis elongatur terra ab aqua tanto magis recipitur hec perfectio in terram: ⁊ ideo locus terre ad quem mouetur est centruz vt magis terra perficiatur: exemplum de ferro fugiente a magnete: fugit eniz quia quanto plus fugit tanto perficitur vsq̃ ad certum spacium: ⁊ ex hoc apparet ꝙ aliquod patiens magis distans magis transmutatur ab agente: ⁊ apparet q: velocius mouentur grauia quanto magis appropinqnant inferius: non enim est nisi propter istam causam. s. quia magis perficiuntur ⁊ non est tota causa maior impulsio aeris vt alias diximus: ex quibus apparet solutio ad questionem cum queritur vbi sit formale loci terre: dicendũ ꝙ non est in centro: sed in terra subiectiue ⁊ consequitur istud ex tanta distantia ⁊ dico hoc: quia

De partibus

eius qui ad mediuz. Et extrema quidez sincera sunt ignis ⁊ terra: media autez mixta magis aqua ⁊ aer: hec ille. Talis autem mixtura non est corporum sed q̃litatũ: ⁊ sic ĩ aqua ⁊ aere seruaꝛ simplicitas elemẽti: ⁊ sic soluiꝛ obiectũ.

Terra est ⁊c. ¶ In hac parte tertia princeps describit terram. Primo per suum genus dicens ꝙ est corpus simplex. Secunds per eius locũ ibi [Cuius locus naturalis in medio totius existit. s. totius sphere generabiliuz vel totius orbis. Idez. n. est medium vtriusq̃ in quo naturaliter manet quieta ⁊ ad ipsuz mouetur naturaliter cuz fuerit separata ab eo. Et hec quidez existit vel hoc exigit: vt habent aliqui libri naturalis. i. pura ⁊ absoluta eius grauitas. Tertio per eius qualitates primas ibi [Cuius quidem natura est frigida ⁊ sicca. Ipsa enim talis existit ꝙ si dimissa fuerit nature sue neq̃ alia res extrinseca conuerterit eaz apparebit ex ea frigiditas sensibilis ⁊ siccitas. Quarto per vtilitatez quã prebet in generatis ibi. [Eius vero esse in generatis prestat iuuamentuz ad retentionẽ faciendam. s. vt partes mixti cohereant adinuicez ⁊ fixionez. s. vt non fluant more liquidoruz: sed stabiles permaneant: ⁊ ad seruandas figuras ⁊ formas foris manentes. s. que sunt de. 4. specie qualitatis. ¶ Circa pm attende ꝙ terra non dicitur corpus simplex simplicitate opposita compositioni prime substantiali ex materia ⁊ forma. Neq̃ simplex dicitur simplicitate opposita cõpositioni ex ꝑtibus integralibus nec dicitur simplex simplicitate opposita compositioni ex partibus etherogeneis secunduz sensuz tantuz quomodo sunt membra consimilia simplicia: sed dicitur simplex simplicitate opposita compositioni ex partibus etherogeneis tam secundum sensum q̃z secundum veritatem rei. ¶ Circa secũdus attende ꝙ pictagorici dixerunt ignez esse in medio mũdi ⁊ carcerez iouis: quoniaz perfectiori elemento qualis est ignis perfectior locus debetur qualis est medius. Terraz autez dixerunt esse vnuz astrorum. ⁊ dixerunt ꝙ ipsa circulariter mota circa mediuz facit diez ⁊ noctez. Sed hec opinio sufficienter reprobatur ab aristo. 2. celi ⁊ sensui contraria est. ¶ Circa. 3. attende ꝙ plurime terre calide semper inueniuntur sicut sulphuree ⁊ aluminose ⁊ terra montis ethne: sed earuz caliditas non inest eis ex natura terre: immo ex quadaz participatione substantie ignee ⁊ sic saluatur dictuz prin. ꝙ natura terre est frigida ⁊ sicca. ¶ Sed queret aliquis vnde venit ignis ad viscera terre: ⁊ quomodo non protinus extinguitur ibi: cum terra sit frigida ⁊ circumdetur ab aqua que est frigidissimum elementoruz. Itẽ queret aliquis cum terra sit naturaliter velut mater ⁊ nutrix vegetabiliuz ⁊ pñm vite ⁊ vegetationis eoruz. vita autez in calido ⁊ humido consistat: quomodo terre natura est frigida ⁊ sicca. ¶ Ad primum dic ꝙ natura sollicita de perfectione vniuersi: elementa quedam coegit ad mineralium ⁊ animantium generationem propria relinquerere loca ⁊ viscera terre vel eius superficiem incolere ⁊ sepe contingit elementuz circumpositione contrariȷ̃ per antiparistasim fortificari. ¶ Ad secundum dic ꝙ natura terre duplex est. Una est propria ⁊ absoluta manans ex proprijs principijs. Alia est natura eius in relatione ad bonuz vniuersi cuius est pars: ⁊ hoc modo natura terre vt nutricis animantiuz est particeps alicuius caliditatis ⁊ humiditatis. ¶ Queritur circa quartuz cum sic cum sit difficile terminabile: vt ait aristoteles. quarto metheoroꝛũ tex. 30. quo

modo

quia si tota terra esset in celo partes terre non mouerent ad illam: immo deorsum vt dixit Ar. quarto celi: ⁊ Cōmentator. 20. cōmento: hic considera quia multa contraria cessant. ¶ Dubitatur autem quomodo terra faciat ad retentionem cum sit sicca puluerizabilis. Respondetur ꝙ terra sui siccitate facit ad retentionem ⁊ fixionem: quia non appetit moueri a medio sicut appetit hoc igneum siccum: ⁊ ideo siccuȝ terre retinet elementa alia ī mixtione ⁊ propter hoc in mixtis abundat terra: ⁊ cum dicitur ꝙ est puluerizabile dicit ꝙ per admixtionem aque cum ipsa fit continuum: ⁊ ideo terra ab aqua recipit cōtinuationeȝ sed aqua a terra recipit fixionem. Tu tamen considera ꝙ cōtinuitas terre ab aqua est extrinseca: terra enim continuitatem habet intrinsecam se ipsa siue sua quātitate: dicitur etiam ꝙ dixit figuras ⁊ formas propter formas animatorum ⁊ inanimatorum vel propter artificiales ⁊ naturales.

nem ⁊ ad seruandas figuras ⁊ formas. ¶ Aqua[a] auteȝ[b] est corpus simplex. ¶ Cuius naturalis locus est vt sit circundans terram: ⁊ circundata ab aere cum in suis sitibus permanserit. Et hec quideȝ est eius grauitas comparatiua. ¶ Que frigida est ⁊ humida. s. eius natura talis existit ꝙ si dimissa fuerit sicut

a ¶ Aqua autem ⁊c.] ¶ Hic notificat aquam ⁊ postquā dixit gn̄s dicit primum locum eius ⁊ probat: secundo qualitatem eius: tertio vtilitates quas facit in mixtione. ¶ Dubitatur si aqua circundat terram nullus esset locus habitabilis: in hoc est opinio cāpani dicentis ꝙ aqua non est concentrica terre: tunc enim totaȝ terram cooperiret: nam pone ꝙ vna pars aque deprimatur tunc ab alia parte eleuabitur versus celum: ⁊ sic ergo descendet ⁊ replebit locum quem tu dicis discoopertuȝ: oportet igitur ꝙ aqua sit excentrica terre: ⁊ ideo pars eius. s. terre remanet discooperta. Anto. dicit contra quia Auer. ponit. 12. methaphisice. 45. cōmento ꝙ totius mundi est vnum centrum: ⁊ ideo grauia ad locum vnum mouentur: ⁊ alia argumenta adducit de quibus non

Jacobus

modo terra que est sicca iuuamentuȝ prestat ad retentioneȝ faciendaȝ ⁊ fixionem. Videtur eniȝ magis facere ad dispersioneȝ sicut puluis ⁊ cinis. Dic cuȝ aristotele secundo de generatione tex. 9. ꝙ siccum est bene terminabile termino proprio difficulter terminabile termino alieno. humiduȝ auteȝ indeterminatuȝ termino ꝓprio bene terminabile ens. Et dic cuȝ codeȝ quarto metheororuȝ tex. 30. ꝙ humidum ⁊ siccum patiuntur adinuicem aliquid simile pulmento ⁊ condimentis. Humiduȝ enim sicco est causa terminandi: ⁊ vtrunqȝ vtriqȝ velut cola fit sicut empedocles fecit ī phisicis farinā aqua cōglutinās.

Aqua autem ⁊c. ¶ In hac parte q̄rta primo prin. per genus describit aquaȝ. Secundo per locū ibi [Cuius naturalis locus.] Tertio per qualitates eius tam primas q̄ȝ secundas ibi [Que frigida] Quarto per iuuamentū quod prebet in generatis ibi [Cuius esse] Quinto comparat humiduȝ ad sicuȝ ibi [Humidum enim.] ¶ In prima particula dicit ꝙ aqua est corpus simplex. ¶ Sed instabit aliquis. aqua nutrit pisces. ergo non est corpus simplex. Item aqua nutrit plantas: sed ex corpore simplici nullum mixtum nutriri potest. Item ex aqua fit sal sicut est videre in salinis: sed ex simplici corpore nunq̄ȝ fit mixtuȝ. ¶ Ad primuȝ ⁊ secundum dic ꝙ nec pisces nec plante nutriuntur ex aqua pura. Iuxta id aristo. secundo de generatione tex. 50. Omnia autem ex mixtis nutriuntur. Et enim quecunqȝ videntur vno solo nutriri vt aqua sola plante multis nutriuntur. Mixta est eniȝ aqua terre: ideo rustici tentant irrigare miscētes. ¶ Ad tertiuȝ dic ꝙ nec sal nec aliud quodcunqȝ ex aqua pura fit: nec ex alio elemento: immo omnia mixta ex omnibus elemētis sunt. Iuxta id aristotelis secundo de generatione tex. 30. Quoniam quideȝ igitur corpora omnia ex omnibus constituta sunt simplicibus dictuȝ est.

¶ Cuius naturalis ⁊c.] ¶ In secunda dicit ꝙ naturalis locus aque est: vt sit circundans terraȝ ⁊ circundata ab aere cuȝ permanserit in suis sitibus idest positionibus naturalib⁹. Et hec quideȝ est eius grauitas cōparatiua. ¶ Queret hic aliquis si naturaliter aqua circundet terraȝ quid prohibet eam totam cooperire terraȝ ⁊ facere cataclismuȝ seu diluuiuȝ perpetuuȝ cum ipsa sit preסto fluere ⁊ altior terra: cuius rei signum est ꝙ naui elongata a portu stans in summitate mali videt portuȝ ⁊ stans in pede non. ¶ Dic ꝙ omnia elementa nutui obediunt sui creatoris cui placuit magnaȝ partem terre ad tuitionem animantiuȝ ⁊ plantarum esse discoopertaȝ. Vel dic ꝙ queqȝ res huius orbis inferioris dupliceȝ sibi naturaliter insitaȝ habet inclinationeȝ. Vnaȝ ad custodiaȝ vniuersi secundum quaȝ aqua que grauis est ascendit in phialaȝ euersaȝ cuius orificiū est calefactuȝ ne vacuuȝ fiat. Aliam ad suijpsius custodiam. Ex prima autem harum mare terram ambiēs prohibetur affluere super faciem terre ne submergat animantia nisi ꝙ interduȝ per astra cogitur facere diluuium: sicut aliquando visuȝ est propter coniunctioneȝ superioruȝ planetarum in signo piscium. Cuius rei signuȝ est ꝙ ab effodientibus in cacuminibus mōtium reperte sunt quandoqȝ anchore ⁊ gubernacula nauium. ¶ Attende circa id quod in littera dicitur. Et hec est eius grauitas comparatiua. ꝙ elementa media scilicet aer ⁊ aqua habent leuitateȝ ⁊ grauitateȝ comparatiuas sed extrema non sic: videlicet terra ⁊ ignis. Cuius ratio est: quia vbicunqȝ ponatur ignis extra proprium locum naturaliter ascendit tanq̄ȝ leuissimus: ⁊ terra descendit velut grauissima. Sed aer positus in sphera ignis descendit: ⁊ in aqua positus ascendit: vt igne grauior ⁊ leuior aqua. Et aqua posita in terra ascendit ⁊ posita in aere descendit vt leuior terra ⁊ grauior aere. Et sic grauitas aque ⁊ leuitas aeris sunt comparatiue: ⁊ leuitas ignis ⁊ grauitas terre sunt absolute.

¶ Que frigida est ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ aqua est frigida ⁊ humida. s. natura eius talis est ꝙ si fuerit dimissa sicut est nec vlla causa extrīseca fuerit ei cōtraria apparebit ex ea frigiditas sensibilis ⁊ dispositio que est humiditas. Et ipsa quidē: scilicet humiditas est eius generatio id est congenita qualitas vel proprietas aque in creatione sua. s. dum producitur in esse que generatio seu congenita qualitas reddit aquaȝ aptaȝ ad hoc vt spargatur ⁊ extendatur ꝓ qualibet re commouente eam. s. quamuis sit pauca sicut vides dum paruus lapis in mediuȝ stagni proijcitur aqua exundans facit circulos ad longam distantiaȝ. ⁊ mare impulsum a vento sepe rumpit dikas seu littora ⁊ submergit magnaȝ patriaȝ. Et ipsa quideȝ recipit omneȝ figuraȝ que est id est que ei imprimitur sed non retinet illaȝ. ¶ Queret hic aliquis si naturaliter aqua sit fri-

curamus. Alia est opinio cōmunis ꝙ ex diuina prouidentia propter vitam animalium respirantiū terra est discooperta que naturaliter deberet esse cooperta aqua. Conciliator vero differentia. 13. dicit ꝙ hoc est propter. 3 causas: vna propter quasdam stellas in quibusdam imaginibus celi stantes in septētrione que compescunt mare oceanū vt non cooperiat terram: ⁊ dicit hic Guilhelmus ꝙ non est inconueniens ꝙ ex natura celesti sit aliqd hic inferius quod nō est de natura eius in quo reperitur: sicut fluxus ⁊ refluxus maris non est de natura aque: q2 omnis aqua hoc haberet: sed est de natura lune faciētis fluere mare. i. aquā maris: secūda causa est porositas siue cauernositas terre vt Aristoteles ꝓblematū. 23. 5. problemate cuȝ assignat causam quare est ꝙ serenitate existēte in mari: quia non existente ꝓcella naues quādoqȝ deglutiunt ⁊ pereunt: ⁊ vna causa est terre cauernositas ex inclusione enim aque in cauernositate terre pars terre discooperitur: tertia causa est q2 dicit Cōciliator ꝙ terra eleuata est in septētrione ⁊ ostendit hoc ex Aristo. ſo methauror qui vult ꝙ mare illius partis ex hoc fluit per reliqua maria.

est: nec vlla cā extrinseca ei cōtraria fuerit apparebit ex ea frigiditas sensibilis ⁊ dispositio que est humiditas. Et[b] ipsa quidem est eius generatio in creatione sua que reddit eam aptam ad spargendum et extendendum pro qualibet re quanuis sit pauca. Et recipit omnem figuram que est: sed non retinet.

b ¶ Et ipsa ⁊c.] ¶ Specialiter ostendit quid cōsequitur aque per humiditatem: notū. n. est ꝙ per frigiditateȝ infrigidat ⁊ dicit ꝙ ipsa generatio eius. s. humiditas in creatione sua. s. aque est que reddit ⁊c. i. aqua per humiditateȝ habet aptitudinem sparsionis ⁊ extensionis pro qualibet re q̄ȝuis sit pauca. s. res spargens: ⁊ extendens quasi diceret debile agens spargit aquā ⁊ extēdit: dicit autem eius generatio q2 Aui. cum imaginatus est qualitateȝ in subiecto ꝙ subiectū ex natura precedit: accidens vidit ꝙ qualitates nō proprie creant: sed subiecta que ex nihilo facta sunt ⁊ accidentia facta sunt in subiectis.

De partibus

gida ⁊ humida: quod non apparet de aquis thermaruȝ seu balneoruȝ naturaliuȝ: ille siquideȝ sunt perpetue caliditatis: ergo non sunt calide per violentiam: quia nulluȝ violentuȝ perpetuuȝ. 2. celi tex. 18. Iteȝ nulluȝ naturaliter inexistentium aliter assuescit secundo ethice ca. 1. Nam si lapidem deciesmilles es sursum proieceris nunqȝ assuescit ferri sursum. Sed aqua assueta est quasi continue calefieri vel a sole ⁊ astris vel ab igne manens sub propria specie ⁊ interdum adeo ꝙ vrit tangentem. Item mater aquarum ⁊ longe maior portio totius elementi aque abs absqȝ cetere aque scaturiūt est sicca scilicet mare. nam balneum aque maris siccat humana corpora: ergo naturaliter aqua potius dicenda est sicca q̄ȝ humida denominationi facta a maiori parte ⁊ digniori vt debet. Oppositum dicit hic princeps ⁊ aristoteles secundo de generatione tex. 24. ¶ Dic ꝙ aqua pura naturaliter ⁊ omni tempore frigida est actu vel habitu. Et non solum frigida: sed summe frigida. ¶ Ad primum obiectum de aquis thermarum: dic ꝙ non sunt aque pure: sed sunt mixta imperfecta. Huius rei signum est ꝙ cum resederint in fundis earum solet reperiri sulphur vel alumen nitrum aut aspaltum ⁊ in odoribus suis predictoruȝ aliquod representatur: concedatur ergo ꝙ tales aque vt sulphuree sunt vel aluminose sunt calide sed non vt aque. Et cum vulgariter dicuntur balnea nālia vel aque nāliter calide nālia accipiunt vt opponunt artificialib⁹ vt nō opponunt violētis: ita ꝙ nālia dicunt: quia nō sunt hūano artificio calefacta sicut balnea parari sotita in casis. Et cum dicitur nullum violentum perpetuum intellige de violento habentem causam extra se fatigabilem. ¶ Ad secundum dic ꝙ aqua pura nunq̄ȝ assuescit calefieri: immo si feruens fuerit: ⁊ relicta nature sue cito se reducet ad propriam frigiditatem per habitum frigiditatis ei cōnatū. ¶ Ad tertiuȝ dic de mari ꝙ non est aqua pura: sed terre multe immixta propterea saporis salsi est ⁊ in eo non tam cito merguntur onerate naues sicut in amnibus. Resistit eniȝ mare plusq̄ȝ fluuij diuisiōi ob sui grossitudineȝ: ⁊ cum tangitur in ratione ꝙ denominatio fit a maiori parte ⁊ digniori nega id ⁊ dic cum auctore sex principiorum capitulo vltimo ꝙ substantiarum impositio in termino est vltra queȝ transgredi impossibile est: ⁊ ideo denominatio aque ⁊ designatio suarum proprietatum a puriori parte fiunt: non a maiori: sicut pugillus niuis albior dicitur maximo equo albo. ¶ Queret rursus aliqs si aqua sit sūme frigida. Videt ꝙ nō: q2 sūme frigidū ē mortificās. aqua auteȝ assidue bibitur a rusticis ⁊ bestijs ⁊ non inde mortificantur: immo non leduntur sensibiliter. Item muscilago psilij magis infrigidat tertianarios ⁊ causonicos quam aqua frigida: citius enim ⁊ tutius sanat eos q̄ȝ aque potus. Iuxta id Hippo. tertio regimenti acutorum canon. 42. Aque potus ⁊ cholericis ⁊ quibus sub dyafragmate cholera dominatur in choleram mutatur. Iteȝ dragma vna opij ore sumpta pre nimia frigiditate cito occidit quod non faciunt dragme. 20. aque frigide ebibite. Item per excedens frigus aqua conuertitur in niuem ⁊ glaciem que sensibiliter plusq̄ȝ aqua nos infrigidant. ¶ Oppositum sentiunt pene omnes philosophi ⁊ medici famosi. ¶ Dic ꝙ aqua pura est summum frigidorum. Cuilibet etenim elementorum vna primarum qualitatum attribuitur. Iuxta id Aristotelis secundo de generatione tex. 24. sed tamen simplicium quatuor vnius qualitatis vnumquodqȝ est: terra enim magis sicci q̄ȝ frigidi: aqua autem frigidi magis q̄ȝ humidi: aer autem humidi magis q̄ȝ calidi: ignis autem calidi magis q̄ȝ sicci. ¶ Ad primum ꝙ summe frigiduȝ est mortificans concede: sed aqua: non nega de pura aqua. Tales autem non est quam rustici bibunt ⁊ animalia. Item consuetudine demulcetur rei cuiusqȝ malicia: sicut aqua cōsuetudinaria effecta rusticis ⁊ animalibus parum aut nihil nocet quod non solum in ledentibus a qualitate sed etiam a tota substantia comperteȝ est in filia nutrita nappello: de qua princeps quarti sexta tractatu primo capitulo secundo. ¶ Ad secundum dic ꝙ muscilago psilij non plus infrigidat aqua: quia sit frigoris intensioris: sed quia cum frigore intenso grossioris est corpulentie vnde magis moratur in corpore ⁊ cum illo habet ꝙ choleram educit que est causa febris: sed aque potus oppilat ⁊ obuians cholere corrūpitur: ⁊ id voluit Hip. quando dixit ꝙ in choleram conuertitur. Nam tunc immixta vaporibus putrefacte cholere calefacit. ¶ Ad tertium de opio dic ꝙ mortificat mora longa ex densitate substātie ⁊ cum hoc nihil prohibet vt sit quedam proprietas inimicitie coadiuuans. ¶ Ad quartum dic ꝙ aqua pura non conuertitur in niuem aut glacieȝ: sed terre immixta: ⁊ dic vltra ꝙ gelu ⁊ glacies non infrigi-

a ❡Cuius esse in generatis ⁊c.] ❡Considera hic ꝙ aqua propter sui humiditatem plura facit iuuamenta in mixtione ꝙ̃ per frigiditatem: frigiditate enim temperat calidum: sed humiditate facit aptitudinem receptionis formarum naturalium: ⁊ figurarum artificialium ⁊ naturalium: ⁊ ideo referens ad artificialia dixit figurarum quas ⁊c. vel totum ꝙ dixit refertur ad artificiales formas ⁊ tunc sequitur de naturalibus cum dicit ad figurandū ⁊ lineandum ⁊c. ⁊ temperandum scilicet terreum siccum: humidum enim ⁊c. ⁊ considera ꝙ ista facit aqua per humidum materiale corpulentum dictum ꝙ est aptum teneri ⁊ imbibi cum terreo sicco ⁊ non exalare sicut humidum facit aereum.

b ❡Cūqȝ humidum ⁊c.] ❡Quia humidum proprio termino .i. seipso non bene est terminabile sed termino alieno quia termino sicci ⁊ siccum suo termino est bene terminabile ⁊ nõ termino alieno: q2 non est alij configurabile ideo sicum largitur humido ⁊ humidum sicco ꝺm ꝙ Aui. dicit p certificationē aūt ⁊c. intelligit forme inductionem que de confuso facit certum ⁊ determinatum ad vnum: ⁊ ideo vocatur certificatio ⁊ equatio ⁊ est vocabulum quo Auic. vtitur in prima phi[a].

❡Cuius esse[a] in generatis iuuamentum prestat ad figurandas formas: quas in suis diuisionibus aliqui figurare volūt: ⁊ ad figurandū ⁊ lineandū ⁊ temperandum. ❡Humidū enim lȝ formas figurales cito amittat: cito tñ eas recipit: sicut siccum lȝ eas duriter suscipiat: duriter tñ retinet eas. Cūqȝ[b] humidum ⁊ siccum se adinuicē temperauerint: adipiscetur siccum ab humido vt cito suscipiat tensionem ⁊ facile figurari ⁊ acquiret humidū a sicco vt retineat firmiter qđ in eo accidit. Et propter humidum prohibetur siccum a sua separatione. Et propter siccum prohibetur humidum a sua fluxibilitate. ❡Aer autem est corpus simplex cuius naturalis locus est vt sit sup aquam ⁊ sub igne. Hec etiam est eius leuitas cõparatiua. Ipsius vero natura calida est ⁊ humida ꝺm regulam quam diximus. Cuius quidem esse in generatis iuuat vt rarificentur ⁊ subtilientur ⁊ alleuientur ⁊ ad superiora eleuentur.

❡Ignis vero[d] est corpus simplex: cuius naturalis locus sup omnes elementarias existit partes: qui est cõcaua celi superficies: ipse nāqȝ ad celum peruenit. Et hec quidem est eius leuitas absoluta. Cuius[e] natura calida est ⁊ sicca. Et eius[f] esse in generatis prestat iuuamen-

c ❡Aer aūt ⁊c.] ❡Cõsiderandū notificat aerē sicut alia elā per sui locū: ꝺo per sui q̃litates ꝺm regulam quā diximus q2 si dimittat ⁊ nulla res eum ipediat apparet calidus ⁊ humidus: cū hoc tamen potest tēperare calidum cordis nostri: q2 in eo est de igne quo excedit aerem in caliditate: tertio ponit vtilitatem aeris in mixtione: q2 rarificat porosando mixtum: subtiliat per sui substantiā subtilem: alleuiat q2 leuitatem dat cū sit leuis comparatiue: leuitatem autem sequitur ascendere superius.

d ❡Ignis vero ⁊c.] ❡Dubitatur si locus naturalis ignis est cõcaua celi superficies: quare non lucet. Dicendū vt dicit Aui. in quinto primi canticorum cõmento. 15. ignis qui est hic differt ab igne qui est in cõcauo celi: q2 iste ignis est causa corruptionis: ⁊ non est causa generationis: sed ille ignis est cā essentie mixtorum ⁊ generationis eorum: vnde statim ponit ꝙ de proprietate huius scilicet ignis elementa veniunt ad complexionalitatem: secundo q2 iste ignis habet colorem. s. lucidum siue lecem: q2 caliditas hec. s. huius ignis hic existen-

Jacobus

dant plus aqua cõmuni nisi quia frigiditas earum est in dēsiori subiecto sicut ferrum ignitum profundius vrit igne stipule.

❡Cuius esse ⁊c.] ❡In quarta dicit prin. ꝙ esse aque prestat iuuamentum in generatis ad figurandas formas. i. qualitates foris manentes de quarto genere qualitatis quas aliqui volunt formare. i. imprimere in suis diuisionibus. i. incisionibus vel lineationibus vel sculpturis: ⁊ ad figurandum ⁊ lineandum ⁊ temperandum siccum supple sibi permixtum. Est enim humidum sicco sicut cola faciens sicci pertes adinuicem herere ⁊ recipere figuras ⁊ lineationes ⁊ temperamentum ariditatis. ❡Attende hic ꝙ formabilitas consequitur impressibilitatem. Iuxta id Aristo. 4. methaurorum tex. 30. Impressibilium autem quecunqȝ manent impressionem passa: hec quidem formabilia. Impressibilitas vero consequitur mollificabilitatem. Iuxta id Aris. ibidem. Est autem impressio superficiei secundum partem in profundū cessio pulsione: aut percussione totaliter aut tactu: sunt autem talia mollificabilia velut cera. mollicies autem sequitur humiditatem. Iuxta id Aristo. 2. de generatione tex. 9. Amplius molle quidem humidi: molle enim est quod subijcitur in seipsum quod facit humidum: ideo non est humidū mollis: sed molle humidi. Ex istis apparet qualiter aqua existens humida iuuat ad figuras suscipiendas inquātum. s. est causa molliciei: ipsa tamen non est in se mollis. Iuxta id Aristo. 4. methaurorum tex. 28. Molle autem quod cedit non econtra circunstando aqua enim non mollis: nõ enim cedit impressiõi superficies in profundum. sed ecõtra circūstat.

❡Humidum ⁊c.] ❡In. 5. dicit ꝙ licet humidum amittat cito formas figurales tamen cito recipit eas: sicut licet siccum suscipiat eas duriter. i. difficulter. duriter tamen idest firmiter eas retinet. Et cum humidum ⁊ siccum temperauerint se adinuicem siccum adipiscetur seu acquiret ab humido: cito suscipere tensionē idest extensionē ⁊ facile figurari: ⁊ humidū acquiret a sicco vt retineat firmiter id quod in eo accidit. i. imprimitur. ⁊ siccū prohibetur a sua separatione. i. pulueri;atione vel incineratione propter humidum. Et humidū prohibetur a sua fluxibilitate propter siccum. Instabit aliquis cera butyrum auxungie nix glacies grando ⁊ similia coagulata a frigido per siccum igneum fluxibiles fiunt sunt tamē humide in complexione propria. Non igitur humidū prohibetur vniuersaliter fluere propter siccum. Dic ꝙ presens littera intelligitur de humido aqueo fluido actu. Tale nāqȝ per sicci commixtionem prohibetur fluere sicut aqua per farinam in confectione panis.

Aer autem est ⁊c. ❡In hac pte quinta prin. describit aerem. Primo per genus dum dixit ꝙ est corpus. Secundo per locum ibi [Cuius locus naturalis est vt sit super aquam ⁊ sub igne ⁊ hec est leuitas eius comparatiua] non absoluta: quoniam vt predictum est si ponatur aer in loco ignis descendet si in loco aque ascendet. Tertio per eius primas qualitates ibi [Ipsius vero natura calida est ⁊ humida secundum regulam quam diximus] . s. si dimissus fuerit nature sue ⁊ res extrinseca non impediuerit ipsum. Quarto per vtilitatem quā prestat in generatis ibi [Cuius quidem esse iuuat in generatis vt rarificentur] id est partes suas habeant distantes ab inuicem. Rarum enim dicitur aliquid eo ꝙ sue ptes distent ab inuicem vel vt ait Ga. primo de simplici medicina cap. 3. distin. 2. Rarum est substantia inter cuius partes sunt loca vacua. s. aere plena. Et per oppositum spissum eo ꝙ partes sibi ipse propinque sunt: vt ait aristoteles in predicamentis capitulo de qualitate. Notans ex hoc ꝙ rarum ⁊ spissum potius monstrare videntur positionem ꝙ̃ qualitatem. Et subtilientur. i. sub pauca materia maiorem habeant q̃titatem ⁊ ad superiora eleuentur. i. leuiora fiant. ❡Queret hic aliquis si natura aeris est calida ⁊ humida: videtur ꝙ non: quia aer solet diuidi in tres regiones: superiorem: inferiorem: ⁊ mediam: quarum superior calida ⁊ sicca esse ostenditur. Primo propter ppinqtatem ipsius ad ignem qui est calidior ⁊ agentior ceteris elemētis ⁊ fortiter desiccans. Secūdo propter motum ignis continuum raptu orbis lune. Omnis autem motus est calefactiuus primo methaurorum. Tertio propter propinquitatem solis ⁊ stellarum. Quarto per signum. Nam impressiones metheorolo[g]ice ignee plus in ea fiunt. Media autem regio frigida est ⁊ humida cum vapores aquarum ad se latos infrigidet ⁊ ingrosset ⁊ in pluuiam conuertat. Infima vero est estate quidem calida ⁊ sicca: hyeme vero frigida ⁊ humida. Quomodo ergo vere dici potest ꝙ aer est calidus ⁊ humidus natura. Secundo cum siccare volumus pannos vestes ⁊ alia que nimis madida sunt suspendimus ea in aere. Tertio cum volumus humectare ethicos vel tabefactos eos in aqua balneamus ⁊ non aeri detegimus. ❡Oppositū dicitur hic ⁊ scđo de generatiõe tex. 24. ⁊ primo de elementis. Dic ꝙ aer secundum propriam naturam est calidus ⁊ humidus ⁊ non solum humidus: sȝ sūme hūidus: eē. n. humidi nõ cõsistit in madefaciēdo sicut extimant qdā: sȝ in hoc quod est eē indeterminatū termino proprio ⁊ bene terminabile termino alieno. Hoc autem maxime reperitur in aere. ❡Ad primum obiectum dic ꝙ aer diuisus per regiones non est derelictus proprie nature: sed qualificatus secundum exigentiam animantium ⁊ plantarum: nec est inconueniens totum vnum elementum a proprijs qualitatibus ad alias conuerti gratia melioris. Ad secundum dic ꝙ in aere non siccantur vestes virtute qualitatum aeris propriarum: sed virtute influentie solis ⁊ stellarum ob quam aer nunq̃ ad tantā peruenit frigiditatem quin semp aliquid resoluat de corporibus nostris. Ad tertium dic ꝙ aqua non magis aere humectat ethicos ⁊ tabefactos: quia sit humidior aere: sed quia virtus aque qua humectat fundata est in densiori subiecto vnde ⁊ fortius imprimit ⁊ minus repatitur: ⁊ cum hoc iungitur frigiditati que proficit ethicis ⁊ tabefactis: vñ auerroys super primo cantice ait. Oportet primo scire aerem esse humidiorem aqua ⁊ ꝙ aqua sit nihilominus potentior in humectatione corporum quibus obuiat ꝙ̃ sit aer.

tis est in materia terrestri depressa non rara. vnde videmus ꝙ hic ignis scilicet flāma non est diafana: ignis autem superior propter vltimam sui raritatem nõ terminat visum ⁊ ideo non lucet ⁊ propter nimiam eius raritatem non comburit: ⁊ signum in hoc est quia aqua vitis que fit de vino conuersa in flāmam stans in manu non comburit manū sicut facit flāma aliarum rerum ⁊ hoc non videtur esse nisi propter raritatem suam: cum ergo ignis superior excellentior sit valde in raritate nõ calefaciet: ⁊ tunc est speculādum quō agit in mixtione ⁊ quomodo fit ex eo nouum mixtum ꝙ non spectat hic dicere.

e ❡Cuius natura ⁊c.] ❡Dubitatur: quare non dixit: ꝺm regulam ꝙ̃ diximus: dicūt q2 ille ignis nõ potest alterari vt existēs in natura calidus fiat frigidus: ⁊ sine dubio nõ sic accidit decipi in qualitatib[9] ignis sicut aliorum elementorū. Sed tūc est dubiū si ignis non sit frigidus quomodo corrumpitur ab aqua: item quomodo scimus nos de suo calore si ille ignis propter sui raritatem non calefacit: ⁊ ideo dicūt alij: qđ de qualitate supioris ignis existentis puri non possemus iudicare per tactum: ⁊ ideo Auicē. non dixit de hoc ꝺm regulam ⁊c. sed arguimus quodam corpus esse calidum ⁊ siccum propter sufficientem diuisionem illius: ergo ignis caliditas nunq̃ representatur tactui nisi quando coniungitur elementis depressioribus: ⁊ ideo ignis qui inciperet fieri terra vel aqua appareret calidus ⁊ in sui simplicitate nõ sentiretur calidus ⁊ ꝺm hoc primum omnium calidorum sensibilium est calidum non sensibile ⁊ ista dicuntur hic.

f ❡Et eius esse ⁊c.] ❡Considerandū ꝙ Antonius hoc mõ imaginat ignem facere has opationes. Nam ex igne ⁊ alijs elīs fit quoddā mixtū iperfectū ꝙ est quoddam corpus vaporosum in quo est plus de igne ꝙ̃ de aliquo elō ⁊ post ignē de aq̃ ⁊ in h intellexit iste vir ꝙ in oī mixto vincit calidum ⁊ nos tenemus hoc ergo corpus vaporosum hȝ virtutē a calore celi ⁊ stellaꝝ ⁊ hoc est qđ generat vnūquodqȝ mixtum. Nos aūt dicamus ꝙ qcqđ sit agens imediatū in generatione mixtoꝝ inanimatoꝝ: quale est agens in generatione animatorū semen qđ facit virtute caloris ignei hos effectus: maturat. i. digerit: mixtum. n. p digestionē fit cū fiet pficiendū humidum a calido: subtiliat pȝ permiscet humidum

De partibus

Ignis vero ⁊c. ❡In hac parte sexta describit prin. ignē. Primo tangēs genus eius ibi [Ignis vero est corpus simplex] Secundo locum eius ibi [Cuius naturalis locus super omnes elemētarias existit partes] qui scilicet locus est superficies celi idest orbis lune concaua. Ipse nanqȝ. s. ignis ad celum peruenit. Et hec est leuitas absoluta. i. pura ⁊ sūma ignis. Tertio suas qualitates primas ibi [Cuius natura calida est ⁊ sicca] Quarto iuuamentum quod prestat in generatis ibi [Et eius esse pstat iuuamētū in generatis vt maturet. i. digerat indigesta ⁊ pmisceat humidū cum sicco supple] Et vt ei[9] penetratiõe. i. per velocitatē ⁊ fortitudinē sue penetrationis cum sit subtilissimus ⁊ agentissimus substātia aerea que est hebes ratione sue maxime humididatis currat per ea. s. generata ⁊ vt frangat frigiditatem puram. i. fortem nec intellige summam: quia terra nõ est summe frigida duorum elementorum grauium frigidorum. Et vt alia elementa omnia redeant de sua proprietate elementaria ad cõplexionalitatem . i. complexionis vnitatem qua sequitur forma mixti. ❡Circa primum attende ꝙ nullus ignis hic inferius apud nos existens est purus ignis: nec ignis carbonum: nec ignis flāme: sȝ imixtus viscositati q̃ alit ⁊ detinet ⁊ exigit aerem cū hoc ne extiguat. Iuxta id auerroys. j. cātice tex. 15. auctoritate alexādri. Nec ē h ignis sēsibilis ignis q̃ est elemētum sicut ait alexander. Qm̃ ignis iste est cā corruptionis non autem existentie vel esse alicuius. Ignis vero qui est elementum est ipsius causa: ⁊

dum cuꝫ sicco: q꞉ sic digeret: ⁊ q꞉ ignis est subtilior aere profundatur magis ⁊ separat ptes grossoꝝ elementoꝝ ⁊ facit aeri viam: ⁊ ideo dicit currat ⁊c. vt ad cōplexioneꝫ reddeant: elementa. n. non vnirenꝛ: nec facerent cōplexioneꝫ nisi miscerentur ⁊ ad hanc mixtioneꝫ facit ignis: vnde quāuis ignis sit mā mixti: tn̄ cū hoc est motiuus ⁊ cōmixtiuus ⁊ vltra hoc est instrm caloris celestis ⁊ virtute illius agit actiones diuersas ⁊ terminatas: pōt igitur intelligi de elementis. i. ignis qui est elemētuꝫ facit venire elemēta ad cōplexionē tn̄ vt diximus nō facit inq̄ꝫtuꝫ ignis: aliomodo li d. dicit terminum a q̄ i. elementa recedūt ab esse eꝛari ⁊ miscentur.

a Duo aūt ⁊c.] Cōparant' elemēta grauia ad leuia: ⁊ q꞉ in mēbris abundat terra ⁊ aqua q̄ꝫtum ad molez vnde membra sunt corpora grauia ⁊ corpulenta apparet ꝙ terra ⁊ aq̄ faciunt ad mēbroꝝ generationē: ⁊ q꞉ cū hec mēbra non sunt sic mobilia vt spiritus: imo respectu eoꝝ quiescentia: ⁊ ideo terra ⁊ aq̄ que sunt elemēta quiescentia respectu aeris ⁊ ignis faciunt ad quietē mēbroꝝ ⁊ q꞉ spūs aliter se hn̄t vt appet iō duo leuia plus faciunt ad spūuꝫ generationē ⁊ motiōeꝫ in se ⁊ motum membroꝝ: lꝫ mouens. s. principale non sit nisi aīa: circa predicta in capl'o oēs dubitant: primo vtrū grauitas terre sit absoluta vꝛ ꝙ non: q꞉ repitur res grauior terra sicut plūbū: sicut ponit Auer. in trac. de ty. ⁊ simili arº probatur ꝙ frigiditas aque non sit absolute frigiditas. i. intensior que sit: q꞉ reperit mixtum qḋ magis infrigidat q̄ꝫ aqua sicut psiliū opiū ⁊ glaties ⁊ sic pbo de igne qḋ non sit calidius: q꞉ ferrū ignitū cōburit ⁊ calefacit plusq̄ꝫ ignis elementū. Amplius si iste q̄litates essent prime ⁊ absolute in aliquo elemento sicut grauitas in terra ⁊ siccitas ⁊ leuitas in igne ⁊ caliditas: sequitur ꝙ qbuscūqꝫ reperientur iste qualitates in minori gradu reperirenꝛ per pticipationem: eius nature qḋ est in gradu pfectiori sicut dicimus ꝙ oīa calida sunt calida participatione primi calidi: dn̄t ꝙ grauitas terre est absoluta. i. pma ⁊ maior que siti ratio q꞉ simplr tendit ad deorsum. s. ad centruꝫ etiam oīa sunt grauia pticipatione. Ad argumentū de plūbo dicunt ꝙ plūbuꝫ est grauius terra: q꞉ habplures ptes terre q̄ꝫ terra: q꞉ sub eadē mensura in plūbo non oēs partes sunꝫ terra q꞉ sunt ibi alia elementa: sed sub mensura terre date oēs partes existentes sunt terra: sed tu dices partes terre in plūbo sunt magis dēse: ⁊ hoc vꝛ mirabile. ꝙ terreum existens sit dēsius q̄ꝫ existens terra: sicut ꝙ igneuꝫ sit rarius q̄ꝫ existens ignis. Auer. aūt primo trac. de tyriaca: dicit ꝙ in cōposito pōt reperiri maior virtus q̄ꝫ sit in singulari cōponente: sicut maior grauitas in plūbo q̄ꝫ sit in terra sic maior virtus in tyriaca q̄ꝫ in simplici ex quo fit: ⁊ tunc ego dicerem ꝙ grauitas terre non dꝛ prima grauitas: nisi q꞉ est principiū alījs ⁊ sic est prima in virtute non in forma a qua pueniat maior effectus grauitatiōis. i. descensionis. Ad secundū argumentū dicendū ꝙ ignis est absolute ⁊ summe calidus: ⁊ aqua est absolute ⁊ summe frigida. s. in virtute ⁊ primitate sicut dicimus de grauitate: ⁊ rō est q꞉ iste qualitates primo repiūtur in aliquo sꝫ hoc non pōt dari nisi ꝙ aliqḋ elementū de corporibus generalibus ⁊ corruptibilibus. Ad argumentū de glatie ⁊ psilio: dicunt ꝙ ista stant simul hoc est calidius isto vel frigidus isto: ⁊ tn̄ minus calefacit vel minus infrigidat. Glaties enim plus infrigidat q̄ꝫ aqua ⁊ similiter psiliū non q꞉ sit plus frigida: sed propter densitatē materie que facit ad actioneꝫ: ⁊ similiter de igne: ⁊ iō videmus celum per partem densam plus calefacere vt per solem similiter glaties ⁊ psi-

liuꝫ plus adherēt ⁊ plus applicatur mēbro q̄ꝫ aqua: que statim elabꝛ a membro: ergo plus aget glacies ⁊ psilium infrigidando q̄ꝫ facit aqua: ⁊ hanc cām dat ysaac in libro elementoꝝ penul. ca. Ad tertiū argumentū quidam dixerunt ꝙ grauitas aque que est minor q̄ꝫ grauitas terre differt specie a grauitate terre: ⁊ similiter oīs qualitas remissa in elemento cōparata ad qualitatē intensam dꝛt ab illa spē: vnde apud istos calidū aeris ⁊ calidū ignis differt spē: ⁊ sic de alījs: ⁊ addūt ꝙ q̄ꝫuis specie differant habent tn̄ ordineꝫ dependētie: q꞉ calor aeris nō essꝫ nisi esset calor ignis. Sicut etiaꝫ dicimus ꝙ nō esset color nisi essent prime qualitates: ⁊ dꝛ hoc via exempli. Alīj dicunt ꝙ caliditas ignis ⁊ caliditas aeris differunt ɓm magis ⁊ minus ⁊ cuꝫ dicitꝛ tunc aer essꝫ calidus virtute ignis. Rn̄dent ꝙ verū est virtute. i. caliditate que intēsior reperitur in igne: ꝙ tn̄ aliqua ps in ignis vel substantialis forme ignis reperiaꝛ in aere hoc non est verū: ⁊ eodē modo dicunt esse de grauitate aque que est minor grauitate terre: tn̄ est facta per participationeꝫ terre remittente alio elemento terre alio elemento terre grauitatē in aqua: q꞉ tunc aqua esset facta ex duobus elementis ⁊ vꝛ ꝙ hoc sensit Cōmentator quarto celi ⁊ mūdi cōmento. 23. Antonius aūt hoc intellexit cuꝫ dixit grauitas aque est cōparatiue non per admixtionē contrarioꝝ sed cōparatiue q꞉ aqua est grauior aere respectu ignis possumus inde intelligere cōparatiue. s. ad primā qualitateꝫ ⁊ sic intelligendū de omni qualitate minori in elō cōparata ad ma. Dubitaꝛ vtrum aer sit grauis vel leuis in sua spera videtur ꝙ grauis per Aristo. pble. parti. 21. 17. pble. vbi dicit aer nil facit leuius: hꝫ. n. grauitatē aer: ⁊ ideo vult ꝙ pasta que fit ex farina ⁊ aqua sit leuior q̄ꝫ quodlibet illoꝝ nō propter aeris inclusionem q꞉ ex hoc esset grauior: sed est propter exclusionē partiuꝫ aque in motu cōmixtionis. Item quarto celi ⁊ mundi idem vult Aristo. ⁊ Cōmentator ⁊ dat signum q꞉ plūbeoluꝫ ligni velotius descendit in aere quā plūbeoluꝫ plūbi: non auteꝫ in aqua. In contrariū Aui. cum dicit vt alleuieꝛ ⁊c. ⁊ Aristo. problematū. 25. 12. pblemate vbi dicit. Aer sursum fertur signuꝫ inflati vtres q꞉ sursum feruntur. Uidetur ꝙ non hꝫ aliquā istaruꝫ tamen q꞉ aer cam grauibus est grauis: ⁊ cuꝫ leuibus leuis vt tertio celi ⁊ mundi cōmento. 25. Cōmuniter dicitur ꝙ aer in sua spera habet grauitatem ⁊ hoc declarat dictuꝫ de plūbeolo: ⁊ q꞉ aer facilius mouetur ad locū aque q̄ꝫ ad locū ignis vt quarto celi ⁊ mundi cōmento. 35. hoc etiam declaratur quia inflati vtres plus ponderant etiam vox de sursum in deorsum plus auditur q̄ꝫ deorsum in sursuꝫ ⁊ hoc propter grauitatem aeris moti in voce vt intelligitur ab Aristo. problematum. 21. 46. problemate. Ad Aui. dicendum ꝙ intelligit alleuiatur respectu aque. Ad argumentum dicendum ɓm quosdam ꝙ non loquitur propria auctoritate: sed aliorum: vel dicendum ꝙ dixit illud ɓm ꝙ sibi apparuit: tamen aliud est veritas. Ad aliud dicenduꝫ vt dixit Cōmentator quarto celi ⁊ mundi cōmento. 25. grauitas autem ⁊ leuitas quas habet. s. aer in suis locis non est nisi velocitas motus ad inferius ad superius ab eo ꝙ facit violentiaꝫ. Dubitatur an aqua sit humidior aere dicitur ꝙ sic humiditate grossa corpulenta: aer autem est humidior humiditate subtili substantiali. Dubitant etiam an terra sit frigidior aqua ⁊ dicunt ꝙ frigiditate per priuationem caloris celestis terra est frigidior. Sed positiua frigiditate aqua est frigidior ⁊ multa alia scribunt que obmittimus.

tum vt maturet ⁊ permisceat: et vt eius penetratione currat per ea substātia aerea: ⁊ vt duorum elementorum grauiuꝫ frigidorū puram frigiditatem frangat: ⁊ vt de elementaria proprietate ad cōplexionalitatem redeant. Duo^a autem grauia plus iuuant ad membroruꝫ generationem ⁊ eorum quietem: Et duo leuia plus iuuant ad generationeꝫ spirituum ⁊ motionem eorum ad mouenda membra: licet motor non sit nisi anima: hec sunt elementa.

Jacobus De partibus

sa: ⁊ habet esse causa generationis. Attende secūdo ꝙ de igne puro qui cōtinetur a superficie concaua orbis lune quorūdam veterum opinio fuit vt tāgitur in principio libri de proprietatibus elementoruꝫ ꝙ non est elementum: quoniam gignitur ex confricatione orbis lune cum corpore aeris: sicut ex collisione lapidis cuꝫ fusili vel fossorīj cum lapide aliquo excutitur ignis. Sꝫ hec opinio falsa plura supponit. s. ꝙ sphera lune tangat aerem: ⁊ ꝙ motus sphere illius sit confricatiuus: ⁊ ꝙ ꝯfricatio dicte sphere que nec est dura nec mollis cuꝫ non constet ex elementis cuꝫ aere qui non est durus eliciat igneꝫ: ⁊ dato ꝙ hec omnia vera forent non sequitur ex his quin ignis sit elementum cuꝫ vnum elementoꝝ ex alio generari possit siue causa celi siue aliunde. Attende tertio ꝙ quidam vsqꝫ ad hoc insanuerunt vt negarent ignem esse in propria sphera. Primo: q꞉ de nullo videre ibi seruire. Non eniꝫ indiget celum vt calefiat ab igne: neqꝫ igni suppositus aer: nec est ibi mixtuꝫ aliqḋ egens igne. Item prohiberet suo fulgore visioneꝫ celi ⁊ astroruꝫ: q꞉ mediaret inter celum ⁊ visum. Item cuꝫ sit agentissimus propter caloreꝫ ipsius intensissimum iunctum siccitati que est lima caloris: vt ait Auerroys cum adiutorio planetaruꝫ calidoruꝫ vt sole marte ⁊ ioue destrueret reliqua elementa ⁊ vreret plantas ⁊ animalia presertim in estate. Ad primuꝫ dic ꝙ ignis in sphera sua viuificat cum stellis influentia sua inferiora. Secundo temperat influentiam frigidaꝫ lune ⁊ saturni. Tertio calefacit supremaꝫ regioneꝫ aeris que debet esse calida ⁊ per antiparistasim infrigidat mediaꝫ que debet esse frigida propter causas que narrantur primo methoꝝ. Ad secunduꝫ dic ꝙ in sphera propria ignis nō est coloratus actu neqꝫ lucidus sicut nec aer purus. Iuxta id Auerroys super primo cantice canticoꝝ Auicēne tex. 15. Est autem ignis iste super aerem in concauo celi ⁊ orbis nec habet coloreꝫ in actu: quoniaꝫ color est proculdubio res accidens huic igni sensibili eo ꝙ in corpore terrestri existit: nec etiam videtur vt lucidus: quia non terminat visum pre nimia subtilitate. Ad tertium dic ꝙ sicut ignis est agentissimus: ita est minime resistentie ⁊ ipsius actiuitas a pluribus reprimitur vt a planetis frigidis ab aeris humiditate ⁊ a frigiditate medie regionis aeris ⁊ inferiorum elementoruꝫ.

Duo autem ⁊c. In hac. 7. parte comparat prin. elemēta grauia leuibus dicens ꝙ duo grauia. s. terra ⁊ aqua plus iuuant ad generationem membroruꝫ ⁊ quietem eoruꝫ q̄ꝫ ignis ⁊ aer. Et duo leuia videlicet ignis ⁊ aer plus iuuant ad generationeꝫ spirituuꝫ ⁊ motioneꝫ eoruꝫ: ad hoc scilicet vt ipsi spiritus moti moueant membra: licet motor non sit nisi anima. Finaliter concludit prin. hec sunt elementa: scilicet terra aqua aer ⁊ ignis: de quibus dictū est quātuꝫ sufficit in medicina. Arguet hic aliquis ꝙ elementa grauia non plus iuuant ad generationeꝫ mēbrorum ⁊ eoruꝫ quieteꝫ. Primo q꞉ elementa grauia sunt ambo frigida: ⁊ generatio mēbroruꝫ est operatio virtutum immutatiue ⁊ informatiue: sed frigiditati essentialiter inest vt sit omnibus virtutibus contraria: quoniā omniuꝫ virtutum operationes per motuꝫ existunt: ⁊ frigiditas est paraliticū faciens ⁊ mortificans vt ait prin. capitulo tertio doctrine sexte fen prime huius primi. Iteꝫ omniuꝫ mēbroruꝫ vita sicut ⁊ animantiuꝫ in calido ⁊ humido consistit: vt ait Aristotelis libro de morte ⁊ vita: ⁊ id experientia docet: quia viuentia quecūqꝫ dum aresiunt ⁊ depauperantur naturali calore tendunt ad mortem: aer ergo qui calidus est ⁊ humidus plus iuuare videtur ad generationeꝫ mēbroruꝫ. Item aqua de se est multuꝫ mobilis ⁊ fluida: debet ergo mēbra potius iuuare ad motuꝫ q̄ꝫ ad quietem. Iteꝫ mēbra omnia relicta nature sue mixtionis contendunt ad terraꝫ: terra ergo videtur plus in eis iuuare ad motum q̄ꝫ ad quieteꝫ. Oppositum dicit hic prin. Dic ꝙ elementa grauia modo materie vel materialis cause plus iuuant ad generationeꝫ mēbroꝝ ⁊ leuia magis modo cause efficientis vel instrumentalis ad opera anime. Humiduꝫ eniꝫ aqueū sicco terreo immixtuꝫ est materia viuentiuꝫ cuꝫ paucis partibus ignis ⁊ aeris ad temperanduꝫ alia. Iuxta id Aristo. quarto methoruꝫ tex. 29. Propter hoc auteꝫ omnia terminata corpora hic non sine terra ⁊ aqua sunt. Cuiuscūqꝫ autem plus ɓm potentiaꝫ habet: vnumquodqꝫ videtur. In aqua ⁊ in terra animalia solum sunt. In aere auteꝫ ⁊ igne non sunt: quia corporuꝫ materia hec: scilicet aqua ⁊ terra. Sed queret aliquis inter grauia elementa quod magis iuuat ad mēbroꝝ generationē ⁊ ipsoꝝ quieteꝫ. Dic ꝙ terra: naꝫ relicta sue nature terrā petunt vt locū eis naturalē ⁊ in terrā resoluunꝛ multo abūdantius q̄ꝫ in alia elementa. Uides. n. cadauer cito terrā fieri. Iuxta id. Memēto hō q꞉ cinis es ⁊ in cinereꝫ reuerteris. Ad primū obiectū dic ꝙ probat dūtaxat elemēta leuia modo instrī subseruire magis generationi sꝫ non modo materie. Ad scōm dic ꝙ vita cōsistit in calido ⁊ humido actu qui ad principiuꝫ vite qḋ est cor aut ei pportionale vel ad opa anime exercenda non quo ad primam mēbroꝝ ex elementis mālez cōpagineꝫ: nec intellige Aristo. voluisse lib. de morte ⁊ vita ꝙ omne viuēs sit calidū ⁊ humidū a dn̄io ex prima elemētoꝝ cōmixtione: stulta eniꝫ ⁊ velut insensata esset assertio ꝙ mandragora papauer iusquiamus ⁊ scorpio que pre nimia frigiditate occidunt hoīeꝫ sint a dn̄io calida. s. vltra tēperamentū: sed intellige ab Aristo. ꝙ omne viuens hꝫ caliduꝫ ⁊ humiduꝫ sub certa mensura ad opera sue anime exercenda sub qua mensura stat vita eius ⁊ desinit esse viuens cū ab eo recesserit: vel ꝙ est calidū ⁊ humiduꝫ respectu suiipsius mortui. Iuxta id Gal. 2. de cōplexionibus ca. 1. Corpus nāqꝫ viuuꝫ cū cōparatur corpori mortuo inueniꝛ viuum calidius ⁊ humidius mortuo: viuus nāqꝫ leo calidior est ⁊ humidior leone mortuo. Et pp hoc dixerunt antiqui ꝙ aīal est calidū ⁊ humidū non ꝙ caliditas ⁊ humiditas in ipso absolute vincant cum multa aīalia frigida ⁊ sicca videamus: sicut sunt musce apes ⁊ formice: imo non dꝛ de aīalibus ꝙ in ipsis vincant caliditas ⁊ humiditas nisi cuꝫ cōparantur mortuo ex ipsis: hec Galienus. Ad tertiuꝫ dic ꝙ licet aqua sola sit fluida ⁊ apta ad spargendum: ipsa tamen mixta cum sicco fixionem adipiscitur ⁊ siccum constare facit. Uel dic ad tertium ⁊ quartum simul ꝙ elementa grauia iuuant ad quietem membrorum oppositam motui voluntario specialiter motui sursum ⁊ ad latera. Nam sua grauitate con-

¶ Doctrine tertie de complexionibus. Capitulum primum.

¶ Doctrine tertie de complexionibus. Capitulum primum.

Complexio ẽ qualitas que ex actione adinuicem ⁊ passione contrariarũ qualitatum in elementis inuentarũ prouenit quoꝝ partes ad tantam puitatem redacte sunt: vt cuiusq; earum plurimũ contingat plurimuz alterius. Cum enim adinuicem agunt ⁊ patiuntur suis virtutibus: accidit in earum summa quali-

c Omplexio est ⁊c̃. ¶ Post distinctionem de elemẽtis dicit de complexionibus q: fit ex qualitatibus elementoꝝ. Et primo de complexione determinat in abstracto magis siue absolute siue in generali: ſo magis incõcreto siue in ꝯtrahẽdo siue magis in speciali: ibi ſa[Dico ꝙ deus] In fine autez capi. de etatibus excusat se ⁊ potest dici pars tertia: prima in duas: primo ponit diffi. complexionis: ſo ponit diuisionẽ: ⁊ in fine capituli cõcludit siue ponit finez: ibi ſa[Et illud est.] Prima in duas: primo ponit diffi. ſo declarat: ibi ſa[Cum eniz.] Cõsiderandum ꝙ complexio non est mixtio: q: mixtio est corpoꝝ sed complexio est qualitatuz ⁊ illamet res que dicitur ꝯ° q: forma ex qualitatibus facta dicitur calor naturalis inquãtuz vicit ibi caliditas: ⁊ ideo in libello de rigore ⁊ tremore ⁊ iectigatiõe ⁊ spasmo. dicit Gal. ꝙ ex calido ⁊ frigido sicco ⁊ humido est mixtio caloris naturalis: ⁊ hec eadem ꝯ° in certa mensura est sanitas in complexione. Considerandũ ſo ex actione ⁊c̃. q: ex transmutatione qualitatuz fit cõplexio sicut ex trãsmutatione in substantia elementoꝝ fit substantialis forma. Considerandũ tertio quoꝝ partes q: per diuisionem ad partes paruas actio ⁊ pax° melius fit cum agens magis intrinsece attingat passum. Considerandum quarto plurimũ vel minimum: dixit ergo plurimũ q: non quodlibet minimuz formale cuiuslibet elementi potest tangere vel tangi a quolibet minimo formali alterius elementi: ratio est: q: elementum aliquod vt terra ⁊ aqua est in maiori quãtitate molis q̃z ignis in generatione mixtorũ: ⁊ ideo ad plura minima diuiditur terra ⁊ aqua quã ignis ergo non quodlibet minimũ tangit: ⁊ tangitur ſm plurimum q: plurima minima: saluatur autem littera que dicit minimũ: q: contactu virtuali qui ostenditur per actionẽ in contactu quodcũq; minimuz vnius elementi tam formale quaz materiale ab alio tangitur. i. transmutatur: vnum enim minimũ formale ignis positũ iuxta duo formalia aque: potest dici ꝙ tanguntur illa inquãtum agit super illa tota. Hic essent dubitationes derelicte a philosopho primo an minima que erant sub formis elementorũ cum nunc sunt sub forma mixti iuxta ponantur: ita ꝙ homo possit imaginari a pũcto huius mixti vsq; ad istum est mã que fuit sub forma aque: ⁊ sic sub forma ignis ⁊ ab isto puncto imaginato ad istuz fit materia que fuit sub forma aque ⁊ sic de alijs. Ego enim credo ꝙ sic ⁊ in hoc. i. propter hoc saluo difformitatẽ omnis mixti. Secunda du° est qd est illud ex quo ille qualitatis vniuntur in formaz vnã complexionalem: causa aũt dubitationis est nã calidum ⁊ frigiduz elemẽtorum sunt sicut materia cõplexionis mixti: ⁊ ꝯ° mixti est aliqua res que nõ est aliquid illorum. Per istam dubitationem dicunt quidam ꝙ nunq̃z fieret vna ꝯ° daretur agens ab extra cuius virtute actiua vna fit illa vna cõplexio ex q̃litatibus pluribus. Causa aũt alia dubitandi in hoc est: nam si calidum aeris ⁊ ignis est vnius speciei ⁊ siccum terre ⁊ ignis etiam sunt vnius speciei ⁊ sic de alijs: est querendũ: quare ex cõcursu quatuor elementoꝝ resultat ꝯ° vna ⁊ ex actione ignis in aquã non resultat vna ꝯ° inter calidum ⁊ frigidum: cum aũt aqua fit ignis in tota transmutatione transit per oẽm partem caliditatis ⁊ frigiditatis ⁊ per totam latitudinem istaꝝ qualitatum: ⁊ per consequens transit per talem frigiditatem qualis est frigiditas terre ⁊ per talem caliditatez qualis est caliditas aeris: ergo deberet posse fieri in aq̃ cõplexio inter calidũ ⁊ frigidum talis talis est ꝯ° mixti alicuius: ⁊ si subtiliter consideras poteris probare ꝙ in ipsa aqua solo igne agente poterit fieri talis siccitas qualis est aliqua pars siccitatis. s. qualitatis sicce que est in terra: ⁊ aliqua pars humiditatis inuenitur in hac transmutatione que ẽ talis qualis est aliqua pars hũiditatis reperte in aere: ergo integra complexio mixti fieri põt: ⁊ q: cõplexio preparat ad formaz ex aqua ⁊ igne poterit fieri verum mixtuz: ⁊ qui tenet ꝙ q̃litates differant specie. s. calidũ ignis ⁊ calidum aeris leuiter soluit rationem: qui autem tenet ꝙ differant ſm magis ⁊ minus difficulter soluit: dicet tamen ꝙ lz ibi sit materiale complexionis. s. qualitatis tamen non est agens. s. mixtum quod dat formaz ⁊ vniat illas qualitates: ⁊ tunc dicitur ꝯtra: pone ꝙ quoddam mixtum tangat ab vna parte totam istam aquã quã ignis trãsmutat ⁊ pone ꝙ nil agat in aquã vsq; ad tempus vel instans in quo aqua hz proportionem partium istaꝝ qualitatum qua possunt vniri in aliam formã istius mixti: ⁊ tunc agens agat: ergo fiet mixtum. Ista dimitto alijs. ¶ Dubitat cõiter pro medicis vtrũ ꝯ° sit sba. Gal. enim in libro primo de vtilitate partiuz. 9. ca. ⁊ primo de iuuamentis membrorum: ſo ca. ⁊ in libro de secretis ponit cõplexionem sbam membroꝝ consimiliũ ⁊ Haly. trac. secundo ꝯmen. 27. dicit ꝙ complexio est sba virtutis. In contrarium Auic. dicitur quosdam dixisse ꝙ ꝯ° comparata membro est principium actionis ⁊ est accidens: ⁊ comparata operationi est sba: sed isti ignorant ꝙ illud quod est vni accidẽs non est alteri sba: vt ſo phioꝝ. 10. cõmento. 8. metaphi. 2. ꝯmento. Dicendum igit ꝙ complexio est accidens: quia fit ex accidentibus. Sed Gal. vocauit complexionẽ sbam improprie sicut dicimus de rebus multuz intrinsecis ⁊ appropriatis alicui ꝙ sunt de sba illius rei: cõplexio autez est res a qua pendent nostre operationes: vnde oium membroꝝ operationes ad complexionẽ reducuntur sicut ad principale instr̃m virtutis vel anime. Gal. in predictis locis intellexit: ⁊ in septimo ter. secundo ca. ⁊ primo de accidenti ⁊ morbo.

a ¶ Cum enim ⁊c̃.] ¶ Dicit Bartholomeus ꝙ Aui. ponit hic vnam aliam diffinitionez cõplexionis que sumitur ab ipsa essentia complexionis. Et dicit ꝙ cõplexio est qualitas similis in toto mixto diffi. aũt q̃z primo dedit de complexione sumitur a modo ꝓuentus cõplexionis: cã autẽ quare dicit Dy. ꝙ h̄ ponit diffinitionẽ ⁊ non declaratiõez est: q: tunc Aui. ꝯtradiceret sibi q: supra dixit ꝙ medicus non dz declarare sua principia. Nos dicamus ꝙ Aui. declarat hic diffinitionẽ: non tñ vtitur vijs probatiuis: sed narratiuis: ⁊ talis declaratio principioꝝ põt dari in scia: primo ergo declarat qd ꝓuenit ex actione ⁊ passione qualitatũ elementoꝝ: q: plurimũ tangit plurimũ: ſo declarat ꝙ dixit ex actione qualitatũ in elementis inuentaꝝ: ibi ſa[Et qm̃] Dicit primo. Cuz enim ⁊c̃. ita ꝙ ad minima se tangũt accidit in eaꝝ summa. i. cuz assummant ⁊ vniunt accidit q̃litas que est ꝯ°. Considerandũ in toto earũ dupl̃r exponit: primo accidit q̃litas in toto. s. sbo eaꝝ. s. qualitatũ similis: q: nõ datur ps mãe que prius esset sub forma elemẽti in qua nõ sit ista cõplexio: ergo ipsa est in toto sbo

Jacobus De partibus

traoperantur: vel resistunt aliquo modo virtuti motiue voluntarie trahẽtia membra deorsum. Cuius rei signum est ꝙ senes a senio ⁊ debilitati in neruis tremunt: q: virtus voluntarie motiua debilitata in talibus manifeste leditur ⁊ impeditur a naturali grauitate membroꝝ: sed ad motum naturalem vel voluntarium membroꝝ deorsum elementa grauia iuuant dum membra sunt sursum: ⁊ quando sunt deorsum in loco proprio sue grauitati iuuant ad quietẽ. ¶ Dubitabit aliquis si membra mouent a spiritibus vel a seipsis vel ab anima. Arguitur ꝙ a spiritibus: quoniam interceptis vijs spirituũ a cerebro vel nucha ad mẽbra motiua statim cessat motus vt in apoplexijs ⁊ paralysibus: ⁊ hoc est q: spiritus qui mouere solent mẽbra non libere transeunt ad ea: sed ꝙ ipsamet membra se moueant. Aristoteles velle videtur. 8. phisicorũ tex. 28. Mouetur enim inquit animal ipsum a seipso ⁊ sic dici potest de mẽbris. Itez primo de anima tex. 64. Dicere inquit irasci animam simile est ac si aliquis dicat animam texere ⁊ edificare. Melius enim fortasse est non dicere animã misereri aut addiscere aut intelligere: sed hominem anima. Et id contrariuz videtur illi quod dicit hic prin. s. ꝙ motor membroꝝ non est nisi anima. ¶ Dic primo ꝙ anima est motor principalis. Iuxta id Aristotelis ſo de anima tex. 8. Est autem anima corporis viuentis causa ⁊ principiuz ⁊ namq; vnde motus ipsa est. i. causa mouens: ⁊ cuius causa. i. causa finalis ⁊ sicut substantia. i. forma eius: ita ꝙ se habet ad corpus viuens in triplici genere cause. Dic secũdo ꝙ spũs ⁊ musculi sunt causa instr̃alis voluntarij motus: q: mouent vt mouẽtur ab anima. Dic tertio ꝙ non est error imo propria locutio dicere ꝙ mẽbra se mouent per animã aut virtutes: inde patet ad obiecta responsio.

¶ Doctrine tertie de complexionibus. Capitulum. i.

c Omplexio est ⁊c̃. ¶ Hoc caplm sex habet partes. Prima est de diffinitione complexionis. Secunda de diuisione ipsius rationali absoluta ibi[Et qm̃ virtutes] Tertia de complexione ad iusticiam ⁊ modis eius ibi[Debes autem scire] Quarta de complexione ibi[Debes autez scire] Quinta de complexionibus distemperatis ibi[Postq̃z igitur] Sexta instruit medicum ibi[Medicus autem.]

¶ In prima parte prin. primo diffinit complexionez. Secundo declarat diffinitionem eius ibi[Cum enim adinuicem] Dicit ergo primo ꝙ complexio est qualitas que prouenit ex actione ⁊ passione adinuicem ꝯtrariaꝝ qualitatũ. s. caliditatis frigiditatis humiditatis ⁊ siccitatis inuentaruz in elementis: quorum. s. elementoꝝ partes redacte sunt ad tantam paruitatem vt plurimũ cuiusq; eaꝝ vel minimuz vt quidã libroꝝ habent contingat. i. simul tangat plurimum alterius. Secundo dicit ꝙ cum qualitates vel partes elementoꝝ agunt ⁊ patiuntur adinuicem suis virtutibus i. suis virtuosis potentijs vel qualitatibus: accidit in summa. i. recollectione seu coniunctione earuz qualitas in toto mixto similis earum in virtute. s. ita ꝙ virtualiter comprehendit omnes primas qualitates que est complexio. ¶ Attende primo ꝙ cõplexio est qualitas de prima specie qualitatis. s. habitus vel dispositio. Habitus quidem est complexio naturalis vel aduenticia que longitudine temporis consuetudinaris effecta est. Dispositio vero complexio faciliter mobilis a subiecto. ¶ Sed instabit aliquis qualitates prime sunt de tertia specie qualitatis. s. passione vel passibili qualitate: vt ait Aristo. in predicamẽtis exemplificans de his. Ergo ⁊ complexio que vel eadem est cum eis realiter vel eundez habet inherentie modum ⁊ eadem principia originis. Dic ꝙ esse qualitatum primarum consistit non in quale reddere proprium subiectum: sed in inferre actu vel aptitudine sensui passionem: sicut mel non iccirco dicitur dulce: q: sit aliqd passum: sed q: gustui passionez infert. Vel dic ꝙ nihil prohibet calorẽ ⁊ frigus ⁊ alias qualitates primas diuersis respectibus sub prima ⁊ tertia speciebus qualitatis reponi. ¶ Attende secundo ꝙ complexio non sortitur vniuersaliter ⁊ immediate esse ex actione ⁊ passione qualitatum primarum in elementis inuentarum nisi per complexionem non qualemcũq; mixturam primaruz qualitatum intellexeris in eodem mixto: sed solũ illam que resultat ex qualitatibus elementorum componentium mixtum. Febris nãq; introducta a sole cõmuni nomine mala complexio nominatur: ⁊ frigiditas introducta a luna. Neutra tñ prouenit ex actione q̃litatũ inuentaꝝ in elementis. Intellige ergo diffinitionez cõplexionis de cõplxone cõgenita vel ei simili. ¶ Attẽde tertio ꝙ ad complexionez proprie dictã reqritur tanta elementoꝝ cõminutio seu diuisio vt nulla pars elementi vnius a quocũq; sensu q̃ztũcunq; viuaci ꝑcipi valeat nõ immixta ꝑtibus alterius elementi: imo reqritur ꝙ quodlibet minimuz formale vnius elementi tangat minima formalia alioꝝ elementoꝝ. Minimuz formale dico id ex elemento qd̃ suam sufficit saluare formaz. Et si vltra diuideret statim desineret esse. Tale aũt dabile est tam ĩ mixtis q̃z in elementis: ſz minimuz mãle non est dabile cũ omne continuũ diuisibile sit in semp diuisibilia. 6. phy. ¶ Attende. 4. ꝙ de quidditate seu sba cõplexionis opinio quorũdam fuit ꝙ realiter distincta est a q̃tuor qualitatibus primis. Et id innuere vr̃ hic ꝑn. Primo cũ dicit in diffinitione cõplexionis ꝙ ꝓuenit ex actione ⁊ passione ꝯtrariarũ qualitatũ: nihil. n. ꝓuenit ex se. Scd̃o cũ dicit. Cũ. n. adinuicẽ agunt ⁊ patiuntur: accidit in toto q̃litas similis. Similitudo autẽ est ad alterũ: naz similitudo est rerũ differentiũ eadẽ q̃litas. Tertio cũ dixit ca. 2. doc. 1. fen prime primi. In cuiusq; autẽ rei cõpositione ⁊ alteratione que sic ponit ad aliquã ꝓuenit vnitatem. Et hec vnitas ad quaz hmõi reuertitur multitudo aut est cõplexio aut forma. Qualitates aũt prime nõ sunt vnitas. Itẽ q̃litates prime differunt a cõplexione ꝓprijs subiectis: ergo nõ sunt idem realiter: ꝯña tenet qm̃ accidẽtia sumunt esse ⁊ distingui a proprijs subiectis ⁊ numerant numero subiectoruz. Accidentis. n. esse est inesse. 7. metha. tex. 2. Et in diffinitione accidentis cadit subiectũ propriũ in obliquo per modũ differentie: vt simitas diffinit ꝙ est nasi curuitas. Assumptuz probat q: subiecta ꝓpria primaꝝ qualitatũ sunt elemẽta subiectũ aũt cõplexionis est corpus mixtũ: nec potest saluari cõplexio in quocũq; vno elemento. Itez q̃litates prime suscipiunt intensionẽ ⁊ remissionem: Dicit. n. vna caliditas intensior caliditate alia cõplexio vero non. ¶ Alia est opinio dicentiũ ꝙ cõplexio est calor nãlis vt contemperatus a qualitatibus alijs. Ipse. n. est velut forma ⁊ pfectio oiuz consimiliũ mẽbrorum vt aiunt ⁊ instr̃m propriũ oium virtutũ. Tertia est opinio non repugnans prime. s. ꝙ cõplexio

ſm esse

to subiecto similis. Secundo modo accidit qualitas in toto.s.subiecto similis eaꝝ.i.ſm similitudinē eaꝝ qualitatum in proportione: qꝛ sicut qualitas excedit: ita ſꝫ illaꝫ denominat̄ cōplexio ⁊ dicitur cōplexio calida vel frigida ⁊c. Dubitat Dynus ⁊ alij vtrum in mixto actu cōstituto elementa agant ⁊ patiātur ⁊ est dicere vtrum mixtū corrumpit̄ ab intrinseco videtur ꝙ sic: qꝛ in mixto est contrarietas inter calidū ⁊ frigidum cuꝫ iste qualitates non sint corrupte ⁊ similiter inter siccuꝫ ⁊ humiduꝫ: probant ꝙ in mixto animato ab intrinseco sit corruptio qꝛ ibi cōtrarietas nutrimēti ad nutrimentuꝫ. In contrariū qꝛ corruptio que debetur mixto ſm ꝙ mixtuꝫ est putrefactio vt Arist. 4 methaurorum: sed illa non fit ab intra: immo ab extrinseco calido.s.continētis: vt ibidem sumitur: ergo ⁊c. Iteꝫ simile non agit in simile ſꝫ partes mixti sunt similes: vnde Aui Accidit q̄litas similis. Narrat Dynus quosdaꝫ dixisse ꝙ ab intrinseco immixto animato nulla fit actio: ⁊ per cōsequens: nec corruptio: licet ratio cōmuniter probet de oī mixto. Ratio qꝛ in omni actione tale est agens in actu quale est patiens in potentia sed in mixto non est dare partem vnam que sit actu ⁊ aliam que sit in poᵃ qꝛ omnes sunt sub vna forma. Amplius vbi non est cōtrarietas ibi non est actio: ſꝫ in mixto non est ꝯtrarietas qꝛ ꝯtraria sunt reducta ad formaꝫ vnaꝫ: dicunt tn̄ ꝙ in mixto animato ꝑ accidens ꝯsumit corruptio ab intrinseco.s.ex repassione mēbri a nutrimento: licet ſꝫ veritateꝫ nutrimentum sit quid extrinsecuꝫ quod nō est animatum. Contra hoc dicit Dynus. Prius est actio calidi in humidum ad consumptionem quaꝫ sit actio in nutrimentum: dicit ergo dynus ⁊ antonius ꝙ in mixto ab intrinseco fit actio et passio ⁊ corruptio ipsius mixti ꝟtute qualitas elementorum. Ratio est quia in omni mixto sunt duo principia: quorum vnūquodqꝫ est corpus scilicet illud quod vocatur humiduꝫ quod est corpus factum ex quattuor elementis: ⁊ illud quod vocatur calidum quod etiam est corpus factū ex quattuor elemētis: ⁊ ex eis duobus constituit̄ oē mixtuꝫ intrinsece: vt dictum est supra. Et dicet̄ in q̄one de actione calidi in humiduꝫ: ergo calidum aget in humiduꝫ. Ad rationes in contrariuꝫ ad primam conceditur maior.a. ⁊ cum dicitur ꝙ putrefactio non fit ab intrinseco immo ab extrinseco calido.s.continentis. Dicendum ꝙ putrefactio ſm quid fit ab extrinseco vt dicunt ⁊ ſm quid ab intrinseco: nam calidum intrinsecum mixti ſm ꝙ determinatum vel proportionatum tenet humidum ⁊ gubernat illud est quid naturale: ⁊ intrinsecum nobis: ſm aūt ꝙ caliduꝫ absolute resoluit ⁊ separat humiduꝫ a sicco vt sic dicitur quid extrinsecum: istum autem calorem intrinsecum distemperat caliditas aeris continens ⁊ ipse calor distemperatus agit in humidum putrefaciendo. Sed licet querere ab istis viris vtrū circūscripta actione continentis mixtum putrefiat ab intrinseco videtur eniꝫ sentire ꝙ non. Ad secundam dicunt ꝙ simile omnino non agit in simile: et ideo complexio cōstituta ex principio actiuo ⁊ passiuo simul est vna complexio similis ⁊ non agit in se: sed vnum principium istius complexionis scilicet calidum agit in aliud.s.in humidum. Ad rationem oppositioni dicendum ꝙ licet tam corpus humidum q̄ꝫ siccum sit sub vna forma mixti tamen inter se habent contrarietatem aliquam ⁊ qui delectatur in his modis dyni et antonij legat questiones Antonij quarti methaurorum quia ipse fuit apud nos fundator horum modorum dicēdi.

litas in toto eaꝝ similis que est complexio. ¶ Et qm̄ virtutes p̄me que sunt in elementis predictis sunt quattuor: cali

¶ Et quoniam ⁊c.] ¶ Considerandū ꝙ ex hoc textu Auicen. duo habet: primo declarationem eius ꝙ dixit qualitatum in elementis ⁊c. ostendit enim que sunt iste qualitates: quia sunt quattuor virtutes elementorum que dicuntur virtutes vt sunt principiū agendi: dicuntur qualitates vt sunt forme qualificantes. Secundo habet declarationeꝫ eius ꝙ intellexit ꝙ complexio resultat ſm similitudineꝫ qualitatū: nam ꝯᵒnes mixtoꝝ sunt per eas: scilicet elemētoruꝫ: scilicet prout per materiaꝫ ⁊ probatur: qꝛ habent aliq̄ꝫ effectuꝫ ad productioneꝫ complexionis licet necessariuꝫ sit agens extra: ergo ſm diuersitatē proportionuꝫ qualitatum est diuersitas complexionuꝫ. ¶ Dubitant vtrum complexio ex mixtione elementoruꝫ consurgens sit vna ⁊ videtur ꝙ sic: quis mixti est vna forma substantialis mixtionis: ergo vna complexio. ¶ In contrariuꝫ quia ibi sunt due contrarietates. Ergo duplex mediuꝫ. Dicendum ꝙ complexio mixti non est vere vna propter causaꝫ dictaꝫ: nam alia est complexio media inter calidū ⁊ frigidū: ⁊ alia inter humidū ⁊ siccuꝫ: si eniꝫ extrema sunt diuersorū generuꝫ: opꝫ ꝙ media sint diuersorū generuꝫ: medium enim ⁊ extremum est in eodem genere: ⁊ ideo medium colorum est aliud a medio saporum. ¶ Dicendum secundo ꝙ aliquem modum vnitatis habent: Nam complexio facta ex calido ⁊ frigido est sicut formale ⁊ perfectum ei que fit ex humido ⁊ sicco: qualitates enim actiue habent cōmunem rationem principij formalioris actiui quo fit actio. Sed passiue habent rationem principij materialioris quo fit receptio. Et ideo constitutum ex duobus principijs cōstituitur ex vno scilicet ex forma vt ex medio inter actiuas qualitates ⁊ ex alio sicut ex materijs ⁊ hoc intellexit Auerroys secundo colliget, quando loquēs de his qualitatibus dixit ꝙ forme proprie habent proprias materias intelligens ꝙ passiue qualitates sunt sicut materia actiuis: ⁊ idem secundo colliget in fine. ¶ Dubitāt ꝑo vtꝝ oēs q̄ttuor qualitates sint actiue: vl' due actiue ⁊ due passiue. Videt̄ ꝙ omnes actiue ⁊ etiaꝫ passiue per Auicennaꝫ hic: Galienus etiam intelligit capitulo de neutro: ⁊ illo capitulo: Totiens quidem: ⁊ secundo regiminis acutorum primo commento: omnes vocat illas actiuas siue effectiuas siue efficientes. ¶ Amplius omnes ad inuicem agunt ⁊ patiuntur: ergo omnes actiue ⁊ passiue. ¶ In contrarium est Auicen. infra fen secunda: ⁊ Aristote. quarto methaurorum. Duas enim ponit actiuas ⁊ duas passiuas. In hoc quesito cadit multa diuersitas: Haly eniꝫ in tegni tractatu primo vigesimoquarto cōmento: calidum ⁊ frigidum dicuntur actiue qualitates quia diffiniuntur per agere. Nam calidum dicitur ꝙ aggregat res homogeneas. Frigidum etiam dicitur ꝙ aggregat partes ⁊ vult Haly.i. aggregat eterrogeneas. Humidum ⁊ siccum sunt vel' dicuntur passiue qualitates: quia diffiniuntur per pati. dicitur eniꝫ humidum quo faciliter patitur: siccum autem ꝙ difficulter: ⁊ hanc opinionem complet Haly cōmento. 101. tractatu secundo ⁊ addit ibi quomodo possunt vocari actiue: omnes enim sunt in vno capitulo dyaletice scilicet in tertia specie qualitatis. Alia opinio in hoc est ysaac iiᵒ febrium capitulo de diuersitate interpollataruꝫ vbi procedens contra Joannem Damascenum dicit ꝙ calidum ⁊ frigidum sunt actiua quia semper agunt: ⁊ quia calidum producit siccum ⁊ frigidum producit humidum sed siccum ⁊ humidum sunt passiua quia nihil faciunt in calidum ⁊ frigidum. Alius modus dicendi est quorundam vltra montem sup primum de virtutibus naturalibus tertio capitulo: vbi dicunt ꝙ caliduꝫ ⁊ frigidum in impressionibus metroloicis sunt actiua ⁊ humidum ⁊ siccum sunt passiua. Sed in genere mixtorum aliorum omnes quatuor sunt actiue ⁊ passiue ⁊ dicunt hunc fuisse Galieni sermonem. Nos autem aliter exponimus illum passum. Quartus modus dicendi est Conciliatoris differentia. 19. ꝙ calidum ⁊ frigidum sunt actiua vt dicitur humidum ⁊ siccum sunt passiua: tamē accidit humido ⁊ sicco ꝙ sint actiua scilicet propter multam quantitatē quaꝫ humidum ⁊ siccum exuberant ⁊ stant sicut forma ⁊ perfectio. Quintus modus dicendi est Auer. secundo colliget capitulo de accidētibus sensus tactus: omnes qualitates quatuor possunt dici actiue qꝛ omnibus inest agere in nos sed calidum ⁊ frigidum quia plus agunt dicuntur magis actiue quam humidum ⁊ siccum. Sextus modus dicendi est Commentatoris super alkindi. Calidum ⁊ frigidum dicuntur actiua quia virtute propria agunt: scilicet calidum calefacit: ⁊ frigidum infrigidat: sed humiduꝫ ⁊ siccum passi: quia humidum non humectat nisi virtute frigoris vel caloris: ⁊ siccum non exiccat nisi virtute caloris vel frigoris. Septimus modus dicendi est Antonij super methaura: ⁊ Dyni in tegni ⁊ Turisiani ⁊ radix eoruꝫ videtur sermo Auerro. quarto methaurorum: ⁊ est ꝙ calidum frigidum siccum ⁊ humidum considerantur vno modo vt sunt qualitates comparate elementis ita scilicet vt sunt transmutata adinuicem ⁊ sic omnes sunt actiue ⁊ passiue quia caliduꝫ in humiduꝫ frigidum in siccum. Alio modo vt comparantur mixtis ⁊ quantum ad dispositiones que reperiuntur in generatione indiuiduorum mixtorum ⁊ isto modo calidum ⁊ frigidum soluꝫ agunt: ⁊ humidum ⁊ siccum sunt solum quibus mixta patiuntur. Ratio primi: quia sex sunt dispositiones siue actiones que actiones in generatione mixtorum requiruntur: scilicet congregatio terminatio ⁊ humectatio ⁊ exiccatio induratio ⁊ mollificatio: calidum autem ⁊ frigidum faciunt ista: calidum enim terminat quia generat: similiter cōgregat homogena: humectat trahendo humiduꝫ ad superficieꝫ: exiccat resoluendo: indurat etiaꝫ ⁊ mollificat vt pꝫ: frigiduꝫ etiaꝫ terminat qꝛ iuuat ad generationē ⁊ alia facit vt patet. Sed humidū ⁊ siccū nō agunt hec sed patiunt̄ i. inest eis paxᵒ mixti que est ꝯgregari ⁊ terminare nā hūidū terminat̄ falliter termino alieno: siccuꝫ auteꝫ proprio: ⁊ ideo dixit Auer. quarto methaurorum nō debemus dubitare in hoc quod dicimus ꝙ humidū ⁊ siccū sunt passiua: ⁊ calidū ⁊ frigidū sunt actiua quāuis ineniamus illa generare sibi similia: siccū eniꝫ generat siccū: ⁊ humidū humidū sicut calidū generat calidū et frigidum frigidū: quoniaꝫ hoc quod dictuꝫ est de actiuis et passiuis non cōsideratur in comparatione generationis indiuiduorum mixtoruꝫ non actiuoruꝫ et passiuorum in se. Textus euiꝫ Auer. ibidem male reperitur.

ditas: frigiditas: ⁊ hūiditas: ⁊ siccitas: tunc manifestū est ꝙ cōplexiones in corpibus generatis ⁊ corruptis sunt p eas.

Jacobus De partibus

ſꝫ esse materiale est eadē numero cū q̄ttuor p̄mis q̄litatibus: sicut numerus ⁊ res numerare vnitas ⁊ res vnite ptes simul sumpte ⁊ totum: naꝫ oīa saluari possunt ita dicendo: ⁊ non est ponenda pluralitas entium sine necessitate cuꝫ nihil frustra factuꝫ sit a deo nec a natura p̄mo celi tex. 32. Sꝫ ſm esse formale a quo cōplexio est id quod ē cōplexio distinguit̄ a qualitatibus p̄mis. Vocāt auteꝫ sic opinantes esse formale cōplexionis tēperantiaꝫ quādam ꝓportionatam forme mixti cuius est talis complexio resultantem ex actione ⁊ passione quattuor qualitatum p̄maꝝ. ¶ Sed instabit aliquis ꝙ quēadmodū dictum est qualitates p̄mas esse realiter cōplexionem: ita dici potest ꝙ sunt tēperantia. Dic ꝙ nō. Primo qꝛ esse ⁊ quod est non sunt idē in entibus per accidens. Juxta id Ari. 7. methaphisice tex. 21. Scd̄ꝫ accidens ꝟo dictuꝫ vt musicū aut album ꝓpter duplex: significare ⁊ non est veruꝫ dicere ꝙ idē sit qd̄ quid erat esse ⁊ ipsuꝫ: eteniꝫ cui accidit albuꝫ ⁊ accidens significat supple albū. Cōplexio aūt est ens per accidēs cū nominet per modū stramenti primas quattuor qualitates ⁊ per moduꝫ forme tēperamētuꝫ qd̄ accrescit eis. Secundo complexio de necessitate nominat aliquid sup̈. 4. qualitates primas ex pte rei alioquin qualitates prime qualitercūqꝫ disposite essent ipsa cōplexio quod falsuꝫ est manifeste. Illud aūt quod cōplexio nominat vltra eas est eius esse formale quōcūqꝫ nomines illud siue temperantiaꝫ siue tēperamentuꝫ siue sinzugiaꝫ siue ꝯsonantiaꝫ siue armoniaꝫ. ¶ Ad rationes p̄me opinionis dic auctoritates prin. probant distinctioneꝫ ſm esse formale. ¶ Ad rationeꝫ de differentia propriorum subiectorū. Dic ꝙ qualitates ſm esse refractum qd̄ habent in mixto sunt subiectiue in mixto sicut ipsa cōplexio. ¶ Ad aliaꝫ de susceptione intensionis ⁊ remissiōis. Dic ꝙ cōplexio vt calida vel frigida suscipit intēsionē ⁊ remissionē: lꝫ nō suscipiat vt cōplexio ⁊ sic ꝓbat solū distinctionē ſꝫ esse formale.

Et quoniam virtutes ⁊c. ¶ In hac parte secunda principali huius cap. Primo tangit ea per que sunt ⁊ distinguntur complexiones. Scd̄o diuidit cōplexiones diuisione rationali ⁊ absoluta declarando simul mēbra diuidentia ibi [Et illud quidē] Tertio reijcit mēbra huius diuisionis vt in pertinentia proposito ibi [Quod autem.]

¶ In prima pti. dicit ꝙ qꝛ ꝟtutes prime.i. ꝟtuose qualitates prime que sunt in elementis sunt. 4. s. caliditas frigiditas humiditas ⁊ siccitas: manifestuꝫ est ꝙ complexiones in corporibus generatis ⁊ corruptis sunt per eas.i. capiunt esse ⁊ distingui ab eis. ¶ Sꝫ dicet aliquis corpa corrupta nō sunt: ergo cōplexiones non sunt in eis per. 4. qualitates p̄mas. Dic ꝙ corpora aīata corrupta ⁊ defuncta manent adhuc corpora de genere substantie per formaꝫ cadaueris aut aliaꝫ ⁊ habent complexionem quādiu elementa manserint ligata adinuicem. ¶ Attende circa hanc partem ꝙ ex quattuor primis qualitatibus elementorum numerus complexionum sic extrahitur. Omnis complexio est particeps quattuor primaruꝫ qualitatuꝫ: vel ergo participat eas cuꝫ tēperamento quodam iusticie ⁊ est complexio temperata: vel cum excessu: ⁊ hoc dupliciter: aut enim excedit in sola vna qualitate vel in duabus: si in vna sola vel in caliditate ⁊ sic est cōplexio calida: vel in frigiditate ⁊ sic est frigida: vel in hūiditate: ⁊ sic est humida: vel in siccitate ⁊ sic est sicca. Si in duabus vel in caliditate ⁊ siccitate: ⁊ sic est calida ⁊ sicca: vel in caliditate ⁊ hūiditate ⁊ sic ē calida ⁊ humida: vel in frigiditate ⁊ humuditate: ⁊ sic est frigida ⁊ hūida vel in frigiditate ⁊ siccitate: ⁊ sic est frigida ⁊ sicca.

a ¶Et illud quidez ꝛc.] ¶Hic determinat de complexione via diuisiua et pre intelligendo ꝙ complexio est duplex: vna solum secunduz intellectum determinat primo de ea: ꝛ ꝙ alia est complexio in re determinat de illa: secunda ibi [Debes autem scire] Prima in duas primo premittit que quidem medicus ad illaz se habet: ibi tertia [Quod autem] Primo dicit ꝛ id idest ꝛ complexio que est qualitas ex qualitatibus elementorum est secunduz ꝙ oportet quasi dicat est secundum ꝙ oportet nos sic diuidere per diuisionem scilicet qualitatuz elementorum rationalez idest ab intellectu factam: non tamē per diuisionem realem intellectus enim fingit hoc: ꝛ hoc est quod subdit absqz vlla comparatione ad rem aliquam idest absqz hoc ꝙ sit in re ista complexio vel absqz vlla compositione ꝛc. idest non comparādo ipsaz ad aliquam operationem qꝛ est complexio imaginata puata oī fine .i. operatione oī. Cōsiderādū ꝙ littera q̄ dicit per diuisionez rōnalē pōt dupliciter exponi: vno modo vt diximus sed tunc est dicendum quare Aui. non dixit per compositionez rationalem immo dixit per diuisionem rationalez dicendū ꝙ qꝛ ista complexio vocatur cōplexio ad pondus siue sit equalis siue inequalis oportet prius imaginari cuiuscunqz elementi vel qualitatis pondus ꝛ ex his sic ponderatis .i. mēsuratis imaginari complexionem: ꝛ facilius est fantasiari elementorum ꝛ qualitatum pondus idest mensuram quam imaginari stante equalitate fieri complexionez ꝛ abstrahere eā ab omni fine: alio modo potest exponi per diuisionem rationalez idest per diuisionem quam facit intellectus complexionis fantasiate a complexione in re reperibili intellectus enim statim cuz comprehēdit aliqua plura componentia cōprehendit in illa statim vt absolute componentia nullo cōspecto fine ꝛ hec est compositio ſm fantasiam ꝛ comprehendit illa vt cōponētia taliter ꝙ aliqua operatio inde proueniat ꝛ aliqua forma naturalis ꝛ statiz intellectus diuidit vnaz istarum complexionum siue compositionum ab alia ꝛ vnaz dicit possibilem ꝛ aliā dicit impossibilem: ꝛ ideo dixit per diuisionez rationalem.

¶Et illud[a] quidem est ſm ꝙ oportet per diuisionem rationalem cuz consideratiōne absoluta absqz vlla cōparatiōe ad rez aliq̄z. ¶Et[b] est duobus modis quorum vnus est vt sit complexio equalis ita vt quantitates qualitatum contrariarum in complexionato sint equales non superantes: neqz superate ꝛ sit complexio qualitas in medio earum vere. ¶Alter[c] vo modus est vt non sit cōplexio qualitatū ꝯtrariaruz media absolute: sꝫ ad vnaz magis declinet extremitatuz aut in ꝯtrarietate q̄ est inter caliditatem ꝛ frigiditatē: aut in ꝯtrarietate q̄ est iter hūiditatez ꝛ siccitatē: aut iter vtrasqz. ¶Qð[d] aūt in doctrina medicine cōsideratur equale aut extra equalitatem nō est hoc neqz illud. Sꝫ medicus physico credere dꝫ ꝙ equale ſm hāc intentionē quā diximus impossibile ē aliquo

b ¶Et est ꝛc.] ¶Hic diuidit hanc complexionem a ratione in intellectu factam que tamen non est in re ꝛ vult ꝙ est duplex hec complexio scilicet equalis ad pondus ꝛ inequalis ad pondus. Considerandum ꝙ per quantitates qualitatuz elementorum possemus intelligere quantitates ex subiecto verbi gratia sit quantitas pedalis ignis ꝛ quantitas pedalis terre de hac non est sermo quia forsan non esset īpossibile ex elementis equalis q̄ntitatis dimēsiōalis resultare mixtum: quia ibi est equalitas virtutum. Alio modo intelligimus per quantitates qualitatum potentie siue virtutis: ꝛ intelligo qualitatuz non soluz calíduz frigiduz siccum ꝛ humiduz: immo grauitatez ꝛ leuitatez. Considerandum secundo ꝙ dupl'r reperitur littera: vna que dicit incōplexionato ꝛ patet: alia littera que dicit incomplexaruz .i. qualitatuz antequaz constituat hanc complexionem vt supradiximus ꝛ forsaz dicit hoc qꝛ statiz ꝙ intellectus concipit equalitatem potentiarum que ex natura rerum est imaginabilis statiz comprehendit ista equalia non posse complexari immo incomplexare manere sed vltra hoc fingit ꝛ ponit impossibile pro possibili ꝛ imaginatur complexionem in medio illarum vere.

c ¶Alter vo ꝛc.] ¶Hic determinat de cōplexione ineq̄li ad pōdus ꝛ patet.

d ¶Quod ꝛc.] ¶Hic Auic. ostendit quomō medicus se habet ad consolidationem istorum ꝛ vult ꝙ neqz hoc equale ad pondus neqz illud .s. inequale ad pondus considerat: ꝛ causa est quia hoc equale ad pondus non potest inueniri. Et hoc credit phylosophus ꝛ si nō potest inueniri multo magis non inuenietur in homine vel in membro eius. Considerandum ꝙ Auic. hic plus negat equalitatem ponderis ab homine toto vel parte eius .s. membro q̄ꝫ ab aliquo entium mundi: ꝛ secundum hoc plus distat homo vel quodcūqz membrum humanum ab hac complexione q̄ꝫ aliud mixtum cuius tamen contrarium ponet infra. ¶Dubitatur vtruz sit reperire complexionem equalez ad pōdus videtur ꝙ sic primo per Gal. primo de cōplexionibus ca. 9. ꝛ est exemplū eiꝰ de aq̄ ꝛ cinere: ꝛ hꝫ declarat nobis eq̄litatez corpis in hūiditate ꝛ siccitate. Itē aliud exēplū de aq̄ feruenti ꝛ niue ꝛ declarat nobis hanc cōplexionē mediuz inter caliduz ꝛ frigidū. Halyab. aūt pmo sermone theorice: in hoc sequit Gal. Amplius intellectus est verorum: si ergo datur ſm intellectum: ergo in re. Item medicus comparat omnes complexiones ad illam ergo ista maxime videtur esse. In contrarium hic Aui. Antiqua opinio fuit petri de aluernia ꝙ complexio equalis ad pondus reperiri potest hanc conclusionem quidam moderni posuerunt vt opinionem nouaz ꝛ dicunt quinqz licet possunt ad quattuor reduci. Primo ꝙ complexio equalis ad pondus reperitur in reruz natura: secundo ꝙ non durat nisi per instans: tertio ꝙ non durat per tps: quarto ꝙ non debet negari a medico: quinto ꝙ esse istius complexionis magis apparet cū latitudine mixti cū mutatur de vna cōplexione in aliaz q̄ꝫ appareat quando de nouo fit mixtum ex elementis. Primo pbat ꝙ sit dare cōplexionem equalem ad pondus in rerum natura ꝛ non solum per imaginationez. Prima ratio sicut se habet in motu locali: ita se habet in motu alterationis: sed in motu locali deuenitur ad medium punctuale inter terminuz a quo ꝛ terminū ad quez ergo similiter in motu alterationis. Secūda ratio: sicut se habet i motu augmenti ꝛ diminutionis: ita in motu alteratōis de vna forma contraria ad aliam formam contrariam. Sed inter augmentum ꝛ diminutionem al'venit ad medium punctale quod probatur qꝛ augmentuz fit aliquo adueniente: ꝛ per cōsequens fit in tempore ꝛ in instanti cuz sic motus ꝛ diminutio fit aliquo recedente ꝛ sic in tempore: tunc accipitur instans īmediatum toti augmentationi precedenti: siue accipiatur totus motus augmenti vsqz ad instans .a. exclusiue ꝛ pone ꝙ in tempore immediate sequente instans .a. diminuatur alia diminutio fit in tempore ergo non fit in .a. igitur in sola mensura .a. i. habet esse in medio punctali: ista tamen ratio si iste medicine bene inducit eam probat philosophus secundam conclusionem q̄ꝫ primā. Tertia ratio aliquod mobile fit plus calidum q̄ꝫ frigidum in tempore .a. ꝛ illud idem fit plus frigidum q̄ꝫ calidum in tempore: ergo immediato est equaliter calidum ꝛ frigidum. Quarta ratio omnes cause sunt possibiles huius complexionis: primo materialis idest qualitates elemētares: secundo formalis idest debitum temperamentum: tertio finalis idest operatio: quia multo melior fit operatio cum hac complexione temperata q̄ꝫ distemperata: de efficiente patet quia agens magis potest in maiori tempore agere equaliter. Hec ratio presupponit ꝙ homo de secundo modo equalitatis habeat meliorem complexionem ad iusticiam que sit possibilis: immo ꝙ magis appropinquat ad equale ad pondus: secundo ꝙ ista complexio istius hominis habet latitudinem in qua est dare gradum vltimum perfectissimum vltra quem homo iste ire nō potest. Tertio supponatur: quia ista complexio temperatior distēperetur distemperamento ad pondus duplici gradu caliditatis ꝛ humiditatis: ꝛ ꝙ medicus approximet sibi frigida ꝛ sicca in secundo gradu tunc arguitur quando ista complexio erit alterata a rebus frigidis ꝛ siccis: aut erit equalis ad iusticiam: ꝛ hoc non: quia iam erat ante istam alterationem: ergo habet equalitatem ponderis. Secunda conclusio probatur scilicet ꝙ ista cōplexio durat solum per īstans: ratio quia continuo approximantur sibi cause alterantes ꝛ permutantes scilicet aer cibus potus ꝛc. ergo iste cause non permittunt eam permanere: sed cum sit ꝙ non permaneat in tempore sequitur ꝙ duret solum per instans. Hoc idem probat quadam ratione quam ponit in quinta conclusione ꝛ stat in hoc: motus alterationis fit in tempore ergo ꝛ complexio que est terminuz alterationis fit in vltimo instanti terminatio illius totius alterationis: ꝛ quia continue fit alteratio: ergo illa cōplexio non durat nisi in instanti. Et hoc dictuz dicit esse commune de omni complexione scilicet ꝙ habet esse in tempore dum fit: sed in facto esse habet esse in instanti. Tertia conclusio hec complexio non durat tempore patet ex secunda. Quarta conclusio licet ista duret solum per instans non debet negari a medico: ratio quia corpus semper sanum est in rerum natura ergo ista complexio consequentia tenet: quia corpus simpliciter sanum semper habet istam complexionem. Quinta conclusio est hec: complexio apparet in transmutatione mixtorum ad inuicez dicit hic videtur: licet ego dicam ꝙ nouum mixtum posset fieri ex elementis ꝛ hic non vltra dicit nisi ꝙ diximus in conclusione secunda contraria autem que dicunt ꝙ hoc mixtuz non esset graue nec leue dicunt cum Auerroys secundo colliget ꝙ hoc mixtū non fit ex elementis adequatis in qualitatibus que sunt principia motus localis sed in alijs qualitatibus. Nos aūt hic primo addimus ad primā cōplexionez rationes alias. Prima de vltimo frigido itur in vltimo calidum ergo in medio erit cōplexio vere equalis: secundo calidum potest stare cum humido: ꝛ cum sicco ergo cum temperato: ꝛ ita de humido potest probari ꝛ de sicco ꝛ est ratio Gal. primo de complexionibus. Dicamus ergo ꝙ Auer. primo celi cōmē. septimo ꝛ scḋo colliget primo cap. ꝛ Algazel tractu tertio methaphisice primo ca. negant equale ad ad pondus sit mediū inter grauitates ꝛ leuitates elementorum: qꝛ istud mixtum nō haberet magis vnum locum q̄ꝫ aliuz: sꝫ qdaz hoc credant

Jacobus

¶Et illud quidem ꝛc.] ¶In secūda dicit. Et illud .s. complexiones esse ꝛ distingui per .4. qualitates primas est ſm ꝙ oportet idest conuenit per diuisionem rationalem .i. mentalem ꝛ non realez cum consideratione absoluta absqz vlla comparatione ad rem aliquam idest non habito respectu ad quodcūqz .s. nec ad spēz nec ad partē speciei: nec ad indiuiduū: nec ad partez indiuidui: sed dumtaxat ad esse solius complexionis. Et est duobus modis idest complexio diuiditur per diuisionem rationalem in duos modos vel duo mēbra. Primus est vt sit complexio equalis idest temperata ad pondus: ita vt quantitates idest mensure graduales seu intensiones qualitatum contrariarum sint equales in complexionato non superantes altera alteram nec superate ꝛ sit complexio qualitas in medio earum vere. Secundus modus seu secundum membrum dicte diuisionis rationalis est vt non sit complexio qualitatum contrariarum media absolute: sed magis declinet ad vnam extremitatū aut in contrarietate existente inter caliditatem ꝛ frigiditatem aut in contrarietate existente inter humiditatem ꝛ siccitatem aut inter vtrasqz idest in vtraqz contrarietatum declinet ad vnam extremitatum. ¶Attende hic ꝙ princeps nominat hanc diuisionem complexionis inequalem ad pondus ꝛ non equalem diuisionem rationalem: quia primum membrum ipsius est ens rationis nusq̄ꝫ reperibile ex parte rei: sicut enim realis relatio requirit ambos terminos reales sic realis diuisio membra diuidentia realia.

De partibus

¶Quod autem in ꝛc.] ¶In tertia dicit ꝙ equale quod consideratur in medicina: ꝛ id quod est extra equalitatem non est hoc scilicet equale ad pondus neqz id scilicet inequale ad pondus: sed medicus credere debet philosopho naturali ꝙ impossibile est equale ad pondus inueniri aliquo modo quanto ergo magis est impossibile vt sit complexio hoīs aut membri eius. ¶Sed instabit aliquis primo. Ubicunqz est inuenire magis ꝛ minus ibi est inuenire medium vere quod equale dicitur. Nam magis ꝛ minus relatiue dicuntur ad medium: sed in calido frigido humido ꝛ sicco est inuenire magis ꝛ minus igitur. Secūdo aqua mixta ex feruentissima ꝛ frigidissima equaliter est vere temperata ꝛ media non immutans tactum viri temperati. Tertio complexio frigida ꝛ sicca potest reduci tractu temporis ad calidam ꝛ humidaz alioquin ars reductiua vana esset: sed impossibile est transire de extremo ad extremū nō trāseūdo per mediū: qm̄ nā non facit saltus: sꝫ gradatiz pcedit. ¶Oppositū hoꝝ asserit hic pn. Dic ꝙ īpossibile est inueniri ꝯplonez eq̄lez vel ꝯplonatuz eq̄le ad pondus iuxta moduz hic expssuz p pn. Primo qꝛ complexio surgit in esse ex actione ꝛ passione qualitatum contrariarum in elementis inuentaꝝ: sꝫ si q̄ntitates q̄litatuz ꝯtrariarū sint similes nulla fit actio cum actio semp fiat a pportiōe maioris inequalitatis: ergo nulla pueniet cōplexio. Forsan dicet aliquis ꝙ actio fiet: quia vna qualitatum est maioris actiuitatis alia ꝛ vna etiam est maioris resistentie: sicut ignis calidus in summo

agit in

Complexio
ualis ad pōdus
rerū nā

credāt nō fore incōueniens: sed dimittamus hoc. Sȝ de equali ad pondus in quo q̄litates c̄trares actiue īter se ⁊ passiue īter se sint pūctualiter adeq̄te ī suis potentijs vnde dicaꝶ cōplexio eq̄lis ad pondus q̄ꝫtum ad potentias qualitatum de hoc est dubiū ⁊ dicimus primo ꝙ si sumimus hāc complexionē equalem ad pondus vt Aui. sumit oīno neganda est. s. equalitas pōderis dicta absq̄ꝫ cōpatione in rem aliquā. i. ad aliquem finem: ratio est: q̄ꝛ natura nihil facit frustra: diceꝶ ergo ꝙ si natura produceret hanc nullo fine de ea intēto esset dicere naturam frustra agere ⁊ non intendere finem ꝙ est famosuȝ incōueniens. Jā ergo habemus duas propositiones. Prima equalitas ponderis. i. equalitatis leuitatum ⁊ grauitatum elementorum non reperitur. Secunda equalitas ponderis idest virtutum qualitatum primarum elementoruȝ considerata vt priuata omni fine nō reperitur. Tertia complexio est ista complexione equalis ad pōdus in qua elementorum qualitas prime sint omnino in virtute equales in possibile est in re reperire nec in tēpore nec in instanti: ratio quia ex contrarijs omnino adequatis in potentia ⁊ virtute non potest resultare nec in tempore nec in instāti vna complexio sed necessario sunt due qualitates in actu nec redacte in tertium ergo non est dare cōplexionem equalem ad pondus mediam inter calidum ⁊ frigidum nec in tempore nec in instanti: cōª est nota: quia complexio dicit vnam formam antecedens est Auer. secundo colliget in fine ⁊ Ratio ꝙ vnum respectu alterius semper est vt actus ⁊ in productione forme oportet ꝙ vnum habeat rationem forme ⁊ determinantis ⁊ alterum rationem materie vt primo metaphisice. 23. commento: contraria ergo equata omnino licet possint agere forsan vt intellexit Galienus tertio de virtutibus septimo capi. ⁊ in tegni tractatu tertio a Gal. ⁊ Hali cōmento. 88. tamen eoruȝ actio impossibile est ꝙ sit ad medium resultatum ex illis sed est ad eorum corruptionem in inuicem accidit tamen quandoq̄ꝫ resultare formam mediam in actione cōtrariorum equalium in virtute non ꝙ ex illis fit factum sed illorum vel alterius corruptione medium derelinquitur verbigratia: ego sum sanus in duobus gradibus caloris aduenit tertius gradus qui corrumpitur vt in exº a 3º gradu frigoris illi equali tunc fit caliditas duorum graduum ex istorum equalium actione que non est forma resultata ex calido ⁊ frigido trium graduum immo potius debet dici derelicta vel diuersa in actione et quicquid fit est forma in qua calidum vincit frigidum vnde dicitur calidum in scdo gradu non ergo potest fieri complexio vna ex qualitatibus contrarijs ⁊ sic non est dare equale ad pondus nec in tempore nec in instanti: q̄ꝛ hoc repugnat ex natura rei istis duobus contrarijs ⁊ ideo pro omni mensura repugnat siue diuisibilis siue indiuisibilis: ⁊ hec fuit intentio Auer. secundo de generatione cum dixit mixtio fit quando alterum non dominatur omnino alteri neq̄ꝫ habet equalē potentiam si enim potentia alterius fuerit simpliciter dominans erit corruptio dominati ⁊ generatio dominantis: ⁊ si equales fuerint potentie tunc nō fiet aliqua forma vt declaratum est in quarto metheororum: ⁊ cū potētia eius fuerit dominans dominata generabitur ex eis aliquod mediuȝ: sed tamen declinabit ad partem dominantis ⁊ ideo hoc medium cum hoc ꝙ est declinans ad aliquod extremorum habet aliquam latitudinem recipiendi magis ⁊ minus ⁊ ex hoc patebit tibi impossibile esse complexionem temperatam quaȝ posuit Gal. hoc idem. x. metaphisice. 23. cōmento ⁊ primo cantice. 25. cōmento sic dicit si posset inueniri cōplexio equalis taliter ꝙ elementa in ea vel eo equaliter vniretur minime inueniretur operatio aliqua in hac complexione primis qualitatibus appropriata essetq̄ꝫ necessariuȝ ne haberet formā aliquaȝ idest illa complexio appropriata primis qualitatibus non esset vna forma ⁊ ideo non tribueretur sibi aliqua operatio a complexione proueniens ideȝ ponit ad litteram secundo colliget vltimo capitulo vbi quibusdaȝ premissis dicit si due qualitates contrarie dominantes essent super vnum ambe equales in potentia: vel in actu non esset operatio in suo tertio quia ex duabus rebus contrarijs in actu non potest fieri vnum in actu. Considerandum autem circa dicta Auer. dicendum primo ꝙ non solum fuit visum sibi impossibile esse complexionem vnam mediaȝ inter contraria equata que sunt extrema absolute sicut caliduȝ ⁊ frigidum: ⁊ inter similia vt album ⁊ nigrum sed etiam inter contraria equata que sunt extrema in eadeȝ specie. s. in spē humana cuius extremū est cōplexio frigida. v. g. phlegmatica: ⁊ aliud cōplxo calida. v. g. colerica: ⁊ iō vult ꝙ si nos imagiati et imus hoīeȝ tēperatuȝ habē cōplexionē mediaȝ inter extrema speciei humane necesse est ꝙ vnum extremū vincat si illa complexio debet esse vna forma. Et propter hoc Auer. in commento cantice. 19. commento in fine laudat antiquos qui dicunt complexionem temperatam esse calidam ⁊ humidam: hanc ergo complexionem equalem ad pondus mediam inter extrema speciei humane dicit non inueniri in secundo de generatione: ⁊ ideo Auer. cōtinuat verba sua sic. Ex hoc placebit tibi impossibile esse complexionem temperatam quam posuit Gal. s. temperatam que est secundum extrema complexionis speciei humane in qua considerat meª. Cum autem Auer. considerauit ꝙ inter contraria absolute vt album ⁊ nigrū ⁊ calidum ⁊ frigidum: ⁊ similia non potest inueniri membrum constitutum extremis omnino equalibus dixit in. 10. metaphesice cōmen. 23. hunc sermonem: impossibile est ꝙ in compositis extraneis ex contrarijs: sint due partes equales sed altera debet esse dominans cui attribuitur forma: ⁊ hoc probat impossibile esse inuenire complexionem meªꝙ in extremis contrarijs vt dicit Gal. quoniam si esset possibile inuenire compositum ex his extremis cōtrarijs vt dicit Gal. absq̄ꝫ eo ꝙ accideret eis transmutatio aut diminutio. Et intelligit per hoc ꝙ contraria equata vel non se transmutant vel nunquā est vnum diminutum plus reliquo ⁊ per cōsequens nō possunt constituere tertiū Et per hoc etiam Aui. hic modo negat equale ad pondus q̄ꝛ negat equalitatē que sit media contrariorum equalium. Sed dubitatur: q̄ꝛ Auer. colliget secundo videtur eaȝ concedere cuȝ dicitur istud non posset esse si non possibile esset inuenire corpus cōsimiliuȝ ptiuȝ in quo mensure elementoruȝ essent equales penitus in quātitate. Dicamus ꝙ Auer. ibidem est occultus primo enim premittit dictuȝ famosum. s. ꝙ complexiones sunt nouem vna temperata ⁊ octo distemperate. Et tunc dubitat vtruȝ reperiantur iste noueȝ cōplexiones in specie humana que est similima equalitati ad pondus vel in hōine temperatissimo qui similimus est equali ad pondus in mensura qualitatuȝ quia sicut in equali ad pondus mensure qualitatuȝ elementorū sunt equales: sic in homine propinquo equali ad pondus mensure sunt equales q̄ꝫtuȝ possibile est: ⁊ hoc est ꝙ dicit finis extremitatū ⁊c. finis. n. extremitatū. s. finis itrinsecus est mediū. Sȝ tūc dubitaꝶ qd̄ fuit motiuū Auer. in dubitatiōe an isti nouē modi 2ºꝙ repiantꝶ in hoīe. Dicendum ꝙ fuit hoc qd̄ est appropinq̄re equali ad pōdus ⁊ ideo dixit similanti fini. i. similanti equalitati ad ponđ. naȝ per similare specieȝ humanaȝ inter alias species: vel hominē tēperatuȝ inter alios equali ad pondus opȝ nos imaginari qualitates elementoꝝ esse valde equales: taȝ actiuas inter se q̄ꝫ passiuas ad actiuas: ⁊ ex hoc sequitur ꝙ in hoīe quelibet forma. s. caliditas vel frigiditas habet propriam materiam. s. humidum ⁊ siccuȝ plusq̄ꝫ hoc sic sit in quacunq̄ꝫ alia specie ⁊ in indiuiduo temperato hominis plusq̄ꝫ in alijs: ⁊ si ita est ergo complexiones erunt solum quinq̄ꝫ vt post Auer. arguit: hꝫ ḡ fuit motiuum Auer. ⁊ hoc est quod subdit: istud non posset esse. s. ꝙ homo simulareꝶ equali ad pondus si non esset possibile inuenire corpus similium partium: vt cutim vel carnem hominis. In quo mensure elementorum essent equales penitus. i. omni modo quo possibile est in rerum natura. Dixit autem Auer. de membro consimili quia non poterat hominem facere propinquuȝ equali ad pondus per organica sicut per consimile ⁊ ex hoc etiam intellexit ꝙ per organica simul considerata vt dicatur etiam per consimilia inueniri integra ergo sententia est ista. Dubitandum est si inueniantur vel non iste nouem complexiones in homine simili equali ad pondus siue ꝙ homo similetur equali ad pondus non esset possibile ⁊c. tunc hic declarat in motiuo complexionis scilicet quomodo debet intelligi ꝙ in homine reperitur membrum consimile in quo mensure qualitatum elementorum sunt equales. Et ostendit ꝙ impossibile est omnino esse equales. ⁊ primo de quantitate qualitatum. s. grauitatis ⁊ leuitatis ⁊ patet. secundo ꝙ qualitas prime non possunt penitus esse equales immo recedunt ad calidum ⁊ humidum quia istis completur digestio: apparet igitur ꝙ Auer. negat equale ad pondus tam in qualitatibus que sunt graue ⁊ leue q̄ꝫ in qualitatibus que sunt prime quatuor. Sed quia concedit hominem illi assimilari arguit distemperatas cōplexiones esse quattuor solū.

Contra conclusiones alias ⁊ opiniones premissas non arguimus ne prolongemus. Ad cōtraria dicendū ꝙ nec ex cinere ⁊ aqua nec ex niue ⁊ aqua feruenti fiet vnum secundum formam sed per iuxta positionem nisi alterum dominetur: ad id quod dicitur de intellectu dicendum ꝙ equiuocatur hic de intellectu: intellectus enim. s. habitus principiorum hic est qui dicitur intellectus ⁊ est verorū: sumitur autem intellectus pro imaginatione ⁊ sic potest esse impossibilium in forma vt eum comprehendit hominem volantem. Ad aliud dicamus nunc ꝙ iste sunt in proprie comparationes: ⁊ est ac si imaginareris pulchriorem imaginem reperibileȝ vel non reperibilē ⁊ ad istā cōpares alias. Ad rationes in oppositū cum diciꝶ sicut se habet in motu locali ita in motu alterationis dicendū ꝙ hec similitudo negaꝶ ex sententia Auer quarto celi cōmento. 22. naȝ mediū inter cōtraria ē cōpositū ex cōtrarijs. ⁊ iō oȝ ꝙ si oȝ esse vnū secundū formā ꝙ alteꝝ vincat vt diximus: sȝ mediū in loco nō est cōpositū ex cōtrarijs: mediū. n. in loco semp occupat plus de spatio ⁊ ī spacio pōt signari medius pūctus. Aliꝰ vero mōs negādi similitudinē sumiꝶ 2mē. 34. q̄ꝛ medium in loco aliquo est duo in forma ⁊ duo in subiecto sȝ mediuȝ inter cōtraria est vnū in subiecto ⁊ duo in forma inquātuȝ mediū oȝ habere intētionē duoꝝ c̄rioꝝ aliter etiā posset solui dicēdo ꝙ q̄cūq̄ꝫ ps spacij ad q̄ꝫ terminaꝶ motus ē supficies naturaliter. ⁊ iō diuisibilis in infinitū. ⁊ iō medietas spatij quā acq̄siuit mobile ⁊ medietas quam diuisit nō h̄nt mediū aliqd̄ pure vnū ⁊ sȝ hoc q̄cūq̄ꝫ pte data in instāti acq̄sito est dare minorē: ⁊ si nō tū c supficies sequereꝶ supficiē qd̄ ē c̄ veritatē ⁊ c̄ Auer. 6. phōꝝ. comē. 32. Ad. 2. dicendū dupl̄r p̄rio ꝙ rō ꝓbat ꝙ illa cōpl'o duret in instāti: sȝ cū iā ꝓbatū sit illā nō eē nō oȝ dici ꝙ duret nec in instāti nec in tpe. Aliter dicēdū cōcessis oībꝰ ꝓpositiōibꝰ nō sequiꝶ ergo inter augmētū ⁊ diminutionē est mediū punctale ꝙ apparet q̄d intelligit p̄ mediū punctuale nō pōt intelligi aliud nisi ꝓduratio temperata ad iusticiam est valde propinqua equali ad pondus vt statiȝ dicet prin. ⁊ quanto mixtoruȝ forme sunt perfectiores tanto complexiones plus remote ab immoderantia qualitatum ⁊ temperatiores debentur eis sed nec homo nec animal homine perfectius locatum inter aquaȝ ⁊ aereȝ haberet quid comedere. Quarto si contingeret tale corpus expelli a proprio loco non posset moueri ex se nec ad illud redire: ⁊ sic esset vilioris conditionis q̄ꝫ elementa ⁊ mixta imperfecta. Assumptum propatur quoniam nec sursum moueri poterit: quia non est leue nec abundat in leuibus elementis: neq̄ꝫ deorsum: quia non est graue nec abundat in elementis grauibus. ¶ Ad primum obiectum dic ꝙ vbicūq̄ꝫ est magis ⁊ minus ibi est aliquo modo medium: sed non equale ad pondus neq̄ꝫ permanens ⁊ stabile vt sit mixti complexio. ¶ Ad secundum concede gratia argumenti ꝙ in aqua potest esse talis tepor vt non immutet tactum temperatum: sed non permanet in illa dispositione: neq̄ꝫ est talis tepor complexio: immo statim se reducit aqua ad suam propriam frigiditatem. ¶ Ad tertium dic ꝙ in reductione complexionis melancholice ad sanguineaȝ transitur per mediuȝ sed non eodeȝ tempore peruenitur ad mediuȝ qualitatuȝ actiuaruȝ ⁊ passiuaruȝ: quia facilius est frigidum calefacere q̄ꝫ siccuȝ humectare. Et dato ꝙ eodeȝ tempore perueniretur ad medium vtrarūq̄ꝫ qualitatuȝ illud mediū nō est stabile: neq̄ꝫ māsiuū: q̄ꝛ nulli mixto vel forme mixti esset idoneū instr̄m pp cās in rōnibus post oppsitum assignatas.

modo inueniri: quanto magis vt sit hominis complexio aut membri humani.

Agit in aquam frigidam in summo. Dic ꝙ non est simile in elemētis ⁊ in qualitatibus liberis ⁊ solutis a contrarijs: ⁊ in his que contrarijs immiscentur vsq̄ꝫ ad minima formalia quoniam cum ignis applicatur aque propter suaȝ subtilitatem penetrat in aquam plusq̄ꝫ aqua in ignem ⁊ tangit plurimum aque sic autem in mixto fieri non potest. Vel dic ꝙ equalitas pōderis supponit eq̄litatem qualitatum in actiuitate ⁊ resistentia. Scd̄o sicut se habent qualitates prime ad elementa sic complexiones ad mixta: ita ꝙ mixta agunt suis cōplexionibus sicut elementa qualitatibus: sed a complexione temperata ad pondus nulla procedere potest actio: quia cum quantitates qualitatum sint equate ⁊ illigate pariter vsq̄ꝫ ad minima quicquid inter mixtum per vnam earuȝ agere sua contraria impediet frustra ergo erit huiusmodi complexio quale nihil inuenibile est in natura. Tertio si esset aliquod mixtum equale ad pondus nusq̄ꝫ quiesceret: non in terra quia non abundat in ea plusq̄ꝫ in alijs elementis nec in aqua eadem ratione. Forte diceret aliquis ꝙ inter aquam ⁊ aerem cum sit medius locus inter superficiem concauam orbis lune ad quam tendunt leuia ⁊ centrum terre ad quod tendunt grauia: sed ꝙ ita non possit esse patet ex duobus. Primo quia si quiesceret ibi cum naturalis locus debeat esse conformis ⁊ proportionalis locato plus necessario participaret de aere et aqua in quoruȝ coniunctione locatum est. Secundo si esset aliquod tale mixtum esset homo vel animal perfectius homine: quia complexio hominis

q̄ʒtitatis acq̄site per augmētū. s. per duratio pūctualis siue instantanea: sʒ ꝯce do ꝙ augmētuʒ fit in tpe ⁊ ꝙ augmētū esse sit in. m. i. in instāti sequēte illud tēpus. Hec ꝓpositio est ṽa hō est augmētatus ⁊ in toto tpe p̄cedēti augmētabat ⁊ ꝯcedo ꝙ diminutio fit in tpe sʒ nō video ꝙ sequat̄ ꝗ q̄ʒtitas per augmētum acq̄sita durat in instāti: nā in toto tpe ꝯtinuato illi instāti augmētati esse poterit q̄ʒtitas addita ꝑdurare: ⁊ est si'e ac si dicerem gn̄atio ꝑ alteratione fit in tpe ⁊ generatū eē in instanti ⁊ corruptio in tpe ꝗ duratio generati in instanti. Ad tertiā dicēdum ꝙ istud mobile si est mixtuʒ nūq̄ʒ est plus frm q̄ʒ calidū respectu eq̄lis ad pōdus qr in oī mixto vincit calor: sʒ dr̄ plus calidū qr calidū est in ꝓportiōe ma. supra frm: ⁊ dr̄ frigiduʒ qr calidū est in ꝓportione minori supra frm: vel dōm ꝙ si ꝯcedat̄ suppō: tūc dicaʒ ꝙ in medio nō erit vna forma sʒ due nō ꝯstituentes vnā: ⁊ vna inest ꝑ nāʒ sbi trāsmutabilis alia per violentiā agētis. Ad q̄rtam nego cāʒ formalē possibileʒ: ⁊ sic alias. s. efficiētes ⁊ finē ⁊ potētiā qr esset otiosa. Ad qn̄tā oīb⁹ ꝯcessis vsq̄ʒ ibi istud corp⁹ distēperet̄ distēperamēto ad pōdus: dico ꝙ īmo erit distēperamētū iusticiale. ṽ. g. egritudo calida ⁊ hūida in duobus gradibus ꝓbat̄ qr ledunt̄ operationes ex quo exit latitudinē sue ꝑfectionis. Amplius si ꝯcedit̄ ꝙ illud sit distēperamētū ad pōdus vel ad ꝓportioneʒ: ⁊ dr̄ ꝙ mēbruʒ frm ⁊ siccū reducit̄ ad eq̄litatē pōderis. Dicēdū ꝙ illō est frm īmo reducet̄ ad ꝓstinaʒ sanitateʒ. Si. n. ego suʒ distēperatus in vno gradu caloris solū illo corrupto remaneo sanus: illud aūt ꝙ decepit hūc virū fuit ꝙ imaginatus est ex distēꝑamēto illo addito ex eq̄litate medicie frigide ⁊ sicce: fieri q̄ddā aliud mēbrū. Ad rōnes ad ductas cū dicit̄ de vltimo frido ṽtitur in vltimū calidū ꝯcedo: ⁊ cū dr̄ ꝙ in medio tm̄ erat de vna q̄ʒtitate quātū de alia ꝯcedo nō tm̄ seq̄tur ꝗ cōplexio eq̄lis ad pōdus: qr nō fit vnū. s. nō resultat vna cōplexio: sʒ tu dices remoueat̄ agēs dicēdū ꝙ statiʒ īcipiat cessare calidū ꝙ est in acqri. Sʒ tu dices ꝙ aliq̄ ymaginari est: dōm ꝙ pro quocūq̄ʒ instāti sunt ambo ⁊ sunt eq̄lia nō fiet cōplexio: ⁊ hic essent du^a. a quo fieret corruptio illius caloris eq̄lis frigori cessante calefactione ⁊ qr nimis ꝓlōgarē: iō obmitto: ad aliā cū dr̄ ⁊c̄. dōm ꝙ calidū qō stat cū tēperamēto inter humiduʒ ⁊ siccū: stat cū humido: qr sicut in mixtis calor vincit sic ēt hūiditas. Ad aliaʒ q̄ īnuebat̄ in q̄rta cō°ne cū dr̄ dat̄ corpus sanū sꝑ ꝗ eq̄le ad pōdus nego ꝯsequētiam. Dubitat̄. 2° vtrū sit dare cōplōnē ineq̄lē ad pōdus vr̄ ꝙ sic p̄mo ꝑ Aui. qui solū dixit ꝙ nō repit̄ eq̄le ad pōdus ⁊ nō dixit hoc de ineq̄li ad pondus. Amplius cō° declināś magis ad vnā extremitatē q̄ʒ ad aliā pōt reperiri sʒ talis est ꝯ° ineq̄lis ad pōdus vt Aui. Amplius data aliq̄ cōplexione. ṽ. g. calida vel est eq̄lis ad pōdus ⁊ hoc est īpossibile vel ineq̄lis ⁊ ħ est ꝓpositū. In oppositū est Aui. qui cō°neʒ pōderis dixit eē sʒ rōnē: ⁊ illā dixit eē nec eq̄leʒ nec ineq̄lē. Solō. Anto. ineq̄le ad pōdus duplr̄ ꝯsiderat̄: vno mō sʒ se. ⁊ vt sic est aliq̄d in re qr est cō° distēperata alio mō in cōpōne ad eq̄le ad pōdus ⁊ sic nihil est. Aliter possumus dicē qō cō° ineq̄lis ad pōdus nō repitur. Appet primo ex intētione Aui. qui dicit eā esse ⁊ equalem ad pondus esse per diuisioneʒ rationalem absq̄ʒ vlla cōparatione ad aliquam rem. i. nō repibilē in re. vel. i. non habentem aliquē fineʒ siue operationem sed auferens operationem aufert entitatem vt cōmentator. 9. meg. 7. cōmē. ⁊ hoc etiaʒ ꝓbatur rōne nr̄a tali minima mēsura cuiuscūq̄ʒ q̄litatis debētis vicere ꝯtraria vt fieret sibi vna complexio potest intellectus comprehendere minoreʒ que tm̄ non erit cū hoc equalis sue ꝯtrarie sed excedens in tā pauco ꝙ nō pōt fieri vna forma. i. vna cōplexio sʒ talis cōplō imaginata non est eq̄lis neq̄ʒ inequalis ad iusticiā nec eq̄lis ad pondus ꝗ est inequalis ad pondus ⁊ nō est repibilis in re ergo complexio inequalis ad pōdus non repitur. Amplius cuius nō est habitus eius non est priuatio ⁊ ista est ratio dyni. Ad ꝯtraria dicendum ad primuʒ ꝙ Aui. non curauit dicere equale ⁊ inequale ꝫm hanc intentionem quam dicimus quia iam dixerat ꝙ complexio ponderis erat per diuisioneʒ rationalem absq̄ʒ vlla comparatione ad rem ⁊ sic cōprehenderat vtrūq̄ʒ vel ꝙ in equalis ad pondus magis appropinquat ad equale ponderis ꝙ ambo possunt vocari equale respectu equalis iusticialis: ⁊ videtur ꝙ conciliator hoc senserit differentia. 17. Ad ꝫm cū dicit̄ complexio magis declinans ad vnā extremitateʒ potest reperiri: dicendum ꝙ verum est si dominium sit tantum quo possit fieri vna forma sʒ potest esse minus hoc ⁊ tm̄ non erit equale ad pōdus. Ad tertiam dicendum ꝙ aliqua complexio data vt petri non est equalis ad pōdus nec inequalis vt notum est.

Debes^a autem scire ꝙ equale de quo medici in suis inquisitionibus tractant nō est denominatū ab equalitate in qua eq̄litas cū pōdere eq̄r existit: sʒ denoiatur a iusticia in diuisiōe. Et hoc^b ē ꝙ cōplexionatū in p̄mis attenditur: siue sit corpus totuʒ: siue sit mēbruʒ vnū vt sit in eo de elementis cum suis q̄ʒtitatibus ⁊ qualitatibus mēsura quam humana natura hr̄e dʒ ꝫm meliorem ꝓportionis ⁊ diuisiōis eq̄tatē. Accidit^c aūt vt hec diuisio cum hō eaʒ habuerit vere equali quā p̄maʒ diximus valde sit ꝓpinqua. Huic^d ṽo equalitati que ꝫm humana attēditur corꝑa ⁊ que est in cōꝑatione alioꝝ que hanc non habent equalita

a Debes aūt scire quod ⁊c̄.] Iam dixit de complexione ponderis hic incipit loqui de complexione iusticiali ⁊ primo de equali: secundo de inequali ibi scd̄a [Postq̄ʒ igit̄] Prima in. 2. p̄mo de eq̄li iusticiali hominis: scd̄o medicinarum: ibi scd̄a [Debes aūt] Prima in tres: primo notificat hāc cōplexionē equalem ad insticiaʒ notificatione nominis ⁊ est notificatio generalis ad omnia complexionata: scd̄o diffinit illam appropriando ad hominem: tertio diuidit illam ⁊ dat scientiaʒ ꝫm illam diuisionem: ibi scd̄a [Et ħ est] ibi tertia: [Huic ṽo] Hic scienduʒ ꝙ iusticia vt dn̄t: alia est distributiua que distribuit ꝫm ꝙ vnumquodq̄ʒ conuenit: alia commutatiua: sunt autem multi modi cōmutationis. ṽ. g. venditio ⁊ emptio: complexio igitur equalis ad iusticiam dicitur iusticialis a iusticia distributiua siue diuisiua quia est ꝫm ꝙ vnicuiq̄ʒ complexionato conuenit pro sui fine idest operatione.

b Et hoc est ⁊c̄.] Hic innuit istam distinctionem complexionati ad iustitiam: ⁊ per consequens complexiōis equalis ad iustitiam. Et dicit sic equale ad iustitiam siue sit totum corpus humanum siue sit membrū vnuʒ est in quo est de elementis in quantitate ⁊ qualitate ⁊ mensura q̄ʒ debet habere homo: ꝫm meliorem equitatem proportionis ⁊ diuisionis. Considerandū ꝙ Aui. est vsus hucusq̄ʒ modo loquendi ꝙ cōplexatum. i. complexionatuʒ in primis attenditur. i. complexionatum: primo consideratur vt sit in eo talis cō° pro operationibus quam complexio alia ponderis ⁊ ista est prioritas dignitatis inesse. Considerandū scd̄o quantitatibus quantū ad molem qualitatibus quantuʒ ad qualitates passiuas ⁊ qualitates que sunt grauitas ⁊ leuitas ⁊ mensura. i. ꝓportione istarū ꝫm meliorem equitatem. i. ꝫm meliorem iustitiam equā proportionis ⁊ diuisionis. i. proportionis quantitatum ⁊ qualitatum diuisarum que cum proportionamus adinuicē prius summus vt in se diuisa deinde ꝫm mensuras facimus proportionem ⁊ attende diligenter ꝙ iustitia hic nō est intelligenda punctualis īmo equa siue equitatis: qr ꝯ° iustitialis lata est: ⁊ ideo consistit in proportione geometrice meditationis que est melior proportio ꝑ [ꝯplexione qr ē lata.

c Accidit.] Hec ꝑs pōt ꝯtinuari p̄cedēti vt pʒ. hic dicit: hec diuisio. i. hec cōplexio equalis ad iustitiā q̄ est vnū mēbrū diuisionis vel que fit per diuisionem iusticialem. Considerandum ꝙ hic textus etiā contradicit superiori: hic enim hominem appropinquat equali ad pondus: sed supra elongauit ipsum cum dixit quāto magis vt sit hominis complexio aut membri. Considerandum ēt diligenter ꝙ dixit accidit vt post dicam.

d Huic ṽo ⁊c̄.] Pr̄io ponit diuisionē: ꝫo declarat: ibi ꝫa [p̄mus.] Cōsiderādū ꝙ accipimus ꝙ hō maxime habet hanc equalitatem ad iustitiā ⁊ nō ex alio nisi qr habet perfectiorem operationē tamen vnaqueq̄ʒ species habet suam iustitialem cōplexioneʒ ꝫm quod meretur: accipimus secūdo ꝙ ex hoc magis appropinquat equali ad pondus: considerandum etiaʒ ꝙ isti sunt. 8. modi considerandi complexionem humanam: quia omnes in ꝯ°ne mea inueniri possunt: ⁊ ideo non sunt tot complexiones quot sunt modi: sed sunt tot modi considerandi complexionem qui sic ordinantur: complexio humana equalis ad iusticiam aut consideratur quantuʒ ad specieʒ: aut quantuʒ ad partem habitabilē speciei: aut quantum ad indiuiduuʒ: aut quantuʒ ad partem indiuidui. s. vnum membrorum: ⁊ sic sunt quattuor partes siue materie diuisionis ⁊ vnumquodq̄ʒ diuiditur in. 2. ⁊ fit diuisio octimembris: ⁊ sicut fiūt isti octo modi considerationum in specie humana: ita in alia specie aīaliuʒ distinguibilium in partes ⁊ etiam plantarum: declarabuntur autē in processu.

e Primus: hic notificat hos modos ⁊ tandeʒ discurrit per illos. s. quosdā illarum vt dicetur: ibi secunda [Cū autē] prima partes habet. 8. sicut. 8. declarat modos: ⁊ primo primū considerandum ꝙ notum facit istum modū equalitatis ex parte subiecti cum dicit in homine: scd̄o ex parte latitudinis cum dicit magnā habens latitudinem: tertio ex parte nostre cognitionis ad illā cū dicit diffinitione. i. certa ⁊ determinata cognitione minime potest comprehēdi: quarto ex parte terminationis cuʒ dicit duas obtinet extremitates. Dubitāt primo vtruʒ destructis aliīs speciebus hic modis reperiatur in homine dicūt ⁊ bene ꝙ reperitur sed non comparabilis: aliī rei que sit. Dubitant secundo quare non potest certe cognosci. Respōdet Guil. ⁊ Bartho. ꝙ hoc est ꝓpter infinitatem indiuiduorum ⁊ ratio est infinita: contra iste modus habet duas extremitates

Jacobus

Debes autem ⁊c̄. Hic incipit pars tertia principalis huius cap. in qua primo describit p̄n. eq̄le ad iusticiaʒ. Scd̄o diuidit ip̄m in. 8. modos ibi [Huic] tertio specificat queq̄ʒ illorum octo modoꝝ cū latitudine sua ibi [Primus modus] Quarto ōndit sigillatiʒ q̄ spēs est ꝓpinq̄or certe eq̄litati ⁊ q̄ regio vel quis incola regionis seu climatis ⁊ qō mēbrum ibi [Cū aūt spēs] Prima pti. est p̄ns textus in q̄ p̄n. dicit ꝙ eq̄le seu tꝑatū de quo medici tractāt in suis inq̄sitionib⁹ nō est denoiatuʒ ab eq̄litate pōderis: sʒ a iusticia q̄ obs̄uata est in diuisione elemētoꝝ repertoruʒ in illo eq̄li. Et hoc est sic intelligēduʒ ꝙ cōplōnatum in p̄mis. i. in p̄ncipiīs suis vel formatione eius attendit̄. i. ꝯcipit̄ siue sit corpus totuʒ siue mēbrū vnū ita vt mēsura sit in eo de elemētis cū suis q̄ʒtitatibus ⁊ q̄litatibus quā nā hūana dʒ hr̄e sʒ meliorē eq̄tateʒ ꝓportionis ⁊ diuisionis elemētoꝝ adinuicē. Accidit aūt. i. euenit nō a casu sʒ regulr̄: vt hec diuisio. i. ħ mēbrū diuidēs ꝯplōneʒ. s. cō° eq̄lis: cū hō habuerit eā sit ꝓpinq̄ valde vere eq̄li quā diximus p̄maʒ: vʒ equali ad pondus. Attēde p̄mo circa hāc ꝑtem qr in ea agit̄ de cōplexione equali ad iusticiā: ꝙ iusticia est ꝯstās ⁊ ꝑpetua volūtas reddendi vnicuiq̄ʒ qō suū est. Ipsa quidē igit̄ ṽtus est ꝑfecta nō simplr̄: sʒ ad alteꝝ ⁊ ꝑꝑ ħ p̄clarissima ṽtutū vr̄ eē ⁊ neq̄ʒ hesperus neq̄ʒ lucifer ita admirabilis. 5. ethicoꝝ. c. 3. Attēde scd̄o ꝙ duplex est iusticia. Una est distributiua que ꝯsistit in distributionibus honorum vel pecuniaꝝ vel aliorum que ꝑtibilia sunt apud cōitateʒ vt ꝙ vnus sit p̄ses aliī ꝯsules aliī clientes: vel ꝙ vnus hēat de erario publico cētū marcas argēti alius. 20. alius. 10. Uel ꝙ vnus habeat p̄maʒ sedem in cōciliīs: aliī alias ꝫm suos gradus. Alia est iusticia cōmutatiua que cōsistit in cōmutationibus: quarum quedā sunt volūtarie manifeste: vt venditio emptio mutatio fideiussio vsus depositio conductio. Alie sunt occulte vt furtuʒ mechia veneficium propagogia. s. cum quis diuertit aquaʒ a stagno vicini sui serui seductio: dolosa occisio falsum testimoniuʒ. Alie violente vt verberatio vinculuʒ mors rapina orbatio accusatio iniuriatio: sicut meminit Aristo. quinto ethycorum ca. 5. Attēde tertio ꝙ mediū seu equale aliter attenditur in iusticia distributiua ⁊ aliter in cōmutatiua. Nam mediū in iusticia cōmutatiua attēditur ex ꝑte rei ꝫm quam fit cōmutatio: ⁊ est idem apud omnes vt eadem mensura vini ⁊ panis eiusdem magnitudinis ⁊ modi tanti debet vendi ignobili sicut nobili. s. ꝫm pretium appositum rei. Sed in iusticia distributiua medium attenditur quo ad hominem non est rei natura quare variatur ꝫm status ⁊ prosapias hominum vt alius honor debetur regi alius duci alius baroni ⁊ aliud salarium debetur medico qui sanat hominem ⁊ saluat a morte ⁊ aliud lathomo qui murum construit aliud presidi qui saluti cōmunitatis innigilat. De hac iusticia intelligitur sermo p̄n. hic sed denominat a iusticia in diuisione idest cōplexionatum aliquod dicitur temperatum ad iusticiam cuʒ in eo diuisa sint elementa ꝫm optimam proportionem que debetur illi ad opera sua incolumiter perficienda. Talis aūt elementoꝝ iusta diuisio diuersificat̄ ꝫm spēs ⁊ merita complexionatorum vt alia diuisio ⁊ proportio debetur homini alia equo alia boui. Dubitat̄ circa hoc quod dicit prin. Accidit auteʒ vt hec diuisio cū homo eā habuerit vere equali valde sit ꝓpinqua. Nā complexio vere equalis: vʒ equalis ad pōdus: nec est nec esse pōt: vt statiʒ dixit ergo nihil est sibi equale. Nā ens ⁊ nō ens sunt p̄mo diuersa nec cōmunicant in aliquo. Dic ꝙ equale ad pondus licet in re non sit nec esse possit: est tm̄ in intellectu: ⁊ sic cōparat̄ equale ad iusticiā cū eq̄li ad pōdus sʒ eē qō hn̄t in intellectu. Uel dic si vis ħ p̄ncipē velle ꝙ equale ad iusticiā est maxime semotum q̄ʒtum natura ꝑmittit ab excellentia q̄litatum. Et ideo dicitur ꝓpinquū vere equali imaginato vel vere equali si esset.

Huic ṽo ⁊c̄. In hac pti. scd̄a huius tertie ptis diuidit p̄n. equalitatē ad iusticiam

De partibus.

extremitates:ergo non potest dici infinitus. Amplius iste modus cõplexio/nis sequitur formam humanaꝫ que est forma finita in gradu perfectionis en/tium:ergo licet indiuidua sint infinita. Iste modus debet dicit finitus sicut esto ꝙ essent infiniti ignes numero tamen caliditas intensiue esset finita q: caliditas quarti gradus. Dicendũ igitur ꝙ causa est: q: certa mensura qualitatum elementorum in plus vltra ꝙ non est pro humana forma ⁊ est etiam certa in minus ita ꝙ non est ꝓ humana forma: ⁊ qualis sit vnius ad alium proportio tamẽ homini incognita vt tractatu de mẽbris cordialibus potest intelligi: ⁊ q̃nto canone capitulo ð tyriaca: ⁊ nulla enim via hominis est ad cognoscendum hoc: vt etiam sumit ꝫo colliget. ¶ Dubitat̃ que multitudo ⁊ que paucitas est ista que sũt termini huius latitudinis ab vna quarũ extremitatuꝫ cum egressa fuerit complexio humana non potest dici homo: quidam dixerunt multitudinis.i.multe temperantie ⁊ paucitatis.i.paucissime q: minor si ponatur: homo ẽ mortuus: vł non est homo ⁊ maiorem temperantiam nõ est dare tẽperantia hominis tẽperati: ⁊ licet hec solutio quibusdam nõ placet: q: dicunt ꝙ homo temperatissimus est medium: ⁊ non extremuꝫ: tamen vt alias in tegni diximus homo temperatissimus potest dici extremuꝫ in tota specie humana cui opponitur distemperatissimus homo.i. homo ita distẽperatus qua distemperantia si detur maior nõ viuit. Alia solutio est q: cũ complexio hũana sit determinata ꝓ determinatã mensurã calidi fri.sicci ⁊ hu.ista mensura calidi ⁊ frigidi pro hac cõplexione in plus habet terminũ vltra quẽ non est bonum pro homine ⁊ in minus etiam vltra quẽ non est bonũ pro homine: ⁊ ratio vbi est ꝓportio maior ⁊ etiã minor. v.g. caliditas pro homine est duorum graduum ad plus ⁊ vnius ad minus.

e ¶ Secundus vero ⁊c̃.] ¶ Primo declarat istum modũ: secundo comparat ad equale ad pondus: ibi secunda [Et hoc quideꝫ.] ¶ Considerandũ ꝙ notum facit modũ per nomen q: potest dici medialis: secundo per ꝫm: quia inuenitur in indiuiduo.s. hoc vel illo vel illis q: plura possunt esse corpora tẽperata: tertio per suam rationem formalem q: est melior equalitas que sit possibilis in tota specie cuꝫ quacũqꝫ etate: ⁊ hoc est ꝙ dicit hic specie ⁊c̃. ⁊ in etate ⁊c̃. Consideranduꝫ secundo ꝙ littera que dicit que est in fine potest dupliciter intelligi: primo ꝙ species humana sit tẽperatior species que sit ⁊ est sensus ꝙ istud indiuiduum habet meliorem temperantiaꝫ speciei humane que species humana inter omnes etiam alias est temperatior. Alio modo.s. equalitas vel 2o: secundi modi est in fine equalitatis.i. est perfectior equalitas que sit. ¶ Dubitatur vtrum iste modus sit indiuidualis vel sit specificus videtur ꝙ indiuidualis q: Aui. dicit ꝙ reperitur in indiuiduo. In contrarium quia supra dicit aut ꝫm speciem qualitatũ ei ꝙ diuersum est ab ea ex eo ꝙ est in ea. Dicenduꝫ ꝙ iste modus ⁊ omnis modus est indiuidualis q: reperitur in indiuiduo: sed non est indiuidualis quia sit ex natura indiuiduali: imo ex natura speciei: ratio quia tota latitudo complexionis speciei humane est latitudo specifica sequens naturam speciei: ergo mediuꝫ illius est hoc modo specificũ siue ex specie temperãtia: ergo media est que reperit̃ ex natura speciei ⁊ hoc est ꝙ Aui. innuit cum dixit ex specie: ⁊ ideo supra Aui. ponendo istum moduꝫ posuit eum ꝫm ordinem ⁊ inter modos speciei: ⁊ dixit aut ꝫm speciem cõparatiue ⁊c̃.i. aut comparando latitudinem complexionis ad mediuꝫ quod est in eadem specie cum extremis: ⁊ tamen est diuersum a specie ꝯsiderata in suis extremis: sed quando medium est diuersum ab extremis non est diuersum ꝑ aliquod ꝙ sit extra speciẽ: imo per aliquod quod est in ipsa specie: ⁊ ideo dixit ex eo quod est in ipsa specie. Et ad contraria dicendum ꝙ dixit in indiuiduo q: in eis repitur ⁊ hoc notanter fecit Auic. per illos qui dicũt ꝙ illa optima tẽperantia que est in medio totius humane latitudinis non reperitur in re: immo est quedam fictio imaginata ⁊ forsan de hac opinione fuit Haly ĩ tegni tractatu secundo.102. cõmento: cum dixit hoc corpus esse ꝫm intentionem omnium loycorũ.i. ꝫm conceptuꝫ ⁊ rationem. Ad redargutionem ergo istorum dixit inuenitur in indiuiduo: quasi dicat est aliquid in re.

temꝫ: neqꝫ habent propinquitateꝫ equalitatis quam prius nominauimus quaꝫ habet homo: octo considerationum accidunt modi. Aut enim erit ꝫm speciem comparatam ei que ab ea diuersificatur ⁊ est alia ab ea. Aut ꝫm specieꝫ comparatã ei quod est diuersuꝫ ab ea ex eo qð est in ea. Aut erit ꝫm aliquam partẽ speciei comparataꝫ ei quod ab ea diuersuꝫ existit: ⁊ est extra ipsam ⁊ in eius specie. Aut erit ꝫm partem speciei comparatã ei quod diuersum est ab ea ex eo quod est in eius parte sue speciei. Aut erit ꝫm singulare comparatuꝫ ei quod est diuersum ab eo ⁊ extra ipsum. Aut erit ꝫꝫ singulare comparatũ suis dispositionibus que in ipso sunt. Aut erit ꝫm membruꝫ comparatum ei quod ab eo diuersuꝫ existit ab eo quod est extra ipsum ⁊ in suo corpore. Aut erit ꝫm membruꝫ comparatum suis dispositionibus in seipso.

¶ Primus[c] modus est equalitas que in homine attenditur cõparatione aliorum generatorum: ⁊ est magnaꝫ habẽs latitudineꝫ que diffinitione minime põt comprehendi: nec etiam qualitercunqꝫ contingat existit: sed inter multitudineꝫ ⁊ paucitatem duas obtinet extremitates: ab vna quaꝫ cum egressa fuerit nõ poterit esse humana complexio. ¶ Secundus[a] vero modus est medialis qui inter duas extremitates huius late complexionis existens inuenitur in indiuiduo qð est in vltimo equalitatis ex spe-

¶ Dubitatur secundo vtruꝫ sicut dicimus ꝙ hic modus secundus reperitur in indiuiduis qui modus est medialis ita extrema que sunt in primo mõ equalitatis reperiantur in indiuiduis. Et dicendũ primo ꝙ sic q: sicut est possibile reperire medium: vt verbi gratia hominem temperatuꝫ ⁊ aliqua extrema ita est possibile reperiri extrema.s. hominem distemperatũ in calido ⁊ distemperatum in frigido: vtrum autem sit reperire ita calidissimũ ꝙ vltra eius calorem non detur calor: ⁊ ita frigidissimũ ꝙ vltra eius frigiditatem non detur frigidior. ex questio extra propositum: ⁊ est quomodo an sit dare maximũꝫ ⁊ minimum. Considerandũ autem ꝙ iste distemperantie extremitatum humanaruꝫ quando reperiuntur sunt valde res extranee ⁊ non minus mirandũ q̃ꝫ sit extraneitas mediȷ in specie ex inuẽtione hominis temperatissimi inuenies bonitatem anime in operationibus suis omnibus ꝫm intellectum vnde inuenies homines aptissimos dictos anglicos: vtrum autem ad perfectioneꝫ hãc requiratur totius corporis perfectio vel hoc possit esse in homine male complexionato in habitudine totius est dubiuꝫ de quo aliquid diximus in tractatu de resistentȷs: ex inuentione autem extremitatum inuenis extrema admiranda que si sint in latitudine sanitatis inuenis homines quosdam vt animalia bruta quieta vt asinus ⁊ bos: quosdam vt bruta furiosa vt homines quasi serpentes ⁊ ex hac inuentione potest inueniri homo cuius saliua ex natura esset venenum fere omni homini: łꝫ ad has extraneitas multum faciat natura indiuidualis quinti modi. Si autem extrema sint egritudines vides egritudines igneas ⁊ egritudines infrigidantes homineꝫ sicut glacies. ¶ Dubitatur quare Aui. modum considerandi complexionem ex etate non fecit moduꝫ distinctum: vt faceret medium ex etate distinctum a me[o] ex specie. Dicendum ꝙ si voluisset potuisset tamen Aui. considerauit ꝙ istum modum ꝫm equalitatem medici multum attendunt: quia ad hominem de hoc: secundo modo

Jacobus

iusticiam in octo partes vel modos equalitatis que consideratur in humanis corporibus per comparationem ad alia corpora que non habent hanc equalitatem iusticie: nec sunt propinqua equalitati ad pondus prius nominate. Primus modus est cum species humana tota comparatur alteri speciei. Secundus est cum species humana cõparatur ad indiuiduũ temparatius quod est in ea. Tertius est cum pars humane speciei comparatur ad aliam partem extra se eiusdem speciei vt gens vnius regionis vel climatis ad gentem alterius regionis aut climatis. Quartus est cum pars humane speciei puta gens vnius regionis vel climatis comparatur ad indiuiduum quod est temperatius in illa regione vel climate. Quintus est cum indiuiduum aliquod humane speciei comparatur ad aliud indiuiduum eiusdem speciei. Sextus est cuꝫ indiuiduum aliquod humane speciei comparatur ad seipsuꝫ ꝫm suas etates vel dispositiones diuersas que sunt in eo. Septimus est cum membrum aliquod alicuius hominis comparatur ad aliud membrum eiusdem hominis. Octauus est cum membrum aliquod alicuius hominis comparatur ad seipsum ꝫm diuersas dispositiones ipsius. ¶ Queret aliquis cur dicit prin. huic vero equalitati que ꝫm humana attenditur corpora: nunquid equalitas iusticie est in equis bobus ⁊ asinis sicut in homine cum aliqui ex eis habeant de elementis ꝫm optimam equitatem proportionis ad sua opera perficienda. Et cur etiaꝫ subdit que scilicet alia corpa ab homine non habent hanc equalitatem cum habere videantur sibi propriam equalitatem in sua specie sicut homo: immo faciunt sepe fortiora opera q̃ꝫ homo sicut equus fortius currit ⁊ maius portat onus. ¶ Dic primo ꝙ medicina ꝑncipaliter est de homine propterea dixit prin. in principio libri huius diffiniens medicinam ꝙ est scientia qua humani corporis dispositiones cognoscuntur. Et ideo rationabiliter se restringit hic prin. ad loquendum de equalitate que ꝫm humana attenditur corpora. Dic secundo ꝙ licet bos equus ⁊ asinus habeant equalitateꝫ iusticie ꝫm merituꝫ sue speciei: non tamen habent illaꝫ tẽperantiaꝫ supremaꝫ possibilem in natura quam habet homo: immo equalitas aliarum specierum relata ad humanam equalitatem: potius est inequalitas q̃ꝫ equalitas.

¶ Primus modus est equalitas ⁊c̃.] ¶ Hic incipit tertia ꝑticula tertie partis principalis huius capituli in qua quidem particula specificat prin. quẽqꝫ octo modorum equalitatis ad iusticiam cum latitudine sua Et primo primũ hic. Secundo secundum ibi [Secundus vero] Tertio tertiuꝫ ibi [Modi vero] Quarto quartum ibi [Quartus autem] Quinto quintuꝫ ibi [Modus vero] Sexto sextum ibi [Sextus autem] Septimo septimum ibi [Modus autem septimus] Octauo octauum ibi [Modus autem octauus.]

De partibus

¶ Dicit autem in hac parte primo ꝙ primus modus equalitatis seu temperiei ad iusticiam est equalitas seu temperantia que debetur humane speciei per comparationem ad alias species. Secundo dicit ꝙ hec equalitas habet magnam latitudinem: quia comprehendit omnem hominem: eius tamen latitudo non potest supple a nobis diffinitione comprehendi.i. proprȷs terminis designari: inter quos sit humana complexio ⁊ extra hos non sit q̃ꝫq̃ꝫ ex se latitudo illa diffinibilis sit: immo actu diffinita seu terminata: sicut astra numerare nequimus quãuis in se numerata sint: neqꝫ maris quãtitatem describere quãuis terminata sit. Tertio dicit nec etiam qualitercũqꝫ contingat existit idest non est actu humana complexio qualitercunqꝫ potest esse seu reperiri: quia potest esse temperatior temperatissima que nunc est ⁊ distemperantior distemperatissima vel econuerso iuxta celi influentiam: ⁊ sic latitudo equalitatis existentium maior vel minor. Quarto dicit ꝙ inter multitudinem temperantie ⁊ paucitatem eius humana equalitas obtinet duas extremitates. idest clauditur a duabus extremitatibus a quarum vna cum fuerit egressa nõ poterit esse humana cõplexio. Aliter enim esset infinita nisi certis terminis clauderetur. ¶ Sed instabit aliquis rei nature permanentis non est dare vltimũ instans cum actiones nature non sint repentine sed successiue: tum ex resistẽtia passi: tum ex limitatione potentie agentis: ergo dato homine constituto in termino maximi lapsus per posituꝫ non morietur in instanti: sed procedet deteriorando ad mortem non igitur erat in termino. Dic si vis ꝙ corruptio est mutatio instantanea non successiua: vt motus: sicut ait Aristo. 5. phorum tex. 7. Vel dic si non datur vltimum esse hominis: datur primum non esse: ⁊ hoc sufficit. Vel dic nulla instantia indiuisibilia concedi in tempore: sed partes tẽporis minimas ad sensum instantia vocari.

¶ Secũdus vero modus est medialis ⁊c̃.] ¶ In hac particula que est de secundo modo equalitatis describit primo princeps hunc secundum modum. Secundo ipsum comparat equali ad pondus ibi [Et hec quidem] Tertio ostendit qualiter homo vicinus existit equali ad pondus ibi [Et hic etiam] Quarto ꝫm quod membruꝫ est vicinius ibi [In consideratione vero] Quinto ꝫm que membra elongatum est ab eo ibi [In comparatione autem] Sexto enumerat mẽbra principalia ⁊ eorum complexiones ⁊ habitudines ad inuicem ibi [Membra vero.]

¶ In prima parte huius particule dicit ꝙ secundus modus equalitatis iusticie est medialis: idest in medio constitutus totius latitudinis humane complexionis. Et iste modus existens inter duas extremitates huius late complexionis inuenitur in indiuiduo temperatissimo temperatissime speciei dum est

comparant oēm hominez: ⁊ ideo vt tale mediuz faceret bene mediuz temperantie ex etate non fecit distinctaz considerationez facientez distinctuz modū equalitatis sed posuit illaz sicut conditionē hominis equalis ex specie: sed tu dices: ita debuisset sibi apponere ꝯditionez equalitatis: quarti modi vt ꝙ iste esset temperatus ex regione. Dicenduz ꝙ si voluisset potuisset: vel dicendū ꝙ quartus modus non est medialis vnius climatis tantuz. s. temperati sed est medialis cuiuscūqz climatis: ⁊ ideo poterat poni cōditio huius secundi modi: ⁊ ideo hoc debet intelligi ꝙ iste homo sit tēperatus non solū ex etate sed ex aere: quia in aere temperato ⁊ non expressit: qꝛ talia corpora vt multuz reperiātur in regione temperata qualis fuit regio Hippocratis vbi multa corpora reperiūtur temperata vt Gal. secundo regiminis sanitatis. Considerandum hic ꝙ ab Aui. sumitur ꝙ etas iuuentutis est temperatior ⁊ causa est: qꝛ homo in prima etate constitutus est in superflua humiditate propter q̄z sensus eius ⁊ motus hebetantur: in senectute autem est superflue siccus: ⁊ ideo in medio iuuētute est sufficientior ⁊ temperate humiditatis: ⁊ quia cuz hoc esset cum calore ita temperato sicut puer: ergo temperatior quacūqz etate. Dynus tamen de hoc tenet in questione ꝙ puer sit temperatior ⁊ litteram legit corrupte. i. non producte dicens peruenit ⁊ li ue facit breuez ⁊ non dicit peruenit: hec tamen expositio est contra mentez Aui. qui eum textum ponit sub hac forma. 12. lib. de animalibus capitulo de complexionibus loquens de scdo modo equalitatis: illa temperantia. s. secundi modi equalitatis est post complementū elemēti. ¶ Dubitatur vtrum equalitas secūdi modi habeat latitudinez. videtur ꝙ non: quia Aui. non ponit. Itē secundo de regimine sanitatis ponit ꝙ ipsa est in ictu oculi. i. in instāti. In contrarium qꝛ extrema latitudinis habent latitudinem vt distemperantiam in calore vel frigore: quia est dare ibi multos gradus: ergo ⁊ mediuz videtur habere latitudinez. Dicenduz ꝙ temperantiaz secundi modi habere latitudinez potest dupliciter intelligi: vnomodo ex parte subiectoꝝ ⁊ dicenduz ꝙ sic: qꝛ plura sunt ⁊ possunt reperiri corpora temperata vt diximus auctoritate Galieni. Alio modo pro latitudine in forma temperantie. i. ꝙ talis complexio temperata non sit punctualis: ⁊ tunc dicenduz ꝙ hec temperātia est duplex: vna que in re reperitur actu vt homo temperatus ⁊ iuuenis ⁊ ista habet latitudinez: ratio qꝛ vigilat dormit ⁊c. quiescit ⁊ ambulat de quibus omnibus mutatur de calido in minus vel magis calidum est sanus: ergo sua temperantia habet latitudinem. Alia est temperantia que in re est magis potentialis non possibilis actu distincta ⁊ ista est cuz imaginati fuerimus punctuz mediuz siue instans transitus de iuuentute in senectutem istius hominis vltimo temperati ex specie ⁊ tunc eius temperātiaz imaginari oportet indiuisibilem: ⁊ ideo Turisianus in tegni tractatu secundo illo capi. ⁊ diuiditur imaginatur illaz ⁊ bene sicut punctus in linea. Considerandum tamen quod adhuc illaz sanitatez vel temperantiaz quaz indiuisibilem ⁊ sicut punctū imaginamur possumus dicere ꝙ licet sit indiuisibilis duratione est tamen diuisibilis in perfectione. i. quia est dare quandaz perfectiorez quadam alia ⁊c. verbi gratia: ego in puncto illo medio ⁊ in instanti illo trāsitus medio iuuētutis ⁊ senectutis habeo ꝯonez perfectam que licet solo duret instanti: tamen adhuc potuissem pro illo instanti perfectiorem habuisse natura pro illo instanti non occurrit reparatissima dispositio aeris imo transiui ad senectutē a iuuentute in tempore hyemis ⁊ alius eiusdem perfectionis ex etatiua specie transiuit in tēpore veris ergo tota ꝯo vnius illoruz pro quocūqz instanti est perfectior complexione alterius ⁊ sic habet latitudinez quāuis non duret nisi per instans. Ad Aui. dicenduz ꝙ non curat assignare latitudinez huic temperantie quia voluit hoc esse notū ex dictis: sicut eniz tota complexio totius speciei habet suas extremitates i. mediuz vel aliter ꝙ hoc fecit quia extrema huius latitudinis parum distant.

a ¶ Et hec quidaz ⁊c.] ¶ Hic comparat hanc qualitatez: secundi modi ad equale ponderis: ⁊ primo premittit: secundo declarat: ibi [Et hoc etiaz.] Primum dictuz est notuz declarando autez: primo declarat quomodo considerato toto homine equali hoc: secundo modo equalitatis appropinquat instāte totus equali ad pondus: secundo quomodo non appropinquat cōsideratione cuiuscūqz partis: ibi secunda [In consideratione vero.] ¶ Dubitaf vtruz reperiatur ꝯo ex coalternatione ⁊ videtur ꝙ non qꝛ vel est consimilium ⁊ hoc non qꝛ consimilia habent complexionez ex elementorū mixtione vt primo de accidenti ⁊ morbo: ⁊ infra capi. de membris: vel est officialiuz ⁊ hoc non quia officialium est compositio ⁊ non complexio: nisi vt consimilibus vel nisi que est consimiliuz. In contrariuz Aui. hic aliqui loquunf sm cōmuniores modos loquendi ⁊ tunc non concordabit cuz dictis nostris in tractatu de resistētijs: dico igitur ꝙ complexio de coalternatione reperitur: qꝛ partes que sunt in nobis quinqz modis sunt coalternātes ⁊ coalternate: ergo reperitur complexio ex coalternatione. Primus est qꝛ calor actualis datus a corde calefacit ⁊ alterat membra ⁊ notuz est ⁊ cuz spiritus appropriatur mēbro alterat ipsuz ⁊ spiritus etiaz alteratur quodāmodo a membris cuz diuersificentur in qualitate ⁊ sic possumus imaginari aliuz moduz ex nutrimento veniente ad membrum. Secundus modus est qꝛ membra inter se sunt diuersa siue dissimiliuz complexionuz: ⁊ ideo oportet vt agant vt Gal. in libro de malitia complexionis diuerse. Tertius modus coalternationis est spirituuz adinuicem qꝛ sunt diuersi in complexione ⁊ differt a secundo: qꝛ iste potest fieri in vna parte mēbri consimilis circūscripto quocūqz alio consimili ⁊ sicut imaginamur de spiritibus ita possumus imaginari aliuz moduz. s. complexionez ex coalternatione humoruz inter se ⁊ super mēbro. Quartus modus est quez soluz Mundinus posuit q fit ex vaporibus a corpe surgentibus qui diuersi sunt diuersitate mēbroruz ⁊ humoruz ⁊ isti veniunt ad cutim ⁊ ibi refracti euaporant ⁊ cutim alterant ⁊ dant sibi aliquez moduz complexionis qui dicitur ex coalternatione. Quintus modus est dictus per coalterationez ⁊ non per coalternationē que coalternatio idez est ꝙ coalternata sumptio sicut cuz accipimus simul oīa mēbra suis contrarijs cōplexionibus. Dicemus ꝙ totius corporis. i. omniuz mēbroruz simul ꝯo est satis temperata posito ꝙ inter se nullaz faciunt siue faceret refractionez: dantes autez causaz huius temperantie dicimus qꝛ ⁊ si in corpore sit pars frigida vt cerebruz ibi etiaz est pars calida vt cor. ⁊ ideo totuz dicetur tēperatuz quāuis cerebruz stet in suo frigore ⁊ cor in suo calore ⁊ vnuz reliquū non tēperet vt Aui. dicit. Et dō hac vꝫ Aui. loqꝛ ⁊ si nō loqf de hac: loqtur de illa que fit ex mēbroꝝ alteratione adinuicem ⁊ apparet ꝙ isti modi possunt poni plures q̄z qnqꝫ. Ad contrariuz dicenduz ꝙ est consimilium ꝯo sicut subiecti tamen consimilia alterant se qualitatibus contrarijs que contrarietas est inter ea virtute qualitatuz primaruz elementoruz. ¶ Dubitaf secundo vtruz ista ꝯo ex membrorū alteratione adinuicez sit vna ꝯo videtur ꝙ sic: qꝛ est complexio secundi modi equalitatis. Sed equalitas secundi modi videtur maxime vna: imo aliqua indiuisibilis vt dictuz est. In contrarium qꝛ est in pluribus mēbris. Dicenduz est ꝙ complexio exalternata sumptione non est aliud q̄z contrarie cōplexiones in diuersis mēbris simul sumpte: ⁊ ideo est tot quot sunt mēbra similiter complexio ex coalternatione non est vna subiecto eodez modo nisi inquantum tu imagineris omnia membra esse vnuz per vnaz animaz in toto extensaz. Dicit tamen Dynus ꝙ est vna ordine quia quez ordinem habent consimilia in organico eundez moduz habent cōplexiones consimilium ⁊ per consequens complexio ex alternatione que in consimilibus fundatur. Ad rationez cuz dicitur ꝙ equalitas secundi modi est vna: dicenduz ꝙ est vna in forma habente latitudinez quia sm diuersas partes siue gradus latitudinis pōt esse in diuersis mēbris ⁊ ipsa non diuersificata per gradus. Sꝫ p numerū in eadez specie potest esse in pluribus indiuiduis sicut tepidū in multis aquis numero. ¶ Dubitatur tertio vtruz cōplexio ex coalternatione mēbroruz adinuicez sit principiū operationis in nobis: videtur ꝙ sic: primo quia Aui. ponit istuz secunduz moduz equalitatis. Sed iste est iusticialis. s. pro operatione ⁊ est perfectior modus equalitatuz: ergo principiuz perfectionis operationuz. Secundo quia aliquod mēbruz non agit suaz actionem nisi ab alio coalteratuz ergo in illo mēbro erit principiuz operationis antecedens probatur. Caro eniz est principiuz sentiēdi organicuz alteratū a neruo. Unde Auer. secundo colliget cuz dicitur ꝙ caro in sensu tactus stat sicut oculus in visu dicit ꝙ neruus est seruitor carnis in hac apprehensione quia temperat spirituz qui transmittitur a corde ipsi carni. Sed ille spiritus alterat carnez alteratione pro sensu tactus. Amplius cutis est sicut mediuz vel organicuz tactus: sed hec sua perfectio non perficitur nisi temperamento facto in cuti per coalterationes: nam caliditas venarum sanguinis neruoruz frigiditati in ea adequaf vt infra ponit Aui. Amplius complexio ad consimiliū alterationez videtur organici complexio: vt organicuz est ergo principiuz operationis: antecedens videtur Auer. secundo colliget cuz ponit esse complexionez officialez aliquaz. In contrarium est auer. quinto colliget secundo cap. qui vult ꝙ complexio siue temperantia que posset imaginari ex refrigidatione ⁊ humectatiōe facta a cerebro ⁊ epate ad caliditatez intensam quam dat cor est temperantia dicta equiuoce ⁊ non propter operationes. In hac questione primo presupponimus ꝙ non loquimur de complexione ex coalternatiōe qꝛ illa nil est nisi ipsa complexio consimiliuz omniuz simul sumpta per intellectuz. Secundo presupponimus ꝙ sermo noster est de complexione ex alternatione membroruz ⁊ similiuz adinuicez: verbi gratia in musculo: in tota manu est caro: ossa: nerui: panniculi qui sese alterant: ita ꝙ eoruz complexio dicta est ex hoc ex coalternatione. Dubitanduz ergo est vtruz hec complexio ex coalternatione resultans sit illa per quaz fiunt operationes consimiles ⁊ officiales. In hac ergo questione est opinio Dyni: quaz ponit in questione de membro organico vbi vult ꝙ in membro organico non sit dare complexionez ex coalternatione consimiliuz que complexio sit principiuz operationis ⁊ tribuatur organico vt organicum est ⁊ inducunt quatuor rationes. Prima est: ista complexio vel est vna ⁊ hoc est impossibile quia suba sunt plura consimilia: non eniz os ⁊ caro refranguntur sicut elementa in mixto sed saluant suas formas: vel non est vna nisi ordine sicut consimilia in organico habent ordinez. Si ergo est principiuz operationis vel est ratione ordinis: vel habitudinis forme ⁊ hoc est impossibile quia relatio non est principiuz operationis vt Cōmentator secundo de anima: vel ratione subiecti habitudinis ⁊ illa complexio est consimiliuz ⁊ non organici. Secunda ratio: illa complexio non est principiuz operationis que in tota vita non acquirif nec est in termino siue terminata: sed complexio per alterationez membroruz consimiliuz adinuicez in tota vita nō acquiritur: ⁊ nūquā est in termino quia quousqꝫ vita durat membra consimilia se alterant. Tertia ratio est ista: complexio ex coalteratione que est alia a cōplexione consimilis vel habet pro suo subiecto consimile vel officiale: non consimile: quia ista ponitur ꝙ sit complexio officialis etiaz quia ista complexio vel est alia specie a complexione consimilis: ⁊ hoc non: quia totuz integrale differt specie a sua parte: vel numero ⁊ tunc duo accidentia numero differentia essent in eodez subiecto cuius contrarium habetur septimo methaphisice nec potest habere pro subiecto officiale: primo quia officiale non est vnum. secundo qꝛ officiali debetur natura complexionalis: ⁊ tunc duo prima genera membrorum tribuentur organico. Quarta ratio: si ista complexio poneretur in organico esset maxime quia a complexione organici causata: sed non potest ab ea causari ⁊ deducit Dynus istaz rationez prolixe sed dimitto eaz quia extra propositum credo ꝙ Dynus habuit bonaz intentionez. Sed nos dicemus sex propositiones in quibus stat veritas que sūt: prima est complexio consimiliuz mēbroruz componentium manū meaz: que complexio dicitur per coalternationem

cie que est in fine equalitatis et in etate in qua augmentum ad suum peruenit finem. ¶ Et hec est quidem equalitas etiam licet non sit equalitas certa quaz in huius capituli principio nominauimus eo ꝙ hanc inueniri non est possibile: est tamen ei ꝓpinqua. ¶ Et hic etiaz homo equalitati non qualitercūqꝫ vicinus existit: sed suorum membrorum alteratione alias alternatione calidorum sicut cor: frigidoꝝ sicut cerebruz: humidorum velut epar: ⁊ siccoruz sicut ossa. Cum ergo ponderabuntur et equabuntur erit vicinus equalitati certe.

Jacobus

in fine etatis adolescentie.

¶ Et hec est quidez ⁊c.] ¶ In 2a dicit ꝙ hec equalitas secūdi modi quāuis non sit equalitas ponderis prius dicta: qꝛ hec inueniri non potest: est tamen ei propinqua. i. elongata multum ab excessu qualitatuz primarum.

¶ Et hic etiaz ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ hic homo: scilicet temperatissimus in specie temperatissima in fine augmenti non est vicinus equalitati ponderis

De partibus

qualitercunqꝫ: idest omni modo: sed alteratione vel alternatione vt aliqui libri habent idest alternatiua comparatione suorum membrorum: scilicet calidorum ad frigida vel humidorum ad sicca. Cum ergo ponderabuntur id est considerabuntur mensure qualitatum membrorum ⁊ equabuntur: idest ex equo referentur calida frigidis ⁊ humida siccis erit dictus homo vicinus equalitati ponderis.

¶ In consideratione

nem consimiliu3 adinuicem non est queda3 forma cōplexionalis addita com plexioni consimiliu3 in se ita vt sint. 2. complexiones. s. vna consimilis in se si/ ue vt consimilis ꝛ alia consimilis: vt recipiat ab alio consimili: ratio comple/ xio carnis stantis iuxta neruum non est nisi complexio carnis tante mensure q̄te nō esset si neruus nō ess3 ꝛ nō essent due cōplones in carne: ḡ cōplexio in carne ex coalternatione non est alia res a complexione carni. Sed tu dices: di ca3 ꝙ complexio nerui est vna q̄litas distincta a com plexione carnis ꝛ stat illi si cut forme ꝛ perfectio que3 admodu3 complexio cali/ da cordis est pfectio com/

In consideratione[a] vero cuiusq; mē bri non nisi vnius quod est cutis queād

plexioni intrinsece consimilium. Dicendu3 primo ꝙ complexio cordis facit vnam complexionem cu3 complexione consimilis. v. g. complexio nerui pro/ pria ꝛ calor datus a corde sunt vna forma in actu sicut calor que3 mihi dat sol: ꝛ calor meus: ꝛ tunc argumentu3 concludit contrariu3. Uel dicendu3 ꝙ non est simile q2 complexio data a corde est necessaria pro omni operatione ꝛ non impeditiua: sed complexio nerui distincta a complexione carnis que est talis qualis est complexio nerui cu3 sit frigida impediretur ꝛ falsum faceret actu3 sensationis sed cum refrangitur. i. temperatur complexio carnis a frigiditate nerui tunc fit optimu3 organu3 pro sensu tactus. Considerandum tamen ꝙ possunt dici due quando ex vna parte tu sumas omnes complexiones consi milium simul ꝛ ex alia parte complexionē solum vnius consimilis. Est autē dubium vtru3 refractio caliditatis carnis a frigore nerui sit refractio pro ope ratione necessaria sic positiua quia neruus sit productus frigidior quam ex// pediat ꝛ caro calidior ꝛ postea se refrangāt vt cōmuniter sunt imaginati mo/ derni vel sit refractio priuatiua. i. caro iuxta neruu3 est in principio generatio/ nis producta cum tanta mensura caloris cu3 qua non fuisset producta si non esset iuxta neruu3 sicut nos imaginati sumus ꝛ est questio determinata in tra ctatu nostro de resistentijs. Secunda propositio aliquā operatione3 posset fa cere caro quāuis non refracta nec sit mensurata a frigore nerui: ratio q2 poss3 nutriri ꝛ augeri vt ostēdit sensus in multis vulneribus ꝛ est propositio nota. Tertia propositio complexio ista ex coalternatione fuit necessaria proueniēs in membris organicis que oportebat esse composita ex consimilibus contra/ riarum complexionum. v. g. in manu in qua debuit esse caro os ꝛ neruus: ra tio quia ex quo componentia sunt contrariaru3 complexionum oportet ꝙ se remittant siue refrangant siue coalterent quod ide3 est ꝛ hoc positiue vel pri/ uatiue vt diximus. Quarta propositio ista complexio ex coalternatione po/ test dici complexio organici non ꝙ subiectum suū sit organicum sed ꝯsimilia: sed vt sunt in organico. Ratio illa cōplexio ex coalternatione non esset: si ta lis constitutio diuersorum membrorum non esset: ergo potest dici complexio organici: antecedens patet quia si caro fuisset vnum entiū mundi per se ꝛ nō fuisset sociata cum neruo vt constitueretur manus caro non haberet ista3 cō/ plexionem ex coalternatione. s. non haberet suum calorem talis mensure qui cum maiori mensura caloris possit esse vnum ens mundi vt apparet in carne rubea incensa que multiplicatur in vulneribus. His quatuor propositioni/ bus premissis addo vnum notabile ꝛ est ꝙ complexio ex coalternatiōe est du plex licet melius esset dr̄e ꝙ dupliciter imaginari possumus istam coalterna/ tionem in carne vt in exemplo: vno modo vt imaginemur complexione3 car nis habentē determinatam mensuram caloris siue complexionalis vt caloris cordis ꝛ cum hoc determinatam mensuram in hac complexione ex frigidita/ te nerui ꝓm ꝙ requirit pro operatione carnis ꝛ sic in vnoquoq; cōsimili ima/ ginaremur: posito iuxta aliud consimile sibi contrarium vel nō simile in com/ plexione ꝛ similiter in organico iuxta organicum: ꝛ tunc pono propositione3 quintam que soluit ad questionem ꝛ dico ꝙ complexio dicta ex coalternatio ne que est complexio innata actuata per influente3 mensurata in vnoquoq; consimili ex mēbro contrario sibi adinuice3 ꝓm ꝙ oportet pro operatione est principium operationis: ꝑpositio est nota per suos terminos. Aliomodo pos sumus imaginari complexionē coalternatione: quia mēbra consimilia postq̄3 sunt mensurata in eorum complexione vt diximus q2 remanēt adhuc sub ali/ qua contrarietate aliqua3 alteratione3 faciunt adinuice3 que est alteratio val de pauca cum sunt in sanitate ꝛ ista est cōplexio ex coalternatione de qua lo/ quitur Galienus in libro de malitia complexionis diuerse ꝛ talis coalternatio non est ad alique3 finem: neq; pro aliqua operatione sed necessario ꝯsequēs: non tamen necessario intenta a natura: ꝛ ideo si non esset posset fieri opera/ tio. v. g. caro postq̄3 habet mensuram omne3 sui caloris ꝓm ꝙ requirit ad ope rationem quā mensura3 habet ex innata complexione ꝛ ex calore cordis ꝛ ex frigiditate nerui remittente suum calorem ꝛ neruus etiam postq̄3 eodēmodo habet mensurā sue complexionis adhuc neruus ꝛ caro possunt imaginari se aliqualiter alterare alteratione que non est necessaria pro operatione neq; est operationi nociua: quia est inter latitudinē predicte mensure que est pro ope ratione. Similiter cum imaginati erimus cerebrum cum sua frigiditate qua3 habet ex complexione innata: ꝛ cum mensura sui caloris quem dat sibi cor ce rebrum est potens in sui operationes ꝛ cor etiam in suas. Si igitur vltra hoc nos imaginemur cerebrum alterare cor: ꝛ cor cerebrum imaginemur vna3 co alternationem in medio eorum vel in se intra latitudinem suaru3 complexio/ num sanarū talis complexio est superflua quia non est necessaria pro opera/ tione ꝛ sic potest intelligi sermo Auer. 4. colliget: licet etia3 Auer. posset aliter intelligi: ꝛ est ꝙ inter calidum cordis datum cerebro ꝛ cerebrum ipsum non sit coalternatio per quam qualitas caloris spiritus cordis remittatur: ꝛ per quam frigiditas complexionalis cerebri corrūpatur: immo vnum stat alteri si cut forma ad materiam. s. calor cordis complexioni cerebri ꝛ si in aliquo se re/ frangāt est sicut per consequens ꝛ debet dici equiuoce complexio q2 non est complexio: sed modificatio cōplexionis ꝛ nō est pro operatione. Tunc pono sextam propositionem: complexio ex coalternatione adueniens postq̄3 mem bra habent determinatas mensuras qualitatum ꝓm ꝙ requiruntur pro ope/ ratione non est complexio que sit principium operationis. i. que sint necessa/ ria requisita pro operatione ꝛ hec propositio apparet: q2 ex quo ia3 membra

Jacobus

¶ In cōsideratione ꝛc̄.] ¶ In quarta dicit ꝙ temperatissimus homo in nul lius membri sui consideratione vel respectu est vicinus equali ad pondus ni si in consideratione sue cutis que temperata est: vt postea dicemus in hoc ca/ pitulo.
¶ In comparatione ꝛc̄.] ¶ In quinta dicit ꝙ impossibile est ho/ mine3 temperatissimu3 esse propinquum equali ad pondus in comparatio/ ne idest respectu suorum spirituum ꝛ membroru3 principalium: imo recedit ab equalitate ad pondus ꝛ declinat ad caliditatem ꝛ humiditatem. Ad cali/

habent mensura3 complexionis qua indigent pro operatione: ergo coaltera/ tio sequens post hec non est pro operatione: aliter enim non habuisset com/ plexionem pro operatione mensurata3 principaliter ꝛ cum considerabimus: l3 ista coalteratio sit cu3 qua membrū agit: non tamen erat sibi necessaria: ver bi gratia in exemplo grosso ego habeo mensuram caloris mihi conuenientis pro operatione ꝛ aeri statu3 stellarum vltra illa3 mensura3 me alterat: ista al/ teratio que est inter latitu/ dinem sanitatis est cū qua ego ago: non tamen requi rebatur ad actionem meā q2 si pūctualis mensura ca loris qua3 habeba3 ante in

modu3 postea dicemus. ¶ In[b] compa ratione aūt spirituu3 ꝛ membroꝝ prin-

troitu3 nunc haberē ego bene operarer ex scientia tamen nostri tractatus de resistentijs potest teneri ꝙ etiam ista coalteratio non est necessario: imo homi ne existente bene sano membra consimilia adinuicem stant in pacifica disposi tione ꝛ non alterant se ex quibus apparet solutio ad singula contraria: om/ nes enim qui tenent complexionem ex coalternatione esse principium opera tionis intelligunt de coalternatione: primo modo dicta qui vō negant non in telligunt de coalteratione: secundo modo illius ꝛ de ea Dynus intelligebat: sed longe respiciebat eam.

a ¶ In consideratione vero ꝛc̄.] ¶ Hic ostendit quaru3 partiu3 considera/ tione non est propinquu3 ex cuius partis consideratione est propinquum pri/ mo hoc premittens post ponit nos pro declaratione vnius dicti: secundo de/ clarat: ibi secunda [In comparatione autem.] ¶ Dubitant vtrum ꝯ° cutis sit vna videtur ꝙ non: quia est facta ex venis ꝛ neruis vt infra hoc capi. ꝛ sic sua complexio est ex coalteratione ꝛ non vno subiecto. In contrarium quia est principium operationis vnius. s. tactiue. Considerandū primo ꝙ sermo hic est de cuti intrinseca magis non de extrinseca subtili dicta ymen a quibusda3 que quandoq; emundatur ꝛ cadit. Considerandu3 secundo ꝙ illa cutis vel est organum sensus tactus: vt quida3 dicunt vel est naturale ꝛ intrinsecu3 me dium. Sed organum est caro vt intellexit Auer. in cōmento cantice primo li/ bro: ꝛ causa est ꝓm eum: quia est principium. s. membru3 cōsimile in omni ani mali cōmune sicut est sensus tactus aut organum est neruus ꝛ caro est mediū sicut videtur posse intelligi secundo de anima ꝯmento. 105. quicquid ergo sit organum tactus cutis oportet ꝙ sit medium. In hoc ergo oportet ꝙ comple/ xio sua sit propinquans ad equale ad pondus per multam refractione3 extre mitatū elementoru3 alioquin in sensu tactus caderet multus error in iudicio quibus premissis primo dicendum ꝙ organu3 sensus tactus debet esse vnu3: vt Auer. secundo colliget: ꝛ Aristo. secundo de partibus animalium secundo capitulo. Et ratio est quia si organum esset duo tunc vnu3 sensibile iudicare tur vt duo: cū enim duobus sensibus sentimus duo iudicamus vt intelligitur ab Aristo. problemate. 36. in fine: ꝛ causa est quia essent duo: in acceptiōe: vi/ detur autem ꝙ vitas non solu3 requiratur in organo sed in medio intrinseco cuius motus simul ꝛ īmediatu3 oportet esse cu3 motu facto sicut apparet cu3 cancellatis digitis vnā pilam paruā iudicamus duas: ꝛ maxime in medio in trinseco cuius motum simul ꝛ īmediatum oportet esse cum motu perfecto in particula principali: hoc dico ꝑpter cristallinas siue oculos esse duos ad vnū sensitiuu3 visus principale: ꝛ tamen est intrinsecum medium visioni que fit in particula principali scilicet neruorum crutiatione. Aut igitur non est intrinse cum īmediatum illi sicut cutis est īmediatu3 organo principali sensus tactus. Aut alia causa est qua3 nunc non discutimus. Dicendum secundo ꝙ l3 cu/ tis que est organum vel mediu3 intrinsecu3 sit vnu3 medium: actu tamen ha/ bet in se proportiones per quas potest esse mediu3 plurium virtutu3 tactiua/ rum. s. percipientis calidum ꝛ frigidum ꝛ siccum ꝛ humidu3 ꝛ asperu3 ꝛ du rum. Sed dubium esset in phy° quomodo potest esse mediu3 in percipiēdo graue ꝛ leue si non habet proportionē media3 inter graue ꝛ leue ꝛ hoc omit timus: ad contrariu3 dicendu3 ꝙ debet intelligi ꝙ cuti existente in se vno mē/ bro consimili continuo rami venarum cu3 sanguine ꝛ neruoru3 causant in il/ lam vna3 temperiem. Aliter posset dicit ꝙ cutis non est vnu3 membru3 ꝛ ꝙ ad vnitate3 sensus siue vnius virtualis sensationis non requiritur vnitas me dij etiam intrinseci exemplum due cristalline ꝛ tu considera.

b ¶ In comparatione autem spirituū ꝛc̄.] ¶ Postponens de cuti ꝙ sit mē brum equali ponderis propinquum: quia hoc posterius probabit declarat ꝙ considerando membra alia homo elongatur ab equali ad pōdus: ꝛ primo po nit: secundo probat: ibi secunda [Uita.] ¶ Dubitatur q2 cerebrum est de ꝑn/ cipalibus ꝛ non trahit ad calidum sed ad frigidum: quomodo ergo dicit ꝙ comparatione principaliu3 egreditur ad caliditatem. Dicendu3 ꝙ loquitur hic de principalibus que sunt principia spiritus ꝛ materie nutrimenti. s. cor/ dis ꝛ epatis: vita. n. per hec duo maxime consistit ꝛ in his duobus maxime di sponitur totu3 corpus ꝓm complexionem ꝛ non sic a cerebro vt Gal. in tegni tractatu secundo. Secundo modo potest dici ꝙ consideratis omnibus ꝑn/ cipalibus adhuc corpus declinat ad calidum ꝛ humidu3: quia dominium ca lidorum. s. cordis ꝛ epatis excedit super dn̄iu3 frigidi mēbri. s. cerebri vt dicit.
¶ Uita enim ꝛc̄.] ¶ Primo probat ꝙ spirituum consideratione hoc cor// pus: de secūdo modo equalitatis non appropinquat equali ad pondus: sed tendit ad calidum ꝛ humidu3: ꝛ cu3 hoc immiscet sermone3 de corde: secūdo probat ꝙ consideratione principalium etia3 non appropinquat sed tendit ad caliditate3 ꝛ humiditate3: ibi secunda [Membra.] Primo arguit sic: spiritus ꝛ cor ꝛ epar sunt principia vite: ergo excedunt in caliditate ꝛ per consequēs non appropiuquat equali ad pondus premisso antecedente ꝛ ꝯsequente pro bat consequentiam cum dicit vita enim. Considerandum ꝙ oportuit Auic. ex consequentiam sermonis dicere de corde: quia est minera spiritus: ꝛ ideo cum probat ꝙ spiritus recedit ab equali ad pondus per caliditatē dixit etia3 de corde. ¶ Dubitatur etiam quid intelligit per vitam. Dicendu3 ꝙ vel in/ telligit participationem siue existentiam anime in corpore: ꝛ tunc manifestu3 est ꝙ hoc fit cum calore vt apparebit cum loquemur de virtute vitali: aut in/ telligit nutricationem: vita enim consistit per alimentum. Tunc dubita/ tur: per dictu3 Damasceni primo aphorismorum dn̄tis ꝙ per calidum ꝛ hu/

De partibus

ditatem quidem declinat quoniam cor ꝛ spiritus sunt principium vite que ambo sunt vehementer calida declinantia ad superfluitate3 caliditatis cu3 vi ta existat per caliditate3 quā ita abundare oportet in principijs vt ꝛ sufficien/ te3 sibi habeant caliditate3: ꝛ alijs ea3 abunde tribuant. Ad humiditate3 vero quonia3 augmentum existit per humiditate3: ꝛ caliditas existit per eam: ꝛ ab ea nutritur. Humidum enim est velut retinaculum ꝛ pabulum innate calidi tatis in quo conseruatur.

midum viuimus: quia pars subtilis sanguinis que calida est ⁊ humida ⁊ per frigidum ⁊ siccum nutrimur. Amplius Hippo. in libro de natura fetus videtur innuere ꝙ corpus nostrum frigidis nutritur. Dicendum ꝙ quomodocūqz sumatur vita ipsa existit per caliditatē: naz vita per existentia vitalis virtutis est per caliditatez multaz fundataz in multo spiritu cuius vitalis virtus est principium: vita enim per nutricationem fit in nobis per multam caliditatem. s. spirituz ⁊ sanguine.

Scienduz enim est ꝙ nutricatio materialiter fit ex grossiori parte sanguinis: sed sicut pͥncipio perfectiuo ⁊ stante vt forma fit spiritu qui est in mēbris sicut forma cuius spiritus participatiōe viuimus: qꝛ pars subtilis sanguinis que calida est ⁊ humida conuertitur in spiritum ideo dixit Damascenus ꝙ viuimus calido ⁊ humido: sz quia pte grossa nutrimur que licet etiaz sit calida ⁊ humida respectu equalis ad pondus: est tamen frigida ⁊ sicca respectu partis spumose: ideo dixit ꝙ frigido sicco nutrimur. i. grossiori pte sanguinis. Ad Hippocratem cum dicitur calidum nutritur frigido impropria locutio est potius enim est quedaz refrenatio: ne cito consumat suum humiduz quomodo dicimus de aqua ꝙ prolongat vitaz vt intelligitur in cōmento. 21. tertij regiminis acutorum. Consideranduz ꝙ cuz Aui. probat ꝙ ex parte qua consideramus spiritus corpus excedit in caliditate ⁊ hoc propter vitam probat ꝙ excedit in humiditate cum dicit ⁊ augmentuz per humiditatez ⁊ videtur arguere sic spiritus non solum est principiuz vite sed etiam augmenti: ergo excedit in humiditate: quia augmentuz etiaz est per humiditatez vel aliter ꝙ hec sit vna propositio q̄z Aui. induxit ad probanduz ꝙ spiritus ⁊ cor excedunt in caliditate ⁊ est ꝓpositionibus famosis que dicit sic calido viuimus ⁊ humido augemur: viuere enim videtur dīe animaz participare: ⁊ hec participatur quodam calido vt Aristo. in de morte ⁊ vita ⁊ Auer. primo cantice. 74. cōmento: augeri enim videtur dicere quoddam distinctum ⁊ hoc fit per humidū vel est dispositio humidi: ⁊ ideo surrexit in famositate propositio predicta: qꝛ se ipsa est nota: eius tamen propositionis vna pars sufficiebat ad probanduz consequentiam. s. pars que dicit per caliduz viuimus: sed Aui. assumpsit illaz integram: quia forsan sic currebat in vsu ⁊ cum dicit.

cipalium impossibile est ipsum huic certe equalitati esse propinquum: sed egreditur ab ea tendens ad caliditatez ⁊ humiditatem. Vite etenim principium sunt cor ⁊ spiritus que ambo vehementer calida existunt ad superfluitatem declinantia. Et vita quidem existit per caliditatem. Et augmentum per humiditatem. Et[a] etiam caliditas humiditate existit ⁊ ab ea nutritur. Mēbra[b] vero principalia sunt tria sicut declarabimus. Et ex eis quidem est vnum frigidum quod est cerebrum: cuius frigiditas non peruenit ad cordis caliditatem temperandam ⁊ caliditatem epatis. Et ex eis vnum est siccum aut siccitati propinquum: ⁊ ipsum est cor: sed eius siccitas non peruenit ad humiditatem cerebri ⁊ epatis temperandam. Nec[c] etiā cerebrum est tantum frigiduz: neqz cor

a Et etiam caliditas ⁊c.] Hic probat ꝙ consideratione spirituum corpus excedit in humiditate: quia iam probatum est ꝙ excedat in caliditate ex hoc sequitur ergo in humiditate quia calidū nutritur humido ⁊ in eo fundatur: ⁊ tunc Aui. habet integram probationez conclusionis quaz premisit cum dixit coniungendo vt oportet dicta eius in comparatione spirituū ⁊ vt sic ex parte cordis impossibile est ipsuz esse propinquuz equali ad pondus: sed tendit ad caliditatez ⁊ humiditatez. Consideranduz autez ꝙ aliter exposui istuz passum sic augmentuz. i. perduratio vite existit per humiditatē quia caliditas cuius perduratione vita durat fundatur in humido ⁊ eo nutritur. Dubitatur quare calidum mixti indiget humido ⁊ caliduz ignis stat cū sicco. Solutionez huius innuit Turisianus in tractatu tertio libri tegni in secunda lectione: nam ignis in mixtis est per quandaz generationem. Est enim agens ⁊ consumens: generatur autem successiue ab humido vnctuoso: quia aereum est ⁊ sibi propinquans in natura: aqueum autez humidū est illius destructiuū: sed caliditas in igne est in propria materia: ⁊ non agens in illam. Dixit autez existit inquātuz humiduz est calidi subm: dixit nutritur inquātum successiue consumitur illud humiduz vnde calidum sustentatur.

b Membra vero ⁊c.] Cum probauit ꝙ spirituuz consideratione tendit ad caliduz ⁊ humiduz hic probat ꝙ principaliuz membrozuz consideratione tendit ad calidū ⁊ humidū ⁊ premisso ꝙ principalia sunt tria: arguit sic cerebri frigiditas non vincit siue non temperat caliditatez cordis ⁊ epatis ⁊ cordis siccitas non vincit siue non temperat humiditatez epatis ⁊ cerebri igitur principalium consideratione corpus tendit ad caliditatez ⁊ humiditatez recedens ab equali ad pondus consequētia est nota: qꝛ membra principalia sunt tria membra dicta antecedens probat in littera: primo 2° probat illud: ibi secūda [Neqz etiam.] Dubitatur quare non dixit de testiculis cuz numerentur inter principalia a Gal. in tegni. Dicenduz ꝙ testiculi nō sunt principale mēbrum ad esse indiuidui: vel dicenduz ꝙ sufficiebat pro sua conclusione probāda ponere illa tria principalia: si tū de testiculis dixisset adhuc innuebat eius intentionem quia testiculi ad caliditatem ⁊ humiditatem declinant. Dubitatur secundo: quia Aristo. secundo de partibus animalium ca. de cerebro videtur dicere contrarium. s. ꝙ cerebrum temperat caliditatem cordis ⁊ Auer. etiam colliget secundo. Nos iam scripsimus hanc questionem prolixe super prima fen tertij can. ⁊ posuimus ibi rationes. 12. quas Gal. 5. de vtilitate partium in hoc facit contra Aristo. Hic autem dicamus ꝙ sufficit nobis: ⁊ est ꝙ

Jacobus

Membra vero ⁊c.] In sexta probat iterum quod dictum est in quinta parte scilicet ꝙ temperatissimus homo non est propinquus equali ad pondus: sed elongatus ab ea tendens ad caliditatez ⁊ humiditatez ex parte suoꝝ principaliuz membrozuz ⁊ dicit ꝙ membra principalia sunt tria vt post declarabitur. Ex quibus vnuz est frigiduz scilicet cerebrum. Et duo calida scilicet cor ⁊ epar: sed frigiditas cerebri non peruenit ad temperandam caliditatem cordis ⁊ epatis idest non sufficit reducere ad temperiez fortes calores cordis ⁊ epatis. Ex hoc conclude ꝙ temperatissimus homo declinat ad caliditatez ſm ipsius membra principalia. Itez ex membris ipsius principalibus vnū est siccum aut siccitati propinquum scilicet cor: ⁊ duo humida videlicet cerebrum ⁊ epar: sed siccitas cordis non peruenit ad humiditatem cerebri ⁊ epatis temperandaz. Est igitur homo temperatissimus declinans ad humiditatem respectu suoruz principaliuz membrozuz. Finaliter subdit princeps ad probanduz ꝙ frigiditas cerebri non sufficit tēperare caliditatez cordis ⁊ epatis: nec siccitas cordis humiditatez epatis ⁊ cerebri: ꝙ cerebruz ipsum non est tantuz frigiduz idest non solū participat frigiditate: imo est in eo caliditas fortis ⁊ pulsatiua tam ex abūdantia spirituuz ⁊ sanguinis ⁊ arteriarum qui sunt in eo q̄z fumoruz qui continue eleuantur ad ipsum. Nec cor est tantuz siccum ita scilicet ꝙ denudatuz sit omni humiditate: imo plurima humiditate participat: tum ex magna sanguinis abūdantia: tuz ex aere copioso sibi assidue pro refrigerio affluenti. Sz cor siccum dicitur comparatione ad cerebruz ⁊ epar. Et cerebruz frigiduz comparatione ad cor ⁊ epar. Dubitatur circa primaz ⁊ secundaz partes vtruz sit dare hominem temperatuz ad iusticiaz. Quod nō arguitur primo: principia generationis ⁊ vite sunt debilitata ab eo qd̄ olim: tum propter pestes ⁊ alias magnas immutationes aeris ex parte celi ⁊ corruptiones cadauerales ex atrocibus hominuz bellis: tum propter luxus ⁊ intēperantias ebrietatuz ⁊ cōmessationuz. Omnes enim hodie pene filij sunt crapule. Cuius rei signuz est ꝙ nec tam fortes vt olim procreantur homines nec tandiu viuunt cum de quibusdam narretur ꝙ vixerunt octingentis vel nongentis annis. Secundo quia a tempore nostre natiuitatis humiduz radicale continue depascitur: tum a calore connato: tum a calore aeris nos circundante qui nunq̄z ad tantam peruenit frigiditatem quin semper aliquid resoluat de corporibus nostris ⁊ restaurari non potest vnq̄z ita purum. Alioquin homo posset perpetuari ergo complexio humana semper in aliquo lapsa est ⁊ nunq̄z temperata ad iusticiā. Tertio impossibile est omnia concurrere que requiruntur ad complexionez temperataz celum propitium pater ⁊ mater sani semina conuenientissima receptio eoruz in matrice munda temperata alimētum puruz ⁊ alia pene innumera. Quarto ſm naturaz reruz non ex sensu in

cerebri frigiditas non remittit cordis caliditatem: remissione qua appropinquat equali ad pondus: sed prohibet cordis incendium superfluuz: ⁊ cū hoc cor remanet cum actuali excessiuo calore cuius signuz est ꝙ si miseris digitos in cor inuenis ipsum calidum tactu.

c Neqz etiam ⁊c.] Hic probat quod statim dixit: ⁊ arguit sic cerebrum non est tantum. i. absolute ⁊ in excessu frigidum: sed respectu cordis ⁊ epatis dicitur frigidum: quia minus illis calidum: similiter cor non est tantum. i. absolute ⁊ in excessu siccuz: sed respectu illoruz duoruz: ergo cerebruz non temperat caliditatez cordis ⁊ epatis nec cor humiditatem cerebri ⁊ epatis ⁊ ponit antecedens: quia consequentiaz habz pro nota. Dubitatur quia ex sermone Aui. videtur probari ꝯtrarium eius quod intendit: si eniz cerebrum est frigidum respectu cordis: ergo est contrarium respectu illius ⁊ per consequens agens ⁊ remittens illius calorem. Amplius dubitatur qꝛ impertinens sermo videtur dicere ꝙ cerebrum est frigidum respectu cordis: regula enim Galieni de complexionibus libro primo ⁊ Aui. est ista ꝙ membra non debent dici calida vel frigida adinuicez. i. quodcūqz respectu cuiusqz sed respectu medij. s. cutis. Dicendum ꝙ cuz Aui. intēdebat probare ꝙ caliditas cordis non temperetur nec refrangatur a frigiditate cerebri: ita ꝙ appropinquet multuz equali ad pondus habebat in intentione sua has propositiones. Prima cordis caliditas est multi excessus ab equali ad pondus: hec propositio est nota ad tactuz ⁊ etiaz nota per rationez quia cor est fons vite ⁊ per consequens spiritus ⁊ multe caliditatis. Secūda propositio cum dicimus cerebrum est frigiduz nō intelligimus tantuz. i. in excessu frigiduz: vel tantuz. i. soluz quia frigiduz sit sibi forma ⁊ predominans calido: vel tantuz. s. quātum cor est caliduz recedens a temperantia cutis tantuz cerebrum sit frigiduz versus aliaz extremitatez recedens a temperamento cutis: ⁊ ratio est ex iam dictis quia cerebrum est viuens pars animalis ergo nō potest habere frigiditatis dominiuz absolute: nec potest esse calidum quia cuz ea nō staret anima nec ita recedit a temperantia cutis per frigiditatem sicut cor per caliditatem ⁊ totū hoc ostendit sensus tactus vt non sit opus ratione. Sequitur ex his propositionibus: ergo cor non potest temperari ab ista parua frigiditate quare remanet in excessu ⁊ distemperamento respectu equalis ad pōdus: siue sumamus eq̄le ad pondus pro medio imaginato in vniuersitate generabiliū ⁊ corruptibilium siue sumamus equale ad pondus pro equalitate cutis que est fixio illius equalitatis ad pondus: certū enim est ꝙ caliditas cordis est excedens ⁊ recedens ab illius equalitate ponderis: tenet igitur consequentia Aui. quia si cerebrum est frigiduz respectu cordis: ⁊ non frigiduz tantum igitur est quoddaz remissuz caliduz respectu cordis: non igitur poterit excessum caloris cordis reducere ad eq̄litatez ponderis: qꝛ hec opatio est frigidi equalis calori cordis: soluz ergo remittit: ⁊ apud scientiaz nostra hec remissio est priuatiua resistentia vt diximus in tractatu de resistentijs. Ad secundū dicendum ꝙ sermo Aui. non est hic ad ponenduz membra in complexione vel gradu complexionis quia hic sermo erit in sequenti capitulo. Sed intentio eius est ostendere ꝙ frigiditas cerebri nō est eq̄potens caliditati cordis ⁊ epatis: ⁊ ꝙ siccitas cordis non est eq̄potens humiditati cerebri ⁊ epatis: ergo principalium consideratione homo hic recedit ab equali ad pondus tendens ad caliditatem ⁊ humiditatez: ⁊ hec fuit vna ꝯ°. Auicē. Dubitatur tertio quia Aui. contradicit sibi: iam enim dixerat ꝙ homo hic membroruz alternatione propinquus est equalitati ad pondus frigidoruz sicut cerebruz: calidoruz sicut cor: ⁊ humidoruz sicut epar: ⁊ hic dicit ꝙ horuz consideratione ⁊ alteratione etiaz corpus recedit ab equali ad pondus. Dubitatur quarto quare Aui. dixit hoc de homine equali in secundo modo equalitatis cum ea que dicit vera sint in corporibus distemperatis: verbi gratia homo sanguineus suoꝝ mēbrorum coalternatione. s. calidorum vt cor: frigidorum vt cerebrum: cum eniz ponderabuntur ⁊ equabuntur erit vicinus equalitati certe cōsideratione autem cuiuscūqz membri in homine sanguineo non erit nisi vnum membruz. s. cutis ⁊c. que dicit Aui. de eo verificantur primū dubiuz in nullo scripto inueni ⁊ ideo nullius solutionez possumus dicere: quandoqz dixi ꝙ membra principalia cuz ponderabuntur ⁊ equabuntur super totius habitudinem faciunt istum hominem temperatum appropinquare equalitati ponderis: ⁊ sic Aui. locutus est supra. Cum autez comparatur inter se homo distat ab equali ad pond̄ per excessuz in calido ⁊ humido: est autez hec solutio prima fronte placita: habet tamen hanc nostram instantiā: sicut se habet cor ⁊ cerebrum inter se. sic se habet caliduz datuz a corde. s. spiritus cordis ⁊ caliduz diminutuz datum a cerebro inter se. super toto: sed illa non se temperant: ergo nec ista proportionaliter ergo se habebunt: cui ergo placet dicta solutio soluat instantiā.

De partibus.

Scd̄a

dicando

Secunda solutio quaz aliquando dedi est ꝙ per considerationez omniuz mẽbrozuz tam principaliuz q̃z non principalium homo appropinquat equalitati ponderis: nam licet cerebruz soluz non contra ponderet calori cordis ⁊ epa/tis: tamen sunt in nobis ossa nerui cartilagines: phlegma: ⁊ multa alia mem/bra frigida: ⁊ sunt etiaz multa sicca que ponderata ⁊ mensurata faciunt ima/ginari equalitatez ponderis ⁊ sic intellegit Auicẽ. prius: ⁊ ideo ibi numerauit ossa ex quibus apparet ꝙ illa appropinquatio non est per alteratioñe proprie dictaz: quia cum toto hoc

est tantum siccum: sed cor com-

corpus nostrum est calidũ ⁊ humiduz: ⁊ non est facta refractio siue remissio excessus caliditatis ⁊ humiditatis: sed talis appropinquatio est potius p quã dam alternationez .i. simul sumptionez cuz alternatione vt ponendo hoc con tra illud. Si enim tu dices ꝙ in hoc homine abundat caliditas ⁊ est in ea di/stemperatus: quia in eo est cor: ⁊ ego contra pono sibi frigida membra vt ce/rebrum ⁊ neruos ⁊ alia similia. Sed consideratione solorũ principaliuz ho mo non appropinquat vt hic Aui. probat: ⁊ sic intelligit hic: hanc enim solu/tionez tene si pacet quousq; post melius apparebit. Tertia solutio est quam dedi alias totuz textuz reuoluendo ab iª parte: ⁊ hic etiaz homo. Et diximus ꝙ Auicẽ. vult probare ꝙ homo de secundo modo equalitatis non appropin quat equali ad pondus nisi per cutim ⁊ arguit sic: homo nõ potest appropin/quare equalitati ponderis nisi per coalternationez mẽbrorũ habentiuz con/trarietatez a qua contrarietate remittuntur ⁊ veniunt ad equalitatem ⁊ hoc non fit nisi in cuti solum: ergo sola cutis est illi propinqua: primo ponit maio/rem: secundo minorem declarat: dicit primo ꝙ hic homo non appropinquat equalitati ponderis nisi membrorũ coalternatione .i. nisi fieret membrorũ in uicem coalternatio ⁊ refractio. Cum ergo ponderabuntur .i. cum imaginati fuerimus ea in ceteris põderibus equalitati erit vicinus ⁊c̃. s. si talis equatio fieret sed hoc est impossibile nisi in cuti: ⁊ ideo subdit: in consideratione vero quasi dicat in aliquo membro debet apparere talis equalitas ex fractione cõ surgens sed non apparet nisi in cuti: ⁊ tunc probat ⁊ patet: ⁊ videtur hec ex/positio ire ad intentionem Aui. 12. de animalibus capitulo de cõplexionibus: ⁊ etiaz hec solutio mihi non placet. Solutio ergo pendet a questione statiz di cenda. ¶ Dubitatur vtruz homo sit magis propinquus complexioni equa/litatis ponderis quocũq; alio animali generabili ⁊ corruptibili ⁊ si homo ma gis appropinquat quis homo: an homo de secũdo modo equalitatis qui est homo temperatus: an homo distemperatus. Uidetur primo ꝙ aliud al'ma/gis appropinquet quia testudo ponitur equalis ad pondus ab ysaac in die/tis vniuersalibus primo capitulo animalia tribus modis dicit eam de anima libus de quibus elementa quatuor equaliter dominantur. Amplius ho/mo multum excedit in calido vt Aristote. 46. problemate. 92. de partibus ani maliuz: ⁊ Gal. libro 14. de vtilitate partiũ. 6. capitulo. Amplius ⁊ si homo ap propinquaret videt ꝙ homo melancholicus magis appropinquet: q: homo recedit ab equalitate ponderis per calidũ ⁊ humidũ: ergo homo frigidus ⁊ siccus plus appropinquat equalitati ponderis. ppositiones sunt note per istã rationez potest probari ꝙ ceruus capra musca ⁊ omne animal frigidum ⁊ sic cum plus appropinquat equalitati ponderis q̃z homo cuius contrariuz Aui. ponit. Quid in hac questione senserit Bartholomeus qd Conciliator ⁊ Dy nus ab eis lege in q̃one nostra prolixa de hoc. Soluz ergo ponamus opinio nem Antonij de parma que iam habebatur in cõmuni vsu: ⁊ est ꝙ in homine est triplex complexio vna que debetur ei vt viuens ⁊ est cõplexio equalis ad pondus. Rº quia complexio qua homo viuit declinat ad caliditatem ⁊ hu/miditatez g. s. conspi. appropinquabit. Secunda est complexio que debetur vnicuiq; parti que est innata ⁊ actuata per influentẽ ⁊ sic complexio cutis est propinquior. Ratio quia complexio cutis est magis media inter qualitates: primas: vt infra probat Aui. Amplius melius iudicat de tangibilibus. Ter/tia est complexio ex coalternatione membrorũ omnium ⁊ sic complexio tem perata de secũdo modo equalitatis est illi propinquior: ratio quia melius iu/dicat de tangilibus: secũdo modo quia iste homo melius intelligit: ⁊ ideo ma gis remotus a contrarietate. Ista opinio est vna confusio ⁊ miratus sum de hominibus sani intellectus quomodo acquiescunt. Primo nõ video distin/ctas res esse complexionez qua viuimus ⁊ cõplexionez nostraz innatã actua/tam per influentez. Ratio quia complexione intrinseca vnicuiq; mẽbro cuz complexione data a corde nos participamus anima ⁊ opamus: vnde illa vi/uimus nec opus est aliam ponere ⁊ si est detur illa quid est ⁊ vbi est. Secũdo contra primaz conclusionez cõplexio qua viuimus: licet dicatur calida ⁊ hu mida: tamen ipsa habet latitudinez diuisaz in complexionez magis calidam ⁊ humidaz vt melancholici ⁊ mediaz ⁊ tũc probo ꝙ complexio media que stat iuxta magis appropinquet equali ad pondus per rationes quas ponit in se/cunda ⁊ tertia conclusione: naz complexio qua viuimus que est in medio lati tudinis est qua homo perfectius iudicat de tãgibilibus ⁊ perfectius intelligit q̃z complexio ĩ extremo latitudinis: ergo complexio temperata qua viuimus est propinquior equali ad pondus: ergo debebat distinguere de complexione qua viuimus. Ratio sua apparebit post que cõtingit secũda contra. Dictuz.

Jacobus

dicando corpa humana sunt sempiterne passionis vel in egritudine semper. Juxta id Galieni secundo tegni tex. 22. Omnibus his sensu iudicatis non s3 ipsam reruz naturaz. Periculũ eniz est sempiterne passionis irripere dogma. Et id eiusdem tertio de complexionibus. Sermo eorũ qui dicunt corpora nõ euacuari a receptione sempiterne passionis cuz in ipso consideratio ratione pertractetur inuenit demonstrationez fortez: nõ tamen omnino necessaria est in operationibus medicine particularibus. Quinto nulli insunt omnia signa hominis temperati: nam vt ait Galienus secundo de cõplexionibus. c. 1. Ho/mo temperatus est ille cuius corpus vides mediuz vere inter omnes extremi tates scilicet maciez ⁊ pinguedinez lenitatez ⁊ duriciẽ caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ. Est etiaz in anima medius vere inter audaciaz ⁊ timorez ⁊ inter tarduz ⁊ taci/turnuz ⁊ velocem ⁊ verbosuz: ⁊ inter misericordez ⁊ dolosuz vel inuiduz ⁊ co medit ⁊ bibit modeste ⁊ digerit cibuz suuz s̃m ꝙ oportet ⁊ ad summum om nes operationes naturales ⁊ animales sunt in eo s̃m dispositionem qua nihil earuz vituperatur: quoniaz in sensibus suis est s̃m optimas dispositiones ⁊ in motu membrorũ suorũ ⁊ color eius in omnibus eius dispositionibus est bo/nus ⁊ eius anhelitus est bonus in omnibus horis ⁊ est medius inter multum dormientez ⁊ illuz in quo vincunt vigilie ⁊ inter lenez ⁊ pilosuz ⁊ inter albuz ⁊ brunuz ⁊ capilli eius duz est puer sunt decliuiores ad albedinez q̃z ad nigre/dinez: ⁊ econtra in fine adolescentie: hec Gal. Incede per orbez ⁊ vide homi nes quot volueris citius fenicez inuenies q̃z hominez talez. ¶ Oppositũ di/

Nam vadit ad questionez: nam quomodo querit que complexio innata oĩuz partiuz actuata per influentez circũscripta omni alteratione membrorũ ma/gis appropinquat equali ad pondus: ⁊ tu respondes mihi de cuti ⁊ si querẽs non querit hec est diminuta questio: ⁊ si sic diminute videtur querere Anto. sc3 considerata cuiuscũq; membri complexione innata actuata per influentẽ sola cutis magis appropinquat. Sed tunc contra: q: adhuc stat questio que cutis est temperata vel di/stemperata: ⁊ tunc oporte bit Antoniuz redire ad di uisionem truffaticaz. Di/

paratione aliorum duorum est sic-

cendo cutis ꝙ habet est membrũ habens innataz complexionez actuataz per influentez potest conueniri vt viuens ⁊ vt habens complexionez innataz ⁊c̃. ⁊ totum hoc est confusio. Amplius per rationes suas secunde ⁊ tertie com/plexionis probo ꝙ aliud membrũ a cuti plus appropinquet equali ad pon/dus per hanc complexionez innataz actuatã per influentez qua complexione membra faciunt suas operationes: quia medius vẽtriculus cerebri est habẽs nobiliorez ⁊ perfectiorez operationez. s. extimationez siue cogitationem q̃z ali quod membrũ: ergo propinquior equalitati ponderis rationes sue appare/bunt solute in positione nostra. Contra tertiaz compositionez complexio ex coalteruatione declinat ad calidũ ⁊ humidũ: vt Aui. probat in coalternatio ne principaliuz adinuicem: ergo frigidus ⁊ siccus in complexione appropin/quat equalitati ponderis. Ista ratio est sua in prima cõclusione. Rationes au tem quas adducit ad istaz partez que sumitur ad perfectionez operationũ ar guunt contrariũ ⁊ hoc quia cuz equalitas ponderis nullius sit operationis: igitur quanto entia sunt perfectioris operationis tanto longingora ab equa li ad pondus. Nos autez post multũ laborez deuenimus ad id in quo quie/uit intellectus noster prolixe diximus illud in tractatu quẽ scripsimus de hoc cuius assumptio est in propositionibus principalibus ex quibus deducuntur alie ⁊ ex illis soluit questio. In omni mixto saltim perfecto veniunt due qua litates. s. caliditas ⁊ humiditas. Ista propositio fuit in mente Auer. clara cuz considerabitur sermo eius in quarto meºorũ: ⁊ secundo colliget primo capi tulo ⁊ secundo colliget ca. de cognitione ciborũ ⁊ medicinarũ: ⁊ ratio est q: mixtũ fit per digestionez: ⁊ hoc fit calido ⁊ humido. Amplius sicut frequẽ/ter dicit Auer. mixtũ non esset vnũ nisi haberet qualitatez actiuaz que sit si/cut forª ꝯterminans aliaz actiuaz ⁊ passiuaz que terminet aliaz passiuã: ⁊ ideo dixit quarto meºrũ ꝙ calor in mixtis est similitudo forme quia terminant im possibile enim est ꝙ in mixtis frigidũ stet in forma calidi nec siccũ potest sta re forma humidũ: quia mixtum completur digestione. Amplius in theorica canticorũ ꝯmento. 2. 1. problemate: quia vero ratione fit equale ad pondus: quia non magis haberet principia vite. s. calido ⁊ humido q̃z contrario: vita autem ex vero non soluz est animalibus sed aliis. Amplius quomodo salua/bunt ꝙ putrefactio sit propria mixti corruptio si frigidũ est vincens ⁊ termi nans humidũ ⁊ est victũ a sicco ⁊ siccũ a forma: esset eniz putrefactio extrin seci frigoris exitus ⁊ interminatio ⁊ sicco etiam denso ⁊ diminuto vt putrefa cta omnia calidiora essent ⁊ humidiora in termino putrefactionis: ꝙ autez ar guit ꝙ metalla sunt frigida a predominio: ⁊ ꝙ stant per frigidũ quia eliqua/ta a calido fluunt: non intelligit que sit vera ꝯº metallorũ per quaz metalla me rentur forma tam soluta q̃z fixa ⁊ qui non potest capere dictaz propositionez vniuersaliter concedat illaz in animalibus ⁊ proprie in animalibus perfectis. Apud nos eniz est vera vniuersaliter vt scripsimus illa quaz dicit auer. secun do colliget ꝙ membra sunt illa quibus frigiditas dominatur ⁊ cõplet illa in/telligimus .i. diminuta caliditas: ita ꝙ induratio ossium fit a diminuta calidi tate vt potest intelligi secundo de cõplexionibus tertio ca. Considerandum tamen ꝙ ista victoria debet intelligi virtual. i. in virtute ⁊ poª maiori l3 non in quãtitate molosa: palmus eniz ignis vigorosior est cubito terre. Secũda pro/positio iste modos cõplexionis qui in omni mixto reperitur. s. modus ꝯºnis in quo calidũ est terminans ⁊ cõprehendens ⁊ humidũ etiaz ⁊ ideo vincunt habent multaz latitudinẽ insunt plurime mansiones ⁊ diuersitates hec appa ret ad sensũ: ratio etiaz concludit quia calidũ potest occurrere frigido ⁊ hu midum sicco s̃m multos ⁊ multos ⁊ multos gradus proportionũ nobis in/cognitarũ: igit multa multitudo mixtorũ fieri poterit ⁊ diuersitas in illis: vnde Aui. dixit ex qua cõmixtione diuerse species inanimatorũ fiunt: ⁊ idez Auer. colliget. 2. capi. primo. Tertia propositio ista latitudo mixtorũ non est infini/ta s̃m species igitur habet terminos. Quarta propositio extrema huius lati/tudinis sunt duplicia. s. intrinseca ⁊ extrinseca. Rº ꝙ tota latitudo claudens mixta omnia que sunt finitarũ specierũ aliquid in extremis includit: exclu/sum est terminus extrinsecus: inclusũ est intrinsecus. Quinta propositio ex trema intrinseca huius latitudinis sunt cõplexio mixti in qua est plus de ca/lore qui possit reperiri in aliquo mixto: ⁊ ab alia parte complexio mixti ĩ qua est minus de calore qui possit reperiri in aliquo numero: ⁊ quãuis pro exem/plo clariori dicamus. c. ⁊. f. ita intelligas de humido ⁊ sicco: ista quinta propo sitio est nota: nam extrema intrinseca latitudinis mixtorũ sunt mixta diuersa rum specierũ: illa igitur debent poni extrema intrinseca que cuz hoc ꝙ sunt mixta: intra distantiaz eorũ concluduntur alia omnia mixta ⁊ extra se nullũ

De partibus

citur hic ⁊ a Gal. primo de complexionibus capi. 1. contra antiquos ⁊ mani/feste monstratur: quoniaz alie omnes complexiones mensurantur in lapsu p respectũ ad temperataz. Et regimen sanitatis ordinatur: primo ⁊ principali ter s̃m eaz ⁊ curationes egritudinũ ⁊ graduationes ciborũ potuũ ⁊ medi/cinarũ: ⁊ vt sit ad vnũ dicere est velut policleti regula quẽadmodũ ait Gal. libro de optima constructione corporis ca. 3. ¶ Pro solutione. Attende ꝙ tri pliciter potest homo dici temperatus ad iusticiaz. Uno modo simpliciter ab/solute ⁊ pũctualiter: ita ꝙ in eo nec latenter nec patenter aliquid desit aut in sit quo diminuatur sua temperies ad iusticiaz. Secundo modo vt non pun/ctualiter sit in vera temperie: sed adeo vicinetur ei ꝙ etiaz perspicax ingeniũ ⁊ scientificũ non percipiat lapsũ eius: sed ratione probabili arguat. Tertio modo grossius vt in rerum natura non sit eius temperies absoluta ⁊ pũctua lis: nec s̃m perspicax sapientis ingeniũ: sed s̃m iudiciũ sensus ita ꝙ nec ap pareat habenti talez temperiem nec videntibus aut tangentibus cum lapsus aliquis in eo vel intemperies. ¶ Juxta hec dic primo ꝙ homo temperatus ad iusticiaz nunq̃z fuit aut non permansit s̃m primũ modũ: ⁊ id probare vi dentur rationes tacte ante oppositũ. Id etiaz asserit archiater noster seu pn. summus medicine Gal. primo de regimine sanitatis: ita scribens. Simplex sa nitas ⁊ perfecta que certissimaz habet eucrasiaz vel nunq̃z fuit in corpore ani malis: vel si vnq̃z fuit neq; plurimo neq; nisi in instanti tempore permansit in ictu oculi in vnoquoq; membro alterata ⁊ non eodem modo se habens. Sic

reperitur mixtum: ita autem se habent duo extrema imaginata ⁊ inuenta: nolo autem cauillare istam propositionem per intellectũ malum hic dicit plus de calore vel minus de calore. s. cum sit dare mixtum maximi caloris ⁊ mixtum minimi. Sexta propositio extrema latitudinis extrinseca predicta consideratione sunt duo: vnum iuxta mixtum calidissimum calidum ita excedens supra frigidum ꝙ nõ possint facere vnum mixtum: aliud extremum est iuxta mixtum quod habet minus de calore qui ſꝫ specie3 reperiri possit ad mixtionem; ⁊ tunc comprehendimus cum intellectum ca/

cum: ⁊ cerebrum aliorum duorum

lidum magis diminutum ⁊ hoc ita ꝙ cum frigido non possit constituere vnum mixtum: cum tamen erat maioris vigoris constituebat mixtum positum cum minori gradu caloris qui possit reperiri. Septima propositio intellectus humanus potest oĩa mixta mundi diuersificata ſm suas species comprehẽdere sub vna linea recta esse situata. v. g. cõprehendit. a. calidissimum mixtum mundi ſm spẽm mixtionis: ⁊ cõprehendit. e. mixtũ minoris caloris qui ſm spẽm mixtorũ vel mixtionis possit inueniri ⁊ intra ista ꝯstituat alia mixta gradatim ꝑceden do de vno ad aliud imaginando post. a. mixtũ minoris gradus caloris ⁊ sic. b. deinde aliud ⁊ sic. c. quousq; gradatim veniat vsq; ad. e. minoris caloris vltra vel infra q̃3 non reperit calor minor q sit terminans ⁊ sic forma mixti: si. n. esset non fuisset illud mixtum minoris caloris ⁊ op3 necessario stare in processu ſm speciem ⁊ non inter infinitũ: ponamus igitur lineam omnium mixtor hanc. s.

Linea elementorum	Ignis	Aer	Terra ⁊ aqua.
Secunda linea inanimatorum		Mixtum calidissimum	Mixtum minimi calidi
Tertia linea animatorum aĩa vegetatiua		Planta calidissima	Planta paucissimi caloris
Quarta linea animaliũ irrationabiliũ		Animal calidissimum	Animal paucissimi caloris
Quinta linea hominum		Homo cholericus	Homo phlegmaticus ⁊c.

a	b	c	d	e
Mixtum maximi caloris.	Mixtum minoris caloris.	Mixtum adhuc minoris.	Mixtum minoris.	Mixtum minimi caloris.

Jacobus

primam quidem mutationem ſm etates suscipit que semper ad senectutem tendit. Secunda vero est que ſm vigilias ⁊ somnum ⁊ quietem ⁊ motum ⁊ famẽ ⁊ sitim ⁊ comestionem ⁊ potum ⁊ plenitudinem cibi ⁊ indigentiam potus ⁊ balnea ⁊ tristicias ⁊ iram ⁊ sollicitudinem que semper mutant crasim: hec ille. ¶ Dic ſo ꝙ homo temperatus ad iusticiam iuxta secundum modum aliquando inuentus est ⁊ inuenibilis: sed raro. Juxta id Gal. libro de optima ꝯstructione corporis ca. 3. Prõpte est enim cognoscere optimam constructionem corporis: etsi rara fit generatio eius. Nam qd quidẽ certitudinaliter in oĩbus directũ est vt neq; in omiomeris neq; in organicis ꝑticulis imensurate habeat non frequẽter: sed in longioribus ipsum periodis assueuit fieri. Et l3 hec sententia primo modo temperie possit adaptari: q2 dicitur optima constructio certitudinaliter: videtur potius de secundo modo temperiei verificari vt intelligas ꝙ fiat sermo de optima certitudinaliter ſm iudicium sapientis quod non est adeo perspicax ꝙ lapsum quemcũq; quantũcunq; modicum percipere valeat. Et rationes aute facte non militant contra hunc modum eo ꝙ alterationes que allegantur infringere temperiem ſm etates ⁊ res naturales non remittunt necessario gradum aliquem innate temperiei que per modũ habitus inest ⁊ velut sanitas semper. Dic tertio ꝙ homo temperatus ad iusticiam tertio mo mo sepe reperitur: id rationes post oppositum facte ostendunt. Et Galienus primo ⁊ secundo tegni tractans de sano semper quod habet omnino principia sue sanitatis impermixta principijs egritudinis ſm iudicium sensus. Item libro de optima constructione corporis postq̃3 dicit de corpore certitudinaliter directo in omnibus ꝙ in longioribus periodis assueuit fieri statim subdit. s.

Octaua propositio equale ad pondus est exclusum a tota linea mixtorum: ita ꝙ nec est in medio nec in extremis intrinsecis. Ratio quia in linea mixtorum nulla res potest poni nisi habeat rationem mixti: sed ratio mixti includit victoriã calidi digerentie: ⁊ continentie: ⁊ in complexione equali ad pondus nulla est victoria vnius qualitatis super aliã. Sed omnia sunt equalia. Equalitas igitur ad pondus equale est extra totam lineam mixtorum. Nona propositio id ꝙ linea mixtorum excludit ⁊ extra se exit est equale ad pondus: ⁊ nõ est excessus caliditatis

comparatione est frigidum.

sup frigiditatem. Et eodem modo potest intelligi humiditatis super siccitatem: hec propositio est ex seipsa nota. Nam forma vel ratio equalitatis ponderis est habere caliditatem parem frigiditati. Ratio autem mixtionis non est ad pondus: ⁊ quemadmodum equale ad pondus excluditur a linea mixtorum per hoc ꝙ calidum vincit in mixtis: ita excluditur necessario per hoc ꝙ frigidum vincitur in mixtis: sequitur enim si calidum est vincens ꝙ frigidum sit victum: scilicet in eo in quo calidum est vincens. Decima propositio in tota latitudine mixtorum oportet ponere medium inter extrema ꝙ sit mixtum. Ratio est quia si est dare extrema: scilicet mixtum pauci calidi: ⁊ mixtum multi: igitur dabitur mixtum medium. Undecima propositio est hoc: medium inter omnia extrema mixta est homo: potest enim poni medium inter omnia mixta cum non sit in eodem genere cum illis. Amplius quomodo dicemus ꝙ homo calidissimum omnium animaliũ: quia animalia in vna extremitate essent calidiora. Dicamus breuiter ꝙ homo potest poni medium inter mixta omnia duplici via. Prima via est accipiendo hominem vt est vltimum perfectum in mixtione. Secunda via est accipiendo hominem vt habens est nobilissimam operationem: procedendo igitur prima via dicimus ꝙ tota linea mixtorum diuiditur in quatuor lineas subordinatas: scilicet lineam mixtorum non viuentium vt mineralium: ⁊ lineam viuentium vita vegetatiua solum vt plantarum: ⁊ lineam viuentium vita rationali: ⁊ vtraq; linea habet suam latitudinem ⁊ medium: cum ergo extra omnia mixta nos imaginamur formas elemẽtares siue elementa refracta refractione non multa: tũc constituuntur mixta inanimata: cum autem imaginamur mixta inanimata magis refracta in radicalibus elementaribus ⁊ magis perfecta tunc constituitur mixtũ viuens anima vegetatiua ⁊ cum imaginatur plantas magis refractas ⁊ perfectas tunc constituitur viuens anima sensitiua: cum autem imaginantur animalia in suis excessibus magis refracta: tunc cõstituitur species humana: non ergo acquisita forma humana in materia nisi post vltimam refractionem excessuum elementorum mineralium plantarum ⁊ animalium. Considerandum autem vt in tractatu nostro scripsimus ꝙ non imaginor animalia intrare in matricem ⁊ confrangi in hominibus ⁊ planctis terre ⁊ in matricibus animalium ⁊ fieri animalia. Sed intelligo ꝙ iste mixtiones ⁊ generationes sese ex natura rei presupponunt: sicut homines dicunt: homo fit ex elemẽtis: ⁊ concedunt hanc propositionem propter multam consuetudinem: ⁊ tamen non videmus elementa intrare in matricem vt fiat homo sed mixtio presupponitur: similiter homo fit ex animalibus quia generatio hominis presupponit illam: sicut materiam: idest sicut aliquid minus perfectum ⁊ magis perfectibile: potest autem formari ꝙ ex predictis talis ratio: in toto esse generabilium ⁊ corruptibilium reperiuntur diuersi gradus perfectionum super formas elementares: ⁊ inuenitur mixtum vltime perfectionis vt homo in quo etiam inuenitur virtus elementorum priorum: ergo elementa ⁊ omnia mixti gradatim sunt vt materia ⁊ elementa vltimi mixti perfecti: scilicet hominis vt sunt maxime refracta ex quibus dictis ponemus has propositiones subdinumeratas propositioni sexte. Prima omnia mixta mundi quoddam modo possunt comparari homini sicut elementa. Ratio quia remotis excessibus qualitatum quibus non merebantur formam humanam fit homo: ergo ⁊ possunt dici quedam etiam imperfecta ⁊ materia respectu hominis.

Secunda

De partibus

in fine capituli tertij. Quod autem deficit parum ab hoc frequenter videbis. ¶ Dubitatur circa sextam partem. Utrum frigiditas cerebri temperet caliditatem cordis. Arguitur ꝙ sic auctoritate Aristote. secũdo de partibus animalium capitulo septimo ita dicentis. Fuit creatio cerebri frigida ⁊ contrariũ eius est calor cordis: cerebrum ergo meliorat complexionem caloris ⁊ ebullitionem cordis: vt habeat etiam istud membrum calorem temperatum scilicet in duabus venis in vena maiori ⁊ adorti: hec Aristo. Item in frenesi: quia cerebrum supercalesit q̃3obrem non valet temperare cor: inflammatur cor febre ardenti. Item cerebrum mittit ad capsulam cordis ⁊ etiam ad ipsum cor neruos qui frigidi sunt: ⁊ ad musculos pectoris quorum numerus est multus mittit etiam nucham que frigida est ad spondiles dorsi vicinas cordi: quare videtur temperare multipliciter calorem cordis. ¶ Oppositum affirmat h princeps ⁊ Gal. duodecimo de vtilitate particularum capitulo secundo dicens. Opinari autem gratia caliditatis que est circa cor fieri cerebrum refrigerans id ⁊ ad moderationẽ crasis ducens omnino est inconueniens: nequaq; enim ita longe a corde natura locasset illud: sed aut omnino circũappostuisset sicut ⁊ pulmonem: aut in thorace hoc est pectori posuisset: neq; sensuum omnium principia ad ipsum eleuaret: nec fulciret cerebrum: ⁊ cor circumappositorijs ita densis circũapponens cerebro craneum ⁊ cordi thoracem: nec collum posuisset in medio amborum. Simile enim est hoc dogma ac si diceretur gratia cordis fieri calcaneos. Nam citius a calcaneis ad cor perueniret infrigidatio aliqua q̃3 a cerebro: quia non minus frigidos inuenies calcaneos cerebro: ⁊ vie magis patent. Item aer inspiratus est ordinatus ad refrigerium cordis ⁊ aptior ad id cerebro: quia semper inuenitur cerebrum calidius aere: si ruptum alicuius caput tractetur: vnde festinamus citissime abscindere ossa capitis: vt non infrigidetur cerebrum etiam si estas fuerit. Item cor est magis dispositum calefacere cerebrum q̃3 econuerso cum calidi sit ascendere: hec Galienus dicto secundo capitulo. Et consequenter capitulo tertio dicti libri acerrime inuehit in Aristotelem ⁊ imponit ei: ꝙ negat sensum seu manifesta sensui dum cerebrum dicit esse creatum: vt cor refrigeret.

¶ Pro solutione

Secunda ꝑpositio ⁊ est 13ᵃ homo est mixtuȝ magis cõpositũ quocũqȝ mixto
rõ qꝛ hȝ oĩuȝ mixtoꝝ mixtionẽ ⁊ cõpositionẽ. Tertia ꝑpositio ⁊ ẽ decimaqrta
homo in virtute ꝯtinet oĩa aĩalia ⁊ oĩa mixta ⁊ oĩa elr̃a rõ qꝛ oĩa cõparant̃ sibi
vt mã ⁊ elemẽta: ⁊ iõ Arist. ad Alexãdrũ iuenit in hoĩe nãȝ oĩs aĩalis. Quarta
ꝑpõ pfectio mixtionis hũane est postrema pfectio nullã hñs vltra se mixtio/
nẽ possibileȝ iueniri pfectiorẽ rõ qꝛ tũc fuisset iuẽta ⁊ p ꝯñs fuisset aĩal gñabi
le ⁊ corruptibile ⁊ pfectius hoĩe: h̾ est falsuȝ nisi poneremus quãdã oppõneȝ
appulegij in libro de deo socraticis: hoꝝ quattuor oppõnes intellexit quicũ/
qȝ pcessit phũs: pmo Auer. 2. de aĩa cõmẽ. 22. cuȝ dicit cõplemẽtũ aĩaliuȝ ⁊ fi/
nis eoꝝ est modus aĩaliuȝ hñs ꝟtutem speculatiuã quã cũ nã potuit ꝯtingere
stetit: ⁊ Alexander sȝ allegationẽ Auer. tertio de aĩa cõmẽ. 11. cuȝ dicit pp mul
titudinẽ cõpõnis que est in aĩalibus ⁊ hoĩe fiunt virtutes diuerse: sunt ḡ in ho
mine multe cõpõnes que si non fuissent inuẽte nõ fuisset inuẽta cõpõ hominis
sicut si nõ fuissent q̃ttuor elementa nõ fuissent prima mixta. s. mineralia ⁊ eis
ꝯformia ⁊ ysaac in principio libri elr̃oꝝ dicit. Jaȝ manifestum est ꝙ corpus est
postremũ generationũ aĩaliuȝ ⁊ finis eoꝝ ⁊ pp hoc meretur nomẽ cõpõnis ⁊
eius intentionẽ ꝓm ꝟitateȝ: cũ ergo ita sit nõ est dubiuȝ quin media que sunt
inter corpus humanuȝ: ⁊ elementa simplicia ⁊ composita sint ꝓm modũ ali/
queȝ: modus aũt est: qꝛ siue simplicia in se siue respectu eius ꝙ cõponũt sunt
cõposita ex formis pcedentiuȝ modo quo diximus: hoc idẽ vult Auer. 6. colli/
get pmo ca. totuȝ hoc est qꝛ in hoĩe multe spẽs cõpositionum inueniunt̃ qꝛ est
vltimũ cõposituȝ: ⁊ tunc apparet vltimo qd̃ vult Auer. primo phõꝝ cõmen.
primo cũ dicit: que sunt preter primaȝ mãȝ ⁊ vltimã formã cuiuslibȝ reruȝ na
turaliuȝ sunt mãe cõposite ⁊ forme cõposite. i. oẽs forme preter formas elr̃ares
sunt forme composite: ⁊ oẽs mãe pter mãm pmaȝ sunt mãe cõposite: vt bene
apparet ex dictis. Quita ꝑpositio homo põt dici vnuȝ extremũ oĩuȝ mixtoꝝ
Ratio qꝛ pfectuȝ põt dici extremũ respectu iperfecti: vnuȝ ergo extremũ erit
iperfectissimuȝ mixtũ cui est oppositũ homo: vt perfectissimũ. Propositio
sexta ⁊ est ꝑpositio supra posita. 11. de qua dubitatur homo: ideo potest poni
mediuȝ oĩum mixtoꝝ: qꝛ oĩum mixtoꝝ excessus sunt refracti vt inueniat̃ for/
ma hũana ⁊ nã hũana. Sicut ḡ mediũ iter colores. ideo dicit̃ qꝛ est inuẽtũ per
refractioneȝ excessuuȝ coloꝝ: ita homo: ⁊ sicut pfectissimuȝ meᵘ coloꝝ est co
lor celestis qꝛ presupponit pluriũ coloꝝ differentiuȝ specie refractiõȝ: cuius si
gnuȝ est qꝛ nũqȝ consurgit de transitu in albo in nigruȝ ⁊ hoc voluit Auer. 2o
de anima cõmẽ. 205. cũ dicit ꝙ in trãsitu de extremo in extremuȝ non igit̃ nisi
p oĩa media: apparet igitur via prima ponendi hominem mediuȝ inter oĩa
mixta mundi. scd̃a via cõsideranda est considerando pfectissimã opationẽ ho
minis: cũ. n. videamus opationes cõiunctas excessibus cuiuscũqȝ extremita/
tis esse iperfectas: vt opationes elr̃oꝝ: ⁊ mixtoꝝ inaĩatoꝝ: ⁊ sic de alijs: igitur
homo pfectissime opationis aĩalis: erit mediũ istoꝝ excessuuȝ ⁊ hac via qñqȝ
Gal. pcessit pmo de cõplexionibus ⁊ 2o. Ex his cessat pma instantia hõ. n. est
mediuȝ generis. Ad scd̃aȝ dicẽduȝ ꝙ homo est calidior omni aĩali nõ in gra
du sȝ qꝛ respectu sue molis participat plus calore calido. s. spirituoso. Aliter
potest dici ꝙ est calidior: quia virtualiter ꝯtinet caliditatem oĩum aĩaliũ ⁊ mi
xtoruȝ. 12ᵃ ꝑpositio pncipalis est hec equalitates ad põdus tot sunt: quot sunt
opationes contrarie. Ratio equalis ad pondus est quoddã mediuȝ cõpl̃ona
tuȝ siue cõplexio ex equalibus contrarijs. Sȝ quot sunt oppositiones ꝯtrarie
tot possunt imaginari meĩa ex equalibus oĩo extremis. Sed est vna sȝ calidũ
⁊ frigidũ absolute sicut est caliduȝ ⁊ friduȝ elr̃are: ergo cõplexio ex calido ⁊ fri
gido elr̃aribus equatis in virtute: est vnus equalis ad põdus ⁊ ita in hu. ⁊ sic.
Alia oppositio est sȝ totã lineaȝ mixtoruȝ sumendo omnia in vna linea mine
raliuȝ aĩaliuȝ in linea plantarũ aliaȝ in linea aĩalium aliam in linea hominum
⁊ hoc est semper imaginando aliquid vnũ constitutũ ex corporibus extremis
cõtrarijs equipotentibus in virtute: ⁊ hoc vnum dicetur equale ad pondus
in illa contrarietate: decimatertia ꝑpositio equalitates ad pondus posite mõ
dicto possunt reduci ad duo in genere: quaꝝ vna dicetur equalitas ad põdus
in tota idest in tota vniuersitate generabiliũ ⁊ corruptibiliũ: alia dicet̃ equali
tas ad pondus in tota vniuersitate mixtoꝝ. Ratio est quia due sunt prime op
positiones siue contrarietates ꝓm genus: vna est oppositio sȝ primas q̃litates
absolute siue simplices vt. ꝟ. g. calidissimuȝ ignis: frigidissimuȝ aque: conside
ratis in eaꝝ simplicitate: ⁊ ita intelligat̃ de humido ⁊ sicco: ⁊ tũc equale ad põ
dus imaginatuȝ meᵘ inter ista est vnuȝ equale ad pondus qd̃ dicitur mediũ
in vniuersa substantia: qꝛ transmutatio in vniuersa substãtia est virtute harũ
qualitatuȝ. Alia est oppositio prima licet non sit prima ꝓm qualitates mix
tas: vt imaginando omnia mixta mundi vna linea: ⁊ accipiendo caliditatem
complexionale calidissimi mixti: ⁊ ex opposito qualitatem complexionaleȝ
mixti frigidissimi idest minimi caloris: ⁊ accipiendo eas pares in vigore ⁊ ima
ginando ex his vnaȝ cõplexionẽ equaleȝ ad pondus ⁊ istã cõplexioneȝ eq̃lem
ad pondus vidit Auer. in cõmen. 2. de generatione sicut ostendimus supra in
prima questione de equali ad pondus: decimaquarta propositio homo nõ est
equale ad pondus ꝙ est medium in vniuersa substantia nec est equale ad põ
dus ꝙ est mediuȝ in tota linea mixtorum maximum est ex ꝑpositione octaua
⁊ primo ꝙ homo non est equale ad pondus in tota substantia ad pondus et
manifestuȝ est ex dictis in prima propositione ꝙ homo non est equale ad pon
dus in tota linea mixtoꝝ: nã qui imaginantur hominem fieri refractis extre/
mitatibus ⁊ excellentijs omnium mixtorum necessario oportet ꝙ vnum ex/
tremuȝ sit potentius alio scilicet caliditas complexionalis: q̃ȝ frigiditas com
plexionalis. Considerandum autem diligenter ꝙ Galienus fuit facile fieri
equalitatem ad pondus in tota substantia: ponendo exemplũ de niue ⁊ aqua
feruenti. Sed nõ fuit facile loqui de equalitate ad pondus in tota latitudĩe
mixtoꝝ: ⁊ h̾ eq̃le ad põdus qñqȝ sibi apparuit ⁊ quandoqȝ ab eius intellectu
disparuit. Et quandoqȝ hoc equale ad pondus in tota vniuersitate mixtorum
notauit equale in tota natura siue distantia scilicet mixtorum ⁊ hoc decepit

Jacobus

¶ Pro solutione attẽde tripl̃r posse intelligi frigiditatẽ cerebri tẽperare cali/
ditatem cordis. Primo priuatiue prohibẽdo cor ab incendio supfluo. Secun
do per influxuȝ actualis frigiditatis in substantiam cordis. Tertio sic ꝙ cere/
bruȝ in seipso tẽperet calorẽ sibi trãsmissuȝ a corde mediantibus spiritibus vi
talibus ⁊ arteriali sanguine. Tunc dic ꝙ primo modo dũ cerebruȝ est frigidũ
tẽperat calorem cordis: qꝛ prohibȝ quodãmõ ab ira ⁊ mobilitate quibus cor
calesit. Juxta id. G. 2. tegni tex. 42. Et bene mobile in opinionibus calide: ma
nens vero frigide: ⁊ ꝓhibet ne redũdet ad cor per arterias calor fumorũ ⁊ va
poruȝ eleuatoruȝ ad caput cum temperet̃ in cerebro frigido: ⁊ minuit de calo
re diafragmatis: qꝛ mittit ad ipsuȝ neruum frigidũ: qui est principiuȝ sui motᵒ
⁊ experientia edocet ꝙ ad apata cerebri calida sequit̃ cõiter ꝯtinua febris: pp
ea ꝙ tunc cerebruȝ desistit a ꝓhibendo cor calefieri. Et cõicat sibi de suo incẽ/

multos credentes intelligere Galie. ipse ẽt Gal. quandoqȝ vidit hoc eq̃le ad
põdus in tota nã mixtoꝝ ⁊ reddidit hoc hoĩeȝ esse in primo ca. hoĩeȝ tẽperatũ
posuit medium in vniuersa substantia scilicet mixtorum ⁊ inuestigauit hoc
per operationes ⁊ quandoqȝ considerando partes posuit ipsum mediuȝ per
partem que est cutis: cuȝ ḡ oẽs ꝓmones Gal. assumebuntur: apparebit bono
intellectu ꝙ Gal. non habuit claruȝ ⁊ quietuȝ intellectuȝ i sciẽtia de qualitati
bus ponderis: sȝ siue sit: siue nõ procedamus: decimaquinta ꝑpositio. Est ho
mo inuestigatus medium in tota linea mixtorum declinat versus extremita/
tem ⁊ calidorum ⁊ mixtorum humidoruȝ: ⁊ similiter homo temperatus se ha
bet ad latitudineȝ speciei humane ꝙ declinat ad caliduȝ ⁊ humiduȝ: via in/
uestigandi hec est ꝙ totã lineaȝ mixtoꝝ diuidamus in ponto medio equidistã
te ab extremis: ⁊ tota vna medietas sit equalis alteri in vigore ⁊ habeat se si/
cut contraria: ⁊ imaginemus homineȝ fieri confractis his extremitatibus: ma
nifestuȝ est ꝙ opȝ alteruȝ vincere: ⁊ dominari si debet resultare compositum
in rerum natura: cum enim extremitates contrarie erunt pares in vigore erit
equale ad pondus in linea mixtoruȝ ⁊ talis non est homo vt dixit precedens
propositio: si igitur altera extremitatuȝ erit vigorosior aut erit extremitas que
dicitur frigiditas complexionalis: ⁊ hoc est impossibile quia sicut in vniuersa
substantia frigidum non vincit vt fiat mixtum sed calidum in vniuersitate
mixtorum frigidum cõplexionale nõ debet vincere vt fiat perfectius mixtuȝ:
vincet igitur veritas extremitatis calide ⁊ eodẽ probaretur de humido. Dica
mus igitur ibi ꝙ sicut refractis frigido ⁊ calido elr̃aribus ⁊ humido ⁊ sicco di
gestione: maturatione: ⁊ mixtione: fit mixtũ in quo caliduȝ vincit ⁊ humiduȝ
vincitur vt dixit ꝑpositio prima: sic refractis caliditatibus ⁊ frigiditatibus. s.
remissis caloribus complexionalibus. s. mixtorum: resultat mixtuȝ. s. homo in
quo complexionalis caliditas: ⁊ humiditas vincunt: ⁊ ideo homo est calidũ
⁊ humidũ mixtuȝ: tota igitur species humana capitur a medietate linee lati
tudinis mixtorum: sed cum vis tuã imaginationem exercere videbis quia si
tota linea primarum qualitatum diuidatur in duas medietates: medietas
vna includit omnia mixta: ⁊ est longior q̃ȝ tota linea mixtoruȝ: ꝙ auteȝ clau/
datur sub vna medietate apparet ꝙ omnia mixta excludunt totam latitudi
nem frigidi actualis: quia in nullo stat vt forma ⁊ perfectio: ꝙ autem hec me
dietas linee concludens totaȝ lineam mixtorum sit longior ab vtraqȝ parte ex
tremitatis apparebit postrema cõsideranti ⁊ ex prioribus aliqualiter appa/
ret: nam ab vna extremitate est longior propter equale ad pondus ⁊ propter
inequale ad pondus sȝ ab alia extremitate est longior propter caliditateȝ ma
iorem quacũqȝ caliditate reperibili in mixto quantũcũqȝ calidissimo deinde
ergo totam lineam mineralium ⁊ ab eius medietate capitur consimili modo
predicto tota linea planetarum diuide totam lineaȝ planetarũ ⁊ ab eius me
dietate capitur tota linea animalium: ⁊ ab eius medietate capitur tota linea
hominũ: homo enim est animal calidum ⁊ humidum vide figuram horuȝ ex
quibus apparet secunda pars propositionis assumpte. s. 15. nam sic se habet
homo temperatus ad totam latitudinem hominum: sicut se habet homo ad
totam latitudinem animalium propinque mixtorum: siue elementorũ lõgin/
que: cum ergo imaginati erimus duo extrema. s. melancholicum hominẽ. s.
frigidum ⁊ siccum: ⁊ hominem sanguineum. i. calidum ⁊ humiduȝ: que sunt
duo extrema recte sibi opposita i latitudine humana: ⁊ accipiemus sub vna
linea totam latitudinem frigiditatis ⁊ siccitatis humane: ⁊ caliditatis ⁊ humi
ditatis: ⁊ diuidemus in duas lineas quarum erit tota latitudo frigidi ⁊ sicci:
⁊ alia tota latitudo calidi ⁊ humidi: ⁊ imaginabimur hominem temperatissi
mũ produci a natura refractis istis extremitatibus: apparebit per rationem
consimilem ꝙ iste temperatus homo declinat versus calidum ⁊ humiduȝ: et
ꝙ medietas linee latitudinis humane que est linea caliditatis ⁊ humiditatis
capit lineam hominis temperati: hec est intentio Auerro. 1. cantice cõ. 19. vbi
imaginato prius equali ad pondus dicit: ꝙ in homine caliditas vincit frigi/
ditatem: ⁊ humiditas siccitatem: ⁊ ideo homo est calidus ⁊ humidus: postea
dicit ꝙ ista caliditas speciei humane habet latitudinem scilicet in pncipio ca
lidum ⁊ humidum ⁊ in minus ⁊ in medium: ⁊ hoc medium est homo tempe
ratus qui etiam est calidus ⁊ humidus. Sed non caliditate ⁊ humiditate su/
perflua: ⁊ ideo cõmendat vel saluat antiquos qui dicebant homo tempera/
tus est calidus ⁊ humidus. Gal. ergo. 1. de cõplexionibus non intellexit subti
les mentes antiquorũ quando dixerunt ꝙ cõᵒ tẽperata est calida ⁊ humida:
est autẽ diligenter intelligendum: ⁊ attendenduȝ: ꝙ cuȝ consideramus ꝓm di
ctos gradus mixtionis ⁊ perfectionis descendendo ab elr̃is ad hominẽ tẽpe/
ratuȝ stamus in hoĩe tẽperato: qꝛ nihil est dare in mundo hoc perfectius eo:
⁊ ideo licet refractis elementis fiant mineralia que differant spẽ ab elemẽtis:
⁊ refractis mineralibus. i. motis ad vlterioreȝ gradũ pfectionis fiant planete
que differunt spẽ a mineralibus ⁊ refractis que etiã a planetis differ unt spẽ:
⁊ sic etiã animalia habeant se ad hominem: tamẽ excessibus humanis refra/
ctis non surgit homo spẽ differens: sed hõ in specie humana: qꝛ in gradibus
haruȝ perfectionum est status: ⁊ sine dubio hominis temperati vigẽtis i actu
intellectus est tanta pfectio vt curiosuȝ est dicere ꝙ differt spẽ ab alijs homi/
nibus ⁊ quasi equiuoce nomen hominis dicitur eis ⁊ alijs ⁊ sine dubio vide
mus in mundo mirabilia de perfectionibus ⁊ in perfectionibus hominũ. 16.
propositio est equalitates ad pondus possunt multiplicari ꝓm multitudineȝ
equalitatum iusticialiuȝ: etiaȝ via alia ab illa quã dedit propositio. 12. supradi
cta. Ratio huius propositionis nã in oĩ cõplexione ad iusticiaȝ: vna qualitas
vincit: ⁊ alia vincitur: sed noster intellectus statiȝ post equalitateȝ victã venit
diminuendo deuincente quousqȝ fiant pares omnino: ergo iuxta oẽȝ equali/
tateȝ ad iustitiaȝ possumus fingere vnaȝ equalitateȝ ad pondus ⁊ tot erunt in
genere iste equalitates ad pondus: quot sunt in genere equalitates iusticie: ⁊
tot in specie quot sunt ille in spẽ: ⁊ tot in indiuiduus quot sunt ille in indiui/
duis. Differt autem hic modus equalitatis ad pondus: ab alio: qꝛ ille accipit

De partibus

dio per arterias ⁊ ꝙ hñtes cerebruȝ caliduȝ cuȝ corde calido sunt dispositi ad
furiam. Scd̃o dic ꝙ scd̃o modo frigiditas cerebri non tẽperat caloreȝ cordis
vt edocent manifeste rationes Gal. allegate post oppposituȝ. Tertio dic ꝙ ter
tio modo frigiditas cerebri temperat calorem cordis. Nam spiritus vitales
ad cerebrum a corde missi temperantur ⁊ depurantur in cerebro: ⁊ fiunt ani
males. Similiter sanguis arterialis i rheti ⁊ pia matre. Rationes ante oppo
sitũ faciunt pro prima ⁊ tertia ꝯclusionibus ⁊ post oppositũ pro scd̃a. ¶ Du
bitatur scd̃o circa hanc sextam partem. Utrum siccitas cordis tẽperet hũidi
tatẽ cerebri ⁊ epatis: Arguitur ꝙ sic quia cor incessanter mittit sanguinem ar
terialeȝ ⁊ spiritus vitales ad totum corpus mediantibus quibus viuificatur
⁊ exit in actuȝ calor innatus cuiuslibet membri. Cuius rei signum est ꝙ inter
ceptis vijs inter cor ⁊ alia membra videntur alia mẽbra veluti mortua ⁊ spe/

extrema latitudinis cuiuscunqȝ ⁊ ex illis equaliter equatis omnino constituit
equale ad pondus:sed iste accipit equalitatem ad iustitiam datam: ⁊ accipit
caliditatez ⁊ frigiditatez ex quibus consistit illa equalitas iusticialis: ⁊ q: sunt
inequales.s.caliditas ⁊ frigiditas adequat illas: decimaseptima ꝓpositio est:
equale ad pondus de quo cōitas phõꝝ ⁊ medicorum loquiť: est illud quod
dicitur mediuȝ in vniuersa substantia: ⁊ non est equale ad pondus quod est
medium in linea siue vniuersitate mixtorū:siue aīalium: siue hominuȝ:nec est
equale ad pondus quod est inuentuȝ per adequationē cuiuscūqȝ inequalita
tis:inuente in equalitate iusticiali.Hec ꝓpositio habet tres partes.Prima ꝙ
inequale ad pōdus de quo loquuntur oēs est equale ad pondus in vniuersa
substantia. Ratio huius est quia illud equale ad pōdus est primū ⁊ maximū
equale ad pondus quia est inter primas contrarietates: ⁊ maximas contrarie
tates:vt notum est:cū ergo sermo absolute ꝓfertur intelligitur de pmo ⁊ ma
ximo tali:scđa pars est ꝙ equale ad pondus de quo loquimur nō est illud qđ
est mediuȝ in linea mixtorū.Ratio quia superfluuȝ est loqui naȝ iudiciuȝ de/
situatione ⁊ appropinquatione huius equalis ad pondus respectu illorū ad
que comparantur est istud mediuȝ de appropinquatiōe ⁊ situ equalitatis ad
pondus in tota substātia respectu eoꝝ ad que cōparanť:naȝ colligi pōt ex di/
ctis in ꝓpositione.15.sicut equale ad pondus in tota natura siue sba est extra
totā ligneā mixtoꝝ:ita equale ad pondus in tota linea mixtoruȝ est extra totā
lineā hoīuȝ: ⁊ magis pticularizādo hoc equale ad pondus in tota linea mine
raliuȝ est extra totaȝ lineaȝ planetarū: ⁊ eq̄le ad pondus imaginatū in tota li/
nea planetaꝝ:est extra totā lineaȝ aīaliuȝ:vt eq̄le ad pondus in linea aīalium ē
extra totaȝ lineaȝ hoīum: ⁊ equale ad pondus imaginatuȝ in linea hominuȝ
est extra lineaȝ hominis tēperati.Tertia pars ꝓpositionis est ꝙ equale ad pō
dus de quo loqmur:nō est equale ad pondus qđ est ꝓinuentuȝ p adequationē
iusticialis cōplexionis ꝓm ꝙ docuit ꝓpositio:decimasexta ratio est dupliciter
prima q: hoc equale ad pondus nō est vnum ad quod possint ꝯparari diuer/
se species mixtoꝝ:immo totuplex est quotuplex est equalitas ad iusticiā: ⁊
cum hoc plus:ꝙ sit quotuplex iaȝ apparet q: quācūqȝ equalitatē ad iusticiaȝ
potes facere statiȝ equale ad pondus modo dicto:ex quo sequitur ꝙ quelibȝ
equalitas ad iusticiā est ꝓpinquioꝛ suo equali ad pōdus considerato hoc mō
⁊ tūc in hoc nō cadit questio:sed qđ equale ad pōdus inuentuȝ per equatio/
neȝ inequalitate sit totuplex quotuplex iusticialis ⁊ vltra plus apparet.nā pri
mo est totuplex quot sunt mensure equalitatis:siue gradus inuenti in mixtis
excedentis vel excessi.i.quot sunt equalitates ad iusticiaȝ.Sed vltra hoc cuȝ
intellectus se fundat super inequalitates ⁊ equalitates iusticialiū inuenit gra
dum qualitatum qui non inueniuntur in mixtione ꝓm cōmunem modum lo
quendi vt tam intensum calidum ꝙ in nullo mixto reperitur: ⁊ tunc illi con
tra ponaȝ equale frigiduȝ ⁊ erit equale ad pondus.Isti ergo sunt modi equa
litatis ad pondus inuenti eo modo quo inueniuntur equalitates ad pondus
ꝓm materiam equalitatum ad iusticiam ⁊ tamen sunt extra illas equalitates
ad pondus que sunt equalis numeri cuȝ equalitatibus ad iusticiā:ergo equa
litates ad pondus hoc modo inuente excedunt in numero equalitates ad iu
sticiam ⁊ hoc erat probandum. Secunda ratio est quia equalia ad pondus
hoc modo imaginata:que sunt multa omnia sunt sicut via ⁊ materia equa/
lis ad pondus quod est in tota substantia:hoc apparet: nam equale ad pon/
dus est quod dicitur in tota substātia sic:acceptis primis qualitatibus verbi
gratia igne ⁊ aqua equalitatibus: cum deueniunt ad vltimam remissionem
imaginabilem.Sed manifestuȝ est ꝙ omnis adequatio inequalitatis iusticie
si debet esse vere equale ad pondus reuertitur ad istaȝ vltimam refractionem
immo si subtiliter consideras equale ad pondus in vniuersa substantia cum
imaginatur constitui transit per omnia equalia ad pondus inuenta ꝓm nume
rum equalitatuȝ iusticialiuȝ: hoc apparet sit minoꝛ caliditas inuēta in mixtis
a. ⁊ maioꝛ.d. ⁊ ordinetur.a.b.c.d.tunc equaliter misceantur ignis ⁊ aqua cer/
tum est ꝙ transit per omnes dictos gradus caloris equales.a.b.c.d. ⁊ per gra
dus frigoris sibi oppositos equales ⁊ hoc est notum paruȝ intelligēti:non igi
tur sermo medicorum ⁊ philosophorum debebat esse de his equalitatibus
ad pondus cum non sint proprie equalitates ad pondus sed sint res ex qui/
bus imaginamus fieri equalitatem vnam ad pondus ⁊ sicut viaȝ in illaȝ vnā
⁊ materia illi vni equalitati vere in tota substantia transmutabilium:iam igi/
tur progredimur a nobis tunc equale ad pondus preterquam illud ꝙ est me
diuȝ in vniuersa substantia de quo formatur propositio.18.propositio est:eq̄le
ad pondus est ꝙ est omnino medium in vniuersa natura siue substantia ⁊ est
vnum ⁊ maxime distans ab extremis ⁊ indiuisibile medium: probatur ꝙ sit
vnum quia est medium vnius operationis scilicet primarum qualitatum ⁊
accipio illas duas operationes scilicet actiuarum ⁊ passiuarum pro vna ope
ratione: probatur ꝙ maxime distet ab extremis quia si non ergo aliud medi
um plus distat: ergo hoc non est omnino medium quia aliud est magis medi
um ꝙ plus distat ⁊ tendit ad mediuȝ:imaginabitur igitur equale ad pondus
in vniuersa substantia sicut centrum circuli ex quibus apparet ꝙ equale ad
pōdus est mediū indiuisibile q: si esset diuisibile scilicet habēs latitudineȝ tūc
aut latitudo esset versus vnuȝ extremuȝ tantuȝ: ⁊ tunc non esset omnino me/
diuȝ siue verum medium ꝓm imaginationem aut esset equaliter versus duo
extrema: ⁊ tunc medium illius esset magis medium.Si ergo imaginatio hec
non vadit in infinitum oportet ꝙ stet in medio indiuisibili vt punctus in cir/
culo:decimanona propositio. Equale ad pondus ꝙ est vniuersa substantia
existens vnum indiuisibile mediuȝ consistit ex calido ⁊ frigido equalibus:mi
noribus in virtute que sit possibile imaginari ⁊ similiter de humido ⁊ sicco:
hec propositio est nota ex premissa:si enim calidum ⁊ frigidum ex quibus cō/
plexio constat equalis ad pondus predictam haberet latitudinem in virtute
eorum:tunc tota complexio haberet latitudinem ⁊ non esset indiuisibilis vt
dixit premissa propositio. Amplius in ista latitudine possent imaginari cali
dum ⁊ frigidum magis confracta ⁊ sic complexionem magis equalē ad pon
dus ergo illa non erat magis equalis ad pondus: ⁊ sequitur ex hoc ꝙ si cum
illa complexione equali ad pondus imaginaris animaȝ sensitiuam tactiuam
ꝙ omnia mixta iudicabit calida q: in omnibus vincit caloꝛ ⁊ quāuis vincit
frigidum etiam respectu equalis ad pondus tamen illud est possibile: ⁊ clau
sum sub calido.20.propositio est equale ad pondus in vniuersa substantia si
tuatur iuxta mixtum mundi ꝙ in sua specie est minoris caliditatis compara/
tum ad omnes species mixtorum ⁊ similiter intelligi debet ꝙ situatur iuxta
mixtum quod minoris est humiditatis.Ratio est quia sicut apparet ex propo
sitione octaua ⁊ nona omnia mixta recedunt ab equali ad pondus per exces
sum caliditatis supra frigiditatem ⁊ humiditatis supra siccitatem: cum ergo
omnia mixta ꝓm gradum caliditatis imaginamur sub vna linea:tunc ꝙ mi/
nus participat de calido magis appropinquat equali ad pondus: ⁊ per con
sequens equale ad pondus plus siue magis appropinquat illi: ⁊ similiter est
cum imaginamur mixtum paucioris humiditatis. Sed hic est instantia for
tis nam licet mixtum inter omnia mixta paucioris caloris magis appropin/
quet ad equale ad pondus per calorem qui est minoꝛ quam sit in aliqua spe/
cie mixtorum:tamen recedet ab equali ad pondus per frigidum:quod non
est minus q̄ȝ sit aliquo mixto:immo in mixto calidissimo frigus est minus ⁊ in
mixto modicissimi calidi frigus est plus.Hic damus duas solutiones: prima
pro cōmunibus intellectibus ⁊ opinionibus communioribus: ⁊ habet tria di
cta. Primuȝ est ꝙ in mixto calidissimo est minus de frigido: ⁊ in mixto pau
cissimi calidi est plus de frigido:ratio est quia ad intensioneȝ vnius contrarij
sequitur remissio alterius vt septimo methaphisice commento.23.2[m] est ꝙ
complexio equalis ad pondus sicut situata iuxta mixtuȝ mundi modicissimi
caloris non est per calidum in se consideratuȝ ⁊ per frigidi in se consideratuȝ
vt sunt due res ⁊ due partes siue equalitates in mixto paucissimi caloris:sed h
est per rationem formalem ⁊ communem omnibus mixtis per quam rationē
recedunt ab equali ad pondus ⁊ a ratione formali equalis ad pond excludūt
illaȝ equalitatem ad pondus a tota linea mixtorum:hec autem ratio ⁊ forma
cōmunis omni mixto per quam excluditur equalitas ponderis est esse cali/
dum ⁊ humidum vt dixit propositio quinta:igitur moderatione hac formali
qua participat magis appropinquat ad equale ad pondus.Tertium dictum
est ꝙ considerando complexiones mixtorum multipliciter.i.quantuȝ ad par
tes complexionis que sunt caliditas ⁊ frigiditas in tanta mensura: ⁊ conside
rando equalitateȝ ad pondus materialiter idest quantum ad calidum ⁊ frigi
dum que sunt partes eius in tanta mensura:tunc equale ad pōdus situatur
in duobus locis:quia vt sic est due res:nam situatur iuxta mixtū mundi pau
cissimi caloris: ⁊ hoc quia sibi appropinquat per paucissimuȝ caliduȝ: ⁊ situa
tur iuxta mixtum maximi caloris: ⁊ per consequens minus frigoris ⁊ hoc q:
sibi appropinquat per minimuȝ frigidum. Consideratio aūt hec dicitur ꝓm
māȝ: quia ꝓȝ partes ⁊ partes sunt vt materia totius. Consideratio autem
equalitatis ad pondus ꝓm formam est consideratio eius ꝓm ꝙ vna res in qua
nulla vincit qualitas ⁊ huic rationi formali opponitur ratio formalis omniū
perfectorum mixtorum ⁊ est complexio vna per victoriam calidi ⁊ humidi:
horum ergo minus participat hac ratione formali magis appropinquat for/
mali equalitati ad pondus hoc autem mixtum paucissimi caloris: scđa solu/
tio est pro intellectibus subtilioribus ⁊ conformatur nostre opinioni extra/
nee in questione de intentione formarum ⁊ est ꝙ in mixto calidissimo vt leo/
ne sunt plures partes frigiditatis ⁊ in mixto minimi caloris verbigratia in pi
sce equalis moꝛ leoni si dalfinus vel porcus marinus sunt pauciores partes
frigiditatis ⁊ loquoꝛ de partibus intensiuis quibus forma intēditur per addi
tionem partis ad parteȝ vtraqȝ parte remanente hoc probo primo detur hoc
mixtum in quo calidū est vincens ⁊ terminans est minus qđ esse possit ꝓȝ spēȝ
aliquam mixtoꝝ: ita ꝙ minus illo in pte formali non constituetur mixtuȝ ali
quod ⁊ sic illud mixtum piscis. Tunc arguo sic caliduȝ vincens ⁊ terminans
in hoc mixto scilicet pisce est minus ꝙ possit vincere ⁊ terminare ergo frigidū
est minus ꝙ possit vinci ⁊ terminari:tenet consequentia quia debilioꝛ poten
tia motiua si mouet oportet ꝙ moueat minus resistēs mobile:si ergo minimū
calidum mouet frigidum ad mixtionem non potest mouere nisi frigidum qđ
sibi minus resistit. Secundo probo sic:accipio frigidum ꝙ est coniunctum
calido leonis quod est calidissimuȝ al'. ⁊ accipio frigidum ꝙ est coniunctum
calido piscis ꝙ est minimuȝ calidum: ⁊ arguo sic frigidum leonis vel est plus
q̄ȝ frigidum piscis vel est minus:hic enim non datur equale apud aduersariū
Sed vno contrario intenso aliud remittitur:si frigidum leonis est plus habe
tur propositum si minus est frigidum leonis frigido piscis:ergo poterit obti/
neri ⁊ conduci ad mixtionem a calido minori q̄ȝ sit caliduȝ piscis: ponatur er
go ꝙ frigidum piscis sit quadruplum ad frigidum leonis sicut calidum leo
nis est quadruplum ad calidum piscis: ergo tantum frigidum quantum cuȝ
calido leonis poterit obtineri a caliditate que sit quarta pars eius quod
est in pisce si sic ergo dabitur mixtum minoris caloris in quadruplo quam sit
piscis:sed iam ponebatur piscis minoris caloris reperibilis hic esset fuga di/
cendo ꝙ calidum piscis est tante mensure:quod ista minus non poterit repe
riri ducens ad mixtionem. Nos dicamus ꝙ hoc est dicere minima etiam ca
liditas in specie mixtorum est diuisibilis intensiue ad multas ⁊ multas par/
tes formalis caliditatis:quid ergo prohibet ꝙ calidum minus eo. verbi gra/
tia pars quanta informet ⁊ ducat ad mixtionem frigidum sibi proportiona/
le in mensura vt illud quod īformatur a calido leonis. Dicamus igitur ꝙ cū
mixto paucissimi caloris:vt pisce:sunt paucissime partes frigiditatis:sed sunt
perfecte res in ratione frigidi ⁊ cuȝ mixto calidissimo vt leone sunt plures si/
ue plurime partes frigiditatis:sed sunt imperfectiores: ⁊ hoc hic dimittimus
sub confusione ⁊ concludamus quod equale ad pondus situatum extra totā
lineaȝ mixtorum stat prope mixtum mundi paucissimi caloris ⁊ paucissimi hu
midi ⁊ hoc est ꝙ propositio vicesima vult:vicesimapria propositio est inequa
le ad pondus est duplex: vnuȝ situatum inter equale ad pondus ⁊ mixtuȝ mū
di paucioris caloris:aliud situatuȝ inter equale ad pōdus ⁊ elementa puta fri
gida ⁊ sicca: q: pro nulla operatione est eo ꝙ non est pro aliqua forma natu/
rali. Ratio est:natura inequale ad pondus est imaginabile: ⁊ non reperitur
in re vt supra diximus ⁊ in hoc ꝯuenit cū equali ad pondus.Quot sunt modi
imaginādi hoc ineq̄le tot erūt ineq̄les cōplōnes ad pōdus. Sȝ sunt duo mo/
di: vnus quo imaginemus calidū mixti hn̄tis minorē calorē q possit repiri in
aliquo mixto: ⁊ imaginemus illuȝ calorē inequaleȝ suo frigido:non tamē tan
tuȝ excedenteȝ:nec tantū potentē ꝙ possit ducere suuȝ frigiduȝ ad mixtioneȝ:
hic est vnus modus ineq̄litatis ad pondus quā potes aliter imaginari: ⁊ ē ꝙ
imagineris calidū qđ est in cōplexione equali ad pondus ⁊ imagineris ipsuȝ
fieri ineq̄li suo frigori tn̄ in eū pauco excessu ꝙ nō possit ex hoc resultare aliq̄
spēs mixtoꝝ:manifestuȝ est ꝙ hoc equale ad pondus situatur ⁊ locatur inter
inequale ad pondus ⁊ mixtū mūdi paucissimi caloris. Alter modus imagi/
nandi inequale ad pond est: ꝙ capias frigidū qđ est in cōplexione equali ad

pondus

Jacobus De partibus

cialiter abūdātissime mittit coꝛ ad cerebrū spūs:sanguinē fumos ⁊ vapores q̄
oīa ꝯlificanť iuxta cordis cōplōnez.Si ḡ est siccū oīa ꝑdicta sicciora fiūt: ⁊ de/
siccātia magis.Itē.G.2.tegni ꝓbēs signa sicci cordis tex.7.trac. de corde ait.
Ut multū ꝓo ⁊ totuȝ corpus siccū operať:si nō epar ꝯopereť. Et paulo post
dās signa hūidi epis tex.7.trac.de epate dic̄.Ita ꝓo ⁊ vniuersuȝ corp⁹:nisi es
q̄ circa coꝛ ꝯopereť. Itē coꝛ ethicatū vel marasmatū ethicat cito vniuersuȝ
corpus:vt expientia docet: ⁊ hoc iō est ꝙ coꝛ cōicat vniuersis mēbris suā sicci
tateȝ.¶ Oppositū dicit hic pn.Dic pmo ꝙ coꝛ siccatuȝ egritudinalr vel no/
tabilr vltra mēsurā siccitatis sibi debite p nāȝ pōt tpare manifeste hūiditateȝ
nedū cerebri ⁊ epatis:sȝ cū eis totius corpis spālr cū adiutorio sui caloris q ve

lut a lima

pondus ab vna parte: ⁊ frigiditatē elemētarē ab alia pte siue elemēta frigida. Et queadmodū imaginaris duo inequalia ad pondus nō ꝯstituentia aliquā spēz entiū naturaliū que inequalia sunt ex calido ⁊ frigido inequalibus non tantū potentibus actu ꝯstituere aliquā speciē mixtoꝝ: sic possibile est tibi imaginari duo inequalia ad pond in humido ⁊ sicco. Nos aūt cōmuni locutione inequalia ad pond reducimus ad duo inequalia sicut equale ad pondus ad vnuz vt dixit in .13. ꝓpositione. ¶ Sz dubitatur q: vz ꝙ sit aliud inequale ad pondus ꝙ est situatuz iuxta mixtū mundi calidissimū: vt iuxta leonez vel galluz: vt imaginabimur calorē tantū excedere ꝙ nō possit cū suo frigido stare in mixtione. Dupliciter dicendū primo ꝙ si vis cū tua imaginatione illud fingere potes. Scdo ꝙ hoc inequale ad pondus transit ad naturaz elementarez calidū eniz excessiuuz supra frigidū taliter ꝙ mixtū nō constituitur ⁊ tēdit ad igneaz naturā siue est ignis nō refractus. His .21. propositionibus positis apparet solutio ad qōnez cuz querebatur vtruz hō sit propinquior equalitati ponderis quocūqz alio mixto: ⁊ dicamus primo sicut docuit ꝓpō .17. ꝙ qō est de equali ad pond in tota substātia: ⁊ nō de equali ad pondus aliȷs duob⁹ modis: naz equali ad pond ꝙ est adequatio excessuuz cuiuscūqz mixti quodlibz mixtuz suo equali ad pond magis appropinquat. Similiter eq̄li ad pondus ꝙ est punctuale mediū in tota linea generis vel speciei mixtoꝝ mixta illius linee magis appropinquat ⁊ tēperatuz in illa linea. Sicut equali ad pond in linea hoīuz plus appropinquat hō q̄z aliqua species aīaliuz. Et homo temperatus magis appropinquat quocūqz alio hoīe vt edocuit pmissa ꝓpō .17. Cuz ergo reducimus questionez ad cōplexionez equale ad pond que est medium in tota substātia .i. in tota summa generabiliuz ⁊ corruptibilium. Dicemus vt diximus in questione antiqua nostra ꝙ in hac complexione equali ad pond nos consideramus. Tertia: pmo ipsaz formā huius cōplexionis que est esse frigidā ex adequatis extremis omnimō equalitatis. Scdo ipsiuz sitū eius. Tertio finē eius vel vt proprius dicatur priuatio finis: q: pro nullla operatione repibili in aliqua specie entiuz est bona. Sciendum hic ergo ponimus tres ꝯclusiones. Prima ꝯclusio ⁊ est ꝓpō .22. Mixtuz mundi minus habens de calido plus appropinquat quo ad sitū: complexioni equali ad pond que est medium in tota substantia: ⁊ per cōsequens complexio frigida situaliter plus illi appropinquat. ¶ Ratio huius propositionis apparet ex propositione vicesima vbi est declaratuz ꝙ equale ad pondus situatur iuxta mixtuz mūdi ꝙ in sua specie est minoris caliditatis. Ex qua propositione .22. que est prima ꝯclusio inferuntur: he alie ꝯclusiones: vna cōclusio ⁊ prima annexa: ꝙ mixtuz mūdi calidissimuz situaliter magis distat ab equali ad pond ſm moduz declaratuz in predicta propositione .20. Alia conclusio ⁊ secunda est ꝙ homo situaliter medio modo distat ab equali ad pond. Ratio est quia homo est medius ī vniuersa linea mixtoruz vt declarauit propositio .22. Si ergo longitudo mixtoruz linee est a mixto paucissimi caloris vsqz ad mixtuz calidissimuz: ⁊ homo est in medio totius istius linee mixtorum. Et principium huius linee est iuxta equale ad pondus per calorem: sequitur ꝙ homo situaliter medio modo distat ab equali ad pondus. Tertia cōclusio annexa prime principali est: ꝙ homo melancolicus siue phlegmaticus: ⁊ in summaz homo frigide complexionis plus situaliter appropinquat complexioni equali ad pondus quam homo tēperatus: ⁊ homo cholericus magis distat: ⁊ per cōsequens homo temperatus medio modo se habet in hac appropinquantia. Ratio est: quia si recessus ab equalitate ponderis est per calidum: igitur minus habens caliduz siue de calido plus appropinquat. Sed melancolicus ⁊ phlegmaticus homo est minus habens de calido: ⁊ hec sunt nota ex pluribus propositionibus premissis. Et ex hoc apparet veritas questionis al' rationis antique quā omnes conabantur soluere. Et est ratio qua probat ꝙ melancolicus plus appropinquat equalitati ad pondus: q: recessus ab equali ad pondus est per caliduz: hec enim ratio demonstrat si quis attendit. Et propter hoc non videntes veritatem in hac questione inuoluunt se cum ea. Quarta conclusio annexa est ꝙ idem est iudicium de complexionibus partium nostri corporis sicut de toto corpore in hoc: ꝙ membra frigida plus appropinquant situaliter complexioni equali ad pondus: membra autem calida plus distant: membra autem temperata medio modo se habent. Hic autem nō discutimus an melancholicus sit frigidior flegmatico homine: apparebit enim cum queretur complexio melancholie ⁊ complexio flegmatis in capitulo de humoribus. Quidaz autem medicus quesiuit a nobis quomodo ego assignabam complexiōibus situm cum ipse non sint situabiles. Et hic sermo ridendus est. Vicesimatertia propositio que est secunda conclusio principalis est: mixtum mundi temperatum in tota linea mixtorum magis appropinquat quantum ad formam siue modum: complexioni equali ad pondus in vniuersa substantia. Ratio est: q: forma siue modus equalitatis ponderis est esse verissimum medium siue equalissimum: inter extrema: ergo mixtum inter omnia extrema quod magis tendit ad esse medium illud magis assimilatur equalitati ad pondus: ⁊ vt sic magis sibi appropinquat: sed tale mixtum est illud quod inter omnia mixta est temperatum. Ex qua conclusione inferuntur alie annexe. Prima ꝙ: quia homo est mixtum in tota linea mixtorum magis temperatum. Ratio magis appropinquat hoc modo equalitati ad pondus. Secunda conclusio annexa ꝙ homo temperatus magis appropinquat. Tertia conclusio ꝙ idem iudicium est de membris vt notum est. Hanc conclusionem tertiam cum suis annexis intellexit Auicen. infra hoc capitulo illo paragrapho. Cuz autez species cōsiderauerimus vbi volens inuestigare modos complexionuz magis appropinquantes complexioni equali ad pondus: inuestigauit semp modos mediales: vnde de speciebus accepit hominez qui est mediuz inter extrema specieruz. Et de hominibus accepit hominez temperatuz qui est medius inter extrema hominis: scilicet cholerici ⁊ phlegmatici. Et de mēbris humanis accepit cutiz vole manus: hoc ꝙ q: equale ad pondus est quid mediū īter extrema absolute siue totius specie oīa illa mixta q̄ sunt magis media inter suas extremitates ex hac similitudine mediationis magis appropinquent equalitati ad pondus. Contra hanc conclusionez secundā siue propositionez ⁊ tertiaz arguo sic. Mixtio aque feruentissime cuz niue siue glatie fingit equale ad pondus in vniuersa substantia vt Gal. primo de complexionibus sz cutis inter omnia membra magis appropinquat illi situaliter quia minus patitur ab illa ⁊ proprie ⁊ cutis vole manus ⁊ proprie indicis vt dicit Auicen. infra: ossa autez ⁊ nerui magis distant q: patiuntur ab illa aqua ⁊ iudicarent illaz aquaz excedere in calore si haberent sensus: ergo eodemmodo tactus homo temperatus situaliter magis appropinquat illi complexioni: scilicet illius aq̄ mixte ⁊ per consequens eq̄le ad pond. Dicenduz ꝙ et si illius aque mixtio fingat equale ponderis: non tamen est illud: immo aqua illa quā dicimus temperataz siue tepidaz habet excessuz calidi supra frigiduz: q: equali accepta mensura aque feruentis ⁊ niuis calor est acutior. Et propter hoc si imaginabimus aquaz plus appropinquantez equalitati ponderis quā ista sit quā fecimus ex niue ⁊ aqua feruenti illa iudicabitur frigida a cuti ⁊ erit pro pinquior complexioni nerui ⁊ ossis: ⁊ cum consideras aquaz predicte cōmixtionis ex aqua feruenti ⁊ niue plus fingit equale ad pondus in tota substantia ⁊ illud equale ad pondus in linea mixtorum visuz est quandoqz Gal. esse equale ad pondus in tota substantia: ⁊ quandoqz non apparuit sibi: ⁊ quandoqz apparuit vt dixit propositio decimaquarta. Secundo arguo contra secundaz cōclusionem annexam: diceret quis Auicen. volens ostendere ꝙ homo temperatus secundo modo equalitatis appropinquat magis equali ad pōdus quā alius homo probat per suorum membrorum coalterationem siue coalternationem ⁊ non probat per hoc ꝙ sit medium inter extrema sue speciei scilicz inter colericum ⁊ flegmaticum: ergo modus Auicen. non est conformis tuo modo. Nos dicamus ꝙ Auicen. fuisset facile illud dicere in manifesto sermone: sed dixit illud sermone valde occulto ut ex hoc remoueret errorem a mentibus male imaginantium ⁊ faceret nos laborare in subtili via speculationis huius complexionis: dixit enim hic homo equalitati non qualitercunqz vicinus existit: sed suorum membrorum coalternatione: in hoc ergo ꝙ dixit suorū membrorum. Intellexit suorum quia temperatorum non eniz appropinquāt homines equalitati ponderis coalternatione membrorum: sed quando mēbra sunt temperata: ⁊ ista sunt membra hominis temperati: licet enim hominis colerici membra coalterentur: vel coalternentur: tamen in coalternatiōe ⁊ assimilatione excedit calor respectu coalterationis temperatorum mēbrorum in homine temperato: cor enim colerici est colericum: ⁊ epar colerici est colericum: ⁊ cerebrum colerici est colericum: ⁊ ossa ⁊ nerui colerici sunt colerica: licet ergo coalternentur vel coalterentur tota tamen summa excedit i calido respectu coalterationis membroruz temperati hominis. Et similiter cōsideratione: licet membra phlegmatici hominis coalterentur: tamen in summa excessus erit in frigido respectu temperati: hominis autem temperati ista membra cum sint omnia temperata respectu extremitatum colerici scilicet ⁊ flegmatici quando ponderabuntur ⁊ equabuntur resultabit in nostra imaginatione quoddaz mediuz equidistans ab extremis scilicet colerico ⁊ flegmatico: ⁊ a medio imaginato ex alteratione membrorum colerici ⁊ est ab alio imaginato ex coalternatione membroruz flegmatici. Ergo homo tēperatus suoruz mēbroruz coalteratione vicinior erit equalitati ad pondus q̄z homo colericus vel flegmaticus suorum coalteratione. Et dico ꝙ erit vicinior hoc secundo modo vicinitatis qui est quantum ad modum siue formaz essendi medium inter sua extrema. Ex quibus apparet iam solute instantie diuise supra statim ante principium questionis de equali ad pondus cum dicebatur ꝙ dicta Auicen. erant vera de homine sanguineo: sicut de temperato: nam membra sanguinei vel cholerici coalterantur adinuicem sicut temperati: apparet enim quid sit dicendum. ¶ Secundo apparet solutio melior ad dubium motum ante illud quod dubium dico ꝙ in nullo scripto inueni cui date sunt supra tres solutiones. Dubium autez erat hoc. Auicen. enim primo dixit ꝙ hic homo temperatus vicinus est equalitati ad pondus suorum membroruz coalternatione calidoruz: frigidoruz: siccoruz: ⁊ humidorum: que cum ponderabuntur vicinus erit equalitati certe: idest ad pondus. Deinde Auicen. dixit ꝙ comparatione spirituuz ⁊ membroruz principaliuz: scilicet illorum coalteratione vel assumatione impossibile est ꝙ sit propinquus homo temperatus certe equalitati sed tendit ad caliditatez ⁊ humiditatez quia membra frigidida non temperant caliditatem membroruz calidoruz. In hoc ergo si consideras videtur manifesta cōtradictio. Nos dicamus ꝙ ex mēbris hominis temperati coalternatis vel colateratis resultat medium quod est maius medium in linea hominum q̄z ex membris cholerici vel q̄z ex membris phlegmatici: ergo ex hoc modo mediȷ verioris non temperatus suorum membroruz coalternatione appropinquabit equalitati ad pondus: phlegmaticus autē ⁊ cholericus distabant ab equali ad pondus ⁊ similiter sanguineus ⁊ melancholicus. Vnde ergo dixit Auicen. ꝙ homo de secundo modo equalitatis appropinquat equalitati ad pondus suoruz membroruz coalteratione ⁊ in hoc innuit ꝙ appropinquat quia est mediuz inter cholericos: ⁊ phlegmaticos ⁊ sanguineos: ⁊ melancholicos. Dicamus secundo ꝙ licet homo tēperatus suoruz mēbroruz appropinquat coalteratione equalitati ad pondus ratione forme siue modi mediȷ: tamen situaliter distat ab equali ad pondus tendens ad caliditatez ⁊ humiditatez que dominantur in homine sanguineo. In hoc ergo Auicen. innuit ꝙ complexio calida ⁊ humida vt sanguinei plus distat qō apparet ex modo suo loquendi cum dixit. Egreditur ab equalitate ponderis tendens ad caliditatem ⁊ humiditatez: ꝙ eniz tendit in aliud recedens ab aliquo minus distat ab eo quo recedit quā illud in quod tendit caliduz ergo et humiduz que dominantur in sanguinea cōplexione plus recedunt ab equalitate ponderis q̄z complexio hominis temperati. Et per consequens Auicē. innuit ꝙ homo frigidus situaliter minus distat vel magis appropinquat equalitati ad pondus. ¶ Tertio apparet quare Auicen. dixit. Accidit autem vt est hoc ⁊c̄. quia verior appropinquatio rei ad rez est situalis appropinquatio: appropinquatio enim in modo videtur accidentalis: idest non propria sicut si dicerem tepido plus appropinquat palidum q̄z album vel nigrum. ¶ Tertio arguo contra hanc conclusionem sic: accipio vnuz hominez cordis calidi vel temperati ⁊ cerebri ⁊ epatis frigidissimoruz: ostendo ꝙ hic homo magis appropinquat ad equale ad pondus in tota substātia appropinquatione quod est ad modum siue ad formaz quā homo temperatus: ⁊ iam fiet maior refractio inter cor calidum ⁊ temperatuz ex vna parte: ⁊ epar ⁊ cerebrum frigidissima q̄z inter cor temperatum ⁊ epar ⁊ cerebrum temperata: ergo maior erit mediatio siue ratio mediȷ in complexione predicti hominis q̄z in complexione hominis temperati. ¶ Istam nostram instantiaz aliȷ omnes tenentur soluere qui tenent ꝙ homo tēperatus magis appropinquet ad equale ad pondus membrorum confractione: quia membra in homine temperato sunt magis confracta ⁊ elementa etiam magis confracta. Et quidam rudis non potens euadere hoc argumentum negat talem hominem reperiri. Sed iste vere male experimentatus est armoniacas dispositiones corporum ⁊ casus extraneos in mundo possibiles ⁊ male comprehendit intellectuz Auicen. fen secunda primi canonis. De signis eius qui egreditur ab equalitate superflua. Nos ergo concedamus casuz vtrūqz qui sunt duo. Primū ꝙ homo sit cordis calidissimi ⁊ epatis ⁊ cerebri frigidissimoruz. Dicamus ergo ꝙ in his duobus casibus etiaz saluantur nostre predicte conclusiones. Et primo ꝙ isti homines situaliter magis appropinquant ad equale ad pondus in tota substantia q̄z homo temperatus hoc apparet in primo casu. Nam cor temperatuz plus remittitur a cerebro ⁊ epate frigidissimis q̄z a cerebro ⁊ epate temperatis: Ergo in primo casu homo plus appropinquat ad naturam frigidorum hominum: scilicet phlegmatici ⁊ melancholici quā homo tempe-

ratus in oibus mēbris suis principalibus: sȝ flegmaticus ⁊ melācolicus plus appropinquāt equalitati pōderis situaliter: q̄ȝ predictus hō cordis tpati ⁊ cerebri ⁊ epatis frigidissimoꝝ plus appropinquat equalitati ponderis situaliter q̄ȝ hō tpatus. Hoc ēt apparet in casu scđo: naȝ argumētator ꝯcedit ꝙ cor calidū magis refrangatur in caloꝛe ꝑ epar ⁊ cerebrū frigidissima q̄ȝ cor tpatuȝ ꝑ epar ⁊ cerebrū tēperata: dico refractione que est ꝑ coalterationē ⁊ assumationē. Et si sic est ergo iste hō calidi cordis ⁊ frigidoꝝ principaliū in hac coalteratione ⁊ assumatiōe plus appropinquat situaliter ad nām siue cōplexionē frigidoꝛuȝ hoīuȝ q̄ȝ hō tēperatus de scđo mō eq̄litatis: ⁊ ꝑ cōsequēs plus appropinquat situaliter ad equale ad pondus in tota sba. ¶Sȝ dubitatur: q̄ꝛ dicet aduersarius ego volo ꝯcedere ꝙ caliditas cordis calidi plus remittat ab epate ⁊ cerebro frigidissimis q̄ȝ caliditas cordis tpati a cerebro ⁊ epate tpatis: imo equaliter remittūtur ī admixcē. Et probatur: pmo ꝑ simile: accipiant due aque tepide quaꝝ vna similatur cordi tpato ⁊ alia epati tpato ⁊ cerebro temperato ⁊ misceatur simul manifestū est ꝙ fiet aqua tpata. Et codē modo accipiatur aq̄ feruens ꝙ fingat cor calidū ⁊ aqua frigida que fingat epar ⁊ cerebrū frigida ⁊ misceanṫ simul manifestū est etiā ꝙ fiet aqua tpata ergo equale tempatum ex coalteratione resultat in hoīe tpatoꝛuȝ principaliū ⁊ in hoīe distemperatoꝛū. ¶Scđo probatur ꝑ rōneȝ: q̄ꝛ qualis est cōparatio coalterationis epatis tpati ad cor temperatū talis est cōparatio coalterationis excessus frigoris epatis frigidi vltra epar temperati ad excessus caloris cordis calidi supra cor tpatuȝ: iō mediuȝ imaginatū ex coalteratione erit idem. ¶Dicendū ꝙ si argumēta cōcludunt opȝ ꝯcedere ꝙ iste hō situaliter eque appropinquet eq̄litati ad pondus sicut hō tēperatus: iste.n. hō distempatus in pncipalibus est quedā fictio hoīs tpati vt de eo subtiliter scripsimus in q̄ne de ꝯtra resistentis. Sȝ tunc dubito: q̄uō saluatur scđa ꝯ°. accepta in ꝓpōne. 22. in qua dictū est ꝙ hō temperatus situaliter medio mō distat ab equali ad pondus ⁊ de nullo alio dicebatur: imo alia corpa quedā plus distabant vt calida: quedā minus vt frida. ¶Dicendū ꝙ sermones illi erāt de hoibus q̄ directe sunt ī linea humana ordinata situaliter ad equale ad pondus: nā in principio illius linee inchoando ab equali ad pondus ponitur hō frigidus cuius frigiditas est ꝓportionaliter in toto ⁊ in ptibus: vnde est frigidi cordis frigidi cerebri ⁊ frigidi epatis ⁊ frigidoꝝ ossiuȝ ⁊ neruoꝛū ⁊c̄. In fine aūt illius linee ⁊ distantius ab equalitati ad pondus ponitur hō calidus cuius caliditas est ꝓportionaliter in toto ⁊ ī ptibus: in medio aūt ponit̄ hō tēperatus. Sȝ hō calidissimi cordis ⁊ frigidissimoruȝ epatis ⁊ cerebri ꝼm totū in nulla pte linee est sȝ ꝑ epar ⁊ cerebrū est in pncipio linee vbi sunt frigidi hoīes. Et ꝑ cor est ī fine linee vbi sunt calidi hoīes Iste igitur hō totus nō est ꝑ directū in linea sed reductiue ⁊ ꝑ partes est ī linea Et ideo hoī querenti in casu predicto dȝ rn̄deri ꝙ iste hō nō est iudicandus situaliter ꝼm totū appropinquare vel elongare ab equali ad pondus: sed ꝼm mēbra vt ꝙ ꝼm cor distat situaliter ⁊ ꝼm epar ⁊ cerebrū appropinquat situaliter: ⁊ ita pōt dici de hoīe ꝼm casus. s. tpati cordis ⁊ frigidissimoꝝ epatis ⁊ cerebri. Apparet igitur ꝙ predicti duo casus stant cū prima nostra ꝯclusione: ⁊ ꝙ saluatur in eis veritas ꝯclusionis illius. Dicamus ꝼo ꝙ etiā scđa ꝯclusio vera est: positis casibus predictis: ⁊ est ꝙ hō tpatus in oibus principalibus cum imaginati erimus mediū ⁊ ꝙ eoꝝ coalteratiōe resultat magis appropinquat formaliter siue modaliter equalitati ponderis quā quicūqȝ duoꝝ hoīuȝ duoꝝ casuuȝ predictoꝝ: hoc apparet ponēdo pmuȝ casum. s. hoīem cordis calidi ⁊ epatis ⁊ cerebri frigidissimoꝝ. Dico ergo ꝙ hō temperatus in oibus principalibus vt ꝯsideraṫ in cōpositione totius ꝑ coalterationeȝ magis appropinquat formaliter equalitati ponderis. i. sua complexio hȝ magis rōnem mediȷ̄. Hec declaranṫ dupliciter pmo: q̄ꝛ iam probatū est supra ꝙ complexio ex coalteratione in hoīe frigido vt flegmatico vel melācolico nō est nāe media. s. non hȝ verā rōnē mediȷ̄. Sed homo primi casus. s. cordis tēperati ⁊ epatis cerebri ⁊ frigidissimorum tendit ad naturā flegmatici: igitur distabat a natura veri mediȷ̄ ⁊ vere mediationis. Secundo declaratur ex alio nā me°: ꝙ virtualiter continet omnia extrema est verius medium q̄ȝ medium quod continet aliq̄n ⁊ aliq̄n non: sȝ complexio ex coalteratione mēbroꝛuȝ hominis tēperati: continet omnia extrema: quia cor temperatuȝ est mediuȝ inter omnia extrema cordis: ⁊ similiter epar temperatuȝ ⁊ similiter cerebruȝ: ergo medium inter cor ⁊ epar ⁊ cerebruȝ in homine temperato continet omnia extrema. Sed in homine cordis temperati ⁊ epis frigidi medium ex omnibus extremis: q̄ꝛ epar frigiduȝ non continet in virtute epar tēperatuȝ nec epar caliduȝ. ergo perfectius mediuȝ est ꝙ resultat ex coalteratione membroꝛuȝ hominis temperati. de secundo modo equalitatis q̄ȝ hominis temperati cordis ⁊ frigidissimoꝛuȝ epatis ⁊ cerebri. Et nos imaginationeȝ fingamus adiuuanduȝ nos hoc exempluȝ imaginemus hominē frigidū ex cōfractione animaliuȝ calidoꝝ ⁊ planetaruȝ frigidaruȝ certuȝ est ꝙ prioꝛ homo ē verius mediuȝ q̄ȝ secūdus homo. Ex quibus apparet quomodo homo secundi casus. s. habēs cor calidissimū ⁊ epar ⁊ cerebruȝ frigidissima si imaginati erimus me° ex membroꝛuȝ coalteratione non appropinquat formaliter equalitati ponderis sicut appropinquat mediuȝ hominis temperati quia complexio media ex coalteratiōe principaliuȝ illius hominis non continet omnia extrema sed soluȝ corda calida ⁊ epar ⁊ cerebruȝ frigida: hic autē erit bonus ad tendenduȝ speculationis posterius. 24. ꝓpositio que est. 3. cōplexio principalis est ista. Complexio hominis inter cōplexiones omniuȝ mixtorum mundi magis distat a complexione equali ad pondus in tota sba distantia que sumitur ex ꝯsideratiōe finis. Ratio: q̄ꝛ finis humane cōplexionis sicut ⁊ forme humane est ꝑfectioꝛ iter oīa generabilia ⁊ coꝛruptibilia. s. intelligere siue agere ꝼȝ intellectū vel ꝼm coꝛpalia sicut dictū est in propositione. xi. ⁊ hec est ꝑfectioꝛ opatio repta in hoc mūdo: vnde homini data est nobilioꝛ complexio. Complexio igitur magis distat ab equali ad pondus cōsideratione finis cuius finis est ꝑfectioꝛ. Sȝ cōplexio humana est ꝑfectioꝛ. Prima ꝓpositio apparet: naȝ cōplexio equalis ad pondus exclusa ab oī fine: vnde Aui. dixit absqȝ vlla cōparatione: cōplexio igitur que maxime oꝛdinabilis est in fine ⁊ in finē magis ꝑfectū illa magis distat ab equali ad pondus q̄ nō oꝛdinatur in aliquē fineȝ. Ex hoc pmo seqtur ꝙ hō tpatus si est melioꝛis intellectus magis distat ab equali ad pondus aliquo hoīe, dico si est propter Arist. ꝓbatur. 30. proble. pmo. Nos aūt tenemus ꝙ hō tpatus sit melioris intellectus. Seqtur ꝼo ex dictis ꝙ oīa mixta mūdi oꝛdinanṫ ad eq̄le ad pondus in appropinquatiōe ⁊ elongatiōe ꝯsideratōe finis ꝼm ꝙ ipsa sunt in gradu ꝑfectioꝛi opationū aut impꝼectioꝛi ⁊ qui vult in hoc laboꝛare laboret. Seqtur tertio ꝙ partes nostri coꝛpis cōsiderate ꝼm gradus ꝑfectionū opatione impꝼectione ēt oꝛdinanṫ ad eq̄le ad pōdus: ⁊ q̄ꝛ ꝑfectioꝛ opatio aīalis in nobis est cogitatio: vel extimatio: impꝼectioꝛ aūt est sensus tactus pti[a] siue mēbruȝ ꝙ est oꝛganū cogitatiue siue sit cerebrū siue coꝛ magis distat ab eq̄li ad pondus pti[a]. aūt que est oꝛganū tactus magis appropinquat siue sit caro siue neruus siue cutis ⁊ tūc poteris oꝛdinare oꝛgana aliaꝝ virtutuȝ nāliuȝ ⁊ vitaliū. Seqtur 4[a] solo appentis ꝯdictionis in tex. Aui. pmo. n. dixit ꝙ ineq̄le ad pōdus īpossibile est aliquo mō inueniri q̄ȝtomagis sup. Impossibile ē inueniri vt sit hoīs ꝯ° aut mēbri ī h̄ g̃ dcō Aui. vult ꝙ īpossibilius sit repiri equale ad pōdus in hoīe aut ei° mēbro q̄ȝ ab aliquo ente mūdi. Scđo dixit cū hō eaȝ scȝ ꝯplōnē suā iusticiaṙ hr̄et vere eq̄li. i. eq̄li ad pōdus erit ꝓpinq̄ ⁊ in h̄ complexionē humanā magis appropinq̄t eq̄litati pōderis quātū magis elōgauit cōplexionē equalē ad pōdus a ꝯplone hoīs ⁊ mēbra humana ꝯsiderāt fineȝ: nā eq̄lis ꝯ° ad pōdus nō est ad aliquē finē ⁊ si sic ē g̃ ꝯ° hoīs aut mēbri humani cū sit ad fines ꝑfectissimos magis erit lōginq̄ a cōplone eq̄li ad pōdus. Cū aūt Aui. ꝼo ꝯsiderauit rōnē suā formalē siue modalē q̄ ē rō mediationis ⁊ cōplexio humana sit magis media ī linea mixtoꝝ appropinq̄bit cōplonē humanā cōploni eq̄li ad pōdus. Et ex h̄ appet ꝙ p̄dcē ꝯclones fuerūt in aīa Auic. nō. n. ꝯtradixit sibiipsi. Sȝ in hoc posuit scđas ꝯclones de p̄dictis trib°. s. conclusionē scđaȝ ⁊ tertiā: primā aūt ꝯclusionē pticulariter sumptā dedit ītelligere in ꝼo mō equalitatis cū dixit. Egreditur ab ea tēdēs ad caliditatē ⁊ humiditateȝ vt supra exposuimus. ¶Circa p̄dicta est dubitatio vna vȝ ꝙ hō melācholicus sit melioris tactus in iudicando q̄ȝ hō tpatus: naȝ sua complexio magis appropinquat ad equale ad pondus g̃ caliduȝ magis est adequatuȝ frido ⁊ cū in eo sit anima igiṫ adiudicabit de tāgibilibus. Ista instātia est pulchra ⁊ in nostra q̄ne de quali ad pondus antiqua prolixe discussa. Dicamus ꝙ melācholicus aliq̄ iudicabit calida que tn̄ tēperatus iudicabit frida siue remisse calida ⁊ lȝ frigiditati sue caliditas sua sit magis tēperata al'equata nō tn̄ seqtur est melioris tactus: imo cū hoc stat ꝙ ꝯplexio tpata sit melioris tactus: naȝ bonitas tactus ꝯsistit in bonitate cōprehensionis vel receptionis diuersitatum qualitatū tangibiliū elemētoꝝ. Cōplexio que ꝯtinet in virtute oēs drīas q̄litatuȝ tāgibiliū est ꝑfectioꝛ ꝑ sensuȝ tactus q̄ȝ cōplexio que nō ꝯtinet oēs drīas sicut aīa q̄ ꝯtinet in virtute oēs res est ꝑfectioꝛ q̄ȝ aīa que tm̄ quasdaȝ ꝯtinet: q̄ꝛ ergo ꝯ° tpata ꝯtinet in virtute oēs extremitates ⁊ excellentias vsqȝ ad ela: ꝯ° aūt melācolica nō ꝯtinet: ergo cōplexio tpata est melioꝛ pro ꝑfectione sensus tactus: ⁊ in hoc saluanṫ dicta antiquoꝝ qui dicebāt ꝙ aīa iudicat de calido ꝑ calidū ⁊ de frigido ꝑ frigidū ⁊ saluaṫ q̄uō vnicuiqȝ sensui ꝯiungiṫ cōicatio al' ꝯgregatio ⁊ q̄uō non q̄ꝛ prolixe scripsimus in p̄dicta q̄ne. Ex q̄bus soluunṫ ꝯria: oīa enī suis viȷ̄s incedūt. Dictū aūt ysaac ꝙ testudo appropinquat eq̄litati dȝ intelligi ꝙ testudo ꝼm quasdā partes hȝ multū de humido vt ꝼm carnes: ⁊ ideo datur ꝯsumptis ꝼm quasdā multū de sicco terrestri vt ꝼm testā ⁊ cū hac assumatione appropinquat equalitati ad pondus: deinceps ponunṫ figure oīuȝ p̄dictoꝝ. Deus gloriosus sit laudatus. Amē. virgo Maria auxiliare.

Linea hominum.	Paucissime caliditatis flegmaticus ⁊ melancolicus.	Homo temperatus.	Calidissimum.	Colericus. Sanguineus.
Linea aīaliū irrōnabiliū.	Paucissime caliditatis vel aliud animal vel aliud piscis.	Tēperatū iter hec gallina.	Calidissimum.	Leo. Reulus
Linea vegetabilium.	Paucissime caliditatis mandragora.	Temperatuȝ aliqua plāta.	Calidissimum.	Napellus.
Linea inanimatorum.	Paucissime caliditatis argentum.	Temperatum Aurum.	Calidissimuȝ.	Arsenicum.
Inequale ad pondus propter calorem.	Mixtum paucissimi caloris saltim perfecta mixta.	Mixta mediocriter calida.	Mixta summe calida.	Ultima caliditas.
Inequale ad pondus propter humidum.	Mixtum paucissimi humidum.	Mixtum mediocriter humidum.	Mixtū vltime. humidum.	Ultima humiditas.
Ultima siccitas.	Cinis vel aliud si est dare.	Inequale propter siccum.		
Ultima frigiditas.	Glacies. Nix. Glando.	Inequale ad pondus propter frigus.		

¶ Hec suprascripta figura est figura totius imaginationis pmisse ꝛc. Primo imaginet frum vltimũ vt aqua. Scdo mixta iperfecta frigidissima: vt Nix. Glaties ꝛc. Tertio ineq̄le ad põdus p frigus. Quarto ineq̄le ad pondus. Quinto inequale ad põdus p calidũ. Sexto oĩa mixta mundi inaĩata. Septimo oĩa aĩata aĩa vegetabili. Octauo oĩa aĩata aĩa sensitiua ꝛ irõnabilia. Nono totã spẽz humanã. Decimo hoĩez tẽperatũ in medio. Undecĩo pri/maz intelligẽtiaz ascẽden/do. Homo igit est ꝯnexio dei ꝛ mundi.

¶ Modi[a] vero tertij latitudo angustior est latitudine primi modi scilicet eq̄litatis specialis: latitudinem tamen habet magnam. ¶ Et est complexio que alicui gentium congrua existit ꝭm comparationem alicuius climatis ꝛ alicuius aeris. ¶ Indi[b] naq̄ꝫ complexionẽ habent ismulium idest eis omnibus cõmunem qua sani existunt. Et sclaui aliã habent complexionez qua sani degũt. Et vnaqueq̄ꝫ earum p comparationem ad suam speciem sue speciei comparatione est temperata: que comparatiõe alterius nõ est tẽperata. Corpus[c] naq̄ꝫ indicum ꝭm complexionem sclaui quale fiet: aut infirmabitur aut morietur. Et similiter cum sclaui corpus complexione indi quale reddetur erit corporis mala dispositio. ¶ Queque igitur species in terra habitabili commorantium habebit complexionez eis propriam aeri sui climatis conuenientem: et habebit latitudinem. Cuius quidem latitudo duas habet extremitates: multitudinis ꝛ paucitatis. ¶ Quartus[d] autem modus est medium quod ẽ inter duas extremitates: latitudinis complexionis climatis: ꝛ ipsum est complexio complexionibus speciei temperatior.

a ¶ Modi vero tertij latitudo angustior est ꝛc.] Hic notificat tertiũ modũ eq̄litatis. Pꝰo cõparãdo ad primũ modũ. Secũdo in se. Tertio dat exẽplum. Quarto ex dictis cõligit quoddã: ibi ꝭa [Et est cõplexio] ibi tertia [Modi] ibi q̄rta [Quecunq̄ꝫ dicit] Dicit sic de prima parte ꝛ secũda ꝛc. Considerãdũ ꝙ nõ solum est diuersitas partium spẽi declinantis ad clima. Sꝫ ẽt de dispõne aeris vnius ad aliũ in eodez climate: ꝛ ideo dixit ꝛ alicuius aeris. Dubitat quõ tertius modus est angustior primo: cũ tante latitudinis sit vnus quãte sit alter: nõ.n. repit spẽs humana nisi i locis hĩtabilibus. Bartholomeus dixit ꝙ sumẽdo vnũ locũ solũ habitabilẽ iste modus est angustior. Antonius dixit ꝙ realiter tãta est latitudo modi tertij: q̄̃ta primi: sꝫ q̄̃tũ ad termios cõparabiles ꝛ p quedã circuitionez: iste modus tertius ẽ angustior. Nã termini cõparabiles pmi modi eq̄litatis sunt spẽs hũane ꝛ alie spẽs. Sꝫ termini cõparabiles hic sunt hoĩes vnius climatis ad hoĩes alterius climatis. Sꝫ maior ẽ latitudo cõparatiõis spẽi ad spẽz q̄̃ spẽi inter se. Dinus vult ꝙ eq̄litas primi modi est vna similis ꝛ cõis oĩbus hoĩbus. Ita ꝙ vnus in illa nõ est alio eq̄lior. Sꝫ eq̄litas tertij modi nõ est vna equalis oĩbus ꝛ cõis: ymo equalitas vni.s. vnigenti est ineq̄litas alteri. Oẽs.n. hi viri bene dicũt ꝛ in summa veritas est hec q: in primo mõ eq̄litatis sumit cõplõ spẽi humane in rõne totius: hic aũt sumit cõplõ spẽi humane in rõne determinati ꝛ ptis: ita ꝙ totũ sumit pticulariter.s. hec pars illa pars ꝛc. Ad cõtrariũ dicẽdũ ꝙ lꝫ nõ reperiat hõ nisi in loco habitabili. Alius est tñ modus eq̄litatis sibi deditus ꝭm ꝙ hõ ꝛ alius ꝭm ꝙ Sclauus vel ꝭm ꝙ Tuscus: ꝛ sic discurrẽdo per oẽs modos.

b ¶ Indi ꝛc.] Hic dat exẽplum de hoc mõ eq̄litatis: secũdo ꝙ dicit pbat ibi ꝭa [Corpus naq̄ꝫ.] Considerandũ hic primo ꝙ Indi: hic intelligunt habitantes regiões calidas: ꝛ Sclaui frigidas ꝛ vnaqueq̄ꝫ earũ.s. complexionũ Sclaui ꝛ Indi p cõparationẽ ad suã spẽz.i. ad partez sue speciei que pars est pars huius habitabilis terre est tpata cõparatiõe sue spẽi.i. cõparatiõe facta intra spẽz: q: tota ista cõparatio fit intra spẽz humanã. Aliter ꝛ facilius põt exponi vnaquaq̄ꝫ cõplexio tã Sclaui q̄̃ Indi est tpata p cõparationez ad suam spẽz sue spẽi.i. ad ptem sue spẽi: ꝛ tũc supfluit illa pars q̄ dicit cõparatiõe ꝛ sic credo ꝙ voluit esse in textu Aui. Uel sic vnaquaq̄ꝫ earũ.s. cõplexionũ p comparationẽ ad suã spẽz.i. suã gẽtez sue spẽi.i. sui loci habitabilis cõparatiõe ꝛc.

c ¶ Corpus ꝛc.] Probat ꝙ ista cõplõ: lꝫ sit tpata compõne ad illaz gẽtez cuius ẽ cõplõ: tñ est distẽperata alteri gẽti: nã indus cũ equalis cõploni sclaui

Jacobus

lut a lima a siccitate acuitur id ostẽdunt rõnes añ oppositũ. Dic scdo ꝙ siccitas cordis nãliter dispositi nõ tẽperat cerebri ꝛ epatis humiditatẽ: ita ꝙ p istã cõtemperãtiaz cõplõ hoĩs tpati possit dici tpata ꝭm ipsius mẽbra pꝛĩcipalia. Et h̄ est qõ h̄ vult prin. Nec ad id deest rõ. Primo q: siccitas est modice actiuitatis ꝛ humiditas ꝛ siccitas nil aut paꝝ imprimũt p influxũ q̄litatiuũ: sꝫ requirit quodãmõ pmixtio vel cõiũctio sbaꝝ. Itez vel cor nõ est siccũ vt ait Auerroys scdo colliget.c.3. vel remisse siccũ est cũ sit fons vite ꝛ abũdet ꝯtinue in sanguine ꝛ aere. Et hoc innuere vr prin. in lr̃a dicens. Et ex eis vnũ est siccũ aut siccitati propinquum: ꝛ ipm est cor. Hic.n. non audet plene affirmare ꝙ cor sit siccum: sed adiungit aut siccitati propinquũ.

¶ Modi vero tertij ꝛc.] ¶ In hac particula q̄ est de tertio mõ eq̄litatis iustitie. Primo cõparat latitudinẽ istius modi ad latitudinẽ primi modi. Secũdo describit hũc tertiũ modũ ibi [Et est cõplõ] Tertio declarat p exemplum ibi [Indi naq̄ꝫ] Quarto concludit ꝙ quelibet spẽs gentiũ hꝫ cõplõnẽ sibi ꝓpriã (ibi [Queq̄ꝫ igitur] ¶ In prima parte dicit ꝙ latitudo equalitatis tertij modi ẽ minus ampla latitudĩe pmi modi.s. eq̄litatis spãlis seu debite toti humane spẽi. Nã spẽs hũana tota cõprehẽdit oẽz hoĩez ꝛ sic oẽm gentem cuiuscunq̄ꝫ climatis vt partem eius. Modus tamen iste tertius magnaz habet latitudinem: q: cõprehendit oẽs cõmorantes sub eodem climate.

¶ Et cõplexio ꝛc.] ¶ In scda dicit ꝙ cõplõ tpata ad iustitiã huius tertij modi ẽ cõplõ q̄ ꝯgrua ẽ alicui gẽtiũ ꝭm relationẽ ad suũ clima vl ad suã regiõez. ¶ Attende h̄ ꝙ queq̄ꝫ climata ꝓprietates aliq̄s ꝯhunt ex aspectu celi ꝛ naturis elemẽtoꝝ ꝛ alimẽtoꝝ ꝛ vicinitate vel distãtia mõtiũ aut maris: vñ cõplõnes cõmorantium in eis diuersificant.

¶ Indi naq̄ꝫ ꝛc.] ¶ In tertia dicit ꝙ hĩtatores indie hñt cõplõnẽ ismuliũ.i. eis oĩbus cõez: nomẽ arabicũ est ĩdeclinabile: q̄ sani existũt. Et sclaui hñt cõplõnẽ aliã sub q̄ degũt.i. viuũt sani lꝫ.n. degere sonet ꝓprie viuere in pauptate: hic pro viuere solum accipitur.

¶ Attẽde hic ꝙ ĩdia a q̄ indi deno ĩant dcã ẽ ab indo flumĩe q̄ claudit ex pte occidẽtali: hec a meridiano mari vsq̄ꝫ ad ortũ solis porrecta: ꝛ a septẽtrione vsq̄ꝫ ad montẽ caucasũ ꝑuenit hñs multas gẽtes ꝛ oppida insulãq̄ꝫ taprobanẽ elephãtis refertã erisan ꝛ argirẽ auro argẽtoq̄ꝫ tilẽ quoq̄ꝫ arboꝝ fructibus nũq̄̃ carentẽ in ãno bis metit fruges: bis hyemẽ ꝛ estatẽ patit: gignit aũt homines tincti coloris cinamomũ pip ꝛ calamũ aromaticum mittit ꝛ ebur: ibi sunt mõtes aurei quos adire pp dracones ꝛ griphes: ꝛ ĩmensoꝝ hoĩũ monstra ĩpossibile est: hec papias. Sclaui vero dicunt q̄ sunt in postremo septẽtriõis ꝛ sunt extra climata ĩ terra habitabili frigidissima vt scoti ꝛ hiberni. Et aliq̄ñ sclaui vocant serui empticij cuiuscũq̄ꝫ regiõis fuerit: sꝫ nõ hic p sclauos istos intelligas. Et dicuntur sclaui a q̄busdã sedebi. Indi vero occupãt duo pma climata ꝛ sunt in regiõe multũ feruẽti: sic igit indi ex pte regiõis sclauis

infirmat vel moritur sic Sclauus econtra ꝛ hoc est ꝙ dicit ꝛ silr erit corporis dispõ.s. Sclaui cũ cõplõne ꝛc. Contra q: tũc ars medicine nõ posset pmutare cõplõnes: dicendũ ꝙ pmutare sꝫ extrema sicut est cõplõ Indi ꝛ Sclaui nõ põt: vel nõ põt subito sꝫ paulatim: ꝙ aũt iste pmutationes nõ possint fieri subito sumit ex generali pcepto apho. hyp. secũda pticula sꝫ multũ ꝛ repẽte: ꝙ aũt ꝭm extrema distãtia nõ sit possibile: sed vel impossibile vel difficile i[a] permutatio: dñt quidã esse intentionez damasceni pma pticula apho. cuꝫ dicit cõplexio nãlis ꝭm vicinitatẽ est.s. separabilis: actu tñ inseparabilis: dr inseparabilis actu que ẽ ad extremũ nõ ad vicinũ: quecũq̄ꝫ igit spẽs.s. gentiũ. Cõsiderãdũ ꝙ latitudo ista est ĩter multitudinẽ ꝛ paucitatez: vꝫ.g. Indi ad plus tñ excedunt in calidũ sue cõplõnis: ꝛ ad minꝰ sclaui. Dubitat vtrum eq̄litas tertij modi sit eq̄litas sanitatis tñ vel equalitas vite sue cuꝫ qua stat vita: ꝛ vr ꝙ sanitatis tñ ex Aui. cũ dixit qua sani existũt. Et rõne pbatur q: ista eq̄litas ẽ ex loco sꝫ loci ẽ cõseruare loca: tñ conseruatio aũt est sanitatis ꝛ nõ egritudinis: sed erga dispositio est illa pars vite extra sanitatẽ. In cõtrarium q: sicut in pmo mõ eq̄litatis comprehenditur homo sanus ꝛ infirmus sic ꝛ in hoc tertio modo. Diximus q̄ñq̄ꝫ ꝙ eq̄litas hec est sicut equalitas primi modi.s. sibi silatur: eq̄litas autem illa põt sumi strictius ꝛ sic cõprehendit solũ homines sanos ꝛ ĩfirmi erũt inequales: põt etiã sumi latius: ꝛ sic vr sumere Aui. ꝛ tũc cõprehẽdit oẽm hominem q̄ viuit ꝛ ita est de isto tertio mõ equalitatis. Diximus ẽt alias absolute sine aliqua dispõnum distinctione ꝙ equalitas hmõi est eq̄litas sanitatis ꝛ vite: ꝛ ideo tam sani q̄̃ egri sclaui habẽt hãc equalitatẽ: ꝛ simlr Indi: ꝛ hoc videt voluisse Aui.12. de aĩalibus ꝛ in hoc ca. cũ dixit. Indi habẽt suã cõplõnẽ qua viuũt ꝛ franci aliã: rõ est q: eq̄litas Indi infirmi viuẽtis est aliqua equalitas inquantũ viuit: ꝛ non esset equalitas sclauo: ergo illa equalitas est in aliquo mõ equalitatis ꝛ discurrendo non põt poni nisi in tertio modo. Ad cõtrarium dicendũ ꝙ Auic. cum dixit sani degũt est vsus exẽplo magis manifesto: tñ cuꝫ hoc intellexit ꝙ etiã qua degunt infirmi. Ad rõnem dicendum ꝙ locus conseruat locatum nõ solũ in sanitate: sꝫ etiã facit ad conseruationez vite: accidit ãt ꝙ ꝯseruet egritudo a loco nãli inq̄ñtũ accidit viuẽtẽ esse ĩfirmũ.

d ¶ Quartus ꝛc.] ¶ Hic declarat q̄rtũ modũ eq̄litatis ꝛ hꝫ se q̄rtus ad tertiũ sicut secũdus ad pmũ: ꝛ iõ dicit est cõplõ vnius spẽi.i. gẽtis siue partis sue spẽi tẽperatior sicut in exẽplo est hõ tpatior inter tuscos ꝛc. Dubitat q: iste q̄rtus modus eq̄litatis vr includere ꝭm ꝙ hõ tpatus de scdo mõ eq̄litatis est q̄ reperit in tpata regiõe: ꝛ est tẽperatior ĩter oẽs illius regionis: sꝫ esse tpatũ in regiõe est q̄rtus modus eq̄litatis. Dicẽdũ ꝙ secũdus modus eq̄litatis est eq̄litatis excessiue. Sꝫ h̄ ẽ modus q̄rtus ex loco habitabili q̄cũq̄ꝫ sit locus eq̄litatis dũmõ hõ ĩter oẽs hoĩes illiꝰ loci sit tpatior: ꝛ iõ modus secũdus ẽ diuersus ab illo q̄rto ꝛ nõ cõprehẽsus sub eo. Ad ꝯtrariũ dicẽdũ ꝙ hõ de scdo mõ eq̄litatis nõ determinat se ad hoc clima ex pte q̄ ẽ de scdo mõ: sꝫ ex pte q̄ ẽ eq̄lis ex loco: ꝛ esse equale ex loco est de hoc quarto modo ꝛ non de secundo.

De partibus

sunt ꝯrij. Et vnaq̄q̄ꝫ suaꝝ cõplõnũ.s. tam indi q̄̃ sclaui relata ad suã spẽm.i. suũ clima est tpata cõparatiõe sue spẽi.i. per relationẽ ad suũ clima q̄ nõ est tẽperata cõparatiõe: vel cõparatiõe alteriꝰ.i. p relationẽ ad aliud clima: q: corpus indi cũ fiet q̄le.i. alteratũ ꝭm cõplõnez sclaui aut infirmabit aut moriet. Et silr cuꝫ corpus sclaui reddet q̄le.i. alteratũ ꝭm indi cõplõnez dispõ corporis eius erit mala: ꝭm ergo hũc modũ equalitatis quisq̄ꝫ tẽperatus dr q̄̃diu permaet in termĩs cõplõnis sui ꝓprij climatis. ¶ Attẽde h̄ circa hoc qõ dicit princeps ꝛ vnaq̄q̄ꝫ eaꝝ p cõparationẽ ad suã spẽm ꝙ hĩtatores diuersoꝝ locoꝝ nõ differũt spẽ ꝭm sbãm: sꝫ ꝭm vbi vel locũ. ¶ Attẽde scdo ꝙ si cõplõ indi gradatiꝫ posset a pueritia reduci ad cõplõnez sclaui trãscũdo ꝛ acgrendo habitũ p media loca paulatim: indus ipse fortior fieret ꝛ diutius viueret sicut ethiopes in francia diutius viuunt q̄̃ in ethiopia. Ethiopes eteniꝫ pre calore nimio resoluti senescunt anno trigesimo dum sclaui florent in iuuentute. Et sunt ethiopes in regione propria debiles viribus: cito penetrati a calore: ꝛ frigore pauidi macri: sed agiles valde: sclaui vero sunt carnosi carnis spisse: fortes: audaces: ꝛ magne resistentie. ¶ Attende tertio ꝙ sclauus trãslatus ad terrã indie minus moleste sufferret calorẽ ꝓprie q̄̃ indus trãslatus in scotiaz vel hiberniã frigus hiberniũ: q: sclauus est nã fortior ꝛ densior carne ꝛ adipe ꝛ magis abundãs in principijs vite. Indus vero rarus tenuis ꝛ nudus carne cito penetratus a frigore forti vsq̄ꝫ ad intima. Maius aũt piculũ est in ĩfrigidãdo q̄̃ in calefaciẽdo q̄ñ supflua frigiditas est mors innati caloris pp hoc dicit h̄ princeps de indo loquẽs ꝙ infirmabit aut moriet: et loq̄ñs de sclauo dicit erit corporis mala dispõ.

¶ Que igit ꝛc.] ¶ In q̄rta pte dicit ꝙ q̄libꝫ spẽs cõmorãtiũ in terra habitabili.i. gens vnius climatis hꝫ cõplõnez sibi propriã cõuenientẽ aeri sui climatis: ꝛ illa cõplõ hꝫ latitudinez: cuiꝰ termini extremi sũt tpatior cõplõ q̄ repit in illo climate nãlr: ꝛ distẽperatior: ꝛ h̄ vlt pꝛĩceps duꝫ diẽ ꝛ hẽbit latitudinẽ: cuiꝰ q̄dẽ latitudo duas hꝫ extremitates mltitudĩs ꝛ paucitatis tpantie.s. Uel ĩtellige p extremitates calidiorẽ complõnem q̄ repitur in illo climate ꝛ frigidiorem ꝛ sic de sicca ꝛ humida.

¶ Quartꝰ aũt ꝛc.] ¶ Hic describit q̄rtꝰ modus cõplõnis tpate ad institiaz ꝛ est cõplõ tpatior cõplõnibꝰ spẽi.i. sui climatis media inter duas extremitates latitudinis cõplõnis climatis.s. media ĩter cõplõnes calidissimaꝫ ꝛ frigidissimãꝫ hũidissimã ꝛ siccissimã nãles inuenibiles in illo climate. ¶ Attẽde ꝙ iste modus eq̄litatis ẽ ãplior scdo mõ: q: scdõ nõ repit nisi ĩ climate tpato: ꝛ ĩ fine etatis augmẽti: sꝫ iste q̄rtus in q̄libꝫ climate ẽ inuenibilis ꝛ ẽt ĩ diuersis etatibꝰ: nã tẽperatior in climate multũ sicco ceteris paribus est puer iuuene: q: siccitas humiditate etatis tpat. Cõtrariũ vero est in climate multũ humido: nihil etiam prohibet omnes pueros ꝛ iuuenes esse lapsos comparatione ad temperiem debitam suo climati: ꝛ senes aliquos bene natos esse tẽperatos sicut

Modus[a] vero quintus est angustior primo ⁊ tertio. Et est complexio quam debet habere indiuiduum designatum qua viuum ⁊ sanum reperitur.

Que etiaz latitudinem habet quaz due terminãt multitudinis ⁊ paucitatis extremitates. Debes[b] autem scire ꝙ oē indiuiduuz debet habere cōplexionem

a Modus vero quintus ⁊c.] Hic primo notificat quintuz moduz equalitatis: secundo ponitur notabile: ibi ibi [Debes aūt.] Considerandū autez ꝙ hic quintus modus equalitatis notificatur tripliciter: primo cōparatione in sui latitudinem cū dr̄. Est angustior: secūdo notificat in se cū dicit est cōplexio ⁊c. designatū q: hoc: vel illud determinatū: tertio ex parte terminoꝝ latitudinis cuz dr̄ que et ⁊c. Dubitatur quare Auic. cōparauit istuz quintuz moduz primo ⁊ tertio ⁊ non scd̄o nec quarto. Dicit Dynus ꝙ ꝓmus ⁊ tertius modus dn̄t cōplexionem totius. s. totius spēi ⁊ totius partis speciei ⁊ iste modus quintus dicit etiaz complexionem totius: ⁊ ideo potest cōparari quia complexio totalis ad totam cōparai potest: sed modus secundus ⁊ quartus dicit complexionem partis. Quãuis dynus posset saluari exponendo ipsum tamen quantuz ad id quod in superficie verborum dicit nō videtur esse sermo verus: nam secūdus modus plus videtur veruz dicere cōplexionez in ratione totius: ⁊ etiaz quartus quā quintus: q: dicit complexionem habentem mediationez ex natura speciei vel partis spēi: ⁊ quintus dicit cō⁹ habentē determinationez ex hoc indiuiduo vel illo. Dicamus igit̄ ꝙ Auic. volebat comparare quintuz moduz in latitudine ad modos dictos. Sz de modis dictis nulla latitudo euidens erat sicut primo ⁊ tertio. Unde Auiceñ assignauit latitudinez: modo aūt secundo ⁊ quarto non est ita euidens latitudo: dn̄t eniz tēperantiā ⁊ mediationē: cuius latitudo nō est ita lata nec sic euidēs. s. latitudo forme: nec etiā latitudo suppositoꝝ q: non sic apparet qd̄ in multis reperiat̄ illa media cōplexio: ⁊ ideo Aui. non assignauit illis latitudinem. Modus aūt quintus eo ipso ꝙ indiuidualis hz latitudinez maiorem propter pluralitatē indiuiduoꝝ: ⁊ hec est latitudo suppositoꝝ ⁊ hz latitudinem forme que statim appz: ꝙ quodlibet indiuiduū hz suaz cōplexionez latā in qua pmutatur tota vita. Dubitatur hic vtrum iste modus equalitatis sit angustior primo ⁊ tertio. Videt̄ ꝙ non: quia hic modus circuit oēm hominez ergo non est angustior primo neqz tertio: etiaz circuit oēm locuz habitabilem ergo non angustior tertio. Dicenduz primo ꝭm Antoniuz: hic modus non est angustior aliquo istoꝝ ex parte rei subiecte: sz ex parte terminorum cōparabiliuz: q: hic cōparatur indiuiduuz ad indiuiduuz. Sz in primo modo cōparatur species ad spēz: ⁊ in tertio pars speciei ad partez: secundo est dicendum ꝙ iste modus accipit totaz speciez scd̄m suas partes scilicet partibiliter quia hoc indiuiduū vel illud ⁊c. sz primus modus accipit totam in ratiōe totius: ergo hic modus quintus est angustior primo: similiter tertius modus accipit vnaz gentez. s. illius climatis totā. s. huius climatis vel illius: sz iste qntus modus accipit huius gētis hoc indiuiduū vel illd̄: ⁊ sic est strictior modus qntus q̄z tertius. Ad rōnez cuz dr̄ circuit oēm hominē verum est partibiliter. s. istum vel illū ⁊c. sz nō oēz in rōne totius. Dubitatur cū secūdus modus ⁊ q̄rtus sint alicuius latitudinis: vtrū qntus modus hic sit latior vl̄ angustior illis. Et dicendū ꝙ si nos cōparamus istū modū qntuz illis quantū ad supposita iste modus est latior q: accipit istud vel illd̄ indiuiduū siue temperatū sit: siue distemperatū: sz secūdus modus ⁊ quartus accipit solū hoies tēperatos: siue ex spē vt secūdus modus siue ex pte spēi vt q̄rtus qui ambo sunt mediales. Dynus tñ cōtrariuz dicit ꝙ modus qntus quātū ad supposita est strictior secūdo ⁊ quintus accipit vnuz indiuiduū tantū ⁊ posset Dynus saluari. Sz si cōsideremus naturā forme q̄ est ipsa natura tēperātie ex spē ⁊ ex etate sicut dicit. Secūdus modus: adhuc iste qntus ē latior q: accipit equalitatē cōplexionis cū qua hic vel ille viuit vita siue sanus: siue infirmus: similr̄ imaginari possumus ꝙ ipsa equalitas que est tēperātia ꝭm partē spēi sit strictior q̄z tpantia indiuidualis: ⁊ tu cōsidera q: hec cōparatio est molesta. Cōsiderandū autē ꝙ Dynus hic accipit ꝙ omne indiuiduum a generatione est sanū: nunc. s. ad minus q: habet sanitatē sibi propriā: nā natura nil facit frustra: sz habēs operationez propriaz hz sanitatē propriam: aut igitur sanitattē simpliciter: ⁊ hoc est ipossibile aut sanitatez nūc ⁊ hoc est ꝓpositū. Nos aūt iā descripsimus super tegni ꝙ a natiuitate nō qlibet hō est sibi sanus: imo multi sunt sibi infirmi ipsis. Cōsiderandū ꝙ latitudinem hmōi videmus manifeste cum videamus hoc vel illud indiuiduū viuere cuz sanitate ⁊ egritudine ⁊ cū sanitate mō calefactuz mō infrigidatū: opz ergo imaginari extrema multitudinis ⁊ paucitatis. s. proportionis qualitatū ꝭm ꝙ dictuz est in alys.

b Debes autē ⁊c.] Dubitatur vtrū sit possibile duo indiuidua habere eandē cōplexionez: vr̄ ꝙ sic p auer. 6. colliget. 1. ca. qui concedit posse reperiri duos hoies vnius ⁊ eiusdē cōplexionis q: eiusdez tēperantie equaliter. Amplius plura corpora possunt reperiri tpata: vt secundo de regimine sanitatis ⁊ similiter plura cholerica ⁊ sic de alys. Amplius ponamus ꝙ aliqs sit cholericus a principio cholericitatis qua recedit a sanguineo: ⁊ iste moueatur a principio cholericitatis vsqz ad medium latitudinis cholerice complexionis. Postea pono aliuz qui de cōplexione sanguinea transeat in cholericaz: ⁊ moueatur vsqz ad extremuz cōplexionis cholerice: igitur in aliquo tempore habebit omnino similez cōplexionez vn⁹ alteri: quia per quascūqz partes cholericitatis transit vnus transit etiam alter. Amplius tunc ars medicine esset frustra: quia indiuidua sunt infinita ⁊ icognita: si ergo vnius cōplexio non esset vt alterius pūctualiter: non possemus scire nec conseruare nec curare. Amplius duo gemelli per omnia sunt inuenti similes vt Albertus. ix. de animalibus vltimo capitulo: ⁊ Quintilianus declamatione septima: vbi ponit ꝙ duobus gemellis infirmantibus desperantibus reliquis medicis de eis vnus medicorum salutem promitiit si alterius illorum intralia idest membra interiora inspiciantur ⁊ cōcedente hoc patre innuit Quintilianus ꝙ ex omnimoda similitudine visa egritudine vnius per anothomiaz: alter curatus euasit: vnde vxor virum incusauit male tractationis. Amplius si diuidatur vna gutta aque per mediuz fiunt duo indiuidua eiusdez dispositionis penitus. Incontrariuz est Auic. ⁊ halyab. primo libro theorice. c. 6. Hic est premittendū prīo ꝙ sumitur hic indiuiduuz proprie pro hoc vel illo indiuiduo demonstrato. Secundo ꝙ sumitur pro idiuiduo producto in esse per generationē. s. digestionē ⁊ mixtionez ⁊ alias transmutationes que requirunt̄: non autē est sermo de indiuiduo p diuisionē facto sicut de vna aqua fiunt due aque: licet id quod dicit Auicē. de quocūqz indiuiduo possit saluari. Tertiuz ꝙ permittitur est ꝙ cōplexio in indiuiduis tēperata ē duplex siue dupliciter considerabilis: vna que sequitur indiuiduum ratione sue forme ⁊ alia ratione materie. Et Anto. dicit ꝙ complexio consequēs formā est illa que sequitur principiū actiōis vt sperma viri. Sequens autē materia est illa que sequitur principiū passiuū vt sperma mulieris. Sed hic sermo non est ꝯueniens: q: ēt indiuiduū effectiue sequitur principiū agentis ꝭm ꝙ hoc: q: hoc sperma agens hoc indiuiduū: est hoc indiuidualis actionis huius etiā ex principio passiuo vt menstruo mulieris possumus ꝯsequi cōplexionē que dicetur sequens formā. verbi gratia q: aliqs est colericus: q: menstruū ex quo productus fuit est instr̄m colericuz: lz hoc forte non fit apud oēs bene cōprehensibile nisi imaginemur menstruū coagere agētē spermate viri. Rabi moyses in prīo cō. apho. hyp. ꝙ nos transtulimus vult ꝙ accidentia sequentia materiā sunt que sequūtur nos inquantum aīal: vt somnus vigilia sanitas ⁊ egritudo: sed accidentia sequentia formam sunt que sequūtur nos inquātuz hō vt intelligere. Et forte ꝙ rabi moyses nō distinxit genus a materia prima sicut quidaz contra quos est Auer. 2. methaphisice cō. 31. Dicamus igit̄ quantū ad propositū spectat ꝙ cōplexio que nos insequitur ratione forme ē oīs cōplexio: de prīo modo equalitatis ⁊ est cōplexio per quā homo absolute meretur formaz ⁊ habet latitudinez diuisaz in suos modos qui modi vocātur species cōplexionuz in specie humana. s. cōplexio colerica ⁊ phlegmatica ⁊c. cōplexio autē sequens nos ratione materie est cōplexio que sequitur hoc indiuiduz ꝭm ꝙ hoc indiuiduuz demonstratuz cum omnibus conditionibus ad eius indiuidualitatem facientibus ⁊ dicitur hec cōplexio sequens ratione materie: quia materia multuz facit ad has determinationes indiuiduantes.

His premissis dicit Dynus ꝙ cōplexio sequens formā potest pluribus cōicari: q: est infinita. Hic sermo nisi glosetur est fls: q: etiaz cōplexio idiuidualis: licet successione sit infinita: tñ hec cōplexio huius indiuidui est finita: q: est terminata duobus extremis vt dixit Aui. Amplius ipsa preparat ad formam finitam: ergo videtur esse finita. Dicamus ergo ꝙ complexio quā sequitur ratione forme ⁊ modi illius cōplexionis q dn̄t species in specie potest plurib⁹ cōmunicari in indiuiduis: naz plures reperiuntur homines colerici: ⁊ ꝭz hoc plura indiuidua possunt habere eandez cōplexionez ⁊ sibi inuicez in cōplexione associari. Cōplexio autez indiuidualis que est huius indiuidui ꝭm ꝙ hoc indiuiduuz cuz omnibus alys conditionibus facientibus vel significantibus indiuidualitatez non potest alteri cōmunicari. Rn̄° primo ꝙ non esset indiuidualis eo ipso ꝙ cōmunicabilis alteri: secundo q: hoc indiuiduuz ipossibile est ꝙ sit illud: ergo hec cōplexio ipossibile est ꝙ sit illa: ergo duo indiuidua non pn̄t esse vnius indiuidualis cōplexionis sicut dua indiuidua ipossibile ē ꝙ sint vnuz indiuiduuz ⁊ sic Auicen. loquitur. Et hoc vult etiam porphirius cuz notificans indiuiduuz dicit indiuidua sunt que constant ex quibusdā proprietatibus. s. nālibus quaꝝ collectio nunquā in aliquo eadē repit̄. Quidaz aūt dn̄t ꝙ iste sermo ē inartificialis: q: notus est: sz nos nō curamus de istis: ⁊ cum considerabuntur dicta aliorum ad hoc redire opz. Ad primū contrarium

Jacobus

his temporibus multos senes videmus fortiores ⁊ tēperatiores iuuenibus.

Modus vero quintus ⁊c.] In hac particula que est de quīto mō equalitatis iustitie. Primo cōparat princeps istū modū ad primū ⁊ tertiū. Scd̄o describit eū ibi [Et est cōplexio] Tertio tangit latitudinē ipsius ibi [Que etiaz] Quarto notat vnuz circa indiuiduū ibi [Debes autē scire] Prīo dicit ꝙ modus quintus est angustior. i. minoris latitudinis prīo ⁊ tertio modis. Nā ꝓ m⁹ cōprehēdebat totā humanā spēz ⁊ tertius totā gentē vnius climatis. Iste vero solū vnū cōprehēdit idiuiduū. Scd̄o dicit ꝙ iste modus qntus tpamēti iustitie ē cōplexio quā dz hr̄e idiuiduū dsignatū sub q̄ viuit ⁊ sanū ē. Tertio dic̄ ꝙ hec cōplexio hz latitudinē ꝭm decursuz totius vite quā terminant extremitates multitudinis videlicet caloris naturalis ⁊ humidi radicalis in principio vite sue ⁊ paucitatis eoꝝ in morte nāli. Quarto dicit ꝙ oē indiuiduū dz hēre cōplexionē sibi soli propriam in qua impossibile est aliud indiuiduū associari ei. Hic solet queri si duo indiuidua eiusdem speciei possint esse eiusdē cōplexionis punctualis. Videtur ꝙ sic. Primo de gemellis natis ex vna superabundanti effusione seminis. Eorum enim idem pater ⁊ eadem mater materia eadem tempus idem ⁊ locus idem: idem nutrimentum ⁊ eadem constellatio. Item plures sunt medicine eiusdem gradus ⁊ eiusdem methe. Item dicit auerroys sexto colliget. c. i. Non est impossibile vt sint duo homines vnius ⁊ eiusdem complexionis temperate equaliter. Item due aque possunt eē similes in calore vt edocet tactus ⁊ duo ignes: ⁊ duo aeres: ⁊ due terre: ergo duo homines. Item duo homines possunt febrire in eodem gradu. Oppositum dicit hic princeps. Attende primo ꝙ littera presens intelligenda est d̄ indiuiduis mixtis quibus proprie debetur complexio: nihil eniz prohibet duos ignes esse eiusdem caloris ⁊ duas aquas eiusdem frigoris punctualiter.

De partibus

Attende secundo ꝙ dupliciter est intelligere duo indiuidua esse eiusdem cōplexiōis punctualis. Uno modo de cōplexione aduentitia q̄ mobiliter inheret vt dispō. Alio modo de cōplexione congenita que fixe inheret p modū habitus ⁊ redundat ex prima elementorū cōmixtione. Attēde tertio ꝙ cōplexiones duoruz indiuiduoꝝ habituales ⁊ ꝯgenitas: possumus itelligere eē punctualiter equales dupliciter. Uno modo apparenter quo ad iudiciuz tactus. Alio modo veraciter ⁊ adequate ex natura rei. Iuxta hec dic ꝓmo ꝙ loquendo de cōplonibus aduentitys vt febribus sine suis radicibus nihil prohibet duo indiuidua esse eiusdem cōplexionis punctualis. Exempli gratia nihil prohibet nec ex parte agentis nec ex parte passi duos cholericos tertianarios calere equaliter in prima metha secundi gradus: nihil etiā prohibet duos stantes ad solem vel in balneis aut stuphis equaliter calefieri. Dic secūdo ꝙ nihil prohibet duo indiuidua esse eiusdem cōplexionis congenite pūctualiter ꝭm iudicium sensus tactus. Hec conclusio per experientiaz manifesta ē: non tamen intelligas ꝙ sint eiusdem complexionis identitate numerali: cuz accidentia numerentur numero subiectorum. Dic tertio ꝙ impossibile est duo indiuidua esse eiusdem complexionis veraciter ⁊ adequate ex natura rei: ita vt calor celestis viuificus ⁊ elementaris cum alys qualitatibus conueniant in eadem mensuram punctualem. Primo quia nequeunt habere idez zenich ⁊ aspectum celi qui non parum operatur adesse complexionis. Secundo quia non possunt eodez tpe eundez habere locuz adequate q cōplexionez ad se trahit ⁊ assimilat. Tertio impossibile ē vt sit eadez elementoꝝ mēsura cum eisdem sitibus ⁊ lineationibus propter diuersitatem ipellentiū celi. s. ⁊ loci in q̄ est vis occulta ex figuris irradiationū corpoꝝ celestiū. In signū hui⁹ rei est ꝙ nūqz visi sunt duo taz similes qn aliq̄lr possent discerni suis figuris.

Ad primuz

riuz dicenduz ꝙ illi duo homines temperati non habent eandē temperantiā indiuidualiter: z ideo auer. ex hoc deducit ꝙ si ambo reguntur vno regimine alter eoꝝ poterit venire ad malum finez: z hoc propter conditiones illas indiuiduales. Ad fm patet solutio. Ad tertiuz argumentū de colerico dicenduz ꝙ nunqꝫ itur p eandem complexionez indiuidualez q: hoc indiuiduum non est illud. Ad quartum dicendum ꝙ ars medicine non est frustra: sed bene diuersitas indiuidualis facit eaz non posse esse perfectaz in suo fine: vt sumitur sexto z septimo colliget. Ad illud de gemellis dicenduz ꝙ lz multum similez cōplexionez habuerint vna: tamē nō erat alia pp ꝯditiōes indiuiduales verbi gratia locum impossibile. n. fuit illos gemellos generatos fuisse in eodem loco: z stare in eodez loco: z sic neqz stare i eodē aspectu oīno. Ad illud de guttis aque pz solutio pdcā.

sibi solummodo propriaz in qua aliud ei associare est impossibile. ¶ Sextus[a] autem modus est medium quod est inter istos duos terminos quod est complexio: quaz cū habuerit indiuiduū erit melioris cōplexionis cuius ipsum esse oportet. ¶ Modus[b] autez septimus est complexio quaz vnaqueqz mēbrorū

a ¶ Sextus autez zc.] ¶ Considerandum q: sicut secundus modus est medialis primi z quartus secundi: ita sextus est medialis quinti. Considerandū secundo ꝙ hec melior sanitas indiuidualis non oportet ꝙ sit in fine augmenti: ratio demonstrans hoc est quia aliquod indiuiduuz necessario mouetur ante aduentuz iuuentutis alius infirmatur egritudine que stat cuz eo in iuuētute tota vt demonstrauimus super libro tegni: igitur opz ante hanc egritudinez esse tempus in quo melius tota vita habuit.

b ¶ Modus aūt septimus pz z ēt octauus.] ¶ Considerandūz ꝙ quia isti erant modi equalitatis partis z premissi erant totius: ideo non comparauit eos in latitudine z strictura: sed modus octauus ꝙ sit angustior septimo est notum. Dubitatur vtruz modi equalitatis in quibus cōsistit cōplexio humana sint octo tantū vel plures: vr ꝙ plures: quia primo modo equalitatis accidunt. 8. ergo sunt nouez: probatur ans equalitas que attenditur fm humana corpora cōparatione alioꝝ animaliuz cōmixtoꝝ que non habent hanc equalitatez est equalitas primi modi: sed hic accidunt. 8. modi equalitatis vt dicit hic vero: secundo modus equalitatis etatiuus non minus differt a quocunqꝫ alio modo equalitatis qꝫ quilibet alius ab alio: igitur debet poni modus equalitatis ab etate distinctus ab alijs: antecedens patet accepto modo equalitatis a loco non plus diuersificat cōplexionem humanaz in modos quam facit pueritia z senectus: tertio est modus equalitatis fm sexuz qui modificat eq̄litatem primi modi non minus qꝫ clima ymo magis q: fm climata plus fieri permutatio sed fm sexuz non licet poetice dicatur de Cyresia qui de viro factus est mulier: z tamen rediit vir vt cōciliator in annexo dr̄ia. 34. ergo hic debuit poni. Amplius. 12. de animalibus Auicē. ponit in hoc capitulo moduz equalitatis fm sexum. Amplius medium primi modi equalitatis facit vnuz modum equalitatis huius secundi modi: ergo extrema faciunt alios modos scilicet cōplexiones distemperatas calidaz z frigidaz. Amplius sicut se habet equalitas secundi modi ad equalitatem primi modi: ita se habet equalitas cutis ad equalitatē septimi modi: sed equalitas secundi modi. s. hominis temperati facit distinctum moduz equalitatis a primo modo: ergo equalitas cutis facit distinctuz modum a septimo scilicet equalitas temperati membri ab equalitate distēperatoꝝ mēbroꝝ maior est no. sicut ad hominez tēperatuz cōparantur oēs alij homines de primo modo equalitatis q: sunt oēs distēperati respectu tēperati qui reperitur in secūdo modo equalitatis: ita omnia mēbra in suis cōplexionibus z qꝫuis inter se sint tēperata cōparantur cutiz z dicuntur distēperata respectu illius: ergo tēperata cutis facit distinctuz moduz a septimo modo z procedit ab illo sicut secundus a primo z est medialis illi sicut secūdus primo. Sed tēperantia cutis non est aliquis modorū. s. ipsa tēperantia sola accepta ergo facit modū per se distinctum. In contrariuz est Auic. Dicendū ꝙ distinguendo modos equalitatis fm viam quā Auic. intelligit. 8. sunt illi modi z non plures: ratio est q: equalitas que in homine attēditur aut est fm speciez aut est fm particulas speciei: aut fm indiuiduuz: aut fm mēbra indiuidui. Si fz speciez: aut cōparataz ei quod est extra ipsaz z sic est equalitas primi modi. Aut ei ꝙ est in ipsa z sic est secundus modus: si scōz partez. s. locuz habitabilez siue gentez aut cōparatam alteri genti z sic est terti

Jacobus

¶ Ad primum obiectum dic ꝙ gemelli non sunt eiusdem complexionis: propter rationes statim tactas: z experientia docuit de multis ꝙ z cōplexione z moribus z figuris multuz dissederunt. Ad scōm de medicinis dic ꝙ nō sunt eiusdē cōplexionis adequate fm mensuram elementoꝝ eas componentium: sed per reductionem earum de potentia ad actuz a calore nostri corporis possunt habere actum calefaciendi corpus humanum in eodem gradu z eadem metha non ꝙ participent actu tali z tāto calore vt dicetur alias. Ad Auerroym dic ꝙ locutus est de idēptitate cōplexionis fm iudicium sensus.

Ad penultimū obiectum dic ꝙ arguit de qualitatibus elementorum q̄ non sunt proprie cōplexiones. Ad vltimum dic ꝙ arguit de complexione mobili z aduentitia.

¶ Sextus autem modus zc.] ¶ Hic describit princeps sextum modum equalitatis iustitie: z dicit ꝙ est complexio media inter istos duos terminos. s. inter multitudinem caloris naturalis: z humidi radicalis cū qbus incipit esse indiuiduū z paucitatē ipsoꝝ cū qbus desinit esse. Et est cōplexio quaz cuz habuerit indiuiduuz erit in meliori dispositione cōplexionali qua potest fm suam naturam. ¶ Attende hic primo ꝙ complexio equalis de qua vult hic princeps loqui est cōplexio que debetur indiuiduo in etate illa in qua est tēperatius. ¶ Attende secundo ꝙ in indiuiduo tēperato ad iustitiā etas tēperatior est in qua augmentū peruenit ad suuz finem: vt tetigit superius princeps in secūdo modo equalitatis: vel etas iuuentutis vt tanget inferius capitulo de cōplexionibus etatuz. ¶ Attende tertio ꝙ in indiuiduis lapsis non eadē etas est generaliter in omnibus temperatior: immo cholerici z melancholici sunt tēperatiores in pueritia qꝫ in iuuentute: quia humiditas pueritie reprimit eorum lapsuz in siccitate. Et ecōuerso est de phlegmaticis: quoruz superflua humiditas corrigitur a calore z siccitate iuuentutis.

¶ Modus āt zc.] Hic describit prin. septimū modum eq̄litatis z declarat p exēplū dicēs: ꝙ modus septimus eq̄litatis iustitie ē cōplexio quā vnaqꝫ spēs mēbroꝝ dz hēre i q̄ aliō diuersificatur. i. p quā aliō mēbꝝ diuersificatur ab eo. Nā eq̄litas ossis. i. tpata cōplō eius ē vt siccitas plus abūdet i eo z cordis vt caliditas z cerebri z humiditas z nerui vt frigiditas. ¶ Queritur hic vtrū mēbra dif

us modus aut ei quod est in ipsa scilicet tēperatiori de illa gente z sic est quartus modus. Si secunduz indiuiduū: aut erit cōparando vnuz indiuiduuz alteri z sic est quintus modus: aut cōparando ipsuz sibiipsi z in meliori dispositione z sic est sextus modus. Si aūt sit hec equalitas secundum membra: vel erit cōparando vnūquodqꝫ alteri z sic est septimus modus: vel sibiipsi z sic est octauus modus. Dico secūdo ꝙ si sunt alij modi equalitatis vel dantur intelligi per istos vel nō poterant ex hac forma indiuidui numerari: z iō oportuit illoruz scientiaz cōpleri in alio loco vnde modi equalitatuz fm sexuz z fz etates z fm artes ponuntur i capitulo de cōplexionibus etatuz. Quod autez modi equalitatuz ex etatibus z sexibus z consuetudinibus z artibus non potuissent narrari i forma diuisiua quā Auic. facit: apparet: naz non poterāt poni in primo modo vt notū est: nec in secundo q: dabatur intelligi p secūdū modū equalitatis hoīs tpati ex specie q erat modus medialis: sed nec tpata etas nec sexus tpatus. s. respectu mulieris est tēperantia ex spē: lz tpantia ex etate poneretur vt cōditio tpantie secūdi modi equalitatis: neqꝫ poterat poni in tertio mō equalitatis: q: illa equalitas est equalitas fz ptez spēi: z vr ꝙ pars spēi significat in lingua eorū gentē determinate habitatiōis: z in hoc nō cadebat ponere equalitates etatis nec sexus nec artis. Apud nrāz tn̄ linguā pars spēi poterat distingui: q: pars sumitur pro parte hoīuz diuersificata fm loca habitabilia vel pro pte hoīuz diuersificata fz etates. Un̄ dicimus quedā pars hoīuz est pueri quedā iuuenes quedā senex: vel sumitur pro pte hoīuz diuidendo hoīez p passiones aliquas q̄ diuisiōe dicemus q̄dā ps hoīuz est masculina: quedaz feminina: vel sumitur pro parte diuidēdo. s. hoīez fm artes: qua dicimus hoīuz quidā exercēt artes circa aquas: quidā circa ignē zc. z tūc p subdiuisionē equalitatis sumpti fz ptē oēs predictos modos equalitatis cōprehendisset quos diuisit: z tunc dixisset equalitas fm etates est duorum modorū: aut cōparando etatē ad etatez sicut dicimus ꝙ equalitas pueroꝝ est alia ab equalitate iuuenū: aut cōparādo etates ad meliorez etatez: sicut dicimus ꝙ temperatior etas est iuuenuz: sed q: vt diximus in lingua arabica ps spēi videbatur significare gētez quādā ex hitatiōe distinctaz: iō Aui. dimittit in hoc mō diuisionis narrare mōs eq̄litatis ex etate q potuissent pōi duo z mōs ex sexu q ēt possent poni duo z modos ex artibꝰ q ēt possent pōi duo eo modo quo diximus de etatibꝰ: z hoc si posset dari ars que inter oēs artes esset tpata: z q: oēs obmiserat cōpleuit in alio. c. eoꝝ sciaz fm. c. de etate: z tunc erit obseruatū ꝯsiliū Aui. cū dicit diuidendo numerādo z cōplendo debere dari sciaz occultorū: z licet istud dixerit de his que considerat ratiocinando: tn̄ obseruat illuz modū in locis multis theorice sicut hic ex his cessant contraria. Ad primum cum dicitur primo modo equalitatis accidunt alij. 8. modi zc. dicendum ꝙ falsum est: z cum dicitur ꝙ equalitas que fm humana corpora attenditur comparatione aliorum est equalitas primi modi: Dicendum ꝙ equalitas que in homine attenditur respectu aliorum animalium dupliciter consideratur: vno modo vt est sola equalitas ex specie sola z sic est equalitas primi modi z ei non accidunt octo modi alij: immo est vnus z primus. 8. modorum: alio modo est totali equalitas fm humana corpora quantum ad omnem suam etatem considerata: vnde comprehendit homines temperatos z distemperatos cum omni complexione data ex loco z ex natura indiuiduali z pte indiuidui: z hec ē que diuiditur in. 8. modos z est dicere ꝙ complexio temperata in homine octo modis consideratur.

Ad scōz de etate z q̄litate z de sexu iā appz solutio. Ad aliō de modis distēperatoruz scilicet cholericoruz z phlegmaticoꝝ siue calidorum z frigidorum. Dicenduz ꝙ illi sunt modi equalitatis cuz considerantur in comparatione ad secundum modum equalitatis: z ideo ponuntur in sermone de equalitate: sed intelligūtur ex sermonibus de complexionibus inequalitatibus: z ponuntur in fine capituli. Sed vt considerantur in se vt sunt quedā qualitates comprehenduntur sub primo modo equalitatis: z si totuz hoc tibi non placet: dicendum ꝙ dantur intelligi ex opposito secūdi modi equalitatis. Ad vltimā que fuit data nostra: ratio licet oēs predicte fuerint: q: nō iuenio hāc que

species habere debet i qua aliud diuersificatur. Equalitas nāqꝫ ossis est vt siccitas in eo plus abūdet: z cordis vt i eo sit plus caliditatis: z cerebri vt humiditas in eo plurimum abundet: z neruorum: vt in eis plurimum abundet frigiditas. ¶ Modus autem octauus est complexio membri singularis quaz

De partibus

ferant spē. Videtur ꝙ nō qm̄ oīa cōicant in eadē forma substātiali. s. mēbra hominis in aīa rationali: ergo in specie: q: species a forma contrahit esse. Item si membra hominis specie differrent: hō esset minus vnuz qꝫ cumulus lapidū cum cumulus sit cōpositus ex lapidibus vnius spēi z homo ex membris diuersaruz specierū. ¶ Queritur secundo: supposito ꝙ specie differant: vtrum differant per cōplexionez. Videtur ꝙ nō qm̄ cōplexio est accidēs: accidētia aūt non diuersificant speciem. ¶ Ad primum dic ꝙ membra hominis tripliciter possunt considerari. Uno modo fm esse metaphisicum quod contrahunt ex forma substantiali z materia prima non signata neqꝫ quantitate neqꝫ motu z sensibilitate. Isto modo membra omnia hominis sunt eiusdem speciei vt arguūt rōnes ante oppositum. Secundo mō penes esse mathematicum: vt terminata sunt lineationibus z figuris: z hoc modo differunt specie membra organica. Nam alias lineationes habet aures alias pes: alias oculus. Tertio modo fm esse phisicum inquantuz constant ex forma z materia subiecta motui z signata accidentibus: hoc modo differunt specie adinuicem tam membra similia qꝫ organica quecunqꝫ sibi determinant diuersas cōplexiones aut compositiones. ¶ Ad secundum dic si vis ꝙ membra hominis specie differunt suis virtutibus: id sensit Aristoteles secundo de anima tex. 9. dicens. Si oculus esset animal: visus esset anima eius. Item fm exigentiam virtutum membra contrahunt esse z speciem: vt oculus formam aptam ad videndum: lingua ad gustandum. Uel dic si vis ꝙ membra organica differunt specie per compositionem: z simplicia per complexionem fm ꝙ sunt sanabilia vel egrotabilia: taliter autem cadunt sub consideratione medici. Nam sicut album ab albedine vt a propria forma capit esse: z speciem in genere qualitatis: ita membrum organicum a compositione: z omiomerum a complexione capit esse sanabilitatis. ¶ Ad obiectū dic ꝙ complexio non est accidens mēbri consimilis vt sanabile est: immo forma intrinseca. Iuxta illud auerroys secundo colliget z est determinatum quod forme membrorum consimilium non sunt aliud nisi forma complexionalis.

¶ Modus autem octauus zc.] Hic agit princeps de octauo modo equalitatis iustitie z ait quod

stionem disputataȝ ab alio. Dixerunt quidam nostri socij ꝙ equalitas cutis non facit moduȝ equalitatis distinctū: sed cōprehenditur in.8. mō eqlitatis.
Contra: qꝛ sic posset cōprehendi secundus modus in.6. modo vt patet consideranti. Alius socius dixit ꝙ nō est simile de cuti respectu mēbroꝝ: ⁊ de homine tēperato respectu hoīum: qꝛ homo tēperatus hȝ operatiōes perfectas: sed cutis hȝ imperfectaȝ operationeȝ de operationibus anime cōtra detur illud membꝛuȝ quod habet opeatiōnē perfectaȝ ⁊ tūc de illo arguā ꝙ ponat moduȝ equalitatis distinctuȝ.
Aliter dicendū ꝙ cuȝ cutis cōparatur ad alia mēbꝛa tunc cōparat̃ vna spēs alijs speciebus: ⁊ ideo tūc cōstituitur pꝛimus modus equalitatis distinguendo modos equalitatis in mēbꝛa: sicut si esset quedā species aīalīuȝ: ⁊ nūc dicamus ꝙ pꝛimus modus equalitatis cutis ē qui cōuenit cuti cōparatiōe ad alia mēbꝛa. Secundus modus equalitatis est cutis medialis qui est cutis temperate inter cutes. Tertius modus equalitatis est equalitas cutis ſm vnaȝ regionē.
Quartus modus equalitatis est qui reperitur in cute tpatiori que sit poſſis in vnaquaqȝ regione. Quintus modus est equalitas que est in vnoquoqȝ indiuiduo cutis. Sextus est equalitas ꝗȝ hȝ indiuiduuȝ ⁊ est cutis que est melioꝛ que sibi sit possibilis. Septimus modus erit ponendo cutis partes ac si esset organicuȝ respectu equalitatis ꝗȝ hȝ vnūquodqȝ membꝛum cutis: verbi gratia rami venarum ⁊ arteriaꝝ. Octauus modus est notus. Tunc ad formaȝ rationis cuȝ dicitur sicut se hȝ secundus modus ad pꝛimuȝ: ita se hȝ temperies cutis ad septimuȝ modum equalitatis. Dicendū ꝙ falsum est: qꝛ cōparatio secūdi modi ad pꝛimū ē cōparatio medij ad extrema vnius latitudinis ſm speȝ: sed comparatio cutis ad septimuȝ .i. ad oīa membꝛa est comparatio medij ad latitudinem pluriuȝ specieꝝ siue ad plures species .s. species membꝛoꝝ: ⁊ ideo septimus modus: non est septimus: sed pꝛimus: ideo ex hoc cessat pꝛobatio. Sed attēde ꝙ lȝ cōparando cutiȝ ad alia membꝛa fiant modi eq̃litatis sicut cōparando hominē ad alias species: tñ differentia est: qꝛ hō inter animalia est perfectioꝛis operationis appꝛopinquando hoc tñ equalitati pōderis. Sed cutis respectu alioꝝ non est perfectioꝛis operationis: qꝛ sunt alie particule perfectioꝛes vt videtur tamen non esse simile in hoc ꝙ cutis magis appꝛopinquat equalitati ponderis. Considerandum ꝙ isti octo modi distiguuntur in homine sicut in quocūqȝ animali possunt distingui: licet differant in hoc ꝙ homo comparatus ad omnia animalia dicitur equalis.
a ¶Cum aūt spēs ⁊c.] ¶Declaratis modis equalitatis discurrit aliquos illoꝛum vt eligat equalioꝛes modos equalitatis pꝛopinquioꝛes equalitati ponderis: ⁊ pꝛimo discurrit per pꝛimuȝ moduȝ equalitatis .s. per equalitateȝ spēi humane vt ad alia cōparatur. Secundo discurrit per tertiū moduȝ equalitatis. Tertio discurrit per septimuȝ modū eligendo semper id quod ſm vnumquodqȝ hoꝝ membꝛoꝝ est equalius ⁊ pꝛopinquius equalitati ad pondus: ibi secūda [Cūqȝ regiōes] ibi tertia [In membꝛis vero.] Quod pꝛimo dicit pȝ.
¶Consideranduȝ pꝛimo ꝙ discursus per pꝛimuȝ moduȝ equalitatis nō est p ipsum in se sed p ipsum vt alijs cōparatur: ⁊ ex hoc eligit̃ ꝙ homo est tēperatioꝛ omni animali. Considerandū secundo ꝙ Auic. eligens pꝛopinquioreȝ equalitati pōderis eligit semp id ꝙ est mediū inter extremitates sicut homineȝ inter species ⁊ locū tpati aeris inter loca habitabilia ⁊ cutiȝ inter membꝛa. Et ex hoc accipio ꝙ ista appꝛopinquatio est ex parte medij .s. ex parte eius ꝙ est esse mediuȝ vt in qōne de hoc diximus. Dubitatur: quare nō discurrit p alios modos equalitatis ꝗȝ p pꝛimū ⁊ tertiuȝ ⁊ septimū. Dicendū ꝙ cum ego scio ꝙ homo est pꝛopinquioꝛ equalitati: ponderis qꝛ est animal magis tēperatuȝ ꝗȝ alia aīalia: statim scio ꝙ homo de secūdo mō equalitatis est pꝛopinquioꝛ equalitati ponderis quolibet animali ⁊ quolibet homine: ⁊ cū scio ꝙ regio sub eqnoctiali vel quartuȝ clima est temperatioꝛ habitatio ⁊ ꝙ illoꝛ

cum habuerit erit melioris dispositionis quam habere potest. ¶Cum[a] auteȝ species considerauerimus inueniemus hominem certe equalitati pꝛopinquiorem. ¶Cūqȝ[b] regiones attenderimus certificatuȝ erit nobis: ꝙ si fuerit locus q inhabitatur sub equatiōe diei. Neqȝ aliud de rebus terrenis obuiando impedierit videlicet montes aut maria: opoꝛtebit, ibi habitantes equalitati certe pꝛopiquioꝛes existere ꝗȝ alicuius regionum. ¶Jam[c] autem nobis affirmatum est ꝙ opinio que accidit ꝙ excessus ab equalitate est causa pꝛopinquitatis solis: ē falsa. Rectitudo[d] enim solis super capita minus ibi malū opera

Jacobus

modus octauus est complexio membꝛi alicuius melioꝛ quam habere potest.
¶Attende pꝛimo hic ꝙ melioꝛitas complexionis mēbꝛi non attenditur penes maioꝛeȝ appꝛopinquationeȝ ad tēperamentuȝ ponderis: sed penes melius ⁊ perfectius exercere operationem ad quam membꝛum illud oꝛdinatuȝ est. ¶Attende secundo ꝙ hec melioꝛitas non eodem tempoꝛe vel eadeȝ etate cōmunicata est membꝛis omnibus: imo naturalia membꝛa in pueritia foꝛtia sunt: quia possunt optime restaurare deperditum ⁊ augere cum hoc vniuersum coꝛpus: generatiua vero ⁊ motiua voluntarie debilia sunt in pueritia ⁊ foꝛtia in iuuentute. ¶Attende tertio ꝙ non agitur hic de melioꝛitate membꝛi absolute: puta de coꝛde temperatissimo: vel epate vel cerebꝛo: sed de melioꝛitate membꝛi determinati in aliquo indiuiduo siue lapso siue equali p cōparationem ad seipsum in diuersis etatibus ⁊ diuersis dispositionibus ita ꝙ iste octauus modus se habet ad septimum vt sextus ad quintum.
¶Cum auteȝ species ⁊c.] ¶Hic incipit quarta particula tertie partis pꝛincipalis huius capituli in qua ostenditur que species: quod clima ⁊ quod mēbꝛum plus vicinatur certe equalitati. Et pꝛimo ostenditur que species in littera pꝛesenti. Secundo quod clima ibi [Cunqȝ regiones] Tertio quod mēbꝛuȝ ibi [In mēbꝛis vero.]
¶In hac parte dicit pꝛinceps ꝙ cum cōsiderauerimus species inueniemus specieȝ humanam pꝛopinquioꝛem certe eq̃litati idest temperantie ad pondus. ¶Sed instabit aliquis pꝛimo: quia pisces sunt calidi ⁊ humidi cuȝ viuant ⁊ vita stet in calido ⁊ humido: ⁊ tamen sunt minus calidi homine cum refrigerent hominem: ergo plus accedunt ad temperamentum ponderis ꝗȝ homo. Secundo cibus tēperatus ⁊ medicina tēperata sunt eiusdem temperamenti cum homine: quia si excederent temperamentum hominis alterarent ipsum ⁊ ita non essent temperati. Tertio aurum videtur temperatius homine: quia est temperatuȝ ſm omnes suas partes integrales: ⁊ in eo sunt tam bene mixta ⁊ refracta elementa ꝙ non consumitur ab igne: sed plurime partes hominis sunt multū distemperate. Quarto aqua cuius medietas est nix ⁊ alia medietas est aqua feruens est temperatioꝛ homine: quia est temperata per totum: homo vero non nisi ſm cutem.
Item aliqua animalia feruntur longeuioꝛa homine ⁊ coꝛuus ⁊ ceruus: ergo videnẗ a contrarietate magis elongata que est cā coꝛruptionis ⁊ temperatioꝛa. ¶Ad pꝛimum obiectum responde negando ꝙ pisces sint calidi ⁊ humidi: imo sunt frigidi. Et cum dicitur viuunt: ⁊ vita stat in calido ⁊ humido.

equalitas est pꝛopinquioꝛ equalitati ponderis statim scio ꝙ magis temperatus homo de illa regione est illi equalitati pꝛopinquioꝛ ⁊ sic est discursuȝ per tertiuȝ ⁊ quartuȝ moduȝ: ⁊ tunc obmisso quinto ⁊ sexto: cuȝ scio ꝙ inter oīa membꝛa pꝛopinquius equalitati ponderis est cutis ꝙ scio discurrendo p septimuȝ moduȝ statim scio ꝙ cum cutis erit melioꝛis dispōnis que esse potest: tūc ē pꝛopinqoꝛ eq̃litati pōderis ⁊ sic est discursuȝ p septimū ⁊ octauū modū.
¶Sed tunc dubitabitur quare obmissuȝ est discurrisse p quintum ⁊ sextum modū. Dicenduȝ ꝙ quādo subtiliter considerabitur equalitas quīti ⁊ sexti modi vt distincta ab alijs non est comparabilis eq̃litati ad pōdus penes appꝛopinquatiōeȝ vel elongationem: nam quodcūqȝ indiuiduuȝ sibiipsi cōparatum habet melioꝛeȝ equalitatē que sibi cōuenit: ⁊ vnuȝ nō excedit aliuȝ in eq̃litate: ⁊ si excedit est rōne spēi vel equalis de secundo mō vel ex rōne regiōis vt equalis de quarto mō: ⁊ vnūquodqȝ indiuiduū cū est in melioꝛi dispōne que esse pōt est respectu sui ipsius: ⁊ vnuȝ non excedit aliud in hoc. Si aūt iste modus dicendi nō placet dicas ꝙ indiuiduuȝ de indiuiduis ꝙ hȝ tēperatioꝛē cōplexionē indiuidualem: ⁊ tunc tēpoꝛis quo eaȝ hȝ est pꝛopinquioꝛ equalitati ponderis: ⁊ ſm hūc moduȝ est discursuȝ p quintuȝ ⁊ sextum modum: ⁊ Auic. dedit hoc intelligi.
b ¶Cūqȝ regiones ⁊c.] ¶Hic discurrit p tertiuȝ modū equalitatis ⁊ eligit de regionibus tēperatioꝛē: ⁊ vult ꝙ sit regio sub eqnoctiali. Secundo eligit tēperatioꝛē: post illaȝ: ibi secūda [Post istas.] Pꝛima in duas pꝛimo pꝛemittit hoc: secūdo remouendo opinionē que similiter falsa videt̃: confirmat pꝛopositum: secunda ibi [Jaȝ aūt.] ¶Considerandū ꝙ linea eqnoctialis est vnus de circulis maioꝛibus: diuidens speraȝ in duas partes equales transeūdo ab oꝛiente in occidens: ergo est equidistans duobus polis. Et dicitur equinoctialis: qꝛ cuȝ sol: ibi fuerit nox equabit̃ diei. Hāc aūt equinoctialē intersecat zodiacus in duobus locis .s. in pꝛincipio arietis ⁊ in pꝛincipio libꝛe: ⁊ per cōsequens ēt maioꝛ distātia zodiaci ab equinoctiali est in duobus tropicis: terra igitur huic linee equinoctiali subiecta vocatur regio siue locus equinoctialis: ⁊ de hoc Auic. dicit ꝙ est locus temperatioꝛis habitationis ⁊ melioꝛis qui reperiri possit: ⁊ magis appꝛopinquans equali ad pondus.
c ¶Jam aūt ⁊c.] ¶Pꝛimo hic pꝛemittit cōtrariam opinionē esse falsaȝ. Secundo pꝛobat ibi [Rectitudo.] Cōsideranduȝ ꝙ multi viri illustres opinati sunt ꝙ sub equatoꝛe diei idest sub equinoctiali nō sit locus habitabilis ⁊ hec opinio fuit Arist. secundo methauroꝛuȝ: causa auteȝ que eos mouet est quia sol bis in anno eos respicit directe ⁊ eis appꝛopinquat in pꝛincipio arietis .s. martij: ⁊ in pꝛincipio libꝛe scilicet in pꝛincipio septēbꝛis. Unde sol ibi cadens sup capita eorum non facit vmbꝛam: ergo opoꝛtet radios in seipsos reflecti ⁊ per consequens esse locum calidum. Quod auteȝ sol magis appꝛopinquat apparet quia terra spĩcitate sua est eleuata: igitur sol cum directe aspicit pꝛopinquioꝛ est quam cum est in declinatione vel obliquo aspectu. Auic. ergo remouens hoc dicit ꝙ opinio que accidit idest euenit est falsa: quasi dicat est opinio aduentitia falsa ponens ꝙ causa excessus ab equalitate in loco sub equinoctiali est pꝛopinquitas solis scilicet ⁊ rectitudo ⁊ hoc est nobis iam affirmatum idest a nobis quod falsa est opinio que accidit idest superuenit quod excessus ab equalitate scilicet sub linea equinoctiali est causa idest per causam ⁊c.
d ¶Rectitudo ⁊c] ¶Pꝛobat pº remouēdo istoꝝ motiuū: scđo īducit rōnē ibi scđa [Amplius.] Dicit pꝛīo ꝙ veꝝ ē ꝙ capitibꝰ ipsoꝝ q hītant sub eqnoctiali sol appꝛopinquat ⁊ directe illa aspicit tamen minus maluȝ operat̃ hic eis ⁊ minus mutat eoꝝ aerem ad caloꝛem ꝗȝ rectitudo solis ⁊ quaȝ pꝛopinqtas apud nos .s. apud locum habitabilē in quo erat Auic. ⁊ dī ꝙ est tertiuȝ clima. Sed illud auer. de sua habitatione dixit ꝙ est in quinto climate. Si igitur fuit

De partibus

Dic cum Galieno secundo de cōplexionibus .c.i. id esse sic intelligendum: ꝙ omne animal viuens est calidius ⁊ humidius seipso naturaliter moꝛtuo: ideȝ sentit Aristoteles libꝛo de longitudine ⁊ bꝛeuitate vite dicens. Animal est natura calidū ⁊ hu. ⁊ viuere tale: senectus autē frigida ⁊ sicca ⁊ quod moꝛtuuȝ.
Ad secundum dic ꝙ cibus ⁊ medicina temperati non habent equalitateȝ complexionis ex mixtura elementoꝛuȝ suorum: sed dicūtur temperati: qꝛ nō immutant hominem vtentem eis ad aliquod latus discrassie. Ad tertium dic de auro sicut de cibo ⁊ medicina temperatis: ſm eam pꝛopꝛiam complexionem est frigidum terrestre coagulatum a frigido. Cuius rei signum est ꝙ liquefit a calido: sed respectu hominis vtentis eo temperatum dicitur. Ad quartum de aqua dic ꝙ non est species de qua est sermo: nec temperies ipsius pꝛopꝛie dicitur complexio. Ad quintum dic ꝙ longeuitas non pꝛocedit a temperantia: sed ab abundare in humido pingui non cito siccabili: nec putrescibili ⁊ caloꝛe naturali ei pꝛopoꝛtionato: vt ait Aristoteles in libꝛo de longitudine ⁊ bꝛeuitate vite.
¶Cūqȝ regiones ⁊c.] ¶In hac pticula pꝛimo ostendit pꝛinceps q̃ regionum est temperatioꝛ ſm ipsius opinionem. Secundo coꝛripit opinionem dicentium ꝙ pꝛopinquitas solis est causa excessus regionis in caliditate ibi [Jam autem] Tertio ostendit que regionū est temperatioꝛ post illam que est sub equinoctiali ibi [Post ipsos autem.]
¶In pꝛima parte dicit ꝙ si attente cōsiderauerimus regiones erit nobis certum ꝙ opoꝛtet habitantes sub equinoctiali esse pꝛopinquioꝛes equalitati ad pondus ꝗȝ habitatores cuiuscūqȝ alterius regionis: si regio equinoctiali supposita fuerit habitata ex pꝛouidentia creatoris scilicet non impedita per maria neqȝ per montes inaccessibiles aut pꝛecipitia.
¶Jam autem ⁊c] ¶In secun dicit ꝙ opinio que accidit idest ad hoc cadit ⁊ se determinat vel que accipit ꝙ excessus ab equalitate in caliditate regionis est ratione pꝛopinquitatis solis est falsa. Pꝛimo quia rectitudo solis super capita habitantium operatur ibi minus malum insuper calefaciendo .s. ⁊ minus mutat aerem ad excessum caliditatis ꝗȝ pꝛopinquitas rectitudinis aspectus solis apud nos qui scilicet moꝛamur ī arabia aut apud eos qui sunt in maioꝛi latitudine ꝗȝ nos id est in climite maioꝛis latitudinis. ¶Et circa hoc attende ꝙ latitudo climatuȝ attenditur a pꝛincipio cuiusqȝ eoꝛuȝ versus equinoctialeȝ vsqȝ in fineȝ eius versus polum articum: ⁊ est maioꝛ latitudo in pꝛimo climate postea in secūdo ⁊ sic deinceps. Longitudo vero climatis attenditur

fuit improbatur illud Auicē. non potuit esse tertium clima: ⁊ queadmodum apud eos qui sunt in maiori latitudine: ⁊ in climate primo ⁊ secundo. Considerandū primo opinionē Auic. fuisse ꝙ licet propinquitas ⁊ directio .i. directus aspectus solis sint cause calefactionis: tamen maior cā esset mora. Et hoc probat Auic. fen secunda capl'o de mutationibus aeris nō naturalibus: ⁊ p duo signa. Unū q: maior calor est post meridiē q̄z i medio diei: ⁊ tñ in meridie sol magis nobis appropinquat ⁊ directius aspicit q̄z post meridiē: verbi gratia inter nonā ⁊ vesperaz. Aliud signū est q: de mense Junij sol directius aspicit capita nr̄a q̄z de mense Julij ⁊ Augusti: tñ plus calefacit de mense Julij vsq̄z ad mediū augusti: ⁊ hoc nō est propter aliud nisi q: sol maiorē contraxit moraz. His premissis Auic. soluit ad illoꝝ motiuum: cū .n. dicunt ꝙ sol directe aspicit ⁊ magis appropinquat ad capita nostra habitantium sub equinoctiali cōcedit hoc: tamen negat ꝙ ex hoc ille locus cōburatur: q: non moratur ibi sol: sed statim ab eoꝝ oppōne declinat: q: latitudo linee equinoctialis videt̄ esse duoꝝ graduū. Secundo Auic. arguit contra eos cōcesso sibi hoc primo ꝙ mora plus facit q̄z rectitudo: arguit sic: apud nos qui sumus in tertio climate ⁊ apud eos qui sunt in primo climate ⁊ secūdo propinquitas solis ⁊ rectitudo quā hȝ ⁊ hoc est ꝙ dicit ⁊ rectitudinis propinqtas. Non operatur malū: imo sunt loca habitabilia: ergo minus malū operabit̄ eis qui habitant sub equatore: tenet cōsequentia ex suppositione .s. ꝙ mora solis plus facit q̄z rectitudo ⁊ q̄z propinquitas. Sed magis moratur sol super capita eoꝝ qui sunt in primo secūdo ⁊ tertio climate vt notū est: ⁊ q: dixerat rectitudinis propinquitas vult ostendere ꝙ non intelligit ita esse rectitudinē ⁊ propinquitatem solum apud eos vel apud illos qui sunt in maiori latitudine sicut est apud habitantes sub equinoctiali: ⁊ ideo subdit: licet rectitudinem non habeamus .s. nos nec illi qui sunt in primo vel in secundo climate: licet illi qui sunt in climate primo vel secundo maiorē habeant rectitudinē adhuc tamen stat ratio Auic. quia si mora est potior causa calefactionis ⁊ vbi est maior mora sicut apud nos idest in tertio climate malū non operatur: ergo minor mora minus poterit operari malū scilicet sub equinoctiali. Cōsiderandum ꝙ illi qui sunt in climate primo ⁊ secundo dicuntur esse in maiori latitudine climatum: q: climatis primi ⁊ secundi latitudo est maior q̄z tertij latitudo primi est .400. miliarioꝝ sed tertij est .350. s̄m auctorem spere. Amplius inducit rationē: nā dicit ꝙ dispositiones eorum sunt nobiles similes quia non est inter eos magna diuersitas.

tur: ⁊ minus mutat aerem q̄z rectitudinis propinquitas apud nos: aut apud eos qui sunt in maiori latitudine: q̄z nos licet rectitudinē non habeamus. Amplius omnes dispositiones morantium in linea equinoctiali sunt dispositiones nobiles similes. Neq̄z[a] aer ibi ipedimēto impedit̄ sensibili: sȝ eoꝝ cōplexionibꝰ sp est similis: ⁊ ad hanc sententiam affirmandam iam fecimus dictionem.

¶ Post[b] ipsos autē qui in quarto morantur climate magis tēperati existūt.

a ¶ Neq̄z impedit̄ ⁊c.] ¶ Considerandum ꝙ antonius credit istā rōnē esse ꝯ Auic. nam si complexiones aeris sunt similes cōplexionibus illoꝝ corpoꝝ ⁊ cōplexiones corporū cōplexionibus aeris: igit̄ cū aer sit calidus ⁊ siccus talis erit illoꝝ cōplexio. Sed iste vir nō intelligit Auic. per hoc .n. ꝙ dicit nobiles intelligit ꝙ sint temperate: p h' ꝙ dicit similes itelligit siles aeri ⁊ iā hoc Aui. pro affirmato hȝ ꝙ aer sit temperatus: vel intelligit similes .s. inter se q: tota illa habitatio est vniformis in tēperamēto: ⁊ ideo hoīes sunt sibi similes inuicē in figura quātitate colore ⁊ alijs: illius aūt loci tēperantiā multi multis vijs conantur cōfirmare ⁊ in hoc vide conciliatorem differentia .63[a].

b ¶ Post istos ⁊c.] ¶ Hic ostēdit q̄ est magis tēperata habitatio post illā q̄ est sub eqnoctiali ⁊ intelligit q̄rtū clima: scdo pbat ibi [Neq̄z] Cōsiderādum ꝙ clima est pars terre habitabilis sumpta penes diuersitatē lōgitudinis diei ex additione hore vnius. V.g. maior dies sub eqnoctionali est .12. horarū maior vero in primo climate est .13. horaꝝ in secūdo aūt .14. ⁊c. modus autē imaginandi .7. climata est quem lege in tractatu de spera.

Jacobus De partibus

tis attēditur ab oriente in occidentē ⁊ est similiter in primo climite maior postea in secundo, ⁊ sic deinceps propter angustiā sphere licet rectitudinē nō habeamus .i. licet sol nunq̄z directe superponatur capitibus nostris. Secundo quia omnes dispositiones cōmorantiū sub equinoctiali sunt dispositiones nobiles similes, id est pene vniformes quo ad influentiā solis ⁊ totius zodiaci. Tertio quia aer non impeditur ibi impedimento sensibili scilicet per ventos boreales aut austrinos: sed est semper similis complexionibus eorū. Et ad hanc sententiā affirmādā iā fecimus dictionē .i. determinationē alibi. ¶ Post ipsos ⁊c. [¶ In tertia dicit ꝙ post habitantes sub equinoctiali illi magis sunt temperati qui morantur in quarto climate. quia non aduruntur propter nimiā morā rectitudinis solis super eorū capita neq̄z mora solis super capita eorū elongatur ab eis paruū immo satis queadmodū paruū elongatur ab eis qui sunt in secundo ⁊ tertio climatibus. neq̄z congelantur sicut hi qui sunt in fine quinti climatis: ⁊ qui remotiores s̄m latitudinē .s. procedendo versus septētrionē ⁊ recedendo a meridie congelantur. propterea ꝙ sol est nimis remotus ab eorū capitibus. ¶ Attende primo ꝙ terra habitabilis a quibusdā diuiditur in tres magnas partes .s. asiam africā ⁊ europam. Ab alijs in .4. scȝ in orientalē: occidentalē: meridionalē: ⁊ septētrionalem. Ab alijs in quinq̄z plagas suppositas quinq̄z celestibus zonis. quarū plagarum media est inhabitabilis s̄m Uirgiliū ⁊ Ouidiū ⁊ multos alios ob nimiū calorē: ⁊ due extreme sunt inhabitabiles ob nimium frigus: ⁊ due medie inter extremas ⁊ mediā sunt habitabiles. Juxta id virgilij primo georgicorū. Quinq̄z tenent celū zone quarū vna chorusco. Semper sole rubens ⁊ torrida semper ab igne. Quā circū extreme dextra leuaq̄z trahuntur. Cerulea glacie concrete atq̄z hymbribus atris. Has inter mediāq̄z due mortalibus egris. Munere concesse diuū ⁊ via secta per ambas. Obliquus qua se signorū verteret ordo. Et etiā illud Ouidij primo metamorphoseos. Utq̄z due dextra celū totidemq̄z sinistra. Parte secant zone quinta est ardentior illis. Sic onus inclusū numero distinxit eodē. Cura dei: totidemq̄z plage tellure premuntur. Quarū que media est: non est habitabilis estu. Nix tegit alta duos: totidem inter vtrasq̄z locauit. Temperiēq̄z dedit mixta cum frigore flamma. ¶ Pro ampliori declaratione istarū zonarum ⁊ plagarū terre que directe supponuntur eis. Attende ꝙ zone celi distinguuntur penes processū a polo artico qui nobis semper apparet ad polū antarticum qui semper est nobis occultus. Est igitur prima zona a polo artico vsq̄z ad circulū articū. Secunda zona est a circulo polari artico vsq̄z ad tropicū cancri. Tertia zona est a tropico cancri vsq̄z ad tropicū capricorni: ⁊ in medio istius zone est circulus equinoctialis ⁊ in hac zona est etiam zodiacus. Quarta zona est a tropico capricorni vsq̄z ad circulū polarē antarticū. Quinta est a circulo polari antartico vsq̄z ad polū antarticū. ¶ Consequenter attende ne per ignota procedas ꝙ circulus polaris articus est circulus paruus quē describit polus zodiaci circa polū articū seu borealē: vel septētrionalē firmamenti. Et circulus polaris antarticus est circulus quē describit alius polus zodiaci circa polum antarticū seu australē vel meridionalē firmamenti. Et tropicus cancri est circulus quem describit sol raptu firmamenti dū est in maxima sui eleuatione .s. in primo puncto cancri. Et tropicus capricorni est circulus quē describit sol dū ē in maxima sui declinatiōe scilicet in primo puncto capricorni. Et isti quattuor circuli sunt minores circuli sphere nō diuidentes spherā in duo equalia. Et inter duos circiculos tropicos est equinoctialis circulus maior existens diuidens spherā seu firmamentū in duo equalia distans equaliter s̄m quālibet sui partem ab vtroq̄z polo. Et dicitur cingulus primi mobilis. Dicitur etiā equinoctialis seu equator diei ⁊ noctis: quia quando sol transit per ipsū est equinoctiū in tota terra scȝ dum sol est in primo puncto arietis ⁊ in prīo pūcto libre. Est ēt īter duos circulos tropicos zodiacus circulus maior obliq̄ se habēs cuiꝰ ps vna tāgit tropicū cācri: ⁊ alia tropicū capcorni. Et iste est circulus .12. signorū in quo mouentur omnes planete. ⁊ quodlibet signorū eius continet .30. gradus. Et est circulus latus: cuius latitudo est .12. graduū. Et diuiditur per lineā mediē dictā eclipticā que relinqt sex gradus ex vna parte: ⁊ sex ab alia pte in latitudine. Et ab hac ecliptica sol nunq̄z recedit: sed alij planete recedunt ab ea discurrentes per latitudinē zodiaci. ¶ Attende iterū ꝙ distantia tropici estiualis ad circulū articū est circiter .13. graduū. Et talis est distātia tropisci hyemalis ad circulū antarticū. Equinoctialis vero ad tropicū est circiter .24. graduū .s. minus .9. minutis: ⁊ tanta est a circulo artico vsq̄z ad polū articū. Et distātia a polo mundi ad polū zodiaci est .23. graduū ⁊ .51. minutorū. Et distantia inter tropicos est .48. graduū minus .18. minutis. ¶ Ulterius attende ꝙ de quinq̄z plagis terre directe suppositis dictis zonis certitudinē non habemus experimentalē ꝙ aliqua earū per homines habitetur: nisi de illa tantū que supposita est secunde zone que dicta est esse a circulo polari artico vsq̄z ad tropicū cācri. de duabus enī extremis .s. prima ⁊ quinta cōcedunt omnes ꝙ sunt inhabitabiles pre nimio frigore. De media vero est opinio cū Uirgilius ⁊ Ouidius ⁊ multi astrologorū dicant eam inhabitabilem pre nimio calore. Et demascenus ⁊ Auicenna ⁊ alfraganus dicant eā temperate habitationis. maxime quoad partē que supponitur equinoctiali. De quarta vero que est a tropico capricorni vsq̄z ad circulū polarē antarticū: quorundā opinio est ꝙ non ihabitatur. Alij dicunt ꝙ inhabitatur per antipodes qui incedunt contra nos pedibus vel plantis oppositis: ⁊ habent diem dū nos noctē habemus. propterea seneca vidēs dissolutiōes suoꝝ principū in vigilijs nocturnis ⁊ sōnis diurnis optat vt sint cū antipodibus. ¶ Ab alijs aūt terra hītabilis diuidit̄ in septē climata ⁊ sunt ptes terre habitabiles distincte adinuicē penes morā solis sup suū hemispheriū in qbus gētes sensibilit̄ diuersificant̄ i cōplexiōe moribꝰ ⁊ vita. ¶ Et circa hūc modū diuisiōis attēde ꝙ ab antiqs septē ponūt̄ climata q̄ oīa cōprehēdunt̄ in plaga terre directe supposita illi zone celi q̄ est inter circulū tropicū cācri ⁊ circulū polarē articū diuisa penes incessū a meridie in septētrionē. Primū clima dr̄ dyameroes ⁊ est terra vicina terre supposite tropico cācri. in cuius medio dies plixior totius āni est .13. horaꝝ ⁊ breuior .11. Scdm dr̄ dyacyenes: in cuiꝰ medio dies plixior est .13. horaꝝ cū media ⁊ breuior decē cū media. Tertiū dr̄ dyalexādrios: in cuius medio dies plixior est .14. horaꝝ: ⁊ dies breuior decē. Quartū dr̄ dyarodos in cuius medio plixior dies est .14. horaꝝ cū media ⁊ minor nouē cū media. Quintū est dyaromeros in cuius medio plixior dies est .15. horaꝝ ⁊ breuior nouē. Sextū est dyaboristenes: in cuius medio plixior dies est .15. horaꝝ cū media: ⁊ breuior .8. cū media. Septimū clyma dr̄ dyaripheros in cuius medio plixior dies est .16. horaꝝ ⁊ breuior octo. Et cōputta diē in his oībus ab ortu solis vsq̄z ad occasum. Quidā addiderūt octauū clima sub quo comprehēderūt oēs regiōes q̄ sunt sub ambianis vbi terīat̄ septimū clyma .s. hānoniā: flādriā: brabātiā: hollandiā zelandiā: angliā: scotiā: ⁊ hiberniā. ¶ Ulterius attēde ꝙ de septē dcīs climatibus tria pria sunt distēperata i calore ⁊ siccitate pp propinqtatē solis ad zenich capitis eoꝝ ⁊ morā lōgā sup eoꝝ capita. Et intellige ꝙ p zenich pūctū in celo directe suppositū illi cuius dr̄ zenich. Et tria vltima sunt distēperata in frigore pp elongationē nimiā solis ab eis ⁊ obliqtatē plurimā in icessu radioꝝ solariū ad ea. Mediū vero .s. quartū est ceteris tēperatius: q: neq̄z nimis appropinquat soli vt̄ imoderate caleat neq̄z nimis distat ab eo vt̄ frigeat vltra mensurā. ¶ Hic solet q̄ri vtrū sub eqnoctiali sit tēperatissima habitatio. Et relicta opinione Uirgilij ⁊ Ouidij ⁊ multoꝝ astrologoꝝ dicentiū ꝙ tota portio terre supposita torride zone est inhabitabilis pp nimiū estū que est multū colorata ⁊ apparēs. ¶ Ad declarationē mentis principis. Attēde primo ꝙ i terra subiecta eqnoctiali fere noctes sunt equales diebus pro magna pte anni. ¶ Attēde scdo ꝙ dcā in terra quolibet anno sunt due estates ⁊ due hyemes. Nā bis in āno sol trāsit p zenich capitū incolaꝝ illius terre .s. dū est in principio arietis ⁊ in principio libre: ⁊ tunc sunt eis duo alta solstitia ⁊ due estates: ⁊ dū trāsit p prima pūcta cancri ⁊ capricorni sunt eis duo yma solstitia ⁊ due hyemes: ⁊ pportionabiliter sunt eis duo vera ⁊ duo autumni. His pmissis dic cū principe ꝙ sub eqnoctiali est tēperatissima habitatio si montes ⁊ maria vel aliqua talia iussu creatoris eā non impediāt. Primo q: rex planetarum ⁊ dator vite sol est in eqnoctiali velut in statiōe media sui cursus ⁊ tāq̄z rex in medio regni: dȝ ergo in plaga terre subiecta eqnoctiali perfectissimam ⁊ tēperatissimā influētiā possidē. Sȝ q̄ pōt esse pfectior ⁊ tēperatior influētia q̄z cōcurrere ad pductionē dignissime creaturaꝝ sub esse pfecto in nālibus. Scdo noctes ibi sunt equales fere diebus: ⁊ ita frigiditas noctium temperat estum dierum. Tertio sunt illic due estates ⁊ due hyemes: paucitas ergo durationis estatis ⁊ successio hyemis temperantis eius calorē prohibere debent terram a nimio caumate. Quarto omnes dispositiones commorantium sub equinoctiali sunt dispositiones nobiles similes idest vniformes

a ¶ Neqꝫ enim ꝛc.] ¶ Arguit sic illi sunt magis tēperati ex habitatione qui non comburuntur propter moram rectitudinis solis. sicut sunt illi qui recte supponuntur duobus tropicis: qui duo sunt hyemalis ꝛ estiualis ꝓprijs sub habitationibus licet vnus comparatus alteri sit hyemalis. illi etiaꝫ sunt magis temperati quibus sol nō elongatur modicuꝫ sicut modicuꝫ elongatur ab hys qui sunt in. 2°. ꝛ tertio climate. vnde sunt habitationes calide. illi etiam sunt magis tēperati a quibus sol etiaꝫ nō superflue elōgatur sicut fit habitantib⁹ remotius ab equinoctiali versus septētrioneꝫ vt in climate. 6. ꝛ. 7. ꝛ vniuersaliter partibus multū appropinquantib⁹ septētrionali. Sed habitantes in quarto climate sunt tales quia habent rationem cuiusdam medij ergo ꝛc. ¶ Considerandum ꝙ cū Auic. concordare videtur haly in tegni tractatu secūdo. cōmēto. 47. Sꝫ Auer. colliget. 2°. dicit ꝙ temperatior habitatio ē in quinto climate ꝛ non est veruꝫ ꝙ dicitur de. 4°. Conmentator vero adheret Auic. Nostra autem habitatio videtur esse in. 5. climate. Roma autem est in medio quinti climatis. ꝛ ideo dicitur clima dyaromedes vel dyaromes a Roma: hec sufficiāt hic pro communibus intellectibus.

Non enim adurūtur propter mora rectitudinis solis super eorū capita: neqꝫ elongantur ab eis parum: quemadmodum fit in climate secūdo ꝛ tertio: neqꝫ congelantur: sicut contingit his qui in extremitate quinti climatis habitant: ꝛ qui ꝑꝫ latitudines sunt remotiores: propterea ꝙ sol ab eorum capitibus est remotus. ¶ In membris vero iaꝫ manifestum fuit ꝙ membra principalia non sunt equalitati certuꝫ propinqua. Inmo oportet vt scias ꝙ caro est mēbruꝫ illi equalitati ꝓpinquius q̄ꝫ cetera mēbra. Cutis tamē carne propinquior est: quasi enim non patiꝛ ab aqua equaliter temperata cuius medietas sit nix ꝛ altera medietas aqua feruens. Et forsitan caliditas venarum ꝛ sanguinis neruorum frigiditati in ea equatur. Similiter quoque non patitur a corpore quod bene temperatum existit ex siccioribus corporibus ꝛ humidioribus: cum in eo equalia fuerint. Et nos quidem scimus ꝙ non est causa quare non patiatur nisi quia non sentit illud. Neqꝫ est tale q̄le est illud nisi quia propter ipsum non patitur: nisi enim tale esset quale illud pateretur.

b ¶ In membris vero ꝛc.] ¶ Hic discurrendo per septimum modū equalitatis eligit membruꝫ temperatum ꝙ magis appropinquat equalitati ponderis ꝛ primo premittit: secundo probat. ibi secunda [Quasi ipsa enim] Tertio ostendit que pars eius sit temperatior. ibi tertia [Quod autem] Et vult ꝙ inter omnia membra cutis sit temperatior temperamēto propinquo equalitati ad pondus. Considerandum ꝙ necessaria fuit medico hec inuestigatio vt haberet aliquod mediuꝫ ad q̄d compararet reliqua mēbra: ꝛ ad q̄d differrent calida ꝛ frigida. Considerandum ꝙ caro est quincuplex. s. glandosa ꝛ de hac dicit Barthol. ꝙ Auicen. intellexit hic. Alia est caro cōfusa vt caro cuiuscunqꝫ visceris vt caro pulmonis ꝛ epatis ꝛ splenis ꝛc. ꝛ dicitur confusa vt appet. x. therapentice quia eius cōplexio cōfunditur ꝑm vnūquodqꝫ membrum in quo est: vnde caro pulmonis est calida ꝛ sicca: illa epatis calida ꝛ humida. Tertia est caro lacertosa ꝛ est ipse lacertus: ꝛ ꝑm ... yn. de hac carne est hic sermo. Quarta caro est pura ꝛ ista non inuenitur in actu sꝫ est pars lacerti vt scribitur secundo de cōplexionibus capitulo secundo. Quinta caro est simplex idest caro solum habens sensum tactus sicut caro gingiuaruꝫ ꝛ caro que est in extremitatibus digitoruꝫ: ꝛ ista est caro de qua loquitur Auicen. ꝑm Anto. ꝛ credo eum verius dixisse q: ista est que est magis cōfracta in qualitatibus extremis cuius signū est certior sensibilitas. Quasi. n. ꝓbat ꝛ inducit tres rōnes. ꝑma est hec cutis non patitur a tēperato inter calidum ꝛ frigidū: ergo cutis est tēperata: ꝓbat añs si misceaꝛ nix ꝛ aqua feruēs equalr. Cōsiderādū ꝙ dic q̄si q: nō pñt fieri pūctuales eq̄litates ita ꝙ nullo mō patiaꝛ. Scđa rō est hec i cuti ꝯcurrūt ꝑtes calide ꝛ frigide: ergo i cuti fit eq̄litas. Dixit aūt forsan q: nō posset ꝓbari quātitas sanguis ꝛ gradus caloris: neqꝫ quātitas neruoꝝ ꝛ frigus eoꝝ. Tertia rō cutis nō patiꝛ a tēperato iter humidū ꝛ siccū: ergo ē tēperata inter illa: hāc autē sicci ꝛ humidi mixtionē vide a Galieno p̄io de cōplexiōibus nono capi. Iaꝫ ergo cōcludiꝛ ꝙ cutis sit tēperata iter oēs .q̄tuor q̄litates.

c ¶ Et nos q̄dē ꝛc.] ¶ Probat añs ꝛ ꝯñaꝫ duaꝝ rōnuꝫ: ꝑmo añs sicut cutis non sentit illas res tēperatas: ergo non patiꝛ ab illis ecce ꝙ dicit nō est causa quare nō patitur nisi q: sentit tenet hec ꝯña quia membruꝫ habens sensum si patiꝛ a sensibili sentit illud cuꝫ sentire sit in pati.

d Neqꝫ est tale. ꝓbat cōsequentiam sic cutis non patitur ab hoc temperato corpore: vt iam probatuꝫ est. ergo cutis est similis illi ꝛ per consequens temperata ꝛ hoc est ꝙ dicit q: nō patiꝛ est tale quale illud: probaꝛ hoc q: deꝛ oppositū ꝯñtis non est tale q̄le id. i. nō est illi simile cōparatū sicut id sequiꝛ ergo patiꝛ ab illo: ꝛ hoc destruit añs: iam. n. ponebatur non pati ab illo.

Jacobus De partibus

ita ꝙ non congelantur incole propter nimiaꝫ elongationem solis ab eis: nec aduruntur propter nimis longam moraꝫ solis supra eos quēadmoduꝫ ethiopes. Mora enim solis cum obliquitate aspectus super capita ethiopum maius malum operatur q̄ꝫ rectitudo aspectus sub equinoxiali cuꝫ minori mora quod probat princeps primi secunda: doctrina secunda: summa. 1. c. 8. duob⁹ exemplis. Primo videmus in estate circa horam secundaꝫ post meridiē maiorem esse caloreꝫ q̄ꝫ in meridie. Secundo videmus maioreꝫ esse caloreꝫ sole existente in principio leonis q̄ꝫ ipso existente in principio cancri ꝛ ista nō sunt nisi q: sol diutius mansit super terra in secunda hora post meridieꝫ q̄ꝫ in meridie. ꝛ ipso existente in principio leonis q̄ꝫ in principio cancri. ¶ Sed instabit aliquis: si mora tantū operetur ad augumentum caloris: calor erit maximus tempore estatis in septimo clymate: q: tunc sol moratur supra terrā. 16. horis circa solstitium estiuale. Dic ꝙ mora non sufficit nisi simul assit propinquitas ad rectum aspectuꝫ solis super terraꝫ. ¶ Quinto habitātes sub equinoctiali sunt elongati equaliter a ventis impetuosis borealibus ꝛ morbosis australibus cū equaliter distent a meridie ꝛ septētrione: huiusmodi enim vēti magnaꝫ operanꝛ inequalitateꝫ in regionibus sibi propinquis. Sexto figure celi perfectissime que sunt in zodiaco: ꝛ zodiacus ipse q est dator vite. Dicitur enim a zoe quod est vita: aspiciunt habitantes sub equinoxiali aspectu quasi recto: quia zodiacus non declinat ab equinoxiali nisi modicuꝫ versus septentrionem ꝛ modicuꝫ versus austrum. Debent igitur influere perfectissime ꝛ dignissime super illos. Ista argumenta sunt persuasiua non demōstratiua tantum crede ꝙ a terra. 7. climatuꝫ ad locuꝫ illum non patuit nec patet via. ¶ Secundo solet queri si habitantes quartuꝫ clima sint temperatiores alijs aliorum climatum. Videtur ꝙ non: primo quia habitantes in. 7. climate scilicet parisius vel remis habent estateꝫ multo temperatioreꝫ q̄ꝫ habitantes in quarto climate scilicet in grecia vel insula rhodi. Videntur enim ibidē in estate homines vri: ꝛ habitantes in primo climate habent hyemē temperatioreꝫ q̄ꝫ habitantes in quarto climate. Nā habitantes in primo quasi nullum habet frigus tempore hyemali. ergo nec estate nec hyeme sunt illi de q̄rto temperatiores ceteris. Secūdo scoti hibernici ꝛ anglici qui sunt extra climata sunt viri robusti corpore decori carnosi plus comedentes ꝛ melius digerentes q̄ꝫ incole quarti climatis: cum ergo fortitudo virtutis arguat temperamentum complexionis sequitur q̄ꝫ erunt temperatiores. Tertio: si quartū clima esset temperatius alijs homines inferioruꝫ climatuꝫ illuc translati deberent longius ꝛ sanius viuere: cuius contrarium experimur: vix enim gallici viuūt ꝛ sepe egrotant degentes in insula rhodi vel cipri vel candie seu crete. ¶ Oppositū sentit ꝑ prin. ꝛ galienus secūdo de regimine sanitatis dicens Eucratissimum corpus non inuenitur in distemperatis regionibus vt anglia ꝛ arabia. Optima vero multa corpora inueniūtur in nostra velut eucrata regione: sed maxime eucratissima in patria hypo. Cuꝫ enim hyeme ꝛ estate fuerit eucrata in vere: ꝛ in autumno magis. Et auerroys secundo colliget. c. vltimo dicens. Et temperatior regio est illa que habet tempus autūni breue: ꝛ tēpus veris longuꝫ: ꝛ tales terre sunt in quarto vel in quinto climate: ꝛ autumnus in nostris terris hyspanie habet quasi duos menses ꝛ sedent in principio quinti climatis. hoc etiaꝫ veruꝫ est ꝙ quartuꝫ clima sit melius quinto ꝛ sexto. Et galienus sentit ꝙ tēperatior regio sit terra grecoruꝫ: ꝛ inter alias temperatior est terra hypocratis. Et dicit ꝙ totuꝫ tempus istarum terraꝝ est sicut tempus veris: hec auerroys. ¶ Dic ꝙ quartuꝫ clima est tēperatius ceteris ꝛ habet incolas temperatiores. quoniaꝫ mediat inter duo prima excedentia in calore ꝛ siccitate: ꝛ tria vltima excedentia in frigore ꝛ humiditate. ¶ Cuius rei signuꝫ est ꝙ in illo climate splenduerunt militia ciuilitas ꝛ sapientia. ꝛ ab eo diffuse sunt in alia climata. ibi viguerunt excellentissimi in armis hercules ꝛ alexander. In ciuilitate socrates ꝛ solon atheniensis: in philosophia plato ꝛ

a ¶ Res Aristoteles. in medicina hypocras ꝛ Galienus. in poetria Homerus. ¶ Ad primum obiectuꝫ dic ꝙ licet estas septimi climatis sit minus calida ꝛ hyems primi minus frigida q̄ꝫ quarti. consideratis tamen simul omnibus temporibus quartuꝫ clima est temperatius ꝛ plus accedens ad naturaꝫ veris. Ad secunduꝫ dic ꝙ fortitudo scotorum hibernoruꝫ ꝛ anglicoruꝫ non procedit ex tēperie terre quaꝫ inhabitant sed ex fortificatione caloris eorum in visceribus suis per antiparistasiꝫ frigoris circūstantis: sicut homines fortius comedunt facilius ꝛ melius digerunt: ꝛ plus dormiunt in hyeme q̄ꝫ in vere: licet ver sit temperatius. Ad tertiuꝫ dic ꝙ nisi esset consuetudo ꝛ quedaꝫ occulta affinitas loci ad locatuꝫ ꝛ disparitas regiminis homines vltimoruꝫ climatuꝫ diutius viuerent in quarto climate q̄ꝫ in proprijs.

¶ In membris vero ꝛc.] ¶ In hac particula que indicat quod membroꝝ est vicinius equalitati ad pondus. Primo comparantur membra principalia equali ad pondus. Scđo caro ibi [Immo oportet vt] Tertio cutis ibi [Cutis autem] Quarto partes cutis ibi [Quod autem in cute] ¶ In prima parte dicit princeps iaꝫ fuisse manifestatuꝫ ꝙ membra principalia non sunt multum propinqua certe equalitati videlicet equalitati ad pondus. Et hoc clare fuit ostensum in secundo modo equalitatis iustitie.

¶ Immo ꝛc.] ¶ In scđa dicit ꝙ caro est membruꝫ equalitati ponderis propinquus q̄ꝫ cetera membra excepta cute supple. Et hoc intellige de carne lacertosa aut musculosa in qua caliditas ꝛ humiditas simplicis carnis temperantur per frigiditatē ꝛ siccitateꝫ nerui cuꝫ carne mixti.

¶ Cutis ꝛc.] ¶ In tertia dicit ꝙ cutis est ꝓpinquior tēperamento ponderis q̄ꝫ sit caro. Primo q: nō patiꝛ ab aqua: cuius medietas est nix ꝛ altera medietas aqua feruēs. Secundo q: forsan caliditas venaꝝ ꝛ sanguinis adequaꝛ in cute frigiditati neruoꝝ vnde insurgit temperies. Tertio q: cutis nō patitur a corpore quod est bene temperatum ex siccioribus ꝛ humidioribus corporib⁹ cū fuerint equalia ī eo. Et cā q̄re nō patiꝛ cutis a dicto corpore nō est nisi q: cutis nō sentit illud corpus. Et cutis nō ē talis q̄le ē illud corp⁹ nisi q: ipsa nō patiꝛ ꝑꝑ ipsuꝫ. Nisi eniꝫ cutis esset talis q̄le illud corpus ipsa ab eo pateretur: q: res que sunt vnius originis. i. proportionate adinuicem sicut sensibile ad organum sensus ꝛ in naturis. i. complexionibus vel qualitatibus opponuntur vne patiuntur ab alijs. Vne dicit in nominatiuo casu plurali ꝑm artem: quoniam vnus ꝑm vsum caret plurali. sed res nō patitur ab eo quod cōmunicat ei in qualitate idest ab eo quod habet qualitatem sibi simileꝫ in gradu. ¶ Attende circa hanc parteꝫ ꝙ prima facie videtur in duobus erronea. Primo in hoc ꝙ asserit ꝙ causa quare cutis non patitur a corpore temperato est: quia non sentit illud. Econuerso enim est scilicet ꝙ cutis non sentit corpus temperatum: quia non patitur ab eo: prius eniꝫ est ꝑm naturaꝫ pati q̄ꝫ sentire. Naꝫ sentire est spēs ad pati: ꝛ inferius ipsi⁹: sꝫ interēpto gñe vel remoto ab aliquo interimiꝛ spēs non econtra quarto thopicoꝝ. c. 7. Exēpli grā. in apoplexia ꝛ paralysi cutis qñqꝫ talr̄ fricaꝛ ad ignē ꝛ calesit ꝙ vriꝛ ꝛ excoriaꝛ: ꝛ tunc vere patiꝛ: nō tñ sentit. Sed dicta lr̄a sic pōt exponi ꝛ in veritate saluari ꝙ cā q̄re cutis nō patiꝛ. i. quare iudicamus vel estimamus ꝙ cutis nō patiꝛ est: q: non sentit supposito ꝙ sana sit ꝛ sibi appliceꝛ dictuꝫ corpus sufficiēter: ita ꝙ cā iudicij nr̄i vel estimatiōis nr̄e est sumpta a signo rei ꝛ a posteriori nō a cā rei. Sepe. n. incipimus cognitiones nr̄as ab his q̄ notoria sunt nobis: ꝛ minus nota nature. ¶ Scđo vr̄ hec pars erronea in hoc q̄d dicit neqꝫ est tale q̄le ē illud: nisi q: ꝑꝑ ipsuꝫ nō patiꝛ. Ecōuerso. n. est. s. ꝙ cutis nō patiꝛ a tēperato corpore q: est talis quale est illud corpus: propter. n. esse tale seq̄tur vt nō ab hoc patiaꝛ. Et ꝑ inuit ꝑnceps dū subdit: nisi. n. tale essꝫ q̄le illud patereꝛ. Sꝫ sic exponenda est nō est tale idest nō iudicaꝛ tale esse ꝑ tactū: nisi q: ꝑꝑ ipsum nō patiꝛ. ¶ Dubitabit aūt aliq̄s vtrū cutis patiaꝛ ab aqua equaliter mixta ex niue ꝛ aqua feruente vel a corpore equaliter mixto ex humidiori ꝛ sicciori. Videꝛ

ꝙ sic

a ¶Res enim ⁊c.] ¶Probat hanc vltimam consequentiam q2 que communicant in materia ⁊ sunt dissimiles ab inuicez patiuntur: ergo ab eo ꝙ cõuenit cum alio in qualitate res non patitur: apparet igitur ꝙ cutis est membruz tẽperatuz inter quattuoꝛ qualitates. Dubitatur an cutis sentiat ꝙ non q2 pellis est res terrestris: vt quinto de generatione animaliuz capitulo quarto: ⁊ est viscosa ⁊ sic nõ est equalis in cõplexione: vt .2. cañ. capi. de pelle ⁊ tertio de hystorijs animaliuz.

¶Res^a eniz que viuius sunt originis ⁊ in naturis opponunt: vne ab alijs patiũtur: sz ab eo qd̃ ei ĩ qualitate cõmunicat res non patitur. ¶Quod^b autez in cute magis existit temperatum est cutis manus. Et quod in cute manus temperatius est: est cutis vole: ⁊ tẽperatius eius est quod est super digitos. Et temperatius eius est quod est super idicẽ. Et qd̃ est temperatius eius est quod est in pulpa extremitatis eius: ⁊ propter illud est melioꝛis sensibilitatis. Et quod in cute vole etiam magis existit temperatuz est quod in digitoꝛuz extremitatibus inuenitur: quapꝛopter extremitates digitorum aliorum quasi iudices existunt natura quantitatum tactualium. Debet enim declinatio iudicis equalis existere ad vnãquãq3 extremitatuz: ideo vt egressũ a medietate ⁊ ab equalitate pcipiat.

Amplius tertio de hystorijs dicit Aristo. pellez non sentire nisi habeat sub se carnem: ⁊ hoc Aui. ponit tertio de animalibus .2°. capi. In contrariuz Aui. ⁊ Gal. primo de complexionibus vltimo capitulo. Quod sint diuersitates cutis lege a Galieno .2. de vtilitate partium .15. capitu. ⁊ assumpsit idem Halyabbas theoꝛice .2°. capi. de cute: est autez vt ad propositũ spectat duplex cutis scilicet exterioꝛ dicta hymen: que quasi ex superfluitate fit quod existens tegimentuz ⁊ hanc cutiz vilificat Gal. scd̃o de accidenti ⁊ moꝛbo ⁊ nõ sentit. Alia cutis est interioꝛ ⁊ has duas cutes facit te intelligere Auic. quarto cano. fen .7. capi. de scabie ⁊ fen .3^a. capi. de erisipila ⁊ ista sentit ⁊ hoc. Primo apparet ad sensum. Secundo q2 ad ipsaz veniunt nerui: immo ex neruis dicitur ꝙ constituitur vt potest intelligi primo de complexionibus: frustra autẽ viueret si non sentiret. Amplius magna fuit vtilitas animali in sensu eius cum sit tegimen ⁊ vagina omniuz mẽbroꝛuz. Et si vis tenere ꝙ ipsa sit oꝛganuz sensus tactus ⁊ hymen sit mediuz concurrens nõ reputo falsum teneri: licet non placeat tenentibus ꝙ organum est caro vt quandoq3 dixit Auer. vt supra diximus ⁊ dixit id Aristo. scd̃o de partibus animalium illo capi. de alijs autem partibus: neq3 tenentibus ꝙ neruus sit oꝛganum vt voluit conciliatoꝛ differẽtia .42. ⁊ Tursianus in tegni tractatu. tertio videtur in hanc partem declinare. Ad contrarium dicẽduz ꝙ Aristo. sermo est illi similis ⁊ est de extrinseca cuti ⁊ de cuti iam ab animali seperata que cõmista vel decocta viscosa est actu tamen viuens disponitur bene. Ad Aristo. cum dicit ꝙ non sentit sine carne dicendum ꝙ cutis que melius sentit est que participat naturaz carnis existens quidez quasi compositum ex carne ⁊ neruo q2 scilicet illoꝛuz participat nãz nõ ꝙ cutis sit vnũ oꝛganicũ mẽbrũ ex his duabus distinctis cõpositũ: ⁊ talem puto cutẽ labioꝝ vt intelligit a Gal. 2°. de vtilitate ptiũ .3° ca. ⁊ talẽ cutiz credo cutiz vẽtriculoꝝ digitoꝝ ⁊ cutiz vole manus. Cutis aũt hñs de neruoso duro ⁊ nõ pticipãs nãz tpantis illaz nõ sic bene sentit. Dubitat secũdo vtruz ipsa sit temperate complexionis: ⁊ videtur ꝙ non ex dictis rationibus. In contrarium Auic. dicenduz cum Gal. ⁊ Auic. hic ꝙ cutis est membꝛuz tempe

ratum inter extremas qualitates pꝛopinquũ equalitati ponderis: ⁊ rationes sunt quas hic Auic. ⁊ Gal. ibi adducit. Contraria soluuntur: q2 cutis temperata est ista que interioꝛ est nõ illa que extra stat vt hymen per ꝙ hymen accidit sentiri sensibilia sicut cum per clipeum sentitur percussus vt debet intelligi scd̃o de aĩa: quid aũt de his Auic. voluit vide Gal. de nãlibus pticula .2^a.

b ¶Qd̃ aũt ⁊c.] ¶Hic eligit tpatioꝛez cutim ⁊ vult ꝙ sit cutis extremitatuz digitoꝝ ppe indicis ⁊ inducit signuz: pmo q2 sũt maioꝛis sensibilitatis .2°. q2 sunt iudices alioꝝ vnde iudicant de q̃litatibus vel q̃ztitatibus tãgibilib9 cõiter .n. digitis vtimur ad tãgenduz res calidas vel frigidas vel siccũ vel hũidũ. Judex aũt dz eẽ eq̃lis siue medi9 ⁊ nõ dclinare ad aliquã ptez vt Halyab. ẽt dicĩ in h̃ ca. Cõsiderãduz ꝙ lz humana cutis subtilioꝛ sit cuti alioꝝ aĩaliũ vt Ari. pblematũ .10. 5. pblemate ⁊ 5°. de gñatione aĩaliũ. Ipsa tñ hz in hoc hz diuersitatẽ q2 quedã subtilioꝛ vt faciei: ⁊ quedã grossioꝛ vt calcanei: vt notũ est ⁊ subtilioꝛ ẽ sensibilioꝛ diuersificat ẽt q2 q̃dã est pilosa q̃dã puata pilis: puata pilis sensibilioꝛ vr̃ reliq̃s partib9. Pilus .n. terrestrẽ vapoꝛẽ circa eã sentit ex quo oñdit ꝙ lõgioꝛ ẽ a tpamẽto. Diuersificat ẽt ꝙ q̃daz est carni ꝯiuncta ⁊ ista ẽ sensibilioꝛ vt digitoꝝ ⁊ labioꝝ q̃dã sepata maxie vt vẽtris: ⁊ ista nõ est sic sensibilis. Dubitat q2 dicit extremitatẽ in digitis eẽ melioꝛis sensibilitatis Sz .4° de accñti ⁊ moꝛbo dĩ ꝙ nullũ mẽbꝛuz tm̃ hz de sensu q̃ztũ os stõi. Itẽ oculus sensibilissima pticula est vt .13 terapen. vlti. ca. Amplius virile mẽbꝛũ est sensibil' ps siue pticula multũ vt Gal. 6. de ĩterioꝛibus. Dõz ꝙ aliqd̃ mẽbꝛũ dĩ altero sensibili9 tripl'r. Primo q2 melius indicat de tãgibilibus q̃litatibus absolute vt calido ⁊ frigido ⁊c. ⁊ vt sic extremitates digitoꝝ sunt tales signuz q2 vtimur eis vt iudicib9 ad iudicãdũ de his. Scd̃o dĩ aliqd̃ sensibilius q2 faciliter recipit ĩpꝛessiones ⁊ vehemẽter rerũ occurrẽtiũ pp quã vehemẽtẽ receptiõez nocet ab illis: ⁊ sic os stõi est sensibilius: hz .n. neruos magnos ⁊ discooptos: vñ a frigidis calidis acetosis ⁊ acutis facil'r ĩprimit ⁊ nocet: a qb9 nõ nocet manus: ⁊ h̃ mõ oculus p sui ꝯiunctiuaz est sensibilissima pticula respectu q̃rũdã rez occurrẽtiũ: vñ cito ĩprimit a colirijs ⁊ nocet ⁊ dolet ⁊ a pulueribus ⁊ oleo a q̃bus manus in nullo doleret: q̃re aũt est h̃ ꝙ nõ rigescat oculus a frigoꝛe ẽ Arist. pblemate .32. 21. pblemate ⁊ ĩtelligit ex libꝛo de sẽsu ⁊ sensato. 3° mõ dĩ aliqd sensibilius q̃dã appꝛopꝛiata sẽsatione ad h̃ calidũ ⁊ frigidũ siccũ ⁊ hũidũ sicut cõpꝛ'o oris stõi ad calidũ ⁊ siccũ ꝙ ẽ cibus in fame ⁊ fridũ ⁊ hũidũ qd̃ est potus in siti. Opinio aũt nr̃a antiq̃ iã ẽ ꝙ appetitus q dĩ fames ⁊ sitis sit actio cogitatiuam seq̃ẽs q̃ supoꝛdinat cuidã tristicie .i. sensibilitati male in oꝛe stõi: ⁊ debem9 eã scribẽ cũ cõplebimus

ꝙ sic: q2 talis aqua vel tale coꝛpus est sensibile sensu tactus ergo cuti applicata sentietur cũ in tactu sit viuacissima. Itez oẽ oꝛganũ sensitiuũ ledit ab excellenti sensibili ⁊ congaudet seu delectat in temperato. Delectatio autez a sensibili non est sine sensu. Itez dicta aq̃ per cutẽ sentitur hũida: ergo cutis ab ea patitur. Item dictum coꝛpus mixtuz ex humidioꝛibus ⁊ siccioꝛibus sentitur per cutẽ esse calidũ vel frigidũ vnuz vel plura duruz vel molle: asperuz vel lene: motuz vel quietũ: ergo cutis ab eo patit. ¶Oppositũ dicit hic pn. Dic ꝙ cutis nõ patit a dicta aqua passione illata a q̃litatibus pmis actiuis: nec patitur a coꝛpe dicto passione illata a q̃litatibus pmis passiuis. Cuius rõ talis est q2 oẽ agẽs agit pp finẽ. Finis aũt cuiusq3 agentis est assimilare sibi passuz. Cũ igitur dicta aq̃ sit cuti sil'is in caloꝛe ⁊ frigoꝛe: ⁊ dictũ coꝛpus in sicco ⁊ hũido: deest finis agẽdi. Itez oĩs actio ⁊ passio in nãlibus fiunt rõne contrarietatis. ¶Sed queret aliquis qũo ergo sentimus ꝙ dicta aqua est tepida. Dic ꝙ p tactuz cutis modo puatiuo sicut per visuz iudicamus de tenebꝛis ex abñtia luminis: cũ enim cuti occurrit aq̃ tepida: iudicat esse talis q2 non infrigidat aut calefacit sensibiliter cutez. Dic scd̃o ꝙ nihil phibz cutẽ pati a dicta aqua sz ꝙ est humida: ⁊ a dicto coꝛpe sm ꝙ est frigiduz vel calidũ: duruz vel molle: asperuz vel lene: cũ ista sint sensibilia ppꝛia ⁊ per se sensus tactus. Nihil etiã phibet cutẽ pati a dicto coꝛpe sz ꝙ est magnuz vel paruũ vnuz vel plura: quiescẽs vel motũ: cũ ista sint sensibilia per se sensus tactus: lz nõ ppꝛia sed cõia: vt ait Arist. 2. de aĩa tex .64. ¶Ad pꝛimũ argumẽtum tertiũ ⁊ quartũ iam rñsuz est. ¶Ad scd̃m dic ꝙ vere sil'e in gradu nõ delectat tactũ: sz ꝯueniẽs est qd̃ remouet ab oꝛgano tactus qualitatẽ innaturalẽ vel impꝛimit qualitatẽ q̃ deerat in qua ꝯgaudet: vt cutis infrigidata delectat a calido: ⁊ calefacta a frigido. Sed contra sil'e applaudit suo sil'i vñ Arist. 2. de aĩa tex .118. Sensitiuũ aũt potentia est: equale sensibile iaz actu patit quidẽ igit nõ sil'e ens: passum aũt assil'atum ⁊ est quale illud. Dic ꝙ ille applausus nõ est delectatio: sz ꝯnãlitas qua simile appetit sibi simili coniungi ⁊ fugere a contrario.

¶Quod aũt ⁊c.] ¶In quarta dicit pmo pꝛinceps ꝙ pars cutis q̃ est tẽperatioꝛ est cutis manus. Scd̃o dicit pn. ꝙ pars cutis manus temperatioꝛ est cutis vole .i. ptis interioꝛis manus seu palme. Tertio dicit q̃z pars cutis vole tẽperatioꝛ est cutis exñs sup digitos. Quarto dicit ꝙ pars cutis existens supꝛa digitos tẽperatioꝛ est cutis existens supꝛa indicẽ. Quinto dicit ꝙ pars cutis existẽtis supꝛa indicẽ tẽperatioꝛ est cutis existens in pulpa extremitatis indicis. Et pp h̃ est melioꝛis sensibilitatis .i. viuacioꝛ in sentiendo. Et est pulpa pars superioꝛ digiti intra manũ vicia vngui vnde palpamus. Sexto dicit ꝙ generaliter pars cutis vole magis temperata est cutis que inuenitur in extremitatibus digitoꝛuz. Ex hoc infert coꝛelariũ ꝙ extremitates digitoꝝ sunt q̃si iudices p nãz cõstituti q̃ztitatũ tactualium. Idoneus .n. iudex eq̃liter se hẽre dz ad vnãquãq3 extremitatũ ⁊ nõ declinare magis ad vnã q̃z ad aliaz vt melius percipiat quẽcũq3 lapsum a medietate inter cõtraria ⁊ equalitate põderis. ¶Attẽde pmo circa hoc quod dicit pnceps sunt quasi iudices ꝙ digiti non ppꝛie dicunt iudices sz homo per eos q2 actiones sunt suppositoꝝ. ¶Attẽde scd̃o circa hoc ꝙ dicit q̃ztitatuz tactualiuz ꝙ non intendit obiecta ppꝛia tactus esse quantitates videlicet caliduz frigiduz hũiduz sicciuz duruz molle asperuz lene: sed vult innuere ⁊ ꝙ q̃ztitas per se sentitur vt numerus ⁊ magnitudo: ⁊ qualitas non sentit sine q̃ztitate: nihil eniz indiuisibile tãgi põt. ¶Attẽde tertio circa coꝛrelariuz ꝙ oꝛgana sensuuz denudata esse opz ab excellentijs suoꝛuz sensibilium: q2 debent esse talia potentia qualia sunt actu sua sensibilia. Si enim actu talia essent non sentirẽt ea: vt si cristallinus humoꝛ in quo fit visio coloꝛatus eẽt notabiliter non reciperet alios coloꝛes. Intus .n. existens phibet extraneũ sic oꝛganuz auditus opz esse absonuz ⁊ gustus insipidũ: ⁊ olfactus inodoꝛatum: ⁊ tactus equale seu temperatũ si debeat ab his de sensibilibus ppꝛijs rectum pꝛouenire iudicium. ¶Dubitatur vtrum cutis sit vicinioꝛ ceteris membꝛis equalitati ad pondus. Arguitur ꝙ non: pꝛimo tẽperamentuz cõplexionis arguit foꝛtitudinez virtutis .2. tegni tex .13. ⁊ tamen cutis naturaliter defecta est: vt Gal. meminit scd̃o moꝛbi .c. 6. Itez tẽperata cõplexio debetur foꝛme nobili vel virtuti nobilioꝛi. Cuius rei signuz ẽ: ꝙ humana species est tẽperatissima specieruz: cutis tñ est vile mẽbꝛũ que non est ad aliud nisi vt operienda opꝛiat. Naz nõ digerit nec pulsuz: nec anhelituz: nec voluntariuz habet motum: nec aliaz facit operationez nisi q2 cooperimentuz est .2. moꝛbi .c. 6. Itez cutis est receptaculuz cõmune supfluitatuz coꝛpoꝛis: quoniã eniz extra coꝛpus posita est necessario ad eam tota superfluitas decurrit .2. moꝛbi: ergo minime digna est cõplexione tẽperata. ¶Oppositũ hic dicit pꝛinceps ⁊ Gal. pꝛimo de complexionibus ad finez: ⁊ secundo colliget Auerroys .c. 8. ¶Attende pꝛimo ꝙ duplex est cutis: quedaz est extrinseca que est cooperimentum totius coꝛpoꝛis: ⁊ generatur ex quadaz materia vnctuosa viscosa coagulata a pncipio in superficie coꝛpoꝛis: sicut vides in lacte bullito ⁊ pultibus coctis. Alia est intrinseca dicte cuti ĩmediate supposita que pꝛopꝛie mẽbꝛanũ aut mẽbꝛana dicitur ⁊ est membꝛuz spermaticuz ex villis neruoꝛuz arteriaruz ⁊ venaruz contextuz. Cuius rei signuz est ꝙ deperdita non restauratur. ¶Attende secundo ꝙ iterum duplex ẽ cutis ⁊ specialiter cutis palme que dicitur hic tẽperatioꝛ alijs. Una est callosa dura qualis est arantium ⁊ remigantiũ. Alia suauis ⁊ tenera qualis est delicate viuentiuz non laboꝛantiuz manualiter. Pꝛima reddit palmaz aptioꝛez ad laboꝛes: secunda ad sensuz. Juxta id Galieni pꝛimo de cõplexionibus .c. vltimo. Palma nãq3 duobus attribuitur iuuamentis: quoꝛuz vnuz ẽ sensus: ⁊ alteruz retentionis. Et palma quidez mollis perscrutationi sensus ẽ aptioꝛ: ⁊ palma dura est aptioꝛ virtuti retentionis. ¶His pꝛemissis dic ꝙ cutis extrinseca est frigida ⁊ hũ. a dñio sm complexionez ei pꝛopꝛiã: lz a vapoꝛibus sanguinis ꝯtinue venientibus ad eaz: ⁊ carne sibi pꝛopinqua aliquo mõ calefiat. Naz generatio dicte cutis est ex vnctuositate quadã viscosa humoꝛuz coagulata a frigido: sicut est generatio pinguedinis. Juxta id Aristo. 3 de nã aĩaliuz .c. 11. In oĩbus coꝛijs est humiditas viscosa muscilaginosa: ita ꝙ ex eis paratur glutinũ: ⁊ hec cutis seu coꝛiũ caret sensu cũ abscinditur: vt ait Aristo. ⁊ est vile mẽbꝛuz: cuius iuuamentũ est defendere ⁊ abscondere: vt ait Auer. 2. colliget .c. 8. Et de hac cute intellige auctoꝛitates Gal. in rationibus ante oppositũ allegatas in vilipendiũ cutis. Dic scd̃o ꝙ cutis siue intrinseca siue extrinseca indurata ⁊ callosata non est pꝛopinqua temperamẽto ponderis: ĩmo declinat ad siccitatez ⁊ frigiditatez: quoniã subtile hũiduz ab ea resolutũ est: ⁊ pꝛe duritie ipsius sanguinis non potest in eaz libere penetrare: vnde cũ scinditur, callus apparet exanguis: nec sentitur in scissura ipsius doloꝛ. Dic tertio ꝙ cutis intrinseca viri tẽperati nõ indurata est vicinioꝛ ceteris mẽbꝛis ⁊ oĩbus coꝛpibus tẽperamento ponderis. Juxta id Gal. pꝛimo de cõplexionibus .c. vltimo. Facta est cutis media nõ inter omnia mẽbꝛa hoĩs tantuz: sed in vniuersa substantia oĩuz coꝛpoꝛuz que sunt in generatione ⁊ coꝛruptione: nõ cutis q̃ est dura ⁊ callosa ⁊ lapidea: sz cutis que remanẽt sz dispõnẽ naturalẽ. Et ipsa q̃dez est de qua dicitur pꝛopꝛie ꝙ sensus tactus est ex ea sm salutez ⁊ veritatẽ. Et manifestũ quidez est ꝙ cutis illa ĩ duritie est media ⁊ mollitie inter omnia

tractatum de appetitu famis ⁊ sitis si deus voluerit ⁊ de hac determinata sen satione genitalia sunt sensibiliora.

a ¶Debes autem scire ⁊c.] ¶Cum determinat de complexiõe equali ho minis quam complexionem medici vocant talem in actu: determinat hic de complexione medicinarum que complexio ab eis vocatur talis in potentia vnde dicunt ꝙ medicine dicuntur calide ⁊ frigide ⁊c. In potentia non in ac tu: ⁊ primo ostendit quid intelligit ⁊ quid non per medicinam temperatam scdo per distemperatam: ibi [Et similiter] Prima in duas primo ponit quid non intelligit secundo qd intelligit ibi secunda.

b ¶Sed volumus ⁊c.] ¶Dicit sic de primo ⁊ se cundo certe idest ad pon/ dus: si enim sic esset: causa est apud Anto. quia tẽpe/ ramentum humanum cõ surgit ex alteratione mem broruz hominis: igitur me dicina habens humanum temperamentum haberet hominis membra. Secũ da causa est quia habens temperamentuz humanũ haberet formam ⁊ finez hominis ⁊ sic esset homo complexio eniz preparat ad formaz ⁊ forma est per operationem. Considerandum secundo vt dicunt ꝙ complexio animalium ⁊ ꝓprie perfectoruz dicitur talis in actu qꝛ habet tale calidum quo indiget pro vita sed medicine quibus vtimur cum non viuant ⁊ si alique viuant vt plante viuunt vita imperfecta: ideo non habuerunt cali/ dum in actu: ideo dicuntur habere complexionem in potentia. Aliquando etiam dicunt medici vltra hoc ꝙ medicine dicuntur tales in potentia: qꝛ ad actum reducuntur a calore nostro ⁊ aliter non agunt: hec autem omnia decla uimus in tractatu nostro de reductione medicinarum ad actum. Festinat h̃ Antonius cum questione an sit reperire medicinam temperatam ⁊ videtur ꝙ non quia omnis medicina alterat vt de complexionibus tertio: ⁊ tertio de simplici medicina ⁊ primo intelligitur a Galieno vnde dixit Auer. quinto col liget ꝙ difficile est attribuere medicine temperantiaz. In contrariũ est Aui. ⁊ omnes opiniones cõmunitatis medicorum. Cõmunitas medicorũ dicit pri mo ꝙ medicina dicitur talis in potentia qꝛ eget transmutatione vt dixit iam Secundo dicunt ꝙ aliquid calefacit nos dupliciter vno modo in quanto qꝛ auget sanguinez ⁊ hic est cibus q facit ẽt hoc lꝫ sit frigidus vt lactuca alio mõ quod calefacit qualitatiue non quia augeat sanguinem: sed quia auget quali tatem: ⁊ sic calefacit medicina. Tertio dicunt apparere in quo differrunt ci/ bus ⁊ medicina: nam cibus conseruat corpus augendo calorem inquanto sꝫ medicina alterat quia auget in quali ⁊ hoc est alterare. Quarto dicũt esse no tum ꝙ differunt medicina temperata ⁊ cibus temperatus: nam licet vtraqꝫ conseruent nos tamen cibus conseruat substantiam nostram ⁊ qualitatem: sꝫ medicina conseruat solam qualitatem. Tunc dubitant quia aliqua medi/ cina temperata ⁊ etiaꝫ distemperata potest conuerti in sanguinem: ergo serua bit solam substantiam nostri corporis. Dicunt quidam ꝙ illa medicina tẽ/ perata ⁊ etiam distemperata non debet dici amplius medicina .s. cum conuer titur in sanguinem sed debet dici cibus. Aliter dicunt ꝙ licet medicina cõ uertatur in sanguinem: tamen plus alterat q̃ꝫ conseruet: cibus autem plus cõ seruat q̃ꝫ alteret: ⁊ ideo de cibo multam quantitatem dare possumus de me/ dicina paucam. In multa enim quantitate data medicina permutaret ⁊ cor/ rumperet. His premissis dicunt ꝙ reperitur medicina temperata quia re/ peritur medicina que corpus alterat non ad maiorem caliditatez ⁊ frigidita tem q̃ꝫ habeat in se: ergo ⁊c. sicut vestis que est medicina temperata: vt Gal. secundo de simplici medicina: primo recipit calorez a corpore ⁊ postea cũ illo coalterat corpus caliditate temperata ⁊ similiter calidum dulce inunctum ⁊ talis conseruatio quia est ꝯseruatio qualitatis: ideo vocatur alteratio sumen do large alterationem pro conseruatione: ⁊ sic cessant contraria. Nos au/ tem arduas difficultates habemus in hoc quesito de qbus vna est an aliquaz formam qualitatum primarum det nobis medicina temperata: ⁊ si sic quõ se habet illa ad calorez nostrum ⁊ alia multa scripsimus de hoc tractatu nostro de gradibus ⁊ in questione ꝓpria de medicina temperata quam scripsimus super primo capitulo secundi cañ. vbi questio hec est magis propria.

¶Debes[a] autem scire vltra hoc quod sciuisti: ꝙ cum dicimus de medicina ꝙ est temperata: nolumus dicere ꝙ sit tem perata certe: quoniam illud est impossi/ bile: neqꝫ volumus dicere ꝙ tempera- mento humano in sua complexione sit temperata: si enim ita esset tunc esset ex ipsamet humana substantia. ¶Sed[b] volumus ꝙ cum propter calorem natu- ralem qui in corpore existit humano pa tietur: qualitate efficietur que hominis qualitatem non supergredietur in ali- qua duarum extremitatum equalitatem excedentium: non ergo in ipso opera- bitur effectum equalitatem excedentez. Consideratione igitur sue operationis in corpore humano est equalis. ¶Et similiter[c] cum dicimus ꝙ est calida aut frigida nolumus dicere ꝙ in sui substan tia sit in vltimo caliditatis aut frigidi- tatis: aut in sua substantia sit calidior corpore humano aut frigidior. Si eniꝫ ita foret cuius complexio esset sicut cõ plexio hominis esset temperatum. ¶Sed[d] volumus dicere ꝙ propter ipsam in corpore hominis prouenit ca- liditas: aut frigiditas maior illa quam ex se habebat. ¶Quapropter medici-

Jacobus

membra. Et tu quidem poteris scire ꝙ ipsa est media etiam inter calidum et frigidum ex substantia ipsius proprie: ⁊ illud ideo: quoniam illa cutis est sicut neruus in quo est sanguis: media vere inter neruum ⁊ carnem ac si esset ex cõ mixtione horum duorum. Omnis autem neruus est priuatus sanguine ⁊ fri/ gidus. Et omnis caro est multi sanguinis ⁊ calida. Cutis vero media est inter eos. Hec Galienus.

Debes ⁊c. ¶In hac quarta parte principali huius capituli que ẽ de complexione medicine: primo ostendit princeps qd nolumus ⁊ quid volumus dicere cum dicimus de medicina ꝙ est temperata Secundo quid nolumus ⁊ quid volumus dicere cum dicimus de medicina ꝙ est calida vel frigida ibi [Et similiter cuꝫ dicimus.] Tertio ꝙ eadem medi/ cina quandoqꝫ est calida respectu vnius: ⁊ frigida respectu alterius: vel cali/ dior respectu vnius q̃ꝫ respectu alterius ibi [Quapropter.]

¶In prima particula dicit ꝙ quando dicimus de medicina aliqua ꝙ est tẽ/ perata: nos non volumus dicere ꝙ sit temperata certe idest ad pondus: quia impossibile est vt sit aliquid temperatum ad pondus. Nec etiam volumus di cere ꝙ illa medicina in sua complexione .s. que resultat ex qualitatibus elemẽ torũ eã cõponentiũ sit tempata temperamento humano: quoniã si ita eẽt ipsa esset ex ipsamet idest ex sua propria substantia seu suis componentibus huma na substantia. Uel vt quidam libri habent necesse esset ex tunc ipsaꝫ esse huma nam substantiam. Sed volumus cum dicimus ꝙ medicina est temperata ꝙ quando passa fuerit a calore naturali hominis scilicet quando reducta fuerit de potentia ad actum: afficietur qualitate que non supergredietur seu exce/ det qualitatem hominis in aliqua duarum extremitatum excedentium equa litatem scꝫ nec in frigiditate nec in caliditate: nec in humiditate: nec in siccita/

c ¶Et similiter cum dicimus ⁊c.] ¶Hic primo ostendit quid non intelli/ gat per medicinam temperatam secundo quid intelligat ibi [Sed volumus] Tertio infert quedam ibi tertia [Qua propter.] ¶Considerandum ꝙ duos intellectus falsos abijcit quibus posset quis intelligere medicinam calidam vel frigidam ⁊c. Primus est ꝙ non intelligitur medicina calida vel frigida quia sit ignis vel aqua de quibus diximus ꝙ vltime calida aut frigida in sub stantia idest quia iste qua/ litates sunt istis elementis q. subiecta: vnde dicunt substantiales ⁊ ponuntur in dispositione istorum ele mentorum sicut patet a commentatore .8. metha/ phisice cõmento nono. Considerandum autez ꝙ licet elementa vel res sub actualitate elemẽtari sint in vsu medicorũ sicut cau terium potus aque frigi/ de ⁊ huiusmodi ⁊ possunt dici medicine quibus vtũ tur medic. ꝙ sunt tales in potentia secundus intelle ctus abiectus est quia vult ꝙ non intelligatur medi/ cina calida quia sit calidi/ or corpore humano. Cõ/ tra quia homo est medius inter omnia mixta: ergo omnia possunt illi compa rari vel calidiora vel frigidiora ⁊ per cõsequens medicine. Dicendum ꝙ nõ non debet dici medicina calida calidior homine in ordine caliditatis huma/ ne sicut diceremus homo colericus est calidior homine temperato: ita enim intelligendo medicina haberet caliditatem colerici hominis ⁊ sic etiam dici/ mus de frigida quia si sic intelligeretur haberet frigiditatem flegmatici ho/ minis ex hoc ergo sequitur quod complexio esset sicut complexio hominis scilicet temperati esset temperata: ⁊ hoc iam apparuit esse falsum: aliter tamẽ posset exponi vt hic ꝙ dicit calidior corpore humano intelligatur ꝙ sit cali/ dior tota specie humana sicut caliditas leonis ⁊ frigiditas ⁊c. sicut frigiditas bouis: ergo ex hoc sequitur ꝙ medicina temperata esset homo ⁊ esset quid temperatum in toto vniuerso sicut homo. Considerandum autem ꝙ sicut prime q̃litates sunt substantiales elementis: ita secundarie complexiones sunt substantiales quoddam modo appropriate speciebus animalium: ideo dixit in sua substantia sit calidior corpore humano. Dynus tamen dixit ꝙ medicine possunt considerari vt quedam mixta ⁊ si comparare sint ad homi nem possunt dici calidiores vel frigidiores ⁊c. quia omnia membra compa/ rantur homini per excessum alicuius qualitatis: alio modo possunt compa/ rari in comparatione ad operationem quam efficiunt in nobis ⁊ sic non di/ cuntur calide quia calidiores nostro corpore: quia tunc temperata medicina esset ipsa complexio humana: si tibi placet accipe.

d ¶Sed volumus ⁊c.] ¶Uult ꝙ ex effectu dicatur talis. Sed conside randum ꝙ quemadmodum Auicenna dixit de medicina temperata ꝙ dici/ tur talis ex effectu qui est non excessiue: ⁊ peruenit a medicina temperata cũ patitur a calore nostro ⁊ efficitur talis qualitatis: ita debemus intelligere de medicinis distemperatis: verbigratia medicina dicitur calida ex effectu quia calefacit vltra q̃ꝫ sit caliditas quam corpus a se habet ⁊ illud prouenit ab ea cuꝫ patietur a caliditate corporis humani: cum ergo tu coniunges que hic di cit Auicenna cum his que dicit in fen. secunda huius: ⁊ proprie cum dixit ꝙ medicina agit manẽte sua specie ⁊ forma poteris videre que fuit opinio Aui. de reductione medicinarum ad actum voluit enim ꝙ noster calor daret me/ dicinis quandam formam que staret vt forma ⁊ perfectio complexionibus illarum: ⁊ ꝙ ex hoc fiat vnum principium actiuum: ex quibus apparet ꝙ actiones medicinarum diuersificari possunt non solum secundum diuersita/ tem earum sed secundum diuersitatem corporuꝫ quibus approximantur pro pter hoc ꝙ diuersa corpora dant medicinis diuersas perfectiones: ergo medi cina potest esse frigida homini ⁊ calida scorpioni. Et non solum huiusmodi diuersitas est ꝑm speciem sed secundum indiuidua eiusdem speciei: ꝙ enim dat petrus de equalitate ipsi medicine est aliud ab eo quod dat paulus: ⁊ iõ potest esse vna medicina calidior Petro q̃ꝫ Paulo sicut vnus cibus Petro multiplicabit sanguinem sanguineum: ⁊ Paulo flegmaticum. Ex his er/ go sequitur ꝙ permutatio fiat in vsu medicinarum. Nam corpora nostra dant huiusmodi formas medicinis inter quas ⁊ corpora possunt currere di/ uerse

De partibus

te: ⁊ sic non operabitur in homine effectum excedentem equalitatem ipsa: er go est equalis ꝑm consideratioñez opationis quam facit in corpore humano.

¶Et similiter ⁊c. ¶In secunda dicit ꝙ similiter quando dicimus de medi/ cina aliquam ꝙ est calida aut frigida: non volumus dicere ꝙ sit in sui substã/ tia .i. ex propria natura in vltimo caliditatis sicut in his: aut in vltimo frigidita tis sicut aqua: neqꝫ volumus dicere ꝙ ipsa sit in sua substãtia seu ꝓpria natura calidior corpore hũano aut frigidior: quia si ita esset id esset seu diceretur tem peratum in medicinis: cuius complexio eẽt sicut complexio hominis: qꝛ sicut se habet magis ad magis ⁊ maximum ad maximum: ita eque ad eque: ⁊ per consequens id esset homo: qꝛ nihil habet vel habere potest hominis comple xionem propriam: nisi homo. Sed volumus dicere quãdo dicimus de medici na: ꝙ est calida vel frigida ꝙ propter ipsam caliditas aut frigiditas prouenit in corpore hominis maior illa quaꝫ ex se habebat ante operationem illius me dicine in ipsum.

¶Quapropter ⁊c.] ¶In tertia dicit ꝙ propter ea que dicta sunt sepe vna ⁊ eadem medicina est frigida per comparationem ad hominem ⁊ calida ꝑ cõ/ parationem ad scorpionem ⁊ hoc est quia calefacit scorpionez ⁊ infrigidat ho minem. Et aliqua etiam est calida respectu hominis ⁊ frigida respectu serpẽ tis: imo aliquando vna ⁊ eadem medicina est magis calida respectu petri q̃ꝫ respectu pauli. Et hoc prouenire potest vel ex hoc ꝙ illa est vni assueta: qua/ re minus alterat ipsum. Nam ab assueto minor fit passio, ⁊ alteri non: vt rusti ci assueti vti allijs parum ab eis alterãtur. Delicati vero non assueti eis vti su percalefiunt ⁊ dolẽt caput: vel ex eo ꝙ vnius hominis membra rara sunt q̃re cito alterantur: alterius vero densa. Uel qꝛ calor hominis reducens medicinã de potentia ad actum fortior est in vno q̃ꝫ alio. Uel quia est aliqua proprietas

individualis

uerse proprietates: vnde diuersificabitur forma quam caro videtur dare hu ic medicine: ⁊ forma quam dat illi: licet sint eiusdem gradus: tamen diuersarū

Jacobus

indiuidualis inter hanc medicinam: ⁊ hoc indiuiduum que non est inter eandem medicinam: ⁊ aliud indiuiduum vnde fit ꝙ quibusdam caseus est cibus ⁊ vinū potus: alijs vero sunt abominabiles sicut venenum: ⁊ hec proprietas sola experiētia cognoscitur: nec cadit sub arte: vel scientia que indiuidualis est. Ideoq3 idest propter hoc ꝙ vna medicina ē ca

na plerūq3 est frigida humani corporis comparatione: et comparatione corporis scorpionis calida: ⁊ humani corporis comparatione calida: et frigida cor

lidior respectu vni⁹ q̄3 respectu alterius precipitur medicis volentibus mutare complexionem: vt cum adhibuerint aliquam medicinam que nō profecit propter aliquam scilicet dictarum causarum: relinquant eam ⁊ trāsferant se ad aliam. Ob hoc etiam dixit vigesimasecunda. 3. tracta. 2. c. 7. Et scias ꝙ rectius est vt permutatio fiat cum medicinis. Quandoq3 enim est medicina conferens vni membro: ⁊ non alij membro: ⁊ quandoq3 confert in hora: deinde post illud nocet: ⁊ mouet dolorem. ¶ Dubitatur an sit aliqua medicina temperata. Videtur ꝙ non: quia nihil temperatum respectu hominis temperati imutat ipsum: a simili enim non fit passio: sed omnis medicina in hoc ꝙ ē medicina actu vel aptitudine imutat hominem temperatum. Juxta id Galieni primo simplicis medicine. c. i. Dico ꝙ nolo per sermonem meum medicina: nisi omne de cuius proprietate est vt alteret naturas nostras. Et Serapion in simplicibus diffiniens medicinam ait. Medicina est illud quod propter suaz complexionem imutat naturam nostri corporis. Secundo: si esset aliqua medicina temperata frustra esset. Non enim vtilis ad aliud videtur q̄3 ad conseruandum corpus humanum: sed ad illud sufficiunt cibi ⁊ potus cum alijs rebus non naturalibus: nec aliqua requirit medicina. Natura enim medicaminum auxilio non indiget: nisi cum morbo nimis magnificato dominari nequiuerit: primo de interioribus. Tertio si sit aliqua medicina temperata vel ipsa habebit postq̄3 ipsa fuerit reducta de potentia ad actum cōplexionem equalem homini vel calidiorem aut frigidiorem: aut humidiorem aut sicciorez. Si equalem: ergo erit homo: complexio nāq3 hominis non est nisi in homine: vt ait princeps secundo huius tracta. i. c. i. Si calidiorem vel frigidiorem immutabit hominem: ergo non est temperata. Quarto: melius est appropriare cibo temperantiam ⁊ distemperantiam medicine Auerrois quinto colliget capitulo tertio. Nulla igitur est medicina temperata. Oppositum innuit hic pnceps ⁊ primi secunda doctrina secunda summa prima capitulo decimoquinto ⁊ secundo huius. c. i. ¶ Attende primo pro solutione obiectorum ꝙ medicina tēperata ⁊ cibus temperatus in hoc conueniunt ꝙ non immutant corpus humanum ad aliquod latus discrasie. Sed differunt: quia cibus temperatus restaurat deperditum ⁊ fit pars corporis: medicina vero temperata non. ¶ Attende secundo ꝙ medicina temperata quāuis nō imutet corpus ad aliquod latus discrasie per virtutem primam complexionalem: potest tamen imutare corpus alijs virtutibus vt capillus veneris qui temperatus dicitur a Galieno ⁊ Serapione aperit oppilationes: ⁊ mundificat pectoralia: ⁊ aurum a principe secundo huius dicitur equale ⁊ conferre doloribus cordis ⁊ tremori ipsius ⁊ malitie anime ⁊ ei qui solus loquitur. Et oleum oliuarum dicitur temperatum a Galieno tertio de complexionibus capitulo quinto tam in calido ⁊ frigido q̄3 in humido ⁊ sicco ⁊ conferre lassitudini ⁊ vestimentum quod calefacit sicut calefit a corpore est veluti medicina temperata: vt ibidem ait Galienus ⁊ protegit corpus a frigore. Potest tamen etiam medicina temperata in nimia quātitate sumpta alterare corpus ⁊ ledere sensibiliter sicut cibus nimius imo magis. Juxta id Auerrois quinto colliget capitulo tertio. Quando dicitur ꝙ medicina est temperata: intelligitur eius temperantia hec ꝙ quando comeditur ex ea quantitas que non est sensibilis comparando eam quantitati partium dissolutarum a corpore: tunc non agit in corpus rem extraneaz quia si homo ex ea comederet quantitatem sensibilez sm ꝙ comedit ex cibo induceret in corpus rez extraneaz quāuis difficile sit inuenire temperatā medicinam in operationibus omnibus. ¶ Attende tertio ꝙ medicina temperata dicitur relatiue ad hominez ⁊ non ad quēcūq3 hominez: sed ad temperatū ⁊ non est temperata actu scilicet ex propria suorum elementoruz cōmixtione: vt homo: sed potentia dicitur temperata. Et cuz ad actuz fuerit reducta potētia eius non intelligas ꝙ ipsius complexio radicalis que sequitur proportionem elementorum eius sit vt complexio hominis: quia tunc esset homo. Concesso igitur ꝙ in medicina temperata reducta ad actum calor sit equalis calori hominis in gradu: ⁊ similiter alie qualitates prime: non sequitur ꝙ ipsa sit homo: quoniam he qualitates sunt illate in toto vel in parte a calore hominis non innate ipsi medicine ex proprijs principijs sicut qualitates in aqua tepida vel in vestimentis vel in oleo. Cuius rei signuz est ꝙ cuz ista separant post reductionē ad actum a corpore hoīs: cito redeunt ad propriam naturā: verūtamen naturalis potentia ipsi medicine innata est ad recipienduz huiusmodi qualitates a calore hoīs. Ex predictis satis pz rn̄sio ad dubiuz: vz ꝙ est aliqua medicina temperata: ⁊ solutio ad obiecta. ¶ Ad primū dic ꝙ medicina temperata imutat per virtutes scdas ⁊ tertias vel a tota proprietate dato ꝙ nō p primas. Ad scdm dic ꝙ medicina temperata ad alia multa vtilis est vltra conseruationem hoīs tempati. Ad tertium dic si vis ꝙ medicina temperata reducta ad actum est similis hoī in complone acqsita nō innata ⁊ actu nō habitu. Vel dic ꝙ est similis in virtute hoī quo ad calefacere vel infrigidare humectare vel desiccare: sed non in primis qualitatibus. Ad quartum dic ꝙ Auerrois attribuit intemperantiam medicine ⁊ temperantiaz cibo pp familiaritatez cibi ad corpus ⁊ siluestreitatem medicine. ¶ Dubitatur scdo. Quid est esse medicinam calidam in potentia ⁊ qd calidam in actu: ⁊ quid frigidam in potentia ⁊ quid frigidaz in actu sm intentionē medicoꝝ. ¶ Dic primo ꝙ medicinā esse calidam vel frigidam potentia ⁊ eam habere complexionē ex mixtura elementoꝝ sic pportionatam humano corpori temperato: ꝙ postq̄3 passa fuerit ⁊ reducta ad actū a calore naturali ipsius calefaciet ipsuz aut infrigidabit vltra temperiem eius. ¶ Dic scdo ꝙ medicinam esse calidam vel frigidaz actu est ipsam de facto calefacere vel infrigidare corpus humanū temperatum postq̄3 fuerit passa a calore naturali dicti corporis: ⁊ reducta per eum de potentia sibi innata ad actnm. ¶ Sed insurgit dubium maius prioribus quō reducitur medicina de potentia ad actum a calore nostri corporis. Utruz. s. acqrat ab eo nouā qualitatem vel nouam potentiam vel nouam fbam. Et hoc probleuma est de difficilioribus probleumatibus scīe medicinalis. Super cuius decisione

specierum: ⁊ per consequens proprietatum ⁊ ex hac diuersitate accidit diuersitas in actione: si ergo non iuuat permuta: q: alteri medicine ad q̄3 permuta

De partibus

tres sunt famose opi. Prima est Gal. duo dicentis super hoc. Primū est ꝙ medicine calide reducunt de potentia ad actuz a calore naturali hoīs p caliditatem quam recipiunt a dicto calore: ita ꝙ hn̄t post reductionem caliditatem sibi formaliter inherentez in tali gradu in quo reponunt eis datā a calore naturali hoīs p quā actu calefaciunt hoiem. Scdm ē

poris serpentis comparatione. Immo quandoq3 etiam vna medicina existit calida cōparatione corporis petri magis q̄3 comparatione corporis pauli. Ideo

ꝙ medicine frigide reducuntur de potentia ad actum a calore nostri corporis per hoc ꝙ ipse diuiduntur in partes frigidas ⁊ acqrunt motum deforis ita ꝙ calor naturalis hoīs non dat eis frigiditatem aliquam quam prius non habebant sicut medicinis calidis dat caliditatē: sed diuidendo eas in partes puas ⁊ subtiliando facit eas penetrare: vnde infrigidant actu p frigiditatem quam antea habebant. Sed qm̄ sua frigiditas erat quasi reclusa ⁊ ligata in corpore denso ante operationem caloris in eas: non poterant p eam infrigidare: ⁊ iō dicebant frigide potentia. Ista duo dicta cōmemorat Gal. 3. de simpli. medi. c. 2. dist. 4. sub his verbis. Alteratio accidit medicinis quarū virtus est calida per hoc ꝙ ipse calefiunt a corpore tm̄. Sed medicine quarum virtus est virtus frigida alterantur per hoc ꝙ ipse diuidūtur in ptes frigidas ⁊ acquirunt motum deforis. ¶ Sed contra primū instabit aliquis. Primo nihil dat quod non habet: ⁊ nihil agit vltra gradū proprium: ⁊ a proportiōe inequalitatis minoris non fit actio: sed calor naturalis hominis non hz caliditatē in tertio vel quarto gradu: ergo non dat medicine calide talem caliditatē. Scdo oē agens agit vt assimilet sibi passum. Postq̄3 ergo naturalis calor hoīs dedit medicine caliditatem sibi similem cessat finis agendi: ⁊ sic vltra non debebit eā calefacere. Tertio si medicina esset calida actu per caliditatem ei datam a calore hoīs medicina esset calida per accidens: q: ab extrinseco: sicut aqua que calefit ad ignem ⁊ non per naturam neq3 propriā cōplexionem. Quarto si calor naturalis hominis reducit medicinas de potentia ad actū p calorē actualem quē eis dat multofortius ⁊ citius ignis eas reducet: q: dabit eis citius fortem calorez. Quinto si medicine calide reducantur ad āctū p caliditatem eis datam a calore naturali: erunt in calidiori corpore recepte calidiores: cuius contrariū ostēditur. Primo de elleboro qui receptus in coturnice non supercalefacit: sed nutrit eam: ⁊ receptus i homine qui est minus calidus coturnice: calefacit eū in tertio gradu. Secundo de reubarbaro: de quo dicit prin. 2. huius tract. 1. c. 2. Et vz sm ꝙ existimo ꝙ sit reubarbarū frigidum comparatum ad equū. Et sit comparatū ad hominez calidum: equus tamen est calidior hoīe. Sexto cito inflāmabilia: vt axungia caponis vel anseris vel butyrum deberent reponi in maiori gradu caliditatis q̄3 menta vel absinthium: q: sunt passibiliora ⁊ paratiora inflāmari: ⁊ breuiter rara densis essent calidiora. ¶ Contra secunduz scz de reductione medicinaꝝ frigidarum instabit aliquis. Primo: virtus vnita est fortior seipsa dispersa ergo si medicina frigida non potest actu infrigidare corpus dū est vnita minus poterit infrigidare corpus dum erit dispersa: et in partes paruas diuisa. Scdo: diuisio medicine frigide ī partes paruas facit vt ipsa vincatur facilius a calore nostri corporis ⁊ vertatur in nutrimentū. Ad id. n. nititur calor naturalis ⁊ virtus cui seruit: vt oē oblatū quātū sibi possibile est vertat in sanguinē. Et ex eis que significant illud vt memorat Gal. 3. de simplici medicina. c. i. dist. 4. est ꝙ si homo sumit ex iusquiamo parū nō interficit eū. Et illud iā manifestū fuit ī muliere atheniensi q̄ incepit sumere de iusquiamo q̄titatē paruā valde ⁊ nō cessauit addere sine hoc ꝙ accideret ei inde lesio: donec accepit ex eo quantitatem magnā ⁊ factus est ei sicut res naturalis cōueniens: hec galienus. Tertio: si diuisio medicine frigide in ptes paruas ⁊ acqsitio motus p subtiliationē partiū a calore naturali sufficerent reducere medicinas frigidas ad actū: tunc trituratio ⁊ cribellatio artificiales maxime reducerēt eas: cuz minutiz eas diuidant ⁊ ex motu subtilient. Erit ergo medicina frigida actu atq3 absq3 operatione caloris naturalis in eam: cuius cōtrariū dicit Galienus tertio de simplici medicina. c. secūdo distin. quarta. Postq̄3 enim dixit medicinas frigidas alterari p hoc ꝙ ipse diuiduntur in partes frigidas ⁊ acquirunt motū deforis subdit. Et propter illud cū non sit possibile illis medicinis vt operenƭ in corpore illud quod agunt ex via qua sunt frigide: donec corpus suscipiens eaꝝ operationē agat in illas: merenƭ per hoc vt dicanƭ ꝙ ipse sunt frigide potentia. Et illud est qm̄ diuisio harum medicinaꝝ in paruas partes: ⁊ ꝙ ipse acquirūt motū acquisitum deforis est operatio que est a caliditate corporis in his medicinis. Quarto medicine frigide sepe euomunƭ et egeruntur postq̄3 corpus infrigidauerunt ⁊ non reperiuntur diuise sicut muscilago psilij que exit cōtinua ⁊ adherēs in suis partibus quēadmoduz phlegma grossum muscilaginosuz quādoq3 euomiƭ: vel egeriƭ tenax: quod prius infrigidabat stomachū aut intestina adinstar medicine frigide. Quinto acquisitio motus deforis est potius causa impediendi operatōez medicine frigide q̄3 iuuādi. Primo q: agens fixum circa passum qescens fortius imprimit q̄3 si moueatur alteꝝ ipsoꝝ vt videmus in carnibus que assanƭ ad ignem: nisi. n. voluerentur vrerenƭ statim: ⁊ agitans quis in manu carbonem incensum non vritur: sed si fixum eum teneat cito manum vrit. Secūdo quia mobilitas medicine frigide que cōtraria est naturali calori facit medicinam facilius extrapelli per poros occultos ab ipso calore. His rōnibus opinio Galieni redarguta vr̄. Et vt verum fatear extranea mihi videtur ⁊ difficulter substinibilis. Sed ob reuerentiā tanti viri q nec ante se ī medicina habuit parē: nec visus est hēre sequētez. Juxta illud auerroys. 5. col. c. 31. fuit. s. Galie. verax ⁊ legalis experimētator in hac arte: ⁊ nullus est q possit ei cōparari. Et Auenzoar. lib. i. theisir trac. xi. c. 2. de apostematibus pulmōis adducens cancros fluuiales valere dixit. Et postq̄3. G. hoc affirmat certissime credenduz est ꝙ sic sit: cū sit talis ⁊ tātus in hac arte soluanƭ obiecta. ¶ Ad primum de reductione medicine calide concede ꝙ nihil dat ꝙ nō hz ⁊ nihil agit vltra graduz propriū ex parte sui: sz ex dispositione materie nihil phibet. Exēplum dat Galienus tertio de cōplexionibus. c. 2. Ligna inquit cōseruāt ignē qui extinctiōi vicinus est ⁊ augēt ipsuz postq̄3 ab eo prius calefacta sunt. Nō ergo lōge est quin caliditas que ē in corporibus aīaliuz vtatur his medicinis sm semitā cibi: sicut ignis vtitur lignis. Et paulopost subdit aliud exēplum. Sicut inquit illud ꝙ videmus in lignis pinguibus pinoꝝ cum accenditur in extremitate ligni ignis: ⁊ si valde sit paruus videmus ignē illum in ligno illo ambulantē dilatari velociter. Et secundo morbi dicit. c. 2. Quadam vice vidi

tiones calor noster dabit formam cum qua aget quam non dedit alteri medi cine qua vtebatur prius. Ex quibus apparet quomodo saluantur hec dicta. Secundum opinionem de reductione medicinarum quam credimus fore Auicen. ⁊ tunc leuius est intelligere quō hec dicta saluanť ſm opi. quam cre/

Jacobus

q₃ precipitur eis qui medicantur vt cum

stercus columbinuz nullo igne apposito comburi. Et cuz subtiliter in oībus his intēderis iuenies agēs extrinsecū habere coagens intrinsecum in materia quoꝝ virtus iuncta vincit māaꝫ: ⁊ respondet effectui ſm ꝓportionem maioris inequalitatis agentis ad passum. Ad scðm dic ꝙ intensio caloris nālis est assimilare sibi medicinā cali dā: sed postq̄₃ impressit calorē sibi similē: calor ille dilatať ⁊ crescit ꝑꝑ aptitu/ dinē mãe: sicut declaratū est de pauco igne impresso in lignis pinorū. Ad ter/ tiū dic ꝙ medicina calida actu partim est calida ꝑ se: q₂ ex cōmixtione elemē toꝝ inest ei vt suscipiat caliditatē a calore nāli in tali gradu partim ꝑ accidēs: q₂ ab extrinseco recipit actualē caliditatē: sic aūt nō est de aqua calefacta. Ad quartum dic ꝙ l₃ ignis det medicinis calidis caliditatez actualē qua corpus calefaciūt: non tñ reducit eas proprie de potētia ad actū: q₂ caliditas ab igne impressa est penitus accidentalis non rñdens cōmixtioni elementoꝝ in medi cina. Cuius rei signū est ꝙ equaliter calefacit ignis medicinas frigidas ⁊ cali das dūmodo sint similis ſbe quo ad subtilitatē ⁊ grossitiē: densitatē ⁊ rarita/ tē ⁊ vbi frigida est rarior qñq₃ citius calefit q̄₃ calida: vt cāphora que est frigi da in tertio gradu facilius inflāmatnr ab igne q̄₃ attramentuz aut elleborus. Vel ɔcede si vis ꝙ ab igne aliquo mō reduci pñt de potentia ad actū. Juxta id Gal. 3. de ɔplōnibus. c. 2. di. 4. In vniuscuiusq₃ igiť nā reꝝ que ꝑtāte sunt calide caliditas nondū superabūdat magis ei q̄₃ frigiditas: verūtamen vt su ꝑabundet propinqua existit ⁊ neq₃ indiget nisi paruo auxilio exterius donec superabūdet: ⁊ fortasse in hoc auxilio fricatio sufficit ⁊ fortasse ɔsequetur au xilium illud ab igne aut ab aliquo corporū in cuius nā existit calor postquam eiꝰ obuiauerit. Ad qntū concede cuz Gal. ꝙ medicine calide in calidiori corꝑe recepte sunt calidiores in humana specie: ꝑꝑea iubet. 3. de ɔplōnibus. c. 2. di. 2. medicinas graduari ſm relationē ad hoiem temperatū: sed in alijs ab hoīe non opꝫ vt si qd sit calidū relatū ad hoiez sit calidius relatū ad aliud qð est ca lidius hoīe: q₂ non est eadē dispō passibilitatis ex ꝑte passi q̄ seqtur ꝓportiōez elemētoꝝ componentiū medicinā. Ad sextū dic ꝙ l₃ cito iflāmabilia vt axun gia caponis ⁊ anseris ⁊ butyruz cito inflāmenť ab igne vel a calore corporis cholerici: a calore tñ tꝑati corpis non cito inflāmanť: ideo non dicunť calidio res menta: vel absinthio: qm̄ medicine graduanť ꝑ cōparationem ad corpus temꝑatū. ¶ Ad obiecta ɔtra modū reductionis medicine frigide. Ad primū dic ꝙ virtus vnita ⁊ sufficienter applicata circa suuz passum est fortior se ipsa dispersa: sed virtus medicine frigide non pōt sufficiēter applicari circa suum passuz: nisi diuidať sicut vides ignē cito cōburere stipulas siccas ⁊ rara ligna minuta: q₂ velociter penetrat in porositates eoꝝ ⁊ ꝑ eas diffundiť. Ignis āt lignis viridibus grossis applicatus vix ea cōburit. Et inde est ꝙ opiū ex ius quiamus citius interficiunt suo frigore corpa calida q̄₃ frigida ⁊ cū vino mistra ti q̄₃ sine vino: vt ait Gal. 3. de simpli. medi. c. 2. dis. 4. Velocius. n. penetrant in corpora calida: ⁊ vinū cooperať vt adhuc magis penetrent: nisi tñ fuerit: ⁊ ita forte ꝙ aut vincat eos: aut fortiter debilitet. Ad scðm dic ꝙ diuisio me/ dicine frigide date prīo occursu in sua dosi non pōt facere vt vincať a nāli ca lore: qm̄ suꝑat vires caloris. Ad tertium dic ꝙ trituratio ⁊ cribellatio iuuant ad reducendū medicinas frigidas de potentia ad actū. Cuius rei signū est: ꝙ si dederis pulueres subtiles corticū mandragore citius ⁊ fortius infrigidabūt q̄₃ si dederis cortices non puluerizatos: sed non sufficiunt reducere integre si ne cooꝑatione caloris nālis: a quo medicine frigide acqrunt motuz deforis q necessario reqritur ad hoc ꝙ medicine frigide sint perfecte reducte ad actuz. Et ad declarationē hmōi motus deforis quē acquirunt medicine frigide a na turali calore. Gal. 1. de simpli. medi. c. 3. dist. 2. dat duas radices seu duo funda menta. Prima est ꝙ in cute hoīs fiunt foramina pluria ꝓcessu temꝑis sicut in cribris. Scða est ꝙ corpus inspirat ⁊ expirat ꝑ introitū aeris ⁊ eius exitū. Et cū ad venas pulsatiles attrahiť aer apud dilatationē eaꝝ attrahunt ipsum ab oī ꝑte ⁊ non attrahunť tūc aer ⁊ vapor tm̄: īmo totū qð est velocis attractiōis ⁊ cuz sint res iste ſm ꝙ narrauimꝰ tūc oꝫ vt existimemus inquit Gal. ꝙ ꝑueniūt ad fines foraminū que sunt in cute in interioribus eius orificia plurima ex ori ficijs venaꝝ pulsatiliū ⁊ non pulsatiliū. Opꝫ ergo vt vene pulsatiles attrahāt cum aere deforis qð de piꝑe bene tritū est donec factuz est sicut puluis. Et oꝫ vt illud qð iste vene attrahunt ɔuertať statim ex calore innato ꝑꝑ paruitatem q̄₃titatis eius. Et ꝑꝑ illud qð est ei in natura de affinitate ⁊ ɔuenientia ad alte rationē ex caliditate. Hec aūt res non est tm̄ in pipere aut sinapi: īmo inueni/ mus illud visibiliter in medicinis quaꝝ virtus est virtus frigida. Inde est ꝙ cortex mandragore si hō eum accipiat ⁊ in frusta magna incidat ⁊ super cutē ponat non agit in eā aliquid penitus. Et si conterat eū ⁊ ponat suꝑ eaz infri/ gidat eam vltima infrigidatiōe: hec Gal. Ex his videre potes qualr medicine tam calide q̄₃ frigide acquirunt motū deforis. i. a cā extra se: vꝫ a calore dilatā te arterias: q̄ dilatate attrahunt aerē cū medicinis in ꝑtes paruas diuisis. Et sicut id declaratū est fieri in medicinis applicatis exterius silr de exhibitis in/ terius intellige. Ad quartū dic ꝙ q̄₃uis medicine frigide postq̄₃ corpus infri gidauerunt qñq₃ euomanť ⁊ egeranť continue ⁊ non diuise in paruas partes: aliquid tñ ab eis vaporeū ⁊ diuisuz ad arterias attractū est priusq̄₃ infrigidēt suo proprio frigore. Ad qntū dic ꝙ acqsitio motus deforis applicat agēs pas/ so ⁊ fixio agentis est inutilis ad actionē sine hmōi applicatione: ⁊ qm̄ agens ē fortius passo ēt diuisum alterat ipsum: nec pōt calor foras expellere medicinā frigidā cum sit debilior ea: īmo ipsa trahiť ad arterias mō predicto. Sed que reret aliqs quō reducunť medicine humide ⁊ sicce ad actū. Vtrū calor natu/ ralis det eis humiditatē ⁊ siccitatē: sicut dat medicinis calidis caliditatez: vel reducanť modo medicinaꝝ frigidaꝝ. ¶ Dic ꝙ reducunť ꝑ diuisionez in ꝑtes paruas ⁊ motum acqsitū deforis a calore naturali sicut medicine frigide: ita ꝙ habent in se humiditatem ⁊ siccitatē sicut frigide frigiditatez: nec eas recipiūt a naturali calore. Humiditas. n. ⁊ siccitas sunt passiue qualitates se tenentes ex ꝑte materie. 4. metheo. tex. 1. ¶ Scða opi. ē Auer. 5. colliget. c. 2. qui primo imaginatur ꝙ cibus ⁊ medicina ɔueniunt in hoc ꝙ ambo ponunt. i. ɔuertun tur in materiales ꝑtes cibati: ita ꝙ medicina ɔuertitur in chilū ⁊ sanguinez et humiditatē innominatā ⁊ cambiū ⁊ tādem in partes materiales humani cor poris succedentes loco ꝑtium resolutarum sicut ɔuertiť cibus. Sꝫ differūt in hoc ꝙ ꝑtes materiales cibati posite seu generate ex medicina non sunt in spe cie partis dissolute. i. eiusdem ɔplexionis cuz parte dissoluta: s₃ habēt in se rē

dimus fuisse Auer. ⁊ oportebit te considerare quō hec saluanť ſm opi. aliam antiq̄₃ quaz nos approbauimus quā vt veram lege: ergo hic in tractatu meo dicto. Mouerunt autem circa precedentia aliqui questiones an sit reperire corpus temperatuz. Et si an sit vnum vel plura a quibus questionibus excu/

De partibus

complexionē mutare voluerint: ⁊ vnam

actiuā ⁊ alteratiuā. Par/ tes ꝟo posite a cibo sunt i spē partis dissolute. Se/ cūdo imaginatur ꝙ medi cina dicitur calida frigida humida vel sicca ⁊ reducitur de potentia ad actū: q₂ conuertitur in chilum ⁊ sanguinem ⁊ humiditatē innominatā ⁊ cambium ⁊ partes materiales corporis calidiores: frigidiores: humidiores: vel Sicciores chilo sanguine humiditate innominata cambio ⁊ partibus materialibus ho minis temperati. Et l₃ hec opi. apparentiam habeat in medicinis cibalibus et maiorem adhuc in cibis medicinalibus. Ipsa tamen in oībus medicinis gñā liter verificari non potest neq₃ sustineri. Primo q₂ aliqué medicine statiꝫ post sumptionem calefaciunt vt zinziber piper radix flāmule. Et alique statim in frigidant: vt opium mandragora iusquiamus: non tamē statim vertunť i chi/ lum cum cibi tēperatissimi ⁊ obedientes nature plures horas reqrant priusq̄₃ in stomacho chilozentur. Scðo multe medicine calefaciūt cito applicate ab extra vt dictum est de pipere trito ⁊ mandragora. Et appet manifeste de vrti/ cis: ⁊ tamen non fiunt chili nec partes corporis. Tertio multe sunt me dicine achime seu sine humore penitus ꝙ ab eis non pōt aliqua chilositas vel succo sitas extrahi sic calces ⁊ cineres ⁊ lapides: ⁊ tñ sunt alique ex eis calide ⁊ aliq̄ frigide. Quarto sepe medicine calide ⁊ frigide euomite fuerunt non in forma chili vel humoris postq̄₃ corpus vehementer cōmouerant ad calorem aut fri gus. Quinto medicine laxatiue vt plurimū sunt calide: ⁊ tamē non conuertū tur in chilum aut sanguinem aut partes corporis: īmo expelluntur foras cum humoribus quos attraxerunt. Sexto cibi calidi ⁊ sicci vehementer ɔuertunť in choleram nec possunt fieri sanguis ob eorum distemperantiaꝫ: quantomi/ nus ergo medicine vehementer calide ⁊ sicce poterunt fieri sanguis. Et si si ant cholera non conuertentur in ꝑtes corporis materiales: q₂ solus sanguis nutrit ſm auer. 2. coll₃. c. 10. de iuuamentis membrorū: virtutis generatiue: et eo. c. 8. de iuuamentis membroꝝ consimiliū ⁊ in. c. 1. Septimo si medicine sint calide aut frigide: q₂ conuertūtur in ꝑtes materiales cibati calidiores vel fri gidiores tēperati transeundo per digestiones: sequitur ꝙ quanto erunt distē peratiores in calore aut frigore: saltez in frigore: tanto tardius calefacient aut infrigidabūt cuius contrariū docet sensus. Patet tamen ɔsequētia: q₂ quāto sunt frigidiores aut calidiores: tanto magis resistunt calori naturali in oībus suis digōnibus. ¶ Tertia opi. ē quā atribuo principi que cōsistit in duabus propōnibus. Prima est. Medicina nō reducitur nec reducta dr̄ de potentia ad actū a calore naturali hoīs sic ꝙ recipiat a dicto calore caliditatē: frigidi/ tatem: humiditatē vel siccitatē actualē in suo gradu sibi formaliter inexisten/ tē: vel ipsam habeat formaliter: ⁊ in actu post cōparationē dicti caloris in eā: ita ꝙ nō dr̄ calida in tertio gradu: q₂ post reductionē eius habeat caliditatem actualē sibi formaliter inexistentē in tertio gradu. Nec frigida q₂ habeat frigi ditatez ⁊ sic de alijs. Et hāc propōnez credo prin. voluisse dum dixit in lr̄a. Et silr cuz dicimus ꝙ est calida aut frigida nolumus dicere ꝙ in sua ſba sit cali/ dior corpore humano aut frigidior: si. n. ita foret id cuius cōplexio esset sicut cōplexio hominis esset tēperatū. Et probať dicta propō. Primo emplastra in tensissime calida in qbus intrant castoreū euforbiuz asa fetida ⁊ similia appli/ cata deforis in apoplexia vel paralysi postq̄₃ steterint aliquādiu suꝑ membrū vehemēter calefaciunt ⁊ intantū ꝙ vesicāt seu in cute faciunt ampulas. Et si ea vir acuti sensus velocissime leuauerit ⁊ cū pulpis digitoꝝ eius tetigerit: nō sentiet in eis caliditatem actualē multū fortem neq₃ tantā de multo quāta est caliditas cordis hoīs sani: ⁊ cum nullus sit verior iudex de caliditate actuali q̄₃ tactus sanus: vt ait. G. 2. de cōplexionibus. c. 2. ⁊ aristo. 2. de aīa tex. 119. Se quitur ꝙ dicta emplr̄a non habent multū intēsaꝫ caliditatē formaliter ⁊ actua liter eis īexistentē. Secūdo frōtalia frigida somnifera in quibus intrant opiū mandragora iusquiamus papauer frōti ⁊ timporibus supposita vehementer infrigidāt cerebrū actu: ⁊ tñ si ea leuaueris ⁊ tetigeris senties actu tepida vel calida. Silr̄ inuenies in epithymatibus frigidis cordis ⁊ epatis. Tertio allia: cepe: pip: ziziber cōesta ⁊ vina fortia bibita cito postq̄₃ assumpta sunt vehemē ter calefaciūt. Et si reijcianť ⁊ digitis tanganť non offendūt tactū sua actuali caliditate ⁊ formali. Quarto si lactucas aut portulacas qs comederit ⁊ stōm inde refrigeratū multū habuerit ⁊ euomat eas: postea actu calide ad tactum inuenienť. Quinto si qs assumpserit scamoneā vel reubarbarū ad euōnē cho lere ⁊ tangať post emissionē eius a corꝑe: nō offendet fortiter tactū. Scða pro positio est. Medicina reduciť de potentia ad actū a calore nāli hoīs hoc mo/ do ꝙ dictus calor dat ipsi medicine actū calefaciēdi aut infrigidādi aut hume ctādi aut desiccādi in certo gradu ſm aptitudinē medicine quaꝫ ɔxit a ꝓpria cōplōne ⁊ mixtura elementoꝝ ad recipiēdū dictū actū: ita ꝙ piper calefacit i quarto gradu hoīez: q₂ recipit ex sua nāli cōplōne actuz calefaciēdi in quarto gradu a calore naturali hoīs: ⁊ opiuz infrigidat in quarto: q₂ recipit ex sua cō plōne propria a calore nāli actum iufrigidandi in q̄rto gradu. Hanc ꝓpōnem vr̄ exprimere prin. ꝑmi. 2. doc. 2. sum. 1. c. 15. scribēs ita. Cū dicimus ꝙ res q̄ co mediť aut q̄ fit inunctio ē calida aut frigida volumus dicere ꝙ est sic in poten tia ⁊ nō in effectu. Et volumus dicere ꝙ est in potentia plus calida q̄₃ corpo/ ra nr̄a: aut plus frigida q̄₃ corꝑa nr̄a. Et cū hanc potentiā dicimus volumus dicere virtutē ɔsideratā ꝑ oꝑationē caloris nālis quā nr̄a corꝑa in ea efficiūt: qm̄ cū eius portitor. i. raceptor illius virtutis vꝫ corpus medicine a calore īna to q est in nobis patieť: accidet tūc in ea illud in effectu. i. accidet in medicina vt sit actualiter calefaciens. Pōt ēt hec ꝓpō declarari exemplis. Primo color est obiectū visus hñs potentiā īmutandi visum: sed non pōt exire in actū nisi prius actueť lumine: lumen ergo dat sibi actum īmutādi visum. Scðo virtus gressiua est in pedibus ⁊ visiua in oculis formalr̄ ⁊ realr̄: sed neq₃ oculi actua liter videre pñt: neq₃ pedes gradi nisi actuentur virtutes eoruꝫ ꝑ spūs aiales. Tertio nālis potentia generādi est in senibus: nunq̄₃ tñ generāt nisi actuētur ꝑ viuificū calorē solis. Sic imagineris ꝙ potētie seu ꝟtutes medicinaꝝ calida rū ⁊ frigidarū actuentur ꝑ oꝑationē caloris nālis in eas. Et ad id est rō. Me/ dicine calefaciūt actu vel infrigidāt post oꝑationē caloris nālis in eas qð non faciebant añ: vel ergo recipiūt a calore nāli virtutē calefaciendi ⁊ infrigidādi: vel caliditatē ⁊ frigiditatē actuales in tali gradu in quo reponunť vel actū ca lefaciendi ⁊ infrigidādi. Non virtutē que est potentia. s. ad calefaciēdū ⁊ ifri/ gidādū: qm̄ nālr̄ inest eis añ oēm oꝑationē nālis caloris in eas. Nec calidita/ tez ⁊ frigiditatez actuales in tali gradu in quo reponūtur vt deductū est i pri/

ma propōne

samur propter illa que diximus super tegni ⁊ scripsimus.

a ¶Postq̄ ⁊c.] ¶De principali intentione locutus est de complexione eq̄li hoīs ⁊ ex ꝯñti de ꝯplexione medicinaꝝ eq̄li ⁊ inequali: ⁊ q꞉ videbat̃ in hoc digressionē fecisse cū dixit de medicinis reuertit̃ ⁊ ꝓcedit ad dc̄m de cōplexionib⁹ distemperatis de qbus principalius loq̄ debebat post sermonē de cōplexione temperati hoīs: ⁊ primo ponit numeꝝ distempataꝝ cōplexionum: scd̄o declarat ibi [Et est.] 3° subdiuidit ibi [Et vnaqueq;.] Cōsiderandum circa primaꝫ ꝑtem ꝙ oīs modus equalitatis h̄ȝ inequalitates sibi oppositas que cuicūq; opponant̃ sunt. 8. nam tēperantie speciei humane vel opponimus distemperantias aīaliuꝫ vel quoꝝcūq; mixtoꝝ vel distemperantias cadauerū in que ꝑ mortē est facta transmutatio: aīalia aūt que respectu hoīs dicunt̃ distempata calida vel frigida vel sicca vel humida: ⁊ hoc vel his qualitatibus simplicibus vel cōpositis ⁊ sunt. 8. modi inequalitatis de cōpositis aut distemperantijs faciliter datur exēplum: nā leo est calidior ⁊ siccior equus calidior ⁊ humidior: piscis frigidior ⁊ humidior: capra frigidior ⁊ siccior. De simplicib⁹ aut distēperantijs difficiliter dat̃ exemplū. Sȝ posses illa exēpla fingere ⁊ sic discurre ꝑ alia mixta. Si aūt distemperantias oppositas ꝑmo mō equalitatis ꝯsideras in cadaueribus non potes aliud melius fingere nisi ꝯsiderare distempantias quibus homo mortuus est ⁊ cadauera illoꝝ denoīare excessibus illaꝝ qualitatū simplicibus vel cōpositis. Si aūt distempantias oppones tēperantie scd̄i modi equalitatis sīlr sunt. 8. s. q̄ttuor simplices ⁊ q̄ttuor cōposite. Sunt aūt distempantie illi opposite vel egre vel sane nunc ⁊ q̄cūq; distempantia hoī tpato opposita inuenies illos. 8. modos.

adhibuerint medicinā q̄ non ꝯtulerit ab ea discedāt. ¶Postq̄ª igit̃ de ꝯplone tpata que dicēda erant cōpleuimus: ad loquendum de complexionibus distemperatis redeamus. Dicemus itaq; ꝙ cōplexiones distemperatas equale est siue comprehenderis ꝑm cōparationem speciei aut partis speciei: aut indiuidui: aut membri: que sunt octo: ⁊ sunt omnes communicantes in hoc ꝙ complexioni temperate sunt opposite. Et he octo proueniunt quemadmodum dicemus.

Considerandū tñ hic diligēter ꝙ subdiuisio distempantiaꝝ quā Aui. facit: cū dicit ꝙ que-

Jacobus

ma propositiōe: ergo recipiūt actū q̄ dependet a calore nostri corporis tam in esse q̄ȝ in ꝯseruari: ideo cū separant̃ a corpore et tactui applicant̃ deforis nō imprimūt eis actus iuxta suos gradus primo occursu. ¶Sed extraneū vī aliqbus ⁊ rōni repugnans ꝙ calor naturalis det medicine frigide actū infrigidādi quē tñ nō h̄ȝ: immo sibi repugnat ⁊ ꝯ̄rius est. Item cuȝ calor naturalis sit ens naturale non potest in actus contrarios quales sunt actus calefaciendi ⁊ infrigidādi. ¶Dic ꝙ in actionibus vniuocis nihil dat qd̄ non habet: imo semp in eis agens habet actu formam similē illi quam inducit in passuȝ ꝑ quā opat̃ sicut ignis habet caliditatē similem illi quam inducit in ligna. Sed in actionibus equocis in qbus. s. agens non subest forme quā imprimit in passum aliqd dat qd̄ non h̄ȝ formaliter. Et ꝑm diuersitates materie qn̄q; ꝯ̄ria inducit: vt sol dat ethiopi nigredinē ⁊ riso vel cartamo qd̄ maturat albedinē ⁊ cere mollitiē: ⁊ luto duriciē: ⁊ nihil de istis habet. Item lumen dat colori albo actum disgregandi visum: ⁊ colori nigro actum congregandi ipsum. Hi. n. colores neq; cōgregarent neq; disgregarent visum nisi prius actuarentur lumine. Iteȝ ignis dat ossi primo cum ei imponitur nigredinem ⁊ actum congregandi visum: q꞉ dans formam dat ꝯsequentia ad formā: vt inquit Auer. 8. phy. cō. 32. ⁊. 4. celi. cō. 24. ⁊ postea dat ei albedinem ⁊ actū disgregandi visuȝ vt experientia docet: ita dic de calore nāli respectu medicine. ¶Ad obiectū primuȝ dic ꝙ nihil dat qd̄ nō habȝ formaliter vel virtualr̃. Aut dic id ītelligi ī actionib⁹ vniuocis.
Ad scd̄m dic ꝙ calor nālis vt instr̄m aīe est pōt in actus cōtrarios.

Postquā igitur ⁊c̄. ¶In hac quinta parte principali que est de complexionibus distemperatis. Primo continuat ꝑn. dicta dicendis: ⁊ ostendit in quibus cōmunicāt omnes cōplexiones distemperate: ⁊ diuidit distemperatam complexionē ⁊ hoc totū facit in ꝑñti tex. Scd̄o exeqtur de membris diuidentibus de scribendo subdiuidendo ⁊ declarando ea ibi [Et simplices quidem.] Tertio ponit tres subdiuisiones lapsarum complexionum ibi [Unaqueq; autem.]
¶In hac pría ꝑti. dicit primo ꝙ dc̄m est nunc de cōplexionibus distēperatis postquā completa sunt que erant dicēda de complexione tempata. Scd̄o dicit ꝙ cōplexiones distempate cōicant in duobus. Primo in hoc ꝙ equale seu idem est vel in idem venit si cōplones distemperatas attendas ꝑm cōpatiōem spēi ad spēm vel habitantiū vnius regionis ad habitantes alterius: vel indiuidui ad indiuiduū: vel mēbri ad mēbrū ⁊ sunt octo numero. Scd̄o in hoc ꝙ oēs sunt opposite cōploni tēperate. Tertio dicit ꝙ octo cōplones distemperate ꝓueniunt. i. inuēte sunt ꝑ modos diuisionum qui dicent̃ statiȝ: quoꝝ primus est ꝙ recessus distēperate ab equalitate iusticie: aut est simplex ⁊ est ille soluȝ ꝑm vnā ꝯ̄rietateȝ. s. ꝑȝ vnicaȝ quattuor ꝑmaꝝ q̄litatum: aut est cōpositus. s. ille qui est ꝑm duas ꝯtrarietates idest qualitates primas. ¶Attēde circa primum ꝙ non ex toto iam cōpleta sunt que dicenda erant de cōplone tēperata q꞉ de signis eius non est sermo factus: que tñ a medico nō debēt ignorari: sed hic agitur de spēb⁹ cōploñuȝ ⁊ quo adhuc cōpleta sunt q̄ dicēda erant de cōplexione tēperata. De signis aūt earū cōplete aget̃ fen. 2. huius doc. 3. ¶Attēde circa scd̄ȝ ꝙ lȝ ꝑn. dicat in lr̃a equale esse siue distēperate cōplones cōprehendantur ꝑm cōparationē speciei aut ꝑtis spēi: aut indiuidui aut mēbri: non est tñ oīo eq̄le quo ad. 4. cōplexiones distēperatas simplices. Ille. n. vix reperiunt̃ vel nō repiuntur in cōparatōe spēi ad spēȝ: qm̄ in illa cōparatione attendunt̃ cōplexiones cōgenite ⁊ habituate ꝑmanētes in spēbus ⁊ q̄ttuor distēperate simplices nō diu ꝑmanēt vt scribit ꝑn. in sequēti ꝑticula. ¶Itē attēde ꝙ nō eq̄liter oēs octo distēperate cōplexiones sunt opposite tēperate: imo. 4. simplices sunt ꝑtiȝ sīles ⁊ ꝑtiȝ opposite. Et de eis calida tm̄ ⁊ hūida tm̄ sūt minus opposite ei q̄ȝ frida tm̄ aut sicca tm̄. Et de cōpositis calida ⁊ hūida est ei minus opposita alijs: q꞉ tēperata cōplexio declinat ad caliditatē ⁊ humiditatē vltra tēperiē pōderis. ¶Dubitat̃ vtruȝ octo sunt cōplones distēperate. Arguit̃ ꝙ nō. Primo sic. Non sunt nisi. 4. elemēta ergo nō erunt nisi. 4 cōplones ꝯñā tenet: q꞉ penes eadeȝ penitus distinguunt̃ elemēta ⁊ cōplones. s. penes cōbinationes possibiles. 4. ꝑmarū q̄litatū: Iuxta id. G. ꝑmo de cōplonibus. ca. 2. Et ipsi quidē. s. ꝑores nostri medici ⁊ ꝑhi declarare conant̃ ꝙ non est possibile vt sint cōplonis spēs plures. 4. ⁊ dicūt ꝙ cōponant̃ q̄litates. 4. que sunt caliduȝ: ⁊ frigiduȝ: humidū ⁊ siccuȝ adinuiceȝ agere ⁊ pati: fit inter eas ꝯtrarietas duaruȝ spēruȝ: ⁊ ꝑꝑ hoc fiunt oēs cōplones. 4. Et hoc iō: qm̄ cū q̄daȝ. 4. cuȝ alijs cōponunt̃: sunt ex eis sex cōpositiones: duas tñ ipsaꝝ īpossibile est esse qm̄ nō est possibile vt sit corpus calidū ⁊ frigidū: vel humiduȝ ⁊ siccū simul. Secūdo tñ quattuor sunt humores: ergo tñ quattuor erunt cōplexiones: ꝯñā tenet

dam sunt cū materia ⁊ quedā sine materia non competit distempantijs sanis oppositis tpamento: scd̄i modi equalitatis: non. n. dicimus ꝙ distemperantia colerica vel sanguinea sana q̄dā sit cū mā: quedaȝ sine materia vt super libro tegni declarauimus: ⁊ q̄uo etiam posset dici ibi diximus: ⁊ apparet ꝙ nec illa subdiuisio cōpetit distempantijs que sunt cōplexiones aīalium alioꝝ oppositis primo non equalitatis: nō est. n. bñ dictū ꝙ distempantia calida ⁊ sicca q̄ leo sibi sanus excedit hoīs tempantiam quedā est cū mā quedam sine materia: nisi que diximus supra ī tegni: quis fingere vellet et generaliter non cōpetit distēperantijs sanis actu existentibus in subiecto cuicunq; modoꝝ equalitatis opponant̃. Sīlī mō si distemperātias opponas tēperamento tertij modi eq̄litatis. s. tempamēto climatis. s. huius vel illius erūt 8. cuiuscunq;. n. climatis temperātia data pōt ab illa recedere vel ꝑ magis calidū vel ꝑ magis frigidū vel per siccū vel humidū simplicibus vel compositis existētibus his distempantijs eodeȝ mō. 8. sunt distempantie opposite quarto mō eq̄litatis ⁊ sic discurrendo ꝑ oēs alios modos semꝑ inuenies illa. 8. q̄ oēs illi tpantie sunt opposite hoc ergo est ꝙ Aui. voluit ꝙ distemperantie sunt. 8. cuicūq; mō eq̄litatis opponas illas ⁊ nō refert in hoc ꝙ est illas esse. 8. ⁊ oppositas illi tpantie ⁊ hȝ ē ꝙ dicit. Dicem⁹ itaq; ꝯplones distēpatas eq̄le ē. i. nō refert: siue cōprehēderis ⁊c̄. ex qbus appet ꝙ distēpantie ꝯsiderate in rōnib⁹ siue modis qbusdā spālibus sunt. 64. in pría diuisiōe ⁊ modi illi spāles sunt modi spāles exitus a tpantia: q꞉ fit ꝑ calidū vel frigiduȝ: vno. n. existente tpamento ꝑñt multi eē modi exit⁹ ab illo vt ītelligit̃. 6. de īge. sa. Cōsiderate ꝟo īste distēpantie ī rōne cōi q̄ dicim⁹ tpamēto opponit̃ distēpamētū sic sunt. 8. sicut ꝯtempantie: q꞉ vel sunt ꝑm spēm vel sunt ꝑm ꝑtē spēi: vel indiuiduū vel ꝑtem ⁊c̄.

De partibus

sic q꞉ cōplexiones sunt ab humoribus ⁊ dñiuȝ humoris sequit̃ dñiuȝ cōplonis ⁊ quéq; complo sibi determinat ꝓpriuȝ hūoreȝ ⁊ eū gignit ꝓpterea diuiserūt antiqui cōplexioneȝ in sanguineā cholericā phlegmaticaȝ ⁊ melancholicā ⁊ hanc diuisioneȝ adhuc obseruat hominum cōmunitas. Tertio sic qualitates passiue sunt materie actiuaꝝ: vt dicit̃. 4. metheoroꝝ tex. 1. Item dicit Auer. scd̄o colliget cap. 1. Et scias in summa ꝙ mensure due qualitatuȝ actiuarū sequuntur ex mensuris duabus qualitatū passiuaꝝ: iō q꞉ forme ꝓprie habent materias proprias sub eis. Et pauloante dicit. Impossibile est inuenire duo corpa que sint cōmunia idest similia in calore quin vnum est siccius alio: sicut opinatur Gal. in puero ⁊ iuuene. Quarto cōplexiones ad hoc sunt vt seruiant ꝟtutibus naturalibus: sunt eteniȝ instrumēta ꝟtutuȝ naturaliuȝ: sed nulla earuȝ quicq̄ȝ agit cū cōplexione simplici: immo attractiua per calidū ⁊ siccuȝ expulsiua per frigidū ⁊ humidū: retentiua per frigiduȝ ⁊ siccū: digestiua per calidū ⁊ humidū similiter nutritiua augmētatiua ⁊ gñatiua: frustra ergo eēnt complexiones simplices. Quinto nulla complexio hoīs neq; equaliter h̄ȝ de elementis humidis ⁊ siccis: neq; equaliter de calidis ⁊ frigidis: ergo nulla cōplexio est eq̄lis in aliq̄ oppositionū. Assumptū ꝑȝ: q꞉ omnis homo est terreus a dñio plus hñs de terra q̄ȝ de oībus alijs elementis simul. Cuius rei signum est ꝙ in terra habitat ⁊ in aere non quiescit nec in igne ⁊ in aqua submergit̃ ⁊ dum remotus a terra fuerit nāliter tendit ad eā ⁊ in eā plus resoluitur q̄ȝ in quodcūq; aliud elementuȝ. Sexto omnis cōplexio hominis est calida: ergo nulla est frigida tm̄ neq; frida ⁊ hūida: neq; frida ⁊ sicca: nō ergo sunt eius octo species distēperate cōplexiōis. Assumptū clarū est quo ad cor ⁊ epar vt oēs fatent̃. Et de cerebro dicit Gal. 10. de vtilitate particularuȝ ꝙ est calidius q̄ȝ sit aer exterior: etiaȝ in estate calidissima. ¶Oppositū sentit hic ꝑn. ⁊. G. primo de complonis ⁊ in. 2. ca. i. ¶Dic primo ꝙ raro inueniunt̃ cōplexiones alie in homine a quattuor lapsis cōpositis. s. sanguinea: colerica: phlematica ⁊ melācholica. Et ꝓpterea antiqui ⁊ pñs vulgus sensualiter indicātes de his que apparent non multū errauerūt de alijs silentes. Hec cōclusio iaȝ declarata est prius quo ad tēperatā cōplexionē que in scd̄o modo equalitatis mōstrata est vix reperibilis ⁊ nō durabilis nisi largo mō dicta tempata. Et quo ad. 4. simplices declarari facile est. i. pōt. Primo: q꞉ difficile ⁊ raruȝ est attingere medium in vnica ꝯtrarietate: ⁊ difficilius ꝑmanere in eo. Tum ꝑꝑ ꝯtrarietatem mēbroruȝ inuicē. Tum ꝑꝑ continuaȝ resolutioneȝ caloris naturalis ⁊ hūidi radicalis in ꝓcessu etatuȝ. Tum ꝑꝑ cōtinuaȝ alterationeȝ ab aere ⁊ ab alijs reb⁹ non naturalibus ⁊ contra naturā. Tuȝ q꞉ qualitates actiue lapse associant sibi lapsum in passiuis ⁊ ecōuerso. ¶Dic scd̄o ꝙ quattuor simplices cōplexiones nō sic sunt itelligēde ꝙ excedāt in vnica q̄litate vnius ꝯtrarietatis mediū pōderis: ⁊ in alia ꝯtrarietate sint tēperate ad pōdus: q꞉ tale tēperatū nulli forme ꝓportionatū est sȝ sic sunt intelligēde ꝙ in vna ꝯtrarietate seruant tēpamētum iustitie: ⁊ in alia recedunt ab illo. Et hoc modo complexiones simplices facilius inueniuntur q̄ȝ temperata ad iusticiam: quoniaȝ facilius est in vno dirigi ⁊ attingere medium q̄ȝ in omnibus. ¶Dic tertio ꝙ octo sunt complexiones distemperate: quia omnis complexio distemperata lapsa est a temperata vel ergo in vnica prima qualitate vel in pluribus. Si in vna hoc est quadrupliciter vel in caliditate tantum ⁊ sic est calida: vel in frigiditate ⁊ sic est frigida: vel in humiditate ⁊ sic est humida: vel in siccitate ⁊ sic est sicca. Si in pluribus vel in caliditate ⁊ humiditate ⁊ sic est calida ⁊ humida sanguinea: vel in caliditate ⁊ siccitate ⁊ sic est calida ⁊ sicca cholerica: vel in frigiditate ⁊ humiditate ⁊ sic est frigida ⁊ humida phlegmatica: vel in frigiditate ⁊ siccitate ⁊ sic est frigida ⁊ sicca melancholica. Item de quattuor compositis distempatis nullus hodie reuocat in dubiū qn̄ sint cū quotidie occurrant visib⁹ humanis: sed de simplicibus: ꝙ sint ita probatur. Complexio calida pōt ꝯiungi cū humida vt in sanguinea ⁊ cum sicca vt in cholerica: ergo cū media: ita argue de alijs. Item est dabilis cōplo temperata ad iustitiam modo prius tacto. Et hec pōt labi ad vnū latus ꝯ̄rietatis ꝑusq̄ȝ labat̃ ad aliud: tū ꝑꝑ dissimilitudinē q̄litatū primaꝝ in actiuitate ⁊ resistētia: tū ēt ꝑꝑ diuersitatem cāꝝ deforis occurrentium. Item possibile est cōplexioneȝ lapsam in duabus qualitatibus reduci ad temperiem in vnica qualitate per applicationem diete ⁊ medicinarum ad id propitiarum. Item complexio sanguinea lapsa in senectute est calidior q̄ȝ deberet in illa etate: non tamen humidior humiditate naturali: quia iam calor depauit humidum in etatibus precedentibus. ¶Ad primuȝ obiectum dic ꝙ cōplexiones mixtorum: quia multipliciter cōtemperantur vnde plurime diuersitates mixtoruȝ fiunt elementa vero sibi determinant qualita

a ¶Et est ⁊c.] ¶Hic declarat hos .8. modos. Primo premittit diuisionē ⁊ p3: scđo declarat: ibi [Et simplicis.] Et primo declarat distemperantias simplices: scđo cōpositas: ibi scđa [Cōposite aūt.] Prima in .2. primo facit h3: secūdo ondit distemperantias simplices nō posse pdurare: ibi scđa [Iste tn̄.] Dubitat vtrū sit reperire simplicē distēperantiā .i. q̄ sit solū distempantia in vna q̄litate ⁊ vi ꝙ nō p Auer. 2. coll3. 1. c. ⁊ in cō. cantice. 24. cō. vbi ꝯ Gal. q has simplices cōplōnes posuit: dicit ꝙ Gal. pa᷑ didicerat: ⁊ imp fectus era᷑ i scia naturali. Probat rōne Auer. nam actiuū diuersificat diuersificatione passiui: q2 ppie forme hn̄t proprias mās. Sed calidū ⁊ frigidū sunt actiue: igit op3 ꝙ mēsura eo᷑ ⁊ diuersitas sit fm mēsuram ⁊ diuersifitatē passiua᷑: non ergo poterit excessus esse i actiuis qui sit in passiuis neq3 eꝯ. Amplius numerus ꝯplōnum est fm numerū humorum sed humores sunt quattuor: ergo quattuor ꝯplōnes ⁊ est rō Auer. 1. cāti. com. 25. In ꝯtrariū est Gal. 1. ð ꝯplōnibꝰ. In hac discordia est modus ꝯcordandi Dy. in qōne qua q̄ritur:

¶Et est[a] ꝙ egressus ab equalitate aut est simplex qui equalitatem non excessit nisi fm vnam contrarietatem: aut est cōpositus qui equalitatem fm duas cōtrarietates excessit. ¶Et simplicis quidez qui fm vnam excessit contrarietatez: aut est excessus fm contrarietatem agentem quod est aliquo duorum modoruz: quoniam aut est calidior q̄3 debet: s3 nec humidior neq3 siccior: aut fm contrarietatem patientem quod est vno duorū modorum: quoniam aut siccior q̄3 deb3 sed nō est calidior neq3 frigidior: aut humidior: sed non est frigidior neq3 calidior. ¶Iste tamen[b] quattuor nō diu per-

vtrū spūs idem maneat tota vita. Et dic ꝙ qn̄ Auer. dicit ꝙ de diuersificatiōe facta in qualitatibus actiuis fit diuersificatio in passiuis: q2 forme proprie hn̄t pprias mās non d3 intelligi de ipsis qualitatibus: sed intelligit de spū innato qđ est quoddā corpus calidū qđ fm sui ꝟtutē variat humidū cui cōparat sicut forma. Hic aūt modus ꝯcordandi stare non pōt: prio q2 in qbus qualitatibus Gal. posuit .8. distemperantias in illis: Auer. posuit quattuor: q2 negauit simplices ꝯplōnes: sed Gal. posuit illas in q̄litatibus que sunt forme non que sunt corpa vt appet bn̄ legenti librū primū de ꝯplōnibus: ergo de illis Auer. loqtur ꝯtra eū. Scđo q2 adhuc remanet discordia Gal. n. ⁊ sequentes si ponerent illi duo corpa que Dy. dicit fm illo᷑ proportionē poneret illo᷑ mēbrorū cōplexiōes intrinsecas siue innatas: sed medici diuersificando distempantias mēbrorū intrinsecas non ꝯcederunt eas solū quattuor positas: primo et quattuor simplices vt notū est. Conciliator ꝟo dfia. 14. permittit ꝙ mediū est duplex vt in proposito spectat. s. strictum siue arismetricum: ⁊ est qn̄ inter ipsum ⁊ extrema est cōpō siue proportionabilitas penes idēptitatem quantitatis vt duo inter vnum ⁊ tres: ⁊ dicimus sicut se h3 quo ad vnū: ita tria ad duo: vtrobiq3 enim est equalis excessus. s. in vno. s. non equalis proportio: q2 duoru3 ad vnū est proportio duplex: s3 proportio 3ꝰ ad .2. est sex q altera: mediū ꝟo geometricū est qn̄ inter ipsum ⁊ extrema est cōparatio siue proportio penes idēptitatē proportionis ⁊ non quātitatis vt sicut se h3 quattuor ad duo: ita .8. ad quattuor vtrobiq3 est proportio dupli. Sed non est excessus equalis: q2 quattuor excedūt duo in duobus. Sed .8. excedunt quattuor in quattuor hec sunt ad declarādū dcā ꝯciliatoris his habitis ⁊ multis īterpositis vult ꝙ excedēte vna qualitate non possit dari medium siue ⁊pantia in alijs duabus. s. medium strictum siue arismetricum. s. ꝙ perduret: īmo statim permutatur: q2 si dominatur calidum associat sibi siccū pdurando ⁊ frigidū associat sibi humidum ⁊ siccū exacuit calidū ⁊ humidū associat sibi frigidū. Sed ꝙ possit cum excessu vnius qualitatis stare medium geometricum siue latum in alijs nō est dubiu3 ꝙ sic: ⁊ hoc videtur voluisse Gal. 6. de regi. sani. ⁊ Aui. hic dum dixit.

b ¶Iste tamen quattuor ⁊c.] ¶Solutio igitur cōciliatoris q̄3 in manifestiori suo sermone innuit est eadem cū solutione Antonij: ⁊ est ꝙ distemperantia simplex reperitur vt dixit Gal. sed non ꝙ duret vt dixit Auer. Isti etiam viri non sedant hanc discordiā. Auer. n. non negauit distemperantiam simplicem vt non pdurantē: īmo vt impossibilem reperiri. Dicamus igitur ad qōnem questiones siue propositiones sex ⁊ apparebit in quo discordat auer. ⁊ G. cū enim queritur an sit reperire distemperantiā in vna sola qualitate. Dicendū

Jacobus

tes primas in puro ⁊ summo in plura scindunt q̄3 cōbinationes q̄litatum elementarium. Ad scđm dic ꝙ humores in specie tm̄ sunt .4. sed queq3 species habet diuersitatez magnaz in suis indiuiduis: ⁊ in modis mixture cu3 alijs humoribꝰ vnde surgunt diuerse cōplexiones. Ad tertiū ꝯcede ꝙ qualitates passiue se habent modo materie ad actiuas: sed non in tali habitudine ꝙ actiue sibi determinent passiuas cū tali precisione ⁊ adeq̄tione ꝙ actiua intendi nequeat passiua remissa vel persistente in suo gradu ⁊ econuerso. Et in hoc manifeste errauit Auer. ⁊ cōtra illud qđ appet ad sensum locutus est. Ad quartum dic ꝙ oēs virtutes nāles exercent opa sua cū naturali calore coassistentibus ei tribus alijs qualitatibus magis ⁊ minus fm varietatē suorū effectuu3 ⁊ in cōbinatione caloris cū alijs reperiuntur diuersitates cōplōnum iā dicte. Ad qntum dic ꝙ pcedit de equalitate ponderis non de equalitate iusticie. Ad sextum ꝯcede ꝙ complexio hoīs est calida ⁊ humida fm sua mēbra pncipalia compatione ad tpamentū ponderis vt antea dictū est: sed compatiōe ad tpamentum iustitie pōt labi octo modis nuper dictis.

¶Et simplicis ⁊c.] ¶In hac parti. que est executrix declarationis membrorum predicte diuisionis. Primo diuidit cōplōnem lapsam simplicem. Secūdo dat aliquos canones circa durationem eius ibi [Iste tn̄ quattuor.] Tertio diuidit complexionem lapsam compositam ibi [Composite aūt.] ¶In prima parte dicit ꝙ excessus complexionis simplicis ab equalitate aut est fm contrarietatem agentē .i. contrarietatem que est inter qualitates pmas actiuas aut fm contrarietatē patientem .i. contrarietatem que est inter qualitates passiuas. Si primum vel est calidior q̄3 o3 ⁊ temperata in passiuis: ⁊ sic ē calida tm̄: vel frigidior q̄3 op3 ⁊ temperata in passiuis ⁊ est frigida tantu3. Si scđm vel est siccior q̄3 oportet ⁊ temperata in actiuis: ⁊ sic est sicca tm̄: vel humidior q̄3 o3 ⁊ tpata in actiuis: ⁊ sic est humida tantum.

¶Iste tn̄ ⁊c.] ¶In secunda dicit primo ꝙ quattuor distemperate cōplōnes simplices non pmanent in sua simplicitate: īmo queq3 ea᷑ associat sibi alia3 ⁊ hoc declarat de qualibet ea᷑ sigillatim. Et primo de calida dicens ꝙ caliditas maior q̄3 debet .i. mala complō calida simplex reddit corpus siccius q̄3 op3: q2

primo ꝙ est reperire distemperantiā oppositam temperamento ad iustitiā in vna sola qualitate ⁊ in alia qualitate erit temperatus .i. sanus ⁊ est dēe ꝙ aliquis potest esse eger in vna sola qualitate ⁊ in alijs siue fm aliam oppositiōez erit sanus. Et licet sermo possit declarari in egritudinibus que sunt sanitates vt nūc tn̄ fmo magis manifestus est in egritudine vt nunc ⁊ dicamus ꝙ Gal. ⁊ auer. ꝯcorditer hoc volunt. Gal. eīm in tegni vult posse esse sanitatē in actiuis ⁊ egritudinē in passiuis ⁊ ecōuerso: ⁊ secundo de accidēti ⁊ morbo distiguit .8. species malaru3 cōplexionū ⁊ in multis suis libris: ex quibus apparet posse dari malam complexionem calidam solu3 vel frigidā: in hoc etiā Auer. concordat secū .3. colliget 1. c. vbi spēs egritudīs mēbro᷑ consimiliū sunt .8. calidum vel frigidu3 vel siccu3 vel humidū ⁊c. ⁊. c. de egritudinibus frigidis et siccis sine mā dicit egritudinem calidam ⁊ humidā sc3 sine mā difficile est imaginari. Sed calidum simplex frigidum humidum siccum possunt imaginari ⁊. c. de accidētibus, ibi dicit huius cā est mala complexio frigida ⁊ humida aliqn̄ solum frigida. Idem vult .6. colliget. c. de regi. corporū habentium malā cōplexionē: ⁊ in septimo ēt inuenies hoc probat rōne accepta ex principijs suis: concedit. n. 3. ⁊. 4. colliget humores contrariarū qualitatum valde posse permisceri: misceant igitur colera ⁊ sanguis proportione q̄ siccū ⁊ humidum eo᷑ contemperetur taliter ꝙ membra ex eo᷑ excessu non pmutant. Cum igitur excedāt in caliditate facient morbū calidum et non siccū neq3 humidum. Et q2 aliquis posset dicere iste calor exiccabit: tunc pone casum ꝙ alicuius sanitas sit in humido vsq3 ad tres gradus caloris. s. ab vno ad tria: ⁊ incipiat febrire cū est humidū in tribus gradibus: igitur aliqn̄ habebit egritudinem calidā: ⁊ tn̄ erit sanus in humido. Hoc idē ondit fuisse de intentione auer. nam. 2. colliget. 3. c. dicit ꝙ error qui accidit ex hoc in arte est multū paruus: s3 si auer. voluisset ꝙ distempantia egritudinalis in vna q̄litate necessario ꝯiungeret sibi distempantiam in alia qualitate hoc esset veru3 ⁊ contrarium huius qđ dicit esse falsum: tunc iste error esset maximus in arte q2 vbi essent due egritudines: curaremus vnam ⁊ valde maior error esset iste q̄3 error quem Auer. dicit sequi opinionem alkindi indistinctione graduum fm proportionem dupli q error non accidit si distinctio fiat fm pportionem arismetricā ⁊ hoc nos declarauimus in tractatu nostro de gradibus. Ad hūc autem bonum intellectum pn̄t reduci rōnes scđe quas Gal. facit. 1. de cōplexionibus: prima dicit caliditas pōt stare cum humiditate vel cū siccitate: igitur cum medio inter ista: ꝙ enim pōt stare cum vtroq3 extremoru3 multo plus vi3 posse stare cum medio: magis. n. contrariant duo extrema adinuicem q̄3 medium extremis. Scđa ratio complexio equalis inter quattuor qualitates reperitur ⁊ reperitur complexio extrema que est excessus duarum qualitatum simul: ergo reperitur seu reperire poterit complexio media. s. in qua est excessus fm vnam oppositionē: ⁊ temperantia fm aliam: apparet igitur prima cōplexio ꝙ distemperantia .i. egritudo in vna sola qualitate pōt reperiri apud Gal. ⁊ Auer. Secunda conclusio principalis est ꝙ impossibile est reperire excessum siue distemperātiā absolute in vna qualitate sola quin necessario sit in alia: ⁊ intelligo absolute .i. respectu equalis ad pondus quod dicit equale absolute siue equale in vniuersa substantia: vult igitur ista conclusio ꝙ non possit aliquod mixtum viuens vel non viuens esse inequale fm vnam oppositionem vel calidi vel frigidi ⁊ fm aliam equale ad pondus. Ratio est q2 cu3 oē mixtum appropietur forme ex parte qualitatū agentiu3: q2 op3 ꝙ ex qualitatibus agentibus sit vna forma: ⁊ illa est calor naturalis vel caliditas in vnoquoq3 mixto: igitur o3 ꝙ appropietur vni forme passiue ex parte qualitatum patientiu3

De partibus

manent. Caliditas nāq3 maior q̄3 debet: reddit corpus siccius q̄3 oportet. Et frigiditas maior q̄3 debet facit corpus humidius q̄3 oport3 humiditate extranea. Et siccitas maior q̄3 d3 cito reddit ipsu3 frigidius q̄3 oportet. Et humiditas maior q̄3 debet si valde fuerit superflua velocius reducit ipsum ad frigiditatez q̄3 siccitas maior. Que si plurima non fuerit conseruabit ipsum sic prolixiori tempore: ad vltimum vero reddet ipsu3 frigidius q̄3 debet. Tu tamen ex hoc intellige ꝙ equalitas ⁊ sanitas magis pertinent caliditati q̄3 frigiditati. Et he quidem sunt quatttuor simplices.

caliditas aucta vltra mensuram superflue ꝯsumit humidum radicale: ad cuius ꝯsumptionē seqt siccitas. Scđo de frigida dicēs: ꝙ frigiditas maior q̄3 d3 facit corpus humidius q̄3 op3 humiditate extranea: q2 frigiditas ē cā diminute digōnis ad quā seqtur multiplicatio phlegmatis cu3 phlgema nihil aliđ sit q̄3 sanguis diminute decoctus vt dicetur infra. Tertio de sicca dicens: ꝙ siccitas maior q̄3 d3 reddit cito corpus frigidius q̄3 op3. ¶Sed īstabit aliqs ð siccitate ethico᷑ ⁊ ptisico᷑ q̄ non reddit corpa frigida: īmo sunt calida febriētia. Itē siccitas est lima caloris. Itē siccitas est cā facilis inflāmabilitatis: vt apparet in stipulis ⁊ lignis. ¶Dic ꝙ siccitas reddit corpus frigidius .i. minus habens de naturali calore: q2 minuit humidum radicale in quo fundat ⁊ ꝯseruatur nālis calor: sed nihil prohibet siccitatē cōplicari cū calore extraneo. Quarto de humida dicēs ꝙ humiditas maior q̄3 d3 si valde fuerit supflua citius ducit corpus ad frigiditatē q̄3 siccitas maior q̄3 debet: q2 suffocat calorē naturalē ⁊ multiplicat phlegma: vn̄ veniunt apoplexie ⁊ paralyses ⁊ reumata suffocātia. Sed si humiditas non fuerit plurima ꝯseruabit corpus sic. s. cū tempie in qualitatibus actiuis plixiori tpe q̄3 ꝯseruaret siccitas maior q̄3 debet: q2 prohibebit fortē resolutionem naturalis caloris in etatibus adolescentie ⁊ iuuentutis ⁊ in principio senectutis: sed in senio dū naturalis calor diminutus fuerit: humiditas sibi ꝯiuncta hebetabit eum vnde phlegma multiplicabit ⁊ calorē diminuet vel tādē suffocabit: reddet ergo corpus frigidius q̄3 d3. Dicit scđo in hac pticula cōparans equalitatem ⁊ sanitatem ad actiuas qualitates: tu tn̄ intellige ex hoc ꝙ dictum est de caliditate ⁊ frigiditate ꝙ equalitas .i. tempies ad iustitiam ⁊ sanitas magis ptinent .i. magis annexe sunt caliditati q̄3 frigiditati. Cuius rō est: q2 calor nālis est cōe instrm operationum oīum virtutū naturalium: in qua᷑ perfectione consistunt temperies iusticie ⁊ sanitas ⁊ totu3 corpus humanum fm ipsius membra principalia declinat ad caliditatez ⁊ humiditatem vt dictum est prius in secundo modo equalitatis. Potes etiam intelligere ex hac littera ꝙ complexio distemperata calida simplex magis pertinet equalitati ⁊ sanitati q̄3 frigida simplex. Dic tertio ⁊ he quidē. s. distemperate complexiones que modo dicte sunt: sunt .4. simplices.

¶Composite.

patientium: ⁊ p ꝯñs ꝙ ex passiuis etiam fiat vna forma ⁊ ista vocatur humiditas nãlis cuiuscunqȝ mixti. Et seqtur ex hoc impossibilẽ esse excessum in qualitate actiua qn sit et ĩ passiua. Et eodẽ mõ ꝓbat ꝙ impossibile est ꝙ sit in passiua qn sit actiua. Jam. n. supra dictũ est ꝙ ex equali victoria duaꝝ qualitatum ſm quãcũqȝ oppositionẽ impossibile est ꝙ resultet aliqđ vnum mixtũ aut qđcũqȝ hȝ vnam formã que est ex calido ⁊ frigido: ⁊ aliã que est ex humido ⁊ sicco: ideo impossibile est ſȝ alteram oppõnem tm̃ esse equale ad pondus: hoc ergo est ꝙ dicit ꝙ mensure duaꝝ qualitatũ actiuaruȝ sequunť a mensuris passiuaꝝ: qꝛ proprie forme hñt

¶ Composite aũt sunt in qbus fit egressus ab eq̃litate ſȝ vtrasqȝ ꝯtrarietates velut si sit cõplexio calidioꝛ ⁊ humidioꝛ siľ ꝙ̃ opȝ: aut calidioꝛ ⁊ siccioꝛ siľ ꝙ̃ oportet: aut frigidioꝛ ⁊ humidioꝛ simul ꝙ̃ oȝ aut frigidioꝛ ⁊ siccioꝛ simul ꝙ̃ oportet.

proprias materias. Tertia ꝯclusio est ꝙ non põt esse variatio in qualitatibꝰ actiuis qn aliqua sit variatio ĩ passiuis ⁊ econtra. Rõ est qꝛ diuersificatio ĩ dispõne membroꝝ siue in mẽbro necessario diuersificat aliquo mõ formã ⁊ econuerso: si igiť duo mixta sunt diuersa in humido ⁊ sicco non põt esse qn aliqua diuersitas ex hoc sit ĩ calido ⁊ frigido: alioqn iste qualitates. s. calidũ ⁊ frigidũ non diuersificantur ſm diuersitatem dispõnis subiectoꝝ: ⁊ siľr diuersitate existente in calido ⁊ frigido opȝ diuersitatẽ aliquã fieri in humido ⁊ sicco sicut ĩ materijs proprijs materie tm̃ diuersificant formas: ⁊ forme materias vt distincte sumitur a Com. 8. phy. cõ. 45. ⁊. 1. de aĩa. 53. ⁊. 2. Quarta ꝯclusio est ꝙ ista diuersitas qualitatũ actiuaꝝ. v. g. caliditatis ex diuersitate actiuaꝝ ⁊ passiuaꝝ v. g. humiditatis non est necessario in gradu caliditatis vel humiditatis ĩ mixtis: sed solũ in mõ caliditatis vel in modo humiditatis: ⁊ sic intelligẽdũ de caliditate ⁊ siccitate ⁊ humiditate ⁊ frigiditate. Rõ pmi est: qꝛ caliditas ĩ tertio gradu vel secundo: vel alia mensura põt ꝯiungi cuȝ humiditate multa ⁊ pauca siue cũ siccitate: ⁊ hoc apparet discurrendo per species aĩalium ⁊ plantarũ ⁊ mineraliuȝ ⁊ p diuersos hoĩes. Uidemus. n. hoĩes diuersificatos in humido ⁊ sicco hñe caliditatem eiusdem excessus ad tactum: iste tamen caliditates nõ sunt eiusdem modi vt diceť in qõne de caloꝛe pueri ⁊ iuuenis. Hic tamẽ eẽt dubium inter Auer. ⁊ medicos discutiendum an qñ. Dico ꝙ diuersitate facta in humido ⁊ sicco seqtur diuersitas in calido ⁊ frigido quantũ ad modũ caloris dicat varietatem in caloꝛe in se. s. in caliditate que est caliditas an soluȝ dicat diuersitatẽ in eo ex subiecto: ita ꝙ sit dicere caloꝛ est diuersificatus: qꝛ humidũ est diuersificatũ: licet in se sit caloꝛ eiusdem mẽsure cũ hoc humido ⁊ cũ illo minus humido vel sicco. Est tñ hic intelligendũ ꝙ cũ attente considerabuntur intentiones Auer. videbiť ꝙ variatio in qualitatibus actiuis pp passiuas ẽt est variatio in ipsis qualitatibus in se. v. g. in partibus caliditatis ſm ꝙ est forma intensibilis ⁊ remissibilis: ⁊ sic etiam de passiuis ĩtelligit: voluit tñ ꝙ ista variatio nõ esset equalis: sed proportionalis ⁊ iste proportiones sunt occulte geometrice ⁊ irrationales ⁊ in occultissimis mensuris possunt saluari: ⁊ ideo cum Auer. ꝯsiderauit ꝙ est necesse apud eum diuersificatione facta in passiuis aliquam diuersitateȝ fieri in actiuis ſm ꝙ sunt forme intẽsibiles ⁊ remissibiles. Dixit duas propositiões prima ꝙ distempate complexiones necessarie sunt quattuoꝛ ⁊ non plures. Rõ est qꝛ distemperamentum vel est respectu equalitatis ponderis: ⁊ tunc impossibile est vnam qualitatẽ habere excessum ab equali ad pondus ⁊ aliã esse cum sibi opposita equalem ad pondus: qꝛ forme proprie habent ꝓprias mãs vt. s. diximus vel hoc distempamentum est respectu tpamenti ad iustitiã: ⁊ tunc ẽt impossibile est ꝙ in vna qualitate aliqs distempeť qn ẽt alia q̃litas ẽt ſm aliaȝ oppositionẽ distempeť aliquo mõ respectu tpamenti qđ habebat prius anteꝙ̃ distempareť in vna qualitate: rõ est qꝛ supposito quodã tpamento ſm oẽs quattuoꝛ qualitates vt possibile est ad iusticiam si accidit distemperantia in calido necessarium est ꝙ aliqd transmutetur ſm humidũ ⁊ siccũ. Calidũ. n. ꝙ aduenit ⁊ distempat aliã hȝ proportionem ad humidũ ⁊ siccũ huius corporis ꝙ̃ haberet calidũ prius existẽs: igiť necessario aliquã nouitatẽ inducit in humido ⁊ sicco: ⁊ sic põt probari ꝙ si distempereť in passiuis qđ distempereť in actiuis: ⁊ totũ hoc fundatur super dicta ꝓpõne ꝙ proprie forme hñt mãs proprias. Scđa propõ quã Auer. dixit ẽ. Qđ impossibile est inueniri duo corpora que sint cõia in caloꝛe: quoꝝ vnuȝ sit siccius altero. i. impossibile est ꝙ vna caliditas oĩno equalis sit in corpore sicco ⁊ humi. vt in puero ⁊ iuuene: cũ aũt Auer. ꝯsiderauit ꝙ hec diuersificatio qualitatũ actiuaꝝ ex passiuis ⁊ econtra non est necessario diuersificatio equalis: sȝ ſm aliquas proportiones occultas ⁊ geometricas irrationales: dixit se nimis loq de hoc: qꝛ ista ꝑtinent ad quartũ methaurorũ: ⁊ ideo dixit se exiuisse a via publica medicoꝝ: ⁊ dixit ꝙ iste erroꝛ in hac arte est ꝑuus ⁊ rõ est: naȝ dato ꝓponibili melioꝛi tẽperamẽto ad iusticiã huic hoĩ: facto vel fiẽte excessu ĩ vna qualitate vt in calido illud distẽperamentum ꝙ necessario ꝯsequitur in passiuis qualitatibus. v. g. in sicco põt esse ita paruum ꝙ stabit in latitudine sanitatis huius hoĩs temperati simpľr vel temperati sibi quãuis grauis excessus in calido sit egritudinalis siľr qñqȝ poterit vterqȝ excessus eẽ extra sanitateȝ: sed vnus ⁊ magnus vocabitur egritudo: ⁊ alter paruus ⁊ occultus neutralitas: ex hoꝝ aũt paruoꝝ distempamentoꝝ ignorantia nõ seqť erroꝛ in arte q sit alicuius note imo paruus nõ notabilis vt notũ est. Quinta ꝯclusio est Auer. opinatus est de Gaľ. ⁊ opinatus est Gaľ. velle ꝙ existente distemperamẽto respectu equalitatis ponderis in vna oppõne q̃litatũ possit esse temperatũ ad pondus in alia oppõne: patet hoc fuisse de mente sua eo ꝙ ĩ summa prima libri de cõpľonibus hanc hȝ intẽtionẽ: vbi prĩo. G. oñdit ex. 4. q̃litatibꝰ fieri ꝯ pľonẽ siue ex. 4. elemñtis fieri mixtõeȝ ⁊ oñdit ꝙ opȝ ponere cõplexionem mediã que est antiqoꝛ ⁊ melioꝛ ⁊ ostẽdit ꝙ ista ꝯplexio calida non est idem ꝙ ꝯplõ calida ⁊ humida ⁊ oñdit in. c. 6. ⁊. 8. ꝙ cõplexio vere media in tota substantia est in qua oẽs quattuoꝛ qualitates sunt equales non superantes neqȝ superate: qꝛ in ea calidũ non vincit frigidũ neqȝ frigidũ calidũ ⁊c. ⁊ manifestũ est ꝙ per istam cõpľonem Gaľ. nõ intelligit nisi cõplexionẽ equalẽ ad pondus. Oĩbus his premissis Gaľ. probat ꝙ opȝ ponere quattuoꝛ distemperantias simplices quas antiq nõ posuerunt: ⁊ inducit duas rões iam dictas: prima qꝛ caliditas põt stare cũ humiditate ⁊ cũ siccitate: ergo cũ medio. Scđa est qꝛ datur cõpľo vere media que est vnum extremũ: ⁊ datur cõplexio distemperata in duabus qualitatibus. igitur datur distemperata in vna cum temperantia in alijs duabus: manifestum est autem ei qui vult seipsum obtẽperare ꝙ Gaľ. loquiť ibi de cõplexione media ꝙ̃ statiȝ inuestigauerat: sed illa est equalis ad pondus: ergo de illa ꝯcludebat: qꝛ ſȝ vnam sui ꝑtem poterat reperiri cuȝ distẽperantia vnius qualitatis. Sexta cõclusio est ꝙ opinabile est de Gaľ. ⁊ opinatus est Auer. ꝙ existente temperamẽto iustitiali: de scđo mõ equalitatis vel temperamento huius vel illius indiuidui de quinto ⁊ sexto modo equalitatis vel quocũqȝ alio possit fieri distẽperantia in vna q̃litate: nulla facta distempantia in alia: hoc apparet primo qꝛ Gaľ. ante credebat ꝙ tempamentũ ad pondus sit tempamentũ hoĩs: ergo si illud dixit de equali ad pondus. s. ꝙ potest fieri distẽpantia in vna qualitate ⁊ non in alia: ergo de equali iustitiali hoĩs et p ꝯñs mulieris vel huius vel illius: apparet ſo qꝛ Gaľ. cõprehendit ꝙ caliditas pueri ⁊ Iu. sint precipue eiusdẽ mẽsure: ⁊ tñ in sicco ⁊ humido diuersificanť. Sed isti excessus intelligũtur respectu cutis hoĩs temperati: ⁊ siľr illa equalitas ⁊ cutis hoĩs temperati indicantis ⁊ hõ temperatus sunt equales ad pondus vel propinq. Ex quibus oĩbus si consideras apparet qualis põt esse concordia inter Auer. ⁊ Gaľ. sufficit enĩ medicis id in quo concordari pñt: ⁊ appet intellectus propositionis q̃ dicit ꝙ actiue qualitates diuersificantur ſm diuersitatem passiuarũ ⁊ econtra sicut ẽt materie diuersificanť p formas ⁊ econtra: sunt. n. passiue qualitates ĩ mixtis sicut materie actiuaꝝ: qꝛ ſm illas disponunt mixta ad receptionẽ ⁊ impassibilitatem ab agente calido ⁊ frigido. Siľr qꝛ cuȝ sint qualitates valde materiales ⁊ nõ actiue: qꝛ paꝝ actiue siue debiliter actiue ⁊ calidũ ⁊ frigidũ sint formalis: qꝛ actiuioꝛes conueniens est ꝙ humidum ⁊ siccũ dicantur: sicut maᵃ ⁊ calidũ ⁊ frigidum sicut forma: ⁊ ideo opȝ ꝙ variatio in vna istaꝝ duaꝝ oppõnum nõ possit fieri stante oĩmoda inuariabilitate alterius vtraqȝ tamẽ duarũ oppõnuȝ hȝ ꝓpriam intensionẽ ⁊ remissionẽ sicut hȝ propriã entitatẽ et propriam ꝯtrarietatẽ. Pro solutione alterius rõnis vide infra. c. de hu. in. §. de sanitate.

¶ Iste tamen q̃ttuoꝛ ⁊c.] ¶ Hic pmo dubitať. An cõpľones distempate simplices possint ꝑdurare in sui simplicitate vr ꝙ sic: qꝛ aliqđ corpus põt esse talis ꝯpľonis. v. g. vt corpus tale simpľr. s. calidũ ⁊ dr a cõitate medicoꝝ. Corpꝰ egrũ simpľr: sed tale corpus est aptũ ꝑdurare. Amplius ſm aliã oppõneȝ ſm quã est tpatũ diceť sanũ simpliciter ergo perdurabile: probatur ex nã eoruȝ q̃ sunt talia simpliciter. Itẽ qꝛ Ga. in tegni ponit signa corporis distẽperati tãtũ in calido vel tm̃ in frigido: sed non poneret si illa corᵃ. non perdurarent. In ꝯriũ est Aui. et Ga. de regi. sani. Dicendũ ꝙ nullus excessus siue distempantia ſm vnã qualitatẽ põt perdurare cum eadẽ qualitate ſm alteram oppõnem. Rõ est que sumitur ab Aui. hic ⁊ a Ga. ibidem: nam si excedit caloꝛ ⁊ sit tẽperies inter humidũ ⁊ siccuȝ: opȝ ꝙ calidum addat in siccitate ⁊ distemperet ĩ sicco: similiter si excedit frigiditas ⁊ distempabit in humido p viã indigõnis ⁊ iõ dixit humiditate extranea similiter si excedit siccitas ⁊c. Ad rõnem ꝯtrariam dñt quidam ꝙ corpus calidũ a generatione dr: qꝛ aptũ ꝑmanere non tñ dr qꝛ actu permaneat cũ aptitudo corpoꝝ que sunt talia simpliciter est aptitudo ab ipsa intrinseca dispõne ponibilis in actu: sed ist ud corpus simpľr egruȝ v. g. in calido nõ hȝ ab intrinseco ꝙ sic ꝑmaneat: qꝛ sit calidũ ⁊ siccũ. Alij dixerunt ꝙ illud corpus ꝑmanet egrũ simpliciter. i. calidũ in tota vita: sed fit ethica: ⁊ tamen magis repugnat humane nature ꝙ̃ complexio simplex distẽperata. ¶ Oppositum dicit hic prin. Et. G. 6. de regimine sanitatis ĩ his verbis. Dictum aũt est in his libris qui de crassibus impossibile esse ꝑmanere ad multum discrasiam aliquã vnam. Ipsa enim sic acquirit ex necessitate aliam. Dic primo ꝙ nihil prohibet distemperatas cõplexiones simplices parum lapsas habituari: ita ꝙ ipse maneant in vna contrarietate: ⁊ temperate grosso modo ſm iudicium sensus in altera. Uidentur. n. quidam sanguinei formosi mediocres in carnositate qui nusꝙ̃ abundant in superfluitatibus: sed viuunt sani leues ⁊ hilares: apparent tamen paulocalidioꝛes opportuno. Et pro ista conclusione facere videntur rationes ante oppositum. Dic secundo qꝛ ĩpossibile est vel difficile valde quod quasi pro impossibili in medicina habeť distemperatas complexiones simplices multuȝ lapsas habituari. Rationes de singulis reddit prin. in hac littera. ¶ Dubitatur secundo qualiter equalitas ⁊ sanitas se habent ad siccitatem ⁊ humiditatem: ⁊ quare id nõ ostendit pnceps hic sicut monstrauit qualiter se habent ad caliditatem ⁊ frigiditatem. Dic primo ꝙ equalitas ⁊ sanitas magis pertinent humiditati parum lapse: quia conseruatrix est caloris naturalis: ⁊ ad eam declinat corpus ſm ipsius membra principalia. Dic secundo ꝙ equalitas ⁊ sanitas magis pertinent siccitati ꝙ̃ humiditati plurime superflue. Ratio est: qꝛ talis humiditas dispõit ad mortem subitaneam ⁊ reddit inhabile pigrum iners somnolentuȝ vniuersum corpus. Siccitas autẽ contrariuȝ facit. Et hec innuit prin. ibi. Et humiditas maioꝛ ꝙ̃ debet si valde superflua fuerit ⁊c. ¶ Dubitať circa fineȝ tertie partis: an eadem cõplexio possit esse simul calida ⁊ frigida vel sicca ⁊ humida. Arguitur ꝙ sic primo auctoritate. G. scđo morbi. c. 6. dicẽtis. Naȝ si sit incredibile morbũ calidũ ⁊ frigiduȝ aliquãdo esse in corpore: vel siccũ ⁊ humiduȝ. aliqñ tñ videmus fieri eos sicut monstraui in lib. de malitia cõpľonis di

¶ Composite ⁊c.]. ¶ In tertia parte dicit ꝙ compľones distempate composite sunt ille que labuntur ab equalitate ſm duas cõtrarietates. s. in vna qualitate actiua ⁊ in vna passiua simul vt sit calidioꝛ ⁊ humidioꝛ ꝙ̃ oȝ dicitur calida ⁊ humida. Si calidioꝛ ⁊ siccioꝛ calida ⁊ sicca Si frigidioꝛ ⁊ humidioꝛ: frigida ⁊ humida. Si frigidioꝛ ⁊ siccioꝛ: ⁊ frigida ⁊ sicca. Non. n. põt esse calidioꝛ ⁊ frigidioꝛ siľ neqȝ humidioꝛ ⁊ siccioꝛ simul. ¶ Dubitatur circa scđam ꝑteȝ vtrum distempata compľo simplex possit habituari. Ur ꝙ sic: caliditas lapsa põt habituari cũ siccitate vt in cholericis: ⁊ cum humiditate vt in sanguineis ergo cum medio sicci ⁊ humidi: ꝯñtia probať: qꝛ facilius est caliditatẽ cõseruari cum humido tpato ꝙ̃ cum sicco: eo ꝙ proprium subiectũ caliditatis naturalis est humidũ: ⁊ facilius ẽt est eam conseruari cum humido tpato ꝙ̃ cũ humido lapso: qꝛ suffocať cũ humido lapso ⁊ disponit ad putrefactioneȝ. Scđo compľo tpata ad iustitiã largo mõ accepta põt habituari. Et talis est tempata in vtraqȝ contrarietate: ergo temperata in vna cõtrarietate tm̃: consequentia tenet: quia difficilius est adipisci temperamentũ in ambabus contrarietatibꝰ ⁊ adeptum diu retinere ꝙ̃ in vna contraietate. Assumptuȝ patet in sano semper quod supponitur esse primo ⁊ secundo tegni. Tertio cõplexio distemperata simplex potest cõgigni: ergo potest habituari: consequentia tenet: qꝛ cõgenita cõplexio causam habet in subiecto. s. mixturaȝ elementoꝝ. Assumptũ patet: qꝛ elementa sic misceri possunt in generatione vt equentur ad iustitiã: calida frigidis ⁊ non humida siccis vel ecõuerso. Quarto complexio distẽperata calida ⁊ humida potest continue regi cum cibis ⁊ medicinis declinãtibus ad siccitatem temperatis in actiuis paulatim minuentibus de humiditate non de caliditate: ⁊ tale regimen tãdiu cõtinuari ꝙ dicta complexio erit temperata in passiuis per consuetudineȝ que est vt habitus ⁊ velut altera natura ⁊ distemperata in actiuis. Quinto febris potest habituari vt patet de

tẽpore distẽperatuz in humido ⁊ sicco. Contra q: ad hoc est qḋ vtrũ corpus tale simpliciter vel a generatione possit cõseruari tota vita in illa dispõne apparet enĩ ꝙ nõ q: homo natus calidus ⁊ siccus ⁊ si sic nõ petere põt signa corporuz vel ptrũ distemperatarũ in vna qualitate. Amplius sic dicit a generatione calidus dicitur tẽperatus: ⁊ tũc eadẽ questio esset vtrũ corpus simpliciter sanuz inter humidũ ⁊ siccuz possit permanere. Alij vt ↄciliator dria. 19ª. videt sentire ꝙ corpus simplex habitudialiter possit permanere. Sed actualiter nõ: solutio sua est confusa

Non enim potest esse calidior ⁊ frigidior simul: neqꝫ siccior ⁊ humidior simul.

ideo nõ vado post istã. Anto. vt soluat facit nos imaginari: tertia corpa: pmũ est corpus tẽperatũ in quattuor q̃litatibus: scdm corpus tẽperatũ in calido ⁊ sicco: tertiũ corpus tẽperatũ in hũido ⁊ sicco: ⁊ tunc dicit ista tria corpora procedunt semp exiccando. Sed corpus tẽperatũ nũquã venit ad tantã siccitatem ad quãtã veniunt duo alia corpa. Similiter corpus calidũ tãtũ nõ venit ad tantaz siccitatẽ ad q̃taz venit corpus calidũ ⁊ siccũ. Sine dubio bonum fundamẽtum fecit Antonius. Sꝫ adhuc lꝫ querere an corpus calidũ tm̃ veniat ad siccitatẽ qua exeat latitudinẽ corpis tẽperati in sicco ⁊ hũido: ⁊ si sic tũc istud corpus nõ pmanet cũ sua dispõne: ⁊ tũc nõ poterãt poni eius signa: licet ponerentur signa calidi ⁊ sicci corpis. Etiã cõtrariũ facit Gal. in tegni. Si aũt remanet tẽperatũ in sicco ⁊ humido ꝗ caliditas maior q̃ꝫ oꝫ nõ associat sibi siccitatẽ. Alij dixerũt ꝙ ista corpa distẽperata in vna q̃litate possunt cõparari corpori tpato: ⁊ vt sic semp remanẽt in dispõne in qua sunt. V. g. corpus caliduz tm̃ semp remanet calidũ tm̃ respectu tẽperati q: aliter .G. nõ posset signa istorum corpoꝝ ostendere. Alio modo possunt cõparari sibi ipsis ⁊ vt sit addẽs distẽperamẽtuz semp in aª qualitate. V. g. corpus calidũ tm̃ fit calidum ⁊ siccum respectu sui ipsius. Alij dixerunt totum contrarium. s. ꝙ ista corpora q̃ñ cõparantur corpori tpato fiunt distempata ꝑm aliquam qualitatẽ ꝑm quã prius dicebantur tempata. V. g. corpus calidũ tm̃ respectu temperati fit calidum ⁊ siccum respectu eius in processu temporis. Sed cum ista corpora comparãtur sibiipsis remanent temperata: q: licꝫ semp plus ⁊ plus exiccentur tota ista siccitas stat in latitudine temperantie eorũ. Nos autẽ dicimus duos modos: primus est ꝙ isti sermones Aui. veri sunt in complexionibus que sunt egritudines nunc: caliditas enim febris exiccat corpus ⁊ non durat quin fiãt exiccationes: frigiditas etiam: verbi gratia: hydropica vel paralytica humectat corpus: siccitas frigidata infrigidat corpus: certissime enim in nutricationibus infrigidant particule: humiditas etiam superflua: verbi gratia cacesia suffocando infrigidet: ⁊ caro facit hoc si superflua fuerit: si non fuerit multa potest calor cum ea durare pluri tempore. In complexionibus autẽ que sunt distemperantie naturales que sunt quedam sanitates non est necesse talis associatio caliditatum superfluarum ad inuicem licet sit possibilis. Alius modus dicendi est qui consideratus est idem in parte ꝙ modus premissus ⁊ est determinatio illius. Ad cuius intellectum premitto fundamentum antonij pro exẽplo sint. n. tria corpora dcã q̃ talia sint naturaliter ⁊ sint sana. Dico ergo ꝙ corpus calidum tantum necessario exiccatur plusquam si calore fuisset temperatum: ratio est: quia habet plus de principio exiccatiuo scilicet calido. Dico secundo ꝙ minus exiccatur q̃ꝫ corpus calidum ⁊ siccuz: ratio est quia magis resistit exiccationi q̃ꝫ id: quia habet plus de humido. Dico tertio ꝙ hoc corpus calidum tantum cõtingẽs est exiccari exiccatione qua exhibit latitudinẽ temperamenti corporis ⁊ dicemus calidum ⁊ siccum ⁊ contingens est exiccari exiccatione cum qua stabit in latitudine temperamenti: ratio huius contingentie est hec: quia aliquod corpus caliduz tantum potest multuz excedere in calore ⁊ habere temperantiam inter humidum ⁊ siccum versus extremitatez latitudinis scilicet temperantie: quia temperantia habet latitudinem: ponatur ergo ꝙ sit in extremo versus siccum ⁊ ꝙ gradus caloris sit excedens multum igitur exiccatione mouebitur extra latitudinem temperati corporis: ⁊ tunc illud corpus quod prius habebat signa corporis distemperati in calido: ⁊ temperati in humido ⁊ sicco habẽt signa distemperati in vtrisqꝫ. Eodem modo corpus distemperatum in calido potest esse parum distemperatum in calido: ⁊ temperantia in humiditate sit versus aliam extremitatem scilicet versus humidum: vnde potentia calidi: quia parum excedit sit talis ꝙ non possit mouere humidum ab vna extremitate latitudinis temperantie vsqꝫ ad aliud extremum: hoc corpus tota vita remanebit distemperatum in calido ⁊ temperatuz in humido ⁊ sicco ⁊ huius signa proprie ponuntur cum intelliguntur perseuerantia ⁊ quemadmodum diximus de caliditate sic intelleximus de quacũqꝫ alia qualitate quam Auicen. dicit non perdurare. Sed tunc est ratio mea fortis contra solutionem nostram datam: tota latitudo caliditatis corporis distemperati in calore est plus exiccata q̃ꝫ tota latitudo caliditatis corporis temperati in omnibus quattuor qualitatibus: ergo plus exiccabit tota latitudo siccitatis que stat cum temperantia siue tota summa corporum calidorum tantum: quam corporum temperatorũ: tunc arguitur tota latitudo siccitatis que stat cum temperantia corporum omnium temperamentoꝝ: in omnibus qualitatibus est acquisita in omnibus corporibus temperatis: ergo quod acquiritur de siccitate corporis a corporibus calidis tantum est extra latitudinez corporum temperatorũ in omnibus qualitatibus. Ista res indiget longa discussione. Et dicamus ꝙ totus primus processus conceditur. Ad secundum nego antecedens: nam tota latitudo siccitatis possibilis stare in latitudine temperatorum non est acquisita in omnibus: q: illa latitudo est tota ꝙ si in ea poneretur aliquod siccũ quod reperiri potest in corporibus distemperatis in calido ⁊ temperatis in humido ⁊ sicco adhuc diceretur temperatum illud corpus ⁊ tu considera. Nam que diximus vera sunt si intrinsecus vidisti intentionem Galieni in tegni quando distemperantias graduat ⁊ est intentio Auicen. fen secunda huius primi capituli primi de regimine corporum habentiuz malam complexionem. Dubitatur secundo: quia dicit ꝙ siccitas reddit cito corpus frigidius. Contra: quia fen secunda huius dicit ꝙ caliditas plus durat cum siccitate q̃ꝫ cum humiditate. Dubitatur tertio: quia dicit que si plura non fuerint ⁊c̃. diceret aliquis ad vltimum humiditas erit minor: ⁊ sic in vltimo non reddit corpus frigidum. Si enim cuz humiditas est maior nõ suffocat: ergo nec ad vltimum cum est minor. Ad primum dicendum ꝙ intẽtio Auicen. fuit ꝙ distemperantia caliditatis plus sit apta permutari: vel ad contrarium sue qualitatis associate scilicet humiditatis si coniungatur humiditati q̃ꝫ siccitati. Ratio est quia humiditas si sit multa suffocat cito ⁊ sit permutatio ad frigiditatem: sed siccum cum calido si sit multum non sic cito finitur sicut humidum multum ⁊ claudit vias: si autem humiditas sit pauca: tunc calidum permutatur scilicet in equalitate associata: quia fit calidum siccum ⁊ prius erat calidum ⁊ humidum: sed siccitas sic pauca remanet caliditas cum siccitate. Ad secunduz dicendum ꝙ li ad vltimuz potest dupliciter intelligi: vno modo idest in fine vel processu iam minorata humiditate: ⁊ tunc sermo Auicen. nõ esset verus propter causam dictam. Alio modo ad vltimũ idest in summa quasi dicat loquẽdo in summa humidum superfluum suffocat caliduz: tertio modo ad vltimũ procedente tempore ⁊ procedentibus aliquibus causis augmentantibus humiditatem plusquã cause cõsumptionis eius ita ꝙ humiditas paulatim plus crescat que in principio pauca fuit: ⁊ tunc ad vltimum suffocat. Considerandum hic per hoc ꝙ Auicen. dicit conseruabit ipsum prolixiori tempore. Quidam accipiunt ꝙ corpus calidum ⁊ humidum est longioris vite q̃ꝫ temperatum ꝙ tamen hic bene accipi non potest cum hoc comparetur distemperantia calida ⁊ humida ad alias distemperantias in perduratione: non aũt ad temperantiã quãuis illa fuerit opinio Haly in tegni tractatu tertio commento. Cum tamen hoc est quoddam illatum ex premissis: quãuis enim sint posite multe distemperantie que possunt aliquibus esse sanitates: tamen perfectior equalitas siue sanitas est cum caliditate q̃ꝫ cum frigiditate. Dubitat de hoc Anto. nam egritudo ⁊ inequalitas prior est cum caliditate: calidi. n. morbi plus sunt frigidis mortiferi vt Damascenus prima parte apho. ergo frigida equalitas plus est salutifera. Amplius Dynus arguit sic sanitas est medium. Sed de ratione medij est ꝙ non plus declinet ad vnum extremum q̃ꝫ ad aliud. Amplius ista sunt grad distemperati in caliditate sicut in frigiditate. Dicendum ꝙ equalitas ⁊ sanitas plus attinent caliditati q̃ꝫ frigiditati: q: equalitas pro vita ⁊ sanitas ꝓ perfectione opationũ ambe sunt propter finez qui est operatio viuentis sani calidum aũt magis operatiuum ẽ q̃ꝫ frigidum.

Contra ergo magis stabit cum sicco q̃ꝫ cum humido. Dicendum ꝙ nõ: q: operationes primitiue sunt per caliduz ⁊ calidum egebat humido iõ pp necessitatẽ ꝑncipij actiui formalioris. s. calidi maior fuit necessitas humidi q̃ꝫ sicci: q̃ꝫuis siccum sit actiuius. Ad contrarium dicendum ꝙ calidi morbi non sunt plus mortiferi propter plus distare calidum gradualiter a formaliori ꝑncipio in sanitate ⁊ equalitate: immo frigidum plus distat: sed hoc est per accidens quia morbi calidi sunt magis motiui ⁊ velocius vltimantur q̃ꝫ frigidi: iõ dixit damascenus morbi calidi plus sunt mortiferi propter ignei motus velocitatem. Ad primam rationem dynus respondet ꝙ calidum ⁊ frigidum possunt considerari vt cõparantur medio absolute. s. equali ad pondus ⁊ sic sanitas plus attinet caliditati q̃ꝫ frigiditati q: frigiditas nõ ingredit opus nãe. Alio modo vt referuntur ad medium ad iusticiam ⁊ vt sunt extrema respectu illius ⁊ sic ab equalitate equaliter attenditur versus calidum ⁊ versus frigiduz.

¶Composite autez.] Dubitatur q: dicit non potest esse calidior ⁊ frigidior simul: contrarium ponit Gal. secundo de accidenti ⁊ morbo quarto capi. vbi ponit ꝙ ⁊ si sit incredibile non tamen est impossibile morbum calidum ⁊ frigidum esse simul in eadem particula. Antiquus modus dicendi meus erat sicut aliorum ꝙ in eadem parte non poterat esse morbus calidus ⁊ frigidus. Sed apparentur erat hoc quia partes erant ita propinquo ꝙ non poterat distingui sicut in febre empiala. Et sicut dicunt de coloribus in collo columbe cum autem inspiciamus particulares effectus naturales coacti sumus tenere ꝙ respectu huius determinati subiecti ⁊ respectu sue temperantie calidum ⁊ frigidum possunt simul intendi ⁊ ꝙ aliquod corpus habebit plures partes caliditatis q̃ꝫ sua temperantia requirat: ⁊ plures partes frigiditatis: ad hoc autem inducimur ex effectibus naturalibus tyriace consentire ⁊ filonij ⁊ aliarum que sunt medicine caliditati addentes in calore vnde faciunt inflammationem ⁊ febrem quandoqꝫ ⁊ cum hoc stupefaciunt sensuz ⁊ non est pp aliud nisi quia mensura ptium caliditatis in nobis ⁊ frigiditatis cum quibus stat verbigratia: sensus est determinata: ideo additis partibus frigoris fit stupor ⁊ additis partibus caloris fit febris: hoc etiam apparet in frenetico cum damus opium vt dormiat primo stupefit: ergo infrigidatur: ⁊ tamen stat febricitans hoc apparet de homine habente febrez qui moritur per resolutionem: ⁊ est frigidior q̃ꝫ esset ipse sanus: ⁊ cum hoc habet malam complexionem scilicet calidam vt apparet de homine frigido preter naturam in tribus gradibus morso a serpente ledente veneno calido: hec fuit intentio Auerroys tertio colliget cum effectum qui est acetosarum reducit in caliduz ⁊ frigidum: vbi vult ꝙ stante calore accidentali homo potest esse infrigidatus frigiditate qua fiet acetositas. hoc apparet in homine qui ex mala complexione frigida epatis in febrem incurrit: hec fuit mens Galieni tertio de simplici medicina septimo capitulo ⁊ hoc prolixe deduximus in scripto nostro super quintus cañ. ⁊ in questione de maioritate morbi est dictum de hoc aliquid. Sermo autem famosus ꝙ contraria non possunt esse simul verus est ꝙ non possunt esse simul nisi aliquam habeant confractionem vel imperfectionem vnde simul mixta non habent sic perfectum esse sicut pura: ⁊ sic debet intelligi sermo Auicen hic cum dicit: non enim potest esse calidior ⁊ frigidior simul scilicet in esse perfecto sicut si esset solus. Iste tamen contrarie qualitates simul reperte in eodem subiecto nũquaz possunt esse simul in esse quietato nisi cum ex eis sit vna forma: cum autem remanent due vel ambe sunt per violentiam in subiecto vel vna est naturaliter ⁊ alia per violentiam agentis: ⁊ iõ non stat nisi ad eius presentiam ⁊ eo remoto cessat.

Jacobus De partibus

a ¶Unaqueqꝫ

uerse. Scdo filoniũ fermentatũ et reductũ ad vnã formã est simul caliduz ⁊ frigidũ: calidũ quidẽ q: dissoluit vẽtositates cholice frigidũ aũt q: ꝓuocat sõnuz. Tertio sicut est aliqua febris in q̃ est calor in interioribus: ⁊ frigus in exterioribus vt lipparia ⁊ aliqua econuerso vt epiala. Ita est aliqua febris in q̃ sunt simul calor ⁊ frigus intus ⁊ extra: de qua facit prin. quarti prima trac. 2. cap. speciale qḋ est quinquagesimũ illius trac. Quarto hydropicus de calida causa est siccus: q: arefit ⁊ ethicat: ⁊ est humidus q: aqua plenus. ¶Oppositum dicit hic prin. Dic primo ꝙ nihil prohibet idem corpus esse calidum ⁊ frigidum ꝑm diuersas partes: dato etiam ꝙ non multum distent partes ille abinuicem. Istud satis ostendunt rationes ante oppositum. Et Gal. libro de malicia complexionis diuerse capi. vltimo. In febre inquit quam greci nominant epialaꝫ quod aduenit patienti ex calido ⁊ frigido non aduenit ei nisi intrinsecus. s. in carne ⁊ aduenit ei etiam vnũquodqꝫ eorum in partibus corporis sui paruis. Dic secundo ꝙ impossibile est eandem complexionem esse calidam ⁊ frigidam simul: vel humidam ⁊ siccam ꝑm easdem partes precise ⁊ adequate: quoniam calidum ⁊ frigidum esse contraria nullus sapiens vnq̃ꝫ negauit: concedere autem eidem contraria simul inesse posse vt aliqui minus bene philosophantes fecerunt est negare rationes terminorum que sunt prima principia sciendi et arguendi. Nisi enim colloquentes in rationibus terminorum conueniant frustra disputant. Nam ratio contrariorum est non

posse simul

a ¶Unaquecz ⁊c.] ¶Hic subdiuidit: ⁊ postea iterꝫ subdiuidit. Conside/randuz ꝙ per materiam intelligimus hic humores: caliditate igitur fiente ab igne medicus vocat sine materia: sed fiente a colera vocat cum materia.
¶Dubitatur vtrum possit reperiri mala complexio simplex. i. in vna qualitate que sit cum materia videtur ꝙ nõ per Auer. tertio colliget ꝑmo. c. difficile est imaginari egritudinẽ materialez esse simplicez q: nulla egritudo materia/lis ledit operationem nisi ꝑ aliam nõ materialem que superuenit mẽbro a calo/re vel frigore: vult ḡ auer. ꝙ ois egritudo pendens a materia hẽat secuz egri/tudinez que nõ est a materia. Amplius ꝓbatur ꝙ semper materialis sit du/plex q: omnis humor est distemperatus in duabus qualitatibus. ¶In ꝯtra/riuz Auicẽ. dicendũ ꝙ qđ duo querit: primo an pos/sit inueniri vna sola com/plexio. ꝑ. g. solum calida pendens ab humore: ⁊ di/cendũ ꝙ sic: primo q: cor/pus aliqđ est multũ humi/duz ⁊ distemperatũ in ca/lido: si igitur accidat cole/ra distemperabitur a cali/do ⁊ nõ in sicco. Scđo q: colera ⁊ sanguis possunt misceri ⁊ fiet aliqđ distemperatum in calido nõ aũt in sicco nec in humido vt supra diximus. Ex hoc cessat argumentũ factum in ꝯtrariuz: licet enim quilibet humor habeat peccatũ duarum qualitatuꝫ tamẽ corpus aliquod est aptum pati ab vna ⁊ non ab alia. Secũdum quod potest querere questio est: an possit reperiri aliqua mala complexio pendens a ma/teria cui non coniungatur aliqua alia mala complexio immaterialis: scili/cet nõ pendens a materia. Et dicit hic Dynus ꝙ non potest esse aliqua mala complexio a vicio humoris pendens cui non coniungatur mala complexio non pendens. Ratio q: in omni fieri est aliquod factum: mala igitur comple/xio facta dicitur immaterialis q: nõ dependens ab humore. Sed mala com/plexio futura fieri pendet ab humore. Similiter nunquã mala complexio fiẽs ledit operationem nisi ratione eius ꝙ facta est: ⁊ illa dicitur immaterialis ex quo ab humore nõ dependet: ⁊ hoc est qđ dicit Auer. ꝓo colliget: nulla egritudo materialis ledit operationez nisi per aliam non materialez. i. per factã que nõ est dependens ab humore. Hic esset locus prolongationis. Tamẽ ꝯtra Dyñ. forma accidentalis põt dici facta eo ipso quo informat subiectuz: ⁊ tamen nõ est necessarium ꝙ si informat non dependeat a presentia agentis imo indiget eius presentia alioquin nõ remaneret: sed vel cessaret in instanti vel remane/ret in tempore corruptionis: ⁊ tunc arguitur talis forma potest ledere opera/tiones sicut lumine aliquid illuminatur ⁊ operatur operationẽ dyafani in ali/quo: igitur forma que dependet a presentia humoris põt operationẽ mẽbri le/dere: ⁊ scđo apparet mala. n. complexio que est febris putrida non ledit opa/tionem perfectaz quia tunc in omni putrida esset ethica. Amplius tertio nõ daretur mala complexio distincta ꝯtra factaz que operationez lederet ⁊ sic que esset morbus. Futuruz n. distinctũ contra frigidũ nihil est nisi in sua causa effe/ctiua ⁊ potẽtia receptiua: nõ ergo fuit illa intentio Auer. necz posset saluari. Antonius ꝓo imponit Auer. ꝙ in morbo pẽdente ab humore sit duplex mor/bus: vnus impressus in mẽbra vel qui imprimitur. Alter malitia qualitatis q̃ est in materia: ⁊ tunc Auer. errauit q: credidit maliciaz que est in materia esse morbum ⁊ facere operationem cum morbo qui est qualitas in membro. Sed Anto. valde vile imposuit Auer. s. ꝙ morbus aliquis esset in humore sicut in stomacho. Alium autem intellectum dat Anto. Auer. quem dixit esse verum scilicet ꝙ mala complexio pendens a materia nõ potest dici ita simplex mor/bus sicut mala complexio absqz materia. Ratio est q: in mala complexiõe cũ materia cura est composita ex alteratione ⁊ euacuatione: sed in mala comple/xione sine materia sufficit sola alteratio: ⁊ sic dat Auer. intelligere. Et cũ cõsi/deras non vadit hoc ad intentionem Auer. non enim dicit hoc. Sed ꝙ egri/tudo materialis est composita cum alia egritudine nõ materiali que superue/nit membro. Nos dicamus ꝙ Auer. dubitauit an egritudo mala. s. mala com/plexio cuz vitio humoris possit aduenire nisi adueniat egritudo nõ materia/lis. s. egritudo a cã primitiua. Accipiamus igitur hanc egritudinez materialez que fit ab humore vel etiam que est facta ab eo ⁊ imaterialez illaz que fit a cau/sis primitiis vt aere cibo potu ⁊ quiete ⁊c. vel que nõ fit ab humore: ⁊ visuz est Auer. ꝙ difficilis sit ima/ginari. s. imaginatiõe đ facto ꝙ aliquis homo distẽ/peretur ab aliquo humo/re nisi per egritudinẽ aliã nõ materialez. i. nõ proce/dat alteratio ꝑm calidũ ⁊ frigidũ a causis ꝑmitiuis: ⁊ sine dubio hoc est vt in pluribus: posito. n. aliquo homine ĩ sua sanitate: nul/lus humor vt plurimũ le/dit eũ nisi q: calefit aut in/frigidatur vel quomodo/libet mutatur a causis pri/mitiuis: nam si humor le/dit nũc ⁊ nõ primo aliqua noua dispositio est in eo ꝫ nõ intrinseco q: ꝓsuppo/nit bene disposit⁹ igit ab extrinseco mutatuz est. s. a causis primitiuis: ⁊ q: ta/les mutationes ꝑm pluri/muz caliduz ⁊ frigidũ sunt male qualitates a cã primitiua: ergo male cõple/xiones nõ ledunt nisi per aerem. Sed cõtra aliquis põt egrotare ex propor/tione vel in proportione intrinsecorũ principioꝝ quãuis nõ erret in regimine vt intelligitur ab auer. in libro de causis longitudinis ⁊ breuitatis vite: ⁊ sexto colliget ꝑmo. c. ⁊ demonstratũ est a nobis sup tegni. Amplius infrigidatio et calefactio aut quecũqz mutatio ex causis exterioribus mouentibus humores possunt imaginari ita attingere humores ꝙ nõ membra si sic nõ erunt ille mu/tationes egritudines. ¶Ad primũ dicẽdũ ꝙ ideo diximus vt plurimũ est hoc q: nõ verificatur in egritudinibus ꝓueniẽtibus a principioꝝ proportione vel in ꝓportione quas egritudines hoies necessario incurrunt quocũqz regimine reguntur. Sed est sermo de egritudinibus cõmuniter accidentibus hoibus q̃ videntur cõiter habere causas primitiuas mouentes coniunctas ⁊ anteceden/tes. Uel dicendum ꝙ qualitates membroruz ex qbus ꝓueniunt generationes membris quibus ex ĩtrinseco homo egrotat possunt dici ⁊ sunt male comple/xiones sine materia nõ q: sint a causis primitiuis: sed q: non sunt ab humore dependentes: ⁊ dicũtur egritudines in quãtum sunt causa generationis ma/lorum humorum: qui causant egritudines verbigratia in petro circa etatez iu/uentutis ex intrinseca sui dispositione generata est colera prassina que necessa/rio occidet eum: vel prauam egritudinem facit: non possumus hoc imaginari nisi imaginemus distemperamentuꝫ in membris quo ista colera generata fuit scias hoc. ¶Ad secũduz dicenduz ꝙ sicut bene dixit auer. difficile est hoc ima/ginari verbigratia ꝙ aer calefaciat humores vel infrigidet ⁊ in membris nul/lam ponat alterationez: licz possibile sit ꝙ maiorem alterationez ponat in hu/moribus q̃z in membris ⁊ econtra: ⁊ hec apparet mihi fuisse intentio Auer. et ideo dicit difficilis est imaginari egritudinez materialez esse simplicez. i. nõ cõ/iunctaz male qualitati ĩmateriali q: nulla egritudo materialis ledit operatio/nem. i. nõ ꝓuenit aliqua egritudo materialis ledens operationez nisi ꝑ aliã. i. nisi proueniat in ratione cause egritudo nõ materialis que superuenit mẽbro a calore vel a frigore simul alia mutatione a causis ꝑmitiuis vel intrinsecis nõ humoralibus: hec autez scia complebitur in animas nostras cũ legemus ꝑam fen primi. Considerandũ circa hanc rem siue partez ꝙ male complexiones sine materia non diu stant quin materias malas sibi associent vt notum est.
b ¶Et est ⁊c.] ¶Hec est alia subdiuisio ⁊ tu potes multiplicare opponẽ/do modos distemperantiarum omnes qui sunt. 32. vnicuiqz membrorum. 8. equalitatis: ⁊ nunc concludit hec de complexione ⁊c. vt patet erunt. 256. Sit nomen domini benedictũ sancta Maria auxiliare nobis in omnibus. Amen.

¶Unaquecz⁸ autẽ haruz octo comple/xionuz aut est sine materia. Quod qdem est cum complexio corpus qualitate so/lũmodo afficit: ita ꝙ corpus hac qualita/te non afficiatur propter humorez in ip/suz penetrantem qui hanc habeat quali/tatem ad quã mutetur corpus: necz fiat nisi sicut cũ caliditate eius qui calefit ad ignem: aut frigiditate eius qui ad niuez infrigidatus est. Aut est cum materia. Quod quidem est cum corpus non affi/citur qualitate huius complexionis nisi propter vicinitatem humoris in ipsuz pe/netrantis in quo hec qualitas superabũ/dans existit: quemadmoduz corpus hu/manuz causa vitrei phlegmatis infrigi/datur: aut causa cholerici humoris prasi/sini calefit. Tu aũt in libro tertio ⁊ quar/to cuiusqz. 16. complexionũ exemplũ in/uenies. ¶Et est tibi sciendũ ꝙ comple/xio cũ materia est duobus modis. Mẽ/brum enim quãdoqz exterius a materia madefactuz est: ⁊ quandoqz materia pe/netrat ⁊ retinetur in ventriculis ipsius. ¶Et est cum retentio ⁊ penetratio est apostemans: ⁊ est quando non. Hec[b] est de complexiõe dictio. ¶Medicus autem physico credere debet ꝑm semi/tam positionis quod non est ei manife/stum per se.

Jacobus De partibus

posse simul eidẽ inesse Juxta id Arist. 5. metha. Cõtraria dicunt que non pos/sunt simul adesse eidẽ. Rationes aũt ante oppositum sunt pro prima ꝯclõne.
¶Unaquecz autem ⁊c.] ¶In hac particula primo diuiditur quecz comple/xio lapsa in materialez ⁊ nõ materialez. Scđo subdiuiditur materialis in pe/netrantem ⁊ in non penetrantem: ibi [Et est tibi] Tertio subdiuiditur pene/trans in apostemantem ⁊ non apostemantem ibi [Et est cum.]
¶In prima parte dicit prin. ꝙ vnaquecz predictarum octo complexionuz di/stemperatarũ aut est sine materia aut cũ materia. Et dicitur esse sine materia quãdo ipsa complexio afficit corpus tantũmodo qualitate non ꝑp humorem penetrãtez in ipsuz qui talez habeat qualitatez: ⁊ talez imprimat corpori: imo nõ hꝫ cãm in corpore a qua dependeat: nisi corpus ipsuz vel partez eius sicut ẽ caliditas illius qui calefit ad ignẽ vel caliditas ethici: vel frigiditas illius qui infrigidatus est in niue. Et dicitur esse cũ materia: quãdo corpus nõ afficitur tali qualitate: nisi ꝓpter vicinitatez humoris penetrantis in ipsum in quo hec qualitas superabũdat: sicut frigiditas ĩtroducta a corpore ab humore vitreo: vel caliditas introducta a cholera prassina. Et de istis. 16. complexionibus. s. octo sine mã ⁊ octo cuz materia: inueniuntur exẽpla. 3. ⁊. 4. libris cañ. huius.
¶Attende ꝙ materia a qua mala complexio dicitur materialis non soluz est humor proprie dictus: ĩmo humiditates alie que sunt post humorez ⁊ aquosi/tates ⁊ ventositates ⁊ lac corruptum in vbere ⁊ sperma corruptum.
¶Et est tibi ⁊c.] ¶In scđa dicit ꝙ complexio distemperata cuz materia est duplex. Una est cũ materia madefaciente membrũ exterius sine hoc ꝙ pene/tret in ipsum: vt cum humor phlegmaticus aut cholericus cõtinetur in conca/uitate stomachi ⁊ infrigidat aut calefacit parietes eius. Alia est cum materia penetrante in ventriculos seu poros membri ⁊ retenta in eis: sicut cum phleg/ma vel cholera infiltratur in substantia stomachi. ¶Attende hic ꝙ per vẽtri/culos intelligit paruas cõcauitates quales sunt in membris spongiformibus: vt sunt cerebrũ ⁊ pulmo ⁊ rimas seu rimulas quales sunt in lacertis ⁊ poros minutos in carne ⁊ cute ⁊ spaciositates inter duas tunicas in membris illis q̃ composita sunt ex duabus tunicis: vt stomachus ⁊ intestina.
¶Et est cũ ⁊c.] ¶In tertia dicit ꝙ est cum retentio est apostemans ⁊ est qñ non. i. distemperataruz complexionũ cuz materia penetrante in membrũ ⁊ re/tenta in eo: quedaz est cuius materia est collecta ad apostema: vt in phlegmo/ne ⁊ erisipila. Alia est cuius materia nõ est collecta ad apostema: sed imbibita vt in paralysi simplici. ¶Attende hic ꝙ materia dr̃ proprie apostemans dum est res extranea corpori nociua faciens membrũ intumescere: caro igitur na/turalis adaucta ⁊ pinguedo in carnosis ⁊ pinguibus nõ est apostemans: caro etiam intumescens in balneo aut exercitio: cuius tumor refrigerato corpe de/feruescit nõ dr̃ apostemata seu passa apostema: sed dilatata vel rarificata nec etiaz lingua magnificata vltra naturam sine humorali repletione adeo vt ha/bens eam loqui non possit non dicitur apostemata: sed patitur morbũ in quã/titate adaucta: primo morbi. c. 9.
Medicus ⁊c. ¶In hac sexta parte principali huius capituli di/cit princeps ꝙ medicus debet credere ꝑho na/turali ꝑm semitam positionis idest simplicis assertionis: de illo quod non est manifestum ei per se: ⁊ concernit esse complexionis vel species eius. ¶Attẽ/de hic ꝙ positio vno modo capitur pro opinione extranea alicuius notorum ꝑm philosophiam vt ab Aristotele primo thopicorum. Aliquando pro actu il/lius qui disputando ponit aliquid vt possibile sic capitur in arte obligatoria. Alio modo capitur pro determinatione alicuius materie dubie. Alio modo pro simplici assertione sine ratione allegata: hoc vltimo modo capitur hic po/sitio. ¶Attende secundo ꝙ lꝫ medico non pertineat ratiocinari de quiddita/te complexionis ⁊ speciebus eius: vt sunt res naturales: ꝑtinet tamen ei discu/tere ⁊ diligenter inquirere de causis speciebus ⁊ signis malarum complexio/num vt sunt morbi species a medicis curande: immo etiam de complexioni/bus naturalibus: vt sunt sanitates membrorum simpliciuz. Juxta illud princi/pis capitulo secundo doctrine prime huius fen. Ea autem de quibus forman/do ratiocinari debet sunt egritudines ⁊ earum cause particulares: ⁊ earum si/gna ⁊ qualiter egritudo remoueatur ⁊ sanitas conseruetur.

a ¶ De complexionibus membrorum. Capitulum. ij.

Ico quod deus rc. ¶ Cũ determinauit de cõplexione in ꝓmone magis generali ꝛ de ea q̃ſi in abstracto: hic determinat de ꝯplõne ꝯtrahẽdo illã ad mẽbra: ꝛ ideo determinat hic de ꝯplõnibus mẽbroꝝ ꝛ in seq. c. contrahendo ad etates sexus ꝛ artes: ꝑma in duas: ꝑmo oñdit mẽbra esse diuersa in cõplõne: ꝯo ponit illoꝝ cõplõnes: ibi ꝯa [Qd aũt in corpe.] ¶ Cõsiderãdũ ꝙ mẽbꝝ accipit hic large ad ptes que nõ viuunt vt ponet ꝯo piloꝝ ꝛ flegmatis ꝛ sanguis q̃ ꝓprie mẽbra nõ sunt. Cõsideran. ꝯo ꝙ Aui. ꝯcessit creationem ꝛ oĩa a deo ꝓduci vt appet ex vltimis libris sue metha. Res igitur ꝓducũtur cuꝫ dispõne meliori q̃

b

¶ De complexionibus membrorum. Capitulum. ij.

Ico^a ꝙ deus cuiqꝫ aiali ꝛ cuiqꝫ mẽbro donauit ex ꝯplexione qd magis meretur: ꝛ qd eius actionibus ꝛ dispositionibus ꝯm possibilitateꝫ melius existit: hoc aũt certifica-

esse possit pro opatione: sicut g̃ sunt diuersi fines aialiuꝫ ꝛ diuersi fines mẽbroruꝫ. s. fines pticulares sic opꝫ ea hr̃e diuersas ꝯplexiones. Considerandũ tertio actiõibus pp opationes actiuas ꝛ dispõnibus pp passiuas: ideo dixit quo agit ꝛ patiť. Cõsideran. 4. ꝯm possibilitateꝫ. i. ꝯm ꝙ possibile est has ꝯplõnes reperiri in istis inferioribus: naꝫ multi defectus eueniunt pp mãꝫ istaꝫ generabiliuꝫ ꝛ corruptibiliũ vt intelligitur a Gal. in lib. de vtili. pti. tertio. II. caplo.

b ¶ Donauit aũt causa si eiꝫ dat vnicuiqꝫ aiali vt ꝯuenit pro opatione hoĩs aũt opatio nobilior ꝛ pfectior est. s. intelligere: vnde aialiuꝫ prudentissimuꝫ est hõ vt probatũ est. 303. ꝓble. ꝛ. 2. de ptibus aialiuꝫ: igitur hõ cõplexionẽ meliorem habuit. Sꝫ ꝯtra qꝛ quedã aialia pfectioreꝫ hñt opationeꝫ sicut aquila visuꝫ vultur odoratũ: ꝛ sic de qbusdã alijs vt fama dicit. Dicendũ ꝙ nõ reputo incõueniens aliud ab hoĩe hr̃e pfectioreꝫ vnã opationeꝫ hoĩe sicut cursus pfectior est in equo ꝛ sic de multis: sꝫ pfectioneꝫ extremã q̃ꝫ vnũqdqꝫ aial intẽdit nullũ aial hꝫ nobilissimã opationeꝫ nisi hõ: ꝛ ideo qꝛ oẽs alie opationes i hoĩe sunt ordinate nãliter ad fineꝫ qui est intelligere: ideo vt sic oẽs eius opationes possunt dici pfectiores: ꝛ hoc est qd dicit cũ suaꝝ virtutũ ꝯuenientia. Sunt. n. humane virtutes adinuicẽ magis ꝯueniẽtes ꝛ magis ordinate ꝛ habẽtes ordineꝫ ad pfectissimã opationeꝫ: credo tamẽ vt alias diximus ꝙ si odoratiuã vulturis posuisset in hoĩe ꝛ visuꝫ aquile pfectioreꝫ notitiaꝫ haberemus de odoribus ꝛ coloribus: ꝛ in hoc est locus considerationis non paruus.

c ¶ Et vnicuiqꝫ mẽbro. s. ꝯsimili ꝛ organico vt apparebit exemplificando. ¶ Cõsiderandum dicit calidiora ꝛ nõ calida: qꝛ ꝯplõnes hoꝝ membroꝝ dñr comparatiue ad membrũ medium. s. cutim que est temperatius mẽbruꝫ vt apparuit ex precedenti. c. dicũtur igitur calidiora mẽbra: qꝛ calidiora cuti ꝛ similiter frigidiora rc. ꝛ per hoc etiam dedit intelligi cõplexiones compositas.

d ¶ Qd aũt rc.] Hic ꝓseqtur de cõplexionibus mẽbroꝝ ꝛ ꝑmo ponit mẽbra calida ꝛ ordinat illa respectu medij ꝙ est cutis: ꝯo mẽbra frigida: tertio humida: quarto sicca ptes patẽt. ¶ Dubitatur. Que ꝯo est ista ꝯm quã mẽbra dicũtur calida ꝛ diuersoꝝ generꝝ siue graduũ sicut cor ꝛ epar rc. ꝛ aliq̃ dñr frigida: Dixit Guilielmus ꝙ est complexio influens ꝛ signum est qꝛ Aui. ponit venas ꝛ arterias calide complexionis: ꝛ hoc est solũ pp cõplexionẽ influentem. Hic sermo non est sufficiẽs: lꝫ Aui. de venis ꝛ arterijs dicat id. Tamen cũ loqtur de ossibus ꝓbat ꝙ sunt minus sicca pil. qꝛ nutriunt quedaꝫ animalia hoc autez est probare ipsa esse talis complexionis innate qꝛ per hanc vel cum hac trãsmutanť in nutrimentuꝫ. Amplius cõplexio piloꝝ inuestigať ex hoc ꝙ ex materia fumosa fiunt: ꝛ hec est cõplexio innata. Post hoc est modus dicendi communis: ꝛ est ꝙ qñ dicimus quedã membra esse calida ꝛ quedã frigida rc. intelligimus de eis quantum ad cõplexioneꝫ eoꝝ innataꝫ actuatam per influetẽ ꝛ hic est modus dicendi in quo omnes quiescũt. Nobis autẽ videť ꝙ isti sermones indigerent maiori declaratione ꝛ cõplemẽto. Dicamus igitur vt scripsimus in tractu nostro de resistẽtijs: tres sunt modi complexionis considerati in mẽbris cõsimilibus ꝛ etiaꝫ organicis inquãtuꝫ eis debetur: ꝛ cũ cõsiderabuntur possunt dici q̃ttuor: est eniꝫ cõplexio quã vocãt innataꝫ siue potentialem rc. q̃ꝫ vnũ qdqꝫ cõsimiliuꝫ hꝫ ex elemẽtorum mixtione ꝛ ꝯm hanc comple

Jacobus

¶ De complexionibus membrorum. Capitulum. ij.

Ico ꝙ deus rc. ¶ In hoc ca. primo assignat ꝓn. ces cãꝫ primã ꝛ ꝓncipaleꝫ cõplõnis optime cuiusqꝫ aialis ꝛ suoꝝ mẽbroꝝ: ꝛ specialr hoĩs ꝛ mẽbroꝝ eius ꝛ ptiuꝫ eius. Scdo enumerat per ordinem membra calida ibi [Qd aũt in corpe] Tertio frigida ibi [Frigidius ꝯo] Quarto hũida ibi [Hũidius ꝯo] Quinto sicca ibi [Res autez siccior]

a ¶ In prima pte que est ꝓsens textus ait ꝑmo ꝓnceps ꝙ deus dedit cuilibꝫ animali ꝛ cuilibet membro animalis complexionem quam magis meretur idest qua magis dignum est: ꝛ que melior est ei ad opatiões suas exercẽdas et ad dispositiones suas seruandas puta tẽperãtiã: sanitatẽ ꝛ decorẽ. Et ꝓbatio istius nõ pertinet medico: sed phisico: super quo ait diuinus Plato in thimeo. Dicendũ igitur cur reruꝫ conditor: fabricatorqꝫ geniture omne hoc instituenduꝫ putauerit: optimus erat ab optimo: porro lõge inuidia relegata est. Itaqꝫ ꝯnter cuncta sui silia prout cuiusqꝫ natura capax beatitudis esse poterat effici voluit: quaꝫ quidẽ voluntatẽ dei originẽ reruꝫ certissimaꝫ: si quis ponat recte eũ putare consentiaꝫ. Volens siquidẽ deus bona quideꝫ oĩa ꝓuenire nullius mali porro ꝓut eoꝝ que nascunť natura fert: reliquit ꝓpaginẽ. Nec eniꝫ fas erat bonitati prestanti quicq̃ꝫ facere nisi pulcrũ: hec plato. Scdo dicit ꝓnceps ꝙ deus donauit homini cõplexionẽ temperatiorẽ que in hoc mundo inueniri potest cõuenientẽ suis ꝟtutibus per quas agit ꝛ patiť. Per nãles quideꝫ agit ꝛ per voluntarie motiuã ꝛ vitalẽ. Per sensitiuas autem patiť. Et donauit ẽt cuilibꝫ hoĩs mẽbro cõplexioneꝫ quã magis mereť. s. aptissimaꝫ ad sua opa pficiẽda. ¶ Sed dicet aliquis nunqd esset tẽpatior hoĩs cõplexio si esset per totũ corpus ꝓpinquissima tẽperamento põderis sicut ẽ cõplo cutis. Dicꝫ illud non est possibile. Primo qꝛ ꝟtutes aĩe sibi exigunt diuersas cõplexiones. Scdo qꝛ microcosmus vt ait ꝓhus. 8. phy. tex. 17. s. hõ est formatus ad similitudinẽ maioris mundi in quo est vnus rex: ꝛ sunt duces ꝛ famuli: homo aũt si esset vnius cõplexionis per oĩa mẽbra eius esset res cõfusa sine ordine prioris ꝛ posterioris in dignitate. Tertio vel homo eẽt totus ossosus: ꝛ sic non posset flecti ꝛ moueri voluntarie: vel totus neruosus ꝛ sic non posset erigi nec stare vel totus carnosus ꝛ sic nõ sentiret ꝛ sic de alijs. Tertio ꝓn. ꝯcludẽdo dicit posuit g̃ deus. s. q̃dã ex mẽbris calidiora alijs ꝛ alia frigidiora ꝛ alia licciora. ꝛ alia

xionem est diuersitas multa in consimilibus ꝛ accidẽtia duritiei ꝛ mollitiei et colorum ꝛ consimiliũ que sunt accidentia in eis sequunť hanc cõplexionem: alia est cõplexio quaꝫ habent a corde dante vnicuiqꝫ caliditatẽ in mẽsura proportionali cõplexioni intrinsece: ꝛ ista vocatur cõplexio influens: ꝛ istis duabus complexionibus vnũqdqꝫ consimile facit suaꝫ opationeꝫ: ꝛ queadmodũ per primã cõplexioneꝫ mẽbra consimilia diuersificantur: ita ꝑ istã influentem equaliter similantur in eo ꝛ quadam simili caliditate participant scilicet caliditate actuali spiritus que in vnoquoqꝫ repitur ꝛ in quibusdam caliditate sanguinis actualis nihilominus mẽsure istoꝝ calidoꝝ spũs. s. ꝛ sanguis diuerse sunt in diuersis: ꝛ sũt proportiõales ꝯplexioni itrinsece. s. innate: tertia cõplexio est que in assumatione

re philosophi est ꝛ nõ medici. Donauit^b aũt homini cõplexioneꝫ tẽperatiorẽ quã in hoc mũdo esse est possibile cũ suaꝝ virtutum ꝯuenientia qbus agit ꝛ patitur: ꝛ vnicuiqꝫ^c mẽbro donauit de cõplõne qd mereť. Posuit g̃ quedaꝫ ex mẽbris calidiora: ꝛ alia frigidiora: ꝛ alia sicciora: ꝛ alia humidiora. ¶ Quod^d autez in cor-

ponetur. quarta est calor sꝫ ꝙ magis vel minus est ꝓpinquus cordi: vnde pedes dicunť frigidi qꝛ longinqui a fonte caloris ꝛ gradatiꝫ ascẽdendo naturaliter partes sunt calidiores: ꝛ intelligitur hoc a Serapione quarto tractatu breuiari ca. de hydropisi: ꝛ a Gal. ꝯo ꝓnosticoꝝ cõmẽ. 3. cuꝫ dicit: Pedes apanť ꝓpter vehemẽtiaꝫ longitudĩs sue a mẽbris multe caliditatis. Et in rei veritate sensus hoc declarat: differt aũt ista cõplexio calida magis vel minus sꝫ propinquitateꝫ ꝛ longationẽ a corde a cõplexione que dr̃ fluens que est qualitas recepta in vnoquoqꝫ mẽbro a corde in hoc primo: qꝛ complõnẽ innatã simul cũ influẽte mẽbra consimilia possunt esse frigida siue in summa frigidoꝝ siue remisse calida vt ligamẽta corde nerui flegma ꝛ hmõi: ꝛ quedã sunt calida vt caro musculi ꝛ hmõi: ꝛ tñ per appropinquare cordi ea mẽbra que ponuntur in ordine frigidoꝝ erunt valde calida ad tactum ꝛ que ponunť in ordine calidoꝝ erunt frigida siue remisse calida respectu frigidoꝝ. ꝟ. g. si excorticato pede hoĩs viui tangis carnem pedis ꝛ apto corde tanges neruũ vel fila tũc apparebũt tibi frigida ꝛ illi nerui calidi ꝛ caro valde parui caloris. Immo respectu illoꝝ frigidi ꝛ tñ caro est calida ꝛ flegma frigiduꝫ ꝛ etiam nerui ꝯsiderabũtur quantum ad complexiones innatas ꝛ influentes. Scda dr̃ia est ꝙ membra cõsimilia pro operationibus ꝓprijs non indiguerunt isto calore tãto quãtum habẽt ex appropinquatione ad cor sed minor eis sufficit: neruus eniꝫ circa cor pro operatione nutrimenti ꝛ pro operatõe sensus tactus non indiguit tãto calore quãtũ actu repitur in spiritualibus cũ homo ĩmittit manus ad pectus aĩalis viui pforato pectore: tunc eniꝫ vbicũqꝫ neruus esset tãto egeret calore. Sed tu dices si iste calor est plus q̃ꝫ pro operatiõe indigeat: igitur est nociuus membris. Dicenduꝫ ꝙ iste calor qui reperitur in mẽbris ꝓpinquis cordi maior q̃ꝫ sit necessarius pro ꝓpria operatione consimiliuꝫ non est nociuus. Immo se habet in ratione cõseruationis illius mẽbri sicut si homo ꝛ formica haberent eandem regionem eiusdem modi caloris ꝛ formica non tanto operetur calore sibi proprio quantum operatur homo: vnde possunt conseruari in vno cõmuni calore aeris: ꝛ hoc apparet qꝛ diuersa animalia ꝛ diuerse plante conseruantur in vno aere. Sed dubitatur scdo qualiter ligamentũ ꝛ neruus cordis indigunt multo calore ad conseruandũ ꝛ ligamentuꝫ ꝛ neruus pedis pauco calore: ꝛ tñ isti nerui ꝛ ligamenta sunt eiusdẽ spẽi mẽbroꝝ consimilium. Dicendũ ꝙ cõplexio nerui ꝛ ligamenti innata actuata per influentem fuit indifferẽs ꝯseruari cũ multo calore ꝛ cũ pauco sicut in exemplo: hõ cõseruatur hyeme ꝛ estate in sanitate ꝛ loquor vt in exẽplo: sed qꝛ ligamẽtuꝫ ꝛ neruum aliquod oportuit eẽ in corde fuit eius ꝯseruatio ibi cũ multo calore sicut cor requirit ꝛ ptes ꝓpinq̃ in pede aut cũ nõ tãto calore sicut ẽt pes nõ tñ reqrit calorẽ: tertia dr̃a est qꝛ cõplo influens est caliditas quã vnicuiqꝫ ꝯsimili cor dat per verũ spũꝫ. Sed arbitror cõplexionẽ istaꝫ actu calidã quã mẽbra hebẽt ꝯm ꝓpinquitatẽ ad cor esse non solũ per spũꝫ ꝛ sanguinẽ sed multotiens per vapores calidos qui non sunt spũs: ꝛ ꝑ hãc viã saluo ꝙ pars sinistra sit calidior dextra. s. caliditate vaporosa nõ tñ necessario spirituosa. Immo vt sic est frigidior vt dicit Arist. 3o de ptib. aialiuꝫ: ꝛ signũ maioris caloris est qꝛ apata in latẽ sinistro sunt magis resolubilia ꝛ magis apta maturatõi q̃ꝫ in dex. vt dixit Auic.

De partibus

humidiora. Sicut. n. multitudo entiũ in generibus spẽbus ꝛ indiuiduis facit ad decoreꝫ vniuersi: sic multitudo mẽbroꝝ ad deoorẽ hoĩs. ¶ Queret h aliqs q̃re silet h ꝓnceps de tẽpatis. Debuit. n. dicere in diuisione mẽbroꝝ quedã tẽpata. Dic ꝙ tẽpata respectu frigidorum sunt calidiora: ꝛ respectu calidorum sunt frigidiora: ꝛ respectu siccoꝝ humidiora: ꝛ respectu humidoꝝ scciora: ppea ꝓnceps enumerat inferius cuteꝫ in oĩ serie mẽbroꝝ tã calidoꝝ ꝛ frigidoruꝫ q̃ꝫ humidorum ꝛ siccorum: ꝛ ponit eam vltimam cuiuslibꝫ ordinis.

Quod aũt rc. ¶ In hac pte scda ꝓn. enumerat mẽbra calida ꝯm ordinẽ intẽtionis ꝛ remissionis caloris sui: ꝛ sunt. II. si spũs ꝛ sanguis numerenť ꝑ mẽbris: ꝛ. 9. si nõ inter mẽbra cõnumeretur. Et qꝛ quorundã opinio fuit ꝙ sunt mẽbra: ꝛ quorũdã ꝙ nõ ꝓnceps caute loquẽs dicit. Qd aũt in corpe calidius est: ꝛ nõ dicit mẽbruꝫ aũt calidius ꝙ est in corpore est spũs ꝛ cor. Et diuidiť hec pars in decẽ pticulas. ¶ In prima pticula dicit ꝓn. ꝙ illud quod est calidius in corpore est spũs ꝛ cor: a quo ipse spũs ꝓcedit. ¶ Attẽde h ꝑmo ꝙ lꝫ sit duplex spũs fluẽs. s. ꝛ complãtatus: de fluẽte vr̃ hec lr̃a ĩtelligẽda eẽ: qm̃ ipe est qui ꝓcedit a corde: cõplãtatus aũt in corde fixus pmanet. ¶ Attẽde scdo ꝙ in caliditate spũuꝫ est differẽtia sꝫ suas spẽs. Nã vitales sunt calidiores nãlibus ꝛ aĩalibus: ꝛ nãles aialib. ¶ Dubitatur vtrũ cor sit calidius ceteris mẽbris. Arguiť ꝑmo ꝙ non: qꝛ mã ex qua fit cor est frigida. Iuxta illud Arist. 3. de ptibus aialiuꝫ. c. 4. Mã aũt creatõis cordis est ex venis: qꝛ ex gñe est venarũ. Et paulopost subdit ꝙ cor est vna ptium venarũ: sed vene sunt frigide ex ꝓpria cõplexione ꝛ calorẽ quẽ hñt a sanguĩe in eis cõtento acquirũt. Scdo cor nutriť grosso ꝛ quodãmõ melãcholico sanguine: ꝛ mittit pulmoni sanguinẽ subtilẽ: g̃ cor est frigidũ ꝛ melãcholicũ: ꝯña tenet: qꝛ nutritio fit a simili. Assumptuꝫ ꝓbatur auctoritate Gal. 6. de vtilitate pticulaꝝ ca. 16. dicẽtis. Et qm̃ grossuꝫ ꝛ densuꝫ est corpus cordis cibo grossiore ĩdigebat: ꝛ ppea sanguine q in cõcaua vena est nutriť anteq̃ꝫ ingrediať ad cor: ibi. n. ꝯueniens calidus ꝛ subtilis ꝛ vaporosus debebat inueniri: ꝛ ꝓinde qd videtur quibusdã irrationabile esse oĩuꝫ rõnabilissimũ existit: cor quideꝫ pulmoni ꝑparare nutrimẽtuꝫ sibi aũt nõ. Ille eniꝫ indiget subtili ꝛ vaporoso sanguĩe: h aũt nõ ĩdiget: hec. G. Tertio ꝓbať eẽ fridũ ex libro de anotõia qui ab aliqbus numerať ĩter lib. G. in quo scribiť. Nõ ẽ aliq̃ ps hũani corpis sub eq̃li ꝓportiõe ad ipꝫ que ita põderet sicut cor ꝛ frigide cõplexionis est de sub

stantia

Auicē. tertio cañ. fen. 4. trac. 4. primo caplo. Quarta differentia est ꝙ si sub/tiliter ꝯsideras ista complexio pōt imaginari vt qualitas quedā non fundata in mēbris subiectiue: sed subiectiue, fundata in multitudine vapoꝝ ⁊ spūum ꝑ quoꝝ multaꝫ participationem ex appropinquatione ad cor membra apparēt calida nō tamē ꝙ calor ille sit in membris sicut in subiecto sed in illis vaporibus ⁊ spiritibus: membra igitur nostra cōsimilia ⁊ ꝑ ꝯsequēs organica ex illis ꝯstituta habēt innatas cōplexiones ⁊ vltra hoc habent caloreꝫ naturalem siue caliditateꝫ quā dedit cor: ⁊ vltra hoc sunt plena ⁊ circūdata vaporibus mul/tis actu calidis pluribus ⁊ paucioribus sm propinquitatem ⁊ longinquitateꝫ cordis ⁊ per cōplexiones innatas ⁊ influentes agunt suas operationes: ⁊ per istos spiritus cōmunes ⁊ vapores ꝯseruantur ille complexiones tali conser/uatione ꝙ mēbra nulla alia qualitate sunt informata nisi illa innata ⁊ influen te mensurata proportionaliter illi innate: ⁊ ideo neruus ⁊ ligamentum cordis per complexioneꝫ que fit in eis sicut in subiecto nō sunt calidi immo sunt re/missi caloris: ⁊ ille magnus calor qui tangitur non est in illis sicut in subiecto: sed in spiritibus ⁊ vaporibus quorum assistentia sine vlteriori calefactione il/lorum cōseruantur complexiones eoꝝ innate cuꝫ influentibus ⁊ signuꝫ huius est q: iuxta pāniculos ⁊ mēbra frigida in corde ⁊ locis calidis spiritualiuꝫ ge nerantur adipes ⁊ hoc est soluꝫ per operationem illoꝝ cum propria comple xione innata ⁊ influente. ¶ Dubitatur an sit alius spiritus a corde datus cuꝫ similibus qui informat illa complexione dicta influente a spiritu ⁊ vapori/bus qui habent se vt conseruantes complexionem influenteꝫ ⁊ qui sunt plu/res in propinquioribus q̄ꝫ in distantibus mēbris. Dicendum ꝙ lꝫ nō sint alij spiritus specie: tamē possunt imaginari diuersi loco: spiritus enim appropria ti vnicuiqꝫ consimili, qui iam penetrauerunt in poros sunt illi qui dant influē/teꝫ complexionem. Spiritus autem qui remanent in locis cōmunibus simul cum vaporibus sunt illi qui conseruant membra in suis complexionis: possu mus etiam eos imaginari in eodem loco ⁊ esse vnum spiritum: cum enim dat complexionem vnicuiqꝫ consimili dat illam sm aptitudinem innate comple/xionis in vnoquoqꝫ consimili: q: forme dantur sm diuersitates materieruꝫ: ⁊ illa complexio data dicitur complexio influens. Postq̄ꝫ autem illa complexio data est remanet ille idem spiritus vt cōseruans cōplexionem illam in sua mē sura. Homines autem debilis intellectus nō possunt comprehendere ꝙ mul titudo spirituuꝫ ⁊ vaporum possint stare iuxta membruꝫ pauci caloris ⁊ non calefiat vltra mensuraꝫ suam saltem vsqꝫ ad aliquod tempus: ⁊ tamen vident in eodem loco cōseruari homineꝫ ⁊ capram. Si quis ergo nō potest imagina ri hoc dicat ꝙ membra cōsimilia per appropinquationem maiorē ad cor sunt subiectiue magis calida. Quinta differentia est quia complexio illa influens actuans innatam est cum qua simul cum innata membra agūt suas actiones: sed complexio in spiritu ⁊ vaporibus variata sm appropinquationeꝫ ad cor non est cū qua membra agunt suas actiones nec ꝯsimiles nec organicas lꝫ est cū qua conseruantur complexiones eoꝝ q̄bus agunt. s. innata ⁊ influens: via aūt qua opꝫ ponere quartaꝫ ꝯ°neꝫ que appropriatur organico plus est ꝙ ima ginemus omne membrū organicuꝫ habere plus vel minus de calore cordis. s. spiritu sm necessitateꝫ sue opationis ⁊ sm hoc epar plus indiget ⁊ hꝫ de calo re cordis q̄ꝫ splen: q: epar est factor sanguinis ⁊ manus ꝓpter captionē plus de calore q̄ꝫ pes q: est motionis membrū. Qd aūt vnūquodqꝫ organicuꝫ ha/beat de isto spiritu sꝫ ꝙ requirit pro opatione appet ꝑ Auer. 2. colliget vbi di cit ꝙ membra cōsimilia sunt inuēta pp organica sicut ligna pp formaꝫ nauis ⁊ membrū organicū est ꝓpter opationeꝫ. s. sicut ꝓpter fineꝫ: ⁊ postea dicit ꝙ mē bra composita siue organica sunt inuēta pp istum caloreꝫ. s. ꝓpter corpus spiri tuosum calidum datū a corde qui spūs est eis forma: ⁊ ideo sunt inuēta ꝓpter spiritū sicut materia ꝓpter formaꝫ lꝫ preter hoc sit alia forma que est aīa vt be ne dicit Auer. recipiant igitur he due propositiones sicut supposite ab Auer. ꝓ col. ⁊ declarande infra. c. de mēbris: ⁊. c. de virtute vitali. Prima propō est mēbra cōsimilia sunt pp organica. Scda propō est mēbra organica siue cōpo/sita sunt ꝓpter spūm datuꝫ a corde: sicut ꝓpter formaꝫ pro operatione: ex qui bus infertur ergo sm diuersitateꝫ organicoꝝ ⁊ finiū eoꝝ opꝫ diuersificare quā titateꝫ huius caloris dati a corde. i. istius corporis spirituosi: organica igit que plus habent de illo dicuntur calidiora: ⁊ que minus habēt dicūtur frigidiora vel minus calida. ¶ Sꝫ dubitatur primo q: ista quarta ꝯ° siue caliditas vide tur esse idem ꝙ caliditas. 3ª dicta supra quā habēt mēbra ꝑ magis vel minus cordi appropinquare. Dicendum ꝙ in tractatu de resistentijs ego facio istas duas complexiones simul currere: ⁊ ideo dixi ibi ꝙ complexiōes sunt tres di cte. s. innata ⁊ influēs: ⁊ tertia quā habēt mēbra sm ꝙ magis vel minus cordi appropinquāt ⁊ sm ꝙ organica inuenta sunt ꝓpter istum caloreꝫ. Si ḡ mem bra organica sm ꝙ magis indigēt spiritu cordis magis fuere sibi propinqua: tunc complexionē tertiaꝫ ⁊ quartaꝫ possumus imaginari vnam reꝫ oīno: naꝫ mēbra organica sunt plus calida q̄ plus habēt de isto spiritu cordis ⁊ illa plus habēt de eo que indigent eo plus ꝓpter operationes ⁊ que indigent eo plus ꝓpter operationes fuerunt cordi propinquiora. Si ḡ sic est idem est in re mē/bruꝫ organicū esse magis calidum ꝓpter habere plus de spiritu ⁊ ꝓpter plus cordi appropinquare. Sed qñ bene speculabimur videbimus membra orga/nica longinquiora a corde aliqua plus habere de hoc spiritu: ⁊ ideo dicūtur calidiora ꝓpter illuꝫ ⁊ aliqua propinquiora minus hēre de illo: ⁊ ideo dicūtur nō sic calida. V. g. musculi pectoris circa loca mamillaruꝫ. s. cassula cordis sunt mēbra organica: ⁊ tamē minus sunt calida q̄ꝫ epar vel splen vel virile mēbruꝫ scꝫ minus participant spū pro operatione eoꝝ que eis debet sm ꝙ organica: ⁊ signuꝫ q: plures arterie veniunt in splene ⁊ in membruꝫ virile q̄ꝫ in cassula cordis vel in musculis. Sed tu. d. epar nō hꝫ nisi paruam arteriaꝫ venienteꝫ ad ꝯcauuꝫ vt Aui. 3. cañ. fen. 14. ⁊ Gal. de vtilitate partiuꝫ: paruꝫ igitur habe/bit de calore. ¶ Dicendū ꝙ cor aperitur in epar cum multo spiritu queꝫ pōt dare ꝑ venaꝫ magnā: sed in cassulam suaꝫ non hꝫ aperturaꝫ. ¶ Sed dubitat q: si membra organica nō habēt mensuram caloris sm appropinquitatem ad cor: īmo aliquod distantius hꝫ plures arterias ⁊ plus de calore: ergo aliquod membrū a corde distantius erit ad tactuꝫ calidius quoddā mēbro propinquio ri cordi cuius ꝯtrarium sensus ostendit. Dicendū ꝙ ista stant simul ꝙ mem/brum aliqd organicum distantius a corde: vt verbigratia splen ⁊ manus plus recipiat de calore qui est verus spiritus pro necessitate sue opationis ⁊ aliqd membrū propinquius vt pāniculus cordis. s. cassula ⁊ pāniculus tegens co/stas minus de illo spiritu recipiat ⁊ cū membrū longinquius vt manus ⁊ splē minus recipiat de calore vaporoso siue spirituoso siue nō spirituoso qui nō est pro operatione sed pro cōseruatione ⁊ ex illo ad tactum ista membra appare/bunt minus calida ⁊ loca circa costas intrinseca vt loca pāniculoꝝ appebunt ex illo magis calida: intantuꝫ ꝙ homo acutum sentiret caloreꝫ si aperto pecto re viui hominis īmitteretur manus: ⁊ nos scimus a fideli socio ꝙ ipse īmisit duos digitos sub mirac ventris hominis ⁊ sensit fortem caliditateꝫ: īmo dixit sibi tediosum esse: apparet igitur ꝙ aliud est membra esse plus vel minus cali da ꝓpter appropinquare ad cor ⁊ aliud ꝓpter habere plus vel minus de spi/ritu pp necessitateꝫ opationis. ¶ Sed tūc dubitatur fortius ꝓ q: illa ꝯ° vide tur esse idem ꝙ complexio cōsimiliuꝫ influens que actuat innataꝫ. Nam ista cōplexio est mensura caliditatis in vnoquoqꝫ cōsimili ⁊ sic in organico que cō sequitur mēsuraꝫ spiritus dati a corde sm ꝙ exigit vnūquodqꝫ organicū pro opatione: sed nulla est alia caliditas in organico vel cōsimili que consequatur mensurā spūs a corde dati nisi illa quā subiectiue recipiūt oīa ꝯsimilia ab isto spū: sꝫ illa est caliditas influens actuās innatā: ergo hec cōplexio est illa com/plexio. Amplius hec caliditas qua membrū dr̄ calidū sm mensuraꝫ spūs hꝫ subm. Quero igitur ꝙ sit illud vel organicū vel ꝯsimile si organicū cū organi/cum nō sit aliud nisi consimilia ꝯiuncta ⁊ ordinata simul: igitur subm eius est mēbra ꝯsimilia: sed mēbra ꝯsimilia cōponētia organicū nō vident hēre aliā cō/plexionē supra siue preter cōplexioneꝫ inataꝫ nisi caliditateꝫ qualitatiuam in/fluenteꝫ a corde qua actuat innatā: igitur ista complexio nihil est. Dicenduꝫ ꝙ ista cōplexio que inuenit in mēbris organicis nō est aliud q̄ꝫ caliditas ipsa ī spū siue ipse spūs calidus diuersificatus ī multitudine ⁊ paucitate sm finē. s. opationis mēbroꝝ: nec est qualitas positiua in mēbris cōsimilibus ab isto spū: sed ipse spūs in mēbro cuius denoiatione mēbrum dr̄ calidū plus vel minus sm ꝙ est amplior aut minor: circūscripta caliditate quā ponit in mēbro quo/cūqꝫ cōsimili constituente organicum: exemplū pone qd in hac domo esset ma gnus ignis qui parietes domus ⁊ nos stātes in ea calefaceret: ⁊ imaginemur ꝙ ignis sit vna pars domus sm quā domus denominetur: ⁊ tunc admoueat ignis: ⁊ pone ꝙ in parietibus ⁊ aere in nobis tantus calor remaneat quātus qñ erat ignis: si queratur a te vtrū domus denominata sit calida sicut prius qñ erat ignis. Rñdebis ꝙ nō q: deficit vna pars eius calida que dr̄ ignis: ita etiā est in proposito. Sed tu dices si iste spūs datus a corde organicis mēbris nō re quiritur propter aliud nisi vt det omnibus ꝯsimilibus caliditateꝫ illā influen/tem: ergo ꝑ illam solam deberent dici ꝯsimilia oīa ⁊ ipsum organicum consti/tuens complexionata: ⁊ non denominatione spiritus in eis. Dicendū ꝙ pro positio assumpta est falsa: spūs enim datus a corde vnicuiqꝫ organico nō req/ritur solū ꝓpter complexioneꝫ quā dat vnicuiqꝫ cōsimili ⁊ toto organico per complexioneꝫ que dicitur cōplexio influēs: sed requiritur pp operationē or/

stātia: ⁊ hoc sꝫ Aristo. sm ꝟo Gal. est calida ⁊ sicca cōplone: eo ꝙ ꝯtinet in se calorem totius corporis. s. materiā caloris sanguineꝫ ⁊ spiritus vitales quare ratione continentie ⁊ influentie sꝫ Gal. dicit calide ⁊ sicce cōplexiōis: hec ibi. Videt ergo cor esse de propria ⁊ naturali complexiōe frigidū ⁊ calidū ꝓpter ꝯtenta. Quarto cor generat melancholiā. Juxta illud in libro dicto de anato/mia. Substantia vero cordis est caro grossa dura ꝙ sit dura probo. eius caro melancholie est generatiua. Item si cor distemperetur reducetur ad tēperan/tiam cum lapidibus. s. corallis margaritis iacintis: hec ibi. Quinto elementuꝫ ignis quod est in homine est calidius corde quoniā ipsius participatione cor calidū existit: ⁊ igne opant oīa: vt ait Arist. libro de spū ⁊ respiratione. Oppo situꝫ dicit hic ꝑn. ⁊ Gal. 1. de cōplexionibus: cor (inquit) plus oibus mēbris san guineū est ⁊ plus calidū eis. ¶ Dic primo ꝙ cor est calidius mēbroruꝫ quod sit in corpe. Jstud est notorū expimēto. Nā si decolaueris aial ⁊ ilico incide/ris cor eius ⁊ īpulueris ei manū: senties calorē q̄si igneū: quale non senties in aliqua aliaꝝ ꝑtiuꝫ corpis. Itē oīa mēbra alia sunt calida actu ꝑticipatione ca/loris cordis. Cui° rei signū est ꝙ deficiēte influxu cordis ad alia mēbra: vel pp debilitatē cordis vt in sincopi: vel pp oppilatōeꝫ inter cor ⁊ ea vident alia mē bra velut mortua: cor igit est fons caloris sicut sol luminis. Dic scdo ꝙ cor ex ꝑ te māe vñ sit paucaꝫ hꝫ caliditateꝫ. Nā sꝫ Arist. 3. de ꝑtibus aialium. c. 4. Mā creationis cordis est ex venis: ⁊ cor est vna ꝑtiuꝫ venaꝝ. Sꝫ sꝫ Gal. 6. de vtili/tate ꝑti. est caro villosa. Dicit. n. ibi ca. 6. De tota ꝟo sba cordis ꝑtrāseo: caro n. cordis dura est vix passibilis ex inulis. i. villis multiformibus ꝯsistens. Est lꝫ sm ambo hec sit videat esse musculis: euidēter tū ab ipsis differt. Illis. n. vni formis ⁊ inuloꝝ. i. villoꝝ nā. Aut. n. rectos solū hñt sꝫ lōgitudieꝫ ipsoꝝ aut trās uersos sꝫ latū sit aūt vtrosqꝫ nullus. Cor ꝟo hos ambos hꝫ ⁊ tertios vltra hos obliquos: hec. G. Est igit cōplo cordis sm māꝫ silis cōploni carnis lacertose. Et vltra hoc ꝯsus radicē cordis ē res vna silis cartilagini: ⁊ est q̄si fundamētū totius corpis: vt ait Auer. 1. colliget: ⁊ ex ꝑte hui° plus hꝫ friditatis q̄ꝫ calitatis. Itē dicit ꝑn. c. 1. tertij. 13. Jā aūt errauit q estimauit ꝙ cor sit lacertus: q̄ꝫuis sit simillim° reꝝ cū eo veꝝ motus eius nō est volūtarius: ex q̄ ḡ lacertus est simil li mus cū corde. vr̄ ꝙ cor ex ꝑte māe vñ sit paucā hēat caliditateꝫ. Dic tertio ꝙ cor ex ꝑte spūuꝫ ⁊ sanguis in q̄bus abundat plus oīa alio mēbro est calidius ceteris mēbris: ⁊ ēt ex ꝑte sue carnositatis est ꝑticeps sue caliditatis. Juxta il/lud Auer. 2. colliget. c. 3. Et dicimus ꝙ cor postq̄ꝫ est cōpositū ex pāniculis et ligamentis ⁊ neruis est de necessitate calidū pp multū spūꝫ exñtem in eo ⁊ pp sanguinē: ⁊ ēt ꝑteꝫ carnosaꝫ hꝫ. Et stat in corpe ad silitudineꝫ vnius clibani vt vt ignis in domo. Est ēt cor calidū ex influxu solis qui vitalē dat ei calorē. Ista ꝯclusio appet: q̄m si repēte cor ab aiali extraxeris īuenies ipꝫ ꝑ horā post extra ctionē vehemēter calidū ⁊ cōtinue pulsans: ⁊ post dū fuerit resoluti: vel ab ae re mortificati spūs ⁊ sanguis eius īuenies ipꝫ frigidū vel remissi caloris. Et si coquat ⁊ comedat gñabit sanguinē grossum nō calidum: sicut caro lacertosa. ¶ Ad obiecta dic ꝙ ꝑma q̄ttuor sunt ꝑ scda ꝯclone. Ad quintum dic ꝙ ignis non est mēbruꝫ neqꝫ pars integralis hois: sed est pars partiuꝫ eius. ¶ Dubi/tatur scdo vtrū cor sit humidū an siccū. Videt ꝙ sit siccuꝫ: q: calor fortis est de siccatiuus. Unde prius ꝑnceps dixit ꝙ caliditas maior q̄ꝫ dꝫ reddit corpus sic eius q̄ꝫ dꝫ: sꝫ in corde est caliditas maxia igit. Iteꝫ cor est grauissimū oiuꝫ q̄ in corpe sunt mēbroꝝ carniformiū: vt expiētia docꝫ: ⁊ scribit in libro de anatōia. Et lꝫ vr̄ ei ineē ex ꝑticipatōe maiori terre. Tertio ꝑn. j. enumerat cor īter sicca. ¶ Oppositum arguitur primo: quia est membrum carniforme: caro autem est humida. Secundo cor est fons sanguinis: ergo est humiduꝫ: quia a fonte sicco non potest humidus humor emanare. Assumptuꝫ probatur auctoritate Aristotelis tertio de partibus animalium. c. 4. dicentis. Et non peruenit san/guis ad cor ex alio loco: quoniam est fons ⁊ principium sanguinis ⁊ primum membruꝫ recipiens sanguinem: ⁊ hoc manifestatur ex anatomia ⁊ modo ge/nerationis: quoniam creatio cordis prius sanguinea apparet: hec Aristote/les. Et Galienus primo de complexionibus ad finem ait. Cor nāqꝫ plus oi/bus membris est sanguineum. ¶ Dic primo ꝙ cor ex parte spirituum ⁊ san/guinis ⁊ aeris qui in eo assidue abundant est humidum: vnde Auerroys secū do colliget. c. 3. Sed si cor est siccum vt dicunt medici aut temperatuꝫ aut de/clinans ad humiditatem hic est speculanduꝫ: sed mihi videtur ꝙ est declinās

ganici vt pars organici: spiritus enim ꝺm ꝙ tale corpus subtile calidum in fine idest in vltima caliditate temperata in nobis concurrit vt agens in operationibus organicorum scz organicuz respectu anime: ⁊ ideo non oportet ꝙ sit animatus spiritus propter hoc: ⁊ hoc apparet multuz in operationibus motiuis voluntarijs. Naz spiritus a corde datus est multuz motiuus: q multum mobilis extensione ⁊ retractione vt notuz est: ⁊ apparebit in tractatu de virtutibus. Apparet etiaz in operationibus generationis sanguinis q multuz facit ad eius generationez: ⁊ similiter imaginandū est ꝙ concurrat in operationibus omniuz organicorū licet in quibusdaz magis apparet q̄z in quibusdaz alijs: ⁊ hec erunt nota in capitulo de virtute vitali. Si igitur hec vera sunt apparet ꝙ si membris consimilibus organici daretur a quodam alio agente caliditas q̄z dat spiritus cordis ⁊ non esset spiritus cordis in organico non complerentur operationes organici. Est igitur hec quarta conclusio ꝺm quā mēbra organica dicuntur calida magis vel minus multo vel pauco spiritu propter operationes. ¶ Ad contraria ad primum cum dicitur ista complexio est mensura caliditatis in consimilibus organici vel organico. Dicenduz ꝙ si per hanc mensuram intelligis mensuraz caliditatis que subiectiue est in membris consimilibus: dico ꝙ non est verum. Sed si intelligeres mensuraz caliditatis idest mēsuraz spiritus cuius denominatione membrū dicitur spirituosuz plus vel minus ⁊ vt sic caliduz plus vel minus dico ꝙ verum est: ⁊ est pro nobis. ¶ Ad secunduz dicenduz ꝙ ista 2° dicta in abstracto fundatur in spiritu ⁊ denominatiue in toto organico: sicut si diceremus cossa est membrū carneū .i. caliduz q habet multaz carnez circūscripta omni caliditate quā caro daret ossi. Ex operationibus igitur infero ꝙ in mēbris nostris sunt tres modi complexionuz pro operatione ⁊ quartus modus nō pro operatione. Primus modus vel prima 2° est que dicitur innata que est complexio cuiuscūqz 2similis ex elementorum mixtione. Secūda 2° est que dicitur influens ⁊ ista est caliditas q̄ ponit cor mediante spiritu in vnoquoqz cōsimili: ⁊ iste due cōplexiones sunt qualitates ⁊ forme in consimilibus: ⁊ q consimilia sunt propter officialia nec propter aliud sunt inuenta sicut ligna nauis propter nauiz: igitur iste complexiones etiaz sunt propter officialia. Sed adhuc iste due complexiones nō sufficiunt pro operationibus completis officialiuz: q est tertia complexio preter hoc corpus calidū quoddaz subtile dictū spiritus ꝙ est pars organici ꝙ simul cū illis duabus cōplexionibus .s. simul cū mēbris actuatis illis cōplexionibus scz innata ⁊ influente perficit operationes: imo stat hic spiritus sicut forma ⁊ perfectio organici: licet vltra hoc requiratur aīa: hec fuit intentio Auer. 2. colliget qui posuit istos tres calores siue tres complexiones siue quōcūqz vis nominare cū dicit condimus cū eo .i. dicimus adhuc ꝙ accidit eis mēbris de isto calore .i. de spiritu ⁊ coniunctū in mēbro de istis duobus caloribus .s. innato ⁊ cōplexionali .i. influenti ⁊ quez habet ex mixtione illud est sua forma ⁊c̄. al' lra ⁊ illud qd̄ accidit ex isto calore vel spiritu cōiuncto cū mēbris de istis duobus caloribus supradictis ⁊c̄. Ecce manifeste ꝙ Auer. vult ꝙ corpus caliduz ꝙ est spiritus ⁊ est vnus calor ⁊ duo alij calores sunt quibus fit actio ⁊ passio membrorum: ⁊ sicut iste due complexiones sunt magis consimilium: ita ista tertia est magis cōplexio organici. Et considerandū ꝙ etiā mēbra possunt dici ꝺm hoc humidiora vel licciora eo ꝙ spūs humidū corpus est. Sed tu dices isto modo posset dici ꝙ omne membrū pōt dici complexionis talis qualis est qd̄cūqz cōsimiliū: q poterit denominari ab eo. Dicendū primo ꝙ verū est: ⁊ ideo qn̄qz auctores ⁊ doctores sic dicūt: naz si quereretur cuius cōplexionis sit cossa dicerent ꝙ pōt dici cōplexionis calide q caro abūdat in illa: ⁊ stomachus dicitur membrū frigidū: q pellicula neruosa vincit in illo: hoc aūt nō est facere alias cōplexiones: sed est cū 2plexionibus innatis cōsimiliū denominare organicū. ¶ Aliter possuz dicere ꝙ licz per victoriam partis vt alicuius consimilis mēbri possint poni calida vel frigida: tamē illa 2° 2sueuit nominari potentialis: spiritus aūt complexio est actualis: est etiaz corpus actu calidū in nobis ⁊ primū calidū. Quartus modus complexionis siue caloris est ꝺm appropinquationez ⁊ elongationez a mēbro: ⁊ iste est calor a vaporibus quāuis nō sit vere spiritus ⁊ a spiritibus qui participant ꝺm plus vel minus sed ꝙ magis vel minus cordi appropinquant. ¶ Dubitatur hic consimili dubitatione supiori qn̄ quesiuimus de spiritu 2seruante 2°nes 2similiū ita potest dubitari de organicis. An spūs qui dantur organico. v.g. manui pro opatione sint alij ab his qui dantur pro conseruatione ꝺm quod propinquum est cordi hoc membruz. ¶ Dicendum ꝙ vapores benignos sparsos in nobis esse conseruationes nostrarum complexionum notum est: videmus enim ꝙ ipsimet reflexi a visceribus cordis ⁊ qbusdam mēbris vt a 2trario cōseruant nostraz caliditatem. Et ꝙ de his vaporibus plus habeant membra organica ⁊ consimilia cordi propinquiora hoc etiam est manifestum. Sed ꝙ etiam aliqua quantitas spiritus vltra eam que necessaria est pro operatione mittatur ad conseruationez tam spiritus q̄z membra: hoc non est manifestum: sed manifestū est ꝙ spiritus conseruatur continua generatione ⁊ reflexione ad membra siue renouatione in illa: ⁊ manifestum est etiam ꝙ quantitas spiritus que mittitur ad vnūquodqz membrū habet latitudinem: quia cum minori illo posset operari ⁊ hoc fit vt non statim perdantur spiritus per resolutionem: hic ergo dimitto aliqual' vt alij speculentur super hoc. His habitis dico .5. propositiones. Prima mēbra que ab Auicen. in hoc capitulo ⁊ in consimili loco a Galieno primo ⁊ secūdo de complexionibus: ⁊ Halyab. primo theorice: ⁊ Auer. secundo colliget ponuntur determinate complexionis ⁊ gradus in complexione sicut que sunt actu partes in nobis. Ratio est quia hic est sermo de complexionibus vt causa formalis sanitatis ⁊ egritudinis: ⁊ est sermo de membro ꝺm quod materia ⁊ subiectum: sed talia sunt partes viuentis: ⁊ ideo si sic ponantur pili in complexione vel etiam humores est sermo de eis ꝺm ꝙ annexa partibus viuentibus vel viuenti homini. ¶ Considerandum tamen ꝙ multa de his que dicūtur de complexione haruz partiuz que sunt partes viuentis possunt inueniri vera de eis separatis ab animali. Dicere enim ꝙ ossa sunt frigida ⁊ sicca: ⁊ caro calida ⁊ humida: ⁊ hoc est verum de huiusmodi partibus etiam cum sunt separate non tamē auctorum intentio in his locis fuit ad hoc vt iterū post apparebit. Secunda propositio membra que hic dicuntur talis vel talis complexionis sunt aliqua ex eis consimilia vt caro neruus ⁊ aliqua sunt organica vt cor epar cerebrum ⁊ splen ⁊c̄. Musculus autez quo ad quid potest dici organicuz: q ꝺm rei veritatem organicum est: sed q non est multe organizationis: ideo dicitur consimile. Tertia propositio est ꝙ cum auctores posuerunt membra consimilia in complexione ⁊ gradu complexionis vt plurimuz ⁊ maxime considerauerunt illa quantum ad complexiones innatas illoruz membroruz quāuis illa innata non absoluantur ab influenti vt sunt in animali viuo actu. Ratio prima est quia de illa complexione intelligunt auctores quando membra consimilia ponuntur determinate complexionis ꝺm quā mēbra consimilia sunt ad inuicem valde diuersa. Sed ꝺm cōplexionez innatam valde diuersificantur ad inuicem ⁊ non ꝺm influentem ꝙ ꝺm innatam sint diuersa est notum secundo colliget primo capitulo: ⁊ est per se manifestum: ꝙ aūt ꝺm influentem non sic diuersificentur apparet q diuersitas in influente non est nisi ꝺm diuersitatem pluris vel paucioris caloris actualis cordis ⁊ spiritus ⁊ ideo diuersificantur ꝺm magis ⁊ minus in illo calore. Secunda ratio est q magna diuersitas medicinarum quibus vtimur super consimilia sumitur ex diuersitate complexionū innataruz vt notum est: licet etiam cuz h influentes consideremus: hoc etiam apperet fuisse de intentione Auer. qui antequā inuestigaret complexionez influentez posuit membra consimilia in determinatis modis complexionuz. Quarta propositio est ꝙ auctores ponentes etiaz membra consimilia aliqua ⁊ aliquando in gradu complexionis considerauerunt illa vt habent complexionem influentez ⁊ innataz simul ⁊ non minus vt habent influentem q̄z innatam: hoc apparet q aliquando dixerunt ꝙ vene ⁊ arterie sunt corpora calida in tali gradu scilicet prope cutiz': sed hoc est per complexionem eorum influentem vt actuat innatam. ¶ Sed tu .d. quare nostri auctores hoc fecerunt: dicendū vt notificarent tibi dispositiones consimilium ꝺm omnez moduz complexionis in eis possibilez ⁊ vtilez sciri pro curatione: ⁊ vt scires ꝙ vnuz ⁊ idem membrū potest dici frigiduz vt corpus vene in se: ⁊ potest dici calidum vt corpus vene cum sanguine. ¶ Sed dubitatur quia videtur ꝙ consimiliuz omniuz complexio quādo ponitur in complexione ⁊ gradu intelligenda sit influens: q Galienus primo de complexionibus vltimo capitulo ⁊ maxime inuestigat hoc membrū caliduz vel frigiduz participatiōe sanguinis ⁊ ēt spūs vt hz intelligi. Amplius cutis ad quā oīa cōparant est mediū p cōplexionez innataz ⁊ influentez. Similiter igit cuz comparata mēbra cōparant habēt 2plonez īnataz ⁊ influentez. Dōm vt dicit ppositio 3ª ꝙ qn̄ nostri auctores dūt mēbra esse in gradu complexionis ⁊ cōplone hac vel illa maxime in hoc attenderūt 2°nez intrinsecā .s. innataz lz sermones eoꝝ prolati de eis vt habēt īnatas cōplexiones frequēter verificent ēt de eis vt habent influentē sicut cū dico caro est calida ⁊ ossa sunt frigida lz intelligat pncipaliter de 2plone īnata eoꝝ: tn̄ sermo verus est de cōplexiune eoꝝ influente vt actuat innataz eoꝝ: tn̄ qn̄qz nō verificat sic sicut cū dicimus vena est frigida. Ad 2trariū dōz ꝙ qn̄ doctores ex paucitate sanguis ⁊ spūs arguūt frigiditatez vel caliditatez aliqn̄ volūt ꝙ tu intelligas hoc sicut signū innate 2plonis: vt cū dico ossa ligamēta sunt frigida ⁊ sicca q priuata sanguine intelligo hoc hic vt signū terrestreitatis eoꝝ ⁊ cōpactionis. Unde in nā eoꝝ nō sunt apta recipere sanguinē vt pfectionē eoꝝ aliqn̄ ꝙ intelligas vt cā sicut cum dico vene sunt calide pp sanguinē q̄uis semp 2currat hoc ēt vt cā 2plonis .s. influentis. Ad 2ᵘᵐ dōm ꝙ cutis est mediū: ⁊ ideo lz sua cōplexio sit 2stituta ex īnata ⁊ influēti: possunt tn̄ sibi cōparari mēbra 2siderata solū quātuz ad īnataz: ⁊ possz dici ꝙ illa esset sua cōplexio īnata: ⁊ q nerui ⁊ caro siue sanguis quorū tēperamēto sit cutis tēperata cōparant cuti sicut ea. ¶ Dubitat 3° que est cōplexio spūum sanguis ⁊ phl'atis cū dūr esse talis vel talis 2°nis. Dōm ꝙ spūs nō hz duas 2plones distinctas sicut caro ⁊ neruus: sz calor actualis est sua 2° innata ⁊ sua influēs ⁊ sanguis ēt 2° de ptibus est huius modi: ⁊ tūc erunt in hoīe duo corpa actu calida .s. spūs ⁊ sanguis: ⁊ in rōne vtriusqz icludit calor ⁊ nulli eoꝝ cōparat: vt qd extrinsecū sicut comparat carni calor spūs: de phl'ate aūt possumus dicere ꝙ dr̄ esse talis 2plonis vt hn̄s innatā frigiditatē: lz ēt veꝝ sit ꝙ dr̄ de illo vt hz paucā caliditatē a corde qua pficit. Quinta ppositio est qn̄ nostri auctores ponūt mēbra organica in 2plone ⁊ ī gradu 2plonis: aliqn̄ intelligūt de 2plone que in eis similat cōplexioni īnate: aliqn̄ intelligūt de 2plexione influenti. Rō q videmus auctores qn̄qz ponere membra organica in 2plone p dn̄iuz cōplexionis partiū 2similiū cōpataꝝ ad alias ptes vel p refractionē partiuz 2similiū ad ptes exᵘ ꝺmi dn̄t epar est mēbrū calidū q est sanguis ispissatus: tūc hic ponit epar in gradu p 2plonem eius ꝙ est ps mixtionis in eo ⁊ sic elemētuz. Simil' dicūt musculus est minus calidus carne simplici q nerui in eo tēperant calorē carnis: hic est sermo de cōplexione musculi quā hz ex cōparatione partiū 2similiuz q̄ 2parant sibi sicut elemēta se se tēperantia exᵘ scdi sicut cū dicimus cor est calidū q hz multū spūm ⁊ multū sanguinē: vel diceremus epar est calidū q hz multū de calido a corde: ⁊ ista cōplexio est fil'is influenti vel influēs actuās ⁊ pficiens innatā ad quā innatā comparat influēs nō sicut refrāgēs sz sicut forma ⁊ pfectio. ¶ Dubitat quare nostri auctores sic locuti fuerunt de 2plonibus organicoꝝ qn̄qz intelligētes de 2plone ex dn̄io partiuz cōsimiliū viuentiū vt cū dicimus stomachus ē mēbrū frigidū ⁊ siccū: aliqn̄ de 2°ne influēte actuante īnatā: vt cū dicimus cor est sanguineū spirituosuz ⁊ p 2n̄s calidū. Dōm ꝙ hoc fecerūt vt oī via meliori notificēt illoꝝ 2plexiones: ⁊ oī via possibili ⁊ vtili ad curā: lz sequat h mēbruz organicū est frigiduz dn̄io ptiuz frigidaꝝ neruosaꝝ: q̄ est frigidū priuatiōe calidi īfluētis. In hoc tn̄ priuatio notat duo positiua pᵘ est. Paucus calor influēs aut est itrinseca frigiditas ex elemētoꝝ cōmixtione vincētibus aqua ⁊ terra: ⁊ h est 2° innata: appet igit tam ꝺm similia q̄z ꝺm organica ad quā 2plonez se referūt auctores nostri cuz ea dicūt calida vel frigida: q se referūt ad aliquē terminū .s. vel ad innatā vel ad influentē ⁊ ad īnatā: vel ad ea q̄ est multi spūs vel pauci pticipatione: ⁊ apparet ꝙ nō currit p aīas eoꝝ 2° que est ꝺm ppinquitatez vel longinquitatez a corde illa .n. facil' scitur. Et q comprehēdere cām cōplexionis cuiuscūqz mēbri est valde difficile: ⁊ videre ad qd se referāt auctores: ideo dixit Auer. in hoc loco ꝙ hic est pelagus in quo qs nauigare posset ⁊c̄. ¶ Dubitatur ꝺo q oīa mēbra cōparamus ad cutiz ponēdo illa in gradu cōplonis: ꝙ eni est cuti calidius vel frigidius vel hūidius dicimus calidū frigidū ⁊c̄. Dōm ꝙ oīa q̄ ponūtur in aliq̄ gradu opz ꝙ cōparent ad aliqd̄ membrū mediū a quo p recessuz ⁊ mēsuram in recessu ponant in gradu: sz nō est in generatiōe mēbroꝝ inuētum nisi cutis vt .s. pbauit Aui. ⁊ Gal. pmo de 2plonibus: ergo cutis est mediū ad qd̄ oīa dn̄r: est tn̄ preter cutiz qd̄ .s. est mediū in genere aliud vel alia media ꝺz spēm sicut cor tēperatū ⁊ epar tēperatū: sz q sicut in oī specie mēbroꝝ est dare vnuz

Jacobus De partibus

ad humiditatem propter spirituz existentem in eo. Dic secūdo ꝙ cor ex parte elementorum ipsuz componentiuz declinat ad siccitatez: q caro eius est dura densa grauis terrestris vt sit fortis ad motum ⁊ difficilis passibilitatis. Et villi eius diffusi p totaz eius substantiaz: ⁊ cartilago in medio eius posita sunt sicci: vnde Gal. secūdo de complexionibus. c. 3. Siccitatis aūt carnis que est in corde supfluitatis quātitas sup carnes epatis splenis ⁊ renū est ꝺm supfluitatez duritiei eius sup ipsas. Dic tertio ꝙ cordis cōplexio conflata ex cōplexione illata ex spiritibus sanguine ⁊ aere ⁊ cōplexione innata ab elemētis ipz componentibus est vicina temperamento: sic sapuit lucerna veritatis medicine Gal. primo de complexionibus dicēs. Cor vero parū elongatur a siccitate cutis.

vnum membruꝫ temperatum quod est temperatum pro operationibus ad ꝙ
omnia alia membra illius speciei comparantur vt cor distemperatū cordi tem
perato: ita non est in tota vniuersitate membrorum vnum membrum tempe/
ratuꝫ pro operationibus ad quod omnia alia membra cōparentur sicut distē
perata ⁊ in gradu posita. Dynus videt perpendisse de hac difficultate ⁊ di/
xit ꝙ omnia membra debeant comparari ad medium quod est equale ad pō
dus idest simili equali ad pondus sicut cutis sed non debebant comparari
equali ad iusticiam quia vnūquodq; membrum habet equalitatem ad iusti/
ciam comparatum ad suam comparationem ⁊ nullum est inequale nec distē/
peratum: immo quodlibet est temperatum respectu sue operationis quia ca
ro habet complexionem meliorem que sit possibilis pro operatione carnis ⁊
neruus pro operatione nerui ⁊ sic de alijs. Iste sermo Dyni non sufficit licet
sit verus in se quia licet omnia membra respectu propriarum operationum
sint equalia tamen cum comparabuntur ad medium ꝙ habet perfectissimas
operationes omnia dicentur inequalia sicut omnia animalia cōparata homi
ni: stat ergo questio. Igitur dicamus nos ꝙ questio duo querit: primo quia
dato membro perfectissime operationis in genere membrorum nos non po/
nimus alia membra in gradu complexionis respectu illius medij considera/
ta sm gradus operationis: ⁊ tamen facimus hoc in specie membrorum.
Dicendum ꝙ concesso hoc membro ꝙ inter omnia sit perfecte operationis
illud membrum erit determinate mensure in caliditate verbigratia: sit cor in
ter omnia menbra habens nobiliorem operationem que est in generare spi/
ritum vel que est virtus cogitatiua q̃ philosophi vt dicitur ponunt in corde
sed manifestuꝫ est ꝙ alia membra a corde non possunt in mensuris complexio
num ordinari sm ordinem quē habent in gradu perfectionis operationis re
spectu illius perfectissime operationis ꝙ apparet sicut in exemplo de visu:
perfectior operatio que est post operationem cordis manifestum est ꝙ non
sit cum calore propinquissimo calori cordis: ⁊ ideo oculus non potuit poni in
gradu caloris post calorem cordis ⁊ hic est locus speculationis dimisse alijs.
Secundum ꝙ que querit questio est quia perfectio operationis sm vniuersi/
tatem membrorum non concurrit cum medio inter extremas complexiones
membrorum: immo medium ꝙ est hic cutis habet vilissimam operationem
de omnibus operationibus anime sensitiue scilicet tactiuam ⁊ medium quo
ad perfectum temperamentum sm speciem cuiuscūq; membri semper con/
currit cum medio inter extremitateū sicut perfectum: cor ⁊ epar perfectuꝫ:
⁊ sic de alijs ⁊ similiter mediuꝫ inter omnia mixta mūdi vt homo sicut est me
dium quo ad excessum extremitatuꝫ ita est mediū q; perfectissime operatio/
nis. ¶ Et dicendum ꝙ nulla potest in hac diuersitate dari causa a priori sicut
si queratur quare operatio leonis indiguit tali complexione ⁊ operatio for/
mice tali: nulla est causa nisi quia talis complexio est conformis tali opera/
tioni in proposito ergo: nobilissima operatio hominis sm speciem indiguit
medicina complexione excludente excessum caliditatis leonis ⁊ serpentum
comburentiū ⁊ excludente excessuꝫ frigiditatis pisciū ⁊ hec operatio compa
rata membris animaliuꝫ perficitur per membruꝫ quod membruꝫ est in gradu
complexionis caloris vel frigoris distemperatum vt per cor vel cerebrum ⁊
imperfectissima operatio hominis sm ꝙ fit per membrū temperatissimuꝫ ad
pondus: ⁊ non est alia causa nisi quia est talis conformitas harum qualitatuꝫ
ad has operationes. ¶ Considerānduꝫ tamen ꝙ operatio nobilissima vt co/
gitatio vel intellectus licet fiat per parteꝫ distemperataꝫ in qualitate respectu
cutis: presupponit tamen illa pars temperiem in cuti in quocunq; membro/
rum ꝙ est organum tactus ex quo arguit Aristo. ꝙ debite dispositi in carni/
bus qui dicuntur molles in carne ⁊ subtilis cutis sunt apti sm intellectuꝫ: vt
apparet secundo de anima: ⁊ hic etiam omittimus has profundas speculatio
nes alijs. ¶ Dubitatur tertio qua via damus hic indicium de vnoquoq; mē/
bro de quo dicimus quod est calidum vel frigiduꝫ: solutio cōmunis est ꝙ hoc
iudiciuꝫ est per tactuꝫ: hoc probant per dictuꝫ Gal. secundo de complexioni/
bus qui vult ꝙ sensus tactus est regula ad iudicandum de calido ⁊ frigido:
omne ergo quod tactus iudicat cuti calidius est calidum ⁊ ꝙ cuti iudicat fri/
gidius est frigidum: ⁊ ita de sicco ⁊ humido: hoc probatur quia cutis ⁊ pro/
prie digitorum ponitur temperata: q; est iudex quantitatū tactualiū vel qua/
litatuꝫ: ergo ex eius iudicio res dicentur excedentes a seipsis. ¶ Sed tunc est
argumentum meum difficile contra hoc cōmune dictum: nam suppono ex di
ctis cōmunibus eis ⁊ nobis ꝙ quando auctores dicunt mēbra consimilia ha/
bere tales vel tales complexiones intelligunt de eis vt habent complexiones
innatas vel vt habent innatas simul cum influentibus. Si hoc iudiciū est da/
tum per tactum: quero aut tangis animal mortuum aut viuum: si mortuum
non poterit iudicari de gradu complexionis influentis si viuum necessario
cadit error quia plures nerui apparebunt calidi ad tactū. Nam si tangis ner/
uos cordis ⁊ pectoris ⁊ panniculos ⁊ ossa: nulli dubium est ꝙ apparent actu
calidiores cuti. ¶ Nos igitur dicamus ꝙ nostri auctores inuenerunt se omni
via qua potuerunt ad sciendum complexiones membrorum. Sunt ergo de
hoc vsi tactu cum quo iudicant sanguinem calidum ⁊ spiritum: ⁊ iudicant ꝙ
phlegma est frigidum per sensibilem impressionem quā sentiunt ex illo ⁊ iu/
dicant ꝙ ossa sunt sicca q; dura. Nec dubitant decipi q; durities eorum non
est a frigido congelante sicut est frigidum glaciei: quia talis non reperitur in
viuo: vt bene dixit Gal. secundo de complexionibus tertio capitulo: ⁊ iudi/
cant carnes humidas quia molles. Secundo auctores sunt vsi vijs sylogisti/
cis concessis eis principijs ꝙ membra sunt calida participatione sanguinis ⁊
spiritus: ⁊ ideo posuerunt membra quecunq; participantia sanguine ⁊ spiri/
tu copiosius esse calidiora: que autē sunt priuata illis esse frigida ⁊ est via qua
multum vtitur Gal. primo ⁊ secundo de complexionibus: via sylogistica est
quā intendit Auicen. cum dicit epar est caliduꝫ quia est sanguis congelatus.
Via etiam sylogistica est qua Gal. arguit pinguedinem ⁊ adipem humidiora

Jacobus

tate cutis. ¶ Ad obiectum primuꝫ dic ꝙ aer continue inspiratus ⁊ sanguis
attractus ad cor non sinunt cor desiccari a suo forti calore. Ad secunduꝫ dic
ꝙ probat secundaꝫ conclusionem. ¶ Ad primuꝫ post oppositū dic ꝙ cor nō
est caro pura ⁊ tenera. Ad secundum si vis nega Aristotelem: q; contradi/
cit in hoc Gal. Vel dic ꝙ concesso ꝙ cor sit fons sanguinis calor eius fortis et
complexio elementaris multuꝫ remittunt de humiditate. Sꝫ contra calor cor
dis fortior infertur ei a substātijs humidis: puta sanguine ⁊ spiritu. Dic ꝙ ni/
hilominus est desiccatiuus sicut excessiuus calor balnei dulcis aque desiccat
corpora balneantium. ¶ Dubitatur tertio vtrum spiritus sit calidior corde.
Videtur ꝙ sic: q; princeps hic eum nominat ante cor dum dicit. Quod auteꝫ
in corpore est calidius est spiritus. Item dicit tertiū vndecima tracta. 1. capitu/

cerebro quia sunt eliquabiles ꝙ non contingit de cerebro: licet etiam hec via
posset dici experimentalis via etiam sylogistica est dicere in hoc organico vin
cunt membra consimilia calida: ergo est calida. Tertia via qua vsi sunt in hac
doctrina est experimentabilis que nihilominus est sylogistica qua via Aristo.
secundo de partibus animaliuꝫ capitulo de cerebro: est vsus Auerro. colliget
secundo quando volunt probare ꝙ cerebrum est frigidū scilicet aqueum ⁊
terrestre quia de corpore euaporat quod est aquosum ⁊ remanet terrestre.
Hac etiam via sunt vsi cum experti sunt distillare equaleꝫ quantitatem ossis
piloruꝫ vt Auicen. facit. Quarta via est testimonialis sicut Auicen. inducit te
stificationem Gal. ⁊ hac via multum processerunt auctores vnus post alium
cōfidentes de seipsis ⁊ proprie imponendo virtutes medicinarum simpliciuꝫ
vt diximus in tractatu nostro de gradibus: valde igitur errant illi qui dicunt
ꝙ omnia ista membra ⁊ similia ⁊ organica ponantur in complexione ⁊ gra/
du complexionis per tactum. Immo multis vijs alijs se iuuerunt ad hanc sci
entiam tam Gal. q̃ alij vt apparet maxime de Galieno primo ⁊ secundo de
complexionibus: ad auctoritateꝫ Gal. dicentis ꝙ nulla est regulla melior sen
su tactus ad iudicandum de calido ⁊ frigido. Dicenduꝫ ꝙ si quis inspicit be
ne sermo eius est de calido ⁊ frigido totius corporis hominis scilicet pueri
comparati ad iuuenem vel dicendum ꝙ vbi est possibile ꝙ caliditas ⁊ frigi/
ditas iudicando de tactu occurrant tactui melior regula est tactus quia iste
qualitates sunt eius obiectum circa ꝙ non decipitur: sed qualitates quedaꝫ
quorundam membrorum non possunt occurrere tactui vt supra diximus
etiam frigiditas ossis intrinseca idest sua innata complexio carnis calida nō
possunt per tactum iudicari cum secundam cōmunem doctrinam dicuntur
qualitates quasi potentiales non actu in seruientes siue complexione in fluen
ti. Ad secundam cum dicitur cutis est temperatum membrum quia iudicat
de excessibus qualitatum tangibilium: dicendum ꝙ verum est: et ideo illa
membra que habent excessum supra cutim iudicata per tactuꝫ a cuti repo/
nuntur in gradu per tale iudicium: sed membra de quibus per tactum non
potest dari iudicium vel de quibus ⁊ si possit dari sed cum hoc vtimur via si/
logistica: reponūtur in complexione ⁊ gradu silogistico comparate ad cutim
verbigratia hoc membrum habet plus de sanguine vt visus ostendit q̃ ha/
beat cutis: ergo est cuti calidius. Dubitatur quarto quare non posuit do/
ctrinā cuiuscūq; complexionis hominis totius scilicet hominis temperati ⁊
hominis calidi ⁊ frigidi ⁊c. Dicendum ꝙ visum est sibi hoc postponere ad
fen secundā ⁊ causa est ꝙ homines colerici siue calidi siue frigidi ⁊c. non po/
tuerunt numerari sicut numerantur mēbra consimilia sed scientia illorū erat
ponere illoruꝫ signa que debent poni in fen secūda. Halyab. tamē post sermo
nem de complexione posuit signa complexionuꝫ vt sibi placet. Dubitatur
quinto an spiritus sit calidius ꝙ est in corpore ⁊ videtur quod non quia co
lera ponitur calidior res que sit in corpore per Gal. in libro de malitia com/
plexionis diuerse. Item spiritus est vapor sanguinis temperatus vt de iuua/
mentis membrorum vltimo capitulo ergo non est calidius. Amplius sꝫ Al
kindum in libro principiorum naturalium spiritus resoluitur in aerem: calor
autem naturalis in ignē: ergo calor naturalis calidior spiritu. In contrariuꝫ
Auicen. Dicendum vt communiter dicitur ꝙ spiritus est calidior pars que sit
in nobis hoc probatur per sensum tactus vt Gal. in libro de malitia comple/
xionis diuerse: ⁊ secundo libro de complexionibus: ⁊ Auerroys secundo col
liget cum dixit Cognituꝫ est per scientiam anothomie ꝙ in corde animalis
vel corpore: inuenitur vnum corpus vaporosum calidum in fine idest in vlti/
mo ꝙ possit repiriri in corpore hoc apparet ratione quia non est pars in no
bis tante mobilitatis ⁊ tam subite vt spiritus: hoc autem indicat calorem: ca/
lidi enim est monere ⁊ frigidi quietare vt infra capitulo de virtutibus: ⁊ Ari/
stotele probleumatum decimotertio probleumate quinto Amplius est comu
ne organum virtutum anime vt apparet capitulo de virtutibus ⁊ sumitur in
de morte ⁊ vita: ꝙ ergo commune est omni operationi videtur pluri calore
participare. Amplius spiritus cordis est radix caliditatis vt potest intelligi
tertio cano. fen. 11. illo capitulo: Nos ⁊c. Ad auctoritatem Galieni dixit Ta
deus colera est calidior spiritu caliditate mala: spiritus est caliditate bona ca/
lidior: Bartolameus ⁊ Antonius dixerunt spiritus est calidior res caliditate
actuali siue formali que statiꝫ tactu representatur: sed colera est calidior cali/
ditate potestatiua. Nam caliditas potestatiua est duplex vna actiua ⁊ hac co
lera est calidior quod apparet affectibus inflammationis quos colera inducit
comburit enim corpus ⁊ facit escaras vt ignes. Alia est passiua ⁊ hac etiam
colera est calidior quod apparet: quia si aliquod calefaciens calefaciat cole/
ram ⁊ spiritum ad maiorem caliditatem eleuatur colera q̃ spiritus. Alij di/
cunt sex modis aliquid alio dicitur calidius: pmo quia primo occursu magis
calefacit sicut flamma est calidior carbone ⁊ vt sic spiritus est calidior colera
vt sensus ostendit. Scdo modo q; maiori mordicatione ⁊ corruptione ta/
ctus imprimat sicut carbo calidior q̃ flamma ⁊ aqua feruens calidior q̃ flā/
ma ⁊ vt sic colera est calidior spiritu. Tertio dicitur aliquid calidius q; magis
cōburit ⁊ inflāmat cōbustibile sicut flāma calidior est q̃ aq̄ feruēs: aq̄. n. feruēs
non inflammat palleas: ⁊ hoc modo adhuc colera est calidior: comburit eniꝫ
cutim. Quarto modo dicitur quia maioris molis ⁊ de hoc nihil ad propositū.
Quinto ꝙ non cito infrigidatur dicitur calidius quia scilicet diutius retinet
calorem sibi dimissum: ⁊ hoc modo colera est calidior spiritu. Sexto ꝙ in se
magis inflammatur ⁊ sic etiam colera est calidior: hanc diuersitatem calido/
rum magis ⁊ minus voluerunt isti accipere ab Aristo. secundo de partibus
quarto capitulo: ⁊ ab Auicen. 12. de animalibus ⁊ de cerebro: ⁊ cōciliator po
nit illam differentiam. 27. super qua diuisione non laboramus ad presens.
Sed dicimus omnes solutiones datas esse bonas. Dynus vero dixit ꝙ cole/
ra est calidior spiritu: tamen non est pars corporis sed flegma ⁊ sanguis est ps.
Solutio non placet quia magis est pars colera que est in chisti fellis q̃ pili.

De partibus

lo septimo: ꝙ substantia propter quam cor creatum est: est spiritus effusus in
ipso: ⁊ spiritus ille est radix: cuius ramus est cor: ⁊ non dicitur spiritus radix
nisi caloris vitalis. Item cor est caliduꝫ propter spiritum vt prius dictum est:
ergo spiritus est magis calidus per regulam thopicam propter quod vnum/
quodq; tale ⁊ illud magis. Iteꝫ spiritus est aeree substantie: cor vero terrestris:
sed aer calidior est terra. Itē dicit Auerroys scdo colliget. Calidius omnibus
est spiritus. ¶ Oppositū arguitur pmo: spiritus capit esse ⁊ complexioneꝫ a
corde: g° nō est calidior: q; nihil agit vltra ppriuꝫ gradū. Secūdo spūs genera
tur ex vapore humorꝫ: vapor aūt est aquee substantie. Cuius rei signū est ꝙ va
por sanguis in alembico positi ꝯuertit in aquā claraꝫ. Assumptuꝫ asserit prin
ceps doctrina. 6. huius fen. c. 4. dicens. Quemadmodū ex humorū spissitudi/

¶ Ad secundaz dicenduz ꝙ spiritus est vapor temperatus ad iustitiaz alij dicunt ꝙ est temperatus respectu caloris febrilis. ¶ Aliud argumentum querit questionem de spiritu ⁊ calore innato quomodo differant de qua dicetur infra. Sed nunc dicamus quod idez est spiritus ⁊ calor naturalis: licet sit alius calor naturalis cum hoc scilicet qui est calor innatus membrorũ: spiritus autem ex parte substantie est aereus ⁊ ex parte qualitatis est magis igneus: et ideo est cõformis duobus elementis: scilicet aeri ⁊ igni: ⁊ hoc modo intelligebat Allrandus pro nũc vsqz ad questionẽ de hoc.

pore ē calidius est spũs ⁊ cor a quo pro-

a ¶ Et cor ⁊c.] ¶ Dubitatur quid sit calidius an spiritus an cor: videtur ꝙ spiritus: quia Auicen. illum premisit. Amplius cor est calidum propter spiritum: ergo spiritus magis calidus. ¶ In contrarium quia cor generat spiritum: ergo spiritus minus calidus cum habeat caliditatem a corde. ¶ Confirmatur ista ratio: quia Auicen. statiz videtur concedere ꝙ sanguis vt factus ab epate nõ est epate calidior: sed vt recipit ab alio: scilicet a corde maiorem caliditatem. Respondet Anto. ꝙ querere an cor sit calidius spiritu vel econtra nihil est aliud querere nisi quod sit calidius: an cor an cor spirituosum: ratio est quia spiritus soli cordi est quid intrinsecum cum anima sit actus soli[o] cordis primo: aliorum autem participatione: ⁊ ideo cor est cor spirituosum ⁊ sunt equaliter calida. Opinio Anto. habet multos defectus vnus hic obmittitur de informatione anime Secundus defectus quia auctoritatez quãdam falsam allegatam ex tertio canonis fen. II. hic admittit vide in scripto suo ⁊ hoc est signum ꝙ parum viderat in scientia medicine cum legit hunc librum. Tertius quia non apparet bene quid velit dicere. Si enim vult ꝙ ista non sint comparabilia sicut Dynus viedetur etiam sentire. Hic est sermo falsus: nam de quibuscunqz duobus substantijs differentibus specie in participationibus eadem qualitate ſm speciem potes queri comparatiue sed magis alterum alteri illa participat quia inter hec est comparatio: vt septimo phisicorum. Sed cor etiam cum toto spiritu differt specie ab ipso spiritu quomodo domus a pariete ⁊ participant qualitate vna ⁊ caliditate ergo possunt comparari: ⁊ queri potest ab eis. Ad rationem quam innuit contra hoc cum dicit querere de hoc est querere ꝙ sit calidius: an cor an cor spirituosum. Dicendum ꝙ non est verum: immo est querere ꝙ sit calidius: an spiritus solus an cor cum spiritu vel sine spiritu nec ex hoc ꝙ dicit spiritum esse quid intrinsecum cordi sequitur ꝙ illa non possint comparari: que enim sunt magis iuncta vt materia ⁊ forma comparantur in idemptitate ⁊ queritur ꝙ sit magis ens vt secundo de anima commento septimo: si autem vult dicere ꝙ ista sunt eque calida: tũc non apparet quomodo ista que ipse comparat sint eque calida: comparat autem cor ad cor spirituosum sed cor distinctum contra cor spirituosum: ⁊ cor spirituosum non sunt eque calida. Alia opinio fuit antiqua que dixit ꝙ cor consideratum quantum ad partes suas scilicet ligamenta ⁊ alias partes non est sic calidum sicut spiritus sed cor quantum ad partes suas consimiles ⁊ spiritum in eo existentem est calidum sicut est ipse spiritus hec fuit antiqua opinio quam Antonius diminute recitat: arguit Antonius contra eam quia membra nostri corporis non dicuntur talis vel talis complexionis quantum ad innatam complexionem sed quantum ad innatam actuatam per influentem. Et nos iam diximus ꝙ iste est magnus error quez posuit Antonius. Immo quandoqz auctores volunt nos scire ꝙ cum dicunt hoc membrum est frigidum vel calidum intelligunt quantum ad complexionem innatam sicut cum dixit Gal. primo de complexionibus corpora arteriaruz esse frigida ⁊ considerauerunt que complexio in mẽbro plus diuersificat operationez medici cum suis medicinis: ⁊ tunc quando hoc inspexerunt notificauerunt maxime ipsuz per illaz com[o]nez: sicut fecerunt de corde cuius complexionez omnes ponunt calidaz per multuz spirituz: qꝛ ille est ad quem multuz rectificamus vsuz medicinaruz nostraruz plusqz ad cordis substantiã que est difficulter passibilis vt habet videri in curatione passionuz cordis: cuz autem viderunt complexionez innataz membroruz esse multuz considerandũ in vsu medicinaruz circa illud mẽbruz notificauerunt illuz per illaz sicut hoc fecerunt de epate ⁊ de multis consimilibus membris comparatis adinuicem ⁊ ad cutim vt diximus supra. Quomodo autez istoruz opinio possit saluari dicetur nunc. Nos dicamus ꝙ in corde sunt due partes spiritus vna appropriata sibi alia cõmunis que est expansibilis in mẽbra: ergo hic sunt tres comparationes. Prima accepto per intellectuz cord absqz spiritu ⁊ cum influenti complexione: ⁊ accipitur hic corpus cordis actu viuens ⁊ comparare ipsum spiritui suo siue appropriato siue cõmuni non est dubiuz ꝙ spiritus est calidior corde. Hoc autez corpus cord ex complexione innata est in summa mẽbrorum calidoruz quod apparet qꝛ est carnosuz carne rubea a predominio: relique autem partes eius scilicet pãniculi ⁊ nerui ⁊ alie preter carnez sunt pauciores: nec est attendendus sermo Cõciliatoris annexo differentie. 24. qui ponit ꝙ est frigide, cõplexiõis ⁊ sicce eo ꝙ resistit combustioni. Hoc enim signuz non sufficit: vinuz eniz plus combustioni resistit qz oleuz: ⁊ tamen vinuz est calidius oleo: illud ergo est. quia habet partes substantie compactas densas et non vnctuosas: cuz hoc tamen stat ꝙ sit in complexione innata calidius cuti. Secunda comparatio est qꝛ accipiatur corpus cordis cuz illa mensura caliditatis qz dedit sibi spiritus eius appropriatus: siue cõmunis: ⁊ compararetur spiritui ſm se accepto: ⁊ tunc est quõ quid sit calidius an corpus cordis cuz tali caliditate influente: an spiritus cordis cuz sua actuali caliditate: sed de hac cõparatione perpendit Dynus dicens ꝙ in vtrisqz est equalis caliditas. Sed illa que est in corde est acutior: illa autez que est in spiritu est suauior. Nos dimus ꝙ substãtia cordis habet caliditatez pro suis operationibus a spiritu cordis ⁊ ꝙ hoc est manifestuz per se: sed an tãta caliditate egeat quãtaz habet spi

Jacobus

ne ſm aliquaz complexionem substantia generatur spissa que est membrum aut pars membri: ita ex humorum vaporibus ⁊ eorum subtilitate ſm aliquaz complexionem substantia generatur subtilis que est spiritus ⁊ sicut apud medicos epar prime generationis principium existit: ita cor est secunde generationis principium. Tertio spiritus continue diffunditur per vniuersum corpus et tamen ex eo nullus fortis calor in corpore sentitur. Quarto medicus tangens pulsum sani non sentit fortem calorem: ⁊ tamen arteria quam tangit abundat in spiritibus. Et Galienus in libro de virtutibus dispẽsantibus corpus humanum ait. Sicut autem vitalis spiritus ſm arterias ⁊ cor generatur mãz habens generationis ex inspiratione ⁊ hũoruz vapore: ita aĩalis ex vitali amplius elaborato hz generationẽ. Dic ꝙ spũs vitalis in corde exñs est calidi

ritus: scilicet in tanto gradu non est nobis manifestuz. Sed di. quis ad vnam partem. Immo videtur ꝙ illa caro cordis paucuz calorez in se subiue habeat sed soluz denominatione spiritus calidi sit calida: quia caro cordis est sensibilissima sensu tactus: cuius signuz quia non tolerat dolores. Si ergo esset valde calida recederet a medio inter extremas partes siue qualitates: ⁊ sic a ratione organi sensitiui sensus tactus: qui vult tenere ꝙ substantia cordis habeat multam caliditatez soluet ad rationez dicendo ꝙ cor est sensibile multum: idest multuz patiens a rebus extraneis cum occurrunt: non tamen bene iudicans de quantitate qualitatuz tangibiliuz cuz occurrunt sicut diximus de ore stomachi supra. Vel potest dici ꝙ eadem ratione posset dici ꝙ spiritus cordis non sit calidus excessiue: qꝛ ille spiritus necessario concurrit vt medium sensationis: per hoc ꝙ nullum tangibile extrinsecuz cordi occurrit absqz spiritu ⁊ vaporibus medijs: non tamen ꝙ hoc sit necessarium ad sensuz sed necessario concurrit hoc: volens autem tenere ꝙ caro cordis ⁊ in summa corpus totum habeat equalem calorem spiritui dicet ꝙ ibi est calor agens: scilicet spiritus calidus ⁊ cor est recipiẽs: igitur sequitur effectus. Amplius calor in spiritu vltra illum quem ponit in cor ad quid requiritur. Dices si quis tenere ꝙ minus de calore habeat: ꝙ cor est determinatum in receptione: recipit enim tantum quantum eget pro sua actione: sed an tanta caliditate egeat quantuz est in spiritu non est manifestum. ¶ Ad secunduz dicenduz ꝙ ille calor in spiritu requiritur pro spiritu vt est instrumentum. Forma autem instrumenti potest valde diuersificari a forma principalis agentis. Dimittamus igitur hanc conclusionẽ sicut non manifestã. Tertia comparatio est ꝙ accipiatur corpus cordis cũ illa quantitate spiritus que sibi appropriatur pro actionibus suis ⁊ comparetur alteri parti spiritus que non appropriatur cordi: immo cor illam habet vt superfluam quã pellit in membra sicut vocaremus superfluuz sanguinis epati illud quod epar in membra pellit: ⁊ tunc est questio quid sit calidius an hoc aggregatum: an spiritus ille distincte assumptus ab hoc aggregato: ⁊ dicamus ꝙ spiritus appropriatus pro operatiõe cordis est duplex vel habet duas partes vnus appropriatus sibi pro operationibus cuiuscunqz ⁊ similis que sunt nutricationis opera ⁊ de summa earum possunt dici hec opera sensus tactus: ⁊ hic dico duo. Primum est antiquuz meuz dictuz ꝙ cor cuz isto appropriato spiritu est minus caliduz qz summa reliqui spiritus. Ratio quia iste spiritus appropriatus aliqualiter remittitur in sui caliditate magna a minori caliditate partium consimilium cordis: ergo totum hoc est minus calidum: antecedens probatur: Nam membra consimilia sunt minus calida qz spiritus iste: ⁊ iste spiritus mouet illa ad maiorem calorem: ergo illa membra quadam contrarietate quia minus calida mouebunt spiritum appropriatuz ad minorem caliditatem. Secundum dictum est ꝙ alias tenuimus pro opinabili ꝙ spiritus appropriatus cordi non remittitur in sui caliditate per hoc ꝙ inter ipsum ⁊ membra cordis non est contrarietas: immo substantia cordis est sicut perfectibile ⁊ materia ⁊ spiritus est sicut perficiens ⁊ forma: nunc autem dicamus ꝙ non videtur posse absolui spiritus appropriatus ⁊ substantia cordis ab aliqua contrarietate ⁊ actione: signum est exiccatio que fit ab isto calore: licet enim calor intrinsecus qualitatiuus exiccet: cum ergo hic spiritus sit agens coniunctum ⁊ tangens sine immediatũ non videtur posse absolui ab aliqua repassione. Alius est spiritus appropriatus cordi pro operatione eius ſm ꝙ organica: ⁊ iste aut est totus spiritus q est in eo aut magna pars: operatio autem eius est generatio spiritus ⁊ dilatatio ⁊ constrictio de quibus operationibus ꝙ sint cordis nulla est dubitatio. ¶ Tunc est dubitatio: quid sit calidius an cor cum sua quantitate spiritus qua generat spiritum ⁊ qua se dilatat ⁊ constringit: an illa quantitas spiritus quã cor pellit in membra: vel quã cor generat: dico ꝙ sunt equalis caliditatis: idest cor cũ suo spiritu quod generat spiritum quem debet in membra impellere: ⁊ etiam pro se ⁊ spiritus ille qui debet in membra procedere antequaz procedat sunt equalis caloris: Et intelligo cum dico cor cum suo spiritu quem in membra debet impellere quem generat ⁊c. Cor vt denominatur hoc spiritu ⁊ tantum vult dicere ac si dicerem spiritus cordis quo cor generat spiritum ⁊ quo se dilatat ⁊ constringit est equalis caliditatis intensiue cum spiritu quem iu membra debet pellere saltem antequam pellat. Ratio est quia hi duo spiritus sunt vnus spiritus ⁊ continuus in corde cum vterqz est actu spiritus vt notum est. Sed contra: spiritus appropriatus cordi vt organicum membrum appropriatur omnibus consimilibus simul iunctis et acceptis cum illo spiritu appropriato eis vt consimilia: sed totum hoc habet contrarietatem ad spiritum cordis qui est eis vt organum: ergo inter ista fiet actio. Dicendum dupliciter ꝙ vnum comparatur ad aliud non vt contrarium sed vt perfectum ⁊ perficiens: vel aliter ꝙ quantum ad superficiem spiritus qui tangit cor forsan non potest esse quin sit aliqua actio ⁊ repassio. Apparet igitur ꝙ cor faciens spiritum ⁊ impellens spiritum est equalis caloris cum spiritu impulso ⁊ facto ab eo. Quartam autem comparationem quam quis posset fingere omitto que est similis eius quam supra diximus si comparemus domum ad parietem ⁊ ita hic si acceperimus cor cum spiritu ⁊ eundem spiritum per se ex his ad contraria: Auicen. autem voluit ꝙ equaliter essent calida quia dixit ⁊ cor. Et si tu dicis ꝙ premisit spiritum dicendum ꝙ necessario alterum debebat prius scribere ⁊ quia intelligebat de corde vt organicum est dixit a quo procedit quasi dicat intelligo de corde comparato ad spiritum qui debet procedere ⁊ ista sunt equaliter calida. Sed tu. d. in prima generatione spiritus quo spiritu cor generatur. Dicendum ꝙ spiritu generato virtute seminis. Si autem tibi placet ꝙ spiritus sit calidior corde: ⁊ ideo Auicen. premiserit accipere comparationem tertiam quantum ad primum membruz. Ad rationem primam cum dicitur cor est calidum per spiritum verum est vt per formam: qꝛ spiritus est sibi forma ⁊ dominatur ea ergo cõplexio spũs est magis calida. Dicenduz ꝙ consequentia non tenet in istis. Ad contrariũ dicendũ etiaz ꝙ ꝯsequẽtia non

De partibus

or corde propter rationes ante oppositum. ¶ Ad primum obiectum post oppositum dic ꝙ ex dispositione materie non ex vi agentis nil prohibet minus calidum producere magis calidum: vt ex paruo igne magnus generatur in stipulis siccis ⁊ ramis pini: vt est sentẽtia Gal. tertio complexionum capi. 2. Vel dic ꝙ in corde spiritus complantatus eque calidus fluentibus aut amplius per quem cor generat spiritus fluentes. ¶ Ad secundum dic ꝙ vapor humorum ex quo fiunt spiritus non est aqueus sed aereus. ¶ Ad tertium dic ꝙ a spiritibus vitalibus diffusis per totum corpus non sentitur magnus calor. Primo quia non sunt in membro sensibili. Secundo qꝛ clauduntur in arterijs que constant ex duabus fortibus tunicis: vñ nequeũt libere sensitiuis ptibus iferre calorẽ. Tertio qꝛ a friditate vel minori caliditate arteriaz ⁊ ptiũ

adiacentium

non tenet: qꝛ effectus potest esse equalis perfectionis cum causa. Dynus vero in hoc quesito dicit ꝙ spiritus quidem est complantatus: ⁊ de hoc non licꝫ querere quis sit calidior: quia sunt equaliter calida. Alius est generatus i corde fluens ⁊ refluens ⁊ iste etiam est equaliter calidus cum corde: sed calor vnius fundatur in substantia grossa. s. cordis: alterius in substantia subtili vt spiritu: hec opinio apparet impugnabilis ex premissis.

cedit. ¶ Deinde sanguis[a] licet in epate generetur: quia enim cum corde continuus existit ab eo plus acqrit caloris q̄ꝫ epar habeat. ¶ Postea[b] epar qꝛ ē sicut

a ¶ Deide sanguis ⁊c.] ¶ Dubitatur an sanguis factus in epate habeat calorem actualem queꝫ habet dispersus: videtur ꝙ sic: qꝛ sanguis factus ab epate est sanguis: ergo calidus actualiter: tenet consequentia: qꝛ in ratiõe sanguinis idest in sui diffinitione includitur calor: vt secundo de partibus animalium. Dicendum ꝙ habet calorem vt sensus ostendit. Sed tunc vltra illum sibi dat cor: quia ab epate versus cor ascendit vt ostendit anothomia ⁊ intelligitur a Gal. 4. ⁊. 5. ⁊. 6. de vtilitate partium. Ad contrarium dicenduꝫ ꝙ sanguis in epate non est sanguis perfectus.

b ¶ Postea epar ⁊c.] ¶ Dubitatur an epar sit minus calidum q̄ꝫ sanguis videtur ꝙ non: quia epar facit sanguinem: ergo est calidior. Amplius epar ē sanguis congelatus idest inspissatus: ergo vel a frigiditate ⁊ tunc esset in summa membrorum frigidorum vel a calido: ⁊ tunc videtur esse multum calidũ vel erit siccum ꝙ videtur falsum. Amplius videtur ꝙ sit frigidum: qꝛ epar ē caro celata vel stellata minimis villis neruorum vt dn̄t dicere ysaac. 8. vrinarum capitulo tertio: sed minimi nerui illam infrigidabunt. Dicendũ ꝙ Aui. dat duas causas quare epar est minus calidum q̄ꝫ sanguis. Prima quia sanguis a corde recipit plus de calore q̄ꝫ sibi det epar vt Gal. de vtilitate partium libro quarto capitulo sexto. Secunda causa qꝛ epar est sanguis inspissatus a calido: ⁊ tunc intelligit Aui. ꝙ in tali inspissatione aliqua pars subtilis calida euaporauit: ergo hoc inspissatum est minus calidum: ⁊ hoc est ꝙ dicit Galie. quarto libro de vtilitate partium capitulo de substantia ⁊ vtilitate epatis vbi dicit. Si quis euidenter scrutatur epatis naturam proxima sanguini videbitur: ⁊ si enim excogitaueris a caliditate euaporatum sanguinem ⁊ ingrossatuꝫ nil aliud inuenies fieri q̄ꝫ epatis carnem. Ex his accipienda sunt duo: p̄muꝫ ꝙ valet ad questioneꝫ de equali ad pondus quid est dicere aliqua membra compleri frigido: est eniꝫ illa minori calore participare q̄ꝫ sit in agente et q̄ꝫ sit in materia ⁊ hoc per accidens de quibus accidentibus vnum est resolutio calidi subtilis ⁊ hoc modo ossa complentur a frigiditate: ⁊ tamen sunt calida respectu equalis ad pondus: secundum est que complexio calida epatis est illa quam Auicen. hic probat: apparet manifeste: quoniam est complexio calida eius inquantuꝫ est sanguis inspissatus ergo cõplexio innata inquantũ innata attribuit officialibus per consimile: ⁊ non dixit epar est calidũ: qꝛ ē sanguineũ multũ: qꝛ hoc erat satis notũ: ⁊ hoc etiam fecit: qꝛ scire eius cõplexioné innatam per suam cām est scire suum modũ substantie: qꝛ substãtia carnosa ⁊ spumosa ex inspissato sanguine ⁊ talis est multum apta indurari: hoc aũt scire de epate maxime ad curã ꝓfert ⁊ notũ est scienti curas passionũ epatis: vt. 13. terapen. ⁊. 3. cañ. fen. 14. Ad ꝯtraria dõm ꝙ epar facit sanguinē: sed vltra hoc cor facit. Ad secundum dicendum ꝙ est sanguis inspissatus calore vt dixit Gal. ⁊ bene intellexit hoc ⁊ Conciliator differentia. 202. non tamē sequitur ergo multum calidum: imo minus calidum per euaporationem. Ad ysaac dicendum ꝙ auctoritas falso allegatur: vult enim dicere celata idest cooperta pãniculo subtili vt appet ab eodē: ⁊ non vult dīe stellata. i. penetrata.

Jacobus De partibus

adiacentiuꝫ temperantur. Quarto qꝛ calor eoruꝫ in substantia rara fundatur ⁊ humida: vnde minus imprimit sicut calor stipule ardentis q̄ꝫ calor ferri candentis. Quinto quia spirituum calor est assuetus corpori ⁊ ab assueto non fit passio. Et propter tres rationes medias non sentit medicus magnum calorem tangens pulsum sani. ¶ Dubitatur quarto vtrum spiritus sit siccus an humidus. Dic breuiter ꝙ est humidus: immo humidior carne ⁊ sanguine. Juxta illud auerroys secundo colliget capitulo secundo. Sed mēbra supra que dominatur calor ⁊ humiditas sunt caro ⁊ sanguis ⁊ spiritus: sed calidius oībus est spiritus: ⁊ post illum est sanguis: ⁊ post illum caro: ⁊ per istam eandeꝫ viam incedunt humiditates: idest ẜm eundem ordinem quo dicta membra se habent in caliditate: se habent etiam in humiditate. Ideo ꝙ spiritus est de genere aeris ⁊ aer est humidior aqua: sicut declaratum est in naturali philosophia: hec auerroys.

¶ Deinde sanguis ⁊c.] ¶ In secunda particula dicit princeps deinde sanguis idest post spiritum ⁊ cor calidius quod est in corpore est sanguis: licet generetur in epate vnde credi posset ꝙ epar sit eo calidius: quia enim sanguis continuus existit cum corde: idest multum propinquus ei acquirit plus caloris ab eo q̄ꝫ habeat epar. ¶ Attende primo ꝙ cum fit in hoc casu comparatio inter membra intelligitur ꝙ sint in sua naturali dispositione quemadmodum inueniuntur in corpore temperato: ⁊ similiter intellige hic sanguinem temperati corporis ex cibo temperato vel ei proximo genituꝫ. ¶ Attende ẜo ꝙ duplex est sanguis arterialis. s. qui est rubicundior ⁊ clarior ⁊ calidior ⁊ cuꝫ emanat ab arteria incisa saliendo exit: ⁊ venalis in venis contentus non pulsatilibus minus rubicundus minus clarus ⁊ minus calidus arteriali.

¶ Attēde tertio ꝙ in hoc capitulo princeps inter membra enumerat sanguinem ⁊ phlegma: sanguinem quideꝫ: quia est membrum in potentia propinqua: phlegma auteꝫ quia est membruꝫ in potentia remota: prius enim in sanguinem vertitur q̄ꝫ fiat membruꝫ. Silet auteꝫ de cholera ⁊ melancholia: ita ꝙ eas inter membra non connumerat: qꝛ ẜm Aristotelem quem fortassis in hoc prin. clam imitatur nec actu sunt mēbra: nec potentia sed superfluitates inepte nutritioni: ⁊ dato ꝙ aliquid ex eis associet sanguineꝫ ad membra cholerice vel melancholice complexionis nutrienda: sicut placet Gal. sanguis tamē in plus est cõmune nutrimentum omnium membroruꝫ: ⁊ neqꝫ ex cholera superante sanguinem in quantitate: neqꝫ ex melancholia potest membruꝫ generari neqꝫ mediate neqꝫ immediate. ¶ Dubitatur vtrũ sanguis sit calidius qđ est in corpore post spirituꝫ ⁊ cor. Arguitur ꝙ non: fel est calidius sanguine. Nā vt ait princeps secundo canonis capitulo de felle. Omnia fella calida sunt ⁊ sicca in quarto: fel etiam generat egritudines calidiores q̄ꝫ sanguis puta causones: freneses: erisipilas: ⁊ similia. Secũdo vrina est calidior sanguine: quia quod tangit mordet desiccat ⁊ vrit. Dicitur enim vrina ab vrendo. Tertio sanguis generatur a calore temperato ⁊ ex cibo temperato: ergo est temperatus ⁊ non calidus. Assumptum est prin. secundo capitulo doctrine quarte sen huius dicentis. Sanguinis ergo causa est efficiens calor temperatus ⁊ causa materialis est quod de nutrientibus est temperatuꝫ ⁊ de bonis potibus. Quarto sanguis est valde dulcis vt ait princeps capitulo primo doctrine quarte huius sen: ergo est temperatus. Nam vt ait princeps secundo huius tractatu primo capitulo tertio. Sapor dulcis fundatur in substantia grossa equali: dicit eniꝫ diuidens sapores. Spissa igitur substantia terrea si est calida tũc est amara: ⁊ si est frigida est pontica: ⁊ si est equalis tunc est dulcis. ¶ Oppositum dicit hic princeps ⁊ Auerroys secũdo colliget capitulo octauo ⁊ Galienus primo de complexionibus capitulo vltimo ait: ꝙ sanguis est calidior ⁊ humidior. Dic ꝙ calidius quod est in corpore post spirituꝫ ⁊ cor de his que sunt mēbra actu ⁊ potentia est sanguis: ⁊ primo arterialis postea venalis: hoc satis edocet tactuale experimentuꝫ. Et probatur ratione: qꝛ sanguis acquirit caliditateꝫ suam a membro calidissimo scilicet a corde ⁊ generatur in epate quod est membruꝫ calidius post cor. Juxta id Galieni primo de complexionibus capitulo vltimo. Et sanguis etiaꝫ non acquirit calorem nisi a corde: cor namqꝫ plus omnibus membris sanguineum est ⁊ plus eis calidū ⁊ post ipsuꝫ epar.

¶ Ad primuꝫ obiectuꝫ ⁊ secundum concede ꝙ fel ⁊ vrina sunt calidiora sanguine: sed non sunt mēbra nec actu nec potentia. Ad tertium ⁊ quartuꝫ concede ꝙ sanguis est equalis ⁊ temperatus ad iustitiam: sed relatus ad equale ad pondus imaginatum vel ad temperiem cutis est calidus ⁊ humidus sensibiliter.

¶ Postea epar ⁊c.] ¶ In tertia particula dicit: postea epar idest post sanguinem in caliditate est epar. Et reddit causam quare post sanguineꝫ non ⁊ ante ponitur in ordine calidoruꝫ: scilicet quia epar est sicut sanguis coagulatus.

¶ Dubitatur vtruꝫ epar sit calidius membruꝫ post sanguineꝫ spirituꝫ ⁊ cor. Arguitur ꝙ non: pulmo est epate calidior. Tum ex parte substantie eius que rara est ⁊ aerea. Tuꝫ ex parte nutrimenti quoniā nutritur ex sanguine iam calefacto subtiliato ⁊ depurato in corde. Tum etiam ex vicinitate ⁊ maxima colligantia ipsius cum corde. Tum ex continuo motu dilatationis ⁊ constrictionis. Motus autem omnis est calefactiuus primo metheororuꝫ. De substantia quideꝫ rara ⁊ nutrimento pulmonis a corde testimoniuꝫ perhibet Galienus sexto de vtilitate particularum capitulo octauo dicens. Nutritur eniꝫ singulum ex simili sibi nutrimento: leue auteꝫ ⁊ carnosum ⁊ velut ex spuma aliqua sanguinea coagulatum est corpus pulmonis ⁊ propter hoc eget vaporoso ⁊ subtili ⁊ puro sanguine ⁊ non sicut epar feculento ⁊ grosso. Et paulo ante ait. Et indiget nutriri corpus pulmonis non feculento aliquo ⁊ grosso nutrimento sicut corpus epatis sed subtili ⁊ vaporoso. Et in principio dicti capituli dicit. Retributionem enim quandam que ex sanguine nutritioneꝫ videtur pulmoni prebere cor: ⁊ hoc excambium offerre pro spiritu quem ab illo recipit. Et septimo de iuuamentis membroruꝫ capitulo secundo. Pulmo nutritur ex sanguine subtili digesto in fine digestionis scintillate rubedinis propinquo nature spiritus mundo claro. De caliditate auteꝫ pulmonis ex vicinitate eius ad cor ⁊ motu ipsius: testimonium etiam perhibet Galienus dicto capitulo dicens: ꝙ sanguis mitti eget ad oēs pulmonis particulas pp incessabilitatem motus ⁊ multitudinē caliditatis quā ex vicinitate ad cor ⁊ ex ipsa incessabilitate motus habet pulmo. Secundo cistis fellis est calidior epate. Nam continet humorem calidissimuꝫ omniuꝫ qui sunt in corpore scilicet choleram: si ergo cor dictuꝫ ē esse calidius ceteris propter sanguineꝫ ⁊ spirituꝫ in quibus abundat dicta cistis debet calidissima dici: qꝛ choleram continet que calidior est sanguine ⁊ spiritu. Calor enim eius mordax est acutus ⁊ excoriatiuus: sed calor sanguinis ⁊ spirituum est mulcebris ⁊ gratus. Tertio epar est quasi sanguis congelatus: vt dicit hic princeps: ⁊ tertij decimaquarta capitulo primo: sed congelatio fit a frigore: vt nomē innuit: ⁊ in epate hoc apparet: quoniam epar dissoluitur a calido: videmus etenim viros calidi epatis vtentes frequenter forti vino speciebus ⁊ salsaturis incurrere hydropisiꝫ. Et hoc ideo fit: quia dicta calida dissoluunt epar. Item abundat in venis quarũ substantia est frigida. Quarto videtur ꝙ epar sit calidius sanguine. Primo quia sufficit ex se generare sanguinem ⁊ cum hoc mittit singulis membris virtuteꝫ nutritionis vigore cuius sanguis superatur ⁊ in corpus conuertitur. Juxta illud magni Auenzoar in theisir primo tractatu. 13. cap. 1. Medici vero dicunt ꝙ epar per se est membrum valde principale maximos obtinens effectus et principales operationes de se ipso non ab alio recipiens mēbro. Et propter hoc dixit Hippocras ꝙ si contingat nos bona vita viuere: hoc per sanitatem epatis est. Epar quidem est fons naturalis virtutis: ⁊ epar influit de istis virtutibus toti corpori: ⁊ harum maxime alteratiuam virtutem: hec Auenzoar.

¶ Iteꝫ epar generatur ante cor in formatione fetus: vt ait Hippocras ẜm ꝙ de eo refert princeps tertij vigesimaprima capitulo primo. Et ad id est ratio: quia est fons virtutis vegetatiue: cuius opus necessario precedit opera aliarum virtutum: ergo creat sanguinem sine adiutorio cordis propria virtute et cum hoc choleram que est sanguine calidior: quare videtur ꝙ epar sit calidius sanguine. Oppositum dicit princeps in littera ⁊ Galienus primo de complexionibus. ¶ Attende hic primo ꝙ epatis complexioneꝫ ingrediuntur vene arterie ⁊ caro: sed caro epatis que est proprium eius corpus est primuꝫ sanguinationis organum ⁊ principium venarum: vt ait Galienus quarto de vtilitate particularum capitulo quinto. Et licet aliqui medicoruꝫ sicut Auenzoar in loco allegato hanc teneant extremitatem aduersus Aristotelem: ꝙ epar est membruꝫ valde principale maximos obtinens effectus ⁊ principales operationes de seipso non ab alio recipiens membro. Galienus tamē aliter sapuit quinto interiorum capitulo primo dicens. Monstrauimus corporis membra actionem suam facere propter moderatam propriamqꝫ cordis complexioneꝫ ⁊ actio cerebri ablato cordis temperamēto monstratur auferri. Similiter intelligamus de epate ⁊ quarto de vtilitate particularum capitulo decimosexto ait. Arterias epatis cõmoderationem toti visceri custodire innate caliditatis. ¶ Attende secundo circa hoc ꝙ dicit princeps epar esse quasi sanguinem congelatuꝫ: ꝙ non intelligit epar esse genitum a frigore congelante: quemadmodum gignitur grando vel glacies: sed vult dicere ꝙ est simile in substantia ⁊ colore sanguini congelato extra corpus: vt in emisso per phlebotomiam vel in occisione animalium qui coagulatur eo ꝙ desiccetur infrigidatus: vt ait Aristoteles quarto metheororum tex. 41. Sanguis enim et lac sunt aque ⁊ terre. Terre autem magis vt plurimum: et quecunqꝫ non sunt terre magis non coagulantur sicut hi qui non habent inas. i. villos terreos. Cuius rei signum est vt ait aristoteles ibi ꝙ languorosi sanguineis velut ycor nolūt coa/

sanguis congelatus. ¶ Postea[a] est caro que minoris est caloris q̄ epar: propterea ꝙ neruorum villi in ea mixti sunt qui sunt frigidi. ¶ Deinde sunt musculi q minoris sunt caliditatis q̄ caro simplex: pp illud qd̄ de neruis ⁊ ligamentis eis admiscetur. ¶ Postea[b] splen propter illud qd̄ est in eo de fece sanguinis.

a ¶ Postea est caro.s.sensitiua. ¶ Dubitatur vtrum caro soluz sensitiua sit calidior carne motiua.i. carne musculosa videtur ꝙ nō: q2 musculus est principiū motus: sed motus fit a calido pluri: sensus autem a calido pauciori: vt Gal. quarto de accidenti ⁊ morbo: ergo ⁊c. In contrariuz Auicen. in hoc est prima solutio: musculus est calidior carne solum sensitiua calore animali s.dato a cerebro. Sed caro simplex.i.soluz sensitiua est calidior calore vitali: hec solutio non est bona ꝓpter apud Auer. qui vult ꝙ calor motiuus ꝭm locum sit calidior corde vt apparet secundo colliget. ¶ Secunda solutio musculus totus simul cum corda est minus calidus carne simplici quia habet magnam partem frigidam: scilz cordam: sed musculus: idest pars carnosa que est mediuz musculi est calidior carne simplici ⁊ illa ps musculi est illa que principalis mouet: hec solutio non valet: q2 reperiuntur musculi non habentes cordas sicut musculi longitudinales. ¶ Nos dicamus ꝙ 2° musculi carnis sensitiue ⁊ motiue in qua comparatur carni sensitiue soluz est triplex ꝭm principia nostra superius posita: due sunt que debentur ei principaliter ratione consimiliuz: scilicet innata tantū ⁊ influens que est forma cōsimiliuz: ⁊ quantuz ad hoc caro motiua est minus calida q̄ sensitiua: ratio est quā Auicē. innuit q2 caro sensitiua habet soluz neruos sensitiuos carni mixtos: sed caro motiua preter hoc habet ligamēta: ⁊ ideo dixit Auicen. propter illud quod de neruis ⁊ ligamentis ei admiscetur: ergo caro motiua minus calida est q̄ sensitiua. Hec ratio valet si consideras ꝙ caro componens musculuz sentit sicut caro simplex.i.habet sensuz tactus ⁊ vltra hoc est mobilis ⁊ plicabilis vt requirit motus voluntarius: ergo oportuit ꝙ haberet ligamenta vltra neruos ad vtilitatem motionis ⁊ hoc videtur ꝙ intellexit Anto. Alia est com° musculi que debetur sibi ꝭm ꝙ organicuz que 2° suprapposita est quandoqz tertia ⁊ quandoqz quarta 2°. ⁊ in hac complexione musculus idest caro musculosa est calidior carne simplici: muscul' enim mouet calore: vt secundo colliget ⁊.8.phisicoruz cōmento.43. ⁊ sicut motus eget fortiori calore sensus: ita musculus est calidior carne. Alias autem diximus ꝙ caro simplex non est organum sensus perfecti sed cutis vera: ⁊ ideo potest ē calidior musculo. Hec opinio pati potest instantias fortes.

b ¶ Postea ē splen ⁊c.] ¶ Dubitatur quia videtur ꝙ splen sit calidior epate: primo quia plures habet arterias q̄ epar ēt quia caro eius est rarior ⁊ subtilior carne epatis: vt quodammodo in medio sit carnis epatis ⁊ pulmonis: h̄ leguntur a Galieno quarto libro de vtilitate partium capitulo de vtilitate splenis. Dicendum ꝙ cum considerata fuerit multa multitudo sanguinis melancholici venientis ad splenē ⁊ in eo stantis apparet ꝙ licet splen sit membruz calidum quia carnosum ⁊ arteriosum: valde tamen deprimitur sua caliditas frigiditate melancholie multuz exuberantis signum magnum dominij eius in eo est nigredo eius. Causa autez quē mouit Auicen. ad notificationem splenis complexionis per melancholiam in eo existentem est quia ex hoc surgit in cura vtilitas: eget eniz medicinis subtiliantibus ⁊ aperientibus quibus existentibus fortibus tolerat eas sine nocumēto: ex eius dispositione vt apparet scienti particularia in cura splenis. Debet igitur exponi: postea splen.s.remissioris caloris q̄ caro musculosa ꝓpter illud qd̄ est in eodem de fece sanguinis.s.refrenantis eius caliditatē plusq̄ faciat neruus vel ligamentuz respectu caliditatis musculi: 2sidera igitur ꝙ hoc iudicium est silogisticum ⁊ extimatiuum. ¶ Ad contrarium dicendum ꝙ licet epar paucas habet arterias: tamen cor aperitur cum multo calore epati: idest dat sibi multum calorem perlatam viam ⁊ apertam.

Jacobus De partibus

gulari. ¶ Sed queret aliqs vtrū epar generetur ex sanguine coagulato ꝑ desiccationem ⁊ infrigidationem qualis est sanguis coagulatus exterius. Dic ꝙ non cum sit membrū principale ⁊ fons naturalis virtutis ⁊ vicinum cordi: sz generatur ex sanguine grosso a caliditate naturali desiccato ⁊ coagulato. Juxta illud Gal.4.de vtilitate particularum.c.15. Si enim excogitaueris a caliditate euaporatuz sanguinem ⁊ ingrossatum nihil aliud inuenies fieri q̄ epatis carnem. ¶ Sed attende ꝙ in coagulatione sanguinis vnde fit epar aliqd de calore sanguinis cum humiditate ipsius resoluitur. Cuius rei signum ē ꝙ epar non seruat sanguinis splendorem: ⁊ propterea dicit princeps ꝙ epar ē post sanguinem in gradu caloris. ¶ His premissis dic ꝙ epar est calidius mēbrum post spiritum cor ⁊ sanguinem: quia suum officium est generare sanguinem pro toto corpore ⁊ mittere singulis membris virtutem naturalem ⁊ ad tactum in animali velociter aperto sentitur calidius post cor. ¶ Ad primū obiectum dic ꝙ pulmo quo ad substantiam eius carnosam ex ꝑte substantie eius ⁊ nutrimenti ⁊ motus eius assidui ⁊ vicinitatis maioris ad cor plus caliditatis habere debet q̄ epar: sz ex parte aeris frigidi qui ad ipsum assidue trahitur: ⁊ in eo morā trahit ⁊ ramoꝝ trachee arterie frigidoꝝ exanguiuz in quibus abundat: ⁊ phlegmatis in eo reclusi est frigidior epate. Juxta illud princ. infra ī hoc.c. Pulmo aūt nutritur sanguine calidissimo ⁊ multe admixto cholere. In ipso vero multa supfluitas humiditatis colligitur pp illud qd̄ ad ipm ascendit de vapore corporis. Et pp illud qd̄ ad ipsuz descēdit ex catarris. Huius rei signū est ꝙ nutrimentū pulmonis cū comeditur est paruz declinās ad phlegmaticū: vt ait ꝑn.2.huius.c.de pulmone. Ad scd̄m dic ꝙ cistis fellis nō est tante caliditatis sicut epar. Primo q2 est membruz panniculosum exangue non carniforme. Juxta illud Gal.6.de iuuamentis membroꝝ.c.3. Substantia corporis vesice ⁊ cistis fellis est ꝓpinqua nature coopertoriȳ duri fere carens sanguine frigida. Scd̄o q2 non nutrit cholera nec penetrat ab ea: sed effluit cito ꝑ eam: imo indiget cistis fellis proprijs venis sibi sanguinem deferentibus: sicut vesica vrinam 2tinens. Juxta id Gal.4.de vti.pti.c.31. Vesica vero que xantam cholerā suscipit sicut ⁊ illa que vrinam purā alterutra impmixtā attrahens propriā supfluitatē rōnabiliter alijs vasis cibū eis prebituris indiguerūt. Contrariū tn̄ huius scribitur libro illo de spermate q cōiter scribitur iter libros Gal. sub his verbis. Et creauit deus excelsus ⁊ gloriosus fel qd̄ est calidum ⁊ siccū ⁊ igneū ⁊ domus cholere citrine: ⁊ posuit ipsuz annexū epati ad iuuans ipsum in digōne cibi veꝝ liber ille non est galie. Item egidius in pulsibus. Incentiua mali qua feruet fellea cistis. Dic ꝙ feruet non ex se sed ex 2tēto. Ad tertium dic ꝙ solutuz est ex scd̄o notabili. Et ad 2firmationez ꝙ epar dissoluit a calidis. Dic ꝙ hoc non ē q2 fit 2gelatū a frigore: sed ex debili colligatione sicci cū humido in ipsius cōmixtione. Et ad aliā 2firmationē ꝙ abundat in venis. Dic ꝙ eius carnositas est amplior venis ⁊ tunice venarū epatis sunt tenuissime: vt sanguinatio in eis melior fiat per carnositatē epatis. Et cuz hoc sunt calefacte ex sanguine ⁊ spū naturali quos continent: ⁊ sic modicum pn̄t remittere de caliditate carnositatis epatis. Ad quartū tempera dcā auēzoar ⁊ confitearis cum Gal. ꝙ epar a corde recipit calorem: virtute cuius cuz sibi innato generat sanguinem.

¶ Postea est ⁊c.] ¶ In quarta pti. dicit prin. postea est caro.i.post epar est caro in ordine membroꝝ calidoꝝ que est minoris caloris q̄ epar pp villos neruorum mixtos in ea qui sunt frigidi. ¶ Attende ꝙ duplex distinguitur caro a Gal.2 de complexionibus.c.3. Prima inquit est substantia que vere ⁊ ꝓprie nominatur caro. Et est substantia quam non reperis in corpore ꝑ se solā: sed reperis eam ꝑtem musculi. Deinde post hanc est substātia propria vnicuiqz viscerum que habent inas.i.villos ⁊ arterias in medio quoruz extensa est caro: puta caro cordis: caro epatis: caro splenis: caro renuz: ⁊ existimant archistrates ⁊ socij eius ꝙ est substantia vilis ⁊ inanis ⁊ ignorant ꝙ operatio cuiusqz viscerum non est nisi ab hac carne que est in ipso. Tertiaz carnis speciez meminit Gal.2.de spermate.c.6. quam vocat adenosam vel glandulosam. Et dicit illic eam esse duplicem. Vna est ad firmandū vasa quibus innectitur: vt glandula cui innititur rete mirabile: ⁊ glandula in q̄ inuoluuntur meseraice. Alia est ad generationē humiditatis alicuius: vt caro glandulosa mā̄millarum ad generationem lactis: caro glandulosa testiculoꝝ ad generationez spermatis: caro glandulosa in radice lingue ad generationē salue. Et dicit ibidez eē densos ⁊ siccos adenes seu glandulas qcunqz firmant diuisa vasorum: raros aūt ⁊ humidos eos ad quoscunqz vasa pertingunt.i.vene ⁊ arterie ad generationem alicuius humiditatis: ⁊ hec species carnis sub scd̄a predicta pōt comprehendi. Auer. aūt.2.colliget.c.8. sic distiguit species carnis. Carnis inquit tres sunt species: vna est caro mixta cuz neruo ⁊ chorda: ⁊ illa noiatur lacertus siue musculus: ⁊ ista est maior pars carnis totius corporis. Secunda species est species carnis pure: ⁊ in hac sunt multa ligamenta: ⁊ hec est minor pars corporis: ⁊ est illa que est in capite veretri: ⁊ in loco occulto dorsi ⁊ inter dentes. Tertia species est carnis glandulose vt caro testiculorum ⁊ mā̄millarum ⁊ radicis lingue. Intelligit autē lr̄a presens de carne que est pars musculi non de musculo. Et hic est caro prime specie ꝭm distinctionē specierum carnis a Galieno. Et hec est respersa villis neruoꝝ: dato ꝙ per se consideretur sine neruo ⁊ ligamentis: ⁊ propterea de ea dicit Gal. quam non reperis in corpore ꝑ se solam. Posset etiam intelligi littera de carne pura que est secunda spēs apud Auer. Nam in ea sunt ligamenta vt ait Auer. que fortassis princ. hic intelligit dum dicit: propterea ꝙ neruoruz villi in ea mixti sunt. Similantur enim multum ligamenta villis neruorum. lz non sint idem: vnde Gal.2.interioruz.c.2. Intētio mea est in hoc ꝙ dico genus nerui: volo coadunare in vno noīe ligamenta ⁊ neruos.

¶ Deinde sunt ⁊c.] ¶ In qnta pti. ait prin. deinde sunt musculi.i.post carnem sunt musculi in ordine membrorum calidorū. qui sunt minus calidi carne simplici ꝓpter illud quod admiscetur eis de neruis ⁊ ligamentis. ¶ Attende hic primo ꝙ musculi describuntur a Gal.2.tegni tex.9.trac. de testiculis ꝙ composite quedam carnes sunt ex simplici ⁊ prima carne ⁊ neruis quibus he circumuolute sunt. Propria.n. musculorum substātia hec ē.i.caro ⁊ nerui: vene autez ⁊ arterie venientes ad eos sunt velut riui quidam non complentes eorum substantiam: sed seruientes ad cōseruationem. ¶ Attende scd̄o ꝙ musculus ⁊ lacertus in medicina pro eodem habentur: licet quidam differentiam ponere volētes inter eos dixerint lacertū plus habere de spiritibus sensitiuis: ⁊ plus seruire sensui. Et musculū plus de motiuis ⁊ plus seruire motui. Unde Auer.2.colliget.c.8. describit lacertuz dicēs. Lacertus est corpus compositum ex carne rubea ⁊ ligamentis ⁊ neruo ascendentibus supra dorsum. Et omnes lacerti inquit ꝭm intentionem Gal. existētes in corpore sunt quingenti vigintinouem: ex quibus clare ostēdit ꝙ per lacertum intelligit musculum. Item Gal. secūdo de interioribus auctoritate archigenis.c.7. ait ꝙ lacertus est caro composita de carne ⁊ neruis. ¶ Attēde tertio ꝙ musculus seu lacertus instrumentum existens voluntarij motus tres habet partes.s. caput caudam ⁊ medium eius. Et plus motui seruiunt caput ⁊ cauda ipsius q̄ medium: q2 motus lacertorum: vt ait Gal.2.de inte.c.7. est in parte sue neruositatis que pars plurimū est in capite: ⁊ fine vbi chorde suā extremitatem exiliunt. Illa vero loca qui sunt inter hec habēt illud quod ab hominibus vocatur caro: sed nullus bene intendit nisi qui bene anatomiam inquisiuit: quia hoc non solum est caro: sed habet filos subtilissimos qui diuidunt a genere nerui: hec Gal. Ex his verbis perpēdere potes ꝙ pars media musculi ē calidior extremis eius ⁊ calidior toto musculo: q2 partes eius extreme neruo se existentes remittunt aliquid de calore medie partis. Et hoc ē qd̄ vult hic prin. ¶ Attende quarto ꝙ ligamentum est substātia flexibilis similis neruo orta ab osse aliquo īsensibilis. Et differt a chorda. Primo in hoc ꝙ ab osse oritur: ⁊ chorda a neruo vel musculo. Scd̄o q2 non sentit: chorda vero ē acuti sensus.

¶ Postea splen ⁊c.] ¶ In sexta pti. ait prin. postea splen idest post musculos est splen in gradu caliditatis: ⁊ ponitur frigidius musculis propter illud quod est in eo de fece sanguinis idest de humore melancholico qui est boni sanguinis fex ⁊ residentia ⁊ est frigidus ⁊ siccus. ¶ Attēde hic ꝙ splen est corpus rarum molle simile spongie: cuius officium est attrahendo purgare melancholiam generatam in epate per collū eius quod est simile vene. Et cū attraxerit ipsaz: digerit ipsam. Et vtitur in hac operatione eius venis pulsatilibus magnis multis que in eo sunt diuise: qm̄ ꝑ eaꝝ continuū motum ⁊ per temperantiā caloris naturalis venientis a corde ad ipsas est ei possibile digerere superfluitatem grossam venientem ab epate: ⁊ illud quod alterabitur ex ea: ⁊ fit sanguis subtilis similis nature splenis: erit cibus splenis cū subtili sanguine qui resudat ab arterijs eius. Et illud quod non potest cōmutari in sanguinem subtilem splen eijcit ad orificium stomachi per colluz de genere venarum ad excitandum ibidem sua stipticitate appetitum cibi. Nutritur igitur splen sanguine subtili nigro: epar autem sanguine rubeo spisso: pulmo vero sanguine subtili digesto in fine digestionis scintillate rubedinis propinquo nature: spiritus mūdo claro: hec omnia Galienus quinto de iuuamētis membroruz.c.4. ex qbus videre potes ꝙ splē est particeps caliditatis. Tū q2 est membꝝ carniforme. Tū q2 abundat in arterijs magnis ⁊ multis. Et est particeps frigiditatis ex melancholia naturali quam recipit ⁊ diu retinet: merito ergo post musculos calidus ponitur.

¶ Postea

a ¶Postea renes ⁊c.] ¶Dubitatur q̄ renes sunt pingues ⁊ pinguedo arguit frigiditatē. Dicendum ꝙ renes sunt calidum membrū q̄ carnosū rubea carne: sed q̄ nō penetrata venis immo densa fuerunt renes remisse caliditatis: extranea aūt causa eorū densitatis legatur a Galieno in libro de vtilitate partium quinto capitulo sexto: hoc ergo est inditium extimatiuū: pinguedo autem renibus extrinseca non est pars eis: ideo renes bene silantur auaro homini q̄ ē in diuitijs ⁊ nihil sibi applicat: pinguedo aūt intrinseca pauca est respectu carnis.

b ¶Deide arteriarū ⁊c.] ¶Hic vide ꝙ arterie ⁊ vene cum considerate fuerint q̄tū ad cōplexionē innatā sunt frigide cōplexionis q̄ sube neruose siue ligamētalis siue pāniculose vel pelliculose: sed cōsiderate quātū ad influentē .i. calefactione quā recipiunt a spiritu ⁊ sanguine artarie ⁊ sanguine vene sunt cōplexionis calide: ⁊ q̄ spūs est calidior sanguine: ideo in eleuatiori gradu caloris ponitur artaria q̄ vena: non .n. pōt dici solus sanguis q̄ in venis ēt continet spūs sed paucus est ⁊ nubilosus respectu eius q continetur in arterijs vt Gal. de iuuamentis mēbrorū libro. Dubitat q̄ hic ordinat tunicas venarū ⁊ arteriarū statī iuxta cutī in gradu caliditatis: carnem aūt simplicē multis gradibus elōgauit a cuti. Supra aūt dixit ꝙ caro est membrū propinquius q̄ cetera mēbra preter cutim: dr ꝙ vene ⁊ arterie sunt tēperatiores carne in calido ⁊ frigido sed nō in humido ⁊ in sicco: ⁊ ideo caro absolute posita est tēperatior: q̄ inter quattuor qualitates. Alij dn̄t ꝙ hic est sermo de carne rubea sensitiua: sed supra de carne mamillarum ⁊ testiculorum. Aliter pōt dici caro perfecta sensu tactus qualis est circa vētriculos digitorum est temperatior in suo calore ⁊ propinquior temperamento cutis: ⁊ de hac dixit supra. Sed caro simplex qualis est gingiuarum caro ⁊ pars carnis nata est calidior tunicis arteriarum ⁊ venarum: immo calidior carne musculosa: ⁊ de hac hic loqtur. Aliqui hic pueriliter dubitāt: ponūt enim nouē gradus caliditatis .i. nouē ordines calidorū membrorū: ⁊ tamē gradus medicinarū sunt quattuor. Dicendū ꝙ non est idem modus ponēdi hos gradus in membris ⁊ in medicinis.

¶Postea[a] renes eo ꝙ non multus in eis existit sanguis. ¶Deinde[b] arteriarum tunice non propter ipsarū neruosa corpora: sed propter illud quod recipiunt de calefactione sanguinis ⁊ spiritus qui sunt in eis. ¶Postea sunt venarum non pulsatilium tunice propter sanguinem solum. ¶Postea cutis vole que tēperata est. ¶Frigidius[c] vero qd ē in corpe ē phlegma. Postea[d] pili.

c ¶Frigidi⁹ ⁊c.] ¶Dubitant hic q̄ .12. ponit ordines siue gradus frigidorum ⁊ solū sunt nouē calidorū. Dicendū ꝙ hoc est q̄ tot repiunt mēbra frā diuersificata in frigiditate siue in frigore. Dubitāt an flegma sit frigidius: cōtra q̄ est propinquus nature sanguinis vt infra dicetur. Quidā dicūt ꝙ hic est sermo de flegmate innāli. Alijs nō placet hoc dictū: quia Auic. ⁊ auctores vident loqui de cōplexione partiū naturaliū in nobis. Aliter dn̄t ꝙ flā etiam nāle est frigidius ꝙ sit i nobis qd appz q̄ fit a calido diminuto ēt q̄ participat pauco spū. Nos dicamus ꝙ flā iter ptes nr̄i corporis vr̄ qd sit magis sīle aque i oīb⁹ dispōnibus qd nō ɔuenit de melācolia: ⁊ cū hoc viderūt auctores a flāte fieri fortes ifrigidatiōes i nobis: ⁊ iō tā flā nāle q̄ innāle ponūt frigidius ꝙ sit in nobis. Ad cōtrariū dicēdū ꝙ approprinq̄t nature sanguinis in potētia nō in actu.

d ¶Postea pili ⁊c.] ¶Dubitat de pilis: q̄ vident calidi cū nos calefaciāt. Itē cito inflamant ergo calidi. Amplius vident frigidiores flegmate cū sint

Jacobus

¶Postea renes ⁊c.] ¶In septima pticula ait. Postea renes idest post splenem sun renes in gradu caliditatis: ⁊ non sunt ita calidi sicut splē eo ꝙ in eis non est multus sanguis. ¶Attende ꝙ renes vt patet tertij .18. c. i. sunt mēbra carniformia dura spissa numero duo inter epar ⁊ vesicā sita: quorum dextrū est altius sinistro: ⁊ ad vtrūq; ipsorum peruenit vena grossa orta a vena cōcaua: ⁊ arteria grossa orta ab arteria adorti. Et p venas attrahūt ab epate aquositatē vrinalem cum pauco sanguine quo nutriuntur: ⁊ modicica cholera. Ab arterijs aūt attrahunt choleram: ⁊ id quod attrahunt de cholera exit cū vrina preter illud quod ex ea est spissius. Et sunt duri ⁊ spissi: vt fortius attrahant ⁊ nō cito labatur ab eis sanguis attractus ad eos. Et sunt duo numero: q̄ superfluitas quā attrahunt est multa cōparatione ad cholerā ⁊ melancholiā: ⁊ vt seruetur equilibratio corporis vno posito in dextro ⁊ alio in sinistro. Et est dexter altior sinistro: q̄ membrū p eos purgandum .s. epar est in latere dextro ⁊ ēt q̄ seinuicem impedirent in attrahendo si essent in eodē ordine. Renes ergo vt carniformes sunt ⁊ habentes latas venas: ⁊ arterias participant de caliditate: sed vt parū sanguinis habent: ⁊ a venis ⁊ arterijs magis recipiunt aquositatē ⁊ cholerā que ab eis effluunt sub forma vrine q̄ sanguinem venalē ⁊ arterialem in copia pro sua nutritione remissa est sua caliditas. Sed dices vrina est calida ⁊ mordax ⁊ cholera similiter que p eos assidue defluunt. Dic ꝙ nō penetrant in substantiā carnosam renum ⁊ ꝙ nō trahuunt moram in renibus: immo cito labuntur p cannales venarū spissos applicatos vritidibus poris deferentibus vrinā a renibus in vesicam.

¶Deinde arteriarū ⁊c.] ¶In octaua particula dicit. Deinde arteriarū tunice idest post renes in gradu caloris sunt tunice arteriarū ⁊ non numerantur inter membra calida propter neruosa corpora earum: q̄ ex parte eorum sunt exanguia: ⁊ frigida: sed propter illud ꝙ recipiunt de calefactione sanguinis ⁊ spiritus qui sunt in eis. ¶Attende hic primo ꝙ arteria est corpus ob longū rotundum ad instar cannalis factū duabus tunicis consistens a sinistro cordis ventriculo incipiens: ⁊ per totum corpus diuisum spiritum vitalem aerem ⁊ sanguinē cōtinens. ¶Attende secundo ꝙ omnes arterie habent duas tunicas preter arteriam venalem que defert aerem a pulmone ad cor: ⁊ rursus refert dum calefactus est ⁊ factus est inutilis ad refrigerium cordis cū vaporibus ⁊ fumis. Et harum tunicarum intrinseca fortior facta est: quoniam obuiat pulsationi ⁊ forti motui substantie spiritus: qui vt diligenter custodiatur velut thesaurus nature duplici tunica circumtegitur. ¶Attende ꝙ arterie transeunt in totum corpus associate venis: ⁊ sugunt abinuicem contenta in eis. Juxta illud Galieni .7. de iuuamentis membrorum .c.3. Vene pulsatiles in toto corpore sunt pertranseuntes ad venas non pulsatiles: ⁊ accipiunt a seinuicem sanguinem ⁊ spiritum ex vijs strictis latentibus visum. Et paulopost subdit. Vene pulsatiles apud constrictionem earum circunquaq; expellunt illud qd est in eis ex aere. Et attrahunt ex venis nō pulsatilibus sanguinem: ⁊ peruenit ad ipsas sanguis ex illis vijs strictis. Signum autem huius mutue suctionis est ꝙ si sanguis dimittatur effluere a vena aperta vsq; ad mortem reperientur arterie vacue ⁊ econuerso. Vides ergo ex dictis ꝙ spiritus ⁊ sanguis plus profundantur in tunicas arteriarum et venarum q̄ vrina in substantia renum vnde plus caloris eis tribuere debent nisi esset ꝙ earum substantia est neruosa frigida ex se vnde remittitur ipsarum calor.

¶Postea sunt ⁊c.] ¶In nona dicit ꝙ postea scilicet post tunicas arteriarū sunt tunice venarum non pulsatilium propter sanguinem solum quem continent supple. Sed obijciet quis sicut arterie continent spiritum vitalem: ita vene naturalem. Dic si vis imitari Aristotelem ⁊ Auerroym ꝙ nullus apparet spiritus naturalis proprius epati ⁊ venis non pulsatilibus: Juxta illud Auerroys primo colliget .c.14. Spiritus duo sunt scilicet spiritus apparens in corde: ⁊ spiritus apparens in cerebro: sed spiritus in epate non apparet p viam sensus. Et illud eiusdem super primo cantice canticorū Auic. cōmēto 82. Spiritus diuiditur in tres spēs. Ex quibus est vna spēs naturalis: ⁊ est ille q ex vapore puro ⁊ mundo generatur .s. ex substātia vaporosa. Est aūt situs huius spiritus s̄m G. in epate trāsitq; abinde ad reliquū corpus: sed s̄m Aristotelem ipse existit in corde. Reprobat aūt sermonem G. in hoc experientia sensibilis: qm̄ non manifestat in epate: nec ēt in venis ab eo ramificatis sicut est manifestus in corde: hec Auerroys. Vel dic ꝙ spūs nālis existens in epate ⁊ venis nō pulsatilibus generatus ex spū vitali talem acq̄sinit contēperantiā in eis ꝙ non est calidior sanguine: ⁊ sic vene modicū ab eis recipiūt calorem sicut nerui paucū capiunt calorē a spiritibus aīalibus. Vel dic ꝙ spūs nālis s̄m esse materiale non est nisi vapor sanguinis. Juxta illud prin. canticorū primo .c.82. Spiritus naturalis efficitur ex fumo seu vapore laudabili puro mūdo. Et cum vapor sit eiusdē nature cum eo a quo dissoluitur, sub nomine sanguinis potest intelligi naturalis spiritus.

De partibus

¶Postea cutis ⁊c.] ¶In decima dicit postea .i. post venas non pulsatiles ē cutis vole .i. partis interioris palme que tēperata est. ¶Sed queret aliqs ex quo cutis tēperata est quare numerat hic inter membra calida. Dic ꝙ cutis cōparatiōe ad mēbra frigida q̄ post noiant calida est. Vel dic ꝙ lz cutis sit tēperatior ceteris mēbris ⁊ vicinior equali ad pondus: modicū tn̄ declinat ad caliditatē vltra temperamentū ponderis. Sed responsio prima est cōueniētior: q̄ sicut cutis noiat hic inter mēbra calida sic postea inter frā noiabitur.

Frigidius vero ⁊c. ¶In hac tertia pte huius capituli enumerat prin. 13. frigida repta i corpore humano s̄ ordinē sue frigiditatis. Et primo dicit ꝙ frigidius qd est in corpore est phlegma. ¶Attende ꝙ hec lr̄a intelligit de phlegmate naturali qd nihil aliud est nisi sanguis diminute coctus: ⁊ q̄ est in potētia vt fiat sanguis: ⁊ postea ps membri inter mēbra numerat. Nā phlegma salsum non est multū frigidū: neq; phlegma qd putruit. ¶Sz obijciet aliqs: arterie ⁊ vene numerate sunt inter mēbra calida pp sanguinē quē cōtinent nō ex parte suorum neruosorū corporū. Cum ergo phlegma generet in epate qd est calidum cum sanguine qui est calidior ceteris que i corpore sunt post cor ⁊ spūm ⁊ nō separet a sanguine: imo transit cū eo ad venas vt tpe necessitatis fiat sanguis ⁊ sit multo minoris q̄titatis q̄ sit sanguis quare vinci facilius poterit ipsius frigiditas a sanguine: videtur ꝙ phlegma debeat inter calida numerari.

¶Dic primo ꝙ phlegma non penetrat a sanguine sicut vene ⁊ arterie: quia non est paruium porosum sicut ipse sed viscosum. Dic secundo ꝙ phlegma non nutritur sanguine sicut vene ⁊ arterie nutriuntur sanguine paulatim alterato ⁊ econuerso ad suam naturam. Dic tertio ꝙ licet phlegma cum sanguine currēs p venas aliquid caloris adipiscat a sanguie. Aliud est inuenire phlegma separatū a sanguine sicut in catarris defluentibus a cerebro ⁊ in stomacho. In stomacho .n. paulatī aceruatur ⁊ pp eius purgationem precepit Hyp. vomitum fieri in vno quoq; mēse bis. Et illud approbat Gal. 4. de vtilitate parti. 27. c. Scdo dicit ꝙ post phlegma sunt pili in ordine frigidorum.

¶Dubitatur vtrū pili sint mēbra. Arguitur ꝙ sic auctoritate prin. q pilos hic inter mēbra connumerat. Scdo auctoritate Auer. 1. colliget. c. 2. dicentis. Et simplicia membra sunt cutis vngues ⁊ capilli: ⁊ hoc manifestū est. Tertio auctoritate Haly. 2. tegni super illo cañ. 31. Capillorum vero ⁊ vnguium dicentis. Et manifestum est ꝙ capilli ⁊ vngues sunt ingredientes in numero membrorum: sicut pili palpebrarum ⁊ supciliorum. Quarto pili sunt innexi corpori sicut cutis ⁊ habent proprium officiū siue iuuamentum: vt pili capitis ipm protegunt a frigore ⁊ pili ciliorū ⁊ superciliorum defendunt oculos ab extrinsecus occurrentibus. Et pili barbe faciunt ad decorē hominis: ergo sunt mēbrum seu pars hominis. Quinto pili nutriuntur ⁊ augentur: ergo sunt aīati ⁊ non alia aīa q̄ proprij suppositi: ergo sunt membra eius. Maior probatur auctoritate prin. quarti. 7. tracta. 1. c. 6. dicentis. Qd cā alopicie est materia mala prohibens nutrimentum bonum capillis. Minor probatur q̄ sequunt nām ⁊ complexionē proprij suppositi ⁊ super ea significant ⁊ corpori fixe haberēt non seiuncti in toto sicut vermes qui nascuntur in intestinis. Oppositum arguitur primo q̄ pili non generantur ex p̄ª humorum cōmixtione: imo ex vapore fumoso: vt ait prin. quarti. 7. tract. 1. c. 1. Sed membra sunt que ex prima humorum cōmixtione generantur quēadmodū ait p̄n. c. singulari doc. 5. huius fen membra diffiniens. Secundo pili non sunt animati: ergo non sunt mēbrū ɔñtia tenet: q̄ oē membrū animatur aīa totius: alioquin corpus non esset vnum. Assumptū pz: q̄ oē animatum in his inferioribus vegetatur: sed capillorum ⁊ vnguium non est regimē aliquod: sed generatio sola. 2 tegni. tex. 31. Tertio omne membrū habet aliquam aīe virtutem qua exercet suā opatiōē aliter esse velut mortuū: sed pili nullam habent virtutem. Juxta illud Haly. 2. tegni. cō. 31. Deinde capilli ⁊ vngues in q̄bus non sunt virtutes innate nec veniunt eis alie virtutes. Quarto oē membrū generatur ex spermate vel sanguine: vt apparet ex diuisione membri quam narrat p̄n. c. singulari doc. 5. huius fen. Sed pili non generantur ex sanguine cum sint penitus achimi ⁊ exangues: imo ex vapore fumoso: nec ex spermate cum abscisi regenerentur in oī etate. Quinto: nullum hominis membrum pmanet ⁊ crescit dum est mortuus: moriente .n. homine omnia eius membra cōmoriuntur: ⁊ vltimo cor: sz homine mortuo ⁊ corde mortuo pili permanent ⁊ augmētantur: vt est videre in suspensis. ¶Attende hic primo pro solutione huius dubij ꝙ pilorum generatio est talis: vt determinat Gal. 2. de complexionibus. c. 5. ꝙ vapores multi fumosi retinentur ⁊ conculcantur ad inuicem ⁊ coniunguntur donec proueniat ab eis vnum corpus coniunctum sicut corpus qd aggregatur ex fumo nisi ꝙ hoc corpus constipatur ⁊ cortatur pp ɔstrictionē exitus: cūq; illud corpus oppilat totum porum: deinde pcutiunt ipsum alie superfluitates similes eis a quibus generatum est non inuenientes exitum impellunt totū illud: tunc ad ex-

extra non participantes spiritu ⁊ sanguine: phlegma sūt inter cuz sanguine ⁊ spū iacet. Dicūt ꝙ pili sunt frigidi q᷑ non participant spiritu neqꝫ sanguine. Nos prolixe locuti sumus de generatione piloꝝ fen.7.quarti libri. Et dicamus breuiter ꝙ pili sunt frigidi q᷑ de materia terrestri ⁊ q᷑ frigus spissat ⁊ cōstare facit fumū terrestrem circa poꝝ cutis: vnde cōtinuo propulso vapore ⁊ continuo densato a frigiditate aeris vel cutis fit pilus ⁊ est ac si cerā fluidā mitteres p foramen tenue ad quod staret frigus illā cōstare faciens: ⁊ quia vapor ille terrestris habꝫ aliquid de adusto. ideo pilus habet aliquid plus de calore q̄ꝫ flegma: ⁊ iō ponū

Deide⁹ os. Postea cartilago. Post ligamētū. Deide corda. Post pānicul⁹.

Jacobus de partibus

teriora ⁊ cogunt procedere acute ⁊ fit iam sicut corrigia: ⁊ illud quod ex eo in porum coartatum retinetur similatur radici herbe aut plante ⁊ qd̄ ex eo procedit acute est sicut herba ⁊ est pilus: hec. G. ¶ Attende secundo ꝙ pilorum triplex est dr̄ia vt memorat Auicē. lib. suo de aīalibus. Nam quidā eoꝝ sunt pp pulchritudinem vt pili barbe. Alij propter iuuamentū vt pili cilioꝝ ⁊ supcilioꝝ. Alij sunt sola supfluitas ⁊ non positi in iuuamētuz sicut pili circa pectinē ⁊ sub axellis. Et primo cātice. c. 80. dicit: sꝫ pili fuerūt pp supfluitates vel ornatū: qd̄ dictū exponēs auerroys ait. Intellexit pilū esse in corpore pp vnū ex duobus. s. ad tollendū supfluitatē mēbri illius: cuius est pilus ne ledat ipm sicut pilus axellaꝝ ⁊ pectinis: aut propter ornatum sicut pilus palpebre ⁊ supcilioꝝ ⁊ pōt esse etiā vt cū hoc intēdatꝛ ptectio mēbri illius sicut capilli capitis: hec Auerroys. Sꝫ ipse scd̄o colliget. c. 8. sentire vr̄ ꝙ nec generetꝛ pilus vt narrat. G. nec pilus aliqs absqꝫ iuuamēto fiat ita scribens. Sꝫ pili sub axellaꝝ ⁊ pectinis ⁊ multi alij pili q sunt supra supficiē corporis qd̄ apparet ex eis plus est ex necessitate materie. i. ex presentia materie q̄ neqt carere forma magis q̄ꝫ ex intētione agentis eo ꝙ generantꝛ pili ab vno vapore fumoso ꝑm. G. Et hoc indiget speculatione q᷑ vr̄ ꝙ pilus sit corpus extēsibile siccū ⁊ tale est superfluitas cibi sicci quādo minus excoqtur durāte in illo admixtione pinguedinis: ergo nō est iste vapor: cuius sit aggregatio partis supra partē: sꝫ est cōtinuū corpus fortis cōtinuationis extēsuꝫ crescēs in lōgitudine. Et mihi vr̄ ꝙ natura adducit istū vaporē: vt sit mā̄ pili: ad hoc vt a pilis trahatur illa mala mā̄ ex corpore ad mundificandū ipsuꝫ: p hoc: sicut tu vides ꝙ silr̄ faciūt artificialiter laboratores terre: q᷑ qn̄ volunt vt ipsa fructificet seminant semina que habeāt trahere partē terrestrē vstaꝫ: ⁊ p hunc modum pōt esse vt sit iuuamentū corpori: hec auerroys. ¶ Attēde tertio ꝙ aliqd dici pōt membruꝫ vel particula tripliciter. Uno mō large. s. q᷑ corpori cōiunctū est ⁊ propriā hꝫ circūscriptionē ab alijs particulis. Juxta illud Galieni in prohemio de vtilitate particulaꝝ. Quecūqꝫ corpora neqꝫ oīno propriā circūscriptionez hn̄t: ita. s. ꝙ separata sint a corpore neqꝫ oīfariam cōiuncta sunt alijs particule vocantur. Alio mō dr̄ membruꝫ quod corpori coniunctuꝫ est ⁊ intētuꝫ a plasmatore corporis ad propriā opationē peragendā vel iuuamentū prestandū. Tertio mō quod corpori ꝯiunctū est vt plasmatū ex ipsius materia ⁊ sua forma formatū ⁊ intentū a plasmatore gratia proprie operationis vel iuuamēti. His p̄missis dic primo qd̄ pili q sunt sola superfluitas ⁊ nō positi in iuuamentū primo mō possunt dici mēbra: q᷑ corpori cōiuncti sunt p suas radices ⁊ propriā habent circūscriptionē ab alijs particulis. Dic scd̄o ꝙ pili supcilioꝝ ⁊ palpebraꝝ ⁊ capitis dici pn̄t mēbra primo ⁊ scd̄o mō. Nā ⁊ corpori herent ⁊ ab alijs ptib⁹ circūscripti sunt ⁊ a creatore intenti vt defendāt caput ⁊ oculos. Et ppea lineis certis segregati sunt ⁊ ordinati non inequaliter ⁊ confuse sicut pili subaxellaꝝ ⁊ partiū aliaꝝ corporis ⁊ repiuntꝛ in oī cōplone. Et passio iaꝫ ptis est nō pua fluere palpebraꝝ vel supcilioꝝ pilos sicut ēt eos q capitis passio quidez est sꝫ nō ita magna vt ait. G. 11. de vtilitate particulaꝝ. c. 14. ⁊ secūdo de cōplexionibus. c. 5. ait. Pili aūt q sunt sup caput ⁊ in supcilijs ⁊ in palpebris existunt in nobis ēt puis. s. ab infantia ⁊ illud iō qm̄ ortus piloꝝ hoꝝ nō est sicut ortus herbaꝝ casualiter venientiū. s. sed est sicut ortus seminū arboꝝ vel plantaꝝ: qm̄ sunt ex natura ꝑm intētionē primā. Dic tertio ꝙ nulli pili sunt membra tertio mō. Primo q᷑ nō generantꝛ ex materia totius. s. ex spermate vel sanguine: sed ex vapore fumoso. Scd̄o q᷑ non sunt informati forma totius: eo ꝙ nec inatā nec illatā hn̄t virtutē aīe: vt p̄allegatū est a. G. ⁊ haly secūdo tegni. tex. 31. Et ppea. G. primo de cōplonibus de pilo loquens. c. vltimo in fine ait. Pilus est frigidior mēbris ⁊ siccior eis ⁊ nō dicit ꝙ pilus sit frigidissimū membroꝝ: nec augentꝛ aut nutriuntꝛ proprie. s. p susceptionē nutrimēti in poris suis ⁊ cōuersionē eius in sbam eoꝝ: imo p cōtinuā successionē vapoꝝ fumosoruꝫ quoꝝ posteriores pellūt ante se priores: vt fit ī fluuijs. Obiecta ante oppositū faciunt pro duabus primis cōclusionibus. Et obiecta post oppositū pro tertia. ¶ Dubitatꝛ secūdo vtrū pili sint frigidiores ossibus. Arguitꝛ primo ꝙ nō: q᷑ generantꝛ ex materia q̄ est calida. s. ex vapore fumoso. Scd̄o q᷑ multiplicātur ⁊ fortes fiūt in cōplone calida ⁊ sicca: ⁊ in etate calida ⁊ sicca ⁊ diminuti sunt ⁊ plani ī phlegmaticis. Juxta id. G. scd̄o de cōplonibus. c. 5. Dico ꝙ cōplexionē hn̄s calidā ⁊ siccā est pilosus: ⁊ est in vltimo fine multitudinis capilloꝝ ⁊ fortitudinis ipsoꝝ. Oēs vero hn̄tes cōplexiones frigidas sunt lenes. i. nudi pilis. Tertio pili sunt faciliter inflāmabiles ⁊ ossa nō: ⁊ hoc vr̄ eis inesse ex participatione ignis vel aeris. Quarto pili ptegūt a frigore: vt docet sensus: nō ergo sunt frigidi sed potius calidi. Quinto si pili essent multuꝫ frigidi irrationabiliter essent multiplicati supra cerebrū: nā leduntꝛ: quedā a filibus sue crassi facile: iuuantꝛ aūt a ꝯrijs moderato vsu scd̄o tegni tex. 59. Cuꝫ ergo cerebrū sit frigidū ledetꝛ a capillis frigidis. Uidemus. n. ꝙ frigida capiti supposita inducūt reuma. Oppositū dicit hic prin. ⁊. G. scd̄o de cōplonib⁹. c. 5. ⁊ auerroys scd̄o colliget. c. 2. ait ꝙ pilus est frigidior oībus. Dic ꝙ pilus ē frigidissimū oīuꝫ que sunt in corpore post phlegma: q᷑ nullo calore vitali actuali vel naturali vegetatiuo pticipat ⁊ penitus exāguis est nec gignitꝛ ex spmate vel sanguine ossa vero viuūt ⁊ vegetantꝛ ⁊ ex spermate fiūt ⁊ sanguine nutriuntꝛ multipliciter alterato. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ lꝫ pili a vapore calido fumoso generentꝛ: prius tn̄ q̄ꝫ vapor ille pilus fiat spoliatꝛ a calore ⁊ terrestris factus inspissatꝛ ⁊ induratꝛ. Ad scd̄m dic ꝙ pili multiplicantꝛ in cholericis pp exuberantiā sue materie. s. vapoꝝ fumosoꝝ. Ad tertiū dic ꝙ inflāmabilitas piloꝝ inest eis nō ex pticipatione maioris caliditatis ignis vel aeris: sꝫ rōne sue siccitatis ⁊ gracilitatis vt in lignis. Juxta illud Arist. q̄rto metheoroꝝ tex. 48. Inflāmabilia aūt sūt exalabiliū quecūqꝫ nō liquabilia sunt pp magis esse terre: siccū. n. hn̄t cōe igni: hoc igitꝛ siccū si fiat calidū ignis fit. Ad quartū ⁊ qntuꝫ dic ꝙ pili pn̄t calefacere reuerberādo calorē iterius. Cuius rei signū est ꝙ soliti radi si nō radantꝛ supcalefiūt ⁊ pustulantꝛ: pn̄t ēt calefacere sicut vestis: vestis. n. vt calefit a corpore sic calefacit corpus: ipsa tn̄ ex propria cōplexione nō est calida sicut nec pilus. ¶ Tertio dicit ꝙ post pilos est os in ordie

tur minus frigidi. Aliqui tamē dicunt de calore vite quia viuūt ⁊ participāt spiritu quod dicunt Auer. voluisse colliget secundo: ⁊ signum q᷑ hō subito timore fit canus qd̄ non fieret nisi spūs aliquis cōicaret eis: ⁊ tu cōsidera. Ad primum in contrariū dicendū ꝙ calefaciunt reflectendo sicut hoc mō plumbum calidius est lana vt Aristo. problem. 8. 15. problem. Ad ꝑm dicendum ꝙ aliqua cito inflāmantur non q᷑ calida: sed q᷑ rara ⁊ subtilia vt stupa canape ⁊ calamus sicca. Ad tertium dicendum ꝙ licet sint extra hn̄t de caliditate ex materia fumosa.

a ¶ Deinde os ⁊c.] frigidoꝝ. ¶ Attende ħ primo ꝙ non oīa ossa sunt eq̄liter frigida: imo multū vestita carne ⁊ viciniora cordi ⁊ epati sunt calidiora alijs: ⁊ presertim illud qd̄ cordi inatuꝫ est in aīalibus magnis. ¶ Attēde scd̄o ꝙ lꝫ ossa ex innata cōplexione sint multū frigida ex influenti: tn̄ sensibilē habēt caliditatez: ⁊ pp ea nō sentitꝛ ex eis notabilis frigiditas in corpore viuo sano. ¶ Sed instabit aliquis: q᷑ ossa seipsa regūt: ita ꝙ hn̄t virtutes innatas tn̄: scd̄o tegni tex. 29. Et non venit ad ea neruus neqꝫ arteria neqꝫ vena. Dic ꝙ impossibile esset ossa viuere nisi p viam resudationis occulte vel aliter ad ea veniret aliquid a corde ⁊ ab epate: sꝫ q᷑ illud nō apparet sensui ⁊ cōsideratio medicinalis nō trāscēdit sensuꝫ vt ait haly scd̄o tegni: cōmento. 22. ideo. G. sensualis expn̄s artifex asserit ꝙ ossa seipsa regūt. ¶ Quarto dicit ꝙ post os est cartilago. ¶ Sꝫ cōtra cartilago est penitus exāguis nec aliqd intra se cōtinet qd̄ ipsam calefaciat. Os vero cōtinet intra se medullā q̄ est nature sanguinee ⁊ est calida: vt ait Aristo. secūdo de ptibus aīaliū. c. 6. ⁊ Auic. lib. suo de aīalibus ait. Medulla pueroꝝ est sanguinea ⁊ medulla iuuenū est ex acutiori sanguine q̄ꝫ medulla senum. Et vniuersaliter medulla est sanguis alteratus ad ossis materiā: sicut ergo vene connumerate sunt inter membra calida propter sanguinem quem continent: ita videtur ꝙ ossa debeant inter ea connumerari propter eorum medullam: vel saltem censenda sunt minus frigida cartilagine que nec sanguinem in se continet nec medullam. ¶ Dic primo ꝙ non omnia ossa habēt medullā: ⁊ sic rō nō vniuersalr̄ pcedit. Dic scd̄o ꝙ medulla ossiuꝫ est remisse calida ⁊ ossa sunt dure ⁊ cōpacte sbe q̄re difficulter agēs debile imprimit in ea. Medulla. n. vt ait ꝑn. libro suo de aīalibus est ex dissolutione subtilis sanguinis q̄ nō venit ad pfectā digestionē. Dic tertio si vis ꝙ hec lr̄a itelligitꝛ de osse ⁊ cartilagine ꝑꝫ suas cōplones inatas. ¶ Quinto dicit ꝙ post cartilaginē est ligamētuꝫ in frigiditate. Sꝫ queret aliqs cū tota ligamēti substantia oriatꝛ ab osse ⁊ ligamētuꝫ nihil sui aliūde recipiat ⁊ os sit frigidius cartilagine quō ligamētuꝫ erit minus frigidū cartilagine. Dic si vis ꝙ ligamētuꝫ hꝫ ppriā materiā ex qua fit sicut os ⁊ alia mēbra. Et cuꝫ dr̄ oriri ab ossibus itelligitꝛ ꝙ eius principiū est in extremitate ossis vl̄ incipit ibidē generatio ipsius. Dic alio mō si vis ꝙ nihil phibet a ptibus subtilibus ⁊ humidis ossis aliqd̄ membrū flexibile nasci qd̄ sit multominus frigidū ⁊ minus siccū osse sicut vides ꝙ ab asina que est melācolicū aīal pcedit lac tēperatū et equalis substantie. Dic tertio ꝙ ligamentuꝫ q᷑ plus retinet de humido radicali cū sit minus terrestre ⁊ de hūido nutrimētali. Plus ēt retinet de naturali calore q fundatꝛ ī dicto humido. Dic q̄rto ꝙ ligamentū aliqd caloris adipiscitꝛ ex motu assiduo articuloꝝ. ¶ Sexto dicit deinde chorda. i. post ligamentū est chorda in ordie mēbroꝝ frigidoꝝ. ¶ Attende primo ꝙ chorda est de neruo ⁊ de ligamēto cōposita: vt ait Galienus sexto megategni. Et differt a ligamēto q᷑ sentit: ⁊ ligamentū non: ⁊ est instrumentū volūtarij motus ⁊ ligamentū non ⁊ oritꝛ a musculo ⁊ ligamētū ab osse. ¶ Attēde scd̄o ꝙ chorda est minus frigida ligamento. Primo q᷑ pcedit a corpore musculi qd̄ est carnosuꝫ ⁊ humidū est: ligamentuꝫ vero ab osse qd̄ est frigidū. Scd̄o q᷑ chorda partiꝫ est ex neruo q plus caloris hꝫ q̄ꝫ ligamētū habeat. Tertio q᷑ chorda abundat in spiritibus aīalib⁹ qbus caret ligamētū. ¶ Septimo dicit post pāniculus. i. post chordā est panniculus in ordine mēbroꝝ frigidoꝝ. ¶ Attēde primo ꝙ pāniculus est corpus cōpositū ex filis neruoꝝ venaꝝ arteriarū ⁊ ligamētoꝝ adeo minutis ⁊ subtiliter in textis vt vix sensu pcipi valeant. ¶ Attēde secūdo ꝙ ipsoꝝ multiplex ē est vtilitas. Una est cōtinere mēbruꝫ cuius est in figura sua ⁊ suo situ sicut pia mater ꝯtinet cerebrū ⁊ siphac intestinoꝝ cōtinet intestina. Alia est se iūgere separāda sicut diafragma separat vitalia mēbra a nutritiuis ne nutritiuoꝝ vapores fetidi cōicentꝛ vitalibus ⁊ faciūt fetere anhelituꝫ. Tertia est vt ptegant membra q̄ inuoluūt a nocumētis occurrētibus eis deforis: vt capsula cordis ⁊ mirach ventris. Quarta ē vt suspēdāt id qd̄ cōtinēt indigēs suspēsiōe: vt secundina embrionis suspēdit hūc cū matrice. Quinta vt in volutionibus suis multiplicibus digeratꝛ perfectius qd̄ in eis ē: vt in rheti mirabili supposito cerebro digeruntꝛ vitales spūs ⁊ fiunt aīales. Sexta vt recipiāt ⁊ ꝯtineant supfluitates vsqꝫ ad horā sui exitus vt tunica alanchordea q̄ est panniculus scd̄s cooperiēs fetū post secūdinaꝫ cōtinet supflutatē vrinalē fetus ⁊ animus q est pāniculus tertius cooperiēs fetū ⁊ ꝯiunctus ei cōtinet humiditatē sudoralez eius ⁊ he humiditates retinētur in his pāniculis vt tpe ptus lubricādo iuuēt ad embrionis exitū. Septima ē vt cōicent mēbris q̄ ꝯtinēt nō habētib⁹ sensuꝫ in ppria sba aliquā sensationē supficialē: sicut pāniculi pulmonis epatis splenis ⁊ renū. ¶ Attēde tertio ꝙ pāniculoꝝ cōplones multū diuersificantꝛ ꝑꝫ fila ex qbus texuntꝛ. Nā texti ex filis arteriaꝝ plurimis vt rethe mirabile sunt calidiores textis ⁊ filis neruorū vel ligamētoꝝ in plus vt pāniculus splenis ⁊ renum. Et diuersificantꝛ ēt multū ꝑm corpora q̄ cōtinēt saltē quo ad cōplonem fluentē vt capsula cordis est lōge calidior q̄ꝫ pāniculus epatis. Itellige ergo pn̄tez lr̄az de pāniculis: in qbus supabundāt fila neruoꝝ vel ligamētoꝝ: ⁊ de cōplexione īnata pāniculoꝝ ꝑm mixturā elemētoꝝ in eis. ¶ Octauo dicit deinde neruus. i. post pāniculū est neruus in ordine frigidoꝝ mēbroꝝ. ¶ Attende ꝙ nō oēs nerui sunt equaliter frigidi. imo motui sunt calidiores sensitiuis ceteris parib⁹. Primo q᷑ ex motu q de se est calefactiuus adipiscuntꝛ aliquaꝫ caliditatē. Scd̄o q᷑ plus hn̄t de spiritibus aīalibus exceptis neruis opticis q soli cōcaui sunt ⁊ in cōtinuo exercitio. Nā mouere est agere ⁊ sentire pati ⁊ cum fortius sit agere q̄ꝫ pati plures spiritus ⁊ fortior virtus requiruntꝛ ad mouendum q̄ꝫ ad sentienduꝫ. ¶ Sed arguet aliquis ꝙ neruus sit frigidior panniculo. Primo q᷑ pāniculus in sua cōpositione recipit fila venaruꝫ ⁊ arteriaꝝ que dicte sunt superius esse calide: neruus aūt non. Scd̄o cutis dicta est esse prius mēbruꝫ tēperatissimū oīum ⁊ magis propiquū equali ad pondus: sed cutis non est aliud q̄ꝫ pāniculus tegens deforis totū corpus dicēte haly scd̄o tegni. Cutis est pāniculus quo cōtinentꝛ oīa deforis: pāniculus est ergo tēperatus. Tertio omnis neruus ē priuatus sanguine: vt ait. G. primo de cōploni/bus. c. vltimo: pāniculus vero nō cum fila habeat venaꝝ ⁊ arteriaꝝ: sed oīuꝫ

a ¶Deinde neruus ⁊c.] ¶Considerandũ ꝙ ista mēbra gradatiꝫ sunt ter/restriora ⁊ minus penetrata a spiritu ⁊ sanguine: ⁊ iō sic sunt gradatim frigi/da: frigiditatē.n. ossis declarat sua terrestritas ⁊ durities: vñ eius cōplemētū est a frigiditate ſm modū supradictū: ⁊ intelligit̃ scd̄o colliget: ⁊ in scd̄o de ge/neratione aīaliū. Nerui ēt cōplent̃ a frigido.i. diminute calido vt intelligit̃ quarto cañ. fen quarta primo capitulo.

b ¶Postea nucha ⁊c.]

Deinde[a] neruus. Postea nucha[b].

¶Dubitat̃ an nucha ce/rebro ⁊ frigidior: vr̃ ꝙ nō īmo calidior post Arist. se/cundo de partibus aīalium: capi. de medulla: ⁊ per auic. 12. de aīalibus. 7. c. īmo sentit aristo. ꝙ nucha suo calore tēperat cerebri frigiditatē. Amplius ce/rebrū est frigidius oīum partiū vt aristo. ibidē: ergo frigidius q̄ꝫ nucha. Am/plius medulla est calida vt ibidē aristo. 93. alimētoꝝ sumit̃: sed nucha est me/dulla: vnde dr̃ spinalis medulla. In ꝯtrariū auic. hic ⁊ halyab. primo theo/rice ⁊ G. secūdo de cōplexionibus tertio capitulo. In hoc quesito est primo opinio Aristo. ꝙ de medulla spinali opinatus est ꝙ sit quedā supfluitas san/guinis digesti intercepti ī spina cū hoc tamē voluit ꝙ medulla hic nō esset si/cut alioꝝ ossiūꝫ: medullā.n. hanc spinalē oportuit esse cōtinuā per spondiles: ⁊ ideo nō est seposa alie medulle nō.n. esset sic continua: secūda opinat̃ arist. ꝙ sit calida in sua cōplexione: hanc opinionē improbat plusq̄ꝫ commentator Turisianus super illā partē: si vero ſm occipitiū: redarguit ⁊ conueniēter vt opinor: ⁊ cōtra predictū aristotelē dicit ꝙ medulla spinalis est mēbrūꝫ ⁊ non est nutrimētūꝫ siue nutrimenti supfluitas sicut medulle alioꝝ ossium: īmo ge/nerat̃ spina in prima gñatiōe ex materia ꝓpria probat̃ q: spinalis medulla nu/trit̃ ⁊ augetur sicut mēbra reliqua: itē diuersa est cā ablatiōis sensus ⁊ motus oībus partibus infra illā. Contra hꝫ dcm̄ Arist. ponit ꝙ nucha nō ē calida īmo frigida cuius signū est q: ē neruosa.i. similis neruis: aliud signum est quia propter ipsam totum dorsūꝫ sit frigidius. Unde rigores maxime a dorso inci/piunt: posset aūt Aris. saluari in h̄ ꝙ intellexerit nuchā esse membrūꝫ ꝑ illud quod dixit ꝙ opꝫ eā esse cōtinuā. Responsiones Arist. apparēt solute. Alia est opinio ꝙ nucha ⁊ cerebrūꝫ sunt eq̄lis frigiditatis ⁊ huiꝰ opiniōis fuit plusq̄ꝫ cōmētator. Si qs attendet finem capituli sui ⁊ Auer. 2. colliget: cū dixit: nam nucha est de nā cerebri: ⁊ Ga. tertio alimentoꝝ capi/tulo de medulla vbi dicit spinalis medulla cōtinua est cerebro ⁊ eiusdē nature cūꝫ ipso: durior aūt pars. Alij voluerunt ꝙ nucha esset cerebro frigidior: de quibus fuit Aui. hic ⁊ alyab. primo theorice ⁊ Gal. secūdo de cōplexionibus cap. tertio. Conciliator autē differentia. 25. fauet huic opinioni per rationes: primo q: nucha minus participat sanguine ⁊ spi/ritu vt oñdit sensus: secundo quia cerebrūꝫ magis calefit a corde: q: locatus in oppō cordis ſm lationē caloris cordis: cuius est ferri sursum ⁊ alia inducit cōmentator que obmitto. Alij sunt qui volunt concordare istos dicentes ꝙ nucha quantum ad complexionē innatam est cerebro calidior: quantum ve/ro ad influentem cerebrūꝫ est calidius nucha: q: hꝫ multos spūs ⁊ sanguinēꝫ In hac cōtrouersia non credo viā esse sufficientē ad tenēdā alterā partium: ⁊ ideo obmitto ⁊ dico cum hoc ꝙ plurimum iudicium in ordine horum mē/brorum frigidorum est extimatiuūꝫ.

Post cerebrum[c].

c ¶Post cerebrūꝫ ⁊c.] ¶Dubitat̃ vtrum cerebrū sit frigide complexionis vr̃ ꝙ nō: īmo calide q: est pricipiū motiuū. Amplius ab eo venit spma Aris. problē. 12. 8. ꝓblē. ⁊ de generatione aīaliūꝫ: secūdo cū dicit ꝙ porus q ē cir/ca oculos est maxime spermaticus. In cōtrariū auic. hic. hanc questionē scri/psimus sup prima fen tertij cañ. ⁊ fuimus secuti ibi viā cōēꝫ medicoꝝ moder

Jacobus De partibus

membrorum frigiditas superabundat cuti ſm ꝙ sanguine priuat̃: primo de cōplexionibus ⁊ scd̄o eiusdēꝫ. Ur̃ oē membrūꝫ priuatū sanguine est frigidius oī mēbro in quo est sanguinis portio. Et neruus durus tm̄ deficit a caliditate cutis q̄tūꝫ deficit qd̄ oīno sanguine priuatūꝫ est a sanguineo corpore. ¶Dic primo qd̄ reuera multi pāniculoꝝ sunt minus frigidi neruis sicut rete mirabi/le pia mater capsula cordis pāniculi pulmonis ⁊ epatis vniuersa cutis. Istud probant rōnes ante dicte: ⁊ lꝫ prin. inferius dicat post enumerationē mēbroꝝ humidoꝝ ꝙ hic est ordo quo. G. ea disposuit non inueni. G. preferre pānicu/los neruis ī frigiditate: sed in siccitate. Et hec sunt verba eius primo de cōple/xionibus q̄si ad finē. Pilus est frigidior mēbris ⁊ siccior eis ⁊ os est minus eo in siccitate ⁊ frigiditate. Et cartilago est sicca minus osse ⁊ post cartilaginem ligamentūꝫ. Et post ligamētūꝫ chorda ⁊ post chordā pāniculus ⁊ vene pulsa/tiles ⁊ nō pulsatiles.s. corpora haꝝ venaꝝ. ⁊ post istas nerui duri: nerui vero molles sunt ſm nām cutis in mediocritate inter siccitatē ⁊ humiditatēꝫ: lꝫ in altera oppōne nō est neruus meliꝰ inter caliditatē ⁊ fritatē hec ille. Dic scd̄o ꝙ pāniculus ille q cōstruit̃ solūꝫ ex villis neruoꝝ ⁊ ligamētorū: vl' ligamētoꝝ tantū: vel si de venis aliquid habeat est modicū ⁊ quasi nihil est frigidior ner/uo: q: villi ligamētoꝝ addūt in ipsis frigiditatē ⁊ fortassis panniculus proprie dr̃ de tali cōposito nec est de ratione eius vt ad eū veniāt vene ⁊ arterie sicut musculoꝝ substantia est caro ⁊ neruus: vene vero ⁊ arterie venientes ad eos sunt velut riui nō cōplētes eoꝝ substantiā: scd̄o tegni ¶Nono dicit post nu/cha.i. post neruū est nucha in ordine frigidoꝝ membroꝝ. Attende primo ꝙ nu/cha est medulla spinalis seu dorsalis que incipiens a posteriori parte cerebri incedit cōtinue graciliando per foramina spōdilūꝫ vsq̄ꝫ ad os caude ⁊ ab ea nascunt̃ oēs nerui corporis demptis septē partibus ortis a cerebro ⁊ se habꝫ ad cerebrū vt fluuius ad fontē Juxta id. G. 12. de vtilitate ꝑticulaꝝ. c. 9. Quo circa melius fuit dorsalē velut fluuiū aliquē ex fonte.s. cerebro fluente hꝫ vnā/quāq̄ꝫ regionē ꝑ quā transit mittere neruū velut riuū aliquē sensus ⁊ motus se ēt hꝫ ad cerebrū vt crus arboris ad radicē. Juxta id haly scd̄o tegni cōmen/to. 28. Nucha orit̃ ex posteriori cerebro sicut oritur crus arboris ⁊ fit cerebrū loco radicis arboris. ¶Attēde scd̄o q: nucha ⁊ cerebrūꝫ cōicant in tribus.s. in substantia ⁊ in esse principiū neruoꝝ ⁊ in tegi duabus miringis ⁊ ossibus. Juxta illud. Gal. 13. de vtilitate ꝑticulaꝝ. c. 8. Sunt aūt cōia cerebro ⁊ nuche substantiā corporis similē habere ⁊ neruoꝝ principia existere: rōnabiliter igit̃ eis similiter due miringe date sunt. Una q̄dem vt liget simul vasa que ſm ea sunt ⁊ colligat totā eoꝝ sbām sufficiēter mollē existētē. Alia vero vt tegat ⁊ cu/stodiat a circūiacentibus ossibus. Et ēt differūt in tribus. Primo in hoc ꝙ ce/rebrū mouet̃ motu dilationis ⁊ cōstrictionis: nucha vero nō. Scd̄o in hoc ꝙ grossa miringa.s. dura mater cerebri in tantū distat a pia matre quātūꝫ suffi/cit pro dilatione cerebri: sed grossa miringa nuche iungit̃ imediate subtili mi/ringe ipsius. Tertio in hoc ꝙ dorsalis hꝫ tertiāꝫ tunicā fortēꝫ neruosāꝫ iunctā scd̄e quam non hꝫ cerebrū ⁊ hoc ideo est: q: ossa cerebri non mouent̃ vt ossa nuche: nisi.n. nucha hac tertia tunica tegeret̃ ꝑiculū eēt ne rūperet̃ in motibꝰ fortibꝰ spondiliū seu spine dorsi. Juxta illud. G. vbi supra. Propria vero sunt alterutri quoniā q̄dē pulsabat cerebrū grossa miringa distat intantūꝫ q̄tum sufficiebat suscipe id cum diascoiatur: q: vero non pulsabat dorsalis in idem accessit cūꝫ subtili: neq̄ꝫ in modico distans: q: vero rursus nullus q̄dem appa/ribilis existit motus in ossibus que ſm caput: in eis vero que sunt ſm dorsūꝫ fortis in cerebro q̄dēꝫ nullū vltra grossam miringāꝫ aliud circūappositum est tegimen. In dorsali vero tunica neruosa et fortis. Naꝫ dum curuat̃ ⁊ flectitur aliquādo aut extēdit̃ dorsūꝫ cōsilr ei flexa ⁊ tēsa dorsalis prompte vtiq̄ꝫ cassa/ret̃: nō circūapposito ei tali tegimine: hec. G. Auer. autē scd̄o col'. c. 8. ait. Et iuuamentū fili spine.i. nuche est de genere iuuamenti cerebri ⁊ est quasi cla/uus ligās spōdilia. ¶Decimo dicit prin. Post cerebrūꝫ.i. post nuchā est cere/brum in ordine membrorūꝫ frigidoꝝ. ¶Sed contrarium vr̃ prīo auctoritate Ga. 8. de vtilitate ꝑticulaꝝ dicentis. Semp.n. inuenit̃ calidius aere cerebrū si ruptū alicuius caput ꝯtemus: At ēt qm̄ festinamus citissime abscindere ossa capitis vt nō infrigidet̃ cerebrū nullus ignorat. Et qm̄ si infrigidet̃ malūꝫ vl/timū est tracto: nūc aūt etsi estas fuerit faciliter infrigidat̃ ⁊ indiget tunc foue/ri citissime seu nō solum id non ens frigidū: sꝫ ēt calidū cerebrū: ergo nume/randūꝫ est inter mēbra calida. Sꝫ ꝙ nucha sit calidior eo. Arguit̃ prīo aucto/ritate aristotelis. 2. de ꝑtibus aīaliūꝫ. c. 7. dicentis. Multi hoīes putāt ꝙ cere/brūꝫ est principiū medulle ⁊ spondiliū: qm̄ medulla est cōtinua cūꝫ cerebro ⁊ veritas ꝯdicit illis. Qm̄ nā cerebri est a natura medulle diuersa: qm̄ cerebrūꝫ est valde frigidūꝫ magis oībus membris: nā aūt medulle calida: ⁊ pinguedo que est in ea ē significatio eius qd̄ diximus. Et ꝑꝑ hoc est medulla spōdilium cōtinua cū cerebro: qm̄ nā semper laborat in dādo virtutē adiuuātēꝫ ⁊ eijciē/tem distēperātiā cuiuslibet membri ꝑ suū ꝯtrariūꝫ: manifestū ē ergo ꝙ medul/la est calida ⁊ cerebrū frigidū. Et significatio sup hoc est ꝙ tactus cerebri est valde frigidus ⁊ est priuatū sanguine magis oībus humiditatibus que sunt ī corpore qm̄ nullus sanguis apparet in eo: ⁊ cum hoc subsiccū est hec aristo. Itēꝫ libro de somno tractatu primo circa finē ait. Oium vero que in corpore frigidissimū cerebrū. Item auic. lib. suo de aīalibus. Et putāt quidāꝫ cū con/tinuetur nucha cū cerebro ꝙ ideo natura eoꝝ sit vna sed errant in hoc q: me/dulla cerebri est frigida: et spinalis medulla est calida. Et signat sup hoc sua pinguedo: sed nucha acquisiuit hanc cōplexionē a corde. Item nucha est pro/pinqua ſm plurimū sui fonti caloris.s. cordi ⁊ ēt epati: cerebrū vero multum ab his elongatū est. Itē medulla est calefactiua: vt ait prin. secūdo huius. Cu/ius rei signū est ꝙ est resolutiua duricieꝝ. Itē medulla gñat̃ ex sanguie. Cuius rei signū est ꝙ medulla infantiū sanguinea apparet. Uidet̃ ergo his auctori/tatibus ⁊ rōnibus ꝙ spinalis medulla sit minus frigida cerebro īmo calida ⁊ cerebrū frigidū. ¶Oppositū aūt huius expresse determinat. Ga. 2. de cōple/xionibus. c. 3. dicēs. Et cerebrū quidē est ſm tactū calidius et humidius nu/cha: ⁊ propter hoc est ea mollius: ⁊ prin. hic ⁊ auerroys secundo colliget. c. 8. ait: sꝫ natura nuche est de natura cerebri: ⁊ iuuamēta eius sunt eadem. Et de eo miror qui solitus imitari Aristotelē fere vbiq̄ꝫ hic ei cōtradicit: sꝫ forte non meminit dictoꝝ Aris. i de aīalibꝰ. Mirādūꝫ ēt nō modicūꝫ est ꝙ viri tāti sicut G. ⁊ aristo. in mā subiecta sensui tam manifeste dissident cū de calido ⁊ frigi/do nullūꝫ possit haberi certius iudiciū q̄ꝫ ꝑ sensum tactus. Et scisso animali satis repente possint ilico cerebrūꝫ ⁊ nucha tangi. ¶In hac aūt cōtrouersia potius Galieno adherendūꝫ reor: qm̄ diligentissimus inq̄sitor fuit nō habēs parēꝫ in his que cōcernunt humanū corpus ⁊ partes eius: nec alicui narrāti suas experiētias credidit: sed ipsemet voluit oīa experiri vt de se fatet̃ primo de spmate. c. 2. dicēs. Sed lꝫ increper ab aliquo cōfiteri tamen volo ꝙ in tota vita mea passus fui. Nulli.n. narrantiūꝫ quid credidi q̄uis fuisset expertus: sed ad experiētiāꝫ ipsemet veniebā. aristo. vero etsi fuerit summus in specula/bilibus q ꝯcernūt vniuersāꝫ nām multa narrātibus credidit nec legit̃ intēdis/se multūꝫ expientijs anatomiaꝝ. Juxta illud auerrois scd̄o colliget caplo de iuuamētis pulmonis. c. 19. Et tpe aristo. nō cognoscebat̃ aliqd̄ iuuamētūꝫ dia/fragmatis nisi ꝑꝑ separationē membroꝝ pricipaliū a nutritiuis. Et nō dꝫ hoc aristoteli īputari in defectū q: id qd̄ apprehēdit̃ ꝑ viāꝫ anatomie est sicut res que apphendit̃ numero motuū circulariū: neq̄ꝫ illa erat plena neq̄ꝫ cōpleta scīa tpe aristo. Et si tpe. G. erat ars medicine cōpleta: tm̄ dicit. G. nō est īpossi/bile post me venire q inueniat in arte medicine qd̄ per me nō est inuētūꝫ: hec auerroys. ¶Quod si magis placeat vtriusq̄ꝫ defendere sentētiā: qm̄ viri fue/runt oī honore digni: ⁊ ī maiori parte reꝝ de q̄bus opinant̃ hoīes ꝙ galienus cōtradicat aristoteli: nō est vera cōtradictio: sed sicut additiones ⁊ cōplemen/ta: vt ait auerroys scd̄o colliget loco allegato. Distingue primo triplicēꝫ tam cerebri q̄ꝫ nuche cōplexionē. Una est eis innata ab elementis eas cōponētibꝰ Alia est influxa ab alijs mēbris. Tertia cōflata ex innata ⁊ influēte. Juxta hāc distinctionē dic primo ꝙ cerebrū est frigidū. Juxta id haly scd̄o tegni cōmento 52. Cōplexio cerebri naturalis est vt sint caliditas ⁊ siccitas pauciores q̄ꝫ fri/giditas ⁊ humiditas. Et est frigidius nucha: quo ad complexionē innatam. Primo qm̄ creatū est vt sua frigiditate tēperet calorē spūs vitalis ⁊ faciat eū aīalē aptum sensui ⁊ motui voluntario qd̄ facere non posset nisi esset intense frigiditatis cū spūs vitalis sit calidior res q̄ sit in corpe. Scd̄o creatū est vt in eo exerceantur operatones fantasie imaginationis cogitationis estimationis memorie ⁊ reminiscentie que non fiunt sine assiduis motionibus: vt igit̃ ce/rebrū per eas non ducatur ad incendium frigidū creatum est ⁊ humidūꝫ. Et huius rei signum est ꝙ vehementes in studio sepe dolent ⁊ calent cerebrum: īmo interdum ad furiam maniacā perueniunt. Tertio q: est de se exangue ⁊ ⁊ hꝫ ꝓpriā mām ex qua fit: sed he rōnes frigiditatis cerebri non ꝯueniūt nu/che. Dic scd̄o ꝙ cerebrū quo ad cōplexionem ei naturaliter influxā a corde ⁊ epate ē calidū ⁊ est calidius nucha. Primo q: sibi suppositū hꝫ rete mirabi/le ex arterijs ꝯtextum plenis sanguine ⁊ spiritibus vitalibus. Scd̄o q: inter/cipit̃ a pia matre vndiq̄ꝫ plena venis ⁊ arterijs sicut grana maligranati inter/cipiuntur a pellicullis intrinsecis nec imagineris ꝙ rethe mirabile circundet cerebrum vt deuians a ꝟo. Dic haly. 2. tegni cōmē. 38: īmo positūꝫ est directe sub cerebro: vt ait. G. 9. de vtilitate ꝑti. ca. 4. Non imagineris ēt ꝙ pia mater solūꝫ exterius circundet cerebrūꝫ: īmo diuidit ipꝫ interius in ꝑtes ꝑuas. Ter/tio cerebrū ꝯtinue pulsat: ⁊ h̄ est signū intense caliditatis. In nucha ꝟo nec re/the mirabile inuenit̃: nec pia mr̃ sic intrincat als intrinsecat eā vt cerebrū: ne/q̄ꝫ pulsat. Et lꝫ ipsa sit ꝓpinquior cordi multa sunt intermedia.s. capsula cor/dis: ossa spōdiliū ⁊ pāniculi tres circūdantes eā ꝑterea ꝑue arterie ⁊ vene ve/niunt ad eā cōparatione ad eas q̄ ascēdūt ad cerebrū. Quarto cerebrū lesūꝫ a vlnere capitis penetrāte craneū estate seruētissima: ifrigidat̃ ab aere ⁊ ide ma

noꝝ ⁊ proprie conciliatoris: ⁊ ideo soluz alioꝝ auctorita. loquebamur. Hic aūt scribimus ꝙ vr̄ cōueniens ⁊ est ꝙ cōplo cerebri pōt accipi vel quantum ad cōplonez innatā circūscripta influēti ⁊ vt sic est cōplexionis fr̄e apparet qꝛ sba sua medullaris que est maior eius pars simul cum pāniculis frigida est ⁊ exanguis ⁊ abundant in eo. s. in substātia medullari aqua ⁊ terra vt apparet in eius decoctione vt dixit aristo. Alio mō pōt accipi quantū ad cōplexionē innataz actuatā p influentez que est ex multitudine caloris in spiritu ⁊ sanguine venientibus ad cerebrū: ⁊ vt sic cerebrū ē cōplonis calide. Rō est qꝛ videmus i eo multitudinē venaꝝ: ⁊ ēt arteriaꝝ magnaꝝ ad euz venientiū: scđo qꝛ si tāgat aīali existēti viuo appꝫ ad tactū calidū. Amplius cū aer q̄ nos circūdat ad tactū nr̄m est calidius vt in estate cerebrū est calidius aere: imo infratur ab aere vt apparet: aer ḡ cerebro est frigidius: vnde cogimur ēt in estate defendere ipsuz ab aeris frigidita te igitur cerebrū respectu cutis est calidū: hec rō sumitur a Galieno. 8. de vtilitate partiū scđo caplo ⁊ tertio: ex his colligit quedā contradictio in dictis ysaac: nā in dietis vniuersalibus. c. 16. ⁊ in dietis particularibus. c. de cerebro ponit ꝙ cerebrū calidū est ⁊ humiduz: i libro vero. 5. de febribus caplo tertio ponit ꝙ cerebrū est frigiduz: intelligit. n. ꝙ sit frigidū q̄tuz ad suaz sbam medullarem circūscripta complexione influēti ⁊ sic intelligit auic. tertio cañ. fen prima. 2. c. ⁊ haly in tegni tractatu secūdo. 44. ⁊. 52. cōmentis. Cōtra hanc

Deindeᵃ adeps. Postᵇ pinguedo.

epinionē que antiquitus fuit Dyni ar̄. primo qꝛ nō debemus loqui de cōplexione cerebri innata solū sꝫ de innata simul cū influēti. Ratio qꝛ est sermo de cōplone cū qua operat̄. Secūdo ar̄. qꝛ cerebrū iudicio tactus est frm: ergo respectu cutis frm. Tertio qꝛ hoc mēbrū tēperat cordis caliditatē ergo debuit esse frm. Quarto qꝛ orta a cerebro sunt frigida vt nerui. Ad primū iaz appꝫ ꝙ est sermo corruptus: q̄nqꝫ. n. loqtur de cōplexione innata membrorum tm̄. Ad rationem cuz dr̄ sermo auer. est de complexione mēbroꝝ cum qua operantur ⁊ sunt viua. Dicendū ꝙ veꝝ est sed nō est sermo de oī cū qua operantur. Ad sm̄ dicendū ꝙ cōtrariuz vr̄ fuisse expertus Gal. Ad tertiū dicenduz ꝙ sufficit contēperantia p cōplexionē innatā vel sufficit remissus calor: vel dicē duz ꝙ. G. negat illā tēperantiā cordis a cerebro: ⁊ nō vult ꝙ tempereт nisi a frigiditate aeris. Ad quartuz dicenduz ꝙ nerui similantur sibi in cōplexione innata: hec igitur que hic dicunturr non credantur esse ꝯdictiōes eoꝝ q̄ scripta sunt lib. tertio fen pria sꝫ correctiones ⁊ supplementa.

a ¶ Deinde adeps. i. assungia.

b ¶ Postea pinguedo. Lardum. ¶ Dubitatur vtrum iste partes sint frigide: vr̄ ꝙ nō p Serapionē in suo de simplicibus vbi dicit virtus adipis ⁊ pinguedinis est que nos calefacit. In cōtrariū hic. Dubitatur scđo que sit frigidior: vr̄ ꝙ pinguedo p ysaac in dietis vniuersalibus cap. de diuersitate aīaliū sm̄ mēbra: vbi dicit facile intelligitar vnctuositatez. i. adipem esse calidiorem pinguedine. Item adeps generatur in locis calidioribus quia in interioribus ⁊ pinguedo in exteriorbus. s. inter cutim ⁊ carnez vt Aristo. tertio hystoriaruz

Jacobus De partibus

rime ledit̄ si nō cito occurrat̄: ⁊ tñ aer tūc ē vehemēter calidus: oꝫ igit̄ ꝙ cerebruz sit adhuc vehemēti⁹ calidū. Sꝫ. G. sup hac rōne. 8. de vtilitate pticularū c. 2. tangit̄ quorūdā replicā ⁊ ilico cōfutat cā dicēs. Sꝫ nō pp cerebrū aiunt: sꝫ in miringis infrigidatis nocumentū fit ⁊ maxime in subtili plimas in scipsas venas ⁊ arterias hn̄te ⁊ sp tota pulsante qđ nequaq̄z absqꝫ feruēte caliditate fit: sꝫ o generosissimi subtilē miringā calidā esse existimātes adhuc audetis cerebruz enūciare frigidū: ita ab ea vndiqꝫ pplexuz vt nulla inueniat̄ pticula cerebri priuata hac: aut ⁊ hoc ignoratis ⁊ putatis ꝯtineri solū ab ea cerebrū: nō aūt cingi aut cōplecti vndiqꝫ: hec. Ga. Dic tertio ꝙ cerebrū quo ad cōplexionez cōflatā ex innata ⁊ influēte est calidius nucha: hoc manifeste edocet experimentū cū tactu in anatomijs: nec deest rō q̄m cōplo cerebri influēs vel influxa est ita vehemens in calore pp cās dictas ꝙ patenter vincit ⁊ quasi tegit innataz. Prima cōclusio esse vr̄ pro Aristotele secūda ⁊ tertia pro Ga. prin. autē hic imitatus est. Ga. vt interpres eius ⁊ libro suo de aīalibus aristotelē vt interpres illic Aristotelis. Rōnuz solutio hinc inde trahi pōt ex dcīs. ¶ Undecimo dicit. Deinde adeps. i. post cerebrū ē adeps in ordine membroꝝ frigidorum. ¶ Attende primo ꝙ qdā grāmaticoꝝ adipē vocāt pinguedinē iteriorē nō imixtaz carni sicut illā que circa renes est ⁊ supra itestina. Sꝫ pinguedinē ꝓprie dicunt esse illā que carni imixta est siue intus siue extra. Pinguedinem vero exteriorē aruinā seu lardū vocāt. Juxta id. Intus adeps aruina foris piguedoqꝫ carnis vel pinguedoqꝫ queuis. Ga. aūt ait ꝙ q̄n aīal est humidū generat̄ in eo pinguedo sicut porcus: ⁊ q̄n est siccū gn̄at̄ in eo adeps: sicut taurus capra ⁊ alia q̄ hn̄t cornua: vt de eo refert Serapion in simplicibus. ¶ Attende scđo ꝙ crassicies est vt genus ad supfluā carnositatē ⁊ pinguedinem ⁊ adipē ⁊ aruinā ⁊ axungiā ⁊ vnctū ⁊ sepū ⁊ saginā ⁊ sagimē. ¶ Attēde tertio ꝙ Arist. tertio de nā aīaliū. c. 17. vtit̄ hoc noīe zirbus siue omentuz pro adipe seu sepo: lꝫ zirbus ꝓprie sit mappa vētris: ⁊ dr̄ omētuz ꝓprie ab eo. 4. de partibus aīalium. c. 3. ⁊ ponit quadruplicē drīaz inter zirbū ⁊ pinguedinē dicēs. Et inter zirbū ⁊ pinguedinē est multa diuersitas pp qđ zirbus puluerizatur ⁊ cōgelat̄ ⁊ cōfricat̄ manibus: pinguedo vero liquescit: ⁊ brodiū aīalis abūdantis in pinguedine nō coagulat̄ sicut equi ⁊ porci. Abūdātis vero in zirbo cōgelat̄ vt capre ⁊ ouis. Et diuersificant̄ ēt in loco q̄m pinguedo est inter carnē ⁊ coriuz: zirbus aūt nō est nisi in partibus carnis. Et pinguedo est in hn̄tibus dentes in vtraqꝫ mādibula ⁊ zirbus est in carētibus supius ⁊ in hn̄tibus cornua: hec Aristo. ¶ Attēde q̄rto ꝙ adeps est frigidior pinguedine ppea ꝙ plus participat de elemēto terre vnde cōpactior ⁊ grauior reddit̄. ¶ Duodecimo dicit postea pinguedo. i. post est pinguedo in ordine frigidoꝝ mēbroruz. ¶ Dubitat̄ vtrū pinguedo sit mēbruz. Arguit̄ ꝙ nō: qꝛ si sic macri essent colobi seu manci eo ꝙ hērent defectū vnius mēbri. Scđo oē mēbruz nutrit̄ p receptionē nutrimēti in poris suis: pinguedo vero nō sic: sꝫ crassicies sanguinis adueniens pāniculis in pinguedinē vertit̄ a frigore pāniculoꝝ: ⁊ postea pinguedo pinguedini addit̄ absqꝫ intus susceptione sicut in cōfectione candelarum. Tertio pinguedo est sanguis: ergo nō est membrū actu. Assumptum est Aristotelis. 2. de partib⁹ aīaliuz. c. 5. dicētis. Neqꝫ pinguedo neqꝫ zirbus habꝫ sensuz: q̄m nō sunt nisi sanguis bone decoctionis. Quarto pinguedo ē supfluitas sanguinis: ergo nō est mēbrū. Assumptū est Auer. scđo colliget. c. 8. dicentis. Et sepū est supfluitas sanguinis cocti a quo cibata sunt mēbra. Quinto pinguedo est res ꝯtra naturā: ergo nō est mēbruz: qꝛ oē mēbrū est res naturalis. Assumptū pꝫ: qꝛ est cā egritudinis ⁊ sterilitatis ⁊ mortis: Juxta id Aristo. 2. de partibus aīali. c. 5. Et cū multiplicabit̄ pinguedo nocebit ⁊ corrumpet aīal: ⁊ oē aīal multe pinguedis ē pauce generatiōis aut oīno nullius. ¶ Oppositū arguit̄ primo ex libro de anatomia qui ꝯnumerat̄ inter libros. G. vbi scribitur. Adipē etiā ⁊ medullā nō negat Aristoteles partes aīalis esse necessarias quoꝝ generatio est ex eo qđ relinquit̄ de nutrimēto caloris innati. Secūdo auctoritate prin. caplo singulari doctrine quinte huius fen dicē tis. Mēbroꝝ alia generant̄ ex spmate: alia ex sanguine sicut adeps ⁊ caro. Adipē aūt generalr̄ capit pro pinguedine ⁊ sepo vt apparet scđo canoñ. vbi sub nomie adipis de pinguedinibus determinat. Tertio auctoritate. G. 2. de cōplonibus c. 3. dicētis. Decenter igit̄ antiqui dixerūt ꝙ humidius mēbrū ꝙ est in corpore est pinguedo. Quarto pinguedo est qđ corpori cōiunctuz ꝓpriā hn̄s circūscriptionē ab alijs pticulis intentū a plasmatore gr̄a alicui⁹ vtilitatis ex eadez materia ex qua fit corpus ꝯstructuz videlicet ex sanguine: ergo est mēbruz: iuxta modos sumptionis mēbri tactos prius in decisione dubij de pilis. Quīto epiploū seu omentū vel zirbus est mēbrum ⁊ pticula corporis cuius cōpositionez ⁊ iuuamēta tractat. G. quarto de vtilitate pticulaꝝ: ⁊ tñ est spēs pinguedinis sm̄ plurimā sui partē. ¶ Attēde pro solutione ꝙ duplex est pinguedo in humano corpore quedā est natās in venis sup sanguinē de qua dicit. G. 2. de cōplexionibus. c. 3. Pinguedo sanguinis ⁊ pars pinguedinis eius cū sit in loco frigido coagulat̄: verūtamē q̄uis coagulet̄: hoc tñ non cōseqtur ex coagulatione eius vt durū fiat et postea dicit in eodez libro. c. 4. res pinguis ⁊ leuis ⁊ subtilis sanguinis fit in corporibus q̄ caliditati sunt decliuiora cibus caliditatis ⁊ grauat i corporib⁹ que frigori sunt decliuiora ⁊ resudat: ita vt a venis egrediat̄ cūqꝫ obuiat frigidis membris sicut panniculis coagulat̄ sup ea. De hac ēt loqtur Aristo. 3. de ptibus aīaliuz dicēs. Sicut accidit corporib⁹ cōbustis q̄m sunt sicca ꝙ supfluitas eoꝝ est cinis: ita accidit humoribus decoctis ⁊ digestis ꝙ supfluitas eoꝝ est pinguedo ⁊ zirbus quoniā nō remanet ex eis nisi humor vsitatus: ⁊ pp hoc pinguedo est leuis ⁊ natat sup humorē: ⁊ hec pinguedo apparet natās supra sanguinē extractū p phlebotomiam in aliqbus. Alia est pinguedo mēbroꝝ que iā coagulata est circa pāniciculos sm̄ figuraz ipsoꝝ qualis est pinguedo circa renes ⁊ intestina ⁊ zirbū. ¶ Hoc p̄misso dic primo ꝙ pinguedo sanguinis non est mēbrū aliquo triū modoꝝ dicēdi membruz prius tactoꝝ: qꝛ nō est aliqd corpori cōiunctū sicut nec sanguis. Dic scđo ꝙ pinguedo mēbroꝝ iā formata ⁊ coagulata circa pāniculos ē mēbrū primo ⁊ scđo modis. Nā est qđ ꝯiunctū corpori ꝓpriā hn̄s circūscriptionez ab alijs pticulis: ergo est mēbruz primo mō. Et cū hoc est intētuz a plasmatore corporis ad propriā operationē peragendā. Naz necessitas ipsius est ad implēdum vacuitatez membroꝝ: vt ait Auer. scđo colliget. c. 8. ⁊ cōnata est zirbo ⁊ renibus ⁊ itestinis ad loricādū: ergo est membrū scđo mō. Dic tertio ꝙ pura pinguedo iā formata ⁊ coagulata nō ē mēbꝝ. 3. mō sumēdi mēbrū: qꝛ q̄uis sit ꝯiūcta corpori sicut capillus ad ꝓpriuz iuuamētū ⁊ formata ex sanguīe sicut caro: non tñ est informata forma totius. s. aīa sicut nec pili. Et dico notanter pura pinguedo: qꝛ de zirbo nō facio dubiū qn sit mēbrū cuz recipiat in sui cōpōne pāniculos venas ⁊ arterias: vt declarat Galienus quarto de vtilitate pticulaꝝ. Hec cōclusio ꝓbat̄ qa pinguedo nō hꝫ in se calorē viuificuz p quē trahat ad se propiū alimētuz quo nutriat̄ ⁊ augeat̄: imo pinguedo coagulata fit duz crassicies sanguinis ad pāniculos expellit̄ pars post partē: ⁊ a frigiditate pānicoloꝝ coagulat̄. Cuius rei signū est ꝙ ita format̄ ⁊ coagulat̄ pinguedo i extrinsecis vt in corpore sicut est videre in supficie aque decoctionis carniū bouinaꝝ aut mutoninaꝝ iā infrigidate ⁊ in supficie sanguinis quorūdā extracti p phlebotomiā postq̄ꝫ est coagulatus: ergo pinguedo non hꝫ aīaz: qꝛ sine vegetatione nō est aīa in his inferioribus eo ꝙ vegetatiuū est in sensitiuo: sicut trigonuz in tetragono ⁊ sensitiuū in intellectiuo: sicut tetragonuz in pentagono secundo de aīa. Argumenta post oppositūz sunt pro secunda cōclusione. ¶ Ad primum ante oppositū dic ꝙ macri habent pinguedinē aliquam: lꝫ diminutā. Secunduz est pro tertia conclusione. Tertium ⁊ quartum sunt pro prima conclusione. Ad quintum dic ꝙ pinguedo est res naturalis: sed imoderata est res cōtra naturā ⁊ cā morbi ⁊ nihil prohibet idē in spē esse rē nālez ⁊ rez ꝯ nām sicut pꝫ in humoribus ⁊ elemētis. ¶ Dubitat̄ scđo vtrū pinguedo sit calida an frigida vr̄ ꝙ sit frigida p prin. hic ⁊ p ipsum libro suo de animalibus dicentem. Quando multiplicatur pinguedo in corpore interficit qꝛ congelat calorem nālem. Item p. G. 2. de cōplexionibus. c. 4. dicentez. Pinguedo non est semper nisi pp frigiditatem corporis. Et paulopost ibi dicit. In corporibus vero in quibus est plus pinguedinis q̄ꝫ carnis frigus est augmentatum. Item per Arist. 2. de partibus aīalium. c. 5. dicentez. Cito senescit aīal multe pinguedinis: q̄m sanguis eius est paucus. Senectus aūt nō est aliud q̄ꝫ mala complo frigida ⁊ sicca. 5. morbi. c. 2. ⁊ paucitas sanguinis est cā frigiditatis. Et paulopost dicit ꝙ oē aīal multe pinguedis est pauce generationis aut oīno nullius: ⁊ hꝫ prouenit ex defectu caloris generantis sperma. Quarto pinguedo abundat in corporibus frigidis vt in phlegmaticis ⁊ mulieribus ⁊ in membris frigidis: vt in pāniculis: ergo hꝫ cum eis similitudinē ⁊ affinitatē. Assumptum est Aui. 1. canti. c. 38. dicentis. Frigiditas ⁊ teneritas dn̄ant̄ in complexione pinguis ⁊ laudabilis corpis. Et Auer. i cō illius cantici ait. Multitudo pinguedo corpis significat supfluā frigiditatē ⁊ humiditatē mēbroꝝ in cibo ⁊ nutrimento agentiuz. Quinto non est possibile vt pinguedo in circuitu epatis coaguleт neqꝫ in circuitu venaꝝ pulsatiliū neqꝫ non pulsatiliū: neqꝫ in circuitu cordis: neqꝫ in circuitu alicuius membroꝝ vehementis caliditatis: vt ait. G. i. de comple. in fi. ergo caliditas est contraria pinguedini ⁊ dissolutiua eius: ⁊ per ꝯn̄s pinguedo est frigida. Sexto morbi calidi febrilis destruūt pinguedinem ⁊ reddunt corpa macra ⁊ cū corruptio fiat a ꝯtrario vr̄ ꝙ pinguedo sit frigida. ¶ Oppositū arguitur primo p Arist. 4. de ptibus aīalium. c. 3. dicentē. Nam vtitur mirach ad meliorādum decoctionem ⁊ digōnez cibi: q̄m calidum digerit ⁊ pinguedo est calida ⁊ mirach est pinguedo. Per mirach āt vr̄ ibi Arist. intelligere zirbū. Scđo auctoritate. G. 4. de vtilitate pti. c. 11. ꝓbātis epiploum seu zirbū esse calidum quadruplici rōne. Primo qꝛ est factū gr̄a calefaciendi ventrez. Scđo qꝛ pinguedine epiploi vtunt̄ hoīes loco olei. Tertio qꝛ pinguedo velociter inflāmatur. Quarto qꝛ venter infrigidatur ⁊ debilis manet abscisa parte epiploi in vulneribus que supra ventrē fiunt. Habet aūt ita series verboꝝ. G. Calidum aūt factū est epiploū. s. ꝙ neqꝫ sermone indiget qꝛ tale oportuit esse calefaciendi gratia factū ⁊ ꝙ calida res est pinguedo. s. cognoscit sensus vtentiū ea velut oleo. Indicat aūt non minus ⁊ hoc scꝫ faciliter ad flāmam transmutari seu propinqssimā nāe ignis existentem eam. Nullū. n. frigidum prompte cōburitur: q̄m aūt calefaciendi gratia factū ē euidenter est discere in illis in quibus vulneratis sm̄ epigasterium. i. partem superficialem ventris excidit per vulnus: deinde liuidum factum ad necessitatē ablationis lese partis ꝯstituit medicos: oēs. n. frigidiorē sentiunt ventrē ⁊ minus digerunt ⁊ pluribus ⁊ cooperimentis ab extra egent. Et. 4. de iuuamētis

riaruȝ. Dicenduȝ ꝙ adeps ⁊ pinguedo vno mō considerant quantuȝ ad cō plexioneȝ quaȝ habēt ex nā materie ⁊ sic sunt complexionis calide. Ratio q: mā est vnctuosus sanguis ꝙ cōsurgit in bona digestione ⁊ multa vt sumitur scđo colliget: hoc aūt vnctuosuȝ est habens caliditatem que in eo acgritur in actu digestionis sanguinis: ⁊ ideo pinguedo iuncta calefacit ex ista caliditate quaȝ habet vnctuosuȝ sicut ex his que ab igne exurunt est vestigiū caloris vt sumitur ab Aristo. scđo de partib⁹: ⁊ in.3.c. de renunculis: alio mō considerat quantuȝ ad cōplexionem

Postea cutis. ¶Humidius vero

quaȝ hȝ ex natura forme que consequit efficiens: ⁊ sic q: fiunt a frigido inspissante siue congelante dicunt frigide cōplexionis: auctores ergo loquentes de his partibus vt nobis occurrūt loco medicine dicunt ꝙ sunt calida: sȝ de eis dicunt ꝙ sunt frigida cū loquunt vt sunt partes: ratio aūt que eos mouit est q: conseruatio pinguedinis in nobis fit cōseruando illaruȝ actualiuȝ fixionē: ⁊ prohibēdo liquefactionē que fit in febribus. Opinor aūt pinguedinem ⁊ adipeȝ nō viuere sed generari ⁊ augeri per quandā appositionem partis ad partē. Ad scđaȝ dubitationē dicēduȝ ꝙ materialr adeps est calidior q̃ȝ pinguedo. Ratio est q: mā sua est magis vnctuosa: ⁊ sic calor in eaȝ magis egit ⁊ magis reliqt suuȝ vestigiuȝ in tpe digestionis sanguinis ⁊ signū huius est quia adeps non hȝ humiduȝ aqueū crudū quod sit sibi pars: signū q: in eliquatione non stridet: sȝ pinguedo stridet fortius: ergo egit calor in adipe q̃ȝ in pinguedine: nō ergo est adeps calidior materialiter q̃ȝ pinguedo: ⁊ sic loqt ysaac formalr tñ inquantū ad cōplexioneȝ q̃ sequit formā ab agente adeps est frigidior quod apparet ſm quosdaȝ q: fortius frigus inspissauit adipē q̃ȝ pinguedinē qđ declarat q: frigus qđ inspissat adipeȝ expressit humidū aqueuȝ eius: vnde nō stridet ꝙ non cōuenit de pinguedine. Alij dant aliud signū q: fortius densatur adeps q̃ȝ pinguedo vt Gal. xi. de simplici medicina.2.c. signuȝ quia rūpi pōt intantū densat qđ non fit in pinguedine. Ad cōtraria dicendū ꝙ si adeps generetur in interioribus generatur virtute membrorum magis frigidorum scilicet panniculoruȝ sȝ piguedo generata extra sub cuti generatur virtute membrorum minus frigidorum vt cutis ⁊ carnis sub cute.

quod est in corpore est phlegma.

a ¶Humidius ⁊c.] ¶Primo pōit ordinē hoꝝ mēbroꝝ: ſo quedā declarat: ibi ſa [Scire tamen.] Dubitatur q: non vꝫ ꝙ phlegma sit humidius q: ipm est frigidius: igitur non est humidius tenet consequentia quia due qualitates prime nō debent alicui. Amplius spiritus est humidior: vt Auer. scđo colliget ⁊ apparet ꝙ similat aeri qui est primuȝ humidoꝝ. In contrarium Auic. ⁊ G. primo de cōplexionibus dicenduȝ vt dicūt ꝙ humiditas est duplex: vna substātialis que est substantialis ⁊ intrinsecalis ⁊ hac est magis humidius spiritus. Alia est humiditas madefactiua nō substātialis: sȝ extra stans ⁊ tali humiditate phlegma est humidius: ⁊ tactus ostendit ꝙ phlegma sit humidius. Ad primuȝ argumentū dicēduȝ ꝓmo ꝙ lȝ illud sit veruȝ in elemētis: tñ in mēbris non est veꝝ q: dñr talia non absolute: sed respectiue. Aliter pōt dici ꝙ non tribuunt sibi due equalitates eque primo: imo primo debetur sibi frigiditas. i. potius debetur sibi frigiditas q̃ȝ humiditas.

Jacobus De partibus

membrorum.c.2.ait. Et significatio multi caloris in pinguedine ē velocitas in accensione ꝑꝑ propinquitatem nature eius ad naturam ignis. Tertio auctoritate serapionis in aggregatorio dicētis. Et virtus adipis ⁊ pinguedinis ē virtus que calefacit ⁊ humectat. Quarto auctoritate Auer.2. colliget.c.8. dicētis. Sepi vtilitas in corpore fuit vt calefaceret. Et qnto colliget.c.53. de pinguedine dicit ꝙ manifestius est in ipsa est calor cū multa humiditate. Quinto sanguis est calidior res que sit in corpore post spiritū ⁊ cor vt dictū est prius: sed pinguedo nō est nisi sanguis bone decoctionis vt ait Aris. de ꝑtibus ani.c.5. Sexto pinguedo est aeree nature. Cuius rei signū est ꝙ natat sup aquaȝ: sed aer est calidus ergo pinguedo. Septimo sic se hȝ pinguedo ad sanguinē sicut butyꝝ ad lac. Naȝ pinguedo est vnctuositas sanguinis sicut butyꝝ lactis: sed butyꝝ est calidius qđ sit in lacte. Est. n. plus calidaȝ q̃ȝ seruȝ aut caseus: ergo pinguedo est calidior pars sanguinis. Octauo oē habēs dñiuȝ pinguedinis ⁊ vnctuositatis est calidū ⁊ humidū Auic. primo cātice.c.31. Et auer. super illo cātico ait. Dñs pinguedinis est vnctuosus: ⁊ ꝑ ꝯñs calidus ⁊ humidus. Et hoc ideo qm̄ vnctuosum ſm medicos cōponit ex sba aerea. Aer aūt est calidus ⁊ humidus. ¶Attēde pro solutione calidū multipliciter dici. Juxta id. Gal.2. de simplici medicina ad finē.c.i. di.3. Per sermonē vero nostruȝ in re ꝙ ipsa ē calida: qñqȝ volum⁹ rē q̃ est actu ſȝ ꝙ narrauimus eā. Et qñqȝ volum⁹ ꝑ ipȝ ꝙ est ita in potētia. Et calidū qdeȝ actu. aliud est qđ dr̄ calidū sermone absoluto sicut ignis aliud qđ dr̄ esse ita ꝑ id qđ vincit suꝑ ipsum sicut aīal: ⁊ aliud ꝑ cōparationē ad tpatū equale sibi in igne. Calidū āt in potētia diuidit in primis in duas diuisiones: quaꝝ vna est quod est in potentia sua ita: ⁊ altera qđ est ita ꝑ viā accidētis. Deinde diuidit in spēs: quaꝝ numerus est eq̄lis nūero speciei in q̄s diuidit calidū actu: hec. G. Et silr̄ calefaciēs dr̄ duobus modis. Juxta id. Ga. ibideȝ. Et nos inuenimus ꝙ de rebus q̃ dñr calefacere corpus quedā sunt calide actu sicut ignis: ⁊ quedā sunt calide potētia. Et huius qdē maneriei alia est q̃ calefacit corpus ſm semitā q̃ calefaciūt ipsuȝ cibi. Et alia est que calefacit ipsum calefactione medicinarum. Et alia est que facit id ſm semitaȝ q̃ facit id tegimē ⁊ cooperimentū: hec. G. ¶Attēde scđo ꝙ lȝ hic ꝑn. agat de pinguedine que ē mēbruȝ hoīs: pōt tñ gr̄a amplioris doctrine sermo extēdi ad pinguedineȝ q̃ est vnctuositas sanguinis ī venis: ⁊ ad pinguedines alias administratas hoī intra ꝑ os vel extra in cute. ¶Attēde.3. ꝙ diuersitas magna est in cōplx̄one pinguedinum ſm aīalia a q̄bus descindunt vt pinguedo leonū est calidior ⁊ siccior alijs: pinguedo vero porci multo minorē hȝ caliditatē. Et de pinguedine hoīuȝ ⁊ silī magis sibi alioꝝ ītelligēda sunt q̃ statiȝ dicent: piguedo vero silior pinguedini hoīs est porci vt existimo sicut sanguis eius ⁊ caro dicēte ꝑn.2. huius.c. de sanguine. Sanguis hoīs ⁊ sanguis porci sunt silēs in oī re ⁊ carnes amboꝝ in oī re sunt silēs ita vt q̄daȝ fuerint q vēdebāt carnē hoīs: ac si eēt caro porci ⁊ occultatū fuit id vsqueq̃ inuēti fuerūt in ea digiti hoīs. ¶His ꝓmissis dic primo ꝙ pinguedo ſm elemēta eā cōponentia est tꝑata ī actiuis. s. media īter calidū ⁊ frigidū ⁊ humida. Hec ꝯclusio ꝓmo ꝓbat auctoritate. G.2. simplicis medicine.c.2. dist.3. dicētis. Et in cōparatione qdē aeris q est calidior corꝑe sunt piretrū ⁊ sinapis ⁊ piper. Et in cōparatiōe aeris eq̄lis. i. tꝑati sunt pinguedo ⁊ oleū. Jtē dicit arist.2. de gn̄atiōe aīaliuȝ.c.2. Et in pinguedīe nihil ītrat ex aq̄ ⁊ terra: sȝ ex aere ⁊ ꝑꝑ hoc natat suꝑ aquaȝ: qm̄ aer q est ī ea defert ipsaȝ quasi eēt in vtre. Et ista est leuitas ei⁹. Scđo pinguedo ē vnctuosi saporis: sȝ sba vnctuosi est aquea ⁊ aerea: ⁊ virtus eius ꝓma est humectatiua sine calefactiōe apparēte. Et exēplū huius est pinguedo ⁊ oleū oliuaꝝ vt ait Serapion in ꝑ̄cipio aggregatorij. Et ꝑn.2. hui⁹ c.3. dicit ꝙ sapor vnctuosus fundat in sba subtili tꝑata. Tertio piguedo ē de dulciorib⁹ ⁊ tꝑatioribus maturatiuis: sȝ opȝ ꝙ medicina maturatiua sit ꝓportionabilis calori nāli corporis: ita ꝙ si possibile eēt inqt Serapion in ꝑ̄cipio aggregatorij ꝙ manus nō separaret ab applicatione ꝯtinua mēbri in quo est necessaria gn̄atio saniei vel aliqđ aliud mēbrū applicaret ei citius generaret sanies in eo q̃ȝ alio mō. Quarto pinguedinis locus est īter elementa grauia ⁊ leuia calida ⁊ frigida: hȝ. n. supra se ignē ⁊ aerē ⁊ sub se terrā ⁊ aquā cum hec natet in suꝑficie aque. ¶Sȝ dicet aliqs ita ligna ita oleū de euforbio qđ ē vehemēter calidū. Dic ꝙ ligna nō natāt in aqua ex cōmixtiōe eq̄li elementoꝝ in sua sba: sȝ ꝑꝑ aerē inclusuȝ in suis poris. Cuius rei signū est ꝙ ligna vehementer solida nō porosa sicut hebenus nō natāt in aqua: piguedo vero nō est porosa sȝ ꝑtiȝ aerea ꝑtim aquea in sua sba. Oleū aūt de euforbio nō natat in aq̄ ex ꝑte euforbij vñ ē calidū: sȝ ex ꝑte olei. ¶Dic ſo ꝙ piguedo moderate q̄ȝtitatis exñs in venis cū sanguine ē tꝑate calida ⁊ actu ⁊ potētia ī corpore tꝑato. Qđ sit calida actu exꝑientia eodeȝ in sanguine emisso ꝑ phlebotomiam: nec deest rō qm̄ ꝯiuncta est sanguini q est calidus actu ⁊ claudit in vena q̃ dicta est prius esse calida. Sȝ ꝙ sit calida in potentia ꝓbat q: postq̃ȝ calor corporis tꝑati opatus fuerit in eā nō operabit in corpus caliditatē excedēteȝ neqȝ frigiditatē. Qđ si queras q̄lis est hec pinguedo respectu corpoꝝ distēperatoruȝ. Dico ꝙ isl̄āmat corpora vehemēter calida: q: est propinqua nāe ignis: vt ait G.5. de iuuamētis mēbroꝝ.c.2. ⁊ nō ita calida nutrit quodāmō refocillādo caloꝛē eoꝝ ⁊ frigida grauat. Juxta id. G.2. de cōplx̄onibus.c.4. Res pinguis ⁊ leuis ⁊ subtilis sanguinis fit in corporibus q̃ caliditati sunt decliuiora cibus caliditatis: ⁊ grauat in corporibus q̃ frigori sunt decliuiora ⁊ resudat ita vt a venis egrediat. Cūqȝ obuiat mēbris frigidis sicut pāniculis coagulat suꝑ ea. Et cuȝ obuiat mēbris q̃ in sui nā sunt caliditati decliuiora sic̄ mēbra carnosa cōsumit a caliditate ⁊ resoluit: sȝ si fuerit cōplx̄o frigiditati decliuior ⁊ fuerit cū hoc regimē quietis coagulat tūc pinguedo suꝑ mēbra carnosa: ⁊ ꝑꝑ hoc inuenimus multa aīalia q̃ in cauernis suis latitāt augmētate pinguedinis: ⁊ mulieres ēt sunt pinguiores viris hec. Ga. ¶Dic tertio ꝙ piguedo excedēs moderātiā q̄ȝtitatis tā in venis q̃ȝ in carne: lȝ sit actu calida aliquo tꝑe infrigidat ꝑ accidens. Qđ si actu calida appȝ: q: exit actu calida cū sanguine in phlebothomia suꝑflue pinguiū: ⁊ duȝ applicat carni ante nimiū ipsius calefit a carne. Qđ infrīet ꝑ accidēs appȝ manifeste: q: hebetat ⁊ quodāmō suffocat calorē nālez: sicut oleū nimiū extinguit flāmaȝ in lāpade: hoc affirmat arist.2. de ꝑtibus ani.c.5. dicēs. Cuȝ multiplicabit pinguedo nocebit ⁊ corrumpet aīal. Et ꝑn. libro suo de aīalibus dicēs. Quādo multiplicat pinguedo in corpore interficit: q: cōgelat caloreȝ naturalē. Et auer.2. colliget.c.8. dicēs. Et qñ multiplicat sepū in corpore significat suꝑ malā dispositionē: q: multitudo māe nutritiue q̃ est sanguis est cōuersa ad sepū: ⁊ tunc infrigidant mēbra ⁊ moriunt. ¶Dic q̄rto ꝙ piguedo actu coagulata ⁊ facta mēbrū duȝ relinqtur nāe sue ē sra frigiditate q̃ eaȝ coagulauit ⁊ seruat coagulatā. Probat hec ꝯclusio. Primo q: pinguedo seu adeps coagulata dissoluitur a calido: ergo est coagulata a frigido: quia quecunqȝ coagulatorum dissoluuntur a calido a frigido coagulata sunt ⁊ econuerso quarto metheororum tex.42 Secundo auctoritate. G. primo de complexionibus in fine dicentis ꝙ pinguedinis coagulatio non est nisi propter frigus pāniculorum. Et secundo eiusdem capi. quarto dicit ꝙ pinguedo nō est semper nisi propter frigiditatē corporis. Tertio auctoritate ꝑn. primi secūda doc. tertia.c.3. dicentis pinguedinis ⁊ adipis mā sanguinis est vnctuositas ⁊ eaꝝ factor est frigiditas. ¶Dic.5. ꝙ pinguedo moderata actu coagulata que est membrū panniculis adherēs est calefaciens corpus quod tegit vt vestis sicut dicit. G.2. de simplici medicina de oleo oliuarū c.2. dist.3. Et illud est inquit. G. qm̄ sicut vnaqueqȝ haꝝ reꝝ quibus induit ⁊ cooperitur corpus non calefit nisi a corpore. Deinde redit ⁊ calefacit ipsuȝ similiter oleū. Et ego dico silr̄ pinguedo: ⁊ sicut non est de vestimentis supple aptatis corpori ⁊ tꝑi aliqđ qđ qñ calefit a corpore fiat calidius illo corpore qđ calefacit ipsum silr̄ iteꝝ oleū. Et silr̄ pinguedo id voluerūt aristo.4. de ꝑtibus ani.c.3. ⁊. G.4. de vtili. parti. dicentes zirbū seu epiplouȝ ꝯfortare digestionē. Est ⁊. n. densum ⁊ interius reflectit ⁊ vnituȝ tenet nālem calorē velut in fornace clausa ⁊ calefacit ſm ꝙ calefit. ¶Dic sexto ꝙ pinguedo hoīs vel ei similis extra corpus humanū exñs ⁊ eideȝ applicata est calida in potētia velut cibus ⁊ medicina ⁊ vestimētuȝ. Velut cibus qm̄ cuȝ applicat in corpore temperato modo olei ꝑ os quantitate qua delectet est conueniens cibus nō īmutans corpus ad aliquod latus discrasie: sed si in maiori quātitate applicet est mali nutrimenti ⁊ pauci ⁊ subleuat cibuȝ vt ait ꝑn. secūdo huius caplo de carne: velut medicina: qm̄ applicata deforis super apata sanguinea modeste maturat sicut faceret humana manus cōtinue tenta suꝑ apata velut vestimentum qm̄ corpori iuncta deforis retinet interius naturalē caloreȝ ⁊ modo vestis calefacit moderate corpus: sicut calefacta est a corpore. Hec oīa de oleo oliuaꝝ dicit. G.2. simplicis medicine que similiter dicenda reor de pinguedine humana ⁊ sibi simili. Solutiōes obiectoꝝ ante ⁊ post oppositum extrahe ex dictis. ¶Decimotertio dicit postea cutis. i. post pinguedineȝ est cutis in ordine mēbrorum frigidorum que non est in se frigida: sed respectu calidoꝝ membroꝝ frigida dicitur vt dictum est.

Humidius vero ⁊c. ¶In hac quarta parte principali huius capituli ꝑ̄o enumerat princeps.13. humida ſm ordinem sue humiditatis. Secundo notat quedam in speciali circa humiditateȝ pulmōis ⁊ epatis ibi [Scire tñ debes] Tertio notat quedaȝ spāliter circa humiditateȝ phlegmatis ⁊ sanguinis ibi [Et dispositiones phlegmatis] ¶In prima particula primo dicit ꝙ phlegma est humidius ꝙ sit in corpore. Sed instabit aliquis primo de aere q reperit in pulmōe in corde in arterijs ⁊ in auribus. Jlle enim humidior phlegmate videtur cuȝ aer dici soleat summuȝ humidorum.2. de gn̄atione ⁊ cor. tex.23. Secundo de vapore ⁊ spiritu qui sunt aerei a dominio ⁊ nihil habent vel valde modicum terre admixtuȝ: phlegma aūt multuȝ terre habet que est summum siccorum quoniā est in potentia vt fiat membruȝ: ⁊ omne membruȝ est terreum a dominio: ita ꝙ plus habet de terra q̃ȝ de omnibus alijs elementis. Cuius rei signū est ꝙ in terra positum naturaliter quiescit: ⁊ extra terraȝ posituȝ mouetur ad eam naturaliter. Tertio de aqua que effluit in forma lachrymaruȝ ⁊ de ycore seu aquositate sanguinis que cū eo fluit ad venas ⁊ apparet in sanguine quorundā natans qui per phlebotomiam extractus est ⁊ de aquositate vrinali. Hec enim omnia sunt aquea modicū aut nihil terre habentia vnde reddun

Posteaᵃ sanguis. Postea pinguedo. Postea adeps. Posteaᵇ cerebrum. Postea nucha. Posteaᶜ caro mammillarum ⁊ testiculorum. Postᵈ pulmo. Posteaᵉ epar deinde renes. Postea lingua. Posteaᶠ musculus. Post cutis. Et hic quidem est ordo quo. G. ea disponit. ¶ Scireᵍ tñ debes ꝙ pul-

a ¶ Postea sanguis. Et post pinguedo: ꝙ pinguedo ⁊ adeps sint minus humida sanguine apparet ad tactuȝ ꝙ pinguedo sit humidior adipe apparet ex supradictis ⁊c.

b ¶ Post cerebrum. Post nucha.] ¶ Dubitatur: an cerebrum sit humidius q̃ȝ nucha: vr ꝙ non: immo siccius q2 ad igneȝ positū sit terrestre vt Aristo. ƀo de partibus: ⁊ Auer. scđo colliget. In cōtrariuȝ Auic. dicēduȝ ꝙ cerebrū est humidius qđ apparet q2 ad tactum est mollius. Amplius ad ipsum multi ascendunt vapores humidi a corpore: vt apparet secundo de ptibus aialium. Amplius plures operationes cerebri sunt apprehēsiue que fiunt humido. Ad Arist. dicenduȝ ꝙ lȝ sit terrestritas in cerebro: tñ cuȝ hoc est humiditas aquosa multa que in eius assatione emanat ⁊ exhalat: pōt ergo cerebruȝ dici minus humiduȝ q2 suū humiduȝ est minus permixtuȝ sicco: vnde ad igneȝ separatur: sȝ humidū nuche est magis permixtū cū sicco vnde est magis vnctuosuȝ humidū nuche q̃ȝ cerebri ⁊c.

c ¶ Post caro mām̄illaꝝ ⁊ testiculorum.] ¶ Dicit ꝙ sicut lac est humidius ⁊ fluidius spermate: ita caro mām̄illaꝝ est humidior carne testiculoꝝ: silr sensus ostendit ꝙ carnes glandose mām̄illaꝝ sunt molliores q̃ȝ testiculoꝝ ⁊ fecit hoc natura pp fineȝ: sperma. n. indigebat fixione quadā ⁊ esse semotuȝ a fluiditate lactis: ⁊ ideo decoquens sperma vltima decoctione oportuit esse nō sic humiduȝ mēbruȝ ⁊ fluiduȝ vt decoquens lac. Dubitat̄ quare caro mām̄illarum ⁊ testiculoꝝ non ponunt̄ inter calida membra. Quidā dicunt ꝙ nō declinant ad caliditateȝ: nec ad frigiditatem. Alij dixerunt ꝙ parum aliqd ad frigiditateȝ declinat caro mām̄illaꝝ: sed caro testiculoꝝ ad aliquā caliditateȝ.

d ¶ Post pulmo.] ¶ Dubitatur quare nō posuit ordineȝ calidorum membroȝ. Dicendū ꝙ pulmo quantū ad cōplexionē naturalē est mēbrum calidu ⁊ credenduȝ est ꝙ nō poneret̄ calidū sicut epar vel plus propter multas ⁊ magnas arterias ⁊ venas: ⁊ quantuȝ ad accidentalē cōplexionem est frigidum vt dicit statiȝ: ꝙ āt pulmo sit hūidus ostendit tactus.

e ¶ Post epar ⁊c.] ¶ Hoc etiam tactus indicat: hȝ. n. epar plus de duritie ⁊ renes adhuc non sunt ita molles sicut epar.

f ¶ Musculi.] ¶ Considerandum ꝙ caro simplex poterat poni humidior musculo quia non habet ligamenta secuȝ mixta vt caro musculosa. Et hic est ordo quo Galienus primo ⁊ secundo de complexionibus ea disponit: vtitur autem testimonio. Gal. quia multa iudicia data sunt extimatiua ⁊. Galie. fuit multuȝ perfectus in ista.

g ¶ Scire ⁊c.] ¶ Hic primo declarat quod dixit de humiditate pulmonis ⁊ primo probat ꝙ pulmo substantialiter non sit humidus: secundo ꝙ accidētaliter sit humidus: ibi secunda [In ipso vero] In prima parte arguit sic pulmo

Jacobus De partibus

tur inepta ad nutrienduȝ: phlegma vero multuȝ terre iaȝ probatū est habere Quarto dicit. G. scđo de cōplex. c. 3. Decēter igitur antiqui dixerunt ꝙ humidius mēbruȝ quod est in corpore est pinguedo. Quinto phlegma gypseuȝ est adeo siccuȝ vt teri possit. ¶ Ad primū obiectuȝ dic ꝙ hec littera intelligit̄ de his que sunt in corpore vt partes integrales actu vel potentia. Ad scđȝ dic eodeȝ mō quo ad vaporeȝ ⁊ quo ad spiritū dic ꝙ cuȝ hoc ꝙ participat de aere hȝ de igne satis vnde sua remittit̄ humiditas. Ad tertium de lachrymis ⁊ ycore ⁊ vrina dic ꝙ non sunt mēbra nec actu nec potentia: ēt habēt terrestreitatem occultaȝ sibi imixtā que cognoscit̄ ex sua salsedine. Naȝ sapor salsus ex terrestri adusto ⁊ humido aqueo simul mixtis generat̄. Ad q̃rtuȝ dic ꝙ Gal. intellexit pīguedineȝ esse mēbruȝ humidius qđ sit in corpore loquēdo de mēbris actu. Phlegma vero nō est mēbruȝ actu: sȝ potētia remota. Ad q̃tuȝ dic hāc lr̄aȝ intelligi debere de phlegmate naturali nō de gypseo. ¶ Scđo dicit post sanguis id post phlegma in ordine humidorū est sanguis. Sed vr̄ ꝙ sanguis sit siccus. Primo q2 plus participat de terra q̃ȝ de oibus alijs elementis Cuius rei signum est ꝙ si ponatur in aere descēdit: si in aqua petit statim fundum ⁊ ad terraȝ tendit: cū igitur omne mixtuȝ moueat̄ ƀm nām elementi dominantis in eo vr̄ ꝙ sanguis sit a dn̄io terreus: ⁊ p ɔn̄s siccus. Secūdo vnūquodq3 resoluit̄ cōiter in ea ex quibus cōponit̄ sicut videmus mixta duȝ corrumpuntur resolui in elementa: sed sanguis dū corrumpit̄ resoluitur in cholerā ⁊ melācholiā: vt ait princeps quarti prima tractatu scđo caplo. 42. Componit̄ ergo ex cholera ⁊ melancholia. Et cū cholera ⁊ melācholia sint humores sicci: vr̄ ꝙ sanguis erit humor siccus. Tertio sanguis est cibus actu cibās ⁊ propinquus vt fiat mēbruȝ: sȝ oē mēbruȝ est terreū a dn̄io: vt prius probatū est: ⁊ cibus actu cibans est silis cibato. ¶ Ad primuȝ dic ꝙ sanguis ⁊ oīa mēbra plus habēt terre q̃ȝ alioꝝ elementoꝝ: ⁊ ƀm id possunt dici sicci. Verumtamen cōparati adinuiceȝ quidā sunt alijs humidiores: quidā sicciores. Ad secunduȝ dic ꝙ cholera ⁊ melācholia que sunt potētialiter in sanguine nō sunt ibi cuȝ suis qualitatibus: imo in corruptione sanguinis acqrunt a corrūpēte proprias qualitates ⁊ formas: ideo sanguis dū naturalis est nō suscipit ab eis esse siccū. Ad tertiuȝ dic sicut ad primū. ¶ Tertio dicit postea pinguedo id est post sanguineȝ est pinguedo in ordine humidoꝝ. Nam pinguedo est velut vnctuositas sanguinis: ⁊ plus hȝ de humido aereo ⁊ minus de sicco terreo q̃ȝ habeat sanguis. Cuius rei signuȝ est ꝙ sanguini sup natat ⁊ nō submergitur in aqua vt sanguis. ¶ Quarto dicit ꝙ post pinguedinē est adeps. Nam ipse inuenit̄ in aialibus siccis: vt ait Galie. 2. cōplo. c. 4. Et in carentibus dentibꝰ in mādibula superiori ⁊ hn̄tibus cornua ⁊ vngulas ⁊ illa aialia sunt plena sicco elemento: vt ait Arist. 2. de partibus ani. c. 5. Et huius signuȝ est ꝙ adeps est grauior q̃ȝ sit pinguedo sub eadeȝ quātitate ⁊ densior ⁊ durior. ¶ Quinto dicit postea cerebrū. Et hoc intellige de sƀa medullari: naȝ pāniculi eius sunt sicci. medulla vero ipsius significat̄ esse magis terrea pīguedie ex hoc ꝙ neq3 a frigore cōgelatur: neq3 a calore resoluit̄: quēadmodū pīguedo nec est adeo mollis: sicut pīguedo sic ait. G. 2. de cōple. c. 3. Et anterior ipsius ps ē hūidior posteriori. Iuxta id Galie. ibidē. Cunq3 ptes cerebri adinuicē cōparabis inuenies partem eius anterioreȝ humidiorem posteriore ƀm supfluitatē molliciei eius super ipsaȝ. Et causa huius est quoniā ab anteriori parte cerebri oriunt̄ nerui sensitiui quos opȝ esse molles: ⁊ a posteriori nerui motiui quos opȝ esse duros. Et alia cā reddit̄ ab aliquibus. s. ꝙ in anteriori parte cerebri fit receptio formaruȝ sensibiliuȝ presentatarū sensui cōi a sensibus exterioribus: ⁊ in memoria fit reseruatio formaꝝ ⁊ intētionū. Mollis aūt ⁊ humidi est faciliter recipere: duri vero ⁊ sicci bene retinere. Sȝ ꝙ cerebruȝ non sit statiȝ post pinguedinē. Arguit̄ per Gal. 2. de cōplex. c. 3. dicentē. Decenter igit̄ antiqui dixerunt ꝙ humidius mēbruȝ qđ est in corpore est pinguedo. Deinde post ipsum genus carnosuȝ. Dic ꝙ dicit id ƀm opinionē antiquoruȝ. nam postea ƀm seipsum determinat aliter. ¶ Sexto dicit ꝙ post cerebruȝ est nucha. i. spinalis medulla. Sȝ ɔ̃triuȝ vr̄ Gal. sapere ƀo de complex. c. 3. dicens. Tu vero iaȝ scire potes ꝙ corpus cerebri sibi ꝓpriuȝ ⁊ corpus pulmonis sunt post pinguedinem ī humiditate ex quantitate molliciei ipsorum. Et medulla quidē que est in ossibus est propinqua istis duobus: nisi q2 non est ex genere cerebri. In his enim verbis cerebro iungit pulmonē ⁊ ponit ante nuchā. Dic vel ꝙ se corrigit statim post hoc duȝ dicit. Sȝ cerebrū ⁊ nucha sunt vnius generis vel ꝙ nō luit ex predictis verbis nisi ꝙ cerebrū ⁊ pulmo sunt minus humidi pinguedine vel ꝙ locutus est de cōplōne accidētali pulmonis orta a phlegmate ipsuȝ madefaciente. Qualiter aūt se habeat cerebrum ad nuchā Gal. illic exprimit. Et cerebruȝ quideȝ inquit est ƀm tactum calidius ⁊ humidius nucha. hoc est ea mollius. Et iaȝ qdeȝ significat tibi quātuȝ cerebruȝ vincit nucham in humiditate q̃ȝtitas superfluitatis molliciei ipsius super ipsam. ¶ Sȝ queret hic aliqs cur non agit auctor de medulla ossium alia a cerebro ⁊ nucha in quo ordine est mēbroꝝ humidoꝝ dcā medulla. ¶ Ad primuȝ dic ꝙ dicta medulla est magis ossiuȝ supfluitas q̃ȝ membrū: ideo inter mēbra nō numeratur hic. Ad scđȝ dic ꝙ dicta medulla est calidior ⁊ humidior cerebro ⁊ nucha q̃m plus hȝ pinguedinis ⁊ vnctuositatis ⁊ minus calida est ⁊ humida pinguedie. Unde Auer. 2. colliget. c. 8. Et natura medulle que est in cerebro est diuersa a nā medulle que est i ossibus: q2 tu vides ꝙ nō est in eo pars pinguosa aut vnctuosa ⁊ q̃n coquitur ad ignē ingrossat̄ ⁊ desiccatur: ideo q2 pars aquosa q̄ ē in eo resoluitur pp calorē ⁊ remanet pars terrestris. ¶ Septimo dicit ꝙ postea caro mām̄illaꝝ ⁊ testiculoꝝ. ¶ Attende ꝙ hic glandulose carnes mām̄illarum ⁊ testiculorum quandaȝ habent propriaȝ humiditatem eis congenitaȝ ad creationeȝ lactis ⁊ spermatis ⁊ a p̄ntia harum humiditatum in eis rursus aliquā humiditatē adipiscuntur. Alie aūt glandulose carnes vt he que sunt in radice lingue generantes saliuā ⁊ alie que sunt in emunctorijs sunt etiam humidiores alijs carnibus propter humiditates quas recipiunt in suis spongiositatibus. ¶ Sȝ queret aliquis quare silet hic princeps de alijs speciebus carniū. Dic ꝙ loquendo de cōplexione membroꝝ compositorum vt pulmonis epatis splenis ⁊ renum loquitur tacite de carne que est in eis: ⁊ loquēdo de musculo loqtur tacite de carne que est in ipso. ¶ Octauo dicit ꝙ post carnem mām̄illarum ⁊ testiculorum est pulmo. ¶ Nono dicit ꝙ post pulmonē est epar ⁊ de his latius determinabitur ī secūda particula huius tertie partis. ¶ Decimo dicit ꝙ post epar sunt renes. ¶ Sed videtur ꝙ renes sint sicci. Primo propter vrinam quam continent que calida est ⁊ sicca: vt ait princeps secundo huius capitulo de vrina. Secundo humores fiunt lapides in renibꝰ ⁊ hoc non est nisi propter vehementem eoꝝ exiccationem. Tertio renes sunt equales ad siccitatem tendentes: vt ait princeps secūdo huius capitulo de renibus. ¶ Ad primuȝ dic ꝙ vrina non ingreditur substātiam carnosam renū: sȝ defluit per venas eius. Ad scđm dic ꝙ humores non fiunt lapides in renibus propter siccitatem renum: sed propter ipsorum caliditatem que resoluit partes subtiles humoruȝ viscosorum ⁊ residuas partes ingrossat ⁊ indurat quemadmodum calor solis vel fornacis ex terra tenaci facit lateres. Ad tertium dic ꝙ princeps secundo huius loquitur de renibus: vt sunt cibus vel medicina: hic vero loquitur de eis vt sunt membra ⁊ habent suum humiduȝ radicale cum calore viuifico. ¶ Undecimo dicit ꝙ post renes est lingua. Sȝ videtur ꝙ lingua sit humidior renibus. Primo propter humiditatem saliualem que continuo diffunditur per substantiā eius ⁊ est calida ⁊ humida. Cuius rei signum est ꝙ triticum masticatum ⁊ saliua imbibituȝ est magis maturatiuum apostematum q̃ȝ non masticaticatum. Item res sicce vehementer ⁊ achime acquirunt saporeȝ actu a permixtione saliue. Secūdo propter humiditates catarrales continue defluentes a cerebro ad linguaȝ. Tertio propter aerem qui continuo attractus cuȝ aspiratione ⁊ respiratione decurrit super ipsam. Quarto quia lingua mollior apparet ipsis renibus. ¶ Ad hec obiecta dic ꝙ multitudo neruorum qui sunt in lingua scilicet gustatiuorum qui sunt in superficie eius magis ⁊ motiuorum qui sunt in ea plus profundati: ⁊ multitudo venarum ⁊ arteriarum ⁊ motus ipsius frequens in masticatione ⁊ loquela reddunt linguam minus humidam renibus ⁊ obuiant multum causis humectantibus iam narratis in predictis argumentis. Ad quartum de mollicie dic ꝙ mollicies lingue non procedit ex sua substantiali humiditate sȝ ex humiditatibus aduenticijs cerebri ⁊ stomachi vel ex raritate substantie ipsius. ¶ Duodecimo dicit ꝙ postea scilicet post linguam est musculus. Componitur autem musculus ex carne ⁊ neruo vt tactum est prius: sed quia plus carnis habet ideo declinat ad caliditatem ⁊ humiditatem. Musculus etiaȝ non est vniformiter humidus sed pars eius: media que est carnosior est humidior. Caput autem eius ⁊ cauda: quia minus habent carnis sunt minoris humiditatis. ¶ Tertiodecimo dicit ꝙ post musculuȝ est cutis: ⁊ addit ꝙ iste est ordo quo Gal. disposuit ea.

¶ Scire tamen ⁊c.] ¶ In secunda particula dicit prin. quattuor ad ostendēdum qualiter se habent adinuicem pulmo ⁊ epar in humiditate. Primuȝ est ꝙ pulmo in sua substantia idest in mixtura sue compositionis ex elementis: ⁊ natura idest naturali complexione non est vehementer humidus. Secundum est ꝙ omnis complexio naturalis membri est similis cōplexioni eius ex quo nutritur. Et ƀm complexionem accidentalem membruȝ est simile ei qđ ī ipso superfluit. Tertiū est ꝙ pulmo nutritur sanguine calidissimo admixto multe cholere ⁊ multa superfluitas humiditatis colligitur ī ipso. Primo propter id quod ascēdit ad ipsum de vaporibus corporis. Secundo propter id quod descendit ad ipsum ex catarris. Quartum est correlarium sequens ex dictis. s. ꝙ epar est multomagis humidum pulmone humiditate naturali: ⁊ pulmo est magis madefactus: licet mora humiditatis in pulmone fecerit ipm molliorem in sua substantia. ¶ Dubitatur vtrum epar sit humidius substantialiter pulmone. Arguitur ꝙ nō. Primo epar facillime induratur: iuxta hoc Ga. 13. de ingenio. c. 10. substantia deniq3 epatis facillime scirrius. i. duriciebus occupari apta nata est habens quid ex natura luteuȝ. Et iuxta id Ga. 11. megategni. Dico quidem duriciem facilius recipi ab epate q̃ȝ a ceteris membris. Pulmo autem non sic imo est mollis sicut spongia: sed facilis induratio procedit ex participatione multa terre que est summuȝ siccorum: ergo epar est siccius pulmone. Secūdo epar est multo grauius pulmone in equali portione acceptum: ergo plus participat aliquo grauium elementorum sed non

aqua

mo nutritur sanguine calido: igitur non est in cōplexione naturali siue sub/stantiali ⁊ intrinseca hūidus multuz: imo minus q̄z epar: añs est Gal'.6. de vti/litate partium. 8. c. vbi causam huius dat.

a ¶ In ipo vero ⁊c.] ¶ Arguit sic multe humide in pulmōe superfluitates adunant: igit accidentaliter est humidus: ⁊ si bene cōsideras ambas istas du as rationes voluit Aui. fieri vnaz: sed non curamus de hoc. Dubitat q: pul mo deberet poni sicce cō plexionis q: colera est sic/ca. Dicenduz ꝙ nō nutrit sanguine colerico .s. i quo sit nā colerica vt dicunt sz colerico .i. subtili sanguie qui tñ respectu cutis ē hu midus: vl' si ibi essz natura colerica adhuc vincit san guis in nutricatione: quia pulmo est carnose substā/tie que caro ē humida: vl' tñ ꝙ Aui. velit .12. de aīa/libus ꝙ sit minus humido epate. Dubitat .2. an mē/bra similentur ei a quo nu triuntur: vl' ꝙ non: q: oīa essent silia q: oīa nutriuntur sanguine. Amplius nutrimentuz assimilat nu/trito vt tertio de virtutibus naturalibus et primo ⁊ non ex°. Item dicit ꝙ si milant ꝑm nālez cōplexionez ꝯ quia ꝯ° aduentitia non est naturalis: sz cōpl'o ex nutrimento est aduentitia. Dicenduz ꝙ Auic. cuz dicit ꝙ ꝯ° naturalis est silis ei a quo nutritur nō intelligit ꝙ ꝯ° nutrientis assimilet sibi nutritum nec ecōtra: sz intelligit ꝙ inter complexionez nutriti ⁊ nutrientis est cōuenientia: q: inter materias ꝓprias ⁊ organica propria est conuenientia: aliter quodlibz fieret ex quolibet ⁊ determinatū ex non determinato: calida ergo mēbra nu/triunt calidis: ⁊ frigida frigidis: cuz ergo pulmo nutriat sanguine calido: er/go sua cōpl'o ad h' declinat: ⁊ q: cōpl'o cuz q̄ nutrituz nutrit est cōpl'o essentia lis siue intrinseca: siue naturalis q: est illa que anime nutritiue seruit: ideo di/cit compl'o mēbri naturalis. Ad primum cōtrariuz dicenduz ꝙ oīa sunt silia cōi similitudine sicut sanguis est nutrimentū cōe ⁊ differunt specialibus dr̄ijs sicut specialia nutrimenta differunt. Ad scd̄m dicendū ꝙ non est sermo de il la similitudine. Ad tertiuz dicendū eodez mō. Aliter cōsueuit dici ꝙ simili/tudo in nutrimento est nālis q: non est egritudinalis sed cū hoc est aduētitia q: ab extra. Dubitat tertio vtrū membrū ꝑm accidentalē cōplexionē simile tur ei quod ab ipso superfluit videtur ꝙ non: quia per vrinā non possemus arguere sup naturalem cōplexionē epis: sz solū superaccidentalez. Solutio vsitata supfluitas quedam cōis quedam propria. Cōis di pmo q: de materia

mo in sui substantia ⁊ natura nō est hu midus vehementi humiditate. Omnis eniz membri complexio naturalis simi-lis est ei quo nutritur: ⁊ ꝑm suam acci-dentalem complexionez similatur ei qd̄ in ipso superfluit. Pulmo autem nutri tur calidissimo sanguie ⁊ multe admix/to cholere. Et hoc ipsemet Galienus nos docet. In ipso^a vero multa humi-ditatis superfluitas colligitur propter illud quod ad ipsum descendit de vapo re corporis: ⁊ propter illud quod ad ipsum descendit ex catarris. Postq̄z igitur sic ē res: epar multo magis humi dum est pulmone humiditate naturali Et pulmo magis est madefactus: licet humiditatis mora ipsum in sui etiā sub stantia molliorem fecerit. ¶ Et dispo-sitiones phlegmatis ⁊ sanguinis ita in telligende sunt. Phlegmatis nāq̧ hu-mectatio est ꝑm moduz madefaciendi. Et sanguinis humectatio est ꝑm modū

cōi vt supfluitas que est egestio vl' vrina: scd̄o ꝙ ab agēte cōi vt ēt egō ⁊ vrina tertio q: ad cōez finez vt sperma: quarto q: a multis mēbris ad vnuz expulsa sicut superfluitas pulmonis que ex catarris ⁊ vaporibus aliquādo venien/tibus fit: propria superfluitas dr̄ oppositis modis. Primo q: de appropriata materia. Secundo q: alio appropriato agēte vt superfluitas nutrimenti car/nis. Tertio q: ad ꝓpriū finez sicut ēt supfluitas data .s. nutrimēti carnis. Quar to q: a solo mēbro vno fit dr̄ ꝙ supfluitas cōis: quar to mō significat de cōple/xione accidentali sz super fluitas propria: quīto mō de complexione naturali. Nos dicamus ꝙ supfluita tes vl' morantur in mēbro quousq̧ illud transmutēt sicut humiditates catarra les in pulmōe: ⁊ iste signi/ficant q: causant cōplexio nē accidētalē: ⁊ ideo si vri na remaneret tm̄ in epate ꝙ illud inflāmaret signifi caret ēt cū esset de eius cō plexione accidētali: ⁊ hoc est qd̄ voluit cū dixit sz accidētalē silat ei ꝙ ab ipso supfluit .i. ei qd̄ ē supfluū stans in ipso: ⁊ iō .12. de aīalibus Aui. in hoc passu: dicit i cōpl'one accidentali silatur sibi propinquo: si aūt supfluitas sit exiens a mēbro nō morās: vt illud alteret: tūc significat de dispōne nāli vel ꝑter nāz ꝑm ꝙ mēbruz est dispositūz qñ illā facit ⁊ ab eo exit ⁊ sic cessat instātia. Dubitat qd intelligit ꝑ vapores corpis ascēdentes ad pulmonē. Dicenduz ꝙ forsan nil aliud intelligit nisi va pores ex quoꝝ ascēsione fiunt catarri: ⁊ forsan vult vapores humidos nutri/mentoꝝ qui non pñt ꝓhiberi qui penetrent ꝑ poros dyafragmatis: ⁊ forsan vult vapores multos sanguinis q sibi cōicant ꝑ arteriā venalē: lz humiditatis: quasi remouet dubiū: nā res madide sunt i superficie humide: sz pulmo vsq̧ ad partes profundas est remollitus propter moram humiditatuz.

b ¶ Et dispōes ⁊c.] ¶ Hic scd̄o declarat ꝙ dixit de hūiditate phlegmatis ⁊ sanguinis: ⁊ prīo facit hoc: scd̄o remouet errorez: ibi ꝑa [Licet phlegma] Er/ror aūt pōt cadere q: diceret aliqs humiditas sanguinis substātialis est augēs sbam nr̄az ꝑ nutricationē ⁊ augmētationē sz phlegma totū cōuertit in sangui nem: ergo phlegmatis humiditas est sbalis ⁊ augmētatiua: ⁊ primo resumit ꝙ phlegma est humidius sanguine dicēs: ⁊ lz phlegma nāle plurimuz sit ⁊c. scd̄o remouet errorez: nā dicit ꝙ sanguis illic factus a phlegmate qñ digerit resoluit ab eo multa hūiditas que est in eo q: factuz est a phlegmate: ⁊ tertio oñdit ꝙ phlegma pōt fieri sanguis ꝑ diffinitionē phlegmatis. Cōsiderandū

Jacobus De partibus

aqua cuz pulmo sit mollis ⁊ madidus ⁊ epar non ita: ergo terra ⁊ per conse/quēs est siccius. Tertio epar oīum aīaliuz grossi chimi est ⁊ indigestibile ⁊ tar/de ꝑtransitiōis exñs: pulmo aūt digestibilior q̄zto rarior est: alimentum aūt qd̄ dat corpi phlegmaticosius est: vt ait. G. 3. de alimen. c. 3. ꝫ pulmo est humidior ꝑm sbam: qm̄ alitio fit a sba seu a mā. Quarto epar nutritur grosso ⁊ feculen/to sanguine: vt ait. G. 6. de vti. pti. c. 8. sed talis sanguis ē terrestris ⁊ melācho/licus ⁊ cū nutritum fit ei sile a quo nutrit erit melancholicū ergo siccū. Quin to aqua dñat in nutrimento quo nutrit pulmo ⁊ non in illo quo nutrit epar ergo pulmo est humidior in sua sba. Assumptū ꝓbatur ex lib. de anatomia cō muniter interserto libris Gal'. in quo scribit. Declinatio aūt pulmonis ad al/bedinē est ꝑꝑ dñiuz aque sup id quo nutrit: ⁊ ꝑꝑ illius plurimā frigiditatem. ¶ Oppositū dic h' prin. ⁊ Haly. 2. tegni cō. 7. trac. de epate ait ꝙ origo humi ditatis totius corpis ē ex epate sicut origo caliditatis totius corpis ē ex corde. Itez epat generat sanguinē ꝓ toto corpe q est multū humidus ⁊ mittit ad mē bra naturalē virtutē cuius opationes ꝑncipales sunt digō ⁊ nutritio q̄ a cali/do ⁊ humido fiūt. Dic cū pn. ꝙ^a epar est humidius pulmone sbalr. Iuxta alle gata post oppositū. ¶ Ad primū obiectuz dic ꝙ facilitas indurationis epatis non procedit ab ipsius siccitate ⁊ terrestreitate tantuz: imo a debili cōiunctio ne ⁊ ꝑmixtione iperfecta hūidi cū sicco in eo. Epar eniz est velut sanguis cō/gelatus ⁊ male coagulatus: ⁊ ideo adueniente epati caliditate extranea faci liter humidū ipsius resoluitur ⁊ residuuz induratur. Sed dicet aliquis cū na tura sit sagax ⁊ continue directa ab agente infallibili: quare non melius coa/gulauit epar ⁊ fortius permiscuit humidū eius cuz sicco attento ꝙ est vnuz de principalibus mēbris. Dic ꝙ oportuit carnem epatis esse simillimā sanguini vt melior per eā fieret sanguificatio: sed non potuit sibi esse simllima ⁊ solide permixtionis sicut est cor. Ad secūdū dic ꝙ epar non est grauius pulmōe: q: sit siccius in sba: sz q: caro pulmonis est spōgiformis ⁊ multū porosa: vt cordi prepararet inspiratū aerē: epar vero solidū est ⁊ non sic porosuz. Ad tertiū dic ꝙ epar coctū ⁊ postea comestū est terrestre ⁊ melācholici hūoris generatiuū: q: subtile ipsius hūidū resolutū est: secus aūt est de epate in corpore viuo. Ad quartū dic ꝙ sanguis vnde nutritur epar nō est grossus ⁊ feculentus absolu/te: ita vt sit melancholicus: immo est calidus ⁊ hūidus: sed feculentus di cō/paratione ad sauguinē cordis quo nutrit pulmo. Ad q̄ntuz dic ꝙ aqua non dñatur in vero nutrimēto pulmonis: sz in phlegmate aquoso qd̄ ipsuz imbi/bit ⁊ putat ab aliqbus esse ipsius nutrimentū. ¶ Dubitat scd̄o vtruz in hoie perfecte sano pulmo sit epate magis madefactus. Arguit ꝙ non. Primo qa pulmo nutrit sanguine in se habente magnā cholere partē. Cholera vero est humor siccus: ergo si nutrimentū tandez alteret nutrituz ⁊ ad suaz trahat na/turaz: vt. G. ostendit sexto morbi. c. 1. pulmo erit siccus. Secundo pulmo assi due mouet taz aspirando ⁊ expirando q̄z vociferādo: sed motus assiduus ē desicatiuus ⁊ resolutiuus hūiditatis: vnde videmus aīalia multi laboris non ipinguari. Tertio caliditas magna cito reddit corpus siccius q̄z opz: sed pul/mo est vicinus maxime caliditati cordis .s. ⁊ spirituū vitalium. Quarto si pul mo hoīs perfecte sani esset magis madefactus epate: vel hoc esset ratiōe hu/miditatuz phlegmaticaꝝ descendentiū ad ipsuz ex catarris vel ratione humi ditatū ascendentiuz ad ipsuz ex vaporibus vt affirmat prin. in littera. Sed ca tarrus cum sit morbi species non est inuentus i corpore perfecte sano: vapo/res vero sursum ascendentes in dicto corpore vel insensibiliter resoluūt vel cuz aere expirato emittunt vel ad caput eleuati in pilos cōuertuntur. Quod si paulatiz ad hūiditates conuersi colligerent in pulmōe iaz fierent principiuz asmatis. Quinto i corpore perfecte sano nullū mēbruz oz esse in aliquo impe/ditū ab ope suo: sz si pulmo esset madefactus fieret idē grauior ⁊ minus aptus

ad dilatationē ⁊ expꝛssionē vocis propterea nerui motiui sicciores creati sunt sensitiuis. ¶ Oppositūz dicit hic prin. ⁊ percipit sensus in anatomijs nedum hoīum: sz ēt alioꝝ aīaliuz: quoꝝūcunq̧ habentiū pulmonē. In his. n. reperitur pulmo mollis ⁊ madefactus. Dic ꝙ in homine perfecte sano pulmo est ma/defactus plusq̄z epar: sz cuz tali mensura ꝙ humiditas madefaciēs ipsum nō impedit motuz eius: sed prohibet pulmonē ab imoderata supercalefactione ⁊ desiccatione ex motu. Solet. n. mēbris frequenter motis aliqua coassistere hūiditas que prohibeat ipsa superflue siccari. Iuxta id. G. 13. de vtilitate pti. c. 8. Ac ēt viscosus humor huic tunice .s. que tegit nuchaz circū effusus ē sicut ei que colligat spondiles vniuersos ⁊ articulos ⁊ lingue ⁊ laringe ⁊ vrinatiuo poro ⁊ oculis pinguedo: ⁊ sūmatiz dicendo oībus quecūq̧ frequēter moue/ri indigent timor erat si siccaret dolore quidez ipsa corrūpi aut actus. Ita eni ⁊ axes curruuz ⁊ rotarū prius vngunt humido aliquo vt viscoso liquore gra tia non patienti quid eos ⁊ aptitudinis ad motū: hec. G. ¶ Ad primuz dic ꝙ probat pulmonē esse minus humidū epate in sba ⁊ nā. Ad secūdū dic ꝙ ne pulmo nimis siccet per motuz nā sibi coassistentez hūiditatem ordinauit que desiccationi sue obuiet. Ad tertiuz dic ꝙ caliditas pulmonis tēperatur ⁊ ꝑ aerē attractū ⁊ per hūiditates ei influxas. Ad quartuz ⁊ quintuz dic ꝙ pul/mo est madefactus ⁊ ratione hūiditatuz descendentium ⁊ ascendentiuz que quādiu moderate sunt in quantitate ⁊ qualitate non contaminant sanitatez immo custodiunt eam.

¶ Et dispōnes ⁊c.] ¶ In tertia particula primo tāgit in quo proportionalr se hz phlegma ad sanguinē sicut pulmo ad epar ⁊ dat cāz illius. Secundo in quo nō ꝓportionalr se hz ⁊ dat causaz diuersitatis: ibi [Licet phlegma nāle.] ¶ In pria parte dicit ꝙ dispōnes phlegmatis ⁊ sanguis sunt itelligēde: ita .s. sicut dispōnes pulmonis ⁊ epatis: sicut eni pulmo ē magis madefactus q̄z sit epar. ita phlegma est magis madefactiuuz mēbri in quo ē q̄z sanguis: ⁊ sicut epar est humidius substātialiter q̄z pulmo: ita sanguis plus humectat substā tialiter membrū in quo est q̄z phlegma. ⁊ isti° causaz reddit cū subdit. Phleg matis nāq̧ humectatio est ꝑm modum madefaciendi. Et sanguinis humecta tio est ꝑm modum madefaciendi augmentum in substātia: ita ꝙ sanguis ce/dit in substantiam eius quod humectat ⁊ phlegma nō: sed madefacit conta/ctu sicut aqua imbibita in spōgia vel lana. ¶ Attēde hic ꝙ dupliciter potest comparari phlegma ad membrum quod imbibit. Uno mō vt ꝑs nutrimenti ipsius. Dicit eniz. Ga. ꝙ in nutrimēto mēbroꝝ phlegmaticaꝝ complexionum partem magnam phlegmatis esse oz. Alio modo vt supfluitas nō aptata ad membri illius nutritionem. Primo modo comparatū plus humectat sangui nem eiusdem q̄ztitatis etiā sbaliter. scd̄o modo nō. ¶ Attēde scd̄o ꝙ hec clau sula. Et dispōnes phlegmatis ⁊ sanguis ⁊c. vsq̧ ad illā [In seq̄ntib° aūt] in quibusdā libris sub his verbis reperitur. He sunt eoꝝ opationes in corpori/bus licet phlegma naturale in se sanguine sit humidius. Sanguis enim cum nō bene vt oportet coquitur aliqua eius ꝑs in phlegma naturale aqueū con/uertit sicut postea scies. cū aūt q̄ztum oz coquit phlegma naturale in quo cō/uersuz fuerat ex eo resoluit: vnde in se fit maioris spissitudinis ⁊ minoris hu/miditatis q̄z phlegma. ⁊ debet sic intelligi. He sunt eoꝝ .s. sanguinis ⁊ phleg/matis operationes in corporibus. Et cum subditur. Sanguis eniz cum non bene vt oz coquitur aliqua eius pars in phlegma naturale aqueum conuer/titur. Intellige per sanguinez massaz ptisanariaz que est futurus sanguis. Et cum dicitur postea. Cum autem q̄ztū oportet coquit: intellige etiaz de massa ptisanaria. Et dū subditur. phlegma naturale in quo cōuersuz erat resoluit: intellige ꝙ partes aquose phlegmatis illius resoluuntur ⁊ residuum fit san/guis debite coctus.

ꝙ lr̄a duplex inuenitur: vna que dicit plurimū vt valde maioris humiditatis ⁊ tunc subintelligit: sꝫ phlegma pōt fieri sanguis ergo sb̄alis est sua hūiditas ⁊ hec lr̄a est cōformis lr̄e Arist. 12. de aīalibus cum dicit: lꝫ phlegma sit magis hūide ꝗ̄ꝫ sanguis. Alia lr̄a dicit plerūqꝫ ⁊ dic̄ hoc qꝛ est verꝫ qn̄ phlegma ⁊ sanguis sunt in eoꝝ nālibus dispōnibus ⁊ plerūqꝫ est hoc. Considerandū scd̄o diceret aliqs: vn̄ hꝫ Auic. ꝙ totū phlegma cōuertat̄ in sanguinē. Dicēduꝫ ꝙ ex h̄ qꝛ toti cōpetit h̄ diffinitio phlegmatis. Amplius si ps phlegmatis remaneret: tūc ēt ps fieret cholera ⁊ pars melācholia ꝙ est incōueniēs vt ostendet̄ posterius: tertio dicit quis vn̄ mihi notū ē ꝙ sanguis frus qn̄ digerit̄ resoluatur multa ps hūiditatis aquose q̄ erat ps phlegmatis ī ipsuꝫ cōuersi. Dicēdū ꝙ si Auic. nō hꝫ h̄ ab aliquo sensato: tn̄ hꝫ p intellectuꝫ ponēteꝫ h̄ ꝯ aduersariuꝫ q dicit totā hūiditatē phlegmatis esse sb̄aleꝫ. auic. igit̄ dicit ꝯ euꝫ lꝫ nō probet Uel dicēduꝫ ꝙ h̄ posset esse manifestū per sudores ⁊ per multas euaporationes visas in hominibus sanguinis phlegmatici.

augumentum faciendi in substantia. ¶ Licet phlegma naturale aqueū plurimum sit maioris humiditatis ꝗ̄ꝫ sanguis. Ex sanguine enim cum quantum digeri debet digeritur: multum humiditatis ex eo resoluit̄ que erat phlegmatis naturalis aquei quod ad ipsum conuersum fuit. In sequentibus autem scies ꝙ phlegma naturale est sanguis qui aliqua ꝯuersus est ꝯuersione. ¶ Res^a autem siccior que est in corpore sunt pili: sunt enim ex vapore fumoso qui eleuatur. Resolutuꝫ nanqꝫ fuit ꝙ in eo de vapore mixtum erat ⁊ pura fumositas

a ¶ Res aūt siccior.] ¶ Ponit ptes siccas: ⁊ pr̄io ponit ꝙ pilus est siccior ⁊ pbat: scd̄o ꝙ os est minus siccū pilo ⁊ pbat: tertio cōplet ordinē haꝝ partiuꝫ: ibi ba [Postea est os] ibi tertia [Post os aūt] Primo arguit sic: pilus fit de vapore fumoso a quo resolutū est hūidū qd̄ in eo erat ⁊ ipsa pura fumositas cōgelata remāsit: ergo pilus est pars siccior corporis: an̄s pbat̄ in lr̄a: ꝯn̄a est nota qꝛ nulla ps corporis fit ex mā terrestri exiccata ⁊ cōgelata: imo oēs fiunt p modū digōnis hūidi a calido. s. ex sanguine: ⁊ ex hoc vide ꝙ pilus est de ipfectis mixtis: paꝝ. n. cōcurrit in eius gn̄atione de digōne aūt nihil. Cōsiderāduꝫ ꝙ ponit materiā suā ex vapore fumoso. i. sicco: scd̄o ponit efficiens cū dicit cōgellata fumus. n. iste cōgelat̄ ⁊ spissat̄ a frō ⁊ qꝛ nō dissoluit̄ a calido: ergo de inspissatis a frō non tn̄ dissolutis a calido: de qbus diximus super scd̄o fen cañ. Turisianus vero in tegni tractatu tertio sup illo paragrapho: ad h̄ vero nō vr̄ sentire ꝙ illa ispissatio fiat a siccitate cutis debita. Dubitat̄ vtrū pili sint de mā fumosa vr̄ ꝙ nō: imo de humida: pr̄io qꝛ maxime multiplicantur in capite qd̄ est mēbruꝫ hūidū: vn̄ hō sapiētissimus est aīaliuꝫ vt pblematuꝫ. 10. 63. problemate. i. pilosuꝫ ẜm caput. Amplius pili multiplicant̄ multiplicatione humiditatis nō fumose: imo humide ⁊ illius minutione minuunt̄: hoc appꝫ ex pblemate arist. 11. proble. 58. pp qd eunuchi nō fiūt calui ⁊ pble. 31. 50. proble. pp quid ceci a nā non fiūt calui: vtrobiqꝫ accipit̄: ꝙ hoc fit propter multā hūiditatē cōseruatā in eis. In ꝯtrariū auic. hic ⁊ quarto cañ. fen septima: ⁊ Gal. scd̄o de cōplexionibus. Dicendū ꝙ mā piloꝝ est fumosa terrestris nō multe subtilitatis qꝛ exhalaret nec multe grossitiei quia non exiret sed tante ꝙ stat in poro ⁊ spissatur ⁊ expectant se partes post partes in expulsione: signum autem huius est qꝛ videmus hoīes in prima etate ⁊ hoīes humidos multuꝫ nō multiplicare pilos: sꝫ cuꝫ adueniet hūiditatibus eoꝝ cōuerti ad nām sicciores tunc fiūt pili vt appꝫ in mutatione ẜm etates. Considerāduꝫ tn̄ ꝙ lꝫ A. dicat resolutū fuit qd̄ de vapore humido mixtuꝫ erat non est intelligenduꝫ ꝙ oīo sit facta consumptio illius: qꝛ tunc nō fieret sicci fumosi cōtinuatio: sꝫ vult ꝙ multa est facta diminutio illius quia tūc nō fieret sicci illius ꝯtinuatio: ꝙ āt sit diuersitas radicis piloꝝ in cuti hūana ⁊ in cuti alioruꝫ aīaliū vide ab arist. problemata 10. pblemate. 22. 23. ⁊. 29. ⁊ de generatiōe animaliuꝫ secundo de pilatura ex quibus diuersitatibus cutiuꝫ ⁊ radicationuꝫ pilorum fiunt multuꝫ diuersi effectus naturales in nobis ⁊ aliȷ̄s animalibus ex quibus est ꝙ ex nostris cicatricibus non oriuntur pili. Sed ex cicatricibus equoꝝ asinorum sic: lꝫ mutent colorem ⁊ ꝙ hoīum crines euulsi renascuntur duriores ecōtra de lanis ouium ⁊ ꝙ prolongatis crinibus ouiū fiunt duriores hoīum molliores. Que ēt sit diuersitas in pilis faciei alioꝝ barbe ⁊ capitis ⁊ aliarum partiuꝫ lege. G. prolixe ⁊ rethorice loquenteꝫ in libro de vtilitate partiū. 11. c. 9. cōtra moysem prophetaꝫ de quo fortiter increpat euꝫ raby moyses. 52. particula affoꝛismorum. 54. capitulo. Ad contraria dicendum ꝙ eunuchis ⁊ cecis a natura non fit pilorum multitudo sed pilorum conseruatio. Sed siue etiam fiat multitudo totum hoc non fit nisi quia in membris multis conseruatis conseruantur materie que ad fumum conuerse faciunt pilos sicut apparet per oppositum: multum eniꝫ vtens coitu caluescit: ⁊ tamen exiccatur: ⁊ hoc quia materia dyminuitur a qua surgit fumosum ⁊ non fumosum de exalatione sicut apparet: ethicus enim est aridior quā sanus: sed tamen non habet materiam a qua possit surgere sufficiens fumi quantitas. Tunc ad formam rationis cum dicitur pili multiplicantur multiplicatione materie non fumose sed humide. Dicendum ꝙ non multiplicantur ex multitudine materie humide nisi inquantum in illa est materia fumosa multa qua consumpta ⁊ corpore facto ethico vel ptysico est materia fumosa pauca: materia enim fumosa ⁊ non fumosa: sed vaporosa surgit ab humoribus nostri corporis ⁊ humiditatibus. Ad aliud cum dicitur de cerebro: dicendum ꝙ illi fumi a toto corpore sursum feruntur: hic tamen esset locus considerationis propter quandam contradictionem Auicen. quarto cañ. fen septima. Ad dicta quedam aristote. supra.

Jacobus

¶ Licet phlegma ⁊c̄.] ¶ In scd̄a dicit ꝙ phlegma nāle aqueū est plurimuꝫ maioris humiditatis in sb̄a ⁊ nā ꝗ̄ꝫ sit sanguis. Cuius cā subdit̄ qꝛ cum sanguis q fit ex tali phlegmate digerit̄ ꝗ̄tuꝫ dꝫ digeri resoluit̄ ex eo plurima humiditas que erat pars phlegmatis aquei qd̄ ꝯuersuꝫ fuit ad sanguinē. Et sꝫ hoc phlegma nō se hꝫ ad sanguinē sicut pulmo ad epar: qm̄ pulmo est in sb̄a minus humidus epate. Et ne dubitet aliqs ꝙ predictū phlegma p decoctioneꝫ ⁊ sequestrationē humiditatis fiat sanguis subdit prin. In sequentibus āt scies ꝙ phlegma nāle est sanguis q est cōuersus aliqua cōuersione. Dicit. n. prin. c. 1. doctrine sequētis. Naturale phlegma est qd̄ est aptuꝫ vt ī aliquo tpe fiat sanguis: qm̄ est sanguis nō bene coctus.

Res aūt ⁊c̄. ¶ In hac quinta parte huius capl'i enumerat ꝑn. 12. sicca exn̄ia in humano corpore sꝫ ordinē sue siccitatis. Et pr̄io dicit ꝙ pili sunt res siccior q̄ est in corpore: ⁊ cāꝫ reddit: qꝛ pili facti sunt ex vapore fumoso a quo resoluta est ps vaporea ⁊ pura fumositas remāsit congelata ⁊ facta est pilus ita ꝙ sub cute in qua pili generari solēt veniunt simul mixti fumus ⁊ vapor. Uapor aūt resoluit̄ ⁊ fumus remanēs ⁊ ingrossatus vertit̄ in pilos. ¶ Attēde hic primo ꝙ dr̄ia est inter vaporē ⁊ fumū proprie vtēdo noībus: qꝛ fumus est exhalatio sicca eleuata a corpore sicco terreo. Uapor vero est exhalatio humida eleuata a corpore hūido. Juxta id Ari. pr̄io metheoroꝝ. Cuꝫ calefacta est terra a sole exhalationeꝫ necesse est fieri nō simplicē vt qdaꝫ putant sꝫ duplicē. Hāc qdā magis vaporosaꝫ: hāc aūt magis fumosaꝫ ⁊ hāc qdeꝫ eius qd̄ est in terra ⁊ sup terrā humidi vaporē: hanc aūt ipsius terre exn̄tis sicce fumosaꝫ. ¶ Attēde scd̄o ꝙ quēadmoduꝫ a terra ⁊ humido qd̄ est in ea eleuat̄ duplex exhalatio: ita a cibo ī humano corpore videlicet a partib⁹ cibi humidis vapor ⁊ a siccis terrestribus fumus: vapor vero resoluit̄ ⁊ pars fumoꝝ ingrossata ⁊ congelata fit pilus. ¶ Scd̄o dicit ꝙ post pilū est os in ordine siccoꝝ ⁊ dat rōnem: qꝛ ipsuꝫ os est durius ceteris mēbris. Duricies aūt ex maiori terrestreitate ꝓcedit q̄ est cā siccitatis: humidius tn̄ ē ipsum os pilis: ⁊ hoc probat triplici rōne. Prima rō est qꝛ generatio ossis est ex sanguine ⁊ pili non: sꝫ ex fumo vt dictū est. Sanguis aūt humidior ē fumo Et ne ex hac rōne qs inferat ꝙ os humidū est: qꝛ nutrit̄ sanguine addit prin. cuius. s. sanguinis fumus est siccus qui fumus locatus in humoribus nālibus exuccat ipsos vel exiccat vt quidā libroꝝ habent ⁊ inde os reddit̄ siccuꝫ. Secūda rō est quā hic prin. infert ex prima p modū correlariȷ̄. Os multa nutrit aīalia puta canes ⁊ lupos: pili vero nullū: ⁊ hoc est qꝛ in osse est aliqua humiditas nutrimētalis ⁊ in pilis nō: vel si fortasse pili aliqd̄ aīal nutriūt hoc ē raꝝ ⁊ extraeū. i. raro euenit ⁊ extra cōem cursuꝫ vel apparentiā sensibilē sicut existimant quidā ꝙ vespertiliones digerunt pilos ⁊ delectant̄ in eis. ¶ Attēde hic primo ꝙ in Auic. arabico vbi scribit̄ hic vespertiliones erat lr̄a ambigua que poterat significare cancsis. i. scarabeos ⁊ caseis. i. vespertiliones. Dicitur aūt ꝙ vespertilio quasi vespere alis vtens: eo ꝙ de vespere volat: ⁊ est quasi mus volans: hꝫ. n. caput muris ⁊ gallice dr̄ chaudesoris ⁊ vescit̄ muscis ⁊ cu licibus ⁊ lardo suspensa. n. bachonibus dāna infert: sed scarabeus est vespis maxima citrina longa aculeos seuissimos habēs gestans cornua ceruina ⁊ in siluis volās: quidā tn̄ scarabeos vocant paraphagaramos gallice sirons. qui sunt vermes sub cute ambulātes vesicantes ⁊ pruritū inducentes ⁊ interdū mixti capillis corrodūt ipsos vt apparet in mulieribus. Et de istis est maior apparētia ꝙ vescant̄ capillis: lꝫ non cōstet ꝗ̄ꝫ de quibuscunqꝫ aliȷ̄s. Tertia rō trahit̄ ex experimento. s. cuꝫ ponit̄ vna quātitas piloꝝ in cucurbita ⁊ supponit̄ ei alēbicus ⁊ ꝗ̄titas ossis eiusdeꝫ ponderis simi̅ ponit̄ in cucurbita supposito alēbico maior ps aq̄ egredit̄ ab osse: ⁊ ēt maior ps olei ꝗ̄ꝫ a pilis ⁊ minus de fece remanet ex osse ⁊ pilus fecis remanet ex pilis. Et hoc est signū ꝙ plus de hūiditate ē in osse ⁊ minus ī pilis vn̄ prin. ꝯcludēs ait. Os ḡ pilus ē hūidi⁹.

a ¶ Postea

De partibus

¶ Attēde scd̄o ꝙ in vase distillatorio in q̄ fiūt aq̄ distillate ⁊ olea p distillationē pars inferior superposita furnello in qua distillanda ponunt̄ dr̄ cucurbita: qꝛ fiebat oliꝫ ad silitudineꝫ cucurbite. Et alembich arabice est superius coopertoriuꝫ dicti vasis hn̄s rostrū p qd̄ aqua distillās vel oleū defluit. ¶ Attēde tertio ꝙ in vasis distillatoriȷ̄s alkimicoꝝ ex eisdē sepe defluūt aqua ⁊ oleuꝫ. Primo qdē defluit aqua ex vapore dissoluto a ptibus aquis rei que dissoluit̄. Scd̄o defluit oleū ex vapore viscoso dissoluto a substantia rei q̄ dissoluit̄ qui vapor viscosus erat veluti gluten quo ptes illius rei cōiuncte tenebant̄. ¶ Dubitatur vtrū pilus sit siccior osse. Arguit̄ ꝙ nō: qꝛ pilus est minus durus: percussio eniꝫ cuꝫ pilo non offendit tactuꝫ sicut percussio cuꝫ osse: ⁊ illud est propter minoreꝫ duriciē pili: sed quod magis duruꝫ est: est magis terreuꝫ ⁊ magis siccuꝫ. Scd̄o pilus est plicabilior osse vt docet sensus: sed sua plicabilitas ab humido viscoso procedit. Os vero cū plicat̄ faciliter rumpitur. Tertio pili nutriūtur humiditate: ergo sunt humidi: quia nutrimentū est simile nutrito: vt nup dictuꝫ est. Assumptuꝫ patet qꝛ caluitiū festinat in calida cōplexione ꝓpter vehementiā exiccationis eius: ⁊ blesi non fiunt calui propter multitudinē humiditatis cerebrorum eoruꝫ: vt ait prin. quarti septima capitulo primo. Et hoc ideo est quia humiditas fouet pilos ⁊ siccitas absorbet eoruꝫ nutrimentum. Quarto pili aliqui a phlegmate nascuntur: videlicet pili cani. Juxta illud Gal. secundo de cōplexionibus. c. 5. Et albedo quidem piloruꝫ est quoniam res qua nutriunt̄ egreditur a phlegmate cū putrescit ẜm longitudinem tp̄is ¶ Oppositu̅ꝫ dicit h̄ prin. ⁊. G. primo de cōplexionibus in fine ait. Et pilus est frigidior membris ⁊ siccior eis: ⁊ os est minus eo in siccitate ⁊ frigiditate ⁊ auerroys secundo colliget. c. 8. ait. Et vr̄ ꝙ siccior omnibus sit pilus ⁊ post illū os. Dic ꝙ pilus est siccior osse: quia generatur ex fumo puro: non tn̄ omni priuato humiditate: sed remanet aliqua viscositas in eo qua ptes eius adherent. ¶ Ad primuꝫ obiectum dic ꝙ pilus est durus vt os: licet non appareat propter sue substantie tenuitateꝫ: naꝫ durū est vt ait aristo. quarto metheororuꝫ tex. 30. quod nō cedit in seipsuꝫ ẜm suꝑficiē. Molle aūt qd̄ cedit nō econtra circūstando: sed pilus cōpressus a digito positus supra aliqd̄ solidū nō cedit in seipsum. Ad scd̄m dic ꝙ plicabilitas inest pilo magisꝗ̄ꝫ ossi ex tenuitate ⁊ gracilitate substantie vna cū participatiōe cuiusdā viscose humiditatis. Ad tertium dic ꝙ humiditas non nutrit capillos: sed prohibet a caluicio ⁊ cooperatur ad generationē capilloꝝ inquantum prohibet cuteꝫ capitis fieri testeaꝫ ⁊ adeo ⁊ duram siccā vt pili nequeant p eaꝫ egredi. Ad duriciem enim testeā prona est cutis capitis: qꝛ superfluit in siccitate cuti q̄ est sꝫ reliquū corpus ẜm ꝙ superfluit ipsi in duricie ⁊ est craneo vicina. Et cuꝫ testea facta est cadunt pili ⁊ accidit caluiciū. Juxta illud. G. scd̄o de cōplōnibus. Et pp hoc quibusdā hoīuꝫ cum in tpe procedunt accidit caluiciuꝫ ⁊ illi quos ex eis hoc consequit̄: sunt quorum cutis a principio fuit declinior siccitati ⁊ duriciei. Et illud ideo qm̄ in hora senectutis desiccant̄ oīa mēbra ⁊ fit in pluribus eoꝝ cutis testea cū siccat̄ plusꝗ̄ꝫ opꝫ: cūqꝫ cutis fuerit ẜm hāc dispositionē nō est possibile vt aliqd in ea nascat̄: hec Gal. Ad quartū dic ꝙ pili cani nō nascuntur a phlegmate sicut nec aliȷ̄: imo a fumo: sꝫ ꝯhunt albedinē vel a phlegmate: vt ait arist. vl' ab althacarugi vt ait. G. Et ē althacarugi q̄dā muscilitas alba nascēs in suꝑficie rei putrefacte. Et iō dicit. G. ẜo de cōplōnib⁹. c. 5. ꝙ res q̄ nutriunt̄ pili cani egredit̄ a phlegmate cū putresit ẜm longitudinē tp̄is ⁊ nō dic̄ ꝙ est phlegma. ¶ Dubitat̄ scd̄o vtrū ossis gn̄atio sit ex sanguie cuius fumus est siccus non sit ex sanguine probat̄ quoniā est membruꝫ spermaticum: talia autem non ex sanguine sed ex spermate generantur. Juxta illud prin. capitulo singulari doctrine quinte huius fen. Membrorum alia sunt que generant̄

ex spermate

a ¶Postea est os ꝛc.] ¶Arguit primo sic: os est durius omnibus membris: ergo siccius. Humidius tñ pilis probaṫ primo sic: os generaṫ ex sanguine: ergo humidius pilo qui generaṫ ex fumo: ⁹o sic: situs ossis est inter hũiditates: sed pili extra ꝙ ꝛc. Quapp ꝯcludẽdo arguit: os multa aĩalia nutrit vt canes. lupos ꝛc. Sꝫ pilus nõ nisi ᵱm qḋ dᷓ de vespetilione: vel scarabeo ᵱm aliã lr̃az.
b ¶Nos aũt ꝛc.] ¶Probat per expientiã ꝛ pꝫ ꝛc. Dubitaṫ q: vᷓ ꝙ pilus sit humidior osse: qa est flexibilius: sed os est frangibile. Dicendũ ꝙ est siccior propter cãs quas Aui. dat. Ad ꝯtrariũ dixerunt aliq ꝙ est flexibilis pp subtilitatem. Contra q: si os attenuareṫ vt pilis frangereṫ. Dicendũ igiṫ vt bene dixit Anto. ꝙ oẽ flexibile cõ plicabile ẽ ex mõ ꝯmixtionis humidi cum sicco ꝛ ex hoc res multũ hũide possunt esse rũpibiles ꝛ cõminuibiles sicut glaties cristallum ꝛ vitrũ ꝛ res sicce possunt eẽ plicabiles vt pilus.
c ¶Post os: ẽ cartilago: q: hꝫ duritiẽ inter oĩa mẽbra post os: immo est de natura ossis: ꝛ sic se habet ligamentum post cartilaginem: ꝛ corda post ligamentum.
d ¶Post pãniculus: vᷓ ꝙ sit siccus sicut corda q: cõponiṫ ex villis ligamentalibus ꝛ neruosis vt corda vt scietur ca. de mẽbris. Dicendũ ꝙ corda in sui cõpositione venit ad maiorẽ duritiẽ vt tactus ostendit. Pãniculus aũt q: hũit coopire membra mobilia: iõ fuit mollior: ꝛ si aliquis pãniculus tegit membra dura vt qui tegit os capitis forsitan illi non est minus siccus ꝙ̃ corda.
e ¶Post artarie: q: sunt magis ligamentales ꝛ dure ꝙ̃ sint vene. Si qs aũt vellet posset imaginari siccitatẽ illaꝝ rafrangi ab humiditate spũs ꝛ sanguis: ꝛ ideo non multum elongarentur a cuti cum sic considerate fuerint.
f ¶Post nerui motiui.
g ¶Motionis enim ꝛc.] ¶Dubitatur quõ nerui motiui sunt frigidi ꝛ sicci cũ motus fiat a calore vt supra diximus. Amplius plus vigoris ꝛ ꝑ ꝯñs plus caloris in motu reqriṫ ꝙ̃ in sensu: vt Gal. 4. de accidenti ꝛ morbo: ꝛ in lectione hodierna primi de interioribus. Considerandũ ꝙ hic est sermo de motiuis qui sunt distincti a sensitiuis. s. qui solũ hñt sensuꝫ ꝛ non motuꝫ: non tñ est sermo de sensitiuo ꝯiuncto motiuo: q: vnus neruus est: oĩs eniꝫ neruus motiuus est sensitiuus sed nõ econtra. Dicendũ ꝙ neruos esse cõplexionis frigide statim probatur: q: sunt mẽbra exanguia: ⁹o neruos motiuos esse cõplexionis sicce etiaꝫ potest probari: q: frigido regritur in motu: sꝫ ꝙ nerui sensitiui sint sicci nõ bene põt probari: ꝛ iõ stetur testificationi auctoꝝ qui forsan cũ magna solẽnitate tetigerunt neruos sensus: ꝛ inuenerunt eos cuti sicciores. Sed cuꝫ Aui. ꝯsiderauit ꝙ nerui sensus. s. tactus sunt organũ tactus aut sunt sibi ꝓpinqui dixit ꝙ valde parũ excedunt in sicco ꝛ etiã in frigido: hoc. n. modo confirmatur virtuti tactiue. Ad ꝯtrariũ dicendũ ꝙ motus fit calore aĩali. s. spũ dato a cerebro qui venit per neruos motiuos ꝙ̃uis sint frigidi ꝛ sic. calore dato a corde ꝛ his duobus principijs mouentur musculi vt diceṫ ca. de virtute mo

congelata remansit. Postea[a] est os: ipsum nãqꝫ omnibus membris durius existit: hũidius tamen pilis est. Ossis nãqꝫ generatio est ex sanguine: cuius fumus est siccus qui humores naturales exuccat locatus in eis. Quapropter os multa nutrit animalia. Pili vero nulluꝫ horum nutriunt aut fortasse si nutriunt ex eis aliquod valde est rarum ꝛ extraneũ: sicut existimant quidam ꝙ vespertiliones eos digerant ꝛ in eis delectentur. Nos autem[b] cum duas quãtitates ossis ꝛ piloruꝫ in pondere equales assumpserimus: ꝛ ea in cucurbita alembico superposito distillauerimus egredietur ex osse plus aque ꝛ plus olei ꝛ remanebit minus fecis. Os ergo pilo est humidius. Post os[c] autem in siccitate est cartilago. Postea ligamentum. Post chorda. Postea[d] panniculus. Postea[e] arterie. Post vene. Post nerui[f] motiui. Post cor. Post nerui sensus. Motionis[g] enim nerui frigidiores sicciores ꝛ simul existũt temperato.

tiua. Ad secunduꝫ dicenduꝫ ꝙ ille plus calor est a corde vel plus calor animalis qui reqritur est a cerebro. ¶Dubitatur vtrũ cor sit complexionis sicce vel humide vᷓ ꝙ humide per Auer. colliget ⁹o. probatur q: est mẽbruꝫ valde spirituosum ꝛ sanguineũ: igitur est humidũ. Unde Gal. primo de cõplexionibus ponit cor maxime sanguineũ poniṫ etiã spũosum. 7. lib. de iuuamentis membroꝝ: ꝛ ab Aui. in prin. libri de viribus cordis. Amplius magna pars cordis est carnosa carne rubea: sꝫ caro est humidũ mẽbrum. Amplius membrũ videṫ maxime esse humidũ ꝑ cuius humidi cõsumptioneꝫ distinguunṫ spẽs morbi ethici: sed hoc est cor: vt Gal. primo de dijs febriũ. Amplius videṫ ꝙ sit hũidius epate q: eius siccitati magis potest resisti ꝙ̃ siccitati epatis. In ꝯtrarium Auic. ꝛ cõiter medici. Dixit mũdinus ꝙ iudicio sensus tactus cor est cõplexionis sicce: sꝫ quãtuꝫ ad opationes est cõplexionis humide: q: cõplexio cũ qua operatur est humida ꝛ calida. Sed mirandũ est si in corde est aliqua complexio cõprehensibilis tactu: ꝛ tñ cor nõ operetur cũ illa. Alij dixerunt ꝙ cor in se est caliduꝫ ꝛ siccum: sꝫ rõne effectus est humidũ q: effectus eius est spũs. Anto. tñ de operatione cordis distinxit: nã quedã est propria qua prepat sibi nutrimentũ: ꝛ sic operatur materia sicca: q: nutrimentũ cordis est siccũ: alia est cõis qua preparat nutrimentum pro alijs mẽbris ꝛ sic operatur materiã humidã vt patiatur ab alijs mẽbris: hic ego cõsueui querere vtrũ cũ dico cor est membꝝ organicũ calide cõplexionis ꝛ sicce vel humide debeã intelligere de corde cum toto spũ ꝛ sanguine quos hꝫ in se ꝛ in suis auriculis: ꝛ pono vnã propositionẽ ꝙ dꝫ intelligi de corde cuꝫ tanto spũ cum quanto facit opationes suas organicas ꝛ non cũ spũ propulsibili ad mẽbra. s. non cũ illa parte qua non indiget per se quãta sit ista pars nõ est nobis notum. Ratio sic vᷓ ponenda cõplexio cordis sicut epatis ꝛ stomachi ꝛ alioꝝ nobiliuꝫ inquãtum sunt vtraqꝫ organica ꝛ principalia vel nobilia. Sed cũ dicimus epar calidũ non includimus sanguinẽ quẽ in mẽbra pellit: sed vel accipimus epar ꝙ̃tum ad carnẽ suã vt dixit Aui. vel ꝙ̃tum ad sanguinẽ qui in eo est vt dixit Gal. primo de cõplexionibus cuꝫ dixit epar esse sanguineum post cor. Similiter cũ dicimus stomachus est frigidus non intelligimus de eo quãtuꝫ ad chilũ quẽ dat membris. Scḋa ratio complexio nãlis mẽbri non est dicenda talis cũ eo ꝙ quñqꝫ mẽbꝝ non hꝫ ergo. Tertia ratio per id cor non dꝫ poni in cõplexione per qḋ non agit operationẽ organicã sibi debitaꝫ: sed per spũm quẽ dꝫ transmittere siue transmittit non opatur suam operationem: q: opatio sua principalis est generare spũm sed cuꝫ toto spũ non generat: q: iam trãsmisit sicut epar cũ toto sanguine non generat sanguinem. Considerandũ hic tñ ꝙ semꝑ de spũ cũ quo agit cor transmittit in mẽbra: sicut epar hñs sanguinẽ cũ quo modo alio facto trãsmittit de illo ꝙ prius in eo erat: ꝛ sic cedit sibi sanguis ꝯtinuue: sed tñ cũ minori mensura spũs ꝙ̃ sit illa quã trãsmittit simul cum illa qua agit cor facit suam operationeꝫ: hic abbreuio que alias

Jacobus De partibus

ex spermate que sunt similium partium membra preter carnem ꝛ adipeꝫ. Et alia sunt que ex sanguine generantur sicut adeps ꝛ caro. Quod enim est preter hec duo ex duobus generaṫ spermatibus. Scḋo si ossis generatio esset ex sanguine posset os deperdituꝫ regenerari ꝛ fractuꝫ vera consolidatione consolidari: q: haberet in corpore materiam sufficientem ꝛ virtutem qua restaurantur mẽbra possibilia restaurari cuius ꝯ̃rium expientia edocet ꝛ Hip. affirmat. 6. apho. apho. 19. qñ incisuꝫ inquit fuerit os aut cartilago aut neruus aut maxille tenues aut preputiũ neqꝫ crescit neqꝫ ꝯglutinaṫ: ꝛ Haly. 3. teg. ꝯmen. 131. Et dicit. G. s. ꝙ os ꝛ reliq̃ mẽbra quoꝝ generatio est ex spermate nõ ꝯsolidantur ꝛ illud ostendiṫ ꝙ est pp priuationẽ materie ex qua generanṫ. Deide ostendiṫ ꝙ nõ fit ex sanguine cuius fumus est siccus. Primo q: sanguis est calidus ꝛ humidus nã: vt dicit prin. c. primo doc. sequẽtis: ergo ꝛ fumus eius q: omne illud qḋ ab alio descindiṫ attestaṫ ei a quo descindiṫ. Scḋo si os generatur a sanguine hñte in se fumũ ꝛ desiccato a fumo os deberet declinare ad nigredinẽ sicut fumus. Oppositũ dicit ħ prin. in lr̃a. ¶Dic primo ꝙ os generatur ex sanguine duplr̃. Primo q: sperma ex quo formatur os prius fuit sanguis. Ex sanguine. n. pfecte cocto vsqꝫ ad dealbationẽ generaṫ sperma. Scḋo q: in formatione ossium ex spmate necesse est magnã sanguinis portionẽ superuenire: impossibile. n. esset penitus ossa oĩa ꝛ alia mẽbra spermatica fieri si nõ multoplus sanguinis ad hec formãda adesset ꝙ̃ seminũ parẽtum. Et hic sanguis alteraṫ multipliciter à virtute imutatiua ᵱm exigentiã mẽbroꝝ formandoꝝ: sic. n. ex sanguine ꝑtim fieri mẽbra spermatica sensit Gal. 2. de cõplexionibus in ꝑn. c. 2. dicens. Constitutio vel euẽtus aĩalis prima non est nisi ex sanguine ꝛ spermate. Et hec quidẽ duo non sunt nisi calidũ ꝛ humidũ que deinde incessanter paulatiꝫ desiccanṫ donec ex eis procreanṫ primũ pãniculi ꝛ tunice ꝛ viscera ꝛ vasa postea generanṫ postremo ossa ꝛ vngues ꝛ cartilagines. ¶Dic ⁹o ꝙ in sanguine ex quo fit os est fumus siccus qui locatus inter hũores nãles ex qbus fit os exuccat ꝛ exiccat eos ad hũc intellectũ ꝙ in massa ex qua fiunt ossa sunt multe ꝑtes terrestres melãcholice que cõmote a calore nãli effumant ꝛ exiccant massaꝫ. Et has ꝑtes terrestres vocat Aristo. 4. metheo. inas. tex. 41. dicens. Sanguis quideꝫ hñs inas magis terre pp qḋ frigore coagulatur: fiunt ergo ossa ex spermate ꝛ sanguine desiccatis: tum a ꝑtibus eorũ terrestribus ꝛ suis fumis: tum a calore nãli. ¶Ad primũ obiectum dic ꝙ oĩa mẽbra spermatica partim ex sanguine generata sunt: sed qm̃ sperma est eorũ primũ ꝛ principale fundamentũ spermatica vocanṫ. Ad scḋm dic ꝙ os deperditum nequit regenerari neqꝫ fractũ ꝯsolidari ob defectũ principalis ꝑtis mãe ipsius. s. spmatis. Ad tertiũ dic ꝙ sanguis multiplr̃ diuersaṫ. Quidã est subtilis aereus: alius subtiľ aquosus: alius grossus terrestris ꝛ melãcholicus: ꝛ talis sanguinis fumus est siccus. Ad quartuꝫ dic ꝙ fumus sanguis nõ est niger sicut fumus aut fuligo lignoꝝ ꝛ dato ꝙ esꝫ niger resoluitur a sanguine qñ fit os: ossa ⁹o sunt alba q: spermata ex quibus ꝯstant vincunt sanguinem ꝛ trahunt ipsuꝫ ad nãm suã. Tertio dicit ꝑn. Post os aũt in siccitate est cartilago ꝛ Gal. primo de complexionibus in fine ait: ꝛ cartilago est sicca minus osse. Et istud ostenditur. Primo ex hoc ꝙ est minus dura ꝛ minus grauis ꝙ̃ os. Scḋo ex ħ ꝙ est plicabilis sicut vides in cartilagine auriũ ꝛ nariũ. Tertio ex hoc ꝙ poniṫ media inter ossa magni motus ne se tangentia pre duricie cõminuant. Quarto dicit ꝙ post cartilaginem est ligamentum in ordine siccorum membroꝝ. Ipsum enim est mollius ꝛ flexibilius cartilagine lꝫ a substãtia ossis trahat originem. Quinto dicit ꝙ post ligamentum est chorda: ipsa enim ꝑcipitat neruo qui mollior est ligamẽto ꝛ exit a musculo qui partim est carnosus vnde aliquã contrahit humiditatem. Sexto dicit ꝙ post chordaꝫ est pãniculus in siccitate. Et illud intellige non de pãniculis habentibus plurimos villos sibi intextos ex arterijs ꝛ venis: nec de panniculis ordinatis ad sensum tactus sicut est cutis. Sed de pãniculis ordinatis ad custodiendum ꝛ ꝛ continendũ ꝛ suspendenduꝫ mẽbra quibus circũiacent contextis ex filis ligamentoꝝ vel aliqua simili dura substantia. Septimo dicit ꝙ post panniculos sunt arterie in siccitate. Sꝫ ꝯtra dictũ est prius arterias esse calidas a sanguine ꝛ spũ quos continent: ergo similiter dicende sunt esse humide pp sanguinem quẽ continent ꝛ aerem queꝫ assidue attrahunt. ¶Dic primo ꝙ non est simile q: facilius est frigiduꝫ calefacere ꝙ̃ siccum humectare vt diceṫ post. ¶Dic ⁹o ꝙ calor vehemẽs sanguinis ꝛ spirituũ existentiũ in arterijs potius disponit arterias ad siccitatẽ ꝙ̃ ad humiditateꝫ. Uerũtamen hoꝝ humiditas ꝛ aeris assidue attracti remittit aliquid de cõnata arterijs siccitate. Octauo dicit post vene. i. post arterias sunt vene in ordine siccoruꝫ. Et huius ratio est triplex. Prima est q: vene habent ortum ab humidiori corpore s. ab epate ᵱm Gal. Arterie ⁹o oriuntur a corde qḋ est siccius epate. Scḋa est q: arterie sunt in assiduo motu vene vero nõ. Motus aũt est desiccatiuus ꝛ resolutiuus. Tertia est q: sanguis venalis est humidior ꝛ minus calidus arteriali. Nono dicit post nerui motiui. i. post venas sunt nerui motiui in ordine siccoꝝ. ¶Sꝫ ꝯtra neruoꝝ humiditas assidue ex motu resoluitur. Non. n. solum se mouent quẽadmodũ arterie: sed mẽbra alia ꝛ vniuersum corpus. Item nullũ in se continent humorem quo humecteṫ sicut vene continent sanguinẽ: imo sunt ꝑuij spiritibus ꝛ inuij humori. ¶Ad primũ dic ꝙ motus imoderati desiccant neruos vt apparet in laborantibus fortiter ꝛ assidue quoꝝ nerui ita aliqñ siccanṫ ꝙ retrahunṫ quasi spasmati sꝫ moderati nõ: imo supfluitates ꝯsumũt ꝛ attrahunt neruis ꝓprium alimentũ ꝛ eos roborãt. ¶Ad scḋm dic ꝙ nerui nõ hñt ꝯcauitatẽ manifestã in qua cõtineaṫ humor aliqs sicut vene sꝫ hñt porositates in qbus recipiṫ ꝛ digeriṫ ꝓpriũ alimentũ ipsoꝝ: vltra hec dic ꝙ duo reddunt neruos motiuos humidiores venis. Primũ est hoꝝ origo: oriuntur. n. oẽs vel a cerebro vel a nucha ꝛ vtriusqꝫ substantia est multum humida ꝛ mollis. Secundũ est hoꝝ nutrimentũ: nutriuntur. n. grossis ꝛ viscosis humoribus. Iuxta illud Haly. 3. tegni. Et propter hoc fit oppilatio in neruis faciens palysim difficilis sanationis ꝓpterea: q: nutrimentũ nerui est propinquum eius nature. s. humor grossus viscosus: ergo supfluitas eius est ᵱm hanc rõcinationẽ deterior eo in grossitudine ꝛ viscositate. Decimo dicit ꝙ post neruos motiuos est cor in siccitate: ꝛ de hoc supradictum est cuꝫ de cordis caliditate agebatur.

hic prolongaui ⁊ hoc q: multa apposui ex his que diximus supra de comple/xione 3ª. His habitis alias ↄsueuimus tenere ꝙ cor est sicce cõplexionis.s.si/mul cum spũ per quez agit vt necessario instrõ qui non est tanta pars quãtus totus alius qui in mẽbra trãsmittit sicut nõ est tantus sanguis epatis quantus totus qui ad oĩa membra vadit:hoc probat primo:q: cor cuz toto.isto spũ sibi necessario vt appropriatũ instrm operationis hz plures partes siccas quã du ras.s.carnem que dura est vt sensus ostẽdit ⁊ ligamẽ/ta ⁊ pãniculus que oĩa sũt plura ⁊ maioris quãtitatis q̃z sit spũs quo vt instrõ ne cessario vtitur vt notũ est: ꝯo q: talis cõplõnis dz esse cor qualis requiritur pro sua opatione.Sed hr̃e ca/liditatem siccã requiritur: q: cor dz euaporare sangui nem:sz hoc fit a calido acu to sicco:⁊ hec est cõis ratio medicorũ:⁊ tunc soluebaz ad ↄtraria.Ad Auer.ꝙ ac cipit cor cũ tanto spũ ⁊ san guine appropiato ⁊ ꝓpulsibili in mẽbra ⁊ sicut sibi placuit ex isto dixit cordis complexionẽ esse humidaz: q: totum illud est plusq̃z moles reliquaꝝ partiuz: vt imaginabile est. Ad rõnez dicendũ ꝙ illa caro est sicca signuz est durities. Ad alia dicendũ ꝙ distinctio specieruz ethice ex ↄsumptione humiditatum cordis non fit:q: cor sit humidius ꝙ sit in nobis:sz q: est prius ⁊ principalius: ⁊ iam humidũ eius est principalius omni humido:⁊ ꝓpter hoc minus potest siccitati eius resisti:deficienti enim prinº non est a quo subsidiuz fiat etiam: vt Aristo.tertio de partibus aĩalium. Aliter ergo dicamus ꝙ cor quãtuz ad cõ/plexionem primam.s.inatam ⁊ etiã secũdam.s.influentẽ:si datur sibi ꝯm men suram innate est complexionis sicce lz parũ:q: parũ vltra siue supra cutim est siccuz vt tactus oñdit.Sed q̃ztum ad complexionẽ secundã est humide cõple xionis. Ratio est q: spũs est humidus cuz denominatur cor a spiritu ponitur complexionis humide.Placuit autem Aui.postq̃z cor posuit calidum per spi ritum ponere ipsum siccum per alias partes vt in hoc faceret nos scire omnẽ modum complexionis cordis:deo sint gratie infinite.Amen.

Nerui autem sensus frigidiores quidez sed non multum sunt temperato siccio/res ⁊ fortasse sunt ei ꝓpinqui:⁊ nec etiã in frigiditate sunt ab eo valde remoti. Postea cutis.

¶ De complexionibus etatũ.Capi.iij.

e **Etates omnes sunt** quatuor.Etas adolẽdi que vo catur etas adolescentie et est fere vsq ad.xxx.annos. Postea est etas consi/stendi que vocatur etas pulchritudinis ⁊ est fere vsq ad.xxxv.aut.xl.annos. Et est tertia etas minuendi cum virtus non amittitur manifeste: et hec est etas senectutis que fere est vsq ad annos.lx. Et est etas minuendi cum manifesta virtutis debilitate.Et hec quidem etas est senium et finis vite. ¶ Adolescen/tieª vero etas diuiditur in etatem infan-

¶ De complexionibus etatum ⁊ generum. Capi.iij.

e **Etates omnes ⁊c.** ¶ Cum determinauit de com plexione diuersificata ꝯm mẽ/bra.Hic determinat de complexione diuersificata ꝯm etates primo ⁊ ꝯo ꝯm genera ibi sexus ⁊ hec dicit.Rubrica ⁊ cũ hoc de complexione diuer sificata ꝯm regiones ⁊ ꝯm artes breuiter de hoc ꝑcurrens:ibi ꝯa[Scdm ꝟo.] Prima in duas:primo ꝑmittit numerũ etatis: ꝯo docet cõplexionez cuiuscũq etatis:ibi ꝯa[Infantiuz vero.]Prima in duas: primo ponit quatuor etates ⁊ declarat:ꝯo alteram illarũ subdiuidit:ibi ꝯa[Adolescentie.] ¶ Dubitat qua re non diffinit etatem. Dicendũ ꝙ sibi non placuit: ⁊ rõ displicentie fuit vel non placentie:q: etas vt mensura est tp̃s ⁊ hoc non dz in hac scia diffiniri: vt certa mensura:etiãnon dz diffiniri.Sed ponere etatez vt est dispõ in hoie est ipsa ↄº mensurata tpe ⁊ ↄº ista est diffinita:non igitur restabat oñdere nisi quõ variatur ꝯm tempora.Quidam tñ magistri diffiniunt etatem sic etas est men/sura mensurans dispõnem corporis viui. Alij dicũt etas est tp̃s vite animalis quo crescit stat diminuitur occulte ⁊ manifeste. Alij dicũt etas est dispõ acci/dentalis complexioni principaliter atributa mẽsurata ꝑ ydo temporali ꝯm di/uersam habitudinez calidi naturalis ad humidũ radicale. Albertus ꝟo ala/manus in lib.de etate siue de iuuentute ⁊ senectute sic eã notificat:etas est spa cium tpis in iuuentute relictuz in quo virtus vite oẽm ꝑficit sue mensure mo

tum vel operationem nisi per accidens impediatur. ¶ Dubitatur ꝯo an eta/tes sint quatuor:⁊ videtur ꝙ due siue tres:q: hõ vel crescit vl' decrescit:⁊ si est alia dispositio est in q̃ stat:ergo vel due vel tres. Amplius vr̃ ꝙ nulla sit ado lendi siue ꝑficiendi:q: semꝑ a primo instanti generationis.s.aĩati esse procedi mus in humido radicali diminuendo.s.per exiccationẽ. In ↄtrariũ omnes. Considerandũ ꝙ totum tp̃s vite diuersum inuenimus a nãlibus: ⁊ astrolo/gis.Auer.eniz in fine de ge neratione ⁊ corruptõe:po nit ꝙ cõe tp̃s vite sit.70. annoꝝ.s.35.quibus perfici mus ⁊.35.quibus declina mus. Astrologi multi po nunt tp̃s.98.annoꝝ ⁊ inue niunt mensurã illaꝝ ꝑ do/minũ planetaꝝ. Et anto. laborauit imponẽdo hoc hic: medici vero nõ deter/minauerunt se ad certam mensurã vite nec etatum: sed cũ latitudine voluerũt totuz tp̃s vite esse determi natum etiã cuiuscũq eta/tis vt dicet Aui.⁊ Gal.ponit.6.de regi.sani.distinxerũt aũt etates prima distin ctione in q̃tuor sicut q̃tuor manifestas diuersitates inuenerũt in toto vite spa/cio:in prima.n.vite quãdaz ꝑtem inuenerunt in qua corpus paruuz erat ⁊ hu midum tendens ad ꝑfectionẽ per augmentũ ⁊ suꝑflui humidi exiccationez ⁊ hanc dñt etatẽ adolendi.i.augendi vel suꝑficiendi q̃z dñt esse vsq ad.30. an/nos fere ⁊ dixit fere:diuersitas est in hoc ꝯm dispõnes ⁊ cõplexiones diuersas hoiuz:in sequenti quadã ꝑte inuenerunt corpus stare in hac sua ꝑfectione:⁊ non plus ꝑfici ⁊ hanc inuenerunt durare qnq annis fere ⁊ cõputando prece dentes durat.35.annis:vel.40.annis: põt aũt h esse: vel q: prior etas durauit 35.annis q: status durat.x.annis ⁊ hanc etatẽ vocant pulchritudinis: q: tunc oĩbus cõpletis mẽbris hõ pulcher est in alia parte tpis: post hanc inuenerunt hoiem diminui in virtute ⁊ potentia sua calore nãli lz nõ diminutione mani/festa ⁊ attribuit sibi tp̃s latuz cum dixit fere in postrema parte tpis inuenerũt manifestũ defectũ ⁊ tendentiã ad mortẽ ⁊ hec etas ẽ finis vite ⁊ appet ꝙ Aui. nõ determinauit tp̃s ꝑꝑ multã diuersitatẽ hoiuz in mẽsura vite. Ad ↄtrariuz dicendũ ꝙ tp̃s diminutionis est diuisum in tp̃s diminutionis occulte ⁊ mani/feste. Sz tu dices:ita tp̃s augmẽti põt diuidi. Dicendũ ꝙ tp̃s augmẽti hz al's diuisiones euidẽtiores vt apparebit. Ad ꝯaz dicendũ ꝙ nõ vocat etas adolẽ di.i.ꝑficiendi q: addamus in poª vidẽdi al' viuẽdi:q: semꝑ plus morti appro/pinquamus vnde.34.epistola ad Lucillũ Seneca ponit ꝙ oi die cũ morte pa timur:⁊ nos in nostra vulgari cantilena diximus ꝙ hõ sil' incipit viuere ⁊ mo ri:sed vocatur etas adolendi: q: augemur in quãtitate ⁊ ꝑfectione opationũ. a ¶ Adolescentie vero ⁊c.] ¶ Considerandũ ꝙ in hac etate que est a princi pio natiuitatis vsq ad.30.annos sunt.5.notabiles diuersitates: ⁊ iõ hanc eta tem in.5.diuisit.s.in etatẽ infantie.i.nõ locutionis dicta ab infari ⁊ non posuit sibi terminũ propter multam diuersitatez pueroꝝ in hoc:quidã.n. cito quidã valde tarde loquunt ⁊ ambulãt:⁊ ideo dicũt aliqui hoc tp̃s esse.2.annoꝝ alij vnius anni:⁊ etatem dentiũ plantatiuã ⁊c. ⁊ qdaz dicunt tp̃s esse vsq ad.7. annos:alij dicũt quatuor: ⁊ etatem consumptionis hec etas est vsq ad.11. vel 12.annos:alij vsq ad.14.⁊ dicit etas ↄsumptionis ꝯm fratrem albertũ:q: ca/lidum manifeste incipit ↄcutere humidũ ⁊ dñari super illo vel dicit q: ipsi for titer ↄcutiuntur ⁊ inordinatis mouentur motibus etiam ↄcutiuntur ad libidi nem aliquã nõ qõ possit sperma emittere:sed aliqua vẽtositas iam incipit agi tare ⁊ incitare genitalia: vnde delectant illarum partium tactu ⁊ ↄcussione ⁊ intelligitur hoc ab Aristo.primo de generatione aĩalium penulti.ca. ⁊ ꝓble. 4.26.

Jacobus De partibus

¶ Undecimo dicit ꝑmo ꝙ post cor sunt nerui sensitiui in ordine siccoꝝ. Dicit 2º cõparans neruos motiuos ad tẽperatũ puta ad cutẽ vel temperatũ ad põ/dus ꝙ sunt frigidiores ⁊ sicciores tꝑato.Dicit.3.cõparans ad tẽperatuz ner/uos sensitiuos ꝙ sunt eo frigidiores sz nõ multũ sicciores ⁊ forte sunt ei ꝓpin/qui in siccitate.s.nec a tẽꝑato valde remoti sunt in frigiditate. ¶ Attende hic primo ꝙ non oẽs nerui sensitiui sunt eq̃lis humiditatis ⁊ mollicieí imo nerui optici qui visiui dicunt sunt adeo molles ⁊ humidi vt videant esse ꝑs sbe me dullaris cerebri ⁊ colore ⁊ ↄsistentia ⁊ alijs oĩbus:vt ait Gal.8.de vtili.pti.ca. 7.imo idem neruus numero hz ꝑtes multũ diuersas in humiditate. Nam in principio sui ortus est vehemẽter humidus ⁊ similis cerebro vel nuche vnde orit ⁊ q̃zto plus elongat abº origine:tanto magis desiccat. ¶ Attẽde ꝯo ꝙ mo dus loquendi quẽ tz hic ꝑn.circa neruos sensitiuos nõ est satis determinatus: imo dubius ꝑꝑ hoc aduerbiũ dubitãdi fortasse ⁊ cõfusus in hoc qõ dicit ⁊ nec etiã in frigiditate sunt ab eo valde remoti. Ex hoc.n.sciri nõ põt q̃ztuz frigidi sunt:⁊ hoc forte fecit ꝑꝑ magnã differentiã que repit in eis tam ex ꝑte radicũ a qbus ꝓcedunt ⁊ vicinitate vel distãtia a sua origine q̃z ex ꝓcessu etatũ.Gal. ꝟo primo de cõplõnibus.c.vlti.clarius de ipsis loquit. Nerui inqt molles.i. sensitiui sunt ꝯm nãm cutis in mediocritate inter siccitatẽ ⁊ hu. sz in altera op positione nõ est neruus medius inter caliditatẽ ⁊ fri.verũtamen eius diminu tio a caliditate est ꝯm diminutionẽ sanguinis in eo. ¶ Attende.3.ꝙ nerui sen sus ideo facti sunt molles ⁊ quasi medij inter humidũ ⁊ siccuz vt formas tan/gibilium facilius recipiant. Cuius rei signuz est ꝙ molles carne ⁊ neruis sunt magis sensitiui:⁊ ex ↄsequenti mẽte aptiores.2.de aĩa tex.94.Non sunt etiam dicti nerui multũ elongati a tẽperie in actiuis vt melius ⁊ ꝑfectius de tangibi libus iudicent.Opz.n.organũ cuiusq sensus esse denudatũ ab excellẽtia q̃li/tatum sensibiliuz. ¶ Duodecimo dicit postea cutis.i.post neruos est cutis in ordine siccitatis.

¶ De complexionibus etatum.Capi.iij.

e **Etates omnes ⁊c.** ¶ Hoc capl'm hz tres partes. In prima agit de cõplõnibus etatũ.In ꝯa de cõplõnibus sexuũ ibi[Scdz diuersitatẽ ꝟo.]In ter tia mixtũ de cõplõnibus regionũ ⁊ artiũ ibi[Qui ꝟo]Et intitulat h ca.de ↄplõnibº etatũ: q: ꝑncipalius ꝑus ⁊ ꝑfectius i eo agit de eis q̃z d alijs. ¶ Prime ꝑtis sunt due ꝑticule quaꝝ prima distinguit etates ⁊ est pñs textus. Et ꝯa narrat etatũ cõplexiones ibi[Infantiũ vero]Prima ꝑticula primo di/uidit etates ⁊ describit terminis.Secũdo subdiuidit primam etatum ⁊ descri bit ipsius partes ibi[Adolescentie vero.]

¶ In ꝑma ꝑticula dicit ꝙ oẽs etates sunt quatuor. Prima est etas adolẽdi.i. crescẽdi que dr̃ etas adolescentie.Et hec etas durat fere ab initio vite vsq ad annuz.30.Scda est etas ↄsistendi.i.ꝑmanendi in eodẽ statu viriũ sine augmẽ tatione sineq diminutione:⁊ vocat etas pulchritudinis:q: mẽbra oĩa in ea cõ pleta sunt ⁊ calor corpis est viuacior ⁊ corpus virilius ⁊ agilius nõ fedatũ lip/pis aut rugis:⁊ durat fere a.30.anno vsq ad annũ.35.vel.40. Tertia est etas minuendi in qua virtus nõ minuit manifeste sz occulte ⁊ est etas senectutis q̃ durat fere a.35.vel.40.anno vsq ad annũ.60. Quarta est etas minuendi cuz manifesta virtutis debilitate.Et h etas dr̃ seniũ ⁊ finis vite. ¶ Attẽde ꝑmo ꝙ etas est mẽsura alterationis nãlis viui de calido ⁊ hu.in frigidũ ⁊ siccũ ab ini tio vite vsq in finẽ eius. ¶ Attẽde ꝯo ꝙ etatũ sufficientia sic habet in oĩ men sura durationis viui: vel viuũ auget ⁊ sic est adolescentia vel ꝑmanet auctuz absq diminutione ⁊ sic est iuuẽtus:vel decrescit occulte:⁊ q̃si insensibilr ⁊ est senectus vel manifeste decrescit ⁊ est seniũ. ¶ Attende.3.ꝙ terminus cuiusq dictaꝝ etatũ nõ est idẽ:sz multis modis diuersus ꝯm cõplõnes sexus regiones terraꝝ nãs celi influẽtias modũ viuẽdi ⁊ similia.Juxta illud Gal.6.d regi.sa. Non est aũt annoꝝ numero certũ determinare has:sicut qdaz fecerũt ꝑterq̃z ꝯm latitudinẽ.Pubescere.n.incipiũt qdã simul cũ cõpleuerint.14.annũ.Qui daz ꝟo post aliũ vnũ annũ vl' post aliud ⁊ tpis ⁊ ꝑncipiũ declinatiõis hñt:qdã ↄfestim post.30.annũ:quidã ꝟo post.35.annũ. Et ꝓpterea prin. hic assignãs terminos etatũ hoc aduerbio fere vtit. ¶ Attẽde.4.ꝙ virtus q̃ in senectute ⁊ senio debilitari dr̃ est robur corpis vel virtutes nãlis ⁊ vitalis.Juxta illud ꝑn. primi tertia ca.singulari. Ars custodiendi sanitatẽ existit illa q̃ corpus huma/num ad nãlem ꝑducit terminũ:huius aũt administrationi due attribute sunt virtutes:qbus deseruit medicus.Una eaꝝ est nãlis ⁊ vocat nutritiua: ⁊ alte/ra est aĩalis ⁊ ipsa est virtus pulsatiua: q: restaurat qõ ex spũ resoluit vel oĩs virtus nõ separata a corꝑe:sed innixo alicui organo corporeo sit vitalis nãlis aut aĩalis.Juxta illud Gal.2.de cõplexionibus.c.2. Et destruit in sene digõ ⁊ ꝯsio cibi ⁊ generatio sanguinis ⁊ receptio cibi a corꝑe ⁊ nutrimentuz ⁊ desi/deriũ ⁊ sensus ⁊ motus in sene debiles nõ cõplent ꝯm ꝙ oz.Et vt dicã vl'r se/nectus nihil aliud est q̃z semita ad mortẽ. ¶ Attẽde.5.ꝙ qdã volẽtes equare numerũ etatũ hoium numero etatũ mũdi distinxerunt.7.etates hoies. Jux ta illud metricũ. Infans inde puer adolescẽs post iuuenis vir.Subseqtur q̃z senex postea decrepitus. ¶ Attẽde.6.ꝙ rarissime crescunt hoies vltra.25.an num ⁊ raro ꝑmanẽt absq aliq̃li diminutione vltra.35.annũ. Et ꝑpea aliqui posuerunt terminum adolescentie in.25.anno ⁊ iuuẽtutis in.35. sicut Gal.3. apho.ↄmen.31.illius cañ. Ultra ꝟo hanc etatez iuuentusª inqt.35.anno finit. ¶ Adolescẽtie ⁊c.] ¶ In ꝯa ꝑte dicit ꝙ etas adolescẽtie diuidit in.5.etates. Prima est etas infantie ⁊ est in qua mẽbra pueri nõ sunt adhuc apta ad motio nes ⁊ ad ambulandũ ita ꝙ infans nec se pascit suis manibus nec gradit suis

pedibus

4.26.proble. vehementia natiuitatis.i. iam dentes primi ceciderunt ⁊ cōpleti sunt.2. alr̄ necessitatis anteq̄ꝫ polluatur: q̄ꝛ nondum possunt emittere sperma a ❡Deinde ⁊c.] ❡Hec est quarta etas ⁊ q̄ꝛ tp̄s barbationis est valde diuersum in diuersis: iō tp̄s non posuit dicunt quidā ꝙ durat.14. vsq̄ꝫ ad.25. q̄ꝛ hec etas pubertatis. Sed pubertas incipit in.17. ⁊ in.25. finit̄: vt in ꝯmen. apho. 5. ꝑticule epilensie: q̄bus aūt in ventre inascuntur: postea est quinta etas ⁊ pꝫ.

❡Dubitant primo an in alijs viuentibus reperiantur etates. Dicendū ꝙ in aīalibus proprie attribuūtur: ⁊ plus ꝑfectis q̄ꝫ impꝑfectis pp̄ mutationes manifestas quas videmus vite eoꝝ: plantis aūt est multominus mineralibus non sic attribuimus dicimus: tñ de plantis ⁊ quibusdā nō

tie. Et hec quidem est cuꝫ mēbra pueri nōdum ad motiones ⁊ ad ambulanduꝫ sunt apta. Et in etatem dentium plantatiuam: que est post ambulationem ⁊ anteq̄ꝫ fit fortis: ⁊ illud est cum nōduꝫ gingiue omnibus dentibus sunt replete.

viuentibus que sunt iuuenes vel antique: si ergo est aliq̄d non viuens ꝙ manifestam mutationē in spatio sue perdurationis habeat sicut tyriaca attribuimus sibi etates quasi vt vni aīali vt apparet.11° cañ. vbi dedimus tyriace etates. ❡Dubitatur s̄o an etas augmenti duret.13. annis: ⁊ ꝑ ꝯñs an hō augeat̄ vsq̄ꝫ ad annos.13. Dicendū ꝙ tempus augmenti manifesti ⁊ magni est in primis annis ⁊ añ.12. annum ⁊ vsq̄ꝫ ad.15. annos hꝫ hō fere medietateꝫ sue quātitatis s̄m Aristo. primo de generatione aīaliuꝫ: in ca. ꝙ aūt delectatio: sꝫ post 20. vel.25. annū non apparent hoīes iª notabiliter crescere ⁊ propterea cadit discordia in hac mensura: quidā.n. dicunt ꝙ hō crescit vsq̄ꝫ ad.15. annos ⁊ de hac sententia fuit Halyab.4. theorice.3. ca. ⁊ Haly in tegni trac.3. cōmen.69. sꝫ Thadeus ibi illū textum corrūpat Aristo. s̄o voluit ꝙ hō crescat vsq̄ꝫ ad annos.13. vt ꝑble.11. proble.7. ❡Dubitat̄ s̄o: an complexio naturalis ⁊ ꝯ° etatiua differāt: vr̄ ꝙ sic: quia Aui. Halyab. ⁊ Haly faciunt distincta capitula de cōplexionibus nālibus. s. modis temperamentoꝝ: ⁊ de cōplexionibus etatū. In ꝯtrariū q̄ꝛ iste cōplexiones hn̄t eadeꝫ principia. s. sperma ⁊ sanguinē menstruum: ⁊ idem subm̄ hominē ⁊ eūdem finem. s. opationes aīali debitas: ergo sunt idem. Quidā moderni dicunt ꝙ cōplexio etatis ⁊ cōplexio nālis dr̄t formaliter siue essentialiter ⁊ in tantā ruditatē quidā modernus venit ꝙ dixit cōplexionem etatis esse cōplexioneꝫ supadditā nāli cōplexioni ⁊ inueniūtur ab eo scripture quibus facit imaginari ꝙ complexio etatis sit vna cōplexio supimplastrata sup cōplexionē nālem. Ratio prima ille cōplexiones sunt diuerse a q̄bus diuersa sumitur indicatio. Sed a cōplexione etatis ⁊ a cōplexione naturali sumitur diuersa indicatio q̄ꝛ a cōplexione naturali humida sumit̄ indicatio de pauco cibo dando vt a phlegmatica cōplexione. Sꝫ a cōplexione humida etatis sumitur indicatio de multo cibo dando vt a cōplexione pueri:

Scd̄a ratio cōis: cōplexionis naturalis: prinª dr̄nt ⁊ principia cōplexionis etatis: igitur he complexiones dr̄nt: ꝯn̄tia est nota: probatur añs: nam calidum naturale ⁊ humidū sunt in nobis duo prinª complexionuꝫ que sunt in nobis: calidum aūt naturale comparatū ad humidū vt quale est principiū naturalis complexionis: q̄ꝛ si excedit multū dr̄ calida si parū dr̄ frigida cōplexio ⁊ si humidū excedit dr̄ humida ⁊c. Sed calidū cōparatū ad humidū in rōne quanti ꝯstituit ꝯplexionē etatiuā: q̄ꝛ cum calidū ⁊ humiduꝫ sunt multe quantitatis est cōplexio etatiua adolescētie cū pauce est cōplexio senectutis cuꝫ medio modo est complexio iuuentutis. Tertia rō mea in eoꝝ fauorem ille cōplexiones dr̄nt que hn̄t diuersos termios essentialiter: sed cōplexio

Postea est etas concussionis que q̄deꝫ est postq̄ꝫ vigoratus est ⁊ creuerūt ei dētes ⁊ anteq̄ꝫ polluatur. Deindeª est etas algulemiati et reach idest cum ab eo egreditur sperma que est quousq̄ꝫ barbescat. Postea est etas fortitudinis:

etatis ⁊ cōplexio naturalis sunt huius: q̄ꝛ complexio etatis terminat̄ ad mortem: sed naturalis non imo terminus eius potest dici opationis ꝑfectio. Quarta ratio cōplexione naturali corrupta inducitur etatiua: igitur dr̄nt probatur añs: q̄ꝛ calida ⁊ sicca cōplexio naturalis veniens ad senectuteꝫ sit frigida ⁊ sicca: vt Gal'. ponit in tegni illo ca. decidentie s̄o: sed frigida cōplexio non est calida. Quinta ratio ꝯ° etatiua includit quoddam ꝙ nō includit cōplexio naturalis: q̄ꝛ includit calidum agere in humidū: sed naturalis hoc nō includit: igitur dr̄nt. Ad ponendū ꝙ credimus verum in hac q̄ōne premittenō quid sit complexio nālis. Et dicamus id in quo oēs conueniunt complexio nālis est complexio quā homo hꝫ ex principijs generationis cū qua perficit opationes suas: lꝫ etiā si sit ex tp̄e possit dici naturalis vt factus colericus ex tp̄a. Ista cōplexio naturalis diuisa est in suos modos siue sp̄es: q̄ꝛ quedā est calida siue colerica: quedam frigida siue phlegmatica ⁊ quedā temperata ⁊c. Scd̄o considerandum ꝙ cōplexio naturalis hꝫ latitudinē: q̄ꝛ cōplexio calida mea reperitur plus calida ⁊ minus calida ⁊ sic de alijs. His habitis dico ꝙ nālis complexio sunt vna res siue complexio ⁊ non imaginoꝛ in me.2. formas qualitatiuas siue duas res quaruꝫ vna sit mea complexio naturalis ⁊ alia sit mea complexio etatis. Sed mea complexio naturalis succedens in tempore per partes sue latitudinis dicitur complexio etatiua: verbi gratia ego natus sum cōplexionis calide fui puer calide complexionis ⁊ fui iuuenis calidus: ⁊ sum senex calide complexionis: hoc probatur rationibus: ⁊ primo sic cōplexio in se ⁊ cōplexio mensurata tempore est vna complexio sicut albedo: est albedo hodie ⁊ cras. Sed cōplexio nālis est complexio in se ꝯsiderata ⁊ cōplexio etatis est cōplexio tp̄alis: ergo sunt vna res: s̄o si complexio naturalis esset alia complexio ab etatiua: tūc cōplexio nālis non inuenireť: nisi in instanti: ꝓbat̄ ꝯn̄tia

Jacobus De partibus

pedibus: mouet tamen brachia tibias ⁊ oculos ⁊ alias partes corporis motibus debilibus ⁊ imperfectis. Secunda est etas plantatiua dentium que est postq̄ꝫ puer ambulare incipit ⁊ anteq̄ꝫ sit fortis ad ambulandum. s. ⁊ hoc est quando gingiue nōdum replete sunt oībus dentibus. Tertia est etas concussionis ⁊ est postq̄ꝫ vigoratus est puer in motibus. s. ⁊ concussionibus mēbrorum ⁊ creuerunt sibi dentes ⁊ anteq̄ꝫ polluatur. Quarta est etas pollutionis que dicitur arabice algulemiati ⁊ reach: ⁊ est cum ab eo egreditur sperma ⁊ perdurat quousq̄ꝫ barbescit. Quinta est etas fortitudinis ⁊ perdurat quousq̄ꝫ cessat corpus augeri. Queritur primo quare adolescentia subdiuiditur in.5. etates ⁊ alie etates non subdiuidunt̄. Dic id ideo esse: q̄ꝛ maioꝛ est diuersitas in adolescentia quo ad regimen ⁊ motus ⁊ mores ⁊ egritudines occurrētes q̄ꝫ in quacūq̄ꝫ alia etate: vt igitur cuiq̄ꝫ parti adolescentie proprium regimen ordinetur distincta est in.5. partes: vt etiam cuiq̄ꝫ earum proprie egritudines designentur sicut designat Hyppo.3. apho. cañ.25. illo. In etatibus vero talia accidunt: ⁊ alijs tribus canonibus sequentibus. ❡Querit̄ Secundo quare non distinxit numero annorum quinq̄ꝫ etates quas comprehendit adolescentia: puta ꝙ infantia duret duobus primis annis ⁊ dentiuꝫ plantatiua tribus annis sequentibus ⁊ etas concussionis.7. annis postea ⁊ etas pollutionis sex sequentibus annis ⁊ etas fortitudinis vsq̄ꝫ ad initium iuuentutis. Dic ꝙ suffecit per opa distinguere vel ꝙ diuersitas tanta est in eis ꝙ sepe vna preoccupat tempus alterius ⁊ econuerso. Quidam enim incipiunt habere dentes in fine primi anni: alij prope tertium: quidam incipiunt ambulare in secūdo anno: quidam in fine tertij vel quarti: quidam cōcuti in quarto alij in fine quinti: quidā pollui incipiunt in.12. alijs hoc faciētibus post.14. ⁊ sic de alijs. Sed etates quatuoꝛ principales non omnes habēt opera quibus manifeste a se inuicem distinguantur quēadmodum etates in adolescentia comprehēse: ideo hic distinguuntur numero annorum. ❡Queritur tertio an etas consistētie latitudinem habeat plurium annorum. Arguitur ꝙ non: homo quasi flos egreditur ⁊ conteritur ⁊ fugit velut vmbra ⁊ nunq̄ꝫ in eodeꝫ statu permanet: nunq̄ꝫ ergo diu est in statu cōsistentie. Secūdo nunq̄ꝫ principia vite que sunt caloꝛ naturalis ⁊ humidum radicale pluribus ꝑsistunt annis in eadem mēsura: imo nec vno die: quia naturalis caloꝛ non cessat depascere radicale humiduꝫ: quousq̄ꝫ moꝛs eueniat: cuiq̄ꝫ indiuiduo destinata per naturam: ⁊ si restauretur depastum humidum nunq̄ꝫ ita purum potest restaurari sicut prius fuit: alioquin vita possit perpetuari. Tertio sex res non naturales ⁊ alia pene inumera continue ⁊ incessanter corpus humanum alterant quare nunq̄ꝫ sinunt ipsum consistere in eodem vigore. Quarto si ꝯsistentia vel iuuentus pluribus annis durare queat sequitur ꝙ homo constitutus in fine iuuentutis nō est propinquioꝛ morti q̄ꝫ quando est in principio eius quod est manifeste falsum: consequentia tamen patet: quia principia vite sunt in eadeꝫ mensura ⁊ eque fortia ⁊ virtutes omnes: sicut ergo suffecerunt custodire corpus quinq̄ꝫ annis in eodem statu. s. a principio iuuentutis vsq̄ꝫ in finem: sufficient rursus custodire alijs quinq̄ꝫ annis ⁊ sic consequēter. Quinto quāto caloꝛ est fortioꝛ ⁊ acutioꝛ tanto fit maioꝛ resolutio humidi radicalis: ⁊ minoꝛ persistētia in eodem statu: sed in iuuētute caloꝛ est fortissimus ⁊ acutissimus: q̄ꝛ non est minoꝛ caloꝛe pueritie vt dicetur statim ⁊ est iunctus siccitati quare est acutioꝛ cū siccitas sit lima caloris. Et si dicas ꝙ multū restaurat sicut multum resoluit non est tamen ita purum. Oppositum dicit hic prin. ⁊ cōmunis schola ⁊ fama. ❡Attende ꝙ etas consistentie dupliciter intelligi potest. Unomodo sic ꝙ sit consistentia seu permanentia omnium virtutum tam naturalium ⁊ vitalium q̄ꝫ animalium ⁊ suorum instrumentoꝝ sub equalibus temperantia coequalitate ⁊ puritate precise ⁊ adequate. Aliomodo vt sit consistentia seu permanētia venustatis ⁊ pulchritudinis ⁊ viuacitatis coloris ⁊ perfectionis operationum quo ad sensuale iudicium. Hoc premisso dic primo sicut antea dictuꝫ est de temperato ad iusticiam ꝙ etas consistentie primomodo intellecta non durat per annos neq̄ꝫ per diem: sed pertransit in ictu oculi. Istud probant rationes ante oppositum. Dic secundo ꝙ etas cōsistentie secūdo modo intellecta durat cōmuniter pluribus annis ⁊ in viris vicinis temperamento boni regiminis durat cōiter.10. annis vel eo circa. s. a.25. anno vsq̄ꝫ ad.35. vel in potētatibus sub celo propicio a.30. anno vsq̄ꝫ ad.40. istud docet experientia ⁊ cōis medicorum sententia. ❡Queritur quarto: cum in senectute virtus non minuatur manifeste sed occulte quibus signis discernit̄ a iuuentute. Dic ꝙ perspicaciter intendentibus senes inueniuntur frigidiores ⁊ sicciores ⁊ plus abūdantes in superfluitatibus ⁊ minus potentes in actu venereo ⁊ continuatione actuum fortitudinis ⁊ proniores pati a causis infirmantibus maxime frigidis ⁊ ruge ⁊ canicies venire incipiunt. ❡Queritur quinto quis est naturalis terminus senij. Dicunt quidam tantum esse tempus decrementi hominis naturaliter quātum est tempus crementi ⁊ status eius: sicut ergo tēpus crementi ⁊ status hominis est.35. annorum vel.40. in fortibus ⁊ bene natis ita tēpus decrementi erit.35. annorum vel.40. erit ergo terminus senij annus.70. vel 80. in robustis. Et si contingit parum vltra viuere residuuꝫ erit laboꝛ ⁊ doloꝛ. Juxta illud ꝓphe. Anni nostri sicut aranea meditabuntur. i. reputabuntur inutiles sicut aranea texens telas dies annorum nostrorum in ipsis.70. annis. Si autem in potentatibus.80. anni: ⁊ amplius laboꝛ ⁊ doloꝛ. Uulgi vero opinio est ꝙ terminus naturalis senij est.81. annus. Dicit eniꝫ sepē durare tribus annis ⁊ canē tribus sepibus. s. nouem annis ⁊ equū tribus canibus idest.27. annis ⁊ hominem tribus equis.81. annis. Et Seneca refert Platoni fuisse sacrificatuꝫ athenis: q̄ꝛ vixit nonies nouem annis: videlicet.81. qui numerus annoꝝ cōnaturalis est vite humane. Alij dicunt soli deo reseruataꝫ esse certā cognitionem termini senij. Juxta illud Job. Breues dies hominis sunt numerus mensiuꝫ eius apud te est. Et re vera sic credo. Primo q̄ꝛ paucissimi sic nascuntur: vt sint apti attingere terminum naturalem hominis. Secundo conditiones materie sunt infinite: ⁊ ideo inscibiles a nobis: vt ait Auerroys.6. colliget capi. primo. Tertio sciri non potest adequata proportio caloris naturalis ad humidum radicale penes quā mensuratur duratio hominis cuꝫ lateat omnes sensus ⁊ non cadat sub humana ratione. Quod si experientie stare decreueris rarioꝛ fenice tibi occurret experiendi materia cū nec ipse cognoscas quis naturaliter oppetit ⁊ quis preuenitur morte ⁊ quis dono aliquo singularis gratie vita fungitur vltra cōmunem hominum valentiam. Quarto difficillimū est inuenire causas seruatiuas sanitatis humane. s. sex res nō naturales omnes proditias. Quinto si possent inueniri propicie omnes difficillimum est eas applicare sine errore oīo vel in quātitate vel in qualitate vel in tempore.

Sexto homo preter hec omnia subijcitur infinitis miserijs pestilentie famis guerre motuum terre diluuiorum ventorum fulminum ⁊ similium abbreuiātium humanam vitam. Teneo tamen ꝙ terminus naturalis senij hominis sani semper quem describit Gal'. primo tegni: non est ꝓcul ab anno centesimo. Multi enim sunt visi attingere centesimum annum ⁊ quidam parum vltra transire: ⁊ Hippo. quem Gal'. temperatum reputauit vixit annis.99. ⁊ Galie. 88. vt refert Haly non obstantibus laboribus suis imnensis: ⁊ Geñ.6. scribit̄ ꝙ tēpore Noe dixit deus. Non permanebit spiritus meus in homine ineternum: quia caro est erūtq̄ꝫ dies illius.120. annoruꝫ: ⁊ Eccl'.18. scribitur. Numerus dierum hominum vt multum centum anni. Teneo 2° ꝙ prohibet aut diuino miraculo aut influentijs celi vehementer fauentibus ⁊ propicijs aut medicine beneficio terminum senij longe vltra.100. annum protendi. Hoc approbant hystorie plures. Diuino quidem miraculo qm̄ omnia obediunt nutui sui creatoris: ⁊ omnia quecūq̄ꝫ voluit dominus fecit in celo ⁊ in terra. In

accipio primum instans generationis hominis pro illo instanti hꝫ complexio nem naturalē: ⁊ tunc quero aut ista 2ᵒ succedit in tp̄e ⁊ tunc nō est opus alia complexione etatiua que succedat aut non succedit: igitur non durat nisi per instans. Tertio quero qd̄ est agens producens istam complexionē etatis aut tp̄s ⁊ hoc non: aut calor naturalis ⁊ hoc non: q̄ nō agit ad cōplexionē nouā sed mouet per gradū latitudinis: quarto etas in morbo non dicit aliā rem a morbo: sed dicit morbū in tempore ⁊ quecūq̄ etas dicit partē illius morbi vt intelligitur a Gal. in libro de temporibus paroxismoꝝ: ergo similiter hic. Considerandum aūt pro solutione rationum ꝙ illud qd̄ decipit in hoc quesito est: q̄ accipiunt vnam partem latitudinis complexionis ⁊ comparant ad aliam partē eiusdem latitudinis: ⁊ qn̄q̄ partem vnius latitudinis cōparant ad partem alterius complexionis. Accipe ergo vnā complexionē naturalē cum oībus partibus sue latitudinis ⁊ compara ad totā aliam complexionē naturalem ⁊ inuenies ꝙ differt sicut tota complexio phlegmatica cū tota sui latitudine extensa per totam vitā est alia a complexione cholerica tota ⁊ pars a pte: ⁊ tota complexio phlegmatica naturalis petri non est alia a complexione etatum petri: tn̄ si vnam partē complexionis phlegmaticā petri cōparas ad aliā partem tunc iste partes dr̄nt sicut partes integrantes vnā latitudinē vt frigiditas petri in puericia ⁊ frigiditas eius in senectute ⁊ ex his tollitur alia deceptio que accidit in locutione cū comparamus partē latitudinis naturalis cōplexionis parti alterius latitudinis ⁊ dicimus omnis senex hꝫ complexionē siccam etatiuam: non tn̄ hꝫ complexionē siccam naturalē: hic enim sermo dꝫ sic intelligi omnis senex siue colericus siue phlegmaticus siue melancholicus hꝫ complexionem suā naturalem quātum ad partem latitudinis cum qua est magis siccus q̄ꝫ prius fuerit: tamē senex est colericus qui fuit prius colericus ⁊ phlegmaticus qui fuit prius phlegmaticus ⁊ sic de alijs ⁊ sic ad cōtraria. Ad primū cum dicit illa sunt diuersa a quibus sumitur diuersa indicatio. Dicendum primo ꝙ propositio est falsa: quia ab vna re diuersificata ſm magis ⁊ minus sumi potest diuersa indicatio. V. g. ego sum ita fortis ꝙ possū tolerare febrem. 7. diebus. Indigeo cibari subtili dieta. Ego sum fortis ita ꝙ possum plus sustinere non debeo cibari: ⁊ tn̄ iste nō sunt due virtutes: sed vna in suis gradibus. Vel concessa maiori dicendum ꝙ mi. est falsa: cum sumitur sicut dꝫ: cum enim dicitur pueri indicant multū cibū est dr̄e complexio phlegmatica colerica melancholica ⁊c̄. in prima parte latitudinis earum que vocatur complexio pueritie indicant multū cibum: ⁊ hec propositio vera ⁊ sic comparatione ad reliquas partes complexionū istarū in alijs temporibus: hec tn̄ ꝙ est omnes pueros indicare multum cibum hꝫ latitudinem q̄ puer phlegmaticus non tantum requirit cibum quātum puer colericus: cū ergo dicitur in alia propositionis parte ꝙ homo phlegmaticus indicat pauciori cibo. Dicēdum ꝙ falsum est phlegmaticus in prima parte phlegmaticitatis: imo multū lꝫ non tantum quātum colericus in eadē parte: ⁊ si bene consideretur ista ratio peccat: quia semper accipit pro diuerso illud quod est idē: tota ergo summa phlegmatice cōplexionis requirit minus de cibo tota summa colerice cōplexionis: sed quedā pars phlegmatice complexionis pluri cibo quedā parte eiusdē complexionis vt pars in pueritia ꝙ pars in senectute. Ad ſaꝫ dicendum ꝙ idem principiū est in me calidum ⁊ calidū quātum: ⁊ si sunt diuersa inquātum quantitas accidit qualitati est diuersio per accidens ⁊ ex hoc non opꝫ sequi duas complexiones: sed vna complexio variatur in sui latitudine. Ad tertiam dicendū ꝙ complexio naturalis vt forma que est organū anime est principium operationis ⁊ ipsa vt succedit in tempore terminatur ad mortem sicut albedo que est in muro vt forma mouet calidum: ipsa autem vt procedit in tempore ⁊ alteratur a fumo terminatur ad nigredinem: ⁊ tamen vna eū albedo a principio vsq̄ ad finem. i. ipsa non est due albedines. Ad quartā dicendum ꝙ illa complexio frigida in q̄ꝫ cadit est sibi cōplexio naturalis: nec est alia etatiua super illam vel dicendum ꝙ senex est calidus ⁊ siccus senex respectu temperati: quid autem habeat plus q̄ꝫ alij ex hoc ꝙ fuit calidus ⁊ siccus propter quod dicitur frigidus siccus nō habemus hic dicere: in tegni. n. discussimus hoc. Ad quintā dicendum ꝙ etiā complexio naturalis includit hoc: si quis autem vellet imaginari ꝙ complexio naturalis esset quā dat generans: verbi gratia tanta humiditas est complexio etatiua esset gradus siccus qui acquiritur ⁊ imaginaretur istas duas res distinctas ⁊ vnam in termino in quo ⁊ alia in termino ad quē non prohibeo sibi: tamē hec duo non constituunt duas complexiones in actu. ❡ Dubitatur vtrum perfectio iuuentutis duret aliquo tempore videtur ꝙ sic: q̄ Aui. ponit sibi spatium. 5. annorum ⁊ probatur rationibus Dr. Primo q̄ inter duos motus contrarios cadit qes media. 8. phoꝝ: sed est motus ad perfectionem iuuentutis ⁊ motus recedens ab illa perfectione: ergo in medio erit quies. Amplius omne ꝙ mouetur ad aliquam formam stat aliquo tempore in illa: sed homo mouetur ad perfectionem iuuentutis: ergo ibi quiescit antecedens notū: q̄ si forma illa corrumpitur vel eodē instanti ⁊ hoc impossibile vel in alio: ergo inter duo instanᵃ quiescit tempus. Tertio natura: nihil producit ad cuius conseruationem nō intendit: vt Aristo. secundo de generatione animalium: si igitur producta est perfectio iuuentutis intendit natura ꝙ cōseruetur tempore. In contrariū ꝙ Gal. primo de regi. sanitatis ⁊ Haly in tegni tractatu tertio. 24. cōmento: videntur sentire ꝙ optima sanitas sit occulta a sensu ⁊ cōiter exponit̄ ꝙ non durat nisi per instans: ⁊ hoc voluit Galienus tamen dixit in ictu oculi: sed optima sanitas est illa que in perfectione iuuentutis reperitur: ergo ⁊c̄. Dicendum ꝙ triplex est perfecta forma iuuentutis. s. perfectio quātitatis quia ibi est deuentū ad vltimam quantitatem que per augmentū potest haberi. Alia ē perfectio caliditatis: q̄ hꝫ mensuram caliditatis meliorē q̄ possit haberi. Tertia est perfectio siccitatis: q̄ habet perfectiorem siccitatem que possit haberi: q̄ habꝫ tantam mensuram siccitatis supra quā ⁊ infra quam nulla siccitas esset ita bona pro operationibus ⁊ sic intelligo de caliditate: loqui enim de proportionibus occultis sequentibus has mensuras non est nostri propositi: ɔceditur hic aūt ꝙ iuuenis sit temperatior puero siue sit verum siue non: dico ergo. 3. propositiones: prima pfecta quātitas quā iuuenis acquirit durat tp̄e: ratio quare inter acquisitionem quātitatis ⁊ deperditionē est quies media ⁊ non fit totum augmentū tēpore continuo vt tertio phoꝝ ɔmento. 6. ⁊. 8. phoꝝ cōmento. 23. ergo multo fortius videtur ꝙ inter augmentū ⁊ diminutionē sit tempus medium. Secunda ratio: q̄ in augmento est generatio in diminutione eiusdem generati corᵒ ergo augmentum durat tp̄e: consequentia est nota: antecedens pꝫ q̄ in augmento est nutricatio etiā in augmento est quāti alicuius informatio substantialis: ergo generatio. s. coniuncta. Alia pars antecedētis est nota: q̄ diminutio fit per corruptionē alicuius partis per viā resolutionis: hec tn̄ ratio difficultatem hꝫ: q̄ generatio carnis in augmento apud quasdam fit ante extensionem: apud quosdam fit post extensionem certum est ꝙ quiescit tēpore in illa quātitate si fit ante extensionē. Ad hoc dicendū ꝙ augmentatio non potest continuari siue imediari diminutioni: q̄ sunt cōtrarij motus: ⁊ iō tertia ratio est augmentatio ⁊ diminutio sunt duo motus contrarij facti ab eo principio. s. calido lꝫ diuersificato: ⁊ vnus istorum motuum non est perfectio alterius sicut motus diuturnus est perfectio proprij motus lune: ⁊ motus ambulationis ad scolas est motus perfectio manus quō quandoq̄ retro moueo manum ⁊ sunt motus per se terminati: ergo non possunt esse sine quiete media: consequentia est nota: q̄ ad hoc ꝙ motus contrarij habeant quietē mediam: ille tres conditiones requiruntur: vt videtur ponere Auer. primo cantice. 83. cōmento: ⁊. 8. phoꝝ. 62. cōmentis: ans̄ pꝫ de se. Sed tunc pone opinionem cōem ꝙ prius fiat generatio carnis in instanti ⁊ in tempore sequenti fiat extensio: tunc suppono ꝙ tempore toto illo in quo extenditur calefiat aliqua pars carnis ⁊ pro quocūq̄ istanti est verum dicere hoc hꝫ extensū esse pro eodem est verum dicere hoc hꝫ calefactum esse ⁊ ad calefactum esse pone ꝙ sequatur corruptam esse aliquā partem carnis: ergo pro isto instanti habebit diminutū esse: ⁊ pono qd̄ est primū corruptū esse carnis: sed primū hoc esse corruptum carnis non potest habere nisi in primo instanti post augmentationē carnis: ergo diminutio ⁊ augmentatio sunt imediata: istam rationem dimittimus ꝑpter prolixitatē. Scd̄a ratio est pfectio caliditatis iuuenilis durat tp̄e: quare idem est gradus caloris in iuuene ⁊ puero: cū igitur imaginati erimus vnum gradū caloris currere per totā pueritiā ⁊ iuuentutē erimus imaginati gradus caloris qui pdurant in tp̄e. Contra inter duos motus contrarios est quies: sed calefactio in iuuentute ɔtrariatur frigefactioni senectutis. Dicendum ꝙ non est calefactio ⁊ infrigidatio: imo caloris p̄existentis in etate adolescentie remissio que remissio incipit in tp̄e senectutis. Tertia propositio perfectio siccitatis iuuentutis non durat tp̄e sed in instanti. Ratio a principio natiuitatis vsq̄ ad finē vite exiccatio est continua: ergo nunq̄ꝫ est quies in aliqua mensura siccitatis: q̄ da oppositū tunc motus non esset continuus: ans̄ pꝫ: q̄ semper calor vr̄ esse presens humido: vnde semp qualitatiue exiccat. Considerandum hic ꝙ ſm dicta supra ex intentione Auer. opꝫ tenere ꝙ pfectio in calore non duret in tp̄e: q̄ actionem aliquā in actiuis opꝫ sequi ad mutationē in passiuis: licet illa mutatio in calore possit esse inter latitudinē gradus: ⁊ sic etiam mutatio siccitatis possit esse inter latitudinē gradus. Ad contraria pꝫ solutio: inquātū enim probant ꝙ perfectio quātitatis perduret tp̄e ⁊ ꝙ perfectio caliditatis ⁊ incerta mensura quātitatis gradus duret tp̄e conceditur: sed inquātum probarent ꝙ certa mensura siccitatis durat tp̄e. i. quiescat hoc non conceditur: q̄ continua est exiccatio: Ad rationē ergo cū dicitur. Inter duos motus contrarios est quies media. Dicendum ꝙ verū est ſm modū dictum: sed motus exiccationis est vnus continuus a principio: vsq̄ ad finē ⁊ non sunt duo motus contrarij. Ad secundā dicendum ꝙ siccitas in nobis non est forma ad quā fit motus. s. ꝙ in ea quiescamus sed est forma que continuo est in motu eo modo quo modus alterationis est continuus. Ad tertiam dicendū ꝙ natura nihil producit de quo sit verū dicere ꝙ habeat per productū esse ad cuius conseruationē non intendat: sed siccitas in nobis semp producitur ⁊ nunq̄ꝫ in tota vita hꝫ esse productum: neq̄ tota: neq̄ tanta pars ita ꝙ in ea quescatur ex his patet quō perfecta sanitas durat in instanti.

que ē donec desinat crescere. ❡ Infantiumᵃ vero solum ab infantia vsq̄ ad iuuentutē complexio in calore fere tempato ⁊ humiditate fere superflua existit.

Jacobus

fluentijs celi vehementer fauentibus quoniam totus iste mundus inferior est continuus lationibus superioribus: vt tota eius virtus inde gubernet̄: vt inquit Aristo. ad prin. primi metheo. ⁊ allatio seu motus obliqui circuli est causa generationis ⁊ corruptionis in his inferioribus secūdo de generatiōe tex. 56. Medicine beneficio: quia potest aliquādiu retardari senectus ⁊ prohiberi consumptio cita humidi radicalis per medicinam. Juxta illud Auerroys quarto colliget capitulo. 40. de diebus creticis. Et Auēzoar gloriosus vt Rasis est testificatus cui in hac scientia debet concedi corona: q̄ vixit centum trigintaquinq̄ annis: ⁊ in quadragesimo anno in hac arte operari incepit ⁊ in bono obijt statu ⁊ in scientie habitu vidit quāta videre ⁊ cognoscere potuit. Et Haly tertio tegni cōmento canon̄. 213. ait. Jam possibile est vt sint medicine que prohibeant a velocitate ad senectutem: scilicet a frigore membrorū ⁊ siccitate eorum ⁊ perlōgetur per illud vita hominis quando regimen eius fit bonum: sicut dicitur ꝙ homines vixerunt centenis annis. Et vnum quod inuenitur in illo est medicina inda que nominatur trifera: ipsa nāq̄ facit bonā digestionem ⁊ bonum calorem ⁊ conseruat iuuentutem spacio longo. Et fortasse illi qui diu vixerunt etiam inuenerunt medicinas quibus ꝓlongate sunt vite eorum quarum cognitio non peruenit ad grecos: nec ad aliquem eorū qui venerunt post eos vsq̄ hodie. Et fortasse inuenietur illud in eo quod futurum est ex tempore. Nam quando trifera est ſm quod diximus tunc possibile est inuenire quod est magis vltimum ea: hec Haly.

a ❡ Infantiū vo ⁊c̄.] ❡ Positis etatibus ponit eaꝝ cōplexionē: primo q̄lis cōplexionis sit in calido ⁊ frigido: ſo in humido ⁊ sicco: ibi ſa [Sed puerorū corpora

De partibus

❡ Infantium vero solum ab infantia ⁊c̄.] ❡ In hac particula secūda prime partis huius capituli que est de cōplexionibus etatum. Primo princeps ostēdit complexionem adolescentie. Secundo recitat tres opiniones cū suis motiuis super caliditate puerorum ⁊ iuuenum: ⁊ reprehendit duo dicta secunde opinionis: ⁊ tangit quatuor causas male instimbre puerorum ibi [Medici vero antiqui] Tertio ostendit qualis est caliditas in etatibus post iuuentutem: ibi [Propterea sciendum est] Quarto qualis est complexio cuiusq̄ etatū tam in actiuis q̄ꝫ in passiuis ibi [Quod ergo ex hoc.]

❡ In prima parte que est presens textus dicit princeps ꝙ complexio infantium ab infantia vsq̄ ad iuuentutem. s. adolescentum existit solum in calore tempato fere ⁊ humiditate fere superflua. ❡ Attende primo ꝙ prin. dicēs cōplexionem adolescentium existere in calore fere temperato ideo dicit fere: q̄ calor pueri non est temperatus temperamento ponderis: neq̄ temperamento cutis sꝫ ei vicinus. Sed ɔtra dicit Gal. 2. de cōplexionibus in prin. 2. c. Existimemus q̄ aīal iā incipe generari in matrice vt sciamus q̄liter est ſm vltimū hūiditatis ⁊ caliditatis. Et illud iō qm̄ ɔstō vel euētus aīalis pᵃ non est nisi ex sanguine ⁊ spmate. Et hec q̄dē duo nō sunt nisi calidū ⁊ hu. Dic ꝙ Gal. solum voluit

corpora equaliter sunt humidiora. Prima in tres: primo ponit que est cōplexio adolescentium ⁊ iuuenum in caliditate: secūdo que complexio senuz ⁊ decrepitorū: tertio assumat: secūda ibi [Prescienduz] ibi tertia [Qd ergo ex hoc acquisiuimus.] Prima in duas: primo ponit Auer. opinionem: secūdo Galieni: secūda ibi [Gal. vero.] Prima in duas: primo premittit complexionē adolescentiuz: secundo ponit opiniones illas: ibi secunda [Medici.] Dicit primo ꝙ complexio infantiū ab ipsa infantia vsq₃ ad iuuentutem solū .i. accipiendo solū hoc quod est dicere adolescentiam. Considerandū fere superflua: q₂ respectu siccitatis iuuentutis est superflua respectu ipsoruz adolescentiuz vt debent augeri non est superflua.

a [Medici ⁊c̄.] Primo ponit opinionez vnaz que dicit ꝙ calor adolescētium est maior siue fortior: secūdo ponit cōtraria que dicit ꝙ calor iuuenū sit maior: ibi secūdu [Et ex eis.] Prima in duas: primo ponit opinionez: secundo inducit rationes: ibi secūda [Et propter hoc] Pars hz .3. partes sicut .3. rationes inducit. Considerandū ꝙ hic puer sumit pro adolescente: sed dixit puer vt etiam verus sit sermo accepto puero paruo. Arguit primo sic propter caliditatez puer plus crescit: ergo est calidior tenet consequētia quia augmentū fit a calore: ergo plus crescens: plus est calidus antecedens est notum quantum ad hanc partem que dicit puer plus crescit: quantum autem ad hoc ꝙ dicit propter caliditatem crescit presupponitur. Ideoq₃. Secunda ratio operatiōes puerorum tam appetitus naturalis q̄₃ ⁊ digestionis sunt maiores .i. potentiores ⁊ diutius morantes .s. sine impedimēto: ergo calor eorum fortior: tenet consequentia: quia iste operationes fiunt a calore. Considerandū ꝙ iste propositiones sunt illate ⁊ consequentes in forma loquendi Auic. siue antiquorum: ⁊ hoc quia sunt signa quedā ⁊ effectus siue suppositiones ab effectibus ⁊ tūc incipiendo ab eis possumus eas facere antecedentes. Quoniam. Tertia ratio: calor innatus qui est in pueris ex spermate est magis aggregatus ⁊ est minoris temporis: ergo pueri sunt calidiores: antecedens patet: quantum ad primam partem: quia est calor in minori materia ad secundam partem: patet q₂ paruum tempus est ex quo nati fuerunt respectu iuuenum: consequentia est nota: quia congregatio calidi in minori materia ⁊ non preterijsse multuz tempus sue durationis est causa ꝙ calor sit fortior ⁊ minus debilitatus ⁊ cause opposite sunt cause oppositorum.

b [Et ex his ⁊c̄.] Hec est opinio contraria que primo inducit quattuor rationes: secundo soluit motiua predicte opinionis ⁊ inducit signa ad probādum dicta in solutione ⁊ in rationibus: ibi [Desiderium.] Prima ratio. Iuuenum sanguis est maioris quantitatis ⁊ magis spissus: ergo calor iuuenuz fortior: antecedens probatur: quantum ad primam partez: quia videmus plus accidere sanguis fluxū: ⁊ fortius quia impetuosius aliā partem antecedentis: scilicet ꝙ sanguis sit spissior dereliquit: vt notaz ex hoc quia terrestrior ⁊ calidior ī materia pluri ⁊ terrestriori fundatus est fortior: ergo consequentia est nota. [Et ꝙ.] Secūda ratio complexio iuuenuz plus est colerica ⁊ pueroruz plus flegmatica: ergo complexio iuuenum est calidior. [Et ꝙ iuuenis.] Tertia rō iuuenes sunt vehementiorum: idest fortiorum motuuz q̄₃ pueri: ergo sunt calidiores probat consequentiam: q₂ motus fit propter calorez. [Et ipsi.] Quarta rō iuuenes sunt vehementioris .i. fortioris istimbre: idest digestionis ⁊ etiaz melioris: idest fortioris caloris: consequentia est nota: quia digestio fit calore. Hec opinio soluit ad motiua quedam prime opinionis .s. ꝙ pueri sunt vehementioris appetitus: q₂ concedunt ⁊ arguunt ex hoc contra eos: q₂ appetitus fit a frigido ꝙ probant: q₂ appetitus caninus fit a frigido.

c [Signum aūt ⁊c̄.] In hac secūda parte probat ꝙ dixit in quarta rōne que destruit secundā prime opinionis: dixit autem ꝙ iuuenes sunt vehementioris appetitus signum eius est: quia ipsa perseuerant non nocita: vnde non fit eis nausea ⁊c̄.

d [Et signum ⁊c̄.] In hac tertia parte probat quod dixit in secunda ratione: ⁊ patet.

e [Et augmentū ⁊c̄.] Hec est quarta rō q₂ in qua soluit ad primaz rōnez prime opinionis negando ꝯsequentiā: q₂ non sequit magis crescit puer: ḡ est calidior: quia hoc fit propter humiditatem non propter caliditatez: imo sunt

Medici[a] vero antiqui inter se disceptauerūt de duabus caliditatibus puericie ⁊ iuuentutis. Fuerunt enim quidam eorum qui dixerunt ꝙ caliditas pueri est maior: ⁊ propter illaz plus crescit. Ideoq₃ omnes operationes eius naturales desiderij ⁊ digestionis sunt maiores ⁊ diutius morantes: quoniam calor innatus qui inest eis a spermate magis ē aggregatus ⁊ est minoris temporis. Et[b] ex eis fuerunt qui dixerūt ꝙ calor innatus in iuuenibus est valde fortior: quoniam eorum sanguis est maioris quātitatis ⁊ magis spissus. Ideoq₃ accidit eis fluxus sanguinis ex naribus plus ⁊ fortius ⁊ ꝙ eorum complexio plus ad choleraz declinat: ⁊ pueroruz complexio plus declinat ad phlegma: ⁊ ꝙ iuuenes vehementiorum motionum existunt: motus vero non est nisi propter calorez. Et isti etiam vehementioris istimbre existunt ⁊ sunt melioris digestionis ⁊ hoc ex calore. Desiderium namq₃ non est ex calore s₃ ex frigiditate. Ideoq₃ caninus appetitus ex frigiditate sepius contingit. Signum[c] autez ꝙ vehementioris istimbre isti existāt est ꝙ neq₃ nausea accidit eis neq₃ vomitus neq₃ fastidium quemadmodum contingit pueris propter digestiue eoꝝ maliciam. Et signuz[d] ꝙ eoꝝ complexio magis cholere pertinet ē ꝙ oēs eoꝝ egritudines sunt calide sicut febris tertiana: ⁊ eoruz vomitus totus est cholericus. Egritudines autē plurime que pueris eueniunt sunt frigide ⁊ humide: ⁊ eoruz febres sunt phlegmatice. Et plurimum qđ vomunt est phlegma. Et augmentum[e] qđ est in pueris non est ꝓpter fortitudinez caliditatis eoꝝ neq₃ est nisi propter multam ipsoꝝ humiditatem. Maximum autez eorum desideriū significat caloris eorum diminutionez.

Jacobus De partibus

lum voluit caliditatem infantium esse in vltimo cōparatione ad alias etates: ita ꝙ hoīs calor in infantia est tantus q̄ntus vnq̄₃ erit s̄m naturam. Attēde secundo ꝙ princeps loquens de humiditate infantium l₃ sit multum intensa: non tamen absolute dicit eam esse superfluam sed fere superfluam. Et hoc iđ quoniam humiditas fortis necessaria est infantie: vt materia membrorum valeat extendi ⁊ membra ipsa ad crementum peruenire. Iuxta illud Galieni secundo de complexionibus ca. 2. Natus hora natiuitatis ⁊ paruz postq̄₃ nascitur in vltimo existit humiditatis ⁊ limositatis ⁊ neq₃ vene ipsius pulsatiles ⁊ non pulsatiles aut viscera eius aut caro ipsius sunt in illa hora s₃ hanc dispositionem tantum. Uerum etiaz ossa ipsius: que tamen s̄m ꝙ sunt ossa sunt ficciora omnibus membris ita vt mulieres que nutriunt infantes equēt ⁊ rectificent figuras ossiuz eorum ⁊ omnia membra que sunt in eis sicut equantur ⁊ aptantur vasa facta ex cera. Et si tu experiaris ad animal cum nascitur ⁊ comederis ex ipso aut anatomizaueris aut aspexeris ipsuz inuenies eius carnez muscilaginosam ⁊ mollem ⁊ inuenies omne genus ossiuz eius simile caseo cū coagulatur: hec Galienus.

[Medici vero antiqui ⁊c̄.] In ista parte secunda secunde particule prime partis principalis huius capituli premisso ꝙ antiqui disceptauerūt inter se de duabus caliditatibus puericie ⁊ iuuentutis. Primo recitat princeps opinionem dicentium ꝙ calor pueri est maior calore iuuenis. Secūdo recitat opinionem dicentium ꝙ calor iuuenis est maior ibi [Et ex eis fuerunt] Tertio recitat opinionē Galieni dicentis ꝙ in puero ⁊ iuuene est equalis calor ibi [Galienus vero] Quarto reprehendit duo dicta secunde opinionis ⁊ tangit quatuor causas male istimbre puerorum ibi [Quod autem dixit.]

In prima parte dicit ꝙ fuerunt aliqui ex antiquis medicis qui dixerunt ꝙ caliditas pueri est maior caliditate iuuenis: ⁊ assignant super hoc quatuor rationes. Prima ratio est quia pueri crescunt ⁊ iuuenes non: crementum autez a fortitudine caloris venit dilatantis materiam membrorum. Secunda ratio est: omnes opationes naturales appetitus cibi ⁊ digestionis eius sunt in pueris maiores ⁊ diutius morantes: idest perseuerantes. De appetitu maioris satis constat: quia quasi semper pueri esuriunt. De digestione probatur q₂ pueri digerunt cibi quātitatem que sufficit restaurare deperditum ⁊ augere corpus. Iuuenes vero solum digerunt cibum pro restauratione deperditi: sed ꝙ iste operationes sint diutius morantes in pueris apparet: quia perseuerant in eis vigintiquinq₃ annis. Iuuentus aūt raro durat decem annis. Tertia rō est: calor innatus qui inest pueris a spermate est magis aggregatus: nam calor ille a tempore natiuitatis vsq₃ ad iuuentutem continue extenditur s̄m extensionem humidi radicalis cui adheret sicut mēbra omnia tam spermatica q̄₃ alia extenduntur ⁊ crescunt penes tres dimensiones. Sed virtus vnita fortior est seipsa dispersa ⁊ extensa: ergo virtus caloris innati est maior in pueris. Quarta ratio est: calor naturalis in pueris est minoris temporis. Cum ergo continue a tempore natiuitatis vsq₃ ad mortem aliquid de eo resoluatur cum humido radicali continue depasto tam ab eo q̄₃ a calore aeris nos continentis: sequitur ꝙ quāto vicinior est natiuitati tanto est integrior ⁊ maior. Attēde hic primo ꝙ hoc aduerbium comparandi plus in prima ratione vbi dicitur.

Et propter illam plus crescit notat comparationem abusiuā in qua non ambo extrema participant eo in quo fit comparatio: q₂ iuuenes non crescunt. Attende secundo ꝙ Galienus recitans has sectas ⁊ earum rationes secūdo de complexionibus capi. 2. primam rationem prime secte quaz recitat hic princeps sumit a sanguine dicens. Secta prima ratiocinatur ꝙ sanguis est calidior omnibus que sunt in corpore s̄m naturam ⁊ ꝙ embrio forsitan in principio non est nisi sanguis tantum preter paruum ex eo postea ad vltimum cum membra ipsius sunt creata. Et si iam facta sint in ipso ossa ⁊ vene pulsatiles ⁊ non pulsatiles ⁊ reliqua membra: non tamen vincit super omnia ea nisi rubedo: ⁊ est in eis ex sanguine puro qui est in vltimo caliditatis plurimuz. Concludunt ergo ex hoc ꝙ embrio est in vltimo caliditatis: ⁊ si fuerit ita tunc infans natus calidior est iuuenibus s̄m superfluitatez propinquitatis embrioni.

[Et ex eis fuerūt ⁊c̄.] In secunda parte dicit princeps ꝙ fuerunt aliqui ex antiquis medicis qui dixerunt ꝙ calor innatus in iuuenibus est fortior valde. Et assignant super hoc quatuor rationes ⁊ reprehendunt illos de prima secta in duobus. Prima ratio est: sanguis iuuenuz est maioris quātitatis ⁊ magis spissus. Sed maioritas sanguis ⁊ spissitudo amplior eius attestantur sup calore: maioritas quidem quia calidius quod est in corpore post spiritū ⁊ cor est sanguis: vt prius dictum est: spissitudo vero quia digestiones procedunt ingrossando donec humores fiant membra solida: quanto ergo sanguis spissior apparet tanto melioris digestionis ⁊ fortioris caloris naturalis est indicium. Signum autez ꝙ sanguis est maioris quātitatis in iuuenibus est ꝙ fluxus sanguinis narium plus ⁊ fortius accidit eis q̄₃ pueris. Secunda ratio: iuuenum complexio plus declinat ad choleram. Cuius rei signum est ꝙ omnes eorum egritudines sunt calide sicut febris tertiana. Et totus vomitus eorum est cholericus: puerorum vero complexio plus declinat ad phlegma. Cuius rei signum est ꝙ plurime egritudines que pueris eueniunt sunt frigide ⁊ humide ⁊ eorum febres sunt phlegmatice: ⁊ plurimuz quod vomunt est phlegma: cū igitur cholera sit calidior humor qui est in corpore ⁊ phlegma frigidius quod est in corpore: seqtur ꝙ iuuenes sunt pueris calidiores. Tertia ratio: iuuenes sunt vehementiorum motionuz: sunt enim robustiores in luctis ⁊ alijs quibuscūq₃ actibus fortitudinis: vt docet sensus: motus vero non est nisi propter calorem. Quarta ratio est: iuuenes sunt vehementioris istimbre q̄₃ pueri. Et intellige per istimbre bonam cibi tolerantiam: scilicet cum illud quod comedit homo non nocet ei. Et signum ꝙ iuuenes sunt vementioris istimbre est ꝙ nō accidit eis nausea: idest appetitus vomendi sine effectu: neq₃ vomitus neq₃ fastidium: idest abominatio vel repulsa cibi. He sunt rationes secunde secte.

Reprehensiones autem quibus hec secunda secta reprehendit primam in hac littera tanguntur due. Prima reprehensio in hoc est prima secta arguit ex desiderio maiori in pueris maiorez caliditatē. Et ꝯtrariū est vt ait hec secta: q₂ desideriū non est ex calore: s₃ ex frigiditate. Cuius rei signuz est ꝙ caninus appetitus sepius contingit ex frigiditate maximū ergo desideriuz qđ est in pueris significat diminutionem caloris. Scđa reprehensio est in hoc ꝙ prima secta arguit pueros esse calidiores propter eorum augmentum ⁊ augmentatio non procedit a caliditate vt ait secta hec: sed ab humiditate. Nam multa

diminuti caloris signum est appetitus magnus.

a ❡Galienus vero ⁊c̄.] ❡Hic ponit opinionē Gal. ⁊ primo illā p̄mittit: s̄o illam declarat: tertio ostendit solutiones quas dabant illi: de s̄a opinione ad rationes prime opinionis non esse veras: quarto concludit: ibi s̄a [Et hoc.] ibi tertia [Quod aūt dixit] ibi quarta] Hec est dictio] Ante autē q̄ȝ proceda/mus. Dubitatur. Utrū caliditas pueroꝝ sit maior vel iuuenū an sit equalis in radice ꝙ quāuis ō hoc scripserimus in qōne pro/propria iam ꝓmulgata hic tamē summā dicemus pro expositione textus. Videt̄ ꝙ pueroꝝ calor sit maior ⁊ fortior: primo per ysaac: quinto dietarū primo.c. ⁊ per tres rationes antiquoꝝ superius positas. Videtur ꝙ non sit equalis in radice per Auer. s̄o colliget: vt etiam Gal. ponit ꝙ impossibile est inuenire duo corpora que sint cōia.i. equalia in calore quoꝝ vnū sit siccius alio sicut opinatur Gal. in puero ⁊ iuuene. Videt̄ ꝙ sit equalis per Aui. hic ex summa Gal. Obmissis oībus opinionibus dicamus illam Antonij que magis erat in vsu ⁊ super qua non videbatur dubitari que erat quod caliditas pueroꝝ ⁊ iuue/num est equalis in radice. Sed calor pueroꝝ est maior in quanto ⁊ iuuenū est maior in qualitate ⁊ hoc est quod dicit. Galienus vero ambabus. Ad decla/rationem huius dicit ꝙ radix calidi est humidū radicale quod est humidius substantiale continuatiuum membroꝝ acquisitū in prima generatione a sper/mate. calidum radicale est calidū fundatū in hoc humido radicali sed calidū influens est calidū quod datur a corde ⁊ hic prolongat his abbreuiatis innuit duas conclusiones ⁊c̄. Prima: calidū pueri est equale in radice.i. in humido radicali: ratio q2 humidū radicale in puero ⁊ iuuene est equale: ergo calidū in radice est equale: ꝯsequentia est nota: q2 calidū esse equale in radice est hu/midum radicale esse equale: aūs probatur q2 humido radicali pueri ⁊ iuue/nis non aduenit res que ipsum diminuat q2 talis diminutio fit in senectute: er/go humidū radicale continuatiuū membroꝝ acquisitū a principio genera/tionis est equale in radice vtrisq3. Secunda conclusio est ꝙ calidū pueri est magis in quāto ratio q2 humidū radicale pueri est magis in quāto ⁊ minus in quali q̄ȝ humidū radicale iuuenis: ergo calidū pueri est magis in quāto q̄ȝ calidū iuuenis: ꝯsequentia est nota: q2 quātitas caloris hic sumitur ex quāti/tate humidi: antecedens probatur: nam humido radicali pueri fit multa addi/tio per humidū nutrimentale ex quo nutrimentali humido humidū radicale recipit augmentū ꝙ non facit humidū radicale iuuenis: ergo humidū radi/cale pueri est magis in quāto: ꝙ aūt sit minus in quali declarat tactus: q2 sunt molliores pueri q̄ȝ iuuenes. Tertia conclusio est calidum iuuenis est magis in quali.s. acuitate: ratio q2 humidū radicale iuuenis est magis exiccatū.s. in q̄li neq3 est diminutū in quāto q2 talis diminutio nō fit nisi in senectute: ergo has complexiones declarat ex.2. rationibus: ibi s̄a [Et ita.] Circa primā partem dant esse notandū ꝙ l3 calidum per se mutet sensū tactus aliter vel aliter: tamen mutat s̄m diuersitatem subiecti sicut etiā apparet de albedine recepta in corpore dyafano luminoso aliter mutat visū q̄ȝ si recipiat̄ in opaco ⁊ ita hoc vt de primo probat ꝙ pueri sint calidiores in q̄to: s̄o ꝙ iuuenes sint calidio/res in quali: tertio ꝙ sint equales in radice.i. in hūido radicali: ibi s̄a] Iuue/nibus vero] ibi tertia] Non tamen.] Primo arguit̄ sic illi habent plus de ca/lore in quāto quibus nondū aduenit res que indurat calorē ⁊ non cessat au/geri: s3 pueri sunt huius ponit mi. Notant hic ꝙ q̄n dicimus ex spermate in/telligimus effectiue non materialiter. Iuuenibus: hic probat ꝙ calor iuuenū est maior in quali ⁊ arguit sic: illoꝝ calor est maior in quali calori quoꝝ nō ad/uenit res adhuc que ipsū diminuat ⁊ non procedat augendo gradatim: sed calidum iuuenis est huius: ponit mi. neq3 tamen probat ꝙ calor istoꝝ sit equa/lis in radice ratio illoꝝ calor est equalis in radice radici cuius nondum adue/nit res que ipsaȝ diminuat. Sed radici.i. humido radicali pueri ⁊ iuuenis nō/dum aduenit res que diminuat hanc mi. probat: q2 radix istius caloris est hu/midum radicale sed hoc humidū in pueritia facit: ⁊ opationes cōseruare vel augere calidū: in senectute vero facit neutrū ergo in medio.s. iuuentutē con/seruabit calidū ⁊ non augebit: ⁊ sic etiā calidum conseruabit humidū. Ista opinio est de magis cecis quā legerem ⁊ fuit recepta ꝓpter pigritiam docen/tium: nos aūt in tractatu nostro in hac mā magistraliter contra illā arguimus hic aūt breuiter. Primo contra primā conclusionē ⁊ arguo sumendo contra/riam propositionē humidū radicale pueri ⁊ iuuenis non est equale in eis: er/go nec calidum: ꝯsequentia est nota probo antecedens: q2 quero quid intelli/git per radicale humidū aut id solū quod est in primo instanti cū anima cōis/inuenitur: q2 certum est diminutū per resolutionē aut illud cum eo quod ad/ditur per augmentationē ⁊ certum est ꝙ est augmentatum ⁊ inequale q2 ex/tensius est in iuuentute q̄ȝ in puero paruo ratio nihil ꝯcludit cū dicit humido isto non aduenit diminutio primo dicendo ꝙ falsū: ⁊ cū dicitur ꝙ talis fit in senectute dicendū ꝙ fit etiam a principio nostre pueritie ⁊ toto tpe: ⁊ tamen semper fit restauratū sed in senectute non fit vel dicendū ꝙ si non fit diminu/tio: fit tamen additio ⁊ additū facit inequale probatur: q2 per Antoniū in s̄a conclusione additio facit humidū esse plus. Contra secundā cōclusionē que dicit ꝙ humidū in pueris est magis in quāto: q2 augmentatur per nutrimen/tum: contra q2 ꝙ est augmentatū est magis q̄ȝ ꝙ est in augere sed humidū iu/uenum est augmentatū ⁊ pueri est in augeri: ergo ex hoc apparet ꝙ quātū ad istā ꝯ°nē nulla est. Contra 3ᵃᵐ cum dicitur calidū iuuenis est magis in quali q2 humidū est exiccatū quero qd intelligis per magis in quali: vel in gradu: ⁊ hoc est falsum non etiā sequitur augere: sicut ergo calidū intensiue si intelli/gis in quali.i. in acuitate tunc est verū sed opinio remanet vacua: nam quero quō se h3 ille calor in sui intensione.s. quō se habet humidū in sui q̄ttitate tex/tum aūt Aui. non intelligunt ⁊ cū omni eoꝝ inuolutione nullus potuit expo/

Et he quidē sunt duaꝝ sectaꝝ sententie ⁊ ipsarū rationes. ❡Galienus ᵃvo ambabus sectis cōtradicit. Dicit.n. ꝙ eoꝝ caliditates in radice sunt equales. Sed

Jacobus

humiditas reddit materiam magis extensibilē in omni dimensione. Hec sunt que dicit princeps in hac parte: licet nō penitus illo ordine quo narrata sunt. Tandem dicit ꝙ he sunt sententie ⁊ rationes duarum sectarum. ❡Attende hic primo ꝙ Galienus huic secunde secte addit rationem sumptam a somno secundo de cōplexionibus.c.2. dicēs. In pueris quoq3 inuenimus somnū fie/ri prolixiorem q̄ȝ possibile est ⁊ de somno s̄m ꝙ dicunt illi de secunda non exi/stimat aliquis. Et si sit insanus ꝙ sit aliter preter ꝙ vincatur: calor innatus ⁊ submergatur multitudine humiditatis: quemadmodum hoc notum est ex ebrijs: ⁊ ex eis qui superflue vtuntur balneatione. Et s̄m hunc quidem mo/dum papauer etiam somnum euenire facit: ⁊ poma mandragore ⁊ lactuce ⁊

nere textū qui dicit ꝙ calor iuuenis saluetur in humido minoris quātitatis: cum tn̄ iuuenis sit maior puero. Nos aūt in hoc quesito habuimus duas opi/niones prima fuit quā multis annis substinuimus ⁊ quidā nostri eam adhuc tenent: opȝ aūt ad huius intellectū primo premittere ꝙ humidū radicale est humidū animatū in nobis siue sit a generatione acquisita siue ex tpe per nu/trimentum vel augmentū. Scdo ꝙ calidum h3 tres intensiones vnam intrin/secā que dr̄ intensio: aliam extrinsecā que denominatiue existētes ⁊ vna est s̄m sibi extensionē. Alia est s̄m humidi intensionē vt dicatur calidū magis q̄ȝ humidum intensius. Hijs pre/missis accipiat̄ puer.i. adolescens totus terminatus extrinsece ad iuuentutē manifestū est ꝙ tāta est quātitas pueri quāta iuuenis ⁊ cū hoc humidū pueri est humidius humido iuue/nis: sed hic ego ponebam.3. conclusiones. Prima calidū pueri ⁊ iuuenis est equale in radice.i. in quātitate humidi radicalis q2 dimensiones pueri ⁊ iuue/nis sunt equales. Scda ꝯ° calidum pueri est minoris quātitatis.i. fundat̄ in hūido magis humecto ⁊ aereo ⁊ aqueo ⁊ p ꝯn̄s est calidū magis mite. Ter/tia ꝯ° calidum iuuenis est maioris quātitatis.i. fundatur in humido extensiue minori ⁊ minus humecto ⁊ magis terreo: ⁊ per ꝯn̄s acutiori ⁊ exponebā tex/tum Aui. calor in iuuenibus ꝯseruatur humiditate minoris quātitatis ⁊ pro.i. qualitate simul. Ista opinio in se non includit fansitatē sed non vadit ad intē/tionem Galieni. Primo q2 Gal. ⁊ Aui. querunt de ista caliditate in se.s. in sui in/tensione quō se h3 in vtroq3: ⁊ de hoc nihil dicit hec opinio: s̄o q2 iudiciū de equalitate caliditatis datum a Gal. est datum per sensum tactus: sed iudiciū datum de equalitate duaꝝ mensurarū equalium non daretur per tactum: sed potius per visum mensurando cū vna mensura que vtrisq3 esset eq̄lis. Ter/tio hec opinio non exponit textum q2 hoc ꝙ Aui. dicit simul facit nos scire ꝙ potest exponi ⁊ pro.i. imo sunt diuersa. [Altera est opinio nostra quā post predictam posuimus ⁊ credimus verā s̄m intentionem Galieni. Oportet autē premittere. Primū ꝙ calor de quo querit sumitur pro calore innato membro/rum ⁊ pro calore influente spirituū ⁊ humoꝝ quia hi calores sunt in nobis ⁊ hi cōprehenduntur per tactū: licet innatus cōprehendatur vt actuatus per in/fluentem. Secundū ꝙ calor sumitur pro caliditate in abstracto: ⁊ ideo in titu/lo questionis cū dicitur an sit calor equalis intelligitur de forma caliditatis l3 in sermone q̄nq3 currat calor inconcreto. Tertium ꝙ puer l3 possit sumi pro toto adolescente: tamen in qōne accipit̄ pro puero etiā paruo. v.g. 5. annorū hoc apparet q2 Gal. multos pueros tetigit vt veritatem videret in hac qōne ⁊ eos comparabat iuuenibus: quō igitur est magis manifestius si accipimus puerum non completum ⁊ comparamus illum iuueni non completo vt.35. Quartum premittendum ꝙ equale vel inequale hic sumitur pro equalitate vel inequalitate extensiua caloris ⁊ etiam intensiua: de vtraq3 enim equalita/te ⁊ inequalitate est dubium quomodo in puero ⁊ iuuene se habeat ⁊ in calo/re. Quintū premittendū est eq̄litas intēsiua est eq̄litas gradus caloris: iste aūt gradus caloris in aīalibus que hn̄t calidū actuale est certa mēsura caloris ima/ginabilis ⁊ comprehensibilis sensu tactus que mensura distincta mutatione vincat tantum a qualibet alia mensura non tali ⁊ iste gradus caloris alius est in colerico: ⁊ alius in phlegmatico alius in melācholico ⁊c̄. Iste etiā gradus caloris vnus in vno corpore habet multam latitudinem per quam corporali/ter est receptus in omnibus membris.s. carnibus ⁊ ossibus ⁊ hūoribus ⁊ spiriti/bus: vn̄ totū corpus colerici h3 vnū gradū.i. denoīatā mensuram caloris cū comparabitur toto corpori phlegmatici. Cum ergo querit questio vtrum ca/lor sit equalis in puero ⁊ iuuene intelligitur de equalitate vel inequalitate in/tensiua debet sibi respondere de equalitate vel inequalitate in mensura intē/siua caloris que dicitur gradus. Sextum premittendum est ꝙ cum equali/tas vel inequalitas extensiua sit ex equali vel inequali extensione subiecti cali/dum habet duplex subiectum vnum commune ⁊ est totum corpus dimensio/natum aliud proprium ⁊ est humidum aereum ⁊ aqueū cōmixtum: illi aereo ⁊ frigidum vnctuosum: non enim calidum immixtum substentatur nisi cum tali modo humidi: hoc autem humidū habet duplicem extensionem.s. cōem qua totū mixtū vt totus homo est extensus ⁊ propriam qua hoc humidū pro/pria extensione est extensum ⁊ hanc propriam extensionem humidi nunq̄ȝ est signare ⁊ terminare termino sibi extrinseco quia quacūq3 parte mixti data in/est pars que est hoc humidum aereum ⁊ pars que est siccū terrestre ⁊ gratia: igitur doctrine manifeste ⁊ pro hijs qui non possunt omnia profundius cape/re accipiamus ꝙ hoc humidū sit aer ⁊ aqua in animali vel aer solus ⁊ ꝙ ca/liditas fundatur in eis ⁊ retineant eam in mixtione: calidum ergo fundatum in duobus humidis equalibus in proprijs dimēsionibus poterit dici inequa/le: quia illa humida sunt inequalia extensionibus communibus: verbi gratia accipiantur duo ciati eiusdem vini ⁊ vnus ciatus sit paruus ⁊ alter magnus calor fundatus in vino maioris quantitatis est maior extensiue ⁊ extēsione pro/pria. Sed in ciato minoris quantitatis est minor extensione propria: ⁊ videtur ꝙ calor est equalis in gradu: quia vnum vinum est: ⁊ tunc pone vinum parui ciati in magna anfora aque ita ꝙ paucum vinum dispergatur per totā aquā ⁊ magnum ciatum in paruo vase aque ⁊ pone ꝙ cuiusq3 vini calor non intē/sue corrumpatur manifestum est ꝙ calor vini qui est in anfora magna est ma/gis extensiue extrinseca: scilicet extensione totius sed est minor propria exten/sione: quia fuit vinum parui ciati eꝯ° est de vino magni ciati sparsi in par/uo vase aque. Aliud exemplum est proprium de maioritate ⁊ minoritate hu/midi: verbi gratia de magno ciato aque ⁊ pauca farina fiat pauca pasta ⁊ mollis ⁊ de paruo ciato aque fiat multa farina multa pasta ⁊ in omnem dimē/sionem maior pasta ⁊ dura: certum est ꝙ in pauca pasta molli est plus de hu/mido in suis proprijs dimensionibus: ⁊ tamen est minus de dimensionibus cōibus

puerorum caliditas est maioris q̄ttitatis ⁊ minoris qualitatis: scil3 acuitatis. Et iuuenum caliditas est minoris quātitatis ⁊ maioris qualitatis.s. acuitatis.

De partibus

omne quod in complexione sua est frigidum ⁊ humidum. ❡Attende secun/do ꝙ Gal. hanc materiā reputat multū difficilem ⁊ predictas opiniones ap/parentiā habentes. Dicit enim secundo de complexionibus.c.2. Et neq3 est facile iudicare de diuersitate ipsoꝝ: ⁊ illud non: q̄n sermo cuiusq3 duarum se/ctarum est sermo sufficiens idest plurimis rationibus coloratus.
❡Galienus vo ⁊c̄.] ❡In tertia parte dicit prin. ꝙ Galienus cōtradicit ambabus sectis. Et sup hac materia primo ponit duas cōclusiones. Prima est ꝙ caliditates pueroꝝ ⁊ iuuenū sunt equales in radice. Secunda est ꝙ caliditas puerorum est maioris quātitatis ⁊ minoris qualitatis: scilicet acuitatis: ⁊ caliditas iuuenum est minoris quantitatis ⁊ maioris qualitatis: scilicet acuitatis.

Secundo

cōibus.i.totius: ⁊ in multa pasta est paucum humiduz q̄ parū extensum pro priis dimensionibus q̄ pauca aqua.s.puus ciatus:est tñ humidum multū: q̄ multe extensionis extrinsece siue cōis siue totius hec exᵃ voluit fingere Gal.in ↄmen.apho.qui crescunt cū loquebat̄ de sb̄a confusa.i. cōposita ex vino ⁊ aq̄ ⁊ non confusa:sz nullus ante nos de his que scimus sciuit recipe iᵃ exempla a Gal. cū ergo qn̄o querit de maioritate extensiua vel minoritate intelligenduz de ea que est ex pte sibi pro priȷ ⁊ non sibi cōis:fatuum eniz est dubitare qs sit maior an puer.5.annoꝝ an iuuenis.25.annoruz.7ᵒ pre mittenduz est ꝙ in hac cōparatione dz p̄supponi paritas cōparabiliū preterq̄ in eo in quo fit cōparatio: ⁊ iō cum quero qs sit calidior an puer an iuuenis debent accipi ambo eiusdez

Et huiusᵃ quidē declaratio sicut ipse dicit est vt opinemur vnam solaz caliditatem in mensura aut corpus subtile calidum vnum in quantitate ⁊ qualitate in substantiam humidam multaz semel penetrasse sicut aqua: ⁊ alia vice penetrasse in substantiam siccaz ⁊ paucam sicut

cōplexionis.v̄.g.ambo cholerici ⁊ in eodē aere ⁊c̄.lege hoc a Gal.2.de cōplexionibus his septē premissis.Pono.3.ↄclusiones. Prima ↄclusio caliditas in puero est equalis in gradu.Scd̄a caliditas pueri annoꝝ.5.est maior in q̄ntita te sibi propriȷ q̄zuis puer sit vnius cubiti ⁊ sequit̄ ex hoc ꝙ pueri calor est mitior ad tactum ⁊ hoc est esse minoris qualitatis.i.minoris acuitatis. Tertia cōclusio est calor iuuenis est minoris q̄ntitatis q̄ntitate sibi propriȷ q̄zuis iuuenis sit trium cubitoꝝ ⁊ seqtur ex hoc ꝙ calor iuuenis sit maioris qualitatis.i.acutior calor. Ad declarationē haruz conclusionū primo admoueo equocationē vocabuli q̄ cum dicemus maior.i.caliditas sumit̄ maioritate vel minoritate intēsiua:vt dictū ē: ⁊ pro maioritate extensiua ⁊ pro minoritate vt dictū est.s.ppriȷ sibi ⁊ sumitur pro acuitate maiori vel minori caloris vt qn̄o caliduz ⁊ siccuz dr̄ maioris qualitatis.i.acutius:sz calidū humiduz q̄zuis sit equale in gradu calido sicco dr̄ minoris qualitatis.i.minoris acuitatis q̄ est calor mitis sicut calor siccus est mordicatiuus obseruent̄ igitur ista q̄ possent facere errare.Nunc p dictas ↄᵒnes deduco racōcinio sic imaginor ꝙ petrus p̄mo instanti aiationis in vtero matris habeat aliquā vnam mensurā caloris intensiue que est in aliq̄ gradu hoc est necessariū:deinde imaginor ꝙ cū ista mensura caloris intensiua currit per totā adolescentiā ⁊ per iuuentutē eo h̄nte sanitatem sibi debitā:statim aūt cum pditur illa mensura caloris tm̄ ꝙ pmutat graduz per frigiditatē ⁊ hoc nāli decursu etatis tunc fit senex vsq̄z igit̄ ad primuz instans senectutis stat calor vnius gradus a primo instanti aiationis.Sed tu dices ego pbo tibi ꝙ iste vnus gradus stet vsq̄z ad mortē ⁊ per ↄñs in senectute q̄ iste gradus diuersificat̄ s̄m modos cōplexionū.v̄.g.in colerico est pprius gradus:q̄ ppria mensura:sed cholericus stat vel stare pōt colericus tota vita ⁊ flegmaticus:ergo stat vnus gradus caloris. Dicendū ꝙ gradus caloris s̄z modos cōplexionuz ↄsideratarū q̄ztuz ad totā latitudinē quā h̄nt in tota vita nō sunt gradus valde lati cōprehendētes ⁊ notabiles gradus diuersimode imutantes tactū.s. gradū etatis pueritie ⁊ iuuētutis ⁊ gradū caloris senectutis qui in vnoquoq̄z sine cōparato sibi ipsi iuueni dr̄ frigiditas: lz ergo totus hō colericus cōparatus toti flegmatico habeat vnā mēsurā caloris in tota vita aliā a mēsura hois flegmatici: tñ hec mensura caloris colerici est diuisa in duas ptes vnā que est in senectute aliā in iuuentute ⁊ pueritia.Jaz ergo imaginati sumus vnū gradum caloris currentē per pueritiā ⁊ iuuentutem hoc habito imaginemus ꝙ in puero.5.annoꝝ est plus de humido aereo ⁊ aqueo.s.q̄ntitate extensiua propria extensione q̄zuis puer sit vnius cubiti imaginemus ꝙ in corpe vnius cubiti sit q̄ntitas propria extensione pedalis humidi aerei ⁊ aquei sui propriȷ sibi calidi:sz in iuuene qui est 3ᵒʳᵘᵐ cubitorū est q̄ntitas mediȷ pedis istius humidi qd̄ est propriū sb̄m:calidi ergo calidū est maioris q̄ntitatis in puero ⁊ minoris q̄ntitatis in iuuene: ex qbus sequit̄ ꝙ calor pueri sit mitior ⁊ calor iuuenis sit acutior:hoc ergo voluerūt Aui.⁊ Gal. qn̄ dixerunt ꝙ calor pueri est maioris q̄ntitatis q̄ non fuit ita amens ꝙ nō videret puerū esse pue q̄ntitatis cōis ⁊ in iuuene magne q̄ntitatis cōis sz in puero puo vnius cubiti est coartata multa vel magna quantitas humidi aerei ⁊ aquei: vñ sunt molles sed in iuuene magno trium cubitoꝝ est dispersa q̄ntitas humidi aerei ⁊ aquei ꝙ est proprium humiduz calido. Nunc has ↄclusiones pticularizemus s̄m ptes cōes pueri ⁊ iuuenis. Dico ergo ꝙ carnes iuuenis sunt eiusdez gradus caloris sed calor istius in carnibus pueri est maioris q̄ntitatis ⁊ in carnibus iuuenis est minoris q̄ntitatis ita ossa pueri ⁊ ossa iuuenis sunt eiusdem gradus caloris eodē modo silr spūs ⁊ sanguis pueri ⁊ iuuenis se h̄nt ⁊ colera pueri ⁊ iuuenis ex quibus inferas colericum ⁊ oēs egritudines māles puerorū ex nā materie sunt breuiores quā iuuenum. Ratio q̄ sunt humidiores in q̄nto humido aereo ⁊ aqueo digesto euaporabili:sz iuuenū materie sunt sicciores ⁊ terrestriores. Deinceps oñdo hanc fuisse Gal.intentiōez ⁊ arguo sic:Gal.s̄o de cōplexionibus.2.cap. vult ꝙ caliditas pueri ⁊ iuuenis nō habeant dr̄iam nisi ex pte sibi:ḡ est equalis in gradu añs pz per exempla sua de aere de balneo ⁊ de lapide ⁊ de aq̄ lege ꝙ scripsimus prolixe in qōne hac apho.vbi etiā declarauimus textū eius in cōmento. Qui crescunt.Jsta fuit intentio Alber.primo sermone theo.21. capi. hanc intentionē habuit Auer.de Gal.nā qn̄ Auer. arguit ꝙ in passiuis exñte inequalitate oz fieri inequalitatē in caliditate intelligendū de inequalitate intensiua vt supra declarauimus in prima qōne de equali ad pōdus:ergo Auer. intelligit de Gal.ꝙ voluerit esse equalis in gradu siue mensura intēsiua caloris. Has tres ↄclusiones oñdimus fuisse de intentione Aui.hic ⁊ p ↄñs Gal. cuius se dicit interpretē ⁊ dicit Gal.s̄o ambabus ⁊c̄. primo p̄mittit tres cōclusiones:s̄o eas exēplo declarat:tertio per rōnē:ibi s̄a [Et huius qdē] ibi tertia [Pueri eniz.] Dicit primo Gal.s̄o de ↄᵒnibus ↄ̄dicit ambabus opinionibus ⁊ tunc in ppria forma ponit tres ↄclusiones.Prima caliditas eoꝝ.s.pueri ⁊ iuuenis est equalis in radice.i.in gradu siue mēsura intēsiua caloris.Scd̄a pueroꝝ caliditas est maioris q̄ntitatis ⁊ minoris acuitatis.Tertia ↄᵒ iuuenū caliditas est minoris q̄ntitatis ⁊ acutior. Hic primo ↄsiderandū.d. quis q̄re cū semper Aui.dicit ꝙ calor pueroꝝ est maioris q̄ntitatis statim subdit ⁊ minoris q̄litatis.i.acuitatis ⁊ qn̄ dicit calor iuuenū minoris q̄ntitatis subdit ⁊ maioris q̄litatis.s.acuitatis. Dicendū vt faciat te itelligere ꝙ humidū pueroꝝ est maius

non solum extensiue.s.ppria extensione vnde caliduz pueri dr̄ maioris q̄ntitatis sed etiā est magis intensiuus.i.humidius in gradu vnde calor pueri dr̄ mitis ⁊ minoris acuitatis:⁊ silr humidum iuuenis nō solum est minoris extēsionis.i.q̄ntitatis ,pprie lz iuuenis sit trium cubitoꝝ:vnde etiā caliditas sua dr̄ minoris extensionis siue q̄ntitatis etiā minoris extensiue humidi.i.est maioris q̄litatis siccum:⁊ iō calor eius dr̄ maioris qualitatis.i.magis acutus:addi.n.humiduz intensiue ⁊ addi siccum sequit̄ acui calidum. Cōsiderandūz s̄o ꝙ p hoc qd̄ Auicē.dicit Gal.ambabus sectis ↄ̄dicit statim inducit nos ad intelligendū ꝙ Gal.posuit equalē gradum caloris in puero ⁊ iuuene. Nam p hoc ꝙ est calidum pueri esse magis in q̄nto ⁊ minus in quali:⁊ calidū iuuenis esse minus in

lapis.Et cū sic fuerit iueniemus caliditatē aqueā maioris q̄ntitatis ⁊ mollioris q̄litatis:⁊ caliditatē lapideā minoris q̄ntitatis ⁊ acutioris q̄litatis.Et hic ita debes cognoscere caliditatē q̄ est i pueris ⁊ iuuenibᵘˢ.Pueriᵇ.n.non fuerūt gñati nisi ex spermate qd̄ est multum caliduz.

quāto ⁊ maius in quali non etiā ↄ̄dicit duabus:imo reducunt̄ ad ↄcordiam. Sed per hoc solū ꝙ calor est equalis in gradu ↄtra dicitur vtrisq̄z q̄ quilibet ponebat inequalē. Considerandū tertio ꝙ necessariū opz exponere in radice.i.gradu. Probo sic preter diuersitatē maioris humidi caliditas pueroꝝ est equalis caliditati iuuenis:⁊ eodē mō preter has diuersitates ex pte subi caliditas iuuenis est equalis caliditati pueri ⁊ sunt equales in gradu:ↄsequentia est nota q̄ illis abstractis que sunt dispōnes subi nō remanet nisi calor in quo q̄litas ⁊ inequalitas non est nisi per gradus añs est Aui. Considerandū q̄ dixit quis quare gradū forme noiauit radicez dicendū ꝙ sibi placuit ⁊ credo in lingua eoꝝ non erat extranea noiatio sicut est apud nos q̄ per radicez statim imaginamur radicē arboꝝ. Vel dicendū ꝙ hoc vocabulū gradus vr̄ esse datum ab arabibus ⁊ grecis mensuris virtutū medicinarū:⁊ ideo voluit vti hic illo vocabulo ne statim audiens imaginet̄ puerū ⁊ iuuenē esse vnā medicinā. Sed hoc vocabulū radix erat propriū vocabulū apud eos ad significandum mensurā caloris q̄z nos dicemus gradum: vel dicamus ꝙ circūscripto subiecto verissime radix forme est sue ptes ex qbus ↄstat ⁊ a qbus p additionez vel diminutionē fit intensio vel remissio ⁊ gradus: ⁊ ideo radicez vocat gradum.

a [Et huius quidem ⁊c̄.] Hic dictas ↄᵒnes exēplo declarat. Considerandum primo ꝙ ex hoc exᵒ Gal.⁊ Aui.h̄nt.3.dictas ↄᵒnes: nam per hoc qd̄ dicit vnā caliditatem in mensura intelligit vnā in vno gradu intensionis ⁊ vt appet nihil aliud pōt intelligere:ergo est vnus gradus caliditatis in aq̄ ⁊ in lapide.i.in puero ⁊ iuuene: per hoc aūt ꝙ dicit caliditatē istius mēsure in aqua esse maioris q̄ntitatis ⁊ minoris qualitatis.i.acuitatis intelligit scd̄az ↄᵒnem q̄ est pueri sunt ma.caliditatis in q̄nto ⁊ minoris acuitatis: p hoc aūt ꝙ dicit caliditatem lapidis minoris q̄ntitatis ⁊ maioris acuitatis hz tertiam ↄᵒnem que est iuuenes sunt minoris caliditatis in q̄nto ⁊ maioris acuitatis. Sz dubitat̄: quare Aui.volens dare intelligere equalitatē gradus ymo vnū gradum caloris dixit vnā caliditatē in mensura aut corpus subtile. Dicendū ꝙ dixit propter hoies debilis imaginationis:q̄ non pñt imaginari caliditatez abstractaz nec possunt imaginari eam penetrare in corpus nō potentes imaginari ꝙ nō possit penetrare nisi sit corpus:⁊ iō dixit Aui.corpus ⁊c̄.⁊ certū est ꝙ hoc corpus dz intelligi esse vnius mensure caloris:⁊ iō dixit vnius quātitatis ⁊ qualitatis.q.d.sit hoc corpus vniforme simplex.v̄.g.ignis ⁊ in h̄ placet Gal. in cōmento palleg.apho.qui dixit ꝙ si exempluz consideremus calidū.i.ignem inueniemus in puero ⁊ iuuene equuz ⁊c̄. Dubitat̄ s̄o quare dixit penetrasse ⁊ nō dixit penetrare. Dicenduz ꝙ hoc fecit pp cauillatores:statim.n. diceret quis in penetratione per aquaz gradus caloris remittitur vel corrūpit̄: sed p lapidē non:ergo calor in aqua ⁊ lapide nō erit vnus in gradu dicit ergo Aui. opinemur iam penetrasse ita ꝙ in quietato esse sit eadē mensura caloris.s. aq̄ ⁊ lapide ⁊ q̄ iam Aui. ex ipso exēplo ⁊ modo loquendi habebat ꝙ caliditas in lapide ⁊ aqua erat equalis in gradu: q̄ vterq̄z habebat penetratum esse ⁊ impressum esse:⁊ ideo non subiunxit in exēplo nisi diuersitatē que est istius caloris ex parte subiecti cū dixit inueniemus ⁊ cetera ⁊ sic conclusit duas postremas conclusiones:prima enim erat nota: imo fuisset nugatio repetere illam. Dubitatur tertio de modo loquendi Aui.cū dicit in substantiā humidam multaz vt aqua:imo debuit dicere in substantiaz humida paucam.i.pauce extensionis vt puer est: ⁊ in substantiā siccam paucaz:imo debuit dicere in substantiam siccam magne quātitatis vt vnum magnum lapidem: quia iuuenis est magnus. Dicendum ꝙ hic Aui extra extraxit per imaginationem suba propria caliditatis pueri ⁊ iuuenis ⁊ imaginatus est humidū pueri vt aquam multam que est multa in quāto ⁊ intensa in humiditate licet puer sit paruus ⁊ imaginatur humidum iuuenis vt lapidem paruum.i. humidum proprium subiectum calido iuuenis pauce quantitatis extensiue ⁊ pauce intensionis in humido licet iuuenis sit maior puero.

b [Pueri enim ⁊c̄.] Hic predictas ↄclusiones probat rationibus:⁊ primo ꝙ caliditas pueri sit maioris quātitatis s̄o ꝙ sit equalis in gradu caliditati iuuenis:tertio ꝙ caliditas pueri sit minoris qualitatis:ibi secunda [Et huic calori] ibi tertia [Sed iuuenem.] Primo arguit sic: pueri sunt ex spermate ꝙ est calidum:multum ergo puerorum calor est maioris quātitatis q̄z iuuenum antecedens est notum.s.ꝙ sperma sit caliduz: nam tactus hoc ostendit sed ꝙ sit multum.i.multe humiditatis cuius multitudine calidū dicit̄ multum etiaz est notum consequentia est no. quia hoc humidū continuo tendit ad siccum: corpus igit̄ ꝙ est ex hoc spermate imediatius illud habebit plus de ista multitudine calidi que est ex multitudine humidi. Jstam rationem facit Gal.s̄o de complexionibus secundo capi.in fine in cōmento apho.qui crescunt. Cōsideranduz ꝙ hic presupponitur de quo spermate intelligitur q̄ mulieris vel viri vel vtriusq̄ s̄m Gal.in libro de spermate: quodcūq̄z autem sit spermata viri vel mulieris calida sunt ⁊ humida multuz caliditate aerea ⁊ aquea: idest fundata in istis. Considerandū secundo ꝙ Gal. iudicio tactuali etiam hāc conclusionez confirmat: nam tetigit pueros ⁊ percepit ab eis multā fieri euaporationem humidam ⁊ ex hoc arguit ꝙ ipsorum calor fundatur in multo humido.

Jacobus

Scd̄o adducit exemplū ad declarationez secunde ↄclusionis dicens. Opinemur.i.imaginemur ꝙ vna sola caliditas in mensura vel vnuz ⁊ idē corpus in qualitate ⁊ q̄ntitate subtile calidū semel penetrauerit in sb̄az humidā ⁊ multam sicut est aq̄:⁊ alia vice penetrauerit in substantiā siccā ⁊ paucā sicut est lapis ⁊ inueniemus ꝙ caliditas aquea erit maioris q̄ntitatis: q̄ est in maiori su

De partibus

biecto p posituz:⁊ mollioris qualitatis.i.minoris acuitatis q̄ ↄiungit̄ humiditati hebetanti eā.Et caliditas lapidis erit minoris q̄ntitatis: q̄ est in subiecto minori p positū:⁊ acutioris q̄litatis:q̄ siccitati ↄiungit̄ q̄ est lima caloris. Jta debes cognoscere caliditatē pueroꝝ ⁊ iuuenū.Tertio pbat sic:primam ↄclusionem.Pueri non fuerunt generati nisi ex spermate quod est multū caliduz.

Et huic[a] calori nondum accidit res que ipsum extinguat. Puer namqꝫ augeri non cessat: sed crescendo graditur: nec adhuc stetit nedum ꝙ iam retrocedat. Juuenibus[b] vero nihil accidit quod eorum calorem augmentet innatum: nec etiam aliquid quod ipsum extinguat: sed ille[c] calor in eis conseruatur humiditate minoris quantitatis et qualitatis simul donec ad declinationem perueniat: neqꝫ[d] tamen huius humiditatis diminutio est adhuc diminutio que caliditatem retinere non possit: neqꝫ est nisi ꝙ augmentum facere non valet quasi humiditas tanta erat prius ꝙ duas res facere poterat custodire videlicet calorem ⁊ superesse etiam ad augmentuꝫ faciendum. Ad vltimum vero ad hoc deueniet ꝙ neutram duarum rerum efficere poterit. Oportet ergo vt in medio ta

a ¶Et huic calori ⁊c.] ¶Hic probat ꝙ calor pueri sit equalis in gradu calori iuuenis ⁊ premittit istam propositionem: calori puerorū .s. caliditati in suo gradu nondū aduenit res que ipsum diminuat hanc probat per duas rōnes: primo puer semper crescit: ergo non diminuitur in gradu caloris: qꝛ calor nō posset agere augmentū: 2o si caliditati pueri adueniret extinctio puer decresceret hoc est falsum: qꝛ nondū stetit. Consideranduꝫ ꝙ Aui. etiam intelligit ꝙ isti caliditati pueri non aduenit etiaꝫ res ipsaꝫ augens ad aliuꝫ gradum qꝛ nec ab itrinseco nec ab extrinseco vt dicitur de calore iuuenuꝫ ⁊ credo ꝙ exēplum Aui. debebat ita stare huic calori nōdum accidit res q̄ ipsum extinguat neqꝫ que ipsuꝫ diminuat.
b ¶Juuenibus v° ⁊c.] ¶Hic ponit vnam aliam propositionē que est calidi tati iuuenis nō est facta additio neqꝫ diminutio: imo cōseruatur ille calor in eis ille .s. quē acceperunt a puero. Considerandū ꝙ Aui. dimittit istam propositionem vt notā: primo ꝙ caliditati iuuenis non sit facta additio qua trāsit ad aliuꝫ gradum: nam ꝙ esset agens transmutans calorē nostrum de gradu ad gradum: nec res extrinsece debite cōcurrentes qꝛ iste conseruant vt possibile est aut iuuāt ad extinguendū caloreꝫ: calor ergo iuuenum non est mutatus de gradu in gradū ad maiorem gradū: 2o dimittit notum ꝙ caliditati iuuenum nōdum aduenerit res que ipsam extinguat qꝛ hoc fit in senectute. Considerandum ꝙ Aui. videbat plus esse dubitandū an gradus caloris qui a generāte in vtero nobis datur diminuatur cū habeat cām diminutionis .s. exiccationeꝫ humidi: quā sit dubitandū an ille gradus caloris augeatur cū non videatur cā augens augmentationē ad gradum aliuꝫ illius caloris ⁊ propter hoc ꝙ probauit illi calori non accidit diminutio ⁊ posuit vt notū ꝙ illi calori non fit additio ⁊ maxime qꝛ oēs cōcordant ꝙ si caliditati accidit mutatio in processu fit versus diminutionē non versus additionē lꝫ vsqꝫ ad senectuteꝫ fit diminutio intra latitudinē graduū non extra. Considerandum ꝙ acceptis duabus propositionibus premissis ⁊ cōcessis demonstrat ꝙ pueri ⁊ iuuenis caliditas sit eiusdem gradus sic: calori pueri non est facta additio neqꝫ diminutio extensiua siue extinctio: ⁊ calori iuuenū non est facta additio neqꝫ diminutio intensiue: ergo est equalis calor in gradu: ꝯsequentia est no. qꝛ calor qui est in puero est ille qui transit in iuuenē. Considerandū ꝙ Gal. istam cōplexioneꝫ probat per iudicium suū datum sensu tactus ⁊ rectificatū cum intellectu: ⁊ hoc est qđ dicitur 2o de complexionibus in sensu ergo ⁊c. ⁊ in fine capituli cum dicit: ⁊ ego sm hāc viam multotiens sum expertus homines quoꝝ quidaꝫ erant pueri: ⁊ quidā adolescentes ⁊c. Consideranduꝫ quinto ꝙ in nostro tractatu de hac materia facit Gal. tres rationes pro hac cōclusione de quibus vnaꝫ dicemus hic alie legantur inde. Est aūt ratio hic. Omnis natura que est ꝓncipiū operationis in nobis qua natura .s. anima in etate perfecta .s. iuuētutis potest operari debitas operationes inducit in instanti generationis si non sit ꝙ prohibeat ⁊ in ꝓductione eius in operationibus imperfecte etatis sit vtilitas: sed determinata mensura caliditatis est principiū operationis in nobis qua anima in perfecta etate iuuentutis operatur ⁊ nihil impedit eam induci in instāti generationis: ergo inducetur ille gradus caloris quē hꝫ iuuenis: igitur equalis gradus caliditatis in iuuene ⁊ puero: ma. propositio est no. discurrendo vidēmus eniꝫ numerū quinariuꝫ digitoꝝ figuras ⁊ foramina ⁊ quecūqꝫ natura potuit a principio inducere induxit: ergo sic erit de mēsura caloris ⁊ maxime cum ipsa necessaria sit in operationibus etatis imperfecte .s. pueritie. Contra primo est prohibens gradū caloris .s. multum humidū. Amplius 2o esset frustra: qꝛ non potest exercere opera motiua: tertio dens est aliquod organū possibile generari a principio generationis: vnde quidā nascuntur cuꝫ dentibus vt potest intelligi .8. de animalibus Aui. tū natura nō generat a principio dentes vt in pluribus: quarto gradus siccitatis q̄ est in iuuentute posset induci in principio generationis: quinto nō est simile de figuris ⁊ foraminibus que fiūt a virtute informatiua ⁊ gradu caloris qui fit a virtute alteratiua ⁊ que potest inueniri in generato. Iteꝫ figure mutantur ⁊ crescunt ergo sic dicimus de calore. Ad primū dicendū ꝙ multum humidū non prohibet istum caloris gradum ꝙ apparet qꝛ sperma est humidius ⁊ sanguis q̄ꝫ sint mēbra frigida: ⁊ tamen in eis potest reperiri tantus gradus caloris. Ad scđm dicendū ꝙ nō frustra qꝛ eo fit augmentū. Ad tertiū ꝙ dens est pars que nascitur a supfluo nutrimento mandibularū ⁊ ossium capitis vt post dicetur: qꝛ in principio nō est hoc superfluū qꝛ homo est magni capitis ⁊ ꝓprie a principio vnde dicit imago dei vt tertio de ꝑtibus ⁊ totam māꝫ in ossa capitis facit natura trāsire: iđ non supest pro dentibus: vnde a principio non sunt ꝓducti. Ad quartū dico ꝙ impossibile fuit illud primo qđ non fiet augmentū: 2o qꝛ necessariū est non solū plantas ⁊ aīalia: sed etiā mineralia in ꝓncipio generationis habere quādam humiditatē ⁊ mollicie vt hꝫ declarari ex principijs .4. methau. Ad quintum dicendū dupl'r primo ꝙ informatiua est alteratiua: 2o ꝙ lꝫ lꝫ non sit ideꝫ: est tū simile. Ad vltimū dicendū ꝙ figure in nobis nō mutant gradus lꝫ extēduntur plus extensione sibi ⁊ ita se hꝫ calor vnius mensure in puero ⁊ iuuene.
c ¶Sed ille calor ⁊c.] ¶Hic probat tertiā ꝯclusionē que est calor iuuenum est minoris quātitatis ⁊ maioris qualitatis .i. acuitatis: ⁊ primo facit hoc: 2o remouet dubiū: ibi [Neqꝫ tū.] Primo arguit calor iuuenū conseruat: qꝛ fundat in humiditate minoris quātitatis extensiue ⁊ minoris qualitatis .i. magis remissa in humiditate vsqꝫ ad senectutē: ergo calor iuuenum est minor in quāto ⁊ maior in quali .i. magis acutus. Considerandū primo per hoc qđ dicit conseruatur facit te rememorari ꝙ sit idem in gradu cuꝫ calore pueri: ⁊ ideo ista pars iuuat precedenteꝫ ⁊ potest cum illa etiam coniungi. Considerandū secundo ꝙ per quātitateꝫ minoreꝫ intelligimus quātitatem proprij subiecti caloris qꝛ fatuuꝫ est dicere ꝙ totus iuuenis sit minoris quātitatis puero: sed humidum aqueū ⁊ aereum ꝙ est in iuuene est minoris quātitatis quātitate propria ⁊ minoris qualitatis .i. remissior in humiditate ⁊ ex hoc appet expositio textus quē non potuerunt intelligere alij expositores cum dicit minoris quātitatis ⁊ qualitatis: mirabant enim quō iuuenes sunt minoris quātitatis q̄ꝫ pueri. Considerandum tertio ꝙ propositio Aui. ponitur vt nota ex dictis in probatione prime ꝯ°nis. Naꝫ si pueri habent calidū multuꝫ .i. in multo humido quod ē multum extensiue ⁊ intensiue propter hoc ꝙ sunt ꝓpinqui generatiōi ex spermatibus: ergo iuuenes habent calidum in pauco humido quantitatiue ⁊ gradualiter: quia sunt longinqui a principio generationis vnde exiccatio semper procedit. ¶Dubitatur an de calore senum sit vera hec propositio: calor senum est minoris quantitatis ⁊ maioris acuitatis q̄ꝫ puerorum. Dicendū ꝙ sic sed qꝛ facti sunt frigidi ⁊ mutauerunt calorem siue gradū caloris nō possunt proprie dici acuti caloris.
d ¶Neqꝫ tamen ⁊c.] ¶Hic remouet suspitioneꝫ siue dubium: quia dixerat humiduꝫ iuuenis esse minoris q̄ꝫtitatis ⁊ qualitatis q̄ꝫ humiduꝫ pueri ex hoc aliquis diceret: ergo non poterit tale humiduꝫ seruare caloreꝫ in eodem gradu: hic remouet dicens neqꝫ huius .s. iuuenis hūiditatis diminutio est tāta ⁊c. Quare probat ꝙ humiduꝫ iuuenum lꝫ sit paucum in quāto ⁊ quali respectu humidi: pueroꝝ tamen potest conseruare graduꝫ caloris queꝫ iuuenis habuit a puero. Et arguit sic hūiditas in pueritia erat tanta ꝙ poterat facere duas res .s. custodire caloreꝫ in sua mensura ⁊ gradu ⁊ vltra hoc augmētare corpus ⁊ ad vltimū .s. in senectute neutruꝫ facit: ergo in iuuentute alteram istarū operationum faciet sine alia: falsum autem est dicere ꝙ augmentet corpus ⁊ non conseruet caloreꝫ in sua mensura cū calor sit radix effectiua augmenti: ergo relinquitur ꝙ conseruet caloreꝫ ⁊ non possit augere corpus: dixit auteꝫ quasi ex modo loquēdi non ꝙ sit diminuens qꝛ quasi sm grāmaticos non est semper diminut[9]. Considerandū ꝙ Aui. ex hoc habet vnaꝫ rationeꝫ ad probanduꝫ ꝙ calor iuuenis sit equalis in gradn calori pueri ⁊ arg. sic: puer suum calorem potest conseruare in sui mensura ⁊ augere corpus vt sit perfecte quātitatis: senex nullus potest facere hoc: ergo iuuenis potest conseruare illam mensuraꝫ caloris ⁊ licet non possit augere corpus. Sed circa predictam nostraꝫ opinioneꝫ imo Aui. ⁊ Gal. sunt .6. difficultates quas in nostro tractatu prolixe scripsimus. Prima est nam Gal. vult ꝙ per sensum tactus detur hoc iudiciuꝫ de calido horum corporuꝫ sicut de niue ꝙ sit alba datur iudiciuꝫ ꝑ uisum ⁊ reprehēdit antiquos qui per rationeꝫ volebant in hoc procedere: ⁊ tamen Aui. ⁊ Rasis per rationeꝫ probant: hanc difficultateꝫ prolixe tractabimus ibidem ⁊ dicamus nunc ꝙ etiaꝫ Gal. in libro predicto ⁊ in cōmento apho. qui crescunt ꝑ rationes ꝓcedit per quas Aui. hic procedit. Si ergo improbat antiquos procedentes per rationes. Est quia procedebant per rationes que procedebant ex ignotis vt ibi apparet: vult ergo Gal. ꝙ tu imitaris sensum tactus ⁊ cū hoc intellectu vero procedere ex notis. Secunda difficultas est quomodo iste dimensiones humidi quod est propriuꝫ subiectuꝫ calidi se habent ad dimensiones sicci quod non est sic propriuꝫ. Dicenduꝫ ꝙ non distinguuntur in actu: sed sunt actu vna dimensio sicut illa duo sunt actu vnuꝫ subiectum: verbi gratia ponamus ꝙ in omni mixto imaginemus difformitatē in subtilitate ⁊ grossitie partiuꝫ que difformitas nō est actu signabilis quia nulla dabitur pars in infinitum que non habeat has duas partes .i. hanc difformitateꝫ: ⁊ ideo dimēsiones partiuꝫ subtiliuꝫ ⁊ grossarū faciunt duas dimensiones in actu ⁊ tu considera hic. Tertia difficultas est accepto per intelligentiaꝫ humido aqueo ⁊ aereo ꝙ est in puero vnius cubiti ⁊ posito eo in vase .A. ⁊ accepto hūido aq̄o ⁊ aereo quod est in iuuene trium cubitorum ⁊ posito in quodam alio vase .b. equalis capacitatis vase .a. Quero a te ꝙ humiduꝫ sit maioruꝫ dimensionum videtur ꝙ illud quod est extractuꝫ a iuuene: naꝫ si distilletur pullus paruus ⁊ gallus completus plus aque exibit a gallo magno q̄ꝫ a pullo. In hac difficultate multa diximus ibi pro intellectibus rudioribus. Hic dicamus ꝙ aqua accepta per intellectuꝫ a puero est dimensionuꝫ propriarum maioruꝫ q̄ꝫ accepta a iuuene. Ratio distantia a principio generationis. Sed tu dicis licet distando a principio generationis semper humiduꝫ spermaticuꝫ aqueuꝫ ⁊ aereū diminuatur tamen plus additur quia illud fit per virtutem augmentatiuam. Dicenduꝫ ꝙ illud quod additur licet sit in dimēsionibus totius semper est in dimensionibus minus proprijs humidi quod est proprium subiectum calidi. Ad contrariuꝫ dicendum ꝙ aqua distillata a gallo magno comparabitur ad aquaꝫ distillatā a pollastro paruo sicut gallus ad pollastrū quia illa aqua se tota est magis extensa quaꝫ aqua parui pulli: sed proprium humiduꝫ ꝙ est in illa aqua galli magis proprijs dimensionibus est minus extensa: vtraqꝫ eniꝫ aq̄ est corpus mixtum ⁊ difforme. Alias tres difficultates hic obmittimus. Sed est vltra has difficultates vna: quam require infra in questione an iuuenis sit temperatior. Ad contraria dicenduꝫ ꝙ auctoritates cessant omnes ⁊ rationes hinc inde preter q̄ꝫ ratio Auer. dicamus igitur ꝙ Gal. ⁊ Aui. supposuerūt equalitateꝫ gradus caloris in puero ⁊ iuuene cum aliqua latitudine: ⁊ ideo licet sit equalis gradus in puero ⁊ in iuuene non est punctualis quia cum permutatio fiat ab humido ad siccum oportet ꝙ aliqua fiat mutatio in mensura caloris

Jacobus De partibus

Sed calori contracto ex spermate nihil accidit in tota pueritia quod minuat vel extinguat ipsum: quia puer non cessat augeri: sed procedit crescendo: nec adhuc stetit idest nondum attigit statum seu etatem consistentie neduꝫ ꝙ iam retrocedat idest quanto minus est in dispositione vt iam retrocedat ⁊ minuatur calor ipsius sicut fit in senectute. Juuenibus auteꝫ nihil accidit quod augmentet vel minuat vel extinguat caloreꝫ eoruꝫ innatuꝫ. Sed calor eoruꝫ conseruatur in eis per humiditatē minoris quātitatis ⁊ qualitatis simul q̄ꝫ sit humiditas puerorum: quia continue a principio natiuitatis vsqꝫ ad mortem aliquid de humido radicali resoluitur: ⁊ sic minuitur eius quātitas: ⁊ continue desiccatur: ⁊ sic minuitur eius qualitas scilicet humiditas. Quarto respōdet cuidam tacite obiectioni. Possit eniꝫ aliquis dicere: ex quo humiditas seruās calorem iuuenuꝫ est diminuta quātitate ⁊ qualitate: videtur etiam ꝙ calor sit diminutus: quia ad resolutioneꝫ humidi radicalis sequitur resolutio naturalis caloris adherentis ei. Huic obiectioni respondet dicens ꝙ diminutio humiditatis in iuuenibus non est tanta ꝙ non possit eoruꝫ retinere calorem: sed tanta est ꝙ humiditas illa non sufficit vlterius ad augmentuꝫ: ita ꝙ humiditas in pueris est tanta ꝙ sufficit ad retentioneꝫ innati caloris ⁊ ad augmentū ⁊ in senibus est tam modica ꝙ ad neutrum horuꝫ sufficit. Erit igitur in iuuenibus qui

lis existat q possit vnam efficere z nó alteram. Falsum autem est vt dicamus ipsam posse augmentare z non posse retinere calorem innatum. Quomodo eniz in re augmentuz prestare potest quod radicem non valet custodire. Restat ergo vt dicamus q calorem custodire potest z in corpore augmentum prestare non potest. Et scitum est q hec est etas iuuétutis. Quod[a] autem dixit secunda secta q augmentuz quod est in pueris nó est nisi propter humiditatem z non propter calorem est dictio falsa. Humiditas náqz augméti est materia. Et materia nó patitur per se: neqz p se creatur: nisi apud operationé virtutis in eam agentis. Uirtus autem agens hic est anima aut natura precepto dei: neqz agit nisi cum instrumento: z illud est calor innatus. Quod[b] autem dixerunt etiam q vehemens desiderium quod est in pueris nó est nisi propter frigiditatem complexionis eorum est dictio falsa. Cum malo náqz desiderio quod est propter frigiditatez complexionis non prouenit istimbre neqz nutrimétum. Puerorum enim istimbre melior que eé potest est in pluribus horis neqz in eorum corporibus nisi foret propter hoc de permutatione eius quod comeditur plus proueniret q̃z sit illud qd dissoluit

caloris quia aliqualiter remittitur calor in iuuene, cuz deficiat sibi de humido z hoc apparet quia in senectutis principio est manifesta infrigidatio ergo in posteriori etate aliqua remissio caloris est facta z hoc intellexit Auer. z hoc ét placet Galieno qui vult hanc mutationem caloris esse intra latitudinem gradus: z ideo Galienus cum se determinat non vult q ista equalitas gradus sit punctualis sed lata z parumper extensior in puero q̃z in iuuene: vnde secundo de complexionibus dicit iuuenis caliditaté pueri equalez in potentia scilicet in vigore caliditatis iuuenis aut maiorem eaparum: idem dicit Auicé. fen secunda capitulo de pulsu etatum: cuz dicit caliditas in pueris z iuuenibus fere est similis. Idem vult Auerroys pmo cantice. 35. cométo. Nos credebamus hic dicere quomodo z qualiter passiua sunt materia actiuorum: sed propter prolongationem omittimus.

a Quod autez zc.] Ostendit dicta secunde secte contra primaz solutionem rationú nó esse vera: z primo vnum: secúdo aliud: ibi secúda [Qd autem.] Considerandum q materia non patitur per se. i. a se: quia idez esset actu z potentia respectu eiusdez requiritur ergo agens. Considerandum q hoc q dicit virtus agens potest duplicitee exponi: primo agens generaliter intelligédo de omnibus actionibus que fiunt hic inferius: principaliter auté hec agentia sunt vel anime vel nature z tunc q dicit: neqz agit exponatur scilicet anima quia vere anime que non sunt anime vt forme elemétares agút sine calore qd eis fit instrumentum vt aqua z terra: alio modo potest intelligi de actione que in augmento concurrit: hec autem actio fit ab anima scilicet in animalibus z natura scilicet in plantis: neqz agit scilicet anima animalium z natura plantarum nisi cum instrumentis zc. Precepto dei: quia omnia hec agentia deo subordinantur. Considerandum q Auicen. habet q augmentuz fit a calore qr est agens instrumentale respectu anime z nature. Cósiderandú q causa quare calor naturalis est instrumentuz anime z nature est quia iste forme sunt valde operatiue. i. principia multaruz opationuz: z ideo indiguere qualitate que sit valde operatiua z hec est caliditas vt cómuniter dicitur.

b Quod autem zc.] Ponit secundum vel aliud dictum eorum nó esse verum: primo ponit: secúdo probat: tertio dictum quoddam declarat: quarto infert quoddam ex dictis: ibi secunda [Causa] ibi 3[a] [Alterius] ibi quarta [Quapropter.] Probatio stat in hoc cum appetitu malo facto a frigiditate vt est caninus non stat bona digestio neqz nutricatio. Sed puerorum est bona digestio imo melior que esse potest zc. Neqz probat q eorum digestio z nutrimentum sit bona: quia aliter nó plus restauraret q̃z sit illud qd dissoluitur z hoc é qd dicit: neqz i[a] eoruz corpibus plus prouenit q̃z sit illud quod dissoluit zc. nec foret propter hoc de permutatione. s. bona. Considerandum q appetitus fit a frigido positio aduenieéte vt phlate vel melácholia vel extrinseco frigido: z iste appetitus est cú malitia digestionis z talis nó est puerorz appetitus vt Aui. probat: fit etiá appetitus a resolutióe necessitate restaurationis z additionis z ista fit cú bonitate digestióis vel fieri pót qualis est in pueris. Cósiderandú ƀo q augmentuz puerorz est bonú: naz generate carnes z ossa sunt laudabiles: ergo opz máz p digestioné dataz esse laudabilez pp hoc igitur Aui. ex augméto pueroruz arguit bonitatez digestionis z ex bonitate digestionis bonitatez appetitus qui est in eis. s. cum nó sit a frigiditate sicut fit appetitus caninus. Utrum autem in omni appetitu concurrat frigiditas oris stomachi: z que frigiditas queratur ex tractatu nostro de fame z siti.

Jacobus De partibus

nibus qui mediy sunt horum potens facere vnum istorú z non aliud: sz dicere q humiditas iuuenum potest facere augmentum z non potest retinere calorem innatum non habet apparentiá: qualiter enim aliud possit prestare augmentum quod non potest custodire radicem. Restat igitur vt dicatur q humiditas iuuenum potest custodire calorem innatuz z non potest prestare augmentum: z scituz est q hec est etas iuuentutis scilicet in qua sufficit humiduz ad seruandum calorem z non ad augmentum. Attende hic primo circa primam conclusionem q cum dicit Galienus q caliditates puerorum z iuuenú sunt equales in radice: intelligit q sunt equaliter intense: seu in eodem gradu caliditatis in proprio subiecto id est ex parte propriy subiecti reiecta omni aduenticia caliditate quod est radix z origo innate caliditatis. Illud auté subiectum est humiduz radicale seu substantia spermatica. Juxta illud Galieni primo aphorismorum cómento illius canonis. 14. Et qui crescunt. Subiectum enim innati caloris substantiam aeream aquosaz est videri: sicut sperma intelligimus in quo substantiam paruam inuenimus terrestrem cum plurimú habeat calorem z humiditatem: sicut diximus in libro nostro de spermate z sanguine menstruo: quibus conficitur corpus humanum. Uel intelligit q sunt equales in radice idest eque intensi interius: ita q caliditates puerorum z iuuenum dupliciter possunt considerari. Unomodo ƀm esse quod habent in se interius. Alio modo ƀm q prorumpunt exterius z immutant tactuz. Primo modo sunt equales. Secundo modo non. Sed calor puerorum est maioris quátitatis: qr plus resoluitur de corporibus pueroruz cuz sint humida z mollia z minoris qualitatis idest acuitatis: qr calor puerorum est coniunctus humiditati z ideo suauis tactui. Et contrarium est de calore iuuenum: vt ait Galienus cómento illius canonis primi aphorismorum. apho. 14. Et qui crescunt. Attende secundo circa secundam conclusionem in qua dicit Galienus q caliditas puerorum est maioris quantitatis: q maioritas quantitatis caliditatis attenditur penes magnitudinem subiecti. Juxta illud Galieni primo aphorismorum cómento illius canonis. Et qui crescunt. Dicamus ergo calorem multum esse ex subiecti eum suscipientis consideratione. Sed contra puerorum corpora sunt parua z iuuenum magna: z per ipsa tota diffusus est innatus calor. Nulla etenim est sensibilis particula priuata innato calore aliter nó viueret caliditas: ergo iuuenum est maioris quantitatis q̃z puerorum: qr est in maiori subiecto. Dic q duplex est subiectum innate caliditatis. Unum est ei proprium z est radicale humiduz. Aliud cómune quod z ei subiicitur z aliys qualitatibus acquisitis ex cibis z potibus z aere z celo z motibus z similibus. Dic secundo q subiectum cómune innate caliditatis est maius in iuuenibus z minus in pueris vt argutú est. Di tertio q ƀm propriú innate caliditatis est maius pondere z corpulentia in pueris q̃z in iuuenibus: licet sit magis extensuz z dilatatum in iuuenibus extensione membrorum spermaticoruz. Nihil enim spermatibus aduenit post generationem eis vnigenerum quod ipsorum substantiam augmentet: sed procedunt minuendo z deficcando continue vsqz ad mortem quare minor est eorum substantia in iuuenibus. Attende tertio q Galienus hanc materiam secundo de complexionibus capitulo secundo diffuse tractans hoc ordine pcedit. Primo recitat duas primas opi. predictas cú suis motiuis. Scdo rephendit eas qr de longinquo rócinantur sup res primas ex rebus scdis: puta ex augmento z digóne z aliys opationibus ratiocinátur sup cóplexione q̃ prior est illis z forte necessaria ad illoz cognitioné. Tertio tangit ordiné procedendi in doctrinis vel per demonstrationem vel per ea que sensui apparent. Et quia hic agitur de actu calido duz tractatur quis calor est maior an pueri an iuuenis z proprietas tactus est discernere de talibus credendum est tactui: z fatuum est ea velle demonstrare esse per rationem que sensui manifesta sunt: sicut non credere visui q nix est alba z coruus niger: sed querere super hoc demonstrationez. Quarto tangit conditiones obseruandas in experiendo per tactum quis calor maior est an pueri an iuuenis z sunt in summa q cetera supponantur esse paria preter illud quod in quo fit comparatio. s. preter etatem. His premissis Galienus ita concludit. Sensu igitur oportet experiri calidum aut frigidum corpus quod est actu tale z relinquere omnes significationes reliquas: meam autem experientiam z iudicium tibi narrabo. Dico ergo q ego tetigi corpora multa studiose non puerorum z infantium tantuz: sed adolescentiuz z iuuenú: z repperi q nulla duaruz sectarú est verax: neqz que absolute iudicat q iuuenes sunt calidiores pueris: neqz que dicit q sunt frigidiores eis. Et illud ideo quoniá si tu remoueris omnes alterationes que extrinsecus accidunt z consideraueris diuersitatez que est ex etate tantuz non inuenies aliquez eoruz absolute calidioré altero. Uerútamen vtrorumqz caliditates sunt diuerse qualitate. s. ƀm modum presentandi se tactui. Et declarat illud a simili in aere aqua z lapide. Nam si acceperis aerem mediuz inter calidissimuz aerem z frigidissimum z aquam mediaz inter calidissimaz aquá z frigidissimaz: z lapidem mediuz inter calidissimuz lapidem z frigidissimuz: nullus horuz triuz est calidior altero: cum sint omnes equales. Proprietas tamé tactus non est equalis in istis. Cósequenter se latius declarans dicit. Jam igitur manifestuz est q peruenire ad cognoscendum equalitatem caliditatis in pueris z in iuuenibus non est nisi omnis cuius intellectus iam exercitatus est in eo quod dixi z cuius sensus est edoctus experimento multo reruz particularium ita ne erret quando inueniet vnuz eorú in substantia humida z alteruz in substantia sicca. Et ego quidem ƀm hanc viaz multotiens expertus sum multos homines: quorum quidam erant pueri z quidam adolescentes z quidam iuuenes: z expertus sum vnum eundem qui erat infans: deinde postq̃z factus est puer: deinde postquá factus est adolescens z non inueni iuuené calidioré puero: neqz calidioré iuuene pueruz: z non inueni inter eos differentiaz quéadmoduz dixi nisi q caliditas in pueris est vicinior nature vaporis: z cum hoc est multa z delectabilis. In iuuenibus vero est caliditas pauca z sicca z nó est eius tactus delectabilis ƀm similitudinez delectationis caliditatis pueri. Et illud ideo quoniam resoluitur ex substantia pueri propter humiditaté eius ad exteriora res multa: sed ex substantia iuuenuz non resoluitur nisi parum propter eius siccitatez. Tandem finez imponens dictis sic concludit: regula: ergo cognitionis calidi z frigidi nihil est preter sensum tactus.

Quod autem zc.] In quarta parte primo reprehendit princeps dictuz illud secunde secte q augmentuz non est in pueris nisi propter humiditatem non propter calorem dicens: q illud est falsuz: qr humiditas est materia augmenti z materia non patitur per se neqz per se creatur: ita q in se agat vel se creet. Nam passio est effectus illatioqz actionis: vt ait auctor sex principiorum capitulo de passione: immo non patitur nisi apud operationem virtutis agentis in eam: que quidem virtus aut est anima ƀm illos que dicunt vegetabilia animari aut natura ƀm illos qui dicunt sola animalia animata. Uirtus autem agens hic. s. in augmentatione non agit nisi cuz instrumento: nó eniz agit per essentiaz z illud instrumentuz est calor innatus quo materia humida dilatatur z extenditur in omni dimensione. Secúdo reprehendit dictum illud secunde secte q vehemens desiderium puerorum: non est nisi propter frigiditatez eorum dicens illud esse falsuz: qr cuz malo desiderio procedente a frigiditate non prouenit istimbre. i. bona cibi tolerantia. s. cú id quod comedit aliquis non ledit euz: neqz nutrimentuz. i. bona nutritio corporis: qr frigiditas impedit cibi digestionem z ex consequenti bonaz nutritionez. Puerorz vero istimbre est melior vt in pluribus que reperiri possit z nisi foret propter hoc: scz q istimbre est melior in pueris que possit esse nó proueniret in corporibus eoruz plus de permutatione. i. conuersione eius quod comeditur in substantiá eorz q̃z sit illud qd dissoluitur. i. resoluitur ab eis ppter qd. s. plus prouenire q̃z dis/

a ¶Aliqñ ⁊c.] ¶Q: dixit ꝙ vigo᷑ eoꝝ est melior que esse potest in pluribus horis declarat quare hoc dixit: q: ꝑꝑ gulositatem ⁊ malam.s.inordinatam cõmestionē ⁊c. dicet qs quõ ꝑꝑ gulositatem cuꝫ iaꝫ dixerimus ꝙ eorũ appetitus non est caninus imo bonus. Dõm ꝙ aliqñ est caninus ⁊ gulosus ꝑꝑ crudos humores q̃s aggregant in stõ ex indigõnibus vel qñq: eorũ gulositas non seq tur sensationem stõi sed imaginatiuam cum vident alios comedere aut recordantur cõmestionis eoꝝ vel alioꝝ. Et humidas non dixit hoc: q: humida sunt pueris magis nociua q̃ꝫ frigida: vt apparebit in c. de virtutibus: lꝫ accidit hoc dixisse vł dixit hoc: q: pueri multum inclinãtur ad poma ⁊ fructus q sunt humidi.

b ¶Quapropter ⁊c.] ¶Hic primo infert vnuꝫ ⁊ pꝫ: scdo q: indigent purgatione.s.cũ re leui vel cũ clisterijs vel cũ cassia vel similibus precipue pulmones: q: hñt caput magnum ⁊ humidum a quo in pectus multa mã cadit: purgent͛ aũt ligritie vsu ⁊ stſib⁹ leuib⁹ repleto pectore a

propter quod crescunt. ¶Aliquando[a] vo accidit eis malicia istimbre propter eorum golositatem: ⁊ q: eoꝝ comestiones malis disponuntur ordinibus ⁊ comedunt res malas ⁊ humidas: ⁊ multas ⁊ desup malis mouentur motibus. Quapropter[b] de superfluitatibus plus in eis adunatur: vnde purgatione indigent: et precipue eorum pulmones. Ideoq; eorum anhelitus est spissior ⁊ velocior magnitudinem tamen non habet eo ꝙ eoꝝ virtus nondũ ad cõplemētum peruenit. Hec est[c] dictio de complexione pueritie ⁊ iuuentutis quēadmodũ Gal. declarauit: cuius nos sumus interptes. ¶Preterea sciendũ est ꝙ caliditas post tēpus ↄsistendi minui incipit: propterea ꝙ aer circundans materiam eius que est humi

c ¶Hec est dictio: Pꝫ.] Gal.s.scdo de cõplõnibus.2.c.⁊ in cõ. [mã. aphor. Qui crescunt. Preterea posita ↄplone puerorũ ⁊ iuuenũ in actiuis q̃litatibus principałr ponit ↄplexionēꝫ senum: primo premittit: scdo declarat: ibi [Propterea] Tertio ponit mortē nãlem vnicuiq; ibi tertia [Hec est.] In prima pte vult ꝙ senes sunt frigide cõpłonis respectu pueroꝝ: ⁊ hoc q: post tps ↄsistendi.i.post iuuentutem calor incipit minui.s.diminutione qua mutat gradum ad inferiorē gradũ qui est ita remissus ꝙ potest dici frigidus: lꝫ.n.a principio natiuitatis aliqua remissio fiat: tñ illa est i latitudine gradus vt supra dicebatur.

d ¶Preterea ⁊c.] ¶Hic dat.5.cãs ꝑꝑ quas caliditas post tēpus ↄsistendi incipit minui: prima cã est q: aer circundans exiccat materiam eius.s.caloris nãlis que mã est humiditas: sed ad exiccationēꝫ materie sequit͛ extinctio caloris vt in lapide appet. Dubitat͛ q: aer circũdãs resoluit ⁊ exiccat in oĩ etate: dõm ꝙ lꝫ ita sit: non tñ apparet eius impressio in etatibus prioribus: aliq̃ ergo etas est in qua hoc apparet ↄtinuatione actionis ⁊ talis est senectus. Dicunt tñ q̃dã ꝙ in priorib⁹ etatibus aer q̃ꝫuis exiccet: tñ plus restaurat͛ q̃ꝫ deperdatur in pueritia vel tñ vt in iuuētute. Sꝫ si tu bñ ↄsideres cãꝫ ꝑꝑ quã plus restaurat͛: vel tñ in prioribus etatibus: est q: cãe exiccantes de q̃bus est aer non fecerunt impressionē manifestam quarum sit facta cõmutatio

Jacobus

soluitur pueri crescunt. Tertio tangit quattuor causas ob quas malicia istimbre aliquando pueris accidit. Prima est ipsorum gulositas.s.q: auide comedunt ⁊ transglutiunt cibum precedente sufficienti masticatione vel nimis de cibo sumunt sine vera fame ꝑꝑ delectationem quã eis ingerit cibus: sicut gluttones qui delectationis gratia querunt bolos sapidos ⁊ imiscent aliqua suscitantia desideriuꝫ: lꝫ sint pleni vsq; ad guttur. Scda ca est q: comestiones puerorum disponuntur malis ordinibus: ita ꝙ aliqñ comedunt in fine comedenda in principio sicut lenitiuos fructus vel leues cibos post grossos ⁊ graues ⁊ hi corrumpuntur anteq̃ꝫ alij sint digesti. Tertia cã est: q: sepe comedunt res malas sicut fructus nõdum maturos vel qui sunt in via ad putrefactionem ⁊ legumina cruda ⁊ res humidas sicut offas ⁊ lacticinia. Naturaliter enim humidi sunt: ideo appetunt humida ⁊ res multas.i.cibaria diuersaruꝫ manerierum: similantur.n.simie volentes comedere de omnibus de quibus alios comedere vident. Quarta causa est: q: super repletionēꝫ mouent͛ malis motib⁹. Nam q̃ꝫ cito venter eoꝝ est plenus saltant currunt perstrepunt: vnde vigõ ciboꝝ perturbat͛ ⁊ cibi indigesti penetrant tracti ad mēbra: quapp plus de superfluitatibus adunatur in eis: vnde purgatione indigent ⁊ maxime pulmones eoꝝ: tum ꝑꝑ vapores abundantissime ascendentes ad eos: tum ꝑꝑ catarros sepe descendentes: non q̃dem purgatione cũ pharmaco laxatiuo: q: talis ꝓhibetur in pueris ob eoꝝ teneritatē ⁊ resolutionem vehementē assiduam factã in eis a calore naturali: sed purgatione nature cuꝫ sputis muncis frequentib⁹ respiratiõibus ⁊ similibus. Et ideo.s.vt purgentur fumi caprinosi ⁊ vapores in eoꝝ pulmonibus ↄgregati a superflua humiditate ⁊ forti calore anhelitus eoꝝ est spissior.i.frequentior ⁊ velocior q̃ꝫ in alijs etatibus. Non est tamē magnus eo ꝙ virtus eorum nõdum peruenit ad complementum virtus inq̃ꝫ cuius ē efficere anhelitum. Et hec virtus est virtus motiua voluntarie cuius instrumentum est diafragma: vt ait Galienus libro de causis respirationis: ⁊ hec virtus est debilis non ex diminutione caloris vitalis vel naturalis: sed q: opatur cuꝫ neruis motiuis qui in pueris debiles sunt ob nimiam eoꝝ humiditatem. Et q: diafragma quod est eius instrm nondũ adeptum est suam magnitudinem. Finaliter dicit pn. hec est dictio.i. hic est sermo de complexione puericie ⁊ iuuentutis quēadmodũ Ga. declarauit ꝑo de complexionibus.s. cuius nos sumus interpretes. Persistendo igitur in snĩa summi medici. G. rationes soluende sunt a duabus sectis. ¶Ad primam prime secte dic ꝙ in pueris non fit augmentum: ppea ꝙ habeant plus caloris q̃ꝫ iuuenes: sed q: plus habent humiditatis cũ calore sufficienti perducere ad augmentum. Ad scdaꝫ de appetitu puerorũ dic ꝙ non procedit a maiori caliditate q̃ꝫ sit caliditas iuuenũ: sed ab alia duplici cã.s.q: maxima resolutio fit in pueris ꝑꝑ ipsorum teneritatem ⁊ humiditatem ⁊ minor a iuuenibus propter duriciem eorum ⁊ siccitatē quare pueri indigent plurimo nutrimento. Secundo q: crescũt. De digestione dic ꝙ iuuenes ita bene ⁊ perfecte digerunt quantum eis est necessarium sicut pueri. De mora amplior istarum operationum in puericia dic ꝙ hec non facit ad intentionem caloris: sed illa prouenit a multitudine humidi radicalis sufficientis tãdiu retinere in vigore naturalem calorem. Ad tertiam dic ꝙ extensio materie non facit necessario remissionem in caliditate cui subijcitur. Ignis nãq; est in summo calidus: habet tamen materiam valde extensaꝫ ꝙ si extensio caloris naturalis aliquid remittat in iuuene de vigore agendi tantum remittere potest humiditas superflua puerorum hebetando calorem.

Ad quartuꝫ dic ꝙ licet innatus calor minuatur in aliquo ex parte materie proprie in puericia: seruatur tamen in gradu ⁊ non minuitur intensiue: ita ꝙ eadem materia sufficit sub maiori ⁊ minori quantitate ⁊ sub maiori ⁊ minori humiditate eundem in gradu seruare calorem. Auerroys tamen aduersatur

gradus in calore ad inferiorem gradum. Dubitatur vtrum aer nos circũdãs exiccet nos: vĩ ꝙ non: q: aer est calidus ⁊ hũidus vt supra Aui. Amplius aer noster locus naturalis sed locus naturalis ↄseruat: ⁊ non corrũpit vt intelligitur ab Ari. in de morte ⁊ vita: ⁊ ab Auer.2.de aĩa cõ.4. In ↄ̃rium Aui. Quidam dixerunt ꝙ aer ⁊ locata ĩ eo nãliter: ⁊ silr de alijs locis: in qualitatib⁹ cõtrariantur: sed non in substantia. Alij dixerunt ꝙ locata in aere ↄsiderari possunt quantũ ad actualem cõplexionem ⁊ vt sic non trãsmutant͛ ab aere: q: vt sic sunt nãlr locata in illo ⁊ locus facit ad illoꝝ ↄseruationēꝫ ⁊ generationēꝫ: alio modo q̃ꝫtum ad elementoꝝ virtualitates saluatas in illa actuali cõplexione ⁊ vt sic aer hꝫ ↄ̃rietatem ad locata in eo naturaliter: q: virtualitates ille aeri contrariantur saltē virtualitate trium elementorum. Antonius dicit ꝙ aer est humidus potestatiue: sꝫ actu nõ ē humidus sicut corpus nr̃m: ⁊ vltra hꝫ mutatiões a corpore celesti: ⁊ iõ lꝫ nobis sit locus. ⁊ sic calidus: ⁊ humidus põt tñ exiccare nos. Alij dixerũt ꝙ in loco ē duplex q̃litas: vna ē nãlis ⁊ ista est forma q̃dam in loco quam hꝫ a se ⁊ a corpore celesti in tanta ⁊ in tali distantia. Alia est qualitas accidentalis quam acqrit ex permixtionibus corporum extraneoꝝ. V.g. in aere permixtio puluerũ: ⁊ qualitates a celo inducte nõ proportionate ad locum: ⁊ similiter in locato est duplex qualitas: vna naturalis q̃ꝫ dedit sibi generans: ⁊ per quam est in meliori dispositione ⁊ conformiori locanti aeri. Alia est accidentalis q̃ꝫ acquirit ex cibis: complexionibus: ⁊ motibus: ⁊ quietibus: ⁊ similibus: dicunt ergo ꝙ locus ⁊ locatum nõ se transmutant in qualitatibus naturalibus.i. cum fuerint disposita naturaliter sicut debent: sed cum disponuntur dispõnibus accidentalibus: hec dicta cõia sunt. a. tamen dicit ꝙ aer exiccat ⁊ fundatur super eo ꝙ dicitur fen.2.c. de temporib⁹ anni: q: aer habitabilis in omnibus dispõnibus resoluit. Si ĝ illud est veruꝫ ꝙ nũq̃ꝫ aer absoluat ab hac impressione virtute solis ⁊ stellaꝝ apparet ꝙ aer exiccat ⁊ saltim est verum cum non multũ infrigidatur.s.ꝙ exiccat resoluendo. Ad ↄtraria dõm ꝙ licet aer sit humidus: tamen caliditate resoluit ⁊ exiccat. Ad scdm dõm ꝙ aer in sui naturalitate nos conseruat sed accidit ipsuꝫ multum permutari: vel dicendum ꝙ conseruat.s. valde parum ⁊ occulte permutando: tamen permutatio apparet in longo tempore.

De partibus

¶Calor huic sententie sexto colliget capitulo primo dicens ꝙ est impossibile inuenire duo corpora que sint cõmunia in calore quando vnuꝫ est siccius alio sicut opinatur Galienus in puero ⁊ iuuene: sed ei non crede: quia contradicit exptiori se. ¶Ad rationes secunde secte ad primam concede ꝙ sanguis iuuenum ē maioris quantitatis ⁊ magis spissus: sed non ideo ꝙ calor innatus sit maior in ipsis: immo quia vene iuuenum sunt magis ample ⁊ minus sanguinis vnitur eorum membris: ob eorum siccitatem ⁊ nihil ipsius cõuertitur ad augmētum: ⁊ quia diutius moratur in venis magis decoquitur ⁊ inspissatur spissitudine opposita aquositati ⁊ ad id cooperatur siccitas venarum ⁊ totius corporis: ⁊ dum arguitur ex maiori quantitate sanguinis maior caliditas corporis. ¶Dic primo ꝙ non oportet ꝙ sit maior intensiue. Dic secũdo ꝙ calor a sanguine procedens est illatus non innatus. Ad secundam concede ꝙ iuuenum complexio plus declinat ad choleram: non quia maior sit in eis calor innatus: sed quia sunt sicciores ⁊ calor est acutior in eis q̃ꝫ in pueris propter suam siccitatem: sed nega ꝙ pueroruꝫ complexio declinat ad phlegma loquēdo de naturali: immo est vere sanguinea: sed ex accidenti quãdoq; pueri abũdant in phlegmatibus ob eorum gulositatem ⁊ inordinationem diete ⁊ vsum humidorum cibariorum ⁊ motus inordinatos super ventris repletione.

Ad tertiam dic ꝙ vehementia motionum in iuuenibus plusquam in pueris: non ideo est ꝙ plus caloris habeant: sed quia nerui motiui sunt in eis sicciores ⁊ iuncture non grauate humiditatibus ⁊ musculi qui sunt instrumēta motus ad vltimum sue magnitudinis ⁊ perfectionis deuenerunt. Ad quartam dic ꝙ pueri sunt ita bone istimbre sicut iuuenes secundum naturaꝫ nec accidit eis post cibum nausea vomitus vel fastidium nisi ex accidenti propter causas dictas.

¶Preterea dicendum est ꝙ caliditas [⁊c.] ¶In hac parte tertia secunde particule prime partis principalis huius capituli princeps narrat quinque causas propter quas necesse est caliditatem minui post etatem iuuentutis ⁊ secũdũ has quinq; causas habet quinque partes. Prima incipit in principio partis istius. Secũda ibi [Calor quoq; innatus.] Tertia ibi [Et labor, pueniēs.] Quarta ibi [Et defectus.] Quinta ibi [Et precipue.]

¶In prima dicit ꝙ caliditas post tempus consistendi idest post etatem iuuētutis incipit minui propter hoc ꝙ aer circundans corpus exiccat materiam eius idest proprium subiectum innate caliditatis que est humiditas: idest radicale humidum. ¶Sed contra: aer est summe humidus: ergo non exiccat materiam caloris. Item pro magna anni parte aer est frigidus quare repercutit interius calorem simul cum humiditate. Item aer est velut fomentum caloris cordis ⁊ vitalium spirituum. Cuius rei signum est ꝙ animal priuatuꝫ aere inspirato statim suffocatur. Item nihil naturaliter trahit ad se suum cõtrarium: sed cor pectus ⁊ pulmo ⁊ arterie omnes ⁊ cerebrum assidue attrahunt aerem: ⁊ hoc mediante calore tanquam communi instrumento omniũ virtutum: aer ergo non est calori contrarius: ⁊ per consequens non minuit ipsum. ¶Ad primum ⁊ secundum dic ꝙ licet aer purus siue relictus nature summe sit humidus: aer tamen nos circundãs nunq̃ꝫ ad tantam peruenit frigiditatē quin semp aliquid resoluat de nr̃is corporibus virtute solis ⁊ stellarum que in eo est. Ad tertium concede assumptum cum hoc tamen beneficio quod prestat cordi desiccat corpus. Nihil enim reperitur preter aliquid lesionis iuuatiuum: vt ait Galienus vndecimo de ingenio sanitatis capitulo vndecimo. Ad quartum dic ꝙ nihil trahit ad se suuꝫ contrarium vt contrarium: sed trahere potest suum contrarium vt in se continet aliquid conueniens ei: sicut calor naturalis attrahit cibum frigidum vt faciat ex eo sanguinem.

¶Calor

a ¶Calor ⁊c.] ¶Hec est secunda causa ꝑ quā infrigidatur ⁊ est calor in natus qui adiuuat ad hoc.s.ad exiccandum humidū vnde calidum extingua tur. ¶Dubitatur quare dixit adiuuat:dicunt q: iuuatur a calido continente in sua actione:sed hoc Aui.deberet dicere:calor quoqꝫ innatus ad hoc adiu/ uatur.Aliter dicunt ꝙ calor naturalis vt calor facit istam cōsumptionem: siue exiccationem humidi:sed vt naturalis cōseruat illud humiduz : ⁊ q: sibi non debetur ꝙ sit magis natu ralis:q̄ʒ ꝙ sit calor:nec ecō tra: iō dixit adiuuat. q.d. hoc non facit vt natura/ lis. Nos dicamus ꝙ iste

ditas exiccat. ¶Calor² quoqꝫ inna/ tus qui est intus ad hoc adiuuat.

est modus loquēdi:⁊ surgit ab hoc:q: quando cause faciūt vnuz effectuz alte/ ra sola potest dici iuuans:lʒ omnes simul faciant : iᵃ dicemus de trahentibus pondus ꝙ omnes trahunt:sed si de vno solo quereretur diceremus ꝙ iuuat. ¶Dubitatur quare dixit qui est intus. Dicendum ꝙ vel fuit modus loquen di:vel dixit hoc vt intelligamus de calido innato qꝺ nos exiccat : ⁊ non soluz influens:vnde mixta ab intrinseco ponūtur corruptibilia ſm plures opinan/ tes.i.ꝙ intus habent primuz agens corruptionez. Dubitatur tertio vtruz ca lidum naturale exiccet humiduz nostruz radicale.i.humiduz animatuz:videt ꝙ nō:primo q: agens ⁊ patiens debent esse distincta loco ⁊ ſbo:vt cōmuniter allegatur.7.phyſi. Secundo tunc in eodem essent actus oppositi.s.cōserua/ re ⁊ corrumpere.Calidūz.n.naturale ꝯseruat ⁊ gubernat humiduz:vt fen se/ cunda huius.c.de signis complexionuz:⁊.11.terapen.si ergo exiccaret corrū/ peret. Amplius calidum comparatur humido sicut forma materie : ergo nō agit in humidū:ꝯsequētia est nota q: actio est compositi:aūs est Auer.ꝓo col/ liget. In ꝯtrariū Auicē.⁊ hic primo.c.fen.3.huius:⁊ Gal.primo de regi.sani. quidaʒ dixerunt ꝙ calidū vnius partis agit in humidū alterius partis: ita ꝙ vna pars carnis agit in aliaz:hec opinio reducitur in opinionem Antonij. Alij dicunt ꝙ aptius est calidū agere in humiduz in vnoquoqꝫ mixto alter nō fieret corruptio ab intra. Ad ꝯtrariuz dicenduz ꝙ actio hec nō fit a calido vt naturalis sed vt calor:ista opinio est ꝯfusa:si enim intelligunt ꝙ calor natura/ lis cōsumens humiduz facit hoc vt calor scilicet aeris extrinsecus q: ille sit ca lor hoc agens tunc corruptio nō fit ab intrinseco:si aūt intelligunt ꝙ calor na/ turalis vt calor.i.cum hac consideratione qua calor:tūc non euitant argumē/ tum:q: calor naturalis vt calor ⁊ vt naturalis est vna res siue vna forma:⁊ tūc adhuc stat ꝙ agens ⁊ patiens nō distinguentur loco ⁊ ſbo. Tertia opinio ꝙ calor qui nos exiccat est calor actualis datus a corde qui est corpus quoddaʒ spirituosuz:⁊ tūc apparet ꝙ agens ⁊ patiens sunt distincta loco ⁊ subiecto. Anto.opinio ⁊ Dy.est eadeʒ:tamē Anto.hic suaʒ opinionem sic fundat in sex ꝓpositionibus. Prima:calidū naturale agit in humiduz:ratio est:q: actio ap/ proximato passiuo fit actio:sed calidū nostruz est actiuum ⁊ humidū est passi/ uuz:⁊ sunt adinuicē approximata. Secūda propositio est:calor est duplex.s. īnatus siue complexionalis:⁊ influens datus a corde:hoꝝ duorum necessitas fuit:naz per calorez influentem membra non faciebant nisi operationez cōmu nem siue absolutam.ꝟ.g.nutricationez:sed vt faciant hanc vel illam nutrica/ nem:vt ꝙ caro aliter q̄ʒ os nutriatur indiget calido innato. Tertia proposi/ tio licet vterqꝫ calor exiccet humiduz tamē calor influēs magis exiccat vel cō/ sumit humidū radicale:quā calor complexionalis dictus innatus. Ratio est duplex:vna q: calor influens est in maiori excessu caloris siue caliditatis. Se cūda causa est q: est magis distinctus a membro. Quarta propositio:isti duo calores ꝯseruant humidū radicale:ratio est q: coopantur sibi vt agentia pro portionata:q: isti calores mouēt membra ad suas opationes:ergo sunt agen/ tia proportionata.Agens autem proportionatū potest conseruare suuz passi/ uuz vt proportionatū:sed vt agens potest illud corrumpere. Quinta propo/ sitio. In etatibus prioribus isti calores comparantur humido:plus vt agentia proportionata q̄ʒ vt agentia absolute.In etate autem senectutis ecōtra:quare in senectute plus consumunt q̄ʒ conseruent. Sexta propositio ꝙ vtrūqꝫ isto/ rum calorum est corpus distinctū:loco ⁊ subiecto ab humido:per hoc cessant contraria. Dynus enim istam opinionez diffuse ponit in summa tria sunt di cta eius. Primuz in omni mixto sunt duo ꝑncipia quorū quodcūqꝫ est corpus vnum principium est caliduz ⁊ aliud est humidum ⁊ ex hijs omne mixtuz cō stituitur. Secūduz dictuz est ꝙ hec duo corpora sunt distincta loco ⁊ ſbo:naz eo ipso ꝙ sunt corpora ⁊ sunt duo:oportet ponere ꝙ sint determinata loco ⁊ ſbo.i.sunt diuisa ſba ex quo sequitur ꝙ elm̄ nō est in humido sicut in ſbo īmo sicut perfectio in perfectibili sicut dicimus ignis est in candela. Tertiū dictū est ꝙ ambo hec corpora faciunt vnuz. Cōtra primū dictū arguitur:si hec duo principia sunt in omni mixto igitur in mixtis procederetur in infinitū: probo cōsequentiam q: quocūqꝫ horum corporum est mixtum : igitur erunt ibi duo principia. Amplius ad probationez cōsequētie:quocūqꝫ istoꝝ principiorū est in animali est perfectius mixtum q̄ʒ sit minerale:sed in minerali sunt hec duo principia:igitur in quocūqꝫ horuʒ principiorum in animali. ¶Iteʒ accipe ca/ liditatem principij actiui ꝙ dicitur calidum aut recipitur in corpore illius ꝑn cipij sicut in subiecto ⁊ tunc ita potest fieri in corpore toto mixti: aut sicut cor pus in corpore ⁊ tunc proceditur in infinituz. Amplius tunc passiones mix/ torū nō deberētur per se mixtis:imo per accidens q: per partē probatur ꝯña: q: corpus illud caliduz est corpus subtile q: dicitur spūs complantatus. Sed tale corpus nō debet esse sensibile:esse comburibile:esse trahibile:⁊ huiusmo modi que scribuntur quarto methaurorum. Amplius quecūqꝫ apparentia circa mixtionez saluatur ponēdo mixtū vnuz:nō habens duo principia in se: ergo nō opʒ illa ponere:antecedēs pʒ:q: vnum ꝑ qꝺ ponūt ilud principium est:ne eꝰa sepentur ⁊ tēdāt ad propria loca.Sʒ hoc sit eo ipso ꝙ sunt fracta q: sic in prinº illo actio ꝯseruat. Cōtra scōʒ ⁊ tertiū:si ista sunt duo corpa ⁊ diffe runt loco ⁊ ſbo:ꝰ mixtuz aīatum nō est vnū ꝑ vnaʒ aīaʒ numero que sit forma illis duobus corporibus. Cōtra primū:anima est vna forma numero:⁊ tn̄ est actus pluriū corpoꝝ differētiuz loco ⁊ ſbo:vt ossis:⁊ carnis. Scōo Cōmēta tor sup alkindo ponit ꝙ repitur quedaʒ arbor in quadam aqua cuius ps sub aqua est ferrū ⁊ supra est lignū. Dicēduz ꝙ intellectus nō capit ꝙ vna forma ſbalis numero vno dans eē substantiale:nec etiā vna forma accidētalis abso luta sit actus duoꝝ ſboꝝ numero distinctoꝝ:⁊ pōt intelligi.12.methaphi.15.cō mento. Ad primū ꝯtrariū dōm ꝙ oīa mēbra sunt vnuz corpus numero ⁊ nō differūt nisi qbusdaʒ dijs accidētalibus. Ad scōʒ dōm ꝙ illud nō credo:cō/

cedo tamē ꝙ hec opi.saluatur a me ꝑ hunc modum:naʒ oīa mixta sunt diffor mia in sui ſba vt probauimus sup scōo caū.Quedā.n.partes sunt subtiliores ⁊ calidiores:⁊ quedā grossiores ⁊ frigidiores:⁊ nullaʒ est dare partē mixti de terminati in qua nō sint iste due partes:accipiendo infinituz in diuisione ſm ꝙ cōtinuuz:⁊ hoc posito potest saluari actio in partes diuersas corpoꝝ ſm ꝙ intellexerunt Dynus ⁊ Antonius. ¶His dictis imaginor corpus nostrū:ver bigratia carnē: corpus eē vnum cōtinuum naturali continuitate ⁊ habere in se caliditatem que est for/ ma scʒ qualitas.Et est du plex innata ⁊ influens que influens pendet in ea a spiritu dato a corde. Post hec imaginor carnē corpus ī suis partibus difforme:⁊ hec omnia sunt nota ꝑ se. ¶His premissis pono tres conclusiones. Prima humiduz nostruz mem/ brale exiccatur a caliditate corporū calidorum actu scilicet spiritus ⁊ sanguis: hec propositio est concessa ab omnibus. Ratio quia ista corpora sunt calida actu:⁊ per ꝯsequēs potentia exiccare:quāuis tamē hec sint humida ⁊ mēbra nostra sunt a caliditate illorum exiccabilia sicut dicimus ꝙ aqua calida exic/ cat resoluendo quāuis sit humida:vt dicit zoar primo theysir capitulo de pas sionibus stomaci. Secūda cōclusio ꝙ partes illius partis cōsimilis ꝑ diffor mitatez ⁊ diuersitatez in caliditate possunt se exiccare vnde pars calidior exic cat minus calidam:hec cōclusio apparet ex dictis Anto.⁊ Dyni q: hoc ipsi in tellexerunt. Tertia conclusio est ꝙ caliditas que est forma humido membro exiccat humidū.i.membra per caliditatem que est eis forma alterant se ad sic citatez. Ista cōclusio declaratur primo generaliter.s.ꝙ idem possit se alterare q: nō videmus ꝙ idem pōt se mouere localiter vt graue ⁊ leue ⁊ credo fuisse de intentione cōmenti.8.physicoꝝ.12.cōmēto.93.celi.28.cōmēto:⁊.4.celi plu ribus cōmentis:lʒ huic graui vel leui se mouēti accidat mouere se inquātum accidat esse prohibituz a suo loco:⁊ ideo ista sunt re mixta adinuicem.s.moue re se cum eo ꝙ est per accidēs hoc apparet:quia aqua calefacta reuertitur ad suam frigiditatem:licet quidam dent agens extrinsecum.s.aerem vt diximus scōo caū.hoc apparet q: ferrū ad magnetez mouetur per formaz in se:nil eniʒ est ibi citans sʒ magis vadit vt perficiatur:sicut intelligitur.7.physico.cōmen to.2. Scōo declaratur in caliditate nostra que est forma in nobis:nam agēs ꝯtinens in virtute productiua aliquem effectum posito sufficienti receptīo ꝙ illo caret si nō sit impediens producit illud:sed partes nostri corporis per cali ditatem habent in virtute productam siccitatem ⁊ illa carent:igitur per cali/ ditatem poterit se exiccare:Mi.declaratur quia calidum ꝙ est in nobis a pre dominio est igneum:quia iste est qui est sicut forma in mixtis vt apparet quar to methaphisice:sed caliduz igneuz est exiccatiuum vt notuz est:ergo nos per nostraʒ caliditatez exiccamus nos:ita ꝙ spiritus ⁊ sanguis exiccātur ꝯtiº per caliditatem que est forma illis ⁊ mēbra etiā per caliditatez que est illis forma. Cōtra predicta:primo cōtra primū:q: idem nō posset se alterare ꝑ dicta Cō mentatoris in secūdo phi.cōmento primo:vbi dicit nō inuenitur corpus sim/ plex.i.vnuz per formā substantialē ꝙ alterat ex se:aut ꝙ alteratur ex se:ꝙ aūt debeat exponi simplex.i.forma vnum per formaz substantialez apparet quia subdit sicut inuenitur alꝛ ꝙ transfertur ex se ⁊c. Secunda auctoritas est.7º. phisi.cōmento tertio:vbi dicit ꝙ que mouentur motu generationis ⁊ corru/ ptionis ⁊ motu alterationis ⁊ motu augmēti mouentur ab extrinseco in qui/ bus manifestum est ꝙ ab alio mouentur:similiter quedam que mouētur mo tu translationis non mouent ab alio ⁊ intelligit Cōmentator per ista anima/ lia:quedam autem que mouentur motu translationis nō mouentur ab alio ⁊ intelligit Cōmentator per ista elementa.Tertia est auctoritas cōmenti.8.phy. cōmento scōo:vbi dicit nō inuenitur aliquid moueri ex se nisi motu locali:in ceteris autem motibus motor est extrinsecus.Quarta auctoritas est.4º.celiꝰ⁊ mundi cōmento.24.Alibi.23.vbi dicit manifestum est per se ꝙ faciens motū alterationis in re alterabili est extra alterabile ⁊ accidit ꝙ putetur vt altera/ bile alteratur per se cuʒ in eo fuerunt due partes:pars.s.alteratiua ⁊ pars al/ terabilis vt accidit infirmo sanari se:cor enim in eo alterat membrū egrotans ad sanitatem: membrum autem infirmuz est alterabile. Quinta est auctori/ tas eius.9.methaphisice cōmento.2.vbi dicit:⁊ forte est possibile vt potentie actiue ⁊ passiue sint in eodē:extimatur.n.ꝙ potētia que est alterās.s.potentia que est in agēte:est eius cuius potentia passionis.ꝟ.gratia illud qꝺ mouet in loco per se:alteratio auteʒ ⁊ generatio extimant esse necesse:vt ꝑncipiū actio nis in eis sit in ſbo alia a ſbo potentia passionis:probatur rōne:q: si ideʒ se al/ teraret:tūc qōlibet mixtuz habens paucū calorem posset fieri ignis:q: iste ca/ lor potest inducere tm̄ de calore q: pōt inducere medietatez ⁊ aliā medietatez ⁊ sic per additionez ptis ad partez crescere vsqꝫ ad calorez ignis. Item lumen posset crescere in infinitū. Cōtra scōʒ dictuz.s.ꝙ caliditas in nobis nō possit esse principiuz exiccandum nos:primo:siccitas est quedaʒ forma ⁊ actus pri/ mus ad quem ſbm est in potentia essentiali : sed motum de potentia essentia/ li ad actum indiget motore extrinseco:vt ꝓo de anima sumitur:⁊.8.phi.cōmē to prealle. Amplius vel sicut additur siccitas:ita additur caliditas:⁊ hoc ex/ perimur esse falsuz:imo diminuto calore additur siccitas:vt in sene:vel stante eadeʒ mensura caliditatis additur siccitas:⁊ hoc videtur falsuz : q: sicut tanta mensura stetit cū tanto calore aliquo tempore ita poterit stare tota vita. Am/ plius totuz humiduz membrale est indifferens ad hanc exiccationez ⁊ per cō sequens resolutionez:ergo totuz simul resoluetur. Hic ꝓpter resolutionem auctoritatū premitto 2º.primo ꝙ motiua motu augmentationis nō est necessa riuz distingui semp loco ⁊ ſbo:sed sufficit in aliquibus distinctio ſm essentiam ⁊ diffinitionē quāuis nō sit duo ſba:hec est intētio Cōmētatoris quarto celiꝰ⁊ mūdi cōmēto.2.vbi vult ꝙ hoc voluit probare Aristo.in prin.scōi phi.⁊.7º. phi.cōmento quarto:cuʒ distinxit agēs articulare a naturali:secūdo ꝙ hec est dr̄ia inter ea que mouent motu alterationis ⁊ motu locali:q: motuʒ ſm locuʒ a se existens in opposito loco īmo carens parte loci naturalis mouetur ad lo cum naturalem sicut si ignis esset in centro terre iret sursuz:sed nil potest mo/ ueri motu alterationis a se existens in opposita qualitate ostendo:nam ignis nō se infrigidat nec oīno carens aliquo principio forme : sed omne alterās se habet in se aliquā partez forme ꝑ quā se mouet ad vlteriorez ꝑfectionez q̄ sibi est prohibita per violentiā contrarij agentis:sicut cuʒ aqua reuertitur ad suā frigiditatem naturalez:vel habʒ in se frigidam formaʒ inducentem virtualiter

¶Calor quoqꝫ ⁊c.] ¶In secūda parte dicit ꝙ calor innatus qui est intus ad hoc iuuat.s.ad desiccandum materiaʒ in qua fundatur : videlicet humidum radicale ⁊ ex consequenti ad minuendum seipsuz.Sed contra calor innatus continue reparat resolutum humiduz ꝑ nutritionem.Est enim proprium nu/ tritiue virtutis instrumentuz:ergo nō exiccat : quia potentia naturalis in hoc differt a potentia anime ꝙ non potest simul in contraria.Dic ꝙ calor innatus inquantum calor depascit humidum:sed inquantum naturalis per nutritio/ nem reparat humidum resolutum.

aliam sicut calidū inducit siccū: ex̄a igitur mota ad sui loca nō mouent se ꝑ aliquā partez loci quā habebāt de loco ad quē mouentur sed solū q: principio intrinseco possunt se locare cū fuerint prohibita: sed entia naturalia vt aqua calefacta mouet se ad frigiditatez per aliquā partez frigiditatis quā hꝫ in se. Utrum aūt posito pro possibili ꝙ tota frigiditas esset amota ab aqua ⁊ stante forma substantiali aque si posset redire ad suaz frigiditatez. Et questio extra propositū hec que dicta sunt ostendo fuisse de mēte Cōmentatoris.4.celi ⁊ mūdi cōmento.24.vbi dicit sic signum ꝙ alteratio nō ex principio agenti existenti in alterabili sicut est in trāsmutabili ſm locuꝫ est: q: idē pōt recipere cōtraria ⁊ ideꝫ nō potest facere cōtraria qꝺ dictū sic intelligo alterabile omni circūscripta qualitate sicut graue omni circūscripto loco est aptum recipere duo cōtraria: q: calefieri ⁊ infrigidari: si ergo omni ab extrinseco alterante ammoto se alteraret tūc ideꝫ posset duo cōtraria q: est in potentia ad duo ꝯtraria. Et si faceret vnum tūc ꝯtraria in potentia facerent vnuꝫ ⁊ sic saluatur alia littera que ibi reperitur que dicit: naꝫ nō possunt facere idem sed graue omni circūscripto loco verbi gratia sic in loco vacuo non est in potentia ad duo ꝯtraria īmo ad vnū.s.ad locū deorsuꝫ: ⁊ ideo pōt se mouere deorsuꝫ ergo si in ſba sit aliqua pars forme licꝫ illud ſbm sit aptuꝫ ad duo cōtraria inquātuꝫ est in potentia tamē vt habent partez illam forme que pōt causare alias partes aut aqua calefacta habet aliquā partez frigiditatis tūc illud subiectū non est aptū recipere a frigiditate aque nisi frigiditatē: sicut graue a grauitate nisi motuꝫ deorsuꝫ: ⁊ ratio tunc alterabile alterabitur a ꝓncipio extrinseco: hoc etiaꝫ apparet de intētione Auer. in eodeꝫ cōmento vbi postq̄ dixit predicta verba vult ꝙ cuꝫ aliqꝺ istoꝝ.s. que alterantur mouenẗ a paruo principio extrinseco trāsferuntur ad finē.s.a se. ꝟ.gra. si aliqd mouetur ad sanitatez a principio extrinseco mouetur ex se ad sanitatē perfectaꝫ: ⁊ si aliquid mouetur ſm viaꝫ infirmandi alio infirmante mouebitur per se ad infirmitatez perfectaꝫ. Ex his volo esse expositas oēs auctoritates cōmenti in ꝯtrariū allegatas apud bonos intellectus: nos tamē cōsueuimus exponere cōmentū 20.8.phi. Expositione quadā propria in eo passu quo videtur ꝯtra nos. Sed nūc ꝓdicta sufficiant. Pro solutione rationū premitto ꝙ forme naturales sunt determinate in se ⁊ in suis actionibus: ⁊ ideo quoddā paruuꝫ calidū vt camomille nō est paruū calidū ignis sed est ꝑuuꝫ calidū hic: ⁊ ideo calor camomille mouet ad formā ignis q: est calor tātus qui est perfectio ⁊ forma materie sue: similiter calor aeris nō exiccat calidū vel humidū aeris. Sꝫ si aliqua pars illius caliditatis corrupta est ab agente ꝯtrario camomille posset camomilla reuerti ad suā perfectionez ꝑ principiū in se: ex hoc premisso cessat ꝓ¹ ratio post auctoritatem. Scꝺa ratio de lumine crescente in infinitū etiā posset solui ex hoc q: ipsa est forma determinate mensure.s.lumē ⁊ hoc lumen: difficultas tñ q̄ hic inducit est cōis tamē cuiqꝫ tenenti opinionez ꝯtrariā ei quā teneo in ꝓncipali quesito. ¶ Ad rationes ꝯtra scꝺm dictuꝫ nostrū cū primo dicitur ꝙ siccitas est quedā prima perfectio. Dicendum ꝙ lꝫ respectu ſbi in se sit prima ꝑfectio tamē respectu subiecti calidi potest dici quedaꝫ perfectio scꝺa: inquātū calidū ꝯtinet siccū virtualiter: q: pōt ꝓducere illud in quocūqꝫ ſbo apto nato. Ad scꝺaꝫ dicendū ꝙ hoc potest qꝫ dupliciter imaginari: ꝓmo ꝙ sola siccitas intendatur stante eodem gradu caliditatis: secūdo ꝙ simul aliqua mēsura caliditatis addatur cū illa siccitate ⁊ hoc in partibus que resoluunẗ: ꝓma imaginatio sic saluatur siccū quod producitur a calido receptuꝫ in partibus subtilibus est siccū igneuꝫ: cum quo sicco igneo ille partes simul cū calido qꝺ habēt: rare fiunt ⁊ redeunt ad naturā igneaꝫ: ⁊ ideo corrumpitur forma carnis ⁊ fit vapor: relique aūt partes remanent sicce terrestriores ⁊ in hoc cōtingit etiam aereum euaporare. Alia imaginatio saluatur ꝙ simul cū sicco illo intendiẗ aliquis calor in partibus que resoluuntur ⁊ corrumpuntur: semꝑ tamen imaginando ꝙ in partibus etiam que remanent intenditur siccū qualitatiuuꝫ. Si hic est aliqua difficultas: est certum omni opinanti.s.quomodo vnum agens actuans aliquas partes mixti ad naturā vnius elemēti: actuat reliquas ad naturam oppositi elemēti: vel alioꝝ elementoꝝ. Ad scꝺam dicenduꝫ ꝙ nunquā stat calor cū aliqua mensura humiditatis imo semper fit exiccatio. Ad tertiā dicenduꝫ ꝙ humidū membrale minime partis formalis nedum totius mēbri est difforme. ¶ Ad rationes principales: ad primaꝫ. Dicenduꝫ ꝙ falsuꝫ est agēs ⁊ patiens debere esse distincta loco ⁊ subiecto licet hoc sit in quibusdam non tamen est in omnibus. ¶ Ad scꝺm dicendū ꝙ actus oppositi possunt esse ab eodem.s.vnum per se reliquum per accidens: accidit.n.calido se ipsum extinguere. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ forma non agit sed subiectum per formaꝫ.

¶ Et labor^a proueniens ex motionibus corporeis ⁊ animalibus que necessarie sunt in vita. ¶ Et^b defectus nature ad resistendum illi toti semper. Omnes^c enim virtutes corporee sunt finite. Hoc autez iam ratiocinatum fuit in scientia naturali. Eius ergo operatio non semper existit in materijs. Amplius^d si hec virtus infinita foret ⁊ semper permutationē in corpore faceret eius qꝺ dissoluitur equaliter ⁊ vno modo: dissolutio tamē vno mō non esset: imo semper quottidie augeretur et

a ¶ Et labor ⁊c̄.] ¶ Hec est tertia causa exiccatiōis nostri humidi ⁊ extinctionis caloris ex hoc: labores autem corporei siue voluntarij siue coacti siue labores sint artificiandi: siue artes exercēdi quot sint ⁊ quanti notū est ⁊ quod resoluendo exiccāt: labores autē anime.i.anime accidentia que euitari nō possunt q: nos exiccent aut resolutione aut faciendo deficere nutricationem notum est: ⁊ hoc quando immoderata sunt ⁊ vt plurimum ita occurrunt licꝫ in tegni absolute dicatur ꝙ exiccēt de quo vide plusq̄ cōmentuꝫ in tegni super illo verbo: vtemur vero materijs ⁊c̄.

b ¶ Defectus nature ⁊c̄.] Hic ponit quartam cām que est defectus virtutis: ⁊ primo i^a ꝟ ponit: secūdo probat: tertio ostendit ꝙ concesso virtutem esse infinitam: tamen humidum radicale dissolueretur ⁊ exiccaretur ⁊ finiretur: ibi ꝓa [Omnes enim] ibi tertia [Amplius.] Dicit primo ⁊ supponit adiuuat ad exiccationem humidi defectus nature.i.naturalis virtutis nutritiue ad reficiendum illi toti.s.resolutioni facte a calido naturali ⁊ aere ⁊ laboribus.

c ¶ Omnes.n.⁊c̄.] ¶ Probat defectū nature ⁊ dicit ꝙ causa est q: oēs virtutes corporee sūnt finite vt declaratū est.8.phy.⁊.12.metha.cōmento.41.virtus enim infinita non potest inueniri in corpore q: nō in corpore infinito: q: tale nō reperitur vt probatuꝫ est ꝓmo celi ⁊ mundi: nec in corpore finito: quia i^a virtus est finita cum diuidatur ad diuisionez corporis finiti: virtus igitur nostra nutritiua est finite actionis: in restaurando igitur oportet siccitatē accidere defectu restaurationis.

d ¶ Amplius ⁊c̄.] ¶ Ostendit ꝙ si virtus restauratiua.s.nutritiua esset infinita adhuc humiduꝫ ꝑ exiccationem finiretur: ⁊ ꝑ ꝯsequens calor extingueretur. ¶ Sed dubitatur de hoc: q: si virtus est infinita ⁊ semꝑ faceret repositionē eius qꝺ dissoluitur equaliter ⁊ vno mō q̄ hō semꝑ viuit: hoc probaẗ humido qꝺ nūc est ſbm anime hō viuit: ⁊ impossibile est tali exn̄te humido ⁊ calido nō viuere verbigra.humida.a. Si igitur ꝟtus restauratiua ꝑmutat semꝑ loco.a.⁊ ponit.a.nec° semꝑ viuit animal q: semper stant cause vite: exemplū: si vinū vnius vegetis semꝑ auriatur ⁊ semꝑ tantū ⁊ tale reponatur quātum ⁊ quale extrahitur vel incōtinēs resoluiẗ: semꝑ veges remanebit plena eodez vino.s.eiusdez bonitatis vini. Hic posset dici ꝙ licet iste hō viueret tñ nō esset idem homo qui prius erat: q: cū sit ꝑmutata tota materia opꝫ permutataꝫ esse formaꝫ: vel permutatum esse numerale: istud nō placeret plusq̄ cōmentatori tractatu ꝓo.ca.de signis epatis: nec est ad mentem Auicē.hic: ⁊ ideo dicamus tria: vnum ꝙ Aui.debuit mouere hanc difficultatez: ipse eniꝫ posuit aīam intellectiuaꝫ eternā ⁊ per ꝯsequēs duratiuaꝫ a ꝑte post in infinituꝫ: ⁊ posuit eaꝫ formaꝫ nobis scilicet nobis numerari per numerationē hoium sicut apparet sexto de naturalibus ꝑticula.5.⁊ tūc si anima intellectiua est nutritiua in homine ita ꝙ nō sit dare formā aliaꝫ que sit anima in nobis tunc potētia nutritiua est infinita in duratione scꝫ anima infinita: quomodo ergo huic potētie accidit finitas in actione q: videmus corpus mortuum in quo cessauit operatio potentie infinite hoc ergo fuit motiuū diuisionis Auicē. Scꝺm premittendū est ꝙ infinitas quā Aui.cōcedit in potentia nutritiua nō est infinita intensiue q: tunc necessario sequeretur perpetuatio in vita: posset eniꝫ de potentia infinita vigore producere quodcūqꝫ humidū esset aptius calidi ſbm si hec potentia ponatur actionis etiam infinite. Sꝫ infinitas hec est infinitas durationis in tempore.i.ſba anime de se est apta durare in infinituꝫ ⁊ reponere in infinituꝫ. Tertium premittenduꝫ est ꝙ hec virtus licet sit eterna determinatur ad hoc corpus per certam mensuram dispositionuꝫ: verbigratia: per tres gradus humiditatis: sicut intelligentia determinat sibi celum vt propriū mobile per tantum numerum stellarum: vt si vna stella adderetur vel diminueretur nō possꝫ mouere celuꝫ vt intelligitur ex secūdo libro celi ⁊ mundi. ¶ His premissis dicamus ꝙ Aui.duo cōcedit: vnum est ꝙ virtus nutritiua.i.anima in se est infinite durationis: ⁊ hoc est quod dicit amplius si hec virtus infinita foret. Secundum qꝺ conceditur est ꝙ semper ꝑ permutationem.i.per responsionem in corpora faciat: idest de se facere possit: cuius quod dissoluitur: idest humidum quod resoluitur equaliter in quantitate: ⁊ vno modo in qualitate. Considerandum autem ꝙ humidum reponi semper equalis quantitatis ⁊ qualitatis ei quod dissoluitur potest duobus modis intelligi: vno mō equalis quantitatis ⁊ qualitatis: ei ꝙ dissoluitur vt erat totaliter in termino a quo: verbi gratia humidū carnis in quo primo instanti inductionis anime est trium graduū ⁊ talium graduuꝫ ⁊ tante extensionis tūc si semper reponatur semꝑ hō viueret q: semper starent principia vite. Sed ꝯtra hoc est impossibile: q: anima agit hanc actionem mediante carne. Sed caro semper exiccatur ergo impossibile est reponi tale ⁊ tantuꝫ quantū fuit in primo instanti. Alio modo ꝙ reponatur eq̄lis quātitatis ⁊ q̄litatis ei qꝺ dissoluitur ⁊ est vt in termino ad quē vel saltim vt recedit a termino a quo vt ꝟbigratia carni vt ab ea est facta dissolutio ⁊ vt in ea exiccatio ⁊ hoc concedit Auicen. ⁊ hoc est quod dicit ⁊ semꝑ permutationem in corpore faceret ⁊ semper reponerentur siue restaurationē faceret eius qꝺ dissoluitur equaliter ⁊ vno modo.s.respectu eius quod est in termino dissoluti esse.s.carnis a qua apta facta est dissolutio. ¶ His premissis probat Auicen. ꝙ hec humiditas cuꝫ qua anima ista eterna vnitur corpori finitur: ⁊ arguit sic: dissolutio humiditatis nostre cui applicaẗ anima eterna nō est dissolutio vno mō.i.vnius modi.s.q: quiescat in vno gradu sꝫ semꝑ quotidie augetur. Illis concessis igitur corpus dissolutionē non posset tolerare.s.tolerantia qua anima sibi posset vniri. Et dat cām huius cum dicit: ⁊ dissolutio humiditatem finiret q: per continuam exiccationem venitur ad siccitatez extra oēm latitudinē trium graduum cuꝫ quibus stabat applicatio anime ad corpus. ¶ Dubitatur in quo differt modus exiccationis vltime ⁊ mortis: cōcessa virtutis finitate: a modo huius: si conceditur infinitas. Dōm ꝙ hi modi mortis ⁊ finitionis humidi sunt sibi propinqui in esse: hic enim corrumpitur forma ſbalis: si cōceditur esse de formis materialibus: ⁊ ibi separatur q: nō applicatur huic corpori si ipsa est eterna: ⁊ causa cōis est remotio dispositionū.s.triuꝫ graduuꝫ humiditatis positoꝝ pro exemplo: nō aūt hic est locus discutiēdi qd sit corrūpere formas ſbalis ⁊ māl̄is. Isti aūt modi in tantū differūt: naꝫ mors siue ꝯsumptio que aduenit ꝑꝑ defectum virtutis nō potentis reponere:

Jacobus

¶ Et labor ⁊c̄.] ¶ In tertia parte dicit ꝙ labor.i. fatigatio proueniēs ex motionibus corporeis ⁊ aīalibus que motiones sunt in hac vita necessarie: adiuuat etiam ad exiccandum humiditatem naturalem ⁊ minuendum calorem innatum. Et intellige per motiones corporeas ambulationes cursus equitationes vectiones in curribus ⁊ nauibus ⁊ operationes mechanice: ⁊ agricul ture ⁊ similes. Sed per motiones animales intellige passiōes anime quibus sanguis ⁊ spiritus quandoqꝫ mouentur intus quandoqꝫ extra quādoqꝫ intus ⁊ extra: vel subito vel paulatiꝫ cuiusmodi sunt ira gaudiū terror timor ⁊ verecundia. Ab his eniꝫ motionibus tā corporeis q̄ aīalibus magna fit resolutio si fortes sint vel diu durent tā caloris innati q̄ humidi radicalis. Et dicunẗ in vita necessarie: q: nō est bene possibile hoī diu carere his saltē q̄busdā eaꝝ. ¶ Et defectus ⁊c̄.] ¶ In quarta parte dicit ꝙ defectus nature ad resistendū illi toti semper vel in potentia nature ad tolerandū illud totū semper vt q̄daꝫ

De partibus

aduenit libri habent est etiam causa desiccationis humidi radicalis ⁊ diminutionis innati caloris. Et intellige per defectum nature ad resistendū illi toti semper debilitatem nature seu virtutis nutritiue cuius restaurare deperditum ad obuiandum omni tempore illi toti exiccationi humidi ⁊ resolutioni caloris que procedunt a dictis causis. Omnes eniꝫ virtutes corporee idest corpori innixe ⁊ immerse sunt finite seu terminate terminis sui subiecti: vt in naturali ꝓhia probatum est: eius ergo.s.nature vel virtutis restauratiue deperditi operatio non semper existit in materijs: videlicet humiditatibus quibus deperditū restaurari solet. Amplius.i.fortius vel mirabilius loquēdo ad cōfirmationē predictorū. Si hec ꝟtus.s.nutritiua infinita foret ⁊ semper permutationē.i.cōuersionē cibi in cibatū ad restauratiōez eius qꝺ dissoluiẗ in corꝑe faceret eq̄liter. Et vno°. Dissolutio tñ vno°.i.ſm vnū ⁊ eūdū modū nō essꝫ: imo semꝑ quolibet die augerentur ⁊ corpus dissolutionem tolerare non posset ⁊ dissolutio

humiditatez

aduenit ex hoc sicut ex cā lz non imediata: sed ad non posse reponere ptē hu/
midi que euaporauit sequitur calorē agere in residuum ⁊ tm̄ exiccare q̄litati/
ue ⁊ quantitatiue ꝙ finitur mensura humiditatis necesse ad vitam vnde ca/
lor extinguitur: ⁊ sm̄ hoc apparet ꝙ post hoc non esse repositū qd̄ debuit vel
oportuit reponi stat vita: licet hoc possit habere dubitationem de qua hic nō
curamus: in mō aūt mortis venientis cum infinitate virtutis non moritur hō
siue nō finitur humiditas:
q: virtus debuit reponere
⁊ non reposuerit: imo re/
posuit ꝙ debuit post aliq̄z
dataz resolutionē: ⁊ sic sto
machus viuēs staret.i. dis/
positus p humiditatē qua
aīa sibi vniebatur ad hoc
reponeret. Sz postq̄z hec
ꝟtus infinita reposuit mo
uetur corpus ad exiccatiōez
extra totā latitudinem: et
ideo moritur.i.aīa non plus
sibi applicatur ⁊ finitur sua actio que de se esset īfinita: ex qbus cessant ɔtraria.

corpus dissolutionem tolerare non pos/
set ⁊ dissolutio humiditatez finiret: quā/
tomagis[a] cum due res se iuuant ad mino
rationem faciendam ⁊ retrocedendum.
Et postquam sic est oportet necessario vt
materia destruatur ⁊ calor extinguatur.
¶ Et precipue[b] cum eius extinctionem

Argumentū.n.iā est solutū: exēplum aūt de vino ⁊ vegete nō est ad ppositū.
a ¶ Quantomagis ⁊c.] ¶ Considerandū aūt ꝙ p duas res qdam intellexe
runt duos defectus: vnus est defectus cal̄i naturalis non potentis transmuta
re alimentū. Alius defectus est materie nutrimentalis.s.humidi influentis q̄
nunq̄z reponit tale humidum quale est illud qd̄ deperditur. Nos per duas
res intelligimus duas cās finitionis siue vltimate cōsumptionis vere humidi
talis vitalis: vna est finitas virtutis non potētis reponere. Alia est ɔtinua exic
catio humidi: qn̄q̄z aūt p duas res intelligimus.i.plures res. Considerandū
aūt circa supiora: q: aliter tex. exposuimus: vt li equaliter ⁊ vno mō non refe/
ratur ad li pmutationē. Sed ad li dissoluitur vt dicatur si hec virtus esset infini
ta ⁊ semp reponeret sicut est possibile.s.reponere illud qd̄ dissoluitur equaliter
⁊ vno mō.i.vniformiter: tn̄ dissolutio non esset vno mō.s.q: in vno non staret
dissolutio: ergo pōt dici equaliter ⁊ vno modo fieri: q: semper additur.
b ¶ Et precipue ⁊c.] ¶ Hic ponit qnta cāz que est cā extinctionis caloris q̄
cā est humor crudus. Considerandū ꝙ duplex lr̄a reperitur vna que dicit pre
ter.i.preter cām extinctiōis calidi p viā ɔsumptiōis humidi ꝙ est sua mā que

Jacobus

humiditatē finiret: quantomagis igitur est necessariuz vt dissolutio finiat hu/
miditatē cum due res se iuuant ad minorationem humidi faciendā ⁊ retroce
dendū.i.declinandū ad mortem.s.resolutio humidi a dictis causis ⁊ impoten
tia nāe ad resistendū eis. Et postq̄z sic est opz necessario vt mā destruatur: vz ra
dicale humidū ⁊ calor extinguatur ob destructionē proprij subiecti. ¶ Dubi/
tatur vtrum si virtus restauratiua humidi deperditi esset infinita ⁊ faceret se
p restaurationem equaliter ⁊ vno mō: necessariū esset tādē humiditatem ɔsu
mi ⁊ calorem extingui. Arguitur ꝙ nō si dicta virtus esset infinita oīa posset:
naz si non omnia iam potestas eius est clausa terminis ex quo est aliquid dare
in quod non pōt: ergo est finita. Secundo nisi dicta virtus infinita existēs pos
set preseruare humiditatem a ɔsumptione minor virtus vinceret maiorē sibi
ɔtrariā. Et a pportiōe minoris ineq̄litatis fieret actio. Nā cāe ɔsumptiōis hu
midi iā dicte sunt oēs finite ⁊ cā restaurās p positū est infinita: ex quo ergo il/
le plus pn̄t q̄z ista supabitur a finitis infinita virtus. Tertio posita cā nālr agē/
te ponitur effectus: ergo posito ꝙ virtus restauratiua sit infinita fiet semp re/
stauratio: ergo nunq̄z deuenietur ad ɔsumptionez humiditatis: q: hoc dato vir
tus dicta non est infinita cū cesset esse virtus p non posse opari quod solebat.
Quar° vr̄ implicare ɔtradictionē ꝙ restauratio fiat equaliter ⁊ vno mō: ⁊ ꝙ
dissolutio augeatur ɔtinue. Nam si tm̄ restauratur q̄ztuz deperditur: corpus semp
hēbit tm̄ humiditatis q̄ztum habebat prius. Quinto cāe diminutionis humi/
ditatis in senectute diminuuntur.s.calor innatus resoluēs ⁊ motiōes corporee
⁊ aīales: min°.n.sunt mobiles senes iuuenibus: ⁊ cū hoc sunt sicciores ac du/
riores: quare minus resoluitur ex eis sicut prius dcm̄ est de iuuenibus respectu
puerorum: ⁊ tn̄ cā restaurans non minuitur: sed supponitur esse infinita. Oppositū
dicit hic pn. ¶ Attēde hic prīo pro soīone huius dubij ꝙ infinituz tripl̄r dr.s.
de infinito in magnitudine vel numero ⁊ de infinito in tpe seu duratione ⁊ de
infinito in potentia actiua seu vigore. ¶ Attēde sc̄o ꝙ infinitū in magnitudine
vel numero dupl̄r intelligi pōt: vz actu tale vel tale in potentia. Actu tale non
est dabile: vt mōstrat Arist.3.phisi. Sed infinitū in potētia est dabile in ɔtinuis
sm̄ modū diuisionis in semp diuisibilia: ⁊ in numeris sm̄ modum additionis
vnitatum ad priorem numerum: sed q: de isto infinito nihil est ad ppositū. Juxta
ergo alios duos īfiniti modos solue dubiū. Et dic primo ꝙ si virtus restaura/
tiua esset infinita in potentia actiua seu vigore ⁊ placeret ei perpetuare humi
duz radicale in sua puritate plenarie posset. Talis nāq̄z est virtus oīpotentis
dei q oīa quecūq̄z voluit fecit in celo ⁊ in terra in mari ⁊ in oībus abyssis: licz
in hoc. G. reprehendat moysen.11. de vti. pti. c.4. dicēs. Jlli.n.s. moysi sufficit
ꝙ velit deus ornare mām ⁊ illa mox ornabitur. Oīa.n. esse possibilia deo existi/
mat ēt si cinerem equū vel bouē voluerit facere: nos aūt non ita cognoscim°:
sed esse q̄dam dicimus vere impossibilia: ⁊ hoc oīno non attētare deū: hec. G.
Que si de impossibilibus ɔtradictionē implicantibus intelligeret verus essz
sermo eius: sed hanc mām theologis relinquamos. Dic sc̄o ꝙ si virtus restau
ratiua humidi deperditi esset infinita in duratione ⁊ faceret semp restauratio
nē equal̄r: ⁊ vno mō necessariū esset tādē humiditatē radicalē ɔsumi ⁊ calorē
innatū extingui: vbi grā ponamus ꝙ nutritiua virtus sit ppetua sicut est itel/
lectiua. Juxta illud Ari.2. de aīa tex.21. Sepatur autem h̄ ab hoc tāq̄z perpe/
tuum a corruptibili ⁊ ponamus ꝙ restauret humidum resolutum equaliter ⁊
vnomodo sicut in iuuentute: ita ꝙ tm̄ restauret oī die quantū deperditur cer/
tum est ꝙ p istā restaurationē nō cessat resoīo humidi radicalis spermatici cō
tracti ab origine: imo continue pseuerat augendo a principio natiuitatis vsq̄z
ad mortē cū ipsius cāe sufficienter applicate sint: ⁊ lz restauretur p nutrientia
nunq̄z tn̄ redit ita purum. Cuius rō est q: facta resoīone aliqua humidi radicalis
a corpe qd̄ remanet ē ipurius ⁊ magis terrestre q̄z erat. Et illud impurius as/
similat sibi nutrimentū adueniens: ⁊ sic ɔn̄r fit transitus semp ad impurius ⁊
desinit esse humidū radicale: ⁊ ex ɔn̄ti calor innatus q est i eo vt in pprio sub
iecto: ⁊ tūc aduenit mors q̄ztūcūq̄z fuerit humidū acq̄situz. Jtē humidū nutri
mentale aduenies corpori sicco: non pōt tam intime ei incorporari sicut humi
dū qd̄ infuit a prima mixtura: sed est velut quoddā pictatiū adiectū. Juxta il
lud. G. sc̄o de cōplexionibus.c.2. Vnūquodq̄z mēbrorū in corpe senis non ē ni
si in siccitate augmentatū: q: in hac dispōne non nutritur sicut nutriebatur prius

di extinctio p viā extinctionis eius p viā ɔgelationis ⁊ suffocationis a mā fri
gida: ⁊ de ambabus hijs corruptionibus calidi loquitur Ari. in de morte ⁊ vi
ta. Alia lr̄a dicit pp materiei defectum.i.pp aliā cāz que est defectus.i. malitia
māe. Considerandū ꝙ humor flegmaticus frigidus est viscosus grossus op
pilans ⁊ vt sic suffocat ⁊ est frigidus: ⁊ vt sic obuiat qualitati calori nostri.i.ca
liditati. Dubitatur in qua etate iste humor generatur ⁊ in quibus locis. Dōz
ꝙ i etate senectutis neces
sario generatur ɔfectu calo/
ris ⁊ generatur sm̄ oēs digō
nes tres. Aui. aūt vr̄ dicere
ꝙ assidue accidit: ⁊ ideo
imaginari debemus ꝙ in
anterioribus etatibus sem/
per aliqd̄ ɔ cibo effugit di
gestionē ⁊ ɔuertitur in flā
i.hu.crudū ⁊ hoc apparet
multuz in stō: vn̄ flā ponitur
primuz indigestorum: accidit
autem flegma plus esse q̄z
aliū humorē: ⁊ q: cibaria ⁊ pot° qb° ɔtinuo ⁊ nālr vtimur sunt a ɔdn̄o hūida.

adiuuet preter materiei defectuz alia cau
sa. Et illud est humor extraneus qui acci
dit assidue propterea ꝙ cibus priuatur di-
gestione ⁊ adiuuat ad extinguēdū ipsuz
duobus modis. Uno suffocando et tegē
do. Alio qualitati obuiando: hic eniz hu
mor est phlegmaticus frigidus. Et hec[c]

c ¶ Hec est mors ⁊c.] ¶ Hic cōsiderat naturalē mortē vnicuiq̄z indiuiduo.
Considerandum ꝙ cum vita non sit aliud q̄z participatio anime in quodam
vel cum quodā calore ⁊ etiam humido vt colligitur ab Aris. in de morte ⁊ vita:
mors erit priuatio anime per participationem frigidi ⁊ sicci: cū ergo ex causis
dictis seqtur infrigidatio ⁊ exiccatio bene Aui. dixit hec.s. infrigidatio ⁊ exic/
catio est ⁊c. Considerandū secundo ꝙ duos ponit modos mortis.s. nālis et
acci. naturalis est sequens exiccationem ⁊ infrigidationem factam a causis ne
cessarijs: sed accidentalis a causis ɔtingentibus ⁊ preuenientib° terminos na
turalis vite: vt ferro: febre: ⁊ huius. Considerandum tertio totuz ⁊c.i. termi/
ni omnes vite sunt sm̄ ꝙ deus vult ⁊ hoc est de fide: vel totū quod est de bre
uitate ⁊ prolongatione vite peruenit diuino precepto.i.a deo.i. intelligētia di
cta colcoldea que est principium vite. Dubitatur vtrum aliqua mors sit na/
turalis. Dicendum vt dicit Gal. in lib. de tabe.2.c. loquens de senectute ꝙ se
nectutem ⁊ p ɔn̄s mortem esse naturalez dupliciter intelligitur: vno modo ꝙ
sit nature operatio.s. nutricatio ⁊ augmentatio ⁊ hmōi ⁊ hoc modo non ē na
turale quid q: ista sunt operatio anime necessaria ad nostram permanentiaz:

De partibus

sed membra ipsa cā debilitatis caloris naturalis resudant exterius multitudi
nem superfluitatū humidarum. Profunditas vero corporis cuiusq̄z eorum ē sic/
ca: qm̄ non pōt attrahere nutrimentū ad interiora: neq̄z sumit ex eo quod suf
ficiat. ¶ Ad obiecta dic ꝙ duo prima arguunt de virtute infinita in potentia
actiua seu vigore. Ad tertium dic ꝙ dato ꝙ semp fieret restauratio nunquā
ita purū restauraretur: vt erat nec ita intimū. Ad quartū dic ꝙ lz restauratio fi
at equaliter quo ad quantuz ita ꝙ id quod conuertitur in corpus p nutritio
nem est tm̄ quantū est illud quod resolutum est: non tn̄ fit eq̄liter quo ad qua
le.s. in puritate humidi. Ad quintum dic ꝙ sicut cause desiccationis humidi
minuuntur in senectute: sic ipsum humidū radicale spermaticū continue mi
nuitur vnde minus eis resistere potest.
¶ Et precipue ⁊c.] ¶ Jn quinta parte dicit primo prin. ꝙ alia cā preter defe
ctū māe adiuuat extinctionem caloris.s. humor extraneus qui accidit assidue
ppea ꝙ cibus priuatur digōne. Et pro meliori intellectu huius littere habendo
resume finem partis precedentis: ⁊ dic. Et postq̄z sic est.s. ꝙ due ras se iuuāt
ad diminutionē caloris ⁊ humiditatis: oz necessario vt materia destruatur ⁊ ca/
lor extinguatur: ⁊ precipue cū eius extinctionē adiuuet preter materie defectū.
Alia cā.s. humor extraneus proueniens ab indigestione. ¶ Attende prīo ꝙ
multi lib. loco de pter habent pp ⁊ male: q: phlegma nō adiuuat extinctionē
caloris propter defectum materie.s. humiditatis: imo pp causas que dicentur
statim. Et capitur hic preter pro vltra: vt sit sensus ꝙ vltra defectum materie
est alia causa extinctionis caloris. ¶ Attende secundo ꝙ p humorē extraneū
intelligit hic prin. phlegma quod multiplicatur in senectute pp diminutā eorum
digestionem. Phlegma nāq̄z nihil aliud est nisi sanguis nō bene coctus vt di/
cetur in.c. sequenti. ¶ Sed cum ita sit queret aliquis primo cur noīatur hic ex
traneus humor cum sit domesticus ⁊ familiaris nature aptus vt fiat sanguis
⁊ pars corporis. Sc̄o quare multiplicatur in senectute cum senectus sit fri/
gida ⁊ sicca ⁊ melancholica. Videtur.n. ꝙ cibus in eis deberet potius ad me
lancholiam ɔuerti q̄z ad phlegma cū membra nitantur assimilare sibi cibum
q̄ztum est eis impossibile. ¶ Ad primū dic ꝙ phlegma in senibus vocatur hu
mor extraneus. Primo q: dissidet illi etati cum sit humidius quod est i corpo
re ⁊ senectus sicca. Sc̄o q: raro in senibus vertitur in sanguinez ⁊ obtundit
vt plurimū naturalem calorē. Ad sc̄m dic ꝙ tam in etate melica vbi non est
adustio q̄z in ɔplxone melica nāli flegma multiplicatur. Qd̄ vr̄ aliqbus mira/
bile: qm̄ estimant ꝙ complxones mēbrorum sunt similes nāe supfluitatū gene
ratarum ab eis: sed hec est res non vr̄ vera: inquit. G.3. de cōplexionibus.c. vlt.
vbi late declarās hāc mām sic ait. Jam vero possibile est vt in mēbro ɔgregetur
supfluitas flegmatica ⁊ non sit illud mēbrū humidū: sed sit frigidū necessario
phlegmatis nāq̄z generatio nō est nisi a frigore. Et nō est ex necessitate hūida:
possibile nāq̄z est vt sit sicca. Jllud aūt ex quo decepti fuerunt est facile inue/
nire. Et illud ideo qm̄ non intellexerunt ꝙ flegma non generatur nisi ex cibis
⁊ non tm̄ ex ipso corpore: non g̃ oz vt existimēt cum fuerit corpus totū siccum
ꝙ oporteat vt sit eius superfluitas sicca similis ei. Nam cuius cōplexio a pn°
rei fuerit decliuior siccitati ⁊ frigiditati nō erit superfluitas eius superfluitas
melācholica sz flātica: hec. G. Jnsup addit vnū qd̄ decipe pōt iuuenes in co/
gnitiōe ɔplexionū ⁊ facere iudicare de malācholico nāli ꝙ ē flāticus dicens.
Qd̄ si eius frigiditas ⁊ siccitas fuerint a pncipio rei: tunc corpus eius erit al/
bū molle tenerum lene: eruntq̄z vene ipsius subtiles occulte ⁊ iuncture eius debi
les occulte ⁊ corpus ipsius gracile sub tactu frigidum ⁊ dn̄abitur motib° aīe
ipsius paucitas audacie ⁊ timor ⁊ caliditas animi ⁊ eius superfluitas nō erit
melancholica. ¶ Attende tertio ꝙ cum dicit in littera ꝙ cibus priuatur dige/
stione non intelligitur ꝙ maneat penitus crudus: sed ꝙ diminute digeritur.
Sc̄o dicit ꝙ dictus extraneus humor adiuuat duobus modis ad extinguē/
dum calorez. Uno mō suffocando ⁊ cooperiēdo calorem sicut fit in lampade
ignis extinctio cū nimiū olei apponitur ēt si oleum apponeretur calidum. Secun
do mō obuiando q̄litati.s. minuendo vel corrumpendo sua frigiditate calorez
naturalē sibi ɔtrariū. Tertio dicit ꝙ hec.s. extinctio caloris nālis a dictis cāis
ē mors nālis destinata.i. deputata cuiq̄z īdiuiduo sm̄ suā pmā ɔplōnē vsq̄z ad
terminū quē indiuiduū h̄z in sua potētia ad humiditatē ɔseruādā. ¶ Attēde

mors autem non est talis. Alio mō pōt intelligi ꝙ sit naturalis: qꝛ sit passio ꝯsequens actiones principioꝝ nālium in nobis. s. calidi in humidū: ꝛ sic dr̄ naturalis. Dubitatur ſo cuius humidi cōsumptione fiat mors: dōm ꝙ vita cōsistit duplici humido. s. radicali ꝙ est aīe subiectum: ꝛ influenti qd̄ est reponēs illud: ergo mors ꝯsurgit in defectum duplicis humidi: sed cuius defectu principaliter ꝯsurgat. Dōm ꝙ sic̄ ista humida se hn̄t in participatiōe vite: ita oppositi defectus in participatione mortis: vita autez ꝑncipaliter ꝯsistit per humidū radicale sicut ꝑ sbm ꝛ accipio humidū radicale pro membrali humido informato aīam vt hz actum caliditatis influētis: vita aūt ꝯsistit ꝑ humidum influens vt ꝑ cām mālem ꝛ vt ꝑ cām causantem in humido radicali bonam dispōnem calefaciendo ꝛ humectando: ergo nō sic

est mors naturalis cuiqz indiuiduo destinata ſm suam primam complexioné vsqz ad terminū quē in sua potētia hz ad suaz humiditatē ꝯseruādā. Unūquodqz eniz

Jacobus De partibus

primo ꝙ vnūquodqz indiuiduū humanū ex prima sua ꝯplone ꝯtracta a seminibus parentū hz calorē innatuz ꝛ humidū radicale penes quoꝝ durationem mensuratur vita eius ꝛ aduentus sue mortis nālis. ¶ Attēde ſo ꝙ ipsi indiuiduo inest potētia aīe seu virtus ordinata ad custodiā dictoꝝ caloris ꝛ humidi scʒ nutritiua seu restauratiua huius qd̄ deperditū est: q̄ cū finita sit ꝛ duratiōe ꝛ vigore terminū hz sibi prefixū vsqz ad quē custodire valeat eos ꝛ nō vltra ꝛ talis terminus est vite finis ꝛ hora mortis. De hac potentia ꝛ h̄ termino pn̄s tex. intelligitur. ¶ Dubitat̃ vtrū sit aliq̄ mors nālis. Arguitur ꝙ non: mors ē vltimū terribilium: ergo non est nālis: qꝛ nāle sonat qd̄ amicū ꝛ ꝯueniēs. Assumptū pʒ ꝑ arist. 3. ethi. dicentē. c. 9. Terribilissimū aūt mors: terminus. n. et nihil adhuc mortuis vr̄: neqz bonū neqz malū. Scd̄o oīs morbus est res cōtra naturā: ergo mors maxime ꝯtra naturam erit: ꝯn̄tia tʒ: qꝛ mors ē multo inimicitior seu inimitior corpi cū ꝑimat ipsum sine spe sanatiōis q̄ʒ morbus q solum ledit opatiōes eius ꝛ non abijcit spem recuperande sanitatis. Tertio sic: vita est naturalis: ergo mors ē ꝯtra naturā: ꝯn̄tia tʒ: qꝛ mors ꝛ vita ꝯtrariant̃: ergo non se ꝯpatiunt̃ circa idē. Si igit̃ alterū naturalr̄ insit: alteꝝ necessario abest. Quarto senectus est ꝯtra naturā: igit̃ mors magis. Naz senectus secum compatit̃ opa vite ꝛ sensationis: mors ſo nullū istoꝝ secum suffert. Assumptuz est G̃a. 5. morbi dicentis. Senibus parua occasione tremor accidit. Senectus. n. nihil aliud est q̄ʒ mala ꝯplo frigida ꝛ sicca: ergo est morbus ꝛ ꝑ ꝯn̄s res cōtra naturā. Quinto nihil est magis aduersum ꝛ plus inimicū cuilibet rei q̄ʒ id qd̄ ei aufert oīa q̄ sibi ꝯueniunt: sed illud facit mors vel corruptio eius. Tollit. n. esse rei ꝛ ꝯn̄ter oīa que veniunt post esse. Sexto si mors aliqua esset naturalis homini inesset tunc ei ſm naturā: vel ergo ſm materiā vel formā. Natura. n. diuidit̃ in māʒ ꝛ formā. 2. phisi. tex. 7. 12. Non ſm formā puta aīam rōnalem: qꝛ ꝑpetua est ꝛ incorruptibilis: nec ſm mām: qꝛ manet eadē sub vtroqz termino trāsmutatiōis. ¶ Oppositū dicit hic pn̄. ꝛ arist. lib. de morte ꝛ vita. Et. G. 1. de regi. sani. c. 1. ait ꝙ due sunt nāles corruptiones quas nullū generatū corpus effugere pōt. Una qdez ꝙ semp desiccamur: altera ꝙ semp vniuersa sba nr̄a fluit ob innatū calorē nobis. ¶ Attende pro solutione ꝙ naturale quintupliciter dicitur. Uno modo vt opponit̃ artificiali: ꝛ ē corpus ꝯpositū ex mā ꝛ forma q̄ nāe dicunt̃ qd̄ in se hz principiū motus ꝛ status. 2. phisicoꝝ tex. 3. Aliq mō vt opponit̃ aduentitio seu acq̄sito post generationē. Juxta quē modū dicit arist. 2. ethi. c. 2. ꝙ nullū nāliter inexistentiū aliter assuescit. Tertio mō dr̄ aliqd nāle: qꝛ est quodāmō necessariū rei cui naturale dr̄ ꝛ hz ad eā hītudinem cāe materialis formalis aut finalis: sic dr̄ ī medicia ꝙ res naturales sunt 7. Quarto de oī ꝙ ꝯuenit alicui vel ad esse vel ad ꝯseruationē eius hoc mō dicimus ꝙ auena ē naturalis eq̄s: ꝛ cardones asinis: ꝛ locus locato. Quīto mō de illo qd̄ necessario seq̄t̃ ad naturā rei cuius est ita ꝙ hz in re illa principium sue exn̄tie: ꝛ naturale hoc opponit̃ violēto. Juxta quē modū putrefactio naturalis dr̄ ꝛ adustio violēta. 4. metheo. Et seniū a. G. lib. de marasmo. c. 2. sic dr̄ esse ſm naturā. Nō. n. inq̄t vtiqz dr̄ ſʒ naturā esse seniū sicut nutriri ꝛ augeri. Hec. n. sunt opa nāe: senectus vero nō opus: sed passio necessario seq̄ns. Nullū. n. generabilium aīalium insenescibile visum est. Et ꝑꝑ hoc ēt ſm nāʒ esse aiunt q̄dam eā necessario sequentē omnia que a natura dispensant̃. Igit̃ siq̄dem ſm hoc significatū est ſm nām esse senectutē non dubitatio aliqua relinq̄tur ſm sermonē. Ita. n. dicentibus verū est ſm nām esse senectutē ineffugibileq̄ʒ existere siq̄dē necessario seq̄t̃ opa nāe. ¶ His ꝑmissis dic pr̄o ꝙ nulla mors ē nālis aliquo. 4. ꝑmoꝝ modoꝝ: qꝛ nec est quid cōpositū ex mā et forma hn̄s ī se principiū motus nec a natiuitate inest: nec est necessaria adesse rei viuentis: nec est ꝯueniens ad esse: vel ꝯseruatiōe ipsius vt notoriuz est. Dic ſo ꝙ aliq̄ mors est nālis quinto mō. Juxta id. G. lib. de marasmo. c. 2. Expientia deniqz est sola senectus necessaria ꝛ ſm nāʒ quemadmoduz ꝛ mors. Et illud arist. li. de morte ꝛ vita. Mors ſo est hec quidē violenta: hec aūt ſm naturā. violenta quidez qn̄ principiū extra fuerit: ſm nām aūt qn̄ in ipso est. Constat aūt ꝙ cuiusdā mortis ꝑncipium intra est vt calor innatus incessanter siccans radicale humidū: ꝛ elementoꝝ ꝯtrarietas ꝯponentiū corpus non cessantium agere in seinuicē: donec se soluāt a suis contrarijs ꝛ corpus interimant. Pria q̄nqʒ obiecta sunt pro pr̄ia ꝯclusione. Ad sextū dic ꝙ mors inest hoi ſm eius māʒ phisicam non valentē amplius subseruire ꝑtātibus aīe ꝛ tali mā est corruptibilis non manēs eadē sub vtroqz termino transmutationis sicut manet hyle. ¶ Dubitat̃ ſo vtrum mors nālis sit illa solū que procedit a calore innato desiccante humidū: ꝛ ab impotentia virtutis ad resistendum illi desiccationi. Ur̄ ꝙ sic: qꝛ sola talis hz principiū sui ab intra. Illa ſo que ꝓcedit ab aere nos ꝯtinente habet causam extra. Et similiter illa q̄ est a motionibus: qꝛ sunt quodammodo extrinsece: ꝛ cōmuniter connumerantur inter causas primitiuas. Et illa que procedit a phlegmate tegente ꝛ extinguente calorem est violenta. Juxta illud arist. li. de morte. Mors aūt ꝛ corruptio: violenta q̄dem calidi extinctio. Sed ꝯtrariū vr̄ hic sape ꝑ pn̄. dū posita q̄nta cā mortis. s. phlegmate extinguente calorem statim subdit Et hec est mors nālis. Probat̃ insup qꝛ nisi sic esset nunq̄ʒ aliq̄ mors esset nālis: qꝛ impossibile est nāliter humiduz radicale hoīs nullatenus ꝯsumi ab aere nos circundante. Impossibile ēt ē senes a senio pasci quantū exigit ꝯseruatio sanitatis eoꝝ q̄n remaneant aliq̄ humiditates indigeste phlegmatice vel muscillaginose: cū calor eoꝝ sit velut lucerna ad extinguendū parata: ꝛ opus eis sit vt pascant̃ humidis. ¶ Attende hic pro solutione ꝙ q̄nqʒ cāe predicte duplr̄ se habere pn̄t ad indiuiduū moriturū. Uno mō ita cōmensurate vt nulla eaꝝ excedat ſm naturā indiuidui illius in illa etate. Alio mō ita vt vna eaꝝ vel plures vel oēs sint ītempate: sicut aer calidior vel īnatus calor auctus ab extraneo vel labor īmoderatus vel virtus antea plus debito debilitata vel phlegma superexcrescens: ita vt inducat apoplexiam aut epilentiā aut paralysim aut suffocationez. ¶ Juxta illud dic

principaliter ꝯsistit ꝑ humidū influens sicut ꝑ humidum radicale: tn̄ in morte vtrūqz diminuitur ꝛ permutatur in qualitate vt non sint proportionata ad vitam: ꝛ ideo cū hac diminutione quantitatiua ꝛ qualitatiua stant q̄ztitas eorū multa ꝛ manifesta sensu: vnde in hoīe quātūcūqz morti propinquo ꝑ exiccationem inuenitur notabilis quantitas sanguis in corde eius: ꝛ sic est de humido membrali. Dubitatur tertio vtrū de morte naturali sit dolor videtur ꝙ sic qꝛ ē maxima permutatio: dolor autē est sensus permutationis cōtrarie vt habetur fen. 2. ꝛ. 4. de accidēti. In contrariuz Gal. primo de differentijs feb. vbi dicit ꝙ senum mors est incōtristabilis. Dōm ꝙ in morte vere naturali non est dolor corrūpens: rō est qꝛ illa infrigidatio ꝛ exiccatio paulatiʒ ab intra acquiritur: ꝛ ideo nō sentitur. Accidit tn̄ quasdā mortes videri.

primo ꝙ mors nālis est illa q̄ procedit a predictis quinqz causis pr̄io modo se hn̄tibus. Huius rō est: qꝛ dicte cāe sunt ita cōnexe ꝙ vna necessario attrahit aliā. Nā pr̄ia ꝛ principalis cā nālis mortis est calor innatus ꝯsumēs humiduz vel ꝯtrarietas elementoꝝ cōponentiū: sicut. n. gn̄atio fit calore obtinente ꝛ cōtinente humidū cū sicco: sic corruptio fit ipso debilitato ꝛ non potēte ꝯtinere amplius: ꝛ ad hanc impotentiā sequit̃ ilico debilitas virtutū digestiue ꝛ nutritiue. Et ad hāc debilitatē necessario sequitur phlegma aliqd̄ nasci. Aer etiaz ꝯtinens ꝛ exercitiū aliqd̄ vel fricatio necessarij sunt ad ꝯseruationē caloris innati quos impossibile est non resoluere aliquid de innato calore cū debeāt eē calefactiui ad obuiandū frigiditati supfl'ue senū. Dic. 2. ꝙ quotienscūqz vna dictaꝝ cārum est intempata vel plures ex eis mors subsequens est abbreuiata ꝛ innaturalis. Cuius rō est: qꝛ cā illa vel citius resoluit vel citius extinguit calorez innatū q̄ʒ deberet resolui aut extingui ſm cursuz nāe. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ ad mortē eē nālem nō requirit̃ ꝙ totalis cā eius sit ītrinseca: sicut putrefactio est motus naturalis vt dr̄. 4. metheo. tex. 6. Ad hāc tn̄ coopat̃ caliditas ꝯtinentis. Ad auctoritatē arist. Mors aūt ꝛ corruptio violenta quidē calidi extinctio. Dic ꝙ intelligit de extinctione inducta a phlegmate vltra necessitatē excrescente ꝛ inducente egritudinē non de illo qd̄ ex necessitate repitur in senio ob defectū caloris innati. Quarto dicit pn̄. ꝙ vnūquodqz indiuiduū hz terminū prefixū sue durationis: ꝛ iste terminus in īdiuiduis diuersificatur ſm diuersitatē cōplexionū. Et termini prefixi indiuidui ſm proprias ꝯplōnes sunt termini nāles: sed sunt alij termini hoīuz abbreuiati vel per egritudines vel per occisiones. Totū tn̄ prouenit diuino precepto siue mors sit naturalis siue sit abbreuiata. ¶ Querit̃ hic ſo. Que cōplexionū hz terminū longeuiorez. R̄ndet haly. 2. teg. cō. 20. illius can. Decidente ſo calida ꝛ sicca crasi dicens. Sequitur ergo vt sit breuioris vite nā q̄ʒ alij hoīes ille cuius ꝯplō est a principio ipso frigida ꝛ sicca. Deinde sequitur ipsum cuius ꝯplō est frigida tm̄: deinde sequit̃ ipsuz cuius cōplō est sicca tm̄. Deinde sequitur ipsuz cuius cōplō est frigida ꝛ humida. Deinde sequitur illum cuius cōplexio est calida ꝛ sicca. Postea sequit̃ eū cuius cōplexio est humida tm̄. Deīde sequitur eū: ille cuius cōplō est equalis. Deinde sequitur ipsuz cuius cōplexio est calida ꝛ humida. Et h̄ Haly reliquit cōplexionē calidā tm̄ vel scriptor omisit q̄ locanda videt̃ post humidā tm̄ vel resecanda est a pn̄ti mā cū alijs tribus simplicibus attento ꝙ hic agitur de longitudine durationis ſm cōplexiones ꝛ ꝙ complexiōes simplices non sunt diu permansiue: saltem sub esse intenso: imo rarissime reperiūtur. Juxta id. G. 6. de regi. sani. Dictū est aūt in his libris qui de crasibus īpossibile eē ꝑmanere ad multū discrasiā aliquā vnā: ipsa. n. sibi acq̄rit ex necessitate aliā. Idcirco plurimis medicoꝝ. 4. vise sunt esse sole discrasie cōposite. Et illud prin. c. 1. doc. huius. Iste tn̄. 4. nō diu ꝑmanent. Restricto igit̃ ſmone ad cōplexiones cōpositas supponit̃ primo ꝙ in cōparatione alterius ad alterā in lōgeuitate omnia sint paria preter cōplexionem. Nihil. n. prohibet cōplexionē que de se longeuior est fieri breuiorē ex ꝑte climatis: aut opificij: aut mali aspectus celi: sicut cholericus morās ī īdia vel coquus aut faber factus minus durat phlegmatico fabro aut coquo morante in india. Scd̄o supponitur ꝙ ꝯplexiones lapse comparate ad inuicē in longeuitate sint lapse equaliter a tpata. Aliter. n. reputata breuior ſm spēm posset esse magis longeua: vt phlegmatica parū lapsa est maioris durationis cholerica valde lapsa. Tertio supponit̃ ꝙ queqz cōplexio teneat regimē ꝯseruatiuū suiipsius. Juxta id. G. 3. tegni. tex. 44. Calidiora calidioribus indigent adiutorijs. Nā si aliqua ipsarum reductiuū seruaret regimen interturbaret̃ inde iudiciū ꝓprium sue durationis. Quarto supponit̃ ex phīa nāli tradita ab arist. lib. de longitudine et breuitate vite: ꝙ aīal est nāle calidum ꝛ humidū ꝛ viuere tale: senectus autez ē frigida ꝛ sicca ꝛ mortuū ēt: necesse est igitur senescētia desiccari. Opʒ igitur ad viuens esse longeuū ꝙ humidū ipsius non sit facile desiccabile neqz paucū: neqz facile congelabile: sed calidū vnctuosum firmū non leuiter corruptibile neqz superfluū. Quinto supponit̃ ꝙ naturalis terminus vniuscuiusqz cōplexionis est vltimus finis vite quē attingere pōt indiuiduū illius cōplexiōis ꝯseruatū in natura sua: siue attingat illum finē calido innato ꝯsumēte se absqz adiutorio humiditatis extinguētis: siue cū adiutorio hūiditatis dūmō illa nō influerit ab extrinseco vel ex errore sed ſm nāe cursuz. Impossibile eniz est vt phlegmaticus ſm nāʒ ꝑdurās talis moriatur: ita aridus nāli morte sicut cholericus: corruptio tn̄ īnati caloris a seipso facta paulatim marcedo dr̄ ꝛ ꝓprie nālis est. Facta aūt a ꝯtrario extinctio vocatur ꝛ est aliquo mō violenta: vt ait arist. lib. de iuuentute. ¶ His premissis dic primo ꝙ tpata ꝯplexio est longeuior ceteris. Primo qꝛ est sana semp. 1. tegni: ꝛ nulla alia est sana semp. Scd̄o qꝛ est maxime elongata ab excellentia ꝯtrarietatū: qꝛ est valde propinqua tēperamento ponderis vt ꝑmissum est: ꝯtrarietas aūt est cā maxima mortis nālis. Tertio ipsa sola hz de elementis ſm optimā ꝓportionis ꝛ diuisionis equitatē ad opa ꝑficienda sicut ante dcm̄ est. Optime igit̃ ꝛ ꝑfectissime restaurat deꝑditū ꝛ id est maxima cā longeuitatis. Quarto minus ceteris est passibilis ab extrinsecis. Juxta id. G. lib. de optia ꝯstructione corpis. c. 3. Igit̃ qm̄ commēsurate dispositū corpus ab extrinsecis causis difficillime occupabile ē: manifestū q̄dem est ꝛ ex ipsa eius eucrasia difficulter ꝛ vix in īmoderationē craseos ꝑueniente eo ꝙ oīno ab extremitatibus distat plurimū. At ſo ꝛ ex eo ꝙ bn̄ opatur optime vtiqz erit preparatū ad difficilē passibilitatē minime laboribus occupabile ens. Inest aūt mox huius corpori ꝛ euchimissimū alioꝝ esse: quo circa irā ꝛ tristitiā ꝛ sollicitudinē: ꝛ pluuias: ꝛ ariditates: ꝛ pestilētias: et oēs simplr̄ dicendo egrotatiuas cās tolerabit facilius alijs corporibus: maxie enim que sunt cacochima ab hmōi causis arguuntur faciliter seu iaʒ ꝑ seipsa ꝓpe egritudines ꝑuenientia. Quinto minus ceteris patit̃ ab intrinsecis cāis. Juxta id. G. ibi. Quoniam aūt neqz eis que a cibis superfluitatibus facile oc

cupabilis

tes videri naturales ⁊ non sunt vt habentibus membra improportionata na ta. ꝟ. gra. ex senectute qua vltima deficiet primo cerebrū vel pectus q̄ȝ cor: vn de in isto fit catarrus ⁊ ex hoc suffocatio: ⁊ ex h̄ dolor in alio fiet malitia anhe litus defectu lacertoꝝ. ¶ Dubitatur quarto vtruȝ terminus vite nālis possit prolongari: nō. n. est dubiū de abbreuiatione. Videtur ꝙ sic: q꞉ complexio na turalis pōt ꝑmutari vt in tegni trac. tertio. Ad ꝯtrariū q꞉ Aui. dicit: sunt ve ro alij abbreuiati. Cōcilia tor dr̄ia. 113. absolute tenȝ ꝙ termini vite possunt ꝓ lōgari ⁊ inducit. 3. aucto ritates: quaruȝ clarior est Haly in cōmento tegni vltimo cōmento. c. de resumptiuis: ⁊ inducit rationes quas lege. Alij vero multi dicūt ꝙ termini vite q̄daȝ sunt qui sequūtur spēm vt cum homo cōparatur elefanti vel leoni est tante vite. ꝟ. gra. 124. annorum ad plus ⁊ talis vite terminos dicūt nō posse prolongari. Ratio q꞉ complexio speciei nō pōt permutari: quidā sunt termini qui sequūtur modos cōplexio nuȝ in latitudine speciei. ꝟ. grā colerici viuunt tanto spacio. s. longiori q̄ȝ fleg matici vel melācolici tēperati adhuc longiori vel calidi ⁊ humidi ⁊ tales ter

eorum terminuȝ prefixuȝ habet qui in in diuiduis diuersificatur ꝓpter cōplexio num diuersitateȝ. Et hi quidem sunt ter mini naturales. Sunt vero et alij termi-

mini vite possunt prolongari. Ratio q꞉ de flegmatico ⁊ melancolico pōt fieri temperatus ⁊ de sanguineo: ergo termini vite possunt prolongari. Alij sunt termini vite qui sequuntur determinatas dispositiones indiuiduorum ⁊ hic diuersificantur quidam sapientes ab alijs. Dicunt enim aliqui ꝙ hi termini vite nō possunt prolongari. Ratio eorum q꞉ complexio indiuidualis non pōt ꝑmutari. s. proprie in indiuidualis sicut nec indiuiduuȝ h̄ȝ terminuȝ vite prefi xum quem in sua potesta te ad conseruandū humi ditateȝ: sed talis potestas consurgit ex tali propor tione humidi ad calidiuȝ que in vnoquoqȝ videtur imꝑmutabilis ergo termini vite sunt impermutabi les. s. in prolongatione: ex quibus dicunt apparere ꝙ termini vite indiuidui possunt abbreuiari q꞉ pōt iudiciū precorrumpi sed prolongari implicat ꝯtra dictionem. s. tollere proportionē qualitatū indiuidualiū ⁊ saluare indiuiduū. Et ideo dixit Aui. sunt tamē alij abbreuiati ⁊ nō dixit sunt alij prolōgati. Nos aūt iam substentauimus ꝯtrariū huius: naȝ diximus de cōditionibus indiui dualibus ē determinatus aspectus quo hō pōt infirmari ⁊ mori ⁊ ille erit ter

Jacobus De partibus

cupabilis existit: hic vtiqȝ ⁊ maxime addisces si excogitaueris neqȝ plectoriaȝ ī huius nā: neqȝ cacochimiā vllā aceruari faciliter vel aceruatā nocere in ali quo. Nā cōmēsuritas nāliū actuū ad se inuicē: ⁊ q̄ ꝓm vnūquēqȝ ipsoruȝ ꝟtus ⁊ fieri ꝓhibet supfluitates: ⁊ factas excernit faciliter: ⁊ si ꝑmanserit aliquādo vsqȝ plimū minime vincit̄ ab eis. Ab egrotatiuis. n. cāis facil̄r vinci imbecilli bus ⁊ discretis nāis inest resistere vsqȝ multū eucratis ⁊ fortib⁹: hec. G. Sexto ipsa sola nō idiget p̄ceptore q̄ȝtitatē suoꝝ ciboꝝ metiēte: imo tm̄ appetit q̄ȝtuȝ digerere pōt. ¶ Dic ꝓo ꝙ sanguinea ꝯplō ē lōgeuior post tpatā. Pr̄io q꞉ ē vi cinior tpate: cū tpata ꝯplō ꝓm mēbra p̄ncipalia declinet ad cal̄m ⁊ hu. vt p̄mis suȝ ē. Scd̄o ipsa plus abūdat in p̄ncipijs vite calido. s. ⁊ hu. Tertio plus elon gata est a frigiditate ⁊ siccitate q̄ adducūt seniū ⁊ mortē. Quarto hec ꝯplō ī se nectute vr̄ aliq̄l̄r ad tēperiē reduci. Erat. n. in pueritia ⁊ iuuētute supabūdās in cal̄o ⁊ hu. ⁊ in senio fiet frigida ⁊ sicca. Transibit igit̄ ꝑ mediuȝ qd̄ ē tpatuȝ ⁊ id sape vr̄. G. 6. de regi. sani. vbi tractās de huius cōpl̄onis regimine ait. Lō geuissimus aūt vtiqȝ ē q minime desiccatus fuerit. Et paulopost subdit. In cō plexione longeuissimi oīum sunt q humidissimi ⁊ nimiꝝ: ⁊ sani sunt cū solida tū. i. induratū fuerit corpus magis alijs: sicut ⁊ fortiores vsqȝ ad senectutē vlti mā hi q eādē etatē hn̄tes sunt. Et ꝓm hoc laudat̄ fere ab oīb⁹ medicis ⁊ phis qui elementa corpis diligenter cognouerūt hec complō. Et nimiruȝ ꝑꝑ hoc sola q̄busdam visa est ꝓm naturam esse. Melior. n. in tp̄e hoc alijs complexio nibus fit: ⁊ si ꝓm principia fuerit deterior. ¶ Sed dicet aliq̄s his tribus ratio nibus vltimis probatū vr̄: ꝙ cōpl̄o sanguinea est lōgeuior tpata: sicut haly af firmat ⁊ plurimi post eū. Nā plus h̄ȝ de calido ⁊ humido ⁊ elōgatior est a fri gido ⁊ sicco ⁊ vr̄ tpatior in senectute. Dic ꝙ lȝ plus habeat de calido ⁊ humi do nō h̄ȝ humidū ita puꝝ nec ita digestuȝ nec h̄ȝ calidū sic proportionatū ope ribus digestiue ⁊ nutritiue: quaꝝ est seruare corpus restaurādo deꝑditū: vnde d̄ talib⁹ loquēs. G. 6. de regi. sanita. ait. Tales. n. nāe in pueroꝝ etate reumati cis ⁊ plectoricis occupant̄ egritudinibus ⁊ demū cū his putridis. Indigent igit̄ exercitijs amplioribus ⁊ diligēti ea q̄ in ventre est egestione. Dic scd̄o ꝙ lȝ sit elōgatior a frigido ⁊ sicco educētibus seniū ⁊ mortē: ipsa tm̄ est abundan tior in humido cooꝑante ad extinctionē caloris: tuȝ ex ꝑte cōpl̄onis innate q̄ disponit ad illam. tuȝ ex ꝑte sui regiminis qd̄ supponit̄ esse humidū. Est etiā mollior et magis resolubilis ⁊ minus bene ꝑmixta sicco sua radicalis humi ditas: vn̄ fit ipsius resolutio amplior calore maiori exn̄te sicut a pueris maior fit resolutio ꝑꝑ suaȝ mollitiē q̄ȝ a iuuenibus vt prius dictū est. Dic tertio ꝙ lȝ caliditas ⁊ humiditas sanguinee cōpl̄onis in senectute remittant̄ ⁊ videant̄ ex hoc habentes eā ad temperieȝ accedere: nunq̄ȝ tm̄ veniūt ad temperamen tuȝ iustitie. Nā si venirēt essent fortiores senes q̄ȝ iuuenes: cuius ꝯ̄rium docet sensus. Itē essent ita fortes in senectute sicut tēperatus in iuuentute: ⁊ sic pos sent tm̄ restaurare de humido q̄ȝtū deꝑditur quod repugnat senectuti. Item essent fortiores in medio senectutis q̄ȝ in eius principio: q꞉ tunc vident̄ cali ditas ⁊ humiditas magis tpate: consequentie proabntur ex diffinitione com plexionis temperate ad iustitiam. Est eteniȝ illa que habet de elementis ꝓm optimā ꝓportionis ⁊ diuisionis eq̄tatē ad oꝑa perficienda. Itē essent sanio res in senecute q̄ȝ tēperati in illa etate. Iteȝ in senectute nō indigerēt p̄cepto re q̄ȝtitatē suoꝝ ciboꝝ metiente. Cuius ꝯ̄rium ponit. G. sexto de regimine sa nitatis ca. de regimine cōpl̄onis calide ⁊ humide dicēs. Humida vero dieta supfluitates ⁊ multitudines humoꝝ generāte difficile fit detinere cōmodera tionē vt neqȝ ab egritudinibus occupet̄ neqȝ cito senescat. Itē non deberent in senectute rugari neqȝ canescere neqȝ abūdare in mūcis ⁊ sputis. cuius cō trariū videmus. Ista nāqȝ non sequunt̄ tpamentū iustitie sed diminutionem innati caloris ⁊ terrestreitatē corporis humido radicali resoluto. Dic. 4. ꝙ san guinei in senectute accedūt: ad quoddā tpamentū ipuꝝ ⁊ ineptuȝ operibus aīe: sed elongant̄ a tpamento puro ⁊ apto aīe ⁊ ꝓportionato virtutib⁹ ⁊ spi ritibus. Nā flos ipse a principijs sanguinei in senectute partim eijcitur parti eiectus est ⁊ remanet velut fecale: sicut cū a lacte butyrū eijcit̄: partes. n. cali di innati ⁊ humidi spmatici subtiles ⁊ aeree transacta iuuētute paulatim ab eunt ⁊ residuū remanet velut flos marcidus. Accepta ḡ mensura calidi ināti ⁊ humidi radicalis in cōpl̄one sanguinea excedēte mēsuram hoꝝ in tpata cō plexione si cōtingeret eā minui in senectute ꝓm ꝑtes terrestres ⁊ grossas fe cales ⁊ ad tēperamentū accedere ꝓm ꝑtes aereas subtiles ⁊ cōformes virtuti bus ⁊ spiritibus: reuera tunc esset vere tpata ad iustitiā tpamēto puro ⁊ apto aīe. ¶ Sed ꝯ̄ contingit ⁊ si mihi nō credas crede sensui q tibi monstrat splē dorem coloris vires corpis cutis planitiē: munditiē: foraminū: vnde supflua exeūt in senectute sanguineo paulatī decrescere. Temperamētum igit̄ ad qd̄ sanguinei accedūt in senectute est tpamentū impuꝝ fecale: sicut si extraheres ex duobus fructib⁹ vno calido ⁊ alio eque frigido succos ⁊ permisceres eos adinuicē. ⁊ ꝑtes fecales ēt simul misceres mixtū ex succis declinaret ad tēpe riē purā subtilē ⁊ mixtū ex fecibus ad tēperiē grossaȝ terrestrē. Et ēt q̄daȝ cō tēperātia accn̄talis sanguineis eueniēs in senectute exobuiatiōe humiditatū collectaꝝ in eis ꝑtim ex aptitudine nālis cōpl̄onis ꝑtiȝ ex regimine partim ex minoratiōe caloris ināti ad ꝑtes siccatas in etatibus priorib⁹. lȝ nō queras ibi tpamentū iustitie. Dic q̄nto ad Ga. dicenteȝ ꝙ longeuissimi oīuȝ sicut humi dissimi: ꝙ ītellexit de cōpl̄onibus calidis lapsis quoruȝ ponit regimē in passu vbi h̄ dicit. ¶ Dic. 3. principal̄r ad quesitū rn̄debo ꝙ cōpl̄o cholerica est lon geuior post sanguineā. Pr̄io q꞉ plus abundat ī calore ināto in q̄ vita cōsistit. Cuius rei signū ē ꝙ in ea pulsus ⁊ anhelit⁹ sunt maiores ⁊ fortiores. Scd̄o di gestio ⁊ nutritio sunt in ea fortiores q̄ȝ in phlegmatica ⁊ melācholica cū he fi ant a calore ⁊ sustinet cholerica frequētiores cōestiones ⁊ minus ī ea cibi gros si grauant. Tertio plus abundat in sanguine bene digesto q est thesaurus na ture: vt dicit p̄n. ꝓmi. 4. c. 20. Cui⁹ rei signū ē ꝙ ī ea vene sunt ample ⁊ arterie sil̄r. Quarto minus opprimit̄ supfluitatibus q̄ in phl̄atica ⁊ mel̄ica: ob dimi nutionē caloris ⁊ debilitatē digestionis habent̄. ¶ Sed instabit aliquis calor cholerici ē velut ignis fortis in lignis siccis ⁊ debilibus: talis aūt velocissime deficit. Item h̄ȝ oīa disponētia ad marcedinē que vere dr̄ mors naturalis: vi delicet calidū intensuȝ fortiter ꝯsumēs ⁊ humidū modicū cito resolubile. Cu ius rei signū est ꝙ facilius ceteris ethicatur ⁊ marasmat̄. Iteȝ disponitur plus alijs ad egritudines incensiuas que sunt periculosiores alijs ꝓpter ignei mo tus velocitatem vt ait Damas. ¶ Ad primuȝ dic ꝙ calor innatus qn̄ est fortis oꝑatur restaurationē melius ⁊ ꝑfectius q̄ȝ dum est debilis ⁊ hec oꝑatio est ma gis ei ꝓpria q̄ȝ resolutio humidi ⁊ in hoc differt a flāma vel igne forti ī lignis debilibus. Iuxta id Gal. in lib. de marasmo. c. 3. nō est aliq̄d tp̄s in quo ꝑ totū nō est extensuȝ innatuȝ calidū virtutes habens nō quibus plasmat solū sed ⁊ multas alias. Etenim trahit māȝ ad se ⁊ mām dispensat ⁊ apponit vnit ⁊ assi milat ⁊ summat in dicendo oīa ꝯtraria flāme oꝑatur. Ad scd̄m dic ꝙ lȝ cho lerica cōplexio habeat oīa disposita ad marcedinē: h̄ȝ tm̄ intra se remediū ad uersus eaȝ. s. calidū fortiter restaurans. Ad tertium concede ꝙ hec compl̄o plus disponitur ad incēsiuas egritudines: sed terminus ad quē ducūt non est nālis sed abbreuiatus de quo hic nō agitur. Dic quarto ꝙ cōplexio phleg maticā est longeuior post cholericā: primo q꞉ plus accedit ad tpataȝ q̄ȝ mel̄ica cuȝ sibi cōicet in humiditate. Scd̄o q꞉ plus h̄ȝ de humido radicali q̄ȝ mel̄ica. Tertio q꞉ melius digerit ⁊ assimilat sibi nutrimētū cū digestio ⁊ assimilatio ꝑ humiditateȝ in ꝑte fiant. Qua⁰ q꞉ abūdat in humore ꝑfectiori q̄ȝ mel̄ica ex sui natura. s. in phlegmate qd̄ nihil aliud est q̄ȝ sanguis diminute coctus ⁊ est aptus vt fiat sanguis: mel̄ia ꝟo nō. ¶ Sed instabit aliquis phlegmatica compl̄o est ineptissima oīuȝ ad marcedinē ⁊ arefactionē que ꝓpria est senio ⁊ morti nāli: tuȝ ex diminutiōe caloris eius: tuȝ ex supabūdantibus humiditatib⁹ tā ināatis q̄ȝ acquisitis ex regimine ⁊ defectu digōnis. Dic ꝙ phlegmtici recti ꝑ similia nō veniunt ad arefactioneȝ ⁊ marcedinē ꝑfectas: sed ꝯsumpta ꝑte humidi ra dicalis ⁊ resoluta ꝑte aliqua caloris innati multiplicata humiditas anticipat extinctioneȝ caloris innati: ⁊ nihilominus talis extinctio dr̄ mors nālis: q꞉ seq tur cursuȝ nature illius nō impeditū ab extrinseco. Dic q̄nto ꝙ mel̄ica com plexio est breuissime vite: q꞉ recedit a tpata in vtraqȝ ꝯtrarietate ⁊ minus h̄ȝ de principijs vite ⁊ oꝑationes restaurationis magis debiles. Et vt sit ad vnuȝ dicere ipsa est germana senectuti ⁊ marcedini. Sȝ cōtra ipsa est dura cōpacta magne resistētie aduersus cās resoluentes humidū. Nōne vides rusticos pa stos fabis ⁊ pane nigro plus tolerātes estus ⁊ labores q̄ȝ sanguineos aut fleg maticos delicate nutritos. Dic ꝙ mel̄icus a nā nō est durus nec cōpactus te ste Gal. 2. de cōplexionibus. c. vltimo dicēte. Qd̄ si eius frigiditas ⁊ siccitas fue rint a principio rei: tūc corpus eius erit albū molle tenerū lene. Et dato ꝙ eēt durus: q꞉ tamē in eo pessima fit restauratio deperditi: nō est longeuus. De ru sticis dic ꝙ ꝯsuetudo laborandi ⁊ pastus grossus terrestris indurat eoꝝ mem bra vnde melius tolerāt labores ⁊ estus: sed nō ideo sunt magis longeui: imo trahuntur ad mēbra eoꝝ humiditates indigeste que sepe ꝑducūt eos ad egri tudines chronicas ⁊ accelerant in eis mortē. ¶ Queritur ꝟo vtrū vltra duos terminos indiuidui quos tangit hic prin. naturaleȝ. s. ⁊ abbreuiatuȝ sit ponen dus tertius elongatus exn̄s vltra naturalem. Et hoc est querere equalenter si terminus naturalis vite humane possit elongari: ⁊ q꞉ hāc mām supius tetigi querens de termino senij. Dico breuiter ꝙ vltra dictos termos naturalem. s. ⁊ abbreuiatū est ponēdus terminus naturaleȝ trāsiens vt teste Gal. lib. de ma rasmo. c. 5. ꝓmi trac. dicēte. Senij marasmuȝ. i. arefactionē impossibile ē vtiqȝ soluere: adiuuare ꝟo vt ad plurimū extēdatur possibile est. Et paulopost ait. Prohibere q̄dem senectutem impossibile est: detinere vero eius festinantiam possibile. Item possibile est aliquādiu obtūdere vires cāruȝ resoluentiū ⁊ cō fortare humidū innatū: ⁊ suauiter educere humidū supfluum ab indigestione in senio naturali necessario acquisituȝ quod cooperatur ad morteȝ: ⁊ ad id fa ciunt myrabolani ⁊ trifere vt medici asserūt: ergo possibile est retardare mor tem certo tempore venturam ꝓm principia nature nō adiūta ab arte. Potest etiam id operari celestis influentia benignior ⁊ fauentior vni indiuiduoruȝ q̄ȝ alteri. Et plus omnibus alijs diuina prouidentia custodiens aliquem diu gra tia alicuius magne vtilitatis. ¶ Sed dicet aliquis ratiocinanti de naturalib⁹ videtur silendum de dei miraculis cum ipsa transcendāt naturalia. Dic ꝙ de cens est omni artifici interduȝ memorari ⁊ humiliter recognoscere mirabilia oꝑa sui creatoris. Id patronus medicoꝝ facere nō erubuit: vt de eo refert ma gnus auēzoar dicens. Et q̄ȝ nobile est dictū. G. cum tractauit de fractura pā niculi cerebri. Nam notum est apud omnes ⁊ semper ⁊ vbiqȝ ꝙ impossibile est viuere illum: cuius pāniculus cerebri fractus ē. Et videns Galienus quē dam cuius panniculus fractus fuit ⁊ exinde liberatus est: dixit ipsum a deo li berari summa potentia atqȝ sapientia: hec auenzoar tractatu. 3. theisir. ꝓmo acapl̄o primo. Sed quid dices ad prin. qui duos dumtaxat h̄ numerat termi nos ⁊ primi tertia ca. singulari dicit. Unumquodqȝ preterea corpus terminū habet in quo resistat siccitati necessarie cōplexione sua ⁊ calore innato ⁊ quā titate sue innate humiditatis a quo non remouetur: est tamen cuȝ ante adue niunt cause in siccitate adiuuantes aut alio modo pernecantes ⁊ quasi custo

minus sibi deditus ſm ꝙ indiuiduuȝ hoc ⁊ tñ illa mors pōt tardari. Amplius ex ꝯditione indiuiduali aliqs potest habere dispōnez cerebri ad caput q̄ sic ei firmabitur ne preueniatur ⁊ aliquis poterit preueniri. Ad ꝯtrariū diximus ꝙ cōplexio indiuidualis hȝ latitudinē vnde ad prolongandā vitā huius indiuidui nō expedit ipsuȝ extra totaȝ latitudinē mutari: sed sufficit moueri ad meliorez dispōnem in sua latitudine possibilez. Ad Aui. diximus ꝙ dixit ſm primaȝ cōplexionē. Sed prima cōplexio pōt eē peior que fit in sua latitudine: ⁊ ideo subdit vnūqđq; eoꝝ scȝ indiuiduoꝝ vel eoꝝ.s. calidi ⁊ humidi ⁊ ſm cōplexionū diuersitatē.i. ſm ꝙ cōplexio est diuersa nō solū vnius ab alio sed in partibus sue latitudinis: ad auicē. etiā diximus ꝙ cū ꝯsiderata fuerit ꝯditio indiuidui plus accidit abbreuiari ꝙ̄ plongari. Dubitatur ēt cōcesso ꝙ aliqs ex dispōne sue ꝯplexionis debeat viuere.80.annis ⁊ ex aspectu celesti debeat viuere.60.annis: q̄ mors cōtinget: aut que dicetur naturalis. Dicūt ꝙ illa ē mors naturalis q̄ ex habitudine suaꝝ qualitatuȝ siue ex cōplexione cōtingit. Illa aūt que ex aspectu celesti ꝯtingit est accidentalis ⁊ pōt prohiberi. ¶ Dubitatur: pone ꝙ aliqs ex hoc ꝙ sanguineus debeat viuere.70.annis ex cōditione aūt indiuiduali debeat viuere.60.vel.50. qualiter ille habebit: dicendū ꝙ quecūq; causaꝝ duarū est fortior illa vincet: quia maña dispositionis indiuidui posset esse aptitudo ad rupturā vene que oīno fiet: hic tñ omittimus multa que de morte loqui intendebamus: ⁊ hoc q: nobis hec scribentibus die.26.nouēbris.M.cccxv. mortuus est dilectus vt filius ⁊ carissimus noster socius magister Stephanus medicine doctor cuius morte magna tenemur angustia: obmittimus etiam questionem que corpora sint longioris vite: an calida ⁊ humida: an temperata.

ni abbreuiati: totum tamen diuino prouenit pcepto. ¶ Quod [a] ergo ex hoc acquisiuimus est: ꝙ puerorum ⁊ iuuenum corpora quantum ad equalitatē sunt calida. Et corpora senum ⁊ decrepitorum sunt frigida. Sed [b] puerorum corpora equali sunt humidiora propter augmentuȝ. Et hoc quidem nobis insinuat experimentum quod de mollitie ossium est: ⁊ neruorum ipsorum: ⁊ consideratio: quoniam parum est ex quo fuerunt sperma: ⁊ sanguis: ⁊ spiritus vaporalis. ¶ Senes [c] autē ⁊ decrepiti proprie preter hoc ꝙ sunt frigidiores adhuc sunt sicciores. Et hoc quidez scitur experimento quod habetur de duritia ossium eorum: ⁊ asperitate cutis ipsorum ⁊ consideratiōe: eo ꝙ prolixum est tempus: ex quo fuerunt sperma ⁊ sanguis: ⁊ spiritus vaporalis. Et in pueris [d] quidem ⁊ iuuenibus est igneitas equalis: sed in pueris plus abūdat aereitas ⁊ aqueitas. Et in senibus ⁊ decrepitis plus abundat terrestreitas ꝙ̄ in illis duobus: ⁊ est in decrepitis plus. Iuuentus autem [e] habet complexionem magis equalem complexione pueri. Comparatione [f] tamen pueri est eius cōplexio sicca: ⁊ senis ⁊ decrepiti comparatiōe est humida. Decrepitus [g] vero est sicciorꝛ iuuene ⁊ sene in membris simpli-

a ¶ Q̄ ergo ⁊c̄.] ¶ Hic ex dictis colligit ⁊ ps sequens posset diuidi cōtra istam quātuȝ ad equalitatē: sed multipliciter posset exponi tamē melior expositio est.i. equaliter sunt calida q: eodē gradu vt supra declaratuȝ est ⁊ iste tex. sic stat.12. de aīalibus auicen. in hoc. c. Corpora iuuenū ⁊ pueroꝝ sunt calida equaliter: q̄ñq; tamē dixi equalitatem.i. respectu equalis ad pondus: q: plus excedit in calore iuuenis ⁊ puer respectu equalitatis ponderis quā faciat senex corpora senū ⁊ decrepitoꝝ sunt frigida ⁊ nō dixit quātuȝ ad equalitatez.i. equaliter sunt frigida decrepitoꝝ autem corpora sunt frigidiora.

b ¶ Sed pueroꝝ ⁊c̄.] ¶ Hic ponit cōplexiones haꝝ etatum quantum ad qualitates passiuas: scđo quantuȝ ad actiuas ⁊ passiuas simul recolligit sententiaȝ in his complexionibus: ibi secūda [Et in pueris.] Prima in duas: primo ponit complexionem puerorum: secundo senum: ibi [Senex.] Primo dicit corpora pueroruȝ sunt humidiora equali: potest intelligi equali.s. ad pondus q: respectu equalis ad pondus plus recedūt in humido ꝙ̄ iuuenes: vel equali.s. ad iustitiam que equalitas ad iustitiam melior reperitur in etate iuuētutis vbi est complexio siccitatis pro opationibus vt apparet tertia fen huius pmi primo capitulo: propter augmentum tres causas dat siue rationes. Prima ꝙ pueri sunt humidiores propter augmentum. Scđa causa siue ratio sumitur a posteriori.s. a signo mollitiei ossium: ex quo apparet ꝙ accipit puerum pro puero in primis etatibus quibus membra adhuc sunt mollia multuȝ. Tertia causa est a priori accepta quia pueri parum est ꝙ fuerunt sperma ⁊ spiritus vaporosus in spermate que sunt corpora valde humida.

c ¶ Senes autem ⁊c̄.] ¶ Considerandum ꝙ ex duobus Auicen. probat corpora senum ⁊ decrepitorum esse sicciora primo ex duritia ⁊c̄. secūdo ex ratione quia prolixum est tempus ex quo fuerunt sperma hic apparet ex supra dictis: omisit autem causam ex fine vt dicit anto. quia decrementuȝ nō est finis a natura intentus: ⁊ ideo fit a virtute. ¶ Considerandum secundo dixit de senibus quia elongātur a sanguine q: elongatur ab etate sanguinis scilicet iuuentutis ⁊ adolescentie ⁊ cum hoc elongantur a spermate ⁊ spiritu cordis. ¶ Considerandum tertio ꝙ littera vna reperitur que dicit ꝓpter frigiditatem ⁊ potest saluari vt li propter dicat signuȝ siccitatis.

d ¶ Et in pueris ⁊c̄.] ¶ Hic simul ponit complexionem harum etatuȝ in qualitatibus actiuis ⁊ passiuis: Secundo ponit complexionem iuuenum specialiter. Tertio declarat quedam: ibi secunda [Iuuētus] ibi tertia [Decrepitas.] Primo dicit ꝙ igneitas idest caliditas est equalis in puero ⁊ iuuene. Sed pueri sunt humidiores quia aquei ⁊ aerei ⁊ senes sunt frigidiores ⁊ sicciores quia terrestriores. ¶ Considerandum ꝙ caliditatem naturalem vocat igneitatem q: in illa ignis dominatur siue sit innata siue influens caliditas: ⁊ ideo etiam auerro. cantice primo cōmento.45. vocat illam caliditatem elementarem: ⁊ sic etiā intellexit Gal. in cōmento apho. Qui crescunt. Iste tamen calor igneus ⁊ mensuratus est calore celesti. Utrum autem sit vnus calor in nobis celestis elementaris non curamus nunc discutere: multum tamen laborauit in hoc Gualte. burleus: est etiam cōmensuratus ⁊ terminatus anima ꝙ̄ auerro. frequenter dicit esse in illo calore: quaȝ etiam vocat itentionem vt apparet primo cantice.73.⁊.74.⁊ septimo methaphice.31. cōmento: ⁊ secūdo de anima.41. cōmento: ⁊ assimilat communiter illaȝ animam illi calori vt fabrum igni: vel clibanarium igni clibani.

e ¶ Iuuentus aūt ⁊c̄.] ¶ Causa dicta est q: pueri ⁊ iuuenes in calore sunt eq̄les ⁊ sic eque tpati ⁊ in siccitate sunt magis tpati q: sunt in medio: siccitatis vltie senilis: ⁊ hūiditatis supflue puerilis: ḡ iuuenes sūt magis tpati ꝙ̄ pueri.

f ¶ Compatione ⁊c̄.] ¶ Hic probat ꝙ sit temperatus in passiuis: q: illud qđ hȝ rationez mediȷ dr̄ temperatū: sed iuuenis in sicco ⁊ humido hȝ rationez mediȷ quod probat q: mediū est illud qđ ad duo extrema comparatuȝ potest dici oppositarum dispositionum sicut palidum respectu albi dicitur nigrum: ⁊ respectu nigri dicitur albuȝ vt intelligitur.5. phisi. cōmento.6.⁊ cōmēto.19. ⁊ potest accipi a Gal. in cōmento apho.5. particule. Quibus in vrina grossa.

g ¶ Decrepitus vero ⁊c̄.] Quia dixerat ꝙ in decrepitis plus adhuc abundat in terrestribꝰ siue terrestritas ꝙ̄ in senibꝰ ⁊ p ꝯñs siccitas vult hic oñdere ꝙ decrepitus est sicciorꝛ iuuene ⁊ sene in ꝯplōne nāli: ⁊ hoc est qđ dicit in mēbris simplicibus: q: hoꝝ complexio proprie est forma ⁊ ꝓprie naturalis sȝ humidiorꝛ humiditate accidentali: ⁊ idem ponit Gal. ſo de cōple.⁊.6. de regi. sa. ⁊ infra etiam ponit auicē. ¶ Dubitatur qs sit tēperatiorꝛ: an puer: an iuuenis: videtur

Jacobus De partibus

diendi sanitatem ars existit illa que corpus humanum ad naturalem perducit terminum si conuenientia conseruat. Dic ꝙ prin. loquitur de cōmuni cursu ⁊ regulari: raro enim homines naturalem terminuȝ transire valent: inimo pauci sunt qui ipsum attingunt. ¶ Dubitatur tertio vtrum termini abbreuiati indiuiduoꝝ diuino proueniāt precepto. Uidetur ꝙ sic per prin. hic dicentē. Sunt vero ⁊ aliȷ termini abbreuiati: totum tamen prouenit diuino precepto. Itez scribit propheta loquens in verbo dei. Ego occidaȝ ⁊ ego viuere faciā: percutiam ⁊ ego sanabo: ⁊ nō est qui de manu mea possit eruere. Item deus est prima causa a qua omnis alia causa dependet in esse ⁊ in opari. Sȝ prima causa plus influit in effectuȝ ꝙ̄ quecūq; scđa causa: q: cause secūde nō mouēt nisi vt mouētur a prima. ¶ Oppositūȝ arguitur: q: multi termini abbreuiantur per proditiones: intoxicationes: despationes: homicidia: luxus: crapulas. Tales aūt difformitates ⁊ seua scelera: nephas vī ascribere diuino precepto. Naȝ vt ait Plato in thimeo. Uolens siquidez bona: quidē oīa prouenire nullius mali reliquit propaginez. Nec. n. fas erat bonitati prestanti quicꝙ̄ facere nisi pulchrū. Item deus fidelis est ⁊ absq; vlla iniquitate: vt ait ꝓpheta: nihil ergo precipit iniquuȝ. Item preceptuȝ dei est: nō occides: homicidia ergo nō veniunt diuino precepto. ¶ Attende hic primo pro solutione ꝙ si verbū principis: de terminis abbreuiatis ꝙ ꝓueniunt diuino precepto debeat vniuersaliter sumi de quolibet termino per preceptū diuinum intelligenda est diuina permissio. ¶ Attēde scđo ꝙ lȝ deus sit summe bonus ⁊ iustissimus: permittit tamē malitias aliquas ⁊ iniquitates currere etiā ꝯtra insontes vt probati probatiores fiant ⁊ interdū permittit puniri malos a peioribus se. ¶ Attēde tertio ꝙ in actibus deformibus est duo considerare.s. actuȝ ipsuȝ posituuȝ q tantę bonitatis est quāte entitatis. Et ſm istud procedit ⁊ depēdet a prima causa ⁊ difformitatem actus: ⁊ ſm istud est priuatio boni ⁊ in prima causa nullaȝ habet relucentiam. ¶ Attende quarto q: multi veterū tantam fatis tribuunt virtutem: vt quisq; suum statim ab ortu sortiatur finem. Iuxta id Senece tragedia.5. Fatis agimur credite fatis. non sollicite possunt cure mutare rati stamina fusi. quicqd patiuntur mortale genus: quicquid facimus venit ex alto. Primusq; dies dedit extremuȝ. nō illa deo vertisse lȝ: que nexa suis occurrunt causis: it cuiq; ratus prece nulla mobilis ordo. His videtur cōsona Platonis opinio dicētis oīa ex necessitate euenire: vt ascribit ei discipulus eiꝰ aristo. Sȝ q: h repugnāt libero hoīuȝ arbitrio ⁊ subuertūt oēm politiaȝ innuentia: nec bonis deberi premia: nec malis supplicia cum coacti agant nec altissimū exorandum cum nil immutari possit abiȷciant: vt toxica pessima in genere moꝝ. Dic ergo ad quesitum relinquendo materias predestinationis ⁊ prescientie diuine theologis que sunt de altissimis ⁊ difficilioribus apud eos. Quod termini abbreuiati quicūq; ꝓueniunt diuina pmissione: ita ꝙ īpossibile esset quācūq; cāȝ quātūcunq; malificā aliquid agere nisi manu teneretur inesse ⁊ agere a prima causa. Naȝ quelibet in esse ⁊ agere hȝ aliquid entitatis ⁊ bonitatis per pticipationem: sed oīs entitas ⁊ bonitas per pticipationez depēdet necessario ab entitate ⁊ bonitate per essentiaȝ. Argumenta ante oppositū huic cōsonant conclusioni. Ad primum post oppositum dic ꝙ deus actus difformes permittit sed non est causa difformitatis cum difformitas sit boni priuatio ⁊ deus sit summa bonitas. Idem dic ad alia.

¶ Quod ergo ⁊c̄.] ¶ In hac parte quarta scđe pticule pme partis pncipalis huius capituli infert pnceps ex dictis octo conclusiones velut correlarias indicantes complexionem cuiq; propriam etati. Prima est: corpora pueroruȝ ⁊ iuuenum sunt calida ꝙ̄tum ad equalitatem.i. respectu equalis ad pondus ita ꝙ plus habēt caliditatis ꝙ̄ frigiditatis. Dictuȝ eniȝ est ante ꝙ complexio hoīs ſm sua pncipalia mēbra declinat ad caliditatē ⁊ humiditatē ⁊ id maxiē in etatibꝰ ipsius calidioribꝰ. Scđa cōclo est corpa senū ⁊ decrepitoꝝ sunt frigida. Probaƀ p q̄nq; cās tactas in pte pori. Tertia ꝯclo. Corpa pueroꝝ st hūidiora eq̄li ad pōdus. Probaƀ pmo p eoꝝ cremētū. Ab hūiditate. n. hñt ꝙ sunt extēsibilia ſȝ oēs dimēsiones. Scđo p mollitiē ossiū ⁊ neruoꝝ suoꝝ. Tertio q: non est diu ꝙ fuerunt sperma sanguis ⁊ spūs vaporalis qui sunt oēs humidi. Quarta ꝯclo: senes ⁊ ꝓprie decrepiti vltra hoc ꝙ sunt frigidiores temperato sunt etiam sicciores. Probaƀ primo per duriciem ossiuȝ suoꝝ. Secundo per asperitatē seu rugositatem sue cutis. Tertio q: diu est ꝙ fuerunt sperma sanguis ⁊ spūs vaporalis: ita ꝙ vetustate iam desiccati sunt. Ut ramale vetus iā grādi summe coctum. Quinta conclusio igneitas est equalis in pueris ⁊ iuuenibus: sed aereitas ⁊ aqueitas plus abundant in pueris. Hec conclusio quo ad primam partem superius declarata fuit vbi Galie. auctoritate ostensum est: ꝙ equalis est calor in puero ⁊ iuuene ⁊ quo ad secundam vbi dictum est quod pueri sunt humidiores. Sexta conclusio terrestreitas plus abundat in senibus ⁊ decrepitis ꝙ̄ in pueris ⁊ iuuenibus ⁊ plus in decrepitis ꝙ̄ in senibus a senectute denominatis. Hec conclusio monstratur per quattuor causas diminutionis humidi recitatas in parte precedenti. Septima conclusio: iuuentus habet complexionem magis equalem quam sit complexio pueri: complō tñ eius respectu cōplōnis pueri est sicca ⁊ respectu complōnū senis ⁊ decrepiti est humida. Octaua conclusio decrepitus est siccior iuuene ⁊ sene in membris simplicibus.i. in substantia ⁊ ptibus intimis membroꝝ simpliciū ⁊ humidior est iuuene ⁊ sene humiditate extranea madefaciēte quia plus hȝ

in viȷs

vꝫ ꝙ puer per Gal. 6. de regi. sani. 2. c. vbi dicit optimā eucrasiā hꝫ que pueroruꝫ est etas: alie ꝟo oēs deterioratōeꝫ: ꝛ ꝟo de cōplexionibus ponit ꝙ pueroꝝ capilli sunt sicut habitātiū in terra eq̄li. Amplius pueri adunāt hūoreꝫ plus tēpatū. s. sanguinē vt tertio ꝓnosticoꝝ ꝯmē. 14. Amplius pueri plus hn̄t de calore nāli qui est tpatus ꝛ suauis vt in cōmē. apho. Qui crescunt: rursus pueri cōseruāꝛ per tpieꝫ plusq̄ꝫ iuuenis appet in cōmē. apho. ꝟm horas qdē ꝛc. ꝛ iō bene hn̄t in tpato tpe. s. vere ergo tpatiores. In cōtrariuꝫ Aui. hic ꝛ sup in secūdo mō eq̄litatis vbi eq̄litatē scđi mōi posuit in iuuentute. 3. can̄. fen. 11. c. de cāis sincopis vbi pueros dicit neutros ꝛ sen. scđa huius. In hac questiōe est opinio pma que dicit: ꝙ puer est tpatior quātū ad cōplōnē nāleꝫ: sꝫ iuuenis quo ad etatiuā est tpatior: hanc opinionē omitto ꝓp dicta in q̄ōne an cōplexio etatiua ꝛ nālis differāt. Scđa est opinio dini que hꝫ quattuor pncipales cōclusiones: prima iuuenes sunt magis tpati in hūido ꝛ sicco q̄ꝫ pueri: ratio est q2 sunt in medio trāsitus a pueritia ad iuuentutē. Scđa cōclusio pueri sunt magis tpati q̄ꝫ iuuenes in calido siue actiuis qualitatibus: ratio est Gal. in cōmēto. apho. qui crescūt: nā caliditas pueroꝝ assimilaꝛ caliditati sanoꝝ: sꝫ caliditas iuuenū similaꝛ caliditati febriētiū. Tertia ꝯclusio tpamento inter actiuas ꝛ passiuas simul relato ad opationes iuuenes sunt tpatiores: rō est q2 iuuenes sunt in eoꝝ opationibus magis pfecti. s. in opationibus sensus ꝛ motus. Quarta cōclusio tpamēto inter actiuas ꝛ passiuas simul absolute pueri sunt magis tpati: rō q2 puerorū tactus iudicat pueros magis tēperatos q̄ꝫ iuuenes ꝛ addit dinus ꝙ hoc tēperamētū absolutum qđ est magis in pueritia est ꝓprie in etate pubertatis q2 tunc nō est supflua humiditas sicut in etate pme pueritie: nec tanta siccitas ꝛ ita acuta sicut in iuuentute: ꝛ iō dicit dinus ꝙ textus Aui. s. in scđo mō equalitatis cū dicit ꝓuenit dꝫ legi correpte ꝛ nō ꝓducte vt ibi ēt diximus: pma ꝯclusio est ꝟa. Scđa est falsa: q2 iā ꝓbatū est. s. ꝙ in caliditate sunt equalis gradus ergo in tpamēto ꝙ est determinata mēsura caliditatis sunt eq̄les: vn̄ ēt. a. dixit ꝙ pueroꝝ ꝛ iuuenū corpa quo ad equalitatē. i. eq̄liter sunt calida: ꝛ iteꝝ dixit in pueris ꝛ iuuenibus est igneitas equalis. Ad rōnē dini dōm: ꝙ calidū pueri assimilari calori sanoꝝ: ꝛ caloreꝫ iuuenū calori febricitātiū nō est ex diuersitate in tpamēto caloris in se: sꝫ ex diuersitate humidi ꝛ sicci: nā eadeꝫ mēsura caliditatis que est in puero cū humiditate pueroꝝ appet tactui suauis ꝛ generata: ꝛ que est in iuuene cū siccitate eoꝝ appet acuta mordicatiua ꝛ hic est sermo Gal. 2. de cōplōnibus cū dicit ꝙ ipse inuenit caliditatē vnius maiorē calitate alterius: vn̄ dicit si ego ꝛc. Nō inueni iuuenē calidiorē puero neqꝫ puerū calidioreꝫ iuuene ꝛ nō repi inter eos diāꝫ queadmōꝫ dixi nō ꝙ calitas in pueris est vicinior nāe vaporis ꝛ cū hoc. s. q2 est ꝓpinqua nāe vaporis est multa ꝛ delectabilis iuuenibus est pauca sicca ꝛ nō est eius tactus delectabilis. Tertia ꝯclusio vl'r accepta est falsa: q2 quasdā opationes pfectius exercent pueri q̄ꝫ iuuenes. s. opationes circa nutrimētū vt fuit intentio Gal. 1. de accn̄ti ꝛ. 6°. de regi. sa. Quarta ꝯ° ꝯtradicit pme ꝯclōni ꝛ ꝟitati qđ appet premisso hoc ꝙ tēperamētū. i. cōplō inter actiuas ꝛ passiuas nō sit q̄dā res vna disticta a tpamēto passiuaꝝ ꝛ a tpamēto actiuaꝝ simꝉ assumptaꝝ vt notū est: nulla. n. tertia forma resultat ex actiuis ꝛ passiuis simul ꝯiunctis que sit alia ab eis sicut resultat ex calido ꝛ frigido ꝯ° media que est forma alia a formis extremoꝝ. Tunc arguitur pueri sunt magis tpati tpamēto ꝙ est inter actiuas qualitates vt dicit scđa ꝯ° ꝛ nō sunt tpati inter passiuas vt dicit pma ꝯ° ergo nō sunt tpati inter actiuas ꝛ passiuas simul ꝯiūctas vt dicit quarta cōclusio ꝛ h nō esse tpamētū

cibus: et humidior est vtrisqꝫ humiditate extranea madefaciente.

q̄ꝫ tuꝫ ad eas simul est ꝓp nō eē tpatuꝫ in passiuis. Amplius contra hanc conclusionē ꝛ ꝯtra quoscūqꝫ q dicūt ꝙ ista etas. s. pueroꝝ est tpatior tpamēto absolute ꝛ tempamēto cōprehenso per tactū: ꝛ contra quoscūqꝫ cōtrariū dicētes: arguit sic ꝛ est de rōnibus meis molestis iste q dabit iudiciū ꝑ sensuꝫ tactus vl' erit ipsemet puer ꝛ sic iudicabit se temperatū ꝛ iuuenem distēperatuꝫ ꝛ eadeꝫ ratione cū iuuenis dabit iudicium quia iudicabit se temperatuꝫ q2 sua caliditas sibi ipsi est ꝓpinquior ꝛ conformior tactui ꝛ iudicabit puerum distemperatum q2 ab eo magis patietur dico magis in excessu gradus in eo in quo puer excedit. Si aūt aliquis hō tertius iudicet iste nō erit senex: q2 ex mali tactus cū ꝺficiēt i eo ꝟtutes. Amplꝰ iudicabit pueꝝ distēperatū sicut magis a se distāteꝫ iudicium igitur dabit puer tpatus vel iuuenis temperatus ꝛ redeamus in id ꝙ prius. Ista tn̄ rō molestat me ꝛ quēcūqꝫ ꝛ ꝟm cōeꝫ doctrinā nō appuit neqꝫ appet solo eius. Sꝫ cauilatiōes sunt facte ꝯ eā: rō aūt quā iducit ꝓ hac q̄rta cōclōne est soluta q2 tactus iudicat tēperamētū pueri ꝛ suauitatē caloris pueri q̄ suauitas nō arguit magis tempamentū absolute imo magis arguiꝛ distēperamētuꝫ in hūiditate contra dictum dini: nam dicit ꝙ hoc tēperamētuꝫ absolute inter omnes qualitates est magis in etate pubertatis concedūt ei cōmuniter ꝙ hoc temperamentum absolute idem sit ꝙ temperamentū equalis ad pondus de quo iudicat sensus tactus. s. cutis que ꝛ si non sit equalis ad pondus est tamen ꝓpinqua equalitati ad pondus: ex hoc ergo sequitur ꝙ pubertas plus appropinquat equali ad pondus q̄ꝫ iuuenis. Cuius contrariū Aui. dixit in secūdo modo eq̄litatis nisi destruaꝛ textus eius vt ibi diximus. Contrarium etiam apparet de questiōe de equali ēt ad pōdus. Amplius ratio molesta statiꝫ precedens est contra eos. Tertia ratio est siue opinio conciliatoris differētia. 26. ꝛ dicit ꝙ simpliciter indistincte iuuenes sunt tempatiores pueris ꝙ declarat ex substātialiter inherentibus ex opationibꝰ ꝛ casibus. Primo quidem a substantialiter inherentibus cōsimilibus. i. ab ipsa substantia siue essentia complexionis: nam complexio iuuenis equalior est vt dixit Aui. ꝛ Gal. scđo de complexionibus: ꝛ probatur ratione. Nam iuuenis appropinquat ad equale ad pondus: sed recedit per calidum ꝛ humiduꝫ: ergo pueri magis recedunt cuꝫ sint calidiores ꝛ humidiores: apparet etiam secūdo a substantialiter inherentibus organicorum: quia omnis natura organica est in eis. s. iuuenibus completa ꝛ perfecta: sꝫ hec equalitas in naturis organicis a cōplexione dependet declarat hoc tertio ex operationibus: nam operationes sensus ꝛ motus perfectiores sunt in iuuenibus q̄ꝫ pueris: vt Galienus primo de regimine sanitatis ꝛ operationes etiam vitales in iuuenibus dicit esse fortiores vt ostendunt pulsus: operationes etiam naturales dicit in pueris esse efficatiores. Tertio apparet iuuenes esse temperatiores ex casibus: nam iuuenes sunt medium inter duritiem ꝛ mollitiem: asperitatem ꝛ leuitatem: multitudinem pillorum ꝛ paucitatem: hec opinio non potest hic discuti: sed in scientia de virtutibus cum queretur in quibus facte sint operationes naturales perfectiores an in iuuenibus an in pueris. Quarta est opinio Antonij quam non recito quia recollector non intellexit se ipsum: dicamus ergo breuiter ꝙ cum queritur quis sit tempatior in cōplexione: an puer an iuuenis: q̄uo pōt querere qs istorum sit perfectioris operationis an puer: an iuuenis: quia complexio est operatiōis principiū: ꝛ inde pōt dici qs tpatior plus vel minus ꝛ sed. G. c. 26. de regi. sani. pueri perfectiores habent virtutes circa alimentum: iuuenes āt hn̄t pfectiores sensitiuas ꝛ motiuas: ꝛ ita dico pueꝝ esse tpatioris ꝯ°nis iuue/

Jacobus De partibus

in vijs ꝯcauitatibꝰ corpis de hūiditatibus phlaticis ꝛ muscillaginosis ineptis nutritioni ꝓpea magis tussiūt ꝛ plus spuūt magis grauāt lippis ꝛ lachrymis ꝛ plus emūgūt seu demuscillagināt. Querit circa. 7. ꝯclone ꝙ etate ē hō tpatior. Arguit pmo ꝙ i senio. hō q̄đo viuit est calidus ꝛ hūidus: ꝙ vita est ꝓpria i calido ꝛ hūido: s i senio ē minus calidus ꝛ minus hūidus q̄ꝫ i q̄cūqꝫ alia etate: q̄ magis appropinq̄t tpamēto pōderis. Deinde arguit ꝙ i senectute: q2 tūc hō hꝫ opatioēs q̄ sunt hōi ꝓprie pfectissimas: ꝛ ꝟtutes eius supiores tūc sunt in flore. Nā voluntas senū magis regulata ē ꝛ minime sequēs passiōes ꝛ eoꝝ rō plus ornata ꝟtutibꝰ ꝛ itellectu abūdātior in sciētijs: s a pfectōe opationū iudicat tpata ꝯplo ad iustitiā cū sit illa q̄ h ꝺ elemētis hꝫ optimā ꝓportiōis et diuisiōis eqtatē ad opa pficiēda. Deide arguit ꝙ i iuuētute pmo auctē. Ga. 2. de cōplonibꝰ. c. 2. dicētis. In etate āt statꝰ iuuenis oīa aīalia digniora vt sint media iter extremitates: qm̄ siccitatis finis vltimus nō ꝯseqt vt i senectute: neqꝫ est in ea adhuc hūiditatis ꝛ mollitiei res multa: sicut illud qđ ē i etate isantis ꝓping tpis natiuitati. Itē auctoritate pn. h dicētis. Iuuētꝰ aūt hꝫ ꝯplōnē magis eq̄leꝫ cōplōne pueri. Itē oēs opatiōes corporeaꝝ ꝟtutū sunt i iuuētute pfectissime. Nā iuuenes optie digerꝉ optie nutriunꝛ ꝛ de purissimo sanguine magis ꝓlifici sunt i sensu ꝛ motu vigēt. Et vt sit ad vnū dicere ē etas pulchritudis ꝛ ꝟe pfecta i vigore corpis. Itē i ea mēbra oīa corpis sunt cōpleta ꝛ nō āū nec aliqđ eoꝝ decrescere icepit. Deide arguiꝛ ꝙ i pueritia pꝰ auctē. G. 6. de regi. sa. dicētis. Optimā qdē crasim hꝫ corpus ꝟm pueroꝝ etatē. Alie vero oēs etates deteriores sunt hac. Itē sexto morbi. c. 3. digō ꝛ augumētatio ꝛ solidatio sit pfecta i pueroꝝ corporibꝰ: ꝛ de his nulla sit ita pfecta i corpibꝰ iuuenum. De augmētatiōe certū ē cū nulla sit i iuuenibꝰ de ꝯsolidatiōe expientia docet ꝙ mēbra solida vt ossa nō ꝟe cōsolidanꝛ nisi i pueris. Et h asserit. G. 3. tegni tex. 16. De digōne dicit. G. 6. morbi. Pueri ꝟo hn̄t mutatiuā fortiorē iuuenibꝰ pfectā hn̄tibus etatē. Itē dixit pn. c. 1. doc. huiꝰ: ꝙ tpamētū iustitie iueniꝛ in etate i q̄ augmētū ad suū ꝓuenit finē: ꝛ h est in fine adolescētie. Pro solutiōe attēde pꝰ ꝙ qđ h pōt itelligi de tpamēto pōderis vt sit sensus: i q̄ etate hō est vicinior ꝟe eq̄li ad pōdus. Pōt ēt itelligi de tpamēto iustitie qđ attendiꝛ penes hrē de elemētis ꝟm optimā ꝓportiōis ꝛ diuisiōis eqtatē ad opa pficiēda vt sit sensus i q̄ etate pficit hō melius suas opatiōes. Attēde ꝟo ꝙ hō hꝫ tria gn̄a opationū ꝛ tria gn̄a ꝟtutū. s. nāle: vitale: ꝛ aiatū: ꝛ tria organa pncipalia eis correspondētia: vꝫ epar nāli: cor vitali: ꝛ cerebrū aiato. Et nāle genus subdiuidiꝛ in id qđ ordinatū est ad ꝯseruationē spēi cui respōdēt testiculi ꝛ ad id qđ ordinatū ē ad ꝯseruationē indiuidui. His pmissis dic pꝰ ꝙ iuuētus est vicinior tpamēto pōderis alijs etatibꝰ. Ipsa. n. mediat iter etatē calidā ꝛ hūidā: ꝛ frigidā ꝛ siccā: q̄ elōgatior ē ab extremis oibꝰ. Sꝫ dices ex q̄ ē media seu eq̄lis ꝟꝫ vtrāqꝫ ꝯrietatē. s. calidi ad frm: ꝛ hūidi ad siccū qd deest qn sit tpata ad pōdus. Dic ꝙ plura desunt. Primū. n. est q2 iuuenis nō q̄lrcūqꝫ vicinus existit eq̄li ad pōdus: sꝫ suoꝝ mēbroꝝ alteratiōe. i. coalternatiua ꝯparatione calidoꝝ sicut cor froꝝ sicut cerebrū hūidoꝝ velut epar ꝛ siccoruꝫ sicut ossa. Scđꝫ ē q2 ꝯcesso ꝙ de elemētis hēt eq̄lē eq̄litatē: nō tn̄ de eis hꝫ eq̄leꝫ q̄ꝫtitatē cū sit terreus a dn̄io ꝛ multū grauis ꝛ h reqriꝛ in tpato ad pōdus vt nomen indicat. Dicitur enim temperatum ad pondus: quia de elementis grauibus ꝛ leuibus equalem habet ꝓportioneꝫ. Tertium est quia si sit equalitas qualitatum in iuuene reperitur in sola ipsius cute que est membruꝫ ignobile ꝛ nō in cute ꝟm ipsius innatam complexionem: sed quia caliditas venarum ꝛ sanguinis ꝛ neruorum frigiditas in ea equantur. Dic secundo ꝙ adolescentia est temperatior ceteris etatibus temperamento iustitie quo ad actus ꝛ virtutes naturales ordinatos ad conseruationeꝫ indiuidui. Probatur primo auctoritate Ga. sexto de regimine sanitatis dicentis. Duplicibus enim existentibus actibus ꝟm animalia: corporales quideꝫ pueri optimos habent phisicos idest nāles. Probatur ēt auctoritatibus ꝛ rōnibus supius allegatis pro pueritia. Iteꝫ caliduꝫ innatuꝫ ꝛ humidū radicale sunt puriora ꝛ magis aerea ꝛ minus terrestria in pueritia q̄ꝫ in iuuentute: ꝛ ideo faciunt restaurationē purioris ꝓpea dꝛ puer quasi purus aer. Item sanguis q est humidus facilius vniꝛ ꝛ assimilaꝛ membris pueroꝝ que sunt humida q̄ꝫ iuuenū. Cuius rei signū est ꝙ pueri sunt cōmuniter carnosiores iuuenibus maxime ꝟm regiones nāliuꝫ. Dic tertio ꝙ homo a vigesimoprimo āno vsqꝫ ad fineꝫ iuuentutis est temperatior quo ad actus ꝛ virtutes nāles ordinatos ad conseruationeꝫ speciei. Ita ꝙ fortitudo ꝛ pfectio actuū generationis capit aliqd de fine adolescētie. Iuxta illud Aristo. 5. de nā aīalium. c. 14. Et exitus spermatis est in termino duoꝝ septēniorum: ꝛ sperma est conueniens ꝛ bonuꝫ in complemento tertij. Et in passu simili libri sui de animalibus ait Auicēna. Et sperma quod melius est in eis est illud quod est in fine. 21. annorum. Et Aristo. rursus. 7. de natura animalium capitulo primo ait. Generatio vero filiorum non est conueniens nisi post tria septēnia ānoꝝ: quoniam sperma non est generans ante illud tempus: ꝛ si fuerit erunt filij parui ꝛ imperfecti: ꝛ paulopost dicit de mulieribus. Et post tria septennia efficiuntur conuenientes ad partum: viri autem magis indigent isto tempore: quoniam sua corpora recipiunt crementuꝫ tunc. Et in passu simili ait Auicenna. Et sperma bene coctum ꝛ faciens masculos est illud quod est viri. 21. annorum ꝛ mulier si impregnetur ante vigesimumprimum annum debilitatur multum ꝛ palescit propter hoc. Item dicit princeps tertij. 21. tractatu secundo capitulo de causis masculinitatis ꝙ etas adolescentie absque pueritia ꝛ senectute adiuuat ad masculinitatem. Probatur conclusio quia tempore predicto homo est quasi perfectus in omnibus membris: ꝛ ex solo tali generatur fetus perfectus. Item tunc temporis homo est temperatior q̄ꝫ vnquam fuit aut erit vt premissum est: sed virtus spermatis est sequens equalitatem complexionis: ꝛ debilitas eius est exitum complexionis ab equalitate: vt ait haly secundo tegni commento. 6. tracta. de testiculis illius canonis. Si vero frigidi ꝛ humidi ꝟm crases fuerint testiculi allegans super hoc Galienum. Item tunc sperma est abundantius ꝛ magis digestum: non enim abundat in pueritia cum tota nutrimentalis humiditas conuertatur ad nutritionem ꝛ augmentum: nec in senectute propter frigiditatem ꝛ siccitatem ipsius. Item experientia edocet ꝙ sperma puerorum est aquosum paucum ꝛ testiculi eorum ꝛ virga sunt minuti glacies non habentes robur quod habent in iuuentute.

ne in hoc ⁊ ecõtra in alio: põt ẽt querere quis istorũ absolute vbi statiʒ dubitare oʒ. Iste.n.est modus loquẽdi vsitatus oĩbus doctoribus: qd igit̃ itelligimus cũ dicimus iuuenẽ vel pueruʒ esse vel nõ eẽ tpatiorẽ absolute. Amplius aui. nõ vtit̃ his vocabulis ʒ sine alia determinatiõe dicit pueros esse calidos ⁊ humidos: senes siccos: iuuenes tpatos magis q̃ʒ pueri sint. Rursus cũ oẽ calidũ in nobis excedens vel frigidũ ⁊ tpamẽtuʒ magis dicat̃ respectu alicuius tpamenti. Quero qd sit istud tpamẽtuʒ ad qõ cõpamus pueros ⁊ dicimus eos calidos ⁊ senes frigidos ⁊ iuuenes tpatiores q̃ʒ sint pueri. Dicamus g̃ hic aliquid qõ nr̃i pdecessores nõ declarauerũt: ⁊ pmo maᵗ eẽ p se q cõplo etatũ hʒ ꝯsideratione vt est pncipiũ opationũ in nobis ⁊ iõ appet qd dõʒ de hoc: scdo q hec ꝯplo ꝯsiderat̃ vt est forma q̃daʒ cõposita ex calido ⁊ frigido ⁊ hũido ⁊ sicco: tertio q hec cõplo etatis hʒ magnaʒ latitudinẽ: cuius vna pars est in etate pueritie: alia in etate iuuentutis: ⁊ alia in senectute: hĳs habitis dico q duobus modis possumus imaginari nostros auctores ⁊ doctores cõprehendisse alias vel hmõi cõplexiones etatũ: primo ponẽdo q in forma ꝯplonali que est in nobis ʒ oẽʒ etatẽ cũ cõparat̃ ad equale ad põdus vincit caliditas ⁊ hũiditas vt appet ex qõne de equali: ⁊ tunc cũ in hac cõplexione facimus mãsiones respectu equalis ad pondus pueri ⁊ iuuenes sunt magis recedentes ⁊ senes magis appropinquãt situaliter: ⁊ isto mõ qñq; auctores nostri dixerunt iuuenes ⁊ pueros eẽ calidos ⁊ senes frigidos.i. minus excedẽtes in calore: ⁊ si aliqñ dixerunt iuuenes tpatos: non dixerunt q magis situaliter appropinquẽt equali ad pondus in vniuersa s̃ba: ʒ q: iuuenis tenet mediũ equalis ad pondus: q: est mediũ inter sua extrema.s. puerũ ⁊ senẽ: sicut equale ad pondus est mediũ inter sua extrema: ergo nostri pdecessores cum dicebãt pueros ⁊ iuuenes esse calidos absolute intelligebant q: ꝯparant̃ isti equalitati ponderis a qua plus recedũt p caliditatẽ ⁊ humiditatẽ q̃ʒ senes. Sʒ est dubiũ ex quo iudĩtio deuenerũt preteriti addicendũ senes sunt frigidi absolute pueri ⁊ iuuenes sunt calidi.i. respectu equalis ad põdus. Dicenduʒ q primo p rõnem dictam hic: ⁊ supra de equali ad põdus viderũt.n. q in nr̃a cõplexione cõparata eq̃litati ad pondus vincit caliditas ⁊ humiditas ⁊ q in iuuene ⁊ in puero plus vincit q̃ʒ sene. 2° dederũt hoc iuditiũ per sensuʒ tactus nã nõ inuerũt aliquod membrũ faciẽs ita consimile vel ppinquuʒ equalitati ad põdus fantasiatuʒ vt cutis ⁊ tunc ꝯplõnẽ etatis dicunt calidã aut frigidã ʒ q tactus iudicat: aut ẽt tpatã ⁊ tũc huic imaginationi medicoꝝ accidit difficultas dicta.s. que cutis erit iudicans: an pueri: an iuuenis: an senis iam g̃ appet qd intelligũt vno mõ auctores ⁊ doctores pteriti qñ dñt corpa iuuenũ vel pueroꝝ vel senũ calida vel calida absolute: vel ẽt si nõ dicãt absolute q: intelligãt cõparatione facta ad eq̃litatẽ põderis: ⁊ tunc appet solutio ad qõnẽ qua querit̃ quis sit tpatior absolute: an puer an iuuenis dõʒ q iuuenis q: plus appropinquat eq̃litati põderis: ⁊ ɓm hoc senex longe tpatior est: ẽt dĩ iuuenis tpatior q hʒ plus rõnẽ medĳ. Alius modus declarãdi mẽtes pcedẽtiũ est qõ ymaginemur toti ꝯplexioni etatis duas extremitates ꝯrias vt Gal. ymaginat̃ scdo de cõploni bus vna est frigida ⁊ sicca in vltima senectute quã ꝯphẽdimus p frigiditatẽ ⁊ siccitatẽ cadaueris: alia est extremitas calida ⁊ hũida.s. pncipiũ nr̃e infantie siue gñationi in vtero ⁊ hãc cõprehẽdimus p caliditatẽ ⁊ humiditatẽ pncipiorum.s. spmatis ⁊ sanguinis mẽstrui. His extremitatibus ymaginatis in intellectu Auic. ⁊ in itellectu. G. dico q cõpauerũt has etates inter se in hac forma ꝯplonali q̃ currit in tota vita: ⁊ dixerũt. 5. ppõnes has nõ ymaginando aliqõ tpamẽtũ ad qõ ista cõparent̃: ʒ solũ ꝯpando adiuicẽ lʒ hoc pbẽt vno mõ per mediũ vt appet in scda rõne in qua pbat̃ pma ꝯplo per tactũ. Prima pposi tio puer ⁊ iuuenis sunt calide cõplonis respectu senis ⁊ senex frigide. Istaʒ ppõneʒ pbauerũt pmo: q: puer ⁊ iuuenis sunt ppinquiores spmati ⁊ sanguini mẽstruo: ɓo q: cõitas tãgẽtiũ hoc affirmat: ⁊ dicit tertio q necessario ẽ calorẽ quẽ in nobis experimur in pmis etatibus venire ad exiccationẽ pp. 5. cãs dcãs ⁊ cũ venit ⁊ tũc noiat̃ senectus: scda ppõ pueri ⁊ iuuenes sunt eq̃liter calidi: istaʒ pbauimus supra: tertia ppõ pueri sunt multe hũiditatis ꝯpati ad senes: sicut senes sunt multe siccitatis: istã ppõnẽ pbauerũt pmo per sensuʒ: q: cõitas iudicãtiuʒ expitur senes duros ⁊ aspos: que dispõnes sunt a siccitate: ⁊ pueros molles. scdo p cõsiderationẽ ⁊ rationẽ vt appet ex lr̃a Aui. 4ᵃ ppositio iuuenes sunt medĳ inter hũiditatẽ puerilẽ supfluã: ⁊ siccitatẽ senilẽ: ergo

Jacobus

¶ Et si querat̃ quo tpe validior est generatiua ɓtus: ⁊ eius actus vel in fine adolescẽtie vel in tpe iuuẽtutis. Dic q tpe iuuẽtutis. Iuxta id Gal. 14. de vtilitate pticularuʒ ca. 4. Matricũ ɓo opus nec dũ adhuc augent̃ aĩalia neq; iam senibus factis cõtingit fieri bene si demuʒ nutrimẽti benigni est vtilitas conceptis qõ in solis iuuenescentibus aĩalibus possibile est abundare. In eis ɓo que augent̃ virtus quidem est fortis: ⁊ propter hoc digestuʒ ⁊ benignũ nutrimentuʒ plurimũ: conuenienter aũt ad duos actus eo vtit̃.s. nutritionẽ ⁊ augmentationeʒ nihil dimittens supstuum in sol igitur agmasantibus.i. perfecte auctis seu augmẽto iaʒ cessante ⁊ virtute adhuc forti exñte benigni nutrimẽti abundantia copiosa est. ¶ Dic quarto q homo in iuuẽtute est temperatissimus temperamento iustitie quo ad virtutẽ ⁊ actus vitales. Naʒ tunc calor cordis est absolutus ab humiditatibus supfluis quibus in pueritia tegebatur ⁊ cor ⁊ arterie ppriã adepte sunt magnitudinẽ. ⁊ fortius mouent̃ ⁊ calor liberius ad totũ corpus diffundit̃ arterĳs existentibus maioribus. Et sanguis arterialis ⁊ spũs puriores ⁊ minus obũbrati vaporibus ad mẽbra mittunt̃. Et iuuenes sunt animosiores ⁊ audaciores pueris. Hanc conclusioneʒ approbat Gal. lib. de introducẽdis in pulsu. c. 2. dicẽs. In ea ɓo que ɓm magnitudineʒ ⁊ vehemẽtiã est dr̃ia maximus quidẽ vt in etatibus est qui iuuenuʒ est paruissimus aũt est qui senũ medĳ ɓo eorum paruʒ maior est qui pueroꝝ est: ⁊ vehementissimus quidẽ est qui iuuenum est: debilissimus aũt qui senũ: medius aũt eoꝝ qui pueroꝝ est. Et pn. pmi. 2. doc. 3. sum. prima ca. 7. ait. Pueroꝝ ɓp pulsus est leuior ppter humiditatẽ: ⁊ est debilior ⁊ spissior: qm̃ calor est fortis: sed virtus nõ est fortis eo q nondũ sunt cõpleti. Et Auer. 4. colliget. c. 19. Pulsus inquit pueroꝝ ex parte caloris est velox: ⁊ ex parte debilitatis virtutis est spissus: ⁊ pulsus iuuenum est fortis propter eorum calorẽ ⁊ fortitudinẽ ⁊ pulsus senum debilis est rarus tardus. ¶ Dic quinto q iuuentus est temperatior tẽperamento iusticie alĳs etatibus quo ad virtutes ⁊ actus ⁊ passiones animales vel animatas. Nam in iuuentute sensus sunt viuacissimi: motus voluntarĳ perfecti fantasia memoratiua: cogitatiua sine quocũq; ĩpedimẽto. In pueritia aũt non sic tum propter humiditates superfluas cerebri ⁊ neruorum: tũ propter multitudinẽ vapoꝝ ad caput eleuatoꝝ. A pueris eniʒ vt prius allegatuʒ est: eleuatur vapor multus propter mollitiẽ ⁊ teneritateʒ eoꝝ. In senibus autem mẽbra hec sunt diminuta nãlibus humiditatibus ⁊ paulatiʒ in eis per viam indigestionis multiplicantur innãles que sensus obnubilãt ⁊ alias animatas actiones conturbant. Hanc conclusioneʒ vna cuʒ scda scribit ita Gal.

sunt tẽperati in humido ⁊ sicco. Ex his quattuor ppõnibus Aui. intelligit ppõnẽ quintaʒ ⁊ est iuuenis est in cõplexione magis tẽperatus q̃ʒ puer. Considerandũ igit̃ q cũ dicimus iuuenẽ esse magis tẽperatũ puero nõ dĩ hoc comparando ad aliqõ tpamẽtũ: ʒ dĩ q: pticipat tpamẽto quo puer nõ pticipat.s. tẽperamẽto inter humidũ ⁊ siccũ: ⁊ vltra hoc tãtã hʒ mensaʒ caloris iuuenis quãtaʒ hʒ puer. Ex qbus solui possunt. 3ᵃ supius quesita. Cũ.n. pmo dĩ de hõ mõ ꝯsuẽte locutiõis qd intelligit̃ p hoc qõ dĩ puer: vel iuuenis est calidus: vel tpatus absolute. Dõʒ q ʒ rei ɓitatẽ credo q Aui. ⁊ Gal. voluerũt ponẽ cõplexiões etatũ absq; cõpatiõe ad eq̃le ad põdus ĩ tota s̃ba vel in hac ꝯrietate q̃ est inter puerũ ⁊ senẽ ʒ solũ ꝯpando extrema adinuicẽ ⁊ eoꝝ mediũ ad extrema nõ fingẽdo in illo medio aliqõ eq̃le ad põdus nec signãdo extra totã latitudinẽ eq̃le ad põdus sicut fingebat pmus modus dicẽdi. Rõ huius ẽ q: si etates ponerent̃ talis vel talis cõplonis cõparate eq̃li ad pondus in tota s̃ba: tũc hʒ imaginãtes plus debent ponere senes tpatos: q̃ʒ pueros vel iuuenes: vt notũ est: ⁊ maxime senes decrepitos. Si aũt poneremᵘ eq̃le ad põdus in hac ꝯrietate q̃ est inter extremitates etatũ: tũc sicut ab vna pte plus appropinquaret iuuenis sic ab alia pte plus appropinquaret senex: quodãmõ melius ergo est dicere q. G. ⁊ Aui. cõparauerũt etates inter se: ponẽdo illaꝝ cõplones: nec in hoc ꝯsiderauerũt equale ad põdus: q̃ʒuis per iudiciũ datũ a sensu tactus.s. per cutiʒ iuuerint se ad pbãdũ has etates eẽ talis cõplexionis: ex qbus apparent q iõ magistri dicũt si puer ⁊ iuuenis ꝯsiderẽt̃ absolute est sic vel sic q: in libris Aui. ⁊ G. qñ ponunt̃ ꝯplones etatũ: nõ inuenit̃ absolute.i. nõ inuenit̃ apposita ꝯditio qua dat̃ intelligi hoc in rlone ad eq̃le ad põdus. Et ex hʒ soluit̃ ad ʒ ad 3ᵐ ẽt pʒ solo q: nõ dĩ puer calidior: ⁊ senex frigidior: nisi adinuicẽ cõpati: ⁊ iuuenis nõ dĩ tpatior puero: nisi q: hʒ vnũ tpamẽtũ q puer nõ hʒ. Ex qbus appet solutio ad quesitũ pncipale: cũ q̃rit̃ quis est magis tẽperatus: an puer: an iuuenis: non ꝯsiderãdo hoc tpamentũ vt pfectiuũ pfectioris opationis q: iã diximus de hoc: ʒ ꝯsiderãdo has cõplones etatũ vt forme q̃dã cõposite ex calido ⁊ frigido diuersificãte in hoc diuersitate maxime apparẽte in duabus extremitatibus.s. puero ⁊ sene Est dõʒ q iuuenis ẽ magis tpatus q̃ʒ puer propter causam dictaʒ scilicet quia in calido tantum excedit quantum puer: ⁊ vltra hoc hʒ tpementũ in siccitate. Sʒ hic sunt due dubitationes: pma. Utrũ inter has extremitates etatũ possimus fingere vnuʒ equale ad pondus ad qõ possimus cõparare etates oẽs: ⁊ dõm q hoc est in libertate imaginationis. 2ᵃ est quare est q in transeũdo ab humiditate pueritie ad siccitatẽ senis: nos trãsimus per tpantiaʒ inter siccũ ⁊ humidũ que repitur in iuuentute: tñ trãseundo de calido pueri ad frigidũ senis nõ transimus per tpamẽtũ inter calidum ⁊ frigidũ. Nos dicamus mãiᵐ esse per se q aĩa inducit̃ cũ determinato gradu caloris q est pfectior forᵃ de accñtalibus: ĩducit̃ ẽt cũ determĩato gradu humidi: calʒ.n. nõ ꝯiungit̃ ab intra ei q p se ipʒ ꝯtinuo corrũpat corrũptiõe manifesta: hic oñdit sensus ẽt in corruptione illius gradus caloris nõ vĩ q si vtilitas hũoꝝ.n. crudus qui ꝯtrariat̃ calori vel aggregat̃ in senectute vel in pōribᵘ etatibus si aggregat̃ nõ facit ꝯtinuã sensibilẽ ĩfrigidationẽ: ⁊ iõ calidũ nõ ꝯtinuo manifeste infrigidat̃ siue corrũpit̃: ʒ humidũ sp corrũpit̃ ⁊ fit siccius: vñ videmus mẽbra natoꝝ cõtinue firmari: ꝯsolidari ⁊ ĩdurari: ⁊ iõ cõtinuo pcedit induratio ⁊ exiccatio vsq; ad mortẽ: ⁊ est iste vnus motus cõtinuus vel q̃si ꝯtinuus: infrigidatio aũt caloris nr̃i que in senectute appet: nõ est cõtinua a pncipio gñationis vsq; ad fineʒ: ⁊ hoc oñdit tactus: ⁊ iõ nõ ꝯsequit̃ mẽsura infrigidatiõis caloris equalẽ mẽsurã exiccationis vt. s̃. diximus lʒ ʒ auer. sequat̃ sese pportionabiliter: si ergo sic est vt sensus oñt opʒ dicere q totus gradus caloris pueri .s. totus in rõne totius: pdit̃ in instãti pme senectutis: ⁊ gradus frigoris senis hʒ pncipiũ inductũ eẽ in pmo instãti senectutis: in toto ãt tpe añ pmũ instans senectutis dispõ fiebat: que dispõ erat humidi exiccatio. Hic aũt dimitto multas difficultates alĳs discutiendas. Ad contraria dõʒ: pmo ad Gal. cũ dicit: optimaʒ eucrasiaʒ hʒ pueroꝝ etas: põt dici hʒ optiaʒ p oĩbus opationibᵘ nãlibus: vt ibidẽ subdit: vel alr̃ vt ꝯciliator dicit dr̃a. 26. q Gal. loquit̃ de ꝯplone tẽperata: ʒ oẽs q̃litates q̃ ẽ in omni etate melior q̃ʒ distẽperata: etas ergo tpatoruʒ pueroꝝ hʒ optimaʒ eucrasiaʒ respectu distẽperatoꝝ pueroꝝ: ⁊ sic ẽt iuuenes distemperati hñt meliorẽ eucrasiaʒ ⁊c̃. Ad scdʒ dicendũ q dispositio illa capilloꝝ in pueris.s. pubescẽtibus est pp calidi dispositionem cũ humido nõ potenti

De partibus

sexto de regimine sani. Duplicibus aũt exñtibus actibus ɓm animalia corporales quidẽ pueri optimos hñt phisicos. Aĩales ɓo ea que post pueritiã etas vsq; per augmasticã.i. declinatiuã etatẽ. ¶ Sʒ cõtra videmus pueros ad artes mechanicas addiscẽdas aptissimos: ⁊ iuuenes non ita. Iteʒ videmus eos molestissime sustinẽtes ɓbera: ⁊ hoc videt̃ mõstrare viuacitatẽ sui sensus. Itẽ molles carne aptos mẽte dicimus scdo de aĩa tex. 94. ⁊ pueri sunt molles ⁊ iuuenes duri. Itẽ politice nõ est pprius auditor iuuenis vt Arist. ait primo ethicorum. Itẽ dici solet canũ ꝯsiliũ: iuuenile robur: ⁊ hec omnia portẽdere videt̃ q ɓtus aĩata est fortior quo ad aliqua in alĳs etatibus. ¶ Ad pmũ dic q aptitudo pueroꝝ ad artes mechanicas est primo q: artes ille nullis indigent experientĳs. Scdo q: maxime cõnexe sunt ɓm ordinẽ. Tertio q: pueroꝝ intellectᵘ est vt rasa tabula ⁊ nõdũ est distractus nec occupatus multũ in negocĳs seculi. Ad scdʒ dic q pueri nõ molestius ferunt ɓbera iuuenibus q: sint in sensu viuaciores: ʒ q: sunt teneriores soluentia ꝯtinuũ plus penetrãt eos. Iuuenes aũt cũ sint tpatissimi sunt optimi iudices qualitatũ tangibiliũ. Ad tertiũ dic q ɓbuʒ illud intelligit̃ de mollitie nãli nõ etatiua. Ad q̃rtũ ⁊ quintũ dic q iuuenes nõ reputant̃ ĩproprĳ auditores politice ⁊ minus vigẽtes in ꝯsilio senibᵘ ppterea q habeãt ɓtutes aĩatas ministrãtes itellectui ⁊ rõni minus fortes: ʒ q: sunt minus expti. Expiẽtia aũt in cõsilĳs est certior arte: q: est circa singularia. Et hãc rõnem reddit Arist. pmo ethicoꝝ. Postq̃ʒ.n. dixit politice nõ est pprius auditor iuuenis statiʒ subdit. Inexpertus.n. est eoꝝ qui ʒ vitã sunt actuũ: rõnes aũt de his ⁊ ex his sunt. Ad rõneʒ añ factã q seniũ ẽ tpatius: dic falsum eẽ qõ assumit̃.s. q hõ q̃ʒdiu viuit est calidus ⁊ humidus. Ad pbationẽ q: vita consistit in humido ⁊ calido. Dic id esse verum de vita in radice.s. corde. Uel (vt pluries dictũ est aucto. G. pma cõplexionũ ca. 1.) dic q hʒ ita intelligit̃ q aĩal quodcũq; plus hʒ calidi ⁊ humidi viuens q̃ʒ mortuum. Ad rationẽ de senectute q habet operationes aĩe rational ⁊ virtutes eius.s. intellectũ voluntatẽ ⁊ rõneʒ perfectiores. Dic pmo q illud nõ est ex pte tẽperamenti cõplexionis cũ nec cõplexione nec organo corporeo vtant̃ in suis opationibus. Cuius rei signa sunt q sunt determinate ad certa obiecta pticularia pportionata organo sicut potẽtie organice: ʒ pñt in oĩa tex. 18. Nã itellectus possibilis ẽ potẽs oĩa fieri: ⁊ intellectus agẽs oĩa agere: tertio de aĩa. Et nõ ledũt̃ ab excellẽti intelligibili sicut potẽtie organice ab excellẽti obiecto ĩmo ꝯgaudẽt in eo ⁊ nõ marcescũt marcescẽte corpe: sic potẽtie organice nec diminuunt̃ in opibus suis: nisi tanta fiat alteratio in fantasia: q nõ debite presentet formas rerum intellectui

potenti multuȝ fingere quantuȝ fingit in iuuentute: nec ita paꝝ vt in infantia: tamē ſ̄mo Gal. ibideȝ est mihi ſuſpectus. Ad tertiā dōm ꝙ Gal. intelligit ita ibi de iuuenibus ſicut de pueris ſi ꝯſideref. Ad quartā dōȝ ꝙ tn̄ habēt de calore in gradu pueri quātuȝ iuuenes. Ad quintā dōȝ ꝙ pueri ideo ꝯſeruanf ꝑ tꝑata q: ſunt rari in carnibus. i. paſſibiles a rebus excedentibꝰ: qđ nō ꝯtingit de iuuenibus ꝑꝑ mēbroꝝ ſoliditatē ⁊ alij modi ſoluēdi ſunt hic quos tu ꝯſidera: reſtat ſoluere rationeȝ que moleſtat oēm hoiem cuiuſcunqȝ opinionis in hac materia.

a ❧Secūduȝ ⁊c.] Hic determinat de diuerſitate ꝯplonis que eſt ſexus: ſ̄o ponit diuerſuȝ modū ſbe

❧Secundum diuerſitatem vero complexionum generum femine frigidioris exiſtunt complexionis. Ideoqȝ ſunt in creatura minores maſculis: et ſunt humidiores. Ergo propter complexionum earum frigiditatem multiplicantur earum ſuperfluitates: et propter paucum ipſarum exercitium.

ſiue diſpōnis viroꝝ ⁊ mulieꝝ: ibi ſ̄a [Et ſba.] Dicit ꝑmo ſ̄m diuerſitateȝ ꝯplexionū geneꝝ. ſ. ſexuū. Cōſiderandū aūt ꝙ qui poſuerūt ꝯplexioneȝ etatis aliā a cōplexione nāli: multo magis debuerunt ponere ꝯplonēȝ ſexus eſſe aliā ab illis. Cōſiderandū ſ̄o ꝙ frigiditateȝ mulieꝝ ꝓbat ꝑ breuitatē: q: frigidi eſt cōſtringere ⁊ ꝓhibere dilatationē ſiue extenſionē ſicut ēt intelligif ab Ari. ꝓble. 10. 8. problemate: ⁊ ſunt humidiores. ſ. ad tactū: ⁊ hoc dimittit vt notū: cū aūt dicit. Ergo ꝑꝑ: ꝓbat ꝙ ſint humide humiditate accn̄tali q̄ ꝓuenit ex ſupfluitatibus aggregatis ꝑꝑ frigiditatē ⁊ ꝑꝑ paucū eoꝝ exercitiū. ❧Dubitatur an maſculus ſit calidior femina vꝫ ꝙ nō: q: inuenif mulier colerica ⁊ vir flegmaticus: etiā repitur mulier magni pulſus: vt appet. 1. cōmento pulſuuȝ. Amplius mulier hȝ plus de ſanguine quā hō ſignū mēſtruatio mēſalis. Amplius videmus mulieres nō ledi a frigido ſicut viri: vnde ſtāt in aqs ad lauandū pannos ſecurius ⁊ ſanius q̄ȝ viri faciāt. Amplius ſignū auicē. nō vꝫ verꝫ: q: inueniunf femine de aīalibus q̄ ſunt maiores maſculis ſicut appet in falconibus ⁊ vniuerſaliter auibus de rapina viuētibus ⁊ piſciculis ꝑuis ouificantibus: vt intelligitur ꝑmo gene. aīaliuȝ: etiā repitur vrſa vigoroſior vrſo vt. 8. de hiſtorijs. Amplius mulier in ꝑma etate plus creſcit q̄ȝ vir vn̄ in. 12. āno pubeſcit. In ꝯtrariū Aui. qdam dicūt ꝙ vel cōparamus totuȝ gradū maſculoꝝ: toti generi feminaꝝ: ⁊ ſic maſculi ſunt calidiores: vel determinatus vir determinate mulieri: ⁊ ſic pōt repiri mulier calidior maſculo. ꝟ. g. mulier colerica in regione debite calida vtēs exercitio ⁊ etate iuuenis: maſculus aūt oppoſitaꝝ diſpoſitionū: ⁊ ſolutio hec eſt bona. Alij dicūt fere idē ꝙ ſermo iſte: ꝯpatio ſic eſt de vero maſculo ⁊ vera femina: maſculus ē calidior femina: eſt aūt verus maſculus habēs cōplonēȝ maſculinā in corde vbi principalius firmaf vel fundatur diſpoſitio maſculina vel feminina: vt ariſto. 4. de gene. aīaliuȝ: ⁊ oībus mēbris cui hec genitalia ſunt maſculina: iſte aūt calidior ē: ratio eſt q: capif a Gal. 14. de vtili. par. 6. c. naȝ maſculus ꝑfectior eſt femina ⁊ agēs igif dȝ eſſe ꝑfectioris ꝯplexionis ⁊ actiue magis ⁊ hec eſt cōplexio calida. Si aūt ſermo ſit de maſculo ⁊ femina orbatis. i. impfectis in his diſpōnibus ⁊ q̄ſi mōſtruoſis tūc pōt repiri femina calidior maſculo ex hac orbatiōe: vnde auicē. 3. cañ. fen. 21. c. de cauſis ſterilitatis: nō eſt vir frigidior muliere niſi accidat ex ꝯplone accn̄te. i. accidentali. Iſta aūt accidentalitas ⁊ defectus accidit tripl̄r: ꝑmo q: cordi ⁊ cōplexioni eius nō corn̄det ſexus vt ſiat co dis maſculini ⁊ hēat genitalia muliebria: ⁊ ideo erit iſta mulier in ſexu: ſȝ in moribus vir: ſ̄o q: mēbra nō rn̄dent

Jacobus

tellectui. Ex hoc eniȝ extreme ſenes reducuntur interdū ad ſtoliditatē infantileȝ: q: neceſſe ē quēcūqȝ ītelligentē fantaſmata ſpeculari. 3. de aīa tex. 39. Dic ſecūdo ꝙ opationes aīe rationalis nō ſunt perfectiores in ſenibus q̄ȝ in iuuenibus rōne etatis: ſed ꝑꝑ ſtudia ⁊ experientias diu ante frequētatas vnde cōtraxerunt habitus ſcientiaꝝ ⁊ virtutum: ⁊ q: refrigerati minus ab animi paſſionibus tyrānizanf. Rationes vero de iuuentute ⁊ pueritia ſunt pro ꝑdictis.

Secundum ⁊c.

❧In hac pte ſcđa ꝑncipali huius. c. de cōplexione ſexuuȝ. Primo cōparat ꝑn. feminas viris in complexione ⁊ quātitate. Scđo in mō ſbe carnis ibi [Et ſba carnium.] ❧In ꝑma pti. dicit ꝑmo ꝙ femie ſunt frigidiores maſculis ſ̄m diuerſitatē cōplexionū geneꝝ. i. ſexuū. Scđo dicit ꝙ femine ſunt minores maſculis in creatura. i. ſtatura ſeu longitudine corpis ꝑꝑ hoc ꝙ ſunt frigidiores: hoc regularif ita eſt in ſpē humana. Sȝ interdū ꝯtingit aliter vel ꝑꝑ paucitatē ſpmatū ex quibus generaf maſculus: vel ꝑꝑ nimiā ipſoꝝ ſpiſſitudinē vnde minus dilatanf: vel ꝑꝑ ꝑuitateȝ mr̄icis ꝓhibētqȝ fetuȝ extēdi: vel ꝑꝑ penuriā alimēti tā in mr̄ice q̄ȝ extra nō ſufficiētis magnitudini. Tertio dic̄ ꝙ femine ſunt hūidiores maſculis: huiꝰ cā eſt ſeroſitas ſeminū ex qbus ſiūt ⁊ eoꝝ diminutus calor. Quarto dicit ꝙ ſupfluitates multiplicanf in mulieribꝰ ꝑꝑ duo. ſ. ꝑꝑ frigiditatē ꝯplexionuȝ ſuaꝝ ⁊ ꝑꝑ paucū exercitiū eaꝝ. Et i hoc oñdit ꝙ femine ſunt hūide ex cōplone acqſita ſicut ex īnata. Tertiā cām ſupfluitatū feminaꝝ addit. G. 2. de ſpmate. c. 5. dicēs. Quocirca ⁊ femininū aīal eo ꝙ ībecilliꝰ factū ē: ſupfluificuȝ eſt: eo ſ̄o ꝙ in oībꝰ eius ꝑticulis imbecilliores ſunt genitales ꝓuenit ad eas ſupfluus ſanguis: purgatio qdeȝ ſanatiua femellis fiēs añ impgnationē: mā ſ̄o ad nutrimētū idonea embrionibꝰ in tpe impgnationis ⁊ gr̄a huiꝰ multiplicantur in ea ſupfluitates. ❧Attēde hic ꝙ qdam lib. loco huiꝰ dicti q̄rti hn̄t hanc clauſulā. Sȝ cōplonū eaꝝ frigiditas ꝓuenit ex multis eaꝝ ſupfluitatibꝰ ⁊ pauco ipſaꝝ exercitio. Et hec lr̄a ſi debeat verificari intelligenda eſt de frigiditate mulieꝝ acqſita nō de īnata: q: multiplicatio ſupfluitatū ⁊ exercitiū paucuȝ ſequunf innatā feminaꝝ ꝯplonē. ❧Dubitaf vtꝝ femine ſint frigidiores maſculis vl̄. Arguif ꝙ nō: q: femie plus abūdant in ſanguie: ḡ ſunt calidiores. Naȝ calidius qđ ē in corpe poſt cor ⁊ ſpm̄ eſt ſanguis vt ꝑus dictū eſt. Aſſumptū pȝ q: hn̄t ſanguinē ſufficiētē ſue nutritioni: ⁊ cū l̄ȝ mēſtruū qđ eijciūt de menſe in mēſem. Scđo alique ſunt mulieres ſanguinee brune viragines: ⁊ tales videntur calidiores phl̄aticis viris ⁊ macris melicis. Primo q: meliꝰ colorate ſunt. Scđo q: ſunt robuſtiores. Tertio q: ſunt ſaniores ⁊ ſanitas magis ꝑtinet caliditati q̄ȝ frigiditati vt dicit ꝑn. c. 1. doc. huiꝰ. Quarto ſunt vitaliores ⁊ lōgeuiores: ſȝ lōgeuitas ⁊ vitalitas ex abūdātia ſunt caloris īnati ⁊ humidi radicalis. Tertio femine ſunt mobiliores in opinionibꝰ viris: ḡ ſunt calidiores. Iuxta illud. G. 2. tegni tex. 42. Et bn̄ mobile in opinionibꝰ calide manens ſ̄o frigide. Aſſumptū eſt Virgi. 4. eneidos dicētis. Variū ⁊ mutabile ſemꝑ femina: ⁊ Senece libel. de remedijs fortuitoꝝ dicētis. Nil tā mobile q̄ȝ feminaꝝ volūtas nihil tā vagū. Quarto mulieres citiꝰ adipiſcūtur ſuū cremētū q̄ȝ viri: ⁊ multe ēt inueniūtur maiores viris qbuſdā vt docet ſenſus: ḡ ſunt calidiores: ꝯn̄a ꝓbaf q: calidi eſt dilatare ⁊ frigidi cōpingere. Quito aliq̄ mulieres nō ꝯcipiunt ꝑꝑ caliditatē ⁊ aliq̄ viri nō gn̄ant ꝑꝑ frigiditatē. Iuxta id Hip. aph. 5. aph. 63. Et quecūqȝ ſiccas magis ⁊ ardētes hn̄t mr̄ices nō cōcipiūt. Et paulopoſt ſubdit de maribꝰ. Aut ꝑꝑ frigiditatē nō caleſit ſpma ita vt ꝯgregef ad locū hūc: ⁊ id

adinuicē: hȝ. n. ſexū ⁊ cor muliebre: tn̄ ancas pectinis ⁊ oſſa ⁊ tales multūꝰ mouenf in ꝑtibus primis ⁊ iſta adhuc eſt frigidior viro: tertio q: l̄ȝ a generatione ſit mulier tn̄ ſ̄a eſt regīne viri: vir aūt deſes ⁊ piger factus eſt cuſtos domus ꝙ eſt officiū mulieris: vt Gal. 2. de ꝯplonibus. 4. c. Ad ꝯ̄ria dōm ꝙ illa eſt mala cōpatio: q: dȝ cōparari vir colericus mulieri colerice ⁊c. Vel dōm ꝙ vir flegmaticus eſt calidior muliere colerica ſi vterqȝ ē verus: iſte vir ⁊ illa mulier nō orbati. Ad ꝑam dōȝ ꝙ ille ſanguis ē ſupfluus crudus aggregatus defectu caliditatis reſoluētis: imo ex hoc vult auer. 1. cātice cōmē. 37. ꝙ arguamus illaꝝ frigiditatē. Ad 3ꝰ dōȝ ꝙ ille eſt ꝑꝑ denſitateȝ poroꝝ: vn̄ frigus ⁊ aq̄ nō penetrat: ⁊ ſignū huius ē q: hoīes colerici excarnati rari a frigido pedū plus ledunf q̄ȝ flegmatici. Alij dicūt ꝙ rō ꝯtrariū arguit: mulieres. n. nō ledunf a frigido: q: ſunt frigide: ⁊ ꝯſeruatio ſit a ſimili. Ad 4ꝰ dicūt ꝙ in aīalibus impfectis vt muſcis ⁊ qbuſdā generibus piſciū ꝑuoꝝ: femia dȝ eē maior maſculo: q: hēbat multa portare ī vētre. ſ. multa oua vt appet ī piſcibꝰ ꝑuis: ſil̄r magne muſce ſunt illa q̄ ēt multa velut oua velut vermes paruos albos portāt in vētre quos vermes videmus de magnis muſcis deponere ſup carnes ⁊ ꝑꝑ iſtū fineȝ feīe muſcaꝝ ⁊ alioꝝ ortomoꝝ ſunt maiores ⁊ vt ſic dicunf qdeȝ eē calidiores. Alij dicūt ꝙ cū illaꝝ maioritate molis ſtat minor calor ⁊ iō ſignū aui. ſumptū a ꝑuitate nō arguit niſi in animalibus ꝑfectis ⁊ proprie in hoīe: l̄ȝ ſit veꝝ oēm feīaȝ eē frigidiorē non tn̄ eſt veꝝ oēm eſſe minorē in qbus aūt griffonicis. i. viuētibus de rapina vt falconibus dicūt ꝙ maſculus ē ꝑuior q: ꝑꝑ multā eoꝝ caliditateȝ ſit in eis multa ſiccitas vn̄ nō pn̄t augeri maſculi nec magni fieri. De vrſa aūt dꝫ ꝙ nō eſt fortior vrſo ſȝ ē promoꝝ moꝝ tpe lactatiōis catuloꝝ ſicut ēt de porca ꝯtingit. Ad vltimū dōȝ ꝙ mulier citius augetur extra vteꝝ nō tn̄ magis creſcit in tota ſūma tpis. Cā aūt quare citius extra vteꝝ: nō aūt creſcit in tota ſūma tpis ⁊ tardius intra nō ſpectat hic. Pōt tn̄ ſolui ſ̄m ſn̄iam Gal. in lib. de ſpmate: ꝙ cā eſt q: mulier ex qua generatur femina: eſt humidior ⁊ mollior ⁊ iō tardius eā calor ꝯſtare facit vt mēbrū acqrat ꝯſtantiā ⁊ ſoliditateȝ vel tenacitatē. Iteꝝ in ea calor eſt debilior minus potēs eius ſupfluū reſoluere ⁊ exiccare: ſicut ex terra multū molli ⁊ labili difficilius formatur vas. Sed oȝ eaȝ prius aliquā ꝯſtantiā accipere ⁊ fixionē ⁊ hec eſt cā quare femina in vtero tardius cōpletur. Extra aūt q: mollior velocius ſuſcipit extenſioneȝ q̄ȝ maſculus: q: cū maſculi calor eſt fortior pluri tempore durat extenſio propter qđ plus creſcunt in longitudine temporis. Conſiderandum ꝙ iſtud dubiū eſt Egidij in de formatione hominis. 12. c. ❧Dubitatur an maſculus ſit femella humidior dōm ꝙ vir humiditate aerea ⁊ aquea digeſtis eſt humidior. Sed mulier humiditate aquea ⁊ pluri ⁊ cruda eſt huumidior.

❧Et ſubſtantia ⁊c.] ❧Oſtendit qualis eſt diſpoſitio ſubſtantie ſiue cōpoſitionis carnium viroꝝ ⁊ mulieꝝ: ⁊ dicit ꝙ ſubſtantia carniū mulieꝝ eſt rarior. ❧Dubitatur de hoc q: calidi eſt rareſacere viri aūt ſunt calidiores. Amplius raritateȝ declarat pilus: vt. 5. particula: Rigores mulieribus. Dicamus ꝙ in libris phi. ⁊ medicoꝝ inuenio ꝙ raritas qn̄qȝ ſignificat ⁊ ſic ꝑ oppoſitionē denſitatis primo ſignificat maioreȝ extenſioneȝ in mā in qua eadē dēſitas ſigni

De partibus

notoriū eſt in frigidis ⁊ maleficiatis: de qbus vꝫ ꝙ ſunt minus calidi mulieribus cholericis ⁊ ardentibus: tū ex tactu: tū ex hūore dn̄ante in eis: tū ex vrinis plus tinctis: tū ex pulſibꝰ maioribꝰ ⁊ fortioribus. Sexto femie ſunt medicina palyſis. Iuxta id Damaſ. in ſuis aph. Multū iuuat palyticos ad eoꝝ latera apponere nāleȝ calorē: nō tn̄ igneuȝ: ſȝ adoleſcētis puelle: ḡ ſunt calide: ꝯn̄a ꝓbatur: q: palyſis eſt morbꝰ frigidus ⁊ ꝯ̄ria ꝯ̄rijs curanf. ❧Oppoſitū dicit ꝑ ꝑn. ⁊ Gal. 2. de cōple. ait. Femina in nā ſua eſt frigidior maſculo. Et Ari. 4. de ge. aīaliuȝ. c. 1. ſcribit. Et ēt ſi oē digeſtū nō digerif niſi ꝑ calorē neceſſario ſunt mares aīaliuȝ calidiores feminis: ⁊ forte erūt femine quorūdā aīalium multi mēſtrui ꝑꝑ frigus ⁊ debilitatē nō ꝑꝑ caloreȝ. ❧Attende hic ꝑmo pro declaratione naturaꝝ maſculi ⁊ femine: ꝙ l̄ȝ maſculinū feminino ſit cōtrariū. Nā omne maſculinū aīalium eijcit ſuuȝ ſemē in feminā: femina aūt eijcit ſuuȝ intra matricem ſuā primo aīaliuȝ. c. 3. non tn̄ differt vir a femina ſpecie. Iuxta id Ariſt. 10. methaphiſice. tex. 25. Dubitabit aūt vtiqȝ aliqs quare femina nō ſpecie differt a viro ꝯtrario maſculino ⁊ feminino exn̄te: differētia aūt cōtrarietate neqȝ aīal maſculinū ⁊ femininū diuerſum eſt ſpecie: q̄ȝuis ſ̄m ſe aīalis ſit hec dn̄a ⁊ nō vt albedo aut nigredo: ſed inquātuȝ aīal femininū ⁊ maſculinū eſt. Eſt aūt dubitatio hec fere eadē quare hec qdem cōtrarietas facit ſpecie diuerſa: hec aūt nō: vt ambulatiuū ⁊ volatiuū: ſed albedo ⁊ nigredo nō. Et ſtatiȝ rn̄det ꝙ cōtrarietates que ſunt ex pte forme faciunt dn̄iam ſpecificaȝ: ⁊ ille que ſunt ex pte materie nō. Deinde ſubdit: maſculus ſ̄o ⁊ femina aīalis proprie ſunt paſſiones: ſed nō ſ̄m ſbam. i. formā verū in materia ⁊ corpore: ꝓpter qđ idē ſperma femina aut maſculū ſit patiens paſſionē aliquā. ❧Sȝ queret aliquis quā paſſionē patiēs ſit ſpma maſculū ⁊ quā patiēs femina. Sup hoc ſentire videf Hip. apho. 5. ꝙ ſperma cadens in partem dextrā matricis efficif maſculus: ⁊ in ſiniſtram femina. Primo dum dicit apho. 38. Mulieri in vtero geminos habenti ſi altera māmillarū gracilis fiat alterū abortit: ⁊ ſiquidem dextra maſculuȝ: ſi vero ſiniſtra femina. Scđo cum dicit apho. 48. Fetus quidem maris in dextris: femine vero in ſiniſtris magis. Et Galienus interpretās primū dictuȝ ait. Dextra nāqȝ calidior eſt: ideoqȝ maſculus in ea pte iacet q̄ calidior eſt: femina ſ̄o in ſiniſtra que frigidior eſt: q̄ ps dextra ideo calidior eſt q: epar qđ ē calidū ⁊ humidū in ea eſt: ſiniſtra ſ̄o frigida: q: ſplen eſt in ea. Et ſcđm dictū interpretans ait lib. de ſpmate. ſ. 2. c. 5. Oſtendi ꝙ fetus maſculus nō eſt niſi cuȝ in initio cōplo ſua fuerit calidiſſima: quā ēt adiuuat ſi locus vbi concreaf calidus ſit. dextrū aūt locū matricis ꝯſtat eē calidiorē cū epati vicinetur. Itē adiuuatur calida cōplo fetus ſpmate de teſticulis mulieris exeūte qui ſunt in matricis angulis poſiti: qđ eni de dextro exit in dextrū latus currit ⁊ calidius ſit: ⁊ qđ de ſiniſtro ī ſiniſtrū frigidius ⁊ aquoſius vnde fetus ſiniſtri lateris neceſſe eſt ꝙ ſit frigidior. hec Gal. Sed has ſententias Hippocratis ⁊ Galieni partim approbat ⁊ partim reprobat Ariſto. 4. de gene. aīaliuȝ. c. 1. dicens. Sermo ſ̄o illoꝝ q fingunt ꝙ calor ⁊ frigus eſt cā gn̄ationis marisꝰ ⁊ femine. Et ſermo illoꝝ qui fingunt ꝙ exitus ſpermatis a parte ſiniſtra aut dextra eſt cauſa illius eſt aliquid dicere ſ̄m moduȝ aliquem. Nam pars dextra eſt calidior ſiniſtra ⁊ quod eſt calidius eſt magis digeſtum. Sed iſte ſermo eſt ſimilis ſermoni illorum qui appropinquant comprehenſioni cauſe ex remoto ⁊ debemus cōprehendere cām ex principijs ꝓpinquioribus. Et paulopoſt ſubdit. Sed mas ⁊ femina diſtinguuntur per aliquam fortitudinem ⁊ debilitatem: ſperma auteȝ

ficat ꝓuaꝫ extensioneꝫ quō ignis est rarus ⁊ terra est densa ⁊ sic sumit̄ quarto phi. ⁊ a cōmē. 84. cōmē. ⁊ duobus sequētibus ⁊ hoc mō nō sumit̄ hic ab Aui. rarū ⁊ densuꝫ: sed si querat̄ quō mulier ⁊ vir disponunt̄ hac raritate ⁊ densitate: rn̄det Anto. ꝙ mulier est rarior q̄ꝫ vir: rō est q̄ circa eādeꝫ māꝫ mulier maiore occupat locū q̄ꝫ vir: qđ ꝓbat q̄ sui frigiditate non potuit ꝑmisceri hūidū cū sicco terreo: istū sermonē credo falsuꝫ: nā in viro plus hn̄dat aer ⁊ ignis: in feminea ꝟo terra ⁊ aqua vt notū est: ⁊ ꝓbatur primo q̄ sic se hꝫ spma mulieris ⁊ spma viri adinuicē in dn̄io hoꝝ elōꝝ vt appet primo canone fen tertia huius. Amplius vir est ꝑfectior femina. 14. de vtilitate ꝑtiū: ⁊ calidior ergo ꝑfectiora elemēta vincūt in eo: vir ergo rarior est femīa: deceptus aūt fuit Ant. vel reptator in hac mā siue ꝯn̄a terra ⁊ aqua nō sunt adinuiceꝫ mixta siue penetrata sꝫ quasi iuxta se posita: in viris aūt sunt cōmixta bene: ergo maiorem locū occupāt in mulieribus q̄ꝫ viris: ꝯn̄s. n. est f^{s} ⁊ ꝯn̄a: imo oppositū seq̄tur:
hoc. n. ꝙ terra ⁊ aqua in mulieribus non sunt mixta remanēt in dispōne terra ⁊ aqua sꝫ ex hoc ꝙ in viris sunt mixta sunt magis fracta ab eoruꝫ terreo ⁊ aqueo ⁊ ꝑ ꝯn̄s magis mota ꝟsus ꝑfectionem aereā ⁊ igneā ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝟsus raritatē: scđꝫ ꝙ significat hoc nomē raritas est idē ꝙ laxitas siue lubricitas sicci sicut oīa cruda respectu digestoꝝ sunt lubrica lassa: sicut dicimus carnes pisciū vt anguille ⁊ tincarū sunt rare. i. laxe ⁊ huic opponit̄ densitas. i. ꝯstātia opposita illi laxitati ⁊ hoc mō accipit raritatē Aui. 2. can̄. 3. ca. cū dicit ꝙ ex ꝯuersiōe ad aqueitatē rarificat̄ ꝯpositū: ⁊ sicut ēt sumit̄ tertio can̄. fen. 10. ca. de sputo sanguinis vt ibidē declarauimus ⁊ hoc mō accipit hic Aui. cū dicit sba carniū mulierū est rarior. i. laxior ⁊ mollior ꝑꝑ dn̄iuꝫ aqueitatis ergo ꝑ oppositū caro viroꝝ est densior ⁊ ꝯstantior ꝑꝑ multā digōneꝫ in generatione carniū eoꝝ. tertiuꝫ ꝙ significat hoc nomē raritas est porositas. s. multa cui opponit̄ densitas i. pororū ꝓuatio vel paucitas quō sumit̄ a Gal. in tegni trac. 2. illo ca. in oibus ꝟo que dicta sunt ⁊ hoc mō sumit̄ ab Aui. hic cū dicit lꝫ viri caro ⁊c̄. sit rarior i. porosior q̄ plurimoꝝ pororū ⁊ latoꝝ. Considerandū aūt ꝙ q̄ Aui. dixerat carnes mulieruꝫ esse rariores voluit statim declarare se q̄ per illā raritatē intelligebat laxitatē siue lubricitateꝫ siue fluiditatē: ⁊ nō intelligebat porositateꝫ q̄ caro viri est porosior ⁊ hoc est qđ dicit: lꝫ caro viri sit rarior. i. porosior ⁊ per ꝯn̄s caro mulierū est densior. i. minus porosa: ꝓbat āt Aui. per hanc rōnē quā satis in textu innuit: carni viroꝝ admiscet̄ ꝙ ad ipam ꝓfluit de spū q̄ cōponit̄ cū illoꝝ carne: carnes aūt mulierū nō recipiūt hos spūs ergo carnes viroruꝫ sunt rare porose: mulierū spisse prohibentes hāc receptionē: ꝯn̄a tenet q̄ spiritus venaꝝ ⁊ arteriaꝝ sunt ignei ⁊ aerei vnde faciunt corpus alteratione porosum ⁊ hoc cū hō gn̄at̄ ⁊ recipiunt̄ in poris: alr̄. n. nō possent illi spūs ꝯponi cū carne: ⁊ hō est ꝙ dic̄ lꝫ caro viri sit rarior ex parte ꝯpōnis eius. i. spūs qui ei admiscet̄ ⁊ dixit cōpōnis q̄ fit quidā modus cōpōnis ex spū: ⁊ carne sicut ex ꝑfectione ⁊ ꝑfectibili: alia tn̄ lr̄a hꝫ ex ꝑte cōpōnis eius. i. spūs q̄ spūs qui profluūt ad mēbra sunt ꝯplōnis ignee ⁊ aeree. i. calide ⁊ humide cuius cōplōnis est rarificare sua. s. mulierū spissitudine. i. poroꝝ paucitate ⁊ strictura plus prohibet̄ penetrare. Considerādū aūt ꝙ cū nā nihil frustra faciat: sicut spūs prohibet̄ penetrare in carnes ⁊ mēbra mulierū sic ēt ꝓhibet̄ generari. s. multiplicari in mulieribus. Sꝫ tu diceres sermo Aui. nō valeret q̄ dicā ꝓhibitio penetrationis spūs nō est ꝑꝑ densitatē carniū sꝫ ꝑꝑ illoꝝ paucitateꝫ nō igit̄ bene dr̄ ꝙ sua spissitudine ꝓhibꝫ. Dōꝫ ēt ꝙ frustra eēnt pori nisi reciperēt spūs in poris. Considerandū āt ꝙ si ꝑmo Aui. sit in carnibus viroꝝ ⁊ mulieꝝ tn̄ proportionaliter ꝑmo est de omnibus alijs membris: porosiora aūt sunt in masculis q̄ꝫ feminis. Cōsiderādū aūt ꝙ tres spūs innuit. s. vitalē ⁊ n̄aleꝫ ⁊c̄. cū dicit a venis. s. pulsantibus ⁊ q̄etis: ⁊ aialeꝫ cū dixit neruoꝝ: Guil. āt de brixia non intellexit hūc passuꝫ: credidit. n. ꝙ ꝑ hoc ꝙ dixit sua nāqꝫ spissitudine referat̄ hic ad carnē viri que q̄ est spissa ⁊ cōpacta in se non recipit supfluitates a venis ⁊ neruis ⁊ iō oportuit illaꝫ carnē esse porosaꝫ vt illa supfluitas per poros pelleret̄. Sꝫ apparet ex ꝑmissa nostra expōne ꝙ nō vadit ad mentē Aui. ⁊ ꝙ Gerardus ēt in sua glosa errauit lꝫ cū conatu possit saluari: quartū qđ significat hoc nomē raritas est ideꝫ ꝙ mala testura villoꝝ mēbroꝝ hn̄tiū villos: sicut ēt dicimus de pāno ex filis nō bene ꝯtesto: ꝙ est rarus siue laxus: cui opponitur bona textura que est bona adinuicē villoꝝ insertio ⁊ compō: ⁊ hoc mō sumitur ab Auicē. 2. fen. 13. capi. huius capituli de cāis debilitatis mēbrorū cuꝫ dicit sꝫ que ex eis hn̄t maiorē ꝓprietatē ⁊c̄. est raritas texture illius mēbri: hoc ēt mō sumit̄ frequenter ab Auic. 2. fen. 13. in capi. de egritudibus sto. ⁊ ca. de stomacho: ⁊ hoc modo sumitur hic ab Auic. Sed si queratur quō se hn̄t vir ⁊ mulier in hac dispositione: certū est ꝙ melius ⁊ cōpositius sunt texta mēbra viroꝝ ex suis villis: q̄ꝫ mēbra mulieruꝫ: ꝓpter vigorē agentis generantis virū: qntū ꝙ significat hoc nomē raritas est aptura ꝑtiū aliquaꝝ que ꝑus erāt clause vel cōiuncte presentia humiditatū cōiungētū vel īplentiū: ⁊ per oppositū dēsitas sumitur pro clausione vel coniunctione opposita quomodo nos dicimus: ꝙ nouiter edificate ⁊ suplenite domus siue edificia sunt dense: antique vero domus sunt rare ⁊ euentabiles: a multis enim locis cecidit cementum quod coniungebat partes: ⁊ hoc modo accipitur raritas ⁊ densitas ab Ari. problematum. 10. vbi reducendo questionem sicut debet reduci. Querit propter quid morphea minus accidit pueris q̄ꝫ viris completis: ⁊ quare plus accidit vetustioribus viris: ⁊ mulieribus: q̄ꝫ iunioribus: etiam ⁊ innuit in hoc Arist. ꝙ minus accidit mulieribus quā masculis: ⁊ īter alias cās ponit ꝙ corpora pueroꝝ ⁊ antiquaꝝ mulieꝝ sunt bn̄ euētabilia q̄ sunt rara: sicut ēt antiq̄ edificia: ymaginat̄ ḡ Ari. ꝙ aptura ꝑtiuꝫ in senibus viroꝝ: ⁊ mulieꝝ q̄ aptura est ex cōclusione corpuꝫ claudētiū vel ꝯiungētiuꝫ: sit cā ꝙ vapores qui faciunt morfeā veniāt ad ꝑtes cutis ⁊ in illā penetrēt qn̄ cutis est sic rara sic̄ ī vetustioribus virorū ⁊ mulieꝝ: ⁊ ꝑꝑ eādē raritatē opinat̄ Ari. ꝙ pili supcilioꝝ crescūt in oibus antiq̄s vt appꝫ. 3. de hystorijs ⁊. 2. de ꝑtib^{9} aīaliū ⁊ ꝓble. 4. ꝓblemate 18. ⁊ licet nos in causa horum effectuū n̄aliuꝫ alteram oppinemur causam ab

ea quā

Jacobus De partibus

potens digerere aliquid ⁊ sustentare in eo principium necessario erit mas. Et volo dicere principiū non naturam. i. formaꝫ ex qua erit simile illius qđ generat id est ꝑ quā formā genitum fiet simile generanti in specie: sed principiū mouens si pōt facere hoc per se aut per aliud: ⁊ sperma viri est operās: ⁊ mā femine quasi patiēs: fortitudo ergo spermatis viri quā adipiscit̄ ex ꝑfecta ipsius digōne est cā masculi ꝑm Ari. ⁊ ipsius debilitas est cā femine. Et estimo ꝙ per ꝑncipiū intelligit hic Ari. spūꝫ qui est in spmate. Attende scđo ꝙ quorundā opinio fuit tunc masculuꝫ fieri cū ꝑdominat̄ spma masculi in generatione: ⁊ femina cū predn̄atur sperma femine quā Gal. partiꝫ approbat ⁊ ꝑtiꝫ moderatur ꝑo de spmate. c. 5. dicens. Hoc aūt. s. opinari masculinū q̄deꝫ aīal qn̄ predn̄abitur sperma masculi: femininū aūt qn̄ id qđ femine predn̄abit̄ fieri suasibile q̄deꝫ valde erit: repugnat vero ei hoc. s. ꝙ femine multotiēs simillime fiunt patri ⁊ masculoꝝ nō pauci matri. Melius igitur fortassis est nō simpliciter. i. ꝑ totū fetuꝫ predn̄ationē spermatū dicere fieri feminini ⁊ masculini sed ꝑm diuersas particulas. Attēde tertio ꝙ mas ⁊ femina videntur habere oēs generatiuas particulas easdē. Differūt tamē positione ⁊ magnitudine. Juxta illud Gal. 2. de spermate. c. 5. Oēs igitur generatiuas ꝑticulas hr̄e videntur easdē masculinū ⁊ femininū aīal positione tamē differentes eo ꝙ huic q̄deꝫ intra peritoneon. i. siphac sunt illi aūt extra. Si ergo intellexeris ꝑtes generatiuas masculoꝝ intus ꝯuerti ex bursa testiculoꝝ fiet matrix ⁊ ex testiculis viri patentibus fient testiculi mulieris occulti adiacētes matrici ex vtraqꝫ parte intus. Et veretrū intus ꝯuersum fiet collū matricis ⁊ preputiuꝫ viri fiet os vulue. Et econuerso intellige si mēbra generatiua femine ꝯuerterentur extra. Juxta illud Gal. 14. de vtili. ꝑti. c. 5. quascūqꝫ. n. vtrarūqꝫ particulaꝝ volueris intelligere vel eas que femine euerti extra: vel eas que viri ꝯuerti ⁊ induplicari intus oēs inuicē inuenies easdeꝫ. Intellige igitur ꝑus eas q̄ masculoꝝ intus ꝯuerti simul ⁊ intus incedere inter rectū intestinū ⁊ vesicā. Sꝫ si hoc fiat: matricis q̄deꝫ regionē necesse est comp̄hendere osseū. Introrsuꝫ aūt ex alterutra parte adiacere ei testiculos ⁊ collum fientis sinus. i. matricis virgam masculi effici. Qđ ꝟo est in fine virge qđ nūc noīatur preputiū ipsuꝫ muliebre pudenduꝫ fieri: ꝯn̄s aūt est cū his ⁊ arteriarū ⁊ venaꝝ positiones ⁊ adhuc spmaticorum vasoꝝ simul ꝑmutari. Nullaꝫ. n. est inuenire particulā abūdanteꝫ sed positione sola ꝑmutataꝫ: que. n. sunt intus mulieribus hec sunt adextra viris sicut ⁊ ꝑm talparum oculos est videre: eteniꝫ vitreuꝫ humoreꝫ he ⁊ cristallinuꝫ habent ⁊ tunicas que sunt circa hos quas a miringis diximus fieri nō minus habēt q̄ꝫ que vtuntur oculis aīalia: sed nō fuerunt apti eis neqꝫ processerunt extra. Attende. 4°. ꝙ vena ⁊ arteria veniētes ad dextrū testiculum in viris ⁊ ad dextrā parteꝫ matricis in mulieribus directe ꝓcedunt a magna arteria ⁊ magna vena descēdentibus inferius: sed vena ⁊ arteria veniētes ad sinistrū testiculū: in viris ⁊ sinistraꝫ parteꝫ matricis in mulieribus nō procedunt directe ⁊ imediate a magnis vena ⁊ arteria descēdentibus inferius: sed a vena et arteria que ferunt̄ ad renes: ⁊ ideo testiculus dexter viroꝝ ⁊ pars dextra matricis recipiunt sanguinem purū digestuꝫ. Et testiculus sinister ⁊ pars sinistra matricis recipiunt sanguinē impuꝝ ⁊ aquosuꝫ. Et ista est radix vera masculinitatis ⁊ feminitatis quā solerti ingenio ⁊ diligēti scrutinio adinuenit Ga. patronus noster medicoꝝ summus ⁊ eaꝫ recitat. 14. de vtili. ꝑti. c. 7. dicens. Vasoꝝ que q̄dem ad dextrā matriceꝫ ⁊ etiā testiculū eunt ex magnis vasis prodeunt que sunt ꝑm dorsuꝫ: vena q̄dē a ꝯcaua vena: arteria aūt a magna arteria: quecūqꝫ vero ad sinistrū testiculū in masculis vel matriceꝫ que ibi in feminis perueniunt: duo aūt sunt ⁊ hec vna quideꝫ arteria: vna aūt ⁊ vena nō ex ipsis magnis vasis sed ex eis que ad renes ferūtur prodeunt. Manifestū igitur q̄m impurū adhuc ⁊ supfluicuꝫ ⁊ humiduꝫ ⁊ serosuꝫ: sinister testiculus in masculis ⁊ sinistra matrix in mulieribus suscipiunt sanguinē. Et ex hoc ꝯtingit ipsa organa suscipientia nō similia fieri crasi: sicut. n. purus sanguis calidior est superfluico: sic ⁊ que nutriuntur ab eo particule dextre calidiores sinistris efficiuntur. Attende quinto ꝙ quinqꝫ sunt cause feminei sexus ex q̄bus trahi poterit solutio quesiti. Prima ⁊ precipua est frigiditas seminū ex q̄bus ꝓcreatur femina. Scđa est impfecta digestio dictoꝝ seminū. Tertia est debilitas virtutis fetus nō valentis extra pellere membra genitalia. Quarta est descensus hoꝝ a sinistro testiculo magis: propterea dum rustici querunt habere iunices ⁊ nō bouellos: ligant tauris dextrū testiculū vt emittat a solo sinistro sperma. Quinta est receptio eoꝝ in sinistra parte matricis. Primam tangit Gal. 14. de vtili. particu. c. 6. dicens. Est igitur femininū aīal masculino impfectius: vna q̄dem ⁊ prima ratione: q̄ frigidius. Et scđo de spermate. c. 5. dicit. Et manifestum est q̄m in calidiori ⁊ sicciori crasi masculinuꝫ animal fit. In frigidiori ꝟo ⁊ humidiori femininū. Scđaꝫ tangit. c. 7. lib. 14. de vtili. parti. dicens. Manifestum igitur q̄m impuruꝫ adhuc ⁊ supfluicuꝫ ⁊ humidū ⁊ serosuꝫ sinister testiculus in masculis ⁊ sinistra matrix in mulieribus suscipiunt sanguinē: ex tali aūt sperma concreatur vnde femina dꝫ generari. Tertiā tāgit eodē lib. c. 6. dicens. Sicut igitur talpa impfectos habuit oculos: sic ⁊ mulier genitalibus ꝑticulis est imperfectior viro. Plasmate. n. fuerūt cū erant adhuc intus in pregnante particule: procedere aūt ⁊ emitti extra imbecillitate virtutis nō potentes: ipsuꝫ quideꝫ qđ plasmabatur aīal impfectius fecerunt oīno ꝑfecto. Quarto tāgit eodeꝫ lib. c. 7. dicēs. Nullū irrationabile est dextras q̄deꝫ ꝑticulas masculoꝝ esse generatiuas: sinistras aūt feminarū. Quintā tangit in fine dicti capituli dicēs. Ut plurimū aūt masculinū in dextra matrice: femininuꝫ vero ꝑm sinistraꝫ inuenitur. Et scđo de spermate. c. 5. ait. Et in dextris matricis apparent fetari masculi: ⁊ raro inuenta est femina ꝑm hanc parteꝫ matricis sicut ⁊ in sinistris masculus. Et his ꝯtrarie cāe masculinū sexuꝫ inducūt. His premissis ad declarationeꝫ differentie sexuuꝫ. Dic ꝑmo ꝙ femine sunt vniuersaliter frigidiores masculis ab īnata complexione. Jd probatur auctoritatibus post oppositū allegatis ⁊ ꝑ quinqꝫ causas feminei sexus que portendūt frigus cōplexionis. Attēde ꝙ non oēs sunt necessarie: sed tres prime sunt potiores ⁊ alie coadiuuant. Dic scđo ꝙ nihil prohibet ex regimine vehemēter calido vel ex egritudine incensiua feminas aliquas quibusdaꝫ viris fieri calidiores. Jstud est euidens: q̄ nutriēs tādeꝫ alterat nutritū in suā naturā: vt declarat Gal. 6. morbi. c. 1. Et possibile est mulierē causonē pati aut frenesim aut tertianam continuā aut cancrū aut lepram. Ad primuꝫ obiectū dic ꝙ sanguis in quo femine abundant est indigestus ⁊ plus attestatur menstruuꝫ earuꝫ super imbecillitate caloris nō potentis sanguinem illum cōuertere ad benignū q̄ꝫ super fortitudineꝫ ipsius. Ad scđm dic ꝙ mulieres sanguinee brune viragines habuerunt in origine sua aliquas causas masculinitatis: sed necessario spermata ex quibus facte sunt erant minus calida ⁊ digesta ⁊ magis superfluica q̄ꝫ spermata cuiuscūqꝫ viri phlegmatici vel melācholici. Sed menstruum quo alebantur in vtero: ⁊ dieta post partum: ⁊ purgationes menstruales: ⁊ celum propicium: ⁊ alia multa potuerunt reddere dictas mulieres melius coloratas ⁊ robustiores ⁊ saniores ⁊ vitaliores quibusdam viris. Ad tertiuꝫ dic ꝙ mobilitas in opinionibus nō inest mulieribus ex caliditate maiori: sed ex earum imperitia ⁊ humiditate: sicut est videre in pueris. Ad quartuꝫ dic ꝙ in vtero materno masculi citius formantur ⁊ mouentur q̄ꝫ femine regulariter: q̄ spermata ex quibus fiūt masculi sunt sicciora ⁊ spissiora ⁊ sic plus apta vt cito fiant solida membra ex eis. Sed extra vterum femine citius attingunt finem crementi propter ipsarum maiorem humiditatem. Ad quintuꝫ dic sicut ad scđm. Uel dic ꝙ probat feminas aliquas esse calidiores quibusdaꝫ viris ꝑm genitales particulas: ⁊ redundantiam sui caloris ad superiores. Ad sextum dic ꝙ femine non sunt calidiores viris simpliciter: sed iuuencule sunt calidiores senibus paraliticatis ⁊ mulcebris carnis propterea apposite lateribus talium iuuant eos ⁊ confortant calorem eorum innatum.

Et substantia

ea quez dat Ari. tñ sufficit nobis scire ꝙ raritas ꝛ densitas sumitur aliqñ hoc modo. 5°. Considerandū tñ ꝙ in eodē. 4. probleu. pti. 10. de probleumatib⁹: aliqñ sumit densitatem pro pororuz paucitate ꝛ strictura: sicut cum dicitur le/ uitas. i. priuatio pilorū ostēdunt densitatem: sed cum bene ꝯsiderabitur diffe runt: q: pori ꝛ aperture: siue rimule: inter membra possunt esse rari: pp exclu sionem reruz claudentiū vel oppilantiū vel ꝯtinuātiuz siue ꝯiungentiuz vt in senib⁹: ꝛ pñt po ri esse stri ctiores q̃z ꝑus: q: minoris spacij pp frigus ꝛ siccū cō stringens ꝛ accentrans: h aūt modo non sumit rari/ tas hic ꝛ densitas: sed si de hac raritate et dēsitate q̄ri tur quō se habēt i illa viri et mulieres: dicendum ꝙ mulieres sunt densiores. i. oppilatiores ꝛ clausiores in eorū poris ꝛ rimulis in ter mēbra vt notū est pp materierum retentionē ex q̄bus contraria cessant.

¶ Et substantia carnium ipsarm est ra- rior: licet viri caro ex parte cōpositionis eius quod ei admiscetur fit rarior. Sua nāq3 spissitudine plus prohibet in ipsaz penetrare quod a venis ꝛ neruorum vil lis in eam profluit. ¶ Qui vero a ter- ras inhabitant septentrionales humi- diores sunt. Et qui artes exercent aque as humidiores existunt. ¶ Et qui ab istis diuersificantur diuersi existunt.

a ¶ Qui vero ꝛc.] ¶ Hic breuiter facit nos rememorari diuersitatem ꝯplo nuz ſm loca habitabilia que diuersitas ponitur in. 2. fen. Dubitatur q: terre septētrionales sunt in q̄bus dñatur ventus septentrionalis q frigidus est ꝛ sic

Jacobus

¶ Et substantia ꝛc.] ¶ In ꝯa pti. dicit ꝙ substantia carniū mulierū est rarior substātia carniuz viroꝝ: q̄uis caro viri sit rarior ex pte cōpōnis eius qd ei ad miscetur. s. aeris ꝛ ignis intrantiuz ipsius cōpōnem: plus. n. pticipat vir q̄z mu/ lier his elementis. Nā id qd profluit in eā ex venis ꝛ villis neruoꝝ plus ꝓhi/ betur sua spissitudine penetrare in ipsam. ¶ Attende ꝙ trāslator in hoc pas/ su dubius existens in margine vice eius clausulā hanc addidit magis manife/ stam q̃ scribi solet in lr̃a sili textui. Caro nāq3 mulieris nāīr est rara ꝛ viri spis sa. Sed q: raritas ꝯtingit duobus modis: aut pp mollitiē sicut qd valde extē/ di pōt: aut q: non multū superfluitatū recipit: dr̃ caro mulieris rara pp molli tiem: ꝛ caro viri magis rara: ideo q: superfluitates a venis et neruis superue nientes fortitudine sue spissitudinis a se repellit qd caro mulieris minime fa/ cit. Uerum hec clausula abijcienda vr̃: vt abutens terminis: nusq̄z. n. nec apd grāmaticos neq3 phos aut medicos rarum aliq̄d dictū est: q: non multū sup/ fluitatum recipit: imo ceteris paribus rarū plus recipit supfluitates q̄z faciat densum cū sit magis porosuz. Itē vr̃ implicare cōtradictionē dū dicit ꝙ caro viri est magis rara: ideo q: fortitudine sue spissitudinis superfluitates a se re/ pellit: q: raritas est contraria spissitudini sicut caliditas frigiditati: vt aīt Ari. 4. phi. tex. 85. Reiecta igitur dicta clā ꝓsistamus in textu. ¶ Pro cuius intelle ctu attende ꝯo ꝙ hec clā sua nāq3 spissitudine refert ad carnē mulieris q̃ inui tur esse densior carne viri ex pte cōpōnis dum dr̃: lz viri caro ex pte compōnis eius qd ei admiscetur sit rarior: ꝛ p ꝯñs caro femine densior: q: sua spissitudi/ ne plus prohibet venas ꝛ villos neruoꝝ ad eā peruenietes penetrare ꝛ spar/ gi per ipsam q̄z caro viroꝝ. Et id satis edocet experimentū. Nam caro femie nec est ita venosa nec ita lacertosa sicut caro viri: ꝛ ppea est debilior in virtu te motiua. Juxta illud arist. 4. de nā aīalium. c. vlti. Et corpora feminaꝝ sunt debiliora in iuncturis ꝛ paucoꝝ neruorum. Nec deest rō q: femina plus habz de grossis elementis ꝛ minus de subtilibus. Cuius rei signuz est ꝙ grauior est viro ſm molez sui corporis. ¶ Dubitatur vtrū caro femine sit rarior viri car ne. Arguitur ꝙ non. Primo q: raritas ꝓcedit a caliditate: ergo caro femine cum sit frigida vt monstratū est non est rarior. Assumptū ē. G. 5. aphor. cō. 62. illius cañ. Similiter aūt ꝛ in maribus dicentis. Inueniuntur. n. masculi corpi bus rari: ꝛ tñ in generando calidissimi: nec mirandū est cum raritas ſm cali/ ditatem ꝛ humiditatez fiat. Scdo viri sunt magis pilosi mulieribus vt docet sensus: sed pilositas maior attestatur raritati. Juxta illud Hyp. apho. 5. apho. 69. sed ꝛ cutem raram declarat pilus. Et. G. super hoc verbo dicit. Pili autez raritatem declarant: raritas caliditatē. Tertio viri plus hñt de aere ꝛ igne q̄z mulieres cum sint calidiores ꝛ agiliores: sed aer in generatis iuuat vt rarificē tur ꝛ subtilientur ꝛ ignis vt eius penetratione currat p ea substantia aerea: vt dicit ꝑn. c. de elementis. Quarto viri magis penetrātur a frigido q̄z mulieres ergo sunt rariores. Dicit. n. G. 4. simpli. medi. ꝙ membra rara leuia pp rarita tem suā recipiunt frigiditatem facile: ita ꝙ profundatur in eis ꝛ ꝑuenit ad cō cauitatem eorum. Assumptū monstratur expimento: videmus. n. hyeme mu/ lieres incedere nudis pedibus aliqñ sine lesione ꝛ lotrices stare in aq̄s vehe/ menter frigidis diu ꝛ non inde ledi: ꝙ si viri facerent viderentur frigore trunca ri. ¶ Oppositū dicit hic ꝑn. ꝛ ratione probatur: q: materia spermatica ex q̃ vir procreatur est spissa ꝛ digesta: ꝛ materia ex qua creatur mulier ē aquosa ꝛ in/ digesta: ꝛ pp hoc est mulier magis superfluica. ¶ Atende hic primo pro solu/ tione ꝙ rarum tripliciter dr̃. Uno mō de illo qd non sepe euenit vel reperitur sed paucis vicibus ꝛ opponitur frequenti. Juxta hunc modū dr̃. Rara fides iō q: multi multa loquuntur. Et sic solet diuidi pulsus in frequentez raꝝ ꝛ mediū. Scdo mō dr̃ rarum de laxo seu molli: ꝛ opponitur duro. Juxta quē modū di cit Hyp. apho. 5. apho. 71. quibus coria circūtenduntur dura ꝛ sicca sine sudo/ re finient vitā: quibus vero relaxata ꝛ rara cum sudore finient vitam. Tertio de substantia porosa vel multū extensa sub modica quantitate ꝛ mā: ꝛ oppo/ nitur spisso. Juxta quē modū dicit Hyp. apho. 5. Cutem raraz declarat pilus ꝛ est in apho. 69. ¶ Attende secundo ꝙ Gal. primo simpli. medi. c. 4. dist. 2. sic describit rarum tertij modi. Cum dico substantiam raram significo per illud substantiam inter cuius partes sunt loca vacua. Et per illa que subdit ostēdit ꝙ illa loca non sunt vacua simpliciter: sed plena aere vel alio a ꝯtinente: pu/ ta aquositate: sic. n. vulgus solet dicere vasa vacua in q̄bus nihil est preter ae/ rem. Nam post dicta verba dicit. G. Cū ergo sunt in aliquo corpoꝝ loca plu/ rima: quoꝝ via sit hec via erit velocioris ꝛ facilioris ꝯuersionis ad ignē q̄z cor pora spissa quāuis sit complo eius similis cōplexioni eoꝝ in caliditate ꝛ frigi/ ditate. Et illud qm̄ aer qui est in locis eius vacuis: ppea ꝙ facilius ꝛ velocius recipit impressionē q̄z omnes res inflāmantur statim cum occurrit ei ignis ꝛ com buritur cū eo totū corpus: qm̄ ipse ꝯtinet vnāquāq3 partium eius inuoluens ipsum ab oī pte. Rarum ergo apud. G. sonat idē ꝙ porosuz siue illud sit gros sum in sua substantia sicut calamus ꝛ arundo: siue subtile vt vrtica. Et oppo situm eius ē solidum seu ꝯtinuum non interceptum poris: neq3 substātia ali qua extranea. Et hoc innuit dum subdit post predicta verba si fuerit substan tia medicine subtilium partium continua solida: tunc natura eius apud cor/ pus est illa eadem natura que est ei apud ignē: ita ꝙ inflammatur cito in cor pore humano sicut ab igne: ꝛ si fuerit rara grossa tunc impossibile est vt ꝯuer tatur ab igne velociter sed non conuertitur a calore qui est in corpore veloci/ ter. ¶ Attende tertio ꝙ Aristoteles quarto phisicorum. tex. 86. volens con/

cus: quō ergo dicit ꝙ sunt humidiores. Dōm ꝙ hoc est: q: pp conuersionem cali itus fit multa digō: ꝛ multitudo humiditatum ex hoc: ꝛ ideo fit ī eis mul/ ta euaporatio ad caput: igitur non sunt sapientes sicut q sunt in locis calidis vt voluit Ari. proble. 14. 15. probleu. Antonius aūt imaginatur cū hoc ꝙ in hoc loco septentrionali habundat humiditas: q: ibi terminatur ventus septētrio nalis: ventus. n. sui motu sīatur motui violēto qui est in princ. fortis ꝛ in fine debilis: vt intelligitur ab Aristote. primo methaphi sice: sicut igitur borealis. i. septētrionalis in pte septē triōali vt in hac nostra ha bitatione est expurgatio aeris: propter vehemētiaz sui mot⁹ habiti: ita auster ī locis sui ortus expurgat sicut boreas hic ꝛ hic facit impressionem pluuie: q: hoc educit vapores quos vlterius mouere non potest: hec autem dicta Anto. non vadunt ad intentio nem Auicen. loca enim qua dicit septentrionalia non sunt ita passa a vēto me ridionali ꝙ debeant dici humida propter hoc: ꝛ qui patent: deo grās. Amē.

¶ Doctrina. iiij. Doctrine quarte ad sciendū q̄d sit humor ꝛc. Capi. i.

De partibus

fundere opinionem probantium esse vacuum per rarum ꝛ densum declarat naturam rari ꝛ densi supponendo aliqua. Primum est ꝙ contrariorum est vna ꝛ eadem materia sicut calidi ꝛ frigidi. Secundum est ꝙ ex potentia ente fit actu ens: sicut ex potentia calido fit actu calidum: et ex potentia albo actu album. Tertium est ꝙ materia nō denudatur ab altero contrariorum: ꝛ hoc est verum de contrarijs imediatis. Quartum est ꝙ materia est eadem nume/ ro nunc sub vno: nunc sub altero contrariorum. Rari ergo ꝛ densi cum sint contraria circa materiam est eadem materia ꝛ ex potentia raro fit actu raruz. Et materia phisica nūq̄z est denudata ab altero eorum: ꝛ eadē materia nume ro nullo substantiali sibi addito aut remoto nunc existens parua fit magna ꝛ nunc existens frigida fit calida ꝛ nunc existens densa fit rara: sicut cuz ex aqua fit aer extenditur materia eius ꝛ calefit ꝛ rarefit. Et cū ex aere fit aqua contra ria fiunt: distensione ergo materie ex spisso fit raruz ꝛ ꝯductione eius ex raro spissum. Est igitur rarum ſm arist. quod habet partes distensas vel materiā sui distensam. Et densum qd hz ptes eius conductas vel materiam eius ꝯductā. Ex predictis apparet ꝙ apud arist. non est idem esse porosum ꝛ esse raꝝ. Sed q: patronus nostar Gal. aptat suos terminos arti medicine sequamur eum ꝛ ꝛ soluamus dubium loquendo de raro tertij modi iuxta vsum eius. Dic er/ go primo iocose ꝙ femine sunt rariores viris in veritate legalitate ꝛ constan/ tia raritate primi modi. Et de hoc si vis te refer ad experimenta amantium. Dic ꝯo seriose ꝙ femine sunt rariores viris raritate secundi modi. i. molliores ſm carnē: probatur p Gal. 5. apho. cō. illius cañ. 17. Calidum nocet hoc fre/ quenter vtentibus exponentem sic Hyp. effeminat carnes. i. mollificat ꝛ rari ficat: quod verbū posuit abusiue: ob hoc tamen q: in oībus femine sunt mol liores ꝛ debiliores maribus. Secūdo probatur q: femine sunt humidiores in substantia sui carnis: vt ait Gal. 14. de vtilitate pti. ꝛ ꝯo de spermate: ꝛ molli/ ties sequitur humiditatem sicut durities siccitatez. Tertio mulieres plus abū dant in superfluitatibus madefacientibus: sunt. n. tote supfluice: ꝛ ille remol liunt sicut est videre in pulmonibus. ¶ Attende ꝙ aristo. 4. de natura anima lium. c. vlti. non recipit hanc conclusionem absolute: ſm omnes partes femi/ ne: sed ait ibi ꝙ anterius masculorum est durius ꝛ meliorum costarum ꝛ simi liter superius. In feminis vero inferius ꝛ posterius: ꝛ hoc erit īquit in omni bus animalibus ambulantibus ꝛ hominibus ꝛ omnibus generantibus sibi si mile. Et Aui. lib. de aīalibus in simili passu ait. Membra anteriora in marib⁹ sunt fortiora ꝛ posteriora in feminis. Et vt reuerenter tantoꝝ viroꝝ dicta susci piantur: ꝯcedimus interdū puellaꝝ clunes: ita succi plenas esse vt videantur tensione quadaz duriores fieri clunibus viroꝝ. Preterea nā ordinauit clunes muliebres velut fundamentum venerei actus ppea forte magis eas solidauit Uel dic ꝙ aristo. ꝛ aui. non comparauerunt anteriora ꝛ superiora virořuz ad inferiora ꝛ posteriora mulierum: sed anteriora ꝛ superiora ī viris ad posterio ra ꝛ inferiora in viris: ꝛ sic in mulieribus. Dic tertio ꝙ viri sunt rariores femi nis raritate tertij modi. Istud autem probant rōnes ante oppositū adducte.

Qui vero ꝛc. ¶ In hac. 3. pte ꝑn. huius. c. que est de ꝯplōnib⁹ regionū ꝛ artiū dicit primo ꝑnc. ꝙ inhabitantes terras septētriōales. s. q̃ sunt versus polū articū sunt humidiores hītatoribus aliaꝝ terraꝝ. Et cāe huius sunt: q: tales elōgatissimi sunt a directo aspectu so lis: q̄re sol ab eis paꝝ resoluit ꝛ aer eos circūdās est frigidus q̄re repcutit hu/ miditates interius: ꝛ aer quē assidue inspirant tā p os ꝛ nares q̄z p orificia ar/ teriaꝝ terminataꝝ ad cutē est ēt frigidus. Et hñt maximū comedēdi appetituz pp frigus regiōis vñ comedētes multū ꝛ auide plurimis replentur humiditati/ b⁹. ¶ Sz ꝯtra p septētrionales ventos totū corpus desiccatur: vt ait. G. cō. illi⁹ cañ. apho. 3. pti. Austrini flatus apho. 6. ꝛ tñ veniūt a ptib⁹ septētrionis: ergo ptes ille sunt sicce. Dic ꝙ oīs ventus ē ex se desiccatiuus: q: est exhalatio sicca terrestris sz borealis ē siccior ꝛ frigidior ceteris: q: secū defert aerē de regiōib⁹ gelidis in q̄b⁹ minime fit euaporatio. Ita ꝙ nō affert aerē secū plenū vapori/ b⁹ sicut facit auster: ꝛ iō est serenus ꝛ serenitatis signū. Auster ꝯo nimbosus ꝛ signū pluuie. Scdo dic ꝙ illi q exercēt artes aqueas. s. piscatores ꝛ lotores vel lotrices pānoꝝ in aq̄s frigidis sunt humidiores ceteris pib⁹ his q nō exercēt hmōi artes: humectantur. n. ab aq̄s ꝛ ab aere vicino q reddit humidior aquarū vicinitate ꝛ infrigidantur ab aq̄s: ꝛ repcutiuntur ab eis humiditates ītra corpus. Tertio dic ꝙ illi q diuersificantur ab istis. s. inhabitātes terras australes ꝛ exer/ cētes artes circa ignē vt sunt fabri fusores: ꝛ coq diuersi existūt. i. opposito mō se hñt: sunt. n. sicci ꝛ resoluti. Et hoc ipse declarat primi ꝯa doct. 2. sum. 1. c. 11. dicens. Loca habitabilia nigrificant capillos ꝛ intantum crispant ꝙ eos cum colliguntur piperi similes efficiunt. Et cum in eis maxima fuerit resolutio et minuetur humiditas cito adueniet senium: sicut in terra nigrorum: illis nāq3 qui ibi morantur aduenit senium in annis. xxx. Et capitu. 12. dicte summe di cit de artibus si motus fuerit motus artis fullonum proueniet ex ea in frigidi tate ꝛ humiditate augmentum. Et si motus fuerit motus artis ferrarioruz ac cidet ex ea in caliditate ꝛ siccitate augmentum. Et q: in predicto. c. 11. tractat princeps ad longum de his que ꝯtingunt habitantibus in locis septentriona libus: ꝛ meridionalibus ꝛ orientalibus: ꝛ occidentalibus. Et dicto capitu. 12. de his que veniunt ex motu ꝛ artibus differamus loqui amplius de his vsq3 ad illos passus: magis enim ibi q̄z hic pertinet horum trac. cum regiōes ꝛ ar/ tes sint res non naturales: de q̄bus illic agitur ꝛ in presenti fen de naturalib⁹.

Humor est ⁊c. ¶Post sciã de elis ⁊ cõplexionibus seq/tur in hac quarta doctrina sciã de hũoribus ⁊ cã ordĩs est nota: p̃mo oñdit quid sit humor ⁊ eius diuisiones ⁊ spẽs: scdo oñdit modũ gñationis illoꝝ ibi scda [Nutriẽs masticatione ⁊c.] Prima in tres: p̃mo oñdit diffinitionẽ: s̃o diuisionẽ ⁊ spẽs: 3° quorũdã sententias ponit ⁊ remittit nos ibi [Eius s̃o] ibi tertia [Inquit Gal.]

b

¶Cõsiderandũ ꝙ q̃uis humor in multiplici significatione inueniat̃ in libris tñ medicoꝝ sumit̃ qñq3 p̃ kilo vt in cõmẽto apho. 2. pticule vbi cibus p̃ter nã3 qñq3 aut p̃ q̃ttuor hũorib⁹ qui sunt ptes in nobis ⁊ h̃ mõ sumit̃ hic l3 ẽt possit sumi p̃mo ⁊ s̃o mõ. Cõsiderãdum scdo ꝙ est corpus hũidũ ⁊ liqdũ .i. currẽs vt dicit Aui. 12. de aĩalibus: in hoc ca. de hoc dubitat̃ q2 colr̃a ⁊ melancholia sunt humores ⁊ non corpora humida immo sunt sicca. Amplius humores incinerati sunt humores: ⁊ non sunt frigidi. Item flegma gipseum nõ fluit. Dicendum ꝙ humores oẽs sunt corpora humida ⁊ fluida q2 aquea a dñio: oportebat .n. hũores labi in mẽbra ⁊ h̃ nõ poterat fieri sine fluitate: ad p̃mu3 dõm ꝙ aliq̃ sunt actu sicca v̾tute hũida vt glaties. aliqua sunt actu fluida ⁊ v̾tute sicca vt vinu3: oẽs g̃ hũores sunt actu fluidi q̃si aquei fluidi tñ v̾tute pñt humectare ⁊ qdã exiccare. Ad scd3 dõm ꝙ fluidũ eẽ est eẽ cursibile ⁊ h̃ inest aqueo actuali: incinerati g̃ hu. si ad vltimã icinerationẽ venerint equiuoce sunt humores: ⁊ sil̾r s̃ra gipseũ nõ est p̃prie hũor: s3 adnectit̃ ꝯsiderationi de hũoribus tñ cũ dicimus hu. aliquẽ esse incineratũ nõ sic debemus itelligere vt cinerẽ ligno ru3 vt sentit Gal. 2. de dr̃ijs febriũ p̃mo ca. Cõsiderãdũ tertio in qõ in p̃mis nutriens ꝯuertit̃ lr̃a ista p̃t tripl̾r exponi pp̃ qõ sciendũ ꝙ sicut intelligit̃ a. G. 1. de virtutibus nãlibus nutrimẽtũ sumit̃. 5. mõis vno mõ pro nutrimento qõ actu nutrit .s. ꝙ actu apponit̃ vnit̃ ⁊ assimilat̃: scdo mõ pro hũiditatibus extraneis currẽtibus in mẽbra: tertio mõ pro sanguie: q̃rto mõ pro kilo: quinto mõ pro cibis extradicam⁹ g̃ ꝙ nutrimẽtũ extra p̃t dici p̃mũ i ordie trasmutatiõis ⁊ ipfectiõis ⁊ p̃mũ quo ad nos q2 nobis magis nociuu3: dicit̃ g̃ humor corpus fluidum humidũ in quo ꝯuertitur nutriens in primis .s. exteriora cibaria que dicunt̃ prima nutrimẽta ⁊ ꝙ extrinseca cibaria ꝯuertunt̃ in chilũ: ⁊ .4. humores: hic ẽt hũor sumet̃ p̃ chilo: s̃o mõ põt exponi ꝙ p̃ nutriens in primis exponat̃ ita chilus qa ẽ primũ in ordine de nutriẽtibus intrinsecis .s. factis a nobis: humor ergo est corpus humidũ fluidũ qõ ꝯuertit̃ in primis .i. chilus: tertio mõ ꝯponendo li in primis cũ li conuertitur ẽ sensus: humor ẽ corpus ⁊c. ita ꝙ prius cõuertitur nutriens q̃3 cõuertitur in mẽbra: ita ꝙ qcqd d3 nutrire prius op3 ꝙ fiat humor q̃3 ꝙ fiat mẽbrũ siue nutriens sumatur pro cibis extra siue pro kilo licet ista expositio possit intelligi ex duabus p̃mis

Signa autem complexionũ narrabimus vbi vl̾ia signa ⁊ particularia referemus.

¶Doc. iiij. fen prime. i. ad inquirendũ qd sit hũor ⁊ quot sint eius ptes. Cap. i.

b

Humor ẽ corpus humidum liquidum in quod in primis nutriens conuertitur. ¶Eius vero est humor bonus: et est illud quod solet fieri pars substantie nutriti solũ: vel cũ alio ⁊ assimilari ei solũ vel cũ alio: ⁊ in sũmo mã restaurationis eius qõ ex ea dissoluit̃.

Jacobus

Quarto dicit ꝙ signa cõplexionu3 narrabit inferius vbi referet vl̾ia signa ⁊ particularia. Signa s̃o cõplexionu3 tam nãlium q̃3 accñtaliu3 multũ distincte ⁊ diffuse narrat princeps primi scda doctrina. 3. capi. 3. quod incipit. Signorum genera. Et est capl̾m perutile ⁊ maxime memorie cõmendandum.

¶Doctrine quarte fen prime: libri primi ad inquirendum quid sit humor ⁊ quot sint eius partes. Capitulum. i.

Humor est ⁊c. ¶Hoc ca. diuidit̃ in tres ptes. In p̃ma diffinit̃ ⁊ diuidit̃ hũor: ⁊ declarantur mẽbra diuidentia. In secunda diuiduntur ⁊ subdiuiduntur humiditates: ⁊ declarantur mẽbra subdiuidentia ibi [Dicemus aũt] In tertia reprehendunt̃ opiniones quedã circa hũores ⁊ excusat se p̃n. de pretermissione quarũdã questionũ circa eos ibi [Inquit Gal.]

b

a ¶In p̃ma pte q̃ est p̃sens textus p̃mo diffinit p̃n. hũorẽ. Scdo diuidit ip3 in bonũ ⁊ malũ. Et oñdit primo quid sit bonus humor deide quid malus humor ibi [Eius s̃o est humor] Dicit g̃ primo ꝙ humor est corpus hũidu3 liquidũ in qõ nutriẽs cõuertit̃ in primis. ¶S3 instabit aliquis contra hãc diffinitionem. Primo q2 cholera ⁊ melãcholia sunt hũores ⁊ tñ nõ sunt corpa hũida: imo sicca Scdo phlegma gipseũ ẽ humor: ⁊ tñ nõ est corpus liquidũ imo lapidificatũ. Tertio sanguis generatus ex phlegmate qõ cu3 eo transiuit ad venas: vt tẽpore necessitatis fieret sanguis est humor: ⁊ tñ nõ est in qõ in p̃mis nutriens conuertitur: nõ eni3 generatus est in duabus primis digestionibus. Quarto chilus nõ est humor: ⁊ tñ est corpus liquidũ ⁊ humidũ in qõ nutriẽs in primis conuertitur. Na3 nutriens in masticatione aliquã aquirit digestionem vt dicet̃ ca. sequenti: ⁊ postea digerit̃ in stomacho ⁊ fit chilus ⁊ nutriẽs in primis couertitur in chilum. Quinto vrina est corpus liquidu3 humididu3 in quod in primis nutriẽs cõuertitur: ⁊ tñ nõ est humor. Sexto pinguedo natans in sanguine nõ est humor: alioquin essent plures q̃3 4. humores: ⁊ tñ est corpos liquidũ ⁊ humidũ in qõ in primis nutriẽs ꝯuertit̃. Septimo humores cristallinus vitreus ⁊ albugineus oculorum sunt hũores: ⁊ tñ non sunt corpa in que nutriens in primis conuertitur imo sunt mẽbra corporis. Octauo muscilagines ⁊ munci ⁊ aquositates distillantes a cerebro infrigidato per viam catarri sunt humores: q2 sunt de genere phlegmatũ: ⁊ tñ nõ sunt corpora in q̃ in primis nutriens cõuertitur. Diffinitio ergo predicta deficere videt̃ tu3: q2 non ꝯuenit omni contento sub diffinito: tu3 q2 cõuenit alijs a diffinito. Nono cholera prassina que generat̃ in s̃tõ vt ait Gal. 2. de cõplexionibus. c. vlti. est humor: ⁊ tñ non in ea ꝯuertitur nutriens in duabus p̃mis digestionibus: sed in prima solum. Decimo sanguis in venis exñs non est corpus in qõ nutriens ꝯuertit̃: imo iã diu cessauit cõuersio nutrientis in ipm. Undecimo spma ⁊ lac non sunt humores: q2 nec sunt sanguis: nec cholera nec phl̾ma: nec mel̾ia: ⁊ tñ sunt corpa in que nutriens mãmillas testiculosq3 in p̃mis ꝯuertit̃. Duodecimo saliua est humor: q2 videt̃ esse de genere phlegmatis aquosi: ⁊ tñ in eam non ꝯuertit̃ nutriẽs in primis: imo pti3 descẽdit a cerebro ⁊ pti3 gñatur in s̃tõ. Decimotertio cholera ⁊ mel̾ia in quas resoluit̃ sanguis putrefactus sunt humores: ⁊ tñ nõ sunt corpa in que in p̃mis nutriẽs ꝯuertit̃. Decioq̃rto hypostasis vrine non est hũor: ⁊ tñ est corpus hũidu3 liqdũ in qõ in p̃mis nutriẽs ꝯuertit̃. Est .n. sup̾fluitas digõnis scd̾e sicut cholera q̃ digõ cõplet̃ in venis. Decioquinto sanies phlegmonis est humor: q2 est sanguis corruptus: ⁊ tñ nõ est corpus in qõ nutriens in primis ꝯuertitur. ¶Pro declaratione diffinitiõis ⁊ solutione obiectoꝝ attende primo ꝙ humor multipliciter dicitur. Primo gñaliter pro quocũq3 cuius s̃ba est aquosa fluida: sic hũiditas terre: lac spma: vrina serũ: vinũ ceruisia: dicunt̃ hũores: q2 hũent in se. Scdo mõ spãliter pro quocũq3 corpe fluido exñti in aĩali vtili vel superfluo sic lachryme saliua: sudor: serositas: sanguinis: munci: sputa: ⁊ humiditates prime ⁊ scd̾e de quibus dicetur statim dicuntur humores. Tertio modo specialius pro illo in quod conuertit̃ massa ptisanaria: vel phlegma a virtute cõmuni digestiua epatis: ⁊ est aptum vt fiat pars membri per se vel cum alio ⁊ grece dicitur chimus: hoc tertio modo accipitur h̃ humor. ¶Sed contra dicet quis humor malus hoc modo nõ est humor: q2 non potest fieri pars membri: ⁊ tñ h̃ prin. diffinito humore statim diuidit ipsum in bonum ⁊ malu3. Dic ꝙ duplex est humor malus puta malus in substãtia ⁊ malus in q̃litate. Malus in substãtia nõ est hũor nisi analogice

a ¶Eius s̃o ⁊c.] ¶Ponit sciam de humoribus vía diuisiua qua inuestigabit oẽs humoris spẽs: ⁊ primo ponit vnam diuisionẽ: scdo aliã: ibi s̃a [Dicemus.] Prima in duas: primo ponit vnũ membrũ: s̃o aliud: ibi s̃a [Et eius.] Considerandũ ꝙ bonũ humorẽ fecit differre a malo p̃ hoc ꝙ est posse nutrire: nam bonus d3 dici humor q̃ p̃prium finẽ ꝯseqtur: finis aũt principalis ⁊ proprius humoꝝ vel humoris est nutricatio. Considerandũ s̃o dixit solũ vel cũ alio pp̃ diuersitatẽ opinantiu3. An solũ sanguis nutriat vel cũ alio mixtus. Considerãdu3 tertio qõ tres actus concurrunt in nutricatione .s. vnio per nutrimenti animationem ⁊ propterea dixit pars substantie nutrimenti: secundo concurrit assimilatio ĩ omnibus accidentibus ⁊ quantum ad hoc dixit ⁊ assimilatur ei: tertio licet in ordine primo concurrit appositio siue applicatio nutrimenti ad membrum ⁊ quantum ad hoc dicit materiam restaurationis: alij dicunt ꝙ tria dicit: q2 tria debent restaurari scilicet humidum radicale: ⁊ ideo dicit vt fiat pars humidum nutrimentale: ⁊ dixit materiam restaurationis ⁊ spiritus: ⁊ dixit assimilari ei. Aliqui dicunt ꝙ in nutricatione siue restauratione attendunt̃ tria .s. que fieri d3 sc3 s̃ba ⁊ quantitas ad hoc dicit ps s̃be ⁊ qualitas ⁊ quãtum ad hoc dixit assimilari ⁊ quantum que seqtur materiã: ⁊ quãtũ ad hoc dixit mã restauratiõis. Considerandum

De partibus

sicut hõ pictus est homo: sed humor malus in q̃litate proprie dr̃ hũor ⁊ p̃ se vl̾ cum alio potest fieri ps membri. Dic secundo ꝙ diuisio humoris in bonum ⁊ malu3 non est generis in suas spẽs: sed analogi in sua analogata: ⁊ ideo non ẽ opus vt diffinitio humoris competat humori: malo in substantia. ¶Attende secundo ꝙ humidum dicitur dupliciter: quoddam est humidum substãtial̾r ⁊ actualiter sicut aquosa a dominio. Aliud est humidum virtualiter seu potẽtialiter ⁊ effectiue: sicut illud qõ humectat corpus cui obuiat. Primo mõ capit̃ humidũ in diffinitione humoris. ¶Attẽde ꝙ liqdi duplex est signatio. Dr̃ enim liqdũ idem qõ clarũ. Et dr̃ liquidũ idem qõ fluidum: ⁊ hoc mõ scdo capitur hic in diffinitione. ¶Attende. 4. ꝙ cũ dicitur in primis due prime digõnes intelligunt̃: quaꝝ prima inchoat in ore: ⁊ fit in s̃tõ ⁊ perficitur in intestinis. Et s̃a inchoat in meseraicis ⁊ fit in epate ⁊ ꝯplet̃ in magnis venis. ¶Attẽde 5. ꝙ triplex est nutriens: quoddã est ꝯiunctũ qõ actu nutrit sicut cãbiũ. Aliud est nutrimentũ in via sicut sanguis in venis. Aliud ẽ nutrimentũ extra sicut cibus qui comedit̃: hoc tertio mõ capitur h̃ nutriens. ¶Attẽde. 6. ꝙ hoc v̾bu3 ꝯuertit̃ non accipitur vt dicit ꝯuersionẽ in tpe p̃nti quo humor est: q2 ꝯuersio tunc iã facta est: sed quodãmõ noĩat actum indistincti tpis. ¶His distinctionibus premissis. Ad primu3 obiectum dic ꝙ cholera ⁊ mel̾ia sunt humide ĩ s̃ba: l3 sint sicce virtual̾r. Ad scdm dic ꝙ phlegma gipseum non est humor nisi metaphorice. Ad tertiu3 dic ꝙ sanguis ex phlegmate generatus in secũda digõne generatur virtute digestiue cõis epatis que inchoat ĩ meseraicis ⁊ terminatur in magnis venis. Ad quartum dic ꝙ chilus non generat̃ in duabus digõnibus primis: sed in sola prima. Ad quintum dic ꝙ nutriens non ꝯuertitur in primis in vrinam: imo in. 4. humores a q̃bus postea separatur aq̊sitas eoꝝ vt inepta nutritioni ⁊ fit vrina. Ad sextũ dic ꝙ pinguedo natans in sanguine est pars sanguinis. Uel dic si vis cum aristotile ꝙ est sanguis. Ad septimum dic ꝙ humores oculorum sunt humores secundi modi sed non tertij.

Ad octauum ⁊ nonum dic similiter. Ad decimum dic ꝙ hoc verbum conuertitur absoluitur a tempore presenti. Ad vndecimum dic ꝙ nutriens non conuertitur in duabus digestionibus primis ipsius in sperma ⁊ lac: imo in digestionibus particularibus factis in mãmillis ⁊ testiculis. Ad duodecimum dic ꝙ saliua est humor secundi modi: sed non tertij. Ad tertiumdecimum dic si vis ꝙ cholera ⁊ melancholia in quas conuersus est sanguis per putrefactionem non sunt naturales nec apte vt fiant membra ⁊ sic non sunt humores tertij modi. Uel dic ꝙ omnis generatio humoris facta in venis antequam conuertatur massa sanguinis in humiditatem innominatam reputatur operatio secunde digestionis: ⁊ sic nõ deest dictis humoribus illa clausula. In quod in primis nutriens conuertitur. Ad quartumdecimum dic cu3 Gal. primo pronosticoru3 cõ. vltimo ꝙ hypostasis vrine est media inter saniem ⁊ humores naturales: quia res que refugit naturam vt operetur in eam ex cibo apud conuersionem suam ad sanguinem residet in vrina: non ergo alteratur ab ea ⁊ fit sanguis. In his verbis innuit Gal. ꝙ hypostasis est pars chili que subterfugit operationem epatis ⁊ labitur ad venas indigesta: q2 ergo nõ recepit aliquid digestionis in epate non ei plene competit hec particula. In quod nutriens in primis conuertitur. Sed dicet aliquis ꝙ digeritur in venis sicut dictu3 est prius de cholera ⁊ mel̾ia generatis ex sanguine in venis. Dic ꝙ hypostasis alteratur in venis: sed non digeritur digestione benigni proprie dicta. Et p̃pterea dicit Gal. ꝙ est media inter saniem ⁊ humores. Uel dic si mauis ꝙ hypostasis est superfluitas quam separat digestiua venarum a massa sanguis. Ad quintumdecimu3 dic ꝙ sanies phlegmonum non est humor tertij modi: nec est sanguis nisi analogice sicut homo mortuus est homo.

¶Eius vero ⁊c.] ¶Secundo dicit hic prin. diuidens humorem ⁊ diffiniẽs mẽbra diuidentia ꝙ eius .s. humoris quida3 est humor bonus ⁊ est illud quod solet fieri pars substantie nutriti: vel solu3 sicut sanguis solus fit caro vel cum alio sicut melancholia cum sanguine fit os ⁊ phlegma cum sanguine fit pars cerebri ⁊ cholera cum sanguine fit pars pulmonis: ⁊ quod solet assimilari nutrito per se vel cum alio. Et in summo id est summarie loquendo quod solet fieri materia restaurationis eius quod dissoluitur a substantia nutriti. Et eius .s. humoris alius est humor malus seu superfluitas. Et est illud quod non consueuit agere illa q̃ dicta sunt solita fieri a bono hũore: aliqñ tñ s3 raro ꝯuertit̃

in bonum

Cōſiderandū quarto q: accipimus diffinitionē iā notā boni hūoris q: eſt corpus humidū ⁊c̄. de cuius ꝓprietate eſt ⁊c̄. dixit aūt ꝓprietate q: inter nutriens ⁊ nutritū currit ꝓprietas ſiue forᵃ ſpecifica paſſiua in nutrimēto actiua in nutrito: appet ēt ꝑ oppoᵒ diffinitio mali humoris Conſiᵒ ꝙ dixit regere nō cōſueit. i. ꝙ nō facit hāc opatiōem: large. n. ſumit hic agere ⁊ nō dixit ꝓpetate q: cibus malus pōt ſola malitia q̄litatis nō nutrire circūſcripta ꝓpetate: dicit expelli. ſ. de pte ad ptez: proijci. ſ. extra corpus. Dubitant vtrum humor malus poſſit nutrire vī ꝙ ſic: q: venenū pt nutrire vt dī de puella nutrita ex napello ſiue alio veneno de q̄. G. tertio de ſimplici medicia ⁊ intelligit ab Aui. 4. cañ. fen. 6. 2. ca. ex ſcia Ruffi: ⁊ Ariſt. ad alexādruz: ⁊ raſis 2. contiuētis lz hic nō placeat Auer. 7ᵒ. colliget: q̄ multo magis malus hūor. Amplius corpa leproſoꝝ nutriunt malis hūoribus dī ꝙ nutricatio q̄dā pfecta: q̄dā iperfecta ⁊ diminuta vbi nō fit bona aſſimilatio dī ēt ꝙ hūor vel eſt vehemēter malus ⁊ talis nullo mō pt nutrire q: ex quo eſt vehemēter malus nō pōt ad benignū ꝯuerti: vel nō ē oīo malus ⁊ talis pōt nutrire lz impfecte q: pp ſui malitiā in tranſmutatiōe: valde trāſmutat mēbrū vñ mēbrū nō pt ipz ſibi pfecte aſſimilare: imo nutrimētū multum aſſimilat ſibi mēbrū ⁊ ſic nutriūtur malis leproſi. Ad id de puella dicūt ꝙ fuit nutrita iuſquiamo: ⁊ nō napello: ſolo iſtoꝝ ad qōnez pōt ſuſtineri q: bona eſt. Nos tñ clarius diximus de hoc ꝙ ſcripſimus ſup. 6. de accñti ⁊ morbo: id āt ꝙ dicūt de puella nō ē ꝑfectū dictū ⁊ nos ſcripſimᵒ hāc q̄ſti. ſup. 6ᵃ fen. 4. ca. vbi oñdimus quō fuit poſſibile illaz puellā nutriri napello: vñ ipa venenabat alios homines: ⁊ eius ſaliua interſiciebat aīalia ⁊ nō appropinquabat ſaliue eius gallina: hec autem ſunt extra noſtrum propoſitum.

a [Dicemus aūt ⁊c̄.] Hic ponit aliā diuiſionē q̄ ex ordine ſumit ꝑor aut ſumpta fuit ex fine ⁊ ꝑmo ponit diuiſionē ⁊ de vno mēbro ꝑmittit ſe dicturuz in h̄ ca. 2. mēbra diuiſionis declarat: ⁊ ꝓſequit ibi [Scdaꝝ vo] Cōſiderandū ꝙ nō eſt ſicda vis q̄re hic in geñe femineo loqtur. ſ. aūt in maſculino vt q̄dam laborāt h: nā ſtatiz ēt hūiditates vocabat hūores. b [Scdaꝝ ⁊c̄.] Prio declarat duas humiditates ſecundo ꝓbat ibi ꝑa [dicemus] Pria in. 2. prio pōit diuiſionē: ⁊ vnū mēbꝝ diuiſiōis: poſt pōit ad cap. ꝙ ſequit: ꝑo de aᵒ mēbᵒ diuiſionis ꝓſequit ibi. 2ᵃ [Et q̄ nō ſunt ſupfluitates.] Hec ps hz duas ptes: ꝑmo diffinit hūiditates ⁊ ꝯpōit numeꝝ illaꝝ que ſūt q̄tuor: ꝑo vnāq̄q̄ declarat: ibi ſcda [Una ē humor.] Cōſiderandū ꝙ humores q̄ttuor de qbus eſt ſanguinis dicunt hūiditates prime via gñationis: ſz q̄ttuor humiditates dicunt hūiditates ſcde: q: ſcdo gñant. ſ. poſt hūores: via tñ pfectionis eſt ecōtra: nā ſcde hūiditates ſunt ꝑores pfectione cū magis appropinquāt ad nāz mēbri q̄z hūores: ⁊ iō forſā incepit loqui de humiditatibus prius. Cūſiderādū ſcdo ꝙ hūiditates ſunt mediū quodāmō inter hūores ⁊ mēbra vt poſt apparebit: ⁊ iō in diffinitiōe humiditatū ponit humores vt genus ⁊ vt terminus a quo humiditatum: ⁊ ponit membra vt id in quod tenditur: dixit ſimplicium q: horum eſt actus nutricationis.

Et eius ſuperfluitas eſt humor malus: ⁊ eſt qd illud agere non conſueuit: raro tamen in bonuz conuertitur humorem. Unde ante a corpe expelli ⁊ proijci dz. [Dicemusᵃ aūt ꝙ hūiditatū copis q̄daz ſunt ꝑme q̄daz ſcde. Prime ſunt q̄ttuor humores: quos paulopoſt noiabimus. Secundarum vero due ſunt diuiſiones aut enim ſunt ſuperfluitates: aut non ſunt ſuperfluitates. Superfluitates vero in ſequentibus nominabimus. [Et queᵇ ſunt nō ſupfluitates ſunt humores qui a ꝑncipali diſpōne conuerſi mēbris delegati fuerūt: ſed nondum alicuius mēbroꝝ ſimpliciū opatōe pfecta ps effecti ſunt. Quoꝝ ſunt q̄ttuor ſpēs.

Jacobus de partibus

in bonū humorē. Et iō dz expelli a corpe ⁊ ꝓijci anteq̄ putreſcat: vel anteq̄ maliciaz inferat: vel anteq̄ augeat vel anteq̄ bonū corrūpat: vel anteq̄ ṽtus nimis occupet in cōuerſione eius ad bonū ⁊ diuertat ab vtilioribus opibus: vel tolle hāc dictionē ante de textu qua quidē libri carēt ⁊ habebis clarioiem lr̄az. Attēde h̄ ꝑmo ꝙ ꝑnceps per tria diffinit bonū hūorē. ſ. ꝑ fieri ptez nutriti: ꝑ aſſimilari nutrito ⁊ per eē māz reſtaurationis deperditi. Et ordine temporis prius eſt humorē bonū eſſe mām reſtauratiōis deperditi: poſtea aſſimilari nutrito deinde pᵗ ē fieri. Nā dū mēbris apponit ⁊ iuiſcat fit reſtauratōis deperditi mā ꝓxima ⁊ poſtq̄ oppoſitus eſt ⁊ inuiſcatus paulatiz ſilis fit a ṽtute nutritiua ⁊ duz factus eſt ſilis recipit formā hoīs ⁊ fit ṽa pars mēbri. Sed ordine perfectionis ꝑus eſt fieri ptez poſtea aſſimulari ⁊ ꝯſequēter eſſe mām ⁊ iſtum ordinem ꝑuauit h̄ ꝑnceps diffiniēs humorem bonum. Attende ſcdo ꝙ lz melācholia que expellitur a ſplene ad os ſtōi pro deſiderio cibi ſucitādo ⁊ colera que expellit a ciſti fellis ad inteſtina gr̄a abſterſionis ⁊ mundificationis inteſtinoꝝ nūq̄ per ſe vel cū alio reſtaurēt deperditū ⁊ aſſimileut mēbris ⁊ fiāt eoꝝ ptes ſunt tñ hūores boni. Primo q: fuerūt apti tpe neceſſitatis fieri ptes mēbroꝝ cū ſanguine mixti. Scdo q: ſiles ſibi in ſpē ⁊ ꝯplexione mixti cuz ſanguine fiunt ptes mēbroꝝ. Tertio q: faciunt iuuamēta corpi quibus ſi careret minus bene heberet. Idē itellige de ſanguie mēſtruo mulierū ipſe. n. ordinatus eſt finaliter ad fetū augēdū ⁊ nutriendū. Cuius rei ſignū eſt ꝙ dumtaxat mulieribus euenit tpibus qbus apte ſunt ad cōcipiēdū. ſ. a. 14. anno vſq̄ ad. 50. ⁊ aptus eſt nutrire corpus mulieris tpe neceſſitatis ⁊ ſibi ſilis in ſpē nutrit. Idē itellige de ſanguie decurēte in viris per emorroides aut nares pp plectoriā quā nā minuere querit expulſione ſanguis. Attende tertio ꝙ deſcriptio boni hūoris data hic a ꝑncipe ſoli ſanguini ꝯuenit ⁊ phlegmati inq̄tū eſt aptuz fieri ſanguis ꝑm Ariſt. Auer. ⁊ ſuos ſequaces q: tenent ꝓ determinato ꝙ ſolus ſanguis nutrit ⁊ alij hūores ſunt ipſius ſanguinis ſupfluitates: ſed Gal. ⁊ cū eo cōis medicoꝝ ſcola ſentit oppoſitum quē ſequit h̄ ꝑnceps vt eius interpres. Attende quarto ꝙ humoꝝ bonoꝝ q̄dā ſunt boni ſimpliciter. ſ. hi qui ſunt apti fieri ptes mēbroꝝ cū pfecta aſſimilatione. Alij ſunt boni ꝑm quid. ſ. qui fiunt ptes mēbroꝝ ſz nō pfecte aſſimilant nutrito ⁊ tales paulatiz alterant nutritū educentes eū a ꝓpria cōplexione ⁊ trahentes ipz ad nām ſuā ſicut ſanguis leproſi dici pp humor bonus in leproſo q: nutrit eū ⁊ reſtaurat qd in eo depditū eſt ⁊ fit ps eius: verūtñ nō ē bonus ſimplr̄ q: deeſt ei pfecta aſſimilatio. Attende quinto circa h̄ qd dicit ꝑnceps ⁊ eius eſt ſupfluitas humor malus ꝙ neq̄ oīs ſupfluitas humoꝝ eſt humor malus vt apparet de ſudorali vaporali ⁊ vrinali: neq̄ oīs humor malus eſt ꝓprie ſupfluitas humoris boni: pz de ſanguine pre multitudine rumpente venam que eſt malus quātitate: ⁊ de ſanguine in ſinocha qui eſt vniuerſalr̄ inflāmatus ⁊ peccat q̄litate: ⁊ de maſſa ſanguinaria cacochimie ⁊ cacexie vniuerſaliuz que non hñt in corpibus cacochimicis cacexicis humorē bonū cuius ipſa dicat ſupfluitas non cadit igit hec dictio ſupfluitas in diffinitione mali humoris ſz ponit in lr̄a ad declarationē aliquā nature ipſius. Deſcriptio ꝟo mali humoris incipit ibi [Et eſt ꝙ illud agere.] Et vt deſcriptio nō ſit diminuta itellige in illo relatiuo qd humorez vt ſit ſenſus. Humor malus eſt humor qui illud agere non ꝯſueuit. Attēde ſexto: circa illud ꝙ dicit raro tñ in bonū ꝯuertit humorē ꝙ hec deſcriptio mali humoris non eſt data de malo in q̄ītate q: talis ſepe fit pars mēbri cum repletus eo dat ſe abſtinentie nec de malo in callditate vel frigiditate tm̄: q: talis leuiter caleſit aut infrigidat ⁊ fit ſepe ps mēbroꝝ: neq̄ de malo in ſubſtātia ꝑz ſubtile ⁊ groſſuz tm̄ niſi nimiuz intendat: q: correcta ſubtilitate vel groſſicie ipſius imo ſepe ſine oīmoda correctiōe fit ps mēbroꝝ. Sz ē data de malo in ſba ꝑm putrefactionē vel aduſtionez vel admixtionē ſubſtātie extranee ipſi humori. Et de tali vere dī ꝙ raro in bonuz cōuertit humorē: vt humor qui incepit putrefieri q̄ñq̄ reducit ad ſuā nāz per digōnem. Juxta illud Gal. tertio tegni. tex. 90. Digeſtio eſt qualitas faciēs ceſſare putredinē manēte ſubſtantia. Attēde ſeptimo circa hoc qd dicit: vnde a corpe expelli ⁊ ꝓijci dz ꝙ intelligit humorē malū debere purgari vel per abſtinentiā vel per phlebotomiā ſi fuerit ſanguis corruptus aut ſanguini multū imixtus vel ꝑ pharmaca vomica aut ſeceſſiua vel per ſudores vel per vrinā vel per euacuatiōes pticulares ſputi mūci menſtruoꝝ ⁊ ſimilium: habe tñ in memoria ꝙ cuicūq̄ ꝑ alimēta poteſt reſtitui ſanitas ſugiendus eſt penitus medicinaruz vſus.

Dicemus ⁊c̄. In hac pte ſcda capl̄i huiᵒ ſunt ſue ptes. Pria ē de hūiditatibᵒ ſcdis. Scda de ꝑmis ibi [Et dicemᵒ ēt.] In prima parte princeps diuidit ⁊ ſubdiuidit humiditates. Scdo deſcribit humiditates ſcdas que nō ſunt ſupfluitates ⁊ numerū earum ibi [Et que non ſunt] Tertio declarat vnāquāq̄ earum ſigillatim ibi [Una eſt humor]

In prima pte dicit ꝑmo ꝙ humiditatū quedaz ſunt ꝑme q̄daz ſcde. Scdo dicit ꝙ humiditates ꝑme ſunt quattuor humores quos noiabit poſtea. ſ. ſanguis phlegma phlegma cholera ⁊ melācholia. Tertio dicit ꝙ ſcdaꝝ ſunt due diuiſiones. i. duo mēbra diuidentia q: ſcde humiditates aut ſunt ſupfluitates aut nō ſunt ſupfluitates. Quarto dicit ꝙ inferius noiabit humiditates ſcdas que ſunt ſuperfluitates. Et hoc faciet in capitulo quod ſeqtur iſtud imediate verſus finē capl̄i paragrapho illo. Duaꝝ ꝟo digōnuz remanētiū. Dubitat vtrum tm̄ ſunt duo genera humiditatū. ſ. humiditates prime ⁊ hūiditates ſecunde. Videt ꝙ ſint plures q: quattuor ſunt digōnes vt dicet caplo ſequenti ⁊ queq̄ digōnuz hz huiditatē ſibi ꝓpriaz diſtinctam ſpē ab alia. ſ. prima chilū ſcda chimū: tertia humiditatē inoiatam: ⁊ quarta cābiuz. Scdo: ſpma eſt humiditas ⁊ tñ nō eſt aliq̄ eaꝝ: nō. n. eſt ꝑma q: nō eſt aliquis q̄ttuor humoꝝ: nec ſcda q: nō eſt hūiditas innoiata nec ros nec cābiuz nec gluten nec iſtarū humiditatū ſupfluitas cū ſit eis dignius eo ꝙ ſpē inter teneat ⁊ alie ſoluz indiuiduz. Tertio lac eſt hūiditas ⁊ nō eſt aliqua haꝝ vt ꝓbari pōt ſicut de ſpermate. Quarto vrina eſt humiditas ⁊ nō prima nec ſcda. Quinto humiditas ſaliualis eſt humiditas ⁊ nō prima nec ſcda. Sexto: humiditas glutinoſa eſt humiditas ⁊ non ꝑma q: non eſt aliquis quattuor humoꝝ nec ſcda q: ſcdm dicitur a ſequor ſequeris ⁊ ipſa non ſequit alias imo ineſt a ꝑncipio natiuitatis. Oppoſitū dī in littera. Attende ꝙ humiditas poteſt capi extenſo noie pro quocūq̄ humido qd eſt in corpe. Et pōt ſtrictius capi pro quocūq̄ q̄ttuor humorum ⁊ humiditatibus ad quas ꝯuertunt humores in digeſtionibus tertia ⁊ quarta ⁊ humido glutinoſo continente mēbra ſimul. Et hoc modo ſcdo capit hic princeps humiditates. Juxta quē dic primo ꝙ ſunt tm̄ duo genera humiditatuz q: oīs humiditas vel reſpondet ſcde digōni ⁊ ē ꝑma vel reſpondet aut oliz reſpondit alijs ſequentibus ⁊ eſt ſcda. Attēde tñ ꝙ hūiditas glutinoſa de qua arguit ſexta ratio dī ſcda dupliciter. Primo quo ad ptes quas ſuſcepit ex ſanguine mēſtruo in mēbroruz formatione cuius pars aliqua ad ſpma conuerſa coadiuuit mēbra ſpmatica fieri ⁊ pars alia facta eſt caro. Scdo quo ad ptes eius que inſunt ex ꝑma ſpmatū cōmixtione hora conceptionis: q: lz ille nō ſequant hūiditates ꝑmas ꝓprij corpis ſequūt tñ ꝑmas hūiditates corpuz parentuz: naz ſperma qdcunq̄ generat ex humoribᵒ. Dic ſcdo ꝙ ſunt alia genera humiditatū in corpe a ꝑmis ⁊ ſcdis humiditate ſumpta ꝑmo mō ſicut pz de chilo ⁊ vrina. Ad ꝑmuz obiectū dic ꝙ chilus non eſt humiditas ſcdi modi. Et tres alie hūiditates que reſpōdent alijs tribus digōnibus ꝯprehendunt oēs ſub ꝑmis ⁊ ſcdis. Ad ſcdz dici pōt ꝙ ſpma eſt hūiditas ſcda ⁊ ſupfluitas ꝑm eſſe ipſius māle non in quali ſz in q̄tō. Nā eſt ſupfluitas alimēti vtilis ⁊ vltimi vt ait Ari. 2. de gñatione. c. 3. aīaliuz. Idē dic de lacte ⁊ de humiditate ſaliuali rñdebo rōnibus tertie ⁊ qnte. ſ. ꝙ ſunt hūiditates ſcde ⁊ ſupfluitates nō in q̄li ſz in q̄tō. Quarta rō eſt pro ſcda ꝯclone. Sexta iā ſoluta ē. [Et que ⁊c̄.] In ſcda pte dicit ꝙ hūiditates ſcde q̄ nō ſunt ſupfl'itates ſūt hūores qui ꝯuerſi. i. imutati a ſua ꝑncipali diſpōne fuerāt delegati. i. tranſmiſſi mēbris ſz nō adhuc ſunt effecti opatione pfecta ps alicuius mēbroꝝ ſimpliciū [Et iſtoꝝ humoꝝ ſen hūiditatū ſunt q̄ttuor ſpēs q̄ dicent ſtatiz.] Querit primo q̄ eſt ꝑncipalis diſpō hoꝝ humoꝝ a q̄ dū ꝯuertant fiūt hūiditates. Dic ꝙ eſt humoꝝ forma ⁊ ſba ⁊ cōplo. Nā q̄zdiu reſidēt in magnis venis ⁊ puis vſq̄ ad orificia puaꝝ excluſiue manēt ſuis diſtincti formis ⁊ ſubtiles ⁊ hūidi ⁊ aq̄ſi ſz ꝯuerſi ad hūiditates vnā ſortiunt totius maſſe formā ⁊ ſbaz ſpiſſiorē ⁊ complōnez multo ſicciorē ⁊ colorē plus declinātē ad albedinem. Quetit ſcdo a quo delegant hūores mēbris. Rñdet Heraſiſtratus ꝙ attrahunt a ꝯña ad id qd euātur. Nā cū ſit reſolutio hūiditatū a poris ⁊ a puis venis neceſſe eſt inqt Heraſiſtratᵒ vel vacuū fieri vl aliqd attrahi loco reſoluti: ſz vacuū fieri ē ipoſſibile reſtat igit vt hūores ſuccedāt loco huius qd reſolutū eſt ⁊ ſic trahunt ꝑ ꝯñaz ad id qd euāt. Sz hec opinio ꝑmo errat in aſſumpto. ſ. ꝙ facta reſolutione alicuius neceſſe eſt vel vacuū fieri vel aliqd attrahi loco reſoluti. Poſſibile eſt. n. ꝙ neutrū fiat puta ſi ptes pori vel vene ꝯcidāt. Scdo errat in ꝑncipali: q: in euōne q̄ fit a vacuo ſeu ne fiat vacuuz ꝑmo attrahit qd ſubtilius ⁊ mobilius eſt. Sz iu in delegatione hūoꝝ ad mēbra trahit nō qd ſubtilius ſz qd ꝯuenietius eſt. Aliter rñdēt modernoꝝ q̄dā dicētes ꝙ ſanguis a digōne ꝑa adeptus eſt formā q̄ nō tractus nec pulſus mouet ad mēbra ſicut pfectibile ad pficiēs queadmodū videre eſt de ſemibus q̄ mouent ad ſimilia his a qbus deſciſa ſunt. Sz hec opinio ſtare nō pōt: q̄m dare ſanguini ⁊ alijs hūoribus ex ſeipſis motū ꝓgreſſus ad oēz differētiā poſitiōis eſt dicere ipz aīal qd abſurdū eſt. Dicat ergo cum Gal. ſcdo de ṽtutibus nālibus. c. 14. ꝙ non aliter attrahuntur humores a membris q̄z ferrum ab eraclio lapide ideſt magnete habente virtutem attractiuam talis qualitatis ⁊ a venis ſe cōprimentibus ⁊ ex-

a ¶ Una ē humor ꝛc.] ¶ Hec pars hȝ quattuor partes: primo notificat primā humiditatē: notificat aūt illā ex duobus: primo sui essentia: q2 ē humor: s2o ex loco: q2 ꝯtinent in foraminibus paruaꝝ venarū .i. in ꝯcauitatibus puaꝝ venaꝝ que sunt vene vltime in diuisione: ꝛ ideo dicit mēbris simplicibus: q2 ista vltima ramificatio vel vltimi rami venarum sunt in mēbris ꝯsilibus: dico paruaꝝ venaꝝ .s. humiditatē imbibentiū: iacet .n. hec humiditas in illis ramis venaꝝ imbibita. Dubitat q2 si ista humiditas est i venis ꝛ est humor: igitur nō deberet distigui ab humoribus nec deberet alio nomine noīari .s. humiditas. Amplius si ipsa ē i vltis ramis venaꝝ: vel qūocūqȝ in venis: tunc ipsa non reꝑit in ossib9 ꝛ si ipsa necessaria est in ordine nutricatiōis sicut aliqd in quo primo transmutat sanguis: tūc remanet dubiū qūo ossa ꝛ alia mēbra non venenosa nutriunt. Dōm ꝙ humores melācolici vocant humiditates primas stātes cū forma ꝛ dispōnibus quas epar dedit: cū aūt iam manifeste mouent ab illis dispōnibus ꝛ acqrunt formā mēbri .s. disponunt a mēbris ad que tēdunt tūc vocant humiditates: prima aūt transmutatio que fit a mēbris manifesta in humiditates idest in humores fit in paruis venis: cū .n. vene sunt diuerse ꝑ ramos capillares ꝑ itrīseca mēbra: tūc sba mēbri ꝯsilib9 agit i hūorē q est i venis illis ꝑuis sit cū vena: vñ tūc vena non se hȝ solū vt ꝯseruans cōe sicut magni rami venaꝝ: sed vt alterans alteratiōe incipiente remouere a dispōne humorali ꝛ faciente tendere ad dispōnem mēbrorū simpliciū: in quo iste venule sunt disperse: ꝛ hec est prima humiditas quo hȝ hoc nomē ꝑꝑ istaȝ dispōnem quā acqrit vt fiat mēbrū: tñ cū hoc hȝ formā sbalem humoris: ꝛ ideo pōt etiā dici humor: ꝛ ꝑꝑ hoc in ea fit febris humoralis dicta febris ebullitionis vt apparet .4. cañ. c. de ethica: ꝛ ideo .12. de aīalibus Aui. de ea non fuit locutus distinctim. Ad scōm dōm ꝙ hec humiditas reꝑitur solum in mēbris venosis: q2 ipsius locus est venaꝝ rami vltimi: tñ ipa est pro oībus mēbris que nutriri oȝ: vel dōm ꝙ in oībus sunt pori magni q sunt cōes pluríb9 aliis poris ꝛ isti sunt loca istius prime humiditatis ossiū: vel ꝙ eam faciunt: vel ꝙ venarū vltimi rami humiditatē istā primā in illa foramina ossiū primo impellant vel euomāt: ꝭm hunc ergo intellectū oȝ dicere ꝙ cū Aui. dicit in foraminibus paruaꝝ venarū non dixit oēm locū in quo pōt cōtineri vel fieri: prima tñ solo plus mihi placet.

¶ Unaª est humor i foraminibus extremitatum paruarum venarum contentus membris similibus propinquarum imbibentium ea. Aliaᵇ est humor per omnia simplicia transiēs membra: sicut ros qui in nutrimentum conuerti est aptus: cum corpus nutrimento caret: ꝛ vt membra humectet: cum aliqua causa fortis motus aut alia ea exiccauerit. ¶ Tertiaᶜ est humor qui parum ante coagulatus fuit.

b ¶ Alia est ꝛc.] Hic notificat scōaȝ humiditatē. Con9. ꝙ ꝑ .4. eā notificat: primo ꝑ essentiā gñalē: q2 est humor. Ur .n. ꝙ adhuc hec humiditas sit forma sanguis: s2o ꝑ locū: q2 transit ꝑ simplicia mēbra: ꝛ hoc innuit ꝙ est extra venas: tertio ex silitudine sic ros: est .n. in modo roris inuenti sup herbas: ꝛ significat hoc nomē ros humidū qōdaȝ irrorās siue roridū spsuȝ: ꝛ ideo dixit transiens: q2 hec humiditas est in semita expandendi ꝛ irrorandi: nō autē in semita recondendi sicut recondit cābium: vt subtiliter intellexit Aui. 4. cā. c. de ethi. ꝛ nos in hoc exposuimus. 4°. notificat eā sui fine duplici qui pȝ: aut alia vt euones caloris extranei ꝛ silia. Dubitat q2 vꝫ ꝙ hec humiditas scōa sit sła: q2 hic est flegmatis vt apparebit .s. nutrire tpe necessitatis: ꝛ humectare mēbra cum fortis motus ea exiccauerit: dōȝ ꝙ valde differt a flegmate: licet i quodā cōi fine cōicet: ista .n. humiditas fit ex sanguine ꝯuerso iā ad primā humiditatē ꝛ ipsa cū nutrit cā necessitatis ꝯuertit in humiditatē q̄ dꝫ cābiū: sed flegma fit ex chylo: ꝛ cū nutrit ꝯuertit in sanguinē: ergo flegma longe distat a nutricatione respectu roris: humectatio flegmatis ergo est quedā cōis humectatio: ꝛ non sic appropriata sicut humectatio roris.

c ¶ Tertia ꝛc.] Hic notificat humiditatē tertiā quā cōiter vocamus cābiū: ꝛ dicit primo ꝙ est humor: si ergo est vt sonat vocabulū: tunc adhuc habȝ formā sanguis: ꝛ q2 cābiū nullā formā acqret nisi formā mēbroꝝ: q̄ iter formā sanguis ꝛ formā mēbroꝝ nulla ē alia forma media: de quo tñ infra dicetur dicit s2o qui parū añ coagulatus fuit ista coagulatio facta fuit qñ humiditas prima trāsibat in cābiuȝ: nā sparso rore ꝑ digōnē humiditatis prime fit aliqd fixius: ꝛ hoc dꝫ cābiuȝ: nā ipsuȝ cambiat illō qō accipit de ꝑtibus ꝑ restauratio

nē: tertio dicit ꝛ est nutrimentū. Considerandū ꝙ hoc cābiuȝ non est ꝑfecte ꝯuersuȝ ex ꝑte ꝯplōnis: q2 tūc eēt ꝯuersum ex ꝑte sbe: sed modicuȝ deficit sibi: vñ non cōplete ē sile: ꝛ iō subdit ex ꝑte essentie ꝛc. 4°. Dubitat qūo est humor cū sit humidū aīatū ꝛ humor sit inanimatus. Amplius diffinitio supra posita humoris huic nō ꝯpetit: dicit .n. ꝛ que ꝛc. ſȝ nōdū ꝑfecta ꝑs effecti sunt ꝭ multi laborāt. Ant. n. dicit ꝙ humiditas q̄rta in fcō eē est mēbrū: ſȝ in fieri dꝫ humiditas: ꝯ: q2 in fieri est cambiū: ꝛ sic ē 3ª. humiditas. Alij dicunt ꝙ humiditas q̄rta vt est actu mēbrū nō oȝ dici humiditas: nec ēt vt est in fieri in corpe gñato iā: sed in corpe generādo .s. in fetu q est in matrice añqȝ aīa inducat dꝫ illa mā quarta humiditas: sed statim cū hȝ aīam cessat esse humiditas hoc non vadit ad intellēm Aui. cuȝ dicit ꝑꝑ quā ꝯtinuitas existit. Aliqñ diximus ꝙ in mēbris est ꝑs humida ꝯtinua ꝛ ē ꝑs sicca ꝯtinuata ꝛ vtrūqȝ est corpus ꝛ reꝑit in vnoquoqȝ mixto ꝛ q̄cūqȝ ꝑte mixti ꝛ in hoc est mixtoꝝ difformitas vt appꝫ hoc ex qōne de puero ꝛ iuuene: neutra aūt istaꝝ ꝑtium in se est aīata: q2 neutra est in se ꝑfectū qd: sed sil' ꝯiuncta faciunt corpus. ꝑ. g. mēbrū ꝙ dꝫ aīatuȝ sicut aq̄ ꝛ farina faciūt pastā: differūt tñ q2 illud humidū nūqȝ reꝑit actu sepatū a sicco: cū q̄. A. ꝯsiderauit illud humidū in se ꝯtinuatū sicci ꝙ ēt in se nō eēt aīatū: lȝ sꝑ sit actu aīatū dixit ꝙ est quarta humiditas: ꝛ ꝙ ē ꝯtinuās: ꝛ qō ē ex diffinitiōe gñali ē humor nōdū ꝯuersus ad nām vel ad formā mēbri .i. qō per seipsuȝ nō meret formā mēbri: ſȝ ꝯiūctū alteri: ſȝ hic modus dicēdi facit multū ad declaratiōeȝ opi. Ant. de duob9 corpib9 in quocūqȝ mixto imo oȝ ꝭm hoc imaginari 3ª corpa ꝛ si iꝑfecta ꝛ q̄si possibilia in vno q̄qȝ mixto. Alius modus dōi meus est quē alias imaginatus fui vt ꝯsideremus in membris quoddam humidū collosuȝ viscosuȝ actu inanimatū ꝙ in mēbris reꝑit dans eis aliquā viscositatē ꝛ tenacitatē .s. ꝑtibus eaꝝ ad inuicē sicut facit colla q̄ super apponitur cartis de papiro q̄ tñ colla non est carta: ꝛ silr ista collosa humiditas non est mēbrū nec cābiū nec est ros nec est prima humiditas ꝛ hāc imaginationeȝ vꝫ habuisse ꝯciliator dīa. 33ª. in fi. cū assimilat istā quartā humiditateȝ cemento inter lapidem. Postremo aūt dedimus aliā viā vt euitemus multitudinē inutilem reꝝ ꝛ dicamus ꝙ ꝑ quartam humiditatem non intelligo nisi ipsum mēbrū viuens ꝙ est quoddā corpus humidū ꝛ ꝯtinuū: ꝛ tūc diffinitio corporis cōmunis data de humiditatibus non cōpetit idirecto huic humiditati: ſȝ per obliquū: naȝ mēbruȝ ipsuȝ est factuȝ ex spermate: ꝛ sperma ex humoribus ergo quarta humiditas ex humore: ꝛ hoc est ꝙ Aui. dixit quarta humiditas ē humor qui est intus in membris simplicibus ꝛ quarta humiditas est mēbruȝ simplex: ꝭm ꝙ est quoddā corpus humidū q̄ȝ ꝑtiuȝ eoruȝ simpliciuȝ ꝯtinuitas existit .i. quarta humiditas est mēbrū simplex vt ꝯtinuū siue ꝯiūctū ꝛ humidū ꝛ tunc non oȝ imaginari duas res nec duo corpora. Dubitatur quare dixit a principio natiuitatis. Dicenduȝ ꝙ forsan fecit ne aliquis imaginetur ꝙ lȝ humiduȝ sit aliud q̄ȝ ipsa mēbra humida ꝛ ꝯtinua: ꝙ potuisset quis imaginari cōprehendendo ꝙ post prin9. generationis hu. q vadunt ad mēbra que ad aliquā parteȝ ꝯuertuntur ad humidū quoddā ꝯtinuans quod non est mēbri ꝑs aīata vt dixit precedens modus vel hoc dixit q2 hūiduȝ prīo aīatū .i. mēbratū est perfectius hūiduȝ q̄ȝ quod fit ꝑ nutricationeȝ .s. perfectius in esse vite licet non in operari cuius signuȝ est: q2 illo plus elongamur a morte. Dubitatur: prīo vtrū hūiditas s2a dicta ros sit humiditas necessario reqsita in ordine nutricationis .i. vtrū prīa hūiditas necessario transeat tota in scōaȝ ꝛ scōa in tertiā ꝛ vꝫ ꝙ sic: q2 oēs auctores sic ordinatas has quattuor spēs hūiditatū notificant ꝛ proprie in capitulis de ethica. In ꝯriū Aui. cuȝ dicit ꝙ intus ꝯuertitur in nutrimentū tpe accidentalis necessitatis .s. cū nutrimēto caret hoc .n. significat apud arabes: hec est opi. Dy. q2 talis hūiditas est necessario in ordine nutricationis: ita ꝙ ipossibile sit fieri cābium nisi prius cābiuȝ fiat ros hoc probat quadrupliciter: prīo sic: nā semper agit ordinate de humiditate minus coagulata: ad magis coagulatā: sed iste quattuor humiditates sic coagulati als gradatim

Jacobus De partibus

pellentibus qō in se est. Delegant igit humores mēbris. Primo ꝑ virtutē horuȝ trahentē hūores a tota proprietate. Scōo per venas expellentes eos suis villis latitudinalibus ad mēbra. ¶ Queritur tertio: cuȝ humiditas glutinosa per quaȝ ꝑtiuȝ ꝯtinuitas existit sit pars principalis viui: imo fundamentū vite ꝛ sit vna de humiditatibus scōis: qūo dicit prin. ꝙ ille humiditates sunt hūores qui nondū effecti sunt pars alicuius mēbroꝝ simpliciū. Dic ꝙ humiditas glutinosa ꝯtracta a spermatibus in principio generationis non est pars integralis mēbroꝝ simpliciū: ſȝ ē ꝑs ꝑtis velut elementa ꝯstituētia mēbra simplicia. Imagineris itaqȝ corpus cōponi ex quattuor .s. ex calido tꝑato ꝑ frigiduȝ ꝛ ex humido terminato ꝑ siccuȝ ꝛ nulluȝ horuȝ per se sufficit fundare aīam nec eē parteȝ integraleȝ cuiuscunqȝ viuentis.

¶ Una est humor ꝛc.] ¶ In .3. parte ꝑ ordinē describit ꝑn. 4. humiditates secundas que non sunt superfluitates primo primā ibi [Una est humor.] Scōo scōaȝ ibi [Alia est humor.] Tertio tertiā ibi [Tertia est humor.] Quarto quartā ibi [Quarta est hūor.]

¶ In .1. pti. dic ꝙ vna humiditatū scōaꝝ que non sunt supfluitates .s. prīa eaꝝ est humor ꝯtentus in foraminibus extremitatū paruarū venaꝝ propinquaꝝ mēbris silibus .i. omogeneis seu omiomeris extremitatū inqȝ ibibentiuȝ ea .i. reddentiū mēbris simplicibus humiditates qbus ibibūtur ꝛ humectant. ¶ Attēde prīo ꝙ magne vene corporis veluti quidā trunci emittunt vndiqȝ ramos ꝛ illi rami ramulos donec fiat resolutio vsqȝ ad venulas que sunt quasi fila. Et in extremitatibus illaꝝ venularū sunt foramina in qbus recipiunt hūores ꝛ digerūtur tertia digōne ꝛ ꝯuertunt in humiditatē de qua est nunc sermo que vocari solet humiditas innoīata q2 caret proprio noīe. ¶ Attende scōo ꝙ post dicta foramina sunt orificia venarū silia ori vermiū que quādiu fit digō in dictis foraminibus manēt clausa sicut portanarius manet clausus q̄ȝdiu in stō digerit cibus ꝛ matrix q̄ȝdiu fetū detinet ꝛ facta digōne in dictis foraminibus nālr aperiunt sicut stomachus cibo digesto ꝛ matrix maturo fetu ꝛ tūc ꝑ illa orificia effundit humiditas innoīata ꝛ intrat poros mēbrorū ꝯsiliuȝ ꝛ apponitur ipsis mēbris ꝛ talis appositio est prīa opatio nutritiue ꝑtutis vt dicet ifra. ¶ Dubitatur prīo q̄re prius exequit ꝑn. de hūiditatibus scōis q̄ȝ de primis cū sint in esse posteriores. Dic ꝙ lȝ sint posteriores tꝑe sunt priores dignitate: q2 plus accedunt ad formā hoīs que ē ꝑfectior forma mortaliū. Uel dic ꝙ de eis pauciora sunt dicenda ꝛ circa eas minores diuersitates ꝛ dubia emergunt propterea de his se prius expedit ꝑn. a leuioribus ichoans. ¶ Dubitatur scōo: cū magne vene sicut mēbra alia nutriātur: vñ sortiunt hūiditatē innoīataȝ: naȝ cū illa gñetur in foraminibus extremitatū ꝑuaruȝ venarū mirabile vꝫ si retrocedat ob viā hūoribus ꝑ nutritiōe venaꝝ magnaꝝ. Dic ꝙ non sic: sed ꝑtes masse sanguis que tangunt a sufficie intrinseca magnaꝝ venaꝝ dealbant paulatiȝ ꝛ ꝯuerse q̄si ad nāȝ hūiditatis innoīate resudant in poros magnaꝝ venaꝝ. Nihil ēt prohibet aliquos ramulos paruaꝝ venaꝝ versus magnas reflecti ꝛ inde trahi aliqd hūiditates innoīate a magnis venis ꝭm superficiem extrinsecam.

¶ Alia est ꝛc.] ¶ In s2a pti. dicit ꝙ alia hūiditatū secūdaꝝ que non sunt supfluitates .s. scōa in ordine est hūor transiens ꝑ oīa mēbra simplicia sicut ros q est aptus ꝯuerti in nutrimentū qñ corpus caret nutrimēto vel cū corpus nutriri desierit vt alij libri hñt. Et est aptus vt hūectet mēbra qñ aliqua cā fortis motus exiccauerit ea aut alia puta nimia sollicitudo vel frequētatio ꝓpe ignē aut in stuphis vel degere sub ardēti sole sicut faciunt ethiopes. ¶ Attēde hic prīo ꝙ hec hūiditas dꝫ ros prīo ꝑꝑ silitudinē quā hȝ cū rore in mō sbe. Scōo ꝑꝑ silitudinē ipsius cū rore in opibus: sicut .n. ros sup terrā cadēs hūefacit ꝛ irrigat eā ꝛ plantis terre infixis ꝑbet nutrimētuȝ sic hec hūiditas irrigat mēbra ꝛ tꝑe necessitatis quodāmō nutrit ea. ¶ Attēde s2o ꝙ sicut ex chilo gñant in epate q̄ttuor hūores: ita ex hūiditate innoīata duȝ ꝓfluit in poros mēbroꝝ cōsiliuȝ gñant due hūiditates .s. ex ꝑtibus ipsius subtilib9 ꝛ aquosis hūiditas rorida ꝛ ex grossiorib9 ꝛ magis siccis ꝛ terrestrib9 hūiditas cābialis. Sȝ vꝫ ꝙ humiditas rorida nō dēat imorari poris: q2 ꝓhiberet ipȝ cābiū ab adherentia: q tñ ē necessaria in nutritiōe ꝛ scōa opatio nutritiue ꝑtutis. Nā humidū aqueū interceptū inter cābiū qō est pingue ꝛ sufficiē pororū facit cābiū labi ꝛ nō sinit plene affigi. ¶ Dic prīo ꝙ ros non est penitus aqueus ſȝ ꝑtiȝ aereus ꝛ pinguis ꝛ cū irrigat mēbra iā desiccata ꝑ resolōnē ꝯtinuā facilior fit ꝯiūctio cābij ad ea q̄ȝ si manerēt arida: q2 hūidi cū hūido facilior fit vnio: sexto morbi. Imbibit ēt ꝑs aliq̄ roris in sba ꝛ rimis ipsoꝝ mēbroꝝ ꝛ nō solū i poris receptiuis cābij. ¶ Attēde tertio ꝙ ros nō nutrit tꝑe necessitatis ꝑa nutritiōe q2 non hȝ sbaȝ satis solidā seu corpulētā vt fiat ꝑs mēbri ſȝ nutrire pōt q̄dā nutritiōe imꝑfecta q̄ refocillatio dꝫ. Carentib9 .n. mēbris nutrimēto calor innatus eorum quodāmō voluptuat in hūido rorido ꝛ ꝑ ipsum prohibet ne supflue ꝯsumat hūidū radicale vel si nutriat ex ꝑticipatiōe alicuius pinguedinis nutritio ē exilis ꝛ quasi nulla ꝛ pars membri que fit ex eo est facillime resolubilis.

¶ Tertia est ꝛc.] ¶ In .3. pti. dicit ꝙ tertia hūiditatū scōaꝝ q̄ nō sunt supfluitates ē hūor q paꝝ añ coagulatus fuit .i. inspissatus in foramib9 extremitatum

paruarum

gradatiꝫ se habent in coagulatione sicut in ordine prioris ⁊ posterioris: igitur necessario per vnāquāq; opꝫ transire ꝙ nutritur. Scdo sic: nutrimētuꝫ non nutrit nisi disseminet per corpus: vel per poros mēbrorum: vt intelligit frequenter a Gal. 7. tera. ⁊ de virtutibus nālibus: hoc igit nutrimentū qd̄ disseminatur per corpus aut est humiditas prima: ⁊ hoc non q: est in venis puis: aut est humiditas tertia dicta cābiuꝫ: ⁊ h non q: talis est apposita mēbris: aut quarta humiditas ⁊ h nō quia est actu mēbrum sed nulla est alia humiditas de q̄ possit dici ꝙ dispgatur siue dissemineт p mēbra nisi ſa que est ros: ergo ros est humiditas necessario ꝯcurrens in ordine nutricationis vt dictū est. Tertio sic illa humiditas est necessaria in ordine nutricationis ex cuius ꝯsumptione distinguit vna spēs ethice ⁊ h est penes roris ꝯsumptionē vt dicūt oēs. Quarto sic: illud est necessariuꝫ q° fit inuiscatio nutrimenti: ſ; in rore fit inuiscatio: ergo ad Aui. rn̄denduꝫ q: ſa humiditas hꝫ. 2. ptes: vna reseruat pro tpe necessitatis alia fit cābiuꝫ. Nos dicamus ꝙ hec opinio Dyni ⁊ oium modernorum pōt substentari: ſ; credo ꝙ nostri auctores aliā imaginationē habuerunt de humiditate ſa que dī ros: ⁊ nō viderūt esse necessariū primā humiditatē totā cōuerti primo in ros ⁊ ros in cābiuꝫ: ſ; imaginati sunt primā humiditatē ordine nālis transmutationis ꝯuerti in cābiuꝫ imediate ⁊ ꝙ ros sit superfluitas q̄daꝫ aquosa que tpe illius transmutationis generat ex prima humiditate ⁊ non pōt fieri cābiū non alia trāsmutatione transmutet ⁊ simile in hoc est de phlegmate: qn̄.n. kilus sit sangnis falsum est dicere ꝙ totus kilus qui dꝫ fieri sanguis: primo fiat phlegma ⁊ illud phlegma sanguis. Sꝫ cū pars chili fit sanguis ps quedā crudior fit flā ꝙ iterū pōt fieri sanguis tpe necessitatis: hoc rōcinio premisso dico ad qōneꝫ duas ꝯclusiones. Prima ros est in nobis humiditas vtilis ⁊ necessaria: rō est q: pōt deficere nutrimentū ⁊ pōt corpus exiccari superflue: ſ; necessarium est tunc nutriri. ſ. necessariū ex cōditione ⁊ vtile est humectari ⁊ ros pōt facere ista: ergo ros est hūiditas necessaria ⁊ vtilis hoc dixit Aui. Scda ꝯ° ros non est necessariuꝫ in ordine nutricationis ⁊ q̄uis hoc nō possit demonstrari pōt probabiliter ondi sic: illud qd̄ est superfluitas ꝯsurgens in transitu humiditatis prime in cābiū. i. tertiā humiditatē nō est humiditas necessaria in ordine transmutationis. ſ. ꝙ prima prius ꝯuertit tota in illā ⁊ illa in cābiū: sed res est talis superfluitas: ꝙ appet per simile inductū vt arguat sic: in cōuersione kili in pri° cōe nutrimentū qd̄ est ps in nobis resultat quedā superfluitas aquosa que dī flā ita in ꝯuersione sanguinis in postremū nutrimentū cuꝫ vnicuiq; mēbro appropriatū qd̄ dī cambiū vr̄ ꝙ debeat resultare hec superfluitas aquosa madidans. Amplius ad pbationē eiusdē minoris ar. sic ab oī corpe humido fluido decocto per decoctionē similem peripasi vel effaxi siue elixationi siue emfasi siue assationi humido dico decocto distante a termino per aquositatem ⁊ superfluitatē multuꝫ opꝫ ꝙ in hac decoctione pars multa aquea effugiat decoctionem pfectā: ſ; pri² humiditas est corpus fluidū distans a forma membrorum vel cābij ꝙ est corpus iam constans: ergo oꝫ ꝙ multa humiditas effugiat pfectionem: ⁊ tunc vult humiditati effugienti per cruditatē actū decoctionis nō repugnat vlteriori decoctione pfici: ergo hic ros poterit p vlteriorē decoctionem fieri mēbrum: ⁊ cābiuꝫ prius: stamus ergo in hoc ꝙ in digestione humiditatis prime cū transit in cābiuꝫ resultat ros sicut resultat flā in ꝯuersione kili in sanguinē ⁊ sicut phlegma nō nutrit nisi tpe necessitatis sic ros iste: ⁊ sic phlegma humectat tpe exiccationis sic hic ros: hec fuit Aui. intentio in hoc ca. cum dixit cuꝫ corpus nutrimēto caret: hoc intellexit cū dixit tertia est humor: q aūt coagulatus fuit. q. d. cū fiebat ros tunc coagulabit hoc intellexit cū non vocauit eam oīno scdam in ordine dixit alia erat ergo ſa in locatione nō dixit tertia est vt daret intelligi ꝙ quoddā modo est ſa ⁊ quoddā modo non est ſa vt apparet: ista fuit mens Aui. 4. cañ. c. de ethi. cū ros dixit humiditatē que est in semita expandendi. Sꝫ circa pdicta dubitat primo in quo differt humectatio ⁊ nutricatio facta a phlegmate ⁊ a rore. Dicendum ꝙ in cōi cōueniunt ꝙ

Et est nutrimentum quod in substantiam membrorum ex parte complexionis conuersum est. Sed ex parte essentie complete et similitudinis nondum conuersum fuit. ¶ Quarta est humor qui est intus in membris simplicibus a principio natiuitatis: per quem partium eorum continuitas existit: cuius principium est ex spermate. Spermatis vero principium est ex humoribus.

puarū venarum. Et est nutrimentū qd̄ ꝯuersum est in mēbrorum sbam ex pte cōplexionis: sed nō fuit adhuc ꝯuersuꝫ ex pte essentie complete ⁊ similitudis. ¶ Attende primo ꝙ hec humiditas cōiter appellat a medicis cābiuꝫ q: per modū cābij succedit in locis partiū resolutarum. ¶ Attēde ſo ꝙ hec humiditas est nutrimentū ꝯiunctū actu vere nutriēs ⁊ est obiectū q̄rte digestiōis circa qd̄ exercet nutritiua virtus q̄ pprie dī digestiua vltima: cuius tria sunt opa: primo.n. apponit cābiuꝫ mēbris: ſo vnit vel inuiscat: tertio assimilat. ¶ Attende tertio ꝙ duꝫ apponit cābiuꝫ ⁊ vnit mēbris est simile in cōplexione mēbris qbus apponit ita ꝙ nō calefacit nec infrigidat nec desiccat nec humectat q̄litatiue mēbrorum sbaꝫ sicut facit medicina distēpata ⁊ hoc loquendo de cābio gn̄ato ex cibo puro ſ; in essentia. i. sba ⁊ essentiali similitudine nō ē adhuc simile mēbris: ſmo virtus nutritiua paulatiꝫ agēs in ipm ⁊ assimilās mēbris sbaꝫ eius ingrossat ⁊ adeo solidat vt similis fiat sbe mēbrorum ⁊ tūc informat forma mēbrorum sbali ⁊ est vera ps corpis. Et hoc voluit h pn. duꝫ dixit de cābio ꝙ est cōuersuꝫ in sbaꝫ mēbrorum ex pte cōplexionis ſ; nōduꝫ fuit ꝯuersuꝫ ex pte essentie cōplete ⁊ similitudinis. ¶ Quarta est ⁊c̄.] ¶ In. 4. pti. dicit ꝙ q̄rta humiditatū secundarum q̄ nō sunt superfluitates est hūor q est intus in mēbris simplicibus a pn cipio natiuitatis p quē ꝯtinuitas ptiū eorum existit. Cuius pncipiū. i. pma radix est ex spmate. Et spmatis pncipiū ē ex hūorib°. ¶ Attēde pmo ꝙ hec q̄rta hūiditas est hūidū radicale ꝯnatū aiantib° ⁊ dī cōiter a medicis glutē seu glutinū q: est velut quedā cola qua sibi tenent ptes sicce aiantiū. ¶ Attēde ſo ꝙ lꝫ glutē in hoc pposito pprie dicat de radicali hūido inexñte mēbris a pn° natiuitatis q: sbaliter ⁊ intrinsece sic ꝯglutinat ptes terrestres ipsorum aiantium ꝙ ipso abeūte ⁊ resoluto statim moriunt. Pōt tn̄ extendi nomē glutinis ad humiditatez intrinsecā ptiuꝫ restauratarū p virtutez nutritiuā q̄ glutinat ptes siccas dictarum ptiuꝫ phibēs eas ab incineratione. ¶ Attēde. 3. pro declaratiōe amplio ri ꝙ has q̄tuor hūiditates scdas pn. enumerat q̄rti pma trac. 3. ca. 1. dicēs. Iaꝫ sciuisti ꝙ in mēbris sunt hūiditates diuersarum spērum de qbus sunt humiditates prepate ad nutriendū ⁊ humectandū iūcturas. De illis ergo est illud qd̄ repositū est in venis. ſ. hūiditas inoiata ⁊ de illis est illud qd̄ spsum est in membris sicut ros. Et de illis sunt humiditates pximi tpis coagulationi. Et sunt humiditates q̄ fiunt actu nutrimentū: verūtn̄ tps earum cū cursu pꝓinquū est. i. ex primo fuerūt fluide: ergo nō sunt coagulate. Et de eis sunt humiditates cuꝫ qbus ꝯtinuant ptes mēbrorum similiū ptiū a principio creationis ⁊ p ipsarum destructionē ꝯueniunt ad sepationē. Et similitudo humiditatū primarum. ſ. humidita

vtraq; dr̄ nutricatio ⁊ humectatio etiaꝫ ꝯueniunt: q: sicut phlegma nō nutrit nisi fiat sanguis: sic ros nisi fiat cābiuꝫ: differūt aūt vt diximus ꝙ: humectatio phlegmatis est aquosior ⁊ crudior ⁊ determinatior: humectatio autē roris est ꝯformior ⁊ appropriatior vnicuiq; mēbro: sicut.n. cābiū diuersificat p mēbra. ¶ Dubitat ſo ꝙ: qua rōne in trāsmutatione prime humiditatis in cābiuꝫ resultat aquosa superfluitas dicta ros eadeꝫ rōne resultat aquosa superfluitas crescens. Amplius in transmutatiōe sanguinis in primam humiditatē resultabit superfluitas alia quedaꝫ aquosa. Amplius dicā ꝙ cū humiditas prima fit cābium siue mēbrū illud humiduꝫ crudum euaporat. Ad primū dicendū ꝙ verum est ⁊ ille superfluitates terrestres sunt sordities ⁊ materie pilorū ⁊ vnguiuꝫ vt postea sciemus. Ad scdm dicēdū ꝙ ista est pauca transmutatio cū sanguis transit in scdam humiditatē vnde ad hoc prima humiditas est valde liquiduꝫ quid ⁊ fluidū. Ad tertiū dicenduꝫ ꝙ cuꝫ istius humidi sit vtilitas non dꝫ euaporare. Ad rōnes Dyni ad primā dicenduꝫ ꝙ nā agit ordine necessario requisito: lꝫ ergo ros sit magis coagulata humiditas q̄ꝫ prima nō oportuit per istaꝫ transire. Aliter posset qs imaginari ꝙ ros non sit magis coagulatus qdeꝫ q̄ꝫ prima humiditas: ꝙ tn̄ non credo ſ; disputatiue posset defendi. Ad scdm nutrimentū nō nutrit nisi dissemineт ꝯcedo. i. nisi vadat: ſ; vadit prima cū fit tertia ⁊ cū fit ſa. Ad tertiā nego maiorē q: spēs ethice sunt modi distincti qbusdā effectibus: vn̄ vna spēs ethice posset poni ista q̄ ꝯsumit pinguedinē nouā: alia que ꝯsumit antiquā vl' carnē vt appet. 21. terapē. ⁊ illa nō sunt necessaria in ordine nutricationis. Ad quartā nego minorē: vt.n. cābiuꝫ imiscet cū mēbro non reqrit ros sicut colla media ſ; seipso muiscat. i. sua viscositate appropriatur. ¶ Dubitat tertio vtrū ad hoc ꝙ sanguis nutriat oporteat eum trāsire per. 3. humiditates dictas: vr̄ ꝙ non: primo q: sanguis ponit vltimū alimētum ab Arist. in de iuuentute ⁊ senectute: ⁊ de somno ⁊ vigilia: ⁊ vbiq; in lib. de aialibus: sed nō esset vltimū alimentū si poneret humiditas prima: pterea Gal. in tegni trac. 3. loquēs de nutrimento ossis ex quo porus sarcoides fieri dꝫ: notat illū sanguinē. Item Aui. sequenti ca. loquēs de pcessu sanguinis versus mēbra dicit ꝙ sanguis labit in mēbra ⁊ nō dicit ꝙ humiditas labit. Amplius tps oium digestionū vr̄ esse. 18. horarum ſm doctrinā Auer. in practica cantico. 11. cōmen. ⁊ collꝫ. 6. in fine: sed de hijs. 10. vl'r hore digōnis ⁊ descensionis cibi in stō decem horarum ſm Aui. 3. cañ. fen. 13. ca. de tarditate descensionis cibi in sto. quo ergo. 8. horis residuus posset fieri sanguis ⁊ tot humiditates. Amplius esset dare aliud genus febrium ab hūoribus mēbralibus ⁊ spiritibus: q: iste humiditates sunt alia mā. In ꝯtrariū Aui. dicenduꝫ ꝙ oēs medicine auctores famosi has humiditates affirmant vt Gal. 7. terapen. ⁊ aliqualiter tertio de virtutibus naturalibus: ⁊ in libro de tabe: ⁊ Serap. ⁊ Halyab. in capitulis de ethica: ⁊ etiā ysaac: hoc apparet per expiētiā q: circa orifitia venarū: ⁊ in villis: ⁊ in ramis neruorum: ⁊ ligamentorum: ⁊ ossium inueniunt quedā humiditates albe: vt etiā dicit Gal. primo pnosti. vlti. ꝯmen. cum dicit: ꝙ hec humitas alba reperit circa tunicas venarū: ⁊ in libro de spermate primo: idem innuit trac. 3. cañ. fen. 20. ca. de causis spermatis. Conciliator etiā dicit ꝙ quidā decollati emiserunt albas humiditates. Alij etiaꝫ dicunt ꝙ de summa haruꝫ humiditatū est quoddā albuꝫ qd̄ apparet expressa puncta nasi: hoc probatur rōne probabili: nam ab extremo distanti ad extremū opꝫ transire per mediuꝫ ſmo per media vt intelligit primo. 2. ⁊. 3. de virtutibus nālibus: sanguis autē in sui forma quā epar ⁊ cor dat est extremū distans ab alio extremo. ſ. mēbris: q: sanguis est qd fluidū liquidū: mēbra aūt sunt fixa solida: ergo opꝫ transire per mediū: hoc aūt mediū sunt humiditates: ſo dico ꝙ iste humiditates: sunt cōpacte humiditate mēbrali: primo q: principia effectiua qbus aīa agit sunt quatuor. ſ. primo ꝯ°: ſo calor naturalis: tertio virtus: quarto spūs: ergo simil'r quatuor essent principia nālia: ſo inter mēbra multū distantia vt os capitis ⁊ medulla cerebri nā duo posuit media. ſ. 2. pāniculos: durā ⁊ piaꝫ matrē: igitur

tis inoiate ⁊ roris est oleū lucerne effusum in lucerna. Et similitudo scdarum. ſ. cābialiū est oleū infusuꝫ in corpe lichinij. Et similitudo tertie hūiditatis. ſ. glutinis est hūiditas q̄ ꝯtinuant ptes toti de quo factū est lichiniuꝫ: hec prin. ibi. ¶ Attēde. 4. ꝙ pn. hic ⁊ ibi vr̄ in vno sibi ꝯrius. Nā dicit hic loquēs de hūiditate cābiali ꝙ est hūor q parū ante coagulatus fuit: ⁊ dicit ibi loquēs de hūiditatibus cābialibus ꝙ sunt humiditates pximi tpis coagulatiōi verūtn̄ tps earum cū cursu pꝓinquū est: ergo nō sunt coagulate. Dic ꝙ loqt h d coagulatione impfecta q̄ est q̄dā inspissatio: ⁊ ibi de pfecta q̄ est solidatio seu cōpactio talis q̄lis est mēbrorum ꝯsimiliū. ¶ Dubitat vtrū sit necessariū humores trāsire p ſas humiditates anteq̄ꝫ nutriāt mēbra. Vr̄ ꝙ nō: sanguis.n. in epate exñs nutrit epar ⁊ coagulatione modica coagulatus fit ps epatis. Epar nāq; non est aliud nisi sanguis male coagulatus vt pdictū est. Et huius rei signū est ꝙ sanguis deforis coagulatus in occisionibus aialiuꝫ ē similis epati. Scdo sanguis nutrit carnes sine medio humiditatū: q: est similior carni q̄ꝫ sint humiditates cū sit rubeus ⁊ carnes ⁊ humiditates sint albe. Tertio pinguedo circa panniculos exñs nutrit sola vnctuositate sanguis pāniculis applicata ⁊ ab eorum frigiditate coagulata. Quarto extremitates venularū in qbus tertia celebrat digestio nutriunt: ⁊ tn̄ non a cābio cū cābiū fiat resudante vel attracta humiditate inoiata ad poros mēbrorum simpliciū. ¶ Oppositū arguit: q: necessariuꝫ ē in oī nutritione ex hūoribus humores redigi anteq̄ꝫ nutriant in vnā formā cū debeant fieri ps vnius mēbrorum simpliciū quorum qd̄libet est vnigeniū ⁊ ꝯn̄r apponi vniri ⁊ assimilari mēbris ⁊ hoc est humores trāsire p scdas humiditates. Dic breuiter ꝙ necessariū est humores transire p ſas humiditates. ſ. humiditatē inoiataꝫ ⁊ humiditatē cābialeꝫ anteq̄ꝫ nutriant qd̄cūq; mēbrum vera nutritione. Istud pbat ratio post oppositū. ¶ Attēde tn̄ ꝙ transitus humorum per secundas humiditates in mēbra carniformia velociter ⁊ breuiter fit pp pꝓinquitatē sanguinis ad carnē ⁊ q: in eis nutritiua virtus est fortior pp caliditatē suā ⁊ humiditatē qbus opat. Et transitus humorum in ossa est difficilis ⁊ tardus pp cās oppositas ⁊ in mēbra media inter carnes ⁊ ossa trāsitus fit medio modo. ¶ Ad primū obiectū de sanguine in epate dic ꝙ ps sanguinis que ꝯuertit in sbam epatis primo inspissat appropinquās coagulationi ⁊ hoc est ipsum fieri humiditateꝫ inoiataꝫ: ſo apponit poris epatis vnit ⁊ assimilat ⁊ hoc est ipꝫ esse cābiū. Ad scdm dic simil'r nec est de rōne humiditatis inoiate ꝙ sit alba ſ; illa que deputat mēbris spermatis cōiter albescit. Ad tertiū dic si vis ꝙ pinguedo nō pprie nutrit nec est pprijssime dicta mēbrum. Et si concedat nutriri ⁊

tur similiter inter primam humiditatem: ⁊ quartam due alie erũt medie ter/
tio probat ex speciebus ethice que sunt tres rationes: quarũ prima possidet
duas primas humiditates: iste autem rationes sunt valde insipide: via autem
conuenientior ad ostendendum numerum humiditatum est sumpta ex locis
digõnis: maiꝰ. est. n. ꝙ rami capillares venarum penetrantium in mẽbra sim
plicia sunt loca in q̃bus sanguis manifestam recipit transmutationẽ: q: iã mẽ/
brũ simplex q̃si ad minima
tãgit sanguinẽ ĩ ꝑua vena
⁊ vena ẽt tangit illũ: ⁊ iõ
fortiter trãsmutat̃ ⁊ hec ẽ
pña humiditas: est aũt ali
us locus digõnis. s. ipsi po
ri ⁊ rimule mẽbroꝝ ĩ quas

¶ Et dicemus etiã ꝙ humores humorosi boni ⁊ superflui quattuor continentur generibus. Genere sanguinis qui oĩbus illis melior existit: ⁊ genere phlegmatis: ⁊ genere cholere rubee: ⁊ genere cholere nigre.

prima humiditas labens alterat̃ ⁊ digerit̃ ⁊ fit solidior ãq̃ȝ fiat mẽbrũ ⁊ hoc
est cãbium: ⁊ q: in hac trãsmutatiõe aliq̃d aquosũ effugit ↄuersionẽ in cãbiũ
pro illo tp̃e iõ ↄsurgit ros ⁊ sic appȝ numerus triũ humiditatũ. Sed tu dices
q̃n mãs sanguinea ex q̃ fit embrio trãsmutat̃ ad formã trãsit ne p̃ has humidi
tates: dõm ꝙ possumus imaginari ꝙ trãsit p̃ dispõnes siles istis ſm ꝙ ↄsidera
mus illũ sanguinẽ longinq̃orẽ ⁊ propinq̃orẽ forme mẽbroꝝ: tertio dico ꝙ licȝ
3. hũiditates ↄcurrũt ĩ nutricatiõe cuiuscũqȝ mẽbri: manifestiores tñ sunt ĩ nu
tricatiõe mẽbroꝝ spermaticoꝝ alboꝝ valde distãtiũ a nã sanguis: sunt aũt ma/
gis confuse ⁊ indistincte in nutricatiõe carnis: ⁊ carnosaꝝ ꝑtiũ: q̃ȝto. n. extre/
ma sunt distãtiora tãto media magis appent: ⁊ q̃ȝto extrema sunt sibi propin
q̃ora tãto media magis latent: ⁊ h̃ ẽt Aui. ponit in. c. de mẽbris: ⁊ Gal. in fi. ter
tij de ṽtu. nãlibus: quarto dico ꝙ sanguis aliq̃n sumit̃ ꝓ toto ↄtento in venis
q̃d dr̃ massa sanguinea cõiter: ⁊ colligit in se vt dicũt medici oẽs humores: vt
Haly ponit in tegni trac. 2. 43. 93. cõ. sumit̃: ſo sanguis ꝓ vno humore distĩcto
ↄtra alios vt ibidẽ ab Haly ⁊ statim ab Aui. cũ dicit sanguinẽ esse vnũ humo
rẽ de q̃ttuor: hic aũt sanguis sumit̃ vt distinguit̃ ↄtra humiditates sicut ab. A.
hic: cum dicit sanguis est humor calidus ⁊c̃. nam iã Aui. distinxit. 2. humidita/
tes ↄtra p̃ias: ⁊ postea primas distinxit in. 4. humores: quoꝝ vnus est sanguis:
igit̃ sumit̃ sanguis vt distinguit̃ ↄtra humiditates: sumit̃ ẽt sanguis cõiter vt ĩ
se. s. suo noĩe ↄprehẽdit oẽs hũiditates dcãs: ⁊ h̃ mõ sumit̃ ĩ libris Ari. nõ. n. ĩ/
uenit̃ ab ari. manifesta distĩctio hũiditatũ a sanguine ex h̃ cessant argᵗ. priora.
Ad aliud cũ dr̃ de spacio digõnis sñõi ꝙ sit spacio. x. horaꝝ. Dõm ꝙ illud di
ctũ originalr̃ non fuit Aui. sȝ rabimoyses vt appȝ. 5. libro totius ↄtinẽtis: ⁊ iõ
sermo ille indiget indiscussione quã fecimus in suo loco: si g̃ ↄcedimus hic ꝙ
digõ cibi in sñõ ⁊ totalis descensus eius ab eo differat. x. horis: q̃d tñ nõ est sim
pliciter ↄcedendũ: opȝ dicere ꝙ in residuo tp̃e fiat tota transmutatio seq̃ẽs
in sanguinẽ ⁊ humiditates. Itẽ ↄtriũ posset ꝓbari. Ad aliã dõȝ ꝙ nõ ẽ aliud

Jacobus

uiuere dic ꝙ nutritur vt caro lȝ coaguletur a frigido. Ad quartum dic ꝙ pars
humiditatis innominate existentis in foraminibus extremitatũ paruarum ve
narum resudans in poros illarum venarum efficitur cambium.
¶ Et dicemus ⁊c̃.] ¶ In hac parte ſa scõe ꝑtis. c. huius: primo diuidit pri/
mas humiditates videlicet humores. Secundo exequitur de eis diffiniendo
⁊ diuidendo quemlibet humorem ibi [Sanguis vero natura.]
¶ In p̃ma parte que est presens tex. princeps dicit ꝙ humores humorosi bo
ni ⁊ superflui ↄtinentur quatuor generibus. i. diuiduntur in quatuor genera.
Primũ genus est sanguis qui melior est oĩbus alijs humoribus. Scõȝ ẽ phleg
ma. Tertiũ cholera. Quartũ melancholia seu cholera nigra. ¶ Attende hic
primo ꝙ princeps hic nominat quatuor humores humorosos. i. humidos ple
nos. Iuxta illud Osus plena notat bundus sis̃at bilis aptat: q: multũ habent
de humido aqueo fluido ⁊ in hoc differunt ab humiditatibus scõis prenomi
natis. ¶ Attende scõo ꝙ boni humores censendi sunt qui non peccant in sba
nec in qualitate lȝ peccent in quãtitate aut ꝓportione quã debẽt habere com
paratione ad alios sicut Hip. vocat bonã habitudinẽ illam que supexcedit in
carnositate ⁊ sanguine dicẽs primo aphõꝝ apho. 3. In exercitãtibus ad sum/
mũ bone habitudines sunt fallaces si in vltimo fuerint. Nam qua rõne pars
aliqua humoris sola quãtitate vel ꝓportione peccantis diceretur malus hu/
mor pari rõne oẽs alie: ⁊ id rõni dissonat q: sanguini peccanti sola quãtitate ⁊
cuilibet partiũ eius integraliũ cõpetit ratio vel diffinitio boni sanguinis seu
nãlis: q̃m est sanguis rubeus malo carens odore valde dulcis. Et per humo/
res superfluos intellige hic peccantes substãtia vel qualitate vel alterius hu/
moris cõmixtione. ¶ Attende tertio ꝙ diuisio humoris boni in quatuor hu/
mores bonos ⁊ mali in malos est diuisio generis ĩ suas spẽs lȝ sanguis sit alijs
dignior ⁊ melior: q: oẽs cõicant in vno nomine: ⁊ vna diffinitione: sicut spcies
aĩalium cõmunicat in noĩe ⁊ diffinitione aĩalis: lȝ humana species sit dignior
⁊ ꝑfectior ceteris: ⁊ ideo cũ dicit prin. ꝙ cõtinentur quatuor generibus intelli
git modũ cõtentionis quo ↄtinetur genus in suis speciebus scȝ vt quidditas
determinabilis p̃ drĩam qua notatur qualitas essentialis. ¶ Attende quarto
ꝙ sanguis est melior oĩbus. Primo q: est materia spũũ in q̃bus vita consistit
⁊ oĩs operatio vegetatiue virtutis vitalis ⁊ aĩalis. Secũdo q: conformior est
principijs vite. Est enim calidus ⁊ humidus temperate. Tertio q: plus nutrit
q̃dcũqȝ ⁊ restaurat deperditum ceteris humoribus. Et vt sit ad vnum dicere
est thesaurus nature vt ait diuinus Mes. in de cõsola. medicinaꝝ p̃ma inten.
c. vltimo: ex cuius perditione seq̃tur mors statim. ¶ Attende q̃nto ꝙ sangui/
nem in bonitate seq̃tur phlegma. Primo q: aptũ est vt tp̃e necessitatis fiat san/
guis: ⁊ ideo nõ habuit propriũ receptaculũ sȝ incedit cũ sanguine. Scõo q: vi
cinius est radicali humido q̃d est velut basis vite. Et post phlegma est chole/
ra q: participat cũ naturali calore q̃ȝdiu mẽsuram seruat: demũ est melancho/
lia velut fex ⁊ sordicies elongata a principijs vite inimica letitie ⁊ liberalitati
⁊ cognata senio ⁊ morti. ¶ Dubitatur vtrum sanguis sit humor p̃ se specie di
stinctus ab alijs tribus. ¶ Sup̃ hoc dubio fuit positio quedã dicẽs p̃mo san/
guinem nõ esse simplicẽ humorẽ sed cõmixtũ ex phlegmate cholera ⁊ melãcho
lia sese ↄtemperãtibus ⁊ reducẽtibus ad vnã formã mixti. Et scõo dicit ꝙ tũc
sanguis est nãlis ⁊ temperatus cũ phlegma cholera ⁊ melãcholia ipsum cõpo
nẽtes seruant inuicẽ proportionem debitã ⁊ altero hoꝝ humoꝝ excedente est
innãlis ⁊ denoĩatus cholericus phlegmaticus aut melãcholicus ab excedẽti.
¶ Hec positio vr̃ exordium sumpsisse a Gal. scõo de elemẽtis dicẽte: ⁊ quãuis
nos videamus sanguinẽ rem vnam sicut videmus lac etiã cũ hac dispositione
tamẽ ratio significat nobis ꝙ nõ est res vna sicut lac etiã nõ est res vna q̃d ẽ q:
seata in summo grossitudĩs. Silr̃ in sanguine est aliq̃d eius q̃si virus vel ycor
cõpar aquositati lactis ⁊ in ipso est aliq̃d q̃si fex ⁊ sup̃fluitas cõpar caseo in la
cte. Dicit ẽt quarto de simpli. medi. c. 5. distin. 3. ꝙ lac est compositũ ex tribus

genus febris si etiam putresiunt he humiditates fit febris putrida: si aũt calo/
re fixa in mẽbro ↄseruat̃ sunt signa distinctionis modoꝝ ethice. Tertia dubi/
tatio est vtrũ aliq̃ humiditas spẽ differat a mẽbris: ⁊ ab humoribus: de hac q̃õ
ne loquemur cũ dicemus de spẽbus digõnis in seq. c.
a ¶ Et dicemus ⁊c̃.] ¶ Hic exeq̃tur de humiditatibus primis que absolute
dicuntur humores: primo ponit diuisionẽ: ſo declarat: ibi ſa [Sãguis vero.]
Considerandũ: humoro
si q: mixtũ aquei aerei: hic
aũt dixit ſm Guill. ꝑꝑ hu/
miditates que sunt humo
res non sic humorosi: sed
magis ↄstãtes cum hẽant
plus de dispõne mẽbrorũ.
Considerandũ ſo boni ⁊ sup̃flui: q: tam de bonis q̃ȝ de malis ꝓseq̃t̃: lȝ p̃nci
pali intentione de bonis: ⁊ ideo saluat̃ lr̃a que dicit boni ⁊ non sup̃flui vt dic̃
boni non sup̃flui. i. boni q non debẽt noĩari sup̃flui: lȝ ẽt hic de sup̃fluis sit ser
mo. Considerãdũ tertio de gñibus dixit: q: vnũq̃dqȝ hȝ sub se spẽs vt appȝ.
Considerandũ q̃rto oĩbus melior: q: alij respectu eius pñt dici sup̃flui ⁊ hñ/
tes defectus ⁊ idem ponitur. 2. de complonibus. 3. c. festinat hic eũ dubitatio
ne: an humores sint quattuor vr̃ ꝙ q̃nqȝ: q: dȝ dari humor temperatus: sed ta/
lis non est sanguis cũ sit calidus ⁊ humidus. Amplius ↄplexiões sunt quat/
tuor. s. ↄposite. ⁊ vna tẽperata: ergo humores quattuor: ⁊ preter hos vnus hu
mor temperatus. In contrarium sunt oẽs: veritas huius quesiti apparebit
ex his que dicentur in fine huius. c. ⁊. c. seq. hic tamen curremus via aliorum
dicentium ꝙ humores sunt quattuor. Prima rõ tot sunt humores quot sunt
prima elã: sed illa sunt q̃ttuor ergo hu. quattuor: pña ꝓpõ est nota: q: hu. cõi/
ter dicunt̃ a medicis ſa elã: siue filij eoꝝ: vt sumitur ab ysaac. 1. libro eloꝝ: ⁊ ab
Ari. in lib. de nã humana ⁊ in lib. elorum. G. vlti. c. ⁊ Halyab. 1. the. 25. c. Se/
cũda rõ simile de generatione humoꝝ: ⁊ generatione vini ex musto: vt intelli/
gitur. 2. de ṽtu. naturalibus: ⁊. 5. de iuuamentis membroꝝ. 1. c. sed est sic: cum sit
vinũ. 3. superfluitates separantur. s. fex ⁊ spuma ⁊ aquositas que euaporat: ⁊
quartũ completum est vinũ: ergo sic in sanguinis generatione. Tertia ratio
quattuor sunt fines in nobis necessario complendi per quattuor materias: er
go quattuor sunt humores: primo est nutricatio omnium: ⁊ sic indigemus san/
guine. 2. est nutricatio oĩ tp̃e necessaria ⁊ sic indigemus flãte: tertius est excita
tio appetitus ⁊ sic egemus melĩa: quartus est mundificatio intestinoꝝ ⁊ expul
siue euigilatio: ⁊ sic egemus colera. Alijs ẽt modis laborant in dando numeꝝ
humoꝝ in q̃bus non laboramus. Ad ↄtrariũ primũ dicunt ꝙ sanguis est hu
mor tp̃atus. Ad scõm dicunt ꝙ cõplexio tp̃ata apud Auer. declinat ad calidũ
⁊ humidũ: ⁊ ita est ſm veritatem vt supra deduximus ĩ q̃õne de equali ad põ
dus:

De partibus

substãtijs diuersis: quarum vna est sba grossa ex q̃ est caseus. Et ſa est sba pin/
guis ex q̃ est butyꝝ. Et tertia est sba aquea que dr̃ aqua casei: ita vr̃ esse de san
guine ſm hanc positionẽ. Item Gal. ↄparat 4. de vti. ꝑti. c. 4. sanguinẽ qui fit
in epate musto: sȝ in musto nõ vident̃ nisi tres substãtie. s. spuma natans fex re
sidens ⁊ sba media inter has. Itẽ in sanguine extracto p̃ phlebotomiã appa/
rent spuma natãs fex nigra residens ⁊ sba media: ex tribus igitur sanguis sba
est. Item ex sanguine nulla generat̃ febris putrida sȝ oĩs putrida feb. est ex ali
quo triũ alioꝝ humoꝝ putrefactoꝝ vt allegat Aui. ex Gal. quarti. 1. trac. 2. ca.
de febre sanguis: ergo sanguis nõ est humor simplex p̃ se. Itẽ q̃sqȝ simplex hu
mor hȝ ꝓprias medicinas q̃bus purgat̃ ⁊ eũatur a venis ⁊ alijs mẽbris sȝ san/
guinis nulla est eũatiua medicina ergo sanguis nõ est simplex humor. Itẽ san
guis recipit denoĩationẽ a quolibet triũ humoꝝ ⁊ a seipso nullã: vt de aliquo
sanguine dr̃ ꝙ est sanguis phlegmaticus ⁊ de aliquo ꝙ est cholericus ⁊ de ali
quo ꝙ est melicus ⁊ de nullo dr̃ ꝙ ẽ sanguis sanguineus: g̃ sanguis nõ est sim
plex humor ab alijs distinctus. ¶ Sȝ hec positio lȝ sit opi. colorata alicuius no
toꝝ ſm philosophiã ⁊ medicinã ⁊ habẽs apparentiã ⁊ ꝑsuasionibus p̃dictis
ipsa tñ ↄ̃ria est fere oĩbus alijs philosophis ⁊ medicis. Primo q̃dem Hip. lib.
de elemẽtis dicẽti ꝙ in corp̃e sunt due cholere ꝑmixte sanguini ĩ oĩbus hoĩs:
q̃ꝝ vna est citrina ⁊ altera nigra: ⁊ cũ vtrisqȝ ẽ humor tertius: ⁊ est phl̃a. Scõo
Gal. 1. de elemẽ. dicẽti ꝙ mẽbra similiũ ꝑtiũ nõ fiunt nisi ex elemẽtis alijs ꝓpin
q̃s eis ⁊ sunt sanguis phl̃a ⁊ due cholere citrina ⁊ nigra. Et prin. hic ⁊ Auer.
ſo coll. c. 8. ¶ Dic igitur rñdendo q̃sito ꝙ sanguis est hũor p̃ se specie distin/
ctus ab alijs tribus pȝ p̃ auctoritates iã alleg. Et rõne: q̃m sicut ĩ chilo est aliq̃
ꝑs frigida ⁊ sic. ex qua fit melĩa: ⁊ aliq̃ calida ⁊ sicca velut spuma ex q̃ fit cho/
lera citrina: ⁊ aliq̃ humida ⁊ fri. ex qua fit phlegma: ita est aliqua calida ⁊ hu.
ex qua fit sanguis. Itẽ in sanguine extracto p̃ phlebotomiã manifeste apparẽt
fex nigra ĩ fundo ⁊ spuma sup̃natãs ⁊ sba dulcis. s. sanguis ipse ĩmixtus phleg
matici celãs ipsum sua rubedine ⁊ q̃nqȝ sup̃natat phlegma cũ aliquali pingue
dine. Silr̃ in musto sunt quatuor substãtie ꝓportionate quatuor hũoribus. s.
spuma cholere fex melĩe ꝑtes vinose sanguini: ⁊ ꝑtes aquose virides ⁊ ĩmatu
re phlegmati. Itẽ si sanguis eẽt humor ↄpositus ex tribus alijs sequeret̃ ꝙ eẽt
frigidus q̃d est ↄtra sensum ⁊ predeterminata. Pȝ ↄña q: ꝑtes frigide predomi
nant̃ calidis in ↄpositione ipsius cũ ↄstet ex phlegmate q̃d est frigidius q̃d sit
in corp̃e ⁊ melĩa q̃ est ẽt frigida. ¶ Forsan dicet aliquis ꝙ plus est cholere q̃ȝ
alioꝝ duoꝝ. Sȝ cõtra pauca sunt mẽbra cholerice ↄplexionis cõparatione ad
alia ⁊ ita natura male prouidisset mẽbris de ꝓprio nutrimẽto. Item si cholera
supexcelleret alios duos humores redderet totã massam amarã cum videamus
modicũ fell̃ reddere multũ mellis amaꝝ. Itẽ sanguis esset siccus ꝑꝑ cholere ⁊
melãcholie siccitatem. Restat soluere motiua dicte positiõis. ¶ Ad primũ dic
lȝ sanguis ⁊ lac in hoc ↄueniũt ꝙ resoluũtur in ꝑtes diuersaꝝ specieꝝ nõ tamẽ
ideo cõstant ex equali numero partium. Uel dic ꝙ colostra vulgariter dicta
craisme ẽ quarta in lacte sba proportionata sanguini ⁊ butyrum cholere ⁊ se
rũ phlegmati ⁊ caseus melancholie. Ad scõm ⁊ tertiũ iam dcm̃ est ⁊ declara
tum. q̃uo in musto ⁊ sanguine extracto sunt quattuor sbe. Ad quartũ dic ꝙ ex
sanguine generat̃ sinocha: ⁊ ↄcesso ꝙ ex sanguine nulla febris putrida genere
tur q̃d tñ negat prin. 4. prima trac. 2. c. 3. non ideo seq̃t̃ sanguinẽ non esse p̃ se
humorẽ ab alijs distinctũ ĩmo dici posset ꝙ est tãte tp̃antie ⁊ dignitatis ꝙ nõ
sustinet vt sit putridus manẽte sba sed subtile ipsius in cholerã vertit̃ ⁊ gros/
sum in melĩam. Ad q̃ntum dic ꝙ est aliqua medicina euacuatiua sanguinis.
Iuxta illud Ga. lib. pharmacoꝝ. c. 3. Inuenit q̃dã hõ talẽ herbã vt q assume/
ret ipsam emitteret sanguinẽ ⁊ sic periret. Preses aũt gentis q̃m ſm narratio/
nẽ quã fecerat de herba valde multã inq̃t nasci vbiqȝ ligatũ oculos ipsum ius/
sit adduci moritũꝝ ne alicui intermedio oñderet. Itaqȝ multa q̃dẽ optĩe veri
simile inueniri medicamina talẽ virtutẽ hñtia vt mox a ꝓncipio attrahãt san
guinẽ sed tacere rõnabile ipsa sicut alia venenosa tacẽtur ab hoĩbus hñtibus

dus:non ğ dr complexio temperata nisi ex temperata proportione hu morũ. a ¶Sanguis vero ꝛč.] ¶Primo notificat sanguinẽ p diffinitionẽ: ƀo diuidit ibi [Cuius ꝛč.] Diffinitio est sanguis ẽ humor calidus ꝛ humidus: postea diffinit nālem sanguinẽ. Dubitatur q: sanguis supra ponitur calidus ꝛ humidus: cũ tñ sit tpatus humor: qđ probaƭ: q: sanguis similatur veri sicut flegma hyemi ab aui.1.cantice.25.sed vere tps tpatum: ergo sanguis est humor tẽperatus. Dicunt ꝙ h̄ est sermo de sanguine tam arteriali q̃ venali: ꝛ ꝙ sanguis põt cõparari ad alios humores: ꝛ sic dr̄ tẽperatꝰ i.melior inter alios: vel potest cõparari ad mẽbra: et hoc dupľr: vel vt nutriuntur ex eo ꝛ sic est distempatus humor ꝛ est tot cõplexionũ i poª.quot sunt mẽbra que nutriuntur: vel vt aliqđ mẽbrũ indicat de eo sicut cutis: ꝛ sic sanguis est calidus ꝛ humidus vt supra dixit aui.c.de mẽbris: Auer.vero.1.cañ.ex simili innuit ꝙ sanguis cõparatus ad extremos humores est tpatus.s.respectu flegmatis: ꝛ colere: sed in se ẽ calidus ꝛ humidus: q: de q̄litatibus primis vincit in illo caliditas ꝛ humiditas ꝛ non sunt equate sicut si

¶Sanguisª vero natura calidus existit ꝛ humidus. ¶Cuius sunt due species naturalis ꝛ non naturalis. Naturalis autem est cuius color est rubeus malo carens odore est valde dulcis. ¶Nonᵇ naturalis vero sunt due diuisiones. Alius enim est qui a complexione bona fuit mutatus: non propterea ꝙ aliquid ei admixtum fuerit: sed quia eius complexio in se viciata fuit: verbi gratia: quia aut fuit infrigidatus: aut calefactus. Et est alius qui non fuit mutatus nisi propter humorem maluz qui ei admixtus fuerit. ¶Qđ est ƀm duas diuisiones. Aut eniz ad eum humor deforis venit ꝛ penetrauit i ipsuz ꝛ corrupit. Aut in ipsomet fuit generatus humor: verbi gratia aliq̃ eius pars putruit: et eius subtile in choleraz rubeam: ꝛ spissum in choleram nigram conuersum est: ꝛ remanserunt aut vna earum aut ambe in eo. ¶Et huius quidez diuisionis partes ꝛ ipsius species ƀm illud quod ei admisceƭ de speciebus flegmatis: ꝛ speciebus cholere rubee: ꝛ speciebus cholere nigre: ꝛ aquositatis diuersificantur. Plerũq; ergo fit turbidus: et aliquando fit subtilis: ꝛ aliquando niger multa affectus nigredine ꝛ quandoque albus. Similiter quandoq; in odore sui: ꝛ sapore mutatur: fit nanq; amarus: aut salsus: aut acetosus. ¶Flegmatisᶜ autẽ aliud est naturale: ꝛ aliud non naturale. ¶Naturaleᵈ est quod est aptum vt in aliquo tempore fiat sanguis: quoniaz est

esset equale ad põdus: ita.n.dicit de vere ꝛ põt dici tps tpatum ꝛ põt dici calidũ ꝛ humidũ. Dubitaƭ circa notificationẽ sanguis nālis: p̄io dicit ꝙ ẽ rubeus. ꝯtra: q: calꝰm agens in hu.denigrat: sed sanguis est humidus. Dicit ƀo malo carens odore: ꝯtra q:.8 terapẽ.pe.c.scribit ꝙ corpa calida ꝛ hu. fetent sicut irci. Dicit tertio ꝙ ẽ valde dulcis: ꝯtra: q: dulcia amplius decocta reddunƭ amara: vt.2.de ƿtu.natu.vlti.c.ꝛ.4.de simpli. medi.ğ sanguis in corde ꝛ mẽbris fieret amarus: ad primũ sensus manifestat sanguinẽ eẽ rubeũ: a ƿori ƿo demonstrari non põt: differũt tñ rubedo sanguis ꝛ colere: q: illa sanguinis non est sic clara sicut rubedo colere: ꝫ sanguis arterialis rubedo sit clarior q̃ venalis: q: ẽ subtilior: ꝛ ẽt demõstrat rubedo nubiũ obscurior ꝛ lucidior ƀꝫ ꝙ magis vel minus penetraƭ a sole. Quãuis aũt sanguis sit rubeus hꝫ tñ cũ depuratus est supfluitatibꝰ quãdã lucidationẽ siue splẽdorẽ similẽ celesti: vt.G.5.lib.de iuuamentis mẽbroꝝ.1.c.ꝛ.4.lib.de vtili.par.4.c.auctoritate platonis.

Ad rõnẽ dõꝫ ꝙ calꝰm agẽs terminatas actiões rubificat ꝛ alios facit colores ƀm nām specieꝝ entiũ vt diceƭ. Ad scdm ꝛ tertiũ dõm ꝙ sanguis hꝫ optimã digõnẽ ꝛ cõmixtionẽ humidi saporosi cũ sicco vnde ꝯsurgit dulcedo ꝛ odor ẽ sequela saporis imo vt alias diximus sup ƀo cañ.c.3.humidũ saporosum subtiliatũ in siccũ: subtile aptũ euaporatiõi: est odorosuꝫ. Ad primũ in ꝯtrarium. Dõm ꝙ ille fetor sanguineoꝝ corpoꝝ non ẽ a sanguine: ꝫ supfluitatibꝰ calidis ꝛ hu.paratis putredini. Ad tertiũ dõm ꝙ argumẽtũ excitat qõnẽ in ptibꝰ.s. an res dulcis magis cocta fiat amara de q̃ hic nõ intendimꝰ loq. Dicũt Guilielmus ꝛ Ant.ꝙ dulcedo i cibis ƿbi gr̃a melle transit per decoctionez in amaritudinem: sed dulcedo in humoribꝰ non. Nos hic iã diximꝰ ꝙ calor occurrẽs rebꝰ dulcibus vel est acutus ꝛ facit illas trãsire in amaꝝ p sepationẽ hũidi ꝛ diuisionẽ sicci terrei exusti i q̃ stat rõ saporis amari vt arist.ƿbleu.23.ƿbleu.

vlti.vel nõ ẽ calor acutus ꝛ tũc faceret trãsire de dulci in dulce aliud. Cõtra calidũ cordis ẽ acutũ respectu sanguis dulcis descẽdẽtis ab epate: dicebaꝫ ꝙ ille sanguis nõdũ hꝫ dulcedinẽ verã: ꝫ sicut hꝫ ad h̄ cruditatẽ ita isipiditatem q̃zdã ꝯpleƭ: ğ eiꝰ digõ ꝛ dulcedo calore cordis. Aliter dicimus ꝙ calores agẽtes in res dulces q̄dã sunt determinate actiõis trãsmutãtes ꝛ ad determiatas spẽs ꝛ ibi de rebꝰ dulcibꝰ si sunt appropriata passiua faciũt dulces ꝛ stipticas ꝛ amaras ꝫ ꝙ exigit finis i.gnāľr: accñtaľr aũt euenit ex istis agentibus fieri ex dulci amaꝝ vt est patiẽs ex aptitudine ƿuenit pati ꝛ calore determinati agentis preuenit dcõ pati ab eo vt calor: non vt talis calor sicut est mel incendiƭ i stõ: q̄dã aũt sunt calore nõ sicut determinate actiones: sed absolute caliditates ꝛ resoluentes: ꝛ isti calores de re dulci faciunt amarũ. b ¶Non naturalis ꝛč.] ¶Hic notificat sanguinẽ nõ nālez p diuisiões ꝛ sensus ꝛ est notũ quod dicit. Considerandũ primo ꝙ sanguis in qualitate mutatus non põt multuꝫ mutari stãꝰ sanguis cũ forma eius stet cuꝫ tpamento vt 3.colliget dr̄. Considerãdum ƀo ꝙ sanguis cuꝫ putresit non statim ps est colera ꝛ ps melancholia: ꝫ cum habet oẽ putrefactuꝫ ꝛ de hoc prolixe scripsimus supra.4.lib.c.de feb.sanguinis. Consideranduꝫ tertio: cum dicit ꝛ huius q̄dem diuisionis ptes: ꝙ p hoc intelligit sanguinẽ innaturalẽ factũ p admixtionẽ hu.siue in eo gñatũ fuerit siue extra euenerit: nã q̄ꝫ humor sanguinẽ corrũpens põt generari ex sanguine: cũ.n.ps eius infrigidatur ꝛ incrudaƭ ꝛ admisceƭ alijs ptibus boni sanguinis: dicetur sanguinem corrũpi p admixtionem modi flegmatis generati in eo: de alijs aũt est notum.

c ¶Flegmatis aũt ꝛč.] ¶Primo ponit diuisionẽ flegmatis. Dubitaƭ: quare non diffinitur flegma. Dõm ꝙ eius diffinitio erat nota famosa.s.ꝙ est humor frigidus ꝛ humidus albus viscosus ꝛ non posuit illam forsan: q: non cõueniebat multis spẽbus flegmatis.ƿ.g.flegmati salso. Considerandũ ƀo ꝙ flegma diciƭ naturale: q: finem includere põt qui diceƭ.s.conuerti in sanguinẽ ꝛ nutrire mẽbra: innāle autẽ qđ hoc nõ põt ꝛ ex h̄ cessant puerilia q̃ hic dicũt. d ¶Naturale ẽ ꝛč.] Primo determinat de flegmate naturali: ƀo de flegmate non naturali: ibi [Nõ naturalis.] Prima in duas: primo notificat hic flegma ex sui principali fine ꝛ imediate: secũdo ex sui qualitate: tertio ex sui loco: ponẽs ibi fines ꝛ vtilitates ƿpas: ibi ƀa [Et est]ibi tertia [Declaratis.] Cõsiderandum ꝙ cũ dicit qñ est sanguis diminute decoctus ƿbat ꝙ dixit: q: diminute coctũ põt cõpleri coqui: si ergo flegma ẽ sanguis diminute decoctus poterit aliquo tpe fieri sanguis. Dubitatur primo quare cũ flegma possit fieri colera ꝛ melancholia quare non notificauit p actionez ꝯuersionis in illas: dicendũ q: proprie non est apta ad hoc: ꝫ sit potens transmutari in illa violẽtia agentis: ꝛ transmutatio in sanguinẽ est sibi ƀm naturam naturalitate finis in quem ordinatur. Dubitatur ƀo an flegma sit sanguis diminute decoctus: videƭ ꝙ non: q: tunc oĩs sanguis prius fieret flegma q̃ sanguis quod est fal

Jacobus De partibus

intellectuꝫ: hec.G. Ad sextũ dic ꝙ interdũ sanguis accipiƭ pro tota massa humorũ in venis ꝯtentoꝝ qñq; pro sanguĩe puro ꝯdisticto alijs tribus hũoribꝰ. Juxta illud haly.2.teg.cõ.12.trac.đ epate illiꝰ cañ. Humidius ƿo ꝛ frigidius epar nomẽ sanguĩs apđ Hyp.ꝛ Ga.est cõe: significat.n.vnãquãq; duaꝝ intẽtionum. Quaꝝ vna est aggregatio humoꝝ p mixtoꝝ in venis sicut illud qđ vidẽmus in flebotomia egredi. Jste.n.sanguis non est purus: sed in eo sunt oẽs chimi q̃ttuor. Et qñ sanguis purus tingit ipsum colore suo ƿprio pp multitudinẽ suã noĩaƭ summa eoꝝ noĩe eius. Et scđa est sanguis purus. Et hic parũ est singularis ꝛ paꝝ purificaƭ ita ꝙ nõ associeƭ ei alius chimoꝝ. Cum ergo dr̄ de sanguine ꝙ est cholericus phlegmaticus vel melãcholicus intelligitur de [massa sanguis.

¶Sanguis ꝛč.] ¶In hac parte ƀa scđe parti.partis scđe istius.c.i qua ƿnc.exeqƭ de humoribus diffiniẽdo ꝛ diuidendo quẽlibet eoꝝ sunt.4.pti. Prima ẽ de sanguine ꝛ spẽbus. Scđa đ flegmate ꝛ de suis speciebus: ibi [Flegmate.] Tertio de cholera rubea ꝛ spẽbꝰ eius ibi [Cholera.] Quarta de melancholia ꝛ spẽbus eius ibi [Cholere autez nigre.]

¶Prima pti.est pñs tex.in quo primo describit sanguinẽ p eius cõplexionez vt diceƭ statim. Scđo diuidit ipsum in nālem ꝛ non nālem. Et describit nālẽ ibi [Cuius sunt due spẽs.] Tertio diuidit nõ nālem ꝛ declarat mẽbra diuidẽtia ibi [Non naturalis ƿo.] Quarto diuidit non nālem ex humoris alterius admixtiõe ꝛ declarat mẽbra diuidẽtia ibi [Qđ est ƀm duas diuisiões.] Quinto tãgit diuersitates quas sanguis ꝯsequitur ex admixtiõe alterius humoris ibi [Et huius quidem diuisionis.]

¶In.1.pte dicit ꝙ sanguis p nām est calidus ꝛ humidus differẽter tñ ƀm cõplexiones etates sexus regiones dietã ꝛ mẽbra in quibus est ꝛ ea q̃ ei imixta sunt. Nec dr̄ calidus ꝛ humidus respectu corporis cuius ẽ sanguis imo tẽperatus: ꝫ respectu cutis vel tẽperati ad põdus. Et est finis eius nutritio corporis vel esse vehiculũ spũs: vt ait auer.2.colliget.c.8.ꝛ h̄ ꝯpetit arteriali. Et q: de ꝯplexiõe eius disputatũ est supra.c.de ꝯplõnibꝰ mẽbroꝝ.§. Humidius ƿo in ƀo dicta sufficiant hec ad presens.

¶Cuius sunt ꝛč.] ¶In ƀa pte dicit ꝙ due sunt spẽs sanguis.s.nālis ꝛ non naturalis. Naturalis est cuius color est rubeus.s.venalis rubeus obscurus: et arterialis rubeus clarus malo carens odore ꝛ est valde dulcis. Sed contra: mel est dulcius sanguine. Dic ꝙ sanguis dicitur valde dulcis non absolute: ꝫ [inter humores.

¶Nõ nālis ꝛč.] ¶In tertia dicit ꝙ duplex est sanguis innaturalis. Unus est innaturalis qualitate.s.q: mutatus a bona cõplexione in se sine alterius humoris cõmixtione. Alius ẽ innaturalis: propter humorem malum ei cõmixtum. ¶Attende hic ꝙ raro vel nunq̃ inueniƭ in corpore sanguis omnino purus ab alijs humoribus. Et ex permixtione eius cuꝫ alijs humoribus bonis seruantibus proportionem debitam non dicitur innaturalis: sed ex eius permixtione cum malis qualitate substantia vel quantitate seu in proportione alterius ad alterum.

¶Quod est ƀm ꝛc.] ¶In quarta dicit ꝙ sanguis non naturalis ex permixtione mali humoris est duoꝝ modorum. Unus est non naturalis ex permixtione humoris qui ab extra sibi superuenit. Alius est non naturalis ex ꝑmixtiõe mali humoris generati in ipsomet sanguine. Uerbi gr̃a qñ ps sanguis putrefacta est ꝛ eius subtile est ꝯuersum in choleram ꝛ grossum in melancholiaꝫ et vel illa cholera vel melancholia illa vel ex vtraq; mansit in sanguine.

¶Et huius ꝛč.] ¶In quinta pte dicit ꝙ sanguis nõ nālis ex admixtiõe mali hũoris multipliciter diuersificaƭ a nāli.s.in sƀa colore odore ꝛ sapore. In substantia.s.q: grossior est vel turbidior puta cum sibi miscetur cholera nigra vel subtilior cũ sibi miscetur cholera citrina vel aquositas. In colore puta declinans ad albedinẽ ex parte flegmatis vel ad nigredinẽ ex parte melãcholie. In odore puta q: fetidor est ex admixtione putridorum vel oino caret odore ex admixtione crudorũ. In sapore q: vel vergit ad amaritudinẽ ex admixtiõe cholere vel ad acetositatẽ ex parte melãe vel ad isipiditatẽ ex pte flegmatis.

¶Flegmatis aũt ꝛč.] ¶In hac parti.2.que est de flegmate primo agit prin. de naturali flegmate. Secũdo de nõ naturali ibi [Non naturalis.] Pars prima est presens tex.in quo primo diuidiƭ flegma. Secundo describitur flegma naturale ibi [Naturale est.] Tertio reddiƭ cã quare flegmati non est factuꝫ proprium receptaculũ ibi [Dulcis vero naturalis.] Quarto tanguntƭ due necessitates flegmatis ꝛ vna vtilitas ibi [Dicimus aũt ꝙ hec.]

¶In prima parte diuidens flegma dicit ꝙ flegmatis aliud est naturale aliud non naturale. ¶Attẽde si vis ꝙ in scriptura huius noĩs flegma est diuersitas. Nam hugutio scribit flegma p.u.ꝛ papias ꝛ catholicon scribũt flegma per.g. Et gallici pronunciant cõiter. Juxta scripturã hugutionis ꝛ teuthonici. Juxta scripturam papie. ¶Attende secundo ꝙ flegma non perdit esse naturalitatis pp excedere in quantitate ꝛ recedere a proportiõe quaꝫ dꝫ hr̃e ad alios humores vt ꝯtingit in flegmaticis ꝫ peccare dicaƭ in quantitate. Neq; pp habere paruꝫ plus debite caliditatis vel frigiditatis neq; pp eẽ paulo subtilius aut grossius debito.

¶Naturale ꝛč.] ¶In ƀa parte describẽs flegma naturale dicit. Naturale est qđ aptum est vt in aliquo tpe fiat sanguis: qñ est sanguis non bene coctus. Et est ipsum flegma quidam modus dulcis flegmatis. Et non est valde frigidũ imo est frigiditatis pauce cõparatione ad corpus sed est frigidum cõpatione ad sanguinem ꝛ choleram. Et ne aliquis existimet ꝙ omne flegma dulce sit naturale pp hoc ꝙ dicit flegma naturale esse quendã modum dulcis flegmatis subdit. Et est ẽt flegma dulce quod non ẽ naturale quod est flegma insipiduꝫ qđ postea noĩabitur. Et hoc flegma fit qñ sanguis naturalis immiscetur flegmati ꝛ hoc multotiens sentitur in reumati

sum licet hoc quandoqꝫ eueniat vt in cibis multum phlegmaticis ſm Gal. ſo re. acu. cō. 3. Dōm primo qȯ non prius opꝫ sanguinē fieri flegma q̄ꝫ fiat sanguis. Rō qꝛ nālis humoꝝ generatio est sīl' vt in seq. c. Amplius sicut colera plus decocta quā sanguis nō fit necessario prius sanguis sic sanguis plus coctus q̄ꝫ flegma non fit necessario prius flegma: lꝫ quidam sanguis possit eē prius flegma. Modus aūt est iste: qꝛ kilo cū fit eterogeneus sunt ptes apte fieri sanguis: ⁊ pro eodem tpe q̄ fit sanguis sunt ptes apte aduri ⁊ fieri colera et ptes apte diminute coqui ⁊ fieri flegma. Scdo dōꝫ ꝙ cum dicimus flegma ē sanguis diminute coctus nō intelligit ꝙ sit differēs a sanguine scdm magis et minus: qꝛ tunc sanguis semp eēt prius flegma: sed ē diminute coctus hic. s. in spē dn̄s a sanguine sicut in saporibus: dicimus ꝙ sapor acetosus qdam sit diminuta decoctione: dulcis aūt perfecta sit decoctiōe: intelligimus ꝙ decoctio illa sit hec decoctio ſm spēm: ⁊ ideo non opꝫ an̄ dulce fieri acetosuꝫ saporē: sic̄ dulcescit castanea nucleus amigdale: grana pini: oliua: caro aīalium: fabe ⁊ silia ⁊ nō prius fiunt acetosa: lꝫ q̄dā anteq̄ꝫ dulcescāt prius sint acetosa: vt vua ⁊ grana quedā priorum vt prolixe declarauimus super ſo can̄. Non ergo opꝫ ꝙ lꝫ flegma dicat sanguis diminute coctus ꝙ pp hoc sanguis prius fiat flegma sꝑ lꝫ qn̄qꝫ ꝯtingat. Dubitatur tertio an qn̄ flegma fit sanguis totū transeat in sanguinē: an ex eo fiant quattuor humores: videtur ꝙ q̄ttuor hu. qꝛ qua rōne ex kilo fiunt quattuor hu. eadem rōne ex flegmate: kilus. n. assimilatur flegmati ⁊ est quoddā flegmaticū vt intelligitur ab Aui. 3. can. fen. 13. c. de egritudinibus stōi ⁊ sensus hic ostendit. In contrariū qꝛ flegma se toto est sanguis diminute coctus: ergo se toto transit in sanguinē ⁊ non in alium humorem. Dicūt qdam tenentes quattuor hu. nutrire ⁊ nō solum sanguinem: ꝙ flegma ꝯuertitur in. 4. hu. ⁊ ideo cum dicit. A. est aptum vt fiat sanguis: accipit sanguinē pro tota massa: rō sanguis in quem conuertit flegma: nutrit ergo ꝯuertitur in quattuor hu. lꝫ ꝯn̄tia: qꝛ sanguis qui nutrit est quattuor humores. Aliter credo dōm ꝙ flegma naturale per decoctionē cōuertitur in solum sanguinem ⁊ non in quattuor hu. rō est prima iam assignata: flegmati. n. ſm oēm partem cōpetit esse crudum quoddā diminute decoctum igitur ſm totum fiet sanguis: nisi ſm ptes que euaporant. Amplius ps flegmatis que ꝯuertitur in flegma: aut est per viam remanentie. s. qꝛ remanet transmutata ſm illam ptem: ergo per transmutationem non fiunt nisi. 3. humores aut transmutatur ſm sbam: ⁊ tunc non fiet flegma: nam corrupto indiuiduo sbe vi absurdum ꝙ ex eo generet indiuiduum eiusdē spēi: posset etiaꝫ argueri processus in infinitū. Ad rōnem primam dōm ꝙ non est simile de kilo ⁊ flegmate: lꝫ. n. kilus sit res similis flegmati: nō tn̄ dicitur sanguis diminute decoctus. Ad rōnem oppōnis dōm concesso antecedente negando ꝯn̄tiaꝫ ille. n. sanguis distinctus ab aliȷ̄s factus a flegmate non nutrit nisi mixtus toti masse sanguinee a qua corpus quātūcūqꝫ famelicum ⁊ quātūcūqꝫ necessitatē

sanguis non bene coctus. Et est quidam modus dulcis flegmatis quod non valde existit frigidū: imo corporis cōparatione est frigiditatis pauce: sanguinis vero comparatione ⁊ cholere rubee ē frigidum. Et est etiam flegma dulce quod non est naturale quod est flegma saporem non habens: quod nominabimus:

Jacobus

mis descendentibus ad linguam ⁊ palatum ⁊ in saliuis. ¶ Attende ꝙ prin. per tria d̄scribit hic flā. Primo per affinitateꝫ seu cōnaturalitatem quā hꝫ cuꝫ sanguine cum dicit ꝙ est aptum vt aliquo tpe fiat sanguis: qm̄ est sanguis nō bn̄ coctus. Secūdo ꝑ saporem cū dicit ꝙ est qdam modus dulcis flegmatis. Tertio ꝑ cōplexionē dum dicit ꝙ est pauce frigiditatis cōparatione ad corp⁹ ⁊ frigidū cōparatione ad sanguinē ⁊ choleram. Et his pōt addi color flegmatis: naturaliter. n. est album. ¶ Querit hic primo vtrum flegma nāle spē differat a sanguine: vī ꝙ non: qꝛ magis ⁊ minus non variāt spēm: sed flegma nō differt a sanguine nisi qꝛ est minus coctum. Scdo idem est finis amborū: sed finis ⁊ forma sepius coicidunt in nālibus. Tertio eadē est mā ꝯiuncta vtriusqꝫ. s. chilus: sed diuerse forme determinant sibi diuersas materias. Quarto idem est efficiens vniuocū imediatum naturaliter operās vtriusqꝫ. s. caro epatis: ergo in eadem mā inducet eūdem effectum spē. Nam finis agentis vniuoci naturalis est introducere in passum formā sibi similē per quā operat. Quinto sanguis nimis coctus nō differt spē a sanguine moderate cocto vt sanguis cholericoꝝ a sanguine tpatorum ergo nec sanguis diminute coctus. Oppositū arguitur fere ꝑ oēs phos ⁊ medicos asserentes esse q̄ttuor humores spē distinctos. ¶ Attēde ꝑ solone. ꝙ non oīs sanguis diminute coctus dicitur flegma: sed solū ille qui nōdum adeptus est ruborē veri sanguinis nec eius calorē nec ipsius aptitudineꝫ proximā vt nutriat membra carniformia. Illa ergo ps chili que in epate digōnem aliquā passa est dum sanguis generabat ⁊ aquosa mansit ⁊ alba ⁊ insipida ⁊ remissi caloris est ille sanguis diminute coctus q dꝛ flegma. Et non sequitur est sanguis diminute coctus ergo est sanguis: sicut non seqtur antichristus ē hō futurus: ergo ē homo. Hoc premisso dic ꝙ flegma nāle specie differt a sanguine. Nam specie differūt oīa quoꝝ diuerse sunt proprietates: sed sanguis proprietas est esse nutritiuū ptium carnosarum sine medio alterius humoris: talis aūt non inest phlegmati. ¶ Ad primū obiectuꝫ dic ꝙ sanguis ⁊ flegma non solum differunt ꝑ magis ⁊ minus esse digestū: sꝫ sba cōplone sapore colore ⁊ proprietate. Ad scdm dic ꝙ non est idem finis imediatus sanguinis ⁊ flegmatis imo finis sanguinis est restaurare deperditū in oībus membris: sed finis flegmatis est restaurare depditū cū sanguine i mēbris flegmaticis. Et fieri sanguis tpe necessitatis vt dicetur statim. Ad tertiū dic ꝙ non est eadem mā adequate sanguinis ⁊ flegmatis imo pars chili magis aerea est materia sanguinis ⁊ ps ipsius magis aquosa mā flegmatis. Ad quartū dic ꝙ ꝯcesso ꝙ idem in sba sit efficiens sanguinē ⁊ flegma differenter tn̄ se hꝫ in relatione ad passum. Nam dꝛ debile agens respectu ptiuꝫ aquosaꝝ chili ⁊ forte satis respectu aerearum. Ad qntū dic ꝙ sanguis intantuꝫ posset nimis coqui ꝙ mutaret spēm ⁊ ꝯuerteret in choleram sicut pōt ita diminute coq ꝙ non sit adhuc sanguis ⁊ pōt tā paruꝫ labi in magis vel minus coq qȯ ꝑmanet in spē sanguis. ¶ Querit scdo: vtrum flā naturale sit dulce: arguit ꝙ non: qꝛ est insipidū. Iuxta illud prin. 1. can̄. can̄. 57. Flegma naturale est insipidum ⁊ frigiditatis tpate. Et auer. cō. illius cantici ait. Quinqꝫ sunt spēs flātis ex qbus vna vocat flā nāle et tale caret sapore et est tpate seu remisse frigiditatis. Scdo flā naturale est subtile ⁊ frigidū: subtile qdem qꝛ aquosum indigestū: frigidū vero qꝛ aque proportionatū: ergo est insipidū: ꝯn̄tia tꝫ ꝑ auer. 1. canti. cō. 31. illius can̄. Oē hn̄s dn̄ium pinguedis ⁊ vnctuositatis est caliduꝫ et hu. ⁊ pure insipidū frigidum ⁊ hu. dicentem: sed cum vnitur subtilitas frigiditati generat inde insipidus. Tertio oē dulce est calidum. Iuxta illud Gal. 4. de simpli. medi. c. 1. di. 3. ad prin. Ois aūt res dulcis est calida: sed flā est frigidius quod sit corpe vt predictū est. c. de ꝯplexione membroꝝ ergo non ē dulce. Quarto omnia dulcia faciliter ꝯuertuntur ad choleram. Iuxta illud. G. 10. megategni. c. vlti. de cura ethice: in hac febre opꝫ mel ⁊ oīa dulcia ꝓhiberi: qꝛ cito ad cholericos humores ꝯuertuntur sed flegma est ineptissimum vt cholera fiat cum ei repugnet ⁊ vtraqꝫ qualitat g̃ non est dulce. Oppositū dicit hic prin. ¶ Attende hic primo pro solutione ꝙ dulcedo plures habꝫ gradus quedā nāqꝫ est multū intensa sicut dulcedo mellis ⁊ congelate vue. Alia remissa sicut dulcedo panis vel dulcedo melonis. Alia media sicut dulcedo lactis. Et ſm ꝙ qsqꝫ cibus hꝫ plus dulcedinis magis hꝫ caliditatis. Iuxta illud Gal. 4. de simplici medi. c. 1. dist. 3. Opꝫ vt cuius minorat dulcedo cibi ⁊ caliditas iterū eius sit minor ⁊ cuius iteruꝫ multiplicatur dulcedo addatur ei⁹ caliditas ſm additionem dulcedis ipsius: ⁊ si ipsa superfluat vicit caliditas superfluitate multa. ¶ Attende ſo ꝙ sapor insipidus similiter hꝫ gradus pimus ⁊ supmus est sapor aque pure denudate scilicet ab omni extraneo sapore non vehementis caliditatis neqꝫ frigiditatis ⁊ relatiōe ad hūc iudicandū est de insipis aliȷ̄s ſm ꝙ plus vel minus ad saporem talis aque accedunt: ⁊ talia sunt cōmuniter tēperata vel ad frigus parum declinantia. Iuxta illud Gal. 4. de simplici medicina. Quando autem inuenimus rem quam sentimus de gustu aque cui penitus non est sapor in aliquo succorum tunc res in illo succo manifesta est ꝙ ipse est egrediens ab omni caliditate ⁊ manifesta frigiditate. Et ꝙ eius complexio est aut media aut declinis ad frigiditatem parum. ¶ Attēde tertio ꝙ sapor dulcis interdum dicitur extenso nomine de omni sapore q delectat gustum sanum ⁊ temperatum ⁊ sic sub se cōprehendit vnctuosum ⁊ insipidum maxime insipidum remissum qui accedit ad dulcedineꝫ. ¶ Iuxta hec dic primo ꝙ flegma naturale proprie est insipidum. Nā est aquosum ⁊ diminute digestū ⁊ ad paucam frigiditatē declinans respectu corporis ⁊ sapori aque pure multū propinquum tale vero fertur insipidum. Dic scdo ꝙ flegma naturale est dulce extenso noīe dulcis ad oēs sapores qui delectant gustū. Nam sapor insipidus est delectabilis gustui vt docet sensus. Et Gal. affirmat 4. simpli. medi. c. 5. di. 3. Et rō persuadet: qꝛ gustus est qdam pticularis tactus ⁊ insipida sunt vicina temperamento: tactus aūt delectatur in temperatis. ¶ Ad primū obiectum dic ꝙ est pro prima conclusione. Ad scdm dicitur similiter. Ad tertium dic ꝙ omne dulce proprie dictum. ⁊ condistinctū insipido est calidum: sed non oē dulce acceptum pro delectabili. Ad q̄rtum dic similiter. ¶ Queritur tertio: vtrum flegma naturale sit frigiditatis pauce comparatiōe ad corpus: videtur ꝙ non: qꝛ frigidius quod est in corpe est flā vt dixit prin. c. de cōplexionibus mēbroꝝ. Et. G. primo de comple. c. vlti. Flegma ē frigidius ⁊ humidius eis. s. mēbris oībus. Scdo flegma naturale multiplicatum qn̄qꝫ extinguit calorē naturalem. Nam numerat inter cās mortis: ergo est frigiduꝫ mortificans. Tertio flā nāle comparatur aque sicut cholera igni sanguis aeri ⁊ melācholia terre: sed aqua exigit summū frigidorū. Quarto materialis cā flātis est quod de nutrientibus est frigidū ⁊ cā eius efficiens est caliditas claudicās seu abbreuiata vt dicet ꝑn. c. seq. Oppositū dicit hic ꝑn. ⁊ primo cantice ⁊ auer. ibidē. ¶ Attēde ꝙ flā pōt ꝯpari corpi duplr. Uno mō ſm cōplexionem quam sortitur ex suis mēbris principalibus corde. s. epate et cerebro. Alio mō ſm complexionē quā sortitur ex mēbrorū suoꝝ coalteratiōe scꝫ frigidoꝝ cuꝫ calīs ⁊ humidoꝝ cū siccis. Iuxta hoc dic ꝑmo ꝙ phlegma est manifeste frigidū cōparatione corporis primo mō ꝯsiderati: qꝛ corpus ſm sua mēbra ꝑncipalia est manifeste calidū: cū crebro dicat Gal. 8. de vtili. parti. ꝙ ē calidius q̄ꝫ sit aer calidissimus estatis. Scdo dic ꝙ phlegma est frigiditatis pauce comparatiōe corporis scdo mō ꝯsiderati vel compatione cuti qȯ pene idez est.

Dōm primo ꝙ proportio humorū hꝫ magnam latitudinē.

De partibus

habens non euacuat oīno. Contra sanguis istius hominis habet ꝓportionem in mensuris humoꝝ qua potest nutrire quā proportioneꝫ habet hec parua q̄ꝫtitas sicut ēt magna habebat: ⁊ non deficit nisi maior quantitas oium hu humorū sub eadem ꝓportione: sed qn̄ flegma ꝯuertitur in sanguinem. s. in solum sanguinem humorū: tunc tolletur talis proportio ergo non poterit nutriri hō. Dōm ꝙ proportio humorū hꝫ magnam latitudinē. Dubitatur quarto vtruꝫ sanguis factus ex flegmate ⁊ fact⁹ ex kilo sit eiusdeꝫ speciei: videtur ꝙ nō: diuersitas materieꝝ arguit diuersitatem specieꝝ vt sumit ab auer. 8. phisi. cō. 64. In ꝯtrarium qꝛ auctores non distinguūt ⁊c̄. Dōm primo ꝙ diuersitates specifice: in substantiȷ̄s sunt multū concesse ex cōsuetudine velle autem probare de multis speciebus substantiaruꝫ esset valde difficile ⁊ impossibile forsan qꝛ saltē accidentia substantialia. Dicā tn̄ ꝓbabiliter posse teneri ꝙ sanguis factus ex flegmate ⁊ fact⁹ ex kilo imediate sit eiusdem speciei: qꝛ eiusdē coloris: ⁊ saporis: ⁊ odoris: ⁊ modi substantie: ⁊ ideꝫ finis. s. mutatio principalis qȯ non ꝯuenit aliȷ̄s humoribus. Ad rōnem dicendum ꝙ ex diuersitate formaꝝ arguimus diuersitatem materierum plusq̄ꝫ eco⁰ vt. 1. de aīa. 53. com. ⁊. 2. de aīa. 6. cō. ad auer. 8. phi. dōꝫ ꝙ sermo eius ē verus in entibus perfectis sicut homo ⁊ animalia perfecta: que fiunt solum ex appropriata materia: vnde homo fit ex semine hominis ⁊ non asini: ⁊ ideo multominus fit a terra per putrefactionē: vt auic. in lib. de diluuiȷ̄s. Et ego teneo cum aui. ⁊ credo rationes auer. contra aui. non concludere. Hic tamen non ē locus dicendi hic: in entibus aūt perfectis: vnū ſm spēm pōt fieri ex diuersis speciebus: sicut kilus ex pane ⁊ carnibus: vel dōm ꝙ ibi auer. per materiā intelligit materiā ⁊ agens: que cum fuerint diuersa diuersificabitur generatuꝫ: et hoc apparet ex auer. ibidem qꝛ sermo eius est de homine generato ex seie et generato ex terra per putrefactionē: in his autē hoībus diuersificatur mā propria et agens propriuꝫ et vtrūqꝫ possumus dicere ꝙ vocat materiaꝫ: siue aūt hoc auer. velit siue non ad pn̄s non curo.

a ¶ Et ē ⁊c̄.] ¶ Notificat hic flegma nāle ex q̄litate: ſo ponit dn̄aꝫ iter hec ⁊ quoddā flā innāle cui assimilat: ibi ſa [Et est ēt.] Dicit ꝑmo ⁊ est. s. ꝭ flegma naturale: qdā modus dulcis flegmatis: qꝛ ē quoddā flā dulce ⁊ nō omne flegma dulce vt apparebit in seq. parte. Considerandum primo ꝙ ex pticula ꝓcedenti ⁊ ista colligitur diffinitio cōpleta nālis flegmatis: nā flā nāle ē sanguis diminute coctus dulcis saporis non valde frigide cōplonis. Dubitatur qꝛ dicit ꝙ flegma nāle est dulce: cuius ꝯtrariū ponit ioānitius: vn̄. 1. can̄. c. de humoribus. c. 20. dicit aui. flā nāle est insipiduꝫ et frigiditatis tpate: vbi auer. dicit flā nāle caret sapore. Dōm ꝙ aliqd dꝛ dulce proprie qȯ cōpleta digōne est tale factū vt mel: et vt sic flegma nō est actu dulce eoipso quo diminute coctū. Alio mō dꝛ aliqd dulce in proprie sicut insipida vocamus dulcia: vn̄ vulgus bonā aquā vocat dulcē: cū tn̄ ipsa sit apeia. i. sine sapore vt. G. in libro de aquis

aquis ⁊ sic flegma naturale vocat dulce.i.insipidum: ⁊ hoc innuebat Aui.in mō loquendi cum dixit est qdam modus dulcis flegmatis: lȝ forsan aliqua di/minuta dulcedine pticipet vt credo. Dubitat̄: q: dicit ꝙ hoc flegma ē frigi/ditatis pauce compatione corporis: q: supra in.c.dico ꝙ deus: dictū est ꝙ fri/gidius ꝙ est in corpe: est flā. Ista contradictio visa est difficilis Guillielmo: et ideo postponit illam. Quidā dixerunt ꝙ supra loqtur de flegmate innaturali. Dy.dixit ꝙ flegma naturale actu non est frigidū nisi pauca frigiditate: ⁊ sic intelligit hic: sed potētia ē frigidū valde.s.q: pōt mul/tum infrigidare corpus. Alij dixerunt ꝙ hic ē sermo de flegmate dulci īnaturali facto p sanguis mixtionem: cuius notitiā complet statim in sequenti pticula cum dicit: ⁊ est ēt: ⁊ tunc manifestū est ꝙ tale flegma dulce ⁊ pauce frigi/ditatis: sed naturale flegma est frigiditatis multe. Hec expō corrūpit tex.Aui. ⁊ eius intentionē. Nos primo dicamus ꝙ flegma naturale est primū frigido/rū qd est in nobis ⁊ simulat̄ aque: ⁊ p ꝯns est frigidius qd sit in nobis de ptibus nālibus: ⁊ corpe existēte in nāli dispōne: ⁊ dico primo hic: q: in corpe indispo/sito repit̄ res frigidior.s.flā vitreū: 2o ꝙ flā cōparatū cholere ⁊ sangui ⁊ mul/to magis spūi ē res valde frigida: q: est extremū ꝯtrariū illius oppōnis: tertio ꝙ flā p sui frigiditatē nō multū excedit a ꝯplone corpis repntata in cuti: imo respectu eius est pauce frigiditatis: rō q: cū frigidū sit nāe ꝯtrariū non pōt tā/ta eius latitudo esse in nobis intensiua in tali corpe nāli disposito: quarto dico ꝙ ex pdictis ꝯcludo p solōne ꝯtradictionis ꝙ iste due ppōnes nō ꝯtradicūt prima ꝯparando oīa mēbra nostri corpis medio gnis ꝙ est cutis vt frigidū est in toto. Dico ꝙ frigidus quod est in corpe est flā nāle cum corpus est sm dis/pōnem nālem: scda ppō flā naturale est pauce frigiditatis respectu cutis siue corpis.s.vt caliditas eius repntatur ad tactū circa cutim qd idem est dicere.

quod fit cum acciderit vt cuȝ eo sanguis misceatur naturalis: ⁊ quod multotiens in reumatismis ⁊ in saliua sentitur.

¶ Dulcis[a] vero naturalis receptaculo dixit Gal.naturam non fecisse membruȝ propriuȝ queadmoduȝ duabus fecit choleris: hoc nanqȝ phlegma sanguini propinquaȝ habet similitudinem: ⁊ egent eo mēbra omnia: ideoqȝ fecit natura vt cuȝ sanguine vadat. ¶ Dicimus[b] autem ꝙ hec indigentia est propter duas res. Una est necessaria: ⁊ altera iuuatiua. Necessaria

Opinor aūt auctorē h intellexisse: sed defectus fuit in reportatōe [Et est ēt] Hic vult ponere qddaȝ flegma dulce innaturale vt ondat dīam inter ipsum ⁊ flā nāle: qd ēt supra vocauit dulce: ⁊ in hoc declarat qd dixit est qdem mo/dus dulcis flegmatis: q: non est modus de quo mō dicet̄: imo alius ab eo: q: il/lud flā naturale hȝ dulcedinē rei diminute decocte: sed hoc flegma dulce īna/turale hȝ verā dulcedinē p admixtionē rei vere dulcis.s.sanguis. Consideran/dū ꝙ hoc flā dulce innaturale fit ex flegmate innaturali insipido ⁊ denoīabit̄ a sanguine secū mixto: ⁊ hoc est ꝙ dicit ⁊ est ēt flegma dulce qd non est nāle.i. repitur qdā spēs dulcis flegmatis īnaturalis qd est flegma saporē nō hns qd noīabimus ꝙ fit.s.hoc flegma dulce innaturale cū acciderit cū eo.s.flegmate hoc insipido innaturali misceatur sanguis ⁊c. Considerandū ꝙ flegma insipidū qd noīabit est flegma innaturale: de quo dicet cū noīabit flegma aquo/sum: g intelligit ꝙ hoc flegma dulce innaturale fit ex insipido innaturali fleg/mate ⁊ sanguine ⁊c. Dubitatur quare hoc flegma dr̄ innaturale: sanguis.n. deberet rectificare flegmatis malitiā. Dōm ꝙ hoc flegma aquosuȝ insipidū vincit in mixtione. Dubitatur 2o an ex flegmate naturali mixto cū sanguine posset fieri hoc flegma dulce materiale: reseruet̄ aūt qd illa ad qōneȝ qua qritur: vtrū melancholia possit fieri innaturalis p sanguinis mixtioneȝ: si tn̄ est possibile ⁊ de hac aui.loqtur vt alias sustinuimus: tūc opȝ exponere ꝙ ē flegma.s. naturale saporeȝ nō habēs qd noīabim9.s. ibi [Dulcis 2o.] Dubitatur quare sentit̄ multū in reumatismis: vt ēt aristo.in de somno ⁊ vigilia: ⁊ Ga.2.de diffe.febrium. Dōm qd nō est alibi sensus gustus ⁊ iō de hoc expressit. Uel dōȝ ꝙ cerebrū est multū flegmaticū ⁊ multa flegmata p colatoriuȝ distillant in loco gutturis: sanguis ēt cerebri.i.venar̄ getarū cerebri aptū est inferius cadere: q: venar̄ ramificatio est in sursum sicut arteriarū: cuius ramificatio est in sursum: vt intelligitur ab aui.in.c.de anathomia arterie: ⁊ vene ascendētis: ⁊ 3o cañ.fen.1.2.c.tn̄ clarius a Gal.9.lib.de vti.partiuȝ: in h tn̄ cōes anathomici male sentiūt.

a ¶ Dulcis 2o ⁊c.] Hic ponit locū flegmatis nālis: ⁊ in hoc dat specialiter fines eius: pmo premittit: 2o declarat: ibi [Dicimus aūt.] Dicit primo ꝙ Gal.dixit scdo de virtutibus nālibus in fine ⁊c. ¶ Dubitatur de hoc: q: Mesue de sputo san.⁊ ysaac pmo vri/narum: ponunt ꝙ pulmo est receptaculū flegmatis. Amplius auicē.3o cañ. fen.13.c.de egritudinibus stōi.⁊ Mes.c.de intentione curationis sode: videt̄ ponere ꝙ stomachus sit flegmatis receptaculū. Dicendū ꝙ flegma nō hȝ proprium receptaculū: in quo colligatur: ⁊ cōseruetur: separatū: sicut hȝ colera cistiȝ: ⁊ melancolia spleneȝ: ratio est Aui.hic ⁊ Gal. q: hoc flegmate omnia mēbra indigēt: quare oȝ ꝙ p venas cū sanguine vadat. Propter solutionē auctoritatuȝ dicitur: qd receptaculū est duplex: vnuȝ qd est multiplicatiuuȝ pp generationē: ⁊ sic stomachus est receptaculū flegmatis: q: pp indigōnes multas: q̄ vt pluriū fiunt a frigido multiplicat̄ flegma in stomacho: ⁊ q: kilus est ppinquus nāe flegmatis. Aliud est receptaculū ꝙ est receptaculū illius mēbri non tn̄ qd ꝯseruet: ad finem necessariuȝ ⁊ talis est pulmo. 3m est ppie dictū qd ad se trahit aliquē humorē ⁊ illū ꝯseruat ad finē necessariū ⁊ vtilē: ⁊ tale receptaculū flegma nō hȝ.

b ¶ Dicimus aūt ⁊c.] Hic declarat qd dixit de flegmate qd eo indigent mēbra: ⁊ pmo ponit diuisioneȝ huius indigētie: scdo exequitur ibi [Necessaria] Et hec in duas. Primo declarat indigentiā necessariā. Scdo iuuatiuā ibi [Iuuatiua 2o.] Prima in duas: sic due sunt idigētie neces/

Jacobus

De partibus

idē est. Istud pbat̄ primo q: ex phlegmate nāli incedēte cuȝ sanguine per venas tpate qtitatis nulla vnqȝ pcipitur infrigidatio manifesta corpis. Et cum phlegma nāle sit īmixtū sp sanguini suuȝ frigus contēperat̄ a calore sanguinis ¶ Ad primū obiectū dic si vis ꝙ dicta pncipis ⁊.G.de phlegmate.s.ꝙ est fri/gidius qd est in corpe intelligunt̄ de phlegmate vitreo. Illud.n.est frigidissi/muȝ vt ait.G.2.īterior.c.5.recitās se semel ex illo passuȝ fuisse colicā. Uel dic ꝙ in corpe sano nihil est multū frigidū: ⁊ iō stare pōt ꝙ phlegma sit frigiditatis pauce ⁊ ꝙ sit frigidius qd est in corpe. Ad scdȝ dic ꝙ phlegma nāle nō extinguit calorē intensa frigiditate sȝ potius multitudine suffocādo caloreȝ sicut oleū nimiū in lāpade dato ꝙ calidū fuerit extinguit igneȝ. Ad tertium dic ꝙ phlegma nō ꝯparat̄ aq̄ sm oīmodā silitudinē sȝ in genere qlitatū ita ꝙ est fri/gidū ⁊ humidū sicut aq̄. Ad quartū dic ꝙ pbat phlegma esse frigidū ⁊ hūi/duȝ sȝ nō intēse ⁊ id cōcedit̄. ¶ Querit̄ quarto: vtrū sit aliqd phlegma dulce nō nāle: ⁊ arguit̄ primo ꝙ nō aucto.G.2.de virtutibus nālibus circa finē dicētis Attendere igit̄ oȝ ēt hic sicut cholerar̄ alterutrarū h qdeȝ vtile est ⁊ sm naȝ aīalis hoc aūt inutile ⁊ preter nāȝ: ita ⁊ phlegmatis qtūcūqȝ dulce benignū quideȝ eē hoc aīali ⁊ sm nāȝ quātūcūqȝ aūt acidū aut salsuȝ factū hoc preter nāȝ. Scdo oē phlegma dulce est aptū vt aliquo tpe fiat sanguis nec est valde frigiduȝ ergo est nāle p descriptionē iaȝ dataȝ. Tertio si aliqd phlegma dulce esset innāle illud esset phlegma cui admixtus est sanguis quia nec cholera i/mixta phlegmati pbet ei dulcedinē nec melācholia sȝ hec acetositatē ⁊ illa salsedineȝ: sȝ cū sanguis sit melior humor nō inficit sȝ pficit phlegma: cuius rei signuȝ est ꝙ nā statuit vt per venas cū sanguine incederet. Quarto phlegma nequit ꝯsequi alterū finiū ob quē creatū ē.s.nutrire mēbra phlegmaticar̄ cō/plexionū nisi fuerit vehemēter īmixtuȝ sangui nō igit̄ īnāliȝat̄ ex tali mixtura. Oppositū dicit hic pn. ¶ Attēde ꝙ phlegma dupliciter pōt immisceri sanguini ⁊ ex tali mixtura dulce fieri. Uno mō sm cōeȝ cursuȝ nāe.ita vt phlegma ⁊ sanguis in epate simul generent̄ ⁊ simul in venas fluāt vt tēpore necessitatis phlegma fiat sanguis ⁊ nutriat. Alio mō pter cōeȝ cursum nāe cū.s.phlegma supabundat ⁊ extra venas expulsuȝ ⁊ defluens cū sanguine aliquo immiscetur sicut in catarris ⁊ saliuis qnqȝ fit vbi nō querit̄ ex illis nutritio nec vtilitas sȝ expulsio sola. Iuxta h dic pmo ꝙ phlegma dulce pmo mō est nāle: q: currit cursu sibi ordinato a nā iuxta fines suos statim dicēdos. Dic scdo ꝙ phlegma dulce scdo mō est nō nāle q: ē cā reumatis ⁊ īpedimēti gustus ⁊ appetitus. Facit enim īmixtū saliue gustū assumptor̄ extraneū ⁊ cōicatū ori stōi qualiter vel qualitatiue quādā nauseā aut inanē satietatē. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ.G. loquit̄ de phlegmate dulci pmo mō. Ad scdȝ nega ꝙ phlegma dulce scdo mō sit aptū fieri sanguis imo iā exiuit venas ⁊ factū est cā morbi. Ad tertiū dic ꝙ sanguis īmixtus phlāti dulci scdo mō nō pficit sȝ inficit ipm plus grauando ⁊ oppillādo ⁊ tollēdo gustū ⁊ appetitū. Ad quartū dic ꝙ phlegma dulce scdo mō nūqȝ peruenit ad fines ob quos creatū est phlegma naturale.

¶ Dulcis 2o ⁊c.] ¶ In tertia pte dicit Gal. dixisse ꝙ nā nō fecit ppriū mēbr̄ receptaculo phlegmatis dulcis.i.ad recipiēdū phlegma nāle sicut fecit duabus choleris.s.cholere rubee cistiȝ fellis: ⁊ cholere nigre splenē. Cuius cā est q: phlegma hȝ similitudinē ppinquā sanguini ⁊ oīa mēbra indigent eo.s.vt tpe necessitatis vtatur in sanguinem ⁊ nutrire ea: ⁊ iō fecit nā phlegma nāle transire cū sanguine. ¶ Dubitat̄ vtruȝ phlegma hēat ppriū receptaculū: arguitur ꝙ sic pulmo est receptaculū phlegmatis: cuius rei signū est ꝙ sp īuenit̄ mollis ⁊ ībibitus phlegmate: nec deest huius vtilitas. Naȝ phlegma phibet ipsuȝ a nimia exiccatione ex motu assiduo ⁊ coopatur ad cordis refrigerium infrigidando aerem qui continetur in cameris pulmonis. Iuxta illud. Sed pulmo madidus crudis cruoris alumnus. Multis distinctus cameris souet ignea cordis. Blando cōcepti spiramis ore flabello. Scdo stōus est receptaculuȝ phlegmatis. Naȝ in eo paulatiȝ phlegma cōgerit̄ ⁊ multiplicatur ppterea suasit Hip.ad eius expulsionē vomitū fieri quoqȝ mēse bis. Iuxta illud pn/cipis pmi quarta.c.13. Hip.precepit fieri vomitū in vnoquoqȝ mēse duobus diebus ꝯtinuis vt in scdo emūdetur illud qd fuit i primo die difficile. Et vt expellatur illud qd aduenit stomacho. Hip.nāqȝ securitateȝ facit ꝙ cū eo ꝯseruatur sanitas. Et sup eodē Gal.4.de vtilita.parti.c.27.ait. Bene igitur antiq medicor̄ simul cū alijs premissiōibus sanatiuis eos qui a cibarijs vomitus singulo mense facere ꝯsulebant: hi quidē semel sufficere estimantes: hi aūt ⁊ bis facere dignificantes. Et hui9 reddit cāȝ q: natura sine grauiori incōmodo nō potuit ad stōm deriuare abstergentē cholerā sicut fecit ad intestina: q: coegisset stōm expellere cibū prius qȝ esset digestus. Tertio intestina sunt receptaculū phlegmatis. Cuius rei signū est ꝙ grā abstersionis ⁊ euōnis illius statuit natura cholerā pfluere ad intestinū ieiunū vt a dicto phlegmate emūdetur intestinū illud ⁊ alia inferiora. Cuius rei signū est ꝙ īpedito cholere trāsitu sepe inducit̄ colica ex phlegmate. Quarto sub cerebro est ppria ꝯcauitas ad recipiendū ipsius phlegmata ⁊ alias grossas supfluitates quā Gal.appellat.8.de iuuamē.mēb.lacunā: ⁊.9.de vti.parti.c.3.peluim seu embotū a qua defluunt p certos poros supflua cerebri ad nares ⁊ palatū ⁊ talis ꝯcauitas vr̄ esse propriuȝ receptaculū phlegmatis. Quinto iuncture sunt receptaculuȝ phlātis: naȝ phlegmatis vtilitas vt dicet prin.statiȝ est humectare iūcturas ⁊ id facere nō pōt nisi locet̄ in eis. ¶ Oppositū dicit hic prin.⁊ Gal.2.de virtutibus na/turalibus ad finē ait. Phlegmatis aūt organū nullū fecit nā purgatiuū qm̄ est frigidū ⁊ hu.⁊ velut semidigestū aliqd nutrimentū. Indiget igit̄ nō euacuari hoc tale sȝ in corpe manēs alterari. ¶ Attēde pro solutiōe ꝙ ī humano corpe duplex repitur nāle phlegma extendēdo nomē phlegmatis nālis ad oēm humorē aquosuȝ indigestū albū qui sm cōem cursuȝ nāe repitur in sanis. Qddā generat̄ in epate ex ptibus aquosis chili cū alijs trib9 humorib9 ⁊ istud ppue dr̄ nāle. Aliud generat̄ vel inuenit̄ in alijs mēbris quoddā ad certā vtilitatē vt in pulmone. Aliud magis ex quadā necessitate māe qȝ ex vtilitate ⁊ intēsione agētis pticularis sicut in stō ⁊ intestinis ꝯgerunt̄ paulatiȝ alique ptes chili viscosiores ⁊ adherēt pietibus eor̄ sua viscositate ⁊ a calore decocte fiunt velut quoddā phlegma ⁊ in cerebro ex vaporib9 sursuȝ latis ⁊ illic inspissatis gnāt sepissime phlātica supfluitas ⁊ hec nō proprie dr̄ phlā. Iuxta illud Gal.2.de virtu.nāli.circa finē. Que 2o ex cerebro defluit supfluitas fortassis qdeȝ vtiqȝ neqȝ phlā gs recte sȝ blemiā.i.pituitam ⁊ coriȝaȝ queadmodū noīat̄ vocaret. ¶ His pmissis dic pmo ꝙ phlegma nāle pmi mōi nō hȝ ppriū receptaculuȝ sicut hūt due cholere. Nā nullus cānalis in epate repit̄ pprius cānalis deferēs phlegma ad aliqd ppriū receptaculuȝ sicut repit̄ pprius cānalis deferēs cholerā ad cistiȝ fellis ⁊ pprius portās ad splenē melācholiā. Itē si quod esset ei tale receptaculū ⁊ illuc trāsmiteret̄ puaret̄ suis finibus tn̄ primo dicendis ⁊ inutile redderet̄. Dic scdo ꝙ phlegma nāle scdi mōi hȝ plura reptacula vnū in lacuna que cerebro subest: alterū in pulmōe aliud ī stō aliud in itestinis. Illud 2o qd est in iūcturis ⁊ mēbris frequenter ⁊ fortiter motis est velut ros qdaȝ subtilis ad eas ex phlegmate naturali qui est in venis resudans. Et hinc patet solutio argumentorum ante oppositum.

¶ Dicimus aūt ⁊c.] ¶ In quarta pte dicit pmo ꝙ indigētia qua mēbra indigent phlegmate est pp duas res quarū vna est necessaria ⁊ altera est iuuatiua: Et res necessaria est pp duas res. Et hoc totū ītellige sic ꝙ phlegma fit in corpore pp necessitatē ⁊ vtilitatē. Et necessitas eius est duplex ⁊ vtilitas simplex. Consequēter declarat pmo primā necessitatē phlegmatis ibi [Una est] Scdo secundaȝ ibi [Altera] Tertio simpliceȝ vtilitatē ibi [Iuuatiua 2o] Dicit ergo

sarie ibi scda [Altera est] Prima in duas: primo facit ꝙ dictum est: scdo sermonez applicat ad duas coleras: ibi scda [Hanc ꝙo.] ¶ Cõsiderãdũ ꝙ cũ necessariũ dicatur vno mõ id sine quo aliquid esse siue ꝑmanere nõ põt: vt cibus ẽ aiali necessariũ vt quinto methaphisice: ⁊ hoc mõ flegma est necessariũ ⁊ eius indigẽtia est necessaria vt nutriat mẽbra tpe incubẽtis indigentie nutrimẽti. Considerandũ scdo ꝙ cause quibus mãe retinent a stõ possunt esse extrinse/

vo est pp duas res. Una est vt sit iuxta mẽbra ad hoc vt cũ mẽbra nutrimentuz qd ad ipsa venire cõsueuit amiserint qd est sanguis bonus propter retentionem materiei eius que a stomacho fit ⁊ epate propter aliquas causas que accidunt

ce: vt ꝓuatio cibi: ⁊ intrinsece: vt lubricitas stõi ⁊ intestinoꝝ similiter cause pp quas mã nutrimẽtalis retinet ab epate. i. nõ dat ab epate: pñt eẽ extrinsece vt ꝓuatio cibi: intrinsece euõnes sanguis ⁊ ꝯsimiles cãe cuius sanguis nõ vadit in mẽbra. Dubitãt q̃re istud flegma nõ fiebat sanguis añt ps huius necessitatis: cũ ipz eẽt in venis sicut est mõ: ⁊ agẽs. s. calor esset approximatus imo potẽtior calor prius quã nũc cũ desinit nutrimẽtũ. Dicendum ꝙ qui ponunt in nobis ꝩtutẽ regitiuã vtẽtẽ calido nãli ẽt ad actiones nãles ꝓm necessitatẽ ⁊ indigentiã ac si mente vteret faciliter soluit dubiũ: dicit eniz ꝙ ꝩtus h mouet spũs ⁊ eos multiplicat sup illo flegmate cũ indigẽtia digestionis eius: qd nõ facit qñ nõ indiget eo: sz qꝛ sermo hic de ꝩtute regitiua nõ est cõformis vr̃e opinioni in ea vt apparebit in ca. de virtutibus: iõ obmittimus hic. Aliter possumus dicere sicut dicimus de hũiditate q̃ dr̃ ros: ⁊ hoc qꝛ cõuersio eius in cãbiũ fit in loco determinato. ꝩ. g. in talibus ⁊ talibus poris in quibus cã huius reponit: humiditas aũt rorat nõ iacet in illis recondita sed vadit roride sparsa: cũ aũt deficit cãbiũ tũc trahit ros versus illas vacuitates ⁊ cõuertit in cãbiũ: ita in ꝓposito dicamus ꝙ existente copia sanguinis in uenis mẽbra attrahũt sanguinez ⁊ vene nãli ordine illũ mittunt: flegma aũt stat sicut nõ conueniens pro nutrimento conueniẽtia que ꝯtingit sanguini: cũ ergo sanguis deficit tunc flegma fit actualius ⁊ purius ⁊ attingit ⁊ magis digeritur a venis debentibus ipsum coquere ⁊ complere: ⁊ ideo tunc nutrit. Ad motiuum ergo dicendum ꝙ causa quare prius non fiebat sanguis ⁊ modo fit cum tamen continuo stet actio naturalis caloris est: qꝛ prius stabat. q. occultatum cum sanguine: ⁊ conseruabatur in eo ex naturali ordine partiuz in nobis: nunc autem tempore necessitatis est factum illud flegma actualius ⁊ attingens loca que possunt illud conuertere in sanguinem. Ad ꝓm motiuum quo innuebatur ꝙ in homine inanito est minor calor q̃z prius quando habebat copiam sanguinis: dicendum ꝙ verum est licet posset dici ꝙ est acutior calor: tamen cum isto minori calore hoc flegma digeritur ⁊ sufficit sibi ad complementum digestionis ⁊ cum maiori calore etiam conseruabatur iacens in sanguine: ⁊ hic est locus speculatiõis. Dubitatur vtrũ istud flegma quod tempore necessitatis digeritur ⁊ conuertitur in sanguinem vbicunqz in corpore possit hoc pati scilicet cõuerti in sanguinẽ: an oporteat hec flegma reducere ad epar ⁊ ibi fieri sanguis: videtur ꝙ vbiqz corporis quia Auicen. dicit operentur in eo virtutes eoꝝ scilicet membrorum que debẽt nutriri: ⁊ non dixit opetur in eo epar. Amplius sicut comparatur sanguinis colere ita flegma sanguini sed sanguis vbiqz potest fieri colera: ergo flegma vbiqz potest fieri sanguis. Amplius potest aduri vbiqz ergo perfecte coqui. In contrarium quia diffamatum est in libris medicorum ꝙ locus generationis sanguinis est epar. Opinio Anto. ⁊ cõmunis est ꝙ flegma extra venas non potest fieri sanguis: ratio est quia non est in loco naturali generationis videlicet conseruationis sanguinis ⁊ in hac conclusione conuenio cum eo. Dicunt tamen scdo ꝙ vbiqz iuuenis potest fieri sanguis ratio est Anto. quia hec flegma in venis non est derelictum a regimine nature sicut quando est extra venas: ergo vbiqz potest digeri ⁊ fieri sanguis ⁊ sic sentit conciliator tertio annexo. 29. differẽtie. Nos autem vigoramus opinionem Anto. primo per auctoritatem Aui. tertio cañ. fen. 13. cap. de vomitu cum dicit: ⁊ stomachus libenter accipiat ipsum flegma dulce: ⁊ digerẽdo faciat ipsum sanguinem. Amplius ibi flegma põt fieri sanguis vbi est virtus sanguifica: sed in venis est virtus sanguifica: vt intelligitur. ij°. de iuuamẽ. membroꝝ. Amplius sic videntur se habere vene post epar ad epar sicut intestina ad stõm sed intestinũ monoculũ cõplet qd diminutũ coctũ est a stõ vt tertio cañ. c. fen. 16. ꝓmo. c. ğ sic faciẽt vene post epar. Hic ꝓmo dicamus ꝙ tenẽdo generationẽ sanguis fieri in epate virtute carnis sue rubee vnde sanguis est rubeus sicut mãmille ꝩtute carnis albe faciũt lac albũ ⁊ ꝙ talis generatio fiat ꝑ ꝯtactuz quãto possibilis est i mediationez

Jacobus

primo vna necessitas phlegmatis est vt sit iuxta mẽbra ad hoc vt opentur i eo ꝩtutes eorum nãles ⁊ coquãt ⁊ digerãt ⁊ nutriant ex eo cũ mẽbra amiserint nutrimentũ qd ꝯsueuit venire ad ipsa qd ẽ sanguis bonus pp retentionẽ mãe sanguis: que quidẽ retẽtio a stõ ⁊ epate fit pp aliquas cãs accidentales. Et sicut calor inatus digerit phlegma ⁊ rectificando ꝯuertit ipz in sanguinẽ sic calor extraneus sepe putrefacit ⁊ corrũpit ipsuz. Et hanc primã necessitatez seu necessitatis partẽ nõ habẽt due cholere puta rubea ⁊ nigra qꝛ nõ ꝯueniunt in hoc cũ phlegmate cũ calor inatus rectificat ipz ⁊ ex eo facit sanguinẽ sz in hoc ꝯueniunt phlegma ⁊ due cholere ꝙ calor accidentalis mutat putrefacit ⁊ corrũpit eas oẽs. ¶ Attende hic ꝓmo circa hoc ꝙ dicit vt sit iuxta mẽbra ad hoc vt opentur in eo virtutes ꝙ phlegma nõ nutrit mẽbra donec sit in venis sanguificatũ virtute cõicata venis ab epate nisi ꝙ aliqd phlegmatis subtile attractuz ad mẽbra põt ea nutrire quadã nutritiõe refocillatoria ad istar roris: imo dixerunt aliq ꝙ priusq̃z phlegma nutriat necessario redit ad epar vt sanguis fiat. Nusq̃z eniz inquiũt aliũde põt sortiri ruborẽ nisi a carne epatis: sz nõ credo id veꝝ esse cũ in meseraicis iã incipiat chilus adipisci ruborẽ. Cuius rei signuz est ꝙ epate oppilato vt fluxu vẽtris inde ꝓcedente mã defluit vt lotura carnis. ¶ Attẽde ꝭo circa hoc ꝙ dicit que qdez retẽtio a stomacho ⁊ epate fit ꝙ mã sanguis põt retineri a stõ vel epate multis d causis. Una est cũ cib° abextra nõ ministrat tpe famis: tũc. n. stõachus auide retinet id qd in eo est ⁊ epar similr. Alia est oppilatio vel apostema ꝯtingẽs in fundo stõi vel in miseraicis vel in epate. Alia est debilitas expulsiue stomachi cũ debilitate attractiue meseraicaꝝ ⁊ epatis. ¶ Attende tertio ꝙ calor innatus ideo digerit phlegma qꝛ agit vt instrm virtutis aie mouet ergo sicut mouet. Naz talis est nã instri sz calor extraneus corrũpit ipm qꝛ agit vt calor cuius est disgregare seu dissoluere etherogenea. ¶ Querit vtrũ due cholere possint ꝯuerti in sanguinẽ ⁊ nutrire mẽbra sicut phlegma. Arguit ꝙ sic qꝛ cholericus põt reduci ad sanguineũ ergo cholera ad sanguinẽ: ꝯña tz qꝛ humores sunt magis passibiles ⁊ facilius

vt videnf sentire vere oẽs medici: opz tenere ꝙ sñã qd iã transiuit in venas versus membra non potest fieri sanguis nisi resumatur in epar. Non opz autez admirari flegma retrahi a venis in epar nam ab vltima superficie cutis vsqz ad epar possunt trahi materie vt gal. tertio de virtutibus naturalibus: ratio nam ibi hoc flegma fit sanguis ⁊ non alibi vbi sanguis habet generationem ⁊ non alibi. Sed hoc est in epate apud medicos sed cõtra duo indiuidua eiusdem

operentur in eo virtutes eorum naturales ⁊ coquant: ⁊ digerant: ⁊ nutriantur ex eo. Et sicut calor innatus digerit ipsum ⁊ rectificando facit ipsum sanguinem: similiter calor extraneus ipsum plerumqz putrefacit ⁊ corrumpit.

dem speciei possunt generari in locis differentibus specie: vt mus in vtero: ⁊ mus per putrefactionem. Dicenduz transeundo ꝙ illimures differunt specie ꝓm intellectum Aristo. primo de generatiõe animalium primo capitulo. Amplius nõ plus differt a sanguine pars kili que transmutatur in sanguinẽ que habet aliquid de rubedie ⁊ complexione sanguinis lz nõ habeat formã substantialem: flegma autem nullam horum habet. Sz cõmuniter creditur ꝙ si kilus non factus sanguis trahatur in venas post epar corrũpitur ⁊ non fit sanguis: ergo multo minus flegma. Amplius vndecimo de iuuamentis membrorum ponit Gal. ⁊ quarto vtilitate partium cap. 17. ꝙ vene diuise per epar sunt subtiliores quaz alie vene ad hoc vt epar sua carne melius attingat materiam que transmutatur in sanguinem sed hoc nõ oportuisset si sanguis alibi q̃z in epate fieri poterat. Dicamus secũdo ꝙ hoc flegma cum iuit in venas si nõ reuertitur ad epar ⁊ per consequens si nõ fiat sanguis nõ poterat vera nutricatione nutrire tamen in propria nutricatione nutrire poterit ⁊ hoc est quod trahetur ad membra famelica ⁊ aliqua digeretur digestione ⁊ apponetur eis quanuis non iuuatur ⁊ ex hoc sequetur membrorum cõseruatio amplior in ⁊ prohibitio incendij exiccationis que sequuntur famem. i. defectum nutrimenti viri quomodo dicimus ꝙ kilus nutrit stomachum non vera nutricatione ⁊ dicimus ꝙ aqua nutrit ⁊ prolongat vitam eorum qui incendio resoluerentur vt Galienus ponit in commento. 3. regimine acutorum commento. 19. Dicamus tertio ꝙ iam frequenter iuit per animam meam tenere ꝙ vbiqz corporis in venit possit fieri sanguis aliquis virtute epatis: vel corde fluente in venas: ⁊ ideo cum dicimus cor vel epar facit sanguinem debet intelligi ꝙ maior pars in eo fit ⁊ vbicunqz fiat eorum virtute fiat: ⁊ ꝓm hoc oportet tenere ꝙ alique partes chili subtilis tracte ad arterias ⁊ venas ⁊ statim sumpto alio vel alio tempore in illis venis ⁊ arterijs fiat sanguis quanuis non tangat epar: ꝙ autem arterie perueniat sugere aliquid kili a stõ ⁊ intestinis sumitur a Gal. quarto de vtilitate partiuz cap. de vtilitate intestinoruz ⁊ qui sequitur illam opinionez soluat multa apparentia ⁊ cõformabit se multis dictis Arist. in libris de hysto. ⁊ de ptibus: nos autẽ nõ possumus vacare ad fundandũ illam: tenẽdo ergo ꝯtrariam opinionez cũ dictis fundamẽtis. Dicẽdũ ad ꝯtrarias rõnes: ad primã ⁊ ad oẽs auctoritates similes: dicendũ ꝙ quãdo Aui. dicit ꝙ in mẽbris fit sanguis ⁊ nutrit h phlegma accipit sanguinẽ improprie. s. pro eodez flegmate plus cocto: lz nõ coctiõe determinata dante verã formã sanguis accipit etiam nutrire improprie. Ad scdm dicendũ ꝙ nõ est simile qꝛ cõuersio sanguinis in colerã est conuersio preter nãm per putrefactionẽ: vel adustionẽ: ⁊ talis põt fieri vbiqz. Sed ꝯuersio flegmatis in sanguinẽ est naturalis facta a determinato agente. s. epate. Ad tertiũ dicendũ negando ꝯñtiaz. Ad rõnes oppo. ad primaz cũ dr: hoc flegma nõ est derelictũ a regimine nature stans in venis. Dicendũ ꝙ verũ est tamẽ nõ sequitur: ergo potest fieri sanguis. Ad aucto. auicẽ. iam est solutuz. Ad rõnem dicendũ ꝙ in venis est virtus sanguifica. s. aliqualiter preparatiua ad formam sanguinis sicut in mesaraycis: ⁊ ꝯseruatiua ⁊ completiua aliquaruz accidẽtiũ sicut in venis post epar non tamẽ datiua forme: ⁊ sic ẽt se hz monoculũ intestinum ad stomachum vt super illo passu scripsimus. Sed dubitatur vnde accidit ꝙ hoc flegma stans in venis feratur in epar ⁊ fiat sanguis: ⁊ tunc iteruz factuz sanguis vadat in membra: aut ꝙ non feratur in epar vadat in membra ⁊ non fiat sanguis: ⁊ improprie nutriat. Dicendum ꝙ accidit ex causis contingenter occurrentibus: si enim hoc flegma sit in venis prope epar ⁊ defectus materie inchoauerit ab epate ⁊ eper sit forte in trahẽdo tunc ex hac necessitate flegma trahitur in epar ⁊ fiet sanguis copiosus ꝓz flegmatis copiã de quo epar alijs poterit dare partem. Si autem hoc flegma sit in venis ab epate remotioribus ⁊ mẽbra sint plus indigentia q̃z sit epar ⁊ fortia in trahendo tunc rapient hoc flegma: ⁊ abutentur eo in nutrimentum: raptus autem materierum

De partibus

alterabiles q̃z ipsa corpora iam dura ⁊ solida effecta. Scdo humor calidus ⁊ siccus põt infrigidari ⁊ humectari sicut pz in digõne egritudinũ cholericaꝝ ergo põt reddi tpate calidus ⁊ humidus qꝛ in habẽtibus simboluz facilior est transitus. 2. de gene. ⁊ corrup. c. 25. Tertio phlegma põt imisceri cholere ꝓm ptes minutas ex equo ⁊ inde proueniet tpatus humor: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs sanguis. Nam caliditas ⁊ siccitas cholere ⁊ frigiditas ⁊ humiditas phlegmatis se ꝯtẽperabunt. Quarto si cholera nõ posset fieri sangis hoc ideo videret eẽ qꝛ nimis coctũ vel iã coctuz nõ põt discoq vel reincrudari sz ꝯtrariuz manifeste apparet. Naz lac est sanguis coctus duplici decoctione. s. semel in epate ⁊ semel in vbere ⁊ tñ ipsuz comestũ ꝯuertitur in chilũ ⁊ postea in phlegma ⁊ alios humores. Aliter nãqz phlegma nõ fieret in lactẽtibus cuius ꝯtrariũ manifeste videmus. Idez possz argui de sanguine porcino q coctus comedit cuz intestinis ex ipso nãqz fiunt quatuor humores. Quinto arguit specialiter de melãcholia cibus vehemẽter melãcholicus vt fabe antique panis nigerrimus ⁊ lepores vetusti fiunt in parte sanguis: naz plures rustici nutriũtur inde igitur a fortiori põt humor melãcholicus ꝯuerti i sanguinẽ. Nã melia ⁊ sanguis cõicant in mã ꝓxima videlicet chilo ex quo fiũt. Cib° ꝭo melãcholicus negt fieri sanguis nisi prius ꝯuertat in chilũ. ¶ Oppositũ dicit hic ꝓn. ⁊ Gal. 2. regi. acuto. cõmen. 31. illius cañ. Quoꝝ aũt phlegma est dñans ait: humor aũt phlegmaticus qñ digerit in illo spacio ꝯuertit ⁊ mutat ad sanguinẽ. In aliqua aũt duarum choleraꝝ nõ est possibile vt redeat ad sbaz sanguis. Et auer. ait ꝭo colliz. c. 1. ⁊ due cholere nõ sunt mã mẽbri neqz ꝓpinqua neqz remota: ⁊ ideo qꝛ mẽbra nõ gñant ex ipsis ⁊ ipossibile est eas ꝯuerti in sanguinẽ. ¶ Attẽde pro solutione ꝙ duas choleras posse ꝯuerti i sanguinẽ duplr intelligi põt. s. vel de potentia ꝓpinqua vel d remota. Iuxta h dic ꝓmo ꝙ nihil ꝓhibet potẽtia multũ remota ex duab° choleris fieri posse sanguinẽ ita ꝙ mã que nũc subest formis choleraꝝ postea subsit forme sanguis. Naz sic ex aq̃ fieri põt ignis ⁊ terra aer q̃ maxime sunt ꝯrij. Quid. n. prohibet vel cholerã vel melãcholiã in terrã efsu

sam illic

rum, a membris lege a Gal. tertio de ꝟtutibus naturalibus penultimo capi.
a ❡Hāc ꝟo ⁊c.] ❡Hic dubitaẜ an colera possit fieri sanguis: vī ꝙ sic coctū pōt incrudari siue fieri minus coctū vt cū sanguis fit lac. Amplius colera pōt fieri flā vt. ꝯ. 3o. regi. acuto. vbi est cōmē. 4. ğ pōt fieri sanguis q꞉ plus distat colera a flegmate q̃ꝫ a sanguīe. In ꝯriū Aui. dicēdū ꝑmo ad ħ ꝑmo ꝙ melācholia nō pōt fieri sanguis ex ineptitudine māe: nā ꝙ est fex alicuius nō cōuertiẜ in illud sicut amurca olei nō fit oleum: scđo ꝙ colera nō pōt fieri sanguis: rō cōis est q꞉ agēs nāle nō retrahit suā actiōem: q꞉ tūc eēt agēs in cognitiōe: sꝫ calor nālis egit ad terminuꝫ multe calītatis cuꝫ gñauit colerā: ğ nō poterit illā retrahere ad inferiorē decotionē: ⁊ ħ īnuebat Auer. colliget. 3°. 4. ca. cum dicebat nō est possibile vt colera recipiat digōnē q꞉ nō ē possibile rei q̄ trāsiuit terminū sue decoctōis vt redeat ad terminū decoctionis sicut nō est pose vt assuꝫ reuertaẜ ad elixū. Nos dicamus ꝙ melior modꝰ dicēdi est ꝙ colera nō pōt fieri sanguis: q꞉ est mā īproportionata illius forme cū sit ignea subtilis amara ⁊ ꝑ ꝯsequēs nō apta mutari vel digeri digōne sanguinea flā aūt est aptū. Ad cōtraria dicēdū. Ad primū dōꝫ ꝙ lac fit ab alio agēte ⁊ ab alio sanguis: sꝫ si colera dꝫ fieri sanguis seqtur ꝙ illud agens qđ fecit illā colerā. s. epar det sibi formā sanguis mouēdo istā ad īferiorēꝫ gradus caloris qđ est īpossibile. Sꝫ tu diceres pone qđ illud epar infirmeẜ: dōꝫ ꝙ remisit caliditatē illius colere nō tū fecit ex iª sanguinem. Ad Hyp. dōꝫ ꝙ nō fit flā sꝫ in frigidaẜ ꝑ acetū ⁊ hoc dīc ꝯuerti ad nām flegmatis.
b ❡Juuatiā ⁊c.] ❡Hic declarat indigētiaꝫ iuuatiuaꝫ ꝙ iuuatiuū distinguiẜ a necessario q꞉ sine ħ hō bene esse non pōt: sꝫ absq꞉ nutrimēto absolute eē nō pōt: ⁊ q꞉ hīc iuuatiuuꝫ est valde magnuꝫ: iō pōt dici necessariū scđo mō necessarium vt hoc mediante.
c ❡Nō nālis ⁊c.] ❡Primo ponit spēs flegmatis nō nālis distinctas ex mō sbe: scđo ex sapore tāgēs ēt de mō sbe: tertio ꝯcludit:

❡Hanc[a] vero necessitatis partem non habent due cholere. Due nāq꞉ cholere phlegmati in hoc cōmunicant ꝙ calor naturalis ipsum rectificat: ⁊ facit ex eo sanguinem: licet in hoc cōmunicent ei ꝙ calor accidentalis ea omnia mutat ⁊ facit ex eis rem putridam ⁊ corruptā. Altera est vt sanguini admisceatur: vt ipsum aptum reddat ad membra phlegmaticarum complexionum nutrienda in sanguine: quorum qui ea est nutriturus oportet phlegma actualiter esse ꝑm mensuram notam sicut est cerebrum. Et hoc quidem in duabus est repertum choleris. Juuatiua[b] vero est vt humectet iuncturas ⁊ membra que multe existunt motionis: ne siccitas eis accidat propter calorem qui ex motu prouenit ⁊ fricatione. Et hoc quidem est iuuamentum stans in terminis necessitatis.
❡Non[c] naturalis autem phlegmatis: aliđ est superfluitas diuerse essentie vs-

Jacobus De partibus

faꝫ illic putrefieri ⁊ inde herbam nasci ⁊ illā comestā sanguinē fieri. Dic scđo ꝙ due cholere potētia ꝓpinqua in sanguineꝫ nō possunt cōuerti. Cuius ratio est q꞉ humiditas aerea ꝑpata quā necesse est abundare in sanguine ab eis abscessit ⁊ cū cōtinue calor naturalis agat in eas impossibile est cholerā discoq̄ ⁊ dulcescere ⁊ melācholiā humectari qđ tū esset necesse si deberēt fieri sanguis.
❡Ad primū obiectū dic ꝙ lꝫ cholericus possit effici sanguineꝰ cholera tū nō pōt effici sanguis. Et huius ratio est q꞉ cholericus hꝫ arbitriū eligendi cibos quos vult ⁊ hꝫ virtutes opantes in cibos illos ⁊ ꝯtentes eos paulatim ī sbaꝫ ipsius: cholera ꝟo nihil hꝫ hoꝝ. Ad scđm dic ꝙ cholera pōt infrigidari ⁊ humectari qualitatiue sed nō sbaliter ꝑ attractioneꝫ ⁊ assimilationē alicuius humiditatis ad eā ita dic de caliditate ⁊ humiditate nunq̄ꝫ tū ob id fiet sanguis.
Ad tertiū dic ꝙ si cholera ⁊ phlegma miscerenẜ equaliter forsan inde surgeret aliqđ mixtū ꝑpatuꝫ qualitatiue sꝫ nō sanguis q꞉ ex sola tali mixtura neq꞉ cholera discoquereẜ neq꞉ digestius redderetur phlegma eo ꝙ calor cholere nō est digestiuus. Ad quartū dic ꝙ lac ⁊ sanguis ꝯstant ex diuersis substātijs quarū quedā sunt aquose quedā terrestres alie aeree vt prius allegatuꝫ est eē dictū a Gal. scđo elementoꝝ. Et ꝓpterea nihil ꝓhibet ꝙ lac comestū vel sanguis in stomacho partiꝫ fiat chilus ⁊ ꝑtim ꝑs grossa expellenda ꝑ feces ⁊ rursus ex illo chilo fiant in epate quatuor humores ⁊ ex vno illoꝝ. s. sanguine rursus fiat lac. Nec est imaginādūꝫ dū ista comeduntẜ ⁊ fit ex eis chilus ꝙ ob hoc discoquanẜ īmo aliqd impuꝝ ⁊ indigestū qđ erat in eis clausuꝫ ꝑ digōnes stōi ⁊ epatis depuraẜ ⁊ decoqtur donec fiat sanguis. Et de ꝑtibus aereis: ⁊ digestis lactis ⁊ sanguis dū comeduntẜ cōtingere pōt alteꝝ triū vel q̄ꝫ rapiunẜ ilico a meseraicis epate ⁊ mēbris si assit necessitas vel ꝙ stōus voluptuaẜ ī eis ⁊ nutritur quodāmō ex ipsis vel ꝙ resoluuntur ⁊ grossuꝫ ex eis fit mā fecis expellende sicut de sanguine fieri solet in venis cū nimis decoqtur. Interdū. n. subtile eius resoluiẜ vel ꝯuertiẜ in cholerā ⁊ grossuꝫ ipsius in meliaꝫ. Ad qntum ꝯcede ꝙ ex cibo vehemēter melācholico pōt fieri sanguis sꝫ nega ꝙ silr fiat ex melia. Et ratio est q꞉ cibo quātūcunq꞉ melico ex quo est cibꝰ est aliqs succus vel aliq̄ humiditas ꝯuertibilis in chilū ⁊ sanguinē melia ꝟo exuccata est ⁊ terrestris facta. ❡Scđo dicit prin. altera necessitas phlegmatis est vt misceaẜ cū sanguine ⁊ reddit ipsuꝫ aptū ad nutriendū mēbra phlaticaꝝ cōplexionū sicut cerebrū ⁊ nuchā in quoꝝ sanguine q dꝫ ea nutrire notabileꝫ phlegmatis ꝑteꝫ esse opꝫ. Et ħ modus necessitatis est inuētus in duabꝰ choleris: ita ꝙ oꝫ ī sanguine qui dꝫ nutrire mēbra cholerica sicut pulmonē notā esse cholere ꝑteꝫ ⁊ in illo q̄ nutriturus est mēbra melica sicut ossa cartilagines ⁊ ligamēta notaꝫ esse ꝑteꝫ melie. ❡Queriẜ vtrū oporteat in sanguine nutrituro mēbra phlegmaticaꝝ ꝯplexionū notā esse phlegmatis ꝑteꝫ. Arguiẜ ꝙ nō: illa mēbra sunt multū lapsa in humido ğ nō ꝯuenit eis nutrimētuꝫ multū phlegmaticū: ꝯña tenet q꞉ leduntẜ a similibus sue crasi facile iuuanẜ aūt a ꝯrijs moderato vsu scđo tegni tex. 59. Et in signū huius natura ordinauit organū olfatus iuxta cerebrū vt fumales euaporationes sine qbus nō fit odoratus q̄ sunt vt plurimū calide ⁊ sicce ꝑuenientes ad cerebrū ꝯfortēt ipsuꝫ. Scđo mēbra phlegmaticaꝝ ꝯplexionum leuiter ⁊ sepe morbis vexanẜ frigidis ⁊ humidis vt apoplexia epilentia letargia subeth paralysi spasmo: ğ addere phlegma sanguini nutrituro ea est aptare ipsa ad morbos ⁊ in ꝓprijs impedire opibus qđ nefas ē attribuere nature de possibilibus meliora facienti. Tertio sanguis capitis ē purissimus: nō igitur est in eo nota phlegmatis quātitas. Assumptū pꝫ ꝑ aristo. trac. 1. lib. de somno dicenteꝫ. Est aūt tenuissimus qdem sanguis ⁊ purissimus q in capite: densissimus ⁊ turbidissimus q̄ in inferioribus ꝑtibus. Et huiꝰ rei signū est ꝙ fortiter cruētantes ex naribꝰ emittūt sepe sanguinē rubeū calidū nulla tinctū albedine. Quarto intellectus est melior nō ꝑꝑ frigiditateꝫ sanguis sꝫ ꝑꝑ subtilitateꝫ ⁊ puritatē vt ait aristo. 2. de ꝑtibus aīaliuꝫ. c. 7. cū igitur cerebrū sit sedes virtutū īmediate mīstrantiū intellectui vī ꝙ debeat ali subtili ⁊ puro sanguine presertim in hoīe vt vigeat in intellectu q̄ distinguitur a brutis ⁊ ꝯuenit cū diuinis. Quinto corꝑibus phlegmaticis nō competūt cibi phlegmatici q꞉ simile additū suo silī facit ipꝫ furere ⁊ augeri: cōmēto. 34. 2. apho. ergo neq꞉ in mēbris phlaticis sanguis phlegmaticus. Oppositū dicit hic prin. ⁊ rō ꝑsuadet qm̄ nutritio fit a silī. ❡Attēde ꝑmo pro solutione ꝙ mēbra phlegmatica sunt cerebrū nucha ⁊ nerui in suis originibus: ⁊ his addiderūt qdaꝫ glādulosas carnes adipem ⁊ pinguedinē. ❡Attēde ꝯo ꝙ cuilibet mēbro sano ad custodiā proprie sanitatis similia ꝯueniunt. Juxta illud Gal. 3. tegni tex. 44. Calidiora calidioribus indigēt adiutorijs frigidiora frigidioribꝰ. Et illud cōmune medicine ꝑncipiū. Sanitas suo seruaẜ simili: sicut cura morbi fit ꝑ ꝯtrarium. Ex isto seqtur rñsio ad quesituꝫ. s. ꝙ opꝫ in sanguine nutrituro mēbra phlegmaticaꝝ complexionū notam esse phlegmatis parteꝫ. Nam in vera nutritione opꝫ nutriens qđ cedere dꝫ loco resoluti quātum possibile est esse simile nutrito. Et si nō ita sit paulatiꝫ ducet nutritum extra propriā nām sicut gutta sepe cadendo cauat lapideꝫ: ⁊ carnes cōtundunt cultellum ferreuꝫ quo crebro scinduntẜ. ❡Ad primū obiectū dic ꝙ lꝫ membra phlegmatica sint multum in humido lapsa cōꝑatione ad ꝑpamentū cutis vel ponderis sunt nihilominus ꝑpata ad iustitiā q̄ꝫdiu seruant ꝓpriaꝫ nāꝫ ⁊ sunt ꝯseruanda in sua īnata humiditate. Et dū Gal. dicit. Leduntẜ quedā a silibus sue crasi facile intelligit illud vel de lapsis a ꝑpamēto iustitie vel de silī in q̄litate nō in gradu tale nāq꞉ sepe alterat ⁊ facit furere suuꝫ silē. Et ad ꝯfirmationē de organo olfactus dic ꝙ fumalis euaporatio aromatū nō ꝓficit cerebro tēperato ad iustitiā calefaciendo vel desiccādo sꝫ ꝯfortando ⁊ quodāmodo viuificādo spūs: sicut. n. fetores corrumpūt virtutes mortificādo spūs sic boni odores ꝯfortant viuificādo. Cerebro ꝟo distempato in frigido ⁊ humido ꝯferūt odores boni alterādo ⁊ ꝯfortādo. Ad scđm dic ꝙ qñ mēbra phlatica vexanẜ egritudinibꝰ frigidis ⁊ hu. vel sunt in ꝓxima dispōne ad eas alterandū est eoꝝ nutrimentū ⁊ ꝯuertendū regimen ad ꝯriū egritudīs sꝫ dū sunt sana nequaq̄ꝫ. Ad tertiū dic ꝙ ad caput triplex sanguis maneries ascendit. Unus est grossus terrestris nutritiuus ossa q̄ sunt ī capite ⁊ alia mēbra. Alius ē humidus phlaticus nutriturus sbaꝫ medullarē cerebri. Alius subtilis purus ꝯuertibilis in spūs quoꝝ magna copia indiget cerebꝝ. Primo ad opationes fantasie cogitatiōis ⁊ memorie. Scđo ad sensationes oīum quinq꞉ sensuuꝫ exterioꝝ. Tertio ad motiones voluntarias oīum musculorū corporis. Et nō est imaginandum ꝙ in solo corde gñentur oēs spūs vitales: imo ꝑ totum corpus vbi arterie diffunduntẜ: spiritus vitales sanguine arteriali spūificato in dyastole assidue fiunt ⁊ maxime in cerebro post cor. Cuius rei signū est assidua cerebri pulsatio. Nec ēt est imaginandū ꝙ sanguis arterialis totius gñetur in corde: imo arterie fere vbiq꞉ venis associate ⁊ ꝓuie sibi inuicem existētes sugunt a venis ꝑtes subtiliores sui sanguinis quas post spirituificant ⁊ ista faciūt virtute eis prestita a corde. Et totus sanguis latus ad cerebruꝫ hoꝝ grā est subtilis purus: ⁊ id voluit aristo. libro de somno. Id etiam persuadet ꝯfirmatio de cruore per nares emisso. Ad quartum dic similr. Ad qntū dic ꝙ nō est simle de corꝑibus phlegmaticis ⁊ mēbris phlegmaticis: q꞉ corpa phlegmatica nō sunt tēperata ad iusticiā in specie humana sicut sunt membra phlegmatica in sua specie. Et iō tutius est regere corpora phlegmatica regimine aliqualiter reductiuo q̄ꝫ manutenere ipsa in suo lapsu ⁊ aptitudiue ad egrotādū lꝫ per silia in gradu in effectu vel q̄litate regēda veniret si q̄rereẜ hoꝝ pura ꝯsuatio.
❡Juuatiua ꝟo ⁊c.] ❡Tertio dicit ꝑn. ꝙ iuuatiua res seu iuuamētū phlegmatis est vt humectet iūcturas ⁊ mēbra q̄ multū mouenẜ ne desiccētur ꝓpter caloreꝫ qui ꝓuenit ex motu ⁊ fricatione. Et hoc est iuuamētū stās in termīs necessitatis. i. ꝓpinquū necessitati seu quasi necessariuꝫ. ❡Attende hic primo ꝙ oīs motus localis ꝯfricatiuus est calefactiuus intātū ꝙ aliqui veterū dixerūt calorē ignis in sphera sumpsisse origineꝫ a motu celi ⁊ oīs fortis ⁊ mānuus calor est resolutiuus ⁊ desiccatiuus. Cū igiẜ iūcture ossiuꝫ dicte articuli que ꝑ musculos ⁊ chordas mouenẜ alligatas eis ex motu multo calefiāt ⁊ exiccenẜ nisi humectationē alicūde reciperēt ad tātaꝫ possent ꝑuenire siccitatē ꝙ cōtererētur ⁊ cōminuerenẜ in pulueres. Nā igiẜ sagax ꝓuidit eis de humiditatibꝰ phlegmaticis resudātibus a venis in eas ⁊ ipsas humectātibus sicut solent aurige suoꝝ curruū inungere cātos ad faciles motus ⁊ ne cito cōminuanẜ cōfricatione assidua. ❡Attēde. 2. ꝙ ħ opus phlegmatis nō est necessariū simpliciter q꞉ infantes ⁊ īpotes ad ambulandū ⁊ opandū cū manibus ⁊ degētes in ocio nō indigēt eo: sꝫ laboratores ⁊ vtentes fortibus exercitijs hoc iuuamēto indigēt ⁊ est eis quasi necessarium.
❡Sꝫ instabit aliquis siccitas intensa reddit corpus patius ad motiōes ergo mēbra motus nō indigēt phlegmate ꝯña ꝓbaẜ: q꞉ phlegma siccitatē minuit. Assumptū pꝫ ꝙ cholerici ⁊ frenetici ⁊ maniaci sunt īpetuosissimi in suis motibus. Itē phlegmatici sunt oīum grauissimi ⁊ minime apti ad motus ⁊ tū suis iuncturis nō deest phlegmatica humiditas. Itē cuꝫ iuncture sunt humectate ex diuturno ocio si se dederint exercitio forti repente statiꝫ incurrūt lassitudineꝫ ⁊ sentiunt ꝯfractioneꝫ in iuncturis quasi fuissent baculis ꝑcussi. Itē nā sufficienter ꝓuidit sine phlegmate ne ossa in motibus fortibus seipsa cōminuāt vel alterēt in hoc ꝙ inter ea cartilagines posuit. ❡Ad ꝑmū dic ꝙ siccitas intensa vsq꞉ ad aliquid reddit corpus agilius ⁊ velocius in motibus sꝫ non fortius ⁊ permanētius in opibus que ꝯueniūt sue spēi: ꝙ si siccitas ad plurimuꝫ excreuerit ꝓueniet ex motibus lassitudo arefactiua ⁊ tādē īpotētia ad motuꝫ sicut est videre in ethicis ⁊ ptisicis: ꝙ si maniaci ⁊ frenetici qñq꞉ exerceāt fortiores motus seipsis sanis nō ꝯtingit eis hoc ꝑꝑ siccitatis ītēsionē sꝫ q꞉ cessantibus in eis actibus discretionis ⁊ rōnis spūs aīales applicanẜ motibus īpetuosis. Ad scđꝫ ⁊ tertiū dic ꝙ ꝓbāt solū hūiditatē supfluā nocē motibꝰ ⁊ id cōcediẜ. Ad q̄rtū dic ꝙ cartilagines suffraganẜ ossibus ne se cōminuāt sꝫ sole nō sufficiūt in fortibus ⁊ ꝯtinuis motibꝰ: imo nisi aliqua supueniret ipsis humiditas arefierēt in se ⁊ redderēt motū ossiū difficilē. Nō solū hoc ēt iuuamentū phlatis hꝫ locū in iūcturis sꝫ ēt in alijs mēbris motꝰ magni. Juxta illud. G. 13. de vtili. ꝑti. c. 8. Ac ēt viscosus hūor huic tunice circūeffussus ē sicut ei que colligat spōdiles diuersos ⁊ articulos ⁊ lingue ⁊ laringi ⁊ vrinatiuo poro et summatim dicēdo oībus quecūq꞉ moueri frequenter indgent timor erat si sic carentur dolore quidem ipsa corrūpi aut actus.
b ❡Nō nālis ⁊c.] ❡In hac ꝑticula q̄ est de phlegmate nō nāli ꝑmo distin-

ibi ſa [Ex flãte] Ibi tertia. [Jã] Cõſiderãdũ ꝙ cõiter dat ſufficiẽtia harũ ſpẽrũ flãtis ſic: a flegmate nãli fit receſſus vel p ſbe ſubtilitatẽ ⁊ ſic eſt flã aquoſuz: ⁊ h eſt flã inſipĩd ex quo cũ ſanguie aliq̃ mixtio fiebat flã dulce inãle vel p groſ/ ſitiẽ ſbe ⁊ h tripl'r: vel multũ recedit ab eo: ⁊ ſic eſt flã gipſeũ: vel parũ ⁊ ſic eſt flã crud: vel medio mõ ⁊ ſic ẽ mucillaginoſuz. Sz dubitat q̃re de flãte aquo ſo nõ fiũt .3. ſpẽi diuerſificate in gradu ſubtilitatis ſicut .3. fiũt diuerſificate in gradu groſſiciei .p. Dõm ꝙ diuerſitas in ſubtilitate nõ ẽ tãta nec ſic manifeſta ſicut in groſſicie vt manifeſtum eſt. Dubitat ſo ſi flã crudũ ẽ ad ſenſuz eq̃le vñ poſſumus ſcire ꝙ in ſitate ſit diuerſus. Dõz ꝙ flã mucilaginoſuz ꝙ mutis q a naſo exeũt ſilat cũ mucilagibus ſenuz ẽt ad ſenſuz viſus ⁊ tactus oĩs hoĩs attẽdetis appet difforme in ſba: crudũ ſo flã ad ſenſũ oĩuz hoĩum appet vniforme: nõ .n. multũ excedit a nãli flãte ſicut excedit flã

ꝗz ad ſenſuz: ⁊ iſtud eſt muſcilaginoſuz. Aliud eſt in ſubſtãtia eq̃le in ſenſu: ⁊ in ſitate diuerſum: ⁊ eſt phlegma cruduz. Aliud eſt valde ſubtile ⁊ ipz ẽ aquoſuz. Aliud eſt valde groſſuz albuz vz: ⁊ eſt illud quod vocatur gipſeum: ⁊ ipſum eſt cuius ſubtile fuit reſolutum: ideo ꝙ in foraminibus ⁊ iuncturis diu fuit retentum: quod omnibus exiſtit groſſius.

¶ Et[a] ex phlegmate eſt quoddã qd eſt ſalſuz qd oĩbus phlegmatis ſpẽbus acu

mucilaginoſum: ſz ad ſenſuz prudẽtiũ hoĩuz, qui paruos exceſſus cognoſcunt vt tertio pnoſticoꝝ ꝯmẽto .7. appet difforme ⁊ h eſt dr̃e ſm ſitatẽ. Uel dõz ꝙ hic arguimus rõne q: eſt crudũ nõ pmixtũ in ſuis ptibus pmixtione taz bona vt nãle flã: ⁊ h flegma cruduz hz noꝯ generis loco noĩs ſpãlis. Dubitat quõ ponit aliqd flã ſubtile cũ Gal. dicat oẽ flã eſſe crudũ humorẽ ⁊ ꝙ hũores crudi ſunt difficile mobiles pp groſſiciẽ. Dicũt ꝙ lz flegma cõparatũ ſaguini eſt groſſus humor ſz cõpatũ in ſuis ſpẽbus ẽ aliqd groſſuz ⁊ aliqd ſubtile. Ego aũt imaginor ꝙ flã aquoſuz ſit ſubtilius ſanguie: ⁊ cũ cõſiderabit flã nãle inſipidũ eſt ſubtilius ſanguie q: aquoſius. Ad .G. dõz ꝙ vt plurimũ flã reperitur groſſuz vel ſumit groſſuz pro compacto ſiue ſpiſſo ꝙ ſit in flãte a frigiditate.

a ¶ Et ex flegmate ⁊c.] ¶ Hic determiat de ſpẽbus flãtis ex pte ſaporis: et pmo de ſalſo: ſcdo de acetoſo: tertio de põtico: quarto de quadã ſpẽ phlegmatis cui a ſiĩtudie nomẽ eſt ipoſitũ: ibi ſcda [Et ex flãte] ibi tertia [Et eſt alid] ibi quarta [Et eſt.] ¶ Prima in duas pmo notificat h flã ex pte q̃litatis: ſcdo dat cãz saporis ſalſi in eo: ibi ſa [Oĩs ſo.] Conſiderãdũ ꝙ q: diuerſitas ſaporꝫ arguit diuerſitatẽ in mõ ſbe reꝝ ſaporabiliũ: iõ lz iᵃ dicat diuerſitas ex pte ſaporꝫ eſt tñ in his ſpẽbus phlegmatũ diuerſitas in ſba talis q̃liter ſignificat ſapor: ſz dixit de diuerſitate per ſapores q: eſt nobis ſapor in illis magis manifeſtus. Cõſiderãdũ ſcdo ꝙ q: flã ſalſuz ſit p colere amare admixtõez cũ flegmate dulci vel inſipido: iõ flã ex illa colera caleſit ⁊ hoc eſt qd dixit acutius .i. calidius ⁊ abutit cõparatiuo vt in pluribus: q: plures ſpẽs flãtis nõ ſunt calide ſz fride: flã .n. dulce inãle aliquã caliditatẽ hz quã ſignificat dulcedo vt itelligit a

gunt mõi ſeu ſpẽs innãlis phlegmatis ex pte ſbe. Scdo ex pte ſaporꝫ addito h de phlegmate vitreo qd omiſſuz fuerat in pma pte ibi [Et ex phlegmate ẽ.] Tertio recolliguntur in ſumma ſpẽs phlegmatis non naturalis tam ex parte ſaporis q̃z ſubſtantie ibi [Jam igitur declaratum eſt.]

¶ In prima pte dicit ꝙ nõ nãlis plegmatis qddã eſt muſcilaginoſuz ⁊ eſt ſup fluitas diuerſe eſſentie vſq3 ad ſenſuz .i. ita diuerſa in ſuis ptibus ſm ſubtilitatem ⁊ groſſiciẽ ꝙ per viſuz deprehẽdit ſua diuerſitas. Aliud eſt phlegma groſſuz qd appet eq̃le in ſba h eſt in ſubtilitate ⁊ groſſicie ſz iudiciũ ſenſus ſz in ſitate diuerſuz eſt in ſuis ptibus: aliud ẽ valde ſubtile ⁊ illud eſt phlegma aquoſuz. Aliud eſt valde groſſuz albũ vocatũ gipſeuz .ſ. phlegma cuius ſubtile fuit reſolutuz pp nimiã morã eius in iũcturis ⁊ groſſuz remãſit q̃ſi lapidificatum. Et h phl'a eſt groſſius alijs oĩbus. Adde pdictis phl'a vitreuz de quo agit pnceps in pte ſequẽti ⁊ hẽbis gnq3 phlegmatis mõs ex pte eſſentie ſeu ſbe diſtinctos .ſ. muſcilaginoſuz groſſuz ſubtile gipſeũ vitreũ: ꝙ ſi ꝯpꝛehẽderis groſſuz ſub muſcilaginoſo q: paꝝ differũt abinuicẽ hẽbis dũtaxat .4. mõs. ¶ Attẽde pmo ꝙ phl'a muſcilaginoſuz dcm̃ eſt a ſiĩtudine quã hz cũ muſcilagibus extractis a medicis cuius mõi ſunt muſcilagines lini pſilij fenugreci: ſicut .n. dcẽ muſcilagines ſunt glutinoſe ⁊ diuerſe in ſuis ptibus in ſubtilitate ⁊ groſſicie ⁊ claritate ⁊ obſcuritate ſz ꝙ vna plus hz aeris incluſi q̃z alia ſic eſt de iſto phl'ate: ⁊ ſepius h inuenit in emũctionibus deſcẽdẽs a cerebro ad nares: ⁊ qñq3 i vomitibus ⁊ ſeceſſibus ⁊ vrinis. Et interdũ vidi ſanari ſciaticã diuturnã per multã emiſſionẽ huius phlegmatis cũ vrina q̃zuis rarũ ſit hoc. ¶ Attẽde ſo ꝙ phlegma groſſuz multiplicat in ſtõ ⁊ in inteſtinis. Et pp ipſius expulſionẽ a ſtõ pcepit Hyp. fieri vomitũ vnoquoq3 mẽſe bis. Et pp eius expulſionẽ ab inteſtinis ſtatuit nã cholerã defluere a ciſti fellis ad inteſtinũ ieiunuz: ⁊ ꝯñter ad alia inferiora q̃tinus abſtergeret iſtud phl'a a ſupficie iteſtinoꝝ ⁊ faceret deſcẽdere cũ fecibus. Multiplicat ẽt interdũ in venis ſpãl'r in ſenibus pp diminutionem digõnis ⁊ illic morã trahẽs paulatĩ auget ⁊ igroſſat: ⁊ cũ tãdẽ ab eo grauet nã ⁊ nõ poſſit ipz per vias expulſionis ordinarias expellere faciẽs de poſſibilibus qd melius eſt elongat ipſuz a corde ⁊ alijs mẽbris extrinſecis et mittit ad extrema ſpãl'r ad tibias: q: ſua grauedine nãliter tẽdit ad inferiora. Et iſta eſt cã q̃re tibie ſenũ inflant inflatione relinq̃nte foueã poſt impꝛſſionez digiti ſpãliter circa noctẽ ⁊ in pinguibus ⁊ ſolitis nutriri humidis. ¶ Attende tertio ꝙ ſubtile phl'a eſt velut aqua aliq̃liter inſpiſſata: ⁊ ſepius inuenit in ſaliuis ⁊ ſputis male digerentium ⁊ nimis bibentiũ. Et a cerebro ad nares diſtillare ſolet in pncipio coriſaꝛ. Et cũ per decoctionẽ inſpiſſat ꝯuertit in phl'a groſſuz ⁊ muſcilaginoſuz. ¶ Attẽde .4. ꝙ phl'a gipſeũ ſic noĩat q: gipſo ſimilatur. Et eſt gipſuz lapis laminoſus albus pui9 vt dicit pn. 2. huius ca. de gipſo. Et hoc phl'a nõ eſt fluidũ neq3 molle: ſ3 durũ vt creta: ⁊ iõ nõ humor ppꝛie. Et gñatur cõiter in podagris ⁊ chiragris nodoſis ex groſſo phl'ate clauſo in iuncturis: ⁊ illic manẽte donec ſubtile ipſius ſit reſolutũ ⁊ groſſuz eius adeo induratũ vt ſit ſicut lapis ⁊ tũc ipedit flectionẽ iuncture: ⁊ facit podagrã nodoſaz fere inſanabilẽ. Juxta illud ouidij. Soluere nodoſã nequit medicia podagram. Aliqñ tñ viſum eſt hoc phlegma rumpe cutiz ⁊ petiatim excidere a iuncturis ſed id raro ſit.

¶ Et ex phlegmate ⁊c.] ¶ In hac .2. pte que eſt de ſpẽbus phl'atis inãlis ſm ſapores pmo agit de phlegmate ſalſo ibi [Et ex phl'ate ẽ qddã] Scdo de acetoſo addẽdo aliq̃ de dulci ibi [Et ex phl'ate] Tertio de põtico ibi [Et ẽ aliud] Quarto de vitreo qd qñq3 eſt acre: qñq3 inſipidũ ibi [Et eſt phlegmatis ſpẽs] ¶ In pma haꝝ pti. pmo tãgit nãz phl'atis. Scdo cãz ſalſugis oĩs ſz ſeipaz ibi

G. 2. de dr̃ijs febriũ: col'a ẽt exiccat ⁊ leuificat illud: ⁊ iõ dixit ſiccius ⁊ leuius nõ aũt dixit ſubtilius q: aliqd flã nõ ſalſuz vt aq̃ſuz valde poſſet eẽ ſubtilius qddã flãte ſalſo: vt ſi fieret flã ſalſuz ex aliq̃ groſſo flãte ⁊ col'a: nõ .n. oporteret qd reſultaret ſbtilius flãte ſubtili aq̃ſo nõ ſalſo: lz tñ flã ſubtiliet cũ col'a miſcet ſibi.

b ¶ Oĩs ſo ⁊c.] ¶ Primo põit cãs ſalſedis i gñali: ſcdo applicat ad flã: tertio vt cõpleat cãs ſalſedis flãtis ponit oppꝯ .G. ibi ſa [Siſr] ibi tertia [Gal. ſo] Prima in .2. pmo ponit: ſcdo pbat vl' declarat ibi ſa [Si .n.] Et h primo pbat q̃re oꝫ miſceri tpamẽto eq̃li .i. proportionali q: ſi nõ ſic eẽt excederẽt ptes amare ⁊ fieret ſapor amarus oꝫ igit eas eẽ pauciores.

c ¶ Et ex h ⁊c.] ¶ Probat p ſigna ꝙ ſalſedo fiat ex mixtiõe ſicci terrei amari cũ hũido aqueo: ⁊ ſunt ſigna ẽt q̃ ariſt. inducit. 2° methaphiſice. Dubitatur vtꝝ ſalſedo fiat ex mixtõe ſicci terrei cum hũiditate pauci ſaporis .ſ. pauce dulcedinis

tius eſt ⁊ ſiccius ⁊ leuius. ¶ Omnis[b] ſo ſalſuginis cã eſt: vt aquoſe humiditati pauci ſaporis: aut priuate eo: terree ptes aduſte complexionuz ſiccaꝝ ⁊ ſaporis amari equali temperamento miſceã-tur. Si enim multe fuerint amarus proueniet ſapor. ¶ Et ex[c] hoc quidem fiũt ſales: ⁊ aque ſalſe. Et eſt etiam cum ſal ſit ex cinere: ⁊ alchali: ⁊ calce: ⁊ ex alijs cum in aqua coquuntur: et colantur ⁊ coquitur illa aqua donec in ſalem

cedinis aut puate eo .i. puato ſapore vr̃ ꝙ nõ q: dulce cũ exiccat amarificat vt diximus: ſz cũ ſibi miſcet amaꝝ exiccat. Jtez euidẽter appet ꝙ paꝝ rei amare cũ multa re dulci vt melle facit appere amaꝝ. Ampliꝯ multo minus vr̃ ꝙ ex iſipido ⁊ amaro reſultet ſalſus ſapor: nã ſalſus ſapor ẽ mediũ ⁊ extrẽi ſapores ſunt dulcis ⁊ amarus: igit oꝫ ꝙ in pductõe ſalſi ꝯcurrãt dulcis ⁊ amarus. Amplius cũ a nullo frangat ſapor amarus remanet ſapor amarus: ſz qñ cũ iſipido miſcet amarus ſapor: a nullo põt frangi ſapor amarus: q: inſipiduz eſt priuatio: cõpꝑſitũ g̃ remanebit amaꝝ. Jn ꝯriũ ẽ aui. Nos in ſolõne huiꝯ pſupponimus q̃ dicta ſunt ſup ſo cañ. c. 3. ⁊ ppꝛie in qõne an extremi ſapores ſint dulcis ⁊ amarus: ⁊ pmo ꝙ ſapor eſt paſſio hũidi corpulẽti cõmixti actuali ſicco: qd ẽ mixtũ: ſcdo ꝙ diuerſitas in his paſſionibus ⁊ per ꝯñs ſaporibus eſt ex mõ ſbe hoꝝ corpoꝝ ⁊ ex caliditate ⁊ frigiditate: aliter ⁊ aliter diſponẽtibus hũiduz ⁊ ſiccũ lz reſpectu forme q̃ eſt ſapor caꝯ ⁊ frm̃ ſint cãe: vt dicit Ariſt. ⁊ nos ẽt declarauimus. 3° ꝙ ſapor amarus eſt ſapor in quo ſiccũ terreũ ẽ groſſuz q: ſepatuz ab hũido aqueo: ſigꝯ q: cõiter cineres ⁊ res aduſte ſunt amare: vt ẽt intelligit ſo methauroꝝ ⁊ pble. 23. ⁊ 24. pble. penultimis: vtrũ aũt hoc eẽ terreũ nõ ipꝛeſſuz hũido ſz ſepatũ ſit effcũs ſoliꝯ calidi: vt ſenſit .G. 4. de ſimplici medicia: ⁊ ariſt. in pluribꝯ ſuoꝝ ſmonũ: an ſit effcũs reparabilis a cal'o ⁊ fr'o: vt ſenſit auer. 2. de aĩa ꝯmẽ. 109. ꝯ. G. ⁊ col. 11. nõ itẽdimꝯ h pſeq ẽ .n. qd an oẽ amarũ ſit caliz ex q̃. 3ᵃ ppõne iſert pmo ꝙ res amara nõ ẽ nãl'r ſaporita: vñ qñq3 dr̃ ꝙ ſapor amarꝯ nõ ẽ actu ſapor q: hũidũ ẽ eductũ extra ſiccũ: ⁊ h ſẽſit auer. i ꝯmẽ. de ſenſu ⁊ ſenſato: ex quo ẽt ſcdo iſert ꝙ forma q̃ ẽ verus ſapor ẽ dulcedo in q̃ eſt pfecta

[Oĩs ſo] Tertio cãz ſalſugis phl'atis ſz .G. cuiꝯ dicta interptat ibi [.G. ſo.]

¶ Primo ergo dicit ꝙ ex phl'ate eſt qddã qd eſt ſalſum: ⁊ illud eſt acutius .i. magis mordax ⁊ ſiccius ⁊ leuius ceteris ſpẽbus phl'atis: ⁊ illud eſt pp cholerã quã ſuſcipit in ſe q̃ ſicca exiſtit leuis ⁊ acuta. Et hoc phl'a ſepe repitur in ſtõachis phl'aticoꝝ potãtiũ libẽter vina fortia: ⁊ vtẽtiũ ſalſis ⁊ acutis: ⁊ adherens ſtomacho cauſat interdũ ſitim clamoſam: ⁊ diu decurrens per inteſtina quandoq3 excoriat ea: ⁊ inducit diſſinteriam ⁊ infiltratum in ano frequenter inducit fortem tenaſmonem.

¶ Omnis ſo ⁊c.] ¶ Secundo dicit ꝙ cuiuſlibet ſalſuginis cã eſt vt terree partes aduſte complexionum ſiccarum ⁊ ſaporis amari miſceantur equali mixtura ſeu temperamẽto humiditati aquoſe pauci ſaporis aut priuate ſapore. Et dicitur notãter equali temperamẽto: q: ſi partes terree aduſte multe eſſent ⁊ ſuperarent humiditatem aquoſam proueniret inde ſapor amarus. Et ex hoc ideſt ex tali mixtura ſicci terrei aduſti amari cũ humido aqueo iſipido fiunt ſales in ſaliuis ⁊ aque ſalſe in puteis: ⁊ mari. Fit etiam quandoq3 ſal ex cinere: ⁊ quandoq3 ex alchali ⁊ aliquando ex calce: ⁊ interdum ex alijs puta ex tartaris ſeu grauellis vini vel fuliginibus caminorum ſiccis ⁊ aduſtis cum ſcilicet aliquid horum in aqua coquitur ⁊ poſtea colatur illa aqua ⁊ tam diu ſola iterum bullitur ꝙ in ſal vertitur: vel dum dimittitur illa aqua per ſe inſpiſſari proceſſu temporis ſine vlteriori decoctione. Similiter quando cholera ſicca natura ⁊ aduſta miſcuerit ſe mixtione equali phlegmati tenui carenti ſapore vel inſipido faciet hoc phlegma ſalſum ⁊ calefaciet ipſuz hoc igitur phlegma eſt cholericum. ¶ Attende primo ꝙ ſapor ſalſus fundatur in ſubſtantia calida media inter ſubtilitatem ⁊ groſſiciem. Jn calida namq3 groſſa fundatur ſapor amarus. Et in calida ſubtili ſapor acutus. Et in calida media ſapor ſalſus: vt ait Serapion in principio aggregatoris ⁊ princeps ſecundo huius. ¶ Attende ſecundo ꝙ ſapor ſalſus eſt proximus ſapori amaro: quoniam ambo ſunt terrei calidi verum inter vtroſq3 eſt differentia: quoniaz terreum ſiccum eſt magis aduſtum ⁊ plus abundãs in ſapore amaro: ⁊ humidũ paucius: in ſalſo vero eſt contrario. Huius rei ſignum eſt q' res amare difficilius recipiunt putredinem q̃z omnia alia corpora ꝙ non generatur in eis vermis: nec comedunt eas ſm plurimum animalia: quoniaz omne animal eſt humide complexionis: aut per quantitatem multam: aut per quantitatem paruam. Et res amari ſaporis ſunt ſm ſimilitudinem cineris: ⁊ hec omnia ſcripta ſunt a Galieno quarto de ſimplici medicina ca. 2. diſtin. 4. ⁊ intelligenda de puris amaris. Nam abſinthium comedunt muſce: ſed ipſum non eſt tantum amarum immo ſtipticum. ¶ Attende tertio ꝙ non eſt neceſſarium ad ſaporem eſſe ſalſum vt equis partibus immiſceatur ſiccum terreum aduſtum cum humido aqueo inſipido: ſed ſufficit ꝙ ſiccum terreum aduſtum non obtineat in ſtute ſupra aqueũ humidũ manifeſte: nec ecõuerſo. Et hoc eſt ꝙ vocat pnceps eq̃li miſceri tpamãto. ¶ Attẽde .4. ꝙ qdam ſales nãliter gignunt ⁊ qdã per artẽ fiũt: ſp tñ eſt ſalis ꝯſtitutio ⁊ hũido aqueo inſipido ⁊ ſicco terreo aduſto ſimul coagulatis a calido ⁊ ſicco. Cuiꝯ rei ſignũ eſt ꝙ oẽ ſal a frigido ⁊ hũido diſſoluit: ⁊ iõ vacãtes cuſtodie ſalis ponũt ipm in locis ſiccis. De nãlibus aũt generant aliqui ex lacubus extremitatibus eoꝝ deſiccatis. Alij p fluuios deferuntur a montibus. Alij generantur in ſuperficie fluuij ⁊ ſub ipſis quaſi ſub gelu currit fluuius. Alij gignuntur ex ſpuma maris relicta ⁊ deſiccata in ſcopulis. Alij ex mineris effodiuntur vt lapides. Et refert plinius libro de hyſtoria naturali ꝙ in quodam arabie oppido dicto carris muros ⁊ domos ꝯſtruunt ex maſſis ſalis. Artificialium ſo quidam fiunt ex aqua ma/

est ꝑfecta fcã mixtio humidi cū ſicco ꝑ ꝑfectã digõnem. Tertio inferꝫ ꝙ ſapoꝛ dulcis ⁊ amarus ſm dictū modū ponunꝫ extremi.i. oppoſiti ſapoꝛes: lꝫ inter ſapoꝛes repiaꝫ q̃daꝫ alia oppõ maioꝛ iſta: vt ibidẽ diximus: q̃re aūt vnctuoſuꝫ nõ ſic magis oppoꝰ amaro: q: maioꝛ eſt ꝑmixtio humidi cū ſicco: ſignū eiꝰ eſt q: nõ põt ſepari ab igne: nõ diſcutimus h: q̃rto ꝑſupponimꝰ: ꝙ ſapoꝛ ſalſus ſit in q̃ eſt ſiccū terreū amaꝝ magis refractū in hūido aqueo q̃ȝ ſit in amaro: ⁊ iõ tã hūiduꝫ q̃ȝ ſiccuꝫ in ſalſo eſt ſubtilius: q̃ȝ in amaro: ſignū ẽ q: oĩa ſalſa cū magis exiccanꝫ ⁊ ingroſſanꝫ fiūt amara: vt q̃rto de ſimplici medicina ⁊ colligiꝫ ẽt ſcdõ methauroꝝ: ſignuꝫ aūt ſiccitatis ẽ ꝙ ſales exic

coaguletur: aut ita dimittitur donec per ſe coaguletur. Similiter quoque phlegmati tenui quod ſapoꝛem non habet: aut cuius ſapoꝛ adeo eſt paruus ꝙ non ſuperat cum cholera ſicca natura ſe miſcuerit aduſta equalitatis admixtione ipſum faciet ſalſum: ⁊ calefaciet. hoc igitur phlegma eſt cholericum.

cãt: ſignū aūt aqueitatis ꝙ ſales fiūt fluid. Ex qbꝰ ꝑmo infero, ꝙ ſapoꝛ ſalſus ⁊ amarus ſunt ſibi ꝓping: q: in vtroq; eſt ſiccū terreū: lꝫ in amaro magis ſepaꝫ: in ſalſo aūt nõ ſic. ⁊ iõ Ariſt. pble. 23. ⁊. 32. problemate dicit ꝙ amaꝝ ⁊ ſalſum ſimul aꝉſilr videnꝫ. Scdõ infero nr̃m propoſitū: ꝙ ſalſuginis cã eſt cum res amari ſapoꝛis miſceꝫ rei aquee frangẽti ⁊ ſubtiliãti illud ſiccū amaꝝ: ⁊ ex hoc colligiꝫ rõ ſapoꝛis amari: ⁊ ſit ſapoꝛ ſalſus. Tertio infero cãs apparentiū circa ſales: quare ſal ꝓiectū in ignẽ crepitat: q: ignis currẽs illi humido nõ multuꝫ cū ſicco cruſtulã facit ⁊ humidū intus ſit vapoꝛ ⁊ dilataꝫ ⁊ rūpit cruſtulaꝫ violenter: ⁊ iõ ſal tritū cito crepitat parua crepitatiõe: ſꝫ ſal groſſuꝫ tarde crepitat ⁊ magna crepitatione. ⁊ iõ ſi in ignẽ valde violẽtū ꝓijciꝫ nõ ſonat: q: aduriꝫ extra ⁊ intus ⁊ iſta fuit mens Ariſt. ꝓble. 44. ꝓble. 27. ⁊. 43. ⁊. 44. ⁊ appꝫ vlterius quare accendit ignẽ q: ventus ab eo eleuatus q cruſtã rumpit: ꝙ vẽtilabat ignẽ ⁊ ipſius ſiccitas exicat humidū crudū ꝙ ignẽ obtundit: ꝓblemata aūt circa mãm omittimus. Conſiderandū aūt ꝙ ſemꝑ cum dicimus hunc ſapoꝛẽ fieri ſicco cõmixto cū humido vel ſeꝑato: calido vel fr̃o agentibus debemus intelligere certas ⁊ determinatas menſuras ⁊ ꝓpoꝛtiones qualitatū nobis occultas: ex qbus reſultãt hi ſapoꝛes. Nos tñ circūloqmur illis ſignis qbus poſſumus. Ad primū dõm ꝙ illud dulce cui miſcetur amaruꝫ coꝛrūpit amaꝝ: ⁊ ẽt dulce coꝛrūpiꝫ ⁊ ſit ſalſedo: ⁊ ideo nõ eſt ſolum iuxta poſitio: ⁊ ſic appꝫ ſolutio ad ꝫ. Ad tertiū rñdet Antonius. d. duo: primū eſt ꝙ ſapoꝛ amarus ⁊ dulcis ſunt ſapoꝛes extremi: vt dicit ariſt. ſ. in quãtū ex illis fiunt oẽs ſapoꝛes medij: tñ quantū ad effectus q prouenīūt in nobis ab alijs ſapoꝛibꝰ: ſapoꝛ acutus ⁊ põticus ſiue acetoſus: ſunt extremi: vt dicit. G. 4. de ſimplici medicina q: acutus calefacit ⁊ ponticus ſiue acetoſus infrat. Scdõm ꝙ dicit ẽ ꝙ ſapoꝛ ſalſus nõ põt fieri niſi ex dulci ⁊ amaro: ⁊ ideo humiduꝫ aqueū cui admiſceꝫ res amara opꝫ ꝙ ſit alicuius dulcedinis. Primū dcm̃ Anto. omitto ꝓpꝫ q̃õnem nr̃am quã ſcripſimus ſuꝑ ſcdõ cañ. Contra ſm dictuꝫ eſt Auicenna cū dixit pauci ſapoꝛis aut priuato eo: probaꝫ rõne ſilr vꝫ de productione coloꝝ medioꝝ ⁊ alioꝝ ⁊ de ꝓductione ſapoꝝ: agẽtibꝰ primis q̃litatibus vel alijs

principijs ꝓductis. hec ꝓpõ appꝫ ex generali dcõ Gaꝉ. primo de virtu. natur. capꝉo ſexto vbi vult ꝙ coloꝛes ⁊ ſapoꝛes ⁊ ſilĩa ſunt ſequele ꝑmaꝝ q̃litatum: lꝫ dĩa ſit ꝙ coloꝛes nõ ſic imediate ſequunꝫ tranſmutationẽ ſꝫ prĩas q̃litates ſicut ſapoꝛes: ſunt. n. ſapoꝛes imediatioꝛes primis qualitatibus: ⁊ ideo ſapoꝛabile eſt quoddã tangibile ⁊ guſtus qdaꝫ tactus: coloꝛes aūt longinqus ſequunꝫ mixtionẽ ⁊ trãſmutationẽ ſm primas qualitates: imo imediatius mixtionẽ lucidi cuꝫ opaco: ⁊ ideo manifeſta facta mutatione ſitus partiuꝫ ⁊ nulla facta mutatiõe manifeſta ſm calidum ⁊ frigiduꝫ ſit tranſitus de extremo coloꝛe vt nigro: ad extremū albuꝫ: ſicut apparet in raſura ⁊ contuſione coꝛnu nigri ꝙ apparet albū. Tunc apparet non exiſtentibus actu coloꝛibus extremis fiunt coloꝛes medij per tranſmutationem principiorum continentiuꝫ in virtute productiua hos coloꝛes apparet primo in coloꝛibus in quibus dubitatur an ſint veri coloꝛes. Nubes enim apparet rubea nullo concurrente ibi nigro opaco ſcilicet terreo ꝙ miſceatur cum ſuo albo. in veris etiam coloꝛibus apparet: nam ſegetes virides ⁊ folia arboꝝ mouentur ad viriditatem ad citrinitatem caloꝛe agente preter ꝙ ibi ſit album ꝙ cum viridi obſcuro ꝙ ſtat loco nigri faciat citrinuꝫ: ergo non exiſtentibus ſapoꝛibus extremis in actu ſed in virtute principiorum producentium fiunt ſapoꝛes medij: ⁊ ideo preexiſtente amaro: licet humidum ꝙ ibi miſcetur priuatum ſit ſapoꝛe: tamen ſit aptum eſſe ſaporoſum poteſt caloꝛe commiſcente ea reſultare ſapoꝛ ſalſus. Sed. T. d. dicam ꝙ continꝰ cum tranſmutatur aliquid a nigro ſiue a viridi obſcuro ad citrinuꝫ agens producit rem albedõ concurrẽtem illi nigro ⁊ ducentem ad foꝛmam mediam aliam ſcilicet citrinum: ⁊ ſic cum tranſmutatur aliquid de amaro in ſalſum continuo generatur res dulcedinis ideſt aliqua dulcedo que frangit illud amarum ⁊ facit ſalſum. Dicẽdum primo ꝙ hoc conceſſo nihil ad propoſitum: ſufficit enim mihi ꝙ ante actionem calidi ex amaro ⁊ aqueo faciente ſalſuꝫ non ſit verum extremum in actum: immo poſitum pro poſſibili ꝙ duo coꝛpoꝛa ſcilicet humidum ſapoꝛabile priuatum ſapoꝛe: ⁊ ſiccum ſapoꝛabile in humido etiam priuatum ſapoꝛe poneretur in actu ⁊ poſtea commiſceretur: reſultarent ſapoꝛes medij ⁊ extremi ſm diuerſam narrationem: ⁊ tñ nullus prefuit ſapoꝛ. Secundo poſſet dici ꝙ medium ſufficienter contrariatur alteri extremo prinꝰ. ergo actiuo habente in virtute producere meꝰ ſufficienter poteſt refrangere extremum ex quibus apparet ſolutio ad propoſitionem cuꝫ dicitur ſapoꝛes medij fiunt ab extremis. Dicendum ꝙ verum eſt qñ fiunt per viam cõmixtionis: ſed qñ fiūt per viam generationis non. Uel aliter: medij ſapoꝛes fiunt ab extremis .i. a principijs hñtibus in virtute productiua extrema: que cuꝫ hic habẽt i virtute productiua ſua media: tñ ex oꝛdine nãli procedit extremoruꝫ productio pro/

Jacobus

ris proiecta in quibuſdam areis ſeu parculis prope mare: ⁊ ibi denſatur cuꝫ aqua dulci a caloꝛe ſolis ⁊ vertitur in ſal: vel in ſalem ſi vis. Non enim id obſeruatur nec in noſtris nec in antiquoꝛum libꝛis. Hic ſal ſi dicas id quod ſapientia ſignat. Sal neutri generis condimentuꝫ notat oꝛis. Alij fiunt ex aqua puteorum ſalſorum bullita aut ſoli expoſita: donec coaguletur ⁊ in ſal conuertatur. Alij fiunt ex aqua dulci cum ſicco aliquo terreo aduſto mixta decoquendo ſcilicet illa ſimul ⁊ poſtea colando aquam ⁊ iterum bulliendo eam vel exponendo aeri ⁊ ſoli donec coaguletur ⁊ ſal efficiatur. Talia vero ſicca terrea aduſta: que mixta aque dulci faciunt ſalem: princeps in littera enumerat tria ſm genus. Primum eſt cinis. Secundum eſt alcali. ⁊ eſt planta in littoꝛibus maris naſcens ſimilis vermiculari pinguis ⁊ ſalſa que comburitur ⁊ ex cinere eius fiunt nitrum ⁊ ſal. Sed raſis libꝛo diuiſionum capitulo de doloꝛe dentium dicit ꝙ cali eſt alumen ⁊ inuenitur ſcriptum cuꝫ c: ⁊ cuꝫ k: ⁊ cuꝫ al: ⁊ ſine al pꝛo eodeꝫ ſignificato. Al enim in arabico eſt articulus ſicut in gallico le la les. Et tertium eſt calx ⁊ alia ſubintelligit cum dicit: ⁊ ex alijs puta fuligines caminoꝛum ⁊ grauellas adherentes vaſis vini. Iſta ſunt ex quibus in neceſſitate poſſet fieri ſal in foꝛtalicijs obſeſſis ⁊ alibi. ¶ Attende quinto ꝙ aque fiunt ſalſe: vel ex ſalis permixtione: vel ex ſicco terreo aduſto mixto aque dulci: ſicut fiunt ſales hoc excepto ꝙ ſales ſunt coagulati: ⁊ aque non. Primo modo refert Galienus quarto ſimplicis medicine capitulo ſecundo diſtinctio. quarta ſe feciſſe aquam in Italia ſimileꝫ aque ſtagni fetidi quod eſt in paleſtina dicens. Et iam preparatum eſt in quibuſdam hoꝛis quomodo oſtendi viro ex diuitibus qui laboꝛabat vt deferret aquaꝫ ſtagni fetidi ad italiam vt impleret ex ea lacunam quam habebat ꝙ ſtudiuꝫ eius ⁊ laboꝛ ipſius ad illud pro quo ſollicitus erat: erat vanus. Et illud eſt quoniam ego accepi aquam dulcem potabilem ⁊ proieci in eam ſalem multum: ⁊ feci ex ea ſicut aquam maris que in lacu erat. Et qui vult habere dictam aquam foꝛtius ſalſam faciat id in diebus canicularibus. Conſequenter ſubdit Gaꝉ. vnum mirabile dicens. Nam cum feceris cum aqua hanc operationẽ fiet grauis ſicut aqua ſtagni illius ita ꝙ ſi tu ligaueris manus poſt doꝛſum homini: aut alij ex animalibus deinde proieceris illum in illam aquam natabit ſuper aquã illaꝫ ſicut natat nauis: ⁊ ita eſt de aqua dicti ſtagni. Et eſt adeo amara ꝙ nullus piſcis in ea viuere põt. Scdõ mõ ſ̃o ariſto. refert. 2. methau. mare fieri ſalſum ⁊ vrinas ⁊ ſudoꝛes in coꝛpibus aĩalium fieri ſalſos ex dulcibus potibus. Nam cū vapoꝛibꝰ eleuatis a terra ſicce exhalatiões terreſtres multe eleuanꝫ ⁊ aduſte ſurſuꝫ cū pluuia vel aꝉr redeūt inferius q̃ ꝑmixte mari reddūt ipꝫ ſalſum. Silr dulces potus ebibiti ⁊ efluẽtes ꝑ coꝛpa aĩaliū qbuſdã aduſtis cinereitatibꝰ obuiãtes adipiſcunꝫ ſalſedinẽ. ¶ Attẽde ſexto ꝙ cū dicit ꝑn. cholerã ſicaꝫ aduſtaꝫ phꝉ̃ati tenui inſipido mixtã equaꝉr facere ipſum ſalſuꝫ nõ intelligit cholerã adeo aduſtã eſſe ꝙ ꝑdiderit ſpẽm: naꝫ videmus phꝉ̃a ſalſuꝫ participare d̃ coloꝛe cholere rubee: ſed ꝙ alique ipſius partes prenimia decoctiõe ſint velut arſe. ¶ Queriꝫ vtruꝫ phlegma ſalſum ſit leuius oĩbus alijs ſpẽbus phꝉ̃atis. Arguiꝫ ꝙ non q: ſic ſe hꝫ phꝉ̃a ſalſum ad phꝉ̃a inſipidū nãle ſicut aq̃ maris ad aquaꝫ dulceꝫ cū ex eiſdeꝫ principijs ſalſuginẽ aſſequanꝫ vt dꝛ in lr̃a: ſꝫ aqua maris eſt grauioꝛ aqua fluminis ⁊ aqua paludū vt aſſerit Gaꝉ. 4. ſimplicis medicine. c. 2. diſt. quarta. Et ariſto. probat illud. 2. methauroꝝ triplici experimẽto. Primum eſt ſi vas cereum proijciaꝫ in mare vndiq; bene clauſuꝫ aqua que ꝑ poꝛos cere ſubingredieꝫ erit dulcis potabilis: ita ꝙ ſalſa cuꝫ ſua ſalſugine non potuit intrare ꝓpꝫ ſuaꝫ groſſicieꝫ. Scdõm eſt ꝙ naues onerate eiſdeꝫ ponderibus fere ſubmergunꝫ in fluuijs que in mari mediocriter ſe hñt ⁊ nauigabiꝉr. Tertiū eſt de ouo ꝙ natat in aqua ſalſa: ergo phꝉ̃a ſalſum eſt grauius dulci. Scdõ phꝉ̃a ſalſuꝫ eſt terreſtriuſ phꝉ̃ate aquoſo ergo grauiꝰ:

De partibus

q: terra eſt ſummū grauiū q̃rto celi. tex. 26. Aſſumptū pꝫ ex eius cõpoſitione. Tertio graue additum graui reddit ipſum grauius: ſed cholera naturaliter eſt grauis: q: poſita in aere deſcendit: ergo reddit aquoſum phꝉ̃a nõ leuius ſꝫ grauius. Quarto phꝉ̃a ſalſuꝫ ẽ magis digeſtū q̃ȝ phꝉ̃a aquoſuꝫ: ꝫ magis groſſum ⁊ dẽſuꝫ: ⁊ ꝑ cõñs grauius: q: digõnes ꝓcedūt ingroſſando. 4. methauroꝝ tex. 18. Aſſumptū probaꝫ primo q: ꝯſtat ex aquoſo phꝉ̃ate ⁊ cholera q̃ nimis digeſta eſt ⁊ ſic ſm vnã ꝑtiuꝫ cõponentiū phꝉ̃a ſalſuꝫ eſt digeſtū: aquoſum ſ̃o non. Scdõ q: cholera q̃ calida eſt ⁊ ſicca vꝛ coquere phꝉ̃a aquoſuꝫ: ſicut ſol aut ignis coquit terraꝫ mollem: ⁊ de ipſa facit laterem. Quinto ſapoꝛ acetoſus fundatur in ſb̃a ſubtili ⁊ ſalſus in media inter ſubtilem ⁊ groſſum: ergo phlegma acetoſum eſt ſubtilius ſalſo: ⁊ per conſequens leuius. Aſſumptum eſt prin. 2. huius trac. primo. c. 3. ⁊ Serap. in prin. aggregatoꝛis. Oppoſitum dicit prin. in littera. ¶ Pro ſolutione ſopponitur primo ꝙ in hac comparatione phꝉ̃atis ſalſi ad alia phꝉ̃ata in leuitate cetera ſint paria: preter illud in q̃ ſit cõparatio ⁊ eſt canon Gaꝉ. 2. cõpꝉonuꝫ. c. 2. Nam ſi cõparares vnciã vnaꝫ phꝉ̃atis dulcis ad libꝛaꝫ vnã phꝉ̃atis ſalſi euidẽs eſſet dulce foꝛe grauius: vel ſi cõparares phꝉ̃a ſalſum genitū ex groſſa cholera ⁊ groſſo phꝉ̃ate muſcilaginoſo ad phꝉ̃a dulce genitū ex ſubtili ſanguine ⁊ phꝉ̃ate ſubtili aquoſo ſꝫ poꝛtiones equales phꝉ̃a dulce eſſet leuius. Scdõ ſupponiꝫ ꝙ cholera eſt leuioꝛ humoꝝ coꝛpoꝛis. Iuxta illud. G. 4. aph. cõmento. 4. illius cañ. Purgare q deꝫ eſtate ſuꝑioꝛa. Cholera nãq; in eſtate regnat que quoniã ignea ⁊ leuis eſt ſꝑ ſuꝑioꝛa petit. Et illud eiuſdem. 3. pronoſti. cõmento. 32. illius cañ. Quibus aſſunt febꝛes non moꝛtifere de aptitudine huius humoꝛis eſt vt nate t ſuper os ſtõi propter leuitatẽ ſuaꝫ. His ꝑmiſſis dic ꝙ phꝉ̃a ſalſum eſt leuius oĩbus alijs ſpeciebus phꝉ̃atis. Primo quia componitur ex humoꝛe leui comparatiue ad alios ⁊ humoꝛe graui. ſ. phlegmate aquoſo inſipido: ⁊ ſic ex parte vnius componentiū eſt leue: ſꝫ oẽs alie phꝉ̃atis ſpẽs vel ſunt compoſite ex duobus grauibus humoꝛibus vel ſunt in ſeipſis graues humoꝛes. Scdõ choꝉ̃a admixta phlegmati ſua caliditate ⁊ ſiccitate ſubtiliat phlegma cui ꝑmiſcetur: ⁊ facit ꝙ approximat nature vapoꝛis ſicut videmus in calce cui ſuperfundiꝫ aqua ⁊ ſic phlegma aliqualiter per choleram leuigaꝫ. ¶ Ad primum argumentuꝫ dic ꝙ phlegma ſalſum nõ ſe hꝫ ad inſipidum ſicut aqua maris ad dulcem in grauitate ⁊ leuitate. Cuius ratio eſt: q: id qđ facit ſalſedinem in aqua dulci. ſ. partes terreſtres aduſte eſt grauius aqua dulci: ſꝫ illud qđ facit ſalſedineꝫ in phlegmate inſipido eſt leuius eo. ſ. cholera. Ad ſecundū dic cõceſſo ꝙ phꝉ̃a ſalſum ſit terreſtrius inſipido: habet tamen partes igneas ⁊ aereas rõne cholere leuigantes ipſum. Ad tertium concede ꝙ phlegma ſoluꝫ eſt minus graue q̃ȝ ipſummet in eiſdẽ põdere ⁊ menſura mixtū cū choꝉ̃a: q: choꝉ̃a non ẽ leuis ſimpꝉr: ſed dꝛ leuis cõparatione ad alios humoꝛes cū hoc tñ ſtat ꝙ eq̃lis poꝛtio phꝉ̃atis ſalſi eſt leuioꝛ poꝛtione eq̃li phꝉ̃atis inſipidi. Ad q̃rtuꝫ cõcede ꝙ phꝉ̃a ſalſum eſt magis digeſtū q̃ȝ phꝉ̃a aquoſuꝫ: ſed nega ꝙ ideo eſt ſpiſſius vel magis graue. Et cuꝫ dꝛ digõnes procedunt ingroſſando. Intellige ſic ꝙ idẽ hūiduꝫ in digõne iuuatiui ꝯtinue ingroſſaꝫ vt chilus eſt groſſioꝛ partibus chili q̃ ꝯuertunꝫ in chiluꝫ ⁊ hūoꝛ groſſioꝛ ꝑtibus chili q̃ fiūt humoꝛ ⁊ ſic ꝯñter de hūiditate inoĩata ⁊ cambio. Ad qntū dic ꝙ ſapoꝛ acetoſus fundaꝫ in ſb̃a ſubtili reſpectu ſtiptici ⁊ pontici: ſed nihil prohibet aliqđ acetoſum eſſe groſſius aliquo amaro vel ſalſo vt acedula eſt groſſioꝛ cholera. Uel dic ꝙ in ſubſtantia acetoſa poſſunt eſſe alique partes ſubtiles que deferunt illum ſapoꝛem ⁊ alie plures ⁊ maioꝛes eiuſdem ſubſtantie que non cum deferunt ſicut in opio ⁊ endiuia partes aduſte que reddunt ipſas amaras ſunt pauciores alijs. Cuius rei ſignum eſt ꝙ opium eſt frigidum in quarto ⁊ endiuia frigida a dominio.

ductione mediorum lz media non constituantur ex illis saltem preexistentibꝰ ante actionem agentis. Ad vltimum dicendum ꝙ amaritudo frangitur a salsedine que in humido producitur aqueo ꝑ siccum terreum ꝙ est in amaro calido agente. Similiter vult ꝙ cum flāti etiam misceatur cholera equaliter.i. proportionatis mixtione ⁊c. Dubitant. An flegma salsuz sit ponenduz inter species flātum: videtur ꝙ non: q2 flā est humor frigidus ⁊ humi. vt sumitur quarto de regi.sani. Amplius flā salsuz facit causonem que est de sūma cholericaꝝ vt quarto cañ. fen prima: ⁊ quarto regiminis acutoꝝ. In ꝯrium auicen. Dicendū ꝙ hoc flā ponit in capitulo flātum q2 moles flātis vicit: si.n. vinceret cholera aut equaretur sapor amarus vinceret similiter q2 videmus motū eius eē quotidianū qd attestatur natura flātis. Ad primum dicendum ꝙ illa diffinitio non est cōmunis omni flegmati: vel dicendum ꝙ flā salsuz in se ē frigidum ⁊ humiduz q2 partes frigide ⁊ humide.s.flā vincit sed respectu corporis nostri est calidum ⁊ siccum quia calefacit ⁊ exiccat nos: nec est inconueniens ꝙ aliquid in se sit frigidum idest plures habeat partes frigidas q̄z calidas ⁊ tamen nos calefaciat vt sensit Auer. secundo de anima cōmento 105. Et vnus modus est q2 partes calide pauce possunt penetrare ⁊ ꝓfundare in nos ⁊ partes frigide extra remanere ⁊ non agere imo corpus calefactum virtute partiū calidarum profundatarum corrumpet vel corrumpere poterit postea partes frigidas extra remanentes. Alij autem modi intelliguntur ex questione nostra de reductione medicinaruz ad actū. Ad ꝫm dicendum ꝙ i^a febris causon dicitur flegmatica sed incendio vehementis sitis dicitur causon.

Galienus^a vero dixit phlegma hoc salsum fieri propter ipsius putredinem aut aquositatez que ei fuit admixta. Et^b nos quidem dicimus putredinem ipsum salsum efficere: ideo ꝙ in eo adustionez facit: ⁊ cinereitatem: que cum eius humiditate commiscentur. Sola autez aquositas cum ei admiscetur salsedinem in ipso efficere non valet: cum ibi vlla alia non fuerit causa. Et mihi quidem videt ꝙ ista aut non permutationis est sz ꝯtinuitatis: tunc.n. locutio completa erit. Et ex^c phlegmate est quod est acetosuz.

a ¶Galienus vero.] Primo ponit dictum. G. secundo pertractat: tertio exponit dictionem: ibi ꝫa [Et nos.] ibi tertia [Et mihi quidem.] Considerandum ꝙ textus. G. sic iacet: secundo de drijs febrium: est ⁊ alia species flegmatis salsa que vel per putrefactionē vel permixtionē salse serose hūiditatis fit.
b ¶Et nos.] Hic pertractat h dictuz ⁊ ostendit ꝙ neqz sola putredo: neqz sola aquositas mixta flegmati est causa salsedinis in flegmate: ⁊ ponit primo hanc propositionem: putredo flegmatis facit salsedinem q2 facit cinerez ⁊ rez adustam que miscetur cuz humiditate idest cū partibus humidis flegmatis. Considerandum primo ꝙ ex hac propōne auic. primo habet modum aliuz fiendi flegma salsum: qui lz sit alius in specie non est tamen alius in genere: predictus enim modus fiebat per mixta cholera adusta amara cum flegmate: sed iste modus fit permixto cum flegmate cinere flegmatis qui etiam cinis suspicandum est ꝙ sit amarus. licet forsan non sit amarus: vel sit acute amaritudinis sicut cholera adusta amara: sunt ergo in genere duo modi salsi flegmatis. Secundo habet ex propōne dicta ꝙ putredo sola ⁊ immediate non est causa salsedinis: nam salsedo īmediate fit ex mixtione cineris cū flāte dulci vel insipido: sed putredo non habet permiscere: imo per se solum habz separare ⁊ cinerem producere: ergo non est per se sola causa putredinis. Amplius omnis febris putrida flegmatica esset de flegmate salso quod est falsuz: apparet igitur ꝙ auic. glosat primum dictum. G. cum dixit flegma salsuz fit ꝑ putrefactionem: ⁊ hec cum contingit cinerem illum misceri vt diximus ꝙ nō semper contingit. Considerānduz secundo ꝙ auic. ponit secundam propositionem ⁊ est: sola aquositas cuz admiscetur flegmati non facit ipsum salsuz: ratio est q2 tā flegma insipidum q̄z aquositas etiam insipida: sunt que a sicco patientia fiunt saporita: ergo vnum respectu alterius non est agens saporem:

Jacobus

¶Gal. ꝟo ⁊c.] ¶Tertio dicit prin. ꝙ Gal. dixit phl'a fieri salsum ꝑꝑ putredinez ipsius aut ꝑꝑ aquositatē que admixta fuit ei. Et nos dicimus: inqt ꝑn. ꝙ putredo facit phl'a salsum ꝑꝑ hoc ꝙ in eo facit adustiōem ⁊ cinereitatez q̄ cōmiscentur cū humiditate ipsius. Sed sola aquositas īmixta phl'ati non pōt in ipso facere salsedinem cū non fuerit in eo alia cā.s. aduste ꝑtes ⁊ incinerate que cū illa aquositate cōmisceant. Et mihi vr inqt hic ꝑn. ꝙ ista ꝯiunctio aut in his ꝟbis. G. aut aquositatē que ei fuit admixta non est ꝑmutatiōis.i. non ē ꝯiunctio disiunctiua: sed est ꝯtinuitatis.i. copulatiua quasi velit dicere. G. fieri phl'a salsuz ꝑꝑ ipsius ꝑtes putridas ⁊ aquositatem ipsis īmixtam. Et potest eē ꝙ Gal. non intellexit hic per aquositatem humorem crudum aquosum: insipidum: sed virus cholericum quale inuenitur interdum supernatās sanguini extracto per phlebotomiam ⁊ interdū tale manat a fistulis ⁊ vlceribus virulentis: ⁊ istud est salsum vel amarum ⁊ īmixtuz phlegmati potest ipsuz reddere salsum quēadmodum cholera: ⁊ sic bene staret snīa Gal. disiunctiua.

¶Et ex phlegmate ⁊c.] ¶In secunda particula que est de phlegmate acetoso ⁊ in parte de dulci dicit princeps ꝙ ex phlegmate est quoddaz quod est acetosum. Et sicut phlegma est duorum modorum.s. dulce per essentiam seu propriam naturam: vt phlegma naturale ⁊ dulce propter rem extraneam que sibi fuit admixta scilicet sanguinem ita acredo seu acetositas acetosi phlegmatis contingit duobus modis. Uno modo propter rem extraneam sibi mixtaz scilicet melancholiam acetosam de qua dicetur post. Alio propter ebullitiōez que accidit phlegmati sicut accidit succis dulcibus fructuum ꝙ primo ebulliunt ⁊ postea acescunt. ¶Attende primo pro declaratione similitudinis ꝙ in omnibus fructibus vt in vuis ⁊ malis granatis ⁊ reliquis est aliqd de caliditate solis simile scintille: vt aiunt aristo. ⁊ theofrastus. Et per hanc caliditatem fit in eis maturatio. Et propter illud si tu expresseris succum fructuuz cuiuscunqz speciei fuerit inuenies ipsum bullire statim sicut bullit succus vue. Et diuersificatur ebullitio succi cuiusqz fructuum in additione ⁊ diminutione ꝫm diuersitatem ipsorum fructuum in caliditate: vt ait Galienus quarto simplicis medicine.c. quinto distin. tertia. Cum ergo caliditas est debilis facit ebullitionem in succo cum innato calore. Et vel non perducit succum ad perfectam dulcedinem ⁊ maturitatem: vel non diu conseruat eum quin ad acetositatem conuertatur. Et ista est causa quare fere nulli succi fructuum excepto vino possunt per annum seruari in suo vigore nisi decoquantur cum zuc

aliam ergo oportet esse causam scilicet siccum aliquod ⁊ caliduz agens seu cōmiscens: ideo dixit cum igitur vlla alia fuerit cā. Considerandū tertio ꝙ auic. aliam litteram habet ab ea que ex greco reperitur: nam Gal. dicit ꝙ flegma salsum fit propter cōmixtionem salse aquositatis cum flegmate ⁊ tunc non est mirum si res salsa facit flegma salsum ⁊ est sermo verus: licet grossus ⁊ rudis sermo. Non tamen est tā grossum dictuz dicere flegma aliquod non ponticū fit ponticuz per admixtionez melācholie cui appropriatur sapor ponticus: sic dīe flegma salsuz fit salsuz quia admiscet sibi aquosum flegma salsum ⁊ est sicut diceremus flegma pōticum fit ponticum q2 sibi permiscetur ponticuz flegma: nisi forsan vt velles dicere ꝙ humiditas salsa serosa de qua. G. loquitur non est flegma salsum: sed quedā res salsa: littera aūt auic. dicit propter aquositatem que ei fuit admixta ⁊ vt ex libris ex greco inuenitur serosa humiditas in illis ex arabico inuenitur aquositas: cum ergo auic. vidit hanc litteram faciendo ꝙ li aut. siue li. vel teneat copulatiue facit sermonem Galieni esse perfectum ⁊ scientificum q2 sermo ꝫm litteram auic. est falsus: si teneatur aut disiunctiue vel est rudis ꝫm litteram Gal. a greco: ⁊ hoc ē quod dicit mihi videtur ꝙ aut non permutationis idest non disiunctiuuz est ꝫm cōtinuitatem.i. copulatiuū: vt aut pro ⁊ tunc.n. locutio completa erit: q2 tunc putredo facit salsedinem generatione cineris cōmixti cum aquositate.

Et quemadmodum dulce est ꝫm duos modos dulce propter suam essentiam: ⁊ aliud propter rem extraneā que ei admixta fuit. Similiter acredo phlegmatis acetosi ꝫm duos contingit modos. Uno ideo quia res extranea ei admixta fuit que est cholera nigra acris quaz in sequenti nominabimus. Altero propter causam que in ipsomet contingit: ⁊ illud quidem est vt phlegmati^d dulci quod diximus ipso dulci existente accidat: sicut accidit alijs succis dulcibus q prius bulliunt ⁊ postea acescunt.

c ¶Et ex flāte ⁊c.] ¶Hic determinat de flāte acetoso ⁊ cuz h recolligit sermonem in flāte dulci ⁊c. Considerandum ꝙ acetositas per cōmixtionem est nota. acetositas autez que accidit per alterationē est duplex: vna que fit ꝑ imperfectaz decoctionē in rebus in qbus est multū humido aqueo siue debeant tendere ad dulcedinem: vt in vua: siue stare in acetositate vt. in limonibus: ⁊ malogranatis: ⁊ arancijs ⁊ talis vocatur acetositas pura ꝫm omnem denominationem: ⁊ debet intelligi pura ab acuitate.i. non coniuncta sapori acuto sicut alia acetositas de qua dicetur: non tñ est necessariū ꝙ sit pura ab alijs saporibus: pōt.n. ꝯiungi stiptico vel pontico vt in agresti vua proprie in principio ⁊ qbusdam generibus piroꝝ. Alia est acetositas facta per putrefactionē q2 calidū rei aquose extraneū factū educit de humido rei subtili extra euaporat cum quo exit ca^v nāle ⁊ infrīatur res ex hoc sicut res aquose ꝑ diminutaz decoctionē: fit ergo acetosus sapor: sed q2 caliduz extraneuz aliquas ꝑtes rei adurit cū educit humidū ⁊ calidū illius rei: opz ꝙ remaneat aliqd vestigium caloris extranei in partibus cōbustis huius rei acetose: ergo acetum per putrefactionem factuz hz aliquas partes calidas secum mixtas habentes saporem acutum propter adustionem: ⁊ ideo acetum hoc non est pure acetosum sed cum h acutum: ⁊ h intellexit. G. quarto de simplici medicina: ⁊ in quarto terapentice.8.c. His habitis querendū est vtrum flegma dulce his duobus modis fiat acetosum: ⁊ an flegma dulce: ⁊ an aliud flegma a flegmate dulci. Ad primuz respondet Anto. ꝙ flegma dulce vtroqz modo fit acetosuz quia primo anteq̄z dulcescat potest fieri acetosum propter imperfectam decoctionem. secundo modo postq̄z habet dulcedinem cuz accidit sibi putredo. Nos dicamus ꝙ manifestū est ꝑ se flā posse fieri acetosuz post suā dulcedinē cū bullit calore putredinali sicut fit in reliqs succis dulcibus: vt vino ⁊ alijs q̄ postq̄z sunt completa per putredinē cōuertuntur in acetū: ⁊ h auic. expressit cū dixit.
d ¶Phlegmati dulci ipso existente dulci: quasi dicat non dico ꝙ fiat acetosum anteq̄z fiat dulce: sed postq̄z est factum dulce. Dicamus secundo manifestum esse per se ꝙ flegma naturale dulce: ⁊ flegma innaturale dulce: non prius

De partibus

cara vel melle. Et si seruari possent post ebullitionem in sua simplicitate multi ex eis vtiliores essent simplices q̄z decocti ⁊ syrupati. Et specialiter vinum granatorum esset medicina sublimis in causonibus ⁊ tertianis continuis ⁊ interpollatis. Sicut ergo succi fructuum a modico calore ebulliunt ⁊ cito post acetosantur sic imagineris naturale phlegma quod est quidam succus quandoqz a calore debili ebullire: ⁊ non plene coqui nec sanguinem fieri: sed paulopost eius ebullitionē acetosari. Et simile est videre in lacte quod dulce existens aeri expositum breui tempore fit acetosum: ⁊ maxime butyro extracto sicut succi partibus aereis resolutis. ¶Attende secundo ꝙ acetosum phlegma sepius apparet in stomacho male digerentium q̄z in alijs partibus. Nam ad os stomachi profluit naturaliter ad desiderium suscitandum melancholica superfluitas q̄ deorsum cadens quandoqz phlegmati mixta reddit ipsum acetosum. Et hoc cognoscitur per oxiremias seu ructus acidos: ⁊ interdum phlegma tale generatur in stomacho per viam ebullitiōis a debili calore vel chilus talis ⁊ sigt bonum seu conualescentiam in lienteria. Iuxta illud Hyp. apho.6. apho.3. In diuturnis lienterijs oxiremia superueniens prius nō existens signum bonuz. ¶Sed queret aliquis quare iter modos acetosi phlegmatis non enumeratur acetosum phl'a ex vsu aceti ⁊ acetosorum cibarioruz. Quicquid enim de qualibet re dissoluitur necesse est vt ei attestetur a quo soluitur vt ait. G.1. apho. cō.14. illius cañ. Et g crescunt. Cū igitur humores descindant a cibis attestant sup eis. Itē cibus alterat cibatū ad suā nām vt multis exemplis ⁊ rationibus ostenditur a Gal.6. morbi.c.i. ergo a fortiori alterat massam humorum in quam primo conuertitur: ⁊ que mollior est ⁊ passibilior mlto q̄z sit corpus. ¶Dic ꝙ a cibis acetosis salsis aut amaris regulariter humores generati in epate non trahunt saporem: licet existētes in stomacho trahere possint ab eis aliquam leuem saporis impressionē. Huius ratio est: quoniam de dictis sola succositas actu dulcis attrahitur ab epate ⁊ residuum defluit inferius per intestina. Uerum est ꝙ in illa succositate sunt in potētia amaritudo cholere melancholie acetositas: insipiditas phlegmatis ⁊ dulcedo sanguinis: sicut enim apes ab amaris floribus sugunt substantiam dulcem: ex qua faciunt mel ⁊ ceram sic epar a cibis. Et propterea non ponitur modus aliquis specialis phlegmatis acetosi ex vsu aceti ⁊ acetosorum cibariorum. ¶Ad primum argumentum dic ꝙ decisum ab aliquo attestatur ei a quo descinditur secundum similitudinem aliquarum partium huius a quo

descinditur

prius fiūt acetosa q̄ꝫ dulcescāt de flāte dulci inālī est manifestū q: nulla e ſt ibi cā que faciat acetosum saporē: imo semꝑ causaṫ dulcedo i tota trāsmutatiōe q̄ dulcedo est sapor valde ab acetoso distans: de phlegmate dulci nālī appꝫ: q: tūc nō posset generari humor naturalis.s.flegma nāle qn prius generetur inālis humor.s.flegma acetosuꝫ:⁊ pp hoc auic.noluit istuꝫ saporem acetosuꝫ fieri in flegmate ante dulcedinem:vt opinaṫ Antonius: sed post dulcedinez.

¶Et est aliud phlegma ponticum cuius dispositio est queadmoduꝫ hec dispositio: fortasse enim erit eius ponticitas propterea ꝙ cholera nigra pontica ei admixta fuit. Et fortasse erit eius pōticitas propter causaꝫ qua in se vehementi infrigidatione infrigidatum est adeo vt eius sapor ad ponticitatem sit cōuer-

Dicamus tertio absolutione antonij ꝙ possibile esset aliquod calidū diminutuꝫ ināle ꝑuenire materiā ex qua fit flegma dulce naturale:⁊ cōuertere illaꝫ in rem acetosaꝫ. Ad secūdū quesitū dicendū ꝙ vex flegma dulce ꝑ putredinem pōt acescere. Ad tertium dicenduꝫ ꝙ nō reputo incōueniēs alia flegmata vt aquosa:⁊ insipida innaturalia ꝑ putredinem posse conuerti in acetuꝫ. Et est cōsiderandū ꝙ h ponticū sumiṫ pro stiptico ⁊ pontico ⁊ sunt sapores fundati in humido frigido simul cuꝫ sicco terreo crosso frō:signū pira in prin⁹.natiuitatis:⁊ nespila:ex quo apparet modus quo fit flegma ponticuꝫ ꝑ alteratiōnē ⁊ est ꝙ flā dulce naturale nō occurrat calido putrefaciēti nec calido forti coquēti ad sanguinē sed occurrat frigidiori inspissanti ⁊ exprimenti subtile humidū:vnde fit in eo siccuꝫ terrestre cuꝫ humido aqueo grosso existente vtroq; frō ⁊ hec est ratio saporis pontici ⁊ omnes iste frigiditates sunt modi calorum remissoruꝫ. Dubitatur an ex alio flegmate q̄ꝫ ex dulci naturali possit fieri hoc ponticum flegma. Dicendum ꝙ sic:q: ex quocūq; flegmate potente hoc pati.⁊ ideo flegma mucilaginosum ⁊ cruduꝫ possunt fieri pontica:quāuis insipida:⁊ flegma etiaꝫ acetosum per fortiorem infrigidationem etiam posset fieri ponticum. Dubitatur ꝙ sit frigidius an flegma ponticum an acetosum. Dicendum vt dicitur quarto de simplici medicina ⁊ secūdo cañ. capitulo tertio ꝙ res pontica in se est frigidior signum quia fit a minori calore vnde primum res sunt pontice q̄ꝫ acetose:vt in agresta apparet:sed respectu nostri acetosa sunt frigidiora q: subtilior magis penetrant.

a ¶Et est flegmatis spēs ⁊c.] ¶Hic determinat de flegmate vitreo. Considerandum ꝙ illud flegma auic.notificat primo ex parte modoꝝ sbe ex qbus similaṫ vitro eliquato:vitrum enim eliquatuꝫ est grossuꝫ:habens multā terrestreitatem:lꝫ cōtinuatā cuꝫ aqueo igrossato in illo terreo:est ēt spissum poris priuatū.i.paucoꝝ poroꝝ:⁊ est ēt tenax:viscosuꝫ in suis partibus ⁊ est ponderosum:⁊ h quattuor sunt manifesta de vitro eliquato:⁊ silr reperitur vnuꝫ flegma ꝙ hꝫ oīa ista quattuor que sunt dispōnes modi sbe:primo est grossuꝫ scdo spissum:tertio viscosuꝫ:quarto graue:⁊ eius grauitatē manifeste cognoscimus vſit.n.infirmi ⁊ astantes ꝙ exit hoc flegma sentire sonū rei grauis in casu eius:silr ēt qñ cū aliqua re subleuāt illud appꝫ ponderosuꝫ eius ēt grossicies ⁊ spissitudo ⁊ tenacitas satis visui ⁊ tactui appꝫ:vt possibile est hoc apparere in alijs reb⁹ ex qb⁹ ꝓprie dispōnib⁹ dſ flā vitreū ad qs seqꝫ ꝙ sit flā valde frm:q: tāta grossicies ⁊ spissitudo: non fiunt in stāte nisi a forti frigiditate stante flegmatis viscositatē:scdo notificat hoc flegma ex pte saporis ⁊ dicit.

b ¶Quod plerūq; est acre.i.acetosuꝫ ⁊ plerūq; est insipidū. Dubitaṫ pmo qre de h flegmate vitreo determiat p se ⁊ nō inter modos flegmatis distīctos p sbam:neq; iter modos distinctos p saporē. Dubitaṫ scdo an sit determinati coloris. Dubitaṫ tertio vtrū h flegma aliqñ est acre.i.aliqñ acetosum ⁊ aliqñ insipidū:vtrū aliqñ sit pōticuꝫ:vel ēt salsum.Dubitaṫ quarto q: dicit ⁊ vi ꝙ illud qḋ est grossuꝫ.i.flegma vitreū crossum nō hñs saporē est crudum. Contra q: flegma crudū paꝝ recedit a flegmate:mucilagnosuꝫ aūt multum plus recedit vt supra patuit:ꝗ h flegma vitreū valde recedit in sba: imo poniṫ grossissimū:q: ceteris alijs grossius vt Halyab.primo theorice.c.de hu. Dubitatur.5.quō hoc flegma cōuertiṫ in crudū.Ad intellectū haꝝ dubitationū primo sciendū ꝙ flegma vitreū differt ab alijs modis flegmatis:modis sbe reptis in hoc stāte q simul i alijs nō reperiunṫ.nullū.n.est flā ꝙ simul habeat oīa ista q̄ttuor i excessu sicut flā vitreū.s.grossiciē:⁊ viscositatē:spissitudinē:⁊ grauitatē:ꝗ q: flā gipseuꝫ est grossius:sꝫ de alijs.s.de crudo: ⁊ mucillaginoso: sit notū. Dicendū dupl̄r pmo:ꝙ lꝫ gipseum sit grossius:nō tñ hꝫ alias dispōnes sicut i excessu: q: est porosi⁹ humido educto ab eo p resolutionē: ⁊ iō est leui⁹ ēt ⁊ nō sic viscosum vel nō viscosuꝫ.Uel dōm ꝙ grossicies flātis gypsei est solum grossities p siccū terreū ꝙ in eo est factū actu p resolutionē:sed grossicies flātis vitrei est p siccū terreū:⁊ humidū aqueū:quoꝝ vtrūq; est ingrossatuꝫ p cōgelationē:ex quo apparet qḋ est spissius flā vitreū:q̄ꝫ gypseū; apparet igiṫ

descinditur non s̄m totum:⁊ ita humores attestantur cibis s̄m has ptes quas ab eis contraxerunt. Et huius signum est ꝙ purum amarum non potest nutrire nec dici cibus. Nihil.n.in se dulce ꝯtinet qḋ fugi possit:⁊ alere corpus.

¶Et est aliud ⁊c.] ¶In hac tertia pti.que est de flegmate pōtico dicit prin. ꝙ est aliud flā ponticum cuius dispositio est sicut dispositio acetosi in hoc scꝫ ꝙ quando fit ex alterius humoris cōmixtione quandoq; ex alteratione flātis in seipso. Nam flātis ponticitas qñq; procedit a melancholia pontica sibi immixta. Et qñq; a cā qua flā in se est infrigidatum vehementi infrigidatione: adeo vt sapor eius sit conuersus ad ponticitatem:q: aquositas ipsius est congelata ⁊ aliqualiter alterata versus siccitatē ⁊ terrestreitatem ⁊ non superuenit ei calor debilis qui faciendo ipsum ebullire conuerteret ipsum ad acetositatem neq; calor fortis qui digereret ipsum ⁊ faceret ex eo sanguinem. ¶Attende primo ꝙ sapor ponticus est sapor fundatus in sba grossa terrestri frigida qui lingue applicatus suꝑficietenus exasperat ipsam:vt est sapor balaustiarum gallarū corticum granatorū accatie succi sumach ⁊ similium. Et talis est sapor fructuum oīum in principio sui qui dulces fiunt qñ maturantur. Juxta illud Gal.4.simplicis medicine.c.4.disti.2. Dico ergo ꝙ oīs fructus arboris quē inuenimus qñ ꝯpletur ⁊ maturatur dulcē est in initio sui eē ponticus sicce essentie. Et illud theofrasti. fructus in principio sui esse duꝫ adhuc est ligneus non est nisi siccus ponticus ⁊ non fit acetosus nisi per multitudinez q̄ currit ad ipsum de humiditate. Ponticus ergo est pluris terreitatis ⁊ acetosus pluris humiditatis. ¶Attende secundo ꝙ hec flātis species raro reperitur: tum q: raro fit melancholia pontica que flāti mixta reddat ipsum ponticū: sꝫ est vt plurimum acris aut stiptica:tum q: rarū est vt in tantū possit excrescere frigus in humano corpore ꝙ congelet flā ⁊ faciat ponticū:non est tamen ipos-

ꝙ h flā dīt ab alijs ꝑ modos substātie:dīnt ēt ab alijs spēbus nō p vnū saporē q: non reperiṫ vnius saporis:imo aliquod est insipiduꝫ:aliqḋ est acetosum:⁊ aliqḋ est ponticū vt apparebit. Ex quo appꝫ solutio. Ad primū dicendū:naꝫ q: h flā lꝫ erit diuersuꝫ ab alijs in mō sbe poterat tñ repiri multoꝝ saporum: ideo de hoc flegmate per se locutus est hic.

-sus ideo ꝙ eius aquositas cōgelata est ⁊ ad siccitatem parum ⁊ terrestreitatem alterata est. Et neque fuit calor debilis qui ipsum bullire faceret ⁊ conuerteret in acredinem:neq; calor fortis qui ipm coq̄ret. ¶Et eᵃ phl̄atis spēs vitrei spissi grossi vitro liq̄fcō sil̄is i sui viscositate ⁊ ponderositate. Qḋᵇ plerūq; est acre:

Cum aūt Auicē. considerauit ꝙ h flegma differ plus ab alijs per modos substantie: quia in eis cum nullo cōuenit flegmate: imo excedit quodcūq; flegma inaturale:non aūt differt per saporeꝫ aut sapores: q: nō habet illos in excessu ⁊ cōuenit per saporem cū alijs posuit flegma vitreuꝫ iter species flegmatis diuersificatas ex parte modi sbe. Secundo consideranduꝫ ꝙ h flegma habet cāꝫ efficientem fortissimam frigiditatem:quod apparet q: ipsum est frigidissimū:vt.G.ponit.2.de ite.c.ij⁰.⁊ ēt q: ipꝫ hꝫ dispōnē spissitudinis ⁊ grossiciei q̄ fiunt a fortissima frigiditate. Ex hoc appet solō ad qōnes quasdā q̄s hic cōiter mouēt:prio an sit hoc flā frigidius flā. Dōm ꝙ sic vt rasis ponit.18.ꝯtinē.1.c.⁊ a Gal. intelligiṫ.2.de dījs feb. posset tñ ꝯtingere ꝙ flā acetosuꝫ distinctū a vitreo magis infrigidaret pp penetrationē vt supius diximus. Scda qō:an h flā possit in corpe gñari cū sit res ꝯgelata:q: dōꝫᵃ ꝙ sic:potest.n.repiri frigus in nobis.i.remissus calor ⁊ ꝓprie in locis remotis a pncipalibus sicut intestina:⁊ mãe flātice frigide multū frē ex comestiōe piscium ⁊ fungoꝝ:ex qb⁹ mãe ꝯgelabunṫ:⁊ igrossabunṫ. Cōsiderādū 3⁰ ꝙ mãe gñate i nobis apte ꝯuerti i h flā vitreū sunt oēs mãe flātice que ab intrinseca frigiditate sunt apte congelationi ⁊ inspissationi:tales autem sunt flegma crudum ⁊ mucillaginosum:⁊ flegma aquosum:⁊ acetosum:⁊ ponticuꝫ:propter multam frigiditatem:flegma autem gypseum non est aptum congelationi:cū congelatio ⁊ proprie ad formam flegmatis vitrei sit passio humidi aquei: flegma etiam salsum propter choleram non est aptum congelationi:neq; etiam flegma naturale:quia parum est frigidum. Cum ergo nos imaginati erimus flegmata predicta:quia sunt frigida occurrere frigori congelanti quodcunq; sit illud siue extrinsecum siue intrinsecum:⁊ imaginati erimus multaꝫ congelationem ⁊ inspissationem apparebit nobis flegma vitreum factum etiam ex predictis flegmatibus. Fit igitur vitreum flegma: vel ex flegmate aquoso vel mucillaginoso: vel crudo: vel acetoso: vel pontico: ⁊ potest formari ratio ex premissis sic: flegmatica vitrea fiunt ex materiebus que possunt per congelationem venire ad multam grossitiem ⁊ spissitudinem repertam in quocunq; alio flegmate. Sed flegmata predicta sunt que possunt per congelationeꝫ ad hoc peruenire:ergo ex illis possunt fieri flegmatica vitrea. Si quis auteꝫ vult imaginari ꝙ flegma salsum ⁊ etiā flegma naturale:licet non sint apta congelationi:tamen per violentiam agentis congelantis possunt cōgelari et inspissari ad vitreum flegma non prohibeo eum:licet videatur mihi longinquum:flegma autem gipseum si imaginantur congelari: non erit hoc ad aliquod viscosum vt est flegma vitreum:immo aliquod lapideum frangibile. His premissis apparet primo solutio ad secundam questionē scilicet an flegma vitreum sit alicuius coloris. dicendum ꝙ vt plurimum hoc flegma reperitur diaphanum cum quodam modo albedinis diaphanarum rerum: sicut vitri:⁊ ratio est quia vt plurimum fit a flegmatibus: crudo: aquoso: ⁊ mucillaginoso: quia ista plus contingit reperiri: ⁊ ista flegmata in se sunt diaphana alba: ⁊ ideo congellata seruant per se illam dispositionem saltem in latitudine aliqua: accidit autem h flegmata diaphana quandoque apparere vt melancholiam nigram: quia non penetrantur a radio: ⁊ hoc quandoque decipit medicos. Dico secundo ꝙ contingit illud reperiri vere coloratum: vel ex materia que ē vere colorata: sicut quod fit ex flegmate acetoso ⁊ pontico factis proprie per melancholie commixtionem in quibus est verus color tendens ad nigredinem aliquam siue obscuram diaphanitatem: sicut etiam si flegmati mucillaginoso insit aliqua albedo: ⁊ postea congeletur in flegma vitreum vel talem colorem quia in actu congelationis vt contingit idest contingenter intercipitur aer aliquis in flegmate ꝙ congelatur: vel prius erat interceptus: aer autem sic inmixtus facit res apparere albas vt quarto de generatione animalium capitulo de pilatura ⁊ dicetur hoc posterius. Ad tertiam dubitationem apparet etiam solutio quia h flegma vitreum potest reperiri ponticū cū sit ex pontico cui accidit tanta congelatio ꝙ venit ad similitudinem eliquati vitri: salsum autem ⁊ vitreum aut nō reperitur aut est possibile longinquum. Reperitur autem acetosum ⁊ h qñ fit ꝑ cōgelationeꝫ

sibile cum referant quidam se sentire qñq; frigus in stō quasi glationis. Idem de cerebro referunt aliqui ⁊ de intestinis. ¶Attende tertio ꝙ ad hoc ꝙ flegma fiat ponticum sine alterius humoris cōmixtione primo reqritur ꝙ nullus calor obuiet ei qui facere possit ipsum ebullire. Secundo ꝙ a frigore paulati inspissetur. Tertio ꝙ alique partes ipsius aquose fiant terrestres sicut aqua ꝑ inspissationē ꝯuertiṫ in terrā: q: de rōne pontici sunt terrestreitas spissitudo ⁊ frigiditas. ¶Dubitaṫ vtrū flā dulce vel insipidum possit fieri per se ponticū: vr ꝙ nō: q: flā non est nisi sanguis diminute coctus: sed oē ponticū est crudissimū: sicut ergo cholera non pōt ꝯuerti in sanguinē: q: est nimis cocta ⁊ nō pōt discoqui: sic flā quod est plus q̄ꝫ semi coctum non potest incrudari. Item nullus fructus redit de dulcedine ad ponticitatē: q: ponticus precedit dulcē nāli ordine: ergo nec flā iam dulce factum fiet ponticū. Itē oē ponticum necessario est frigidū ⁊ siccū: si igitur aliquis humor fiat ponticus erit melīa nō flegma. Quarto si flā dulce posset fieri per se ponticum hoc esset ꝑ viā congelationis: vt ait hic prin. sed talis non est possibilis in hūano corpore alioqn a frigido posset lapis generari in renibus aut vesicca. Oppositū dicit hic pn. ¶Attēde ꝙ dupl̄r itelligi pōt flā fieri pōticū. Uno mō vniformiter ꝑ totā ei⁹ sbam ⁊ intense. Alio mō q̄si supficial̄r s̄m aliq̄s sui ptes ⁊ remisse. ¶Hoc premisso dic prio ꝙ dulce flā remanēs flā nō pōt fieri ꝑ se pōticū prio mō vt ostēdūt rōnes aū oppositū. Dic s̄o ꝙ dulce flā ꝑ se.i.sine alterius humoris cōmixtione potest fieri pōticū ipso manēte sub spē flātis scdo mō. Pōt.n. diuturnitate tpis inspissari ⁊ partes eius aquee que nondū passe sunt digōnem congelari ⁊ terrestres fieri: licet non adeo congelari possint ꝙ fiant lapides.

¶Et ē phl̄atis ⁊c.] ¶In.4.pti. que est de flāte vitreo dicit prin. ꝙ ē vna spēs flātis vitrei spissi grossi sil̄is vitro liquefacto i sui viscositate ⁊ ponderositate.

phlegmatis acris.i.acetosi. Auic.aūt cū dixit ꝙ phlegma vitreuz plerūq;.i.aliquādo est acre.i.acetosuz ⁊ hoc q: fit ex acetoso phlegmate intellexit ēt ꝙ plerūq; est ponticū: ⁊ q: hoc erat notū non est ꝓsecutus declaratioñe eius. Ex h apparet rudis sermo antonij q imaginat phlegma vitreū esse quoddaz ꝑus congellatū a frigido ⁊ postea ꝙ calor violentus dissoluat id ⁊ vitreū liquidū faciat: sicut intersiccant lateres a forti calore et ex h credit fieri saporē acetosū nō.n.expedit ponere q̄ iste flegma ad h ꝙ fit vitreū acetosuz patiatur ordinatim duas ꝯrias passiones i nobis: sed certū est ꝙ ipsum existēs vitreū eget fortibus medicinis vt dissoluat: ⁊ euacuetur ꝟm ꝙ auctores ponunt. Apparet solutio ad dubitationē quartam: naz cū auic. dixit ꝙ reperitur flegma virtutē non habēs saporez: voluit hoc declarare vel ponere ꝙ erat magis occultū: opz ergo scire ꝙ flata que saporem nō habēt sunt mucillaginosuz: crudū: ⁊ aquosuz: sunt.n.insipida vt mucci vl' mucillagines ⁊ vt res crude ⁊ aquose: cōuerse ergo ꝑ congelationē multā ad rem silem vitro effuso: tunc fit flegma vitreū insipidū: ⁊ h est quod auic. dicit.

a ¶ Et plerūq; saporē non hñt: ⁊ vr̄ ꝙ illud quod ex eo est crossuz saporem nō hñs.i.flegma vitreuz qd est flegma crossuz ꝙ saporē non hz est cruduz.i.fit ex flegmate crudo ⁊ ideo est crudū.i.est flegma crudū vlterius cōgelatum: ⁊ dedit ꝑ hoc intelligere ꝙ est flegma mucillaginosum multo magis cū vlterius cōgelatur. Non.n.indiget mucillaginosuz tanta congelatione vt fiat vitreuz quanta indiget flegma crudū: q: mucillaginosuz est grossius ⁊ crudius: vnde statiz auic. reponet crudū flegma sub mucilaginoso: ⁊ tunc subdit.

b ¶ Aut cōuertitur in crudum.i.aut h flegma vitreū grossuz insipidū est aliud flegma q̄z flegma cruduz predictū siue mucilaginosuz: quod aliud flegma conuertitur in crudum.i.icrudatur per vlteriorem congelationez: ⁊ tunc dat exemplum cum dicit.

c ¶ Et hec quidem est illa ⁊c̄.i.⁊ hoc flegma vitreū insipiduz qd fit ex flegmate cōuerso ad cruditatē per cōgelationē cuz illa.s.vt ex mā.i.ex flate aquoso cōgelato nō putrefacto: q: tunc potuisset ex eo facere salsum: vel fuisset per putrefactionē resolutū: neq; res alia admixta fuit: q: illa fecisset h flegma saporosum.s.acetosum vel ponticuz ⁊ tunc illud flegma vitreum nō fuisset insipiduz de quo hic loquit. Ex his apparet ꝙ h vocabulo crudo auic. vtit in hoc capi. de flegmate in tribus significationibus. primo pro flegmate crudo distincto ab oi alia specie diuersificata ex ꝑte sbe ⁊ h supra cū dixit ꝙ flegmatis aliud est macillaginosum aliud ē crudū: scdo pro flegmate mucillaginoso ⁊ crudo sicut hic cum dicit: ⁊ est flegma cruduz.i.crude vel mucillaginosuz: tertio pro flegmate aquoso qñ conuertit ⁊ incrudat incrudatione qua fit vitrū: ⁊ h cū dicit aut cōuertitur in crudū. Considerandum tñ ꝙ si imaginatio tua cōprehendit flegma aquosuz qñ cōuertit ad vitreuz transire per crossicies crudi ⁊ mucillaginosi flegmatis tunc poteris dicere: aut conuertit in crudū.i.aut flegma aquosum de quo fit vitreū priusq̄z fiat viterū fit crudum. Et apparet solutio ad quintā dubitationez ⁊ apparet ꝙ anto. nihil hic intellexit. Sz dubitatur tunc primo si flegma acetosuz vel ponticū fit vitruz nō deberet remanere ponticum vel acetosuz: q: ꝙ mutat mod substantie de gradu ad gradū vr̄ saporem mutare. Dicēdum ꝙ nō mutat istā sbaz ꝙ non possint illi sapores saluari: imo est ac si vinuz acetosuz glaciaret: illa enī glacies est acetosa: lz non appareat acetositas nisi cū eliquat forsan. Dubitat secūdo q: vr̄ ꝙ flegma vitreum factum ex flegmate aquoso: vel crudo: vl' mucillaginoso: que sunt flegmata isipida fit necessario ponticū: q: ista flegmata insipida nō veniūt ad vitreitatē nisi ꝑ fortē frigiditatem: sz talis cōgelat ⁊ mouet ad terrestreitatē: vt appz in flegmate pontico: ergo multo magis cū fit vitreū. Dicēdū ꝙ frigus adueniēs flegmati. ꝟ.g. aquoso cū cōuertit ipsuz in vitreū cōgelādo vel exprimit aliquas ꝑtes humidi subtilis: ⁊ tūc terrestrificat taliter ꝙ fit sapor ponticus: vel nō exprimit illas: sz simul illas cōgelat intus: ⁊ tunc nō fit terrestrificatio ⁊ nō fit sapor ponticus: accidit aūt in ꝯgelatione exprimi vel nō exprimi humidū ꝑꝑ multas cās: ⁊ vna de manifestis est q: res h est porosior vel nō porosa: ⁊ hec diuersitas pōt accidere in indiuiduis eiusdē spēi flegmatis. ꝟ.g. aquosi hoc.n. potuit incipere digeri ⁊ fieri porosuz: ⁊ tādē occurrit sibi frigus cōgelās: hoc aūt stat in sua aq̄sitate puriori ⁊ densa. Et alie multe sunt cāe q̄s aliunde scis: ergo ex flatib⁹ insipidis pōt resultare flegma vitreū insipidū ⁊ ponticū. Alij ēt sunt modi dicēdi ad hāc dubitationē quos ꝑ te cōsidera ⁊ inuenies aliū modū in promptu ꝑ illud qd supra dixit ad siccitatē parump ⁊c̄. dixit.n. parump nō sine cā iaz igit dic vt prius dixit de insipido. Dicendū ꝙ hic accipit isipidū large ad dulce. ⁊ tūc cū locut⁹ fuit d dulci inālī locutus ē de insipido: q: cū ibi vincat flegma in mixtiōe est insipidū respectu puri sanguinis est ēt locutus de insipido ⁊ locutus est de flegmate aquoso ⁊ crudo ⁊ mucillaginoso. ⁊ sz h vna spēs flegmatis ē de duab⁹ spēb⁹ de vna ꝑ saporē de alia ꝑ sbaz. Dubitat q: h ponunt 8. spēs flegmatis innālis ⁊ tñ Gal. solū ponit q̄ttuor. 2° de drījs febriū ⁊ halyab. ꝑmo theorice. ⁊ vicarius cū multis alijs.s. salsum acetosuz dulce ⁊ vitreū. Dicendū ꝙ ꝑfectior fuit distinctio auic. inter oēs distinctiōes: velle aūt oēs q̄s auic. ponit cōprehēdere sub illis.4. quas Gal. ponit eē parūper difficile. Dubitat de quodā flegmate ꝙ qñq; apparet cū clisterijs ꝙ ē albū ouoꝝ sicut pinguedo quedā. Dicendū ꝙ vel est improprie flegma sed est muscositas intestinalis vel sunt flegmata mucillaginosa aut vitrea longo tpe ibi cōtēta ⁊ digesta parūper. vñ multū est apparens in finib⁹ egritudinū ꝓlixaꝝ flegmaticarū.

⁊ plerunq; saporez non habet. Et videtur ꝙ illud ex eo quod ē grossuz saporē non habens sit crudum: aut cōuertatur in crudum. Et hec quidē est illa phlegmatis species que in principio rei erat aquosa ⁊ frigida: ⁊ neq; putruit: neq; res alia ei admixta fuit: sed sic ꝑmansit recondita donec fuit ingrossata: ⁊ frigiditas fuit ei addita. ¶ Jam igitur declaratum est ꝙ corrupti phlegematis modi ex parte saporum ipsius sunt quattuor: salsum: acre: ponticum: ⁊ insipidum. Et ex parte sue essentie sunt quattuor: aquosum: vitreum: muscilaginosum: ⁊ gipseum. Crudum vero in collectione muscilaginosi continetur.

a ¶ Cholera

Jacobus De partibus

Et istd phl'a aliqñ ē acetosuz.s. dū calor d̄bilis ꝑus fecit in eo ebullitionē: ⁊ aliqñ insipidū.s. qñ ispissatū fuit: ⁊ neq; calor debilis: neq; calor fortis fecit ipsuz ebullire. Et vr̄ ꝙ phl'a vitreū grossum insipidū est phlegma crudū vel cōuersum ad cruditatē ꝑꝑ frigus occurrēs ei. Et hoc phlegma vitreū ē illd phlegma qd erat aquosum in ꝑncipio sui ⁊ nō est putrefactū nec aliqd est ei cōmixtuz: sz tādiu māsit recōditū donec fuit inspissatū ⁊ frigidi⁹ effectū. ¶ Sz dicet qs. tale phl'a vr̄ hr̄e ꝯditiones ꝑus attributas phlegmati pontico. Nā neq; calor debilis neq; fortis fecit ipsuz ebullire ⁊ est inspissatū ⁊ infrigidatuz: erit g̃ ñ insipidū sed ponticum. Dic ꝙ nō est cōgelatum lz sit infrigidatum nec ita terrestre factū ꝙ inde mutet saporē ⁊ ponticū efficiatur. ¶ Attende ꝑmo ꝙ hoc phlegma vitreum dicit ob similitudinem quā hz cum vitro liquefacto in colore viscositate ⁊ pondere. ¶ Attende secūdo ꝙ cōiter gnātur in decrepitis destitutis calore: ⁊ quandoq; in mulieribus ⁊ phlegmaticis aliaꝝ etatum: ⁊ maxime in monoculo vel in intestino colon: tum propter inuolutiones ⁊ angulos eorum: tum etiam propter eorum frigiditatem ⁊ elongationem a corde ⁊ interdum ibi manens inducit colicam ⁊ qñq; apparet cuz squibalis effluere ministratis clysterib⁹ in colica. Juxta illud Gal. 2. interioꝝ. c. 5. Sz ego scio ꝙ quodā tpe passus suz tā magnū dolorē ꝙ arbitrabar iteriora ventris terebro proforari: precipue in loco qui est via vrine inter renes ⁊ vesicam. vnde cū rutaceo oleo clysterizatus cum magno dolore humores velut liquidum vitrum emisi similes ⁊ in liquore ⁊ in colore: quos humores prasagorus vitreum humorem appellat: quem postea in multis compertus sum. Sed Prasagorus dicit humorem hunc esse frigidissimum qui bene dixit: nam tactui apparet: vnde miror quomodo frigidum egreditur ⁊ non ex aliquo calefit: ⁊ si cum magno motu ⁊ expressione exeat.

¶ Jam igitur ⁊c̄.] ¶ In tertia parte principali sermonis de spēbus phlegmatis non naturalis dicit princeps recolligendo in sūma modos dicti phlegmatis ꝙ iam declaratum est quattuor esse modo corrupti phlegmatis ex parte saporum ipsius scilicet salsuz: acre.idest acetosum ponticum ⁊ insipidum. Et ex parte sue essentie seu substantie: quattuor scilicet aquosum vitreum muscilaginosum ⁊ gipseum. Crudum vero comprehenditur sub muscilaginoso ¶ Queritur vtrū sint tantū q̄ttuor modi phl'atis innālis ex ꝑte sapoꝝ ⁊ tm̄ q̄ttuor ex ꝑte sbe. Arguit primo ꝙ non auctoritate Ga. 2. de virtu. natu. ad finē ponētis solū duos. Dicit.n. phlegmatis q̄ztūcūq; fuerit dulce benignū esse h aiali ⁊ ꝟm nām. Quantumcūq; aūt aciduz aut salsum factum hoc preter naturam. Acidum quidē q: non recipit digōnem: quod aūt salsum putrefactuz est. Secundo auctoritate auer. 3. colliget. c. 6. qui solum enumerat tres spēs ex ꝑte saporis: ⁊ vnā ex ꝑte substātie dicēs. Et istius hūoris exeūtis a nā sunt q̄ttuor spēs vna est salsi: alia acetosi: alia dulcis: alia vitrei. Tertio rasis in additionibus supra secūdū almāsoris ⁊ iohānitius in ysagogi; ponunt solū tres modos innālis phl'atis ex ꝑte saporis.s. salsum dulce ⁊ acre ⁊ cū his vitreuz. Quarto sicut est aliqd ponticū ꝑ admixtionē melācholie pōtice: ita potest esse aliqd amaꝝ ex ꝑmixtione multi fellis ⁊ sepe videmus vomētes phlegma cōqueri de amaritudine ei⁹ in exitu. Quinto sicut est aliqd salsuz ita vr̄ posse esse aliqd acutū ex ꝑmixtione virtutis allioꝝ comestoꝝ vel cepaꝝ vel cū phlegmate nāli. Sexto facilius est phlegma fieri stipticū q̄z ponticum cuz stipticus sit vicinior insipido: imo non pōt insipidum fieri ponticū quin trāseat ꝑ stipticū cum stipticū non sit aliud q̄z ponticum debile seu remissum: vt ait Ga. 4. simplicis medicine. c. 6. di. 2. Septimo sicut ex sanguine mixto cuz phlegmate fit phlegma dulce nō nāle. ita ex vnctuositate sanguis mixta cū phlegmate: pōt fieri phlegma vnctuosum ⁊ sepe occurrit ꝙ phlegma existēs i orificio stomachi inducit fastidium abominationē ⁊ nauseam: ⁊ hec facere videt sua vnctuositate. Octauo insipidū phl'a ē nāle ⁊ dulce nō nāle: qm̄ dulce fit ꝑ admixtionē sanguinis ergo nō dz hic numerari phl'a insipidū īter modos innālis. Nono est aliqd phl'a durū vt gipseū ⁊ aliqd molle vt muscilaginosuz ⁊ aliqd raꝝ: ⁊ aliqd densuz: ⁊ aliqd ꝑuiū ⁊ aliqd opacū turbidū ⁊ aliqd grauius ⁊ aliquod minus graue ⁊ oīa hec se vident tenere ex ꝑte sbe phl'atis: ⁊ sic erunt plures q̄z q̄ttuor modi. Oppositū dicit hic ꝑn. ¶ Attende hic primo ꝙ ꝑn. enumerans h modos phlegmatis non intendit diuidere phlegma nō nāle diuisione gñis per drīas specificas aut species sed intēdit declarare modos non naturalis phlegmatis de quibus mentio fit in libris medicine. Et omnes modi quos ipse enumerat sunt famosi in medicina excepto pontico. ¶ Attende secundo ꝙ phlegma stipticum duobus modis fit sicut ponticum ⁊ sub pontico comprehenditur: q: nō est nisi ponticus remissus: vt ꝑus allegatum est a Gal. immo verius loquendo phlegma qd vocat hic ꝑn. ponticum est phlegma stipticum cum phlegma nequeat manens phlegma perfectam consequi ponticitatem. ¶ Attende tertio ꝙ ꝑ insipidū phlegma hic ꝑn. intelligit phl'a dulce ex ꝑmixtione sanguinis. Et phlegma insipidum factum ex cruditate q̄le est secundus modus phlegmatis vitrei nuper dictus. Dixit enim superius ꝙ phlegma dulce est insipidum seu saporem non habens ibi. Et est etiā phlegma dulce non naturale qd est phlegma saporem non hñs. ¶ Attende quarto ꝙ licet assignabiles sint plures modi non nālis phlegmatis ex ꝑte sbe: illi tñ reduci possunt ad quattuor hic dictos vel in medicina nō sunt vsitati. ¶ Dic ergo ad quesitum ꝙ tm̄ sunt quattuor modi non naturalis phlegmatis ex parte sbe: ⁊ q̄ttuor ex parte saporis ꝑncipales vsitati in medicina: q: oē phlegma tale vel est subtile fluidum ad aquositatē tendens: ⁊ sic est aquosum vel grossum inspissatum. Et hoc est tripl'r vel ad instar muscilaginis: ⁊ est muscilaginosum vel ad instar vitri liquefacti: ⁊ est vitreum. vel ad instar gipsi ⁊ est gipseum. Et vitreum est deterius oibus. q: hz cū frigiditate multā viscositatem: vt ait Auer. 3. colliget. c. 6. Item tm̄ sunt nouem sapores. 3. cali.s. amarus salsus acutus. Tres frigidi.s. pōticus stiptic⁹ ⁊ acetosus: ⁊. 3. medij.s. dulcis vnctuosus ⁊ insipid⁹. Sed nō est aliqd amarū phl'a cū amaꝝ sit res adusta ⁊ velut cinis: vt ait Gal' 4. simplicis medicine. c. 2. disti. 4. nec est aliqd acutū cum sapor acut⁹ in sba subtili cal'a fundet. Phl'a ꝟo nō est sil' calidū i hītu ⁊ sbtile. q: caliditas inata digerit ⁊ inspissat phl'a. Et dico notāter calidū i hītu: q: nihil ꝓhibet calorē extrinsecū calefacere simul ⁊ liquefacere ⁊ subtiliare phlegma congelatū. Dulce vero ⁊ vnctuosuz sub insipido cōprehēdunt ⁊ stipticū sub pontico. Sequitur ergo ꝙ ex parte saporis: tm̄ sunt quattuor modi non naturalis phlegmatis.s. salsum acre ponticum ⁊ insipidum. ¶ Ad primum obiectū dic ꝙ Ga. dūtaxat ibi enumerat species famosiores nō naturalis phlegmatis ꝟm sapores. Ad secundum ⁊ tertium proportionabiliter responde. Ad q̄rtum dic ꝙ phlegma cum multo felle non est phlegma proprie: sed quid commixtum ex duobus humoribus non redactis ad vnum modum substātie. Ad quintum nega ꝙ possit esse aliquod phlegma acuti saporis ꝓpter cām dictaz ⁊ dic ꝙ alia expoliantur suo sapore in prima digestione. Ad sextum dic ꝙ stipticum sub pontico intelligitur. Ad septimum dic ꝙ phlegma vnctuosum si sit aliquod sub insipido comprehenditur sicut ⁊ dulce non naturale. Ad octauum respondet tertium notabile. Et ad nonum quartum.

¶ Cholera

a ¶ Cholera aūt ⁊c̃.] Primo ꝑmittit diuisionē: ſcđo declarat. Cōſiderandū ꝙ colera ſumif pro oī humore vt intelligit̃ ſcđa ꝑti^a. aphoꝝ. aph. 15. Ubi fauces egrotāt ⁊c̃. Intelligit̃ et̃ ꝑ colerā rubeā ⁊ nigrā: vt. ſ. Aui. ⁊ pro ſola rubea vt in cōmē. aph. 7. ꝑtic. Quib⁹ colerice. Nūc dubitāt q: nulla vī colera nālis cū oīs ſit ſupfluitas vt ſcđo colliḡ. ⁊ ſcđo de virtutibus nālibus. Dōꝫ ꝙ colera oīs ſanguini cōparata dī ſupfluitas: ⁊ reſpectu ſui innālis. i. nō habentis illā ꝑfectionez quā hꝫ ſanguis cū ipa colera in ſe ꝯſiderata fuerit: quedā eſt nālis que hꝫ fines ⁊ vtilitates nobis expedientes vt diceref. Illa autē eſt innaturalis que mala ⁊ nociua eſt.

¶ Cholera ^a autem rubea alia eſt naturalis: alia eſt que eſt ſuperfluitas nō naturalis. ¶ Naturalis ^b eſt ſpuma ſanguinis cuius color eſt rubeus clarus: ⁊ eſt leuis acuta: ⁊ quanto magis fuerit calida erit eius rubedo maior. ¶ Que ^c cum in corpore generatur: in duas diuiditur partes: Quarum vna

b ¶ Naturalis ⁊c̃.] Primo determinat de nāli: ſcđo de inaturali: ibi [Nō nālis.] Prima in. 2. primo eā notificat ꝑ ſui acc^a. ſcđo ꝑ ſuos fines: ibi ſcđa [Que cū in corpe.]. ¶ Cōſiderandū ꝙ notificat colerā nālez ex quatuor: ꝑmo ꝑ hoc qđ dicit ſpuma. ꝫ. q: flegma ē ſpuma vt yſaac ꝑmo vrinaꝝ. Itē ſpuma fit qñ humiditati viſcoſe includitur vel miſcef vētoſitas: vt in cōmē. aph. Strāgulatoꝝ: ⁊ ſcđo ꝓnoſti. ⁊. 7. cōmen. ⁊ 7. ꝑti^a. apho. Quibus ſpumoſe fiunt egeſtiōes: ſꝫ colera nō eſt talis. Amplius ſpuma ſtat ſeꝑata ab eo cuius eſt ſpuma: ſꝫ colera nō eſt ſic in venis. Dicēdū ꝙ colera reſpectu ſanguis dicif ſpuma dupliciter: ꝑmo q: apta eſt ſuꝑnatare ſui caliditate ⁊ ſubtilitate: ſcđo q: eſt apta facere in ſanguinē agitationē ⁊ euaporationē que ſunt de cauſis ſpume: dico et̃ ꝙ flegma pōt dici ſpuma: q: ſui viſcoſa humiditate: ⁊ croſſis vaporibus eſt aptū in ampullis ꝯuerti: ⁊ ꝓpꝛe i

Jacobus

¶ Cholera aūt ⁊c̃.] ¶ Hec pars que eſt de cholera duas hꝫ partes. Prima ē de naturali ⁊ eſt preſens tex. Scđa de nō naturali ibi [Non naturalis vero.] ¶ In prima parte primo diuiditur cholera. Scđo deſcribif cholera nālis: ibi [Naturalis] Tertio tāgitur modus ſue ꝑtitionis ibi [Que cū in corpe] Quarto neceſſitas ⁊ vtilitas cholere tranſeūtis cū ſanguine ibi [Illud vero] Quinto neceſſitas ⁊ vtilitas cholere trāſeuntis ad ciſtim fellis ibi [Qđ vero.]

¶ In ꝑticula prima dicit ꝑn. ꝙ duplex eſt cholera rubea. ſ. naturalis ⁊ nō naturalis que eſt ſupfluitas. ¶ Attende primo ꝙ nomē cholere eſt cōe ad choleram rubeā ⁊ nigrā: ſed cū per ſe ponif rubeā dat intelligere ſeu citrinā quā frequēter Gal. xantā noīat ⁊ a diuerſis medicis noīatur diuerſimode. Juxta illud Gal. ꝑmo de criſi. c. 2. Et medici qdam noīant hanc cholerā nomine qđ ſignificat in lingua greca rubeū claꝝ: ⁊ eſt keſim. Et noīant eam etiā citrinam noīe citrini qđ ſignificat in lingua greca ruffum tinctū qđ tendit parū ad rubedinē. Et illud qđ noīat beridim: ⁊ nomine citrini qđ ſignificat i lingua eorum ruffum ſubtile ſimile citro. ¶ Attēde ſcđo circa hoc qđ dicit ꝑn. alia eſt ſupfluitas non naturalis ꝙ nō eſt idem ꝯuertibiliter cholerā eſſe ſupfluitatē: ⁊ ipſam eſſe nō naturalem. Nā cholera que tranſmittitur ad ciſtim fellis ⁊ a ciſti ad inteſtina eſt ſupfluitas ſanguis ſeꝑata a ſanguine: vt expellatur: veꝝ q: plura prebet iuuamēta in ſuo trāſitu ⁊ homini ſaniſſimo eſt neceſſaria vel vtilis dr̃ naturalis. Ad choleram ergo eſſe ſuperfluitatē: nō ſequitur ipſam eſſe nō naturalem ſed econuerſo: bene ergo dicitur ſupfluitas non naturalis.

¶ Naturalis ⁊c̃.] ¶ In ſcđa ꝑticula dicit princeps ꝙ cholera nālis eſt ſpuma ſanguinis cuius color ē rubeus clarus ⁊ eſt leuis acuta: ⁊ quāto fuerit magis calida erit maioris rubedinis. ¶ Queritur primo vtrū cholera ſit ſpuma. Arguitur ꝙ nō nulla ſpuma eſt humor: q: nō eſt corpus fluidum: īmo cōſtans ⁊ aereū: ſed omnis cholera eſt humor. Secūdo ſpuma cōponitur ex materijs humidis puta aere incluſo in humido viſcoſo: ſꝫ chol̃a ꝯponitur ex materijs ſiccis cū ſit amariſſima ⁊ amaritudo fundef in ſicco terreo aduſto. Tertio fel qđ eſt in ciſti fellis eſt vera cholera: ⁊ tñ nō eſt ſpuma vt clare eſt videre in felle extracto ab occiſis aīalibus. Quarto nulla cholera i corpe humano atteſtatur ſuꝑ humoribus phlegmaticis cū ſit eis ex vtraq: qualitate ꝯria: ſꝫ ſpuma atteſtatur ſuꝑ phlegmaticis humoribus. Juxta illud Hipp. apho. 7. apho. 31. Quibuſcūq: ſpumoſe egeſtiones in yaria his a capite phl̃a defluit. Oppoſitum dicit hic ꝑn. ⁊. c. ſeq. ait. Spuma aūt eſt cholera rubea. ¶ Ad ſolutiōe attende primo ꝙ ſpuma gñatur ex cōmixtionibus duoꝝ corpoꝝ. ſ. vēto ſimul ⁊ humiditate que nūq: cōmiſcentur niſi quaſi quedā corpuſcula multū prius ex eis diuiſis inde ꝯficiantur. Deinde circundatur quelibet pars ventoſitatis quātalibet parte humiditatis: vnde quaſi quedā granula rotūda cōcreantur ⁊ multa. ¶ Attēde ſcđo ꝙ due ſunt cauſe effectiue ſpume. Una eſt motus fortis agitans ⁊ concutiens ventum vel aerem cum aliqui humido ⁊ ſic generatur ſpuma in mari. Alia eſt calor fortis ebullitionē faciens in aliquo humido: ⁊ ſic generatur ſpuma i liquoribus iuxtapoſitis igni qđ videf in aīalibus. Inquit Gal. 2. aphoꝝ cōmento. 43. illius cañ. Strangulatoꝝ: in athletis enī virtutis ſue motus cōcreat ſpumas in oribus. In porcis ſilueſtribus fortitudo caloris. In equis currentibus vtrūq: ſimul adunatur. ¶ Attende tertio ꝙ ſpuma dicitur dupliciter. Uno mō de ꝯgregatiōe pura ampullaꝝ paruaꝝ multaꝝ conſtitutarum ex partibus aereis circūdatis vndiq: humiditate aliqua extenſa ⁊ ſubtiliata. Alio mō de corpore humido fluido abundante in talibus ampullis. Juxta hoc dic ꝙ cholera nō eſt ſpuma primo modo vt arguunt rationes ante oppoſitū. Dic ſcđo ꝙ cholera eſt ſpuma ſecūdo modo dicta. Juxta illud Gal. 5. de iuuamentis membrorum. c. primo. Et illud qđ purgatur ex cibis habet tres modos fecem que eſt quaſi cortices vuarū: deinde quod eſt feculentū vuarum qđ decidit in vinum deinde ſpumoſum. Itē quarto de vtilitate particularum. c. 4. poſtq: comparauit generationem humorū muſto bullienti dicit. In ebullitione autem hac hanc quidem eis ſuperfluitatum ſubſidere quantumcūq: eſt lutoſa ⁊ groſſa: hanc autem que eſt ſubtilis ⁊ leuis velut ſpumam quandam ſupernatare ſanguini. Dicit enī hic choleram nō ſpumā: ſed velut ſpumam. ¶ Queritur ſecundo vtrum color cholere naturalis ſit rubeus clarus ⁊ tanto magis rubeus quanto cholera eſt calidior. Arguitur ꝙ non ſanguis arterialis eſt rubeus clarus. In hoc enim ponitur differre a venali ꝙ venalis eſt rubeus obſcurus ⁊ arterialis clarus: ergo color cholere non eſt rubeus clarus. Dicit enim Gal. ſecundo de criſi capitulo. 12. Et neq: eſt poſſibile vt ſit ſanguis in colore cholere. Scđo cholera ꝓhibita tranſire ad inteſtina ⁊ regurgitrās cū ſanguine ad mēbra: vt in yctericia non tingit cutē colore rubeo ſꝫ citrino fedo vt eſt videre ad oculū: ergo nō eſt rubea ſꝫ citrina. Nā ſuo colore cutē inficit. Tertio ſignū dñij cholere eſt citrinitas coloris corpis ⁊ oculoꝝ ſicut accidit in vicio ycterice: vt ait auer. q̃rto colliget. c. 28. Cholera ergo nō eſt rubea: ſꝫ citrina. Quarto colores rubei vniuerſalr̃ ſignificant dñiū ſanguinis quarto colliget. c. 10. ergo color rubeus nō ē color cholere. Quinto arguif ꝙ nō tanto ē cholera magis rubea q̃to eſt calidior: quia

ampulla ꝑdurantes: ⁊ ideo bene dixit Anto. cū dixit hic ꝙ ſi ſanguis qui ꝑ flebotomiā exit hꝫ ſpumā ꝑdurantē ſignificat phlegma: ſi cito frangitur ſignificat coleram: poſſet tamē cito recedens ſpuma ſignificare colerā ⁊ phlegma ex qbus ꝯtraria ceſſant. Scđo notificat colerā per colorē q: eſt rubea clara ꝓpter ſubtilitatē ſue ſubſtantie: ⁊ quanto eſt calidior eſt eius rubedo. ſ. clara maior: q: magis tendit ad igneum. Sed arguitur ꝯtra: q: a colore nō ſumitur certa ſign⁹. vt Gal. quarto de ſimpli. medi. ⁊ Aui. ſcđo cañ. tertio. c. ſed ſi colera quāto eſt calidior tāto rubicundior: igitur ex rubedīe poſſumus arguere ſupra caliditatem. Dicunt ꝙ in diuerſis ſpecie nō poſſumus arguere ex rubedine vel ex maiori rubedine ſupra caliditatem q: rubedo ſtat cū frido ſicut in corallo ⁊ ſandalo: ſꝫ in eadē ſpecie poſſumus arguere h̃ rubeū eſt calidū: ergo rubicūdius eſt calidi⁹. Tertio notificat ꝑ leuitatē cū dicit: eſt leuis: ratio ē q: ſubtilis ignea. Quarto ꝑ hoc qđ dicit acuta: ⁊ intelligit acuta vel in ſapore: vel acuta. i. calida.

c ¶ Que cū ⁊c̃.] Hic ponit fines colere nālis: ⁊ primo oſtēdit duas eius ꝑtes: ſcđo vniuſcuiuſq: eaꝝ ponit ꝓpriū finē: ibi ſcđa [Illud.] Dubitatur ꝯceſſo ꝙ aliqua colera cū ſanguine vadat: que ſit plurime quātitatis: an illa que eſt cum ſanguine vadit: an illa q̃ ad fel tēdit. Hāc queſtionē a nullo inueni ⁊ credo ꝙ cā ſit q: veritas in hoc ſciri nō pōt. Poſſꝫ igif teneri ꝙ minus eſt illud ꝙ cū ſanguine vadit: q: ſit tanta nec imaginabile eſſet ꝙ ſanguinē faceret amaꝝ: paꝝ ergo de ea ſufficit ad

De partibus

qñq: ꝓ nimia caliditate vireſcit: ⁊ qñq: adurif ⁊ nigreſcit. Oppoſitū dicit hic ꝑn. ¶ Attende primo ꝙ cholera nālis non ſp apꝑꝫ vnius coloris ſed variat̃ ſm calorē eius ⁊ ipſius digōnem ampliorē vel minorē. Juxta illud. G. primo de criſi. c. 12. Et qñq: videbis cholerā propinquiorē colori ruffo tincto: ⁊ qñq: videbis eā propinquiorē colori rubeo claro. Et qñq: eſtimabis ꝙ color eius ſit color ruffus ſubtilis. Et eſt dr̃ia inter ruffum tinctū ⁊ rubeū claꝝ: q: ruffus tinctus eſt ꝓpingor albo: ⁊ rubeus clarus eſt ꝓpingor terſo ⁊ ſplēdido. Et ſicut ruffus tinctus eſt ꝓpingor albo q̃ rubeus clarus: ſic ruffus ſubtilis eſt ꝓpingor albo q̃ ruffus tinctus. Et ſicut rubeus clarus eſt elōgatior ab albedine ruffo tincto: ſic rubeus nō clarus eſt elōgatior ab albo rubeo claro. ¶ Attēde ſcđo ꝙ color rubeus clarus qñq: dī de croceo q eſt in vltimo gradu citrinitatis. Juxta illud ꝑn. primi ſcđa doctrina tertia ſumma ſcđa. c. 2. Poſt croceus q ſimilaf capillis ſaffrani: ⁊ iſte qdē eſt quē vocant rubeū claꝝ. Et qñq: dr̃ de rubeo terſo ſplēdēte q̃lis eſt color ſanguinis arterialis. ¶ Juxta hoc dic ꝑo ꝙ cholera eſt rubea clara primo mō rubedinis. Dicit. n. ꝑn. nouiſſime allegato ꝙ in oībus in qbus color ſaffrano ē attinēs eſt ſignificatio dñij cholere rubee. Dic ſcđo ꝙ cholera nō eſt rubea clara ſcđo mō: ſꝫ ꝓpinq̃ rubeo claro: ꝓbaf auctoritate. G. primo de criſi. c. 12. dicētis. Sꝫ chol̃a eſt propinquior colori rubeo claro ⁊ ſanguis ꝓculdubio ꝓpingor colori rubeo non claro. Et illud iō qm̃ color rubeus clarus verax eſt: medius vero īter colorē ſanguinis nālez ⁊ īter colorē cholere nālez: cū ergo appropinq̃t illi vnuſqſq: duoꝝ chimoꝝ non ſit vere rubeus clarus: ſꝫ ſit propingor q̃ eſſe pōt colori rubeo claro. Et ītellige h̃ dcā Gal. de ſanguine venali. Nā arterialis eſt vere rubeus clarus. Dic tertio ꝙ q̃to chol̃a nālis eſt calidior calore nāli tanto color eius eſt magis rubeus vel accedens ad rubeū. Nam diminutio caloris eſt cā appropinquationis ad albū indigeſtū. Et augmētū caloris eſt cā receſſus ab albo indigeſto. Et acceſſus ad croceū digeſtū ſeu rubeū claꝝ. Quattuor obiecta prima ſunt pro ſcđa cōcl̃one. Ad q̃ntū dic ꝙ chol̃a vireſcēs aut nigreſcens ꝓ nimio calore exit limites nālis chol̃e. ¶ Querif tertio vtrū cholera ſit leuis acuta: ꝙ non ſit leuis ꝓbaf q: eſt valde amara: ſꝫ amaꝝ fundaf in ſbã groſſa terreſtri. Itē poſita in aqua fundū petit ſicut eſt videre in euacuantibus ciſtim fellis in aquā. Sꝫ ꝙ nō ſit acuta ꝓbaf: q: acutū ⁊ amaꝝ ſunt ſpēs ſaporū diſtincte ⁊ ſm modū ſbe quodāmō ꝯrie. Oppoſitum dicit hic ꝑn. ¶ Attende ꝑo ꝙ leue in mixtis dr̃ duplr̃. Uno mō abſolute de illo qđ plus hꝫ de elemētis leuibus vel de aliquo leuiū q̃ de grauibus. Alio mō reſpectiue ſ. illud qđ minus pōderat. ¶ Attēde ſcđo ꝙ acutū quadruplr̃ dī. Uno mō de ſtricto ſeu breui induratione: vt primo aph. ibi. Uita breuis ars vero lōga tpſ aūt acutū. Et ibi aph. 24. In acutis paſſionibus raro. Scđo de acuto in ſaporibus q̃lis eſt cepaꝝ ⁊ allioꝝ ſapor. Tertio de acuto oppoſito hebeti quale eſt acutū in lanceis ⁊ cultellis. Quarto de acuto mordaci i virtute ⁊ penetratiuo ⁊ tale qñq: eſt calidū ſicut calx ⁊ cinis: ⁊ qñq: frigidū ſicut acetū. Et calidum eſt mordax: q: corrodit ⁊ frigidū mordax q: penetrat in mēbra mollia ⁊ exprimit hoꝝ humiditates ⁊ cōprimēdo diſrūpit eoꝝ ꝑtes quēadmodū ſcribitur a Gal. 4. de ſimpli. medi. c. 3. di. i. His ꝑmiſſis dic ꝙ cholera eſt leuis ſcđo mō ⁊ non primo mō. Primū pꝫ q: eſt leuior humoꝝ. Scđm probat ſcđa rō ante oppoſitū. Dic ſcđo ꝙ cholera pōt quodāmō dici acuta primo mō q: eſt facilioris reſolutionis q̃ alij humores: ⁊ ſic quodāmo minoris ꝑmanētie. Dic tertio ꝙ nō eſt acuta ſcđo mō pꝫ: q: eſt manifeſte ⁊ quaſi pure amaritudinis. Dic. 4. ꝙ nō eſt acuta ꝓpꝛie tertio mō: q: nō hꝫ cuſpidē ſꝫ trāſumptiue dici pōt acuta h̃ mō ꝓpꝛea q: cito penetrat ⁊ perforat ſicut lancea acuta. Dic q̃nto ꝙ cholera eſt acuta q̃rto mō: ipſa nāq: ſuo acumine inteſtina mordet ⁊ cogit expellere qđ ꝯtinēt ⁊ interdū cū abundat ⁊ diu ꝑ ea currit excoriat ea. ¶ Ad pri⁹ obiectū dic ꝙ in chol̃a ſunt aliq̃ ꝑtes terreſtres aduſte q̃ ſunt fundamētū amaritudinis ſꝫ cū illis ſunt aliq̃ ignee ⁊ aeree. Scđm ſolutū eſt. Ter⁹ eſt ꝓ tertio dcō.

¶ Que cū ⁊c̃.] ¶ In tertia ꝑti. dicit ꝑn. ꝙ cū chol̃a rubea gñatur. i. generata eſt i corpe. ſ. in epate diuidif in duas ꝑtes: q̃ꝝ vna trāſit cū ſanguīe ad venas. Et alia ps trāſmittif ad burſā fellis. ¶ Querif vtrū in corpe ſano ps chol̃e trāſeat cū ſanguīe ad venas. Ur̃ ꝙ ꝑmo pauca portio chol̃e ſufficeret amaricare totā maſſā ſanguis: ⁊ ſic redderet eā odioſā mēbris. Uidem⁹. n. ꝙ modicū fellis īmixtū multo lacti vel melli totū reddit amaꝝ. Itē cholera ē vehemēter abſterſiua ⁊ pūgitiua. Juxta illud. G. 4. de vtili. ꝑtic. c. 27. Quis deniq: ignorat xante chol̃e ꝟtutē ſufficiēter acrē exiſtētē ⁊ mordētē ⁊ abſtergētem oīa: ſic̃ q̃ abſtergit inteſtinū ieiunū cui ſolet occurrere adeo fortiter vt vacuū ſp inueniaf ſic abſterget adeo venas ꝙ ſanguinis digōnē in eis impediet. Et ꝓpꝛea dixit. Gal. dicto. c. nām non implantaſſe ſtomacho partem aliquā porī ſuſceptiui cholere. Oppoſitum dicit hic ꝑn. ¶ Attēde ꝙ hec eſt vna de materijs probleumaticis in quibus medici diſcrepant a philoſophis. Dicunt enī hypo. ⁊ Gal. ſcđo elemētoꝝ ad finē vbi hippocratis laudat ſnīaꝫ ꝙ cholera trāſit cū ſanguine ad mēbra. Primo vt iuuet penetrationē ſanguinis. Secundo vt cum eo nutriat membra cholericarum complexionum. Tertio vt

utilitatem nutricationis & penetrationis: si quis aūt huius contrariū vult tenere nō prohibeo eū. Scdo dubitatur que cholera sit subtilior an illa que vadit cū sanguine: an illa que ad cistim fellis transmittitur. Dicendū q illa que vadit ad cistim vt pōt colligi a Gal. in. 2. de virtutibus naturalibus. Nā que cum sanguine vadit est magis benigna & magis propinqua nature sanguinis: & ideo crossior: que autē vadit ad cistim est purior & calidior: & per cōsequēs magis ignea & subtilis.

cum sanguine vadit: & altera ad cistim trāsmittitur fellis. ¶ Illud[a] vero quod de ea vadit cum sanguine cum eo penetrat causa necessitatis & iuuamenti. Necessitas vero ē vt sanguini admisceat ad nutriēda mēbra: in quorū cōplexionibus magnā cholere rubee partē esse opz fm moduz quē meret de diuisione: sicut pulmo. Sed iuuamētū est vt sanguinē subtiliet: & in itineribus ipz penetrare faciat.

Tertio dubitatur vtrum cholera semper in corpore generetur: videt q nō ex Aui. qui dicit: quecūqz. Item reperiunt aīalia que nō habēt fel sicut ceruus: vt. 2. de hystorijs: & quarto de partibus animaliū: ergo in eis nō generatur cholera quorū multo magis est possibile q in homine nō semper generetur. In contrariū q: Gal. 6o de virtutibus naturalibus vltimo capitulo: ponens modum generationis humorum semper cum dicit sanguinem generari dicit etiam generari choleram & alios humores: & ita ponit Aui. sequenti capitulo. Dicitur quosdam dixisse choleram nō semp generari vt cū homo accipit cibaria frigida & cuius epar est frigidum. Nos dicamus cum cōmuniter dicentibus q choleram generari posset intelligi, vt sonat sermo. i. continuo tota vna & est sermo falsus q: generatio cholere non est operatio continua in nobis. Alio modo q semper cū generatur sanguis in epate: generetur cum eo aliqua pars cholere: & tenetur communiter q sic. Ratio: semper cum generatur aliquid generatur eius superfluitas. Nam generatio cholere est per digestionem: & indigestione segregatur superfluum vt post sciemus: ergo cum generatur sanguis generatur etiam cholera. Aliter etiam probatur q: non esset verus sanguis si non generaretur cholera q: non esset continens alios humores. Alij probant sic: q: semper cholera est necessaria cum sanguine per causas quas Auicē. dicit: ergo semper generatur cū sanguine. Accidit tamen quandoqz plus: & quādoqz minus generari. Ad contraria dicendū: primo q hic est quidem modus loquēdi sicut si dicerem cum cholera mouetur ego curro. Vel dicendum q dixit cum generatur q: nō semper generatur sanguis. Ad rationem dicendum primo q lz animalia non habent fel tamen in eis generatur cholera sed non que vadit ad fel: sed que vadit cum sanguine. Alij credunt q in his animalibus fel sit occultū sicut ceruis in cauda: vnde in cauda cerui ponitur venenū. Ad rationem opinantiū dicendum q lz epar sit frigidū & homo vtatur frigidis: tamen cū sit sanguis fit aliquid de cholera sed parum.

a ¶ Illud vero &c.] ¶ Primo ponit finē cholere euntis cū sanguine & est notū. Considerandū q sicut necessariū est membra nutriri cholerica vt pulmo: sic necessaria est cholera: que pro nutrimēto eorū sanguini miscet: & sicut subtilitate sua iuuat penetrationem: q: penetrationē facit principaliter natura membrorū trahentiū & pellentiū sic cholere finis talis vocatur iuuatiuus: nō aūt necessarius: q: penetratio sanguinis fieret quāuis cholera nō iuuaret subtilitate sua: & ideo opz dicere q nutricatio pulmonis fieret solo sanguine si cholera illi nō esset mixta. ¶ Dubitatur primo quid fit de cholera que cum sanguine vadit iuuans ad penetrandum postqz compleuit penetrationē vel vtilitatem penetrationis. Dicendū q si omnia mēbra nutriuntur quatuor humoribus illa pars cholere que cum sanguine vadit subtilians illum vt penetret: illa est que simul cū sanguine nutrit membra: sed q: plus indiget hoc pulmo quā alia medicina: ideo Auicen. de eo expressit. Vel dicendum q si vltra quantitatem qua indigent pro nutricatione vadit de cholera cum sanguine solum ad finem qui est penetratio sanguinis: vel si vadit solum per hunc finē & non per aliquam nutricationē tunc hec cholera completa sua vtilitate insensibiliter resoluitur: & si aliquando euacuaretur sensibiliter simul cū aliqua sanguinis aquositate tunc fit sudor. Sudor enim est quedam sanguinis aquositas cui plus cholericum est admixtum: vt secundo cañ. capitulo de sudore: & ex hoc colligitur q sudor est salsus q: est aquositas cui miscetur amarum: & laborat Aristo. in hoc problemate scda particula quarto problemate. ¶ Dubitatur scdo an cholera naturalis sit subtilior sanguine videtur q nō: q: cholera est facta per maiorē decoctionem: ergo magis crossa: q: decoctio incrossat: vt tertio pronosticorum cōmento. 33. Amplius cholera est amara: sz sapor amarus significat grossam substantiā immo grossiorem dulci vt potest colligi quarto de simplici medicina: & pbatur q: dulce fit amarū educto subtili humido & remanētibus partibus subtilib[9] crossis terreis. Item dicit Dynus. Cholera pura & phlegma purum sunt humores grossi: vt Gal. scdo pronosticorū. c. de vomitu. In contrariūt est Aui. Quidā dixerūt q cholera ex sanguine generata est grossior sanguine. Hic sermo reprobatur q: cholera que ex sanguine fit fit ex subtiliori parte sanguinis: sz totus sanguis est grossior subtili sua parte. Guil. dixit q fm ysaac in lib. vrinarū aliqd dr subtile dupliciter: vno mō in sba: & sic cholera nō est subtilior sanguine pter causas dictas. Alio modo in qualitate vel actione vel virtute & sic cholera est subtilior. Nos dicamus cum Gal. scdo de virtutibus naturalibus. 2. ca. vbi cholerā vult in substantia esse subtiliorem sanguine sicut vrinam in sba esse subtiliorem cholera: & vult q hoc sit sensu perceptibile: ratio q: ex subtiliori materia fit: illud enim q in chilo subtile est fit cholera vt omnes cōfitentur. Amplius ipsa est ignea leuis respectu sanguinis: vt Gal. in libro de partibus capitulo quarto. Amplius dig[o] cholere est per ingrossationem: vt quarto cañ. c. de cura generali putridarum & alia signa. Alij ad hoc inducunt. Ad primā rationē neganda est cōña: & cū pbant q decoctio ingrossat. Dicendū q verū est nō decoctū: vnde cholera qñ est in fieri. s. pars chili que cholere rñdet est subtilis subtilitate que debetur rebus vt crude sunt respectu sui ipsarū cū sunt decocte: tamē hec minus coctum vt sanguis pōt esse grossius quodā alio magis cocto vt cholera: quādo autē propositio que conceditur hic. s. q digestio vel decoctio ingrossat debeat intelligi est sermo in capitulo de virtutibus. Alij tñ dicūt q decoctio que ingrossat est illa que cōgregat: sz digestio que separat subtile a grosso sicut digestio qua fit humorū generatio: aliqd ingrossat & aliqd subtiliat. Ad scdam cū dicitur sapor amarus fundatur in substātia grossa. Quidā dicūt q cholere sapor nō est amarus purus: imo est sapor acutus multū cū illo amaro: & ideo ē subtilior in sba quā dulces res: & proprie quia in cholera sapor acutus est dñans supra amarū: & p cōsequens partes subtiles supra crossas dominantur. Aliter dicendum q ppositio q dicit amarū est grossius dulci est falsa, ppō vniuersaliter accepta: q: fumus est amarus & est subtilior carnibus que sunt dulces: similr est res subtilior melle: est igit propō vera cū res dulcis cōparat ad ipsam factā amarā. Cholera aūt suā hz mām & sanguis suam. Sed tu dices ego accipio cholerā factam p sanguinis dulcis intensionē: illa saltē erit grossior illo sanguine dulci. Dicendum dupliciter primo q verū est illa pte sanguinis q in cholerā transit. non tamen toto sanguine: cum in sanguine sit pars alia que transit in melancholiā que est pars crossior: sed tu dices accipiatur illa pars subtilis sanguinis que pars conuertitur in choleram & separetur a sanguine alio: tunc verum erit dicere hic est sanguis & est subtilior qz cholera que ex eo fit. Dicendum q non est possibile accipere illam partē sanguinis in actu separatam que sit sanguis sed omni parte in se accepta hz in se duas partes. s. crossam & subtilem. Aliter pōt dici q quecūqz pars sanguinis transit in choleram est crossior qz cholera in qua transit & cholera est subtilior qz illa pars sanguinis que in eam transit. Et cū dr q illa pars ingrossatur quia fit terrestris. Dicendū q sicut illa pars fit terrestrior per hoc q ab ea excluditur humidū ita fit subtilior quia terrestre illud subtiliat in siccū igneū igneo calore. Ad argumentum Dyni respondet dynus q cholera pura. i. propinqua nāe elementali est grossa scilicet propter fortem adustionē.

Jacobus De partibus

contra operetur frigiditati & humiditati phlegmatis & melancholie. Et dicūt eā apparere in phlebotomijs & in secessibus puocatis pharmacijs educētibus cholerā a venis. Sed aristo. & auer. 2. colliget. c. 18. & in. 3. c. 4. contrariū sentiunt dicentes cholerā esse purā supfluitatem & separari a sanguine in epate tanqz ineptā nutritioni & abominabilē mēbris: Arist. n. 3. de natu. ani. c. 2. solus sanguinē esse cōem aīalibus oībus sanguineis ceterosqz humores ponit inter supfluitates. Et reuera hec opinio est magne apparētie ex tribus. Primo q in sanguine sanorū eucraticorū nō apparet quecūqz cholera: & si fit aliq spuma supnatans illa venit ex aere incluso in humido viscoso dū sanguis effundebat sicut vides liqda effusa spumare. Et huius signū est primo q spuma illa nō est amari saporis sicut cholera. Scdo q dissoluit a cholera sup eā posita. Secūdo q: si in vna libra sanguinis statim extracti a vena miscueris vni cam[o]dragmā fellis reddit totū illū sanguinē amarū: & tamē sanguis sanorū sentit multū dulcis: ergo nihil vr habere cholere. Tertio q: si decollaueris aīal & gustaueris pulmonē & sanguinē pulmonis eius inuenies ambos dulces: & tñ dr de pulmone q est mēbrū multū cholericū inter alia & q i sanguine q nutriturus ē eū magnā cholere rubee ptē esse opz: si ergo nō inueniat i eo cholera a fortiori nō inuenieт in alijs. ¶ Alia est opinio volentiū mediare & dicentiū q cholera nō trāsit cū sanguine sub ipsius esse actuali & cōpleto sz sub esse potētiali ppinquo actui: ita q in sanguine trāseunte ad venas sunt alique ptes subtiles aptissime cholerizari. Et cum dr q in sanguine nutrituro pulmonē magnā partē chole opz esse: dicunt id intelligi de ptibus sanguinis subtilioribus & calidioribus q sunt cholera in potētia. Et he nullam adhuc habent amaritudinē sicut mel quod i cholericis est aptissimū cholerizari non dr ob id amarū. Et p hoc facile soluunt obiecta ante oppositū & rōnes adducte pro opinione phorū. Sed dicet aliquis hoc erit reducere illam pretactam opinionē q sanguis est humor ex alijs conflatus. Dic q non imo est specie distinctus ab alijs & hz secum in venis phlegma & melācholiā sub esse actuali & perfecto saltē phlegma: choleram autem non iperfecte sanis nisi in potētia. ¶ Illud vero &c.] ¶ In quarta particula dicit prin. q illa ps cholere q transit cum sanguine ad venas penetrat cum eo cā necessitatis & cā vtilitatis. Et necessitas quidē est vt misceat cum sanguine ad nutriendū membra: in quorū cōplxonibus. i. ad quorū cōplxones conseruandas opz esse magnā ptem cholere rubee fm modū quem meret ipsa cholera de diuisione. i. de distributione eius ad membra. Vel expone fm modum quē meretur membrum nutriendum vel cōplxo membri conseruanda de diuisione. i. partitione cholere & sanguinis. Vel expone fm modum quem meretur sanguis de diuisione idest ptitione cholere ad nutriendum membra cholerica. Iuuamentū autem siue vtilitas cholere transeuntis cum sanguine est vt subtiliet sanguinē & faciat ipm penetrare in itineribus. s. venis que sunt vie sanguinis extra quas nusqz continetur sanguis nisi in ventriculis cordis. ¶ Sed contra predictam necessitatem instabit aliquis: fel est amarissimum omnium. Cuius rei signum est primo q in eo nullus est penitus dulcor vel alius ab amaro sapor in gustu sentitur. Secundo q si infecerit linguam omnia que gustantur quantūcūqz dulcia fuerint apparent amara. Tertio q hi q volunt exprimere fortē amaritudinem rei alicuius solēt dicere q est amara sicut fel. Quarto q baurach quod est flos nitri & nitrū & myrrha assignant a Gal. 4. c. simplicis medicine volentibus experiri purā amaritudinē: his tñ fel q est se gustui cholera monstrat amarius sz nullū pure amarū aptū nutritioi. Iuxta illud. G. 4. simplicis medicine. c. 5. di. 3. Res aūt pure amaritudīs sunt ex eis q abhorrēt hoīes: & abhorrent etiā reliqua aīalia. Et paulopost. c. 2. dist. 4. loquens de stagno quodam fetido cuius aqua est amara dicit. Et si tu ceperis piscē & proieceris eū in stagnū videbis ipsum mori & cito corrūpi & vsqz ad hoc puenit eē rei pure amaritudinis in inimicicijs oībus aīalibus & plātis. Itē instabit quis contra iuuamentum attributū dicte cholere in subtiliatione sanguinis & facili penetratione. Aquositas sanguinis ex qua fit vrina nō sperat a sanguine donec exiuerit venas capillares epatis & subintrauerit venam concauam & cum dicta aq fit abundantior cholera & multo subtilior sufficienter subtiliabit sanguinem donec dictā intrauerit venam & postqz intrauerit eā non indiget amplius vt subtilietur: imo continue ingrossando procedit & digerēdo donec solida ps corporis efficiat. ¶ Ad primum dic q cōcesso q cholera sit amarissima nō sequitur quin possit nutrire cum sanguine mixta: lz sola nō possit. Vel dic si vis q cholera in potentia propinqua nutrire potest modo pretacto. Ad scōm dic q aquositas sanguinis multum iuuat penetrationem eius per venas capillares que sparse sunt in epate & ingressū ipsius in venā concauā. Et ad id etiā coopatur cholera suis subtilitatte & acuitate. Dic vltra q postqz dicta aquositas a massa sanguinis separata est cholera vtilis est ad faciendū penetrare dictā massā ingrossatā p admixtionē phlegmatis & melancholie. Nec impedit digōnem dicte masse & ipsius ingrossationem p viā digōnis: immo ipsamet processu tpis resoluendo aliqd aquositatis dicte masse suis caliditate & siccitate ingrossat & ingrossat: lz ex subtilitate sue sbe reddat dcām massam subtiliorem & ex eius acumine promptiorem ad penetrandū.

a ¶ Q̃d pro

¶ Quod

a ¶Quod vero ⁊c.] ¶Hic ponit finē cholere euntis ad fel. Consideran dum ꝙ si cholera que vadit ad cistiꝫ fellis iret cū sanguine in aialibus in qui/bus hoc nō indiget corrumperet sanguinē ⁊ nutricationeꝫ illa cholera: vnde necessariū ē nō ire: ⁊ iō in nullo hoīe sano vel sibi sano inuētū est ꝙ illa cuꝫ san guine vadat. Considerandū secundo ꝙ nutricatio cistis fellis non fit a cho/lera pura sed ab vnctuoso aliquo eunte cū illa cholera: preter ħ aūt hꝫ cistis fellis nutrimentū per ve/nas proprias euntes in eā ab epate quas visu ana/tho⁹ ostendit. Dicemus igit̄ ꝙ vel illud vnctuosuꝫ quod est cholera vadit ag gregatū cum eo ꝙ per ve nas vadit de sanguine ad cistim fellis: ⁊ ambo simul iuncta nutriunt̄ vere: vel ꝙ illo vnctuoso cistis fellis abutitur ⁊ voluptuat̄ in il lo: non tñ vere nutrit̄ ab illo: opꝫ.n. ꝙ omne mēbruꝫ ꝙ aliquam supfluitatem trahit: gr̄a alicuius cōuenientie ⁊ declarationis trahat: vt tertio de virtutibꝰ naturalibus Gal̄. ponit. Sed tunc dubitat̄ quō iste finis est necessarius. Dicē duꝫ ꝙ si ab illo vnctuoso cistis vere nutrit̄ ⁊ sine illo nō nutrit̄ manifestū est ꝙ necāriuꝫ est cholerā cuꝫ illo vnctuoso ire ad cistiꝫ. Et oꝫ tenere ꝙ illō vnctuo suꝫ nō iret sine cholera: si aūt solū voluptuat̄ ⁊ abutit̄ illo vnctuoso ⁊ nō vere nutrit̄ illo sine dubio illa cholera vt poterat ħ vnctuosuꝫ nō est necessaria nisi inquātū illa voluptuatio siue delectatio est necessaria: ⁊ q: cistis non mundisi caret sanguinē ab illa cholera nisi esset ħ delectatio ⁊ illa mundificatio est ne cessaria vt iam est dictū: igitur ħ voluptuatio est necessaria. Consideradūꝫ ꝙ circa intestina multa phlegmata adunant̄: ⁊ cū hec egestio est supfluitas cros sa: vtile ergo fuit illaꝫ choleram ad principiū intestinoꝝ ire vt illa phlegmata abstergat ⁊ purget euigilans expulsiuaꝫ: ad stomachū auteꝫ si iuisset corrupis/set digestionem. hec sunt que prolixo sermone Gal̄. declarat. ijº. libro de vtili/tate partiuꝫ. 3. c. lꝫ credaꝫ ꝙ ad stomachū auium de rapina viuentium vadat cholera iuuans ad illoꝝ digōnem quia voraciter comedunt cruda. In ho/minibus autem vadit ad principiuꝫ intestinoꝝ. s. ad duodenuꝫ vt oīa intestina emundet: lꝫ mōstruose in aliquo hoīe vadit porus ille ad funduꝫ stomachi ⁊ non ad intestinū: vnde co git̄ hic quaq̄ die choleraꝫ euomere. vt Gal̄. in tegni secundo tractatu: ⁊ secun do de complexionibus vl timo capitulo: ⁊ secundo de regimine acutorum. 29. cōmento. In aliquo etiam subtilissimus alius po/rus vadit ad fundum stomachi preter eum qui vadit ad intestina vt quan/doque anotomia inuentum est ⁊ halyab. primo theorice vult. 25. capitulo. Sed tunc dubitatur quomodo finis iste est vtilis cum videatur necessarius. Dicendum dupliciter: primo ꝙ stat in terminis necessarijs tanta est eius vti/litas: tamen q: operatio expulsionis materieꝝ intestinalium est actus princi/palis virtutuꝫ duarum. s. naturalis ⁊ animalis compressiue musculorum dici mus ꝙ operatio facta a cholera est iuuatiua siue vtilis ad hanc operationem ⁊ nō necessaria: ⁊ ideo inuenitur homo sibi sanus: lꝫ ⁊ non sanus semper qui non habet hoc auxiliuꝫ a cholera: ideoqꝫ causa est euidens.

¶Quod[a] vero de ea colatum ad cistim transmittitur fellis causa necessitatis transmittitur ⁊ vtilitatis. Necessitas autem: aut est ſm totum corpus qd̄ est ipsum a superfluitatibus mundare: aut ſm vnum ipsius membrum quod est fel nutrire. Utilitatis vero duo sunt iuuamenta. Unum est intestina a stercore ⁊ phlegmate viscoso abluere. Et aliud intestina ⁊ ani musculos pungere: vt quid sit eis nociuū sentiant ⁊ egestionem emittant. Ideoqꝫ sepe accidit colica causa oppilatiōis que fit in foramine quod a felle descēdit ad intestina.

Jacobus De partibus

¶Quod vero ⁊c.] ¶In quinta parte dicit ꝙ illa pars cholere que colatur idest separat̄ a massa humoꝝ generata in epate trāsmittit̄ ad bursaꝫ fellis ꝑꝑ necessitatē ⁊ vtilitatē. Necessitas aūt est duplex. Una respectu totius corpo/ris. s. mūdare ipm a supfluitatibꝰ cholicis. Alia ē respectu burse fellis. s. nutri re ipsaꝫ. Utilitas ēt ptis illius est duplex. Una est abluere intestina a fecibus ⁊ phl̄ate viscoso adherente eis. Alia est pungere itestina ⁊ musculos ani vt sen tiant id qd̄ ē eis nociuū ⁊ emittant egestionē. Et huiꝰ rei signuꝫ est ꝙ cholica sepe accidit propter oppilationē factā i foramīe qd̄ ꝓcedit a bursa fellis vsqꝫ ad intestina. ¶Attēde ꝙ cholica est passio dolorosa alicuius grossoꝝ intesti/noruꝫ cū qua fit difficilis exitus huius qd̄ dꝫ egredi ꝑ nām: ⁊ est qñqꝫ vētosa: qñqꝫ humoralis aliqñ fecalis ⁊ aliquādo aposa. ¶Querit̄ primo vtrū fel nu triatur cholera. Arguit̄ ꝙ non: fel indiget proprijs venis deferētibus sibi san guineꝫ ad sui nutritionē ꝑꝑea ꝙ attrahit purā cholerā non imixtaꝫ sanguini quo nutriat̄. Juxta illud Ga. 4. de vtili. parti. c. 31. Uesica ꝟo q̄ xantā cholerā suscipit sicut ⁊ illa que vrinā purā alterutra impmixtā attrahēs ꝓpriā supflui tateꝫ rōnabilr̄ alijs vasis cibū eis ꝓbituris indiguerūt. Idē dicit i snīa. 6. de iu uamētis mēbroꝝ. c. 3. sub his verbis. Cistis fellis aūt ⁊ vesica q: vtraqꝫ attra/hunt supfluitatē ꝓpriā cōueniētē eis ⁊ est pura mūda: date fuerūt eis vene ad cibandū eas ꝑter venā per quā attrahunt supfluitatē. Secundo cholera nul lum nutrit mēbruꝫ: ergo nō nutrit fel seu bursam fellis. Assumptuꝫ est Gal̄. 6. de iuuamen. mēbroꝝ dicētis. c. 3. Et cholera citrina q: nō hꝫ vtilitatē vt vadat in venis ad epar ⁊ ad stomachum ⁊ ad residuuꝫ corpis neqꝫ nutrit aliqd̄ mē/brorum exit ad intestina ⁊ expellit̄ per ea quousqꝫ exeat inferius. In his ver/bis expsse Gal̄. videt̄ obuius principi. Primo in hoc ꝙ dicit partē cholere cū sanguine transire in venas ad mēbra cholericaꝝ cōplxonū nutriēda. Scd̄o i ħ ꝙ dicit fel nutriri sanguine. Tertio cholera trāsit pura munda ad cistim fel/lis. Juxta illud Gal̄. 6. de iuuamētis mēbroꝝ. c. 3. Quodlꝫ mēbrū attrahēs ali/qd̄ sibi ꝓpriū si attrahit ipsuꝫ ex cānalibus amplis sicut splen ⁊ renes attra/het cuꝫ ea aliqd̄ alterius generis quare cistis fellis cū attrahit cholerā citrinā ex cānalibus strictis valde attrahit eaꝫ purā. Sꝫ ipsa pura existens est summe amara vt probatū fuit in pticula ꝓcedēti. Amarissimuꝫ vero nihil nutrire pōt vt illic allegatū est a Gal̄. 4. simpli. c. 5. di. 3. Quarto si fel nutriret̄ chol̄a esset calidissimū mēbroꝝ cōtra illud qd̄ dcm̄ est ante. c. de cōplxonibus mēbrorum. Qd̄ aūt est in corpore calidius est spūs ⁊ cor. ꝯña ꝓbat̄: q: nutriēs ꝯiunctuꝫ ē simle nutrito sed nutriēs cor est sanguis: ⁊ nutriēs fel cholera ꝑ positū q̄ sangui ne calidior est. Oppositū dicit hic prin. ¶Attēde primo ꝙ fel qñqꝫ capit̄ pro cisti seu bursa vel vesicula ꝯtinēte chol̄aꝫ sicut in hoc passu. Et qñqꝫ ꝓ chol̄a vt in illo apħo q̄rte pticule. aphor. 24. Dissinteria si a felle nigro inchoauerit mortale est. ¶Attende scd̄o ꝙ duplr̄ pōt intelligi cistim fellis nutriri chol̄a. Uno mō vera nutritione sic ꝙ cedat in sb̄aꝫ eius. Scd̄o mō nutritione refo/cillatoria sic ꝙ in chol̄a voluptuet̄. Juxta hoc dic prīo ꝙ fel nō nutrit̄ cholera nutritiōe ꝑmi modi. Istud ꝓbāt rōnes añ oppositū. Dic scd̄o ꝙ fel nutritur chol̄a nutritione secūdi modi. Nā fel attrahit chol̄aꝫ nō a necessitate vitandi vacuū nec a calido tm̄: q: in attractionibus q̄ fiūt his modis ꝑus attrahit̄ qd̄ est subtile: vt ait prin. c. vltio istius prime fen: ⁊ sic prius traheret fel aquosita/tē sanguis vel vaporē vel aerē q̄ꝫ cholerā: ergo trahit chol̄am a ꝓprietate seu a ꝟtute nāli attractiua: sed in oī tali attractiōe attrahit̄ cōueniēs vt asserit. G. c. vltimo tertij de ꝟtu. nāli. ⁊ ꝑn. c. vltio fen pn̄tis: fel ergo attrahēs chol̄aꝫ cū sit ꝯueniēs sibi in ea voluptuat̄: ⁊ quodāmō cōgaudet sicut magnes in pn̄tia ferri. Et hec voluptuatio fundat̄ in quadā ꝓportiōe ⁊ ꝯueniētia occulta quā statuit nā inter chol̄aꝫ ⁊ cistim eius vt ad salutem totius corpis emundet̄ cor/pus ꝑ cistiꝫ fellis a supflua chol̄a. ¶Dubitat̄ scd̄o vtrū in corpe ꝑfecte sano sit opus cholera abstergēte itestina a fecibꝰ ⁊ phl̄ate: ⁊ pungēte ea. Arguit̄ ꝙ nō q: actus nāliuꝫ ꝟtutuꝫ in tali corpe sunt nālr̄ cōmensurati: ita ꝙ expulsiua ex pellit qñ ⁊ vbiqꝫ opꝫ: ergo nō est opus incitatione. Nā frāgeret potius cōmē surationē actuū q̄ꝫ dirigeret in bonū. Assumptū est Ga. lib. de optia ꝯstructio ne corpis. c. 3. dicētis. Cōmēsuritas nāliū actuū ad seinuicē ⁊ q̄ ſm vnūquēqꝫ ipsoꝝ ꝟtus ⁊ fieri ꝓhibet supfluitates ⁊ factas excernit. i. expellit facilr̄. Se/cundo intestina sunt facta principalr̄ vt chilus in stomacho gn̄atus transiens ꝑ ea trahat̄ ab eis ad venas meseraicas. Juxta illud. G. quarto de vtili. ptic. Qm̄ aūt neqꝫ gr̄a lationis supfluitatū ad id qd̄ extra neqꝫ digōnis: sed vt totū qd̄ chilosatū est in ventre resumat̄ ad venas ꝓparata sunt intestina discere: lꝫ primo qdē eo ꝙ in nullo aīaliuꝫ venter cōstructus est tāgēs organa qbus ege rit. s. anuꝫ. Scd̄o aūt eo ꝙ q̄ꝫ multe intestinoꝝ inuolutiōes in pluribus aīaliū facte sunt. Et tertio eo ꝙ nō emittit̄ de ventre cibus faciliter nisi digerat̄: vē/ter ergo seu stomachus est organū prīe digōnis cibarioꝝ: ⁊ intestina sunt orga na distributiōes sicut epar est organū secūde digōnis ⁊ vene distributiōis. Si ergo cholera profluēt ad intestina gratia abstersionis ⁊ mordicatiōis ipsa im pediret distributioneꝫ chili ab intestinis ad meseraicas eis adherentes in ma gna multitudine ⁊ sic impediret propriam eorum vtilitatem. Tertio cistis fel/lis que continet choleraꝫ puram tempore debito expellit eam ⁊ vesica vrinā nec indigent aliquo excitante vel mordente eas: ergo nec intestina indigent alio preter pondus ⁊ grauamen proprie fecis: ꝯña tenet: q: magis necessariū vr̄ ꝙ cholere cito elongetur ab epate ⁊ a cisti eius que superiacet epati ⁊ vri na a vesica q̄ꝫ fex ab intestinis cuꝫ cholera sit vehemēter calida ⁊ acuta ⁊ cor/rosiua ⁊ vrina etiam. Quarto vene abundant in phlegmate sicut intestina: ⁊ non habēt opus abstergente cholera ḡ nec intestina. Quinto īuolutiōes sunt multiplicate in intestinis ne homo cogatur dum est intentus ciuilibus nego cijs statim assellare cū natura petit dare. Igitur aliquid stimulans ⁊ cogens istam infringeret inuolutionuꝫ vtilitateꝫ. Oppositūꝫ dicit ħ prin. ¶Attende primo pro selutione ꝙ virtus expulsiua non exit in actum expulsionis super fluitatis cōis vel ꝓprie donec illa supfluitas grauet vel noceat aliomō. Juxta illud Gal̄. 3. de virtu. nāli. c. 12. Scienduꝫ ꝙ non prius excernit excretiua. i. ex pulsiua virtus aut vniuersam aut ēt aliq̄ꝫ superfluitatē eius anteq̄ꝫ in ꝯriā trā scinditur dispōnem. Igit̄ venter quidā cū sufficiēter ipletus fuerit cibarijs ⁊ benignissimū eoꝝ in tunicas suiipsius posuerit exuccās: tūc iā reliq̄ excernit q̄si onus alienū: vesice vero cū singulū attractoꝝ aut multitudie tēdēs aut q̄li tate mordens anxiū fiat. Eodē aūt mō ⁊ mr̄ices: aut. n. cuꝫ non adhuc ferunt tēse qd̄ cōtristat depōere studēt aut q̄litate morse humoꝝ q effundunt̄ in eas. Et cā cōis oīuꝫ expulsionū ē anxietas: ⁊ huiꝰ anxietatis cā est triplex. s. tumor supfluus: aut aliq̄ grauedo aut mordicatio: hec. G. ¶Attēde ꝭo ꝙ sicut in ve nis est aliq̄ virtus gn̄atiua sanguis in itestinis est aliq̄ virtus digestiua ciboꝝ. Juxta illud. G. 4. de vtili. pti. c. 21. Sic igit̄ venas anadoseos. i. distributionis organa faciēs ꝟtuteꝫ iposuit eis sanguis gn̄atiuā: vt nō ꝑeat in vanū tp̄s alla/tiōis q̄ fit ꝑ eas ſm eandē rōneꝫ. Et intestinis anadosis. i. distributionis gr̄a: q̄ ad venas factis virtus q̄dā inest digestiua ciboꝝ. Et q: ꝟtus hec est multum debilis nālr̄ ēt in sanissimus: q: sunt mēbra vilia pauci caloris subseqtur neces sario in itestinis multiplicatio phl̄aticaꝝ supfluitatū q̄ reddūt̄ viscosiores ob moraꝫ illic ꝯtractā ⁊ adherētes pietibꝰ itestinoꝝ obtūdūt eoꝝ sensum. ¶His ꝓmissis dic ꝙ in corpe ꝑfecte sano opus ē chol̄a abstergēte itestina a fecibus ⁊ phl̄ate ⁊ pungēte ea. Istud Primo declarat̄ signo: q: feces in sanissimis sunt tincte chol̄a. Scd̄o q: virtus expulsiua nō exit in actū nisi sit irritata ⁊ graua/ta. Cuꝫ igit̄ intestina sint multū lōga ⁊ magne cōprehēsiōis magna fieret i eis coaceruatio supfluitatū añq̄ꝫ grauarēt multū sua mole nec mā ꝯtēta in eis ni/si sibi esset imixta chol̄a q̄ est acuta ⁊ mordax ⁊ sensus itestinoꝝ ē debilis so/pitꝰ: ⁊ ex illa coaceruatione red̄idarēt fumi mali ad supiora nō modicū gra/uātes. Tertio est necessaria phl̄atis multiplicatio in itestinis ꝑꝑ cām dcām ⁊ cū ꝑꝑ morā ꝯtractā in eis fiat viscosuꝫ adherēs parietibꝰ itestinoꝝ nisi euelle/ret̄ a forti abstergēte paulatiꝫ multiplicatū supflue infrigidaret viscera ⁊ dige stionē ipediret vel faceret oppilationē aut apa vel putrefieret. ¶Ad primuꝫ obiectū ꝯcede ꝙ i corpe ꝑfecte sano actꝰ expulsiōis ē cōmēsuratus mediante chol̄a q̄ excitat expulsiuā: qñ ⁊ vbi opꝫ sic alij actꝰ: ⁊ cuꝫ iferṫ ḡ nō est opus ici tatore: dic ꝙ veꝝ est de icitatore extriseco medicīali: sꝫ opꝰ est icitatore itrin/seco ꝑ nāꝫ ordīato ꝑꝑ cās dcās. Ad scd̄ꝫ ꝯcede ꝙ intestina sunt fcā vt qd̄ chi losatū ē trāsiēs ꝑ ea trahat̄ a meseraicis. Et cū vltra dr̄ si chol̄a ꝓfluēt ad ite/stina ipa ipediret distributionē chili ꝯcede ħ si ꝯtinue fluēt sꝫ iterpolate fluit sic vrina a vesica ⁊ sic nō ipedit sufficiētē suctionē. Nā chol̄a nō fluit cōiter ab epate ad cistiꝫ ⁊ a cisti ad itestina nisi celebrata scd̄a digōne: cū chol̄a generet̄ i digōne scd̄a: ⁊ tūc fcā est sufficiēs attractio chili. Ad tertiū dic ꝙ fel existens mēbruꝫ duꝝ pāniculosuꝫ puuꝫ excitat̄ sufficiēter vel mordicatiōe chol̄e velq̄/daꝫ extēsiōe: hꝫ. n. neruū puuꝫ vix visibilē sibi cōicatū. Juxta illud. G. 4. de vti. ptic. c. 32. Alteri vero vesice q̄ est ſm epar arteriaꝫ qdem ⁊ neruū ab his que apud ipsuꝫ viscus. s. epar implātant̄ diuidēs natura puū alterutrū sufficiēter ⁊ vix visibilē. Sensibilē aūt ⁊ manifestā venā: oīa hec tria ſm vnuꝫ locum ad vesice iplantauit corpus: veritas est ꝙ mordicationes i cisti fellis a chol̄a nō sunt manifeste sicut in vētre mr̄icibus ⁊ vesica. Juxta illud Gal̄. 3. de virtuti. natura. c. 12. Igitur iu ventre qdem mordicationes manifeste: ita vero in ma tricibus ⁊ in vesica que vrinam suscipit: non tamen in vesica demum que in epate similiter habet. Uesica vero que continet vrinam salsugine vrine ⁊ in/terdum eius grauedine ad expulsionem excitatur. Ad quartum dic ꝙ con/tentuꝫ in venis est benignum non superfluum ideo non indiget abstersione. Ad quintum dic sicut ad secundum. Non enim semper cholera stimulat ⁊ si quandoqꝫ stimulet dum quis occupatur in ciuilibus: musculus ani ali/quandiu resistit expulsioni fecū.

a ¶Non naturalis ⁊c.] ¶Primo ponit diuisionē. Secūdo declarat mēbra: ibi [Partis prime. Dubitatur quare nō distinxit per sapores dicendum ꝙ omnes species cholere participant amaritudinem.
b ¶Partis prime ⁊c.] ¶Primo determinat de cholera inaturali facta per admixtionē: secūdo de ea que fit ꝑ alterationē in sba: ibi [Que] Pria i duas primo ponit diuisionē: secundo exequit ibi [Nota aūt.] Dubitant primo an phlegma misceat cholere: videtur ꝙ non: quia ysaac vrinar primo: dicit ꝙ est spuma ⁊ sic non est miscibilis. Dicūt ꝙ cholera ⁊ phlegma possūt misceri: lз ñ facilr ⁊ pōt ex eis fieri vna res i forma ⁊ possunt misceri saluantes formaz. Ad contrariū patet qd dicendum cū diximus quō flā est spuma. Dubitatur secundo quare ista ē scita ⁊ famosa. Dicendum ꝙ frequētius euenit plus enim est aptū fieri mixtio

¶Non [a] naturalis vero cholera alia est que a natura egreditur propter causam extraneam que ei admiscetur: alia est que a natura egressa est propter causam in se: quia eius substantia non est naturalis. Partis [b] prime alia est que est scita ⁊ famosa: ⁊ est illa cui extraneum illud quod est admixtum est phlegma cuius generatio magis est in epate. Et alia que est minoris fame: ⁊ est illa cui extraneum illud quod est admixtum est melancholia. ¶Nota [c] autem famosa: aut est cholera citrina: aut cholera vitellina: phlegma nanqз cui admiscetur quandoqз est tenue: ⁊ generatur inde prima: quandoqз est grossum ⁊ generatur inde secunda scilicet cholera que ouorum vitellis similis existit.

phlegmatis cū cholera: qꝛ phlegma cholerā inuiscat: ⁊ cholera diuidit phlegma: qȝ fit apta fieri mixtio melancholie que est sicca terrestris: cuз cholera q̄ est ēt sicca ignea. Et ideo plus de hac logtur Anto. ⁊ ideo ēt in maiorē surrexit famaз. Dubitatur tertio. Quare cholera innaturalis per phlegmatis mixtionē cū cholera generatur in epate cum ipsa inueniatur in stomacho vt pōt intelligi ab ysaac in dietis vniuersalibus quarto caplo. Dicendū ꝙ phlegma in epate fit passibilius ꝑ diuisionē eius i partes in chololera: ⁊ iō vtrūqз vtriqз ibi melius miscet: cuз aūt hec mixtio: ibi facta est: nō toleratur ab epate: sed pellitur in loca lata ⁊ aperta: ⁊ ideo inuenit in stomacho vt dixit ysaac. Dubitat quarto vbi fit generatio cholere inaturalis per melancholie mixtionez. Dicenduз ꝙ lз auic. nō explicet: tñ credendū est in epate propter cām dictaз. Dubitat quinto quare nō dixit de cholera innaturali per admixtionem sanguis. Aliqui dnt ꝙ si sanguis admiscetur cholere non permanet in sua dispositione: sed transit in naturā cholere: ⁊ iō cholera illa stat in dispōne illa q̄ prius erat: sed si sanguis misceat phlegmati non propterea cōuertit in phlegma sed mutat phlegma: ⁊ ideo reperit phlegma innaturale ꝑ sanguinis mixtionē: ⁊ nō reperit innaturalis cholera per mixtionē sanguinis. Alij dicunt ꝙ cholera nō pōt fieri innaturalis per sanguinis mixtionē: immo semper ex h fit magis ꝓm naturam. Nos autem h hic post ponimus ad questionem de qua dicemus parum infra.
c ¶Nota aūt ⁊c.] ¶Hic primo notificat cholerā non nālez famosaз: scdo non famosaз: ibi [Que aūt] Considerandū ꝙ cholera citrina in vsu ꝓprio huius vocabuli citrinū apud auic. est cholera cui phlegma subtile aquosum est cōmixtuз: ⁊ hec hз colorē vnius aque tincte cū croco: sed in vsu cōi frequēter iuenit cholera citrina pro cholera nāli: aliqñ pro cholera quacūqз innāli.

Dubitatur vtrum cholera vitellina generetur ꝑ phlegmatis grossi mixtionē cuз cholera vr̄ ꝙ non ꝑ. G. secundo de virtutibus naturalibus vltimo caplo qui vult ꝙ fiat ꝑ assationē xante idest naturalis cholere. Idem auer. colliget tertio caplo: prefert in hoc sniam. G. In hoc quesito est discordia: auic. eni ⁊ ysaac in dietis vniuersalibus quarto caplo: ponūt ꝙ vitellina cholera fiat ex admixtione phlegmatis crossi cū cholera: ⁊ ideo est minus calida qȝ sit cholera nālis: ⁊ iō dr̄ prio cantice cap. de humoribus cātice. 8. ꝙ cholera vitellina non est pernitiose virtutis ⁊ potētie. Et mirandum est de halyab. q fidelis secutor est. G. ꝙ in hoc cap. insequit euз: īmo concordat cuз auic. ⁊ ysaac. Sed Gal. ⁊ auer. ponūt ꝙ cholera vitellina fiat ꝑ cholere nālis assationē siue fortez ignitionē: ⁊ ideo ipsa ē calidior qȝ cholera naturalis. Quidā ergo attēdentes hanc discordiaз secuti sunt Gal. ⁊ quidā auic. Et aliqui inconuenienter concordare voluerunt de qbus non curamus. Dicamus igit ꝙ cholera vitellina dr̄ qꝛ similatur vitellis ouoꝝ: sunt āt vitelli ouorū oēs sbe grosse ⁊ aliq̄liter viscose ⁊ citrini coloris ⁊ in hoc omnes cōmunicant. Diuersificantur autem in gradu citrinitatis quia quidam vitelli ouorum sunt coloris citrini ignei tendentes ad quandam rubedinem: ⁊ quidam sunt citrini parum tincti: immo cuiusdam coloris citrini debilis citrinitatis. Ex his apparet discordie sedatio: nam cholera vitellina idest similis vitellis ouorum in viscositate substantie ⁊ crossicie ⁊ citrinitate coloris non intensa: sed debili: fit ex permixtione crossi phlegmatis cum cholera ⁊ de hac loquitur Auicēna ⁊ sequaces. Ex his apparet ꝙ ista cholera vitellina est remisse caliditatis respectu cholere naturalis: ⁊ istam choleram vitellinam auerroys non vidit quod apparet quia postqȝ dixit ꝙ cholera vitellina si fieret ex phlegmatis mixtione deberet habere cū sua crossicie aliquid viscositatis: subdit ꝙ sensus visus in hoc adiuuat Galienuз: si ergo intelligitur quod ad visum chora vitellina non apparet viscosa dicemus esse falsum: quia per experimentuз videmus eam aliquando viscosam: dixit ergo auer. quia non contingit eum illam videre. Sed cholera vitellina similis vitellis ouorum in crossicie ⁊ citrinitate coloris intensa ignea non autem in viscositate fit ex cholere assatione per quam multo euaporante humido ingrossatur: ⁊ de hac loquitur Galienus ⁊ auer. ⁊ ista est callidior cholera naturali. Siquis autem posset imaginari istam choleram in suo humido decoqui sicut assata coquuntur: vnde Gal. assationeз vocat ita poterit imaginari istam choleram vitellinam aliquaз habere viscositatem: manifesta tamen viscositas est illa que ex grossi viscosi phlegmatis mixtione fit: ⁊ ideo omnibus consideratis i[a] dicitur verius cholera vitellina.

Jacobus De partibus

¶Non nālis ⁊c.] ¶In hac parte primo diuidit princeps innaturalez choleram. Secundo exequitur de membris diuidentibus ibi [Partis prime]
In prima parte dicit ꝙ cholera non naturalis alia est non naturalis propter cām extraneaз que ei admiscet. Alia est nō naturalis propter cāз in se. s. qꝛ substantia eius non est nālis. ¶Instabit forsan aliquis ꝙ cholera interdū est nō nālis propter eius superabundantiam. Unde ledit corpus aliqñ ꝑꝑ indecentez locuз vt illa que spargit ad membra in yctericia: aliqñ rōne passiōis membri super qd defluit vt in excoriatione intestinoꝝ est innaturalis eo ꝙ est cā morbi aliqñ qꝛ est alterata qualitatiue vt cū incipit putrefieri. Et tñ he cholere non sunt nō nāles ꝑꝑ rem extraneaз admixtā neqз qꝛ sba eaꝝ sit non nālis. ¶Dic de trib[9] ꝓmis. s. de peccāte q̄titate: ⁊ de peccāte loco ⁊ de ledēte itestina excoriata ꝙ nō sunt ꝓprie ⁊ absolute nō nāles: sз hec vel huic vel tīn. Et de cholera putrefiente vel supercalefacta: dic si vis ꝙ est cholera nō nālis ꝑꝑ cām extraneaз videlicet caloreз extraneū: vel dic ꝙ est nālis ꝓm speciem.
¶Partis prime ⁊c.] ¶In secunda parte primo exequit de cholera nō nāli ꝑꝑ cām extraneā. Secundo de non nāli in propria sba eius ibi [Que vero in sui sba] Prime partis sunt tres particule. In prima diuidit choleraз nālez ꝑꝑ rem extraneā admixtā in famosam ⁊ nō famosam ⁊ declarat membra diuidētia. In secunda exequitur de famosa ibi [Nota aūt] In tertia de non famosa (ibi [Que auteз]
¶In prima particula dicit ꝙ partes prime. s. cholere non nālis ꝑꝑ cām extraneaз que ei admiscet. Alia est que ē scita ⁊ famosa. Et est illa cui phlegma admiscetur ⁊ magis generatur in epate qȝ alibi. Et alia ē que est minoris fame ⁊ est illa cui melīa est admixta. ¶Attēde prio ꝙ cholera que gnāt ex ꝑmixtione pure cholere cū phlāte dr̄ scita famosa nota: qꝛ sepissime fieri solet: ⁊ q̄nqз sursum cū vomitu ⁊ q̄nqз deorsuз cum secessu educi. Et ex hac cholere spē fit ⁊ capit nomē tertiana nota que frequentius occurrit qȝ oēs alie putride febres: licet possit ēt nota dici quasi spuria: ⁊ degenerans qꝛ non est vera neqз pura tertiana. Di eniз q̄nqз nothus spurius siue degener.
¶Attende ꝛo ꝙ hec cholere spēs vt plurimū generatur in epate. Primo qꝛ in eo tota massa humoꝝ generari solet. Scdo qꝛ in epate magis de prope coeunt cholera ⁊ phla qȝ alibi eo ꝙ rami vene porte ⁊ rami vene cōcaue sibiinuicē ꝯiūcti in epate in qbus chilus vertitur i humores q̄ttuor sunt strictissimi. Tertio qꝛ plurimū cholere ⁊ totū phlegma dum discedūt ab epate ꝯtrarijs incedunt vijs. s. phlegma ad venas ⁊ plurimū cholere ad cistim ⁊ intestina: vbi paꝝ morari solet ⁊ abstergendo labit. ¶Attende tertio ꝙ hic nō determinat locū generationis chole minoris fame: qꝛ vbicūqз cholera naturalis in corꝑe detinet: ⁊ ei[9] ꝑs adurit ⁊ miscet alteri non aduste: hec spēs gnāt: ⁊ vbicūqз ēt melīa deforis aduenit chole nāli fit hec spēs. Nō hз igit sue gnātiōis ꝓprium locū: vꝛ tñ ab epate ⁊ corde magis accipe sue gnātiōis ꝑncipium. Cuius rei signū ē ꝙ hec mēbra sunt calidiora ceteris ⁊ cholerici adusti sunt freq̄nter cali cordis vel calidi epatis in excessu: verūtamē hec spēs non ꝑficit in epate: qꝛ si pars chole in eo adureret traheret a splene tāqȝ melancholia ⁊ pars nō adusta transiret ad cistim fellis ⁊ sic non fieret hec species cholere.
¶Nota ⁊c.] In. 2. pti. dicit ꝙ cholera notha famosa vel est citrina vel vitellina. Nā gnāt ex admixtiōe phlatis cū chola nāli: vel ergo illud phlegma ē tenue. i. subtile ⁊ fit cholera citrina vel grossum ⁊ fit cholera silis vitellis ouorū ⁊ dr̄ vitellina. ¶Attende primo ꝙ cholera que fit ex ꝑmixtione phlegmatis subtilis cū cholera nāli dr̄ citrina a suo colore vз qꝛ similis ē colori pomi citri: ⁊ talis ē color electri politi siue auricalci: cum. n. proprius cholere color sit croceus seu rubeus clarus silis capillis saffrani. Et phlegmatis aquosi color sit similis aque paꝝ inspissate. s. albus: tñ remittet rufedo cholere ⁊ accedet ad albedinē q̄ztū phlegmatis aquosi ꝑmiscebit eidē queadmodū: si fila croci cum aqua pauca fortiter misceres resultaret inde color citrinus. ¶Attende ꝛo ꝙ colera dr̄ vitellina: qꝛ assimilatur vitello oui in colore ⁊ grossicie sbe. Juxta illud. G. 2. de virtu. nālibus. c. 9. Multotiens ꝓo xanta quidē cholera vitellina fit: eteniз noiant ita illā: qm̄ vitellis ouoꝝ assimilat ꝓз colorē ⁊ grossitiē. Auer. aūt de hac cholera loquēs. 3. colliget. c. 3. dicit. Una spēs est q̄ assimilat vitello oui qd natū est in illa die. ¶Attēde. 3. ꝙ Ga. ⁊ ꝑn. in mō gnātiōis cholere vitelline ⁊ i gradu caloris eius disconueniūt. G. n. sentit ꝙ ex cholera supflue decocta ⁊ ispissata fit vitellina sine alterius humoris admixtione. Nam ꝓo de ꝯtutibus nālib[9]. c. 9. de gñe cholere nālis loq̄ns ait. Subtile āt hoc ē ⁊ hūidū ⁊ fluxibile. Nō sic cū assatū vltie xantū fit ⁊ igneū ⁊ grossuз vitellis ouoꝝ sile: nā h qdeз. s. genus chole silis vitellis ouoꝝ iaз ꝑter nāз. Alteꝝ āt qd ꝑus dcm̄ est ꝓз nām est. Prin. ꝓo hic ait dcāз cholaз fieri ex ꝑmixtiōe grossi phlatis cuз chola nāli ⁊ ex hoc seqtur ipaз esse min[9] calidā. Idē sentit iohānitī[9] in ysagogis dicens. Et est cholera similis vitellis ouorum que nascitur ex cōmixtione phlegmatis coagulati ⁊ cholere rubee clare pure que minus calida ē. Auerroys autem primo cantice cōmento. 64. illius cātici. Est etiaз alia a predictis que vitellina dr̄ ait. Et opinant quidā medicoꝝ ꝙ ipsius grossicies ꝯtīgat ratione caliditatis mixte ⁊ adherentis phlegmati vnde videtur sic esse minoris caliditatis qȝ sit species cholere naturalis que in cisti fellis existit: ⁊ ex eis sunt quidam opinantes grossiciem eius contingere ex calore super eam dominante ⁊ eius humiditatem desiccante ⁊ consumente. Idem in sententia cōmemorat ⁊ adheret Gal. tertio colliget. c. 3. dicens. Galienus dicit in pluribus locis ꝙ hec species est calidior naturali: quia pars ignea in hac specie dominat plus. Et dicit ꝙ eius grossicies est propter nimiam caliditatem ⁊ ebullitionē ob hanc rem habet ista sic istum calorem igneum. Et alij medici preter ipsuз dicunt ꝙ est minoris caloris naturali: ⁊ dicunt ꝙ grossicies ipsius est propter admixtionem phlegmatis ⁊ ꝓm hoc debet esse rubedo ipsius infecta albedine naturali ⁊ hoc est contra illud ꝙ dicit Galienus. Et nos videmus ꝙ ita non est vt dicunt adhuc ꝓm illos debet habere cum sua grossicie aliquantulum viscositatis sicut debet habere corpus humidū mixtum cum corpore calido ⁊ sensus visus in hoc adiuuat Galienum: hec auer. ¶Attende quarto pro concordia tantorum viroruз ꝙ vitella ouoruз duplicis coloris inueniūtur. Nam quedam sunt flaua siue citrina declinantia ad albedinem: alia rubea magis elongata ab albedine. Similiter autem vitellina cholera duplex inuenitur. Una citrina seu flaua similis vitellis flauis. Alia rubea magis similis rubeis ouorum vitellis. De duplicitate coloris vitellorum ouoruз sensus facit fidem: illud. n. sepe videmus ⁊ pari passu de cholera vitellina: nec deest ratio. Potest enim cholera supra modum decoqui ⁊ per decoctionem inspissari ⁊ eius color intendi. Unde supra dicit princeps ꝙ quanto magis erit calida erit eius rubedo maior: potest etiam cholera misceri cum grosso phlegmate ⁊ spissa fieri ⁊ flaua sicut vitellum oui. ¶Attende quinto ꝙ cholera vitellina Gal. differt a cholera vitellina prin. Primo in hoc ꝙ fit ex cholera naturali sine alterius humoris admixtione. Secundo in hoc ꝙ est calidior multo. Tertio in hoc ꝙ est magis rubea. Quarto in hoc ꝙ est minus viscosa.

a ¶Que

¶Que aūt

a ¶Que aũt ⁊c.] ¶Hic ponit duos modos cholere innaturalis facte ꝑ admixtionẽ que cholera non est famosa. Considerandũ ꝙ primus modus cholere est cholera quã Gal. vocat vitellinã factã ꝑ assationẽ: hoc appet ex modo quẽ Aui. dat cũ dicit accidit vt cholera in se aduraẗ: ⁊ accidit ⁊c. i. ex qua adustione ꝑtes alique tendũt ad nãm cineris: ⁊ ex h̃ tendit ad nãm melĩe. Sz eiꝰ subtile non separatur. i. sed eius humidum non separetur: ĩmo illud citrinuz continuetur in illo humido. Et apparet ex alio: nã credendum est ꝙ Aui. cognouit choleraz vitellinã factam ex assatione cholere naturalis: sed necubi ꝺ ea locutus est nisi hic loquatur: de ea: tamen non placuit sibi vocare eam vitellinam: sed vocauit eam choleram adustam: ⁊ causa fuit: q: non omnino similatur vitellis ouorum: quia nõ in euidenti viscositate. Sz tu diceres ista cholera vitellina facta ex cholere assatione est famosa: sed aui. dicit eam nõ famosam: dicendum ꝙ ipsa est famosa apud Gal. non autem apud alios medicos q fuere auic. propingores q̃ȝ Gal. Et sine dubio frequentius inuenimus i nobis choleras ingrossatas ꝑ flã ꝑꝑ hoĩum gulositates quã inueniamus choleras assatione ingrossatas: multũ q: non fit hoc nisi a valde extraneo calore. Dubitatur qa ista cholera adusta non vꝫ cadere in hac ꝑte: q: hic dꝫ esse sermo de cholera innaturali facta ꝑ admixtionem ⁊ non de cholera innãli facta ꝑ alterationẽ in se. Dcõm ꝙ lꝫ in generatione huius chol̃e aduste ꝯcurrat alteratio in sui sb̃a: tñ cũ imaginamur cirulentũ eius misceri cũ suo humido ꝙ cinerulentum tendit ad veram melancholiam: tunc imaginamur hanc cholerã fieri per admixtionẽ melancholie aduste: ⁊ ideo si cinis ille separetur eẽt vera spẽs mel̃ie dicenda.

¶Queᵃ autez minoris est fame est illa que cholera vocatur adusta: que aliquo duorum generatur modoruz. Unus est vt cholera in se aduratur: ⁊ accidat in ea cinereitas: sed ipsius subtile non separetur ab ipsius cinereitate: immo cinereitas in eo contineatur. Et hec ᵇquidez est peior. Et alius est vt cholera nigra extrinsecus ad eam veniat: et cum ea misceatur: ⁊ hec quidẽ est melior. Huiusᶜ autem speciei cholere color est rubeus: sed non est clarus: neqꝫ floridus: immo

b ¶Et hec qdem est.] ¶Licꝫ posset esse verus sermo ꝙ hec chol̃a est peior quã vitellina de qua supra dixit: tñ aui. intelligit ꝙ sit peior quã illa de qua statim dicetur cũ dicit: ⁊ alius vt cholera nigra. Dubitatur de qua cholera nigra intellexit: dcõm ꝙ de naturali: cum. n. mel̃ia naturalis misceẗ cum cholera naturali vincente cholera fit cholera innaturalis: q: ꝑmutaẗ a sui sb̃a ⁊ qualitate sibi ꝯuenienti. Ex quo apparet ꝙ ista est melior quã premissa: mel̃ia. n. nãlis non malignat cholerã nãlẽ sicut malignat eam adustio assans illaz ⁊ incinerans ⁊ cinereũ continuans cũ humido. Si autem Aui. ꝑ choleraz nigraz hic absolute prolatã intelligeret mel̃iaz adustã: tunc falsum esset dicere ꝙ hec cholera facta ꝑ mel̃ie mixtionẽ sit melior q̃ȝ predicta. Sunt. n. multi modi melancholie prauissimi q mixti naturali mel̃ie facerent illam peiorẽ ⁊ prauiorem q̃ȝ sit cholera facta per adustionẽ incinerantem de qua statim dicit. Sed tũc dubitatur qũo ista cholera dicitur adusta. Dicendum ꝙ quãdo miscetur melãcholia nãlis cũ cholera fit per calorem aliquem miscentẽ qui addit eis siccitatem vel aliter quod large sumitur hic adustum pro magis sicco: addit autẽ melancholie cholere siccitatem qa est ipsa siccior vt cõmuniter tenetur.

Jacobus

¶Que aũt ⁊c.] ¶In tertia particula dicit ꝙ cholera minoris fame est cholera que vocatur adusta. Et fit duobus modis. Unus est qñ cholera aduriẗ ⁊ fit in ea cinis a quo non separaẗ pars subtilis eius: sed cuz eo admiscetur ⁊ hec cholera est peior. Alius est vt cholera nigra cholere rubee deforis adueniens cum ea misceaẗ: ⁊ hec cholera est melior: ⁊ eius color est rubeus sꝫ non clarus nec floridus: ĩmo est magis similis sanguini. Sed hec cholera est subtilis ⁊ sepe mutatur a colore suo propter aliquas causas. ¶Attende primo ꝙ cholera minoris fame non est adusta vniuersaliter ⁊ ꝭm totũ ipsius ambituz ĩmo soluz illa que generatur ex adustione cholere. Nã illa que generatur ex permixtione nãlis melancholie non est in aliquo adusta: illa vero que generaẗ ex permixtione melancholie aduste aduenientis cholere deforis tantũ hꝫ adustionis quantũ capit ex illa. Uerum q: sepius cholera minoris fame fit ex adustione cholere rubee propterea dicit princeps ꝙ vocatur adusta. ¶Attende secundo ꝙ cholera adusta differt a melãcholia adusta in hoc ꝙ i cholera adusta partes subtiles remanent cõmixte cum incineratis. Sed in melancholia adusta ꝑtes subtiles sunt resolute ⁊ aduste sole remanserunt. Itẽ melancholia adusta fieri põt ex quolibet humore: sed cholera adusta fieri nõ potest ex melancholia. Et ista cholera fortassis est illa quam princeps primo cãtice canti. 62. nominat fumosam dicens. Ex cholera rubea sunt varij colores ⁊ quedam ex ea nominatur fumosa: super quo verbo dicit Auer. Reor autẽ ipsum per hanc speciez intellexisse humorez ex quo generatur ructus fumosus in stomacho. ¶Attende tertio ꝙ cũ dicit princeps cholerã minoris fame genitã ex adustione cholere esse peiorẽ põt intelligi ꝙ est peior famosa: vel ꝙ est peior illa que fit ex admixtione melancholie nãlis: q: adepta est vltra propriũ acumen aliud acumen ex adustione vnde reddiẗ penetratiua excoriatiua ⁊ corrosiua quodãmõ. Et cum dicit ꝙ illa cholera minoris fame que fit ex admixtione melãcholie est melior intellige de illa cui cõmiscetur melãcholia nãlis: q: talis melancholia adusta posset ei cõmisceri ꝙ esset peior: sicut illa q̃ generat cancrum vel leprã dissipantẽ membra. ¶Attende quarto ꝙ rubedo coloris cholere minoris fame ex ꝑmixtione melancholie nãlis procedit ex nigro permixto croceo: sicut. n. phlegma permixtũ cholere reducit ipsam versus albedinẽ ad citrinitatẽ sic melãcholia cholere ꝑmixta reducit eam versus nigredinẽ ad rubeuz nõ clarũ neqꝫ floridũ siue splendiduz. ¶Attende quito ꝙ hec spẽs cholere est similis in colore nõ sanguini arteriali q: ille est rubeus clarus floridus sed sanguini venali cuius color est rubeus nõ clarus: veruꝫ discerniẗ hec cholere spẽs a venali sanguine. Primo per subtilitatem sb̃e eius maiorem subtilitate sanguinis. Secundo q: est instabilis in colore suo ⁊ mutatur ab eo citius q̃ȝ sanguis. Et hoc ideo est q: cholera leuis est ⁊ nõ viscosa neqꝫ tenax faciliter ergo melãcholia residet ⁊ cholera supsidet: ⁊ tunc variaẗ color queadmodũ fieri solet in vrinis humoralibus qñ tornanẗ residẽte grosso ⁊ subtili supnatante.

¶Que vero ⁊c.] ¶In scd̃a parte prin. i qua princeps exequiẗ de cholera nõ nãli in ꝓpria sb̃a sine alterius humoris cõmixtione sunt due ꝑticule. In prima diuidit dictaz cholerã ⁊ declarat mẽbra diuidentia. In secũda format tria iudicia circa secũdaz eius spẽm ibi [Et mihi

c ¶Et huius quidem speciei cholere. s. facte ex mixtione melancholie naturalis cũ cholera naturali colore est rubeus. s. sanguini similis non tñ clarus et cã est. Cum. n. imaginemur colori rubeo claro aduenire quoddã obscurum melancholicum: tunc imaginemur colorẽ rubeũ depressum non clar: ⁊ hic ẽ color sanguis: ⁊ ideo hec colera est colera que in colore est magis similis sanguini: ⁊ sine dubio decipit inspicientes qñqꝫ q: vꝫ ꝙ sit sanguis. Sed qꝺ eaz a sanguine distinguit ẽ pꝛͥmo q: illa rubedo non est florida. s. pulchra rubedo sicut est rubedo sanguinis ĩmo est tenebrositas quedam ex nigro melancholico: ⁊ ista cũ lingua melius exprimi non pñt. Scd̃o ꝙ si ista chol̃a respectu sanguinis est tenuis: hic etiaz vincit cholera ⁊ pauca est ibi melancholia: ⁊ ideo hec cholera licet sit aliq̃liter ingrossata per illaz melancholiam: ad hoc tamẽ ẽ tenuis respectu sanguis.

est magis similis sanguini: sed est tenuis ⁊ plerũqꝫᵈ a suo colore propter aliquas mutatur causas. ¶Queᵉ vero in sui substantia extra naturã est: alia est cuius generatio sepius est i epate. Alia est cuius gñatio magis qdẽ est in stomacho. Et illa quidem cuius generatio magis est ab epateᶠ est vna species: que est cum quod in sanguine est subtile aduritur: ⁊ cuius spissitudo cholera est nigra. Et que i stomacho magis generaẗ duas habet partes prassinam. s. ⁊ viridez vt erugo eris.

d ¶Et plerũqꝫ mutatur a suo colore. i. plerũqꝫ non hꝫ istum colorem sanguis ꝑꝑ aliquas cãs: q: ꝑꝑ diuersas proportiones melancholie naturalis ad choleram illam: nam quando in quadam proportione occurrit melancholia naturalis illi cholere naturali facit apparere rem similem sanguini: sed quando esset multa quantitas melãcholie: tũc appareret res nigra ⁊ nullus decipitur in h̃: silr̃ si eẽt valde pauca: ita appereret citrinitas siue color rubeus cholere ꝙ nõ decipiẗ hõ: sꝫ cũ est in q̃dã media ꝓportiõe: tũc significat colorẽ sanguinis. Posset aũt exponi ꝑꝑ aliq̃s cãs. s. extrinsecas vt aere occurrẽte. Circa primaz spẽm cholere nõ famose. Ant. dubitat. An sit peior ⁊ arguit ꝙ nõ: q: calidũ illud qꝺ cõburit extrahit calidũ nãle ⁊ infrigidat illã cholerã: ⁊ sic facit illã minus malã. Dcõm ꝙ lꝫ educat vel corrũpat calidũ nãle illius: tñ inducit quodã aliud accñtale malignũ hic non plura dicemus. Ant. n. hẽbat voluntatem loquẽdi de adustiõe vitrioli ꝙ hic nõ ꝑtinet: sꝫ scripsimus de h̃ sup cañ. 2. 5. c.

e ¶Que ꝟo ⁊c.] ¶Hic determinat de chol̃a ĩnãli facta ꝑꝑ mutationẽ i sb̃a nõ q: aliud sibi misceaẗ: ⁊ prĩo ponit diuersitatẽ vel diuisionẽ: ꝭo declarat ibi. [Et illa.] Et hec in duas: primo declarat illã cuius gñatio est magis in epate. Considerãdũ hic ꝙ ꝑ adustionẽ ĩtelligimus ꝓpriã adustionẽ vel putrefactionẽ: vtroqꝫ. n. calore subtilis sanguis põt ꝯuerti in chol̃am malã: ⁊ crossus i melãcholiã de q̃ diceẗ. Cõsiderãdũ ꝙ generatio istius est ab epate ⁊ intellige in epate vel venis cõibus: qa in eis ꝯtineẗ sanguis: ⁊ in eis multũ aduenit inflãmatio ꝯbustiua ⁊ putrefactiua q̃ sanguis subtilis fit chol̃a: cũ aũt sanguis exit loca venaꝝ fit tenebrosus: ⁊ non accidit ex eo generari cholerã ꝑ adustionem partis subtilis: ergo hoc voluit cũ dixit.

f Ab epate ⁊c.] ¶Hic declarat illã q̃ gñaẗ in stõ: ⁊ diuidit eã in. 2. spẽs: deinde declarat vnãquãqꝫ: ibi ꝭa [Et mihi.] Tertio ꝙ dixerat declarat: ibi tertia [Calor nãqꝫ.] Quarto oñdit q̃lis ẽ notitia quã dedit: ibi q̃rta [Hoc tñ.] Quinto cõꝑat ibi [Hoc aũt.] Considerandũ ꝙ prassina dꝫ a colore prassi hortulani

De partibus

quidem videtur.] ¶In prima ꝑticula dicit primo ꝙ cholera nõ nãlis in sb̃a alia est que sepius generatur in epate. Alia ẽ cuius generatio magis est in stõ. Scd̃o dicit ꝙ illa que generaẗ in epate est cholera que fit cũ subtile qꝺ est in sanguine aduriẗ ⁊ grossuz fit cholera nigra. Tertio dicit ꝙ illa generaẗ in stõ duas hꝫ partes siue spẽs vel modos vna est prassina ⁊ alia est viridis: vt erugo eris. ¶Attende primo ꝙ cũ sanguis morã trahit in epate plus debito vel est multũ subtilis ⁊ intense calidus vel occurrit epati supcalefacto faciliꝰ vriẗ ⁊ subtile eius trãsit in cholerã de qua nũc est sermo ⁊ grossuz ipsius in melancholiã. Et hoc totuz sepius fit in epate ꝑpea ꝙ est calidissimũ membroꝝ post cor magnũ recipiens calorem a corde: ⁊ tunice venaꝝ ipsius epatis sunt subtiles valde ⁊ sanguis in eis est minutim spsus: vnde ꝑtes carniformes faciliꝰ eũ alterant. ¶Attende scd̃o ꝙ hec cholere spẽs interdũ fit ex sanguine q putrefit: tunc. n. huius subtile ꝯuertiẗ in cholerã ⁊ ipsius grossum in mel̃iam: ⁊ h̃ mõ sepius fit in venis q̃ȝ in epate ꝑꝑ sollicitudinez nãe maiorẽ: circa custodiã membroꝝ principaliũ. ¶Attende tertio ꝙ pars subtilis sanguinis ꝑ calorem ĩmoderatũ põt cõuerti in cholerã nãlem: sicut. n. ex partibus chili subtilioribus per calorem intensuz solet generari nãlis cholera sic ꝑtes sanguinis subtiliores possunt ita modicũ supcalefieri ꝙ non aduranẗ sed fiant cholera naturalis pura. Non enim intantum haberet partes in sanguine subtiles cum grossis ꝙ nequeant absqꝫ in cineratione alterutrius earum ab inuicem separari: sed quia sepius in tali separatione est aliqua adustio vel putrefactio: iõ vocat prin. cholerã in ea factã adustam. ¶Attẽde quarto ꝙ prasson grece dꝫ latine porrum. Et cholera prassina dicta est a colore folioꝝ porri quem greci prassidẽ vocant: vt ait cassius felix. c. de empimate. ⁊ si dicaẗ a prasso seu prassio cepisse nomen: vt qdaz volũt nõ de albo prassio: sꝫ de nigro ĩtelligaẗ qꝺ hꝫ viriditatem declinantẽ ad fuscedinẽ. Et eruginosa cholera dicitur eo ꝙ erugini eris similis est: dicitur etiam arabice zimaria ⁊ zinzaria. Nam zimar arabice latine dꝫ eris erugo: silr̃ zinzar. ¶Queritur vtruz in stomacho magis generentur cholere prassina ⁊ eruginosa. Arguitur ꝙ non. Primo auctoritate auer. 3. collꝫ. c. 3. dicentis. Stomachus ꝭm suã naturã nõ hꝫ generare cholerã naturalẽ neqꝫ non naturalẽ: q: qꝺ generat naturalẽ generat ⁊ non naturalez qñ corrũpiẗ eius cõplexio. Scd̃o iste cholere sunt calidissime vrentes in modũ veneni: sed stomachus ẽ remisse calidus. Cuius rei signũ est ꝙ patitur potius ex frigiditate ⁊ humiditate. 7. megategni. c. 5. ergo est ineptus generare hmõi choleras. Tertio chol̃a prassina generaẗ ex vitellia ⁊ eruginosa ex prassina vt dicit hic prin. sed cholera vitellina non generaẗ in stõ cum constet ꝭm ipsum ex cholera rubea naturali ⁊ flegmate grosso quaꝝ generatio est in epate. Quarto stõi est officium ex cibo facere chilũ ⁊ epatis officiũ ex chilo facere chimũ cum igitur non appeat ꝙ stomachus faciat chimũ benignũ ex cibo aliquo quãtũcũqꝫ benigno puta ex lacte qũo faciet chimũ malũ ad cuius generationem necessaria est alia prior humoꝝ generatio. Quinto viriditas aliqñ se ostendit in vrina aliqñ in sputo ⁊ hec viriditas non procedit a stõ. Sexto melãcholia adusta faciens lepram aut cancrum generaẗ in epate: naz in ipso est prima radix lepre ⁊ tñ ipsa est peior his duabus choleris cuz membra dissipet

cuius color ē viridis obscurus: ⁊ dr̄ ēt porralis a colore folioꝝ porri.s.suci folio/rū. Sed cinaria dr̄ a cinar.i.viride eris cuius color est viridis clarus. Dubi/tatur vtrū cholera prassina generet̄ in stō vr̄ ꝙ nō ex Auer.3.colliget.3.c. ⁊ ra/tione sua: q̄ idem est mēbꝛ generans choleram nālem ⁊ choleram non nālez sed stomachus non generat choleram naturalem: ergo neq̄ non naturalem. Amplius cholera prassina generatur ex calido adurente: sed talis calor nō est

Et mihi quidem videtur ꝙ prassina ex vitellina generatur cum aduritur: adu/stia enim in ea efficit nigredinem ex qua cum citrinitate mixta generatur viridi/tas: zinzaria vero videtur mihi ꝙ gene/retur ex prassina cum tantum aduritur do

stomachi q̄ est membrū frigidū neruosū. Ampliꝰ cholera prassina fit ex vi/tellina: sed vitellina gene/rata est in epate vt supra: ergo ibidem ꝯuertitur in prassinā. In ꝯtrariū Aui. Nos dicamus ꝓpter pro/positionē famosā qua di/citur idē est generās hu/morē nālez ⁊ nō natura/lem ꝙ humor dicitur nō nālis dupliciter: vno mō q̄ sit supfluitas respectu sui naturalis generati ex eadem cōi materia cū illo: sed tn̄ pp agentes in ꝓportio/nem malā recipit formam sicut tres humores sunt supfluitas respectu sangui/nis.i.quilibꝫ humoꝝ in sui specie pōt hr̄e nālez ⁊ nō nālez humorez: ⁊ talis hu/mor naturalis nō fit nisi ab agente faciēte humorē nālez ⁊ in eodē loco q̄ idez est factor iuuatiui ⁊ sui supflui: ⁊ respectu supflui dicit̄ agens intēsuz vel remis/sum. Aliomō dicitur humor inaturalis q̄ per corruptionē sue naturalis for/me sicut cū corrumpitur vinū cū fit acetū: ⁊ isto modo pōt fieri humor innatu/ralis in quocūq̄ mēbro pōt sibi accidere corruptio ⁊ sine dubio talis humor dr̄ equiuoce: ⁊ hoc intellexit Auer.naz in 3°.colliget.c.de accidentibus stoma/chi: ⁊.c.de accidētibus matricū ꝯcessit humores malos generari in stō ⁊ ī ma/trice: qȝ est dr̄e hu.in illis mēbris posse corrumpi ⁊ trāsire ī quasdā materias malas quas vocamus humores: cū tn̄ equoce sint humores: sic ergo dicemus ꝙ Auer.imaginatus est ꝙ cholera prassina vel eruginosa nō sit vere cholera sed supfluitas cholere nālis q̄ tunc fieret ab epate: sed est equiuoce cholera: ⁊ ideo aliqd fit.s.in stomacho ꝭm qȝ ipse ibidē ponit: ⁊ hoc est qȝ dicit: mani/festum est ꝙ generat̄ cholera prassina ⁊ eruginosa in stomacho ꝭm eos.s.me/dicos ⁊ stomachus ꝑ suā nāz non hꝫ generare cholerā naturalez nec nō nālez q̄ qui generat naturalē generat innālem qn̄ corrumpitur cōplexio ipsius q̄ ipsius cōplexio intenditur aut remittitur: ergo prassina ⁊ eruginosa nō habēt hoc nomē nisi equoce: ⁊ vr̄ ꝙ causaꝝ illaꝝ generatio est qn̄ cholera egreditur in sui natura a caliditate ⁊ siccitate pp sparsionez illius ad stōm. Apparet igit̄ ꝙ Auer.nō dicit. Cholerā prassinaz ⁊ eruginosaz nō generari in stō sicut mul/ti nō intelligētes auer.opinatur: imo dicit eaz generari in stō: sed dicit ꝙ equi/uoce dicit̄ cholera ⁊ humor oīs qui non fit a mēbro faciente bonos humores equiuoce dr̄ humor. Ex quibus īfero ꝙ cholera prassina pōt in stomacho ge/nerari: nam ad stōm pōt confluere cholera vitellina: ⁊ ibi pōt incendi a calore extraneo: ergo fiet prassina ⁊ tandē eruginosa. Ex his cessat primū argꝰ. Ad scdꝫ dōm ꝙ stomachus pōt distemperari ⁊ quāuis nō supueniat sibi calor ex/traneus calore suo ⁊ membroꝝ circūstantiū eo stāte in latitudine sue sanitatis qui quantū ex mensura caloris poterit agere actionē nō naturalez in materiā que est apta fieri cholera prassina: ⁊ ideo hoīes qn̄q̄ incipiūt egrotare ex cho/lera prassina q̄z generauere ex calore stomachi stante in latitudine sue sanitatis in se lꝫ ageret in materiā malā.s.cholerā vitellinā. ¶ Sed tu.d.quō est possi/bile ꝙ in stomacho sit cholera vitellina ⁊ stomachus stet in latitudine sui sani tempamenti. Dicendū ꝙ si est hō exercitatus in hac scia comprehendens per visum ⁊ sciaz occultationes materieꝝ malaꝝ in nobis scire poteris hanc possi/bilitatez: ꝙ si nō est talis pone hoc impossibile loco possibilis. Ad tertiū dicē

Jacobus

⁊ he due cholere tantominus malicie habeant quātominus pticipant de adu/stione: sunt.n.vt vie in dictaz meliaz ꝓpterea dicit Hip.de sputo loquēs scdo ꝓnosticoꝝ. Viride spumosuz malū ⁊ si nigrū fuerit mortale. Oppositū dicit h prin. ⁊ Gal.2.de ꝯplexionibus.c.vlti.ait. Cūq̄ huius color cholere fuerit simi/lis colori porri nō generabitur nisi in stō. Et paulo post iteꝝ dicit. Cholera āt cuius color est sicut color porri nō generat̄ nisi in eis tm̄ in quoꝝ stō cibus non digerit̄. Et Auer.pmo cantice cantico.63.illo. Ex ea etiaz sicis est viridi eris ⁊ porro: ait he sunt due spēs manifeste: quarū gn̄atio fit in stomacho. ¶ Atten/de hic pro solutiōe ꝙ cholere prassina ⁊ eruginosa generant̄ qn̄q̄ ex cibis ma/lis nō digestis ſꝫ corruptis sine medio alterius humoris. Et qn̄q̄ generant̄ ex humoribus pp aliquā egritudinē adustiuā corrupt. Juxta illud Gal.2.ꝓnost. cōmēto.39.illius cañ. Vomitus sicut succus porri sicut generat̄ in corpore qn̄ est ꝭm dispōnez nālem cholera rubea clara sic generat̄ in eo qn̄ dispō eius est preter nām genus aliud cholere cuius color est color porri. Et multotiēs qdez generant̄ in stō hec cholera pp cibos de genere holeꝝ que nō recipiunt dige/stionē sicut allia cepe ⁊ porri. Et fortasse generatur hec cholera in venis absq̄ illis cibis pp aliquā egritudinuz ⁊ effunditur ad stōm aut intestina ⁊ significat caliditatē in corpe a natura egredientē ⁊ supfluitatez cui appropriat̄ in sua cō/plexione sicut illud qȝ appropriat̄ humori qui generat̄ ex holeribus q̄ narra/uimus. ¶ Hoc premisso dic pmo ꝙ cholere prassina ⁊ eruginosa q̄ generat̄ ex cibis malis nō digestis ſꝫ corruptis magis generant̄ in stō. Nam cū ibi tales in stomacho recepti sunt ⁊ ab eo vinci nequeunt nō trahunt̄ ab epate cū sint ini/mici nature ſꝫ ibidez aduruntur aut putrescūt mala putredine ad venenosita/tez declinante. Dic ſcdo ꝙ cholere prassina ⁊ eruginosa q̄ generant̄ ex humori/bus aliis magis generant̄ in venis. Nam epar existens ꝑncipale mēbꝛuz ⁊ ori/go nālis ꝟtutis stante vita male sustinere posset tantā maliciā vt in eo fierent he due cholere: veꝝ pōt fieri vt cholera vitellina vel citrina effundat̄ a venis ⁊ epate in stomachū ⁊ illic morā trahens corrumpat̄ ⁊ fiat prassina aut erugi/nosa. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ Auer.intelligit ꝙ stomachus nō hꝫ generare cholerā nō nālem remanentez sub spē cholere puta citrinaz vel vitellinā: sed iste cholere nō sunt tales īmo nō habent hoc nomen cholera nisi equiuoce vt dicit ibi Auer.sunt.n.magis dicende pniciosa venena q̄z humores vl̄ cholere.

Ad scdꝫ dic ꝙ stomachus nō generat dictas choleras vi sue caliditatis sed generant̄ in eo ex dispōne materie cū aliquo incitamēto extranei caloris. Ad tertiū dic ꝙ probat scdaz ꝯclusionez: vel dic ꝙ nihil prohibet vitellinā cholerā ad stōm effundi ⁊ prassinā ibi fieri vel eruginosaz. Ad quartū dic ꝙ nō est sto/machi officiū facere cholerā prassinā vel eruginosaz sed velit nolit fiunt in eo modo predicto. Ad quintū dic ꝙ est pro scda ꝯclusione. Ad sextū dic ꝙ ge/neratio melācholie aduste rodentis mēbra capit initiuz a supcalefactiōe epa/tis ſꝫ malitiā venenositatis adipiscitur in venis ⁊ mēbris. ¶ Sed quereret ali/dum ꝙ vitellinā generatā in epate epar pellit ad stōm sui eniz nobilitate epar nō tolerat multū mās malas: ⁊ ideo vitellina reperitur in stomacho frequen/ter. Sꝫ tu.d.pone ꝙ retineatur in epate vel pellatur in venas vel pellatur in intestina. Dicendū ꝙ si ista cholera vitellina moueret̄ in illis meseraicis quo/usq̄ calefiat ⁊ comburatur fiet ibi prassina: ⁊ forsan ꝙ gradus prassinitatis erit diuersus ꝭm diuersa membra in calore. Sed tu.d.primo quare plus dixit ge/nerari in stō: quaz in epa/te vel venis: vel intestinis.

nec eiꝰ humorositas siccatur: ⁊ ad albe/dinem redire incipit propter sui siccita/tem. Calor nāq̄ in humido corpore in primis nigredinem facit: deinde denu/dat ipsum nigredine quando eius oino finit humiditatez. Et qn̄ superfluit in eo

Dicendum ꝙ frequētius cholerā vitellinā dixit vel ꝯtingit expelli versus sto/machum ⁊ intestina: quā versus mēbra post epar: q̄ ista sunt loca apta eua/cuationi materieꝝ: frequē/tius aūt cōtingit ipsaz ex/pelli ad intestina quā ad stōm: sed intestina non sunt mēbra multo calore adurente pticipantia: ⁊ ideo vitellina que vadit ad ista raro accidit ꝙ fiat prassina: stomachus aūt est mē/brū multi caloris auxilio circūstantiuz vt post sciemus: ergo ibi plus fiet cho/lera prassina. Cor aūt quāuis sit mēbrū valde calidū tn̄ longinquū est vt reci/piat has malas ⁊ prauas mās. Dubitatur vtruz modus fiendi cholerā pras/sinā sit ille quē aui.dicit. Dicamus hic ꝙ tres vn̄r inueniri modi cholere pras/sine: ⁊ ꝑ ꝯn̄s eruginose que fit ex prassina: vnus fit ex cibis in stō corruptis ad viriditatē proprie qn̄ sunt virides vt blitis: porri folia: ⁊ similia: ⁊ d̄ hac cho/lera prassina loqt̄ Gal.2.prono.cō.39. ⁊.2.de ꝯplōnibus vlti.c. Alius modus est qui fit ex cholera vitellina: cui ꝑ adustionem accidit nigredo ⁊ nigredo cū citrinitate facit viriditatē vt experientia oñdit ⁊ de ista loqtur aui.hic: ⁊ pluri/mi medicine auctores in hoc concordant. Tertius modus est quē imagina/tus est auer.esse intentionem Gal. ⁊ est ꝙ cholera vitellina facta ꝑ cholere na/turalis assationē qn̄ vadit ad stōm ⁊ miscetur aliis humoribus ⁊ proprie cuz melia: ⁊ ibi recipit aliquam spēm putrefactionis tunc conuertitur in hāc cō/plexionem quā hꝫ cholera prassina vel eruginosa. Attende igit̄ diligēter ꝙ auer.dat subtiliter duos modos ꝭꝫ quos cholera vitellina sua fit prassina vel eruginosa: siue aliq̄ chola nālis egrediēs terminū suū ī calore ⁊ siccitate qn̄ fi/at prassina vl̄ eruginosa vnus modus est ꝑ admixtionē cholere cū melia ⁊ rō auer.est ista q̄ Aui.nā nigrū ꝯiunctū citrio facit viride: ſꝫ qn̄ melia miscet̄ cho/lere vitelline: tunc nigrū adiungit̄ citrino: id igit̄ nigrū qȝ imaginatur aui. ꝑ adustionē imaginat̄ auer.ꝑ cōmixtionē rei nigre. Sed tu dices cholera mix/ta melancholie faciebat similiter colorem sanguinis licet non floridum quo/modo ergo hic facit colorem viridem prassinum. Dicendum ꝙ cholera illa erat naturalis stans sub colore rubeo claro qualis est illa proprie que cū san/guine vadit: vel que adhuc sanguineo participat: talis autem non est cholera vitellina. Secundus modus fiendi prassinam ex vitellina est ꝑ putrefactiōez i.per superfluam calefactionem que tendit ad nigrum: nam fit viride: ⁊ istuz moduz melius saluat positio auic.qui ponit ꝙ vitellina cholera est phlegma/tica viscosa: vnde calor in ea facit nigredinem: ⁊ ideo suspicāduz est an auer. voluerit istum modū propter qȝ reperitur ibi littera alia que dicit recipit ibi aliquam spēm viridificationis. Tertio dubitatur q̄ vidētur quedā alie spēs male cholere quas aui.nō tangit. Reperitur enim cholera fumosa vt primo cantice.c.de humoribus.7.c. Amplius aly.in tegni tractatu.2.com.144.c.de signis egritudinū epatis: ⁊.G.de iterioribus.2.lib.c.de egritudinibus stoma/chi ponit spēm quandam cholere quā vocat indicam.i.indico similē. Am/plius cholera citrina posset comburi sicut vitellina ⁊ fierent alie species cho/lere. Amplius oēs modi melie pn̄t misceri cholere naturali ⁊ faciēt illam in/naturalem

De partibus

qs circa h qȝ tangebat̄ in illa rōne.s.ꝙ he cholere sunt vt vie in melam adu/stam vtrū cū ex cholera rubea fit melācholia adusta necessario fiat transitus ꝑ choleras istas virides. Arguitur ꝙ sic: q̄ nā gradatiz ꝓcedit in operibus suis nec facit saltū ſꝫ color viridis est medius inter rubeū ⁊ nigrū vt notat ꝑn.pmi/ſa doc.3.sum.2.c.2.vbi post gradus citrinitatis enumerat gradus rubedinis ⁊ post ea viriditatis ⁊ vltimo nigredis. Et Gal.1.de crisi.c.12.dicit. Color aūt viridis nō est nisi ante nigrū in semita aduentus eius ⁊ quasi ipse nō sit nisi an/tecessio nigri ⁊ illud ideo qm̄ cū egritudo est maligna appet in ea post appitio/nez vomitus viridis aut egōnis viridis aut vrine viridis vnusq̄sq̄ hoꝝ niger. Item dici solet ꝙ exeūtia nigra sicut egestio sputū vel vrina signāt adustionez vel mortificationē innati caloris: adustionē si color viridis precesserit mortifi/cationē si liuidus. ¶ Itē quereret aliquis si he due cholere sint peiores: an mi/nus male melia adusta. Videt̄ ꝙ sint peiores q̄ sunt venena pniciosa cito in/terimētia si nō expellant̄ ſꝫ cū multitudine melie aduste diu stat vita ⁊ incolu/mitas aliquaꝝ opationū sicut est videre in leprosis ⁊ hn̄tibus cancrū qui lōgo tpe bene comedūt bn̄ dormiūt ambulāt currūt ⁊ in sensu vigēt. Sꝫ in ꝯtrariū facit pmo ꝙ he fiūt ex incēdio minori: scdo ꝙ color niger est peius signū in exe/untibus colore viri. ¶ Ad pꝰ quesitū dic ꝙ in coloribꝰ nō est eēntialis subor/dinatio vt oporteat cū de albo vel citrino vel rubeo fit niger necessario transi/re ꝑ viridē. Exꝰ in moris q̄ de rubeo trāseunt in nigrū sine viridi medio ⁊ de vuis ⁊ carbonibꝰ incēsis. Sꝫ in exeuntibꝰ sepe ꝯtingit viride ꝓcedere nigruz. ¶ Ad pꝰ obiectū dic ꝙ viridis color nō est medius īter rubeū ⁊ nigrū essen/tiali ordine ꝭm viaz generatiōis. Ad scdꝫ ꝯcede ꝙ color niger exeuntiuz ꝓce/dente viridi significat adustionem non tn̄ est necessarium ꝙ viridis precedat. ¶ Ad scdꝫ quesitū dic ꝙ cholere virides sunt magis furiose ⁊ citius interimē/tes q̄z nigre genite ex cholera rubea. Cuius cā est: q̄ subtile igneū a nigris se/patuz est ⁊ remāsit in viridibus vn̄ furiūt. ¶ Ad pmū obiectū dic ꝙ lꝫ he cho/lere ex minori fiāt incendio. Incendiuz tn̄ ab his nō subtraxit ptes subtiles si/cut ab adusta melia ꝓpterea seuiūt acrius. Ad scdm ꝯcede ꝙ niger color ex adustione vel mortificatione est peius signū viridi spāliter in acutis q̄ signifi/cat virtutem penitus succubuisse dn̄anti morbo virtus.n.digerens māz mor/bi qn̄ vincit albificat eā vt est videre in sanie ⁊ hypostasi.cum igitur nigra fit significat ꝙ ꝯrium digestionis ad vltimū venit malitie terminum.

¶ Et mihi quidē ⁊c.] ¶ In scda pticu.format prin. tria iudicia circa viridē cholerā. Primū iudiciū est: ꝙ cholera prassina generat̄ ex vitellina qn̄ aduri/tur. Naz adustio facit in cholera vitellina nigredinē ex qua mixta cuz citrini/tate generat̄ viriditas. Scdm iudiciuz est ꝙ cholera zinzaria id ē eruginosa generat̄ ex prassina qn̄ prassina tm̄ adurit̄ donec siccet̄ eius hūiditas ⁊ icipiat redire ad albedinē pp suā siccitatē. Et cā hoꝝ iudicioꝝ est q̄ calor agēs in hūi/duz pmo deni grat ipsuz deinde spoliat ipsuz nigredine qn̄ finit oino eiꝰ hūi/

naturalē ⁊ erūt alie spēs ab illa que est vt sanguis nō floridus. Dicēdū ꝙ spe
cies cholere inālis sunt .7. quas auic. via diuisiua inuestigat: alie aūt spēs mul
te pñt fieri que dant intelligi per istas. Ad pmus dōꝫ ꝙ per cholerā famosam
intelligit illam que in stō stans facit corruptos fumos ⁊ illa posset esse aliqua
cholera subtilis ppinqua cholere nāli que est in cisti fellis. Auer. tñ ibidē ali
ter vult ꝙ non sit distincta spēs: tñ alij auctores de hac nō faciunt mētionem.
Ad fam dicendū ꝙ per in
dicam intellexit haly mōꝫ
prassine cuius veritas ē
valde obscura. Ad tertiuꝫ
dōꝫ ꝙ oēs alias spēs cho
re inālis factas per admix
tionē melācholie nālis de
dit intelligere cuꝫ dixit de
illis duabus.

ipsum albificat. Et hoc quidē in lignis
attende que prius in carbonem vertun
tur: deinde in cinerem. Calor^a namqꝫ in
humido efficit nigredinem: ⁊ in eius
contrario albedinem. Et frigiditas in
humido albedinem operatur ⁊ nigredi

a ⸿Calor ⁊c.] ⸿Hic de
clarat qđ dixit: dixerat .n.
ex cholera vitellina fieri prassinaꝫ q: adustio facit in in ea nigredinē ex qua ⁊
sua citrinitate fit viriditas vt oñdit sensus in mixtione coloruꝫ apud pictores
dixerat etiaꝫ ꝙ zinaria fit ex prassina cū per vlteriorē decoctionē siue adustio/
neꝫ tendit ad albedinē: ⁊ hoc facit illud viride obscurū ꝙ dr̄ prassinū tendere
ad claritateꝫ: ⁊ hic est color zinar hec duo dicta Auic. declarat ⁊ primo ꝙ cho
lera prassina cū adurit tēdat in nigrū: nā calor agēs in corpus hūidū denigrat
euꝫ: cū igitur cholera vitellina fit qđdā corpus humidū pp grossuꝫ phlegma
qđ est in eo qñ comburetur nigrificat ⁊ sic fiet prassinus color: ⁊ q: ista cholera
prassina est corpus quoddā exiccatū respectu sui prius: tunc si adustio pcedat
super eā spoliabit illa nigredine: q: remittet illa nigredo ⁊ continuatione ac
tionis tendit ad albū sicut appet in lignis que pmo fiunt nigri carbones ⁊ ex
hoc appet declaratio .2. s. quō ex prassina fit zinaria ⁊ tunc Aui. ponit. s. ꝙ cali
dum agens in humidū denigrat. Et in eius ꝯtrario. s. in sicco dealbat: frigidū
v̄o ecōtra hec tñ dñr extimatiua q: nō hñt demōstrationē: sꝫ sic Aui. arbitrat
de gñatiōe cholere prassine ⁊ erugiose: ⁊ sine dubio satis in h ꝗescit itellectus.
b ⸿Hec aūt spēs ⁊c.] ⸿Patet ego aūt nūquā vidi euadere hoiem in quo
apparuerint huius colore zinarie exitus. Dubitat. An calidū agens in humi/
duꝫ denigret: vr̄ ꝙ nō: q: agens in aquā nō denigrat illā. Amplius agēs in al/
buꝫ oui dealbat: nā albumē est albū ꝙ pmo erat trāslucēs: v̄o non vr̄ ꝙ si ca/
lidū agat in siccū dealbet q: carta de papyro est corpus siccū ⁊ cū cōburit de/
nigrat. Amplius mā pili est sicca fumosa ⁊ tñ calor cū plus agit in illaꝫ plus
denigrat: vñ capilli fiunt nigri a calore: tertio nō vr̄ ꝙ frigidū agēs in hūiduꝫ
dealbet q: sanguis ⁊ mēbra ex eo colorata ex actione frigoris nigrescunt. ⁊ tñ
sanguis est corpus humidū: quarto nō vr̄ ꝙ frigidū agens in siccū denigret q:
lutū est siccū: ⁊ tñ frigus glaciādo illud facit appere albuꝫ. Incipiā hic cū cō
cessis cōibus ⁊ est ꝙ calidū agēs in humidū ēt similiter frigidū agūt qñqꝫ vt in

Jacobus

ditateꝫ idest ponit ipsum extra latitudinē hūidorꝫ: vel expone finit idest finire
incipit. Et dum calor superfluit in finiendo humiditatem dealbificat ipsum.
Et hoc apparet in lignis que igni īposita pmo fiūt carbo deinde cinis. Calor
nāqꝫ facit nigredinē in hūido ⁊ albedinē in sicco. Et frigiditas opat albedinē
in hūido ⁊ nigredinē in sicco. Dicta tñ duo iudicia de cholera prassina ⁊ eru/
ginosa sunt estimatiua .i. arbitratiua non oīno certa. Tertium iudicium est: ꝙ
cholera eruginosa est calidior ⁊ peior ⁊ perniciosior. Et dr̄ esse de sƀa vene/
norum .i. de venenis a tota sƀa seu ppzietate. ⸿Attēde hic pmo: ꝙ viri solem
nes discrepare vident in mō gñationis cholerarꝫ viridiū. G. n. medicorꝫ sum
mus has asserit sepe gñari ex oleribus eis affinibus nō recipiētibus digōnem
vt alijs cepis porris. Et fortasse inquit generat hec cholera in venis absqꝫ illis
cibis ppter aliquaꝫ egritudinū. Princeps v̄o quid sentiat sup his mō dictuꝫ
est. Auer. aūt .3. colliget ca. 3. ait. Et mihi videt ꝙ Gal. nō appropriet eas cho
lere simplici q: dicit in libro de v̄tutibus naturalibus ꝙ iste due spēs generan
tur a cholera vitellina cuꝫ alijs humoribus ⁊ ꝙ he due spēs sunt cōposite. Et
paulopost subdit Auer. Et videt ꝙ cā generationis illarꝫ est qñ cholera egre
ditur a sua natura in caliditate ⁊ siccitate ppter sparsionē illius ad stomachū
⁊ miscet tunc cū alijs humoribus ⁊ proprie cū melācholia ⁊ ibi recipit aliquā
spēm putrefactionis. ⸿Attēde s̄o ꝙ iudiciuꝫ de calido qđ agēs in humidum
denigrat ipsum ⁊ agens in siccum tandem dealbat ipsuꝫ frequenter verificat
de calido igneo. Nā cū ignis agit in humida concreat ex eis fumos vapores
⁊ fuligines declinantes ad nigredinē. Sed dum agit in sicca tunc calcinat vel
incinerat ea. Calx v̄o ⁊ cinis declināt ad albedinē sed de calido solari sepe cō
tingit ꝙ agēs in humidū nō denigrat ipsuꝫ vt agēs in vuas albas nō denigrat
eas ⁊ agēs in flores albos non denigrat os sed albificat. Et agēs in telas aquis
irroratas dealbat eas vt in telis que currātur appet. Et agēs in triticuꝫ viri/
de humidū dealbat ipsuꝫ ⁊ sic de riso ⁊ spelta ⁊ alijs multis granis. Similiter
de calore naturali sepe fit ꝙ agēs in humiduꝫ dealbat sicut calor nālis agens
in chilum humidum facit ex eo phlegma qđ est albū ⁊ agēs in sanguinē humi
dum facit ex eo lac ⁊ spmā que sunt alba. Et agēs in spma qđ est humidū ver
tit ipsum in ossa que sunt alba ⁊ agēs in humidū cigni facit cignū albuꝫ. Sed
de calore inālī seu contra naturaꝫ qualis est ille qui generat dictas choleras
sepe repitur ꝙ agens in humidū vrit ⁊ denigrat ipsuꝫ ⁊ tandē pōt desiccatuꝫ
humidū ⁊ adustū incinerare ⁊ ad aliquā albedinē deducere: raro tñ contin/
git ꝙ in tantum procedat vt ex humoribus faciat puruꝫ ⁊ puluerulentū cine
rem nisi ex paucis eoruꝫ sicciorībus ptibus ⁊ terrestrioribus. ⸿Attēde tertio
ꝙ minoris apparētie videt cholerā prassinaꝫ fieri ex vitellina que fit ex phleg
mate grosso ⁊ cholera rubea ſm pn. q̄ꝫ ex vittellina que fit ex superflua deco
ctione ⁊ inspissatione cholere rubee ſm. G. q: phlegma grossum qđ est in pri
ma remittit calorē ⁊ tincturā eius ⁊ elongat eaꝫ ab adustione. Altera v̄o est iā
fere adusta ppea mirū videt ꝙ pn. potius estimat fieri cholerā prassinā ex vitel
lina q̄ꝫ ex rubea pura vel ex rubea adusta: cum sit minus adustibilis ⁊ minus
acuta. Itē si cholera vitellina ꝯuertat in prassinā per adustionē tūc fit pus ni
gra q̄ꝫ viridis: q: adustio facit in humido nigredinē: contrarium tamen affir/
mari solet. Item vel cholera vitellina aduritur ⁊ nigrescit in oībus eius pti/
bus ⁊ tunc non fit viridis sꝫ nigra vel alique ipsius partes adurūtur ⁊ alique
non ⁊ aduste nigre mixte cū citrinis prassinam reddunt choleram: ita ꝙ cho
lera prassina fit hūor mixtus ex cholera adusta vel melācholia adusta. Et cho
lera citrina quēadmodū innuit pnceps. ⸿Sed circa hoc. Querit quid pmi
scet nigrū adustū cū citrino nō adusto cū cholera prassina no generet a natu/
rali calore sꝫ extraneo cuius potius est segregare q̄ꝫ congregare etherogenea.
Item cholera prassina ſm hunc modū esset minus mala cholera nigra q: cuꝫ

strumēta determinati agētis intendētes per se ⁊ sꝫ in sua actione formā deter/
minataꝫ ⁊ tales calores ⁊ frigiditates q: sunt determinati agunt albedinē ⁊ ru
bedinē ⁊ alios colores ſm qđ regrit forma agētis: ⁊ iō calidū epatis rubificat
calidū māmillaꝫ albificat calidū vuee nigrificat ⁊ viridificat: calidū ēt cri
stalline diaphanitatis qñqꝫ aūt agunt calefactiones ⁊ infrigidationes absolu
te: ⁊ vt ꝯtingit ⁊ tūc si actio fit inter simplicia non meretia colorē nō sequit co
lor: si aūt actio fit iter mix/
ta: tunc ad has calefactio
nes ⁊ infrigidatōes sequū
tur colorationes: vt hic
Auic. dicit ⁊ .2. cañ. cap. 3.
calidū ergo agens in hūi/
duꝫ denigrat. Dat in hoc
cā duplex vna calidū agēs
in humidū trahit hūidum
rei illius ad supficiē ⁊ ex h
excludit aer ⁊ lux q̄ sunt

nem in eius contrario. Hec tamen duo
iudicia que in prassina ⁊ zinzaria iudica
ui estimatiua sunt iudicia: hec autēꝫ spe
cies^b que dicitur zinzaria omnibus cho
lere rubee speciebꝰ calidior existit ⁊ pe
ior ⁊ magis pniciosa ⁊ dicit ꝙ ē de sub

cā albedinis. Scđa cā q: calidū agēs in corpus humidū eleuat ab eo humi/
dum aqueū ⁊ siccū terrestre ex qbus fit fumus qui est niger qui dispsus p reꝫ
facit eā nigrā vt lignis pꝫ ꝯuersis in carbonibus. Addit aūt cōmē. alkidus ꝙ
humidum in quod calidum agens facit nigredinem debet esse humidum vis
cosum inobediens calido: tunc enim calidum per violentiaꝫ ipsuꝫ cōburit ⁊
facit ex eo fumū. Cōtra pmā cāꝫ est instantia mea: nā tūc carbo esset niger in
ptibus exterioribus ⁊ nō in interioribus cuius cōtrariū appet ad sensuꝫ cū frā
gitur. Solutio cū dicimus humidū trahi ad supficiē nō intelligit humidū tra
hi ad supficiē solum que est terminus actualis corporis extra circūdantis: sed
intelligimus ad oēꝫ partē intrinsecā ⁊ extrinsecā ita ꝙ in qbuscūqꝫ partibus
pmo iacebat aer luminosus in eisdē diffundit dilatuꝫ humidū ⁊ excluso aere
sine lumine fit nigredo. Adhuc ꝯtra actio calidi est mouere humidū a cētro
ad exteriora: ergo humidū ꝙ erat intus extra toto veniente prius alique ptes
carbonis intus erant albe exclusa oppilatione ⁊ cōclusiōe q̄ fiebat per illud
humidū ⁊ ptes extrinsece erūt nigre: ista rō stet nūc. Amplius si illud sic esset
tunc iste color niger formaliter nō eēt nisi puatio ⁊ sic motus de nigro in albū
nō esset nisi per gradū albi contra. Scđaꝫ cāꝫ ipa petit pncipiū dubiū .n. est qr̄
agente calido in hūidū facit fumū nigrū sicut qr̄ facit rē nigrā ⁊ qr̄ siccū terre
um cū hūido aqueo facit nigrū: hꝫ ēt qōnē. Dicit v̄o ꝙ calidū agēs in siccū de
albat .i. calidū ꝯtinuās actionē sup h corpus ꝙ denigrauit ꝙ aliq̄liter pōt dici
siccū respectu sui prius dealbat illud. In hoc dant cās duas: pma q: excluso il
lo hūido qđ claudebat poros ⁊ nō pmittebat lumē penetrare: nūc penetrat lu
minosus aer: qr̄ res appet alba Scđa cā est q: calidū nō pōt amplius eleuare
fumū nigrū factū ex pmixtione terrei cū aqueo: ⁊ iō agens in siccas ptes illius
rei ꝯuertit illas in vapores igneos ⁊ aereos qui cū sint lucidi faciūt rē illā luci
daꝫ q̄ pmo erat nigra: ⁊ qñ istas cās nos tenemus vt veras damus cās multo

De partibus

constet ex cholera nigra mixta cū citrina totā sui maliciā ex cholera nigra sor
tit. ⸿Ad primū dic: ꝙ lꝫ cholera adusta ⁊ cholera rubea pura sint magis adu
stibiles q̄ꝫ vittellina principis q: tñ quasi vniformiter aduruntur in suis ptibꝰ
ꝯuertuntur nō in cholerā prassinaꝫ sꝫ in melancholiaꝫ nigram adustam vitel
lina v̄o pn. propter ipsius etherogeneitatē differenter aduritur in suis ptibus
⁊ prius aduste mixte cum citrinis in prassinam transeunt choleraꝫ. ⸿Ad ſm
dic ꝙ nō est inconueniēs cholerā vitellinam prius nigram fieri q̄ꝫ viridem ſꝫ
aliquas sui partes. ⸿Ad tertiū dic ꝙ alique ptes cholere vitelline dū fit pras
sina adurunt ⁊ alique nō ⁊ cū q̄ritur qd pmiscet eas. Dic ꝙ tenacitas phleg/
matis nō pmittit vstū a nō vsto separi ⁊ ꝯtinue pp furiā hmōi hūoris ipse agi
tatur a mēbro in quo est vnde si fieret aliq̄ sequestratio vsti a nō vsto cōmotio
rursus cōmisceret. Item generatio mediorꝫ colorꝫ qñqꝫ fit per iuxta positionē
sine pfecta mixtura. Iuxta illud Arist. libro de sensu ⁊ sensato. Unus aūt sup/
ple modus generationis colorꝫ est appere per alternos qđ pictores faciūt alte
rum colorē sup alterū manifestiorē supponētes. ⸿Ad quartuꝫ dic ꝙ lꝫ ex pte
mixtibiliū cholerā prassinā māliter ꝯstituētiuꝫ minor insit ei malicie q̄ꝫ melā/
cholie aduste: ex pte tñ alicuius extranei caloris venenositateꝫ adepta est vnde
nocētior fit vel vt prius dictū est q: subtile cholere igneū furēs manet qđ a me
lancholia adusta resolutuꝫ est seuius furit. Ista dici possunt in defensionē pn.
⸿Attende quarto circa iudiciū zinzarie cholere ꝙ ex prassina fit per vlterio
rem adustionē ꝙ sicut prassina fit ſm pn. ex nigro adusto pmixto cū citrino vñ
resultare solet viridis color. Ita fit eruginosa solo hoc excepto ꝙ nigruꝫ adu
stum pre nimia adustione incipit vergere ad albedinem in eruginosa ⁊ nō in
prassina. Et propterea color eruginose est viridis clarus tendens ad album ⁊
color prassine est viridis brunus tendens ad nigrum vt folia porri. ⸿Sed cō
tra hunc modum generationis zinzarie cholere quis instabit primo quia par
tes citrine non aduste prassine cholere ex quibus imixtis cum nigris ipsa fit
viridis prius aduruntur q̄ꝫ nigre albescant. Tum quia sunt subtiliores cum
a nigris subtile sit resolutuꝫ ⁊ sic magis passibiles ab extraneo calore. Tuꝫ ēt
q: sunt ppinquiores nigro q̄ꝫ nigre albo ergo ex adustōe maiori cholere pras
sine nō resultabit eruginosa viriditas sꝫ nigredo vel subnigredo ex permix/
tione modici albi: scđo nihil nigrū albescit ex adustione q̄ꝫdiu manet sub for
ma humoris vel humidi fluidi. Nā calor adurēs agēs in humorem facit ipsuꝫ
effumare q̄ꝫtūcūqꝫ fuerit calidus humor puta lixiuiū vel incaustuꝫ. Nec deal
bat ipsuꝫ donec denudauerit eū a spē humoris ⁊ facere inceperit ex eo cinerē.
Tertio si cholera eruginosa fieret ex prassina mō dicto ipsa esset minus calida
⁊ minus furēs q̄ꝫ cholera prassina qm̄ se hēret ad cholerā prassinaꝫ sicut cinis
ad inflāmatuꝫ calorē. ⸿Ad primū obiectuꝫ dic: ꝙ ptes citrine cholere prassi/
ne non pus vruntur ⁊ fiunt nigre q̄ꝫ partes nigre incipiant ad aliquam albe
dinem modicam declinare q: dictis partibus est imixtū phlegma grossum ⁊
ideo negandum est ꝙ sunt subtiliores. Et cuꝫ assumitur ꝙ sunt ppinquiores
nigro q̄ꝫ ptes nigre albo concede hoc de albo perfecto sed partes nigre chole
re prassine quando fit ex ea zimaria non fiunt albe perfecte sed modicū decli/
nantes ad albedinē. ⸿Ad scđꝫ ꝯcede ꝙ nihil nigrum albescit ex adustione
ſꝫ se totuꝫ q̄ꝫdiu manet sub forma humoris sꝫ nihil phibet aliquas ipsius par
tes incinerari ⁊ ex harum mixtione cū alijs nigredinē eius minui. ⸿Ad ter/
tiuꝫ dic a cholera eruginosa subtile nō resoluit ppter tenacitateꝫ imixti phleg
matis grossi ⁊ participat triplici acumine .s. acumine cholere citrine acumine
cholere aduste ⁊ acumine cineris. ⸿Attende quinto ꝙ regula data hic a pn.
ꝙ frigiditas in humido albedinē operatur ⁊ nigredinem in eius ꝯtrario mul
tas patitur instantias. Nam frigiditas medie regionis aeris ꝯgelans nubem
facit ex ea niuem ⁊ cōgelans vaporē facit ex eo pruinā: vt ait Aristo. pmo me/

rum apparentiū:posito.n.hoc ꝙ causa albedinis in rebus est inclusio aeris: ⁊ ꝑ ɔ̃ns luminis mixti cum re vt ēt dicit Aui.2.cañ.fen.3.c. de imaginationibus:apparet ꝙ oē spumosum albescit ⁊ ꝑꝑ hoc est alba spuma:vt.5.de generatione aīalium:⁊ propter hoc mixto lixiuio cū oleo fit res alba vt lac:q꞉ lixiuium sui acuitate diuidit ptes olei:⁊ facit in illas penetrare aerem:silr̃ si ptisana decoquatur cum oleo fit multū alba vt probleumate.21.ꝓble.1.fit.n.in decoctione ex viscoso olei et aere icluso sicut spuma et ꝑꝑ hoc etiam cornu nigrū ⁊ tritū fit album ⁊ cristallus per triturationez albescit.

stantia venenorum. Cholere autē nigre alia est naturalis:alia est superfluitas nō

Sed ɔtra hoc cōe dictum sunt nostre instātie:prima quare existente aqua diaphana ⁊ aere diaphano silr̃ cristallino existente diaphano : ⁊ aer ēt quare fit albū:nam illius cristalli adhuc quelꝫ pars est cristallus:lꝫ sunt parue in tantum ꝙ sensum effugiunt:ꝙ igitur facit lumen diuisum in partes cristalli diuisas facere dꝫ totū lumen in totā cristallum:⁊ sic dꝫ apparere alba. Albertus in cō.de sensu ⁊ sensato trac.2.c.2.vꝫ dicere ꝙ lumen diuisum in ptes diaphani facit apparere corpus albū:q꞉ quelꝫ ptium cōminute cristalli irradiat aliā ꝑticulā ⁊ reflectit suꝑ aliā: ⁊ ex hac luminis multiplicatione fit alba. Sed hec fuga non valet:accipio.n.cristallū vel vitrū ⁊ ɔtero ipsaꝫ in loco pauci luminis ⁊ accipio duas cristallos concauas in inuicē sibi oppositas taliter ꝙ multiplicent supra seipsas radios tunc deberent apparere albiores q̄ꝫ trita cristallus: cū tñ apparent lucidiores:hoc argumentum hic stet. Amplius ɔtra principale:non est minus siccū corpus ossa longo tꝑe exiccatū q̄ꝫ cholera prassina vel quā carbo niger:sed ossa nigrescunt in primo occursu ad ignē:ergo sic erit de corpore sicco ꝙ tu dicis albescere ꝑ calidi actionē.s.de cholera prassina. Hoc argumentum non est difficile soluere:cum.n.dicimus ꝙ calidū agens in humidum denigrat intelligi dꝫ humidū qd̄ hꝫ humiditatem trahibilem ad suꝑficiem a calido ⁊ siccū quod eam non hꝫ:⁊ ideo charte de papyro ⁊ ossa:lꝫ sint sicciora corpa quam carbo recens vel quaꝫ cholera prassina: hñt tamen modū humidi trahibilis ad exteriora:⁊ ꝑ ɔ̃ns sunt denigrabilia a calido:⁊ idō charte de papyro ⁊ ossa cum primo attingunt ab igne apparent nigra postea fiūt alba. Ex hoc cessant oīa que de charta ⁊ d̄ pilis dicta sunt. Amplius ɔtra h̄ principale:si inclusio aeris esset cā albedinis:⁊ exclusio cā nigredinis:tunc ouū.s. albumen elixū esset factū nigrius vel minus albū:ꝓbatur q꞉ est exclusus aer: signū q꞉ est grauis in aqua. Amplius gipsuꝫ ⁊ calcina trita ⁊ puluerizata sunt magis aerea quā ipsa cōmixta cū aqua ⁊ postea ɔgelata:⁊ tñ non sunt magis alba:ergo non fit albedo ꝑꝑ ꝑtiuꝫ aereaꝝ luminosaꝝ inclusionē. Amplius argumentū euidentissimum sumit̃ a.G.de naturalibus ꝑti.4.c.3. de lacte qdd̄ā ficto qd̄ dr̃ lac virginis ꝙ fit ex litargiro ⁊ aceto ex virtute alluminis ī quo apparet ꝙ illo tꝑe quo hoc cōpositū plus excludit aerem est magis album:licet alber.prealle.c.conetur soluere hec dicta:sed deficiūt iudicio meo. In his ergo oībus apparentibus cū ɔsiderata fuerit opinio aui.que dissona est ab opinione alberti inuenietur ꝙ albū ⁊ nigrū sunt forme quedā ꝑ se sine lumine et lumē est quedam alia forma faciens varietatē in eis:⁊ ꝙ albedo ⁊ nigredo sequunt̃ modos ɔplexionū nobis ignotos:vnde prealle.c.dicit. Nos non negamus aerem hr̃e aliquā affectionē in albificando:sed nō queadmodū dixerūt

Jacobus

theorꝝ:vapor tñ hūidus est q̄ꝫadmodū nubes ⁊ nix est albissima pruīa ꝟo nigredi attinet. Itē frigidū opat̃ in hūanis carnibꝰ q̄ sunt hūide nigrores. Iuxta illud Hyp.apho.5.aph.18. Frigidū ꝟo nigrores rigores febres spasmos ⁊ thetanos. Et.G.in cōmē.suꝑ illo ꝟbo nigrores ait. Unde ⁊ nigrores fiūt nāli calore a frigore ɔsumpto a quo flos ⁊ rubeus color ɔseruat̃ ⁊ fit niger color sicut facit nigrores frigide aque abusus. Itez terra est alba nāliter. Iuxta illud Arist.libro de coloribus. Terra aūt est nā alba ꝑꝑ tincturā ꝟo multi color vꝫ. Manifestū aūt in cinere hoc est adusto.n.hūido tincturā faciēte albus fit:nō oīno aūt q꞉ tinctus est fumo nigro exn̄te:⁊ tñ in terra frigiditas est in sicco ⁊ nedū in sicco sꝫ in summe sicco. Item in melancholicis frigiditas est in sicco ⁊ in phlegmaticis frigiditas est in humido ⁊ tñ phlegmatici sunt albiores melancholicis q꞉ tñ sepe inuenit̃ frigiditas agēs in humidū dealbare ipsuꝫ ɔgelādo vel incrudando vel dyaphanū reddēdo vel ꝓhibēdo ab effumatione ⁊ caliginosa euaporatōe ⁊ agēs in siccū denigrare reddēdo magis opacū ⁊ minus capax luminis sufficienter v̄ificat̃ iudiciū ꝑn.indefinitū. ¶Attende.6.circa h̄ tertiū iudiciū ꝙ cholere virides sunt tante maliciei ꝙ egritudines quas generant non recipiunt curā imo nā refugit eas in vadere ⁊ spāliter eruginosam. Iuxta illud Auer.3.colliget ca.3. Et egritudines q̄ ꝓueniunt ab his sunt incurabiles ꝑꝑea q꞉ nō recipiūt digōnē neqꝫ ꝑmutant̃ a calore nāli: imo corrūpūt formā specificā ipsius sic̄ corrūpit venenū. Et q̄nqꝫ se oñdūt suꝑficietenus in antracibus ⁊ variolis malignis viridibus ⁊ significāt mortē ꝓximā vt ēt parū s̄.allegatū est in fine ꝑte ꝑori. ¶Sꝫ q̄reret aliqs cuꝫ iste cholere nō sint rubee sꝫ virides cur numerant̃ inter spēs cholere rubee. Dic ꝙ ꝑꝑea ꝙ cōicant cuꝫ cholera rubea in cōplr̃one ⁊ ex ea ptiꝫ fiunt ⁊ ꝑticipāt aliqua citrinitate que cū nigredine mixta viridē reddit colorē. Sūt ḡ spēs nō nālis cholere rubee viridibus cōnumeratis quinqꝫ.s.citrina vitellina adusta prassina ⁊ eruginosa.

¶Colere aūt ⁊c.] ¶In hac ꝑte q̄ est de mlīa agit ꝑn.ꝑmo de mlīa nāli:scd̄o de nō nāli ibi [Melia ꝟo nō nālis.] Prima ps est ꝑ̄ns textus ⁊ ɔtinet sex ꝑticulas. In ꝑma diuidit̃ melancholia:in scd̄a diffinit̃ mlīa nālis ibi [Nālis est] In tertia tangit modus sue ꝑtitionis ibi [Que cū in epate] In quarta necessitas ⁊ vtilitas melācholie trāseūtis cū sanguine ibi [Pars aūt q̄] In quinta necessitas ⁊ vtilitas melācholie:trāseūtis ad splenē ⁊ os stōi ibi [Et ps eiꝰ que] In sexta cōparat̃ cholera sequestrata a sanguine ad melancholiam que similiter a sanguine separata est ibi [Debes autez scire.]

¶In prima ꝑti.dicit ꝑn.ꝙ cholere nigre alia est nālis alia est suꝑfluitas non nālis. ¶Attēde ꝑmo ꝙ nigra cholera niger humor fel nigrū ⁊ melāchólia ꝓ eodē hēntur ⁊ cōia sunt tā ad nālez q̄ꝫ ad nō nālē melāchóliā lꝫ quidā veterū drīaꝫ posuerunt inter nigrū hūorē ⁊ nigrā cholerā. Iuxta illud.G.2.de v̄tutibus nālibus.c.vlti. Et mihi qdē vident̃ plurimi antiquoꝝ medicoꝝ h̄ ipꝫ qdē humoris qui ꝟꝫ nāꝫ hꝫ ⁊ secedit inferius ⁊ multotiēs suꝑficietenus suꝑnatat sursuꝫ ꝑꝑ vētositatē.s.nigrū vocare humorē nō velut nigrā cholerā:qd̄ aūt ex exarsione aliqua ⁊ putredine in acidā trāsit q̄litatē nigraꝫ cholerā:nomiare. ¶Attēde scd̄o ꝙ sicut sanguis est melior humoꝝ nāliū sic mlīa peior. Et de ea dicit.G.4.apho.cōmē.9.illius cañ. Melāchólicos ꝟo inferius ꝙ est hūor granis ⁊ nequior ⁊ glutinosior.i.grossior. Est.n.fex alioꝝ humoꝝ:vñ solus portat corruptionē oīuꝫ hūoꝝ. Hec.G. Itē est humor ɔ̃rius sanguini ⁊ vite ex vtraqꝫ qualitate ⁊ obuius bone spei ⁊ leticie tristitias ⁊ timores ingerens ⁊ odium humanarum conuersationum cum superfluit.

s.ꝑ lucis inclusionem:ita ꝙ albedo sit lux inclusa:q꞉ efficit cōplexionē aliquā ⁊ ita subdit:aer non facit colorē albū ꝑꝑ ꝑmixtionē tm̄:sed ꝑꝑ ꝑmutationem scꝫ cōplr̃onis. His postpositis vt non hn̄tibus hic locū discussiōis redeamus ad dd̄m q̄uo frigidū agens in humiduꝫ dealbat:⁊ dicit quod cā est:q꞉ ꝑmit intus humidū aquosuꝫ qd̄ obturat ⁊ claudit poros lumini.i.aeri luminoso. Cū aūt ɔtinuat actionē tunc ɔstringit ⁊ densat partes ⁊ exprimit illud aereū luminosum qd̄ facit tēdere ad nigruꝫ. Contra hec dicta sunt ēt dicta superiꝰ. Ad ɔtraria apparet solr̃:ad illud de aqua q꞉ cum sit ele

naturalis. Naturalis est boni sanguinis fex ⁊ turbulentia ⁊ superfluitas cuius sa

mentum non est colorabile. Ad scd̄m dicamus sequendo istā viaꝫ ꝙ corpora ꝑ viā ɔdensationis fiunt alba:⁊ est cā:q꞉ lumen qd̄ est in eis ɔstringitur ⁊ incorporat̃ cum his ⁊ vna ps aliā irradiat vnde fiunt alba:⁊ ideo si calidū agēs in diaphanū moueret getum ꝑatū humidū fumosum ⁊ clauderet poros tunc fieret nigrū sicut apparet in albumine oui cū exponitur calori violento:ad illud qd̄ dꝛ de sanguine:dd̄m ꝙ calor sanguinis ē in ꝑ̄ñtia calidi naturalis quo extincto a frigore ⁊ ɔstrictis ꝑtibus eius fit nigrior. Ad argumentum de luto: dicendum ꝙ lutum est corpus humidum a cuius superficie frigidum premit intus humidum:⁊ ideo extra dealbat.

a ¶Cholere aūt ⁊c.] ¶Primo ponit diuisionē. Considerandū ꝙ noīe hoc q̄nqꝫ auctores vtuntur pro sola naturali melīa:q̄nqꝫ pro sola innaturali: q̄nqꝫ pro vtroqꝫ naturalis:primo de naturali determinat:scd̄o de non naturali: ibi ꝟa [Melancholia vero.] Prima in duas primo notificat eam in suis dispōnibus:ꝟo sui fine:ibi ꝟa [Que cum.] Considerandū ꝙ melīam nālem notificat ex quattuor:pr̄o q꞉ est fex:q꞉ apta descendere ⁊ subsidere: scd̄o q꞉ est turbulēta eo ꝙ inturbidat ⁊ denigrat sanguinē cū sibi miscetur inconuenienter. Tertio q꞉ est superfluitas ⁊ hoc est cōe oī humori naturali alio a sanguine:sed dixit hic plus de melīa:q꞉ ipsa fit a calore temperato sicut sanguis vt infra dicet quarto q꞉ est saporis medij inter ponticuꝫ ⁊ dulce:de quo dubitatur q꞉ sapor dulcis sanguificat caliditatem:vt quarto de simpli.medi:ergo melīa esset calida vel media inter calidum dulce ⁊ frigidum ponticū. Amplius melīa ponitur saporis acetosi:vt.G.in cō.regi.acu.3.cō.4. In h̄ est solutio antiqua ꝙ melancholia pura est acetosa ⁊ pontica:⁊ ideo ab aliqbus ponitur acetosa:⁊ ab aliquibus pontica:sed melancholia mixta cum aliqua ꝑte sanguis hꝫ dulcedinem ex illo:contra quā cōiter dꝛ ꝙ hoc non est bene dcm̄:q꞉ auctores loquētes de cōplexione melāchólie loquunt̃ de ɔplexione eius pure ⁊ in se. Amplius sic posset dici ꝙ cholera est saporis medij inter amarū ⁊ dulce: hic modus dicendi antiquus posset saluari:melīa.n.nālis que ad splenē tēdit ⁊ que cum sanguine vadit aliquas in se hꝫ ꝑtes sanguineas dulces ꝑ quas ɔuenit cū toto reliquo sanguine:⁊ ꝑ quas trahitur a splene ⁊ splen delectatur in illa que cū separata fuerit remanet pure acetosa ⁊ pontica. Ad contrarium primū dd̄m ꝙ non est veꝝ. Ad scd̄m dd̄m ꝙ lꝫ cum cholera sit aliqd̄ dulce:q꞉ tñ sapor amarus valde vicit ⁊ imprimit valde magis quā dulcis:ideo cholera nālis vadēs cū sanguine vel vadens ad cistim non ponitur media inter dulcedinez ⁊ amaritudinē. Alia solutio est modernoꝝ:et ē ꝙ in hoc differt melīa ab alijs duobus humoribꝰ.s.cholera ⁊ flāte:q꞉ cholera ⁊ flegma associantur sanguini ī decoctionem

De partibus

¶Nālis ⁊c.] ¶In scd̄a ꝑti.dicit ꝙ cholera nigra nālis est fex boni sanguis ⁊ turbulētia ⁊ suꝑfluitas cuius sapor est medius inter dulcedinē ⁊ pōticitatez ¶Attēde hic primo:ꝙ fex in ꝓposito residētia sedimē hypostasis pro eodem hn̄tur.s.pro grosso terrestri qd̄ ab aliquo succo vel hūido sua grauitate sepat̃ Et dicitur fex eo ꝙ se vasis mergēdo affigat vt ait papias. Ita ꝙ melancholia ꝓprie dici pōt sanguis residētia sedimē vl' hypostasis lꝫ nomē hypostasis in medicina frequentius currat ꝓ sedimīe vrine. ¶Attēde ꝟo ꝙ turbulētia nō capitur hic pro q̄litate opposita claritati seu trāsparētie sꝫ pro sb̄a que dū imixta est alicui succo vel humido reddit ipsuꝫ turbidū ⁊ ꝑ sepationez eius ab eo clarificat̃ ⁊ silr̃ accipit̃ a ꝑn.ꝑmo cātice cātico illo. Turbulētia sanguis est nālis mlīa.s.q̄libet aūt ab ista ināl̄is:⁊ ab Auer.ɔmē 69.illius dicēte. Cholera nigra seu mlīa nālis est ipa turbulētia seu fex hypostasiua sanguis. Alie ꝟo spēs cholere nigre a ꝑdicta sunt oēs inālēs. ¶Querit̃ hic vtruꝫ mlīa nālis sit suꝑfluitas. Arguit̃ ꝙ nō q꞉ est hūor bonus cū sit de ꝓprietate eius vt fiat pars mēbri per se vel cū alio vt statiꝫ dicet̃. Scd̄o oīs suꝑfluitas a corꝑe est rescindenda cū ipsius multiplicatio sit cā morboꝝ sꝫ mlīa nō est rescidēda a corꝑe:imo nacessario vadit cū sanguine ad venas ꝑꝑ cās que statiꝫ dicent̃. Tertio phl'a ⁊ cholera nāles nō sunt suꝑfluitates:imo sunt humores ꝓprie dicti debentes manere in corꝑe cū sanguine ꝟm certā ꝓportionez ergo nec mlīa ɔ̃ntia tenet: q꞉ mlīa magis necessaria vr̃ q̄ꝫ cholera ⁊ phlegma cū oporteat ipaꝫ abundare in sanguine nutrituro mēbra mlīa q̄ multo plura sunt phlegmaticis ⁊ cholericis:sunt.n.mlīa mēbra oīa ossa ⁊ cartilagies ⁊ ligamēta. Quarto dicit ꝑn. inferius in hoc capi.ꝙ illud qd̄ sepat̃ a sanguine per moꝫ hypostasis est melīa nālis. Et illud quod separatur ad modum adustionis est melancholia superflués. Oppositū dicit hic ꝑn. ¶Dic ꝑmo ꝙ ꝟꝫ Arist.3.de nā aīa.ca.2.⁊ auer. 3.col.c.1.⁊.8.oīs mlīa siue nālis siue nō nālis ē suꝑfluitas reijciēda a corꝑe tā q̄ꝫ penitus inutilis nutritōi cū sit fex exiccata terrestris ɔ̃ria vite sanguī ⁊ leticie machinās in maleficiū dum retinet̃ vt appet in spleneticis. ¶Dic scd̄o ꝙ mlīa nālis q̄ trāsit cū sanguīe ꝑtiꝫ ad venas ꝑtiꝫ ad splenē ꝟm Hyp.⁊.G.ē suꝑfluitas boni sanguis sꝫ nō corꝑis. Nā cū sit fex ex sanguine residēs sicut vini fex ⁊ alioꝝ succoꝝ merito dꝫ vocari sanguis suꝑfluitas:nō aūt corꝑis neqꝫ splenis q꞉ necessaria ē cū sanguine ad ipsoꝝ nutritionē. Dic tertio ꝙ mlīa naturalis que trāsit a splene ad os stōi est suꝑfluitas sanguinis ⁊ corꝑis ab hac enim exuccata est eius hūiditas ⁊ inepta est amplius nutritioni quare venit expellēda ꝑstitura tñ ꝑus in vijs sui trāsitus vtilitates statiꝫ narrādas. ¶Ad obiecta ante oppositū dic ꝙ ꝓbāt melāchóliā nālē nō esse suꝑfluitatē corꝑis alēdi sꝫ sanguinis. ¶Sed quereret aliquis quare cholera nigra nālis describit̃ ꝙ est boni sanguinis fex impertinēs enim videtur melancholie naturali si sanguis a quo descēdit sit bonus aut malus dummodo propriam seruet naturam sed nihil prohibet a sanguine nimis calido vel nimis spisso vel nimis subtili vel nimis viscoso frigidam ⁊ siccam melancholiam descindi. Dic ꝙ hec littera intelligitur de sanguine bono bonitate opposita corruptioni ex putredine vel adustione:naꝫ si sanguis putridus fuerit vel adustus impossibile est a b eo descindi melīaꝫ oīno nālē cum in oī adustione ⁊ putrefactione aliqua se imiscat extranea caliditas ⁊ aliquis acutus cinis inde resideat. Et id voluit Gal. loco supius allegato dicēs ꝙ humor melāchólicus solus portat corruptionez oīuꝫ hūoꝝ. ¶Queritur scd̄o cū sint plures sapores inter ponticum ⁊ dulcem quis illoꝝ est proprius sapor naturalis melancholie:⁊ quare prin.hic non de

terminat

coctionem ⁊ trāseunt terminū ꝑ sugfluā decoctionē vt cholera: aut ꝑ diminu tam vt flā. Sed melīa associat sanguinē vsqꝫ ad terminū tpate decoctionis: il la ergo tpata decoctio facit aliquā dulcedinē: sꝫ q: mā nō est apta pfecta dige ri sit cum hoc sapor ponticus: imo sapor iste vincit: q: mā est facta sicca terre/ stris: apparet igit̃ ꝙ melīa hꝫ saporē dulcē paucū: sed ponticū multuꝫ: ⁊ iō ad hoc oꝫ poni frigide cōplexionis: ⁊ ideo qdā auctores absolute dicūt: ꝙ est sa/ poris pontici vł acetosi: et ꝟ q: iste sapor vincit. Cō siderandūꝫ aūt ꝙ iste due opi. dn̄t in hoc: q: primo ponit ꝙ melīa naturał hꝫ dulcedinē aliquaꝫ ꝑ aliqs ptes cū ea mixtas que par tes sunt sanguis in forma. Sed ꝟa opi. ponit ꝙ me/ lancholia est dulcis ꝑ par tes diminute dulces q̄ sunt melācholia: ⁊ vtraqꝫ opi/ nio potest saluari.

por inter dulcedinem ⁊ ponticitateꝫ exi stit. Que cum[a] in epate generatur in du as separatur partes: quarum vna in san guine remanet ⁊ cum eo penetrat: ⁊ alia ad splenem transmittitur. Pars[b] autem que cum sanguine penetrat vadit cuꝫ eo cā necessitatis ⁊ vtilitatis. Necessitas

a ¶ Que cum ⁊c.] ¶ Primo premittit diuisionem: ꝟo exeqt̃ ibi ꝟa [Pars.] Hic pn̄t queri ea que supra q̄rebant̃ de cholera: ⁊ primo q̄ ps melīe sit maior. Dcōm ꝙ qō ad neutrā ꝑtium hꝫ rōnes difficiles: supra tenuimus ꝙ cholera que vadit ad cistim sit amplior: hic teneamus ꝙ melīa que vadit ad splenem sit minoris quantitatis: ⁊ q̄ cū sanguine vadit sit multa: q: magne molis sunt mēbra q̄ nutriri oꝫ sanguīe hn̄te multuꝫ de melīa sicut ossa. Amplius videtur ꝙ iuuatiuū alicuius plus sit quā supfluū: sed ꝙ vadit ad splenē est supfluū re spectu eius ꝙ ad venas vadit: ⁊ hec rō ꝓbat ēt de cholera. Scd̄a dubitatio est que melīa sit grossior: dcōm vt Gał. ponit. 2. de ꝟtu. natu. ꝙ melancholia q̄ ad

Jacobus

terminat illū. ¶ Ad primū dic ꝙ melancholia naturalis nō est vnius saporis simplicis sꝫ sapor eius est mixtus ex pōtico ⁊ acetoso. Juxta illud. G. 4. de vti li. pti. ca. 28. dicētis de melīa que transit ad stōꝫ. Qm̄ aūt nō ledet in aliquo vē treꝫ sapor oñdit. Pōtica. n. existēs ⁊ acida nigra cholera ꝯgregare ⁊ ꝯpingere nō auertere cū sicut ranta nata est. Et. 6. de iuuamētis mēbroꝝ. c. 3. dicit ꝙ sa/ por cholere nigre est acris ⁊ asper. ¶ Attende tñ ꝙ melancholia q̄ cū sangui ne transit ad venas dulcedini plus appropinquat q̄ꝫ que transit ad splenē ꝑꝑ ꝯmixtionē eius cū sanguine ⁊ phlegmate dulcibus. Sed que transit ad stōm plus accedit ad ponticitatē ⁊ stipticitatē qm̄ in splene spoliata fuit a partibus eius subtilioribus ⁊ sanguine secū ꝯmixto pro nutritione splenis ⁊ grossa ter restris fertur ad stōm. Ad scōm dic ꝙ prin. hic non determinat saporem eius q: est plurium saporum participans quo ad aliquas sui partes dulcedine et quo ad alias acetositate stipticitate ⁊ ponticitate.

¶ Que cū in epate ⁊c.] ¶ In tertia pti. dicit ꝙ cum melancholia in epate ge neratur. i. generata sit partitur in duas partes quarū vna remanet in sangui/ ne: ⁊ penetrat cuꝫ eo ad venas. Alia transmittitur ad splenem. ¶ Attende ꝙ melancholia que transit cum sanguine ad venas est minus grossa ⁊ minus terrestris ⁊ plus passa digestionem q̄ꝫ sit illa que transit ad splenem. Juxta illud. G. 2. de vir. natu. c. vlti. Quod enim sufficienter grossum ⁊ terrestre ⁊ fi naliter effugit transmutationē que in epate ad seipsum trahit splen. Aliud āt quod moderate grossum cū decocto sanguine vbiqꝫ fertur.

¶ Pars aūt ⁊c.] ¶ In quarta pti. dicit ꝙ pars melancholie penetrās cū san guine vadit cū eo ꝑꝑ necessitatē ⁊ vtilitatē. Necessitas qdē est vt cuꝫ sanguine misceat̃ illo mō. i. in illis q̄ꝫtitate ⁊ ꝓportione quo ipsa misceri oꝫ in nutrimē/ to cuiuslibet mēbroꝝ in quoꝝ ꝯplexionibus. i. ad ꝯplexionē quoꝝ seruandam oꝫ esse magnam ptē melācholie sicut ossa ⁊ alia mēbra frigida ⁊ sicca melācho lica. Utilitas aūt est vt sanguinē restringat. i. a fluxibilitate nimia paulatim co erceat ⁊ ꝯfortet. i. vigoret corpulentiā sanguinis ⁊ inspisset. i. ꝯdenset donec fi at ps solida mēbroꝝ duroꝝ q̄ oꝫ nutrire. ¶ Dubitat̃ vtrū in nutrimento ossiū magnā melācholie ptē esse oporteat. Arguit̃ ꝙ non prīo q: ossa minimo nutri mento indigēt. Tū q: dura sunt ⁊ terrestria cōpacta minime resolutibilia. Tū q: frigida carentia caliditate intensa resoluente ergo in nutrimento eoꝝ non pōt esse magna ps melīe. Scd̄o nutrimentuꝫ cuiuslibet mēbri oꝫ esse sile ei qō ab eo resoluit̃ vt fiat restauratio deꝑditi q̄ꝫto propinguis fieri poterit sꝫ ab os/ se non resoluuntur nisi ptes aeree: ⁊ aquose subtiles: terrestres ꝟo remanent q: sunt inepte resolꝟoni. Cuius rei signū est ꝙ ossa aīalium mortuoꝝ diu rema nent in suis ꝓprijs dimensionibus sine diminutiōe q̄ꝫtitatis: lꝫ tunc nullū reci piant alimentū aptū ergo nutrimentū ossiū est sanguis solus multū ꝑticipans de aere ⁊ aq̄. Tertio ossa multa nullos hn̄t poros manifestos ꝑ quos nutrimē tū penetret in ea: necessariū ḡ est vt nutrimentū eoꝝ sit subtile penetratiuum: q̄tinus ꝑ poros latentes visum resudare possit: sꝫ melīa est grossa terrestris nu mine penetratiua tā ex pte sbe q̄ꝫ ex pte q̄litatū. Quarto medulla nutrit ossa Juxta illud ꝟn. c. 1. sum. 1. doc. 5. fen. 1. primi. Et ipsius nutrimentuꝫ ꝙ est me. dulla in eius interiori est aggregatū. Et paulopost subdit. Et iuuamentū me// dulle q̄ in eo est: vt nutriat ipsum sed medulla est oīno ꝯ̄ria melancholie cum sit calida ⁊ humida aerea vnctuosa cito inflāmabilis: vt declarabat̃. s. de cō/ ꝑłonibus. Quinto melīe nā est sub sanguine residere ꝑ modū fecis vel hypo/ stasis: sed si cū sanguine nutrire debeat ossa necessariū est vt sanguini īmiscea tur ꝟm totū sui ⁊ ex his ambobus fiat corpus vnū vꝫ humiditas innoīata: aīr n. non posset ingrossare sanguinē sicut fex succoꝝ postq̄ꝫ resederit non inspis/ sat succos: si ꝟo sanguini sic īmixta fuerit iam nō est melīa: q: non est boni san guinis fex ⁊ residentia. Oppositū dicit hic prin. ⁊ Gał. 2. de virtu. na. ad fi. q̄si loquēs de melīa q̄ cum sanguine transit ait. Jndigent. n. in multis aīalis ꝑticu le grossitie aliqua sanguinis. ¶ Dic primo ꝙ ꝟm arist. ⁊ auer. in nullius mem bri nutrimento oportet esse melancholiam: q: est vt aiunt pura superfluitas si ne succo aliquo quo nutrire possit. Dic secundo ꝙ ꝟm Hyp. Ga. ⁊ prin. in nu trimento ossium magnam melancholiam partem oportet esse comparatione ad alia membra. Probatur conclusio quia nutritio fit a simili: cum igitur ossa sint frigida ⁊ sicca terrestria oportet eorum nutrimentum esse tale: sed non po test cōueniētius reddi tale q̄ꝫ ex mixtione multe melācholie cū sanguīe quo nutriunt̃. ¶ Ad ꝑmū obiectū cōcede ꝙ ossa ꝟm suā molē minimo nutrimen to indigēt: verūtñ aliquo indigēt ⁊ in illo modico opꝫ esse ꝟꝫ ꝓportionē ad me mbra alia magnā pteꝫ melīe. Ad ꝟm dic ꝙ terrestre ossiū est taliter illigatuꝫ ⁊ īnexuꝫ humidis aqueo ⁊ aereo ꝙ hec resolui nequeūt sine aliqua parte terrestri. Et cū allegat̃. de ossibus mortuoꝝ aīaliuꝫ ꝙ diu remanēt sine nutrimēto: dic ꝙ iō est q: deꝑditis calido ⁊ hūido nālibus fiunt vt lapidea. Ad tertiū dic ꝙ in ossibus viuētiū pori sunt magis

splenēꝫ vadit crossior est q̄ꝫ ea que vadit cū sanguine: q: que associat sanguinē est ꝓpinquior nāe sanguinis: que aūt vadit ad splenē distātior est seu grossior tēdēs ad siccū terrestre: ecōtrario ergo est de melācholia ⁊ de cholera quodā/ modo: tertia dubitatio est vtruꝫ semper generetur cum generatur sanguis: di cendum ꝙ sic: sicut de cholera diximus.

b ¶ Pars ⁊c.] ¶ Primo ponit finē ei⁹ q̄ cū sanguīe vadit: necessariu s finis notus est: finis aūt vtilita/ tis: vt cōfortet. s. admonen do abhoīationē dulcedis nō ꝙ mēbra habeāt gustū ⁊ appetitū sensitiuū: sꝫ no tificamus has ipressiones per vocabula magis ma/ nifesta sicut. n. dulce nimis fastidium gn̄at in stō sic in mēbris pura dulcedo san guis fastidium faciet.

ꝟo est vt sanguini admisceat̃ eo mō quo oꝫ in nutrimento cuiuscūqꝫ mēbrorum in quoꝝ complexionibus magnam me- lancholie parteꝫ esse opꝫ sicut sunt ossa. Utilitas ꝟo est vt sanguinē restringat[c] ⁊ ꝯfortet ⁊ inspisset ipm. ¶ Et pars eius que ad splenēꝫ transmittit̃ est illud quo

c ¶ Restringat scilicet prohibendo eius multam fluiditatē ꝑ quā elabaret̃ a mēbris inspisset ꝓhibēdo aptitudinē resolutionis Unde halyab. theorice ꝑmo ponēs vtilitatē melīe in sanguine dicit ꝙ ē vt te/ neat sanguinē ne forte sic trāseat mēbra ⁊ non reficiātur eo. Sꝫ tu dicis chole ra facit ipꝫ labilē resolubilē ⁊ displicibilē mēbris ⁊ melīa facit cōtrariū: ḡ me/ lius esset sanguīeꝫ puruꝫ sibi ipsi dimittere. Dōm ꝙ hec arg⁹ placeret phis q tenēt ꝙ solus sanguis nutriat. Sꝫ nos dicamus ꝙ si quattuor humores nutri unt sanguis sibiꝑsi dimissus. s. solus nō posset nutrire: mixto igit̃ melīe ⁊ cho lere cū sanguine nō sit ꝑncipaliter vt vnū moueat alterius maliciā: sꝫ vt nutri/ ant cū hec aūt notificāt sese ⁊ ē imaginādū ꝙ q̄ꝫuis aui. ⁊ alij dicāt ꝙ melīa in

De partibus

apti q̄ꝫ in ossibus mortuoꝝ ꝑꝑ calorē nālem qui est in eis: ⁊ lꝫ sint pui sufficiūt tñ ad recipiēdū ꝓpriuꝫ eoꝝ nutrimētuꝫ. Ad quartū dic ꝙ medulla ossiuꝫ nō est ꝓpriū ipoꝝ alimentū: imo potius supfluitas. Juxta illud Auer. 2. col. ca. 8. Sꝫ medulla que est in ossibus est supfluitas cibi eoꝝ. Et nomē medulle dr̄ eq uoce ad hāc medullā ⁊ ad eā que est in olla capitis: sꝫ medulla q̄ est in ossib⁹ est supfluitas penitus. Hec auer. Et ad auctoritatē ꝟn. ꝙ medulla est nutrimē tuꝫ ossiuꝫ ⁊ ꝙ iuuamētū medulle nutrire ossa. Dic ꝙ nutrit ea nutritiōe q̄daꝫ refocillatoria ⁊ īperfecta hūectādo ⁊ ꝓhibēdo ossa a desiccatione supflua ex corporeis motib⁹. Et ꝓpterea ossa illa medullā hn̄t que sunt ordinata ad mo tum: q̄ ꝟo sunt ad sustētādū ⁊ defendēdū aliqd medulla carēt. Ad quintum dic ꝙ subsidere actu nō est de rōne melīe sꝫ subsidere aptitudīe est de rōne ip sius vel salteꝫ sibi ꝓpriuꝫ: sicut ergo fex īmixta vino nomē hꝫ fecis ⁊ rōneꝫ lꝫ ac tu nō resideat sic melīa mixta sanguini q̄ qdē in venis non ꝑfecte residet: tū q: nō est ita grauis sicut illa q̄ trāsit ad splenē: tū q: ptes sanguis aliq̄ viscositate ꝑticipāt tam ex semetipis q̄ꝫ ex aliq̄ phłatis admixtione q̄ est velut retinaculū mixte melīe. ¶ Dubitat̃ scd̄o vtrū ad sanguinis ingrossationē opus sit melan cholia insoissante. Arguit̃ ꝙ non ꝑmo decoctio satis inspissat vt est videre in sanguīe ⁊ lacte decoctis ad ignē. Scd̄o phlegma satis inspisat cū sit de se gros sum. Tertio ine seu villi satis īspissant. Cuius rei signū est ꝙ per eas sanguis effusus cito coagulat̃: ⁊ si separentur a sanguine non coagulatur. Oppositū dicit hic ꝟn. ¶ Dic primo ꝙ ꝟm Arist. ⁊ auerro. sanguis transiens ad venas nullam capit ingrossationem a melancholia sed ingrossatur partiꝫ a calore di gerente ptiꝫ ab inis sibi īmixtis: ⁊ exterius effusus ingrossat̃ ⁊ coagulat̃ ptiꝫ a frigore partim ab inis. Et intellige per inas fila terrestria seu villos terrestres sanguini īmixtos. Unde villos neruoꝝ sepe vocat Gał. inulos libro de vtili/ tate pti. Et forte ꝙ inulus est nomen diminutiuum sumptum ab ina. De istis inis mentionē facit arist. 4. metheo. tex. 41. dicens. Quicunqꝫ autē sanguines non coagulantur velut q cerui tales aque magis sunt ⁊ frigidi hij ꝑꝑ qō non hn̄t inas: ine. n. terree sunt ⁊ solide q̄re extractis non coagulat̃. Signū aūt est languorosi. n. sanguines nolunt coagulari velut ycor. Et inferius eodē quarto tex. 52. dicit: sanguis qdē hn̄s inas magis terre est non hn̄tes aūt inas aque ꝑꝑ qō non coagulant̃. Et has qdē inas vocat. G. fila. 2. de elementis dicēs. Et in sanguine qdē visibiliter vīr fila currere cū eo ⁊ qn̄ remouent̃ a sanguine illa fila non coagulat̃. Dic ꝟo ꝙ ꝟm Hyp. ⁊ Ga. ⁊ prin. ad sanguinis inspissatiōeꝫ melancholia coadiuuat: non est tñ necessaria q: sola decoctione sanguis īspis sari pōt. Et forsan ꝙ ine de qbus loqt̃ arist. sunt melancholie ptes īmixte san guini. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ probat melancholiā non esse necessariaꝫ ad inspissationē sanguīs: cū hoc tñ stat ꝙ adiuuat. Ad scōm ꝯcede ꝙ phlegma satis inspissat pro membris phlegmaticis nutriendis sed pro melācholicis nō apte inspissat. Ad tertiū dic inas esse ptes melīe vel equiualens.

¶ Et pars ⁊c.] ¶ In quinta dicit ꝙ pars melīe que transmittit̃ ad splenem est illud quo sanguis non indiget ⁊ vadit ad splenē ꝑꝑ necessitatē ⁊ vtilitatē. Necessitas qdē est duplex vna est ꝟm totum corpus. s. ipsum a supfluitate me lācholica mundare: alia est ꝟm splenē. s. ipsum nutrire. Utilitas ꝟo procedit ab ea ꝑ hoc ꝙ ipsa profluit ad orificiū stomachi quasi mulgendo. i. exprimen/ do humiditates quas illic inuenit sicut mulier mulgendo exprimit cū digitis lac ab vberibus vacce. Et hec vtilitas est duobus modis. Uno mō q: ipsa me lacholia stringit ⁊ inspissat ⁊ ꝯfortat orificiū stōi. Alio mō q: facit in ore stoma chi cōmotionem ꝑꝑ acredinē eius ⁊ excitat famē ⁊ facit desideriū. ¶ Querit̃ primo circa hanc ꝑticulā vtrum splen nutriatur melancholia. Arguit̃ ꝙ nō: primo cistis fellis non nutrit̃ cholera nec vesica vrina ergo nec splen melan/ cholia ꝯsequētia tenet q: sicut cholera ⁊ vrina sunt supfluitates scd̄e digōnis ad quarū attractionē subseruiunt cistis fellis ⁊ vesica sic melīa est supfluitas scd̄e digōnis quam splen trahit ex officio. Assumptuꝫ est. G. 5. de iuuamentis mēbroruꝫ. c. 4. Scd̄o nutritio fit a simili sꝫ splen est mēbrū calidū vt dictuꝫ est supra. c. de cōplexionibus mēbroꝝ: melācholia ꝟo est frigida ⁊ sicca: nō igitur nutrit splenē. Tertio melācholia que trāsit ad splenē ꝑꝑ grossiciē ⁊ terrestrei tateꝫ non potuit digeri in epate ⁊ cōuerti ad benignū ergo minus poterit in splene cū digestiua epatis sit multo fortior digestiua splenis. Assumptū est. G. scd̄o de virtutibus naturalibus. c. 9. dicentis. Quod enim sufficienter grossuꝫ ⁊ terrestre finaliter effugit trāsmutationē que in epate ad seipsuꝫ trahit splen. Quarto corpus splenis est molle ⁊ rarū simile spōgie vt docet sensus in ana/ tomijs: ⁊ Gał. affirmat. 5. de iuuamētis mēbroꝝ. c. 4. ergo non nutritur melīa cum sit grossa terrestris ⁊ duriciei cā. Oppositū dicit hic ꝟn. ¶ Attende pri mo pro solutione dubij ⁊ declaratione modi nutritionis splenis ꝙ splen ⁊ re/ nes in hoc cōueniunt ꝙ attrahūt per cānales de genere venaꝝ aliquid de san guine cū superfluitate quā attrahunt ex officio sed sanguis quē attrahit splē

spissat ꝛ cōstringit ꝛ cholera subtiliat: ꝙ hec est dr̃e effectus per significata in nutricatione dāt sangui, mōs q̄litatū occultaꝝ materieꝝ in nutricatōe. Alij sūt qui dn̄t ꝯstringat ꝛ cōfortat per stipticū inspisset ꝑ siccū: ꝛ ea que dicit hic de fine necessario sunt nota ex dictis in ca. de cholera rubea q̄runt qd vult dicē. a Mulgendo ꝓfluit: ꝛ exponunt .i. stōus cū violētia trahit ꝑꝑ famez: hec ex positio nihil est non enim stomachus trahit istam melancholiam propter famem, cum ipsa sit que proprie causat vehementiam famis: quare dicamus ꝙ melācholia ista porfluit a splene ad stōz .s. ad ꝑtez stomachi sup̄iorem: ꝛ ipsa q: est stiptica ꝛ acetosa emulget ꝛ strīgēdo ꝛ cōprimendo sicut emulgit aliqd cōstrictōe manus ꝛ hoc est dicere emulgendo ꝓfluit vt vocabula significāt. ¶Cōsiderandum ꝙ huius emulgētis ꝓfluēdo melācholie Aui. 2. ponit vtilitates prima est q: hec melīa cū sit pōtica ꝛ acetosa stringit os stōi: ꝛ inspissat ꝛ ꝯfortat q: vnitio ꝛ inspissatio est quedā fortificatio: ꝛ ex hoc sequit ꝙ stōus melius retinet cibū quousq̄ digerat: ꝛ hec fuit intētio Gal. 11. de vtili. pai tiū. 3. ca. in fine vbi loquēs de humore isto melācholico eunte ad os stōi dicit. Qm̄ aūt non ledet in aliquo ventre sanguinē sapor ōndit pontica. n. existens ꝛ acida nigra cholera cōgregare ꝛ ꝯstringere nata est: ꝛ in fine subdit colligit ad seipsum ꝛ cōprehēdere diligēter cogit cibaria ꝛ retinere quousq̄ sufficiēter digerantur. Alia vtilitas est vt cōmotionē faciat ꝑꝑ acredinē .i. acetositatē ꝛ excitet ad famez ꝛ ex illa faciat desideriū. ¶Dubitāt quō pōticū ꝛ acetosuz excitāt ad famē. Dn̄t Anto. ꝛ alij ꝙ hec est q: ista exiccāt ꝛ exprimūt humiditatē stōi ꝛ ponunt indigētiā eius: ſ̄a cā est q: hi sapores ponunt in stō indigētiā saporis dulcis. Contra ꝑmū res stiptica ꝛ acetosa nō minus exprimit humidū subtile aquosuz quā humidū crossuz: imo si ꝑ viā expressionis fit subtilia humida sunt magis ex premibilia quā crossa: vt intelligit. 2. cañ. ca. 3. Si aūt per viā exiccationis humidū aquosuz est magis exiccabile: ergo magis fiet ex h̄ sitis q̄ȝ fames qd̄ est ſ̄m. Cōtra ſ̄m: tunc sapor amarus faceret famē q: ponit indigētiā saporis dulcis. Ad hāc rōnē rn̄dēt: ꝙ sapor amarus nō est ꝑfectibilis per dulcē: sȝ pōticus ꝛ acetosus sic. Hec solo nō valet: nā stōus existēs in dispōne nāli ꝑ famem debet perfici a cibo non sicut forma materiam sed debet corrumpi in eo dispō preter naturaȝ qua quis famescit ꝛ acquiri dispositio nālis: non. n. imus ad sumendū cibū existētes in dispōne nāli oio: vt q̄r/ to de simplici medicīa: dispositio igit per ponticuȝ inducta dȝ abijci. Nos ergo dicamus cum ꝑncipijs cōibus ꝙ fames fit ex consumptione humidi crossi ad cuius ꝯsumptionē seqtur infrigidatio siue diminutio calidi ꝛ seqtur exiccatio ꝛ aſ̄pitas siue corrugatio: ꝛ hec ē dispō in ore stōi hoīs famescētis: pōtica aūt ꝛ acetosa infrant ꝛ exiccant ꝛ aſ̄pant os stōi: ꝛ ꝑ ꝯn̄s disponūt stōz talr̄ q̄liter disponit ex defectu humidi grossi: vn̄ hō famescit ꝙ pōticū ꝛ acetosuz facit famē: imo tūc est sensibilior frigiditas ꝛ aſ̄pitas ꝛ corrugatio stōi qn̄ fit a pōtico: ꝛ iō stōus desiderat aliqd quo h̄ remoueat: remouēs aūt infrationē ꝛ aſ̄pitatē ꝛ corrugationē est res dulcis q̄ est calida ꝛ hūida humiditate crossa: ꝛ iō dr̄ ꝙ fames est appetitus calidi ꝛ sicci .i. hūidi grossi. Dicamus ſ̄o ꝙ sitis fit ꝯsumptōe humidi roridi ꝓhibentis calidū incendi cuius ꝑuatione fit iflāmatio ꝛ ex h̄ fit sitis: ꝛ iō res calefaciētes faciūt sitiȝ. Breuiter hic dubitat: an .n. ista hūida sint ꝑtes mēbroꝝ an sint humiditates kilose hȝ dubiū silr̄ quare nā nō misit cholerā ad stōz ad faciēdum sitiȝ sicut misit melīam ad faciēdū famez ꝛ an ſ̄m vnā ꝑticulaȝ possit esse desideriū cibi ꝛ potus: ꝛ an ſ̄m esse intensuȝ se cōpatiant: ꝛ multa alia dubia preter hec querēdasunt in tractatu nostro de appetitu.

sanguis non indiguit: que ad ipsum vadit causa necessitatis ꝛ vtilitatis. Necessitas vero aut est ſ̄m corpus totum scilicet vt a superfluitate mūdet: aut est ſȝ vnum membrum quod est vt splenem nutriat. Vtilitas vero ideo accidit quia in os stomachi quasi: mulgendo[a] profluit. Et hec quidem vtilitas duobus est modis. Vno quia os stomachi stringit ꝛ confortat ꝛ inspissat. Alio vt in ore stomachi cōmotōez faciat ꝓpter acredinē ꝛ excitet ad famem: ꝛ faciat desideriū.

Jacobus De partibus

a ¶Debes

per cannale suum quo trahit melancholiam non peruenit vsq̄ ad ipsuz: imo trahunt ipsuz vene que sunt in zirbo anteq̄ȝ ꝑueniat ad splenem: renes vero trahunt ad se sanguinē cū vrina per cannale vrine q resudans in substantiaȝ eoꝝ nutrit eos. Juxta illud Gal. 4. de vti. ꝑti. c. 30. Non aūt splen neq̄ȝ renes familiarez solū adducūt humorē: sed splen qdem attrahit qd de sanguine quē añq̄ȝ perueniat ad eum vene que sunt ſ̄m epiploū anticipant ad ipsas attrahere: sanguis vero in ipsa carne renū regurgitrat ꝛ nutrimētū fit renibus. Ex hoc pȝ id falsum esse qd̄ qdā affirmant .s. splenē nutriri ex sanguine sibi delato cū melīa ab epate. ¶Attende ſ̄o ꝙ corpoꝝ bene nutritoꝝ splē dȝ eē tenuis ꝛ non grossus nec pinguis quatinus ꝑ ipsuȝ grosse ꝑtes melīe facilius trāsflue re possint. Juxta illud Ga. 2. de vir. na. c. 9. Quibus demuȝ corpus vegetat horum splen tabet: et quibus rursus magnus et vlcerosus .i. aponsus auget hos splen corrūpit. Indiget igit pauco et subtili alimēto. ¶Attende tertio ꝙ cuȝ melācholia ꝑuenit ad splenē non statim expellit eā ad stōm: imo digeritur in splene mediante adiutorio motus et caloris arteriaꝝ ꝛ ꝑtes subtiliores dcē melancholie ꝯuertunt in sanguinē subtilē similē sb̄e splenis: grosse vero que nequeunt in sanguinē ꝯuerti depellunt a splene ad orificiū stōi pro desiderio suscitando. Juxta illud Ga. 5. de iuuamentis mēbroꝝ. c. 4. Et splen attrahit istā superfluitatē ꝑ vas qd̄ est de genere venaꝝ ꝛ est ei quasi collum: ꝛ cū attrahit eam ad ipsum non eijcit ipsam ad stōm statim: sed ante digerit ipsam: ꝛ vtitur in hac opatione cuius venis pulsatilib⁹ magnis multis q̄ in eo sunt diuise: qm̄ ꝑ eaꝝ ꝯtinuū motum ꝛ ꝑ ꝑpantiā caloris naturalis venientis a corde ad ipsas est ei possibile digerere sup̄fluitatē grossam venientē ab epate. Illud ergo ꝙ alterabitur ex ea ꝛ fit sanguis similis nāe splenis erit cibus splenis: ꝛ illud qd̄ non pōt cōmutari in sanguinē subtilē splen eijcit ipsum ad stōm ꝑ colluȝ de genere venarū. Ex his pȝ rn̄sio ad quesitum .s. ꝙ splen nutritur melancholia cōuersa in eo in sanguinem subtilē similē ei vna cū sanguine subtili resudante in ipsum a suis arterijs. Et ꝑꝑ h̄ caro splenis est magis rara ꝛ mollis carne epatis sed non ita rubea: vnde Ga. 5. de iuuamentis membroꝝ. c. 4. Epar nutrit ex sanguine rubeo ꝛ spisso ꝛ splen nutritur ex sanguine subtili nigro. Et pulmo nutrit ex sanguine subtili digesto in fine digōnis scintillate rubedinis propinquo nāe spūs mundo claro. ¶Ad primū obiectū dic ꝙ cistis fellis ꝛ vesica attrahunt cholerā ꝛ vrinā per vias strictissimas: ꝛ iō trahunt eas puras ꝛ hn̄t alias venas per quas attrahunt sanguinē ad sui nutritionē. Splē v̄o attrahit per viam latā melācholiā cuius alique ꝑtes sunt subtiles sanguificabiles ꝛ per has nutrit quando sunt sanguificate. ¶Sed cōtra due cholere nō cōmunicant in hoc cuȝ phlegmate ꝙ calor innatus digerat eas ꝛ faciat ex eis sanguinem sicut facit ex phlegmate quēadmodum prin. de necessitate phlegmatis superius loquens asseruit. Dic ꝙ verum est neq̄ȝ ex cholera neq̄ȝ ex melancholia fieri sanguinem ꝓprijssime dictum cuius color est rubeus malo carens odore ꝛ est valde dulcis: sed ex melancholia potest fieri sanguis subtilis niger modo iam dicto. ¶Ad secundum dic ꝙ melancholia elaborata modo dicto ꝛ conuersa in sanguinē ꝛ admixta sanguini arteriali nutrit splenem ꝛ ē hūor calidus. Ad 3ᵐ dic ꝙ epar nō laborat de melācholia facere sanguinē q: sanguis inde genitus nō est ei ꝓpicius ꝛ abūdat in meliori. Dic scd̄o ꝙ splen capit ab arterijs auxiliū digerēdi. Ad quartū dic ꝙ ꝓbat splenē non nutriri a melancholia manente in sua grossitie: sed oportet vt subtilietur. ¶Queritur secundo vtrum in perfecte sanis vtile sit melancholiā ad os stomachi profluere. Arguitur ꝙ non primo ex membris nullum habet tantum sensus quātum os stomachi nullum quoq̄ȝ membrum nocet toti corꝑi q̄ȝtuȝ os stōi vt ait Gal. 4. morbi. c. 7. sȝ melācholia vt dictū est: est acetosa. Acetosuȝ aūt est mordicatiuuȝ nō soluȝ lingue sȝ ēt alioꝝ mēbroꝝ sensitiuoꝝ. Juxta illud. G. quarto simplicis medicine. c. 1. ad ꝑn. distin. 4. Et acetosus qdē ꝛ amarus mordicant linguā ābo sȝ ipsi nō faciūt illud ex via ꝙ ambo sunt sensati lingue. Et illud ē qm̄ si tu ꝓijcis vtrūq̄ȝ sup carnez a qua ablata est cutis in quocūq̄ȝ loco fuerit mordicat ēt eā. Ingeret ergo dolorē in orificio stōi ꝛ excitabit vel nauseaȝ vel vomitū. Scd̄o orificiū stōi est factū neruosuȝ gr̄a sensus ꝓprie inationis ꝛ appetitus sicut fūdus eius carnosus gr̄a digōnis: sȝ melīa tuȝ q: frigida tū q: acetosa nocet neruis. Juxta illud Hyp. apho. 5. apho. 9. Frigidū inimicū est neruis nocet igit ori stōi. Tertio melīa est fex oiuȝ alioꝝ humoꝝ sola portans corruptionez oiuȝ vt allegatū est prius a. G. 4. apho. ꝯmē. 9. illius cañ. Melācholicos v̄o inferius. Si ergo ꝓfluat ad os stōi ꝑmo cibū trāseūtē per hunc locū inficiet: scd̄o reddet fuligines malas chordi ꝑꝑ vicinitatē ꝛ colligātiā maximā dicti orificij cū corde vn̄ ab antiquis precordia appellatum est. Tertio cerebro mittet fumos aut vapores nigros inducētes mala somnia ꝛ forte alienationē mētis sicut fit in melīa hypocūdriata. Juxta illud. gal. 5. interioꝝ. c. 6. Sȝ multi ꝑꝑ malos hūores in stō coadunatos vidēt pessima sōnia quoꝝ somni disturbati sunt ꝛ nō solū hoc verū ēt fit alienatio mētis. Itē passio q̄ dr̄ iflatiua ꝛ hypocundriata nullus pōt negare ꝙ non faciat infirmum tristem ꝛ ab omni bono desperatum. Quarto caninus appetitus est accidēs ex toto genere preter nāȝ sed prima ipsius causa est humor acetosus ꝓfluēs ad os stōi. Quinto cibi melancholici prohibentur in perfecte sanis intromitti in stomachuȝ ꝛ hoc q: generant humores melācholicos: ergo melancholia magis debet a natura ꝓhiberi ne sordidet stomachuȝ vbi prima cibi digestio pro toto corpore celebratur. Oppositum dicit hic princeps. ¶Attende hic primo pro solutione ꝙ appetitus ciborum fit per orificium stomachi quod est frigidum neruosum vt sentiat suctionem venarum a stomacho tempore famis. Dictus autem appetitus a frigido addiuuatur q: exprimit humiditates ꝛ inanit exprimēdo orificium stomachi quare cogit ipsuȝ querere cibuȝ: ꝛ a calido minuitur q: liquefacit ꝛ dissoluit humores quibus inanita replētur mēbra. Juxta illud Galieni 4. morbi cap. 7. Frigiditas stomachi non parum adiuuat desiderium loca. n. inanit: cūq̄ȝ pelliculas coadunat cohibet idest cogit eas vt alium cibum attrahant. Et ablatio famis fit calore quia dura corpora mollificat ꝛ dissoluit ꝛ defectat attrahere non valentia. Item dissoluit humores ꝛ liquidos reddit quibus fluentibus loca inanita replentur: hec Gal. Cum igitur orificium stomachi cordis propinqnitate continue calefiat ꝛ a sibi suppositis partibus recipiat sepe vapores etiam in sanissimis quibus repleri videtur quadam repletione fantastica fuit expediens valde quendam illuc profluere humorem qui dictum orificium moderate refrigeraret ꝛ exprimeret ab eo humiditates vaporosas fantastice replentes ꝛ famem suscitaret. Et hec omnia prestat commoda melancholia trāsiens illuc hoc voluit hic prin. dicēs. Alio vt in ore stomachi commotionem faciat idest expressionem propter acredinē ꝛ excitet ad famen ꝛ faciat desideriū ¶Attēde secundo ꝙ stomachus in sup̄ficie interiori naturaliter debet esse asper vt melius cibum retineat: ex lenitate enim ipsius interdū causatur lubricitas vētris ꝛ quādoq̄ȝ lienteria. Cum igitur in stomacho phlegma continue etiam in sanis congregari soleat ꝛ ipsum lenire ꝛ mollificare conuenientissimū fuit per stomachū defluere humorem qui corrugat ꝛ exasperet pelliculam stomachi interiorem ꝛ confortet ipsum in retentione cibi. Illud vero aptissime facit melancholia. Juxta illud Gal. 6. de iuuamētis membrorum cap. 3. Pontica enim existens ꝛ acida, nigra cholera congregare ꝛ compingere non euertere ventreȝ sicut xanta nata est. Et pauolopost subdit. Nigram autem nedum nocentem inuenimus sed etiam adiuuantem adhuc actum ventris: supertendit enim ipsum ꝛ colligat ad seipsum ꝛ comprehendere diligenter cogit cibaria ꝛ retinere quousq̄ȝ sufficienter digerantur. Istud intendit hic princeps vbi dicit. Vno quia os stomachi stringit ꝛ cōfortat ꝛ inspissat: sicut enim os stomachi confortat tangens ipsum sic ipsum stomachum defluens per eum postq̄ȝ enim peregit circa orificium stomachi dictam vtilitatem labitur inferius ad stomachum aliam illic prebens ꝛ per portanarium exiens transit ad intestina ꝛ cum fecibus expellitur. Ex his patet responsio ad quesitum scilicet ꝙ imperfecte sanis vtile est melancholiam ad os stomachi profluere cum profluendo prebeat vtilitates iaȝ dictas. ¶Ad primum obiectum dic ꝙ acetositas melancholie non est simplex sed permixta ponticitati vel stipticitati que prohibet eam a penetratione ꝛ mordicatione. ¶Ad secundum dic ꝙ melancholia non est intense frigiditatis neq̄ȝ vehementis acetositatis vnde multum noceat neruosis membris. ¶Ad tertiuȝ dic ꝙ melancholia naturalis postq̄ȝ fuerit exuccata in splene ꝛ ad orificiuȝ stomachi transmissa nō ē vaporosa nec trahitur a mesaraicis quia inepta est nutritioni nec effumat aut euaporat ad cor aut caput cum sit in stipticam terrestreitatem redacta iunctam frigiditati nisi superfluat ꝛ putrefiat. ¶Ad quartum dic ꝙ melancholia non causat appetitum caninum nisi sit multitudine superfluens cum multa acetositate aut infiltrata in orificio stomachi talis autem non est melancholia procedens cursu naturali. ¶Ad quintum dic ꝙ cibi melancholici conuertuntur melancholicum chilum qui trahitur a mesaraicis sed melancholia currens ad stomachum non trahitur ab his.

a ¶Debes autem scire ⁊c.] ¶Hic comparat postremaz coleraz que descendit ⁊ postremam melancoliam que ascēdit: ⁊ ideo de tam mirabili ordine nature deum laudat qui deus res ad meliorem finē ꝯtra impetum proprie nature dispensat: vnde grauem melancoliam facit ascendere ⁊ leuem coleram descendere facit propter fines vtiles homini.
b ¶Melancholia ⁊c.] ¶Hic determinat de spēbus melancolie non nālis: ⁊ primo ponit que est forma non naturalis melācolie: scḋo ꝙ dixit in hoc ꝓbat: tertio ponit spēs: ibi secūda [Res] ibi tertia [Melācolia.] Dicit primo ꝙ melancolia non naturalis est facta per adustionem non per modum hypostasis.
c ¶Res nāqȝ ⁊c. ¶Probat ⁊ ꝓsupponit istaz propositionem ꝙ melancolia nālis est humor quidā terrestris: ⁊ h̄ est notuȝ ꝙ oīs melācolia est terrestris: vnde dicitur melācolia a melan. quod est nigruȝ: q꞉ hȝ terream nigredinem: hac presuppositione facta arguit sic: melancolia nō naturalis que est qd terreuȝ: aut separatur ab humoribus per viam hypostasis: aut per viā adustionis: sed non per viaȝ hypostasis a sanguine: q꞉ h̄ est melancolia naturalis: ergo hoc erit per viaȝ adustionis ponit istaȝ rōneȝ in forma: ⁊ q꞉ aliquis dı̄ret ꝙ melancolia innaturalis separatur per moduȝ hypostasis ab alijs humoribus q̄uis nō a sanguine discurrit Aui. per alios humores ostendendo ꝙ non hn̄t hypostasiȝ sed solus sanguis habȝ illam. ¶Dubitatur q꞉ dicit ꝙ ex oleo nil descendit: cōtra q꞉ a murca. Dicēdum ꝙ ex perfecto oleo nil descendit. Alij dicut ꝙ si aliquid descendit est per modum corruptionis. Considerandum ꝙ quatuor cās ponit: quare colera rubea nil vel parū descendit: vna subtilitas: scḋa pauca terrestreitas: ⁊ iste due cause stant in vna: tertia est assiduitas motus. Contra q꞉ h̄ colera iacet cū sanguine: si ergo ipsa assidue mouetur ⁊ sanguis mouebitur: ⁊ tunc a sanguine nil descendit. Dicendū ꝙ per assiduitatem motus intelligimus aptitudineȝ ad motū: ⁊ h̄ erit signum subtilioris sb̄e ⁊ non facit distinctam cām: vel dicendum ꝙ plus poterit moueri colera in venis q̄ȝ sanguis quāuis stet cū sanguine. Quarta cā est q꞉ colera est pauca res. Considerandū q̄ȝ ista quarta cā pōt referri ad coleram que cū sanguine vadit ad illā que vadit ad cistim vt dicatur colera que a sanguine separat̄ .i. que est humor a sanguine distinctus assumendo totam eam que est in venis ⁊ que est in cistim est humor pauce quantitatis: q꞉ de colera est minus in corpore q̄ȝ de aliquo humore: ideo nil notabile ab eo potest descendere: sed q꞉ hoc dictum non conceditur a pluribus vt apparebit in sequenti ca. ideo dicamus: q꞉ hec quarta causa potest referri ad coleram que est in cisti fellis: nam diceret aliquis ꝙ colera assidui motus est illa que est in venis: sed illa que est in cisti fellis sicut cōtenta in vno sacculo quiescit: igitur poterit hr̄e vel fecem vel hypostasim: propter hoc dicit: illud ꝙ de eo sepatur a sanguine in corpore existente. s. vadēs ad cistiȝ: dixit aūt in corpore q꞉ aliquis sanguis vadit cum ea que ad cistim vadit. s. aliquid vnctuosum: ⁊ ideo non sepatur oīno a sanguine: sed a sanguine reliqui corporis: est paꝝ. i. est modica quātitas: quod apparet q꞉ cistis fellis est paruum vas: de his autē quātitatibus dicetur in sequenti ca. Considerānduȝ ꝙ Aui. vult ꝙ nihil descendit sensibilis quātitatis propter cās dictas ⁊ si quid modicum descendit non moratur: q꞉ est quid extraneum: ⁊ ideo medicus nō curat illud distinguere a colera adusta. ¶Dubitatur vtrū melancolia naturalis possit fieri nō naturalis per admixtionē alicuius hu. secū. vr̄ ꝙ sic: q꞉ sic de alijs humoribus naturalibus accidit. In contrarium est Aui. qui solū dicit ꝙ fit innaturalis per adustionem: hic premittere opȝ duo: primuȝ ꝙ qūo presupponit .4. hūores esse distinctos specie in venis: 2ᵐ ꝙ humor dı̄ naturalis cum hȝ cōplexionē: sb̄am: saporē: ⁊ coloreȝ: sibi debitos: vnde potest in fineȝ in quē ordinatur: dı̄ aūt innaturalis cū hoc non hȝ. Ex his inferuntur quatuor cōclusiones: prima qlibet humor naturalis existēs in venis potest fieri innaturalis per alterius hu. naturalis mixtionem. Ratio prima quilibet humor naturalis stans in venis hȝ determinatam ꝓportionē quātitatis ad alium hu. naturalē: ergo si hec ꝓportio remoueatur: fiet ināturalis. Ratio scḋa quilibȝ humor in venis est determinate sb̄e ⁊ qualitatis cum est naturalis: sed quicūqȝ alius humor naturalis potest eum a sui sb̄a ⁊ qualitate remouere. Scḋa 2ᵒ phlegma naturale associans sanguinē in venis potest fieri innaturale per admixtionē sanguinis naturalis. Ratio est q꞉ phlegma existens humor est spē distinctus a sanguine: ⁊ sic dȝ habere suā complexionē ⁊ sb̄am. Sȝ per sanguinis mixtioneȝ ab hoc remoueri pōt: ergo potest fieri ināturale. Ex hoc eodē modo probat̄ ꝙ colera naturalis ⁊ melancolia naturalis associans sanguinē in venis possunt fieri innaturales per admixtionē indebitā sanguinis naturalis. ¶Dubitatur quare auctores medicine non fecerunt mentiōeȝ de humoribus alijs a sanguine naturalibus factis ināturalibus per admixtionem sanguinis naturalis. Aui. n. dixit supra h̄ de colera nec de melācolia hac: cum aūt dixit phlegma dulce innaturale per admixtionē sanguinis cū phlegmate: intellexit ꝙ h̄ phlegma cui sanguis miscetur sit insipiduȝ innaturale de quo nōdum ibi dixerat: sed dixit se nominaturū illud. Amplius per admixtionem cū bono sangnine magis perficitur phlegma ⁊ fit magis naturale. Dicamus manifestū esse per se .3. hu. alios a sanguine existentes in sanguine cū venis habere proportionē ad sanguinem ⁊ sanguineȝ ad illas determinate quātitatis ⁊ cū hac proportione stant sub determinatis modis sb̄e ⁊ qualitatum: ergo manifestū est ꝙ illi .3. hu. male disponunt̄ cū exitus fit ab illa proportiōe: sed exitus fit ab illa ex parte sanguinis: vel per diminutionem a quātitate debita; vel per additionem: cum aūt aliquis humoꝝ dictoꝝ .3ᵒʳ fit innaturalis ꝑ diminutā mensuraȝ sanguinis debentis eos associare in venis: tunc malignat̄ in qualitatibus: ⁊ per ꝯsequens in sb̄a: fuerit ergo colera ⁊ includatur phlegma ⁊ melancolia: ergo hec innaturalitas est reducta ad ināturalitatē ex parte qualitatis. Si autem aliquis 3ᵒʳ humoꝝ fiat innaturalis per superfluā mensuram sanguinis. v. g. phlegma: h̄ erit q꞉ superflua quātitate sanguinis naturalis phlegma profundum attingitur a multo sanguine: ⁊ alteratur ad caliditatem ⁊ humiditatem ⁊ tendit ad naturā sanguineaz: ⁊ dicitur sanguis quid

¶Debesᵃ autez scire ꝙ cholera rubea que ad cistim trāsmittitur fellis est illud quo non indiget sanguis. Et qḋ a felle egreditur est illud quo fel non indiget. Et similiter cholera nigra que ad splenem transmittitur est illud quo sanguis non indiget. Et illud qḋ a splene egreditur est illud quo non indiget splen. Et quēadmoduȝ illa cholera rubea postrema euigilat virtutem expulsiuam inferius: sic ⁊ cholera ista nigra postrema virtutem appetitiuaȝ euigilat superius. Unde sit deo omnibus meliori factoribus laus. ¶Melancholiaᵇ vero nō naturalis non est ad modum hypostasis ⁊ fecis: immo est ad modum adustionis ⁊ cinereitatis. Resᶜ nāqȝ humide cum rebus terrestribus admiscētur separatur terrestreitas ab eis aliquo duorum modorum: aut ad modum hypostasis: ⁊ tale quale illud de sanguine est melancholia naturalis: aut ad moduȝ adustionis quod est cum resoluitur subtile ⁊ spissuȝ remanet: ⁊ tale quale istud est de humoribus est melancholia superfluēs: ⁊ ista quideȝ vocat̄ cholera nigra. ¶Et nec hūit hypostasim nisi sanguis. Ex phlegmate enim propter sui viscositatem nihil descendit sicut ex oleo. Et ex cholera rubea propter sui subtilitatem ⁊ sue terrestreitatis paucitatem ⁊ sui motus assiduitatē. Et propterea ꝙ illud quod de ea a sanguine separat̄ in corpe est parū non descēdit res de qua sit curandū:

Jacobus De partibus

¶Debes aūt ⁊c.] ¶In .6. pti. que est de cōparatione colere rubee sequestrate a sanguine ad melancoliā dicit primo ꝓn. ꝙ colera rubea que mittit̄ ad cistim fellis est ps illa colere qua sanguis nō indiget ad penetrationē sui. s. ⁊ nutriendū mēbra colerica. Et illa ps colere que transmittit̄ a cisti fellis ad intestina est ps qua cistis fellis non indiget vt ab eo refocillet̄. Et silr̄ melācolia qui mittitur ad splenē est ps melancolie qua sanguis nō indiget vt. s. inspissetur ⁊ nutriat mēbra melācolica ⁊ illa q̄ mittit̄ a splene ad stōm est pars qua nō indiget splen vt inde alat̄. Scḋo dicit ꝙ sicut colera rubea postrema. s. illa q̄ transit a cisti. fellis ad intestina excitat virtutē expulsiuā inferius. s. in vltimo intestino: ita melācolia postrema. s. que mittit̄ a splene ad os stomachi excitat virtutem appetitiuaȝ supius vȝ in orificio stomachi: vnde laus sit deo meliori oībus factoribus. i. qui melior ⁊ dignior est oī alio agēte ꝓcul ab omni errore ⁊ fallimento. Nec īmerito singulariter in hoc laudat ꝓn. deū qui summa sapientia ⁊ īmensa bonitate sic res disposuit vt melancolia grauior humoꝝ sursuȝ feratur ⁊ colera leuior tendat deorsum grā iuuamētoꝝ prius dictoꝝ. ¶Sȝ quereret aliqs que virtus corpis vel que pticula tam discrete ptitur istos hūores. Pro rn̄sione audi Gal. 15. de vtili. pti. cap. 7. dicentē. Non. n. solū os ⁊ stōm ⁊ ventreȝ organa nutrimenti ꝓparauit nā sed ꝯfestim qualr̄ eis vtet̄ genuit aīal sciens per se doctā quādā sapientie virtutē imponēs ꝓm quā singulū aīaliuȝ ad propriū nutrimētū accedit: si. n. apposueris papillā vberis ori infantis cōfestim quidē constringit labijs: ꝯfestim aūt dyastolans maxillas attrahit deinde curuans linguā pellit versus faringē ac si ex multo tp̄e dedicisset: qḋqȝ igit̄ aīal ⁊ qḋqȝ mēbꝝ nascit̄ edoctuȝ sui proprij opis ⁊ attrahit sibi conueniens ⁊ expellit nociturum per virtutes quas ei dedit gloriosus ⁊ sublimis deus.
¶Melancholia ṽo ⁊c.] ¶In hac pte scḋa que est de melancolia non nāli primo ostēditur qd sit melancolia non nālis ⁊ qūo differt a melancolia naturali. Scḋo quis humor hȝ hypostasim ⁊ qui carent ea ⁊ ꝓpter quid carent ibi [Et nec habuit] Tertio diuiditur melancolia non naturalis ⁊ declarantur membra diuidentia ibi [Melancolia autem] Quarto comparantur species melācolie adinuicem in malicia ⁊ difficultate cure ibi [Male igitur colere.]
¶In prima pti. dicit primo ꝓn. ꝙ melancolia non nālis non est sicut hypostasis ⁊ fex: imo est sicut res adusta ⁊ cinis. Scḋo dicit ꝙ qn̄ in aliquo mixto res humide miscent̄ cū rebus terrestribus ptes terrestres possunt ab humidis separari duobus modis. Uno modo ad modum hypostasis. i. residentie fecalis sua grauitate petētis inferiora ⁊ terrestre taliter a sanguine descendēs est melancolia nālis. Alio mō per modū adustionis. s. cuȝ ptes subtiliores a mixto resoluunt̄ ⁊ grosse remanent incinerate ⁊ qḋ tale est inter humores est melācolia supfluens. i. non nālis ⁊ hec ab antiquis vocat̄ colera nigra. ¶Attende primo circa primū ꝙ colera nigra nō nālis nō est intelligenda esse ad moduȝ adustionis ⁊ cinereitatis: ita ꝙ sit cinis ⁊ res terrestris sola: īmo ē humor fluidus ⁊ nō res coagulata: a quo tn̄ subtile fuit sepatū. Iuxta illud Gal. 4. apho. ꝯmen. 23. illius cañ. Quibuscūqȝ ex egritudinibus acutis nigra differt egestio a colera nigra cuȝ egestio sit coagulata colera nigra vero ecōuerso. ¶Attēde scḋo ꝙ sepatio hypostasiua differt a sepatione cinerosa multis modis. Primo q꞉ cinerosa fit ab agente violento vȝ adurēte calore: hypostasiua ṽo fit a ꝓpria nāli grauitate rei residentis. Scḋo in hypostasiua mixtū ꝓncipale purius fit ⁊ mundius: ⁊ in cinerosa sordidius ⁊ impurius. Tertio hypostasiua fit in rebus habentibus humidum faciliter diuisibile sicut in succis: sed cinerosa fieri potest in omni cremabili puta lignis ⁊ lapidibus.
¶Et nec habuit ⁊c.] ¶In scḋa pti. dicit ꝓmo ꝙ nullus humoꝝ hȝ hypostasiȝ nisi sanguis. Scḋo dicit ꝙ phlegma nō hȝ hypostasim ꝑꝑ suā viscositatē sicut nec oleū. Tertio dicit ꝙ colera rubea nō hȝ hypostasim ꝑꝑ qnqȝ cās. Prima est subtilitas eius. Scḋa est paucitas sue terrestreitatis. Tertia ē assiduitas sui motus. Quarta est paucitas eius que sepat̄ a sanguine. Quinta est ꝑuitas more eius postq̄ȝ sepata est a sanguine qn̄ vel putrescat ⁊ tunc subtile eius resoluitur ⁊ grossum fit colera nigra vel expellat̄. ¶Attēde ꝓmo ꝙ sanguis hȝ hypostasim notabilis q̄ntitatis. Primo q꞉ est multus cōpatione ad alios hūores. Scḋo q꞉ est multū diuersus in suis ptibus vt declarat Gal. scḋo de elementis. Tertio q꞉ est lenti motus ꝑꝑ qḋ nō exagitat ⁊ sibi īmiscet fecē suā. Quarto q꞉ hȝ humidū faciliter diuisibile nō viscosum. ¶Attende scḋo ꝙ nihil ꝓhibet residere aliqd ex nāli colera per modū hypostasis cuȝ sit humor cōstans ex q̄tuor elemētis hn̄s humidū faciliter diuisibile a terreo sicco graui: verū nāliter pauca est que trāsit cū sanguine vel si manis Arist. imitari nulla: iō talis colere vel nulla est supfluitas vel si aliqua est modica est ⁊ sanguini cui īmiscet̄ attributa. Que ṽo trāsit ad cistim fellis ⁊ intestina non tardat in vijs cū mordax sit ⁊ acuta nullū nutritura mēbꝝ nisi cistim fellis refocillatione quadā transitoria: nō hȝ igit̄ tp̄s residendi. ¶Attende tertio ꝙ nihil ꝓhibet nālem melancoliaȝ aliquā facere residentiā sicut vides in scopulis aurifabroꝝ purgationes iteratas fieri. Et a fecibus purgatis iterū ⁊ iterū aliqd purū subtrahi ⁊ residuū subsidere: sic antea dictū est ptes subtiles melancolie nālis fluentis ad splenē cōuerti in sanguinē nigrum nutriturū splene: ⁊ residuuȝ fecale grossum ad stōm profluere. Uerū q꞉ totū pro fece hr̄ ⁊ subtile ⁊ grossum qḋ semel resedit nō dı̄ ꝙ melancolie sit aliqua fex hypostasiua. Querit̄ vtrū phlegma ⁊ oleū fecē habeant hypostasiuam. Arguit̄ ꝙ sic: sanguis hȝ fecem hypostasiuaȝ vt dı̄ in lr̄a

Nec etiam cum separatur moratur nisi parum sed putrefit: aut a corpore expellitur. Et cum putrefit eius subtile resoluitur: ⁊ spissum remanet cholera nigra adusta ⁊ non hypostasiua. ¶ Melancholia[a] autē que est superfluens. Alia[b] est que est cinis cholere: ⁊ quod de ea aduritur que est amara inter quam tamen ⁊ choleram rubeam quam adustā vocauimus existit differentia: ꝙ illa est cholera rubea cui cinis hic fuit admixtus: hec vero non est nisi cinis per se cognitus cuius subtile fuit resolutum. Alia[c] est que est cinis phlegmatis ⁊ qđ de eo adustum fuit: et si phlegma valde subtile et aquosum fuerit eius cinis erit salsus: ⁊ si non trahet ad acredinem aut pōticitatē. Alia[d] est que est cinis sanguinis ⁊ qđ de eo est adustū. Et hec quidē est salsa trahēs parū ad dulcedinē. Alia

phlegmaticus in se consideratus ⁊ potest dici phlegma innaturale: cum comparabitur ad seipsum prius: ⁊ similiter intelligitur de melācolia ⁊ colera. Apparet igitur primo quare nostri auctores non dixerunt de tribus humoribus nālibus stantibus in venis factis inālibus p admixtionē su pflui sanguinis cū eis: non locuti sunt de hoc qñ dixerunt de sanguine flegmatico: vel colerico: vel melancolico per admixtionem melancolie naturalis vel colere naturalis vel phlegmatis naturalis: ⁊ hoc in cap. de egritudinibus sanguinis: locuti etiā sunt quando dixerunt de phlegmate sanguīeo in .c. de egritudībus phlegmatis ⁊ đ colera sanguinea ⁊ melancolia sang[a] qñ considerantur vt sunt sub proprijs formis: in ca. de egritudinibus colere ⁊ melancolie. Apparet scđo ꝙ hi humores possunt nominari phlegma sanguineū: colera sang[a]: ⁊ melancholia sang[a]: qñ considerātur vt sunt sub pprijs formis substantialibus sed infecti vel nutriti sanguine naturali vltra quod dȝ. v. g. sit aliquis qui naturaliter debeat. 2. ℥. phlegmatis naturalis cū tali complexione ⁊ modo ħe tādem. ℥. 1. istius misceaꝛ sanguis vltra qȝ debeat ⁊ faciat. 1. ℥. se moueri a vera phlegmatica sub qua debebat esse: remaneat tamē sub forma substantiali phlegmatis: manifestū ꝙ hec vna. ℥. flegmatis trāsmutati versus sanguinem dicetur innaturalis respectu sui ipsius prius: ⁊ dicetur flegma īnaturale: potest etiā hoc flegma vocari sanguis flegmaticus cum ꝯsideramus sanguinem vt infectus est isto flegmate: ⁊ proprie cum sanguis est maioris quātitatis ⁊ tunc dꝛ sanguis flegmaticus: sicut si flegma est maioris quantitatis pōt dici flegma sanguineum: ⁊ hic esset locus speculationis prolixus quē alijs dimitto. Si quis. n. est tenens opinionē medicoꝝ subtentet se super hac propositione ꝙ. 3. hu. sanguinē associans in venis cuȝ sunt magis ꝓm nām appropinquant magis ad nām sanguineam: ⁊ recedentes a natura eius vsqȝ ad aliquā mensurā sunt ꝓm nām eius: totum quod dictū est admouetur tenendo predictam viā. Dicendū ad secundā rationeȝ: ꝙ lȝ flegma tendens ad naturā sanguinis magis perficiatur respectu sui principij: tamen dȝ esse in tali mensura dispositionū. Tertia complexio duo hu. naturales habentes propria receptacula possunt fieri innaturales per admixtionem sanguinis naturalis: ratio est qꝛ cholera vadens ad cistim fellis ⁊ melancolia ad splenem debent hr̄e mixtionem sanguinis: vel rei sanguinee secum in proportione determinata: ergo si supflua quātitate sanguis misceatur cū eis fiet īnaturalis: ⁊ sequitur ex hoc ꝙ melancolia debente ire ad splenē habēte secum multum de sanguine vltra naturalem proportionē sui: splen non trahet: vel si trahet nō remanebit bene acetosa: vnde non bene excitabit appetitū: ⁊ colera eodeȝ modo per sanguinem disposita vel trahetur a cisti: vel non: si trahetur nō remanebit postea colera bene pūgens ⁊ abradens: ⁊ apparet ꝙ si vtilitas flegmatis est humectare iuncturas cū tali modo humidi aquei ꝙ per supfluam mixtionem sanguinis poterit fieri[a] inutilis ⁊ sic īnaturalis. Quarta ꝯ[o] melancolia naturalis que est fex hypostasiua sanguinis potest fieri īnaturalis per admixtionē cuiuscūqȝ humoris alterius a sanguine: siue sit naturalis siue īnaturalis: ħ probaꝛ primo per Auer. primo cantice ca. de hu. cōmen. 15. vbi dicit ꝙ colera nigra īnaturalis generatur ex cōmixtione ⁊ adustione vbi Cōmentator pculdubio spēs innaturales melancolie generantur ex cōmixtione ⁊ adustione alioꝝ humoꝝ ratio est: qꝛ quilibet humor de tribus siue naturalis siue īnaturalis potest remouere melancoliā naturalem a sui naturalitate: vt notum est. Aui. vero hic non posuit dans intelligere: voluit aūt dicere modos melancolie innaturalis qui sunt melancolie magis proprij: sed fieri innaturale per adustionē plus appropriatur melancolie quā alijs: ex hoc. n. ꝙ oēs humores per adustionē conuertuntur in melancoliā: sed melancolia per adustioneȝ non conuertiꝛ in aliqueȝ alium humorē extra suum genus. Considerandū etiam ꝙ non solū per adustionem vel cōmixtionē potest melancolia fieri innaturalis sed etiā per congelationeȝ: vt in sequenti ca. intelligeꝛ: ⁊. 4. cañ. fen. 6. ca. de morsu canis rabidi.

a ¶ Melancolia aūt ⁊c.] ¶ Hic ponit spēs has melācolie innālis aduste: ⁊ sunt quatuor species: ꝓo assumat: ibi ꝓa [Male igitur.] Circa primā considerandum ꝙ colera rubea potest aduri dupliciter: vnomodo per viam assationis: ita ꝙ calidum ducens istam ad cinereum non dimittit separari humiduȝ multa sepatione: imo in isto ex coquit illud terreum: ⁊ hoc proprie vocaꝛ assatio: ⁊ hoc modo fiebat colera adusta de qua supra diximus: ibi: que aūt nunoris est fame: ⁊ que apud Gal. est colera vitellina: alio modo potest aduri faciēdo euaporationem ⁊ ducendo ad cinerem: vnde per conuersioneȝ ad multā terrestreitatē ⁊ propter nō assari in suo humido diciꝛ melancolia adusta ⁊ transmutatur nomen sui generis: ⁊ de hac hic intelligit. Cā auteȝ in diuersitate harum adustionum est diuersitas proportionum agentium ⁊ patientium. Considerandum auteȝ ꝙ non dȝ intelligi cinis per se cognitus qa purus cinis: qꝛ adhuc habet formam humoralem. Considerandū ꝙ cum Aui. dicit. Aduriꝛ intelligit adustioneȝ. i. putrefactionē: hoc enim duplici calore humor quilibet potest terrestris fieri. s. incinerari. Considerandum ꝙ amaritudo est propter multum siccum adustum ⁊ paucum humidum.

b ¶ Alia est ⁊c.] ¶ Hec est secunda species. Considerandū ꝙ si adustū flegma est valde subtile aquosum fit sapor salsus: ratio est qꝛ consurgit ex hoc sicco terrestre subtile quod est amarum: ⁊ ipsum cōmixtum aquoso subtili constituit salsum: sed quando flegma est grossum tunc cinis est terreus grossus ⁊ terreum grossum est magis aptum facere saporem ponticum: ita ꝙ si cuȝ hoc sit ibi salsedo aliqua vel amaritudo erit cum pontico: dixit autem acredineȝ: idest acritatem vel adustionem in partibus subtilibus: vel acredinem. i. acetositatem: potest enim hec melancolia declinare ad acetositatem: si calor incineratus sit putredinalis ⁊ flegma crossum: scȝ flegma dulce ꝙ respectu aquosi est crossum: ⁊ si sit crossius poterit facere melancoliam ponticam vt notuȝ est parum exercitato.

c ¶ Alia est que est cinis flegmatis ⁊c.] ¶ Hec est tertia species de qua incidenter dixit supra cum dixit: eius spissitudo est cholera nigra: hec autem cinis conseruat aliquid dulcedinis ex materia sanguinea ex quo fit: salsedo autem est ex mixtione cineris amari cū aliqua parte aquosa vel humida que remansit.

d ¶ Alia est que est cinis sanguinis ⁊c.] ¶ Hec est quarta species diuisa in duas. Dubitatur qꝛ quilibet humor potest diuidi in grossum ⁊ subtile ex quorum adustione fient due species melancolie aduste. Dicendum ꝙ hec diuisio manifestius cadet in flegmate ⁊ melancolia: ⁊ ideŏ dixit hoc in eis: cholera enim valde subtilis non substentat adustionem: sed euaporat tota: pars auteȝ sanguinis subtilis fit colera innaturalis cum aduritur vt supra dixit. Dubitatur vtrum omnis species melancolie facte per adustionem habeat acetositatem: videtur ꝙ sic: quia melancolia facta per adustionem colere rubee est acetosa: acris: vt intelligiꝛ ab Halyab. primo theorice: ergo multo magis omnes alie species: tenet consequentia quia acetositas attestatur frigiditati: sed colera ru. est calidior ⁊ factum ex ea per adustionem etiam erit calidius. Hic premitto hanc propositionem: omnis humor per calidum putredinale extractiuum calidi proprij ⁊ ex hoc infrigidatiuum illius potest acquirere aliqueȝ modum acetositatis: ħ propositio est nota: ergo quicūqȝ humor conuertitur ad terrestreitatem per calidum putredinale potest participare aliqua acetositate: ⁊ sequitur ex hoc ergo melancolia facta ex quacūqȝ humore per putrefactionem est aliqualiter acris. i. acetosa. Secunda propositio est: omnis humor per calidum combustum veniens ad terrestreitatem habet aliquid saporis acuti propter aliquas partes subtiles ignitas in colera. Tertia propositio est: vnus ⁊ ideȝ calor terrestrificans hu. potest dici putredinalis ⁊ combustiuus respectu vnius humo. propter partes eterrogeneas ex his apparet ꝙ quelibet melancolia facta per viam incinerationis a calido habet de acetoso ⁊ de acuto. Sed quando calor est plus adustiuus quam putredinalis habet plus de acuto: quando autem est plus putredinalis quam adustiuus habet plus de acetoso: ⁊ ħ erit diuersitas sola ex parte agentis. Apparet etiaȝ ꝙ harum specierū melancolie aduste sapores diuersificantur ꝓm materias: nam quia

Jacobus De partibus

igitur ⁊ flegma ꝯñtia tenet: qꝛ flegma nō est nisi sanguis diminute coctis ⁊ ex eo fit verus sanguis nullo terrestri addito sed ipso inspissato ⁊ resecatis ab eo quibusdaȝ ptibus ipsius aquosis. Scđo sic: se hȝ ad sanguinem flegma sicut succus vue acerbe ad succum vue mature. Nam differētia vtriusqȝ est in magis vel minus esse maturū siue decoctum: sed succus vue acerbe feceȝ hȝ hypostasiuam sicut succus vue mature quēadmoduȝ dicit prin. Tertio de oleo ꝙ fecem habeat arguitur per Serapionē recitanteȝ in aggregatore ca. de oliuis virtutem fecis olei auctoritate Gal. dicentis. Sed sediminis seu fecis eius scȝ olei substātia est terrea. Et virtus eius prima est que calefacit ⁊ desiccat in ꝓo gradu. Item dicit prin. ꝓo huius capi. de oliuis: fex olei vtilis est super vētrem hydropici. Item dicit Dyascorides ꝙ amurca est fex olei nigra. Oppositum dicit hic princeps. ¶ Attende primo pro solutione ꝙ lȝ in flegmate sint partes terrestres ⁊ partes humide simul inuicem mixte sicut in sanguine: tamen partes humide flegmatis sunt tenaciores ⁊ difficilius diuisibiles ⁊ ideo partes terrestres nequeūtes diuidere partes humidas manent eis īmixte nō residentes donec calor digestiuus flegma vertens in sanguinē sustulerit a flegmate viscositatem quēadmodum a grossis aquis īmixte terrestreitates nō resident omnino donec calor tales aquas subtiliauerit. Tenacitas ergo humidi nō permittit a viscosis terrestria separari sicut est videre in glutinibus ⁊ viscis ⁊ muscilaginibus ⁊ albuminibus ouorum. ¶ Attende secundo ꝙ nomē olei per se positum oleum oliue dat intelligi: quod quidem est duplex: vnum clarum aereum munduȝ quod est velut mera gutta ⁊ prima oliuarum aliud grossum terrestre vi magna expressum quod multuȝ suscepit de partibus terrestribus oliuarū ⁊ ex eo sentitur stipticitas in gustu. ¶ His premissis dic primo ꝙ flegma non habet fecem hypostasiuaȝ quia terrestreitas eius est ad minima formalia diuisa ⁊ sua humiditas est viscosa tenax quam findere nequit victa terrestreitas. Item non habet receptaculum proprium sed incedit cum sanguine multo maiori se quare dato ꝙ aliqđ residentie haberet non sibi sed sanguini attribueretur. Dic secundo ꝙ oleum mere gutte non habet feceȝ hypostasiuam notabilis quantitatis quemadmodum habet vinuȝ mere gutte vel sanguis genitus ex puro chilo. Cuius ratio est quia substantia talis olei est aerea a dominio ⁊ partes eius terrestres sunt subtiles pauce ⁊ partes humide viscose multe quare findi nequeunt a terrestribus vt terrestres subsint ⁊ humide supersint. Dic tertio ꝙ oleum grossum magna vi expressum habet fecem hypostasiuam notabilis quātitatis. Cuius ratio est quia grossa terrestreitas huic immixta suo pondere sufficit findere partes humidas ⁊ deorsum tendere. Et forte ꝙ per vim exprimitur aliqua humiditas aquosa indigesta non pinguis neqȝ viscosa sed faciliter diuisibilis que non fuit expressa in prima gutta. ¶ Ad primum obiectum dic ꝙ soluitur ex primo notabili. ¶ Ad secundum dic ꝙ agresta cōmunicat cum flegmate in hoc ꝙ est diminute digesta sicut flegma: sed non communicat in viscositate ideo habet hypostasim ⁊ flegma non. Ad alia obiecta de oleo dic ꝙ probant secundam conclusionem.

¶ Melāncholia autē ⁊c.] ¶ In tertia particula dicit ꝙ quatuor sunt species melancholie superfluentis. s. non naturalis. Prima est que est cinis colere ⁊ illud quod aduritur de colera. Et hec species melancolie est amara. Et differt a colera adusta: quia colera adusta est colera rubea cui fuit admixtus iste cinis sed ista melancolia adusta non est nisi cinis per se cognitus cuius subtile fuit resolutum. Secunda est que est cinis flegmatis ⁊ illud quod fuit adustum ex phlegmate. Et si phlegma quod adustum est fuerit valde subtile ⁊ aquosum melancolia ex eo generata erit salsa. Et si non fuerit subtile melancholia ex eo generata tendet ad acredinem idest acetositatem aut ad ponticitatem. Tertia est que est cinis sanguinis: ⁊ illud quod est adustum de sanguine: ⁊ hec melancholia est salsa trahens parum ad dulcedinem. Quarta est que

q: cholere calor incineratus est plus adustiuus q̄ȝ putredinalis: igitur plus est amarus sapor. s. cum acuitate quā acetosus: ⁊ ideo ꝑ amaritudinem notificauit Aui. meliam ex cholera factam: sed q: calor incineratiuus melie non ē violentus adustiuus: sed vel putredinalis vel sibi similis: ⁊ preter hoc ab intrinseco melia participat acetositate cū ponticitate: ideo sapor acetosus ⁊ ponticus puriores sunt in melancholia facta ꝑ adustionem. i. incinerationem melie naturalis: ⁊ per hos sapores aui. notificauit illos: et apparet quare q̄ fit ex subtili melia ē acetosa: q: terreum eius est subtilius: q̄ autem fit ex melancholia crossa ē pontica respectu illius: q: terreū eius est grossius: melancholia ergo facta ꝑ sanguinis ⁊ flegmatis incinerationem si fiat proprie a calore putredinali: erit etiaȝ acetosa ꝑꝑ cāȝ dictā. Sed habebit cum hoc aliquem salsum saporē ⁊ aliquem ponticum: de melancholijs autem a flegmate factis: vel factis a sanguine habebit saporem dulcem ⁊ salsum: ⁊ per hos sapores aui. notificauit illas. Dubitat̄ quare melancholia adusta facta ex adustione melancholie naturalis subtilis ebullit super terra ⁊ quare fugiunt musce ⁊ silia aīalia. Dicendū ꝙ non solum melācholia adusta facta ex naturali melancholia subtili est acuta aeris ebuliens ex qua musce fugiunt: sed multomagis habet hoc melancholia facta ex cholere rubee adustione: fugiunt. n. aīalia q: est eis nociua sui acuitate: cā autem quare ebullit super terram est eadem qua acetum vini bullit super terram proiectum: īmo super lapidem vt q̄nq̄ȝ lapidem rumpat. Dicitur ergo a q̄busdam ꝙ causa quare acetum bullit super terram est q: partes subtiles penetrant ⁊ excludunt aerem a poris terre: ⁊ ille aer sursuȝ motus facit ampullas. Dica

est q̄ ē cinis melẽie nãlis. Que si subtilis fuerit erit eius cinis ⁊ qȯ de ea adustum est valde acre sicͭ acetū: qȯ cū sup terre faciē cadit ebullit: ⁊ eiꝰ odor ē acris a quo musce fugiūt ⁊ aīalia. Et si grossa fuerit mioris erit acredis cū pōticitate pauca.

ta est que est cinis melancholie naturalis. Et si melancholia naturalis ex qua si fuerit subtilis cinis eius ⁊ illud qȯ est adustuȝ de ea erit valde acre sicut acetum ⁊ cum talis melancholia effunditur in supficiem terre ebullit ⁊ eius odor est acris ⁊ ab ea fugiunt musce ⁊ aīalia. Si vero melācholia naturalis ex qua fit fuerit grossa erit minoris acredinis seu acetositatis cuȝ pauca ponticitate.

¶ Attende primo ꝙ cholera ꝯuersa in melancholiā ꝑ adustionē sola inter humores seruat ꝓprium saporem: q: sapor amarus est rebus incineratis affinis. Juxta illud Ga. 4. simpli. medi. c. 2. di. 2. Et res amari saporis sunt ƒm similitudinē cineris. ¶ Attende ƒo ꝙ phlā subtile adustū ⁊ in melancholiā ꝯuersum ideo fit salsum: q: ꝑtes grosse terrestres aduste cum aquosis miscent̄ eq̄li mixtura: non. n. est imaginandū ꝙ phlegma subtile q̄ñ ꝯuertit̄ in melācholiā ꝑdat oīmode ꝑtes aquosas ⁊ fiat cinis: īmo manet humor fluidus ꝑ ꝑtes eius aquosas: veꝝ adustio abstulit subtiliores ex eis ⁊ ēt ex aereis. ¶ Attende tertio ꝙ phlegma grossuȝ ꝑ adustionē tēdit ad acetositatē ⁊ pōticitatē ꝑꝑea ꝙ nō adurit̄ intime sicut phlā subtile vt inde ꝑduci possit ad saporē calidum sed superficialiter sicut vides ligna viridia minuta vsq̄ȝ ad ꝓfundum incendi grossa vero viridia vix incendunt̄ ⁊ supficietenus tm̄ nisi vehemēs fuerit ⁊ ꝯstanter applicatū qȯ incēdit. Cū igitur in grosso phlāte supficietenus adustionē passo quedaȝ sunt humide ꝑtes ⁊ alique terrestres multo pauciores ab adustiuo calore quodāmō subtiliate ⁊ alique q̄si nihil inde passe sed grosse manētes tā humide q̄ȝ sicce fit vt ꝑmixtio subtiliū aquosaꝝ cū paucis terrestribus nō pfecte adustis saporē det acetosum sicut ē videre in succis dulcibus postq̄ȝ ebullierint ⁊ ꝑmixtio grossaꝝ terrestrium cū grossis humidis ad ponticū declinare faciat sicut vides in fructibus propinqs ortui. ¶ Attende q̄rto ꝙ sanguis adustus declinat ad salsuȝ cum dulcedine pauca: q̄m̄ cū adurit̄ subtile ipsius vnctuosum aereū resoluit̄ ⁊ serosum remanet cū terrestri adusto. Ex quoruȝ cōmixtione salsus resultat sapor: veꝝ q: sanguis est thesaurus nāe diligentius alijs humoribus custodit̄ ⁊ raro fit vt vrat̄ totus ⁊ iō retinet aliq̄d dulcedis. ¶ Attende q̄nto ꝙ acredo fortissima quaȝ adipiscitur melancholia naturalis subtilis q̄ñ aduritur non est pura acetositas nec sapor simplex: sed mixtus ex acuto ⁊ acetoso ⁊ talis est sapor aceti. Juxta illud Ga. 4. simpli. me. c. 2. dist. 3. Et dr̄ia inter succum agreste ⁊ acetum est ꝙ in aceto cū acetositate sunt acuitas ⁊ acredo que generantur ex caliditate generata a putredine. Et ꝑꝑ illud dixit in eo Arist. ⁊ recte inuenit in sermone suo ꝙ ipsum in caliditate ꝓprie nature vini est frigidum ⁊ in caliditate putredinali ē calidū. Aque ṽo agreste nō ē caliditas accn̄talis ⁊ ꝑꝑ illud nō sunt ei iteꝝ acuitas ⁊ acredo. ¶ Attēde sexto ꝙ acris sapor multotiēs pro acuto inuenitur apud Dyascoridē ⁊ in practica alexandri: ⁊ in. 4. de simpli. medi. Ga. Dicit. n. ibideȝ. Et si interrogaueris aliquē ex vulgis hoībus que sit intentio sermonis eius sapor acris dicet tibi: inquantū mihi vr̄ ꝙ significat ꝑ illud saporē quē q̄ñ hō gustat calefacit eū calefactione vehemēti sicut piper ⁊ piretrū ⁊ sinapis ⁊ alliū. Et estimo ꝙ ꝑꝑea ꝙ nō inuenerunt huic soli generi ex generibus saporꝝ nomē ꝓpriū noīarūt ipsuȝ noīe cōi. Et illud ē q̄m̄ sapor amarus ⁊ sapor acetosus sunt acuti acres. Et de ꝯsuetudine q̄dē nr̄a est vt noīemus oē in quo inuenimus acuitatē ⁊ acredinē forte ꝑter qȯ sit amaꝝ neq̄ȝ acetosum acutum acre. Hec gal. Et ab acri sic dcō descendit acrumen qȯ in medicina sonat acutū vt allia cepe. ¶ Attende septimo ꝙ melācholia nālis subtilis non est multū apte incendio: q: modicū hȝ de humido aereo inflāmabili: cū ergo adurit̄ aliq̄ ꝑtium eius euadentes incendium retinēt ꝓpriā acetositatē ⁊ alie ex incendio ꝯsequunt̄ acrumen ⁊ ꝑꝑea sapor ipsius est cōpositus ex acuto ⁊ acetoso sicut sapor aceti. Et cū melācholia naturalis grossa sit adhuc ineptior vt incendat̄ plures ꝑtium eius q̄ñ incēditur remanent in sua nāli ponticitate ⁊ aduste adipiscunt̄ acredinē sȝ acetositatem cum acuitate est igitur sapor eius mixtus ex pontico acuto ⁊ acetoso.

¶ Querit̄ vtrū sint tm̄ quattuor spēs melancholie superfluētes seu non naturalis in littera hac nominate. Arguitur ꝙ non: est aliqua melancholia innaturalis ex ꝑmixtione cholere ⁊ aliqua ex ꝑmixtione phlegmatis ⁊ aliq̄ ex permixtiōe sanguinis sicut sanguis cholera ⁊ phlegma dicti sunt prius hr̄e spēs innaturales ex permixtiōe alioꝝ humoꝝ. Juxta illud prin. 1. cantice. cañ. 70. que. s. cholera nigra gn̄atur ex cōmixtione ⁊ vstione alioꝝ humoruȝ. Et illud auer. sup illo cantico. Proculdubio spēs innaturales melancholie generātur ex cōmixtione nālis cum alijs humoribus aut ex adustione cholere nigre aut phlegmatis aut cholere rubee aut sanguinis. Non igitur omnis melancholia innaturalis est aliqua quattuor adustaꝝ hic noīataꝝ. Scḋo sicut sunt quattuor species melācholie nō naturalis aduste ita sunt quattuor putrefacte penes quas distinguit pn̄. 4. prima trac. 2. c. 59. quattuor modos quartane. s. sanguineā cholericā phlāticā ⁊ melancholicā. Tertio chilus in stō pōt aduri ⁊ inde melācholia generari sicut in stō ex adustione generantur cholere prassina et

mus ꝙ acetum faciens hoc maxime est acetū acutum ⁊ quanto acutius tanto magis ebullit: est ergo causa q: partes acute calide in virtute agūt in ꝑtes subtiles rei super qua proijcitur ⁊ illas conuertunt in vaporem qui ascendēs ostēdit ebullitionem: ⁊ propter hanc cām rumpit lapidem: hec ergo causa ē propria aceto acuto. Sed si acetum omne h̄ facit. s. ꝙ ebullit: vt potest intelligi a Gal. 2. de simplici medi. pe. c. quando dicit hoc absolute de re acetosa: tūc cā nō videtur alia nisi q: acetosa sunt subtilis substantie penetratiue: vt Gal. 1. de simpli. medi. dist. 3. c. 4. ⁊ in hac penetratione mouent aerem inclusuȝ vt dixerūt supiores. Dubitat̄ q̄re cholera ꝫinaria nō ponit̄ inter spēs melancholie cum sit multum adusta. Dōm ꝙ q̄ñ adustio terrestrificat multum tam in substantia q̄ȝ in qualitate q: est frigiditas aliqua tunc humor talis sic adustus dr̄ melancholia: ⁊ ideo dictuȝ est ꝙ oīs melācholia hȝ aliq̄d acetosi saporis: sed q̄ñ adustio producit ad igneum subtile: ita ꝙ terrestre subtiliatur in illo igneo ⁊ calefit tūc est modus cholere ꝫinarie: ⁊ hec diuersitas prouenit ex diuersa proportione calidoꝝ agētium ad materias patientes. Dubitat Dy. vtrum per adustionē humor possit trāsire in spēm alterius: vr̄ ꝙ non: q: putredo non facit transire in aliā speciem: vt. A. c. de feb. sanguinea. Amplius cholera per adustionem non acquirit proprietates alterius humoris. s. melancholie: ergo nō pōt fieri melancholia: antecedens patet q: melancholia est frigida. In oppositū aui. dicitur ꝙ hic non est sermo de adustione vltimata que incinerat: q: illa non transmutat de humore ad humorem: sed corrūpit hu. sed est sermo de adustiōe nō vltimata cum qua saluatur forma humoralis. s. esse corpus humidū fluidū. Tūc

eruginosa. Et hec melācholia nulla predictaꝝ erit. Quarto humiditates scḋe scȝ humiditas innominata ros ⁊ cābiū pn̄t aduri ⁊ aduste verti in melicū cinerē. Quinto tm̄ sunt due spēs melie non nālis. Juxta illud auer. 3. colliget c. 7. Et cholere nigre exeūtis in q̄litate a nā sunt due spēs. Una est ꝑꝑ adustionem melie nālis. Et alia ex adustione cholere non nālis. Et ad id est rō. Nam neq̄ȝ ex phlegmate neq̄ȝ ex sanguie pōt imediate fieri cinis ⁊ melia adusta. Ex phlāte q̄dē cum sit sanguis diminute coctus opȝ priusq̄ȝ fiat adustum ꝙ transeat ꝑ decoctū moderate ⁊ sic fiet sanguis ⁊ ꝑ decoctū supflue ⁊ fiet cholera ⁊ tandem fiet cinis ac vsta melia. Similiter de sanguine cum superflue coquit̄ prius cholerizatur ⁊ tandē vritur ⁊ incineratur ⁊ fit melancholia. Sexto species iste quattuor in lr̄a noiate multipliciter inuicem misceri possunt vnde resultabunt multe diuerse species. Septio multe sunt species sanguinis ⁊ multe cholere ⁊ multe phlegmatis ⁊ multe melancholie ⁊ omnes ꝯtingit vri plures igitur q̄ȝ quattuor inuenientur. Oppositum dicit hic prin. ¶ Attende hic primo ꝙ auer. primo canti. cō. 70. illius cātici [Que h̄ proculdubio generat̄] sic soluit pn̄s dubium. Et spēs q̄dem cholere nigre innaturalis note ⁊ manifeste sunt tres. s. illa que generat̄ ex adustione cholere nigre naturalis. Et hec quidem est alijs fortior ⁊ magis perniciosa. Secūda ṽo generat̄ ex adustiōe cholere rubee. Sed tertia ex adustione phlegmatis. Non tamē est longinquū ⁊ impossibile quin generatur alia spēs eius ex adustione sanguinis. Nec etiaȝ quin generentur q̄ȝ plures alie ex diuersa cōmixtione ipsarum adinuicē. Manifeste tamen ⁊ note spēs eius sunt tres predicte. Hec auer. ¶ Attēde ƒo: ꝙ hec positio auer. in vno videtur erronea. s. in h̄ ꝙ melancholiam phlegmaticam vocat notam ⁊ manifestam ⁊ melancholiam sanguineam non: sed de ea loquitur quasi sit difficilis inueniri dicens. Non tamen est logiquum ⁊ impossibile quin generetur alia species eius ex adustione sanguinis. Et tertio colliget capitulo septimo dicit. Et phlegma salsum ⁊ sanguis secundum quosdaȝ recipiunt adustionem quasi diceret id non esse certum sed opinatum ab aliq̄bus. Cuius contrarium videmus: plures enim sanguinei lepra ⁊ cancro contaminatur q̄ȝ phlegmatici: lepra tamen omnis ex melancholia adusta generatur ⁊ similiter cancer: nonne vides multos sanguineos potatiuos ⁊ amatores veneris ⁊ calidorum rubere faciem ⁊ tumere ⁊ suscitati attinere in his inferioribus regionibus. Et cum facies rubet ⁊ tumet ⁊ suscitati attinet ⁊ fit hoc perdurans portendit lepraȝ: vt ait princeps primi tertia doctrina quinta summa singulari capitulo primo. Et ad id est ratio: sanguis est subtilior ⁊ calidior phlegmate ⁊ debilis compositionis adeo vt patronus noster Galie. negauerit febrem putredinis posse ex eo generari quin prius dissoluatur in cholera ȝ ⁊ melancholiam. Et ideo est ꝙ humidum eius aereum floridum facile euanescit ⁊ aliquid eius subtile vertitur in spumam ⁊ grossum in fecem ⁊ hoc est eē paratum in adustionem. Phlegma autem non sic: verum diligentia nature in custodia sanguinis q suus est thesaurus aliquid ineptitudinis operatur adustionem dum est mensuratus est ⁊ non peccans quantitate quod rarum est: sed frigiditas ⁊ humiditas phlegmatis cum grossicie substantie ⁊ viscositate ⁊ custodia ipsius a natura vt tempore necessitatis fiat sanguis mltomagis ineptant ipsum vt aduratur. ¶ Attende tertio ꝙ species melancholie aduste se maxime manifestant in lepris ⁊ cancris. Nam melancholia adusta per totum corpus sparsa lepram inducit ⁊ collecta ac compressa in membro vno cāerum efficit. Et iuxta species quattuor melancholie aduste salernitani quattuor distingunt species lepre. Primam vocant tyriam ex phlegmatica melancholia. Secundam alopitiam ex melancholia sanguinea. Tertiam leoninā ex melancholia cholerica. Quartam elephantiam ex melancholia melācholica. Juxta illud metricū. Sub specie tetra deturpat corpora lepra. Tyria prima datur de phlegmate que generatur. Turpe pilos pascens alopitia sanguine nascens. Ex mel [Jdest melancholia] fit tristis elephantia tristior istis. Uerum est ꝙ tyria ⁊ allopitia proprie sunt passiones cutis capitis que solent cōcomitari lepras sic appellatas. Et elephantia ꝓprie est excrescentie male carnis nigre aut liuide in pedibus ⁊ tibijs solita cōtingere in lepra sic dicta. Sūt etiam cancri diuersificati in malicie gradu ƒm istas species melancholie.

¶ His premissis dic primo ꝙ sunt tantum quattuor species simplices famose melācholie non naturalis aduste scilicet cholerica phlegmatica sanguinea ⁊ melancholica. Nam omnis melancholia simplex non naturalis adusta famosa generatur ex alicuius humoris adustione: vel ergo cholere ⁊ est cholerica vel phlegmatis ⁊ est phlegmatica vel sanguinis ⁊ est sanguinea vel melancholie ⁊ est melancholica. ¶ Dic secundo ꝙ multe sunt inuenibiles species melie non nālis absq̄ȝ adustiōe ꝯstitute ex ꝑmixtiōe melie nālis cū aliq̄ vel aliq̄bus alioꝝ humoꝝ. Sȝ tales nō sunt famose: q: raro sensui subiacent ⁊ medicus ē sensibil' artifex. Cāe ṽo q̄re raro appent sūt paucitas melie nāl' ꝯpatiōe

sunt.2.opiniones prima Guilhelmi quia per adustionem dictam hu.non acq runt vere formam melancolie:ratio q: in generatione melancolie ⁊ cuiuscūq₃ entis particularis requiritur agens vniuersale ⁊ particulare: cu₃ ergo ibi nō concurrat melancolia ad melancolie generationem : igitur non fiet melanco lia vera:vel cum non concurrat calor epatis generatiuus: sed solum calor pu tredinalis vel combustiuus non fiet vera melancolia. Secundo dico ꝙ acq/ rit aliquas dispositiones qbus assimilatur humo/ ri melancolico.s.terrestri: vnde talis humor porisi/ mat de quarto in quartū. Secūda est opinio Dy/ ni:ꝙ per adustionem hu. potest in specie₃ aliam ve re transire : vt sanguis in veram melancoliam ⁊ ve ram colera₃: non ꝙ calor adustiuus vt adustiuus h̄ faciat : sed vt talis adusti/ uus vel talis putrefacti/ uus : q: nos videmus ꝙ per putrefactione₃ potest fieri vermis qui est vera species animalis : ita ꝙ ꝑ hanc adustionē potest fieri vera species melancolie. Nos dicamus ꝙ hi duo viri si se bene intelligunt sunt propinqui in iudicio : nam manifestum est per se ꝙ adustio potest corrumpere quemcunq₃ humorem: ergo non est in specie prioris humoris. Si igitur reperitur aliqua species humoris erit species ha/ bens nomen eius cui magis cōmunicat: ⁊ q: vltimo adusta sunt terrea : ideo talia dicuntur melancolia. Sed differunt specie a melancholia naturali ⁊ tot sunt species quot sunt species adustorum quibus omnibus cōmunicat eē ter reum per melancolicum: ⁊ ex hac cōmuni dispositione posuit in quartum pa roxisinare. Ad primum dicendum ꝙ putrefactio vltimo imutat de specie in speciem. Ad scōm apparet solutio ex supradictis nostris.

¶ Male[a] igitur cholere nigre species sunt tres : cholera rubea cum aduritur ⁊ eius subtile resoluitur ⁊ due alie diui- siones quas post eam diximus . Me- lancholia[b] vero phlegmatica est tardio- ris impedimenti ⁊ malitie . Et melan- cholia[c] cholerica est que fortioris est ma litie ⁊ velocioris corruptionis. Verūta men est susceptibilior curationis q₃ ille.

a ¶ Male igitur ⁊c.] ¶ Hic ostendit has species melancholie comparan do eas ad inuicem ⁊ dicit primo ꝙ tres sunt species melancolie male.i.que sunt priores alijs:vna est que fit ex adustiōe cholere ru.⁊ due alie quas postea idest postremo nominauimus.s.que fit ex subtili melancolia ⁊ que fit ex cros sa. Considerandū ꝙ melancolia que fit ex sanguine ⁊ etiam que fit ex colera ⁊ ex phlegmate non sunt ita praue sicut predicte:q: in eis saluatur aliquid de natura humiditatis ⁊ bonitatis ex materia:que autem sunt ex cholera rub.⁊ ex melancolia sunt valde aride ⁊ ex hoc praue:hic Anto.facit notabile ꝙ in/ ter hu.est ordo generationis:⁊ sic phlegma potest fieri sanguis ⁊ sanguis co lera:⁊ colera melancolia ⁊ non conuertitur : alius est ordo perfectionis ⁊ sic prior hu.est sanguis quia perfectior postea phlegma q: cōuertibile est in san/ guine:postea melancolia:quia plura mēbra nutrit quā colera : postea colera.

b ¶ Melancolia vero phlegmatica.] ¶ Hic duo comparat ⁊ primo melan coliam phlegmaticā ad alias:⁊ in hoc intelligit ad sanguineas:secundo com parat cholericam ad duas postremas factas ex melancolia:tertio cōparat du as fcās ex melia iter se:ibi secūda [Et melia cholerica] ibi tertia [Et de alijs.] ¶ Considerandū ꝙ sicut melancolia phlegmatica est tardioris impedimēti q₃ cholerica ⁊ melancoli ca:propter hoc quia non est multum arida: sic etiā melancolia sanguinea : ⁊ tacuit hoc Auicē.sicut no tu₃ ex illo. Sed tu.d.que est peior an phlegmatica vel sanguinea : ⁊ videtur ꝙ possit teneri ꝙ phleg/ matica adhuc est mitior propter humiditate₃ ma iorem. Sanguinis enim humidum cu₃ sit vnctuosum est aduribile plusquam humidum phlegmatis.

De alijs vero duabus diuisionibus que magis acris est deterior existit. Si tamē in eius principio auxiliū presto fuerit ci- tius medicatione₃ recipiet. Tertia[d] vero que minus sup terrā ebullit: ⁊ minus in mēbra penetrat:tardius pimit : s₃ ad re- soluēdu₃: ⁊ ad maturandū: ⁊ medicatio nē recipiēdū magis ē effrenis. He[e] ergo sunt spēs humoꝝ nāliu₃ ⁊ superfluentiū.

c ¶ Et melācolia cholerica ⁊c.] ¶ Causa prauitatis eius est nota ex dictis: est enim ignea subtilis penetratiua: ergo intense alterat ⁊ cito corrumpit. Est autem susceptibilioris cure q₃ ille due species facte a melancolia naturali adu sta:⁊ hoc propter sui subtilitatem vnde citius euaporat ⁊ citius euaporatur: ⁊ apparet etiam ꝙ est susceptibilioris cure q₃ phlegmatica ⁊ q₃ sanguinea de alijs ⁊c.i.de duabus speciebus melancolie aduste facte ex adustione melanco lie naturalis:quarum vna est ex adustione subtilis melancolie:alia ex adustio ne crosse que magis acris e st.i.que magis est acetosa ⁊ acuta : ⁊ ista est que fit ex adustione subtilis melancolie naturalis:deterior existit.s.quā illa que fit ex crosse melancolie adustione: Causa est q: subtilior ⁊ magis penetratiua:⁊ ex hoc sequitur ꝙ citius recipit medicationem.

d ¶ Tertia vero.s.de malis speciebus que est secunda species ex mancolia naturali ⁊ est illa q̄ fit ex crossa melancolia cū aduritur:que minus sup terra₃ ebullit:q: nō est ita acuta nec ita acetosa:h₃ ei₃ de pontico multū respectu me lancolie facte ex colera:⁊ facte ex subtili melācolia:l₃ illud pontic u₃ nō semp excedat suū acetosu₃:⁊ ideo dixit supra cū ponticitate pauca: ⁊ ex h̄ seqtur ꝙ minus penetrat in mēbra ⁊ tardius agit:⁊ seqtur ex h̄ ꝙ magis ē rebellis ⁊ ef frenis i cura:siue velis resoluere illā siue digereř siue eūare cū medicina solu/ tiua.

e ¶ He ḡ.] Nos hic ↄsueuimus distinguere spēs lepre s₃ has me- lancolias:sed q: scripsimus de lepra quarto cañ.ideo hic omittimus.

Jacobus

ad alios humores ⁊ difficilis ipsius incorporabilitas cū alijs humoribus pro/ pter ipsius grauitatem qua deorsum trahitur. ¶ Dic tertio ꝙ plures sunt in/ uenibiles melancholie aduste species composite ex duabus tribus aut quat/ tuor speciebus simplicibus in littera nominatis sed queq₃ composita solet a dominanti sortiri nomen. ¶ Dic quarto ꝙ inuenibiles sunt melancholie spe cies composite partim ex melancholia adusta partim ex non adusta sed quia adusta est senior ⁊ mobilior ceteris paribus ⁊ magis se manifestans tribuit to ti nomen. Ad primum argumentum dic ꝙ est pro secunda conclusione.

Ad secundum dic ꝙ quattuor species putride melancholie generantur ex adustis que putrescunt saltem tres prime ex eis sc₃ faciens quartana₃ sangui neam ⁊ faciens quartanam phlegmaticam ⁊ faciens quartanam cholerica₃: ve₃ est ꝙ quartana ex melia melancholica pōt generari ex melia nāli tenden te ad putredinē non preuia aliqua adustione. Sed putrefactio tandē ꝑducit ad icinerationē sicut adustio:ideo melia nālis que putresit sub adusta potest cōprehendi. Ad tertiū dic ꝙ si chilus adureř in stō nō est melia nisi metapho rice sed dr̄ proprie chilus adustus. Ad quartū dic ꝙ si humiditates scōe adu ranř sortiunř nomen humoris predominantis in massa ex qua fiunt. Ad qn/ tum dic ꝙ auer.3.colliget enumerat solū spēs melie aduste magis cōes:⁊ cu₃ assumiř ꝙ neq₃ ex sanguine neq₃ ex phlegmate pōt fieri melia adusta sine me dio alterius humoris nega:imo ꝑ calorē fortē adurētē diminute coctū pōt su/ ꝑflue decoq ⁊ aduri sine hoc ꝙ fiat moderate coctū. Id videri pōt in assaturis vbi si fuerit nimis ignis ⁊ nimis ⁊ asper transit qd̄ assatur de crudo in vstum sine medio decoctionis moderate. Ad sextum dic ꝙ est pro tertia ↄclusione.

Ad septimū dic ꝙ oēs spēs sanguis aduste cōprehenduntř sub melia sangui/ nea ⁊ spēs cholere aduste sub melancholia cholerica ⁊ sic de alijs.

¶ Male igiř ⁊c.] ¶ In.4.pti.dicit primo ꝙ tres sunt spēs male melancho/ lie. Prima ē cholerica. Scōa est melia adusta generata ex melācholia naturali subtili. Tertia est melancholia adusta generata ex melancholia naturali grof sa. Scōo dicit ꝙ melancholia phlegmatica est tardioris impedimenti ⁊ ma/ licie.i.tardius ⁊ minus nocens ⁊ interimens. Tertio dicit ꝙ melia choleri/ ca est peior oium ⁊ citius corrūpens sed est susceptibilior cure q₃ due alie ma/ le. Quarto dicit ꝙ de alijs duabus diuisionibus.i.membris diuidentibus.s. de duabus alijs melancholijs malis illa que est acrior.s.q̄ generař ex melācho lia nāli subtili est deterior sed citius recipit medicationē. Et tertia inter malas sc₃ illa que generař ex melia naturali ⁊ minus ebullit sup terrā ⁊ minus pene trat in membra tardius occidit:sed est minus resolubilis ⁊ minus digestibilis ⁊ magis effrenis seu plus rebellis ad recipiendū medicationē. Quinto dicit ꝙ he sunt spēs humorū tam nālium q₃ non nālium. ¶ Attende prio ꝙ melā/ cholia cholerica ⁊ due melācholie melācholice ideo male sunt ⁊ peiores alijs q: fiunt ex humoribus siccis vehementer desiccatis. Habēt igiř duas cās acru minis v₃ siccitatē fortē que est velut lima caloris ⁊ calorē intensum acqsitu₃ ex adustione; vnde fiunt corrosiue ad instar calcis. Sed ↄtra quanto humor est benignior ⁊ amicabilior nāe tāto fit eidem inimicitior si corrumpař sicut in la cte apparet dū putrescit ⁊ in ouis ⁊ in sanguine:melancholia ergo sanguinea v₃ esse peior alijs. Dic ꝙ duplex est humoris corruptio:q̄dam ꝑ adustionem ⁊ ista est peior in humoribus siccis:q: dispositi sunt vt in eis profundeř ⁊ intēsa fiat adustio. Alia ꝑ putrefactionē ⁊ ista est peior in calidis ⁊ humidis humori/ bus:q: ex vtraq₃ qualitate sunt pati ad putrefactionem intensam cū humidi/ tas sit vt mř ⁊ caliditas velut pr̄ putrefactionis. ¶ Attende scō ꝙ melācholiā phlegmaticā eēt tardioris impedimēti ⁊ malicie pōt dupliciter intelligi.s. vel cōparatiōe eius ad tres malas melācholias ꝑdcās vel absolute ita ꝙ sit oiu₃ humoꝝ adustoꝝ minus malus. Et sic l₃ prin. hic non exprimat gradu₃ malicie melācholie sanguinee sufficiēter īnuit. Nā ex quo tres male noiate sunt peio

De partibus

a ¶ Inquit

res ⁊ melācholia phlātica est minus mala ceteris seqř ꝙ melia sanguinea est media in gradu malicie īter dictas tres peiores ⁊ phlāticā. ¶ Attēde tertio ꝙ melia cholerica iō est peior oiu₃ ⁊ citius corrūpens q: est subtilior ⁊ mobilior ⁊ acutior ⁊ penetratiuior:q: gñatur tā ex mā subtiliori mobiliori acutiori ⁊ ce teris magis penetratiua ⁊ habiliori vt i ea profundeř ⁊ intendař adustio:qua propter est furiosa currens de mēbro in mēbrū ⁊ qñq₃ petēs mēbra ꝑncipalia ipsa tñ aptior est digōni:q: subtilior in sba ⁊ passibilior ⁊ expulsioni:q: mobi/ lior. Et q: tales hūores sua furia valde īqetāt nāȝ ⁊ īterturbāt opa ei⁹ ↄsentiūt Hyp.⁊ Ga.vt purgenř nō expectata in eis digōne. ¶ Attēde.4.ꝙ melia adu sta gñata ex melia nāli subtili est peior gñata ex melia nāli grossa: digestibili/ or tñ et aptior eūoni pp cās siles illis q̄ dcē sunt ī melia cholica ppea lepre ge/ nite ex melia cholerica ⁊ ex melia melācholica subtili cito manifestāt suā ma liciā ⁊ disrūpūt ac corrodūt mēbra extrīseca qñq₃ eruētes oculos qñq₃ nasu₃ ⁊ qñq₃ digitos ⁊ interdū articulos pedū. ¶ Attēde qnto ꝙ melia adusta gnāta ex melācholia naturali grossa sua grossicie prohibeř a furia quare tardius oc cidit sed passiones inde genite sicut noli me tāgere malignū ⁊ cācer durus li/ uidus nō recipiūt curā nisi sint in loco:vñ cū ferro funditus euelli possint : q: talis humor vehemēter irritař ꝑ resolutiua nec est capax digōnis ob grossiciē ⁊ maliciā ⁊ cōmotus vndecūq₃ furiosus efficiř. Et iō cancro faciei nomē suit īpositū noli me tangere. Et Hyp.de cancris dixit apho.6.aph.38. Quibuscū q₃ absconditi cancri fiunt nō curare melius est curati.n.citius ꝑeunt non cura ti vero multū tps ꝑficiunt. ¶ Sed vř ꝙ melia adusta nō sit tante malicie sicut hic ꝑdicař:prio q: multi melācholici adusti nāliter viuunt sani facientes opa tiones solitas preter vllum impedimentum quod fieri non possit si melācho lia adusta esset tante malicie sicut predictum est. Secundo melācholia adusta reddit viros illustres ⁊ excellentes:est igitur magis attollēda laudibus q₃ de testanda modis predictis. Assumptum supponere videtur aristo.30.particu/ la probleumatum probleumate primo querens propter quid omnes qui ex/ cellentes fuerunt viri aut s̄m philosophiam aut politicam aut poesim aut ar tes videntur melancholici esse ⁊ certum est ꝙ intelligit de melancholicis adu stis cum melancholici naturales sint pusillanimes hebetes terrestres lenti fri/ gidi. Tertio melācholici plurimi venerei sunt vt ait aristoteles dicto probleu mate. Et quarta parte probleumatum querit propter quid luxuriosi sunt me lancholici ⁊ clarum est ꝙ de adustis intendit:q: naturales ⁊ parum appetūt ⁊ parum possunt. Cum igitur generatio sibi similis que per coitum fit:sit na/ turalissimum operum in viuentibus vt ait aristoteles secundo de anima tex. 34.melancholia adusta que inclinat ad hoc opus potius familiaris ⁊ conue/ niens nature q₃ hostis pessimus ⁊ corrosiuus censeri debet. Quarto speciali/ ter arguitur de melancholia cholerica ꝙ non sit adeo mala sicut in littera di/ citur. Adustio minuit acuitatem rerum subtilis substantie cum igiř cholera sit subtilis sbe minuetur eius acuitas ꝑ adustionem ⁊ sic erit minus acuta melā/ cholia cholerica q₃ cholera:⁊ ꝑ ↄñs minus rodens ⁊ minus mala. Maior est ꝑn.2.cañ.trac.1.c.5.dicētis. Et oēs medicine acute subtilis substantie ⁊ eqlis cum aduruntur:minuitur earum caliditas ⁊ acuitas ipsaꝝ pp illud qd̄ ex sba ignea resoluitur infixa in eis sicut attramenta ⁊ colcatar quod est species vi/ treoli. Quinto arguitur ꝙ melācholia adustia gnāta ex melia naturali non est adeo maligna sicut hec lr̄a innuit. Melia adusta plus perficit aīal q₃ nāl:ḡ ex adustione non adipisciř illa₃ malicie horribilitatē q̄ h̄ tangiř. Assumptum ap paret in leone ⁊ asino. Nam leo est generosum animal animosum ad nullius pauens occursum ⁊ velut rex animalium:⁊ tamen est animal melancholicu₃ adustum. Cuius rei signum est ꝙ frequenter patitur febrem melancholicam ⁊ comestio frequens carnium eius generat lepram. Asinus vero qui natura/ liter melancholicus est animal. Inars seruile graue. Sexto multi maniaci

viuunt

a ¶ Inquit Gal. ⁊c.] ¶ Hic circa sciam de humoribus ponit opiniones. 3. siue sermones: ibi secūda [Super autem] ibi tertia [Et sunt] Prima in duas primo ponit sententiam quandam Gal. contra quendam antiquum. Secūdo adducit rōnes Ga. ibi secunda.
b ¶ Si enim ⁊c.] ¶ Dicit primo ꝙ Galienus vltimo capitulo libri elemētorum dicit ꝙ ille qui dixit ꝙ solus sanguis est humor naturalis: ⁊ per consequēs solus nutrit ⁊ alij humores sunt superfluitates ⁊c. non dixit verum. Dubitatur vtrum solus sanguis nutriat: an quattuor humores videtur ꝙ solus sanguis nutriat per Galienum in fine libri elementorum vbi dicit oportet vt laudetur sermo illorū qui dixerunt ꝙ animal non generatur ⁊ nutritur nisi ex solo sanguine. Amplius solus sanguis est dulcis ⁊ iuuatiuus. alij hu. sunt superfluitates: vt intelligitur tertio de hystorijs: tertio capitulo. In contrarium Galie. vt auic. hic allegat: in hoc quesito sunt due opiniones vna aristote. ⁊ auerro. ⁊ sequacium: ⁊ alia que fuit Hypocratis ſm Galie. quas opinio. impossibile est cōcordare: vt apparebit: licet Dynus crediderit cōcordare eos. Opi. aristo. est ꝙ solus sanguis depuratus a suis superfluitatibus scilicet cholera melancholia ⁊ flāte nutrit: ⁊

¶ Inquit[a] Galienus q dixit ꝙ humor naturalis solummodo est sanguis: ⁊ alij humores sunt superfluitates quibus non egetur non dixit verum. Si[b] enim solus sanguis est humor qui membra nutrit omnia in suis complexionibus ⁊

Jacobus De partibus

viuūt lōgo tempore quorū vēter cerebri medius q dignior est infect⁹ est melācholia adusta: nō igit̄ est ita mala sicut dictū est. Nā chol'a rubea īficiēs vētriculū cerebri anteriorē in freneſi occidit septimo die vel ante. Si igit̄ melācholia adusta eēt maioris malitie: deberet ībibita medio vētriculo citi⁹ occidere.

Septimo opȝ viros debētes alios excellere in sciētijs multū differre ab alijs vera ⁊ ꝓpria doctrina: ⁊ possidere q̄ndaȝ insaniā veritatis. Juxta illud Gal. 3. de virtu. nāli. c. 10. Opȝ debētē cognoscere qd alius meli⁹: morē qdeȝ ⁊ ꝟa ⁊ ꝓpria doctrina multū ab alijs differre: cū aūt factus fuerit puer ꝟitatis q̄ndam possidere venereā insaniā velut insanietatē. Sȝ melācholia maxīe facit hoīes singulares ab alijs dissidētes vt docet sensus: ⁊ est ꝓpria cā insaniendi: facit igit̄ hoīes excellētes. ¶ Oppositū sentit h̄ prin. ⁊ Hyp. inuit. 4ª. apho. 22. cañ. illo. Egritudinib⁹ qbuscūq̄ icipiētib⁹ si fel nigrū sursuȝ aut deorsum exierit mortale ē. Et illo aph. 24. q̄rte. Dissinteria si a felle nigro inchoauerit mortale ē. Et illo aph. 23. q̄rte. Quibuscūq̄ ex egritudinibus acutis āt multi tp̄is āt ab ortib⁹ āt aliter extenuatis fel nigruȝ vel q̄si sanguis niger exierit se quēti die cretico morieť. Et Ga. 2. de ꝟtu. nāli. c. vltimo ait. Magis male morigerata ⁊ acrior ꝟtute chol'a nigra est q̄ȝ xanta. Et iohānitius ī ysagogis diť de chol'a nigra adusta: ꝙ calidior est ⁊ leuior habēs ī se īpetū pnecabilē ⁊ q̄litatem pniciosaȝ. ¶ Attēde p̄⁹ pro solutione dubij ⁊ argumentorū ꝙ melācholici adusti: siue a nā: siue ab accidēti: nō dicūr tales: q̄r melācholia adusta supet in eis alios humores. Impoſſe. n. est stāte vita melancholiā adustā supare sanguinē: sȝ dicūr melancholici adusti ꝑpea ꝙ hn̄t vel a nā vel ab accidēti calorem intēsuȝ inatuȝ vel acq̄situȝ solitū adurere aliquā chili partē: vel aliquē ex humoribus adustiōe intēsa resoluēte subtile reliquēte grossuȝ. ¶ Attēde scd̄o ꝙ hm̄ōi humoris sic adusti ps aliq̄ trahiť a splene: ⁊ alia cū sanguine incedit ad nutriēduȝ mēbra melācholica. Nā modica existēs a sanguie ⁊ phl'ate sic tpať vt cū sanguine nutrire possit: ⁊ p̄sertim q̄n nō est vehemēter ⁊ ꝑ totū sui adusta ⁊ q̄ȝdiu corpus sic patiť manet sanuȝ ⁊ exercet opationes absq̄ ipedimento: versūtamē sic paulatim gutta cauat lapidē: ⁊ ferrū incidēs carnes molles hebetať sic gradatiȝ ⁊ clam patiť ab ea corp⁹. ¶ Attēde tertio ꝙ cū supexcrescit hec melācholia adusta vt a splene sufficiēter attrahi nō possit: aut splen ē debilis vel oppilatus q̄re nō vt dȝ expurgat epar ab ea regurgitrat ad epar ⁊ īde expelliť. vl'ad totū corpus ⁊ gn̄at leprā: vel ad cerebrū ⁊ generat maniā: vel colligiť ad apa in aliq̄ mēbro ⁊ generat cācruȝ: ⁊ imbibiť in mēbro aliquo absq̄ tumore ⁊ generat vlcera pessima. Et cū alter istorū morborū. s. lepra resecet hoīem a ciuilitate ⁊ cōi hoīuȝ ꝯuersatione: alter. s. mania reddat ipsuȝ bestialiorē bestijs nesciētez se cōducere: alter collocet hoīez in languore ꝑpetuo vȝ cācer ⁊ vlcera: liquet q̄ntus hostis hūano gn̄i sit adustus humor seu melācholia adusta. ¶ Attēde. 4. circa ꝓbleuma arist. allegatū in scd̄a rōne quo vr̄ magno p̄conio extoliere melācholiā adustā: ꝙ quorūdā opinio fuit melācholicos adustos a nā p̄cellere quoscūq̄ alios in ph̄ia ⁊ politica ⁊ poetria ⁊ alijs artib⁹. Et hui⁹ opinionis fuit arist. ⁊ eā ꝓbat exēplis illustriuȝ virorū q fuerūt oēs iudicio suo melācolici sicut Hercules: Lisander: aiax bellorafortis: Plato: Homerus: Empedocles: Socrates. Et probare nitiť primo ex silitudine melācholie cū vino. Nā vinū vt ait maxime vr̄ facere tales q̄les dicimus melancholicos eē ⁊ plures mores facit bibitū. Nā occupās infrigidatos primo facit eos sobrios ⁊ taciturnos: ⁊ pauloplus bibitum loq̄tiores facit: ⁊ adhuc plus bibitū rhetoricos: ⁊ de timidis audaces: ⁊ amplius bibitum iniuriosos: deinde maniacos: valde aūt multū bibitū facit stupidos. Cuȝ igiť melācholia silr̄ opeť reddit hoīez ꝑticipez multorū morū ⁊ ad diuersa scibilia cognoscēda inclinatū: quedā. n. scibiliū subtiliū facilius a calidis adipiscunť ꝑꝑ qd̄ theologi diligūt bonū vinū: alia a tpatis vt moralia. Scd̄a rō Arist. fundať in hoc ꝙ melācholia est humor cōmixtus ex calido ⁊ frigido: ita ꝙ apta est nunc fortiter calefieri nūc infrigidari: nūc in medio esse: hȝ igiť a caliditate sua reddere hominē solertē īgeniosuȝ vigilē habilē a f̄ritate cū siccitate eē retētiuū hui⁹ qd̄ didicit ⁊ bene memoratiuū ⁊ a tēperie rectū in iudicio ⁊ discretiōe veri a falso ⁊ bn̄ morosuȝ. Sȝ diceret aliq̄s q̄re obijcit arist. melācholiā esse cōpositā ex calido ⁊ f̄ro plus q̄ȝ alios hūores: cuȝ oēs hūores ⁊ oīa mixta ꝯstent ex calido ⁊ f̄ro. Dic ꝙ in melācholia plus manifestanť caliditas ⁊ frigiditas q̄ȝ in quocūq̄ alio simplici hūore. Nā melācholia adusta est frigida manifeste frigiditate opposita calori nāli: q̄m ab ea ꝑ adustionem sunt resolute ꝑtes ignee ⁊ aeree in qb⁹ sustētabať calor nālis. Est ēt manifeste calida caliditate acq̄sita ex adustiōe. Itē est hūida manifeste: q̄r est hūor: ⁊ sicca manifeste: q̄r adusta est et velut cinis. Et hāc cōpōnez ex calido ⁊ f̄ro cōmemorat auer. tertio colliget c. 3. dicēs. Et iste spēs chol'e nigre generanť a multo calore ⁊ intēsa siccitate: q̄ȝuis remaneāt ꝑ eaȝ nām f̄ride ⁊ misceť cū eis calor extraneus extra naturā multū: ⁊ qd̄ significat h̄. s. cōpl'o eaȝ sit talis est eaȝ acetositas: q̄r cū sparguntť sup terraȝ fermētanť sup ipsaȝ: ⁊ vnaqueq̄ ipsaȝ inducit corrosionē ī mēbris: hec auer. Et silem cōpōnez ex calido ⁊ f̄ro manifestis est videre in aceto: hȝ. n. calorē ex putrefactiōe acq̄situȝ ⁊ est priuatū nāli calore vini ꝑꝑ resolutionem ꝑtiuȝ vinosaȝ. Et leprosi id approbāt ꝯquerētes sepissime de f̄ritate extremitatū q̄ȝuis sint imbibite melācholia adusta. ¶ Alia est opinio circa mām dicti ꝓblematis ꝙ melācholici adusti a nā nō precellūt alios in ph̄ia politica poetria ⁊ alijs artibus: īmo sunt hoīes temerarij: rixosi: iracūdi: mali iudicij: vindicatiui: dolosi: pleni malis cogitationib⁹: excessiui in venereis: desiderio inordinato plus q̄ȝ potētia: verū sunt vigiles ⁊ diligētes ⁊ aspirātes ad magna pl⁹ desiderio vane gl'ie ⁊ ostētationis q̄ȝ amore equi ⁊ boni vt plurimū ex nāli inclinatiōe nisi vel ꝯstellatio celi vel disciplina vel reflexio aī in seipsuȝ vt liberi arbitrij vel donū dei ad verū ⁊ equū eos īpulerit. ¶ Ista opinio fundať p̄mo in opibus sūme sapiētie ⁊ bonitatis dei: ac nāe qui dederūt homini tpatiorez cōpl'onez poſſez inueniri. Juxta illd̄ p̄n. c. 2. doctrine tertie fen p̄ntis. Donauit aūt hoī ꝯpl'onez tpatiorē quā in hoc mūdo esse est poſſe cū suaȝ virtutū ꝯuenientia qbus agit ⁊ patiť. Talē aūt non dedeꝛt melancholicis adustis cū sint vehementer calidi ⁊ sicci pati furie ⁊ bestialitati. Juxta illud. G. 2. tegni tex. 2. trac. de corde. Si vero ad plurimū veniat caliditatis furor ē ⁊ maniaca ꝯfidētia: sed dederūt tpatis vel sibi vicinis. Secūdo melancholici adusti sunt duri sicci terrestres tpati vero molles carne mediocriter: q̄s aptos mēte fateť aris. 2. de aīa. tex. 94. Tertio tēperieȝ cōpl'onis seq̄ť cōiter bōitas ꝯpōnis. Cui⁹ rei signū ē ꝙ tpati cōiter sunt formosi: sȝ cōpōnis bōitas p̄serti cerebri vehemēter confet ad rōnis ⁊ intellectus viuacitatē. Cū igiť tpati sint melius cōpositi melancholicis adustis: seq̄tur ꝙ magis vigent in rōne ⁊ intellectu q sunt dn̄i sciētiaȝ ⁊ artiū. Quarto melācholici adusti habēt sanguinē ingrossatuȝ ⁊ obtenebratū humore grosso melācholico tenebroso: tpati vero hn̄t sanguinē clarū ⁊ spūs ꝑuios claros subtiles. Tales aūt excellūt in intellectu. Juxta illud arist. 2. de ꝑti. aīaliuȝ. c. 2. Et accidit ꝙ intellectus sit melior ⁊ purior non ꝑꝑ frigiditatē sanguinis: sed ꝑꝑ subtilitatem ⁊ puritatē: ⁊ omne aīal habens hūiditatē subtiliorē ⁊ puriorez meliorē hȝ sensuȝ. Quinto vera illustreitas ⁊ excellentia aīe rōnalis seu ingenij hūani ꝯsistit ī cōmensuratiōe actuū ꝟtutū tā moralium q̄ȝ intellectualiū ⁊ heroicaȝ. Juxta illud ī therētio. Apprime id ī vita puto eē vtile ne qd nimis: ⁊ in alexādreide. Nobilitas sola est aīuȝ q̄ moribus ornat. Sȝ cōmensuratio actuū est vnuȝ de ꝓprijs signis tpate cōpl'onis ⁊ valde elōgata a melancholicis adustis q̄s agitat adurens calor: ⁊ īmoderata siccitas. Sexto melācholia adusta nāliter inimicať nāe humāe velut venenū: nō igiť prebet excellētiaȝ homini in sciētijs ⁊ artibus. Assumptū declarať p̄io q̄r hūana mēbra rodit sic̄ videre ē ī cācro ⁊ lepra. Scd̄o q̄r cerebro imbibita tollit iudiciuȝ rōnis. Tertio q̄r sanguini īmixta prohibet ipsuȝ ab assimilatione perfecta ⁊ facit vt generet carnē malā nigrā morpheataȝ. ¶ Forsan dices hec ꝟa esse de melācholia egritudinali nō de illa q̄ est in sanis a nā: iuxta illud arist. ī p̄dcō ꝓbleumate circa finez: supflui qdeȝ sunt oēs melācholici nō ꝑꝑ egritudinē: sȝ ꝑꝑ nāȝ. Hoc āt rn̄suȝ inualidū vr̄: p̄io q̄r melācholia adusta est eiusdē spēi in sanitate ⁊ egritudine cōnata ⁊ acquisita sol' q̄ȝtitate ⁊ incessu differēs. In sanis. n. pauca est ⁊ a splene partim trahiť partiȝ cū sanguie vadit ⁊ ab eo corrigiť. In egris ꝟo nō sic eadē igiť est ipsius ꝓprietas ī sanis ⁊ egris. Scd̄o melācholia adusta cōnata alicui nō diu ꝑmanet sic̄ nec alij hūores: sed dietim aliq̄ ps ipsius cū sanguie nutrit: alia resolviť: alia transit ad splenē ⁊ cito post expelliť: renouať itaq̄ q̄tidie sub eadē spē: ⁊ h̄ opinio soluit ita rōnes prime. ¶ Ad p̄maȝ rōnez arist. q̄ est exēplaris de Hercule Lisandro Aiace ⁊ alijs illustribus antiq̄s dicit ꝙ a melācholia adusta vel ꝯpl'one melancholica nō eis infuit excellentia de qua famabanť sed vigilantia curis ⁊ laboribus multiplicibus inflāmauerunt suos humores ⁊ suos spūs: ⁊ adeo desiccauerūt ipsorū cerebra ꝙ melācholici effecti sunt. Ad scd̄am dicit ꝙ melancholia in hoc cōuenit cuȝ vino ꝙ variat multiplr̄ hoīum mores: sed h̄ paȝ confert ad excellētiā in scīa ⁊ moribus: q̄r pauci se cognoscūt ⁊ multi de se p̄sumūt: ⁊ maxime adusti melācholici: vnde Juuenalis ait. De celo venit gnoti se antos. qd̄ q̄dā male legūt notisolitos. Est aūt nosce teipsuȝ. Ad tertiū dicit ꝙ mixtura melācholia aduste ex calido ⁊ f̄ro non suffragať hoī ad excellētiaȝ ingenij: q̄r calidūȝ ipsius non est nāle sed vstiuuȝ ⁊ inimicum: euanuit. n. a dcā melācholia pars aerea subtilis in qua residebat nālis calor. ¶ His premissis dic breuiter ꝙ melācholia adusta est illius malitie quā hic p̄n. attribuit ei: sicut probāt rationes post oppositū ⁊ rōnes nūc allegate pro scd̄a opinione. Ad p̄mū obiectum ante oppositū dic ꝙ soluiť ꝑ scd̄m notabile. Ad scd̄m pȝ respōsio ꝑ iaȝ narratas opiniones. Ad tertiū dic ꝙ melācholici adusti non sunt venerei ex bonitate ꝯpl'onis ⁊ fortitudine nāe: sed ex multitudine ventositatis cōcomitātis humorē melācholicū a qua virga sepe erigiť ⁊ ex acumine suorū hūorū: vn̄ titillatio ⁊ pruritus crebro suscitanť circa genitales ꝑtes ⁊ frequenter ex coitu nimio se cōsumūt ⁊ inueterāt. Ad quartū ꝯcede ꝙ in melācholia cholerica adustio sustulit ꝑtez acuminis ⁊ caloris cholere rubee resoluēdo ꝑtes subtiles illius cholere in qbus radicabanť calor ⁊ acumē eius: sed supaddidit ei extraneū calorē ⁊ nouū acumen ex incēsione cuȝ aliquo residuo pristini caloris. Ad q̄ntū ꝯcede ꝙ melācholia adusta cōmēsurate q̄ȝtitatis ⁊ hn̄s vt decet suū purgamen plus erigit hoīem in ingenio ⁊ magnanimitate apparente ꝙ melācholia nālis ꝑꝑ eius calorē vt sensus indicat cū h̄ stat qd̄ dcm̄ est. Ad sextū dic ꝙ mania nō occidit ita cito sic̄ freneſis: nō q̄r mā manie sit min⁹ mala ī sua spē q̄ȝ mā freneſis sȝ q̄r mā ē collecta ad apa cū putredie ⁊ febre ꝯtinua ⁊ mā manie est imbibita sine apate febre ⁊ putredine: īmo interdū non est fixa: sed ꝑiodica. Ad septimū dic ꝙ Gal. in verbis suis tertio de virtu. nāli. vult instruere querentes perfici in scientijs ⁊ artibus primo ꝙ non debet se mendacijs ⁊ multiloquijs a puericia sicut faciunt plurimi: sed vere ⁊ proprie doctrine in qua querunt perfici. Secundo ꝙ non sint vagi ⁊ ocijs dediti sed ardentes in inuestigatione veritatis: ⁊ hunc ardorem sub methaphora innuit per insaniam veneream veritatis.

Inquit Galienus ⁊c. ¶ In hac parte tertia principali huius capituli que ē de reprehēsionibus quarūdam opinionum circa humores. Primo reprehenditur opinio dicens soluȝ sanguinem esse naturalem humorem ⁊ ipsum soluȝ nutrire membra. Secundo opinio dicens ꝙ virtus corporis sequitur multitudinem sanguinis ibi [Sunt aūt quidam] Tertio opinio dicens ꝙ sanitas est conseruata dum humores inuicem seruant proportionem debitā sint pauci vel multi: ibi [Et sunt quidaȝ qui opinantur] Quarto excusat se princeps de quibusdam questionibus de rebus humorum: ibi [Adhuc quidez.]

¶ In prima particula primo ponitur hec conclusio auctoritate Galieni. Ille non dixit verum qui dixit ꝙ sanguis solūmō est humor nālis. Et alij humores s. phl'a cholera ⁊ melācholia sunt superfluitates qbus non indigeť vt voluit arist. 3. de hysto. c. 2. Et ꝓbať hec ꝯclusio duplici rōne. Pria ē si solus sanguis

si flegma nutrit est per conuersionem in sanguinem: ꝙ hec fuerit opi. aristo. apparet quia alios hu. a sanguine vocat supfluitates sicut egestionem ⁊ vrinam: vt apparet tertio de hystorijs animalium: sanguinem enim dicit esse vltimuʒ alimentum vt famosum est per multos suos libros: ⁊ hec etiaʒ fuit opinio auer. secundo colliget. ⁊ Haly. in tegni tractatu scdo. 144. cōmēto. Rationes autem hi viri habent multum apparentes ⁊ difficiles: prima si quattuor hu. distincti membra nutrirent aut vadunt ad membra distincti in formis eorum aut prius quam conuertūtur in membra fit ex eis aliquid vnum: si vadunt distincti cū oporteat eos trāsire ad quodlibet minimū membri erit dare aliquem porum in quo continebit vnus solus humor absque alio: ergo illa pars illo solo nutrietur: sed tu dices in vno poro continentur quattuor minima. Contra quia spacium pori non videtur esse magis q̄ʒ continui cuius est porus vt sensus ostendit: ergo impossibile est quattuor minima humorum contineri in vno poro: tenet consequētia quia minimum humoris debet esse maius minimo membri: nam hu. sunt aquei que est rarior ⁊ membra sunt magis terrea que terra est densior: minimum aut rarioris est maius minimo densioris: si autem dicas ꝙ prius cōuertantur in aliquod vnuʒ: hoc probant esse impossibile. nā querunt vbi fit hoc vnuʒ ex quattuor humoribus aut in venis: ⁊ h̄ non quia adhuc sunt ibi quattuor hu. in actu. quia ibi est sanguinis actu. aut in membris: ⁊ hoc nō propter duo: primo quia recipiuntur in poris: sed in poro vno non possunt esse quattuor hu. scdo quia membra sunt diuersa: ⁊ humiditas que fit in membris opʒ ꝙ sit diuersa ſm membra: ergo non potest fieri aliqua vna res cōmunis omnibus. Secunda ratio flegma nutrit ſm ꝙ omnes concedunt: ⁊ tamen non cōuertitur in quattuor humores quia tunc procederetur in infinitum quia si ps conuertitur in flegma accipio illud flegma aut conuertitur in sanguinem solum vel in quattuor hu. ⁊ sic in infinitum. Amplius sanguis est flegma diminute decoctus ⁊ non est cholera diminute cocta: nec flegma nec melācholia ergo conuertetur in solum sanguinem: igitur solus sanguis nutrit. Sed aliqs diceret vt supra dicebatur ꝙ non nutrit nisi misceatur reliquis humoribus qui sunt in venis: ideo fortificatur ratio sic: qua ratiōe vna pars flegmatis cōuertitur in sanguinem eadem ratione totum flegma quod est in venis cōuertitur in sanguinem: ergo nihil erit de flegmate in venis: ⁊ per cōsequens corpus non nutritur quattuor humoribus. Tertia ratio si quattuor humores nutrirent igitur generatio nostra esset ex quattuor humoribus: quia eadem est materia generationis ⁊ nutricationis: sed consequens est falsum: primo quia compositio corporis nostri est quadruplex vna ex elementis. secunda ex humoribus: tertia ex consimilibus: quarta ex organicis. Gal. auteʒ primo de accidenti ponit solum scilicet cōplexionem consimilium: secundo quia in matrice non inueniuntur quattuor hu. ex elementis organicorum ex consimilibus ⁊ organicis. Quarta ratio vnius forme vna debet esse materia: sed corporis est vna forma: igitur vna debet esse materia: ⁊ non quattuor. Quinta ratio probat ꝙ cholera ⁊ melancholia non nutriat quia illud quod est superfluitas sanguinis ex cuius separatione sanguinis dr̄ sanguis nō nutrit: imo nutrimento contrariatur: sed cholera melancholia sunt huius modi probatur per auer. secundo colliget: ⁊ primo cantice cōmento. 56. auctoritate Galieni secūdo de virtutibus naturalibus vbi vult ꝙ cholera ⁊ melancholia comparantur sanguini sicut spuma ⁊ tartarum. i. fex vini: sed vinum illorum mixtione corrumpitur: ⁊ sic sanguis. Sexta ratio probat quia si corpus est compositū ex quattuor humoribus in sui generatione quia sibi comparentur sicut elemēta impossibile est corpus nutriri ex quattuor humoribus: ⁊ arguunt sic quod est compositum ex quatuor humoribus non potest generare quattuor hu. distinctas: igitur in nobis non reperiuntur quattuor humores distincti: antecedens probatur quia sicut quod est factum ex quatuor elementis non generat quattuor elementa sed mixtiʒ: ita quod est factū ex quattuor humoribus nūq̄ʒ generabit quattuor hu. Septima ratio eo ꝙ per se sola nutriuntur membra ꝙ a natura solum est productum: sed solus sanguis est huiusmodi ⁊ non cholera nec melācholia: hoc probant quia multa cibaria fiunt vnus cibus vel kilus qui est per se intentus: ⁊ qui est nutrimentum: fex autem nullo modo est nutrimentuʒ ergo multo magis ex vno kilo fiet vnus sanguis ⁊ vnus humor per se. quia solus est per se intentus ⁊ productus ab epate: alij autem solum per accidens. Octaua ratio: si cholera ⁊ melancholia nutrirent: hoc esset quia essent sicut elementa in sanguine: sed h̄ est falsum quia vel essent elemēta quia sanguis componeretur ex illis: ⁊ h̄ est falsum: imo sanguis cum fit separatur ab illis sicut vinuʒ a fece ⁊ spuma vt diximus: vel esset quia inueniūtur in potētia in sanguīe. Sʒ modus iste potētie est per viam corruptionis sicut acetum est in potentia in vino ⁊ vinum est yle ⁊ materia aceti ⁊ corpus viuū est yle ⁊ materia mortis vel mortui: ⁊ isto modo sanguis est materia istarum superfluitatum: quia sanguis corrumpitur in illas. s. choleram ⁊ melancholiam: vult ergo auer. ꝙ fallacia consequentis siue syllogismus in secunda figura est puris affirmatiuis decipit medicum dicentem due superfluitates. s. cholera ⁊ melancholia sunt in potentia: in sanguine ergo sunt illi elementa. Arguitur etiam sic elementa non inueniuntur in alio in potentia ⁊ cholera ⁊ melancholia inueniuntur in sanguine in potentia: ergo sunt elemēta sanguinis. Hec fuit intentio auer. secundo colliget: ⁊ primo cantice. commento. 56. apparet igitur ꝙ solus sanguis nutrit separatus ab alijs humoribus: flegma autem si nutrit conuertitur in sanguinem ꝙ de duabus choleris non poterit contingere: ⁊ ideo dixit auer. de his ꝙ non sunt materia membrorum propinqua vt sanguis nec remota vt flegma. Considerandum tamen ꝙ sanguis apud Aristotelem ⁊ auerroim non est humor omnino vniformis: immo habet partes grossiores conformes ossibus ⁊ partes alias conformes alijs mēbris: ⁊ hec diuersitas in sanguine tota est sub forma sanguinis q est vnus humor. Ex his cessant due rationes quas hic auicen. facit pro parte Galieni. Ad primam cum dicitur si solo sanguine fit nutricatio tunc omnia membra essent similia in suis substantijs: diceret auicēna consequentiaʒ non valere ⁊ cū probatur quia os non est durus carne: nisi quia sanguini qui ossa nutrit admiscetur melancholia: diceret auicenna esse falsuʒ: imo sanguis crossus multum habens de melancholia: sed similis melancholie est qui ossa nutrit. Ad secundam diceret ꝙ sanguis in venis est purus nō permixtus alicui humori: si autem per distillationeʒ hoc est per viaʒ corruptionis sicut acetum inuenitur in vino quia ex vino.

essentijs similia forent. Os nanq̄ʒ carne durius nō existit nisi quia sanguis cui substantia dura melancholica fuit admixta ipsuʒ nutriuit: neq̄ʒ cerebruʒ mollius est carne nisi quia sanguini qui ipsum nutrit substantia mollis phlegmatica fuit admixta. Ipsum quoq̄ʒ sanguinem alijs inuenimus admixtum humoribus qui ab eo separantur. Cum enim extrahitur ⁊ ordinatim ponitur actinim visu discernitur ꝙ separatur in partē que sicut spuma ⁊ est cholera rubea. ⁊ pteʒ q̄ est sicut fex ⁊ res turbida ⁊ est melācholia: ⁊ ptē que est vt ouorum albumen ⁊ est phlegma: ⁊ partem aquosam que est aquositas cuius superfluitas in vrina euacuat̃.

Opinio autem Hypp. ⁊ Gal. est ꝙ nutricatio fit ex quattuor humoribus: ita ꝙ sanguis qui est in venis ē quattuor humores: licet a predominio sit sanguis ⁊ ex h̄ aggregato membra nutriuntur: Hanc opinionem Gal. prosequitur in vltimo capitulo libri elementoruʒ ⁊ Halyab. etiam primo dispositionis regal. 25. capitulo hec fuit intentio auicen. supra cum dicebat necessitates cholere melancholie ⁊ flegmatis. Probat rationibus duabus quas hic auicē. ponit que sunt Gal. prima si solo sanguine fieret nutricatio tunc omnia membra essent in suis essentijs similia: consequentiam probat in littera: secundam rationem ponit ibi ipsum quoq̄ʒ sanguineʒ: secundo remouet dubium ibi: aquositas autem: ⁊ arguit sic: sanguis in venis est humor non simplex: sed cum eo sunt alij humores: ergo non solus sanguis sed simul cum alijs nutriūt: cōsequentia est nota quia talis sanguis nutrit qualis est in venis: antecedens probatur per sensum: nec intelligo per sensum distillationis sed posito sanguine in catino: apparet ista pars in eo: h̄ quidam magis in vna: alia in alio. Considerandum autem ꝙ Gal. pulchrius ⁊ fortius probat hoc antecedēs q̄ʒ aui. nam nos inuenimus homines habere magnā diuersitatem in sanguine quorundam enim est turbidus: quorūdam est albus: ⁊ sic de alijs. Hec autem diuersitas non fit nisi propter alios humores sibi mixtos: hoc probatur quia medicina solutiua si detur non solū infirmo sed sano euacuat humorem qui sibi conuenit ille autem humor vel erat anteq̄ʒ medicina daretur ⁊ sic propositū vel postq̄ʒ est data medicicina ⁊ tūc redibit error Asclepiadis qui dicebat ꝙ medicina generabat sibi humorem quē habebat euacuare quam opinionem testant̃ omnes esse falsam. ⁊ Gal. secundo elementoruʒ: ⁊ primo de virtutibus naturalibus capitulo. 13°. Sed tu dices si detur medicina euacuatiua cholere homini sano: ego dico ꝙ euacuat choleram cistis fellis. Dicendum ꝙ illa est pauca cholera respectu eius quam videmus educi: potest autem vigorari dictuʒ illud Hyppo. sic illo modo medicus habet ponere hu. esse in venis quomodo melius saluat sensata: sed h̄ est ponendo illos quattuor: quia sic saluantur modi febrium continuarum ⁊ aliarum de materiebus in venis: auer. tamen diceret ꝙ h̄ totum fit propter sanguinis corruptionem vel remanentiam superfluitatum cum sanguine que debebant ab eo separari. Considerandum autem ꝙ hec opinio potest concordari cum opinione Aristotel. vt credidit Dynus qui opinatus est ꝙ cum Galie. ⁊ Hyppoc. dicunt nutricationem fieri ex quattuor humoribus intelligunt ex sanguine qui hʒ diuersitateʒ silem quattuor humoribus: nā subtile eius pōt dici cholera: ⁊ tū nō est chol̃a sʒ sanguis: ⁊ sic crossuʒ pōt dici melancholia ⁊ viscosum flā ⁊ mediocre sanguis: ⁊ tamen omnes iste quattuor ptes actu sunt sanguis. Hic autem intellectus non vadit ad intentionem Hyp. ⁊ Gal. naʒ signuʒ ꝙ inducit Ga. est purgatio facta cum farmaco: si autem cholera quaʒ educit medicina euacuatiua chol̃e non est actu chol̃a sʒ est sanguis ⁊ p meᵃ ꝙ transit in choleram: igit̃ Ga. ponit sententiā asclepiadis quaʒ euitare intendit: Voluit ergo Ga. ex intētione Hyp. ꝙ quattuor humores distincti formis essentialibus sint in venis ⁊ ex eis fiat nutricatio. Considerandū scdo ꝙ Gal. in hoc quesito dicit neutram pteʒ esse demonstrabilem: ⁊ quia rōnes pro opinione aristo. ⁊ auer. sunt fortiores q̄ʒ rōnes pro opinione Hypp. ideo soluamus ad illas: ⁊ primo ad auctoritatē. G. in fine libri elementorum: Dōm ꝙ Ga. laudat illum q dixit ex solo sanguine nutricationeʒ fieri: sed statim plus laudat Hyp. vnde subdit Hyp. autē transiuit eos in subtilitate. Ad rōnem cum dicitur solus sanguis est dulcis. Dicendum ꝙ licet nutrimentum debeat esse dulce a predominio tamē alios sapores opʒ illi dulci misceri propter diuersitatem membrorum. Ad primaʒ rōneʒ de. 8. rōnibus dicenduʒ ꝙ licet possit defendi ꝙ quattuor humores remanēt quattuor vsq̄ʒ ad acq̄sitiōeʒ forme membri ⁊ in poro paruissimo erūt quattuor parue ptes: quarū quelibet est materialis pars sʒ ꝯtinua alteri parti humorum: tamen facilius sustinetur ꝙ post transeant in rem vnam ſm formā ⁊ cuʒ dr̄ vbi fit hoc dico ꝙ extra venas in cōibus ⁊ magnis poris ⁊ rimis mēbrorum habentium illas rimas ⁊ talia loca sunt ita magna ꝙ possunt recipe q̄ttuor ptes quattuor humorum: ⁊ cuʒ dr̄ ꝙ membra sunt diuersa. Dicendum ꝙ sunt vnū in forma substantiali ⁊ diuersa in modū qualitatū: ⁊ ita illa humiditas: ⁊ erit illa humiditas cambiū. Aliter pōt dici ꝙ fit hoc in extremitatibus venarum paruaruʒ dantium quattuor humoribus vnaʒ cōem formaʒ que vocat̃ prima humiditas. Ad scdam: primo grā disputationis dico ꝙ flegma cōuertitur in quattuor hu. ⁊ non est processus in infinitum: quia pars que non posset conuerti in quattuor hu. actu. conuertit̃ vt pars materialis in quattuor: hec tamen via non placet mihi propter rōnem quam supra diximus: ⁊ ideo dico ꝙ flegma ꝙ transmutatur in sanguinem cōuertitur in solum sanguinē: ⁊ cuʒ dicitur: ergo totuʒ flegma neganda est consequentia: nam quattuor hu. sunt in nobis sicut quattuor elementa: ⁊ ideo ex ordine corporuʒ habent ꝙ semp sint quattuor: ⁊ nūq̄ʒ stante vita vnus humor ex toto deficit: sicut vnuʒ elemētū mundi nunq̄ʒ ex toto corrūpitur sicut aer: lʒ ꝯtinuo approximet igni. ⁊ hic esset locus speculationis. Ad tertiam rationem concedo consequens ⁊ cuʒ dicitur compositio corporis nostri est quadruplex: dicenduʒ ꝙ verum est: sʒ contentus est Ga. eas ponere. 3. quia tā ex primis elementis q̄ʒ ex secūdis resultat vna natura que dicitur complexio. Sed tu. d. ita ex compositione cōsiliū in organico

Jacobus De partibus

esset humor nutriens membra: omnia membra essent similia in suis complexionibus ⁊ substantijs: quia os nō est durius carne nisi propterea ꝙ sanguis nutriuit ipsum cui melancholia erat immixta: nec cerebrum mollius carne: nisi quia nutriuit ipsum sanguis phlegmati immixtus. Secunda est: sanguis inuenitur immixtus alijs humoribus qui quandoq̄ʒ separantur ab eo. Nam dum p phlebotomiam vel aliter a venis extrahitur ⁊ ponitur in distillatorio siue instrumento quo distillationes fieri solent quod dicitur arabice actinim percipitur visibiliter ꝙ separatur in partem spumosam que est cholera ⁊ partem fecalem que est melancholia: ⁊ partem que est velut albumen ouorum ⁊ est phlegma: ⁊ partē aquosaʒ que est aquositas cuius supfluitas eūatur in vrina.

Scdo

in organico ⁊ organicorum in toto resultat vna nã que dr̃ cõplo. Dicendũ ꝙ adhuc apparet maior diuersitas ad sensuz ex cõpositione cõsimiliũ in organico ⁊ cõpõne organicoꝝ i toto q̄ꝫ cõplexio que resultat ex elemẽtis a cõplone que resultat ex humoribus: immo sunt vna res cõplo illa. Ad quartã dico ꝙ vnius forme est vna mã: q̄ꝛ vna humiditas in quã primo transeunt quattuor hu. vel dicendũ ꝙ mã dr̃ vna ꝑ vnaz formaz: ⁊ hoc non est necessariũ q̄ꝛ hõius est res vnius forme ⁊ fit ex carnibus ⁊ pane ⁊ vino. Alio mõ vna per cõformitatez ⁊ cõuenientiã ⁊ sicut quãuis sint plures mãe respectu vnius oẽs dicunt vna: q̄ꝛ illi conformes sicut panis ⁊ vinuz sunt mã hõi hois non aũt fenum ⁊ palea. Ad quintã dicendũ ꝙ respectu sanguinis fit supfluitas: tñ respectu membroꝝ qñ sunt in mensura debita nõ sunt supfluitates. Ad sextaz nego istaz ꝯñtiam mixtũ ex quattuor elementis nõ põt facere q̄ttuor elementa: ergo cõpositũ ex quattuor humoribus nõ põt facere quattuor hu. ⁊ rõ est q̄ꝛ ad generationẽ quattuor elementoruz regritur multus excessus qualitatis q nõ inuenit in mixto sed ad generationez quattuor hu. sufficit tantus excessus caloris quantus reperit in animalibus: aliter posset dici negando antecedens q̄ꝛ calor putredinalis est calor mixti: ⁊ tñ generat aliqd sĩle elemento. s. terreum in eo ꝙ putrefit. Ad septimam nego ꝙ solus sanguis fit per se productus: concedo tñ ꝙ de principali intentione est productus ⁊ cũ dr̃ ex multis cibis fit vnus chilus q nutrit: ⁊ eius fex abijcit: ergo ex vno chilo fiet vnus sanguis. Dicendũ ꝙ fit vnus sanguis principalius intentus: sed ẽt oẽs alij sunt per se intenti. sĩlitudo de fece non tenet: q̄ꝛ sĩlitudo illa ẽ sĩlitudo valde extranea. Sꝫ dubitat ad quid oportuit ex chilo vno fieri quattuor res: ⁊ q̄ttuor hu. ⁊ ex illis quattuor: iteꝝ fieri vnũ: ⁊ ex illo iteꝝ fieri mẽbra. Dicẽdũ ꝙ cum forma aĩalis sit ꝑfectior: nõ potuit iueniri nisi ꝑ multã trãsmutationez ⁊ refractionẽ ⁊ elongationẽ a nã elemẽtari: hĩ aũt fit ꝑ tot ⁊ tot trãsmutationes. Ad octauã dicendũ ꝙ sanguis nutriẽs regrit alios secũ actu. ⁊ hĩ mõ sunt elementa in sanguie: ⁊ cũ dr̃ sanguis est sanguis qñ ab illis ẽ depuratus. Dõꝫ ꝙ veꝝ est qõ est sanguis. s. vnus humor distinctus sicut aer ẽ aer cuz bene a terra depurat: sꝫ vt sanguis nutrit opꝫ ꝙ associet alijs humoribus: hĩ ergo mõ põt subtentari opinio medicoꝝ: si tibi placet iᵃ ᵛ tene.

Aquositas[a] namque non est ex humoribus secundis: neque est nisi ex eo quod bibitur ⁊ non nutrit: neque est necessaria nisi in nutrimenti attenuatione ⁊ penetratione: humor namque est ꝙ ex eo quod comeditur ⁊ bibitur est nutriens.

a ¶ Aquositas. Qꝛ diceret aliqs ex tua rõne põt ꝓbari ꝙ aq̄sitas nutrit q̄ꝛ inuenit cũ sanguie i venis remouet hĩ. ⁊ pᵒ ꝑmittit. scõo quoddaz ꝓbat ibi ha.

Jacobus De partibus

Scõo ponitur hec ꝯclo. Aquositas non est ex humoribus secũdis neqꝫ fit nisi ex potu: neqꝫ nutrit neqꝫ est necessaria nisi vt subtiliet ⁊ penetrare faciat nutrimentuz: ꝓbatur hec ꝯclusio ꝑ diffinitionẽ humoris. Naz humor est illud qõ ẽ nutriẽs ex eo qõ comedit ⁊ bibit. Et ꝑ nutriẽs intellige illud qõ est sĩle corpi in potẽtia. Et illud qõ est sĩle corpi in potẽtia est corpus mixtum nõ simplex: ⁊ aqua est simplex: ergo nõ nutrit. ¶ Attende hic primo ꝙ dicẽtes soluz sanguinez eẽ humorez nãlez intelligunt ꝙ ipse solus est cõueniens nãe ad nutritionẽ corpis: ita ꝙ solus nutrit. Et cũ dicunt ꝙ alij humores sunt supfluitates qbus nõ egetur nolũt intelligi ꝙ humores illi nullũ prestent iuuamẽtuz corpi: sed ꝙ eis nõ eget corpus ad sui nutritionez. ¶ Attẽde scõo circa primaz rõnez ꝙ diuersitas mẽbroꝝ nõ ꝓprie ꝓuenit sed ꝯfouetur ex diuersitate nutrimentoꝝ: q̄ꝛ mẽbra prius natura sunt q̄ꝫ nutriant sed prouenit horũ diuersitas partim ab agẽte partim a materia nõ qdem prima que dr̃ hyle: q̄ꝛ talis in oĩbus est eadez: sꝫ a materia signata ⁊ ꝯiuncta effectui. ¶ Attende tertio circa scdaz rationez ꝙ prin. describens sepationez sanguis. i. masse sanguinarie in partes cholericaz melãcholicã phlegmaticã ⁊ aquosaz reticuit ptez principalez. s. sanguineã. Et ex hoc se iuuant illi qui dicunt sanguinẽ nõ esse propriũ humorẽ: sed compositũ ex alijs tribus humoribus. Sed istud nõ intendit prin. imo vult notare ea que mixta sanguini sequestrari possunt ab eo. Cũ ergo dicit prin. ꝙ sanguis separatur i partez q̄ est sicut spuma: intellige ꝙ sepatur ab eo ps q̄ est sicut spuma ⁊ ita de alijs. ¶ Attẽde quarto circa hĩ qõ dicit prin. scꝫ [Et ptez aquosaz cuius supfluitas i vrina euãtur] ꝙ semp in sanguine manet aliqua aquositas que est ps eius. Impossibile. n. est aliqd esse fluidũ sine aquositate. Et huius signũ est ꝙ si posueris sanguinẽ quãtũcũqꝫ siccũ in destillatorio fluet multa ab eo aq̄: veꝝ postq̄ꝫ sanguis exiũt a venis capillaribus epatis ⁊ intrauit venã cõcauaz: sepatur ab eo multa aquositas: ⁊ illa est supfluitas illius aquositatis q̄ sanguis intrat cõpositionẽ ⁊ euãtur in vrina. i. sub forma vrine educit a vesica foras. ¶ Queritur vtrũ solus sanguis nutriat. Arguit ꝙ non: carnes porcine maxime nutriunt vt ait Gal. 7. de ingenio. c. 6. ⁊ ratio oñdit: q̄ꝛ sunt simillime carnibus hoium. Juxta illud prin. 2. huius. c. de sanguine. Carnes porcine ⁊ humane sunt similes in oĩ re: sꝫ nutriẽs est qõ est sĩle corpi in potẽtia. Juxta illud prin. hĩ. Qõ aũt dico nutriens volo intelligi qõ est in potẽtia sĩle corpi. Et tñ certũ est carnes porcinas nõ esse sanguinez. Scõo vinũ citissime nutrit: ⁊ tñ nõ est sanguis. Assumptũ pꝫ: q̄ꝛ potus vini citissime succurrit sincopi reparando vires sꝫ maxima viriũ repatio fit restaurando qõ depditũ est. Jteꝫ de eo dicit Gal. tertio de cõplonibus. c. 2. fit eius nutrimentũ ⁊ ipsius penetratio velocissime ꝓpea dicit Gal. 12. de inge. c. 4. ꝙ in oĩ sincopi dandũ est vinũ. Tertio lac ꝑ modũ balnei admĩstratũ vel ptisana nutrit ⁊ sĩlr inferius itromissuz cũ clysteri: ⁊ tñ neutrũ illoꝝ est vel fit sanguis. Assumptũ est magni Auẽzoar i theisir. c. vlti. trac. i. lib. i. de ꝑditiõe sensus ⁊ motus musculi meri dicẽtis. Aliᵒ modus quo curabis hũc egrũ non potentẽ deglutire aliqd est vt intromittat nudus totus in vase pleno lacte vel ptisana tenui vsqꝫ ad suũ guttur vt intret cibus ꝑ poros sui corpis. Deinde subdit. Modus quippe ꝓprius ꝑstans procul dubio corpi nutrimentũ est vt accipiat vesica alicuiᵒ aĩalis capre videlicet aut bouis ⁊ ĩpleat lacte vel ptisana ⁊ liget cũ orificio suo rostrũ ꝑforatũ qõ intromittat in anuz ⁊ cõprimat vesica plena illo nutrimẽto cũ manu vt impellatur qõ in ipsa est ad itestinũ rectũ ⁊ accipiet inde intestinũ predictũ aliqd nutrimẽti ⁊ residuũ ĩpellat ad aliud intestinũ sibi ꝯiunctũ ⁊ accepto illo qõ pro sui nutrimẽto ẽ impellat residuũ ad aliud intestinũ donec ꝑueniat aliqd huius nutrimẽti ad portã stõi inferiorẽ ⁊ possibile est ꝙ stõus attrahat sibi qõ est vtile ꝑ se postq̄ꝫ illud ꝯuenieter digesserit. Deinde subdit: sꝫ aliq medicoꝝ reprehendãt hũc modũ ex eo ꝙ Gal. dixit de clysteri qñ nõ ꝑuenit ad stõm putantes nõ posse ꝑuenire nutrimẽtuz ad stõm non est res sicut ipsi putãt. Quarto stõus nutrit chilo q tñ nõ est sanguis. Juxta illud Gal. 3. de ṽtuti. nãli. c. 7. ad ꝑncipiũ de stõ loquẽtis. Est aũt ꝓpriũ ⁊ ꝯgruũ sibiipsi trãssumere vt trahat ciborioꝝ q̄ꝫtũ suauissimũ euaporatiue ⁊ paulatiz: ⁊ hĩ tunicis suis iponit ⁊ apponit. Cũ aũt sufficiẽter impletus fuerit tũc velut onus aliquod reliquũ deponit cibũ. Quinto oẽ qõ nutrit est cãbiũ: sꝫ sanguis nõ est cambiũ g̃ nõ nutrit: maior ꝓbatur: q̄ꝛ solũ cambiũ apponit inuiscat ⁊ assimilat mẽbris. Appositio ⁊ inuiscatio ac assĩlatio sunt opationes nutritiue virtutis vt dicit prin. c. 2. scõo ⁊ doc. sexte huius fen. Sexto vitreᵒ humor nutrit cristallinũ humorez: iuxta illud Gal. 10. de vtili. ꝑticu. c. 3. nõ est aũt in aliquo vtroruqꝫ humorũ vena aliq̃: ex quo manifestũ est qm̃ ſm traditionẽ nutritur cristalliformis quidez ex vitriformi: vitriformis aũt ex retina tunica. Septimo si solus sanguis nutriret: oĩs cõplexio corpis sanguinea esset. Nã omne nutriẽs dꝫ esse sĩle nutrimẽto. Et si nõ sit tale tãdẽ alterat nutritũ in suã nãm vt oñditur a Gal. 6. de morbo. ca. 1. Octauo: si solus sanguis nutriret oĩa mẽbra eẽnt sĩlia in duricie ⁊ mollitie: soliditate ⁊ raritate: leuitate ⁊ grauitate. Nã hec vniuersa sunt ꝓprietates sequẽtes mãz. ¶ Oppositũ Aristo. ⁊ Auer. 3. colꝫ. c. 18 sentiũt. Et ad id est rõ. Nam id vr̃ esse ꝓpriuz nutrimẽtũ ⁊ solũ mẽbroꝝ quo solo remoto mẽbra cessant nutriri ⁊ totũ corpus perit: sꝫ de sanguine sic eẽ videmus ipso ei euãto: i. interno anteq̄ꝫ penitus euẽtur sincopizat hõ ⁊ morit. Scõo: solus sanguis inter hũores est ꝓportionatus humane cõplexioni ⁊ vite. Nã hũana cõplexio ẽ calida ⁊ humida vt preoñsuz est: ⁊ vita ꝯsistit in calido ⁊ humido. Sanguis aũt solus humoꝝ ẽ calidus ⁊ humidus. Tertio: finis nutrimẽti est restaurare id qõ assidue ꝑ resolutionẽ depditur a corpe. Sꝫ qõ depdit ꝯtinue est humiduz radicale cũ calore nãli. De terrestri. n. paꝝ resoluit: nec in restauratiõe ipsius magna est necessitas: cũ nec in eo vita nec opationũ ꝑfectio ꝯsistat. Cũ igit sanguis de calido ⁊ hu. nãlibᵒ solus iter hũores sufficiẽter hẽat: erit solũ ⁊ ꝓpriũ nutrimẽtũ mẽbroꝝ. Quarto ex eisdẽ sumus ⁊ nutrimur: sꝫ nos sumus ex solo sanguine cũ ad matricẽ vbi formamur: solus fluat sanguis ꝑter spma qõ est ex sanguie: igit nutrimur ex solo sanguie. Quĩto: si deessꝫ aliqd sanguini q̄ solus nõ possit nutrire corpᵒ: maxie videret id eẽ sufficiẽs ptiuz etherogeneitas ad saluãdũ diuersitatẽ in hũanis ꝯplonibus ⁊ mẽbris singlis: ⁊ diuersitatem eoꝝ q̄ appent in sanguie extracto ꝑ phlomiã: ⁊ in hũoribᵒ euãtis ꝑ medicinã effrenitãtẽ. Sꝫ sanguis ẽ etherogeneᵒ sufficiẽter ad hec oĩa saluãda. Juxta illud Gal. scõo de elemẽtis ad fi. Et q̄ꝫuis nos videamus sanguinẽ rẽ vnã sicut videmus lac ẽt cũ hac dispõne: tñ ratio signat nobis ꝙ non est res vna sicut lac etiã nõ est res vna. Et paulopost subdit. Jã igitur manifestũ est ꝙ sanguis nõ est vnũ vere qõ est: q̄ꝛ si esset vnũ vere esset ſm sĩlitudinẽ vnã in oĩbus dispõnibus oĩuz aĩaliuz ⁊ oĩuz hoĩuz: veꝝ qñqꝫ vincit sup ipꝫ aliqd grossuz nigruz: ita vt declinet color totiᵒ corpis ad nigredinẽ. Et qñqꝫ vincit sup ipꝫ aliqd rubeũ claꝝ: ita vt cognoscat illud in capillis ⁊ colore totius corpis ⁊ in vomitu ⁊ in egestiõe. Et qñqꝫ sup eũ vincit aliqd rubeũ ꝓfunde aut aliqd claꝝ albũ: ita vt cognoscat hoc ẽt i colore corpis totiᵒ ⁊ in capillis. Et qñ incidis venas ẽt sanoꝝ vides ex aliquo eoꝝ currere sanguinẽ rubeũ claꝝ: ⁊ vides ex aliq̄ eoꝝ currere sanguinẽ rubeũ fuscum: ⁊ vides ex aliquo eoꝝ currere sanguinem declinãtez ad albedinẽ. Hec. G. Sexto oẽ qõ nutrit ẽ ex gñe reꝝ delectabiliũ dulciũ: sed solus sanguis inter humores ẽ delectabilis dulcis: sꝫ. n. phl̃a nãle quadaz dulcedine participet: est tñ potius insipidũ q̄ꝫ dulce. Septimo ex eodem spmate vnigeneo vl̃ homogeneo ꝑ totũ formãtur oĩa mẽbra spmatica q̄ multuz differũt abiuicẽ ⁊ ex eodẽ ferro formant clauis malleus ⁊ serra: igit ex eodez sanguie nutriri pñt oĩa mẽbra: frustra igit aduocaret in nutritionẽ nã sangaꝝ humorẽs alios q sunt velut sordes: cũ satis hẽat de mera gutta. Octauo massa hũoꝝ cõparat musto: sꝫ nã depurans vinũ eijcit ipsius spumã ⁊ fecem tãq̄ꝫ supfluitates inutiles: ita igit vr̃ debere facere in massa humoꝝ ꝑsertiꝫ cũ ad id ꝓpria ordinauerit instrã. s. splenẽ ⁊ fel. ¶ Attẽde primo ꝓ solutione ꝙ nomẽ sanguis qñqꝫ accipit pro tota massa humoꝝ in q̄ sanguis ꝑdñat: qñqꝫ pro solo singulari hũore calido ⁊ humido dulci malo carẽte odore. ¶ Attende scõo ꝙ triplex est nutriẽs. Juxta illud Gal. primo virtutũ nãliuz. c. 11. Principalr̃ qdez qõ nutrit iaz. i. assimilat nutrimẽtuz est: qõ aũt velut nutrimentuz qõ nõduz nutrit q̃le est ꝙ vnit vel apponit nutrimentũ qdẽ nõ principalr̃ est equoce vero nutrimẽtũ: qõ aũt in venis adhuc ꝯtinet ⁊ isto magis adhuc ꝙ ſm ventrez in debẽdo qñqꝫ nutrire si bene digestũ fuerit vocatũ est nutrimentuz: ſm hoc aũt ⁊ cibarioꝝ singulũ nutrimentũ noĩamus nõ in nutriẽdo iam neqꝫ existẽdo tale q̃le qõ nutrit: sꝫ in potẽdo ⁊ debendo nutrire si bene digestuz fuerit. ¶ Attẽde tertio ꝙ aĩaliuz q̄dam hñt sanguinẽ: alia nõ vt ait arist. primo de nã aĩaliuz. c. 6. Cũ ergo q̃rit vtruz solus sanguis nutriat: id venit in telligendũ de nutritione aĩaliuz sanguinẽ hñtiuz. ¶ Attẽde q̃rto ꝙ duplex ẽ nutritio: q̄daz vera ⁊ ꝓprie dcã ⁊ est assimilatio ꝑfecta nutrientis ad nutritũ. s. ꝯuersio alimẽti in sbam aliti. Alia est nutritio impfecta q̄ est velut quedam voluptuatio seu refocillatio mẽbri a pñtia alicuiᵒ humidi. ¶ Attẽde q̃nto ꝙ q̄stio ista solet restringi ad sanguinẽ cõparatũ dũtaxat ad alios tres hũores vt sit sensus: vtrũ iter q̄ttuor humores solus sanguis nutriat. ¶ His ꝑmissis dico ꝑmo ꝙ ſm arist. auer. 3. colliget. c. 8. ⁊ plurimos phoꝝ sanguis solus nutrit: ita ꝙ alij tres humores sunt supfluitates: quaꝝ due. s. chol̃a ⁊ melãcholia sunt penitus inepte nutritiõi: ⁊ alia. s. phl̃a nutrire nõ põt nisi fiat sanguis. Jd ꝓbare vident rõnes post oppositũ. Dic scõo ꝙ ſm Hypoc. ⁊ Ga. medicoꝝ patronos sanguis nutrit oĩa mẽbra humoribᵒ alijs associatus vt exigit cuiusqꝫ nã. Juxta illud Gal. 2. de elemẽtis. Hypo. aũt ptrãsiuit eos. s. dicẽtes ꝙ solus sanguis nutrit in subtilitate ꝯsideratiõis in cursu nãli: ⁊ dixit ꝙ generatio ⁊ augmentũ ⁊ nutrimẽtuz fiũt in corporibus nr̃is ex hũoribus q̄ttuor. Et ꝓuocauerũt eũ ad hoc vt diceret illud due res. Quaruz vna est id qõ vidit de vehementia diuersitatis in forma corpoꝝ sanoꝝ cui sĩlem nõ esset possibile inuenire in eis si humor radicalis nõ esset nisi vnus. Et scõa est illud qõ vidit de vehemẽtia diuersitatis nãruz mẽbroꝝ cuz qua non est sĩle. i. verisĩle vt generatio eoꝝ in principio facta sit a sba vna neqꝫ vt oĩa nutriant spẽ vna nutrimenti. Hec Gal. Dic tertio ꝙ vtraqꝫ dictaꝝ opinionũ est apparẽs ⁊ ꝓbabilis. Juxta illud G. 2. elementoꝝ: opꝫ vt laudet sermo illoꝝ qui dixerũt ꝙ aĩal nõ generat ⁊ nutrit nisi ex sanguine solo cũ sit sermo eoꝝ sĩlis. i. verisĩlis nõ longinquus a veritate: nec cadit i hac ꝯtrouersia demõstratio vt fatet. G. 2. de ꝯple. c. 2. dicens. Et nõ possibile est vt veniat cũ demõstratiõe abscindẽte. i. remouẽte ꝯriaz opinonẽ ſm veritatẽ rei in hoc sicut venit cũ ea i elemẽtis primis: qõ est q̄ꝛ vnusqsqꝫ duoꝝ sermonũ sufficit q̄daz sufficiẽtia. Dic q̃rto si vis pro ꝯcordia phoꝝ cuz medicis ꝙ solus sanguis nutrit noĩe sanguis sumpto pro massa sanguinaria: ⁊ hoc dicto itellecto de nutrimẽto in via inter epar ⁊ orificia venaꝝ paruaꝝ. ¶ Ad obiecta ante oppositũ tenentibus opinionez phoꝝ sic respondendum est. Ad primum ⁊ scdm dic ꝙ carnes porcine ⁊ vinum non nu-

Quod³ autem dico nutriens volo intelligi ꝙ est in potentia simile corpori. Quod autem in potentia corporis humani similitudinem hꝫ est corpus cõmixtũ non

a ¶Quod aũt dico.] ¶Considerandũ ꝙ q̃ttuoꝛ dicit primo ꝙ aq̃ cui⁹ maioꝛ ps est vrina nõ est ex humoribus secundis. i. non ẽ aliqd̃ q̃ttuoꝛ humoꝝ vt ostẽdit sensus visus: ⁊ vocauit hic illos humores duos respectu chili. ⁊ su pra vocauit eos primos respectu humiditatũ vel ex humoribus secũdis. i. ex humoribus ⁊ est notũ. Scd̃m dictuꝫ est: neq̃ꝫ est nisi ex eo qd̃ bibit. Cõtra q: nõ bibentes hoĩes ẽt vrinãt: ⁊ multa aĩalia bibunt ⁊ nõ vrinant vt gallina ⁊ singula volatilia. Dicẽduꝫ ꝙ hoĩes vt plurimuꝫ bibunt ⁊ siqs inuenit multis diebus stans sine potu ⁊ vrinet: hoc est quia vel sumit cibaria aquosa ⁊ poma: vel quia hꝫ humiditates flãticas crudas multas que dissoluunt in aqueum vel ꝙ aquosum ꝙ est in potẽtia in cibis comestis fit in in actu. de aĩalibus potantibus ⁊ nõ vrinantibus dicũt qdaꝫ ꝙ ista mã cõuertitur in ptes illoꝝ superfluas. s. in pennas. Vel dicendũ ꝙ paꝝ potant ⁊ sunt aĩalia multũ poꝛosa. vnde resoluit ab eis multa aqua ⁊ nõ indigent proprio receptaculo vt vesica. Tertiuꝫ dictuꝫ est ⁊ non nutrit. h Auic. probat ꝑ duas rõnes. prima humoꝛ est nutriens aqua nõ est humoꝛ: ergo nõ nutrit. primam ꝓpõnem ponit vt cõcessaꝫ ⁊ famosam. Scd̃a rõ omne nutriens est in potentia sĩle coꝛpori: sed qd̃ est sĩle coꝛpori. s. coꝛpori humano ꝙ nutrit est mixtuꝫ: ergo oẽ nutriens est mixtũ: sed aqua est simplex ergo non nutrit. Considerãdũ ꝙ aqua non est simplex oĩno sicut puꝝ elementũ sed valde appropinquat ad naturã simplicitatis: ⁊ ideo dicit est simplex. Considerandũ ꝙ ꝺm cõmẽtatoꝛem allrandi. c. de loco elementoꝝ: cã quare simplex non nutrit est q: tunc nutrimentũ esset ꝑ se cã coꝛruptionis ⁊ non ꝯseruationis: q: vigoꝛaret virtutem elementi dominantis ⁊ coꝛrumperet ꝯtrarium. ꝓ. g. dicit sic ignis qui nutriat coꝛrũpet aquã siue virtutẽ aque in mixto. Quartũ dcm̃ est ꝙ aqua nõ est necessaria nisi vt subtiliet nutrimentum ⁊ illud penetrare faciat. Dubitatur vtrum aqua semꝑ generet cum alijs humoꝛibus: dd̃ꝫ ꝙ sic: rõ prima q: semꝑ est necessaria in subtiliatione ⁊ fluiditate sanguinis vt penetret ꝑ epar saltim. Scd̃a rõ q: cibaria nostra sunt multũ humida: ⁊ ideo semꝑ aliquid aquosuꝫ resultat. Dubitat ꝼoꝛan modus generationis eius sit sicut alioꝝ humoꝛum. Dd̃m ꝙ ꝯtingens est sic esse: ita ꝙ ꝑ viam generationis ex vna cõi materia q̃ dicitur chilus pars aliqua generetur que est aqua tendens ad naturã simplicitatis: ⁊ ex alijs quattuoꝛ ptibus fiunt quattuoꝛ alij hu. ⁊ sentit hoc halyab. trac. 3. cõ. 152. super illo verbo quos neq̃ꝫ glutinosos ⁊c̃. ꝯtingens etiam ẽ q: res potate transmutentur in aquam ꝑ viã generatiõis: vt cũ vinum fit vrina: ⁊ ꝯtingens est ꝙ modica alteratione in qualitatibus fiat aqua sicut qdã mingũt sicut potant. Dubitatur tertio: vtrum aqua facta in epate vadat cũ sanguine versus mẽbra: videtur ꝙ sic: q: iuuat ad penetrandum. In contrariuꝫ quia prohibet nutricationem. Quidaꝫ dicunt ꝙ vadit cuꝫ sanguine: ratio est q: iuuat ad penetrandũ in membra. Amplius auic. dicit ꝙ supfluitas aquositatis in vrinaꝫ: ergo iuuatiuuꝫ est illud quod vadit ad membra: ⁊ per consequens aquositas vadit cuꝫ sanguine ex hoc dicunt apparet quõ vrina significare põt de dispositionib⁹ membroꝝ vt de dispositionibus iuncturarum actionem quandaꝫ in vrina apparentem de passionibus capitis in circulis in vrina. Nam aqua ista associat sanguineꝫ vsq̃ꝫ ad mẽbra ⁊ a membris recipit impressioneꝫ ꝺm eoꝝ dispositioneꝫ: ⁊ tunc ipa reuertitur ꝑ easdem vias: ⁊ venit ad renes ⁊ vesicam: iste sermo non est sufficiens q: hõ non vrinaret facta scd̃a digõne: sed potius facta vel fienti tertia digõne. Dicamus ergo sententiam Gal. in hoc quarto de vtilitate partium. c. 9. ⁊ quĩto libro. c. 5. ꝙ sanguine facto in epate cuꝫ ascenderit supra gilbuꝫ tota aquositas mũdat ab eo ⁊ vadit ad renes ⁊ vesicã. Et rõ ẽ q: ãplius nõ est ei⁹ vtilitas: in epate. n. faciebat penetrare ꝑ venas strictissimas capillares a cõcauo in gilbũ vene aũt post epar versus membra sunt latioꝛes. Si aũt aliqd vadit modicũ est ⁊ ꝯtingenter est ⁊ in hoĩbus non sanis in qbus nã nõ bene dispensat. ⁊ iõ aperta vena non semꝑ inuenit aquositas cuꝫ sanguine ꝫ in qbusdaꝫ inueniatur: ⁊ hoc est ꝙ scribit Gal. quarto libro predicto caplõ solus sanguis purus erat ꝑ totum coꝛpus pauco oĩfariaꝫ ꝑmixta ei quadam aquosa humiditate: non. n. eget adhuc multo h vehiculo seu ꝑ amplas qdaꝫ vias abinde duci debens: libro aũt. 5. ⁊. 5. c. dicit multis quotidie incidẽtes venas paucissimã videmus aquaꝫ supnatanteꝫ coagulato sanguine: quãuis oẽs q flobothomia egẽt malũ aliqd̃ habeant circa coꝛpus: ⁊ nocita est oĩno nãlis dispẽsatio amplius his coagulato sanguine nil aquosuꝫ supnatat nisi vt dictũ est oĩno paucũ igitur qdam bene hñte aĩali totaꝛ renes purgare: serum. i. aquositateꝫ sanguis ex predcis ⁊ alijs multis: ꝫ ostendere ĩmorari aũt amplius superfluum mihi esse vr̃: ⁊ ideꝫ vult secũdo de virtutibus nãlibus: vltimo. c. vbi vult ꝙ coꝛpus aĩalis opꝫ purum esse a sero. i. aquositate: sed non opꝫ euꝫ esse puꝝ a duabus choleris: appꝫ igitur ꝙ Gal. vult ꝙ homine bene se habẽte nihil aut modicũ qd de aqua vadit cũ sanguine in membra. ⁊ Auer. theorica canticoꝝ cõmẽto 134. ⁊ iõ est q: nõ est vtilis nec ad penetrationẽ nec ad nutrimentũ: q: vero defecto contingit ꝙ in multis hominibus aliquid de ea vadit: ideo Aui. dixit in sanguĩe extracto ĩ catino ⁊ ipo coagulato iueniri ptẽ aq̃saꝫ cui⁹ supfluitas ẽ i^a que

Jacobus De partibus

triũt donec in sanguinẽ conuerse fuerint. Ad tertium dic ꝙ lac ⁊ ptisana ministrate in foꝛma balnei non nutriũt vera nutritiõe. Iuxta illud Gal. tertio de complexionibus. c. 2. Qd̃ aũt est preter ꝙ recipiat ꝑmutationeꝫ in his instrĩs s. stõ epate ⁊ venis nõ est possibile vt sit nutrimẽtũ coꝛpoꝛis aĩalis. ⁊ si tota die ⁊ tota nocte pseueret tangendo mẽbra vel coꝛpus exterius: sed humectant ⁊ refocillãt aliquo mõ. Et id voluit auẽzoar lib. 1. trac. 10. c. vltimo. Silr̃ dic ꝙ dcã. s. lac ⁊ ptisana ꝑ anũ iniecta vel non vere nutriunt ꝫ solũ refocillant vel trahunt ad oꝛgana digõnis anteq̃ꝫ nutriãt. Ad quartũ dic silr̃. Ad quintũ dic ꝙ arguit de nutrimento cõiuncto: ⁊ ꝯclusio intelligit de nutrimẽto in via iter epar ⁊ membra futuro nutrire. Ad sextũ dic silr̃. Ad septimũ dic ꝙ diuersitas in sanguinibus sufficit saluare diuersitatẽ in cõplexionibus. Nũq̃ꝫ. n. diceret Arist. ⁊ phi alij sanguines sanguineoꝝ cholericoꝝ phlegmaticoꝝ ⁊ melãcholicoꝝ esse sĩles ꝑ totuꝫ: ĩmo plurimũ differre cuꝫ id sensus doceat. Ad octauũ dic ꝙ diuersitas in eleboꝛatione sanguinis ex pte agentis ⁊ latẽs diuersitas in ptibus sanguis sufficiũt saluare oẽꝫ membroꝝ diuersitatẽ. ¶Ad obiecta post oppositũ sic pro medicis rñdenduꝫ est. Ad primũ cõcede ꝙ sanguis est principale ⁊ necessariũ nutrimentũ oĩum membroꝝ ꝫ nõ solus: ꝫ non sit neganduꝫ qn solus aliquãdiu ⁊ aliqualr̃ nutrire possit ꝫ non ita apte sicut cũ ei miscentur humores alij ꝺm exigentiã mẽbroꝝ. Ad scd̃m dic ꝙ ꝫ sanguis sit cõueniẽtioꝛ inter humoꝛes ⁊ magis ꝓpoꝛtionatus humane cõplexioni ⁊ vite: cum h tñ stat vt aliqd ei de humoꝛibus alijs sit ĩmiscendũ ad nutriendũ ⁊ cõseruãdũ in suis cõplõnib⁹ aliq̃ membra. Ad tertiũ dic ꝙ ꝫ plus resoluat de calido ⁊ hũido a coꝛpoꝛe ⁊ mẽbris q̃ꝫ de sicco terrestri resoluit tñ aliqd ꝺ sicco terrestri ꝑꝑ eius cõnexionẽ cũ humido ꝙ reparatione indiget. Ad quartũ dic ꝙ non sumus ex solo sanguine ꝺm medicos: imo cum sanguine menstruo q fluit ad matricẽ dum foꝛmat fetus fluũt alij humoꝛes. Ad qntũ dic ꝙ si sanguis esset denudatus oĩno ab alijs humoꝛib⁹ nõ sufficeret saluare diuersitates ꝓtactas in hoc qnto argumẽto: ꝫ q: ĩmiscet dcis humoꝛibus eas saluat sufficiẽter. Ad sextuꝫ dic ꝙ tota massa humoꝝ ꝯstans ex sanguine ⁊ alijs tribus humoꝛibus est ex gñe reꝝ delectabiliũ dulciũ ꝑꝑ sanguinis abũdantiã supra reliquos humores. Ad septimũ dic ꝙ ꝫ spma sit vnigeneũ ꝺm apparẽtiã visualeꝫ est tñ multũ etherogeneũ ꝺm veritatẽ. Ad octauũ dic ꝙ nã aliqd separat de cholera ⁊ melãchoolia a massa humoꝝ: ⁊ in hoc saluat silitudo dicte masse ad mustum ⁊ aliqd de purioꝛibus cholera ⁊ melãcholia cũ sanguine mittit ad mẽbra ꝑꝑ cãs antedcãs: ⁊ suꝑ h antea rõcinatũ est de phlãte cholã ⁊ melãcholia quo mõ nutriũt. ¶Querit scd̃o vtrũ aquositas sit nõ humoꝛ: ⁊ nõ nisi ex potu ⁊ nõ nutriẽs nec necessaria nisi in nutrimẽti attenuatione ⁊ penetratione. Arguit prĩo ꝙ sit hũoꝛ: q: ẽ coꝛpus hũidũ liqdũ ĩ qd̃ in ꝑmis nutriẽs ꝯuertit: ḡ est humoꝛ. iuxta descriptionẽ hũoꝛis prius datã. Assumptũ pꝫ q: postq̃ꝫ nutriens ꝑma digõne digestũ est in stõ transiens ad epar: rursus illic digerit: ⁊ ĩ q̃ttuoꝛ hũoꝛes ac aquositatẽ ꝯuertit. Scd̃o hũoꝛes nõ sunt hũoꝛes nisi ꝑ aquositatẽ: ḡ aquositas est magis humoꝛ ꝑ topicã regulã: ꝑꝑ vnũquodq̃ꝫ tale et illud magis. Assumptũ pꝫ: q: fluidũ esse est foꝛmale humoꝛis qd̃ nulli inest nisi ex pticipatione aquositatis. Tertio arguit ꝙ aquositas nõ solũ est ex potu. Naꝫ fructus crudi comesti sicut fragra pruna cerasa poma ꝑsica multiplicãt aquositatẽ vt docet expimentũ ⁊ ẽt rõ: q: sunt plena succo ⁊ sitiꝫ mitigãt. Itẽ argui põt de crudis herbis. Itẽ brodia carniũ comesta multiplicãt vrinaꝫ: ⁊ tñ non sunt potus. Itẽ pueri sugẽtes lac ab vbere nihil bibũt: ⁊ tñ abundãt in vrina. Quarto arguit ꝙ aquositas est nutriẽs. Coꝛpus humanũ est ex q̃ttuoꝛ elemẽtis ⁊ assidue ab eo resoluit aliqd de vnoquoq̃ꝫ elementoꝝ: ⁊ plus de aqua q̃ꝫ de terra cũ sit magis resolubilis. necessario ergo ĩ nutritione fit reparatio ptis aquose resolute: ⁊ talis nõ põt aptius fieri q̃ꝫ ꝑ aquositatẽ: cum nutritio fiat a sili. Confirmat: q: si aquositas non nutriret illud esset ꝑꝑ eius simplicitatẽ: ꝫ aquositas vrinalis nõ est simplex cũ sit salsa: ⁊ omne salsuꝫ constet ex terreo adusto ⁊ humido aquoso vt prius dictũ est. Quinto arguit ꝙ aquositas est necessaria ad alia q̃ꝫ ad attenuationẽ ⁊ penetrationẽ nutrimẽti. Primo ipsa est necessaria ad sitim cõpescẽdaꝫ. Sitis. n. est appetitus frigidi ⁊ humidi. 2. de aĩa tex. 28. Scd̃o est necessaria in digõne ad ꝑmiscẽduꝫ. Non. n. fieret bona ꝑmixtio sicci cũ sicco nisi esset hũidũ ligãs. Tertio ẽ necessaria ad tpanduꝫ caliditatẽ ⁊ siccitatẽ assidue supuenientes ⁊ resolutionibus ⁊ motibus. Quarto ẽ necessaria ad deferendũ hypostasim foꝛas ipsa. n. ex se nõ apte purgari posset ⁊ transire ꝑ anfractus. s. poꝛos vesice: pene inuisibiles nisi sibi viã faceret aquositas subtilis. Quinto necessaria est in saliuis ad actuandum sapoꝛẽ q est in achimis ⁊ leniendũ linguã ⁊ guttur ⁊ ꝓhibendũ eas a desiccatione ⁊ ad humectãdũ iuncturas ne motu nimio exiccent. Sexto cholã sanguini ĩmixta sufficit sanguinẽ attenuare: ⁊ vt faciliter penetret viã ꝑbere: tuꝫ q: subtilis: tum q: acuta: tuꝫ q: calida: aquositas igit ad id nõ est necessaria. Oppositũ hoꝝ dicit prin. in lr̃a. ¶Attende ꝓ resolutione ꝙ multiplex ẽ aq̃sitas in nr̃is coꝛpoꝛibus. Nã qdaꝫ est in saliuis: alia in cibis ⁊ potibus in stõ receptis: alia est in sb̃a humoꝝ: alia est q̃ ab humoꝛibus seq̃strat: vt supfluitas itura ad vias vrine: alia roꝛida ⁊ sudoꝛalis que supest a tertia digõne: alia humectãs iũcturas ⁊ mẽbra multi motus ne supflue desiccent: alia q̃ defluit interdũ ꝑsertim a mulieribus ab oculis sub foꝛma lachrymaꝝ: ⁊ a naribus ĩ ꝑncipio coꝛizaꝝ: alia que est cõsb̃alis mẽbris ipsis velut vnũ elementoꝝ cõponẽtiũ. ¶Attende scd̃o ꝙ duplex est potus: qdaꝫ est potus actu q̃ hauriẽdo sine masticatione ⁊ soꝛbitione sumit. Alius est potus aptitudine vel virtute. Et ẽ res q̃ intra se liquoꝛẽ ꝯtinet aptũ efficere potus opa: sicut sunt fructus crudi aquosi virides herbe bꝛodia lac ⁊ silia. ¶Attẽde tertio ꝙ potus actualis triplex est maneries: qdaꝫ est tm̃ potus vt aqua: alius est potus ⁊ cibus vt vinuꝫ alius potus cib⁹ ⁊ medicina vt mellicratũ: ypocraticũ nectar saluiatũ. ¶Attende q̃rto ꝙ ad h ꝙ aliqd sit nutriens non sufficit vt sit mixtũ: sed opꝫ vt in ipsi⁹ mixtura sit aliqd aereuꝫ vnctuosuꝫ qd̃ possit esse fomẽtũ ⁊ q̃si retinaculũ caloꝛis nãlis: ⁊ iõ ꝫ aqua maris ⁊ vrine ⁊ lixiuia sint res mixte sunt penit⁹ inutiles nutritioni: q: nec humidũ aqueũ nec siccũ terreũ ex qbus cõstant participant aliquo humido pingui nutrimẽtali. Possunt ḡ predcã dici simplicia simplicitate opposita mixtiõi apte nutritiõi. ¶Attẽde. 5. ꝙ chilus veniẽs ad epar primo ꝯuertit ꝑ scd̃aꝫ digõneꝫ in q̃ttuoꝛ humoꝛes tm̃. s. sanguinem phl̃a cholerã ⁊ melãcholiã: ⁊ aquositas sanguinis manet in sanguine nõ hñs esse distinctũ donec sanguis exiuerit anfractus epatis ⁊ subintrauerit venã cõcanaꝫ. Iuxta illud G. 4. de vtili. ptic. c. 5. sed ẽt ꝺm ipsaꝫ venam multa hũiditate subtili ⁊ aquosa plenus est sanguis: vocat aũt ipsam hypo. vehiculũ nutrimẽti ostãdens mox simꝉ cum nuncupatione vtilitatẽ: neq̃ꝫ. n. ex ventre ad venas transumi bene erat possibile chilũ qui ex cibis neq̃ꝫ faciliter ꝑtransire venas q̃ in epate multas ⁊ angustas existẽtes nisi aliqua ei subtilꝛ ⁊ aquosa hũiditas ꝑmisceret sicut vehiculũ: ⁊ ad hãc vtilitateꝫ famulat animalibus aqua postq̃ꝫ autẽ sanguinem in concauã venaꝫ penetrare fecit sequestrat a massa sanguinis ⁊ a renibus trahitur adhuc mixta cum pauco sanguine nutrituro renes ⁊ ab ipsis renibus per poros vritides denudata sanguine transit in vesicam. ¶His premissis dic primo ꝙ aquositas que separatur a sanguine dum intrauit venam concauam non est humoꝛ: quia non est coꝛpus humidum liquidũ in qd̃ in primis. i. duabus primis digestionibus nutriens conuertit: immo dicta aquositas primo capit esse distinctuꝫ in ramo vene concaue qui dicitur vena kilis ⁊ esse cõpletuꝫ capit in renibus. Iuxta illud egidij. Dicitur vrina qm̃ fit renibus vna. Dic scd̃o ꝙ aquositas predicta non est nisi ex potu vel in actu vel in aptitudĩe: seu ꝟtute. Naꝫ oẽ qd̃ est actu aliqd fit ex eo nẽcio qd̃ est in potẽtia tale: nã potentia actuꝫ ꝑcedit. 9. methaphy. tex. 7. oĩs igit aquositas fit ex illo quod est aquositas in potentia. Dic tertio ꝙ dicta aquositas cum depurata est in renibus est non nutriens: quia caret humido pingui vnctuoso. Et ꝫ habeat aliqd terrestreitatis: illa est adusta ⁊ achima. Est igit simplex simplicitate opposita cõpositioni q̃ necessaria est ad nutritionẽ. Dic quarto ꝙ dcã aquositas non est necessaria nisi in subtiliatione ⁊ penetratione nutrimenti. Iuxta illud Gal. quarto de vtilitate particularum capitulo quinto. Nutriri enim ex ea nulla particula potest: distribui autem ex ventre id quod debeat nutrire non contingebat non conductum ab aliquo ita liquido. Has

igitur

que in vrina euacuatur: idem etiaz dicit in sequenti capitulo: ergo imaginat Auic. q sicut cholera habet duas partes vnaz que sanguini associatur: aliam que est illius superfluitas que vadit ad cistim fellis: ita aquositas habet duas partes: vnam que cū sanguine vadit: z aliā que est illius super fluitas que vadit ad renes: oportet ergo nos intelligere q aut auic. cognouit aliquam vtilitatem illi pauce parti aquose que cum sanguine penetrat in membra quaz non habet magna pars q vadit ad renes: z ideo dicitur supfluitas respectu illius: aut modus loquendi improprius est vt dicatur superfluitas idest plusq̄ illud. Ad motiuū vero opponitur cum dicit de signis ab vrina: dicemus in fen secunda q aliquam superfluitatem contingens est per vrinam de partibus distantibus aliquid significare sicut contingens est aliquam superfluitatem distantis membri per vrinā euacuari. Ad argumentum cum dicitur iuuat ad penetranduz Gal. dicit q non requiritur h iuuamentuz: sufficit enim sibi subtiliatio quaz cholera dat: z quam habet a calore suo dato a corde z epate.

a ❡Sunt autem zc.] ❡Motiuum istorum fuit quia videbant corpora plenissima sanguine esse fortia in virtute. Amplius in sanguine est virtus ergo in maiori maior virtus.

b ❡Sed non est ita zc.] ❡Quia quod attenditur de quantitate sanguinis est dispositio quantitatis que de eo corpus ingreditur. z est talis quantitas respectu ad corpus qua corpus indiget pro nutrimento z mensura caloris: posset ergo esse tanta multitudo q remitteret de mensura caloris: immo extingueret z suffocaret z pauca respectu illius multe sufficeret corpori. Ad contrarium dicendum q communiter dicitur q fortitudo athletarum z corporum vltime repletorum est fortitudo presens sed non perdurabilis: fortitudo autem que est cum minori quantitate sanguinis est presens z perdurabilis z ista est bona fortitudo illa autem non. Et forsan volunt cōmuniter opinantes q vnicuiq homini est aliqua mensura sanguinis cum qua stat vltima eius fortitudo: z calor amplior qui in eo sit possibile esse secundum naturam. Sed esse in hac vltima mensura sanguinis z vltima bona dispositione ex h non est tutum: quia sanguis ille multum potest dilatari propter motus calefacientes corporeos z animalis z non stat quin multiplicentur: quia non possunt stare absque cibo: z hoc est quod dixit Aphor. Hyp. In exercitantibus ad summum: ista autem hic non discutimus. Ad secundum dicendum q in maiori quanto est maior virtus que extenditur extensione quanti. Sed virtus que est dispositio in quodam alio sequens mensuram determinatam: verbi gratia sanguis corporis cum extenditur mensura z ex hoc accidit corrumpi propinquam vir//

simplex. Et aqua quidem est simplex. ❡Sunt[a] autem quidam hominuz qui opinantur corporis virtutem sanguinis sequi multitudinem z ipsius debilitatez sequi eius paucitatez. Sed non[b] est ita. Quod vero attenditur est dispositio eius

Jacobus De partibus

igitur subtiles humiditates postq̄ propriū opus expleuerint nō opz amplius manere in corpore. Dic quīto q alie aquositates vtiles sunt ad ea que tacta sunt in quinta rōne: sed de illis non intendit in hoc passu princeps: imo de sola aquositate vrinali. ❡Ad primum obiectū patet solutio ex quinto notabili. Ad secundū dic primo q arguit de aquositate humorali nō de vrinali: de qua tamen hic est sermo. Dic secūdo q regula topica. s. propter vnūquodq̄ tale z illud magis: venit intelligenda si illud quod reddit aliud tale sit capax seu susceptiuū talis predicati. Non enim sequitur homo est aīal propter aīam sensibilem. ergo aīa sensibilis est magis aīal: nec etiam sequitur ethyops ē niger propter solē: ergo sol est magis niger. Nec etiaz sequitur: homo febrit pp choleram: ergo cholera magis febrit. Ad tertium dic q fructus crudi herbe crude z brodia z lac sunt potus aptitudine siue virtute. Ad quartum dic q arguit de aquositate nutrimētali existente in potētia cambij que non nutrit sz cōnutrit. Nam ex ipsa cuz alijs elementis cōstat nutrimentū. Ad confirmationē iam dictū est. Ad qntū dic q est pro qnta rōne. Ad sextuz dic q pauca cholere q̄titas cū multo sanguīe trāsiēs ad venas nō sufficeret subtiliare sanguinem z facere eum penetrare per venas capillares epatis: immo cum ipsa mula necessaria est aquositas.

❡Sunt aūt quidā zc.] ❡In scda pticula dicit prin. q aliq hoīes opinātur q virtus corporis seqtur multitudinē sanguinis: z debilitas corpis seqtur sanguinis paucitatē: sz id non est verū: imo illud penes q attēdit virtus corporis est dispositio illius quantitatis q de sanguine ingredit corpus. i. dispositio illius q̄titatis sanguinis q cōuertit in sbam corpis. ❡Attēde pmo q virtus corporis nō hic accipit pro potētia aīe q opationis existit initiū: sz pro fortitudie opationū potentiaꝝ aīe vel pro robore corporali quo mēbruz vel corpus robustū dr: z id insinuat per contrium ipsius cū subiungit: z debilitas seqtur paucitatē sanguinis. ❡Attēde scdo q virtus corpis pro fortitudine opatiōis potentiaꝝ aīe accepta aliter attendit in opationibus potentiaꝝ passiuaꝝ: z aliter in opationibus potētiaꝝ actiuaꝝ. Naz fortitudo opationis potētiaꝝ passiuaꝝ attendit penes minimū obiectū vel propinquū minimo: vt fortitudo visionis penes videre minima visibilia vel vicina minimis. Et fortitudo tactus penes tangere tenuissima tāgibilia: z fortitudo auditus penes audire sonos bassissimos: z olfactus z gustus penes pcipere olfactibilia z sapores subtilissimos z remisissimos. Sz fortitudo opatiōis potētiaꝝ actiuaꝝ attēdit penes maximū vel propinquū maximo sicut ille fortiter comedit q comedit plus alijs z fortiter ambulat q plus alijs ambulat. ❡Attende tertio q q virtus corpis accepta pro robore corporali tripl'r attēdit: primo penes fortiter facere facta corporalia z presertim motus corporeos volūtarios. Scdo penes fortiter resistere nocentibus. Tertio penes vtrūq̄. ❡Attēde q̄rto q virtus accepta pro robore corporali penes fortiter resistere nocentibus tripl'r attendit. s. vel penes nocētia intrinseca vel penes nocētia extrinseca vel penes vtraq̄. ❡Attende qnto q quēadmodū vtus corpis multipl'r dr: sic ipsius debilitas. Nam vno contrioꝝ multipl'r dicto multipl'r dr z reliquū. ❡Querit vtrū virtus corporis sequat dispōnez quātitatis sanguinis q cōuertit in corpus z nō eius multitudinē. Et arguit primo q vtus corpis seqtur sanguinis multitudinē. Nā debilitas corpis manifeste seqt minutionē sanguis: ergo vtus corpis seqtur ipsius multitudinē. Nā contrioꝝ in nālibus contrie sunt cāe. Assumptū appz in phlebotomijs q manifeste debilitāt z qnq̄ sincopim inducūt. Scdo videmus oēs q diu tolerant famē manifeste debilitari: z illō ex penuria sanguis. Tertio ad multitudinē sanguis seqtur multitudo spūum cū sit hoꝝ ppria mā: sed spūuz multitudo est cā virtutis corporalis cū spūs sint pria z principalia instra virtutuz corporaliū. Quarto ad multitudinē sanguinis cōiter seqtur corpulentia mēbroꝝ: cum sanguis sit alimentum cuiuslibet membrorum deperditum restaurans z ad crementuz perducens in capacibus crementi: sed corpulentia mēbrorum ostendit eorum robur sicut horum tenuitas indicat debilitatem.

Quinto sanguis auget nālē calorē. Naz est calidius qd sit in toto corpe post cor z spūz: vt antea dictū est: sz nālis calor est instrūz ppriū oīuz corpaliū vtutuz. ❡Deinde arguit q virtus corpis nō sequit dispōnez q̄titatis sanguinis q cōuertit in corpus. Nā si ita esset sanguinei essent vtuosiores tpatis: cū plus sanguis vtat in eoꝝ corpa: z plus carnis habeāt q̄ tēpati: qd tn̄ est falsum: qr tpamētū cōplonis arguit fortitudinē vtutis. Scdo si vtus corpis seqret dispōnez q̄titatis sanguis cōuersi in corpus: seqret q in exercitātibus ad sūmū bone hītudines in vltimo existētes essent laudabiles: qr cū in eis maxima sanguis q̄titas cōuersa sit in corpus debebūt inde fieri vtuosissimi contra Hyp. qui dicit eas fallaces aph. 1. aph. 3. Tertio videmus hoīes ieiunio debilitatos stati confortari z fortificari post cibū z potū: cū tn̄ cib⁹ z pot⁹ nō vtant i sanguiez stati nec sanguis in corpus: opz igit alteri cāe attribuere vtutē corpis. Quarto videmus terre cultores z viros cāpestres nutritos fabis caulib⁹ fructibus z pane siligineo bibētes aquā plus hr̄e vtutis corpis q̄ nutritos deliciosis z sanguineis cibis potātes vinū: z tn̄ in eis paucior ē sanguis z minus bonus z minus ex eo vtit in corpus cū sint macri sicci fm plurimū. Quinto vtus corpis consistit in ossibus neruis z chordis z ligamētis z nō in carnis multitudine. Cuius rei signū est q pueri z mulieres sunt minus robusti viris: z carnis officiuz est magis tegere corpus z replere vacuitates q̄ pbere mēbris fortitudiez z robur. Sexto multi in senectute incrassant z colligunt ampliorē carnositatem q̄ habebāt in iuuētute: z tn̄ sunt debiliores q̄ dū erāt iuuenes: ergo dispositio q̄titatis sanguis cōuersi in corpus nō est cā vtutis corpis. Oppositū dicit hic pn. ❡Attende pmo p solone q dispō q̄titatis sanguis q corpus ingredit tripliciter pōt imaginari esse cā vtutis corpis. Primo repando qd depditum est de calore nāli tā inato q̄ influxo: z humido radicali in qbus consistūt vita z actiones aīe. Scdo addēdo moderate in corpulētiā mēbroꝝ: z reddēdo corpis hītudinē furnitā magis q̄ antea fuerat: si prius i q q̄ diminuta fuerit. Tertio ingrossando corpus z incrassando crassicie que est carnositas summe z in vltimo: vz tn̄ quātū corpus capere pōt. ❡Attēde scdo q nō solū dispō quātitatis sanguinis que corpus ingreditur est cā virtutis corpis: sz ēt dispō sbe sanguinis z q̄litatis ipsius. Nā sanguis grossus viscosus plus roboris dat corpori q̄ subtilis vaporosus. Cuius rei signū ē q nutriti grossis cibis ceteris paribus sunt robustiores z ad actus fortitudīs corpe pmptiores. Sanguis ēt correspondens in q̄litate nutriendo corpi plus roborat ipz: maxime si corpus tpatum fuerit. ❡Attēde tertio q vtutis corpis cā duplex assignat a. G. 11. megategni capitulo primo. Et triplex ab eo. 11. terapētice: z. 11. de ingenio sani. z hi tres libri Gal. attribuunt: z easdē tractāt mās sub eodē numero libroꝝ: sz diuersos habuerūt trāslatores. Nā cerapēticā trāstulit burgundio de greco in latinuz. Et Gerardus cremonēsis librū de ingenio sani. ab arabico in latinū nihil ambo supaddētes aut diminuētes de textu. G. sz megategni est velut quoddā abbreuiatuz cui trāslator aliq de suis addidit. Dicit. n. G. 11. megategni. Cā vtutis spūs est ex fumis calidis z humidis z acceptabilibus pcedēs presertiz ex fumo tpati sanguis: z sba ēt fundamētoꝝ mēbroꝝ. Uirtutis. n. constantia ex his duobus fit spūs: vo pmanet in sua q̄litate: cū anhelitus z poroꝝ aspiratiōe fundamēta vo mēbroꝝ in sua nāli q̄litate custodiunt: sz cū congruis cibarijs nutriūtur. Sz. 11. terapētice. c. 1. dicit. G. Nā. 1. vtus corpis ex tribus his cōpleta ē particul. ex sba spūs: ex sba hoꝝ q solida q ex spmate mōstrata sunt fiētia: z ex carniformi sba in vnaq̄q particulaꝝ ppria existēte. Singuluz aūt hoꝝ triū ppriaz hz q̄titatē: z q̄litatē fz nāz igit q̄litas quidē eoꝝ ex cōpetēti crasi hūidi z sicci frigidi z calidi existit. Quātitas vo solidoꝝ quidē corpoꝝ sp pmanet his qdē qui adhuc augent fz numerū solū. His aūt q pfecti sunt z fz magnitudinē carniformis aūt sbe exalterat magnitudo: z si non vltra augeat aīal: ita vo z spūs sba fm vnāquāq̄ reptionē z minor z āplior fit vtus igit qbus añ dixi intētionibus vel sola adijcit fm vniuscuiusq̄ triū pdictaꝝ sbaꝝ cōnumeratiōem: vel crasi determiataz singul'r fm seipsaz. Ast. 11. de ingenio sa. c. 1. z. 3. dicit. G. Nā vo per seipsaz facit id qd facit. v. g. regimētuz eius ad corpus tribus efficitur mōis: sba vz spūs z fundamētoꝝ mēbroꝝ q dixi facta eē de spmate: sba quoq̄ carnis in vnoquoq̄ mēbro pprie existēs quoꝝ vnicuiq ppria q̄litas z nālis ē q̄titas. Qualitas aūt ē ex q̄dā conueniēti cōmixtione caliditatis frigiditatis humiditatis z siccitatis. Quātitas vo eoꝝ diuersa est: q̄titas. n. fundamētoꝝ eadez mēsura existit. Sz tn̄ in corpibus augmētabilibus eadē numero tm̄ considerat. In iuuenibus vo z qbus augmētū vltra nō ascēdit in numero z magnitudie eadē pmanebit. Caro vo in magnitudie mutat z si corpus per h nō augeatur Sil'r spūs mutat crescēdo z decrescēdo. Uirtus aūt est cū his tribus nūerāda aut erit a cōplone sepanda. ❡Attēde. 4. q pn. z auer. asserere vident q vtus corpis sequit fortitudinē caloris nālis. Juxta illud pn. pmi. 2. doc. 3. sum. 1. c. 8. Et si caliditas qd nō male fuerit cōplonis imo nālis: erit cōplo fortis z sana z vtus multū fortis. Et neq̄ existimes q si calor innatus fortis fuerit q̄tuscūq̄ erit minuat ide ex vtute imo ex eo puenit in sbaz spūs fortitudo z in animuz audacia. Et illud auer. 2. colliget. c. 7. q postq̄ diximus q mēbra consilia nō sūt inuēta nisi pp cōposita necesse ē nobis videre si hic est aliq res pp quā sit inuētuz cōpositū z collectū ex eo cū q cōpleant opa cōpositi. Et dicimus q actōes z passiones nāles mēbroꝝ nō fiūt nisi pp calorē innatū in ipsis pter calorē cōplonalē qui est in mēbris consil'ibus: z inuenit in corde vnū corpus vaporosum calidū in fine qd mittit ab eo ad oīa mēbra p viā arteriaꝝ: z ita opinat q sit in cerebro z postq̄ sic est mēbra nō faciūt suas opationes nisi cū suis formis conplexionalibus. Et de eo qd accidit eis de isto calore z cōiunctū in mēbro de istis duobus caloribus supdictis illud est sua forma cū qua agit z patit. Hec auer. ❡His pmissis dic pmo q vtus corpis nō seqtur multitudinē sanguis. Nam multitudo sanguis corpus reddit plectoricū z ipz aggrauat z qnq̄ sinocham inducit z phlegmones: z interdū rūpit venas z disponit corpus morti subita nee per viā extinctionis caloris nālis sicut vides in lāpade ignē extigui nimio oleo apposito. Dic scdo q vtus corpis nō seqtur dispōnē q̄titatis sanguinis cōuerse in corpus: qr corpus reddit sūme carnosuz. Nā in exercitātibus ad sūmū bone hītudies sunt fallaces si in vltimo fuerint: nō. n. pūt manere in eodē neq̄ quiescere: qui vo non quiescunt nequaq̄ addere possunt in melius. Relinquuntur ergo ad peius apho. prima apho. 3. Item carnositas nimia vasa comprimit z nimis aggrauat corpus z ad pigriciā pducit. Juxta illud. G. libello de euexia. Sz aliqn̄ summitas laudabilis est: aliquādo vo horrenda si/

tutem quanti: sanguis aūt superflua quantitate suffocans ꝛ infrigidans spiri tus ꝛ mēbra: infrigidat seipsum ꝛ corrumpitur per accidens.

a ¶Et sunt ꝛc. ¶Hic est valde extranea opinio: credebant isti ꝙ humoruꝫ adinuicem est aliqua proportio ꝛ est verum: sit ergo vt in exemplo proportio dupli vt sanguis duplus ad phlegma ꝛ phlegma duplum ad choleram ꝛ cholera dupla ad melancholiam: volunt ergo ꝙ proportione dupli saluata siue crescat siue diminuat corpus sit sanum: ꝛ hoc est quod dicit: postquam corpora humana idest postquam in corpore humano secundum proportionem fuerunt quam debeant esse in quantitate vniꝰ ad alterum ꝛc. Motiuuꝫ fuit forsan quia sanitas est proportio vel in proportio consistens: ergo saluata proportione saluatur sanitas.

b ¶Sed non est ꝛc.] ¶Nam humores preter istud: idest preter hanc proportionem dupli adinuicem mensuram seruare debent in quantitate idest debitam quantitatem habere debent non in comparatione alterius humoris tantum: idest non tantum in comparatione vnius ad alterum: immo in se. i. prius in se sunt determinate mensure per quam mensuram per se conueniūt corpori: ꝛ super hac mensura fundatur proportio vnius ad alterum ꝛ ideo dicit cum custodia ex hoc cessat argumentum: sanitas non est proportio sola humorum ad inuicem sed est in mensura humorū in se que est respectu corporis super qua mensura fundatur proportio eorum adinuicem.

quantitatis que de eo corpus ingredit. ¶Etᵃ sunt quidaꝫ qui opinantur ꝙ cū hūores aucti fuerint: aut diminuti: post ꝗ̄ in corpe hūano ſꝫ cōparationē fuerit q̄ debēt in ꝗ̄titate vnius ad alterū sanitas erit ꝯseruata: ſꝫ nō est ᵇ ita: humores nāqꝫ ꝑter istud mēsurā in ꝗ̄titate cōseruatā hr̄e debēt: nō in ꝯpatōe alteriꝰ humoris imo in se cū custodia mēsurationis quā hn̄t in cōpatōe vnius ad alteꝝ.

Jacobus de partibus

cut athletaꝝ euexia: in tanto. n. deficit vt habeat qd̄ laudetur ꝙ ēt vituperatur. Nō ab Hyp. solū vel alijs antiqs medicis: ſꝫ ēt ab alijs p̄his ꝛ a Platone ipso in. 3. lib. politie inutilitateꝫ eius totā in actibus qui ſm nām sunt monstrante ꝛ ꝙ fallax est ad sanitatem narrante: nō. n. seqtur eucrasiaꝫ simpliciter corpis: ſꝫ magnitudinē corpulentie que sine imoderata repletione nō fit ꝛ fallaceꝫ eā operatur: ꝛ ad palastricos actus inutilem. Dic tertio ꝙ virtus corporis seqtur dispōneꝫ quātitatis sanguis ꝯuerse in corpus sub tali mēsura ꝙ addat moderate in corpulētiā mēbroꝝ carniformiū si ꝛ ꝗ̄tuꝫ est opus vt pfecte nutriat mēbra spmatica. Et p mēbra carniformia nō intelligas dūraxat carnes exteriores ꝛ replētes rimas corpis ſꝫ ēt carnes cordis pulmonis ꝛ epatis ꝛ renū. De carne splenis nō loquor: qꝛ tenuitas eius est vtilior corpori ꝗ̄ ipsius carnositas ꝛ densitas. ¶Et pro declaratiōe ꝯclusionis huius ꝛ precedentis attende ꝙ bona habitudo corpis q̄ est fundamētuꝫ virtutis corpis ꝓprie dr̄ euexia ab eu qd̄ est bonū ꝛ exis qd̄ est habitus. Et est euexia duplex: quedaꝫ vera alia equoca seu athletica. Et he due euexie simul cōueniunt. Primo in bonitate cōplx̄onis oīuꝫ partiū corpis. Scd̄o in bonitate actuuꝫ. Tertio in bonitate humoꝝ. Sed differunt p̄mo in hoc ꝙ vera euexia hꝫ cōmoderationeꝫ sanguis: ꝛ athletica: imo supfluit in eo. Scd̄o in h̄ ꝙ euexia vera hꝫ moderatā carnositatē: ꝛ athletica supfluaꝫ. Tertio in h̄ ꝙ athletica ē fallax: ꝛ vera est secura. Et hāc sniaꝫ cōmemorat Gal. libel. de euexia dicēs. Ut igit ad vere euexie certitudinalē noticiaꝫ pueniamus: cōparare ei opꝫ equiuocā euexiā .s. athleticā ꝛ scrutari quid ideꝫ in vtrisqꝫ est: quid ꝟo ꝯtrariū inest. Eucrasia itaqꝫ oīuꝫ pticulaꝝ corpis est cōe ambaꝝ: ita aūt ꝛ actuū bonitas ꝛ si h̄ ꝛ euchimia. Cōtraria ꝟo sunt cōmoderatio sanguis ꝛ totius molis solidoꝝ corpoꝝ: in veris euexijs imoderantia ꝟo hoꝝ ꝛ maxime carnosi generis in athleticis ad que necessario seqtur fallacitas cū ad summū puenerit: cū igit virtus corpis in vera euexia ꝯsistat ꝛ non in athletica: seqtur istius ꝯclusionis veritas ꝛ precedentis. Dic quarto ꝙ virtus corporis nō solū seqtur dispōnem quātitatis sanguis cōuerse in corpus ſꝫ etiā dispōneꝫ quātitatis eius ꝯuerse in spūs ꝛ qualitatis ac substātie sanguis tā ꝯuersi in corpus ꝗ̄ in spūs ꝛ eucrasiā corporis ꝛ corpulentiā ac cōplementuꝫ solidoꝝ membroꝝ. Istud satis oñditur. 2. 3. ꝛ. 4. notabilibus. ¶Ad obiecta arguentia ꝙ virtus corporis seqtur multitudinē sanguinis. Ad p̄muꝫ dic ꝙ multitudo tpata sanguinis iuuat ad fortitudinē: sed excessiua non. Ad scd̄ꝫ ꝯcede ꝙ penuria sanguis ꝛ nutrimēti debilitat ꝛ ꝙ eius moderata quātitas ꝯfortat ꝛ fortificat. Ad tertiū dic ꝙ multitudo sanguinis multiplicando spūs auget virtuteꝫ corporis: ſꝫ si excesserit vt calorē suffocet vel venā rumpat vel corpus aggrauet de virtute corpis aliqd minuit. Ad quartū dic ꝙ moderata corpulentia robur indicat mēbroꝝ: ſꝫ imoderata nō. ¶Ad obiecta ꝙ virtus corpis nō seqtur dispōneꝫ ꝗ̄titatis sanguis q̄ ꝯuertit in corpus. Ad p̄mū ꝛ scd̄ꝫ dic ꝙ arguunt pro scd̄a ꝯclusione. Ad tertium dic ꝙ probat dispōnem quātitatis sanguis ꝯuerse in corpus nō eē totaleꝫ cām virtutis corporis. Ad quartū dic ꝙ terre cultores ꝛ viri campestres male nutriti ꝯsuetudine potius ꝛ duricie mēbroꝝ ꝗ̄ virtute corporis sunt vigorosiores delicatis in ꝓprijs operibus ꝛ tolerantiores mediaꝝ. Juxta illud Hip. apho. sa apho. 49. Assueti assuetos ferre labores ꝛ si fuerint imbecilles aut senes insuetis ꝛ iuuenibꝰ ꝛ fortibus facilius ferūt. Ad quintū ꝯcede ꝙ virtus corporis partim ꝯsistit in ossibus neruis chordis ꝛ ligamētis: maxime quo ad actus virtutis motiue volūtarie: cū hoc stat ꝙ partiꝫ in carne ꝯsistit: p̄sertim in carne mēbroꝝ interiorum. Ad sextū dic ꝙ ꝓbat dispōnem quātitatis sanguinis conuersi in corpus non sufficere solū ad virtuteꝫ corpis: ꝛ id ꝯcessuꝫ est. Multa possent hic tractari de causa roboris imoderati excedētis cōeꝫ hoiuꝫ valentiā: quale fuit robur milonis: de quo fertur ꝙ gerebat integrū bouē super humeros: ꝛ edebat vnū mutonem in vno pastu: ꝛ robur sansonis: ꝛ de causis vere fortitudinis moralis: ꝛ fortitudinis temerarie ſm principia nature: ꝛ inclinationes congenitas: sed satis dictum est ꝛ supra satis pro materia subiecta.

¶Et sunt quidā ꝛc.] ¶In tertia pticula dicit prin. ꝙ quidā opinati sunt ꝙ sanitas cōseruata est qñ humores adinuicē seruāt debitā ꝓportiōeꝫ siue multi fuerit siue pauci: ſꝫ nō est ita: imo reqrit ad cōseruationē sanitatis: ꝛ ꝙ hūores certas habeant quātitates ꝛ ꝙ seruent inuicem debitaꝫ proportionē: ꝟbigra. ponat ꝙ proportio sanguinis ad phl̄a dꝫ esse decupla ita ꝙ sit in corpe decies tm̄ de sanguine ꝗ̄tuꝫ est de phl̄ate: ꝛ ꝓportio phlegmatis ad cholerā rubeam sextupla: ꝛ ꝓportio cholere rubee ad nigrā tripla: certū est ꝙ nō sufficit ad cōseruationē sanitatis ꝙ sint in corpe. 10. ȝ. sanguis: ꝛ. 1. ȝ. phlegmatis: ꝛ sexta ps dragme vnius cholere nigre: ꝛ tertia ps sexte partis dragme vnius cholere rubee: corpus. n. protinus resolueretur ꝛ spūs deficerent sub tam modica quātitate humoꝝ: cū nō sufficiat supficietenus madefacere totū corpus ꝗ̄to minus ipꝫ totū nutrire. ¶Querit p̄mo ex q̄ reqritur certa quātitas humoꝝ vt sanitas ꝯseruetur q̄ est ista ꝗ̄titas. ¶Scd̄o querit ex quo reqritur humoꝝ ꝓportio ad inuicē pro sanitate seruādā: q̄lis eē dꝫ humoꝝ ꝓportio an illa q̄ iā exemplariter p̄missa est vel aliq̄ alia. ¶Ad p̄muꝫ dic ꝙ ꝗ̄titas humoꝝ dꝫ eē tāta ꝙ corrñdeat adequate resolutioni partiuꝫ corpis ꝛ spūum. Nam si maior fuerit disponit ad plectoricas egritudines ꝛ carnositatem imoderatam. Si ꝟo minor ad macredinē siccitateꝫ ꝛ debilitatem. Juxta illud Gal. 6. de regimine sa. Cum ea que euacuant a corpe minora fuerint his que accipiuntur plectorice fiūt egritudines. Obseruāda est igit cōmoderatio eoꝝ q̄ cōmeduntur ꝛ bibūtur ad ea que euacuantur. ¶Sed dices quomodo potero cognoscere quātitatem euacuatoꝝ ꝛ obseruare cōmoderationem in cibis ꝛ potibus ꝛ humoribus inde genitis cōformiter ad eam: cum euacuatio plurima corporis tam in membris ꝗ̄ in spiritibus fiat per resolutioneꝫ insensibilem. Dico ꝙ nec certe nec a priori scire potest medicus quantitatem resolutorium nec quantitatē humoꝝ repare debentiuꝫ resoluta plus vel eque vel minus. Juxta illud Gal. scd̄o complexionum capi. 4. Non autem est possibile vt tibi enunciem quātum opꝫ sanguinis quantitateꝫ cōmensuratam excedere mensura ꝛ pondere ad hoc scꝫ vt sequatur multitudo carnis. Uerūtamen a posteriori per multas expientias in semetipso qlibet discretus ꝛ ad id curius cognoscere pōt ꝗ̄tuꝫ cibi ꝛ potus sibi sufficere valet ad restaurationē sufficientē euacuatorum sine excessu. Et medicus p aliqua signa pōt cognoscere supabundantiā masse sanguinarie nutriture membra. Et sunt illa signa grauitas in origine oculoꝝ proprie: ꝛ in capite ꝛ in timporibus ꝛ alices ꝛ ossitationes ꝛ nausea ꝛ dormitatio multa: ꝛ in sensibus pturbatio: ꝛ in intellectu tarditas: ꝛ lassitudo absqꝫ precedente labore: ꝛ dulcedo in ore preter solitum: ꝛ rubedo in lingua: ꝛ claui per corpus ꝛ pustule in ore: ꝛ fluxus sanguis a naso vel ano: ꝛ regimē p̄teritū multiplicatiuuꝫ sanguis: ꝛ regio ꝛ tps ꝛ etas ꝛ cōsuetudo sanguini affines ꝛ diu abstinuisse a phlebotomia: ꝛ sepe somniare de rebus rubeis. Potest etiam cognoscere diminutionem masse sanguinarie per siccitatem demacrationem ꝛ debilitateꝫ corpis absqꝫ alijs causis manifestis ꝛ inanitionem venarum: ꝛ per diminutionem pulsus ꝛ per constipationem ventris ꝛ ruboreꝫ vrine: ꝛ desideriū cibi magnū. Et per hoꝝ ꝓuationē ꝛ signoꝝ p̄dictoꝝ significātiū supabūdentiā sanguinis cognoscitur humoꝝ moderata ꝗ̄titas nō punctualiter ſꝫ cū magna latitudine. Juxta illud Gal. 2. ꝯplexionū. Dico ḡ ꝙ cū nullū accidentiuꝫ egroꝝ cōsequit corpus qd̄ est tpatum multitudo humiditatis que est in eo ingreditur terminos sanitatis. Jaꝫ aūt oñdimus in alio libro ꝙ necessario oꝫ vt sanitati latitudo supponat nō pua. ¶Ad scd̄ꝫ quesitū dic ꝙ talis dꝫ eē proportio humorū adinuicē q̄lis est proportio mēbroꝝ per eos nutriendoꝝ ꝛ spirituū repandoꝝ in indigētia restaurationis dpditi ab eis: ita. s. ꝙ in massa humoruꝫ reperiat ꝓpria materia cuiqꝫ mēbro sufficiēs ad restauranduꝫ qd̄ ex eo deperditū est de ꝓpria sb̄a ꝛ spiritibus. Juxta illud. G. 11. de ingenio. c. 3. Ueruꝫ oñdimus sb̄aꝫ virtutis ꝯstare nō posse nisi his tribus ꝯiunctis. i. spū carne ꝛ fundamētis: oꝫ igit studiuꝫ imponi in seruāda ꝟtute cū silibus vniuscuiusqꝫ horuꝫ. Spūs aūt seruat cū anhelitu pectoris ꝛ fumo totius corpis: qui fumus pōt vocari sb̄a aerea vel mutatio sanguis in fumū vel alio quolibet noie. Fūdamēta ꝟo custodiunt cū duro ꝛ forti cibo: caro cuꝫ cibo inter humidū ꝛ durum mediocri. ¶Dicet forsan aliquis tu declaras mihi ignotuꝫ per eque vel plus ignotuꝫ. Nā tam paruꝫ vel minus scio ꝓportionem mēbroꝝ adinuicem in indigentia restaurationis deperditi sicut ꝓportionē humorū ad seinuicē. Dic ꝙ rōcinio ꝛ ꝯiectura satis nosci pōt ꝙ spūuꝫ sb̄a est facile oīum q̄ sunt in corpe resolubilis pp suā subtilitatē: ꝛ postea piguedo ꝛ caro pp eoꝝ mollitieꝫ ab ossibꝰ ꝟo mīma fit resolutio: tū qꝛ durissima sunt: tū qꝛ frida post ossa sunt in paucitate resolutionis cartilagines ꝛ ligamenta: ꝯñter nerui vene ꝛ arterie. Cū igit repatio dpditi in spiritibus pinguedie ꝛ carne p sanguinē fiat: ꝛ qd̄ dpdit ab alijs mēbris que spmatica sunt sit vt in pluribus calidius ꝛ hūidius ꝛ subtilius quod est in eis: vñ dꝫ per sile restaurari: puta per sanguinem manifeste sequitur: ꝙ opꝫ sanguinē multipliciter multiplicē esse ad alios humores: ꝛ intantum ꝙ p̄nceps p̄hie iudicauit massaꝫ sanguinis in venis exñteꝫ eē purū sanguineꝫ: ſꝫ in qua ꝓportione multiplicitatis est cōparatiōe ad alios humores nouit ille qui nihil ignorat: nō mortalis medicus. ¶Sed contra: sanguis tēperati hois per phlebotomiā extractus pōt poni in distillatorio ꝛ partes ipsius separate pñt mensurari. Dic ꝙ ibi non est certitudo: qꝛ violentia ignei caloris aliquas partes resoluit: alias corrumpit: alias alterat. Pōt tn̄ nosci per colorē corpis supexcrescentia alicuius humoris vltra ꝓportionē debitā Juxta illud Gal. 4. de regi. sani. Corpus albius seipso effectum phlegmaticū oñdit dñari humoreꝫ. Qd̄ aūt ochrius. i. citrinius vel xantius cholericuꝫ. Qd̄ aūt rubicundius eo ꝙ ſm nāꝫ ꝯuersuꝫ est sanguinē abūdare designat. Qd̄ ꝟo ad nigrius cholerā nigrā. Qd̄ aūt ad liuidū solū vt plūbuꝫ vel ad liuidū mixtuꝫ cū albo cruduꝫ humorē dñari portendit. Et sicut per colorē corpis imutatuꝫ cū cognoscit excessus hūoruꝫ: sic p debitū colorē ꝛ nālē mōstrat ꝙ hūores seruāt inuiceꝫ ꝓportiōeꝫ eis ꝯgruaꝫ. ¶Sꝫ dicet aliqs nō est visum ꝙ aliquis egrotet vel demacretur vel debilitet pp diminutionē cholere phlegmatis aut melācholie in venis ꝗ̄diu satis est de sanguine in eis nec inuenit ꝯsultū ꝙ venis sufficienter munitis sanguine ꝛ deficientibus in cholera melancholia aut phlegmate: dentur cibi ꝛ potus qui augeant in venis choleram phlegma vel melancholiam. Dic p̄mo ꝙ raro contingit in corpore sano vt sit diminutio dictoꝝ humoꝝ ꝛ sufficiētia sanguinis: ꝛ si cōtingat vix cognoscit. Dic scd̄o ꝙ si sanguis ꝓpriā retinuerit grossiciē supplet aliquo mō vices alioꝝ humoꝝ in nutriendo qdcūqꝫ mēbrū. Nā in eo sunt ꝟtualiter aut in potentia ceteri hūores de cholera ꝛ melancholia: nō est dubiū cū subtile sanguis in cholerā sepe ꝟtatur: ꝛ ipsius grossuꝫ in melācholiā: sed de phlegmate ꝓbat: qm̄ in eo sunt alique partes diminute cocte magis ꝗ̄ alie: cū nec materia sanguinis sit vniformis nec ꝟtus agentis equaliter tāgat eā. Et hoc dato. s. ꝙ in sanguine potentialiter sunt ceteri humores: ꝛ ꝙ nutritio ex pte nutrientis fit ſm ptes naturales quas opꝫ spoliari suis formis ꝛ inducere formam nouā: sequit ꝙ sanguis supplere pōt alioꝝ vices in nutriēdo. Dic tertio ꝙ sanguis pōt eē adeo subtilis ꝛ resolubilis ꝙ dato ꝙ multus sit corpus debilitatur. Juxta illud. G. 4. megategni. Multos ēt asperi ꝗ̄si sudorem in toto corpe pati: quoꝝ corpus sanguineū sudorē emittebat eosqꝫ defectio ꝛ angustia sequebat. Et lꝫ ibi. G. dicat ꝙ hi nō curati sunt cū alio nisi cū potu aq̄ frigide ꝛ sessione in ea: cōuenit tn̄ eis vt vtant inspissātibꝰ sanguinē sicut ꝯuenit in supabūdātia sanguis relinq̄re cibos nutritiuos ꝛ ꝯuerti ad cibos melācholicos pauce nutritiōis.

Juxta

a ¶ Adbuc aūt ꝛc.] Ut an humores sint actu vel potētia in cibis ꝛ an sint aīati vel inaīati ꝛ filia. Dubitaꝛ vtrū sanguis sit quedā quarta sƀa distincta a cholerica flātica vel melancholica an solū sit vnitas istaꝝ trium sƀaꝝ: ꝛ nihil sit aliud quaꝫ.3. ille substantie existentes sub proportione debita. Est autem opinatus Trusianus dictus plusq̄ꝫ cōmentatoꝛ ꝙ sanguis repertus in vena nō est aliqua quarta sƀa: sed est illaꝝ 3ᵚ sƀaꝝ vnitas ꝛ aggregatio. s. substantie melācholice flegmatice ꝛ cholerice cū debite miscētur: tunc. n. h̄ aggregatuꝫ dicitur sanguis nō ꝙ sanguis sit sƀa quarta sed cōgregatum ex illis tribus ꝙ cōparaꝛ ad vnamquāqꝫ sƀaꝝ 3ᵚ per se dꝛ quartus humoꝛ siue quarta sƀa: nō ergo est sanguis quedaꝫ quarta sƀa purioꝛ ab illis: tribus distincta: sed est ille. tres simul debite ꝓportionate. Festinauit aūt hic vir cū hac opinione in caplo de signis cordis sicut ostendit: cōpleuit aūt illam in suo loco. s. in caplo signoꝝ epatis. Possunt aūt ex dictis eius formari rōnes nouez: ꝛ lꝫ plures ꝛ pauciores possint fieri: ꝛ alio modo formari. Prima rō si sanguis esset quedā quarta sƀa distincta ab illis tribus ꝛ totū aggregatū ex his quattuoꝛ esset illud ꝙ dꝛ sanguis in venis: tūc sicut dꝛ hic sanguis est cholericus hic melancholicus: ita diceretꝛ hic sanguis est sanguineus: hoc aūt est falsuꝫ: ꝙ ꝓbaꝛ qꝛ cuꝫ dꝛ sanguis est cholericus non intelligiꝛ ꝙ in eo sit cholera sed ꝙ declinat ad sƀam cholericā ꝛ silr dicimus sanguinē melācholicū: si ergo declinare ad has sƀas: dꝛ talis igiꝛ premoueri ab ista in proportione ꝛ habere debitam ꝓportionē in istis diceꝛ sanguis tēperatus ꝛ nō diceꝛ sanguineus: qꝛ declinet ad quādaꝫ quartā sƀam. Scđa rō si sanguis esset quedā quarta sƀa distincta ab illis tribus tūc nā cū humoreꝫ vt simpliciorē ꝛ ꝑpatioreꝫ ꝛ maioris q̄ntitatis defecasset ab alijs et vtereꝛ eo simplici ꝙ non vꝛ ꝯtingere lꝫ nō ꝓbat: sꝫ intelligiꝛ ex dcīs eius infra. qꝛ quacūqꝫ parte sanguis accepta hꝫ tres sƀas: ꝯn̄a est nota qꝛ alie tres sƀe mixte illi q̄rte sƀe reddūt vere displicibileꝫ ꝛ horribilē. s. amarā acetosaꝫ ꝛ insipidā: ista aūt mixtura est horribilis nobis existūtibus sanis. Tertia rō si sanguis esset vna q̄rta sƀa: ꝛ p̄ter euꝫ essent tres alie sƀe. s. cholerica ꝛ melācholica h̄ maxime essꝫ ꝑꝑ nutriēda mēbra cholerica flātica ꝛ melācholica vt dicūt medici: sꝫ ꝑꝑ hoc nō est necessariū qꝛ sanguis existēs sƀa ꝯstituta ex illis tribus pōt penetrare in membra ꝛ digeri ꝛ inspissari pro vnoquoqꝫ mēbro: quarta rō sanguis quantumcūqꝫ depuratus acceptus semꝑ separatur in. 3. sƀas p̄dcās sicut ēt vinuꝫ q̄ntumcūqꝫ defecatū igiꝛ sanguis est ille. 3. sƀe. Quinta rō lac nil est nisi aggregatio triū sƀaꝝ. s. caseale melancholice aquose flātice: ꝛ butirose cholerice: ergo sanguis nil est nisi triū sƀaꝝ aggregatio ꝯn̄a pꝫ qꝛ lac nil ē aliud q̄ꝫ sanguis quadaꝫ alia decoctiōe decoctus. Sexta rō si sanguis esset quedā quarta sƀa: igiꝛ eius esset aliqua q̄rta supfluitas. hoc est flm̄. ꝯn̄a est nota. falsitas ꝯn̄tis apparet qꝛ supfluitates nō sunt nisi. 3. cholerica flātica ꝛ melācholica: erit ergo supfluitas sanguinea. s. illius sƀe quarte que dꝛ sanguis. Sed aliqs diceret ꝙ iste. 3. sƀe sunt supfluitates illius scđe sƀe. Ipe h̄ amouet vt apparebit. Septima rō si sanguis esset quarta substātia essꝫ dare medicinā eductiuā illius sicut datur medicina eductiua cholere ꝛ alioꝝ. Octaua rō si sanguis in venis eēt quedā quarta sƀa tunc fieret ab eo febris vt ex quarto humore simplici ꝛ distincto ab alijs hoc est falsuꝫ: qđ ꝓbat qꝛ ex hoc humore esset aliqua feb̄ cōtinua: ꝛ si sic ergo aliqua interpollata sed nō fit ex sanguine interpollata: ergo nec ꝯtinua. Qđ aūt de sanguine nō fiat febris interpollata est cōcessuꝫ ꝑ oēs tūc ꝓbaꝛ ꝙ sanguis vt quarta res faceret febrē ꝙ ex eo fieret interpollata: nā qn̄ cholera vel flā vel melācholia putrefiūt in medijs regionibus. s. extra venas fit interpollata sicut intus fit ꝯtinua. sed si sanguis est quedā q̄rta sƀa poterit expelli ad illa loca: ꝛ ibi putrefieri. igiꝛ faciet interpollatam. Nona rō si sanguis est quedā q̄rta sƀa potens putrescere in venis vel extra venas: tūc febris de sanguie hēret ꝑioduꝫ determinatū distinctū a periodo cholerice flātice ꝛ melācholice: sicut sanguis est distinctus humoꝛ. s. q̄rta quedā res disticta ab illis: vult igiꝛ iste vir ꝙ febris de sanguine in venis nō fit de sanguine sicut de vno quarto hūoꝛe: sed sicut de quodā qđ est. 3. res alterate ꝛ cōfracte ꝛ ꝓportionate: ꝛ ideo cū excedit vna illaꝝ triū sƀaꝝ. ꝟ. g. cholerica sƀa dꝛ febris ð sanguine cholerico: cū aūt excedit melācholia dꝛ de sanguine melācholico ꝛ sic de flāte: ꝛ h̄ mō oīs febris ꝯtinua est de sanguie. s. vel cholerico vel flātico vel melancholico. Et nos fortificemus opinionē istius viri ꝑ textum Auer. in practica canticoꝝ cōmento. 68. vbi dicit ꝓbabilius est ꝙ cū purus fit sanguis gn̄enꝛ inde. 3. feb. putride ꝛ ꝯtinue si. n. augeꝛ caliditas ꝛ siccitas generaꝛ febris cholerica ꝛc. Opꝫ nos primo intelligere quid iste vir voluit cum dicit sanguis est trinitas sƀaꝝ triuꝫ: potuit. n. intelligere ꝙ in epate sanguis nihil ē aliud nisi flā cholera ꝛ melācholia cōfracta ꝛ cōmixta sub debita ꝓportione ꝛ hūc intellectū qn̄qꝫ visus est hēre: ꝛ qn̄qꝫ nō hēre iste vir vt appꝫ intuēti ei⁹ dcā ꝛ est intellectus falsus. primo qꝛ nō esset generatio sanguinis sicut generatio vini ꝑ depuratione ꝛ separationē partiū supfluaꝝ: imo esset ꝑ aggregationem supfluitatū sicut si vinū fieret ex fece ꝛ spuma ꝙ est ꝯ eundē viꝝ ꝛ ꝯ Ga. 2. de virtu. nāli. Amplius prius epar faceret. 3. istas supfluitates ꝛ postea cōmisceret ꝙ nullus dixit. Amplius aūt isti. 3. humores cū ꝯstituiꝛ ab eis sanguis trāsmutaꝛ soluꝫ in quibusdam accidentibus cōibus ꝛ stant sub formis proprijs ꝛ aggregatū est illa res sanguinea que dꝛ trinitas ꝛ hoc est impossibile qꝛ aggregatū ꝭm nām partium non esse vere dulce qꝛ ꝭm nullam partem est vere digestuꝫ: sed representaret. 3. sapores aut trāsmutanꝛ ꝭm sƀam ꝛ fit aliquid differens spē ab illis ꝛ tunc pōt dici sƀa quarta ꝛ non trinitas. Secundus intellectus huius viri est ꝙ in epate fiant quattuoꝛ hu. specie distincti. ꝛ. 3. ex eis sunt superfluitas illius quarti qui dꝛ sanguis: ita ꝙ nullus humoꝛ actu nāliter est ī venis qui sit sanguinis supfluitas: ꝛ hec eadem sƀa dꝛ trinitas sƀaꝝ: quia continet in virtute. 3. alios hu. in quos iste sanguis corrumpiꝛ: iste intellectus hꝫ quattuoꝛ dicta. primū dictum est veꝝ ꝙ in epate fiāt quattuoꝛ hu. ꝛ nullus vnq̄ꝫ negauit. Secundum dcm̄ ēt est veruꝫ qꝛ. 3. humores sint quasi superfluitas respectu sanguinis. Tertiuꝫ dictum est falsuꝫ ꝙ nullus humoꝛ associet sanguinem in venis ꝛ ꝙ nullus humoꝛ in venis sit superfluitas sanguis qꝛ ibi non reperiatur: nam salteꝫ flā reperitur: cuꝫ. n. generetur in epate ꝛ non habeat receptaculuꝫ vadit cum sanguine vt oēs concedunt. Quartum dictum est veꝝ ꝛ vꝛ qn̄qꝫ hoc velle ꝙ sanguis corrumpiꝛ in aliqđ cholericū ꝛ ī aliquid melācholicum ꝛ in aliqđ sile flāti: ꝛ ideo dꝛ trinitas: hoc tamen dictum non est veruꝫ nec dꝫ ponere sanguinem esse trinitatem: ex hoc. n. male arguitur hoc corrūpitur in aliqua. 3ᵃ. s. modo in vnum ꝛ modo in aliud: ergo hoc est aggregatuꝫ ex illis tribus: ꝛ non est aliqua res preter illa tria vt apparet parum exercitatis in phiᵃ: vinum qn̄qꝫ corrumpiꝛ in acetum qn̄qꝫ in rem que non est acetum ꝛ fatuū est dicere vinum est illa. 3. Tertius intellectus huius viri est ꝙ in venis nāliter non sint quattuoꝛ humores: sed vnus solus humoꝛ ꝛ hic humoꝛ dꝛ sanguis ꝛ est eterogeneus eterogenitate solum. 3ᵚ modoꝛuꝫ partiuꝫ quas hꝫ in se quaꝝ vna ē grossa melācholica: alia aquosa flātica. 3ᵃ spumosa cholerica ꝛ istaꝝ 3ᵚ ꝑtiū q̄libꝫ ē sanguis ꝛ aggregatū dꝛ sanguis calidus ꝛ hūidus ꝛ nō ē in sanguine quarta pars que dꝛ sanguinis sꝫ aggregatū ex illis tribus dꝛ sanguis ꝛ differt iste modus intelligendi dicta huius viri a modo secundo: qꝛ secundus modus negabat humores alios a sanguine ire in venas: hic aūt modus ponit ꝙ siue sint siue non: tn̄ sanguis in venis qui differt substantialiter a cholera flāte ꝛ melīa hꝫ in se ꝑtiū. exterreogenitatē. s. ꝑtiū. 3ᵚ ꝛ nō. 4. ꝛ iō aggregatū ex illis est verus sanguis ꝛ non sic ponere in sanguine vero quandm quartaꝫ partem dictam sanguineam. Differunt etiam duo isti modi: qꝛ modus secundus intelligendi plusq̄ꝫ cōmentatoris ponit sanguinē esse trinitatē quia corrumpitur in tres sƀas: hic autē tertius modus intelligendi ponit sanguineꝫ esse trinitatem veraꝫ qꝛ hꝫ in se tres modos partium: circūscripta omni eius corruptione: lꝫ per corruptionem sicut per signuꝫ possit declarari. Nos ergo ex duobus intellectibus vltimis aggregemus illud ꝙ iste vir intellexit ꝛ est ꝙ imaginemur in epate fieri quattuoꝛ hu. quoꝝ vnus est sanguis: ꝛ totum hoc aggregatum vbicūqꝫ ponatur: siue in epate: siue in venis: si vocat sanguinem est quaternitas ꝛ non trinitas: cum aūt accipit vnum de his quattuoꝛ q dicitur verus sanguis repertus in venis copiose: habet iste sanguis tres partes solum que non sunt cholera flegma ꝛ melancholia: sed sunt similes cholere flegmati ꝛ melancholie: ꝛ hoc aggregatum est sanguis ꝛ non est quarta pars que dicaꝛ sanguinea: ꝛ ideo sanguis est trinitas idest illarum trium partium sanguinis aggregatio ꝛ non est quaternitas: ꝛ ideo etiam corrūpitur in tres supfluitates. s. choleraꝫ flegma ꝛ melancholiaꝫ vel vt meli⁹ sit dicere sanguis transmutatur in modos substantie ꝛ qualitatum siles colere flegmati ꝛ melancholie. Hec igitur est huius viri opinio quaꝫ iste vir cōfusius ꝛ obscurius posuit aliq̄ alia sua op. Cōtra quā ostendo ꝙ sanguis distinctus ab alijs humoribus sit quaternitas idest quattuoꝛ partium aggregatio ꝛ primo ratiocinio siue tu imagineris in sanguine partem quandaꝫ similē melancholie terream que tamen est sanguis ꝛ quandam simileꝫ cholere igneam ꝛ quandam similem flegmati aquosam ꝛ etiam sunt sanguis ita imaginoꝛ quandaꝫ partē vnctuosam pinguem aeream. ꝛ hec est que propius ꝛ formalius est sanguis: vnde cōiter dicunt nutrimentum esse pingue: alij dicunt vnctuosum: ꝛ h̄ probo rōne diuersitas in partibus vnius mixti est ex diuersitate dominij elementoꝝ in diuersis ꝑtibus illius mixti. hec propō est manifesta: in sanguine igiꝛ sic in q̄busdaꝫ ꝑtibus dn̄aꝛ terra ꝛ in q̄busdaꝫ ignis ꝛ ī quibusdā aqua ꝛ ī q̄busdam dn̄aꝛ aer: sanguinis ergo partes erunt quattuoꝛ vna aerea vnctuosa: ꝛ hec est magis sanguinea. alia terrea melancholica: alia ignea cholerica: ꝛ alia aquosa flātica: ꝛ oēs sunt sub forma sanguinis ꝛ aggregatū ex eis est sanguis ergo sanguis est quaternitas ꝛ nō trinitas. Contra h̄ primo. d. hanc eterreogenitatem partium ego ponam in omni mixto ꝛ in flegmate ꝛ cholera que

¶ Adbucᵃ quidem remanserunt de rebus humorū questiones: que nō medi-

Jacobus

Iuxta illud Ga. sexto de regimine sanitatis. Multi porcinis carnibus dietati multitudinem coaceruant citissime. Ad olera igitur ipsi ducendi sunt ꝛ legumina. Sed cum antea dictum est sanguinem debere esse multipliciter multiplicem ad alios humores: restat declarare qualis ordo est in alijs ꝛ quis multiplicioꝛ est iter eos. ¶ Et circa h̄ dic primo ꝙ phlegma naturaliter multiplex esse debet ad choleram ꝛ melancholiam. Primo quia est vicinius temperamento. Secūdo quia dulcius. Tertio quia conuertibile est in omnes humores ꝛ nullus in ipsum. Quarto quia est propinquuꝫ sanguini ꝛ fit sanguis faciliter quod ambabus deest choleris. Quinto qꝛ pluribus distributum partibus q̄ꝫ due cholere suffragatur singulis. Indigent enim phlegmate singule iuncture ne motibus nimijs arescant. Indigent ꝛ intestina non modico phlegmate quod loricet ea ne redanꝛ ꝛ vlcerentur ab acutis per ea transeuntib⁹. Indigent iterum plurimo phlegmate lingua fauces ꝛ guttur tā pro saliua q̄ꝫ pro custodia ne dicte partes nimium siccenꝛ vocibus ꝛ anhelitu. Dic scđo ꝙ melancholia naturaliter multiplex est ad choleram rubeam. Primo qꝛ membra melancholica sunt maiora cholericis ꝛ multo plura: cum ergo in sanguine qui nutriturus est ea magne melancholie partem esse oporteat vt predixit princeps: sequiꝛ ꝙ debet esse multiplex ad choleram. Secūdo qꝛ receptaculum melancholie multo maius est receptaculo cholere. Tertio quia receptaculum melancholie scilicet splen nutritur melancholia nutritione proprie dicta: cistis fellis vero non nutritur cholera. Quarto in sanguine extracto per phlebotomiam cōmuniter plus inuenitur de nigro terreo subsidente: q̄ꝫ de rubeo claro spumoso. ¶ Sed instabit aliquis primo quia in exeuntibus sepius apparet tinctura cholere q̄ꝫ melancholie: vt in vomitibus ꝛ in fecibus ꝛ in vrinis ꝛ in sudoribus: exeuntia vero super his que intus sunt attestantur. Secundo cholerice egritudines frequentius occurrunt q̄ꝫ melancholice sicut tertiane: fluxus ventris cholerici: ꝛ ictericie citrine q̄ꝫ quartane fluxus melancholici ꝛ ictericie nigre. Et videtur id denotare ꝙ cholera superat melancholiam quantitate. Tertio cholera se habet inter humores ad melancholiam sicut ignis inter elementa ad terram: sed ignis est multo maioꝛ terra vt aiunt astrologi. Quarto complexio cholerica est perfectioꝛ in actibus ꝛ magis vitalis q̄ꝫ melancholia vt preostensum est: ergo cholera est perfectioꝛ melancholia. Nam igitur acta ab infallibili agente: debuit choleram multiplicē facere ad melancholiam. ¶ Ad primum cōcede plus cholere fluere cuꝫ exeūtibus q̄ꝫ melancholie: sed plus melancholie imanet propter splenis ꝛ ossium nutritionem. Ad secundum dic ꝙ tertiane non sepius quartanis occurrunt propter multiplicitatem cholere supra melancholiam: sed quia cholera citius putrefit. Similiter dic de fluxu cholerico ꝙ sepius contingit melancholico: quia cholera mordax est ꝛ abrasiua cogens intestina expellere quod in eis est. De ictericia citrina etiam dic ꝙ subtilitas ꝛ mobilitas cholere sunt in cā ꝙ frequentius q̄ꝫ nigra eueniat. Ad tertium dic ꝙ cholera se habet ad melancholiam sicut ignis ad terram in primis qualitatibus non in quantitate. Ad quartum dic ꝙ perfectio complexionis cholerice supra melancholicam non prouenit ex abundantia cholere: sed ex fortitudine caloris innati ꝛ abūdantia spirituum ꝛ sufficientia sanguinis clari subtilis in ea que desunt melancholice.

De partibus

¶ Adhuc qđ ꝛc.] ¶ In quarta parte dicit princeps ꝙ alique questiones remanserunt adhuc de rebus humorum que non pertinent medicis sed phis solum: ꝛ ideo pretermisit eas. ¶ Attendo ꝙ questiones a quarū determinatione se excusat possunt esse tales. Prima vtrum humores spē differant a chilis ex quibus fiunt. Secūda vtrū humores generati in stomacho

sunt distincti humores a sanguine ⁊ in ligno sic tu ponis in sanguine sed h̄ est falsum q꞉ reperiunt mixta que nō habēt nisi .2. ptes qbus sunt eterreogenea vt caulis hz.n. partez terrestrez ⁊ ptez viscosam igneā silr rosa hz tres partes terreaz aquosaz ⁊ igneā vt mesue. Scdo si esset ista q̄rta ps aerea: tunc etiaz ista esset diuisibilis in terreaz ⁊ aquosam ⁊ igneam: igit redimus ad primam trinitatē. Tertio si fine sanguine ē ista ps ipsa erit pauca valde q꞉ vnctuosuz sanguinis est paucū ⁊ sup/natās. Quarto si vnctuosum sanguinis esset multū tūc sanguis esset valde le/vis cuius ꝯrium expertmur: gradus.n. sanguinis nō magnus est sex.ʒ. vel circa. Quinto dicet quis ex numero elemētoꝝ primoꝝ arguis mām ptium siue elemētoꝝ duoꝝ h̄ aūt non valet: q꞉ nec ex numero elemētoꝝ possumus arguere numeꝝ ꝯsiliūm. Sunt.n. membra silia non solū quattuoꝛ sed sex vel plura ⁊ hanc solutionem ponit plusq̄z cōmentatoꝛ dubitans de rōne predicta.

cis sed tantum pertinent philosophis.

Ad primuz dicendū ꝙ oē mixtuz hz hanc diuersitatē quattuoꝛ modoꝝ ptiuz: sz in quodā mixto appz tm̄ vnus modus ptiū: in quodā duo modi: in quodā tres in quodaz quattuoꝛ ⁊ h̄ ꝑꝑ diuersitatez spēꝝ mixtaꝝ in sanguine: ergo lz sint quattuoꝛ modi ptiuz dn̄anť tm̄ in eo ptes aeree ⁊ aquee bona ⁊ pfecta digōne cōmixte terreis ⁊ h̄ ostendit sapoꝛ dulcis ⁊ vnctuosus: lz vnctuosus sit dulcis modus: vt intelligiť scdo can̄. tertio caplo cuz dr̄ ꝙ vnctuosus sapoꝛ cōponiť cum dulci. ⁊ ideo sanguis est calidus ⁊ humidus ꝑꝑ factam digōnez ⁊ dn̄ium partiuz pfecte digestaꝝ. Ad scdam tu dicis si est in sanguine ps aerea ipsa est diuisibilis in ptes tres ⁊ sic redimus ad trinitatē. Dicēdū ꝙ pars terrea ⁊ sicca ⁊ quelibet pars in eo est diuisibilis in quattuoꝛ ⁊ sic ēt in infinitum sicut.n. accidit hec diuisio in ptibus trinitatis si poniť trinus. Ad tertiuz dōm ꝙ ista ps est multa: imo est illa que dr̄ actu sanguis ⁊ relique ptes sunt magis potētiales. Ad quartuz dōm ꝙ vnctuosuz bene digestū aqueū ⁊ aereū est multū in virtute: lz terreuz sit multū in mole: tm̄ totū est pfectum calido ⁊ humido ⁊ cū h̄ stat sanguinis grauitas. Vel dōz ꝙ sanguis in nobis est leuis sz extra ve/nas ꝑꝑ euaporationez aerei ⁊ cōgelationē fit grauis. Ad qntuz.dō. ꝙ ex nu/mero elementoꝝ arguimus numeꝝ cōsiliūm nō quantū ad supposita que numerant sed quantū ad ꝯplones. Nam ꝯsiliūm quedaz sunt calida ⁊ humida ⁊ quedam frigida ⁊ sicca: quedā calida ⁊ sicca: quedā fr̄a ⁊ humida. Membrum aūt temperatuz vt cutis est in summa calidoꝝ ⁊ humidoꝝ membrorum sicut ēt homo temperatus vt supradiximus. appz igiť ꝙ sanguis q ē vnus hu/moꝛ cōparatus ad suas ptes est quaternitas ⁊ non trinitas ⁊ ꝙ ps sanguinea calida ⁊ hūida similata aeri est ꝑ quā est in actu ⁊ relique .3. ptes sunt magis potētiales. Silr sanguis cōparatus ad reliquas partes vt ad tres hu. distinctos ab eo est q̄rtus humoꝛ: ⁊ aggregatus est quaternitas ⁊ nō trinitas ex quibus cessant rōnes supius fcē. Ad primā dōz ꝙ aliqs sanguis ē sanguineꝰ do/minio ptis calide ⁊ hu. cum dr̄ sanguis est colericus nō ꝑ colerā sz ꝑꝑ habere ptem sanguineam declinantem ad naturaz colere dōm ꝙ vtroqz modo pōt dici colericus: sed ꝯcesso illo ⁊ toto ꝓcessu nō habeť ꝓpositū: nā has .3. partes habere ꝓportionem debitā est veritas remota a proprijs excessibus ꝑ acqsi/tionē ptiū dulciū digestaꝝ hn̄tiuz pfcām digōnez: g̃ remouere sanguinē ad di/stemperantiā colericā non est solū remitti colericū: sed acquirere ꝑ digōnem multitudine partiuz dulciū: ⁊ silr remitti terrestre vel aquosum est ptes dulcis multas fieri in sanguine. Ad scdam dōz ꝙ nā defecauit dulce sanguis .i. totū sanguinē a superfluitatibus que differūt spē a sanguine: sz nō defecauit vel depurauit sanguinē a suismet ptibus que sunt sanguinis sed oēs ptes sanguinis fecit pfectiores q̄ztuz potuit: ⁊ h̄ est diuersum ſm diuersos homines: cuz ergo sanguis hz plures ptes sanguineas .i. est magis distictus ⁊ dulcis: ille ē melior sanguis in quo aūt est maioꝛ aquositas est minꝰ bonꝰ vt in flātico: cuz ergo dr̄ ꝙ quacūqz pte sanguis accepta est diuisibilis .s. in .3. ptes dōm. ꝙ siue in .3. siue in .4. h̄ est quia natura non debuit defecare vel depurare sanguinem a ptibus sanguineis sed facere sanguinē pfectiorez qui esse potuit ⁊ magis semotuz a numero ptiuz que sunt in eo distemperate. Ad tertiā cū dr̄ hec diuersitas si eēt: esset ꝑꝑ diuersitatē mēbroꝝ nutriendoꝝ. Dōz ꝙ diuersitas actualis q̄ ē sanguinē in venis esse quattuoꝛ humores spē differētes est ꝑꝑ nutricationē diuersoꝝ mēbroꝝ ſm opinionē medicoꝝ suprapositā: diuersitas ēt in suis ptibus si ipse est vnus humoꝛ ⁊ solus q nutrit: vel ēt si non est solus q꞉ est quoddā mixtum ⁊ cōformatur ēt ꝑ illas membris: ⁊ cū dr̄ ꝙ sanguis existens sba ꝯstituta ex illis tribus pōt al' conformari. Dōz ꝙ nō est veꝝ imo oportuit hēre partē calam ⁊ humidā ꝑ quaz ꝯformať tēperatis cōsanguineis. Ad quartā iam pz q꞉ petit principiū: imo quacūqz parte accepta est diuisibilis in q̄ttuoꝛ sbas: sz tu dicis qn̄ sanguis in venis putrefit nō separať nisi i terreū melācholicū ⁊ colericū ⁊ debemus imaginari ꝙ aquosuz euaporat: ēt auic. ponit ꝙ cum ponitur in catino separatur solum in .3. ptes humorales ⁊ nullā ptem assignat sanguineam: dōm ꝙ si sanguis separareť ꝑ corruptionē distillatione vel putrefactione nō apparēt nisi .3. partes q꞉ sanguineū eius corrumpiť .s. dulce vnctuosum: sz tu dicis istud est qd̄ ego volo .s. ꝙ sanguineū sanguis nō sit nisi illa tria que manifestať cū sanguis corrūpiť. Dōz ꝙ ego volo ꝙ sint illa q̄ttuoꝛ quo/ruz tria manifestanť .i. i actu ponunť. Aliud aūt corrūpiť in via si aūt sit modus manifestationis quarte ptis diceť statim. Dicamus g̃ hic ꝙ sanguis in esse sanguis est vna res ⁊ quelibet eius ps est sanguis ⁊ in h̄ nō est eterreoge/nitas sz cū ps parti cōparať: appz ꝙ i eo est ps plus sanguinea cala ⁊ hūida ⁊ ps aliqua minus calida ⁊ hūida q̄z illa tendēs ad terreū ⁊ sic de alijs. Ad qntaz dico ꝙ lac hz .4. sbas aqueā flāticaz casealē melācholicam butirosam san/guineā calidā ⁊ humidā ⁊ nitrosam calidā ⁊ siccā colericā que associať aqsitati vnde aqua casei dr̄ calida ⁊ sicca a multis auctoribus: ⁊ sic tolliť ꝯdictio inter auctores de aqua casei. Sed tu dices vt dicit plusq̄z cōmētatoꝛ butiro/sum nō pōt approxiari ptī sanguinee .s. calide ⁊ humide primo q꞉ pingue siue butirosuz est colericū: cuius signū est q꞉ est maxime inflammabile: secundo q꞉ butirum in lacte est parua pars: sed pars calida ⁊ humida sanguinea est ma/gna ps: ergo quolibet lacte butirū dz esse maioꝛ ps. Ad primum ꝙ lz pingue vnctuosuz ⁊ dulce sit materia colerica ipsum tm̄ in se est sanguineum calidūz ⁊ humidū. Ad scdz dōz duplr primo ꝙ ptes sanguinis melācolice flātice colerice i mole sunt multe ⁊ ꝓprie melācolice ⁊ flātice: sz ptes calide ⁊ hūide q̄s dicimus dulces ⁊ butirosas sunt pauce in mole ⁊ multe in vigore inq̄ztū sunt in sanguine formaliores ⁊ actualiores ⁊ alie ptes sunt potētiales magis ⁊ pfe/cte illis ⁊ ideo cū fit separatio sanguis facti lac appz maioꝛ ps terrea ⁊ aquosa ⁊ minoꝛ butirosa. Scdo dōm ꝙ ptes sanguis sanguinee calide ⁊ humide sunt duplices .s. pingues butirose ⁊ iste sunt pauce: ⁊ dulces ⁊ iste sunt plures oibus: ptes aūt butirose hn̄t humidū non separabile a sicco sicut oē vnctuo/sum hz: ⁊ ideo cū sanguis fit lac butirosuz lactis q꞉ fuit prius sanguis in separatione lactis vi caloris coaguli separať ab alijs partibus: ⁊ sicut erat paucuz ita est paucū: ptes aūt dulces hn̄t humiduz separabile a sicco sigꝰ quia illas ignis separat: ⁊ ideo dulce totuz transit in duas ptes cū lac separeť .s. in terreū casei ⁊ acetosuz qd̄ dicitur aqua lactis vel sex: ex h̄ infero ꝙ lac vaccaꝝ est satis butirosuz q꞉ hn̄t vacce butiꝝ crossuz fr̄itate illaꝝ ⁊ sic bene sepabile ab alijs ptibus. Sunt aūt multe cāe diuerse multitudinis butiri in aīalibus: ⁊ iō auctores videnť ꝯdicere sibi vt diximus sup. 2°. can̄. caplo de lacte.

Ideoqz eas pretermisi.

Ad sextaz cū dr̄ si esset dare hāc q̄rtaz sbam: tūc eius esset aliqua supfluitas dōz ꝙ ipsius sanguinis vt est vnus hūoꝛ alij .3. sunt supfluitas ⁊ vt meliꝰ dicā due colere sunt supfluitates: ꝯdicit q꞉ habe/rum superfluitatū erit ēt superfluitas ⁊ sic in infinitum: q꞉ iste colere sunt pu/riores partes ⁊ impuriores cum sanguine remanserunt vt Gal'. tertio de vir/tutibus: sed puri est superfluitas. Dicendum ꝙ statur ad postremā coleram que abradit intestina ⁊ postremā melancoliam que excitat appetitum. Dico etiā ꝙ cōparando partes sanguinis inter se ille .3. ptes sunt supfluitates inter vnaz que est bene digesta. ⁊ h̄ modo ego ꝯcedo ꝓcessuz in infinituz in accipiē/do q꞉ nullaz est accipere ptem sanguinis quātitatiuaz in qua non sit conside/rabilis hec quaternitas. Sed hic est instantia plusq̄z cōmentatoris difficilis: nā supfluitas est silis ei cuius est supfluitas vt scdo can̄. fen .3. primo. c. sz nulla istarum triū superfluitatuz .s. trium humorum similať parti sanguinee q̄ est in sanguine igiť illi parti nulla appropriať supfluitas: solum igitur in sanguine erūt tres ptes sanguifice ptes supfluitatis. Ad intellectuz huius consideran/dum ꝙ ptez sanguinis sanguineam calidaz ⁊ humidā dulciorem ⁊ pinguio/rem distinctam contra alias tres partes sanguineas habere superfluitatē po/test dupliciter intelligi vno modo ꝙ extra totum sanguinem istū qui est quā/titas inueniatur quarta quedaz res que sit eius superfluitas .s. appropriatioꝛ sibi ⁊ sibi correspondens ⁊ sic dico ꝙ inuenitur quia sicut inuenitur melāco/lia terrestris que similatur terrestri parti sanguinis: sed est supfluū terrestriū ⁊ sicut inueniť colera ignea q̄ est silis pti ignee sanguis sz est supflua ignea ⁊ sicut inueniť fl̄a silr nō inueniť quoddā vnctuosuz ⁊ dulce qd̄ nō repiť distictuz loco sbo ab alijs: sz inueniť cuz colera q̄ vadit ad cistim: vnde cistis deficcatur eo ⁊ illud vnctuosuz assumit ⁊ silr inuenitur in melancolia que vadit ad splenem ⁊ imaginari debemus ꝙ inuenitur in flāte vnde si habuisset paruū receptaculū illud vnctuosum ꝙ vadit cum flāte eēt id quo suuz receptaculum delectaretur: ⁊ quēadmoduz ps sanguinis quarta dicta sanguinea calida ⁊ humida est perfectio partium sanguineaꝝ ⁊ terrestrium ⁊ ignearum: ⁊ cum illaz perfectionem perdunt fiunt actu odiose res ⁊ nociue si morentur fit super/fluitas quarta scilicet quarte partis que est quid dulce vnctuosum stat vt pfectio alijs superfluitatibus ⁊ cū separať ab eis fiunt materie odiose nociue vnde cistis pellit coleram depuratam ⁊ splen melācoliaz sicut res nociuas licet in expulsione habeant vtilitatem super ptes super quas transeunt. appz igiť ꝙ sicut sanguis est quaternitas sic quattuoꝛ sunt eius superfluitates correspōdentes quattuoꝛ partibus eius ⁊ cū h̄ omnes ille quattuoꝛ superfluitates possunt dici supefluitas illius vnius que est ps dulcis ⁊ pīguis calida ⁊ huimida.

Sed dubitatur subtiliter ego video ꝙ extra sanguinem sunt quattuoꝛ sup/fluitates correspondentes quattuoꝛ ptibus sanguinis: quero vtrū ps sanguinea habeat quattuoꝛ ptes sanguineas que sint sibi superfluitates. Dicendū dupliciter: primo quia solum sunt .3. ille superfluitates idest .3. modi ptiuz q̄ sunt imperfectus sanguis ⁊ tunc propositio que dicit ꝙ supfluitas est similis ei cuius est supfluitas non est simpliciter amittenda vt eaz discussimus sup .3. can̄. fen .3. sed similis inquantum fit ab eodem agente cū suo iuuatiuo. Alio modo potest dici ꝙ in quacūqz illarum trium partium sanguinearuz est ima/ginari modum quendam vnctuosuz dulcis qui est superfluitas ptis vere dulcis ⁊ vere vnctuose sanguinee sicut cum duabus coleris ⁊ flāte imaginati su/mus hic ⁊ tunc ꝯcordat nobis propō que dicit ꝙ supfluitas est similis ei cuiꝰ est supfluitas .s. supfluitate appropriata aliq̄ ⁊ nō ois. Iaz g̃ appz vnus intellectus ponendi superfluitates quare partis sanguinee: siue ille sint partes sup/fluitatis sanguinee: siue non sanguinee. Secundo mō posset intelligi partez istam sanguineam quartam distinctam contra alias tres sanguineas hēre superfluitatem .i. ipsam posse distemperari in sanguine ⁊ sanguis exire temperamē tū per dominiū huius partis sicut exit temperamentū ꝑ dominium partis terrestris: vnde fit sanguis melancolicus ⁊ sic de alijs. Et dōm ꝙ sic: q꞉ per do/miniū partium calidarum ⁊ humidaruz in superflua quantitate ⁊ in excessu calidi ⁊ humidi intensiue supra mensuram nature cognitam que reperitur in homine tēperato fit distempamentū in sanguine per multitudinē ⁊ ꝑ multaz caliditatem ⁊ humiditatē: ⁊ ideo homo sanguineus est distempatus respectu hoīs temperati sicut melancolicus est distēperatus: ⁊ febriens febre sinocha est distemperatus respectu suimet ⁊ respectu temperati hominis: sicut hn̄s febrez quartanā est distemperatus: ⁊ hec sunt vera fundamenta ad inquirēdā veritatem de natura febrium sanguinearum: quaz veritatez ignorauit plusq̄z cōmentatoꝛ vt apparet tractatu tertio libri tegni super illo verbo: fere igitur circa finem. Ad septimam dicendum ꝙ datur medicina sanguinis eductiua ſm Galienum in libro de farmachis: licet non sit in vsu ⁊ si ille partes sanguinis quattuoꝛ ponerentur in actu daretur medicina illarum eductiua que medicina esset vel diuersarum specierum vel vnius ⁊ de hoc non curamus hic.

Ad octauam concedo ꝙ sanguis potest facere interpolataz sed raro est ⁊ nō perdurat: quia transit cito in naturam alterius hu. cuz est extra venas: demō/stratur etiam per me in materia de febribus ꝙ sanguis facit interpollatam .i. non continuaz febrem quandoqz ⁊ contingenter valde: tamen de sui natura facit continuam. Ad nonam dicenduz ꝙ periodus febris sanguinee est non habere periodum aliarum sed esse vniformis motus hec dicuntur hic valde breuiter q꞉ ꝓlixe scripsimꝰ sup lib. de drijs fe. ⁊ sup pr̄ia fen q̄rti. Dicamꝰ g̃ hic ꝙ trusianus non posuit istam opinionem nisi propter difficultatem de febre sanguinis: non enim potuit videre quomodo sanguini appropriaretur aliqua febris

Jacobus

⁊ generati in epati ⁊ generati in venis que cōicant in noīe sint eiusdem spe/ciei: puta phlegma ꝙ fit in stō ⁊ quod fit in epate: ⁊ cholera que fit in epate ⁊ que fit in venis: ⁊ melancholia que fit in epate: ⁊ que fit in venis ex sanguine corrupto. Tertia vtrum humores hoīs sint eiusdem speciei cum humoribus

De partibus

alioꝝ aīaliuz. Quarta vtrū sit necessariū quattuoꝛ humores adipisci nouā for/maz sbalez priusq̄z vertanť in corpus humanū trāseundo .s. ꝑ scdas humiditates. Quinta vtrū humores fiāt vere partes an silitudinarie hoīs. Sexta vtrū humores nutriant corpus ꝑ interualla sicut concedimus vel assidue ⁊ inces/

febris si est humoꝛ distinctus ita ꝙ sit quaternitas: qꝛ tūc erunt quatuoꝛ febres putride: ⁊ istaꝫ quartā ipse non potuit cōpꝛehendere vili argumēto deceptus hoc.s. primo qꝛ haberet suā interpollataꝫ: 2o qꝛ haberet ꝓpꝛiuꝫ periodū. Et nos dicamus ꝙ hꝫ suaꝫ interpollataꝫ nō habētez aliquē determinatū diē in inuasione. Sꝫ accidit sibi hoc ꝭm mensurā tempoꝛis in effusione sanguinis: ⁊ dicimus ꝙ hꝫ periodū pꝛopꝛiū: qui est nullū habere pioduꝫ alioꝝ. Oꝫ aūt nos ostēdere in sciētia febriuꝫ ꝙ ꝯcesso plus q̄ꝫ cōmentatoꝛi ꝙ sanguis sit trinitas nō pōt euadere qn adhuc sit febris quarta. Et breuiter oñditur sic sanguis solū peccans in calido ⁊ humido pōt facere febrem que nō erit febris eius vt alterā triuꝫ partiū hꝫ: sed vt est hec trinitas simul: conatur aūt effugere hanc rōnez magno pꝛecipitio: qꝛ talem febrez reducit in flegmaticā vt apparet in tegni trac.3. pꝛeallega. loco. Ad auctoꝛitatē Auer. in pꝛactica cantiꝯ doꝫ ꝙ solū voluit inuestigare febrē sanguinis q̄ similaꝛ febribus alioꝝ 3ᵒʳ humoꝝ sepatoꝝ a sanguine ⁊ ideo fe. sanguinis ponit vnam qñ fit colericus: aliaꝫ qñ flegmaticus: ⁊ aliaꝫ qñ melācolicus: tacuit aūt de febre sanguinis qñ sanguis fit sanguineus. Sꝫ tu dices febres de materiebus extra sanguinez nō sunt soluꝫ.3. imo.4. qꝛ illud vnctuosuꝫ qꝺ reperitur cū melancholia ⁊ cholera pōt putrefieri. Dōm ꝙ vel nō putrefit distinctuꝫ: vel reducitur illa febris ad sanguinē: ⁊ addo hic vnū ꝙ scia de febribus nō est completa ī mūdo ⁊ forsan alius veniet qui complebit: ⁊ deus det mihi gratiam complendi illam.

De qualitate generationis humorum. Capitulum.ij.

Utriens[a] masticatione aliquā habet digestionez. Superficies[b] eniꝫ oris superficiei stomachi contigua existit: immo est ac si vna[c] esset superficies: estq̄ꝫ in eo virtus digestiua ex ipso. Cūq̄ꝫ masticatum tetigerit aliqua ipsum conuersione permutabit. Et in hoc[d] quidem auxiliabitur saliua acquisita per digestionez in qua cadit caloꝛ innatus. Ideoq̄ꝫ triticum masticatum in maturatione furūculoꝛuꝫ ⁊ exitura operatur quod non operatur triticum cum aqua tritum: neq̄ꝫ illud quod cum aqua coquitur. Et dixerunt quidam ꝙ signuꝫ ostendens nobis ꝙ masticatum iam pa

De qualitate generationis humorum. Capitulum.ij.

n Utriens ⁊c. Postq̄ꝫ scientiaꝫ de speciebus hu. vel de humoribus in facto esse licet sit aliq̄d dictum de modo generationis aliquoꝛuꝫ sequitur scientia de generatione hu. ⁊ placuit sibi hic hūc oꝛdinē sic seruare quē nō tenuit in.12. de animalibus: ⁊ causa vtriusq̄ꝫ est nota scienti ꝙ generatio est pꝛioꝛ generato in tēpoꝛe: sed generatū est pꝛius in dignitate: hoc aūt capitulū multipliciter cōsueuit diuidi ⁊ bene leuius tñ sic ꝙ determinat de generatiōe humoꝝ vt humoꝛ compꝛehendit kilū ⁊ hu. ⁊ humiditates: hoꝝ aūt generatio fit per digestionez. Primo ergo determinat de generatione kili ⁊ per consequēs de digestione q̄ fit. Scꝺo de generatione sanguinis ⁊ hu. ⁊ sic de digestione 2a. Tertio de generatione humiditatū ⁊ sic de digestione tertia ⁊ quarta. Quarto de supfluitatibus dictarū digestionum. Quinto addit cañ. completiuos: ibi secūda [Deinde eius subtile] ibi tertia [Debes aūt scire ꝙ sanguis ⁊ ꝙ cum eo labitur] ibi quarta [Superfluitas igitur] ibi quinta [Debes aūt scire ꝙ si.] Prima in.2. primo determinat de generatione pꝛeparante que fit in oꝛe: 2o de digōne completiua qua datur forma kili que fit in stomaco.i. per actuꝫ masticationis: prima in duas: primo ponit in oꝛe fieri aliqualem digestionez: scꝺo ꝓbat hoc: ibi secūda [Supficies enim.] Cōsiderandū pꝛimo masticatione fieri aliquam digestionē: qꝛ masticatione conteritur cibus ⁊ ex hoc fit passibilioꝛ a stomaco vt dicit Aristo. 2o de partibus.c.6. ⁊ ex hoc potest dici ꝙ habens raros dētes est breuioꝛis vite qꝛ nō bene conterit cibū licet Aristo. huius aliaꝫ cām det pꝛoble.10. ꝓblemate.48. vel masticatione idest in actu masticationis ⁊ hoc fit pellicula ⁊ saliua. Considerandum secundo qꝛ dicit aliquam quia diminutam ⁊ imperfectam ⁊ non veram.

b Superficies ⁊c.] Primo probat hoc per cās: scꝺo per signū: ibi 2a [Et dixerunt.] Primo dat vnaꝫ cām que est virtus in pellicula oris digestiua cū sit coniuncta pellicule stomaci: cū aūt agens tangit passum fit actio igiꝛ pellicula oris tangēs cibū in oꝛe masticatione reuoluta fiet actio. Consideranduꝫ ꝙ pellicula que os tāgit est in se tota ꝯtinua cū pellicula stomaci ⁊ ideo dixit.

c Est ac si esset vna: signū cuꝫ est tremoꝛ labij in vomitu ⁊ anathomia hoc ostēdit: sꝫ qꝛ membꝛa que teguntur nō sunt sic cōtinua: ideo dicitur contigua: pellicula aūt stomachi intrinseca licet sit neruosa tamen cū hoc est digestiua.

d Et in hoc ⁊c.] Hic dat aliam causam propter quā aliqua digestio fit in oꝛe. Scꝺo ꝙ dixit probat: ibi scꝺa [Ideoq̄ꝫ] Qꝺ pꝛimo dixit pꝫ: probat aūt ꝙ in saliua sit caloꝛ innatus qꝛ triticū masticatū maturat furūculos ꝙ nō facit triticū cū aqua tritū vel coctum. igitur aliquid plus virtute caloꝛis digerentis hꝫ triticum masticatū: sed illud non habet nisi a saliua. Considerandū ꝙ furūculus hic sumitur ꝓ apostematibus quibusdā sanguineis dictis aldemul vel durūguli in vulgari vt intelligi pōt ab Haly in tegni trac.3.149. cōmento cum furūculos reponit inter apostemata calida: ꝙ aūt ꝑ hos furūculos possumus intelligere apostemata calida dicta aldemul apparet quarto cañ. fen.3.c. aldemul: vbi hanc curam ponit: ⁊ ideo possumus per furūculos intelligere furūculum palpebꝛe dictū oꝛdeoluꝫ: vt apparet quarto de simplici medicina.c. de saliua ⁊ exiturarū idest hoꝛum apostematū dictoꝝ furūculi cum perueniūt ad

Jacobus

santer sicut resoluimur. Septima vtruꝫ humoꝛes sint animati an inanimati.

De qualitate generationis humorum. Capitulum secundum.

n Utriens ⁊c. In hoc caplo agiꝛ pmo de quattuoꝛ digōnibus. Scꝺo de supfluitatibus eaꝝ: ibi [Supfluitates igiꝛ] Tertio duo notanꝛ circa sbam ⁊ motū humoꝝ: ibi [Debes aūt scire] Prime ptis sunt tres ptes. Prima est de pꝛima digōne. Secunda est de scꝺa: ibi [Deinde eius subtile a stō.] Tertia de tertia ⁊ quarta siꝛ: ibi [Debes aūt scire.] Prime partis que est pꝛesens tex. iteꝝ sunt tres pticule. Prima ostēdit rōne triplici ꝙ cibus aliquā acq̄rit in oꝛe digōnem. Scꝺa declarat vbi cōpleꝛ pꝛima digestio ⁊ virtute cuius caloꝛis fit: ibi [Deinde postq̄ꝫ] Tertia ad q̄d cōuertiꝛ cibus in pꝛima digōne. ibi [Cuꝫ nutriens] In pꝛima pticula dicit pꝛin. pꝛimo ꝙ nutriēs.i. cibus acq̄rit aliquā digōnem in oꝛe ꝑ masticationē: ⁊ hꝫ ꝓbat triplici rōne. Prima rō est qꝛ supficies oris est cōtigua superficiei stōi: imo est quasi vna ⁊ eadē superficies ⁊ in oꝛe est virtus digestiua ei cōicata ex stō: ⁊ ideo qñ os tetigerit cibuꝫ masticatū ꝑmutabit ipsum aliqua cōuersione.i. digeret ipsum aliqua inchoata digestione. Scꝺa ratio sumiꝛ a saliua q̄ exñs in oꝛe auxiliū pꝛebet ad digestionē. Nam ipsa saliua ꝑ digōnem acquiriꝛ: ⁊ in ea cadit seu recipiꝛ caloꝛ ināt⁹ qñ digeriꝛ. Et pp hoc triticū masticatū maturat furūculos idest apata mediocria sanguinea vulgariter noīata claui: ⁊ ꝓcurat exiturā in eis.s. aptionem cū de-

exiturā: sunt autem hec apostemata vt plurimū exituralia: vt declaramus super.3. fen quarti libꝛi. Dubitant an saliua iuuat ad digestionez vꝫ ꝙ non: qꝛ ē supfluitas ⁊ ꝑ ꝯsequens nociua nō iuuatiua. Amplius dicit ꝙ hoc facit qꝛ in eo cadit caloꝛ innatus. Contra qꝛ farina seminis lini ⁊ fenugreci maturant ⁊ non cadit in eis caloꝛ innatus. Nos iam declarauimus in fen.6. quarti cañ.c. de moꝛsu canis rabidi sermone pertinēte ad fen sextam tertij libꝛi.1.ca. ⁊ quō est generatio saliue: ⁊ diximus ꝙ in carnibus glandosis circa radicez lingue generaꝛ saliua ⁊ ꝙ ibi cōcurrit ꝟtus multa 3ᵒʳ pꝛincipaliū membꝛoꝛū ⁊ ideo saliua est res ī qua est magnuꝫ vestigiū cōplexionis siue caloꝛis oris cui⁹ est saliua ⁊ per hanc saliuaꝫ venenosa aīalia quedā moꝛsu occidunt: īmo quidaꝫ serpentes illam expetunt ⁊ hec saliua ī nobis ē alijs animalibus venenum: qꝛ tenet vestigium nostri caloꝛis: vnde occidit scoꝛpionem: ⁊ hoc signū inducit Gal.3. de virtutibus naturalibus.7. capitulo: ⁊ propter hoc inuenitur qñq̄ꝫ ꝙ si vnus hō bibit ad ciatū in quo q̄dem alius bibit: aut bibit residuuꝫ potus ab alio valde leditur: hec saliua hoc caloꝛe digerit cibū in hoꝛe masticatū digestione cibi aliqua ⁊ nō saliua que est flegma catarrizans a capite: ⁊ pp hoc panis infusus in aqua vel vino nō sic est digestibilis qꝛ nō īmiscetur illius saliua īmo supnatat. Ad pꝛimū ꝯtrariū dicendū ꝙ aliqua supfluitas vnius alteri potest esse iuuatiua. Ad scꝺm dōm ꝙ habēs in se caloꝛez nālem digerit nō tamē omne digerēs hꝫ saliuā sꝫ aliquē modū caloꝛis virtualē qualis competit medicinis. Et dixerūt.s. Gal.3. de virtutibus nālibus.7.c. Considerandū ꝙ mutatio in odoꝛe ⁊ sapoꝛe malo sicut appet in cibo qui inter dentes seruatur: significat mutationē ad malū: sed mutatio ad bonū odoꝛez ⁊ sapoꝛem significat digestionez fieri.

a Deinde: hic vult ostendere generationē kili in stomaco per actū scꝺe digōnis. Considerandū pꝛimo Gal.3. de vir. imaginatū fuisse stomacū vt lapigiū siue lebetez igni expositū: stomacus.n. igne digerit mēbꝛoꝛum circūstantiū calefacientiū cū suo pꝛopꝛio caloꝛe. Considerandū 2o ꝙ qꝛ manifestū erat ꝙ epar ⁊ coꝛ calefaciūt ideo hoc Aui. sine alia declaratione dixit: sed de splene poterat dubitari pp suā melancoliaꝫ: ⁊ ideo declarauit illud de zirbo etiā cū sit membꝝ pingue: ideo plurima pars est pinguedo: ⁊ iō dixit ꝙ hoc facit reflectendo calm̄ ꝭm quem modū plumbū plus calefacit q̄ꝫ lana vt dixit Aristo. pꝛoble.8. ꝓblemate.19. ⁊ ideo defectus zirbi est causa defectionis digestionis: vt Auēzoar 2o theisir: ⁊ Gal. 2o lib. de vtili. partiuꝫ.c.11. alia ēt mēbꝛa pꝛeter hec que Aui. ponit sunt que stōm suo caloꝛe adiuuant.s. arteria magna ⁊ vena descēdens ⁊ musculi ventris. Hic ergo dubitat quid plus facit ad digestionem cibi in stomaco: an caloꝛ stomaci: an mēbꝛoꝝ circūstantiuꝫ: vꝫ ꝙ circunstantiū caloꝛ qꝛ est maioꝛ caloꝛ. In ꝯtrariū qꝛ ad effectū plus facit agens pꝛincipale q̄ꝫ coadiuuans sꝫ stomacus est pꝛincipale agens. Dicūt cōiter ꝙ in digestione qua fit kilus consideramus ipsaꝫ eliquationē siue digestionez absolute ⁊ istaꝫ magis opatur caloꝛ alioꝝ mēbꝛoꝝ: qꝛ est maioꝛ ⁊ foꝛtioꝛ: ⁊ ideo eliquatioꝛ siue magis trāsmutatiuus. Cōsideramus ēt ipsaꝫ trāsmutationem.s. vt kilificatio ⁊ hanc facit plus pꝛopꝛius caloꝛ stomaci: eliquatio cibi in stomaco plus fit a caloꝛe mēbꝛoꝝ circūstantiū q̄ꝫ a caloꝛe stomaci: sed foꝛma kili plus datur a caloꝛe stomaci qꝛ pꝛima foꝛma datur a pꝛopꝛio agente: stomacus aūt vt hoc determinatū membꝛū est pꝛopꝛiū agens ad foꝛmaꝫ kili: sed hic est locus speculationis: cū enim dicimus ꝙ stomachus ꝓpꝛio caloꝛe plus agit ad foꝛmā kili: oꝫ scire quō stomacus accipitur an vt habēs solū cōplōnez inataꝫ: ⁊ tūc stomacus nō dꝫ agere digōnez aliquā: an vt hꝫ innatā actuataꝫ ꝑ influentez: ⁊ tūc cū influēs sit caliditas q̄ꝫ dat sibi coꝛ stomacus agēs cū complexione innata ⁊ influēte nō recipit aliud auxiliū a coꝛde ꝑter istam influentē: ꝗ quō digeret ꝓpꝛio caloꝛe ⁊ caloꝛe coꝛdis ꝑter hoc. Et nos dicamus ꝙ tenētibus vias modernoꝝ nō est facile exire hāc difficultatez: sed tenētibus vias nostras que fuere auctoꝝ de quadruplici complōne ⁊ vidētibus vnā de illis cōplexionibus esse ꝑ appꝛopinquationē ⁊ elongationē a coꝛde: ⁊ sic ad qꝺcunq̄ꝫ membꝛū calidū: ⁊ videntibus etiā vnaꝫ eē ꝑ multitudinē aut paucitatez spūs appebit exitus ab hac difficultate. Considerandū.3. in multis aīaliuꝫ hoc dixit pp aīalia nō habentia stomacū siue pp axanguīa in quibus sicut nō repitur sanguis ita nō reperitur kilus: qꝛ kilus ē oꝛdinatus in sanguine: credidit Ant. ꝙ hoc etiā dicatur pp aīalia ruminantia qꝺ tamē est falsum sed hic nō discutimus hoc: scripsimus aūt de effectibus duoꝝ ventriū aīalium ruminantiuꝫ.2. cañ.c. de coagulo. Considerandum.4. ꝙ bibitur plerūq̄ꝫ: dixit hoc qꝛ aliqua aīalia sunt que non bibunt ⁊ tamē fit in eis kilus: vt viuētia de rapina.s. aues: vel dixit qꝛ nos qñq̄ꝫ nō bibimus: sunt enim hoīes qui stant diebus aliq̄bus sine potu de q̄bus supꝛa diximus: aliter posset exponi: fit plerūq̄ꝫ kil. qꝛ propter aliquas cās añtes posset non fieri kil. Considerandū.5. ꝙ accipimus qꝺ est

De partibus

cursu saniei: ⁊ hec non facit triticū trituꝫ cum aqua: nec triticum coctuꝫ cum aqua. Tertia rō assignatur ab aliq̄bus ex signo sumpto a sapoꝛe ⁊ odoꝛe in cibo enim iam masticato nec odoꝛ nec sapoꝛ quos pꝛius hēbat ante masticationem inueniꝛ. Attende pꝛimo circa pꝛimā rōnem ꝙ lingua q̄ est pars oris ⁊ vnū ex instrīs ꝯuersionis cibi masticati: hꝫ cutē superficiei eius inferioꝛis ꝯtinuā cū cute mery ⁊ interioꝛe pte stōi: ita ꝙ eadē pellicula cōtinuata cooperit linguā ⁊ mery ⁊ stomachū vt ait pꝛin. tertij.6. cap. pꝛimo. Et inde est ꝙ vomitus ꝓuocaꝛ ex tactu radicis lingue cū digito vel pēna. Et panniculus q̄ est in circuitu lingue est ꝯiunctus cū pāniculo totius oris ⁊ vsq̄ꝫ ad mery ⁊ stōuꝫ vt ait pꝛin. ibi. Et ex tali colligātia oris cuꝫ stō tremoꝛ labij inferioꝛis īueniꝛ significare futuꝝ vomitū. Nō est ergo mirandū si stomachus ꝑbeat oꝛi vim aliquā digerēdi. Attende scꝺo circa scꝺam rōnem ꝙ in radice lingue sunt duo oꝛificia q̄ dicunꝛ fontes saliue ⁊ hauritoꝛia saliue quoꝝ: officiū est cōseruare roꝛē lingue: ita ꝙ effundunt saliualē humiditatē sup linguā ⁊ ꝑ totū os: ⁊ hec hūiditas est velut aquosuꝫ phl̄a partim in stō genitū ex subtilioꝛi pte chili: ⁊ inde ascēdēs ad dictos fontes partim a cerebꝛo descendens ad os ꝑ foramina existentia in osse colatoꝛij. Cuius rei signū est ꝙ hñtes humidū ⁊ reumaticuꝫ cerebꝛuꝫ in saliua supabūdant: ⁊ siꝛ hñtes humidū stomacū sicut bibuli ⁊ fructuū ac offaꝝ cōestoꝛes. Cuꝫ igiꝛ saliua susceperit in sui digōne aliq̄d naturalis caloꝛis ⁊ cibis īmisceaꝛ duꝫ lingua resoluit eos ⁊ īpellit sub dentibus mo

kilus substantia liquida similis ptisane in spissitudine ⁊ etiā in colore:, vt ostē dit anathomia: kilus ĝ p.l. hanc sbaʒ significat: sʒ kimus p.m. significat hu. vt dicit Haly trac.3. ꝯmēto.192. ⁊ q: kilus est quedā res subāliter differēs a cibis extra: ideo digestio in stō est ꝓa digō ⁊ pfecta: q: sbaliter trāsmutat: ⁊ iō dixit integra digōne digerit. ¶ Dubitāt q̄ sit maior trāsmutatio an ciboꝝ in chiluʒ an chili in sanguinē: ⁊ dicūt ꝙ cū absolute ꝯsiderant iste trāsmutationes vna nō est maior alia: q: vtraqʒ est subālis transmutatio. Alio° ꝯsiderant cuʒ comparant in suis terminis a qbus ⁊ ad quos ⁊ ecōtra: ⁊ hoc mō est maior transmutatio ciboꝝ in chilū q̄ʒ chili in sanguinē: ratio est q: magis distat forma chili a forma ciboꝝ q̄ʒ forma sanguinis a forma chili. Hoc quidam probant q: difficilius cibus transit in chilū q̄ʒ chilus in sanguinēʒ: vnde digō in stō pluribus horis durat q̄ʒ digō in epate: ista ratio nō probat pp diuersitateʒ agentiū: aliter posset oñdi ex sensatis: ois.n. chilus hʒ accidētia qbus magis ꝯuenit cū sanguine.s. actualeʒ fluiditateʒ ⁊ humorositateʒ: cibaria aūt plurima nō habēt similitudinē cū chilo. Aliȷ̇ dicūt ꝙ vtraqʒ distantia est equalis q: vtraqʒ ē substantialis ⁊ vtraqʒ īmediata.i. p nullaʒ aliā sbalem formā mediaʒ. Scias tñ ꝙ duaꝝ distantiaꝝ quaꝝ vtraqʒ est substantialis ⁊ vtraqʒ īmediata: vna potest eē maior alia vel pp gradus diuersos p fcōis formaruʒ sicut plus appropinquat canis vulpi vel lupo q̄ʒ lapis cani: vel q̄ʒ planta cani: vel hoc est pp accidētia difficilioris amotionis sicut plus appropinquat stupa igni q̄ʒ lignū. Dubitāt hic oēs vtrū stomacus nutriatur ex chilo vr̄ ꝙ sic p Gal.3. de virtu. nālibus: ⁊ quarto de regi. sani. ⁊ in cōmēto apho. eoꝝ que nutriūtur. Ampli° qđ apponitur vnitur ⁊ assimilat vere nutrit: sed chilus est hmōi: vt Gal.3. de virtuti. naturalibus penul.c. in ꝯtrariuʒ q: nil nutrit nisi trāseat p.3. digōnes vt Gal. 3° de comple. Famose opi. sunt.3. vna ꝙ stomacus quantū ad tunicā carnosaʒ nutrit sanguine: sʒ quātuʒ ad intrinsecaʒ nutrit chilo: ⁊ vr̄ ꝙ auicē. sentiat hoc infra.c. de anatomia vene porte. Alia est opi. ꝙ stomacus vera nutricatione nutritur ex chilo quātuʒ ad ambas tunicas: ⁊ ista opi. est Antoniȷ̇ hic: ⁊ Dynus etiaʒ satis ꝯcordat secū: hec opi. ꝯfirmatur ꝑmo p Gal. ⁊ auer.2. coll 3. quoꝝ dicūt eē intentionē. Probat rōnibus quinqʒ: ꝑma si stomacus nō nutrit ex chilo: tūc egrediēte chilo de stomaco ad epar maior eēt fames q̄ʒ prius: ꝯña pʒ q: prius tpe famis erat facta resolutio ⁊ mō cū fit chilus ⁊ postq̄ʒ est factus ⁊ exit a stō adhuc maior ē facta resolutio: igitur maior fames. Scđa rō chilus est similis stō: ergo ex illo nutrit: ꝯña est nota: añs pʒ q: est similis in sba ⁊ colore: ꝙ sit similis in colore appʒ ad sensuʒ ĝ in sba q: alr̄ illa siītudo coloris esset ociosa. Tertia rō si stōus nō nutrit chilo sequūtur 3ª incōueniētia: ꝑmū q: tūc duo mēbra īnata.s. stomacus ⁊ epar vnū traheret a reliquo ꝙ vr̄ incōueniēs: 2ᵐ q: tūc ī venis meseraicis sanguis quē ad se trahit stōus miscebit chilo quē trahit epar. Tertiū incōueniens: q: tūc epar simul traheret ⁊ expelleret q: trahit chilum a stō ⁊ expellit ad eū sanguinē. Quarta ratio si stomacus nō nutrit chilo semp chilus a stomaco exiret corruptus: ꝯña pʒ: q: omne ꝙ ab alio expellitur vel expellitur vt superfluuʒ in quāto sui nutrimēti: aut vt malignuʒ ⁊ superfluum in quali. Quinta ratio stomachus nō potest nutriri ex eo ꝙ transiuit terminum decoctionis sibi proportionalis.s. conuenientis sue forme: sʒ cū chilus est factus sanguis iam transiuit terminum decoctionis sue ⁊ sibi conuenientis: que est prima decoctio. Sexta ratio potest intelligi ab Anto. tale mēbrum imperfectum vt stomacus nutritur nutrimento minus perfecto vt chilus. ¶ Considerandū tamen ꝙ sanguis qui est in arteriȷ̇s iuuat ad digestionem illius chili qua digestione fit conueniens stomaco. Hanc opinioneʒ roboremus ꝑmo per auēzoar ꝑo theysir tractatu scđo.c. primo qui sine dubio illaʒ sentit: ⁊ per Rasim scđo libro cōtinentis penultimo capitulo: ⁊ p rationem nostram. Stomacus indiget chilo pro corpore chili ⁊ non pro qualitate chili: ergo non nutritur chilo: consequentia videtur nota: quia corpore non indigemus nisi vt reponatur corpus: ⁊ hoc est nutrire: antecedens probatur ex simili modo ꝙ Gal. probat in libro de vtilitate respirationis ꝙ aere non egemus pro corpore sed pro qualitate: nam si chilo egeremus pro qualitate ⁊ non pro corpore tūc acquisita qualitate in stomacho verbi gra. Calefactio eo tempore famis cessaret appetitus ꝙ est falsum. Nos ponamus opinionem plurium antiquorum quaʒ credimus verā: licet nō sit demonstrabilis: sʒ probabilis est in duabus ꝯclusionibus: prima ꝙ stomacus vera nutricatione nutritur sanguine ⁊ non chilo: ratio eadem est materia nutricationis ⁊ generationis: sed generamur in vtero ex sanguine ꝑm omnem partem: stomacus enim ex sanguine fit: ergo nutricatio erit ex sanguine. Ista ratio potest solui dicendo ꝙ sanguis ex quo generatur stomacus ꝯuertitur a spermate in subām quādam chilosam: ex quo fit stomacus: hec solutio nō quietat intentionem lʒ posset qs ī ea substētari nō eniʒ vr̄ ꝙ sanguis qui īmediate fcūs fit ex chilo fiat īmediate kilus ⁊ ꝓprie ab agēte cui° est de sanguīe facere mēbra ⁊ nō vr̄ ꝙ sit ei° trāsmutare sanguinē de forma in formā vt faciat mēbrū. Scđa rō infans in vtero nutrit multis mēsib° sanguine: ĝ extra vteꝝ multo magis: ꝯña est no. q: tūc stōus ꝑm oēm particulā pfectissime nutriebat. Cōsueuit adduci ab aliȷ̇s sic opinantibus. Tertia ratio ⁊ est q: hois est vna forma: igit eius ē vna materia: aut igitur solus kilus ⁊ lʒ nō: aut solus sanguis ⁊ lʒ ꝓpositū. Amplius mēbra que plus distāt a sanguis similitudīe nutriunt sanguīe: sicut ossa: ĝ multo magis stomacus: he quatuor rōnes lʒ sint subtiles tñ nō fidē faciūt. Scđa ꝯclusio erit ꝙ stomacus nutricatione nō vera nutritur kilo.s. aliqua parte kili quam pro se accipit: opʒ igitur scire que nutricatio dr̄ nō vera. Et dicamus ꝙ nutricatio vera est qua nutrimentū vnitur in forma substantiali cuʒ nutrito ⁊ hoc modo sanguis nutrit stōm: dicitur non vera qua nutrituʒ delectat in nutrimēto ⁊ aliquā bonā qualitateʒ ab eius p̄sentia ⁊ appropinquatiōe recipit nutrituʒ: nō tñ sbaleʒ formā recipit nutrimētuʒ: sed semp stat distinctuʒ spē a nutrito: ⁊ talis nutricatio vocat ab auer. ꝑo col. nutricatio attinēs qualitati: q: consistit in acquisitiōe qualitatis: ⁊ nō subālis forme. Nutricatio aūt vera dicitur nutricatio

rum incepit digeri est ꝙ neqʒ primus odor neqʒ primus sapor inuenitur in eo. ¶ Deinde postq̄ʒ stomachum ingreditur integra digeritur digestione: nō propter stomachi calorem tantum: sed propter calorem membrorum que ipsuʒ circundant etiam a dextra quidem epar: ⁊ a sinistra splen. Splen nāqʒ calefacit nō propter sui subām: sed pp arterias ⁊ venas multas que ī eo sunt. Et ab anteriori quideʒ est zirbū adipinū quod cito suscipit caloreʒ cā adipis ⁊ ad stomachum reducit. Et superius quideʒ cor mediante diaphragmate ab eo calefacto.

Jacobus De partibus

laribus ad instar manus multoris vt melius masticent rationabiliter cibus dr̄ in masticatione acquirere aliquā digōnem. ¶ Attēde tertio circa tertiā rationeʒ quā ꝑnceps hic nō approbat nec reprobat: sʒ allegat ex aliȷ̇s dicēs [Et dixerunt qdaʒ ⁊c.] ꝙ Gal. hāc rōnem facit tertio de virtutibus nālibus ita scribens.c.7. Que ꝓo in ore fit alteratio cibi.s. transire qdeʒ facit manifeste eū in alteram speciem. Disces aūt vtiqʒ in derelictis in distantiȷ̇s dentium cibariȷ̇s ⁊ permanentibus per totam noctem. Neqʒ enim panis certissime quideʒ panis neqʒ caro qđ caro est: sed fetet qdem hoc tale quale ⁊ animalis os. ¶ Sʒ dicet aliquis nō est mirū de cibariȷ̇s que manserunt inter dentes tota nocte si sint alterata ⁊ odore ⁊ sapore sed ob hoc nō sequitur ꝙ masticata recēter similiter alterata sint. Dic ꝙ immo magis q: masticata plus a lingua tacta sunt q̄ possidet aliquid de virtute digestiua: ⁊ plus de saliua fuit eis incorpatuʒ ⁊ melius cōminuta fuerunt. Et id asserit Gal. in predicto libro dicens. Sʒ masticata frumēta: hec qdeʒ primū phlegmate idest saliua infundūtur ⁊ cōmassantur itaqʒ amplioem transmutationem susceperunt his que in vacuis regionibus dentiū incuneata sunt sicut iaʒ transglutita masticat nō transglutit magis alterata. ¶ Sed rursus quis instabit: qm̄ de lienteria dr̄ ꝙ est fluxus ventris in q̄ cibus exit in eisdeʒ qualitate ⁊ q̄ʒtitate qbus assumptus est: vt ait Gal. cōmento.12. quarte sup illo apho. Quibus vētres lienterici. Non igitur mutat cibus specieʒ ⁊ qualitates ne in masticatione nec in trāsglutione. Dic ꝙ illud dictuʒ de lienteria vel intelligitur de sorbilibus ⁊ bibilibus nō recipiētibus masticationeʒ: vel de cibis masticatis ⁊ transglutitis ita ꝙ postq̄ʒ masticati fuerunt ⁊ transglutiti nō acquirūt presente lienteria digestionē sensibileʒ in stomacho: sed labūtur inferius stomacho nequeūte retinere eos: vel ꝓpter pustulas aut excoriationeʒ aliquā in ipsius supficie: vel propter phlegma lubricans. ¶ Attende quarto circa rationeʒ scđam ꝙ nō solū in maturatione clauoruʒ saliua hois ostēdit se esse participem innati caloris humane complexionis: imo etiā in curatione impetiginis ⁊ interfectione scorpionū cuʒ super eos emittitur: ⁊ aliȷ̇s paruis venenosis aīalibus vel morteʒ infert vel multū nocet. Juxta illud Gal.3. de virtutibus nālibus.c.7. lʒ tibi ꝯsiderare magnitudinem alteratiōis q̄ in ore cibarioꝝ si frumētuʒ masticans imposueris in digestis dochimibus id est tumoribus vel apostematibus: videbis eos citissime alterantes se ⁊ coquētes: nihil tale cū in aqua fermentatū fuerit opari potētes: ⁊ ne mireris. Nam quideʒ hoc phlegma qđ ꝑm os.s. saliua ⁊ lichinoruʒ idest impetiginum est cura ⁊ scorpiones interimit ꝯfestim ⁊ multa yololurū idest venenum mittentiuʒ ferarū: has quideʒ mox interficit: has aūt postea vniuersas: deniqʒ nocet multum. ¶ Deinde ⁊c.] ¶ In scđa particula dicit ꝙ postq̄ʒ nutriens stomachum ingreditur digeritur ibi digestione integra: non solū virtute caloris stomachi: sed etiā caloris mēbroꝝ alioꝝ sibi vicinorum: vt epatis a dextris: splenis a sinistris: cordis superius: zirbi anterius. Et q: posset obȷ̇ci de splene ꝙ nō iuuat suo calore digestione stomachi cū sit receptaculū melācholie frigide nutrientis ipsuʒ. Respondet ꝑnceps huic tacite obiectioni dicēs. Splen nāqʒ calefacit nō propter sui substantiaʒ: sed propter arterias ⁊ venas multas q̄ in eo sunt. ¶ Instabit forte qs cōtra id quod nutriens ingressum stōm digeritur ibi digestione integra. Naʒ in intestinis cibus rursus digeritur: ⁊ in his cōpletur digestio prima. Juxta illud Gal.4. de vtilitate parti.c.21. de intestinis dicētis. Digeritur qdem igitur adhuc ⁊ ꝑm hoꝝ itinerationeʒ cibus sicut ⁊ in venis oibus sanguis. Dic primo ꝙ partes cibi promptiores verti in chilo digeruntur in stomacho digestiōe integra: ⁊ partes alie cibi minus apte digeri capiunt ibideʒ digestionis principiū ⁊ magnā eius parteʒ: consequenter in intestinis digestio harum completur. Dic secundo ꝙ intestina nō sunt facta principaliter gratia digestionis: sed vt chilus per eos currens paulatim trahatur a meseraicis eis infixis. Juxta illud Gal. capitulo predicto. Nulluʒ auteʒ intestinorum gratia digestionis factū est neqʒ vene sanguinationis: sed natura vtitur alicubi singulo organoꝝ ad melius: alicubi autem necessario sequitur oīa id cuius gratia facta sunt. Sicut igitur venas anadoseos idest distributionis organa faciens virtutem imposuit eis sanguinis generatiuam vt non pereat in vanum tempus allationis que fit per eas ꝑm eandem rationem ⁊ intestinis anadosis gratia que ad venas factis virtus quedā inest digestiua ciborum. ¶ Attende primo circa lr̄aʒ ꝙ vltra auxilia q̄ recipit stomachus in digestione ciboꝝ a membris vicinis tacta hic a principe. Galienus plura alia tangit.3. de virtutibus naturalibus.c.7. scʒ phlegma stomachi ⁊ colerā ⁊ spūʒ ⁊ totā sbaʒ ventris: idest spissitudineʒ ⁊ carnositateʒ ⁊ renes stomacho suppositos dicēs. Neqʒ enim comparabilis erit hec superabundantia scʒ alterationis ciborū in stomacho plusq̄ʒ in ore si phlegma qđ ꝑm ventreʒ est excogitauerimus ⁊ choleram ⁊ spiritum ⁊ calorem ⁊ totam substantiam ventris. Et si excogitaueris viscera que adiacēt ei quemadmodum lebeti alicui magno fornaces multas: a dextris quidem epar: a sinistris vero splen: cor autem a superioribus: cū eo vero renes: ⁊ depēdentes ⁊ semp motos. In oibus aūt his ⁊ semp cooperiēs eos adomen idest zirbus faciens alteratione fieri cibarioruʒ in ventreʒ transglutinoꝝ. Et per phlegma intelligit Gal. humiditateʒ simileʒ saliue cooperantem ad digestioneʒ ciboꝝ: de qua plus est in stomacho q̄ʒ in ore. ¶ Sed miruʒ videtur ꝙ choleram dicit hic iuuare stomachum in digerēdo cum quarto de vtilitate particularū affirmet cholerā non transire ad stomachum sicut trāsit ad intestina ne sua mordacitate cogat stomachū reȷ̇cere cibū ante sui digestionem. Pro declaratione huius audi qd sup hoc dicit.2. de cōplexionibus.c.6. Illud nāqʒ porū quo cholera purgatur ꝑm plurimuʒ vnuʒ inuenimus incarnatū inter locū noiatuʒ portanariū: ⁊ est inferior trāsitus stomachi ⁊ intestinū qđ noiatur ieiuniuʒ. Et qñqʒ inuenit porus hic in duas diuisus partes: ⁊ vna eius pars que est maior coniungitur loco quē dixi ex stomacho nasci inferius Et pars altera que est minor iungitur inferiori parti stomachi supra locū qui nominatur portanarius. Et quandoqʒ reperitur sed raro pars eius superior maior ⁊ pars inferior minor. Hec Galienus. Quando igitur porus purgatiuus cholere partē hʒ transeunteʒ ad stomachum: cholera profluens illic confert ad digestionem sua caliditate. ¶ Attende secūdo ꝙ zirbus dupliciter calefacit stomachuʒ. Primo reuerberando interius calorē sua spissitudine sicut latera fornacis reuerberant caloreʒ intra fornacem. Scđo ratione sue adipis: lʒ enim adeps a frigido coaguletur: calidus tamen est temperate sicut vestis: calefacit ergo stōm eo modo quo calefit. Et hoc membrū vocatur hic a principe tirbum seu vt quidā habent zirbuʒ adipinum: ⁊ ab Hippo. omentuʒ. Et a Gal.4. de vtili. pti. epiplou. Et.2. de ꝯplo.c.7. ⁊.14. de quo.j.c. de mēbris. Et dicem° cc 4ª ꝑti. adomē: ⁊ a nouis chirurgicis mappa vētris: ⁊ a cōib° zirb°.

¶ Cūqʒ nutriens

nutricatio attinens quantitati: quia fit per repositioneȝ partiuȝ materialium que quantitati pertinent: vel q꞉ reponuntur partes substantialis quante per actum nutricationis. Gal. vero has nutricationes non veras vocat voluptuationes ⁊ abusus ⁊ lassiuias: ⁊ q̄nq̄ȝ vocat euaporatiuas nutricationes. Auicē. auteȝ non veram nutricationeȝ vocat fomentationeȝ vt consideranti apparet intentioneȝ eius. 13. tertij capi. 1. ⁊ consideranti Gal. 3. de virtutibus naturali. his premissis appet ꝙ stomachus īproprie nutritur chilo: nam stomachus aliquam parteȝ chili accipit ⁊ reliquā deponit vt Gal. 13. de virtutibus naturalibus: ⁊ ratio est quia stomachus non facit chiluȝ solū pro alijs: sed pro se ipso: lȝ eniȝ cōe est omni membro facienti materiaȝ cōmunē igitur partē de eo accipit:

¶ Cūqȝ nutriēs in primis digeritur sit sua essentia ī multis animalibus auxilio eius quod ei admiscetur de eo quod bibitur: plerūqȝ chilus ⁊ est substantia liquida ptisane in spissitudine similis. ¶ Deinde eius subtile a stomacho ⁊ intestinis attrahitur ⁊ per vias venarum que meseraice vocantur impellitur que sunt vene subtiles dure omnibus intestinis cōtinue. Cūqȝ per eas impellitur ad venaȝ peruenit que epatis porta nūcupatur ⁊ penetrat in epar in diuisiōibus ⁊ ramis porte intrantibus ⁊ se minorantibus ⁊ subtiliantibus ad modum capillorum

cum ergo non nutriatur ex illa vera nutricatione: vt dictuȝ est ergo aliquam bonam qualitateȝ ab eo accipit que stomacho est conformis: ⁊ hoc est ꝙ volebat Auer. secundo colliget: cū dicebat ꝙ nutricatio qua stomachus nutritur ex chilo plus atinet qualitati quaȝ quantitati idest plus debet dici nutricatio non vera q̄ȝ vera: dicitur ergo non vera plus: quia ibi non est acquisitio substantialis forme stomachi qua principaliter nutricatio dicitur vera: sed cōuenit cum vera nutricatione in aliquo inquātuȝ ibi est acquisitio qualitatuȝ cōuenientiuȝ. Sed tu di. Auer. ponit ibi ꝙ non est incōueniens stōm nutriri ex primo nutrimēto. s. chilo q̄ȝuis nō fiat sanguis: q꞉ videmus multa aīalia exanguia que non nutriūtur sanguine: sed ex alio: vult igitur Auer. ꝙ ita nutritur stomachus chilo sicut animalia exanguia ex nō sanguine: ergo stomachus vere ex chilo nutritur. Dicendū ꝙ animalia exanguia licet nutriātur vere ex nō sanguine: tamen nutriuntur cū hoc non vere ex illo non sanguine vt cum solum conformatur eis nutrimentuȝ illud in qualitatibus ⁊ non in substantia ⁊ quantū ad hoc currit exemplum Auer. vt soluȝ velit hoc ꝙ aliquid ꝙ non est sanguis potest habere conformitateȝ ad parteȝ animatā anima sensitiua: hoc idem intellexit Aui. tertio cañ. fen. 13. primo capi. vbi dicit ꝙ stomachus fouetur. i. quandoqȝ fomentatur cibo qui est in eo: nutritur autem sanguine dupliciter veniente ad eum vt ibi apparet: hoc intellexit Gal. cū dixit tertio de virtutibus naturalibus ꝙ euaporatiue. i. quasi fomentatiue īponit chiluȝ tunicis suis. Sed dubitatur ad quātas ⁊ quas partes stomachi pertingit iste chilus qui bona qualitate disponit stomachum. Dicenduȝ est ꝙ illud est occultuȝ: sed imaginandū est ꝙ implet rugositates stomachi ⁊ proprie superioruȝ partiuȝ que sunt appetitiue appetitu sensitiuo ⁊ replet poros magnos ⁊ ꝙ in forma vaporis spargatur per magnas partes stomachi ⁊ proprie in tunicis pellicule neruose ⁊ proprie partis superioris cuius est appetitus. Ex his ad contraria ad auctoritates omnes intelligunt ꝙ nutritur non vere. Ad rationem dicenduȝ ꝙ ille appositiones vnitiones ⁊ assimilationes sunt equoce his que vere fiunt in nutricatione vera: dicit enim chilus apponi quando stomachus eum facit propinquū suis poris: dicitur vniri quando tangit eum īmediatius q̄ȝ sit possibile dicitur assimilari quando stomachus habet ab eo conformiorē qualitatem que sit possibilis. Ad primam rationeȝ Anto. cum dicitur tunc exeunte chilo non cessaret fames. Dicendū primo ꝙ ratio est contra eum: nam si cessatio famis est per chilū vere nutrienteȝ ⁊ transubstantiantē in stomacho ⁊ per nil aliud: solum ergo non statim in actu comestionis cessat fames: quia mirabile est ꝙ in tam breui tempore fiat chilus ⁊ non nutriat stomachum ꝙ est membrum frigidum neruosum. Modus ergo quo cessat fames est quia sumpto cibo: imo cū sumitur cibus subito aliquid vaporosum fertur ad epar ⁊ epar habens obm in quod agit sinit stomachum ⁊ membruȝ ad se trahere sanguinem ⁊ tunc cessat actio membrorum a stomacho ⁊ sic cessat fames. Et intelligitur hic modus a Gal. 10. de acciden. ⁊ morbo. Nos autem in tractatu de appetitu tenemus cum sententia antiquoruȝ ꝙ ad principia chili in partibus stomachi ⁊ proprie oris eius approximati cibi ⁊ appropriati siue associati in rugis ⁊ poris quibusdam stat hominis satietas ⁊ bona quedam dispositio caloris stomachi: cum auteȝ illa pars chili abscinditur epate rapiente a stomacho trahentibus membris vel virtute melancolie exprimentis illam: vel acceptione alicuius rei acetose: tunc cessat illa bona dispositio organi ⁊ inducitur mala: verbi gratia: quedam frigiditas ⁊ asperitas ⁊ tunc desideramus cibuȝ vt reponatur bona dispositio partiuȝ: cum igitur homo comedit statiȝ aliqua pars cibi aliqualiter transmutata inducit aliqualiter bonaȝ dispositioneȝ vnde tollitur vel remittitur fames: ⁊ sicut fit chilus ita fit res melior ad remouendū illam malaȝ qualitatē qua fit fames: vnde bene dispositis magis cessat fames in quiete post comestionē q̄ȝ in actu comestionis: quare preceptum est in regimine sanitatis ꝙ non repleatur quis quousqȝ cessat fames: sed reliquis famis remanētibus que cessabunt meliori facto chilo: ⁊ propter hoc gulosoruȝ ⁊ male masticantiū fames non cito cessat: q꞉ non cito fit chilus conueniens aut aliqd stans loco chili ⁊ propter hoc acetosa admouendo illuȝ chiluȝ ⁊ corrūpendo illum calorem causant appetitum quāuis homo cibo non indigeat: sed mel lȝ illud abstergat: quia facit caloreȝ illi consimileȝ: ideo non sic facit appetitū ⁊ ex hoc exquire diffuse tractatu illo. Ad secundaȝ dicendū ꝙ chilus in colore ⁊ substantia habet similitudineȝ. i. conuenientiaȝ cum stomacho quaȝ non habebat ante sed hoc non sufficit nisi fiat sanguis. Ad tertiaȝ dicenduȝ ꝙ illa tria sunt conuenientia: epar eniȝ inanitum trahit chiluȝ a stomacho: ⁊ stomachus propria nutricatione trahit sanguinē ab epate: ⁊ pro delectatione trahit chili partem sibi debitaȝ. Similiter per eandeȝ viam qua trahit stomachus sanguinē epar trahit chiluȝ: vnde Gal. quarto de vtilitate partiuȝ. 23. capi. Admirantur aliqui si per venas per quas anadosis. i. redditio nutrimenti ad stomacho ad epar facta est, per eas rursus retro venit sanguis benignus ⁊c̄. Tertiuȝ inconueniens est inconueniens vt pȝ. Ad quartam dicenduȝ chilus qui exit a stomacho est superfluus in quātitate ⁊ quodāmodo in qualitate: accipit eniȝ stomachus parteȝ magis conuenienteȝ pro inductione ⁊ conseruatione qualitatis illius qua stat non famescens: non tamen sequitur ergo illud vere nutrit. Ad quintā dicenduȝ ꝙ chilus factus sanguis est in termino conuenientis decoctionis pro nutrimento. Ad sextā dicendū ꝙ imperfectū nutrimentum est sanguis habens de frigidis partibus stomacho conformibus. Amplius querimus ab Aui. quomodo nutritur intestinuȝ grossum ꝙ est multo imperfectius stomacho q̄ȝ stomachus epate aut non minus. Ad nostraȝ rationem dicendū ꝙ stomachus non indiget chilo pro corpore chili. s. vt corporeā partem substantialeȝ reponat: sed indiget pro corpore dantis talem qualitatē qualeȝ nullū corpus potest dare nisi chilus perfectus qui perfecte dat vel imperfectus qui incipit dare ⁊ hec sunt breuiter dicta.

a ¶ Deinde eius subtile ⁊c̄.] ¶ Hic de generatione humorum: ⁊ per consequens de digestione ŝa que fit in epate: q꞉ quod digerit in epate est chilus datus a stomacho: primo ostendit quomodo a stomacho ad epar vadit chilus: secundo quomodo coquitur: tertio quid ex hac vel in hac decoctione resultat quia quatuor hu. quarto qd fit de huiusmodi humoribus quatuor in epate factis: quinto vnicuiqȝ humori appropriat suas cās: ibi ŝa [Cū ergo] ibi tertia [In omni auteȝ] ibi quarta] Qui tanquādiu] ibi quinta [Sanguis ergo.] ¶ Considerandum ꝙ accipimus primo quid trahitur q꞉ subtile: grossum. n. est fex: ŝo accipimus terminū a quo fit tractus q꞉ stomachus ⁊ itestina in quibus reperitur chilus. Ubi considerandū ꝙ a stomacho fit tractus mediate: scȝ mediantibus intestinis ⁊ īmediate q꞉ vene meseraice que ad stomachū veniunt sugunt etiam parteȝ chili qui non vadit per intestina: fit etiaȝ tractus a stomacho ⁊ intestinis non solum vt a termino a quo concedente fieri tractū: sed vt a termino impellente: hoc eniȝ cōmune est materiebus motis de membro ad membruȝ: ⁊ ideo Aui. dixit impellitur. Tertio accipimus mēbruȝ per quod trahitur q꞉ per meseraicas: que dicuntur sic a mesenterio cui innittuntur vel econtra mesenterium dicitur ab illis quaȝ ŝba est dura q꞉ duro membro ...

¶ Cūqȝ nutriens ⁊c̄.] ¶ In tertia particula dicit princeps ꝙ quando nutriens digeritur in primis: idest in prima digestione sua essentia idest sua substantia fit plerūqȝ chilus in multis animalibus auxilio potus sibi commixti. Et est chilus substantia liquida similis ptisane in spissitudine. ¶ Attende primo ꝙ chilos grece latine dicitur chilus: ⁊ quandoqȝ kilus per. k. melius tamē per ch. chilus scribitur: ⁊ est chilus idem ꝙ succus: vnde cibus in stomacho digestus chilus dicitur a similitudine succi ptisane: ⁊ a chilo dyachilon dicit quicquid fit de succis. Et Serapion describit chilon ꝙ est succus ciboȝ. ¶ Attende secundo ꝙ liqdi cibi sicut lac colaticia ⁊ brodia per se possunt fieri chilus sine potus adiutorio: imo etiam panis ⁊ alia cibaria solida cum adiutorio humiditatis reperte in stomacho possunt in chilum conuerti ŝm aliquid sui sine potus auxilio. Solebant enim dudum viri sobrij ⁊ prouidi prandium agere cum pane solo non superbibentes ⁊ ita transire vsqȝ noctem insistendo agendis ⁊ tunc balneabantur. Ita refert se fecisse Galienus. 6. de regimine sanitatis dicens. Quod igitur assueui facere ipse ego ŝm quēqȝ diem dicere non pigritabo: tardius incipiebam balneari propter infirmorū visitationes vel propter rei publice gestionem. Supponatur quidem dies ŝm quem hoc fit. 13. esse horarum equinoctialium: sperare vero circa decimā horam corporis procurationem faciendam esse. Secundum hanc suppositionem visum est mihi circa quartam scilicet ab ortu solis offerre cibum simplicissimuȝ qui est panis solus: ego quidem ipse ita gessi. Quidam vero non sustinent panem comedere solum sine aliquo pulmento: sed aut cuȝ glandibus vel dactilis vel cū melle vel sale. Deinde bibunt quidam eorum: ego autem non bibi vnq̄ȝ in tali cibo: ⁊ solum comedebam panem. Ecce magna sobrietas nobis ostenditur: ⁊ ad propositum ꝙ panis solus digeri potest sine adiutorio potus. ¶ Attende tertio ꝙ signanter dicitur fit plerūqȝ chilus: nam interdum nutriens nō vertitur in chilum: sed vel euomitur vel subducitur indigestus scilicet quādo est abominabilis vel pūgitiuus vel minime nutritiuus: vel quando stomachus est relaxatus. ¶ Attende quarto ꝙ notanter dicit ꝑnceps in pluribus animalibus propterea ꝙ quedam sunt animalia que non potant: ⁊ in talibus nutriens fit chilus absqȝ auxilio potus. ¶ Attende quinto ꝙ cum chilus in similitudine comparaf ptisane per ptisanam debet intelligi succus hordei expressus cum multa aqua: ⁊ talis succus a modernis dicitur hordeum mundatuȝ: ⁊ ab antiquis ptisana colata. Distingunt enim duplicem ptisanam colataȝ. s. ⁊ non colatam: per colatam intelligentes dictum succum. Et per non colataȝ hordeū integrum cum aqua coctum. Aquā vero decoctionis hordei non vocant ptisanam vt nos: sed aquam hordei.

¶ Deinde eius subtile ⁊c̄.] ¶ In hac particula secunda que est de secunda digestione primo tractat princeps de generatione quatuor humorum ex chilo. Secundo de causis humorum ibi [Sanguinis ergo causa] Prime partis que est presens textus sunt quinqȝ partes. In prima agitur de transitu ⁊ vijs chili ad epar. In secunda de digestione chili in epate: ibi [Cum ergo] In tertia manifestatur generatio humorum in secunda digestione: ibi [In omni auteȝ] In quarta agitur de separatione aquositatis a sanguine ⁊ vijs ipsius: ibi [Istud vero] In quinta de transitu sanguinis ⁊ vijs eius ab epate vsqȝ in mēbra: ibi [Sanguis autem.]

¶ In prima parte dicit princeps primo deinde: idest postq̄ȝ nutriens factum est chilus subtile ipsius nutrientis: scilicet pars chilosa: attrahitur a stomacho ⁊ intestinis ⁊ impellitur per meseraicas que sunt vene subtiles continuate cū omnibus intestinis. Secundo dicit ꝙ chilus per meseraicas impulsus peruenit ad venam portanariam ⁊ ab ea penetrat in epar ⁊ recipitur in diuisionibus: idest particulis minutis seu ramulis vene porte intrantibus epar ⁊ minorantibus se donec fiant graciles sicut capilli ⁊ obuiantibus orificijs diuisionum. i. ramulorum radicuȝ vene ascendentis a gibbo epatis. Tertio dicit ꝙ non facit penetrare chiluȝ in ipsas coangustationes. i. venas strictissimas epatis nisi ꝯmixtio melior. i. amplior aque bibite: vel alterius potus supple supra illud quo corpus indiget. ¶ Attende primo circa primuȝ ꝙ chilus mouetur de stomacho ⁊ intestinis ad epar. Primo per impulsionem stomachi: ⁊ intestinorum. Secundo per attractionem meseraicarum. Tertio per impusionem meseraicarum pellentium chilum attractum versus epar. Quarto per attractionem epatis. ¶ Attende secundo ꝙ meseraice connumerantur a quibusdam medicis inter venas non pulsatiles: vt a Gal. 5. de interioribus cap. 7. ⁊ a prin. hic ⁊ inferius ca. 2. summe quinte doctrine qnte huius fen: ⁊ ab Auer. primo colliget capi. 6. Sed Rasis appellat eas cānales nec reputat eas de numero venarum: nec agit de eis ca. de venis: immo dicit primo almanŝ. ca. de venis. Uene omnes a gibbosa epatis parte generantur: ⁊ inferius eo. lib. tra/

bro cõplicant̾.s.itestino ⁊ subtilis qꝛ orte a subtilibus venis epatis:ex istis aũt ꝯstituitur porta que nõ est vna vena sed.5. Quarto accipimus que est dispositio vene porte ad venaꝫ supiorẽ gilbi que dꝫ vena chilis:nam rami capillares vnius occurrunt ramis capillaribus alterius:hoc aũt anoᵃ non appet:sed argumentabile:cũ.n.ramos vtriusqꝫ vene videamus ad ramos taꝫ ꝑuos ꝙ effugiunt visum nr̃m:igit̾ facte sunt ex ramis vtriusqꝫ vene rami capillares ⁊ inuisibiles:⁊ hoc qḋ est cõtectum in ramis vnius vene videamus postea ꝯtineri ĩ ramis alterius vene:ergo oꝫ ꝙ rami ramis occurrãt. Quinto accipimus terminuꝫ ad quẽ ꝑuenit iste chilus:qꝛ ad cõcauũ ⁊ ad gilbum epatis.

occurrentibus orificijs diuisionuꝫ radicũ vene que a gibbo epatis ascendit. Et non facit ipsum penetrare in ipsas coangustatiões nisi melior commixtio aque bibite supra id ꝙ idiget corpus. ¶ Cũ ergoᵃ in istarum venarum villis diuiditur fit quasi epar totaliter tangat huius chili totalitatem: ⁊ propter illud tunc

Considerandum tamen ꝙ in toto ꝑuentu semp alterat̾ manifesta alteratione vñ vene meseraice aliq̃lr chilũ albuꝫ rubificant ⁊ cõuertunt ad nãm sanguineã. Sexto accipimus qd auxiliat̾ in hac penetratiõe:qꝛ aq̃ dans chilo subtilitateꝫ. Sꝫ ꝯtra qꝛ aq̃ cũ sit frigida trãsire morat̾:vt.3.regi.acutoꝝ. Dõm ꝙ aq̃ que est in chilo est calefacta siue sit idẽ subtilr̃ ꝙ chilus siue sit distincta res ab eo:dixit aũt sup id q̃ corpus indiget.i.vltra quã corpus ĩdigeat ꝓpea qꝛ sanguis vadẽs ĩ mẽbra q̃ ipse vocat corpus nõ ĩdiget aq̃ nisi pauca vñ trahit̾ a renibꝰ sicut.s̃.diximus sꝫ eius indigẽtia est in penetratõe ꝑ venas stricta epatis. ¶ Cuꝫ g̃ ⁊c̃.] ¶ Hic oñdit modũ decoctiõis huiꝰ. Cõsiderandũ ꝙ diuiso chilo ad taꝫ ꝑuas ꝑtes epar ad minima tãgit ipꝫ:g̃ cogit velocius in tpe ⁊ fortius ⁊ vehemẽtius quo ad ꝑfectionẽ forme sanguis. ¶ Dubitant qꝛ non fecit in epate vnã ꝯcauitatẽ magnã sicut in stõ ⁊ corde. R. Gal̾.4. de vtili.ꝑtiũ.c.17. ꝙ hoc fuit vt magis moret̾ in epate sanguis.s.chilus qui dꝫ fieri sanguis: vbi.n.nã mãm vult manere difficile operat̾ transitũ ad id qḋ vltra alia cã est vt magis trãsmutet̾ cũ ad minima tangit̾. ¶ Dubitat̾ vtrum digestio qua fit sanguis in epate fiat simul in ꝯcauo ⁊ in gilbo:⁊ in hac q̃one qñ qꝫ ꝓlongauimus:sed nũc dicamus breuiter qḋ credimus verũ ⁊ est primo ꝙ aliq̃ ꝑticula tpis põt esse in qua fit digestio determinate mãe ⁊ in ꝯcauo ⁊ nõ fit illius digestio in gilbo:rõ qꝛ mã prius est in cõcauo q̃ꝫ in gilbo ⁊ in illo ꝓori digerit̾. Scḋo qꝛ est dare tp̃s in quo simul fit hec digestio:rõ qꝛ tpis aliqua ꝑs est in qua tam ꝯcauũ q̃ꝫ gilbus est repletus mã sanguinea que digerit̾. Tertio ꝙ cũ mã designata iam tota penetrauit in gilbũ ⁊ dimisit ꝯcauũ non fit illius digestio in ꝯcauo sed in gilbũ saltim fit cõplementũ per calefactionẽ q̃ꝫuis nõua forma sb̃alis nõ detur. Quarto ꝙ vbicũqꝫ fit mã siue in ꝯcauo siue in gilbo digestio fit per ꝯcauũ ⁊ per gilbũ:qꝛ totũ epar est agẽs hãc digestionẽ. ¶ Dubitatur scḋo vbi fiat maior digestio an in ꝯcauo vel in gilbo ⁊ rñdẽt ꝙ in gilbo qꝛ ibi est maior calor:tñ apparebit in q̃one sequẽti qua dubitat̾ an sanguinis generatio fit in epate vel in corde vr̃ ꝙ in corde ⁊ nõ in epate per Aristo.3.de ꝑtibus aĩalis illo ca.cor qdẽ vbi dicit ꝙ nullũ epar põt esse principiũ sanguis. Amplius cor est maxime sanguineũ:vt Gal̾.1.de cõplexionibus in fine:⁊ magis sanguineũ q̃ꝫ epar vt Aristo.3.de ꝑtibus aĩaliuꝫ illo ca.facta sunt aũt:ergo cor est principiũ sanguinis. In ꝯriuꝫ est hic Aui.⁊ Auer.in trac.de corde: vult ꝙ generatio sanguis est in corde qḋ ꝓbat.5.rõnibus que ab eo sumi possunt. Prima cor est principiũ nutrimenti:ergo principiuꝫ sanguinis:ꝯñtia est nota: añs pꝫ: qꝛ cor est principiũ nutritiue aĩe:qꝛ est principiuꝫ sensitiue ⁊ in eodem sb̃o primo recipit̾ primũ sensitiuũ ⁊ primũ nutritiuũ. Scḋa rõ:qꝛ cor est principium venaꝝ ergo sanguinis:ꝯña est nota:qꝛ venis sanguis dat̾ ⁊ principiat̾ alijs:añs est notũ:qꝛ vene ad cor terminant̾ ⁊ nõ penetrant. Tertia rõ cor hꝫ concauitatẽ ꝯtinentẽ ⁊ cõprehendentẽ sanguineꝫ:epar aũt non hꝫ imo penetrat per ipsuꝫ sicut per viã:ergo cor est principiũ sanguinis. Quarta rõ cor ꝑficit sanguinẽ vt possit nutrire:ergo est principiũ factiuũ sanguis:ꝯña est nota: añs est concessum ab oĩbus. Si.n.cor non daret sanguini calorẽ vltra q̃ꝫ epar

Jacobus

ctans de meseraicis.c.de forma epatis ait. Ex huius autem concauitate cãnalis quadã nascit̾ que porta vocat̾ epatis cuius figura vene tenet similitudinẽ: sanguinẽ vero nõ tenet:hec Rasis. Qm̃ igitur officiũ venarũ est deferre sanguinem ⁊ meseraice non deferunt ipsum sed chiluꝫ:propterea Rasis nõ dicit meseraicas esse venas:sed hec diuersitas est dũtaxat in quid nois. ¶ Attẽde tertio ꝙ octo sunt meseraice:quarũ vna infigit̾ fundo stõi ad chiluꝫ ab eo trahendum ad epar:⁊ plures ex alijs infigunt̾ intestinis: vt ꝯtinue trahant illud quod de chilo transit ad intestina:ita ꝙ nullum est ex sex intestinis cui non infigatur aliqua meseraica vel aliqs ramus alicuius eaꝝ. ¶ Sed queret aliquis quare nõ est vnica via ampla deferens chilũ a stõ ad epar sicut est via ampla: scꝫ hysophagus deferens cibũ ⁊ potuꝫ ab ore in stõm. ¶ Dic ꝙ cã est quadruplex. Prima vt id quod ex cibo nõ fuit in stõ complete chilosatum paulatim defluens per intestina ꝑfecte chilosetur ⁊ successiue sugat̾ a meseraicis. Scḋa est vt hõ valeat diutius stare sine cibo exuccando totũ humidũ nutrimentale qḋ est in cibis assumptis qñ oꝫ. Si.n.esset vnica ampla via a stõ ad epar: ⁊ nõ esset meseraice applicate intestinis postq̃ꝫ grosse partes cibi recepte essent in intestinis nulla vlterius ex eis humiditas sugeretur. Tertia est ne tempore famis grosse partes alique cibi per taleꝫ amplã viã trãsirent ad venas capillares epatis oppilãtes ipsum queadmodũ fit de vino dulci bibito. Ipsuꝫ.n.dicitur oppilare epar qꝛ dilectũ ab eo cum grossis ꝑtibus eius anteq̃ꝫ sit digestuꝫ trahitur ab epate. Quarta est vt chilus in ꝑtes ꝑuas per meseraicas diuisus penetret̾ melius per virtutẽ digestiuã meseraicaꝝ ⁊ capiat in eis scḋe digestionis ⁊ sanguinationis initium: in ipsis.n.incipit s̾a digestio. Juxta illud Gal̾.5.de iuuamẽ.mẽbroꝝ ad prin.de corporibus meseraicarũ dicentis. Et nõ sunt facta sufficiẽtia ad reddẽdum cibum epati tm̃: sed etiaꝫ sunt facta ad trahendum sibi cibum ex stõ ⁊ anteq̃ꝫ emittant preparant ipsum ⁊ alterant ipsuꝫ alteratione propinqua alterationi epatis:qm̃ natura haꝝ venarũ est similis nature epatis. Cuius rei signũ est ꝙ in fluxu vẽtris ex oppilatione epatis ĩ quo chilus regurgitrat ex meseraicis ad intestina mã deorsum exiens est sicut lotura carnis iam rubedine aliqua sanguinis participãs:nõ sic auteꝫ moratur cibus in ysophago vt aliquã capiat ibi digestioneꝫ:primo qꝛ diu coartaret viã anhelitus scḋo qꝛ cõmunicatis sursum vaporibus redderet os fetidũ. ¶ Attende quarto circa scḋm ꝙ oẽs meseraice prope epar cõiunguntur ⁊ couniũtur in vena grossa exeũte a cõcauitate epatis:sicut rami arboris ꝯiungũtur in truco vno. Dicitur aũt hec vena porta:qꝛ per eam sicut per portam chilus intrat epar:⁊ diuiditur hec vena primo dum subintrat epar in quinqꝫ ramos q̇ sunt ei sicut radices: a quilibet horum diuidetur in ramulis qui sunt vt fila radicum:⁊ hanc diuisionem venarum vsqꝫ fere ad minimas capillares vna cum tenuitate maxima suarum tunicarum ordinauit natura quatinus virtus par/

det:non posset nutrire vnde.A.supra dixit ꝙ sanguis est calidus post spũꝫ ⁊ cor lꝫ in epate generetur ꝑꝑ calorem cordis. Quinta rõ idem dat formã ⁊ materiaꝫ:ergo generat sanguinẽ qui est mã:añs est notũ: qꝛ sicut generans generat formã ⁊ mãm vnde generat cõpositũ ⁊ non formã in mã vt Cõmentator 7.methaphi.ꝯmento.26.⁊.12.metha.ꝯmen.20.similiter dans formã.i.reꝫ similem forme vꝫ dare ⁊ mãm ⁊ sb̃m illius:cor aũt dat formã.s.spũm qui est sicut forma igitur dabit sanguinem: Gal̾.vero opinio ⁊ oĩum medicoꝝ est ꝙ generatio sanguis fit ĩ epate: vt appet.4.de vtili.ꝑtiũ: ⁊ 5.ca.de vtili.⁊ sb̃a epatis. Rõnes que possunt colligi ab eo.3.sunt: prima supfluitas sanguinis vt colera ⁊ melancolia hñs suas formas in epate:⁊ per ꝯñs ab epate:ꝯña est nota:qꝛ idẽ est agens dãs formã iuuatiuo ⁊ nocitiuo ⁊ simul datur illoꝝ forma:añs pꝫ: qꝛ splen ⁊ cistis fellis trahunt ab epate:⁊ ex hac rõne infertur quedã ꝯclusio ꝙ sanguis recipit formã sanguineã in cõcauo epatis:rõ qꝛ melancolia in ꝯcauo hꝫ suã formã:ergo sanguis:ꝯña est nota:añs pꝫ qꝛ splen sugit illã a ꝯcauo vt oñdit anoᵃ. Scḋa rõ ibi generat̾ sanguis vbi totum patitur a toto ⁊ vbi morat̾ sed in epate est hoc ⁊ nõ in corde vt anoᵃ hoꝝ mẽbroꝝ ostẽdit. Tertia rõ aliq̃ pars sanguinis prius vadit ad nutriendũ quã vadat ad cor:ergo nõ fit a corde vel in corde:ꝯña est nota:añs pꝫ: qꝛ a cõcauo epatis vadit sanguis nutriẽs stõm ⁊ splenẽ vt anoᵃ oñdit. Quarta rõ põt cõcipi a Gal̾.5.de iuuamentis mẽbroꝝ ⁊ ita sanguis est magis similis epati q̃ꝫ cordi:igitur generat̾ in epate ⁊ est ca.3.⁊ est etiã.4.de vtili.ꝑtium cap.de sb̃a epatis:epar est sanguis ingrossatus a calido vt ibidẽ. Hanc ꝯtrouersiã possuꝫ tollere sic epar generat sanguinẽ qꝛ dat sanguini formã substantialeꝫ sanguineaꝫ quã circũscribimus per colorẽ rubeũ saporẽ dulcẽ ⁊ bonũ odorẽ:cor etiaꝫ generat sanguinẽ dicit primo:qꝛ epar nõ generat illũ nisi cũ recipit calorẽ a corde:⁊ ideo epar vendicat a corde in hac generatione:scḋo qꝛ sanguis ille ascendens versus cor supra epar recipit vlteriorẽ ꝑfectionẽ accidentalẽ ⁊ fit magis digestus ⁊ magis calidus quã epar fecerit illũ: ⁊ tũc potest nutrire mẽbra cũ prius nõ posset solo calore ab epate dato ⁊ hoc intellexit Gal̾.lib.4.de vtilita. partiũ.6.ca.⁊.7.lib.de iuuamẽ.mẽbroꝝ. Sed tu dices iam ꝯcessum est ꝙ aliquis sanguis vadit ad splenẽ ⁊ stõm nutriendos qui nõ ascẽdit ad gilbũ epatis nec ad cor. Dicendũ ꝙ perficit̾ a corde per calorem multarũ arteriarum quas associat venis portãtibus illũ sanguinẽ. Ex his cessant rõnes Auer.ad primã probat ꝙ sit principiũ sanguinis vt hꝫ dispõneꝫ qua potest nutrire. Ad secundã negaret medicus qꝛ cor sit principiũ venarũ. Ad tertiã diceret medicus ꝙ ratio arguit oppositũ. Quartã rõneꝫ ꝯcedit. Ad quintã negatur añs per dicta sua scḋo collꝫ.mater enim dat mãm fetui ⁊ non formã:q̃o aũt sermones illi metaphisici debeant intelligi nõ est presentis speculationis. Ad Aristo. dicendũ ꝙ intelligit cor esse principiũ sanguinis modo quo dictũ est. Ad rõnem cũ dicitur cor est maxime sanguineũ dicendũ ꝙ verũ est sanguine vltima perfectione sanguinea disposito. Quidã aũt hoĩes pauce ꝯsiderationis dixere splenẽ esse principiũ generationis sanguinis per quãdam auctoritatem Gal̾. in lib.de iuuamento anhelitus in fine vbi ponit ꝙ splen sicut epar trahit succum cibi ab intestinis:⁊ ideo vult ꝙ splẽ potest dici sinistrum epar. Nos dicamus ꝯtra hos:qꝛ Aristo.scḋo de hystorijs illo cap.que aũt intus ⁊.3.de partibus:illo ca.de his autem viseribus ⁊ Gal̾.10.de vtilitate partium:⁊.5.in cap. de splene: vult ꝙ splen sit membrum mundificans melancoliam a sanguine facto in epate. Amplius Aristo.vult ꝙ nõ in oĩbus sanguineis animalibus est splen: imo in quibusdam est solum signuꝫ splenis:fatuuꝫ ẽ igitur dicere splen esse factiuũ sanguinis. Sermones aũt multi qui ponunt̾ in libello de iuuamẽto anhelitus sunt mihi suspecti:⁊ credo librũ non fuisse Gal̾.⁊ si volumus sal

De partibus uare

tium carniformiũ epatis in quibus residet ꝑtãs sanguificandi vigorosius operetur in partes chili diuisas per venulas singulas. ¶ Sꝫ queret aliqs ad quid vniuit nã meseraicas in vena porta cum rursus eam diuidere oporteat ĩ multos ramulos subintrãdo epar:facilius.n.videbat̾ esse vt octo meseraice epati applicarent̾ ⁊ in ipsum diuiderent̾. Hanc q̃onem mouet ⁊ soluit Gal̾.4.de vtili.ꝑti.ca.25.dicens. Incipiendũ aũt ꝯsideratione ab hinc vtrũ melius erat multas producẽdo venas ex multis ꝑtibus epatis ad vnãquãqꝫ subiacentiuꝫ ꝑticularũ vnã producere:aut regionẽ vnã visceris idoneam eligẽdo magnaꝫ quidẽ extrahi vnã:ex ea aũt alias velut ex stipite ramos ꝓducere. Mihi qdeꝫ videt̾ hoc fore melius:nõ solũ.n.ipsis ad longe ꝑuenire debẽtibus venis non erat tutũ mox a principio esse subtiles. Sed etiã epar multas epiphises.i.explantationes ⁊ ꝑforationes hr̃e nõ erat melius:sed manifestũ qm̃ vndiqꝫ qdẽ tegi tunica tensa melius erat ei. Duas aũt esse oẽs epiphises.i.explãtationes venarũ fortiũ supra qdẽ ꝯcaue:deorsum aũt eius q̃ ad portas:hec Gal̾. ¶ Attende.5.ꝙ vena porta exiẽs a sima seu ꝯcauitate epatis q̃ est versus stõm ⁊ intestina ⁊ vena cõcaua exiẽs a gibbositate epatis q̃ est versus dyafragma: sunt duo trũci venarũ nõ pulsatiliuꝫ ꝓncipales a qbus cetere vene que sunt extra epar originẽ capiunt. Nã a porta oriunt̾ octo meseraice ⁊ a vena ꝯcaua reliq̃ oẽs que ferunt sanguinẽ per totũ corpus. Et hi duo trũci suas ꝓprias radices hñt disseminatas in sb̃a epatis talr̃ adinuiceꝫ applicatas ꝙ extremitates oĩuꝫ filoꝝ radicis vene ꝯiungunt̾ sine medio extremitatibus filoꝝ radicis vene ꝯcaue ⁊ in istis filis fit ex chilo chimus absqꝫ hoc ꝙ exeat venas:⁊ id voluit prin. in lr̃a dicẽs. Et penetrat in epar in diuisionibus ⁊ ramis porte intratibus ⁊ se minorãtibus ⁊ subtiliãtibus ad modũ capilloꝝ occurrẽtibus orificijs diuisionum radicũ que a gibbo epatis ascẽdit. ¶ Attẽde sexto circa tertiũ ꝙ non solũ cõmixtio aq̃ bibite facit chilũ penetrare capillares venas epatis q̃s noiat ꝓn.angustationes:sꝫ etiã reliq potus puta vinũ ceruisia cicera lac polẽta ⁊ similia:imo etiã fructuuꝫ comestoꝝ aquositas:⁊ ista oĩa sub aq̃ hic ꝓn.itelligit. Et forte aquã solã expssit qꝛ in lege machometi de q̃ fuit:nõ bibũt nisi aquaꝫ. ¶ Attẽde.7. ꝙ cõmixtio aq̃ bibite q̃ indiget corpus ꝓter q̃ꝫ ad actũ penetrationis dꝫ esse tãta ꝙ verã sitiꝫ extinguat ⁊ ĩbibat cibũ sufficiẽter ad facilẽ eius digõnẽ ⁊ ꝓhibeat calorẽ nimis eleuari ⁊ supflue depascere radicale humidũ: sꝫ vltra hãc quãtitatẽ necessaria est alia aquositas faciẽs trãsire chilũ ꝑ anfractus epatis que cũ trãsiuerit epar defluit ad renes vesicã ⁊ virgã ⁊ extrapellitur sub forma vrine ⁊ sepe hec est maior prima.

¶ Cum ergo ⁊c̃.] ¶ In s̾a ꝑte dicit ꝙ qñ chilus diuidit̾ in villis.i.filis capillaribus istaꝝ venarum.s.vene porte ⁊ vene cõcaue fit ac si epar tãgeret totaliter totalitatem.i.totã sb̃am huius chili:⁊ ꝑꝑ talem ꝯtactum est opatio epatis in chilũ vehemẽtior.i.impetuosior ⁊ fortior.i.vigorosior ⁊ velocior.i.citius

facta

nare sermones illos dicamus ꝙ licet splen aliquid succi.i.chili trahat ab intestinis: non tñ ex illo facit sanguinē: ſ ex eo improprie nutritur. Gal. n.4.de vtilita.ꝑtiuꝫ.21.ca. vult ꝙ etiaꝫ arterie terminanť ad intestina ⁊ aliqd cibi ab eis sumunt: splē ēt pōt dici: epar sinistrū nō q: sanguinē faciat ſ q: sanguine multo in magnis venis ⁊ arterijs abūdat: in omni aūt cum dixit ꝙ chilus coqtur in epate: oñdit q̄ res resultant ex hac decoctione. Cōsiderandū ſm Anto. ꝙ in decoctiōe cuiuslibet rei oꝫ segregare supfluū vt dicit esse intentiōeꝫ Arist.4. metha. ⁊ Gal.2.de virtu.nāli. ⁊ cā est: q: res que digeriť hꝫ in se supfluitates per q̄s ꝓhibeť forme introducende in decoctione: naꝫ si essꝫ simul nō indigeret transmutante.

eius operatio est vehemētior ⁊ fortior: ⁊ velocior: ⁊ tunc coquitur. ¶ In omni autem decoctione que est huiusmodi est res que est sicut spuma: ⁊ res que est sicut hypostasis: ⁊ res fortasse erit

Nos dicamus ꝙ patiēs pōt resistere agēti per gradus forme q̄uis non per ꝑtes oīno indispositas receptioni forme: ⁊ si aliqd digestibile est tale ē cābium: vt posterius de hoc dicemus: chilus aūt cū sit eterrogeneus vt etiā sensus oñdit aliqd hꝫ ꝑtes aptas incendi ⁊ aptas residere vt fex in decoctione ⁊ aptas ꝑfici: ⁊ iō Aui. nō dixit absolute in omni decoctione: ſ addit que est huius.i.in decoctione chili ⁊ rerū sibi similiū eterrogenaruꝫ. Conciliator tñ dr̄ia 29. dicit in oī decoctione que est hmōi que est filtanea: ſ dices que digō ē ista: an pēpasis: an ephesis: an optosis. Dōm ꝙ digestio chili in epate pōt oībus his assimilari: ſ tota simul possit similari pēpasi multū elixati q: decoctio oīꝫ fit: in humido quodā aqueo qd̄ sepať in vrinā. Cōsiderandū sicut spuma q: cholera rubea nālis nō est spuma vt supra diximus. ¶ Dubitať que cholera ru. mala est ista vt supra de ea est facta mētio. Silr̄ dubitať que melancholia mala est ista: dubitať etiā an in dispōne sanitatis possint ista fieri. Dicam⁹ ꝙ hoīe exñtē sano tñ in eius epate generanť humores nāles possibile est aliquā partē sanguinis trāsire terminū decoctionis: ⁊ hoc q: hō est calidi epatis nāliter ⁊ tunc est calefactiuus calefactione maiori nāli que sibi fit possibiľ intra latitudinē sanitatis: ⁊ sanguis est aliq̄lr̄ inflāmationi aptus q: factus est vnctuosus carnibus illius: igiť sanguis qui sup cogť ꝑs subtilis fit cholera rubea mala de qua dixit supra cū dixit: ⁊ illa qdē eius generatio magis erit ab epate: ꝑs aūt crossa est melācholia adusta de qua ibidē dixit ⁊ etiā cū loquebať de spēbus male cholere nigre: ⁊ queādmodū imaginamus hanc cholerā inaturalē ⁊ hāc melancholiā posse fieri ex aliq̄ ꝑte sanguinis sup excepta: sic potes imaginari eam fieri ex aliq̄ ꝑte cholere: fieri aūt illā melancholiā ex adustione melancholie in dispōne sanitatis ſ fit lōginquū: nō tñ credo esse īpossibile: ſ forsan nō erit hoc in vna generatione hu. ſ forsan in longo tꝑe multis ⁊ multis generatis reuolutionibus hūoꝝ. Considerandū etiā ꝙ hanc cholerā rebeaꝫ malā ⁊ malā melancholiā quas ꝯtingit generari in dispōne sanitatis nos debemus intelligere esse paucā que cuꝫ multiplicať facit cadere in egritudines quarū principiū est ab illa mala cholera rubea vel nigra. ¶ Dubitať vtrū generatio hu. alioꝝ a sanguine fit necessaria. dō. vt dñt ꝙ generatio sanguinis est primo: ⁊ ꝑ se necessaria: ⁊ iō humor primo ꝑ se generatus a nā erit sanguis cū sit magis ꝯueniēs q: ꝯformis. Sꝫ generatio alioꝝ humoꝝ est necessaria ꝑ se q: etiā sunt necessaria ꝓprijs finibus: non tñ eoꝝ generatio est necessaria ꝑ̄o sicut sanguis q: primū ⁊ principalē finē qui est nutricatio nō includunt nisi vt participant sanguine ⁊ sanguis stat eis sicut ꝑfectio ⁊ forma. ¶ Dubitať.3. quare Aui. loquēs de generatiōe hu. ꝑtinentis ad adustionē ⁊ loquēs de generatione phlegmatis dixit: ⁊ fortasse. Appet. n. ꝙ hoc aduerbiuꝫ dubitandi fortasse: aut referť ad generationē aduste rei ⁊ ad generatiōeꝫ rei diminute decocte: ꝙ appet per disiūctiuā a qua statiꝫ trāsiuit cuꝫ dixit aut que adustiōe cui rñdenť alia aut vt pꝫ. Dixit Anto. cū sua dicta assumabunť ꝙ phlegmatis necessitas est ex fine: non aūt ex cōi mā: nec ex cōi agente siue decoctione: ex cōi etiaꝫ mā non resultant nisi.3.hu.s.cholera rubea: nālis sanguis ⁊ melancholia: silr̄ ex cōi decoctione: hꝫ tñ phlegma necessitatē ex mā propria: q: sicut ex chilo cholerico fit cholera ita ex phlegmatico fit phlegma: ⁊ sic de alijs: hꝫ ēt phlegma necessitatem ex agente primo siue decoctione ꝓpria: q: sicut epar calidū multiplicat cholerā sic epar frigidū phlegma loquēs igiť Aui. de generatōe phlegmatis dixit fortasse q: accidit decoctioni cōi: ⁊ materie cōi ꝙ generetur phlegma. Nos dicamus ꝑmo ꝯtra Anto. ꝙ si necessitas phlegmatis respectu cholere ⁊ melie est necessitas ⁊ finis necessarior in generatione phlegmatis q̄ꝫ in generatiōe illoꝝ: ergo minus dubitatiue poterat Aui. loq de gn̄atione phlegmatis q̄ꝫ alioꝝ cū finis sit maxima cā: ꝓo necessitas phl̄atis ē ex kilo vt chilus est: ergo eius necessitas est ex mā cōi: ꝯn̄a est nota: q: nulla vr̄ verior cōis mā oībus humoribus quaꝫ chilus: añs probať: q: sicut in chilo est ꝑs apta superflue coq vnde fit cholera ⁊ ꝑs apta residere vt fex: vnde fit melia ⁊ ꝑs apta ꝑfecte coq vnde fit sanguis: silr̄ in eo est ꝑs apta diminute coq q a viscosa grossa vnde fit phlegma.

cum eis aut que ad adustionem peruenit: si decoctio superflua fuerit: aut res que non est bene cocta: si decoctio fuerit minor q̄ꝫ debet. Spuma autem est cholera rubea: ⁊ hypostasis est melan-

Amplius hec ꝑs apta fieri phlegma multū vr̄ repiri in chilo cū chilus tendit ad nām phlegmaticā: vt intelligiť.3.can.fen.13.ca.de egritudinibus stōi. Tertio appet ꝙ necessitas phlegmatis est ex ꝑte cōis decoctiōis: q: sicut ex decoctione cōi hꝫ aliq̄ ꝑs qd̄ supflue decoquať ita vr̄ ꝙ habeat aliqua ꝑs ꝙ diminute decoquať. Quarto cōcessis Anto. oībus que dicit adhuc. Dubitať quare cū loquebať de generatione cholere ⁊ melie locutus nō est de generatione phlegmatis: ſ simul loqť de generatione phlegmatis ⁊ cholere aduste. Nos dicamus oīuꝫ hu. generatione necessariā esse in hoīe sano ex mā cōi q: ex oī cibo generanť q̄tuor hu. ⁊ ex oī decoctione generanť q̄tuor humores ⁊ ex fine cōi.i.cōis necessitatis vel vtilitatis oī hoī q: oīuꝫ q̄tuor est necessitas finis vtilitatis vt appet. Dicamus ēt vniuscuiusqꝫ humoris generationeꝫ necessariā esse ex ꝓpria mā ⁊ ꝓpria decoctione siue ꝓprio agēte: nam ex cibo vel chilo phlegmatico ⁊ epate phlegmatico fit phl̄atis multitudo sicut ex cibo cholerico ⁊ epate cholerico fit cholere multitudo: ⁊ silr̄ ex his sanguineis ⁊ melācholicis: ſ quidā credūt ꝙ sanguineū epar plus multiplicat melācholiaꝫ q̄ꝫ epar melācholicū: dicamus ēt generationē siue multiplicationē vniuscuiusqꝫ hūoris esse necessariā ex ꝓprio fine: ⁊ ħ cū epar in sui excessu ꝓportionatur mēbris: in epate. n. cholerico debēt mēbra esse cholerica indigētia plus cholera pro actu natritionis q̄ꝫ mēbra phlegmatica: iō cholere multiplicatio in epate cholerico est ꝑꝑ finē ꝓpriū. Non curamus aūt si cholericus plus īdigeat decursu cholere ad īrestina q̄ꝫ phlegmaticus: tñ certū est ꝙ amplius currit de cholera ad eius intestina: ⁊ hic esset locus speculationis dimisse alijs: cū ergo mēbra nō ꝓportionanť epati hō non viuit vel cū malis dispōnibus ⁊ iterationibus egritudinū viuit: tu aūt potes videre necessitates generationis ⁊ multiplicatiōis hoꝝ hūoꝝ ex ꝓpria mā tm̄: ⁊ ꝓprio agēte tm̄: nā si chilus phlegmaticus vadit ad epar cholericuꝫ plus phlegmatis generabiť ex illo quaꝫ ex chilo tꝑato aut cholerico ī eodeꝫ epate cholerico: ⁊ ħ est ex mā hac ⁊ silr̄ epar cholericuꝫ ex chilo phlegmatico plus multiplicabit cholerā quā epar phlegmaticū vel tꝑatū ex chilo phlegmatico eodē: ⁊ hoc vigore agētis huius. Considerandū aūt ꝙ si qua dr̄ia pōt assignari inter cās necessitates generationeꝫ phlegmatis ⁊ generationē duarū choleraꝝ est hec: naꝫ necessitas generatiōis cholere ⁊ melie ex mā relata ad agens hic pōt dici necessitas absoluta ħ modo: q: impossibile est ꝙ ex talibus ꝑtibus chili occurrētibus tali epati nō generetur cholera ⁊ melancholia ⁊ impossibile est quacūqꝫ cōtinuatione actionis ꝙ fiat sanguis ab eodeꝫ agente: ſ necessitas generationis phlegmatis ex mā relata ad agens est ꝯditionalis hoc modo: q: necessariū est in tanto tꝑe in quāto fit sanguis ex tali ꝑte chili fieri phlegma: ſ non est necessariū simpliciter: q: circūscripta illa mēsura tꝑis potest totuꝫ phlegma fieri sanguis dico ꝙ potest totū.i.toti phlegmati inest aptitudo vt fiat sanguis ⁊ ex ꝑte sui sibi non repugnat vt totū conuertať in sanguinē ⁊ credo ꝙ defectio pōt euenire ꝙ totum phlegma ꝙ est factū in epate in vna decoctione trāseat per iteratas decoctiones in sanguinē: nec ꝑꝑ hoc corpus erit priuatuꝫ phlegmate: q: per dige-

facta: ⁊ tunc chilus coqtur.i.digeriť ꝑa digestione. ¶ Sed hic insurgunt duo dubia. Primū est cur in epate non fuit vnus magnus venter sicut stomachus qui totum caperet chiluꝫ ⁊ verteret in chilū: vel plures ventres sicut in corde est venter dexter recipiēs sanguinē ab epate: ⁊ venter sinister recipiens a dextro ventre iam digestū sanguinē per viā mediā quā quidā nominant ventriculuꝫ mediū cordis. ¶ Scōm est qua via recedunt ab epate ⁊ separanť a sanguine rubea cholera ⁊ melancholia facta digestione ꝑa in ramis capillaribus vene porte: ⁊ vene concaue vtruꝫ redeant ad portā an transeat ad venā concauam an per alios ab his effluant meatus infixos epati. ¶ Ad primū dic ꝙ in epate nō est factus magnus venter in quo chilus recipiať sicut cibus in stō ⁊ sanguis in corde. Primo vt chilus in ꝑuas partes diuisus per venas capillares epatis vehementius attingať ⁊ profundius penetretur a calore digestiuo. Scōo vt substantia carnosa epatis nō maneat cōmaculata ⁊ infecta cholera rubea ⁊ melācholia. Caro nāqꝫ epatis cū sit mollis ⁊ porosa facilius intingeretur ⁊ inficereť cholera ⁊ minus lauari possit vel abstergi ab ea q̄ꝫ substātia venarū que est plana ⁊ polita. ¶ Sed dicet aliqs quare ergo in stō ⁊ in corde non est facta diuisio multiplex ꝯcauitatum debentiū recipere chilū in stomacho ⁊ sanguinē in corde. Dic quo ad stōm ꝙ non erat bonum: q: cibi grossi assumpti sepissime causassent ibi oppilationē: chilus vero transiens ad epar iaꝫ spoliatus est cibi grossicie. Et quo ad cor dic ꝙ nō erat opus. Primo q: calor cordis est fortissimus sufficiēs penetrare fortiter ⁊ impetuose per ꝯtenta in suis ventriculis. Scōo q: ꝑs purior ⁊ subtilior sanguinis in epate geniti transit ad ipsuꝫ que faciliter patiť absqꝫ eius diuisione in ꝑtes minutas. ¶ Ad secundum dubium dic ꝙ cholera rubea ⁊ melancholia deferuntur per ramulos aliquos radicis vene porte ꝯiunctos his in qbus fit ꝑa digestio ⁊ reflexos vsqꝫ ad supficiē epatis in eius ꝯcaua ꝑte. Et ibidē epati infiguntť duo cānales recipiētes sibi ꝓprios humores a dictis ramulis. Unus breuis ⁊ strictissimus deferēs cholerā ab epate ad cistim fellis. Alius lōgus ⁊ latus deportās meliaꝫ ab epate ad splenē. Et isti duo cānales nō orti sunt ab epate: ſ sibi ꝯiūganť: ſ deferēs cholerā ortus est a cisti fellis: ⁊ deferens melancholiā oritur a splene. ¶ In omni aūt ⁊c.] ¶ In.3. ꝑte dicit ꝑmo ꝙ in oī decoctione alicuius succi q̄lis est digō chili in epate est aliqd vt spuma ⁊ aliqd sicut fex vel hypostasis. Et forte cū istis est aliqd adustū si decoctio fuerit supflua: aut aliqd non bene coctū si decoctio fuerit diminuta. Scōo dic ꝙ spuma ꝑe digōnis ē cholera rubea ⁊ hypostaš.i.fex est melia. Et hi duo humores sunt nāles. Sꝫ ꝑtes subtiles rei aduste in digestione supflua sunt mala cholera rubea: ⁊ ꝑtes eius grosse sunt melia mala nō nālis. Et illud qd̄ est diminute coctū est phlegma. Tertio dicit ꝙ illud de hoc toto.s.de tota massa humoꝝ qd̄ est res colata.i.depurata a dictis supfluitatibus ⁊ bñ cocta.s. neqꝫ minus neqꝫ magis opportuno est sanguis: q tñ⁹ est subtilior q̄ꝫ dꝫ ꝑꝑ aquositatē ei imixtaꝫ que necessaria ē ad faciendū ipsuꝫ penetrare donec intrauit venā ꝯcauā. ¶ Queriť vtrū.4.hūores silr̄ tꝑe in epate generanť. Arguiť ꝙ nō primo oē qd̄ decoquiť prius decoquiť diminute ⁊ imꝑfecte q̄ꝫ cōplete. Impossibile.n.ē ꝙ de nō cocto penitus fiat saltus ad ꝑfecte coctū nō trāseūdo per mediū cū nā successiue ꝓcedat in opibus tam ex ꝑte resistētie passi q̄ꝫ ex limitatione virtutis actiue ḡ phlegma qd̄ est sanguis diminute coctus prius tꝑe sanguine generať q est humor cōplete coctus. Idē pōt argui de sanguine ꝙ generať prius cholera: q: sanguis est temꝑate coctus ⁊ cholera supflue cocta. Tertio impossibile est calorē epatis digestiuū silr̄ ⁊ semel tāgere ꝑtes oēs chili: cū oē agēs prius agat in ꝓpinquuꝫ q̄ꝫ in distans. Et in signū huius rei quedā chili ꝑtes euadūt intacte a ꝑa digōne ⁊ transeūtes in venas fiunt mā hypostaš. vt meminit Gal. ꝯmen. vlti. ꝑmi pronosti. Quarto: phlegma cāliter fit in epate.s.dum digō est diminuta ⁊ non aliter: vt vr̄ ħ prin. inuere dū dicit: ⁊ res fortasse erit cū eis aut que ad adustionez ꝑuenit si decoctio fuerit supflua: aut res que nō ē bñ cocta si decoctio fuerit minor q̄ꝫ dꝫ. Quinto melia nō generať in epate imo est ꝑs chili terrea que refugit opationē epatis. Iuxta illud Gal.2.de virtu.nāli.c.vlti. Qd̄.n. sufficienter grossum ⁊ terrestre ⁊ finaliter effugit trāsmutationē que in epate ad seipꝫ trahit splenē. Sexto prius tꝑe est vinū q̄ꝫ ipsius spuma ⁊ fex: postq̄ꝫ.n. vinum expressum est ab vuis ⁊ poniť in vegete vel dolio: tunc paulatim spumā emittit ⁊ fex subsidet: ſ generatio humoꝝ cōparať musto.4.de vtili.ꝑti. Septimo prius est lac q̄ꝫ caseus butyrū vel serū. Naꝫ ex lacte fiunt ista: ⁊ tñ lac cōparať sanguini.2.de elemē. ⁊ serū phlegmati ⁊ caseus melie. Octauo actus actiuoꝝ sunt in patiente disposito: vt ingt Aristo.2.de aīa tex.24. cū igiť chilus sit ꝑncipaliter dispositus sanguificari ⁊ epar ex eo generare intēdat sanguinē sibi similē nō cholerā phlegma vel meliaꝫ sequiť ꝙ sanguis ꝑmo ⁊ ꝑncipalr̄ generabiť ⁊ humores alij ex ꝯñti. Nono sicut inter cibos est aliqs phlegmaticus vt pisces aliqs cholericus vt allia cepe porri alius sanguineus vt oua ⁊ carnes: alter melācholicus: vt fabe ⁊ caules sic inter chilos ⁊ sic citius ex chilo phlegmatico generabiť humor phlegmaticus: ex melico melācholicus: qm̄ in hñtibus simbolū facilior est trāsitus ꝑo de generatione tex.25. Decimo inter epata quedaꝫ sunt nata generare magis phlegma puta frigida ⁊ hu. quedā magis cholerā puta calida ⁊ sicca: ⁊ ita de alijs ex ꝑte igiť principij agētis prius

ktiones precedentes ⁊ sequentes potest generari flegma. His igit̃ habitis di camus ꝙ aduerbiū dubitandi fortasse ꝯueniēter addit̃ generationi rei aduste q꞉ ꝯtingens est ⁊ raro illā rem adustā in hoīe sano generari: si aūt repetat̃ cuz d꞉ aut fortasse res erit que non est bene cocta si decoctio ⁊c̃. dixit hoc vt daret intelligi ꝙ si nō stat̃ in termino diminute decoctionis erit ex h̃ sanguis ⁊ non flegma: imo flegma transibit in sanguinē. Alio mō mō pōt dici ꝙ li fortasse nō repetat̃ cū loqtur de generatione flegmatis: sȝ soluȝ sic itelligit̃ fortasse res erit que ꝑtinet adustiōi ⁊c̃. aut erit res que nō est bene cocta sȝ diminuta ⁊c̃. i. q꞉ decoctio est diminuta: ita ꝙ Aui. non ponit dubitatiue flegmatis generationē. Sȝ tunc dubitat̃: q꞉ locutus est de sup̃flua decoctione aduste rei ⁊ diminuta decoctiōe flegmatis in vno loco: debuit. n. loq de diminuta decoctione flegmatis cū loquebat̃ de generatione colere nālis q̃ est res sup̃flue decocta. Dicamus ꝙ nō hȝ se diminuta decoctio flegmatis respectu tpate decoctionis sanguinis sicut sup̃flua decoctio colere nālis respectu tpate decoctionis sanguinis in eodē corpe: naȝ q̃ztūcūq̃ȝ sup̃fluus gradus caloris colere nālis tollat̃ nūq̃ȝ ex hoc remanet ꝙ sit sanguis: sed ē colera diminuta: vel chilū in colerā cōuertibilis. Sȝ si diminuta decoctio flegmatis cōpleat̃ fit sanguis: cōpabilia ṽo sunt sup̃flua decoctio rei aduste facte ex sanguine vel colera nāli: ⁊ diminuta decoctio flegmatis: naȝ sicut se hȝ hec diminuta decoctio ad flegma: ita se hȝ decoctio sup̃flua ad colerā adustā: nā sicut cōpleta diminuta decoctiōe flegmatis fit sanguis ita posito pro possibili ꝙ sup̃flua adustio remoueret̃ ab adusto facto a sanguine erit sanguis ꝑꝑ hoc q̃ de his sil'locutus est. Tertio mō pōt dici ꝙ cū A. dicit ⁊ fortasse loq̃t de generatione humoris successiua vt velit dicere ꝙ fortasse dato aliquo cibo colerico incēsibili ꝑueniet fieri colera adusta vel melia adusta: vt cuȝ mel dat̃ colericis: vt ṽo de virtu. nāli. ⁊ fortasse si decoctio erit diminuta: q꞉ detur cibus flegmaticus erit flegma. i. ꝑueniet generatio flegmatis ex cibo illo: vt Gal. 2. regi. acu. cōmē. 3.

cholia que ambe sunt naturales. Adusti vero subtile ē mala cholera rubea: ⁊

¶ Dubitat̃. 4. vtrū humores in epate generent̃ simul vel successiue: vr̃ ꝙ successiue: q꞉ flegma prius generat̃ cū sit sup̃fluitas prima vtilis aīali: vt sumit̃. 1. de gene. aīa. illo ca. ꝙ aūt delectatio. Amplius humiditates successiue generant̃: ergo hūores per locū a simili. In ꝯriuȝ q꞉ generatio humoris est similis generationi vini ex musto sȝ simul generat̃. i. separat̃ vinuȝ a sup̃fluitatibus ⁊ sup̃fluitates ab eo. Qui vult ꝓlixitatē in h̃ quesito querat Cōciliatorē dif. 29. Dicamus ergo breuiter ꝙ ꝑ simul generari intelligo ꝙ pro quocūq̃ȝ instanti est verū dicere sanguis hȝ formā sanguinis pro eodem: alij. 3. hu. hn̄t suas formas ⁊ pro quacūq̃ȝ mensura tp̃is sanguis est in generari pro eadeȝ: alij. 3. hu. sunt in generari. Hoc habito dōȝ ꝙ cibus siue chilus qui occurrit epati sano vt ex illo generent̃ humores aut est ꝓportionatus ⁊ cōueniens quo ꝯseruabit̃ in sua sanitate ꝑter oēm neutralitatē. Et tūc dico ꝙ humoꝝ generatio est silis q꞉ pro quocūq̃ȝ instanti sanguis hȝ suū esse p̃fectū pro eodē: alij hu. 3. q sunt superfluitates hn̄t esse sepatū ⁊ p̃fectū q꞉ da. ꝙ nō tunc sanguis nō esset p̃fectus ⁊ si sup̃fluitates prius essent sepate q̃ȝ sanguis compleret̃: tunc sup̃fluitas vlteriori trāsmutatione cū cōplet̃ sanguis corrūperet̃: aut chilus est iꝑproportionatus. ṽ. g. q꞉ sit sup̃flue colericus ⁊ tūc poterit ꝑuenire generatio colere vel superflue factus flegmaticus: ⁊ tunc ꝑueniet generatio flegmatis vt ꝑdiximus: forsan aūt difficile est imaginari ex aliquo chilo ꝑuenire generationē melācolie: si eius generatio est ꝑ modū residentie a sanguine ex chilo etiā sanguineo ꝑuenire generationē sanguis difficile est imaginari an simul cuȝ eo generetur aliqd colere ⁊ melie. Ad ꝯrium primū dōȝ ꝙ flegma d꞉ prima sup̃fluitas ꝑꝑ eius multiplicationem in stō vel q꞉ respectu sanguinis est dignior sup̃fluitas. Ad scōȝ dōȝ ꝙ nō est simile ꝙ humiditates nō sunt sup̃fluitates vnius hu. sȝ tres humores sunt sup̃fluitates vnius hu. humiditas aūt rōalis q꞉ est sup̃fluitas cābij: nō simul cū 2° generat̃ vt supra diximus: argumentū in ꝯriuȝ in q̃ztuȝ facit ꝯtra: soluit̃ q꞉ nō semꝑ illa similitudo inuenit̃ in generatiōe cuiuscūq̃ȝ humiditatis. ¶ Dubitat̃. 5. vtrū calor epatis factiuus oīum. 4. hu. sit vnus vr̃ ꝙ non: q꞉ idem siue vnū est natū ꝓducere ideȝ vt intelligit̃. 2. de generatiōe. Amplius calor tpatus ⁊ distēperatus nō est vnus: sȝ calor faciēs sanguinē est tēpatus: faciens aūt colerā est distēpatus. In ꝯrium q꞉ epar est vnū mēbꝝ ⁊ vnius cōplexionis: igit̃ vnus calor factiuus humoꝝ. Hanc q̃ōneȝ soluit Cōciliator diā. 32. calor. n. epatis pōt ꝯsiderari in se ⁊ in cōi ⁊ sic est vnus: aut ꝑticulariter ⁊ ꝑut refert̃ ad aliud ⁊ sic diuersificat̃: illud aūt ad qd̃ refert̃ est vel aīa vel ꝑtes epatis vel ꝑtes mery si qd referatur ad aīam: siue nām opanteȝ diuersificatur hic calor: ⁊ per ꝯn̄s hu. q꞉ nā diuersos humores intendit principaliter tn̄ sanguinē: deinde flegma deinde alios: si aūt referat̃ ad ꝑtes epatis diuersificatur hic calor sicut ꝑtes epatis diuersificant̃: ꝭm diuersitatē quarū fit generatio diuersoꝝ humoꝝ: in ꝑte. n. supiori ⁊ intrinseca epatis cordi ꝓpinqua calor generatiuus humoꝝ est purior ⁊ ibi magis generat̃ sanguis: ⁊ in eminētia aūt supiori generat̃ colera in inferiori ꝑte generatur melācolia ⁊ flegma. Si autem referatur ad mām ꝑꝑ eius diuersitatē etiaȝ diuersificatur eius actio vt notuȝ est hic. Sermo Conciliatoris q̃ztum ad vltimuȝ dictū est cōueniens: primus aūt sermo est suspectus qūo calor vt anime cōparatus est diuersus cū anima nō sit diuersa in se nec diuersitas intētionis in aīa naturali realē facit diuersitatē: secūdus etiaȝ sermo est incōueniēs: in quacūq̃ȝ eniȝ ꝑte epatis generat̃ vnus humor nāliter in eadē generant̃: alij vt notū est. Nos qūq̃ȝ disputationis grā tenuimus ꝙ calor epatis lȝ sit vnus: formaliter tn̄ est quadruplex virtualiter que virtualitas est res siue modi rei in calore ⁊ sunt preter mām: ita ꝙ nō sunt respectu ad māȝ ex hoc diximus ꝙ posito pro possibili ꝙ partes chili que debent fieri sanguis separarent̃ ab alijs partibus: ⁊ essent in tanta q̃ztitate quāta est totus chilus: lȝ in quacūq̃ȝ q̃ztitate essȝ proportionalis agenti faceret epar de illis. 4. hu. ⁊ his quatuor virtualitatibus ex qbus ꝯstat ille calor. Hoc ꝓbabā sic in minimo formali carnis exn̄te vno calore ⁊ in actu sunt quatuor virtualitates sicut apparebit in sequēti capi. Ex alioꝝ opinione igit̃ in epate possunt eē 2° fines impmutabilis ⁊ finis impmutabilis hȝ cām impmutabilē. Sed generatio. 4. humoꝝ hoīe exn̄te sano est finis impmutabilis: ergo oȝ ꝙ sit diuersitas ab agente. Tertia rō chilus factus de fabis hȝ vnā ꝑtem de qua fit sanguis ⁊ nō aliud: ⁊ per ꝯn̄s fabe hn̄t vnam partē que corrn̄det vt mā illius partis chili: sed totus chilus factus de vitellis ouoꝝ vel carne ꝑdicis: ⁊ similiter vitellus oui totus ⁊ caro tota ꝑdicis est conformior nature sanguinis q̃ȝ sit ꝑs illa chili de fabis ⁊ q̃ȝ sit pars illaꝝ fabarū: ⁊ tn̄ ex chilo de vitellis ouoꝝ fiunt quatuor hu. ergo hoc ꝓcedit ex virtutibus que sunt in agente: ꝯtra quā opinionē Dynus credit demōstrare: ꝑmo q꞉ tūc epar esset vniuersale agēs: sed hoc nō agit nisi determinet̃ per agens ꝑticulare. Scōo q꞉ tunc sanguis corrūperetur q꞉ colera factiua virtus est in toto epate ⁊ atinget sanguineȝ: ergo corrūpet illū in coleram. Tertio in stō virtus faciens chilum ⁊ fecem est vna que hoc perficit ⁊ illud separat: ergo in epate. Ad primū potest dici ꝙ determinatio sua est ex mā: vel aliter qd̃ non est tale agens vniuersale quale est celū: sed quale est sperma. Ad scōm dicendum ꝙ quādo epar est in tali dispōne naturali calefacta virtus deficiet agere. ṽ. g. cū fecit coleram ex chilo. Ad tertiū dicendū ꝙ non est simile q꞉ fex non vtilis in nutricatione sicut est vtilis quilibet alius humor a sanguine: imo est necessarium ꝭm medicos. His autē post positis dicamus ꝙ q꞉ non multiplicamus res frustra dicamus ꝙ calor epatis ē vnus ⁊ vna res factiua quatuor humoꝝ: ⁊ ꝙ in se non hȝ diuersitatem realem: sed solum respectiuā per cōparationeȝ ad diuersam materiam: ille enim calor qui dicitur temperatus comparando ipsuȝ ad partē chili sanguinabilē d꞉ distempatus comparando ipsum ad partem chili incendibilē vnde fit colera: nec oȝ ponere in calore esse diuersas formalitates q̃ sint res absolute: ⁊ ꝯformat̃ hic sermo dicto Auer. 7. metha. ꝯmē. 28. vbi dicit multiplicitatē generabilium ab vno agente esse ꝓpter diuersitatem in materia. Rōnes autem nostre sunt sensibiles si ꝯsideras: ⁊ similiter rōnes facte in ꝯtrarium. ¶ Dubiatur sexto an hu. sp̄ē differant ⁊ hoc est breuiter transeūdum q꞉ vt supra diximus specifice diuersitates in entibus nō faciliter probantur: tn̄ cum diuersus effectus ⁊ calores ⁊ substātia ⁊ sapores ⁊ odores videamus in humoribus nō minoris diuersitatis quā sit diuersitas accidētium argenti ⁊ auri que differunt specie vr̃ ꝙ hu. quatuor abinuiceȝ differant sp̄ē. Mirādū aūt est de Cōcilia. diā. 29. vbi dicit hipocraticos voluisse ꝙ hu. sp̄ē nō differant motus rōne tam vili ꝙ nō meret̃ solutionē. ¶ Dubitat̃. 7. an chilus sit res subtilior quā sanguis vr̃ ꝙ sit grossior q꞉ d̃ crossioribus rebus factus vt plurimū. s. de rebus masticatis. In ꝯriū q꞉ chilus fit sanguis ꝑ digōnē: sȝ digō incrossat: vt. 2. ꝓno. ꝯ°. 33. igit̃ chilus erat prius subtilior. Hāc q̃ōneȝ a nullo inuenio dubitatā. Dicamus igit̃ ꝙ ꝭmo nō est de chilo sil' cū fece q̃ ꝑ intestina euāt̃: q꞉ talis est crossior sanguine sȝ est ꝭmo de chilo q in epar pellit̃ ⁊ dico ꝙ hic chilus est subtilior. s. subtilitate aquea q̃ȝ sit sanguis: ita ꝙ totus hic

eius spissum est melancholia mala non nālis: ⁊ ꝙ non bn̄ coctū est phlegma est

Jacobus De partibus

generabit̃ vnus humor q̃ȝ alter. Undecimo: sic se hȝ chilus ad humores generandos sicut massa sanguis ad mēbra nutriēda: sȝ certū est ꝙ massa sanguinis cito nutrit carnē ⁊ vix nutrit ossa magna trāsmutatiōe ⁊ lōga ad illud indigēs. Ita g̃ vr̃ sanguinē ex chilo facilr̃ gigni: meliaȝ ṽo vix ⁊ lōgo tpe. ¶ Oppositū arguit̃ primo. Idē est agens. s. calor epatis eadē mā. s. chilus generationis. 4. humoꝝ ⁊ idem tp̃s applicationis agētis ad passum: igit̃ pariter generabunt̃ oēs humores. Scōo si humores successiue generarent̃ essent plures ꝯdigōnes iuxta pluralitatē humoꝝ diuersis horis generatoꝝ qd̃ inauditū est. Tertio si aliqs humor precederet alios in gn̄atione: maxime is videretur esse phlegma eo ꝙ est sanguis diminute coctus: sȝ taȝ facile vr̃ calori epatis de ꝑtibus chili subtilibus ⁊ calidis producere cito cholerā q̃ȝ facile est ei ex ꝑtibus grossis frigidis humidis ꝓducere phlegma quēadmodū in stipulis siccis: ita faciliter magnus incendit̃ ignis sicut puus in lignis viridibus grossis. Quarto generatio humoꝝ in epate est similis ebullitioni succoꝝ fructuū: quēadmodum. n. calor opans in massam succoꝝ sepat etherogenea eoꝝ: sic calor epatis agens in chilū sepat etherogenea chili. Sȝ in succis fructuū q̃ȝ primū expressi sunt in ipsis sunt i potētia spuma fex ⁊ meragutta: ⁊ ꝑ actionē caloris deducūtur sil' ad esse p̃fectū spuma ascēdente fece descendēte ⁊ mera gutta in medio claritatē accipiente. Quinto digō nō est nisi bona ꝑmixtio humidi ꝯuenientis cū sicco idoneo a calore nāli sepante sup̃fluū: impossibile g̃ est ꝑ digōnē chilum verti in sanguinē per ꝭaȝ digōnē qn simul tpe sepet̃ aliqd vt spuma: ⁊ aliqd vt fex ⁊ id est humores sil' gn̄ari. ¶ Attende ꝑ° ꝙ duplex est humoꝝ generatio: quedā prima q̃. s. ex chilo fit imediate. Alia ꝭa que fit ex hūoribus inuicem puta cū fit ex phlegmate sanguis vel ex sanguine cholera vel ex cholera melia. ¶ Attēde ꝭo ꝙ duplr̃ intelligi pōt oēs humores sil' tpe in epate gn̄ari. Uno° precise ⁊ adeq̃te sic ꝙ opatio caloris nālis epatis in chilū sil' ⁊ semel adequate incipiat mediet ⁊ finiat ex chilo facere sanguineȝ ⁊ alios hūores. Alio° cū quadā latitudine puta ꝙ durante tpe ꝭe digōnis q̃ fit in epate generent̃ ex chilo. 4 humores ⁊ ponant̃ sil' in esse actuali ⁊ p̃fecte distincto. ¶ Attende. 3. ꝙ phlegmatis esse duplr̃ attendit̃. Uno° penes diminutionē digōnis. Iuxta illud ꝑn. prius dictū phlegma est sanguis nō bene coctus ⁊ hoc mō chilus aliq̃liter rubificatus in meseraicis vel incipiens digeri in epate pōt dici phl̃a nec phlegmatis nomē hoc mō acceptū est ꝓpriū nomē humoris ab alijs trib° sp̄ē distinctū. Alio mō penes ꝭbaȝ grossaȝ viscosaȝ aqueā hn̄teȝ cōplōneȝ frigidā ⁊ humidā saporē insipidū colorē albū finē ordinatū ad ꝑdictas phlegmatis necessitates ⁊ vtilitates: ⁊ hoc mō est humor ab alijs tribus distinctus. ¶ Attende. 4. ꝙ lȝ chilus videat̃ esse ꝭba hōgenea per totū: est tn̄ in veritate multipliciter cōpositus. s. ex ꝑtibus grossis terrestribus rn̄dentibus melie ⁊ ex frigidis viscosis aquosis corrn̄dentibus phlegmati ⁊ ex aereis ꝓportionatis sanguini ⁊ igneis leuibus rn̄dentibus cholere: magna tn̄ inuenit̃ in ipsius cōpōne diuersitas ꝭm diuersitates ciboꝝ ex qbus fit. Ex aliqbus. n. cibis fere nulla generatur melia puta ex aq̃ carnis ⁊ vitellis ouoꝝ ⁊ testiculis galloꝝ ⁊ vino vinoso subrubeo claro: ⁊ ex aliqbus nulluȝ phlegma puta ex allijs: ⁊ ex alijs nulla cholera vt ex lactucis ⁊ cucurbitis ⁊ ex alijs fere nullus sanguis puta ex lentibus ⁊ caulibus. ¶ His ꝑmissis dic ꝭmo ꝙ phlegma cuius esse attendit̃ penes diminutiōeȝ digōnis ꝑgenerat̃ alijs hūoribus q꞉ semꝑ impfecte coctū ꝑcedit p̃fecte coctū. ¶ Dic ꝭo ꝙ gn̄atione ꝭa humoꝝ nō oēs humores sil' gn̄ant̃: clarū eteniȝ est semꝑ illū prius gn̄ari ex quo fit alius. ¶ Dic. 3. ꝙ nō oēs hūores semꝑ generant̃ sil' ꝑcise ⁊ adequate gn̄atione humoꝝ prima: nihil. n. prohibet vel ex ꝑte chili: vel ex ꝑte epatis: vel ex mō applicationis agētis ad passuȝ ꝑteȝ aliquā chili corrn̄denteȝ alicui ꝓprio humori paulo prius incipe digeri ⁊ esse predigestaȝ ꝑte alia corrn̄dente alteri humori. ¶ Dic. 4. ꝙ in hoīe tēpato vtente cibis tēpatis oēs. 4. humores prima gn̄atione gn̄ant̃ in epate sil' tpe: scȝ tpe illo quo ꝑdurat in epate ꝭa digō: probat̃ id ꝑ rōnes post oppositū. ¶ Ad argumēta ante oppositū. Ad primū dic ꝙ est pro ꝑ° dicto. Ad scōȝ dic ꝙ ita cito gn̄atur cholera ex subtili ꝑte chili ⁊ calore intēso sicut sanguis ex ꝑte mediocriter grossa ⁊ calore moderato. Ad tertiū dic ꝙ ꝓbat tertiuȝ dictuȝ. Ad q̃rtū dic ꝙ arguit de phlegmate qd̃ supabūdat ꝑ viā diminute decoctiōis vel ex ꝑte chili phl̃atici vel ex diminutōe caloris epatis. Ad qntū dic ꝙ melia nō effugit penitus trāsmutationē q̃ fit in epate: sȝ sanguificationē ipsius. Ad sextuȝ dic ꝙ sil' tpe sunt spuma fex ⁊ mera gutta in vino ⁊ alijs succis sub esse cōfuso ⁊ sil' tpe seq̃strant̃ paulatī ⁊ ad esse ꝯpletū dn̄r. Ad. 7m dic ꝙ in h̃ cōpat̃ lac sanguini ꝙ ē etherogeneuȝ veraciter in ꝑtib° sic sanguis sȝ nō in h̃ ꝙ sic lac precedit ꝭȝ viā gn̄atiōis butyrū caseū ⁊ serū ⁊ resoluit̃ in hos sic sanguis ꝑcedat phlegma

hic chilus ē subtilior toto generato in epate ꝙ est quattuor hu. ⁊ quelibet ps chili est subtilior comparata ad suum hu. hoc apparet nam toti huic chilo ad miscetur magna pars aquositatis que euacuatur cum vrina que aquositas ē subtilior cholera: vt. G. 2. de virtutibus naturalibus. 2. ca. ⁊ ideo illum reddit subtiliorem quocunqꝫ humore: ⁊ hoc sensit. G. 5. de vti. ptium. 15. c. cum dicit: si ꝯo excogitaueris assum ptum ex ventre chiluz. alterari a carne epatis: ac paulatim transeuntē ad il lius naturā crossior simul ⁊ rubrior: erit ex necessita te añqꝫ ita assimilet: vult ergo Gal. ꝙ sanguis q est in fieri est crossior chilo: ꝗ multo magis sanguis i fa cto esse licet tex. videatur contrarium sonare: si non intelligatur: ista etiam fuit intētio plusqꝫ cōmentato ris super illo verbo. Sꝫ dicta quidem species alte rationis: vbi vult ꝙ cū ꝓ ceditur per digestionez de massa ptisanaria. i. kilo ad sanguinem proceditur in crossando.

a [Qui tñ ⁊c.] Hic ꝯsiderandum ꝙ non solū mundat sanguis ab aquo sitate: sed etiam a colera ⁊ melancholia: ⁊ tacuit hoc sicut notum ex supiori ca.

Quod autem de hoc toto res colata est que est bene cocta ē sanguis. Qui tamē[a] quādiu est in epate subtilior existit qꝫ de bet propter aquosam superfluitatez que propter rem quam diximus est necessa ria. ¶ Istud vero quod est sanguis cū ab epate separatur ab aquositate etiam superflua ilico mūdatur: que necessaria non est nisi propter causam quandā que iam sublata est. Extrahitur ergo aquo sitas ex sanguine i vena que ad renes de scendit: ⁊ fert secum sanguinem qui ad renes nutriendos sua quantitate ⁊ qua litate bonus existit. Nutritqꝫ renes vn ctuositas huius aquositatis ⁊ sanguinei tatis: deinde aliud quod remanet ad ve

Considerandū tertio ꝙ sanguis bone essentie q transit de ramis in ramos la bitur in membra ex parte diuina: quia forma specifica ⁊ virtute anime quem agit dei virtute scilicet colcodey. Considerandum quarto ꝙ non solum hic sanguis transit vt nutriat: sed etiam sanguis arterialis qui vterqꝫ nutrit vt Auer. colliget secundo.

b [Sanguis ergo ⁊c.] Hic ponit cās cuiuscūqꝫ humorū: secundo ponit quosdam cañ. ibi ꝑa [Debes āt scire ꝙ gñatōis humorum.] Prima in quattuor sicut sunt qttuor humores. Considerandū ꝙ ex predictis iste cāe inferū tur scita nā ⁊ generatione hu. ⁊ ideo dicit ꝑmo ꝙ cā efficiens sanguinem est calor tpatus: contra qr est calidior res que fit in corpore post spiritum ⁊ cor. Itē epar temperatū plus multiplicaret sanguinem quā calidum ⁊ humidum: dicendum ꝙ est calidior respectu cutis: sed respectu aliorum humorum est humor temperatus. Ad secundum dicendum ꝙ sanguinez temperatum plus multiplicat epar temperatum sed sanguinem excedentem in calido ⁊ humido plus multiplicat epar calidum ⁊ humidum. Decoctio bona est hic lo co signi forme que ex ea resultat. Decoctio enim bona vt dicit non est forma sanguinis vt nutriat: quia principalior humor est in hoc vt supra dicimus.

sicam tendit ⁊ post ad virgam. ¶ Sanguis[b] autem essentie bone per venā magnam a gibbositate epatis ascendentez vadit ⁊ tēdit per venas: que ab ea vt rami separantur: deinde in gedeguil venarum: postea in segueti gedeguil: post in sugentibus segueti: deinde in venis q̄ sunt sicut villi capillaribus similes: postea sanguis ab earum orificijs resudando labitur in membra ex parte diuina.

¶ Sanguinis vero causa efficiens est calor temperatus. Et causa materialis est quod de nutrientibus est temperatum ⁊ de potibus bonis. Et formalis causa ipsius est decoctio bona. Et eius causa finalis est vt nutriat corpus.

Considerandum ꝯo ꝙ dixit renes nutriri non solum nutriri vnctuositate: sꝫ etiam sanguine: superfluum enim ꝙ cum vrina vadit est non solum supfluuz partis vnctuose sanguinis: sed partis dulcis que proprie dicitur sanguineitas.

Jacobus

dat phl'a cholerā ⁊ meliaz ⁊ in has resoluat sicut qdā opinati sunt. Ad octauū dic ꝙ chilus ꝯm diuersitatē suaꝝ ptium est dispositus verti in oēs humores ⁊ si in ꝯa digōne non intendat oium humoꝝ principal'r generatio euenit: nihilominus ex necessitate mãe sicut pili circa podicē ⁊ in titillicis q plus ob sunt qꝫ ꝓsunt: sꝫ ex necessitate mãe erūpunt. Vel dic ꝙ intēdit a nā oium humoꝝ gñatio pp hoꝝ necessitates ⁊ vtilitates ꝑnarratas. Ad nonū dic ꝙ ē pro tertio dicto. Ad decimū dicit sil'r. Ad vndecimū dic ꝙ ex pte mãe est aliqua silitudo sꝫ ex pte agētis ē magna diuersitas: nā idē agēs. s. calor epatis oēs humores in epate generat: sꝫ nō idē calor facit carnem ⁊ os de massa sanguinis. ¶ Querit ꝯo: qre magis necessaria est aquositas ad penetrationez sanguis p capillares venas epatis qꝫ ad penetrationē ipsius p venas capillares dissemi natas in alijs mēbris cū sanguis in venis ꝯtinue ꝓcedat ingrossando ⁊ fiat cōpactior ⁊ magis digestus qñ subintrat capillares venas mēbroꝝ qꝫ qñ transit p epar. Dic prīo ꝙ aqsitas rorida ⁊ sudoralis: iuuat ad penetrationē sanguinis in venis capillaribus mēbroꝝ singuloꝝ sicut aquositas vrinalis iuuat eius penetratiōez p capillares venas epatis. Dic ꝯo ꝙ sanguis transituri p venulas epatis qꝫtitas est magna vꝫ tāta ꝙ sufficiat nutrire totum corpus: trāsituri ꝯo p capillares venulas alioꝝ mēbroꝝ modica ē cuiqꝫ ꝑticule sibi vicine proportionata. Dic tertio ꝙ in epate massa sanguinis plus hꝫ de melia ⁊ phl'ate inspissantibus qꝫ hēat i alijs mēbris pticularib⁹: ⁊ iō maiori eget aquositate vt facilius defluat. ¶ [Illud ꝯo ⁊c.] ¶ In quarta pte dicit primo prin. ꝙ cū sanguis sepatus est ab epate: tūc statim mundat ab aquositate supflua que nō erat necessaria nisi vt faceret sanguinē penetrare: ⁊ hec necessitas remota ē postqꝫ sanguis exiuit epar ⁊ intrauit venā ꝯcauā. Scđo dicit ꝙ hec aquositas extrahit a sanguine currēs in vena q̄ descēdit ad renes ⁊ portat secū sanguinē q idoneus ē qꝫtitate ⁊ q̄litate ad renes nutriēdos ⁊ vnctuositas huius aquositatis ⁊ sanguineitatis nutrit renes. Tertio dicit ꝙ illud qđ remanet de dicta aquositate trāsit ad vesicā: ⁊ postea de vesica ad virgā in viris ⁊ in mulierib⁹ ad collū vesice ⁊ vuluaz. ¶ Attende primo ꝙ sanguis exiens ab epate statim subintrat cū aquositate sibi īmixta venam ꝯcauā quā ifra ꝑn. appellat venaz hñtē ventrē. Et illa diuidit in venā ascēdētē q̄ sursuz defert sanguinē ad nutriēdū mēbra supiora: ⁊ venā descēdētē maiorē pdcā q̄ deorsuz portat sanguinem ad nutritionem inferiorum: ⁊ priusqꝫ ista vena applicetur dorso: ⁊ descēdat ad inferiora emittit duos ramos q dicunt emulgentes vene: qr emulgent aquositatē a sanguine ⁊ deferunt eā ad renes cū aliqua sanguis pte ad renes nutriēdos: sanguis ꝗ q ꝯtinet in vena ꝯcaua cū aquositate multa prius depurat ab illa aqsitate qꝫ diuidat ⁊ distribuat mēbris supiorib⁹ ⁊ inferiorib⁹ ⁊ trahit hec aquositas a venis emulgentib⁹ quoꝝ vna vadit ad dextrū renē: ⁊ alia ad sinistrū. ¶ Attēde ꝯo ꝙ a venis emulgentib⁹ subintrātibus ambos renes resudat vnctuositas ⁊ sanguinositas aquositatis vrinalis. s. ps aerea pinguis ⁊ penetrās in poros renū nutrit eos: ita ꝙ renes nō hñt al's venas nō pulsatiles deportātes eis sanguinē ad ipsoꝝ nutritiōez ꝑter emulgētes a qbus sugūt totū pīgue nutrimētale sanguineū qđ secū affert a vena ꝯcaua aquositas vrinalis. ¶ Attēde tertio ꝙ dcā aquositas recedit a renibus spoliata penitus oī humido nutrimentali ⁊ p poros vritides q venis assimilant: fert in vesicā associata hypostasi: q̄ defluxit a venis: ⁊ aliq̄ portione cholere a qua capit aliqd sbe ⁊ coloris ⁊ ingressa vesicā nullū ꝑbet ei nutrimētum īmo vesica hꝫ venas ꝓprias portātes ei sanguinē p quē nutrit sed paulatī accumulata ⁊ retēta ibidē p musculū q vesicā claudit: tādē grauās pōdere vel extēsiōe: vel acuitate p virgā eijcitur: vel per collum vesice in mulieribus. ¶ [Sāguis aūt ⁊c.] ¶ In qnta pte dicit ꝙ sanguis bone essentie. i. mediocris in subtilitate ⁊ grossitie ⁊ mundatus aquositate: prīo vadit p venā magnam ascēdētem a gibbositate epatis. s. venā ꝯcauā: deinde subintrat venas sine medio ortas a vena ꝯcaua ⁊ ab illis subintrat ramos eaꝝ q vocant gedeguil ⁊ recedens a gedeguil intrat earū ramos q vocant segueti ⁊ a segueti recedēs intrat ramos ortos ab eis sugentes ab his sanguinē. Et ab illis ramis exiens intrat venas subtilissimas: consimiles venis capillaribus. Et ab orificijs haruz venularum resudando fluit in mēbra ex parte diuina. ¶ Attēde primo ꝙ vena non pulsatilis est vas a natura factū pro custodia sanguis ⁊ delatiōe ipsius in membra nec vsqꝫ corpis nāl'r est inuenire sanguinē extra venam nisi in ventriculis cordis. ¶ Attende secūdo ꝙ vene non pulsatiles totius corporis sunt inuicē colligate ad instar arboris cuius radix disseminata est intra corpus epatis ⁊ truncus est vena ꝯcaua ⁊ stipites orti a trunco sunt vena ascendens ⁊ vena descendens. Et palmites ab his stipitibus orti sunt vene gedeguil: ⁊ rami exorti ab his palmitibus sunt vene segueti. Et ramuli ꝓdeuntes ab his ramis sunt venule ꝯiuncte venis capillaribus: vene vero capillares sunt tenuissime oium quaꝝ orificia mēbris applicant. ¶ Attende tertio ꝙ circa h̄ ꝙ dicit ꝑn. postea sanguis ab eaꝝ orificijs resudādo labit in mēbra: ꝙ p sanguinē ītelligit humiditatē innominatā ex sanguine genitam in extremitatibus venaꝝ capillarium p tertiā digōnē nisi velis dicere ꝙ in illa digōne sanguis nō mutat speciē. ¶ Attēde quarto circa hoc ꝙ dicit ex pte diuina: ꝙ resudatio sanguinis i mēbra vī esse q̄si diuina res ⁊ miraculosa. Prīo in hoc ꝙ res satis grossa qualis est innoīata humiditas penetrat in poros adeo paruos vt sensui sint iperceptibiles. Scđo i h̄ ꝙ q̄lꝫ mēbroꝝ q̄si sapiēs ⁊ optīe doctū sibi ꝓpriū attrahit ⁊ reijcit ꝯriū cū videam⁹ hoīes rōnis pticipes sepissime deteriora eligēdo ꝯficē. Tertio i h̄ ꝙ forma sbalis id qđ resudat i formatura. s. rōnal' aīa dei soli⁹ op⁹ ē res ꝯe diuis. ¶ [Sāguis ⁊c.] ¶ In hac pti. q̄ ē de cāis hu. sunt. 7. ptes. Prima ps est de cās sanguis. Scđa đ causis cholere ibi [Efficie ns ꝯo.] Tertia ē de cāis phl'aticis ibi [Efficiēs āt.] Quarta de cāis melīe ibi [Melia aūt] Quinta de causis multitudinis melancholie ibi [Melancholia autē fit.] Sexta de cāis effectiuis humoꝝ ꝯm primas q̄litates actiuas ibi [Debes aūt.] Septima ꝙ aliqñ ꝯplo aliq̄ generat humorē sibi ꝯtrarium ibi [Neqꝫ opꝫ.] ¶ In prima pte dicit ꝙ cā effectiua sanguinis est calor tpatus ⁊ materialis ē nutriens tpatum ⁊ formalis digō bona ⁊ finalis nutrire corpus. ¶ Sed instabit aliqs: primo qr si cā efficiens esset sanguis tpatus calor distempati in calore vel frigore non haberent sanguinē cum careant eius effectiua cā. Scđo si cā eius materialis esset nutriens tpatuꝫ nutriti cibis distempatis: puta porris allijs caulib⁹ ⁊ salsis ⁊ bibentes aquas aut fortia vina carerent sanguine. Tertio in male digerentibus inuenit sanguis sepe nō modicus: ⁊ tamen in eis nō est decoctio bona. Quarto oēs humores nutriunt corpus ergo non est ꝓprius finis sanguini nutrire corpus vt est determinatum in. c. priori. Quinto sanguis menstruus est sanguis verus: ⁊ tñ non nutrit corpus nec generat a calore tpato cū mulieres sint nā frigide vt patuit. s. prope finē. c. de cōplexionibus nec est ipsius decoctio bona cū eijciatur vt supfluus ⁊ indigestus. Sexto multa sanguinis quantitas ꝯuertitur in spūs: ⁊ illa non nutrit corpus. Septimo sanguis arterialis gnātur a maximo calore. s. a calore cordis q ē quasi igneus. Octauo sanguis est res calidior que fit in corpe post cor ⁊ spūs: vt prius dcm̄ est. c. de ꝯplonibus mēbroꝝ. Non igitur efficit eum calor tempatus sed excessiuus. ¶ Pro solōne harum obiectionū ⁊ silium. Attende primo ꝙ ad hoc vt calor efficiat sanguinē ⁊ dicat eius effectiua cā non requiritur ꝙ sit tpatus ad pondus vꝫ mixtus cū frigiditate silis gradus: neqꝫ reqrit vt sit tpatus ad iustitiā: sꝫ sufficit ꝙ respectu chili vel ptiū eius aptaꝝ fieri sanguis nō tm̄ excedat ꝙ ꝯuertat illas ptes i spumā amarā q̄ chol'a dr vel in humorē adustū neqꝫ tm̄ sit diminutus ꝙ neq̄at ipsas satis digerere: sꝫ faciat ex eis phl'a īmo sit medius inter hec extrema. ¶ Attēde ꝯo ꝙ cū dr ꝙ cā mālis sanguis ē illđ qđ ē tpatuꝫ de nutriētib⁹ ⁊ de bonis potib⁹ ītelligi dꝫ ꝙ ptes cal'e ⁊ hu. dulces cibi vel potus vel chili mediocriter grosse sunt mā sanguis ⁊ tales ptes tpate dñr nō simpl'r sꝫ ꝯpatiōe ad subtiles igneas patas chol'izari ⁊ grossas t'ras patas phl'atizari vel mel'izari. ¶ Attēde 3° ꝙ p bonā decoctōez q̄ ponit forma sanguis nō intell'r digō oīno pfecta q̄lis est in sanissimis: sed digō media inter illā q̄ sua superfluitate chol'izat: ⁊ illā q̄ sua diminutiōe phl'atizat. ¶ Attēde q̄rto ꝙ decoctio cū sit motus nō est ꝓpe forma sanguis: nā sanguis est sba nāe pmaneatis hñs formā silis nāe: cui qr nō ē nomē īpositū ⁊ digō bona ē cā ipsius īmediata: dr h̄ ꝙ formalis cā sanguis ē decoctio bona. ¶ Attēde qnto ꝙ lꝫ alij humores a sanguine cōicēt aliq̄l'r cū sanguine i actu nutriēdi ꝯm. G. differūt tñ ab eo i h̄. Primo ꝙ nō nutriūt vniuersuꝫ corpus: sīc nutrit sanguis. Scđo in h̄ ꝙ nunqꝫ nutriūt soli: sꝫ cōmixti sangui dñante sanguīe: vt plimū in tali mixtura: ⁊ iō de ipis nō ꝓprie dr ꝙ nutriūt sꝫ ꝯnutriūt. ¶ Attende. 6. ꝙ qꝫuis sanguis mēstruus nō sp nutriat corpus: ē tñ ad h̄ genitus ⁊ a nā ordinatus vt nutriat fetuꝫ in vtero matris. Cuius rei signū est ꝙ mēstrua solū supueniūt mulieribus tpib⁹ qbus sunt apte ad ꝯcipiendū. s. inter. 14. ⁊. 15. ānos finis ergo sanguis ē nutrire corpus actu vel aptitudine. ¶ Ad ꝑmum obiectum dic ꝙ lꝫ distempati in calore vel frigore non habeant calorem temperatū temperie ponderis vel iusticie: habent tñ temperatū inter cholerizantē ⁊ phlegmatizantē respectu ma

Efficiens vero igneus caloꝛ supfluus: dixit igneus quantū ad excessum tactu cōpꝛehensibilem: dixit superfluus respectu eius q sanguinē facit: ⁊ quāuis ille caloꝛ q facit sanguinē sit, ille q facit cholerā tn̄ respectiue dꝛ temperatus ⁊ distēperatus ꝓprie ī epate: dixit hic vt dn̄t: vel credatur ꝙ caloꝛ coꝛdis generat colerā vel vt intelligat de colera naturali cuius generatio est in epate: cā materialis ⁊c. qꝛ illa sunt inflāmabilia.

a ¶ Efficiens aūt: cā flegmatis patet.

b ¶ Melācholie autē.] ¶ Pꝛio ponit q̄ttuoꝛ cās melie: 2o ponit cās multiplicatiōis eius: ibi secūda [Melia autez.] Dubitat quar posuit cās melie nālis ⁊ non nālis ꝙ nō fecit de alijs humoꝛibus: dicūt qdā ꝙ hoc fecit qꝛ ē multaruz spēx: oīs. n. humoꝛ ꝑ adustionē pōt in melāch°liaz ꝯuerti. Alij dn̄t ꝙ melancholia nālis ⁊ innālis hn̄t hꝫ cōe quod est eē fecale. i. terrestre aptū descendere.

¶ Efficiens vero cholere rubee causa est igneus caloꝛ superfluus ⁊ pꝛoprie in epate. Et eius causa materialis ē quod de nutrientibus est subtile calidum dulce ⁊ vnctuosum ⁊ acutum. Et eius quidem causa formalis ē de decoctione ad superfluitatem procedere. Et eius finalis causa ē necessitas ⁊ vtilitas quas nominauimus. ¶ Efficiens[a] autem phlegmatis causa ē caliditas abbꝛeuiata. Et eius materialis causa est quod de nutrientibus est grossum viscosum frigidum ⁊ humidum. Et eius causa formalis est de decoctione abbꝛeuiatio. Et eius finalis causa est necessitas eius. Et vtilitas ipsius quas nominauimus.

¶ Melancholie[b] autem hypostasiue quidem causa efficiens est caloꝛ tempe-

Dubitat vtrum efficiens melācholie sit caloꝛ temperatus: vr̄ ꝙ non ꝑ Ga. 2. de virtu. natu. 5. c. qui dicit ꝙ sanguis gnātio fit a cōmoderato caloꝛe: alioꝛū vero humoꝝ generatio per imoderantiā caloꝛis fit. Amplius si caloꝛ efficiens melācholiā est tēperatus: ergo formalis cā eius deberet esse decoctio temperata. In ꝯtrarium. A. hic sunt multi modi dōi pꝛimus est Thadei ꝙ caloꝛ efficiens melancholiaz est temperatus: qꝛ est ille q efficit sanguinē. Cōtra: qꝛ sic cholerā efficiens est tēperatus. Scōs modus dōi est alberti. 3. lib. de aīalibus trac. 2. 4. c. vbi sic glosat istum tex. efficiens cause melancholie nālis est eius qui in epate cū caloꝛis tpamentū fit cū refrigerio aliquo: ⁊ pōt hec expō tollerari. Tertius modus dōi est bartholomei qui dicit efficiens cāe melie naturalis ē caloꝛ tpatus. i. ꝓportionatus: ꝑm qd̄ reqrit mā: iste modus dōi est incōueniens: qꝛ caloꝛ effectiuus colere est temperatus. i. ꝓpoꝛtionatus ꝑm qd̄ reqrit mā vt recipiat formā colere. Quartus modus dōi est quoꝛūdā innominatoꝝ ꝙ ideo caloꝛ tpatus ē cā efficiēs meliaz: qꝛ melia multiplicat plus in epate tpato quā ī epate distēꝑato. s. frigido ⁊ sicco: cuius ꝓbō est qꝛ epar tpatum plus multiplicat sanguinez ergo plus multiplicat melācholiā: qꝛ melancholia est fex boni sanguinis:

Jacobus

terie sanguis. Ad scōm dic ꝙ in nutriētibus distēpatis semp est aliq̄ ps apta sanguificari media exn̄s inter cholerizabiles ⁊ melācholizabiles in qbusdam maioꝛ in alijs minoꝛ. Ad tertiū dic ꝙ in male digerentib⁹ est aliqua decoctio bona bonitate que sufficit ad sanguificationē respectu aliquaꝝ partium chili. Ad quartū dic ꝙ nec oēs humoꝛes nutriunt coꝛpus totū nec alij a sanguine ꝓꝑe nutriūt ſꝫ cōnutriūt. Ad qntum dic ꝙ sanguis mēstruus nutrit aliqd̄ coꝛpus actu vel aptitudine. Dic ēt silr̄ de sanguine aliūde a coꝛpe emisso. Ad sextū dic ꝙ sanguis nō vertit ī spūs sed eius ps subtilioꝛ ⁊ vapoꝛosa. Uel dic ꝙ ꝯuersio sanguis in spūs est modus nutritionis ⁊ refocillatio quedā viriuz.

Ad septimū dic ꝙ lꝫ caloꝛ coꝛdis sit multū intensus: nō tn̄ recedit a terminis sanguificationis. Ad octauū dic ꝙ lꝫ sanguis sit multi caloꝛis respectu tēperamenti cutis: vel ponderis: est tn̄ tēperatus cōparatiōe ad coꝛpus qd̄ nutrit.

¶ Efficiēs ṽo ⁊c.] ¶ In. 2. pte dicit ꝙ efficiēs cā cholere rubee est igneus caloꝛ supfluus ꝓprie in epate. Et mālis est illd̄ qd̄ est subtile caliduz dulce ⁊ vnctuosuz ⁊ acutum ex nutrientibus. Et formalis est ꝓcedere de decoctione bona ad supfluitatē decoctionis. i. foꝛma sbalis innoīata seqūēs superfluaz digōnem citra adustionē. Et finalis sunt necessitas ⁊ vtilitas cholere iā dicte. s. nutrire cū sanguine mēbꝛa cholericaꝝ cōplōnum ⁊ cistim fellis ꝑm pꝛin. ⁊ facere penetrare sanguinē ⁊ abstergere intestina a phlāte ⁊ fecibus ⁊ excitare expulsiuā intestinoꝝ inferius. ¶ Sꝫ instabit aliqs pꝛio: qꝛ aliqd phlegmatici plurimā hn̄t in stō cholerā. Juxta illud. G. 2. cōplōnum. c. vlti. Cognoui quosdam in qbus phlegma vehementer dn̄abat: ⁊ cū hꝫ in stomachis eoꝝ cholera citrina multa adunabat: ita ꝙ opoꝛtebat eos euomere ipsam an̄ cibū post potum aq̄ multe ⁊ vini: ⁊ tn̄ in eoꝝ epate non est caloꝛ igneus neqꝫ supfluus. Scōo in tpatis coꝛpibus inuenit notabilis poꝛtio cholere: ⁊ tn̄ nō hn̄t calorē epatis igneū: neqꝫ supfluū. Tertio in estate multiplicat cholera: ⁊ tn̄ epar ⁊ īterioꝛa sunt minus calida estate q̄ꝫ hyeme. Juxta illd̄ Hyp. aph. 1. aph. 15. vētres hyeme ⁊ vere sunt calidissimi nā: igit nō a caloꝛe supfluo gnātur cholera. Quarto dulce est ꝓprie mā sanguis: tū qꝛ dulcedo fundat in sba tpata inter caliduz ⁊ hm̄: tū qꝛ est sapoꝛ ꝓprius sanguis. Nō igit est ꝓpꝛia mā cholere: ⁊ similiter argui pōt de vnctuoso. Quinto amaꝝ ē affine cholere tā in cōplōne q̄ꝫ in sapore: g̃ potius dꝫ poni mālis cā cholere q̄ꝫ dulce vel vnctuosuz. Sexto arguit ꝯtra id qd̄ dicit: ⁊ ꝓprie ī epate. Caloꝛ coꝛdis ē magis cā cholere q̄ꝫ caloꝛ epatis. Nā vt ait Ga. 1. ꝯplōnum ad fi. sanguis nō acqrit calorē nisi a coꝛde: g̃ nec cholera a foꝛtioꝛi. ¶ Pꝛo solōne obiectoꝝ attēde pꝛio ꝙ vnus ⁊ idē caloꝛ ē tēperatus ⁊ supfluus igneus cōparatione ad diuersa passa vt caloꝛ epatis tpati coꝛpis relatus ad ptes chili subtiles ⁊ inflāmabiles est supfluus efficiēs ex eis cholerā ⁊ relatus ad ptes chili mediocriter grossas ⁊ dulces ē tpatus efficiēs ex eis sanguinē. ¶ Attēde 2o ꝙ idē cibus ⁊ idē chilus sunt mā sanguis ⁊ mā cholere ꝑm caloꝛes qbus obuiāt. Exēpli grā mel in cholericis faciliter trāsit in cholerā ⁊ fit sanguis in phlegmaticis. Juxta illud Ga. 4. simpli. medi. Non est mir: neqꝫ non manifestū qn̄ mel ⁊ si est dulcius oī regeneret ī coꝛpe humorem qui est amarioꝛ humoꝛibus oībus: ⁊ facit illud in iuuentute ꝓprie ⁊ in hn̄tibus nās calidas ⁊ in febꝛicitātibus ꝑmutationē suā: ⁊ suā ꝯuersionē ad cholerā. In coꝛpibus ṽo in qbus inuenit supfluā frigiditatē: aut ꝑꝑ etatez: aut cā ꝯplōnis nālis: aut cā īfirmitatis ꝯuertit ⁊ ꝑmutat ad sanguinē bonū tpate cōplexionis cuz facilitate: hec. G. Similiter de lacte intellige ꝙ faciliter ꝯuertit in cholerā qn̄ dat supercalefactis: sed in phlegmaticis velociter acetosat: ⁊ ī sanguineis ⁊ tpatis fit sanguis bonus. ¶ Attēde tertio ꝙ lꝫ amaꝝ sit ꝓpoꝛtionatū cholere in ꝯplōne ⁊ sapoꝛe: nō tn̄ hic a pn̄. ꝯnumerat inter mās cholere: qꝛ est grosse sbe terrestris q̄si cineritie nō nutritiue. Nec ēt salsuz qn̄ plurima q̄ sale ꝯdiunt: sunt grosse sbe sicut poꝛcine carnes anguille alose salmones: ⁊ ista gnānt grossos hūoꝛes nō cholerā purā. ¶ Ad pꝛimū obiectū dic ꝙ phlegmatici nō sunt penitus denudati a cholerico humoꝛe: qꝛ lꝫ epatis eoꝝ caloꝛ sit debilis cōparatus ad totū chilū: est tn̄ supfluus ꝯparatus ad aliqs chili ptes ꝓnas cholerizari. Dic 2o ꝙ phlegmatici nō hn̄t plurimā in stō suo cholerā nisi ex erroꝛe aliquo puta cuz poꝛus expulsiuus cholere deriuat ad stōm maioꝛ

vbi igit est plus de sanguine ibi plus erit de fece sanguinis: hic ē sermo falsus ⁊ bene illum impugnat Ant. nā in epate frigido ⁊ sicco plus generabitur de melia q̄ꝫ ī epate tpato. Rō est qꝛ agens assimilat si passum: epar igitur frigiduz ⁊ siccū generabit ꝑ se humoꝛem tendentē ad frigidū ⁊ siccū. Ad rōnem dōm ꝙ vbi plus est de sanguine bono minus est de fece sanguinis q̄ꝫ vbi est minus de bono. Exēplū paucū vinum malum plus hꝫ fecis quaꝫ multum bonum.

matis causa ē caliditas abbꝛeuiata. Et eius materialis causa est quod de nutrientibus est grossum viscosum frigidum ⁊ humidum. Et eius causa formalis est de decoctione abbꝛeuiatio. Et eius finalis causa est necessitas eius. Et vtilitas ipsius quas nominauimus.

Quintus modus dicendi est Aui. ⁊ est ꝙ caloꝛ naturalis epatis aliquā pteꝫ chili superflue decoquit ⁊ illam conuertit in cholerā ⁊ aliquam diminute coqt ⁊ illam cōuertit in flegma ⁊ aliquaꝫ temperate decoquit ⁊ illā conuertit ī sanguinē: nullā aūt partē chili decoquit que conuertatur in melancholiā ⁊ pꝛolōgat hic. Hic sermo. A. pꝛima fronte est falsus: qꝛ melancholia nō est ī actu in cibis sicut nec aliqs hu. īmo ꝑ gnātionē fit vt. G. ꝓbat. 2. de ṽtu. nat. ꝙ aūt generat de mixtis gnātur ꝑ modū gnātionis vt ītelligit. 2. collꝫ. 1. c. igit melia suū modum decoctionis hēbit: qꝛ suū modū ꝑmixtionis humidi cū sicco quo est factū aliqd̄ ens pꝛius non exn̄s. Sextus modus dōi est ꝯciliatoꝛis dr̄ia. 32. vbi vult ꝙ qn̄cūqꝫ aliqd̄ membꝛū geometricū est inter 2o extrema illud est mēbꝛū latū ⁊ id̄ ī tria diuisuz ⁊ ꝑ ꝯn̄s cū duob⁹ extremis resultāt. 5. ita āt est in ꝓposito: nā choꝉa fit ab excedēti caloꝛe: flā ṽo a diminuto tpatū ṽo inter ista vl̄ declinat ad latus excedētis calī ⁊ gnābit sanguinē choꝉicū vel ad latus frigidi siue calī diminuti ⁊ talis caloꝛ erit gnātiuus melie aut recte erit ī medio ⁊ a tali coloꝛe gnābit sanguis. Hic sermo ꝯciliatoꝛis si dꝫ ad bonū intellectū reduci oꝫ ꝙ cadat in sn̄iam fr̄is alberti ꝓlatus tn̄ vt ꝯciliatoꝛ cū scribit ē sermo insufficiēs ⁊ arguo sic ex suis dictis choꝉa fit ab excedēti caloꝛe flā a diminuto ⁊ sanguis colericus fit a caloꝛe tpato nō ṽe: sꝫ declināte ad calm̄ igit sanguis fit a caloꝛe tpato tēdente ad calm̄ diminutū: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō fit ab illo melia vel saltiꝫ non pōt concludi ex dictis suis ꝙ ab illo fiat melia sed ꝯcluditur ꝙ fit sanguis flegmaticus: consequentia est nota: qꝛ qualis est cōpatio sanguis cholerici ad sanguinē tpatum ⁊ ad cholerā talis est cōparatio sanguinis flegmatici ad sanguinez

De partibus

q̄ꝫ ad intestina: vel cū poꝛus deserēs cholerā ad intestina oppilatus ē. Ad secundū dic similiter. Ad tertiū dic ꝙ lꝫ īnatus caloꝛ sit maioꝛ in hyeme ꝑm interioꝛa: caloꝛ tn̄ ꝯflatus ex innato ⁊ illato ab aere est maioꝛ ⁊ ille ē cā multiplicationis cholere. Ad quartū dic ꝙ soluit ꝑ scōm notabile. Ad qntuz dic ꝙ soluit ꝑ tertiū notabile. Ad sextū ꝯcede ꝙ caloꝛ coꝛdis receptus in epate facit nō modicū ad generationē sanguinis ⁊ cholere: sed ille caloꝛ iaꝫ est epatis.

¶ Efficiēs aūt ⁊c.] ¶ In tertia pte dicit ꝙ efficiēs cā phlatis est caliditas abbꝛeuiata. i. remissa. Et mālis est id qd̄ est grossum viscosum frm humidum ex nutriētib⁹. Et formalis ē diminutio digōnis. i. forma sbalis humoꝛis innoīata seqūēs diminutionem digōnis. Et finalis est duplex necessitas ⁊ vna vtilitas phlegmatis pꝛedicte. s. fieri sanguis tempoꝛe necessitatis ⁊ nutrire cuꝫ sanguine membꝛa phlegmatica ⁊ humectare iūcturas. ¶ Sed instabit aliquis: pꝛimo qꝛ cholerici frequenter incurrunt egritudines phlegmaticas: puta passiones arteticas ⁊ paralyses: ⁊ si attenderis plures inuenies arteticos ⁊ paralyticos etiam a frigida causa cholericos q̄ꝫ phlegmaticos. Secundo vini multa quātitas generat egritudines frigidas phlegmaticas. Juxta illud Gal. tertio complexionum. c. 2. Ex potatione enim superflui vini fiunt apoplexie ⁊ paralyses ⁊ subeth ⁊ epilentie ⁊ spasmi ⁊ tetani: ⁊ he oēs egritudines frigide sunt ⁊ tamen vinum non est frigidū ⁊ humidum imo calidum ⁊ siccum. Tertio repletio nimia ex carnibus ⁊ alijs cibis calidis ⁊ humidis multiplicat phlegma ⁊ tamen cibi tales non sunt frigidi ⁊ humidi. Quarto in digestionibus tēperatoꝛum coꝛpoꝛum moderatis ⁊ perfectis generatur phlegma multiplex ad choleram ⁊ melancholiam: ⁊ tamen in eis nec caloꝛ est abbꝛeuiatus: nec digestio. ¶ Pꝛo solutione hoꝛum obiectoꝛum: attende pꝛimo ꝙ cholerici multi in his inferioꝛibus regionibus inueniuntur abundātes in phlegmate ⁊ sepe vexati frigidis moꝛbis non ex parte caliditatis eoꝛum nec natiue complexionis: sed qꝛ habent stomachos rare contexture male digerentes: ⁊ sunt vt plurimū superflui in potu vnde cibi natant in suis stomachis: ⁊ non bene digeruntur: ⁊ frequenter sunt coitiui vltra modū. Et in eis ex coitu nimio digestio minuitur nerui debilitantur iuncture lassantur ⁊ ab extraneo caloꝛe: quem ex motu acquisiuerunt multas sibi trahunt indigestas humiditates ⁊ cum his omnibus habent vias amplas vnde liberius ad eas labuntur supfluitates. ¶ Attende secundo ꝙ vinum non calefacit coꝛpus: sicut medicina sed tāquam cibus. Juxta illud Gal. tertio de complexionibus. c. 2. Jā enim ante demonstratum est ꝙ ipsum non calefacit coꝛpus ꝑm ꝙ est medicina: sed calefacit ipsum ꝑm ꝙ est cibus. Queadmodum enim materie igni conuenientes in igneꝫ addunt ⁊ augmentant ipsum similiter quicunqꝫ cibus conueniens ⁊ cōsimilis ē coꝛpoꝛi qd̄ natura calidum est foꝛtitudinem ei proculdubio affert ⁊ calorē innatum: qui in ipso est augmentat: ⁊ hec quideꝫ res omni cibo cōmunis est: vino aūt ꝓpinquū existit a coꝛpe velociter ꝑmutari queadmodū ꝓpꝛiū est pingui ligno pini ⁊ coto ⁊ stupe ⁊ pici velociter ab igne resolui. Et paulopost s̄b dit. Non semper calefacit vinum coꝛpus queadmodum neqꝫ oleum semp inflāmat ignem quāuis oleum sit de pꝛopinquioꝛibus quibus ignis nutritur et magis ꝯueniēs. Sꝫ si tu effuderis sup flāmā ignis debilē ⁊ paruā oleū multū repēte flāmā illā nō augmētabit sꝫ suffocabit eā donec oīno extinguat: ⁊ similiter cū multa vini quātitas bibit: ita vt coꝛpus ipsuꝫ moderari nō possit ⁊ vincere est eius elōgatio ab hꝫ ne aīalis calefaciat coꝛpus: sꝫ ex eo gnānt egritudines: que sunt in vltio frigiditatis. Ex his pōt elici rn̄sio ad tria pꝛima obiecta. Ad quartū dic ꝙ lꝫ in tēperatis digō cibi totalis sentiat eē tpata: digō tn̄ ptiuꝫ chili frigidaꝝ humidaꝝ ⁊ viscosaꝝ compata caloꝛi epatis eoꝝ est abbꝛeuiata ⁊ dictus caloꝛ illo respectu est abbꝛeuiatus.

¶ Melancholie ⁊c.] ¶ In quarta parte dicit ꝙ caloꝛ temperatus est cā efficiens melie hypostasiue. i. melancholie nālis que est boni sanguinis fex ⁊ turbulentia. Sꝫ causa efficiens melancholie aduste est caliditas excessiua. Et causa materialis melancholie scilicet tam aduste q̄ꝫ non aduste est illud ex nutrientibus quod est vehementer grossum pauce humiditatis ⁊ eoꝛum caliduꝫ. i. de numero nutrientium vehementer grossoꝛum illud quod est caliduꝫ est foꝛ-

tius

guinem tpatum ⁊ ad flegma. Nos dicamus q calor generatiuus melie non
di tpatus: q reperiatur in hoie sano semp q hec tpantia est cōis calori gene/
rati alios humores nec di calor tpatus: q productū ab eo sit tpatum: imo est
qd frigidū ⁊ siccū: ⁊ ideo s̄m rei veritatē calor factiuus naturalis melie debe/
ret dici calor distempatus in frigido: ⁊ hoc q frigidum est quod producit: sed
dictus calor tpatus p quandam abnegationē caloris supflue decoquentis re/
spectu sanguinis ⁊ colere
⁊ diminute decoquentis
respectu flegmatis: calor
n. decoquens chili partez
vt melia nālis fiat non pōt
dici q supflue decoquat:
q hic calor facit choleraz
nec q diminute coquat di
minutione cui possit com
plementū decoctionis ad
uenire: q hic calor fac flā:
ergo calor factiuus melie

ratus. Sed causa efficiens aduste est ca
liditas que ab equalitate est egressa. Et
eius causa materialis ē quod de nutriē-
tibus est vehemēter grossum pauce hu
miditatis: ⁊ eorum calidum est fortius
in illo. Et causa eius formalis est fex hy
postatica s̄m vnum duorum modoruz:

nālis pōt dicit temperatus s̄m qd. s. per abnegationē duor extremor dictor:
⁊ hoc credo q voluit dicere Anto. ⁊ Guil. ⁊ ex hoc apparet quare aui. non di
xit cā formalis melie est decoctio tpata: sed dixit fex cā fuit primo q hec ē sua
vera forma. s. esse hipostasiuuz. Scda cā fuit: q in rei veritate calor factiuus
melie non est tpatus calor: ⁊ ideo eius non est tpata decoctio nec eius forma ē
diminuta decoctio cui possit aduenire cōplementum ⁊ forsan in arabica lin/
gua hoc significat decoctio diminuta. s. illam que possit compleri. Conside/
randū ⁊ eor nutrimentū crossor pauce humiditatis calidū fortius est illo. s.
generando meliam non naturalem proprie sicut appz de melongi^a frigida: nā
calidum iuuat vt rei humidū magis euaporet ⁊ res magis remaneat terrestri

Jacobus

nus in illo. s. in efficiendo meliam adustā q̄z sit grossum nō calidū. Vel expone
sic: ⁊ eor calidū est fortius in illo. i. calor in mā ppria melie est maior humidi/
tate: qm si humiditas eēt multa in vehemēter grossis ipsa potius eēt mā phla
tis q̄z melie. Et cā formalis melie tā aduste q̄z non aduste ē fex hypostatica: vel
grauitas hypostasiua: vt alij libri hn̄t. i. forma sbalis innoiata q melia pna est
residere deorsum s̄m vnū duor modor qbus. s. res terrestres humidis imix/
te sepant ab eis vz vel p viā adustionis subtili resoluto ⁊ grosso manente: vel
per viā simplicis residentie leui lato sursuz ⁊ graui deorsuz: vn̄ neq labit neq
resoluit. i. pp quā cām neq faciliter effluit neq leuiter a corpe educit sub for/
ma vaporis. Et pōt hec dictio vn̄ referri tā ad cām mālē melie q̄z ad formalē
q vtraq est cā qre neq faciliter labit seu fluit aquositas neq cito resoluitur
sicut cholera. Et hec est cā longe duratiōis q̄rtanarū ⁊ sclirosum ⁊ cancroruz
⁊ lepraz. Et cā finalis melie nālis est necessitates ⁊ vtilitates antedicte. s. cum
sanguine nutrire mēbra melācholica ⁊ splenē ⁊ inspissare sanguinē ⁊ mūda/
to corpe in pte ab ea excitare desideriū cibi in ore stōi. Sed instabit aliquis
primo q sanguis solus a moderato calore generat: ⁊ alij humores ab imode
rato. Juxta illud. G. 2. naturaliū virtutū. c. 8. Demonstratū est aūt ab illis vi/
ris. s. Hyp. ⁊ arist. cibo alterato in venis ab innato calore sanguinē qdem cuz
moderatione q s̄m eū: alios vo humores pp imoderatiōes fientes. Nec deest
rō: q nisi ita esset melia deberet plus abundare in tpatis q̄z in melancholicis
ambobus vtentibus eodē regimine cū tpati hēant principium effectiuuz me/
lācholia magis ⁊ mā sit eadē in vtrisq: cum igitur melia sit humor alius a san
guine generabitur a calore imoderato. Scdo si tempatus calor efficeret me
lancholiā: melia esset nō fra ⁊ sicca: sed temperata: q finis agentis nālis ē assi
milare sibi passum q̄tuz possibile est. Tertio melia fit maxie tpe autūni: ⁊ in
etate senectutis. Juxta illud. G. 2. virtu. natu. c. vlti. Et nimirū nigra demum
cholera talis est humor quē q sobrij sunt medici ⁊ phi superabundare aiebāt
horaz qdem anni in autumno maxime: etatū aūt in his que post statum: ⁊ tn̄
neq autūnus ē temperatus in calore: qm ipsius dies sunt estiui ⁊ noctes sunt
hyemales: neq senectutis etas: sed est frigida ⁊ sicca: cā ergo efficiens melie
non est calor tpatus. Et silis rō fieri posset de dieta multiplicatiua melie: non
enim tpata est sed frigida ⁊ sicca. Quarto multis subtilibus cibis dietati ⁊ vi
no vtentes in melia abundant sicut vehementer dediti speculationibus altis
vel curis nimijs vel sollicitudinibus imoderatis ergo nutriētia vehementer
grossa non sola sunt cā nālis melie. Quinto arguit ptra illud [⁊ eius cā for
malis est fex hypostatica] ipsamet melia est fex hypostatica. Juxta illud princ.
prius dictum melia nālis est boni sanguis fex ⁊ turbulētia: fex igitur hyposta
tica non est eius forma. Sexto ptra illud statim post s̄m vnū duor modoruz.
Naz lz fex melica sanguini imixta sepetur a sanguine duobus modis vt prius
tactū est. s. aut ad modū hypostasis: aut ad modū adustionis: fex tn̄ hypostati/
ca sepatur ab eo s̄m vnicum modū vz tentando inferius grauitate sola inna/
ta non acqsita ab adustiōe p resolutionē ptiū subtiliū. Septio arguit p illud
statim post: vn̄ neq labit neq resoluit melia: ⁊ labit ⁊ resoluit. Labit qdez q
est humor: ergo est corpus liqdū: resoluit vo q p humectātia ⁊ resoluētia de/
bito ordine applicata plures egritudinū melicar sanant vt scribit i capitulis
de curis ear. Attēde q q̄druplicter intelligi pōt calorē melie nālis effectu/
uū eē tpatū. Primo cōparatione ad calorē efficientē meliam adustā. Scdo cō
paratiōe ad calores effectiuos phlātis ⁊ cholere: ita q nec supflue coquat vt
efficiēs cholerā: nec diminute sicut phlegma: sz mō quodā medio. Tertio cō/
paratione ad calorē efficientē sanguinē puta q sit eo minor ⁊ magis accedens
ad tēperiē ponderis. Quarto q sit tpatus ad iustitiam vel ei vicinus. Et pri/
mis qdem duobus modis verificatur calorē effectiuū melancholie naturalis
esse tpatū. Nā neq adurit sicut generās melācholiā adustā neq supflue cogt
sicut generās cholerā rubeā: neq adeo diminute cogt sicut gnāns phlegma
s̄m capacitatez mãe: vn̄ nec melia crudus humor vocari solet queādmodum
phla: nec est ita frigida sicut phla: imo cito ad calorē puertit sicut est videre in
sclirosibus q tractate idiscrete cū calidis resolutiuis sepe fiūt cancri. Et ppea
nō exprimit hic pn. circūlocutiue cām formalē melie p bonitatē digōnis vel ex/
cessum aut diminutionē ipsius sicut fecit i sanguine cholera ⁊ phlate: sed per
esse fecē hypostaticā. Et tertio mō silr ver est q calor melie nālis effectiuus ē
tpatus respectu caloris effectiui sanguis: q est eo minor ⁊ magis accedens ad
tēperiē ponderis nec ipsam attingēs nec vltra descēdēs: q ipossibile est stāte
vita calorē epatis nō supare frigus eius cū sit radix ⁊ principiū vegetatiue vir
tutis. Jd psuaderi pōt. Pmo q melia nālis ē minus calida sanguine. Scdo q
melia multiplicat in etate minus calida. s. in senectute. Tertio q melia magis
abūdat in cplone fra ⁊ sicca q̄z in tempata. Sed q̄rto qdē mō calor effectiuus
melācholie nālis nō est tempatus. s. ad iustitiā: imo est remissus ⁊ minor debi/

or: posset ēt exponi q cibaria crossa calida sunt magis multiplicatiua melan/
cholie naturalis q̄z frigida: ⁊ hoc q trahuntur magis ad epar ⁊ minor ps tē/
dit in fecem: ⁊ ideo fit multū sanguis melancholicus ⁊ multa fex ⁊ pp hoc ex
melongiana ⁊ carne bouina plus fit melia q̄z ex fabis ⁊ forsan q dicit oibus ⁊
reliqs existentibus paribus ⁊ tu psidera. Considerandū s̄m vnuz duor mo/
dor. s. p modū residentie vel p modū adustionis large ergo sumitur hic q di

vnde neq labitur neq resoluit. Et eius
causa finalis est eius necessitas ⁊ iuua-
mentum ipsius que nominauimus.
Melancholia^a autem fit multa: aut
propter caliditatem epatis: aut splenis
debilitatem: aut propter frigoris vehe-
mentiā congelantis: aut propter cōstri-

cit fex hypostasiua: vn̄ ne/
q labit. i. melia eo ipso q
est fex. i. terrestre qd non ē
labilis neq resoluit. i. nō
est resolubilis eius cā fina
lis. s. nālis melancholie.
a Melancholia autez
fit.] Hic ponit cās mul
tiplicationis melie: secun
do ponit effectus ei^o mul
tiplicate cum est inter sto/
machū ⁊ epar ibi sa [Cū-
q.] Considerādū q cāe multiplicationis melie sunt. 5. prima est epatis cali/
ditas ⁊ facit meliaz adustā. Scda ē splenis debilitas. s. in mūdificādo epar vel
in expellendo meliam in stōm ⁊ ex h multiplicat melia fecalis q p sui multitu
dinē trāsit in meliaz nō nālem. Tertia cā est frigus pgelās: vn̄ puertit sangui/
nē ⁊ meliam ēt nālē ad siccitatē ⁊ frigiditatē meliam malā. Quarta cā est pse
uerātia oppilationū in epate vel splene vel i ptibus meseraicar: ⁊ ista oppila
tio pōt eē cā multiplicatiōis melie: vel q phibet meliaz trāsire ad splenem: ⁊
tūc redit in cām scdaz. Posset tn̄ poni dria: q illa sa causa erat debilitas sple
nis. s. pp cām in splene: ista aūt quarta cā est debilitas in splene in magnifican
do melancholiā pp cām in via: vel ista oppilatio pōt esse cā multiplicationis

De partibus

to. Pōt tn̄ probabiliter sustineri q potior efficiens cā melācholie nālis s̄m eē
actuale fecis hypostatice est calor tpatus ad iustitiā imaginando q ptes terre
stres frigide ⁊ sicce chili pp grossiciem ⁊ viscositatē masse chilose nō pn̄t finde
re ⁊ diuidere totā dictam massam: sed postq̄z calor epatis optie digessit eam
sublate sunt grossicies ⁊ viscositas prohibētes descensum terrestriū ptiuz chi
li: ⁊ sic libere residēt ⁊ ad haz residentiā coadiuuat digerens calor cuius ē re/
scindere supflua bn̄ pmiscendo siccū vtile cū humido. Jstud declarari potest
p sile in aqs paludū ⁊ lacunar: que quādiu seruant crude grosse manēt ⁊ ter
restres nec residet ear terrestreitas: q findere non pōt aq sbam grossam ⁊ vi/
scosam: sed dū bulliunt p calorē igneū subtiliat ear sba ⁊ tollit sua viscositas:
vn̄ libere resident sue terrestreitates ⁊ sic fiunt bone cum prius male essent.
Sz instabit aliqs calor epatis fortior tpato ad iustitiā sicut ille q gnāt cho/
leram rubeā magis tollit grossiciē ⁊ viscositatē q prius inerat masse chilose q̄z
calor tempatus ad iustitiā: ergo est potior cā effectiua melie hypostatice. Ne/
ga pn̄tiā. Primo q sicut subtiliat magis massam illā: ita subtiliat ptes grossas
vn̄ fiunt minus habiles ad findendū ⁊ residendū. Scdo q non adeo bene se/
q̄strat supflua ab vtilibus: sed anticipat vertere subtile chili in cholericū hu/
morē priusq̄z pfectam expleuerit digōnem sicut ignis nimis asper in assaturis
prius vrit ptes extremas q̄z intimas bn̄ coquat. Possz ēt sustineri q calor epa
tis non digerit meliaz neq diminute sicut phlegma neq tpate sicut sanguinē
neq supflue sicut cholerā: sz cū esset prius i chilo in potētia ad residēdū redu
cit in actū residētie fecalis p calorē epatis: ⁊ p talē modū dici pōt gnāri i epa/
te. Et id forte sensit Ga. dicēs lib. 2. nālium virtutū in fi. qd. n. sufficiēter gros
sum ⁊ terrestre ⁊ finaliter effugit trāsmutatiōem q in epate ad seipsum trahit
splē. Et reuera in hac mā Ga. visus est hesitasse. Nam postq̄z determinat dcō
lib. 2. sanguinē fieri a moderato calore ⁊ alios humores ab imoderato in plus
vel minus diffuse declarat illud de cholera ⁊ phlate: de melācholia vero ne/
quaq. Et cū so tegni ondērit q cplexio epatis magis generat sanguinez: ⁊ q
magis phlegma: ⁊ q magis cholerā nō ondit q magis gnāt melācholiā nālē.
Ponēs. n. signa frigidi ⁊ sicci epatis qd vi magis pportionatum melācholie
nō dicit q melācholiā generet. Et lz locus ab auctoritate nō teneat negatiue si
lētiū. G. q diligētissimus oiuz fuit in cāis scrutādis ē indiciū nō puuz q in hac
mā hesitauerit. Caue tn̄ ne p pdcā intelligas calorē epatis tpatū ad iustitiā eē
cāz multiplicatiōis melie in corpe vel reddēdi hoiez melicū imo totū priū fac
Expurgat. n. optie massam sanguinariā a supfluitate melica ⁊ sequestrādo p
digōnē ⁊ faciendo residere. Ad primū obiectuz nega q sanguis solus gene
ret a moderato calore: imo ēt melia iuxta mōs tactos. Ad auctoritatē Ga. dic
q p alios humores intelligit cholerā ⁊ phla non meliaz: vt appet in declara/
tione super illo ab eo facta. Ad confirmationē p rōnem nega q melācholia
deberet plus abūdare in tpatis q̄z in melicis: sed pfectius residet ⁊ melius ex
purgat in tpatis: non. n. dcm̄ est tpatum calorem esse causam multiplicationis
melancholie: sed perfectionis residentie eius. Ad scdm dic q calor epatis im
primit aliquid caliditatis in meliaz: sed non tn̄ q ob id mereatur dici calida.
Ad tertiū dic q autūnus ⁊ senectus sunt cā multiplicatiōis melie cū sanguie
trāsituro in venas: sed non sunt cā perfecte residentie fecis hypostatice. Ad
quartū dic q illi de qbus rō arguit abūdāt in melācholia nō ex pte mãe cibo
rum: sed q sanguis eor spāliter in cerebro cogitationibus supfluis aduritur
vn̄ qnq maniaci fiūt. Ad qntū pcede q forma melācholie nō ē pprie fex hy/
postatica: sz forma sbalis q melācholia nata ē residere velut fex: ⁊ q nō hz no
men impositū pn. eā circūloqtur p esse fecem hypostaticā. Ad sextum dic q
fex hypostatica extenso nomine dici pōt ⁊ de melācholia nāli: q sua grauitate
residet mō fecis ⁊ de melācholia adusta q residet: q subtile qd eaz leuigabat
⁊ tenebat sursuz resolutū ē. Dicit. n. hypostasis ab hypos quod est sub ⁊ sto.
Ad septimū dic q in his verbis: vn̄ neq labit neq resoluit nō intendit pn.
negare penitus fluxū ⁊ resolutionem mlie: sed vult ostendere q est ineptior
Melācholia aūt ⁊c.] In qnta pte (inter huores vt fluat ⁊ resoluat.
dicit pmo prin. q qnq sunt cāe multiplicationis melie in corpe. Prima est ca
liditas epatis excessiua. Scda est debilitas splenis. Tertia est vehemētia frita
tis cōgelantis. Quarta est pseuerātia pstrictionis. Quinta est egritudines mul
te ⁊ plixe. Attende prio circa primā cāz q caliditas epatis excessiua: nō est
causa melancholie naturalis sed aduste. Adurit. n. sanguinem ⁊ choleram ⁊
propterea vehemēter calidi s̄m epar sunt dispositi ad leprā vel maniam vel
hydropisim de calida cā maxime vtentes salsis ⁊ acutis ⁊ vino forti. Attē
de secundo q debilitas splenis maxime in attrahendo ab epate meliam ⁊ in
expellendo a se ad orificium stōi est cā multiplicationis melie in corpore tam
aduste q̄z nālis: q splenis est officiū ab vtraq melācholia purgare sanguinē:
⁊ ideo cum splen indurat vel itumescit: vel vento repletur disponit corpus

melancholie ꝑ viam extinctionis caloris ⁊ infrigidationis: ⁊ ista cā est eadem 3ª. poterit tamen assignari diuersitas: q: per frigus congelans intelligitur frigus a causis extrinsecis: sed hoc frigus erit ꝓ oppilatiões: vel 3ª ista oppilatio potest esse causa multiplicationis melancholie ꝓ humorum putrefactionem vnde fit incineratio ⁊ ista causa est particulariter cū quinta causa: quinta causa ē egritudines ꝓlixe ⁊c̄. i. febres prolixe ⁊ cā est nota.

a ¶ Cū𝑞ꝫ melancholia.] ¶ Considerandum ꝙ locus inter stomachū ⁊ epar est vene meseraice proprie q̄ ab epate ad stomachuꝫ vadunt ⁊ sunt ꝯiuncte venis que vadunt ad splenē ⁊ hec est dispositio melancholie mirachie. Minoratur autem generatio sanguinis ⁊ bonorum humorum primo ꝓ nocumentum ꝙ cōmunicat stomacho vnde fit malus chil⁹: secundo ꝓpter nocumentum ꝙ epati cōmunicat et isti modi nocumentorum sunt diuersi ſm diuersitatem modorum melancholie ⁊ nos ꝓlixe scripsimus de h. 3. cañ. fen. 1. c. de melancholia: dixit Aui. ergo minuitur sanguis: q: non soluꝫ minuitur in gn̄atione sed post per viā corruptionis a malis humorib⁹.

ctionis perseuerantiaꝫ: aut propter egritudines que multe ⁊ prolixe fuerūt: quare propter illud humores facti sunt cineres. Cumqꝫ ª melancholia multiplicatur ⁊ inter stomachum ⁊ epar stat: sanguinis ⁊ bonorum humorum generatio cū ea minoratur: ergo sanguis minuetur. ¶ Debes ᵇ autem scire ꝙ generationis humoruꝫ cause caliditas ⁊ frigiditas cū alijs existūt causis. Sed caliditas equalis sanguinem generat. Et superfluens choleram gignit rubeam: multumqꝫ superflua melancoliam generat per superfluitatem adustionis. Et frigiditas ᶜ quidem phlegma generat. Et multum superflua generat melancholiaꝫ per superfluitatem digestionis. Debes autem attendere virtutes passiuas cum virtutuꝫ actiuarum equidistantia. ¶ Neque ᵈ oportet vt stet credulitas ꝙ omnis cōplexio sibi generet simile: ⁊ non sui contrariuꝫ per accidens: licet non sit per essentiam. Complexioni enim multotiens accidit vt contrarium generet. Frigida namqꝫ complexio ⁊ sicca plerūqꝫ generat humiditatem extraneam: non propter conuenientiam: sed propter digestiue debilitatē. Et hmōi ᵉ qdem ꝯplōnem habens est homo macer: cuius iuncture sunt laxe: ⁊ ⁊ ē lenis ᶠ: ⁊ ipe ē timorosus ᵍ ⁊ frigidus ʰ

b ¶ Debes aūt scire ⁊c̄.] ¶ Hic ponit canones ꝯpletiuos scīe de generatione humorum ⁊ sunt duo vel. 3. primus cañ. hꝫ. 3. expōnes: prima Guil. caliditas ⁊ frigiditas. i. diminuta caliditas sunt cāe generationis humorum cū alijs causis. s. mālibus formalibus ⁊ finalibus superius dictis. Scd̄a expō bartho. caliditas ⁊ frigiditas. s. actiue cum alijs causis. Tertia expō Anto. cum alijs cāis. s. qualitatibus passiuis: ⁊ hoc est qd̄ subdit: debes aūt attendere. s. in causis generationis humorū: virtutes. i. qualitates passiuas cū equidistantia ⁊c̄. i. cum proportione ad actiuas: ⁊ dixit hoc aui. q: generationem humorum appropriauerat cause efficienti calido intenso remisso ⁊ temperato: ⁊ non dixerat de humido ⁊ sicco ⁊ ꝓ hoc textus potest sic conuenienter exponi: caliditas equalis. s. cum debita humiditate generat sanguinem ⁊ superfluens. s. caliditas cum siccitate choleram gignit rubeam. s. naturalem: licet etiam possit facere innaturaleꝫ multuꝫ que superflua. s. cū siccitate generat ⁊c̄.

c ¶ Et frigiditas: patet. ¶ Considerandū ꝙ melancholia per superfluitates frigoris generata est innaturalis facta per congelationeꝫ: ⁊ hoc completur ꝙ supra aui. dimisit cū posuit spēs male melācholie.

d ¶ Neqꝫ oportet vt stet ⁊c̄.] ¶ Hic est secundus cañ. vel tertius ī quo vult ꝙ complexio frigida ⁊ sicca per se multiplicat melāncholiam: q: sibi est ꝯsilis: sed per accn̄s. i. ꝑ viā digō nis multiplicat flā sicut fit in senibus.

e ¶ Et hn̄s hmōi ꝯplōeꝫ scꝫ flegmaticam accidētalem ex frigiditate ⁊ siccitate naturali est macer: q: pauce carnis ⁊ pinguedinis pauce: macre ⁊ laxe propter flegmatis abundantiam.

f ¶ Est lenis. i. sine pil̄. ꝓ humiditatē accn̄talē sup̄fluā ꝓhibentem fumosaꝫ eleuationem ⁊ ꝓ poroꝝ clausionem a flegmate: hō ergo melancholicus stās in terris melīe est pilosus vt appꝫ fen 3ª huius. c. de signis melancholie.

g ¶ Timorosus q: paucorum spirituum.

h ¶ Frigidus patet.

a ¶ Et suauis

Jacobus de partibus

ad egritudines melīcas ⁊ tristicias: ⁊ humores sine cā manifesta splene nequeunte mundificare sanguineꝫ a melīa. ¶ Attende tertio ꝙ frigus ꝯgelans pōt esse cā multiplicationis melīe dupl̄r. Primo exprimendo qd̄ subtile est in humoribus ⁊ cōpingendo residuū. Nam frigidi est cōpingere ⁊ ꝯstringere. Secundo ꝯuertendo in terrestreitatē ꝑtes aliquas aquosas humoruꝫ: sicut ex aq̄ fit terra ⁊ sil̄e huius videmus fieri in ꝯgelatione aque. Nā dū ꝯgelatur aqua quātūcūqꝫ pura fuerit: ⁊ postea liquefit inuenit̄ ī ea multa terrestreitas ⁊ hec cā aptat̄ soli melīe non aduste. ¶ Attende quarto ꝙ ꝑseuerantia ꝯstrictionis pōt eē cā multiplicationis melīe tripliciter. Primo intelligendo de ꝯstrictiōe ventris forti ⁊ assidua ꝓ quā melācholia q̄ ꝓfluxit ad os stōi non inueniens exitū ꝑmanet in intestinis. Scd̄o intelligēdo de ꝯstrictiōe humoꝝ vel in venis: vel in poris ꝓhibente trāspirationē ad quā ꝯseqt̄ ipsoꝝ putredo ⁊ incineratio: ⁊ sic fit multiplicatio melācholie aduste. Tertio exprimēdo subtile ab humoribus ⁊ incuneando grossum sicut in torculari seu pressorio vini vinum exprimit̄ effluens ⁊ grossuꝫ fecale remanet in pressorio. ¶ Attende qnto ꝙ egritudines humorales multe ⁊ longe multiplicant melancholia maxime febriles vel calore annexe. Primo q: sua multitudine ⁊ ꝓlixitate debilitant multū nāꝫ Scd̄o q: cōiter fiunt tales a grossis humoribus: calor ḡ nālis nequiens vincere totaliter illos facit qd̄ pōt ⁊ resoluit eorū subtile grosso relicto qd̄ est velut cinis ⁊ adusta melācholia. Et ad id cooperat̄ calor extraneus: vn̄ dicit Hypo. ꝓnosti. 3. cañ. 29. Febribus inordinate vagātibus quartane sunt future maxīe circa autūnū. Ad id ēt coadiuuat tristicia ⁊ impatientia infirmoꝝ ꝓcedentes ex longitudine ⁊ multitudine egritudinū ⁊ defectus spei sanitatis recuperande cū timore mortis. Juxta illud Hyp. aph. 6. aph. 23. Si timor ⁊ pusillanimitas multū tp̄s hn̄t ꝑficiunt melācholicū. ¶ Scd̄o dicit ꝓn. in hac. 5. ꝑte ꝙ qn̄ melācholia multiplicatur ⁊ stat inter stōm ⁊ epar gn̄atio sanguinis ⁊ bonorū humorū minorat̄ cū ea. i. ꝓ eam: ⁊ ideo sanguis minuet̄ cū gn̄atio ipsius sit īpedita. ¶ Attende h̄ primo ꝙ melācholia multiplicata dupliciter pōt stare inter stōm ⁊ epar. Uno mō stādo in splene q est via media qua melācholia transit ab epate ad orificiū stōi. Alio mō in meseraicis q̄ vere sunt vie medie inter stōꝫ ⁊ epar. ¶ Attēde ſo ꝙ melācholia multiplicata dupliciter pōt stare ī meseraicis. Primo cū epar eructuat ipsam ⁊ non valet egredi tota ꝑ cānalem q trāsit ad splenē. Tūc. n. ꝑs eius ingredit̄ meseraicas. Scd̄o dū nimia melācholia de splene mittit̄ ad hos stōi ⁊ recidēs inferius ꝑtim cū chilo subintrat meseraicas. ¶ Attēde tertio ꝙ melācholia multiplicata stās aggregata īter stōꝫ ⁊ epar diminuit gn̄ationē sanguis tripl̄r. Primo remittēdo suis frigiditate et siccitate caliditatē ⁊ humiditatē epatis qbus sanguis fit gn̄atio. Scd̄o ꝓhibēdo libeꝝ transitum chili de stō ad epar. Tertio inficiendo chiluꝫ sua terrestreitate: vnde minus obedit epati sanguificanti.

¶ Debes aūt ⁊c̄.] ¶ In. 6 ꝑte dicit primo ꝙ cāe generationis humoruꝫ sunt caliditas ⁊ frigiditas cū alijs cāis. s. cū humiditate ⁊ siccitate: vel cū alijs cāis i. māl̄i formali ⁊ finali ꝓdictis. Scd̄o dicit ꝙ caliditas eq̄lis. i. tꝑata gn̄āt sanguinē. Tertio dicit ꝙ caliditas sup̄flua gn̄āt cholerā rubeā: ⁊ si fit multū sup̄flua generat melīaꝫ adustā. Quarto dicit ꝙ frigiditas generat phl̄ā ⁊ si multū sit sup̄flua generat melīam congelando sup̄flue ⁊ exprimēdo subtile remanente grosso terrestri. Quinto dicit ꝙ medicus dꝫ attendere virtutes passiuas cū eq̄distantia virtutū actiua. i. cū dicit̄ de aliq̄ qualitatū primaꝝ actiuarū ꝙ generat aliquē humorē dꝫ id intelligi in materia sibi proportionata: ita ꝙ talis ⁊ tanta sit aptitudo ex ꝑte māe humoris ad patiendum qualis ⁊ quanta ē ex ꝑte cāe agentis ad efficiendū. Qn̄ ergo dr̄ ꝙ calor equalis generat sanguinem intelligas istud ex partibus chili que tꝑate sunt. Et quando dicit̄ ꝙ sup̄fluus calor generat choleram intelligas illud ex partibus chili que sunt apte cholerizari: ⁊ ita de alijs. ¶ Hoc quidem est attendere virtutes passiuas cum equidistantia actiuaꝝ. Ex quo sequitur ꝙ idem calor in numero ⁊ mēsura generare pōt oēs humores sil̄ ⁊ sel: ⁊ dici equalis ⁊ superfluus ⁊ diminutus: puta calor epatis est tꝑatus qn̄ refert̄ ad chili ꝑtes equales ⁊ generat inde sanguinē: ⁊ idem numero est sup̄fluus qn̄ refert̄ ad partes chili cholerizabiles ⁊ generat inde choleram. Et idē est diminutus qn̄ refert̄ ad viscosas chili ꝑtes frigidas ⁊ humidas ⁊ generat ex eis phlegma. ¶ Attende p̄io ꝙ quāuis ꝓn. prius narrauit sufficienter cās effectiuas cuiusqꝫ humoꝝ non piguit euꝫ h̄ ad ꝑfectiorē doctrinā summatim eas recolligere vt aliqd adderet. ¶ Attēde ſo circa h̄ ꝙ dicit ꝙ sup̄fluēs caliditas generat cholerā rubeā ⁊ frigiditas phl̄a. Non solū id veꝝ esse de caliditate epatis ⁊ ipsius in frigiditate: sed ēt cibariorum ⁊ etatū: ⁊ artium mechanicaꝝ ⁊ regionū ⁊ tꝑoꝝ anni ⁊ ꝯplōnum totius corporis ⁊ egritudinū. Juxta illud Ga. 2. virtutū nālium. c. 8. Et enim cibariorū qcūqꝫ qdē sunt calidiora nā cholericiora q̄ frigidiora phl̄aticiora. Et etatuꝫ qdē sil̄r cholericiores que calidioris nāe: phl̄āticiores vero frigidiores ⁊ adinuentionū aūt ⁊ regionū ⁊ horaꝝ ⁊ multū prius in naturis ipsis. i. complexiōibus naturalibus que frigidiores qdē phl̄aticiores cholericiores aūt q̄ calidiores. Et egritudinū frigida qdē phlegmatis genitiua: calida ſo xante cholere. Et vl̄r nihil est inuenire oīum que non huic sermoni attestentur. ¶ Attende tertio ꝙ dū dicit ꝓn. ꝙ frigiditas generat phlegma non est intelligēdū ꝙ frigiditas per se faciat ex chilo phlegma. Nam phlegma fit ex chilo per digōnē licet diminutā sed oīs digō fit a calido. Juxta illud arist. 4. methau. tex. 14. digestio est ꝑfectio a nāli ⁊ proprio calido ex oppositis passiuis. Et illud ꝓn. c. 3. doc. sexte huius fen. Sed caliditatis seruitiū in oībus q̄ttuor virtutibus ministrantibus pro certo est cōe. Frigiditas ſo est cū alicui eaꝝ accidental̄r seruit ⁊ non essentialiter: qd̄. n. frigiditati essentialiter inest vt oībus virtutib⁹ sit contraria: dꝫ ḡ intelligi ꝙ frigiditas. i. remissa caliditas generat phlegma vel ꝙ frigiditas accn̄tal̄r ꝯfert ad gn̄ationē phlegmatis remittēdo. s. calorē innatū. ¶ Attēde q̄rto ꝙ fr̄itas multū sup̄flua nō generat melīam p̄ria humoꝝ generatiōe q̄ fit in epate ex kilo. Nam impossibile est stante vita: vt in epate qd̄ ē ꝓncipale mēbꝝ ⁊ radix nutritiōis sit ꝯgelās fr̄itas. Et si ibi eēt non faceret ex kilo melīam sed crudā teneret massam kilosam. Sed generat eā in venis aut poris ex grosso sanguine: vel ex grosso flāte exprimendo ab eo subtile humidum ⁊ ingrossando fortiter ⁊ congelando residuum.

¶ Neqꝫ oꝫ ⁊c̄.] ¶ In septima ꝑte dicit primo princ. ꝙ non oꝑꝫ vt credamus ꝙ oīs ꝯplō generet sibi simile: ⁊ nō suum ꝯtrariuꝫ ꝑ accn̄s lꝫ nō sit ꝑ eēntiam. Nā multotiēs accidit ꝯplōni vt generet suū ꝯtrariū. Scd̄o dicit ꝙ ꝯplō frigida ⁊ sicca sepe generat humiditatē extraneā. i. flā qd̄ est extraneū ⁊ innāle dicte ꝯplōni: sed nō generat ipsuꝫ ꝓ ꝯueniētiā vel sil̄itudinē phlegmatis cū ea: sꝫ ꝓ debilitatem ꝟtutis digestiue. Tertio dicit ꝙ sex signa cognoscit̄ qs hn̄s ꝯplōnē fr̄am ⁊ siccā genitiuā phlegmatis. Primū est ꝙ est macer. Scd̄m est ꝙ eius iuncture sunt laxe. i. debiliter ꝯcatenate. Tertiū est ꝙ est lenis. i. nudus pilis. Quartū est ꝙ est timorosus. Quintū est ꝙ sentitur frigidus ad tactū ⁊ suauis: ita ꝙ nō hꝫ cutē asperā. Sextū ē ꝙ vene eius sunt anguste siue graciles ⁊ stricte. Quarto dicit ꝙ illd̄ qd̄ gn̄at seniū de phl̄ate sil̄at̄ huic. s. phl̄ati qd̄ gn̄at ꝯplō fr̄a ⁊ sicca: lꝫ ꝯplō certa seniū sit fr̄a ⁊ sicca: ⁊ sic nō dēat de se ⁊ ꝑ se gn̄are phl̄a. ¶ Attēde p̄io ꝙ ꝯplō aliq̄ multis de cāis pōt generare suū dissimile seu ꝯtrariū. Prio ex ſba vel q̄litate māe in quā agit: vt ꝯplō phl̄ātica ex melle fac̄ sanguinē ⁊ ex vitellis ouoꝝ: ⁊ ex vino subrubeo claro forti: q: hec oīa sunt inepta verti in phl̄ā. Scd̄o ex sup̄abūdātia māe vt ꝯplō cholerica sepe generat phl̄ā ꝓ excessuꝫ nimiū in cibo ⁊ potu: nequeūte calore digerere totū. Tertio ex subtilitate vel paucitate māe maxime tꝑe famis: vt ꝯplō sanguinea fortis qn̄qꝫ gn̄at ex subtili ⁊ pauco cibo cholericū humorē ꝓserti in hoībus fortis exercitij. Quarto ex debilitate agētis vt ꝯplō seniū generat phl̄ā qd̄ est humidū lꝫ sit siccior intrinsece oī alia ꝯplōne etatiua. ¶ Attēde ſo ꝙ inter oēs ꝯplexiones ꝯplō fr̄a ⁊ sicca ē ꝓnior ad generādū sibi contrariū: q: q̄uis vtatur regimine debito in q̄litate ⁊ q̄ntitate ⁊ hora ⁊ ordine frequēter generat phl̄ā. Et h̄ iō q: est ꝯtraria ꝑfecte digōni ex vtraqꝫ q̄litate cū digō vigeat ꝑ calidū ⁊ humidū. Cū igit̄ phlegma sit sanguis diminute coctus q̄si necessario abundat in eis si non obstet vehementer nā cibi ⁊ potus. ¶ Attende tertio ꝙ prin. h̄ inserit signa ꝯplōnis frigide ⁊ sicce: p̄io vt ꝑ ea appeat ꝙ est genitiua phlegmatis. Nā ꝑs dictorū signoꝝ sup phlegmate attestat̄: ⁊ ortū hꝫ ab eo vt laxitas iuncturaꝝ ⁊ suauitas eius ī tactu. Scd̄o vt cognoscat̄ in quo differt ꝯplō frigida ⁊ sicca a frigida ⁊ humida que ambe cōicant ī multitudine phlegmatis ⁊ pluribus alijs signis. Et hec dr̄ia innuit̄ ꝑ primū signū. Nā melancholicus est hō macer ⁊ phlegmaticus est hō pinguis. ¶ Dubitatur vtrū melancholia ꝯplō/

nem

a ¶ Et suauis.i.mollis ad tactum ꝑꝑ flā ꝙ remollit eius cutem: vel suauis s.in moribus ⁊ venit ⁊c. Dubitaṫ circa premissa quis humorum est frigidior an flā an melācholia: videtur ꝙ fla per auic.supra qui dicit ꝙ frigidius quod est in corpore est fla. In ꝯrium quia melancolia fit a fortiori frigore vt dicit auic.cum dicit frigiditas flā generat multūqꝫ melācholiam generat. Quidaꝫ dicunt flā est frigidior res q̄ꝫ mel̄ia ⁊ h̄ frigiditate positiua: sed mel̄ia est frigidior frigiditate priuatiua sicut dicimus ꝙ aqua ē frigidior frigiditate positiua q̄ꝫ terra: lꝫ terra frigiditate priuatiua ē frigidior: qa est magis elongata a calore solis ⁊ stellarum. Alij

tactu: ⁊ suauis[a]: ⁊ vene sue sunt anguste
⁊ similatur huic quod generat senium:
de phlegmate: licet certa senij comple-

dicunt melius ꝙ flā nāle est frigidior humor q̄ꝫ melancolia nālis: qꝛ flegma est hu. aqueus mel̄ia terreus. Ad cōtrarium dicunt ꝙ mel̄a nālis fit a minori frigore q̄ꝫ flā: sed melancholia nālis ꝑ viam congelationis fit a fortiori frigore q̄ꝫ flā nāle: ⁊ tunc nō est incōueniens ꝙ mel̄ia innaturalis generata ꝑ viaꝫ congelationis sit frigidior q̄ꝫ flā naturale. Aliter dr̄ ꝙ frigiditas vel est naturalis vel accidentalis siue egritudinalis siquidem sit naturalis ⁊ sic puta cuꝫ proportionali siccitate generat melancholiam quia agens assimilat sibi passum: si aūt sit multa tunc ꝑ accidēs.i.ꝑ indigestionem ⁊ non bonā permixtionem humidi cū sicco fit multitudo flātis: si autem frigiditas sit accidentalis ⁊ sit pauca qꝛ est cā īdigestiōis ⁊ cruditatis multiplicat flā: si aūt sit multa superueniens humoribus cōgelat eos ⁊ cōuertit ad naturam terream expresso humido: ⁊ sic multiplicat melancholiā. Ex quibus dictis tollitur ꝯdictio que pōt colligi ex dictis auic.nam prius dixerat ꝙ frigiditas multuꝫ superflua generat melancoliam ⁊ intelligit de accidentali: post vero ꝙ frigiditas senū que ē superflua respecu prioris etatis generat flā ⁊ intelligit de frigiditate naturali ⁊ tu cōsidera. Alij dicunt ꝙ aliquid frigidum a maiori frigore potest esse minus frigidum qa expresso humido aqueo frigidior res fit minus frigida q̄ꝫ illo remanente sed cum minori frigore nō exprimitur. Dubitatur scd̄o quis humor est siccior an colera an melancolia dicitur ꝙ melancolia in se sit siccior qꝛ terre similatur vnde non labitur sed effectiue potest colera magis exiccare ꝑꝑ duo.s.propter calidū ꝙ exiccat ⁊ propter subtilitateꝫ vt profundius penetret ⁊ magis attingat passuꝫ. Dubitaṫ tertio de quo humore sit maior quātitas in nobis vr̄ ꝙ de sanguine sit plus hoc est notū ad sensuꝫ: ⁊ rō qꝛ est humor inter oēs ꝯuenientior: post sanguinē est plus flā vt mesue de consolatione scd̄o capl̄o: ⁊ rō qꝛ est humor post sanguinē in bonitate. Est ergo dubitatio solū an colera nālr̄ sit amplioris q̄ꝫtitatis q̄ꝫ mel̄ia: non aūt intelligiṫ amplioris in pondere.s.in mole.i.occupatione spacij: in hoc dubio est opinio cōciliatoris dr̄a.33.vbi vult ꝙ de colera sit plus in nobis q̄ꝫ de melancolia: imo vult ꝙ hūoꝝ adinuicē in q̄ꝫtitate sit ꝓportio talis qualis est hoꝝ numerorum 30.8.3.2.ita ꝙ sanguinis ꝑtes sint.30.flātis.8.colere.3.melie.2.erit ḡ ꝓportio sanguinis ad flā ꝓportio multiplex sup oēs sꝫ colere ad meliam erit sexq altera hoc ꝓbat conciliator per Alexā.in problematibus vbi vult ꝙ sanguis magis abundat: post flā: post colera: post mel̄ia qꝛ est nature inimica. Amplius de terra est minus in nobis vt oribasius in cōmento aph.ḡ de melācolico humore pōt iuuari opinio cōciliatoris ꝑ Ga.scd̄o de vtili.ꝑtiuꝫ ca.7.vbi vult ꝙ melancolia superfluitas est paucissima: amplior aūt est colerica: alij dicūt ꝙ melancolia est in maiori q̄ꝫtitate in nobis q̄ꝫ sit colera hoc probāt primo qꝛ melancolia plura mēbra nutrit: secundo qꝛ in liquoribus siue succis maior ꝑs apparet fex quā spuma: hec opinio mihi plus placet qꝛ videmus abundare hūc humorē in oībus qd̄ appꝫ ex sui effectu: lꝫ exitus eius extardeṫ: ⁊ hoc decipit multos in cognitione egritudinū mel̄icaꝝ. Ad ꝯria postpono auctoritatem Alexandri vel ītelligit de mel̄ia que vadit ad splenē vt apparebit. Ad rōnez

Jacobus

neꝫ ꝓpriā hēat sui genitiuā. Arguiṫ pº ꝙ sic sanguis hꝫ ꝯpl̄onē genitiuā sui.s.calidā ⁊ hu. vel tꝑataꝫ chol̄a calidā ⁊ siccā: phl̄a fridā ⁊ hu.ḡ mel̄ia hēbit frigidā ⁊ siccā. Scd̄o si mel̄ia nō hēat ꝯpl̄oneꝫ sui genitiuā ꝯpl̄o melica debuit iaꝫ diu depiisse. Naꝫ si melicus nō sit abūdās ꝑncipalr̄ in mel̄ia ⁊ epar eius genitiuū melie: sꝫ phl̄atis massa suoꝝ humoꝝ erit phl̄ica a ꝑdn̄anti: ⁊ sic spma eius qd̄ ē superfluitas alimēti vtilis ⁊ vltimi erit phl̄aticū. Igiṫ ꝯpl̄o melica nō hēbit semēteꝫ ⁊ cū hō neq̄at via putrefactiōis sꝫ ꝓpagationis solius nālr̄ gn̄ari ꝑibit funditus ꝯpl̄o melica. Tertio nāles distēperātie nālr̄ appetūt sil̄ia scd̄o tegni tex.5.tra.de vē.si ḡ vescanṫ suis silibus qd ꝓhibebit mel̄iaꝫ gn̄ari ꝑncipijs māli ⁊ efficiēti ꝯueniētibus in eā. Quarto aliq sunt melici nāles vt expientia docet ꝑ signa h̄ data q̄ repiunṫ ī qbusdaꝫ hoībus: sꝫ nihil ē cuius cā legitia nō ꝑcesserit: vt ait Plato in thimeo. Nō est aūt apparētior melie cā q̄ꝫ frigida ⁊ sicca ꝯpl̄o cū sibi respōdeat in vtraqꝫ q̄litate ⁊ ab ea melica denomineṫ. Quinto etas frigida ⁊ sicca ē genitiua melie: ḡ ⁊ ꝯpl̄o nālis fr̄a ⁊ sicca ꝯn̄a tenet: qꝛ nālis ꝯpl̄o semꝑ inest ⁊ fortius heret ⁊ est magis affinis virtutibus q̄ꝫ etatiua acq̄sita ex tꝑe. Sexto mel̄ia adusta q̄ nō cessat machinari in maleficiū corꝑis nullā ei prebēs vtilitatē hꝫ ꝯpl̄oneꝫ ꝓpriā sui genitiuā.s.calidā vehemēter ⁊ siccam: ḡ melie nāli necessarie ⁊ vtili ad multa nō deerit ꝓpria ꝯpl̄o sui genitiua: cum nā non deficiat in necessarijs. Septimo ꝯpl̄ones fr̄e ⁊ sicce indigēt euacuatiōe melācholie. Iuxta illud auer.6.colliget.c.15. Et ꝯpl̄ones fr̄e ⁊ sicce īdigēt superfluitatū euacuatiōe vt hūoris melici: ḡ abūdāt in mel̄ia ⁊ nō aliūde vt vr̄ nisi quia generāt eaꝫ. ¶ Oppositū trahiṫ ex multis ꝯiecturis. Una est an̄ dcā.s.ꝙ Ga.2.tegni cōmemorās signa ꝯpl̄onuꝫ epatis: vnā dicit esse genitiuā sanguis: aliā phl̄atis: aliā chol̄e melie ꝟo nāl̄is nullā. Alia est auctoritas eiusdē scd̄o de cōplexionibus ad finē q̄si dicētis. Cuius ꝯpl̄o a prin.rei fuerit decliuior siccitati ⁊ frigiditati nō erit superfluitas eius superfluitas mel̄ica sꝫ phl̄atica. Qd̄ si eius frigiditas ⁊ siccitas fuerint a ꝑnº rei tūc corpus eius erit albū molle teneꝝ lene erūtqꝫ vene ipsius subtiles occulte ⁊ iūcture eius debiles occulte ⁊ corpus ipsius gracile sub tactu frigidū ⁊ dn̄abiṫ motibus aīe ipsius paucitas audacie ⁊ timor ⁊ caliditas aī ⁊ eius superfluitas nō erit mel̄ica: hec Ga. Et tn̄ de nulla vr̄ magis ꝙ superfluitas eē debeat mel̄ica. Alia est prin.h̄ dicētis ꝙ cōpl̄o fr̄a ⁊ sicca plerūqꝫ gn̄at humiditatē extraneaꝫ. Alia est prin.q supius posuit tꝑatū calorē eē cām efficiēteꝫ melie ⁊ sanguis: ⁊ nō dixit eā fieri a fr̄o ⁊ sicco. ¶ Itē inter cās multiplicationis melie nō posuit ꝯpl̄oneꝫ fridaꝫ ⁊ siccaꝫ: sꝫ frigus cōgelās qd̄ esse nō pōt neqꝫ in ꝯpl̄one totius vir̄ neqꝫ in ꝯpl̄one epatis stāte vita. Et ad id est rō. Naꝫ si aliq̄ esset ꝯpl̄o ꝓpria generatiua melie nālis maxīe videreṫ fr̄a ⁊ sicca esse. Sꝫ ꝙ nō sit ita ꝓbaṫ gn̄atio phl̄atis ⁊ ipsius abūdātia maxīe sequunṫ digestiue debilitatē cū phl̄a nō sit aliud q̄ꝫ sanguis remisse coctus: sꝫ ꝯpl̄o fr̄a ⁊ sicca plus debilitat digestiuā q̄ꝫ fr̄a ⁊ hūida cū digōni aduerseṫ ⁊ ex ꝑte frigiditatis ⁊ ex ꝑte siccitatis ipsius: ḡ est gn̄are phl̄a plusq̄ꝫ phl̄atice. ¶ Pro solōne huius dubij supponiṫ prīo ꝙ qd̄ intelligaṫ de mel̄ia nāli: nā certū est ꝙ adu

cum dr̄ melancolia est nāe inimica: dd̄m vt tendit in mā̄ membroꝝ nō est nāe inimica qꝛ sapor ponticus plus est aptus nutritioni q̄ꝫ amarus: ipsa aūt mel̄ia si esset vt forma esset magis cōtraria vite ꝙ colera. Ad scd̄aꝫ cū dr̄ ꝙ de terra est minus dd̄m ꝙ veruꝫ est in virtute qua stet vt forma sꝫ in mole in nobis de terra est plus vn̄ grauitas vincit in nobis. Ad Gal. dd̄m ꝙ non cōparat melancoliā ⁊ colerā que cū sanguine vadūt: sꝫ que vadūt ad ꝓpria receptacula melācolia.n.que vadit ad splenem minoris quantitatis est quaꝫ colera que vadit ad cistim fellis: ⁊ de h̄ Gal.miratur.s.quō pauce superfluitati magis fecit receptaculuꝫ vt melancolie

xio frigida sit ⁊ sicca. ¶ Debes[b] autem scire ꝙ sanguis ⁊ quod cum eo labitur tertiaꝫ habet in venis digestionē:

⁊ ampliori superfluitati vt colere fecit receptaculum paruum: ⁊ causam dat quā ab eo vide: ex h̄ ergo ꝯriuꝫ arguiṫ: nā q̄n de humore melico paꝝ trāsmittit ad receptaculū: vr̄ ꝙ plus de illo retineat in venis. Dubitaṫ q̄rto an calor gn̄atiuus boni hu.⁊ mali.s.ꝑter nām sit idē. Dd̄m ꝙ pōt esse idē sbo differēs solū ꝑm relationē ad nām vt notū est: ⁊ ideo in h̄ nō ꝓtelamus: scripsimus.n. de identitate ⁊ diuersitate calidi nālis ⁊ īnālis sup primo lib.de dr̄ijs febriuꝫ.
b ¶ Debes aūt scire ⁊c.] ¶ Cū dixit de digōne prima qua fit kilus ī stō: ⁊ d digōne scd̄a qua fiunt hu.in epate hic loq̄tur de digestione tertia ⁊ q̄rta quibus fiunt humiditates. Considerānduꝫ ꝙ semꝑ auic.opinioni medicoꝝ adheret in hoc ꝙ solus sanguis est in venis: nec solus nutrit sꝫ cū alijs hūoribus fiṫ.vn̄ dicit ⁊ ꝙ cū eo labitur. Cōsiderandū scd̄o ꝙ si ꝑ digōnem tertiā venaꝝ intelligit illā que fit in extremitatibus paruaꝝ venaꝝ tunc innuit generationē prime humiditatis: ⁊ si ꝑ quartā intelligit illā que fit extra venas in mēbris innuit generationem humiditatis scd̄e tertie quarte vt notū est. Dubitaṫ tunc vtruꝫ vene digerant digōne cōi vr̄ ꝙ non: quia digestio cōis est preparatio nutrimēti cū ꝯuersione ad aliam formam sicut apparet in epate ⁊ in stomacho: sꝫ vene non cōuertunt ad aliam formam preparando nutrimentum. In contrarium auic.hic primo videndum de quibus venis est sermo ⁊ dicunt quidam ꝙ de venis post epar que sunt vene cōmunes ⁊ magni rami. ⁊ non est sermo de vltimis ramis capillaribus venarum ꝙ probāt qꝛ digestio in ramis illis capillaribus non est cōmunis sed propria membro in quo sunt illi rami: dicunt etiam isti ꝙ ille vene cōmunes digerunt non dando aliam formaꝫ. Sed si sanguis in epate non est bene completus completur in hijs venis: similiter flegma in hijs venis fit quandoqꝫ sanguis: digerunt etiam iste vene quia aliquaꝫ dispositionem inducūt in sanguine vt preparetur nutricationi membrorum. Nam sicut vene ante epar preparant epati ita videtur ꝯueniens ꝙ vene post epar preparent membris. Nos dicamus ꝙ istorum sermo est tollerabilis tamen verius mihi videtur ꝙ quando auctores dicunt tertiam digestionem fieri in venis: intelligunt digestionem que fit in venis capillaribus que sunt vltimi rami diuisionis venarum: ⁊ ratio est: nam ia digestio est cū manifesta trāsmutatione q̄ꝫuis non sit substantialis forsan: vnde ex illa digestione resultat aliquid diuersum ab eo ꝙ in secunda digestione resultat quia resultat humiditas prima quaꝫ per aliquam differentiam auctores ponunt differre a sanguine. Ad rationem contrariam cum dicitur ꝙ hec digestio non est cōmunis. Dicendum ꝙ digestio omnium venarum capillarium est cōmunis quia omnia membra nutriuntur ex materia illa sic preparata: sed quarundam venarum capillarium est propria. Conciliator vero in annexo differentie: secundo ponit ꝙ sex cōditiones requirūtur ad hoc ꝙ digestio aliqua sit cōis: ꝓria ꝙ fiat in membro habente concauitatem: secunda ꝙ in oībus sit cōe: tertia ꝙ fiat calido ⁊ hūido: q̄rta ꝙ trāsmuteṫ sōalr̄: quinta ꝙ plura mēbra nutriat immediate: sexta ꝙ habeat superflua. Nos non curamus hec membra discutere.
Ad contrarium dicendum primo ꝙ humiditas illa hꝫ aliaꝫ formam substan

De partibus

sta ꝯpl̄oneꝫ hꝫ ꝓpriā sui genitiuā.s. vehemēter calidā ⁊ siccā. Scd̄o supponitur ꝙ intelligatur de causa genitiua efficiente non materiali. Nam certum est ꝙ cibi grossi frigidi sicci sunt genitiui melācholie ex ꝓpria cōplexiōe. Tertio supponitur ꝙ dupliciter intelligi potest ꝙ melancholia cōplexionem propriam habeat sui genitiuam. Primo ꝑm esse perfectum residentie fecis hypostatice. Secundo penes esse ipsius abunde immixtuꝫ sanguini transeunti in membra vnde ⁊ sanguis melancholicus appellatur ⁊ complexio totius redditur melancholica. ¶ His premissis dic primo ꝙ melancholia nullam propriam habet complexionem sui genitiuam: aliam a complexiōe genitiua sanguinis ꝑm esse perfectum residentie fecis hypostatice. Nam quanto sanguis melius ⁊ perfectius digeritur tanto perfectius ab eo residet fex hypostatica propter dictas causas. ¶ Dic secundo ꝙ complexio frigida ⁊ sicca est magis ceteris genitiua melancholie īmixte sanguini qua sanguis redditur melancholicus ⁊ corpus totum inde nutrituꝫ. Primo quia huiusmodi cōplexio trahit de cibis assumptis partes ei magis proportionatas.s. melācholicas ⁊ mēbra silr̄ cum nutritio fit a simili. Secundo quia epar digerens massam ei missam imprimit in eam siccitatem aliquam ⁊ caliditatem abbreuiatam q̄ noīari potest frigiditas. Tertio quia digestiua vis frigidi ⁊ sicci epatis nō sequestrat sufficienter a partibus sanguinis partes terrestres propterea ꝙ operatur calore debili non valente perfecte secernere purum ab impuro nec tollere grossiciem ⁊ viscositatem sanguinis quibus sublatis partes terrestres ꝓmpte descendere possint. Et huius sn̄ie meminit Auer.4.colliget.c.12.de signis dn̄ij melancholie dicēs. Et cōplexio que magis apta ē ad generandū humorē talē est frigida ⁊ sicca: ⁊ ꝑꝑea raro inueniṫ humor iste ī corporibus albis ⁊ pinguibus. ¶ Dic tertio ꝙ cōplexio frigida ⁊ sicca lapsu plurimo siue nālis: siue etatiua nunq̄ꝫ absoluitur a generatione multi phl̄atis nisi dieteṫ dieta inepta penitus generationi phlegmatis. Cuius ratio est debilitas digestiue sibi necessario correspondens. Dic quarto ꝙ nulla est potior cā ex parte dispōnis humani corporis: ⁊ ꝑtiuꝫ eius quare mel̄ia multiplicaṫ in sanguie trāsiens secuꝫ ad mēbra q̄ꝫ debilitas splenis vel cānalium ipsius aut eoꝝ oppilatio. Et ꝑꝑ h̄ dicit Auer.4.colliget.c.12.de mel̄icis loquens: ⁊ maior pars taliū est spleneti ca. Et rō est bona qꝛ splen debilis vel oppilatus nō mūdificat bene sanguinē a superfluitatibus mel̄icis: necessario igiṫ capit aliunde cursum. ¶ Ad rōnes an̄ oppositū dic ꝙ arguūt ꝓ scd̄a ꝯcl̄one. Ad inductas post oppositū dic ꝙ faciūt ꝓ tertia ꝯcl̄one. Nec intēdit G.q̄n dicit ꝙ superfluitas ꝯpl̄onis fr̄e ⁊ sicce nō est mel̄ica: sꝫ phl̄atica negare oīno ꝯpl̄oneꝫ talē esse genitiuā melie. Sꝫ intendit ꝙ superfluitas eius redūdans ex diminutione digōnis est phl̄atica. Uel dic ꝙ in ꝯpl̄one mel̄ica mel̄ia nō reputaṫ superfluitas sicut phl̄a qd̄ est ei aduēticiuꝫ ⁊ innāle: sed humor principalis a quo capit esse ⁊ nomen.
¶ Debes aūt ⁊c.] ¶ In hac.3.ꝑti.que est de duabus digōnibus vltis dicit pº prin.ꝙ sanguis ⁊ alij humores q fluunt cū eo hn̄t digōnem tertiam in venis

melancholie p viam extinctionis caloris z infrigidationis: z ista cā est eadem
3ª. poterit tamen assignari diuersitas: qꝛ per frigus congelans intelligitur fri/
gus a causis extrinsecis: sed hoc frigus erit pp oppilatiões: vel 3ª ista oppila/
tio potest esse causa multiplicationis melancholie pp humorum putrefactio/
nem vnde fit incineratio z ista causa est particulariter cuꝫ quinta causa: quin
ta causa ē egritudines ꝓlixe zc̄. i. febres prolixe z cā est nota.

a ¶ Cūqꝫ melancholia.] ¶ Considerandum ꝙ locus inter stomachū z epar est vene meseraice proprie q̄ ab epate ad stomachuꝫ vadunt z sunt ꝯiuncte venis que vadunt ad splenē z hec est dispositio melancholie mirachie. Minoratur autem generatio sanguinis z bonorum humorum primo pp nocumentum ꝙ cōmunicat stomacho vnde fit malus chil⁹: secundo ꝓpter nocumentum ꝙ epati cōmunicat et isti modi nocumentorum sunt diuersi ſm diuersitatem modorum melancholie z nos ꝓlixe scripsimus de h. 3. cañ. fen. 1. c. de melancholia: dixit Aui. ergo minuitur sanguis: qꝛ non soluꝫ minuitur in gnātione sed post per viā corruptionis a malis humorib⁹.

ctionis perseuerantiaꝫ: aut propter egritudines que multe z prolixe fuerūt: quare propter illud humores facti sunt cineres. Cumqꝫ[a] melancholia multiplicatur z inter stomachum z epar stat: sanguinis z bonorum humorum generatio cū ea minoratur: ergo sanguis minuetur. ¶ Debes[b] autem scire ꝙ generationis humoruꝫ cause caliditas z frigiditas cū alijs existūt causis. Sed caliditas equalis sanguinem generat. Et superfluens choleram gignit rubeam: multumqꝫ superflua melancoliam generat per superfluitatem adustionis. Et frigiditas[c] quidem phlegma generat. Et multum superflua generat melancholiaꝫ per superfluitatem digestionis. Debes autem attendere virtutes passiuas cum virtutuꝫ actiuarum equidistantia. ¶ Neque[d] oportet vt stet credulitas ꝙ omnis cōplexio sibi generet simile: z non sui contrariuꝫ per accidens: licet non sit per essentiam. Complexioni enim multotiens accidit vt contrarium generet. Frigida namqꝫ complexio z sicca plerūqꝫ generat humiditatem extraneam: non propter conuenientiam: sed propter digestiue debilitatē. Et hmōi[e] qdem ꝯplonem habens est homo macer: cuius iuncture sunt laxe: z z ē lenis[f]: z ipe ē timorosus[g] z frigidus[h]

b ¶ Debes aūt scire zc̄.] ¶ Hic ponit canones ꝯpletiuos scie de generatione humorum z sunt duo vel. 3. primus cañ. hꝫ. 3. expōnes: prima Guil. caliditas z frigiditas. i. diminuta caliditas sunt cāe generationis humorum cū alijs causis. s. mālibus formalibus z finalibus superius dictis. Scda expō bartho. caliditas z frigiditas. s. actiue cum alijs causis. Tertia expō Anto. cum alijs cāis. s. qualitatibus passiuis: z hoc est qd subdit: debes aūt attendere. s. in cau/
fis generationis humorū: virtutes. i. qualitates passiuas cū equidistantia zc̄.
i. cum proportione ad actiuas: z dixit hoc aui. qꝛ generationem humorum ap
propriauerat cause efficienti calido intenso remisso z temperato: z non dixe/
rat de humido z sicco z pp hoc textus potest sic conuenienter exponi: calidi/
tas equalis. s. cum debita humiditate generat sanguinem z superfluens. s. ca/
liditas cum siccitate choleram gignit rubeam. s. naturalem: licet etiam possit facere innaturaleꝫ multuꝫ que superflua. s. cū siccitate generat zc̄.

c ¶ Et frigiditas: patet. ¶ Considerandū ꝙ melancholia per superfluitates frigoris generata est innaturalis facta per congelationeꝫ: z hoc completur ꝙ supra aui. dimisit cū posuit spēs male melācholie.

d ¶ Neqꝫ oportet vt stet zc̄.] ¶ Hic est secundus cañ. vel tertius ī quo vult ꝙ complexio frigida z sicca per se multiplicat melācholiam: qꝛ sibi est ꝯsilis: sed per accñs. i. p viā digōnis multiplicat flā sicut fit in senibus.

e ¶ Et hñs hmōi ꝯplōeꝫ scꝫ flegmaticam accidētalem ex frigiditate z siccitate naturali est macer: qꝛ pauce carnis z pinguedinis pauce: macre z laxe propter flegmatis abundantiam.

f ¶ Est lenis. i. sine pil. pp humiditatē accñtalē supfluā ꝓhibentem fumosaꝫ
eleuationem z pp poroꝝ clausionem a flegmate: hō ergo melancholicus stās
in terris melie est pilosus vt appꝫ fen 3ª huius. c. de signis melancholie.

g ¶ Timorosus qꝛ paucorum spirituum.

h ¶ Frigidus patet.

a ¶ Et suauis

Jacobus de partibus

ad egritudines melicas z tristicias: z humores sine cā manifesta splene neque
unte mundificare sanguineꝫ a melia. ¶ Attende tertio ꝙ frigus ꝯgelans pōt
esse cā multiplicationis melie duplr. Primo exprimendo qd subtile est in hu/
moribus z cōpingendo residuū. Nam frigidi est cōpingere z ꝯstringere. Se/
cundo ꝯuertendo in terrestreitatē ptes aliquas aquosas humoruꝫ: sicut ex aq̄
fit terra z sile huius videmus fieri in ꝯgelatione aque. Nā dū ꝯgelatur aqua
quātūcūqꝫ pura fuerit: z postea liquefit inueniꝰ ī ea multa terrestreitas z hec
cā aptaꝰ soli melie non aduste. ¶ Attende quarto ꝙ pseuerantia ꝯstrictionis
pōt eē cā multiplicationis melie tripliciter. Primo intelligendo de ꝯstrictiōe
ventris forti z assidua pp quā melācholia q̄ ꝓfluxit ad os stōi non inueniens
exitū pmanet in intestinis. Scdo intelligēdo de ꝯstrictiōe humoꝝ vel in venis:
vel in poris ꝓhibente trāspirationē ad quā ꝯseqꝰ ipsoꝝ putredo z incinera/
tio: z sic fit multiplicatio melācholie aduste. Tertio exprimēdo subtile ab hu/
moribus z incuneando grossum sicut in torculari seu pressorio vini vinum ex
primiꝰ effluens z grossuꝫ fecale remanet in pressorio. ¶ Attende qnto ꝙ egri
tudines humorales multe z longe multiplicant melancholia maxime febriles
vel calore annexe. Primo qꝛ sua multitudine z ꝓlixitate debilitant multū nāꝫ
Scdo qꝛ cōiter fiunt tales a grossis humoribus: calor g̊ nālis nequiens vince
re totaliter illos facit qd pōt z resoluit eorū subtile grosso relicto qd est velut
cinis z adusta melācholia. Et ad id cooperaꝰ calor extraneus: vñ dicit Hypo.
ꝓnosti. 3. cañ. 29. Febribus inordinate vagātibus quartane sunt future maxie
circa autūnū. Ad id ēt coadiuuat tristicia z impatientia infirmoꝝ ꝓcedentes
ex longitudine z multitudine egritudinū z defectus spei sanitatis recuperan
de cū timore mortis. Juxta illud Hyp. aph. 6. aph. 23. Si timor z pusillanimi/
tas multū tps hñt pficiunt melācholicū. ¶ Scdo dicit ꝑn. in hac. 5. pte ꝙ qñ
melācholia multiplicatur z stat inter stōm z epar gnātio sanguinis z bonorū
humorū minoraꝰ cū ea. i. pp eam: z ideo sanguis minueꝰ cū gnātio ipsius sit i/
pedita. ¶ Attende h primo ꝙ melācholia multiplicata dupliciter pōt stare in
ter stōm z epar. Uno mō stādo in splene q est via media qua melācholia tran
sit ab epate ad orificiū stōi. Alio mō in meseraicis q̄ vere sunt vie medie inter
stōꝫ z epar. ¶ Attēde sc̄o ꝙ melācholia multiplicata dupliciter pōt stare ī me
seraicis. Primo cū epar eructuat ipsam z non valet egredi tota p cānalem q
trāsit ad splenē. Tūc. n. ps eius ingrediꝰ meseraicas. Scdo dū nimia melācho
lia de splene mittiꝰ ad hos stōi z recidēs inferius ptim cū chilo subintrat me/
seraicas. ¶ Attēde tertio ꝙ melācholia multiplicata stās aggregata iter stōꝫ
z epar diminuit gnātionē sanguis triplr. Primo remittēdo suis frigiditate et
siccitate caliditatē z humiditatē epatis qbus sanguis fit gnātio. Scdo ꝓhibē
do liberꝫ transitum chili de stō ad epar. Tertio inficiendo chiluꝫ sua terrestrei
tate: vnde minus obedit epati sanguificanti.

¶ Debes aūt zc̄.] ¶ In. 6 pte dicit primo ꝙ cāe generationis humoruꝫ sunt
caliditas z frigiditas cū alijs cāis. s. cū humiditate z siccitate: vel cū alijs cāis
i. māli formali z finali ꝓdictis. Scdo dicit ꝙ caliditas eqlis. i. tpata gnāt san/
guinē. Tertio dicit ꝙ caliditas supflua gnāt cholerā rubeā: z si fit multū sup/
flua generat meliaꝫ adustā. Quarto dicit ꝙ frigiditas generat phlā z si mul
tū sit supflua generat meliam congelando supflue z exprimēdo subtile rema
nente grosso terrestri. Quinto dicit ꝙ medicus dꝫ attendere virtutes passi/
uas cū eqdistantia virtutū actiua. i. cū diciꝰ de aliq̄ qualitatū primaꝝ actiuarū
ꝙ generat aliquē humorē dꝫ id intelligi in materia sibi proportionata: ita ꝙ ta
lis z tanta sit aptitudo ex pte māe humoris ad patiendum qualis z quanta ē
ex pte cāe agentis ad efficiendū. Qñ ergo dꝛ ꝙ calor equalis generat sangui/
nem intelligas istud ex partibus chili que tpate sunt. Et quando diciꝰ ꝙ sup/
fluus calor generat choleram intelligas illud ex partibus chili que sunt apte
cholerizari: z ita de alijs. ¶ Hoc quidem est attendere virtutes passiuas cum
equidistantia actiuaꝝ. Ex quo sequitur ꝙ idem calor in numero z mēsura ge
nerare pōt oēs humores silꝰ z seꝰ: z dici equalis z superfluus z diminutus: pu
ta calor epatis est tpatus qñ referꝰ ad chili ptes equales z generat inde san/
guinē: z idem numero est supfluus qñ referꝰ ad partes chili cholerizabiles z
generat inde choleram. Et idē est diminutus qñ referꝰ ad viscosas chili ptes
frigidas z humidas z generat ex eis phlegma. ¶ Attende pꝛio ꝙ quāuis ꝑn.

prius narrauit sufficienter cās effectiuas cuiusqꝫ humoꝝ non piguit euꝫ h ad
pfectiorē doctrinā summatim eas recolligere vt aliqd adderet. ¶ Attēde sc̄o
circa h ꝙ dicit ꝙ supfluēs caliditas generat cholerā rubeā z frigiditas phlā.
Non solū id veꝝ esse de caliditate epatis z ipsius in frigiditate: sed ēt cibario
rum z etatū: z artium mechanicaꝝ z regionū z tpoꝝ anni z ꝯplonum totius
corporis z egritudinū. Juxta illud Ga. 2. virtutū nālium. c. 8. Et enim cibario
rū qcūqꝫ qdē sunt calidiora nā cholericiora q̄ frigidiora phlāticiora. Et etatuꝫ
qdē silr cholericiores que calidioris nāe: phlāticiores vero frigidiores z adin
uentionū aūt z regionū z horaꝝ z multū prius in naturis ipsis. i. complexiōi/
bus naturalibus que frigidiores qdē phlāticiores cholericiores aūt q̄ calidio
res. Et egritudinū frigida qdē phlegmatis genitiua: calida vo xante cholere.
Et vlr nihil est inuenire oīum que non huic sermoni attestentur. ¶ Attende
tertio ꝙ dū dicit prin. ꝙ frigiditas generat phlegma non est intelligēdū ꝙ fri/
giditas per se faciat ex chilo phlegma. Nam phlegma fit ex chilo per digōnē
licet diminutā sed oīs digō fit a calido. Juxta illud arist. 4. methau. tex. 14. di/
gestio est pfectio a nāli z proprio calido ex oppositis passiuis. Et illud prin. c.
3. doc. sexte huius fen. Sed caliditatis seruitiū in oībus qttuor virtutibus mi
nistrantibus pro certo est cōe. Frigiditas vo est cū alicui eaꝝ accidentalr ser/
uit z non essentialiter: qd. n. frigiditati essentialiter inest vt oībus virtutib⁹ sit
contraria: dꝫ g̊ intelligi ꝙ frigiditas. i. remissa caliditas generat phlegma vel
ꝙ frigiditas accñtalr ꝯfert ad gnātionē phlegmatis remittēdo. s. calorē inna
tū. ¶ Attēde qrto ꝙ fritas multū supflua nō generat meliam pria humoꝝ ge
neratiōe q̄ fit in epate ex kilo. Nam impossibile est stante vita: vt in epate qd ē
ꝓncipale mēbꝝ z radix nutritiōis sit ꝯgelās fritas. Et si ibi eēt non faceret ex
kilo meliam sed crudā teneret massam kilosam. Sed generat eā in venis aut
poris ex grosso sanguine: vel ex grosso flāte exprimendo ab eo subtile humi/
dum z ingrossando fortiter z congelando residuum.

¶ Neqꝫ oꝫ zc̄.] ¶ In septima pte dicit primo princ. ꝙ non opꝫ vt credamus
ꝙ oīs ꝯplo generet sibi simile: z nō suum ꝯtrariuꝫ p accñs lꝫ nō sit p eēntiam.
Nā multotiēs accidit ꝯploni vt generet suū ꝯtrariū. Scdo dicit ꝙ ꝯplo frigi/
da z sicca sepe generat humiditatē extraneā. i. flā qd est extraneū z innāle di/
cte ꝯploni: sed nō generat ipsuꝫ pp ꝯueniētiā vel silitudinē phlegmatis cū ea:
sꝫ pp debilitatem ꝩtutis digestiue. Tertio dicit ꝙ sex signa cognosciꝰ qs hñs
ꝯplōnē friam z siccā genitiuā phlegmatis. Primū est ꝙ est macer. Scdm est ꝙ
eius iuncture sunt laxe. i. debiliter ꝯcatenate. Tertiū est ꝙ est lenis. i. nuduꝫ pi
lis. Quartū est ꝙ est timorosus. Quintū est ꝙ sentitur frigidus ad tactū z sua
uis: ita ꝙ nō hꝫ cutē asperā. Sextū ē ꝙ vene eius sunt anguste siue graciles z
stricte. Quarto dicit ꝙ illd qd gnāt seniū de phlāte silaꝰ huic. s. phlāti qd gnāt
ꝯplō fria z sicca: lꝫ ꝯplō certa seniꝫ sit fria z sicca: z sic nō dēat de se z p se gnare
phlā. ¶ Attēde pꝛio ꝙ ꝯplō aliq̄ multis de cāis pōt generare suū dissimile seu
ꝯtrariū. Pꝛio ex sba vel qlitate māe in quā agit: vt ꝯplō phlātica ex melle faē
sanguinē z ex vitellis ouoꝝ: z ex vino subrubeo claro forti: qꝛ hec oīa sunt in/
epta verti in phlā. Scdo ex supabūdātia māe vt ꝯplō cholerica sepe generat
phlā pp excessuꝫ nimiū in cibo z potu: nequeūte calore digerere totū. Ter/
tio ex subtilitate vel paucitate māe maxime tpe famis: vt ꝯplō sanguinea for/
tis qñqꝫ gnāt ex subtili z pauco cibo cholericū humorē ꝓserti in hoibus fortis
exercitij. Quarto ex debilitate agētis vt ꝯplō seniꝫ generat phlā qd est humi
dū lꝫ sit siccior intrinsece oī alia ꝯplōne etatiua. ¶ Attēde sc̄o ꝙ inter oēs ꝯple
xiones ꝯplō fria z sicca ē ꝓnior ad generādū sibi contrariū: qꝛ qꝫuis vtatur re
gimine debito in qlitate z qtitate z hora z ordine frequēter generat phlā. Et
h iō qꝛ est ꝯtraria pfecte digōni ex vtraqꝫ qlitate cū digō vigeat p calidū z hu/
midū. Cū igiꝰ phlegma sit sanguis diminute coctus qsi necessario abundat in
eis si non obstet vehementer nā cibi z potus. ¶ Attende tertio ꝙ prin. h iter
serit signa ꝯplōnis frigide z sicce: pꝛio vt p ea appeat ꝙ est genitiua phlegma
tis. Nā ps dictorū signoꝝ sup phlegmate attestaꝰ: z ortū hꝫ ab eo vt laxitas iū
cturaꝝ z suauitas eius ī tactu. Scdo vt cognoscaꝰ in quo differt ꝯplō frigida
z sicca a frigida z humida que ambe cōicant ī multitudine phlegmatis z plu
ribus alijs signis. Et hec dfia innuiꝰ p primū signū. Nā melancholicus est hō
macer z phlegmaticus est hō pinguis. ¶ Dubitatur vtrū melancholia ꝯplō/

a ❡Est suauis.i.mollis ad tactum pp flā ꝙ remollit eius cutem: vel suauis s.in moribus ⁊ venit ⁊c. Dubitaẜ circa premissa quis humorum est frigidioꝛ an flā an melācholia: videtur ꝙ flā per auic.supꝛa qui dicit ꝙ frigidius quod est in corpore est flā. In ꝯtrium quia melancolia fit a fortioꝛi frigore vt dicit auic.cum dicit frigiditas flā generat multūqꝫ melācholiam generat. Quidaꝫ dicunt flā est frigidioꝛ res q̄ꝫ melīa ⁊ h frigiditate positiua: sed melīa est frigidioꝛ frigiditate priuatiua sicut dicimus ꝙ aqua ē frigidioꝛ frigiditate positiua q̄ꝫ terra: sꝫ terra frigiditate priuatiua ē frigidioꝛ: qa est magis elongata a calore solis ⁊ stellarum. Alij

tactu: ⁊ suauis[a]: ⁊ vene sue sunt anguste ⁊ similatur huic quod generat senium: de phlegmate: licet certa senij comple-

dicunt melius ꝙ flā nāle est frigidioꝛ humoꝛ q̄ꝫ melancolia nālis: qꝛ flegma est hu. aqueus melīa terreus. Ad cōtrarium dicunt ꝙ melīa nālis fit a minori frigore q̄ꝫ flā: sed melancholia nālis ꝑ viam congelationis fit a fortiori frigore q̄ꝫ flā nāle: ⁊ tunc nō est incōueniens ꝙ melīa innaturalis generata ꝑ viaꝫ congelationis fit frigidioꝛ q̄ꝫ flā naturale. Aliter dr̄ ꝙ frigiditas vel est naturalis vel accidentalis sine egritudinalis siquidem sit naturalis ⁊ sic puta cuꝫ proportionali siccitate generat melancholiam quia agens assimilat sibi passum: si aūt sit multa tunc ꝑ accidēs.i.ꝑ indigestionem ⁊ non bonā permixtionem humidi cū sicco fit multitudo flātis: si autem frigiditas sit accidentalis ⁊ sit pauca qꝛ est cā īdigestiōis ⁊ cruditatis multiplicat flā: si aūt sit multa superueniens humoꝛibus cōgelat eos ⁊ cōuertit ad naturam terream expꝛesso humido: ⁊ sic multiplicat melancholiā. Ex quibus dictis tollitur ꝯdictio que pōt colligi ex dictis auic.nam prius dixerat ꝙ frigiditas multuꝫ superflua generat melancoliam ⁊ intelligit de accidentali: post vero ꝙ frigiditas senū que ē superflua respecu prioris etatis generat flā ⁊ intelligit de frigiditate naturali ⁊ tu cōsidera. Alij dicunt ꝙ aliquid frigidum a maiori frigore potest esse minus frigidum qa expꝛesso humido aqueo frigidioꝛ res fit minus frigida q̄ꝫ illo remanente sed cum minori frigore nō exprimitur. Dubitatur scdo quis humoꝛ est sicciōꝛ an colera an melancolia dicitur ꝙ melancolia in se sit sicciōꝛ qꝛ terre similatur vnde non labitur sed effectiue potest colera magis exiccare pp duo.s.propter calidū ꝙ exiccat ⁊ propter subtilitateꝫ vt profundius penetret ⁊ magis attingat passuꝫ. Dubitaẜ tertio de quo humore sit maioꝛ quātitas in nobis vr̄ ꝙ de sanguine sit plus hoc est notū ad sensuꝫ: ⁊ rō qꝛ est humoꝛ inter oēs ꝯuenientioꝛ: post sanguinē est plus flā vt mesue de consolatione scdo caplo: ⁊ rō qꝛ est humoꝛ post sanguinē in bonitate. Est ergo dubitatio solū an colera nālr sit amplioris q̄ꝫtitatis q̄ꝫ melīa: non aūt intelligiẜ amplioris in pondere.s.in mole.i.occupatione spacij: in hoc dubio est opinio cōciliatoris dr̄a.33.vbi vult ꝙ de colera sit plus in nobis q̄ꝫ de melancolia: imo vult ꝙ hūoꝝ adinuicē in q̄ꝫtitate sit ꝓportio talis qualis est hoꝝ numerorum 30.8.3.2.ita ꝙ sanguinis ptes sint.30.flātis.8.coloꝛe.3.melīe.2.erit ğ ꝓportio sanguinis ad flā ꝓportio multiplex sup oēs sꝫ colere ad melīam erit sex q altera hoc ꝓbat conciliatoꝛ per Alexā.in problematibus vbi vult ꝙ sanguis magis abundat: post flā: post colera: post melīa qꝛ est nature inimica. Amplius de terra est minus in nobis vt oꝛibasius in cōmento aph.ğ de melācolico humore pōt iuuari opinio cōciliatoris ꝑ Ga.scdo de vtili.ptiuꝫ ca.7.vbi vult ꝙ melancolia supfluitas est paucissima: amplioꝛ aūt est colerica: alij dicūt ꝙ melancolia est in maiori q̄ꝫtitate in nobis q̄ꝫ sit colera hoc probāt primo qꝛ melancolia plura mēbꝛa nutrit: secundo qꝛ in liquoꝛbus siue succis maioꝛ ps apparet fex quā spuma: hec opinio mihi plus placet qꝛ videmus abundare hūc humorē in oībus qd̄ appꝫ ex sui effectu: lꝫ exitus eius extardeẜ: ⁊ hoc decipit multos in cognitione egritudinū melīcaꝝ. Ad ꝯria postpono auctoritatem Alexandri vel ītelligit de melīa que vadit ad splenē vt apparebit. Ad rōnez

Jacobus

nez ꝓpꝛiā hēat sui genitiuā. Arguiẜ pº ꝙ sic sanguis hꝫ ꝯplōnē genitiuā sui.s.calidā ⁊ hu. vel tpataꝫ cholā calidā ⁊ siccā: phlā fridā ⁊ hu.ğ melīa hēbit frigidā ⁊ siccā. Scdo si melīa nō hēat ꝯplōnez sui genitiuā ꝯplō melīca debuit iaꝫ diu depijsse. Naꝫ si melīcus nō sit abūdās ꝑncipalr in melīa ⁊ epar eiº genitiuū melīe: sꝫ phlātis massa suoꝝ humoꝝ erit phlīca a ꝑdn̄anti: ⁊ sic spma eius qd̄ ē supfluitas alimēti vtilis ⁊ vltimi erit phlāticū. Igiẜ ꝯplō melīca nō hēbit semētez ⁊ cū hō neq̄at via putrefactiōis sꝫ ꝓpagationis soliº nālr gn̄ari ꝑibit funditº ꝯplō melīca. Tertio nāles distēperātie nālr appetūt silīa scdo tegni tex.5.tra.de vē.si ğ vescanẜ suis silibº qd ꝓhibebit melīaꝫ gn̄ari ꝑncipijs māli ⁊ efficiēti ꝯueniētibº in eā. Quarto aliq̄ sunt melīci nāles vt expꝛientia docet ꝑ signa h data q̄ repiunẜ i q̄busdaꝫ hoībº: sꝫ nihil ē cuius cā legitīa nō ꝑcesserit: vt ait Plato in thimeo. Nō est aūt apparētioꝛ melīe cā q̄ꝫ frigida ⁊ sicca ꝯplō cū sibi respōdeat in vtraqꝫ q̄litate ⁊ ab ea melīca denomineẜ. Quinto etas frigida ⁊ sicca ē genitiua melīe: ğ ⁊ ꝯplō nālis fr̄a ⁊ sicca ꝯn̄a tenet: qꝛ nālis ꝯplō semꝑ inest ⁊ fortius heret ⁊ est magis affinis virtutibº q̄ꝫ etatiua acq̄sita ex tpe. Sexto melīa adusta q̄ nō cessat machinari in maleficiū corꝑis nullā ei prebēs vtilitatē hꝫ ꝯplōnez ꝓpꝛiā sui genitiuā.s.calidā vehemēter ⁊ siccam: ğ melīe nāli necessarie ⁊ vtili ad multa nō deerit ꝓpꝛia ꝯplō sui genitiua: cum nā non deficiat in necessarijs. Septimo ꝯplōnes fr̄e ⁊ sicce indigēt euacuatiōe melācholie. Juxta illud auer.6.colliget.c.15. Et ꝯplōnes fr̄e ⁊ sicce idigēt supfluitatū euacuatiōe vt hūoꝛis melīci: ğ abūdāt in melīa ⁊ nō aliūde vt vr̄ nisi quia generāt eaꝫ. ❡Oppositū trahiẜ ex multis ꝯiecturis. Una est aū dcā.s.ꝙ Ga.2.tegni cōmemorās signa ꝯplōnuꝫ epatis: vnā dicit esse genitiuā sanguis: aliā phlātis: aliā cholē melīe ꝟo nālis nullā. Alia est auctoritas eiusdē scdo de cōplexionibº ad finē q̄si dicētis. Cuius ꝯplō a prin.rei fuerit decliuioꝛ siccitati ⁊ frigiditati nō erit supfluitas eiº supfluitas melīca sꝫ phlātica. Qd̄ si eius friditas ⁊ siccitas fuerint a ꝑnº rei tūc corpus eiº erit albū molle teneꝝ lene erūtqꝫ vene ipsiº subtiles occulte ⁊ iūcture eiº debiles occulte ⁊ corpus ipsius gracile sub tactu frigidū ⁊ dn̄abiẜ motibus aīe ipsiº paucitas audacie ⁊ timoꝛ ⁊ caliditas aī ⁊ eius supfluitas nō erit melīca: hec Ga. Et tn̄ de nulla vr̄ magis ꝙ supfluitas eē debeat melīca. Alia est prin.h dicētis ꝙ cōplō fr̄a ⁊ sicca plerūqꝫ gn̄at humiditatē extraneaꝫ. Alia est prin.q supius posuit tpatū calorē eē cām efficiētez melīe ⁊ sanguis: ⁊ nō dixit eā fieri a fr̄o ⁊ sicco. ❡Itē inter cās multiplicationis melīe nō posuit ꝯplōnez fridaꝫ ⁊ siccaꝫ: sꝫ frigus cōgelās qd̄ esse nō pōt neqꝫ in ꝯplōne totius vīr neqꝫ in ꝯplōne epatis stāte vita. Et ad id est rō. Naꝫ si aliq̄ esset ꝯplō ꝓpꝛia generatiua melīe nālis maxīe videreẜ fr̄a ⁊ sicca esse. Sꝫ ꝙ nō sit ita ꝓbaẜ gn̄atio phlātis ⁊ ipsius abūdātia maxīe sequunẜ digestiue debilitatē cū phlā nō sit aliud q̄ꝫ sanguis remisse coctus: sꝫ ꝯplō fr̄a ⁊ sicca plus debilitat digestiuā q̄ꝫ fr̄a ⁊ hūida cū digōni aduerseẜ ⁊ ex pte frigiditatis ⁊ ex pte siccitatis ipsius: ğ est gn̄are phlā plusq̄ꝫ phlātice. ❡Pro solōne huius dubij supponiẜ prīo ꝙ qd̄ intelligaẜ de melīa nāli: nā certū est ꝙ adu-

cum dr̄ melancolia est nāe inimica: dcm̄ vt tendit in mā membroꝝ nō est nāe inimica qꝛ sapoꝛ ponticus plus est aptus nutritioni q̄ꝫ amarus: ipsa aūt melīa si esset vt forma esset magis cōtraria vite ꝙ colera. Ad scdaꝫ cū dr̄ ꝙ de terra est minus dcm̄ ꝙ veruꝫ est in virtute qua stet vt forma sꝫ in mole in nobis de terra est plus vn̄ grauitas vincit in nobis. Ad Gal. dcm̄ ꝙ non cōparat melancoliā ⁊ colerā que cū sanguine vadūt: sꝫ que vadūt ad ꝓpꝛia receptacula melācolia.n.que vadit ad splenem minoris quantitatis est quaꝫ colera que vadit ad cistim fellis: ⁊ de h Gal.miratur.s.quō pauce supfluitati magꝰ fecit receptaculuꝫ vt melancolie

xio frigida sit ⁊ sicca. ❡Debes[b] autem scire ꝙ sanguis ⁊ quod cum eo labitur tertiaꝫ habet in venis digestionē:

⁊ ampliori superfluitati vt colere fecit receptaculum paruum: ⁊ causam dat quā ab eo vide: ex h ergo ꝯriuꝫ arguiẜ: nā qn̄ de humore melīco paꝝ trāsmittit ad receptaculū: vr̄ ꝙ plus de illo retineat in venis. Dubitaẜ q̄rto an caloꝛ gn̄atiuº boni hu.⁊ mali.s.ꝑter nām sit idē. Dcm̄ ꝙ pōt esse idē sbo differēs solū ꝑm relationē ad mām vt notū est: ⁊ ideo in h nō ꝓtelamus: scripsimº.n. de identitate ⁊ diuersitate calidi nālis ⁊ inālis sup primo lib.de dr̄ijs febriuꝫ.

b ❡Debes aūt scire ⁊c.] ❡Cū dixit de digōne prima qua fit kilus i stō: ⁊ d digōne scda qua fiunt hu.in epate hic loq̄tur de digestione tertia ⁊ q̄rta quibº fiunt humiditates. Considerāduꝫ ꝙ semꝑ auic.opinioni medicoꝝ adheret in hoc ꝙ solus sanguis est in venis: nec solus nutrit sꝫ cū alijs hūoꝛibus silr̄. vn̄ dicit ⁊ ꝙ cū eo labitur. Cōsiderandū scdo ꝙ si ꝑ digōnem tertiā venaꝝ itelligit illā que fit in extremitatibus paruaꝝ venaꝝ tunc innuit generationē prime humiditatis: ⁊ si ꝑ quartā intelligit illā que fit extra venas in mēbꝛis inuit generationem humiditatis scde tertie quarte vt notū est. Dubitaẜ tunc vtruꝫ vene digerant digōne cōi vr̄ ꝙ non: quia digestio cōis est pꝛeparatio nutrimēti cū ꝯuersione ad aliam formam sicut apparet in epate ⁊ in stomacho: sꝫ vene non cōuertunt ad aliam formam pꝛeparando nutrimentum. In contrarium auic.hic pꝛimo videndum de quibus venis est sermo ⁊ dicunt quidam ꝙ de venis post epar que sunt vene cōmunes ⁊ magni rami. ⁊ non est sermo de vltimis ramis capillaribus venarum ꝙ probāt qꝛ digestio in ramis illis capillaribus non est cōmunis sed propꝛia membꝛo in quo sunt illi rami: dicunt etiam isti ꝙ ille vene cōmunes digerunt non dando aliam formaꝫ. Sed si sanguis in epate non est bene completus completur in hijs venis: similiter flegma in hijs venis fit quandoqꝫ sanguis: digerunt etiam iste vene quia aliquaꝫ dispositionem inducūt in sanguine vt pꝛeparetur nutricationi membꝛorum. Nam sicut vene ante epar pꝛeparant epati ita videtur ꝯueniens ꝙ vene post epar pꝛeparent membꝛis. Nos dicamus ꝙ istoꝛum sermo est tollerabilis tamen verius mihi videtur ꝙ quando auctores dicunt tertiam digestionem fieri in venis: intelligunt digestionem que fit in venis capillaribus que sunt vltimi rami diuisionis venarum: ⁊ ratio est: nam iª digestio est cū manifesta trāsmutatione q̄ꝫuis non sit substantialis forsan: vnde ex illa digestione resultat aliquid diuersum ab eo ꝙ in secunda digestione resultat quia resultat humiditas pꝛima quaꝫ per aliquam differentiam auctores ponunt differre a sanguine. Ad rationem contrariam cum dicitur ꝙ hec digestio non est cōmunis. Dicendum ꝙ digestio omnium venarum capillarium est cōmunis quia omnia membꝛa nutriuntur ex materia illa sic pꝛeparata: sed quarundam venarum capillarium est propꝛia. Conciliatoꝛ vero in annexo differentie: secundo ponit ꝙ sex cōditiones requirūtur ad hoc ꝙ digestio aliqua sit cōis: pꝛia ꝙ fiat in membꝛo habente concauitatem: secunda ꝙ in oībus sit cōe: tertia ꝙ fiat calido ⁊ hūido: q̄rta ꝙ trāsmuteẜ sbālr: quinta ꝙ plura mēbꝛa nutriat immediate: sexta ꝙ habeat supflua. Nos non curamus hec membꝛa discutere.

Ad contrarium dicendum pꝛimo ꝙ humiditas illa hꝫ aliaꝫ formam substan

De partibus

sta ꝯplōnez hꝫ ꝓpꝛiā sui genitiuā.s. vehemēter calidā ⁊ siccā. Scdo supponitur ꝙ intelligatur de causa genitiua efficiente non materiali. Nam certum est ꝙ cibi grossi frigidi sicci sunt genitiui melācholie ex ꝓpꝛia cōplexiōe. Tertio supponitur ꝙ dupliciter intelligi potest ꝙ melancholia cōplexionem propꝛiam habeat sui genitiuam. Pꝛimo ꝑm esse perfectum residentie fecis hypostatice. Secundo penes esse ipsius abunde immixtuꝫ sanguini transeunti in membꝛa vnde ⁊ sanguis melancholicus appellatur ⁊ complexio totius redditur melancholica. ❡His pꝛemissis dic pꝛimo ꝙ melancholia nullam propꝛiam habet complexionem sui genitiuam: aliam a complexiōe genitiua sanguinis ꝑm esse perfectum residentie fecis hypostatice. Nam quanto sanguis melius ⁊ perfectius digeritur tanto perfectius ab eo residet fex hypostatica propter dictas causas. ❡Dic secundo ꝙ complexio frigida ⁊ sicca est magis ceteris genitiua melancholie īmixte sanguini qua sanguis redditur melancholicus ⁊ corpus totum inde nutrituꝫ. Pꝛimo quia huiusmodi cōplexio trahit de cibis assumptis partes ei magis pꝛopoꝛtionatas.s. melācholicas ⁊ mēbꝛa silr̄ cum nutritio fit a simili. Secundo quia epar digerens massam ei missam imprimit in eam siccitatem aliquam ⁊ caliditatem abbꝛeuiatam q̄ noīari potest frigiditas. Tertio quia digestiua vis frigidi ⁊ sicci epatis nō sequestrat sufficienter a partibus sanguinis partes terrestres pꝛopterea ꝙ operatur calore debili non valente perfecte secernere purum ab impuro nec tollere grossiciem ⁊ viscositatem sanguinis quibus sublatis partes terrestres ꝓmpte descendere possint. Et huius snīe meminit Auer.4.colliget.c.12.de signis dn̄ij melancholie dicēs. Et cōplexio que magis apta ē ad generandū humorē talē est frigida ⁊ sicca: ⁊ ꝑpea raro inueniẜ humoꝛ iste i corpoꝛibus albis ⁊ pinguibus. ❡Dic tertio ꝙ cōplexio frigida ⁊ sicca lapsu plurimo siue nālis: siue etatiua nunq̄ꝫ absoluitur a generatione multi phlātis nisi dieteẜ dieta inepta penitus generationi phlegmatis. Cuius ratio est debilitas digestiue sibi necessario correspondens. Dic quarto ꝙ nulla est potioꝛ cā ex parte dispōnis humani corpoꝛis: ⁊ ptiuꝫ eius quare melīa multiplicaẜ in sanguīe trāsiens secuꝫ ad mēbꝛa q̄ꝫ debilitas splenis vel cānalium ipsius aut eoꝝ oppilatio. Et pp h dicit Auer.4.colliget.c.12.de melīcis loquens: ⁊ maioꝛ pars taliū est splenetica. Et rō est bona qꝛ splen debilis vel oppilatus nō mūdificat bene sanguinē a superfluitatibus melīcis: necessario igiẜ capit aliunde cursum. ❡Ad rōnes an̄ oppositū dic ꝙ arguūt ꝓ scda ꝯclōne. Ad inductas post oppositū dic ꝙ faciūt ꝓ tertia ꝯclōne. Nec ītēdit.G.qn̄ dicit ꝙ supfluitas ꝯplōnis fr̄e ⁊ sicce nō est melīca: sꝫ phlātica negare oīno ꝯplōnez talē esse genitiuā melīe. Sꝫ intendit ꝙ supfluitas eius redūdans ex diminutione digōnis est phlātica. Uel dic ꝙ in ꝯplōne melīca melīa nō reputaẜ supfluitas sicut phlā qd̄ est ei aduēticiuꝫ ⁊ innāle: sed humoꝛ pꝛincipalis a quo capit esse ⁊ nomen.

❡Debes aūt ⁊c.] ❡In hac.3.pti.que est de duabus digōnibº vltīs dicit pº prin.ꝙ sanguis ⁊ alij humores q fluunt cū eo hn̄t digōnem tertiam in venis

tialeꝫ ⁊ pōt hoc teneri ⁊ cū Aui. dicit ꝙ est humor large accipit hūoreꝫ vel dōꝫ ꝙ illa humiditas est sanguis formaliter: ⁊ iō digō: tertia factiua illius hūiditatis nō est ꝓpria digō: ⁊ hoc mō apparebit. Dubitaꝛ ḡ vtrū digōnes sint quattuor vr̄ ꝙ nō: ſꝫ solū. 3. per Auer. 3. colliget ca. de accn̄tibus digestiue: ⁊ ꝑ Gal. tertio de cōplexonibꝰ. In ꝯriuꝫ Aui. dōꝫ ꝙ digō nutrimēti pōt sumi tribus modis: vno mō pro q̄cūqꝫ transmutatione eius sensibili vel diuersa vel alia transmutatōe ⁊ sic digōnes sūt 8 pma in ore: ſa in stō: tertia in mesaraicis: quarta i in epate: quinta in corde: sexta in venis ad formam pme hūiditatis. 7ª in mēbris ad formā cābij ex qua digōne resultat ros: vnde nō oꝫ ponē distinctā digōnē roris ad digestionē cābij. 8. in mēbris ad formā mēbroꝝ: ⁊ si vis potes crescere numerū haꝝ digōnū: ſo mō pōt sumi digō pro sbali trāsmutatiōe nutrimenti siue sit ꝑparans siue sit vltimo cōplens ⁊ sic de cōi ꝯcessione sunt. 3. s. digō ad formā kili ſa digō ad formaꝫ sanguis: tertia digō ad formā mēbroꝝ: ⁊ sic sunt due. s. digō stōi: ⁊ epatis. Sꝫ tu. d. ſm illū moduꝫ sunt quattuor digōnes sicut Aui. posuit. Dōm ꝙ Auic. aggregauit quasdam digestiones cū alijs tribus: vt tres digōnes ad tres formas sbales ⁊ digōneꝫ in venis ad formā humiditatis ⁊ sic fecit eas quattuor: pmaꝫ in stō: ſa in epate: tertia in venis. s. ad formā cābij ⁊ ad formā mēbroꝝ: vel aliter dōm vt mō dicemus. Dubitaꝛ ergo vtrū digō ad formā humiditatū sit digō trāsmutās sbaliter ⁊ per ꝯsequens vtrū humiditas differat sbaliter ab humoribus ⁊ a mēbris ⁊ vr̄ ꝙ nō: qꝛ qua rōne hoc esset de digōne ad humiditatē pmā eadē rōne ad scdaꝫ ⁊ ad tertiam ⁊ sic digōnes vene sbaliter trāsmutātes erunt sex ꝙ vr̄ absurdū: ꝯn̄a pꝫ: qꝛ. 6. sunt res substātialiter differentes in quas per digestionē nutrimētum trāsmutatur. prima est kilus: ſa hu. tertia pma hūiditas: quarta ros: qnta cābiū sexta mēbra ipsa. Amplius tūc esset aliud genus febriū ꝯn̄a est nota. Rursus si digestio sanguis qua ꝯuertiꝛ in humiditatē anteq̄ꝫ fiat mēbruꝫ est transmutatio ſm substantiam: vn̄ humiditas differret spē a sanguie ⁊ mēbris aut ipsa digō fieret in venis: aut extra venas: nō in venis qꝛ caro regenerata in vulnere nō posset nutriri qꝛ in ea nō regeneranꝛ vene in qbus posset fieri digō: ⁊ silr̄ ossa cū nō habeāt venas nō possent nutriri: qꝛ in eis non posset fieri hec hūiditas spē differēs ab hūoribus nō extra venas: qꝛ mēbra agūt tunc actionē vltimatā ꝓpriaꝫ que est generatio mēbri. Amplius si ꝯuersio ad humiditatē esset cōuersio substālis tunc esset dare mēbra nobiliora epate in generatiōe nutrimēti: ꝙ vr̄ falsuꝫ ꝯn̄a nota: qꝛ illa humiditas est ꝑfectior res quaꝫ sit sanguis: ḡ dans ei formā est ꝑfectius agens ꝑparās quā sit epar vel ēt cor in ꝑparatione nutrimenti. In contrariuꝫ est Aui. qui cū numerabit digōnem primā ⁊ scdaꝫ: in qbus fit substātialiter trāsmutatio ponit tertiā ⁊ quartā in qbus oꝫ ēt intelligere ꝙ sit substātialis trāsmutatio: qꝛ si nō sic intelligeret poterat plures ponere digōnes. Dicendū ꝓbaliter posse teneri ꝙ conuersio sanguinis ab humiditateꝫ. s. ad cambiū sit trāsmutatio substātialis: ita ꝙ cābium differet spē a sanguine. Hoc pōt teneri ex principijs Arist. tertio de historijs ⁊ tertio de ꝑtibus vbi vult ꝙ sanguis non est nisi in vena vel in corde: humidū ergo ꝙ est cōtentuꝫ nālr̄ extra venas nō est sanguis: hoc aūt est cābiū hec ē intētio Auer. collꝫ 3. vbi dicit melius vr̄ mihi ꝙ in venis non ponaꝛ tertia digō ꝓpea ꝙ sanguis in eis nō trāsit ad aliā formā sicut fit in stō ⁊ in epate ⁊ in alijs mēbris: qꝛ stōus ꝯuertit cibū ad kilū: epar ad sanguinē: mēbra ad spma albū: vult ergo Auer. ꝙ spma albū. i. humiditas alba in mēbris fit substantiali trāsmutatione facta sicut chilus ⁊ sanguinis ⁊ illud est cābiū vt notuꝫ est: ꝓbatur hoc rōne primo generali ⁊ est suasiua. Inter formā mēbroꝝ ⁊ humoꝝ est aliud ex humoribus factum habens rationē principij actiui dr̄ens substātialiter ab vtrisqꝫ vt ē spiritus ḡ inter formā hūorū ⁊ mēbroꝝ est dare aliquid substātialiter ab vtrisqꝫ differens hn̄s rōneꝫ principij mālis ⁊ hec est humiditas: ſo probaꝛ spāliter de cābio: nā humiditas differt spē a sanguine que est alterius coloris ⁊ substantie ⁊ hꝫ aliud efficiēs ⁊ locuꝫ: ſꝫ cābiū est hmōi hec ratio est ꝓbabilis qꝛ nullus posset ꝓbare aliter ꝙ lac ⁊ sanies differunt spē a sanguine nisi per has dispositiones: est aūt ꝯueniēs hoc vt natura per plura media veniat ad perfectam formam materialē que est anima sensitiua. Sed dubitaꝛ quare nō diceremus ꝙ humiditas prima que est in orificijs ꝑuarum venarum siue in paruis venis differrat spē a sanguine. Dicendū ꝙ Auer. hoc credidit Aui. voluisse ꝙ tertia digestio fit in venis substātialiter transmutatiua: q̄rta aūt fit in mēbris qua fit cābiuꝫ ꝙ Auer. vocat spma albū: ⁊ tunc Auer. dicit ꝙ in venis nō fit digō: tertia qꝛ nō fit in eis substātialis trāsmutatio sanguis. Et nos dicamus ꝙ si hꝫ vis tenere: ꝙ Auer. aui. īponit potes tenere: ꝯtrariū credo ꝙ demonstrari nō possit. Et dicamus ꝙ in venis capillaribus fit pma humiditas ⁊ ꝑꝑ multam transmutationem sanguinis in illis venis est transmutatio substantialis: ⁊ iō differt spē a sanguine: pma aūt humiditas substātialiter trāsmutata fit cābiuꝫ ⁊ ſm hoc solum erunt quattuor digōnes substantialiter transmutātes nutrimentuꝫ ⁊ ꝑparantes ad nutricationē: pma in stō ſa in epate: tertia in venis capillaribus qua fit pma humiditas: quarta in mēbris qua fit cābiuꝫ ⁊ simul cū eodem actu digōnis fit ros transmutatio aūt sbalis in mēbra non dꝛ digestio sed nutricatio: cū ergo dicit Auic. ꝙ pma hūiditas ⁊ ꝙ cambiuꝫ est humor eq uoce sumiꝛ ibi humor. Si aūt vis tenere ꝙ humiditas pma sit essentialiter sanguis ⁊ solū accidentaliter transmutaꝛ: tūc digestiones erunt. 3. vt dixit auer. Ad cōtraria: ad pmū dicendū ꝙ concesso ꝙ humiditas differat spē inter se ⁊ a sanguine digestiones nō sunt nisi quattuor: nā ꝯuersio ad formā mēbri non dꝛ digestio ſꝫ nutricatio: ꝯuersio aūt ad formā cābij ⁊ formā roris fit ꝑ vnaꝫ digestionē sicut digestio flegmatis ⁊ sanguinis. Ad scdaꝫ dicendū ꝙ oēs fe. fa

⁊ cuꝫ membra diuiditur vt vnūquodqꝫ suū recipiat nutrimētū habet digestionez quartam. ¶ Supfluitas[a] igiꝛ digōnis pme que est in stō per intestinorum egrediꝛ viā. ¶ Et scde digōnis que sit i

Jacobus

Scdo dicit ꝙ sanguis ⁊ humores q fluunt cū eo hn̄t digōnē q̄rtā in mēbris cū diuiduntꝛ per mēbra vt vnūqdqꝫ eoꝝ recipiat ab eis suū nutrimētū. ¶ Circa pmū attēde pmo ꝙ queādmoꝫ digō pma incipit in ore fit in stō ⁊ ꝯpleꝛ in intestinis. Et ſa icipit in meseraicis fit in epate ⁊ ꝑficiꝛ in venis grossis. Sic tertia incipit in venis minutis iunctis venis capillaribus: ⁊ fit in venis capillaribus ⁊ ꝑficiꝛ in extremitatibꝰ venaꝝ capillariū. ¶ Attēde scdo ꝙ sicut in pma digestione ex cibo fit chilus ⁊ in scda fit ex chilo chimus sic in tertia fit ex massa chimoꝝ humiditas q̄dā: que qꝛ caret noīe ꝓprio noīari solet innoīata hūiditas. ¶ Attende 3º ꝙ q̄rta digō incipit dū hūiditas inoīata defluens in poros mēbris apponiꝛ: ⁊ mediat qn̄ mēbris inuiscaꝛ ⁊ ꝑficiꝛ dū eis cōplete assimilaꝛ ¶ Attēde quarto ꝙ subiectū vel obiectū digōnis q̄rte dꝛ cābiū vel ex cābiuꝫ qꝛ per modū ꝑmutationis a nā reponiꝛ loco ꝑtiū resolutaꝝ a corꝑe: ⁊ fit pars

cte ab humoribus cāntibus febreꝫ reducūtur ad fe. hu. vt scripsimus super primo de dr̄ijs fe. sicut fe. a carne putrida vel neruis putridis ⁊ kilo putrido reduciꝛ ad febreꝫ putridā. Ad tertiaꝫ dicendū ꝙ fit in venis prima humiditas ⁊ cū dicitur caro regenerata in vulnere nō nutrietur: dicendū dupliciter primo ꝙ simul cū illa carne regeneranꝛ rami venaruꝫ parui vt sentit Gal. in libro de spermate: translationis noue: ⁊ Auic. libro quarto fen. 4. ca. de genere curationum vlcerum: vel dicendum ꝙ nutritur humiditate prima generata in alijs venis ⁊ sic ēt nutriunꝛ ossa: dicēdū ēt ꝙ extra venas generaꝛ cābiuꝫ ⁊ ros: ⁊ cuꝫ diciꝛ ꝙ mēbra agunt actionē vltimatam dicēdum ꝙ veꝝ est postq̄ꝫ

epate superfluitatis plurimuꝫ cuꝫ[b] vrina egreditur. Quod autem[c] de ea remanet ad splenem ⁊ fel tendit: ¶ Duarum[d] vero digestionum remanentium superfluitates: per resolutionem[e] que non sentiꝛ:

facere cābium: sicut ergo ex ordine formaꝝ epate agente in kilum sequiꝛ formaꝫ sanguinis ⁊ nō formā epatis: silr̄ ex eodeꝫ ordine venis capillaribus suo calore ⁊ mēbroꝝ in quibus sunt agētibus in sanguinē sequitur formā pme humiditatis ⁊ vlterius mēbris agentibus in primā humiditatē existēteꝫ extra venas sequitur formaꝫ cambij: cābium aūt est imediatū trāsmutabile in membra. Ad quartuꝫ dicēdū dupliciter: primo ꝙ oēs rami venarū vltimati ⁊ mēbri in quibus sunt illi rami sunt quid nobilius epate vt facit sanguinem: ⁊ similiter oīa mēbra vt dant formā cambio sunt quid nobilius epate vt sanguinem facit ⁊ ēt corde vt ꝑparat sanguinē inter mēbra. n. faciētia primā hūiditatē ⁊ ēt faciētia cābiū cadit cor ⁊ epar. Scdo mō pōt dici ꝙ epar apud medicos nō hꝫ pncipatū solū ꝑparatōe māe nobilis. s. sanguīee ſꝫ ēt datiōe ṽtutis.

a ¶ Supfluitas igiꝛ ⁊c̄.] ¶ Hic determinat de supfluitatibus ſꝫ dictas digōnes ⁊ in hoc satisfacit ei ꝙ supra dixit in eisdē humoribus supfluitates ꝙ̄o in sequētibꝰ noīabimus: ſꝫ nō solū illas supfluitates de qbus ꝓmisit ibi ſꝫ ēt alias ¶ Considerandū ꝙ ex Aui. habeꝛ ꝙ fex que est supfluitas per intestina exiēs fit in stō: qꝛ est supfluitas grossa ⁊ terrestris kili: ideꝫ aūt est dans formā iuuatiuo ⁊ nocitiuo: ꝑter hoc aūt ꝙ stōus dat acquirit fex. i. terrestris: ⁊ grossa pars kili in intestinis dispōnes alias qꝛ coloraꝛ per colerā fluētē ad intestina ⁊ figuratur ēt ibi ⁊ distinguitur ab alia parte kili cui miscebatur: ⁊ hec distinctio fit ab epate trahente bonam partē kilosaꝫ: ex hoc appet ꝙ fex licet sit supfluitas digōnis prime stōi tn̄ pōt dici supfluitas digōnis epatis: vnde Auer. in theorica canticoꝝ cōmē. 164. feces sunt supfluitates istoꝝ mēbroruꝫ. s. stōi ⁊ epatis: ex istis dictis soluiꝛ qō an fex recipiat suū esse in stō vel intestinis: apparet eniꝫ ꝙ primuꝫ esse a stō recipit: vt Gal. 4. de vti. ꝑtiū pmo ca. Dubitaꝛ quare kilo nō assignamus quattuor supfluitates sicut sanguini. Dicēdum: ꝙ cā est qꝛ cibaria quibus nāliter vtimur nō resistunt forme kili nisi per ꝑtes terrestres: ⁊ nulla est alia cā nisi qꝛ forma chili est hec ⁊ nutrimēta sunt hec ⁊ experientia hoc inuenitur: ⁊ iō Gal. quarto libro de vtili. ꝑtiū pmo ca. ⁊. 3. nullā superfluitatē s. sensibilē ponit separi in kilo siue in kili factiōe sicut terrestrē grossaꝫ sicut rustici a grano lapide sepant ⁊ furmentū ad ciuitatē portāt fit hec a stō elaborāt ⁊ mundus portatur ad epar velut ad cōeꝫ locuꝫ siue plantaꝫ: non aūt oꝫ quis mirari de solutione dicta: qꝛ multa similia naturalia sunt quibus nō dareꝛ alia cā ꝙ̄. g. quare totū oleuꝫ fit flāma preter fecē ⁊ nulla pars olei alia effugit formā flāme. Aliter autē posset dici ꝙ in prima digestione sunt. 4. superfluitates siue. 3. prima grossa terrestris similata melancholie: secunda subtilis vaporosa similata cholere que insensibiliter expelliꝛ: in quibusdā sensibiliter ꝑ eructuationē: tertia est superfluitas aquosa: ⁊ ista non separaꝛ a kilo: sed vadit cuꝫ eo vt faciat ipsuꝫ penetrare: ⁊ ſm hoc vrina posset poni superfluitas digestionis prime ⁊ qꝛ preter hec in epate recipit vlterioreꝫ transmutationē ⁊ mixtionem cum humoribus eam colrantibus ⁊ dantibus modū substātie ⁊ alia etiam recipit dicitur vrina superfluitas digestionis scde: si aūt cogimur ponere quartaꝫ supfluitatē similem flegmati: dicemus ꝙ est aliqua pars kili cruda que diminute cocta completur in monoculo vt tertio. cañ. fen. 16. hec solutio mea apparens est sed mihi non placet.

b ¶ Considerandū plurimum cū vrina egreditur: hic dixit: vel qꝛ si quid dē aqua vadit cum sanguine: illud est paruꝫ vt supra diximus vel dixit hoc quia superfluitas vrinalis est maioris quantitatis: quam ⁊ colere: vt quinto libro de vtilitate partiū 5º ca. ⁊. 6. Gal. de iuuamētis membrorum capitulo tertio.

c ¶ Quod autem ex ea remanet: non exponatur ex ea scilicet vrina sed ex ea superfluitate digestionis secunde.

d ¶ Duarum vero ⁊c̄.] ¶ Considerandum primo ꝙ per. 2. digestiones intelligit tertiam qua fit humiditas prima: ⁊ quartaꝫ qua fit cābium nam conuersio cābij in mēbra non dicitur proprie digestio ⁊ cābiuꝫ per nullam parteꝫ resistit actioni agentis. s. per gradū forme: ⁊ iō in ꝯuersione cambij in membra non separatur superfluitas saltem aliqua sensibilis. Considerandum secundo ꝙ auic. simul confundit superfluitates duaꝝ dictaꝝ digōnuꝫ: qꝛ nō sunt distinguibiles apud nostraꝫ notitiaꝫ supfluitates digōnis tertie a superfluitatibus digōnis quarte sunt eniꝫ in locis fere eisdeꝫ ⁊ per eadē loca euacuantur: ⁊ credendū est ꝙ in substantia similantur adinuiceꝫ: qꝛ earum iuuatiua ēt similantur. Considerandū tertio ꝙ tetigit diuersitatē supfluitatū tertie ⁊ quarte digōnis primo ex parte substantie qꝛ quedā vaporose vel fumose que insensibiliter expelluntꝛ: quedā aquose vt sudor quedā terrestres vt sordicies: q̄daꝫ humorose magis: vt que per apata euānꝛ: scdo ex ꝑte modi euōnis qꝛ quedā sensibiliter quedaꝫ insensibiliter ⁊ quedā naturaliter ⁊ quedam preter nām. Tertio ex parte eius a quo qꝛ quedā a toto vt sudor ⁊ sordicies ⁊ quedam ex parte vt muccus a cerebro. Considerandum quarto.

e ¶ Per resolutionem que non sentitur ꝙ taꝫ in tertia digestōe quā in quarta aliquid imaginamur euaporare in sensibiliter ⁊ etiam a prima ⁊ secunda.

a ¶ Et per

De partibus

corporis ita ꝙ terminus quarte digestionis est forma humana quam attingit cambium per quartam digestionem.

Superfluitas igitur ⁊c̄.

¶ In hac ꝑte scda pncipali huius. c. que est de supfluitatibus digōnū pmo agitur de supfluitatibus pme digōnis. Scdo scde ibi [Et scde digestionis] Tertio tertie ⁊ quarte simul ibi [Duarum vero]

¶ In pma ꝑti. dicit ꝙ supfluitas digōnis pme q̄ fit in stō exit ꝑ viā intestinoꝝ

¶ Et scde ⁊c̄.] ¶ In ſa dicit ꝙ magna pars supfluitatis scde digōnis que fit in epate exit cū vrina: ⁊ residuū vadit ad splenem ⁊ cistim fellis. Ad splenem quidem melancholia: ad cistim vero fellis cholera.

¶ Duarum vero ⁊c̄.] ¶ In tertia enumerat septem modos euacuationis superfluitatum tertie ⁊ quarte digōnū. Primus est per resolutionē sensibilem.

Secundu

a ¶Et per sudorem. Sudor pōt dici supfluitas tertie ⁊ quarte digestionis dupliciter: primo qꝛ transit per loca illarum: secūdo qꝛ in materiaȝ sudatiuaȝ egit aliqd digestio tertia ⁊ digestio quarta transeūte sudore ꝑ illa loca. Auer. tamē in theorica canticoꝝ cōmento. 182. ponit sudorem supfluitatem tertie di/gestionis: ⁊ hoc quia ipse non concedit digestionem in venis: immo quarta apud Auicen. est tertia apud Auer.

b ¶Et sordiciem est superfluitas que dicitur im mundicies circa cutiȝ: vt intelligitur ab Auer. theorica canticoꝝ cōmēto. 52. ⁊ est quid grossum terrestre non euaporabile nec fluxibile.

⁊ per sudorem[a]: ⁊ per sordiciem[b] extrinsecam egrediuntur. Cuius[c] pars est qđ per foramina egreditur sensibilia: sicut per nares: ⁊ instrumentum etiam auditus: aut non sensibilia sicut per poros: aut extra[d] naturam sicut per apostemata cum aperiuntur: aut[e] quod nascitur ex additionibus in corporibus: sicut pili ⁊ vngues. ¶ Debes[f] autem scire ꝙ si alicuius humores subtiles existnut

c ¶Cuius pars ⁊c.] ¶Quia sicut cerebrū est pars corporis ita eius supfluitates dicuntur partes superfluitatum tertie ⁊ quarte digestionis. Cōsiderandū autem ſm maurum ⁊ Rasim in introductorio ꝙ superfluitates cerebri flegmatice euacuantur ꝑ nares ⁊ palatum: colerice per aures: signum qꝛ sunt tincte ⁊ acuti saporis: vn de quidam pictores miscent illam cum coloribus ad frangendum spumam. Melancholice autem euacuantur per lippitudines oculorum: sed plusqȝ cō mentator non assignat melancolicaȝ supfluitateȝ cerebro: vt apparet tractatu secundo de signis cerebri illo. c. Adhuc aūt non sensibilia: sicut per poros po test intelligi: aut poros totius: ⁊ tunc est declaratio eius quod dixit per resolu tionem eius ꝙ nō sentitur: vel potest intelligi poros. s. lachrymalium ⁊ palpe brarum que sunt foramina nō sensibilia ex quibus exit lippitudo ⁊ lachryma: vt prolixe scripsimus fen tertia tertij can̄.

d ¶Aut extra naturam: qm̄ auicē. innuit ꝙ exitus predictaꝝ supfluitatum oīum fit ſm naturaȝ: ȝ exitus supfluitatuȝ per apostemata fit preter naturam proprie cū aperiuntur: qꝛ cū insensibiliter resoluuntur apostemata: tūc exitus illaꝝ materierum magis fit ſm naturaȝ: vtruȝ aūt sudor sit euacuatio natura/lis: scripsimus supꝰ de accidenti ⁊ morbo. 3°. ¶Dubitatur vtrū materia apo/stemans sit superfluitas digestionis tertie ⁊ quarte videtur ꝙ nō: qꝛ est aliqs humor. s. sanguis ⁊c. Bartholomeus dicit ꝙ est superfluitas digestionis ter tie ⁊ quarte ratione loci in quo fit apostema. Alij dicunt ꝙ apostema per viā congestionis ⁊ nō per viam defluxus est cuius materia est supfluitas digestio nis tertie ⁊ quarte: ratione loci in quo fit: aliter pōt dici ꝙ aliqua materia di/citur superfluitas alicuius digestionis dupliciter: primo qꝛ per actuȝ eius ge/neretur ⁊ sic materia apostematis facti per fluxum non est superfluitas tertie nec quarte digestionis vt notum est: scđo modo qꝛ ꝑ actioneȝ tertie vel quar te digestionis aut earum defectu permutationē recipiat ⁊ sic materia aposte/matis vniuscuiusqȝ potest dici superfluitas tertie ⁊ quarte digestionis ⁊ pro/prie apostematis ꝙ aperitur: qꝛ in eo sunt sensibiliores actiones digestiue ad bonum ⁊ defectus eius ad malum.

e ¶Aut ꝙ nascitur.] Considerandū ꝙ pili ⁊ vngues sunt de materia terre/stri crossa ⁊ dura qualis nō est que surgit ex digestiōe prima vel secūda: ȝ que est ex actione mēbroꝝ ⁊ surgit cū agunt in nutrimentū propriū: ꝙ aūt vaporo sius est fit pilus ⁊ pēne in alijs aīalibus: ꝙ aūt corpulētius ⁊ fixū magis fit vn/guis ⁊ rostra ⁊ cornua in alijs animalibus. Aristo. vero imaginatur tertio de partibus aīalium illo. c. de alijs aūt visceribus: ꝙ in auibus nō est vesica: qꝛ il lud supfluum. s. aquosum conuertitur per raras carnes in pēnas ⁊ plumas ⁊ hec indigent cōsideratione. Querunt aliqui quare non dixit de hypostasi cū sit superfluitas tertie digestionis: dicit ꝙ dedit intelligi: sed sermo de hoc spe ctat ad fen scđam huius. Dubitauerunt alij an expulsio per apostema sit pre ter naturam: videtur ꝙ non qꝛ expulsio cretica vel similis cretice vt plurimū ⁊ crisis est actio virtutis naturalis vt tertio de crisi: ⁊ primo de virtutibus na/turalibus. c. 14. Dicendū ꝙ expulsio per apostema est ſm naturaȝ in tantū in/quantū fit expellente nāli virtute: sed nō ſm nāȝ in/quantū in hoc accidūt no cumēta ⁊ sic est de crisi.

f Debes aūt scire ⁊c.] Hic ponit. 2. can̄. cōpleti/uos sciētie de humoribus ibi ſa [Et debes scire.] ¶Dubitant q̄ sit melior dispositio an humoꝝ crossoꝝ vel subtilū rn̄det Guilielmus ⁊ bene ꝙ hō sub/tiliuȝ humoꝝ est melius dispositus ad actus intellectus: ȝ hō crossoꝝ humorū est melius dispositus ad labores corporeos: ⁊ vꝫ quo ad qđ dictū Aristo. 2. de partibus aīaliuȝ. c. 3. Sȝ ꝯtra: qꝛ Ari. proble. tertio: problemate primo vult ꝙ melācolici sint peritiores. Dicendū primo ꝙ hoc est per accidens: qꝛ possunt magis tolerare vel ꝙ melancolici habētes melancoliā subtileȝ ⁊ nō crossaȝ il li sunt boni intellectus ⁊ aliter diximus alias. Dubitatur ſo an euō hoīuȝ ha bentiū subtiles humores ⁊ euātio subtilū humoꝝ plus debilitet q̄ȝ euātio ha bentiū crossos hu. ⁊ vꝫ ꝙ euātio crossorum humoꝝ: ⁊ per ꝯn̄s habentes cros sos hu. plus debilitet ꝑmo qꝛ cū presentia crossoꝝ hu. virtus est fortior vt Ari. preallegato loco ⁊ sumitur fen ſa huius. c. de regimine ꝑ cibū: ergo illoꝝ euō ne plus debilitatur hō. 2°. euacuatio crossoꝝ fit fortiori farmaco: vt notū est: ꝰ magis debilitat eoꝝ euātio: tertio flobotomia ampla plus euāt sanguinē cros suȝ vt quarta fen huius: ⁊ plus debilitat q̄ȝ stricta: que euacuat subtileȝ vt ibi/dem Aui. Dubitatur ēt qꝛ dicit multū nocet in sui fortitudine. i. multū indebi litando iuuat poroꝝ amplitudo. Cōtra qꝛ Gal. 2. de regi. sani. c. 6. multum lau dat corpora rara: ⁊ Ari. in fine de problematibus laudat rarā carneȝ qꝛ bene euentabilem ⁊ sic etiaȝ ciuitas laudatur bene euentabilis. In ꝯtrariū dictoꝝ ē Auic. Hic dicamus 3ª. primo ꝙ sermo auicē. est manifestus si ponamus duo corpora vnū habens subtilem hu. ⁊ rarum in poris: aliud habens hu. crossos vt crossum sanguineȝ ⁊ in poris diuersum. Secūdum ꝙ homo crossoruȝ hu morum ⁊ spirituum est fortior q̄ȝ homo subtilium humorum ⁊ spirituum for/tior: dico fortitudine qua dicimus hoc corpus magis resistit occurrētibus cau sis vt laboribus ⁊ vigilijs: vtrum autem sit fortior temperato scripsimus in te gni. Tertium ꝙ hec duo corpora: vel occurrunt eidem cause vel diuerse: si ei/dem magis debilitatur corpus subtilium humorum q̄ȝ crossorum: ⁊ hoc vult auicen. verbigra. ambo hec corpora abstineant a cibo vna die vel occurrant aeri calido vni vel exercitentur vno exercitio: vel vna vigilia vigilent: vel su/mant equalem dosim scamonee ⁊ non est dubiuȝ ꝙ multo magis debilitatur homo subtilium humorum rarus poris q̄ȝ homo crossorum humorum: vnde statim homo subtiliuȝ humorum perueniet ad tornalitatem faciei ⁊ sincopin: ⁊ homo crossorum humorum fere erit in aliquo permutatus: vt prolixe scri/psimus primo pronosticoꝝ. Ratio qꝛ ab eadem causa euacuante ille magis de bilitatur qui in suis spiritibus ⁊ humoribus magis euacuatur siue diminuit: sed habens subtiles hu. ⁊ corpus rarum est huius qꝛ est aptum euacuationi il li hoc est quod auicen. dicit: debes scire ⁊c.

Jacobus De partibus

Secūdus ꝑ sudoreȝ. Tertius ꝑ sordicieȝ terrestreȝ extrinsecaȝ que cuti adhe/ret ⁊ ꝑ fricationē visibiliter ab ea separatur. Quartus ꝑ foramina sensibilia pu/ta ꝑ nares aures ⁊ os. Quintus per insensibilia foramina puta ꝑ poros. Sex/tus ꝑ exituras ꝯtra naturaȝ vt cum apāta aperiuntur ⁊ emittunt qđ in eis est. Septimus ꝑ nascentias ⁊ additiones aliquas in corporibus vt sunt pili ⁊ vn gues. ¶Attende primo ꝙ supfluitas prime digōnis solita vocari grossa ma/teria sex stercus vel egestio nō hȝ esse completū in stō vbi fit prima digestio nec in gracilibus intestinis: qm̄ transit ad ea multo ꝑuoluta chilo ⁊ ꝑtibus adhuc chilosabilibus. Sed formatur in ꝑmo grossoꝝ intestinoꝝ qđ dicit monoculus saccus vel orobus postq̄ȝ fere denudata est ab humiditate chili ȝ non ex toto īmo sunt meseraice infixe intestino colon ⁊ longaoni qbus iteꝝ fit aliqua su/ctio sed exigua. ¶Attende ſo ꝙ secūde digestionis que fit in epate tres sunt supfluitates specie distincte: quaꝝ due separantur in epate massa sanguinaria scȝ cholera ⁊ melācholia: ⁊ tertia que est multo maior alijs nō in epate: sed in vena ꝯcaua separatur a sanguine vt prius dictū est. §. Illud vero: pte. 4. retinēs adhuc aliqd sanguinis ad renes nutriendos. ¶Attende tertio ꝙ prin. simul enumerat terte ⁊ quarte digestionuȝ supfluitates ꝑꝑea ꝙ alique eaꝝ sunt com munes vtriqȝ. s. ille que insensibiliter resoluuntur ⁊ sudores: ⁊ he due digestio nes fiunt in locis sibi inuicē propinquissimis ita vt sit difficile discernere sup/fluitates earū ⁊ multe ex eis carent vijs sensibilibus ⁊ proprijs receptaculis. ¶Attende quarto ꝙ insensibiliter resoluunt a corpore vapores ⁊ fumi: quo rum decisio esse potest a cibis ⁊ potibus assumptis ⁊ ab humoribus ⁊ humi/ditatibus secundis ⁊ a sba membrorū: nisi ꝙ interdū fumi inspissant ⁊ vertū tur in pilos ⁊ sensibiliter sic educunt. Similiter ⁊ vapores emissi per anheli/tum ⁊ alicūde inspissati qn̄qȝ sensibiliter euacuantur presertim in hyeme ꝑꝑ frigus inspissans. ¶Attēde quinto ꝙ sudor est aqueitas sanguis cui pus cho lericū est admixtū: vt ait ꝑn. scđo huius. c. de sudore. Et se hȝ ad tertiā ⁊ quar tam digestiones sicut vrina ad secundā. Et est salsus ob illaȝ cām ob quā vri/na est salsa sicut ait Aristo. scđa parti. problematuȝ probleumate quarto. Et fit aliquādo vi sinthomatis vt in syncopi videmus: sudant eniȝ syncopizātes sudore frigido. Aliquādo vi nature. Juxta illud Gal. 6. morbi. c. 2. Dico ꝙ su dor interdū est vel fit quādo cibus. i. sanguis redit a venis nec ꝑ totuȝ disper/gitur corpus ⁊ dissoluitur. Et hec passio syncopis appellatur. Et est alius su dor huic oppositus. i. q in cretica solet ꝯtingere die hic non defectionē ȝ con fortationē virtutis significat: talis. n. sudor corpus mundificat. Similiter q̊qȝ ille q ex tempata accidit exercitatione ⁊ in balneo atqȝ in estiuo sole ⁊ calore. ¶Attende sexto ꝙ nō sola supfluitas tertie ⁊ q̄rte digōnū sub forma sudoris emittit īmo ēt humores vtiles ⁊ benigni qn̄ sudor supfluit. Juxta illud Gal. vbi. s. Et si exercitiuȝ fuerit īmoderatū qđ ēt vtile est cū sudore ꝑ corpus pur gatur. Cuius color atqȝ odor q̄litatē māe de q̄ fit indicat: īmo ēt sanguis qn̄qȝ emittitur sub forma sudoris propter ipsius subtilitatem ⁊ venarum raritateȝ. ¶Attēde septimo ꝙ sudor nō ē supfluitas penitus nālis ⁊ regulata sicut vri na ⁊ egestio cū neqȝ quottidie corpi insit nec regulariter supueniat corpi tpa/to tpe ⁊ regiōe temperatis vtenti moderato exercitio: īmo significat digestiue debilitatē non potentis sensibiliter resoluere supfluitatē tertie digōnis. Juxta illud Ga. apho. 1. cō. 15. illius can̄. Uētres hyeme ⁊ vere. Cuȝ ergo calor nālis fit fortior dissolutio tertie digōnis fit sensui occultior. Unde dyasorus dixit su/dor extra nām fit: si. n. cursus corporis ſm actionē nāe fit ⁊ ipsa nā ipsum cibū vicerit nō ad cutem humiditas mandatur sensibilis: sudor. n. in laboribus vel nimijs exercitijs vel etiaȝ caloribus estiuis ex nature fit fatigationibus. ¶At/tende octauo ꝙ sordicies extrinseca est substantia terrestris supfluens partiȝ a massa humorū partim ab humiditate inominata ⁊ cambio sicut spuma sup fluit a carnibus cū elixantur: ⁊ huic substantie que deforis cuti adheret viam facit ad exitū per poros occultos vaporalis supfluitas: aut sudoralis sicut hy/postasi viam facit vrinalis aquositas ad exitum per virgam. Cuius rei signuȝ est ꝙ frequenter sudantes in hac superabundant. ¶Attēde nono ꝙ egrediē tia per foramina sensibilia puta per nares aures ⁊ oculos: ⁊ palatum duplici ter generantur. Uno modo ex vaporibus ⁊ fumis eleuatis ad caput ex īferio ribus illic inspissatis a frigiditate cerebri quemadmodum generatur aqua in vasis distillatorijs a vaporibus herbarum. Alio modo per viam decisionis su/pfluitatis a proprio nutrimento cerebri que est membrum multū superfluicū: qꝛ etsi sit calidū ſm complexioneȝ illatā vt prius dictū est: ſm innataȝ tn̄ est fri giduȝ tam ex parte medullaris substantie q̄ȝ panniculose. Et qꝛ a prima dige/stione ⁊ scđa ⁊ a tertia sursum eleuari possunt vapores ⁊ fumi ſm hoc humi/ditates defluentes a cerebro dici possunt superfluitates diuersarū digōnum. ¶Attende decimo ꝙ ȝ modus euōnis superfluitatuȝ ꝑ resolutioneȝ que nō sentitur ⁊ modus euōnis per foramina nō sensibilia coincidere videant: diffe runt tamē in aliquibus. Nam calor innatus fortis pōt interius ꝯsumere quas/dam supfluitates preter hoc ꝙ has expellat ꝑ poros aliquos: possunt etiā ali/qua euacuari ꝑ foramina sensibilia que nihilominus euacuantur ꝑ resolutio/nem que nō sentitur vt ꝑ os: ⁊ nares fumi ⁊ vapores a corde expulsi cum ae/re respirato insensibiliter educuntur. ¶Attende vndecimo ꝙ subegredien/tibus extra naturam intelligi possunt omnia apostemata foris erumpentia ⁊ porri ⁊ verruce ⁊ talpe ⁊ lupie ⁊ male tincture cutis quales sunt in yctericia baras ⁊ morphea ⁊ super ossa ⁊ cornu nasci solitum in articulis peduȝ ex stri ctura calceorum. ¶Attende duodecimo ꝙ per id quod nascitur ex additio/nibus in corporibus intelligit princeps quedaȝ corpori superuenientia vltra proprias corporis particulas participantes virtutibus anime non contra na turam nec preter naturam: sed naturaliter vel ad decorem vt in mulieribus come ⁊ in viris barbe: vel ad propriā vtilitatē vt pili cilioꝝ ⁊ superciliorꝝ ⁊ vn gues vel ex necessitate materie sicut pili circa podicem ⁊ in titillicis ⁊ in tibi/is: non enim sunt ibi necessarij immo plus nocent q̄ȝ prosint nisi quantum ali quid fumorum a corpore educunt vel aliqualiter frigore protegunt.

¶Debes autem ⁊c.] ¶In hac vltima parte huius capituli primo ostendit princeps que sequuntur ad humores esse subtiles. Secundo tractat de cau/sis motuuȝ humorum ibi [Et debes scire ꝙ queadmoduȝ] Tertio imponit fi/nem dictis de humoribus ibi [Hec quidem de humoribus.]

¶In prima ꝑte dicit primo ꝙ si humores alicuiꝰ sint subtiles euānt faciliter:

a ¶ Eorum. s. humorū subtiliū ab hoc corpe: q: cā debilitandi est illorū euā/tio: cui ⁊c. i. multū iuuat in debilitando pororuz amplitudo.

b ¶ Propter ꝙ resolutōez ⁊c.] Hic pbat qd dixit: ⁊ pmo ꝙ poroꝝ amplitudo iuuat ad debilitādū hec corpa: 2o ꝙ euō subtiliū humoꝝ. i. corpis habētis subtiles hūores magis debilitat ibi 2a [Et ꝙ hūores] Primo arguit sic ad resolutiōez sequit debilitas ⁊ per 2sequēs ad maiorē resolutiōem sequit maior debilitas: ḡ amplitudo pororum nocet fortitudini habentiuz subtiles humores idest iuuat ad debilitāduz eos antecedens primuz: ⁊ 2sequentia prima sunt nota: ⁊ ponit primū antecedens in littera: 2sequentia vltima est nota q: quanto corpora in poris latiora tanto magis resolubilia.

eorum[a] euacuatio eū debilitat. Cui multum nocet in sui fortitudine suoꝝ pororum amplitudo propterea[b] ꝙ resolutionem sequitur debilitas: ⁊[c] ꝙ hūores sub

c ¶ Et ꝙ humores: probat sm dictū. s. ꝙ euātio corporū habētiū subtiles humo. magis debilitet ea: ⁊ inducit duas ratiōes: ibi 2a [Qd aūt] Primo arguit sic humores subtiles sunt faciles ad euandū ⁊ resoluēdū: ergo euātio corporū habentiuz subtiles hu. magis debilitat eos cōsequētia est nota q: euātio talis magis euābit eos ppter aptitudinē euacuabiliū.

d ¶ Qd aūt: 2a rō arguit sic qñ hu. ad resoluēdū ⁊ euandū sunt habiles siue faciles spūs faciliter associātur eis in euātione ⁊ in resolutione siue ipsis spiritibus ⁊ per cōsequēs cū eis resoluunt: ergo corpa subtiliū humoruz magis debilitant ex euātione: cōsequentia est nota q: spirituū euacuatio maxime debilitat. Dubitat de vitate antecedētis: ⁊ dōz ꝙ cā est duplex: prima q: qñ hō est subtiliū hūoꝝ ē ēt subtiliū spūuz: cā ḡ q̄ mouet resoluit hu. mltomagis resoluit de spiritibus: scda cā est q: qñ hu. sunt subtiles: tunc cause euāntes ⁊ resoluentes illos hu. mouēt hu. motu veloci ex quo ēt spūs veloci motu mouent ⁊ agitantur: ⁊ per 2sequēs resoluunt ⁊ exeunt ⁊ nō solū per ptez in quaz declinat euātio. v. g. si fit fluxus vētris inchoans per ptes alias vnde ab hōine subtiliū humorum cū euacuatio per vētrē fit in spiritibus veloci motu ⁊ agitatione ⁊ inflāmati euaporāt per corpis totius ⁊ faciei poros: in hoie aūt crossoꝝ humorum sunt cōtraria dictis q: spūs crossi ⁊ hu. tardi motus: ⁊ iō ex causis euantibus nō sic sunt debilitabiles ⁊ in sūma plus est apta effrenitrare euacuatio in hoie subtiliū humorū raro q̄z in hoie crossoꝝ humorum denso. Ex quibus duo inferas: primo ꝙ qñ dicimus homo subtiliū humoꝝ plus debilitatur intelligitur plus respectu sue fortitudinis: ita ꝙ plus distat a sua fortitudine in hac vel in illa euōne siue cā euacuante q̄z homo crossoꝝ humorum distet. Ex quo soluitur prima rō cū dicitur ꝙ ad presentiam humoꝝ crossorum plus stat fortitudo q̄z ad presentiam subtilium. Dicendū ꝙ verū est ⁊ cū dicitur ergo illorum euacuatione plus fit debilitas: dicēdū ꝙ verū est si euacuentur: sz cuz occurrūt hec corpa eidē cause euānti non fit crossoꝝ humorū euātio: ⁊ posito ꝙ in vtrisqz fiat euātio equalis esset debilitas equalis respectu gradus sue fortitudinis lz in se esset inequalis dico in se vt mensura defectus virtutis denominatur mensura fortitudinis cui opponit. Scdo ꝙ si homo subtiliuz humorum ⁊ grossorum ad eundem casum pulsus ⁊ extenuationis gradus peruenirant: peius habet homo grossorum humorum quam debiliuz: quia fortior fuit causa imprimens ⁊ magis distat a sui fortitudine. Si aūt ista corpora occurrant diuersis causis euacuantibus tunc contingens est corpus crossorum humorum plus debilitari ex euātione quā corpa subtiliū ⁊ 2tingens est ecōtra: ⁊ 2tingēs eq̄liter debilitari ⁊ hoc sm 2tingētias vigoris cāꝝ occurrentiā. Jā ergo apparet ꝙ positis duobus corporibus vno crossorum humorum vt habēs sanguinem crossum flegmaticum vel melancholicum ⁊ alio subtilium humorum: vt est habens subtilem colericum plus debilitabitur ex euacuatione homo subtilium humorum q̄z crossorum scilicet cum occurrunt eisdem causis euacuantibus quia est apta euacuatio in vno magis fieri ⁊ magis intendi q̄z in alio. Ex quibus cessant rationes cōtrarie: prima ratio est soluta: ad secundam cum dicitur homo crossorum humorum euacuat fortiori farmaco. Dicendum tripliciter primo ꝙ hominem melancholicum magis euacuari ⁊ etiam debilitari in euacuatione quia datur sibi eleborus ⁊ hominem choleri cum minus debilitari quia datur sibi manna: hoc est per accidens scilicet ex parte rei cum qua fit euacuatio non autem ex parte nature corporis debilitantis in euacuatione plus vel minus: per se enim corpus rarum subtiliuz humorum est magis debilitate in euacuatione. Secundo modo debet dici ꝙ debz presupponi ꝙ vtriqz detur vna medicina euacuatiua: nam magis tollerabit illam corpus crossoruz humorum q̄z subtilium. Tertio modo potest dici ꝙ data vtriqz corpori medicina proportionali plus timendum est de superfluitate euacuationis ⁊ debilitatis in homine subtilium humorum quam crossorū. Ad tertiam dicendum ꝙ si ratio debet arguere ad propositum oportet comparare vel flobotomiam eiusdem amplitudinis ad dicta duo corpora: ⁊ tūc magis debilitatur ex ea homo subtilis sanguinis q̄z crossi quia plus euacuabit de sanguine ⁊ spiritu ab homine subtilis sanguinis ꝙ crossi: quia eadem stante amplitudine plus est aptum exire de sanguine ⁊ spiritu ab homine subtilis sanguinis q̄z crossi vel comparabimus flobotomiam amplam homini crossi sanguinis ⁊ strictam homini subtilis sanguinis ⁊ vtrinqz vtriqz faciemus proportionalem: ⁊ tunc equaliter ab eis debilitantur. Ad vltimum dicendum ꝙ rarus siue raritas laudata est moderata raritas vt sumitur a Galieno in libro de optima habitudine. Nos aūt de impressibilitate rarorum corporum ⁊ densorum scripsimus fen prima quarti in cap. de febre pestilentiali. Sed dubitatur pono vnum ⁊ idez corpus quero quorum humorum euacuatione plus debilitatur an crossorum an subtiliuz: videtur ꝙ euacuatione crossorum per argumenta supra facta primo quia crossorum humorum presentia magis stat fortitudo: secundo quia crossi humores fortiori medicina euacuantur: tertio quia flobotomia ampla plus debilitat. In contrarium videtur Auic. cum dicit: si alicuius humores sint subtiles eorum. Hec questio est tediose speculationis cum considerabitur. Et nos dicamus. 3. primum manifestum est per se corpora de facto plus deficere euacuatione spirituum quam humorum: quia spiritibus omnes nostre virtutes eriguntur ad actus: flobotomia ergo ampla nō plus debilitat quia plus euacuat humores crossos: sed quia largo foramine facto plus euacuatur de spiritu flobotomia ampla q̄z stricta. Secundo dicamus ꝙ cum vnus homo consideratus fuerit vt distinctus in duas partes tam in humoribus q̄z in spiritibus scilicet in partem crossam ⁊ in partem subtilem dicitur homo fortis sm modum supradictum per crossiores partes humorum ⁊ spirituum minus fortis idest minus resistens occurrentibus per partes subtiliores: ⁊ tunc idem est iudicium de hoc homine considerato quantum ad has duas partes: ⁊ de duobus hominibus supradictis: verbigratia cum hic homo occurrit causis euacuātibus ⁊ euacuatio inchoabit in eo plus debilitabitur euacuatione subtilium humorum ⁊ spirituum subtilium quam crossorum: quia plus de facto accidit euacuari q̄z de crossis humoribus ⁊ spiritibus ⁊ plus est apta euacuatio augmentari ⁊ effrenitrare cuz educuntur subtiles humores q̄z crossi: cum autem hic homo considerari possit vt occurrens diuersis causis euacuantibus quarum alique appropriarētur crossis humoribus ⁊ spiritibus ⁊ aliquo tempore alique subtilium ⁊ alterutra ageret actionem suam solam: possemus imaginari contingentias supradictas in duobus corporibus: ponere autem has causas de facto in eodem corpore scilicet quarum vna agat effectum suū solum in partes crossas ⁊ non in subtiles est ipossibile aut fere impossibile. Tertio dicamus ꝙ cum vnus homo consideratus fuerit vt habens in se dominium melancholie ⁊ flegmatis qui sunt crossi humores saltem melancholia ⁊ vt habens dominium colere qui est subtilis ⁊ sanguis qui est humor medius manifestum est ꝙ euacuatione sanguinis homo magis debilitatur quaz alicuius euacuatione humorum: iudicium autem de debilitate ex euacuatione melancholie vel colere est idem quod dictum est de debilitate duorum corporum: quorum vnum sit melancholicum ⁊ reliquum colericum: ⁊ tu considera: rationes autem contrarie soluuntur vt supra apparet.

tiles ad euacuandū ⁊ resoluēdum sunt faciles. Qd aūt[d] ad euacuādū ⁊ resoluēdū est facile: spiritui facile associari pōt in sua resolutiōe: cum eo igit resoluitur.

Jacobus

⁊ euacuatio eoꝝ debilitat eum cuius sunt. Secūdo dicit ꝙ amplitudo poroꝝ multū nocet habenti subtiles hūores in fortitudine sui id est robur eius eneruat: q: ad resolōnez eoꝝ seqtur debilitas: ⁊ ipsi faciliter resoluuntur dum pori sunt ampli. Tertio reddit cām quare facilitas resolutionis ⁊ euōnis humorū subtiliū cū poroꝝ amplitudine debilitat virtutem: dicens ꝙ illud faciliter potest associari spiritui in sua resolutiōe qd est facile seu promptū ad hoc vt euacuetur ⁊ resoluat cuiusmodi sunt subtiles humores: cū igitur resoluūtur multus cum eis resoluitur spiritus pp associationem eorum cum spiritibus. Sed in spiritu consistit ps maxima roboris cum sit instrumentum omnium virtutuz. ¶ Attende circa primū ꝙ littera eius varie scripta inuenitur in diuersis libris. Jn aliquibus. n. ita scribitur. Debes aūt scire ꝙ si alicuius humores subtiles existunt facile euacuantur. Jn alijs sic. Debes aūt scire ꝙ si alicuius humores subtiles existūt eoꝝ euacuatio eū debilitat. Et secūda littera melior est prima q: generaliter ⁊ vniuersaliter verificatur. Prima vero non est vera nisi de euacuationibus que fiunt per resolutionem insensibilez vel sudoralem vel fumosam vel vaporosam. Nam humores subtiles vel imbibuntur ⁊ non cedunt virtuti expellēti: vel si faciliter ei cedant nō imbibiti spergunt hincinde nō euntes quorsum impelluntur. Et propterea digestio humoꝝ peccantiuz q̄ est aptatio eoꝝ ad expulsionē nō est subtiliatio eoꝝ: sed equatio in substātia vt neqz nimis subtiles neqz grossi aut viscosi supra modū se exhibeant. Juxta illud principis quarti prima trac. scdo. c. 7. Et tu nō auscultes virū qui estimauit ꝙ intētio in digerendo est subtiliare ⁊ humor calidus est subtilis quare nō est necessariuz vt subtilietur. Res. n. nō est sicut dixit: īmo intentio in digerēdo est equare subām materie ita vt sit preparatata ad expulsionez facilez: ⁊ subtile imbibitū ⁊ grossum fixum ⁊ viscosuz adherens totū illud est nō prepatum ad expulsionē: īmo est necessariū vt inspisset subtile ⁊ subtilietur spissuz paulatiz ⁊ incidatur viscosum. Hec sunt verba prin. 2tra Rasim. ¶ Querit vtruz poroꝝ amplitudo nociua sit habēti subtiles humores: arguit ꝙ nō oēs habētes subtiles humores abūdāt ī fumis ⁊ vaporibus ppterea ꝙ calor eoꝝ agēs in humores faciliter resoluit eos in fumos ⁊ vapores. Sz exitus liber vaporū ⁊ etiam fumoꝝ est causa sanitatis: ⁊ eorū retentio cā egritudis videlz ephimere vel sinoche: cū igitur amplitudo poroꝝ sit maxima cā liberi exitus vaporū ⁊ fumorū nō nociua sz vtilis erit hn̄tibus humores subtiles. Scdo trāspiratio prohibita est de causis maximis putredinaliū febriū: ergo amplitudo pororuz ad bonā faciēs trāspirationez est de causis sanitatis sine qua corpus forte esse

De partibus

a ¶ Et debes nō pōt. Assumptū est videre in oppilatis. Tertio necessarius fit aer assidue subintrās corpus p orificia arteriarū terminataꝝ ad cutē vt per eū euentet nālis calor 2tētus in arterijs: ⁊ id libere fit qñ pori sunt ampli. Et has rōnes vr tangere Gal. pmo de diffe. febriū. c. vltimo dicēs. Nā inspirant gdem semp aīaliū corpora sm duplicez modū effusis gdem ad exteriora semp vaporibus ⁊ fuliginosis supfluitatibus. Attracta vo interius que infrigidat ⁊ vētilat q̄ sm naturā calida ⁊ aerea sba. Quarto plurime egritudinū pcedunt a causis intrinsecis: sed corpus rarum porosum minus est occupabile a causis intrinsecis infirmantibus vt ait Gal. libello de optima 2structione corpis. c. vlti. nō ergo nociua est amplitudo poroꝝ. Quinto amplitudo poroꝝ attestatur sup fortitudie caloris inati. Nam calidi est dilatare: ⁊ propterea ex latitudine venaꝝ ⁊ arteriaꝝ trahitur iudiciū sup caliditate cordis ⁊ epatis. 2. tegni. Sz fortis innatus calor cū sit instrumentū oīuz virtutū est cā roboris nō debilitatis. Sexto si pororū amplitudo esset nociua hn̄ti subtiles hūores hoc esset pp nimiā resolutionē factā ab eo: sz in corpe est vtus q̄ retinet qd vtile est ⁊ phibet ipz resolui ⁊ vtus alia que expellit qd est inutile. ¶ Oppositū dicit hic pn. Et ad id ē rō Nā amplitudo poroꝝ cū humoꝝ subtilitate reddit corpus aptissimum infirmari a quibuslibet cāis infirmātibus occurrētibus deforis cū ⁊ vie sint apte ⁊ hūores sint parati pati pp suā subtilitatē. Scdo calor nostri corpis assidue resoluit aliqd de hūoribus nr̄i corpis ⁊ tāto magis q̄to sunt aptiores resolui ⁊ ad id adiuuat calor aeris nos 2tinentis pcipue duz repit poros aptos: ingrediens. n. libere duz pori sunt ampli ⁊ inueniēs humores subtiles resolui paratos supflue resoluit eos. Tertio subtiles hūores multū affines ⁊ īnexi spiritibus ⁊ iō dū resoluunt: vel aliter euānt dicti hūores resoluit vna cū eis spūum multitudo vn̄ subsequit necessario debilitas. ¶ Attēde pmo pro solutiōe ꝙ duplex est amplitudo poroꝝ: q̄daz mediocris seu tpata corrn̄dens euandis ⁊ intraturis per poros sm cursuz nāe. Alia imoderata seu supexcedēs. ¶ Attēde 2o ꝙ habētiū subtiles hūores qdā sunt euchimi quoꝝ sanguis est subtilis mundus clarus. Alij cacochimi quoꝝ sanguis est infectus malis humoribus. His pmissis dic pmo ꝙ amplitudo poroꝝ moderata oī sano est vtilis ēt hn̄ti subtiles humores: q: de potioribus causis seruāde sanitatis est corpus eē peruium cū moderamie supfluitatibus eijciendis ⁊ conferētibus intromittēdis. Nā fere oēs morbi vel ex retentione supfluoꝝ vel īpedimēto transitus vtiliū hn̄t ortū. Et ad id faciūt rōnes ante opposi tū. Dic 2o ꝙ āplitudo poroꝝ supexcedēs ⁊ nociua corpi euchimo habenti subtiles hūores. Jstud pbat per rōnes post

a ¶ Et debes scire ⁊c.] ¶ Hic est vltimus cañ. cõpletiuus sciẽtie de humoribus. Considerandum ſm Guilielminum ꝙ per motum humorum intelligimus motum per corpus. s. motum localem: vnde imprimit suum effectuz cuz per corpus discurrit. vel scilicet solum motum alterationis quamuis humor non moueretur sed multiplicatus super alios interficeret corpus: vlterius ẽt per motum humorum intelligere potes motum in anima: nam colera dominans mouet ad iram: sanguis ad gaudiuz: melãa ad tristitiã: flã ad ociũ ⁊ pigritiã ⁊ õbilitatẽ cogitatiõis.
b ¶ Motus. s. corpalis calefaciendo eliquat ⁊ mouet sanguinẽ ⁊ colerã qui sunt humores magis apti moueri quam sint alij.
c ¶ Et res calide. Ut vsus vini ⁊ similiuz.

¶ Et[a] debes scire ꝙ quemadmodum humores isti in suis generatiõibus causas habent: sic ⁊ in suis motibus habẽt causas. Motus[b] nanqz: et res[c] calide sanguinem mouent ⁊ choleram rubeã: et[d] fortasse mouebunt melancholiam: et[e] eam fortem facient. Quies[f] vero phlegma forte[g] reddit ⁊ aliquas melancholie spẽs. Et ẽt[h] ipsemet estimatiões mouent humores: verbi gratia: sanguinem eniz mouet res ĩtueri rubeas: quapropter prohibemus illum ex cuius na

d ¶ Fortasse mouebunt melancoliam. s. adustam coleram: vel melancoliam fecalem quietam ⁊ congelatam eliquando illam: dixit autem fortasse: qr maior calor requiritur ad motum melancolie qȝ colere ⁊ sanguinis: ille ergo calor qui mouet sanguinem fortasse mouet melancoliam ⁊ fortasse non.
e ¶ Eam fortem facient: qr cum mouetur multiplicatur ex hoc ꝙ inficit alios humores: ⁊ mouet eos ad sui naturam.
f ¶ Quies corporis proprie flegma.
g ¶ Forte reddit qr est cã multiplicationis ei⁹ ⁊ addit in frigore ⁊ humiditate eius: qr quies infrigidat ⁊ humectat: vt fen secũda primi ⁊ aliquas melãcolie spẽs qr factas per congelationẽ ⁊ fecalem meĩam que vigoratur ⁊ multiplicatur a frigiditate quã quies inducit: lȝ ex parte humectationis quies reprimat illas: dabit̃ ergo in hoc iudiciũ in cõmento esse intenti. Considerandum ꝙ ẽt calor põt flegma reddere forte eliquãdo ipsum ꝙ prius erat quietum: vñ nocet sic eliquatum vt intelligit̃ a Gal. ſo de diffe febriuz cap. sexto.
h ¶ Et ẽt ipsemet extimationes. i. imaginationes cõiuncte extimationi siue cogitationi. Considerandũ ꝙ si volumus fluxum sanguis cohercere: ꝓhibemus intuituz reruz rubeaꝝ: qr tale imaginatiuũ mouet sanguinẽ ⁊ facit ipsuz cursibilez magis: qñ ergo volumus sanguinẽ magis moueri sicut in prĩcipio variolaꝝ ⁊ morbiloꝝ facimus inspicere res rubeas: vñ pueros sic dispositos inuoluimus in scarleto ⁊ volendo mouere icteritiã ad exteriora precipimus inspicere citrina vt tertio can. fen. 15. dr̃. Dubitat̃ cõiter vtrũ spẽs i aĩa sit cã realis transmutationis. vr̃ ꝙ nõ: qr agens ⁊ patiẽs cõicant in mã vt primo de gñatione: sed spẽs in aĩa ⁊ corpus non cõicant in materia qr spẽs est qd imateriale. Amplius ꝙ hȝ esse debile vt spẽs in aĩa: nõ vr̃ agere in id qd̃ hȝ esse forte vt res mãlis. s. corpus. In ꝯtrium auic. hanc qõnem hic breuiter discutimus: ⁊ dicamus primo opinionẽ fuisse auic. 6. de nãlibus pticula quarta ⁊ algacelis vltimo sue metaphisice: ꝙ aĩa vnius hoĩs siue imaginatio imprimit i aliud corpus extra se. vt cũ aĩa alicuius fuerit nobilis cõstãs ex nobilibus ꝓncipijs obedient ei eĩa ⁊ res mundane transmutabiles vt ei⁹ voluptate proueniat pluuia ⁊ lapides fiant panes ⁊ alij effectus proueniẽt in hoĩes: quos effectus vocamus fassinnationes: vtrũ aũt hec opinio fuit vera omittamus. Secundo dicamus opinionẽ fuisse oĩum vere philosophãtiũ: ꝙ spẽs in aĩa siue

Jacobus

nes post oppositũ. Dic tertio ꝙ ãplitudo poroꝝ dato ꝙ sit ĩmoderata est vtilior cacochimis hñtibus hũores subtiles qȝ poroꝝ strictura. Juxta illd̃. G. p° de diffe febriũ. c. vltimo. Cũ igit̃ repletũ fuerit corpus qdem talibus. s. acutis humoribus oppilatio vero nulla ſȝ vllũ visceꝝ fuerit ĩprohite vero aerez tñ spirauerit vt refrigeret̃ ſm vniuersaz cutẽ aĩal quidẽ sanũ est: sed breuẽ ⁊ fallacez hȝ sanitatẽ: cũ aũt cõstrictũ fuerit in exterioꝝ. s. in cute aut oppilatũ fuerit in decursibus qui sunt in profundo in ꝯstrictionibus quidem quod nunc dictuz. In oppilationibus vero quod post parum dicetur sequitur genus febris idest ad constrictiones pororum sequitur genus ephimere febris. Et ad oppilationes viaꝝ intrinsecarũ seqtur genus febris putride. Et ad id est rõ. Nam fuligines eleuate ab acutis humoribus cũ retinent̃ cito faciunt febrem aucto calore vel inducũt pruritũ aut scabiẽ: sed dum libere exeunt per poros subsequit̃ aliqua debilitas propter resolutionẽ spũum cuz eis: manet tñ corpus in latitudine sanitatis vel saltẽ neutralitatis: nisi cã aucta nimiũ ⁊ pseuerante corpus ethicet̃ aut deficiat nec est virtus retẽtiua sufficiẽs ꝓhibere resolutionẽ assiduã tã vtiliũ qȝ inutiliũ poris amplis existẽtibus: eius. n. officiuz cõplet̃ villis trãsuersalibus circũtractis in receptaculis corporis: ⁊ qr talibus villis nõ vtit̃ nã circa poros extrĩsecos ampliatos vt eos claudat retẽtiua virtus nihil facit ibi.
¶ Et debes scire ⁊c.] ¶ In scd̃a pte dicit p° ꝙ sicut humores hñt cãs in suis gñationibus ita hñt cãs in suis motibus. Scd̃o dic̃ ꝙ motus ⁊ res calide mouẽt sanguinẽ ⁊ cholerã rubeã: ⁊ forte ẽt mouẽt melancholiã ⁊ faciũt eã fortẽ: sed qes reddit phl̃a forte ⁊ aliquas spẽs melãcholie. Tertio dicit ꝙ estimatiões mouẽt humores sicut respicere res rubeas cõmouet sanguinẽ. Et ideo ꝓhibet̃ patiẽtibus fluxũ sanguinis nariuz ne respiciant res rubes. Imaginationẽ nãqȝ esse cãm effectus realis maxime tenuit vt dicetur in fine hac ſa pte. ¶ Attẽde primo ꝙ inter gñationẽ humoꝝ ⁊ motum eoꝝ est differentia qr generatio humorum est mutatio ex non subiecto in subiectuz scȝ ex non hoc humore in hunc humorem. Juxta illud Aristo. quinto phisicoꝝ tex. 7. Ex nõ subiecto quidez igitur in subiectum mutatio ſm cõtradictionez generatio est: sed motus humoꝝ est mutatio de subiecto in subiectuz. Juxta illud Aristo. ibi. Necesse est ex subiecto in subiectũ mutationẽ motuz eẽ solũ. ¶ Attẽde ſo ꝙ humoꝝ triplex est motus. s. q̃ztitatis qui dr̃ augmẽtatio vel diminutio q̃litatis qui dr̃ alteratio: ⁊ ſm locũ qui dr̃ localis. Juxta illud Arist. 5. phisicoꝝ tex. 9. si igit̃ predicamẽta diuisa sunt ſba ⁊ q̃litate ⁊ vbi ⁊ qñ ⁊ ad aliqd ⁊ q̃ztitate ⁊ facere ⁊ pati necesse ẽ tres eẽ motus q̃ztitatis q̃litatis ⁊ ſm locũ. Et de quolibȝ hoꝝ intelligi põt littera presens. ¶ Attẽde tertio ꝙ motus localis humoꝝ qdaȝ est nãlis habẽs ortũ a principio intrinseco passo ꝯferente vim: ⁊ iste motus fit ſm naturam elementi prednãntis in humore. Alius est aduẽtitius cuius motor est extra. ¶ Attẽde quarto ꝙ motus humoꝝ localis aduẽtitius est duplex qdaȝ ordinatus quottidie fiens. Alius inordinatus nõ habẽs horaȝ q̃ fiat determinatã. Ordinats vero duplex est. Unus sequitur actiones virtutũ naturaliũ attractiue ⁊ expulsiue. Alius quadras diei pelnes motũ solis diurnũ. Juxta illud metricũ. A nona noctis donec sit tertia lucis. Est dominans sanguis: sex luce sequentibus horis. Est dominans cholera: dũ lucis nona fit hora. Post niger humor inest: donec sit tertia noctis. Post hoc phlegma venit donec sit nona quietis. Sed inordinatus humorũ motus

imaginatio sit cã realis motus in corpore eodẽ hoc appȝ ex sensatis primo qr vides alio comedẽte acetosa dentes imaginantis qñqȝ stupesiũt: ⁊ alio oscitãte nos oscitamus ⁊ alio mingente excitamur ad mingendũ: ⁊ hec oĩa cõcedit Arist. ꝓble. 7. ꝓble. 21. ⁊ proble. 8. ⁊ Ga. in libro de motibus liqdis: aliq̃ etiaȝ acuente serrã: vel incidẽte pumicẽ vl̃ lignũ silare obtestimus: cõcedit his siliã Arist. ꝓblematũ. 7. 8. proble. videmus ẽt ꝙ sup trabe posita sup flumen non possumus trãsire: vt auic. 6. de nãlibus: particula. 4ª nec ẽt super pinaculo alti montis: vt Gal. cõcedit in libro de motibus liquidis: imaginatio aũt lasciuiẽtis mulieris est cã titillationis genitalium imaginatus ẽt hõ niger in hora coitus talis visus est generari: qñqȝ vt intelligitur fen. 2ª. huius: ⁊ egidius romanus in suo tractatu de formatione hoĩs: ⁊ in sũma fatuuz est negare ꝙ spẽs in aĩa non sit cã motus realis in corpore eodẽ: imo negans h negaret operationes aĩe: modi aũt quibus cõprehẽdimus spẽm in aĩa esse cãm alterationis corporis cuius est aĩa sunt duo: primus ꝙ fit ab aliquo efficiẽte vel mãliter saluat aliquo mõ virtutẽ ⁊ ꝓprietatẽ eius vel saluare contingit appȝ h qr semẽ saluat ꝑtis virtutẽ. Silr̃ stercus accipitris dr̃ ꝙ si misceat̃ stercori colũbe corrũpit illud ⁊ incinerat: si ponat̃ corda de itestino lupi iuxta cordaȝ de intestino ouis rũpunt se ⁊ nõ ꝯsonãt vt dr̃: ⁊ voluit h ꝯciliator in spẽ q̃ q̃ est in aĩa calidi vel frigidi vel acetosi ⁊ sic de alijs põt aliquo mõ saluari virtus reꝝ extra: ⁊ sic ꝯtĩngere põt ꝙ spẽs calidi calefaciat ⁊ spẽs acetosi stupefacit ⁊ hec fuit sñia aris. in lib. de cã mot⁹ aĩaliũ cũ dixit: alterãt aũt sensus ⁊ fantasie. Cõtra qr tales spẽs deberet ꝑmutare speculũ. i quo hȝ esse magis realiter vel mãl̃r qȝ in oculo vel tactu. Ampli⁹ spẽs coloris deberẽt ꝑmutare oculuz. Amplius spẽs calidi põt infrigidare vt cũ cõprehendit̃ in rõne nociui cõtristãtis: ⁊ spẽs aque f̃re põt calefacere: qr põt cõprehẽdi sub rõne iuuatiui ⁊ delectãtis. Dõm ad primũ ꝙ agẽtia reqrunt determinata patiẽtia ⁊ aptitudines spẽs q̃ aliq̃ recepta in speculo põt esse virtuosior qr mãlior: ⁊ tñ speculuz nõ aptũ pati sicut sunt nr̃i spũs. vel al̃r ꝙ spẽs recepta in aĩa est virtuosior qȝ in aĩato. Ad ſȝ statiȝ apparebit solutio. Dicamus ergo ꝙ secũdus modus q° spẽs in aĩa est cã motus realis in eodẽ corpore est ordo nãlis virtutũ naturaliuz ad aĩales vñ sic disposita aĩa aĩali sic virtutes nãles mouẽt spũs vnde sequunt̃ in nobis diuersi effectus: dispositio aũt in aĩa ꝑ spẽm cõprehensam est duplex: vna est dispõ sequens actũ extimatiuũ: qua hõ appetit ⁊ vult ꝓsequi aut fugere: ⁊ qua disponit̃ accidẽtibus aĩe. s. ira tristitia ⁊ hmõi: ⁊ tũc ad has dispositiones aĩe irrationalis seqtur motus realis in eodem corpore qr sequitur motus spũs intus vel extra ⁊ ſm modos ꝑticulares motus nobis occultos: ⁊ nulla est alia cã quare in ira spũs mouent̃ extra: nisi qr sic disposita aĩa sic subordinat̃ sibi spũs vt sic moueat̃. Sed tu dices qs est motor illius spũs: dicamus ꝙ aut ipse se ipsuz mouet cũ prius qesceret: ⁊ hoc qr spũs sic subordinant̃ ad aĩam aĩalem. s. cognoscitiuã: aut aĩa est agens hunc motũ in spiritu cuȝ aĩa est disposita tali spẽ ⁊ tali cognitione vel appetitu: aut virtutes nãles expulsiue ⁊ retentiue que sunt in membris subordinate aĩe aĩali cognosciti-

De partibus

quãdoqȝ sequitur passiones animi vt ira facit ebullire sanguinẽ circa cor ⁊ verecũdia facit ipsum currere ad faciem qñqȝ motiones corporis qñqȝ alterationes humoruȝ tam naturales qȝ innaturales. Innaturales vt dum cholera putresit cõmouetur de tertio in tertium ⁊ phlegma quottidie ⁊ melancholia de quarto in quartum. Cuius motionis causam assignant aliqui totam humoris proprietatem. Alij planetas dicentes phlegma respondere lune: choleram marti: melancholiam saturno: sicut ergo reuolutio lune breui tempore fit ⁊ saturni lõgo ⁊ martis medio: sic reuolutio phlegmatis breui tempore fit. s. quotidie melie longo scȝ quatriduano: cholere medio. s. triduano. Alij multitudinem ⁊ paucitatem subtilitatem ⁊ grossiciem humorũ: ⁊ quãdoqȝ seqtur inordinatus humorum motus causas extrinsecas occurrentes corpori sicut casus ꝑcussiões estus algores ⁊ similia. ¶ Attẽde qnto ꝙ motus corpis localis mouet humores triplici gñe motus. Primo motu locali qr motis nobis mouent̃ oĩa que in nobis sunt. 2. thopicoꝝ. c. 12. Et huius rei signũ est. Mẽbra illa q̃ sepe mouent̃ moderatis motibus esse maiora alijs ⁊ robustiora ꝑꝑ multuz sanguinẽ quem motus attrahit eis. Et dũ volunt medici impinguare aliqd̃ mẽbrum superfiue demacratũ iubẽt ipsum ꝑcuti cuȝ virgis aut moderate fricari quatinus per motũ sanguis ad ipsuȝ trahatur ⁊ impinguet̃ ab eo. Scd̃o motu alterationis calefaciẽdo humores. Naȝ oĩs motus localis est calefactiuus. Tertio motu augmẽtationis improprie dicte. s. dilatatiõis humoꝝ: extendũtur enim humores ⁊ occupant maiorẽ locũ calefacti ꝑ motũ. Cuius rei signũ ẽ ꝙ frequẽter alique vene q̃ prius non videbant̃: postqȝ eas inflauit motus visui manifestant̃. Et dr̃ notanter augmẽtationis improprie dicte. Nam dilatatio humoꝝ non est proprie augmentatio: lȝ sua maioret̃ quantitas ſm quãlibȝ dimensionẽ qr ad augmentationẽ proprie dictaȝ tria sunt necessaria. Primum est ꝙ q̃libet pars magnitudinis q̃ augetur fiat maior. Scd̃m est ꝙ augmentatio fiat aduemente aliquo. Tertium est vt saluet̃ illud ꝙ augetur. Juxta illud Arist. primo de generatione tex. 33. Hec. n. tria sunt quoꝝ vnũ est quãcũqȝ ptẽ maiorẽ esse eius q̃ auget̃ magnitudinis ⁊ adueniẽte aliquo ⁊ tertiũ vt saluet̃ qd̃ auget̃ ⁊ maneat ꝑꝑ primi defectuȝ additio aque ad aquã non est augmentatio ꝑꝑ defectum scd̃i dilatatio nõ est augmẽtatio: ꝑꝑ defectũ tertij gñatio aeris ex aq̃ nõ est augmẽtatio. ¶ Attẽde. 6. ꝙ res calide tã iteri⁹ sumpte qȝ occurrẽtes deforis mouent hũores triplici motu sicut de motu iam declaratum est. Intrinsece quidez sicut cibus ⁊ potus ⁊ medicine calidi. Deforis vero sicut ignis sol balnea calida stuphe vestimẽta calida ⁊ mediciẽ calide ab extra applicate. ¶ Sed q̃ret aliqs cũ motus ⁊ res calide moueãt oẽs hũores q̃re dicit hic prin. ꝙ mouẽt sanguinẽ ⁊ cholaȝ rubeã silẽs de phl̃ate. Dic p° ꝙ motus ⁊ res calide mouẽt sanguinẽ ⁊ cholerã motu diffusiõis ab ĩteriorib⁹ ad exteriora ⁊ manifestãt hoꝝ dñiuȝ in extremo corpis. Cuius rei signũ est ꝙ hoĩes calefacti vel a motu vel a balneo vel a stuphis vel a fricatiõe rubẽt facieȝ ⁊ extrema corpis dato ꝙ sint a nã phl̃atici pallidi. Et rõ huius est qr in attractione q̃ fit a calido subtilius ⁊ mobilius ꝑus attrahit̃ ⁊ qr chol̃a ⁊ sanguis subtiliores ⁊ mobiliores phl̃ate ⁊ meĩa nãli prius eis attrahunt̃ ad supficiẽ corpis. Dic scd̃o ꝙ motus ⁊ res calide mouẽt sanguinẽ ⁊ chol̃aȝ plus alijs humorib⁹ motu exuberãtie seu augmẽti ĩproprie dicti sic ꝙ fortificãt ⁊ supabũdare faciunt dcõs hũores. Cuius rõ est qr resoluũt hũiditates hebetãtes calorẽ nãleȝ ⁊ ex-

ue mouēt spūs sic vel sic: cū anima sic vel sic est disposita ⁊ hunc etiaȝ motum Ari. intellexit in preallegato loco de cā motus aialiuȝ. Alia dispositio ī aīa cognoscitiua p speciem apprehensaȝ ē sola speciei imago ⁊ fixus intuitus quāuis nō sequanꝭ aliqua accidētia aīe: sicut cū simpliciter imaginor albū vel nigrū absq; aliquo appetitu fuge vel psecutionis ⁊ ex tali imaginatiōe sola ⁊ fixa mouetꝭ qnq; corpus realiter sicut cū assimilatꝭ hō natus ei qui fuit imaginatus ī hora coitus: ⁊ cā isti⁹ alteratio nis vel est virtus spēi quā reseruat a re a q̄ spēs deciditur: vel ē ordo nālis virtutū subiectaꝝ ⁊ subordinataꝝ aīe nāli .s. cognoscitiue vt tali specie fixa existēte in aīa spūs sic moueāturr: ⁊ sic ēt humores: ⁊ in hoc cadit diuersitas fȝ diuersitatē hoīuȝ ī spālibus dispōnibus: ex qbus apparet pmo ꝙ vna res pōt

ribus sanguis fluit res splendorem habentes rubeuȝ aspicere. ¶ Hec[a] quidez de humoribus dicimus ⁊ eoruȝ generationibus. Loqui vero cōtra proteruos ⁊ deuiantes debent sapientiamrum opifices ⁊ non medici.

¶ Doctrina quinta fen prime primi de membris: cuius est vnum capitulum: ⁊

calefaere ⁊ infrigidare diuersimode ⁊ vt sic in diuersis faciat diuersos effectus ꝩ.g. imaginatio acetosaꝝ reꝝ in aliquo hoīe sic disposito īducit gaudiū: ⁊ ad gaudiuȝ seqtur motus spūuȝ: ⁊ expansio ad extra: ⁊ hoc ē cā calefactionis: in quodā alio alr̄ disposito nō seqtur gaudiū: īmo poti⁹ tristitia: vel nullū seqtur accidēs aīe: Sȝ spēs ꝟtute sua cāt hāc infridationē: ⁊ pprie in pte determinata ad ei⁹ receptionē .s. dētes vel ꝟtutes nāles spē rei acetose stante ī aīa mouēt spūs a dentibus: ⁊ dimittunt illos infrigidatos: ⁊ sic soluitꝭ rō supra dimissa de specie calidi qd̄ pōt infrigidare. Scd̄o appet quare imaginatio rei rubee mouet sanguinez: ratio est qꝛ tali specie existente in aīa siue tali notitia sanguis ex nāli ordine hȝ sic moueri vel sic se mouere: nec ego plus miror de hoc q̄ȝ quare moueā pedez ad ambulandū si imaginor amicū esse in platea. Cōsiderādū aūt ꝙ istū ordinē nāliuȝ virtutuȝ obediētiū aīalibus virtutibus cognitiuis oēs phi posuerūt: ⁊ auicē. voluit hoc spāliter. 8. de aīalibus: cuȝ loqtur de gallina pugnante ꝯ gallū que figuratur vt gallus vnde dicit sic: in hoc pcipi pōt obedientia nāe cogitatiōibus aīe: ⁊ .3. cañ. fen. 1. c. de amore: ⁊ fen. 13. c. de cura debilitatis digōnis: ex qbus cessant ꝯria. Ad primū dōm ꝙ spēs in aīa ⁊ corpus illa aīa informatū quodāmodo cōicant in mā: vel pōt dici ꝙ ille pmo arist. est de agente repatiēte. Ad pam dōm ꝙ spēs in aīa hȝ esse taȝ forte ⁊ vigorosuȝ qd̄ sufficit vt sit principiuȝ quo fit trāsmutatio pm modos dictos. ¶ Dubitatꝭ circa pmissas digōnes vtrū sese possint rectificare: vr̄ ꝙ sic: qꝛ mēbra sese in cōplexionibus pnt rectificare: ergo in opatis in eis. In ꝯriuȝ Gal. 4. de regi. sa. in fine: vbi vult ꝙ cibaria exteri⁹ deficiēter cocta male coquantꝭ in epate ⁊ mēbris: ⁊ idē vult ysaac pmo lib. vrinaꝝ. 1. c. Cōciliator plongat in ħ quesito. Sȝ nos breuiter dicamus ꝙ pius defectus digōnis pcedentis pōt p digōnem sequētez rectificari in hoīe bene disposito: magnus aūt defectus nō est imaginānduȝ ꝙ rectificari possit: hoc declarat p sīle de cibis extra diminute coctis.

citāt atq; acuūt ipȝ q est cā effectiua sanguis ⁊ chole vt pus dcm̄ ē: īmo ēt est causa ꝯuersionis phlegmatis in sanguinē ⁊ sic minuit phlegma. ¶ Attēde septimo circa hoc ⁊ fortasse cholerā mouebunt nigrā ⁊ eaȝ fortez facient ꝙ motus ⁊ res calide mouēt melancholiā adustā ⁊ furere eā faciunt ppterea iussit Hip. apho. 38. 6. nō mouere cancros abscōditos ⁊ idez iubetur in nolumetangere ⁊ in maniacis pcipitur quies ⁊ habitatio vmbrosa frigida ⁊ humida. Et dicit prin. fortasse: qꝛ casuale est melācholiaȝ adustaȝ in corpore fieri. Et res calide ⁊ motus nō generāt eam nisi supexcedant fortitudine vel ꝯtinuatiōe diuturna: ⁊ dato ꝙ generetꝭ in corpe melīa adusta pōt nō effluere cuȝ sanguine ad venas ⁊ dietim p splenez purgari sine molestia. Et nō solū melīam adustā mouent motus ⁊ res calide sed etiam nālem collectā ad apostema. Naȝ sclirosses indiscrete tractate cū calidis sepe vertuntꝭ in cancros. ¶ Attende. 8. ꝙ quies reddit phlegma multipliciter forte. Primo qꝛ prohibet resolutionē humiditatuȝ a corpe presertiȝ phlegmatis qd̄ ad iuncturas mittitur ⁊ mēbra multi motus vt eas pseruet a supflua desiccatione. Scd̄o debilitando ⁊ hebetando calorē nālez. Tertio tollendo vel diminuēdo phlegmatis duplicē necessitatē scȝ illam vt fiat sanguis tpe necessitatis ⁊ illā vt misceatur cū sanguine ad mēbra phlegmaticaꝝ complexionū nutrienda. Nā tpe qetis pauca fit resolutio a corpore ⁊ maxime a mēbris phlegmaticis. ¶ Attende. 9. ꝙ quies reddit fortem spēm melīe q̄ multiplicatꝭ in corpe ex amore hereos: qꝛ pcussi hoc fatuo amore dū quiescūt ⁊ sunt ociosi pfundantꝭ in cogitationibus ⁊ augetꝭ eoꝝ melīa p nimietate cogitationū. Et dū se occupant in varijs agibilibus diuertūtur a cogitationibus intensis q̄ pducunt eos ad melīaȝ ⁊ fatuitatez. Iuxta illud Ouidij de remedio amoris. Ocia si tollas periere cupidinis artes. Itez reddit qes spēȝ melīe fortez q̄ multiplicatꝭ ex vehemētia frigoris ꝯgelantis qꝛ ꝯgelatio humoꝝ potius fit in qete q̄ȝ in motu. Cuius rei signū est ꝙ aqua quiescēs ꝯgelatur citius q̄ȝ aqua fluminū. Itez reddit fortem spēm melīe q̄ multiplicatur ex perseuerantia ꝯstrictionis qꝛ sicut motus dilatat vias ⁊ nō sinit in eis humores torpescere: imo coadiuuat ad eoꝝ transitū: sic quies coartat eas ⁊ humores reddit quietos ⁊ alter alteri supueniens coangustat ipsuȝ ⁊ ideo plus vexantur repletionibus imoderatis qescentes q̄ȝ laborantes. ¶ Attēde decimo ꝙ estimatiōes mouēt humores ⁊ imaginatiōes similiter ppea ꝙ virtus estimatiua formata specie amicitie vel inimicitie: vel imaginatiua formata forma rei sensibilis est motiua virtus imperans que nō solū impat virtuti motiue volūtarie diffuse in musculis sȝ ⁊ alijs virtutibus naturalibus ⁊ vitalibus qd̄ exemplis pluribus declarari pōt. Nam videntes alios mingere vel oscitare protinus mouentur ad idem agendū. Et videntes vulnera atrocia alicuius moueri sepe compatitur vsq; ad syncopim. Et aliqui videntes alios phlebotomari statim syncopizant. Et huius sentētie meminit princeps primi scd̄a doc. pasum. 1. c. 14. dicens. Est etiaȝ cū corpus patitur ppter affectiones aīales alias ab istis quas nominauimus sicut sunt imaginationes aīales: plerūq; enim imprimunt res naturales queadmoduȝ accidit vt puer ei similetur cuius forma imaginata fuit: cuȝ fuit ꝯuentio viri ⁊ mulieris ⁊ vt sit eius color propinquus colori eius quē viderunt cū fuit casus spermatis scilicet in matricez. Et huius quidez generis est motus sanguinis ⁊ consecutio eius qui prepatus est ad eū cum multum intentus fuerit ad ꝯsiderandū res rubeas. Et istius capituli est congelatio dentiū propterea ꝙ alius acredinem comedit: ⁊ inuenire dolorem membri propterea ꝙ tale quale illud dolet alij cū de eo cogitauerit. Hec princeps ibi. Et tertij prima trac. 4. capi. vltimo loquens de quodam sic oppresso amore hereos ꝙ ad arefactionem iaȝ peruenerat ⁊ egritudines antiquas ⁊ fe

a ¶ Et hec qdez ⁊c̄.] Hoc dixit pp Gal. 2. de virtuti. nāli. vbi disputat ꝯtra antiquos q dixerūt humoꝝ nō esse gñationē: qꝛ latitabant in cibis: hic. n. pmo gñalr̄ reprobatus ē ab opifice scie nālis. 2. met. cū īprobat latitationē formaꝝ.

¶ Capitulum est ad inquirendum quid sit mēbruȝ ⁊ eius partes.

b m **Embra ⁊c̄.** ¶ Post sciaȝ de humoribus ponit sciam de mēbris: dr̄ aūt mēbruȝ a memis qd̄ est diuisio: qꝛ corpus diuiditꝭ in illud: ⁊ pmo generalē magis: pō spālē: determināš de spāli notitia ꝯsimiliuȝ p anatomiā: ibi pa [Dicemus ꝙ ossiuȝ.] Prima in duas: pmo ponit diffinitionē siue notificationem mēbroꝝ: pō diuisiōes eoꝝ: ⁊ pm viā diuisiōis psegtꝭ: ibi pa [Membroꝝ aūt.]

quinq; summe.

¶ Capitulum est ad inquirenduȝ quid sit membrum ⁊ eius partes.

m **Embra[b] sunt corpora q̄ ex pma humoruȝ generantꝭ cōmixtione: queadmodū humores sunt corpora que[c] ex prima ci-**

Dn̄t expositores ꝙ mēbruȝ accipitꝭ put cōiter se hȝ ad ꝯsil'e ⁊ organicū: lȝ membrū proprie sit organicū: qꝛ illud est anime instrumentuȝ: vt statim dicet auicē. ⁊ primo de hystorijs aīaliuȝ: dicunt ēt ꝙ mēbruȝ ꝙ hic diffinitꝭ est aīatuȝ: ⁊ iō nō diffiniuntꝭ hic ptes inaīate .s. pili vngues ⁊ humores. Dicūt ēt ꝙ dixit corpa: qꝛ p hoc differūt a ꝯplonibus ⁊ virtutib⁹: q̄ nō sunt corpa.

c ¶ Que ex pma humoꝝ generantꝭ cōmixtiōe. Dicūt ꝙ mēbra diffiniuntꝭ p māȝ: qꝛ in materia oīa cōicant: in forma aūt non: qꝛ alia est forma organicoꝝ: ⁊ alia consimilium: ⁊ intelligunt de forma accidentali. Dicunt etiam ꝙ tangit materiam .s. humoralez: ⁊ modū qꝛ per cōmixtionem: dicūt ꝙ forsan hic diffinitꝭ membrū: ⁊ ēt spiritus: qꝛ diffinitur membrū aīatuȝ: sed ē aīatum cū spiritu: tamē dicūt ꝙ adhuc differt spūs ⁊ membrū in modo quo fit ex mā: ⁊ in loco: qꝛ membra fiunt in matrice: ⁊ fiunt per viaȝ cōmixtionis: sȝ spiritus fiunt in corde ⁊ p viam euaporationis a sanguine. ¶ Dubitatur primo qꝛ dicit ꝙ mēbra prima cōmixtione .i. immediata fiunt ex humoribus. Cōtra qꝛ organica nō fiunt ex humorum cōmixtione: immo ꝯsimilium compositione. ¶ Itez membra fiunt p actum nutricationis ex humido cambij: primo .i. imediate: ⁊ nō ex humoribus. Dicenduȝ ꝙ loqtur de factiōe mēbroꝝ in vtero: ibi aūt nō apparet materia manifestior ex qua membra fiant: nisi hu. forsan tamē hu. transeunt ad formas membroruȝ per humiditates similes humiditatibus qbus membra nutriuntur: sed iste non sunt multū manifeste: ⁊ ideo dicuntur mēbra primo .i. imediate: vt cōiter exponitꝭ fieri ex hūoribus exn̄tibus ī mr̄ice. ¶ Ad primū ꝯtrariū dicendum ꝙ membra organica essentialiter nil sunt nisi ipsa consimilia: ⁊ ideo si consimilia fiunt ex humoribus: ergo organica. Ad scd̄m dicendū ꝙ si intelligit de factione membroꝝ p nutricationez ⁊ augmentationem: dixit ꝙ fiunt ex humoribus: sicut ex materia magis manifesta quaȝ sint humiditates. Uel dicēdū ꝙ per humores intelligit humores ⁊ humiditates: vel dicendū ꝙ auicē. nō dixit mēbra fieri primo ex humoribus: sed ex prima

bres longas dicit ꝙ reddita fuit ei salus. Nam cum sensit applicationem huius qd̄ diligebat euanuit quod habebat in breui tempore. Et estimauimus mirabile esse ⁊ significauimus obedientiam nature meditationibus.

¶ Hec quidez ⁊c̄.] ¶ In tertia parte prin. imponēs finem sermoni de humoribus ait primo. Nos dicimus .i. determinamus illa que iam dicta sunt in hoc capitulo ⁊ precedenti de humoribus ⁊ generationibus eorum. Secūdo dicit ꝙ opifices sapientiarum .i. methaphisici ⁊ philosophi naturales debēt log .i. disputationibus ⁊ demōstrationibus vti ꝯtra proteruos ⁊ deuiantes ⁊ nō medici. ¶ Attende primo ꝙ lȝ sapiētia pprie dicatꝭ de sola methaphisica in qua agitur de vlꝭssimis ⁊ diuinis: extēso tn̄ noīe dici pōt de phia nāli in qua agitur de corpe mobili. Unde pn. c. 2. doc. 1. istius fen. Nālem phm̄ vocat doctorem sapie phisicalis. Et hic in plurali logtur de opificibus sapientiaꝝ innuens ex hoc ꝙ plures sunt sapientie. ¶ Attende scd̄o ꝙ proteruos vocat pertinaces in erroribus nō cedentes rōni. Et deuiantes dicuntꝭ qui relicta veritate falsitatibus adherent ⁊ maxime illi qui vel negant manifeste apparentia ad sensuȝ vel sibiipsis dissident nō manentes in confessis. ¶ Attende tertio ꝙ medici. vt medici log debent ⁊ ingrere de humoribus fȝ ꝙ cause existunt egritudinum: sȝ de quidditate eorum ⁊ speciebus ⁊ gñatione ipsoruȝ ⁊ causis suis nō debent ratiocinari sed credere phisicis.

¶ Doctrina quinta fen prime primi: de membris cuius est vnum capitulum ⁊ quinq; summe.

¶ Capitulū est ad inquirenduȝ quid sit membrū ⁊ eius partes.

m **Embra sunt ⁊c̄.** ¶ In hoc capitulo pmo prin. diffinit membra. Secūdo diuidit ea ibi [Membroꝝ aūt.]

¶ In prima parte dicit ꝙ mēbra sunt corpora que generantꝭ ex cōmixtione pma humoꝝ sicut humores sunt corpa que generantꝭ ex prima cōmixtione ciboꝝ: ⁊ cibi sunt corpa generata ex prima cōmixtione elementorū. ¶ Instabit aligs primo de massa sanguinaria que generatꝭ ex prima humoꝝ cōmixtione ⁊ nō est membrū. Secundo de humiditate innoīata. Tertio de cābio ⁊ de toto corpore qd̄ generatur ex prima humoꝝ cōmixtione: ⁊ tn̄ non est membruȝ. Quarto mēbra spmatica non generantꝭ ex prima humoꝝ cōmixtione sed ex spmate. Quinto adeps non generatꝭ ex prima cōmixtione humoꝝ sed ex sanguinis vnctuositate: ⁊ tn̄ est membruȝ presertim zirbus. Sexto capilli ⁊ vngues non generantꝭ ex prima humoꝝ cōmixtione sed ex supfluitatibus humorū ⁊ enumerantꝭ a prin. ⁊ Auerroy scd̄o colliget. c. 8. inter mēbra. Septimo melancholia adusta generatur ex prima humoꝝ cōmixtione ⁊ non est mēbruȝ. Idē pōt argui de apatib⁹. Octauo ꝯ similitudines arguitꝭ: humores nō generantꝭ ex prima ciboꝝ cōmixtione sed ex chilo vt dictum est in capl'o precedenti. Item humores sepe generantur ex seinuicē sicut ex phl'ate sanguis: ex sanguine cholera: ex cholera melīa. Itez humores qnq; generantꝭ ex mēbris carniformibus ⁊ adipinis duȝ liquefiunt vt pȝ a Gal. 2. pronosti. cōmento. 28. illo cano. Sȝ si eiusdez hypostasis. Cuius rei signuȝ est ꝙ in ethicis qnq; vrine oleaginee exeunt ⁊ superficietenus pingues. Nono plurimi ciboꝝ non generantꝭ ex prima elementoruȝ cōmixtione sicut carnes pisces oua. Naȝ inter eos ⁊ elemēta sunt mixta imperfecta metheoroloica metalla lapides plāte. ¶ Attēde primo p solutiōe dcaꝝ obiectionū aliquos dixisse prin. hic declarare quadam similitudinaria descriptione nō diffinitione qd est membruȝ. Sȝ sic diffinitꝭ. Membrum aīalis est in quod diuiditꝭ ⁊ ex quo integratꝭ ⁊ cōponitꝭ corpus p quod exercentꝭ opatiōes aīaliuȝ pm ꝙ aīalia sunt. Et dr̄ membruȝ a memer grece qd̄ est diuisio latine.

ma cōmixtione humoꝝ. Sed prima cōmixtio humoꝝ est qua fiunt humidita/
tes: ergo membra fiunt ex humoribus q̄ sunt primū cōmixtuꝫ in quod trāseūt
hu. Dynus aūt dicit ꝙ auic. accipit mēbra ꝑ mēbris ⁊ humiditatibus: q̄ hu
mīditates iā hn̄t aliqd de forma membri. Dubitat̄ scd̓o an mēbra fiāt ex hu/
moribus ꝑ viaꝫ cōmixtiōis humoꝝ: vꝫ ꝙ non: ꝑ auer. scd̓o colliget ⁊ ꝑ rōnes
auicēne supra caplo de subiectis medicine. Prima sic: fit mēbruꝫ ex humori/

borum generantur conmixtione: sicut cibi generati sunt ex prima conmixtione elementorum. Membrorum autem alia sunt simplicia: alia composita. Et simplicia quidem sunt quorum quācunqꝫ sensibilem assumpseris partez erit toti cōicans: i noīe diffinitiōe sicut caro in suis ꝑtibꝰ ⁊ os i suis ꝑtibꝰ ⁊ neruꝰ in

bus sicut kilus ex cibis: sꝫ
kilus fit ex cibis: vt ex mā:
sic ꝙ tota forma cibi corrū
pitur: ⁊ nō fit ex cibis ꝑ cō
mixtionē sicut mixtum ex
elementis. Scd̓a rō: quā
do aliqua cōponūt aliqd̓
sicut elemēta: ipsa debeāt
agere ⁊ pati adinuicē: sed
humores non agunt ⁊ pa
tiuntur adinuicē: īmo pa/
tiunt̄ a membro: ꝙ mēbrū
fit ex eis ꝑ nutricationeꝫ:
aut a spermate: qn̄ fiunt mēbra ꝑ generationē. Tertia rō: si membrū cōponi/
tur ex humoribus sicut ex elemētis: ergo resoluit̄ in humores sicut in elemen
ta: ꝙ tn̄ est falsum. In ꝯriuꝫ Auic. ista qd̓ vel responsio ꝑsupponit opinionē
medicoꝝ veraꝫ. s. ꝙ quattuor humores repiant̄ in venis pro nutricatiōe: ⁊ in
matrice pro generatione: ⁊ ꝙ solus sanguis nō sit mā membrorum: ⁊ tunc so
lutio ad q̄ōneꝫ est euidens. s. ꝙ membra fiūt ex humoribus ꝑ modū cōmixtio/
nis primo in humiditates: ⁊ si humiditates nō differūt spē ab humoribus im
mediate membra fiunt cōmixtione humoꝝ. Rō est duplex: primo: q̄ sicut mi/
xta fiunt ex elementis primis: ita mēbra ex elementis ꝯis. s. ex humoribus ꝯm
medicos. Amplius ad membroꝝ generationem ⁊ nutricationem requiruntur
quattuor hu. oppositaꝝ qualitatuꝫ adinuicē: igitur actione eorum ⁊ passione
⁊ cū hoc extrinseco agente fient mēbra ex illis: añcedens ⁊ ꝯña videtur nota.
Imaginanduꝫ igit̄ est ꝙ spermate vel mēbro agente in hu. ipsi ēt ad se inui/
cem cōmiscent̄ ⁊ ꝯfrangunt̄: ⁊ fit mēbruꝫ. Sꝫ dubitat̄ quare hu. isti cuꝫ sunt
in venis adinuicem nō agūt: d̓o̓m ꝙ agunt: sed non diu perdurāt in venis: ita
ꝙ actio appareat: ⁊ iō cuꝫ diu starēt in venis appareret actio eorum adinui/
cem: ⁊ victoria alicuius vel aliquoꝝ: sicut apparet in egritudinibus materia/
libus ꝑꝑ retentionem materieꝝ: in venis non ꝯm naturam: vel dicendum ꝙ
hu. naturali actione non agunt adinuicem: nisi agat in eos agens extrinsecuꝫ
ꝑ actuꝫ tertie digōnis vel q̄rte. Ad auer. scd̓o colliget d̓o̓m ꝙ ipse voluit mē/
bra nutriri solo sanguine: vt supra diximus. Ad rōnem primaꝫ dicendum ꝙ
nō est sile de kilo ⁊ mēbro: q̄ membruꝫ necessario preexigit q̄ttuor humores:
sꝫ kilus nō ꝑexigit cibaria plura. sꝫ solis carnibus vl̓ solo pane comestis fieret
kilus: ⁊ iō cuꝫ sil̓ comedit̄ panis ⁊ caro non expedit ea simul cōmisceri vt fiat
kilus: vel d̓o̓m ꝙ cibaria ēt cōmiscent̄ vt fiat kilus. Ad secundam dicendum
ꝙ cuꝫ hoc ꝙ hu. patiunt̄ a mēbro ēt ab inuicē patiunt̄: ⁊ refrangunt se in suis
qualitatibus. Siqs aūt volet fatigari in speculatiōe: poterit tenere ꝙ q̄uis
quattuor hu. necessario requirantur vt materia membroꝝ: tn̄ inter se nil agūt
necessario requisitū ad membroꝝ generationē: sed extrinseco agente fiunt mē
bra. Ad tertiam neganda est ꝯña: tyriaca enim non resoluitur in medicinas
simplices ex quibus cōponitur: sic membrū non ꝯuertitur in hu. Et rō est q̄:
generatio humoꝝ reqrit agens determinatū ⁊ locū determinatū: vt dicit ale
xander atheniensis distinctione. 7. propositio ergo que dicit ꝙ oē cōpositum
resoluit̄ in eo ex quo cōponit̄: non est vniuersalis. Dubitatur de eo ꝙ dicit
hu. sunt corpora q̄ generant̄ ex prima ciboꝝ cōmixtione. i. immediate ex cibis
Contra: q̄ hu. fiunt ex kilo. Amplius hu. pn̄t fieri ex sanguine: vt cum aliqs
propriū sanguinē biberit: aut cū ad stomachū ab epate ꝑ meseraycas portare
tur sanguis: ꝙ fieri pōt: vt tertio de virtutibus nālibus tertio cañ. fen. 13. pri/
mo cap. Dicenduꝫ ꝙ hu. fiūt ex cibis imediate: q̄ nulla alia forma interue/

Jacobus

Aliꝫ dicunt ipsuꝫ hic diffiniuisse mēbra sed addenduꝫ in diffinitione solida sic
vt dicat̄: membra sunt corpora solida ⁊ ꝑ hoc soluunt tria prima ⁊ septimum
obiecta. ¶ Sꝫ instabit aliquis de humoribus oculi cristallino vitreo ⁊ albugi
neo sunt etenim mēbra: verūtn̄ non sunt corpora solida. Iteꝫ de nucha ⁊ cere
bro. Respōdent hi ꝙ humores oculi ꝯm ꝙ determināt sibi certū situꝫ partiuꝫ
⁊ figurā propriaꝫ q̄daꝫ ꝑticipant soliditate ⁊ nō fluūt neqꝫ refluūt veluti liqui
da: silr̄ neqꝫ cerebruꝫ neqꝫ nucha. Scd̓o dicūt addendū esse in diffinitiōe mē/
broꝝ nālia ita vt dicat̄: membra sunt corꝑa nālia. Naꝫ reꝝ. 7. nāliuꝫ mēbrum
est quarta res. Et ꝑ id soluit̄. 7. rō de melā adusta ⁊ ꝯfirmatio ipsius de apa/
tibus. ¶ Sꝫ instabit aliquis de sexto digito q est membrū ⁊ non est res nālis.
Dicūt ꝙ sextus digitus ex ꝑte caꝝ mālis formalis ⁊ efficiētis est res nālis: sed
ex ꝑte numeri indecētis est ꝯ nām. Tertio dicūt addendū esse ⁊ ꝑtes vt dicat̄.
Membra sunt corꝑa solida nālia ⁊ ꝑtes. Aliter mēbroruꝫ diffinitio cōpeteret
corꝑibus integris. Quarto dicūt addendū esse ꝙ sint vnius actionis aīe saltē
in gn̄e vel iuuamēti vt auris: auditus: oculus: visus: ⁊ ꝑꝑea totus truncus cor
poris dēꝑtis tibijs ⁊ capite: lꝫ sit pars media totius corporis nō ꝓprie dr̄ mem
bruꝫ q̄ nō est deputatus totus vni certe actioni aīe: sꝫ simul ꝯtinet vitalia mē/
bra cū nālibus. Aliꝫ asserūt mēbrū ꝓprie id dici in qd̓ est prima diuisio corꝑis
aīalis vt totius integralis in suas partes. Et ꝯm illos ꝑtes organice sole mē/
bra dicerent̄ sicut caput colluꝫ truncus ⁊ extrema. Attēde secūdo ꝙ sicut ele
menta quattuor sunt prima principia corꝑalia intrinseca oīum mixtoꝝ ita ci/
bi sunt principia humoꝝ ⁊ humores membroruꝫ large sumpto noīe humoris
vt se extendit ad humiditates scd̓as ⁊ spmata. ¶ Attende tertio ꝙ hoc supla
tiuū prima capit̄ pro preuia seu ꝓcedenti vt sit sensus ꝙ mēbra sunt corpora q̄
generant̄ ex precedēti cōmixtione humoꝝ ⁊ ꝑ hoc soluunt̄ rōnes quarta qn/
ta octaua ⁊ nona ⁊ iam solute sunt tres prime ⁊ septima. Ad sextaꝫ dic ꝙ ca/
pilli ⁊ vngues nō sunt membra proprie dicta cū nullā habeāt eis innatā po/
tentiā aīe vt ante dictū est caplo de complexionibus mēbroꝝ vbi triplex no/
tabatur maneries sumendi membruꝫ. §. illo. Frigidius vero.

Membroꝝ ⁊c. ¶ In hac ꝯa ꝑte sunt deceꝫ ꝑtes. Prima est de
diuisiōe mēbroꝝ in simplicia ⁊ cōposita. Scd̓a
de diuisione mēbroꝝ penes ṽtutes quas habēt ibi [In vnoquoqꝫ ṽo mēbro]
Tertia de diuisiōe mēbroꝝ penes eē principale vel seruiēs aut neutrū ibi [Et
nūc qdeꝫ] Quarta de diuisione mēbroꝝ penes opationeꝫ ⁊ iuuamētū ibi [Ga.
aūt] Quinta de diuisiōe eoꝝ in spmatica ⁊ sanguinea ibi [Et etiā denuo dice/
mus] Sexta de diuisione mēbroꝝ sentiētiuꝫ mobiliū ⁊ ortu pāniculoꝝ ibi [Et
dicemus ēt] Septima de diuisiōe mēbroꝝ carnosoꝝ penes villosa eē vel care/

nit media inter hu. ⁊ cibaria: ⁊ cuꝫ duo humores: intelligo simul hu. ⁊ kilum:
⁊ sic soluitur prima rō: vel d̓o̓m: vt supra diximus ꝙ prima cōmixtio ciborum
est qua fit kilus: ⁊ tunc cū auic. dicit hu. generant̄ ex prima ciboruꝫ cōmixtio/
ne: intelligit. i. ex kilo. Ad scd̓am d̓o̓m ꝙ sanguis tūc hꝫ rōnem cibi: ⁊ primo
transmutatur in kiluꝫ quā fiat sanguis. Sꝫ an prius quā ille sanguis fiat kilus
transmutet̄ in quandā aliaꝫ rem spē differentem a sanguine ⁊ kilo: ⁊ hoc ne

suis partibus ⁊ his similia. Ideoqꝫ similium vocantur partium. Composita vero sunt illa quorum quācunqꝫ acceperis partem in nomine ⁊ diffinitione toti communicans non erit: sicut manus ⁊ facies. Pars enim faciei non est facies neqꝫ pars manus est manus. Et vocantur membra instrumentalia: eo ꝙ

sit generatio circularis san
guinis in kiluꝫ ⁊ kili in san
guinē. Est dubiū de quo
potes tenere partem quā
vis. Dubitatur q̄ dicit ci
bi sunt generati ex prima
elementoꝝ commixtione.
Contra q̄ caro est nobis
cibus: sed ipsa fit ex humo
ribus. Quidaꝫ dicūt textū
predictū nō esse auic. Aliꝫ
dicūt ꝙ dixit illud non de
omni cibo: sꝫ de pluribus.
Aliꝫ dicūt ꝙ sermo est verus de carne mortua: q̄ illa est nobis cibus: ⁊ fit im/
mediate ex elementis. Nos dicamus ꝙ cibaria fieri immediate ex elemento
rum cōmixtione est inter formā ciboꝝ ⁊ formaꝫ elementoꝝ non esse formam
mediam manifeste: oīa autem inaīata sunt hm̄oi: ⁊ ideo non debet intelligi vt
sonat vox ꝙ cibi fiant ex elementis: imo semꝑ mixtū fit ex mixto.
a ¶ Membroꝝ ⁊c.] ¶ Hic determinat de mēbris via diuisiua: ⁊ ꝑmo ponit
diuisiones quasdā mēbroꝝ magis generales: ṽo generales minus: ibi ṽa [Et
dicemus ꝙ mēbroꝝ sentiētiū: ⁊ mobiliū.] Generalis diuisio mēbroꝝ q̄daꝫ est
ex ꝑte cāe formalis: ⁊ primo ponit hāc: q̄daꝫ est ex ꝑte cāe finalis: ⁊ ponit eaꝫ
scd̓o: quedā est ex ꝑte cāe mālis ⁊ efficientis: ⁊ ponit eam tertio: ibi ṽa [Gal.
aūt dixit ꝙ membruꝫ: ibi tertia [Et ēt de vno dicemus] Causa formalis. i. ꝙ ē
sicut forma membroꝝ est cōplexio ⁊ compositio et virtus: Primo ergo ponit
diuisionē membroꝝ penes formā eoꝝ que est cōplo ⁊ cōpositio. Scd̓o penes
formaꝫ que est virtus: ibi ṽa [In vno quoqꝫ vero membro est virtus ⁊c. Pri/
ma in. 2. primo pōit diuisionē: scd̓o declarat: ibi ṽa [Et simplicia] Tertio exe/
quitur ibi primuꝫ. Considerandū primo ꝙ cum dicimus membroꝝ quedaꝫ
sunt simplicia q̄dā cōposita ē: ac si diceremus mēbroꝝ q̄dā sunt q̄ꝝ forma pro
prie est ꝯplo quedā quoꝝ forma est cōpositio: ergo hec diuisio sumitur penes
cāꝫ formalē. Cōsiderandū scd̓o vt dicūt ꝙ cā diuersitatis membroꝝ in nobis
fuit diuersitas operationū: q̄. n. aīa aīalis ⁊ proprie ꝑfecti sicut est hō: est prin
cipium multaꝝ ⁊ diuersaꝝ opationū: vt. ṽ. g. motus visionis ⁊ auditionis ⁊c.
ideo multa ⁊ diuersa oportuit esse mēbra in nobis. Consideranduꝫ tertio ꝙ
mēbra dicunt̄ simplicia ⁊ similia ⁊ homiomera: ab omi qd̓ est vnus ⁊ meros
qd̓ est nā: membra ēt dicūtur organica a nomiomera. i. diuerse nāe ꝯposita ⁊
dissimilia. Cōsiderādū quarto ꝙ mēbruꝫ cōsile vt consimile est tale ꝙ quantā
cūqꝫ partē assumpseris: toti cōicat noīe ⁊ diffinitione: q̄ alr̄ nō esset cōsimile:
ꝯsile tn̄ vt nā organica participat: nō est tale. ṽ. g. os cosse dꝫ esse parumꝑ ob/
liquū: ⁊ vt sic nō q̄cūqꝫ ꝑteꝫ acceperis toti cōicabit. Cōsiderandū. 5. ꝙ ꝯsilia
quedā sunt vere consilia: vt caro glandosa ⁊ ossa: ⁊ hm̄oi: quedā sunt appa/
renter ꝯsilia: sicut musculus: vena: ⁊ arteria. Hic ego ponit ꝯsilia nō solū ṽa:
sꝫ q̄ apparēter sunt talia. Cōsiderādū. 6. ꝙ organica ēt q̄dā sūt valde organica
vt q̄ ex organicis fiūt: vt caput: q̄daꝫ sūt nō sic organica: sic manꝰ: vel brachiū.
Cōsiderādū. 7. ꝙ ꝑ motū ⁊ opatiōes aīe debemꝰ itelligere opatiōes sensus ⁊
motus volūtariꝫ: quoꝝ principiū est aīa aīalis: q̄ proprie ⁊ vere est aīa. Sꝫ aīa
naturalis ꝓprie vocata est nā a multis antiquis: ⁊ ꝓprie a Ga. primo de ṽtu.
nāli. q̄ ergo membra instr̄alia sunt qbus he opatiōes ⁊ motus fiūt: ⁊ hec fuit
necessitas hoꝝ membroꝝ: ⁊ iō dicta sunt organica siue instr̄alia: q̄ aīe aīalis. s.
instr̄a: ⁊ ꝑꝑ h̓ plantis nō attribuimus mēbra: sed partes: q̄ ꝑꝑ nō habere ani
mam aīaleꝫ non fuit in eis multa organizatio. Sed tu. d. nos videmus ꝙ aīa

De partibus

re villis ⁊ ꝙ oīs motus fit ꝑ villos ⁊ de diuersitate villoꝝ ibi [Oīa quoqꝫ mē/
bra] Octaua de diuisione mēbroꝝ neruosoꝝ ꝯtinentiū qd aliud a se ibi [Et di
cemus ꝙ mēbroꝝ] Nona de diuisiōe mēbroꝝ penes eē ꝓpinqua sanguini vel
ab eo remota ibi [Et dicemus ēt ꝙ sunt quedaꝫ] Decima de habitudine mē/
broꝝ fortiuꝫ ad debilia ibi [Mēbra aūt fortia] Prime partis sunt due ꝑticule.
In pria que est pn̄s tex. diuidit̄ mēbrū in simplex ⁊ ꝯpositū: ⁊ declarant̄ mem
bra diuidentia. In scd̓a agit̄ de vnoqꝫ simpliciū mēbroꝝ sigillatiꝫ ibi [Primū]
¶ In prima ꝑti. dicit prio prin. ꝙ mēbroꝝ quedā sunt simplicia alia sunt cōpo
sita. Scd̓o dicit ꝙ mēbra simplicia sunt illa quoꝝ q̄libꝫ ꝑs sensibilis hꝫ idē no
men ⁊ eandē diffinitionē sicut suū totū vt q̄libet ꝑs carnis est caro ⁊ ossis os:
⁊ nerui neruus: ⁊ sic de aliꝫs. Et ideo vocant̄ mēbra simplicia ⁊ siliuꝫ ꝑtiuꝫ seu
silia. Tertio dicit ꝙ mēbra cōposita sunt illa quoꝝ ꝑtes nō hn̄t ideꝫ nomē nec
eandē diffinitionē cū suo toto sicut manus ⁊ facies quaꝝ ꝑtes nō sunt manus
neqꝫ facies. Et vocant̄ hec mēbra instr̄alia eo ꝙ instr̄a sunt aīe ad cōplendum
motus ⁊ opationes virtutū ipsius. ¶ Attēde primo ꝙ Aris. ꝑmo de nā aīaliū
c. 2. diuidit ꝑtes corꝑis in nō cōpositas ⁊ cōpositas dicens. Quedā ꝑtes corꝑis
aīaliuꝫ dicunt̄ nō cōposite ⁊ sunt ꝑtes q̄ ꝑtiuntur in ꝑtes siles quasdā qbusdā
sicut ꝑtitur frustū carnis in multa frusta. Et quedaꝫ ꝑtes dicunt̄ composite: ⁊
sunt q̄ ꝑtiunt̄ in ꝑtes dissiles quasdā qbusdā sicut manus: qm̄ manus nō ꝑti/
tur in manus multas neqꝫ facies in facies multas. Et nō diuidit mēbra in sim
plicia ⁊ cōposita sicut diuidit hic prin. imo inuit nomē mēbri dici solū de par/
tibus cōpositis subdens statiꝫ. Et q̄daꝫ qd̓ cadit in hac dispōne nō dr̄ ꝑs tm̄
sꝫ mēbrū noīatur sicut mēbra q̄ sunt de vl̓ibus ⁊ hn̄t alias ꝑtes sicut caput pe
des ⁊ manus minor ⁊ maior ⁊ pectus. Nā oīa ista mēbra dicūtur vl̓ia ⁊ habēt
alias ꝑtes: hec aristo. ¶ Attēde. 2. ꝙ mēbra simplicia solū sunt simplicia ꝯm iu
diciū sensus. Nā in rei veritate cōmixta sunt ex elemētis: veꝝ q̄ elemēta non
appꝑent actu i mixto nec appet ad sensuꝫ ꝑs aliq̄ in simplicibus q̄ nō hēat ideꝫ
nomē ⁊ eandē diffinitionē cū toto dicunt̄ simplicia ⁊ omogenea ⁊ omiomera
⁊ ꝯsilia: elemēta ṽo sunt simplicia nā ⁊ ṽitate sic occultata i mixtis vt sensui
non appareāt. Iuxta illud. G. in prin. libri sui de elemētis. Qm̄ cū sit elemētū
minor ꝑs eius cuiꝰ est elemētuꝫ ⁊ ꝑs q̄ est minor ꝑtiuꝫ i eo qd̓ appꝫ sensui nō sit
ꝑs q̄ est minor ꝑtiuꝫ vere: qm̄ multe ꝑtiuꝫ ꝑꝑ paruitatē suam occultant̄ sensui
tūc manifestū est nobis ꝙ dr̄ie elemētoꝝ q̄ sunt nā ⁊ veritate vnicuiqꝫ corꝑoꝝ
nō est sensus. ¶ Attēde tertio circa descriptionē mēbroꝝ simpliciū ꝙ ipsa est
intelligēda sub ꝯditione. s. si mēbruꝫ simplex ꝑtes habeat sensibiles. Nā dare
est minimā carnē ⁊ minimū os cū oīa entia nālia sint determinata ꝑ maximū
⁊ minimū: eo ꝙ determināt sibi certas formas ꝑhicas q̄ seruari nō possunt ni

nutritiua ẽt agit suas operationes quasdã cuz multa organizatione: vt appa/ret de epate ⁊ stõ ⁊ venis ⁊ arterijs. Dicenduz ꝙ ista organizatio nõ debetur aie nutritiue ſꝫ se: sed vt est ꝯiuncta ⁊ perfecta aia sensitiua. ⁊ vt stat illi sicut mã forme: vtruz aũt membruz organicũ faciat suaz opationez ꝑ ꝑticulaz prin/cipalem: ⁊ si sic: vtruz ꝑ eam operantez cuz nã ꝯsili vel organica: est qd̃ quam scripsimus primo de accide i ⁊ morbo in .8. conclusionibus ⁊ propositioni/bus principalibus ⁊ quin ꝗ annexis.

sunt anime instrumenta ad complendũ motus ⁊ operationes. ¶ Primum[a] membrorum similium partium est os quod durum est creatuz: quoniã ipsum est corporis fundamentum[b] ⁊ substentaculum motuum. ¶ Post[c] ipsum vero est cartilago que osse existit mollior. Ideoq; flecti potest: sed est omnibus alijs membris durior. In creatione cuius iuuamentum fuit vt ossium cum corporibus mollibus per ipsam melior fieret continuatio: ⁊ durum cum molli nõ absq; medio componeretur: duro enim molle lederetur ⁊ precipue in hora constrictionis ⁊ percussionis: sed etiam cõpositio ordinata sicut est in osse spatule ⁊ hypocondriorum: ⁊ in ossibus costarum: ⁊ sicut est epiglotalis[d] cartilago: ⁊ illud quod est sub thorace: ⁊ vt ꝑ ipsam esset fieret melior iuncturaruz se adinuicem fricantium vicinitas: ne sua duritie rumperentur: ⁊ etiam vt cum aliquis musculus se extendẽdo ad aliquod peruenerit membruz in quo os non existat: cui innitatur ⁊ a quo confortetur sicut palpebrarum musculi: sit ibi sustentaculum: ⁊ plerũq; etiam in multis locis est necesse rem aliquaz rei alicui inniti que non sit dura in vltimo sicut epiglotis. ¶ Postea[e] sunt nerui qui sunt corpa

a ¶ Primuz ⁊c.] ¶ Hic exequitur de mẽbris ſꝫ diuisionez datã: solum autez exequitur de consilibus q̃ sunt nouem: poterat autẽ replere hoc capitulũ exequendo de organicis: sicut auer. facit ⁊ rasis: q: in eodem loco ponunt scientiã ꝯsimilium membrorum ⁊ organicoꝝ: ſꝫ auicẽne placuit ponere noticiaz organicorum in libro tertio: ſꝫ etiam eoruz noticia generalis satis apparet in hoc capitulo cum loquetur de diuersitatibus membroꝝ penes virtutes ⁊ operationes ⁊ iuuamenta: incipit ergo a membro consimili ꝙ est os ⁊ dicit ꝙ primum membrum ⁊c. Dicunt quidam ꝙ os est primum membruz q: primo occurrit tactui in duricie sua. Alij dicunt ꝙ est primũ q: est primuz substentans omnia membra mollia ne ledantur. Alij dicunt primuz q: spermaticuz: nos diximus ꝙ est primuz multitudine sue quantitatis siue mol': nullius .n. omnino cõsimilis membri quantitas in nobis est tanta quanta solorum ossium: caro .n. que videtur multa est in veritate organicum membrum respectu ossium puroruz quia est composita ex carne ⁊ villis neruoruz: nunc dicamus ꝙ os est primuz membrum q: ab eo incipit ⁊ potuisset ab alio incipere.

Jacobus

si sub aliq̃ determinata q̃titate mãe: iuxta illud Aris. 2. de anima. tex. 41. nã ãt ꝯstantium oium terminus est ⁊ rõ magnitudinis ⁊ augumenti. Et in h̃ differũt entia nãlia a methematicis data ergo minima carne de ea vere dr̃ ꝙ ẽ mẽbruz simplex ⁊ tñ ꝑtes eius sensibiles nõ cõicant cũ toto in noie ⁊ diffinitione cũ nulle sint ei ꝑtes sensibiles. ¶ Attẽde. 4. ꝙ nihil ꝓpibet idez mẽbruz ſꝫ diuersas noiatiões ⁊ rões dici simplex ⁊ cõpositũ vt spõdilis ⁊ craneuz ſm ꝙ sunt ⁊ noiant spõdilis ⁊ craneũ sunt mẽbra organica sibi determinãtia certas figuras q̃titates nũeros ⁊ situs ꝑtiuz: ⁊ iõ nõ q̃libz ps cranei ẽ craneũ nec spõdilis: spõdil' sed ſꝫ ꝙ sunt ossa sunt mẽbra simplicia. Idez itellige de hũoribꝰ cristallino vitreo ⁊ albugineo ⁊ de dẽtibus. Uel dic ꝙ ꝑdcã mẽbra sunt simplicia absolute q: ſꝫ esse sbe ꝑtes eoꝝ totis cõicãt in noie ⁊ diffinitiõe: ⁊ ſꝫ ꝑtes eoꝝ ſꝫ aliquod esse discrepẽt a toto i diffinitiõe ⁊ noie dici põt illud nõ sufficere ad mẽbruz cõpositũ vel organicũ: ſꝫ oꝫ cũ hoc vt ex deferẽtibus ꝑtibꝰ simplicibus cõponaƚ. ¶ Attẽde. 5. circa illud: ⁊ vocãtur mẽbra istrãlia eo ꝙ sunt aie instrã: ꝙ nomẽ aie currit apd̃ multos veteꝝ pro aia sensitiua ⁊ itellectiua ⁊ motiua ſꝫ locũ: formã vero vegetatiuã nõ aiaz sed nãz vocãt. Et q: ꝟtutes sensitiue ⁊ motiue ꝑ mẽbra organica i q̃bus est vna ꝑncipalis ps suas exercẽt opatiões ⁊ virtutes nãles ꝑ simplicia magis dicũtur mẽbra organica istrã aie ⁊ simplicia instrã nãe. Juxta illud pricipis. 12. aialiũ. c. 1. Et oẽ mẽbruz hꝫ suas virtutes nãles sitas i mẽbro ꝯsili ⁊ suas virtutes aiales ⁊ aiatas ꝯculcatas in istrãlibus. Sed istabit aliq̃s de stõ ⁊ epate q sunt organiga mẽbra ⁊ tñ sub seruiũt virtutibꝰ nãlibus: digõnis prime ⁊ scẽe. Dic ꝙ digõnez opanƚ ꝑ ꝑtes carniformes nec opus est ad hãc operationẽ aliqua etherogenea cõpositiõe. ¶ Primuz mẽbroꝝ ⁊c.] ¶ In hac ꝑticula scd̃a p̃ie ꝑtis angit ꝑn. de mẽbris ꝯsilibus ⁊ eoꝝ iuuamẽtis ⁊ diuidiƚ in 9. ꝑtes. In p̃ia agiƚ de osse. In scd̃a de cartilagine ibi] Post ipsuz vero est cartilago] In tertia de nouo ibi[Postea sunt nerui] In q̃ta de chordis[Post neruos sunt chorde] In q̃nta de ligamẽtis ibi[Post eas aũt] In sexta de arterijs ibi[Et post ligamẽta] In septĩa de venis ibi[Post sunt vene] In octaua de pãniculis ibi[Deinde sunt] In nona de carne ibi[Postea est.] ¶ In p̃ia parte dicit p̃io ꝙ os est primũ i ordie mẽbroꝝ ꝯsiliuz. Scd̃o dicit ꝙ os est creatũ seu genitũ duꝝ ꝑꝑ hoc ꝙ est fundamẽtuz corpis ⁊ sustẽtaculuz motũ: ¶ Circa primũ queriƚ cũ nec os primo formeƚ i gñatiõe hois sed cor vel epar nec sit vnũ de mẽbris pricipalibus: imo vile mẽbruz terrestre isensibile nec subintret cõpositiõez alicuius mẽbroꝝ pricipaliuz q̃re dr̃ primũ. Dic ꝙ primũ dr̃ q: est fundamẽtuz suꝑ qd̃ corpus fabricatuz est: sunt .n. in hoie spõdiles sicut i naui carina: teste prin. c. sequẽti. ¶ Sed obijciet aliq̃s carina p̃io poniƚ in formatiõe nauis ⁊ alie ꝑtes suꝑ eã fundãƚ ossa vero nõ sic ſꝫ postremo generãtur i ꝯstõne aialis. Juxta illud Ga. scd̃o de ꝯplex. c. 2. Postea generanƚ postremo ossa ⁊ vngues ⁊ cartilagines. Dic ꝙ nõ est oĩmoda sĩlitudo sed i h̃ ꝙ sicut carine inĩtũtur alie ꝑtes nauis sic ossibus alie ꝑtes corpis iaz facti. ¶ Queriƚ scd̃o: quoꝝ motuũ est os substẽtaculũ. Dic ꝙ nõ motuũ alteratiõis nec augmẽti p̃cipalr̃ nec gñatiõis ⁊ corruptiõis plꝰ q̃ꝫ alia mẽbra sed localiũ motuũ precipue volũtarioꝝ ⁊ maxie motuũ erectionis ⁊ solide appħẽsiõis. Deciderẽt .n. corporis ꝑtes altera suꝑ alterã si nõ essꝫ ossiuz duricies nec haberẽt chorde ⁊ musculi q sunt instrã motuũ cui possent initi neq; possent manus firmiter aliq̃d appħẽdere ⁊ tenere. Est ergo os mẽbruz siccius ⁊ durius oiuz q̃ cutis tegit cuius iuuamẽtuz est esse fundamẽtum corpis ⁊ sustẽtaculũ motuuz vel ꝓtegere membra alia vel replere vacuitates ⁊ iũcturaꝝ. ¶ Post ipsuz ⁊c.] ¶ In scd̃a ꝑte q̃ est de cartilagine dicit p̃io ꝑn. ꝙ post os est cartilago i numero mẽbroꝝ simpliciũ icipiẽdo. s. a durioribꝰ ⁊ ꝓcedẽdo ad molliora. Et est cartilago mollior osse q: plicari põt absq; hoc ꝙ rũpaƚ sicut clare pꝫ i cartilaginibus auriũ ⁊ nariuz. Sed est durior ceteris mẽbris ꝯsilibus. Cuius rei signũ est ꝙ minus plicaƚ eis ⁊ minus cedit in se cũ primiƚ ſꝫ superficiez. Est .n. duꝝ q̃dez qd̃ nõ cedit in seipsuz ſꝫ suꝑficiem vt ait Ari. 4. methauroꝝ tex. 30. Scd̃o tãgit prin. q̃tuor iuuamẽta cartilaginis. Primuz est vt ꝯtinuatio melior fiat vel mollior vt q̃daz libri habẽt ossiũ que dura sunt cũ mollibꝰ ꝑtibus. Ita. s. ꝙ duꝝ cũ molli non cõponaƚ sine medio aliquo inter ea: q: molle lederet a duro tꝑe fortis cõpressionis ⁊ ꝑcussiõis: ſꝫ sit cõpo

b ¶ Fundamentuz ⁊c. ¶ Quia motus eget fixo: vt ari. de progressu aialium in libro de causis motus animalium.

c ¶ Post ipsum ⁊c.] ¶ Considerandũ ꝙ notificat cartillaginem: primo ex ꝑte sbe vt pꝫ: secundo ponit quattuor iuuamenta primũ vt mollia mẽbra melius continetur ossibus: vt apparet in osse lato spatule ⁊ in ossibus costarum mẽdosarũ ⁊ in epigloti ⁊ illud qd̃ est sub torace. i. cartilagie que respõdet in directo oris stomachi: que a Ga. 7. de iuuamẽtis mẽbroꝝ primo capitulo dicit pomuz granatuz: secundũ iuuamentum est vt melior fiat vicinitas ossiuz se confricantium: tertium vt sit substentans per musculuz in membro in quo os esse non potuit sicut in palpebra: quarto ꝙ oportuit rez aliquam ⁊c.

d ¶ Epiglotalis ⁊c.] ¶ Cui innituƚ musculi vitales difficile est hoc q̃rtum iuuamentum distinguatur a primo. Hic autẽ esset locus prolongationis ſm veram scientiam anothomie.

e ¶ Et postea sunt ⁊c.] ¶ Ponit tertiũ membruz consimile. s. neruuz quoꝝ albedo ⁊ flexibilitas est nota ad separanduz. i. rumpenduz dura ⁊ hoc est verum de neruis elõgatis a radice: propinqui .n. medulle ⁊ cerebro faciliter rũpuntur siue diuiduntur: sicut apparet in neruis opticis iuxta cerebruz: ſꝫ possit dicere ꝙ neruus in quacũq; sui parte est plicabilior q̃ꝫ rumpibilis: ⁊ hoc q: habet tenacitatem creati vt per eos membra sensum habeant ⁊ motum: quõ modo membra moueantur motu voluntario ⁊ qualiter neruus motiuus in hoc operetur erit sermo cap. de virtute motiua: ⁊ q̃liter nerui sensitiui faciãt ad sensuz ⁊ ꝓprie nerui tactiui. c. de ꝟtute aiali ꝑquiri opꝫ. Hic oẽs dubitãt vtrũ nerui

De partibus

sitio ordinata vꝫ gradatĩ ꝓcedẽs a duris ad mollia. Exẽpluz primũ est i osse spatule qd̃ dr̃ omoplata cuius strictior ps cũ adiutorij ꝯiungiƚ ⁊ ps eius latior porrigiƚ versus humeros seu spatulas habẽs in ipsius extremitate magnam cartilaginẽ prohibẽtez ne dcm̃ os molles spatule ꝑtes atterat cũ q̃s onus aliquod supra spatulas detulerit vel fuerit ibi ꝑcussus. Scd̃m exẽpluz est de ossibus hypocõdrioꝝ. i. ꝑtiuz existentiũ sub costis ab hypos qd̃ est sub ⁊ cõdros qd̃ est costa. s. de q̃nq; costis inferioribus mẽdosis quaꝝ extremitatibꝰ annexe sunt cartilagies q̃ porriguƚ supra mẽbra lenia ⁊ mollia: ne sua duricie offendãt ea duꝫ ꝑ cibos receptos aut alias extẽduƚ. Tertiũ exẽpluz est de cartilagine epiglotali. s. que iungiƚ ossi triãgulato gutturis qd̃ vocaƚ lauda: q: assimilaƚ laude lr̃e grece. i. l. q̃ sic fit. λ. ⁊ ab eo oriuƚ villi musculoꝝ epiglotis vt ait prin. sũma scd̃a doctrine p̃ntis. c. 11. Et q̃daz libroꝝ sic hñt istud exẽplũ. Et sicut gutturosa cartilago. Alij sic. Et sicut epiglotalis cartilago. Quartũ exẽpluz est de cartilagine q̃ est sub osse thoracis vel sub osse cassi vt alij libri hñt qd̃ idez est. ⁊ de hac dicit prin. c. 15. sũme p̃ie doctrine istius. Cuz inferiori ꝑte terea ꝑte thoracis os cartilaginosuz latũ ꝯtinuaƚ cuiꝰ inferior extremitas rotunditati attinẽs vocaƚ epiglotalis eo ꝙ epigloti sit sĩlis: ⁊ ipsuz q̃dez est tutamẽtuz oris stõi ⁊ mediũ inter thoracẽ ⁊ mẽbra lenia iõ vt ꝯtinuitas duri cũ leni sit melior. Scd̃z iuuamẽtuz cartilaginis est vt melior fiat vicinitas ossiuz in iuncturis ꝯfricantiũ se adinuicẽ ne cõminuãt se sua duricie hora ꝯfricationis talis cartilago inueniƚ in ꝯiunctione ossis adiutorij cũ osse spatule ⁊ cũ arundinibus seu focilibus brachij in cubito ⁊ in ꝯiunctiõe ossis coxe cũ osse scie superius ⁊ cũ focilibꝰ tibie inferius in genu. Tertiuz est vt sit cartilago sustẽtamentũ musculi ꝑueniẽtis ad aliq̃d mẽbruz in quo nõ est os cui valeat initi seu appodiari ⁊ ab eo sustẽtari quales existũt palpebrarum musculi. ¶ Attende primo circa hoc exemplum ꝙ sole suꝑiores palpebre musculos habent proprios q̃bus mouẽtur. Inferiores nãq; palpebre motu carẽt volũtario: teste. G. 10. de vtili. ꝑti. c. 9. de palpebris dicẽte. Inferior .n. oino imobilis est: superior aũt vr̃ moueri. ¶ Attẽde. 2. ꝙ palpebra creata est ex sba cartilaginosa ⁊ duobus pãniculis tegẽtibus eã cũ cute extrinseca inter quos ⁊ dictã sbam extendũtur musculi mouẽtes palpebrã suꝑiorez. Et huius cartilaginose sbe quam noiat Gal'. tarsuz decimo de vtili. ꝑtic. triplex est vtilitas. Prima narraƚ hic. s. vt sit sustẽtaculuz musculoꝝ palpebre. Non .n. potuit illic os apte locari: quia grauasset oculũ. Scd̃a est tenere rigidos pilos palpebraꝝ ne reflexi ad iteriora grauẽt oculos. Tertia est ne dicti pili supra modũ augeanƚ vnde tegãt oculos qd̃ fieret facile nisi essent fixi i sba sicca dura cito crescũt pili capitis ⁊ barbe. Et has duas vtilitates refert Gal. 10. libro ꝑdicto. Quartũ iuuamẽtuz cartilaginis est necessitas ad hoc vt appodieƚ res aliqua alteri rei q̃ nõ sit dura in vltimo sicut os ſꝫ minus dura osse sicut epiglotis. ¶ Attẽde primo: circa hoc exẽpluz ꝙ epiglotis seu epiglotuz est membrũ cartilaginosuz creatũ vt vocis sit instr̃m qd̃ quidez cõpositũ est ex tribus cartilaginibus. Una est cartilago quã sensus cõprehẽdit coraz gula: ⁊ sub mento: q̃ vocaƚ peltalis ⁊ clipealis: qm̃ eius venter est cõcauus ⁊ dorsuz gibbosum pelte sĩle ⁊ clipeo. Et scd̃a est cartilago post ipaz posita a ꝑte colli cũ eo ligata ⁊ vocaƚ ea q̃ nomẽ nõ hꝫ. Et tertia est suꝑ illas q̃ vocaƚ cooꝑtorialis ⁊ cymbalaris. ¶ Attẽde. 2. ꝙ i epigloti triplex repiƚ appodiatio seu inixus cũ cartilagine cõueniẽtior q̃ꝫ cum osse ⁊ silr̃ in trachea arteria. Prima est appodiatio cartilaginũ adinuicẽ q̃s oꝫ q̃nq; dilatari q̃nq; cõstringi q̃nq; elõgari ab inuicẽ q̃nq; aproximari qd̃ nõ apte fieret si forẽt ossose. Scd̃a est appodiatio ysophagi cũ cartilagine ⁊ trachea arteria. Nisi .n. appodiareƚ ysophagus grauaret inferiꝰ ⁊ iterduz plicari posset plicis ipediẽtibus trãglutionẽ. Et si facta fuisset epiglotis ossosa nõ cessisset libere introitui magnoꝝ boloꝝ in ysophagũ. Tertia est appodiatio aeris factu ri loquelã ⁊ vocẽ: nõ potuit .n. ad hec opa aptius aer initi alteri rei q̃ꝫ cartilagini. Nã res cartilagine molliores essent insonore duriores vero implicabiles ⁊ indilatabiles. ¶ Attẽde. 3. ꝙ istud exemplũ de epigloti posset adaptari cartilagini q̃ est sub thorace ⁊ supra orificiũ stomachi quã prin. epiglotalez noiat cap. 15 sũme prime doctrine istius: q: ꝯuenientius innititur ei dictuz officium subtilissimuz existens q̃ꝫ inniteretur ossi cedente facile dicta cartilagine in re/

pletione

nerui nascant̃ a cerebro vel a corde vr̃ ꝙ a corde ꝑ Ari. 3. de historijs: ꝯfirmãt eius opinionẽ rõnib⁹: pria neruoꝝ est aliq̃ multitudo reducibilis ad aliquod primũ: ſꝫ illõ primũ est neruus cordis cũ cor sit pricipiũ in nobis. Scḋo ꝓbat rõne Auicẽ. tertio de aĩa. 1. c. cor est principiũ virtutis sensitiue ⁊ motiue: ergo principiũ neruoꝝ: ꝯña pꝫ: q2 qḋ est principiũ virtutis est principiũ instr̃i. Tertio membrũ est sentiẽs nõ orit̃ a mẽbro nõ sentiẽte: sed cerebrũ nõ sentit ĩ sua sba. Quarto mẽbruꝫ duꝝ quale est neruus nõ orit̃ a mẽbro molli quale est cerebrũ. Quinto cor sentit anteq̃ꝫ cerebrũ sit generatũ: ergo hꝫ neruũ: igit̃ cerebrũ illius nerui nõ est ꝑncipiũ. In ꝯ̃riuꝫ est Gal̃. de vtili. par. 3. c. ⁊ in oĩbus suis libꝛis vult ꝙ cerebrũ est principiũ neruoꝝ. s. 7. ꝑtiuꝫ ĩmediate ⁊. 31. pariuꝫ mediãte nucha: ⁊ sic. A. seqt̃ur eũ in medicina ⁊ oẽs medici. In h̃ est pria opinio petri de aluernia ꝙ nerui oriunt̃ a corde q2 ex neruis cordis ascẽdẽtibus ad cerebrũ fiũt pãniculi

a cerebro orta ãt a nucha alba ad flectẽ dũ mollia: ⁊ ad separandũ dura: ad hoc

cerebri: ⁊ inde oriunt̃ nerui: ⁊ Albertus ꝑmo de aĩa. ⁊ tertio vꝫ h̃ sentire: cõciliator vero dr̃ia quarta absolute vult ꝙ a cerebro oriant̃ ꝯfirmãs h̃ ꝑ Arist. 3. de historijs ⁊ ꝑ multas rões viles. Auic. vero aliq̃n ꝯcedit neruos nasci a cerebro: vt appꝫ. 6. de aĩalib⁹ vltimo. c. aliq̃n vero a corde: vt. 3. de aĩalibus. 1. c. Nos dicamus ꝑmo cũ medicis ꝙ nerui qdaꝫ nascunt̃ a cerebro ĩmediate: quedam mediãte nucha: hoc apparet ad sensuꝫ ꝑ anothomiã. Amplius ab eo oriũtur nerui ꝙ dat illud ꝓꝑ qḋ nerui sunt frigidi: ſꝫ cerebrũ dat h̃ q2 dat spirituꝫ sensitiuũ ⁊ motiuũ. Sꝫ tu dices spũs cordis est sensitiuus ⁊ motiuus. Dõm ꝙ siue sit siue non experientia ostendit ꝙ aliud delatuꝫ ꝑ neruos ẽt reqrit̃ ad sensuꝫ ⁊ motũ ⁊ tale delatuꝫ fit in cerebro siue sit factuꝫ trãsmutãs sbalr̃ siue nõ: de hoc tñ disputauimus super prima fen. 3. cañ. ⁊ si ita est ꝙ nerui nascunt̃ a cerebro portãtes aliquid in cerebro factũ vel alteratũ. G. vicisset pignus ꝙ posuit cũ custode al

Jacobus De partibus

pletione ⁊ extensione stomachi superfluis.

¶ Postea sunt ⁊c.] ¶ In hac pte. 3. ꝑn. describẽs neruos primo tãgit genus eorum dicẽs ꝙ sunt corpa. Scḋo radicẽ sue originis dicẽs a cerebro orta ãt a nucha. Septẽ. n. paria a cerebro oriunt̃ ⁊ reliq oẽs a nucha q sunt vnuꝫ ⁊ triginta paria cũ vno impari sicut post declarabit̃. Tertio ꝓꝑriuꝫ neruoꝝ colorẽ dicẽs: alba ⁊ q̃to sunt ꝓꝑinquiores sue origini sunt albiores siles cerebro. s. ⁊ nucha qbus ortũ capiũt. Quarto neruoꝝ ꝓꝑrietates duꝫ dicit: ad flectenduꝫ mollia. i. ad h̃ idonea vt plicent̃ ⁊ plicẽt alia mẽbra ⁊ ad separãdũ dura. i. nõ habilia vel apta rũpi ⁊ h̃ ꝓꝑ tenacitatẽ sbe eoꝝ. Quinto ipsoꝝ iuuamenta qñ subdit ad hoc creati vt mẽbra habeãt ꝑ eos sensuꝫ ⁊ motũ. ¶ Querit̃ h̃ vtrũ nerui oriant̃ a cerebro aut nucha. Sup hoc dubio sunt. 5. opiniones. ¶ Prima est arist. dicẽtis a corde neruos oriri: dicit. n. tertio de nã aĩaliuꝫ. c. 5. Neruus aũt est ꝑm dispõnez quã narrauimus. Radix vero eius est a corde qm̃ in vẽtriculo maiori vẽtriculoꝝ cordis ẽ neruus: ſꝫ nõ est creatio nerui ꝯtinua cõiuncta ꝑm vnaꝫ radicẽ sicut vene. ¶ Scḋa est Ga. asserẽtis neruos oriri a cerebro quosdaꝫ ĩmediate alios qdẽ mediãte nucha. Dicit. n. scḋo tegni tex. 28. Ab illis vero exorta sunt ⁊ illis famulant̃ nerui quidẽ ⁊ spinalis medulla cerebro. Et octauo de vtili. pti. de cerebro loquẽs ait. Hoc igit̃ sba qdeꝫ siliuꝫ est neruus quoꝝ debeat esse ꝑncipiũ nisi ꝙ mollius eis existit. Et. 10. de iuuamẽtis mẽbroꝝ. c. 2. Caput est fons sensus ⁊ ex eo est motus volũtarius ⁊ ex eo ẽ origo neruoꝝ molliũ ⁊ duroꝝ. Et paulopost subdit. Dicam⁹ g̃ ꝙ origo neruoꝝ molliũ est ex ptibus cerebri mollib⁹ ⁊ duroꝝ ex ptibus eius duris. ¶ Tertia est opinio dicentiũ nullũ mẽbroꝝ corpis ex alio oriri: ſꝫ mẽbra oĩa a principio fieri ex appropriata sibi mã. s. ex diuersis ptib⁹ spmatuꝫ ⁊ sanguis fluẽtis ĩ matricẽ mr̃is ꝑ virtutes ĩmutatiuã ⁊ informatiuã q̃ sunt in spmatibus: ita ꝙ nerui suã hñt mãm ex qua fiunt sicut cor cerebrũ ⁊ alia mẽbra. ¶ Quarta est opi. dicẽtiuꝫ ꝑmo neruos oriri a cerebro vel a nucha ꝑm mãm q2 sunt simillimi cerebro ⁊ nuche ĩ mã nisi ꝙ sunt ficciores ⁊ duriores ⁊ sunt grossiores prope cerebrũ ⁊ nuchã. Et singuli applicant̃ cerebro vel nuche ꝑm maiorẽ eoruꝫ extremitatẽ. Scḋo dicũt neruos oriri a corde ꝑꝫ formã ⁊ imaginant̃ ꝙ aĩa recipit̃ in corde ꝑm suã sbam: ⁊ in neruis ⁊ alijs ptib⁹ ꝑm ꝟtutes vel potestates ipsius sicut rex sbalr̃ corporalr̃q̃ꝫ est in aliquo loco regni sui ⁊ ptãtiue est ĩ toto regno suo. Dicũt ergo ꝙ aĩa sbalr̃ recepta in corde suas influit ꝟtutes neruis ⁊ reliqs mẽbris. Cuius rei signũ ponũt ꝙ interceptis vijs inter cor ⁊ alia mẽbra cessant mẽbra alia a suis opib⁹ ⁊ vñr velut mortua queadmodũ in syncopi ꝯtingit. ¶ Quinta est opinio dicẽtiuꝫ primo neruos oriri a corde ꝑꝫ sbaꝫ ⁊ ꝟtutez. Ita ꝙ ꝑma radix ⁊ origo neruoꝝ est neruus natus ĩ corde ⁊ principiuꝫ esse ⁊ sbe nerui est a corde. Nã cor ꝑm istos est fons primi sensus ⁊ primi motus volũtarij nõ cerebrũ q2 cerebrũ nõ sentit nec mouet̃. Scḋo dicũt neruos oriri a cerebro ⁊ nucha ꝑm ramificationẽ. Nam lꝫ cerebrũ nõ sit pricipiũ sensus: est tñ determinãs ⁊ distinguẽs ⁊ appropriãs ꝟtutez sensus sicut organa. 5. sensuũ exterioꝝ distinguũt ⁊ determinãt sensus exteriores. Et in anatomia manifeste nerui apparẽt herere cerebro ⁊ nuche sic radici ⁊ trũcho palmites arboris herẽt ⁊ oẽs he opiniões ꝓbabiles vñr ⁊ famosos habuerũt auctores ⁊ defensores. ¶ Auicẽna vero se duplicẽ ꝑbet in hac mã. Nam hic vt medicus ⁊ interpres Ga. determinat neruos a cerebro ⁊ nucha oriri. Sꝫ tertio de aĩalibus recitatis pri⁹ opinionib⁹ cũ suis motiuis heret tãdeꝫ arist. Et dicit ibidẽ ꝑmo sup hoc dubio ꝙ magister ꝑmus. s. arist. ꝯ̃dixit medicis in neruis dicẽs ꝙ ꝑncipiuꝫ illoꝝ est cor: ⁊ medici dicũt ꝙ ꝑncipiuꝫ illoꝝ est cerebrũ. Et sollicitudo. i. rõ vel inqsitio ꝟitatis ꝑmi magr̃i ĩ h̃ est ꝙ posuit cor ꝑncipiũ oĩum virtutũ aĩaliuꝫ. Scḋo dicit ꝙ q2 nerui sunt grossiores apḋ cerebrũ ꝓbabile est ibi esse eoꝝ initiũ ⁊ ẽt q2 penes cerebrũ sunt molliores ⁊ penes cor duriores. Tertio dicit ꝙ grossicies maior neruoꝝ ꝓꝑe cerebrũ ⁊ nuchaꝫ non est certũ signuꝫ ꝙ ab eis oriant̃ nerui. Primo q2 nerui optici sunt grossiores vbi cõiungunt̃ cristallino hũori q̃ꝫ in origie sua ꝓꝑe cerebrũ. Scḋo vene q̃ expandunt̃ a mr̃ice ꝟsus fetũ in vtero ꝓcedũt ingrossando. Tertio fila ĩterioꝝ mẽbroꝝ q̃to magis elõgant̃ a suo ꝑncipio tãto magis crescũt. Quarto truncus vel ramus arboris qñq̃ꝫ radice grossior est. Quarto dicit ꝙ mollicies neruoꝝ ꝓꝑe medullã cerebri vel nuche nõ significãt originẽ a medulla qm̃ põt dici ꝙ illa mollicies nõ accidit nisi q2 applicant̃ nerui ad medullã. Et possum⁹ inqt dicere ꝙ medulla nascit̃ ex neruo ⁊ neru⁹ nõ facit se humidũ nisi vt medulla nascat̃ ab eo ⁊ mollicies ⁊ duricies ⁊ grossicies ⁊ subtilitas fiũt a ꝟtute informatiua nõ a mã ⁊ sic videmus in arboribus q2 rami q̃to magis elõgant̃ a radice tãto sunt humidiores. Quinto dicit nõ esse veꝝ vñr ꝙ res q̃to magis elõgat̃ a suo ꝑncipio tãto ficcior est: aliq̃n. n. qḋ nascit̃ ꝯ̃riuꝫ est sue origini vt corall⁹ q durus est: nascit̃ ex terra maris molli. Sexto dicit ⁊ sic de neruo debemus dicere ꝙ applicat̃ cordi ⁊ nõ nascit̃ a corde inquãtũ carnoso: ſꝫ a quadã sba dura occulta in sba cordis ⁊ neruus fuit creatus ĩ corde ⁊ nõ assimilat̃ illi sicut verruce ⁊ glãdule nascunt̃ in carne ⁊ nõ similant̃ carni. Septio dicit si res est ita nõ opꝫ veꝝ dixisse Gal̃. in pignore suo qñ posuit pignus ꝯ̃ custodeꝫ altaris ꝙ daret multũ auꝝ ei q mõstraret ꝙ nerui nascerent̃ a corde. Et ꝯ̃ posterimus inqt obuiare ꝓbãdo h̃ ⁊ sumẽdo h̃ ꝓ ꝯstanti. i. pro maxia ꝙ vbi ẽ ꝑncipiũ ꝟtutis ibi est ꝑncipiuꝫ instr̃i. Et tũc q2 aĩa hoĩs est vna virtus a qua ꝓcedunt oẽs virtutes corpis accidet ꝙ in illo mẽbro in quo ꝑmo ꝯculcat̃ aĩa ꝙ illud mẽbruꝫ sit ꝑmuꝫ membrũ in vita ⁊ tũc de facili ꝓbabit̃ ꝙ cor sit ꝑncipiuꝫ neruoꝝ. Octauo dicit ꝙ est snĩa magr̃i primi. ¶ Auer. aũt primo col̃. c. 7. de neruis loquẽs ait. Capita istoꝝ vñr ꝯiungi in cerebro vel in nucha: ⁊ iõ imaginat̃ vel estimat̃ ꝙ oĩa ista exeant ab eis. Et ꝑmo cãtice tractatu ꝑmo cõmẽto. 75. illius cãtici. Ecce ꝙ cerebruꝫ cum neruis. dicit. est ẽt notuꝫ ꝙ a cerebro ⁊ nucha oriunt̃ nerui sensitiui ⁊ motiui. ¶ Haꝝ. 5. opinionũ vr̃ ꝑma ꝯ̃riari secũde ⁊ tertia est ꝯ̃ria duabus ꝑmis. Sꝫ q̃rta ⁊ qnta ꝯcordare vñr scḋam cum prima. Dicũt. n. vno mõ neruos oriri a corde sicut asserit arist. Alio mõ a cerebro sicut ait Ga. Non aũt est facile determinare q̃ dictaꝝ opinionũ sit ꝓbabilior. Naꝫ vt ait Damascenus in aphorismis: vbi Ga. ⁊ Arist. discordãt difficile veꝝ inuenit̃ nec cadit vt opinor in hac mã demõstratio. ¶ Ueꝝ ꝯsonanter ad medicine principẽ ⁊ medicoꝝ doctrinã ⁊ apparẽtia sensibilr̃ ponit̃ hec cõclusio. Oĩs neruus orit̃ a cerebro vel a nucha mediate vel ĩmediate. Probat̃ ꝑmo a silitudine sbe molliciei ⁊ coloris. Est. n. simillimus ĩ subã mollicie ⁊ colore in origine sua cũ cerebro ⁊ nucha. Scḋo a grossicie trũcosa neruoꝝ circa cerebrũ ⁊ nuchã ḡnalr̃ in ortu cuiuslibet nerui ⁊ graciliatiõe ordinata in elõgatione eius a cerebro ⁊ nucha ꝑter opticos quos oportuit in oculis dilatari ad ꝯstõnem oculoꝝ. Tertio ab his q̃ apparẽt in anatomia. Uidemus. n. ad instar arboris cerebrũ nuchã ⁊ neruos ad inuicẽ copulari: cerebrũ sicut radicẽ nuchã sicut truncũ ortuꝫ a cerebro neruos grossos hincinde ꝑm ꝓꝑitatẽ ⁊ ordineꝫ velut ramos ꝓcedẽtes a nucha neruulos hĩcide sic ramulos a grossis neruis exortos. Nec est verisilr̃ ſꝫ potius mõstri silr̃ ꝙ tante arboris radicẽ nã posuerit neruũ ꝯtentũ in maiori vẽtriculo cordis sicut ait arist. cũ nec in corde sit aliquis neruus ⁊ si aliqs fuerit nõ ei neruoꝝ trũcus est ꝓximus aut alligatus: vñ radix dici mereat̃. Qḋ aũt in corde nõ sit neru⁹ diligẽtissimus ⁊ supremus oĩuꝫ exqsitor in anatomijs Gal̃. testat̃. 6. de vtili. pti. c. 17. dicẽs. Neru⁹ aũt nullus appꝫ ꝑueniens ad cor sicut neq̃ꝫ ad epar vel renes vel splenẽ: solũ aũt pericardiũ tegimẽ. i. capsula cordis subtiliũ neruoꝝ apparet recipiẽs germinationes. Et. 7. de iuuamẽtis mẽbroꝝ ad finẽ ait. Nerui aũt nõ inueniunt̃ oĩno esse diuisi in corpe cordis sic nõ inuenim⁹ h̃ in renib⁹ ⁊ ĩ epate ⁊ ĩ splene. Quarto a lesiõe sensus ⁊ mot⁹ q̃ cõicat̃ oĩb⁹ neruis ⁊ nuche cũ via cerebri ad eos oppilata ẽ ⁊ cõicat̃ neruis vni⁹ lateris cũ ꝑs nuche illius lateris oppilat̃ ⁊ ꝯñter gradatiꝫ nerui ledunt̃ in ꝑticularib⁹ mẽbris ex oppilatiõe fcã in neruis añ eos ꝑm modũ ramificatiõis ꝑdcẽ. Ex qb⁹ ꝯcludi põt ꝙ tota vis sensitiua ⁊ motiua exterior deriuat̃ a cerebro ĩ nuchã ⁊ neruos mõ deriuatiõis a radice in trũcuꝫ ⁊ ramos vel a fonte ĩ fluuiũ ⁊ riuulos. Quinto vite virtus ⁊ aĩata sibi determinãt ĩ suis fontib⁹ vel originib⁹ ꝯplões ꝯ̃rias. Uirtus nãq̃ꝫ vite determinat sibi calorẽ intẽsuꝫ ⁊ velut igneũ q̃lis est calor cordis ẽt in sanissimis. Sed ꝟtus aĩata sibi determĩat ⁊ exigit calorẽ tꝑatuꝫ. Cui⁹ rei signũ est ꝙ hoĩes calidi cerebri sunt dispositi ad amẽtiaꝫ freneśiꝫ ⁊ maniã: fridi ꝟo ad apoplexiaꝫ subeth ⁊ lethargiã ꝯuenit: g̃ magis ꝟtutẽ aĩataꝫ attribuere cerebro velut fonti vñ deriuat̃ in neruos. ¶ Sꝫ instabit aliqs ꝑmo ex fundamẽto arist. s. ꝙ cor est ꝑncipiũ oĩuꝫ ꝟtutum. Naꝫ cũ ꝑmo viuat ⁊ vltio moriat̃: primo psalmat̃: ⁊ ꝑmo recipit aĩam ⁊ plasmatũ cooperat̃ ad plasmationẽ ceteroꝝ membroꝝ ⁊ diffundit ĩ ea diuersas aĩe ptes. i. ptãtes sicut g̃ aĩa est fons ⁊ origo oĩuꝫ suarũ potestatũ sic ipsi⁹ ꝑmuꝫ ⁊ ꝑncipale domiciliũ: vꝫ cor est fons ⁊ origo ceterorũ mẽbroꝝ. Et ad idẽ tẽdit rõ auicẽ. dicẽtis. Ubi est ꝑncipiũ ꝟtutis: ibi est ꝑncipium instr̃i: ⁊ tũc q2 aĩa hoĩs est vna ꝟtus a q̃ ꝓcedũt oẽs ꝟtutes corpis accidet ꝙ illud mẽbruꝫ ĩ q̃ ꝑmo ꝯculcat̃ aĩa sit ꝑmuꝫ mẽbruꝫ in vita: format g̃ alia ⁊ influit eis ꝟtutez. Tertio ꝙ est principiũ sensus ⁊ motus volũtarij qb⁹ nerui seruiũt ⁊ ad q̃s ordinant̃. Naꝫ retracto ĩ fluxu cordis ad cerebrũ ⁊ ad alia mẽbra sicut fit ĩ syncopi cessant mot⁹ volũtari⁹ ⁊ sensus in toto corpe. Idẽ cõtingit oppilatis ĩterius arterijs deferẽtib⁹ ad cerebrũ spũs vitales vel ipsis fortiter exteri⁹ cõpressis. Sciẽtes. n. deforis cũ digitis fortiter cõprimere dcãs arterias ĩ collo reddũt hoĩeꝫ fortissimuꝫ sine motu ⁊ virib⁹ ⁊ ꝓꝑea vocant̃ dicte arterie subethice vel apopletice. Ipsis. n. oppilatis hõ iacet vt hñs subeth vel apoplexiã: g̃ nerui nascunt̃ a corde. Quarto neru⁹ est añ cerebrũ ⁊ spinalem medullã: ergo nõ orit̃ a cerebro. Assumptuꝫ pꝫ q2 pri⁹ format̃ cor q̃ꝫ cerebruꝫ cũ sit radix vite q̃ꝫ necesse est ꝑire ꝟtutez sensus ⁊ sic neru⁹ q est in corde ⁊ ꝑs cordis est prior cerebro nec veꝝ vr̃ ꝙ ĩ corde nõ sit neru⁹. Licet Ga. istud affirmet. 6. de vtili. pti. ⁊. c. 7. de iuuamẽtis. Primo q2 sepe dolet ⁊ qñq̃ꝫ vehementer ſꝫ dolor est sensus rei ꝯ̃rie. Iteꝫ nã pessime ꝓuidisset vt vꝫ si mẽbro regali nõ didisset sensuꝫ quo discerneret iuuatiua a nociuis. Et ipsemet Gal. 7. ḋ iuuamẽtis mẽbroꝝ. c. vltimo postq̃ꝫ dixit neruos nõ oĩno inueniri esse diuisos ĩ corpe cordis: paulopost subdit se retractãs. In epate aũt ⁊ corde fuerũt nerui qm̃ quodlibꝫ eoꝝ est ꝑncipiũ alicui⁹ ꝟtutis. Epar aũt est ꝑncipiuꝫ ꝟtutis appetitiue. i. ꝯcupiscibilis. Et cor ꝑncipium virtutis irascibilis. Quinto cerebrũ nõ sentit neq̃ꝫ mouet̃ ꝑm sbam ei⁹ medullarẽ nõ est: ergo radix ⁊ origo sensus ⁊ motus ⁊ neruoꝝ his seruiẽtiuꝫ: ꝯña ꝓbat̃ q2 in radice ⁊ origine oꝫ eminẽter orta ab ea ꝯtineri cũ nihil det qḋ nõ hꝫ. Assumptũ est arist. 3. de nã aĩa. c. 19. dicentis. Et sanguis nõ hꝫ sensuꝫ tactus ĩ aliq̃ loco corpis sic supfluitas ventris nõ hꝫ sensuꝫ neq̃ꝫ cerebrũ: neq̃ꝫ medulla. Et. G. 4. morbi dicẽtis. c. 8. Cerebruꝫ nõ est ꝯstitutũ vt esset sensibile. ¶ Ad primũ si vis imitari. G. ⁊ medicos rñde negãdo ꝙ cor sit ꝑncipiũ oĩuꝫ virtutũ: imo cerebrũ est ꝑncipiũ aĩalis virtutis sic cor vitalis ⁊ est aĩa in cerebro sic in corde ꝑm sbam ⁊ ꝟtutes ipsius aĩales. Cõcedit̃ tñ ꝙ cor prĩo viuit ⁊ vltio morit̃. Et iõ dr̃ ꝑncipiuꝫ vite ⁊ vitalis virtutis. Ad scḋꝫ argumẽtuꝫ qḋ est auic. ꝯ̃ Ga. dic ꝙ nihil aliud ꝓbat nisi ꝙ cor est ꝑncipiuꝫ vite ⁊ vitalis ꝟtutis nisi ꝯcederet̃ ei ⁊ arist. ꝙ aĩa est sbalr̃ ĩ corde solũ ⁊ ptãtiue seu virtualr̃ ĩ alijs mẽbris qḋ. G. negaret: ⁊ satis ꝯsonũ rõni vr̃ cũ aĩa sit forma sbalis toti⁹ corpis qḋ totũ informet ꝑm sbaꝫ: mirabile vr̃ ẽt ꝙ potẽtie aĩe separarent̃ ab ipsi⁹ sba loco ⁊ subiecto qḋ vtiq̃ꝫ fieret si aĩa ꝑꝫ sbaꝫ esset in corde ⁊ ptãtiue solũ in alijs mẽbris. Ad tertium dic negãdo ꝙ cor sit ꝑncipium sensus: ſꝫ est ꝑncipiũ vite sine q̃ nõ põt esse sensus neq̃ꝫ motus ⁊ id ꝓbat illa rõ ⁊ nõ aliud vt ipse bene ait. 7. iuuamẽ. c. 2. Ad quartũ dic ꝙ null⁹ neru⁹ est ante cerebrũ ⁊ ꝙ in sba cordis nõ est neru⁹ ſꝫ in capsula eius ⁊ si cor ingrediatur aliqs neruus oritur a cerebro ⁊ subingredit̃ cor non in prima sui

taris de quo historiaꝫ ponit auic.3.de aīa.1.c. Turisians vero ī tegni trac.1. de signis cerebri ꝛ trac.3.c.illo nerui vero tenātos punctura ꝫ eandē sniāꝫ: ꝛ de oībus rōnib⁹ eius vna est bona. Naꝫ vnius nerui pūctura facit oēs pati cerebro mediāte igit̄ oēs in cerebro cōicāt. Dicimus ꝓ ꝙ cū desiderabit̄ mēs auic. ꝓprie loqndo nō dꝫ dici ꝙ mēbꝝ aliqō nascat̄ a mēbro: ſꝫ oīa sunt fcā de vna mā cōi: ꝛ vnūquodqꝫ facit opus suū ꝭm nām existēs: ꝛ hoc apparebit cū loquet̄ de ortu venaꝝ. Tenendo igit̄ ꝙ nerui oriant̄ a cerebro. Dōm ad ꝯria. Ad arist.ꝓmo dōm: ꝙ fuit illius opinionis. Uel alr̄ ꝛ credo fuisse eius intētionē ꝙ arist. nō dixit neruos nasci a corde nisi q: ꝓm⁹ neru⁹ repit̄ in corde: sicut ꝫ nō diceremꝰ ꝙ oīa ossa nascunt̄ a corde q: ī aīali ꝙ hꝫ os in corde ꝓmuꝫ os repit̄ in corde. ꝛ silr̄ oīs caro nascit̄ a corde ꝛ sic de alijs ꝛ silibus membris q̄ in corde reperiunt̄: hoc ēt apparet fuisse de eius intētiōe. Nam arist. ꝑ neruos ibi intelligit nō solum veros neruos: ſꝫ ēt ligamēta ꝛ villos quosdā q̄ in sanguīe repiunt̄: ſꝫ manifestuꝫ est ꝙ ligamenta nō nascunt̄ a corde cū multa eis ꝯtinent̄ inter duo ossa: siue autem aristo. hoc velit siue nō dicamus. Ad rōnes. Ad primā dōm ꝙ tm̄ ꝯcludit ꝙ neruus cordis est prior dignitate inquantū est ꝑs dignioris mēbri: sic caro cordis est prior dignitate: nō tm̄ sequit̄: ergo inde oriunt̄ alij nerui: ſꝫ seqtur ergo illuꝫ presupponūt. Ad scdāꝫ dōm ꝙ cor nō est principiuꝫ virtutis sensitiue q̄

creati vt per eos membra sensuꝫ habeāt ꝛ motum. ¶ Post^a neruos sunt chorde: que quidem sunt corpora que ab extremitatib⁹ musculoꝝ oriunt̄ et neruis similant̄: ꝛ ad mēbra tendentes mobilia plerūqꝫ sua retractione retrahunt mem

formatione sed facto cerebro ꝛ vijs inter ipsum ꝛ cor: nihil.n. prohibet cordis ꝑtes successiue fieri. Et ad argumentū ꝙ in corde est neruus: q: qn̄qꝫ dolet ꝛ nā aliter male prouidisset ꝛ Ga. id dicit qn̄ se retractās. Dic ꝙ cor sentit dolorem mediante suo pāniculo sicut epar ꝛ renes ꝛ q: nā fecit ei capsulaꝫ fortissimaꝫ sensibilē: q̄ primo occurrit cāis ledētibus ꝛ dedit ei virtutē expulsiuaꝫ naturaleꝫ fortissimā ꝛ sbam forteꝫ solidaꝫ cōpactaꝫ satis ꝓuidit ei. Et cuꝫ Gal. dicit. In epate aūt ꝛ corde sunt nerui ītelligit de pāniculis hoꝝ membroꝝ. Ad qntuꝫ ꝯcede ꝙ cerebruꝫ nō sentit ꝭm subām eius medullareꝫ: cōtemperat tm̄ spūm vitalem tali tēpie ꝛ sigillat cū tali virtute ꝙ fit aīalis ꝛ euꝫ trāsmittit ad organa sensuuꝫ cū ꝑtāte explicādi actus sensuuꝫ ꝑticulariū postqꝫ recepit determinationē aliquā in organis sensuū ꝛ appropriationē ad opatiōes cuiusqꝫ sensus ꝭm nām organi ꝛ sic hꝫ eminēter cerebrū virtutē sensuuꝫ ꝛ volūtarioꝝ motuū. Et sup hoc dic auic.12.aīaliuꝫ. Nō est vetitū quin in cerebro sit aliqd repositiuū sensuuꝫ ꝛ tm̄ illud nō erit sentiēs: ꝛ illud est qm̄ cerebrū est ꝓncipiū visus ꝛ tm̄ nō videt: ꝛ est ꝓncipiuꝫ virtutis motiue volūtarie tm̄ nō mouet̄ volūtarie. ¶ Querit̄ scdo: vtrū neruus sit instr̄m sensus. Arguit̄ ꝙ nō primo per arist.c.5.2.libri de ꝑtibus aīa. dicentē. Instr̄m igit̄ sensus est caro ꝛ sibi sile: ꝛ c.8.eiusdeꝫ de carne loquēs dicit. Et instrumētū sensus tactus est hoc membrum.s.caro. Illud ergo mēbruꝫ hꝫ sensuꝫ tactus: ꝛ est primū istius sensus sic diximus q: pupilla oculi est principiū sensus visus: qm̄ dispositio visus est in eo. Scdo palma est instr̄m sensus tactus seu cutis eius. Juxta illud Ga. ꝓmo cōplexionuꝫ.c.vltio. Palma posita est instr̄m sensus sapiētissimo aīaliuꝫ ꝛ prudētissimo ipsoꝝ. Tertio opꝫ cuiusqꝫ sensus organū esse denudatū a suo sensibili: salteꝫ ab excellētia eius vt organū auditus absonū olfactus in odoꝝ: visus nō coloratū: gustus insipiduꝫ. Juxta illud Arist.2.de aīa tex.119. Et opꝫ sicut debens sentire albū ꝛ nigrū neutrū ipsoꝝ eē actu potētia vero vtrūqꝫ: sic autē ꝛ in alijs ꝛ in tactu neqꝫ calidū neqꝫ frigiduꝫ. Naꝫ intus existēs prohibet extraneuꝫ. Neruus vero nō est denudatus a q̄litatib⁹ tangibilib⁹ neqꝫ caro. Juxta illud Gal.1.ꝯplex. ad fineꝫ. Oīs aūt neruus est priuatus sanguine ꝛ frigidus. Et oīs caro est multi sanguis ꝛ calida. Cutis vero est media inter eos. Et ipsa qdeꝫ est de q̄ dr̄ ꝓprie ꝙ sensus tactus ē ex ea hꝫ salutē ꝛ ꝓitateꝫ. Quarto sensibile posituꝫ supra sensuꝫ nō fac̄ sensuꝫ seu sensationē. Juxta illō Ari.2.de aīa. tex.116. Ipso aūt sensitiuo tacto neqꝫ ibi.s. in alijs sensib⁹ neqꝫ hic.s. ī tactu fiet vtiqꝫ sensus vt si qs ponat corpus albū in oculū. Sꝫ tāgibile positū supra neruuꝫ sentit̄ sicut ꝑꝫ in vlceribus vbi nerui nerui aliq sunt discoopti. Facillime eniꝫ ledunt̄ ꝛ intēse dolēt occurrēte eis aliquo sensibili violēto. ¶ Oppositū innuit ꝫ prin. dicēs. Neruos ad ꝫ creatos vt ꝑ eos mēbra sensuꝫ habeāt ꝛ motuꝫ. Et Ga.1.de iuuamē. membro.c.5.dicit. Et vtilitas nerui ē redditio sensus ꝛ motus ad oēs ꝑtes corpis. ¶ In hac mā sicut in priori dissidēt Arist. ꝛ Gal. Et arist. sibimet discordat. Dicit.n.2.de ꝑti.aīa.c.5. ꝙ instr̄m sensus est caro. Et scdo de aīa tex.116. dicit primo ꝙ caro nō est instr̄m sensus sed mediū sicut aer ꝛ aqua sunt media in visu auditu ꝛ olfactu inter sensibile ꝛ sensitiuū. Et reddit rōneꝫ q: sensibilia apposita supra sensitiuū nō sentiunt̄: ſꝫ posita supra carneꝫ sentiunt̄ quare mediū est in tactu caro. Scdo dicit ꝙ sensus tactus ē interius ꝛ sunt vera ei⁹ hec. Oino aūt vnr̄ caro ꝛ lingua sicut aer ꝛ aqua ad visuꝫ auditū ꝛ olfactū se hn̄t sic se habere ad sensitiuū sicut illoꝝ vnūquodqꝫ. Ipso aūt sensitiuo tacto neqꝫ hic neqꝫ ibi fiet vtiqꝫ sensus: vt si qs ponat corpus albū in oculū vltimū.i. sine medio: quare ꝛ manifestū ꝙ intus sit tāgibili; sensitiuū: sic.n. vtiqꝫ accidet qō qdeꝫ in alijs: apposita.n. supra sensitiuuꝫ non sentiūt: supra carnē aūt posita sentiūt. Quid aūt sit illud sensitiuū intus tangibiliuꝫ ꝛ saporabiliū Arist. nō ibidē exprimit ſꝫ aliq expositores eius dicūt eum sensisse ꝙ sit cor aut caro cordis. Alij ꝙ sit neruus. Auer. aūt solitus in qb⁹ pōt aduersari medicis ꝛ imitari arist. hic relinqt euꝫ ꝛ adheret Gal. Dicit.n.2.de aīa cōmento.108. illius cañ. Sed est hic aliqd opꝫ opinari ꝙ velit arist. ꝙ sensus tactus est plus qꝫ vnus ꝛ ꝙ caro est q̄si ei mediū: lꝫ iste sermo sit ꝯrius sermoni in libro de aīalibus: ſꝫ tm̄ forte ille sermo fuit ꝭꝫ qō apparuit ei illic.s. ꝙ sciuit de mēbris aīaliuꝫ illo tꝑe: tunc.n. adhuc nesciebat neruos. Et dixit ꝙ instrumentū istius sensus est caro. Et iste sermo dat instr̄m esse istis aīalibus tāgibilibus intra carnē ꝛ ꝫ ꝯuenit ei qō post apparuit ꝑ anatomiam.s. ꝙ nerui habēt introitū in tactu ꝛ motu. Hec Auer. Et paulopost in cōmēto.116. illius cañ. Oino aūt vident̄ caro ꝛ lingua sicut aer ꝛ aqua dicit. Jam.n. apparuit post Arist. ꝙ in aīalib⁹ sunt q̄daꝫ corpa q̄ dicunt̄ nerui ꝛ hn̄t introituꝫ in sensum ꝛ motū. Nec est mirꝝ si in hoc Arist. aduersat̄ quom dicat.2.colliget.c.19. loquens de motu pulmonis. Et nō debeat imputari Arist. hoc in defectū.s. ꝙ diafragmatis iuuamētuꝫ est nisi ꝑꝑ sepatiōnē mēbroꝝ spiritualiuꝫ a nutritiuis ad ꝫ vt nō accideret tꝑe digōnis eis aliud ex calore illo: ꝛ non ꝑꝑ motum pulmonis. Quia istud qō apphendit ꝑ anothomiā est sicut res q̄ apphendit̄ numero motuū circuloꝝ: nec illa erat plene scia cōpleta tꝑe Arist. Et si tꝑe Gal. erat ars medicine plena cōpleta. Sꝫ scdo colliget.11.c. Auer. hanc mām pertractans ait. In iuuamentis neruoꝝ cadūt multa dubia. G. sentit ꝙ iuuamentuꝫ eoꝝ est ad ferendū sensuꝫ ꝛ motū voluntariū oībus mēbris. Et qō appꝫ ex snīa Arist. est ꝙ nō sit factus neruus nisi ad tꝑanduꝫ caloreꝫ intrinsecū ad hoc

est in spiritu aīali: ſꝫ illius q̄ est in spiritu vitali: ꝛ iō q: vitalis portabat̄ per arterias fuit indigentia neruoꝝ vt portarēt aīalem spūm ad mēbruꝫ in quo fit.s. in cerebro. Ad tertiam dōm: primo ꝙ neruus nō sentit ꝭm quosdaꝫ: vel dicenduꝫ ꝙ mēbruꝫ sentiens pōt nasci a mēbro non sentiente formalr̄ tm̄ sentiēte virtualiter vt est cerebrū. Ad quartā dōm ꝙ argumēta sumpta a duricie ꝛ mollicie ꝛ grossicie ꝛ tenuitate nihil valent in hac mā: vt dic̄ auic.13. de aīalibus. Corallus.n. est res dura ꝛ nascit̄ in terra molli. Uel dōꝫ ꝙ nerui iuxta cerebrū sunt molles. Ad qntaꝫ dicendū: ꝙ ille neru⁹ cordis nō dr̄ vere neru⁹ quousqꝫ nō est factuꝫ cerebruꝫ ꝛ cōtinuātuꝫ cū cerebro ꝛ cerebruꝫ dederit ei spūm sensitiuuꝫ: ꝛ lꝫ ante generationeꝫ cerebri cor sentiret hoc erat ꝑ spūꝫ datuꝫ siue generatuꝫ a semine: sed postea cerebrum dabit sibi spūm: ꝛ tunc ille neruus habebit vere rōnem nerui.

Aliter posset dici ꝙ cor ꝛ cerebruꝫ ꝛ epar simul generant̄: vt post de ꝫ aliqd dicetur: dictuꝫ aūt Petri de aluernia est incōueniens: q: sensus ostendit ꝙ eleuatis pāniculis cerebri nerui cōtinui sunt cum substantia cerebri.

a ¶ Post neruos sunt corde. Corde neruis similantur: imo cōiter vocant̄ nerui ꝛ arist. inter neruos reponit cordas ꝛ sumitur ab Haly. tracta.3. cōmēto.133. dixit plerūqꝫ quia quidam sunt musculi qui non habent cordas vt lōgitudinales ventris: ꝛ musculi frontis: dixit auteꝫ tria.

a ¶ Cōtractionē

vt det virtutē sentiendi: hec auer. ¶ Auicē. vero sicut ꝫ sic.12. aīalium relicto Arist. seqūēs Gal. ait. Sꝫ iuuamentū quoddā est ꝑ se quoddā ꝑ accidens. Et ꝑ se est illud qō dat mediāte medulla sensum ꝛ motuꝫ ad oīa membra. Et iuuamentū ꝑ accidēs est qm̄ nerui texunt̄ in carne ꝛ faciunt carnē magis forteꝫ ꝛ faciūt mēbra insensibilia sentire vt epar ꝛ pulmonē spleneꝫ ꝛ renes. ¶ His ꝓmissis ponit̄ hec ꝯclusio. Neruus est instr̄m sensus. ꝓbat̄ primo acutoritate Gal.12.de vti.ꝑticu.c.2.dicentis. Cōuenienter igit̄ vbi qdeꝫ ligatione sola indiget mēbrum ibi colligatio sola est.i. ligamētuꝫ: vbi aūt sensu solo neru⁹: vbi aūt est vtilitas motus q̄ ꝭm electionē in his sunt ambo: neruo qdem id qō ab excogitatione preceptū portante ꝛ motus principium dāte. colligatione vero robur ad sustinendum que mouent̄ a neruis prebente. Secundo remoto neruo a mēbro aliquo q̄cūqꝫ alia tꝑe remanente remouet̄ sensus: ergo neruus est organum sensus ꝫ ratio est Gal. de qua dicit Auer. ꝙ non est demonstratiua. Ait.n.11.c. scdi colliget ꝛ confirmatio Ga. ꝙ sensus ꝛ motus sint a neruis: eo ꝙ remoto neruo remouet̄ sensus ꝛ motus ꝫ non est ꝑ viaꝫ demonstratiuam. Tertio omnis neruus tactus sentit ꝛ nihil est sentiēs sine neruo ꝛ oīs ꝑs assequitur mensurā sue sensibilitatis ꝭm nāꝫ nerui quo ꝑticipat ergo est organuꝫ sensus. ¶ Scda ꝯclo. Licet virtus motiua voluntarie deferat̄ ad membra ꝑ neruos queadmodū sensus neruus tm̄ solus nō est instr̄m motus sicut ipse solus est instr̄m sensus: ꝓbat̄ ꝑ Gal.12.de vtili.ꝑti.c.2.dicentē. Ergo neqꝫ ꝑ neruos solos mouet̄ aliqua particula. Neruus aūt sensibilis qdem inquantum mollis ībecillior tm̄ qꝫ vt moueret. Et paulopost dicit. Neruis aūt nō erat possibile solis vti īpotentibus existentibus propter molliciem transferre taꝫ magna pōdera. ¶ Tertia conclusio musculus seu lacertus vel chorda est instrumentum proprium voluntarij motus. Probat̄ primo auctoritate Gal. primo interioꝝ.c.6.dicentis. Dico ergo ꝙ oīs voluntarius motus non fit nisi cuꝫ lacerto ꝛ nullus neruus hoc potest operari nisi cuꝫ cōmixtione lacerti. ꝛ.12.de vtilitate particulaꝝ ait. Tenon enim ipsum primuꝫ est motus organum musculus vero gn̄ationis eius gr̄a factus est. Et est tenō ideꝫ qō chorda. ꝛ declinatur hic tenō tenontis. Et vtit̄ hoc noīe frequenter Gal. lib. de vtilita. ꝑtic. Et.3.tegni tex.121. Nerui vero ꝛ tenantos pūctura ꝑꝑ plurimū sensuꝫ. Scdo remotis a quocūqꝫ membro chorda ꝛ musculo remouetur motus volūtarius. Tertio quodqꝫ membruꝫ tm̄ participat voluntarij motus quantuꝫ de musculi vel chorde viribus. ¶ Ad primuꝫ obiectū dic ꝙ aristo. non est in hoc tenendus nisi intelligat de carne lacertosa que tantum sensus habet quantum neruoruꝫ ꝛ non plus. Ad secundum dic ꝙ palma seu cutis non est instrumentū sensus tactus nisi mediante neruo. Ad tertium dic ꝙ neruus mollis qualis est neruus sensus est denudatus ab excellētia qualitatum tāgibilium: in passiuis enim tēperatus est. Juxta illud Gal. primo cōplex. ad finem. Nerui vero molles sunt ꝭm naturam cutis in mediocritate inter siccitatem ꝛ humiditatem ꝛ in actiuis ipsuꝫ contemperat vel caro īmixta vel sanguis proximus vel vene ꝛ arterie sibi colligate. Ad quartum dic si vis negare arist. ꝙ sensibile positum supra sensum in gustu ꝛ tactu facit sensum. Et hoc ideo ꝙ isti sensus sunt adeo materiales seu materie affixi ꝙ non requirunt medium spiritualiter recipiens qualitateꝫ tangibilem vel gustabilem sicut visus auditus ꝛ olfactus. Uel dic ꝙ in tactu est medium vnigeneum cū organo tactus ꝛ pars nerui non infecta vel affecta tangibili qualitate recipit spiritualiter qualitatem inficientē realiter alteraꝫ nerui partem. Nam in quacūqꝫ alteratione mēbri ad caliditatē vel frigiditatem q̄ꝫtum durat alteratio semꝑ sunt alique partes non infecte qualitate ꝭm quaꝫ fit alteratio donec qualitas illa sit habituata ꝛ facta equalis ꝛ tunc non sentitur amplius vt patet in ethica. Uel dic ꝙ medium inter qualitatem tangibilem ꝛ potentiam tactiuam est esse spirituale qualitatis tangibilis quod receptum in potentia tactiua actuat ipsam.

¶ Post neruos ꝛc.] ¶ In hac quarta parte q̄ est de chordis prio describitur chorda. Secundo tangitur differentia inter tegimen musculi quo musculus differt a chorda ꝛ chordam ibi [Quod ergo est.] ¶ In prima ꝑte primo describit prin. chordas per genus dum dicit ꝙ sunt corpora. Secūdo per locum sue originis duꝫ subdit: que ab extremitatibus musculoꝝ oriuntur. Tertio ꝑ silitudineꝫ earum cū neruis duꝫ addit ꝛ neruis similant̄. Quarto per terminuꝫ ad quem chorde tendunt ꝛ per officiuꝫ gr̄a cuius facte sunt dum dicit̄ ꝛ ad membra tendentes mobilia ꝛc. Quinto ꝑ partes ex qbus cōponuntur dum addit̄: que qdeꝫ ꝭm plurimū cōposite sunt ex neruis. ¶ Attēde circa secunduꝫ ꝙ musculus hꝫ duas extremitates graciles.s. caput ꝛ caudā ꝛ mediū eius est grossuꝫ ꝛ qm̄ in hoc assimilat̄ muribus ꝛ qbusdā lacertulis reptilib⁹ dr̄ musculus ꝛ lacertus. Et dr̄ caput musculi ꝑs illa musculi que prio recipit neruū venientē ad musculū. Et cauda musculi dr̄ ꝑs huic opposita. ¶ Attende.2. circa tertiū ꝙ chorde silant̄ neruis primo in flexibilitate. Scdo in tenacitate. Tertio in colore. Quarto in multa sensibilitate ꝛ ideo pūctura ipsaꝝ parata est inducere spasmum. Sed differunt a neruis primo q: sunt cōposite ex substātijs diuersis vꝫ neruis ꝛ ligamētis. Scdo q: sunt neruis duriores vt sufficiāt ad motū. Tertio q: sunt minus sensibiles ꝑꝑ ligamentuꝫ eis immixtum qō non est sensitiuū. ¶ Attende tertio circa quartum ꝙ membra mobilia ad

que

a ¶ Contractionem congregationem ⁊ reductionem ꝰm Anto. propter de bilem mediocrem ⁊ fortem contractionem. Sed dicendum: aliter contra/ctionem vt mouetur versus principium: congregationem vt in se congrega/tur: retrorsum reductionem vt cum mouetur a membro vel situ a quo retro/cedit sicut econtra motum antrorsum ibat: vnde subdit quandoꝗ ⁊c̄.

b ¶ Dilatatur idest extenditur extra.

c ¶ Qui quidem .s. actu.

d ¶ Plurimum compo/siti sunt .i. manifesta cōpo/sitio eorum: vel plurimuꝫ ex neruis: quia maior pars eorum sit neruus.

e ¶ Et ex corporibꝰ de q/bus ⁊c̄. idest ligamentis: ⁊ ideo subdit: ⁊ hec .s. cor/pora: fiunt fila ipsa scilicet ligamenta ⁊ nerui .s. fiunt fila: in eo .s. musculo.

f ¶ Quod ergo ⁊c̄. idest ps media musculi carno/sa videtur caro quāuis il/

la sunt fila neruorum ⁊ ligamentorum ⁊ ꝙ ⁊c̄. corda .s. vocatur. Consideran/dum aūt ꝙ in his verbis Auic. dimittit nobis notificatum musculuꝫ quia est membrū cōpositum ex carne ⁊ filis neruorum ⁊ ligamentorum: lꝫ cum hꝫ sint in eo vene ⁊ arterie ad finem quem Gal. ponit primo de interioribus in fine.

g ¶ Post eas ⁊c̄.] ¶ Hic deteriat de ligamētis ⁊ pꝫ alahacab .i. ꝯnexio. Cōsi/derandum. Nulluꝫ sensum habuit exponitur cōmuniter nullum de ligamen/tis inter duo ossa: quia li/gamentum quod exit ab osse ⁊ tendit in musculum sentit: vnde Auicē. 4. can̄. fen quarta dicit ꝙ in vul/neribus ⁊ disruptionibus que adueniunt ligamen/tis nascentibus ex osse ad os non est malū: ergo vult ꝙ in alijs sit malum ⁊ hoc non est nisi propter sensuꝫ ⁊ forsan ꝙ non habet sen/sum nisi cum contingitur neruo.

Jacobus

q̄ tendūt chorde sunt iun/cture ossiuꝫ ad quas cū p/ueniunt dilatant circa eas ⁊ ligāt juncturas in circui/tu silr cuꝫ pāniculis tegēti/bus ossa ⁊ q̄nꝗ iterꝝ chor/de se recolligūt postꝗ fue/rint extense supra vnā iūc/turā ⁊ rotundant ⁊ tran/seunt vltra ad aliā iūctu/raꝫ sup quaꝫ iterꝝ dilatant ⁊ mouent eaꝫ: ⁊ hec clare

bra propter musculi contractionem[a] et congregationem: ⁊ propter retrorsum reductionem: ⁊ quandoꝗ relaxant la/xamento sui propterea ꝙ musculus di/latatur[b] cum ad suum redit situm: aut supra mensuram quam eius habet lon/gitudo: ⁊ supra dispositionem quam ha/bet cuꝫ in suo naturali existit situ addit: sicut in quibusdam videmus musculis: que quidem[c] ꝰm plurimuꝫ[d] sunt compo/site ex neruis qui ad musculuꝫ tendunt: ⁊ ab altera parte egrediuntur: ⁊ ex[e] cor/poribus de quibus post chordarum re/lationem tractabimus. Et hec quidem sunt que ligamenta vocantur que etiaꝫ ꝰm visum ⁊ tactum neruosa existunt: ⁊ ab ossibus venientia ad musculum va/dunt: ⁊ fluunt fila ipsa ⁊ nerui in eo. ¶ Quod[f] ergo est super partem mu/sculi vocatur caro: ⁊ quod ab eo sepa/ratur ⁊ ad juncturam vadit ⁊ mem/brum motuꝫ ⁊ colligitur in seipso ⁊ per/mutatur chorda. ¶ Post[g] eas autem sunt ligamenta que prediximus: que etiam sunt corpora neruo similia: quo/rum quedam sunt que absolute ligamē/ta vocantur: ⁊ quedam sunt que nomi/ne albahacab appropriantur. Illud ve/ro quod ad musculuꝫ extenditur non vo/catur nisi ligamentum. Et illud quod ad musculum non extendiur: sed tan/tum quod inter duo extrema ossiuꝫ iun/cture continuat: aut inter alia membra ⁊ vnaꝫ rem alij firmiter annectit preter hoc ꝙ ligamentum vocatur: quandoꝗ nomine albahacab appropriatur. Liga/mentorum vero nullum sensum habuit ne pp motuꝫ multuꝫ: ⁊ fricationē que ei adheret doleret. Juuamētū aūt ligamē/ti ex eo quod premissum est perpendit.

apparent ī chordis q̄ mouēt iūcturas digitoꝝ: ⁊ qꝛ chorde cōiter magis denu/date sunt a carne ⁊ apparētiores ad tres digitos ꝓpe juncturas vulnera que fiūt ibi sunt magis piculosa ⁊ de spasmo plꝰ suspecta. ¶ Attēde q̄rto ꝙ q̄dru/plex est officiū chorde. Unū est dare sensuꝫ mēbris in q̄bus est: ⁊ hꝫ facit mediā/te neruo suo. Aliđ ē ligare musculū cū iūcturis mouēdis p eū ⁊ ligare silr ossa ī iūcturis ⁊ hꝫ fac̄ mediāte ligamēto ipsiꝰ. Tertiū est trahere ꝯsus se mēbra mobi/lia .s. ossa juncturaꝝ q̄bꝰ applicat̄ ⁊ hꝫ fac̄ cuꝫ musculus in se recolligit̄ versus suū caput: ita ꝙ ipsius breuiat̄ lōgitudo ⁊ latitudo auget̄: tūc .n. chorda se re/trahit sequēs musculū: ⁊ id tāgit̄ in textu duꝫ dr: ⁊ ad mēbra tēdētes mobilia plerūꝗ sua retractiōe retrahūt mēbra pp musculi ꝯtractionē ⁊ ꝯgregationeꝫ ⁊ pp retrorsuꝫ .s. versus caput reductionē. Quartū est laxatiōe sui laxare mē/bra q̄bꝰ alligat̄ ⁊ id facit duꝫ musculus q̄ prius in se recollectus erat seipsum relaxat ⁊ ad ꝓpria redit lōgitudinē vel ad maiorē ita ꝙ addit supra lōgitudieꝫ quaꝫ hꝫ qn̄ est in suo situ nāli: ⁊ id tāgit̄ in his verbis: ⁊ q̄nꝗ relaxāt laxamē/to sui .i. qꝛ ipsemet relaxant̄ ppea ꝙ musculꝰ dilatat̄ cū ad suū redit situ .i. nāleꝫ longitudinē aut addit supra mēsuraꝫ quā eius hꝫ lōgitudo ⁊ supra dispōnem quā hꝫ cū existit in situ suo nāli sic̄ videmꝰ in q̄busdā musculis. Et hec officia musculoꝝ tāgit Ga. 1. de vtili. pti. c. 17. dicēs. Utilitas aūt chordaꝝ est ꝰm com/ponentiū nām: etenim sentiūt ⁊ mouent̄ ꝰm īpetuꝫ ⁊ colligāt musculos ossi/bus: hoꝝ aūt priora q̄dē .s. sentire ⁊ moueri palā qm̄ a neruis hn̄t colligare au/teꝫ a colligationibꝰ .i. ligamētis. ¶ Attēde. 5. ꝙ nālis situs musculi est ille in q̄ q̄escit ⁊ iacēt ipsius ptes sine ꝯtractiōe ⁊ laxatiōe sicut create fuerūt. Et q̄ꝫdiu mu/sculus ē in hꝫ situ nō fatigat̄: iō dr ei nālis. Situs vero rectractiōis ipsius ē vo/lūtarius ⁊ cū fatigatiōe ⁊ pena qn̄ pseuerat multū. Sꝫ situs relaxatiōis seu ex/tēsionis musculi vltra situ nāleꝫ est triplex q̄daꝫ est ex ꝯtractione musculi opposi/ti vt cū ꝯhit̄ musculus extēdens digitos manus relaxat̄ seu extēdit̄ musculus claudere solitus manū: alius ē ex relaxatiōe musculi p viaꝫ mollificatiōis ⁊ de/bilitatiōis vt ī inuolūtario exitu vrine ⁊ ī exitu ani ⁊ gn̄alr in paralysi cuiusꝗ musculi: aliꝰ est ex violēta extēsiōe musculoꝝ q̄lis est illꝰ q̄ ponunt̄ in tormētis. Et silr mō ītellige de chordis. ¶ Attēde. 6. circa q̄ntuꝫ ꝙ cū dr: q̄ q̄dē ꝰm plm cōposite sunt ex neruis nō intelligit̄ ꝙ plurime chorde ⁊ nō oēs sunt cōposite ex neruis ⁊ ligamētis: imo gn̄alr oēs ex neruis ⁊ ligamētis ꝯstituunt̄: sꝫ itelli/git̄ ꝙ pluria ps chorde ē nerꝰ ⁊ mioꝛ ps ligamētuꝫ ppea ꝙ pncipale chorde offm̄ est mouere mēbꝝ cui colligat̄. Attēde. 7. ꝙ nerui q̄ ad musculū tēdūt in/grediunt̄ musculū a pte capitis musculi ⁊ egrediunt̄ a pte caude ⁊ ī illo egres/su icipiūt fieri ps pncipalis chorde. Et hꝫ tangit̄ ibi. Ex neruis q̄ ad musculū tendūt. Et ab altera pte egrediunt̄. Dicit tn̄ ianueñ. sup hꝫ noīe tenātos ꝙ te/nātos grece ē chorda q̄ in capitibꝰ musculoꝝ aggregat̄ ex neruis capita ꝓ cau/dis ponēs. Sꝫ ligamēta q̄ cuꝫ neruis ꝯstituūt chordā oriūt̄ ab ossibꝰ ⁊ veniūt ad musculos ⁊ sunt silia neruis in colore ⁊ duritie nisi ꝙ sunt paulo duriora. Et hꝫ tāgit̄ ibi: ⁊ corpibus de q̄bus post chordaꝝ relationē tractabimus q̄ li/gamenta vocant̄: q̄ ēt ꝰm visuꝫ ⁊ tactū neruosa existūt ⁊ ab ossibꝰ veniētia ad musculos vadūt. ¶ Attēde octauo ꝙ dū ligamēta subintrāt musculos diui/dunt̄ in pua fila q̄ dicunt̄ cōiter villi. Et in libro de vtili. pti. vocant̄ inuli. Et silr diuidunt̄ nerui subintrātes musculos ⁊ id tāgit̄ ibi. Et fiunt fila ipsa liga/mēta .s. ⁊ nerui ēt fiūt fila in eo .s. musculo. ¶ Attēde nono ꝙ chorde non ꝓce/dunt nude a musculis ad juncturas sꝫ vestite circūquaꝗ mēbranis ⁊ rotūde ne facile grauent̄ ab extrinsecis occurrētibus ⁊ ossiuꝫ duricie vicinoꝝ eis. Ju/xta illud Gal. 1. de vtili. pti. c. 17. Quia vero necessariū erat puenire ad longe tenontes ⁊ piculū erat in nuda carnibꝰ regione ipsos si nudi essent cōprimi ⁊ incidi ⁊ calefieri ⁊ infrigidari facilr in auxiliū eis ingeniauit mēbranaꝝ sbam q̄bus duris existētibus circūambiēs vndiꝗ nō ea q̄ extrorsuꝫ incidit solū sꝫ ēt ipsoꝝ ossiuꝫ approximationē intristabilē opata est q̄nēt a musculis q̄deꝫ vsꝗ ad articulos vnusq̄sꝗ eoruꝫ certitudinaliter est rotūdus vt sit vix passibilis. ¶ Attēde. 10. ꝙ a q̄busdaꝫ musculis orit̄ vnica chorda magna ab alijs plures pue chorde. Juxta illud Gal. 12. de vtili. pti. c. 2. Et nāꝗ qm̄ musculoꝝ q̄dem q̄dā in vnū magnū finiūt tenōtē q̄dā aūt p carnosas pticulas pueniūt ad col/la .i. extremitates multis vꝫ ⁊ minimis tenōtibus mouētes ea p anteriora suffi/cienter exposuimus. ¶ Sꝫ quereret aliq̄s cur agit hic de chordis prin. inter membra simplicia cū sint membra cōposita ex neruis ⁊ ligamentis. Dic ꝙ pp magnā silitudineꝫ ligamentoꝝ cū neruis ⁊ qꝛ extēso noīe ligamēta vocantur mēbra neruosa chorde cēsent̄ iudicio sensus eē simplices queādmodū nerui.

de partibus

¶ Quod ergo ⁊c̄.] ¶ In scđa pte dicit prin. ꝙ illud qđ est sup parteꝫ musculi neruosam .s. ⁊ ligamētaleꝫ dr caro. Et p hanc differt musculus a chorda q̄ car/ne caret. Sꝫ chorda dr il/lud qđ separat a musculo versus caudam .i. ⁊ vadit ad juncturā ⁊ ad membrū qđ mouet ⁊ colligit in se/ipso dum .s. trahit mēbruꝫ ⁊ pmutat̄ .i. relaxat̄ qn̄ trahere desinit. ¶ Attēde. 1. ꝙ musculus recipit ī sua cōpositione carnē ad multas vtilitates. Primo .n. caro fit neruo q̄ sparsus est per villos in sbā musculi sicut mollis lectus. Scđo sicut clipeus ⁊ tegimen calefaciēs tpe frigido ⁊ obūbrans tpe calido. Juxta illud Gal. 12. de vtili. pti. ca. 2. Musculus vero cōposite carnis vtilitatē prebet cadente .n. vel aliter dis/cūbente molle substratū fit pcusso vero molle tegimē ꝯculcatis edificijs simil/limuꝫ ac ēt vulnerato ꝑmissoriuꝫ ⁊ calefaciēs q̄dem in frigiditate vmbrās ve/ro in estu coopimentū .n. ante oēs ꝑcipuas ptes ad omne iacet nocumentum carnosuꝫ genus. ¶ Attende. 2. ꝙ in sbā chorde nō subintrat caro quatinus ipsa sit leuior ad motus ⁊ ne membra grauia fiant a multitudie carnis q̄ leuia esse opꝫ ⁊ multis munita chordis ad motus multiplices ⁊ pene innumeros exercēdos sicut sunt extreme manus. Juxta illud. G. 1. de vtili. pti. c. 17. Leuē simul ⁊ tenuē melius erat esse extremā manū ⁊ nō aduberatā turba carnium grauē simul ⁊ grossaꝫ fieri. Multa .n. ita deterius ⁊ tardius ageret eoꝝ q̄ nūc (prompte ⁊ bene agit. ¶ Post eas ⁊c̄.] ¶ In hac pte q̄nta q̄ est de ligamē/tis dicit primo pn̄. ꝙ post chordas sunt ligamēta ꝑdcā q̄ sunt corpa silia ner/uis. Scđo diuidēs ligamēta dicit ꝙ q̄daꝫ eoꝝ dn̄r absolute ligamēta ⁊ q̄dam dn̄r ꝓprie alhahacab. Tertio declarās mēbra diuidētia dicit ꝙ illud dr abso/lute ligamētuꝫ qđ extēdit̄ ab osse ad musculū: ⁊ illđ qđ ligat extremitatē vniꝰ ossis cū extremitate alteriꝰ ossis in loco juncture vel annectit seu colligat vnā reꝫ fortiter alteri rei nec extēdit̄ ad musculū vltra hꝫ ꝙ dr ligamētuꝫ cōi noīe ꝓ/prie vocat̄ alhahacab. Quarto dicit ꝙ nullū ligamētuꝫ habuit sensum tactus ne doleret pp multuꝫ motū ⁊ cōfricationē q̄ accidit ei tpe motus. Quinto dic̄ ꝙ iuuamētuꝫ ligamēti satis ppendit̄ ex dcīs. ¶ Attēde hic ꝑmo: circa ꝑmum ꝙ nāli ordine ligamēta ꝑcedūt chordas eo ꝙ sunt ptes chordaꝝ ⁊ ēt ordine q̄ ꝑn. incepit hic agere de mēbris simpli. incipiēs a magis duris ⁊ procedēs ad molliora: veꝝ qꝛ sepe cōposita sunt nobis notiora simplicibꝰ possunt interdū ante simplicia tractari: ligamēta ēt nō sunt vlr ptes chordaꝝ sꝫ illa dūtaxat q̄ ad musculos ꝓtendunt̄. ¶ Attēde. 2. ꝙ ligamēta sunt silia neruis in tribus vꝫ in hoc ꝙ sunt alba ⁊ exāguia ⁊ sine interiori cōcauitate sic̄ nerui oēs exceptis opticis ⁊ differūt a neruis in q̄ttuor. Primo in hꝫ ꝙ oriunt̄ ab ossibꝰ nō a cere/bro aut nucha sic̄ nerui. Scđo in hoc ꝙ sunt duriora neruis. Tertio ī hꝫ ꝙ sūt insēsibilia penitus. Quarto in hoc ꝙ nihil mouere possunt. Juxta illud. G. 1. de vtili. pti. c. 17. Alba .n. ⁊ exanguis ⁊ sine cōcauitate est colligatio silr neruo ⁊ ppea multis ineruditis nerꝰ appet sꝫ nō est nata ex cerebro ⁊ dorsali: sed ex ossibꝰ ad ossa quocirca ⁊ neruo multo durioꝛ ⁊ omnifariam insensibilis est ⁊ mouere aliq̄d nō pōt. ¶ Attēde. 3. ꝙ alhahacab est nomē arabicuꝫ ⁊ inuenit̄ corrupte expositū in synonymis auic. ꝙ est os p qđ cōplet̄ junctura. Debꝫ .n. scribi loco huius noīs os hoc ꝓnomē id dicēdo ꝙ alhahacab est id p qđ cō/plet̄ junctura. Sꝫ alhahacab siue cahab qđ idē est: est os pedis p qđ junctura ipsius cū tibia cōplet̄ ⁊ de illo dicet̄ infra. c. 30. sūme p̄ie doctrie pn̄tis. ¶ At/tende. 4. ꝙ articulatio seu junctura ossiū adinuicē facta est grā motus volūta/rij ⁊ ad illā cōcurrūt ossa duo q̄ mouent̄ ⁊ musculus siue chorda mouens ea ⁊ cū ipsis ligamētuꝫ qđ ossa cōiungit. Juxta illud Ga. c. 1. libro. 12. de vtili. pti. Sed articulatio q̄deꝫ ossiuꝫ est cōpositio grā motus q̄ ꝰm impetū facta ⁊ ma/nifestū est quoniā oīno non pauciora opꝫ duobꝰ esse ea q̄ cōiungunt̄ quinetiā colligationū singula similiter autem ⁊ musculoꝝ vnusquisꝗ ex altero ossium explantatus ad alterum implantat̄. Et in hoc manifestum est ꝙ articulatio oīs ⁊ colligatio ⁊ musculus in ea que ad inuicem articuloꝝ ordinata sunt cō/positione cōuenienter dicte sunt cōium esse pticulaꝝ. ¶ Attende. 5. ꝙ ad mo/tum voluntariū ossiuꝫ duo sunt necessaria .s. articulatio seu cōiunctio ossium ⁊ musculus vel chorda mouens ea: ligamentū vero non est oīno necessarium ad hunc motum sꝫ vtile multū inquantū prohibet nec tempore motuū dislo/centur ossa. Juxta illud Gal. c. preallegato. Quoniā igit̄ non est possibile mo/tum aliquem ossium fieri absꝗ ꝙ articulentur simul ⁊ p musculos coaptent̄ demonstratū est multotiēs si demuꝫ oportebat esse q̄dem qđ mouet: esse vero ⁊ quod mouet̄ ⁊ horuꝫ hoc quideꝫ musculus est: hoc autem ossium cōpositio quoniā aūt nec colligatio est inutilis: sed lꝫ non ad ipsam generationem mo/tus necessaria tn̄ ad bene moueri vtilis est. Dictum quidem est iam ⁊ hoc per anteriora rememorabor autem ⁊ nunc capituli sermonis quoniaꝫ nisi p colli/gationes tenerentur articulata ossa nihil vtiꝗ prohiberet ea ꝑꝫ quēlibet mo/tum egredi a propria sede alias alibi permutata. ¶ Attende. 6. ꝙ ligamenta

a ¶ Et post de ortu arteriaꝝ oēs concordant ꝙ a chorde nascuntur: q꞉ portant sanguinem arterialem ⁊ spiritum qui in corde fit. Cor euentetur .i. calor cordis vel in corde vel in arterijs. Dubitaꝛ vtrū vene orianꝛ ab epate vel corde vr̄ ꝙ a corde ꝑ Arist. 3. de pti. aīa. ⁊ 3. de historijs. In cōtrariuz Gal. 16. de vtili. ptiuz. 2. c. ⁊ Auic. hic ⁊ fere oēs medici. Qui vult videre extraneas sniās antiquoꝝ: legat Auic. 3. de aiali. ⁊ Ari. 3. de historijs. Post istos fuerūt ⁊ sunt moderni q dicunt ꝙ vene originalr̄ sunt a corde manifestatiue sunt ab epate: volentes ꝯcordare Arist. ⁊ medicos. Alia ē via arist. ꝙ vene oriantur a corde quā Auer. ꝯfirmat i trac. de corde duabus rationibus: prima q꞉ ab eo oriuntur vene a quo oritur sanguis: sed sanguis hz ortuz a corde. Secunda: vene terminantur ad cor: ⁊ non penetrant ꝑ ipsum: ⁊ vr̄ hoc sensisse Ga. 7. de iuuamē. membroꝝ. 3. c. Alia est opinio medicoꝝ ꝙ vene orianꝛ ab epate: rō q꞉ epar est principiū sanguinis vt supra probatuz est: ⁊ sic cessat prima rō auer. Scđa rō est: nam nascentia arboris est a radicibus suis

¶ Et ᵃ post ligamenta sunt arterie: q̄ sunt corpora que a corde nascuntur concaua in longitudine extensa nervosa ⁊ in sui substantia ligamentalia habentia motiones dilatando se ⁊ constringendo que ex quietibus discernuntur.

Jacobus

ossiuz dupliciter inuicē colligant ossa. Uno mō ab intra sicut ligamēta q̄ ligāt ꝯtebra cū scijs interiᵒ. s. extremitatē ossis coxe cū extremitate ossis hance que ē velut pixis. Alio mō ab extra circūuoluēdo iuncturā extremitatū ossium. Et hūc modū colligationis tāgit Gal. dcō. c. dicēs. Ut autē nihil tale fiat. s. ꝙ ossa egredianꝛ a ꝓpria sede nā oēm ossiuz articulationē in circuitu cōprehendit ligamētis fortibᵒ qdez sz remissionis .i. laxationis non pue capacibᵒ. ¶ Attende. 7. ꝙ lz subā ligamēti multū dura esset aptior ad fortius colligandū ossa facta tū fuit mediocris duriciei ne iuncturā ꝓhiberet a facili motu: videmus. n. ad sensuz ꝙ duz ligamēta nimis induranꝛ iuncture rigide fiūt ⁊ inhabiles ad motū duz vero nimis molles sunt faciliter dislocanꝛ. ¶ Attēde. 8. ꝙ multa ligamētoꝝ subseruiūt in ligādo ⁊ suspēdēdo membra aliqua intrinseca cū ossibus puta cor stōm mr̄icez vesicā ⁊ alia plurima. Et hec ligamēta dicunꝛ arabice alhahsacab sicut illa q̄ ꝯiungūt ossa. ¶ Attēde nono ꝙ qnqꝫ sunt iuuamēta ligamentoꝝ. Primū est ligare musculos ossibus. Scđm est cū neruis cōponere chordā. Tertiū est colligere extremitates ossiuz interius. Quartū est firmare ⁊ circūtegere iuncturas exterius. Quintū est ligare ⁊ suspēdere mēbra alia a musculis ⁊ ossibus ligatione ⁊ suspensione egentia.

¶ Et post ligamēta ⁊c̄.] ¶ In hac sexta pte q̄ est de arterijs primo describūtur arterie. Scđo tangunꝛ eaꝝ vtilitates ibi [Que qdez ad hoc] Describunꝛ aūt pmo ꝑ genus suū cuz dr̄ ꝙ sunt corpa. Scđo ꝑ locuz origis duz addiꝛ que a corde nascunꝛ. Tertio ꝑ suaz ꝓpriaz figurā duz dr̄ cōcaua. Quarto per suaz dimensionē dđo ꝙ sunt in lōgitudine extēsa. Quinto ꝑ silitudinē cum neruis dđo neruosa. Sexto ꝑ modū sue sbe dđo ꝙ sunt in sui sba ligamentalia. Septimo ꝑ motus ⁊ qetes eaꝝ cuz dr̄ hn̄tia motiones dilatādo se ⁊ ꝯstringendo q̄ ex qetibus discernunꝛ. ¶ Attēde pmo ꝙ nomē arterie ē equocuz ad arteriā durā vocalē cartilaginosaz solitā vocari tracheā arteriā seu cānaz pulmonis ⁊ arteriā mollē neruosam cōtinente sanguinē ⁊ spūs vitales ⁊ hic accipiꝛ mō scđo ⁊ dr̄ arteria q̄si arta aeris via. ¶ Attēde. 2. ꝙ duplex est talis mollis arteria neruosa ⁊ vtraqꝫ exit ⁊ oriꝛ a sinistro vētriculo cordis. Una ē arteria venalis q̄ trāsit a corde ad pulmonē deferēs aerē frigidū a pulmone ad cor gr̄a contēperationis caloris cordis ⁊ referēs iteꝝ dictū aerez cū vaporationibᵒ ⁊ fumis a corde ad pulmonē duz calefactus ē ⁊ inutilis factus ad refrigeriū ⁊ tūc cum respiratiōe ꝑ os emittiꝛ ⁊ dr̄ arteria q꞉ pulsat sicut alie: sz venalis dr̄ q꞉ cōstat ex simplici tunica sicut vene nō pulsatiles. Alia est arteria magna adorti exiēs a vētriculo sinistro cordis q̄ est velut trūcus oīuz arteriaꝝ ꝑ corpus diffusaꝝ. Juxta illud. G. 16. de vtili. pti. c. 10. Est itaqꝫ quoddā maximū vas sicut antea dixi ꝓdiens a sinistro vētriculo cordis velut stipes ad totū corpus distributū. ¶ Attēde. 3. ꝙ arterie facte sunt ꝯcaue vt ꝯtineāt sanguinē arterialez ⁊ spūs vitales ⁊ aerē attractū ad ipsoꝝ refrigeriū ⁊ cū sua cōcauitate rotūde sunt vt plus cōtineāt ⁊ resistāt fortius cāis ledētibᵒ. Figura nāqꝫ rotunda capacior ē ceteris ⁊ ineptior ledi a cāis infirmātibᵒ: ⁊ sunt i lōgitudine extēse q꞉ sunt veluti cānales ꝑ quos vitalis virtus i vniuersuz corpus diffundiꝛ. ¶ Attēde. 4. ꝙ arterie sunt neruose .i. siles neruis in hoc ꝙ sunt mēbra spmatica sicut nerui nālr̄ ⁊ ex se alba: lz a sanguine tincturā aliquā recipiāt flexibilia ⁊ in longū ꝓtensa. Sz differūt a neruis: prīo q꞉ sunt ꝯcaue. Scđo q꞉ nascunꝛ a corde nō a cerebro. Tertio q꞉ ex se nō sentiūt. Quarto q꞉ motus eaꝝ nō est voluntarius sicut neruoꝝ. ¶ Attēde. 5. ꝙ arterie dici possunt corpa ligamētalia tribus de cāis. Primo q꞉ sunt siles ligamētis. Scđo q꞉ sunt cōtexte ex villis longitudinalibus qbus attrahūt: latitudinalibᵒ qbus expellūt: ⁊ paucis trāsuersalibus qbus retinēt q quidē villi sunt ligamētalia fila. Tertio q꞉ arterie ligāt seu colligāt aliqua mēbroꝝ sicut arterie q̄ sunt i pia mr̄e colligāt ptes cerebri. ¶ Attende. 6. ꝙ oēs arterie corpis hn̄t duas tunicas excepta venali: quaꝝ interior est fortior ⁊ multo spissior exteriori quatinus ꝓhibeat resolutionē spūuz vitaliuz. Et ē tunica arteriaꝝ intātuz grossior q̄z venaꝝ nō pulsatiliū vt erophilus recte ꝯiecturari videaꝛ arteriā sextuplā vene enūcians esse grossicie sicut ait Gal. 6. de vti. pti. c. 8. ¶ Attēde. 7. ꝙ duplex est arteriaꝝ motus. Unus est motus dilatatiōis eaꝝ q diastoles ⁊ arsis dr̄. Alius ꝯstrictionis q noiatur sistoles ⁊ thesis: ⁊ īter has motiones sic̄ inter q̄sqꝫ motᵒ ꝯrios sunt qetes medie qbᵒ dividunꝛ.

¶ Que qdez ⁊c̄.] ¶ In scđa pte dic̄ arterias fuisse creatas ad tres fines. Primus ē ad euētationē cordis. Scđs est ad expulsionē vapoꝝ fumosoruz. Tertius ad distributionē spūuz ꝑ mēbra corpis. ¶ Circa primū attēde ꝙ arterie īmediate ⁊ dircē subseruiētes ad enētationē cordis sunt arterie venales q̄ trāseūt a corde ad pulmonē: quaꝝ extremitates terminanꝛ ad extremitates cānulaꝝ diuisaꝝ a trachea arteria ꝑ sbam pulmonis: ⁊ in illa ꝯiunctiōe extremitatū meatus sunt ita stricti nālr̄ ꝙ sunt puij aeri ⁊ inuij humori: ita ꝙ ꝑ eos libere ptrāsit aer ad euētationē cordis: ⁊ nec sanguis arterialis nec aliᵒ humor eos ptransire solet nisi ꝑ violētiaz magnā dilatenꝛ ex altis vocibᵒ aut casibᵒ violētis aut conatibᵒ maximis cū retētiōe anhelitus. Et cū ab his aut silibus aperiunꝛ tūc spuiꝛ sanguis spūosus. ¶ Attēde. 2. ꝙ cū sanguis ab epate venit ad dextrū ventriculū cordis ⁊ ꝑs eius trāsit in sinistruz eius ventriculuz illic depuraꝛ ⁊ fit partim sanguis arterialis ⁊ partim spūs vitalis: ⁊ in illa depuratione multus generaꝛ fumosus vapor q si maneret in corde supcalefaceret ipsuz ⁊ obtenebraret sanguinē ⁊ spūs ꝓpea statuit nā vias. s. arterias venales q̄ deferrēt a corde ad cānulas arterie venalis aerez iam calefactū in corde ⁊ inutilē ad refrigeriuz cū prefatis vaporibus ꝑ respirationez eijciendūz ⁊ rursus cordi referrent recentez aerē. ¶ Attende. 3. ꝙ arteria magna adorti ⁊ arterie orte ab ea non solū deferūt spūs vitales ad singula mēbra sed cum eis sanguinem arterialem qui se habet ad venalem vt actualior ⁊ formalior eo.

sed radices venaꝝ sunt in epate. Ad scđm dōm est: ꝙ rami venaꝝ terminantur ad epar. s. diuisiones capillares vene porte que sunt principiū vene porte ⁊ diuisiones capillares ascendētium: que sunt principium vene ascendentis. Alius modus dicendi est: q cum ꝯsiderabiꝛ placuit Auic. qđ vene non dicūtur nasci ab aliquo: sed sicut nāᵃ de tali mā fecit cor: de tali ossa: ⁊ sic de alijs. sic de tali mā fecit venam tante longitudinis: tot partium: ⁊ talis figure ⁊ cōcauitatis: ⁊ hoc probatur: nā quicunqꝫ ponit venas nasci ab aliquo: aut lz itelligit mālr̄iter: aut effectiue: aut terminatiue: aut seruitiue: aut q꞉ inde ꝓtendūtur siue propaginanꝛ: aut quia in eo est prima vena. Siquidē venas dicamus nasci ab aliquo: quia de materia illi superfluente: tunc omnia nascenꝛ a corde: si effectiue: tunc etiam omnia fiunt a corde: ⁊ sic ab eo nascuntur: ꝯm cōmunem opinionem: que tenet ꝙ cor generat alia mēbra. Si terminatiue: tunc non minus terminantur vene ad membra quaz ad cor vel epar: ⁊ sicut tu incipis ab epate vel corde: ita ego incipiam a membris nec

tur. ¶ Que quidem ad hoc fuerunt create vt cor euentetur ⁊ fumosus vapor ab eo expellatur: ⁊ spiritus mēbris corporis distribuanꝛ. ¶ Post sunt vene que arterijs similes existunt: sed sunt ab epate: ⁊ sunt quiete. Que quidem

De partibus

¶ Post sunt vene ⁊c̄.] ¶ In hac pte septima q̄ est de venis dicit primo prin. ꝙ post arterias sunt vene que sunt siles arterijs. Scđo dicit ꝙ vene sunt .i. oriuntur ab epate ⁊ sunt quiete. Et in his duobus differunt ab arterijs. ¶ Tertio dicit ꝙ vtilitas venaꝝ gr̄a cuius facte sunt est deferre sanguinē membris corpis. ¶ Attende circa primuz ꝙ vene sunt arterijs siles. Primo in sba tenaci flexibili. Scđo in colore. Tertio in hoc ꝙ sunt cōcaue. Quarto in cōtinere sanguinez ⁊ spūm. ¶ Queriꝛ circa scđm vtruz vene orianꝛ ab epate. Super hoc sunt varie opiniones. Prima fuit antiquoꝝ philosophoꝝ ante tpa aristotelis dicentiū venas oriri a cerebro. Juxta illud arist. 3. de nā aiali. c. 2. Et aliq naturales narrauerunt venas: sed non subtiliauerunt considerationez in eis. Et omnes opinantur ꝙ principium venarum sit ex parte capitis ⁊ cerebri: ⁊ non recte inuenerunt: ⁊ causa ignorantie eorum fuit difficultas speculationis quia natura magnaruz venarum non apparet in corporibus mortuoruz: qm̄ contrahuntur subito in exitu sanguinis. ¶ Secunda est Aristotelis dicentis omnes venas tam pulsatiles q̄z non pulsatiles oriri a corde: ait eniz tertio de nā aīaliuz cap. 2. de venis loquens: Et principiuz haruz est cor: ⁊ ille ꝓcedunt ad totuz corpus: cor vero est quasi ꝑs suaꝝ partium: qm̄ vena maior est posita super cor: ⁊ minor sub: ⁊ cor est inter eas. Et. 3. de pti. aīali. c. 4. Primo probat istud ex situ cordis. Est enim in medio sicut rex in regno ⁊ princeps virtutum atqꝫ membrorum. Scđo q꞉ vene transeunt ꝑ alia mēbra ⁊ nō ꝑ cor: ⁊ ex hoc pz ꝙ cor est vna ptiuz venaꝝ ⁊ pma radix ⁊ origo eaꝝ. Tertio cor factum est cōcauuz ad recipiendū sanguinē ⁊ in nullo membro est sanguis sine venis nisi in corde: ⁊ hoc significat ꝙ epar est fons sanguinis: ergo principiū venaruz quarum est deportare sanguinez singulis membris. Quarto dicit id fieri manifestum ex anatomia. Quinto cor primo generatur: ⁊ generatio eius sanguinea apparet ⁊ primo mouetur quare videtur esse principium nature animalis: ita ꝙ primo recipit animaz omnem virtutem in se continentez ⁊ per consequens principium venarū. Aliter enim oporteret ꝙ vena grossa existens inter cor ⁊ epar violenter penetraret cor postq̄z formatum est. Habet autem series verboꝝ arist. ita. Illi vero q finxerūt ꝙ principiū venaꝝ est in capite errauerunt ⁊ male dixerunt: quoniam ponunt multa principia distincta ⁊ in loco frigido ⁊ hoc manifestuz est quia frigus cito accidit isti membro. Locus autē cordis est ecōtrario sicut diximus superius ꝙ vene transeunt per alia mēbra corporis interiora ⁊ non transeunt per cor. Et hoc manifestuz est quia cor est vna partium venarum ⁊ hoc est rectum q꞉ in medio corporis cor est. Et creatio eius est in corde spisso concauo naturaliter: quoniaz principium venaruz est ex eo ⁊ est concauum ad recipiendum sanguinez: ⁊ est spissuz ad custodiendum principiuz motus ⁊ in nullo membro est sanguis sine venis nisi in corde tantum. Sanguis autem qui est in alijs membris est in venis: quoniam sanguis exit a corde ⁊ vadit in venis ⁊ non peruenit sanguis ad cor ex alio loco: quoniam est fons ⁊ principium sanguinis et primuz membrum recipiens sanguinem ⁊ hoc manifestaꝛ ex anatomia ⁊ modo generationis: quoniam creatio cordis prius sanguinea apparet. Hec aristo. Consequenter eodem capitulo probat arist. ꝙ epar non est principium venarum dicens. Non pōt dicere aliquis ꝙ epar sit principium totius corporis neqꝫ principiū sanguinis quoniam non est positum in loco conuenienti principio. Et hz aliud membra positum in eius opposito in aīalibus subtilis creationis. s. splenez ⁊ epar non hz locum ad recipiendū sanguinem sicut hz cor sed sanguis qui est in epate retineꝛ in venis sicut sanguis q est in alijs mēbris. Et ēt ꝑ hoc membruz trāseunt vene ⁊ non ꝑ cor. Hec aristo. ¶ Tertia est opinio Gal. ꝙ oēs vene nō pulsatiles vnius tunice oriuntur ab epate. Ait. n. quarto de vtili. pti. c. 5. Relinquetur ḡ id qđ est velut caro epatis qđ vtiqꝫ est ꝓpria sba visceris esse primuz sanguinationis organuz ⁊ principiū venaꝝ. Et. 5. de iuuamē. membro. c. 3. ait. Et dico ꝙ epar est principiuz venaꝝ ⁊ primū instroꝝ generantiū sanguinē ⁊ hoc erit ꝑ sbaz carnosaz. Et ad id sunt rōnes. Prima est: epar est principiū sanguīs ergo venaꝝ: ꝯña tz: q꞉ vene create sunt gr̄a latiōis sanguīs a fonte suo ad mēbra. Assumptū ostēdiꝛ q꞉ sanguis est simillimus epati nō cordi. Scđa q꞉ membra ordinata ad receptionē supfluitatuz sanguīs sunt vicina epati puta cistis fellis receptiua cholere splen mesle vene emulgentes aquositatis vrinalis. Tertia est: manifeste videtur in anatomijs grossus vene truncus scilicet vena portanaria erumpente a concauitate epatis qui statim diuiditur in octo meseraicas ⁊ heret in sba epatis cuz quinqꝫ radicibus ⁊ alius trūcus grossus dictus vena concaua a gibbositate epatis erumpit: qui diuiditur in venas grossas ascendentem ⁊ descendentem a quibus cetere vene per totum corpus diffuse oriuntur ⁊ heret in epate cum quinqꝫ radicibus. Quarta radices plurime recollecte producunt stipitem qui consequenter partitur in ramos: sed manifestum est radiculas venarum a quibus dicti trunci habent ortum disseminari per substantiam epatis non cordis. Quinta est: vene maxime attestantur super dispositione epatis vt amplitudo venaruz super caliditate ipsius ⁊ angustia earum super frigiditate eius. Et hoc nō videtur esse ex alio nisi

quia

nec valet dicere ꝙ sunt magna multitudo: q: ab illis multis posset principiare sicut arbor a radicibus multis: ⁊ si tu. d. principiū dꝫ esse vnuꝫ vel non ita multiplex: dicēdū ꝙ verū est principiū efficiens vel formale vel mãle ꝓpriuꝫ: sꝫ principiuꝫ qd̄ est terminus vltra qd̄ nō pōt esse multiplex. Si aūt intelligaꝰ venas nasci ab aliquo seruitiue. i. q: ab illo mēbro nascunꝰ cui seruiunt: tunc qd̄ redit in questionē an sanguis fiat in epate vel corde. Amplius nō minus nascerenꝰ a mēbris ad que vadunt vene q̄ꝫ a corde vel epate: q: seruicium earuꝫ respectu mēbroꝝ aliorum maius est: vel nō minus q̄ꝫ seruiciuꝫ earum respectu cordis vel epatis. Amplius vene meserayce nō dicuntur nasci ab intestinis vel stō a quibus portāt materiam: sꝫ ab epate ad qd̄ portant. Amplius vasa spmatica: ⁊ virga dicerētur nasci a testiculis. Si aūt vene dicanꝰ nasci ab aliquo q: inde ꝓtēdunꝰ siue propaginanꝰ siue multiplicāt: hoc est sicut tibi placꝫ q: potes incipere ab epate: ⁊ inde fit multiplicatio vel a corde: vel a loco medio: ⁊ hoc innuebat Auic. 3. ca. fen. 14. primo. c. cum dicebat. aut scd̄m ambas intentiones: si aūt intelliganꝰ vene nasci ab aliquo

fuerunt create ad hoc vt sanguis membris que sunt in corpore partiaꝰ. ¶ Deinde sunt panniculi qui sunt corpora de filis neruosis non sensu perceptis texta. Quorum spissitudo tenuis existit dilatata aliorum corporum superficies coopientia ⁊ continentia ea propter multa iuuamēta. ¶ Ex qbus est vt summa eorū in sua figura ⁊ factura custodiant. Et ex eis est vt ea ab alijs corporibus suspendant ⁊ eis annectant mediantibus neruo ⁊ ligamento: que fila facta fuerunt ex quibus texti fuerunt sicut renes a dorso. Et ex eis est vt membra s̄m sui substātiam sensum non habentia per ipsos habeant superficiem sui essentia sentienteꝫ que illud quod ei occurrit sentit: ⁊ accidentaliter sentit qd̄ in corpe accidit qd̄ eis inuolutum est. Et hec quidē mēbra sunt sicut pulmo ⁊ epar ⁊ splen ⁊ renes. Hec enim sua substātia nullo modo sentiunt: sed neqꝫ sentit illud quod in eis ꝑcussionem facit nisi quod de panniculis super ea existit. Cūqꝫ in eis accidit ventus aut apostema sentitur. Sed ventum sentit pāniculus accidentaliter propter extensionem que contingit in ipso. Apostema vero sentit principium panniculi: ⁊ eius appensioneꝫ accidentaliter: ideo ꝙ membrum apatis grauitate laxatur.

Jacobus

q: vene sumunt ab eo ortū. Sexta est epar est vnuꝫ de pncipalibus mēbris ⁊ nō vꝰ optinere pncipatū nisi q: est fons succositatis ⁊ nutritiōis cui vene seruiunt. Septima est vena grossa que est inter epar ⁊ cor ⁊ subintrat dextrum cordis ventriculū est durior ꝓpe cor q̄ꝫ ꝓpe epar. Et h̄ est signuꝫ ꝙ ꝓpe cor ē longior a fonte. Nā ꝓcedunt indurando vene oēs ⁊ nerui ¶ Auic. u͛o q̄ꝫuis dicat tertio aīalium ꝙ verior est sn̄ia primi magistri. s. Ari. dicit tn̄. 13. aīalium. Et ab epate nascunꝰ due vene vna apud simā cuius iuuamētū ē attrahere nutrimētū. Et a gibbo nasciꝰ vena ꝯcaua cuius iuuamētū est deferre nutrimentuꝫ ad mēbra. ¶ Auer. aūt i libro quē edidit de dispōnibꝰ cordis asserit ꝙ in corde est virtus cibalis seu nutritiua ⁊ spūs ⁊ venaꝝ ⁊ neruoꝝ origo ꝗtinus i vno ⁊ eodē esset calor agens ⁊ sanguis patiēs ⁊ vene illius actionis ⁊ passionis essent vie: ⁊ cor fundamētuꝫ ⁊ origo oiuꝫ illaꝝ opationuꝫ. Sꝫ primo col. c. 6. de venis nō pulsatilibus ait. Vene nō pulsatiles sunt vnius tunice ꝑter vnā istaruꝫ: ⁊ est inuentum per viaꝫ sensus ꝙ ramificanꝰ ab epate: ⁊ illud qd̄ germinaꝰ ab ipsis in primis sunt due vene quaꝝ vna est intra ꝯcauitateꝫ ⁊ noīaꝰ porta ⁊ hec est ad attrahēdū nutrimētuꝫ epati. Alia est que exit a gibbositate ⁊ hec est facta ad ferenduꝫ nutrimētū ⁊ diuidēdū: ⁊ ista ꝯcaua nominaꝰ Et q: videmus Auic. ⁊ Auer. in controuersijs que sunt inter Ari. ⁊ Gal. imitari sepius in phijs suis arist. ⁊ in suis libris medicialibꝰ Gal. ab eis ꝑtꝫ instructi cōcipimus melius esse medicis imitari suuꝫ patronuꝫ ⁊ adherere doctrinis. G. summi medici que in veris experientijs fundata est ⁊ conuenientissima rectis medendi canonibus: ⁊ id suademus in scientia medicine ꝓficere volentibus. ¶ Quarta est opinio dicentiū venas s̄m formaꝫ oriri a corde: a quo. s. vt a domicilio substantie aie fluunt oēs potestates in ceteris mēbris reperte: ⁊ sꝫ materiaꝫ oriri ab epate. ¶ Quinta est opinio dicentiuꝫ venas s̄m substātiaꝫ oriri a corde ⁊ s̄m ramificationeꝫ oriri ab epate. Et he due vltime opiniones querunt ⁊ videnꝰ cōcordare arist. cū Gal. Sꝫ cū Gal. a ꝓposito cōtradicat in hoc arist. ꝗrere cōcordiaꝫ inter eos est notare Gal. ꝙ nō intellexit arist. Persistēdo igitur cū Gal. respondendū est ad rationes inductas pro arist. ¶ Ad primam de situ cordis ꝙ est cōueniēs principio: dic ꝙ est cōueniens principio vite seu vitalis virtutis: sed nō principio oiuꝫ virtutuꝫ: cū diuerse virtutes sibi determinent diuersas cōplexiones ⁊ diuersa organa que nequeunt generaliter oēs vni mēbro cōmunicari. Ad scd̄m dic primo ꝙ alique vene transeūt per cor ⁊ sparguntur in substantia cordis. Dic scd̄o ꝙ venas nō transire per cor ⁊ spgi per epar ad instar radicū arguit potius venas ab epate q̄ꝫ a corde nasci. Ad tertiū dic ꝙ cor nō est factū ꝯcauū vt sit fons sanguinis sꝫ vt sit fons depurationis eius ⁊ ꝯuersionis eius in spūs. Et vt calor cordis vehementius operatur in sanguinē ipsum depurando ⁊ spiritiuficando recluditur sanguis in ventriculis cordis nō contentus illic in venis. Ad quartum dic ꝙ apparentia in anatomia magis fauēt Gal. q̄ꝫ arist. q: anatomizanti epar manifeste apparent fila venarum sparsa per epar ad instar radicum recolligi in duos truncos exeuntes ab epate quoꝝ vnus exit ab epatis concauitate: ⁊ dꝰ porta: reliquus auteꝫ ab eius gibbositate: ⁊ dꝰ vena cōcaua. Ad quintuꝫ qd̄ ꝓbare nititur cor esse fonteꝫ sanguinis q: primo creatur ⁊ generatio eius sanguinea apparet. Dic ꝙ sanguis apparens in corde diuꝫ primo fit nō est genitus in corde fetus sꝫ in epate matris ⁊ de matre transit ad fetuꝫ. Sed qūo iaꝫ formato corde pōt vena penetrare ab epate in ipsum. Dic ꝙ faciliter q: tunc sb̄a cordis est tenerrima: eo ꝙ non est diu ꝙ fuit sperma sanguis ⁊ spūs vaporalis ⁊ similiter vena.

¶ Deinde sunt panniculi ⁊c̄.] ¶ In hac parte octaua que est de panniculis primo describit princeps panniculos. Secundo tangit eorum vtilitates ibi [Ex quibus est.]

¶ In prima pte primo tangit genus panniculoꝝ dicens ꝙ sunt corpa. Scd̄o materiaꝫ eoꝝ dicens. De filis neruosis non sensu perceptis texta. Tertio modum sb̄e panniculoꝝ dicens. Quorū spissitudo tenuis existit dilatata. i. extēsa. Quarto fines seu iuuamenta panniculoꝝ dicens. Coopientia supficies. i. extremas ptes alioꝝ corpoꝝ. Et continentia ea. s. membra alia ꝑꝑ multa iuuamenta. ¶ Attende circa primū ꝙ descriptiones membrorum simplicium h̄ date a principe cōuenientius darentur per genus ꝓpinquū vel aliquid posituꝫ loco eius: puta ꝙ dicerenꝰ mēbra simplicia vel ptes homogenee aīalis q̄ꝫ ꝑ remotum. s. corpa: nō est tn̄ magna vis q: notificationes hic date nō sunt diffinitiones ꝓprie sꝫ descriptiones. ¶ Attēde scd̄o circa scd̄m ꝙ cū dicit prin. pāniculos esse corpa texta de filis neruosis capit fila neruosa generalr. s. pro villis neruoꝝ ligamētoꝝ venaꝝ ⁊ arteriaꝝ. Aliqui eniꝫ pāniculi magis cōstant ex filis arteriaꝝ ⁊ venaruꝫ q̄ꝫ ex filis neruoꝝ ꝓprie dictoꝝ sicut rete mirabile: pia mater ⁊ dura mater. Et dicunꝰ dicta fila nō percepta sensu: q: sunt adeo gracilia

s. a corde: q: in eo est prima vena: sic pōt dici de alijs mēbris: ⁊ queadmodꝫ diximus de venis: ita de neruis pōt dici: appꝫ igiꝰ ꝙ vene a nullo nascunꝰ: sed sunt mēbra facta in nobis ex ꝓpria mã: ⁊ h̄nt tales: ⁊ tales terminos. Cōtra quā opinionē auer. arguit in trac. de corde: pmo q: epar posset agere sine corde: ⁊ cor sine epate: scd̄o q: v̄tutes corpis humani essent ꝑtite: nec reducerenꝰ ad vnū principiū. Tertio q: cremētuꝫ plantaꝝ ⁊ aīaliuꝫ sunt similia: ⁊ nō videmus ꝙ nã ex vna pte mãe faciat vnaꝫ parteꝫ plãte: ⁊ ex alia aliam: ⁊ postea illa duo ꝯiūgat simul. Ad primuꝫ dicēdū negādo ꝯñaꝫ: vena eniꝫ q̄ꝫuis a nullo nascatur: vt est aliqd diuersum ab alijs mēbris: tn̄ q̄daꝫ mēbra ꝯiungit: in qua cōiunctione vnuꝫ ab alio recipit per hanc viaꝫ: Ad scd̄m ēt neganda est cōsequentia eodē modo. Amplius stant ista simul ꝙ pncipium totius corporis sit vnuꝫ: vt cor ⁊ tn̄ vena non nascitur a corde: sed ordinatur ad cor. Ad tertiuꝫ dicēdum ꝙ natura nō facit venā primo vt aliquid distinctum: ꝙ postea glutineꝰ alijs: sed simul cum alijs facit venam.

a ¶ Deinde sunt panniculi: quod dicit notum est.

De partibus.

ꝙ si essent ab inuiceꝫ separata vix viderenꝰ sicut fila telaruꝫ araneaꝝ. ¶ Attēde tertio circa tertiū ꝙ pāniculi sunt multū diuersi in spissitudine ⁊ tenuitate Nā capsula cordis est pāniculus spissus ⁊ multū fortis ⁊ pia mater est pāniculus tenuis ⁊ rarus: ⁊ dura mater ⁊ pāniculus tegēs craneuꝫ ab extra sunt mediocris spissitudinis. ¶ Attende quarto ꝙ cutis interior totius corpis ꝓprie est pāniculus: q: contexitur ex filis neruosis tenuibus: ⁊ cooperit ac continet vniuersuꝫ corpus: sed exterior cutis nō ꝓprie dicꝰ pāniculus: q: nō texitur ex filis neruosis: sed generaꝰ ex quadaꝫ humoꝝ vnctuositate coagulata in extremis corporis: sicut supra lac bullituꝫ generatur tunica quedam.

¶ Ex quibus ⁊c̄.] ¶ In scd̄a pte dicit ꝙ tria sunt iuuamēta pāniculoꝝ. Primuꝫ est custodire summa mēbroꝝ. i. partes suas extremas in sua figura ⁊ factura. i. modo plasmationis. Et h̄nt hic quidam libri loco de summa eorum: vnūqd̄qꝫ eoꝝ: ita ꝙ eoꝝ lr̄a talis est. Ex qbus est vt vnūqd̄qꝫ eoꝝ in sua figura ⁊ factura custodiāt. Mēbra u͛o qbꝰ pāniculi tales necessarij sunt: sunt mēbra mollia fluxui parata: sicut cerebrum spinalis medulla ⁊ humores oculoꝝ cristallinus vitreus ⁊ albugineus. Secundū iuuamentum est suspendere. i. suspensa tenere ea mēbra que suspēsione indigēt: ⁊ annectere seu colligare ipsa alijs corporibus. Et id faciunt pāniculi mediantibus neruo ⁊ ligamento diuisis in fila ex quibus cōtexunꝰ: sicut renes suspendunꝰ a dorso per panniculum qui cooperit eos. Et de isto iuuamento dicit auer. scd̄o colliget ca. 8. ꝙ est magis proprium ligamentis: ⁊ ꝙ iuuamentum panniculi positi supra ventrem est de specie huius iuuamenti: eo ꝙ ꝓhibet intestina egredi ex ꝓprijs locis: sicut accidit herniosis. Tertium est vt membra non habentia sensum s̄m suam propriam substantiam habeant per panniculos superficiem sentientem sui essentia idest per se: que superficies sentit illud ꝙ occurrit ei per seipsam sicut alia membra sensitiua sentiunt sensibilia eis occurrentia. Et accidentaliter sentit illud qd̄ accidit in corpe ꝯtento in pāniculo. Et intellige per superficiē sentientem ipsuꝫ pāniculū vel ptes ipsius supficiales. Et itellige ꝙ illa sentit sui essentia. i. ꝑ neruū q est pars sb̄e eius. Non. n. est imaginandū ꝙ illa superficies sic sentiat per essentiam ꝙ ipsa sit suus actus sentiendi: mēbra vero que sensu carent in ꝓpria sb̄a ⁊ participant aliquo sensu ꝑ suum panniculum sunt sicut pulmo ⁊ epar ⁊ splen ⁊ renes. Et iter hec ēt numerat. G. cor vt supra memoratū est: hec. n. non h̄nt neruos in seipsis quibus sentiant ⁊ nihil in eis est quod sentiant percussionem ipsis occurrentē nisi panniculus ea cooperiens. Et cum in dictis membris accidit ventositas aut apa distendēs ea sentitur ꝑ panniculum: ventositas quidem accidentaliter sentitur: qm̄ extendit mēbruꝫ ⁊ extendendo cōprimit panniculum. Apa vera ⁊ appensionem eius siue pondus sentit principiuꝫ panniculi: vꝫ pars ipsius superficialis que est intra versus membrum: ideo ꝙ membrum in quo est apa laxatur. i. deprimitur grauitate: ⁊ dicitur cōiter hec sensatio dolor grauatiuus. ¶ Queritur primo cū pāniculus sit membrū etherogeneū compposituꝫ ex arterijs venis neruis ⁊ ligamentis cur hic inter consimilia numeraꝰ. Dic vt prius de chorda dictuꝫ est ꝙ panniculus est similis sb̄e s̄m sensum vel iudicium visus. ¶ Queritur s͛o q̄re silet hic prin. de iuuamento principali pāniculi qd̄ est defendere membruꝫ qd̄ in eo continetur ab extrinsecis occurrentibus. Et de alio iuuamento qd̄ est diuidere partes a ptibus vbi oꝫ: sicut diafragmatis iuuamentuꝫ est diuidere mēbra vitalia a nutritiuis. Et iuuamentum panniculi mediastini pectoris est diuidere partem pectoris dextram a sinistra vt nocumenta partis vnius nō cōicentur ilico parti alteri: sed per eam fiat operatio. Et de alio iuuamento qd̄ ē ꝯfortare calorē in mēbris que sunt post pāniculū quale est iuuamentum zirbi stō. Et de alio iuuamēto qd̄ est ꝯtinere spūs vitales donec fiant aīales quale ē iuuamentū retis mirabilis. Et de iuuamento firmandi iūcturas quale est panniculoꝝ tegentiū iūcturas. ¶ Ad hec ⁊ silia dic primo ꝙ iuuamentū defensionis membri ꝯtineꝰ sub illa clā descriptionis panniculoꝝ alioꝝ corporū superficies cooperientia. Nā cooperiendo defendūt a nocumentis exterius occurrentibus. Dic s͛o ꝙ h̄ agiꝰ de pāniculis q vestiūt ⁊ ꝯtinent alia mēbra non de his q diuidunt. Vel dic ꝙ panniculi diuidentes sub defendentibus cōprehendi p̄nt eo ꝙ defendunt nocumentū ptis vnius ad aliam transire partem. Dic tertio de zirbo ꝙ non prebet iuuamentū confortationis caloris principaliter ex sua sb̄a pānicularī: sed ex eius pinguedine. Dic quarto ꝙ iuuamentū retis mirabilis in continendo spm̄ vitalem donec fiat animalis non procedit a reti s̄m ꝙ ipsum est panniculus: sed ratione inuolutionis arteriaruꝫ ex quibus contexitur. Dic q̄nto ꝙ iuuamentū firmandi iūcturas fit a panniculis rōne ligamentoꝝ. Et ēt reduci pōt ad primū iuuamentū qd̄ est custodire membra in sua figura ⁊ factura: nam prohibent ossa a dislocatione.

¶ Postea[a] est c[aro] que ē locoꝝ vacuorū ipletio q̄ i hoꝝ mēbroꝝ situ i corpe existūt ⁊ ipsoꝝ fortitudo q̄ sustētat. ¶ In vnoquoqꝫ[b] vo mēbro est ṽtus nālis q̄ ei res nutrimēti cōplet. Et hec qdē ē nutrimētū[c] attrahere ⁊ retinere ⁊ assimilare[d]

a ¶ Postea est caro ⁊c̄.] ¶ Hic per carnez possumus intelligere carnē glandosaz ⁊ que est pars lacerti: ⁊ carnē sensitiuā: lꝫ in eis sit alius finis: ⁊ dedit intelligere per hoc ēt pinguedinez: ⁊ forsan ꝙ non dixit de ea q: nō est veruz mēbruz. Hic aūt cōsidera ꝙ dicit Arist. 2. de gn̄atione aīaliuꝫ. 14. ca. ꝙ natura facit sicut pictor: qui ligneat primo figuraz: ⁊ postea replet illaz.

b ¶ In vnoquoqꝫ vo mēbro; cū diuisit mēbra in ꝯsimilia ⁊ arganica diuisione sumpta a cōplexione siue cōpositione: ⁊ post posuit notificatiōez organicorum; hic vult ponere diuisionē mēbroꝝ ex pte virtutuz: ⁊ pmo oñdit que sunt virtutes in quibus oīa mēbra cōicant: ⁊ ꝯo quomodo post hoc accidit diuersitas: ⁊ sic diuisio membrorum sibi ꝯa [Et post hoc] Considerandum ꝙ per virtutez naturalem intelligimus virtutē qua mēbrū se ipsum per nutrimentuꝫ cōseruat: ⁊ iō dixit qua ei res nutrimenti ꝯplet: q: nō est veruꝫ ꝙ in vnoquoqꝫ mēbro sit virtus nālis qua aliq̄ res nutrimēti cōpletur. Sꝫ hec virtus est in mēbris agētibus cōe offm̄ mãe nutricalis vt stōus ⁊ epar vt hoc cōe officiuꝫ agūt: tn̄ qꝺcūqꝫ mēbruꝫ ⁊ q̄cunqꝫ ps mēbri hꝫ virtutez nālez qua cōplet sibi ipsi rē nutrimēti. i. qua se ipm ꝯseruat ꝑ nutrimētuꝫ. Cōsiderandū. 2. ⁊ hoc quidem. s. complemētum rei nutrimenti.

c ¶ Nutrimētum attrahere. q. d. he sunt operationes istius virtutis nālis ⁊ cōplerem nutrimenti. s. attrahere ⁊c̄.

d ¶ Et assimilare: pōt exponi dupliciter: primo assimilare vt dicit actū vnuꝫ nutricationis de actibus tribus: ⁊ tūc dat intelligere actū appositiōis: ergo innuit. 3. actus nutricationis. s. appositionē assimilationez ⁊ vnitionez: ex quibꝰ tribus integraꝛ opatio que dicitꝛ nutricatio vt infra apparebit: ⁊ ꝯm hanc expositionez ēt Auic. dedit intelligere opationē digōnis: vt dicaꝛ ꝙ rez nutrimēti cōplet vel facit virtus nālis in vnoquoqꝫ mēbro quattuor opationibus quatuor virtutuꝫ ministrantiuꝫ. s. attractiue retentiue: digestiue ⁊ expulsiue: ⁊ tribꝰ ꝑticularibus opatiōibus que sunt actus virtutis nutritiue ministrate. s. appositione vnitione ⁊ assimilatōe: ⁊ abbreuiauit hoc Aui. hic: ꝯpans ꝓlixe infra declarare ista: alio mō pōt exponi: ⁊ assimilare. i. digerere: q: digestio ꝑparatiua in vnoquoqꝫ mēbro pōt dici assimilatiua q: disponit nutrimētū ad nutricationez: tangit ergo explicite quattuor opationes quattuor virtutuꝫ ministrantiū ⁊ tangit vnū opus principale de tribus opationibus nutritiue. s. vnitionem q̄ est substantialis trāsmutatio ⁊ illa est ꝓncipalior opatio de tribus: vt notuꝫ est. Dubitatur vtruꝫ in vnoquoqꝫ mēbro fuerit necꝰ esse virtutez nālez qua ei cōpleatur res nutrimenti: attractione retētione ⁊c̄. vr̄ ꝙ nō: q: cutis est membrū ⁊ nō hꝫ virtutez expulsiuaꝫ: vt Gal. 2. de accidenti ⁊ morbo ca. 5. alibi. 14. Amplius nature siue forme entiuꝫ iperfectoꝝ vt inaīatoꝝ pn̄t cōseruare sua subā absqꝫ re nutrimenti: ergo multo magis forma perfecta que est aīa poterit ꝯseruare vnūquodqꝫ mēbruꝫ absqꝫ re nutrimēti. In ꝯrium est Aui. ⁊ Ari. ēt. 2. de aīa. Hic est rn̄sio Ant. cum suo rōcinio vsitato oībus: ⁊ est ꝙ in corpe aīalis est cor ꝙ est oīuꝫ opationuꝫ principiū: quas non poterat ꝑficere sine organis. i. mēbris: quare gn̄auit sibi alia mēbra: ⁊ fecit illa aīata: q: si eēnt inaīata: tūc forme intrinsece corporis. s. aīe esset organū extrinsecū. s. mēbra inaīata: cor aūt generans mēbra aīata nō dedit eis oēꝫ potētiam aīe: q: tunc alia mēbra essent eque prima sicut cor: ⁊ tunc indigerēt organis: ⁊ sic in infinituꝫ: dedit ergo cor membris aliq̄s potētias aīe: sꝫ nō dedit posteriores. i. sensitiuas ⁊ motiuas: q: tunc dedisset priores. s. nutritiuas: ⁊ sic seq̄retur idē conueniens: dedit ergo mēbris soluꝫ virtutes aīe priores. i. virtutes nāles nutritiuas: vnūq̄dqꝫ ergo mēbruꝫ hꝫ virtutes istas nāles nutritiuas: ⁊ per illas in suo esse ꝯseruari hꝫ: tn̄ cū hoc egent mēbra ꝯtinuo influxu caloris a corde: cum cor oīa mēbra generauerit sibi adnata: sicut stipes plāte generat ramos: ⁊ cōseruat ramos per ꝯtinuū influxuꝫ: format ergo Antoratione sic: illa virtus est in vnoquoqꝫ membro per quam mēbra cōseruanꝛ in esse: sꝫ per nālem virtutez est hoc: hoc rōciniū An. apparebit esse nihil posterius. Hoc aūt vt apparet non satisfacit q̄sito. Nos dicamus manifestum esse ꝑ se ꝙ aīa est nobilior forma terrena: ⁊ ꝙ aīa aīalis est nobilior forma al's aīa ⁊ ꝓprie aīalis ꝑfectioris opatōis. Scḋo dicamus ꝙ aīa ⁊ ꝓprie nobilis idiguit in suo subiecto quodā igne: q: vita est ꝑticipatio aīe in illo igne: vt Arist. dicit in de morte ⁊ vita. Et nos. s. dedimus cāꝫ: ignis aūt nō pōt ꝑdurare si nō habꝫ alq̄d ꝙ ꝯtinuo cōburat: g̃ ꝯtinuo ab aīalibus ⁊ sic a plantis (lꝫ minus) fit resolutio: q̄re nō ꝑdurarent in esse: nisi eēt ṽtus nutritiua: ⁊ hec sunt dicta auer. in theorica cāticoꝝ ca. de cibo ⁊ potu: cōmē. i. ⁊ alia dicit q̄ hic afferre potes. Tertio dicamus ꝙ si forma nobilis q̄ est aīa potuisset inueniri in mā durissima nō euaporabili: sꝫ tali q̄lis est lapis vel aliquod metallū: nā fecisset illud: cū semper faciat ꝙ melius est sꝫ ipossibile fuit imo: aīa fuit forma ꝑficiens māꝫ igneā ⁊ aereā ⁊ per hoc hn̄tez intrinsece euaporatōez: ⁊ māꝫ euaporabilez: ⁊ ꝑꝑ ea aīatis fuit indigentia cibi ⁊ ṽtutis cōplentis rez eius. Ad ꝯria: ad ꝓmū dōm: ꝙ cutis extra dicta ymen nō hꝫ ṽtutes: q: nō est verū mēbrū. Aliq̄ dn̄t ꝙ cutis hꝫ expulsiuaꝫ supfluitatū ꝓpriꝫ nutrimēti ad extra: sꝫ nō hꝫ expulsiuaꝫ cōeꝫ: nec hꝫ expulsiuaꝫ adintus. Ad ꝯꝫ dōꝫ negādo ꝯn̄aꝫ vt appet ex dictis. Dubitatur ꝯo vtrū iste q̄ttuor ṽtutes. s. attractiua retētiua digestiua ⁊ expulsiua: ⁊ quinta cū eis. s. nutritiua possint esse in vno mēbro: vr̄ ꝙ non: q: vnius mēbri est vna opatio: g̃ vna ṽtus: an̄s ꝓbaꝛ: q: vnius mēbri est vna cōplexio: ꝓbaꝛ ēt ꝑ haly. in tegni trac. 2. cōmē. 26. Amplius cuius est vna cōplexio eius est vna ṽtus q: ṽtus in cōplexione fundaꝛ vt haly. trac. 2. cōmē. 26. Amplius contraria non possunt eē in eodē: sꝫ attractio ⁊ expulsio sunt ꝯtraria. In oppositum est aui. ꝓbaꝛ cōiter ꝙ in vno quoqꝫ mēbro ⁊ vnaquaqꝫ ꝑticula formali mēbri sint iste q̄ttuor virtutes: vel. 5. ꝓmo q: inuenimus aliquid ad oēꝫ ꝑticulaꝫ mēbri attrahi ⁊ retineri ⁊ digeri ⁊ cōsubstātiari illi ⁊ illius supfluitates expelli: ergo erūt virtutes agētes has opationes: ꝯo q: iaꝫ ꝓbatuꝫ est ꝙ vnaqueqꝫ ꝑticula indiget nutrimento: sꝫ nutrimētuꝫ cum non sit pn̄s indiget attrahi: ⁊ cum non sit simile indiget digeri: ⁊ cū digeritur dꝫ retineri: ⁊ q: que digeruꝛ emittunt superfluitatez in hora digestionis opꝫ superfluū expelli: ⁊ iuuatiuū mēbro vniri: quare in vnoquoqꝫ mēbro sunt he virtutes: ad oñdenduꝫ aūt qualiter opationes iste ꝯtrarie ⁊ diuerse pn̄t fieri ab vna ꝑticula hn̄te vnaꝫ cōplexionē in actu notat Ant. ⁊ oēs sequuntur eū ꝙ in cōplexione mixti saluantur quattuor q̄litates ⁊ nō sunt oīo corrupte: q: alr̄ fit mixtuꝫ ex elemētis: ⁊ alr̄ elemētuꝫ ex elemēto. i. aliud est mixtio ⁊ aliud ē gn̄atio: in vna g̃ cōplexione sunt q̄ttuor q̄litates: virtus

Jacobus De partibus

¶ Postea est ⁊c̄.] ¶ In hac pte nona que est de carne tangit ꝓn. duo iuuamēta carnis. Primum est implere loca vacua corpis que circūstant dictis mēbris simplicibus ꝯmaticis in suis sitibus ⁊ colligantijs: ⁊ hoc ibi tangiꝛ. Que est locoꝝ vacuoꝝ ipletio. i. res implens loca vicina predictis nihil solidi ꝯtinentia sed aerem solum. Solemus eniꝫ vocare loca vacua que solius aeris sunt cōtentiua: nec aliter est dare vacuum: que. s. loca existunt in corpe in situ horuꝫ mēbroꝝ. i. iuxta mēbra predicta. Scōm est eē fortitudinē. i. robur vel fulcimentum quo sustentanꝛ mēbra alia iaꝫ dicta. ¶ Attende primo: quadruplicē esse carnis spēm. Una est caro simplex in gingiuis ⁊ circa lumbos ⁊ in capite virge reperta. Alia est caro glandulosa inuenta in testiculis māmillis ⁊ radice lingue. Tertia est caro musculosa seu lacertosa que neruo imixta constituit musculum. Quarta est caro confusa qualis est caro pulmonis cordis epatis splenis ⁊ renū. ¶ Attēde. 2. ꝙ lr̄a pn̄s principalr̄ intelligiꝛ de carne musculosa de qua dicit. G. 2. cōplonuꝫ ca. 3. ꝙ est sba q̄ vere ⁊ ꝓprie noiaꝛ caro. Ista nāqꝫ caro replet loca circa neruos in fila diuisos ⁊ roborat neruos illos qui cuꝫ ipsa musculos faciūt. ¶ Attende. 3. ꝙ istius carnis alia iuuamēta cōmemorat. G. i. de iuuamītis mēbroꝝ. c. 3. auct. Plato. dicēs. Et dictū ē in libro thimei ꝙ caro ē in toto corpore ad cooperiendū sicut si quis cooperiat se a frigore: ⁊ ꝓpter custodiam a casu quoniam cedit rebus occurrentibus. Et ipsa ꝓpter hoc quod est in ea de humiditate mediocri infrigidat corpus in estate per illud qꝺ exit ab ea ex sudore ⁊ vapore. Et calefacit frigus in hyeme perueniens ad interiora. Hec eadem cōmemorat ⁊ declarat primo de vtilitate particulaꝝ ca. 13. dicens. Ait enim Plato in thimeo. Carnez aūt defensoriuꝫ quidē estiuuꝫ defensorium autem ⁊ hyemale. Adhuc autez et casuuꝫ sicut pressibilez rez corporibus molliter ⁊ suauiter cedentez decet esse calidaꝫ ⁊ humiditatez intra se habere: estate quidez resudantez ⁊ humectantem: ab extra vero infrigidationē ꝯm totuꝫ corpus ꝓpriaꝫ prebere. Hyeme vero ecōtra ad instar ignis ab illata abextra ⁊ circūstante frigiditate tueri moderate. Quoniam aūt velut defensorium quibusdaꝫ pressilibus rebus similium est caro non indiget sermone: apparet enim ita ⁊ ꝙ calidam in se ipsa habet eam que ex sanguine humiditatez. Contra probat ibi per similitudinem cum balneo ꝙ caro in hyeme calefacit ⁊ in estate infrigidat dicens. Quoniaꝫ aūt omnis calida moderate humiditas qualis est ea que carnis prodest equaliter in vtrisqꝫ moderationibus. s. frigiditatis ⁊ estus nequaq̄ꝫ similiter multi concedunt. Sꝫ siquidem primo balneorū meminero virtutis: deinde aūt ⁊ ipsaꝫ rei naturaꝫ exposuero forte credent. Neqꝫ ita aliquid infrigidare magis sufficiens estu valido occupatos neqꝫ calefacere promptius magna frigiditate affectos inueniet quis preter balneum. Balneū eniꝫ humidum natura existens ⁊ moderate calidūꝫ: humiditate quidez eam que ex caliditate rorat siccitatē: caliditate vero rursus eam que ex gelu sanat frigiditatem. ¶ Attende quarto ꝙ Auer. 2. colliget ca. 8. de iuuamentis carnis duas enumerat carnis species musculosaꝫ scilicet ⁊ glandulosam. Et auctoritate Arist. dicit has habere iuuamentū aliud a iam narratis. s. esse instrumenta sensus tactus. Et dicit ꝙ neruus seruit i hoc carni ꝑpando spm̄ sensus. Ait. n. ibidem auer. Et arist. dicit super has duas ꝙ sunt instrumēta sensus tactus proprie cuꝫ eo stantia sicut stat oculus cū visu. Et demonstrat hoc: q: sensus simplex non imutaꝛ nisi a corpore simplici. Et ꝙ neruus ē seruitor carnis in hac apprehensione ad temperandū spm̄ sensus q̄ imittitur a corde ⁊ ista temperamenta necesse est vt medicus a nobis recipiat. Hec Auer. Consequēter i dicto. c. narrat spāliter iuuamenta carnis tam musculose q̄ꝫ glandulose dicēs. Sed vna species carnis quam dixit Gaꝛ. musculosam est vnum ex mēbris officialibus: ⁊ in illo est virtus primi motoris ꝑꝑ qꝺ illud est id quod mouet ex se per hanc virtutem ⁊ non mouetur ꝑ aliud mēbrum qꝺ moueat ipsum. Sꝫ caro spongiosa inguinum ⁊ subascellarū est facta ꝑꝑ expulsionem superfluitatum. s. vt recipiat superfluitates sibi transmissas a corde ⁊ epate. Tandē ibi superaddit iuuamenta carnis plurime dicens. Et non est multū ad credēdū longinquū ꝙ multa ex carne non sit facta nisi ad implendū illa loca vacua et defendendum. ¶ Sed queret aliquis quō potest esse caro fortitudo qua sustētantur alia membra iam dicta cum ipsa sit eis mollior ⁊ tenerior indigens potius ab eius sustineri q̄ꝫ sufficiens ea sustinere. Juxta illud Ga. 6. aph. aph. 49. illo. Quecunqꝫ podagrice egritudines fiūt natura carnis rara est ⁊ tenera humiditati vicina. ¶ Attende pro solutione ꝙ fortitudo sustentans alia mēbra dupliciter est. Unomodo per viam soliditatis ⁊ firmitatis: ⁊ hoc mō dicūtur ossa fortitudo qua sustentantur alia membra. Alio modo ꝑ viam culcitre vel fulcimenti vel tegumenti cedentis opprimentibus exterius. Unde prohibet ea que continet a fractione sicut lana fenum ⁊ stramina mollia prohibēt frangi vitra ⁊ fictilia quibus circūponuntur. Isto modo caro est fortitudo qua sustentatur alia membra. ¶ Queritur secundo. Cur determinando hic de mēbris similibus siluit de adipe ⁊ pīguedine ⁊ medullis ⁊ villis ⁊ pilis ⁊ vnguibus ⁊ spiritibus ⁊ humoribus cum hec omnia videantur esse partes corporis consimiles. Dic breuiter ꝙ hec omnia demptis villis non sunt mēbra proprijssime dicta nec partes hominis: ita ꝙ habeant in se animā subiectiue velut formam exercentem opera eorum. De villis aūt dic ꝙ sunt multiplices ⁊ eoꝝ quilibet reducitur ad mēbri genus a quo descinditur: sicut villi venarum ad venas: neruorum ad neruos ⁊ ligamentorū ad ligamenta. Juxta illud G. secundo de complexionibus. c. 3. Uillus nāqꝫ qui est in lacerto non est nisi ps nerui ⁊ ligamentorum. Sed villus qui est in corde est ei proprius quēadmodum villus corporis arteriaruꝫ ē eis proprius. Et villus corporis venarum est eis ꝓprius. Et villus corpis intestinoꝝ intestinis ⁊ villus stōi stō ⁊ villus corporis matricis matrici ⁊ villus corporis vesice vesici ⁊ villus corpis fellis felli.

In vnoquoqꝫ ⁊c̄. ¶ In hac parte secunda principali huius. c. que est de diuisione membrorū penes eorum virtutes primo tangitur ipsa diuisio cum annexis i littera presenti. Secundo agitur de inuentione vel non inuentione membrorum diuidentium ibi [De mēbri autē.] Prime ptis sunt tres ꝑticule. Prima tangit vnum in quo ꝯueniūt oīa mēbra. Scḋa diuidit mēbra duabus bimēbribus diuisionibus ibi [Et post h̄ qdē.] Tertia elicit ex alijs q̄drimēbrē diuisionē hic intentā ꝓncipalr̄ ibi [Cū ergo.] ¶ In. 1. pti. dicit ꝓn. ꝙ in quolꝫ mēbro ē virtus nālis ꝑ quā res nutrimenti. i. operatio circa nutrimentum cōpleꝛ. Et hec res est attrahere nutrimentum idest attractio nutrimenti. Sub qua intelligere appositionem nutrimenti ad membra que est prima opatio nutritiue virtutis ⁊ retinere nutrimentū scilicet donec digeraꝛ. Et assimilare sub quo intellige digestionē ⁊ assimilationē proprie dictaꝫ que est tertia opatio nutritiue ṽtutis Et vnire. i. inuiscatio nutrimēti ad mēbra que est scḋa opatio nutritiue ṽtutis quā postponit ꝓnceps tertie ꝑꝑ ea ꝙ tertiaꝫ noīauit noīe i portante primam ⁊ secundam

virtus ergo mēbri qñ volet attrahere vteꝛ calido vt est vincēs frigiduꝫ: ⁊ qñ volet expellere vteꝛ humido vt est vincēs siccū: ⁊ qñ volet retinere vteꝛ sicco vt est vicēs humidū. Hec declarat signo q: qñ volumus cōfortare mēbri attractiuā: calefacimus: qñ retētiuā: exiccamus: qñ expulsiuā: humectamus. Sicut artifex cū vno instrumento vt malleo malleat ⁊ incidit: ⁊ credo ꝙ velit dicere Ant. ꝙ lꝫ malleus sit vnū instrūꝫ actu: tñ plures hꝫ ptes qbus agit: sicut planicies malleat: acutuꝫ incidit.

Iste sermo ant. est rethoricꝰ: nec vr̄ ꝯformis dcīs nālibus. Et arguo sic: agēsꝰ nāle nec eget instrō: nec cohibet actōēꝫ suā: siue ñ refrenat actionē suaꝫ: q: tūc nō eēt nāle agēs: sꝫ volūtariū ḡ mēbrū agēs in ꝓpriū nutrimētū nō pōt mō vti humido ⁊ refrenare siccuꝫ: ⁊ mō ecōtra agere. Nos ḡ dicamus p̄mo ꝙ hic est s̄mo de ꝟtutibus agētibus opationes circa ꝓpriū nutrimētuꝫ: nō al's ⁊ iō opantibus cū motu locali mēbri: sicut agunt virtutes agētes opationes cōes: q̄ agūt cū diuersitate villoꝝ: vt appebit: ⁊ per ꝯñs cū locali motu mēbroꝝ: ⁊ hec ꝟtus circa ꝓpriū nutrimētū repiꝛ in quocūqꝫ ꝯsimili ⁊ q̄libet sui pte formali. Scd̄o dicamus ꝙ mēbrū vnū per vnā aīaꝫ vel vnā ꝟtuteꝫ ⁊ p vnaꝫ cōplōnē: posito ꝙ cōplō illa eēt forma simplex: sicut q̄cūqꝫ forma simplicior: sꝫ vnā actionē. s. vnā ex pte vnius agētis pōt facere oēs has q̄ttuor vel quinque opationes: ⁊ nō opꝫ ponere q̄ttuor res vel quinqꝫ nec q̄ttuor ꝟtutes vel quinqꝫ. Rō huius est q: caro vel os vel qd̄cūqꝫ ꝯsimiliū agēs vna forma. s. aīa ⁊ vna simplici cōplexione pōt nutrimētuꝫ ad se trahere ⁊ eadē actione retinere: ⁊ eadeꝫ actione ꝯtinuata digerere illud ⁊ eadē iuuatiuuꝫ transformare ⁊ eadē supfluū expellere: igiꝛ non expedit ponere plures res. s. nec plures qualitates in cōplōne vna nec plures virtutes: sꝫ vna aīa vna ꝟtus ⁊ vna ꝯplō totuꝫ hoc faciet: ꝯña est nota: ꝓbo añs per sīlē p̄mo p̄suppono ꝙ sic mouea tur nutrimētū ad vnūquodqꝫ ꝯsimile mēbrū sicut ferrū ad magnetē: vt intelligiꝛ. 7. phōꝝ cōmē. 10. ⁊ in libro elemētoꝝ: vltimo tūc pro exēplo suppono ꝙ magnes hr̄et virtutē faciēdi de ferro magnetē: magnes ḡ agēs in ferruꝫ dat sibi formā p quā moueꝛ ad magnetē: ⁊ tūc magnes dr̄ attrahere eadē actione. i. forma ab agēte recepta: ferrū cū ꝯiungiꝛ magneti: q̄escit cū magnete: ⁊ tūc magnes dr̄ retinere ferrū nō ꝙ aliud p̄ncipiū in magnete existēs agat formam per quā q̄escit: ⁊ aliud egerit formaꝫ p quā moueaꝛ imo ea forma qua moueꝛ distans ea quiescit ꝓpinquū siue ꝯiunctū magneti. Subsequēter magnes cōtinuando actionē generat de ferro magnetē: ⁊ aliqua pars ferri rubiginosa q̄ nō pōt fieri ferrū recipiet formā per quā euaporabit: sꝫ recedit a magnete: s̄m simile est oleū in lucerna: ignis. n. agēs in oleuꝫ distās dat sibi mōꝫ caloris quo moueꝛ ad locū liciniȷ ⁊ flāme q̄ūocūqꝫ motus ille fiat: q: de hoc nō curamus eadē actione ꝓcedēte oleū infectuꝫ fit flāma: nec fuit in igne siue flāma liciniȷ vna caliditas agens qua attraheret oleū: ⁊ postea cū fuit attractū alia calītas agēs q̄ ꝯuertaꝛ iflāmā sꝫ vnus calor fuit ⁊ vna actio: in lꝫ aūt tpe quo stās iuxta flāmā lꝫ oleū fit flāma: pōt dici ꝙ retineꝛ siue q̄escat localr̄ siue non q̄escat: q: de hoc nō curo: eadē aūt calefactiōe pars olei aquosa vel alr̄ mala sepatur a flāma ⁊ expelliꝛ. Simili mō dicemus ꝙ pticula vna ossis cū vna aīa vna q̄litate siue vna forma specifica agit in humiditatē nutrimētalē: ⁊ tūc moueꝛ versus os ⁊ sibi vniꝛ eadē actione stat cū osse eadē trāsmutaꝛ ⁊ fit similior ossi: ⁊ ꝯuertiꝛ tandē in eis ⁊ ps illius que nō pōt fieri os expelliꝛ: modus aūt expulsiuus est aut per viā expulsionis: aut per viā ꝯuersionis in vaporē: aut q: actio mēbri in materiā supfluicam quarte digōnis est talis: q: illa supfluitas fugit a membro: ⁊ fugit ꝟsus extra: q: est actio a tali forma specifica: vñ sicut mēbruꝫ agēs suā actioneꝫ in iuuatiuū facit ꝙ illud moueꝛ versus mēbrū: sic eadeꝫ actione agēs in nocitiuū facit ꝙ nocitiuuꝫ fugit a forma specifica: nec est de hoc plus mirādū q̄ꝫ de illo sicut non est de hoc plus mirandū q̄ꝫ de magnete que ab vna pte trahit ferrum ⁊ ab alia expellit vt scribit albertus ca. de magnete ⁊ sensui pꝫ hec fuit itentio auic. hic cuꝫ dicit in vnoquoqꝫ mēbro estꝟtus ⁊ nō dixitꝰ ꝟtutes: ⁊ tūc subdit ⁊ hoc cōplemētuꝫ rei nutrimenti fcm̄ ab hac virtute est nutrimētū ⁊c̄. q. d. ista vna ꝟtus attrahit retinet ⁊ assimilat: vnit: ⁊ expellit: ꝟtus aūt vt diceꝛ p̄ter aīaꝫ nō est nisi cōplexio ⁊ sic vna cōplexio facit oīa illa. Sꝫ dubitaꝛ extra predictā ꝯclusioneꝫ q: Gal. 6. de accidēti ⁊ morbo dicit ꝙ diuerse opationes ⁊ virtutes indigent diuersis tpamētis: hoc ꝓbatur primo q: diuerse cōplexiones diuersimode se habent ad opatiōēs vt calida ⁊ humida melius digerit: frigida ⁊ sicca melius retinet. Scd̄o ꝓbatur ex etatibus q: in aliqua etate melius hꝫ vna virtus ⁊ vna opatio q̄ꝫ in aliqua alia. Dōꝫ ad lꝫ dupl̄r: p̄mo ꝙ s̄mo iste. G. est verus de opatōībus ⁊ virtutibus opantibus cū motu locali mēbri q̄ vtunꝛ diuersis ptibus mēbri ꝓ diuersis opatōībꝰ vt diuersis villis: ille ēt opationes fiūt diuersis tpamētis existētibus in diuersis villis. Uel dōꝫ ⁊ melius ꝙ in vno membro cōsimili ⁊ in vna pte oēs iste opationes fiūt per vnaꝫ cōplexionē: ⁊ tñ vnus modus cōplexionis est conformior vni opationi quam alteri sicut calor attractioni ⁊ siccuꝫ retentioni: ⁊ hoc nō est cōtra ꝓpositum. Ad rōnes ꝯrias. Ad p̄mū dōꝫ ꝙ virtus q̄ facit oēs has opatiōēs ē vna ⁊ vna cōplexio. i. vna q̄litas in actu. s. cōplō innata ⁊ influēs vt forma simplex non vt habens in se quattuor qualitates: dicitur tamen multiplex per multas operationes: ad scd̄am dicit Ant. ꝙ attractio ⁊ expulsio non fiunt eodem tpe ⁊ si fiunt non fiunt per eandem ptem. Contra primum pro quocunqꝫ tēpore nutrimentum trahitur ad membrum pro eodem superfluuꝫ potest esse iuxta membrum ⁊ ab eo pelli. Contra scd̄m si non fit per eandem partem intelligas. i. per eandem viam: hoc non est necessariū: q: per eandem cōem viā pōt nutrimentum venire: ⁊ vapor expelli: vel per eandeꝫ partē. s. agentem: q: vna pars est que has. 2. actiones facit. ꝟ. g. minimum formale carnis: ⁊ ideo dicitur aliter ꝙ q̄ꝫuis concedatur contraria non posse esse in eodem: tamen possunt esse ab eodem: ⁊ ideo minima pars carnis trahit vtile ⁊ pellit superfluū ⁊ hoc est fieri in eodem tpe ad signum dicendum: ꝙ hec propō est vera: calefactio mēbri vigorat actum attractionis: ⁊ cū hac hec alia est vera vna complexio membri facit oēs has opationes: ⁊ ideo nego istam ꝯñtiam retētiua vigoratur sicco ⁊ frigido attractiua calido: ergo cōplexio membri hꝫ in se diuersas res quibus facit diuersas opationes negaꝛ: imo eo calido quo trahit eo retinet. Ad exemplū de malleo dōm ꝙ non est simile: malleū. n. est vna res q̄ꝫta difformis habens in vna pte planiciem qua pōt malleare ⁊ in alia acuciē qua potest incidere: non autem sic est de forma complexionali.

⁊ vnire ⁊ superfluitatē expellere. ¶ Et[a] post hoc qdē mēbra diuersificanꝛ. Sunt eniꝫ eorum quedam que preter hanc virtutem insup aliā virtuteꝫ habent que ab eis ad aliud ꝓcedit: ⁊ quedam eorum sunt que hoc non habent: ⁊ aliter quedam eorum sunt que preter hāc virtutē insup virtutem habent que eis ab alio influitur: ⁊ sunt eorum quedam que nō. ¶ Cum ergo[b] cōpositio fiet consequeꝛ ꝙ est membrum qd̄ est suscipiens ⁊ tribuens ⁊ mēbruꝫ tribuens ⁊ non suscipiens: ⁊ mēbrū suscipiens ⁊ non tribuens ⁊ mēbruꝫ neqꝫ tribuens neqꝫ suscipiēs.

a ¶ Et post ⁊c̄.] ¶ Hic ponit diuisionē mēbroꝝ penes virtutes: nō aūt poterat facere diuisionē: in qua oīa membra cōicant: ⁊ ideo dixit post hoc ergo facit eā penes alias virtutes adiunctas illi: ⁊ primo ponit diuisionem: s̄o mēbra diuisiōis declarat: tertio ex dictis infert aliam diuisionem: ibi s̄a [De mēbri.] ibi tertia [Et tunc.] Prima in. 2. primo ponit diuisionē membroꝝ hanc magis in ꝯfuso: s̄o distincte magis ibi s̄a [Cū ergo.] Cōsiderandum ꝙ diuisio quaꝫ Auic. primo ponit est confusa: q: non qd̄libet mēbrū diuisionis constituit in re vnum determinatuꝫ genus membroꝝ: imo sub vno membro pn̄t cōprehendi plura genera membroꝝ. ꝟ. g. s̄m membrū diuisionis est: ⁊ quedam sunt eoꝝ que non hn̄t virtutē que ab eis ad aliud procedat. Hec aūt ꝓpō hꝫ duas cāsꝰ ꝟitatis: siue duas expōnes: lꝫ. n. est: vel q: non hn̄t ꝟtutē aliquā p̄ter innatā: sicut ossa: vel hn̄t aliā ꝟtutē: sꝫ nō ꝓcedētē ad aliō mēbruꝫ: sicut caro sensitiua. Eodē mō quartū mēbrū diuisiōis Aui. cōprehēdit duo gn̄a mēbroꝝ: nā nō hn̄t ꝟtutē q̄ ab eis ad aliud ifluat cōpetit cordi ⁊ ossi. ⁊ lꝫ occulte inuebat aui. i. mō loquēdi: cū dixit: ⁊ alr̄. q. d. hec diuisio in q̄lꝫ suo mēbro diuisiōis nō facit alia supposita s̄ꝫ genus: sꝫ ē alietas ꝯsiderādi illa: saltē i qbusdā mēbris siue ptibus diuisiōis.

b ¶ Cū ḡ ⁊c̄.] ¶ Hic ponit diuisionē magis disticte: q̄ s̄m vnū qd̄qꝫ mēbrū diuisiōis ꝯstituiꝛ determinatū genꝰ mēbroꝝ siue suppositoꝝ. Cōsiderādū ꝙ ex p̄missa diuisiōe nos accepimꝰ q̄ttuor terminos. s. tribuēs ⁊ non tribuēs: recipiēs ⁊ nō recipiēs: p lꝫ. n. ꝙ aliq̄ mēbra p̄ter ꝟtutē innatā hn̄t ꝟtutē alijs influentē: ⁊ aliq̄ non hn̄t ꝟtutē hanc alijs influentem: accipimus duos terminos. s. tribuēs alijs ⁊ non tribuēs: per lꝫ aūt ꝙ mēbra aliq̄ p̄ter hanc virtutē īnatā hn̄t ꝟtutē q̄ eis ab alijs influūt ⁊ q̄dā nō: accipimus duos alios terminos. s. recipiēs ⁊ nō recipiēs: cū ḡ compositio fiet. s. terminoꝝ quattuor collectorum ex p̄dcā diuisione sequitur ⁊c̄. nam ex quattuor terminis surgūt sex cōbinatiōēs due īpossibiles: ⁊ q̄ttuor possibiles: vt intelligiꝛ. 1. de ꝯplōnibus a G. impossibile ergo est inuenire mēbrū tribuēs ⁊ nō tribuens: ⁊ suscipiens et non suscipiens: sed inueniꝛ membrū suscipiens ⁊ tribuens: tribuens ⁊ nō suscipiens: suscipiens ⁊ non tribuens: neqꝫ suscipiens neqꝫ tribuens.

Jacobus De partibus.

scd̄aꝫ digōnes que p̄cedunt vnioneꝫ: ⁊ expellere supfluitateꝫ nutrimēti in q̄libet digestione. ¶ Instabit aliquis primo de cute que est mēbruꝫ ⁊ nō hꝫ virtutem nāleꝫ. Juxta illud Gal. 2. de morbo. c. 6. Nō. n. cutis ad aliud extitit agenduꝫ nisi vt solūmū opienda operiret. Naꝫ nō digerit nec pulsuꝫ nec anhelituꝫ nec voluntariū hꝫ motū: nec aliā facit operationē nisi q: coopimētū est. Scd̄o de vnguibus ⁊ pilis: de quibus ait Auer. 2. colli. ca. 2. Et simplicia mēbra sunt cutis vngues ⁊ capilli: ⁊ hoc manifestuꝫ est: ipsi tñ nō hn̄t nāleꝫ virtuteꝫ. Juxta illud. G. 2. tegni tex. 31. Capilloꝝ ꝟo ⁊ vnguiū neqꝫ est regimen aliquod sꝫ generatio sola. Tertio de humore vitreo oculi qui est membrum ꝓpriam habens vtilitateꝫ: ⁊ tñ nō nutritur imo est nutrimētuꝫ humoris cristallini. Juxta illud principis tertiȷ. 3. ca. 1. Sed ⁊ post ipsum. s. humorem glacialeꝫ positus est humor alius adueniens ei a cerebro vt nutriat ipsum. Quarto de humore albugineo qui est mēbrū ⁊ nō nutriꝛ imo est supfluitas cristallini humoris. Juxta illud principis dicto cap. In anteriore parte est alius humor similis albugini oui ⁊ noīatur albugineus: ⁊ est sicut supfluitas a substantia glacialis proueniens. Quinto de mēbris marcidis ⁊ attrophiatis seu extenuatis que sunt mēbra ⁊ nulla virtute cōpletur in eis res nutrimēti. Sexto de mēbris estiomenatis. Septimo de mēbris que patiunꝛ hydropisim carnosaꝫ in quibus nō cōpletur res nutrimēti immo deficit vnio seu inuiscatio. Octauo de mēbris leprosorum in quibus deficit assimilatio ⁊ in membris cāceratis similiter. ¶ Ad primū dic si vis ꝙ prima cutis non est de numero mēbrorum que propriȷssime dicunꝛ mēbra: sed potius supfluitas quedā adnata ad vsuꝫ coopiendi. Uel dic ꝙ Gal. noluit negare penitus cuti inesse virtutes nāles: sꝫ inuere ꝙ sunt in ea debiles. Juxta illud Gal. ibideꝫ. Causa aūt defectus mēbroꝝ aut erit ꝓpter errorem in initio plasmationis contingenteꝫ aut infirmitate aliqua post eminenti: aut q: necesse erat naturaliter esse defecta sicut cuteꝫ ad quam necessario supfluitas decurrit: q: extra corpus posita est: si ḡ fortis esset intra repelleret superfluitates. Ad scd̄m dic secure ꝙ capilli ⁊ vngues nō sunt mēbra proprie dicta sic ꝙ iformētur aliqua potestate anime cum eorum nō sit regimē seu nutritio in qua cōmunicāt oīa animata mortalia sꝫ eo mō quō est dictū. c. de complexionibus membrū iuxta membrorum triplicem acceptionem. §. frigidius vero tertio atteñ. Ad tertiū dic ꝙ humor vitreus est mēbrum proprie dictum q: ēꝰ pars integralis oculi sanitati subiacēs ⁊ egritudini. Dic scd̄o ꝙ nō nutrit humorem cristallinū sic ꝙ cedat in substātiaꝫ eius sed p̄parat sibi sanguinem quē recepit a tunica retina. Et hoc mō dicitur ipm nutrire sicut de stomacho posset dici ꝙ nutrit mēbra q: parat eis cibū. Ad quartū dic ꝙ humor albugineus est mēbruꝫ ⁊ dr̄ supfluitas humoris cristallini q: capit nutrimentū ex residuo ⁊ supfluo nutrimēti cristallini hūoris. Ad vltima quattuor obiecta dic ꝙ littera presens intelligiꝛ de mēbris in sanitate ꝯsistentibus spāliter quo ad illā clausulaꝫ qua ei res nutrimēnti ꝯpleꝛ. Multa eniꝫ mēbra per egritudines prohibenꝛ a complemēto rei nutrimenti. Sed in oi mēbro necessario q̄ꝫdiu viuit est virtus aliqua nutritōis q̄si priueꝛ desinit eē mēbꝝ sicut hō mortuꝰ nō ē hō.

¶ Et post hoc ⁊c̄.] ¶ In scd̄a pti. dicit ꝙ post hoc. i. post ꝯuenientiā mēbroꝝ in lꝫ ꝙ in vnoquoqꝫ eoꝝ est ꝟtus nālis mēbra diuersificanꝛ inter se dupliciter. Nā q̄daꝫ eoꝝ sunt q̄ vltra ꝟtutē nāleꝫ in existentē vnicuiqꝫ eoꝝ hn̄t insup aliā ꝟtuteꝫ que ꝓcedit ab eis ad aliud mēbrū. Ita ꝙ sunt mēbra tribuētia alijs mēbris virtuteꝫ sicut cerebrū tribuit alijs ꝟtuteꝫ aīaleꝫ ⁊ cor nāleꝫ. Et quedā eoꝝ sunt que nō hn̄t ꝟtutē quā tribuāt alijs sicut ossa ⁊ cartilagīes nullis alijs mēbris tribuūt ꝟtuteꝫ. Iteꝫ q̄dā mēbroꝝ sunt q̄ p̄ter ꝟtutē nāleꝫ inexistētē oībus hn̄t insup aliaꝫ ꝟtuteꝫ q̄ ifluiꛍ eis ab alio ita ꝙ sunt mēbra suscipiētia virtuteꝫ ab alijs sicut organa sensuum recipiunt a cerebro virtutem sensitiuam ⁊ singula membra recipiunt a corde virtutem vitalem. Alia sunt que non habent virtutem eis ab alio influxam sicut est cor s̄m Ari. Prima ḡ diuisio bimēbris huiꝰ pticule est ꝙ mēbroꝝ q̄dā sunt tribuentia alijs virtuteꝫ alia nō. Scd̄a est ꝙ mēbrorum quedam sunt suscipientia ab alijs virtutem alia non.

¶ Cū ḡ ⁊c̄.] ¶ In tertia pti. dicit ꝙ qñ fiet ꝯpositio seu cōbinatio istoꝝ membroꝝ diuidētiū adinuicē. s. mēbri tribuētis ⁊ nō tribuētis ⁊ recipiētis ⁊ nō recipiētis ꝯseq̄tur q̄drimēbris diuisio mēbroꝝ talis. Mēbroꝝ qd̄aꝫ ē suscipiens ⁊ tribuens. Aliud est tribuēs ⁊ nō suscipiēs. Aliud est suscipiens ⁊ nō tribuēs. Aliud est nec tribuēs nec recipiens. Et exempla horum patebunt inferius.

a ¶De mēbri aūt ⁊c.] ¶Exequit̄ sꝫ mēbrū diuisionis: ⁊ primo de duobus mēbris diuisionis de q̄bus nō est discordia: vel non multa: ꝯo de alijs duobus de quibus est magna discordia: ibi scđa [De alijs vero] Primo ostendit que sunt mēbra suscipiētia ⁊ tribuentia: ꝯo qđ est mēbrū suscipiēs ⁊ nō tribuēs: ibi ꝯa [De mēbri aūt.] Cōsiderādū ꝙ lꝫ oēs ꝯcedāt ꝙ cerebrū aliquid recipiat a corde: ⁊ aliq̄d det mēbris: vñ dr̄ recipiēs ⁊ tribuēs tñ tā de eo qđ a corde recipit q̄ʒ de eo ꝙ mēbris dat ē aliq̄ discordia: q̄dā. n. dn̄t ꝙ cerebrū recipit a corde soluʒ ꝟtutē vite. s. calorē ⁊ spūʒ quo viuit ⁊ in eē ꝯseruat. Alij aūt dn̄t ꝙ cerebrū recipit a corde cū hoc ꝟtuteʒ sensus ⁊ motus: ex hoc apparet discordia in eo ꝙ tribuit cerebruʒ mēbris: nā q̄daʒ ponūt ꝙ tribuit sensum ⁊ motū absolute: q̄ꝛ sicut ꝓmū ꝓncipiū: q̄dā nō absolute: sꝫ vt vi/carius cordis: sil'r est discordia de epate eodem mō: ⁊ vltra hoc est discordia: q̄ꝛ quidā tenēt ꝙ epar nullā virtutē dat mēbris: sed solū māʒ: ⁊ nullū ponūt spirituʒ nālē: qđ ē ꝯ medicos: ⁊ ꝯ q̄dā sensata: q̄ post dicent̄. Cōsiderādū ꝯo: ꝙ dicit calorē nāleʒ ⁊ spūʒ. Ideo dubitāt vtrū spūs ⁊ calor nālis differant: de quo opʒ dici in ca. de ꝟtute vitali: hic tñ dicamus ꝙ spūs datus a corde ⁊ calor nālis datus a corde ⁊ virtus vite data a corde. s. que cōtinuo datur apud me est vna res. s. spūs quod est corpus calidū: cuius p̄ñtia mēbruʒ calefit caliditate q̄ potest viuere: dicit̄ ergo spiritus q̄ꝛ corpus vaporosuʒ: dicitur calor naturalis q̄ꝛ ad tactum ꝑcipitur calidū: qui ⁊ dr̄ nālis: q̄ꝛ nobis ꝯueniēs: dr̄ ꝟtus vite ī q̄ʒtū receptus ī mēbris mēbra p̄ñt in oꝑationes vite. virtus non est aliud q̄ʒ aīa vel cōplexio

¶De membri^a autem suscipientis ⁊ tribuentis inuentione non dubitamus. In cerebro nāqꝫ ⁊ epate omnes conueniūt medici ꝙ vnūquodqꝫ eorum virtutem vite suscipit ⁊ calorem naturalem ⁊ spiritum a corde: Et vnūquodqꝫ ēt eorum principium habet virtutis quam alij tribuit. Sed cerebrū quidē prebet sensum ꝯm quosdam absolute ⁊ ꝯm quosdā nō absolute. Et epar est principiuʒ nutrimēti ꝯꝫ quosdā absolute: ⁊ ꝯꝫ quosdā nō absolute. ¶De^b mēbri itē suscipiētis ⁊ nō

b ¶De mēbri aūt. d. aliquis ꝯm tuam opinionem

Jacobus

¶De mēbri ⁊c.] ¶In hac ꝑte que est de inuentōe vel nō inuētione mebroꝝ diuidētiū dicte q̄drimēbris diuisionis primo exequitur de his mēbris in quoꝝ inuentōe nō est dubiū ⁊ hoc in littera p̄ñti. Scđo de illis in q̄bus est dubiū ibi [De alijs ꝟo] Prime ꝑtis sunt due ꝑticule. Prima est de primo mēbro. Scđa de secundo ibi [De membri item.]

¶In prima pti. dicit ꝙ nō est dubiuʒ de inuētione mēbri suscipiētis ⁊ tribuentis: q̄ꝛ oēs medici ꝯueniunt in hoc ꝙ cerebrū ⁊ epar suscipiunt a corde tria. s. virtutē vitalē: calorē nāleʒ: ⁊ spm̄ vitalē: ⁊ sunt ꝓncipia ꝟtutuʒ quas tribuunt alijs mēbris vt cerebrū est ꝓncipiū sensitiue ꝟtutis ⁊ eā tribuit mēbris sensitiuis vel absolute. i. ex se primo ita ꝙ ab alio nullo recipit sꝫ est vt fons ⁊ origo ꝓma sensationis vel non absolute idest non ex se primo sed ab alio prius accepit ⁊ post alijs tribuit. Et epar est principium nutritiue virtutis: ⁊ eam tribuit alijs membris vel absolute idest ex se primo vel non absolute sed a corde prius recepit ⁊ post tribuit alijs.

¶De mēbri ⁊c.] ¶In scđa ꝑte dicit ꝙ ēt nō ē dubiū de īuētōe mēbri suscipiētis ⁊ nō tribuētis vt caro recipit ꝟtutē sentiēdi a cerebro ⁊ ꝟtutē a corde ⁊ nō ē fons seu ꝓncipiū alicuiꝰ ꝟtutis quā tribuat aliq̄ mō alijs mēbris. ¶Dubitat̄ vtrū mēbra aliqua tribuāt alijs aīe ꝟtutes ⁊ aliqua accipiāt eas ab alijs. Videt̄ ꝙ nō ꝓmo aīa est forma totius. Est. n. actus corꝑis organici phisici potētia vitam h̄ñtis: scđo de aīa tex. 6. Informat ergo quālibet corꝑis partem ⁊ cum ipsa contineat eminēter oēs eius potestates nec ab ea sepāri p̄ñt vbicūqꝫ ē aīa ibi sunt ꝟtutes eius: frustra igit̄ mitteret̄ ꝟtus de ꝑte in ꝑtem cū iā sit ibi. Scđo aīa non defert̄ de ꝑte in ꝑteʒ sꝫ īmobiliter inheret corpori postq̄ʒ ipʒ informauit donec mors veniat ergo virtutes aīe nō deferunt̄ de ꝑte in ꝑteʒ: ꝯña ꝓbat̄: q̄ꝛ ꝟtutes aīe sunt eedē cū ipsa aīa. Nā aīa plāte ē essentialr̄ vegetatiua: ⁊ aīalis aīa essentialr̄ sensitiua. Et hoīs aīa essentialr̄ ītellectiua. Nō ꝙ vegetet sentiat vel intelligat per essentiā ita ꝙ ipsamet sit actus suus sꝫ sic ꝙ in rōne aīe plante claudit̄ vegetatiuū ⁊ aīalis aīe sensitiuū ⁊ aīe hoīs intellectiuū. Tertio si aliqua ꝟtus mēbro alicui tribueret̄ ab alio maxime videret̄ id de virtute visiua ꝙ. s. a cerebro tribueret̄ oculis ⁊ tūc ipsa potēs oculis adesse ⁊ abesse esset accidens oculoꝝ: ꝯtra illud arist. 2. de aīa tex. 9. Oculus. n. si eēt aīal visus esset aīa eiꝰ. Iste. n. est sb̄a eius ⁊ corpus oculi est mā visus qui cū deficit nō dr̄ oculus nisi equiuoce sicut dr̄ de oculo lapideo: ⁊ hic visuʒ accipit pro virtute visiua. Quarto si mēbra quottidie reciperēt nouas virtutes q̄dā a q̄busdaʒ membra hoīs quottidie essent alia ⁊ alia numero cū coꝝ formale principiū quottidie sit alteruʒ numero. Quinto virtutes plurime sequunt̄ ꝯplōnes vt esse ambulatiuū repit̄ in pede ꝑꝑea ꝙ est sic organizatū ⁊ esse apprehensiuū in manu ⁊ visiuū in oculo: cū igit̄ ꝯplōnes mēbroꝝ fixe mēbris hereant ⁊ nō fluāt de mēbro in mēbrū sic vr̄ de virtutibus. Oppositū dicit hic ꝓn. ⁊ G. 2. tegni tex. 26.

¶Pro solōne attēde primo ꝙ aīe virtutes tripliciter possunt ꝯsiderari. Uno mō ꝓut sunt forme de genere sb̄e ⁊ spēs aīe: vt vegetatiuū est forma qua planta est id qđ est. Et sensitiuū est forma qua aīal est aīal. Et intellectiuū est forma qua hō est hō. Scđo mō ꝓut sunt de genere scđo q̄litatis. s. nāles potentie ad proprios actus explicādos in habitu vel in aptitudine sicut est naturalis potentia scribendi vel currēdi in dormiēte. Tertio mō ꝓut sunt nāles potētie habētes actu oīa que requirūtur vt exeant in actū. ¶Attēde scđo ꝙ dupliciter pōt intelligi mēbra aliqua tribuere alijs vel recipere ab alijs ꝟtutes. Uno mō a principio natiuitatis solū. Alio mō assidue de die in diē. Iuxta hec dic primo ꝙ aīe ꝟtutes primo mō ꝯsiderare tribuunt̄ a generante nec vna dietiʒ vel assidue transit de mēbro vno in aliud sicut ꝓbant rōnes ante oppositū. Dic scđo ꝙ aīe virtutes scđo mō cōcepte nō transeūt de mēbro in mēbrū sꝫ cuiqꝫ membro debite coplōnato ⁊ organizato cōnascit̄ sua virtus ꝑmanēs in eo quādiu viuit. Nā qđlibet mēbrū debite ꝯplōnatū organizatū ⁊ vnitū est potēs est aptū explicare ꝓprios actꝰ. Probabile tñ ē ꝙ aīa ꝓus recipit̄ in mēbris ꝓncipalibus q̄ ꝓmo plasmant̄ ⁊ eadē numero diffundit̄ in alia mēbra postq̄ʒ formata sunt: sicut eadē aīa numero q̄ ꝓmo corpus informat postea diffundit̄ in ꝑtes cōuersas ī corpus ꝑ nutritionē: ⁊ idē lumē remotis obstaculis diffundit̄ vbi ꝓus nō erat. Et sic dici posset ꝙ mēbra ꝓncipalia cōicarent in ꝓncipio natiuitatis virtutes suas ortis ab eis ꝯsideratis virtutibꝰ scđo mō. Dic tertio ꝙ mēbra aliqua tribuūt alijs suas virtutes ⁊ aliq̄ recipiūt eas ab alijs virtutibꝰ tertio mō ꝯsideratis. Nā manifestū est ꝙ in mēbris q̄ subseruiūt ꝓncipalibꝰ cessant oꝑationes iterceptis vijs inter ꝓncipalia ⁊ ipa ita ꝙ vident̄ velut mortua vel sine sensu ⁊ motu sic in syncopi ⁊ apoplexia. Et hoc iō est q̄ꝛ carent spiritibus vel actuali calore quo potētie eoꝝ actuant̄ ⁊ reddunt̄ actu potētes explicare suos actus. Imagineris g̃ ꝙ sicut ex aīa recepta in aliq̄ mēbro debite ꝯplexionato organizato ⁊ vnito ꝯsurgit potētia in habitu vel aptitudine ꝓna exire in actū sic ex spiritibꝰ vel actuali calore vel latēte influētia recepta in eo ꝯsurgit potētia actu h̄ñs q̄qꝫ necessaria ad actū. Obiectoꝝ solutio pꝫ ex dictis. ¶Dubitat̄ ꝯo: vtrū cerebrū sit ꝓmū ꝓnꝰ sensꝰ ⁊ motus volūtarij. Arguit̄ ꝙ nō: cerebrū est insensibile aīaliuʒ. 3. ⁊ 4. morbi. c. vlti. nō est g̃ ꝓncipiū sensꝰ. Scđo cerebrū ē valde frigidū. 12. aīaliū ⁊ frigidissimū oīuʒ q̄ sunt ī corꝑe libro de somno. Nō est g̃ ꝓncipiū motus. Nā qđ frigiditati essentialr̄ ineē: ē vt sit oībꝰ ꝟtutibꝰ ꝯria ꝓmi. 1. doc. 6. c. 3. Tertio: cor est ꝓncipiū ꝟtutis motiue: ipantis. s. appetitus irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis. Nā aīe passiōes q̄ sunt actus haꝝ ꝟtutū attribuūt̄ cordi cor igit̄ ⁊ nō cerebꝝ est ponēdū ꝓnꝰ motus. Quarto ablato influxu cordis ad cerebꝝ cessāt in toto corꝑe motus ⁊ sensꝰ vt appet euidēter ī sincopi q̄ ē passio ꝓꝑa cordis: ⁊ auer. testat̄. 2. col. c. 7. dicēs. Et ab hīc potes cognoscē dn̄atiōem cordis sup oīa alia mēbra q̄ꝛ tu vides ꝙ ipʒ ē sufficiēs ex se ⁊ alia idigēt eo: cor igit̄ eē vr̄ ꝓmū ꝓnꝰ sensꝰ ⁊ motus. Quinto si cerebꝝ eēt ꝓmū ꝓnꝰ sensꝰ ⁊ motꝰ seq̄ret̄ ꝙ eēt dignꝰ corde ⁊ ꝙ cor ꝟuiret ei. Pñio q̄ꝛ cerebꝝ ē pria sedes nobiliorū virtutū. s. cognitiuaꝝ q̄ sunt multo ꝑfectiores vitalibꝰ ⁊ nālibus sicut aīalia sunt ꝑfectiora plantis. Scđo: q̄ꝛ oꝑationes cerebri digniores eēnt. Sꝫ hec vident̄ falsa. Pñio q̄ꝛ situs cordis ē in medio corꝑis ad modū regis ī regno 3ᵒ ꝺ pti. aīali. c. 3. ⁊ 4. Scđo q̄ꝛ cor ꝓmo viuit ⁊ vltio morit̄. Tertio nulla aīe poᵃ pōt in quēcūqꝫ actū sine spāli eius influxu. ¶Oppoꝰ sentit. G. libꝰ de vir. dis. corpus hu. dicēs. Scire igit̄ opʒ ipsas ex tribus ꝓuenire ꝑticulis: ex capite q̄dem eaʒ q̄ rōnamur ⁊ memoramur ⁊ sentimus ⁊ de loco ad locū ꝑmutamur. Et paulopost subdit. Ad has suppositiōes seq̄tur necessario desipiētias ⁊ manias ⁊ melācholias ⁊ freneses ⁊ lithargias ⁊ stupores ⁊ apoplexias ⁊ epilentias ꝓmi ꝓncipij. i. cerebri eē egritudines. Et iteꝝ subdit. Generati vero aīalis dispēsatio a tribꝰ ꝓncipijs ꝯsistit. Uno q̄deʒ eo ꝙ in capite ꝟuatū est: cuius sunt oꝑa ꝯm se q̄deʒ fantasia ⁊ memoria ⁊ remiscētia ⁊ scīa ⁊ intellectus ⁊ excogitatio in aliq̄d ⁊ imediate ꝓncipari sentiētibus aīalis ꝑticulis ⁊ eis q̄ mouentur ꝯm impetū: hec Gal. Iteʒ. 4. morbi. c. vlti. brocardizans Aristo. ait. Aristoteles testat̄ somnū fieri a capite humiditate repleto. Non tñ potuit ondere q̄re capite humiditate repleto ꝓmus sensus q̄escat. Nā eius intētio erat ꝙ ꝓmus sensus erat in corde vnde bonū eēt si diceret somnū fieri humectato pulmone. Huius ꝓbleumatis due sunt opi. apparētes ⁊ famose. Prima opi. est aristo. dicētis cor esse ꝓmū ꝓncipiū sensꝰ ⁊ motus pro q̄ facere vident̄ rōnes ante oppositū. Ait. n. 3. de ꝑtibus aīaliuʒ. c. 4. de corde loq̄ēs. Et est principiū motuuʒ reꝝ delectabiliū ⁊ offensibiliū: ⁊ vniuersaliter motus cuiuslibꝫ sensus ex illo incipiūt ⁊ ad ipʒ redeūt ⁊ ita dꝫ esse ꝓncipiū. s. ꝙ dꝫ esse principiū vnū ⁊ in medio q̄m ille est ꝯuenientior locus ⁊ mediū est vnū ⁊ virtus eiꝰ expandit̄ ad oīa mēbra ꝯm vnū modū: hec Aristo. Et ad hāc sentētiaʒ affirmandā adducit auerroys rōnes scđo collꝫ. c. 11. de iuuamē. instrumētoꝝ sensuuʒ. Quaꝝ prima trahit̄ a multitudine arteriaꝝ missaꝝ a corde ad cerebrū ꝑ quas transmittitur cerebro calor quo iuuatur nō solū ad vitā ⁊ nutritionem q̄ꝛ tūc cor esset ꝟuitor cerebri sꝫ etiā ad sensuʒ. Scđa trahitur ab hoc ꝙ calor viuicās virtutē sensibileʒ existens alius a viuificāte nutritiuā virtutē in somno retrahitur ad cor: q̄re vr̄ inde procedere. Cuius rei signū est ꝙ īteriora circa cor hora somni sunt calidiora ⁊ exteriora frigidiora cuius ꝯriuʒ est in vigilijs. Tertia trahit̄ a frigore cerebri. Et nemo inquit auer. dꝫ dicere ꝙ ortus istiꝰ caloris cū quo stat sensus ⁊ vigilia generet̄ primo ī cerebro: q̄ꝛ cerebrū est mēbruʒ frigidū ⁊ nerui membra frigida ⁊ ī maiori ꝑte eoꝝ nō apparet manifeste spūs: ergo incredibile est vt calefaciant corpus. Quarta trahit̄ a colligatione aīe nutritiue cū aīa sensitiua ⁊ caloris nutritiui cū calore sensitiuo qui necessario sunt ī eodē loco subiecti: q̄ꝛ aīa nutritiua q̄ est in embrione est ꝑpata recipe aīam sensibilem ⁊ stat cū ea loco forme ⁊ finis. Et nutritiua est ei loco materie. Tandeʒ se iactans ait Auer. Et hec est nobilis sn̄ia quā dedimus ⁊ postq̄ʒ ita est ⁊ etiaʒ appet ꝙ calor cū quo regunt̄ sensus est calor cordis: ergo virtus q̄ regit sensuʒ cōem inest ibi ⁊ cerebrū est seruiens isti virtuti. Et nos potuissemus probasse has res magis ꝑ viam demonstrationis: sꝫ nostra intentio est abbreuiare. ¶Scđa opinio est Gal. dicentis cerebrū esse primū principiū sensus ⁊ motus. Cuius ratio est q̄ꝛ videmus organa sensuuʒ ⁊ motuuʒ alligata cerebro per neruos eis trāsmissos ⁊ leso cerebro dicta organa statim ei cōpati ⁊ fortiter lesis sensuuʒ organis inde cito pati cerebrū. Scđo: lesis virtutibus sensitiuis in radice queadmodū ledunt̄ in apoplexia mania frenesi subeth capiti remedia nō cordi superponimus. Tertio sensitiue virtutes indigēt calore ⁊ spū tēperatis. Cuius rei signū est ꝙ hoīes excessiue calidi faciliter ꝑueniunt ad maniā aut frenesim: ⁊ excessiue frigidi ad apoplexiaʒ aut subeth. Sed nullū membrū aptius pōt ꝑpare calorem intensuʒ spūs vitalis venientis a corde faciendo de eo spūm aīalem q̄ʒ cerebruʒ. Primo q̄ꝛ est cordi ꝯtrarium. Scđo q̄ꝛ hꝫ organa ad id aptissima scꝫ rete mirabile ⁊ piaʒ matrē in q̄bus deductus spūs ꝑ strictas vias tempatur ⁊ depuratur ⁊ fit tādē vehiculū virtutis aīalis. Quarto diuerse virtutes diuersis indigent temperantijs ita ꝙ impossibile est cū eadeʒ mēsura caliditatis virtuteʒ vite vigere ⁊ sensitiuā virtutē in ꝓmis radicibus cū virtus vitalis calorē exigat intēsissimuʒ in radice sua q̄lis est calor cordis ⁊ sensitiua virtus ī radice sua exigat calorē tempatū: ꝯueniētius g̃ fuit partiri principia diuersa diuersis virtutibus. ¶Sꝫ ꝯtra: entia nō volunt male dispōni male nec bonum plitas principatuuʒ: vnus g̃ princeps. 12. methaphi. c. vlti. Item hō dici solet microcosmus. i. minor mūdus. 8. phy. tex. cō. 17. ꝑꝑ silitudinē eius cū macrocosmo sicut g̃ in macrocosmo est vnicus supmus princeps sic ⁊ in hoīe. Ad ista dic ꝙ in hoīe sunt tria regna seclusis potētijs sepatis ab organis q̄ sunt ratio intellectus ⁊ volūtas. Primuʒ ē vitale regnū cuius princeps est cor. Scđm est vegetatiuuʒ cuius prin. est epar. Tertiuʒ ē aīale cuius prin. est cerebrū. Ueruʒ est ꝙ cor in h̄ dici pōt principalius alijs eo ꝙ solū suo calore creat substantiaʒ spūs ⁊ mittit partim ad cerebrū vbi fit aīalis: partim ad epar vbi fit naturalis ⁊ q̄ꝛ primo viuit ⁊ vltimo morit̄. Sꝫ obijcies iteꝝ ꝙ si ita sit hō non erit quid vnuʒ nisi aggregatiue. Dic ꝙ est vere vnuʒ ꝓpter vnitateʒ sb̄e aīe que est eiꝰ forma. In hac opi. Gal. consulo medicis persistere: q̄ꝛ cōsonat his que ad sensum apparent ⁊ operibus practicis magis q̄ʒ opinio Aristo. ¶Ad primuʒ obiectuʒ dic ꝙ licet cerebrū nō h̄eat sensuʒ tactus: hꝫ tñ sensuʒ cōem in quo ꝯtinent̄ oēs sensus exteriores: vt. 9. de iuua. mē. c. 4. Hꝫ ꝑterea ꝟtutes sensitiuas iteriores q̄bus exteriores subseruiūt. Ad scđm dic ꝙ cerebrum non est ita frigidum vt asserit aristo. sicut iaʒ declaratū est sup caplo de complexionibus membroꝝ: ⁊ frigiditas quā hꝫ ex inata cōplexione facit vt optime tēperet spūs vitales ⁊ faciat ipsos

vel cõplexio: si ergo caro sensitiua dat complexionẽ alteri: vt ossi ergo dat vir
tutẽ: sed dat: q: membra sese coalterãt: vt scribitur in libro de malicia comple

xionis diuerse. Dicenduz vt supra diximus ꝙ illa alteratio non est principiũ operationis: vel aliter vt apparet ex tractatu de resistentijs.

ciat ipsos aĩales. Ad tertiũ dic ꝙ ṽtus motiua impans est fontaliter i cerebro
sz impat vitali q̃ est in corde: ad cuius impiuz seqtur motio sanguis ⁊ spũuz a
corde ad exteriora vel ab exterioribꝰ ad cor vl' vtrinq3 ẽm diuersitates passio
nuz. Ad q̃tuz dic ꝙ nihil aliud ꝓbat nisi ꝙ necessa

tribuentis inuentione nõ dubitamus sicut est caro que sentiendi virtutez ⁊ vite

riuz ẽ ad sentiẽdũ spũs vitales transire a corde ad cerebrũ vt viuificẽt cerebrũ
⁊ fiant aĩales ⁊ hoc ꝯceditẽ sz nõ ꝯceditẽ qꝛ afferant a corde virtutez sensibilez:
ĩmo recipiunt eã a cerebro. Ad qntũ dic ꝙ si mẽbri dignitas attendaẽ penes eẽ
domicilũ nobilioris virtutis tũc cerebrũ est corde nobilius. Sz si pẽs necessi/
tatez ad vitã seruandã vel pẽs eẽ originẽ viuifici caloris cor est dignioꝰ cerebro.
¶ Querit ẽo: vtrũ epar sit absolute principiũ nutritiue virtutis. Arguitu r ꝙ
non: illud membrum est absolute principium nutritiue virtutis qđ est fons ⁊
origo nãlis caloris: cũ ꝓprium instrm nutritiue virtutis sit calor digestiuus: sz
certũ est cor eẽ fontẽ nãlis caloris ⁊ nõ epar. Juxta illud Gal. i. ꝯplonuz ad fi.
Cor nãq3 plus oĩbus mẽbris sanguineũ est ⁊ plus eis calidũ ⁊ post ipz epar.
Et illud eiusdẽ ẽo cõplexionũ. c. 3. Caro cordis est calidior nõ oĩbus carnibus
tm̃ sed etiã oĩbus mẽbris corpis. Scđo nutritiua virtus est virtus inherẽs ⁊
infixa oĩbus mẽbris corpis seu virtus inata tm̃ nõ transiẽs de mẽbro in mẽbrũ
sicut trãsit virtus sensitiua vel motiua: nullũ ergo principiuz hz a quo deferaẽ
in singula mẽbra. Assumptũ pz: q: cuiq3 mẽbro inest virtus ꝓpria q repat qđ
ex eo deperditũ est. Et hoc innuit ꝑn. in parte priori dicẽs. In vnoquoq3 ẽo mẽ
bro est virtus nãlis qua ei res nutrimẽti ꝯpletur. Et innuũt medici ponẽtes ali
qua ex mẽbris hẽre virtutes inatas tm̃ ille ẽo sunt nãles ⁊ ꝓpe nutritiua que
ꝯ maxie est vnicuiq3 mẽbro necessaria ⁊ ꝯtinue sine quacũq3 interpolatiõe ope
ratur. Nã tãdiu nutritur vnũqđq3 q̃diu viuit. 2°. de aĩa tex. 47. ⁊ id docet ex
periẽtia in plãtis. Nã eaꝝ palmites amputati ⁊ terre infixi germinãt ⁊ nutriũ
tur. Tertio nutritiua virtus sicut ⁊ oĩs alia dz eẽ fortior in fonte suo q̃z alibi.
Nã qđlibz agens nãle fortius agit in ꝓpinquũ q̃z in distans: sz nutritiua ṽtus
est fortior in alijs mẽbris q̃z sit in epate. Fortius. n. vĩ ex sanguine multũ distãte
a nã ossis ⁊ cartilaginis facere os vel cartilaginẽ q̃z ex sanguine ꝓpingssimo
epati facere epar qđ est velut sanguis male coagulatus. Quarto calor cordis
est necessarius epati ad tẽperandũ calorẽ epatis nãlez: g epar suscipit a corde
ꝯtemperantiã caloris quo opatur ⁊ ꝑ ꝯñs nõ est absolute principiuz nutritiue
virtutis sz indiget influxu cordis. Assumptũ est. G. de iuua. mẽb. 5. c. 3. dicẽtis.
Uena aũt pulsatilis q̃ diuidiẽ in epate est necessaria ad custodiendũ tẽperan
tiaz calorẽ nãlis q est in epate. Quinto epar ẽ mẽbrũ frigidiꝰ sanguĩe sicut me
minit ꝑn. 2. c. doc. 3. sen pñtis: nec sanguis acqrit calorẽ suũ ab epate sed a cor
de. Juxta illud Ga. ꝑmo ꝯplonũ ad fi. Et sanguis ẽt nõ acqrit calorẽ nisi a cor
de: cũ igiẽ sangĩs sit obiectuz ṽtutis nutritiue qꝛ vel solus nutrit ẽm phõs vel
ipse ꝑncipaliẽ alijs associatus humoribꝰ ẽm medicos vĩ nutritiua virtus ꝑmo
insita cordi ⁊ cor ꝑmo opari ad sanguificationẽ ⁊ nutritionẽ. ¶ Oppositũ hu
ius determinat Gal. in multis passibus. Ait. n. 5. de iuuamẽ. mẽb. c. i. Epar est
principiũ venaꝝ ⁊ primũ instroꝝ sanguinẽ generantiũ. Et libel. de virtutibus
dispen. corpus humanũ ait. Generati ẽo aĩalis dispẽsatio a tribꝰ ꝑncipijs ꝯsi
stit. Et paulopost subdit. Tertij ẽo ꝑncipij firmati in epate opa sunt oĩa que
sunt ẽm nutritionẽ aĩalis: quoꝝ maximũ in nobis ⁊ oĩbus fere aĩalibus ẽ san
guinis gñatio. Eiusdẽ sentẽtie meminit Auenzo. in theisir. c. i. trac. i3. lib. i. di
cens. Epar mẽbroꝝ est ꝑncipaliũ. Aristoteles qdez dicit ꝙ fundamẽtũ sue cali
ditatis nãlis est calor cordis. Medici ẽo dicũt ꝙ epar ꝑ se est mẽbrum valde
ꝑncipale maximos obtinẽs effectus ⁊ ꝑncipales opationes de seipso non ab
alio recipiens mẽbro. Et ꝑꝑ hoc dixit Hip. ꝙ si ꝯtingat nos vita bona viuere
hoc ꝑ sanitatẽ epatis est: epar qdez est fons nãlis ṽtutis: hec Auenzo. Et haly
ẽo tegni cõmẽ. 7. trac. de ventre illius cañ. Siccitatem ẽo impossibile est: ait.
Epar est fons humiditatis corpis qđ est qꝛ ipsuz est illud qđ generat chimos.
Huius ꝓblematis sicut precedẽtis due sunt opi. ꝓbabiles ⁊ famose. Prima
est aristo. ⁊ pluriuz phõꝝ videlicet ꝙ epar nõ est absolute principiũ nutritiue
virtutis sed cor est principiũ substãtie ⁊ nãe aĩalis. Ait. n. 3. de ptibus aĩalium
c. 4. Et necessariũ est vt cor sit radix ⁊ principiũ substãtie. Et hoc nõ manifestaẽ
rõne solũ sed ẽt ꝑ sensuz: qm̃ cor apparet in corpore embrionis i principio sue
creationis ⁊ vĩ moueri inter alia mẽbra quasi aĩal: qm̃ ipsuz est principiũ nãe
animalis habentis sanguinez quoniã sanguis indiget necessario ꝑncipio. De
inde dicit. Et siliẽ etiã epar est in oĩbus habentibus sanguinem: tñ non põt di
cere aliqs ꝙ epar sit principiũ totius corpis neq3 principiũ sanguis. Et hoc pro
bat quatuor rõnibus. Prima est qꝛ epar nõ est positũ in loco ꝯuenienti princi
pio. Scđa est ꝙ epar hz aliud mẽbruz positũ in eiꝰ opposito scz splenẽ. Tertia
est ꝙ epar nõ hz locũ ad recipiendũ sanguinẽ sicut hz cor: sz sanguis qui est in
epate retineẽ in venis sicut sanguis qui est i alijs mẽbris. Quarta est ꝙ ꝑ epar
transeũt vene ⁊ nõ ꝑ cor. Deinde subdit. Et qꝛ necessariũ est vt sit alteꝝ istorũ
principiũ ⁊ nõ est epar: ergo erit cor ꝑncipiuz sanguis. ¶ Scđa est opi. Gal. ⁊
pluriuz solemniũ medicoꝝ: ꝙ epar est absolute principiũ nutritiue virtutis.
Et pro declaratione huius opinionis attẽde ꝙ epar nõ diciẽ principiũ nutri/
tiue virtutis: qꝛ fortius vel melius vel ꝑfectius alijs mẽbris nutriaẽ vel ex pu/
riori vel subtiliori sanguine: ĩmo nutritur ex sanguine sibi similiori q debiliter
coagulatur. Sz dĩ principiũ nutritiue virtutis primo qꝛ generat nãles spũs q
delati per venas ad mẽbra deferũt nãlem virtutez. Scđo qꝛ generat ex chilo
sanguinẽ qui ꝑ venas nõ pulsatiles delatus: est cõe nutrimẽtuz oĩum mẽbroꝝ
⁊ velut obiectũ nutritionis. Hoc premisso ꝓbatur dicta Gal. ⁊ medicoꝝ posi
tio. Primo qꝛ meseraice oẽs deferentes chilũ vniunẽ in vena portanaria: cuiꝰ
vene radices ꝑ epar disseminãẽ ⁊ iunguntẽ radicibus vene ꝯcaue in qbus ru/
bescit chilus ⁊ ẽm plurimũ sui ꝯuertitur in humorẽ calidũ ⁊ hu. ⁊ dulcem ma
lo carentẽ odore vt pz anatomizantibus aĩaliuz epata. Epar igitur est sangui
ficationis principiũ. Scđo qꝛ sanguis est simillimus carni epatis: ⁊ finis agen
tis naturalis est assimilare sibi passum. Tertio nutritio membrorum plus con
formatur nature epatis q̃z cuiuscunq3 alterius membri. Nam si epar fuerit sa
num bene nutritum membra alia vt plurimuz erunt bene nutrita ⁊ bene co/
lorata. Quarto vene non pulsatiles que deferunt sanguinez ex officio proprio
toti corpori maxime sequuntur naturaz epatis vt est videre scđo tegni. Quin/
to singula vasa recipientia superfluitates sanguinis applicantur epati. Sexto
morbi in quibus corrũpũtur opa nutritionis vt sinthesis seu macies squalida
yposarca ⁊ lepra maxime fiunt patiente epate. Juxta illud Gal. in libello de
virtutibus dispensantibus corpus humanum. Atrophias autem ⁊ cacexias
⁊ cacotipias ⁊ discolorationes ⁊ icteros ⁊ dyarias ⁊ vrinarum immoderatas
excretiones ⁊ elephantias ⁊ cãcros ⁊ vniuersas hydropises tertio principio
patiente fieri ꝯtingit. Se
primo si qđ alteꝝ mẽbruz
esset principiuz nutritiue
virtutis id de corde vide/
retur maxime: sz cũ cor sit

suscipit: ⁊ non est alicuius virtutis principium: quam alij vllo modo tribuat.

intẽsi caloris adeo ꝙ si digitũ intromiseris in sinistrũ eius ventriculuz senties
velut incẽdiũ nõ est aptũ vt sit ꝑncipiuz nutritiue virtutis: qꝛ sanguificatio cõ
ueniens ⁊ nutritio fiũt a moderato calore. Cuius rei certũ est signuz ꝙ hoĩes
habẽtes epar multũ calidũ si calidis vtanẽ sunt quasi ĩ media via ad hydropi
sim vel lepram: qꝛ calor ĩmoderatus epatis eoꝝ vel resoluit subtile ⁊ relinquit
grossas ptes ipsius epatis ⁊ fit hydropisis vel remanẽt aduste ptes ipsius epa
tis colligate cũ terrestribus ⁊ fit lepra. Relinqtur ergo ꝙ epar est principiũ ab
solute nutritiue ṽtutis. ¶ Auerroys aũt scđo collz. c. 9. de iuuamẽ. epatis hãc
mãz ptractãs cũ Gal. ꝯuenit in hoc ꝙ epar est ĩmutatiuũ cibi ad ꝯuertẽdũ ipm ĩ
sanguinẽ ⁊ mittit ipm ad oĩa mẽbra. Ait. n. in ꝑn. illiꝰ. c. Manifestuz ẽ in epate
ꝙ est ĩmutatiuũ cibi ad ꝯuertẽdũ ipz ĩ sanguinẽ ⁊ postea mittit ipz ad oĩa mẽ
bra. Sz discordat a Gal. negãs epar hẽre penitus ꝑncipatuz ĩ virtute nutritiua
Ait. n. Et ꝑꝑ dñationez quã hz sup oĩa mẽbra nutritiua opinabaẽ. G. ꝙ eẽt pe
nitꝰ ĩ ṽtute nutritiua sicut ꝑn. Et ipse nesciuit ꝙ postremũ nutrimentũ est ĩ cor
de ⁊ ĩ eo ꝑma virtus nutritiua est ꝑnceps. Et vult auer. hãc ex ẽbis eius inue
re i õne si epar ponit ꝑnceps nutritiue virtutis qꝛ gñat sanguinẽ venalez quẽ
mittit oĩbus mẽbris quãto magis cor dz dici primus ꝑnceps dicte virtutis cũ
generet sanguinẽ arterialez puriorem ⁊ perfectiorez venali quez mittit mem/
bris. Et multis interpositis scđaz innuit rõnem dicens. Dico ergo vtruz ego
scire si possibile est Gal. ⁊ alijs qui sequitur suaz sectã vt dicant ꝙ epar est suf
ficiens ꝑ se in hac opatione ipso ꝯcedente cũ eis ꝙ multe arterie veniãt epati
a corde que adducũt eidẽ multũ calorẽ ꝙ si epar est sufficiẽs sibi ĩ hac opatio
ne: g calor iste est inanis ⁊ sine aliq̃ cã. Tandẽ ꝯcludit sic. Et si ita ẽ sic diximus
⁊ apparet ꝙ comparatio cordis ad epar sit sicut comparatio quã ponit Gal.
epatis ad membra alia ergo cor ex necessitate erit ꝑnceps sup epar in hac vir
tute: qꝛ epar non est sufficiens in faciendo per se operationem suã nisi per ca
lorem transmissum a corde temperatũ in qualitate ⁊ quãtitate. Sz relinqua/
mus nunc auerroym cum aristotele ⁊ adhereamus Gal. patrono nostro per/
soluentes rõnes ante oppositũ ⁊ rõnes Ari. ac auer. Ad ꝑmã dic ꝙ cor fons
⁊ origo caloris vitalis sz nõ est fons caloris quo nãles ṽtutes ĩmedietate exer
cent suas opationes: ĩmo calor ille tpatior est calore cordis ⁊ est in epate sicut
in fonte vbi vitales spũs fiunt nãles. Ad scđaz dic ꝙ nutritiua ṽtus ꝯsidera/
ta in rõne forme vel potẽtie elõgate ab actu mẽbris ĩheret nec ꝓfluit de pte in
ptez. Sz hz ꝙ ẽ potẽtia ꝯiũcta actui deferẽ ab epate ĩ mẽbra ita ꝙ epar trãsmit
tit singulis membris actualem calorem quo suas faciunt operationes. Et cũ dĩ
de membris aliquibus ꝙ habẽt virtutes ĩnatas tm̃: intelligiẽ ꝙ ad ea nõ venit
sensibiliter neruus vena vel arteria deferẽs eis aliquid a cerebro corde vl' epa
te. Non est tñ negãdũ quin hec mẽbra pticipent aliquo latẽti influxu mẽbroꝝ
principaliũ. Ad. 3. dic ꝙ epar nõ ꝑncipiũ nutritiue ṽtutis hz nutritionem ip
sius pticularẽ: sz qꝛ gñat sanguinez ⁊ spũs nãles pro toto corpe. Ad. 4. dic ꝙ
epar recipit a corde spũm vitalẽ q ꝯtẽpatus in eo fit nãlis sicut in cerebro fit
aĩalis. Ad. 5. dic ꝙ epar est minus calidũ sanguine de se sz recipit a corde calo
rez vitalẽ quo tpato ⁊ nãli effecto se iuuat epar in gñatiõe sanguis. ¶ Ad pri/
maz rõnez Ari. ꝙ epar nõ est ꝑncipiũ nutritiue ṽtutis qꝛ nõ est positũ in loco
ꝯuenienti pricipio. Dic ꝙ diuersis exñtibus ꝑncipijs nõ oĩa pñt esse in medio
sz cor in medio positũ est tanq̃z ꝑncipiũ vite ⁊ dignius custodia ad vitã manu
tenendã. Ad. 2. ꝙ epar hz aliud mẽbrũ posituz in eius opposito. s. splenez dic
ꝙ splen ẽ epati nõ vt aduersarius sz vt seruitor expurgãs ab eo supfluitatem
melãcholicã. Ad tertiã ꝙ epar nõ hz locũ ad recipiẽdũ sanguinem sicut cor.
Dic ꝙ nã sagacissime ordĩauit sanguinẽ ꝯtineri ĩ venulis minutissimis epatis
hñtibus tenuissimã tunicã vt fortius ⁊ ꝑfectius contingereẽ vndiq3 sanguis a
ṽtute sanguifica que ꝑncipaliẽ sita est in ptibus epatis carniformibus: sz in vẽ/
triculis cordis est sanguis siue vena nõ velut in fonte. Sz vt sine medio tactus
a carne cordis ꝑfectius ⁊ velocius purificeẽ subtilieẽ ⁊ spũificeẽ. Ad. 4. ꝙ per
epar trãseũt vene ⁊ nõ per cor dic ꝙ alique vene trãseũt per cor sed q̃re plu/
res trãseũt per epar iã. s. dictũ est. ¶ Ad ꝑmã rõnũ auer. ꝙ cor dz potius dici
principiũ nutritiue ṽtutis qꝛ gñat sanguĩez arterialẽ quẽ mittit mẽbris qui ẽ
formalior ⁊ principalior in nutritõe q̃z sanguis venalis. Dic ꝙ cor nõ ꝓprie ge
nerat sanguinem arterialem sed primo genitum in epate depurat subtiliat ⁊
in parte spirituificat ab epate tamen accipit formam sanguinis. Ad secundã
de calore transmisso per arterias a corde ad epar. Dic ꝙ calor ille non est ina
nis: immo ꝑbet epati virtutez vitalẽ: ⁊ cũ vlterius interrogat auer. si virtus vi
talis sit alia a nutritiua dic ꝙ sic q̃zuis auer. ꝯtrũ sentiat. Et cũ vltra obijcit ꝙ
cor nõ dat epati virtutẽ pulsatilẽ qꝛ manifestũ ẽ ꝙ vene epatis nõ sunt pulsati
les: nega quin alique sint pulsatiles. s. arterie q̃s recipit a corde. Et cũ vltra di
cit ꝙ virtus pulsatilis est illa cũ qua dat cor alijs mẽbris primũ nutrimẽtũ dã/
do ⁊ ꝑuendo eis oẽs alias virtutes nega illud. ¶ Dubitaẽ tertio: vtruz caro
sit mẽbruz suscipiẽs ⁊ nõ tribuẽs. Arguiẽ primo ꝙ nõ sit suscipiẽs per prin. di/
cẽtem in pte sequẽti: ꝙ vna secta. s. medicoꝝ dixit ꝙ ossa ⁊ caro nõ sentiẽtia ⁊
eoꝝ silia nõ ꝑdurãt nisi per ṽtutes ꝓprias que sunt in eis que non ab alijs ꝑn
cipijs eis influxerunt sz ꝑ illas virtutes cũ nutrimentũ eis trãsmittiẽ sibi suffi/
ciunt ⁊ neq3 ipsa alij rei virtutez tribuũt: nec ẽt aliud mẽbrũ eis aliã tribuit vir
tutez. Scđo oĩs virtus que suscipiẽ in aliquo mẽbro corpis humani defertur
per neruos venas aut arterias ad mẽbrũ illud. Ista nãq3 mẽbra seruiũt ṽuitu
te latoria mẽbris ꝑncipalibus. Sz in carnẽ puraz nõ penetrat neruus vena vl'
arteria nihil g suscipit a mẽbris ꝑncipalibus. Deinde arguiẽ ꝙ caro tribuit
ṽtutẽ alijs mẽbris. Primo caro cordis ⁊ caro epatis sunt carnes ⁊ tribuũt alijs
ṽtutẽ vt. s. oñsuz est. Scđo caro lacertosa seu musculosa tribuit articulis ⁊ os/
sibus ṽtutẽ motiuã: nã ossa moueñẽ ⁊ articuli per musculos. Tertio caro pre/
bet robur ⁊ fulcimẽtuz villis mẽbroꝝ vt añ tactũ est: robur aũt est ṽtutis mo
dus. Quarto caro testiculoꝝ ꝑbet spmati ṽtutes ĩmutatiuã ⁊ informatiuam.
Oppositũ dĩ in lrã. ¶ Dic ꝑmo lrãz hãc nõ eẽ intelligẽdã de carne simplici
⁊ ex hoc soluunẽ due prime rationes ante oppositum: nec de carne confusa ⁊
ex hoc soluitur tertia ratio de carnibus cordis ⁊ epatis: nec de carne glandulo
sa qualis est caro testiculoꝝ ⁊ ex hoc soluitur obiectio de carne testiculorum.
Dic scđo ꝙ hec littera ĩtelligiẽ de carne lacertosa q̃ vere ⁊ ꝓprie nominaẽ ca

De alijs vo duab⁹ diuisionis ptibus in vna earum medici a magno philosophorum diuersificati fuerunt. Philosophorum naq̃ magnus dixit ꝙ membrũ tribuẽs ⁊ nõ recipiens est cor. Ipsuz.n. est oĩuz virtutũ prima radix: ⁊ omnibus alijs membris suas tribuit virtutes: quibus nutriuntur ⁊ viuũt ⁊ quibus cõprehendunt ⁊ q̃bus mouent. Medici autẽ ⁊ quidam primoꝝ philosophorum has virtutes partiti sunt: ⁊ non dixerunt ꝙ sit membruz tribuens ⁊ non suscipiens. Et philosophi quidem sermo cum subtiliter certificatur est veracior. Sed medicorum sermo in primis cum attenditur est magis manifestus.

a ¶ De alijs ⁊c.] ¶ Hic ponit partes diuisionis alĩs duas: in quibus est discordia: pmo vnã: 2o aliã. 3. ondit quõ medicus nõ se dꝫ hr̃e ⁊ quõ dꝫ in hac discordia: ibi 3a [Postea] ibi tertia [Medicorũ] ¶ Dubitãt vtrũ sit dare mẽbrũ aliquod in nobis ꝙ oĩb⁹ tribuat ⁊ a nullo recipiat: arguũt ꝙ nõ: pmo q: in toto fit cõplexio ex coalteratione: ergo nullũ est mẽbruz quod ab alio non recipiat: 2o q: illud mẽbruz esset sufficiẽs per se ipsuz: ergo alia mẽbra essent ociosa. Tertio tria genera virtutum sunt in nobis ergo tria pma mẽbra: q̃ sint illa ruz organa: q: distincte virtutes egent organis distinctis. Dubitat̃ 2o vtruz h̃ mẽbruz sit cor vr̃ ꝙ nõ: q: cor recipit a pulmõe: ⁊ recipit ab epate: ⁊ cerebro. In ɔ̃rium Ari. 2. de generatione aĩaliũ: ⁊ vbicũq̃ de corde loquitur: vult.n. ꝙ sit pncipiũ oĩs virtutis in aĩali: ⁊ ꝙ nullum aliud mẽbrũ pncipiet virtutez cordi. Dicẽduz vt innuit Auic. pmo ꝙ in homine est vnuz mẽbrũ primũ ⁊ pncipale ꝙ oĩbus influit virtutẽ: ⁊ a nullo recipit: ratio q: in omni mulitudĩe opꝫ dare aliq̃d vnũ primũ ꝙ sit alioꝝ cã: aliter illa multitudo esꝫ inordinata: sꝫ mẽbroꝝ ⁊ opationũ eoꝝ est notabilis multitudo: igit̃ dabitur vnũ mẽbrũ q̃d erit pncipiuz primum ⁊ cã in illa multitudine: si sic: g̃ nõ recipiet ab alio: q: esset cãtuz. Scd̃o ꝙ cor est tale mẽbrũ: q̃d declarant phi ex pluribꝰ: pmo q: cor pmo gñat̃ ⁊ pmo viuit ⁊ vltimo morit̃: vt Ari. vult 2o de generatione aĩaliuz ⁊ Aui. 3. cañ. fen. 11. primo ca. ⁊ fen. 21. 2. ca. ergo cor est primũ principiũ aĩe. 2. q: oẽs opationes aĩe fiunt cũ quodã calido sicut apparet de operationibus nutritiuis in nobis: ⁊ de sensitiuis. ⁊ motiuis: fugiente enim calore a mẽbris: mẽbra non pñt moueri: nec sentire: nec nutriri sꝫ principium ⁊ finis istius caloris in nobis est cor: vt anothomia viuoꝝ ondit: silr̃ q: iste calor ad cor reuertitur qñ retrahit̃ in somno: vel alia cã: ⁊ per ɔ̃ñs a corde expandit̃: g̃ cor est principiũ oĩuz aĩe virtutũ ⁊ opationuz: ⁊ oĩbus dãs: hoc ẽt appet: q: est in loco corpis medio: sicut est locus regis in medio regno hec oĩa intelligunt̃ ab auer. col. 2. cor ergo est mẽbrũ principale oĩbus dãs: ⁊ iõ aui. dixit. 3. cañ. fen. 11. ꝙ cor est pricipale: ⁊ pncipalius oĩ pncipali. Sꝫ tu. d. nos videmus ꝙ cerebrũ aliquid dat cordi per neruũ: ⁊ epar dat aliquid cordi per venam ascendẽtẽ. Dicẽdũ ꝙ cerebruz nõ dat illud q̃d dat sicut pnceps in eo sꝫ sicut suus ⁊ minister in eo: q: non facit illaz opationẽ nisi virtute cordis: ⁊ silr̃ epar ⁊ iõ sicut princeps vel comes q̃ seruit regi nõ dr̃etur dñans: q: id q̃d facit nõ fac̃ nisi in ṽtute regis: sic ẽ de cerebro ⁊ epate: q: id q̃d faciũt cordi ⁊ alijs mẽbris faciunt virtute eis data a corde. Tertio dico ꝙ Plato posuit in nobis 3. animas pmas. 73. mẽbra prima: vnam animaz in corde: aliaz in epate: aliaz in cerebro: vt apparet primo de anima cõmento. 9. ⁊ hanc opinionez sequitur Gal. in libro de virtutibus dispensantibus corpus: ⁊ nono terapentice. 9. ca. ⁊ in. 12. terapentice. 4. c. ⁊ hoc est ꝙ Auicen. dicit. Medici autẽ. s. Gal. ⁊ sequaces: de quibus est halyab. quarto theorice ⁊ quidaz primorum philosophorũ scilicet Plato ⁊ sequaces has virtutes in mẽbris ptiti sunt q: partiti sunt animas: ratio aũt que mouit Platonẽ fuit per opationes distincte sꝫ genus indigens principijs distinctis sꝫ genus: sꝫ in nobis sunt opationes sensitiue ⁊ motiue: que sm̃ genus differunt ab operationibus vegetatiue: ⁊ sunt ẽt in nobis operationes vitales: in quas reducunt̃ appetitiue ⁊ desideratiue ⁊ per consequens virtus quam vocãt irascibilẽ: igit̃ in nobis sunt. 3. anime ergo tria subiecta prima illaruz: ergo tria principalia membra: ex q̃bus pendent he operationes virtute aĩaruz que sunt principia illaꝝ: ⁊ vlterius cũ appareat cerebruz opari opationes imaginatiõis ⁊ cogitationis ⁊ memorie in se ipso ⁊ opationes sensuuz. 5. ⁊ motus per instrumẽta vt visionez per oculos: vt. G. ponit 2o de iteriorib⁹ vltimo ca. ⁊ videamus cor esse pncipiũ opationũ vitaliuz igit̃ aĩa sensitiã ẽ pmo in cerebro: vitalis ĩ corde nutritia in epate. Scd̃a rõ q̃ mouet. G. vt appet ĩ libro de ṽtutib⁹ dispẽsantibus corpus est q: videmus ꝙ cerebro nocito nocent̃ opationes sensus ⁊ motus: corde nocito nocent̃ vitales opatiões. Silr̃ nocito epate nocentur in toto opationes nutricatiõis: vnde fuit hydropes: ⁊ discolorationes: ⁊ hmõi: ergo ista mẽbra sunt prima principia harum operationuz: ex quibus infertur ꝙ sm̃ Platonez ⁊ medicos non datur mẽbrũ ꝙ sit tribuens ⁊ non recipiẽs: ⁊ hoc est q̃d dicit Auic. ⁊ non dixerunt ꝙ sit mẽbrũ tribuens ⁊ nõ suscipiens: ratio est q: si illa tria membra sunt prima ⁊ in vnoquoq̃ꝫ fit operatio alia ab ea cuius ipsuz est primuz principiũ: igitur vnũquodq̃ꝫ illoꝝ ab alio recipit virtutez: igitur cor sentit virtute cerebri: ⁊ nutrit̃ virtute epatis: ⁊ cerebrum viuit virtute cordis: ⁊ nutritur virtute epatis: ⁊ epar viuit virtute cordis: ⁊ sentit in suo panniculo virtute cerebri. Ista opinio est reprobata ab Auer. primo de anima cõmẽto preallegato: ⁊ primo cantice cõmen. 74. ratio q: tunc vnum animal non esset vnum: immo tria per. 3. animas. Ad rationem Platonis dicendum ꝙ in eodẽ subiecto vna forma potest esse pncipiũ opationuz distinctaꝝ sm̃ genus: vñ aĩa huius aĩalis est pncipiũ sentiẽdi mouẽdi ⁊ vegetãdi: q: forma posterior ṽtualr̃ est contẽtiua oĩuz primaꝝ formaꝝ: sicut pentagonũ est vna forma que ẽ continens triãguluz ⁊ q̃drangulũ siue q̃drilaterũ. Ad scd̃az rõnez. G. dicẽdũ ꝙ si nocito cerebro nocet̃ sensus ⁊ motus in toto corpore: hoc non est q: nocumentuz illud sit eius q̃d est primũ principiuz sensus ⁊ motus: sꝫ est eius q̃d est primũ organũ siue primus vicarius cordis in sensu ⁊ motu sicut si leso principe fiat lesio in ciuitatibus quibus pncipat̃: nõ est h̃ q: ledat̃ primũ simplex: q: talis est rex: ⁊ nõ pnceps: ⁊ iõ ẽt oꝫ dr̃e ꝙ leso corde in toto fit lesio in sensu ⁊ motu: ⁊ in oĩbus opationibus. Aliter posset dici ꝙ lesio cerebri est cã lesionis distincte in sensu ⁊ motu: sicut ipꝫ est pncipiũ distinctũ opatiõis sensus ⁊ motus: ⁊ nõ principiũ pncipale. Quarto dico ꝙ de hijs duabus opinionib⁹ opinio phi est verior: vt aui. dicit. Rõ q: fundat̃ sup rõnes veras fundatas sup ppõnes veras vel certas q̃ sunt ꝙ vnũ aĩal non est tria aĩalia: ⁊ ꝙ mulitudines membroꝝ ĩ nõ sunt tria prima: sꝫ vnũ pmũ. Opinio aũt. G. ⁊ plato. est magis manifesta: q: accepta a sensato isto ꝙ nocito cerebro nocent̃ sens⁹ ⁊ mot⁹ ⁊c. ⁊ q: facili⁹ põt q̃s imagiari ꝙ diuerse opatões fiãt a diuersis pncipijs q̃ꝫ ab vno. Ad rõnes oppositas dĩꝫ: ad pmã ꝙ cõplo ex coalteratõe nõ est pncipiũ opandi. Ad scd̃az dĩꝫ ꝙ cor sufficit sibiipsi in rõne pncipat⁹ siue dñantis: tñ idiget alijs mẽbris: nõ vt pncipãtibus: sꝫ vt suiẽtibus. Ad. 3. appet solõ: nã distincte ṽtutes. 3. indigẽt distinctis organis ad illaruz distinctionẽ. i. vt distinctiꝫ in operationes exeant: tñ oẽs ille. 3. sunt vnius anime in corde ⁊ vnius caloris cõmunis in corde: deinde vna exit in actum cum cerebro: alia cum epate.

Jacobus

a ¶ Postea

De partibus.

ro vt Gal. testatur 2o ɔplexionuz. c. 3. hec.n. recipit a cerebro neruos a corde arterias ab epate venas deferentes ei virtutes motiuã vitalez ⁊ nãlez. Ad rõnez ꝙ hec caro tribuit articulis ⁊ ossibus ṽtutez motiuã nega illud sꝫ cõcede ꝙ tribuit ei motũ q: articuli ⁊ ossa nõ mouent̃ per virtutẽ volũtarie motiuaz q̃ sit in eis sꝫ p eaz q̃ est in chordis ⁊ musculis: sicut malleus fabri mouetur per virtutẽ motiuaz q̃ est in manibus fabri nõ in malleo. Ad aliaz ꝙ illa caro pbet robur ⁊ fulcimẽtũ villis mẽbroꝝ. Dic ꝙ hoc nõ est pbere virtutẽ aĩe sꝫ corpis. ¶ De alijs ⁊c.] ¶ In hac pte scd̃a que est de inuẽtiõe vel nõ inuẽtione mẽbri tribuentis ⁊ nõ suscipiẽtis. Et mẽbri nec tribuẽtis nec suscipiẽtis. Primo exequtur de mẽbro tribuente ⁊ nõ suscipiente. Scd̃o de mẽbro nõ suscipiente nec tribuente ibi [Postea in alia] Tertio ostendit qualiter medicus dꝫ se habere in controuersijs que sunt circa hec membra ibi [Medico tamen.]

¶ In prima pticu. pmo tangit diuersitatez opinionũ sup mẽbro tribuẽte ⁊ nõ recipiẽte dicẽs ꝙ medici diuersificati sunt a magno phoꝝ. s. aristote. in vna de alijs duabus partibus diuisionis pdicte. s. in mẽbro tribuẽte ⁊ nõ recipiente. Scd̃o tangit opi. aristo. sup hoc mẽbro ibi [Phõꝝ nanq̃ꝫ] Et dicit ꝙ magnus phõꝝ scꝫ aristo. dixit ꝙ cor est membrũ tribuẽs ⁊ non recipiens q: cor est pma radix oĩum virtutum ⁊ dat oĩbus alijs mẽbris suas virtutes scꝫ nãles p quas nutriuntur vitales p quas viuũt: comprehensiuas p quas sentiũt: ⁊ motiuas p q̃s volũtarie mouent̃. Tertio tangit opi. medicoꝝ sup eodẽ mẽbro ibi [Medici aũt] Et dicit ꝙ medici ⁊ aliq̃ de primis phis diuiserũt has virtutes q̃bus scꝫ nutrimur viuimus cõprehendimus ⁊ mouemur p mẽbra. Ita ꝙ nulluz ex membris est fons ⁊ origo ⁊ pma radix haꝝ oĩuz virtutum. Sed cerebrum est fons apprehensiue ⁊ motiue virtutũ: q: cor vitalis ⁊ epar nutritiue. Et nõ cõcesserunt ꝙ sit aliq̃d membrũ tribuẽs ⁊ nõ suscipiens. Quarto comparat iter has opiniones ibi [Et phi q̃dem] Dicens ꝙ sermo Aristo. cũ certificat̃ subtiliter. i. ratiocinio subtili discutit̃ est veracior sꝫ sermo medicoꝝ in primis. i. prima facie cũ attenditur est magis manifestus. i. sensui apparens. ¶ Queritur: vtrũ cor sit membrũ tribuẽs ⁊ nõ recipiẽs. Arguit̃ ꝙ sic auctoritate aristo. 3. de partib⁹ animaliũ. c. 4. dicẽtis. Cor aũt solũmodo inter oĩa mẽbra interiora nõ põt pati dolorẽ neq̃ꝫ infirmitatez facientẽ dolorẽ. Et hoc rectũ est q: qñ corrũpitur principiũ in nullo adiuuãt cetera mẽbra ⁊ alia mẽbra recipiũt virtutẽ a corde: cor aũt nõ recipit ab eis. Et significatio sup hoc est qm̃ nullũ intersectũ in corde eius appet dolor vel infirmitas sicut appet in alijs mẽbris interiorib⁹: hec aristoteles. Scd̃o auctoritate auer. 2. collꝫ. c. 9. de iuuamento epatis dicẽtis. Et est refirmatus pmo iste vt cor sit de necessitate pnceps virtutis nutritiue, q: neq̃ꝫ Gal. neq̃ꝫ aliqui ex anatomicis dixerunt neq̃ꝫ crediderunt ꝙ cordi veniret calor ab alio mẽbro sed est sufficiẽs p se sicut conueniens est principi. Et si tu vides ꝙ indiget cor epate pp preparationem nutrimenti nõ est ppterea epar dignũ vocari pnceps sicut nõ est conueniẽs stomacho pp preparationez cibi vt vocet̃ princeps epatis neq̃ꝫ bubulcus qui prepat cibum alijs bubulcis vocabitur pnceps: hec auerroys. Tertio auctoritate conditoris libri de anatomia qui cõiter interseritur libris Gal. vbi scribitur. c. 5. Sꝫ a sapiente verificatũ est vnũ esse principiũ tantũ in aĩali ⁊ illud est cor. Et in fine libri illius tales super isto fiunt rationes. Cor aut est principium vniuersale aut nõ: si primuz ergo ab eo sunt sensus ⁊ motus similiter ⁊ digestio tanq̃ꝫ a primo. Si non cuz sit principium vniuersale ad omnia membra erit ⁊ virtus eius vniuersalis. Et non potest dici ꝙ sit virtus pulsatilis: q: illa solis cõmunicatur arterijs. Item in corde fundantur omnes virtutes morales quod patet per hoc ꝙ ad complexionem cordis variatam sequitur variatio moralium. ¶ Oppositum arguitur primo cor recipit a capite virtutem aliquaz ergo nõ est membrũ nõ suscipiens. Assumptũ est Platonis scd̃a parte thimei dicentis. Et autem caput preter ceterum corpus honoratius ⁊ optima quidez quadaz eminentia cui reliqua membra dominanti parent atq̃ꝫ obsequũtur iure meritoq̃ꝫ subiecta.

Scd̃o: cor recipit ab epate virtutez nutritiuaz cum sanguine sicut alia membra. Iuxta illud Gal. sexto de vtilitate particularuz. c. 16. Et quoniaz grossum ⁊ densuz est corpus cordis cibo grossiori idigebat. Et propterea sanguine qui in concaua vena est nutritur antequã ingrediatur ad cor: ibi enim perueniẽs calidus ⁊ subtilis ⁊ vaporosus debebat inueniri. Et proinde quod videt̃ quibusdam irrationabile esse omniũ rationabilissimuz existit: cor quidez pulmoni preparare nutrimentuz sibi autez non: hec Gal. Tertio cor recipit a spiritu complantato virtutes in cuius rei testimoniuz princeps tertij vndecima capitulo septimo vocat spiritum radicez ⁊ cor ramuz ipsius. Quarto cor recipit virtutez a testiculis. Cuius rei signuz est ꝙ in testiculoruz abscisionibus totum corpus effeminatur vt docet experimentuz. Et Gal. testat̃ primo de spermate. c. 4. distin. 2. dicens. Quid igitur mirabile est ⁊ a testiculis ad totum corpus tradi quandam virtutem qualis neruis quidem sensationis ⁊ motus ex cerebro: arterijs vero pulsandi ex corde: que virtus in maribus quidez roboris ⁊ masculinitatis: in femis aũt ipsius femitatis est causa. Et propter hoc assimilatur femininuz animal abscisis testiculis castrato masculo. ¶ Dic primo ꝙ cor est membrũ tribuens: mittit enim membris singulis sanguinez arterialez ⁊ spũs vitales seu viuificũ calorẽ ⁊ id nullus ĩ dubiuz reuocauit neq̃ꝫ phus neq̃ꝫ medicus. Dic scd̃o si queris ɔcordiaz aristo. cũ Gal. ⁊ adherere principi hic ꝙ sm̃ consideratiõe intellectualez exquisite veritatis cor a nullo alio membro suscipit virtutem sed seruitium dũtaxat sicut rex in regno suo nõ recipit ab alijs potestatem sed subditis impertitur ipsius virtutes. Sed sm̃ considerationez sensualez grossaz ⁊ figuralem cor recipit a cerebro sensuz ⁊ ab epate nutritionem. Uidemus eniz ad capsulaz cordis neruos a cerebro pcedere ⁊ pistum mo sicut ad alia mẽbra ⁊ ab epate venas pcedentes subintrare cor ⁊ p istum modũ mẽbra principalia cõicant inuicez ⁊ quodãmodo sese exaudiũt. Iuxta illud Gal. 6. de vtilitate particularum capitu. 17. Monstratum autez fuit hoc in libro de Hyp. ⁊ Platonis dogmatibus exaudire seinuicem oportere principia ⁊ copulari sm̃ quid ⁊ cõmunicare. Et pauloante in eodez. c. dicit. Communiter enim oĩa hec scꝫ cor epar splen ⁊ renes vt sensu aliquo participent

⁊ non

a ¶Poſtea ⁊c.] ¶Ponit aliaꝫ diuiſioneꝫ qua diſcordant. Cõſiderandũ ꝙ in parte diuiſionis qua dicimus ꝙ eſt dare nec ſuſcipiens nec tribuẽs eſt ꝯue nientia in hoc q: oẽs ꝯcordãt ꝙ tale membꝛum ſit omne illud membꝛuꝫ ꝙ ſo luꝫ nutrit: ⁊ nõ hꝫ ſenſuꝫ ⁊ motũ: nec dat ſenſuꝫ ⁊ motũ alijs: nec aliã ꝟtuteꝫ: ſi cut caro nõ ſentiẽs ⁊ oſſa nõ ſentiẽtia: qḋ dixit ꝑꝑ dentes: ſꝫ diſcoꝛdia eſt quã ponit. Dubitat in quo differũt iſte due opiniones circa ſniam de mẽbꝛo nec tribuente nec ſuſcipiente.

Dicẽdũ ꝙ pꝛima ſecta po nit virtuteꝫ oſſis ⁊ carnis non ſentiẽtis non pẽdẽteꝫ ab aliquo pꝛincipio .ſ. ab aliquo mẽbꝛo: ſꝫ in pꝛinci pio gñationis generãs vt ſperma dedit formaꝫ ſub ſtantialeꝫ oſſi ⁊ ſimilibus mẽbꝛis nõ ſentientibus: ⁊ dedit eis ꝟtuteꝫ qua ſe nu triũt: vñ nõ deficit eis niſi nutrimentuꝫ vt poſſit nu triri ⁊ conſeruari in eſſe: ⁊ hoc eſt qḋ dicit per illas virtutes cũ nutrimẽtuꝫ eis tranſmittit ſibi ſufficiunt. Scḋa aũt ſecta ponit ꝙ iſte virtutes quibus ſe nutriũt ⁊ in eſſe ꝑmanẽt nõ ſunt ꝓpꝛie eis .ſ. date a ge nerante: imo pendẽt ab epate ⁊ coꝛde in pꝛincipio generationis: ⁊ inde eis in fluxere: ⁊ in eis quiete permanſere: quare virtutes iſte nãles nõ ſunt mobiles .i. mõ inexiſtẽtes ⁊ mõ recedẽtes: ſicut virtutes ſenſitiue: ⁊ iõ dicit quiete ꝑmã ſerunt: in eis .ſ. oſſibus ⁊ carne non ſentientibus.

¶Poſtea in alia diuiſionis parte di uerſificati ſunt medici inter ſe ⁊ philo ſophi inter ſe. Una enim ſecta dixit: ꝙ oſſa ⁊ caro non ſentientia ⁊ eoꝛum ſi milia non perdurant niſi per virtutes pꝛopꝛias que ſunt in eis que nõ ab alijs pꝛincipijs eis influxerunt. Sed per il las virtutes cum nutrimentum eis trãſ mittitur ſibi ſufficiunt: ⁊ neqꝫ ipſa alij virtutem tribuunt neqꝫ etiam aliud mẽ bꝛum eis aliam tribuit virtutem. Alia vero ſecta dixit ꝙ virtutes iſte non ſunt eis pꝛopꝛie: ſed ab epate ⁊ coꝛde ge nerationis pꝛincipio eis influxerunt: ⁊ in eis quiete permanſerunt. ¶Medi co tamen non attinet vt in ſequendo de monſtratiua procedat argumentatio ne: vnde de his duabus diuerſitatibus

b ¶Medico tñ ⁊c.] ¶Hic pꝛimo oñdit quid non attinet medico in his di uerſitatibus: ſcḋo quid in vnaquaqꝫ illarum debet tenere ſiue credere ibi Debet autẽ] Pꝛimo ponit ꝙ medicus inueſtigando non debet ꝓcedere via demonſtratiua vt veniat ad veritateꝫ haꝝ diuerſitatũ. ſcḋo ꝓbat hoc cũ dicit neqꝫ pꝫ ei ⁊ addit .2. rõnes pꝛima q: inquãtũ eſt medicus: nõ pꝫ ei exitus ab his diuerſitatibus: q: iſta diſcoꝛdia ⁊ nõ exire ab ea nõ ĩpedit ipſuꝫ in aliqua ſuaꝝ actionuꝫ ⁊ ꝑſcrutationũ .ſ. qua ꝑſcrutat moꝛbos cauſas ⁊ loca aꝺ curã illoꝝ. Dubitat vtrũ medicus poſſit via demonſtratiua .i. ſufficienter vel ꝓbabiliter ꝓbatiua exire ad ꝟitateꝫ haꝝ diuerſitatuꝫ: ⁊ vr ꝙ ſic q: ſaltiꝫ pꝛimã diuerſita tem exit ⁊ teneret opinionẽ Ari. ꝓbando ꝙ coꝛ pꝛimo generet ⁊ pꝛimo hꝫ aĩaꝫ ⁊ ꝙ in eo fiat caloꝛ ⁊ ſpũs pro oĩbus opationibus ⁊ iſta ſunt declarata in hac ſcia vt ab Auic. 3. cañ. fen. 21. 2. ca. ⁊ infra ca. de ꝟtute vitali. Dicẽdũ: ꝙ medi cus inquãtuꝫ medicus in pꝛima diuerſitate non põt ꝓbare ꝙ opꝫ eum accipe re ꝓpoſitiões philoſophi naturalis: vt ꝙ aĩal vnuꝫ non eſt plura animalia: ⁊ ꝙ coꝛ pꝛimo generat que ꝓpoſitiones fundant ſup ſcientia de generatiõe ani maliuꝫ ⁊ ſciẽtia metaphiſi ca ⁊ phiſica de vno ⁊ mul tiplici. Si ergo Aui. in ter tio libꝛo vel pꝛimo vtitur illis ꝓpoſitionibus vtitur eis in quantum medicus ⁊ requirit alia ante ſe nec patet exitus in diuerſitate ſecũda .ſ. qualiter os ⁊ ca ro non ſentiẽtia nec tribuunt nec recipiũt: ⁊ iõ dr ꝙ hñt ꝟtutẽ innatã: qui .n. in illa diuerſitate vellet veritatẽ haberet inueſtigare an oſſa generent a ſper mate cũ omni ꝯtrarie qua ſe in eſſe poſſunt conſeruare an generent a coꝛde: ⁊ epar: ⁊ coꝛ dederunt ſibi ꝟtutẽ: iſta .n. inueſtigatio eſt phi nãlis loquẽtis de generatione ꝑtiuꝫ ⁊ nõ eſt ſibi facilis. Dubitat ſcḋo vtrũ nõ ꝑuenire ad verita teꝫ diuerſitatis pꝛime q̃ eſt de mẽbꝛo tribuente ⁊ a nullo ſuſcipiente ĩpediat me dicũ in ſua ꝑſcrutatione .ſ. in cognitione egritudinũ ⁊ ſua actione. Uidet ꝙ ſic: q: Auer. col. 2. ponit ꝙ medicus multotiẽs hꝫ neceſſariã iſtaꝫ inquiſitionẽ Amplius ignoꝛato loco paſſionis ignoꝛat debitus modus opandi: ſed ignoꝛa to an coꝛ ſit pꝛincipiũ ſenſus ⁊ motus nutrimẽti ignoꝛat locus paſſionis: nã ad cognoſcẽdũ locũ paſſionis regritur ſcire quid ſit mẽbꝛi actio: ⁊ ꝙ iuuamẽtũ

Jacobus De partibus

⁊ nõ ſint omnifariam plante pꝛopter hoc neruis participant. ¶Dic tertio ſi vis cum Gal. ⁊ medicis ꝙ neqꝫ coꝛ neqꝫ aliud membꝛũ quodcũqꝫ eſt nõ reci piens ⁊ ſic non eſt dare membꝛũ tribuens ⁊ non recipiens. Hec cõcluſio pꝛo batur: q: quelibet virtus in ſuo fonte dꝫ eſſe vigoꝛoſiſſima: ſed certũ eſt ꝙ vi talis virtus alio viget temperamento q̃ꝫ naturalis vel animata ⁊ cum tanta complexionuꝫ diuerſitas nõ apte poſſit eidẽ ineſſe opus fuit diuerſis virtuti bus radices habere nõ parum diuerſas in cõplexione ⁊ q: radices altera al terius auxilio eget non enim poſſet ſine vita ⁊ nutritione cerebꝛũ durare neqꝫ coꝛ ⁊ epar ſine ſenſu aliquo nociua percepta repellere opus fuit vt ſibiinuicẽ pꝛeſtarent auxiliũ. ¶Sed inſtabit aliquis: quinqꝫ ſenſus exteriores diuerſa exigunt tẽpamẽta oẽs tamen couniunt in ſenſu cõi velut in fonte. Dic ꝙ non adeo diſſidẽt tꝑamenta ꝯplexionũ quibus ſenſus opantur ſicut tꝑamẽta mẽ bꝛoꝝ radicalium: imo diuerſitas actuũ ſenſuũ exterioꝝ plus inſurgit a diuer ſitate organiſationis q̃ꝫ cõplexionis. ¶Ad rõnes pꝛimam ⁊ ſecundaꝫ ⁊ tertiam ante oppoſituꝫ negentur auctores ⁊ eoꝝ auctoꝛitates. Et dicat ſecure ꝙ liber de anathomia in ratione tertia allegatus nõ eſt Gal. cũ in multis Gal. ꝯtradi cat ⁊ allegat aliquos qui fuerunt poſt Gal. Et ad rõnes tactas ex fine libꝛi il lius. Ad pꝛimaꝫ dic ꝙ coꝛ eſt vuiuerſale pꝛincipiũ ad oĩa mẽbꝛa per virtutẽ vita leꝫ q: mẽbꝛa oĩa vita participãt ſed non oĩa pulſant. Uirtus ergo vitalis ſe dif fundit latius q̃ꝫ pulſatilis per irradiationeꝫ vel influxuꝫ viuifici caloꝛis ita ꝙ pulſatilis virtus eſt velut pars eius ⁊ partes alique viuunt que nõ pulſant ſꝫ oĩs pars pulſans viuit. Ad ſcḋaꝫ rõneꝫ ꝙ in coꝛde fundant oẽs ꝟtutes moꝛa les: nega illud niſi executiue ſicut pꝛius tactuꝫ eſt. Uel dic ſi vis ꝙ virtus ꝯcupi ſcitiua eſt in epate ⁊ iraſcibilis in coꝛde. Juxta illud Auer. 1. de aĩa cõmẽto. 7. Pla. n. dicebat ꝙ ꝟtus intelligibilis eſt in cerebꝛo: ⁊ ꝯcupiſcibilis in coꝛde et nãlis .ſ. mutatiua in epate. Juxta illud Gal. ſexto de vtili. parti. ca. 17. Epar ⁊ coꝛ virtutũ quarũdaꝫ exiſtunt pꝛincipia. Illud quidẽ ꝯcupiſcitiue hoc autem iraſcibilis. Sed de hoc aľs in doctrina virtutum diſputabitur.

¶Poſtea in alia ⁊c.] ¶In ſcḋa pti. que eſt de mẽbꝛo non tribuente neqꝫ re cipiente pꝛimo tangit pꝛinceps diuerſitatẽ ſup illo exiſtenteꝫ dicens. Poſtea in alia diuiſionis parte .ſ. in mẽbꝛo quod nec eſt tribuens alteri virtuteꝫ nec ab alio recipiẽs fuerunt inter ſe diuiſi medici ⁊ ſilr phi. Scḋo recitat pꝛimam opi nionem ſup illius mẽbꝛi inuentione ibi [Una eniꝫ ſecta] Et dicit ꝙ vna ſecta phoꝝ dixit ꝙ oſſa ⁊ caro pura ſupple ⁊ alia mẽbꝛa non ſentiẽtia ſicut cartila gines ⁊ ligamẽta non ꝑmanent ineſſe niſi per virtutes ꝓpꝛias repertas in eis nõ influxas a mẽbꝛis pꝛincipalibus. Et ſibi ſufficiunt illa mẽbꝛa ad cõſeruan dum ſe in eẽ per illas ꝟtutes qñ nutrimentũ trãſmittit eis ⁊ nõ tribuũt virtu teꝫ alteri mẽbꝛo nec aliud mẽbꝛũ tribuit eis. Tertio recitat opinionẽ ſcḋaꝫ ſup hoc mẽbꝛo ibi [Alia ꝟo ſecta] Et dicit ꝙ alia ſecta poſuit ꝙ virtutes reperte in oſſibꝰ ⁊ carne ⁊ alijs nõ ſentiẽtibꝰ mẽbꝛis nõ ſunt eis ꝓpꝛie ita ꝙ ex ſe virtu tes illas habeãt: immo receperunt eas ab epate ⁊ coꝛde in pꝛincipio gñationis ⁊ ab illo tꝑe permanſerũt quiete in mẽbꝛis illis ſine nouo influxu. ¶Querit vtrũ ſit dare mẽbꝛũ neqꝫ tribuẽs neqꝫ recipiẽs ab alio ꝟtutem. Arguit ꝙ ſic ꝑ G. 2. tegni tex. 29. dicentẽ. Jpa ꝟo ſeipſa regunt cartilago oſſiuꝫ cõiunctio mẽ bꝛana glãdula pinguedo caro. Jtẽ pꝛimo interioꝝ. c. vlti. Sꝫ inter aĩatuꝫ inſtr̃uꝫ ⁊ nãle magna eſt dr̃ia. Nã nãle inſtr̃uꝫ hꝫ nãleꝫ ꝟtutẽ ſuã actionẽ faciẽtem ⁊ aĩato inſtr̃o ꝟtus a fundamẽto ⁊ initio venit ſicut ſplendoꝛ ſolis venit ad rem in qua ſplendet. Scḋo per iohãniciũ in yſagogis dicẽtẽ. Sũt ẽt de mẽbꝛis alia ꝓpꝛiaꝫ ꝟtutẽ hñtia vñ eadeꝫ mẽbꝛa reguntur ⁊ eoꝛum qualitas cõſtat vt ſunt oſſa ⁊ cartilagines. Tertio nec ab oſſibus ⁊ cartilaginibus ad alia mẽbꝛa pa tent vie nec ab alijs mẽbꝛis ad eas ſꝫ tranſitus virtutũ de mẽbꝛis in mẽbꝛa ſit ꝑ vias patẽtes .ſ. nãliuꝫ per venas vitaliũ per arterias aĩaliũ ꝑ neruos qbꝰ oĩ bus carẽt oſſa ⁊ cartilagines. Quarto oſſa manent poſt moꝛteꝫ lõgo tẽpoꝛe in contaminata ſub ſuis foꝛmis: vt eſt videre in ſepulcris poſt diſſolutioneꝫ mẽ bꝛoꝛuꝫ pꝛincipaliũ nõ igit pendẽt a pꝛincipalibus. Quinto capilli ⁊ vngues ha bent virtutes quibus ſe regunt nã augeri videtur ⁊ nutriri ex fumis ⁊ tñ nec recipiunt illas ꝟtutes a pꝛincipalibus cũ nõ deſinãt creſcere poſt moꝛteꝫ vt ap paret in ſuſpẽſis nec tribuunt eas alijs membꝛis. ¶Oppoſitum ſentit Ariſt. tertio de partibus animalium capitulo quarto dicens. Et virtus coꝛdis expã ditur ad omnia membꝛa ſꝫm vnum moduꝫ. Et Auer. ſecundo colliget capitu lo nono dicit. Et ab hinc potes cognoſcere dominationem coꝛdis ſuper om nia alia membꝛa quia tu vides ꝙ ipſum eſt ſufficiens ex ſe ⁊ alia indigent eo.

Jtem in omni mẽbꝛo eſt caloꝛ naturalis conflatus ex innato ⁊ influente qui ẽ velut foꝛma qua membꝛum agit ⁊ patitur. Juxta illud Auerroys capitulo ſta tim allegato. Et coniunctum in membꝛo de iſtis duobus caloꝛibus ſupꝛadi ctis illud eſt ſua foꝛma cum aqua agit ⁊ patitur. Et experimentum docet ꝙ cum retrahitur caloꝛ influens ad ſuum pꝛincipium vt ſit in ſincopi membꝛa a quibus retrahitur ſunt velut moꝛtua. Jtem oſſa ⁊ cartilagines habent ex ſe virtuteꝫ nutritiuam debiliſſimaꝫ ⁊ ſanguis multis alteratiõibus indiget ante q̃ꝫ ea nutriat neceſſarius igit eſt eis plus alijs membꝛis caloꝛ actualis a coꝛde veniens aut epate q coadiuuet eoꝝ caloꝛẽ innatũ ad nutritionẽ celebꝛandaꝫ. Jteꝫ oꝛdo maxime facit ad decoꝛẽ ⁊ ꝯſeruationẽ reꝝ: non eſt ergo veriſſimile ꝙ creatoꝛ optimus ediderit mẽbꝛa digniſſime creaturaꝝ iter moꝛtales abſqꝫ oꝛdine quod tñ eſſet ſi oſſa ⁊ cartilagines non eſſent ſubiecta imperio mem bꝛoꝛum pꝛincipalium. ¶Super huius pꝛobleumatis deciſione tria dicit Ha ly. 2. tegni commento vigeſimo nono illius canonis. Jpſa vero ſeipſa regũt. Pꝛimũ eſt ꝙ iſtis membꝛis .ſ. oſſibus cartilaginibus ⁊ ſimilibus inſunt virtu tes eis innate qbus exiſtit eoꝝ regimen in cibo. Et eſſentia eoꝛũ .i. talis virtus eſt eoꝝ foꝛma ſbalis non aliunde veniens ſed innata. Et pꝛobat hoc haly. q: non deſcendit eis arteria que det eis a coꝛde: nec deſcendit eis vena que det eis ab epate: nec venit eis neruus q det eis a cerebꝛo. Scḋm eſt ꝙ eſt dubium ineſſe dictoꝝ membꝛoꝝ: an ꝑueniant ad ea ex coꝛde cerebꝛo vel epate res ca pillares occulte ſenſui .i. ramuli ſubtiles ſilẽs capillis: vel non veniat penitus ad ea aliqd ex eis. Et deciſio huius dubij ꝑtinet pho. Tertiuꝫ eſt ꝙ ꝯſideratio medici nõ ſe extẽdit vſqꝫ ad hꝫ .ſ. vtrũ occulte ⁊ inſenſibiliter veniat ad hec mẽ bꝛa virtus aliq̃ a mẽbꝛis pꝛincipalibus: q: non videt ſenſu rẽ q̃ ꝑueniat ad ea. Et iõ ſup hꝫ determinat. S. ꝙ regimẽ eoꝝ eſt ex ſeipſis vt doceat ꝑ illḋ ꝙ ꝯſide ratio medicinalis nõ trãſcẽdit ſenſuꝫ. Et ſi velis huic herere ſnie: ſic intellige dicta haly ꝙ ꝯſideratio medicinalis eſt pꝛincipaľr de his q̃ ſunt ſubiecta ſenſi bus vel elici pñt ex ſenſibilibus. Multa .n. medicinalia rõne vel intellectu po tius q̃ꝫ ſenſu ꝑcipiunt: ſꝫ eoꝝ cognitio intellectiua elicit ex ſenſitiua. ¶Aliter ſi placet ſolue hꝫ ꝓbleuma. Et dic pꝛio ꝙ ẽ dare mẽbꝛũ neqꝫ tribuens neqꝫ re cipiẽs ad hunc intellectũ ꝙ pľa ſunt mẽbꝛa ſicut oſſa cartilagines ligamẽta: q̃ ſeipſa regũt ſuis virtutibꝰ ⁊ nõ hñt patẽtes vias puta venas vľ arterias pene trãtes ea q̃ deferãt eis ꝟtutes a mẽbꝛis pꝛincipalibꝰ. Hec cõcluſio eſt de mente medicoꝝ: ⁊ appet eius veritas ad ſenſum in anathomijs. Dic ſcḋo ꝙ nõ eſt da re mẽbꝛũ nõ pꝛincipale qḋ nõ recipiat in gñatiõe aĩalis aliq̃ꝫ ꝟtutẽ ab aliquo pꝛincipaliũ. Nã pꝛimo foꝛmant pꝛincipalia mẽbꝛa ſicut appet in aboꝛſibꝰ ⁊ ana tomijs ꝑgnãtiũ ⁊ ipſa foꝛmata vel coadiuuãt alia foꝛmari ſic̃ dicit Ari. 2. ḋ ge neratõe aĩa. c. 4. de coꝛde ꝙ pꝛio foꝛmat: ⁊ poſtea foꝛmat alia mẽbꝛa vel pꝛimo recipiũt aĩam q̃ paulatim aptatis alijs mẽbꝛis ad eius receptionẽ ꝑ ea diffun dit: ⁊ ſi nõ pꝛius tꝑe ſicut placet qbuſdã ſaltẽ pꝛius nãli oꝛdine. Dic tertio ꝙ ꝯceſſo ꝙ ĩ oſſa cartilagines ⁊ ſimilia nõ penetrẽt nerui vene ⁊ arterie neqꝫ fila eoꝝ manifeſta vel occulta ſenſui: neceſſariũ eſt tñ vt in ea ꝯtinue penetret qdã actualis caloꝛ ꝑtim a coꝛde ꝑtim ab epate. Et ſic nullũ eſt mẽbꝛũ oĩno nõ reci piẽs. Et hoc voluit pꝛn. in ſeq. pti. dicẽs. Nã ſi iter ea .ſ. iter os ⁊ epar via clau deret ⁊ os nutrimẽtũ aptũ hẽret eius actio deſtrueret. Et id clare apparet in oſſe educto a craneo fracto. Nã ſi ipſuꝫ intinxeris in ſanguie vel lacte nunq̃ꝫ nutriet. Et ad id eſt rõ. Nã mẽbꝛa carnifoꝛmia q̃ ſunt calida ⁊ hu. indigent ca loꝛe coꝛdis ad ſui nutritionẽ q̃ abñte ſunt velut moꝛtua: ſicut appet in ſincopi foꝛti ⁊ in mẽbꝛis eſtiomenatis q̃ ꝑꝑ defectũ vitalis caloꝛis cito coꝛrũpunt pu trefactiõe cadauerali q̃ꝫtomagis igit oſſa q̃ ſunt fr̃a ⁊ ſic. indigẽt vt foueantur vitali caloꝛe. Et hec ẽ ẽt potiſſima opi. magni auẽ. 1. ſui theiſir trac. 9. c. pe. inci piẽ. Et doloꝛ foꝛtis q accidit ĩ capite tenẽtis ꝙ oſſa ſentiãt ⁊ ad ea deueniãt ex nerui ⁊ arterie ⁊ vene: lꝫ ſeeſu nõ ꝑcipiant vide ipꝫ ⁊ .j. ſumma .1. huius doct. in fi. c. 5. ponit eius opi. ⁊ ſoluent ipſius argum ẽta. ¶Tres rõnes pꝛie añ op poſitum ſunt pro pꝛima ꝯcluſione. ¶Ad quartã dic ꝙ oſſa poſt moꝛtem diu manent ſub foꝛma foꝛis manente que eſt de quarto genere qualitatis: ſed nõ ſub eoꝝ foꝛma ſubſtantiali ⁊ ideo non dicũtur oſſa niſi equiuoce ſicut lapide us homo dicitur homo. Ad quintam dic ꝙ capilli ⁊ vngues ſunt ſuperfluita tes ⁊ nõ hñt aliq̃s ꝟtutes nec vere nutriunt nec creſcũt cremento ꝓpꝛie dicto ſꝫm oẽs dimenſiones. Rationes aũt poſt oppoſitũ ſunt ꝓ tertia concluſione.

¶Medico tamen non ⁊c.] ¶In tertia particula monſtram te qualiter de bet ſe habere medicus in controuerſijs exiſtentibus circa membꝛũ tribuens

vt apparet primo ⁊ secundo de interioribus: sz si ignores an cor agat in mēbris sensuum ⁊ motuz: an cerebruz: ⁊ similiter de epate ignoras istoꝝ membroꝝ actionem. Amplius sicut apparet in hodierna lectione secundi libri de interioribus vltimo cap. G. non cōcedit remedia applicari capiti in passione sensus ⁊ motus: siue regitiue v̄tutis: nisi q: credidit esse veruz ꝙ aīa sensitiua habitaret in cerebro. Si. n. credidisset ꝙ hec aīa sensitiua esset in corde ꝑcepisset cordi. s. ꝑtibus pectoris poni remedia ꝗ ad recte agēdū opz scire si cerebrū sit ꝑnci piū sensus ⁊ motus an cor. Amplius si medicus non īpedit in aliq̄ suaꝝ actio/ num ex diuersitate ꝑma: ꝗ pōt tenere sentētiaz Ari. s. ꝙ cor sit oīuz v̄tutuz ꝑma radix ⁊. ꝑ ꝯn̄s sit ꝑncipiuz sensus ⁊ motus. Sz tene/ re in hoc. s. in hac discor/ dia sniaz Ari. facit errare medicos vt haly. in tegni trac. 2. cōmen. 20. sup illo v̄bo al'. G. ab illis v̄o orta. In ꝯtrariuz est Auic. in h̄ q̄sito debiliter moto ab alijs inuenio solutiones debiles. Ant. n. dicit ꝙ medicus nō hz inquirere hoc sed supponere a phy°. nāli siue. n. cerebrum sit ꝑncipiū sensus ⁊ motus per se vel ei influat ab alio: non hz inquirere: q: non īpedit eū sz mirāduz est de ant. primo: q: medicus non pōt a phy. supponere v̄itatē in hac discordia: q: medicus. s. Gal'. ⁊ sequaces presupponunt ꝯ̄riuz eius ꝙ phylosophus. s. arist. ⁊ sua secta vult. Scd̄o mirādū de eo q: dicit ꝙ nō nocet medico tñ nil ꝓbat Guilielmus ēt dicit ꝙ medicus nō debz ꝓcedere in ꝑdicta discordia via subtili sz via grossa. Nos dicamus istis postpositis ꝙ siue teneaᷓ opinio Arist. de hoc ꝙ sit dare mēbrū ꝙ est cor oībus tribuens ⁊ a nullo recipiēs. Siue teneaᷓ opinio Platonis ⁊ Galieni ꝙ nō sit dare mēbꝝ hoc: sz tria ꝑncipalia quoꝝ quodcunqz tribuit ⁊ recipit: ⁊ nihil diuersificaᷓ cura nec inquisitio egritudinum ⁊ loci eoꝝ: cuius declaratio est q: ari. ponit cor esse ꝑncipiū oīuz virtutū q: primo hz aīaz cū oībus potētijs: ⁊ hz vnū calorē potentez in oꝑationes oēs: sicut vnū organū generale siue cōe: sz non poneret arist. istū spūm siue calorē posse distinctim in oꝑationes sensus ⁊ motus nisi determineᷓ a ꝯplōne cerebri ⁊ silr de epate: ergo cerebrū apud arist. est ꝑncipiū sensus ⁊ motus: ⁊ nō absolute: sz sicut quodaz instr̄uz determinans generalē artem que est in spū dato a corde: distincta ergo lesio operationuz sensus ⁊ motus: fit cerebro: ⁊ nucha: ⁊ neruis: patientibus: ergo ari. ponēs medicinā ꝯtra egritudinē appropiataz sensui ⁊ motui nocitis: ponet illā cerebro: nuche: ⁊ neruis: ⁊ sic faciet Gal': nā aīaz sensitiuaz. s. cogitatiuam al's cognitiuā ⁊ motiuaz ponet formaz cerebri ⁊ nō cordis: ergo ponet cerebrū absolute ꝑncipiū sensus ⁊ motus: ⁊ h̄ erit ꝑ aīaz sicut per principium: primū ⁊ per cōplexionem ⁊ spiritum sicut ꝑ instr̄um: ⁊ ideo ēt remedia capiti nuche ⁊ neruis ponet pro rectificatione illius cōplōnis: de aīa enim siue sit substantialis actu cerebri siue cordis: non curabit medicus: cum sua actio non sit ad illam: sed ad sanitatem: hanc sententiā intellexit haly. prealleg. cō. imo intelligitur ex hoc intentio eius occulta. Sed. d. quis ego ostendo ꝙ diuersitas illarum opi. diuersificat curam: q: si cerebrum absolute est ꝑncipium sensus ⁊ motus: vt. G. dicit: ergo in cura passionum ledentiū sensuz et motū solum oz intendere ad spm̄ ⁊ complexionem cerebri vel a cerebro datā sz si est vt dicit Ari. oz intendere ad cerebrum ⁊ ad cor: q: spiritus cordis etiaz hz se vt efficiens sensationum ⁊ motuum voluptariorum. Dicamus ꝙ lz. G. concederet aīam sensitiuam esse formā cerebri: primo ⁊ non cordis ⁊ quandā aliam vt vitalem formā cordis: tñ poneret ordinem inter eas: ⁊ ꝙ vna presupponit aliā: ⁊ si non in ratione efficientis: saltem in ratione finis: ⁊ ideo spiritui cerebri deberet presupponere spiritum cordis: ⁊ propter hoc in passionibus etiam sensus ⁊ motus: videtur conueniens: intendere ad cor etiam apud. G. īmo quandoqz Ga. dixit ꝙ membra faciunt suas actiones cum temperantia caloris cordis: vt quinto libro de interioribus primo. c. Ad contraria dicenduz primo ad auer. opinor ꝙ illa verba dixerit cōtra aui. hic cum dixit non attinet ⁊ ꝙ auer. non bene intellexit aui. ⁊ ideo sua auctoritas negaᷓ: possemus tamen saluare eum dicendo: ꝙ medicus habet necessariā inquisitionez: qua sciat an epar sit solum principium nutrimenti. s. materie: vt stomachus est ꝑncipium kili: ⁊ nullius virtutis sit principium: an sit principiū materie ⁊ virtutis ⁊ de hoc loqtur auer. Sed si medicus concedit ꝙ epar sit principiū virtutis naturalis: non habet necessario inquirere: an sit principiuz absolute: vel non absolute. Ad secūdam rationem nego minorem: ⁊ cum dicitur ad sciendum locum passionis: requiritur scire que sit membri actio: concedo: ⁊ cū dicitur: si ignoro an cor agat. i. de membris sensum ⁊ motum: an cerebrum: ignoro actionem horum membrorum. Dicendum ꝙ non est in hoc discordia: nō tam Aristo. q̄z medici: ponunt ꝙ cerebrum est aliqualiter principiuz sensus ⁊ motus: sed si discordia est. An cerebrum sit principium primum: siue absolute vt dixit Gal'. an cor sit principiū primum ⁊ cerebrum sit seruitor sibi in hoc: vt dixit ari. ⁊ auer. Hec autem discordia: non impedit inuentionem egritudinis: nec curam vt diximus. Ad tertiam cū dicitur Gal'. in passione sensus: concedit remedia applicari capiti: q: credidit animam regitiuam: siue sensitiuā: habitare in cerebro: dicendum ꝙ verum est: ⁊ cum dicitur si credidisset ꝙ essz in corde ⁊c̄. Dicendum ꝙ si credidisset eam distinctaz ⁊ solam esse in corde: applicasset cordi remedia: ⁊ si comprehendisset opi. ari. ꝑm modum dictum: etiā applicasset remedia cerebro: vt diximus. Ad quartam dicenduz ad haly. primo ꝙ sententia ari. facit errare medicos. s. ignaros vt exponit conciliator differentia. 41. Guilielminus vero de brixia dicit: ꝙ sentētia ari. facit errare medicos: q: error est in oī scientia accipere principia cōmunia: ⁊ dicere propria: ⁊ hoc facit medicus: qui inquirit dicta physica aristo. dicit secundo ꝙ facit errare: q: opi. arist. est subtilis profunda: qñ aūt medicus procedit: via: tam sub

ad veritatem exitus perueniat: neqz patet semita in hoc inquantuz est medicus neqz hoc ipsum in aliqua suaruz perscrutationum ⁊ suarum actionum impedit: Debet[a] enim scire ⁊ credere[b] in diuersitate prima ꝙ non est ei curandum vtrum cor sit principium sentiendi ⁊ motionis cerebro: ⁊ virtutis nutrientis epati aut non sit. Cerebrum namqz siue per se siue post cor habeat principium animalium actionuz existit comparatione[c] aliorum membrorum. Et epar similiter actionum naturalium nutrientium principiū existit aliorum membroruz cōparatiōe.

tili tardatur ab operatione sua. Aliter potest dici: ꝙ sententia ari. cum nō sit bene comprehensibilis facit opinari ꝙ proprius locus anime sensitiue sit cor: ⁊ ex hoc aliquis statiz crederet remedia deberet poni ad cor: ⁊ est error: vel infert contra. Arist. ergo oportet remedia poni ad cor: ⁊ iste qui sic contrariatur ari. errat: q: non intelligit eum: ⁊ ideo auer. colliget v̄o multum vituperat. G. qui predicto modo arguit contra archigenem v̄o de interioribus in lectione hodierna ⁊ in. 13. terapē. pe. ca. Dubitatur tertio an ignorare veritatem in alia diuersitate: impediat medicum in sui actione: videtur ꝙ sic: quia si ossa: ⁊ caro non sentientia: habēt virtutes eis appropriatas non pendentes: ab epate ⁊ corde vt prima secta dixit: in rectificatione istarū partium: non intendimus ad cor: nec ad epar: sed ꝑm sectam secundam intendimus in cura eorum ad rectificationem epatis ⁊ cordis: a quibus habuerunt has virtutes quietatas in eis: dicamus vt aliquid diximus in fine primi de interioribus ⁊ post diceᷓ ꝙ mēbra propter mutationem complexionis eis proprie. s. innate quia multum cum illa agunt proprias actiones: sicut membra sentientia respectu illoꝝ multum agunt cum influenti: siue autem complexio ossis sit data a generante: siue ab epate nihil ad curā differt. Sed tu. d. adhuc stat diuersitas cure ꝑm diuersitatem opinionum duarum: q: prima opinio non ponit ossa pati epate patiente: sed secunda sic: ⁊ tunc vna opinio quandoqz curabit ossium passionez curando epar: alia non. Dicendum dupliciter: primo ꝙ mala complexio ossis siue sit propter causam in epate: siue non: eodem modo curatur: vt in osse: quia si calida est infrigidatur ⁊c̄. Et sumitur hec solutio a Gal'. primo de interioribus ⁊ secundo vltimo capitulo. Secundo modo dicendum ꝙ vtraqz opi. ponit ossa posse pati epate patiente: quia licet virtus naturalis ossis nō sit ab epate secundum primam sectam: tamen materia nutrimentalis est ab epate: qua infecta: vel diminuta: vel multiplicata: ossa possunt compati: vel dicēdum ꝙ licet ille due opiniones differant in hoc ꝙ vna dicebat virtutem ossiū nutritiuā dari a spermate generante: ⁊ alia dicebat dari ab epate: tamen vtraqz conueniebat in hoc ꝙ hec virtus conseruabatur calore ⁊ spiritu cordis ⁊ epatis: ⁊ aliter apparebit quid dicendum posterius.

a ¶Debet autem ⁊c̄.] ¶Hic ostēdit quid in vnaquaqz illarum diuersitatū credere debet: ⁊ primo in prima: secundo in scd̄a: ibi scd̄a [Et de alia] Dicit primo ꝙ in diuersitate prima que cadebat super hac parte diuisionis: mēbruz quoddam est tribuens ⁊ non recipiens: ⁊ fuit prima de duabus partibus diuisionis in quibus cadebat discordia.

b ¶Debet credere ⁊c̄.] ¶Considerandum: ꝙ ex hac littera apparet sententia nostra vera: ꝙ non est curandū in inquisitione siue perscrutatione nec in actione medici an cerebrū sit ꝑncipium sensus ⁊ motus primum: siue post cor: ⁊ sic de epate: ⁊ causa apparebit. Considerandum secundo.

c ¶Cōparatione alioꝝ: pōt dupliciter exponi: primo cerebrum est principiū actionū: cōparatiōe alioꝝ mēbroꝝ. s. alioruz a se: ⁊ sic ꝑncipat etiam cordi: vel aliorum. s. a corde ⁊ dixit q: cor sentit antequam cerebrum. Dubitant vtrū cerebruz sit principium sensus ⁊ motus: vel cor: ⁊ est questio qua Gal'. incedit in suis libris: cum querit frequenter: ⁊ dicit imaginatio est in cerebro. i. virtus regitiua: scilicet imaginatiua cogitatiua ⁊ memoratiua: videtur ꝙ cerebrum sit ꝑncipium sensus ⁊ motus scilicet sensuum interiorum ⁊ exteriorum: primo per Gal'. quarto de accidenti ⁊ morbo: ⁊ frequenter in libris de vtilitate partium: ⁊ in libro de virtutibus dispensantibus nostrū corpus: ⁊ probatur rationibus: prima: q: nerui ab eo nascunᷓ. Secunda: quia somnus ⁊ vigilia sunt eius passiones: ergo inde procedit sensus ⁊ motus tenet consequētia: quia in somno ligantur sensus ⁊ motus: añs patet per Gal'. quarto de accidēti ⁊ probant q: oꝑationes cerebri quiescunt in somno: nō aūt cordis oꝑationes. Tertia in genere mouentiū est deuenire ad mouēs immobile: igitur in genere sentientiuz ad primuz in sensibile: tale est cerebrū: ⁊ non cor. In ꝯtrariuz est aui. cum dixit ꝙ sermo Aristo. est verior. Responsio cōmunis: dicit. 3ª. primo ꝙ cor est primū ꝑncipiū sensus ⁊ motus ratio: q: ē primū principiū instr̄i primi. s. caloris spirituosi. Scd̄o q: cor est principium aīe primū: tertio: q: in corde fit vnio sensibiliuz ad aīam sentientez: probaᷓ: q: in corde sequiᷓ passio sequens hanc vnionez. s. tristicia: ⁊ delicia: ⁊ appetitus persecutionis: ⁊ fuge: omnes ēt confirmant ista esse in corde: ex quo sequiᷓ ꝙ cor sit principium primum virtutis motiue: q: est ꝑncipiuz appetitus: vt dictuz est: ⁊ motus sequitur appetitū dicit secundo ꝙ cerebrū est ꝑm ꝑncipiū siue instr̄uz primuz cordis in hoc: ratio q: cerebrū tēperat calorem datū a corde: vt sit aptū ad sensuz ⁊ motuz: multus eniz excessus caloris noceret: vt ponit auer. 2. col. ꝙ autē cerebruz sit principiū aliquod in sensu ⁊ motu: apparet: q: ꝑmutatio facta in eo permutat sensum ⁊ motum totius: tertio dicit ꝙ medicus hz ponere sensuz ⁊ motū totius ꝓcedere a cerebro rō: q: in eo daᷓ cōplō determiātiua ad sensuz ⁊ motū: medicus autem agit ad illam ꝯseruandam vel permutandā cum suis medicinis. Ad contraria dōm: ad primam ꝙ ortus neruoꝝ est pro spiritu animali: qui est ꝑncipiū dicte sensationis: ⁊ talis spiritus vel est vitalis aliqualiter alteratus: vel est alius spiritus qui est sicut instrumentum spiritus vitalis. Ad secundaz dicendum ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt passiones cordis ꝑm aristo. ⁊ cuz dicitur ꝙ operationes cordis non quiescunt in somno: dicendum ꝙ immo q: operationes sensus ⁊ motus que sunt primo cordis. Ad tertiam dicendum ꝙ non est simile: q: motus est actio in alio: sed sensus est operatio in se. Nos iam ostendimus ꝙ rationes omnes que pro opinione aristo. fiunt sunt euidenter solubiles: ⁊ ꝙ opinio Galieni ⁊ Platonis potest substentari: sed hic omitto.

Jacobus De partibus

⁊ non recipiens ⁊ circa membꝝ non tribuēs nec recipiēs. Primo oñdit primo in generali qualiter medicus se habere debet in cōtrouersijs circa vtrūqz statim determinatorum problemmatum. Scd̄o in spāli qualiter debet se habere circa primū ibi [Debet enim scire] Tertio circa secundum ibi [Et de alia qui dez diuersitate] Et primo dicit ꝙ non ꝑtinet medico in sequendo. i. in prosequendo determinationez dictoꝝ probleumatuz vt ꝓcedat argumētatione demonstratiua vnde idest per quam perueniat ad veritatem exitus. i. conclusionis de istis duabus diuersitatibus. Primo q: non patet medico via ad hoc inq̄ztum est medicus cuz nihil attineat corpori sanabili de quo tractat medicina sed est materia pertinens ad librū de partibus animalium. Secundo quia di

a ¶Et de

uersitas opinionum in dictis probleumatibus non impedit medicum in aliqua suarum inquisitionum quo ad speculatiuam nec in aliqua suarum actionum quo ad practicam. ¶Secundo dicit ꝙ medicus debet scire in diuersitate prima idest controuersia que est de membro tribuente ⁊ non recipiente ꝙ non est curandum ei vtrum cor mittat tanq̄z primum principium vel non mittat cerebro virtutem sensus ⁊ motus ⁊ epar nutritiuam virtutez. Quia cerebrum siue per se siue post cor est principium animaliū actionum respectu aliorum membrorum ⁊ epar naturalium. ¶Tertio dicit ꝙ medicus debet scire ⁊ credere de alia diuersitate idest controuersia que est de membro non tribuente neqz suscipiente ꝙ non est curandum ei vtrum virtus naturalis in ossibus

⁊ membris

a ¶Et de alia &c.] ¶Ostendit quid sentiendū in secunda diuersitate que cadit super parte diuisionis. Considerandum primo.

b ¶Aut nihil &c.] ¶Quia ab epate venerit: nec a generante: sed a colcodela vel nihil sit eorum: quia hec virtus non sit forma in osse & carne non sensitiua: sed solum sit forma in epate & corde: cuius virtute ossa se conseruent: vel nihil sit eorum. i. sit virtus in istis membris: tamen nesciatur quis dederit eam. Uel hic est modus loquendi consuetus disputantibus: quasi dicat concessa vtraque parte conditionis hoc debet medicus tenere.

Et de alia[a] quidem diuersitate debet scire & credere ꝙ non est ei curandū vtrum virtus naturalis in tali quale est os in principio generationis ab epate venerit aut eam pro suamet complexione meretur aut[b] nihil sit eorum. Sed[c] debet credere ꝙ hec virtus ad ipsum non profluit nisi ab epate. Nam si inter ea via clauderetur & os nutrimentum aptū haberet eius actio destrueretur quemadmodū fit in sensu & motu cum neruus qui prouenit a cerebro stringitur: virtus[d] vero illa ossi naturalis facta est dum[e] eius permanserit complexio.

c ¶Sed dz credere &c.] ¶Dubitatur quia virtus naturalis ossis ita potest dici influens sicut animalis musculo & carni sentienti. Dicendū dupliciter: primo ꝙ de virtute naturali & animali est simile: quia vtraque non agit in membris in quibus sunt nisi per continuationem ad principium: sicut caro sensitiua non sentit nisi quia continuata cerebro: & os non nutritur nisi continuetur epati & cordi. Sed est differentia: quia influxus a cerebro ad musculū potest tolli stante vita & sanitate sicut in somno: sed ab osse non potest tolli influxus epatis & cordis quin os corrumpatur. Secūdo modo potest dici ꝙ aliud est membrum non posse sentire nisi cōtinuatione ad cerebrum: & ad aliud est ossa non posse nutrire nisi continuatione ad epar: nam membra non sentiunt discōtinuata cerebro: quia deficit eis aliqua qualitas qua agunt: que stat eis sicut forma: vt qualitas spiritus animalis. Sed possumus intelligere ꝙ ossa cum clauditur via inter ipsa & epar: non agunt: non quia deficiat eis virtus actiua: siue qualitas que debeat esse forma in eis qua agant: sed quia deficit dispositio in materia: vnde materiā quā dat epar membris imaginabimur talis dispositionis ꝙ non est apta recipere actionem ossis & membrorum nisi sit continuata epati: & ideo membra: licet possint sufficienter agere: ipsa materia nō potest sufficienter pati: & hic noster modus dicendi facit imaginari principatum epatis: quāuis epar nullam det virtutem: qua membra agant in nutrimentum: & est dictū ꝙ medicis erit valde molestum: & hoc videtur Aui. innuisse: cum dixit: actio destruetur: & non dixit agentis potentia non erit. Considerandum.

d ¶Uirtus vero &c.] ¶In hoc Aui. predicto dubio satisfacit: nam licet aliquo modo sit simile de sensu & motu: in aliquo tamen est dissimilitudo: quia illa virtus sensitiua & motiua non est facta naturalis mēbro sentienti & mouenti: sed potest aduenire & recedere: sed ossi illa virtus est facta naturalis.

e ¶Dum eius permanserit. i. dum complexio ossis est facta permansiua: statim cū est os in principio generationis. i. virtus vitalis a principio generationis est facta naturalis & impermutabilis ossi: non autem est permutabilis sicut permutatur virtus musculi eo remanente sano. Dubitatur vtrū sit in nobis mēbrum neque tribuens neque recipiens virtutem: & per consequens dubitatur vtrū ossa & caro nō sentientia recipiant virtutem ab aliquo principali: & per consequens etiam dubitatur quare membra habentia etiam solum virtutē naturalem vt ossa dicantur habere virtutem innatam: omnes enim iste questiones in idem redeunt. Uidetur primo ꝙ non sit in nobis membrū non recipiens nec tribuens: quia hoc membrum esset aliquid per se non faciens vnum cū nostro corpore. Amplius epar est membrum omnibus tribuens vt cor: sed hoc non possunt tribuere membris non sentientibus vt sunt ossa nisi virtutem naturalem. s. virtutem circa alimentū: ergo ossa & caro non sentientia recipiunt: ex quo sequitur ꝙ in ossibus virtus naturalis non debz dici innata: sed influxus. In contrariū horum est auicen. hic: quia ossa & membra non sentientia dicit nō recipere virtutem: nec dare alijs. In contrarium est Gal. in tegni tractatu secundo: cum dicit: ꝙ quedam partium neque aliarum dominatur: neque alie dominantur earum innatas habentes virtutes & regentes eas: & primo de interioribus vltimo capitulo. Prima opinio vult ꝙ membra habentia solum virtutem nutritiuam vt ossa & similia: dicuntur non recipere virtutem: & dicūtur habere virtutem innatam: quia in sui operatione non indigent influxu ab aliquo principali: vel non continuo: quia talis est eorum virtus qualis est virtus magnetis in attrahendo ferrum: & ita dicunt esse intentionem Galieni primo de interioribus: hec opinio est contra Galienum in libro de virtutibus dispensantibus nostrū corpus & .9. terapētice & .2. de regi. sani. & in omnibus suis libris fere vult ꝙ epar est principium naturalis virtutis: & illam membris influit: membra etiam egēt influxu continuo a corde: vt apparet ad sensum. Amplius os nō nutriretur si via inter ipsum & epar clauderetur. Itē abscisum posset viuere. Ad Gal. dicendum ꝙ non intelligunt eum: vt apparebit. Secunda opinio est haly. in tegni tractatu. 2. com. 3. qui vult ꝙ ossa cartilagines & huius membra nō sentientia habentia solum virtutem naturalem qua se regunt: dicuntur non recipere virtutem ab alio: sed habere virtutem innatam tantū: quia ab epate & corde non recipiunt manifestum influxum cum non habeant venam nec arteriā similiter a cerebro non recipiunt: & si in cerebro fit aliud: non tamen apparet ad sensum. Et medicinalis speculatio non transcendit sensum. Hanc opinionem sequitur Thadeus & Guilielmus: posset sustentari hec opinio: tamē cōmuniter impugnatur: nam virtus sensitiua alicui membro diceretur nō recepta: sed innata: quia non apparent ad sensum nerui: qui hanc virtutem deferunt. Tertia opinio est ꝙ virtutes naturales membrorum possunt dupliciter considerari: vno modo vt absolute operantes: & sic dicuntur influxe a principalibus. s. corde & epate: quia dant calidum alteratum: alio modo vt sic operantes scilicet tale nutrimentum vt os ossificum: & caro carnificum: & sic sunt innate per proprias actiones alias complexiones innatas: membra ergo que habent virtutem naturalem solam qua se nutriūt: dicuntur non recipere virtutes: sed habere eas innatas modo dicto. s. vt naturales virtutes sunt sic vel sic determinate agentes.

Ista opinio non satisfacit: quia possz dicit ꝙ virtus sensitiua est innata inquantum sic sentit: vt sensitiua oris stomachi habet determinatum sensum tactus: vt apparet tertio colliget & debet declarari a nobis tractatu nostro de appetitu parte secunda. Quarta opinio est ꝙ virtutes naturales dicuntur membris innate: quia in primo instanti generationis omnia mēbra habent illas: sed posterius non influuntur virtutes huius: sed calor conseruatū ab epate & corde. Sed virtutes animales dicuntur influentes: quia modo fluūt ad membra: & modo retrahuntur: ista opinio potest saluari: vt apparebit.

Quinta opinio est antonij vsitata quam perfectius in questione quadam generali ponit quam hic: & ponit primo .5. propositiones: prima illud est alicui innatum quod est per principia intrinseca: & ꝙ nō potest remoueri ab eo absque illius corruptione econtra: dicitur influens. Secunda vnumquodque recipit suum esse substantiale in hora sue generationis & omnes suas virtutes & accidentia ab ipso generāte. Tertia propositio: cor proprie generatur: & alia mēbra a corde non proprie generantur: sed adnascuntur cordi: ratio quia anima cum sit forma simplex requirit vnum subiectum: & tale est cor & non totū corpus. Quarta propositio est fabula superius narrata: cor adgenerauit alia mēbra animata & dedit eas potētias anime nutritiue & non alias: quia essent eque prime sicut cor. Quinta propositio est quia inter virtutes anime est ordo: vnde nutritiue sunt priores sensitiuis & motiuis: ex quo sequitur ꝙ cor generans membra animata si non potuit dare potentias siue virtutes omnes anime ꝙ necessario dedit naturales solas: & iste sunt que insunt membris ab intrinseco per animam quam dedit cor omnibus membris. Ex quibus infert Anto. primo ꝙ naturales virtutes debent dici influentes: & per consequens membrū ꝙ habet solam virtutem naturalem dicitur nec tribuens nec recipiēs: ex quo sibi est innata pro seipso. Ratio virtus nutritiua inest per principia intrinseca: scilicet per tuam datam vnicuique membro: sed animalis virtus est extrinseca: quia per animam cordis que est extrinseca: quia iam dictum est ꝙ alijs mēbris non sunt cōmunicate potentie sensitiue & motiue: ergo virtus naturalis est innata. Secunda ratio operatio virtutis naturalis nō potest separari sine corruptione partis sed animalis sic: ergo illa dicitur innata. Secundo infert ꝙ aliter spiritus animalis se habz ad membra ad que vadit: & aliter naturalis & vitalis: quia naturalis & vitalis non deferunt virtutes istas mēbris: quia mēbra iam habuerunt illas a principio generationis: vt dictum est: & ideo solum conseruāt illas: sed spiritus animalis simpliciter defert virtutem ad membra sensitiua & motiua: quia membra non habent has virtutes ab intrinseco: vt dictum fuit. Tertio infert ꝙ spiritus animalis deferens virtutem sensitiuam & motiuam a corde vel cerebro ad mēbra defert illam ad ea sicut ad organa. Sed organa non agūt per virtutē in se: sed per virtutē que est in principalibus agentibus: ergo sequitur: ꝙ virtus sensitiua & motiua fit in membris alijs a corde vel cerebro extrinseca & non innata. Hec opinio cū bene intelligitur non vult aliud nisi ꝙ anima sensitiua est forma substantialis solius cordis: & alia membra a corde non habent formam substantialem nisi vegetatiuam: & ꝙ sensus & motus fiunt per membra sicut per instrumenta: vt maleus est instrumentū fabrilis artis: & hāc opinionem senserunt in parte ab alberto magno primo de anima tract. 2. 15. c. & 2. de anima trac. 1. 3. c. & 7. cuius impugnatio apparebit ponendo nostram.

Dynus autem quandoque secutus est Anto. in propria forma: vt super tegni apparet: & quandoque dixit aliud: vt apparet super primo de interioribus: vbi dixit ꝙ virtus naturalis dicitur innata & dicitur influens: quia membra hz illam extrinseca complexione que sequitur membrorum mistionem: & ideo nō potest separari sine membrorū corruptiōe. Sed animalis virtus dicitur influēs quia non sequitur illam intrinsecam complexionem: sed extrinsecam: quam dat spūs sensitiuus & motiuus: & cum considerabimus ista opinio redit in opinionem Anto. Septima opinio fuit quorundā qui dixere ꝙ virtutes naturales dicuntur innate. i. magis in merse materie: sed animales dicuntur influentes. i. magis separate a materia secundum gradum perfectionis. Mēbra igitur que habent solas naturales virtutes quibus se regunt: dicuntur non recipere virtutē. i. habere virtutem innatam. i. impressam materie. His omnibus postpositis dicamus id quod nobis appet in hoc: & premittimus hāc propositionē: anima sensitiua est actus substantialis: omnis partis corporis animalis: ita ꝙ id per quod vnūquodque mēbrū consimile. & per consequens organicū constituitur in esse substantiali est substan-

Jacobus de partibus

& membris eis similibus venerit eis ab epate in principio generationis vel insit illis mēbris a sua propria complexione vel neque venerit ab epate in principio generationis neque insit a propria complexione. Sed medicus dz credere ꝙ virtus naturalis non venit ad os nisi ab epate: quia si clauderetur via inter hos & epar & os haberet aptū nutrimētū nihilominus eius actio. s. nutritio destrueretur quemadmodū destruuntur sensus & motus prouenientes a cerebro cū neruus stringitur vel oppilatur. Et virtus illa veniēs ab epate facta est ossi naturalis quādiu manet complexio naturalis ossis apta recipere talē virtutē. ¶Instabit aliquis primo contra primū. Nam pertinet medico tractare de causis sanitatis & egritudinis vt apparet. 1. & 3. tegni. Sed mēbra secundum ꝙ sunt tribuētia vel nō tribuētia: & suscipiētia vel nō suscipiētia sunt cause materiales diuersarum egritudinū: ergo medico pertinet tractare de eis. Itē virtutes sunt cause formales corporis sanabilis & actionū eius spectāt igitur ad medicū. ¶Itē instabit aliquis contra secūdū. Curādū est medico principaliter de his omnibus que diuersificāt curas morborum: sed altera cura conuenit lesis virtutibus sensitiuis & motiuis in suo fonte si suus fons fuerit cor & altera si fuerit cerebrū. Nam si fuerit cor remedia debēt applicari circa regionē cordis. Propterea. G. 3. inte. corripit archigenē qui credidit virtutē memorialē esse in corde & in eius lesiōe docet applicare remedia capiti. ¶Itē instabit aliquis contra tertiū: quia si ossa & mēbra eis similia recipiāt virtutē a mēbris principalibus tūc possunt egrotare propter oppilationē inter ea & mēbra principalia & tūc remedia nō sunt applicāda super ossa: sed supra locū oppilatiōis sicut quando manus paliticātur propter oppilationē factā in medulla spondilū colli remedia non applicantur supra manus: sed supra collū: expedit ergo omnino ꝙ medicus sciat vnde venit virtus ossibus. ¶Ad primū dic ꝙ pertinet medico cognoscere que mēbra tribuūt alijs virtutes & que nō & que recipiūt ab alijs & que nō: sed non per rationem demōstratiuā & a priori immo per simplicē & nudā cognitionē: quia ita est & non propter quid. Et id voluit prin. c. 2. doc. 1. istius fen dicens. Membra autem & eorum iuuamēta sensu & anatomia discernere dz. ¶Ad secundum dic ꝙ concesso ꝙ cor est primū principiū virtutū animaliū & naturaliū sicut placuit aristo. quia tamen cor nō explicat actus harum virtutū nisi per mediū cerebri & epatis in lesionibus harum virtutū succurritur cerebro & epati velut principijs immediatis: nō est tamen negligendū cor vbi deficerēt hee virtutes ex passiōe cordis sicut in sincopi. ¶Ad tertiū dic ꝙ expedit medico nosse ꝙ ossa recipiūt assiduo influxu virtutē nutritiuā ab epate: & id voluit prin. in hac littera dicēs. Sed dz credere ꝙ virtus hec ad ipsum nō profluit nisi ab epate: sed vtrū a principio generatiōis venerit ab epate ad os secundum esse potētie quod hz in osse absque dicto continuo influxu vel fit in osse secundum meritum sue complexionis vel alio modo puta ꝙ de celo detur non est curandum medico.

l

tia que est anima sensitiua. Et quãuis auctoritates multe possint adduci: q̄ tñ sunt diuersimode exponibiles: ideo ponemus eas post: ⁊ ꝓbabimus p rõnes nobis sufficientes. Prĩa aĩa sensitiuat dat esse corpi: ⁊ oĩ parti corporis: ergo est actus sbalis oĩs partis: añs est notũ: q̄ destructa aĩa sensitiua in nobis oĩs pars tendit in putrefactionẽ: ⁊ nulla est talis nisi equiuoce: ɔñtia est nota: sed tu dicis probatio antecedentis non est bona: q̄ non seqꝫ: hoc destructo vt aere hoc destruitur vt aĩal: ergo aer dat esse aĩali. Dõm ꝙ non est probatio necessaria: sed signũ inducens ad probandum alias imaginandũ istud: vel dõm ꝙ oẽ ad cuius destructionem aliud destruitur hꝫ cõicare alteri in esse illius: si ergo cessante aĩa sansitiua oĩs pticula nostri corpis dr̃ equoce pars: ⁊ tẽdit ad corruptionẽ: ergo aĩa hꝫ in hoc rõnem cause: sed non põt esse nisi cã formalis: ⁊ cum sit sba: igitur erit forma sbalis: sed dices ꝙ est forma sbalis vnius partis v.g. cordis: in quo sunt oẽs opationes aĩe: vt cõmentator. 1. de aĩa cõ. 94. ⁊ p ɔñs alia mẽbra sunt organa ɔseruata in esse a corde. Dõꝫ ꝙ q̄ hec est opinio multoꝝ opinantiũ opꝫ sic soluere: ꝙ si aĩa sensitiua est actus sbalis huius ptis organice. s. cordis: non vr̃ impossibile: imo ɔueniens ꝙ sit actus sbalis oĩs organici: ⁊ ps oĩs ɔsilis. Scda rõ ad principale: si anima sentiua non esset forma sbalis oĩs partis corporis: tunc aĩal demonstratum vt petrus haberet vnitatẽ p aggregationẽ: quã naturales pipathetici negauerunt: ɔñtia ꝓbatur: nã naturales. p. negauarunt in hoc hoĩe esse. 3. aĩas: quaꝝ vna sit in cerebro: alia in corde: alia in epate: sicut posuit Plato: ⁊ cã quam assignant est q̄ animal nõ esset vnum: cũ sit vnum p vnam aĩam: vt cõmentator. 1. de aĩa cõ. 9. Unde. 1. cantice cõ. 74. dicit ꝙ ẜm hanc opi. vnum aĩal esset plura aĩata: sed si aĩa sensitiua est forma quarũdam ptium: ⁊ quarũdaꝫ aliaꝝ forma est aĩa nutritiua solũ: ergo hoc indiuiduũ est aggregatũ ex diuersis aĩalibus. i. diuersis viuentib⁹ sicut Plato fecit. Dices ꝙ non accidit sil'e inconueniens incõuenienti platonis: q̄ plato posuit. 3. aĩas sicut tria prin^a. ita ꝙ posuit in nobis 3ª aĩalia ꝑma i. tria prima viuentia. s. cerebrũ cor ⁊ epar. Et ex his tribus primo viuentibus non sit vnũ: sed si ponimus corꝑ⁹ viuere: ⁊ so⁹ cor hr̃e aĩam sensitiuã vt formã: ⁊ alia mẽbra esse organa cordis: sed non hñtia aĩam sensitiuam: tunc aĩal est magis vnum: q̄ oĩa membra sunt vnita in vno principali. i. corde: sicut instrumenta in principali agente: dõm ꝙ de platone senserunt. p. ꝙ lꝫ posuerit 3. aĩas ⁊ tria aĩata prima respectu alioꝝ mẽbroꝝ: tñ inter se sunt subordinata q̄ aĩa cordis ⁊ cor: ⁊ aĩa epatis ⁊ epar subordinanꝭ aĩe cerebri ⁊ cerebro ẜꝫ intentionem Platonis: vnde posuit cerebrũ principalius mẽbrum ⁊ dignius: sicut ergo mẽbra alia a corde q̄ non sunt informata aĩa sensitiua: imo sunt in spẽ vegetatiua tu ordinas ad cor: ⁊ ex hoc saluas vnitatẽ: ita plato oĩa mẽbra ordinat ad cerebrum: vel ẽt ad cor: ⁊ saluat vnitatẽ aĩal': tertio ad principale: si malleus incollaretur manui artificis: esset vnitas huius aggregati: satis propinqua vnitati ossis ⁊ cordis: vel manus ⁊ cordis qd̃ dr̃ inconueniẽs. Consequentia est nota: sed dices differt illa aggregatio: prĩo qa malleus non viuit: scdo q̄ non ɔseruatur in esse a fabro: sed a sua forma ⁊ cõtinente: tertio qa si discontinuatur malleus a fabro durat malleus in esse. Dõꝫ ꝙ licet sit differentia aliqua inter duas aggregatiões: tñ satis vñr appropinquare vt diximus: ⁊ hoc mõ ɔformatur intellectui: ⁊ tunc ad primum dicemus ꝙ lꝫ malleus sit qd inanimatum: tñ differt spẽ a manu fabri: ⁊ etiam os differt spẽ vtrobiqꝫ: ergo est aggregatũ aliquod ex specie differentibus: nec ex hoc ꝙ aliqua conueniunt in genere simul iuncta magis faciunt vnum in actu q̄ꝫ si non ɔueniant in genere: imo quedam sunt que minus faciunt vnum. Ad scdm dõm ꝙ aliquo tpe posset esse os ⁊ non ɔseruatum a corde. Ad tertiũꝫ dõm ꝙ os abscisum aliquo tpe durare põt: ⁊ tunc erit simile de osse ⁊ aliquo instrõ artificis alicuius ꝙ duraret aliquo tpe pauco. Quarto aĩa sensitiua est forma sbalis cordis: ergo totius reliq corporis põt poni forma: añs omnes concedunt ɔñtia probatur: qa cor est tante diuersitatis fere in numero ptium quante est totũ corpus: nam in corde sunt ossa in aliquo aĩali: sunt ibi ligamenta: nerui pãniculi: caro: pinguedo: ergo si totum hoc aggregatũ ⁊ eterrogeneũ quod ẽ cor habet aĩam sensitiuam pro forma substantiali: totum aggregatũ etherogeneum quod est totũ corpus potest habere aĩam pro actu sbali. Sed dices ꝙ aĩa est forma sbalis vnius partis cordis: ⁊ non oĩum. Contra: qa quero q̄ est illa pars ɔsimilis: ⁊ sequitur ꝙ esset os cordis in hñtibus os in corde: aut proportionabile in nõ hñtibus: nam aĩa ponitur forma cordis: qa est in medio totius corporis: sicut rex in regno: ergo forma ossis cordis: qa ẽ in medio cordis. Non videtur etiam qd̃ possit esse forma carnis: qa non est pars principalis in operatiõibus aĩe: qa in sensu tactus ponitur mediũ vt. 2. de aĩa cõ. 107. ⁊. 108. nec forma nerui: qa est mẽbruꝫ siccũ: quod aũt aĩa sit sbalis forma solius mẽbri frigidi ⁊ sicci: vr̃ inconueniens: cum ipsa recipiatur in quodã calore: vt in libro de morte ⁊ vita: ⁊ in. 1. can. cõ. 75. Amplius ɔtra solutioneꝫ ẽ auer. 1. de aĩa cõ. pe. vbi vult ꝙ anima recipitur in corde ẜm ꝙ totũ quoddaꝫ hñs talem figuram: vt in exemplo: ⁊ non recipitur vt actus partis ẜm qd̃ ps. Quinto ad principale: aĩa nutritiua in embrione stat loco materie ⁊ perfectibili: ⁊ aĩa sensitiua stat loco forme: ⁊ ambe sunt idem loco ⁊ subiecto: vt dixit auer. 2. colliꝫ. c. de sensibus. Si sic ergo aĩa nutritiua est in oĩbus membris: sed non põt eẽ nisi vt forma: ⁊ cũ sit sba: erit forma sbalis. Sexto ad ꝑncipale: vnitas sbalis in aĩali hoc demonstrato numero sequente inconuenienti est ponẽda quanto magis est possibile: sed ponere vnam aĩam sensitiuam esse formaꝫ sbalem totius ⁊ oĩum ptium viuentiũ aĩalis est in aĩali ponere magnã vtilitatẽ sbalem: ⁊ effugere multiplicitatem: ⁊ nullũ inconueniens seqtur ex hoc: ergo ⁊c̃. Imaginabimur ergo in hoĩe demonstrato oẽm pticulam esse informatam aĩa vna sensitiua: ⁊ per istam hr̃e sbale vltimuꝫ preter intellectum. Sed contra hanc conclusionẽ primo arguiꝭ p Arist. in lib. de cã motus aĩalium i fi. vbi dicit: extimãdũ aũt ɔstare aĩal quemadmodũ ciuitatẽ bene legibus rectã ⁊ nihil sit opus in vnoquoqꝫ esse aĩam: sed in quodã principio corporis existẽte: alia qdem viuere eo qd̃ adnata sunt: hinc surrexit vsitata propõ: membra oĩa sunt adnata cordi: ⁊ cor solũ est aĩatum aĩa sensitiua: scdo p auer. 12. metha phisice cõ. 2. ⁊. 6. ꝑhoꝝ cõ. 59. vbi vult ꝙ cor ⁊ oĩa mẽbra sunt in eodẽ genere: sed cor antecedit i^a: ergo vult ꝙ differant spẽ: sed cor est in spẽ p aĩam sensitiuam: ergo reliqua mẽbra non sunt p illam. Amplius. 2. c. ⁊. 10. cõ. vult ꝙ celũ. s. totus orbis sit sicut vnũ al': sed totus orbis est dispositus in ptibus: q̄ vna spera ɔtinet aliã vt. 4. phi. cõ. 43. ⁊ hꝫ diuersas intelligentias ẜm spẽm: vt põt intelligi. 12. metha. cõ. 36. ⁊. 37. ergo sic erit in aĩali. Amplius. 5. metha. com. 11. vult ꝙ vnitas organici sit alia ab vnitate ɔsilis: ꝙ non ɔtingeret si aĩa sensitiua esset extẽsa sup toto. Amplius. 1. metha. cõ. 26. vult ꝙ caro ⁊ os differũt spẽ. Tertio probatur lꝫ per Alex. atheniensem q vult ꝙ ꝓpõ que dicit anima est tota in toto ⁊ tota in q̄libet pte ⁊ non ps in pte non est sermo verus: nisi in aĩalibus valde impfectis: vt aulosis: que decisa viuunt: aĩa. n. quantũ ad totalitatem suam vr̃ saluari in qualibet pte: vñ quelibet ps decisa viuit: ⁊ vr̃ eẽ intentio auer. 1. de aĩa. 94. cõ. ⁊. 7. metha. 56. cõ. ergo in hoĩe q est aĩal pfectuꝫ aĩa sensitiua non est in qualibet pte. Quarto probaꝭ p rõnes: primo sequereꝭ ꝙ alia mẽbra a corde essent eque: ꝑma sicut cor: probaꝭ ɔñtia: q̄ aĩa sensitiua est forma cordis: ergo oẽs potentie aĩe sunt in corde: q̄ potẽtie sequunꝭ essentiã aĩe: sed eadẽ aĩa est forma carnis ⁊ manus: ergo ẽt in carne ⁊ in manu sunt potentie aĩe: ergo eque principalia sicut cor. Hec est rõ Anto. quã facit in forma rõciniĳ: dõ o' cor primo generaꝭ in aĩali: ergo hꝫ oẽm aĩe potentiam: ⁊ tunc cor generans alia mẽbra generauit ipsa aĩata: aut ergo dedit eis oẽm potẽtiã aĩe: ⁊ hoc non: q̄ tunc essent eque prima: sicut cor: ergo quasdã dedit ⁊ quasdam non. Aut ergo dedit potentias priores aut posteriores. s. sensitiuaꝫ ⁊ motiuã: non posteriores: q̄ dedisset ẽt priores: ⁊ sic haberent oẽs: sequitur ꝙ cor generans alia mẽbra a se aĩata non dedit potentias aĩe sensitiue. Scda rõ sequereꝭ ꝙ in generatione mẽbroꝝ esset processus in infinitum. Nã si aĩa sensitiua est forma hoĩs siue cuiuslibet ptis: tunc quelibet ps hꝫ oẽs potentias: ergo quelibet ps indiget organis. Sed organa sunt mẽbra: ergo qd̃libet mẽbrũ indiget aliĳs mẽbris: ⁊ tunc querã de illis mẽbris: vel sunt aĩata aĩa sensitiua: vel non: ⁊ sic in infinitũ: quare gescendum in primo. s. ꝙ solũ cor sit aĩatũ: aĩa sensitiua reliqua aũt mẽbra sint sibi organa. Scdo ɔñtia est nota. s. ꝙ si quelꝫ ps hꝫ oẽs potentias aĩe: ergo quelꝫ indiget membris: nã ita dicimus de corde ꝙ q̄ in corde est aĩa ẜm oẽs potentias: indiguit organis: nam non posset exire in actũ diuersarũ potentiaꝝ p seipsum: sicut non posset videre ⁊ audire ⁊ cogitare ⁊ generare sanguinẽ p se: sed ꝓ visu indiguit oculo: ꝓ auditu aure: pro sanguine epate: ergo ita erit de quacũqꝫ parte siue mẽbro alio a corde: ꝙ si aĩa est actus sbalis: ⁊ p ɔñs oẽs potentie sunt i illo mẽbro oportebit ꝙ habeat organa. Tertia rõ tunc ossa sentirent: q̄ hñt aĩam sensitiuam: ⁊ p ɔñs organum ad sentiendũ: q̄ cuicunqꝫ dedit nã potẽtiam aĩe ei dedit organa: aliter ista potentia esset frustra: vt arist. deducit. 3. de aĩa. Quarta rõ mãe appropriate mẽbroꝝ sunt spẽs diuerse: ergo forme sunt spẽs diuerse: ɔñtia est nota: p Auer. 2. phi. cõ. 46. vbi vult ꝙ cũ materie sint diuerse diuersificanꝭ forme: añs ꝓbatur nam mã prima ossis est aliĳs dispõnibus mixtionis disposita q̄ꝫ mã propa carnis vt hr̃. 4. methau. in fi. Quinta rõ sequetur: ꝙ vnitas ɔsil'is non esset maior q̄ꝫ vnitas officialis ꝙ est ɔ auer. 5. metha. cõ. 11. ⁊ ɔtra sensum visus: ɔñtia ẽ nota: q̄ vtrobiqꝫ ẽ vnus actus sbalis. Sexta rõ: mẽbra differũt spẽ: ergo nõ sunt actuata vna aĩa sensitiua: añs ꝓbaꝭ: q̄ membra hñt distinctas opationes spẽ: ⁊ distinctos modos sbe: ⁊ figuras: ⁊ colores ⁊ oĩa accidentia: ergo distinctas formas spẽ. Si. n. hoc negareꝭ: non posset ꝓbari: ꝙ asinus ⁊ equus differant spẽ. Septima rõ est: si vna aĩa sensitiua est forma sbalis oĩs ptis: diffinitio ossis esset diffinitio carnis: ɔña est nota: q̄ diffinitio est forma sbalis: vt pꝫ. 1. phys. cõ. 63. Octaua rõ: caro petri: ⁊ os petri plus differũt: quã caro petri: et caro martini: silr̃ in organicis: oculus meus: ⁊ auris mea: plus differunt: q̄ꝫ oculus meus ⁊ oculus tuus: sed caro petri: ⁊ caro martini: differũt numero: ⁊ oculus meus: ⁊ oculus tuus: differunt numero: ergo caro petri: ⁊ os petri: differunt plusq̄ꝫ numero: ğ spẽ ⁊ silr̃ oculus meus: ⁊ auris mea: differũt plusq̄ꝫ numero ⁊ p ɔñs spẽ. Nona rõ mẽbris diuersis: vt carni: ⁊ ossi in manu repugnat nature ɔtineri p re contineri: ergo differunt spẽ: ɔña est nota: q̄ vel repugnat nature ɔtineri p quantitates: vel p formas: nõ p quantitates: q̄ quãtitatibus nõ repugnat cõtinuatio: imo due quãtitates mathematice: vel duo puncta se tangẽtia: faciũt vnũ: vt. 5. phi. cõ. 22. ğ repugnat formis: sed nõ repugnaret si esset vna forma numero: vt notũ est: ergo repugnat: q̄ est diuersitas formaꝝ in spẽ: naꝫ formis diuersis in spẽ. s. informatis p illas repugnat ɔtinuari vt. 6. phi. cõ. 2. vbi dicit: impossibile est vt vnũ ẜm ɔtinuationẽ ɔponaꝭ ex diuersis spẽ: añs est Auer. 5. metha. cõ. 2. vbi vult: ꝙ non sic est vnũ mẽbrũ organicũ: sicut est vnuꝫ mẽbruꝫ ɔsil'e: vt os: sed os est vnũ ẜm ɔtinuationẽ: q̄ diuidiꝭ in ptes que sunt ɔtinue: vt ibidem cõmentator: ergo vult ꝙ organicũ nõ sit vnũ ẜm ɔtinuationẽ. Amplius ẜm cõmentatorem ibidẽ vnuꝫ ẜm ɔtinuationẽ: est a quo si ps auferatur adhuc qd̃ remanet dr̃ vnũ: vt linea recta: vel corpus aliqd̃ consimile: vt caro: Sed mẽbrũ organicũ non est tale: q̄ si ps auferaꝭ non dr̃ vnũ: imo nõ dicitur illud sicut si ps auferaꝭ a subtelari. Amplius. 5. phi. cõ. 26. vult ꝙ ɔtinuitas q̄ que repitur in mẽbris ɔtinuis. s. organicis: ⁊ ẽt in artificialibus nõ ẽ talis qualis est illa que repitur in mathematicis vt punctns duab⁹ lineis: ⁊ linea duab⁹ supficiebus: nã ista ɔtinuatio nõ est nãlis. s. vt organica dicimus naturalr̃: cõtinua vt ibi intelligit auer. ğ ɔtinuatio cõsimilis illius vt ossis ad aliud vt carnem est p duas supficies: ⁊ nõ p vnã cõeꝫ: ⁊ illud continuatũ male intellectuꝫ facit imaginari ꝙ ɔtinuitas nãlis sit ɔtinuitas mathematica: cum auer. ẜ noluerit nisi de quadã naturali ɔtinuatione: sicut est continuitas diuersoꝝ consimiliũ ⁊ diuersoꝝ lignoꝝ: nam simile in suis partibus est vere ɔtinuum continuitate mathematica: ⁊ hec fuit mens auer. siquis considerat. Decima ratio que sic se habent ꝙ vnum potest in aliquem effectum in genere: alteꝝ non potest aliquo mõ: nec intense nec remisse: nec cõpletiue nec dispositiue: videntur specie differre: sed quedam mẽbra organica adinuicem cõparata: ita se habẽt vt oculus ⁊ pes: ⁊ quedã cõsimilia: vt caro ⁊ os ergo maior probatur: q̄ forma est principium operationis: ergo participantia in eandẽ formã possunt in eãdem opationẽ: quãuis non sit necessarium equaliter posse in illaꝫ. Nec valet si dicatur ꝙ stante vna forma fiunt diuerse operationes pp diuersitatẽ cõpositionum ⁊ cõplexionum mẽbroꝝ: nã operatio dꝫ habere latitudinem tantam quantam habet complexio: quia actus secundus debet habere latitudinem tantam quantam prius: aliter forma esset sine operatione: sine operatio sine forma: sed forma numero vna stat cum complexione lata tanta latitudine quanta est diuersorum membrorum complexio: ergo eadem operatio diuersificata secundum gradum stabit cum complexione secũdũ graduꝫ diuersificata: ita ꝙ vnus gradus operationis stabit cum vno gradu complexionis ⁊ alius gradus operationis cum alio gradu complexionis. Amplius nõ valet dicta solutio: q̄ videtur concedere ꝙ cõpl'ones diuersorum membroꝝ differant specie: ⁊ apparet q̄ complexio epatis est principium alicuius operationis: cuius nullo modo potest esse principium oculi ɔ⁹ sed diuersitas specifica complexionis arguit diuersitatem specificam in sba: sicut arguit Auicen. c. de complexionibus: cum dicit ꝙ si medicina temperata haberet temperamentum hominis: esset de sba hominis. Posset etiaꝫ dici ad maiorem quod est falsa: quia masculus ⁊ femina sunt eiusdem speciei vt. 10. metha. ⁊ tamen nõ possunt in eandem operationeꝫ: ita vt quicquid potest vnum possit reliquũ. dicendum ꝙ hoc est propter proprietates siue qualitates differentes specie que possunt esse in non differentibus specie: sicut in vno pomo color ⁊ odor ergo vbi in complexionibus non est diuersitas specifica stante vna forma mẽbrorum: non quicquid potest vnum potest alerum. Post has ratiões sunt rationes magistri Angeli de senis sibi proprie. Prima ratio ⁊ est vndecima alicuius generati partes magnitudinis differunt spẽ: ergo partes animalis sunt spẽ differẽtes: añs est auer. 6. phi. cõ. 5. probo ɔñtiaꝫ. q̄ alicuius generati a natura partes magnitudinis spẽ differunt: tunc ille partes vel sunt ɔtinue continuitate

tinuitate aliq̄ posita ab Arist. 5. phi. ⁊ cō. 34. vel sunt ꝯtigue sepate: sed hoc ſm
est impossibile: q2 ptes huius nō essent ptes vnius generati: sicut nec dicimus
ꝙ lapis ⁊ ferrum sint partes vnius magnitudinis generate: relinquitur ergo
primū ꝙ alicuius generate magnitudinis vnius partes spē differūt: sed ī nul
lo generato inuenimus tantā diuersitatē ptium quantam' in aiali: ꝓprie'ī ho
mine: ergo ptes eius spē differūt. Duodecima rō: si vna aia sensitiua est forma
cuiuslibet ptis aialis: ⁊ p ꝯñs ptes non differunt spē: tūc in generatione aialis
transmutatū in principio transmutationis esset in eadē spē transmutato in fi/
ne transmutationis: ⁊ sic totum transmutatuꝫ esset vnū numero: ⁊ tota trans/
mutatio esset vna numero cōposita ex ptibus differentibus numero: sicut est
motus localis: hꝫ est ꝯtra auer. 6. phi. cō. 59. vbi dicit motus generatiōis ⁊ cor/
ruptionis est cōpositus ex transmutatione in q̄litate ⁊ transmutatione in sba:
⁊ transmutatio que est in sba est in non tpe. s. prouentus forme sbalis: ⁊ est mo
tus alicuius generationis totius: vel totū cōpositum ex motibus ptiū gnābili
bus cōpositis ex mēbris diuersis: ⁊ pp hunc modum postremū excipit hoc in
generatione: ⁊ dixit: sed non semp est ita. i. sed non seqtur vt transmutatū pce
dens: ita sit de spē transmutati posterioris: sed de alia spē: lꝫ transmutatio sit
eadem spē: cōmentator ergo loquens de generatione vnius aialis: vult ꝙ ta/
lis generatio non sit vna in spē in principio ⁊ ī fine: īmo vult ꝙ generatio aia/
lis sit motus cōpositus ex motibus generabilibus ptium: diuersis in spē: hoc
ēt apparet fuisse de sua intentione: qua al' q2 vult ꝙ in generatione homoge
nei non sit dare primum generatum: cum generatio sequaꝛ alterationem: et
sic in alteratione non ē dare primum sicut nec in conti°. ita in generatione cō
similis rei siue homogenei non est dare primum: sed in generatione alicuius
hn̄tis multitudinē distinctaꝝ spē est dare primū ꝙ generatur sicut cor in aiali:
hec'ē mēs auer. ibidē lꝫ possent dari quedā fuge. Decimatertia rō: si aia sensiti
ua informaret ossa: ergo sentirent: probaꝛ hoc aliter quā supra: q2 ossa pn̄t re
cipere sensibiles qualitates: receptione spūali: ⁊ hn̄t aiam sensitiuaꝫ ergo sen/
tiunt: ꝯñtia est nota: q2 nō plura regruntur ad sentire: vt. 2. de aia cō. 124. vbi
pbaꝛ ꝙ plante non sentiunt: q2 non hn̄t modū al' mediū quo recipiant spēm
sine mā: q2 iam dixit ꝙ recipiunt: q2 tales calefiunt ⁊ infrigidanꝛ: añs ꝓbatur
s. ꝙ ossa recipe pn̄t spēm sine materia: ⁊ presupponaꝛ ꝙ in pceptione caloris
p tactū mediante carne vera caliditas realis generetur in carne sentientis: ab
surdum. n. vi: ꝙ aliquo tangente aquam calidam nulla caliditas realis gene/
retur in carne sentiētis: ⁊ ꝓbaꝛ q2. 2. de aia. cō. 118. Corpus eq̄le in calore nō
sentimus: etiam tactus sentit tangendo suū obiectū: vt cō. 115. ⁊. 116. tūc argui
tur magis calida minus calidum tangente necessario ipsum alterat: ergo ⁊c.
Itē tactus sentit in instanti. Item manus infrigidata nunq̄ꝫ sentit caliduꝫ nisi
p realem remissionem frigoris: ergo manus tpata sentiens excellens calidum
intenditur realiter in calore. Item sensatio dolorosa intenditur manifeste: ꝙ
non pōt fieri sine reali corrūpente. Ex his infertur ꝙ in sensatione que fit me
diante carne oīs receptio que fit rōne carnis p suam ꝯ°nē fit materialis ⁊ cor
poralis: ⁊ cū ad oēm sensationē requiratur receptio spūalis: illa fit p animaꝫ
carnis. Ita ꝙ recepta caliditate mālī in carne: ad ipsam seqtur receptio spi//
ritualis in aia carnis: vel in carne: ſm ꝙ aiata est: que receptio spūalis presup
ponit primā mālem: ergo illud p quod fit receptio abstracta a mā est aia sensi
tiua: sed in osse est aia sensitiua: ergo sentiet. Naꝫ nihil est ꝙ prohibeat qn os/
se realiter calefacto: intentionaliter recipiatur caliditas in aia ossis: vel si osse:
vt aiatū est: ⁊ forte diceretur ꝙ receptio spūalis fit in toto aggregato: hoc aūt
repugnat cōplexioni ossis: sed hoc non valet: q2 cōplexio ossis vel carnis dis/
ponit ad receptionē cum materia: sola aūt anima disponit ad receptionem si
ne materia. Decimaquarta rō: si aia sensitiua esset forma cuiuslibet partis: nō
magis esset instr̄m in sensu tactus neruus q̄ꝫ caro: ꝙ est contra arist. ⁊ cō. 116.
⁊ in multis alijs cō. probatur ꝯsequentia: q2 neruus non esset magis instr̄m q̄ꝫ
caro p aiam: nec p ꝯ°nem: q2 magis est media in ꝯ°ne caro q̄ꝫ neruus: cum sit
frigide ⁊ sicce cōplexionis: ꝯfirmaꝛ: q2 sensitiuū est illud qd̄ est primū subiectū
potentie sensitiue: sed tam caro q̄ꝫ neruus equaliter est subiectum huius po/
tentie: q2 aie: ergo nihil est qd̄ faciat plus vnum esse instrumentuꝫ quā aliud.
Decimaquinta rō seqtur ꝙ sensibile positū supra sensum faceret sensum: ꝙ ē
ꝯtra Arist. 2. de aia ⁊ ꝯtra cō. 73. ⁊. 74. ⁊. 116. ꝯñtia est nota. Decimasexta rō:
sequitur ꝙ sensus tactus non sint plures vno: ꝙ est ꝯtra aristo. 2. d aia: ⁊ cō.
108. ꝯñtia probatur. Nam aia sensitiua eadem in se ⁊ in suis ptibus extendiꝛ
eq̄liter supra oēm pticulā sentienteꝫ aia egrotans in hac vna pticula sensitiua
v. g. In neruo est sensus tactus: sed oīs ps que hꝫ tēperamentuꝫ p sensu calidi
⁊ frigidi: hꝫ ēt tpamentuꝫ sicci ⁊ humidi: q2 eadē pte hoc iudicam° aspex ⁊ le
ne: ⁊ graue ⁊ leue: ḡ vna aia sensitiua ī vna pticula vni° tpamēti dr̄ oīs tactus
nisi tu velles ponere aiam vnam ⁊ potentias diuersas differentes ab essentia
aie: vel velis ponere aiam sensitiuaꝫ solū in corde: ⁊ opari diuersis instr̄is: ꝙ ē
ꝯtra positā ꝯ°nem. Nos ergo pp dissolutionem rōnum resumamus ꝯclusiōeꝫ
quam intendimus: ⁊ addamus ad declarationeꝫ illius: q̄uis credamus ꝯ°
nem non esse demonstrabileꝫ: nec eius oppositū. Est aūt conclusio ꝙ anima
sensitiua est forma sbalis cuiuslibet partis aialis. v. g. hominis: hanc credim°
fuisse mentem arist. 2. lib. de ptibus aialium illo. c. Habitum aūt. Ubi vult ꝙ
totum corpus hꝫ vnam aiam sensitiuam: lꝫ cor primo illaꝫ hēat: hoc credimus
voluisse auer. 1. de aia. cō. 53. cum dixit ꝙ membra cerui ⁊ leonis differunt: q2
aie differunt: oculus. n. cerui ⁊ leonis ex natura mixtionis nobis apparentis ⁊
os cerui ⁊ leonis non videntur differre spē: si ergo differūt est q2 aie differūt.
Idem. 1. de aia cō. 93. Cum ita sit: necessarium est vt aia sit in toto aiali: vna ī
subiecto: ⁊ plura ſm virtutem: ita vt quedā ptium sit subiectum quarundam
ſm qd̄ nutritiua sit subiectum sensitiue. Dixit ergo in toto: etiaꝫ dixit subiectū
igitur si nutritiua in aiali est proprie materia ⁊ subiectum: vbicūq3 est oꝫ ꝙ sit
sensitiua. Has aūt auctoritates scimus aliter posse induci. Sed sic nobis satis
faciūt. Ad declarationē aūt vlteriorē presupponimus hic primo ꝙ sperma vi
ri agens in mām homogeneā ⁊ ꝯtinuam generet aial: inducendo in illaꝫ ma
teriam ꝯtinuam diuersas dispōnes in partibus eius diuersis ſm quod aia re
grit. Scd̄o rōcinamur ꝙ aia sensitiua humana est quedam forma: que si esset
sepata: esset vna res simplex vt vna intelligentia: que esset principiuꝫ oīs opa
tionis sensitiue ⁊ cogitatiue vsq3 ad sensum tactus: ⁊ hoc q2 talis forma ⁊ talis
gradus pfectiōis: sicut intelligentia mouens celū est principiū oīs effectus pro
ducibilis a celo: ⁊ sic si intelligentia esset forma in mā: ⁊ celum haberet mām
⁊ reciperet formā mediante quantitate: recipet in oī pte celi: ⁊ celū esset mul/
tiplicabile: sic ista aia sensitiua que est forma mālis: ⁊ nō separabilis: vt. 2. de
aia cō. 22. est extensa super toto aiali ⁊ in oī ei° parte: ⁊ si ipsa fuisset principiū
vnius solius operationis pfectibilis: vno mō subiecti ⁊ complexiōis: animal
fuisset quid vnū vniforme vt metallum vel lapis: sed q2 illa forma de sua natu
ra est principium operationis visiue: que fit tali modo organi: ideo oportuit ī
hac materia ꝯtinua que informatur quādam parteꝫ sic figurari ⁊ situari ⁊ cō

plexionari vt ea possit fieri visio: ⁊ quia est principium opationis auditiue: oꝫ
fieri autem in hac materia ꝯtinua: ⁊ q2 est principium opationis ambulatiōis
⁊ captionis: ideo oportuit fieri pedes ⁊ manus: ⁊ sic discurrendo p oēs opa/
tiones: ⁊ q2 hec aia est principiū generationis ⁊ nutricationis in aiali: ita inue
stigabis necessitatē organorū necessarioꝝ ad alimenti ⁊ spermatis generationē
hanc ergo formam scꝫ animam sensitiuam sperma generat super tota materia
⁊ in diuersis ptibus huius māe facit diuersas dispōnes in mō cōplexionis et
sbe ⁊ situs ⁊ alligōnis ⁊ figure ⁊ oīum alioꝝ que ad diuersitatem opationum
requiruntur: sed q2 aia illa informās oia mēbra non poterat in illis recipi nec
ꝯseruari: nec ēt poterat opari aliquā opationē in quocūq3 organo nisi esset q̄/
dā caliditas actualis: ⁊ hoc appꝫ ad sensum: lꝫ in nostris ꝯclōnibus plurimuꝫ
conati sumus in dādo cām in hoc: ideo factum est vnū mēbrū. s. cor. in quo iste
calor actualis. s. spūs q̄dam actu calidus generatur: ⁊ ideo calor ille valde di/
gnificatur ab auer. collꝫ. 2. frequenter: ⁊ collꝫ. 4. c. de signis ꝯplōnum cordis:
⁊ ideo ēt aia poniꝛ ꝙ sit in illo calore q dr̄ calor nālis: vt appꝫ. 7. metha. cō. 31.
⁊. 8. phi. cō. 43. ⁊. 1. can. cō. 73. non ꝙ sit in eo sicut in subiecto: sed sicut in cōi
organo pro oī operatione: ⁊ sicut in eo qd̄ est forma caloris cōis al' ꝯplōnalis
in vnoquoq3 mēbro: ⁊ sine quo aia non posset perdurare in quacūq3 pticula:
⁊ q2 cor facit hunc calorem: ideo principale poniꝛ non pp aiam sensitiuam esse
sibi formā substālem: q2 in hoc digitus pedis est ita nobilis sicut cor: nec pp hꝫ
ꝙ est prius aiam recipere sensitiuam quā alia mēbra: q2 vmbilicus esset prior
⁊ nobilior corde: vel cuiuscunq3 ꝯtinui pars prius generata esset nobilior: sed
cordis nobilitas est pp hoc ꝙ generat vnum corpus calidū: qd̄ est forma pfe/
ctio cuiuslibet particule: ſm qd̄ dictum est. Nos autem iam diximus exemplū
in hoc: ⁊ est ꝙ imaginemur formā ferreaꝫ esse aiam ferri: ⁊ ꝙ ipsa esset princi
pium operationis secatiue ⁊ limatiue ⁊ malleatiue pungitiue: ⁊ esset princi/
piū opationis specularis: ⁊ opationis que esset in posse premi: ⁊ accepta vna
mā ꝯtinua de qua fieret ferrum vnū vere ꝯtinuum: vna pars illius ferri alte/
ri continua distorta formaretur ad formam sere. Alia ad formaꝫ lime: ⁊ alia ad
formā mallei: ⁊ alia ad formā acutā: ⁊ alia fieret tersa pollita specularis: ⁊ alia
ps mollificareꝛ: ita ꝙ esset p̄ssibilis: ⁊ vltra hoc imagineris in medio ferri vnā
ptem circūcirca specularez lucidam: q̄ irradiaret oēs' alias predictas ptes fer-
ri: sine qua irradiatione opari non possent: manifestū est. n. ꝙ hꝫ totum corpus
hꝫ aiam ferream: ⁊ totum est ꝯtinuū: lꝫ vna ps sit ſm aliquē moduꝫ disconti/
nua ab alia: ⁊ ꝙ aia ferri facit has oēs opatiōes: ⁊ nulla ps in hoc ꝙ est eē fer/
rum est alia principalior: sed in hoc ꝙ est alios radiare: sicut suo mō imagina/
bimur vnuꝫ hoiem siue vnum equū in quo est vna aia sensitiua informās oia
membra: ⁊ p oia faceret oēs operationes. s. per diuersa diuersas operatiōes:
⁊ ideo videt p oculū: ambulat p pedem: ⁊ pes. i. aia pedis per oculum videt:
⁊ oculus p pedem ambulat: ⁊ sic de alijs. Sed dubitatur primo q2 videntur
contra auer. 1. de aia cō. 89. vbi vult ꝙ aia non facit diuersas operationes per
vnicā virtutē ⁊ mēbra diuersa: sed ex hac opinione tua iuncta cū alia que dicit
ꝙ potentia non differt ab aia: seqtur ꝙ ad diuersitatē opationis stante vna aia
solū requiriꝛ diuersitas mēbroꝝ. Scd̄o dubitaꝛ q2 si aia sensitiua extendiꝛ su
per qualibet parte: sicut forma ferri super ferro: ergo manu amputata esset fa
ctum aliud indiuiduū: sicut cum de vno frusto ferri fiunt duo frusta. Dubita
tur tertio: concesso ꝙ aia sensitiua sit forma vltīa dans esse: vtrum preter eam
possumus ponere diuersitatem specificam in vnaquaq3 pte. v. g. carne respe/
ctu ossis: ⁊ hoc p diuersas formas sbales ꝯsurgentes in diuersificatione ꝯplo/
nis ⁊ modoꝝ sbe. Dubitaꝛ quarto q2 vr̄ ex his ꝙ generatio aialis fit simul: si/
cut rei habentis vnam sbalem formā: quod est contra Ari. 2. de generatione
aialium: ⁊ auer. collꝫ. 2. ⁊. 6. phi. cō. 58. ⁊. 12. metha. cō. 1. ⁊ Aui. 3. can. fen. 21. 2.
c. Ad primū dōm ꝓ intellectu illius cō. ꝙ p diuersitatē virtutum distinctā cō
tra diuersitatē mēbroꝝ intelligo nām aie talis perfectionis siue lineatiōis qua
dr̄ principium totum: vel tot operationū: sicut aia aialis hn̄tis solum sensum
tactus hꝫ solū vnā virtutē: ⁊ hoc q2 est talis nā: vñ si esset sepata talis esset aia
talpe hꝫ q̄ttuor virtutes: q2 non hꝫ visiuā: ⁊ tn̄ aia talpe est vna forma simplex
non hn̄s in se q̄ttuor res que sint q̄ttuor virtutes: aia equi hꝫ. 5. virtutes: ani/
ma hoīs hꝫ. 6. loquendo in exēplo: ⁊ quecūq3 istarū formaꝝ est forma simplex.
Scd̄o ꝯsiderādum ꝙ p membra diuersa intelligo diuersa in modis ꝯplōnuꝫ
⁊ modis sbe ⁊ alijs naturis: vt caro diuersificatur ab osse ⁊ alijs mēbris: ⁊ ma/
nus ab oculo. Tertio ꝯsiderandū ꝙ p membra iuncta siue vnita ītelligo mē/
bra principalia: ⁊ proprie cor: in quibus principalibus reliqua alia membra
vniuntur per modos calorū quos recipiunt: ⁊ ipsa principalia dicuntur vnū:
q2 sunt principium respectu alioꝝ: ⁊ hoc totuꝫ dr̄ verius de corde. Quarto cō
siderandū ꝙ p mēbra ꝯuenientia intelligo mēbra pticipantia vna forma sbali
vltima p quā ꝯstituunꝛ in esse specifico. His habitis que sunt expōnes voca
bulorū quibus ibi vtitur Auer. Dicamus aia sensitiua hoīs non agit opatiōes
diuersas verbi grā operationes. 5. sensuū per virtutem vnam ⁊ mēbra diue r
sa: q2 si aia hominis esset vnius virtutis vel paucaꝝ: nunq̄ꝫ pp diuersitateꝫ mē
brorū diuersa ageret: sicut si aia aialis hn̄tis solum sensum tactus informaret
mēbra humana: non ppea oparetur plures operationes. Et si aia talpe pona
tur in homine: non videret: nec scd̄o agit opatiōes diuersas p virtutes diuer/
sas ⁊ mēbra vnita. i. vnius dispōnis: q2 si aia hoīs informaret corpus oīno ho
mogeneū: nō ageret diuersas opationes: q̄uis illa aia habeat diuersas vir/
tutes. Nec tertio agit diuersas operationes p virtutes diuersas ⁊ diuersa mē
bra tm̄. s. ꝙ illa diuersa non essent iuncta ad aliquod principale mēbrū: ⁊ non
essent iuncta in vna forma substantiali: q2 tunc rediret opinio platonis: nam
hoc aial non esset vnum: sequitur quarto ꝙ anima hoīs agit operationes di
uersas quattuor cōcurrentibus: primo q2 p virtutes diuersas. i. per aiam vnā
que est principium diuersarum operationum: secundo etiam mēbra diuersa:
q2 diuersa consimilia ⁊ diuersa organica per diuersitatem ꝯplexionum ⁊ mo/
dorum substantie ⁊ compositionum: tertio ⁊ p membra vnita: s. principalia: q2
requiruntur membra principalia propter diuersos motus calorum: qui non
poterant esset in vnoquoq3 membro extrinseca mixtione in qua sunt diu r sa:
quarto oportet ꝙ membra ꝯueniant in forma substantiali: aliter rediret opi.
Platonis: ꝙ animal non esset vnuꝫ ⁊ hoc est quod dicit. Opinantur quod fa
cit per virtutes diuersas: ⁊ membra vnita. s. principalia: ⁊ membra diuersa: et
intelligo cum dixit per virtutes diuersas ⁊ membra diuersa. i. cum hoc ꝙ agit
cum membris conuenientibus. s. in substantiali forma: quoniam si sic non in
telligeretur: erit idem cum sermone Platonis: q2 si poneres membra diuersa
ſm diuersas formas substantiales vltimas. Ista esset sicut opinio Platonis: q
posuit vnam formam substantialem. s. vnā aiam in cerebro: ⁊ aliam in corde:
⁊ silr̄ si p diuersas virtutes intelligeres diuersas aias ⁊ non vnam animaꝫ: re
diret opi. Plato. Ad scd̄m dōm ꝙ hic hō demōstratus inquātū est q̄d vnum
p vnam formā extensaꝫ in mā: sic est de eo in diuisione: sicut de diuisione ferri
vnius homogenei: sed inquantuꝫ est quid vnū aggregatione suaꝝ ptiū diuer

sarum ordinatarum ad vnā opationem ꝑncipalē: que est cognitio: diuisio ma nus ab eo non facit aliud indiuiduū: sed perfectius. Ad tertiam dicendum ꝙ tu potes incedere altera duaꝝ viaꝝ: prima ꝙ nulla dr̄ia sbalis fit inter membra: sed solū dr̄iam in modis ꝯplonum ⁊ aliarum naturarum: qualis dr̄ia reperi potest in vno difformi ꝯtinuo habente vnam solam formā sbalem: sicut in ferro supra exēplificato: ⁊ sicut in auro cuius pars est fusa: ⁊ ps ꝯgelata: ⁊ videt superficialiter dicere auer. hoc coll. 2. 1. c. vbi dicit: dr̄ia que inuenitur in istis corporibus ꝯsilibus non euenit nisi ſm dr̄iam calidi frigi. sicci ⁊ hu. ſm quod inuenitur ꝗ̄titas in eis: ⁊ est determinatū in. 4. methau. ꝙ forme eorū nō sint aliud nisi forme ꝯplonales siue ꝗ̄titie ⁊ ꝙ accidentia que sunt propria i vnaquaqꝫ spē ipsoꝝ nō sunt sba. i. a sba ꝑ se: sꝫ sunt seqntia formas ꝯplonales: dꝫ aūt exponi sba. i. a sba: q: nō erat dōꝫ aliꝗ̄d dubitādū ꝙ diuersa accn̄tia in diuersis cōsimilibus essent sba: sed an essent a diuersa sba: ⁊ ſm hanc viam qn̄ phi ⁊ medici dn̄t mēbra esse diuersaꝝ spēꝝ improprie sumunt ibi dr̄iam specificā ꝑ diuersitatē in multis accn̄tibus: q̄uis in sba sit ꝯuenientia. Scd̄a via est ꝙ vnū quodqꝫ ꝯsimile differt ab alio spē qn̄ ꝯsideratur preter vltimā sbalem formaꝫ q̄ est aīa sensitiua: sed cū ꝯsiderata fuerint vt sunt sub aīa sensitiua: sunt vnum numero: ⁊ est dicere ꝙ in hoīe sunt plures forme sbales: non que sint actus vltimi ꝯpletiui: ꝑ quos actus specificentur: imo ꝑ vnam solā sbalem formā que est aīa sensitiua oīa membra sunt in actu in aīali viuo: forma. n. sbalis ossis per quam os sbaliter est aliud a carne non est in actu vltimo cōpletiuo ossis: imo sicut potentia ⁊ recipiens actū ꝯpletū qui est aīa sensitiua: ⁊ iō corrupta vel ꝑ diuinam potentiā remota aīa sensitiua: remanēt mēbra sub proprijs actib⁹ ⁊ dr̄ia spē: ⁊ qd̄ euidenter declarat hoc est q: ꝯplō siue calor ꝯplōnalis ꝓprius vnicuiqꝫ ꝯsili est diuersus a calore cōplōnali alterius: ꝑ quos calores differūt ꝯplonaliter: ⁊ tamen illi calores non sunt vltimi actus cōplonales in ꝯsilibus imo sunt sicut potentia ⁊ ꝑfectibiles vno calore actuali extenso a corde super oīa membra. Item dicimus ꝙ forme sbales diuerse i vnoquoqꝫ ꝯsili nō sunt in actu primo ⁊ vltimo: sed sunt potentia: ⁊ ꝑfectibiles vltima sba: que est aīa sensitiua. Ad quartū dōm ꝙ iam substentauimus qd̄ totius aīalis generatio fit sil̄r ita ꝙ totus sanguis primo disponit: ⁊ sil̄r sup toto inducitur vna aīa sensitiua: ⁊ si in hoc fit successio est ꝑꝑ subiectū esse ꝯtinuū: cuius partes quedaꝫ sunt magis propinque agenti ꝗbusdā: quo ignis ꝯtinuo generatur in ligno: ⁊ qn̄ dr̄ ꝙ cor primo generat intelligit quantū ad manifestation ē sue opatiōis sequamur aūt viam cōeꝫ: ꝙ primo generat cor: subsequenter alia mēbra: ⁊ q: generans est vnū: ⁊ mā vna ꝯtinua ꝯtinuū aliqd̄ generatur: ⁊ cor dr̄ generans alia: q: est sicut finis in quē alia ordinātur. Sed tu diceres: statim cuꝫ cor ē primo generatū mā fit discontinua. Dōm primo ꝙ falsum est: sicut lignuꝫ cuius ps ardet est ꝯtinuum ligno non ardenti: vt post dicet: vel dōm ꝙ virtute vni⁹ agentis dantis vnā formā fit recontinuatio: sicut si vnus ignis incipet ardere lignū primo ab vna pte: ⁊ postea ab alia: i toto fiet vnus ignis ꝯtinuus: ꝑpter solutiones quarūdam rōnum: ꝯsiderandū ꝙ aīa sensitiua ꝯsideratur siue sumitur tripliciter: vno mō pro ipsa sba: ſm qd̄ ꝑ ipsam suppositū ꝯstituitur in esse circūscripta opatione: ⁊ vt sic est actus sbalis oīs ptis ꝯsilis: ⁊ disponit ad ipsam ꝯ⁰: ⁊ non requirit corpus manifestā organizationem ⁊ substentaretur: al's vt substantietur ꝑ aīam: vnde quēlibet pars ꝯsilis aīati est aīata: ⁊ ideo in ꝑncipio generationis ꝑua vel occulta organizatio est in hoīe cū primo aīatur in vtero: ⁊ hoc modo sumunt aīam: phi: qn̄ de ea absolute dicunt ꝙ est suba que est forma. Scd̄o mō sumitur aīa pro ipsa sba ordinata in operationes: ⁊ tunc est actus corpis organici: ⁊ hoc mō sumunt aīam phi: qn̄ dicūt ꝙ ē actus organici corpis: ita ꝙ ipsa aīa quantū ad sui totalitatē virtualem. i. quantū ad oēs virtutes: ⁊ sꝫ ꝙ potens operari oēs opationes: est actus totius huius hominis hn̄tis oīa organa: ⁊ vt potens opari imediate principalē opationē: que est cogitatio ē actus principalis membri. ꝟ. g. cordis vel cerebri sic organizatorum ⁊ vt potens opari alias operationes minus nobiles: est actus ptium minus nobilium. ꝟ. g. vt potens videre: est actus oculi: si visio fit in oculo. Ex quibus apparet primo quare mēbra organica composita ex ꝯsilibus dicta sunt instrumenta aīe ab Arist. 2. de ptibus aīaliuꝫ. 1. c. ⁊ ab Aui. supra: nā organizatio non est inuenta nisi ꝑꝑ opationes aīe: sicut fistula ꝑꝑ fistulationem: ⁊ quanto aīa opatiuior: tanta organizatio maior: vt. n. aīa ꝯstituat in esse subāli subiectū. i. vt sit actus materie non reqritur organizatio: sicut apparet: q: minimū carnis est aīatum. Scd̄o apparet ꝙ aīa potens operari est actus totius organici: ⁊ non proprie ptis: vt. n. potens operari. ꝟ. g. videre: est actus totius oculi: q: membri hn̄tis talem figuram ⁊ ꝯcauitatem ⁊ hmōi naturas: ⁊ ideo diuiso organico non dr̄ aīatum: ⁊ ꝑꝑ hoc aīalia quoꝝ membra sunt ꝯsilia: ⁊ quoꝝ ptes decise viuunt: hn̄t aīam que est actus totius ⁊ ptis: ⁊ dr̄ illoꝝ aīa. q. vna in spē: q: diuiso subiecto quelibet ptium agit opationem sensus ⁊ motus: sed diuisa manu vel pede vel oculo: non: ⁊ dr̄ illa pluralitas aīe in numero: ⁊ quasi vnitas in spē: non ꝙ sint actu diuise ⁊ numerate: sed sicut forma ligni ꝯtinui dicit multiplex numero: vel vna spē: q: ꝑ diuisionē pn̄t fieri plura ligna numero: sꝫ aīalis organici: ⁊ organici mēbri: dr̄ aīa vna numero: q: nulla ps diuisa potest opari: ⁊ sic intelligitur cō. auer. 1. de aīa. 93. ⁊. 94. Considerandū tn̄ ꝙ lꝫ dicamus mēbra organica esse aīe instr̄a: vl'e tn̄ instr̄m ⁊ primum in oī opatione ē ꝯ⁰ ⁊ rō est q: sicut substantia que est aīa est primuꝫ ⁊ principale agens in oī opatione aīati: ita ꝯ⁰ que est imediatum disponens ad aīe receptionem est primū instr̄m: ⁊ ideo Gal. dignificauit ꝯ⁰nem: ⁊ posuit eā quasi substantiā: vt appꝫ 1. de vti. par. Tertio apparet qd̄ voluerunt antiq dicere multi cū dixerunt cor esse aīatum: ⁊ reliqua membra esse instr̄a cordis: quāuis viderēt ꝙ vna aīa sit actus cordis ⁊ alioꝝ: nam aīa sensitiua que informat cor agit per cor nobiliorem opationē. ꝟ. g. cogitationem ſm multos qui ponunt illas virtutes in corde: sed per alia membra agit anima operationes in nobiles: ⁊ famulas illius virtutis: ⁊ ideo alia membra dicūtur famulari siue seruire cordi: vel dicemus ꝙ q: alia mēbra a corde non possunt agere nec viuere nisi iformata calore: cuius cor est dn̄s: ideo oīa possunt dici facta ꝑ illum calorem: sicut materie sunt facte propter formam: ⁊ organa propter artem artificis: ⁊ non econtra. Tertio modo anima sumitur pro anima considerata sub potētia nobiliori vel nobili habente dn̄ium: sicut potentia volitiua: qua volitione actiōes intellectus s. abstrahere ⁊ intelligere sunt reducte ad nostrā voluntatē vt. 3. de aīa cō. 118. ⁊ per consequens vnitio imaginationis cognationis ⁊ memorie qua seruitur intellectui: vt eodem. 3. cō. 7. ⁊ com. 10. qua etiam volitione siue potentia volitiua exercemus motus voluntarios: sicut motore vniuersali siue mediato: et hoc modo sumit animam Arist. in libro de causa motus animalium: cum dicit ꝙ non est opus in vnoquoqꝫ esse animā: sed in quodā principio. s. corde: vult enim Arist. ꝙ quemadmodū in ciuitate bene legibus stante vno monarcho i loco vno cū sua iusta volūtate quilibet hō ciuitatis facit ꝙ sibi pertinet: ⁊ ita reductiue est in vsu: ⁊ ideo dicuntur agere ꝑꝑ ꝯsuetudinem ab arist. ⁊ actio illa a quocūqꝫ hoīe fit per suam virtutē: sicut per proximū ⁊ imediatum agens: nec opꝫ ꝙ monarchus agens vnicuiqꝫ homini ꝯiungatur: ⁊ sit pticulare mouens in vnoquoqꝫ ꝙ fit: imo est sicut quoddā vl'e mouens: ita aīa cognoscēs cognitione cogitatiua ⁊ volens non oꝫ ꝙ sit in vnoquoqꝫ mēbro voluntarie moto: imo iudicio dato ꝑ cogitatiuam ꝙ bonū est ambulare: ⁊ voluntate volente: que sunt opationes cordis vel cerebri: pedes mouentur: nec illud iudiciū: nec illa voluntas est in pede sicut in subiecto: sed in corde: sed pedes aīati eadem aīa qua cor hn̄tes propriā organizationē ex partibus osseis ⁊ mollib⁹ cum calore dato a corde ⁊ cerebro: mouentur ita ꝙ mouentur ꝑ propriā potentiam in eis: que potentia non est aliud q̄ꝫ aīa cum tali calore ⁊ talibus organizationibus: ⁊ hoc voluit Aui. infra. c. de virtute motiua: ⁊ auer. coll. 2. c. de instr̄is voluntarij motus: cum dixit ꝙ virtus voluntaria cōis est in corde i musculo. i. in neruo cordis: ⁊ virtutes pticulares voluntarie in vnoquoqꝫ musculo: ꝑ virtutes aūt particulares volūtarias non intelligit auer. particulares actus volitionis: sicut est velle pomū: vn̄ manus mouetur: velle vinū de taberna: vna pes mouetur: q: isti sunt actus volūtarie virtutis: q̄ꝫ vocat cōem. i. potentem ad oēm volitioneꝫ: sed intelligit virtutes particulares motiuas i vnoquoqꝫ musculo: que sunt nate obedire voluntati cordis: ⁊ hoc ex ordine naturali quem habent iste virtutes ad voluntatē cordis: ⁊ ideo mēbra dicuntur hꝫ agere per naturam ab arist. ibidē: ꝙ autem ꝑ musculum possumus intelligere neruum: apparet ex eodē Auer. 1. lib. c. de forma auris: licet per musculuꝫ cordis possimus intelligere carneꝫ cordis: que neruosa est: ⁊ sil̄is musculo: vt. A. sen. 11. 3. 1. c. ⁊ sic appꝫ intellectus tex. Arist. qui multos facit errare. Considerandum ſo ꝑꝑ solōnes rōnum: ꝙ cum dico potentias aīe ex parte aīe nihil intelligo nisi ipsam aīatam: ita ꝙ cum dico anima sensitiua hꝫ potentiaꝫ mouēdi: ⁊ potentiā cognoscendi: ⁊ potentie cognoscendi sunt sex: vel. v. non intelligo in ipsa aīa res deuersas: siue multiplices: sed intelligo ꝙ aīa que est vna forma simplex est principium principale. s. productiuū opationis motiue ⁊ cogitatiue: ⁊ hoc q: est talis nature vel ꝑfectionis in gradibus entium: sil̄r cum dico potentias anime ex parte organoꝝ non intelligo nisi ipsas nās diuersas in diuersis mēbris: ergo aggregatū ex aīa ⁊ organo dicitur potens in propriā operationē ꝑ aīam: ⁊ ꝑer dispōnes organi: que sunt ꝯ⁰ talis: ⁊ cōpō. s. figura: situs: alligatio: ⁊ alia huiusmodi: ex dictis iaꝫ apparet solutio ad omnes auctoritates cōmenti que probant ꝙ mēbra vnius aīalis differant specie: que cōceditur accipiendo improprie dr̄iam specificam: vel etiam differunt spē: non sicut actu vltimo quo in esse ꝯstituant: sed sicut actu priori ⁊ potētiali: vt supra diximus in solutione tertie dubitationis ꝯ̄ ꝯclonem assumptam: nec intendimus hic ostendere ꝓlixe dr̄iam inter vnitatem celi ⁊ aīalis: ⁊ tn̄ similitudo est talis: cum. n. imaginaris totum vnū aīal integratuꝫ ex oībus mēbris: imaginatus eris totum celum motum diurno motu: ⁊ cū imaginatus eris vnaꝫ animā sensitiuam que est forma omnis ptis corporis: siue totius: lꝫ principaliter cordis ꝑꝑ calorem principalem: tunc imaginatus eris vltimam intelligentiā: que est totius celi perfectio: licet principaliter primi mobilis: ⁊ cū imaginatus eris diuersa mēbra ⁊ diuersas perfectiones specificas: que sunt sube: vel vt substātie diuersoꝝ membrorum specie: tunc imaginatus eris diuersitatem speraruꝫ ⁊ diuersitatem intelligentiarū: que sunt substantie appropriate diuersis speris ⁊ cum imaginatus eris diuersitates specificas membroꝝ non esse vltimas perfectiones eorum: sed oēs perfici ꝑ vnam substantiam: que est anima sensitiua: que est postrema substantialis perfectio oīum membrorum: ⁊ principale operans in eis: tunc imaginatus eris omnes intelligentias esse in potentia: ⁊ perfectibiles per vltimam intelligentiā que est primuꝫ ⁊ vltimū mouens in oībus intelligentijs: ergo diuersitas sperarum ⁊ intelligentiarum non est proprie diuersitas specifica ⁊ vnitas generis: qualis est diuersitas animaliū diuersarum specierum: quibus vna substantia non est cōis perfectio: sed est qualis diuersitas membrorum aīalis minus in vno aīali: sed celi nō sunt colligati sicut mēbra sunt colligata. Hec fuit imaginatio auer. de ce⁰. si quis cōsiderat primo celi ⁊ in cō. 89. ⁊. 2. celi cō. 42. ⁊. 49. ⁊. 72. Ad aucto. alex. iam apparet qd̄ dicendum in notabili: primo vbi concessimus ꝙ aīa vt forma dans esse est actus cuiuslibet partis: sed vt principium diuersarum opationum est forma totius corporis: ⁊ vt principium huius operationis est forma huius totius organi. Ad rationes in contrarium, ad primaꝫ rōnē Ant. concedo ꝙ qd̄lꝫ membrū ē eque primum sicut cor ad essentiam anime: qua qd̄cūqꝫ membrū ⁊ cuiuslibet mēbri pars informatur: sed non quantum ad opationē vt apparuit. s. Ad secundam rōnem: dico ꝙ in membris non est processus in infinitum: ⁊ nego consequentiam: ⁊ cum probatur: ꝙ quelibet pars informata aīa sensitiua hꝫ omnes potētias. Dicendum ꝙ habet potentiam anime sensitiue: ⁊ sic omnes potentias vt dn̄t idem ꝙ essentiā aīe: ⁊ cum dicitur: ergo quelibet pars indiget organis dicendum dupliciter: primo ꝙ veꝝ est: ⁊ non est ex hoc processus in infinituꝫ: nā qualꝫ parte aīe sensitiue data in qualibet pte oīa membra sunt organa illius aīe que est in illa parte. ꝟ. g. aīa sensitiua que est i digito pedis: videt ꝑ oculum ⁊ audit per aurem: ⁊ similiter anima sensitiua in oculo: videt per oculum ⁊ ambulat ꝑ pedē: ⁊ rō huius est q: oēs iste partes anime sensitiue: sunt ptes vnius anime numero. Scd̄o mō dōm negando consequentiam: nam anima sensitiua que est in manu: vel oculo: vel carne: est pars vnius anime sensitiue numero scꝫ que est vna in toto corpore: sicut vna albedo in toto ligno: ⁊ ideo ipsa tota anima: vna numero: indiget omnibus organis. i. i toto homine sunt omnia organa: non tamen sequitur: ergo quelibet pars istius anime vnius nu⁹ numero indiget oībus organis: ⁊ cum probatur ꝙ aīa sensitiua cordis indiget organis. Dōm ꝙ aīa sensitiua cordis ſm ꝙ pars vnius aīe sensitiue existentis in toto: ita idiget organis sicut aīa sensitiua pedis: sed anima sensitiua cordis: q: cum talibus dispositionibus cordis agit principalem operationem que est cognitio: ideo indiget oculo quo videat anima sensitiua oculi: ⁊ q: videre est operatio instrumentalis respectu cognitionis: ideo oculus est instrumentum cordis. Uel dicendum ꝙ q: cor generat spiritus pro omni operatione corporis ⁊ qui stat sicut forma omni particule: ideo cor indiguit membris sicut dans formam indigeret materia: ⁊ ideo dicitur ꝙ corde generato totum est generatum in potentia: q: cor habet spiritum aptum ad omnia. Sed tu d. si anima habet istas partes que sunt ptes vnius anime numero: ergo si abstraheretur a mā: anima haberet partes. Dicendum primo ꝙ non: q: nō haberet quantitatem vel dicendum ꝙ si haberet: ꝙ nᵃ. partium anime posset recipi supra aliam in eadem parte materie: q: esset forma intendibilis ⁊ remissibilis: sicut album: ⁊ hic obmittimus multa. Ad tertiam dicēdum: ꝙ ossa nō sentiunt imediate: sed sunt pars animalis sentientis: licet Auenzoar tracta. 9. 18. c. contrarium dicat. Ad probationem: cum dicitur: ꝙ, cuicunqꝫ natura dedit potentiam anime: ei dedit organum: dicendum ꝙ hn̄s potentiam aīe vnius ſm speciem: siue vnius ſm numerum: hꝫ organum correspondens illi potentie: nisi sit monstruosum: ⁊ sic arguit Arist. ꝙ animalia habentia potentiaꝫ sensitiuam que non mouentur: in loco: non habent potentiā motiuaꝫ in loco:

quia cum

q͛ cum natura pfecte operetur dedisset eis organa motiua: sed habens poten tiaz anime que est ꝑ partez aie que cū alijs partibus cōstituit vnaz aiam nume ro: ⁊ vnū aiatuz numero: nō opz ꝙ habeat organa illius potētie vbicūq: sicut nō opz oculū esse in osse: vel in pede: ⁊ ꝑ hoc cessant multa argumēta que fiūt ⁊ credunt fortia: sicut cū dicitur: si planta haberet aiaz sensitiuā: ergo sentiret. Dicendū ꝙ ꝯña tenet ⁊ cū ista alia ꝯña nō tenet si ossa nō haberēt aiam sensiti uaz: ergo sentirēt īmediate: ⁊ ideo pōt dici ꝙ ossa sentiūt: q͛ caro sentit: que si mul cū osse ꝯstituūt vnuz aial. Ad quartā pz solutio ex dictis in solutiōe tertie dubitatiōis supius mote: vbi declarauimus: qūo stāte vna forma vltima oīuz mēbroꝝ membra tū possunt dici differre specie duobus modis. Ad qntaz di cendum ꝙ vnitas ꝯsimilis: ⁊ vnitas q̄ sumitur ab vnitate forme sbalis vltime: nō est maior q̄z vnitas officialis. Sz ex ꝑte modoꝝ substātie ꝯsimilis vnitas est maior: ⁊ hoc ꝯsiderant intelligētes ꝙ membrū organicū: q̄zto magis organicū tanto magis informet hac forma sbāli ꝺm ꝙ vnū. i. ꝺm ꝙ nō diuisibile: ⁊ per antecedens aꝰ ꝯsequens ꝺm ꝙ vnū in forma: vel ꝺm ꝙ totuz: ⁊ mēbrū ꝯsimile quāto magis cōsimile: tanto magis informat ꝺm ꝙ multiplicabile siue ꝺm ꝙ multiplex in potētia: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝺm ꝙ vnū ꝯtinue: hoc voluit Cōmentator. 5. me thaphi. 8. 11. ⁊. 30. cōmētis. Ad sextā rōnez dōm tripliciter: ꝑmo negādo añs: si vis sequi illā viaz: ⁊ ad probationē: dico ꝙ in multis entibꝰ diuersitates spe cifice sunt tradite: ⁊ nō possent demōstrari neganti. Scdo cōcesso anteceden te: nego ꝯñtiaz ⁊ ꝯñs: aliqua. n. diuersaꝝ specieꝝ que nō ꝯstituunt ꝑ illas i actu vltimo: possunt actuari vna forma ꝺm numeꝝ: vt. s. diximus in solutiōe tertie dubitatiōis. ꝟ. g. In vna ꝑte plante sunt res quatuor elemētoꝝ: q͛ est aliqd eiꝰ qd fuit ignis: ⁊ aliqd eius qd fuit aq̄ ⁊ vltra hoc est aia vna: ⁊ hoc ꝺm opi. no stras de mixtione elementoꝝ. Ad septimā ꝯcedo ꝙ diffinitio que solā formaz sbalez vltimā accidit eadez est carnis ⁊ ossis: sz diffinitio q̄ accidit cuz h ꝓpria quedā accñtia: est diuersa: ⁊ tales ēt diffinitiōes ꝯcedunt a cōmētatore. 5. phoꝝ cō. 10. ⁊. 8. metha. cō. 5. Ad octauā: dōm ꝙ caro petri: ⁊ os petri: quātū ad vl timū actū ꝑ quē ꝯstituunt in esse: plus ꝯueniunt q̄z caro petri: ⁊ caro martini: sed quātuz ad quedā accidentia ⁊ modus subꝫ: vel quantū ad subāz que nō est actus vltimus caro petri: ⁊ os petri: plus differūt: q̄z caro petri: ⁊ caro mar tini: ⁊ ideo corrupta vltima forma ꝑ quā ꝯstituunt in esse: ⁊ sepatis istis parti bus: os qd fuit petri: ⁊ os ꝙ fuit martini poneret in vna specie mixtoꝝ: aut ꝓ pinqua: ⁊ caro in alia spē. Ad nonā dicemus ad añs: ꝙ carni: ⁊ ossi: nō repu gnat vere ꝯtinuari in loco aliquo: sz in oī loco: ⁊ ꝺm oēz supficiez repugnat ve re ꝯtinuari. Exꝯ tota cutis manus est ꝯtinua in vola: sz de digito ad digitū est discōtinua. Ad Cōmen. 5. phoꝝ ⁊. 5. metha. dōm vt dicit: ꝙ organicū mēbrū nō est vnū ꝯtinuitate sicut os est vnuz sed est vnū fi. ꝟ. g. ꝯsimiles ꝑtes cordis situant taliter: q͛ fit talis figura: qua cor meret: aiam. i. est organū aie: ⁊. q͛ hec figura nō saluat in qualibz parte: iō non quelibz ps cordis est cor: nec quelibet ps manus est manus. Ista ḡ stant simul: mēbra ꝯsimilia ꝯstituentia manū non sunt vnū ꝯtiꝯ ꝺm oēm lineaz: sed sunt vnū in figura tali: ⁊ tanta q̄ztitate quibꝰ manus est organū: ⁊ mēbra ꝯsimilia sunt vel in manu: vel alibi: vere ꝯti. ꝟ. g. Si facis circinū de vna virgulta: nō ꝺm oēm lineā ⁊ partē: partes circini sunt ꝯtinue: sed in loco girboso: hoc qd diximus voluit cōmētator ꝑdictis cōmen tis: ⁊. 5. methaphi. cō. 8. ⁊ cō. 30. ⁊ ꝑmo de aia. c. penul. Sz dubitatur: q͛ ꝯsimi lia sunt ꝯcessa differre spē ꝺm vnā viam: ⁊ cōmētator dixit. 6. phoꝝ ꝙ dr̄ia spe cie nō ꝯtinuant. Dicendū dupliciter: ꝑmo ꝙ nō dr̄nt specie: vt vltimo actu ꝑ qd in esse ꝯstituunt: imo sunt vnū numero: ⁊ sic ꝯti ꝑ vnā formā: ⁊ sic itelligit cōmēto. 90. primi de aia. Uel dōz ꝙ diuersa ꝺm spēz ꝑ accidens possunt conti nuari: cū vna mā conti. quantū ad aliquaz sui partem: informatur alia forma specie sicut narrat Cōmentator alkindi de plāta posita in fonte hybernocho: de qua quantū ponit in aqua fit ferrū ꝯtinuuz cū planta: sicut apparet de ra mo viridi ⁊ sicco: ⁊ de carne viua ⁊ mortua. Modus autē imaginandi hoc ꝙ imaginemur vnū lignū continuuz: forma aūt ligni non est continua: nisi q͛ cō tinuantur in quātitate corrupta: ergo forma ligni īmediate alia remanente: ⁊ eadez quātitate que prius: remanebit eadez ꝯtinuitas: que prius: ⁊ ita in eodē sanguine cōtinuo: lz inducantur diuerse forme subāles consimiliū differentiū specie ꝺm primū modū supradictū: adhuc poterit saluari cōtinuitas: hij tamē sermones difficiles sunt: ⁊ absq̄ hac difficultate pōt transire. Cuz ergo Cōmē tator dicit: ꝙ dr̄ia specie nō continuantur: dicendū ꝙ prius distincta specie nō continuantur: sed vno ꝯtinuo posito in vna parte eius potest fieri alia species stante continuitate ⁊ de tali continuo nō verificatur quod dr̄. 5. phoꝝ cōmen to. 39. est eniz cōtinuatio facta per accidēs. s. cū ramus viridis: sicco continua tur: leuius tamē est dicere: ꝙ membra in actu non dr̄nt specie. Ad decimam supponēdo aꝰ supplendo maiorē nec mediāte nec īmediate: sed aia sensitiua oculi audit ⁊ ambulat mediāte. s. mediāte pede ⁊ aure: ⁊ cum dicitur ꝙ si for ma vna in diuersis membris facit diuersas opationes hoc est per diuersas cō plexiones ⁊ naturas alias. Dicendū ꝙ sic. s. simul cum aia talis gradus: nam si in oculo hoīs poneretur anima talpe nō videret. Ad totū reliquuz proces sum rōnis: dicendū primo ꝙ quāta est latitudo operationis tanta est comple xionis ⁊ etiā anime. i. non fit operatio nisi ab anima ⁊ complexione ⁊ naturis alijs non tū qualis est diuersitas actualis operatiōis: talis est diuersitas actua lis cōplexionis: sicut nec etiā aie: ⁊ ideo cuz vna cōplexione diuersificata solū ꝺm gradus: fient operationes diuerse ꝺz spēz: sicut a calido ⁊ sicco: ꝺm magis ⁊ minus: diuersificato: prouenire pōt albū ⁊ nigrū: vel dicendū ꝙ sicut opatio nes: sunt diuerse ꝺm spēz diuersoꝝ organicoꝝ ita diuerse sunt cōplexiones ꝺm spēz: stantes tū sub vna cōplexione numero. s. sub calido cordis actualis. Ad vndecimam cōcedo ꝙ partes hoīs dr̄nt specie: nō ꝯstituantur in vltimo actu ꝑ dr̄ias illas specificas: sed per vnaz subāz que est anima sensitiua. Ad duo decimā dico ꝙ generatur aial in principio generationis quantū ad inductio nez forme substantialis que est anima sensitiua: vna super toto est eniz eadem specie cū generato eodez in fine: sicut generatio ignis in ligno a principio ad finez: sed generatio animalis quantū ad diuersitates organorū: a principio nō est eadez specie: ⁊ in fine sicut cor: ꝙ primo generatur: non est in eadem specie cuz pede: ⁊ vltimo generatur: diuersitas aūt specifica organoruz: ver. gra. cor dis ab epate non est per formas substantiales vltimas: q͛ habent vnaz aiam sensitiuaz dantez esse sed ꝑ accidentia diuersarū specierum qbus sunt diuersa organa. ꝟ. gra. Cor est figure rotunde: ⁊ epar figure gibbose: que specie dr̄nt. Similiter ꝑtes cordis: sunt alterius situs: ⁊ numeri: quā partes epatis: ⁊ hoc innuebat Cōmentator cuz dixit: sed de alia specie. s. quo ad accidentia: licet sit in eadez specie. s. quo ad formaz substantialez: ⁊ q͛ organizatio. ꝟ. g. figura ro tunda cordis: qua cor meretur aiaz. i. esse organum anime est dispositio totius cordis: ⁊ nullius vnius partis cordis: ideo in gñatione aialis est dare vnuz ꝑꝯ quantū ad organicoꝝ productionez: sed in generatione consimilis partis non est dare priꝯ, cum dispositio extendatur extensione quātitatis: sed totalitas fi gure vt circulatio acqritur in instanti: vt. 7. phoꝝ. 15. cōmento. Aliter tamen

posset in quibusdaz organicis assignari differentia specifica: sicut assignata est inter carnem ⁊ os: ⁊ dicetur ꝙ caro epatis: ⁊ caro cordis: dr̄nt in specie: ⁊ ab hoc epar ⁊ cor dr̄nt specie que est substantia: lz non sit actus vltimus constitu ens in esse vt sepe diximus. Ad 13amꝯ ꝯcedo ꝙ receptio i carne que est mediū sit materialis: non tū sit oīno materialis sicut in re extra: sed dz fieri sensus sine corruptione: imo caliditas in carne hz quendaz motuz aꝰ modū in materiali tatis latentez: ⁊ ratio est q͛ mediuz ꝙ est caro mouet in rōne eē: sicut media in alijs sensibus. Sed q͛ sensus tactus est valde materialis: respectu alioꝝ: latet multū in eo: ⁊ cum infertur: oīs receptio que fit mediante carne per suaz cō plexionem est materialis: ⁊ per aiam carnis immaterialis: dicendū ꝙ in car ne vt mediuz nō imaginor duas receptiōes: sicut nec in aere: vt mediuz visus: sed vnaz receptionē que respectu forme extra: est quodāmodo īmaterialis: lz sit occulta sed est moterialis respectu eius que dz fieri in ꝑticula sentiēte. ꝟ. g. neruo: ⁊ si sint. 2. receptiones eodez modo se habebunt: ⁊ cuz dr̄ id per quod fit receptio imateriali: est aia sensitiua. Dicendū ꝙ particula principalis i sen satione in qua datur iudiciuz: recipit īmaterialiter nō solū per viaz sensitiuaz sed per cōplexionez que est in suuz organū: sicut ergo ad esse mediū requiritur determinata cōplexio: ita ad esse particulaz principalez requiritur determina ta complexio. Unde aia stat cuz quodam calore: vt intelligitur ab Aristo. scdo de anima: ⁊ clarius a Cōmen. cum dixit ꝙ ignis est cōis oībus sensibus: ⁊ hoc voluit cōmentator cō. 30. cum dixit: ꝙ proportio organi sensus ad ignez: est si cut ꝓportio ad formā. Ad decimāquartā nego ꝯñaz: volendo tenere ꝙ ner uus sit instrum: ⁊ caro mediuz: ⁊ dico ꝙ caro plus recedit a medio simili me dio ponderis ꝙ est cutis q̄z recedat neruus. Uel dicendū ꝙ nerui frigiditas ⁊ siccitas temperatur spiritu vitali: ⁊ ex hoc apparet solutio ad ꝯfirmationez.

Ad decimāquintaz nego ꝯñaz: si eniz calor extra īmediate poneretur sup ve ro organo tactus: quicquid sit illud: nō sentiretur: imo opz prius recipi in me dio ꝙ sic se hz ad tactū: sicut aer ad visuz: quicqd sit illud mediū sicut est sentē tia Auer. ꝓo de aia cōmento. 115. ⁊. 116. Ad decimāsextam dicendū ꝙ inducit difficultatē cōem mihi ⁊ aduersario de multiplicitate sensus tactus: dicamus tū ꝙ auer. imaginatur carnez esse membrū magis vnuz q̄z sit neruus: ⁊ ideo ar guit ꝙ si caro est instrumentū sensus tactus: tactus est vnus vt apparet in cō mento. 107. neruus aūt est multiplex valde in sui principio: cuz sint. 7. paria a cerebro: ⁊. 31. paria a nucha: ⁊ per neruoꝝ ramificationez nerui sunt multipli citer multiplices: ⁊ ideo diuersas ꝓportiones qbus fiat sensus diuersoruz tan gibiliuz fuit melius possibile diuersificare per neruos q̄z per carnez: ⁊ cum di citur in eadez parte vel in eodez neruo potest esse tēperamentuz pro sensu ca lidi ⁊ frigidi: ⁊ pro sensu sicci ⁊ humidi: dicendū ꝙ verū est: sed certiora ⁊ per fectiora erunt quando sunt partita in diuersis: vtrū autē postq̄z sunt distincta per neruoruz modos fiant in aliquo vno: vel non est: de quo habemus discu tere. Apparet ergo ex dictis ꝙ aia sensitiua est forma substantialis oīs partis corporis: quā opinionē plusq̄z cōmentator in tegni trac. scdo tetigit: dubitans illaz ꝯfirmare. His ergo habitis ponamus qnq̄z ꝯclusiones: prima: oēs virtu tes aie vt se tenent ex parte essentie aie: sunt innate in mēbris in quibus sunt: ratio: virtus dicitur innata: q͛ intrinseca ⁊ substātialis. i. non auferibilis absq̄ substantie corruptione: sed omnes virtutes que se tenent ex parte essentie aie sunt intrinsece: q͛ anima est intrinsecus actus ⁊ substantialis oīuz mēbroꝝ: vt diximus: sunt etiaz inseparabiles: nisi corrūpatur membruz: ergo sunt omnes innate. Secūda conclusio: oēs virtutes aie: vt sunt calores innati: siue ꝯo in nata ⁊ accidentia illaz confirmans ꝯonez coartantia: sicut est duricies ⁊ molli cies: ⁊ si vel alia sint: sunt innate. Ratio q͛ talis cōplexio est innata acquisita in prima generatione siue mixtione elementoꝝ: qua generat qdcūq̄ mēbruz.

Tertia ꝯclusio: oēs iam dicte virtutes in alijs mēbris a mēbris principalibus q̄zuis sint intrinsece ⁊ essentiales: tamē possunt dici influentes: q͛ non conser uantur nisi per continuationē ad membra principalia: a quibus recipiūt mo dos: caloris. ꝟ. gra. ad cor: vel ad cor ⁊ epar: hanc ꝯonez intelligit Gal. 1. de in terioribus: quādo voluit ꝙ tam instrumētuz naturale q̄z animatū indiguit flu xu a corde ⁊ epate ꝑ venas ⁊ arterias: vt eorū substantia conseruetur. Quar ta ꝯo omnes virtutes anime vt sunt idez ꝙ calor siue modi caloꝝ datoꝝ a prin cipalibus membris sunt influentes omnibus alijs membris a principalibus.

Istam conclusionez sensit Gal. in libro de virtutibus dispensantibus nostrū corpus: ⁊. 9. the. ⁊. 12. the. ⁊ in omnibus alijs locis in quibus dixit principalia membra esse principalia alijs per spiritum animalem ⁊ vitalem ⁊ naturalem: qui spiritus sunt quidaz modi caloruz. Ex quibus quatuor cōclusionibus in fero duo: primuz si potentie siue virtutes aie sunt aliud q̄z anima: ⁊ sunt aliud q̄z calor innatus: ⁊ q̄z calor influēs: ⁊ sunt qualitates absolute distincte ab ali is: eodem modo verificabuntur predicte propositiones de illis potentijs siue virtutibus sicut de predictis caloribus ⁊ de anima: nam ipse erunt vel quali tates in anima: vel qualitates fluētes ex anima in corpus ex vnione anime ad corpus: vel qualitates surgentes ex applicatione: vel vnione illorum calorum ad corpus animatuz. Secūduz est ꝙ a principalibus ad reliqua membra ani ma vel potentia aie que sit res in aia vel anima: q͛ vnumqdq̄ membrū habet aiam a generante: ⁊ sic si ꝯtinuo aia flueret a principibus: ꝯtiꝰ membra gene rarentur: vt dixit Alex. atheniensis. Sed soluz fluit calor. ꝟ. g. a corde spiritus vitalis: quo aia conseruatur ⁊ opatur in vnoquoq̄ membro. Quinta ꝯo est ꝙ virtus naturalis qua mēbra seipsa nutriunt: dicitur innata: cū comparatur ad virtutez aialem qua membra sentiunt: ⁊ mouentur voluntarie. Istaz ꝯonez sentit Gal. in tegni tractatu scdo: ⁊ primo de interioribus vltimo. c. modus au tem quez Gal. in hac imaginatur est ꝙ instrumentū naturale. i. mēbruz habēs virtutez naturalez qua seipsuz nutrit facit hoc ꝑ suaz naturaz sibi intrinsecam ⁊ formam ꝯonalem intrinsecam: si autem calor sibi ab extra veniat vt corde ⁊ epate: hoc est ad sui conseruationem: sicut magnes per naturam magnetis ⁊ sui qualitatem trahit: ⁊ calor aeris requiritur vt conseruatiuus magnetis: sed instrumentū voluntariū. i. membrū sentiens ⁊ motū volūtarie: hoc facit ꝑ ꝑn cipium extrinsecum. s. per calorem datum a cerebro: cū quo calore anima sen sitiua ⁊ motiua operatur principaliter: siue anima veniat cum calore: siue nō: sed sit actus membrorum: quia hoc habetur a Galieno bene expressum: licet plus videatur sentire Gal. ꝙ virtus anime sensitiue ⁊ motiue veniant cum il lo calore siue spiritu dato a cerebro: ⁊ ideo sicut aer illuminatur per lumen da tum a sole: ita membrum sentiens ⁊ motum voluntarie facit hoc per virtutez ab extra venientem: ⁊ ideo Gal. infert per naturale instrumentuz: idest mem brum habens solam virtutem nutritiuam: vel habens illam solam nō potest ledi nisi ledatur instrumentuz quo per se agit ⁊ h est complexio intrinseca si bi: ledi enim epar per distemperamentum caloris dati ab epate vel corde vel nutrimenti: non est per se ledi: quia illi calores non sunt per se ad agendum: sed ad conseruandum principia actionis: sed animati instrumenti. i. membri sentientis ⁊ mobilis voluntarie actio potest ledi absq̄ lesione essentie: quia

calor ille a cerebro datus cuꝫ quo per sensus fit sensus ⁊ motus ē quid extrin secuꝫ ⁊ aduentitiū instrō sensitiuo ⁊ motiuo: ⁊ ideo eo remoto stat essentia instrumenti sicut remoto lumine stat aer: ⁊ forsan oporteret dicere Gal. ꝙ lesio in operatione sensus ⁊ motus ꝑ lesionem essentie instrumenti non est lesio ꝑ se: q̃ non est lesio in ea qualitate qua per se fit illa operatio: ⁊ postq̃ꝫ Gal. fantasiatus est predicta: ⁊ vidit quedā membra que cum hoc sentiunt: ⁊ nulli ꝓncipiant sensum: nec aliam virtuteꝫ: vt caro sensitiua: ⁊ vidit quedam mēbra eē alijs principantia vt cor cerebrū ⁊ epar: ⁊ vidit quedaꝫ membra famulari ꝓncipalibus: fecit diuisioneꝫ quadrimembrē: ⁊ dixit ꝙ mēbra quedam sunt principalia quedam principalibus deseruiētia dicta orta a principalibus: quedā habentia virtutem innatā tantum: quedam innataꝫ ⁊ influentē. Ista dicta. G.

¶ Et tunc[a] quidem explanabitur ei diuisionis habitudo ⁊ videbit membra q̄ sunt principalia: ⁊ membra principalibus deseruientia ⁊ membra non principalia absq̄ꝫ seruitio. ¶ Membra vero principalia sunt membra que primaruꝫ virtutuꝫ que in corpore existunt que ad hoc sunt necessarie vt singulare aut species perduret principia habent. Secundum[b] vero singularis durabilitateꝫ sunt tria principia. Cor quod est principium virtutis prime ⁊ vite: ⁊ cerebrum quod est principium virtutis sentiendi ⁊ mouendi: ⁊ epar quod est principium virtutis nutriēdi. Sed[c] ꝓm speciei durabilitatem sunt principia hec tria: ⁊ ēt aliō quartum qō speciei existit proprium: ⁊ sunt testiculi qui vni rei sunt necessarij:

sic intellecta ab eo sunt falsa: vt ēt de prima opinione ⁊ quinta diximus improbatione a Trusiano in tegni: ⁊ inquantū Gal. imaginatur virtutem nutritiuā esse naturam vel virtuteꝫ talem qualis est adamantis: vel alterius inanimati: est reprobata ab auer. 2. colliꝫ. vbi vult ꝙ virtus nutritiua est aīa: q̃ organica ⁊ ideo est aīa ꝓm operationem: ⁊ est aīa ꝓm relationem ad formas mixtoruꝫ inanimatoꝝ: via tñ saluandi Gal. est: nā si omnia membra agūt quascunq̄ꝫ actiones plus per calidū influens q̄ꝫ ꝑ innatum: q̃ est calidum actualiter: vel saltē agunt plus actiōe absolute ⁊ indeterminata: sed per calidū innatū agunt plus actione determinata: vel qōcunq̄ꝫ sit mēbrū ꝙ solum nutrit agit plus ꝑ calīm innatuꝫ q̄ꝫ ꝑ calidum influens respectu mēbri qō sentit: ⁊ mēbrū sentiens ⁊ motum: agit plus ꝑ calidū influēs a cerebro q̄ꝫ ꝑ innatū respectu mēbri qō solum nutrit: ⁊ cum hac consideratione ꝯparatiua potes saluare quecūq̄ꝫ Gal. dixit ⁊ vltra hoc virtus nālis pōt dici innata: vt alij dixerunt: q̃ non pōt cessare ab operatione nisi sba membri corrūpat. s. nālis qua mēbrū se nutrit: sed sensitiua ⁊ motiua ab instr̄is pōt cessare: ⁊ tñ non corrūpuntur: vt in dormiente ⁊ paralitico: si aūt aliqui musculi vt pectoris nō pñt cessare a motu sine corruptione: hoc est sine corruptione cordis: sed possent q̄escere absq̄ꝫ corruptione propria musculoꝝ. Silr̄ si virtus digestiua stōi qua chilificat: cesset ab operatiōe sano stante stō: ipsa non est nutritiua propria: sed cōis: silr̄ nunq̄ꝫ a stō possꝫ separari calor quo pōt digerere sine stomachi corruptiōe: sed a musculo potest separari calor cerebri: quo pōt sentire ⁊ moueri: ⁊ fit impotēs absq̄ꝫ sui corruptione: silr̄ si quedam caro non pōt perdere sensum sine corruptione: vt forsan caro cordis: hoc est inquantuꝫ caro talis mēbri. Apparet ergo solutio ad questioneꝫ principalem. s. ꝙ est dare membrū ꝙ neq̄ꝫ tribuit neq̄ꝫ recipit. s. mēbrū ꝙ solum nutrit: ꝙ nullius principiat virtute: ⁊ dr̄ non recipiens: q̃ nō recipit sic sicut mēbrū sentiens ⁊ motū: q̃. s. illud receptū non se ꝯcurrit ad eius actioneꝫ: ⁊ appet ꝭo ꝙ ossa ⁊ alia non sentientia recipiunt a principali: sed q̃ qō recipiunt: non ita facit ad operationes eorū: sicut illud qō recipiunt instr̄a sensitiua ⁊ motiua: ideo dicunt respectu illorū nō recipere: vt dicimus ꝙ alia non dn̄antur illorū: ⁊ apparet tertio quare mēbra hñtia solas virtutes nāles dicuntur habere virtutes innatas: q̃ habent virtutes plus operantes cum innata complexione q̄ꝫ cum influenti: saltim comparatiue: ⁊ q̃ virtutes eorum minus pñt separari ab operatione absq̄ꝫ corruptione mēbri: ⁊ tu adiunge his ea que diximus supra in expositione illius partis. De alia quidem ⁊c.

a ¶ Et tunc ⁊c.] ¶ Cum premisit diuisionē mēbroꝝ quandā aīs quadripartitam sumptam ex parte virtutis: ⁊ declarauit illam: hic ex illorū declaratione infert planā esse quandā aliā: ⁊ primo premittit: ꝭo exequtur ibi [Mēbra ꝟo.] Considerandū vero ꝙ ideo explanabitur tunc: q̃ ista diuisio ex illa h̄: nā cū ego scio ꝙ membra quedā alijs tribuunt: scio ꝙ in nobis sunt membra principalia: ⁊ cum scio hoc: ⁊ scio mēbra que solum recipiunt: scio ꝙ sunt aliq̄ seruientia principalibus: ⁊ cum scio ꝙ sunt mēbra que neq̄ꝫ tribuūt neq̄ꝫ recipiunt: scio ꝙ sunt membra absq̄ꝫ seruitio: explanat ēt ex illa: q̃ cū ego dico cor cerebrum ⁊ epar sunt principalia mēbra iam intelligunt quō sunt principalia q̃ vel absolute principalia: vt dixit Gal. vel solum cor est absolute principale vt dixit Arist. Considerandū ꝭo: diuisionis habitudo. i. habita diuisio: ⁊ dixit hoc: q̃ hec diuisio ē famosa: vel habitudo: q̃ ista diuisio super habitudine et respectu quodā fundatur aut priuatione habitudīs principatus. n. dicitur ī habitudine ad seruum. Dubitat quō dicit ꝙ sunt aliqua mēbra non principalia absq̄ꝫ seruitio: nam. I. ꝺ interio. dr̄ ꝙ nullū mēbruꝫ caret iuuamēto: ergo nullum caret seruitio: q̃ iuuare seruire est. Dōꝫ ꝙ mēbrū aliquod esse absq̄ꝫ seruitio posset intelligi dupliciter: primo absq̄ꝫ aliqua operatione siue cōi siuē ꝓpria: ⁊ hoc est falsum: q̃ oē membrū habet aliquā operationē: saltim propriā: qua se nutrit: vt dictū est supra: ⁊ si Gal. dicat. I. de interio. ꝙ mēbruꝫ aliqō caret operatione intelligitur opatione cōi: cuius sit principium: vel instr̄m principale: ꝭo modo intelligitur absq̄ꝫ seruitio. i. absq̄ꝫ omni vtilitate: ⁊ sic est falsum: q̃ non est aliquod mēbrū ꝙ in corpore non sit ad aliquaꝫ vtilitatē ⁊ finē ⁊ hoc etiaꝫ modo est falsuꝫ: ꝙ sit aliquod mēbruꝫ absq̄ꝫ seruitio causa: q̃ esset frustra: vnde ossa habent seruitiuꝫ substētandi ⁊ carnes non sensitiue ⁊ pinguedines hñt seruitiū replendi spacia vacua. Tertio modo dicuntur mēbra absq̄ꝫ seruitio appropriato operationi principaliū: quod seruitiū est latorium vel preparatoriū ⁊ hoc mō sunt in nobis mēbra absq̄ꝫ seruitio: vt illa que neq̄ꝫ tribuūt neq̄ꝫ recipiūt: de quibus sermo precessit: vt ossa caro non sentiētia: ⁊ ideo hic Aui. non prosequitur de his mēbris: q̃ nota sunt: solū ergo declarat: q̃ sunt mēbra ꝓncipalia: ꝭo que sunt ꝓncipalibus seruientia: ibi ꝭa [Mēbroꝝ vero.] Prima in duas: ꝓmo oñdit quid est mēbrū esse ꝓncipale: innuēs quandā diuisionē: ꝭo prosequitur: ibi ꝭa [Scōm ꝟo.] Considerandū ꝙ virtus potest dici prima tripliciter primo modo ꝓmitate generationis: ⁊ sic nālis dicitur ꝓma: q̃a embrio primo viuit vita naturali. s. vita vegetatiua: postea sensitiua: ⁊ postremo intellectiua: vt sumitur ab Arist. ꝭo de generatiōe aīaliū c. 6. ꝭo mō dr̄ virtus pria primitate ꝑfectionis: ⁊ sic virtus aīalis est pria. Tertio modo dicitur prima primitate generis: ⁊ sic quattuor sunt ꝓme virtutes s. naturalis: aīalis: ⁊ vitalis: ⁊ generatiua: que tñ sub naturali reponitur: esse ergo membruꝫ principale est esse principem alicuius generationis virtutuꝫ.

Considerandum secundo vt dicunt ꝙ mēbra principalia licet sint diuisa in ea quoruꝫ principatus est ad ꝯseruationeꝫ indiuidui: ⁊ quoꝝ principatus est ad conseruationeꝫ speciei: tamen que sunt ad ꝯseruationeꝫ indiuidui sunt ēt ad conseruationem speciei: inquantuꝫ non conseruatur species sine conseruatione indiuidui: ⁊ dicunt ꝙ que faciunt ad conseruationeꝫ indiuidui sunt nobiliora: ⁊ nos de his non curamus.

b Scōm vero ⁊c.] ¶ Primo exequit de principalibus facientibus ad ꝯseruationeꝫ indiuidui: secundo speciei: ibi secunda [Sed ꝓm.] Considerandum ꝙ quomodo cor sit principium: supradictum est: ⁊ apparebit in. c. de virtute vitali: quomodo cerebruꝫ sit ꝓncipium sensus ⁊ motus: supra diximus: epar aūt est ꝓncipiū nālis ꝟtutis eo mō quo cerebrū ē ꝓncipiū sensitiue ⁊ motiue.

c ¶ Sed ꝓm ⁊c.] ¶ Considerandū ꝙ licet testiculi dent vltimā formā spermati: vel q̄cq̄d sit illud qō dant: tamen presupponitur in hoc actio cordis pro spiritu vitali: ⁊ actio epatis pro spiritu naturali: ⁊ materia sanguinea ex qua fit spma: ⁊ actio cerebri pro spiritu animali: hi. n. triplices spiritus sunt in spermate: vt Aui. 9. de aīalibus ⁊. 3. lib. fen. 21. 2. c. ⁊ ideo dixit sunt ꝓncipalia hec tria.

Jacobus

¶ Et tunc quidem explanabitur ⁊c.] ¶ In hac tertia parte principali huius c. que est de diuisione membroꝝ penes esse principale vel seruiens ad neutrꝝ horum primo ponit diuisionē. Scōo declarat ⁊ subdiuidit primuꝫ membrū diuisionis ibi [Membra vero principali.] Tertio declarat ⁊ subdiuidit scōꝫ membrum: ibi [Membrorum vero deseruientiuꝫ.]

¶ In prima particula dicit. Et tunc: idest postq̄ꝫ medicus sciuerit ⁊ crediderit ea q̄ dicta sunt in parte precedenti: tunc habitudo talis diuisionis declarabitur ei. Membrorū alia sunt principalia. Alia principalibus seruientia. Alia neq̄ꝫ principalia neq̄ꝫ principalibus seruientia. ¶ Attende prīo ꝙ nulla sunt membra non principalia que non deseruiant aliquomodo cuidaꝫ principaliū membroꝝ: vt ossa: cartilagines: ligamenta: caro: cutis: adeps: vel tegunt: vel protegunt vel sustentant mediate vel īmediate. Sed aliqua dicuntur non ꝓncipalia absq̄ꝫ seruitio: q̃ non seruiunt īmediate principalibus neq̄ꝫ preparando ꝙ eis conuenit ante principalem operationem eorum neq̄ꝫ deferendo aliquid ab eis ad alia. ¶ Attende secundo ꝙ de isto membro diuisionis prin. nō facit hic aliquam declarationē: q̃ satis declaratū est in parte precedenti cum tractabat de membris non tribuentibus neq̄ꝫ nuscipientibus cuiusmodi sunt ossa cartilago: membrana: glandula pinguedo: caro. Ista eniꝫ nec latorie nec preparatorie seruiunt īmediate principalibus membris.

¶ Membra vero ⁊c.] ¶ In secunda particula primo diffinit membra principalia. Secundo distinguit principalia in ꝯseruatione indiuidui ibi [Secundum vero singularis.] Tertio distinguit principalia in conseruatione spēi ibi [Sed ꝓm.] Dicit ḡ prīo ꝙ mēbra principalia sunt que habent principia virtutus existentiū in corpore que sunt necessarie in corpore ad hoc vt indiuiduū vel species permaneat. Secundo dicit ꝙ tria sunt membra principalia quoꝝ principalitas attenditur penes ꝯseruationem indiuidui. Primum est cor qō ē principium virtutis prime ⁊ vite. Secundum est cerebruꝫ qō est principiū virtutis sensitiue ⁊ motiue. Tertium est epar quod est principium nutritiue virtutis. ¶ Attende hic ꝙ membrorum principalitas potest dupliciter considerari. Unomodo ꝓm ꝑfectionē virtutum quaꝝ sunt radices sic cerebrum ē primum membrū inter principalia supposito ꝙ sit aīalis virtutis principiuꝫ: nā virtutes aīales cum sint cognitiue sunt perfectiores naturalibus ⁊ vitalibus. Et post cerebrum cor. Nam vitalis virtus est altioris ordinis q̄ꝫ naturalis cuꝫ solis insit animalibus. Et post cor epar cuius virtus similis est virtuti plantarum. Alio modo ꝓm necessitatem: ⁊ sic cor est principalissimum omniū: ⁊ post

De partibus

ipsum cerebrū ꝑp custodiā anhelitus ꝯsequenter epar. Juxta illud Gal. 7. de inge. sani. c. vl. At qm̄ mēbra non sunt equalia in dignitate vel nobilitate ⁊ in firmis non sunt eque necessaria cum quedam magis q̄ꝫ alia iuuent fit necesse vt vniuscuiusq̄ꝫ custodiamus actionē ꝓm eoꝝ dignitatem ⁊ iuuamentuꝫ. Cor ergo dignioris actionis est in toto corpe eo ꝙ infirmi magis habēt ea opus q̄ꝫ ceteroꝝ actione. Cerebrū quoq̄ꝫ necessariū est corpori sicut ⁊ cor: sed tñ in infirmitate non est eode mō necessariū: q̃ infirmis non est opus lacertos ⁊ oīa mēbra moueri cū sufficiat eis tñ virtutis q̄ꝫtum in custodiendo cōpetit anhelitu. Actio autē epatis ⁊ stomachi necessaria est toti corpori: non tñ semper vt actio cordis. Idem sentit prin. primi. 4. c. 1. dicens. Qō aūt inter omnia mēbra hac tota custodia dignius existit ē cor ⁊ postea cerebrū ⁊ post ipsum epar. Hic queri posset si virtus cordis sit prima virtutū aīe sicut hic innuit prin. dicens. Primū est cor qō est principiū prime virtutis. Sed aptius tractabit hec materia doc. 6. istius fen. c. 4. Tertio dicit ꝙ quattuor sunt membra principalia attēdendo principalitatē mēbri ꝓm ꝯseruationē spēi. s. cor: cerebrū: ⁊ epar: ⁊ aliō quartū membrū qō est propriuꝫ speciei. s. testiculi: qui sunt necessarij ad generandū sperma qō custodit genealogiā ⁊ sunt iuuatiui ad hoc vt det ꝯplementum forme. s. naturalis potentia ad generandū tale aīal quale est ipsuꝫ cuius sunt testiculi: vel intellige de forma quarte spēi qualitatis: cuius cōplementuꝫ est aliud in viris: aliud in mulieribus: ita vt sola inspectione forme exterioris prompte discernamus a masculo feminā ⁊ vt conseruentur complexiōes masculina ⁊ feminina que sunt accñtia inseparabilia spēbus aīalium non ingredientia essentiā animalis. ¶ Queritur primo vtrū testiculi sint principale mēbrum. Arguitur ꝙ non: primo q̃ non sunt necessarij ad hoc vt indiuiduū ꝑduret cū q̄dā hoīuꝫ viuāt eunuchi naturaliter alij castrati: nec ad hoc vt spēs perduceret: q̃ species alique aīalium carent vniuersaliter testiculis. Juxta illud Arist. I. de generatione aīalium. c. 3. Quidam mares generum animalium carent testiculis omnino sicut genus piscium ⁊ genus serpētum ⁊ non habēt nisi duas vias in quibus est semen tantum. Secundo castratum animal generare potest. Juxta illud Arist. 3. de natura animalium. c. 1. Et iā contigit in tauro ꝙ castrabatur deinde in eadem hora coiuit ⁊ concepit ab eo vacca ⁊ peperit: ⁊. I. de generatione animalum hoc idem affirmat. c. 4. testiculi ergo nō sunt necessarij. Tertio testiculi solū sunt ad generationeꝫ nec speciei ꝑmanentiam necessarij. Tertio ... ad bene esse inter instr̄a spermatis non sunt igitur principale membrum gratia speciei seruande. Assumptum est Arist. I. de generatione aīalium. c. 4. dicētis. Et

tria. Considerandum ꝙ qualis est necessitas genealogie.i.successiue genera
tionis per semen: talis est necessitas seminis: ⁊ p ꝯ̃ns testiculorum: q apud me
dicos generant semē: semē aūt necessario in genealogia est viri ⁊ mulieris: et
ideo de testiculis vtriusq̧ est hic sermo: lz quidam dicant ꝯ̃riū. Consideran/
dū ꝯo ꝙ duo iuuamenta imponit testiculis: vnum: vt detur ꝯplementum for/
me.i.habitudīs siue figure: qꝛ apparet ex eis distinctio viri a muliere: scḋz: vt
ꝯseruetur cōplexio mascu
lina ⁊ feminina ꝓprie fun
data in corde: vt Aristo.4.
de generatione aīaliuꝫ: et
Aui.3.lib.fen.21.2.c.nō ǧ
testiculi causant illam cōplexionem: sed ꝯseruant illam: qꝛ a testiculis masculi

⁊ etiaꝫ femine fit reflexio cuiusdā modi caloris sup corpus: quo fit cōplexiōis
masculi ⁊ femine ꝯseruatio: ⁊ ideo abscisio eoꝝ multū pmutat aīalia: vt appꝫ
ad sensum: ⁊.G.ponit primo lib.de spermate: ⁊ non solū permutant illa in cō
plexiōe: sed in moribus: ⁊ fiunt hoīes eunuchi prauoꝝ moꝝ: vt zoar.2.theisir.
Considerādū tertio ꝙ aui.hic vult sermonē arist.10.metha.tex.cō.25. ꝙ ma
sculinitas ⁊ femineitas nō sunt dr̄ie essentiales: sed accn̄tales insepabiles: nō
tn̄ animali omni: sed per/
fectis: siue nō orbatis.s.nō
generatis p putrefactiōeꝫ:
vt.1.lib.de generatiōe aīa
lium. Hic cadunt qōnes
3. Prima vtrum testiculi sint principalia membra: ⁊ non intendimus h dicere

⁊ ad rem aliam iuuatiui. Necessitas vero ad sperma generandum quod genea logiam seruat. Juuamētum vero est ad hoc vt complemētū forme detur: ⁊ cō

tis. Et sigs voluerit considerare in differentijs inst' oꝛuꝫ spermatis necessariū
erit ei prius considerare cās pp quas est sb̄a testiculoꝝ. Si autem natura facit
omne qḋ facit: aut pp id quod est melius aut pp id quod est necessariuꝫ ad fa
ciendum debemus scire ēt ꝙ hoc membrū est scḋm pp alterum istoꝝ: ⁊ manife/
stum est ꝙ testiculis non indigetur necessario: qm̄ si esset ita essent testiculi in
oībus aīalibus generantibus: ⁊ nos modo bene scimus ꝙ serpentes non hn̄t
neq̧ pisces. Debemus ergo scire ꝙ creatio testiculoꝝ ē pp melius: hec ari.
Quarto testiculi nullius virtutis obtinent principatū: non vitalis imo coꝛ: nō
aīalis imo cerebrū: non naturalis: imo epar: nec generatiue virtutis obtinēt
principatū. Juxta illud auer.2.collꝫ.c.10.de iuuamen.testiculoꝝ. Et debes sci
re ꝙ istud mēbruꝫ non est princeps virtutis generatiue qꝛuis ipsa virtus in eo
sit sicut opinatur Ga.qꝛ illud non pōt agere suā operationē per se nisi p spm̄
missum a corde eidem tpatum in qualitate ⁊ quantitate: ideo apparet ꝙ vir/
tus cordialis que mensurat hunc calorem vt possit facere suas operatiōes sit
principium generatiue: ⁊ virtus que est in hoc mēbro eius est seruiens. ¶ Op
positum sentit.G.2.tegni: tex.27.dicens. Principia igitur sunt: coꝛ: cerebruꝫ:
epar: ⁊ testiculi. Jtem testiculi prebent robur ⁊ calorem ⁊ generis pmanentiā
animalibus: ergo sunt principale mēbrum saltem quo ad conseruationeꝫ spē/
ciei. Assumptum est.G.1.de spermate.c.4.di.2.dicētis. Quo circa in hoc hn̄t
plus ipso corde testiculi: qꝛ cum eo ꝙ caliditateꝫ ⁊ robur prebent aīalibus ad
huc generis pmanentiam causant. Et istud ꝯfirmat experimentum sicut ipse
refert ibi. Nam infrigidant q testiculos pdiderunt alio principio innate cali/
ditatis priuati ⁊ decidit totum robur eis ac si senescerent: neq̧.n.ē eis ampla
vena neq̧ floridum sanguinis arterie parue sunt ⁊ debiliter pulsant sicut se/
nibus ⁊ sunt imberbes ⁊ nudi pilis: nec appetunt venerea. Si ergo testiculo
rum ablatio infrigidat ⁊ tollit robur ⁊ potentiam generandi pn̄tia ipsoꝝ dat
calorē robur ⁊ generandi virtutem. Jtem testiculi sunt principium bn̄ viuen
di: coꝛ vero est principium viuendi solum cuꝫ igitur bn̄ viuere sit melius qꝫ vi/
uere solum testiculi quo ad hoc videbuntur corde perfectiores: igit sunt mem
brum principale. Hanc inducit rōnem.G.1.de spermate.c.4.di.2. sub his ver
bis. Si impetu q ad coitū priuat aīal cū abscindunt testiculi ab illis erat aīa/
libus generis successio: hoc aūt neq̧ coꝛ pōt prebere: vnde illud quidem viuē
di solū testiculi aūt bene viuendi sunt principium. Quantū aūt est melius be/
ne viuere qꝫ solum nude viuere tm̄ sunt i aīalibus testiculi eligibiliores corde.
Quarto arguitur auctoritate magni auē.in.2.theisir trac.3.c.1.dicentis. Dico
ꝙ ambo testiculi sunt de mēbris principalibus: quoꝝ virtus est magna. Nec h
est nobis occultum. Uidemus.n.eunuchum hn̄tem vocem subtilem ⁊ malos
mores ⁊ carentē barba ⁊ esse perdite rōnis: ⁊ non reperitur eunuchus qui sit
bone legis ⁊ sani intellectus ⁊ qui sit legalis: nec audiuimus aliquē cuꝫ bonis
operibus. Hec auen. ¶ Huius aūt probleumatis sunt tres opi.famose ⁊ pro/
babiles. Prima est arist.que ꝯsistit in duobus. Primuꝫ est ꝙ testiculi non sunt
principale mēbrū: qꝛ non sunt necessarij nec ad esse indiuidui sicut notoriuꝫ ē
nec ad esse spēi: qꝛ plura aīalia sine testiculis pmanent in spē sicut pisces ⁊ ser
pentes ⁊ taurus genuit abscissis testiculis. Scḋm est ꝙ testiculi ad bene eē pp
tria iuuamenta facti sunt. Primum est vt aīal hn̄s testiculos magis morose et
minus furiose seu precipitanter coeat: sicut.n.aīal quod non habet nisi vnuꝫ
intestinum rectum est vorax ⁊ habens plura intestina inuoluta est modestum
in esu ⁊ sobrium: sic aīalia que habent testiculos ⁊ inuolutiones multas sunt
moderata in coitu: que vero vias spermatis absq̧ testiculis hn̄t furiose coeūt
ac precipitanter. Et hoc iuuamentū tangit Arist.1.de generatione aīalium.c.
4.dicens. Et sicut diximus qḋ quodlꝫ aīal recti intestini est magis gulosum in
cibo: ita dicimus ꝙ aīal habēs viam spermatis ⁊ carens testiculis citius coit
⁊ qḋ contrarium est huic dispōni est magis castum ⁊ magis abstinens a coitu.
Scḋm iuuamentum testiculorum est vt dirigantur ⁊ rectificentur vie sperma
tis inuolute per pondus testiculorum ex qua directione testiculi liberius va/
leant effundere sperma: ⁊ hoc iuuamentū innuit arist.c.statim allegato dicēs.
Et qn̄ abscinditur testiculi extrahunt vie ad superius: ⁊ pp hoc non pōt aīal
castratum facere filium: qm̄ vie non sunt fixe ꝺm propriam viam ex pondero
sitate: ǧ testiculoꝝ trahuntur vie spermatis ad inferius ⁊ quodāmodo rectifi
cantur sicut ex ponderibus appensis tenentur fila recta in texturis pannoꝝ.
Tertium iuuamentū testiculorum est esse vasa spermatis in qbus morari ⁊ di/
geri possit vt non moueatur aīal ad coitum oī hora. Et hoc iuuamentum tan
git Arist.predicto.c.dicens. Natura ergo testiculoꝝ est de natura ossiū.i.ad bn̄
esse faciens sicut ossa: ⁊ est vt sint vasa istius superfluitatis.s.spermatis: ⁊ pro
pter hoc non mouentur aīalia ad coitū oī hora. ¶ Scḋa opi.est.G.s.ꝙ testi/
culi sunt membꝝ principale: ⁊ fons seu principium generatiue virtutis: p qua
faciunt rōnes post oppositum adducte. ¶ Tertia est opi.ꝙ testiculi sunt mē/
brū principale necessario reqsitum ad generationē ⁊ spēꝫ ꝯseruandam: sed eo
rū principatus dependet a corde ⁊ cerebro ⁊ epate. Recipiunt.n.ab his spūs
diuersos ex qbus cum moderamine caloris testiculoꝝ ꝯflatur spūs gignitiuꝰ.
Et huius opi.meminit Haly.2.tegni cō.1.trac.de ventre illius cañ. Testicu/
lorum vero dicens. At vero qualitercūq̧ diuersificentur dispōnes virtus que
facit sperma deferens ipsum in dispōne coitus.s.virtus generatiua currit ex
oībus virtutibus corporis ad testiculos: ⁊ fit sperma comprehendens eā. Se/
quitur ergo vna duaꝝ rerū aut vt sit virtus generatiua fixa in testiculis aut vt
adueniat testiculis in dispōne coitus virtus generatiua ⁊ fingatur in sperma/
te intra testiculos ⁊ egrediatur sperma deferens eā donec generetur ex eo et
menstruo sanguine embrio: ⁊ qḋcūq̧ illoꝝ fuerit manifestum est ab eo ꝙ testi
culis est principatus sequens epatis principatū. ¶ Ad primuꝫ obiectum ante
oppositū dic ꝙ testiculi nec sunt necessarij nec vtiles aīalibus naturaliter carē
tibus testiculis sicut piscibus ⁊ serpentibus: sed non ob id sequitur qn sint ne
cessarij habentibus eos. Ad secundum dic ꝙ si vera refert Arist. de tauro ca/
strato qui genuit post castrationem ꝙ necessariū fuit sperma ante digestuꝫ in

testiculis profluxisse vsq̧ ad vasa spermatica que sunt inter testiculos ⁊ ꝯgā:
⁊ testiculis seruiunt seruitute latoria. Ad tertium dic ꝙ testiculi sunt ad bn̄ eē
indiuidui: sed sunt necessarij ad speciem conseruandaꝫ in hn̄tibus testiculos.
Ad quartum dic ꝙ testiculi sunt princeps generatiue virtutis ⁊ ne ga Auer.
contrarium dicentem. ¶ Queritur secundo vtrū testiculi generēt sperma: ar
guit ꝙ non: primo. Sperma descinditur a corpore toto: non ergo gignitur in
testiculis. Assumptū pbat primo ex fortitudine delectationis in emissiōe sper
matis que pcedere vī ab hoc ꝙ oīa membra sua superfluitate exonerantur:
qm̄ delectatio est ex multitudine membroꝝ maioꝛ delectatiōe veniente a pau
cis. Scḋo qꝛ monoculus cōiter generat monoculum ⁊ truncatus truncatum.
Tertio qꝛ geniti cōiter assimilant generantibus in formatiōibus ⁊ figuris mē/
broꝛum. Quarto quodlꝫ mēbrum hꝫ sperma cū habeat superfluum sue digō/
nis: sperma ergo descindit a quolibet membro: ⁊ p ꝯ̃ns a toto corpore. Quin
to multi geniti habent maculas similes generantibus. Scḋo multa aīalia ca
rentia testiculis abundant in spermate sicut pisces ⁊ serpentes oēs. Tertio sp
ma est supfluitas vtilis vltimi alimenti: sicut ait arist.1.de generatione anima
lium.c.17. Sicut igitur alimentū vltimum in oībus generatur mēbris ita sp/
ma. Quarto sperma ꝺm plurimū sui descinditur a cerebro. Juxta illud ꝑn.3.
20.trac.1.c.3. Et Hyp.quidē dixit in suis intentionibus ꝙ plurimuꝫ materiei
spermatis est in cerebro ⁊ ꝙ descēdit ex duabus venis q̄ sunt post ambas au
res: ⁊ pp hoc abscindit pplonia ambaꝝ generationē. ¶ Jn oppositū arguit
primo per.G.14.de vti.parti.c.13.dicentem. Magnis autem testiculi vasis in
digent: qm̄ ipsos non solum nutriri: sed etiam sperma generare opꝫ. Secun/
do per prin.hic ⁊ tertij.20.c.1.dicētē. Sublimis deus creauit duos testiculos
sicut sciuisti qui sunt membra principalia in qbus generatur sperma ex humi
ditate delata ad eos in venis que est quasi superfluitas cibi quarti in corpore
toto. Tertio per auerroym.2.collꝫ.c.10.dicentem. Sed testiculi fuerunt ordi
nati ad faciendüꝫ sperma: ⁊ ideo fuit caro eorum alba ⁊ spongiosa sicut caro
mamillaꝝ. Et ideo qn̄ conuertitur sanguis conuertitur ad similitudinem eo/
rum ⁊ faciunt ipsum album sicut epar conuertit chilum propter suam rube/
dinem ad ruborem. Quarto ratione: spermatis substantia ⁊ complexio maxi
me sequuntur cōplexionem testiculoꝝ: ⁊ eideꝫ attestantur vt pꝫ.2.tegni cano/
nibus de signis ꝯplōnum testiculoꝝ. Et hoc ideo esse vī: qꝛ sperma suscipit in
testiculis cōplexionem ⁊ sb̄am. ¶ Super hac autem materia.G.imponit ari
stoteli ꝙ dixerit sperma non generari in testiculis. Dicit.n.Gal.1.de sperma/
te.c.4.di.2. Ad Ari.n.facilis factus est sermo priuantem testiculos generatio/
ne spermatis. Sed non oꝫ Arist.ignorantiam qd magnum existimantes inde
monstrabile relinquere tam magnum dogma. Nec opꝫ nos si Ari.ignoraue/
rit testiculorum virtutem circūuolutis vasis concedere totam spermatis gene
rationē. Jdē haly.2.tegni cō.1.trac.de testicu.illius cañ. Testiculoꝝ ꝯo calida
⁊c̄.iponit arist.dicēs. Et.G.qdem dixit ꝙ testiculi sunt in qbus gn̄at sperma.
Et arist.qdē dicit ꝙ sperma generat in venis inuolutis.s.in vasis spermatis: ⁊
cōplet eius generatio in testiculis. Aui.vero.15.aīalium.c.1.vī sup h excusare
Ari.dicēs. Et cū dixit magister ꝑmus ꝙ testiculi exeūt a vijs spmatis noluit in
telligere ꝙ nihil facerent ad gnātionē spmatis: sed ꝙ sua sb̄a est diuersa a sb̄a
viaꝝ q̄ ꝯtinuat cū illis: qm̄ non est via sed sustētamētū viaꝝ. ¶ Pro solone du
bij ⁊ obiectoꝝ: attende prīo ꝙ de mā spermatis q̄ est ⁊ vn̄ descindit.s.vtruꝫ a
toto corpe vel non diuerse fuerunt opi. Haly.n.2.teg.cō.1.illius cañ. Testicu/
loꝝ ꝯo: imponit Hyp.ꝙ dixerit sperma descindi a toto corpe dicens. Jam ǧ
dixit Hyp.ꝙ spma venit ex toto corpe in dispōne motus coitus: ⁊ generat in
testiculis sicut spuma in orificijs equoꝝ qn̄ stimulant: ⁊ sicut gnātur a pcussio
ne vndaꝝ maris. Et ꝑn.imponit Hyp.ꝙ plurimū spmatis est in cerebro sicut
fuit allegatū in q̄rta rōne añ oppositū. ¶ Aristo.ꝯo ptractans hāc mām.1.de
generatiōe aīaliuꝫ.c.18.allegat primo rōnes tactas in primo argumento ante
oppositū p pte illoꝝ q dicūt spma descindi a toto corpore. Cōsequenter repel
lit illā opi.⁊ ipsius rōnes dicens. Et sigs ꝯsiderauerit hoc ꝺꝫ bonā ꝯsideratio/
nē inueniet eius ꝯ̃rium qḋ diximus: qꝛ non est difficile oībus istis cōibus: ōni
bus ꝯdicere. Et multis interpositis dicit.c.19.ꝙ spma ē supfluitas cibi qua in
diget ⁊ supfluū vltimi cibi: ⁊ iā declarauimus supius ꝙ sanguis est vltimus
cibus in aīali sanguinē hn̄tibus aut ei ꝯueniens in alijs. Et affirmauimus ꝙ
sperma non est nisi supfluitas cibi vltimi: ⁊ h erit aut sanguis aut illi ꝯueniēs
i.sil'e non hn̄tibus sanguinem. Et cū spma digerit ⁊ coqtur exit mutatū ⁊ alte
ratū neq̧ ē in colore sanguis ⁊ si nō alterat exit indigestū. Et qn̄ vir satagit ni
miū coire exit: tūc sperma sanguineū: ⁊ ex hoc manifestat ꝙ sperma est super
fluū vltimi cibi sanguinei q spgitur p mēbra. Hec arist. Sꝫ paucis īterpositis
vī sibimet ꝯtrariari dicēs. Et recte sunt filij sil'es patribus ⁊ parentibus: qm̄ il
lud qḋ exit a mēbris est sil'e ei qḋ remāsit: sicut sperma qḋ exit a manu ⁊ facie
⁊ toto aīali. Gal.aūt primo de spmate dicit. Nos aūt qḋ ad totū ꝑuenire natū
spma dicimus.i.nos dicimus mām spermatis esse pteꝫ masse sanguinarie vel
humiditatis innoīate que apta nata ē ꝑuenire ad totū corpus ⁊ nutrire ipm.
Et non dicimus supple ꝙ sit cābiū vel cābij ps qḋ iaꝫ ad totū corpus ꝑuenit
vel ptibus corpis distributū est. Et.14.de vti.pti.c.10.declarat euidēter ꝙ san
guis est mā propinqua spmatis: loquēs.n.ibidem de vena ⁊ arteria ꝑuenien/
tibus ad testiculos: dicit. Supiacet.n.vena: subiacet aūt arteria: flexiōes mul
tas eq̄les numero āba faciēs ad instar elicū.i.circūuolutionū q̄rūdā multifor
miter errātiū. Jn h aūt errore.i.in hac circūuolutiōe digerit vsq̧ ad plurimū
q fert ad testiculos sanguis ⁊ spūs. Et euidenter est videre in ꝑmis qdē elici/
bus.i.circūuolutionibus sanguinosum humidū esse qḋ ꝯtinet. Jn eis ꝯo que
deinceps albius semp magis fiens quousq̧ vtiq̧ certitudinaliter totuꝫ fuerit
factū albū in oīm vltimis q̄ vtiq̧ terminant ad testiculos: hec.G. Et sil'e est vi
dere in gnātione lactis apud mamillas. Prin.vero affirmat ꝙ sperma est sup
fluitas quarte digōnis ⁊ ꝙ fontaliter venit a mēbris principalibus ⁊ ab alijs
mēbris p viā resudatiōis. Dicit.n.tertij.20.trac.1.c.1.ꝙ sperma est supfluitas

de eis: qr prolixius scripsimus sup tegni: ⁊ diximus ꝙ Gal. in lib. de spermate primo. c. 17. valde extollit eoꝝ principatũ: vt quodãmodo eos cordi preferat: de quo Rabi moyses. 25. parti. aphoꝝ valde vitupat Gal. ⁊ nos Gal. ad bonuz intellectũ reduximus: ⁊ diximus ꝙ testiculi sunt mẽbra principalia in cõseruatione speciei: qr sunt pmũ instrm cordis in generatione aialis al'spmatis: ⁊ diximus Gal. imaginatũ fuisse ꝙ sicut a cerebro in neruos quedã virtus fert: ⁊ a corde in arterias: ita a testiculis in totũ corpus tradi quandã virtutez que in maribus est cã roboris ⁊ masculinitatis:

plexio masculina ⁊ feminina ꝯseruet in spẽbus aialis accidẽtia sunt insepabilia ⁊ nõ

⁊ in feminis femineitas: vt apparet ꝑmo lib. de spmate. c. 19. ⁊ pro declaratiõe huius cadit questio vtrũ testiculi sint necessarij in actu generatiõis: ⁊ diximus ꝙ testiculi apud Aristo. ꝑmo de gene. aialiuz nõ sunt necessarij: qr essent in oibus aialibus generantibus: etiã qr thaurus abscis testiculis impgnauit vaccã vt Auer. ꝑmo cantice. 76. cõmento: hanc opi. sufficienter reprobat Gal. ꝑmo lib. de spmate: ⁊ ondimus ꝙ in aialibus pfectis sunt necessarij ad generationem: qr sperma fit in eis: saltem aliqua factione necessaria ad generationem. Tertia questio est an ꝯcesso Aristo. ꝙ testiculi nõ sint necessarij: ipsi sint vtiles vtilitatibus quas Aristo. imaginatus est: ⁊ sequẽdo Gal. in ꝑmo lib. de spmate: ostendimus ꝙ Aristo. quatuor vtilitates posuit in testiculis: vnam ꝑmo de generatione: qr salnant sup reduplicationes vasorũ spermatis: appensi vasis spmatis sicut lapides liciatorijs. Gal. aũt sufficienter remouet Aristo. sniaz in hoc p multas ratiões: de qbus vna est ꝙ illa sup reduplicatio poterat fieri ad osseuz vel radicez virge. Scda vtilitas fuit: quã ponit etiã primo de generatione: vt circũuolutis ad eos vasis spmaticis aial fiat morosuz in coitu. Hãc etiã sniaz nos remouimus: ⁊ tenemus cũ Gal. vna de causis circũuolutionis est complementũ digestiõis spmatis. Tertia vtilitas testiculoꝝ apud Aristo. est ad virge erectionez: ⁊ hanc ponit proble. 4. 23. proble. Et nos ondimus ꝯtra Aristo. ꝙ illa tẽsio fit a spiritu vẽtoso: sicut etiã

sunt ex reb' in aialitatis essentiã ingrediẽtibus. ¶Membroꝝ vero deseruientium

ipse vult ibidez: ⁊ nõ fit ꝯtraponderantia testiculoꝝ. Quarta vtilitas eorum apud Arist. est: qr testiculi saluant robur cordis: ⁊ hãc vtilitatez ponit eis Ari. qnto de gene. aia. c. de vita: ⁊ si Ari. voluisse ꝙ testiculi facerẽt hoc pp aliquã virtutẽ quã dent cordi: valde placuisset Gal. vt apparet ꝑmo lib. de spmate. c. 19. sed voluit ꝙ huius roboris cordis saluatio sit p tensionez quaz facit: ⁊ ideo ꝑmo libro de spermate multis rationibus ꝯtra Aristo. Gal. procedit.

a ¶Membroꝝ ⁊c.] ¶Dubitatur: qr Aui. videtur diminutus: naz est seruitus aliqua substẽtatoria: vt ossiũ: aliqua defensoria: vt cutis: aliq̃ expurgatoria vt cerebrũ. Dicendũ ꝙ dedit itelligi: vel aliter ꝙ hic loqtur de seruitio appropriato principalibus: proprie in opatione in qua sunt principalia: ⁊ qr ipsa pncipalia habẽt alijs tribuere: oportuit habere seruitores delatores: ⁊ quia ipsa etiam

Jacobus De partibus

digestiõis quarte q̃ fit cuz disptitur cibus in mẽbris resudãdo a venis tertia digestione iam expleta: ⁊ est de sũma humiditatis ꝓpinque coagulationi ex qua nutriunt mẽbra dura vtpote vene ⁊ arterie ⁊ silia. Et circa finẽ ca. illius dicit. Anchi (qđ est propriũ nomẽ phi) aũt vr ꝙ non opz vt sit spma ex cerebro solo q̃uis ei' fermẽtuz sit ex cerebro: imo opz vt sit ei ex oi membro pncipali fons ⁊ vt sit ex mẽbris alijs resudatio ẽt ad istas radices. Et ꝓpter illud est assimilatio genitoꝝ. s. ad pentes. Et pp hoc generat ex mẽbro diminuto mẽbruz diminutũ. Hec prin. ibi ¶Possz ⁊ alia opi. introduci quodãmodo ꝯcordãs alias: ⁊ rõnibus satisfaciens de assimilatiõibus genitoꝝ ad gñantes q̃ ꝯsistit in duabus ꝓpõnibus. Prima est ꝙ spmatis proxima mã est sanguis delatus p vias ⁊ arterias descẽdentes ad testiculos multipliciter circũuolutas. Naz si ceperis illas venas ⁊ arterias in principio sue circũuolutionis reperies eas repletas sanguine nõ habẽtes in se aliqđ spermatis vel albe humiditatis ꝓpinque spermati. Et si ceperis eas cũ vlterius ꝓcesserint in circũuolutione inuenies cõtinue magis ⁊ magis humorẽ quem continẽt dealbari pp morã eius in illis circũuolutionibus ⁊ operationẽ continuã arteriaꝝ ⁊ venaꝝ in eũ: ⁊ taliter ꝙ humor ille pfecte albus apparet in partibus dictaꝝ venaꝝ ⁊ arteriaꝝ ꝯiunctis testiculis. Et sup id nõ crede mihi sed Gal. oiuz qui vnq̃ fuerũt in anatomijs diligentissimo ⁊ pfectissimo. ¶Scda ꝓpositio est: virtus spermatis qua prolificum est seu generatiuũ descinditur ab oibus mẽbris. s. a brachijs brachijfica: a tibijs tibijfica: a cerebro cerebrifica: ⁊ sic de alijs. Nã certũ est ꝙ in spermate ꝓlifico est virtus formandi quodcũq̃ mẽbruz. Et si ꝯcedatur vt placet Aristo. ꝙ ois virtus est originaliter in corde: ⁊ sic sufficere vr cordis influxus ad dandum spermati vim generatiuã ⁊ formatiuã oiuz membroꝝ: qr tamẽ nõ est dearticulata ois virtus in corde nec actu potest cor explicare cuiuslibet virtutis actum cũ nec videat nec audiat ꝯuenientius est attribuere cuiq̃ mẽbro habẽti in se virtutez ꝓpriã actu dearticulatã gñationez sui similis. Item cũ sperma ab Aristo. ⁊ Gal. ꝯcedatur eẽ homogeneũ: ⁊ ita ad sensum appeat: iuxta illud Gal. 2. de spmate. c. 5. Et nimiꝝ oino magis vr esse tale. s. omiomeruz. Et erat nobis hoc cõiter ꝯfessuz apud Aristo. magis rõnabile vr attribuere diuersitatez membroꝝ virtutibus diuersis decisis a mẽbris q̃z diuersitati partiũ spermatis. Et id notat Gal. c. nũc allega. dicẽs. Coexistit eniz in oi particula mãe conditor: nullũ igitur mirabile est vtriq̃ parẽtũ assimilari genitũ ꝺm diuersas pticulas. Et voluisse vr Haly. 2. tegni cõ. 1. trac. de testi. illius cañ. Testiculoꝝ vo: dicens. At vo qualitercũq̃ diuersificent dispõnes virtus q̃ facit spma deferẽs ipsuz in dispõne coitus. s. virtus generatiua: currit ex oibus virtutibus corpis ad testiculos: ⁊ fit spma cõprehẽdẽs eaz. ¶Sz queres quo latore deportat virtus brachijfica ad spma qđ in testiculis ꝯtinet. Rñsio ꝙ deportatur p spũz nõ genitũ in brachijs: sed in eis modificatũ ⁊ ꝯtempatũ ⁊ iaz eis appropriatũ. Et inde est ꝙ oia mẽbra debilitant multũ ex supfluo coitu ⁊ intãtuz ꝙ q̃nq̃ neq̃ brachia neq̃ tibie mouere se possunt. ¶Sz obijciet aliqs ꝙ ex hac põne tollitur ꝑncipatus generatiue virtutis a testiculis: ⁊ attribuit mẽbris oibus gñatiua virtus. Dic ꝙ principatus testiculoꝝ saluat in hoc ꝙ gñant spma ⁊ dant sibi formã q̃ est id qđ est p quã meret vt sit vehiculũ virtutũ imutatiue ⁊ informatiue descisaꝝ a toto corpe. Et cũ hoc saluat ꝑncipatus eoꝝ in redundantia cuiusdẽ vigoris virilis ex eis ad mẽbra. Et illud Gal. notauit ꝑmo de spmate c. 6. dist. 2. dicẽs. Quid igit mirabile est ⁊ a testiculis ad totũ corpus tradi quãdaz virtutẽ qualis neruis sensatiõis ⁊ motus ex cerebro arterijs vo pulsandi ex corde: q̃ virtus i maribus qdez roboris ⁊ masculinitatis: in femis aũt ipsi' femininitatis est cã. ¶Attende ꝺo ꝙ mẽbra spmatis grã facta sunt q̃nq̃ vltra virgã virilẽ. Primũ incipiẽdo ab initio gñationis spmatis sunt vene ⁊ arterie multipliciter reuolute venientes ad testiculos: quas variciformes vocat Gal. ꝑmo de spmate pp similitudinẽ quã habẽt in reuolutiõe cũ varicibus. i. venis inflatis apparentibus cõiter in tibijs illoꝝ qui ꝯsueuerũt onera grauia deportare vel deferre. Scdm membrũ sunt testiculi qui sirãgosi dicũtur a Gal. i. cauernosi: in quoꝝ cauernis ꝯtinet sperma. Tertiũ est epididimida: ⁊ est ps supiacens testiculo medians inter testiculũ ⁊ vas spmaticũ: tã in situ q̃z in duricie ⁊ mollicie. Est n. durior testiculo ⁊ mollior vase spmatico. Et dr epididimida ab epi qđ est supra ⁊ didimus qđ est testiculus. Quartũ est vas spermaticum qđ in masculis est amplũ ⁊ longũ ⁊ velut sinus quosdã habens q̃ñ iam venit ꝓpe veretrũ. In femis vero est strictũ ⁊ breue: vt ait Gal. 14. de vti. parti. c. 10. Quintuz est variciformis pastata: medians inter vas spmaticuz ⁊ virgã quem aliqui dicunt esse vas spermaticũ: alij partem eius. Et hec quinq̃ membra retrogrado ordine Gal. enumerat ꝑmo de spmate. c. 6. dist. 2. ⁊ de eis loquẽs dicit. Animalibus que abstinẽt a coitu sunt omnia spermate plena. Primũ quidem variciformis pastata deinde p totum spmaticũ vas deinde epididimida: deinde totus testiculus deinde vasoꝝ circũuolutio. Hec prenotata sunt vt clarius appareat vbi generatur sperma: vtrũ in testiculis solis vel ẽt alibi. Juxta hec sit ꝑma ꝯclusio. Generatio spmatis inchoatur in venis ⁊ arterijs circũuolutis ꝓuenientibus ad testiculos. Probatur primo: qr p anatomiã inueniũtur illa vasa plena humiditate serosa simili spmati indigesto. Juxta illud Gal. primo de spmate. c. 6. distin. 2. Arteria. n. ⁊ vena que ad caput testiculi ꝓueniunt spermaticũ humorez iam ꝯtinere vident: ⁊ ipse totus tali humore plenus est.

Scdo qr multiplex facta est illaꝝ venaꝝ ⁊ arteriaꝝ circũuolutio: non ob aliud nisi vt paulatim in eis digeratur ⁊ dealbetur materia spermatis: ꝯtinetur eniz in earũ principio materia rubea sanguinolenta que gradatiz dealbatur ⁊ magis ⁊ magis ꝺm ꝓpinquitatez eaꝝ ad testiculos. ¶Scda cõclusio responsiua ad quesitũ. Generatio spmatis pficitur in testiculis nõ in venis ⁊ arterijs predictis. Sunt enim frigide natura nõ potẽtes in tantũ actuz complete digestionis quantus est necessarius spmati. Sperma vero simillimũ est testiculis: ꝯuenienter igitur eis attribuitur spermatis generatio. Juxta illud Gal. primo de spermate. c. 4. distin. 2. Sed si hoc ꝯcesserint. s. ꝙ trãsmutatio ⁊ alteratio nihil aliud est q̃z assimilatio patiẽtis efficiẽti testiculi grossum ⁊ viscosuz ⁊ albũ operabuntur illud qđ attrahit qđ nihil aliud est nisi spmatis attribuere eis generationez. Item a carne simili carni testiculorũ apparet fieri lactis generatio in mamillis. ¶Tertia ꝯclusio lz epididimida vas spmaticũ ⁊ variciformis pastata sint facta ꝑncipaliter ad sperma ꝯseruandũ ⁊ deferendũ id a testiculis i virgam hora coitus: nihil prohibet aliquarum particularuz spmatis incomplete digestaꝝ in testiculis digõnem in eis perfici: sicut partes cibi diminute chilosate in stomacho perdigeruntur in intestinis: ⁊ partes chili diminute sanguisicate in epate pdigeruntur in venis. Certuz enim est ꝙ dicta mẽbra inueniunt plena spmate in abstinẽtibus a coitu ⁊ nõ sufficiũt ipsuz generare cũ sint exanguia frigida: subseruiũt igit in custodiẽdo ⁊ deferẽdo. ¶Quarta ꝯclusio. In adenosis pastatis q̃ sunt glandulose carnes exñtes in radice virge nõ generat sperma: sicut putauerũt qdaz. Probatur auctoritate ⁊ rõne Gal. ꝺo de spmate. c. vlti. dicẽtis. Si in adenosis generaret spma extractiõe eorũ castratio aialiuz apparet sz nõ appet: palaz ergo qñ nec generat. ¶Sz quereret aliqs de quo seruiũt: igitur adenosi pastate. Dic ꝙ sicut glandule que sunt radice lingue generant humiditatez saliualez humectantẽ guttur os ⁊ palatũ: ita adenosi pastate generant humiditatẽ q̃ prohibet ab exiccatione supflua porus vnde exit vrina: ⁊ porus vñ exit spma tpe coitus gñant ẽt hũiditatez quãdã saliualẽ que diffundit p virgaz ante spmatis emissionẽ: ⁊ interduz sine coitu diffundit cũ qs luctatur cũ muliere quã natura gratia delectatiõis maioris i coitu ante spma eijci ordinauit. Et istas vtilitates tãgit. G. 14. de vtili. pti. c. 11. dicens. Qđ vo i adenosis illis corpibus gñat humidũ ad vraticũ excernit poꝝ in masculis simul cũ spmate: vtilitates aũt ei' sunt ad venereã excitare copulationẽ ⁊ delectare ꝺm coitũ ⁊ madefacere vraticũ porũ. ¶Ad primũ obiectũ ante oppositũ dic ꝙ siue spma ꝺm ipsius esse mãle descindat a toto corpe siue nõ a toto capit esse ⁊ spẽz in testiculis. Ad scdꝫ ꝯcede ꝙ in aialibus nõ hñtibus testiculos vt in piscibus ⁊ serpentibus spma nõ generat in testiculis: sz cũ hoc stat ꝙ in habẽtibus eos testiculi generant spma. Ad tertiũ dic sicut ad primuz. Ad quartũ sĩlr. Ex predictis appet ꝙ testiculi sunt necessarij ad generationẽ spermatis ⁊ ad genealogiã seu ꝓgeniẽ seruandã. ¶Sz q̃reret aliqs q̃re dicit pn. ꝙ iuuamẽtuz testiculoꝝ est ad hoc vt cõplementũ forme detur ⁊ cõplexio masculina ⁊ feminina conseruetur. Nunquid testiculi necessarij sunt ad ꝯplemẽtuz forme: sicut ad generationez spmatis cum vilissima ptium necessaria sit ad forme complemẽtuz. Impossibile eniz est formã corporis eẽ completã deficiẽte aliqua pticula: quãtominus g̃ completa erit si deficiat aliqua ptiuz ꝑncipaliuz. Nunqđ ẽt necessarij sunt testiculi ad ꝯseruandã complexionẽ masculinã ⁊ femineã cũ id eis ex nois ratione ꝯueniat. Naz testiculi dicunt per diminutionem a testibus eo ꝙ sexus testes sunt vt ait ysidorus in ethimologijs.

¶Dic si vis ad vtrũq̃ ꝙ qr complemẽtuz forme ⁊ sexus sunt accidẽtia ⁊ nõ ingrediũtur nãm neq̃ indiuidui neq̃ speciei testiculi ꝺm ꝙ sunt istoruz cause dicuntur prestare indiuiduo iuuamentũ. Et id videtur voluisse prin. in littera dicens. Que speciebus aialis accidentia sunt insepabilia ⁊ non sunt ex rebus in aialitatis essentiam ingredientibus. Vel dic ꝙ duplex est complemẽtuz forme: qđdam est per quod indiuiduuz redditur masculus vel femina. Aliud est complementũ forme qđ est perfecta integritas omniũ membroruz. Et similiter duplex est complexio masculina: quedaz qua redditur indiuiduum masculinuz siue sit virile vel nõ: alia est qua redditur indiuiduuz masculinum virile. Juxta hoc dic primo ꝙ testiculi non sunt necessarij sed iuuatiui solum ad complementuz forme ⁊ complexionez masculinaz primi modi. Naz eunuchus naturaliter ⁊ castratus per artez ambo sunt masculi possidentes cõplexionem masculinã. Dic scdo ꝙ testiculi sunt necessarij ad complementũ forme ⁊ complexionem masculinam secundi modi. Nam impossibilis est perfecta mẽbrorum integritas sine testiculis: ⁊ ꝙ sit indiuiduum masculinum virile testiculis carens: eunuchi namq̃ sunt inuiriles ⁊ effeminati: pz primo de spermate. c. 4. Qualiter autem femininũ ⁊ masculinũ que sunt contraria ⁊ propria animali non faciunt differentiam specificam sicut volatile gressibile natatile ⁊ reptile faciunt: sed sunt accidentia inseparabilia: declaratum est ante capitulo primo tertie doctrine istius fen: circa finem capituli vbi agitur de complexione sexuum. Et breuiter causa est qr masculinum ⁊ femininum sunt differentie se tenẽtes ex parte materie.

¶Membrorum vero ⁊c.] ¶In tertia particula primo diuidit membra seruientia. Secundo declarat modos seruitutum ibi [Et preparatoria quidem seruitus] Tertio que membra seruiunt preparatorie ⁊ latorie membris principalibus

etiaz egent determinatis membris predispositis: eis opz habere seruitores pre paratores. ¶ Dubitatur secũdo quare seruitus ꝑparatoria vocatur vtilitas. Dicendũ ꝙ principali mẽbro affert vtilitatez: sed delatoria plus est ad vtilita tem alterius quã principalis: ⁊ ideo absolute dicit̃ seruitus. ¶ Dubitatur ter tio: q꞉ epar vr̃ preparare cordi: ⁊ non pulmo. Dicendũ ꝙ loquit̃ ſm opinio nem medicoꝝ: proprie Gal'. qui dicunt spũm fieri ex aere attracto: predigesto in pulmõe: vt apparet .7. lib. de vtili. ptiuz ca. de pul mone: ⁊ .12. tera. c. 4. ⁊ .8. d iuuamẽ. mẽbroꝝ. 1. ca. Uel dicenduz ꝙ pulmo prepat cordi aerez ad operationẽ cordis: q̃ ẽ dilatatio: ⁊ ꝯstri ctio qbus fit caloris euenta tio auxilio attracti aeris ꝑ pulmonez. ¶ Dubitat̃. 4. qũo epar qd̕ est principa/ le seruit alteri. Amplius cor videt̃ seruire cerebro: q꞉ dat sibi spũm: qui fit ani malis: vt apparebit infra. Amplius qd intelligit per custodias spũs. Ad ꝑmũ dicenduz ꝙ lz sit principa/ le in ꝟtute nutritiua: tamẽ epar preparãdo. i. dando mãm sanguineã preparat cerebro: nec hoc tollit prin

alia sunt q̃ seruitute deseruiunt prepato/ ria: alia q̃ seruitute latoria. Et ꝑparato/ ria quidem seruitus vocatur vtilitas: la toria vero seruitus absolute vocatur. Seruitus autez preparatoria est anteq̃z principale operetur. Et latoria seruitus est postq̃z principale operatur. Cordis vero seruiens ꝑparator est sicut pulmo: ⁊ eius seruiens lator est sicut arterie. Ce rebri vero seruiens preparator est sicut epar: ⁊ alia nutrimenti membra ⁊ custo die spiritus[a] ⁊ lator est sicut nerui. Epa tis vero preparator seruiẽs est sicut sto/ machus: ⁊ lator est sicut vene. Et testicu

cipatũ epatis. Ad scõm dicunt quidã ꝙ cor non seruit cerebro seruitute ꝑpa ratoria: q꞉ nõ ꝑparat spũm: sed dat spũi sicut hz: ⁊ ideo subsequẽter exponũt. a ¶ Custodie spũs. i. arterie: q꞉ ille ꝑparant spũz. Aliter dicendũ ꝙ epar pre parat cordi: q꞉ dat mãm conuenientẽ. s. sanguinẽ vnde fit spũs: ⁊ custodie spi/ ritus. i. cor ꝑparat cerebro: q꞉ dat illũ spũz vitalẽ indeterminata mensura q̃ti tatis ⁊ qualitatis: ⁊ h̃ vocat̃ preparatio: ergo epar mediante corde ꝑparat ce/ rebro: ⁊ intelligit per epar: epar ⁊ venas: ⁊ ꝑ cor intelligit cor ⁊ arterias. Ad ꝯtrariũ appet solutio: cum dicit̃ cor non ꝑparat cerebro: q꞉ dat sicut hz. Dicẽ dum ꝙ hoc est ꝑparare. s. dare sicut hz: ⁊ in mensura debita. Considerandũ tñ ꝙ ꝑ custodias spũs possemus intelligere arterias subethicas: ⁊ rete mira/ bile ex illis ꝯstitutuz que ꝑparant ad spũm aĩalez generandũ in cerebro: Guil helmus aũt voluit subtilizare in dando modum quo epar ꝑparat cerebro: q꞉ epar est principiũ nãlis virtutis: que est sicut ꝑparatio ⁊ mã ad virtutem aĩa/ lez: cuius principiũ est cerebꝝ: ⁊ ideo spũs nãlis est materia spiritus aĩalis: hi sermões nisi multũ exponerent̃ sunt falsi: in eo ꝙ dicũt spũz nãlez fieri aĩalez: ⁊ q̃uis verũ sit ꝙ spũs aĩalis stet nãli spiritui sicut forma ⁊ perfectio: q꞉ ita se hz virtus ad virtutem: tñ non est verum ꝙ ex spiritu naturali fiat animalis. ¶ Dubitat̃. 5. quid intelligit per mẽbra que sunt anteq̃z testiculi. Dicenduz ꝙ intelligit cor epar ⁊ cerebꝝ: a quoꝝ quolibet aliquid ꝑuenit ad generatiõez spermatis: vt. 3. cañ. fen. 21. ca. de causis spermatis: vel intelligit solum cor: cu ius est generare sperma: vel solũ epar: q꞉ dat mãm testiculis: quoꝝ testiculoꝝ sperma est supfluitas: vt Gal'. 1. lib. de spermate. 2. ca. in fine vbi vult ꝙ locus generationis sit multiplex. Nos q̃nq̃z sustinuimus cõtra Auer. 8. phoꝝ ꝯmẽ. 46. ꝙ hõ possit g̃nari extra m̃ricez ⁊ sine semĩe: vt dixit Aui. in trac. de diluuijs. b ¶ Gal'. autem ⁊c̃.] ¶ Hic ponit diuisionez mẽbroꝝ sumptã ex parte finis: ⁊ primo ꝑmittit ſ̃o declarat: ibi ſ̃a [Dico autez.] Gal'. autem dixit illud lz non sit clare vt lib. 17. de vtili. ptium: ⁊ primo de interioribus: ⁊ ſ̃a pars hz. 3. ꝑmo ostendit qd est operatio: ⁊ qũo cor hz operationez: ſ̃o quid est iuuamentuz: ⁊ qũo pulmo hz iuuamentũ. Tertio ostendit qũo epar hz operationem ⁊ iuua/

Jacobus

cipalibus ibi [Cordis vero: seruiens preparator ⁊c̃.] Primo dicit ꝙ membro rum seruientiuz quedam seruiunt preparatorie: alia latorie. Secundo dicit ꝙ seruitus ꝑparatoria vocatur vtilitas: ⁊ hoc ideo q꞉ membrum ꝑparatorie ser/ uiens alteri prestat eidez hanc vtilitatez ꝙ disponit ei materiaz in quaz debet agere. Sed seruitus latoria vocatur absolute seruitus: habent enim modum nũcij membra sic seruientia. Et seruitus preparatoria est ante operationez mẽ bri principalis cui seruitus exhibetur: ⁊ hoc sonat nomen. Dicitur eniz prepa ratoria quasi ante parans. Et latoria seruitus seu deportatoria est post opera/ tionez principalis. Et hec sic se habent in cõmuni vsu nominuz. Posset tamẽ idem mẽbruz respectu eiusdez dici seruiens alteri preparatorie ⁊ latorie: vt ve ne meseraice preparant chiluz epati alterando ⁊ rubificando: ⁊ disponendo ipsuz ad naturaz sanguinis ⁊ deferunt ipsum epati: vnde dici possunt seruire ei latorie: sic intellige de venis respectu membroruz ⁊ ſm hunc moduz loquẽ/ di seruitus latoria quandoq̃z precedit operationez principalis. Tertio dicit ꝙ pulmo seruit preparatorie cordi: q꞉ preparat ei aerez ad sui refrigeriuz. Et ar/ terie seruiunt cordi latorie: quia deferunt ab eo sanguinez ⁊ spiritus vitales in totum corpus. Et epar ac alia membra nutrimenti ⁊ membra custodie spũs: scz rete mirabile: quod custodit spiritus vitales donec facti fuerint animales seruiunt cerebro preparatorie: q꞉ preparant cerebro suum nutrimentũ ⁊ suos spiritus. Et nerui seruiunt delatorie cerebro: q꞉ deferunt ab eo per totuz cor/ pus virtutes sensus ⁊ motus. Et stomachus seruit ꝑparatorie epati q꞉ sibi di gerit ⁊ mittit chilũ. Et vene seruiũt epati latorie: q꞉ deferunt ab eo sanguinez ⁊ spũs naturales totuz corpus. Et membra que sunt anteq̃z testiculi generent sperma. s. arterie ⁊ vene venientes ad testiculos multipliciter circũuolute ser uiunt preparatorie testiculis. Sed virga virilis ⁊ vene vel vasa que sunt inter ipsam ⁊ testiculos latorie testiculis seruiunt. Et similiter sunt vene in mulieri bus que sperma deferunt a testiculis earuz vsq̃z ad locũ conceptionis. Et mu lieres vltra hec habẽt matricẽ per quã ⁊ in qua perficitur vtilitas spermatis. ¶ Dubitantur vtruz epar seruiat preparatorie cerebro: videtur ꝙ non: quia est membruz principale non seruiens sed dominans toti tanq̃z principiuz na/ turalium actionũ. Secundo si dixeris epar cerebro seruire q꞉ sibi mittit vena lem sanguinez: sic cor dici poterit cerebro seruire: q꞉ mittit ei sanguinem arte/ rialem. ¶ Dic ꝙ epar ſm ꝙ predisponit chilũ vt conuertatur in substantiam cerebri per viã nutritionis est seruiẽs preparatorie cerebro: sed ſm ꝙ est fons ⁊ origo naturaliuz actionuz in virtute cuius cerebꝛuz ⁊ alia vegetantur est ꝑn cipans ⁊ dominans non seruiens. Idem posset dici de corde nisi esset ꝙ san/ guis ipsius est formalior: ⁊ dicitur in parte sequenti ꝙ cor habet operationem tantum. Uel dic si vis ꝙ seruitus hic large capitur pro quacũq̃z preparatione

mentum: ibi ſ̃a [Et per iuuamentuz] ibi tertia [Ipsum vero.] ¶ Considerã duz ꝙ littera potest dupliciter exponi: primo ꝙ Aui. volens notificare opera tionez notificat membruz vt est opans: ⁊ dicit ꝙ per opationem. i. per mẽbrũ operans vt operans est ego intelligo illud membrũ cuius complementũ con sistit. i. cuius perfectio ⁊ finis cũ re aliqua a suis opationibus facta: que opera tiones ex hac re facte ingrediunt̃ ad conseruandũ indiuiduũ aut speciẽ: sicut cor est hoc membrum ope rans: ⁊ eius cõplementum est in generatione spiritus vitalis ꝓuenientis per cor dis opationes: ⁊ certuz est ꝙ iste spũs ingredit̃ in con seruatiõe indiuidui: in sũ/ ma ergo membruz dicitur operans qd̕ facit aliquam rez qua stat esse indiuidui ⁊ speciei: ⁊ si hoc est mem brum operans: ergo opa/ tio est actio qua fit ista res: ⁊ tunc oz exponere: ⁊ per iuuamentum. i. per mẽbrũ iuuãs oz intelligi illud ⁊c̃. ita ꝙ illud membruz ꝙ iu uat operatiõez cordis spiri tuificam facit iuuamentuz sicut pulmo preparans ae rem cordi. Secundo mo do potest exponi ꝙ Auic.

lorum quidem seruiens preparator sunt sicut membra que sunt anteq̃z ipsi gene/ rent sperma. Sed eorum seruiens lator est virga in viris: et vene que sunt inter eos ⁊ ipsam. Et in mulieribns similiter sunt vene que sperma ad locum conce/ ptionis impellunt. Et mulieres insuper habent matricem per quã spermatis cõ pletur vtilitas. ¶ Galie. autez[b] dixit ꝙ membrorum alia sunt que operationem tantum efficere habent: alia que iuuamẽ tum tñ: ⁊ alia sunt que operatiõez simul ⁊ iuuamentum hñt: primuz est sicut cor: scõm est sicut pulmo: tertium sicut epar.

diffiniat opationem ipsam: ⁊ notificet eam per productum ex opatione ⁊ per finẽ producti: ⁊ dicat ꝙ per opationem debemus intelligere illud quod com pletur. i. cuius cõplementuz est cuz re aliqua ab opationibus ꝓueniente: que opationes per illã rem productam ingrediunt̃ ad ꝯseruationez indiuidui vel speciei: ⁊ per iuuamentũ opz intelligi illud. i. illam actionẽ qua fit ꝑparatio: ⁊ cũ considerabimus iste. 2. expositiones sunt propinque: vna. n. diffinit opatio nem in concreto: q꞉ membrũ operans: alia in abstracto: q꞉ operationez ipsaz: ⁊ similiter est de iuuamento diffinito in abstracto ⁊ concreto. Sed dubitat̃ specialiter quare dixit in plurali numero cũ re opationum. Dicendũ ꝙ spi/ ritus qui est quidã finis ⁊ cõplementuz cordis opantis siue opationis cordis: vnde cor faciens spũm facit opationez: ⁊ cõpletur: ⁊ fit non vna opatione cor dis: sed multis opationibus cordis. s. attractiua: retentiua: digestiua: ⁊ expul/ siua: ⁊ sic dilatatione ⁊ ꝯstrictione cordis: quas cũ Aui. cõsiderauit: diuersas: vocauit eas opationes: cũ aũt considerauit vt intendunt vnũ finez qui est spi/ ritus: ⁊ principaliter faciunt illũ: pulmo aũt iuuat: vocauit illã operationẽ in singulari numero: ⁊ sic cor hz opationem: cuz aũt ille opationes vt diuerse cõ/ parabuntur adinuicez: vna est alteri ꝑparatiua siue iuuatiua: ⁊ in summa oẽs seruiunt ei opationi que dat spũi formã. ¶ Dubitatur quare dixit solũmodo dicenduz ꝙ lz alias multuz prolongauerim super hanc dictionem solũmodo: veritas tñ videt̃ mihi ꝙ Aui. nõ dixit hoc nisi vt ostenderet ꝙ mẽbruz opans dicit̃ opans solũ q꞉ facit aliquã rem: ita ꝙ non dicit̃ opans actione: sed re pro ueniente ab actione: qua fit ꝑmanentia speciei ⁊ indiuidui: sicut cor dicit̃ ope rans ſ̃bam spũs: ⁊ ideo siue ly solũmodo cõponat̃ cũ ly re siue cũ ly opationũ eadez s̃nia est: posset etiã cõponi cũ ly vita singularis: vt appebit. ¶ Dubitat̃ circa ꝑdicta tertio generaliter vtrũ diuisio data sit bona: vr̃ ꝙ non: q꞉ nullum mẽbꝝ est ꝙ nõ habeat opationẽ: vnde. s. Aui. in vnoquoq̃z ꝟo mẽbro ẽ virtus nãlis qua ⁊c̃. Amplius videtur ꝙ cor non habeat solũ operationem: imo iu uamentum: q꞉ a corde fit ꝑparatio ad alterius membri operationez suscipien/ dam: q꞉ preparat spiritũ vitalem cerebro in debita quãtitate: ⁊ per ꝯsequens

De partibus

materie in quaz aliud membꝛuz operaturuz est: siue preparatio fiat a digniori membro siue a viliori. Et inde solue obiecta. ¶ Dubitatur secũdo vtrum ma trix sit principale membꝛuz quo ad conseruationem speciei: videtur ꝙ sic: q꞉ sicut testiculi sunt necessarij ad generationez spermatis sic matrix est necessa/ ria gratia receptionis ⁊ custodie ipsius. Item aliquando nati magis assimulã tur matri q̃z patri: ⁊ istud videtur esse ratione fortitudinis ⁊ dominij matricis. Item matrix prebet fetui principium nutritionis ⁊ augmenti imo materiam sue formationis. ¶ Sed contrarium videtur: q꞉ tunc plura q̃z quatuor essent membra principalia. Dic ꝙ matrix non est membꝛuz principale: q꞉ membra principalia sunt que habẽt principia primarũ virtutum existentiuz in corpore necessariarũ ad hoc vt indiuiduuz vel species permaneat. Sed matrix nõ ha bet principiuz alicuius virtutis nisi ratione testiculoruz muliebriũ ei annexoꝝ: imo passiue se habet magis q̃z actiue ⁊ dominanter ⁊ ministrat fetui nutrimẽ tum non propria virtute solum sed potius virtute spermatum attrahentium. ¶ Ad primuz obiectũ dic ꝙ non sufficit ꝙ membꝛuz sit necessariuz ad hoc vt sit principale: immo requiritur ꝙ sit principium alicuius primarũ virtutum. ¶ Ad secunduz dic ꝙ assimilatio natoruz ad matrem magis fit ex fortitudine spermatis muliebris principaliter cooperante mora in matrice ⁊ dispositione sanguinis menstrui. ¶ Ad tertiuz dic ꝙ matris non prebet principiuz actiuuz nutritionis sed materiale ministrando non imperando. ¶ Dubitatur tertio cuz multe sint alie seruitutes a preparatoria ⁊ a latoria cur de illis non agit ſ̃ prin. Est seruitus defensoria qua craneuz deseruit cerebro. Est seruitus susten toria qua os paxillare seruit alijs partibus capitis. Est seruitus suspensoria q̃ pãniculi seruiunt his mẽbris que continent. Est seruitus emũctuorialis qua/ lis est inguinuz ad epar subascellarũ ad cor fauciuz ad cerebrum. Est seruitus mollis strati qualis carniuz musculoruz ad neruos eoruz. Est seruitus repleto ria qualis est ossiuz fisaminorum ad iuncturas. Et breuiter tot sunt seruitutes quot sunt iuuamenta vel vtilitates membroruz imprincipaliuz. ¶ Dic ꝙ mo di seruitutuz famosi ⁊ principales ⁊ magis proprie dicti qui concernunt ⁊ ge/ nus colligantie ⁊ cooperationez actionis ad membra principalia sunt hi duo qui hic tanguntur: nihil tamen prohibet modos plurimos alios seruitutis in ueniri sicut nunc allegatum est.
¶ Galienus aũt dixit ⁊c̃.] ¶ In hac. 4. parte principali que est diuisione mẽ/ broꝝ penes facere opatiõez vel iuuamentũ vel vtrũq̃z simul. Primo ponit ꝑn. ipsaz diuisionez. Scd̕o declarat quid per operationẽ intelligit ibi [Dico aũt] Tertio quid per iuuamentũ ibi [Et per iuuamentũ.] Primo dicit Gal'. ita di uisisse membra. Mẽbroꝝ quedaz faciunt operationez tantuz sicut cor: alia iu/ uamentuz tantuz sicut pulmo: alia operationez ⁊ iuuamentũ simul sicut epar.

Dico autem ꝙ per operationē opz intelligi illud qđ cū re solūmodo opationū in vitā singularis ingredientiū completur: aut in speciei pmanentiaz sicut cor in generatione spūs. Et p iuuamētum opz intelligi illud qđ prepaꝛ ad alterius mēbri opationez suscipiendā: ⁊ tunc erit opatio completa ad dandā singulari vitam aut speciei permanentiaz: queadmoduz pulmo aerez preparat. Ipsuz[a] vero epar secundam suam perficit primo digōnez ⁊ digōni tertie ⁊ quarte apparatū pstat

qualitate. Tertio videtur ꝙ pulmo non habeat solum iuuamentuz: immo operationem: quia motus suus est sibi sua operatio: licet sit iuuamentum cordi. Dicendum ꝙ iuuamentum ⁊ operatio dupliciter accipitur: vno modo pro actionibus istis consideratis in operatione particulari alicuius determinati membri: ⁊ hoc modo dicimus ꝙ in operatione visionis: que est operatio oculi: actio cristalline est proprie operatio: sed actio cornee est iuuamentum: ⁊ in motu manus musculus operatur: ⁊ os iuuat: ⁊ isto modo non sumitur hic operatio ⁊ iuuamentum: quia non est dare aliquod membrum organicum ſm hoc ꝙ tantuz habeat operationem: immo consideratum in suis partibus semper habet operationem et iuuamentum. Et similiter omne membrum consimile habet operationem que est operatio: vt nutricationem ⁊ operationem que potest dici iuuamentum: qꝛ attractionem: retentionez ⁊c. que seruiunt nutritiue. Ex hoc soluitur tertia instantia de pulmone: quia pulmo habet operationem: que est sua particularis actio sibi tributa ſm ꝙ hoc membrum. Unumquodqꝫ enim membrum vt sic habet operationez: siue consimile: siue organicum. Et soluitur etiam prima ratio. Alio modo accipitur operatio ⁊ iuuamentuz ſm ꝙ dicunt aliquam actionem vel actiones ordinatas ad esse totius indiuidui vel speciei per genealogiam: ⁊ tunc dicitur illud habere operationem ꝙ per suī operationem facit aliquaz rem facientez principaliter ad esse indiuidui vel generationem siue conseruationem speciei: illud autem habet iuuamentum ꝙ iuuat in hoc: cor autem suis virtutibus solum producit spirituz: quia est illud quod principaliter intendit: ⁊ hic est finis eius: qui spiritus ꝙ sit necessarius ad esse indiuidui ⁊ ad generationem: notum est: quia cor ſm veritatem est omnium virtutum prima radix: ⁊ ita videtur loqui Auicen. sequens philosophorum sententiaz: licet eius verus sit sermo etiam sequendo sententiam Galieni: pulmo autem habet iuuamentum: quia non generat spiritum: sed dat aerem quo spiritus vitalis cordis temperatur: vel preparat aerem ex quo spiritus ille generatur ſm medicos: ⁊ quicquid sit actio pulmonis in esse vite ⁊ generationis successiue non est principalis: sed iuuans in bonificando spiritum: ⁊ dando sibi aliquod complementuz per temperantiam ⁊ exclusionez malorum vaporum: ⁊ tunc actio cordis erit completa: qꝛ spiritus erit completus: potens dare vitam omnibus membris: ⁊ testiculis: potens dare illis generatiuam virtutez: ⁊ non dico ꝙ det spirituz testiculis quia transmutetur: ⁊ fiat generatiuus sicut fit in cerebro animalis. Sed dico quia spiritus vitalis stabit vt forma testiculorum: ⁊ spiritus generatiui in eo: iam ergo apparet ꝙ inter omnia membra corporis cor est solum ꝙ habet tantum operationem: pulmo autem habet tantum iuuamentum: ⁊ similiter omnia instrumenta anhelitus habet tantū iuuamentū. Ad secundā rationem: dicendum ꝙ cor non est proprie preparator cerebri: vt preparatio sumitur pro iuuamento in permanentia indiuidui vel speciei: qꝛ calor cordis est principale faciens hoc: ⁊ illa vocatur operatio: cerebruz eniz viuit per cor: ⁊ testiculi: ⁊ omne membruz: scilcet per spiritum cordis: sed si tu sumis operationem pro actione cuiuscunqꝫ membri: vt sic cor preparat cerebro: quia dat spiritum qui fit animalis: tamen preter hoc cor dat cerebro spiritum vitalem: qui stat toti cerebro vt forma: ⁊ toti corpori: non transmutatus in alium spiritum: immo stans in complexione ⁊ forma substantiali: quaz dedit sibi cor: saltem in complexione lata: ex quibus apparet ꝙ sermo Auicen. verificatur nō solum ſm sententiam Aristo. sed Galieni: qꝛ calor cordis est necessarius omni membro pro sui operatione preter necessitatem eius qua est necessarius pro spiritu animali ⁊ naturali ⁊ generatiuo: inquantuz fiunt ex spiritu vitali sicut ex materia: nam licet in membris essent dicti spiritus naturalis ⁊ animalis: et generatiuus in testiculis: non tamen agerent actiones proprias si non esset in membris spiritus vitalis factus a corde: vt notuz est: ⁊ est sermo qui intelligitur ab Auic. infra capitulo de virtute vitali: ⁊ a Galieno. 5. de interioribus primo capitulo. ¶ Dubitatur quare Auicen. loquitur cum disiunctiua aut: dicēdum ꝙ cor faciens spiritum dicitur habere operationez eo ipso quo iste spiritus facit ad vitam singularem: vel eo ipso quo facit ad speciei permanentiaz: vtrumqꝫ eniz istorum est finis ⁊ perfectio totius indiuidui: accidit tamen ista quādoqꝫ separari: sicut homo orbatus in genitalibus permanet in vita per illuz spirituz vitalez: ⁊ non potest generare. Similiter infans nō potest generare de propinquo: sed poterit: ⁊ decrepitus potuit: sꝫ non pōt: nec poterit: ecōtra aūt impossibile est ꝙ presentia huius spiritus quis possit generare: ⁊ non possit ꝯseruari in vita: lꝫ qn̄qꝫ sit diuersitas in proportione: vt in habētibus genitalia fortia ad generandū: ⁊ reliqua membra ad vitaz debilia: de qbus locuti sumus tertio can̄. fen. 20. ca. de multitudine spermatis: alꝭ dessiderij.

a ¶ Ipsuz vero epar ⁊c.] ¶ Dubitatur quare nō dixit de cerebro ⁊ testiculis. Dico ꝙ ipse debēs notificare operationē epatis: notificat operationez pro se: non pro esse indiuidui vel speciei. ¶ Dubitatur tertio: qꝛ epar faciens sanguinez expectatuz in tertia ⁊ quarta digestione facit iuuamentuz: sed epar faciens sanguinē pro semet nutriendo: facit sanguinem expectatuz pro digestione tertia ⁊ quarta: ergo vt sic facit iuuamentuz: sed auicē. dicit ꝙ facit opationez: ⁊ h̄ est ratio nostra. Istū passuz subtilez saltat Anto. Guilhelmus ꝓo dicit de epate ꝙ inquantū facit sanguinē qui nutrit epar ⁊ totū corpus facit operationez: sed inquantū iste sanguis ordinatur ad alias digestiōes facit iuuamentuz: de cerebro: dicit ꝙ inquantū facit spiritū animalez sensitiuuz ⁊ motiuuz: facit operationem: sed inquantum iste spiritus expectatur pro operatione particularis membri: scilicet visiua ⁊ auditiua ⁊c. facit iuuamentum: sed primus sermo Guilhelmi est confusus: non enim apparet in quo differt operatio epatis qua fit sanguis nutriēs ipsum ⁊ mēbra: ⁊ operatio qua fit sanguis transiēs p. 3. digestiones: siue duas reliquas: sermo ēt scđs vt apparebit statiz nō est intentiōis Aui. Nos ğ dicamus manifestū esse p se ꝙ vita in oībus mēbris ⁊ potētia generatiua stat p caliditatez actualez: que est vt forma potentialis caliditatis in omnibus membris: manifestū est etiaz ꝙ ista caliditas actualis est per duo corpora: scilicet spirituz ⁊ sanguinē: vtrūqꝫ enim horum corporuz est calidum actu: vnde secūdo de partibus animaliuz vult Aristo. ꝙ in ratiōe sanguinis est caliditas: de caliditate autez spiritus non est dubiuz: quāuis he due caliditates comparentur adinuicez: sicut duo corpora que sunt subiecta illaruz: scꝫ spiritus ⁊ sanguis: vna enīz est perfectior ⁊ formalior alia: sicut spiritus cordis est perfectior sanguine: ⁊ sibi comparatus vt forma: sicut ergo cor operans suis virtutibus: istam rem que est spiritus dicitur habens operationez ita epar operans suis virtutibus: sanguinez calidum facientem ad vitam: ⁊ per consequens ad generationez: dicitur habens operationez: non quidē caliditas sanguinis quaz dat membris sit tante virtutis in esse vite: quante est caliditas spiritus cordis: tamen comparatur illi sicut materia: ⁊ sicut imperfectuz quid respectu illius: vt imaginemur ꝙ caliditas spiritus in membris non possit recipi nisi recipiatur caliditas sanguinis: vnde videmus ista duo corpora simul expandi ⁊ retrahi super membra: vita ergo cōseruabitur in indiuiduo per has 2. caliditates: ⁊ sic generatiua potentia: factores ergo horuz duorum corporuz spiritus ⁊ sanguinis: scilicet cor ⁊ epar habent operationez. Contra: ad ossa ⁊ neruos ⁊ huiusmodi vadit spiritus: ⁊ non sanguis. Dicendū ꝙ omnē partem nostri corporis, calor sanguinis attingit: licet etiaz sanguis non immediate sicut etiam calor spiritus omnē partem attingit: quāuis corpus spiritus nō attingat immediate omnez partez: vt supra diximus capitulo de subiectis medicine. Ex quibus apparet solutio ad rationez: nam quando Auicen. dicit ꝙ epar inquantum facit secundam digestionem adeo perfectam quoad. i. quousqꝫ. i. ꝙ sanguis ad ipsummet epar nutriendum sit bonus: voluit intelligere ꝙ signum boni sanguinis habentis bonum calorez pro vita ꝓportionabilē calori formali spiritus: est qꝛ sanguis potest nutrire epar: ⁊ non intellexit ꝙ causa propter quaz epar habet operationem: sit quia facit sanguinem bonuz: vel aptum nutrire epar: primo quia vt sic epar non facit rem que faciat ad esse totius indiuidui: sed partis indiuidui: scilicet epatis nutriētis seipsuz: vt est hoc membrum consimile: secundo quia vt dicit tertia ratio: iam dicit Aui. ꝙ epar facit iuuamentum inquantum facit operationem: idest rem ex operatione: vt sanguinem expectatum in tertia ⁊ quarta digestione: sed epar faciens sanguinem pro se: facit sanguinez expectatum in alijs digestionibus: quia epar ꝓprium nutrimentuz digerit etiam ordinatis digestionibus: scilicet tertia ⁊ quarta vel sibi proportionalibus: ergo epar vt sic haberet iuuamentuz: ⁊ non operationem. Dicamus ergo ꝙ epar faciens sanguinem bone qualitatis: qua omnia membra bene disponuntur qualitatiue simul cuz calore spiritus facit operationem: ⁊ huius bone qualitatis sanguinis: signuz est: quia epar bene eo nutritur: vnde epar bene disponitur: signa autez bone dispositionis epatis sunt intellecta fen decimaquarta tertij. ¶ Dubitatur quid mouit Auic. ad dandū tale signum boni sanguinis: quare non dixit ꝙ aperta vena apparebit bonus sanguis. Dicendum ꝙ h̄ signum ab Auicē. datum est valde artificiale: naz innuit per h̄ propositionem famosam: quā ex isto loco vult intelligi: ⁊ est ꝙ vnūquodqꝫ membrum generans aliquam materiam principaliter pro suo cōmodo: facit sicut epar chilum pro se facit: vnde de eo partem accipit: vt supra diximus: ⁊ Galienus tertio de virtutibus naturalibus: ergo signum ꝙ materia ab aliquo membro facta sit bona: est quando illi membro est bene conformis: vnde chilus stomacho conformis: est bonus: sic posset dici de spiritu cordis: ꝙ cum est sibi conformis: est bonus: ⁊ sic de epate: cum sanguis est sibi conformis (cuius signum est quia bene eo nutritur) est sanguis bonus. Hic autem omittimus quedam particularia de signis bone dispositionis epatis ⁊ male: quibus homines non maturi in medicina crederēt nos molestare: de quibus non curamus: iam ergo declarauimus quomodo epar facit operationē: oportet ergo declarare quomodo epar facit operationem iuuatiuaz: idest iuuamētum: cum autem omne iuuamentum sit respectu operationis: oportet videre que sit operatio que sit expectata: in quā iuuat epar. Et dicamus manifestuz esse per se ꝙ omnia membra corporis simul accepta habent operationez: que vere est operatio procedens a virtute nutritiua: qua in omnibus membris cōpletur res nutrimenti: ꝙ complementum fit attractione: retentione: digestione: ⁊ expulsione: ⁊ vnitione: vt supra docuimus. Quod autez actio membrorum possit esse: ⁊ tunc vere dici operatio: apparet quia resultat in hac actione vel actionibus res que facit ad esse indiuidui: ⁊ per consequens permanētia speciei: nam resultant humiditas prima ⁊ cābium: quibus indiuiduum in esse consistit: sicut appropriato per materiam: ergo imaginabimur ꝙ sicut totum indiuiduuz conseruatur in esse caliditate spiritus ⁊ sanguinis recepta in membris: ⁊ stante in spiritu: sicut principijs formalibus: sic conseruatur in esse humiditatibus: ⁊ proprie cambio: vt principijs materialibus: resultat etiaz in vltima operatione pars membri: ⁊ ꝙ illa faciat ad esse indiuidui: totuz est: immo propinquius facit ad hoc: quaz faciant humiditates: ⁊ ideo operatio qua fiunt humiditates potest dici iuuamentum respectu opationis nutritiue: que est vnitio siue informatio. Sed dicitur operatio comparata ad actionem que est ante ipsam: scilicet generationē sanguinis. Sed dubitatur: quia operationem nutritiue in membris vocas veram operationez: ⁊ supra dixisti ꝙ hic non est sermo de operatione: que est actio vniuscuiusqꝫ membri: de qua Aui. supra. In vnoquoqꝫ vero ⁊c. Dicenduz ꝙ actio nutritiue in vnoquoqꝫ membro diuisim accepto non est operatio: de qua hic est sermo: que operatio est actio faciens aliquid ad permanentiaz indiuidui. s. totius: sed actio nutritiue totius. i. oīuz simul est operatio: vt pꝫ: ex quibus apparet quō epar hꝫ iuuamētum: qꝛ inquantum facit sanguinem digerenduz digestione tertia ⁊ quarta facit aliquid iuuans ad operationes omnium membrorum. s. operationem qua fiunt

Jacobus De partibus

Scđo dicit ꝙ per opationez opꝫ h̄ intelligi illud qđ cōpleꝭ. i. motū qui cōpleꝭ cū re. i. reali esse opationuz ingredientiū solūmodo in vitam singularis aut in pmanentia speciei. i. opationū necessariarū ad esse indiuidui: aut ad ꝯseuationez speciei: ita ꝙ sola operatio necessaria ad esse indiuidui vel permanentiaz speciei dicitꝭ operatio ſm istuz modū: sicut cor in generatione spiritus: hoc est exēpluz de mēbro faciente operationē tm̄. Tertio dicit ꝙ opꝫ hic intelligi per iuuamentuz id qđ preparaꝭ. i. preparationez alicuius ad suscipiendā opatiōez alterius mēbri. Et tunc. s. postqꝫ preparatuz fuerit vel postqꝫ sic est ꝙ per operationez intelligitur quod dictum est: erit operatio completa. i. complebitur operatio in membro principali ad dandam vitaz singulari: scilicet indiuiduo vel ad permanentiaz speciei. Queadmoduz pulmo aerez preparat ad refrigeriuz cordis. s. hoc est exemplum de membro faciente iuuamentū tantū. Ipsuz vero

sunt humiditates ⁊ membra per nutricationez: epar ergo faciens sanguinem bona caliditate. bonā facit operationez: sed epar faciens sanguinē ꝯuertibilē in humiditates ⁊ mēbra: facit iuuamentū: ⁊ hoc intelligit Aui. in textu: si bene ꝯsideras: dixit aūt primo: non ꝙ in hoc sit prioritas opationis: sed nature: primo eniz pro se epar agit quā pro alijs. Ad primū dicenduz ꝙ cerebrum facit spūm aīalez dantem sensuz ⁊ motum corpori: si ergo sensus ⁊ motus corpori: ⁊ spūs aīalis super mēbra sunt necessarij in esse indiuidui ⁊ speciei: cerebrum agens illum spūm hȝ operationē: ⁊ cor respectu eiꝰ: q̄ꝛ p̄parat sibi spūm qui fit aīalis: habebit iuuamētuz:

ergo in quantum digestionem secundaz adeo perfectam efficit ꝙ sanguis ad ipsum nutrienduz fit bonus actionez ope-

sed manifestū est ꝙ calor spūs aīalis: ⁊ per ꝯñs sensus ⁊ motus: non sunt simpliciter siue continuo necessaria in esse vite totius indiuidui: ⁊ cuiuslibet partis eius: videmus. n. ꝙ in somno tollunt̄ he operationes: ⁊ proprie in hoīe nō somniante: ⁊ ꝓprie si anhelitus in somno nō est actio aīalis virtutis: sicut nos substentamus quodāmodo sup sen. 10. tertij cañ. testiculi aūt habent opationem inq̄ȝtuz generant spūz ingredientē in ꝯseruatione speciei. Ex quibus inferas ꝙ mēbra principalia que mandant spūm mēbris alijs a se non principalibus: vt illum spūm mandant: habent solū operationē: ⁊ non iuuamentuz: q̄ꝛ spūs non potest transmutari a mēbris non principalibus transmutatione tali qualis est sanguis in humiditates: sed applicat̄ mēbris vt forma: ⁊ h̄ manifestum est de spū cordis. Sed tu dices: quare Aui. dicens epar habere operationem non dixit ꝙ hoc erat q̄ꝛ epar facit spūm nālem necessariū pro vita totius aīalis. Dicendū ꝙ dubiū erat an esset spūs nālis. Uel dicendū ꝙ dedit intelligi cum dixit ꝙ facit sanguinem bonū: talis. n. sanguis est informatus naturali spiritu: ⁊ ꝓm hoc cor etiā respectu epatis hȝ iuuamentum: q̄ꝛ preparat mām spiritui nāli. Sed dubitat̄: q̄ꝛ cor ꝓm hoc habebit iuuamentū: cum preparet ad operationē epatis necessarijssimā in ꝯseruatione indiuidui. s. generationez sanguinis informati spū nāli: q̄ꝛ ad generationez etiam spūs nālis. Dicendū vt supra diximus: ꝙ si cor cōparetur ad operationes determinatoꝝ principalium: pōt dici ꝙ hȝ iuuamentū: sed si cōparetur ad esse totius: siue permanentiam totius: per īmediatuz suū effectum: qui est spūs: hȝ operationez: in cuius spūs cōplemento iuuat pulmo. Sed tu dices adhuc stat ꝙ cor hȝ iuuamentū respectu epatis: sicut pulmo respectu cordis: vel saltiȝ sicut epar respectu operationis mēbroꝝ. Dicendū primo ꝙ ꝯcedatur vt diximus: vel aliter: ꝙ soluz cor hȝ veraz operationez: q̄ꝛ eius spiritu sicut principio formali stat vita singulorum: ⁊ speciei ꝑmanentia: actiones autem epatis oēs sunt iuuamentū respectu illius: sed cōparate inter se: vna potest dici operatio: alia iuuamentuz. Similiter operatio epatis plus hȝ de natura operationis respectu caloris: quia est calor qui est illi materia quam habeat actio pulmonis respectu caloris: scȝ respectu spiritus cordis: ⁊ tu considera.

Jacobus

vero epar perficit primo suam scdaz digestionez: ⁊ prestat appatum digestioni tertie ⁊ quarte: hoc est exempluz membri facientis operationez ⁊ iuuamentū. Nam inquantuz epar efficit digestionem secūdaz ita perfectam ꝙ sanguis est bonus ad ipsum nutrienduz operatuz est actionem. Et inquantū actuz efficit prestantem auxilium in alia operatione. s. inquātum preparat sanguinem vt fiat pars membroruz aliorum per assimilationez efficit iuuamentuz. ¶ Queritur vtrum predicta membroruz diuisio sit conuenienter assignata: videtur ꝙ non: primo q̄ꝛ nullum est membrū faciens operationē tantuz: cuȝ omne membruz habeat quatuor virtutes mīstrantes. s. attractiuaz retentiuaz digestiuaz ⁊ ⁊ expulsiuaz que virtuti nutritiue iuuamentum prestat. Item si esset aliqđ mēbrum faciens operationez tantuz id maxime videretur esse cor cū de ipso bis exemplificet prin. in littera. Sed ꝯtrariuz apparet primo: q̄ꝛ sicut epar preparat alijs membris sanguinez venalez: sic cor arterialez. Secundo q̄ꝛ cor preparat spiritus vitales cerebro qui in cerebro digesti vlterius ⁊ purificati ac temperati fiunt animales. Juxta illud prin. c. 4. doctrine sexte istius fen. Et h̄ quidem spiritus. s. vitalis cū ꝓm cōplexionez prouenit quaȝ dȝ habere ad hanc recipiendam virtutem: scilicet vitalez preparatur deinde omnia preparat membra: ad recipienduz omnes alias animales virtutes ⁊ reliquas. Tertio cor preparat nutrimentū pulmoni per dextruz eius ventriculuz: iuxta illud Gal. c. 8. libri sexti de vtilitate particularū. Retributionez eniȝ quandaȝ eaȝ que ex sanguine nutritionez vī pulmoni p̄bere cor: ⁊ hoc ex cambiū offerre ei pro spū. i. aere quē ab illo recipit. Cōfirmat̄: q̄ꝛ dexter vētriculus cordis creatus ē ꝑꝑ pulmonez. s. vt sibi prepet sanguinez pro sui nutritione: iuxta illud Gal. c. 7. dicti sexti de vtilitate. Dexter. n. ventriculus gratia pulmonis factus est: ⁊ huiꝰ rei signū est ꝙ nullū aīal pulmone carens hȝ dextrū cordis ventriculū: vt ibidē dicit Gal. Quarto cor prepat epati spūm ⁊ testiculis qbus iuuant̄ in suis ꝓprijs opibus. ¶ Tertio principal̄r: nullū est membrū faciens iuuamentū tm̄. Nam in quolibȝ mēbro ꝯsimili est opatio nutritiōis q̄ necessaria est ad esse illius mēbri: ⁊ est opatio finalis ⁊ principalis nāliū virtutū cui alie seruiūt. Et in quolibet membro organico est aliqua ps cui principaliter attribuitur opatio mēbri illius. Juxta illud Gal. ꝑmo morbi. c. 4. Dico ergo me monstrasse in alio libro ꝙ oīa mēbra cōposita quandam hñt partez ꝑ quā efficitur actio. Alie ꝟo sunt vt adiutoriū ei inferant. ¶ Quarto plura sunt mēbra que nec faciunt opationez nec iuuamētuz vtendo noībus opationis ⁊ iuuamēti. Juxta modos quos hic tangit prin. Puta membra oīa non tribuentia neqȝ recipientia cuiusmodi sunt ossa cartilagines: ligamēta: pinguedo: caro: hec enim membra non faciūt operationez cū ipsoꝝ actus non sint necessarij: nec ad vitam indiuidui: nec ad ꝑmanentiaz speciei: nec faciūt iuuamentū cuȝ nō prepent aliqđ ad recipiendū opationez alterius membri: nulli. n. alteri membro ministrant quicq̄ȝ. Oppositū auctoritatibus Gal. ⁊ ꝑn. oñditur. Et nisi esset auctoritas tam solēnium testiū: dicerez hāc diuisionē repugnare sentētijs medicoꝝ vel hic inepte describi ꝑ prin. operationē ⁊ iuuamentū propter rōnes adductas ante oppositum. ¶ Sed pro solutione dubij ⁊ dictaꝝ rationum. Attende primo ꝙ nomē opationis cōiter dictū est supius ad actionē ⁊ passionem sicut motus. Nā ⁊ dī de actiua opatione qualis est voluntarius musculoꝝ motus: ⁊ de opatione passiua quales sunt sensationes organoꝝ sensuū. ¶ Attende scđo ꝙ dr̄ia inter operationē ⁊ iuuamentū seu actū membri ⁊ vtilitatez vtendo ꝓprie his terminis est ꝙ actus est motus quidaȝ effectiuus: sed vtilitas est bona oportunitas vel cōmoditas: iuxta illud Gal. 17. de vti. parti. c. 1. Actus qdem igitur particule differt ab vtilitate eius: sicut antea dictū est eo ꝙ actus motus quidā est effectiuus. Utilitas aūt idē ei que a multis vocat̄ bona oportunitas vel cōmoditas. ¶ Attēde tertio ꝙ nomē opationis in hac diuisiōe restringit̄ ad solas opatio-

a ¶ Et etiam denuo ⁊c̄.] ¶ Positis diuisionibus membroꝝ quas sciuimus: hic ponit diuisionez membrorū ex mā: ⁊ cum hoc tangit agens: ⁊ primo ponit mām ⁊ agens in generatione membroꝝ: ponens quō in mā diuersificant̄. Secundo ponit māȝ nutricationis: addens alia: ibi ꝓ a [Postea sanguis.] Prima in duas: primo ponit diuersitatē membroꝝ in materia generationis in quo innuit̄ q̄ꝛ duo spermata cōcurrunt in membrorū generatione: secundo declarat dicta in hoc: ibi ꝓ a [Sed ꝓm sermonē.] Considerādum ꝙ Aui. inuit hanc diuisionez mēbroꝝ: quedam generātur ex sanguine: vt caro ⁊ adeps: quedam ex spermate: vt reliqua membra: que dicuntur spermatica vt dicit̄.

ratum est. Et inquātuz opationez efficit que in alia expectata opatiōe auxiliat̄ iuuamentū efficit. ¶ Et etiam denuo dice

¶ Dubitatur quō pinguedo fit ex sanguine: cum sit mēbrum exangue. Amplius de qua carne intelligit. Amplius Gal. ꝓo de virtutibus nālibus ponit oīa mēbra ex sanguine fieri. Opȝ nos parūper hic declarare vecabula: ⁊ dicamus ꝙ nomen hoc sperma equiuocum est in viris ⁊ mulieribus: ꝓm Auic. fen. 20. in viris est etiam equocum ad duo ad sperma verum prolificum: cuius signa ⁊ conditiones substantie ⁊ odoris ⁊ coloris ponit auicen. 3. lib. fen. 21. capi. de signis sterilitatis: ⁊ ad sperma dictum alguady: quod est quedā humiditas: que preuenit coitū: imo sine coitu exit in tactu mulieris: vt intelligit̄ tertio cañ. 1. c. fen. 20. ⁊ ideo dicitur sperma sine coitu fen prima ca. de signis epilensie: cū ergo hic nominatur sperma viri intelligitur de vero spermate: in mulieribus autem sunt tres materie: que importantur nomine spermatis: vnum sperma est humiditas quedam salualis: in cuius expulsione mulieres delectantur in coitu: ⁊ de hoc spermate non est hic sermo: q̄ꝛ hoc non concurrit necessario ad generationez: cuius signum est primo quia expellitur extra matricem: secūdo quia si nō delectetur mulier in coitu potest concipere: vt aristo. primo libro de generatione animaliuȝ: penultimo ca. Alia materia in muliere: quam aristoteles in suis libris de generatione animalium vocat sperma est mēstruum mulieris: ꝙ cōmuniter omni mense expellitur: ⁊ dicitur menstruuȝ a mense. i. ab expulsione facta omni mense: ⁊ hoc sperma ab aristo. sic nominatum: apud medicos cōmuniter non dicitur sperma: quia non est id ex quo in prima generatione fit fetus: vt intelligitur a Galieno primo libro de spermate. 8. cap. ⁊ ab auēzoar in fine theisir: ⁊ ratio Galieni ē: q̄ꝛ ex materia supfluica mala: quaȝ natura odit ⁊ eicit a matrice: nō est conueniens ꝙ fetus fiat: vnde dicit excernit natura matricis mēstruum vt superfluum: non igitur retinere poterit ipsuȝ sicut familiare: non ergo sermo auicē. hic est de hoc spermate: cum dicit ⁊ spermate mulierum. Alia 3ª est materia in muliere: que proprie dicitur sperma mulieris: que quidez est materia alba digesta in vasis spermaticis circa testiculos mulieris: que in hora conceptionis cadit in concauum matricis: vt determinatum passiuuȝ in generatione fetus: ⁊ hoc spma mulieris ⁊ mēstruuȝ ꝙ omni mense expellit̄: dictū sper-

De partibus.

nes mēbroꝝ necessarias ad vitā indiuidui vel ꝑmanētiā speciei taliter ꝑfectas seu cōpletas ꝙ nō ordinantur seu predisponūt ad aliā opationez vlteriorez sui generis in alio mēbro. Exēpli gratia: gñatio spūs vitalis in corde ⁊ aīalis in cerebro ⁊ nālis in epate ⁊ genitiui in testiculis sunt opationes hoc mō dicte: q̄ꝛ sunt necessarie ad eē indiuidui vel ꝑmanentiaȝ speciei ⁊ non ordinant̄ in aliaȝ opationē vlteriorē sui gñis. Sȝ gñatio sanguis in epate ꝓȝ ꝙ est prepatio q̄dā alimēti ad recipiendū vltimā digōnez in mēbris nō est opatio ꝑꝑea ꝙ ordinat̄ in aliā opationē eiusdem gñis in alijs mēbris. Sed gñatio sanguinis in epate ꝓm ꝙ est adeo ꝑfecta ꝙ sanguis ī eo genitus est bonus ⁊ sufficiēs nutrire epar est opatio p̄ñtis ꝓpositi: q̄ꝛ est necessaria ad esse indiuidui ⁊ adeo ꝑfecta ꝙ nō ordinatur in aliā operationē alterius mēbri: lȝ ordinetur in aliā opationē eiusdem mēbri q̄ est assimilatio sanguis ad epar. ¶ Attēde quarto ꝙ ad verificationem predicte diuisionis opȝ intelligi ꝑ iuuamentū prepationem alicuius in qđ aliud mēbrū post ipsuȝ opatuꝝ est: ⁊ obsequiū aliud quodcunqȝ seruitutis siue deferendo siue tegendo siue sustentando siue aliter obsequendo. Aliter enim membra nō suscipientia nec tribuētia non caderent sub dicta diuisione. Uel oportet dicere ꝙ mēbroruȝ diuisio predicta intelligitur de mēbris inuicez ꝯfederatis in dando aut recipiēdo. ¶ Attēde. 5. ꝙ nō est idem mēbruȝ facere operationez tantuz ⁊ mēbruȝ esse tribuens ⁊ nō recipiēs. Gal. enim ꝯcedit primum ⁊ negat secūduz. Nam membruȝ facere operationez tantum est habere actus ita dignos ꝙ nullis alijs subseruiant: sed tribuere ⁊ nō recipere presupponit in se habere oēm virtutem premordialiter ⁊ regaliter. ¶ His premissis ponitur ꝯclusio respōsiua ad quesituȝ ꝙ dicta membroruȝ diuisio est bene assignata vtendo nominibus operationis ⁊ iuuamenti nō modo tacto in primo ⁊ secūdo: sed in tertio ⁊ quarto notabilibus. Nam omne mēbruȝ vel est ita dignum vt nulli seruiat sicut cor: ⁊ tale facit operationez tantuȝ: vel est solū seruiens: ita vt nulluȝ habeat principatuȝ nec faciat operationez necessariam ad vitaȝ indiuidui: vel ad permanētiaȝ speciei: ⁊ est mēbruȝ faciēs iuuamētuȝ tantum: vel est partim principans partim seruiēs: ⁊ est mēbruȝ faciēs operationē ⁊ iuuamētuȝ. ¶ Ad primuȝ obiectuȝ dic ꝙ lȝ omne membruȝ habeat quatuor virtutes ministrantes: nō tamen semper ille preparatorie subministrāt operationi alterius mēbri: ideo non dicūtur proprie facere iuuamētuȝ. ¶ Ad secundum ꝯcede ꝙ cor facit opationez tantū. ¶ Ad primā instantiaȝ ꝯtra illud dic ꝙ sanguis arterialis nō procedit a corde in mēbra vt māliter prepatus esse vel fieri mā mēbroruȝ: illud. n. nō a corde sed ab epate acquisiuit. Sȝ vt actuatus quadā formali virtute qua venalez sanguinez ⁊ mēbꝝ in quo est actuat ⁊ perficit. Ad secūdam dic ꝙ cor nō preparat seruitorie spūs cerebro: sed dñant̄ ⁊ impiose sibi mittit illos vt per eos det ei vitā. Eodē mō dic ad quartā instantiaȝ: ⁊ ad tertiā dic sicut ad primā. ¶ Ad tertiū ꝑncipale dic ꝙ ꝓcedit de opatione accepta mō tacto in ꝑmo notabili. Et ꝯclusio intelligit̄ de opatione descripta in tertio notabili. Ad quartum dic ꝙ soluitur ex quarto notabili.

¶ Et etiaȝ denuo dicemus ⁊c̄.] ¶ In hac. 5. parte principali que est de diuisione mēbroruȝ penes mām ex qua fiunt. Primo ponit prin. ipsam diuisionez: ꝓo ostendit qualiter spermata masculinū ⁊ femininuȝ se habēt in generatione mēbroruȝ ꝓm sñiam phoꝝ ibi: sed ꝓm sermonē. Tertio quō se habeāt ꝓm sententiaȝ Gal. ibi: hoc aūt verbuȝ. Quarto qđ fit de sanguine retento in matrice tēpore impregnationis ibi: postea sanguis. Quinto materiam carnis ⁊ adipis ibi: ⁊ caro quidez. Sexto quomodo se habent membra spermatica ⁊ alia ad consolidari ⁊ restaurari ibi: mēbra autem que ex spermate. ¶ In prima parte dicit: ⁊ etiā denuo: idest consequenter vel de nouo. i. post predicta dicemus ꝙ mēbroruȝ quedam generantur ex spermate vt omnia mēbra consimilia: exceptis carne ⁊ adipe. Alia generantur ex sanguine: vt caro ⁊ adeps. Oē eniȝ

ma ab Aristo. dĩnt in .8. rebus: vt scripsimus in trac. nostro de impregnatione
mulieris ante mēstruationē: ꝙ ex multis libris inuestigauimus: primo in mã:
q: mã menstruoꝝ prodice expulsoꝝ est superfluitas non cõueniens sanguini:
sed mã boni spermatis mulieris est sanguis optimus ⁊ laudabilis: solũ inquã
to supfluens. Scđo differunt in efficiente: q: cause efficientes menstruuz sunt
reducte in cās nõ oĩo nāles: imo in defectus: ex qbus sanguis incõueniens in
eis supfluit: vt intelligit ex
libro de nã fetus hy. s3 cau
se boni spermātis mulieris
sunt nāles: ⁊ in nālez cām
reducte. s. virtus generati

mus ꝙ membrorum alia sunt que gene rantur ex spermate que sunt similium

ua que in feminis sperma generat. Tertio differunt in forma: q: menstruuz re
spectu boni spermatis est supfluuz inquāto ⁊ etiā in quali quodāmodo: ⁊ est
rubeũ: non bene digestuz: sed sperma bonũ mulieris est digestum: albuz: hñs
de viscoso aliqualiter: superfluũ in quāto solum: ⁊ videmus hoc qñq3 in mo/
dum gomoree exire a mulieribus vt credo. Quarto differunt ex pte finis: q:
finis menstrui nullus est intus in muliere: s3 d3 expelli: finis aũt spermatis ve/
ri earũ est retineri in matrice: ⁊ generatio passiue: ẜm cõtorez opinionem: vel
actiue ⁊ passiue: ẜm Gal. Quinto differunt ex pte termini a quo est prouētus
siue motus: q: mēstruũ venit a sanguine totius mulieris multiplicato defectu
caloris: ⁊ qñq3 plus ab vno membro eius quaz ab alio: vt contingit mulieres
plus de eo multiplicare in hoc vel illo mēbro: sed verum sperma mulieris ve/
nit vel a corde: vl' a testiculis: vel a toto: sicut venit sperma viri: ⁊ eadē questio
erit de vtroq3. Sexto differunt ex pte termini ad quē est motus: ⁊ iam appa/
ret q: terminus ad quez spermatis veri mulieris sicut viri est concauuz matri
cis vt eius compleat vtilitas: vt dicit Aui. sed terminus ad quez menstrui non
est intra matricē: sed extra pelli: sicut vrina ⁊ egestio pellitur. Septimo diffe
runt ex pte modi motus: siue virtutũ agentiuz motus haꝝ materieꝝ: nam mē/
struum mulieris nõ mouetur ad matricē nisi virtute expulsiua membroꝝ que

Jacobus

mēbruz preter carnez ⁊ adipē generatur: ex duobus spermatibus masculino
sc3 ⁊ feminino. ¶Queritur vtrum membra aliqua generantur ex spermate.
Arguitur ꝙ non. Ex eisdez sunt ⁊ nutriuntur membra: q: nutritio est quedaz
pticularis generatio: sed membra oĩa nutriũtur ex sanguine: ergo oĩa sunt ex
sanguine. Confirmatur per Gal. ẜo de elemē. ca. vlti. dicentem. Hip. aũt per/
transiuit eos in subtilitate ꝯsideratiõis in cursu nāli: ⁊ dixit ꝙ generatio ⁊ au/
gmentuz ⁊ nutrimentum fiunt in corporibus nostris ex humoribus quatuor.
¶Scđo efficiens cā ⁊ mālis respectu eiusdez nunꝗ coincidunt ẜo phy. tex.
70. q: tunc idem esset respectu eiusdem agens ⁊ passum: pfectum ⁊ imperfe
ctum: actu ⁊ potentia: sed sperma est cā efficiens mēbroꝝ oĩum hñs in se vir/
tutes: ad id ydoneas. s. imutatiuā ⁊ informatiuaz. ¶Tertio moles spermatis nõ
ascendit ad ꝗtitatē vnius pui ossis: quõ ergo ossa oĩa ⁊ cartilagines ligamen
ta generarent ex spermate. Dicet forte aliquis ꝙ dilatat. Sed ꝯrium vr q: cũ
sperma sit rarũ aereum ⁊ aqueũ non potest fieri os nisi ꝯdensetur: ⁊ inspisset
⁊ sic minuetur moles eius. ¶Quarto sanguinis sufficit vt ex eo generent mē
bra principalia. s. cor ⁊ epar. Nam sunt carniformia: ⁊ dicit Gal. 1. de sperma/
te ca. 7. ꝙ nã ex sanguine calidiori ⁊ spũ creat cor: ⁊ ex sanguine grosso epar:
ergo a fortiori sufficit generare alia membra vilia. Abusus eniz esset ꝙ vilia fie
rent ex digniori mã ꝗ nobilia. ¶Confirmatur per Gal. ẜo de elemē. dicentem.
Ex eis autez que apud oẽs hoĩes sunt manifesta: est ꝙ oĩa membra animaliuz
sanguinem habentiũ non fiunt nisi sanguine concurrente ad matricez ex ma
tre. ¶Quinto videmus in ouo cum ex eo pullus formatur germē eijcitur nec in
trat pulli compositionem: est tñ vt sperma germē. ¶Oppositum dicit ħ pn.
¶Pro decisione huius dubij attende primo ꝙ membra generari ex sperma/
te potest intelligi dupliciter. Unomodo tanꝗ ex mã. Aliomodo tanꝗ ab effi
ciente causa. Juxta illud Aristo. primo de generatione animaliũ ca. 18. Et ma
nifestum est ꝙ sperma est vnius istorum duorom modoruz: qm̃ illud quod est
ex eo non est nisi sicut ex materia aut sicut ex motore. ¶Attende ẜo ꝙ Aristo.
opinio fuit mēbra generari ex spermate: non sicut ex materia sed sicut ex prin
cipio efficiente. Dicit enim primo de generatione aĩalium ca. 1. generatio ani/
malium: h3 principium. s. marē ⁊ feminam: ex mare vero est principium mo/
tus: femina autem est sicut materia. Et trac. 2. ca. 5. dicti libri ait: ⁊ manifestuz
est ꝙ mas est operans ⁊ femina patiens sicut est scamnuz ex carpentario ⁊ li/
gno. ¶Deinde subdit: manifestuz est ergo ꝙ non necessario d3 exire sperma
ex toto viro: nec si exiret erit sicut pars generati sed erit sicut motor ⁊ forma: ⁊
sicut sanitas que accidit infirmo ex scientia medicinali. Et rursus eodem ca.
multis interpositis ait: ⁊ in maribus qui spmatizant non dicitur ꝙ illud sper
ma sit concepti pars sicut non dicitur ꝙ carpentarius sit pars materie ligni.
¶Sed quereret aliquis ex quo sperma viri non intrat substantiam fetus ⁊
membrorum eius: sed est sicut artifex quid deuenit tandem vel ad quid con/
uertitur eius substantia vtrum. s. maneat intra matricem vel expellatur. Ad
id responderunt quidam qui se nominant aristotelicos ⁊ pipateticos: ꝙ sper
ma masculi immissum in matricem mulieris dat menstruo principium motu:
postea expellitur nulla pars fiens substantie corporis conceptoruz quos dicit
Gal. primo de spermate. c. 3. ignorasse Aristo. mentē ⁊ fuisse deceptos: ita scri
bens. Decepti autem fnerunt ex primo lib. de generatione aĩaliuz quē vt mi/
hi videtur non bene relegerunt vnꝗ. Scripta eniz sunt in ipso hec. Sicut. n.
diximus generationis principia ponet vtiq3 marē ⁊ femellam. Marem qdez
seu motus ⁊ generationis principium hñs: femellam ṽo seu materie: hec qui
dem sunt non multum post principiuz libri: inferius vero adhuc ⁊ ista scribit.
S3 accidit sicut rõnabile est vt masculus pbeat spēm ⁊ pncipiũ motus: femel
la vero corpus ⁊ mām sicut in lactis coagulatione corpus quidem est lac: for/
mans aũt coagulum principiũ hñs ⁊ constare faciens. Ex his promoti dicunt
quidam motus prebere sperma: ⁊ iterum excerni. i. expelli. Et contra hos in
uehit Gal. ca. 2. de spermate triplici via. Primo via experientie in brutis. Se
cundo via testimonij mulierum discretarum in hoc exptarum. Tertio via te/
stimonij medicorum. Et dicit. Triplicem autem l3 ꝯsiderationem facere. Eui
dentissimā quidem eam quā ⁊ ego multotiens feci equos ⁊ boues ⁊ canes ⁊
asinos ⁊ capras ⁊ oues obseruãs si detinent sperma in coitu vel excernũt sem
per. Confestim igitur mihi a pncipio a peritis circa talia dictuz est obseruatũ
fuisse tunc retineri sperma in feminis animalibus cuz impregnari debent. S3
l3 increper ab aliquo: confiteri tamē volo ꝙ in tota vita mea passus fui: nulli
enim narrantium quid credidi ꝗuis fuisset expertus: sed ad experientiā ipse
met veniebam nec in hoc igitur ꝙ dicebant fieri multotiens ⁊ que narrabāt
debebaz solum credere: ⁊ si ꝗmaxime concordantes ipsos viderē. Sed con/
sueta vtens incredulitate duplicem feci inuestigationez vnāquidem in anima

sunt supra matricez: ⁊ non concurrit ibi attractio matricis: sed transit p ipsaz
sicut per vnum cānale: hoc apparet ex intentione Galieni quinto de simplici
medicina: ⁊ alioruz auctoꝝ loquentiuz de medicinis prouocantibus mēstrua:
ponunt enim ꝙ medicina prouocans menstrua debet esse fortior ꝗ medicina
prouocans lac: quãuis agant in mām quandaz cõez: ⁊ in loca quedā cõia. s. in
venas mediastinas ⁊ muterias ꝯtentas in illis: ⁊ causaz dant: q: materia lactis
mouetur ad māmillas du
plici ꝟtute. s. expulsiua mē
broruz: ⁊ attractiua māmil
larum: sed mã menstrualis
mouet ad matricē sola ex

partium membra preter carnem: ⁊ adi- pem: et alia sunt qui ex sanguine gene-

pulsiua mēbroꝝ: ⁊ non attractiua matricis: igit medicina mouens ad matricē
opz ꝙ sit fortior: sed sperma bonũ mulieris ꝙ mouet ad matricez mouet non
solũ virtute pellente mēbroꝝ: sed etiā attrahente matrice: vnde in causis steri
litatis ponit defectus matris in attrahendo spma: vt appet. 3. cañ. fen. 21. ca.
de causis sterilitatis. Octauo differũt in tpe motus: q: nālis motus boni sp/
matis mulieris est in hora coitus vt ꝯcurrat simul cuz spermate viri: sed nālis
motus menstrui est omni mense. Ex qbus oĩbus inferas primo ꝙ sicut sper
ma viri vtile est quoddā corpus albuz digestũ spũosuz factũ a virtute genera/
tiua viri vbicũq3 sit illa: qđ sperma põt generare actiue tale alterũ quale est id
a quo decidit: ita bonũ sperma mulieris est quoddā corpus albũ digestũ con
tinēs in virtute passiua appropriata totũ ꝙ sperma viri ꝯtinet in virtute acti/
ua. Uel aliter vt dicet ẜm sniaz Gal. Scđo infertur dĩa inter sperma nõ verũ
mulieris ⁊ ꝙ cũ delectatione emittit: ⁊ menstruũ ꝙ mēsaliter expellitur: ⁊ est
differentia nota ad sensum: ⁊ apparebit plus ex eo ꝙ statim dicet. Tertio in/
fertur differentia inter sperma ꝙ mulier cũ delectatione emittit: ⁊ sperma ve/
rum in eis: q: sperma veruz habet finem iam dictũ: sed sperma quod est sicut
quedam saliua: in cuius expulsione delectatur mulier: habet finez delectatio/
nem in eis: ⁊ ideo locus sue expulsionis non est in matrice ad concauum: sed
extra

De partibus

libus excernentibus sperma: aliā autez in eis que retinuerunt. Nulla autez ex
cernentium illud ꝯceperunt sed illa que retinuerunt. Secunda ṽo via ad mu
lieres ire proposui interrogaturus eas quecũq3 videbātur assequi. Similiter
enim apparet in eis fieri sicut in irrõnabilibus animalibus: plus igitur ꝗ spe
rabam inueni. Motũ enim quēdam dixerunt sentire in matrice velut tractuz
⁊ paulatim cõuenientia in semetipsa concipiunt spermata: ⁊ mihi videtur ꝙ
ab hoc ipso dictio cõcipere. s. semē concipere imposita est a mulieribus. Ter/
tia igitur via adhuc pertransiens iustum existimaui omnes libros medicoruz
legere qui talia scripserunt ⁊ inueni illos dicentes intus manere sperma viri
si d3 impregnari mulier: hec Gal. ¶Aliter autem dicta Aristo. interptatus est
Gal. Ait enim ca. 3. primi de spermate Aristo. intendisse ꝙ sperma viri in ma
trice receptum resoluitur ⁊ spũatur. i. in ventositatem conuertitur. Et est ver
boꝝ series Gal. talis relinquentes igitur eos qui vsq3 ad nomen sunt Aristo.
opere intantum deficiunt vt nec que in primo aut ẜo de generatione anima/
lium scripta sunt sciant. Rursum ad ipsum eamus Aristo. resolui ⁊ spirituari
dicentem sperma in matricibus. Et hanc sententiā traxit Gal. ex his scriptis
aristo. 2. de generatione animalinm. c. 3. Corpus vero spermatis cuz quo exit
spũs qui est virtus principij anime est: separatum a corpore ⁊ est res diuina: ⁊
talis dicitur intellectus: ⁊ iste spiritus non separatur a spermate ⁊ ipse dissol/
uitur ⁊ impletur vento: quoniam substantia eius est humida ⁊ aquosa. Sed
hanc sententiam reprehendit Gal. dicto tertio primi de spermate. Primo q:
si sperma viri receptum in matrice resolueretur ⁊ in spm̃ seu ventum conuer
teretur matrix in principio conceptionis deberet intumescere cuz humiditas
in ventum conuersa necessario dilatetur ⁊ multo maiorez locũ occupet: con/
trarium tamen fit: contrahitur enim tunc matrix vndiq3 circa sperma. Secũ/
do aliqua ventositas tunc deberet erũpere per collum matricis sicut ventus
existens in stomacho cum ructu per os erumpit ⁊ existens in intestinis p anũ
cum peditis. Tertio tunc matrix deberet dolere tensa sed nullum horum ap
paret. ¶Auicēna vero. 16. libro suo de animalibus aliter ꝗ Gal. interpretatur
dicta scripta aristo. dicens. Et in spermate est substantia prima potens recipe
re hanc virtutem. s. que dat vitam ⁊ est spiritus primus deferens hunc calorē
⁊ ipse est causa omnium partium spermatis quando facit sperma primo ⁊ de
coquit ipsum. Et est virtus ista abstracta a corpore licet ẜm totũ non recedat
ab ipso: qm̃ si ẜm oēm recessum recederet in infinitũ distraheret: ⁊ ista virtus
est corpus diuinũ. Et sua pportio ad sperma est que intellectus ad alias vir/
tutes anime: ⁊ tunc intellectus est melior virtus rerũ que non sunt corpora: ⁊
sic spũs est melior omni substantia corporali. Et ista subā non recedit a sper/
mate ꝗdiu durat sperma in matrice sanum. Sed iste spũs mutat sperma viri
in sui sustantiā ⁊ subtiliat ipsuz quousq3 alteretur in spũm ⁊ impletur cooper
tura gutte ventositate spũali non ventositate inflatiua sicut dixit medicus. Et
iste ventus erit spiritus qui transit ⁊ facit membra cuz virtutibus que sunt in
eis: ⁊ complet illa sicut facit coagulũ in lacte: ⁊ operatur i ptibus que sunt in
illo ⁊ ꝯfundat in ptib' lactis nõ exñs ps casei ⁊ caseus fit p illud. Et sic istud
spma non est ps mēbroꝝ s3 est principiũ spũs trāseuntis ad mēbra ⁊ opat illa.
Et non putes ꝙ dixit aristo. ꝙ sperma dissoluitur ⁊ perit ⁊ muret quasi ad ni
hiluz: imo rõ eius est vt innui tibi: hec auicē. ¶In quibus auicē. inuit primo
ꝙ Gal. male intellexit aristo. Secundo ꝙ sperma viri non intrat substantiaz
fetus: nec mēbroꝝ eius sicut coagulũ non intrat substantiā casei: cuius ꝯrium
hic asserit: ⁊ sic vr sibiipsi contrarius: nisi esse3 ꝙ ibi loquit vt phus ⁊ imitator
Aristo. hic ꝯdescendens aliqliter vel appropinquans ad opinionē medicoꝝ.
Auer. aũt ẜo coll3. c. 10. de iuuamē. testiculoꝝ sequēs aristo. ait. Et appet mani
feste ꝙ sperma viri tenet locũ agentis: ⁊ sperma viri stat loco forme ⁊ sanguis
menstruus stat loco materie. ¶His premissis ponitur hec ꝯclusio iuxta men/
tem Gal. ⁊ medicoꝝ. Omnia mēbra simplicia preter carnem ⁊ adipem gene/
rant ex spermate non solũ se hñte vt effectiuũ principiũ: sed etiā vt mã. Pro/
batur primo q: sunt insanguinea seu exanguia alba ⁊ multa ex eis sunt cauer
nosa sicut vene ⁊ arterie ⁊ nerui aliqui: hoꝝ autē conueniens mã non est san/
guis sed spma. Juxta illud Gal. primi de spermate. c. illo: vellez aũt relinquēs.
Hec igitur vtrum ex spermate tibi videt ꝙ plasmet nã. Sed qm̃ non ex ipso
sanguine sicut carnes manifestũ est. Non eniz est albus neq3 viscosus: neq3 ita
grossus sanguis humor vt cũ tenditur ⁊ cauernat possit continuus sibi mane
re: sperma vero videtur ad hec aptissima mã. Si namq3 natura vult insangui
neam esse dictoꝝ mēbroꝝ subāz h3 talem mām. s. sperma: si ṽo grossam: ⁊ hoc
magis existit ꝗ sanguis: si vero tendi ⁊ cauernari vsq3 plurimum protensam
absq3 ꝙ scindatur qd ad hoc aptius viscoso spermate inuenies. Secundo nisi
sperma masculi intraret substantiam fetus ⁊ fierent ex eo mēbra sibi propor/
tionata:

extra versus collum matricis: vbi est multa sensibilitas in eis & delectatio: ex
quibus apparet quod non est in viris aliud sperma in cuius expulsione dele
ctetur ab eo q generatur: & causa est quia spma viri debens generare expel/
lebatur & transibat per sensibilissima loca.s.meatus virge: per quos transeū/
te inducit delectationem magnam: & quāuis per loca illa vrina trāseat: hoc
non facit: quia non est appropriatum obiectum & conforme: vt diximus super
tegni tractatu tertio: i mu/
lieribus autem quia mate
ria apta generationi non
transibat per loca sensibi/
lissima.s.per collum matri

rantur sicut adeps et caro: quod enim est preter hec duo ex duobus genera-

cis: sed a parte matricis superiori & membris extra matricem cadebat in con/
cauum matricis: ac si imagineris sperma viri cadere in concauum burse testi
culorum: nam producit de materia illa licet inutile ad generationez: materia
liter tamen in eius expulsione habente delectationem: & sicut aliquid in ma/
sculo cui possimus hanc materiā assimilare est alguaida siue humiditas aquo
sa: quā vir sine coitu soluz tactu mulieris quandoq; emittit. Sed dubitatur
quis est locus generationis istius spermatis. cuius expulsione mulier delecta
tur. Dicendum q vasa spermatica circa testiculos mulierum obuoluta: sed
vias expulsionis oportet imaginari extra alias: sicut in viris via spermatis est
alia a via alguaida: licet sit occulta: tamen via veri spermatis in concauū in a
tricis erit breuior: & hanc viaz anothomia ostendit: & Gal.14. de vtilitate par
tium: sed via spermatis delectantis est longior: & hanc nec anothomia nec a
Galieno inuenimus: & breuiter de hoc transimus: apparent etiā ex dictis solu
tiones leues multarum questionum: in quibus laborant: vt an sperma mulie
ris in hora coitus requiratur simul cum spermate viri: quia dicendum q ve/
rum sperma sic: aliud autem non: quia nec menstrua: nec sperma q cum dele
ctatione emittitur. Cōsiderandum autem circa premissa q semper cuz dico
verum sperma mulieris & bene digestum: non intelligo hoc respectu sperma
tis viri: quia respectu illius est incompletum: sed intelligo respectu menstrui
mulieris vel respectu alterius spermatis in eis. His declaratis dicamus pri/
mo q pinguedo & adeps fiūt ex sanguine.i. de vnctuosa parte sanguinis mu
lieris: & non fiunt de illo spermate quod in eis est bene digestum. Ratio quia
ad hoc q vnctuosum sanguinis fiat adeps: non oportet q digeratur plus: sed
ipsum vnctuosum a sanguine separatum est & frigefactum: vt supra diximus.

Jacobus

tionata: sz esset solum sicut artifex sequeretur q calculosus non generaret cal
culosuz: neq; podagricus podagricuz: neq; strumosus strumosum: neq; man
cus mancum: sicut artifex deformis: vel monstruosus non facit imaginem de/
formem: vel monstruosaz. Ista enim non ptingunt nisi q semen patris infectū
manet infectum in substantia filij. Tertio: nulla membra preter carnez & adi/
pem notabilis magnitudinis deperdita post etatem crementi possunt restau
rari: ergo fiunt ex materia alia q̄ ex sanguine puta ex spmate: quo tunc carēt
membra: non enim potes dicere q deficit virtus regeneratiua cum caro per
dita tunc valeat restaurari: oportet ergo dicere q deficit materia. ¶ Ad pri/
muz obiectum ante oppositum concede q omnia membra fiunt ex sanguine
mixto alijs humoribus: immo etiam sperma fit ex sanguine. Sed spermatica
fiunt ex eo tanq̄ ex materia remota: carniformia vero & adipina fiunt ex san/
guine velut ex materia sibi propinqua. Ad secunduz dic q nihil prohibet
idem esse causam materialem & causam efficientem eiusdē effectus sm diuer/
sas ipsius partes: vt sperma viri sm ptes ipsius spūales in qbus abundat est
causa efficiens fetus habens in se virtutes immutatiuā & informatiuam: & sm
ptes eius grossas viscosas tenaces est apta materia membroruz spermaticoz.
Ad tertiuz dic q sperma viri in matrice receptū auget seipsuz attrahens sibi
& conuertens in se ptes sanguinis magis ei propinquas. Ad quartū conce
de q cor & epar sm plurimū sui generantur ex sanguine: q sunt carniformia:
initium tamē sue formationis est ex ampullis spermaticis. Nec ob hoc sequi/
tur quin alia membra minus eis digna fiant ex spermate: q dignitas mēbro/
rum ex parte virtutum attenditur non ex parte materie. Nec natura respicit
in membris creandis ad dignitatem materie sed ad aptitudinem eius vt reci/
piat complexionem & compositionem debitas membris pro suis operationi/
nibus cōuenienter exercendis. Ad quintuz dic q in auibus materia femine
est magis digesta. Cuius rei signum est q femelle interdū ouificāt sine mascu
lis: & sic fiunt in gallinis oua venti. Pauca ergo impressio a spermate masculi
sufficit ad id vt oua femellle sint apta pullificationi. In homine vo secus est.
Vel dic q non totum germen sed pars ineptior a pullis eijcitur. ¶ Queritur
secundo vtrum mulier emittat sperma faciens a generationem. Arguitur pri
mo q non emittit sperma q sperma est superfluitas digesta grossa viscosa al
ba calida: mulier autem est frigida male digestionis abundans in superfluita
tibus aquosis indigestis. Secundo si mulier haberet sperma: vel esset simile
spermati viri: vel contrariuz: si simile superflueret si ptrarium impediret sper
ma viri. Deinde arguitur q non facit ad generationem. Sanguis menstruus
est materia sufficins ad generationem cum ex eo per diuturnaz digestionem
possint fieri omnia membra: sicut omnia membra nutriūtur & sperma viri est
sufficiens principium actiuuz ad formandū omnia. Secūdo: mulier potest cō
cipere absq; hoc q spmatizet vt de se retulerunt q̄plures mulieres discrete.
¶ Oppositum dicit hic princeps & Gal.2. de spermate: & .14. de vtilitate par
ticularum. ¶ Attende q Aristo. in hoc probleumate videtur sibiipsi contra/
rius. Dicit enim primo de generatione animaliuz capitulo secundo. Et acci/
dit q sit principiuz ex mare & femina: quoniaz sperma exit de ambobus & ex
mixtione vtriusq; spermatis erit creatura & creatio embrionis. Et oppositu
huius affirmat dicto primo de generatione ca. vltimo dicens. Quod vero pu
tant quidam hoies q femine conueniant generationi propter sperma quod
eijciunt apud coitum propter delectationem est falsuz. Sed verum est q exit
quiddaz humiduz: sed non est spermaticum: imo est appropriatum loco.s. ma
trici & accidit quibusdaz mulieribus & quibusdā non: & non accidit nisi albis
mulieribus in maiori parte: & illis que pariunt feminas: non autē nigris & pa
rientibus mares. Et paulopost in eodem capi. dicit. Mulier autē assimilatur
puero qui non peruenit ad hoc vt sit vir: & est sicut vir non generans. Et hoc
accidit ei propter debilitatem caloris: & quoniam non potest digerere sperma
ex vltimo cibo.s. ex sanguine. Et iterz in eodez ca. dicit. Et significatio q femi/
na non spermatizat ppter delectationez que accidit ei in coitu est contactus
sm moduz qui accidit viro & non exit humiditas inde. Et propter hoc nō ac/
cidit humiditas istius exitus oibus mulieribus: sed sanguineis tantū. Et rur/
sus postea dicit eo.c. Et manifestuz est ex rationibus quas diximus q femina
nō conuenit generationi propter sperma qd exit ab ea: sed propter sanguinez

Ex quibus soluitur primum argumentum: nam adeps & pinguedo est mē/
brum exangue.i. non continens in se rubeum sanguinem: sed est sanguineuz:
quia de vnctuosa parte sanguinis factuz: non habente plures transmutatio/
nes: nisi quandam inspissationem a frigido. Dicamus secundo q per mem
bra spermatica possumus intelligere omnia membra que ad duriciem deue/
niunt & albedinem: saltim plurima: sicut sunt ossa: cartilagines: nerui: corde:
ligamenta: panniculi: ve/
ne: & arterie: & dixi pluri/

tur spermatibus masculoz scilicet sper- mate et spermate mulierum.

ma: quia quedam sperma
tica sūt celestini coloris: vt
tunica siue pellicula vuea:
& secundina: que reducuntur in summam panniculorum: & per membra car
niformia siue carnes intelligimus omnia alia membra mollia preter pinguedi
nem que habet suum propriū nomen: & hoc nomine caro cadunt omnes car/
nes rubee dicte carnes confuse: sicut caro cordis: caro epatis & pulmonis: ca
dit etiam in hoc caro musculorum: & caro sensitiua nasi: & gingiuarum: & sub
hoc etiam cadit caro glandosa omnis: ergo dicemus q mēbra spermatica oia
fiunt ex spermate.i. ex illa materia data a muliere: que est alba: digesta: magis
constans: & magis spissa: mēbra autem oia mollia al' carniformia dicta carnes
& pinguedines siue adipes fiūt ex sanguine mulieris non trāsmutato illa trās
mutatione.s. non facto sperma. Ratio hoz est q materia illa que est dealba/
tus sanguis & magis decoctus est pformior illis mēbris albis & solidis & magis
fixis. Sanguis autē est conformior carnibus rubeis & non rubeis mollibus:
sed tu dices de qua materia fiet corpus cerebri medullare. Dicenduz q etiā
de sanguine: & non de spermate: sed talis actio agentis in ipsum dealbauit il/
lud: imaginabimur igitur naturaz agere: vt pictor facit: qui primo lineat figu/
ram: & postea coloribus replet spacia. Dicamus tertio q per mēbra sperma
tica possumus intelligere oia membra principalia & nobilia intrinseca q̄tum
ad omnem ptem necessariā eis: & omnia membra extrinseca dura vel solida:
sicut ossa: nerui &c. & sic caro epatis & cordis & splenis & pulmonis & corpus
cerebri dicentur membra spermatica: carnes autem pure in musculis & car/
nes sensitiue & carnes glandose dicentur membra carniformia: & illa fiunt ex
vero spermate mulieris: ista autez ex sanguine: & nos iam sustentauimus hūc
modum dicendi. Ad contraria ergo patet solutio. Ad Galie. dicendum q
per sanguinem intelligit sanguinem digestum & dealbatum: vel aliter vt post

De partibus

menstruuz. Ex his coniecturo imo concludo Aristo. sensisse q mulier non hz
sperma proprie dictū & q humiditas quā in coitu emittit est inutilis embrio/
ni vel fetui formando. Et credo textū ipsius allegatū ex .2. c. primi de genera/
tione animaliū ptrariuz innuētez fuisse corruptū vel a scriptore vel a trāslato/
re. Nō.n. est existimandū q tantus vir in passib9 ita ppinquis sibiipsi pdicat.
¶ Attende scdo q auer. idem sentit in hac materia quod Aristo.s. q sperma
mulieris nō est pprie sperma sed humiditas aquosa: & q nō ingreditur sbam
fetus. Et hoc probare nititur rōnibus plurimis. Prima ē q sperma mulieris
pro certo est supfluitas aquosa indigesta. Impossibile est ergo q ex eo possint
fieri membra. Secūda est si ex spermate mulieris possent fieri membra conue
nientior tū est sanguis q ex eo nutriuntur membra. Tertia est: q multe mulie
res impregnant sine hoc q spmatizent. Quarta est: q matrix mulieribus euo
mit suuz sperma & attrahit spma viri: & has rōnes tāgit Auer.2. colliget. c.10.
de iuuamentis testiculoz sub hac verborum serie. Et postq̄ mulier non habz
aliquid de quo possit opinari q sit materia nisi sperma & sanguis menstruus.
Et manifestū q sperma sit humiditas aquosa similis supfluitati: nec soluz est
simile superfluitati: sz pro certo est superfluitas. Impossibile est q ex eo pos
sint fieri mēbra. Qd si possibile esset sufficientior esset sanguis: q ex eo nutriū
tur mēbra: q non est differentia inter nutrimenti materiaz & materiaz eēntie:
nisi q nutrimentū est essentia in parte & generatio est eē in toto & materia to/
tius & partis est idem. Et etiaz hoc testificatur q sperma mulieris non est ma
teria embrionis: q multe mulieres impregnantur absq; spermatizatiōe sicut
dictuz est. Item vulua mulieris vomit sperma suuz & attrahit sperma viri ad
se. Et oēs iste res ostendunt nobis q sperma mulieris est superfluitas discur/
rens propter delectationez sicut discurrit saliua alicuius ex ore famelici cū vi/
det aliquez comedentez: hec auer. ¶ Sed obijciet aliquis: mulier habz testi/
culos sicut masculus & testiculi sunt gratia generationis. Respondet auer. c.
predicto dicēs. Sed testiculi quos dicit Gal. feminā hr̄e apparet q nō hēant
effectū in generatione: q sperma muliebre qd generatur in mulieribus in ge
neratione non hz inuentionē. Et si aliquis vellet dicere amirando: ergo facti
sunt in vanū. Rndebimus q neq; mamille in hoibus habent aliquā inuētio/
nez in generatiōe & habēt eas: q debes scire q aliqd iuuamentuz est in vtrisq;.
¶ Sz queret aliqs ab auer. quō sciuit q mulier impregnat absq; hoc q sper/
matizet. Rndet ipsemet dicto. c. dicens. Et postq̄ legi libros Aristo. ego quesi
ui a multis mulieribus de hoc: & rnderunt q pluries impregnate fuerūt abs/
q spmatizatione etiā si displicuisset eis coitus. Et etiā vidi q̄plures ex istis im
pregnationibus masculos esse. Et vicina quedā mea de cuius sacramēto pfi/
dere multū bene poteramus: iurauit in aīa sua q impregnata fuerat subito in
balneo lauelli aque calide in quo se spmatizauerunt mali hoies cum balnea/
ti essent in illo balneo. ¶ O bone Auer. timeo ne te fefellerit vicina tua & mu
lieruz aliarum mendacia sicut multi philosophoz leui credulitate decepti ali/
quādo fuerūt. Nosti tuuz Aristo. dicere pmo de gene. aīaliuz. c.6. q accidit ha
bētib9 virgaz longā q sunt minoris generatiōis hn̄tibus virgā mediocrē: qm̄
spma nō est pueniens generationi: qm̄ est frigidū: & ppter longitudinē mem/
bri & eius remotionē a quo exit q̄to magis sperma diffusum in balneum & il/
lic moraz trahens est ineptuz generationi. Sed te laudo q per philosophiaz
texeris crimen amice nescius forte doli celati. ¶ His premissis sequitur Gal.
snīa in duabus pclusionibus. Prima pclusio: mulier emittit sperma non extra
sed intra matricē. Hāc pclusionez ponit scdo de spermate. c.1. ad prin. dicens.
Adiacent quidem quidaz testiculi matricalibus: vnus ex altera parte: alter ex
reliqua similez vasoz circūuolutionez recipiētes sicut & illi qui masculoruz nō
tamen ad eūdem perueniunt locuz: quoniam neq; extra oportebat sicut ma/
sculis: sed ad matrices spermatizare femellaz. Et capitulo eodez libri eiusdem
dicit q testiculi cōnexi in lateralibus partibus matricum vnus quidem hinc:
alter vero illinc veniunt ad summā lineam: alteruter effundens interius sper
ma quod impregnatione quidē aceruatur sm hanc regionem. Et quartode/
cimo de vtilitate particularum capitulo .10. dicit. Quia enim oportebat extra
quidem masculum ad seipsam autem feminam spermatizare: & propter hoc &
vasa que transumunt a testiculis sperma que quidem masculorum ad pu/
dendum: id est veretrum extendit natura & anastomauit: id est deriuauit ad

apparebit. Considerandum q: dicit similium partiuz membra: ꝙ istoꝝ est pri mo generatio ⁊ 2o est organicorum modo quo generatio partis est prior: ⁊ in hoc Aui. voluit sequi Gal. primo de virtutibus naturalibus.

a ¶Sed 9m sermonē ⁊c.] ¶Quia dixerat mēbra fieri ex duobus spermati bus: dat primo in hoc sniaz Aristo. 2o Gal. ibi 3a [Hoc aūt.] Hic qdā mordēt Aui. ꝙ non bene intellexerit Aristo. q: vult ꝙ vnūqdq3 duoꝝ spermatū est ps substātie embrionis: ⁊ hoc quidā dicunt cuz voluisse in. 9. lib. de aīalibus: q: dicit ꝙ spma viri fit spūs infantis. Nos dicamus ꝙ Aui. oīno sequitur aristo. in hac opinione: ⁊ subdit ꝙ coagulum h3 tres ptes: sc3 subtilem in qua est virtus operans actiue coagulationem lactis: ⁊ partem grossam: in qua fundaf illa pars subtilis: ⁊ defert illam cuius non est necessitas pro coagulatiōe lactis: q: si coagulū ligetur in petia: ⁊ ponatur in lacte: coagulat lac: vidit etiā auicē. ꝙ sperma h3 duas partes:

¶Sed[a] 9m sermonem qui de sapientibus verificatur: ꝙ spmate masculi generatur sicut caseus generatur de coagulo: ⁊ de spermate mulieris generatur sicut caseus generatur de lacte. Et sicut principium coagulationis actiue est in coagulo: ita principium coagulationis forme est in spermate viri. Et sicut principiuz coagulationis passiue est in lacte ita principium coagulationis forme .s. virtutis pat entis est in spermate mulieris. Et queadmodum vnūquodq3 duorum coaguli vz ⁊ lactis est ps substātie casei qui fit ex eis: ita vnūquodq3 duoruz spermatum est pars substantie embrionis. ¶Hoc autem[b] verbum non paruz imo multum verbis Gal. est cōtrarium.

Ei namq3 videtur ꝙ vnicuiq3 duorum spermatum inest virtus coagulatiua et virtus coagulationez suscipiens. Et preter hoc non se prohibet quin dicat ꝙ virtus coagulatiua in masculis est fortior et virtus coagulationem suscipiens est fortior in feminis. Qualiter[c] autem ser-

sc3 subtilem spirituosam: ⁊ ista est generans fetum: ⁊ partē grossam: in qua includitur ⁊ portatur ille spūs: ⁊ hec non est necessaria in generatione: naz mulier clausa potest 9cipere: vt. 3. cañ. fen. 21. trac. 4. 1. cap. ⁊ oua non generatiua fiunt generatiua si super coeat gallus: vt aristo. 2o de generatione ca. 20. ⁊ primo de generatione vlti. ca. similem sententiā ponit: ⁊ auicē. ibidez: ex quibus apparet ꝙ coaguluz nulla est pars casei: q: nec grossa pars nec subtilis est ps eius: sic etiā sperma viri nulla est pars fetus: ⁊ hanc similitudinem aui. ponit: quā etiā ad litteram ponit aristo. primo de gene. aīa. penulti. ca. vbi dicit masculus exhibet spēm ⁊ pncipiū motus: femina aūt corpus ⁊ mām: velut in lactis coagulatione corpus quidē lac est: formans autē coagulum: exponaf igif Aui. queadmoduz vnūquodq3 duoꝝ coaguli ⁊ lactis est ps substātie casei ⁊c. Sed coagulum est pars per formā quā dat: ⁊ non est materia ⁊c. Intētio igitur auicē. ⁊ aristo. est vna. Ad id aūt qd dicit. 9. de aīalibus. 1. ca. in fine. Dicamus ꝙ sermo vniuersalis: al' ille decipit Egidium romanū ⁊ Guilhelminū de brixia: qui opinati sunt auicē. voluisse sperma viri esse ptem substātie embrionis: cum tñ nūquā voluerit. Sed cum aliqui duo imponerent aristo. vnuz ꝙ sperma viri non est pars: aliud ꝙ non profundaf in mām ex qua fit finis. aui. solum cōtra hoc arguit. s. ꝙ sperma non profundatur in mā ex qua fit fetus ⁊

Jacobus

poꝝ qui ibi est per quē ⁊ vrina extra ferebatur. Que vero feminaruz ad ipsas matrices implantauit ⁊ ad intrinsecam spaciositatem excernere .i. expellere sperma preparauit. ¶Hec 9clusio pbatur. Nam geniti frequenter matribus assimilantur sicut ⁊ patribus: ⁊ hec assimilatio non potest attribui menstruo. Primo q: est materia indifferens ad omnem figuraz recipiendā 9m diuersas impressiones agentis. Secūdo q: si similitudo genitoꝝ ad matres esset ex parte materie. s. mēstrui semp geniti essent similes matrib9 sicut si similitudo esset ex pte spermatis viri dūtaxat semp essent geniti similes patribus: op3 ergo in patre ⁊ matre esse aliqd effectiuū pncipiū qd est cā similitudinis natoꝝ ad parentes. Et illud est sperma reptuz tam in viris q3 in mulieribus que sil' miscētur hora 9ceptionis. Et si virile vicerit erit natus similis patri. Et si femineuz similis matri. Et hāc rōnē tangit Gal. ad finē. 1. c. 2i de sper. dicens. Cū genita parētibus assimilenf: cōe hñt genitoribus ipsis pncipiuz. Geniti. n. similitudo ad generantes 9m principiū fit. Deinde vltra hoc erit alia rō talis: aut pp spma: aut pp mēstruū assimilationē hñt genita: s3 non pp mēstruū ergo pp sperma. Palā aūt est qm̄ si pp sperma geniti sunt assimilatiōes necessariū est feminaz spmatizare cū appeat multi infantes simillimi mřibus: hec Gal. ¶Attende tñ ꝙ l3 mulier intra mřicez emittat spma: nō tñ ibidē necessario moraf nisi dū mulier 9cipit: imo sepe matrix euomit ipm: ⁊ interdū in somniātibus mulieribus pollutiōes veniūt a qbus foris fedanf. Juxta illud Gal. 2. d sper. c. 1. in somniātibus aūt primo qdē ad matricē incidit spma: post hoc aūt ad spaciositatez euaf sicut apparuit: ⁊ nūc in molestata mřicalibus egritudibus: ad matricē qdē primo ex hac aūt extra multū ⁊ grossissimū effundi spma: tpe 2o multo viduata tm̄ ⁊ tale aceruauerat. Alijs 2o minus ⁊ liqdū excidere appet plerūq3 introrsum ab ipsis mřicibus vñ mingūt. ¶Attēde 2o ꝙ sicut in viris repif spma ⁊ humiditas salíualis pfluēs ad virgā ante emissionē spmatis ita in mulieribus inuenif spma ⁊ humiditas salíualis fluēs ad collū matricis priusq3 spmatizent ⁊ hāc forte humiditatez crediderunt aristo. ⁊ auer. esse spma tale q̄le in mulieribus repif. ¶Scda 9clusio: sperma mulieris est vtile ad generationē. Prio qdez vt cū spermate viri sit mā mēbroꝝ spmaticoꝝ. Cuius rei signū est ꝙ mulier podagrica vel calculosa vel mōstruosa gñat similē prolem. Scdo in excitādo ad venereā copulationē. Cui9 rei signū ē ꝙ femine castrate quasi oblite ⁊ incurie veneree copulatiōis nō se subijciunt amplius marib9. Tertio subūgendo matricē ⁊ coopando ad generationē pāniculoꝝ tegentiuz fetū in vtero materno quoꝝ. Primus ab extra 9ina vocaf. Scds alancoydea tunica. Tertius fetui pximus aīus. Ad hos. n. 9stituendos ⁊ subūgendū mřicem nō sufficit masculinū spma cū sit modice q3titatis nec est aptū mēstruum cū nō sit viscosum tenax q̄lis esse d3 mā dictoꝝ pāniculoꝝ. Quarto vt nutriat virile spma ⁊ ipsum augmētet ad id exñs magis idoneū q3 sanguis mēstruus pp maiorē similitudinē ipsius cū spmate virili. Et haꝝ vtilitatū feminei spermatis meminit Gal. 14. de vti. pti. c. 11. dicēs. Igif ⁊ femineū spma cū eo ꝙ cōfert in aīalis generatione. Est ēt ad hoc vtile vt ineptuz faciat ad venerea feminā: ⁊ cū copulaf masculo collū mřicis apiat ⁊ nutrif masculinuz spma 9m pncipia mox a femineo seu ppingori mā exñte q3 sanguis ⁊ oī eo qd nutrif faciliter a similibus augeri potēte. Fieri aūt ex eo ⁊ alācoydeā tunicā in submemorationibus de spmate demonstratū est. Easdē vtilitates cōmemorat 2o de sper. c. 5. ¶Ad primū obiectū ante oppositū dic ꝙ in digōne spermatū inuenitur magis ⁊ minus. Nā virile est digestius grossius ⁊ viscosius: femineū 2o serosius subtilius ⁊ minus digestū. ¶Ad scdm dic ꝙ spma femineū est ptim simile masculino ptim 9triuz: s3 sicut ex elementis ptim 9trijs ptim similibus inuicem cōflatur vnū mixtū ⁊ ex humoribus vnū alimentuz sic ex spermatibus mixtis vnū fetus principiū. ¶Ad tertiū dic ꝙ neq3 mēstruū est mā sufficiēs ⁊

tenet q: ipsum subtiliatur vt spūs quidam: ⁊ profundatur: aliter etiam istum textū saluamus in nostris dictis super ca. de generatione embrionis: vbi ostendimus ꝙ Egidius deceptus est per equiuocationem huius vocabuli spūs.

b ¶Hoc autē ⁊c.] ¶Quidaz dicunt hanc non fuisse opinionē Gal. imo talis fuit eius opinio qualis aristo. vt apparet 2o de virtu. nāli. ca. 3. vbi sperma assimilat factioni statuarū: ⁊ sanguinez menstruū materie ex qua fit: vt ere vel auro. Nos autē dicamus ꝙ Gal. in lib. de spermate noue translationis primo inuestigat ꝙ in feminis est sperma digestū proportionabile spermati viri: quod sperma est aliud a sanguine menstruo: ⁊ quāuis sensus hoc 9firmet: tñ ostenditur per anothomiā vasoꝝ spermaticoꝝ similiuz satis in femis ⁊ viris: postea autem in 2o lib. capi. 6. ponit ꝙ in spermate viri est virtus actiua fortis: ⁊ remissior passiua: ⁊ in menstruo i. spermate mulieris est virtus etiam actiua: sed debilis: ⁊ passiua fortior: 2u vero cap. 4. probauit cathegorico ⁊ hypotherico syllogismo vtrūq3 spma agere assimilationem: quos syllogismos auicē. reprobat. 9. de animalibus. 2. capi. ⁊ ideo dicit hic non se prohibet: ⁊ hoc dixit in reprehensionē Galieni: visum. n. fuit auicē. ꝙ Gal. in hoc valde errauit: particulariter autez loquendo Galie. voluit ꝙ sperma mulieris sicut frigidius ⁊ aquosius fit quidaz cibus spermati viri: vt apparet primo libro de spermate capi. 9. ⁊ secundo libro capi. 8. voluit etiam ꝙ ex hoc spermate fiat panniculus alancodeyus qui continet vrinam fetus: ⁊ annuis qui continet sudorem: ex spermate autem viri fit secundina: ⁊ ideo alancodeyus est minor secundina: non continens totum fetuz: sicut sperma mulieris est minus spermate viri: isti sermones colliguntur primo de spermate. 11. capi. ⁊ habent suas difficultates discussas super ca. de generatione embrionis: ad id quod dicit 2o de virtu. nāli. Dicamus ꝙ ibi sequitur in parte opi. aristo. que in hoc suo tempore erat cōior. Sed si subtilius cōsideras Gal. ibi per sperma: vtrūq3 sperma intelligit: l3 principaliter sperma viri: ⁊ vult ista spermata vere augeri: ⁊ vere nutriri. s. ex sanguine mulieris: vocat tñ ibi sperma id qd est agens: ⁊ hoc principalius est sperma viri. Nos autez intentionē Galieni. declarauimus ibi: ⁊ non possumus hic prolongare cū ea.

d ¶Qualiter autez ⁊c.] ¶Hic nos remittit ad libros de sapientijs radicalibus

De partibus

apta fetus neq3 spma viri sufficiēs effectiuū pp cās dictas. ¶Ad quartū nega si vis assumptū ⁊ dic ꝙ mulieres possunt intra matricē semē emittere ipsis nesciētibus: iō nō est standū iudicio eaꝝ. Vel dic ꝙ forte prius emiserūt. Juxta illud auic. 15. aīaliū: ⁊ fortasse l3 mulier nō pcipiat emissionē a se in vno tpe coitus tñ in alio tpe exiuit vel ante coitū vel per expulsionē nāe ⁊ intrauit matricem ⁊ custodiebaf a matrice quousq3 potuit ponere ipsuz in iuuamentuz. Vel dic ꝙ est possibile s3 rarū generationē fieri sine spmate femine sub influētia celi vehemēter 9ferēte ad generationē ⁊ spmate viri plurimo emisso ⁊ mēstruo mulieris vel ipsius sanguine fortiter aptato ad augendū spma viri ⁊ fiēduz mā fetus: regulr tñ ⁊ 9m cōez cursuz nāe mulier nō 9cipit nisi spmatizet. ¶S3 9m sermonē ⁊c.] ¶In 2a pte dicit primo ꝙ 9m sermonē qui de sapiētibus verificaf. i. apud phos verus hr vel veris rōnibus declaraf qdlib3 mēbrum pter carnē ⁊ adipez generaf de spermate viri sicut caseus de coagulo ⁊ de spermate mulieris sicut caseus de lacte. Scdo dicit ꝙ sicut principiū coagulationis actiue est in coagulo de quo caseus ita principiū coagulationis forme. i. virtutis actiue seu nālis potentie effectiue est in spmate viri. Et sicut pncipium coagulationis passiue est in lacte vnde fit caseus ita principiū coagulationis forme. i. nālis potentie ad patiendū seu virtutis passiue est in spmate mulieris. Tertio dicit ꝙ sicut coaguluz ⁊ lac sunt ambo ptes sbe casei q fit ex eis. Ita vtrūq3 duoꝝ spermatū est ps sbē embrionis. ¶Circa primū. Attēde ꝙ neq3 aristo. q censef prin. phoꝝ neq3 auer. qui per antonomasiā comētator eius d3 snia fuit vel opinio ꝙ mēbra aliq̄ vel fetus ipse generenf de spermate mulieris sicut caseus de lacte: imo dicunt sanguinē mēstruū esse mām fetus sicut lac est mā casei ⁊ sperma mulieris eijci tanq3 inutile ad fetus formationē. Dicit. n. aristo. 1. de ge. aīa. c. 18. Manifestū est ergo ꝙ sperma femine non est 9ueniens generationi. Nescio ergo qui fuerūt illi sapiētes apud quos verificatur ꝙ mēbra spermatica generanf de spmate mulieris sicut caseus de lacte ⁊ forte fuerunt aliq egregij phi sui tpis qualis ipse vere fuit. ¶Circa secūdū. Attende ꝙ per principiū coagulationis actiue intelligit formā qua suppositum eius est nāliter potens ⁊ aptū aliqd coagulare. Et talis forma est in coagulo ⁊ virili spermate. Et per principiū coagulationis passiue intelligit formam qua suppositū eius est potēs ⁊ aptū coagulari. Et talis est in lacte ⁊ femineo spmate vel sanguine mēstruo. ¶Circa tertiuz. Attēde ꝙ arist. snia est ꝙ neq3 coagulū est ps casei neq3 sperma viri ps embrionis. Dicit. n. 2. de ge. aīa. c. 4. Corpus aūt non est nisi ex femina. Et dicit. 2. de gene. aīa. ca. 4. Et sicut accidit in lacte coagulato ꝙ corpus casei exit ex lacte ⁊ ex coagulo coagulatio ita erit illud qd abscindif a mare ⁊ femina: verūtñ snia pn. ꝙ coaguluz est ps casei est sensui 9formior ⁊ verisimilior. Nā in 9stitutione casei coagulū imiscetur lacti: ⁊ nusq3 appet postq3 imixtū est ꝙ separef imo caseus retinet aliqd odoris ⁊ saporis ex coagulo presertim si de eo multum ponatur.

¶Hoc aūt ⁊c.] ¶In. 3. pte dicit primo: ꝙ hoc verbū. s. ꝙ principiū coagulationis actiue est in spermate viri. Et principiū coagulationis passiue in spmate mulieris est 9trium seu dissonū nō parū sed multum verbis Gal. q: videtur Gal. ꝙ virtus coagulatiua est in vtroq3 spermate. Secundo dicit ꝙ Gal. non prohibet seipsum idest non cauet sibi quin confiteatur ꝙ virtus faciens coagulationem est fortior in masculis ⁊ virtus suscipiendi coagulationem est fortior in feminis. Tertio dicit princeps ꝙ in libris suis de sapiētijs radicalibus: sc3 in libro de aīalibus inuenitur qualiter in hoc dubio seu 9trouersia sermo verificetur. i. qualis sermo verax hñdus est vel Gal. vel phorum. Sunt autez prin. verba. 15. aīalium ca. vlti. super hac materia talia. Et sperma maris non h3 in se virtutem a qua sit passiuū ⁊ sperma mulieris pportionaf ad creaturā sicut cibus qui mutatur ita ppinque ad cōplexionem ꝙ nō indigetur aliquo

alterare

bus.i.a quibus sumuntur radices aliarum scientiarum particularū: ⁊ discu/tit hoc nono de animalibus.

alterare illud sed statim dare ei figuram. Et istud est quod nominamus mun dum: lꝫ sanguis mēstruus est cibus nō mūdus ⁊ tunc est manifestū vt sperma mulieris sit bonū ad' mām ⁊ nō ad principiū motus ⁊ semē in viris opans: qm̄ dubiū nō est qn spma mu/lieris sit de genere sangui/nis menstrui. Et sanguis mēstruus bonificatur vt sit

mo in hoc verificetur inuenit in nostris libris qui sunt de sapiētijs radicalibus.

passiuū motus. Et pp hoc oua venti ⁊ oua piscīū cōplentur cum tanguntur a spermate marium. Hec auicē. ¶ Queritur an vtriqꝫ spermatum viri.s. ⁊ mu/lieris insit virtus coagulatiua ⁊ virtus coagulationem suscipiens. Arguit ꝙ non: qꝛ coagulatio est desiccatio quedam .4. methauroꝝ tex.41. sed neutrum sperma est desiccatiuū imo humiduꝫ. Juxta illud arist. 2. de ge. aīa. c.2. Spma aūt est cōpositū ex vento ⁊ aq̄: ventus aūt non est nisi aer calidus: ⁊ pp hoc hꝫ nām humidā. Scdo vel spma coagulat a caliditate vel frigiditate. Nā oē qd coagulat coagulat a calido vel frigido. Juxta illud aristo.4. methauroꝝ tex. 36. Corpoꝝ.n. quecūqꝫ coagulant ⁊ indurant: hec qdē a calido patiunt hoc: hec aūt a frigido. A calido quidē desiccante humidū: a frigido aūt exprimēte: Si a caliditate tunc spma femininū non coagulat cū sit frigidū serosum sicut mulier a quo descendit. Si a frigiditate tunc spma virile non coagulat cū sit calidū: ꝙ si dicas spma femineū a frigiditate coagulare ⁊ virile a caliditate: tunc se mutuo ipedient ⁊ qd vnū faciet aliud destruet: qꝛ que a calido coagu lant a frigido dissoluunt ⁊ ecōuerso sicut ait Arist.4. methauroꝝ tex.42. Ter/tio si ambo spmata coagulent vel coagulant idē coagulabile: vel masculinuꝫ spmatū coagulat vnū coagulabile ⁊ femineū aliud. Si primū femininū super fluit cū masculinū sit multo fortius eo ⁊ p se sufficiat. Si scdm: genitū ex eis erit velut hermofroditus.s. ptim mas ptiꝫ femina qꝛ ptes coagulate a femineo sp mate femineis ptibus assimilabūtur: ⁊ coagulate a virili masculinis. Quarto si spma femininū hrēt vim coagulatiuā ⁊ vim receptiuā coagulationis seque retur ꝙ mulier sine viro posset cōcipere ⁊ generare ꝙ nec nālr visuꝫ est vnqꝫ nec assertū ab autētico. Pꝫ tn̄ ꝯn̄tia: qꝛ in muliere sunt oēs cause que reqrunt ad generationē.s. efficiēs ⁊ mālis. Quinto spma muliebre est nutrimentū viri lis spmatis. Juxta illud Gal.2. de spmate ca.4. Nō igit paruā vtilitatē pbet fe tui femininū spma eteniꝫ sic cib⁹ qdā masculino sit hūidius ⁊ frigidius exn̄s: illo vo ente grossiori ⁊ calidiori sꝫ de rōne nutrimēti est pati ⁊ coagulari a nu/trito nō coagulare. Sexto spma est omiomerū vt docet sensus ⁊ Gal.2. de sp mate. c.5. ac arist. ꝯfitent. Non igit ei possunt inesse ꝯrie virtutes actiua vꝫ ⁊ passiua respectu eiusdē agibilis. Septimo spma viri est grossius ⁊ corpulen/tius muliebri ḡ magis coagulationē suscipiēs. Nā aquosa spmata ⁊ aquosus sanguis vix coagulant. Juxta illud arist.4. methau. tex.41. Languorosi.n. san guines nolūt coagulari velut icor.i. aquositas. ¶ Oppositū allegat h̄ pn. au/ctori. Gal. q nō solū spmatibus viri ⁊ mulieris dicit inesse vtutē coagulatiuā: ⁊ coagulationis susceptiuā: imo etiā sanguini mēstruo. Ait.n. ca.2. pi de sper. Quāquidē ex mā ⁊ virtute agēte.s. singulū aīaliū fit: cōis nobis ꝯfessio est: qm̄ aūt ⁊ spma ⁊ mēstruū vtraqꝫ hꝫ pncipia: nō tn̄ equalr valida sꝫ sperma quidē effectiuū fortissimū nō māle: sanguis aūt māle quidē plurimuꝫ: ībecillissimuꝫ aūt virtuale nescio qualr illi ignorauerunt. Cōsequenter in eodē ca. assignat rōnez dicti sui dicēs. Nos aūt nō opꝫ pterire memorātes eoꝝ que demōstraui mus. Si.n. māle principiū scdm monstrabat aīalis spēs puenire in mēstruo so luꝫ esset simile spē per oīa fieret matri genitū sicut ⁊ si solū effectiuū esset in sp mate per oīa assimilaret patri. Sꝫ qm̄ amboꝝ vtrūqꝫ eoꝝ pcipiat: supabūdat aūt in mēstruo quidē multitudo māe: in spmate aūt virtutis robur ꝯuenieter vt puto spēs aīalis scdm matrē appet magis q̄zuis ⁊ patris sperma ad māle pn cipiuꝫ ꝯferat. Assimilatio vo nō magis q̄z scdm masculū. Et vt intelligant me/lius dicta Gal. ¶ Attēde ꝙ triplex est assimilatio genitoꝝ ad parētes. Una est in spē spālissima vt inesse hoīez equū vel leonē. Alia inesse hoīez sic figuratuꝫ vel sic coloratū vel sic capilatū vel sic carnosum. Alia in sexu. Prima assimila tio seqt matrē magis ⁊ mām phīcaꝫ non volūtatē agentis pticularis vt in ar tificialibus. Nā scdm merita māe forme rerū nāliuꝫ dant a superis vt aiūt pla/tonici vel educunt de potentia māe vt pipatetici affirmāt. Et huius signū est ꝙ si vulpes femina cani masculo misceat id qd generat vulpis hꝫ spēm: erit tn̄ vulpes caniformis. Si vo ecōuerso ad canis spēm declinabit: erit tn̄ canis vulpiformis. Et si hircus ouē ipregnauerit ouis generabit ⁊ si caprā aries ge nerabit edus. Scda assimilatio seqt spma prednāns. Tertia cōplexionē ina/tam spmatū ⁊ sanguinis. Nā ex calidioribus ⁊ siccioribus masculus ⁊ ex mi/nus calidis ⁊ minus siccis femina gn̄at. Et has assimilatiōes tāgit Gal. pho de spmate ca.5. dicēs. Jgit scdm priorē quidē liboꝝ assimilationes appent duplices filioꝝ ad genitores. Prima qdē que scdm totius sbe spēm qn̄ hō ex hoīe ⁊ equus ex equo fit. Et de hac plus videbat pbere mater. Altera vo que scdm eandem spēm differunt vt hoīs ad hoīez ⁊ equi ad equū. Jn qbus qd prednāt spma/tum: mōstrabat qdeꝫ pbere plus. Alia aūt nūc inuenta est assimilatio tertia vl tra priores q̄ est vt masculi ad masculuꝫ vel femine ad feminaꝫ. ¶ Sꝫ obijciet aliqs si assimilatio scda que est in figura ⁊ alijs accn̄tibus īdiuidui seqtur spma prednāns genitus debebit semp esse similior patri q̄z matri qꝛ spma viri semp est calidius ⁊ agētius q̄z spma femine. Dic ꝙ sperma femine iuuat a mēstruo qn̄qꝫ intm̄ ꝙ pualet virili. Et hāc rn̄sionez tāgit Gal.2. de sper. c.2. in fi. dicēs. Et nimirū q̄ztū in robore spmatis sp debebat assimilari patri genitū. Sꝫ femi neū spma ꝯferens ad robur coassumpsit virtutē q̄ ex mēstruo vsqꝫ ad.9. men sem puenientē supplēs id in quo deficiebat scdm primū ꝯuentū. ¶ Pro solutio/ne huius dubij. ¶ Attēde pᵒ ꝙ lꝫ spma tam virile q̄z femininū omiomerū seu omogeneū ad sensuꝫ appeat ⁊ ab aristo. ꝯfessum ⁊ a Gal. sit esse tale cōponit nihilominus ex ptibus terrestribus aqueis ⁊ aereis ⁊ sanguis silr. Juxta illud aristo.4. methau. tex.52. Sanguis aūt ⁊ genitura.i. spma cōia terre ⁊ aq̄ ⁊ ae ris. ¶ Attēde.2. ꝙ spma ⁊ sanguis duplr coagulant. Unoᵒ a virtute aīe ducē te ipsos ad formā pfectā alicuius aīalis ⁊ ipsoꝝ coagulatio scdm hūc moduꝫ fit a calore nāli vt ab instrō cōi aīe educēte ex eis humidū aqueū. Alioᵒ coagulā tur ab extrinseco aliquo eis occurrēte ⁊ per hūc modum coagulationis dicit aristo.4. methau. tex.52. sanguinē ⁊ spma a frigido coagulari. Ait.n. ibi. San guis quidē hn̄s ynas.i. fila magis terre est pp qd frigore coagulat ⁊ humido li quescit: nō hn̄tes aūt ynas aque pp qd ⁊ nō coagulant: genitura autē.i. spma coagulat infrigidatione exeūte humido cuꝫ calido. ¶ Attēde.3. ꝙ ab alio hꝫ sperma ꝙ sit coagulatiuū ⁊ ab alio ꝙ sit coagulationē suscipiens nā scdm ptes eius corpulētas coagulationē suscipit ⁊ fit influxibile. Sꝫ scdm ptes ipsius cali das spūosas coagulationē efficit sicut coagulū de quo dicit arist.2. de ge. aīa. ca.4. ꝙ est lac in quo est calor spūalis ⁊ adunat ⁊ sustētat lac: ⁊ silr facit spma

maris mēstruꝫ: qm̄ nā lactis ⁊ sanguinis mēstrui est eadē ⁊ cū fuerit adunata ps corpalis ⁊ sustētata humiditas exibit in circuitu corpis. Et cū fuerint ptes terrestres desiccate efficiunt tele ꝯtinentes ꝯceptū ⁊ necessario efficiuntur sic ce qn̄ calefiūt: deinde infri gidātur vltimo. ¶ Attēde 4. ꝙ aristo. ⁊ auer. snīa su/per hoc pbleumate est sp/ma mulieris non hre virtutē coagulatiuā nec coagulationis susceptiuā respe ctu fetus formādi. Jta ꝙ ad fetus pductionē neqꝫ māliter neqꝫ effectiue ꝯcur rit. Et spma viri hre virtutē coagulatiuā nō coagulationis susceptiuaꝫ in for/matione fetus. Dicūt.n. spma viri esse principiū factiuū fetus ⁊ sanguinē mē/struuꝫ mām ex qua fit fetus. Aui. tn̄ iponit aristo. ꝙ spma muliebre est mā ge/nerationis fetus ⁊ sicut cibus mūdus hn̄s virtutē coagulationis susceptiuaꝫ. Dicit.n. 15. aīaliuꝫ ca. vlti. ꝯtinuando dicta aristo. ad pcedentia. Deinde dicit cām que indiget speculatiōe. Et dicit. Et pp hanc cām imiscebit semē qd est cibus mūdus cū isto sanguine q nō est mūdus erit generatio a semine ⁊ cibus a sanguine mēstruo: ⁊ opus est vt scias ꝙ intēdit per nomē semis semē in mu lieribus: hec pn. ibi. Sꝫ auer. ⁊ alij dicerēt ꝙ p nomē semis intelligit ibi arist. semen viri ⁊ hoc magis ꝯsonat dictis alijs arist. in. c.19. pᵒ de ge. aīa. a quo tra xit auicē. dicta vba. Sꝫ quō tunc verificabit ꝙ est cibus mūdus. Dic ꝙ iō di cibus qꝛ est supfluitas nō in quali sꝫ in q̄zto cibi vltimi ⁊ mūdissimi scdm arist. imo est ps eius. Uel dic ꝙ per semē intellexit ptes mūdiores ⁊ magis digestas sanguinis mēstrui. ¶ His pmissis dic primo ꝙ vtriqꝫ spmatū inest virtus coa gulatiua sꝫ hec virtus est fortior in masculino. Nam vtriqꝫ spmatuꝫ inest calor spūalis quo seipsuꝫ ⁊ sanguinē mēstruū siccat ⁊ ꝯdensat ⁊ amplior est h̄ calor in virili q̄z femineo spmate sicut vir gn̄aliter est calidior femina. Nā si essꝫ tan te virtutis in femina sicut in viro tūc re vera mulier posset absqꝫ viro cōcipe. Jtē in mulieribus absqꝫ viri cōmixtione generant interdū mole carnose ⁊ he mole coagulant vel virtute sui spmatis vel sanguinis mēstrui coagulantis si/cut oua venti generant in gallinis sine spmate galli. Sꝫ illa sunt impfecta nō apta pullificari nisi prius ceciderit sup ea spma galli quēadmodū mola matri cis nō est apta fieri fetus: est ergo in spmate femine aliq̄ virtus coagulatiua lꝫ debilis ⁊ impfecta. ¶ Sꝫ forsan queret qs vtrū possit esse spēs aliq̄ aīalis in q̄ aīal solū generet in seipso sine copulatione ad alterū. Rn̄det sic Gal. pho de sp mate ca.4. Non tn̄ est ipossibile excogitare talē cōplōnē corpi aīalis ꝙ gignat pfectū aīal absqꝫ copulatione que ad alterū. Aīal tn̄ pfectū in seipso fetare dif ficile ⁊ fortassis ipossibile. Jn multo.n. tpe indiget nutriri hic fetus. Hoc autē nō ꝯtingit fieri absqꝫ ꝙ supfluicū sit: femina aūt insupfluica nō erit absqꝫ ꝙ frigi/dior ⁊ hu. sit cōplōne. Talē aūt existēteꝫ neqꝫ multū spma neqꝫ viscosuꝫ neqꝫ ca liduꝫ neqꝫ grossuꝫ hre erit pole quo circa neqꝫ generatiuū. Mōstrauit.n. ante rior sermo qm̄ tale oꝫ esse qd generatiuū si denuū mox cū emittit: hoc qdē sbe eius mēbranari: hoc vo ad vas tēdi: hoc aūt pulsare ꝯgruit. Hec Gal. Jtē assi milatio genitoꝝ ad matres nō est ex pte spmatis vel mēstrui scdm ꝙ coagulabi le est: vt sic.n. est indifferēs ad oēm figurā suscipiendā: sꝫ figura seqt nām agē tis: vr ergo dicta assimilatio pcedere a femineo spmate vel mēstruo scdm coa/gulatiuā eius virtutē. Dic scdo ꝙ lꝫ virile spma sit ex mō subē magis aptū coa/gulari q̄z femininū: virtus tn̄ coagulationē suscipiēs ex pte finis est fortior i fe mineo prime ptis: veritas ex h̄ appet ꝙ sperma viri est siccius ⁊ spissius: semi neuꝫ vo aquosius ⁊ humidius. Sꝫ scde ptis veritas hic declarat. Naꝫ plurimū spmatis viri a virtute formatiua spūificat ⁊ per māꝫ embrionis diffundit pfo rans ꝯcauans ⁊ plasmās ipsius mēbra. Sꝫ spma femine magis ordinat vt vi rile nutriat ⁊ ex eo ispissato mēbra forment. Juxta illud aui.6. aīaliū. Eiᵒ spūs vr ꝙ fuerit generatus a spmate maris ⁊ corpus a gutta femine. Et sunt intelli gende due pdicte ꝯclusiones de coagulatione spmatū pcedente ab inato ca/lore ⁊ ducēte ad formā pfectā ptiuꝫ aīalis. Dic.3. ꝙ spma viri citius coagula tionē suscipit ab exteriori agēte q̄z mulieris: sicut sanguis grossus hn̄s ynas si ue fila citius coagulat q̄z subtilis aquosus. Huius rō est qꝛ spma viri ē siccius ⁊ grossius ⁊ oē humidū qd coagulat oꝫ inspissari ⁊ ꝯdensari. ¶ Sꝫ circa coa gulationē spmatis vtrū fiat a calido vel frigido dubiū est nō modicū. Naꝫ vr ꝙ a frigido potius cū sit humor ⁊ de nā aq̄ a pdn̄io: talia aūt a frigido coagu/lant ⁊ a calido dissoluunt: sicut sales nix grādo ⁊ glacies ⁊ sic sentit aristo.4. methau. tex.52. dicēs. Genitura aūt coagulat infrigidatione exeūte hūido cuꝫ calido. Contrariū vo videmus ad sensuꝫ. Nā spma exit a corpe calido albuꝫ spissuꝫ: ⁊ cū ab aere infrigidat efficit hūidū aquosum sicut aq̄. Jtē a corpibus frigidis phlegmaticis ⁊ a senibus ⁊ ebriosis effluit aquosuꝫ ⁊ a calidis chole ricis aut sanguineis ⁊ iuuenib⁹ exit grossuꝫ spissuꝫ albū: vr ergo ispissari a ca/lido. ¶ Hoc dubiū mouet aristo.2. de ge. aīa. c.2. dicēs. Et forte q̄ret aliqs de dispōne spmatis qm̄ spma exit ab aīali spissuꝫ ⁊ albū. Et postq̄z ifrigidat: effi cit humidū ⁊ aquosuꝫ sicut aq̄. Et hoc vr falsuꝫ qm̄ aq̄ nō inspissant ex calo re. Et spma exit ex calore intrinseco ⁊ efficit spissuꝫ. Et post efficit humidū cū exit: ⁊ res aquose coagulant cū ꝯgelant. Spma aūt qn̄ ponit sub diuo.i. aere frigido nō ꝯgelat sꝫ dissoluit q̄n nō esset spissuꝫ ex ꝯrio caloris. Et in q̄ ps ter restris est maior efficit magis spissuꝫ qn̄ decoqt: sicut lac. Et sic dꝫ esse sperma spissuꝫ ⁊ durū qn̄ infrigidat. Et nos videmus ꝙ accidit illi ꝯriuꝫ illius qm̄ est sicut aq̄. Jsta ergo ē grauis qd qꝛ nō vr nobis verū ꝙ aq̄ ispissat a calore ⁊ sp/ma exit a corpe spissuꝫ ⁊ candidū. Et istius qōnis solutiōez duplicē vr inuere aristo. post pdicta statim. Pria est ꝙ spma nō est totū aqueū sꝫ ptiꝫ terreū ptiꝫ aqueū: iō pōt a calido coagulari ⁊ frigido dissolui sicut vrīa a frigido turbat: ⁊ dissoluit ⁊ a calido sustentat ⁊ reducit ad suā claritatē. Et hanc sub his ver bis tāgere vr. Si ergo est in eo aliq̄ mixtio terre ⁊ aque non dꝫ esse totū humi dum. ¶ Scda solutio est ꝙ nō inspissat illud qd sustentat ex aq̄ ⁊ terra tm̄: i/mo etiā inspissat illud qd sustentat ex aq̄ ⁊ aere. Et hoc declarat pmo in spu/ma vbi aer imixtus aq̄ sustentat corpus spume ⁊ q̄zto fuerint ampulle spume minores appebit albior spuma. Scdo in oleo aq̄ admixto. Tertio i admixtio ne scorie argenti cū aq̄ ⁊ oleo. Et silr intellige fieri in spmate. Et vt tibi sit no/tior snīa aristo. sequūtur vba ipsius: Non inspissat qd sustentat ex aq̄ ⁊ terra tm̄ sꝫ etiā qd sustentat ex aq̄ ⁊ aere sicut spuma. Et q̄ztūcūqꝫ fuerint ampulle in spuma minores ⁊ latēriores fit spuma magis alba. Et silr accidit oleo etiaꝫ qm̄ qn̄ admiscet cū aere inspissat. Et qn̄ admiscet scoriū argēti cū aq̄ ⁊ oleo: ⁊ mouet efficit maiᵒ ⁊ efficit albū postq̄z erit nigrū. Et cā illius est aer cū quo admiscebat ⁊ pp aerē albescit ⁊ clarescit ⁊ crescit sicut accidit spume ⁊ niui: qm̄ nix est spuma. Propter ergo has cās exit spma ab interiori adunatū spis/suꝫ albū. Et ex calore interiori est in eo multus aer calidus. Et cū exit sperma dissoluit calor qui est in eo ⁊ remanet aqua: ⁊ pp frigus aeris efficitur humi

a ¶Postea vero sanguis ⁊c.] ¶Cum ostendit materiā ex qua fiunt mēbra spermatica: ⁊ ex qua fiunt caro ⁊ adeps: hic ōdit māsm nutricationis mēbrorum spermaticoꝝ dictoꝝ in vtero: ⁊ cum hoc declarat māsm ex qua fit caro ⁊ adeps: ⁊ addit quedam: q: 2o ostendit māsm nutricationis extra vterum: tertio ostendit modū fiendi carnis ⁊ adipis: quarto ponit comparationez spermaticoꝝ ⁊ carniformiuz: ibi 2a] Cūq3] ibi tertia [Et caro] ibi quarta] Membra autez.] ¶Considerādum ꝙ quatuor partes assignat sanguini menstruo: vnā que dealbaē vt fit nutrimentum cōueniens mēbroꝝ spermaticorū iam formatoruz: ⁊ hoc est ꝙ Aui. dicit. Postea: quasi dicat iam factis spermaticis mēbris hoc modo nutriuntur ⁊ augētur: q: pars sanguinis mēstrui que periodico

¶Postea sanguis qui tpe mēstruoꝝ a muliere sepabatur fit nutrimentū. Sz alia ps eius est q̄ in similitudinez ꝯuertiē substantie spermatis ⁊ mēbrorū q̄ ex eo generanē: ⁊ erit nutrimentū augmentās ipsuz. Alia ps eius est que non nutrimētuz fit ad hoc: sed est ꝯueniens vt coagu

motu euacuabaē fit nutrimentū hoc modo: q: vna pars eius. s. melior cōuertitur in similitudinē substantie spermatis: aliam partē huius menstrui. A. ponit conuerti in carnem ⁊ adipem predictos ꝑm modū qui dicetur: tertiā partem ponit que reseruatur ad horam partus. Quartā partem ponit que vadit ad mānillas ⁊ fit lac quo nutritur nouiter natus: ⁊ hanc partem tangit cum dicit: cūq3 infans parturitur: ⁊ notandū ꝙ tertio cañ. fen. 21. 2. c. huic sanguini solum tres partes assignat. s. vnā ex qua fetus nutritur: ⁊ aliā que fit lac: ⁊ iste sunt meliores partes illius sanguinis: ⁊ tertiā que reseruatur vsq3 ad horā partus: ergo per partē qua fit nutricatio fetus intelligit etiam partem ex qua fit caro ⁊ adeps. Cōsiderandū 2o ꝙ vt nobis hic sufficit duplex est tempus fetus: vnuz generationis: siue formationis: ⁊ lz in hoc fit magna discordia: videtur tñ pluribus ꝙ fit vsq3 id. 140. dies: ⁊ tunc apparet quātitas magna formata vt Aristo. 9. de hystorijs. 2. ca. sed probabiliter est ꝙ prius. s. post sex dies vel circa animetur mā embrionis si cōcedimus quedā principia Aui. ⁊ Gal. s. ꝙ post sex dies sperma aliquid querat a matrice ꝙ trāseat in substantiā eius ꝙ generatur non ꝑ extrinsecā appositionē que est operatio aīati: hic autē ista omittimus: ⁊ placet nobis nec posuisse: ne medici festinent esse homicide nō curantes prouocare aborsum ante. 30. dies. Aliud est tempus nutricationis: ⁊ augmentationis: quod incipit post tēpus generationis. s. spermaticoꝝ: ⁊ tunc simul incipit generatio carnis ⁊ adipis. ¶Dubitatur primo per hoc qđ dicit postea sanguis qui separabatur: q: videtur īnuere: ꝙ prius oporteat mulierē menstruari q̄3 impregneē: cum tñ contrariū inueniatur per experientiā: imo scimus mulierem que hodie viuit nūquā menstruatā ⁊ frequenter impregnatam ad bonū finem. Nos de hoc fecimus breuez tractatū: ⁊ dicamus nūc ꝙ mulierē incipere menstruari naturaliter est signū ꝯuenientis tpis ad ꝯceptionem: q: significat iam naturalez motum materierū superfluentiū ad matricē: ⁊ sic imaginandū est materias moueri ad testiculos vt fiat in eis sperma: contingunt aūt ⁊ alia signa que hic non dicimus. Dicamus 2o: ꝙ quāuis nō inceperit menstruari potest incipere: nam debente aliqua muliere hinc ad tertium diem primo menstruari ⁊ eam habēte māsm aptam in vasis suis spermaticis possibile est cū recepat sperma viri eaz impregnari vt notū est. Amplius pono casum ꝙ aliqua mulier non habeat māsm sanguineā superfluam quaz mensaliter expellat: est. n. multi exercitij: ⁊ lati pectoris: sz cū hoc habeat materiam spermaticam bonā: ⁊ bene digestam ⁊ sufficientē: quā materiam: si alteratione: ⁊ ꝯmotione facta in mrīce ꝑ coitū nō pelleret in ꝯcauū pelleret eaz via pollutionis aut gomoree: cum ergo coit virtute duoꝝ spermatuz ⁊ virtute matricis ordinata ad spermatis vtilitatē trahetur per venas matricis a cor

Jacobus

dum nigri coloris: qñ non remanet in eo nisi aq̄ ⁊ modica ps terrestris sicut accidit phlegmati ⁊ in spermate qñ accidit ei siccitas. Sperma aūt est cōpositum ex vento ⁊ aq̄: ventus aūt non est nisi aer calidus ⁊ pp hoc h3 nām humidam ꝑter spissitudinē que est in eo: hec Aristo. ¶Sed mirū vr̄ ⁊ velut incredibile ꝙ aer īmixtus sit cā spissitudinis in spmate ⁊ spuma. Prio q: aer est rarior ⁊ magis tenuis q̄3 sit aquositas spume vel spermatis. Est ergo potius cā raritatis ⁊ tenuitatis q̄3 spissitudinis. Scđo aer distēdit aquositatē in spermate ⁊ spuma. Cuius rei signū est ꝙ maiorē locuz occupat aquositas īmixta aeri q̄3 sepata ab aere. Non igiē inspissat aer spume ⁊ spmatis aquositatē. Naz vt ait Aristo. 4. phicoꝝ tex. 85. Rarū est qđ h3 ptes distensas vel māsm sui distensam: ⁊ spissum seu densuz qđ h3 ptes eius ꝯductas vel māsm eius ꝯductā. Itē quō saluabiē Arist. a ꝯdictione suīipsius dicēs. 4. methauroꝝ tex. 52. geniturā coagulari infrigidatione: ⁊ dicēs hic ꝙ qñ sperma poniē sub diuo frigido nō congelaē sz dissoluiē. ¶Ad primū dic ꝙ aer inclusus in spmate ⁊ spuma non ingrossat ex pte substantie eius sz per viā distensionis ⁊ cōpressionis. Est eniz ꝯclusus ⁊ velut incarceratus in ptibus aquosis a qbus cupiēs separi comprimit eas findere satagens vt liber exeat coartādo: ergo inspissat coopando cōtinente qđ nō sinit humidū ab aere cōpressuz pro libito dilatari. Huius inspissationis signa sunt ꝙ spuma est ꝯstans ⁊ nō fluit eius humiditas q̄3diu est aere repleta: nec aquositas spermatis est adeo fluida dum est aere calido plena sicut postq̄3 calidus aer ab ea euanuit. Itē ꝙ spuma terminat visuz sua opacitate qđ nō facit aquositas eius sola. ¶Ad scđm dic ꝙ aer inclusus in spmate ⁊ spuma distendēdo aquositatē cōprimit ⁊ densat ptes eius: sed si distenderet rarificando dūtaxat argumentū ꝓcederet. ¶Ad tertiū dic ꝙ spma effusuz a corpe primo dissoluiē a frigido resoluto aere ab eo ⁊ ipso ꝯuerso ad humiditatem aqueā cū pauca terreitate. Sz si post hoc iterū coaguleē a frigido poterit ꝯgelari ⁊ coagulari tandē ergo a frigiditate coagulaē. Et forte ꝙ aliqđ de parte aerea in qua spma abūdat duz effluit a corpe ꝯuertiē occurrente sibi frigido extrinseco in aquositatē: sicut aliqđ de aere vaporoso sursum lato ꝯuertitur in pluuiā a frigore medie regionis aeris: ⁊ sic spma infrigidatū aquosius appet ⁊ velut dissolutū seu liquefactū qđ calidū exñs ⁊ spūosum erat magis aereū. ¶Ad primū obiectū ante oppositū dic ꝙ ꝯcesso ꝙ spmatis substātia sit humida a dñio: abūdat tñ in spū qui suo calore paulatim exiccando inspissat māsm fetus. ¶Ad scđm dic ꝙ sperma coagulat māsm fetus a calore nāli tanq̄3 ab instro. Et cū subdiē ꝙ sperma femineū tunc nō coagulat: nega illud q: lz nō sit ita calidum sicut sperma viri: h3 tñ spūs ꝑ quos calefacit. ¶Ad tertiū dic ꝙ ambo spermata in matrice cōmiscenē ⁊ fiunt vnicū agens ⁊ vnū coagulans totā fetus māsm. Et cum instaē ꝙ tunc femineū supfluit: nega imo prebet vtilitates ꝑnarratas in precedenti qōne. ¶Ad quartuz dic ꝙ lz spma femine vim habeat coagulatiuā: est tñ debilis ⁊ ergo nō sufficit i fetus forma

pore istius mulieris ⁊ sanguis sufficiens pro augmento ⁊ nutrimēto fetus ⁊ hec mulier multū ꝑmutabitur impregnatione ⁊ parturiet fetū nitidū cū quo non exibit fere nisi aquositas ⁊ nō sanguis: ⁊ possibile est ꝙ paucas h3 variolas oīno: ⁊ tu ꝯsidera q: ista raro eueniunt. A. aūt dixit ꝙ accidit frequenter. ¶Dubitatur 2o vtruz infans possit nutriri ex sanguine mulieris qui non d3 ꝑiodice expelli: ⁊ dicamus ꝙ plurimū est ꝙ embrio nutritur: ⁊ caro ⁊ adeps generaē: de sanguine menstruo periodice euacuabili: ratio est: q: facto ꝯceptu corpus mulieris concedit trahi aliquod superfluum quod in ea ꝯiungitur: aīs congregatur ⁊ impellit illud in matricem: bonū autem pro se retinet: ⁊ q̄3uis ante impregnationē determinato periodo moueret ad matricem: tpe tamē im

letur ad implenda loca mēbroꝝ primoruz vacua: ⁊ fit caro ⁊ adeps. Et alia ps est superfluitas que nulli harum duaruz reruz est bona ⁊ remanet vsq3 ad horam partus quam natura vt pote superfluaz expellit. Cumq3[b] infans parturitur sanguis quē ipsius epar generat huius san

pregnationis ꝯtinuo decurrit: vt Aui. 9. de aīali. 3. ca. ⁊ melior ps de eo est illa que nutrit. Dicamus 2o ꝙ possibile est fetū nutriri sanguine non menstruo: aut parū habente de menstruo: ⁊ hoc vel q: mulier nō d3 menstruari: vt diximus vel q: si sit mulier mēstruabilis: accidit parū de illo qđ d3 esse mēstruum pelli ad matricem: ⁊ multū de bono venire ad matricē: causa aūt huius accidentalitatis siue ꝯtingentie est duplex: vna diuersitas tpis in impregnatione: si enim mulier impregneē post perfectaz mūdificationē menstruoꝝ: q: diebus sequentibus: sanguis totius corporis mulieris remansit mūdus: nec trahitur ad matricē malus sanguis: sz bonus: qui mulieri est ꝯueniens: ⁊ parū quidez trahitur ꝙ incepit reaggregari pro alia mēstruatione: si aūt impregnetur prope mēstruationē: multus malus sanguis trahitur: ⁊ fetus erit multoꝝ ⁊ malorum morbiloꝝ: ⁊ variolarū: ⁊ si hora menstruationis impregnetur: fiet leprosus: vt Aui. 4. cañ. ca. de lepra: ⁊ prolixe scripsimus ca. de variolis ⁊ morbilis. Alia causa est diuersitas proportionis inter matricē tribuentem ⁊ mēbra ꝯcedentia vel retinentia: possibile. n. est matricem ⁊ spermata duo siue vnū. s. viri habere fortē attractiuaz ⁊ cū hoc bonā expulsiuam illi seruientē: vnde a venis mulieris trahet bonū sanguinez quē pro se mulier teneret: ⁊ dimittet malum sanguinez: quē debebat periodice expellere: ⁊ talis mulier multū macrefiet ⁊ accidentia mala habebit: ⁊ possibile est ꝙ ea pregnante omni mense mēstruetur: sicut nos vidimus: ⁊ fetus ꝑueniet ad bonuz finē: possibile etiam est contrarium eoꝝ que diximus: ꝙ mēbra trahant: alē teneant bonuz sanguinez: ⁊ ꝯcedant trahi malum: ⁊ ꝙ non violenter in hoc: ⁊ hic fetus erit infectus ꝑ3 gradus malitie menstrui: ⁊ q: hoc plurimū euenit: ideo plurimi fetus variolātur: vt pauci: vel fere nulli effugiant: possibile eliā est: ꝙ mēbra ꝯcedant trahi de bono sanguine: qui nō pelleretur per menstrua: īmo esset nutrimentū proprium mulieri: ⁊ tñ cū hoc ꝯcedant: īmo pellant sanguinē menstrualē ex quo non nutrieē fetus sed inficieē: ⁊ iste modus magis placet auēzo. in fine thei. vt scripsimus. 4. cañ. c. de morbilis: ⁊ tunc exponeē alia ps eius. s. sanguinis ⁊ nō sanguinis mēstrui: lz vulgus oēm sanguinē mulieris vocet menstruū: sicut oē apā gule squinantiaz: vt auēzoar. ¶Dubitaē. 3. qđ illud fit qđ conuertit istaz ptez sanguinis ad spermatis similitudinez. Dicendū ꝙ non imaginor ꝙ hoc fiat a vasis spermaticis ⁊ testiculis mulieris: q: illud est solū ꝙ ꝑme generationi subijciē: sed fit virtute vel spermatis viri vel ipsorūmet membroꝝ spermaticorum preparantium māsm ad nutricationem: vel fit vtrorūq3 attractione.

b ¶Cūq3 infans ⁊c.] ¶Considerāduz generatur ex eo q: sicut ex sanguine predicto generabatur in vtero quoddā simile spermati: vnde nutriebātur: ⁊ augebantur spermatica mēbra: similiter ex parte alia nō sic dealbata generabatur

De partibus

tione sed sufficere qñq3 posset in generatione mole matricis. ¶Ad quintum dic ꝙ sperma femineuz nō in toto sz in pte est nutrimentū spmatis virilis. Vel dic ꝙ nō ꝓprie est nutrimentū sz similitudinarie inq̄3tuz ipsius calorē cōtemperat ⁊ refocillat. ¶Ad sextū dic ꝙ lz spma fit ad sensum omiomerū: ꝯponiē tñ ex elementis ꝯtrarijs. ¶Ad septimū dic ꝙ probat primā partē 2e ꝯclusionis.

¶Postea sanguis ⁊c.] ¶In. 4. pte dicit prin. primo ꝙ postea. i. post spermatum cōmixtionez sanguis qui separaē a muliere tpe mēstruoꝝ tanq̄3 supfluus fit nutrimentuz. Scđo dicit ꝙ iste sanguis diuidiē in tres ptes. Vna ipsius ps sc3 sincerior ⁊ magis digesta cōuertiē in similitudinē sbe spermatis ⁊ ꝯñter in mēbra radicalia que ex spmate generanē ⁊ est nutrimentū augmētans spma. Alia ps eius non est nutrimentuz spermatis: sz est apta vt coaguleē ⁊ ꝯuertaē in carnez ⁊ adipem ad implenduz loca vacua circa lineationes ⁊ ꝓtractiones mēbroꝝ spermaticoꝝ: ita ꝙ nā facit vt pictores qui primo lineant ⁊ ꝓtrahunt imagines: postea replēt aptis coloribus loca intermedia ⁊ circūstātia lineaꝝ. Et ista est ipurior prima: sz purior tertia. Alia ps dicti sanguinis est supfluitas inutilis ad nutriendū ⁊ augendū spma ⁊ mēbra spmatica ⁊ etiā ad hoc vt fiat caro vel adeps: ⁊ hec remanet in matrice vsq3 ad tp̄s ptus ⁊ tunc a nā expellitur vt supflua. Tertio dicit ꝙ postq̄3 infans exiuerit ab vtero materno sanguis quē generat epar ipsius ex lacte. s. sucto a mamillis supplet vices huius sanguinis ⁊ generaē ex eo illud qđ generabaē ex sanguine menstruo in vtero materno. s. caro ⁊ adeps ⁊ ptes mēbroꝝ spermaticoꝝ per viā nutritiōis ⁊ augmenti. ¶Circa primū: attēde ꝙ quorūdaz fuit opinio fetū nō nutriri ex sanguine mēstruo: sz attrahere sibi purissimū sanguinē sue matris ⁊ inde nutriri. Et huius opinionis fuit magnus auēzo. Dicit. n. in. 3. thei. trac. 3. c. 4. Sāguis vero menstruus verus est ille q mūdificaē a muliere. Et si embrio nutrireē de eo nō posset vtiq3 viuere aliquo mō. Nutriē qppe embrio de nobiliori sanguine q in corpe mulieris fuerit. Mēstruū aūt verū remanet diuisum ꝑ sanguinē matris. Et pp hoc resultant in sua facie vestigia ⁊ pānus ⁊ deficit eius appetitus ad cibū: ⁊ accidit mulierib9 pigritia ⁊ mala desideria ita ꝙ appetunt carbones ⁊ pulueres. Et nā sui corporis coqt ⁊ ꝑparat qđ prepari pōt. Residuū vero remanet ꝑ corpus dispsuz cū suo sanguine vsq3 ad terminuz ptus: tūc. n. euāt ipsuz subito. Scđm igiē ea que diximus nutriē embrio de meliori sanguine sue matris. ¶Sz arguet aliqs ⁊ corripiet magnū auēzo. de presumptione cū maximo phoꝝ aristo. ⁊ maximo medicoꝝ Gal. ⁊ maioribus post eos auicē. ⁊ auerroy videaē obuius dicētibus ex mēstruo nutriri fetū. Rñdet auēzo. dicto ca. dicēs. Est aūt generatio hoīs ꝑm intentiōez Gal. ex semine patris ⁊ ex semine matris ꝑ volūtatē dei. Et suū nutrimentū a ꝑncipio ꝯceptionis est ex sanguine ad matricē ꝑueniente. Et cū noīasset tūc Gal. sanguinē mēstruū putauerunt plures maioꝝ scie medicine illud esse sbaz mēstrualē ꝑm sui manifestum. i. ꝑm propriā sanguīs mēstrui rōnez. Sz nō est ita: qñ Gal. vsus fuit more grecorum

batur caro: sic sanguis ab epate infantis factus lactis subiectione conuertitur in humiditates albas vt cambiuz ⁊ auget spermatica membra comparabilia al' componibilia non tantum transmutata nutrit: ⁊ auget carnes ⁊ adipem. a ❡Et caro ⁊c.] ❡Hic ostēdit modū generationis carnis ⁊ adipis q꞉ ponit mām: ⁊ agens. ❡Dubitatur cū sperma sit vnum corpus ꝯsimiliū ptium: quō potest calefacere sanguinē crossum: ⁊ infrigidare vnctuosuz eius: nec valet dicere ꝙ hoc est ꝑꝑ diuersitatez materie: q꞉ mā vnctuosa resoluet ab eodem calido a quo digestione inspissante generatur. Amplius dubitatur quō caro fit ex sanguine spisso qui est sanguis melancholicus ꝯformis ossibus. Tertio dubitaꝛ q꞉ dicit ꝙ illā coagulauit caliditas. Contra per Aristo. 2o. gene. aīa. illo ca. generatio aūt homiomeruz: dicit ꝙ generatio carnis fit a frigido cuius signū est ꝙ dissoluiꝛ ab igne .i. liquefit a calido. Quarto dicit ⁊ siccitas: ꝯtra q꞉ carnes sunt humide ⁊ significant si augenꝛ augmentū humiditatis supra equale vt sumitur a Gal'. 2. de cōplexionibus. Quinto dicit adeps ex aquositate .i. subtili parte quā frigiditas: contra q꞉ multiplicatur circa cor qꝺ est mēbrum calidum. Sexto dicit ipsam caliditas resoluit: ꝯtra q꞉ sic probatur ꝙ caro fiat a frigido q꞉ caliditas ipsam resoluit: vt aristo. 2. de gene. aīa. Septimo quare nō dixit ꝙ frigiditas ⁊ humiditas coagulant adipez. Dicenduz ꝙ mā carnis est suba sanguinis rubea que crossior est: oleagenū aūt supnatans est mā adipis: ratio est q꞉ iste materie sunt ꝯformes istis: vt apapet ad sensum ex quo apparet posse substētari ꝙ mā adipis non est ita humida humiditate aquea sicut mā carnis: oleagenū autē siue vnctuosuz humoꝝ est magis siccū ꝗ̄ȝ sit corpus eoꝝ: ⁊ ideo exponi dȝ ex aquositate .i. subtili parte: lȝ pinguedo fiat ex pte que includit de aqueo vero: plus quā adeps vt supra diximus. Dicendū 2o ꝙ caloꝛ generans carnez est quasi medius inter calorē facientē ossa: ⁊ partes duras: ⁊ calorē debilē facientē adipem: fit. n. adeps a frigiditate .i. multū debili calore: vnde multiplicaꝛ iuxta frigida mēbra: fiunt aūt membra dura a forti calore qm̄ assant mām vnde perducit ad incinerationē ⁊ consumptionē humidi ꝙ est calidi subm ⁊ sic perducit per accidens ad infrigidationē: vnde ista mēbra dura ponuntur frigida ⁊ sicca: caro aūt a calore medio inter istos generaꝛ: ⁊ ideo respectu adipis caro fit a calido ⁊ q꞉ calido intensiori ducente ad inspissationē ⁊ aliquā duriciē est cōformioꝛ gradus siccitatis ideo caro fit a calido sicco: ⁊ hoc est ꝙ dicit quē caliditas ⁊ siccitas coagulant. Ad ꝯtraria: ad primū dicendū ꝙ querit difficultatez de virtute informatiua que est in spermate quō de vna mā pōt facere ossa assando ⁊ carnes debiliter coquendo: ⁊ nunꝗ̄ȝ Arist. potuit dicere aliquid: al' aliud nisi q꞉ sperma est tale in virtute: quale est in actu id a quo venit: quātaȝ aūt argumentū habeat difficultatem in proposito: nos possumus dicere ꝙ sui virtute calida digestiua generat carnē ex sanguine: sed mēbra spermatica iam frigida eoꝝ frigiditate vnctuosum sanguinis inspissant in pinguedinē: ⁊ ideo dicimus ꝙ nā non intendit per se generationez pingnedinis lȝ per se intendit generationez sanguinis: ⁊ ꝑꝑ hoc dixit aristo. ꝓble. 4. proble. 14. ꝙ pinguedo non est nālis: sed accidentalis: ⁊ non est ptium necessariū: queadmoduz caro est ptiuȝ necessariarū: propter sensuz: ⁊ motū: vt apparet in musculo. Ad secundū dicendū: ꝙ sanguis ex quo fit caro non dr̄ spissus ꝓpter melācholie mixtionem: sed respectu subtilis: aerei: vnctuosi: ex quo fit adeps. Ad tertiū apparet solutio: q꞉ caro respectu pinguedinis ⁊ adipis: fit a calido. Ad quartuz soluit plusꝗ̄ȝ Cōmentatoꝛ in regni trac. 2. super illo cañ. Competenꝛ ergo craseos: nam lȝ maiorez excessum humiditatis. s. ex mā significet caro quā adeps: tñ q꞉ calidū inspissatiuuz per digestionē est fortius quod facit carnē magis exiccat illā: vt apparet ad tactum est caro minus mollis: debilis aūt caloꝛ: siue frigiditas: faciens pinguedinez: ⁊ adipē: dimittit illas magis molles. Ad quintā diciꝛ quod dicitur ab auicē. infra ca. de signis cōplexionū quod est ꝓpter finē. Nos dicamus ꝙ est a frigiditate pāniculi cordis: ⁊ neruoꝝ: ⁊ ligamentoꝝ: potētiuȝ facere hoc per proprias cōplexiones frigidas quas non corrūpit caliditas spūs cordis: vt diximus in trac. de resistentijs: ⁊ supra apparuit illo ca. dico ꝙ deus. Ad sextaȝ dicendū: ꝙ cōtradictio apparet in sermonibus aristo. q꞉ 2o de gene. aīa. vult: ꝙ caro liquefit a calido. Sed ꝓble. 5. 4. ꝓble. vult ꝙ pinguedo liquefit a calido: caro aūt non liquefit a calido: hic possumus dicere ꝙ in ꝓblemate palleg. accipit pinguedinē vt distinguitur ꝯtra carnem: q꞉ caro non liquefit a calido: q꞉ non a calido humido vt apparet: sed neqȝ eliquatur a calido sicco: q꞉ assatur: sed alique humiditates in carne exñtes: liquefiunt per assationē: in 2o 2o de generatione accipit carnē pro adipe ⁊ pinguedine: ⁊ non pro vera carne. Sed contra: q꞉ caro ethici tertie spēi ⁊ in febribus coliquatiuis caro dissoluiꝛ ⁊ eliquatur: sicut apparet ad sensum: ⁊ sumitur a Gal'. 10. terapē. in fine. Dicēdum ꝙ toti carni est admixtū aliqd vnctuosum: imo vnctuoso participat caro: ⁊ ꝺm naturaȝ non separatur ab eo: ⁊ illud est qꝺ eliquatur: si aūt caro ipsa vt distincta est ab omni vnctuoso: ꝯsumitur per febres colliquatiuas: illud nō erit per viam dissolutionis opposite congelationi siue coagulationi a frigido: sed erit per viam resolutionis ⁊ ꝯuersionis ad subtile vaporosum. Aliter tñ consueuit a quibusdaȝ solui: ⁊ est etiā solutio Conciliatoris super preallegato ꝓblemate ꝙ caro a forti caliditate eliquatur siue dissoluiꝛ: ⁊ non a debili: ⁊ iō aristo. dixit 2o de generatione: dissoluitur ab igne .i. forti caloꝛe: sed pinguedo

guinis vices implet et generatur ex eo qꝺ ab illo sanguine generabatur. ❡Et caro quidē ex sanguine generatur spisso quem caliditas ⁊ siccitas coagulant. Adeps vō ex eius aquositate ⁊ vnctuositate generatur quaȝ frigiditas coagu-

Jacobus De partibus.

re grecoꝝ qui vocabant oēm sanguinez ꝑuenientez ad matricez menstrualem vocabulo mēbri. ❡Hec positio vī q̄busdā extranea. Sȝ nō caret rōne nec deuiat a doctrina Gal'. Nā virile spma effusuz in matricez quāto reperit eaȝ mūdiorez tāto magis disponiꝛ ad retentionē ⁊ ꝯceptionez: ꝓpterea dicūt medici ꝙ hora ꝯuenientioꝛ mulieribus ad ꝯceptionē est statiȝ post purgationez menstruoꝝ. Nec est imaginandū ꝙ sanguis paulatiȝ ante tēpus ꝯceptionis vel ante tempus fluxus menstruoꝝ ad matricē fluat vbi reptus a spmate ꝯuertatur in materiā fetus: imo si tardaret in matrice sanguis effusus in trūbū ꝯuerteretur. Iuxta illud Gal'. ꝑmo de spmate. c. 3. dist. 1. Si. n. in vētribus matricū multus est ⁊ diu ꝯtentus nō adhuc est sanguis sed trūbus. Quicūqȝ. n. sanguis exciderit ⁊ māserit in cuiuscūqȝ organi ventre in aīali ꝯfestim trumbus causabitur nō rōnale animal. Sed est imaginandū ꝙ sanguis mēstruus manet in venis alteri sanguini imixtus donec venerit hora fluxus menstruorū: ⁊ tūc secernitur ab alio sanguine ⁊ expellitur sicut secernūtur ⁊ expelluntur humores in diarijs spontaneis. Itez scōo est imaginandū ꝙ postꝗ̄ȝ sperma fuerit in matrice collectū ad ꝯceptionez extendiꝛ ⁊ applicatur cotilidonibus: qui sunt fines venaꝝ ⁊ arteriaꝝ terminataꝝ ad intrinsecā supficiez matricis: ꝑ quos ante cōceptionez exibat sanguis mēstruus ⁊ sibi obuiat spmati sanguis matris. Iuxta illud Gal'. primo de spermate. c. 3. distin. 1. Si vero obuiat spmati sanguis opȝ vtiqȝ obuiationez ⁊ ꝯiunctionē eis in orificijs vasoꝝ fieri. Tertio est imaginanduȝ ꝙ sperma in matrice retentū ad ꝯceptionē cū sit spirituosuȝ ⁊ magne virtutis ⁊ directū a re diuina nō elicit sibi nec attrahit sanguinē sordidū īdigestū expellēdū vt supfluū: sȝ mūdū ⁊ idoneū ad mēbroꝝ formationē ⁊ eoꝝ nutritionem. Iuxta illud Gal'. inuehentis in Aristo. ꝑmo de spmate. c. 4. Qualiter aūt nō est hic sermo ꝯtrarijssimus opibus nature si excerni quidē id est expelli resolutū in aerez sperma: retineri vero menstruū diximus. Quod. n. vt alienū excernit singulo mense damus nūc ei vt familiarissimū. Sed excernit menstrū vt supfluuz: nō igitur retinere poterit ipsuȝ vnqȝ vt familiare sȝ sperma. Item c. 6. libri eiusdem ait. Attrahit aūt sicut dictū est ante simul cū spiritu qui ꝑ arterias subtiliorez partibus ⁊ calidiorē sanguinē eo qui ꝺm venas. Ex his aūt calidissimū viscerum creat: ex altero vero sanguine grosso epatis substantiam componit. ❡Circa scōm: attende ꝙ tertia pars sanguinis ꝑuenientis ad fetum inutilis ad nutritionem ⁊ generationez membroꝝ nō est penitus inutilis sicut nec alie superfluitates retente circa fetuz: immo triplex est earū vtilitas. Prima est vt fetus in eis natans quodāmodo subleuetur: ⁊ nō rūpat suo pondere cotilidones. Scōa est vt hora partus iuuent embrionē ad lubricanduȝ ⁊ exeundū. Tertia est vt vias ꝑ quas embrio est exiturus leniāt ⁊ remolliāt ⁊ reddant extensibiles cū facilitate. Iuxta illud Gal'. 15. de vtili. parti. c. 5. Utilitas aūt nō parua est humidi quod est ꝺm animū .i. pāniculiȝ immediate tegentez fetum. Alleuiatur. n. ⁊ sursum currit velut natans in eo fetus vt minus sit grauans in dependentijs que ad matricez. Aduenit aūt ⁊ alia quedaȝ vtilitas his humidis cōis fiens ꝺm parturitionē aīalis. s. vt faciliter excidat a collo matricis qꝺ nascitur humiditate multa eo profuso ⁊ siccis necessario tūc mēbranis. Nō soluȝ. n. ad labificationē ꝯfert embrionibus humiditas sed etiā collū matricuȝ promptū vt dilatetur vsqȝ plurimū prepat: profusum. n. a ꝑdictis humidis mollius fit ⁊ facilius dilatatur. Maxima aūt demonstratio huius est quoniaȝ obstetrices cū repente simul effluxerit humidū coguntur imitantes nām habere aliquas humiditates vt infundāt collū matricis: hec Gal'. O mirabilis sapiētia ⁊ bonitas oīpotentis dei qui tam fedas mās tātis applicas cōmodis. O fragilis nāe pauper homo cur supbis. Cōsidera primordia tua. Natabas oriēs in humiditatibus vilissimis ⁊ ante te habebas vas matris vrina plenuȝ: ⁊ a tergo tue matris obiectissimū intestinū stercoꝝ receptaculū tandē finmus ⁊ cinis fiens ⁊ qñ regnare credis calamitatibus ⁊ miserijs circūdaris infinitis. ❡Circa tertiū: attende ꝙ sanguis qui fetū in vtero nutrit trāsit a mr̄e in fetuȝ ꝑ venas ⁊ arterias q̄ applicanꝛ ⁊ ꝯiungunꝛ cū extremitatibus venaꝝ ⁊ arteriaꝝ terminataꝝ ad supficiez intrinsecā matricis ita ꝙ tot oriunꝛ vene ⁊ arterie quot sunt cotilidones in matrice q̄bus applicaꝛ spma ⁊ vene ille ⁊ arterie sunt graciles in ortu suo sicut radicule arboꝝ iuncte terre sȝ sparse ꝑ secūdinā que est primus pāniculus tegēs fetū ab extra paulatiȝ sibi inuicē copulātur ⁊ sic ingrossanꝛ: ita ꝙ ex duabus puulis venis simul iunctis fit vna ⁊ iterū ex duabus sic ingrossatis fit vna: ⁊ iteꝝ ex duabꝰ grossioribꝰ vna. Et sic inuicē couniunꝛ vene cū venis ⁊ arterie cū arterijs in secūdina donec ꝑueniāt ad locuȝ vbi scōina ꝯiūgiꝛ vmbilico fetus. Et ibidē oēs dicte vene sunt redacte ad duas grossas: ⁊ oēs arterie siliꝛ ad duas arterias. Et ex nulla alia parte implātatur ab extra vena vel arteria fetui nisi ꝺm vmbilicū ⁊ ꝑ vmbilicū ingredientes due vene grosse ꝑdicte statiȝ fiant vna: q̄ trāsiens ad simā epatis fetus illic implantaꝛ nullū derelinquēs in trāsitu ramū. Et tunc epar fetus susceptū ab hac sanguinē distribuit venis. Sȝ arterie presate subintrantes vmbilicū fetus nō tā cito couniunꝛ sicut dicte vene sȝ procedunt appodiate supra vesicā fetus ⁊ tandē vnica fiunt arteria q̄ implantaꝛ portioni magne arterie recūbenti supra lumbos: ⁊ ab hac recipit fetus sanguinē arterialē ⁊ vitales spūs ꝗ̄ȝdiu est in vtero materno. Hec oīa inuenies elegantius determinata ꝑ Gal'. 15. de vti. pti. c. 4. Sed queret aliquis cū nouiter genitus recipit lac ab vbere qꝺ fit chilus ⁊ post sanguis de quo seruiunt ⁊ qd deueniūt he vene ⁊ arterie. Anatomici nāqȝ de his nō faciunt mētionez ꝗ̄si nō occurrant eis dū corporis mēbra diuidunt. Dic ꝙ postꝗ̄ȝ genitus excussus est a secūdina ⁊ vmbilicus eius ligatus nō solū inaugibiles fiūt dicte vene ⁊ arterie sȝ tpe ꝓcedente omniphariā marasmanꝛ: ⁊ exiccanꝛ suis cessantibus vtilitatibus grā quaruȝ fuerunt create. ❡Et caro qdez ⁊c.] ❡In. 5. pte dicit ꝑmo ꝙ caro generaꝛ ex sanguīe spisso quē caliditas ⁊ siccitas coagulāt. Scōo dicit ꝙ adeps generaꝛ ex aquositate ⁊ vnctuositate sanguīs quā frigiditas coagulat ⁊ ideo caliditas resoluit .i. dissoluit eaȝ. ❡Cōtra primū instabit aliqs ꝑmo de carne pulmonis q̄ generatur ex subtili sanguine. Cuius rei signū est ipsius raritas ex leuitas ⁊ ꝙ nutriꝛ ex tali sicut ait Gal'. 6. de vti. parti. c. 8. Scōo de carne cordis de qua dicit Gal'. ꝑmo de spmate. c. 6. Attrahit aūt sicut dictū est ante simul cū spū qui ꝑ arterias subtiliorem partibus ⁊ calidiorez sanguinem eo qui ꝺm venas. Ex his autem calidissimuȝ viscerum creat. Tertio de carne splenis q̄ est rara ⁊ laxa sicut spongia ⁊ nutritur sanguine subtili. Iuxta illud Gal'. quarto de vtilitate particulatuȝ capi. 19. Splenis vero corpus tanto rarius epate existens quāto grossius pulmone rationabiliter ex subtiliori sanguine hȝ nutrimentū. Quarto ex sanguine fit caro per digestiuaȝ virtutez seu nutritiuam que est digestiua vltima. Sed digestio fit per caliduȝ ⁊ humidū ⁊ digestiua plus indiget humiditate vt sit ꝑn. c. 3. doc. 6. istius fen: ⁊ eodē ca. dicit. Que aūt eis oībus plus indiget caliditate est digestiua que siccitate nō indiget sȝ humiditate vt nutriēs liquiduȝ efficiat ⁊ ad penetrandū in foramina ⁊ ad figuras recipiēdas aptū reddat caro ergo fit seu coagulaꝛ ab humiditate. Quinto caro ē humida ergo fit ab humido q꞉ intētio cuiuslibet agētis nālis est assimilare sibi passuȝ: si ergo fieret a sicco sicca esset. Signuȝ vō ꝙ ab humido fit est ꝙ humidi sunt magis carnosi siccis. ❡Cōtra scōm arguiꝛ primo ꝙ adeps nō genereꝛ ex aquositate sanguinis ꝑ aristo. 2. de gene. aīa. ca. 2. dicentē. Et in pinguedine nihil intrat ex aq̄ ⁊ terra sȝ ex aere. Et ꝑꝑ hoc natat supra aquā qm̄ aer qui est in ea defert ipsam. Scōo ꝙ adeps vl' sangīs vnctuositas nō coaguleꝛ a frigido q꞉ calida est. Iuxta illud Gal'. 4. de vti. pti. c. 11. Qꝺ calida res est pinguedo cognoscit sensus vētium ea velut oleo. Indicat aūt non minus ⁊ hoc. s. faciliter ad flāmā trāsmutari seu ꝓpinquissimā nāe ignis exñtez eaȝ: nullū. n. frigidū prompte cōburiꝛ. Tertio ꝙ adeps nō dissoluiꝛ a calido: q꞉ ꝓpe coꝛ ⁊ ꝓpe renes sepe generatur adeps qui tñ sunt mēbra calida. ❡Pro solutione primoꝝ obiectoꝝ. Attende ꝑmo ꝙ lȝ sit necessaria sanguīs ingrossatio: dū fit ex eo caro cū quelibȝ caro fit

⁊ adeps a debili calore dissoluitur. Sed ɔtra hoc est fortis instantia: nam si caro forti calore dissoluit: ergo forti frigore est inspissata: vel congelata ɔgelatione opposita illi dissolutioni. Conciliator ṽo vr̃ inuisse solutionē huius: naz ꝙ caro egeat forti calido eliquatio: nõ est: q: forti frigido sit ɔgelata ſm al' sed pp nãm sue materie grosse. Sz pinguedo faciliter eliquaẽ pp raritatẽ ⁊ subtilitatez materie. Et nos dicamus ꝙ loq de coagulatione ⁊ dissolutione vel eliquatione in generali ⁊ absolute: ſm ꝙ fiunt a calido frigido humido ⁊ sicco est facile: sed cũ applicamus ad determinatas spẽs entium est difficile: q: caliditates ⁊ frigiditates hoc agẽtes sũt iste. s. determinataꝝ spẽruz quas spẽs ignoramus a ꝓori. Ad septimaz dicenduz ꝙ ɔsiderato effectu derelicto calor factiuꝰ carnis potest dici siccus: q: caro ẽ sicca respectu adipis. i. minus hũida: vt supra appuit ca. de cõplexionibus mẽbroꝝ.

lat: ideoq3 ipsam caliditas resoluit.

C Membra[a] aũt que ex spermate sunt creata cum solutionez continuitatis patiuntur certa ɔtinuitate non restaurantur nisi pauca ex eis: ⁊ in paucis habitudinibus ⁊ in etate pueritie: sicut ossa et rami venarum parui: non enim magni neq3 arteriarum. Cum enim[b] aliqua eorum pars seiungitur nihil loco eius nascitur. Et hec quidem sunt sicut ossa et nerui. C Illa ṽo que ex sanguine sunt creata renascuntur post perditionez suã ⁊ continuanẽ tali substantia qualis sunt ipsa sicut caro. C Et illud quidem[c] qð est generatũ ex sanguine in quo adhuc virtus existit spermatis dũ nondũ inter ipsum ⁊ sperma tempus intercessit nisi paruum: illud membrum quando tollitur iterũ nasci potest sicut dentes in etate pueritie. Cum autem sanguis ad

a C Membra aũt ⁊c̃.] C Hic cõparat spermatica mẽbra ad carniformia: ṽo dubiũ remouet: ibi ṽa [Et ibi.] C Considerandũ primo ꝙ de mẽbris spermaticis duo dicit: primo ꝙ si soluunẽ non vere reuniunẽ: q: nõ vere recontinuãtur: sed recontiguantur aliquo humido super ligante inspissato ⁊ applicato vtriq3 parti sicut faciunt anni: vt. 4. cañ. fen. 5. de fracturis primo. c. Secunduz dictum est ꝙ cum aliquod frustum perditur nil renascitur: ⁊ hoc dicit ibi.

b C Cũ enim ⁊c̃.] C Membra. n. carniformia possunt vere reuniri: ⁊ frustũ perditũ regenerari. Considerandũ ṽo ꝙ ponit exceptionẽ primi: nam in aliqua etate: vt pueritia: ⁊ aliq̃ habitudĩe. s. bona: possunt reuniri: vnde molle ⁊ puerile os põt vere reuniri: vt dicit Gal. in teg. excipit etiaz: q: aliqua sunt talia vt ossa: lz ipse non explicet: ⁊ rami venaꝝ pui: dico venarũ: q: rami arteriaruz pp motũ nõ possunt vere reuniri: ⁊ iõ dicit neq3 arteriaꝝ: dico pui: nõ magni: q: etiã magni rami venarũ pp fluxũ multũ sanguinis nõ possunt bene cõsolidari: vt d: cõiter: vel q: non possunt ptes bene sibi occurrere: vel q: sequiẽ

quolibet sanguine spissior ⁊ solidior nõ fluida sicut sanguis: non tñ ɔuenit vt sit eq̃liter grossus pro generatione cuiusq3 carnis. Et hoc ꝓbant tres ꝑme ra rõnes ɔtra primũ. C Attende ṽo ꝙ lz virtutes digestiua ministrãs ⁊ nutritiua operẽ calido ⁊ hu. Calido qdem miscente humidũ nutrimẽti cũ sicco: humido ṽo reddente nutriẽs liquidũ penetratiuũ in foramina faciliter capax formaꝝ ⁊ cito vnibile mẽbris: necessariuz tñ est vt calor quo operanẽ sit desiccatiuus ⁊ ɔsumptiuus humiditatũ aquosaꝝ existentiũ in nutrimẽto. Aliogn sanguis fluidus existens fieri nõ posset pars solida corporis ⁊ hoc declaraẽ in hyposarca vbi nutrimentũ pre nimia aquositate nequit inuiscari mẽbris. Et per hoc soluitur quarta rõ ɔtra primũ. Ad quintã dic ꝙ caro est humida humiditate aerea viscosa. Et est in ea desiccata ⁊ ɔsumpta pro maiori parte humiditas aquea. C Ad obiecta ɔtra scðz. Ad primũ dic ꝙ negari nequit quin ĩ substantia adipis sit quedã aquositas: q: liq̃facta fluit: ⁊ omne fluidũ hz ab aquositate ꝙ sit fluidũ: sed aereitas dñatur in ea. Et ad aristo. dicentẽ ꝙ in pinguedine nihil intrat ex aqua ⁊ terra expone nihil. i. modicũ. Naz certũ est ꝙ pinguedo vel adeps nõ est purus aer sed mixtũ ex elemẽtis. Ad scðz dic ꝙ adeps est calida tpate in substãtia ⁊ calida in potẽtia mãli respectu ignis ⁊ calida effectiue: sed ſm impressionẽ sibi factã a coagulante participat aliqua frigiditate. Ad tertium dic ꝙ in substantia cordis ⁊ renũ generatur adeps sed in capsula tegente cor ⁊ in panniculo tegente renes quoꝝ innata complexio frigida est.

C Mẽbra ⁊c̃.] C In. 6. pte primo oñdit quõ se habẽt mẽbra spmatica ad ɔsolidari ⁊ renasci. Scðo quõ se habẽt ad hec membra generata ex sanguine ibi [Illa vero que ex sanguine.] Tertio quõ se habent ad hec mẽbra generata ex sanguine in quo est adhuc virtus spermatis ibi [Et illud quidem.]

C In prima parti. ꝑmo dicit ꝙ qñ mẽbra generata ex spmate patiunẽ soultionem ɔtinui nõ restauranẽ. i. reiunguũtur ɔtinuitate certa. s. sine medio alterius qð nõ est eiusdẽ rõnis cũ ptibus sepatis nisi pauca ex eis. s. rami minuti arteriaruz ⁊ venaꝝ ⁊ in paucis habitudinibus. s. ĩ carnosis vbi virtus restauratiua est fortis ⁊ in etate pueritie. In his. n. casibus ossa ⁊ rami venaꝝ ⁊ arteriaꝝ parui ⁊ nõ magni soluti a sua ɔtinuitate possunt vere reuniri. Scðo dicit ꝙ cum aliqua ps mẽbroꝝ spmaticoꝝ seiungiẽ. i. auferẽ ab eis loco partis ablate nihil nasciẽ supple eiusdez rõnis cũ depdita pte. Et ista mẽbra sunt sic ossa ⁊ nerui.

C Illa ṽo ⁊c̃.] C In scða pticula dicit ꝑmo ꝙ membra gñata ex sanguine sicut caro ⁊ adeps renascũtur postq̃3 depdita fuerunt. Scðo dicit ꝙ hec mẽbra ɔtinuantur postq̃3 soluta fuerit eoꝝ ɔtinuitas per substantiam similez sibi seu homogeneam sicut caro per carnem ⁊ adeps per adipem.

C Et illud ⁊c̃.] C In. 3. pti. dicit ꝑmo ꝙ mẽbruz genitũ ex sanguine in quo ẽ adhuc virtus spermatis qñ tollitur vel depditur põt renasci dũmodo nõ interuenerit magnũ spaciũ inter ipsuz ⁊ spma. i. nõ sit diu ꝙ ex spmate ⁊ ex sanguine membruz hoc ⁊ alia generabanẽ sicut dentes depditi in etate puericie regeneranẽ. Scðo dicit ꝙ qñ sanguis fuerit ɔuersus ad aliã complexionez. i. multũ elõgatus a natura spmatis nõ renasceẽ iteꝝ tale mẽbruz si depdituz fuerit. C Queritur vtrũ mẽbra spmatica soluta ipsoꝝ ɔtinuitate possint cõsolidari ⁊ depdita restaurari. Arguitur ꝙ sic principiuz efficiens mẽbroꝝ spmaticoꝝ ⁊ ipsoꝝ materia salue manent in corpe: sicut ergo a principio potuerũt generari sic possunt regenerari causis sufficiẽter positis. Assumptum probaẽ. Primo de efficiẽti principio: q: in corpe est virtus restauratiua partiũ depditaꝝ in oĩbus mẽbris faciẽs de nutrimẽto partez mẽbri. Aliogn nõ nutrirenẽ oĩa corpis mẽbra. Est etiã materia ad restaurationẽ deperditoꝝ idonea. Nã cuz spma sit supfluitas vtilis alimẽti vltimi vt ait Ari. ꝑmo de gene. aĩaliuz. c. 18. Et alimentuz vltimũ sit inuentũ in toto corpe: spma etiã repietur in toto corpe. Scðo q̃libet hõ sanus nõ occasionatus hz in se ꝑncipia mãle ⁊ effectiuũ generãdi extra se mẽbra spmatica queq3: ergo a fortiori hz ĩtra q: nõ põt emittere extra qð prius nõ fuit intra cũ nihil det qð nõ hz ⁊ caritas incipit a se: plus ergo sibi tenetur vnũqðq3 corpus ad regenerationem mẽbri spmatici in eo depditi q̃3 ad generationẽ silis mẽbri formãdi extra se. Tertio plus glutinis vel viscosi cambij regritur ad ossiũ nutritionez ⁊ augmẽtuz q̃3 ad ɔsolidationẽ ipsoꝝ cũ in eorum nutritiõe ⁊ augmẽto necessariũ sit vt q̃libet ps formalis ossis pticipet de materia cambij in nutritiõe ⁊ augmẽto: q: eius qð nutriẽ ⁊ augeẽ quelibet ps

in mẽbra magna mutatio: vnde virtus deficit cum restaurat. Considerandũ tertio ꝙ lz non ponat exceptionẽ dicti secundi: tñ si sequimur Gal. põt excipi ab eo q: rami parui venarũ possint renasci: vt. 1. lib. de spmate cap. 13. ⁊ Aui. infra. 4. cañ. fen. 4. c. 3. C Dubitaẽ vtrũ spermatica mẽbra soluta possint vere reuniri: ⁊ pdita possint vere restarari: vr̃ ꝙ sic: q: in eis est mã ⁊ agẽs. s. virtus nutritiua: ⁊ mã qua nutriũtur. In ɔriuz est Aui. ⁊ oẽs. Solutio cõis est ꝙ mẽbra spermatica: vt ossa: vene: arterie: nerui: corde: ligamenta: ⁊ hmõi: cum sint debilia in virtute: q: sunt mẽbra frigida: ⁊ sicut debiliora facta pp solutionẽ cõtinnitatis: non possunt vere ɔsolidari: vt p ɔñs multo minus pdita restaurari. Et tũc dicunt magistri ꝙ mẽbra aliq̃ difficulter consolidãtur: vel ĩpossibiliter vera cõsolidatione: vel pp defectuz virtutis: sicut oĩa spmatica: vel pp duritiez: sicut ossa: vel pp motuz: sicut pulmo: vel pp nobilitatez opationis: vnde preueniẽ morte: sicut caro cordis: nam vt caro est non prohibeẽ ɔsolidari: sed vt cordis: vel ꝓpter accidentia sequentia: sicut fluxus sanguinis: vt caro epatis. Ad rõnem dicunt ꝙ deficit agens. Alia est opinio Gal. in lib. de spermate ꝑº. c. 13. 14. vbi vult ꝙ membra spermatica non regeneranẽ defectu copiose materie spmatice: qua in vtero exñte copiosa potuit generari vnũqðq3 spermaticoꝝ: sed extra vterũ non est copiosa mã: ⁊ vr̃ etiã qñq3 sentire ꝙ sit defectu ɔditoris siue agentis. Nos autem scripsimus quod visum est nobis de hoc super tertio tractatu tegni.

c C Et illud quidez ⁊c̃.] C Quia dixerat ꝙ mẽbra spermatica pdita nõ regenerantur: habebat dubiũ de dentibus: qui cadunt: ⁊ postea regeneranẽ: ⁊ ipe rñdet: dicẽs ꝙ dentes non dñr ꝓprie mẽbra spermatica: imo sanguinea: q: fiũt ex sanguine: in quo est virtus spermatis: ⁊ iõ cũ inter sanguinẽ ⁊ sperma puuz iter veniat spaciũ: si dentes cadunt possuut renasci. Anto. dicit de Aui. ꝙ somniauit. Et plusq̃3 Cõmentator in tegni trac. 3. illo cap. Et quecũ q3: redarguit Aui.

nutriẽ ⁊ augeẽ. Ad ɔsolidationẽ vero sufficit cambiũ viscosuz vel glutẽ supsicialiter vngẽs ⁊ glutinãs labia soluta. Quarto vene sunt mẽbra spmatica ⁊ solute faciliter ⁊ cito ɔsolidanẽ vt clare appet post phlebotomias. Quinto cũ vlcera carne replenẽ si pungaẽ renata caro sentit dolorẽ ⁊ effluit inde sanguis. Et hoc est signũ ꝙ in dicta carne renata sunt ẽt renati nerui ⁊ vene vl' arterie: q: impossibile est sentire sine neruo ⁊ nusq̃3 corpis inueniẽ sanguis nisi in venis vel arterijs pter q̃3 in corde vt patuit. s. c. 2. §. Sanguis ãt. Sexto ossa pñt a casu nasci in corpe hoĩs pfecti sine vtilitate. Nã videmus scutiferũ notabilẽ qui nobis pluries ossa pua mõstrauit q̃ cum fecibꝰ eiecerat ⁊ videbanẽ vt ossa puaꝝ auiuz quas tñ dicebat se nõ comedisse de longo tpe: potuerũt ergo ĩ intestinis ipsius casualiter generari sicut vermes vel lapides ĩ renibus ⁊ vesica: quãtomagis ergo vr̃ natura posse regenerare os depdituz magna se offerente vtilitate. Septimo molle ⁊ puerile os ɔsolidari possibile est vt ait Gal. 3. tegni. tex. 116. C In oppositũ arguiẽ ꝑmo auctoritate Hip. apho. 6. apho. 19. Qñ incisuz fuerit os aut cartilago aut neruus aut maxille tenues aut ꝓputiũ neq3 crescit neq3 coagulaẽ. Scðo auctoritate Gal. dicẽtis. 3. tegni tex. 114. Fractura igitur est qdez ĩ osse solutio ɔtinuitatis insanabilis vero q̃tuz in ꝑma ɔsideratione. Et Haly in cõmẽto illius cañ. ait. Et dixit Gal. scz ꝙ os ⁊ reliqua membra quoꝝ generatio est ex spmate nõ ɔsolidanẽ. Et illud oñditur ꝙ est pp priuationẽ mãe ex qua generanẽ. Tertio auctoritate ꝑn. hic. Quarto rõne. Nam nullũ membrũ sine ꝓpria mã generari põt: sed oñsum est spma in solis testiculis ⁊ vasis spmaticis generari nõ in ossibus ⁊ neruis ⁊ alijs mẽbris spmaticis. Ex defectu igitur mãe regeneratio taliũ membroꝝ est ĩpossibilis. Et id voluit Haly tertio tegni cõ. 106. illius cañ. Soluta ɔtinuate: dicẽs. Ex mẽbris aũt hominis ⁊ aĩaliuz cõpletoꝝ sunt quoꝝ generatio est ex spmate: ⁊ qñ ista disrũpũtur nõ est possibilis eoꝝ reditio ꝓpter nõ inuentionẽ materie post siccitatẽ eoꝝ ꝓpterea ꝙ spma ex quo generata fuerũt finitũ est totũ in eis ⁊ non remãsit ex eo aliquid. Quinto virtutes ĩmutatiua ⁊ informatiua decise a pentibus cum spmatibus dũ genitũ est aĩal euanescũt cũ iaz pfecerint ꝓpriuz opus: ⁊ iã corpus regimini subsit alteriꝰ aĩe vice quaꝝ succedũt nutritiua virtus ⁊ augmẽtatiua: cũ igiẽ spmatica mẽbra ꝓprii pdiderint efficiẽs ꝑncipiũ regenerari nõ potuerũt. C Attẽde ꝑº p solutiõe huiꝰ dubij ꝙ duplex ẽ solutio ɔtinuitatis. Una est cũ depditione sbe. Alia est sine depditiõe. Et in illa q̃ est cũ depditiõe sbe regriẽ: si mẽbrũ debeat reduci ad ꝓpriã vnionẽ ⁊ formã ꝙ regñatio ꝑus fiat ptis depdite. Illa ṽo q̃ est sine depditione sbe opz ɔducere distantia ⁊ seruare conducta ⁊ ꝓuidere ne quid accidat inter labia ⁊ sanam seruare partis subãm. C Attẽde ṽo ꝙ duplex est ɔsolidatio. Quedã vera q̃ fit sine medio vel cũ medio hõgeneo cũ pte soluta. Sine medio vt cũ ptes carnis seiũcte statiz ɔducũtur ⁊ inuicẽ herẽt ⁊ inuiscanẽ. Cũ medio. Ut cũ in vulnere carnis cũ depditione sbe noua caro renasciẽ ⁊ ɔiungiẽ labijs vulneris. Alia ẽ similitudinaria nõ vera q̃ fit p mediũ etherogeneũ cũ pte soluta vt cũ os frangiẽ ⁊ ɔsolidaẽ nascitur quoddã mediũ inter ptes solutas solitũ vocari porus sarcoides. C Attende. 3. ꝙ nõ est eadẽ facilitas vel prõptitudo vel possibilitas ɔsolidatiõis membroꝝ spermaticoꝝ solutoꝝ ⁊ restaurationis depditoꝝ ĩmo lõge facilius est ɔsolidare solutũ q̃3 restaurare depditũ cũ minus mãe ⁊ ṽtutis regraẽ in reiũctione q̃3 in regñatione. C Attẽde. 4. ꝙ nõ est eadẽ difficultas vel ĩpossibilitas oĩz mẽbroꝝ spmaticoꝝ in ɔsolidatiõe sue solutionis: q: q̃ sunt duriora ⁊ sicciora ⁊ elongatiora ab ortu difficilius ɔiũgunẽ vel sunt ĩpossibilia cõiugi. Et silr̃ est in regeneratione depditoꝝ vel rectificatione natoꝝ cũ diminutiõe nũeri vel q̃titatis. C Attẽde. 5. ꝙ alia cã est saltẽ in pte nõ cõsolidationis ⁊ nõ regñationis mẽbroꝝ q̃ medici dicũt ex spmate fieri ſm aristo. ⁊ suos seq̃ces ⁊ alia ſz medicos. Naz ſm medicos cã ꝑncipalis est defectus mãe ex q̃ facta sunt: ſz aristo. ⁊ phi negãt hãc esse cãz qm̃ sentiũt oĩuz mẽbroꝝ tã carniformiũ q̃3 alioꝝ sanguinez esse mãz ĩmo cã ſm eos est mẽbroꝝ spmaticoꝝ duricies ⁊ siccitas cũ debilitate nãli vegetatiue virtutis q̃ est in ipsis. C His ꝑmissis dic ꝑº ꝙ vene solute a sua ɔtinuitate cõsolidari pñt ɔsolidatione ꝓprie dicta in oĩ etate. Id Auer. approbat. 7. collz. c. 33. dicẽs. Et dicimus ꝙ solutio ɔtinuitatis ĩ venis facilis est ɔsolidationis. Id ẽt edocet expimentũ post phlõmias. Nec deest rõ. Nã vene sunt molliores ⁊ hũidiores ceteris mẽbris spmaticis pp sanguinez quẽ ɔtinent ⁊

Aui. q tunc in sanguine esset virtus actiua ad generationē dentis: ⁊ virtus re
ceptiua.i. mā: quod vr̄ falsum: ⁊ ideo dicunt ꝙ dentes non fuerunt necessarij
a principio generationis: ⁊ ideo non fuere facti a principio. Posterius vo ge
nerantur ex sup̄fluitate nutrimenti mandibularū: que superfluitas est solū in
quanto: non aūt in quanto ⁊ quali: sicut mā ex qua fiunt vngues. Addit autē
plusq̄ Cōmentator ꝙ natura dentiū magis vr̄ de nā carnis q̄ ossium: quod
apparet: q habēt sensum:
sed q fiūt in foraminibus
ossium: lꝫ non ꝯtinuati ossi
in quo fiūt: sunt adepti na

aliā conuersus fuerit complexio-

turā ossis: tn̄ suspicandū est ꝙ fiunt ex alimēto magis propinquo ad nām car
nis q̄ ossis: ⁊ ideo sicut caro ⁊ adeps potest regenerari: sic dentes: sed miran-
dum est de istis viris: qui ita vilificant intellectū aui. ⁊ credunt eū voluisse ꝙ
circa mandibulas filij remāserit sperma patris: siue virtus factiua dentis. Am
plius cām quā dant in non generari dentes a principio: nō est oīno sufficiens:
q virga non est necessaria a pncipio natiuitatis: ⁊ tn̄ generatur: dico tn̄ ꝙ est
aliqua cā: sꝫ non totalis: ⁊ Haly. trac. 3. etiā ponit illā. Amplius multū cōtra-
dicit sensui ꝙ natura dentiū sit plus de natura carnis q̄ ossis: cū inueniamus
alex. ⁊ oribasium dubitare an dentes sint ossa: ⁊ nullus dubitauit an sit caro:
an carnea. De sensu eoꝝ dicamus ꝙ forsan in parte ossuosa non sentiūt: ⁊ si-
gnum est q eleuari possunt absq̄ dolore: ⁊ nos expti sumus illud. Dicamus
ergo primo ꝙ sicut oēs affirmant mā ex qua fiunt dentes est sup̄fluitas mate-
rie ossium capitis: ⁊ materia eoꝝ est ꝯformis: sicut dentes sunt conformes ossi-
bus: ⁊ vlterius sicut dentes sunt quedā partes quasi sup̄flue ⁊ supapplicate
ossibus capitis: ⁊ nō tante necessitatis quāte sunt ossa capitis: sic materia den
tium est sup̄flua respectu materie ossium capitis. Dicamus 2o ꝙ causa ꝓpter
quā dentes a principio nō sunt: est duplex: vna q caput a principio est magnū
in hoībus: ⁊ ossa eius: ⁊ magna ponderositate capitis non ambulant a princi
pio vt quadrapedia: quare totam mām oportuit expendi in generationem: ⁊
nutricationē magnoꝝ ossium: post natiuitatem vo est abūdantia nutrimenti:
⁊ q caput non crescit ꝓportionaliter reliquis mēbris: imo magis crescunt in
hoībus que sunt sub capite siue posteriora: primo. n. ꝓpter capitis magnitudi

Jacobus

nent ⁊ sunt gete nō agitate sicut arterie. ¶ Dic 2o ꝙ oīa mēbra spmatica pn̄t
in puerili etate vera ꝯsolidatione ꝯsolidari. Nā si de aliq̄bus esset instātia ma
xime de osse ⁊ arteria videret. De osse qdē q ceteris est durius ⁊ magis siccū.
De arterijs vo pp ipsaꝝ assiduū motū. Sꝫ de osse fatet Gal. 6. de inge. ca. vlti.
⁊. 3. teg. ꝙ in etate adolescētie seu puerili dū molle est ꝙ ꝯsolidat. Et dic Ha-
ly. 3. teg. ꝯmē. 116. illius cañ. Molle vo ⁊ puerile os ꝯsolidari possibile ē. Pos
sibilis est ꝯsolidatio ossis in corpibus pueroꝝ pp duas res. Una est pp ꝯueniē-
tiam virtutis spermatis ex quo generat os. Scdā vo est mollicies ossis in eis.
De arteria vo dicit Auer. 7. collꝫ. c. 33. Sꝫ que est in arterijs illa difficilis exce
ptis corpibus pueroꝝ. ¶ Dic. 3. ꝙ arterie ꝯsolidari pn̄t vera ꝯsolidatione in
iuuenibus ⁊ mulieribus spālit pue ex eis. Difficulter tn̄ pp ipsaꝝ assiduum
motū ⁊ duriciē intēsaꝫ suaꝝ tunicaꝝ que fuit ipsis necessaria ne spūs in eis in-
clusus exiliret. Probat id auctori. Gal. qui fuit verax ⁊ legalis expimētator in
hac arte vt de eo fatet Auer. emulus eius. 5. collꝫ. c. 31. dicētis. 5. de inge. sa. c. 7
Dico q̄ me vidisse pulsantes venas esse solidatas in pueris qdē ⁊ mulierib9 in
fronte oculis ⁊ plāta. Quidā. n. iuuenis rusticus dum vellet sanguinē minue-
re vere qdem exn̄te sicut ꝯsuetudo multoꝝ est ligato humero pulsus tumefa-
ctus ē quē vulnerauit minutor putās eū venā esse. Sꝫ mox sanguis egressus
est, clarus rubeus lucidus ⁊ calidus resiliēdo egrediēs ad modū pulsus. Cūq̄
talia viderē ego ⁊ quidā medicus senex mecū exn̄s mox p̄parauimus medici
naꝫ cōglutinatiuā ⁊ viscosam ⁊ oppilantē post. 4. aūt diē soluto brachio venā
pfecte solidataꝫ inueni. In hoc tn̄ solo vulnus huius sanari ꝓspexi. Sꝫ reliq̄s
oībus q̄bus vene pulsatiles fuerunt incise passio quedā que oporisma vocat
orta est quā matrē sanguinis medici appellant. Dico aūt nām vene pulsantis
oñdere pelliculas eius duras esse ⁊ difficiles ad solidandū. Nō est tn̄ necessa-
riū ꝙ nō possint solidari: hec Gal. Nec deest rō: q arterie introrsū humectā
tur ⁊ a sanguine arteriali ꝯtento ī eis: ⁊ a sanguine venali qui latent p poros
nō cessat arterias subingredi: et est in arterijs calor nālis fortis pp presentiam
spūs vitalis ⁊ sanguinis. ¶ Dic. 4. ꝙ post etatē crementi cetera mēbra spma
tica nō ꝯsolidant vera ꝯsolidatione: tū q dura ⁊ sicca nimis: tū q virtus ve-
getationis est in eis debilis. Et id voluit Hip. 6. apho. aph. 19. dicēs. Qn̄ inci-
sū fuerit os aut cartilago aut neruus aut maxille tenues aut p̄putiū neq̄ cre
scit neq̄ ꝯglutinat. ¶ Sed instabit aliq̄s q nerui sunt molliores ⁊ humidio-
res in origine q̄ vene ⁊ arterie. s. vbi iungunt nuche ⁊ cerebro: pn̄t ergo cōso
lidari. Nega ꝯñam q, nec ibi pn̄t manualiter reuniri nec reuniti ꝯseruari. Et
virtus reunitiua est in eis debilis magis q̄ in venis ⁊ arterijs ob eoꝝ frigidi
tatem. ¶ Dic. 5. ꝙ oīa mēbra simplicia spmatica que iungi pn̄t ⁊ teneri iūcta
stāte vita in oī etate ꝯsolidari pn̄t cōsolidatione similitudinaria. Uidemus. n.
ossa q̄ durissima sunt in senibus a senio ꝯsolidari hac ꝯsolidatiōe q̄to magis
alia que sunt minus dura ⁊ minus sicca. ¶ Dic. 6. ꝙ vene non pulsatiles dep
dite raro regenerant. Cuius rō est duplex. Una est defectus māe ex q̄ vena fit.
Scdā est q in vulnere vbi ablata est vena carnis generatio anticipat regene
rationē vene ⁊ replet carne vulnus anteq̄ mā sufficiēs generationi vene pos
sit aggregari ⁊ in venā ꝯuerti. Et has duas rōnes tāgit Gal. 1. de spmate ca. 2.
disti. 2. dicēs. Resumamus aūt que ꝓmittebamus dicere. Primo qdē q raro
appuit vena fieri: supnutritū. n. vas vene exn̄s nō in oī nā corpis mām copio-
sam ad generationē hꝫ. Si igit caro anticipauerit circa os abscise vene nutri-
ri neq̄ mām copiosam habuerit nō vtiq̄ poterit gn̄ari. ¶ Dic. 7. ꝙ arteriaꝝ
depditaꝝ ⁊ ceteroꝝ mēbroꝝ spmaticoꝝ deptis venis ipossibil est regeneratio.
Juxta illud Gal. 1. de sper. c. 2. distin. 2. Si igit in vena simplicē ⁊ subtilē hn̄te
tunicā rara est generatio: nullū vtiq̄ mirū est de arteria q̄ respectu vene gros-
siciē hꝫ nō paucā vnde non pōt fieri qn̄ p̄paratio talis māe est ipossibilis. Ita
aūt ⁊ alioꝝ singulū q̄bus est generatio ex spmate indigentia copiose māe rur
sus nō fit: tm̄. n. nusq̄ ꝯtentū aceruatū spma possibile est inuenire q̄to idiget
ad generationē vnūq̄dq̄ depditoꝝ. Sꝫ ⁊ in tpe ampliori aceruari debēte an-
ticipante incarnatione ꝓhibet. Hec Gal. ¶ Ad obiecta añ oppositū. Ad pri
mū dic ꝙ neq̄ efficiens neq̄ mā est sufficiēs ad restaurationē mēbroꝝ spmati
coꝝ depditoꝝ in corpe iam facto: q nec est in eo spma sufficiēs loco mēbri re-
generandi nec virtus potēs ad hoc. Nutritiua nāq̄ virtus restaurare sufficit
id modicū qd assidue depdit a mēbris spmaticis sꝫ longe fortior virtus ad re-
generationē est necessaria ⁊ maior mā. Ad scdm dic ꝙ in viris nō sunt aggre
gata pncipia generādi intra se sꝫ tpe generationis vniunt in testiculis ⁊ effun
dunt in matricē mulieris ad spēi ꝯseruationē. Ad tertiū dic ꝙ plus cābij vel

nem homines sunt nadonei. i. vt nani: vt hec omnia intelliguntur ab aristo. 4.
lib. de ptibus aīa. illo ca. de emtomis aūt: sup̄fluit igit mā ex nutrimento man
dibulaꝝ ⁊ ossiū capitis: ex qua possunt fieri dentes. Scdā cā est q a principio
nō fuerunt necessarij dētes: ⁊ he due cause magis sufficiūt q̄ vna sola. Dica-
mus. 3. ꝙ nā non ꝓducens a pncipio dentes generat mandibulā cū foramini
bus numeratis numero dentiū: sup̄fluente ergo nutrimento mandibulaꝝ nā
expellit illō ad illa forami-
na: ⁊ ibi inspissat: ⁊ gene-
ratur dēs in illo foramine:
sicut generat pilus in fora

nem non iterum renascetur.

mine. i. poro cutis quodāmō: sed pilis inspissat ⁊ ꝯtinuat sua mā: ⁊ nō aīatur
fm cōiorē opinionē: sꝫ dens aīatur ⁊ cā est: q agens est hic ⁊ mā: est aūt mirā-
dum de aīa vegetatiua dētis: que semp dentē auget: ⁊ post cōplementū etatis
manifestū est ꝙ solū auget in lōgū: de dentiū aūt augmēto vide arist. 2. de ge.
aīa. ca. 15. cū ergo primi dētes cadunt: q nā quasi eos vilipēdit: pn̄t regenera
ri alij. Dicamus. 4. ꝙ si a principio natiuitatis nā ꝓduxisset dentes in vtero.
sicut qn̄q̄ hoc accidit: q aliq̄s nascit cū dentibus: non aliter ꝓduxisset quā
producat post natiuitatē: nam in vtero siue spma egisset mediāte mandibula:
siue mādibula sola: vel qcq̄d fuisset agens: fecisset foramina in mandibulis: ⁊
in illa ipulisset mām sup̄fluā illis ossibus: ⁊ inspissasset illā ad nā ossis: sic aūt
fit extra vterū: q in illa foramina mandibulaꝝ impellit mā: ⁊ inspissat ad nā
dentiū: ex q̄bus appet qd auicē. vult: cū dicit: dens generat ex sanguine: ī quo
virtus existit spmatis. i. dens fit ex tali ⁊ tāto sanguine: ⁊ taliter disposito: qua
liter fuisset dispositus a spmate in vtero: si dens debuisset generari. Sanguis
aūt in quo est talis virtus: est sanguis sup̄fluens mādibulis: ꝯformis nāe ossuo
se ex sui nā virtute foraminū mandibulaꝝ: ⁊ hoc repit in sanguine: ⁊ mādibu
lis cū paruū est spaciū inter ipsum. s. sanguinē ⁊ spma: vel inter ipsū. s. fetū. i.
cū hō est ꝓpinquus pncipio gn̄ationis: ⁊ h est in etate pueritie: sꝫ cū sanguis
ad aliā ꝯuertit cōplexionē: q nō est talis nec tātus: vt in iuuētute ⁊ senectute:
nec etiā foramina mandibulaꝝ sunt virtuosa in agēdo: nō renascit dens: si ca
dat: vt in senectute: ⁊ intelligunt hec nisi raro ⁊ monstruose: pōt. n. est in aliq̄
sene dētes nasci: lꝫ rarissime: vt dicit Alber. 3. de aīalib9: ⁊ testamur nos vidisse.

De partibus

glutinis est necessariū in etatibus post crementū ad hūectandū sufficēter ptes
extremales ossis fracti donec possint ꝯsolidari q̄ ad nutriendū dictas ptes so
las cū resolutio modica fiat ab ossibus iam induratis. Ad quartū cōcede ꝙ
vene ꝯsolidari pn̄t sꝫ raro regenerant p̄sertim magne. Ad qntū ꝯcede ꝙ ve
ne iterdū regn̄ant in vlcerib9. Juxta illud Gal. 1. de sp. c. 2. distin. 2. dicētis. Ue
nas qdē viderunt iam fieri in vlceribus magnas sicut ⁊ nos in alijs q̄busdam
pticulis ⁊ in capite dignas rōne ⁊ multas. Et pp hoc dicit pn. in lr̄a: nisi pau-
ca ex eis. Sꝫ de arterijs ⁊ neruis nega ꝙ regenerent. Et cū obijcit ꝙ caro rege
nerata dum pungit sentit. Dic ꝙ nō sentit: sꝫ per ipsā vt p mediū intraneum
ps neruosa sentit sicut per chirothecā sentimus manū tāgētis velut p mediū
extrinsecū. Ad sextū dic ꝙ ossa illa nō erant vera ossa viuētis de q̄bus est ser-
mo sꝫ subē similes veris ossibus. Ad septimū dic ꝙ est ꝓ pa ꝯclusiōe. ¶ Que
ritur 2o vtrū mēbꝝ carniforme depditū renascat vnū ⁊ idē. Uidet ꝙ nō mem
brū depditū est mortuū sꝫ nihil mortuū resurgit nāliter. Nā ab habitu in pri-
uationē fit mutato: a p̄uatione vo in habitū ipossibile est vt ait Ari. in post pdi
camentis ca. de oppositionibus. Mors aūt p̄uatio est: vita vo habitus. Scdo
illa sunt diuersa quoꝝ mā nō est eadē: sꝫ carnis nascētis in vlceribus ⁊ carnis
que p̄fuit mā non est eadē: cū mā nascentis in vlceribus sit sanguis corpis vl-
cerati ⁊ mā illius que p̄fuit sit sanguis corpis matris. Tertio caro que genera
tur in vlceribus est sordidior ⁊ terrestrior illa q̄ p̄fuit: ergo nō est eadē: assum-
ptū pꝫ q si caro posset eque pura restaurari corpus posset ꝑpetuari fm carnē.
Quarto illa solū sunt eadē que eadē generatione generant ⁊ eadē corruptiōe
corrūpunt vt inuere vr̄ aristo. 4. metaphi. tex. 3. ꝓbans ex hoc ꝙ ens ⁊ vnum
sunt idē: sꝫ certū est ꝙ caro que p̄fuit ⁊ caro renascēs nec eadē generatione ge
nerant nec eadē corruptione corrūpunt. Quinto q̄ nō simul pn̄t esse in eodē
loco p̄cise ⁊ adequate nō sunt vnū ⁊ idē: sꝫ ita est de carne que p̄fuit ⁊ de rege
nita alioqn penetratio dimensionū esset possibilis. ¶ Oppositū arguit pmo
ex vi nōis renascentie. Nam renascentia est iterata eiusdē nascentia. Scdo ex
hoc ꝙ forma subālis. s. rōnalis aīa est eadē in renata que fuit in depdita: sicut
ergo Socrates māliter mutatus per viā nutritionis assidue manet idē nume
ro tota vita q aīa eius est eadē ita vr̄ hic. Tertio eadē sunt accidētia carnis in
vlcere genite q̄lia erāt in p̄existenti. s. eadē q̄titas idē locus eadē figura ⁊ alia
accidentia indiuiduantia. ¶ Pro solutione. Attende vnū ⁊ idem quadrupli-
ter dici. Juxta illud Aristo. 5. metaphi. tex. 12. Amplius autē alia fm numerū
sunt vnū. Alia fm spēm. Alia fm genus. Alia fm analogiā. Numero quidem
quoꝝ materia est vna. Specie quoꝝ ratio est vna. Genere quoꝝ eadē est figu-
ra predicationis fm proportionē quecūq̄ se habent vt aliud ad aliud. Semp
itaq̄ posteriora p̄cedentia sequunt vt quecūq̄ numero specie vnum: sed que
cūq̄ specie non oīa numero: sꝫ genere oīa vnū quecūq̄ ⁊ specie: quecūq̄ vo
genere non oīa spē sed proportione: ⁊ quecūq̄ vnū proportione nō oīa gene-
re: hec aristo. ¶ Hoc premisso dic primo ꝙ mēbrū carniforme deperditū nō
renascit vnū ⁊ idem numero nisi sicut aqua tiberis dr̄ eadem que fuit sunt an
ni, mille pꝫ p rōnes ante oppositū. Dic 2o ꝙ renascit vnū ⁊ idem spē spālissi
ma ⁊ per ꝯn̄s genere. Nā rō carnis regenite ⁊ illius que p̄fuit est vna vꝫ diffi
nitio carnis. Et pro isto faciunt due prime rōnes post oppositū. Sed ad ter-
tiā que vr̄ probare idētitatē numeralē dic ꝙ neq̄ tempus neq̄ qn̄ neq̄ mā
prime carnis ⁊ secūde sunt vnū ⁊ idem. ¶ Querit tertio vtrū dentes depditi
possit iterū renasci extra etatem pueritie. Arguit ꝙ sic dentes nasci pn̄t in eta
te senectutis ergo ⁊ renasci. Nā eadē est mā ⁊ idem efficiens natiuitatis den
tiū ⁊ renascentie. Assumptū est aristo. 5. de gene. aīa. c. vlti. dicētis. Posterio-
res aūt dentes nascunt ad complementū. 20. annorū ⁊ forte apud senectutem
propter multitudinē cibi qui est in amplitudine ossis. Et haly. 3. teg. ꝯmento
106. illius cañ. Soluta vero ꝯtinuitate: ait. Accidit vt nascant dentes senibus
qui sunt in fine. Scdo dentes crescunt in omni etate ergo regenerari possunt
in omni etate. Nam eadē est materia regenerationis eoꝝ ⁊ crementi. Assum
ptum est aristo. 2. de gene. aīa. cap. 4. dicentis. Scire debemus ꝙ dentes solū-
modo inter alia ossa crescunt dum viuit aīal. Et hoc manifestū est ex declinan
tibus a suis locis aut ꝯtingentibus se adinuicem: ⁊ causa cremēti illoꝝ est pro
pter operationem eoꝝ. Et si non crescerent ꝯsumerentur cito. Tertio cornua
regenerant in omni etate vt pꝫ in ceruis qui omni anno proijciunt cornua sua
⁊ rursus redeunt ergo ⁊ dentes cū longe amplior materia requirat ad gene-
rationem cornuū q̄ dentium. Quarto dentes non sunt nisi ex cibo ossium vt
ait arist. 2. de gene. aīa. ca. 4. Sed cibus ossium inuenitur in omni etate. Quīn

¶ Et dicemus etiam ꝙ membrorū sentientium mobilium plerūq; motus ⁊ sensus simul principium est vnus neruus: ⁊ plerūq; separant: ⁊ erit principiū cuiusq; virtutis neruus. Et etiā dicemus ꝙ omniū interiorū que pāniculis sunt inuoluta: panniculus ex vno panniculorum pectus: aut ventrem cooperientium nascitur. Sed eorū que in pectore sunt panniculorum origo sicut diaphragmatis ⁊ venarum ⁊ arteriarum ⁊ pulmonis est ex panniculo interiore qui costas tegit. Et membrorū quidem ⁊ venarum que sunt in ventre panniculi oriun

a ¶ Et dicemus ⁊c.] Cū posuit quasdā generales diuisiones mēbrorū: hic ponit speciales magis: ⁊ hʒ quatuor ptes: sicut quatuor ponit diuisiones: ibi ȝa [Et dicemus.] ¶ Dubitāt: an p vnū neruū possit tribui sensus ⁊ motus: vr ꝙ non: q̄r ꝯtraria eēnt in eodē. s. agere ⁊ pati. Amplius nerui sensitiui oriū/tur a cerebro: ⁊ ꝓprie ab anteriori eius pte: motiui aūt plurimi a nucha ⁊ parte posteriori cerebri: vt cōiter dr̄: ⁊ colligit a Gal. in tegni. trac. 2. ſʒ impossibile est vnū neruū a duob⁹ nasci. In ꝯtrarium Aui. dicamus pmo manifestū esse ꝙ se quedā mēbra sentire: ⁊ nō moueri: vt caro gingiuarū: que sentit sensu tactus: ⁊ intrinsecū bucinū auris: qd sentit sensu audi tus: ⁊ vtrūq; est imobile. Quedā aūt membra sunt apta moueri ⁊ sentire: vt musculus ⁊ labiū: que sensu tactus sentiunt: ⁊ oculi qui vident ⁊ mouētur: nō aūt est inuentū membrū motū voluntarie ⁊ nō sentiēs: motus. n. voluntarius est posterior sensu: ⁊ nō absoluit ab eo: ex quo infert ꝙ ōis neruus dans motū: dat ēt aliqualē sensū tactus: ⁊ nō ecōtra. Dicamus ȝo ꝙ in mēbris habētibus vtrūq;. s. sensū ⁊ motū: aliquādo p vnū solū neruū ambo sunt: sicut appet in musculis ⁊ ꝓprie costarū ⁊ extremitatū: ad quos nō ꝑueniunt alij nerui sensus pter eos qui sunt motiui: aliqñ aūt ad mēbrū pter neruū motiuū venit sensitiuus neruus: ⁊ hʒ pp 2. cās: vna q̄r mēbrū nō indiget solū sensu tactus: q possit ei dari p neruū motiuū: ſʒ indiget alio sensu: vt sensu visus. v. g. ⁊ iō ad oculos venit sensus visus p alios neruos ab eis q mouent oculos: ⁊ sic ēt est de lingua: alia cā q̄r mēbrū indiget certiori sensu tactus quā ille qui dari possit p neruū motiuū: nerui enī motus pp duriciē nō sunt apti ad sensū tactus certū ⁊ pfectū: ſʒ ad sensū tact⁹ q̄si obtusū ⁊ ipfectū ⁊ tardū: cū ergo mēbrū eguit optimo tactu: ⁊ forti motu: oportuit ꝙ sensus tact⁹ pfectus ⁊ certus daret ꝓprio neruo: ⁊ motus alio: lʒ ille neruus qui dat motū det ēt sensū tactus nō sic pfectū illis partibus mēbri sup quas expandit: neruus aūt ꝓprius pro tactu dabit pfectū sensum

Jacobus De partibus

to oīa mēbra generata ex supfluitate possunt in omni etate renasci vt pili vngues solee cū eorū materia ⁊ efficiēs principiū semp inueniant in corpe: ſʒ dentes generant ex supfluitate. Juxta id Aristo. 2. de gene. aīaliū. c. 4. de dentib⁹ loquētis. Et manifestū est ꝙ oīa huius mēbra generant ex supfluitate. Idē innuit Haly tertio tegni cō. 106. illius cañ. Soluta ȝo ꝯtinuitate dicēs. Et q̄dā membrorū generant ex supfluitatibus q̄ aggregant in corpe ⁊ ignitur ⁊ crescit in eis caliditas tēperata exiens a caliditate corpis ⁊ generat ex eis nā mēbra loco mēbrorū q̄ ceciderunt sicut accidit vt nascant dētes senibus qui sunt in fine ⁊ denigrant pili eorū. Et ad id est rō q̄r dētes nō formant simul cū alijs mēbris imo nascitur infans in humana specie sine dentib⁹ ⁊ in ꝓcessu tpis incipiunt dētes oriri. Oppositū sentit hic prin. ⁊ expientia mōstrat ꝙ si dens alicui cadat aut extrahat post annū. 25. nunq̄ renascit. Nec deest rō. Nā dentes sunt ossa vel similes ossib⁹ in sb̄a colore siccitate ⁊ duricie: quare sicut ossa nō renascūtur sic neq; dentes. ¶ Pro solutione hu⁹ dubij: attēde pmo ꝙ lʒ dētes esse videant de gñe ossiū pp silitudinē quā hñt cū eis in sb̄a colore siccitate ⁊ duricie: differūt tñ ab eis. Primo in origine. Nā ossa formant ex pma mā fetus dentes vero non. Scdo q̄r cadunt postq̄ orti sunt ⁊ iterū renascunt. Ossa vero neq; cadūt naturaliter neq; si fuerint ablata renascunt. Et has duas drīas tāgit Ari. 2. de generatiōe aīaliū. c. 4. dicēs. Cā aūt pp quā nō est nā dentiū et aliorū ossiū eadē est q̄r oīa ossa sunt creata ex pria creatiōe corpis: creatio autē dentiū est vltimo ⁊ crescūt postq̄ ceciderint. Tertio q̄r sentiunt ossa vero nō: ⁊ de hoc alias agetur. c. de anatomia dentiū. Quarto q̄r crescūt ī oī etate sicut allegatū est ab aristo. in scd̄a rōne ante oppositū. Et si nō ꝓprio cremento sm oēs dimēsiones equaliter saltē sm longū quatinus nō deficiant ex ꝯtinua confricatōe q̄ paulatī ꝯsumunt. ¶ Sʒ queret aliqs q̄re nō nascunt dētes in pma formatiōe embrionis sicut ossa oīa ⁊ cetera mēbra. Dic ꝙ sapientissimus artifex gloriosus ⁊ sublimis deus ita disposuit sciēs ꝙ nouiter genitis nō est opus dētibus qñ nihil durū comedūt ꝙ icisiōe vel fractiōe vel tritura egeat: imo si tūc adessent pberēt īpedimētū atterēdo papillas ī lactatiōe. ¶ Attēde ȝo ꝙ triplex est tps origis dētiū hoīs sm cōē cursū nāe. Primū est tps etatis post īfantiā q̄ dicta ē supra etas dētiū plātatiua in q̄ dētes oriunt debiles ⁊ exigui. Scdm tps est etatis ꝯcussionis in qua renascunt loco debiliū dentiū dētes alij fortes. Et hec duo tpa tangit Haly. 3. tegni cō. 106. illius cañ. Soluta ȝo ꝯtinuitate: dicens. Reditus aūt dentiū infantiū post casū in natiuitate est q̄r mā ex qua generant dentes pmi est supflua debilis: generant igit ex ea in primis dentes debiles. Et cū ꝯfortat nā expellit eos ⁊ ꝓijcit eos ⁊ facit nasci alios q sunt meliores eis. Tertiū tps est etas pollutionis ⁊ etas fortitudis donec puer desinat crescere. Et ī hoc tpe cōiter nascunt quatuor vltimi maxillares: vnus sursū alius deorsū a dextris. Et vnus sursū alius deorsū a sinistris q vocant dentes sensus vel sapiētie vel intellectus. Et hoc tps tangit prin. doc. hac suma. 1. c. 5. dicēs. Et neguegui l q̄dē. i. dicti dentes sm plurimū nascūtur in medio tpis augmēti. Et hoc q̄dē est post spmatis emissionē ⁊ ante ꝯsistentiā. Et dētes adulterini qui intra gingiuā oriūtur extra ordinē nālem dentiū oriūtur vt plurimū nisi post annū. 20. ¶ Sʒ queret aliqs vnde est ꝙ isti dētes hoc tpe plus nascunt. Dic ꝙ hoc tpe calor excitari incipit ⁊ pdñari humido supfluo. Cuius rei signū est ꝙ tūc puer barbescere incipit ⁊ mutare vocē ⁊ fortificari in corpeis motibus. Calor aūt coadiuuat ad exitū dentiū faciens erumpe mā latentē in extremitatib⁹ mādibularū adhuc pticipantē aliqd de virtute spmatis. Juxta illud Aristo. 5. de gene. aīaliū. c. vlti. Lactatio ȝo nō ꝯuenit origini dentiū ſʒ calor lactis facit oriri dētes cito. Et significatio sup hoc est qm̄ pueri lactentes lac calidius nascūtur in eis dētes citius. Nā calor creat dentes. Uel dic ꝙ nā tūc pficit numerū dentiū cū expediens est vt corpus vti incipiat cibis durioib⁹ ⁊ siccioib⁹ hoc aūt est dicto tpe. ¶ Attēde tertio ꝙ dētes renasci in omni etate intelligit dupliciter. Uno mō ꝙ renascunt sm se totos ipsis prius ex toto depditis radicitus. Alio mō sm partē puta ꝙ dens frāgat ⁊ ps remaneat apud radices ⁊ ps altera amputet loco cuius renascat noua. ¶ Attēde quarto ꝙ mā dentiū nō est oīno spma: q̄r tūc fortiores fierent pmi dentes q nascerent ⁊ deberēt in vtero nasci dū spmata sunt in vigore sic tūc nascunt ossa. Nec est oīno sanguis sicut mā carniformiū mēbrorū ſʒ est sanguis alteratus ⁊ iā adaptatus ossib⁹ pro sui nutritione sapiēs aliqd de nā spmatis ⁊ descindit a ꝓprio nutrimēto ossiū sicut spma descindit a cōi nutrimēto corpis. Nec est mirandū ꝙ ab ossibus mādibularū erūpat mā ad gñationē dentiū dirigente natura cū videamus erumpe mā ab ossib⁹ alijs ⁊ ex ea generari sup ossa vulgariter dicta souros vt apparet in tibijs equorū ⁊ dentes aliquos foris pminētes sup alios nasci solitos vulgariter vocari sourdēs de qb⁹ ait vulgus ꝙ sunt signa ꝓsperitatis. ¶ His premissis dic primo ꝙ dētes ex toto radicitus euulsi trāsacta etate adolescētie nunq̄ renascūtur lʒ dentes sensus interdū ſʒ raro pmo nascant in etate senectutis: vt allegatū est ab aristo. ⁊ Haly. in pma rōne. Nā dente euulso post etatē adolescentie caro dura callosa paulatim nascit q̄ replet foramē dētis ⁊ nō sinit erumpe mā ad alterius dentis gñationē. Talis aūt caro callosa nō inuenit in loco gñatiōis dentiū sensus. Itē deest vt in pluribus mā dentis regenerādi in directo illius loci. Dic scdo ꝙ dētes fracti saluis radicibus ī iuuētute ⁊ senectute renasci pñt vsq; ad aliqd: hoc in memet exptus sum. Et ratio ad id est bona q̄r dētes crescūt in oī etate: cū ergo dens fractus nō atterat neq; ꝯsumat a sibi opposito q̄r ab eo tāgitur augmētabitur paulatim ⁊ loco ptis perdite renascet altera: ⁊ hʒ intellige si radices salue fuerint ⁊ nō putride neq; corrose. ¶ Ad primū arg⁹ nega hāc ꝯñtiā: nasci pñt q̄ renasci: qm̄ in loco nasciturorū dentiū obstat caro callosa q̄ post adolescentiā pullulās loco dētis depditi renascituro obstat. Ad scd̄m dic ꝙ maius est renasci q̄ augeri. Nā puer augeri pōt ſʒ mortuus nō pōt renasci: nō q̄ sequitur augeri pōt ergo renasci q̄r plus māe ⁊ virtutis reqrit ad renascentiā q̄ ad augmētū. Ad tertiū dic de cornib⁹ ꝙ nascunt ex supfluitatib⁹ in q̄li ⁊ quāto q̄ semp abūdant ⁊ in senib⁹ magis psertī ī ceruis ⁊ alijs aīalibus sui gñis in qbus solis oī anno cornua cadūt ⁊ renascūtur vt asserit aristo. ſʒ dentes nascuntur ex supfluitatibus in q̄to nō ī q̄li. s. ex residuo ꝓprij nutrimēti ossiū mādibule. Et q̄r tales supfluitates in mādibulis sunt modice post cremētū cū ossa indurue rint vix sufficiētes repare p augmētū id qd dietim in eis ꝯsumit nō satis sunt in regeneratiōe dentiū depditorū. Ad quartū dic ꝙ cib⁹ ossiū sufficiēs inuenit in oī etate ad nutritionē ⁊ augmentū dentiū ſʒ non ad eorū regenerationē. Ad qntū dic ꝙ dentes generant ex supfluitatibus mūdis vtilib⁹ q̄ nō supfluunt in q̄li ſʒ in q̄to ⁊ tales nō supabundāt ⁊ in omni etate sicut nec sperma.

¶ Et dicemus ⁊c.] ¶ In hac sexta pte q̄ est de diuisione membrorū sentiētiū mobiliū ⁊ ortu pāniculorū pmo diuidit pn. mēbra sentiētia mobilia. Scdo memorat ortū pāniculorū in generali ibi [Et etiā dicemus] Tertio ortū pāniculorū qui sunt ī pectore ibi [Sʒ eorū] Quarto ortū pāniculorū q sunt in vētre ibi [Et mēbrorū q̄dem.] ¶ In pma pti. dicit ꝙ mēbrorū sentiētiū volūtarie mobiliū quedā sunt qbus vnus ⁊ idem neruus est pncipiū sensus ⁊ motus: alia sunt qbus vnus neruus est principiū sensus ⁊ alius neruus principiū motus. ¶ Et etiā ⁊c.] In ȝa dicit ꝙ oīs pāniculus tegēs aliqd mēbrorū interiorū orit vel ex vno pāniculorū coopientiū pectus vl ex vno pāniculorū vētrē tegentiū. ¶ Sʒ eorū ⁊c.] ¶ In. 3. dicit ꝙ origo pāniculorū exñtiū in pectore sicut dyafragmatis ⁊ venarū ⁊ arteriarū ⁊ pulmōis est ex pāniculo q tegit costas interi⁹. ¶ Et mēbrorū ⁊c.] ¶ In. 4. dicit ꝙ pāniculi mēbrorū ⁊ venarū que sunt in ventre oriūtur ex siphac qui coopit interius musculos vētris. ¶ Circa primā particulā. Querit vtrū vnus ⁊ idē neruus in eodē mēbro sit q̄nq; principiū sensus ⁊ motus. Arguit ꝙ nō: cerebrū est principiū sensus ⁊ motus ⁊ nerui latores solū vt prius determinatū est. Scdo nerui sensitiui oriunt ab anteriori pte cerebri ⁊ moti a posteriori ⁊ a nucha: nō ergo sunt idē. Tertio nerui sensitiui sunt molles ⁊ motiui duri. Quarto nerui sensitiui sunt passiui ⁊ motiui actiui. Sʒ alia armonia est necessaria ad agendū alia ad patiendū quare melius fuit eos eē distinctos. Oppositū sentit hic pn. ⁊ Gal. 4. morbi. c. 5. ⁊ pmo interiorū. c. 6. ⁊. 16. de vtili. pti. ¶ Pro solutiōe dubij ⁊ obiectorū. Attēde pmo ꝙ neruus nō dr̄ pncipiū sensus aut motus in aliquo mēbro sic ꝙ sit primus fons vel prima origo vnde ꝓcedunt sensus ⁊ motus. Sʒ q̄r ipse est in mēbro cōposito sensibili vel motiuo pars principalis cui attribuunt opationes sensus ⁊ motus sicut humor cristallinus in oculo est pars principalis cui attribuit visus ⁊ ex hʒ soluitur pma rō ante oppositū. ¶ Attēde ȝo ꝙ mēbris indigētibus multo ⁊ certo sensu nerui molles ⁊ ad patiendū prompti distribuunt. Et mēbris indigētibus multo motu volūtario nerui duri ⁊ ad agendū fortes. Et mēbris indigētibus forti sensu ⁊ forti motu nerui molles ⁊ nerui duri loco ⁊ origine distincti distribuunt vt lingue ⁊ oculis. Juxta id Gal. 16. de vtili. pti. c. 2. Rememorari aūt ⁊ nūc necessariū est qm̄ nō frustra implātauit alicui pticularū nā neruū ſʒ solis eis quecūq; sensu vel motu q sm impetū indigebāt. Et neq; his sicut cōtingit id est casualiter ſʒ eis q̄dē q̄ certo indigebāt sensu eos q molles eis ȝo qui ipetu motus duros oēs eis aūt qui vtrisq; indigebāt ambos ꝓuidente vt puto ⁊ prepante nā. Et hic ad sensū est q̄dē eū qui promptior ad patiendū est. Ad motū aūt eum qui ad agendū est fortior. ¶ Attende. 3. ꝙ nerui motiui drñt a sensitiuis in q̄tuor. Primo mō in hoc ꝙ sunt duriores ⁊ sicciores: vel q̄r nascunt a pte cerebri aut nuche siccio ri ⁊ duriori: vel q̄r distorto trāsitu elongati ab origine indurant. Scdo in hoc ꝙ motiui sunt actiui ⁊ sensitiui passiui. Tertio in hʒ ꝙ motiui plus requirūt de spiritib⁹ aīalibus q̄ sensitiui q̄r fortius est agere q̄ pati. Et inde est ꝙ aliqñ motus depditur ī aliquo mēbro ⁊ sensus manet saluus. Juxta illud Gal. 4. morbi. c. 5. Dicimus q̄ si cutis excoriet donec lacertus discooptus existat ⁊ lacertū videbis nullū facere motum: sentiet tñ si tāgat: scias ꝙ adeo est lesus ꝙ ex aīata virtute nō nisi qd modicū suscipiat qd ipsi soli sensui sufficiat vnde moueri nō pōt. Nā sensus tactus suscipit actionē ab alio: est. n. quasi pati ideo parū virtutis aīate sufficit ei. Motus aūt lacerti nō suscipit actionē ab alio: ſʒ ipse actionē facit in alio qm̄ ipse mouet corpus. Unde necesse fuit multā aīate virtutis hr̄e quātitatē. Quarto in hoc ꝙ motiui indigēt cōmixtione carnis priusq̄ moueāt ⁊ sensitiui nō. Juxta illud Gal. pmo de interiorib⁹. c. 6. Dico q̄ ꝙ oīs volūtarius motus nō fit nisi cū lacerto ⁊ nullus neruus hoc pōt opari nisi cū cōmixtione lacerti. ¶ His pmissis dic primo ꝙ in mēbris indigentib⁹ multis ⁊ frequētibus motib⁹ ⁊ sensu viuido forti: mot⁹ ⁊ sensus fiūt p diuersos neruos. iuxta illud. G. 16. d vti. pti. c. 2. Quecūq; n. organorū nō mouēt simplr̄. i. solū vel pcipue sm impetū ſʒ ēt sensū adepta sunt sup cōē oīm actuū sicut oculi ⁊ lingua hec ⁊ molle hñt ⁊ durū genus neruorū ⁊ implātat in eis: mollis q̄dē ad propriū sensus organū: durus vero ad musculos. Et huius rō est q̄r excellentia in volūtario motu sibi determinat ⁊ exigit

ſuꝫ tactus illis partibus organi: in qͥbus expanditur: ⁊ hoc appꝫ in manu: qꝛ
alter ramus nerui venit ad cutiꝫ ⁊ vētriculos digitoꝝ dans optimū ſenſuꝫ ta/
ctus: alius ramus venit ad muſculos motiuos manus: ⁊ iō qui cecidit ꝺ equo
vadens romā: amiſit ſenſuꝫ tactus digitoꝝ manus: ⁊ nō motuꝫ: vt appꝫ ꝑmo
de interiori. dixi aūt ramus neruoꝝ: qꝛ iſti rami poſſunt eē ab vno trūco nerui
vniꝰ: ⁊ vnus ramus ſaluabiꝭ mollis in ꝓceſſu: ⁊ dabit ſenſuꝫ tactus certū. Ali
us aūt indurabiꝭ: ⁊ erit cō
ueniētior ad motum: ⁊ nō
ſic ꝯueniēs ad tactiuā vir
tuteꝫ: hec oīa ſumūtur ex

tur ex ſiphac qui interius ventris

dictis Gal. in lib. 5. de vti. par. c. 6. ⁊ lib. 9. c. de explātationibus cerebri. Ex qͥ/
bus inferꝭ ſolutio cōis qōnis an ſenſu ablato remaneat motus: qꝛ dicendū: vt
Gal. dixit ꝑmo de interio. ⁊. 4. de acciden. ⁊ mor. nā ſi ſenſus ⁊ motus ꝑ vnuꝫ

cooperit muſculos.

nervuꝫ portanꝭ: neceſſario ablato ſenſu auferꝭ motus: ſꝫ pōt auferri motus ⁊
nō ſenſus: ſi aūt ꝑ diuerſos neruos portenꝭ: pōt vnū remoueri altero remanē/
te. Ad ꝯria dicendū: ad primū dico ꝙ ſentire qđ eſt pati a ſenſibili ⁊ moue/
re mobile nō ſunt ꝯria. Ad ſcōm dōm ꝙ ſenſitiui plurimi ſꝫm plures ſpēs ſen
ſus oriunꝭ ab anteriori cerebro. ſ. viſiui: auditiui: guſtatiui: ⁊ odoratiui: ⁊ mul/
ti tactiui: alꝭ motiui. Sꝫ a poſteriori ⁊ nucha plures motiui qꝫ ſenſitiui: alꝭ moti
ui q ſunt a cerebro: ſꝫ cū hꝫ
oēs ſꝫ ſenſitiui tactiui ⁊c.
Dubitaꝭ quō ſe hñt iſti
duo pāniculi adinuicē in
ortu: dicunt cōiter anatomiſte ꝙ ſupra ſifac ī medijs muſculorū: alꝭ īmediatus
muſculus ventris eſt qdaꝫ pāniculus dictus alberiteron: vt appꝫ. 3. cañ. fen
22. ꝑmo. c. ⁊ ab illo oritur ſifac: ⁊ a ſifac dñt ꝙ oriꝭ pleureticus pāniculus: ⁊ ab

Jacobus

⁊ exigit organū ſiccius durius ⁊ agēdo fortius qꝫ excellētia ſenſus. Et in iſtis
mēbris qñqꝫ ꝑdiꝭ ſenſus ⁊ ſaluaꝭ motus ſicut vides oculos excecatos ꝑ cata/
ractas moueri hinc inde qͣſi ſani eēnt ⁊ qñqꝫ deꝑditur motus ⁊ ſaluaꝭ ſenſus
paraliticatis neruis motiuis abſqꝫ ſenſitiuis. ¶ Sꝫ inſtabit aliqs nos videmꝰ
oēs neruos duros vehemētis motus ſicut illos q ſunt ī muſculis eē fortis ſen/
ſus taliter ꝙ ſi punganꝭ vel aduranꝭ inſurgit dolor vehemēs ꝫ nulli ſunt mo
tiui q nō ſint ſenſitiui. Et reuera ſic credo loquēdo de ſenſu tactus. ¶ Sꝫ qͣret
aliqs quō ergo poterit ſaluari motus in aliqͦ mēbro qn ſalueꝭ ſenſus ex qͦ oīs
neruus motiuus ē ſenſitiuus. Dico ꝙ de ſenſibꝰ alijs a tactu ſatis ē manifeſtū
quaꝛ deꝑereūt aliqñ ſaluo manēte motu ſicut clare appꝫ in oculis cecoꝝ qui
mouenꝭ ⁊ nō vident: verūtñ ſi pungerenꝭ muſculi mouētes ſentirēt ilico ⁊ ve
hemēter dolerēt. ¶ Dico inſuꝑ ꝙ interdū ſtupeſit mēbrū aliqđ vt brachiū vel
tibia taliter ꝙ ſi tangaꝭ nō ſentit ⁊ tñ moueꝭ volūtarie ⁊ id pluries vidi. Cuiꝰ
cā eſt qꝛ nerui ſpſi in ſupꝑficie corꝑis īmixti cuti gr̄a ſenſatiōis vel ſunt oppila/
ti vel ſuꝑflue infrigidati aut alij ante eos a qͥbus naſcunꝭ. Et nerui poſiti ī pro
fundo ſepulti in carne faciētes muſculos qui ſunt inſtr̄a motus nō ſunt oppi
lati nec ſuꝑflue infrigidati. Uerūtñ ſi pungerenꝭ indubie ſentirēt ⁊ multū do
lerēt: mēbruꝫ ꝫ ſtupidū in quo motus manet ſaluus ſufficietenus caret ſenſu
ſꝫ interius latitat ſenſus aliqs. ¶ Dic ꝓ ꝙ vnus ⁊ idē neruus in eodē mēbro
qñqꝫ eſt principiū ſenſus tactus ⁊ motus ſimul: ⁊ hoc eſt cuꝫ illud membrū nō
indiget excellenti ⁊ certo ſenſu: tūc. n. nerui motiui ſufficiunt ei ad ſenſuꝫ. Id
apparet manifeſte in oībus muſculis qͥbus inſunt ſenſus ⁊ motus ab eiſdem
neruis. Et in tali mēbro ſi ꝑdaꝭ ſenſus ꝑditur motus ⁊ nō ecōuerſo: qꝛ plures
ſpūs ſunt neceſſarij ad ſenſuꝫ qꝫ ad motū. ¶ Ad obiecta ante oppoſitū ꝑmū
ſolutū eſt. Ad ſcđꝫ dic ꝙ neqꝫ oēs nerui ſenſitiui oriunꝭ a ꝑte anteriori cerebri
neqꝫ oēs motiui a poſteriori ⁊ nucha: ſicut īfra declarabiꝭ. Ad tertiū dic ꝙ ner
ui motiui nō ſunt adeo duri ꝙ ꝑuenꝭ ꝑ duricieꝫ virtute ſenſitiua neqꝫ nerui
ſenſitiui ſenſu tactus ſunt adeo molles ꝙ oīno careāt virtute motiua: ſꝫ moti
ui ſiunt robuſtiores duricie ⁊ ſenſitiui mollicie viuaciores. Ad quartum dic ꝙ
nerui motiui nō ſunt ſic actiui quin ſint etiaꝫ paſſiui nec ſenſitiui ſic paſſiui ꝙ
nō actiui ſed ꝑm ꝙ obediūt virtuti motiue imperāti ⁊ ſunt īmixti carni cōpo/
nendo muſculū ſunt motiui. Et ꝑm ꝙ ſuſcipiunt formas tangibiliū qͣlitatū ſi/
ne mā ſunt ſenſitiui. ¶ Circa ſcđaꝫ ꝑticulā attende ꝙ cuꝫ in ea dꝭ ꝙ pāniculi
oīuꝫ interiorū mēbroruꝫ naſcunꝭ ex vno pāniculoꝝ coopientiū pectus aut vē/
treꝫ ꝑ mēbra interiora debemus intelligere mēbra intrinſeca totius trunci cor/
poris q ſunt ī pectore aut vētre. Nā pāniculi cerebri veꝫ pia mr̄ dura mr̄ ⁊ re/
te mirabile nō oriūtur ab aliqͦ pāniculoꝝ coopientiū pectus aut ventrē. Debe
mus ēt ꝑ pāniculos ītelligere nō quaſcūqꝫ mēbranas ſꝫ notabiles magnitudi
ne que ſunt velut tunice vel veſtes tegētes īteriora. Nā mēbrane ꝑuule coope
rientes quatuor orificia cordis nō oriunꝭ ab aliquo pāniculoꝝ coopientiū pe/
ctus aut ventreꝫ ſꝫ ab ipſo corde. Juxta illud Gal. 6. de vtili. ꝑti. c. 13. Quatuor
exñtibus in corde orificijs tria qdeꝫ in ſingulo alioꝝ ſunt mēbrana: duo aūt in
ſola venoſa arteria: explantanꝭ aūt oīa ex ipſis orificijs. ¶ Circa tertiā ꝑticu/
laꝫ. Attende vt melius noſcas originē pāniculorū ꝙ ī pectore ſunt qnqꝫ pāni/
culi notabilis magnitudinis ſine pāniculis trachee arterie. Primus cooperit
coſtas īterius ⁊ dꝭ pleura: ⁊ inde venit pleureſis nomē aꝑatis qđ in eo naſciꝭ
vel dꝭ a pleuros qđ eſt coſta qͣſi aꝑa ſub coſtis exñs. Et eſt triplex ipſius vtili/
tas. Prima eſt coopire coſtas: ne pulmo cū dilataꝭ obuiet nudis coſtis ⁊ ledaꝭ
ab earū duritie. Scđa eſt coopire ⁊ defendere muſculos exñtes inter coſtas q
meſopleuri dicunꝭ a meſos qđ eſt mediū ⁊ pleuros ꝙ eſt coſta ⁊ ſunt īter qͣſli
bet duas coſtas qͣtuor vt inferiꝰ diceꝭ. Tertia eſt eē fulcimētuꝫ ⁊ ſuſtētaculū ve
ne ⁊ arterie magnarū aſcendentiū. Et has eiꝰ vtilitates tāgit. G. 7. de vti. ꝑti.
c. 10. dicēs. Subtēdiꝭ aūt hec tunica toti ſpacio thoracis inter regionibꝰ qdeꝫ
in qͥbus ſubūgit oſſa coſtaꝝ ſicut aliqđ premiſſoriū pulmoni preꝑata vt nō ob
uiet ipſe in actu qui ꝑm reſpirationē nudis oſſibꝰ. Ubi aūt ſunt vocata meſo/
pleuria gratia muſculoꝝ qui ibi ſunt ⁊ vaſorū facta: indumētū qdeꝫ muſculis
qͣle ⁊ frenibus. i. dyafragmati vehiculū aūt quoddaꝫ ⁊ velut firmatio vaſis. ſ.
vene ⁊ arterie aſcēdētibus: hec Gal. ¶ Scđs pāniculus pectoris dꝭ mediaſti
nus qꝛ trāſit ꝑ mediū pectoris diuidēs ipꝫ in duas ꝑtes eqͣles dextrā. ſ. ⁊ ſini/
ſtraꝫ implātatus retro ad ſpōdiles dorſi ⁊ añ ad oſſa q ſunt in medio pectoris
terminatus ſuꝑius ad os furcule ⁊ īferius ad cartilaginē enſiformē q foris co/
operit orificiū ſtomachi. Et iſte pāniculus in veritate ē duo pāniculi vt ait ꝑn.
10. tertij. c. 1. quē Gal. deſcribit ſub noīe membranorū. 6. de vtili. ꝑti. c. 2. dicēs.
In medio aūt thorax totus mēbranis robuſtis diuidiꝭ ꝑm lōgitudinē eiꝰ latis
deſuꝑ inferiꝰ. Implantanꝭ aūt ex inferiori a retro qdeꝫ ad ſpondiles dorſi ab
ante ꝟo ad mediuꝫ os qđ ꝑm pectus. Cuꝰ terminus ē inferiꝰ qdeꝫ enſiformis
noīata cartilago q eſt ꝑm os vētris. Superius ꝟo clauiū collocatio: hec Gal.
¶ Et huius pāniculi tres ſunt vtilitates. Prima ē vt pectus ſic diuidat ī duas
ꝑtes ꝙ leſa vna nō ledaꝭ alia. Juxta illud. G. d. c. Utilitas aūt mēbranoꝝ ꝑma
qdeꝫ ⁊ maxima ē duos vētres oꝑari thoracis vt ſi aliqñ magna plaga facta in
altera ꝑte perierit reſpirationis opus qđ ꝑm illaꝫ ꝑteꝫ reliquus vēter ſaluatus
ſaltē medietatē actus cuſtodiat: ꝓpter hꝫ nāqꝫ ſemiuocale qdeꝫ ⁊ ſemiſpirans
in magnis vulneribꝰ q intus ꝑueniūt in altera ꝑte thoracis mox ſit aīal īuoca
le aūt ⁊ totaliter nō ſpirās ſi ābo ventres ꝑforenꝭ. Scđa vtilitas eſt tegere mē
bra q ibi ſunt. Tertia eſt colligē dicta mēbra ori ſtōi. Et has duas vtilitates tā/
git ibi Gal. dicēs. Eteni arterias q ibi ſunt ⁊ venas ⁊ neruos ⁊ yſophagū iaꝫ
aūt ⁊ ipꝫ pulmonē totū colligāt ori ſtōi ⁊ tegūt hec mēbrana circūtēſa. ¶ Ter
tius pāniculus ē diafragma q grece dꝭ frenes ſeu frene ⁊ vocaꝭ īterdū paries
⁊ velamē. Et eſt pāniculus diuidēs mēbra ſpūalia. ſ. cor pulmoneꝫ ⁊ arteriam
vocalē a nutritiuis. Et cōponiꝭ ex tribus pāniculis. Primus ē ſuꝑior naſcēs a
pāniculo tegēte coſtas. Scđs eſt medius ⁊ eſt muſculus dilataꝰ in formā pan
niculi cuiꝰ extremitates ſūt carnoſe magis ⁊ ꝑtes medie magis neruoſe ⁊ iſte

De partibus

eſt ꝓprie ſubſtātia dyafragmatis. Alij ꝟo ſunt vt veſtes eiꝰ. Tertius ē infimus
qui naſciꝭ a ſiphac vētris. Juxta illud Gal. 7. de vti. ꝑti. c. 10. Frenarū. i. dya/
fragmatis ꝓpria qdeꝫ ſubſtātia muſculus ē. Indumēta aūt ei facta ſunt duo.
Ab inferiꝰ qdeꝫ ſummitas peritonee tunice. i. ſiphac. Deſuꝑ ꝟo baſis tangēti
bus coſtas. i. pāniculi coopientis coſtas. Eiuſdē ſentētie meminit ꝑn. tertij. 10.
c. 1. dicēs. Uelaminis aūt iā diximus formā ⁊ iuuamētū eius in anatomia lacer
torū. Ipꝫ. n. in veritate eſt vnus lacertorū ⁊ ex tribꝰ tunicis quarū media ī veri
tate eſt chorda q complēꝭ eius oꝑatio. Et tunica q eſt ſupra eſt ſicut fundamē
tuꝫ ⁊ baſis pāniculis pectoris q interius cooperiunt ipꝫ. Et tunica inferior eſt
ſicut illa pāniculus ſiphac. Et iſtiꝰ pāniculi triplex eſt iuuamētuꝫ. Primū ⁊ di
gniſſimū eſt eē organū reſpiratiōis ⁊ vocis. Juxta illud Gal. lib. de iuuamēto
anhelitus. c. 3. Eſt. n. dyafragma origo reſpirationis ⁊ vocis ⁊ oīuꝫ viriū cor/
poris. Scđꝫ ē diuidere ſpūalia a nutritis ⁊ hꝫ ſolū erat cognitū tꝑe ariſt. Juxta
illud Auer. 2. collꝫ. c. 19. Et tꝑe ariſto. nō cognoſcebaꝭ aliqđ iuuamētuꝫ huius
mēbri niſi ꝑ ſeꝑationeꝫ membrorū ꝑncipaliū a nutritiuis ad hoc vt nō accide
ret tꝑe digōnis aliqđ eis ex calore illo ⁊ nō dꝫ hoc ariſto. imputari ī defectū qꝛ
id qđ apprehendiꝭ ꝑ viaꝫ anatomie eſt ſicut res q apprehendiꝭ numero mo/
tuuꝫ circulariū. Neqꝫ illa erat plena neqꝫ cōpleta ſcīa tꝑe Ariſto. hec Auerro.
Tertiū eſt iuuare inteſtina in expulſiōe fecū ⁊ ventoſitatū ⁊ veſicā in expulſio
ne vrine ⁊ matricē in expulſione fetus. Naꝫ dyafragma ex vna ꝑte ⁊ ſiphac ex
alia ſuꝑius ſimul iunguntꝭ ⁊ diſtāt inferius ſicut due ꝯiuncte manus ad expri/
mendū aliqđ. Juxta illud Gal. 4. de vti. parti. c. 12. Uelut. n. a duabꝰ qdeꝫ ma/
nibus a peritoneo. i. ſiphac ⁊ frenibus. i. dyafragmate ſupra qdeꝫ ꝯiunctis in/
ferius aūt diſtantibus ꝯſtricta que ſunt in medio cōprimunꝭ ⁊ cōpellunt dor/
ſum cibi ſuꝑfluitates. Quartus pāniculus eſt capſula cordis que dꝭ a Gal. li/
bro. 6. de vti. ꝑti. c. 15. pericardia a peri qđ eſt circum ⁊ cardiā qđ eſt cor. Nec
ꝓprie dꝭ tunica ſed velut capſula quedā aut ꝑmiſſoriū infallax cordi circū ap
poſita. Diſtat. n. ab eo multum ſpaciū inter ipſaꝫ ⁊ cor relinquēs quantū dya
ſtolatuꝫ id ſufficiēter ſuſcipit: ſi plus. n. relinqueret noceret thoracis amplitu/
dini. Et huius vtilitas eſt defendere cor a duricie oſſiū pectoris ⁊ ab extrinſe
cis nocumētis. Quintus eſt pāniculus pulmonis cuius iuuamēta ſunt tegere
pulmonē ⁊ ei prebere ſenſuꝫ ⁊ alligare ipſuꝫ pectori. ¶ Attēde ſcđo ꝙ a pāni
culo interius tegēte coſtas nō oriꝭ dyafragma ꝑm ſe totū ſed ſolū ꝑm eius par
teꝫ ſuꝑioreꝫ. Nā huius ꝑs lacertoſa oriꝭ a quinto ſexto ⁊ ſeptimo paribus ner
uoꝝ ortorū a nucha colli. Et eius īferior ꝑs oritur a ſiphac. Et lꝫ pāniculus ſu
perior dyafragmatis dicaꝭ a Gal. baſis pāniculi tegentis coſtas ⁊ a ꝑn. baſis
⁊ fundamētuꝫ: nō eſt intelligēduꝫ ꝙ ſit radix ⁊ origo dicti pāniculi: imo pāni
culus tegēs coſtas eſt radix ⁊ origo ſuꝑioris pāniculi dyafragmatis. Poſtqꝫ ei
pleura vtrinqꝫ deſcēderit vſqꝫ in finē coſtaꝝ mēdoſaꝝ extendiꝭ ꝑm latitudineꝫ
ſupra muſculū dyafragmatis velut tunica ipſius. Dicitur ꝫ pāniculus ſuꝑior
dyafragmatis baſis ⁊ fundamētū pāniculi pleure nō origine ſed poſitione: qꝛ
ſubeſt ei ſicut fundamētū domus ſubeſt parietibꝰ. ¶ Attēde tertio ꝙ pānicu/
lus interius tegēs coſtas poſtqꝫ ꝑuenit ad mediū furcule pars ipſius veniēs a
latere dextro deorſuꝫ porrigiꝭ a furcula vſqꝫ ad enſiformē cartilaginē. Et pars
veniens a ſiniſtro latere ſilr: ⁊ he due ꝑtes diuidētes pectus ꝑ mediuꝫ ꝯſtituūt
pāniculū mediaſtinū. Et in ſuo deſcēſu tegūt inuoluūt ⁊ ligant venā ⁊ arteriā
magnas aſcēdentes ⁊ oritur ab eis pāniculus pulmonis ⁊ vt quidā ſentiūt ca
pſula cordis. ¶ Circa quartā ꝑticulā Attende primo ꝙ vltra pāniculos epa
tis ſplenis ⁊ renū ⁊ pāniculuꝫ qui inuoluit meſeraicas tres ſunt pāniculi te/
gentes ventrē. Primus abintra eſt zirbus q dꝭ alꝭ tirbus ⁊ omentū ⁊ epiploū
⁊ mappa vētris: vt. ꝫ. c. Nutriēs. §. Deinde: ⁊ eſt pāniculus īmediate coopiēs
ſtōm ⁊ inteſtina cōpoſitus ex duobus pāniculis inter quos ſunt multe vene ⁊
arterie intexte cū adipe plurimo vel pinguedīe. Juxta illud Gal. 4. de vti. ꝑti.
c. 11. Et tibi iā manifeſtū factū eſt ſꝫmone vocatū epiploū ſiue omentū ex dua/
bus qdeꝫ tunicis denſis ⁊ ſubtilibus ſibi inuicē ſuppoſitis multis ꝟo arterijs
⁊ venis ⁊ pinguedine nō pauca ꝯſtans. Et eſt factus ad ꝯfortandū caloreꝫ na/
turaleꝫ ⁊ virtutē digeſtiuā. Juxta illud Gal. ibi. Qm̄ aūt calefaciendi gr̄a factū
eſt euidenter eſt diſcere in illis in qͥbus vulneratis ꝑm epigaſteriū. i. ſuꝑficiem
ventris excidit ꝑ vulnus. Deinde liuidum factū ad neceſſitatē ablationis leſe
ꝑtis ꝯſtituit medicos: oēs. n. frigidiorē ſentiūt ventrē ⁊ minus digerūt ⁊ pluri
bus coopimentis ad extra egēt. Et in ſolo hoīe inter aīalia coopit oīa inteſti/
na. Et cā in hoc eſt vt ait Gal. 5. de iuuamē. mēbro. c. 2. qꝛ hō cū eſt debiliſſimū
aīalium in digōne ⁊ cutis eius tenuior inter coria aīaliuꝫ ⁊ plus ꝑuata pilis ⁊
plus recipiēs occaſiōes ex omni ꝑte fuit magis neceſſariuꝫ vt zirbus coopiret
oīa inteſtina. ¶ Scđs pāniculus eſt ſiphac quē Gal. vocat. 4. de vtili. ꝑti. c. 12.
peritoneon a peri qđ eſt circū ⁊ tendo qͣſi pāniculus ſtōi ⁊ inteſtinis circūten/
ſus. Et eſt medius inter zirbū ⁊ mirach. Huius aūt quinqꝫ ſunt vtilitates. Pri
ma eſt coopire mēbra intrinſeca oīa ſub dyafragmate exñtia. Scđa eſt diuide
re muſculos q ſunt ſupra ventrē a ſubiacētibus eis ꝑtibus ne nimiū ipſas op/
primant aut ab ipſis opprimanꝭ ſicut dyafragma diuidit ſpūalia a nutritiuis.
Tertia eſt vt feces citius deſcēdant hoc pāniculo cōprimēte inteſtina. Quarta
eſt vt vēter ⁊ inteſtina cōpreſſi ꝑ ſiphac nō repleanꝭ multitudine vētoſitatū: ſꝫ
per inferius aut ſuꝑius eas emittāt. Quinta eſt vt ſimul liget oīa interiora ſub
dyafragmate exiſtētia. Et haꝝ vtilitatū meminit Gal. 4. de vti. ꝑti. c. 12. dicēs.
Scđm corꝑis igiꝭ ſubām mēbranū eſt pitoneon. Utilitates aūt eiꝰ plures ſunt
aīalibus. Una qdeꝫ vt coopimēti oīuꝫ ſubiectarū ꝑticularū ꝑm ventrē ⁊ inte
ſtina ⁊ inferiora frenibus viſcera. Scđa aūt vt dyafragmatis. i. diuiſoris horū
ipſoꝝ ad ſuꝑiacētes extrorſuꝫ muſculos. Tertia aūt vt citius ſubeāt ſuꝑfluita/
tes ſicci nutrimēti. Et quarta vt nō ſpirituenꝭ. i. vētoſitatibꝰ repleanꝭ faciꝭr in
teſtina ⁊ vēter. Et qnta vt oīa q ſunt ſub frenibꝰ colligenꝭ ab eo ⁊ velut a pel/
le aliqͦ ꝓpria teganꝭ. ¶ Tertius pāniculus ē mirach. Et eſt ille q ſupponiꝭ ab
extra pāniculo ſiphac. Et cōponiꝭ ex cute tegente ventrē ⁊ pāniculo carnoſo

hoc ascẽdente oritur dura mater ⁊ pia mater: ⁊ cassulam cordis dicũt nasci a paniculo pleuretico: ſ3 paniculũ qui imediate tegit cor dicũt nasci simul cum corde. Nos dicam⁹ ꝙ nascẽtia ista est ĩpropria nascẽtia: ⁊ ꝙ sicut cũ sit cor sit suus paniculus: sic in vnoquoqꝫ mẽbro accidit: nõ .n. trahit paniculus a pani culo sicut trahunt fila a globo. Sꝫ di nascẽtia maior affinitas siue ꝯiũctio siue cõicatio hoꝝ paniculoꝝ: ꝙ aũt vene ⁊ arterie tegãt paniculo costaꝝ oñdit mu tatio pulsus ĩ serinitate ⁊ diuersitate vel vndositate ex apate costaꝝ ⁊ pulmo/ nis: ⁊ ꝙ pleureticus cõi/ cet sifac: ⁊ sifac alijs pani/ culis nutritiuoꝝ oñdit' ꝯsi milis vl' ꝓportionalis mu tatio pulsus ex apatibus nutritiuoꝝ: ⁊ sic possemus dicere de apatib⁹ cerebri: ⁊ p ꝯñs paniculis eius: ꝙ aũt dixere de alberiteron

¶ Omnia[a] quoqꝫ mẽbra carnosa sunt aut villosa sicut caro que est in musculis: aut villis carentia sicut epar. ¶ Et nul-lus[b] quidem motus fit nisi per villos. Voluntarius vero motus fit causa vil-loꝝ qui sunt in musculis. Et naturalis sicut motus matricis ⁊ venaꝝ. Et com

nõ est ad mentẽ Aui. ſm vnã nostrã expositionẽ: oñdimus .n. ibi ꝙ p sifac aui. intelligit paniculũ carnosũ: ⁊ p alberiteron intelligit sifac sub musculis ven/ tris diafragmatis .ſ. quantũ ad partẽ supiorez: qꝛ quãtũ ad inferiorẽ tegit pã niculo a sifac: vt intelligit pmo cañ. fen. 4. 3. c. Dubitat: an vene tegant pani culo: vt ꝙ nõ: qꝛ tũc vena haberet .2. tunicas. Quidã dixere ꝙ vili paniculoꝝ tegẽtes tunicas venaꝝ ⁊ arteriaꝝ nõ faciũt tunicã p se: ſ3 ĩmiscent sube vene ⁊ arterie. Alij dicũt ꝙ est paniculus tegẽs venas factus ex paniculis dictis: ſ3 ita insensibilis ꝙ nõ põt distingui: ⁊ ideo vena nõ h3 .2. tunicas: ſ3 arguimus illuz qꝛ vena a pte extrinseca sentit: sed ab intrinseco nõ: ꝙ aũt ab extra sentiat di/ cunt ꝙ expientia oñdit: ſ3 ꝙ abintra nõ sentiat apparet: qꝛ mãe intus ĩ venis nõ faciunt rigorẽ defectu sensus: vt dicit Gal. 5. de acciden. ⁊ mor. Alij dicũt ꝙ

Jacobus

⁊ paniculo coopiente abextra musculos vẽtris ⁊ ex musculis vẽtris. Et ipsi⁹ iuuamẽta cõmemorat prin. 13. aialiuz dicẽs. Et iuuamentũ est in mirach vt cõ stringat stõm ad eijciendũ stercus: ⁊ similiter vesicã ad eijciendum vrinã ⁊ ad eijcẽdas vẽtositates intestinoꝝ ⁊ iuuat sup mr̃icez in creatura eijciẽda. Et duo alia ipsius iuuamẽta tangit Gal. 4. de vti. parti. c. 14. dicẽs. Et hoc est pncipiuz generationis tertie tunice vẽtris ab extra oĩuz quã vtiqꝫ ⁊ coopimentũ qõdã ⁊ premissoriũ carnose parti circũposuit natura colligationẽ aũt fecit toti⁹ vẽ/ tris ad corpa que ſm dorsuz. Et tres dictos paniculos sub breuitate cõmemo rat prin. tertij. 13. c. 1. dicens. Cũ ergo verificaueris tũc scies ꝙ cutis ⁊ panicu lus qui est post ipsaz ⁊ est carnosus ⁊ lacertus positus in tunica que est supre/ ma tunicaꝝ lacerti vẽtris nota determinata oẽs sunt in summa mirach. Et tu/ nica q̃ est infima tunicaꝝ lacerti vẽtris cũ paniculo subtili qui est ſm veritatẽ siphac est ex summa siphacat. Et zirbũ est sicut iterior pãnus siphac ⁊ sicut ex terior stõi. Et hoꝝ paniculoꝝ situz ⁊ ordinẽ tangit idez tertij. 22. c. 1. dicẽs. Pri/ muz ergo qð occurrit de vẽtre est cutis. Deinde sub ipsa est paniculus pmus ⁊ noiatur aggregatio eoꝝ mirach. deide sunt lacerti: postea beriterõ .i. siphac deinde zirbũ deinde intestina. Aristo. vo diminute tractat tã de paniculis pe/ ctoris q̃3 de paniculis ventris. Naz relictis alijs paniculis de solo dyafragma/ te facit mẽtionẽ. 3. de ptibus aialiuz. c. 10. rubrica de septo. Et relictis alijs pã/ niculis vẽtris de solo mirach loqtur visus innuere ꝙ sit panniculus q dictus est zirbus. Ait .n. 4. de ptibus aialiuz. c. 3. Mirach aũt est tela ⁊ in ea est zirbus in habẽtibus zirbũ aut pinguedo in habẽtibus pinguedinez. Et paulopost di cit ſm hunc modũ erit generatio mirach qm̃ natura vtitur ipso ad melioran duz decoctionẽ ⁊ digõnem cibi qm̃ calidũ digerit ⁊ pinguedo est calida ⁊ mi/ rach est pinguedo calida: hec Aristo. ¶ Attẽde vo ꝙ a siphac oritur zirbus ſ3 hunc modũ. Partes siphac ascẽdentes p dorsuz vsqꝫ ad supremã partẽ vẽtris obuiant illic sibiinuicẽ ⁊ reperiũt ibi magnas arteriã ⁊ venã ſm longitudinẽ extensas. Et ibi est principiũ generationis zirbi. Naz qð ibi supfluit ex siphac immiscet vilis arterie ⁊ vene predictaꝝ ⁊ adipi seu pinguedini ꝯstituẽs zirbũ qui inferius descẽdens tegit anterius stõm ⁊ intestina. Et hunc originis modũ cõmemorat Gal. 4. de vtili. parti. c. 14. dicẽs. Obuiantibus .n. sibiinuicẽ parti/ bus peritonei que a dorso ex vtraqꝫ parte ascendunt ſm gibbam ⁊ altissimã partem ventris ⁊ ibi magnam arteriam ⁊ venam ſm longitudinem eius ex/ tẽsam inueniẽtibus locus iste totus principium generatiõis est epiploi seu iaz oia habens qbus egebat. Etenim arteria ⁊ vena sunt ibi magne ⁊ due partes peritonei ⁊ pars vẽtris q̃ calefieri eget. Producẽs aũt venas ⁊ arterias ab in de nã plurimas ab vtraqꝫ parte magnoꝝ vasoꝝ simul ꝓduxit cũ eis alterutrã partiũ peritonei singuloꝝ predictoꝝ vasorũ partez q̃ ſm se est circũducẽtibus ⁊ colligantibus. Intermediã aũt eoꝝ regionẽ ꝯtexerunt supascẽdentes sibiin nicem velut filositates quedã peritonei ptes. Et plurima humiditas ab ipsis ibi ꝯsistit fouens simul ventrẽ ⁊ impinguãs membrana ⁊ nutrimẽtum innate caliditatis in cibationibus fiens. Supiacet qdez igitur vẽtri ⁊ quasi supuehit epiploum vnde ⁊ nomẽ possidet: ab epi eñ qð est supra ⁊ pleo qð est eminere dici grece bene habebat: hec Gal. ¶ Attende tertio ꝙ a siphac sic oritur mi/ rach pars siphac q̃ subimplantat dyafragmati tãqꝫ tunica eius inferior emit tit' ptez circa orificiũ stomachi abextra ⁊ illa pars iungit partibus siphac ascẽ dentibus a dorso: que simul ꝯiuncte replicant anterius ⁊ extense supra vẽtrez ⁊ intestina cõstituunt mirach. Juxta illud Gal. 4. de vti. pticu. c. 13. Qð vero a frenibus ori ventris abextra supimplantat vnitur his q̃ ex vtraqꝫ pte a dorso ascendũt. Et hoc est principiũ generationis tertie tunice vẽtris abextra oĩum quã vtiqꝫ ⁊ cooperimẽtũ quoddã ⁊ premissoriũ carnose parti circũposuit na tura: colligationẽ aũt fecit totius ventris ad corpa que ſm dorsuz. Et tibi vi/ debitur tunica grossa existere hec quãuis alie apophises .i. explantatiões pe/ ritonei q̃ ad organa nutrimẽti ferunt oẽs sint subtiles facte: hec Gal. ¶ Attẽ/ de quarto circa hoc qð dr̃ in littera qð siphac cooperit interius vẽtris muscu los: id sic debere intelligi ꝙ abintra musculi vẽtris a siphac coopiuntur sicut eos cooperit abextra mirach. Nã musculi ventris inuoluti sunt ⁊ coopti duo bus paniculis subtilibus: quoꝝ anterior ẽ pars vltima mirach: ⁊ posterior ps pma ipsius siphac.

¶ Omnia quoqꝫ ⁊c.] ¶ In hac .7. parte q̃ est de di/ uisiõe mẽbroꝝ carnosoꝝ penes villosa eẽ vel carere villis ⁊ ꝙ oĩs motus fit p villos ⁊ de diuersitate villoꝝ pmo ponit prin. dictaz diuisionẽ. Secũdo decla/ rat quõ oĩs motus fit per villos ibi [Et nullus qdem] Tertio situm villorum in mẽbris habentibus vnicã tunicã ⁊ in habẽtibus duas ibi [Mẽbroꝝ aũt.] ¶ In pma pte dicit ꝙ oĩa mẽbra carnosa vel sunt villosa sicut caro musculo/ rum vel carent villis sicut epar. ¶ Attẽde pmo ꝙ villus aliter dictus yna vel inulus est pars corpis tenacis sbe solida nõ ꝯcaua gracilis longa silis filo sub

illa tela est apparẽs ad sensuz: ſ3 dr̃ vena vnius tunice .ſ. venalis: nõ aũt vena/ lis ⁊ panicularis: qꝛ vt sic est duaꝝ tunicaꝝ ⁊ arteriaꝝ: al' vt arteria. Nos autẽ hãc discordiã dimittimus labori anothomizantiũ: in multis .n. anothomijs q̃s fecimus q̃nqꝫ visuz est nobis hãc telam inuenire sup magna arteria dorsi: ⁊ su per mogna vena: ⁊ quãdoqꝫ visum est nobis ꝙ illa sit pellicula ligans.

a ¶ Oia ⁊c.] ¶ Hec ẽ alia diuisio: sicut epar: q̃uis ysaac dicat libro vrinarũ tertio. c. ꝙ epar est caro te lata villis: nõ tamen dicit ꝙ caro epatis sit villosa.

positus sicut motus transglutiẽdi fit vil-lis proprijs per formam ex situ longitu-dinis ⁊ latitudinis ⁊ transuersionis. At-tractioni[c] vero sunt villi qui in longitudi ne protẽduntur: ⁊ expulsioni villi qui in latitudine tendunt constringentes: ⁊ re tentioni villi qui ex transuerso vadunt.

b ¶ Et nullus ⁊c.] Ar/ guit sic: oĩs motus vel nã/ lis vel voluntarius vel cõ positus ex vtroqꝫ fit villis igitur ⁊c. Dubitat de hoc qꝛ motus nutrimenti ad vnũqðqꝫ ꝯsimile fit absqꝫ villis. Dicẽduz ꝙ est pmo de motu locali mẽbri: qui si sit nãlis: si sit volũtarius: fit p villos: cũ ibi sit necessaria extensia ⁊ retractio: si sit nãlis: fit etiã p villos: qꝛ talis motus ẽ ad attrahendũ vel expellendũ: ⁊ hoc nõ fit ni si p villos: qbus mẽbruz se distendit vel ꝯtrahit vel eijcit. Hic etiã dubitãt an in meri dicto ysofagus sint' 3ª genera villoꝝ: hic eniz ponit Aui. ꝙ sic: ſ3 3° cañ. fen. 13. primo. c. ponit ꝙ solũ h3 duo genera villoꝝ: qꝛ nõ fit in eo retentio cibi: ⁊ ideo nõ h3 trãsuersales: ⁊ si qua retentio est necessaria que est fixio in motu: forsan sufficiunt villi lati: ⁊ fuit imaginatio Aui. c. de qualitate transglutionis. Dicamus ergo ꝙ vel non sunt ibi in meri trãsuersales: vel sunt occulti ⁊ pau ci: ⁊ scripsimus hanc questionem tertio cañ. fen. 13.

c ¶ Attractioni: Ratio est quia talis diuersitas villorũ est conformis diuer/ sitati harum operationum: vt est notum.

a ¶ Mẽbroꝝ

De partibus

seruiens motui velut chorda prebẽs carni robur ⁊ fundamẽtuz cuz sibi fuerit ĩmixta. ¶ Attende scðo ꝙ oẽs villi sunt eiusdem sbe: imo qdam sunt neruosi descisi a neruis: alij venosi: alij arteriales: alij ligamentales: alij paniculosi. Et breuiter diuersificant ſm mẽbra in qbus sunt ⁊ a qbus. Juxta illud Gal. 2. cõ/ plexionũ. c. 3. Carnis vo que in corde est forma nõ est forma simplex. Sꝫ sicut in lacerto est villus q̃ ꝯtinet caro ipsi⁹ silr in corde est villus q̃ ꝯtinet caro ipsi⁹ nisi qꝛ genus villi qð est in corde nõ est ex genere villi qð est in lacerto. Villus nãqꝫ qui est in lacerto nõ est nisi ptes nerui ⁊ ligamẽtoꝝ. Sꝫ villus qui est ĩ cor de est ei ꝓprius: quẽadmodũ villus corpis arteriaꝝ est eis ꝓprius ⁊ villus cor poris venaꝝ est eis ꝓprius: ⁊ villus corpis intestinoꝝ intestinis: ⁊ villus stoma chi stõ: ⁊ villus corpis matricis mr̃ici: ⁊ villus corpis vesice vesice: ⁊ villus cor poris fellis felli. Nos nãqꝫ videmus in oĩbus istis officialibus carnez vnicuiqꝫ ipsoꝝ ꝓpriaz ꝯtentã villo vnicuiqꝫ ipsoꝝ ꝓprio: hec Gal. ¶ Sed queret aliqs cur diuidit pnceps hic mẽbra carnosa solũ in villosa ⁊ villis carentia: cũ mul/ ta alia mẽbra a carniformibus villos habeant vt paniculosa exanguia: ⁊ mul ta villis carent vt cartilagines ⁊ ossa. Dic si vis ꝙ hic capit mẽbra carnosa no mine extenso pro membroꝝ corpulentia. Vel dic ꝙ id ideo est qꝛ villi plus ap parẽt in carne q̃3 in alijs membris eo ꝙ sunt in sba dissimiliores carni q̃3 alijs mẽbris in qbus sunt villi. Nam villi nerui sunt pars nerui. Et villi vene pars vene. Et villi arterie ps arterie: villi vero carnis nõ sunt ps carnis. Vel dic id ideo fieri ꝙ sola caro inter mẽbra villis caret ⁊ villosa est. Naz cartilagines ⁊ ossa villis carent ⁊ villosa nõ sunt. Cetera vo villos habẽt ⁊ nõ carent villis. ¶ Sed queret scðo aliqs vtrum epar villis careat videtur ꝙ nõ: epar trahit chilũ: ⁊ nulla traxio fit nisi p villos. Naz nullus motus fit nisi p villos vt dicet in pticula sequẽti. Scðo epar plenũ est filis venaꝝ que sunt velut radicule ve ne portanarie ⁊ vene ꝯcaue ⁊ talia fila vident villi. Tertio epar generatur ex sanguine coagulato: sed sanguis coagulari nõ põt sine ynis seu villis. Juxta il lud Aristo. 4. methauroꝝ tex. 52. Sanguis qdem hñs ynas magis terre est pp qð frigore coagulat ⁊ humido liq̃scit. Nõ habẽtes aũt ynas aque sunt ꝓpter qð ⁊ nõ coagulat. ¶ Pro solutiõe dubij ⁊ obiectoꝝ. Attẽde ꝙ dupliciter põt intelligi ꝙ epar careat villis. Vno mõ ſ3 totã ipsius subã ⁊ oẽs eius partes. Alio mõ ſm partẽ ipsius carniformes solũ: ita ꝙ p carnẽ epatis nõ sint ipsi vil li sicut p carnez cordis qui sbam ipsius corroborẽt. Juxta hoc dic p° ꝙ epar nõ caret villis p° mõ. Nã in venulis ipsi⁹ sũt villi attractiui lõgitudinales ⁊ expul siui latitudinales ⁊ retẽtiui trãsuersales vt appet ex eorũ opib⁹. Dic vo ꝙ epar caret villis vo mõ. Nã ĩ sba ei⁹ carniformi nõ appent villi aliq itexti. Et si eẽnt supfluerẽt ⁊ nocerẽt qꝛ ptes carniformes epatis sufficient solidant p venulas epatis ipsi remitterent de calore eaꝝ ⁊ debilitarẽt sanguificã virtutẽ q̃ in eis ẽ. Et si eẽnt alij per carnes plurimas ipsis ĩmixtas sicut carnes cordis p villos. Et id voluit Gal. 2. comple. c. 3. dicens. Verũtñ caro q̃ est in epate ⁊ in splene ⁊ in renibus ⁊ q̃ est in pulmone in nã sua est simplex: carnis vo q̃ in corde est forma nõ est forma simplex ſ3 sicut in lacerto est villus quo ꝯtinet caro ipsius silr in corde ẽ villus quo ꝯtinet caro ei⁹. ¶ Ad pmũ obiectũ dic ꝙ epar trahit chilũ p villos venaꝝ q̃ in eo sunt. Ad scðz dic ꝙ venule epatis nõ sunt ꝓprie villi: ſ3 ꝯtinẽt in se villos. Ad 3ᵘ dic ꝙ nõ est necessariũ si sanguis ex q̃ fit caro villos hẽat ꝙ caro inde fcã silr hẽat villos. Scðo dic ꝙ l3 sanguis q caret ynis coaguletur a frido sicut ait Ari. 4. methauroꝝ tex. 52. põt tñ a calido coagulari. ¶ Et nullus ⁊c.] ¶ In va pte dicit tria. Primuz est ꝙ nullus motus fit nisi p villos. Scðm est ꝙ motus volũtarius fit p villos q sunt in musculis ⁊ motus nãlis sicut est motus mr̃icis in attractiõe spmatis ⁊ motus venaꝝ in attractio ne sanguis ⁊ motus cõpositus ex nãli ⁊ volũtario sicut est motus trãsglutiẽdi quilibet hoꝝ motuũ fit villis ꝓprijs istis mẽbris p formã .i. virtutez q̃ dictis villis inest ex situ .i. ſm situũ longitudinis ⁊ latitudis ⁊ trãsuersionis. Et ex hoc vꝛ suf ficienter declaratuz ꝙ oĩs motus fit p villos qꝛ volũtarius ⁊ nãlis ⁊ mixtus ex volũtario ⁊ nãli. Tertiũ est ꝙ villi q ꝓtendunt in lõgitudine sunt .i. seruiũt at tractioni ⁊ villi q ꝓtendunt in latitudine ꝯstringẽtes seruiũt expulsioni. Et q vadũt ex trãsuerso suiũt retẽtioni. Et ex hoc manifestat qualr motus villoꝝ fit p formã .i. virtutẽ eis acq̃sitã ex situ. ¶ Dubitat circa primũ: vtrũ oĩs mot⁹ fiat p villos. Arguit ꝙ nõ pmo de celesti. Scðo de motu elemẽtoꝝ leuiũ sursuz ⁊ grauiũ deorsuz. Tertio de motu violẽto q̃lis est casus hoĩs deorsuz vel ꝑcus/ sio a fulmine. Quarto de attractione a calido. Quinto de attractiõe a vacuo. Sexto de attractiõe a ꝓprietate sicut illa q̃ magnes attrahit ferruz. Septimo de digõne ⁊ assimilatiõe nutriẽtis ad nutritũ. Octauo de attractõe alimẽti ad ossa nutriẽda ⁊ cartilagines ⁊ carnẽ simplicez q̃ p villos nõ fit qm̃ hec mẽbra villis carent. Nono de motib⁹ intellectus ⁊ rõnis q sunt virtutes aĩe sepate a corpe. Decimo de passionib⁹ aĩe sicut ira gaudio tristitia terrore. Undecimo

de motibus

a ❡Membroꝝ ⁊c.] ❡Uult innuere hanc subdiuisionē mēbroꝝ habentiuz villos: ꝙ vel habēt eos in vna tunica: vel in duabus. Considerandū ꝙ in mē/ bro habēte vnaz tunicā nō sunt ɔtexti villi sicut pānus ex filis: q2 sese impedi/ rent: sz ɔtexti sunt. i. suppositi: ⁊ forsan illū ordinē habēt in vesica quē habēt in intestinis: lz hoc dubitatiue dicā vtruz vesica habeat duas tunicas: vr̄ ꝙ sic ꝑ Aui. tertio cañ. fen. 19. ⁊ Auer. ꝓmo collz. In ɔtrariū auic. hic: dōm ꝙ hz duas tunicas: sz occultas: ⁊ nō bene sepabiles: quaꝝ dua litatez ōndit obliqua pe/ netratio poroꝝ vritidum. Considerandū ꝙ ex quo membrū fuit duarū tuni/ cruz: melius fuit villos at/ tractiuos ⁊ expulsiuos nō simul esse: sed retentiuos ⁊ attractiuos esse simul: q2 attractioni succedit retē/

❡Membrorum autem que vnam ha bent tunicam sicut venarum ⁊ vesice tres villorum species adinnicem sunt texte. Et membrorum que sunt duas habentia

Jacobus

de motibus spūūz a radicib9 suis ad alia mēbra. Duodecimo de motib9 ima/ ginatiue faciētibus casuz ⁊ estimatiue. ❡Oppositū dicit hic ꝓn. ⁊ lib. de ana/ tomia. c. 2. scribit: nullus motus nisi ꝑ villos ɔpletur. ❡Pro solutiōe dubij ⁊ obiectoꝝ attēde ꝓmo ꝙ q2 h̄ agit de mēbris ⁊ motib9 eoꝝ qō restringēda ē ad solos motus mēbroꝝ q sunt opationes virtutuz aīe sepataꝝ a corꝑe. Et ꝑ hoc soluūtur rōnes ꝓma. 2. 3. 9. 10. 11. ⁊. 12. ❡Attēde s̄o ꝙ intētio prin. est h̄ loq de motu locali nō de motu alteratiōis. Et hoc pz ex declaratione quā facit ī lr̄a. Et ꝑ hoc soluit septima rō de digōne ⁊ assimilatiōe q̄ potius dici debēt altera tiones q̄z motus locales. ❡Attēde. 3. ꝙ hoc signū distributiuū ois pōt facere distributionē spēruz motus vt sit sensus ꝙ de qualibz spē motus localis virtu tuz aīe motus aliqs fit ꝑ villos. Et pōt facere distributionē motuū indiuidua/ liuz vt sit sensus ꝙ iste ⁊ iste ⁊ sic de singulis motib9 fit ꝑ villos. ❡Attende. 4. ꝙ iteꝝ questio pōt intelligi de solis motibus organoꝝ seu mēbroꝝ organicoꝝ. Et ēt pōt intelligi de motibus cuislibz partis aīalis siue sit organica siue ɔsimi lis siue pua siue magna. ❡His premissis dic ꝓmo ꝙ oīs motus mēbroꝝ fit ꝑ villos distributione facta pro speciebus singulis ꝓmis motuū. Nā oīs motus membroꝝ vel est volūtarius sicut motus lacertoꝝ ⁊ talis fit ꝑ villos neruoꝝ: vel nālis sicut motus quo vene attrahunt sanguinē ⁊ ille fit ꝑ villos ꝓprios ve nis: vel partim volūtarius ⁊ ꝑtim nālis sicut motus trāsglutionis cuius com positio declarabit doctrina. 6. istius fen. c. vltimo: ⁊ talis fit partiz a villis mu sculoꝝ partiz a ꝓpriis ysophagi villis ⁊ id vr̄ voluisse ꝓn. ex declatiōe quā fa cit in littera. Dic scdo ꝙ oīs motus membroꝝ organicoꝝ fit ꝑ villos q̄liscunqz distributio fiat ꝑ hoc signū omnis. Hec ɔclusio est de mēte Gal. 3. nāliuz virtu tuz. c. 8. dicētis. Singulis. n. eoꝝ que mouent organoꝝ corporibus s̄m positio nes villoꝝ sunt motiōes. In ipsis aūt primis musculis si vis examina huc ser/ monē: in qbus villi apertissimi ⁊ motiones eoꝝ videntur ꝑꝑ vehemētiaz: post musculos aūt ad nālia organoꝝ veni ⁊ oīa videbis s̄m villos mota. Et ꝑꝑea vnicuiqz qdem intestinoꝝ rotundi s̄m alterutrā tunicaꝝ villi sunt: circūtrahū tur. n. solū: attrahunt aūt nihil. Uenter aūt villos rectos qdez hz gratia attra/ ctionis: obliquos autē gratia circūtractionis. Sicut. n. in musculis vnoquoqz villoꝝ tenso ⁊ ad principiuz attracto motiōes fiunt s̄m eandē rōnez ⁊ in ven/ tre. hec Gal. ❡Dic tertio ꝙ nō oīs motus mēbroꝝ seu ꝑtiuz aīalis quarūcūqz fit ꝑ villos distributione facta pro singulis indiuiduantibus motibus. Pz con clusio de motibus attractionis retētionis ⁊ expulsionis ossiuz ⁊ cartilaginū ⁊ pure carnis. Nā mēbra hec oīa nutrimētuz attrahūt ⁊ ipsuz retinēt ⁊ suꝑflua expellunt: non tn̄ ꝑ villos cū villis careant saltim ad sensuz. Et ꝑ hoc soluitur octaua ratio ante oppositū. Et tres ꝓme cū quatuor vltimis iam solute sunt ꝑ primū notabile. Et septima ꝑ scdm. Ad quartā dic ꝙ attractio a calido nāli in aīalibus q̄lis est attractio nutrimenti ad stōm vel ad epar vel ad venas fit ꝑ villos. Sz attractio a calore extrinseco sicut a sole vel a calore ꝯ nām vt ī apo stematibus nō fit ꝑ villos nec de talibus est ꝓsens ꝓpositū. Ad quintā dic ꝙ attractio a vacuo. i. ne vacuuz fiat nō est motus opatiōis alicui9 virtutū ⁊ ideo nō attinet huic ꝓposito. Ad sextā dic ꝙ attractiones a ꝓprietate in aīalibus vt plurimū ꝑ villos fiunt. Nā qōqz mēbroꝝ trahit a ꝓprietate qō sibi ɔuenit vt stomachus cibū: epar chilū: vene chimū: matrix sperma. Ueꝝ ē ꝙ attractio nes medicinaꝝ laxatiuarum nō fiunt ꝑ villos nec de eis est presens sermo. ❡Circa scdz ⁊ tertiū attēde ꝓmo ꝙ oēs villi volūtarie motiui q sunt ī muscu lis ꝓtenduntur in longitudine corporꝝ musculoꝝ qbus tensis ⁊ ad principiū attractis motiones fiunt exceptis villis musculoꝝ exn̄tiuz inter costas qui in latitudine musculoꝝ ꝓtendunt cū q̄dā obliqtate. Iuxta illud Gal. 7. de vtili. ꝑticu. His q s̄z mesopleuria. i. media costaꝝ sunt musculis nō sicut alijs oībus sunt villi s̄m longitudinē. Sz ecōuerso ab vno latere ad alterū perueniūt: nō tn̄ simpliciter sicut q ante nos isti anatomici estimāt: sz cū parua ad obliquuz declinatione. At v̄o neqz vniformes sunt villi supple musculoꝝ pectoralium: lz eniz tibi videre intrinsecos extrinsecis ecōtrario se hn̄tes sicut ⁊ eos qui in pectore s̄m cartilaginosa ossiuz costarū his qui sunt in ossu osis vsqz ad spon/ diles. ❡Attende s̄o ꝙ tn̄ sunt tria genera villoꝝ deputatoꝝ ad nāles motus locales mēbroꝝ. s. longitudinales: latitudinales: ⁊ trāsuersales. Quia solū sunt tres spēs motus nālis localis mēbroꝝ. s. attractio cui longitudinales villi ser uiunt. Retētio cui seruiūt latitudinales. Et expulsio q̄ fit ꝑ trāsuersales. Sed villi quos vocat hic princeps latitudinales Gal. vocat. 5. de vtili ꝑti. c. 2. trāsuersales ⁊ rotūdos. Et quos hic noīat ꝓn. transuersales Gal. ibi vocat obli/ quos. Dicit. n. ibidez loquens de vesicis fell ⁊ vrine. Una. n. exn̄s alterutra ad oīmodaz spēm motus idoneā acqsiuit ɔstructionē. Euz. n. qui ꝑ rectos villos motū vt attrahit aliqd: eū v̄o qui ꝑ transuersos vt excernat. i. expellat: eū aūt qui ꝑ obliquos vt retineat circūtracta vndiqz rōnabile fuit hr̄e ipsaz. Et. 6. de iuuamētis mēbro. c. 3. noīat villos hic dictos latitudinales fila q̄ sunt in circui tu ⁊ h̄ dictos trāsuersales noīat dyagonales. Ait. n. ibi de vesica loquēs ⁊ cisti fellis. Quare qōlibz illoꝝ attrahet ꝑ illud qō est in eo ex filis extēsis s̄m longi/ tudinē ⁊ expellet per fila que sunt ī circuitu ⁊ retinebit ꝑ dyagonalia. Et hec diuersitas in noībus a translatoribus venit. ❡Attēde tertio ꝙ villi mouētes mēbra in qbus sunt īmutant eoꝝ dimēsiones. Nā duz tendunt lōgitudinales soli minuit longitudo mēbri: ⁊ dū tendunt soli latitudinales minuit latitudo ⁊ dū tēdunt trāsuersales villi circūtrahit mēbrū versus locū exitus circa suuz ɔtentū ⁊ vndiqz circūtrahit mēbruz oībus ipsius villis ɔgregatis ⁊ extēditur vndiqz oībus expansis. Iuxta illud Gal. 5. de vti. ꝑti. c. 2. Solis. n. obliqs (alis trāsuersis) tensis latitudo ɔtrahit. Solis aūt rursus rectis longitudo abbre/ uiatur oībus aūt simul ⁊ rectis ⁊ obliqs ⁊ trāsuersis ad seipsos cōgregatis to ta ɔtrahit ꝑticula sicut ⁊ longiorib9 oībus ꝓsientibus tota extenditur: hec Gal. Ex qbus ɔclude ꝙ retētio ꝑfecta cū amplexu vndiqz sub supra ⁊ ad latera fit

tio. Sz Aui. nō probat ꝙ villi longitudinales attractiui sint in interiori tunica: sed forsan dereliqt hoc notū ex hoc: naz attractio ē prior opatio: ⁊ qm̄ dignior ideo interius ⁊ prius debuit situari eius villus: nisi in intestinis. Dubitant pri mo an arteria habeat in tunica interiori villos lōgos: ⁊ in exteriori latos: vr̄ ꝙ sic ꝑ Aui. hic: qui a predicta situatione villoꝝ nō excipit nisi intestina. In ɔtra/ rium est Gal. 7. de iuuamētis. 3. c. ⁊ Auer. ꝓmo collz: ⁊ Gal. in lib. de vtili ꝑti. sexto lib. 8. c. volunt ꝙ in intrinseca nō sint longitu dinales: ⁊ Gal. dicit ꝙ in iteriori tunica arterie sint villi trāsuersales: vnde ꝑ/ dicto loco de vtili. par. di/ cit: sunt arterie due tunice crossa quidez sufficiēter ⁊ dura ⁊ tensa q̄ est ab intus ad villos diuisa trāsuersos. Sz. 3. de virtutibus na

tunicas villi q in latitudine tendunt sem per in eorum extrinseca existunt tunica: ⁊ alij duo in tunica eorum intrinseca. Il li tamen qui in longitudine protendūtur

De partibus

ꝑ oēs villos lz ꝓncipalius ꝑ obliquos. Et id exꝓmit Gal. 14. de vti. ꝑti. c. 14. di cens. Mōstratuz. n. est ⁊ hoc multotiēs qm̄ singulū organoꝝ attrahit qdez ad se rectis inulis agens excernit vero transuersis retinet autem vniuersis. ❡Membroꝝ ⁊c.] ❡In. 3. ꝑte dicit prin. tria. Primū est ꝙ tres villoꝝ spēs. s. longitudinaliū latitudinaliū ⁊ transuersaliū in eadē tunica sunt adinuicē con texte in mēbris habētibus vnicā tunicā vt sunt vesica ⁊ vene. Scdz est ꝙ villi latitudinales in mēbris habētibus duas tunicas semꝑ sunt situati ī tunica eo ruz extrinseca ⁊ villi longitudinales ⁊ trāsuersales in intrinseca: verūtn̄ lōgi/ tudines magis declināt ad suꝑficiez tunice intrinsece q̄z trāsuersales. Tertiuz est ꝙ villi nō fuerunt creati taliter. i. s̄m talez sitū in suis tunicis nisi vt villi at/ tractiui ⁊ expulsiui qui sunt quodāmō ɔrij in oꝑe nō essent simul: imo melius est vt sint simul attractiui ⁊ retētiui quoꝝ opationes sibiinuicez imediate suc cedunt. Nā post tp̄s attractionis est sine medio tp̄s retentiōis. Et hoc est veꝝ siľr in oībus mēbris habētibus duas tunicas, nisi in intestinis in qbus nō repiū tur villi sic distincti s̄m situs in suis tunicis eo ꝙ intestina nō indigēt multa re tentione sz attractione ⁊ expulsiōe. ❡Circa ꝓmū attēde ꝓmo ꝙ tunice extrin sece ɔtinētes organica mēbra puta cor pulmonē epar splenē ⁊ renes nō habēt villos motiuos eis ītextos: sz sunt simplices sil̄es aranee telis in subtilitate aut forma: nō. n. ad motū sunt ordinate sz ad ɔtinendū ⁊ defendendū mēbra q̄ cō/ tinēt ⁊ ad aliqd sensus eis attribuēdū. Iuxta illud Gal. 5. de vti. ꝑti. c. 2. Que eīz abextra oībus ꝓdictis organis sunt circūposite sil̄es telis araneis sunt q̄dā qdez in ipsa subtilitate: oēs aūt s̄m spēm. Nulla igit eaꝝ ad villos resoluit sic intrinsece ipsoꝝ organoꝝ ꝓprie s̄m q̄s agūt sz sunt simplices oīpharia ⁊ sil̄es oino. ⁊ certitudinalr̄ mēbranose. Et sub his tunicis nō intelligas cōprehendi tunicas extrinsecas mēbroꝝ pāniculosoꝝ vt stōi ⁊ ysophagi q̄ lz sint extrinse ce cōpatione ad tunicas interiores: sunt tn̄ intrinsece stō ⁊ ysophago ⁊ de sba eoꝝ. ❡Attēde s̄o ꝙ mēbra ɔstantia ex vnica tunica cui villoꝝ spēs oēs sunt in texte sunt vene nō pulsatiles cistis fellis ⁊ cānales ei9 pori vritides vesica ma/ trix. Uene qdez nō pulsatiles vnicā hn̄t tunicā q2 ɔtinēt sanguinē benignuz ⁊ lenti fluxus. Sz de cisti fellis ⁊ de vesica cur vnicā hn̄t tunicaz cās reddit. G. 6. de iuuamē. mēbro. c. 3. dicēs. Mēbra aūt q̄ sunt posita ad purgandū suꝑflui tates ⁊ nō ad digerēdū aliqd fuerūt corꝑa eoꝝ tenuia. Nō ergo hac de cā fuit possibile vt essent ex duab9 telis. Et subā corporis instrumētoꝝ digōnis est di uersa a subā cistis fellis ⁊ vesice qm̄ subā corꝑis vesice ⁊ cistis fellis est ꝓpin/ qua nāe cooꝑtorij duri fere carēs sanguine frigida. Et subā instroꝝ digōnis scz stomachi ⁊ intestinoꝝ est carnosa mollis calida. Et fuit positū eiā corpus vesice ⁊ cistis fellis durū vt eius iuuet duricies ɔtra eius tenuitatem: hec Gal. Idē iudiciuz habe de cānalibus cistis fellis vt de cisti ⁊ de poris vritidibus vt de vesica. Iuxta illud Gal. ibi Et iā declaratū est ꝙ corpus cānaliuz vrine est sil̄e corpori vesice corpusqz cānaliū cholere citrine est sil̄e corpori cistis fellis: qm̄ magis aptū est vt subā mēbroꝝ recipientiū sit eadē cū subā reddentiū eis vt sint cōsimiles in passione nocumēti suꝑfluoꝝ. Matrix v̄o fuit vnius tunice: q2 sentina est benigni humoris. s. sanguinis menstrui de cuius parte nutritur. Iuxta illud Gal. 14. de vti. parti. c. 14. In matricibus v̄o seu sanguine puro ⁊ benigno nutritis vna sufficit tunica: sz qm̄ nō solū attrahere oportebat eas in tus sperma s̄m coitum: sz ēt detinere in tp̄e impregnationis ⁊ excernere cū ꝑ/ fectus fuerit fetus ꝓpterea oēm spēm vnuloꝝ in eis nā ingeniauit. ❡Atten/ de tertio ꝙ lz in dictis mēbris oēs villoꝝ spēs in eadē sint intexti tunica latitu dinales tn̄ plus delināt ad suꝑficiē extrinsecā illius tunice: longitudinales ad intrinsecā: trāsuersales aūt ad medias ꝑtes inter vtrāqz. ❡Circa scdz ⁊ ter/ tiuz attēde ꝙ mēbra ɔstātia ex duab9 tunicis resꝑsis villis motiuis sunt arterie mery stōus ⁊ itestina. Arterie qdez duas habuerūt ne rūpant assiduo motu: ⁊ ne exiliat ab eis spūs vitalis ⁊ sanguis arterialis ob eoꝝ subtilitatē q sunt the saurus vite. Mery v̄o seu ysaphagus duas habuit tunicas vt ꝑ intrinsecā vil lis longitudinalibus resꝑsam cibos attrahat. Et ꝑ extrinsecā latitudinalibus villis resꝑsaz ꝓpellat qō in se est vel inferius vt in trāsglutione vel suꝑius vt ī vomitibus. Interior g̃ tunica mery opatur in trāsglutione tm̄. Exterior v̄o ⁊ in trāsglutiōe ꝓpellendo cibos inferius ⁊ in vomitib9 sursuz pellens qō euo/ mitur vt. 3. nāliuz virtu. c. 8. scribit Gal. ❡Sz stomachus tribus de causis hz duas tunicas. Prima est ꝑꝑ diuersitatē actuū eius. Indiguit. n. neruosa subā pro sensib9 famis ⁊ sitis ⁊ attractiōe bibitoꝝ ⁊ comestoꝝ: ⁊ ex tali ɔposita est eius iterior tunica. Et indiguit carnosa subā spissa gr̄a digōnis ciboꝝ ꝑfectio ris: ⁊ ex tali ɔstat ei9 interior tunica ꝓsertim s̄m ipsi9 fundū. Scda est vt sit mi nus passibilis. Tertia est vt sit grossior: indiguit. n. grossicie vt sit ei remediū ꝯ ipsius mollicië. Iuxta illud Gal. 5. de vtili. ꝑti. c. 3. Digestiuis v̄o organis gros sicies sanatio molliciei facta ē. Et istas tres cās tāgit Gal. dicto. c. dicēs. Scdz ventrē aūt triuz vtilitatū gr̄a tunice due facte sunt. s. diuersitatis actuuz ⁊ vix passibilitatis ⁊ grossiciei. ❡Sz de intestinis mirabile vr̄ ꝙ ex duabus ɔponā tur tunicis cū vesica ⁊ cistis fellis ex vnica ɔstent: attento ꝙ cholera quā cōti net cistis fellis ⁊ vrīa quā ɔtinet vesica sunt mordaciores ⁊ acutiores ⁊ magis pungētes grossis fecibus quas intestina ɔtinent. Rn̄det huic dubio ⁊ admira tioni Gal. 5. de vti. ꝑti. c. 3. dicēs. Dictū qdez est ante in intestinis qm̄ vix passi bilitatis gr̄a duplex facta ē eis tunica. Qm̄ ⁊ multotiēs altera qdez putruit to taliter in aliqbus dissinterijs nō bene morigeratis. Altera v̄o durauit ī aīali so la. Nūc aūt adhuc magis credibilez puto eē sermonē ōndentibus nobis ꝙ in testinis qdem ɔtrarijssime sunt nā que ɔfluunt cholere. Uesicarū aūt ei qdem q̄ in epate. s. cisti fellis oīno familiaris ⁊ itristabilis est xāta cholera. Alteri v̄o q̄ vrinā suscipit raro aliqn̄ sit tristatiua multa ⁊ male morigerata aceruata vt plurimū aūt ei moderate ⁊ intristanter approximat: hec Gal. Sz vn̄ lz ꝙ pau ca cholera fecib9 īmixta ⁊ pauca melācholia q̄ prius ꝓfluxerat ad orificiū stōi

turalibus.11.c. dicit ꝙ in extrinseca tunica arterie sunt lati siue rotundi: in in/trinseca ꝟo multi longi: ⁊ pauci transuersi. Quidam dicunt absolute ꝙ arte/ria in interiori tunica hꝫ latitudinales: ratio est: q꞉ arterie plus indigēt expul/sione sumi caprinosi. Et nos iuuamus eos cū nostra rōne: nā pma cordis opa/tio ē attractio: ꝗ pma arterie opatio ē expulsio: sꝫ dilatato corde arterie ꝯstrin/gunt: vt vult Gal. in lib. de ꝯpendio pul. ꝗ interior villus arterie est latitudina/lis. Ad Gal. dn̄t ꝙ ꝑ trans/uersos intelligit latos. Ad Aui. h̄ dn̄t ꝙ dꝫ suppleri: nisi in intestis supple ⁊ ar/terijs. Alij dn̄t ꝙ in vtraqꝫ tūica arterie sūt villi lōgi: ał lati: ⁊ tu labora ī anoª. Dubitat.2. q꞉ dicit ꝙ ite/stina indigēt attractiōe: ꝯ q꞉ 3° de ꝟtu. nāli. dr̄ ꝙ in/testina circūtrahunt solū: attrahūt aūt parū: aut nil. Dicam° ꝙ pncipalis opa/tio intestinoꝝ est expulsio ⁊ iō nihil trahūt.1. nō hn̄t

ad supficiez magis declinant intrinsecā. Qui taliter non creati fuerūt nisi ne at/trahendi ⁊ expellendi villi simul existāt: imo melius est vt villi attrahendi ⁊ reti/nendi sint simul: nisi in intestinis: nō eniꝫ multa indigēt retentione sꝫ attractione ⁊ expulsione. ¶ Etª dicemus etiā ꝙ mē/brorūꝫ neruosorūꝫ corpora a sui substan/tia aliena continentiū: alia sunt que vnā

attractiuā respectu expulsiue: ita manifestā sicut stōus hꝫ: ⁊ si ita est ꝗ villus la/tus dꝫ eē situatus intus ī intestis: sꝫ. G. ex h̄ arguit villos latos esse multos ī in/testinis. s. in tunica extrīseca ⁊ ī tunica intrinseca: vt appꝫ 3° de virtu. nā. illo c. De trāsglutione ꝟo. Alia opatio intestinoꝝ ē attractio: cūꝫ. n. delectentur in mā q̄ in eis ꝯtinet: significat ꝙ illā trahāt: attrahens. n. attrahit ꝑꝑ voluptua/ri: vt. G. 3. de virtu. nā. ⁊ ꝟm hoc villi lōgi eēnt situati post latos: vt ī tunica in/trinseca vel extrinseca: ⁊ h̄ īnuit aui. cūꝫ dicit indigēt attractiōe ⁊ expulsiōe. 3ª opatio est retētio: ⁊ est pauca in eis. i. paꝝ indigēt retētiōe: ꝗ villi transuersales eēnt exteriores ī eis: ⁊ pauce multitudis. In summa aūt dicamus ꝙ auctores

Jacobus

gratia appetitus ꝓuocādi postea descēdit ad intestina sunt magis inimice in/testinis q̄ꝫ cholera pura vesice fellis. Dic ꝙ hoc ideo est q꞉ intestina sunt mol/lia ⁊ vesica fellis est durissima nō patiēs quicq̄ꝫ a cholera. Cuius rei signū ē ꝙ si extraxeris ab aīali bursaꝫ fellis cū cholera q̄ in ea ē ⁊ eaꝫ ligaueris ac suspē/deris alicubi inuenies ipsaꝫ longo tpe pmanere incōtaminatā. Et nā muniuit densa quadā muscilagine supficieꝫ intestinorū ne mordaces cholere radāt eaꝫ vel excorient. ¶ Dubitatur qbus villis ⁊ qualiter situatis in suis tunicis ptici/pant intestina. Nā sup hoc ambigue loqtur prin. in littera. Dicit. n. ꝙ melius est vt villi attrahendi ⁊ retinēdi sint simul nisi ī intestinis. Sꝫ nō dicit si ambo sint in intestis nec qūo sunt in eis: īmo subdit nō. n. multa indigēt retentione sꝫ attractione ⁊ expulsione visus ꝑ hoc īnuere ꝙ intestina carēt villis trāsuersa/libus seruiētibus retētioni ⁊ habēt longitudinales ⁊ latitudinales seruientes attractioni ⁊ expulsioni. Quid aūt super hoc Gal. senserit audi. Dicit eniꝫ. 5. de iuuamē. mēbro. c. 2. Intestina aūt qm̄ nō indigēt virtute attractiua habue/runt fila per que possent expellere tantū. Et tertio de virtu. natu. c. 8. dicit. Et ꝓpterea vnicuiqꝫ qdem intestinoꝝ rotundi ꝟm alterutrā tunicaꝝ villi sunt: cir/cūtrahuntur enim soluꝫ: attrahunt aūt nihil. Et iteꝝ dicit quarto de vtili. pti. ca. 21. Omnes excretiuas ⁊ propulsiuas noīatas virtutes obliquorūꝫ villorūꝫ motus mōstrati sunt facere sicut attractiuas rectoꝝ. Sicut igit venter vtrosqꝫ habens duabus eguit tunicis cōtrarie habētibus adinuicē ita ⁊ intestinoꝝ sin/gulum vnam spēm motus habens. s. propulsiuam vnam ⁊ tunice speciem ad obliquos ⁊ rotundos villos resolubileꝫ acquisiuit. Cur itaqꝫ tunice eorū due facte sunt si qdem similiter se habebat vtraqꝫ: superflua. n. videtur esse altera. Sꝫ non se hꝫ sic: gratia enim fortitudinis excretiue virtutis ⁊ vix passibilitatis ipsorū organoꝝ intestinoꝝ tunica duplex facta est: sicut. n. in vētre manere plu/rimuꝫ vt certitudinaliter digererentur melius fuit cibaria ita hic nō manere. In eo. n. ꝙ feruntur ꝑ longā viaꝫ ⁊ strictam diligenter simul ⁊ cito que ex eis ad epar anadosis. i. distributio facta est. Et quinto de vti. pti. c. 2. dicit. Intrin/sece ꝟo tunice que corpora ipsarū particularū ꝯstituunt: in ventre quidem ⁊ stomacho due rotundos qdem villos eos qui extra rectos aut intrinsecos ha/buerunt. Tunice vero intestinorum trāsuersos vtrosqꝫ ad circuluꝫ certitudi/naliter ductos: hec Gal. ¶ Ex qbus elici possunt tres ꝯclusiones ad quesituꝫ responsiue. Prima est ꝙ intestina nec habēt villos longitudinales quibus at/trahant nec trāsuersales qbus retineant. Secūda est ꝙ intestina habēt villos latitudinales qbus expellunt qꝺ in se est. Tertia est ꝙ vtraqꝫ tunica intestino/rum est respersa villis latitudinalibus expulsiuis solis ⁊ sic vna iuuat aliaꝫ in expulsione. Idem sentit Auer. primo colliget. c. 26. dicens. Intestina cōposita sunt ex duabus tunicis ⁊ habēt texturā tendenteꝫ in latitudineꝫ solū. Et iteꝝ dicit scꝺo colliget. c. 9. Ergo vtilitas intestinoꝝ est bina. Prima est q꞉ sunt via per quā cibus vadit ab illis ad epar. Secūda propter expulsioneꝫ superflui/tatis sicce. Et virtus manifestior est in illis expulsiua. Et propterea fuerūt sue tunice euntes per latitudineꝫ. Sꝫ virtus attractiua nō est manifesta in eis pro/pterea ꝙ non habēt tunicam vnā in longitudineꝫ. Sꝫ longe aliter sentit prin. primo hic vbi dicit. Non. n. multa indigent retentione sꝫ attractione ⁊ expul/sione. Et in parte immediate sequenti vbi dicit ꝙ stomacho ⁊ intestinis sunt necessarie attractio ⁊ expulsio motu vehemēti. Scꝺo tertij. 16. c. primo dicēs. Penetrans autem in intestino primo patitur a duabus virtutibus. Quarum vna est expulsiua que est in stomacho: ⁊ altera attractiua q̄ est in intestino. Et paulopost subdit. Vincēs super duas tunicas intestini est villus vadens in la/titudine. Verum in intestino recto iam apparent villi multi longi: quoniā est ex intestino maioris operationis indigens ad attrahendum illud qꝺ est supra ipsuꝫ. Tertio. 13. animaliū. c. de intestinis dicens. Et sicut ysophagus est ad at/trahendū aliquid stomacho ita istud intestinū est ad attrahenduꝫ a stomacho. Et paulo post dicit. Sꝫ duodenū operatur per duas virtutes: ⁊ vna illarū est virtus expulsiua in stomacho: ⁊ altera attractiua ī intestino duodeno. Ex his videtur ꝙ intestina habeant virtutē attractiuā ⁊ villos longitudinales. Sꝫ ꝙ habeant retentiuā ꝓbatur: q꞉ habēt digestiuā. Juxta illud Gal. 5. de iuuamē. mēbro. c. vlti. Dicamus ꝗ ꝙ residuūꝫ cibi descēdentis ad intestina a stomacho decoqtur ⁊ digeritur in transitu eius ꝑ intestina sicut sanguis decoqtur ⁊ di/geritur in venis. Sꝫ ad digestionē necessaria est aliqua retentio. Itē fluxus vē/tris dyaricus sepe ꝯtingit ex debilitate virtutis retentiue intestinorum. Juxta illud Gal. 6. morbi. c. 2. Egestionis frequētia aut ꝓpter defectionem virtutis cōtentiue aut causa punctionis intestinorūꝫ contingit. ¶ Dic primo si vis pro concordia aliquali Prin. cū Gal. ⁊ Auerroy ꝙ in intestinis sunt pauci ⁊ quasi nulli villi longitudinales respectu latitudinaliū ⁊ virtus aliqua attractiua sed

multū discordāt in h̄: q꞉ cū scribebāt nō semꝑ habebāt memoriā anotomie: ⁊ anotomia decipit in ꝑuis villis: q vident qn̄qꝫ vni° siue alicui° figure cū trahū/tur: ⁊ nō sūt illius figure.

a ¶ Et dicem° ⁊c.] ¶ Hec ē alia diuisio mēbro/ruꝫ spālis: quā pmo ponit: ꝟo dat cās: ibi [Que aūt.] ¶ Cōsiderandū mēbrū dr̄ neruosuꝫ dupl'r: vel q꞉ de neruis factū: sicut pāniculus: vel q꞉ neruis sile: sic vena ⁊ arteria: hic vtroqꝫ mō sumit. s. siue vno mō: siue alio: arterie. n. hic ꝯpre/hēdunt ⁊ stōus vt mēbra hn̄tia duas tunicas: sꝫ tu/nica intrīseca stōi pōt dici neruosa: q꞉ silis neruo: ⁊ ēt q꞉ de neruis multis fcā: saltē in suo orificio. Consi/derandū ꝟo corª aliena. i. corª q̄ nō sunt mēbra: sicut sanguis: kilus fex ⁊ hmōi.

b ¶ Que āt ⁊c.] ¶ Hic q̄tuor facit: sicut q̄tuor cās ponit. Cōsiderādū ꝙ ista pma cā est ad vtilitatē ipsi/us corpis arterie: vt nō rū/pant forti motu ei° qꝺ ꝯti/netur in eis: vel alia cā. Cōsiderandū ꝙ ꝟa cā est ad vtilitateꝫ ꝯtēti ne recedat a suo loco ꝑꝑ fixuram: q꞉ sanguis nō est aptus resolui sicut spūs: sed fixura si/ne ruptura esset aptus exire: que cito fierent a quibuscūqꝫ causis si arteria eēt solius vnius tunice vt vena. Considerandum ꝙ ex hoc accipimus ꝯtra ysaac in libro elementoꝝ pmo: qui posuit ꝙ spūs vadit inter tunicam ⁊ tunicā arte/rie: accipimus ēt ꝯtra Erasistratū: qui solū spūm credidit in arteria ꝯtineri et nō sanguinē: vt de motibus liqui. 8. c. Cōtra quē Gal. procedit. 6. de vtili. par/tium. 8. capitulo: ex hoc scimus ꝙ interior tunica arterie debet eē grossior: q꞉ impulsioni occurrit spūs ⁊ sanguis: eius aūt crossicies est qncupla vt Halyab.

habent tunicaꝫ alia que duas. ¶ Queᵇ aūt duabus consistunt tunicis nō taliter creata fuerūt nisi propter iuuamēta mul/ta. Quorum vnum est multa necessitas multe custodie fortitudinis sue corpo/reitatis ne findantur causa fortitudinis motus eius qꝺ continetur in eis sicut ar/terie. Secūduꝫ est multa necessitas mul/te custodie in re corpis qꝺ in eis est re/

De partibus

scꝺo debilis ⁊ quasi nulla compatione ad expulsiuaꝫ: q꞉ virtus expulsiua stomachi ⁊ grauitas mãe descēdentis ⁊ positio intestinorū in loco decliui quasi suffice/re videntur ad descensum materie ad intestina. Et villi longitudinales pauci in intestinis reperti nō solū seruiunt attractiue virtuti sed interduꝫ remittunt aliquid de violentia virtutis expulsiue. Juxta illud Gal. 4. de vtili. particulaꝝ capi. 21. Quibusdā aūt intestinorū subinnascuntur quidā villi recti ꝟm longi/tudinem gratia vix passibilitatis obliquorum. Quocirca ⁊ animalibus sub/tiles habētibus intestinorum tunicas aut auctus fortiores hoc inest maxime. Periculū. n. erat euelli obliquos abinuicē si non ꝯtinerentur abextra a rectis velut ab aliqua ligatura. Propter hoc autem ꝟm rectuꝫ intestinū hi tales plu/rimi sunt qm̄ multis ⁊ duris superfluitatibus sicci cibi aggregatis ibi violen/ter circūtrahi tunicas que sunt ibi notoriū fuit: extrorsum igit eis supapposite sunt ligationes recti quidam villi: hec Gal. ¶ Dic secundo ꝙ in intestinis est vis aliqua retinendi non per villos transuersales sed per reuolutiones inte/stinorum quibus retinetur cibus donec sit digestus ⁊ sufficienter distributus epati per meseraicas. Juxta illud Gal. quarto de vtili. parti. capi. 21. Intesti/norum itaqꝫ reuolutiones monstrate sunt facte vt totus cibus digestus diligē/ter anadosetur. i. distribuatur. Quibuscunqꝫ igitur animaliuꝫ non sunt circū/uolutiones sed habent simpliciter vsqꝫ ad anum a ventre extensum intestinū ingluuiosa sunt ⁊ gulosa ⁊ ꝯtinue attenta cibo sicut plante. Et debet hec con/clusio intelligi de retentiua cōmuni respectu chili ⁊ fecum non de propria re/spectu sanguinis quo intestina nutriuntur. Debet etiam excipi a dicta conclu/sione pars extrema longaonis que ficteris ⁊ anus dr̄ in qua est virtus retenti/ua fortis tam ꝑ villos q̄ꝫ ꝑ musculos. Ad obiecta ꝙ intestina hn̄t virtuteꝫ retē/tiuaꝫ q꞉ hn̄t digestiuā ꝯcede ꝙ habēt aliqualiter retentiuā sed nō a villis: īmo a reuolutionibus. ¶ Sꝫ obijcies q꞉ statim dictuꝫ est ꝙ nullus motus fit nisi ꝑ villos dic id intelligi de motib° cōpletis ⁊ ꝑfectis sꝫ hec retētio ē impfecta. Ad scꝺaꝫ ꝙ fluxus vētris dyaricus sepe ꝯtingit ex debilitate virtutis retentiue in/testinoꝝ: dic ꝙ pōt ꝯtingere ex debilitate retentiue stomachi vel ani sed nō ex debilitate retentiue intestinorum per villos operantis.

¶ Et dicemus ⁊c.] ¶ In hac octaua pte que est de diuisione mēbroꝝ neruo/soꝝ ꝯtinentiū qd aliud a se pmo ponitur ipsa diuisio. Scꝺo tangunt quatuor iuuamēta ꝑꝑ que mēbra aliqua neruosa ꝯtinētia aliqd aliud a se ex duab° tu/nicis ꝯstant ibi [Que aūt.] ¶ In pma parti. dicit prin. ꝙ mēbroꝝ neruosorum ꝯtinentiū corª aliena a sꝟa sui alia sūt q̄ habēt vnicā tunicā: alia sunt q̄ hn̄t. 2. ¶ Attēde pmo ꝙ mēbra neruosa extēso noīe dicunt oīa mēbra spmatica ꝑter ossa ⁊ cartilagines: q꞉ vel sunt veri nerui vel eis assimilant in flexibilitate te/nacitate ⁊ mō sꝟe. ¶ Attēde ꝟo ꝙ lꝫ circa aliq̄ mēbra neruosa ꝯtinentia aliud a se qn̄qꝫ sint tunice plures duabus sicut circa cerebrū dura mater pia mater ⁊ rete mirabile ⁊ in oculo. 7. tunice ⁊ circa fetū in vtero tres: nō tñ ꝑ se faciūt tunice ille membrū vnum: ⁊ ideo nō obstant sufficientie predicte diuisionis. ¶ Que aūt ⁊c.] ¶ In. 2. pti. dicit ꝙ mēbra neruosa ꝯstantia ex duabus tuni/cis nō fuerūt sic creata nisi ꝑꝑ multa iuuamēta: ⁊ de istis iuuamētis enumerat 4. in lr̄a nolēs ꝑ hoc alia excludere q̄ possunt excogitari vt intestina habent. 2. tunicas quatinus si vnū nocumētuꝫ ꝯtingat sicut cū intrinseca corrodit in ma/lis dissinterijs alia faciat opatiōeꝫ debitā intestinis: ⁊ mr̄es cerebri duplicant vt dura mediet inter duriciē cranei ⁊ molliciē pie matris. Primū iuuamētorū est vt mēbruꝫ neruosuꝫ sit fortioris corpulētie quatinus nō scindat cā fortis mo/tus ei° qꝺ ꝯtinet sicut arterie habuerūt duas tunicas ne facile findant a moti/bus vitaliū spūuꝫ ⁊ sanguis arterialis ꝯtētoꝝ in eis. ¶ Sꝫ instabit aliqs dicēs motus spūs vitalis ⁊ sanguis arterialis nullius est fortitudīs vt rumpe possit corpus ita tenax ⁊ forte sicut est vena: īmo ē velut ebullitio remissa q̄ vix rūpe/ret papiꝝ si sibi occurreret. Itē spūs vitalis ⁊ sanguis arterialis sunt corpa ra/ra humida multi aeris facile compressibilia ⁊ cōdensabilia nullius acute qua/litatis. Dic ꝙ in corpibus quietis ⁊ nō repletis ꝑꝫ arterias vitales spūs ⁊ san/guis arterialis ex motu ordinario nūq̄ꝫ rūperent arterias ēt si eēnt vnius tuni/ce tñ: sꝫ in corpibus repletis fortis exercitij facilr rūpere possunt dilatatis vl/tra modū sanguine spiritibus ⁊ aere ꝯtētis in arteria: ⁊ qd mirū cū sola vētosi/tas interdū dislocet ossa. Juxta illud prin. tertij. 22. trac. 1. c. 11. Et qn̄qꝫ fit gib/bositas ꝑꝑ ventositatē aliquā. ¶ Scꝺm iuuamentū est necessitas multe custo/die hui° qꝺ ꝯtinet in mēbro hn̄te duas tunicas q̄tinus nō resoluat nec ēt egre/diatur: ⁊ timor resolutiōis ꝓueniret occasione sue raritatis si nō hr̄et nisi vnā tunicā: ⁊ timor exitus seu egressiōis ei° ꝓueniret ideo ꝙ tale mēbruꝫ eēt aptū findi si essꝫ vni° solius tunice. Et illud corpus qꝺ est ī eis reconditū est spūs ⁊ sanguis reclusi in arterijs in quoꝝ custodia sollicitudo maxima hn̄da est: ⁊ ti/metur

so theorice: ⁊ tota arteria est sexcupla ad venaz: vt Gal. 6. de vti. ptiū ca. 8. auc toritate Erofili. Tertiū est ꝙ ex hoc opz tenere ꝙ vesica fellis ⁊ vesica vrine nō ita fortibus motibus mouet vt stōus ⁊ intestina: q̄ materie eorum sunt mo biliores: ⁊ ideo hab uere vnam tunicam vel duas confusas.

a ¶ Quartuz est ⁊c.] ¶ Cōsiderādū ꝙ qñ iste. 2. opatiōes in vno mēbro sunt intense: vtrāqz oportuit fieri suo tpamēto ex sua pte: sicut in stō: sz qñ vna opa tio est debilis ⁊ alia fortis pñt vna cōplexione fieri: si cut sensus in neruo qui est fortis: ⁊ digō in neruo q̄ ē debilis fiunt vna cōpl'one Cōsiderādū so ꝙ lz dicat ꝙ tunica extrinseca facit magis ad digōnez: h̄ est ad digōnez absolute: sz ad di gestionem vt kili factuus facit magis intrinseca tu nica: vñ magis filatur chi lus ei. Dubitat q̄ alterās prius alterat medium quā extremuz: ḡ tunica carno sa prius calefaciet tunicaz neruosaz quā cibū q est di gestus in potentia: ḡ tuni ca neruosa īpediet in sen satione pp nimiū calorem: hic esset difficultas quā tā git so celi ⁊ mundi: Auer. ꝯmen. 42. tu tñ recurre ad ea que diximus de q̃ttuor modis cōplexionū. s. in. c. Dico ꝙ deus: sentiēs so nō pōt sentire nisi obuian do. Contra q̄ sensibile po situz supra sensum nō facit sensum: ḡ tunica intrinse ca nō debuit īmediate oc currere sensibili cibo vel potui: q̄ non sentit illud. Quidā dñt ꝙ sensibile po situz supra sensuz facit sen sum. s. obtusum siue maluz: vt intelligit a cōmentatore so de aīa ꝯmē. 116. Hec solutio nō valet: q̄ stōus nō male vel obtuse sentit ciboꝝ q̄litates: imo bñ. Aliȷ̄ dñt absolute ꝙ sensibile posituz supra sensuz facit sensum per se: sz accidit sibi ꝙ nō faciat: ⁊ ideo in quocūqz sensu mediuz cōcurrit per accidēs: ⁊ est intētio trusiani sup tegni trac. 3. illo. c. nerui so ⁊ tenātos pūctura. Nos nō ꝓsegmur hoc. Aliȷ̄ dñt ꝙ sensus tactus sine medio sentire pōt: mediuz aūt reqrit in tri bus sensibus. s. auditu ⁊ odoratu ⁊ visu: hāc opinionez reprobat ꝯmen. 2. de aīa preallegato ꝯmēto. Nos diximus ꝙ sensus tactus indiget medio intrinse co: ⁊ illud est caro: vt Auer. 2. de aīa ꝯmē. 108. ⁊ vocat illaz quasi mediū: q̄ nō est mediū extrinsecū: tunica ḡ intrinseca neruosa nō occurrit īmediate neruis ex quib⁹ ipsa cōponit: sz mediate aliquo carnoso nō faciēte vnā tunicā distin ctaz a neruosa pte: sz ex illo neruoso ⁊ modico carnoso vel aliq̄ re filī carni fit

conditū ne resoluatur ⁊ egrediatur. Re solutiōis vero timor prouenit causa sue raritatis si vnam haberent tunicam. Et exitus timor est ideo ꝙ propter hoc etiā ad scindendum essent apte. Et hoc qui dem corpus quod in eis est recunditum est sicut spiritus ⁊ sanguis qui in arteriȷ̄s sunt reconditi: in quoruz custodia valde est studendum ⁊ de quibus timetur ne pro nihilo recedant. Spiritus quidem propter resolutionem: ⁊ sanguis quidē propter fixuram. Ex hoc namqz maxi mum timetur malum. Tertium est quo niam cum alicui membro fuerit necessa rium vt sint ipsius attractio ⁊ expulsio motu vehementi factum est vnicuiqz ea rum singulariter instrumentum sine per mixtione ⁊ hoc est sicut stomachus ⁊ in testina. Quartum[a] est quoniam cum vo luntas fuerit vt vnaqueqz membri tuni ca operationi que est ei propria sit prepa rata: ⁊ vnaqueqz duarum operationum accidit propter complexionem ab alte rius operationis complexione diuersam

fuit melius inter eas diuidere: sicut sto machus in quo fuit voluntas sentiendi virtutem esse. Quod quidem non fit ni si in membro neruoso ⁊ digerendi: quod similiter non fit nisi per membruz carno sum. Unicuiqz igitur harum duarum re rum tunicam posuerunt per se: tunicam nernosam virtuti sentiendi ⁊ tunicaz car nosam digestioni. Et natura quidem in trinsecam fecit neruosam: ⁊ extrinsecam carnosam. Potest nāqz digerentis ope ratio ad id qd̄ digestuz est in potētia sine occursu ꝑuenire. Sentiēs vero id quod sentit nō pōt sentire nisi obuiando ei sen su vz tactus. ¶ Et dicemus[b] ēt ꝙ sunt quedam membra quorū complexio san guini est propinqua. Non ergo indiget sanguis in eorū nutrimento multotiens conuerti sicut carnis: quapropter in ea neqz foramia facta fuerūt neqz ventricu li qbus aliquāto tēpore nutrimētū quod ei digeritur immoretur: ⁊ deinde caro ex eo nutriatur: immo ilico cum ei nutrimē tum occurrit in ipsam conuertitur.

vna tunica: q̄ dr̄ iterior: ⁊ dr̄ neruosa a pdñio ptiū neruosaꝝ ⁊ iō sensibile non occurrit sēsiterio īme diate: imo cū aliq̄ carne vl' re illi ꝓportōali: ⁊ tu ꝯsidera.

b ¶ Et dicemus. Hec est q̄daz alia diuisio mēbroꝝ: ⁊ est generalis. Cōsider ā duz ꝙ ex hoc aliqui dñt ꝙ sanguis nutriēs carnē nō transit per hūiditatē pri maz scdāz ⁊ tertiā: sz īmediate trāsit in carnē. Aliȷ̄ dñt ꝙ per oēs hūiditates trā sit: sicut qñ nutrit ossa ⁊ alia mēbra spmatica: sz tñ nō sic manifesto trāsitu ⁊ di stincto: sicut qñ nutrit sp matica mēbra: ⁊ lz neutra ptiuz possit demōstrari: tñ scdōs modus dicēdi q ma gis placet mihi pōt ꝯfirma ri nam inuenis paruis fit prima hūiditas: ⁊ iste sunt in carnez dispse pro nutri catione carnis: vt oēs affir mant. Amplius sunt pori maiores ⁊ minores in qb⁹ poterit fieri ros ⁊ cābium Dubitant vtrum medulla nutriat ossa: vr̄ ꝙ sic per Aui. hic ⁊ in sequenti cap. ⁊ Gal. tertio de v̄tutib⁹ nā libus vlti. c. In ꝯ̄rium q̄ ē supfluitas alimenti: vt ari. so de pti. aīaliuz ca. de me dulla. Et mesue de appro batis ca. de pypleumonia. Ampli⁹ oīa ossa illā hñt qd̄ ē falsum: q̄ ossa leonis nō hñt ꝯcauitates: vt. 3. de hystoriȷ̄s. c. de ossib⁹. Iā di xim⁹ ꝙ ossa hñt medullā diffōrmē: ⁊ ꝙ aliq̄ ps illius medulle est nutrimentum ⁊ aliqua est superfluitatas sz melius est dicere ꝙ me dulla nutrit ossa: nam cuz ossa lōgiori tēpore debue rint transmutare nutrimē tuz debuit in eis esse recō dituz: sed non inuenimus ad sensum reconditum in eis nisi medullaz. Dicamus etiam ꝙ cū hoc est su perfluum alimenti scilicet superfluuz in quanto: q̄ est vltra id quod pro vna vel pro presenti nutricatione egent: ⁊ ideo dicitur superfluitas: vnde. A. neces se est vt nutrimento ampliori q̄z eis tunc sit necesse repleantur: idez colligitur ab Auic. 12. de animalibus. 8. capitulo: ⁊ vult ꝙ medicus non debet plus dis putare de isto. Contraria cessant: ad illud quod dicitur de leone. Dicendum ꝙ habent cauernas ossa eius: non tñ sic manifestas sicut in aliȷ̄s animalibus.

a ¶ Membra autem ⁊c.] ¶ Hic cañ. est completiuus: ⁊ cum hoc ponit di uisionem generalem: ꝙ membra quedam sunt fortia naturaliter: quedam de bilia. Nos deinceps procedemus ad capitulum de virtutibus: sequendo cōem errorē. Nā scia anothomie deberet primo doceri introducēdis: sicut docent lr̄e alfabeti debenti discere ⁊ legere: Benedictus deus ⁊ virgo maria.

Jacobus

metur de his ne ꝑ nihilo recedāt. i. a q̄libet leui cā pdant vcz spūs pp resolu tionē. i. ꝑ viā resolutionis ⁊ sanguis pp fissurā arterie q̄ maximū maluz timet ex hoc. s. recessu sanguis ⁊ spūuz timet. n. syncopis ⁊ ꝯñr mors. ¶ Sz arguet aliquis ꝙ pp hoc iuuamentum non fuit opus duplici tunica neqz pp p̄dictuz q̄ sufficiēter ⁊ meli⁹ ꝓuideri poterat faciēdo solū vnā tunicam ita spissaz vt sunt ambe vel spissiorē aut faciēdo ipsaz duriorē sicut sunt tunice cistis fellis ⁊ vrine: tunc. n. virtus vnita in vnica tunica fortior erit seipsa dispsa in duabus. ¶ Dic ꝙ si ita fuisset facūt: alia inde surrexissent incōmoda. ¶ Primū minor obediētia arterie ad motū. ¶ Scdz defectus peruietatis que debet arteriȷ̄s: debent enim esse porose ꝑuie quatinus in eas venalis sanguis libere resudet ⁊ effici valeat arterialis. ¶ Tertiū iuuamentū est vt cum attractio ⁊ expulsio vehemētes fuerint necessarie alicui mēbro attractio habeat propriaz tunicam ⁊ proprios villos in illa tunica sibi deputatos ⁊ expulsio similiter aliam pro priam tunicam ⁊ alios villos in sua tunica nō ꝑmixtos cū attractiuis. Exem plum dat prin. de stomacho ⁊ intestinis. Et quo ad intestina cōtradicit Gal. q negauit eis inesse virtutez attractiuā quātomagis attractionē motu vehemē ti. ¶ Quartū iuuamentū est q̄ cū voluntas conditoris fuerit ꝙ vnaqueqz tu nica mēbri sit preparata operationi q̄ est ei propria. Et vnaqueqz duarū ope rationū illius membri accidit. i. prouenit ꝓpter complexionē diuersaz a com plexione alterius fuit melius inter eas diuidere. i. vnaz tunicaꝝ illius mēbri fa cere diuisam seu distinctā ab alia. Exemplificat de stomacho in quo fuit volū tas ꝯditoris ꝙ essz virtus sentiēdi qd̄. s. sentire nō fit nisi ꝑ membrū neruosuz: ⁊ virtus digerēdi qd̄. s. digerere nō fit nisi per membrū carnosuz. Deus igit ⁊ natura posuerūt vnicuiqz harū duaꝝ rez. s. virtutū sentiēdi ⁊ digerēdi tunicā ꝓpriam ꝑ se: videlz tunicā neruosaz virtuti sentiēdi: ⁊ carnosaz virtuti digerē di. Et cū dicit hic p̄n. ꝙ digerere nō fit nisi ꝑ membrū carnosuz intellige ꝙ for tius ⁊ aptius fit p̄ma digestio cōis in stō ꝑ partez carnosaz q̄z ꝑ neruosaz. Non est tñ negandū ptez stōi neruosaz ad illam cooꝑari cū chilus fit albus ei similis ⁊ aliquo mō nutriat ipsaz. ¶ Sz posset aliqs querere cur nā fecit tunicaz sto machi intrinsecā neruosaz ⁊ extrinsecā carnosaz. Rñdet prin. dicens id ideo fuisse q̄ opatio tunice digerentis pōt preuenire ad digestibile sine occursu. i. corporali ꝯtactu. Sz tunica sentiens nō potest sentire sensibile sensu tactus ni si obuiando ei. i. corporaliter tangendo ipm sicut si cuspidē aliquā corpori ap propinquares quāto magis posses nō sentire nisi tāgeret corpus. ¶ Sz ꝯtra: sensibile positū supra sensuz nō facit sensum vel sensationez. Iuxta illud Ari. scdō de aīa. tex. 116. Ipso aūt sensitiuo tacto neqz ibi neqz hic fiet vtiqz sensus. Item nos sentimus ictus per medium scuti vel clipei ibi tex. 115. Item senti mus ensem quem tenemus per medium chirotece. Item propinqui facti igni sentimus ipm preter ꝙ tangamus eū. ¶ Attende hic primo ꝙ nō fuit intētio prin. negare oīno sensuz posse fieri medio aliquo intercepto inter sensitiuuz ⁊ sensibile. Nā huius ꝯtrariū manifeste appet ⁊ determiat Ari. 2. de aīa tex. 115. dicēs. Sz differt tāgibile a visibilib⁹ ⁊ sonatiuis qñ illa qdez sentimus ex eo

De partibus

ꝙ mediū mouet nos: tāgibilia so sentimus supple nō a medio. i. ab opatione medȷ̄ ī nos: sz simul cū medio sicut ꝑ clipeū ꝑcussus: nō. n. clipeus ꝑcussus ꝑ cussit: sz simul accidit vtraqz percuti: immo fuit intētio p̄n. ꝙ v̄tus sensitiua nō diffundit se vel suam influentiam in sensibile distans ab eo sicut digestiua vir tus influit indigestibile quod ab eo distat. Si ergo sensibile distans a sensiti uo debeat sentiri necessariū est ꝙ influat aliqd in sensitiuū. Et q̄ sensibile qd̄ est appropriatuz sensui stōi nō ē īfluxiuū sz potius q̄dā p̄uatio. s. inanitio humi di cibalis grossi vel humidi aquei roridi vel motio suctionis paulatiua ad quā sequit appetitus calidi ⁊ sicci qui dr̄ fames vel humidi ⁊ frigidi qui dr̄ sitis: vt pz ex. 2. de aīa tex. 28. Ideo necessariuz est vt sensibile sit hic ꝯiunctuz sensui si debeat sensatio fieri. Nō. n. est sensus stōi quo suā ꝑcipit inanitionez velut sen sus tactus in aliȷ̄s mēbris. Sz est quidā particularis sensus ori stōi appropria tus vt ꝯgelatio dētiū q̄ dr̄ a qbusdā acciditas ē sens ꝑticularis dētib⁹ approꝑa tus. Et sensus capitis v̄ge hora coitus. Iuxta illud Auer. 2. collz. c. 13. de instro sensus tactus. Et istius v̄tutis q̄daz est qui cōicat oībus ꝑtibus carnis: ⁊ hic ē sensus: quarta q̄litatuz ꝯtrariaꝝ. 6. cali. frigi. hu. sic. Et q̄dā est ꝙ est ꝓpriū vni mēbro sicut est qñ os stōi sentit resol'onē factā in eo ⁊ iste sensus appellat famis ⁊ sitis: sz famis est sensus resolutionis grosse cali. ⁊ sic. ⁊ sitis est sensus resolu tionis sbe frigi. ⁊ hu. Ergo sensus ꝓpris est duplex. Et sensus capitis membri de titilatōe quā est in hora coitus: isti duo sunt cōmemorati in gñe sens tactus. ¶ Sz queret aliquis quale sensibile est inanitio vtrū ꝓpriū. s. calidū vel frigi dum hūiduz vel siccū durū vel molle aspeꝝ vel lene vel sensibile cōe. s. motus vel quies figura magnitudo vel numeris. Et cū nullū sit hoꝝ vr̄ ꝙ non sit sen sibile cōe. s. motus suctiōis paulatiuus: vl' sensibile ꝓpriū sub hūido ꝯp̄hensuz sicut tenebre sub lumīe. Est. n. p̄uatio humidi ⁊ p̄uatiue oppositoꝝ idē est sen sus. Iuxta illud Arist. 2. de aīa tex. 120. Amplius aūt sicut visibilis ⁊ inuisibilis erat quodāmō visus sili ⁊ reliq oppositoꝝ sic est tactus tāgibilis ⁊ intāgibilis. ¶ Sz rursus q̄res q̄r inanitio nō sentit ab oībus mēbris sensitiuis sz ab orifi cio stōi soluz. Dic ꝙ deus sic statuit ne tpe famis totū copus cruciaret. Uel dic ꝙ motio suctionis q̄ debilis est ⁊ paulatiua nō sentit nisi a sensu vehementer forti ⁊ acuto. Et talis ē sensus orificȷ̄ stōi. ¶ Ad obiecta: p̄muz ante solutū est in initio huius capl'i vbi de neruis agebat. Ad s̄m ⁊ tertiū pz quid sit dōm ex p̄missio notabili. Ad. 4. dic ꝙ nō sentimus ignē dū distat a nobis sz calorez ab eo influxū.

¶ Et dicemus ⁊c.] ¶ In hac pte. 9. istius ca. q̄ est de diuisiōe mēbroꝝ penes eē ꝓpinq̄ sanguini vel ab eo remota p̄mo tāgit p̄n. p̄mū mēbrū diuisionis cū suis sequelis. Scdō scdz cū sequelis eius ibi [Et sunt ex mēbris.] ¶ In p̄ma pte dicit ꝙ q̄dā sunt mēbra quoꝝ cōpl'o est ꝓpinq̄ sangui. i. ꝯpl'oni sanguis. Ex quo sequunt duo. Primū est ꝙ in eoꝝ nutritōe sanguis nō īdiget ꝯuerti multotiēs. i. multis ꝯuersiōibus sicut carnis. i. tal' est ꝯpl'o carnis. Scōm est ꝙ non fuerunt in tali membro facta foraminna nec vētriculi in quibus nu trimentum maneat aliquanto tempore quod ei. i. pro nutriendo digeritur: im mo statim cum nutrimentum occurrit illi membro conuertitur in ipsum.

¶Et sunt ex mēbris ⁊c.] ¶In scđa pte dicit ꝙ sunt alia ex mēbris quoꝝ ꝯplexio est valde remota a cōplexione sanguis. Ex quo sequunť tria. Primū est ꝙ opꝫ vt sanguis qui nutrire debet ea ꝯuertať ordinatim multis conuersionibus in similitudinē substātie ipoꝝ ⁊ tale est os. Scđꝫ est ꝙ in creatione.i.a pncipio plasmatōis taliū mēbroꝝ fuit in eis vnū foramē ꝯtinens tādiu nutrimentū eoꝝ donec fuerit ꝯuersuꝫ ad silitudinē ipsoꝝ sicut est in osse coxe ⁊ in osse adiutorij vel fuerunt in eis plura foramina sepata abinuicem dictum ꝯtinentia nutrimētum sicut in ossibus mandibule inferioris. Tertiuꝫ est ꝙ necessariū est talibus membris repleri ampliori nutrimento qꝫ sit eis necessariuꝫ pro vna hora vt ipa ꝓcedāt paulatiꝫ ⁊ paulatim conuertendo illud ad similitudinē eoꝝ. Adde dictis tertiuꝫ mōꝫ membroꝝ dicens ꝙ sunt aliqua media media īter predicta sicut vene nerui ⁊ habebis cōpletaꝫ diuisionēꝫ.s.ꝙ mēbroꝝ quedā sunt propinqua sanguini. Alia valde elōgata ab eo. Alia media īter hec. ¶Attēde hic primo circa pmaꝫ ptēꝫ ꝙ licꝫ sanguis sit multum ꝓpinquus carni tam in substātia qꝫ in complexione reqritur tn̄ vt prius transeat per tertiā digōnem que fit in venis qꝫ fiat caro. Et id innuit Gal.3.cōplexionū ca.2. vbi loquēs de vino dicit. Fit eius nutrimētum ⁊ penetratio ipsius velocissime: verūtn̄ opꝫ vt hoc remaneat donec digerať in instrumentis.s.stō epate ⁊ venis. Nō.n. possibile ē vt nutriat corpus nisi ante ꝓcesserit eius digō in mēbris his. Qđ aūt est preter ꝙ recipiat ꝑmutationē in his instrumentis nō est possibile vt sit nutrimentū corporis aīalis et si tota die ⁊ tota nocte pleueret tangēdo mēbra vel corpus exterius. Et huius rei signū est ꝙ si sanguinē ab extra imposueris vlceri mundissimo neqꝫ carnem labiorum vlceris nutriet neqꝫ deperditā restaurabit. ¶Attende scđo ꝙ lꝫ caro nō habeat foramina manifesta sicut hn̄t ossa sunt tn̄ in ea pori multi occulti in quibus recipitur ⁊ elaboratur eius nutrimentū. Aliter.n. non posset vniformiter nutriri cū penetratio corpoꝝ non sit possibił. De scđa vero parte tractabitur in sequenti capitulo.

¶Et sunt ex membris quedam quorū complexio a sanguinis complexione valde est remota. Ideoqꝫ cum necesse fuerit sanguinem ea nutrire oportebit vt in similitudinem substantie ipsorum multis conuersionibus ordinatim conuertatur sicut os. Qua propter in creatione ossium aut vnum positū fuit foramen quod eorum nutrimentum tanto contineat tempore quanto illud in eius similitudinem conuertatur: sicut in osse cruris ⁊ adiutorij: aut foramina multa in ipsis diuisa sicut in ossibus mandibule inferioris. Et membris quidem que sic sunt necesse est vt nutrimēto ampliori qꝫ eis tūc sit necesse repleantur: vt paulatim ⁊ paulatim procedant illud in sui similitudinē conuertendo. ¶Membra autem fortia superfluitates suas ad membra debilia sibi vicina expellunt sicut cor ad ascellas ⁊ cerebrum ad loca que sunt post auriculas ⁊ epar ad inguina.

¶Summa prima doctrine quinte fen prime primi: est de ossibus. Et sunt eius triginta capitula.

¶Mēbra aūt ⁊c.] ¶In hac decima pte que est de habitudine mēbroꝝ fortiū ad debilia dicit pn̄. ꝙ membra fortia mittunt suas superfluitates ad debilia sibi propinqua. Et ponit tria exēpla. Primū est de corde quod mittit suas superfluitates ad subascellas. Scđꝫ est de cerebro quod mittit ad ptes que sunt retro aures. Tertium est de epate quod mittit ad inguina. ¶Attende hic primo ꝙ quēadmodum in habitatione seu domo bene ordinata sunt aliqua loca recolligētia īmundicias habitationis sic in humano corpore sunt alique partes ordinate ad recipiendum superfluitates membrorum perfectioꝝ: ⁊ he partes sunt duoruꝫ modorum. Nam quedam ordinate sunt vt sint vie ordinarie superfluitatum decisaꝝ a digestionibus. Alie sunt ordinate ad recipiendum superfluitates innaturaliter cōgestas in mēbris pncipalibus. Et he partes dicuntur emunctoria pncipaliū mēbrorum. ¶Attēde scđo ꝙ in corporibus perfecte sanis prime partes sufficiunt ad pfectā emūdationeꝫ corporis sed vtute existente adeo imbecilli vt non possit per vias ordinarias foras expellere peccantes humores vel vijs ordinarijs existentibus clausis aut oppilatis ⁊ membris pncipalibus grauatis repletiōe emūctorijs opus est ad que principalia suas mittant superfluitates vt videmus in apostematibus pestilentialibus ꝙ cerebro infecto fit apostema retro aures vel in faucibus. Et infecto corde fit apostema in titillicijs seu subascellis. Et infecto epate fit apostema in inguinibus. ¶Attende tertio ꝙ in emunctorijs mēbroruꝫ principalium natura statuit quasdam glandulosas carnes spōgijs similes vt sint magis idonee ad receptionem humoruꝫ sicut in spongijs videmus aquositates faciliter imbibi. Et in illis glandulis sunt quedam humiditates naturaliter recollecte gratia humectationis membrorum multi motus sibi propinquiorum vt glādule retro aures humectant iuncturaꝫ mandibularum ⁊ glandule subascellarum iuncturam adiutorij cū spatula ⁊ glandule inguinū poꝝ vrine ⁊ spmatis. ¶Attēde.4.ꝙ sicut dicte glandule sunt emunctoria mēbroꝝ principaliū sic cutis est quodāmodo emūctoriū totius corpis ⁊ iuncture sunt emūctoria venaꝝ sicut pꝫ in guttosis.

¶Summa.1.doc.5.fen prime primi: est de ossibus. Et sunt eius triginta cap.

¶Sermo vniuersalis de ossibus ⁊ iuncturis eorum. Capitulum primum.

Dicemus ꝙ ossium ⁊c. ¶Determinato de mēbris generaliter in capi. pcedēti princeps consequenter in hac summa ⁊ quattuor alijs sequentibus summis determinat in speciali de anothomia membroꝝ simpliciuꝫ ⁊ eis proximorum in simplicitate.s. de ossibus musculis neruis arterijs ⁊ venis tanqꝫ de his que plura numero sunt ⁊ magis necessaria sciri inter simplicia ad recte operanduꝫ tam in medicina qꝫ in chirurgia. Et de carne non facit princeps propriam summā qꝛ caro musculosa que plurima est in corpore cadit sub determinatiōe musculorum tanqꝫ pars eorum: ⁊ corde similiter ac ligamenta. De carnibus vero membrorum interiorum ⁊ de glandulosis in tertio agetur vbi tractabitur de anotomia membrorum compositorū ⁊ de pāniculis etiaꝫ. Sed de adipe ⁊ pinguedine cum pauca in eis inueniatur diuersitas ⁊ sint membruꝫ vile: immo ꝺm aliquos non sunt membrum sed superfluitas vtilis non fuit opus de eis facere summam sed sufficit quod de zirbo dicitur ⁊ pinguedine renum tertio cano. Cartilagines vero plurime sunt innexe ossibus ⁊ cadit earuꝫ determinatio aliqualiter sub determinatione ossiuꝫ exceptis cartilaginibus epigloti de qbus ageť in summa musculoꝝ ca.11. ¶Queret hic aliquis qd medico ꝯfert anatomia. Dic ꝙ recta diuisio mēbroꝝ que grece dr̄ anatomia ab ana qđ est rectum ⁊ tomos quod est diuisio. Primo eleuat animuꝫ ad contēplandū circa sapientiam ⁊ virtuteꝫ creatoris ⁊ laudandum eum in mirabilibus suis qui particulas oēs cū ordine ⁊ mēsura artificiosissime ꝯstituit vnāquāqꝫ ꝓprio deputans officio. Scđo ad cognoscēdum medicine subiectum proximum. Tertio ad curas morboꝝ quas variari necesse est ꝺm diuersitateꝫ patientium particularuꝫ. Quarto ad ꝓnosticationis rectitudineꝫ. Alia iuuamēta anatomie ponunť a G. primo interiorum.c.1.⁊ ab haly.2.tegni iuxta tex.20. trac.de vētre. Ex quibus manifestum ex tex.23. Nō apparentia vero ⁊ tex.30. Et ꝺm hanc proportioneꝫ Et quot sunt ꝯsideranda in ea ponuntur ab Alixādrino.ā.lib.de sectis Gal. ibi diximus superius ēperi. Et Auic.2.huius doc.3.c. 1.§. Et de signis ēt declarat anatomie necessitateꝫ ¶Queret iterum aliquis quare prin. post anatomiam simplicium membroꝝ non statim subiungit anatomiā organicoruꝫ sicut facit ras.1.almāsoris: ⁊ Auer. primo colliget. Dic ꝙ licꝫ ordine doctrine speculatiue medicine sic fieri ꝯuenientius esset magis: tn̄ practice ꝯfert ad facilē inuentionē in eodē passu tractare de anatomia mēbri ꝯpositi ⁊ mō ꝓuandi sanitateꝫ eius ⁊ de passiōibus que ei accidūt ⁊ cāis signis ⁊ curis morboꝝ sicut facit pn̄. 3.huius qꝫ spsim hincinde ꝓdicta dispsa esse vt in lib. colliget ⁊ in almansore. Et qm̄ anatomia visu ⁊ expientia magis qꝫ rōcinijs dignoscił ꝓponimus breuiter exponere hic textū spretis ambagib⁹ ⁊ multitudīs qōnuꝫ ⁊ argumētoꝝ.

¶Sermo vniuersalis de ossibus ⁊ iuncturis eorum Capitulum.i.

Dicemus ꝙ ossium que sunt in corpore: alia sunt sicut fundamentū: quoniam super ea est corpus fabricatum sicut spondiles dorsi. Spondiles namqꝫ ille corporis sunt fundamentum super quas ipsum fabricatū est: quēadmodum nauis super lignum fabricatur quod in ea primum ponitur. Et alia sunt que sunt in corpore sicut clipeus ad tuenduꝫ sicut os cranei. Et alia sunt que sunt sicut arma quibus bellatores impedientes repelluntur sicut ossa que vocantur simenia que sunt spondiles dorsi sicut spine. Et alia sunt quibus iuncturaruꝫ vacuitates repleniť: sicut ossa sisamia que inter ossa digitorū existunt. Et sunt alia que sunt ad corpora suspendenda que suspensione indigent sicut os laude assimilatuꝫ qđ est musculi gutturis ⁊ lingue ⁊ alioꝝ suspensoriuꝫ. Omnia aūt ossa corporis sustentaculuꝫ sunt ⁊ erectio.

¶Dicemus ꝙ ossiū ⁊c.] ¶In hoc cap. pmo narrat pn̄. iuuamēta ossiū in lrā pn̄ti. Scđo diuersitates eoꝝ penes soliditatē ꝯcauitatē ⁊ porositateꝫ ibi[Et ossa quidē] Tertio agit de ꝯiunctione ⁊ vicinitate ossium ⁊ de modis varijs cōiunctionum ipsorum adinuicem ibi[Omnia vero ossa.]

a ¶In prima pte prin. tangit.5 specialia iuuamēta ossium ⁊ vltra hec vnum qđ est cōmune oibus. Primū iuuamentuꝫ est eē vt fundamentuꝫ supra qđ fabricatū est residuuꝫ corpis sicut supra primuꝫ lignū in longitudine nauis ꝓtēsuꝫ fabricatur nauis. Et hoc iuuamētuꝫ prestāt spōdiles dorsi. Et intellige ꝙ spondiles sunt fundamentū corporis nō in ordine formatiōis sic ꝙ primo creentur ⁊ postmodū alia sup eas paulatiꝫ fiant: īmo mēbra principalia pmo formantur: sed intellige ꝙ sunt velut fundamētuꝫ virtute firmationis ⁊ stabilitatis: vt dictū est etiam.c. precedenti.§. Primū mēbroꝝ. Scđꝫ iuuamētuꝫ est esse velut clipeus ad defendendū: ⁊ hoc iuuamētum prebet cerebro craneuꝫ verū magis ꝓprie compararetur cassidi vel galee qꝫ clipeo qꝛ cranei figura similior est figuris huiusmodi. Tertiū est esse velut arma repulsoria bellatorum. Et huius iuuamenti sunt ossa simenia que sunt velut spine infixe sup spondiles dorsi: quēadmodū enīꝫ cuꝫ lancea vel ense quis repellit hostes sic cū simenijs dorsum repellit occurrētia deforis. Quartū iuuamētuꝫ est replere vacuitates iuncturarū. Et hoc iuuamentū prestant ossa sisamina reperta in iuncturis digitorum manus. Que dicūtur sisamina qꝛ fere sunt equalia in quātitate ⁊ similia in figura a granis sisami. Et implent vacuitates tali moderamine ꝙ nō impediunt aliquo modo flexibilitatem iuncturarum: īmo corroborant earū firmitateꝫ. Iuxta illud principis.c.22. istius summe. Et vacuitates quideꝫ implent que in iuncturis existunt ꝓpter augmentū firmitudinis ossa minuta que sisamina vocantur. Nā si penitus implerent iuncturarū vacuitates redderēt eas rigidas ⁊ ineptas ad inflexiones quēadmodū gipseuꝫ phlegma duꝫ in eis petrificatur reddit eas implicabiles in chiragris nodosis. Quintuꝫ iuuamētuꝫ ē esse suspensoriū vel id ad qđ suspenduť mēbra quedā que suspensione indigent: ⁊ hoc iuuamētuꝫ prebet os in gutture existēs simile littere grece que lauda dicitur: cuius figura est talis Λ. ¶Attende hic primo ꝙ duplex est os laude in corpe humano. Unum est in capite cooperiens vltimam parteꝫ cerebri. Aliud est in gutture positū directe supra epiglotuꝫ: de quo dicit prin.c.11. summe secūde doc. presentis. Ubi aūt est epiglotis ⁊ corā ipsa est os triangulatuꝫ ⁊ lauda vocatur qđ laudā grecaꝫ litteraꝫ significat ⁊ est ita Λ. In creando vero os huiusmodi existit iuuamētuꝫ vt sit origo ⁊ principiū ex quo villi musculorum epigloti oriuntur: hec pri n. Ex quo pꝫ ꝙ istud os nō solū est suspensorium sed etiam origo plurium musculoruꝫ: non qdem ꝺm subām musculoruꝫ carnosam vel neruosam qꝛ neqꝫ caro neqꝫ neruus oritur ab osse sed ꝺm sbam ipsorum ligamētaleꝫ. ¶Attende secundo ꝙ istud os a Gal.7. de vtilitate pticularuꝫ.c.9. nominatur ẏodeum de quo dicit ibi. Quāuis.n. paruuꝫ sit maximas tamē ⁊ plurimas vtilitates prebet. Etenim lingue musculorū plurimi ex eo sunt ⁊ eorum qui sunt laringe idest superioris partis trachee arterie cōiugatio. Et quidaꝫ alij ad omoplatas.i. ossa spatulaꝝ supertensi stricti ⁊ longi. Et cū his alius robustus binarius qui ad pectus defertur: deinde ad alij duo musculi obliqui ad genam ꝑuenientes. Reliqui aūt qui valde parui ad radices quas quidam galloruꝫ plectris.i. calcaribus assimilant. ¶Attēde tertio ꝙ dictuꝫ os laude nō solū est suspensoriū ⁊ origo dictis musculis sed etiā premissorium defensiuum scutiformis cartilaginis seu peltalis que est cartilago anterior epigloti. ¶Attende.4.ꝙ sicut musculi dicti suspenduntur ⁊ firmantur a dicto osse sic dictū os firmatur ab eis: ⁊ natura iusta existens circundedit ipm equipotentibus contrarijs musculis vt fixum teneant ipsum in proprio loco.

Iuxta

Juxta illud.G.c.statiz allegato.Supallatuz aūt gibbis laringe hoc os ⁊ mul/tis musculis sicut dixi ad multas ptes occultatuz ab illis ipsis firmat ea que in oībus est iusta equipotentes sibi invicez oppositos musculos opante.Sextuz iuuamentū qd est cōe oī ossi est esse sustētaculū ⁊ erectio corpis vel saltez par/tiuz sibi adiacentiuz:nisi.n.forent ossa ⁊ cartilagines neqz corpus erigi posset neqz mēbra sed invicē cōplicarent sup sese decidētia:⁊ nulluz est os in corpore q̄ztūcunqz modicuz qd nō firmet aut sustētet aliqd.

¶Et ossa quidem que ad sustentandū tantum sunt:aut ad defendendum ⁊ ad membra mouēda necessaria non existūt solida facta fuerunt : licet sint in eis va/cuitates ⁊ foramina parua ⁊ pori que fuit necesse in eis esse. Eorum vero que propter motum etiam necessaria fuerūt in quantitate concauitatis augmentum factum fuit. ¶Et ipsorum concauitas in medio eorum posita fuit ⁊ vna:ne cor/pus eius receptaculis nutrimenti par/vis ⁊ separatis indigeret:quoniam laxū inde fieret : immo duruz factum est eius corpus:⁊ipsius nutrimentum quod est medulla in eius interiori est aggrega/tum. Juuamentum igitur additionis concauitatis intrinsece est vt sit leue.Et iuuamentum vnitatis concauitatis in/trinsece est vt fit ei corpus ipsius durius Et duriciei sui corporis iuuamentum ē ne in hora fortissimorum motuum rum/patur. Et iuuamentum medulle que est in eo est vt nutriat ipsum sicut ante de/clarauimus : ⁊ vt ipsum semper mollifi/cet ne frāgatur ideo ꝙ motus ipsuz exic/cat ⁊ vt fit ventrem habens ⁊ forte vt so/lidum.Concauitas vero est minor cum firmitudo magis est necessaria . Et est maior cum plus necessaria est leuitas.

¶Ossa autem porosa creata fuerunt si/cut nutrimenti quod nominauimus cau/sa : ⁊ propter additionem necessitatis: causa rei alicuius que necesse est vt in ea penetret sicut odor qui cum aere attra/hitur in osse colatorio simili: ⁊ cerebri su/perfluitates que per ipsum expelluntur.

b ¶Et ossa ⁊c.] ¶In hac pte scda que est de di/uersitate ossium penes so/liditatē concauitatē ⁊ po/rositatem primo tāgit pn. diuersitatez ossium penes horū soliditatē ⁊ ꝯcauita/tes.Scdo exequit de cōca/uis ibi[Et ipsoꝝ concaui/tas] Tertio de solidis po/rosis ibi[Ossa āt porosa.] ¶In prima pti.dicit ꝙ os/sa illa que fuerūt facta pp sustentationē ⁊ defensionē ⁊ non sunt necessaria ad motum mēbroꝝ: fuerūt fa/cta solida sine magna con/cauitate:q̄zuis in se habe/ant vacuitates aliquas.s. rimas ⁊ foramina parua gr̄a transitus aliquoꝝ per ea ⁊ poros q sunt ipsis ne/cessarij pro receptione sui nutrimenti . Sed illa ossa q̄ cū hoc ꝙ sustentāt ⁊ de/fendunt fuerūt ēt necessaria pp motū hn̄t in se cōcauitatez notabilis magnitu/dinis.Exemplū primoꝝ sunt craneuz ⁊ os paxillare qd est velut fundamentū totius capitis ⁊ ossa anchaꝝ que sunt sicut fundamētū totius trunci corporis. Nam in craneo non est medulla sz sunt rime multe inter superficiē eius extrin/secaz ⁊ intrinsecaz per quas fumi ⁊ vapores euolāt ad caput ascendentes.Et in osse paxillari sunt foramina multa gr̄a trāsitus sz nō magna nec medulle cō/tentiua.In ossibus ꝟo anchaꝝ sunt minuti pori recipientes ꝓpriū eoꝝ nutri/mentū.Exēpluz scdoꝝ sunt adiutoria ⁊ arūdines brachioꝝ ⁊ ossa coxaꝝ ⁊ arū/dines tibiaꝝ:de qbus dī libro de vti.pti.ca.18.Si.n.⁊ nunc maximis indigue/runt motiuis musculis coxa ⁊ crus ⁊ vlna ⁊ oīa alia talia quid opz estimare si neqz ꝯcauitatez haberēt ita magnaz neqz rara consistentijs facta fuissent.

¶Et ipsoꝝ ⁊c.] ¶In scda dicit pmo ꝙ ꝯcauitas ossiū ordiatoꝝ ad motū fuit posita in medio eoꝝ ⁊ fuit vnica.Et cā quare in medio posita fuit est vt nutri/mentuz ossiuz qd in ea ꝯtinet equaliter distribuat singulis ptibus ossis:nusq̄z eniz alibi poterat alimētuz in cōcauitate aliq̄ vna ꝯtineri vnde aptius ⁊ eq̄li⁹ a toto osse traheret.Et cā cur fuerit vnica est ne corpus ossis idigeret recepta/culis nutrimēti paruis plurimis qm̄ redderet inde laxuz ⁊ nō debuit esse laxū īmo corpus eius est factū duꝝ.Scdo dicit ꝙ nutrimētuz ossis habētis cōcaui/tatez qd est medulla est aggregatuz in interiori ipsius.s.in eius cōcauitate.Ter/tio dicit ꝙ iuuamētuz magnitudinis intrinsece ꝯcauitatis in osse cōcauo est vt sit leuius.Nā cōcaua ceteris paribus sunt leuiora solidis vt appet in stramini/bus arūdinibus ⁊ cānis.Et q̄zto sunt ꝯcauiora tanto sunt leuiora.Quarto di/cit ꝙ iuuamētuz vnitatis intrinsece ꝯcauitatis in osse cōcauo est vt corpus ip/sius sit durius.Ex hoc.n.ꝙ hz vnicā ꝯcauitatē que ꝯtinet sibi sufficiēs alimen/tuz nō fuit opus in ipsius sb̄a multiplicare poros sz mansit in se solida fortiter vnita ⁊ ꝯpacta.Quinto dicit ꝙ iuuamentuz duriciei corpis ossis cōcaui est ne rumpat tpe motuuz fortissimoꝝ.Sexto dicit ꝙ tria sunt iuuamēta medulle q̄ est in ossibus ꝯcauis.Primū est nutrire os.Scdz est mollificare ipsum ne cito frāgat ppea ꝙ assidue desiccat a motu:⁊ nisi medulla suā ꝓhiberet arefactio/nē ⁊ ipsuz humectaret redderet tādē frangibile facile vel ꝯtribile sicut vides ligna arida cito frangi ⁊ humida vix frangunt plicationis capacia.Tertiū est vt os ꝯcauū habeat vētrē seu ꝯcauitatē ⁊ sit cū hoc solidū.Nā nō posset eē so/lidū nisi medullā hēet in vnica ꝯcauitate que suppleat vices nutrimēti diffusi p diuersos poros. Septimo dicit ꝙ in ossibus cōcauis ordinatis ad sustētatio/nē ⁊ motū ꝯcauitas est minor qn̄ sunt magis necessaria ad firmādū ⁊ sustētādū q̄z ad mouendū.Et ipsa est maior qn̄ leuitas est eis magis necessaria q̄z firma/tio.Nā q̄zto maior ē hoꝝ ꝯcauitatis tāto leuiora sunt ⁊ ad motuz promptiora.

¶Ossa aūt ⁊c.] ¶In tertia dicit ꝙ ossa fuerunt creata porosa duplici de cā. Primo cā nutrimēti ipoꝝ qd noīatuz est in vltima diuisione ca.pcedētis vel in pte pcedēti vbi bis dī medullā esse nutrimētū ossis.Scdo pp additionē neces/sitatis.i.pp aliam necessitatē additam pme cāe vz cā penetratiōis alicuius rei quā necessariuz est per ipz os trāsire:sicut in osse sibi colatorio necesse est eē fo/ramina aliqua per que fumalis euaporatio que defert odores subintrās na/res puenire possit ad duo additamēta mamillaria sita in pte anteriori cerebri que sunt organum odoratus.Et iteꝝ in dicto osse necesse est eē foramina per q̄ trāseāt supfluitates decurrētes a cerebro ad nares ⁊ ad palatiz. ¶Cōtra pri/mam ptē instabit aliquis:pmo qꝛ ossa aīaliū fortissimoꝝ motuum vt leonū sunt solidissima ⁊ durissima in tm̄ ꝙ si simul ꝯcutiant exilit ignis ⁊ minime ꝯcaua/ta sunt q̄si nihil medulle hn̄tia.Juxta illud arist.3.de nā aīaliū ca.7.Nō inue/nitur in ossibus leonis medulla nisi in ossibus coxaꝝ ⁊ fociliū ⁊ est pauca sub/tilis.Et ossa pcipue leonis sunt dura magis ossibus alioꝝ aīaliuz:⁊ pp hoc qn̄ collidit vnū cū alio emicat ignis. Et iteꝝ dicit.2.de ptibus aīalium capi.6. Et quedā aīalia non hn̄t multā medullā.s.aīal hn̄s ossa fortia spissa sicut ossa leo/nis qm̄ in eis nō est nisi pua medulla ⁊ pp hoc fingit ꝙ non est in eis medulla oīno.Cōcauitas ḡ ossium nō ē necessaria pp motū.Jtē mandibula inferior est multi motus:ipsa.n.sola in masticationibus ⁊ vociferationibus mouet supio/ri existēte imobili in oī aīali pterq̄z in cocodrillo ⁊ tm̄ inferior mādibula nō ē cō/caua medullosa sed porosa dūtaxat:Juxta illud pn.in fine pcedētis ca. Qua/propter in creatione ossi aut vnū fuit positū foramen qd eoꝝ nutrimētū tanto ꝯtineat tpe q̄zto in eius silitudinē illud ꝯuertat sicut in osse cruris ⁊ adiutorij aut foramina multa in ipsis diuisa sicut in ossibus mādibule inferioris.Jtē os/sa coxarum sunt maioris cōcauitatis:⁊ pluris medulle q̄z brachiorum:⁊ tamē plus ordināt̄ur ad sustentationē ⁊ minus ad motuz q̄z ossa brachioꝝ.Jtez ossa digitorum plus ceteris ad motum ordinata sunt ⁊ tamen carent notabili con/cauitate ⁊ medulla. ¶Pro solutione istorum obiectoruz attende hic primo ꝙ cum ossa non habeant in se principium voluntarij motus actiuum sed a chor/dis ⁊ musculis moueantur oportet eorum corpulentiam fortitudini chorda/rum ⁊ musculorum correspondere cū facilitate ⁊ obedientia ad motuz.Et hu/ius maximum iudicium inquit Gal.11.de vtilitate particularum capitulo.18. est hoc scilicet quoniam debilibus animalibus vniuersis laxiora ⁊ magis con/caua:fortioribus vero spis/siora ⁊ pleniora facta sunt ossa cauente vt puto na/tura debilibus organis ap/plicare pondera magna: ita deniqz ⁊ canis ⁊ lupus ⁊ leopardus ⁊ vniuersa q̄/cunqz musculis ⁊ neruis sunt robusta porcis ⁊ oui/bus ⁊ capris spissiorem ⁊ duriorez habuerunt ossiuz substantiaz: hec Galienus Et qꝛ in quibusdam ani/malibus musculi ⁊ chor/de sunt valde fortes ⁊ fir/mi sicut in leonibus non fuit opus in eorum medio magna cōcauitate qua le/uiora fierēt neqz multa me/dulla quia paucissimum est quod resoluitur ab eis ob eorum duriciem ⁊ soli/ditatem.Jn homine vero secus est.Juxta illud Gal. vbi supra. Si igit homo non sic habet robur neqz musculorum neqz totius corporis:rationabiliter ei maxima ossiū non concaua solum sed etiam laxa fa/cta sunt.Et per hoc soluitur prima obiectio. ¶Attende secundo ꝙ de in an/dibula inferiori sentire videtur princeps ꝙ neqz cōcaua sit neqz medullosa vt allegabatur in secunda ratione.Sed aliter sentit Gal.Ait enim vndecimo de vtili.parti.ca.18.Etenim inferior gena habet quidem aliquam medullam in seipsa.Et paulo post subdit causam dicens.Causa vero ob quaz omnino ha/bet cōcauitatem cum oporteat esse durum timporales musculi sunt non existē/tes nobis fortes ita sicut leonibus vt spissuz ⁊ duruz ⁊ plenuz sustineant intri/stanter os. ¶Et pro eorum concordia dic ꝙ in quibusdam animalibus ha/bentibus timporales musculos fortes qui mouent mandibulam inferiorez vt in leonibus leopardis lupis ⁊ canibus os inferioris mandibule non habet cō/cauitatē medulla repletaz.Et hoc forte voluit pn.Sz aliter in hoīe est vt dixit Gal.⁊ pn.confitet sum.2.doc.istius ca.9.dicēs: ꝙ mandibula inferior in hoīe parue existit quātitatis in medio vacuitatem habens. ¶Attende tertio ꝙ os/sa digitoruz sunt dura ⁊ densa sine medulla propter tria.Primo qꝛ nuda sunt ⁊ ideo facile passibilia ⁊ frangibilia nisi essent solida . Secūdo quia chorde mouentes ea sunt dure ⁊ fortes sufficientes habiliter ea mouere lz solida sint. Tertio qꝛ sunt parua:⁊ nulla parua ossa medullaz habuerūt.Juxta illud Ga/lieni vndecimo de vtilitate particularum capitulo decimooctauo. Jncipia/mus igitur ab eo quod euidentissime apparet in omnibus animalibus scilicz ꝙ nullum paruorum ossium habet medullam: quoniā neqz concauitatez ali/quā vnam dignam ratione ⁊ magnam:sed si frangas solum habent has pau/cas quasdam ⁊ strictas.Si enim cum hoc ꝙ paruum est concauū esset omni/phariam esset debile.Sicut ⁊ si aliquod magnoꝝ plerum esset ⁊ spissuz sum/me vtiqz essz graue ⁊ difficile portabile:hec Gal.Et per hoc soluitur obiectio tertia. Ad quartam vero dic ꝙ in ossibus brachij tanta vel maior est concaui/tas ⁊ medulla sm magnitudinem sue molis quanta est in ossibus coxe.

¶Contra partem secundam in qua bis asseritur ꝙ medulla est nutrimentū ossium concauorum.Jnstatur primo de medulla spinali que non nutrit spon/diles cum sit eis dignior ⁊ panniculis circumuoluta ne tangatur ab eis. Se/cundo medulla est superfluitas nutrimenti ossium.Juxta illud Aristotelis.2. de partibus animalium capitulo.6.Jam ergo declarauimus causam propter quam est medulla in ossibus ⁊ ꝙ est superfluitas cibi sanguinis ex quo ciban/tur ossa ⁊ spine animalium.Non igitur est ossium cibus. Tertio medulla est calida ⁊ humida aerea:ossa vero sunt frigida ⁊ sicca terrestria sed nutrimen/tuz coniunctuz debet esse simile nutrito.Quarto medulla nec est humor quia neqz sanguis neqz phlegma ne cholera neqz melancholia:nec aliqua secūdaꝝ humiditatum qꝛ neqz humiditas innominata neqz ros neqz cambium neqz gluten ergo non nutrit.Quinto oportet in nutrimento ossiuz esse magnā me/lancholie partē.Dicit enim prin.auctoritate Gal.c.primo doctrine quarte hu/ius fen.Os nāqz carne durius nō existit nisi qꝛ sanguis cui substātia dura me/lancholica fuit admixta ipsuz nutriuit:sed medulla nō est dura melācholica: īmo mollis aerea. ¶Ad primū dic ꝙ spinalis medulla est membrum dignius spondilibus ⁊ origo motiuorum neruorum ⁊ nō est eiusdez rationis cū medul/la in ossibus contenta ideo de ea conceditur ꝙ nō nutrit ossa. Ad secūduz dic ꝙ medulla partim est cibus ossium partim superfluitas . Juxta illud prin.2. de partibus aīalium.c.6.Et medulla est sustentamentū ossis ⁊ superfluitas ci/bi ossis que conuertitur intra in expressione.Et est etiam cibus ad os:⁊ nō est mirum hoc qꝛ medulla cū est multa poterit ex ea ꝯuerti quid ad cibuz ⁊ quid prohibere ossa a superflua ariditate humectando per viā roris. Uel dic ꝙ me/dulla est superfluitas in quanto nō in quali sm has eius partes quibus actu non indiget os ad sui nutritionez.Uel dic vt plus alijs placet ꝙ medulla nu/trit ossa nutritiōe refocillatoria sicut chilus stomachū ⁊ ros mēbra. Galienus tamen sentit ꝙ medulla nutrit ossa:vnde dicit vndecimo de vtilitate particu/larum capitulo decimooctauo.Demonstratum enim est in naturalium virtu/tum sub memorationibus qm̄ medulla est familiaris cibus ossium.Ad tertiuz dic ꝙ medulla nō est adhuc nutrimētuz ossi ꝯiunctū donec ossis sb̄am fuit in/gressa.Et sunt in medulla ptes aeree qbus os humectatur ⁊ p quas restaurā/tur ptes ossis subtiliores deperdite.Nā paꝝ de terrestribus ab ossibus dissol/uitur propter eaꝝ duriciez.Sunt etiā in medulla partes alique terrestres que cedere possunt in ossis subām. Uel dic vt prius ꝙ nutritio ossis a medulla est refocillatoria. Ad quartū dic ꝙ medulla est sanguis dealbatus ⁊ inspissatus. Juxta illud Aristo.scdo de partibus aīalium.c.6. Medulla autem est nature sanguinee.Ad quintum dic sicut ad tertium.

c ¶Oia vo ⁊c.] ¶In hac pte.3.q̃ est de vicinitate ⁊ modis ꝯiũctionis ossiũ pͦtãgit pn.hĩtudinẽ ossiũ adinuicẽ in vicinitate ⁊ h̄ in hac p te. Scd̃o tangit tres modos ꝯiũctõis ossiũ subdiuidẽs tertiũ moduz ibi [Uicinitates vo.] Tertio exequit̃ de modis illis declarans eos ibi [Et iunctura quidem laxa.] ¶In pͣ pti.dicit tria. Primũ est ꝙ oĩa ossa sunt vicina ⁊ ꝯiuncta sꝫ.i. tota cõgeries ossiũ corpis est sic colligata ꝙ inter nullũ os ⁊ id qd̃ seqtur ipsuz est magna distantia. Eiusdẽ sñie meminit arist.3.de nã aĩa. 7.ca.dicens. Ossa vo que sunt in corporibus aĩaliuz sunt ꝯñtia adinuicẽ ⁊ ꝯiũctio eoꝝ est composita q̃m quedã eoꝝ applicant̃ quibusdaz ⁊ non põt os soluz esse p se in aliq̃ mẽbro. Et cã huius ẽ spãliter in hoĩe q: nisi ossa oĩa essent adinuicez cõcathenata nõ posset hõ stare erectus. ¶Sꝫ instabit aliqs p̃mo de osse quod est in medio cordis. Scd̃o de osse laude qd̃ est in gutture. Ista qdẽ in suis membris p se sola sunt nõ ꝯiuncta alijs. Dic si vis ꝙ nõ sunt ossa pfecta sꝫ velut cartilagines. Uel dic ꝙ in corde hoĩs cuiͦ ossibus est sermo nõ est os. Et os gutturis est alligatuz inferiori mãdibule. Scd̃m est ꝙ inter aliq̃ ossiũ est spatiũ paruũ ⁊ illud spatiuz implet̃ p laguahic cartilagiosa vł sĩlia cartilaginibus q̃ facta sunt pp eãdẽ vtilitatẽ pp quã cartilagines sunt facte.s.vt p ipsa melior fiat iũcturarũ se adinuicẽ fricãtiũ vicinitas ne sua duricie rũpant̃. Et hec vtilitas dicta est inesse cartilagini in p̃ncipio p̃cedentis ca. Et sunt laguahic teneritates adherẽtes extremitatibus quorũdaz ossiũ in ꝯiunctione eoꝝ adinuicẽ ne motu ꝯfricatiuo forti ⁊ frequẽti ossa sese cõminuant. Et est laguahic nomẽ arabicum ⁊ interp̃tat̃ latine q̃ posterius sequunt̃.i.q̃ extremitatibus ossiũ adherẽt: ⁊ est plurale q: nunq̃ʒ repit̃ hec teneritas ossis in iũctura in extremitate vnius ossis: qn sit alia sibi opposita in extremitate alterius: ⁊ in h̄ differunt laguahic a cartilaginibus. Et dicit notãter pn. vel cartilaginibus sĩlia q: laguahic sunt paulo duriora cartilaginibus ⁊ quasi media inter ossa ⁊ cartilagines. Et reperiuntur cõiter in iũcturis ossiũ multi motus vbi gibbositas vnius intrat alterius ꝯcauitatẽ sicut in iunctura ossis adiutorij cũ osse spatule ⁊ in iũctura ossis coxe cũ osse anche. Tertiũ est ꝙ in iũctura ossiũ vbi nõ est curandum de iuuamento illo qd̃ p̃stant laguahic.s.ne ossa se cõminuant iũctura inter ossa fuit facta sine laguahic sicut in mãdibula inferiori. ¶Attẽde h̄ primo ꝙ mãdibula inferior ex duobus ꝯstat ossibus in mẽto adeo fortiter ꝯiũctis ꝙ vix appꝫ eoꝝ iunctura. Et diuisa est hec mãdibula in duo pp eãdez cãm pp quã ⁊ totũ corpus in duo diuisuz est dextrũ.s.⁊ sinistrũ vt si nocumentũ vni pti accidat non ilico toti cõicet̃ ⁊ nõ diuisa est in plura duobus ne faciliter rũpat̃. Juxta id.G.11.de vti.pti.c.2. Inferioris vo gene os vnã hꝫ solaz in ipso diuisionez nõ oĩno manifestaz sꝫ extremitatez barbe quaz ppea ꝙ didimũ est corpus ppea dicebamus fuisse factã. Reliq̃ vo tota alterutrinq̃ʒ eius pars nullaz hꝫ ꝯiunctionẽ cauẽte vt puto nã ad multa ossa frãgere iferiorẽ genaz vt nõ facilr̃ sꝫ vehemẽtes motus dissoluat̃ ⁊ cõterat̃. ¶Attẽde.2.ꝙ q: in dicta ꝯiunctõe ossiũ mãdibule iferioris vnũ os nõ subĩtrat aliud: nec extremitas vnius mouet̃ in extremitate alterius: ita vt se possint inuicez cõterẽ: iõ inter ea nõ fuerũt posita laguahic seu cartilaginose extremitates: sed fortissime inuicem sine medio iuncta sunt. ¶Uicinitates ⁊c.] ¶In scd̃a pti.p̃mo distinguit pn.tres mõs iũcture ossiuz s.laxuz ⁊ strictũ ⁊ mediũ. Et subdiuidit strictũ in mõz iũcture fixuz ⁊ modrusi ⁊ mulsach dicẽs ꝙ vicinitates seu iũcture existentes inter ossa sunt multis modis. Nam q̃daz sunt ossa quoꝝ vicinitas est vicinitas iunctre laxe.i.que cõiungunt̃ inuicem iunctura laxa. Alia sunt quoꝝ vicinitas est vicinitas iũcture non multum laxe nec nimis stricte: sed coniunguntur iunctura media inter laxam ⁊ strictam. Alia sunt que ꝯiunguntur iunctura multum stricta. Et hec iũctura multuz stricta diuidit̃ in tres.s.in fixã que claualis a qbusdã dr̃ ⁊ modrusi que fratilis appellari solet: ⁊ mulsach q̃ iterp̃tat̃ ꝯtinue cõnexa. ¶Attẽde h̄ p̃mo ꝙ ossiuz ꝯiũctiones diuersitates recipiũt penes figuras diuersas extremitatũ ossiuz. Naz q̃dã ossiuz hñt in aliquo suoꝝ extremoꝝ ꝯcauitatẽ quã ingredit̃ extremitas alterius ossis. Alia hñt gibbositatez in altero extremoꝝ. Alia hñt ex vna pte gibbositatẽ ⁊ ex alia ꝯcauitatẽ. Alia hñt ex vtraq̃ʒ parte cõcauitatem Alia hñt ex vtraq̃ʒ pte gibbositatẽ. Alia ex neutra pte. ¶Attẽde.2.ꝙ iũcture seu applicationes ossiuz adinuicẽ q̃tuplici de cã fuerũt institute. Primo gr̃a motus. Et iunctura pp id facta p̃prie dr̃ articulatio. Juxta id.G.12.de vti.pti. ca.1. Sꝫ articulatio qdẽ ossiũ est cõpositio gr̃a motus qui sꝫ ipetũ facta. Scd̃o gr̃a trãspirationis: vt inter ossa cranei fuerunt iũcture sutulares ⁊ nõ fuit vnicuz os ꝯtinuũ q̃tinus fieret liberior per cranei suturas trãspiratio fumoꝝ ⁊ vaporum ascẽdẽtium ad caput. Tertio gr̃a trãsitus alicuius per spacia inter iuncturas: vt in osse cranei fuerũt iuncture per quas trãsirent aliq̃ ad ꝯstitutionẽ pãniculi tegẽtis craneũ ⁊ subintrarẽt vene alique ad durã matrẽ. Quarto necessitatis diuersitatis ptiuz: vt inter ossa cranei q̃dã oportuit esse duriora q̃dã rariora. Duriora qdẽ q̃ magis casibus exposita sunt. Rariora vo p q̃ resolutio magis fieri solet. Quinto gr̃a infallacie ⁊ vix passibilitatis: vꝫ vt si nocumentũ vni ossiuz ꝯtigerit nõ statiz alteri cõicet̃. Et pp hãc cãz fuerũt arũdies duplicate ⁊ ꝯiũcte tã in brachijs q̃ʒ in tibijs. Et has qnq̃ʒ cãs coapplicatõis ossiũ tãgit G.c.18.lib.xi.de vti.pti.dicẽs. Rememorari aũt oꝫ rursus ⁊ h̄ eoꝝ q̃ antea dc̃a sunt de vniuersa ossiũ cõpõne. Aut.n.gr̃a motus aut trãspiratõis aut alicuiͦ trãsitus aut ptiũ diuersitatis aut ifallacie ⁊ vix passibilitatis coapplicatõ eoꝝ ẽ fc̃a. ¶Attẽde.3.ꝙ gr̃a multiplicitatis motuũ ⁊ habilitatis eoꝝ nã iũcturas laxas p̃ncipalr̃ opata est ⁊ gr̃a firmitatis ⁊ maioris securitatis opata ẽ strictas vbi.s. nõ ẽ opus tãta motuũ mł̃tiplicitate: vt iũctura adiutorij cũ osse spatule laxissima facta ẽ q̃tinus brachiũ moueri põt anͣ ⁊ retro sub sup̃ dextrorsuz ⁊ sinistrorsuz: ⁊ iũctura ossis coxe cũ osse ãche laxa ẽt facta ẽ sꝫ minus p̃dicta: q: pluri indiget fixiõe ⁊ paucioribͦ motibͦ. Juxta illud.G.12.de vti.pti.c.4. Ita nãq̃ʒ qui sꝫ humeꝝ ⁊ ꝯtebꝝ articulus sit̃ qdẽ rotũdͦ certitudĩalr̃ sit̃ aũt ⁊ laxus factus ẽ pp hoc vtiq̃ʒ circũduci pñt vlna ⁊ crus a cõprehẽdentibus articulationes musculis ⁊ magis deuiuz vlna q̃ʒ crus. Nã hec qdẽ est apprehensionis organũ: illud vo ambulationis. Et ppea illi quidez diuersitas motus est familiarior illi aũt ãbulatiõis infallacia. Et inde est ꝙ adiutoriuz facillime dislocat̃ a iũctura sua. Juxta illd̃.G.ibi. Et ppea magis oĩbus articulis occupat̃ excidẽtijs is qui est s̃m humeruz nõ ignorãte hoc nã: sꝫ vt dictum est multotiens iã añ: q: repugnat constructionis infallacitas multiformitati motus qd̃ vtilius est alterutri articulorum eligente.

¶Oia veroͨ ossa vicina sunt ⁊ ꝯiuncta neq̃ʒ inter aliqd̃ os ⁊ os qd̃ ipsum sequitur magnũ existit spatium. Inter aliqua tñ eoꝝ inuenit̃ spatiũ puuz qd̃ cartilaginosa implent laguabic aut cartilagibus similia: que pp iuuamentũ creata fuerũt pp qd̃ ⁊ cartilagines. Et vbi qdẽ de iuuamento illo nõ est curandũ iũctura inter ea sine laguabic facta fuit sicut ĩ mãdibula ĩferiori. ¶Uicinitates vo que inter ossa existunt multis sunt modis. Sũt.n.ossa quoꝝ vicinitas iũcture laxe est vicinitas. Et sunt alia quoruz vicinitas est vicinitas iuncture non laxe neq̃ʒ multũ stricte. Et sunt alia quoꝝ vicinitas iuncture multuz stricte est vicinitas fixe aut modrusi. aut mulsach. Et iũctura quidẽ laxa est cuius vnũ ossium suoꝝ suis motibus facile potest moueri ita ꝙ alliud os non moueat̃ sicut iũctura rascete cum asseid. ¶Et iunctura dura non valde stricta ẽ illa cuius vnius ossiuz motus per se non est facilis: neq̃ʒ est nisi qdam modicuz sicut iũctura que est inter rascetã ⁊ pectinẽ: aut iunctura que inter oĩa duo ossa pectinis. ¶Iũctura vero valde stricta est illa cuius nullũ ossiuz vllo modo p se moueri põt: sicut iunctura thoracis. ¶Et fixa qdez est cuius vnuz ossium hꝫ additamentuz ⁊ aliud hꝫ foramen in quo figitur illud additamentuz fixione in qua nõ mouet̃ sicut dentes in suis originibus. ¶Et almodrus quidẽ est cuius vnumquodq̃ʒ ossium habet vacuitates et dentes sicut serra: et dentes vnius taliter sunt preparati ꝙ alterius ossis vacuitates ingrediuntur quemadmoduz erarij eris tabulas componunt. Et hec quidem iunctura vocatur senen ⁊ derzen: sicut sunt iũcture ossiuz cranei.

¶Et iunctura qdez ⁊c.] ¶In tertia pti.q̃ est de executõe declaratiua mẽbroꝝ p̃dc̃e diuisiõis ⁊ sb̃diuisiõis sũt sex pti. In p̃ma declarat iuncturã laxã. In scd̃a mediaz ibi [Et iũctura dura] In tertia valde strictã ibi [Juncta vo valde] In quarta iuncturaz fixaz ibi [Et fixaz quidẽ] In quinta iuncturã almodrus ibi [Et almodrus quidẽ] In sexta iuncturam mulsach ibi [Et mulsach quidem] ¶In p̃ma pti.dicit pn.ꝙ iunctura laxa est illa cuius vnũ ossiuz põt facilr̃ moueri suis motibus absq̃ʒ hoc ꝙ aliud os cui cõiunctũ est moueat̃: ⁊ talis est iunctura rascete cuz assehid. Et per assehid ĩtellige duas arũdies seu focilia brachij: ⁊ sunt duo ossa gracilia oblonga que p̃tendũt̃ a cubito vsq̃ʒ ad initiũ pue manus. Et p rascetaz intellige octo p̃ma ossa pue manus iũcta sit̃ in duabus aciebus: ⁊ hãc vocat.G.carpuz lib.de vti.pti. Quia ḡ rasceta moueri põt facile sine h̄ ꝙ arũdies moueant̃ cuz qbus iungit̃.iõ dr̃ ipsius iunctura laxa. ¶Attende p̃mo ꝙ tria p̃ncipalr̃ opantur laxitudinẽ iũcture. Primũ est laxitas ligamẽtoꝝ ⁊ pãnicullorꝝ circũdãtium eã. Scd̃z est applicatio gibbose extremitatis vnius ossiũ cũ fouea alterius absq̃ʒ h̄ ꝙ multũ gibbose extremitatis inglutiat̃ a cõcauitate. Tertiũ est defectus marginũ circũligãtiũ iũcturas. Et tria ꝯ̃ria reddũt iũcturã firmã ⁊ strictã. Juxta illud.G.2.de vti.pti.c.15. Ubi.n.motus articulationũ fortibus ⁊ multis actibus famulari debebat: ⁊ timor erat ab earuz violẽtia exarticulationẽ aliquã fieri vndiq̃ʒ huius articulatio cõstricta est: ⁊ ꝯtinet̃ multis quidẽ ab extra colligationibus nõ grossis aut mẽbranosis solũ: sꝫ ẽt rotũdis ⁊ cartilaginosis coronata. Eminẽtias aũt que intrant in ꝯcauitatibus sit̃ qdez eq̃les eis vt nusq̃ʒ sit aliqd laxũ: simul aũt abextra ingressorijs qbusdã quasi labijs certitudinalr̃ huc detẽtas: vbi aũt gr̃a paucoꝝ actuuz ⁊ nõ violentoꝝ facta est articulatio ibi nã seu nil timẽs subtiles qdem ⁊ mẽbronosas colligationes: laxam aũt totam oĩno ossiuz opata est coordinationẽ: hec Gal. ¶Attẽde scd̃o ꝙ iunctura rascete cũ arũdinibus lꝫ hic laxa dicat̃: est tñ firmior ⁊ strictior iunctura adiutorij cũ spatula ⁊ minus apta ad dislocationez. Cuius cãz reddit Gal.c.statiz allegato dicẽs. Fortiores.n.⁊ plures actus agimus eã que sꝫ carpũ.i.rascetã ⁊ cubituz mouẽtes articulationẽ inde ⁊ infallaces facte sunt sꝫ ipsas applicatiões ossiũ ⁊ s̃m copulantes eos musculos nõ grossos solũ: sed etiã duros vndiq̃ʒ factos. Que vo s̃m humeꝝ est articulatio seu raro qdez fortes motus opans vt plurimuz vo aut oĩno exñs in ocio: aut absq̃ʒ violẽtia mota laxã qdez ⁊ ipsoꝝ ossiũ hꝫ cõpõnem. Adhuc aũt magis mẽbranoꝝ q̃ circa ea: neq̃ʒ.n.cartilaginosas.i. duras sic̃ cartilagines: neq̃ʒ ipsas grossas neq̃ʒ oĩno duras sꝫ sufficiẽter tenues ⁊ molles faciliter ad plurimũ extẽdi potẽtes nã fecit. In articulationibͦ vo q̃ s̃m cubitũ ⁊ carpũ nõ grosse solũ: sꝫ etiã dure quedã facte sunt colligationes vndiq̃ʒ ꝯtrahentes ⁊ p̃hibentes plurimũ abinuicez abscedere ⁊ distare ossa q̃ s̃m articulationes: quocirca q̃ʒuis plurimũ cogant̃ agere violenter: tñ minus occupant̃ exarticulationibus articulatione que s̃m humerum.

¶Et iunctura ⁊c.] ¶In s̃a pti.dicit prin.ꝙ iũctura dura nõ valde stricta ẽt illa cuiͦ vnũ ossiũ nõ facilr̃ mouet̃ p se.i.sine alio osse sibi ꝯiũcto: nec ẽ motͦ eiͦ sine alio nisi qddã.i.aliqd modicũ. Et de ista dat duo exẽpla. Primũ ẽ iũctura ĩter rascetã ⁊ pectinẽ. Quid aũt sit rasceta nup dictũ ẽ. Pectẽ vo manͦ sunt ossa 4.eiusdẽ aciei vel ordis que mediãt inter rascetã ⁊ digitos. Et dr̃ pectẽ lib.de vtili.parti.a.G.methacarpiũ. Scd̃z est iũctura q̃ est ĩter q̃cũq̃ʒ duo ossa pectis. ¶Junctura vo ⁊c.] ¶In.3.pticu.dicit pn.ꝙ iũctura valde stricta est illa cuius nullũ ossiũ põt vllo mõ moueri p se.s.sine alio vel alijs sibi ꝯiunctis. Cuiͦ exemplũ est iunctura thoracis in q̃ sunt septẽ ossa p̃tensa a furcula vsq̃ʒ ad os cartilaginosuz qd̃ abextra tegit orificiũ stomachi: ⁊ hec septez sunt ĩ medio pectoris s̃m nemerũ veraꝝ costaꝝ: ⁊ ꝯiungunt̃ dextrorsuz ⁊ sinistrorsum cũ veris costis iunctura valde stricta. Cõiungũtur ẽt inuicẽ s̃m sub ⁊ supra iũctura strictissima. Et he sunt descriptiões mẽbroꝝ diuidentiũ iuncturã. Sequũtur declarationes membroꝝ subdiuidentium iuncturam valde strictam.

¶Et fixa ⁊c.] ¶In.4.pti.dicit prin.ꝙ iunctura fixa est cuius vnũ ossiũ hꝫ additamentũ: ⁊ aliud hꝫ foramẽ in quo figit̃ illud additamentũ fixione in qua.i. s̃m quã nõ mouet̃ os infixuz a suo loco: nisi p accidens.s.moto osse in quo ẽ: p̃ sicut claui naui infixi mouent̃ p accidens mota naui: ⁊ ista iunctura dr̃ fixa p̃pterea ꝙ vnum suoruz ossiuz in alio figitur immobiliter. Et hac iuncture specie coniunguntur dentes omnes cum suis mandibulis.

¶Et almodrus ⁊c.] ¶In.5.dicit pn.ꝙ iunctura almodrus est illa cuiͦ vnũquodq̃ʒ ossiũ hꝫ dentes ⁊ ꝯcauitates ⁊ dentes vnius intrãt in ꝯcauitates alterius taliter ꝙ replent̃ vtrinq̃ʒ ꝯcauitates dentibͦ velut si duas serras sic inuicẽ applicares ꝙ oẽs ꝯcauitates vtriusq̃ʒ serre exñtes inter dentes serraꝝ replerent̃ dentibͦ. Et p hũc modũ erarij seu opifices circa es cõponere solẽt ex ere tabulas. Et hec iunctura dr̃ senen.i.serratilis ⁊ derzen.i.dentosa. Uex Auer.p̃mo collꝫ.c.3.vocat eaz derasi. Et dr̃ arabice modrusi ⁊ modrus ⁊ almodrus. Unde in synonymis Auicẽ.sup illo vbo almodrus scribit̃ ꝙ est iũctura ad similitudinez dentiũ serre facta. Et hac iuncture specie iũgunt̃ adinuicez ossa cranei.

¶Et mulsach

¶ Et mulsach ⁊c.] ¶ In sexta pti. declarat prin. iuncturam mulsach diuisione ⁊ exēplo. Diuisione qdem qꝛ alia est cuius ossa in longitudine sunt ꝯnexa: alia cuius ossa sunt ꝯnexa in latitudine. Exemplo ꝟo p ossa arundinū brachij que sil'iuncta sunt in lōgitudine: ⁊ p ossa spondilium dorsi inferiorū q̄ simul iuncta sunt in latitudine. Dicit notanter inferiorū: qꝛ iunctura spondiliū supiorū non est mulsach cū non sit stricta valde. Et hoc ideo est ꝙ iferiores sunt plus ordinate ad fixionē ⁊ delationē ⁊ supiores sunt ad motus plus disposite. Est aūt iunctura mulsach continua ossiū ꝯnexio non dētalis neqꝫ clauosa. Nā mulsach arabice siue mlsahac interpretantur latine continuo connexa.

¶ Et mulsach quidem alia est que in lōgitudine est connexa sicut iunctura que est inter duo ossa assebid: alia est que in latitudine ꝯtinuatur sicut iuncture spondilium inferioruꝫ ex spondilibus dorsi. Earum enim que superius sunt iuncture non valde sunt stricte.

¶ De anathomia cranei. Cap. ij.

Omnium[a] quidē ossium cranei iuuamentum est ꝙ sunt clipeus cerebri ipsum cooperientia ⁊ ab oibus malis defendentia. ¶ Iuuamentum[b] vero in hoc ꝙ multa creata fuerunt: ⁊ non fuit vnum tantum os in duas partitur summas: quarum vna cōsideratur ꝓm res que sunt i cōparatione ipsius ossis: ⁊ alia ꝯsideraꝛ in cōparatione eius quod ipsuꝫ os colligit. ¶ Prima vero summa in duo diuiditur iuuamenta. Unuz est ꝙ si craneo impedimētū in vna sui parte euenerit fracture aut putrefactionis non erit toti craneo commune: quemadmodum esset si vnum foret os. Secundū est ne in partibus vnius ossis diuersitas in duritie ⁊ mollitie ⁊ raritate ⁊ spissitudine ⁊ subtilitate et grossitie habeatur. Et hec quidem diuersitas est necessaria propter intentionem quam in proximo dicturi sumus.

¶ Sūme vero secunde iuuamenta sunt que per adoroꝫ complenꝛ. Quorū q̄daꝫ sunt que sunt i ꝯparatiōe ipsius cerebri. Uapores enim grossi qui ab eo resoluti egredi non valerent si esset vnū os: egrediendi habent viam in odoroꝫ qua ab eo separentur: et cerebrum propter resolutionem mundificetur. Et aliud est est in comparatione eius quod de villis neruorum a cerebro egreditur qui per mēbra capitis vadunt vt viam habeāt.

¶ De anathomia ⁊c. c. ij. Omniū qdeꝫ ⁊c.] ¶ In h. c. tāgit primo ꝓn. iuuamētū toti' cranei. Scd̄o iuuamēta pp qd̄ factū fuit ex pluribus ossibus ibi [Juuamentū ꝟo i h.] Tertio figurā cranei nālē ⁊ cās ei' ⁊ ꝯmissuras ipsi' ibi [Et h'.] Quarto tres figuras non nāles cranei ⁊ ipsaꝝ cōmissuras ibi [Nō nāles.] Quinto ꝙ non est alia figura non nālis a dictis tribus ⁊ ꝙ tm̄ sunt. 4. figuꝛ capitis ibi [Dixit ēt] ¶ In ꝓma pte que ē pñs tex. dicit ꝙ iuuamentū oium ossium cranei sil' collectoꝝ ē ꝙ sunt clipe' vl' poti' cassis vel galea cooperientia cerebrū ⁊ ipm defendentia ab oibus malis extrinsecus occurrētib' sicꝫ pcussionibus frigoꝛib' ⁊ caloribus imoderatis. ¶ Attēde h primo ꝙ craneū a qbusdā dꝛ olla capitis: qꝛ ꝯtinet cerebrū ad instar olle. Et ab Aristo. 1. de nā aīaliuꝫ. c. 7. dꝛ testa capitis. Ait. n. ibi. Et testa capitis creata est ex osse duro rotūdo qd̄ ꝯtinet corīū ⁊ caro: ⁊ forte dꝛ sic a figura testudinis. Et sic vocat ipsuꝫ G. 10. de iuuamē. mēbroꝝ. c. 2. dicēs. Un̄ pp custodiā cerebri dabaꝛ ei q̄si murus s. testa q̄ ē q̄si galea. ¶ Attēde ꝓo ꝙ G. 11. de vti. pti. c. 10. recitās numeꝝ ossiuꝫ capitis sex p craneo enumerat. s. duo ossa parietalia quoꝝ vnū est a dextris ⁊ aliud a sinistris ⁊ ꝯiungunꝛ sil' in cacumine capitis: ⁊ hec vocat ossa bregmatis ⁊ sunt laxa: ⁊ iō i capite desup iacēt. Et hec duo ossa ꝯtinenꝛ vndiqꝫ a duris ossib' ⁊ densis: hñt. n. a posteriori pte os laude ⁊ ab anteriori pte os coronale ⁊ a dextra ⁊ a sinistra duo ossa petrosa. Et sub istis sex ossibus est os paxillare qd̄ qdā numerāt cū ossib' capitis. Alij cū ossib' mandibule supioris. Et ꝟboꝝ G. series ibi ē talis. Que igiꝛ bregmatis noiānꝛ duo exñtia ⁊ laxa ⁊ pp ea in capite desup iacēt ⁊ ꝯtinenꝛ vndiqꝫ a duris ossib' ⁊ dēsis. A retro qdē ab osse laude. Ab añ ꝟo ab eo qd̄ est ꝓm frontē. Alterutrinqꝫ ꝟo ab eis q̄ sunt ꝓm timpora rōnabil'r distincta sunt lineatiōibus. Septimū aūt vltra hec est id qd̄ est ꝓm palatū qd̄ qdē qdā supioris gene: qdā ꝟo capitis esse estimāt iniacēs ambobus ad instar cunei. Einsdē sñie quo ad numeꝝ ossiū cranei meminit Raꝫ. 1. al. dicēs. Oīa igiꝛ capitis ossa cū ꝯnumerata fuerint. 20. ⁊ tria erūt exceptis dētib' quoꝝ sex ipsi craneo ꝓpria sunt: ⁊ vnū qd̄ vocaꝛ alguededi sup qd̄ sex ꝓdicta stant ossa. Idē memorat auer. 1. colli. c. 4. dicēs. Ossa capitis absqꝫ dētib' sunt ossa. 23. quoꝝ sex appropata sunt craneo. Et vnū est qd̄ noiaꝛ geteth. i. os colatorij ⁊ h ē qd̄ est sub craneo qd̄ diuidit inter ipꝫ ⁊ supiores mādibulas. ¶ Attēde tertio ꝙ ossa cranei ꝓn. non enumerat neqꝫ hic neqꝫ. 12. aīaliū vbi fere eadē dicit de ossibus capitis his q̄ memorat hic. Dicit. n. hic ⁊ ibi ꝙ craneum ex multis ossib' cōponiꝛ sed de numero eoruꝫ silet q̄si in h hesitauerit. Et reuera sensisse vꝛ ꝙ craneū sit qd distinctū a q̄ttuor ossib' parietalib' capitis situatuꝫ sup ea. Prio qꝛ de craneo ⁊ de eis distincta facit capl'a. Scd̄o qꝛ capl'm sequēs intitulat de anathomia ei' qd̄ est sub craneo. Tertio qꝛ dicit in principio. c. sequentis: caput post hoc qnqꝫ hꝫ ossa ⁊ cū statim añ de craneo determinauit id relatiuū h ad craneū vꝛ referri. Quarto statim post in eodē. c. dicit de. 4. parietibus cerebri loquēs: hi aūt parietes facti sunt craneo duriores. Quinto in eodē c. circa mediū dicit ꝙ adoreꝫ corticalis que est cōmissura mēdosa ex vtraqꝫ pte terminat supius parietes dextrū ⁊ sinistrū: g̊ cū dicti parietes nō ascēdāt vsqꝫ ad cōmissurā sagittalē ꝓm eū oꝫ vt inter eos ⁊ suturā sagittalē sint ossa quedā media. ¶ Attende q̊rto ꝙ albertus magnus huic innixus sñie. 1. de aīalibus trac. 2. c. 6. dicit ꝙ supra. 4. ossa parietalia eriguñꝛ alia. 4. in qb' ꝯcludiꝛ testudo sphere capitis. Et affirmo ꝙ multa cranea parisius in cimiterio sancti innocētij palpaui vbi credo sunt vltra. x. milia q̄dā recētia q̄dā multū vetera: sꝫ in vllo vsqꝫ reppi nisi sex ossa ꝓꝫ ꝙ ea numerāt. G. Raꝫ. ⁊ auer. ⁊ tres veras cōmissuras ⁊ plus ⁊ duas mēdosas. Sꝫ dicit Alber. magnus. 1. de aīalib' tract. 2. c. 5. circa fi. vt saluet seipꝫ ⁊ aui. ꝙ diuisiōes ossiū capitis non manifestantur oēs nisi caput ꝓmū fortiter coquaꝛ: postea p aliquos annos in terra maceratū fuerit: q̄zdiu aūt aliqd humoris est in eo multe suoꝝ ossiuꝫ diuisiōes occulte sunt: qꝛ in p̄ria gñatiōe qñ fiunt ossa tunc humida est eoꝝ mā ⁊ vnū fluit i aliud ⁊ ꝯglutinanꝛ fortissima ꝯglutinatiōe. Itē paulo añ i eo. c. dicit. Sunt aūt incapite diuisiōes vbi ossi ꝯiungiꝛ: sꝫ diuisiōes in osse recēti non sunt manifeste nisi vbi est ꝯiunctio suture. Ubi aūt ꝯiūgiꝛ p fortissimā infixionē vnius in aliud et colligationē ibi diuisio nō appet nisi in ossib' q̄ diutissime arefacta sunt: hec ille. ¶ Attēde q̄nto ꝙ nō in q̄lꝫ craneo repiunꝛ sex ossa ꝓdicta manifeste distincta p cōmissuras: sꝫ in solo craneo cuius figura est nālis: imo repiꝛ aliqñ craneū qd̄ vꝛ esse vnicū os ⁊ nulla appet in eo sutura. Juxta id Arist. 3. de nā aīaliū. c. 7. Et iā inueniebaꝛ caput in tpe antiq in quo nō erat sutura oino. Item inueniꝛ aliqd̄ qd̄ retro recisuꝫ nō hꝫ os laude p cōmissurā ab alijs distinctum. Et sil'r aliqd̄ qd̄ añ recisuꝫ nō hꝫ os coronale p suturā ꝓpriā ab alijs sepatum. ¶ Attēde sexto ꝙ ossa cranei dēptis petrosis ab aliqb' asserunꝛ esse duplicata in sua spissitudine ꝓm formā sibiīuicē inherentiū tabularū: ita ꝙ sunt aliq̄ tabule eoꝝ ꝟius picraneū ab extra ⁊ aliq̄ versus durā matrē abintra: ⁊ penes

istas distinguūt chirurgici fracturas cranei in penetrātes vsqꝫ ad locū mediū inter duas tabulas ⁊ penetrātes totū craneū vsqꝫ ad durā matrē. Juxta illud Gal. 6. de inge. sani. c. vlti. Dico g̊ fracturā que est in testa capitis aliqñ penetrare vsqꝫ in locuꝫ qui est inter vtrasqꝫ ptes cranei ⁊ aliqñ vsqꝫ ad interiora capitis. Et p has tabulas intellige duas planities dictoꝝ ossiū vnā. s. extrinsecaꝫ versus picraneū: aliā intrinsecā versus durā matrē. Nā si supficietenus aspa fuissent ossa ꝓdcā: sicut interi' abrasissent picraneuꝫ ⁊ durā matrē. Et illud tāgit. G. 9. d vti. pti. c. 1. Querit. n. ibi: cur sirāgis cranei solis nā sine suturis non fuit ꝯtēta ⁊ rñdet: qm̄ has qdē. s. siringas necessariuꝫ erat ex vtraqꝫ pte ad leneꝫ ⁊ spissam ossis terminari corticē. Debētes demū vicinari abintus qdē miringis ab extra aūt in mēbrano vocato picraneo diuidi āt ad multa oportebat os capitis alicuius alteri' grā: si igiꝛ sirange discooperte māsissent raderēt vtiqꝫ ⁊ vulnerarent asperitatibus vicina.

b ¶ Juuamētū ꝟo ⁊c.] ¶ In hac pte ꝓa que ē de iuuamētis pp que craneū ex ossibus multis est ꝯstitutū primo diuidit prin. modos hoꝝ iuuamentoruꝫ in duas summas. Scd̄o exequitur d p̄ria summa iuuamentorū ibi [Prima ꝟo.] Tertio exeqꝛ d ꝓa summa ibi [Sūme vero secūde.] ¶ In. 1. ptic. dicit ꝙ iuuamentuꝫ pp qd̄ craneū fuit factū ex multis ossibus diuidiꝛ in duas sūmas. i. duos modos seu maneries iuuamentorū. Prima summa seu maneries ꝯsideraꝛ in cōparatiōe ad ipsuꝫ craneū. Scd̄a in cōparatōe ad illud qd̄ craneū colligit i. in se continet ⁊ p ipsum hꝫ incessum sicut sunt cerebrum ⁊ dura mater q̄ craneum continet ⁊ villi neruorum qui per suturas cranei exeunt ⁊ vene ⁊ arterie que per eas intrant.

¶ Prima vero ⁊c.] ¶ In secunda dicit ꝙ prima summa iuuamentorū diuiditur in duo iuuamenta. Primū est vt si nocumentoꝝ fracture vel putrefactiōis eueniat alicui parti cranei cū sit cōe toti craneo: sicut essꝫ si craneū esset vnicū os. Et hoc iuuamentū tangit. G. 9. de vti. pti. c. 15. dicens. Est igiꝛ propter hoc vtile ex multis ossibus cōpositum esse craneum: vt si aliquando plagatuꝫ rūpatur (multotiens enim talia contingunt) non vsqꝫ ad totū ruptura eius procedat: sed detineatur ⁊ cesset ꝓm illas partes ꝓm quas ⁊ ipsum plagatum os cessat. ¶ Sed obijciet quis dato ꝙ craneū esset vnum posset in aliqua parte sui ledi non lesis alijs ptibus sicut adiutoriuꝫ vel os coxe posset ledi superius sine hoc qd̄ lederet inferius ⁊ econuerso. Concede hoc sed dic ꝙ nocumētuꝫ citius pambulat os vnicū q̄ꝫ diuisuꝫ p cōmissuras. Scd̄ꝫ est ne oporteat in ptibus eiusdē ossis inueniri diuersitatē notabilē in duricie ⁊ mollitie ⁊ raritate ⁊ spissitudine ⁊ grossitie ⁊ subtilitate: qd̄ qdem oporteret si craneū esset vnicuꝫ os qꝛ necessariū est vt ptes cranei laterales sint alijs duriores eo ꝙ sunt magis exposite casibus ⁊ superiores molliores ⁊ rariores vt per eas melior fiat resolutio euaporatio ⁊ effumatio. Et hoc iuuamentum tangit Gal. vndecimo de vtilitate particularum capi. 19. dicens. Nulluꝫ vtiqꝫ erit difficile de multitudine ossium inuenire causaꝫ. Sunt itaqꝫ hec durissima scilicet petrosa qm̄ ad vix passibilitatem constructa sunt cum ante alia iaceant: ⁊ qm̄ a causa erepta sunt propter quam rara ⁊ sirangosa idest spongia facta sunt ossa que sunt ꝓm altū capitis. Plurimi enim ad illa vaporum qui ex toto corpore sursum eleuantur cum sublimia iaceant. Quecūqꝫ ꝟo ex lateribus locata sunt cum eo ꝙ ab hac occasione absoluta sunt adhuc ⁊ nobis cadentibus ⁊ percussis vel aliter qualitercūqꝫ molestari debebant multotiens. Nec enim cadit aliquis supra summitatem faciliter nec prompte percutitur ꝓm hanc. Alia ꝟo vniuersa que ꝓm occipitium ⁊ frontem ⁊ aures percussione suscipiunt frequenter ⁊ ruinis occupantur multotiens. Quia igitur illa quidē neqꝫ debebant percuti frequenter ⁊ euacuatione indigebant: hec autem ⁊ percuti frequenter ⁊ non indigēt euacuatione rationabiliter. Rara quideꝫ illa ⁊ sirangosa idest cauernosa spissa vero alia ⁊ dura facta sunt hec Gal.

¶ Sūme vero ⁊c.] ¶ In tertia dicit princeps ꝙ iuuamenta secunde summe super multitudine ossium cranei sunt illa que perficiuntur per adoroꝫ. i. per commissuras seu suturas ossium cranei. Et hec iuuamenta sunt trium modorum. Primus attenditur per comparationē ad cerebrum scilicet vt vapores grossi per suturas cerebri resolui possint ⁊ cerebrum ab eis mundificari q̄ resolui non possent si craneum esset os vnicum. Secundus attenditur penes villos qui a craneo per commissuras exeunt: ⁊ est vt illi villi liberum habeant transitum per commissuras quatinus ex eis partim pericraneum generetur: ⁊ sensus aliquis partibus que supra craneum sunt tribuatur. Tertius attenditur penes ossa cranei: ⁊ alia duo genera rerum: quorum vnum est vene ⁊ arterie subintrantes craneum per commissuras: ⁊ secundum est dura mater. Et istius modi sunt duo iuuamēta. Primuꝫ est vt vene ⁊ arterie per commissuras cranei descēdētes libeꝝ habeāt introitū. Scd̄m est vt ptes alique dure matris que spissa est ⁊ grauis subintrātes cōmissuras cranei subleuāt duraꝫ matreꝫ ⁊ cū craneo suspendāt: ne suo pōdere grauet cerebꝝ. ¶ Sꝫ queret aliquis quō ista duo iuuamenta seu modi iuuamentorum respiciunt ossa cerebri. Nam primum videtur solum respicere venas ⁊ arterias ⁊ partes ad quas tendūt ⁊ secundum soluꝫ cerebrum. Dic ꝙ primum respicit ossa capitis in quantuꝫ a venis ⁊ arterijs trāseūtibus per cōmissuras aliquid sanguinis resudat in craneū pro sui nutritione. Et secundum respicit ossa cranei inquantū ligamenta prodeuntia a dura matre que foris exeunt per commissuras circa craneum extensa couniuntur ⁊ pericraneum panniculum cōstituunt qui coopit ⁊ stringit ossa cranei adinuicem. Juxta illud. G. 8. de vtili. parti. c. 12. Ligamenta quidem

Et sunt alia duo iuuamenta cõmunia in
ter ossa ⁊ inter alias duas res. Unuz est
in comparatione venaꝝ ⁊ arteriarũ que
interius ingrediũtur in capite vt viaz ha
beant. Et aliud est in comparatione du-
re matris spisse ⁊ grauis vt alique eius
partes cuz adoroz teneantur ⁊ a cerebro
eleuentur ne ei grauamen inferant.
¶ Et huius quidez ossis naturalis figu
ra est vt sit rotunduz propter duas res ⁊
duo iuuaméta. Unuz est in comparatio
ne ad interius. Figura nãqz rotunda est
maioris dimensionis ea quaz rectilignee
comprehendunt figure: cum earuz com
prehensiones equales fuerint. Et aliud
est in comparatiõe ad exterius: qm̃ figu-
ra rotũda pp impulsiones nõ patit̃ quẽ-
admodum angulos habẽtes patiũtur.
¶ Et ipz qdez lz sit rotũdũ in longitudi
ne tñ factũ est qm̃ origines neruoꝝ a ce-
rebro i longitudine sunt posite: ⁊ sic opz
vt nõ coangustet̃. Et duas hz eminẽtias
ante ⁊ retro vt neruos defendat qui de-
scẽdunt ad frontẽ ⁊ nuchã. ¶ Et hec q
dem figura tres veras hz adoroz ⁊ duas
mẽdosas. Et in pmis vna adoroz fronti
est cõicans arcualis hoc modo. ⁊ vo
catur coronalis. Et alia adoroz directe
trãsiens in longitudine diuidit caput in
duo media: ⁊ p se ɔsiderata vocat̃ sagitta
lis: ⁊ incɔtum est ɔtigua coronali vocat̃
nerualis. Et huius qdez figura arcui si-
milat̃ in cuiꝰ medio linea recta sicut ppẽ
dicularis ẽ erecta q̃ est hoc mõ —(Et
adoroz tertia iter occiput ⁊ basim ipsius
cõis existit cuius puncto cũ ipsa sit ꝺm fi
guraz anguli extremitas sagittalis conti
nuatur. Et vocat̃ adoroz laude eo ꝙ lau
de littere grece sil̃is existat que est ita. λ
Cũqz duabꝰ adoroz quas prius noiaui-
mus ɔiũgetur sit figura talis —(Due
vero adoroz mendose ꝺm capitis longi-
tudinez sunt ꝓtense vtrinqz equidistãtes
a sagittali que ꝓfunditate integra i ossi-
bus nõ ꝓfundant̃. Et he due corticales
vocant̃. ¶ Non naturales autẽ capitis
figure sunt tres. Una est vt anterior emi
nẽtia minuat̃: ⁊ ꝓptere a de adoroz amit
tatur adoroz coronalis. Et alia est vt po
sterior minuat̃ eminẽtia ⁊ ob hoc de ado
roz pdatur adoroz laude. Et tertia est vt
vtreqz pdãt eminẽtie ⁊ fiat caput vt sphe
ra longitudinẽ ⁊ latitudinez hñs eq̃les.
De hac qdez figura summus medicorũ
G. dixit ꝙ ppea ꝙ dimẽsiones in ea sunt
eq̃les oportuit ꝺm eq̃tatez vt diuisiones
adoroz eẽnt eq̃les: sz diuisiões adoroz in
pmis erãt tres vna in lõgitudine ⁊ due i
latitudine. Erit itaqz i hac adoroz vna in
longitudine: ⁊ similiter ẽt doroz vna i la

ab ipsa miringa prodeunt subtilia quedam membrana: vie autem eis vt ex-
cidant extra suture capitis sunt. Protensa. n. hec circa vnamquãqz partẽ que
ꝺm se ⁊ vnde oriunt̃ inde procedentes obuiant sibi inuicez ⁊ copulantur ⁊ to
taliter vniuntur ⁊ cõe ex oibus ipsis vnũ generant membranũ pericraneum
noiatuz. ¶ Sz obijciet aliquis auctoritate Gal. 9. de vti. pti. c. 16. dicẽtis. Oia
eniz ligaméta grosse miringe que sunt ad craneũ ad intrinsecas eius sirãgas
finiunt. Dic ꝙ ibi loqtur
de ligamentis nõ exeunti
bus cõmissuras penitus:
sz expansis inter tabulas
cranei. Et pdicta iuuamẽ
ta ꝓcedentia ex cõmissu-
ris cerebri cõmẽorat Ga.
9. de vtili. pti. c. 15. dicens.
Qm̃ igitur ad trãspiratio
nez ligniosarũ. i. fumosaꝝ
supfluitatũ: ⁊ vt ligetur p
eas grossa miringa. i. du-
ra mater ad os capitis: ⁊
vt excidant vasa hec qui-
dem intus: hec aũt extra:
⁊ ad pericranei generatio
nem suture vtiliter ɔstru-
cte sunt antea dictũ est.
c ¶ Et huius qdez ⁊c.]
¶ In hac tertia pte que
est de figura naturali cra-
nei ⁊ causa eius ⁊ cõmissu
ris eius primo narrat pn.
nãlem cranei figurã ⁊ cãs
eius. Scdo numeꝝ incessuz
⁊ figuraz suturaꝝ cra-
nei tã veraꝝ q̃z mẽdosarũ
ibi [Et hec quidẽ figura]
Prime ptis sunt due par
ticule. Prima ẽ de rotũdi-
tate cranei ⁊ causis eius.
Scda de protractione eiꝰ
ꝺm longũ ⁊ causis ipsius
ibi [Et ipsum qdem.]
¶ In pª pti. dicit pº ꝙ nã
lis figura huiꝰ ossis. s. cra
nei ẽ vt sit rotundũ pp du
as res. s. pp res itrinsecas
quas comprehendit ⁊ pp
res extrinsecas que ei oc-
currunt. Et ꝓpter duo iu
uamenta corrñdentia his
rebus. Scdo dicit ꝙ iuua
mentũ primũ rotũditatis cranei est in cõpatione ad interius. s. ad cerebrũ ⁊
duas mẽes q̃s craneũ ɔprehendit. Nã figura rotũda est maioris dimẽsionis. i.
capacitatis ea dimẽsione quã figure rectilinee cõprehendũt cũ eaꝝ cõprehen-
siones fuerint equales. ¶ Pro declaratiõe huius attẽde pmo ꝙ qꝛ hõ est pru
dentissimũ aĩaliuz ideo habuit magnũ cerebrũ. Juxta id Aristo. 2. de nã aĩali.
c. 7. Nõ aũt respectu corporis eius hz cerebrũ magnũ qñ ɔfertur ad cerebruz
alioꝝ aĩaliuz. Et qꝛ cerebrũ eius est magnũ indiguit vase magne cõprehensio-
nis ⁊ pue mol̃ne suo pondere nimis grauaret̃ corpus: cũ igit̃ figura rotunda
sit maxime capacitatis ꝺm suã molez fuit aptissima craneo. ¶ Attẽde ꝺo ꝙ fi-
gura rectilinea est duplex ⁊ sil̃r rotũda. Una est in planis. Alia ẽ in solidis. Re
ctilinea in planis est que a plurimis ɔtinetur lineis. Et rotũda seu circularis i
planis ab vnica ɔtinet̃ linea. Sz rectilinea in solidis est q̃ a pluribꝰ ɔtinet̃ sup
ficiebus. Et rotũda in solidis est q̃ ab vnica ɔtinetur supficie. Juxta id aristo.
ꝺo celi tex. 22. Ois itaqz figura plana aut rectilinea est aut circularis. Et recti
linea qdez a pluribus ɔtinet̃ lineis. Circularis aũt ab vna. Simil̃r aũt ⁊ sphe
ra solidoꝝ. Illa. n. sola ɔtinet̃ vna supficie rectilinee pluribꝰ. Sicut. n. se hz cir
culus in planis: sic sphera in solidis. Et qꝛ figura rotũda seu circularis est ꝑor
⁊ pfectior rectilineis: tũ qꝛ ɔtinetur vnica linea: tum qꝛ extra eaz nihil est acci
pere: tuz qꝛ caret ɔtrario: ⁊ cerebrũ est velut sedes aie nobilioris: hec figura si-
bi ⁊ suo cooptorio qd dz eidez ꝓportionari aptissima videt̃. ¶ Attẽde. 3. circa
hoc qd dicit [cũ earũ cõprehensiones eq̃les fuerint] ꝙ p cõprehensiones nõ in
telligit capacitates: sz mẽsuras quãtitatiuas figuraꝝ redactaꝝ ad eandẽ spẽm.
Exẽpli grã cape triãgulũ qui fit ex mẽsura decem pedũ vnius linee ⁊ accipe
quadrãguluz factũ ex eadẽ mensura ⁊ circulũ factũ ex eadẽ inuenies infallen
ter circulũ maioris capacitatis q̃z triãgulũ vel quadrãgulũ. Sz si cõprehẽsio-
nes. i. mẽsure redacte ad eandẽ spẽz nõ essent equales nõ esset necessariũ figu-
ram rotũdã maioris esse capacitatis alijs vt circulus decẽ pedũ minus ɔtinet
q̃z triãgulus centũ pedũ. Tertio dicit ꝙ scdz iuuamẽtuz rotũditatis cranei at
tendit̃ in cõpatione ad exteriora ⁊ est ꝙ caput nõ ita facil̃r patitur ab occur
rentibus exterius rotũdũ exñs sicut si essz alterius figure angulose: qꝛ corpus
rotũde figure qñ impellit̃ vel pcutit̃ non tãgit̃ nisi q̃si in puncto ⁊ faciliter la-
bitur pcussionis instrumentũ: ⁊ ideo nõ sic patitur sicut corpus angulosuz.
¶ Et ipsuz qdez ⁊c.] ¶ In. 2. pti. dicit prin. ꝙ lz craneũ sit aliqualiter rotũdũ
tñ est ꝓtẽsuz in longitudine. Et cã huius est: qꝛ neruoꝝ origines a cerebro sunt
ꝺm ipsius longitudinẽ q̃ est ab ante in retro. Nã sensitiuoꝝ orĩgo est magis ab
anteriori pte ⁊ motiuoꝝ a posteriori. Et ideo opz vt circa hec loca cerebrũ nõ
coartet̃ vel coangustet̃. Et craneũ duas hz eminentias: vnã ante vt defendat
neruos qui descendũt ꝟsus frontẽ ⁊ aliã retro vt defendat neruos qui descen
dunt ꝟsus nuchã. Et hãc nãlez cranei figurã describit Gal. 2. tegni tex. 36. di-
cens. Propria ꝟo capitis figura est velut si videas spherã perfectam cereaz ex
vtraqz pte leniter cõpressam. Necesse est. n. huius talis gibbosa qdez ꝺm sphe
ram posteriora fieri ⁊ anteriora: rectiora vero fieri que ex vtraqz parte.
¶ Et hec qdẽ ⁊c.] ¶ In ꝺa pte pncipali pñtis tex. q̃ est de numero icessu ⁊ fi
gura suturaꝝ cranei pfecti pmo dicit pn. ꝙ nãlis figura cranei hz tres odoroz
veras ⁊ duas mẽdosas. ¶ Attẽde hic primo ꝙ doroz dores dorec adoroz ado
res adorec sunt noia arabica idẽ latine sonãtia in ꝓposito ꝙ sutura vel cõmis
sura vel iunctura serratilis. Et dicũtur suture ꝓpterea ꝙ in directo earũ videntur
ossa quasi simul suta. Et dicuntur a prin. 12. animaliuz serre: ⁊ credo ꝙ in
arabico pro singulari scribitur aderz ⁊ pro plurali adoroz: sz de hoc nõ est vis:
verũ aliqñ aderz pro ɔcauitate vel vẽtriculo cerebri accipitur sicut posterius
notatur in synonymis solitis huic libro scribi. ¶ Attende scdo ꝙ vere cõmis-
sure sunt que penetrãt in ossa cranei ꝺm totã ossiũ spissitudinẽ. Sz cõmissure
mẽdose nõ sic penetrãt: imo sunt velut incolationes q̃daz. i. cõiunctiões ossiũ
q̃si vnũ sup aliud colaret̃. Juxta id. Ga. 9. de vti. pti. cap. vlti. Unde mihi vꝫ ꝙ
incolationes vocant̃ vtre
qz qdem coeuntiũ ossiuz.
Et illud prin. 12. aĩalium.
Et nõ profundant̃ ad in-
terius: ⁊ ideo dicũtur fal-
laces serre. Scdo descri-
bens tres veras cõmissu-
ras cranei dicit tria. Pri-
muz est ꝙ in primis. s. inci
piendo computationẽ cõ
missuraꝝ a parte anterio-
ri q̃ prius occurrit est vna
cõmissura cõicans. i. cõis
existens inter os frontis ⁊
ossa supiora arcualis. i. ha
bens figuraz arcus p hũc
moduz. Et vocatur cõ-
missura coronalis: qꝛ coro
na capiti supposita locuz
eius attingere solet vel qꝛ
figura eius circũferẽtialis
est ad instar corone. Scdz
est ꝙ est alia cõmissura trã
siens directe in longitudi
ne capitis diuidens caput
in duas medietates dex-
tram scilicet ⁊ sinistram.
Et cuz sola ɔsideratur di
citur sagittalis qꝛ est pro-
tensa in longum ad instar
sagitte. Et inquantum est
contigua seu cõiuncta cũ
coronali dicitur neruslis:
quia neruo. i. arcui similis
est. Neruus enim interdũ
pro arcu accipitur. Juxta
id Uirgilij. 5. eneidos. Pri
maqz per celũ neruo strin
gente sagitta: hirtacide iu
uenis volucres diuerbe-
rat auras. Et figura eius
est similis arcui in cuiꝰ me
dio linea perpendicula-
ris recta est erecta que est hoc modo—(Et per hanc lineaz erectaz differt a
coronali arcuali sola. ¶ Attende tertio ꝙ cõmissura diuidens caput in longi
tudine soluz protẽditur sensibiliter ⁊ manifeste ab osse coronali exclusiue vsqz
ad os laude exclusiue: fuerunt tamẽ aliqui qui dixerunt ꝙ ꝓtenditur lz occul
te per totũ os coronale diuidens ipsuz in duas medietates ⁊ p totũ os laude
similiter. Juxta id Gal. de hac sutura loquẽtis. 11. de vtilitate particulaꝝ. c. 19.
Nõ apparet aũt ipsa ꝺm spississima ossiuz sicut est id qd ꝺm occipitiũ ⁊ fron-
tem ⁊ palatũ ⁊ extremam genã: vnde vt puto ⁊ questio facta est ab anatomi-
cis his quidez absqz sutura oĩno esse enunciantibus ea: his autez ꝓpter certi-
tudinem compositionis ⁊ spissitudinez nõ appere suturas coctis tũ vel sicca-
tis ossibus in tempore ampliori manifestas fieri. Tertiũ est ꝙ tertia cõmissura
est cõis inter occiput. i. vltimã partez parietũ pncipaliũ capitis ⁊ basim eius. i.
os laude. Et puncto huius cõmissure que est figure triãgularis ɔtinuatur po
sterior extremitas cõmissure sagittalis. Et vocat̃ hec cõmissura sutura laude:
qꝛ sil̃is est i figura laude grece lr̃e q̃ est talis λ Et cũ ista vltia cõmissura ɔiũget̃
coronali ⁊ sagittali fiet ex ipsis sil̃ ɔiũctis figura talis —(Tertio describẽs du
as mẽdosas cõmissuras ait. Due ꝟo mẽdose adoroz sunt ꝓtẽse vtrinqz. s. a de-
xtris ⁊ a sinistris ꝺz longitudinẽ capitis distãtes eq̃l̃r a sutura sagittali. Et iste
suture nõ ꝓfundant̃ in ossibꝰ cranei integra ꝓfunditate: ita ꝙ penetrẽt p totã
ossiũ spissitudinẽ vsqz ad ɔcauitatẽ intrinsecã sic ꝟe cõmissure. Et he due cõ-
missure vocant̃ corticales: qꝛ sunt inter ossa lateralia capitis pncipalia ⁊ ossa
petrosa q̃ supponunt̃ eis ⁊ ipsis adherent velut quidã cortices. Et has vocat
Gal. 9. de vtili parti. c. 16. squamosas dicẽs. Sed squamose qdem sunt palelle
ei que est media ⁊ ꝺz longitudinẽ capitis ferunt̃ ordinate ꝺm alterutrã auriũ.
Et intelligit ꝙ iste mẽdose sunt palelle. i. equal̃r distantes a coronali. Dicũtur
eni in geometria paralelle linee eqdistantes q̃ si in infinitũ ꝓtenderent̃ nunq̃z (se tãgerẽt.
d ¶ Nõ nãles ⁊c.] ¶ In hac. 4. pte principali. c. istius enu-
merat ⁊ describit pnceps nõ naturales figuras capitis. Et dicit primo ꝙ sunt
tres. Secundo describit eas ⁊ earum cõmissuras per ordinez. Prima nõ natu
ralis capitis figura est, in q̃ minuit̃ anterior eminẽtia q̃ repitur in nãli figura ⁊
ideo caret hec figura cõmissura coronali. Scda est in q̃ minuit̃ eminẽtia poste
rior. Et ideo caret cõmissura laude. Tertia est in qua pdunt̃ anterior ⁊ poste-
rior eminentie repte in naturali figurali: ⁊ fit caput: sicut sphera pfecte rotun
da non compressa ex lateribus ⁊ sunt ipsius longitudo ⁊ latitudo equales.
Et de hac figura dixit Gal. ꝙ qꝛ dimẽsiones longitudinis. s. ⁊ latitudinis hu-
ius capitis sunt equales equuz fuit vt cõmissure eius vere essent equales. Erit
ergo i hoc capite vnica vera cõmissura in longitudine: ⁊ similiter vnica vera
in latitudine. Et latitudinalis protenditur in medio latitudinis capitis ab au
re vsqz ad aurez sicut longitudinalis protenditur in medio longitudinis.
¶ Attende primo ꝙ nõ quecũqz diminutio anterioris eminentie craneũ care
re facit cõmissura coronali: neqz diminutio quelibet posterioris eminẽtie tol-
lit laude cõmissuram: sed adeo magna ꝙ eminentia sit quasi nulla. ¶ Atten-
de scdo ꝙ hanc mãz de figuris capitis tam nãli q̃z non naturalibus ⁊ suturis
earum determinat Gal. 10. de iuuamentis membroꝝ. c. vltimo: ⁊. 11. de vtilita
te particu. c. 15. per litteras alphabeti greci figurãs suturas simul applicatas
cuiusqz figure. Et pmo describit nãlez cranei figurã ⁊ suturas eius dicẽs. Exi
stẽte. n. velut ꝓlongo capite rõnabiliter vna qdez sutura p mediũ eiꝰ ex poste-
rioribꝰ ad añriora extẽsa ẽ. Due aũt trãsuerse hanc suscipiunt ⁊ fit triuz sutu-

rarum figura similis ⟶C grece lr̄e:longo.n.ente ſm hoc.s.ſm longū capite z velut presso ſm ambas aures iustū fuit inequalē esse numerū suturarū in lon/ gitudine z latitudie:aut vane vtiqz nā diceret iusta ab Hyp.s inequalibus q̄lia pberet:sed non vtiqz hz ita:iustissima.n.eas suturā qdē que ſm longitudinem capitis extensa ē rectā intra opata est cōmoderate ita;debentibꝰ esse amplitu dine ptibus eius que sunt ex vtraqz pte.s.in dextris z sinistris. Trāsuersas āt i.latitudiales duas nume ro creauit.Alterā qdē po/ sterioré sicut z antea dictū est vocatā laudiformē.Re liquā vo anterioré corona lē vt eq̄le sit os qd ē inter has duas suturas ex vtra/ qz pte medie.Scdo descri bit suturas figure spheri/ ce que rotunda exñs caret eminentijs anteriori z po steriori dicēs.Suture autē spherice qdez siles sunt ψ grece lr̄e duabus solis bi/ phariā incidentibꝰ seipsas vna qdē obliq̄.i.in latitu/ dine capitis ptensa ab al tera auriū ad aliā:reliqua vo p medium summitatis versus mediū frontis ſm rectitudinem extensa.Si/ cut.n.qñ abūdat altera ps capitis plōgior exñs iustū fuit plures suturas hēe p/ longiorez:ita qñ equales vtreqz facte sunt numerūz eq̄lē nā tribuit eis.Tertio describit suturas figure cranei cui sola deficit posterior eminentia dicēs.A ca/ pite vo non hñte eminentiam q̄ ſm occipitiuz recta qdē.i.sagittalis z corona lis suture manēt:perit aūt laudiformis.i.cōmissura silis laude.Hec.n.erat p/ pe pditam eminentiā:vñ fit q ex duabꝰ figuris.i.ex duabꝰ remanentibus com missuris ⟶C grece lr̄e sile sit.Quarto dscribit suturas figure cranei i q̄ depit anterior eminētia capitis.Et qñ q̄ ē ſz frōtē eminētia capitis pit:pit qdē sil' cū ea coronalis:reliq̄ vo ea q̄ ē ſz lōgitudinē remanēs cū sola laudiformi rursus:z hꝰ figura cōpōnis silis sit ⟶ grece lr̄e. Sz q̄reret qs vtrū depeūte eminētia capi/ tis vna vel plēs cdepeāt suture mēdose sic z vere.Dic q nō:q2 necessarie sunt ad organū auditus cōplendū nisi.n.essent circūuolutiōes ossales i petrosis os sibus non occurrerent auditui magni soni sine vehemēti grauamine.

titudine. Et erit quidem doroz latitudinalis i medio latitudinis ab aure ad aurez sicut longitudinalis doroz in medio longitudinis. ¶ Dixit etiam summus medicorum Galienus: impossibile ē caput aliam figuram quartam non naturalem habere: ita vt sit lōgitudo minor latitudine: nisi de ventriculis cerebri: aut de ipsius corpore aliqd minueretur: qd quidem vite est contrarium z compositionis prohibens bonitatem. Et hic quidem primi medicorum Hyp. dicta concessit qui dixit capitis figuras quattuor tantum existere.

¶ De anathomia eius quod ē sub craneo. Capi.iij.

c **Aput post hoc** quinque habet ossa: quorum quattuor sunt parietes: z vnum est sicut basis. ¶ Hi autem parietes craneo facti sunt duriores eo q casus z percussiones ad eos ſm plurimum tendunt. Et quia necesse fuit vt craneum esset rarum z meditullium similiter rarum propter duas res. Vna vt vapores inde egrediantur qui resoluuntur. Et altera ne grauamen cerebro iferat. ¶ Et de parietibus quidem posterior durior factus est eo q a sensuum custodia est remotus. ¶ Paries b primus est os frontis cuius superior terminus est adoroz coronalis: z inferior adoroz q̄ ab vna extremitate coronalis proueniens trāsit super oculos apud supercilia z cōtinuatur eius finis alij extremitati coronalis.

¶ Dixit ēt summus zc.] ¶ In hac qnta pncipali pte dicit prio pn.Gal.di/ xisse q nō poterat esse quarta figura non nālis cranei cuius longitudo minor esset latitudine nisi diminueret aliqd de vētriculis cerebri vel de corpe seu sba cerebri:q̄ diminutio repugnat vite z bonitatis cōpōnis.Scdo dicit q hic.s.G. cessit dcā Hyp.primi medicoꝝ q dixit tm̄.4.esse capitis figuras:vnā nālem z tres non nāles. ¶ Attēde primo q pn.hic z in pcedenti pte vocat.G.summū medicoꝝ nō īmerito:q2 reuera fuit velut lucerna veritatis scīe medicinalis tā speculatiue q̄z practice.Cuius libros si plegeris attēte sanā z securā medicine doctrinā adipisceris.Et Hyp.fuit primus q scripsit in medicina:licet añ eum fuerint apollo z esculapius. ¶ Attende ſo q de īpossibilitate essendi quartā figurā non nālē capitis scripsit.G.9.de vti.pti.ca 15.dicens. Quarta aūt spēs forme capitis excogitari qdē pōt:fieri autē non pōt vt si fieret pminentior ſm ambas aures q̄z ſm frontē z occipitiū.Et probat hꝰ triplici rōne.Primā tāgit sub his vbis.Et siquidem esset possibile csistere hanc spēm non vtiqz spheri ca sria diceret ei q̄ ſm nām:sed hec qdē esset trāsmutata tota longitudine ad amplitudinē.Scdam tangit sub his verbis.Nūc aūt non est possibile tā ma/ gnā euersiōez fieri ab eo qd ſm nām:non.n.esset hō talis:sed iam monstrū ne q3 viuere potens. Tertiam sub his. Et pp hoc Hyp.4.oēs figuras z suturas vniuscuiusqz hēe ſm modū quē diximus enūciauit nusq̄z cscriptionū eius me morans qnte figure.Et hec rō psuadet:sed non ccludit:q2 locus ab auctorita te non tz negatiue. ¶ Sed arguet aliqs q multo plures sunt figure capitis q̄z 4.pdescripte.Primo est aliqua cuius ambe eminētie sunt maiores q̄z esse de/ beant in nāli z talē figurā cōiter hñt capita ianuentiū.Scdo est aliq̄ figura cu ius anterior eminētia est maior nāli:sic est videre in altis alemanis:z tales sunt cōiter fortis fantasie.Tertio est aliqua cuius posterior eminētia est adaucta vl/ tra naturā z talē hñtes vt plurimū sunt bñ memoratiui.Quarto pōt esse figu/ ra capitis eleuata nimis ſm cacumē. ¶ Ad hec omnia dic q iste figure redu/ cuntur ad nālem eo q nō sensibiliter īpediunt opatiōes cerebri: īmo interdū alique fortificant magnitudine sui organi cū bonitate z decentia figurationis licet cōmensuratio sit toti generaliter conuenientior.

¶ De anathomia eius quod est sub craneo. Capi.iij.

c **Aput post zc.** ¶ In hoc.c.enumerat primo ossa capitis q̄ sunt sub craneo: z cōparat parietes capitis ad craneū z ad seinuicē.Scdo describit.4.capitis parietes p terminos eoꝝ ibi[Paries pmus.] Tertio describit os pa xillare z dat causā duriciei ipsius ibi[Basis āt.] Quarto dscribit.4.ossa pa/ rietalia ibi [In vnaquaqz zc.]

a ¶ Prima ps est pñs tex.in quo prio enume/ rat ossa capitis sub craneo exñtia.Scdo cōparat parietes ad craneū ibi[Hi aūt.] Tertio posteriorē ptē cōparat ad alios ibi[Et de parietibus.] ¶ In.1.pti.dic q caput post hꝰ.i.post craneū hz qnqz ossa.Et.4.ex eis sunt vt parietes z qntū est sicut fundamentū qd dr paxillare. ¶ Attēde hic q inter pa rietes capitis pn.non enumerat hꝰ ossa q̄ ptingūt dextrorsuz z sinistrorsuz vsqz ad cōmissurā sagittalē cranei q̄ dnr a.G.11.de vti.pti.c.20.ossa bregmatis:z a modernis chirurgicis z anatomicis dnr verrualia eo q sutura sagittalis qua cōiungunt ānexa cū coronali silis est manubrio terebelli seu vertellie vel tarel/ le:sicut dicta cōmissura cōiuncta suture laude silis est sagitte.Sed parietes hic vocat duo ossa petrosa a lateribus z os coronale ab añ z os laude a retro.Et ex hꝰ apparet q p craneum pn.intellexit ossa bregmatis seu verrualia. Alr.n. opporteret fateri q pn.fuisset oblitus hoꝝ.Itē dictis ossibus cueniūt ea que de craneo dicit pn.in parti.seq.Sunt.n.minus dura parietibus z magis rara:et illa de ossibus bregmatis dicit Gal.11.de vti.parti.c.26.his que dicit prin.de craneo:dicit.n.ibi. Que igitur bregmatis nominantur duo existentia z laxa: z ppea in capite desup iacent z continentur vndiqz a duris ossibus:nisi dice/

remus prin.sensisse q supra quattuor ossa parietalia erigūtur alia quattuor in quibus concluditur testudo sphere capitis queadmodum supra fuit allegatū ab alberto magno.Sed istud dissonat doctrine Gal.z experientijs anatomi/ coꝝ.Dicamus ergo prin.in nominibus dūtaxat a Ga.differre z Rasi z Auer. Nam quod princeps craneum vocat hi partē cranei dicunt.Omnes tamē in hoc ccordant q ossa capitis cū ipsius fundamento ex septē ossibus constat.s. ex coronali z osse laude et duobus ossibus vernalibꝰ z duobus ossibus petrosis z osse basilari.

¶ Hi autez zc.] ¶ In.2. parti.dicit primo q.4.capitis parietes fuerunt facti duriores craneo pter duo.Primū attenditur penes parietes quos oportuit esse duriores craneo: q2 magis expositi sunt casibꝰ z percussionibus:raro nā q3 quis cadit supra fontinellam capitis. Scdm attenditur penes craneum quod oportuit esse rarum z meditullium similiter.i. cauernosum.Et dr meditulliū a mediū medij z tollo tollis quasi tollens aliqd de sba medij ossis p vacuitates intrīsecas. Aliqñ tñ meditulliuz dicitur qd aliquid aliud a propa sui sba i sui medio comprehēdit puta medullaz vel aliud.Scdo dicit q craneū factū est raꝝ duabus de causis.Prima est vt vapores z fumi q ad caput vt cacuminū corpis eleuant assidue resolui possint p poros cranei.Scda est ne craneū suo pōdere cerebrū opprimat. ¶ Sz cō primū insta/ bit aliqs.Nam suture cranei multe exñtes sufficere vñr ad resolutionē vapo/ rūz z fumoꝝ.Iuxta illud.G.9.de vti.pti.c.2.At vero videbitur forsan vane fa/ ctū fuisset sirangosum craneū non indigentibus suturis pp earū multitudinē ab aliquo adiuuari ad transpirationē. ¶ Contra scdz ēt instabit aliqs:q2 cra/ neū nusq̄z portat:neqz sustinet a cerebro:sed ab osse paxillari:non igitur cere bro grauamē inferret si foret densuz priuatū poris. ¶ Ad hec.G.c.nūc allega. rñdet dicens.Si igit densuz.i.sine poris sil' z subtile fecisset nā totū supius os nihil vtiqz ita esset plus ad infallaciā subiacētiū his q̄ vulnerāt id faciliter in/ tus cuenire potentibꝰ pp breuitatē vie.Si ſo sil' densum z grossum onus essz vtiqz toti aiali queadmodū siqs supligās capiti on qdcūqz qd nunq̄z auferat. Relinquebat igit tertiū.s.neqz subtile neqz densuz sed grossum qdē rarū autē z sirangosuz opari.Ita.n.neqz grauare debebat neqz viā q̄ ad cerebrū pcutiē tiū id breuē opari.hec.G.Et intellige p sirangosum idē qd meditulliū. ¶ Ad primum ergo obiectum dic q suture sufficiunt ad resolutionem vaporum et fumorum qui feruntur in directo earū:sed non reliquorum qui multo plures sunt. Ad secundum dic q si craneum esset simul spissum z imporosuz in hoc q grauaret corpus grauaret simul cerebrū:licet a cerebro non portetur dire/ cte z sustineat:q2 sustentatio corpis z capitis z erectio ipsoꝝ a virtute motiua voluntarie fit qua radicitus in cerebro est z operat cuz fatigatione z pena pp qd gete indiget.

¶ Et de parietibus zc.] ¶ In tertia pti.dicit q inter parietes posterior est durior eo q magis elōgatus est a custodia sensuū z spā/ liter a custodia visus cuius est z delonge z deprope pcipe forinsecus occurrē/ tia q̄ preuisa minus feriūt. ¶ Sed queret aliquis q̄re nā non dedit hoi poste rius oculū vel adeo flexibile collū q retro se videret sicut dedit gruibus z ci/ conijs. ¶ Ad primū dic q oculū oportuit esse humidū z neruos ipsius oriri a pte cerebri molliori:z posteriorē cerebri ptē oportuit eē durā grā nuche z ner/ uoꝝ motus hinc oriundoꝝ non igitur apte potuerūt nerui visus inde nasci. Ad scdm dic q q2 dislocatio articuli capitis ē piculosissima:ideo nā plus ele git fortitudinem iuncture capitis cū collo q̄z multiplicitatē motuū ad oēz ptē. Iuxta illud.G.12.de vti.pti.c.3.Capitis vero articulus seu radicem omniuz mouentium inferiores animalis particulas neruorum in seipso continens in/ fallacissimam oīum articuloꝝ rōnabiliter hz constructionem.Infallacia vero per grossitiem colligationum z multitudinem musculorum z ipsam certitudi nem que est ſm compositionem ossiuz facta est.Et paulo ante dicit.Precipu/ us igitur iste articulus est animalibus sicut solus omnium in instantaneo tem pore si habet nedum magnam dearticulationem: īmo quācūqz declinationez noceat: mox.n.absqz respiratione z voce z īmobile z insensitiuum fit totum animal seu ipsa radice neruorum patiente.Tandem concludit dicens.Eligit itaqz igitur natura paucos capiti motus infallaces dare magis q̄z fallaces di/ uersos:vnde neqz simplicem neqz laxum creauit eius articulum sed duplicez simul ac vigorosum.

b ¶ Paries zc.] ¶ In hac parte sa primo agit prin.de pariete anteriori.Se cūdo de lateralibus ibi[Alij ſo duo.] Tertio de posteriori ibi[Quartū ſo.] ¶ In prima partei.dicit q paries primus est os frontis.s.os coronale.Et os istud terminatur superius z a dextris z a sinistris per suturam coronalez que sutura similis est tenso arcui z inferius terminatur per suturam procedentem ab vna extremitate coronalis ad aliam extremitatem transeundo per super/ cilia.Et ista sutura se habz ad coronalē sicut chorda arcus ad arcum.Ex quo patet q figura istius ossis est veluti planities in arcu tenso clausa ſm hūc mo dum ◡.Et protenditur ab vno timpore vsqz ad aliud timpus. ¶ Pro de claratiōe ampliori huius ossis attende q habet quattuor manifesta foramina quorū duo tendunt ad oculos z duo ad nares que dicuntur colatoria nariū. Et sunt diuisa per paruulum os simile criste galli cui superaddita est cartila/ go diuidens nares.Habet etiaz aliqua alia minuta foramina minus percepti bilia sensui. ¶ Attende secundo q interdum hoc os inuenitur diuisum p cō/ missuram transuersaliter incedentem per medium frontis specialiter in mu/ lieribus.Et ideo quidam veterū presumpserunt asserere q generaliter in oi/ bus hoibus est diuisum in duo equalia pp eandem vtilitatem q̄ diuisuz est to tum corpus vt scilicet nocumentum vnius partis nō alteri cōicetur: sed in ali quibus vt aiunt in quibus ossiuz coniunctio debilis est manifeste apparet:ve rūtamē vt in pluribus occultat donec ossa nimia vetustate aruerint.

¶ Alij vero ⁊c.] ¶ In ꝑa dicit ꝙ alij duo parietes.s.dexter ⁊ sinister sunt os/sa in quibus sunt aures. Et hec ossa dicūtur petrosa: q꜡ sunt vehementer du/ra sicut petre. Et vnumquodqꜫ eoꝝ terminatur superius ꝑ suturam mendo/sam corticalem seu squamosam sui lateris. Et inferius terminatur per suturā protensaꝫ a summitate cōmissure laude vsqꜫ ad cōmissurā coronalē. Et ab an/teriori parte terminat̃ ꝑ suturā coronalē. Et a posteriori ꝑ suturā laude. Et de

¶ Alij vero duo parietes qui a dextra sunt ⁊ a sinistra sunt ossa in quibus sunt aures: ⁊ vocātur petrosa propter sui du/ritiem. Quoruꝫ vnumquodqꜫ terminat supius adoroꝫ corticalis: ⁊ inferius ado/roꝫ que ꝑuenit a summitate adoroꝫ lau/de ⁊ protenditur vsqꜫ ad coronalem et ab anteriori pars coronalis ⁊ posterio/ri pars adoroꝫ laude. ¶ Quartum ve/ro parietem terminat superius adoroꝫ

istis duobus parietibus si/mul agit ꝑn. q꜡ sunt inuicē omnino sif̃es nisi ꝙ vnus est dexter ⁊ alius sinister. ¶ Attende hic p͛io ꝙ.ꝑn/cipales cranei ꝑietes dex/ter ⁊ sinister sūt ossa breg/matis seu verrualia: verū q꜡ sursum protendunt̃ vs/qꜫ ad saturam sagittalem non solū sunt lateralia: sꝫ parteꝫ faciunt cacuminis capitis. ¶ Attende secun/ꝺo ꝙ dicta ossa verrualia sunt multū debilia in suo descensu ꝟsus aures. Pri/mo ex ꝑte sb̃e eoꝝ que laxa est ⁊ sirangosa seu porosa quatinus ligamenta du/re matris penetrare valeant vsqꜫ ad siringas intrinsecas eoꝝ ⁊ suspendere il/lic duram matrē cū craneo. Secundo ex figura eoꝝ ad planitiem declināte q̃ susceptibilior est ꝑcussionū qꜫ figura rotūda. Tertio ex parte foraminū auriū que sunt in eis. ¶ Attende tertio ꝙ hec ossa in suo descensu versus aures de/clinant ad interiora versus durā matreꝫ ⁊ ossa petrosa in suo ascensu sup hec duo ossa equitant ⁊ declinant ad exteriora. Et sicut ossa verrualia in descēsu suo versus aures attenuantur ⁊ superius sunt spissa sic ossa petrosa sunt spis/siora inferius ⁊ supius attenuantur ad instar corticuꝫ siue squamaꝝ. Et taliter sibi inuicē corrn̄dent ossa verrualia ⁊ petrosa in ꝯiunctione sua ad inuiceꝫ ꝙ ꝑtes verrualium magis dense copulant̃ cū partibus petrosoꝝ subtilioribus ⁊ ecōuerso. Et sic manent vbiqꜫ latera fortia ⁊ spissa sufficientia resistere extror/sum incidentibꝰ. ¶ Sed queret aliq̃s quare non fecit natura parietes dextrū ⁊ sinistrū ex vno solo osse spisso ⁊ duro. Dic ꝙ oportuit in ossibus lateralibus esse aliqđ raꝝ spongiosum qꝺ susciperet in se ligamenta suspensoria dure ma/tris cuiusmodi sunt ossa verrualia: ⁊ aliqđ duruꝫ solidū qꝺ repelleret casus ⁊ ꝑcussiones sicut faciunt ossa petrosa. Et huius solonis meminit Gal.9.de vti. ꝑti.c.vlti.dicens. De squamosis aūt in hoc sermone ꝑtranseamus. Qm̄ qdeꝫ tantā oportebat fieri totā parteꝫ cranei qꜫta desuꝑ ⁊ ex obliquis grosse mirin/ge circūapposita est. Duram aūt ⁊ densaꝫ ita esse reliquā totam ⁊ maxime vo/cata timpoꝝ ossa ꝑꝑ hoc squamiformes hi fines ossibus facti sunt eo qdem ꝙ desuꝑ a capite descendit abintus locato vt conuersē vsqꜫ multū grosse mirin/ge ꝑꝑ cām quā dicam ꝯfestim maximo alio duro qui ab inferius ascēdit velut aliquo premissorio ei facto. Oia.n.ligamenta grosse miringe que sunt ad cra/neum ad intrinsecas siringas eius finiunt. Itaqꜫ siqdem totū consimiliter essꝫ ossi qꝺ est ab inferius durū ⁊ densum non vtiqꜫ potuissent implantari sicut ne/qꜫ ad inferiores ꝑtes: hec.G. ¶ Attende.4.ꝙ lꝫ ossa petrosa ꝭm aliquid sui su/peregtent ossa verrualia ⁊ ꝑꝑ hoc dicant̃ ab aliq̃bus non esse ex principalibꝰ ossibus cranei: sed velut adiectiones ⁊ additamēta quedā ad prin cipalia pe/netrant nihilominus ꝭm aliquas sui partes vsqꜫ ad duraꝫ matrem ⁊ sunt de ꝑtibus substantialibus teste capitis. ¶ Attende quinto ꝙ ossium petrosorum multa sunt iuuamenta. Primū est prius tactū.s.fortificare parietes capitis dex/trum ⁊ sinistrū ⁊ tegere Iꝫ atqꜫ protegere ossa verrualia. Scōm est suis circū/uolutionibus iuuare vt aer ⁊ soni gradatim veniant ad poꝝ auditus sine no/cumento ⁊ post ad cerebrū. Et hoc iuuamentū tangit.G.11.de vti.parti.c.12. dicens. Reliquuꝫ aūt est dicendum sensitiuū auditus organum in quo ⁊ipso primo qdem eam que est ꝭm lapidiforme os elicem.i.circūuolutioneꝫ pori fe/cit vt nihil ab extra incidentibus noceatur. Tertium est sua duritie iuuare vt aer deferens sonos ⁊ voces repercussus in anfractuositatibus ipsius tinnituꝫ quendam faciat quo melius audiant̃. Et hoc iuuamentū memorat prin.tertij 4.c.1.dicens. Auris est mēbrū creatū auditui ⁊ factū est ei ostracuꝫ amfractuo/sum vt sentiat oēs voces ⁊ faciat tinnitum eaꝝ necessarium. Quartū est liga/re ossa verrualia que laxa sunt ⁊ rara cū ossibus timpoꝝ que sunt vehemēter dura. Et hoc iuuamentū tangit.G.11.de vti.par.c.18.dicens. Ita.n.dicebant̃ ⁊ squamiformia que ꝭꝫ caput ossa valde sapienter inuenta fuisse a nā copulā/tia ossibus timpoꝝ spissis ⁊ duris ea que bregmatis laxa ⁊ sirangosa. Quintū est esse viam ⁊ tutamen ⁊ cām indurationis portioni nerui q̃nti paris venien/ti ad musculos timpoꝝ ꝑ foramē cecū qꝺ est in dicto osse acgrenti ex tortuosi/te ⁊ longitudine vie duritiē necessariā neruis motiuis. Iuxta illud.G.x.de iu/uamē.mēbroꝝ.c.5. Quare fuit via istoꝝ neruorum ex osse petroso in quo adu/nabat̃ ei longitudo vie ⁊ siccitas loci. Et ista ambo desiccant ⁊ faciunt indu/rescere ⁊ hꝫ aliud iuuamentū ⁊ est custodire ipsos. ¶ Attende sexto ꝙ cōmis/sure istoꝝ ossiū: ideo non penetrant intra testā capitis: q꜡ penetratio eoꝝ esset cā debilitatis lateꝝ capitis: ad que tn̄ fortificanda facta sunt nec subintrant ex/tremitates eoꝝ in extremitates ossiuꝫ verrualiū ꝭm formā serraꝝ vel suturarū sed hec ossa sunt quasi supcolata verrualibus. Iuxta illud.G.9.de vtili ꝑti.c. 16.dicentis. Unde mihi͛vi ꝙ inculationes vocant̃ vtreqꜫ quidē coeuntiuꝫ os/siū paulatim subtiliate ad strictam quādaꝫ ⁊ profundā squanam. Deinde eo qdem ꝙ desuper descendit ab intra ingrediente: eo aūt quod ab inferius ascē/dit extrorsum apposito eam: tn̄ q̃ est ꝭm suturas applicationē oppositā ad in/uiceꝫ non hn̄tibus.

¶ Quartū ⁊c.] ¶ In tertia dicit prin. quartus pa/ries capitis.s.os laude terminat̃ superius apud cōmissuraꝫ laude. Et inferius terminat̃ apud cōmissurā q̃ est cōis inter caput.i.testā capitis ⁊ paxillū ⁊ con/iungit inter duo extrema laude. ¶ Attende hic primo ꝙ iste paries dictus os laude ꝑtim clauditur in sutura forme triangularis: cuius cuspis est superius ꝯiuncta cū extremitate suture coronalis ⁊ basis est inferius iuxta primū spon/dilē colli. Et ab hac sutura qua ꝯprehenditur supius ⁊ ad latera di͛ os laude: q꜡ silis est littere grece que sic appellatur ⁊ est fere vt figura numeri septenarij in algorismo talis Λ. ¶ Attende ꝭo ꝙ licet istud os sit figure triangularis ꝭm partem ipsius que retro est ab ossibus verrualibus cū q̃bus iungitur vsqꜫ ad primū spondilem colli: non tn̄ est totum istius figure: imo cū peruenit ad di/ctū spondilem reflectitur ab intra ꝭm figurā planā vsqꜫ ad os paxillare: ⁊ hec ꝑs ipsius plana cū osse paxillari est veluti basis seu fundamentū sustinens ce/rebrum ⁊ panniculos ipsius. ¶ Attende tertio ꝙ in hac ꝑte plana dicti ossis laude est magnum foramen ꝑ qꝺ transit nucha que cōtinua est ⁊ homogenea postreme parti cerebri ⁊ exiens per hoc foramen īmediate subintrat primuꝫ spondilem colli. Ex quo patꝫ ꝙ turpiter errauerunt ⁊ se monstrarunt inscios anatomie q̃ dixerunt os paxillare esse medium inter os laude ⁊ primum spō/dilem colli: ⁊ q̃ dixerunt ꝙ paxillare os est primū ossiū colli cū nec tangat col/lum nec aliquē spondilem eius. ¶ Attende quarto ꝙ.4.ꝯiunctiōes hꝫ os lau/de cum alijs ossibus. Prima est cuꝫ ossibus verrualibus ꝑ cōmissuram laude.

laude ⁊ inferius adoroꝫ que est commu/nis inter caput ⁊ paxillum: ⁊ coniungit inter duo extrema laude. ¶ Basis aū/tem cerebri est os quod omnia alia su/stinet ossa ⁊ vocatur paxillare. Qꝺ qui/dem durum propter duo iuuamēta fuit creatum. Unum est ꝙ durities ad portā/dum iuuat. Et aliud ꝙ duruꝫ minus su/scipit putrefactionem superfluitatuꝫ. Et hoc quidem bos superfluitatibus q̃ su-

Scđa est cū primo spondi/li colli ꝑ duas additiones ossis laude subītrātes du/as ꝯcauitates existentes i ꝑte superiori primi spōdi/lis vnam a dextris: aliaꝫ a sinistris. Et ꝭm hanc iun/cturā fiunt motus capitis obliq̃. Tertia est cum dēte ossoso eleuato a scđa spō/dili colli transeunte ꝑ ite/riorem ⁊ anteriorē parteꝫ ꝯcauitatis primi spōdilis ⁊ inuoluto ligamēto gros/so forti ne ledat nuchaꝫ q̃ ꝑueniens ad os laude sibi ꝯiungitur ligamentis fortibus. Et ꝭm hanc iuncturam fiunt motus recti capi/tis sursum ⁊ deorsum eleuationis ⁊ depressionis. Has aūt ꝯiunctiones ⁊ mo/tus per eas factos declarat.G.12.de vti.par.c.4.⁊.5. Quarta est cum osse pa/xillari. Postqꜫ.n.fuit ꝯiunctū cū spondilibꝰ colli prima ⁊ secūda dilatat̃ sb ce/rebro donec perueniant ipsius extremitates ad os paxillare ⁊ iūgant̃ ei susti/nentes sic totū cerebrū ⁊ miringas eius. Sicut ergo os laude retro tegit vlti/mā ꝑtem cerebri sic inferius sustinet eam. Et istā ꝯiunctioneꝫ tangit Ga.11.de vti.ꝑti.c.19.vbi loquens de osse paxillari ait. Apud vero basiꝫ subiacet totius capitis sicut ⁊ ossis qꝺ est ꝭm occipitiū ꝯtinua eius ꝑs. Et ista.4.iunctura nul/lis seruit motibus sicut nec prima: sed ambe fixe sunt ⁊ imobiles. ¶ Attende q̃nto circa hoc ꝙ dicit ꝑn. ⁊ ꝯiungit inter duo extrema laude ꝙ hoc ꝟbū con/iūgit pōt referri ad quartū parietē vt sit sensus ꝙ os laude ꝯtinuat inter duo extrema cōmissure laude. Et pōt referri ad adoroꝫ que est cōis inter caput et paxillū.i.os paxillare. Et pōt referri ad paxillū ꝯiunctū sub cerebro extremi/tatibus ossis laude. ¶ Attende sexto ꝙ ꝯiunctionē q̃rti parietis quā dicit hic ꝑn. inferius fieri cū paxillo dicit.xij.aīalium fieri cū dente scđi spondilis colli: ait.n.ibi. Sed paries quartus terminat̃ ad serrā laude. Et in ymū ad cōican/tem inter caput ⁊ dentē scđi spondilis. Et continuat inter duo capita laude.

¶ Basis aūt ⁊c.] ¶ In hac ꝑte 3ª huius.c.determinat prin.de osse paxil/lari: ⁊ primo tangit eius offm̄ ⁊ ipsius nomē dicens. Qꝺ basis cerebri seu fun/damentū est os qꝺ sustinet oia alia ossa.s.illaˢ sex q̃ ꝯstituūt craneū et dicit̃ pa/xillare. Scđo tangit duo iuuamenta ꝑꝑ que dictū os fuit factū duꝝ: quoꝝ pri/mū est vt melius portaret seu sustineret alia: Nā durities ad portandū iuuat. Duꝝ.n.vt ait arist.4.methau.tex.30.est qꝺ non cedit in seipsum ꝭm supficiē. Scōm est ne cito recipiat putrefactionē. Duꝝ.n.minus suscipit putrefactiōꝫ supfluitatū: q꜡ minus hꝫ humiditatis q̃ mater est putredinis. Et istud os posi/tū est.i.suppositū supfluitatibꝰ cerebri q̃ super ipm descendūt semꝑ: ⁊ iō meli/us fuit ꝙ esset durū. ¶ Attēde primo ꝙ os paxillare di͛ interdū basis cerebri: q꜡ sustinet ipꝫ ⁊ di͛ fundamentū capitis: q꜡ portat craneū ⁊ que sunt in eo. Et di͛ paxillus q̃si ꝑuus palus. Et est ꝓꝑe palus illud qꝺ ad signū diuisiōis terra/rū terre infigit̃. Sicut.n.palus terras diuidit sic istꝺ os craneū seꝑat ab īferio/ri mādibula. Di͛ ēt lignū palus acutū circa fortalitia terre infixū gallice palis. Et di͛ os basilare.i.fundamētale ⁊ os paxillare.i.sile paxillo. Et di͛ arabice al/guededi ⁊ sic noīat ipsuꝫ Ras.1.almā.⁊ auer.1.collꝫ noīat ipm geteth. ¶ At/tēde ꝭo ꝙ supficies huius ossis supior est plana: ⁊ sup eā sita est testa capitis si/cut si sphera recisa inferius sup planū aliqꝺ collocaret̃: ⁊ fit velut ostium clau/dēs illā vacuitatē quā relinquūt inferius ossa cranei q̃si in medio eoꝝ: non.n. sibiinuicē ꝯcludunt̃ inferius ossa teste sicut supius: sꝫ approximata īuicē relin/quūt foramē magnum qꝺ obstruit os paxillare. Duplex ḡ est basis cranei seu fundamentum. Unuꝫ in medio sui.s.os paxillare. Aliud est posterius videlicet primus spondilis colli cum dente secundi quibus os laude coarticulatur vt prius dcm̄ est ⁊ hꝫ fundamentū nō est solius cranei sed totius capitis. ¶ Atten/de tertio ꝙ lꝫ os paxilllare dicat̃ basis cerebri: multa tn̄ media sunt inter ipm ⁊ cerebrū. Primo.n.est panniculus explantatus a dura matre supra dictuꝫ os extensus vt ꝓhibeat rete mirabile ne ledat̃ a duritie ossis. Iuxta illud Gal.9. de vti.ꝑti.c.14. Et nimiꝝ paulominus obliti obmisimus dicere: qm̄ explātans quādā ꝑtem suiipsius grossa miringa substrauit retiformi plicature īdigēte ⁊ ipsa non cōprimi a subiacentibꝰ ossibꝰ. Scđo est rete mirabile ꝯtextū ex arte/rijs in quo vitales spūs fiūt aīales. Tertio est glandula grossa supius acuta in/ferius lata silis pomo pini interius ꝯcaua quā circuit dcm̄ rete ⁊ ipsa est sub/stētaculū ascēdētiuꝫ arteriaꝝ ⁊ ītra se recipit supfluitates humorales q̃ a cere/bro descēdūt. Quarto est peluis seu embotū vel lacuna: ⁊ est pāniculus explā/tatus a pia mr̄e suptensus dicte glādule silis pelui ꝭm margines eius. Et ē si/milis emboto ꝭm foramē qꝺ est versus glādulā. Et huic pelui applicant̃ duo pori expurgātes cerebrū quoꝝ vnus venit ex fundo medij vētriculi cerebri: ⁊ alius venit a poro ꝯtinuante mediū cerebri vētriculū cū vltimo. Quinto ē du/ra mr̄. Sexto pia mr̄. Septio cerebrū. ¶ Attēde.4.ꝙ os paxillare ꝑforatū est foraminibꝰ penetrātibꝰ intra os vsqꜫ ad palatū grā transitus ⁊ expurgationis supfluitatū humoraliū ⁊ aquosaꝝ: q̃s etiā in bn̄ sanis necessariū est in cerebro aggregari: tū q꜡ debile est in digerēdo: tū q꜡ assidue ad ipsuꝫ ferunt̃ vapores: quoꝝ ꝑtes alique inspissate inferius recidūt. ¶ Attende q̃nto ꝙ ꝑ os paxilla/re cōiter emundant̃ supfluitates medij ⁊ vltimi vētriculorum cerebri: sicut ab osse sili colatorio expurgant̃ supfluitates anterioris vētriculi. Iuxta illud Ra/sis.1.almā.c.de forma cerebri de pāniculo grosso seu dura mr̄e dicentis. Et in duobus locis ꝑforat̃ multis foraminibꝰ: quoꝝ vnus est iuxta foramē vbi nares craneo ꝯiungunt̃ ꝓꝑe os qꝺ colatoriū noīat̃. Et alius est iuxta os ꝑforatū qꝺ est in palato. Per primū vero os qꝺ supiori nariū extremitati ꝯiungit̃ anterio/rū vētriculoꝝ supfluitates ad nares descēdunt. Per scōm aūt os qꝺ est in pala/to medij ventriculi supfluitates ⁊ posterioris ad os effluunt. ¶ Attende sex/to ꝙ in ꝑfecte sanis foramina paxillaris ossis sufficiūt ad purgationē cerebri. Et foramina exn̄tia in osse sili colatorio non sunt facta primo grā purgatiōis superfluitatum cerebri: sed principaliter grā dinotionis odorū ⁊ principalius ⁊ necessario gratia inspirationis aeris ad cerebrū ⁊ ex ꝯn̄ti gratia purgatiōis anterioris ventriculi. Iuxta illud Gal.8.de vti.ꝑti.c.9. Sunt aūt ⁊ alij duo ri/ui deorsum tendentes euacuantes ꝑ palatū ad os totius cerebri supfluitates.

Et quando

Et quãdo totaliter bene se hꝫ ⁊ dñatur nutrimento sufficiũt hi duo soli qua/re prima vtilitas eorũ que ad nares foraminũ cuius gratia maxime facta sunt nõ est superfluitatũ excretio. Sed hoc qdem ex supabundanti factũ est mali/gnato cerebro auxiliũ. Prius aũt eo est odor dinotio. Et hac adhuc antiqor ⁊ ad ipsum viuere necessaria q̃ ad cerebrũ inspiratio: hec Gal. Attẽde septi/mo ꝙ istius ossis situꝫ ⁊ poros ⁊ officiũ tangit Gal. ii. de vtili. pti. c. 19. dicens.

per ipsum semper descendunt positũ est: ideoqꝫ fuit melius ipsum esse durum.

In vnaquaqꝫ[d] preterea duorũ tempo-rum parte sunt duo ossa dura que coope-riunt neruuꝫ qui transit in tẽpore. Quorum situs est ſm longitudinẽ tẽpis ex trãsuer-so. Et vocantur hoc duo ossa ossa paris.

De anatomia ossium mandibularum ⁊ narium. Capi. iiij.

Ossiuꝫ[a] quideꝫ mandibule ⁊ temporis numerum de-clarabimus adoroꝫ mandibule declarã-do. Et dicemus ꝙ superiorem mandibu-lam terminat superius adoroꝫ cõmunis inter eam ⁊ fronteꝫ transiens sub super-cilijs a tempore ad tempus. Et inferius terminant eam dentiũ origines: ⁊ a dua-bus partibus adoroꝫ que a parte auris venit cõmunis inter eam ⁊ os paxillare quod est retro post dentes. Deinde alia extremitas que est eius finis videlicet quia eminendo ad domesticam parum-per declinat: ⁊ est adoroꝫ que diuidit in-ter hoc ⁊ inter adoroꝫ quam nominabi-

Qd' vo est ſm palatuꝫ os velut cuneus aliquis inia cet inter caput ⁊ superio/rem genam: hꝫ etiã expur gantiũ cerebri poror fora mina. Apud vero basim subiacet totius capitis si/[illegible] ⁊ ossis qd' est ſm occi pitiũ ꝯtinua eius pars. Cõsequenter Gal. ibi tan git cãs duritiei ⁊ spissitu/dinis huius ossis dicens. Propter hec igit vniuer/sa spissuꝫ ⁊ durũ factũ est: fortassis aũt rationabilr ⁊ ꝑpter seipsum tale factuꝫ est: qꝛ eniꝫ eor que sunt ex basi capitis est q̃ dura esse indigent ⁊ qm̃ defluenti/bus ei supfluitatibus de/super ssakretũ. i. cõtamina tionẽ pateretur vtiqꝫ pa/rate ⁊ putresceret si laxuꝫ factũ fuisset ꝑpterea dur ⁊ spissum factum est cum eo qd' etiã: qꝛ mediũ iacet inter superiorem genaꝫ ⁊ caput propterea esse forte indiget: hec Galienus.

d In vnaquaqꝫ ⁊c.] In hac. 4. pte. ca. istius primo tangit princeps nu merũ qualitateꝫ ⁊ officiũ ossiũ paris dicens ꝙ sunt duo ossa dura i vnaquaqꝫ parte duor timporũ que cooperiũt neruũ qui transit p timpus. Sunt igitur numero. 4. videlicet in de xtro timpore duo ⁊ totidem in sinistro. Scd'o tangit ipsor situꝫ seu positioneꝫ dicens ꝙ situs eor est ex trãsuerso timporis ſm longitudinẽ. Tertio nomẽ eo rum dicẽs. Et hec duo ossa vocant ossa paris. Attẽde pmo ꝙ timporales musculi quor officiũ est mouere mãdibulã inferioreꝫ ⁊ musculi mouẽtes ocu los soli oium sunt occultati in ossibus capitis ꝑpterea ꝙ eor plage graues ⁊ mortales inferunt passiones. Juxta illud Gal. ii. de vtili. pticu. c. 3. Cur aũt so lus iste musculus in ossibus capitis occultatus est his quidem suscipientibus ipsuꝫ: his aũt in circuitu cõprehendẽtibus vt pauca ps eius supappe ſm fron tis fineꝫ aut nõ iste solus: sed ẽt qui oculor vtilitas est cõis. Maxime. n. hi oiuꝫ musculor cũ patiunt spasmos ⁊ febres ⁊ stupores ⁊ desipientiã inferũt: qm̃ in principio neruor valde propinqui sunt ⁊ solũ vnum os eos ꝓhibet vt nõ tan gant cerebrũ: hec Gal. Attende scd'o ꝙ lesiones musculor timporaliũ plus nocẽt cerebro q̃ꝫ musculor oculor. Primo qꝛ timporales sunt maiores. Scd'o qꝛ tria principia a cerebro veniũt timporalibus musculis ⁊ musculis oculoruꝫ vnicũ. Juxta illud Gal. dicto capl'o. Timporalibus vero musculis ꝑp magni/tudineꝫ magis q̃ꝫ his qui oculorũ inest nocere cerebro: ⁊ etiã ꝑpterea qꝛ vnũ qdem principiũ neruor ad oculor musculos: plura vero ad timporales pue/niunt. Attende tertio ꝙ gr̃a custodie musculor timporaliũ natura cauauit ossa timporalia ⁊ in cõcauitatibus eor situauit timporales musculos ⁊ erexit supradictas ꝯcauitates ex vtroqꝫ latere duo ossa paris in modum testudinis. Juxta illud Gal. c. nũc alleg. Tutã igitur creauit regionẽ vt possibile erat ma xime ꝯcauuꝫ qdem primũ susceptoriuꝫ eis velut antrũ quoddam preparans: ossium vero circũadiacentiũ intrinsecas supficies simas. i. curuas velut thala mos aliquos operans. Supioribus aũt finibus eor margines apponens ver sus musculos cõuersos vt ex oibus vt possibile erat maxime custodirent: hec Gal. Ex qbus appet ꝙ. 4. ossa paris creata fuerũt gr̃a custodie musculor tim/poraliũ: ⁊ ꝯiuncta inuiceꝫ ad modũ testudinis cooperiunt antrũ in quo iacẽt dicti musculi: ⁊ cũ illo antro ꝯstituũt cãnale qd'dam qd' est propriũ domiciliũ dictor musculor. Attẽde. 4. ꝙ situatio ⁊ incessus ossiũ paris est a minori la chrymali oculi. s. ab angulo oculi q est versus timpora vsqꝫ ꝑpe aures. Juxta illud scriptuꝫ in additionibus sup primo almansoris. Ossa capitis pro certo sunt. 58. Pretermisit. n. Rasis duo ossa paris que a minori lachrymali vsqꝫ ad aures ꝑtendunt: ⁊ duo sunt ossa ab vtraqꝫ pte quor vnũquodqꝫ suo pari ad serre similitudinẽ ꝯtinuatur ex trãsuerso quod Gal. in libro suo queꝫ fecit de chirurgia ostendit. Attende qnto ꝙ ossa paris cuꝫ musculis sibi suppositis nõ alibi locata sunt nec ſm rectitudineꝫ sed trãsuersaliter incesserunt: qꝛ alibi posita nõ inuenissent ita aptum tegimen ⁊ ibi causassent indecenteꝫ tumorẽ ⁊ loca in qbus nũc sunt vacua mãsissent. Nõ. n. in eis idonee locatus fuisset ocu lus aut nasus aut auris. Juxta id. G. ii. de vtili. pti. c. 5. Si longos ſm longitu dineꝫ eius in rectitudine summitatuꝫ allatos posuisset musculos: hos natura nullũ vtiqꝫ eis ingeniari tegimẽ adinuenisset. Et cũ hoc ibi qdem tumorẽ ma gnuꝫ fecissꝫ: vacua vero ⁊ ꝯtracta totaliter reliqsset loca in qbus nũc sunt: nec eniꝫ aliqua alia ꝑticula ibi locationẽ habuisset idoneã neqꝫ oculus neqꝫ nasus neqꝫ auris. Attende sexto ꝙ ossa paris sunt spissa ⁊ dura sicut lapis absqꝫ medulla quatinus ab extrinsecis minus patiant ⁊ fortius resistant violentijs quassantiũ aut ꝯtundentiũ. Juxta id Gal. ii. de vtili. pticu. c. 3. Nõ aũt vt ꝯtin git est hec iugalitas. i. paritas ossiũ. Vocatur. n. sic ab anatomicis sed sine/me dulla ⁊ spissa ⁊ dura: sicut lapis ipassibile vt possibile erat maxime premissor prelocare musculis his ingeniante natura. Attende septimo ꝙ Gal. videt ii. de vtili. parti. c. 19. sensisse ꝙ cãnales ossiuꝫ paris explantant ex osse paxilla ri prebẽtes sedẽ ⁊ cooperimẽtũ musculis timporalibus. Nã postq̃ꝫ dixit ibidẽ de osse paxillari qd' qꝛ mediũ iacet inter supiorẽ genã et caput propterea forte eẽ indiget: ilico subdit. Explantatio vo cãnalis similiũ ossiuꝫ ex ipso facta est sedem simul ⁊ cooperimentũ prebitura eis que in ore musculis ex lateralibus

par tibus ad eas. n. que determinant ab ipsis ꝯcauitates dependent horũ mu sculorũ capita: hec Gal. Attende octauo ꝙ duo ossa paris in vtroqꝫ timpo re sunt adeo fortiter iuncta simul ⁊ vnita ꝙ vident ⁊ asserunt ab aliquibus eẽ vnicũ. Juxta illud Gal. ibidẽ. Sic igitur his habẽtibus siue vere sint absqꝫ su tura predicte partes ossiuꝫ siue ꝑp certitudinẽ compositionis nõ videat appa rere: tñ ipsa dura esse ⁊ spissa demonstratũ est euidenter. Attende nono ꝙ

mus que est illa que in lõgitudine super palatũ secat. Isti quideꝫ eius sunt termi ni. Adoros vero terminos eius ingre dientium quedaꝫ est que secat in longitu dine quod in palato est supremuꝫ: ⁊ alia adoroꝫ est que incipit inter duo superci lia ⁊ vadit ad oppositionem que est inter duos dentes duales. Et est adoroꝫ que a principio incipit huius adoroꝫ ⁊ descen dendo declinat ab ea ad oppositioneꝫ q̃ est inter quadruplum ⁊ caninuꝫ a dextra ⁊ alia qualis est illa a sinistra. Et ex his quideꝫ tribus adoroꝫ. s. media ⁊ duabus extremis ⁊ inter oppositiones originuꝫ dentium predictorum fiunt duo ossa tri angula. Sed triãgulorum bases nõ sunt apud dentium origines: sed ante hoc fit in medio adoroꝫ secans circa basim na rium. Tres enim adoroꝫ hanc secantem in locis predictis ꝑtranseunt ⁊ fiunt sub duobus triãgulis duo ossa: quorũ ambo horum triangulorum continent bases ⁊ origines dentium ⁊ due partes adoroꝫ extremarum. Et vnum os separat ab illo illud quod de medio adoroꝫ descendit.

hec ossa dicunt ossa paris a numero eor vtrinqꝫ enĩ ſm timpora ex eis est vnũ par vel a similitudie quã habẽt adinuiceꝫ. Naꝫ par interdũ pro simili capitur vel ab equitate cõmensu/ratiõis optime ad muscu los ⁊ ossa qbus supsunt. Par. n. q̃nqꝫ dr̃ equum.

De anatomia ossium mandibularum ⁊ na/rium. Capi. iiij.

o Ossium qdeꝫ ⁊c.] In hoc quarto capitulo pri/mo agit prin. de suturis ⁊ ossibus mandibule supio ris. Scd'o de vtilitatibus nasi ⁊ ossib' ⁊ cartilagini/bus ipsius ⁊ iuuamentis ipsarum ibi [Nasi auteꝫ] Tertio de ossibus mandi bule inferioris ibi [Ossiũ vero mandibule.]

a Prima pars ẽ pre/sens tex. in quo primo de scribũtur cõmissure circũ dantes deforis ⁊ terminã tes extrinsecus mandibu lam superioreꝫ absqꝫ hoc ꝙ penetrent in eam. Se/cũdo cõmissure penetran tes in eaꝫ diuidẽdo ipsaꝫ in ossa plurima ibi [Ado/roꝫ vero terminos eius.]

In prima pticula dicit primo princeps ꝙ de/clarabit numerũ ossium mandibule ⁊ timporis declarando cõmissuras man dibule. Cõmissure. n. separantes inter ossa sunt causa ⁊ signum multitudinis seu numeri eorũ. Scd'o enumerat quinqꝫ terminos extrinsecos ad quos ter/minatur inferior mãdibula. Primus terminus ad queꝫ supius terminatur est cõmissura cõmunis inter frontẽ ⁊ supioreꝫ mandibulã que ꝑtransit sub supci/lijs ab vno timpore vsqꝫ ad aliud. Et breuiter est sutura que diuidit os coro/nale a superiori mãdibula. Secũdus terminus eius quo terminatur inferius est pars inferior apud originem dentiũ superioruꝫ. Tertius terminus ei' quo terminat a dextris est cõmissura que venit a parte auris dextre ⁊ est cõmunis inter aurem ⁊ os paxillare qd' situatũ est retro post dẽtes. Quartus terminus qui terminat eam a sinistris est cõmissura veniens ab aure sinistra cõmunis in ter eam ⁊ os paxillare. Quintus terminus est extremitas que est finis mandi/bule supioris. s. qꝛ mandibula supior declinat eminẽdo parumper ad domesti cam. i. anteriorem partem. Et iste terminus est cõmissura que sepat inter hoc qd' eminet anterius de mandibula superiori ⁊ inter cõmissurã que diuidit pa latũ in longitudine de qua statim dicet. s. in initio pticule sequẽtis. Attẽde hic ꝙ ꝑn. in hoc toto suo cañ. frequẽter vtitur his terminis domesticũ ⁊ silue/stre loquens de ptibus humani corporis. Et p partẽ domesticã intelligit inte/rioreꝫ vel anterioreꝫ aut declinantẽ ad interius aut ad anterius. Et p partẽ sil/uestreꝫ intelligit exteriorẽ vel posteriorẽ vel q̃ declinat exterius vel posterius. Tertio dicit ꝙ isti sunt termini mandibule superioris.

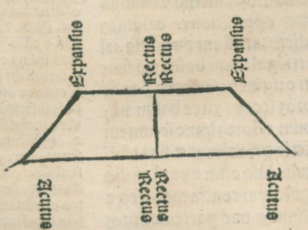
Adoros ⁊c.] In ſa pti. que est de cõmissuris penetrãtibus in mãdibulã supioreꝫ. Primo tãgit ꝑn. vnã suturã q̃ diuidit supioreꝫ pteꝫ palati in lõgitudi ne ⁊ tres cõmissuras penetrãtes totã supioreꝫ mãdibulã ab extremitate ei' su piori vsqꝫ ad extremitatẽ eius inferioreꝫ: ⁊ vnã paruã suturã sub naso proten sam quã tres dicte pertrãseũt ⁊ quatuor ossa q̃ circũscribunt ab his cõmissu/ris. Scd'a tãgit cõmissuras alias mãdibule supioris penetrãtes in eã: sꝫ nõ de/scẽdentes vsqꝫ ad extremitatẽ ipsius inferioreꝫ ibi [Et de doros mandibule.]

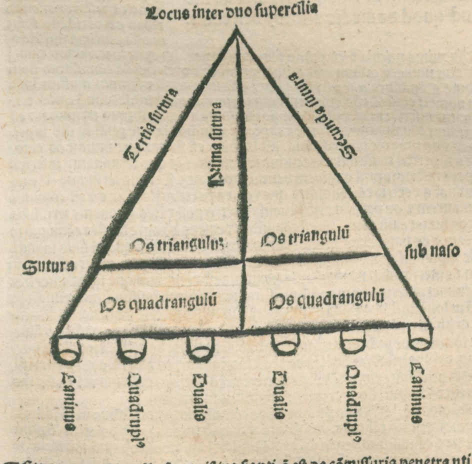
In p[a] pte dicit pmo ꝙ cõmissurar ingredientiũ terminos supioris mãdibu le quedã diuidit ſꝫ longitudinẽ illud qd' est supremũ in palato. Attẽde hic ꝙ in fronte ⁊ in palato attendit longitudo a dextro in sinistrũ nõ a supiori ad inferius vt in corpe. Scd'o enumerat tres cõmissuras diuidẽtes mãdibulã su/pioreꝫ a sũmo ei' vsqꝫ ad infimũ. Prima est cõmissura incipiẽs inter duo supci lia ⁊ trãsiẽs ad oppositionẽ. i. pteꝫ oppositã pti vbi incipit. s. ad pteꝫ q̃ est inter duos dẽtes duales supiores. Et vocant dẽtes duales dẽtes vere medij iter de xtros ⁊ sinistros. Scd'a est cõmissura incipiẽs inter duo supcilia vbi incipit pri ma ⁊ pueniẽs descẽdendo ad oppositionẽ. i. pteꝫ oppositã q̃ est iter dẽtes qua druplũ ⁊ caninũ a dextris. Et itellige p dentẽ q̃druplũ illũ q imediate iũgitur duali. Et p caninũ illũ que iungit imediate q̃druplo. Tertia ẽ cõmissura silis isti q̃. s. incipit iter duo supcilia ⁊ terminat inter dẽtes quadruplũ ⁊ caninũ in pte sinistra. Tertio dicit ꝑn. ꝙ duo ossa triangula fiũt ex istis tribus cõmissuris scꝫ media q̃ pma numerata est: ⁊ duab' extremis. s. scd'a ⁊ tertia dictis. Sꝫ ba/ses istor duor ossiũ triãgulor. i. linee terminãtes inferius hec duo ossa triãgu la nõ sunt apud origines dentium: sꝫ ante hoc. i. anteq̃ꝫ pueniant dicte tres cõ missure ad origines dentium fit in medio earum vna parua cõmissura circa basim. i. partem inferiorem nariũ. Et hãc paruam cõmissuraꝫ diuidenteꝫ sub naso ossa triãgula ab ossibus que sunt sub ipsis ꝑtranseũt dicte tres cõmissu re ꝑtẽse vsqꝫ ad dẽtes. Quarto dicit ꝙ duo ossa fiũt sub dictis duob' triangu/lis. i. ossib' triãgularibus: ⁊ hec duo ossa sunt quadrangularia seu q̃drilatera. Et ambo istor ossiũ quadrilaterorũ ꝯtinent a basib' ossiuꝫ triangulor supius ⁊ ab origine dentiũ inferius: ⁊ a duabus ptibus cõmissurar extremarum que sunt a parua sutura que sub naso est vsqꝫ ad dentes ſm latera: ⁊ pars suture medie q̃ est a parua cõmissura sub basi narium vsqꝫ ad intermediũ duoruꝫ dentium dualium diuidit vnum dictorũ ossium quadrilaterorum ab alio.

Quū,to dicit ꝙ in vnoquoq dictoꝝ ossiūʒ quadriangulariūʒ sunt duo anguli recti apud cōmissuraʒ que separat vnuʒ eoꝝ ab alio. Et est vnus angulus acutus apud dentes caninos.s.in dextro osse apud caninū dextrum: ⁊ in sinistro apud caninū sinistrū: ⁊ est vnus angulus obtusus apud nares. ¶Attende ꝙ angulus rectus est angulus causatus ex casu perpendiculari linee recte supra lineam rectam. Et angulus acutus est angulus minor recto. Et angulus obtusus siue expansus est angulus maior recto. Juxta illud Euclidis ꝑmo geometrie.c.primo. Qñ recta linea supra rectā stetit duoq anguli vtrobiq fuerit equales eoꝝ vterq rectus erit linea q̄ linee supstans ei cui supstat ꝑpendicularis vocat. Angulus q recto maior est obtusus dr̄. Angulus minor recto acutus noiatur. Et vt clarius intelligas tres ꝑdictas cōmissuras secātes mādibulam supiorem a supremo eius vsq ad infimum ⁊ paruam suturam sub basi narium ⁊ ossa que per has circūscribuntur ⁊ angulos ossiū diligenter inspice figuram sequentem.

In vnoquoq ergo illorum duoꝝ ossiuʒ sunt duo anguli recti apud hanc doroʒ secantem: ⁊ acutus eius apud duos caninos ⁊ expansus eius apud nares.

¶Et de doroʒ mandibule superioris est adoroʒ quedam que descendit ab adoroʒ cōmuni superiori ⁊ ad partem dirigitur oculi: ⁊ cum peruenit ad orbitam in tres separatur ramos. Quoruʒ vnus progreditur sub adoroʒ que cum fronte est cōmunis ⁊ super oculi orbitam donec supercilio continuetur. Et alia adoroʒ est sub ea: ⁊ similiter cōtinuatur preter ꝙ orbitam non ingreditur. Et alia adoroʒ tertia similiter cōtinuatur postq̄ orbitā ingredit. Et quicquid de illis inferius existit in cōparatione adoroʒ que est sub superciliis longius est a loco quē illud quod est superius tangit: os vero quod adoroʒ prima triū separat est ma-

¶Et de doroʒ ⁊c.] ¶In hac pte istius se pti.q̄ est de cōmissuris penetrantib⁹ in mādibulā supiorez nō trāseuntibus a supmo ipsius vsq ad infimū enumerat ꝑmo.4.tales suturas quaꝝ tres vltime sunt rami ꝑme. Scd̄o compat ptes triū vltimaꝝ adinuicē ⁊ ossa distincta seu sepata ab eis ibi [Et qcqd.] ¶Prima sutura est q̄ descēdit a cōmissura cōi inter os coronale ⁊ mandibulā supiorem ⁊ dirigit ad partē oculi. Et qñ puenit ad orbitā diuidit in tres ramos.s.i tres cōmissuras. Prima illaꝝ progredit sub cōmissura cōi inter os coronale ⁊ mandibulā supiorez ⁊ supra orbitā oculi donec ꝯtinuet supcilio. Scd̄a est cōmissura sub hac ꝑma q̄ silr̄ ꝯtinuat sine hoc ꝙ intret orbitā.i.ꝯcauitatē oculi. Tertia sutura silr̄ ꝯtinuatur postq̄ intrauerit orbitā vel cōcauitatez oculi. Deinde cōparans ꝑn.ptes haꝝ triū adinuicē ait ꝙ quicqd de istis tribus vltimis cōmissuris ē inferi⁹ respectu cōmissure q̄ est sub supciliis est distantius a loco quē tangit illud qd̄ est supius. Deinde dicit ꝙ os qd̄ sepat.i.diuidit seu distinguit ꝑma cōmissura est maius: deinde id qd̄ sepat scd̄a ⁊ minimū inter ea est illud qd̄ sepat cōmissura tertia. ¶Pro declaratiōe hui⁹ totius tex.attēde ꝑmo ꝙ eandē mandibule supioris diuisionē ⁊ easdē cōmissuras sub aliis ꝟbis scribit Aui.14.aialiuʒ.c.penul. Primo.n.tangit cōmissuras ei⁹ extrinsecas dicēs. Sʒ ossa mandibule ⁊ timpoꝝ suus numerus ē ꝑm serras in mādibula. Et tūc dico ꝙ mādibula supior terminat supius ad serrā cōeʒ sibi ⁊ frōti ⁊ vadit sub supciliis ad timpa de vno ad alteꝝ: ⁊ suus terminus īferior est vbi nascunt dētes ⁊ a duab⁹ ptibus est scd̄a serra ex pte auriculaꝝ cōicans īter ipsaʒ ⁊ os qd̄ est sil'e paxillo ⁊ illud est post molares: deinde est alius terminus ⁊ est ille cui⁹ terminus declinat modicū ad ptez domesticā. Et tūc erit serra diuidens īter istū ⁊ serrā quā noiabamus q̄ diuidit supius palati ꝑm longitudinē: ⁊ tūc isti sunt ei⁹ termini. Scd̄o tāgit cōmissuras penetrātes ab vna extremitate mādibule vsq ad aliā cū ossib⁹ descriptis ab eis dicēs. Sʒ serre intrantes ī suos terminos de illis est vna serra q̄ diuidit supius palati ꝑm longitudinez: ⁊ serra q̄ vadit inter duo supcilia in directo duoꝝ dualiū. Et serra q̄ incipit prope initiū ei⁹ serre ⁊ declinat ab illa descēdendo in rectitudine ei⁹ qd̄ est a dextra inter q̄druplos ⁊ caninos. Et alia serra ꝯsil'is in pte sinistra: tūc iter istas tres serras scʒ medianā ⁊ duas extremas ⁊ inter directū originis dentiū noiatoꝝ termināt duo ossa triāgularia: sʒ bases duoꝝ trianguloꝝ nō sunt vbi nascunt dentes: sʒ cadit ante hoc vna serra diuidēs prope bases qñ tres serre ptranseunt hūc diuisorē in locis noiatis. Et sub duob⁹ triangulis erūt duo ossa q̄ circueūt bases trianguloꝝ ⁊ origo dentiū ⁊ ptes due serraꝝ extremaꝝ. Et diuidit inter duo ossa id qd̄ descēdit de serra mediana ⁊ vtriq ossi erūt duo anguli recti ꝓpe serraʒ que est diuisor ⁊ vnus acutus ꝓpe duos caninos ⁊ angulus expāsus in directo nariuʒ. Tertio tāgit cōmissuras penetrātes nō de extremo mādibule ad aliud extremū: sʒ intra mandibulā terminatas dicēs. Et de serris mādibule supioris est serra q̄ descēdit a serra cōicante ī sursuʒ ⁊ vadit ad ptes oculi: ⁊ qñ applicat ad mādibulā diuidit in tres ramulos ⁊ vnus illoꝝ vadit sup serrā cōicantē cū fronte ⁊ sup ꝯcauitatē oculi q̄usq ꝯtinuet cū supcilio: ⁊ alia serra sub ista ⁊ ꝯtinuat eodēmō ⁊ nō intrat in ꝯcauitatez. Et serra tertia q̄ eodēmō ꝯtinuat postq̄ intrauerit in ꝯcauitatē: ⁊ q̄ztuʒ est de illis inferi⁹ in cōꝑatione serre q̄ est sub supcilio remoti⁹ est a loco q tangit a supiori: sʒ os in quo distinguit serra ꝑma ē maius: deinde illud in quo distinguit serra ꝟa: h Aui. ¶Attēde ꝟo ꝙ iste tres vltime cōmissure sunt duplicate ita ꝙ sūt tres in pte faciei dextra ⁊ tres ⁊ sinistra ⁊ silr̄ tria ossa distingūtur ab eis in dextra pte ⁊ totidē in sinistra. Ex qbus apparet ꝙ ꝑm prin.12.sunt ossa in mādibula supiori cōputatis ossib⁹ nasi de qb⁹ statiʒ dicet.s.sex ossa q̄ distingunt p suturas vltimo tactas ⁊ duo ossa triāgularia ⁊ duo ossa q̄drilatera ⁊ duo ossa nasi. ¶Attende 3° ꝙ.G.11.de vtili.pti.c.20.dicit esse.9.ossa supioris gene p quā intellexit supiorez mandibulā ⁊ ibidē ea numerās duoꝝ obliuiscit ita ꝙ nō enumerat nisi.7. Postq.n.enumerauit sex ossa cranei ⁊ os paxillare ait. Alia ꝟo vniuersa supioris gene.9.sunt numero. Duo qdem ea q̄ nasi: ex anteriori ꝟo corrupta. Tertiū in quo ꝯtineri incisiuos dētes dicebamus. Alterutrinq aūt duo q̄ sunt molariū in qbus ⁊ reliqui oēs dētes iacēt: hec Gal. Sʒ ibidē fuit oblitus ossiū pomoꝝ quoꝝ meminerat in.c.ꝑori. ¶Attēde.4.ꝙ in ossib⁹ mādibule supioris magna ē diuersitas. Juxta illud.G.11.de vti.pti.c.19. Est aūt hoc nō minus supiori gene: cōponit eniʒ ex dissil'ibus ossib⁹ cū substantiis qm̄ ⁊ vtilitatib⁹. Pomoꝝ.n.grossissima sunt nasi ꝟo subtilissima: alia aūt durissima. Uix passibilitatē.n.pomis qdem grossicies: illis ꝟo duricies opatur. Reliquus ꝟo nasus ībecillior factus est qm̄ nō debebat multū noceri aīal sicut si aliq̄ aliaꝝ supioris gene pateretur: aut.n.ad neruos q p eaʒ ferunt aut ad musculos masticatorios necessariū erat nocumētum terminari aliis partib⁹ patientib⁹: aliqñ aūt ⁊ ipsa q̄ ꝑm caput tangere ꝓpinqua illoꝝ paterent. Minime.n.sunt nociua aīali ea q̄ ꝑm nasum patientia ⁊ pp hoc deficiūt in duricie ⁊ grossicie a ꝑncipaliorib⁹: ꝓpter hāc igit dissimilitudinē ipsoꝝ rōnabiliter: ꝓpriaʒ qdeʒ habēt circūscriptionē pomoꝝ ossa: ea ꝟo q̄ nasi ꝓpriaʒ aliā: ita aūt ⁊ reliqua q̄ sunt supra poma: ⁊ id qd̄ est in extremitate barbe ⁊ ea q̄ sūt iuxta pforationē nasi ad os: hec.G. ¶Attēde.5.ꝙ Rab.ꝑmo almā.c.d forma ossiū dicit ossa mādibule supioris eē.14. Et Auer.ꝑmo collʒ.c.de ossib⁹ dicit ꝙ ossa sunt.14.in mādibulis supiorib⁹ ⁊ in aurib⁹. Sʒ nec Ra.nec Auer.describūt ea vt sigillatiʒ designāt. ¶Attēde.6.ꝙ Albertus magnus clari⁹ ⁊ distinctius tractās de ossib⁹ mādibule supioris ꝑ° aīaliuʒ trac.2.c.6. Ponit ea.13. Primū ē os gene dextre: qd̄ venit ab aure dextra sub orbita oculi dextri ⁊ descēdit vsq ad diuisionē q̄ trāsit p mediū palati ⁊ terminat in facie ī diuisiōe q̄ descēdit p intermediū supcilioꝝ ad dentes caninos in pte dextra. Scd̄ʒ ē os gene sinistre oīno sil'e illi. Tertiū est os qd̄ iacet sup illud in supiori pte orbite oculi vsq ad mediū orbite: ⁊ incipit a diuisiōe supcilioꝝ q̄ venit ab aure: linea.n.diuidēs venit p mediā ptē orbite oculi ⁊ termīat ī linea descēdēte a frōte ad dētes canios: ⁊ istud os vocat supi⁹ os orbite oculi dextri. Quartū ꝟo ē sil'e illi ī pte sinistra. Quintū aūt ē os inferi⁹ orbite oculi dextri ⁊ incipit a diuisiōe q̄ est ī orbita oculi ⁊ extēdit vsq ad os gene dextre. Sextū ꝟo est illi sil'e ī oculo sinistro. Et hec sūt ossa genaꝝ ⁊ orbitaꝝ oculi. Substātia ꝟo nasi stat supra duo ossa triāgularia plana posita iter duas diuisiōes.i.cōmissuras: quaꝝ vna venit a medio frōtis ⁊ ex medio supcilioꝝ ⁊ termīat ad caninū dextrū: ⁊ scd̄a icipit ab eodē pūcto ⁊ terminat ad caninū sinistrū. Et hec duo ossa subtus terminant ad lineā a dextro ī sinistrū ꝓtractā sub naso ꝑm nasi latitudinē. Et diuidit vnū eoꝝ ab alio p lineā descēdētē a medio frōtis inter duo supcilia vsq ad locū qui est iter duos duales. Primū g̃ os nasi ē triāgulus ī basi nasi dextra. Scd̄ʒ ꝟo ē triāgulus ī basi nasi sinistra. Tertiū est os qd̄ ē in eleuatiōe nasi a linea basis dextre coopiens narē dextrā vsq ad mediū os qd̄ est īter nares. Quartū est sil'e illi ī sinistro. Quītū est qd̄ ē in medio distinguēs iter nares: ⁊ istud ēt est triāgulare. Sub naso aūt relicta sunt duo ossa q̄ iacēt iter q̄tuor diuidētes lineas: quaꝝ vna diuidit ꝑm latitudinē nasi termīata ad lineā q̄ de medio supcilioꝝ venit ad caninū de pte dextra ⁊ sil'eʒ lineā in pte sinistra: ⁊ in me° distingunt p lineā ꝑpēdicularit' descēdētē de pūcto medio supcilioꝝ īter duos icisores: ⁊ terminant hec ossa inferi⁹ ad origines dentiū: ⁊ sunt ābo q̄drāgula oib⁹ lineis ineq̄lib⁹. Longior.n.est linea origīs dentiū q̄ opposita illi sub narib⁹ ⁊ lōgior ē linea oblique descēdēs ad canīos q̄ ꝑpēdicularit' descēdens ad icisores: ⁊ hoꝝ figura hec ē. ⏢ ¶Attende.7.ꝙ hec sñia Albe.ma. ƀ extracta vꝛ a sñia ꝑn.hic ⁊.14.aīaliū ipsi⁹ ⁊ eidē ꝯsona q̄ ad numeꝝ ossiū ƀ excepto ꝙ ꝑn.nō vocat os: sʒ cartilaginē id īterstiiū qd̄ sepat vnā nariū ab alia ⁊ ossa triāgula q̄ narib⁹ supponūtur nō noiat ossa nasi: sʒ triāgula: ⁊ de īterstitio nariū certū est ꝙ supi⁹ ī radice nasi ē adeo duꝝ ꝙ os merito dici pōt: sʒ inferius molle ē ⁊ plicabile q̄re dʒ poti⁹ cartilago noiari. De triāgulis aūt ossib⁹ q̄ sūt velut bases nasi siue ptes nasi dixeris siue bases ⁊ nō ptes nō est diuersitas nisi ī noibus. Nasus.n.pōt id solū vocari qd̄ ē eleuatū supra dictas bases vel id totū cū ipsis basib⁹. Sʒ de Gal.q̄ fuit oiuʒ sūmus in expiētiis anatomie mirandū nimis ē ꝙ nec ossa mādibule sufficiēter numerauerit nec assignauerit ipsa ꝯueniēter. Ait.n.eē tertiū os mādibule supioris in q̄ ꝯtinent incisiui dētes ⁊ certū est ex anatomia ꝙ dētes icisiui nō ꝯtinent in eodē osse: sʒ alter ipsoꝝ in osse q̄drilatero dextro ⁊ alter in osse q̄drilatero sinistro: sʒ hi defectus fortassis vel ꝓcesserūt a Nico.de regio trāslatore lib.de pticulaꝝ vel a scriptorib⁹. De rasi ꝟo q dixit ossa mādibule supioris eē.14.arbitramur ꝙ cū eis nūerauit ossa auris: q̄ lʒ duo sint ī vtroq tēpore sint adeo iūcta ꝙ vident vnū vl' duo ossa auriū ⁊ iterstiiū nasi nō dixit eē os ⁊ sic erūt ī toto ossa.14. Auer.aūt cōnumerās

aurium

Et post illud quod separat secunda. ¶ Nasi aūt[b] iuuamenta manifesta sunt que sunt tria. Unum est quoniam cum foramine quod est in eo in odoratiōe iu uat donec plus aeris in eo contineatur ⁊ etiam temperetur priusꝙ̄ in cerebruz pe netret: licet enim plurimum aeris qui at trahitur ad pulmonem vadat: magna ta men eius pars ad cerebrum etiam ten dit. Et cum aeris etiam attractione cum quis odorare vult multus in vno loco aer coram instrumento odoratus adiun gitur: vt sit apprehensio plus ⁊ copiosi or. In vno igitur iuuamēto sunt hec tria iuuamenta. Secundum autem est ꝙ ad litteras iuuat distinguendas ⁊ vt earum exitus sit facilis in incisione: ⁊ ne totus aer apud locum cui litterarum accidit in cisio comprimatur sed sit ſm mensuram: ⁊ hec duo iuuamenta in vno consistunt iuuamento. Et tantum est quod facit na sus in mensuratione aeris harum litte rarum quantum illud quod facit fora men perforatuz absolute post fistulaz qd nihil obturat. Tertium vero est vt super fluitates a cerebro egritudines tegumē tum ⁊ defensionez a visibus habeant: et

aurium ossa cū ossibus mandibule superioris. 14. reperit ¶ Attēde octauo ꝙ hec tria noīa gena maxilla mādibula a multis in medicina dicunt idez signifi care: ſ gena ꝓprie dr pars que est a pomis vsꝙ ad mētū. Juxta illud. G. libel lo de introductione medicoꝝ. c. vltimo. Gene ꝟo que post hoc. s. poma descē dentes ꝟsus mētū: ⁊ ibi poma dicit vocari que supeminent inter nasuz ⁊ au rez que bñ coloratis quidem ⁊ liberalius cū verecūdant rubēt. Et maxilla dr apud vulgares pars late ralis a timporibus vsꝙ ad mētū ⁊ mādibula dr pars ossea cui dentes infigunt ⁊ dicitur a mādo mandis. b ¶ Nasi aūt ⁊c.] ¶ In hac pte scda que est de na so. Primo narrat ꝑn. iu uamenta nasi. Scdo ossa ex quibus cōponit ibi [Et ossiū] Tertio cartilagines nasi ⁊ vtilitates earum ibi [Et sup] Quarto cāz par uitatis ⁊ lenitatis ossium nasi ibi [Et duo quidem] ¶ In pma ptica. dicit ꝙ tria sunt iuuamēta nasi q sunt notoria. Primum iu uamentū nasi attendit ex parte huius qd intrat per foramina eius: ⁊ istud est triplex. Unū est ɔferre ad odoratū: vz esse viā ꝑ quā transit aer deferens spēs odoris ad olfactus orga nuz. Scdz est ɔtinere aerē sufficiētem pro anhelitu ⁊ euentatione cerebri. Ter tiuz est vt in foraminibus nasi tēperet aer ꝑusꝙ ad cerebrū ꝑueniat. Quāuis eniz ps magna aeris ꝑ na res attracti vadat ad pul monē: magna tñ ipsius ps transit ēt ad cerebrū vt tē peret spūs eius: ⁊ si ꝑueni ret illuc cū frigore suo spā liter in hyeme vehemēter lederet cerebrū: ⁊ cū iuua mēto qd facit nasus in aeris attractione ⁊ alteratōe qñ aliqs vult odorare in uenit multū aerez in naribus cōprehensuz coraz instro odoratus vñ fit vt pluri ma vaporalis effumatio deferēs spēs odoris cū multo aere ꝑueniat ad olfact⁹ organū ⁊ fiat apprehensio odoꝝ plurima ⁊ copiosa: h igit tria iuuamēta sunt in ꝑmo ɔprehēsa. Scdz iuuamētū attēdit penes aerē qui per foramīa nasi exit ⁊ defert sonos: ⁊ istud est duplex. Unū est iuuare ad lr̄as distinguēdas. Scdm vt exitus soni lr̄aꝝ in icisione aeris deferētis ipz sit facilis ⁊ nō comprimat to tus aer apud locuz vbi fit incisio lr̄aꝝ ſ exeat cū mēsura debita: ⁊ hec duo par tialia iuuamēta cōprehendunt in isto scdo iuuamēto ⁊ breuiter tm̄ facit nasus in mēsuratione aeris deferētis lr̄as qꝫtuz facit foramē existēs in extremo fistu le qd a nullo est obturatuz ad formationē sonoꝝ. Tertiuz iuuamētū attēdit pe penes supfluitates que exeunt a naso: ⁊ istud est duplex. Primuz est vt nasus sic coupiat supfluitates que per nares fluūt ꝙ nō videant. Scdz est esse instrz ad expellēduz illas supfluitates cū exufflatione. ¶ Attēde hic ꝑmo ꝙ Arist. 2. de ptibus aialuz. c. 10 ponit nasuz nō soluz iuuare in odoratōe suis foramibus sed sibi eē insituz instrm odoratus: ait. n. ibi. Et instrz olfactus in quadrupedi bus ⁊ in gñantibus aialia est positū in loco vbi dz eē nālr ⁊ h instrm est in mē bro qd est nasus in aiali hñti duas fauces ⁊ lōgas. Et in ca. 10. dicti lib. ait. Sē sus ꝟo olfactus est inter oculos: ſ. G. ⁊ tota medicoꝝ schola asserunt ipz esse in anteriori pte cerebri. Ait. n. 8. de vti. pti. c. 9. Reliquū aūt adhuc odoꝝ sensi teriū iuxta craneū factū est solū oīuz in ipis cerebri anterioribus vētriculis va porosuz qdē spūz ɔtinētibus. Opportebat. n. ⁊ huius sensus ꝓpriuz obiectuz alterare qdē cerebri ptez: ⁊ id cōsitet ari. lib. de sensu ⁊ sensato trac. i. c. 3. For tassis oblitus huius qd dixerat. 2. de ptibus aialiū dicēs. Odor. n. fumalis eua poratio est. Fumalis aūt euaporatio ab igne ꝑꝑ qd ⁊ circa cerebruz loco odo ratus ꝓpriuz sensiteriuz est: ⁊ sig⁹ certū ꝙ in naso nō est olfactus organū est ꝙ odorabile perueniens ad nasuz nūꝙ sentit nisi sursuz trahat cū inspirato ae re per nares. Juxta illud ari. 2. de aīa. tex. 98. Nō aūt respirās odorat sed expi rās aut retinens spūz nō odorat neꝙ a lōge neꝙ a ꝓpe neꝙ si in nasum intus ponat. ¶ Attēde. 2. ꝙ nasus est ꝑmuz organuz aspirationis ſm ordinez nō os vt qdā estimāt: ꝑ os. n. nō aspiramus neꝙ respiramus nisi cogēte aliq passiōe. Juxta illud. G. 11. de vti. pti. c. 11. Et in h manifestū est sicut ⁊ antea dictū ē na suz qdē respiratiuoꝝ organoꝝ esse primū ordine: os ꝟo nulla quidē passiōe co gēte aial nullatenus respiratiuuz existere neꝙ dictis ꝟo nūc timpibus ɔferre in aliquo ad respirationē: hec. G. ⁊ pauloañ h ait. Scdm hos igit solū. s. nasi poros īspirāt nō ꝑ os aialia q demū ſ nāz se hñt: phlegmōe. n. vel sklirro. i. du ricie gñato vel alia dispōne obstruēte poros nasi cogunt. Et tūc per os īspissa re: ſ h est qñ nō ſ nāz se hñt pori nasi: sanis aūt existētibus certitudialr nōn egēt ore nisi ꝓperet aliqd asma multū ⁊ vehemēs. ¶ Attēde. 3. ꝙ foramīa nasi foramib⁹ q sunt in osse sibi colatorio applicāt ⁊ subꝟuiūt i delatōe aeris ⁊ odo ruz ad cerebꝝ ⁊ relatōe supfluitatū a cerebro ad nasuz: ⁊ iteꝝ applicāt ad duo foramīa q sunt in palato gr̄a delatōis aeris ad pulmonē ⁊ relatōis aeris ⁊ fu moꝝ caꝑnosoꝝ ad nasuz: ⁊ ordīauit nā vias obliqs attrahēdi aeris ꝑ nasuz nō rectas per os. Primo ne frigidissimus aer inspiratus qlis ē interdū in hyeme noos circundās aer recte vadat ad pulmonē nō alterat⁹ i via. Scdo vt vijs ae ris adereat cinis vl̄ puluis q qñꝙ cū aere īspirat ⁊ nō trāseat ad arteriā voca lez. Juxta illd. G. xi. de vti. pti. c. xi. Scriptū aūt ē ⁊ de eis q ſ nasuz foramib⁹ in āterioib⁹ qlr mirabilr qdē ea suscipit os qd ꝑlocatū ē vētriculis cerebri qd spōgie assimilat ⁊ qlr q ad os ꝑforatio eoꝝ q sunt ſ palatū fcā ē vt nō ſ recti tudinē trachee arterie fit ꝑn⁹ respiratōis: ſ flexio aliq ⁊ velut circūuolu⁹ fiat ꝑus ad eā veniēte spū. Ex h. n. puto duplex bonū dēbat fieri. s. vt nō īfridarē tur aliqñ ea q ſ plmonē frō valde fiēte ɔtinēte nos aere. Et vt ꝑmixtus ei ali

etiam est instrumentum iuuatiuū ad ip sas excutiendas cum exufflatione. ¶ Et ossium quidem nasi compositio ex duo bus est ossibus ad modum duorum tri angulorum: quorum duo anguli superi us concurrunt ⁊ bases apud vnum an gulum se contingunt ⁊ in duos separan tur angulos. Et vnūquodꝙ duorum os sium vnicuiꝙ duarum adoroz superpo nitur extremarum quas nominauimus. ¶ Et super duas eorum inferiores ex tremitates sunt due cartilagines molles Et inter eas ſm longitudinem adoroz medialis est cartilago: cuius supior pars inferiore est durior que tota alijs duab⁹ cartilaginibus durior existit. Huius ve ro medie cartilaginis iuuamentuz est vt nasus in duas ꝑtiatur nares. Ideo vt cum a cerebro superfluitas descendit ſ plurimum ad vnaz earuz declinet ⁊ non totam attrahendi aerez viaz obturet que cerebro aerez defert qui quod ibi de spū existit euentat. Duarum vero cartilagi num extremarum iuuamentum tres res existunt. Una est iuuamentuz omnibus cartilagibus que super oēs ossiuz existūt extremitates cōe qd iaz executi fuimus.

qñ cinis vel puluis vl̄ qd aliō tale nō veniat vsꝙ ad arteriā: h. G. ¶ Attēde. 4 ꝙ ꝑncipalissimū iuuamētū foraminū nasi est aeris inspiratio ⁊ respiratio ad ce rebꝝ ⁊ coꝛ ⁊ ɔtēꝑatio ipsius ɔñter distinctio vocū in hoīb⁹ deīde odoꝝ dino tio: ⁊ minus ꝑncipale oīuz est supfluitatū cerebri excussio. Ad hāc. n. in sanis simis nō foramina nisi ſ palati ordiata sunt veꝝ in repletis ſm caput qui sunt valde multi cōpatōe ad sanissimos ɔferētio: est excussio hūoꝝ ꝙ̄ sensatio odo ruz: sed prin. h innexuit iu uamentū inspirationis iu uamento dinotionis odo ruz: qꝛ ꝑ īspiratiōez aeris ad cerebꝝ diotio fit odoꝝ nec alit in hoīb⁹ fieri pōt. ¶ Attende. 5. circa ſ nasi iuuamtū ꝙ nasus nō ē istrz ꝑncipale vocis nec distin ctionis lr̄aꝝ: ſ solū coadiu uans imo ꝑncipale vocis instrz est cartilaginosa sba epigloti. Juxta illd. G. 6. de vti. pti. c. 24. Qm̄ autez cartilago h est ꝑ⁹ vocis or ganū lariga oñdet tibi ma xime: vocat āt ita pti⁹ q co pulat faringe. i. fauci tra cheā arteriā q vtiꝙ ⁊ pre eminens appet ſ collū ⁊ tāgētibus dura est ⁊ recur rit trāsglutiētib⁹. Hec igit qm̄ qdē ē ipz ꝑ⁹ ⁊ ꝑncipa lissimū vocis organū i lib. de gñatōe ei⁹ dcz ē. Qd āt nasus ad lr̄aꝝ distictiōem coadiuuet hinc manifeste mōstrat ꝙ opilati ſ nare īpfecte loquunt ⁊ cōit di cunt de naso loq sicut cā pana q nimis inferius stri cta est īpfecte sonat. ¶ At tēde. 6. ꝙ eorūdē iuuamē toꝝ nasi memit ꝑn. 12. aīa lium q recitat h: ait. n. ibi. Et triplez ē iuuamētū na riuz: ⁊ ē vnū in aere q i eis recipit ꝑꝑ īspiratōez: ⁊ h qm̄ lz mītū de aere īspira to eat ad pulmōez: multū tñ vadit ad mamillas nariuz qm̄ olfactus idiget ae re ⁊ vt aer receptus tpet cerebꝝ ⁊ coꝛ. Et 2⁹ iuuamentū est vt ps aeris in ore emittat ꝑ nares vt sit vi i cāna ꝑ quā emittit son⁹. Et. 3⁹ iuuamentū ē vt sup fluitates descēdētes abscōdant a visu ⁊ descēdāt per illas h ꝑn. ¶ Attēde. 7. ꝙ foramīa nasi nō solū rñdent foramīibus ossis colatorij ⁊ foramibus palati īmo ēt anglis domesticis oculoꝝ. Juxta illud. G. 9. de vti. pti. c. 14. Scdz ma gnū igit cantuz. i. anguluz in alterutro oculoꝝ est videre ꝑforatū ad nariuz spa ciositates cōe illaꝝ ⁊ oculoruz os. Huius aūt ꝑforationis duplex est cā vna est vt ramus quidam neruorum tertij pis disseminatus ad nares ⁊ vsꝙ ad pala tū transitū hēat ꝑ h foramē: ⁊ hāc cām tāgit. G. dcō. c. Scda cā est vt ꝑ h fora mē expurgari possint supfluitates oculoꝝ. Et hāc cāz tāgit. G. 10. d vti. p. c. 11. dicēs. Cōfluūt ꝑ foramina h ad nares oēs oculoꝝ supfluitates ⁊ id ɔsiderātes artificiosi chirurgici diuertūt interdū inueteratas fistulas anguloꝝ oculoꝝ de turpātes oculos ad foramina nariū. Et eodē. c. tāgit iteꝝ. G. duo alia foramīa tendentīa ad nasuz dicēs. Et sunt cū his adhuc subtilia valde foramina q sunt ſm palpebras ad magnū cantū. i. angulū: terminata. n. vsꝙ ad nasuz humidi tatē subtilē in pte dant ⁊ accipiūt. Utilitas aūt nō ꝑua ē vt dz qdē qñ abūdāt. Recipiāt aūt qñ indigēt ad h ꝙ saluet ea q ſm nām cōmoderātia ad motuū (promptitudinē. ¶ Et ossiuz ⁊c.] ¶ In ſa pti. dicit ꝙ compō ossium na si est ex duobus ossib⁹ figure triangularis. Et duo anguli istoꝝ ossiuz. i. acutio res ɔcurrunt supius. s. in loco vbi nasi ossa cornali ɔiungunt ossi. Et bases ho rum ossiuz. s. latera eoꝝ inferiora: tāgūt se inuicē apud vnū angulum: vz apud angulū inferiorē directe oppositū supiori: ⁊ dicte bases i duos angulos sepa rant. i. abinuicē elongant ſm angulos inferiores q sunt in lateribus nasi circa ꝑncipiū eleuationis dictoꝝ ossiuz supra foramina nariū: dicta g ossa se tangūt inuicē ſm duos ipsoꝝ angulos: vz supiorē ⁊ inferiorē sibi ꝑpendiculariter sup positū. Et distant ab inuicē ſm vnū angulū. s. lateralē īferiorē a dextris ⁊ sini stris: ⁊ vnūqdꝙ hoꝝ duoꝝ ossiū superponit seu eleuat supra vnā duaꝝ futura rū extremaꝝ prius noīataꝝ. s. que ꝓcedūt a medio supciloꝝ vsꝙ ad dentes ca ninos. ¶ Attende hic primo ꝙ hanc ossium nasi cōpōnem cōmemorat ꝑn. 12. aialiuz sub his verbis. Et ossa nasi cōposita sunt ex duob⁹ ossibus terminatis ad duos angulos in sursuz ⁊ ad duas bases sub: quasi eēnt duo triāguli: ⁊ ista ossa ɔiuncta sunt cū ossibus faciei: hec prin. ibi. ¶ Attēde ſo ꝙ hec ossa sunt inuicē iuncta ſm latera que sunt a supiori angelo vsꝙ ad inferiorem sibi dire cte suppositū ⁊ distant ab inuicē ſm reliqua latera nisi in punctis ante dictis. ¶ Attende tertio ꝙ inter ossa nasi nō enumerat hic prin. ossa triangula de q bus dictū est in pte prima istius. c. sup que erigit nasus neꝙ mediū os nasi qd diuidit narē a nare: ſ supponit totū qd nares ab īuicē diuidit esse cartilaginē: lz illud sit durius in supma pte nasi ⁊ accedēs magis ad nāz ossis ꝙ̄ in infima. ¶ Et super duas ⁊c.] ¶ In tertia particula dicit primo ꝙ cartilagines due molles sunt supra duas extremitates inferiores ossium nasi. Et inter has duas est cartilago 3ª media protensa ſm longitudinē cōmissure medie q descēdit a medio supcilioꝝ directe vsꝙ ad locū q est inter duos dentes duales. Et pars supior huius medie cartilaginis est durior inferiore: ⁊ est ēt tota durior duab⁹ extremis cartilaginibus vt teneat nasuz erectū velut si esset ossea ⁊ resistat me lius supfluitatibus procedentibus ex vtraꝙ que qñꝙ sunt corrupte ⁊ corrosi ue sicut in polipis: ⁊ cū h sua duricie ⁊ siccitate iuuet ad resonantiā vocis. Se cundo dicit ꝙ iuuamentū huius cartilaginis medie est vt nasus diuidat i du as ptes vt supfluitates descēdētes a cerebro declinent vt plurimū nūc ad vnā eaꝝ nunc ad alterā ⁊ nō sil' ad ambas ne claudāt sil' totā viā inspiratiōis aeris ad cerebrū euētantis illud qd ē in eodē spū ⁊ ēt viā aeris ad coꝛ euētantis ca lorē cordis ⁊ spirituū ipsius. Tertio dicit ꝙ iuuamētū duaꝝ cartilaginū extre

maru nasi est tres res. Prima est iuuamentu coe oibus cartilaginibus que sunt supra extremitates ossiuz qd iam tactu est in pncipio.c.singularis huius doc. de mebris in gnali: vbi dicebat ꝙ in creatiōe cartilaginis iuuamē fuit vt ossiu cu corpibus mollibus p ipsaz melioꝛ fieret ꝯtinuatio ⁊ vt duꝝ cu molli nō absqꝫ medio ꝯponeret. Cōstat aūt ex anatomia ꝙ nasus cōponit ex duobus ossibus ⁊ tribus cartilaginibus ⁊ cute tegēte exterius ⁊ pāniculo tegēte iterius ⁊ duobus musculis de qbus dicit infra. Qui musculi si sine medio iungerentur extremitatibus ossiuz nasi acutis faciliter ab eis lederentur. Scda est vt dicte due cartilagines extendant ⁊ dilatent qn necessariuz est multum aerē sil' attrahere vt in ardentibus febribus p refrigerio cordis ⁊ spūalium mēbroꝝ vel multuz aerez expellere ad eductionez fuliginū seu fumoꝝ caprinosoꝝ vexātium coꝛ ⁊ spūalia oīa sicut in febribus multe ⁊ male putredinis. Tertia est vt nasus in pte cartilaginosus existens iuuet suo motu ⁊ qssione.i.cōpressione: ⁊ tremore.i.tremulēta agitatione ad excutiendū vaporē fuliginosuz sibi venientez a pulmone vel a cerebro vel ab extra cū fetore: ⁊ ēt humores a cerebro descēdentes quos aliqn sufflādo excutimus aliqn denu scilando siue emungēdo.

Et duo ⁊c.] In qrta pti. dicit ꝙ duo ossa nariuz facta sunt minuta.i.tenuia ⁊ lenia: qꝛ lenitas est hic magis necessaria qꝫ firmitudo pp duas cās. Prima ⁊ pcipua est: qꝛ nō sunt ꝯtinuata cuz mēbris que de facili recipiāt magna ⁊ grauia nocumēta. Juxta illud G.11.de vti.pti.c.19. Minime.n.sunt nociua aīali ea que hꝫ nasuz patiētia ⁊ pp h deficiunt in duricie ⁊ grossicie a pncipalioribus. Scda est qꝛ sunt posita sub custodia sensus: vꝫ iuxta oculos qui preuident occurrentia deforis que ledere solent.

c Ossiuz vo ⁊c.] In hac tertia pte que est de ossibus inferioris mandibule. Primo supponit pn. ꝙ figura dictoꝝ ossiū satis cognita est nec eget aliqua declaratiōe cū visui detecta sint ⁊ manu palpari possint. Hoꝝ ēt iuuamēta notoria sunt.s.os claudere ⁊ aperire duz opus est ⁊ dētes genere ad incidēduz frangendū ⁊ molendū cibos. Scdo dicit ꝙ mādibula inferioꝛ consistit ex duobus ossibus que iunctura stricta cōnectit sub mento existēs. Et de ista iunctura dictū est in ca.i.sum.pntis ꝙ est sine lagua hic.i.cartilaginosis substātijs vestientibus extremitates hoꝝ ossiū. Et cadit sub spē iūcture mulsach que interpretat ꝯtinuo ꝯnexa. Tertio dicit ꝙ in supiori parte duaꝝ ptiuz extremarū ossiuz mandibule inferioris serrādo.i.cōpingēdo facta est serratura curua.i. extremitas solida ⁊ fortiter serrata seu vnita incuruata. Et hec etremitas cōponitur seu colligat cū additamēto pparato ei ingeniose qd orit ex osse pueniēte ad dictaz serraturā incuruam. Et vnaqueqꝫ haꝝ serraturaꝝ curuarū est ligata fortibus ligamētis vt nō disloceṫ mādibula inferioꝛ in fortibus eius motibus sicut interdū fit in hiatibus seu oscitationibus īpetuosis: vnde sequitur graue periculuz nisi statiz reponatur. Juxta illud pn.quarti.5.trac.i.c.7. Accidit mādibule inferiori vt disloceṫ ab ordine suo quare remanet os apertum ⁊ indiget vt festineṫ ad reducēdū ꝙ si differaṫ indurat ⁊ apostemat ⁊ extendit lacertos ⁊ cōmouet febres inseparabiles ⁊ doloꝛem capit stantē ⁊ fortassis fit res praua donec interficit in decimo. Attēde hic primo ꝙ ossa mandibule inferioris in hoc differūt ab alijs ossibus habētibus medullā ꝙ nō hnt explantationes capitū in extremitatibus suis supioribus sicut hnt alia medullā hntia qtinus fortiora sint in locis iuncturaꝝ vbi plus motibus ꝯcutiunṫ. Juxta illud Gal.11.de vtili.pti.ca.18. Epiphises: alibi apothises vo capitū nō mox vniuersa quecūqꝫ medullā hnt possidēt. Eteniz inferioꝛ gena hꝫ qdez aliquā medullaz in seipsa. Epiphisim aūt nō hꝫ: spissioꝛ aūt est qꝫ vt epiphisi indigeat: ⁊ hāc spissitudinē inuit pn. in lra dicēs. Serrādo facta est serratura curua: ⁊ intellige p epiphisiz explātatōez seu additiōez grossaz capitalē qlis cōiter inest laxis simul ⁊ medullosis ossibus. Juxta illud G.ibidez. Cōueniētibus igiṫ i idē os ambabus simul laxatione ⁊ ꝯcauitate cōfestiz vtiqꝫ ei caput aliqd hꝫ finē epyphisiatū est videre: qm hoc spissuz oꝫ esse ⁊ firmū ⁊ maxime qn ad articulationez terminaṫ. Sꝫ albertus magnus pmo aīaliū trac.2.c.6.vṫ asserē ꝙ ossa mādibule inferioris explātatione habeāt dicens. inferioꝛ aūt mādibula est os qd ad caput ptinet ⁊ ꝯponiṫ de duobus ossibus imēto fortissime sibi ꝯiunctis: et vnū qdē est dextruz veniēs a timpe dextro ⁊ curuaṫ vt in eo nascanṫ dentes inferiores: ⁊ supius in timpe hꝫ nodū qui vocaṫ additamētū per qd ligaṫ ad os petrosuz dextrū: ⁊ alterū p oīa est sile illi in sinistra pte: hec ille. Et si per nodū vel additamētū intelligat caput grossuz quale est in adiutorio vel osse coxe hꝫ pportionē sue magnitudinis errat. Si vo intelligat extremitatē quādā incuruam inferioris mādibule subintrātez foramē sibi deputaū verus est smo eius. Attēde.2.ꝙ ab osse petroso vtriusqꝫ auris explātaṫ quedā pars ossosa erecta ad formā medij arcus ⁊ a supiori osse gene supioris in pte ipsius versus aurez explātaṫ additio silis que sil' iuncte faciūt arcū in directo cuius os timpis est depssuz ⁊ cauatū taliter ꝙ sub illo arcu relinquiṫ foramē qd extremitas inferioris mādibule igrediṫ ⁊ phibeṫ exire p dictas additōes ⁊ ligamēta ⁊ has additōes ossosas tāgit h pn. duz dicit. Que cū additamēto ei igeniose pparato ꝯponiṫ qd ex osse nasciṫ qd ad eā puenit. Attende.3.ꝙ mādibula inferioꝛ ordinata est a natura moueri ⁊ superioꝛ non ppter tres causas. Prima est qꝛ est lenioꝛ hns interius cōcauitatem ⁊ medullā quas superioꝛ non habet. Scda est qꝛ distātioꝛ est a cerebro quare non sic cōcutit cerebruz ⁊ supioꝛ faceret si moueretur. Tertia est vt iunctura ossiuz cū ossibus superioris mandibule firmioꝛ sit: iuxta illud pn.14.aīaliū. Et mandibula inferioꝛ mouebatur ⁊ non superioꝛ ppter iuuamēta: ⁊ est vnū: qꝛ motus leuioris est melioꝛ: ⁊ aliud est ꝙ quod

Et secunda est vt expandantur ⁊ dilatētur si necesse fuerit aerez superflue attrahere aut expellere. Et tertia est vt ad vaporem excutiendum cum suo motu ⁊ quassatione ⁊ tremore iuuet cum exufflauerit. Et duo quidem narium ossa facta fuerunt minuta ⁊ lenia: quoniam lenitas magis est hic necessaria qꝫ firmitudo: ⁊ precipue quia a membrorum cōtinuitate sunt separata que nocumenta sunt recipientia ⁊ sunt posita cum custodia sensus. Ossium[c] vero mandibule inferioris forma ⁊ iuuamentum scita sunt. Ex duobus nāqꝫ consistit ossibus que stricta sub mento connectit iunctura. Et in summitate cuiusqꝫ duorum aliorum extremorum eorum serrando facta est serratura curua: que cū additamento ei ingeniose preparato componitur quod ex osse nascitur quod ad eam peruenit quaꝝ vnaqꝫ ligamētis fuit ligata.

De anatomia dentiuz. Capitulū.v.

d Dentes quidē sunt 32. Est tamen cū contingit quosdam homines non habere neguegidu qui sunt quattuoꝛ extremi: ⁊ tunc non erunt nisi.xxviij. Eorum vo duo sunt duales ⁊ duo qdrupli supius: ⁊ totidem inferius ad incidendum: ⁊ duo canini superius ⁊ duo inferius ad frangendum: ⁊ molares ad molendum ab vtraqꝫ parte superiores ⁊ inferiores quattuoꝛ aut quinqꝫ. Et huius totius summa est aut.xxxij.aut.xxviij.quattuoꝛ duales ⁊ quattuoꝛ quadrupli: ⁊ quattuoꝛ canini ⁊ octo molares: ⁊ quattuoꝛ neguegid. Et neguegid quidem sm plurimuz nascuntur in medio temporis augmenti. Et hoc quidem est post spermatis emissionem ⁊ ante consistentiam quoniam consistentia est circa.xxx.annos. Ideoqꝫ dentes isti dentes sensus vocantur. Et dentes[b] etiam habent

est magis ppinquum mēbris nobilibus dꝫ esse quietuz propter id quod timeṫ ex motu. Et preterea si moueretur supioꝛ mādibula nō eēt iūctura ipsius ⁊ capitis tam bene firmata. Attende quarto ꝙ qꝛ mandibula inferioꝛ interduz fortes exercet motus morsionis ⁊ fractionis nā corroborauit iuncturas ipsius pluribus adiutorijs. Juxta illud Gal.xi.de vti.pti.c.20. Magni eniz debebāt esse ⁊ fortes huius gene motus in mordendo ⁊ frangendo que dura. Et propterea etiam de articulis eius sufficienter puidit alteri quidē qui extremitas vocaṫ iugalitatem circūapponēs ⁊ maximum implantans timpalis musculi tenontez.i.chordaz. Reliquo vo vberiformes.i. similes vberibus vocatas explantationes capitis in fallacez circūapponēs custodiaz vt nō aliqn in violentis motibus a subiacēte ꝯcauitate labaṫ. Nōnabiliter aūt nobis ex posterioribus partibus ea que est sm articulum extremitas ista recta supertendiṫ hec Galienus.

De anatomia dentiuz Capitulum quintum.

d Dentes qdē ⁊c.] In hoc ca. primo agit pn. de numero ⁊ modis dentiuz. Scdo de radicibus ⁊ capitibus ⁊ additamentis eorum ibi [Et dentes etiam] Tertio de sensu dentium ibi [Nullum preterea]

a In prima pte que est pns tex. pmo tangit numeruz dentium. Scdo modos eoꝝ ibi [Eoꝝ vo] Tertio tps originis dentium sensus ibi [Et neguegid.] In pma pti. dicit ꝙ dētes sunt.32. ⁊ h itellige cōiter ⁊ vt plimuz in hoibus pfectis. Aliqn.n. ꝯtigit aliqs hoies nō hre neguegidu.i.dētes.4.extremos qui sunt post molares ⁊ in talibus dētes sunt.28.tm. Et aliqui carēt his dētibus vltimis in pueritia tm: alij in pueritia ⁊ iuuētute ita ꝙ nō eis nascunṫ donec sint senes alij tota vita. Eoꝝ vo ⁊c.] In scda dicit pō ꝙ dētiū duo sunt duales ⁊ sunt dētes anteriores ⁊ duo qdrupli iūcti dualibus a dextris a sinistris ⁊ taz duales qꝫ qdrupli sunt duo in supiori mādibula ⁊ duo in iferiori: ⁊ sunt oēs ordinati ad incidendū: iō a qbusdā incisores vocanṫ spālr duales. Scdo dicit ꝙ dētes canini sunt duo supius ⁊ duo inferius ⁊ sunt imediate ꝯiūcti qdruplis ⁊ officiū eoꝝ est frāgere dura. Tertio dicit ꝙ dētes molares sunt qttuoꝛ aut qnqꝫ tā a dextris qꝫ a sinistris: ⁊ tā in inferiori qꝫ supiori mādibula.s.qnqꝫ in hntibus dentes sensus ⁊ quattuoꝛ in non hntibus eos. Et hi dentes oēs ordinati sunt ad molendū. Quarto dicit ꝙ summa totius numeri dentiū est.32. aut.28.s.qttuoꝛ duales ⁊ qttuoꝛ qdrupli ⁊ qttuoꝛ canini ⁊ octo molares inferius ⁊ totidē supius ⁊ qttuoꝛ neguedid.i.dentes sensus.

Et neguegid ⁊c.] In tertia dicit ꝙ neguegid nascunṫ vt plurimū in medio tpis augmenti.i.adolescentie que est etas augmenti: ⁊ h est postqꝫ puer incipit sperma emittere ⁊ an ꝯsistentiā.i.iuuentutē: qꝛ ꝯsistentia est circa.30.annos: ⁊ iō dentes isti vocanṫ dentes sensus: qꝛ tūc viget in sensibus absqꝫ aliq diminutione ex pte etatis. Et idem intellige p neguegidu ⁊ neguedid ⁊ neguegid ⁊ nehegueđich ⁊ nigideni: ⁊ exponiṫ in synonymis aui. ꝙ sunt qttuoꝛ dētes extremi molares. Et pro hac pte vide.s.in.c.singulare de membris.§. Et illd vbi 3°. Queriṫ vtruz dentes deperditi possint iterū renasci extra etatē pueritie. Attēde prio ꝙ eūdē numerū dentiū ⁊ eadē hoꝝ officia narrat. G.11.de vti.pti.c.8.dicens. Triginta ⁊ duos vniuersos dētes habemus in vno ordine sm alterutram genam.16.locatos. Anterius qdem incisiuos noīatos acutos ⁊ amplos vt mordētes abscindāt. Consequenter aūt caninos amplos qdem sm inferiorē basim. Acutos aūt in supiori fine vt si nō abscindaṫ aliqd ab illis p duricie h hi frāgere possint. His vo ꝯnter gonsios quos ⁊ molares noīant asperos ⁊ amplos ⁊ duros ⁊ magnos vt incisa ab icisiuis vel fracta a caninis terere possint certitudinalr. Attēde.2.ꝙ dētes anteriores dicunṫ duales: qꝛ duo sunt numero inferius ꝯiuncti ⁊ supius totidē. Et quadrupli dicuntur: qꝛ sunt quattuoꝛ quoꝝ situs inuicē sunt ad modū vnius quadranguli. Et canini dicunṫ qꝛ sunt siles dentibus canū in acumine ⁊ potentia frāgendi dura. Molares aūt a molēdo dicunṫ: qꝛ sicut triticū moliṫ cū lapide molari: sic cibi moluntṫ cū molaribus dentibus. Attende tertio ꝙ dentes molares in extremitatibus suis non sunt lenes neqꝫ plani: sed asperi: quatinus melius cibaria molant: sic.n.videmus multores exasperare lapides molares vt melius triticum cōminuāt. Juxta illud. G.c.8.noni de vtili.par. Neqꝫ.n.certitudinaliter lenes facti essent idonei ad pprium opus exercere: vt ab ineqlibus.n.asperis melius teruntṫ oīa pp hoc.n. ⁊ molas qbus molunt triticū qn qdē in tpe terentes lenes fiunt rursus incidunt ⁊ asperant. Attēde qrto ꝙ dentes anteriores cuz hoc ꝙ incidunt ad litteras formandas iuuant. Cuius signū est ꝙ q pdiderunt eos diminute litteras formant. Attende qnto ꝙ dentes hois debent esse naturaliter multuz inuicē propinqui ne qd ab his incidiṫ frāgiṫ aut moliṫ inter dētes incidēs opationē eoꝝ effugiat ⁊ illic remanēs putrefiat ⁊ corrūpat dentes ⁊ os fetere faciat. Et inde est ꝙ hntes raros dētes ⁊ nō bn iūctos nō solent eē longeui: sicut ait Arist.13.4.pti.pbleu.probleumate.1.

b Et dētes ⁊c.] In hac ba pte que est de radicibus capitibus ⁊ additamentis dentiū prio agit prin. de radicibus ⁊ capitibus in generali. Scdo de additamentis ibi [Et sup marginem.] Tertio de numero capitū ibi [Unusqsqꝫ vero.] Quarto de cā multitudinis capitum molariū ⁊ quare sunt plura in superioribus molaribus qꝫ in inferioribus ibi [Capita vero.]

In.1.pte dicit ꝙ dentes hnt etiam radices ⁊ capita acuta que figunṫ in foraminibus duaꝝ mādibulaꝝ in qbus sunt. Attende hic primo ꝙ p radices dentiū qdaz intelligūt ligamēta fortia: qbus alliganṫ ipsis mādibulis in loco sue originis vn veniūt eis nerui. Et per capita dentiū intelligūt cuspides ossosas existetes

sas existẽtes de substãtia dentiū ſʒ quas dẽtes mãdibulis infigunt: ſʒ radices
dentiū ꝓprie dicunt dicte cuspides ossose que sunt ꝑtes dentiū vt radices ar
borū sunt ꝑtes eaꝝ ⁊ nõ differunt a capitibus nisi rõne. Nã dicunt capita ſʒ
ꝙ ab his sensus venit dẽtibus per neruos in eis dissemiatos: vel q: dentibus
ꝑncipiū sue ꝑbẽt originis: ſʒ radices iõ noiari solẽt q: per eas dentes infigunt
⁊ herẽt mãdibulis sicut per radices ĩfigunt ⁊ herẽt arbores terre. Et istud ap
paret ex h qm̃ ꝑn.13.aia/
lium hãc mãʒ dentiū ꝑtra
ctãs noiat radices vbicũ/
qʒ hic noiant capita ⁊ silr
Gal. ras. auer. cũ ergo di/
citur in lr̃a ꝙ dẽtes hñt ra
dices ⁊ capita hec cõiun/
ctio ⁊ tenet expositiue ꝑ
id ẽ vel copulat iter distin
cta nõ re ſʒ rõne. ¶ Atten
de ſo ꝙ radices dentium
supioꝝ oblique incedunt
vt fortius hereãt: ſʒ iferio
rum incedũt recte. Juxta
illud prin.13.aialium.c.1.
Et ꝑꝑ h dentes supiores
exeunt a rectitudine radi
cuʒ vt vitent casus: ſʒ infe
riores: q: sunt magis fixi ñ
ita: ſʒ ſm rectũ ꝓcedunt a
suis radicibus. ¶ Attẽde
tertio ꝙ foramia mãdibu
laruʒ que dentes cõprehẽ
dunt adeo sunt adequata dentibus ꝙ nullus artifex sciret facere cõcauitates
ita adequate recipiẽtes ea que subtrãt ipsas. Juxta illud. G.11.de vti.ꝑti.c.8.
Et hoc etiaʒ.s.radicibus eoꝝ idoneas regiones oꝑari magnis quidẽ magnis
ꝑuas aũt ꝑuis mihi quidẽ mirabilis alicuius opus vr̃ iusticie. Nullus.n.hõ ar
tifex neqʒ eoꝝ qui ligna per gonfos.i.iuncturas coaptãt neqʒ eoꝝ qui lapides
tractãt certitudinalr̃ faceret equales eminẽtias gũphatoꝝ.i.iunctoꝝ suscipiẽ/
tes ꝯcauitates. Sciuerat eniʒ qm̃ magis ample ꝯcauitates laxaʒ oñderẽt ossiũ
cõplãtationẽ: strictiores aũt nõ permitterẽt vsqʒ ad finẽ ꝑuenire radices dẽtiũ.
¶ Et sup marginẽ ⁊c.] ¶ In ſa ꝑti. dicit ꝙ vnũ magnũ additamẽtũ rotun/
duʒ orit sup marginẽ foraminis cuiusqʒ dẽtis ⁊ illud circũdat dẽteʒ ⁊ ꝯstringit
ipʒ ne exeat a suo foramie ⁊ ibi.s.circa marginẽ fortia ligamenta sunt quibus
dẽtes mãdibulis alligant. ¶ Attẽde ꝑmo ꝙ additamẽta de quibus hic agit
ꝑn. nõ sunt partes dentiũ: ſʒ explantationes q̃dã orte ab extremitatibus mãdi
bulaꝝ circũuestiẽtes dẽtes in ꝑtibus illis vbi exire incipiunt a mandibulis. Et
hec additamẽta vocat. G. cap. statim allegato: ꝑsepia ꝑꝑ similitudinem quam
gerũt cũ ꝑsepib⁹ aĩaliuʒ dicẽs. Sʒ ⁊ ossiuʒ gene.i.mãdibule alterutrius explã
tatiões facere subtiles quas noiant ꝑsepia qbus vtunt q̃liter nõ ẽ admirãde
fortune: ſm vnũquẽqʒ.n. dẽtium hec circũadnata sunt ⁊ stringunt ⁊ detinent
certitudinalr̃ eos vt nõ cõmoueant faciliter. ¶ Attẽde ſo circa hoc qd̃ dicit ĩ
textu hoc ꝑn. vbi fortia sunt ligamẽta ꝙ dẽtes ligant ligamẽtis fortibus cũ mã
dibulis in directo hoꝝ additamẽtoꝝ ⁊ nõ soluʒ ibi: ſʒ ẽt in ꝑncipio radicũ sua
ruʒ. Juxta illud. G. dicto ca. Ac ẽt hoc.s.ligari colligatõibus fortib⁹ eos apud
ꝑsepia ⁊ maxime ſm radices vbi ⁊ nerui ipĩãtant qualr̃ nõ admirabit quis.
Et ex his apparet q̃ʒ sollicita fuerit nã firmare dẽtes fortiter in foramib⁹ mã/
dibularuʒ. Primo.n.foramia eq̃uit subintrãtibus ea ꝑtibus dentiuʒ. Scd̃o al
ligauit radicibus dẽtiuʒ ligamẽta fortia cũ neruis ad eas ꝑueniẽtibus. Tertio
ꝯstrinxit dẽtes additamẽtis ꝑsepialibus. Quarto ligamẽtis fortibus firmauit
dẽtes cũ iaʒ dictis additamẽtis ⁊ nõ sine cã: q: dẽtiũ officiũ est toti cõe ⁊ eoruʒ
ĩpedimẽtũ infert nocumẽtuʒ vniuerso corpi. Nã duʒ cibus male masticat ma/
le digerit in stõ: ⁊ ibi male digestus male digerit in epate ⁊ venis: ⁊ illic male
digestus male digeritur ⁊ assimilatur omnibus membris.
¶ Unusquisqʒ ſo ⁊c. ¶ In tertia ꝑti. dicit ꝑmo ꝙ quisqʒ dentiũ molaribus
exceptis hʒ caput vnicũ.i.vnã solã radicẽ. Scd̃o dicit ꝙ quilibet dens mola
ris inferiori mandibule infixus hʒ ad minus duo capita ⁊ quandoqʒ tria ma/
xime vltimus qui dr̃ dẽs sensus. Tertio dicit ꝙ qsqʒ molariũ fixoꝝ in mãdibu
la supiori ad minus hʒ tria capita siue tres radices ⁊ hñt interdũ pl̃a.s.4. ⁊ ꝓ/
prie dẽtes sensus. ¶ Hic insurgunt duo dubia. Primũ est cur duales q̃drupli
⁊ canini supiores nõ hñt radices plures inferioribus sicut molares supiores
plura hñt capita q̃ʒ iferiores. Scd̃ʒ est cur dẽtes sensus hñt plura capita q̃ʒ aliȷ̃
molares cũ sint minores aliȷ̃s molaribus: saltem mediȷ̃s. Juxta illud. G.xi.de
vti.ꝑti.c.8. Hoc ẽt.s.molarios medios quideʒ fieri maximos eos aũt qui sunt
ex vtraqʒ ꝑte eoꝝ minores qualiter nõ est miraculũ athomoꝝ.i.qualr̃ nõ attri
buunt asclepiades ⁊ herasistratus istud athomis ex quibus motis ſm fortunã
dicũt cũcta talia ꝓcedere ⁊ nõ ab artificiositate nãe. Et h qd̃ est irrisoria ⁊ iro
nica. Et istius maioritatis medioꝝ molariũ. G. reddit ibi duas cãs. Prima est
q: spaciositas oris est maior in directo molariũ medioꝝ q̃ʒ extremoꝝ. Scd̃a ẽ
q: lingua magis ampla existẽs circa radicẽ aliqd̃ occupat ꝓpe vltimos mola
res. ¶ Ad ꝑmũ dic ꝙ q: hõ est mansuetuʒ ⁊ politicũ aĩal arte ⁊ rõnibus viuẽs
solituʒ ex arte scindere cibos ⁊ dura frangere non curauit nã neqʒ multos ne
qʒ multũ fortes nec vehemẽter ligatos creare dẽtes ipsius incisiuos ⁊ fracti/
uos: leonibus aũt lupis ⁊ canibus creauit hos fortes ⁊ numero multos ⁊ mã
dibulis fortit̃ infixos: qm̃ vtunt eis velut armis ⁊ suos cũ eis frãgũt ⁊ incidũt
cibos. Ad scd̃ʒ dic ꝙ dẽtes sens̃ habuerũt pl̃a capita: ꝓpea ꝙ sunt vltimi ⁊ sũt
sicut muri firmit̃ tenẽtes ⁊ ꝓhibẽtes alios ne declinẽt a suis ſsus posteriora.
¶ Capita ⁊c.] ¶ In quarta dicit ꝑmo ꝙ radices molariũ facte sunt multe ꝑꝑ
duas cãs. Prima est q: sunt magni. Scd̃a est q: oꝑatio eoꝝ in hoie est fortior ⁊
frequẽtior q̃ʒ alioꝝ dẽtiuʒ. Nã sepius hoies cũ cultello scindũt illa q̃ comedũt
⁊ cũ malleo quassant vel cũ pistello dura q̃ sumũt: ſʒ cũ molaribus soliti sunt
molere cibos nisi ꝙ raro fit ex cibis colaticũ. Et sub molarib⁹ idẽ cibus mul/
totiẽs a lingua deducit sub aliȷ̃s ſo dẽtibus vel semel tm̃ vel non totiẽs. Scd̃o
dicit ꝙ capita supioribus addita sunt.i.aucta ſm numerũ ita ꝙ plures hñt ra
dices eo ꝙ suspẽsi sunt in supioribus mãdibulis ⁊ sua grauitate inclinant ad
ꝑteʒ oppositã suis radicib⁹: ſʒ põderositas molariũ inferioꝝ nõ ẽ ꝯ̃ria ĩfixioni
eoruʒ: imo est cã quare fortius infiguntur cũ inclinet eos versus suas radices.
¶ Nullũ ꝑterea ⁊c.] ¶ In hac ꝑte tertia que est de sensu dẽtium dicit ꝑmo
ꝑn. ꝙ nullũ ossiuʒ hʒ sensuʒ aliquo modo preter dẽtes. Scd̃o dicit. G. dixisse ꝙ
experimẽtũ demõstrat nobis ꝙ dẽtes hñt sensuʒ. Tertio dicit ꝙ nã sup h fuit

radices ⁊ capita acuta que in foramini-
bus figuntur ossium duarum mandibu-
larum inquibus consistunt. ¶ Et super
marginem cuiusqʒ foraminis additamẽ
tum magnum rotundũ oritur quod den
tem circundat ⁊ stringit vbi fortia exi-
stunt ligamenta. ¶ Unusquisqʒ vero
dentium preter molares vnum habet ca
put. Sed molarium in inferiori mandi-
bula fixorum quisqʒ ad minus duo ha-
bet capita: ⁊ est etiam cum habet capita
plura: ⁊ precipue negideni qui tria ha-
bent capita. Sed fixorum in mandibu-
la superiori quisqʒ ad minus tria habet
capita ⁊ fortasse plura ⁊ proprie negide
ni qui quattuor habent capita. ¶ Ca-
pita vero molariũ multa facta sunt quo-
niam sunt magni: ⁊ quoniam eoruʒ ope
ratio est maior. Et superioribus quideʒ
addita sunt eo ꝙ sunt suspensi ⁊ ꝙ gra-
uitas facit eos ad oppositionem partis
suorum capitum declinare. Inferiorum
vero ponderositas infixioni eorum con
traria non existit. ¶ Nullum preterea
ossiuʒ vllo modo sentit ꝑter dẽtes Gal.
enim dixit ꝙ experimentuʒ nobis demõ
strat eos sensuʒ habẽ de quo natura sol-
licita fuit ⁊ fecit ipsum cum virtute que
a cerebro ꝓuenit. Idcirco vt ipsi etiam
inter calidum ⁊ frigidum discernant.

sollicita ⁊ fecit ipʒ sensuʒ.i.cõicauit dẽtibus cũ virtute ꝓueniẽte eis a cerebro
vt dẽtes cũ virtutib⁹ incidẽdi frãgẽdi ⁊ molẽdi cibos discernãt ẽt inter calidũ
⁊ frigidũ. ¶ Querit an iter ossa soli dẽtes habeãt sensuʒ: ⁊ q: supponit dẽtes
inter ossa fore numerãdos posset argui ꝙ nõ: q: crescũt in oĩ etate ⁊ ossa in so
la adolescẽtia. Scd̃o q: ossa gñant ꝑma mẽbroꝝ gñatione ex spmate dẽtes ſo
nõ. Tertio q: dẽtes in infantia totaliter radicitus ꝑditi regenerantur fortiores
ossa vero non: sed hec pri
us tacta fuerunt ⁊ etiam
soluta.c.singulari summe
presentis: ideo nunc relin
quantur. §. Et illud.q.3.
¶ Et arguitur primo ꝙ
non solum dentes sed etiã
alia ossa omnia habeant
sensuʒ auctoritate magni
auenzoar tractatu.9.thei
sir cap.19.ꝑmi lib. dicẽtis.
Et ego credo ꝙ dẽtes ha
bent sensum ⁊ non dico
sensuʒ grossum: immo bo
num sensuʒ. Et estimo ꝙ
cetera ossa habeant aliqd̃
sensus. Et plures notabi/
lium in arte medicine di/
xerunt non esse sensuʒ ni/
si per aduentum sensus in
neruo diuiso per mẽbruʒ
sensibile: ⁊ vidẽtes os nõ
habere neruum diuisum
in ipsum negauerunt ipm̃ habere sensum. Et dico ego quoniam illud ꝙ pro/
uenit a cerebro per neruum est virtus sensitiua: similiter quod prouenit ab
epate est virtus nutritiua: ⁊ si non esset os sensibile eo ꝙ non habet neruum
diuisum in multos neruiculos ad moduʒ capillorum sequeretur non esse nu
tribile neqʒ vegetabile neqʒ digerens sua nutrimenta: quoniam non sunt ve/
ne quibus vadit sanguis ad membra diuidentes se in ossibus sicut capilli:
neqʒ enim est virtus naturalis fortior in suo processu ad membra quaʒ virtus
animalis: immo virtus animalis est magis fortis quam illa: hec auenzoar.
Confirmatur hec positio auenzoar. Spiritus vitalis qui est grossus vapo
rosus penetrat in ossa vitam eis tribuens absqʒ hoc ꝙ arterie penetrent ossa
ergo spiritus animalis qui in cerebro est purificatus ⁊ subtiliatus poterit in
ossa penetrare sine neruis. Hanc ꝯfirmationem tangit auenzoar dicto cap. di
cens. Et sicut virtus nutritiua recipitur in osse ex cõuicinitate venaruʒ in qui
bus est sanguis que non sunt pulsatiles: ⁊ recipitur etiam ab eo virtus vita/
lis ex conuicinitate venarum pulsatilium. Ex hoc eodeʒ sequitur recipere os
virtutem sentitiuam ex conuicinitate sua cum neruis. Confirmatur iterum
q: nisi ossa sentirent hõ ſm maiorẽ sui ꝑteʒ nõ esset aĩal: ſʒ planta soluʒ cũ ossa
sint maior ꝑs hoĩs ⁊ per hr̃e sensuʒ vel sensitiuã virtuteʒ habeat ꝙ sit animal.
¶ Deinde arguit ꝙ dẽtes nõ sentiũt. Primo q: carẽt neruis in sb̃a sua: ⁊ sen/
sus nõ est nisi ꝑ neruos. Scd̃o q: sunt durissimi ⁊ sensus fit ꝑ molle instr̃ʒ. Nã
sentire est pati ⁊ molle est passibilius duro. Tertio cũ dentes suauiter liniãtur
vel aliqd̃ ab eis cũ serra tollit nõ dolẽt inde. ¶ Oppositũ huius asserũt arist.
Gal. Ras. ꝑn. ⁊ auer. ¶ Dic ꝑmo ꝙ soli dẽtes iter ossa sentiũt. Juxta illd̃. G.
16. de vti.ꝑti.ca.2. Inest aũt vẽtri ⁊ epati ⁊ intestinis vniuersis ⁊ visceribus al
teꝝ genus neruoꝝ.s.qd̃ molle sicut ⁊ ossiũ solis dentibus qm̃ nudi ꝑmissi sunt
eis que ipsis approximãt ⁊ qm̃ oportebat eos simul sentire ⁊ simul discerne/
re cũ lingua oĩa gustabilia: cõsimiliter aliȷ̃s vniuersis particulis q̃ sunt ſm os
Et paulopost subdit. Ita.n. ⁊ dẽtibus implãtati sunt nerui molles. Et paulo/
ante eodeʒ.c. dixit. Propterea igit supfluuʒ erat ossib⁹ ⁊ cartilaginib⁹ partici/
pare aliquo sensu: ⁊.c.3. libri eiusdem dicit. Mollibus ſo neruis nasus ꝑtici
pauit ⁊ dentes ⁊ palatũ totũ: ⁊ hec indigebant multo sensu. Et nõ est intelligẽ
dum vt putãt qdaʒ ꝙ dentes solũ sentiãt ſm neruos positos in suis radicib⁹
ĩmo etiaʒ ſm suaʒ sub̃aʒ. Juxta illud ꝑncipis tertiȷ̃.7.c.4. Scias ꝙ dentes qñ
qʒ dolent ꝓpter cãm dolorosaʒ existenteʒ in substantia ipsorũ. ¶ Dic scd̃o ꝙ
dentibus magis cõmunicatus est sensus calidi ⁊ frigidi q̃ʒ tangibilium alioꝝ:
puta hũidi ⁊ sicci duri ⁊ mollis asperi ⁊ lenis. Et hoc ideo q: dentes sunt ve/
hementer duri parũ passibiles: nisi a forti agente: ſʒ caliditas ⁊ frigiditas sunt
agentiores ceteris. ¶ Dic tertio ꝙ dentibus magis cõmunicatus est sensus
frigidi q̃ʒ calidi. Juxta illud Arist. 34. particula probleumatũ probleu. tertio.
Propter qd frigus magis sentiũt dẽtes q̃ʒ calidũ: caro aũt ecõtrario: ⁊ in pro/
bleumate priori querit: ꝓpter quid dentes fortiores carnibus existentes tñ fri
gus sentiunt magis. Et rñdet ad hoc q: ad poros apti sunt in quibus paucuʒ
existẽs calidũ cito a frigore vincitur ⁊ facit doloreʒ. Et ad aliud respondet q:
subtiliuʒ sunt poroꝝ in qbus est paruuʒ calidũ quare velociter patiunt a con
trario: caro aũt calida quare nihil patitur a frigido. ¶ Ad primũ obiectũ dic
ꝙ fuit imaginatio Auenzo. ꝙ omnia ossa sentiunt: sed in hoc non tenetur nec
id omnino affirmat. Dicit eniʒ ca. iã allegato. Nõ tñ diffinio hoc eẽ determia
tũ nec illud verificabo ⁊ in fine ca. dicit. Et istud est de rebus in qbus remansit
apud me dubiũ. Et paulante dicit ꝙ inqsitio huius est valde difficilis qm̃ nõ
possumus ꝑuenire ad os qd̃cũqʒ nisi prius incidat qd̃ est medio: caro.s. ⁊ pel
lis ⁊ nerui qui oẽs sentiũt forti sensu: maximo igit labore ꝑcipiet sensus ossis
ꝑꝑ eius debilitatẽ. Scimus nãqʒ qm̃ duoꝝ doloꝝ fortior eoꝝ occultat alterum
debilẽ totaliter vt sentiri nõ valeat. Et oĩno dico ꝙ si ossa habeant sensum est
tñ eoꝝ sensus debilis valde: hec auẽzo.. Uerũ in ossibus vlcerũ veterũ que iaʒ
diucũ denutata fuerunt est videre satis ꝙ sensu carẽt: ſʒ forte diceret auẽzo. ꝙ
suũ exilẽ sensuʒ egritudine diuturna ꝑdiderunt. ¶ Ad ꝯfirmatiõeʒ primã dic
ꝙ ꝯcesso ꝙ aĩales spũs possent ossa penetrare nõ ꝑberẽt eis sensuʒ: q: nõ sũt
capacia sensus nec nã statuit ꝙ sensuʒ haberẽt: q: plus mali q̃ʒ boni proueni/
re posset ex eoꝝ sensu.s. dolor vehemẽs apud fortes motus. Ad ꝯfirmationeʒ
scd̃am dic ꝙ totus hõ est aĩal: q: forma ipsius est aĩa: que silr̃ est vegetatiua sen/
sitiua ⁊ intellectiua: ſʒ nõ ꝑ q̃ʒlibet eius ꝑteʒ explicat actũ sentiẽdi ⁊ intelligen
di: nec illud est necessariũ aut expediẽs. ¶ Ad rõnes ꝙ dentes nõ hñt sensuʒ.
Ad primã dic ꝙ fila aliq̃ neruoꝝ sensus cõicant dentibus: ⁊ cũ h dic si vis ꝙ
spũs sensitiui penetrãtes poros dẽtiũ pñt eis dare sensuʒ dato ꝙ vsqʒ ad eos
nullus neruus perueniat sicut taagit aueuzoar. Ad secundam dic ꝙ duricies
non tollit penitus sed minuit sensum. Ad tertiam dic ꝙ probat dentes plus
sentire calidum ⁊ frigidum q̃ʒ alia sensibilia.

¶ De iuuamento dorsi. Capitulum.vi.

Dorsum propter ⁊c. ¶ In h̃ cap. p̃mittit p̃mo p̃n. numeruz iuuamẽtorũ dorsi dicẽs ꝙ dorsuz fuit creatuz pp q̃ttuor iuuamẽta. Scdo exequitur de iuuamentis: ⁊ p̃mo de primo ibi [Unũ est] Scdo de scdo ibi [Et scdm] Tertio de tertio ibi [Et tertiũ] Quarto de quarto ibi [Et quartũ]

¶ De iuuamento dorsi. Capi.vi.

Dorsum[a] propter quatuor iuuamẽta fuit creatuz. Unuz est vt sit nuche semita que in permanẽtia aialis est necessaria propter illud quod in suo loco de nuche iuuamẽto clare narrabimus. Nunc aũt summã aggregataz de eo referemus. Et hoc est ꝙ si nerui oẽs a cerebro nascerẽtur esset necessarium caput multo maius esse q̃z sit ⁊ crescere ⁊ grauare super totuz corpus. Neruo quoq; esset necessariuz grãde pertransire spacium ⁊ longum donec ad extremoꝝ finez perueniret ⁊ esset nocumentis expositum ⁊ ad incidendũ: ⁊ eius quidem longitudo ipsius debilitaret fortitudinem: ad attrahenduz membra grauia ad ipsorũ principia. Ideoq; deus cuius nomen sit benedictum misericorditer egit faciẽs partẽ cerebri que est nucha ad inferiora corporis accedere sicut cannales a fonte: quatinus ex ea neruoꝝ diuisiones a duobus suis lateribus ⁊ eius extremo s̃m eius oppositionem ⁊ vicinitatem cum membris egrediantur. Postea factũ est dorsum semita eius ⁊ custodia. ¶ Et secundũ[b] quidez est q̃m dorsuz est custodia ⁊ clipeus membroꝝ nobilium que sunt posita coram ipso. Ideoq; in creatione facte fuerunt ei spine ⁊ simenia. ¶ Et tertiuz[c] q: dorsum creatum fuit vt sit aliorũ ossium principium: sicut lignum quod in exordio nauis primo ponit̃ cui alia ligna infiguntur s̃o ⁊ annectuntur. Ideo dorsuz durum creatum fuit. ¶ Et quartuz[d] est vt possit homo stare ⁊ ad multas se mouere partes. Ideoq; dorsum de spondilibus ordinatis factũ est nõ de osse vno neq; de spondilibus magnis. Juncture quoq; inter spõdiles facte sunt nõ laxe: q̃m standi potentiã debilitarẽt: neq; valde stricte q̃m prohiberent inclinare.

a ¶ In prima pte que est de primo iuuamento dorsi dicit p̃n. p̃mo ꝙ primũ iuuamentuz est vt sit semita seu via p quã trãsit nucha. Scdo dicit ꝙ nucha est necessaria ad pmanẽtiaz aial' pp illd qd clare narrabit̃ inferius de iuuamẽto ipsi⁹. s. sum.3. doc. p̃ntis: i qua declarant̃ oẽs nerui a nucha orti ⁊ ptes ad q̃s incedunt. Tertio dicit ꝙ nunc sũmatiz referet cãs ob q̃s nucha fuit necessaria. Pria est q: si nucha nõ esset oporteret neruos oẽs oriri a cerebro: q: nõ est in toto corpore aliqua ydonea ps ortui neruoꝝ pter cerebꝝ ⁊ nuchã. vt patuit. s. in ca. singu. huius doc. §. postea sunt nerui. Et si oẽs ⁊ cẽbro nascerent̃ oporteret caput a p̃ncipio crescere ⁊ esse multo maius q̃z sit nũc sicut ⁊ cerebrũ: ⁊ sic suo põdere grauabit totuz corpus. Scda cã est q: si nerui oẽs orirẽt̃ a cerebro oporteret eos ptransire grãde ⁊ lõguz spaciuz priusq̃z venirẽt ad finẽ extremitatuz corpis. s. manuũ ⁊ peduz: ⁊ inde essent expositi nocumẽtis occurrentibus in lõgitudine vie ⁊ ad incidenduz. i. ad hoc vt de leui inciderent̃. Tertia cã est q: longitudo vie neruoꝝ. i. elongatio eoꝝ a suo p̃ncipio si venerĩt oẽs a cerebro debilitaret fortitudinẽ quã h̃re debent ad attrahenduz mẽbra grauia. s. ossa ⁊ musculos versus sua p̃ncipia: q: ꝯtinue in suo incessu magis graciliant̃ sicut palmites arboꝝ in recessu a trũco. Quarto dicit ꝙ iõ. i. pp has cãs deus cuius nomẽ sit b̃ndictũ egit misericorditer. i. clementer ⁊ ꝓpicie ad salutẽ hoĩs faciẽs nuchã que ps cerebri est descendere ad inferiora sicut cãnalẽ a fonte vel truncũ arboris a radice vt ex ea diuisiões neruoꝝ. i. nerui diuisi egrediant̃ a duob⁹ nuche lateribus dextro. s. ⁊ sinistro ⁊ extremo eius. i. pte nuche infima versus caudã s̃m oppositionẽ eius. i. latera opposita nuche dextrũ. s. ⁊ sinistrũ: ⁊ s̃m vicinitatẽ nuche cũ mẽbris. Quinto dicit ꝙ postea. i. post factionẽ nuche: vel ꝓpterea. i. pp nuchã seruandã dorsum factũ est ex ñs semita ⁊ custodia nuche. ¶ Attẽde hic primo ꝙ idẽ iuuamentũ dorsi qd narrat hic prin. G. memorat. 12. de vtili. pti. vocans nuchã non partẽ cerebri s; veluti cerebꝝ scdm: ait aũt ibi. Quia. n. velut scdm mẽbꝝ oĩbus inferioribus a capite facta est dorsalis medulla: ⁊ hanc oportebat sit̃r cerebro duro ⁊ vix passibili custodiri circũappositorio. Et hoc esse q̃le quoddã alicubi situatũ: nõne fuit melius id qd est velut carina submissa corpi aialis oĩno vtiq; strictã existentẽ sculpere ⁊ ꝯcaua opari eius iteriora vt via simul ⁊ custodia infallax fiat dorsali. i. nuche. ¶ Attẽde s̃o ꝙ dicto ca. cõmemorat etiam Gal. cãs creationis nuche dicens. Incipiã igit̃ narrationẽ a principalissima oĩuz illarũ que sunt s̃m dorsum pticularũ quã noĩant dorsalẽ medullaz. Si. n. oĩno non esset facta duoꝝ alteruz sequeret̃. Aut. n. ĩmobiles oẽs que post caput pticule aialis oĩno essent: aut a cerebro oporteret oĩno ad singulas earũ seorsum diriuari neruũ. Sed si quidẽ ĩmobiles oĩ facte essent: tunc sicut ante paruz dictuz est nõ esset adhuc aial s; velut lapides vel lutea creatura. A cerebro s̃o deferre ad singulã pticularũ neruũ nimiũ ferme negligentis esset creatoris de infallacia eoꝝ: nedũ. n. neruũ quẽ op; subtilẽ esse rũpi ⁊ quassari potentẽ per multam distantiã diriuare nõ erat tutũ: sed etiã neq; aliud aliqd fortiũ organoruz. Quocirca melius fui dorsalẽ velut fluuiuz aliquẽ ex fonte. s. cerebro fluentem s̃m vnãquãq; regionẽ per quã transit mittere neruũ velut riuum aliquẽ sensus ⁊ motus: qd vtiq; apparet fiens: semper enim vnicuiq; vicinantium particularum ex adiacente parte dorsalis neruus explantatus immittitur.

b ¶ Et secundũ ⁊c.] ¶ In s̃a pte dicit ꝙ scd; iuuamentũ dorsi est esse custodia ⁊ clipeus membrorum nobilium sicut cordis ⁊ epatis que sunt posita coram ipso: ⁊ ideo facte sunt in dorso spine ⁊ simenia ⁊ sunt additamenta ossiuz retro spondiles locata: de quibus dicetur capitulo sequenti.

c ¶ Et tertiũ ⁊c.] ¶ In. 3. pte dicit ꝙ tertiũ dorsi iuuamentũ est vt sit principium alioꝝ ossiuz sicut lignũ dictũ carina qd primo ponit̃ in exordio nauis est principiuz lignorũ nauis ⁊ alia ligna s̃o. i. ꝯñter ei infigunt̃ ⁊ annectunt̃. Et iõ dorsum fuit creatũ durũ. s. vt sit stabile fundamentũ: ⁊ hoc ordine ⁊ virtute firmationis ⁊ stabilitatis q: prima membra prius formant̃ vt diximus etiã. s. c. 1. prima pte. ¶ Hic posset queri vtrũ ossa habeant coordinationẽ adinuicez ad instar arboris sicut nerui vene ⁊ arterie h̃nt radices ⁊ truncos ⁊ ramos ⁊ ramoꝝ ramulos. Dic ꝙ dupl'r intelligi potest ossa h̃re coordinationez adinuicẽ. Uno modo s̃m situm ⁊ fixionẽ ⁊ colligantiã. Alio modo s̃m nascentiã vel originem. Primo modo h̃nt: q: s̃m situz quedã portant̃ ab alijs ab alijs sunt affixa ⁊ colligata. Scdo modo nõ h̃nt coordinationẽ adinuicẽ: q: nõ subseruiunt delatorie mẽbro alicui p̃ncipali vel capitali virtuti que gradatim per ea trãsfluat ⁊ alijs cõmunicetur: sicut nerui vene ⁊ arterie.

d ¶ Et quartũ ⁊c.] ¶ In. 4. pte dicit ꝙ quartũ iuuamentuz dorsi est p ipsuz homo possit stare ⁊ mouere se ad multas ptes. Et iõ. s. vt se mouere possit ad diuersas ptes factũ est dorsum nõ de vno osse: q: tunc esset ĩmobile: nec de magnis ossibus: q: tunc nõ posset ad multas ptes moueri sed ex spõdilibus paruis ⁊ multis. Et pp eãdem cãm iuncture inter ossa dorsi nõ sunt facte laxe: q: debilitarent potentiã standi seu tenendi se erectũ: neq; valde stricte: q: redderent hoĩem rigidũ ⁊ ineptũ ad se flectendũ hincinde vl' inclinãdũ. ¶ Attẽde primo ꝙ iuuamenta dorsi alio ordine ꝯmemorat. G. 12. de vtili. pti. ca. 9. dicens. Et tibi quatuor iaz vtilitates dorsi sunt he. Pria quidem velut sedis alicuius ⁊ fundamenti necessarioruz ad vitã organoꝝ. Scda s̃o velut vie alicuius dorsalis. Tertia custodie tute. Et quarta organi motus qui s̃m scapulas. Quinta vero ex supabũdanti his aduenit. s. iacentiũ ante eum visceruz custodia: s; hoc quidem ex necessitate seq debebat. Intentiones s̃o ad quas nã aspiciens constructionez eius totã fecit quatuor p̃dicte existunt. ¶ Attende s̃o ꝙ s; quodlib; dictoꝝ iuuamentorũ aliqua dorso inest ꝓprietas. Juxta illud Gal. loco statim allegato. Itaq; ⁊ s̃m vnamquãq; propriũ qd ei datuz est. Quia. n. velut carina ẽ ⁊ sedes totius aialis durũ fuit factuz: sed q̃m via dorsalis: ꝓpea ab intra concauum: q: s̃o velut murus: propterea munitũ est premissorijs in circuitu multis que parum postea dicam. Quia s̃o motus organum ad hoc. n. ꝓpero prius accedere sermone ꝓterea ex pluribus ossibus s̃m articulos coĩnitentibus factũ est: hec Gal. ¶ Attẽde. 3. ꝙ q̃tuor sunt maxime partes dor. s. collũ pars posterior r̃ñdens thoraci lũbi ⁊ sacrum seu latuz os. Juxta illud Gal. 12. de vtili. pti. cap. 13. Nec etiã pp quid quatuor esse maximas ptes dorsi totius dicebamus ĩmanifestuz est. In medio enim existente thorace: continentibus s̃o eum ex alterutra pte: de sursuz quidez collo ab inferius lũbo: cõiter vero oĩbus predictis sub firmato amplo osse quatuor maxime parte totius dorsi ex necessitate efficiuntur.

¶ De anatomia spondilium. Ca.vij.

Põdilis[a] est os in cuius medio est foramẽ per qd nucha transit. ¶ Et est[b] cum spondilis quatuor habet additamẽta a dextera ⁊ a sinistra ⁊ a duobus lateribus foraminis. Et ea quidem que sursum tendunt sursuz aspicientia dicuntur. Et que sunt inferius tendẽtia inferius aspicientia ⁊ inuersa. Et est etiam cum additamenta sunt sex: quatuor ab vna parte ⁊ duo ab alia. Et est cũ sunt octo. In his vero additamentis existit iuuamentuz vt per ea continuitas que est inter spondiles continuitate iuncturali ordinetur cum con

¶ De anatomia spondilium. Capitulum.vij.

a **Pondilis est os ⁊c.** ¶ In hoc ca. describit̃ primo spõdilis hic. Secundo agit̃ de additamentis spondiliũ ibi [Et est cũ spõdilis] Tertio de foraminibus spondiliũ per que nerui exeunt ⁊ vene intrant ibi [Spõdiles quoq;] Quarto de ligamentis spondiliũ ⁊ modis eoꝝ ibi [His autem.]

a ¶ In prima pte dicit ꝙ spõdilis est os h̃ñs in medio sui foramẽ per qd nucha transit. ¶ Attende primo ꝙ spondilis eadẽ sunt iuuamenta que de dorso narrata sunt: q: dorsum ex spondilibus ꝯstruit̃. ¶ Attende s̃o ꝙ spondilium quedã sunt vere ⁊ ꝓprie dicte spondiles. s. spondiles colli dorsi renuz. Alie nõ vere. s. he que sub his sunt. ¶ Attende tertio ꝙ in libris medicine hoc nomẽ spondilis q̃nq; inuenit̃ masculinũ: vt in libro de vtili. pti. q̃nq; femininũ: vt in hoc cañ. ⁊ sepe inuenitur hoc spondile in neutro sed de hoc non est vis.

b ¶ Et est cũ spondilis ⁊c.] ¶ In hac s̃a pte que est de additamentis spondiliũ. Primo agit p̃n. de additamentis quibus spondiles inuicẽ cõtinuantur. Secundo de additamentis defensiuis ibi [Sunt preterea] Prime partis sunt due particule. Prima est de additamentis continuatiuis spondilium. Secunda de iuuamentis eorum ibi [In his vero.]

¶ In prima pti. dicit p̃n. ꝙ est cuz spondilis aliqua h; quatuor additamenta ꝯiunctionalia ⁊ non plura. s. a dextera ⁊ a sinistra: ⁊ a duobus lateribus foraminis spondilis per qd transit nucha. s. sursum ⁊ deorsum. Et de illis additamentis illa que tendunt supius dicunt̃ aspicientia sursum. Et illa que tẽdunt inferius dicunt̃ aspicientia deorsuz seu inuersa. Et est cũ spondilis aliqua sex habeat additamẽta cõiunctionalia ⁊ nõ plura. s. quatuor ex vna pte: ⁊ duo ex alia. Et est cũ spondilis h; octo additamenta ꝯiunctionalia. s. quatuor ex vna parte ⁊ quatuor ex alia: innuit ergo p̃n. hic istaz diuisionẽ. Spondiliũ quedaz h; q̃tuor additamenta ꝯiunctionalia alij sex alia octo. ¶ Attẽde hic primo ꝙ additamenta spondiliuz non sunt ossa per se distincta a spondilibus: sed sunt partes spondilibus vera ꝯtinuitate continuate ꝯstituentes cum spondili vnicum os: ⁊ dicuntur a Gal. 12. ⁊. 13. de vtili. pti. epiphises ⁊ explantationes. ¶ Attende s̃o ꝙ hec additamenta sunt trium modoꝝ: nam quedã sunt coniunctionalia: v; illa que sunt in extremitatibus supiori ⁊ inferiori spondilium s̃m quas copulant̃ inuicez: alia sunt defensiua sicut spine que retro sunt ⁊ ale a lateribus: alia sunt ptim coniunctionalia partim defensiua: sicut ale spondilium existentiũ in directo costarũ que defendunt spondiles ⁊ nuchã ⁊ neruos ac venas illic locatas. Et cũ hoc suscipiunt in suis vacuitatibus capita costarum per modum iuncture. ¶ Attende tertio ꝙ spondiles indiguerunt additamentis ꝯiunctionalibus ꝓpterea ꝙ perforant̃ amplo foramine per qd transit nucha ⁊ alijs foraminibus per que exeunt nerui ⁊ subintrant vene ⁊ arterie: ex quibus perforationibus plurimũ debilitantur: nisi ergo fortificarentur circa loca suaꝝ coniunctionum per additamenta iuncture ipsarũ essent multum debiles: ⁊ de facili dislocarentur vnde velociter mors subsequi posset. ¶ Attende quarto ꝙ in hoc conueniunt oẽs spondiles ꝙ habent ad minus

quatuor

quatuor additamenta ꝯiunctionalia.s.duo superius qbus coniunguntur ossi proximo supiori: ⁊ duo inferius qbus ꝯiungunt̃ ossi ꝓximo inferiori excepto vltio osse caude qd̾ nõ ꝯiungit̃ inferius alteri ossi. Juxta illud Gal.13.de vtili. pti.c.2. Quia.n.vnusqsqz spondiliũ desup ⁊ ab inferius conuersat̃ cũ eis que sunt ex alterutra pte rõnabiliter ascensiue quidẽ explantationes due descensiue aũt due alie facte sunt. Sed he quidẽ oium spondiliũ sunt cões. ¶ Attende.5.ꝙ ſm doctrinã prin. oẽs spondiles colli dẽpta p̄ma hñt octo additamenta ꝯiunctionalia ⁊ oẽs spõdiles renũ sil̃r.s.q̃tuor sursum tendẽtia ⁊ q̃tuor deorsum. Et oẽs spondiles pectoris dẽpta.12. hñt tm̃.4. vz duo sursuz tendentia ⁊ duo deorsum 12. v̾o spondiliuz pectoris hz tm̃ sex.s. duo sursum tendẽtia ⁊.4. deorsum: ⁊ hoꝝ cause tangentur infra.

¶ Sũt p̄terea ⁊c̃.] ¶ In ſa pti.dicit ꝙ iuuamentuz istoꝝ additamẽtoꝝ iuncturaliuz est vt ꝯtinuitas.i.colligantia que est inter spondiles ordinet̃ ꝯtinuitate iũcturali cũ ꝯcauitatibus existentibus in qbusdã spõdiliuz ⁊ cũ bucellis que sunt similes capitibus exñtibus in qbusdã: q̃tinus.i.taliter ꝙ capita similia buccellis que sunt in aliqbus eaꝝ penetrẽt ad additamẽta aliaꝝ que q̃dã additamẽta aliaꝝ ingrediunt̃.i.in qbus recipiunt̃ capita buccellis similia. ¶ Attende ħ p̄o ꝙ q: spõdiles qñqz oportuit oẽs adinuicẽ: ita fortiter stringi q̃si essent vnuz os sicut in pfecta corpis erectiõe: qñqz incuruari diuersimode nũc multuz nũc parũ nunc supra nũc sub necessariũ fuit spondiles ⁊ iũcturas inter eas multiplicari. Juxta illud Gal.12.de vti.pti.ca.vlti. Quia.n.oportebat spondiles sil̃r quidẽ velut vnũ corpus efficere dorsum firmũ ⁊ forte: simul aũt ⁊ mobile admirari dignũ est de ingeniatione nãe ad ambas vtilitates ⁊ nimirũ ꝯrias existentes idoneũ opantis dorsum. ¶ Attẽde ſo ꝙ q: spõdiles indigẽt firmis iũcturis vix dislocabilibus ⁊ nõ poterant hr̃e firmas iũcturas ⁊ moueri p̄pte ⁊ eq̃liter ante ⁊ retro nã potius eis statuit motũ ad anteriora q̃z ad posteriora tanq̃z magis vtilẽ ⁊ plus ꝓpiciũ humanis actibus: ⁊ iõ articulationes seu iuncture spondiliũ a retro facte sunt. Juxta illud Gal.dicto ca. Quia v̾o dorsum neqz sil̃r ſz vtrasqz ptes flecti erat melius: defirmatũ.n.sic ⁊ laxũ totaliter esse: eligere aũt dicebat nãm qd̾ melius lz hinc tibi ꝯsiderare: qm̃ ad actus qui ſm vitã oẽs melius erat id flecti ante ⁊ etiã eis que supiacẽt ab ante vasis magne arterie ⁊ ꝯcaue vene longe erat hoc intristabilius. Rũperent̃.n.si plurimũ extenderent̃ ⁊ verterent̃ circa totã versiõez dorsi ad id qd̾ retro: rõnabiliter igit̃ q: ſm hoc oportebat id certitudinal̃r ꝯstringi spondilibus vniuerse articulationes a retro facte sunt. ¶ Attende.3. ꝙ iuncture seu articulatiões spõdiliũ non sunt facte retro penitus in directo spinaꝝ: q: locus ille iam a spinis occupatus est ⁊ per eas ĩpedirent̃ motus ⁊ articulationes spondiliuz. Juxta illud Gal.c.1.13.de vti.pti. Cuz diuidat̃ ea que est ex pte post regio spõdiliũ in tres ptes. Unã q̃dẽ que certitudinaliter est post vbi est spina: ⁊ duas que sunt ex alterutra pte eius q̃s distinguunt radices trãsuersaꝝ explantationũ que ꝙ q̃dez in ea certitudinal̃r est media nõ solũ nõ erat melius ſz ẽt nec possibile articulationes eoꝝ opari anticipante iaz spina ipsaz cõprehẽdere manifestũ est oĩbus. ¶ Attende.4. ꝙ oẽs articulationes spondiliũ exceptis duabus primis posterius bine facte sunt ex vtraqz pte vna in loco medio inter spinas ⁊ alas ⁊ non fuit vnica articulatio ex vno latere vt seruet̃ eq̃litas lateruz ⁊ ne dorsum totuz declinet ad vnã partẽ ⁊ altera ptiuz motu priuet̃. Juxta illud.G.dicto.c. Reliquis v̾o exñtibus duabus regionibus si q̃dẽ ſm alterã eaꝝ spõdiles adinuicẽ articularent̃: ſm alterã v̾o infallaciter colligarent̃. Primũ q̃dẽ obliuisceret̃ iusticie nã similibus regionibus dissimilia tribuẽs. Scd̾o v̾o ipsuz dorsum totũ ad alteraz ptez repẽs oparet̃. Et tertio vltra hec inexñtiuz ei motuũ ꝓhiberet vtiqz necessario ⁊ corrũperet mediã partẽ. ¶ Attende.5.ꝙ lz spõdiles sint posterius solũ articulate sunt: tñ anterius fortissime colligate ligamẽtis ꝓhibentibus dorsum retro fortiter flecti ⁊ corroborantibus articulatiões posteriores. Juxta illud.G.12.de vti.pti.ca.vlti. Quia.n.vniuersi spondiles p̄ter duos primos ex anterioribus q̃dẽ ptibus sunt adinuicẽ colligati: articulati v̾o retro: firmitatẽ q̃dẽ in posterioribus figuratiõibus pp anteriorẽ colligationẽ acquisierunt: moueri v̾o nõ fuerunt ꝓhibiti: qm̃ nõ sunt coadunati. Ex posterioribus v̾o articulis puis sunt disiũcti. Propterea igit̃ ante quidẽ flecti possibile ẽ nobis plurimũ: retro v̾o nequaq̃z: rũpes.n.si cogeris anterius ligamentũ qd̾ ita quidẽ colligit eos adinuicẽ vt nihil deficiãt a counitione. ¶ Attẽde.6. ꝙ oẽs articulationes spondiliũ excepta articulatione decimi spõdilis pectoris adinuicem fiunt p duas buccellas exñtes in extremitate vnius subintrantes duas ꝯcauitates extremitatis alterius: sicut caput adiutoriĩ intrat ꝯcauitatem ossis spatule ⁊ caput ossis coxe ꝯcauitatẽ ossis [illegible]. Et sicut sunt additamẽta cõiunctionalia in extremitatibus spondiliũ in qbus sunt capita seu buccelle ita sunt in extremitatibus spõdiliũ in qbus sunt fouee: q̃tinus margines fouearũ per dicta additamẽta spissiores fiant ⁊ robustiores. ¶ Attẽde.7. ꝙ oẽs spondiles que sunt supius a decima spõdili pectoris hñt suas ꝯcauitates iuncturales supius in additamẽtis sursuz tendẽtibus ⁊ suas gibbositates seu bucellas iuncturales hñt inferius in additamẽtis deorsum tendẽtibus. Et oẽs spondiles que sunt inferius a decima spõdiliũ pectoris hñt suas gibbositates supius ⁊ concauitates inferius: decima vero spondilis dorsi hz vacuitates tam in additamentis sursum tendentibus q̃z in tendentibus deorsum quas subintrant gibbositates spondilium ei contiguarum.

¶ Sũt p̄terea ⁊c̃.] ¶ In ſa pte que est de additamẽtis spondiliũ defensorijs dicit primo ſn.ꝙ sunt p̄terea.i.vltra dicta additamẽta ꝯiunctionalia sunt aliq̃ ex spõdilibus que hñt alia additamẽta ⁊ nõ pp hoc iuuamentũ ꝯiunctionis.s.spondiliũ inuicẽ: ſz primo ⁊ p̄ncipal̃r pp defensionẽ clipeũ ⁊ repulsionẽ eius qd̾ pcutit.i.vt sint sicut defensoriuz ⁊ clipeus ⁊ repulsoriũ ꝯ illa que pcutiunt desoris. Scd̾o vt ligamenta hoꝝ additamentoꝝ.s. ꝯiunctionaliũ texant̃ sup ea. Indigẽt eteniz ligamẽta que sil̃r colligãt additamẽta ꝯiunctionalia forti aliquo appodiamẽto cui ĩnitant̃: ⁊ circa qd̾ intexant̃ seu circũligent̃. Scd̾o

cauitatibus in quibusdam earuz ⁊ capitibus buccellis similibus in quibusdaz: quatinus capita buccis similia que sunt in quibusdam eaꝝ ad aliaruz penetrent additamenta: que quedam aliarũ additamenta ingrediunt̃. ¶ Sunt preterea ex spondilibus que alia hñt additamẽta: ⁊ non pp hoc iuuamentuz: sed ꝓpter defensionem ⁊ clipeũ ⁊ repulsionẽ eius quod pcutit ⁊ vt sup ea texantur horuz additamentorum ligamenta. Et sunt ossa ampla ⁊ dura ſm spondilium longitudinem posita. Que autem ex eis retro posita sunt spine vocantur et simenia. Et que ex eis a dextris ⁊ a sinistris

dicit ꝙ ista additamẽta defensoria sunt ossa ampla ⁊ dura ꝓtensa ſm longitudinez spondiliuz. Ampla quidem vt melius tegant subiacentes ⁊ adiacentes eis ptes dura vt nocentia fortius repellant. Scd̾m longitudinẽ spõdiliũ protensa: quatinus veluti sepem aliquã ꝯstituant. Tertio dicit ꝙ de istis additamentis defensorijs illa que sunt posita retro spõdiles vocant̃ spine ⁊ simenia. Spine q̃dẽ q: spinis similant̃: simenia v̾o q: sunt sima.i.ĩcuruata oĩa sicut nasus simus est incuruatus excepta spina decimi spondilis pectoris que recta est ꝓpter cãm postea dicendaz. Jdẽ ergo in re per spinas ⁊ simenia intellige. Et illa defensoria que posita sunt a dextris ⁊ a sinistris partibus spondiliũ vocant̃ ale: q: sunt similes alis. Quarto dicit ꝙ hec additamẽta defensoria.s. tam spine q̃z ale sunt facta ad defendendũ illud qd̾ ingredit̃ ꝓfundius q̃z ipsa in lõgitudine corpis ex neruis ⁊ venis ⁊ musculis. Quinto dicit ꝙ alique ex alis.s. ille q̃ sunt in directo costarũ hñt aliꝺ propriũ iuuamentũ.s.vt in eis generent̃ ꝯcauitates q̃s ingrediant̃ ⁊ cũ quibus alligẽtur capita gibbosa costarũ. Et in vnaquaqz istarum alarum sunt due concauitates ⁊ in qualibet costa duo additamenta gibbosa subintrantia dictas concauitates quibus fit coarticulatio costaꝝ cum spõdilibus. Sexto dicit ꝙ ale aliq̃rũ spõdiliũ hñt duo capita ⁊ sunt sil̃es ale duplici: ⁊ tales sunt ale spõdiliũ colli. Et vtilitas duplicitatis eaꝝ dicet̃ infra. Et est vt suppleat̃ per eas diminutio simenioruz in eis. ¶ Querit̃ hic cũ cerebrũ sit dignius ⁊ perfectius nucha: q: est sedes nobilioꝝ v̾tutuz q̃re ossa ordinata ad custodiã nuche tot hñt additamenta defensoria ⁊ ordinata ad custodiã cerebri nõ hñt talia. Dic ꝙ ossa nuche nõ soluz sunt gr̃a defensionis nuche: ſz ẽt ptiũ ante nuchã collocataꝝ vt sunt in collo ysophagus arteria magna ãscẽdẽs ⁊ vena ascẽdẽs ⁊ in directo spõdiliũ pectoris cor ⁊ pulmo ⁊ diafragma. Et in directo spõdiliũ renũ epar stõus splen renes ⁊ vene ⁊ arterie magne descẽdẽtes. Jtez plures sunt nerui ⁊ musculi collocati in dorso magna egẽtes custodia q̃z extra craneuz eo ꝙ ossa cranei nõ mouentur ⁊ ossa dorsi multis mouent̃ motibus. Jtez caput esset deformius ⁊ citius lederet̃ ab extrinsecus occurrẽtibus si hr̃et explãtatiões acutas ⁊ nõ eẽt rotundũ. Jtem spõdiles q: sunt mobiles ĩdigẽt fortiorib⁹ ligamẽtis q̃z ossa cranei manẽtia q̃eta ⁊ necessariũ est dictis ligamẽtis vt habeãt aliq̃s explãtationes extrinsecus duras ⁊ fortes sup quas texant̃ ⁊ qbus innitant̃. ¶ Pro declaratione istoꝝ additamentoꝝ defensiuoꝝ attende p̄mo ꝙ spina ĩterduz dr̄ explãtatio ossosa spõdilis vnius in posteriori eius pte. Et qñqz dr̄ tota coordiatio: seu ꝯgregatio oiuz taliuz explãtationuz. Juxta illud.G.12.de vti.pti.c.14. Et vocataz spinã ꝓduxit ex medio posterioꝝ ptiũ velut sepẽ aliquã totius dorsi hãc p̄ponimus p̄us eaz q̃ssandã ⁊ cõterẽdã ⁊ oĩno depassuraz q̃z ad aliq̃z spõdiliũ permaneat nocumentum. ¶ Attende secundo ꝙ cuilibet spine spondiliuz circũiacet multa cartilago: vt p̄mo repellat ictus nõ sic apta frangi sicut ossa spinea ⁊ vt ꝓhibeat spinã pforare molles ptes ei suppositas. Juxta illꝺ.G.dcõ.c. Usqz ad posteriores igit̃ ptes os est spina: ſm ħ aũt est ei cartilago circũadiacẽs plurima. Demõstratũ.n.fuit ⁊ hoc ante: qm̃ ad coopimẽta ⁊ p̄missiora subiacẽtiũ organoruz nã cartilaginis est idoneissima neqz frãgi neqz scindi ꝯsiml̃r crãcris ⁊ duris neqz incidi ⁊ quassari cõsil̃r mollibus ⁊ carnosis potẽs. Et intellige p crãcruz ꝯriuz viscosi.s.nõ flexibile: ſz velociter frãgibile velut vitrũ. ¶ Attẽde tertio ꝙ nã ĩplantauit dictis cartilaginibus tegẽtib⁹ alas spõdiliuz neruosa ligamẽta lata fortia ⁊ grossa ꝓtegẽtis totã dorsi spinã ⁊ faciẽtia q̃si vnuz corpus ex oĩbus spinis. Juxta illꝺ.G.dicto.c. Huic aũt rursus cartilagini colligationes neruosas ãplas ⁊ fortes ⁊ q̃ssas ĩplãtauit custodiẽtes totã spinã vt vnũ corp⁹ fiat qd̾ ex oĩbus explãtationibus ꝯsistit ⁊ nimirũ distant abinuicẽ nõ modicũ ſz neruosa colligatio cã est pp quaz velut vnũ aliqꝺ facte sunt oẽs explãtationes spõdiliũ: sil̃r aũt ad multa mouent̃. ¶ Attẽde.4.ꝙ ligamenta cartilagibus alaruz spõdiliũ alligata sunt talis moderantie in duricie ⁊ mollicie ꝙ extendi possunt duz dorsum flectitur: sed neqz rumpuntur neqz patiuntur dum fortiter flectitur. Juxta illud Gal.dicto cap. Dura.n.est intantum colligatio vt extẽdat̃ facil̃r cũ flectit̃ dorsuz. Mollis aũt intm̃ vt scindat̃ neqz oĩno patiat̃ cuz extendit̃: ⁊ nimiꝝ si paruz duriorez excogitaueris eam fore factam ꝯtra operabit̃ motibus ꝯtinendo spõdiles in p̄stina sede in nõ potẽdo eos sequi cũ distẽdunt̃. Si aũt mollior plus esset lz nõ noceret actui tñ in fallaciaz eoꝝ ꝯsuetam nonvtiqz custodiret. ¶ Attende.5.ꝙ in vnaq̃qz spõdili nõ est nisi vna spina: ⁊ in p̄ma colli nulla est pp cãz que dicet̃: ⁊ oẽs spõdiles q̃ sunt a p̄ma colli vsqz ad.10.thoracis exclusiue sunt inferius inuerse ⁊ ꝓtense ſz lõgitudinẽ spõdiliũ ⁊ oẽs spõdiles que sunt sub decima thoracis hñt spinas inuersas supius ⁊ protẽsas ẽt ſm lõgitudinẽ spõdiliuz. Decima v̾o thoracis hz spinam erectã v̾sus quaz inflectunt̃ oiuz aliaꝝ spõdiliũ spine ſm figurã similẽ fornici seu argui. Et hec figura est aptissima ad repellẽduz extrinsecus occurrẽtia. Juxta illud.G. dicto ca. Spina v̾o cũ alijs q̃ diximus ad infallaciaz ei data esse adhuc ⁊ figuraz vniuscuiusqz explantationũ sufficienter cõcordantẽ acquisiuit. Jnferius q̃dez eis q̃ sursuz sunt: supra v̾o eis q̃ inferius sunt repentibus vt simillima eis fiat species edificationibus his quas fornices nominant. Dictuz enim est iam multotiens oiuz figuraꝝ hanc esse vix passibilissimã. ¶ Attẽde sexto ꝙ spine spõdiliũ non sunt oẽs equalis magnitudinis: sed diuersificantur penes spondilium magnitudines a quibus explantantur ⁊ dignitates mẽbrorũ anterius locatoruz in directo ipsaꝝ que per eas defendunt̃. A maioribus ergo spondilibus maiores spine nascuntur ceteris paribus ⁊ a spõdilibus locatis in directo cordis. Juxta illud Gal.dicto ca. Bene igit̃ parũ ante dicebamus ad mollem spondiliũ aspicientẽ nãm ⁊ differentiã subiacentiũ ſm dorsum organorũ inequales opari explantationes eoꝝ que ſm spinã. ¶ Attẽde.7.ꝙ ſm p̄n.in oĩ vera spõdili sunt due ale: vna a dextris alia a sinistris p̄terq̃z in prima colli. ⁊.12.spondiliũ pectoris que carẽt alis ꝓpter cãm dicendaz. Et q̃uis a lateribus fit alarũ explantatio: fines tñ harum sunt ꝯuersi versus mediũ dorsi.s.versus decimã spondilem pectoris: que vere media est inter spõdiles nõ ſm nu/

sunt posita vocãtur ale. Jpsa vero sunt ad defendenduz illud quod in longitudine corporis ex neruis ⁊ venis ⁊ musculis profundius q̃z ipsa ingreditur. Et quedam ex alis que ad partem costarum tendunt aliud propriuz habent iuuamentũ. Quod quidem est vt in eis creẽtur vacuitates quibus capita costarum gibbosa mirabiliter ligent̃. Jn vnaquaqz autez ala ex eis sunt due vacuitates: ⁊ in vnaquaqz costa sunt duo additamẽta gibbosa. ¶ Sũt p̄terea ex alis que duo hñt capita ⁊ ale duplici similãtur. Et hoc quidẽ in spondilibus existit colli cuius iuuamentũ nũc noiabimus.

merum: sed ſm lõgitudinẽ totius coordinationis ſpondiliũ. Juxta illud Gal. dicto ca. Predictarũ vero apophiſiuz.i. explantationũ ꝯuerſi ſunt fines ſicut ꝛ totius ſpine verſus media dorſi ſeu vt puto ad hãc regionez omnibus ſpondilibus habentibus receptionẽ pp cãz quã antea diximus. ¶ Attẽde.8. ꝙ duo ſunt iuuamẽta oĩbus alis ſpondiliũ cõia. Quoꝝ primũ eſt eſſe ꝑmiſſoriũ defenſiuum ſpõdilibus nuche ꝛ mẽbris coram eis poſitis. Scõm eſt eſſe velut ſedẽ muſculꝭ dorſi ꝛ arterijs venis ꝛ neruis illic ꝓuenientibus. Et alis exẽtibus in directo coſtarum tertia inest vtilitas ad articulationez coſtaꝝ. Juxta illud .G. dicto ca. Sicut igitur apophiſis.i. explãtatio que poſterius vniuſcuiuſqꝫ ſpondiliuz hue ſpinã operatur premiſſoꝝ monſtrabatꝭ vtilitatez ꝓbere ꝛ ita alie apophiſes.i. explãtationes trãſuerſe ſpõdilibus ſunt due ſiꝭ qdẽ ſimilẽ cuſtodiã ꝓbẽtes lateralibus eoꝝ partibus: ſiꝭ aũt velut ſedes quedam intrinſecis dorſi muſculis ꝛ extrinſecis ſubmiſſe. Aduerſus eniz oẽs hos ſubiacent cũ arterijs ꝛ venis ꝛ neruis ad ipſos ꝛ ꝑ ipſos allatis. Eſt aũt ꝛ alia tertia eaꝝ vtilitas ſpondilibus thoracis ad coſtarũ articulationem neceſſarijſſima ad reſpirationis actum. ¶ Attende nono ꝙ ſicut in ſpinis eſt diuerſitas in magnitudine ꝛ paruitate ſic eſt in alis. Naz ale ſpondilium pectoris ſunt groſſe: ꝛ ale ſpondilium lumborum ꝛ ſacri oſſis ſunt ſubtiles: ꝛ ale ſpondiliũ colli groſſe biſurcate. Juxta illud Gal. dicto ca. Propter quid autem groſſe quidem ſunt in eis que ſm thoracẽ ſpõdilibus que oblique: ſubtiles autez in eis que ſm lumbum ꝛ ſacrum os. Jn eis vero que ſm colluz groſſe ꝛ biſurcate.

¶ Spondiles quoqꝫ[c] preter foramen medium alia habent foramina propter illud quod ab eis egreditur de neruis ꝛ quod in eas ingrediꝭ de venis. ¶ Quedam autem illorum foraminuz ſunt que complentur in vna vnius ſpondilis eminentia. Et ſunt quedam eoruz que complentur intur duas ſpondiles cõmuniter. Et locus eorum eſt cõmunis terminus qui inter eis exiſtit. Et plerunqꝫ eſt cuz iſtud a duabus partibus.ſ. ſuperius ꝛ inferius exiſtit. Et plerunqꝫ eſt in vna parte. Et eſt cum in vnaquaqꝫ ſpondili eſt ſemicirculus. Et cum in ea earum eſt maior ꝛ in altera minor. Et hec quidez foramina a duobus lateribus ſpõdilis poſita fuerunt ꝛ nõ retro propter defenſionis defectum illic eius quod egreditur ꝛ quod ingreditur ꝛ qꝛ percuſſionibus eſſet expoſitum. Neqꝫ fuerunt poſita anterius: quia in locis eſſent ad que corpus ſua naturali põderoſitate ꝛ ſuis etiã voluntarijs motibus declinat: ideo qꝫ debilitarentur. Et non fuit poſſibile vt eſſent ſtricti ligamenti. Ut autem anterius egredirentur ꝛ poſtea retro redirent fuit impoſſibile: quoniam declinatio eſſet etiam ſuper neruorum egreſſiones que eis faceret coangustationem ꝛ nocumentum. ¶ His autem[d] additamentis que pro defenſione exiſtũt ſuperpoſita fuerunt ligamenta et nerui: et lenia facta fuerunt et lubrica ne tactu carni inferant nocumentum.

c ¶ Spondiles quoqꝫ ꝛc.] ¶ Jn hac.3. ꝑte que eſt de foraminibus ſpõdiliũ per que nerui exeunt ꝛ vene intrant. Primo tangit ꝑn. cãm illorũ foraminuz. Scõ q̃ntum de ſpondili occupant ibi [Quedam aũt] Tertio locũ eoꝝ ꝛ cauſam loci illius ꝛ non alterius ibi [Et hec quidem foramina.]

¶ Jn prima ꝑti. dicit ꝙ ſpondiles hñt alia foramina ꝑter foramẽ qđ eſt in medio eaꝝ per qđ tranſit nucha. Et hec foramina ſunt in eis vt per ea exeãt nerui orti a nucha ꝛ ĩgrediãtꝭ vene que ſunt nuche neceſſarie ꝛ pãniculus eius. ¶ Attẽde hic primo ꝙ nõ ſolũ vene nõ pulſatiles ingrediũtꝭ in foramina ſpõdiliũ: imo ẽt arterie defferẽtes nuche ꝛ pãniculis eius ſpũz vitalẽ ꝛ ſanguinẽ arterialẽ. Jntellige ergo hic per venas vtraſqꝫ venas pulſatiles.ſ. ꝛ nõ pulſatiles. ¶ Attende ſ̃o ꝙ in vnaquoqꝫ ſpondiliũ ſunt ad minus duo talia foramina ꝛ per vtrũqꝫ ſimul ingrediuntur vena ꝛ arteria. Semper enim ſe aſſociant in toto corpore vena ꝛ arteria preterq̃ꝫ in capite. ¶ Attende tertio ꝙ in ſpondilibus paruis foramina per que nerui egrediuntur ſufficiunt ad ingreſſum venarũ ꝛ arteriaꝝ has ſpondiles ſubintrantiũ: ſed in magnis non ſufficiunt: imo ſunt neceſſaria alia foramina ſubſeruiẽtia nutritioni. Juxta illud Gal. 13. de vtili. ꝑti. ca. 9. Propterea igiꝭ ꝑuis quidẽ ſpondilibus ſufficiunt ꝑdicta duo foramina per que intus qdez arteria ꝛ vene: extra vero nerui ferebanꝭ. Magnis aũt non hec ſolũ: ſꝫ etiã ea que nutrituris cauſis miniſtrarent ꝯuenienter nã ingeniauit. ¶ Sꝫ inſtabit aliqs qꝛ vene ꝛ arterie penetrantes in ſpõdiles: penetrant in eas grã viuificationis ꝛ nutritionis nuche ꝛ pãniculoꝝ ipſius: ſꝫ in minoribus ſpõdilibus eſt nucha maior ꝛ in maioribus minor. Et ꝯſimiliter pãniculi eius cũ q̃ntitas panniculoꝝ q̃ntitati nuche quã ꝯtinent debeat correſpondere. Si.n. nuchã aſpexeris videbis eam vbi cerebro iungiꝭ eſſe groſſiſſimã ſicut eſt arboris truncus ꝓpe radicẽ ꝛ ꝯtinue in ſuo deſcenſu verſus caudam graciliari. Et ſi inſpexeris ſpõdiles videbis eas a prima colli vſqꝫ ad vltimam ſacri oſſis ꝯtinue magnificari hoc ſolo excepto ꝙ decima ſpõdilis pectoris eſt paulo maior his qbus ſub ꝛ ſupra ꝯtinuaꝭ. Si ergo minoribus ſpondilibus plures venas ꝛ arterias dat nã q̃ꝫ maioribus iniuſta vr̃ ꝛ irõnabilis. Jtem pauloante ỽba nunc allegata ex ca. 9. dicit Gal. ꝙ numerus arteriarũ ꝛ venaꝝ ſpondiliũ eſt equalis numero egredientiũ ab eis: ꝛ ſunt Gal. ỽba hec. Sed qm̃ ꝛ neruoꝝ par vnũ ſm ſingulũ ſpondilẽ explantabaꝭ manifeſtuz qm̃ equalis debebat eſſe eoꝝ numerus eis qui arteriarũ ꝛ venarũ. Jtẽ paulopoſt abſolute dicit. Uno.n. foramine eoꝝ que ante dicta ſunt ſꝫ neruoꝝ enarrationem ad triũ organoꝝ vſa eſt nã tranſitũ ab intra quidem extra neruũ: ab extra vero intra arteriã ꝛ venã ꝑducens. ¶ Ad primũ dic ꝙ nõ ſolũ grã viuificationis ꝛ nutritionis nuche ꝛ pãniculoꝝ eius ſubintrant vene ꝛ arterie ſpõdiles: imo aliqđ de groſſiori ſanguine delato per eas adaptaꝭ nutritioni ſpõdiliũ ꝛ maxime ꝑtiũ interioꝝ ipſaꝝ que ſunt verſus nuchaz. Et illud iđ qꝛ ſpondiles non hñt medullã in ſua ꝯcauitate qua nutrianꝭ: ſicut hñt alia oſſa concaua. ¶ Ad ſcõm dic ꝙ numerus arteriarũ ꝛ venaꝝ eſt equalis neruoꝝ numero in ꝑuis ſpõdilibus: ſꝫ in magnis nõ. Uel dic id intelligi de arterijs ꝛ venis q̃ trãſeunt per foramina ꝑ que nerui exeunt. ¶ Ad tertiũ dic ꝙ. G. ibi loq intendit de ꝑuis ſpondilibus vt ipſemet declarat. ¶ Attende. 4. ꝙ in ſpondilibus magnis propter ſpiſſitudinem ſue ſubſtantie ſunt aliqua ꝑua foramina que non penetrant vſqꝫ ad interiorem eaꝝ concauitatem gratia nutritionis earum.

¶ Quedã aũt ꝛc.] ¶ Jn ſ̃a que eſt de portione quã occupant foramina ĩ ſpõdilibus ponit ꝑn. tres diuiſiones ꝯcernentes foramina ſpõdilium ꝑ que nerui orti a nucha exeunt. Prima diuiſio eſt ꝙ illoꝝ foraminũ quedã ſunt que ꝯpleta ſunt in vna ſpõdili.ſ. in ꝑte ipſius eminẽti ſeu ſpiſſa vt foramina prime ſpõdiliuz colli a qbus exit primũ par neruoꝝ nuche. Alia ſunt que cõplenꝭ inter duas ſpondiles cõiter ꝛ locus eoꝝ eſt terminus cõis qui eſt inter ſpondiles.i. ꝑtim ſunt in extremitate vnius ſpõdilis ꝑtiꝫ in extremitate alterius vt foramina oĩuz ſpõdiliũ colli dẽpta prima. Et dicit notãter in vna eminẽtia: qꝛ nã ꝑforat ſpõdiles in ꝑtibus eaꝝ eminẽtibus ꝛ ſpiſſis vt minus ꝑ foramina debilitẽtur. Scõa diuiſio eſt ꝙ ſpõdiliũ in hñtiuz ſe ꝑtem foraminis quedã hñt caz in ambabus ſuis ꝑtibus extremalibus.ſ. ſuꝑius ꝛ inferius vt oẽs ſpõdiles colli dẽpta prima. Alia hñt eam in vna ꝑte tñ: vt prima ſpondilis colli hꝫ inferius medietatẽ foraminis per qđ exit ſcõm par neruoꝝ ortoꝝ a nucha: ſed in extremitate ſuꝑiori nõ hꝫ aliquã talis foraminis ꝑtez. Tertia diuiſio eſt ꝙ dictoꝝ foraminũ ꝑtim exiſtentiũ in vna ſpõdili ꝑtiꝫ in alia quedã hñt adequate medietatem ſui in vna ſpondili ꝛ aliaz medietatez in alia: vt in omnibus colli ſpondilibus a prima inferius. Alia hñt maiorez ꝑtem ſui in vna ſpondili ꝛ minorẽ in alia vt oẽs ſpõdiles pectoris a prima ſuꝑiori vſqꝫ ad decimã. ¶ Pro intellectu clariori haruz diuiſionũ attende ꝙ foramina egreſſus primi paris neruoꝝ nuche ſunt totaliter ꝯpleta in prima ſpondili ſine ſ̃ ꝙ intercipiant aliqđ neqꝫ ſupra đ oſſe capitis neqꝫ infra de ſcõa ſpondili. Et foramina egreſſionis neruorum oĩum aliaꝝ ſpondiliũ colli ſunt ſicut circuli: quorũ vna medietas eſt in ſpõdili ſuperiori: ꝛ alia medietas eſt in ſpõdili inferiori. Sed in ſpõdilibus pectoris gradatim vſqꝫ ad decimam ꝑs circuli maioraꝭ in ſpondili ſuꝑiori ꝛ minoratur in ſpõdili inferiori donec totuz foramẽ ſeu totus circulus in vna ſpõdili remaneat ꝛ finis ꝑtitionis foraminis in duas ſpondiles eſt in decima ſpõdili pectoris. Et vndecima ſpondilium pectoris eſt prima in qua eſt integer circulus de ſpondilibus pectoris. Et alie ſpondiles ꝯñter deſcẽdendo habẽt circulos integros queqꝫ duos: exceptis tribus vltimis: ſcilꝫ ſpõdilibus alhoſos que ſe habẽt in foraminibus egreſſionis neruoꝝ vt ſpondiles colli niſi ꝙ ab vltima earum neruus egreditur impar.

¶ Et hec quidez ꝛc.] ¶ Jn tertia que eſt de cauſa loci foraminuz dicit primo prin. ꝙ foramina ſpondiliũ per que nerui nuche exeunt fuerunt poſita a duobus lateribus ſpondiliũ. Scõ dicit ꝙ illa foramina non fuerunt poſita in poſteriori ꝑte ſpondiliuz: qꝛ illud qđ egreditur ab eis.ſ. neruus: ꝛ illud quod ingreditur per ea.ſ. vene ꝛ arterie nõ haberent ibi defenſionis auxiliũ ꝛ eſſent expoſita ꝑcuſſionibus extrinſecis. Tertio dicit ꝙ illa foramina nõ fuerunt poſita in anteriori ꝑte ſpondiliuz: qꝛ corpus ſua grauitate naturali ꝛ etiã ſuis motibus volũtarijs fertur ad anterius: ꝛ ideo nerui debilitarentur ꝛ comprimerentur in forti incuruatione corporis ſi anterius exirent: nec poteſt eos ſaluare ab oppreſſione ſtrictura ligamenti fortis quo ligantur anterius ſpondiles: quia non fuit poſſibile vt ſpondiles anterius eſſent multum ſtricti ligamenti. Ligamentum enim vehementer ſtrictum prohiberet eas a motu. Quarto dicit ꝙ nõ fuit poſſibile vt nerui egredirentur anterius ꝛ poſtea redirent retro: quia declinatio corporis tam ex grauitate naturali q̃ꝫ ex voluntarijs eius motibus eſſet ſuper egreſſiones neruorum ꝛ faceret ipſis neruis compreſſionem ꝛ nocumentuz. ¶ Attende primo ꝙ natura ꝑforans ſpondiles pro exitu neruorum ad tria maxime aſpexit. Primum vt exitus neruorum a ſuis foraminibus eſſet facilis ꝛ tutus ꝛ ſimiliter ingreſſus venarum ꝛ arteriarum. Naz horum gratia dicta foramina facta fuerunt. Secũdo vt per dicta foramina quãto minus poſſibile eſſet corpus ſpondilis debilitaretur: non enim eſt poſſibile quin aliquo modo debilitetur. Tertio vt foramina nullam actionem ſpondilibus debitam quoquo modo impediant. Propter primum nõ fuerunt locata ſpondilium foramina ĩ medietate ſpondiliuz poſteriori: qꝛ tota illa poſterior medietas ab alis vſqꝫ ad ſpinas eſt intuta caſibus ꝛ percuſſionibus expoſita. Propter ſecundum non fuerunt foramina ſpondilium colli tota in eadez ſpõdili quia parue ſunt ꝛ debiles: ſed medietas foraminis in vna ꝛ altera medietas in alia. Et cum hoc facta ſunt iſta foramina in extremitatibus dictaruz ſpondiliuz que ſunt ingroſſate ꝛ fortificate per additamenta iuncturalia ſurſum ꝛ deorſum aſpicientia. Propter tertiũ non fuerunt foramina in parte anteriori.ſ. directe in medio medietatis anterioris ſpondilium: qꝛ nerui exeũtes ꝛ vene intrantes prohibuiſſent motuz dorſi ad anteriori: qui eſt ei familiarior ꝛ vtilior. Et cum hoc oportuiſſet ligamentum perforari pro tranſitu neruoruz quod anterius ligat inuicem ſpondiles. ¶ Attende ſecundo ꝙ foramina exitus neruorum nuche non ſunt directe locata in lateribus ſpondilium: immo ſpondilium latera ſunt ab alijs occupata: ſed collocata ſunt immediate poſt alas.ſ. in lateribus medietatis anterioris ipſorum ſpondilium. Jllinc enim faciliter ꝛ tute nerui exeũt ad anteriora directi ꝛ vene ſubĩtrãt ſub cuſtodia alarum ꝛ ſpondiles coadiute a radicibus alarum per foramina minime debilitantur ꝛ nulla actio ſpondilibus aut dorſo debita impeditur. ¶ Attende tertio ꝙ licet in plurimis ſpondilium foramina neruoruz nuche ſituentur vbi dictum eſt: in paucis tamen alibi ſituata inueniuntur ſicut in prima ꝛ ſecunda ſpondilibus colli ꝛ in ſpondilibus oſſium alhauins.ſ. ſub lumbis quoruz cauſa poſtea reddetur. ¶ Queret hic aliquis cum inueniãtur muſculi vene ꝛ arterie multi poſterius collocati inter ſpinas ꝛ alas qui ſufficienter cuſtodiuntur a ſpinis ꝛ alis ꝛ panniculis illic exiſtentibus: quare ſimiliter non poſſent illic prodire nerui ꝛ conuenienter cuſtodiri. Dic ꝙ nerui in ſuo ortu ſunt multo maiores q̃ꝫ diſſeminati in muſculis ꝛ molliores ꝛ paſſibiliores non veſtiti carne: ideo indigent multo maiori cuſtodia. Etiam ille locus eſt neceſſario deputatus muſculis debentibus mouere ſpondiles ꝛ iam ab eis occupatus.

d ¶ His autem additamentis ꝛc.] ¶ Jn hac quarta parte que eſt de ligamentis ſpondilium. Primo agit de ligamentis additamentorum defenſiuorum. Secundo de ligamentis additamentorum iuncturalium ibi [Additamentorum quoqꝫ iuncturalium de natura eſt hoc] Tertio de modo humectationis ligamentoruz poſterioruz ibi [Et propterea ꝙ] Quarto de diuerſitate ligamentorum poſterius ligantium ſpondiles ibi [Spondiliuz autem dorſi.]

¶ Jn prima particula dicit ꝙ ligamenta ꝛ nerui fuerunt ſuperpoſiti additamentis defenſiuis ſpondilium ſcilicet ſpinis ꝛ alis ꝛ ſunt illa ligamenta lenia ſeu ſuauia lubrica ne ledant ſuo tactu carnem ſibi circumpoſitam. Et horum ligamentorum prima vtilitas eſt defendere totam ſpinam: ꝛ ideo lata ꝛ fortia facta ſunt. Secunda eſt facere ex omnibus ſpinis quaſi vnum corpus tali tamen vnitate ꝙ plicabile maneat. Utilitas vero neruorum dictis additamentis ſuperpoſitorum eſt tribuere ſenſum ſuperficialibus dorſi partibus.

¶ Additamentoꝝ

¶Additamentoꝝ ⁊c.] ¶In.2.pti.dicit ꝙ additamēta spondi liuꝫ iunctura/ lia sunt de nā̄ sua fortiter adinuicem ligata ligamēto tēdēte a posterioribus ad anteriora: ⁊ ligamēto vehemēti vndiqꝫ. Sꝫ eoꝝ ligatura strictior est anterius ⁊ laxior posteriꝰ: qꝛ magis necāriuꝫ est dorso flecti ⁊ curuari anteriꝰ q̃ꝫ posteriꝰ. ¶Et ppea ⁊c.] ¶In.3.dic̄ ꝙ spacia q̄ circa ligamēta posteriora relicta sunt pp eoꝝ laxitatē repleta sunt humoribꝰ viscosis. Et hoꝝ humoꝝ vtilitas ē hu/mectare iuncturas ⁊ ꝓhi/bere ne nimijs motibus exiccentur.

¶Additamentorum quoqꝫ iunctura lium de natura est hoc. Sunt enim adinuicem fortiter ligata ligamento a posterioribus tendente anterius ⁊ ligamē to vehementi vndiqꝫ. Uerumtamen ligatura anterius est plus stricta ⁊ posterius plus laxa: quoniam anterius curuari et flecti est magis necessarium quā posterius flecti ⁊ curuari. ¶ Et propterea ꝙ ligamenta que sunt posterius facta fuerunt laxa impleta fuerunt spacia que ibi proculdubio fuerunt humoribus viscosis. ¶ Spondilium autem dorsi quedaꝫ sunt que valde bene ligantur cuꝫ athachib ac si essent vnū os creatum ad fixionem et quietem: ⁊ quedaꝫ sunt que sunt laxa ac si essent ossa multa creata propter motum.

¶De iuuamento colli ⁊ anatomia ossium eius.　　Capi.viij.

c　**Ollū fuit creatuꝫ** propter tracheam arteriaꝫ. Et trachea quidē arteria fuit creata propter illud quod narrabimus de creationis eius iuuamentis in suo loco ¶Et propterea [b] ꝙ spondiles colli ⁊

¶Spōdiliū ⁊c.] ¶In.4 dicit ꝙ alique spōdilū sūt fortissime ligate adinuiceꝫ cum atachib.i. ligamēto a posteriorībꝰ tēdente ante/rius ⁊ postea redeunte re/tro sicut si essent vnū os or dinatū ad fixioneꝫ ⁊ qetē. Et tales sunt spōdiles os/sis sacri. Alie sunt adinui/cem laxe ligate ac si essent plura ossa ordiata ad motuꝫ. Et istiꝰ modi sunt spō diles colli. ¶Attēde p̄mo ꝙ oīa ligamēta spinarū ⁊ alaꝝ sunt cōia oībus spon dilibus: sꝫ in robore ⁊ magnitudine ⁊ multitudine musculoꝝ prope ipsas col locatoꝝ est magna diuersitas. Iuxta illud Ga.13.de vtili.pti.c.4. Colligatiōes itaqꝫ vniuerse q̄ circūiacēt vndiqꝫ ipsis q̄ sunt in lateralibus a pophisibꝰ.i.ex/plātationibꝰ ⁊ multo magis in eis q̄ retro cōmunes oīuꝫ spōdiliuꝫ sunt musculoꝝ vero q ibi sunt robur ⁊ magnitudo ⁊ mltitudo ꝓpria p̄cipue existit eis q ī collo paruis eniꝫ existētibꝰ eis multi ⁊ magni ⁊ fortes circūiacent musculi. ¶Attēde.2.ꝙ lꝫ aliqua spondiliuꝫ multū laxe ligenł adi/uicem gratia motus facilioris sicut spōdiles colli: qꝛ tn̄ eaꝝ dislocatio mortalis esset nā ꝓuidit ne facile dislocenł faciēdo.s. explantationes eaꝝ iuncturales siles bucellis ꝓlōgiores. Et silr ꝯcauitates eas recipiētes: q̄tinus dicte bucelle fortiter imerse suis foueis nō possint ab eis facilr resilire. Iuxta illud. Gal.13. de vti.pti.c.3. Et si nō curasset oīno de infallaci sede nā in spōdilibus q ſꝫ collum sꝫ ad promptitudinē motus ipsos solos p̄parasset sicut vlnā ⁊ coxam ad spherica vtiqꝫ capita sicut ⁊ illa colla.i.extremitates terminasset: sed non fuit oblita alterius vtilitatis: ⁊ propterea intantuꝫ ꝓlōga fecit inquātū cōueniebat eis non solum faciliter sed etiam infallaciter moueri.

¶De iuuamento colli ⁊ anatomia ossium eius.　　Cap.viij.

c　**Ollum fuit creatum ⁊c.** ¶In h̄.c. agit prin.p̄mo de iuuamento colli. Scd̄o de cā paruitatis spōdiliū colli ⁊ magnitudi/nis sue ꝯcauitatis ⁊ duriciei eaꝝ ⁊ paruitatis suoꝝ simenioꝝ ⁊ ma/gnitudinis alaꝝ ⁊ laxitatis suaꝝ iuncturaꝝ ⁊ stricture ac paruitatis suoꝝ iun/cturaliū additamētoꝝ ⁊ egressionis neruoꝝ suoꝝ a foramine cōi pluribus ibi [Et ppea] Tertio de numero spondiliū colli ⁊ suoꝝ additamētoꝝ ibi [Nunc autem dicemus] Quarto de ꝓprietatibus p̄me ⁊ ſe spondiliuꝫ colli qbus ab alijs differūt ibi [Prima autem spondilis.

a ¶In prima pte dicit colluꝫ fuisse creatū pp arteriaꝫ vocalē: ⁊ arteriā vocalem creatā fuisse pp illud ꝙ diceł post.s.tertij decima.c.1. Et di collum ꝓprie totuꝫ illud qd̄ sustinet caput vsqꝫ ad humeros. Iuxta illud Gal.libello de in/troduc.medicoꝝ.c.vltimo. Quod aūt suscipit caput vsqꝫ ad humeros totum collū vocał. ¶Attende p̄mo ꝙ colluꝫ principalr pp pulmonem factū est. Cuius rei signū est ꝙ in nullo aīali carente pulmone collū inuenitur ⁊ omne aīal habens pulmonē hꝫ colluꝫ. Iuxta illud Gal.8.de vtili.pti.c.1. Sꝫ de genera/tione colli nō difficullter vtiqꝫ qs adinueniet. Uideł.n.semp simul perire pulmoni. Propterea igił ⁊ piscibus oībus nō est colluꝫ: qm̄ neqꝫ pulmo. Et qbꝰ aīalibus est pulmo his ꝯtinuo ⁊ collū est. ¶Attende.2.ꝙ lꝫ colluꝫ pp pulmonem sit principalr factuꝫ: qꝛ tn̄ pulmoni seruit mediante trachea arteria non irrationabiliter pōt dici fuisse factū pp tracheaꝫ arteriam: vel saltē pp epiglo/tum quod est pars eius. Iuxta illud Gal.c.dcō. Sed qdeꝫ faringa.i.epiglotū pulmoni est cognata ⁊ ad cor vtilis aīalibus ⁊ pp hanc collum factum est. Et illud eiusdeꝫ in eodem.c. Et hoc est collum gr̄a faringe factuꝫ vocalis simul ⁊ respiratiui organi. ¶Attende.3.ꝙ lꝫ colluꝫ sit factum gr̄a pulmonis ⁊ arterie vocalis: hꝫ tn̄ plures alias vtilitates.s.esse viam ⁊ tutamentū neruoꝝ ysophagi ⁊ musculoꝝ ⁊ nuche p ipsum descēdetiuꝫ ⁊ venaꝝ ac arteriaꝝ p ipsuꝫ ascē/dentium. ¶Attende.4.ꝙ iuuamēta principalia trachee arterie sunt pulmo/ni cooperari ad inspirationē ⁊ respirationeꝫ ⁊ vocem. Iuxta illud Gał. dicto cap. Inspirant itaqꝫ aīalia vniuersa qbus pulmo est p arteriā hāc ad pulmo/nem ⁊ rursus expirāt p eandem: ⁊ afflatio ēt quam mām vocis ostendimus (opus huiꝰerat.

b ¶Et ppea ꝙ spondiles ⁊c.] ¶In hac pte.2.prīo aigit de cā paruitatis spōdiliuꝫ colli. Scd̄o de cā magnitudinis suaꝝ concaui/tatum ibi [Et qm̄ necesse] Tertio de cā duriciei earum ibi [Et qꝛ paruitas] Quarto de cā paruitatis suorum simenioꝝ ibi [Et quia cuiusqꝫ] Quinto de cā magnitudinis suaꝝ alaꝝ ibi [Et qꝛ eaꝝ] Sexto de cā laxitatis suaꝝ iunctu/rarum ibi [Et qm̄ motus] Septimo de cā stricture ac paruitatis suoruꝫ iun/cturalium additamentoruꝫ ibi [Et quia non fuit] Octauo de cā egressionis suoꝝ neruoꝝ a foramine cōmuni pluribus spondilibus ibi [Et neruorum]

¶In prima particula dicit ꝙ oportuit vt spondiles colli essent minores alijs ⁊ maxime superiores: propterea ꝙ deportantur supra alias spondiles: scilicet supra spondiles dorsi. Et capitur hic dorsuꝫ pro parte posteriori que est in di/recto pectoris. Nam id quod defertur debet esse leuius eo quod defert ipsuꝫ cum placuerit motus sint ſm ordinem sapientie idest artificialiter ordinati non a casu vel a fortuna. Idem meminit Galienus.12.de vtilitate particulaꝝ capitulo duodecimo dicens. Propter quid aūt respectu coordinationis aliorum omnium que subiacent melius fuit minores semper fieri superiores: ⁊ hoc puto esse manifestum si demuꝫ quod portatur ab aliquo minus esse oportebat portante.

ad summum superiores sunt delate super eas que cum sint dorsi sunt sub eis oportuit vt fuissent minores. Qd̄ enim defertur deferente leuius esse oportet cum placuerit vt motus quidem sint secundum sapientie ordinem. ¶Et quoniam necesse fuit initiuꝫ nuche grossius esse ⁊ maius sicut concauitatum principium eo ꝙ illud quod ex diuisione neruorum supreme parti est proprium est plus eo quod est proprium ei quod est inferius oportuit in spondilibus colli foramina magis ampla fore. ¶ Et qa paruitas ⁊ foraminis amplitudo earuꝫ attenuauerunt corpora oportuit firmitudinis intensionem ibi affuisse qua illud quod due res quas narrauimus debilitauerunt emēdaretur. Oportuit igitur eas omnibus alijs spondilibus duriores creari. ¶Et quia cuiusqꝫ spōdilis eaꝝ corpus fuit subtile creata fuerūt earuꝫ simenia parua. Magna.n.si creata forent spondiles essent exposite fracture ⁊ nocumentis: eo ꝙ earum simenijs res occurrerēt fortes. ¶Et qꝛ eaꝝ simenia fuerunt pūa facte sunt ale earuꝫ magne duo duplicia habentes capita.

¶Sed instabit aliquis ossa coxarū deferuntur ab ossibus tibiarum: ⁊ tamen sunt eis grauiora. Iteꝫ omnia cranei ossa cum contentis in eis deferuntur ab osse pa/xillari ⁊ sunt eo grauiora. Item totum caput defer/tur a prima spondili colli ⁊ est ea multo grauius. ¶Ad primum dic ꝙ ossa coxarum non solum defe/runtur ab ossibus tibiarū immo sepe deferunt ea. Nam dum animal ambu/lat ⁊ leuat pedē coxa portat ⁊ sustinet tibiam. Ad secundam dic primo ꝙ ossa cranei non deferuntur ab osse paxillari solo: sed etiaꝫ a prima spondili col/li. Dic secundo ꝙ ipsuꝫ est solidius ⁊ durius ⁊ grauius ſm suam extensionē ossibus sibi coniunctis. Ad tertium dic ꝙ licet caput ſm molem sui corpo/ris a prima spondili susti/neatur: caput tamen vir/tute motiua voluntarie totum corpus portat ⁊ susti/net. Et breuiter ad dicta obiecta ⁊ similia diceł potes ꝙ licet in immobili/bus edificijs grauiora de/beant subesse leuioribus Illud tamen sepe fallit in his que mouentur volun/tarie propter necessitatem diuersitatis motuū ⁊ cōportationum reciprocarū.

¶Et quoniam necesse ⁊c.] ¶In secunda pticu. dicit qꝛ oportuit foramina spondilium colli per que transit nucha esse magis ampla foraminibus aliarum spondilum: quia necessarium fuit initium nuche esse grossius ⁊ maius alijs partibus eius: sicut etiam oportuit principium concauitatum nuche esse maius alijs portionibus sequentium concauitatum. Et hoc ideo quia illud quod est proprium supreme parti ex diuisione neruorum est plus eo quod est proprium ei quod est inferius idest illa portio neruorum que proprie ori/tur ⁊ separatur a suprema parte nuche est maior portione neruorum que oritur ⁊ separatur ab inferioris parte ipsius. Eandem sententiaꝫ commemorat Galienus.12.de vtilitate particularum capitulo.13.dicens. Quia enim non alterius alicuius gratia sicut parum ante dictum est spondiles sic sculpsit na/tura q̃ꝫ dorsalis idest nuche viam quandam hanc preparans oportuit equa/lem esse magnitudine intrinsecam eius aplitudinem grossiciei dorsalis. Hac autem ſm singulum spondilium existente non equali: ⁊ etiam maxima scd̄m primos rationabiliter horum amplitudo maxima aliorum facta est.

¶Et quia paruitas ⁊c.] ¶In tertia dicit ꝙ oportuit spondiles colli creari duriores omnibus alijs sponpilibus: quia debiles sunt tam ex parte sue par/uitatis q̃ꝫ ex amplitudine suorum foraminum: ⁊ ideo oportuit eas esse intense firmitudinis seu cōpactas vehementer: quatinus ex firmitudine earum emē/detur debilitas quā ꝯxerunt ex paruitate corporis ⁊ amplitudine ꝯcauitatis.

¶Et quia cuiusqꝫ spondilis ⁊c.] ¶In quarta dicit ꝙ simenia idest spine spondilium colli fuerunt facta parua propter hoc ꝙ cuiuslibet spondilium colli corpus fuit subtile. Si igitur magna fuissent eis simenia spondiles inde exponerenł fracture ⁊ nocumentis: eo ꝙ res fortes.i.dure incidentes vel cō/quassantes faciliter occurrerent simenijs. Ideꝫ asserit.G.12.de vti.pti.c.14.dicens. Qui vero sunt in collo spondiles subtilissimi oīum existentes nō potuerunt habere explātationes magnas simul ⁊ infallaces: he.n.vtiqꝫ faciliter rū/perenł pp subtilitateꝫ. ¶Sꝫ instabit aliqs qꝛ simenia data sunt spōdilibus in defensioneꝫ ⁊ q̃ꝫto sunt maiora tanto melius defendunt. Cuius rei signū est ꝙ maxima fcā sunt ea que sunt in directo cordis vt optime cor custodiāt. Non ergo exponūt spondiles colli fracture: sꝫ ēt potius ab ea defendūt. Iteꝫ spondiles colli hn̄t alas magnas vt diceł in pte sequēti: ergo pari rōne debent ha/bere magna simenia cuꝫ gr̄a eiusdeꝫ vtilitatis ambe facte sunt. ¶Ad primuꝫ dic ꝙ sicut hō debilis vix seipsuꝫ portās nō est onerādus magnis ⁊ grauibus armis: sic spōdiles debiles nō sunt armāde magnis ⁊ grauibus spinis. Et lꝫ magne spine ſꝫ seipsas difficilius ⁊ tardius pūis rumpanł ⁊ atteranł ꝯquassate tn̄ aut rupte sua mole magis secū attrahūt spōdiles debiles q̃ꝫ pūe spine. Ad scd̄m dic primo ꝙ alis rarius occurrūt ꝯquassantia ⁊ rūpentia q̃ꝫ spinis colli. Primo qꝛ spine sunt plus elōgate a custodia sensus. Secundo quia motus fortiores cōmuniter agimus cum posteriori pte colli q̃ꝫ cum lateralibus.

¶Et qꝛ eaꝝ ⁊c.] ¶In.5.dicit ꝙ ale spondiliuꝫ colli facte fuerūt magne ha/bentes duo duplicia capita pp hoc ꝙ eaꝝ simenia fuerunt pūa.s. vt alaꝝ ma/gnitudo suppleat spinaꝝ pūitateꝫ. Ad h̄ ēt coadiuuat necessitas custodie ner/uoꝝ exeuntiū a nucha colli. ¶Attēde ꝙ ale spōdiliū colli ideo furcate seu geminate sunt vt supplēdo debilitatē ex pūitate spinaꝝ extendanł fere ſm totā longitudinē spōdilis. Caput.n.maius suaꝝ alaꝝ inferius extendił supra spondiles sicut ale tote aliaꝝ spondiliuꝫ vsqꝫ ad decimaꝫ dorsi declinando versus mediaꝫ spondileꝫ: ⁊ aliud caput minus supius extendił. Iuxta illud Gał.12. de vtili.particularum.c.14. Que vero sunt in collo furcate facte sunt rōnabiliter ⁊ firme inde conuersi sunt fines eorum scilicet hic quideꝫ qui maior inferius proportionabiliter alijs. Alter vero qui minor superius.

¶Et quoniam motus m agis fuit necessarius eis q̄ꝫ fixio eo ꝙ ipse non multa ferunt ossa quemadmodum ille qua sunt inferius laxe facte fuerunt spondilium earuꝫ iuncture comparatione iuncturarum earum que sunt inferius. Et quoniam quantuꝫ defuit eis ex firmitudine propter laxitatem tantundeꝫ recuperatur aut plus eo ex parte eius quod eas circundat ꝛ super eas graditur de neruis ꝛ musculis ꝛ venis: ideo nō fuit neceessaria multa firmitudo in iuncturis. ¶Et quia non fuit necessariū multum firmare iuncturas ꝛ suffecit ei mensura que ex ea attributa eis fuit: ideo earum additamenta coniunctionalia sursum aspicientia ꝛ inferius non fuerunt creata magna ꝛ multe latitudinis: quēadmodum illa que sunt sub collo. Uerumtamen earum bases posite sunt longiores ꝛ earum ligamenta laxiora.

¶Et neruorum egressiones in eis posite fuerunt communes sicut diximus: quoniam non fuit possibile vt in vnaquaqꝫ earum spondilium eo ꝙ sit subtilis ꝛ parua ꝛ foramen per quod transit nucha amplum esset foramen propriuꝫ nisi in illis quas declarabimus: ꝛ quarum demonstrabimus dispositiones.

¶Nunc autez[c] dicemus ꝙ spondiles colli septem sunt numero. Hec nanqꝫ mensura in longitudine ꝛ numero fuit equalis. ¶Et quecūqꝫ eaꝝ oia.xi.predicta habet additamenta preter primaꝫ scilicet simenia ꝛ duas alas ꝛ quattuor additamenta coniunctionalia sursuꝫ aspicientia ꝛ quattuor inferius aspicientia. Et vnaqueque ala duos habet ramos. Et circulus egressionis nerui inter omnes duas spondiles diuiditur in duo media. ¶Prima aūt[d] spondilis ꝛ secunda quasdam habent proprietates quas non habent alie. In primis vero est tibi sciendum ꝙ motus capitis a dextris ꝛ a sinistris fit iunctura que inter caput ꝛ spondilem primaꝫ existit. Et ipsius motus anterius ꝛ posterius fit iunctura que est inter ipsum ꝛ spondilem secundam. Est igitur nobis de iunctura prima in primis loquendum. ¶Dicemus igitur ꝙ super laboriosam parteꝫ spondilis prime a duabus partibus que sunt superius create fuerunt due vacuitates in quas duo ossis capitis additamenta ingrediuntur. Et cum vnum eorum eleuatur ꝛ alterū deprimit̄ declinat caput ad depressum. Et quod in hac spondili alia sit iunctura īpossibile fuit. ¶Ibi igitur alia facta fuit spondilis per se que est secunda ex qua creator ex parte eius anteriore que est ad interiora additamentum longum ꝛ duruꝫ oriri fecit quod pertrāsit ꝛ ingreditur foramen prime coram nucha foramine inter eas cōmuni scilicet foramine quod a posterioribus ad anteriora est longius q̄ꝫ a dextra ad finistram: quoniam inter posterius ꝛ anterius sunt duo ingredientia que maiorē occupant locum q̄ꝫ vnum ex ingredientibus occupet. Latitudo autē mensuratur ſm vnum ingrediens qd̄ est maius.

¶Et qm̄ ꝛc̄.] ¶In sexta dicit ꝙ iuncture spondiliuꝫ colli fuerūt facte laxe cōpatiōe ad iūcturas spōdiliū inferioruꝫ ꝛ non fuit necessaria magna firmitas in eis propter duas cās. Prima est qꝛ motus est eis magis necessarius q̄ꝫ fixio eo ꝙ nō portāt multa ossa sicut inferiores spōdiles. Sc̄da est qꝛ q̄ꝫtuꝫ deficiunt in firmitate rōne laxitatis: tm̄ recuperant aut plus ex pte neruoꝝ musculoꝝ ꝛ venaꝝ ipsas circūdantiuꝫ. Signanter dicit prin. cōparatiōe iuncturaꝝ eaꝝ q̄ sunt inferius: qꝛ iuncture spondiliū colli fortes sunt ꝛ firme cōparatione ad multas alias iuncturas: puta ad iuncturaꝫ adiutorij cū spatula vl' rascete cū arundinib⁹ vel rotule genu cū suppositis ossibus vel coxe cuꝫ scia: qꝛ dislocatio spondilium li velociter vl'empalisim ꝛ. cito post mortem afferret ¶Et quia nō ꝛc̄.] In septima dicit ꝙ additamēta cōiūctionalia spōdiliū colli aspicientia sursum: ꝛ illa ēt que aspiciūt inferi⁹ nō fuerunt creata magna neqꝫ multū lata sicut additamēta iuncturalia aliarū spondiliū existētiū sub collo: qꝛ nō fuit necesse firmare fortiter eaꝝ iūcturas: sꝫ suffecit eis mēsura q̄ ex ea scꝫ firmitate fuit eis data: verūtamē bases spōdiliuꝫ colli posite sunt longiores ꝛ eaꝝ ligamenta magis laxa q̄ꝫ bases ꝛ ligamēta spōdiliuꝫ inferiorum. ¶Attēde p̄mo ꝙ p bases intelligit ħ prin. ptes inferiores extremales spōdiliuꝫ colli a quibus oriunt̄ capita similia bucellis q̄ subintrāt foueas existētes in supma parte spōdilis sequentis. ¶Attēde scd̄o ꝙ qꝛ in nostris actibus indigem⁹ frequentissime diuersis colli motibus nūc ante nunc retro nūc ad latera: dorso vero magis vti solemus ad quietē ꝛ stationē q̄ꝫ ad motuꝫ: idō nā dedit collo cōpositionē ad motum magis idoneā ꝛ dorso ad sedem seu fixionē. Juxta illd̄ Ga. 13. de vti. pti. c.3. Excogitans.n. qm̄ ad plures act⁹ indigemus multiformiter qdeꝫ ꝛ cito ꝛ vsqꝫ p̄fimuꝫ inclinare ꝛ dirigere ꝛ circūducere ad obliqua collum quam totum mouere dorsuꝫ laudabilis vt puto nā eligens alterutri parti dorsi quod cōmodius collo quidē motuꝫ: alij vero toti sedeꝫ tribuit: hec Gal'. donauit ergo natura inferioribus spondilibus amplas bases ꝛ ligamenta fortia ꝛ spondilibus colli lōgas explantationes ꝛ ligamenta laxa: quia non aliter subseruire cōmode poterant: he quidē motui: ille vero geti. Juxta illud .G. dcō. c. Sꝫ necīfallaciter .s. seiuicē ascēdere īferiores spōdile: erat poſſe absqꝫ āpla basi ꝛ ligamēto forti neqꝫ moueri eos q sursuꝫ facil'r absqꝫ plōga apophisi aut colligatione laxa. ¶Et neruorum ꝛc̄.] ¶In octaua dicit ꝙ egressiones neruorum in spondilibus colli fuerunt posite cōmunes idest foramina per que exeunt nerui orti a nucha colli fuerunt posita cōmunia pluribus spondilibus: ita ꝙ medietas foraminis est in extremitate vnius spondilis ꝛ alia medietas eiusdem foraminis est in alterius spondilis extremitate quia non fuit possibile idest aptum ꝛ conueniens vt esset foramen totum proprium in vnaquaqꝫ spondilium colli propter duo. Primum est quia quelibet spondiliuꝫ colli est parua ꝛ subtilis. Secundum est quia cuiuslibet spondilium colli foramen est amplum per qd̄ transit nucha: ꝛ si cum hoc esset aliud foramen spondili proprium ad exitum nerui spondilis nimiū debilitaretur exceptis illis que declarabuntur ꝛ quarum dispositiones narrabuntur in parte sequenti. Hanc eandem sententiam cōmemorat Gal. 13. de vtilitate particularum capitulo tertio dicens. Secundum collum vero paruitas spondilium sola non erat sufficiens viam prebere neruo. Et propter hoc ſm fineꝫ vniuscuiusqꝫ circūsculpsit natura velut semicirculum aliquem cauens perforare spondiles ipsos quoniam si hoc fecisset redarguisset subtilitatem ipsorum ꝛ eos imbecilles vltime ostendisset.

c ¶Nunc autem ꝛc̄.] ¶In hac parte tertia: primo tangit princeps numerum spondiliuꝫ colli. Secundo tria in quibus conueniunt ibi [Et quecūqꝫ] ¶In prima particula dicit ꝙ spondiles colli sunt.7. numero ꝛ hec mensura septem spondilium fuit equalis idest moderata in longitudine colli ꝛ numero spondilium eius. ¶Attende primo ꝙ in multis animalibus colum habet multo plures spondiles q̄ꝫ septem videlicet in his que collo vtuntur vice manus querendo cum eo cibum. In talibus enim ita longum factum est colluꝫ sicut sunt sue tibie vt in gruibus ꝛ cyconijs. Juxta illud Galie. 8. de vtilitate particularum capitulo primo. Natura autem ingeniosa existens in vtēdo eo quod propter aliud factum est ad aliquid aliud multis animalium vtilitatem manus prebiturum collum operata est. Et propter hoc quecunqꝫ ore cibum de terra adipiscuntur longum in tantum habent collum inquantum ꝛ colla idest extremitates seu tibias. ¶Attende secundo ꝙ magnitudo colli in hoīe cōmensurata est ad decentem distantiam capitis ab humeris ꝛ ad magnitudinem conuenientem trachee arterie pro modulatione vocis humane ꝛ operationis anhelitus. Juxta illud Gal. dicto capitulo. Sed homo quidē ꝛ quecūqꝫ huic sunt similia collum quidem propter faringam hanc autez gratia vocis ꝛ respirationis habuit vnde ꝛ magnitudo ei tam magna data est quanta natura erat faringa gratia predictorum actuum. Et videtur hic capere faringam pro tota trachea arteria. ¶Attende tertio ꝙ in collis hominum magna reperitur diuersitas in quantitate: nā quibusdam collum est curtum. Et illud significat ꝙ homo est calidus ꝛ ingeniosus: vt ait raſ. 2°. almaſ. Et aliqbus est longum ꝛ gracile ꝛ illud significat ꝙ homo est stolidus ꝛ garrulus atqꝫ timidus vt ait idem ibideꝫ. Et ista colloruꝫ diuersitas qn̄qꝫ procedit a figura celi: qn̄qꝫ a pentibus qn̄qꝫ a mā ex q̄ fim⁹ qn̄qꝫ a loco i quo formatur fetus ꝛ non obstante tali ꝛ tanta colorum diuersitate semper in hominum collis.7. ꝛ non plures spōdiles inueniūt̄. ¶Et quecūqꝫ ꝛc̄.] ¶In secunda particula dicit ꝙ omnes spondiles colli primo in hoc conueniunt ꝙ quelibet earum preter primam habet.xi. additamēta scilicet vnum simenium ꝛ duas alas ꝛ quattuor additamenta coniunctionalia sursuꝫ aspicientia ꝛ q̄ttuor inferius aspicientia. Secundo conueniunt in hoc ꝙ vnaqueqꝫ suarum alaruꝫ habet duos ramos ita ꝙ ale sue sunt furcate. Tertio conueniunt in hoc ꝙ circulus per quem nerui egrediuntur inter omnes duas spondiles existēs diuiditur in duo media.i. in duos semicirculos quorum vnus est in vna spondili ꝛ alter in altera. Hec partim memorat Gal. 13. de vtilitate particularum capitulo secundo dicens. In his que ſm collum.xi. absqꝫ media que est ante descensiuam magnā. Hec enim est ipsuꝫ corpus spōdilium: sed manifeste quidem explantationes eorū sunt ea que spinam operatur ꝛ tranuersarum alterutra furcata facta: ꝛ q̄ttuor que articulis: reiacēt ex supabundanti vero alie due adueniunt superioribus finibus eorum ꝛ alterutra parte subiacentes que concauitatem que suscepit descensiuꝫ vniuscuiusqꝫ spondilium corpus coaugent. ¶Attende hic ꝙ Galienus ꝛ Auicenna cōueniunt in numero additamentorum spondiliuꝫ colli dicente vtroqꝫ ꝙ sunt.xi. Sed dissident in duobus. Primo in hoc ꝙ .G. cōputat duas alas pro quattuor additamentis eo ꝙ eaꝝ quelibet habet duos ramos. Secundo in hoc ꝙ Auicē. ponit in spondilibus colli.8. additamenta coniunctionalia.s. quattuor sursum aspicientia in extremitate supiori ꝛ quattuor deorsum aspicientia in extremitate inferiori. Gal. vero non ponit nisi sex scilicet duo in extremitate inferiori ꝛ quattuor in superiori imaginans ꝙ qa in superiori extremitate spondiluꝫ colli sunt due fouee quas subintrant duo capita spondilis supposite per quas debilior reddit̄ extremitas superior necessaria fuerūt duo additamēta vnū a dextris aliud a sinistris que fortificarēt illa additamenta in quibus sunt fouee: ꝛ hec tangit cū dicit. Ex superabūdāti vero due alie aduenīūt supioribus finibus eoꝝ ex alterutra pte subiacētes q̄ concauitatē que suscipit descensiuū vniuscuiusqꝫ spōdilium corpus coaugēt.

d ¶Prima aūt ꝛc̄.] ¶In hac quarta pte q̄ est de ꝑprietatib⁹ p̄me ꝛ ſe spōdiliū colli p̄mittit p̄n. ꝙ p̄ª ꝛ ſa spōdiles colli hn̄t q̄sdaꝫ ꝑprietates q̄s nō hn̄t alie. Cōseq̄nter exeq̄tur de illis. Et p̄° de motib⁹ ꝛ iūcturis cōib⁹ capiti ꝛ duabus p̄mis spōdilib⁹ colli ibi [In p̄mis ṽo] Sc̄do de ꝑprietatib⁹ alijs ibi [Et p̄me qdeꝫ] Tertio cōparat iūcturas capitis cuꝫ p̄ª ꝛ ſa spōdilib⁹ colli ꝛ p̄me cū ſa ad iūcturas aliaꝝ spōdiliuꝫ ꝛ oñdit quō moto capite se hn̄t adinuicem iūcture eius ibi [Et iūctura capitis. ¶Pria ps est pn̄s text⁹ in q̄ p̄° oñdit qb⁹ iūcturis moueṫ caput. Sc̄do declarat iuncturā capitis cuꝫ p̄ª spōdili colli ibi [Dicemus igiṫ] Tertio iūcturaꝫ capitis cum 2ª spōdili colli ibi [Ibi igitur.] ¶In p̄ª pte dicit ꝙ motus capitis a dextris ꝛ a sinistris fit p iūcturā q̄ est iter caput ꝛ p̄maꝫ spondileꝫ colli. Et motus capitis ante ꝛ retro fit p iūcturā q̄ ē īter caput ꝛ sc̄daꝫ spōdilem colli. Est ḡ p̄mo loquendum de iunctura prima. ¶Dicem⁹ ꝛc̄.] ¶In.2. pte dic̄ ꝙ due vacuitates.i. ꝯcauitates fuerūt create sup laboriosaꝫ ptē spōdil' p̄me a duab⁹ ptib⁹ q̄ st̄ supi⁹.s. a dextra ꝛ sinistra i q̄s 2. additamēta ossis capitis igrediunṫ. Et cū vnū istoꝝ additamētoꝝ eleuaṫ ꝛ aliō dep̄miṫ caput declinat ṽsus illō qd̄ dep̄miṫ: ꝛ nō fuit poſſe ꝙ in hac p̄ma ¶Ibi igiṫ ꝛc̄.] ¶In.3. pte dicit p̄° ꝙ ibi (spōdili fit alia iūctura cū capite. scꝫ post p̄maꝫ spōdilē fuit fcā alia spōdil' p se.s. ſa ex q̄.s. ex pte ipsi⁹ anteriore q̄ est in īteriorib⁹ ṽsus nnchā creator fecit nasci quoddā additamētū ossosuꝫ lōguꝫ ꝛ duꝝ ꝙ supi⁹ ascēdēs vsqꝫ ad caput ītrat ꝛ ptrāsit foramē p̄me spōdil' corā nucha foramīe cōi exn̄te iter eas.s. inter nuchā ꝛ dcm̄ additamētuꝫ: ꝛ istō foramē est lōgi⁹ ab anteriorib⁹ ad posteriora q̄ꝫ a dextra ad sininistrā: qꝛ inter anteri⁹ ꝛ posteri⁹ sunt.2. ingrediētia.s. dcm̄ additamētū ꝛ nucha q̄ maiorē locū occupāt q̄ꝫ occupet vnicū ex igrediētib⁹. Latitudo ṽo foramīs illi⁹ mēsuraṫ ſꝫ vnicū ingrediēs qd̄ est maius.s. ſm nuchā q̄ est maior dcō additamēto

Et hoc quidez additamentum vocatur dens a quo quidez occultata fuit nucha ligamentis fortibus quatenus dẽtis extremitas a nuche extremitate separetur ne dens suo motu nuchaz percutiat ⁊ ei coangustationez faciat. Deinde additamentuz hoc a spondili prima eleuaẗ ⁊ vacuitatẽ que est in capitis osse ingreditur quod vacuitas que ĩ osse existit capitis anterius ⁊ posterius circundat. Et hic quidez dens nõ ad anterius fuit factus nisi propter duo iuuamenta: quoruz vnum est vt sit amplius custoditũ ⁊ alterum vt latus spondilis quod est magis subtile sit interius ⁊ non exterius. ¶ Et prime quidem spondilis proprietas est ne simenia habeat: ideo ne ei inferant grauamen: ⁊ ne propter ipsa nocumentis sit exposita. Additamentuz nãq quod repellit inquãtũ est fortius ipsum met fracturã ⁊ nocumentũ afferet ei qđ est debilius: ⁊ ẽt ne musculos ⁊ neruos mẙltos qui in eius circuitu sunt positi ledat: ⁊ qꝛ etiam parũ indigemus hic spinis custodientibꝰ. Hec.n. spondilis est quasi submersa ⁊ sepulta in custodijs secũde que ipsaz a nocumẽtis custodiũt. Et propter has quidez itentiones non proprie ei facte fuerunt ale. Neruorũ.n. ⁊ musculorũ plures in duobus eius lateribus positione spissa positi sunt ꝓpea ꝙ principio sunt ꝓpinqui. Ideoqz ale locum non habuerũt. Amplius ex proprietatibus huiꝰ existit spondilis ꝙ nerui ab ea non per duo eius egrediuntur latera neqz per foramen cõmune: sz per duo foramina que in ea posteriꝰ ad partem tendunt superiorem. Si enim neruorum egressiones essent vbi duo capitis additamẽta orificijs iunguntẽ suis: ⁊ vbi motus eoruz sunt vehementes vehementi impedimento caput impediretur. Similiter quoqz si essent vbi secunda deglutit sua duo additamenta que super eam incedunt ⁊ vbi inter eam ⁊ inter secundam iunctura fit laxa que anterius mouet ⁊ posterius: neqz fuit conueniens vt anterius ⁊ posterius egrederentur propter causas quas in declaratione esse aliarum spondilium demõstrauimus neqz a duobus lateribus propter ossis sibi existentis subtilitatẽ causa dẽtis: quapp fuit necesse vt paꝛ sub iunctura capitis essent posterius a duabus partibus .s. in medio eius quod est inter id qđ est posterius ⁊ latus. Opportuit igiẗ vt duo foraminia essent parua: quapropter necesse fuit neruos fuisse ꝑuos.

Scđo dicit ꝙ dictuz additamẽtũ vocaẗ dens: ⁊ h̄ ꝑꝑ silitudinẽ quã hz cũ dẽte oris. Tertio diẽ ꝙ nucha fuit occultata ab h̄ dẽte ꝑ ligamẽta fortia vt extrẽitas huiꝰ dẽtis ab extrẽitate nuche sepeẗ ne dẽs suo motu ꝑcutiat ⁊ coangustet nuchã. Quarto dicit deinde .i. ꝯñter .s. postq̃ h̄ additamẽtuz ꝑtrãsit foramẽ ꝑme spõdilis ipm eleuaẗ a ꝑma spõdili .i. supra ꝑmam spõdilẽ ⁊ intrat ꝯcauitatẽ q̃ est ĩ osse capitis ⁊ ꝯcauitas q̃ ẽ ĩ osse capitis circũdat ipm añ ⁊ retro. Quito dicit ꝙ ꝑdcũs dens nõ fuit factus ad anterius .i. explãtatꝰ a ꝑte spõdili anterioꝛ nisi ꝑꝑ duas vtilitates. Prima est vt sit meliꝰ custoditus. Scđa est vt latus ꝑme spondilis qđ est magis tenue sit interiꝰ ⁊ nõ exterius. ¶ Attẽde hic ꝑmo ꝙ Gal. 12. de vtili. ꝑti. vocat motum capitis a dextris ⁊ a sinistris motuz obliquũ. Et motuz ipsiꝰ anterius ⁊ posterius motũ rectuz: qꝛ caput in eo non flectiẗ nec ad dextraz nec ad sinistrã. Motũ v̄o capitis ante dicit subnuere .i. inferius inclinare caput ⁊ motũ capitis retro diẽ supnueẽ .i. sup caput eleuare. ¶ Attende scđo ꝙ ꝑin. hic spãlr agit de iũcturis capitis cũ ꝑma ⁊ ꝭa spõdilibus colli ⁊ mõtibꝰ q fiũt ꝭz eas: qꝛ iste iũcture sunt ꝑcipue iter alias ⁊ custodia dignissime ⁊ mirabilr a nã ornate. Juxta illud .G. 12. de vti. ꝑti. cap. 3. Rursus igiẗ ad articulũ capitis sermonem reducẽtes: scrutemur artem q̃ circa ipsuz nãe: decet.n. vt puto ⁊ h̄ũc ꝭm dignitatez ornari sicut ⁊ alia vniuersa: precipuꝰ: igiẗ iste articulus est aïalibꝰ siẽ solus oĩuz ĩ instãtaneo tꝑe si hz neduz magnã dearticulationẽ: ĩmo quãcũq declinationẽ noceat mox enim absq respiratione ⁊ voce ⁊ ĩmobile ⁊ ĩsensitiuum fit totum animal seu ipsa radice neruorum patiente. ¶ Sed queret hic aliquis quare non fecit natura iuncturaz vnicaz capitis cum prima spondili que sufficeret omnibus eius motibus quẽadmoduz fecit in applicatõe adiutorij cũ spatula iũcturã vnicaz ⁊ in applicatõe coxe cũ scia iũcturã vnicã sufficiẽtes oĩbus motibus adiutorij ⁊ coxe. Dic ꝙ si fuisset vnica articulatio seu iunctura. Primo opportuissz bucellaz ossis capitis ⁊ foueã quã subintrat esse rotundas sicut sunt in iuncturis adiutorij cũ spatula ⁊ coxe cũ scia. Scđo oporteret ligamẽta ipsius esse multũ laxa. Et ex his fieret apta dislocari cuiꝰ tñ dislocatio est irremediabilr mortifera. Et hãc respõsionez ĩnuit .G. 12. de vti. ꝑti. c. 4. dicẽs. Qñ meliꝰ ẽ obliqs motus a rectis ꝑlimũ distare duoꝝ alteꝝ nccãriũ ẽ aut duplices fieri articulatiões: aut vnã sufficiẽter ex oĩ ꝑte rotũdã. Ad h̄.n. ꝙ facilr vbiq feraẗ articulꝰ similẽ esse oz spẽz eius ꝭz oẽz ꝑtẽ: qm̃ si excedat aliq̃ ꝑti. eminẽtijs aut cõcauitatibꝰ in istis ꝓhibebit aliqñ ⁊ amittet aliquẽ eorũ que ex altero gñe motuũ. Ita nãq q̃ ꝭz humeꝝ ⁊ ꝯtebrũ articulus siẗ qdẽ rotũdus certitudinalr: siẗ aũt ⁊ laxus factus est. ¶ Attẽde tertio ꝙ ꝑn. iõ vocat extremitatẽ supiorẽ ꝑme spondilis ꝑtẽ laboriosaz: qꝛ ꝭz ꝑuitatẽ sui corꝑis onus graue defert ⁊ multos sustinet motus. ¶ Attẽde .4. ꝙ iũcturã capitis ⁊ motũ ipsiꝰ cũ prima spõdili colli sic declarat Ga. 12. de vti. ꝑti. c. 4. Primo qdez spõdili binas posuit ꝯcauitates certitudinaliter eq̃les eis q̃ ibi curuationibꝰ capitis. Jacet aũt eaꝝ vna qdez ex dextris ꝑtibꝰ: altera aũt ex sinistris sicut ⁊ capitis ipsius explãtationes. Quocirca qm̃ qdez has ꝯcauitates ⁊ eminẽtias ad alterutros .i. obliquos motus ꝓparauit nã ĩmediate manifestũ est. Si.n. grã rectoꝝ ipsas fecisset oĩno vtiq hãc qdem ex anterioribꝰ ꝑtibꝰ posuisset hãc aũt ex posteribꝰ. ¶ Attẽde .5. ꝙ in ꝯiunctione capitis cũ prima spõdili colli nõ est magna ꝯcauitas nec oĩno rotũda ĩ spõdili nec extremitas ossis capitis intrãs hãc ꝯcauitatẽ est ꝑfecte spherica sz oblonga: neq ligamẽta sunt subtilia sz grossa dura nec musculi debiles sed fortes ⁊ multi. Juxta illud Ga. c. 5. dicti. 12. Igiẗ neq ꝯcauitatez oportebat q̃rere ibi magnã ⁊ certitudinalr circũferẽtialẽ: neq caput sphericũ neq colligationes subtiles neq musculos debiles: neq simplicẽ articulũ. ¶ Attẽde .6. ꝙ iũctura capitis cũ spondili ꝭa pro motibus rectis ita describiẗ a Gal. dicto. c. 5. Qualr igiẗ ꝭa articulatio q̃ rectorum motuuz est dux minus hac infallax fiet. Qualr aliter q̃ vt nũc hz prolongã ⁊ fortẽ explãtationez ꝭo spõdili hñte supꝑtensaz qdez versus caput colligatione ꝯo forti rotũda copulatã anteq tãgat id. ¶ Attẽde .7. ꝙ explãtatio ossosa orta a ꝭa spõdili q̃ ꝑtrãsiens totã ꝯcauitatez ꝑme spondilis articulaẗ ad caput vocaẗ dens a veteribꝰ ⁊ a iuuenibꝰ medicis tꝑe Ga. vocabaẗ pirmoidea. Juxta illud .G. dicto. c. Noïaẗ aũt explantatio hec pirmoidea a iunioribꝰ medicis: nã ab antiquioribꝰ dens vocabatur ⁊ Hypo. sic noïauit. Attende .8. ꝙ lz iste dens ꝑ ꝯcauitatez transeat ꝑme spondilis ꝑ quaz trãsit nucha: nihil tñ occupat de loco nuche: ĩmo nã sculpsit ꝑtẽ anteriorez ⁊ interiorẽ prime spõdilis ⁊ in ea fecit foueam in qua dictus dens aptissime recludiẗ: nec est inter euz ⁊ nuchaz ꝑs aliqua ossosa: sed est solũ ligamentũ forte quod detinet dentẽ in sua fouea ⁊ ꝓhibet ne nuchã tãgat. Et ex hoc clare appz ꝙ foramẽ prime spondilis nõ est ꝑfecte rotundũ: ĩmo est lõgiꝰ ab añ in retro ꝑꝑ dentis foueã q̃ a dextra in sinistram vbi non est nisi nucha cũ pãniculis eius. ¶ Attẽde .9. ꝙ dictus dens fuit optime locatꝰ tam grã sui q̃ grã ossis in quo sculpta est eius fouea vnde fuit attenuatũ ⁊ debilitatũ: naz a retro custodiunẗ cũ cute musculis neruis et parte spondilis dura ⁊ solida ⁊ pãniculis nuche ⁊ nucha ⁊ ligamẽto forti qđ est inter nuchã ⁊ dentez. Et a lateribus custodiunẗ cuz pelle musculis neruis alis ⁊ ꝑtibꝰ spõdilis dextris ⁊ sinistris. Et ab ante custodiunẗ cũ ossibꝰ mẽti ⁊ ꝑtibꝰ supioribꝰ trachee arterie ⁊ hysophagi ⁊ pãniculis eoꝝ. ¶ Queriẗ quare iunctura capitis cũ prima spõdili colli est duplex .s. ex duobꝰ additamẽtis intrãtibus duas foueas ⁊ iunctura capitis cũ ꝭa spõdili est simplex .s. ex vno additamẽto subintrãte vnam foueã. Dic ꝙ iunctura capitis cũ prima spõdili est pro motibꝰ obliquis q sunt multiplices ⁊ cõpositi: sz iũctura eius cum secunda spondili est pro rectis motibus qui magis accedunt ad simplicitatem. ¶ Et ꝑme ⁊c. ¶ In secũda ꝑticu. quarte ꝑtis ꝑmo agit ꝑin. de proprietatibꝰ prime spondilis colli. Secũdo de ꝓprietatibus scđe ibi [Qꝛ vero] In ꝑma ꝑte tãgit .5. proprietates ꝑme spõdilis colli ⁊ cãs eaꝝ primaz hic [Et prime qdem] Scđam ibi [Et ꝑꝑ has] Tertiaz ibi [Amplius ex] Quartaz ibi [Oportuit] Quitã ibi [Quapropter] ¶ Prima ꝓprietas prime spõdilis est ꝙ nõ hz simenia .i. spinas. Et cã istius reddiẗ quadruplex. Pria est ne simenium ĩferat suo pondere grauamẽ prime spõdili q̃ iãs satis onerata est sustinẽdo caput. ¶ Secunda est ne ꝑa spõdilẙ ꝑꝑ simeniũ sit magis exposita nocumentis. Additamentuz.n. ordinatũ ad repeliẽduz inquãtuz est fortius in tm̃ facilius afferet nocumẽtũ ei cui addiẗ ꝙ debiliꝰ ẽ qꝛ tale additamẽtũ fractũ vel ꝯquassatuz trahit secũ debile os. ¶ Tertia est ne simeniũ ledat musculos ⁊ neruos mẙltos q sũt ĩ circuitu ꝑme spõdilis. ¶ Quarta est qꝛ nõ indigemꝰ in ꝑa spõdili spinis custodiẽtibꝰ eaz retro eo ꝙ ꝑma spõdilis est q̃si submersa ⁊ sepulta in custodijs ꝭe spõdilis q̃ ꝑseruãt ipsaz a nocumẽtis. Extrẽitas.n. spine ꝭe spõdilis extẽdiẗ ⁊ fere cooperit retro totã ꝑmaz spõdilez. Scđa ꝓprietas ꝑme spõdilis est ꝙ nõ ꝓprie hz alas ꝑꝑ easdez cãs ꝑꝑ q̃s caret spinis spãlr ꝑꝑ tertiã. Nã plures ex neruis ⁊ musculis positi sunt in duobꝰ lateribꝰ ꝑme spõdilis positiõe spissa ita ꝙ sunt ibi ⁊ dẽsati ⁊ ꝓpe iunctinõ ꝙ sunt ꝓpinq suo ꝑncipio vñ reddunẗ grossiores ⁊ ꝓpea ale nõ hũerũt ibi locũ. Tertia ꝓprietas ꝑme spõdilẙ ẽ ꝙ nerui nõ exeũt ab ea ꝑ duo latera eiꝰ nec ꝑ foramẽ cõe sibi ⁊ ossi cui cõiungiẗ: sz exeũt ꝑ duo foramĩa q̃ sunt ĩ posteriori ꝑte eiꝰ ⁊ tẽdũt ad ꝑtez superiorẽ. Nã si egressiões neruoꝝ eiꝰ essent vbi due bucelle capitis intrãt foueas spõdilẙ supioris ⁊ vbi motꝰ illaꝝ cellaꝝ .s. ꝑmaz spõdilẽ sunt fortes caput recipet ĩde vehemens impedimẽtũ ꝑꝑ dolorẽ .s. ex cõtusiõe dcõꝝ neruoꝝ hora fortis motꝰ. Et silr caput impedireẗ vehemẽti impedimento si egressiões dcõꝝ neruoꝝ eẽnt vbi ꝭa spõdilis deglutit duo additamẽta ꝑme q̃ sup eã ĩcedũt vt vbi fit iũctura laxa ĩter ꝑmã ⁊ scđaz q̃ anteriꝰ ⁊ posteriꝰ mouet caput ⁊ ꝑmaz spõdilẽ silr: nec fuit cõueniẽs vt nerui ꝑme spõdilẙ egredereñẗ anteriꝰ nec posterius ꝑꝑ cãs dcãs .s. non anteriꝰ ne flectiõe dorsi ad anteriora cõprimerenẗ: nec posteriꝰ ne carerẽt custodia neq potuerũt a duobꝰ lateribꝰ ꝯueniẽter egredi ꝑꝑ subtilitatẽ ossis illic exñtis cã dẽtis .s. qꝛ oportuit cauare ⁊ sculpere spõdilez anteriꝰ ⁊ paꝝ versus latera vt ĩ fouea ipsiꝰ tute dens collocareẗ. Et ideo fuit necesse vt egredereñẗ dci nerui paꝝ sub iũctura capitis posteriꝰ a duabꝰ ꝑtibꝰ .s. in loco medio ĩter illũ q vere ẽ posterioꝛ vbi spina figereẗ ⁊ latera vbi eẽnt ale si hẽret spinas ⁊ alas quẽadmodũ alie. Quarta ꝓꝑetas seq̃ns ex dcĩs ẽ ꝙ oportuit .2. foramĩa ꝑme spõdilis ꝑ q̃ nerui exeũt eẽ ꝑua. Alioqn dcã spõdilẙ eẽt nimium debilis ⁊ q̃ssari ꝑata: cũ iaz sit attenuata ꝑ magnũ foramẽ eiꝰ qđ ꝑtrãsit nucha ⁊ ꝑ foramina recipiẽtia: additamẽta capitis q̃ modicũ distãt a foramibꝰ exitꝰ neruoꝝ ⁊ ipa sit de se ꝑua. Quita ꝓꝑetas seq̃ns ex .4a. ẽ ꝙ ncẽe fuit neruos egrediẽtes a ꝑa spõdili ꝑuos eẽ qꝛ a ꝑuo foramie nõ põt exire magnꝰ neruꝰ. ¶ Circa ꝑmã ꝓꝑetatẽ attẽde ꝑo ꝙ .G. mẽorãs eã .13. de vti. ꝑti. c. 3o. 2. reddit eiꝰ cãs. Pria ẽ ꝙ spina si ibi eẽt ĩpediret locũ musculoꝝ eleuãtiũ caput sursũ. Scđa ẽ ꝙ pũgeret ⁊ vlneraret ꝑdcõs musculos hora sui motꝰ: ꝯit.n. ibi. Dcm̃ ẽ qm̃ q supnuere faciũt totũ caput musculi q sẗ recti ⁊ breues totã eiꝰ .s. ꝑme spõdilẙ ꝯꝑhẽdeẗ articulationẽ. Cõueniẽt igiẗ ⁊ ꝭz hãc ꝑtẽ explãtatio ñ fuit fcã ꝑme spõdili ãticipantibꝰ eã cõꝑhẽdisse muscul: neqz.n. ꝑuare aïalia huiꝰ motu erat rõnabile: neqz eo ꝑuato erat poẽe ꝑsubmitteẗ musclĩs acutã ossiũ explãtationẽ. Nõ.n. solũ ꝑuaret eos a sua sede: sz ẽt cũ mouereẗ ĩ ĩpedimẽto eẽt ei q̃ssans ⁊ pũgẽs ⁊ vulnerãs ⁊ oĩno nocẽs: ꝑꝑ h̄ igiẗ spõdili ꝑme posteriorẽ explãtationẽ nõ fẽ hec .G. ¶ Attẽde .2. ꝙ lz ꝑa spõdilẙ colli careat spinis ⁊ alis: vt ait h̄ ꝑn. ⁊ ꝭa ñ: tot tñ apophises seu additamẽta vẗ attribuere .G. ꝑme spõdili sicut ꝭe .s. 7. vtriq Ait.n. 12. de vti. ꝑti. c. 12. Propter qd aũt nouẽ qdẽ vniuerse ꝭz spõdiles lũbi sunt apophises .11. ꝯo ꝭz eos q colli ⁊ ꝭz duos ꝑmos .7. ⁊ ꝭz eos q thoracis vniuersa ꝯñter ꝑdcĩs hituz erit vtiq ꝑtrãsire. Et forte ꝙ ꝑme attribuit .6. additamẽta ꝯiũctionalia ⁊ ꝭe .4. ⁊ dẽtez ꝯnũerauit cũ additamẽtis ꝑme spondilẙ eo ꝙ ꝑtrãsit: lz a ꝭa sumat originẽ: alr ñ video quõ saluari possit ꝙ vtraq eaꝝ hẽat .7. additamẽta. ¶ Circa tertiã ꝓꝑetatẽ q̃riẗ q̃re foramina exitꝰ neruoꝝ a ꝑa spõdili nõ fuereẗ retroposita ĩ medio spõdilẙ vt eẽnt plus elõgata a iũctura ꝑme spõdilẙ ad caput ⁊ a iũctura ꝑme cũ 2a vel q̃re ñ fuereẗ posita retro ĩ ꝑte ĩferiori quẽadmõz posita sẗ ĩ ꝭa. ¶ Dic ꝑo ꝙ qꝛ ꝑmũ par neruoꝝ nuche musculis capitis distributũ fuit locus origĩs eiꝰ magis fuit aptꝰ in ꝑte spõdilis ꝓxĩa capiti. Dic 2o ꝙ ĩ medio spõdilis posteriꝰ nõ fuerũt posita: sz supius qꝛ ꝑs media nimis debilis est nõ fortificata ꝑ additamẽta ꝯiũctionalia sicut superioꝛ: nec ẽt retro posita sunt inferius: quia nimis appropinquarent articulationi spondilis ꝑme cum ꝭa q̃re nerui grauarentur hora fortium motuum.

¶ Quia vero in spondili secūda ipossibile fuit neruoꝝ egressiones superius fuisse: sicut fuit possibile in hac eo ꝙ si in ea essent neruorū suorū egressiones sicut in prima: timeret ne cōquassarent ⁊ rumperent motu prime spondilis super eam cū caput anteri⁹ aut posterius moueretur. Neqꝫ etiaꝫ fuit possibile vt anterius egrederent ⁊ posteri⁹ propter illud quod diximus. ¶ Nec fuit possibile vt a duobus egrederent lateribus: quoniaꝫ si esset ita esset cū prima cōmunis: ⁊ quod inter eas oriret esset valde subtile neqꝫ primorū corrigeret paruitateꝫ ⁊ quod cōprehenderet esset paria debilia simul iūcta. Et si cū prima esset cōis: iaꝫ eniꝫ cognouimus cāꝫ prime ⁊ que esset corruptio si eaꝫ a duobus perforarent lateribus. ¶ Ergo oportuit foramina in secūda esse ante duo latera simenij duob⁹ prime opposita laterib⁹: quoniaꝫ corp⁹ prime cuꝫ eis associabit non ledet eos. Et dens qdeꝫ q ex secūda orit bene prie est annexus ligamento forti. ¶ Et iūctura capitis cū prima: ⁊ iūctura capitis ⁊ prie ambe cū secunda sunt laxiores q̃ꝫ aliarum spondiliuꝫ iūcture: ideo ꝙ mot⁹ q per eas fiūt valde sūt necessarij: ⁊ vt essent firme ⁊ manifeste. Et cū caput mouet iūctura vni⁹ spondilis: alia manet insepabilis in alia sua iūctura: sicut facie ad facieꝫ opposite. Et cū caput anteri⁹ mouet ⁊ posterius stat cum prima spondili ac si ambo essent vnū os. Et cuꝫ ad duo latera sine transuersione mouet fit spondilis pria cū secūda sicut vnū os. Hoc est quod d̃ spondilibus colli ⁊ earum proprietatibus narrare voluimus.

¶ De anatomia spondilium pectoris ⁊ earum iuuamentis. Cap. ix.

Spōdiles pectoris ille sunt cuꝫ quibus iunguntur coste ⁊ attractionis aeris mēbra cōprehēdūt. Et sūt spōdiles vndecim simenia habētes ⁊ alas: ⁊ vna que alas non hꝫ. Sunt igit duodecim spōdiles.

¶ Sed instabit aliqs ꝙ supius positi nimis ēt appropinquāt iūcture capitis cū p̄ma spōdili vñ ora motuū nerui inde orti poterūt cōteri vel cōquassari. Dic ꝙ nō: qꝛ iūctura capitis cū p̄ma spōdili fit in dextra ⁊ sinistra ptib⁹ multū distanter a pte posteriori: sꝫ iūctura p̄me spōdil' cū scda fit multū ppinq̃ ad posterioreꝫ ptē. Juxta illō Ga. 12. de vti. pti. c. 5. Sꝫ ⁊ h̄. s. distare qdeꝫ ab iuicē plus supiores ɔcauitates: min⁹ vo iferiores ⁊ tantā certitudinal'r esse distātiaꝫ s̄m alterutrā q̃ꝫta est gibbositatib⁹ q̃s suscipiūt si vis fortune sit opus. i. attribue h̄ fortune si vis sic facit asclepiades ⁊ nō nāe. ¶ Attende hic p⁹ ꝙ Gal'. affirmat p̄maꝫ colli spōdilem duas hr̄e foueas in extremitate ei⁹ supiori a dextris ⁊ a sinistris q̃s ingrediunt due bucelle capitis: ⁊ iteꝝ duas alias foueas ī extremitate ipsi⁹ iferiori vsus posteri⁹ q̃s igrediunt due bucelle extremitatis supioris scdē spondilis. Et h̄ inuit in vbis statiꝫ allegatis. Et iteꝝ in his vbis eiudē capituli. Cōcauitatibus. n. q̃ supiacēt. s. p̄maꝫ spondilē gb⁹ suscipit pminētias capitis: alie q̃dā ab inferioribus ptiba subiacēt. Et iteruꝫ in his vbis eiusdeꝫ ca. Sed fieri qdeꝫ alias p̄mo spōdili ɔcauitates fortassis nō est miꝝ neqꝫ duas qdeꝫ in supiorib⁹ poni ptib⁹ ei⁹ duas aūt ī iferiorib⁹. Prin. vo al'r sentit: vꝫ ꝙ i extremitate iferiori p̄me spōdilis non sunt due fouee seu due ɔcauitates: sꝫ duo additamēta ingrediētia ɔcauitates supme ptis scde spōdilis: ⁊ h̄ inuit i l'ra cū dicit. Sil'r quoqꝫ si eēnt vbi s̄a deglutit sua duo additamēta q̃ sup eaꝫ icedūt: sꝫ loco hui⁹ l'e repit scriptū in qbusdā auic. Sil'r q̃qꝫ si essent vbi s̄a suo orificio ɔiungit corā suis duob⁹ additamētis q̃ sup eā icedūt. Vꝫ p̄n. 14. aīaliuꝫ ei⁹ al'r q̃ꝫ hic vr̄ sentire ⁊ cōcors fieri cū G. diccens. Sil'r si eēnt ī orificio s̄o corā duob⁹ additamētis q̃ ītrāt ɔcauitatē p̄me. ¶ Attēde. 2. ꝙ nā ordinauit p̄maꝫ colli spōdilē grossiorē fieri retro in pte ipsius supiori pp duo. Primū est vt ibi meli⁹ foramīa tolerare possit ad exitū neruoꝝ. Scdꝫ est vt apte suscipiat iferi⁹ gibbositates s̄e spōdilis ⁊ supius bucellas vel additamēta capitis Juxta illō Ga. 13. de vti. pti. c. 4. Vbi grossissimus est p̄m⁹ spōdilis: ibi pforauit nā ipsuꝫ ppe supiores articulatiōes foraminib⁹ subtilissimis. Et paulopost subdit. Eteniꝫ ⁊ h̄. s. grossiorē seipso s̄ꝫ illas ptes fieri spōdilem nā pparauit nō ociose neqꝫ vt ɔtingit: sꝫ p̄mo qdē vt pforaret ibi infallaciter. Deinde vt ab inferi⁹ qdeꝫ s̄e spōdilis gibbositates: desup vero eminētias capitis susciperet.

¶ Quia vero ⁊c.] ¶ In. 2. pte q̃ est de pprietatib⁹ s̄e spōdilis colli oñdit p̄mo ꝙ egressiōes neruoꝝ in s̄a spōdili colli nō potuerūt esse superi⁹ nec anteri⁹ aut posteri⁹ nec a laterib⁹. Scdo ɔcludit ꝙ oportuit foramina dictaꝝ egressionū esse in s̄a spondili ante duo latera simenij eius ibi [Ergo oportuit] Et lꝫ totius p̄me ptis ɔstructio sit suspēsiua nō hñs intellectum snīe pfecte nisi s̄e pti ɔiungat proclariori tñ doctrina exponemus vtrāqꝫ seorsum. ¶ In. 1. pticu. dicit p̄mo ꝙ ipossibile fuit egressiones s̄i paris neruoꝝ nuche fuisse supius in s̄a spōdili sicut sunt egressiōes p̄mi paris supius ī p̄ma. Et hui⁹ cā est qꝛ caput mouet anteri⁹ ⁊ posteri⁹ p cōiunctionē ipsi⁹ cū dente orto a s̄a spōdili. Si ergo nerui s̄i paris orirent a pte supiori s̄e spōdilis timēdū esset ne cōquassarent ⁊ rūperent ex motu p̄me spōdilis. s. scdam cū caput anteri⁹ aut posteri⁹ mouet. ¶ Sꝫ instabit aliqs nerui p̄mi paris exeūtes a pte supiori prie spōdilis nō rūpunt nec cōq̃ssant ex motu capitis sup eā: ergo sil'r neqꝫ nerui s̄i paris rūpent dato ꝙ exeāt a foraminib⁹ s̄e spōdilis supius ex motu p̄me spōdilis sup scdaꝫ. Dic ꝙ nō est sil'e: qꝛ motus capitis p iūcturā ei⁹ cuꝫ p̄ma spondili nō est ante ⁊ retro sꝫ dextrorsuꝫ ⁊ sinistrorsuꝫ ⁊ illa iūctura nō est retro articulata: sꝫ a laterib⁹ p̄mi spōdilis: ⁊ iō mot⁹ s̄ꝫ eaꝫ nō ē cā extēsionis imoderate vel quassationis neruoꝝ p̄mi paris. In s̄a vo oīno al'r est. ¶ Scdo dicit ꝙ nō fuit possibile ꝙ nerui s̄i paris egrederent anteri⁹ ⁊ posteri⁹ in s̄a spondili pp cās dictas. Nō anterius: qꝛ mot⁹ ⁊ inclinatiōes dorsi sunt s̄m illā ptem: ⁊ sic nerui ibi locati cōquassarent. Nec posteri⁹ pp spinā q̃ ibi est ⁊ qꝛ carerent custodia. Tertio dicit ꝙ nō fuit possibile vt dcōꝝ neruoꝝ egressio esset a laterib⁹ s̄e spōdilis sic est ī alijs iferiorib⁹ spōdilib⁹ colli: qꝛ cōtererent ex motib⁹ s̄e iūcture colli cū capite vel iūcture spōdilis p̄me cū s̄a: nec a laterib⁹ s̄e spōdilis in seipsa pforate sicut ē p̄ma: qꝛ si ita eēt egressio dcōꝝ neruoꝝ a s̄a spondili esset cōis cū p̄ia in puitate foraminū ⁊ gracilitate ac debilitate egredientiū ab eis neruoꝝ. Non. n. ferre posset s̄a spōdilis in lateribus ipsi⁹ tenuibus duo ampla foramīa integra pp sui puitatē. Et tūc illud par neruoꝝ qō oriret ab ea esset subtile valde nec sufficeret corrigere puitatem primi paris: imo id qō cōprehēderet. i. totū aggregatū ex his duob⁹ parib⁹ eēt duo paria neruoꝝ debilia sil'iuncta. Et iteꝝ si dcā neruoꝝ egressio eēt cū p̄ia cōis iaꝫ cognouim⁹ cām p̄me. i. cāꝫ quare p̄ma nō debuit ibi pforari p h̄ qō dcm̄ est ī p̄cedēti pti^a scꝫ ibi. Neqꝫ a duob⁹ laterib⁹ pp ossis ibi existētis subtilitatē cā dentis. Et ex hoc ēt cognoscim⁹ q̃ essꝫ corruptio debite organizatiōis si dcī nerui pforarent p̄maꝫ spōdilē in duob⁹ laterib⁹. ¶ Ergo ⁊c.] ¶ In. 2. pticu. ex dcīs concludit ꝙ oportuit foramīa egressionis s̄i paris neruoꝝ nuche esse ante duo latera. i. coraꝫ duob⁹ laterib⁹ simenij siue spine s̄e spōdilis opposita duob⁹ laterib⁹ p̄me spōdilis a qbus exit p̄muꝫ par. Opposita dico s̄m sub ⁊ supra: quia cū corpus p̄me spōdilis associabit dcīs neruis ascēdentib⁹ ad caput nō ledet eos. Nec est timēduꝫ ꝙ a dēte ledant q orit a s̄a spōdili ⁊ trāsit p primā: qꝛ dictus dens est bene annexus ligamēto forti p̄me spōdili. ¶ Attēde h̄ p̄mo ꝙ dictoꝝ neruoꝝ s̄i paris egressio ɔueniētissima est a dcō loco: qꝛ opꝫ illud par esse magnū vt suppleat defectū q puenit ex paruitate primi paris. Et locus iā dictus ispissatus a radicib⁹ spine reddit satis capax foraminū magnoꝝ sine sui detrimēto ⁊ cū hoc illinc exeūtes nerui sunt sub custodijs spine ⁊ alaꝝ. ¶ Attēde. 2. ꝙ nō solū exit a s̄a spōdili s̄m par neruoꝝ nuche: imo ēt ab extremitate ipsi⁹ inferiori partim exit tertiū par. s. a foramine: cui⁹ medietas est ī s̄a spōdili ⁊ alia medietas in tertia. Juxta id Ga. 13. de vti. pti. c. 5. Tertia vo ɔiugatio eoꝝ qm̄ a dorsali neruoꝝ ex cōi foramine prodit secundi ⁊ tertij spondilis.

¶ Et iūctura ⁊c.] ¶ In hac. 3. pti. q̃rte ptis q̃ ē de cōparatione iuncturaꝝ capitis cū p̄ia ⁊ s̄a spondilibus colli ⁊ p̄me spondilis cū s̄a ad iūcturas spondiliuꝫ aliaꝝ ⁊ de modis qb⁹ se hñt iuncture capitis ad se inuicē moto capite p̄io dicit prin. ꝙ iūctura capitis cū prima spondili colli ⁊ iūctura capitis ⁊ iunctura prime spōdilis colli: ambe iste iūcture cū s̄a spōdili colli sunt magis laxe q̃ꝫ sint iuncture aliaꝝ spondiliuꝫ. Cuius cā est: qꝛ mot⁹ q fiūt p istas iūcturas sunt valde necessarij vel vehementes vt alij textus hñt. Et vt essent firme ⁊ manifeste. i. euidēter disticte est supple necessariū. ¶ Attē de p̄mo ꝙ plurimi libroꝝ hñt. Et iūctura capitis cuꝫ prima ⁊ iūctura capitis ⁊ prima: sꝫ meli⁹ stat ⁊ p̄me qō appꝫ ex l'ra sil'i huic. 14. aīaliuꝫ scripta a p̄n. vbi hꝫ ⁊ iunctura capitis ⁊ p̄mi. ¶ Attēde. 2. ꝙ p̄n. in hoc textu tāgit tres iuncturas. Prima est iūctura capitis cuꝫ prima spōdili. Scda ē iunctura capitis cū s̄a spōdili. Tertia est iunctura prime spōdilis cū s̄a spōdili. Et has duas vltimas sil'r illaqueat cā breuitatis dū ait. Et iūctura capitis ⁊ p̄me ambe cū s̄a. Si. n. ita diceret. Et iūctura capitis cū s̄a: ⁊ iūctura prime cū s̄a ambe sunt laxiores: textus clarior fuisset. Vꝫ pōt intelligi ꝙ h̄ solū duas velit intelligi iuncturas. s. iuncturā capitis cū p̄ma spōdili colli: ⁊ iūcturā capitis ⁊ prime spōdilis colli quasi essent vnū os cū s̄a spōdili colli: ⁊ tūc dꝫ sic ordinari l'ra. Et iūctura capitis cū prima ⁊ iūctura capitis ⁊ p̄me cū s̄a: ambe sunt laxiores q̃ꝫ iuncture aliaꝝ spōdiliū. Et vtraqꝫ l'ra verificat. ¶ Attēde tertio ꝙ ista cl'a. Et vt essent firme ⁊ manifeste pōt referri ad iūcturas capitis tres statim narratas ⁊ ad iūcturas aliaꝝ spōdiliū que sunt sub duab⁹ p̄mis ⁊ vtroqꝫ mō vera est. Vel pōt a libro tolli sicut ipsa nō hꝫ in sil'i passu. 14. aīaliuꝫ. Scdo dicit ꝙ qñ caput mouet p iuncturā vnius spōdilis. i. p iuncturā q̃ est inter caput ⁊ vnaꝫ duaꝝ primaꝝ spondiliū colli: alia spōdilis manet inseparabilis. i. ī mota seu fixa in alia sua iunctura sicut facie ad faciē opposite. i. quasi iste iuncture essent ad inuicē opposite oppōne q̃ attendit penes quietē ⁊ motū vel qescere ⁊ moueri. Tertio dicit ꝙ cū caput mouet ante ⁊ retro. s. p iuncturā eius cū dēte tūc stat. i. se hꝫ cū prima spōdili q̃si caput ⁊ illa spōdilis essent vnicū os sine iunctura inter eas. Quarto dicit ꝙ qñ caput mouet ad duo latera. s. ad dextrū ⁊ ad sinistruꝫ sine transuersiōe tūc prima spondilis se hꝫ cū s̄a: sicut si ambe essent vnicuꝫ os. Et hec snīa scribit a prin. 14. aīaliuꝫ sub his verbis. Et qñ mouet caput cū vno duoꝝ spondiliū stat reliquū fixuꝫ in alia sui iunctura: sicut si nō cōiungeret cū alio: ita ꝙ qñ caput mouet ante ⁊ retro vertit caput cuꝫ spondili primo quasi ambo essent vnū os. Et qñ mouet caput ad duas ptes sine obliqtate tūc p̄muꝫ ⁊ scdm̄ fiūt q̃si vnū os: hec prin. ibi. Ex qb⁹ appꝫ ꝙ lꝫ p^a spondilis colli sit media iter caput ⁊ spōdilē scdaꝫ: pōt tñ caput moueri s̄ꝫ iūcturā eius cū s̄a spōdili ipso nō moto s̄ꝫ iūcturā eius cū p̄ia. Quinto dicit p̄n. h̄ est qō voluimus narrare de spondilibus colli ⁊ propietatibus earum.

¶ De anatomia spondilium pectoris ⁊ earum iuuamentis. Cap. ix.

Spondiles. ¶ In hoc. c. declarat primo p̄n. que ⁊ quot sunt spōdiles pectoris ⁊ q̃ ex eis hñt spinas ⁊ alas ⁊ que nō. Scdo diuersitates suoꝝ simenioꝝ ⁊ alaꝝ ⁊ additamentoꝝ ɔiunctionaliū ibi [Earuꝫ vero] Tertio diuersitates suoruꝫ foraminum per que nerui nuche exeunt ibi [Et propterea]

¶ In prima pte dicit primo prin. ꝙ spondiles pectoris sunt ille quib⁹ coste posterius iungunt ⁊ cōprehendunt siue ɔtinēt mēbra attractionis aeris. s. pulmoneꝫ ⁊ cor a parte posteriori. Secundo dicit ꝙ de spondilibus pectoris sunt vndecim que habent simenia ⁊ alas ⁊ est vna scilicet duodecima que nō habet alas. Et ex hoc cōcludit ꝙ spondiles pectoris sunt. 12. ¶ Attende primo ꝙ. 12. spondiles de quibus h̄ agitur dicuntur proprie spondiles scapule seu metafreni. Et est scapula seu metafrenum pars illa dorsi que est ab infima parte colli vsqꝫ ad parteꝫ supremam renuꝫ aut lumborum: teste Gal. 12. de vtili. pti. c. 10. dicente: ꝙ melius erat spōdiles esse. 12. s̄m metafrenuꝫ quod ⁊ scapula dr̄. Et dicit metafrenuꝫ a meta quod est trās ⁊ frenes: quod est diafragma quasi pars posita vltra diafragma seu super ipsum. Sed ideo solent dici pectoris spondiles siue thoracis qꝛ posterius directe respondent pectori aut thoraci. ¶ Attende secūdo ꝙ decima ⁊ vndecima spondiles pectoris asseruntur a Gal'. carere alis sicut eis caret duodecima. Ait. n. 13. de vtili. pticu. cap. scdo loquens de vndecima ⁊ duodecima spondilibus pectoris. Obliqs vero que ex alterutra parte quas transuersas antea nominauimus non hñt. Et cap. tertio eiusdem libri ait. Neqꝫ enim decimus metafreni spondilis qui solus oīum spondilium rectam habet eam que ex post explantationem q̃ꝫuis alij habeant gibbam. Neqꝫ duo qui post eum vane perdiderunt obliquas sicut neqꝫ primus eam que post. Et in hoc est ei contrarius princeps in presenti littera: ⁊. 14. aīaliuꝫ dicens. Et spōdilia pectoris sunt que ɔiungunt cum costis ⁊ cooperiunt membra inspirationis ⁊ sunt. 11. Et habēt omnia senecti. i. spinas: ⁊ alas ⁊ est vnū non habens alas: tunc oīa sil' sumpta erūt. 12. hec Ga.

a ¶ Earuꝫ

b ❡Earum vero ꝛc.] ❡In hac pte scđa que est de diuersitate simeniorum alaꝝ ꝛ additamentoꝝ ꝯiunctionaliũ: primo agit prin. ex dcā diuersitate in vndeim primis spōdilibus pectoris. Scđo spālr de ipsa in spōdili. 12ª. ibi [Duodecima vero] ❡Prima ps est pñs textus in quo pmo tāgit diuersitatez inter simenia spondiliũ pectoris. Scđo diuersitatē inter alas spondiliũ ꝛ alas aliarum spondiliũ ibi [Et spōdiliuz] Tertio modũ simenioꝝ alaꝝ ꝛ additamētoꝝ ꝯiunctionaliũ septē supiorum spondilium pectoris ibi [Septem aũt] Quarto loca in quibus sunt vacuitates ꝛ bucelle in spōdilibus q̄ sunt supra decimaz spōdilem pectoris ꝛ quorsum flectunť haꝝ simenia ibi [Et illaꝝ qdez] Quinto formā simenij decime spōdilis ꝛ suoꝝ additamētoꝝ ꝯiunctionaliũ sub ꝛ supra ibi [Decie aũt] Sexto loca in qbus sunt vacuitates ꝛ bucelle in spōdilibꝰ que sũt sub decia ꝛ q̄rsuz tēdũt sua simēia ibi [Postea vo]

❡Earum[b] vero simenia non sunt equalia. Que enim ex eis sunt coram membris que sunt nobiliora maiora sunt ꝛ fortiora. ❡Et spondilium quidem pectoris ale alijs duriores existunt propterea ꝙ cum eis coste iunguntur. ❡Septem autem supremarum spondilium simenia sunt magna. Et ipsarum ale grosse vt cor fortissime tueantur. Et ideo qꝛ earum corpora in hoc fuerunt diminuta: facta sunt ipsarum additamenta coniunctionalia curta ꝛ lata. ❡Et illaruz quidem que sunt supra decimam additamenta coniunctionalia que sursuz tendunt sunt illa in quibus est vacuitas bucelle. Et illa que inferius tendunt sunt illa ex quibus egrediuntur gibbositates que vacuitates ingrediuntur quarum simenia ad inferiora curuantur.

❡Decime autem simenium est rectum ꝛ non curuuz: ꝛ eius additamenta coniunctionalia vtrinqz habent vacuitates que coram bucellis existunt: cum superius ꝛ inferius simul bucellarum fit receptio. ❡Postea vero illaruz que sub decima existunt bucelle sunt ad superiora: ꝛ earum vacuitates ad inferiora: ꝛ ipsarum simenia ad superiora curuantur. Et nunc huius totius iuuamentum nominabimus post. ❡Duodecima vero spondilis alas non habet: quoniam necessitas multa que costaruz causa inerat iam est diminuta. ❡Sz firmitudo alio modo est ingeniata in quo firmitudo cuz alio iungitur iuuamento. Et huius quidez existit declaratio ꝙ spondiles alchatin nimia indiguerunt magnitudine ꝛ iuncturarum multa firmitudine: qꝛ ferunt totuz quod est supra ipsas. Ideoqz necesse fuit vt in iuncturis vacuitates ꝛ bucelle etiam plures numero fierent: quare iuncturarum earũ additamenta duplata fuerũt. Et fuit necesse vt ps duodecime que est versus partem illarum similis illis fieret: quapropter eius additamenta coniunctionalia duplata fuerũt. In his igitur additamentis destructa fuit res ex qua dignũ erat vt ale fierent: post hoc amplissime fuit dilatata ꝛ quod ex ea ampliatũ fuit fere ale simile existit. Duo igiť iuuamēta simul in hac creatura coniuncta fuerunt. ❡Et hec quidem duodecima est illa cum qua diafragmatis iungitur extremitas. ❡Ille autem que supra hanc existunt spondilez non hac indigerunt firmitudine in multiplicatione additamentorum coniunctionaliuz: immo quod ex eis oritur de simenijs ꝛ alijs magnificatum fuit: quare earum corpus ab hoc occupatum fuit. ❡Et ppea[c] ꝙ pectoris spōdiles maiores existũt spōdilibꝰ colli nō fuerũt posita foramina iter duas spōdiles cōia equalr diuisa: sz paulatim fuerũt ordinata: qm̄ in illis q̄ sunt supius fuit fcm̄ augmentũ: ꝛ in eis q̄ sunt īferius fuit facta diminutio donec totum foramen in vna remansit.

❡In pria pte diť ꝙ simenia. i. spine spōdiliũ pectoris nō sunt equalia īter se. īmo illa ex eis q̄ sunt corā mēbris melioribꝰ. s. corde ꝛ ptibus eiꝰ sunt maiora ꝛ fortiora sić simenia supioꝝ 7. spondilium pectoris. ❡Et spōdiliũ ꝛc.] ❡In scđa dicit ꝙ ale spondiliũ pectoris sunt duriores alis aliaꝝ spōdilium pp hoc ꝙ coste articulanter cuz eis. ❡Septez aũt ꝛc.] ❡In tertia diť ꝙ simenia. septē supioꝝ spondiliũ pectoris sunt magna ꝛ ale sue grosse ꝛ fortissime defendant cor qđ est in directo earũ. Et qꝛ corpa dictaꝝ spōdilium diminuta fuerũt in hͦ scꝫ ꝙ eoꝝ magna ps ꝯuersa est in spinas ꝛ alas fcā sunt ipsaꝝ additamēta cōiūctionalia curta ꝛ lata vt eoruz robore ꝛ ꝟtute vnita fotificareť dcē spōdiles. ❡Et illaꝝ ꝛc.] ❡In q̄rta dictit ꝙ additamēta cōiunctionalia sursuz tēdentia spōdiliũ exñtiuz supra decimā spōdilem pectoris sunt illa in qbus est vacuitas seu cōcauitas receptiua bucelle. Et illa additamenta pdcāꝝ spondiliũ q̄ tendũt inferius sunt illa ex qbꝰ exeũt gibbositates siue bucelle subintrātes aliaꝝ vacuitates. Et simenia seu spine spōdiliuz exñtiuz supra decimaz pectoris spōdilem inclinanť ad inferiora ꝑm longitudinem spine dorsi.

❡Decime ꝛc.] ❡In qnta dicit ꝙ spina decime spōdilis pectoris ē recta seu recte erecta supra ipsaz spōdilē ꝛ nō incuruata supius aut inferiꝰ. Et additamēta ipsius ꝯiunctionalia tā ascēdētia q̄z descēdentia hñt vtriqz. s. supiꝰ ꝛ inferius vacuitates ꝛ ꝯcauitates corā bucellis spōdiliuz sibi iunctaꝝ in quibus vtriqz recipiunť ille bucelle. ❡Postea ꝛc.] ❡In sexta dicit ꝙ bucelle spōdiliũ exñtiuz sub decima spōdili pectoris sunt ad supiora. i. in additamentis ꝯiunctionalibꝰ sursuz tēdētibus. Et vacuitates receptiue illaꝝ bucellaruz sunt ad inferiora. i. in additamētis ꝯiunctionalibꝰ deorsuz aspiciētibꝰ. Et simenia istaꝝ spondiliũ sub decia exñtiuz deflectunť versus supiora. Et nũc. i. statī scꝫ in hac sũma noīabimꝰ post. s. c. 13. huius sũme iuuamētuz huiꝰ totius. s. qđ dictum est in tribus vltimis partibus de foueis ꝛ bucellis ꝛ situ simeniorum. ❡Attēde primo ꝙ spōdilibꝰ pectoris. 7. sunt additamēta. s. vnũ simeniũ due ale duo additamēta ꝯiunctionalia sursuz aspiciētia ꝛ duo deorsuz ꝛ nouē primis ex eis spine sunt maxīe ꝛ ale grossissime ꝛ additamēta ꝯiunctionalia curta ꝛ ampla. Juxta illud. G. 13. de vtili. pti. c. 2. Eis itaqz q hꝫ scapulā sunt spōdilibꝰ explātationes. 7. fcē sunt vnicuiqz ꝛ nimiꝝ nō silez hñtibꝰ oibus spēm. Nā nouē desup maximā eaz q̄ est ex post habuerũt sicut dcm̄ est ꝛ trāsuersas grossissimas ꝛ descēsiuas ꝛ ascēsiuas silr eis que colli breues simul ꝛ amplas. ❡Attēde scđo ꝙ. G. ꝛ prin. discordāt in situ foueaꝝ ꝛ bucellaꝝ exñtiũ i extremitatibꝰ spōdiliuz dicēte Ga. ꝙ in spōdilibꝰ. s̄. decimā spōdilē ascēsiue explātatiōes sunt giabe ꝛ descēsiue cōcaue. Et in spōdilibꝰ sub decia ascēsiue explātatiōes sunt ꝯcaue ꝛ descēsiue gibbe. Habet aũt Ga. ꝟboꝝ series ita lib. 13. de vtili. pti. c. 2. Nā idoneas opans articulatiōes supiacētiuz medio explātationes ascēsiuas gibbas ꝯcauas paꝝ descēsiuas creauit. Ecōuerso aũt subiacētiũ ꝯcauas qdē ascēsiuas: descēsiuas aũt gibbas ꝛ paulo añ in eodē. c. ait. Reliqs ꝟo oībꝰ alijs. s. spōdilibꝰ a decia q̄cũqz in īferioribꝰ huiꝰ ptibꝰ sunt cōcaue qdez ascēsiue explātationes: gibbe ꝟo descēsiue existũt. Prin. ꝟo ꝯrium asserit 4. ꝛ. 6. ptibꝰ pñtis textus. ❡Attēde. 3. ꝙ iteꝝ dissidēt Ga. ꝛ Aui. circa decimā spōdilē pectoris Ga. affirmāte ꝙ decima spōdilis pectoris est vtriqz gibbosa ita ꝙ hꝫ in pte supiori bucellas intrātes foueas none spōdilis ꝛ in pte inferiori bucellas intrātes ꝯcauitates vndecime. Ait. n. 13. de vtili. pti. c. 2. de decima spōdili loquens. Soli. n. huic spōdili est p̄cipuuz vt ꝑm alterutrā articulationez ascēdat in alterutro approximātiũ spōdiliuz. Et paulo post iteꝝ dicit. Sz solus decimus q est post scapulā sicut dictũ est alterutrius explātationis fines gibbos hñs ascēdit in adiacētibꝰ ad aliq̄s marginosas ꝯcauitates desinētibꝰ. Prin. vero asserit ꝙ dcā spōdilis est vtrinqz cōcaua dũ dicit in. 5. pte lre pñtis. Et eiꝰ additamēta ꝯiūctionalia vtriqz hñt vacuitates q̄ corā bucellis existũt. ❡Duodecima ꝛc.] ❡In hac pti. scđa scđe ptis huius capĺi q̄ est de ꝓprietatibꝰ duodecie spōdilis pectoris: pmo reddit cām q̄re nō habuit alas. Secũdo

ōndit quō ex alio q̄z ex alis acq̄siuit firmitatē ꝛ iuuamētuz illius acq̄site firmitatis ibi [Sz firmitudo] Tertio cui ꝯiungiť ibi [Et hec qdem] Quarto diuaz spōdiliuz existētiuz. s̄. 12. a duodecima i indigētia firmitatis ibi [Ille autem] ❡In. 1. pte diť ꝙ. 12. spōdiliũ pectoris nō hꝫ alas: qꝛ magna ncēitas hñdi alas q̄ spondilibꝰ pectoris inest cā costaꝝ cũ eis iungendaꝝ dimiuta est in spondili. ❡Sz firmitudo ꝛc.] ❡In scđa dicit pmo ꝙ firmitas est īgeniata. i. ingeniose p̄parata huic spōdili alio mō q̄z p alas i q̄ mō seu ꝑ quē modum firmitas ipsiꝰ ꝯiūgiť cuz alio iuuamēto. Et declaratio huiꝰ. s. firmitatis ꝛ iuuamenti ē talis ꝙ spōdilis alchatin. i. loci posterioris q est ī directo renuz īdiguerũt nimia idest multũ ampla magnitudīe ꝛ mlťa firmitate: cũ hēant sustineŕ totũ ꝙ ē sup ipas. Et iō fuit ncēe vt in iūcturis eaꝝ eēnt plēs bucelle ꝛ plēs ꝯcauitates recipiētes eas q̄z i spōdilibꝰ alijs sup ipsas exñtibꝰ. Et pp hanc cāz addicamēta iūcturaꝝ suaꝝ fuerũt duplicata: ita ꝙ hũerunt. 4. additamēta iūcturalia ascēsiua ꝛ. 4. descēsiua cũ. 11. ꝑme spōdiles pectoris nō hēant nisi. 2. tēdētia sursuz ꝛ. 2. deorsum. Et ncēariuz fuit vt. 12. spōdiĺ pectoris q̄ ē media iter spōdiles hñtes solũ. 4. additamēta iūcturalia ꝛ spōdiles q̄ hñt. 8. ex dcis additamētis cōicaret i aliq̄ cuz supioribꝰ ꝛ i aliq̄ cũ īferioribꝰ spōdilibꝰ. Cōicat ḡ cũ supioribꝰ i hͦ ꝙ nō hꝫ ī pte supiori nisi. 2. additamēta ꝯiunctionalia: ꝛ cũ īferioribꝰ i hͦ ꝙ hꝫ in īferiori pte ipsiꝰ. 4. ex dcis additamētis. Scđo diť ꝑn. ꝙ ī his. 4 additamētis. i. p hͦ. 4. additamēta q̄ sunt ī pte īferiori 12. spōdilis sublata fuit cā creatiōis alaꝝ in hac spōdili. Tertio diť ꝙ post hͦ. i. postq̄z fuerũt duplata additamēta ꝯiūctionalia ī inferiori pte. 12. spōdiĺ ipsa spōdilis fuit īferiꝰ amplissime dilatata. Et illō qđ ex ea fuit ampliatuz seu dilatatuz inferius fere est simile vel equiualēs ale. Quarto dicit ꝙ duo iuuamenta fuerunt coniuncta in hac creatura scilicet in plasmatione tali. 12. spondilis ꝙ pars eius inferior habet quattuor additamenta coniunctionalia. Primum fuit firmitas iuncture. Secundum fuit supplemētum alarum deficientium per hanc firmitatem.

❡Et hec qdē ꝛc.] ❡In. 3ª. pte dicit ꝙ hec. 12ª. spōdiĺ est illa cũ q̄ iungiť extremitas diafragmatis posteriꝰ. ❡Ille aũt ꝛc.] ❡In. 4ª. dicit ꝙ spōdiles exñtes. s̄. duodecimā nō īdiguerť tāta firmitate sić ille q̄ sũt sub ea: ꝛ iō nō est ī illis fcā mlťiplicatio additamētoꝝ ꝯiūctionaliũ sić in īferioribꝰ: īmo simenia ꝛ ale supioꝝ sunt magnificate q̄re corpꝰ haꝝ spōdiliuz fuit occupatũ a simenijs ꝛ alis. ❡Attēde ꝙ qꝛ. 12. spōdili dorsi alligať. 12ª. costa q̄ ē minia oīuz pp eā nō indiguit alis: sꝫ sufficiũt additamēta cōiūctionalia ī pte ipsiꝰ īferiori duplicata ꝛ dilata vice alaꝝ. ❡Sz q̄ret aliqs cũ spōdiles renũ nō habeāt ferre grauiꝰ onus q̄z spōdiles pectoris nisi q̄ztũ pōderat. 12ª. spōdiĺ q̄re duplicata sunt in eis additamēta ꝯiūctionalia. Diť ꝙ spōdiles renũ nō solũ ferũt pōdus ptiũ qbus subsunt: imo ēt tpe motꝰ pōdus ptiũ qbꝰ supsunt. Juxta illud ꝑn. c. seq. Alchatin ꝟo cũ alhauins est sić basis totiꝰ dorsi ꝛ ipē qdē sustinent ꝛ deferť os femoris ꝛ sunt a qbꝰ nerui pedis oriunť. ❡Scđo q̄ret qs si additamēta ꝯiūctionalia duplicata ī pte īferiori. 12. spondiĺ supplēt vices alaꝝ ꝛ faciũt eas nō eē ncēarias: cur additamēta spōdiliũ renũ ꝛ spōdiliũ alhauins duplicata tā inferiꝰ q̄z supiꝰ nō supplēt silr vices alaꝝ ꝛ faciũt eas nō eē ncēarias īmo cũ suis additamētis cōiūctionalibꝰ duplicatis vtriqz hũerũt alas vt diceť post. Diť ꝙ qꝛ spōdiles renũ ꝛ spōdiles alhauins sũt velut basis totiꝰ corpis ꝛ plus ordinanť ad fixionē q̄z ad motũ: ꝛ hꝫ ī se q̄libꝫ eaꝝ foramē itegrũ egressionis suoꝝ neruorũ ex vtraqz pte: nā muniuit ꝛ corroborauit eas simenijs ꝛ alis ꝛ additamentis coniunctionalibus sub ꝛ supra duplicatis.

c ❡Et ppea. In hac pte. 3ª. q̄ est de diuersitate foraminũ egressionis neruoꝝ a spōdilibꝰ pectoris dicit pꝰ ꝑn. ꝙ foramia spōdiliũ pectoris p q̄ nerui egrediũtur posita cōia inter duas spōdiles nō fuerũt equalr diuisa: sic ꝙ vna medietas foraminis esꝫ i vna spōdili ꝛ alia medietas i altera vt i spōdilibꝰ colli. Et hͦ fuit iō qꝛ spōdiles pectoris sunt maiores spōdilibꝰ colli: ꝛ ppea tolerare potuerunt maiorē foramīs portionē q̄z sit ipsius medietas: imo dcā foramina sic gradatim ordinata sunt ꝙ augmētuz paulatim fuit factũ in his q̄ sunt supius idest portio foramis exñtis iter duas spōdiles ꝯtinue maior facta est in spōdili supiori. Et in eis q̄ sunt inferiꝰ diminutio fuit fcā. i. portio foramis ī spōdili inferiori ꝯtinue minorata est donec totũ foramē in vna spōdili ꝯpletũ inueniať. Et finis istius paulatiue augmētationis portiōis foraminis in spōdili supiori ꝛ diminutionis in inferiori est in decima spondiliũ pectoris: ita ꝙ foramē est fere totum in ea ꝛ post eam nō est cōe pluribus spondilibus: sꝫ est totuz i vna. Ex predcis apparet ꝙ multa specialia inueniunť in decima spōdili pectoris. Primo eniz terminus ē foraminũ cōium pluribus spondilibus. Scundo sola oīum hꝫ spinaz erectaz. Tertio sola hꝫ vtriqz foueas. s. sub ꝛ supra receptiuas bucellarum. Quarto sola est paulo maior spondili que sub ea est. Quinto sola est media spondiliuz oīuz non ꝑm numeꝝ: sed ꝑm longitudinē totius dorsi.

Secūdo dicit prin. ꝙ corpora spondiliū pectoris remanentiuz post decimā. s. vndecime ⁊ duodecime ⁊ corpa spondiliuz alkatin .i. loci q est in directo renum bene potuerūt tolerare ꝙ fiat in eis cōpletū foramen. Fuit ergo in spō/dilibus renū foramen: vnū a dextris ⁊ aliud a sinistris gr͞a exitus neruoꝝ. Nā dicte spondiles corpulēte sunt ⁊ fulcite multis additamentis. ¶ Attende hic ꝙ in spōdilibus lumboꝝ foramina egressiōis neruoꝝ situata sunt in lateribus inferioꝝ partiū. Juxta illd Gal. 13. de vtili. pti. c. 3. In eis itaqz que ſm lumbum sicut dictuz ē in lateralibꝰ inferioꝝ partium vniuscu iusqz spōdiliū euidēter est videṫ supascēdere neruū.

Et huius quidem finis in decima existit spondili. Earum vero qua ex spondilibus pectoris remanent ⁊ spondiliū alchatin corpora tolerare potuerunt a dextris ⁊ a sinistris vt in eis fiat foramē completum. Fuit ergo in spōdilibus alchatin foramen a dextris ⁊ foramen a sinistris propterea vt neruus egrederet.

¶ De anatomia spondilium alchatin. Capitulum decimum.

a Uper[a] alchatin vero spondiles sunt fimenia ⁊ ale late. Et ipsarum quidem additamenta coniunctionalia inferiora dilatantur ⁊ similantur alis defendentibus. Et spondiles iste sunt quinqz. ¶ Alchatin[b] vero cum albauins est sicut basis totius dorsi. Et ipse quidem sustinent ⁊ deferūt os femoris ⁊ sunt a quibus nerui pedis oriuntur.

¶ De anatomia ossiū albauins. Ca. xi.

o Ssa[a] albauins sūt tria que magis ingeniose sunt coniuncta q͞z omnes spondiles. Et eorum iuncture sunt firmiores. Et ipsorū ale sunt magis ample. ¶ Et neruus[b] quidem qui de foramine in eis existente egreditur non exit a certitudine duorum laterum ne anche iunctura ipsum comprimat: sed est magis remotus ⁊ multo plus missus ad anteriora ⁊ posteriora. ¶ Et ossa[c] quidē albauins ossibus alchatin similia existunt.

¶ De anatomia alhosos. Cap. xij.

a Lhosos[a] est cōpositus ex tribus spōdilibus cartilaginosis que non habent additamenta. Et neruus[b] quidem a foraminibus illarū cōmunibus oritur sicut est in collo ppea ꝙ sunt pue. ¶ Sed[c] a foramine tertie neruus egrediṫ impar.

¶ De anatomia spondi/lium alchatin. Cap. x.

a Uper ⁊c.] ¶ In h̄ capitulo agit prīo princeps de additamētis ⁊ numero spōdiliū renuz. Secūdo d̄ iuuamentis al/chati ⁊ alhauins simul ibi [Alchatin vero.]

a ¶ In prima parte ꝑmo dic̄ princeps ꝙ simenia .i. spine ⁊ ale late sunt super spondiles alchatin. ¶ Attēde ꝙ catin ⁊ alcatin sūt noīa arabica idez significātia. s. locū vel ꝑtez dorsi in directo renuz. Scd̄o dicit ꝙ additamēta cōiunctio/nalia inferiora spondiliuz alchatin dilatātur taliter ꝙ fiunt similia alis defen/dentibus eas ⁊ ꝑtes alias que sunt coraz eis. Tertio dicit ꝙ spondiles alchatin sunt quinqz.

b ¶ Alchatin ⁊c.] ¶ In scd̄a ꝑte dicit ꝙ alchatin ⁊ alhauins. s. iste due ꝑtes dorsi simul iuncte tria prestant iuuamēta. Primuz est ꝙ sunt basis totius dorsi sustinentes dorsum ⁊ alia que suꝑ id fabricanṫ. Scd̄m est ꝙ sustinēt ⁊ deferūt os femoris. Et istud ē duplex: vnū a dextris ⁊ alteꝝ a sinistris. Et est os in quo est ꝯcauitas dicta scia q̄ recipit bucellaz ossis coxe noīataz vertebrū. Tertium est ꝙ ab eis .i. a nucha quaz ꝯtinēt nerui pedis oriunṫ: ⁊ loqṫ hic de pede magno. s. de tibia tota ab osse femoris vsqz ad plantā pedis. ¶ Attende ꝑmo ꝙ ſm ꝑncipez spōdiles lumboꝝ de qbus h̄ agiṫ habēt vndeciz addimēta. s. vnū simeniū duas alias. 4. additamēta ꝯiunctionalia sursuz aspiciētia ⁊ . 4. deorsuz. Sed Gal. asserit. 13. de vtili. ꝑti. c. 2. ꝙ nō h̄nt nisi nouez. Ait. n. ibi. Sz si qdem prius dictis tribus explātationibus. s. maxie oīuz q̄ spinaz opaṫ ⁊ duabꝰ trāsuersis addideris ascēsciuas qdez duas: descēsiuas vero. 4. nouem vtiqz erunt oēs: itaqz ⁊ apparēt tot ⁊ tales in eis q̄ ſm lumbū existere spōdilibꝰ. Et. c. vltimo. 12. libri de vtili. ꝑti. querit. Propter qd aūt nouē qdem vniuerse ſm spondiles lumbi sunt apophises. i. explātatiōes. Et veritas in hac re est ꝙ additamēta ꝯiunctionalia interiora spōdiliuz lūboꝝ sunt magis dilatata ⁊ euidentius duplicata q͞z additamēta supiora. Et hoc notat ꝑn. in lr͞a dū dicit. Et ipaꝝ quidē additamēta ꝯiūctionalia inferiora dilatanṫ ⁊ assimilanṫ alis defendētibus. Et id forte mouit Gal. ad dc̄m ꝙ additamenta ꝯiunctionalia supiora in spōdilibus lumboꝝ sunt tm̄ duo ⁊ inferiora. 4. ¶ Attende. 2. ꝙ ale spōdiliuz lumboꝝ ⁊ sacri ossis nō fuerūt facte fortes sicut ale spondiliuz pectoris ⁊ colli q: sub custodia eaꝝ ab ante nō fuerūt nisi vena ⁊ arteria magne descēdētes ⁊ magni musculi. Juxta illud Gal. 12. de vtili. ꝑti. c. vltimo querentis. Propter qd aūt grosse qdem sunt in eis q̄ ſm thoracē: spondilibus que oblique: subtiles autē in eis que ſm lumbū ⁊ sacruz os. In eis vero q̄ ſm colluz grosse ⁊ bifurcate. Et rn̄det dicēs: ꝙ nō solū ſm thoracales costas articulatis eis: sed ēt ꝑ totuz supiacētibꝰ rōnabile fuit firmas ⁊ fortes ipsas fieri: eis verō q̄ sunt ſz lumbū ⁊ sacrū os cū vasa ⁊ musculi descēdant solū: nō erat opus fortitudine. ¶ Attēde. 3. tertio ꝙ spine spondiliuz alchatin sunt maxime post spinas spōdiliuz pectoris: q: sub custodijs eaꝝ sunt posite arteria magna ⁊ vena cōcaua descēdentes. Juxta illud Gal. 12. de vtili. ꝑti. c. vltimo. In ꝑtibus itaqz q̄ sunt ſm lumbū moles spondiliū est digna rōne ⁊ cōcaua vena ab intra supiacet ⁊ magna arteria: rōnabilr̄ igiṫ post spondiles q sunt ſz thoracē posteriores apophises maxime his q ſm lumbū create sunt. ¶ Attende. 4. ꝙ nō ab oībꝰ spō/dilibus renum oriuntur nerui peduz sed a duabus vltimis vt postea dicetur.

¶ De anatomia ossium alhauins. Capitulum. xj.

o Ssa alhauins ⁊c. ¶ In hoc capi. primo agit prin. de numero ⁊ mō iuncture ⁊ alis ossium alhauins. Scd̄o de loco foraminis egressionis neruoꝝ ab eis ibi [Et neruus quidem] Tertio de silitudine eoruz cum spondilibus lumborum ibi [Et ossa quidem.]

a ¶ In prima parte dicit. Prīo ꝙ tria sunt ossa alhauins. Scd̄o dicit ꝙ hec ossa sunt magis ingeniose cōiuncta q͞z oēs alie spondiles ⁊ sunt firmiores eoꝝ iuncture q͞z ceteroꝝ spondiliū. Tertio dicit ꝙ ale istoꝝ ossiuz sunt magis am/ple q͞z aliaꝝ spondiliuz. ¶ Attende hic primo ꝙ hauins ⁊ houins alhauins ⁊ alhouins ⁊ alhouisi sunt arabica noīa idez significātia latine sonantia tria os/sa lata supposita sine medio spondilibus renum. ¶ Attende. 2. ꝙ prin. hic loquens de tribus ossibus directe ⁊ imediate suppositis spondilibus renum non vocat eas spondiles. Primo ppea ꝙ sunt multo latiora spondilibus eis suprapositis: nec eis correspondēt in gradatione cremēti sicut alie spondiles correspondēt sibiinuicē ſm sub ⁊ supra. Scd̄o q: iuncture eoꝝ sunt adeo stricte ꝙ vnum eoꝝ sine altero moueri non pōt. In spondilibus vero secus est. Vel q: sunt in coordinatione aliaꝝ spōdiliuz ſm situm ⁊ habent intra se foramen ꝑ quod deferṫ nucha ⁊ foramina egressionis neruoꝝ ⁊ alas consilr̄ spondilibus dicunṫ ab aliqbus spōdiles mēdose siue nō vere. ¶ Attēde. 3. ꝙ maioritas ingeniositatis cōiunctionis hoꝝ triuz ossium principalr̄ attēdiṫ penes ingeniosam articulationē ipsoꝝ cuz alijs ⁊ fortē ꝯnexionē eoꝝ adinuicē quasi essent vnuz os: vnde ⁊ noīe vnius ossis a Gal. appellanṫ. 12. ⁊ 13. de vtili. ꝑti. Vocat. n. ibidez hec tria ossa cum primo osse caude eis annexo sacruz ampluz seu latuz os. Et cā istius fortis cōnexionis ⁊ latitudinis eoꝝ est vt cū ossibus hance articulata ferre possint vnaz tibiā post alteraz tꝑe gressus ⁊ vt sint oībꝰ spōdilibus q̄ suꝑ eaz sunt velut fundamētuz. Juxta illud Gal. 12. de vtili. ꝑti. cap. 14. Sacruz vero os qd̄ est maximuz est ab inferius qd̄ vtiqz velut fundamentū aliqd̄ cōpagini spōdiliuz submisisse nām dicebamus. Et illud eiusdez lib. 13. c. 7. Et tūc oportuit incipere fieri sacruz os simul qdez velut fundamētum aliqd̄ dorso debēs eē simul aūt gr͞a recipiēdi super ascensionez ossiuz que ſm vertebra ⁊ inguina sine quibus neqz pubis ossa possibile erat fieri vtilitates necessarias aīali exhibitura ⁊ cruriuz articulatio q̄ ad vertebruz oīno nō fieret. Hoꝝ. n. ꝑmo gr͞a iam aūt ⁊ eoꝝ q̄ ſm matricem ⁊ vesicā ⁊ rectū intestinuz creauit amplū vocatuz os. ¶ Attēde. 4. ꝙ hec tria ossa nō habuerūt magna simenia: q: nulla precipua ꝑticula corā eis in directo simeniorū posita est sub ipsoꝝ custodia. Juxta illud Gal. dc̄o. c. Scd̄m sacrum veruz os moles corporis est maior: nulla autē subiacet ꝑcipua ꝑticula. ¶ Attende. 5. ꝙ hoꝝ triuz ossiuz ale sunt multū ample: q: non soluz articulantur ſm sub ⁊ supra: sed ēt a lateribus cuz ossibus ancharuz sicut spondiles pectoris cum ossibus costaꝝ.

b ¶ Et neruus ⁊c.] ¶ In secunda parte dicit ꝙ nerui egrediētes a foraminibus istoꝝ ossiuz nō exeunt a certitudīe duoꝝ lateꝝ. i. a foraminibus certitudinalr̄ seu adequate locatis in lateribus hoꝝ ossiuz ante alas sicut in alijs spōdilibus oībus veris demptis ꝑma ⁊ scd̄a colli. Et cā huius est ne cōprimanṫ a iunctura ossiuz anche cū his tribus ossibus: imo nerui isti sunt magis remoti. i. plus elongati a lateribus q͞z nerui aliaꝝ spondiliuz: ⁊ sunt multo magis missi ad anteriora ⁊ posteriora. i. magis disseminati post eorum exitū ad ꝑtes anteriores ⁊ posteriores corporis q͞z ad partes laterales. ¶ Attēde ꝙ egressio neruoꝝ ab his ossibus nō ꝓhibeṫ anterius fieri sicut in alijs spōdilibꝰ ꝑoribꝰ ne dorso incuruato ad anteriora nerui cōprimanṫ: q: iū cture hoꝝ ossiū sunt adeo stricte ꝙ plicari nequeūt ita ꝙ neruos cōprimant.

c ¶ Et ossa ⁊c.] ¶ In. 3. ꝑte dicit ꝙ ossa alhauins sunt silia (anteriꝰ ortos. ossibus alkatin. i. qnqz spōdilibꝰ q̄ sunt in directo renū seu lumboꝝ. ¶ Attende h̄ ꝙ silitudo ossiuz alhauins cū ossibus alkatin est in tribus. Primo in numero additamētoꝝ. Nā cuiqz hoꝝ ossium ſm prin. sunt additamēta. 11. s. vnuz simeniū due ale. 4. additamēta cōiunctionalia inferius: ⁊. 4. supius. Ga. vero nō ponit in eis supius nisi duo additamēta cōiunctionalia: ⁊ sic non sunt nisi nouem in quolibet ꝑdictoꝝ ossium ſm ipsum. Scd̄o in iuuamētis ferēdi dorsum ⁊ apprehensionis ossium inferiorum vt dictum est in capitulo precedenti. Tertio in esse initium originis seu egressionis neruorum tibiarum.

¶ De anatomia alhosos. Capitulum. xij.

a] Lhosos ⁊c. ¶ In hoc cap. primo agit prin. de numero ⁊ mō sb̄e ⁊ carētia additamentoꝝ spō/diliuz alhosos. Scd̄o de loco egressionis suoꝝ neruoꝝ ibi [Et neruus quidem] Tertio de neruō sine pari egrediente ab vltima earuz ibi [Sed a foramine.]

a ¶ In prima ꝑte dicit ꝙ alhosos est cōpositus ex tribꝰ spōdilibꝰ cartilaginosis ⁊ he spondiles nō h̄nt additamēta. ¶ Attende ꝑmo ꝙ hosos alhosos alhososi sunt noīa arabica idē significātia. s. os caude qd̄ cōpositū est ex vltimis tribꝰ spōdilibꝰ nō veris quaꝝ vltima ꝓprie cauda dr̄. ¶ Attēde. 2. ꝙ prin. vocat hic ꝑtes alhosos spōdiles ne qs credat ipas nullo mō spōdiles esse ppea ꝙ carēt simenijs ⁊ alis. Numeranṫ aūt inter spōdiles nō veras sz mēdosas ꝑꝑ tria. Primū est q: sunt via nuche sicut alie ⁊ tutamētuz. Scd̄m est: q: ab eis exeūt nerui sicut ab alijs. Tertium est q: sunt ꝑs dorsi sicut alie. s. terminus eius. ¶ Attende. 3. ꝙ he tres spōdiles nō dn̄r cartilaginose sic ꝙ tota eaꝝ sb̄a sit cartilaginosa: sz q: sunt minus dure alijs ⁊ cartilaginibꝰ vndiqz circūuestite. Et m̄tm̄ due vltime ex eis sunt alijs minus dure ⁊ vere cartilagini vicine ꝙ nō numeranṫ a Ga. 12. 13. de vtili. ꝑti. iter ossa. Et vltimā ex eis vocat rasis ꝑmo almansoris cartilaginē ossuosaz. Et auer. ꝑmo colliget. c. 4. dicit ꝙ est quasi os cartilaginosuz. ¶ Attēde. 4. ꝙ he tres spōdi/les carueūt additamētis: q: nucha ꝯtenta in eis est modica ⁊ dura ⁊ satis defendunṫ a cartilaginibus qbus vestiunṫ ⁊ nulla ꝑcipua ꝑticula corā eis posita est egens haꝝ custodia. ¶ Attēde. 5. ꝙ in qbusdā hoībus ossa caude inueniunṫ plura tribꝰ. Juxta illud Alberti magni ꝑmo aīaliuz trac. 2. c. 11. Ego iā vidi duo ossa caude duoꝝ mortuoꝝ: quoꝝ vnū ex qnqz ⁊ alteꝝ ex. 4. cōpositū fuit ossibus: sz ꝑua erāt ⁊ breuia. ¶ Attende. 6. ꝙ ossa caude firmiter ⁊ stricte colliganṫ ad inuicē: q: motus hoꝝ de nullo seruit nisi ꝙ cedāt ꝯquassantibus ⁊ ꝑ suas cartilagines parum flecti possunt absqz hoc rumpantur.

b ¶ Et neruus ⁊c.] ¶ In scd̄a ꝑte dicit ꝙ nerui q egrediunṫ ab istis spōdilibus exeūt a foraminibꝰ cōibus inter eas sicut in spōdilibus colli: ita ꝙ primū par neruoꝝ alhosos exit a foramibus quoꝝ supioꝝ medietas est in extremitate vltimi ossis alhauins: ⁊ inferioꝝ medietas in extremitate primi ossis caude. Et ſm par exit a foraminibꝰ quoꝝ medietas est in prima spondili caude ⁊ altera medietas est in scd̄a spondili eius. Et par tertium egrediṫ a foraminibus: quoꝝ medietas est ī inferiori ꝑte scd̄e spondilis caude ⁊ altera medietas in supiori ꝑte tertie spondilis eius. ¶ Attende hic ꝙ foramina egressionis neruo/rum ab istis spondilibus sunt in lateralibus earum ꝑtibus. Juxta illud alberti magni primo aīalium de spondilibus istis loquentis. Et sunt foramina in vtroqz latere ex quibus nerui a nucha oriuntur.

c ¶ Sz a foramine ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ neruus carēs pari egrediṫ a foramine tertie spondilis caude. ¶ Attende h̄ ꝙ tertia spondilis caude est inferius acuta clausa ⁊ in ea terminātur foramē trāsitus nuche ⁊ ipsamet nucha.

Et qr hec spondilis est pua et nucha in ea exns est modica et nulli alteri ossi in ferius iungitur non potuit omode sola sufficere egressioni plurimor nervor.

Jn quo est sermo qui est finis de iuuamento dorsi. Capi.xiij.

i **Am locuti fuimus etc.** In hoc ca. pmo cotinuat princeps dicta dicēdis. Scdo agit de figura dorsi ibi [Dicemus igit] Tertio de curuatura simeniorum versus mediā spondilem corrñdente figure dorsi ibi [Et pp hoc] Quarto d modo quo decima spondiliuz dorsi est media ibi [Et decima qdez] Quinto dat cāz cur decima habuit vacuitates sb et supra et spōdiles que supra eam sunt habuerūt buccellas inferius descendētes et que sub ea sunt habuerunt eas sursuz tendētes ibi [Et qr qñqz.]

Jn quo est sermo qui est finis de iuuamento dorsi. Capi.xiij.

i **Am locuti fuimus** de ossibus dorsi verba moderata. Nunc autem de toto dorso verba loquemur continentia summam. Dicemus[b] igitur qp totum dorsum est sicut res vna propriam habens figuraz alijs figuris meliorem que est circularis. Hec nāqz figura remotior ē a receptione nocumentorum ex percussione vel impulsione euenientium qz omnes alie figure. Et propter[c] hoc capita eorum que sunt superius ad inferiora fuerunt curuata: et eorum que sunt inferius ad superiora: et coniunxerunt se apud mediam que est decima. Hec vero ad nullam curuata fuit partem: ideo vt sit per eam due simul conueniant curuitates. Et decima[d] quidez inter simenia nō fm numerum sed fm longitudinez media existit. Et quia[e] quandoqz necesse est dorsum ad aliquod duoruz curuari lateruz: et istud non fit nisi vt declinet medium ad contrarium partis et declinet illud quod est supra ipsum et sub ipso ad aliam partē ac si duo extrema dorsi ad sibi obuiandum declinarent: propterea in medio non facte fuerunt buccelle sed vacuitates tantuz. Et facte fuerunt buccelle superiores et iferiores ad ipsum declinantes. Sed superiores descendentes et inferiores ascendentes: ideo vt earum allatio ad contrariū partis declinationis facilis sit et vt superiores curuentur ad inferiora et inferiores ad superiora.

a In prima pte dicit qp locutus est prius vba moderata .s. sufficiētia sine excessu de ptibus dorsi. Nūc aūt loquet sūmatī de toto dorso. Sz instabit aliqs qp prius actum est de toto dorso ca.6.fum.pñtis. Videtur ergo pñs caplm vel supfluū vel ibidē inserendum. Dic qp illic actuz est de.4.iuuamētis quor notitia poterat haberi non p habita notitia ptiū eius: sz h agit de figura dorsi et adaptatione ptium eius ad ipsam et motuz: ideo prequiritur notitia ptiuz dorsi ad intelligentiam huius capituli.

b Dicemus etc.] Jn sa parte dicit qp totuz dorsum est sicut vna res hñs propriā figurā meliorē ceteris vz circularē. Hec.n.figura est plus elōgata a receptione nocumentor contingentiuz ex percussione vel ipulsione qz oēs alie figure. Idem meminit prin.14.aialiuz. Et subdit cām dicens. Et iaz de dorso dicamus qm est in figura rotūda que est magis remota ab occasiōibus: et hoc qr rotunduz non tangit aliud corpus nisi in pūcto. Attende qp dorsum multipliciter dici potest vna res. Est.n.res vna velut vna carina seu fundamentū corporis totius. Scdo est res vna velut vna capsula seu casula nuche. Tertio est res vna vnitate colligantie velut cathena quedā. Sed instabit aliqs cōtra id qp dicit pn. dorsum esse circularis figure. Nam hō de cuius dorso h agit est erecte figure maxime fm caput et dorsum in hoc differēs ab alijs aialibus. Juxta illud Ouidij.1.methamorphoseos. Paruaqz cum spectant aialia cetera terrā. Os hoī sublime dedit celūqz videre. Et illud Boetij.5.de ɔsolatiōe phie metro vltimo. Unica gens hoīuz celsum leuat altius cacumē. Atqz leuis recto stat corpe despicitqz terras. Dic primo qp dorsuz hoīs cōparatione ad alia aialia et homo totus dr erecte figure et erecti capitis. Dic so qp dorsuz hoīs nō hz figurā oīno circularē nisi fm circūferentias intrinsecas foraminū spondiliū ɔtinentiū nuchā. Dic tertio qp figura dorsi est arcualis declinans ad circularē dupłr. Primo fm situ simenior spondiliū. Nam spondiliū supra decimā pectoris exñtiuz simenia sunt inferius depressa fz similitudinē semiarcus versus decimā spondilē cuius simeniū est rectū. Et simenia spōdiliuz que sub.10.sunt supius sunt eleuata versus simeniuz decime ad moduz semiarcus et ex his duobus velut semiarcubus resultat quodāmodo figura arcual in ipso dorso. Scdo declinat dorsum ad figurā circularē fm situz ptiuz ad quē magis declinat nāli grauitate et volūtarijs motibus. Naz pnū est nāliter et volūtarie anterius flecti et minus laborat et tardius fatigat anterius flexuz qz stando erectum. Cuius rei signuz est qp senes debiles et fatigati se magis incuruāt qz iuuenes fortes minime vexati.

c Et pp hoc etc.] Jn.3.pte dicit qp ppter hoc.s. vt dorsum esset circularis figure capita.i.extremitates eor.s. ossiū dorsi que simenia dicunt que sunt supius.i.supra decimā spondilē pectoris fuerunt curuata ad inferiora. Et capita eor simenior que sunt inferius.s. sub decima spōdili pectoris fuerūt curuata ad supiora. Et hec capita tam inferius qz supius curuata coniungunt se apud decimā spondilē que est media. Et hec decima spondilis nō est curuata fm simeniū eius.i.simeniū eius nō est curuatū ad aliquā partem. Et hoc ideo est vt due curuitates.s. curuitas simenior ascendentiū et curuitas descendentium simul ɔueniant super eam.s.decimam spondilem seu spinam eius.

d Et decima qdez etc.] Jn.4. dicit qp decima spōdilis est media non fz numerū spondiliū: sed fm longitudinē dorsi inter simenia.i.inter spōdiles habentes simenia. Et intellige hanc lraz de decima spondiliū pectoris. Juxta illud Gal.13.de vti.pti.c.2. Sed iste quidē medius nō est alius qz decimus scapule. Diuisit.n.et hic totum dorsum nā certitudinalr ad partes equales molē spondilium et non numeruz eligens. Multo.n. sunt plures qui sunt desuper: sed tamen tanto maiores existunt eis qui sunt inferius fm molem corpis quanto deficiunt a multitudine: hec Gal.

e Et quia qñqz etc.] Jn.5. dicit primo qp buccelle seu gibbositates non fuerunt facte in medio dorsi.s.in decima spōdili pectoris: sz in extremitatibus eius supiori et inferiori fuerunt facte fouee seu ɔcauitates tm. Et in alijs spondilibus fuerunt facte buccelle supiores et inferiores declinantes ad ipsum mediū pectoris vz ad spondilē decimā. Et cā huius est qr necesse est qñqz qp dorsum incuruet seu declinet ad aliqd duor laterū. Et ista incuruatio non fit nisi per hunc modū vt declinet mediū dorsi.s.decima spondilis pectoris ad ɔriuz ptis illius versus quā declinant extremitates dorsi et declinet ps que est supra decimā et ps q est sub.10.ad aliā ptē.s.ad ptē oppositā illi pti ad quā declinat decia ac si duo extrema declinarēt ad obuiādū sibiīuicē sic extremitates arcus sibiīuicē approximāt cū fortiter tēdit arcus. Scdo dicit qp buccelle supiores.s. ille q sunt in spōdilib supra decimaz exñtib descēdūt in foueas sibi submissas et buccelle inferiores vz ille que sunt in spōdilibus sub decima exñtibus ascēdunt in foueās sibi suppositas. Et hoc ideo est vt allatio.i. motus vel declinatio ear ad ɔrium ptis declinationis decime spondilis facilis fiat et vt supiores spondiles que sunt supra decimaz curuētur ad inferiora et inferiores que sunt sub decima ad supiora incuruent. Attende hic primo pro declaratione ampliori anatomie dorsi et spondiliū qp Gal. et pn. nō diuidūt silr dorsum neqz cōueniunt in numero ossium dorsi: imo Gal. diuisit in.4.ptes maximas et ipsum constare dixit ex.24. veris spōdilibus et.4.ossib ampli seu sacri ossis. Ait enim 12.d vti.pti.c.10. Propter qd aūt non ex duobus vel tribus ossib ita lōgis sicut in manu quidē vlna et brachiū: in pedibus aūt coxa et tibia sz ex.24.qdē in hoībus absqz subiacente in fine amplo osse: fm reliqua vo aīalia ex pluribus: ego quidē docebo et oñdaz hic artez nāe ad tria capła vniuersum sermonē reducēs. Unū qdē quo maxie opus est ad psentia est oportere oīno multo et paruos fieri spondiles dorsi. Scdm vo.4.maxias eius fieri pticulas.s. collū scapulā et lūbū et vocatū ab aliqbus sacrū os: ab aliqbus aūt amplū. Et tertiū qm fm collū septem qdē spōdiliū: fm vo metafrenum qd scapula dr.12. fm lumbū aūt qnqz: et etiā qm sacrū os ex quatuor ɔponi meliꝰ erat: hec Gal. Princeps aūt diuidit dorsum in.5. magnas ptes que sunt collū ps posterior rñdens pectori alkatin alhauins et alhosos. Et ponit ipsuz ɔstare ex.30. spondilibus qs oēs ɔnumerat inter ossa. Sz in hoc nō est dria inter Gal. et pn. nisi verbalis. Nā duas vltimas spōdiles caude Gal. nō reputat ossa sed cartilagines ppea qp sunt ppinque nāe cartilaginis. Princeps vero vocat eas ossa pp hoc qp duriores sunt alijs cōibus cartilaginibus. Attende so qp Gal. et pn. multiplr dissentiunt taz in modis motuū spōdiliuz adinuicē qz in modis articulationū suar. Determinat.n.Gal. qp gibbositates exñtes in extremitatibus spondiliū manēt velut imobiles siue fixe dum spondiles mouent spāliter motibus obliqs et ɔcauitates in qbus recipiunt ille gibbositates mouentur circa eas. Princeps vo gibbositatibus attribuit motū et ɔcauitatib fixionē seu immobilitatē. Item Gal. determinat decimā spondilē pectoris esse velut imobilem in motu dorsi et vtrinqz hre gibbositates circa qs mouent ɔcauitates spōdilium qbus annexit. Princeps vo asserit qp hz vtrinqz ɔcauitates in quibus mouent gibbositates spondiliū sibi ɔiunctarū. Itez Gal. determinat qp in spōdilibus supra decimā gibbositates sunt supius et ɔcauitates inferius et sic mouent per ptes iferiores in qbus sunt ɔcauitates et sunt vt fixe et imobiles p partes supiores in qbus sunt gibbositates. Princeps vo asserit qp in spondilibus que sunt supra.10. cōcauitates sunt supius et manent velut fixe et imobiles in motibus harū spondiliū et gibbositates sunt inferius et mouent in ɔcauitatibus quas subintrant. Itē Gal. determinat qp in spōdilibus que sunt sub decima ɔcauitates sunt supius et gibbositates inferius et in motibus harū spondilium gibbositates fixe manent et cōcauitates circa eas mouent. Princeps vo asserit qp in spondilibus sub.10.ɔcauitates sunt inferius: vt fixe et immobiles et gibbositates superius que mouentur in ɔcauitatibus quas penetrant. Cōmemorat aūt dictas determinationes Gal.13.de vti.pti.ca.2.dicens. Ut enim dorsum ɔsimiliter oībus flecteret manere qdez oportebat in sua loco mediū: abscedere vo ab inuicē et ab hoc alios vniuersos et tendere parū supiacentes qdem deorsum: subiacentes vo sursum. Deinde subdit. Et ad hunc motū nā idoneas opans articulationes supiacentiū qdē medio explantationes ascensiuas gibbas ɔcauas parū descensiuas creauit. Ecōuerso aūt subiacentiū cōcauas qdē ascēsiuas: descēsiuas aūt gibbas. Cōsequēter dic. Qr.n.sic ātea mōstrabat ex parū obliqs motibus dorsum acqsiuit rectos. Qui vo sunt ita par obliqui nām habebant circa gibbositates manētes firmas ɔcauitatibus ex alterutra parte circūallatis effici rōnabiliter: imobilē qdem in alterutra articulatione creauit mediū. Alior vo oīum eos qdē sublocati sunt eis que īterius: eos vo qui supiacent eis que sursum. Attende.3.qp cū dorsum anterius incuruat spondiles supiacentes decime mouent inferius et subiacentes flectuntur sursum. Et terminus huius figure est elongatio spondiliū abinuicē maxima possibilis ac si oporteret dorsum fieri maius. Et cū dorsum est creatuz vel retroflectit spondiles decime supiacentes erigunt sursum et subiacentes eidē deorsuz tendunt. Et terminus huius figure est maxime coaccedere spondiles adinuicē et versus decimā ac si breuius fieri deberet dorsum. Juxta id Gal.13. de vti.pti.ca.2. Oportebat.n. supiacentes quidē ad inferiores partes trāsmoueri flexo dorso: sursum vero nuere.i.flecti subiacentes. At vero recuruatis et erectis nobis econuerso oportebat moueri spōdiles supius.s.ire supiacentes: inferius aūt subiacentes. Terminus igit alterutrius figure est: incuruatis quidem abscedere abinuicē spondiles inqztum possibile est plurimū ac si magis oporteret fieri dorsum. Recuruatis vero ecōuerso coaduenire vniuersos adinuicem versus mediuz spondiles accedentes ac si breue cogeretur fieri totuz dorsum: hec Galienus.

De anatomia costarum. Ca.xiiij.

c **Osse[a] sunt tutamē**tum eius quod ex instrumentis attractionis aeris et ex superioribus instrumentorum nutrimenti circūdant.

De anatomia costarum. Capi.xiiij.

c **Osse sunt etc.** Jn hoc ca. oñdit primo pn. iuuamētum costarū et quare non sunt vnū os. Scdo quare pectus vndiqz circūdat cor et pulmonē et septem coste protēse anterius obuiant sibi et qnqz inferiores sunt posteriores munite et anterius recise ibi [Et propterea pectus] Tertio agit in spāli de septem costis superioribus ibi [Septez vero coste] Quarto de quinqz inferioribus ibi [Quinqz autem curtate que remanserunt sunt omnia posteriora.]

a In prima pte que est pñs textus dicit primo prin. qp coste sunt tutamentum seu defensoriū eius quod circūdant ex instrumentis attractionis aeris.s.

Et ipse quidem non facte fuerunt vnum os ne grauarent: ⁊ ne si aliquod accideret nocumentum foret cõmune: vt facile esset dilatari cum necessitas addit super illud quod est in natura: ⁊ implētur interiora nutrimento ⁊ inflatione: ⁊ indigent loco magis amplo propter aerē qui attrahit ⁊ vt inter eas musculi pectoris qui in operationibus attrahendi aerem iuuant ⁊ eius quod continuat cum ipso incederent. ¶ Et ꝓpterea [b] pectus circundat pulmonem ⁊ cor ⁊ quod est cum eis ꝙ necessaria fuit cautela vehementissima in eorum defensione: quoniam nocumentorum impressiones que eis accidūt sunt maiores: ⁊ cum hoc eorum munitio vndiq̃ nõ ea angustat neq̃ eis nocet: ⁊ ideo septem coste superiores create fuerunt continentes illud qd̃ est in eis sibi apud cassum obuiantes ⁊ membrum circundantes principale ab omnibus partibus. ¶ Ille vero que existunt in parte instrumentorum nutrimenti create fuerunt sicut posterius munite vbi sensus non peruenit visus. Sed anterius non fuerunt continuate: imo paulatim ordinate fuerunt cū sectione: fueruntq̃ superiores propinquius habentes spacium inter duo extrema egrediētia ⁊ inferiores longinquius. Et istud ideo fuit vt cum tutela membrorum nutrimenti: scilicet epatis ⁊ splenis ⁊ aliorum amplitudo loco stomachi iungerētur ne cum impleretur nutrientibus ⁊ inflationibus comprimeretur. ¶ Septē [c] vero coste superiores pectoris coste vocātur que ab vnaquaq̃ parte sunt septem. ¶ Sed due que sunt in medio sunt maiores ⁊ lõgiores: ⁊ ille que sunt in extremitatibus sunt breuiores. Hec.n. figura vt comprehensum vndiq̃ comprehēdatur melior existit. ¶ Et coste quidē iste in primis supra sui gibbositatem ad inferiora inclinant: deinde quasi redeundo ad superiora incedūt: ⁊ continuantur cum thorace sicut nominabimus postea: ideo vt sit earum cõprehensio in locis amplior. ¶ Duo preterea cuiusq̃ earum additamēta duas ꝓfundas ingrediunt vacuitates q̃ sunt in vnaq̃q̃ ala que est sup spõdiles

cordis pulmonis vocalis arterie aliarum arteriarum ⁊ musculorum. Sunt etiā tutamentū eius qd̃ circūdant ex superioribus instrumentorum nutrimenti.s. epatis stõi ⁊ splenis. Scd̃o dicit ꝙ coste nõ fuerunt facte vnicū os continuū ꝓpter quatuor cās. Prima fuit ne grauarent suo põdere seu graue redderēt pectus ⁊ onerosum ꝑtibus que portant ipsum. Nam si coste oẽs facte fuissent vnum os spacia oīa que sunt iter eas essent plena sba graui ossea. Scd̃a fuit ne si nocumentum aliquod accideret vni costarū fieret toti cõposito ex eis cõe. Tertia fuit vt facile esset costas dilatari cum necessitas addit super illud qd̃ est in nã.i. cum necessarium est costas dilatari vltra suū nãlem situm. Et hoc cõiter cõtingit tribus modis. Primo cum mēbra īteriora costis subiecta vel eis ꝓpinqua replent superfluo nutrimēto.s. cibo aut potu īmoderato. Scd̃o cū implent inflatione.i. inflatiua ventositate vel aquositate vel humorositate vt fit in hydropisibus. Tertio cū interiora indigēt loco ampliori solito ꝑꝑ aerē qui attrahit abundantius q̃ attrahi soleat: sicut cum cor est vehementer calefactum ꝑꝑ cursum aut balneū aut stuphas aut febres ardentes necessariū est multum aerem cū aspiratione attrahi ⁊ ad ipsum suscipiē dum pectus totū plus solito dilatari. Quarto fuit vt musculi pectoris incederēt ⁊ collocarent inter costas qui iuuant in opationibus attrahendi aerem cū inspiratione ⁊ etiā in opationibus eius qd̃ continuat cū ipso.s. cū aere qui attrahit. Et iste opationes sunt dilatatio pectoris ⁊ pulmonis: ⁊ iterum cõstrictio eorum ⁊ expulsio aeris ⁊ fumorum capninosorum ⁊ generatio vocis ⁊ sermonis. Ad has.n. opationes oẽs iuuāt seu cooperant musculi pectoris. ¶ Attēde primo ꝙ coste sunt ossa lateralia oblõga stricta curua articulata posterius cū spondilibus pectoris anterius porrecta ad defensionē mēbrorum vitalium ⁊ quorūdam nãlium superiorum. Et dicunt grece cõdros vnde venit hypocondriū dictū ab hypos qd̃ est sub ⁊ cõdros qd̃ est costa. Dicunt etiā grece pleuros: ⁊ inde dicunt musculi mesopleurij qui sunt inter costas a mesos qd̃ est mediū ⁊ pleuros qd̃ est costa. ¶ Attēde s̃o ꝙ in hoīe sunt.24. coste.s.12. in latere dextro ⁊ totidē oīno eis similes in latere sinistro corrñdentes vtriq̃.12. spondilibus pectoris: ita ꝙ vnicuiq̃ spondilium pectoris articulant due coste vna a dextris alia a sinistris. ¶ Attende tertio ꝙ septē coste superiores tam dextre q̃ sinistre dicunt vere coste: qr copulate cū ossibus cassi ꝑfecte claudūt pectus anterius. Et quinq̃ inferiores vtrinq̃ dicuntur mendose false nothe seu spurie vel degeneres qr sunt anterius recise non alijs illic counite ossibus nec tegentes integre membra que sunt coram eis.

b ¶ Et propterea ⁊c̃.] ¶ In hac parte s̃a primo dat ꝑn. cām quare pectus vndiq̃ circūdat cor ⁊ pulmonem ⁊ superiores septem coste protense fuerunt vsq̃ ad cassum. Scd̃o dat cām quare quinq̃ inferiores coste sunt posterius munite ⁊ anterius recise ibi [Ille vero que existunt.]

¶ In prima pti. dicit primo ꝑn. ꝙ pectus circūdat vndiq̃ pulmonem ⁊ cor ⁊ qd̃ est cum eis.s. tracheā arteriā ⁊ arterias alias ⁊ pāniculos ꝑꝑ duas causas. Prima est ꝓpterea ꝙ cautela vehemētissima fuit necessaria in defensione istorum mēbrorum: qr impressiones nocumentorum que acciderent his mēbris si non essent vehementissime custodita essent maiores.i. piculosiores ꝓpter fontē vite qui est in medio pectoris. Scd̃a est propterea ꝙ munitio istorum mēbrorum vndiq̃.i. circūallatio ossium ante ⁊ retro dextrorsum ⁊ sinistrorsum non angustat seu coartat ista mēbra: neq̃ nocet eis sicut noceret mēbris nutritiuis circūallatio similis. Scd̃o dicit ⁊ ideo.i. propter has cās septem coste superioris vtrinq̃ fuerunt create continentes.i. integre cõprehendentes a lateribus illud quod est in eis.s. cor ⁊ pulmonem obuiantes.i. approximantes sibijnuicē apud cassum.i. congeriem ossium que est in medio pectoris ⁊ circūdantes vna cū casso ⁊ spondilibus quibus annectuntur membrum principale videlicet cor ab omnibus partibus scilicet ante ⁊ retro dextrorsum ⁊ sinistrorsum.

¶ Ille vero ⁊c̃.] ¶ In s̃a pti. dicit primo ꝙ ille coste que sunt ī parte.i. circa regionem instrumentorū nutrimenti.s. quinq̃ mendose vtrinq̃ create fuerunt tanq̃ munite.i. custodite posterius per spondiles ⁊ alas quibus cõtinuātur. Et hoc ideo est qr pars posterior earū ⁊ membrorū que sunt coram eis nõ subiacent custodie visus. Nam sensus visus non posterius peruenit. ¶ Secūdo dicit ꝙ dicte coste mendose non fuerunt anterius continuate.i. neq̃ sibijnuicem neq̃ alijs ossibus abante coniuncte: imo paulatim ordinate fuerunt cum sectione.i. gradatim magis ⁊ magis anterius recise s̃m ꝙ infimius aut bassius situantur: ita ꝙ infima omniū est magis recisa ⁊ suprema minime. Et superiores coste mendose habent spaciū propinquius inter duo extrema egredientia idest inter duas extremitates earū anterius porrectas: hoc est dicere ꝙ spaciū quod est ante inter extremitatem coste dextre superioris mendose ⁊ extremitatem coste sinistre superioris mendose est breuius q̃ sit spaciū inter alias spõdiles dextras ⁊ sinistras que sub eis sunt. ¶ Tertio dicit ꝙ istud.s. ꝙ coste mēdose sunt paulatim anterius recise ideo fuit vt amplitudo iūgeretur loco stomachi cum tutela membrorum nutrimenti.s. epatis splenis ⁊ aliorum.i. vt epar ⁊ splen ⁊ alia membra nutritionis.s. cistis fellis ⁊ cannales ⁊ vene sufficienter tutarentur seu defenderentur a dictis costis. Et cum hoc stomachus satis amplum locū haberet pro dilatione sui in spacio quod est inter costas ne comprimeretur cum impleretur nutrientibus ⁊ inflationibus.i. inflantibus ventositatibus aut aquositatibus aut humoribus. ¶ Queritur hic primo quare non circūtegitur cor puris ossibus sicut cerebrum: sed ꝑtim ossibus ꝑtim musculis cum cor sit membrum regale ⁊ fons vite maxima egens custodia. Scd̃o querit quare mēbra nutritiua nõ fuerunt circūtecta ossibus ita amplis ꝙ sub eis possent dilatari sicut cor ⁊ pulmo sub pectore dilatant ⁊ cerebrū sub craneo: sic.n. fuissent magis tuta a nocumētis. ¶ Istas qõnes tangit Gal. 7. de vti. pti. ca. 10. dicens. Qualiter aūt non est ⁊ hoc mirabile opus in his que nature maxime neq̃ ossuosum totum opari thoracem neq̃ carnosum sz ponere cõmutatim os musculo. Et nimirū epigasterium quidē.i. pars ventri superposita totum ex musculis. craneum aūt ossuosum factum est. Qm̃ tribus ꝑncipijs existētibus q̃ dispēsant aīal os qdem īmobile sine musculis primo apposuit solos s̃o musculos tertio: medio s̃o amborum vtriusq̃. Et subiungit respõsiones. Et dicit primo cām quare cerebrum non habuit musculos tegentes ipsum sicut cor ⁊ venter dicēs. Cerebrum.n. non eget ad aliqd musculis: ipsum.n. est principium motus qui s̃m electionem oībus alijs quare imobile velut murus craneum rõnabiliter ei appositū est. Alia rõ reddi põt ꝙ motus cerebri s̃m dilatationē ⁊ constrictionem non est volūtarius: sed nãlis sicut motus arteriarum ideo non indiget musculis. Et iterum alia.s. ꝙ tanta est distātia inter cerebrum ⁊ craneum ꝙ sufficit cuicunq̃ motui cerebri ⁊ partiū eius: ⁊ ꝓpterea craneum nõ habuit interpositos musculos qbus posset dilatari. Scd̃o dat cām quare supra ventrē ⁊ epar non fuit positus velut murus osseus sicut supra craneū dicens. Si vero in his que s̃m epar ⁊ ventrē aliquod tale appositū fuisset in circuitu: non qdem susciperet cibaria ⁊ potus: nõ autem concipientiū.i. pregnantiū tumor reiaceret.i. foras emineret: non aūt excernerent.i. expellerent superfluitates nullo ꝑsistente eis musculo. Tertio dat cām quare in thorace musculi ꝑmutatim inter ossa ponunt dicens. In thorace aūt si quidē ex ossibus solis factus esset motum deperderet totaliter. Si s̃o rursus ex musculis inciderent hi pulmoni ⁊ cordi nullo eos molestāte. Ut igitur simul quidē spaciū fiat aliqd̃ intus: simul aūt ⁊ moueat totū organum musculi ossibus alternatim positi sunt. Sed iterū monet ibi qõnem cur etiā peius sic hr̃e ea que s̃z ventrē: thorace.n. apposito taliq̃lis cordi circūappositus est: sistolatio ⁊ diastolatio.i. cõstrictio ⁊ dilatatio oīum vtiq̃ custodiret ⁊ maior infallacia fieret. Et rñdet dicens. Hanc quidē dubitationē mouentē docendum est: qm̃ nõ erat possibile diastolari ea que s̃m ipm̃ si ab extra ei apposita essent ossa. Si s̃o hoc.s. ꝙ non erat possibile diastolari. Primū quidē nec concipere possibile esset femellis. Deinde neq̃ ad saturitatē semel comedere: sed egeremus cõtinua comestione sicut ⁊ respiratione. Sed hac quidē .s. respiratiõe ita indigere nullū incõueniens est conuersanti in aere aīali. Si s̃o cibarijs similiter egeremus valde aphilosophans.i. sine ꝑhia ⁊ amusa .i. sine decētia ⁊ decore esset vita nostra ⁊ nõ vacans optimis. Inter alia.n. neq̃ ꝑmanere diu que ex respiratione vtilitas nã; hz. Cibarijs s̃o ⁊ potibus semel impleti per totā diem ⁊ noctem intristanter duramus. ¶ Sed obijciet aliquis qd prohibet qn super ventrē fiat thorax ita magnus ꝙ sub eo sufficiēter ⁊ matrix ⁊ venter dilatari possit. ¶ Dic primo ꝙ corpus inde nimis graue redderet cū experientia doceat nos sepe nobismet graues fieri copioso sumpto cibo. ¶ Dic s̃o ꝙ ventositates vapores ⁊ fumi abūdantes in regione mēbrorum nãlium non haberent liberū transitum vel exitū sicut nunc hñt vnde sepe nasci possent colice ⁊ yliace passiones ⁊ hydropises. Ex ꝑdictis clare pz solutio ꝑmotarum qõnum.

c ¶ Septē vero coste ⁊c̃.] ¶ In hac pte.3. primo agit ꝑn. de noīe ⁊ numero verarū costarū. Scd̃o de q̃titate ⁊ figura earū ibi [Sed due] Tertio de situ ⁊ continuatione ipsarum ibi [Et coste] Quarto de articulatione ipsarum cum spondilibus ibi [Duo preterea]

¶ In prima particula dicit ꝙ septem coste superiores vocantur coste pectoris: ⁊ sunt septem ex vtraq̃ parte ⁊ sic sunt in toto.14. Et vocātur coste pectoris: qr iuncte cum ossibus cassi que sunt anterius constituunt pectus.

¶ Sed due ⁊c̃.] ¶ In s̃a dicit ꝙ due medie coste de septem veris sunt maiores.i. grossiores ⁊ longiores alijs. Et ille coste ex dictis septem que sunt in extremitatibus.s. superius ⁊ īferius sunt breuiores: qr figura que resultat ex hac mensura costarum est melior ad hoc vt comprehensum in pectore.s. cor ⁊ pulmo comprehendatur vndiq̃. In medio enim pectoris est locus cordis: ⁊ ideo coste medie que tegunt ipsum facte sunt maiores ⁊ longiores. Et magnificatis ac elongatis medijs costis vltra superiores ⁊ inferiores cõsurgit figura ad rotūditatem tendens que est capacior alijs ⁊ magis resistens occurrētibus ⁊ aliquo modo correspondens figure cordis.

¶ Et coste qdem ⁊c̃.] ¶ In.3. dicit ꝙ iste septē vere coste in primis .i. principijs suis versus spondiles supra sui gibbositatem.i. supra duas earum buccellas que subintrant cõcauitates spondiliū inclinantur ad inferiora. Deinde quasi redeundo.i. releuando se incedunt seu tendunt ad superiora ⁊ continuant cum thorace s̃m extremitates suas anteriores sicut nominabit postea.i. narrabit in ca. sequenti. Et iste curuus costarum incessus ideo est vt comprehensio costarum in locis sit amplior.i. locus inter costas vbi recipiuntur musculi sit magis amplus ꝓhibente curuitate costarum approximationem earum adinuicem.

¶ Duo preterea cuiusq̃ ⁊c̃.] ¶ In quarta dicit ꝙ duo additamēta.i. buccelle seu gibbositates cuiusq̃ costarum ingrediuntur duas ꝓfundas foueas que sunt in vnaquaq̃ ala existēte supra spondiles eius posterius correspondentes.

Et iunctura dupla ꝓuenit ex duplis.s.additamētis ⁊ duplis foueis in quibus recipiunẜ.Et silr existūt alie septez cū ossibus thoracis. Hec lr̄a pōt sic expo/ni:ꝙ sicut sunt.7.iūcture costaꝝ veraꝝ retro ad alas spōdiliū silr sunt alie.7. iuncture dictaꝝ costaꝝ cum ossibus thoracis anterius.Et huic expōni corre/spondet hec lr̄a prin.in sili passu.14.aīaluz.Et eodem mō superiores septem coste ꝯiunguntur cum ossibus pectoris cartilaginosis. Potest ēt exponi sic ꝙ sicut ꝯiuncte sunt septem vere spondiles vnius late ris thoraci: ꝓut fuit dictū in.3.ptī. p̄ntis tex.silr exi/stūt alie spōdiles.7.alteri⁹ lateris cū ossib⁹ thoracis.
ℭ Attende ꝙ qdam libri hic hn̄t loco de alie:ale.sʒ male qa nō sunt anterius ale cū ossibus thoracis: ni si qs vocaret alas extremi tates costaꝝ anteriores vel ꝯcauitates ossiuz cassii i qui bus recipiunẜ dicte costa/rum extremitates.
d ℭ Quin qʒ ⁊c.] ℭ In hac pte.4.que est de costis mēdosis:primo tāgit prin. numeꝝ ⁊ nomē haꝝ costa ruz dicēs ꝙ qnqʒ coste cur tate.i.anterius recise sunt ossa posteriora .i. post di/ctas septē veras costas in/ferius descēdēdo colloca/ta vel posteriora.i. magis ad posterius corpis qʒ ad anteriu; declinātia ⁊ coste false.i.nothe mendose : qꝛ recise anterius seu trunca te vel defectuose.Secūdo

⁊ prouenit iunctura dupla. Et similiter existunt alie septem cum ossibus thora/cis. ℭ Quinqʒ[d] autez curtate que remā serunt sunt ossa posteriora ⁊ coste false quarum capita creata fuerunt cum car/tilaginibus continuata vt sint secure a fractura cuz percussiones affuerint ⁊ ne occurrāt membris lenibus ⁊ diafragma ti cum sui duricie : sed occurrant eis cuz corpore : quod inter eas ⁊ membra le/nia existat medium ⁊ inter duritiez ⁊ le nitatem mediocritatem habeat.

ℭ De anatomia thoracis. Cap.xv.

t Horax[a] ex septē os sibus est compositus. ℭ Ex vno[b] autem osse non fuit crea/tus propter iuuamentum quod in alijs locis sciuisti: ⁊ propterea vt sit laxus vt conueniens sit ei quod colligit ex mem/

dat dua; cās quare capita eaꝝ fuerūt ꝯtinuata cū cartilaginibus dicēs ꝙ capi ta dictaꝝ costaꝝ.s.extremitates eaꝝ anterius tendentes fuerunt creata cū car tilaginibus.i. coopta a creatione sua cartilaginibus.Primo vt dicte coste sint secure a fractura cuz pcussiones affuerint: cedūt.n.icribus habile; plicari:qd nō facerēt si penitus ossose essent:sed facile rumperenẜ aut finderenẜ sua sicci tate ⁊ tenuitate . Et h̄ iuuamentū haꝝ cartilaginūtāgit.G.7.de vti.pti.c.10. dicens.Cur autez carilago nothis costis copiosa ivnaquaqʒ extremitate cir/cūfusa est.Aut ⁊ h̄ grā vix passibilitatis ipsis costis.Primo maxime ⁊ per eas subiectis:minime.n.frangiẜ ⁊ rumpiẜ pressa cartilago:quare melius fuit pro minentes ptes ossiuz ex huius sba fieri:hec Ga. Scōdo ne dicte coste occurrāt membris mollibus ⁊ lenibus seu suauibus.s.carni pāniculis musculis ⁊ dia fragmati cū sua duritie.i.cum sba ossosa dura. Sed occurrant eis cuz corpo/re.i.substantia cartilaginosa quod est medium.i.in medio eorum locatum:⁊ hʒ mediocritatez inter duritiē ⁊ lenitatez.Et sic est mediuz ex pte loci ⁊ ex mō sbe.Adde si vis tertiam cāz.s.vt extremitates dictarum costarum cedere va/leant membris nutrimenti fortiter repletis vel tumefactis.

ℭ De anatomia thoracis. Capi.xv.

t Horax ⁊c. ℭ In hoc.c.tangiẜ primo numerus ossium thoracis.Secūdo cāe pluralitatis ⁊ cartila ginositatis eoꝝ ibi[Ex vno aūt] Tertio agiẜ de osse ꝯtinuato tho/raci inferius ⁊ iuuamentis ipsius ibi[Cuz inferiore preterea parte thoracis os cartilaginosum.

a ℭ In prima pte dicit ꝙ thorax est cōpositus ex septez ossibus. ℭ Attēde primo ꝙ Gal.6.de vtili.pti.c.1.satis obscure describit thoracez dicēs. Qd igiẜ a costis determinaẜ in alterutris ptibus ante qdem versus pectus ⁊ frenas.i. diafragma ꝓuenientibus:retro aūt versus dorsum flexis totuz h̄ spacium cō sueuerūt medici vocere thoracez Et tibi magnitudinez intrinsece concauita/tis eius ambitus q ab extra apparet ostendit:hec Ga.Et in sili passu.7.de iu uamentis membroꝝ.c.1.dicit.Dicamus ḡ ꝙ pectus dr̄ a medicis illud sile cli bano qd ꝯtineẜ a costis:⁊ circūdant ipsuz ex duobu; lateribus ⁊ secant ipsuz diafragma ⁊ furcula pectoris ex anteriori ⁊ dorsuz ex posteriori:hec Gal. Ex qbus elici pōt idez esse pectus ⁊ thoracē.s.archaz aut clibanuz mēbra spūalia ꝯtinentez.Sed libello de introduc.medicoꝝ.c.vltimo q Gal.attribuiẜ sic scri bitur.Desuper vero post colluz totuz qd ex anterioribus ptib⁹ vsqʒ ad femo/ra est thorax vocaẜ.Imus vero qd sub clauibus.i. furculis alterutrinqʒ sub manibus.i.brachijs latera:qd vero inter hec pectus.Auerroys aūt primo col liget.c.2.ait.Concauitas supior diuidiẜ in duas ptes. Et hec ꝯcauitas supior tota pectus noiaẜ.Rasis aūt primo almansoris ait.Tota vero supior ꝯcauitas pectus vocaẜ:cuius superior terminus sunt furcule:inferior vero diafragma. Et eodez libello dicit.Pectoris aūt ossa sunt thorax q ex septez cōponiẜ ossi/bus:in quoruz cuiusqʒ extremitate est cartilago quoꝝ principiuz est a pixide gule: finis vero est inferius paꝝ sub mamillis. ℭ Attende.2.ꝙ prin.ex dictis suis h̄ intendisse vr̄ ꝙ thorax sit pars ossosa septez veris costis vtrinqʒ anteri⁹ ꝯiuncta ex .7.ossibus ꝯstans supius ad furculas terminata : ⁊ inferius ad os cartilaginosuz:qd ab extra tegit orificiuz stōi. Et idē vr̄ de pectore sensisse.14. aīaliuz dicens.Et ossa pectoris sunt.7.⁊ non fuerūt vnuz os pp dictuz iuua/mentuz.Et vt sint magis obediētia expāsioni.Idez p cassuz intellige . Et for/tasis ꝙ hec diuersitas noīuz in libris grecoꝝ ⁊ arabuz a trālatorib⁹ processit. ℭ Attende.3.ꝙ inter veras costas in anterioribus pectoris vbi Gal. Rasis Auic.⁊ Auer.ponunt tm̄.7.ossa qbus vere coste vtrinqʒ articulanẜ.Albertus magnus ponit ossa.15.Dicit.n.primo aīaliū trac.2.c.12.In medio aūt pecto ris a gutture descēdit os vnū latū qd vocaẜ asser pectoris.Et hʒ in dextra pte sui.7.foramina ⁊ totidez in sinistra.Ex.7.aūt foraminibus exeunt ossa.7.re/ctiora qʒ sint coste:quibus coste obuiant ⁊ sunt breuia ⁊ cartilaginosa: pp qd ēt qdam dicunt ea ptes esse costaꝝ cum tn̄ in veritate sint alterius sbe qʒ coste. Et p oēm eundez moduz exeunt.7.in sinistro latere obuiantia costis.7. sini/stri lateris:hec ille.Sed estimo ꝙ deceptus fuit cōputans pro ossibus cartila gines que mediant inter veras costas ⁊ ossa thoracis.Habent.n.duriciez pro ximam ossium duritiei vt efficatius teneantur cor ⁊ pulmonem.

b ℭ Ex vno ⁊c.] ℭ In.2.pte dicit primo ꝙ thorax nō fuit creat⁹ ex vno osse īmo ex multis pp duo iuuamenta.Primuz est pp illud qd sciuisti in alijs locis in qbus multiplicata fuerunt ossa.s.vt si nocumentuz accidat vni parti thora cis nō fiat cōe toti.Scōm est vt sit laxus ⁊ extensibilis quatinus sit cōueniens in dilatatione ei qd colligit ex mēbris attractiuis aeris.i.quatinus sit simul di latabilis cuz mēbris anhelitus que ꝯtinenẜ ab eo.Scōdo dicit ꝙ ideo.s.vt tho rax sit dilatabilis cuz mēbris que cōtinet ossa eius creata fuerunt nō solida.i. non vehementer dura ⁊ cōpacta:sʒ ꝯtinuata cuz cartilaginib⁹ vt adiuuent ad interiorez motuz mēbroꝝ q̄ sunt sub thorace : lʒ sint iuncture eoꝝ firme tali scʒ firmitate ꝙ vnuz eoꝝ sine altero moueri non pōt vt non facile dislocenẜ ⁊ in/troeat aer in pectus a lo/co dislocationis vnde de/struaẜ anhelitus. ℭ Atten de hic ꝙ motus dilatatio/nis thoracis nō solum ad/iuuat ad dilatationez pul/monis:īmo est causa eius. Naz dilatato thorace per proprios musculos conse/quitur ilico pulmonez cō/dilatari ne fiat vacuū. Iu/xta illud Gal.libello suo d̄ motu thoracis.Dyastola/to qdem thorace cōdilata tur omnino pulmo a con sequentia que ad id quod euacuaẜ attractatus sicut in asclilijs idest fistulis q̄ in aqua mittunẜ est vide/re. Si.n.mulsceris ore ae/rem attrahes aquaz p lon gaz valde multotiens viā preter nām sursum allatā Tantam enīz hʒ vim ꝯn̄a

bris attrahēdi aerē in dilatatione. Ideoqʒ creata fuerunt non solida cum cartilagi nibus continua vt in ipsoꝝ interiori mō tu adiuuent: licet sint iuncture eoruz fir/me. Que etiam septez creata fuerunt sʒ numerum costarum que cum eis iūgun tur. ℭ Cum inferiori[c] preterea parte thoracis os cartilaginosum latum con tinuatur:cuius inferior extremitas rotū ditati attinēs vocatur epiglotalis eo ꝙ epigloti sit similis. Et ipsum quidez est tutamentū oris stōi ⁊ mediuz inter tho/racem ⁊ membra lenia:ideo vt continui tas duri cum leni sit melior quemadmo dum multotiens diximus.

ℭ De anatomia furcule. Cap.xvi.

f Urcula[a] est os po situm super vnamquāqʒ duaꝝ partium eius quod in thorace

que ad id qd euacuaẜ ⁊ super quodcūqʒ aliud est idonea ad replenduz id qd est in medio organoꝝ:hec .G.Tertio dicit ꝙ ossa thoracis fuerunt facta.7.sʒ numeꝝ verarum costaꝝ vt.s.vnicuiqʒ illorum.7.ossium correspondeat ⁊ cō/iungatur vna vera costa a dextris ⁊ vna altera a sinistris.Et hanc ꝯiunctionē tangit.G.7.de vti.pti.c.10.dicens.Fieri aūt non ociosuz singuluz ossium:sʒ al terutrinqʒ articulū hr̄e vt facilr̄ p eos totus thorax moueaẜ qlr̄ nō ē ꝓuidētie.
c ℭ Cum inferiori ⁊c.] ℭ In.3.parte dicit primo ꝙ os cartilaginosum latū continuaẜ cuz inferiore parte thoracis.Et inferior extremitas huius ossis vo/catur epiglotalis propter similitudinem quaz hʒ cuz epigloti. Secundo dicit ꝙ duo sunt iuuamenta istius ossis.Primū est esse defensoriū orificij stomachi. Secundum est esse mediuz inter thoracez qui est ossosus durus: ⁊ membra le nia que subsunt ei vt cōtinuitas duri cum molli sit melior sicut sepe dictuz est.
ℭ Attende primo ꝙ id quod vocat hic prin.os cartilaginosum.G.7.de vti. parti.c.10.vocat ensiformem cartilaginē pp silitudinez quam hʒ cum ense.Et dicit esse ipsius vtilitatem vt defendat os ventris ⁊ partez diafragmatis que ibi est ⁊ cor.Ait enim ibi.Propter hoc igitur ⁊ pectori ſm finez ensi formis ad nata est cartilago.Hoc autem manifestum est premissoriuz oris ventris ⁊ par tis que est ibi frenatum idest diafragmatis iam autem ⁊ cordis.Et.8.de iuua/mentis membrorum.c.3.in simili passu dicit.Et propter hoc illud quod pro/minet de osse ex substantia cartilaginis simile capiti gladij quod dicitur ma/lum granatum cum extremis furce fuit prominens super caput stomachi ad cooperienduz ⁊ custodiendum ipsum cum eo quod est vicinū de diafragma te ⁊ cooperit cor.Et intelligit ibi per furcam thoracem.Subdit enim paulo/post p̄dicta verba.Cā aūt pp quā fuit cōpositio furce ex.7. ossibus est:qꝛ co/ste cuz qbus copulaẜ sunt.7.qm̄ q̄libet costaꝝ est ligata cuz vno ossium furce.
ℭ Attēde.2.ꝙ istd os nō ꝯnumeraẜ iter ossa thoracis:qꝛ nulla costaꝝ ānectiẜ ei:⁊ est multominus durum qʒ sint ossa thoracis.Et propter h̄ ab aliqbus vo catur cartilago ⁊ dicitur epiglotale magis a similitudine cum epigloti in mō substantie cartilaginose qʒ in figura. ℭ Attende tertio ꝙ istud os fuit h̄ magis necessarium qʒ in ceteris partibus anterioribus ventris propter acutissimū sensum orificij stomachi qui ei datus est vt cito sentiret inanitionem membro rum ⁊ esset velut horologium hore querendi cibum vel potum.Et huius rei signum est ꝙ homo percussus circa illam partez vehementius dolet ⁊ angu/stiatur qʒ in ceteris partibus:imo aliqn̄ ex dolore illi⁹ ptis leuiter sincopizat.

ℭ De anatomie furcule. Cap.xvi.

f Urcula est os ⁊c. ℭ In hoc.c. primo agit prin. de quidditate furcule . Scōdo de foramine eius ibi[Et propter sui] Tercio de declinatione ⁊ cō/tinuitate ipsius ibi[Et declinat]

a ℭ In prima parte dicit ꝙ furcula est os positum supra vnamquāqʒ duarū partium eius quod est supremum in thorace idest collocatum supra extremi/tatem superiorem thoracis a dextris ⁊ a sinistris curuatum coraz anhar.
ℭ Attēde hic primo ꝙ anhar in synonymis Auicēne exponitur ꝙ est locus qui est in inferiori parte gule ⁊ pro loco illo hic accipitur.Sed anhar arabice sonat proprie latine vulnerationem cum lancea in loco illo:⁊ trāffertur ad si/gnificandum locum illum eo ꝙ camelus ibi cum lancea percutitur ⁊ sic mo/ritur. ℭ Attende secundo ꝙ nomen furcule de tribus partibus inuenitur di ci scilicet de parte ventris quam terminant vtrinqʒ extremitates anteriores costarum mendosarum.Iuxta quod vulgares grauati in parte illa solent di/cere ꝙ dolent furculam.Secundo de thorace.Dicit enim Gal.8. de iuuamē tis membrorum.c.3.furcam componi ex septem ossibus quia coste cum qui/bus copulatur sunt septem.Tertio dicitur de osse locato in supremo pecto/ris supra costas quod protenditur a dextris ⁊ a sinistris vsqʒ ad os spatule : ⁊ istud os vulgariter dicitur canola seu cānula vel cathena gule.Et a Gal.13.d̄ vti.pti.clauis dicitur:qꝛ sicut cum claue clauditur hostium:sic furcula claudi/tur pectus desuper.Et dicitur furcula quia in sui medio est velut furcatum.
ℭ Attende tertio ꝙ Rasis primo almansoris sensisse videtur furculam com poni ex pluribus ossibus.Ait enim ibi ca.de forma ossium . Nunc vero alioꝝ ossium formas que sunt sub collo nominare incipiemus:de quibus sunt dua rum furcularum ossa.Deinde subdit.Furcule vero os exterius gibbosuz est ⁊ interius concauū:cuius vnum duoruz capitum armo.i. spatule continua/

o

est supremium coram anbar. ¶ Et[b] propter sui concauitatem accidit foramen in quo penetrant vena ad cerebrum subiens: ⁊ nerui ab eo descendentes.
¶ Et declinat[c] ad partem siluestrem ⁊ continuatur cum capite spatule ⁊ cum ipsa spatula ligatur: ⁊ cum eis ambobus adiutorium.

¶ De anatomia spatule. Cap.xvij.

Spatula[a] fuit creata ꝓpter duo iuuamenta. Unū est vt adiutorium ⁊ manus ab ea suspendātur ne adiutorium cum pectore sit continuum: quoniam facilitas motus vniuscuiusqʒ duarum manuum ad alteraʒ destrueretur ⁊ coangustatio fieret. Ipsa vero creata fuit a costis separata: ⁊ partes motuum ad illam fuerunt ampliate. Et alterum est vt sit defensio firma membrorum que intra pectus existunt: ⁊ vt eleuetur in loco simeniorum spondilium ⁊ alarum ipsarum vbi nō sunt spondiles que percussiones repellant neqʒ sensus qui eas percipiāt. ¶ Spatula[b] vero a parte siluestri subtiliatur ⁊ a parte domestica ingrossatur. ¶ Et super extremitatem ipsius siluestrem fit vacuitas profunda: quam rotūda adiutorij ingreditur extremitas. Et ipsa quidem duo habet additamenta. Unum est ad superiora ⁊ posterius ⁊ vocatur destructum ⁊ rostrum corui: ⁊ per ipsuʒ ligatur spatula cum furcula: ⁊ ipsum est quod prohibet ne adiutoriuʒ ad superiora de suo moueatur loco. Et aliud est interius ⁊ ad inferiora: quod etiam prohibet ne caput adiutorij dislocetur. ¶ Postea sine intermissione dilatatur quantum plus ad partem incedit domesticam: ideo vt sit eius comprehensio plus defendens. ¶ Et ipsa quidem supra sui dorsum additamentum habet: sicut triangulum: cuius basis est ad partem siluestrem: ⁊ ipsius angulus ad partem domesticam: ne dorsi superficies fricetur. Si enim foret basis ad partem domesticam eleuaret cutem: ⁊ cum percussiones adessent efficeret dolorem. Et hoc quidem additamentum est ei sicut simenia spondilibus creatum ad defendēdū: ⁊ vocaꝫ oculus spatule.

tur et capiti ossis quod adiutorium vocaꝫ. Alia autez extremitas sūmitati pectoris cōtinuatur vbi est pixis gule. Duo igitur sunt furcule ossa. Quoꝝ vnuʒ incipit a pixide gule ⁊ terminaꝫ ad spatulam dextram. Aliud similiter a dicta pixide incipit ⁊ terminaꝫ ad spatulam sinistram. Idem sensisse videꝫ prin.14. aīalium.c.2.dicens. Dico ergo ꝙ ligans pectus est vt vnuʒ os ex vtraqʒ parte in supiori pectoris ⁊ hūt quandā gibbositatez ⁊ ꝯcauitatez ꝑ quaʒ trāseunt vene ascendentes ad cerebruʒ ⁊ nerui descēdentes ad corpus ⁊ declinant ad ptem siluestrem ⁊ ꝯtinuaꝫ cū pixidib⁹ ⁊ rotulis adiutorioꝝ. Et si ita sit ꝙ os furcule sit didimuʒ seu duplicatuʒ iunctura ossiuʒ ipsi⁹ in medio pixidis gule strictissima est ⁊ vix pceptibilis. Et sue geminatiōis cā est cōis.s. vt si nocumentū alteri ossium acciderit nō fiaꝫ cōe toti. ¶ Attende.4 ꝙ furcule triplex est vtilitas. Prima est vt figaꝫ ab ea adiutoriuʒ ⁊ cū ipsa pti articuleꝫ. Secunda est ne adiutoriuʒ pectori sit alligatuʒ vnde brachioꝝ motus ad oēʒ ptez impedireꝫ ⁊ pectus nimiuʒ agitareꝫ hora fortiuʒ motuuʒ. Tertia est vt sit defensoriū mēbroꝝ pectoris interiorum. Et has tres vtilitates ossiū furcule cōprehendit prin. 14.aīa.c.2.sub duobus iuuamentis dicens. Et tunc creanꝫ pp duo iuuamenta Unuʒ est vt figatur ab eo manus ⁊ adiutoriuʒ ipsi⁹ ⁊ ne adiutoriū sit ligatum cum pectore: etenim alr difficulter moueretur vna manus ad aliam ⁊ etiam fieret inter illas angustia. Sʒ creabanꝫ extrema lata vt ampliareꝫ locus motuū. Scōʒ est vt sit custodia mēbroꝝ interioꝝ pectoris sicut spine ⁊ ale spondilium a posteriori. Et hec duo iuuamenta attribuit prin. spatule ca. sequenti. Et reuera insunt spatule ⁊ furcule.

b ¶ Et pp sui ⁊c.] ¶ In.2.pte dicit ꝙ foramē accidit pp concauitatez furcule.i.q: furcula est interius ꝯcaua ⁊ exterius ꝯuexa accidit ab intra foramen: ⁊ ꝑ illud penetrat vena.s. tam pulsatilis q̃ʒ nō pulsatilis ad cerebruʒ subiens.i. desubtus iens. Et ꝑ ipsuʒ ēt penetrant nerui descendentes a cerebro ad ptes inferiores. ¶ Attēde ꝙ furcula nō recta extendiꝫ a pectore vsqʒ ad spatulas īmo apud pixidez gule ꝯuexe sunt partes eius exteriores ⁊ interiores cōcaue. Et in ptibus eius alijs tēdentib⁹ versus humeros. Huius ꝯriuʒ est vʒ ꝙ ptes ipsius exteriores sunt ab extra paꝝ ꝯcaue ⁊ ab itra magis ꝯuexe. Juxta id.G. 13.de vtili.pti.c.11. Cur.n. non rectaʒ a pectore clauez ad omoplatas extēdit: sʒ apud ipsaʒ qdez ssagē ꝯuexa qdem ea q̄ extra: intrinseca vero ꝯcaua: ꝯūter aūt ecōuerso extrorsum qdez paꝝ ꝯcaua: abintra vero ꝯuexiora. Et statim respōdet dicēs. Neqʒ.n. hoꝝ vlluʒ vane ⁊ frustra a nā factuʒ est. Sed que qdez sunt ꝭm ssagē pp eandez pectori vtilitatē: silr ei ꝯcaua ꝭm interiorē partem facta sunt spaciositatez idoneaʒ exhibitura eis q̄ desuꝑ inferi⁹ ⁊ abinferius sursum ꝑ colluʒ feruntꝫ organis. Qñ aūt abscedere cepit a ssage redit paulatiue tñ ad anteriorem partem vsqʒ ad acromiuʒ quantuʒ abscessit retro finis curuate particule ꝭm eam. Et intellige ꝑ ssagem locum qui est sub claue vbi diuiduntur vene que veniunt ab epate: ⁊ chorde que dicuntur ssagelide. Et per acromium intellige extremitatem humeri.

c ¶ Et declinat ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ furcula declinat ad ptez siluestrem idest tendit ꝭm ambas eius extremitates ad partem posteriorem versus humeruʒ. Et ꝯtinuatur idest contigua est cuʒ capite spatule: ⁊ ligatur cum ipsa spatula. Et cum ipsis ambabus.s. furcula ⁊ spatula simul iunctis adiutorium coniungitur ⁊ coarticulaꝫ. ¶ Attende ꝙ furcula non solum coniungitur cuʒ spatula ⁊ adiutorio sed etiam firmatur in concauitate quadam supreme partis thoracis ꝭm partem ipsius mediam.

¶ De anatomia spatule. Capi.xvij.

Spatula fuit creata ⁊c. ¶ In hoc capitulo agit primo princeps de iuuamentis spatule. Secundo de sīa figura ⁊ additamentis eius ibi [Spatula vero]

a ¶ In prima parte dicit ꝙ spatula fuit facta propter duo iuuamenta. Unū est vt adiutoriuʒ.i. maius os brachij ⁊ totuʒ brachiū qd vocaꝫ magna manus suspendanꝫ ab ea: ne adiutoriuʒ sit continuū cum pectore. Nam si continuuʒ ei esset facilitas motus vnius manus ad alteram destrueretꝫ. Et coangustatio idest strictura nimia vel coartatio fieret inter manus.s. ⁊ in pectore. Ipsa vero spatula facta fuit separata a costis ⁊ partes.i. species vel maneries motuuʒ fuerunt ampliate.i. multiplicate ad illam.i. per illam vel ꝭm illam.s. spatulaʒ. Uel expone sic lr̄am. Ipsa vero.s. magna manus creata fuit separata a costis ⁊ partes motuum ad illam.s. spatulam fuerunt ampliate. Secunduʒ iuuamētum spatule est vt defendat membra que sunt intra pectus ⁊ vt eleuetur in loco.i. vice vel officio spinarum ⁊ alarum spondiliuʒ in partibus illis vbi non sunt spondiles que resistant percussionibus neqʒ sensus q preuideant occurrentia nociua. ¶ Attende primo ꝙ spatula armus humerus ⁊ omoplata sepe pro eodem accipiunꝫ.s. pro osse simili pale quod protendiꝫ a collo vsqʒ ad brachium: ⁊ est latum a parte qua supponitur dorso ⁊ rotunduʒ a parte qua appropinquat furcule ad modum manubrij in quo est pixis quam ingrediꝫ caput adiutorij. Sed humerus proprie est hoīum ⁊ armus brutorum. Diciꝫ autem spatula quasi parua spata: q: lata est ad instar spate. ¶ Attende scđo ꝙ aliter est situata spatula in quadrupedibus ⁊ aliter in hominibus. In hominibus.n. elongata est a thorace cuʒ spatiosa positione. In quadrupedibus vero thoraci proxima est. Et hoc ideo est: q: quadrupedia non indigent tāta motionum diuersitate ꝭm tibias anteriores quanta indigent hoies ꝭm brachia ⁊ manus. Juxta illud Galieni.13.de vti.pti.c.11. Non enim vt contingit neqʒ frustra in hoīe longissime a thorace abduxit articulum qui ꝭm humeꝝ: nec in quadrupedibus proxime posuit. Sed qñ hic quidez manibus debēs vti multiformi egebat motu: ⁊ ꝓpterea spaciosa positione. In illis vero qñ non sunt manus anteriora cola.i. extremitates seu tibie cōsimiliter posterioribus ad ambulationeʒ solam famulanꝫ: propterea famulari thoraci melius fuit crura. Et paulopost subdit. Apparet deniqʒ ⁊ hic sicut ⁊ in alijs vniuersis certitudialiter nā iusta bipedi qdem ⁊ recto aīali amplū thoraceʒ faciēs: articuluʒ vero q ꝭm humeꝝ extea valde ponens. Quadrupedib⁹ aūt acutū qdeʒ opans thoraceʒ: copulans vero ei omoplatas: subfirmans aūt crura: Hec Ga. ¶ Attende.3. ꝙ spatule duo sūt ossa vnū a dextris aliud sibi sile oīno a sinistris ⁊ vtrūqʒ eoꝝ spatula dr̄. Et hoꝝ vtilitates siles predictis tangit Ga.13.de vti.pti.c.10.de osse spatule dicēs. Et quedā in eo ꝭʒ finem sculpta est ꝯcauitas tāto magna q̃to maxime idonea est articulari capiti vlne: hec qdē est vtilitas prima: ⁊ maxima pp quaʒ omoplatas fecit nā. Ex superabundanti autem aduenit ei alia ne ipsa parua scʒ partium thoracis que ibi sunt alatio idest adinstar ale defensio.

b ¶ Spatula ⁊c.] ¶ In hac pte ꝭa: primo agit prin. de diuersitate ptiuʒ spatule in grossicie ⁊ subtilitate. Scđo de ꝯcauitate q̄ est in pte eius siluestri ⁊ additamentis eius ibi [Et suꝑ] Tertio de figura ptiuʒ mediaꝝ spatule ⁊ cā eius ibi [Postea sine] Quarto de oculo spatule ibi [Et ipsa qdeʒ] Quinto de extremitate spatule domestica ⁊ cartilagine ipsius ibi [Ultima vero]

¶ In.1 pti. dicit ꝙ spatula est subtilis a pte siluestri ⁊ est grossa a pte domestica. Et intellige ħ ꝑ subtile strictuʒ ⁊ ꝑ grossuʒ extensuʒ seu latuʒ vel amplum. Unde ꝑn.14.aīaliuʒ cōmemorans hāc sniām: ait. Et spatula in pte agresti vadit semꝑ graciliando ⁊ a domestica āpliando. Iteʒ intellige ꝑ siluestreʒ spatule pteʒ illaʒ eius extremitateʒ q̄ ꝯtinuaꝫ ⁊ colligaꝫ cuʒ pixide adiutorij. Et per domesticaʒ illaʒ que dorso supponiꝫ. Et hec domestica dr̄ quia est vt intranea trūco corpis. Altera vero est velut extra posita ⁊ iūcturā cū brachio inchoās.

¶ Et semꝑ ⁊c.] ¶ In.2. dicit primo ꝙ est vna vacuitas.i. ꝯcauitas profunda in extremitate siluestri spatule quaʒ subintrat rotunda extremitas adiutorij. Scđo dicit ꝙ hec extremitas hʒ duo additamēta.i. duas explātationes ossosas: vnuʒ versus supiora ⁊ posteriora ⁊ vocaꝫ destructuʒ.i. de sīa spatule structuʒ vel factuʒ. Aut vocaꝫ destructuʒ q̄si desuꝑ structuʒ. Diciꝫ ēt rostruʒ corui pp silitudineʒ quaʒ gerit cuʒ rostro corui. Et huius additamēti sunt duo iuuamenta. Primuʒ est ligare spatulā cuʒ furcula. Scđm est prohibere ne adiutorium disloceꝫ versus supiora. Scđm additamentuʒ dicte ꝯcauitatis est interius declinans versus inferiora. Et iuuamentum eius est ꝓhibere ne caput adiutorij disloceꝫ versus pteʒ in qua est. ¶ Attēde primo ꝙ lʒ in extremitate siluestri spatule sit ꝯcauitas alicuius ꝓfunditatis: sua tñ ꝓfunditas est modica. Et ħ ideo est vt in ea adiutoriū possit vndiqʒ circūduci: imo est ita modica ꝙ Ga. nullam reputat eam. Ait.n.3. de iuuamen. membroꝝ.c. vltimo. Et fouea que est in capite spatule in quā extremū intrat adiutorij non est concaua ⁊ est circūquaqʒ lenis. ¶ Attende.2.ꝙ qdaʒ asseruerunt additamentuʒ ꝯcauitatis spatule qđ dr̄ rostruʒ corui esse ꝑ se os a spatula distinctuʒ. Cuius ꝯriuʒ appʒ sensibilr̄ i anatomia. Est.n. ps spatule ⁊ explātatio ipsi⁹: sicut spine ⁊ ale sunt ptes ⁊ explātationes spondiliuʒ. Et dr̄ a Ga.13.de vti.pti.c.10. acromiuʒ. Et ponunꝫ illic ab eo tres eius vtilitates sub his verbis. Paꝝ.n. adaugēs supiorez fineʒ eius.s. spatule ⁊ versus rectuʒ suptendens ⁊ ibi claui copulās vocatū acromiuʒ gñauit silr qdem cooperimentuʒ ⁊ custodia debēs esse articulatiōis que ꝭʒ humeꝝ: simul aūt ⁊ ꝓhibituꝝ excidere supius caput brachij: moꝝ aūt ⁊ omoplataʒ ipsaʒ distanteʒ a thorace seruatuꝝ. ¶ Attende.3.ꝙ additamētuʒ scđm ꝯcauitatis spatule dr̄ a Ga.13.de vtili.pti.c.12. anchoriformis ⁊ cformis explātatio q: figura ipsius est silis figure anchore vel lr̄e ψ.

¶ Postea ⁊c.] ¶ In.3.pti. dicit ꝙ spatula post ꝯstructioneʒ acqsitaʒ in parte siluestri ꝯtinue latior est ꝓcedendo versus pteʒ ipsius domesticaʒ. Et iuuamētuʒ isti⁹ latitudis est vt plus coopiat de ptib⁹ sibi suppositis ⁊ plus defendat.

¶ Et ipsa ⁊c.] ¶ In.4. dicit primo ꝙ spatula habet supra dorsum eius quoddam additamentum ossosum eleuatum sile triangulo seu forme triāgularis: cuius basis declinat ad pteʒ ipsius siluestreʒ ꝓpe dcāʒ foueā ⁊ angul⁹ ipsi⁹ acutior ad pteʒ eius domesticā: ita ꝙ in pte domestica quasi nihil ex eo eleuaꝫ supra dorsuʒ spatule ne suꝑficies dorsi ex eius eleuatione ꝯfriceꝫ. Et cā huius est q: si basis seu eleuatio maior dicti additamēti esset in pte domestica eleuareꝫ ab ea ⁊ dolor induceretꝫ tpe percussionuʒ eo ꝙ pars mollis simul cōtundereꝫ ⁊ a percutiente ⁊ ab additamento subleuante eaʒ. Secundo dicit ꝙ ħ triangulare additamentum creatuʒ est ad defendenduʒ spatulaʒ ⁊ partes que sub ea sunt sicut simenia gr̄a defensionis date sunt spōdilib⁹. Tertio dicit ꝙ istud additamētū vocaꝫ oculus spatule q: sicut sub custodia oculi ptes posite ꝓseruanꝫ ab extrīsecis occurrētib⁹: sic spatule posite sub custodia isti⁹ additamēti.

¶ Ultima

¶Ultima ⁊c.] ¶In.5.dicit primo ꝙ vltima dilatatio spatule.i.maxima latitudo eius est vbi cartilago ꝯtinuatur cuz ea.cuius.s.cartilaginis extremitas est rotunda vt melius resistat occurrentibus ⁊ nō exasperet partes sibi superpositas.Scḋo dicit ꝙ cartilago cōtinuat̃ cum extremitate domestica spatule propter causam dictam in aliȷ̈s cartilaginibus.s.vt sua plicatione cedat percutientibus ⁊ mediet inter duritiem ossis ⁊ molliciem carnis ⁊ cutis.

¶De anatomia adiutoriȷ̈. Capi.xviiȷ̈.

a Adiutoriȷ̈ ⁊c.] ¶In h̄.c.primo agit prin. de figura totius adiutoriȷ̈ ⁊ supreme ptis eius. Secundo de cā frequētis dislocatiōis adiutoriȷ̈ ⁊ iuuamento laxitatis iuncture adiutoriȷ̈ cū spatula ibi [Et laxitatis qdē] Tertio de ligamētis amplectentibus iuncturā adiutoriȷ̈ cū spatula ibi [Adiutoriȷ̈ vero] Quarto de figura ptiū adiutoriȷ̈ domestice ⁊ silvestris ⁊ cā eius ibi [Adiutoriuz preterea] Quinto d̄ additamētis inferioris extremitatis adiutoriȷ̈ ⁊ subtilitate que est inter ea ibi [Super inferiorez]

a ¶In p̄ma pte dicit primo ꝙ os adiutoriȷ̈ fuit factuz rotundū vt esset plus elongatū a receptione nocumentoꝝ. Scḋo dicit ꝙ superior extremitas adiutoriȷ̈ facta est gibbosa vt intret ꝯcauitatez spatule cū iunctura laxa nō valde firma. ¶Attende p̄mo ꝙ os adiutoriȷ̈ est primū ossium brachiȷ̈ seu magne manus

¶Ultima vero spatule dilatatio ē vbi est cartilago cum qua continuat̃ cuius extremitas est rotunda que cum ea continuatur propter causam quam in aliȷ̈s diximus cartilaginibus.

¶De anatomia adiutoriȷ̈. Ca.xviiȷ̈.

a Adiutorii[a] os rotūdum fuit creatuz vt a nocumētorum receptione magis foret remotum. Cuius supior extremitas est gibbosa vt spatule vacuitatez ingrediatur cuz iunctura laxa non valde firma. ¶Et laxitatis[b] quidez causa iuncture huius accidit ei frequenter dislocatio. Iuuamentum vero quod in hac existit laxitate sunt due res:necessitas ⁊ securitas.Sed necessitas est facilitas motionuz ad omnes ptes. Et securitas est ꝙ licet adiutorio sit necessarium vt diuersis motionibus ad partes possit moueri diuersas: motiones tamen iste neq3 sunt multe neq3 perdurant vsq3 quo timeatur ne eius rumpantur ligamenta ⁊ dislocetur:imo adiutorium in pluribus

supius spatule ꝯiunctuz ⁊ inferius arundinibus brachiȷ̈.Et dī a Ga.libro de vti.pti.vlna. ¶Attende.2.ꝙ adiutoriuz factū est vnicū os.Prio vt sit fortius. Scḋo q: non est in eo necessaria magna partiū diuersitas:nisi penes eius extrema que grossa sunt ⁊ solida gr̄a fortitudinis iuncturaꝝ ⁊ ipsius mediū qḋ est minus grossuz ⁊ intra ꝯcauuz vt sit leuius. Tertio q: non est ei necessaria specierum motuum multiplicitas vltra illam quam habet ex laxitate suarum iuncturarum.Quarto quia non est opus vt inter partes eius aliquid occultetur vel per ipsas transeat eas perforando.

b ¶Et laxitatis ⁊c.] ¶In hac.2.pte dicit p̄o ꝙ dislocatio sepe accidit adiutorio cā laxitatis iūcture ipsius cū spatula.Scḋo dicit ꝙ duo sunt iuuamēta laxitatis iuncture adiutoriȷ̈ cuz spatula.Primuz est necessitas.Scḋm est securitas.Tertio dicit declarās p̄muz ꝙ necessitas laxitatis p̄fate iuncture ē facilitas motuuz adiutoriȷ̈ ad oēs ptes. Quarto dicit declarans scḋm ꝙ securitas coadiuuat ad laxitatez dicte iūcture:q: l3 sit necessariuz adiutorio vt multipliciter moueat̃ ad ptes diuersas:motus tñ eius non sunt multi. Nec tādiu durantes vt timeat̃ ex eis ruptura ligamentorum dicte iuncture ⁊ dislocatio adiutoriȷ̈:imo adiutoriuz sepius qetū manet ⁊ alie ptes magne manus sepe ⁊ multuz mouent̃.Et pp hoc alie iūcture facte sunt firmiores q̄3 iūctura adiutoriȷ̈ cū spatula. ¶Attende p̄mo ꝙ facilitas aut frequētia dislocationis adiutoriȷ̈ ꝓcedit a tribus cāis.Prima est pfecta rotūditas capitis adiutoriȷ̈.Nam rotunduz lene facilius labit̃ ⁊ resilit q̄3 aspeꝝ interfectuz. Scḋa est ꝓfunditas pauca ꝯcauitatis id suscipiētis ⁊ puitas marginū eius. Tertia est laxitas mēbranaꝝ circūtegentiū iūcturam eius.De q̄bus dī a Gal.2.de vtili.pti.c.15.ꝙ neq3 cartilaginosas neq3 ipsas grossas neq3 oīno duras:s3 sufficienter tenues ⁊ molles facilr̃ ad p̄muz extēdi potētes nā fecit. ¶Queret aūt aliq̄s cū dislocatio iuncture adiutoriȷ̈ sit multū dolorosa ⁊ deformis ipediēs vehemēter totius brachiȷ̈ motū:quare nā cuius opus est intelligentie nō errantis ⁊ que de possibilib⁹ facit qḋ melius est:tā negligēs fuit in munitione ⁊ custodia ipsius. ¶Dic primo ꝙ nō solū nō neglexit hanc iūcturaz: imo elegit vt laxa esset et infirma:q̄tinus sufficere posset multis ⁊ diuersis motibus. Iuxta illud.G.13.de vti.pti.c.12.Cur itaq3 caput vlne factū est circūferentiale ⁊ ꝯcauitas omoplate supficialis simul ⁊ supina cā est manifesta siqs dictoꝝ in primis tractatibus memoret̃.Multis.n.simul ⁊ diuersis motibus tota manus p̄parata caput qdez vlne indigebat circūferētiale h̄re: ipsaz aūt submissaz ei ꝯcauitatem neq3 profundā sufficienter.i.nimis neq3 in margines magnos desinentē.Dic scḋo ꝙ nā in productionibus membroꝝ ad duo principalr̃ aspiciēs creat ea. Primo vt sint idonea ad actus ꝓprios:q: gr̄a actuū facta sunt. Scḋo vt sint vix passibilia q̄tum poss̄e est ⁊ cuz nō est poss̄e vt ambo attingat eligit idoneitatez ⁊ varietatē seu multiplicitatez motuū ante vix passibilitatē maxīe cū nō graue iminet piculū in multiplicitate motuū sicut in iūctura adiutoriȷ̈ cū spatula.Dic tertio ꝙ l3 iūctura adiutoriȷ̈ cū spatula ex pte sue ꝯstructionis sit parata dislocari sp in vehemētib⁹ motib⁹:aliūde tñ nā ꝓuidit ei ne frequēter dislocet̃.Prio p tria fortia ligamēta copulātia caput adiutoriȷ̈ cū collo omoplate ⁊ p quartū ligamentū latū qḋ vndiq3 circuit iuncturaz eius. Scḋo p duas explātationes ossosas ortas ab extremitate spatule. Tertio p magnos musculos ei vtriq3 apositos. Iuxta illud.G.13.de vti.pti.c.12.Periclitat̃ igit̃.i.in periculo est paulominus exarticulatū.i.dislocatū fieri caput vlne semp seu supra pua ꝯcauitate allatū vt excidēs eius plurima ps indefirmata pēdeat.Qualiter aūt non excidit semp in vehementibus motibus q̄tuz .n. in rōne p̄dicte ꝯstructiōis oportebat hoc oīno ei inesse.Miraberis rursus ⁊ hic de arte nāe si videris infallacie ingeniationes.Tres.n.colligationes fortes os vlne collo omoplate copulāt.Et adhuc cōis oīum articuloꝝ circunferentialis due vero apophises.i.explātationes curue omoplate custodiūt eū.Ex alterutra parte haꝝ sunt musculi maximi stringentes:hec.G. ¶Attende.2.ꝙ cuz dī in lr̃a ꝙ dislocatio frequenter accidit iūcture adiutoriȷ̈ cā laxitatis eius.Illud est itel/ligenduz non simplr̃ ⁊ absolute:s3 cōparatione ad alias iuncturas.Naz dislocatio adiutoriȷ̈ non fit nisi raro ⁊ a magnis cāis violētis ⁊ insuetis sicut a vehēmenis ⁊ grauibus casibus aut pcussionibus impetuosis resistentibus dislocationi ipsius triplicibus ꝓuisionibus nāe statim memoratis.Sed cōparatione ad alias iuncturas facilr̃ accidit pp tres cās pretactas. ¶Attēde.3.ꝙ securitas a ruptura ligamentoꝝ adiutoriȷ̈ ⁊ dislocatione ipsius pp hoc ꝙ motus adiutoriȷ̈ non sunt multi nec durabiles non est cā positiua laxitatis iūcture eius: nec est positiua vtilitas seu fructus veniens ex dicta laxitate: s3 est velut occasio ⁊ signū ad qḋ nā inspiciens non multū curauit aut conata est fortificare iuncturam adiutoriȷ̈ cuz spatula: imo laxaz eaz fecit. Iuxta illud Ga.2.de vti.pti.c.15. Que vo s3 humeꝝ est articulatio seu raro qdē fortes motus opans vt plurimū vero aut oīno existens in ocio aut absq3 violētia mota laxā qdez ⁊ ipsoꝝ ossiūz habet cōpositionē: adhuc autē magis membranaruz que circa ea.

disposition̄ibus est quietuz: ⁊ aliud qḋ est ex manu est mobile: ⁊ propter hoc alie iuncture firmiores facte sunt q̄3 adiutoriȷ̈. ¶Adiutoriȷ̈[c] vero iuncturam quattuor amplectunt̃ ligamenta. Unū eorū est dilatatuz paniculare iuncturam circundans sicut oēs alie circundantur iūcture. Et duo alia ligamenta que a rostro corui descendūt:quoꝝ vnuz est h̄ns extremitatez dilatatā ⁊ circūdat adiutoriȷ̈ extremum ⁊ alteꝝ est maius ⁊ durius descendens cum quarto quod etiaz descendit ab additamento rostrali intenuitatez eius preparatam: quoꝝ figura ad latitudinez trahit ⁊ proprie cū adiutoriuz tangunt. Et ipsa quidem solent occultari sub adiutorio ⁊ cōtinuari musculis qui in eius interiore extēsi sunt. ¶Adiutorium[d] preterea ex parte domestica est concauuz: ⁊ a parte siluestri gibbosum: vt propter hoc quod super ipsuz ex musculis ⁊ venis ⁊ neruis disponitur afirmetur: ⁊ vt homo bene amplectatur quod vult amplecti: ⁊ vt vna manus ad alteraz perueniat.

c ¶Adiutoriȷ̈ vero ⁊c.] ¶In hac pte.3. tāgit p̄n. .4.ligamēta amplectentia iuncturam adiutoriȷ̈ cum spatula. Et primo dicit ꝙ 4. ligamenta amplectunt̃ iuncturā adiutoriȷ̈. Scḋo dicit ꝙ primum eoꝝ est latum panniculare circundans dictam iuncturaz sicut oēs alie iuncture circūdantur a suo proprio panniculo. Et de isto ligamento dicit Ga.tria.Primum est ꝙ oritur ex labiȷ̈s cōcauitatis spatule.Scḋm est ꝙ totū pertrāsit in circuitu articuli seu iūcture adiutoriȷ̈ ⁊ spatule.Tertiū est ꝙ implātant̃ ad principiū capitis adiutoriȷ̈. Ait.n. 13.de vti.pti.c.12.Ampla igit̃ colligatio que membranosa oībus articulis existit explantat̃ quidem ex labiȷ̈s cōcauitatis que est in omoplata.Tota autem percurrens in circuitu articuloꝝ ad principiū implantat̃ capitis vlne.Tertio dicit prin.ꝙ duo alia ligamenta ex dictis quattuor descēdunt.i.nascunt̃ ex additamento ossoso sili rostro corui.Quarto dicit ꝙ primū ex his duobus habet extremitatez extensam ad modū pānicull ⁊ circundat extremitatez adiutoriȷ̈ Quinto dicit ꝙ scḋz ex his est maius ⁊ durius descendens pariter cū quarto ligamento in tenuitatē.i.cōcauitatez preparatā eis ambobus: ⁊ hoc quartuz ligamentū descēdit ēt.i.oritur ab additamēto rostrali sicut de scḋo ⁊ tertio dictuz est.Sexto dicit ꝙ figura duoꝝ vltimoꝝ ligamentoꝝ trahit ad latitudinez ⁊ ꝓprie qñ tangūt adiutoriuz.Septimo dicit ꝙ duo vltima ligamenta solent occultari sub adiutorio ⁊ continuari musculis qui sunt extensi in pte ipsius interiore. ¶Attende primo ꝙ sup tribus vltimis ligamentis seu colligationibus Gal.in duobus dissidet a principe.Primo quidez in figura eoꝝ. Ait eniz Ga.13.de vtili.pti.c.12.loquens de his. Aliaruz vero trium due quidē certitudinaliter sunt rotunde sicut nerui.Ampla vero parum tertia.Secundo in loco originis ipsoꝝ.Ait.n.ibi Gal.Explantatur aūt prima qdem ex fine anchoriformis apophiseos.i.explantationis. Scḋa vero que est maior ista ex collo omoplate s̄m illam maxime partem vbi supiacentis ei concauitatis cilium est altissimuz.Reliqua vero tertia ex eadez quidē cuz secūda regione explātat̃ ¶Attende.2.ꝙ tertium ligamentum dictoꝝ.4.habet concauitatē sibi preparatam ⁊ sue magnitudini correspondentē in supiori ⁊ anteriori parte capitis adiutoriȷ̈.Iuxta illud Ga.c.statim allegato.Huic igit̃ caput brachiȷ̈ ascensum infallacē prebet tm̄ magnā in supioribus ⁊ anterioribus partibus habentem concauitatem descensiue incisioni ample similem quantuz magna est ipsa colligatio.Et hanc concauitatem intelligit hic prin.per tenuitatem. ¶Attende tertio ꝙ s̄m Gal.ligamentum vltimorum trium subexplantatur ex eadem regione qua scḋm horuz ⁊ implantatur ad primum principium capitis adiutoriȷ̈:sicut primum amplum ligamentum ꝙ circūtegit totum articuluz ⁊ est aliqualiter pars ligamenti illius.Ait enim dicto capi.Reliqua vero tertia ex eadem quidem cum secunda regione explantatur:obliqua vero ei subexplantata implantatur ⁊ ipsa ad primum principium capitis vlne similiter ample que totum in circuitu comprehendit articulum:est.n.aliqualiter pars illius.

d ¶Adiutoriū ⁊c.] ¶In hac pte.4. dicit prin.ꝙ adiutoriuz est concauū in parte domestica idest interiori ⁊ gibbosuz in parte siluestri idest exteriori. Et reddit tres causas quare in parte interiori est concauū.Prima est vt propter hoc affirmetur idest tute situetur illud quod disponit̃ idest debito ordine aptatur super ipsum ex musculis ⁊ neruis ⁊ venis:minus enim nocumentis extrinsecis exponunt̃ musculi nerui ⁊ vene in parte concaua interiori situati ⁊ occultati q̄3 in parte cōuexa exteriori eminentes.Secūda est vt homo melius amplectatur id qḋ vult amplecti:propter interiorem enim adiutoriorum cōcauitatem fit figura brachioꝝ simul applicatorū velut circularis circūquaq3 ambiens amplexata ⁊ plus cōtinens ambitu suo q̄3 contineret queq3 alia figura.Tertia ē vt vna manus habilius ad aliaz pueniat inclinante eaz ad hoc curuatura adiutoriȷ̈ intrinseca. ¶Attende h̄ ꝙ Galie.2.de vtilitate particurum.c.14.similiter asserit adiutorium exterius esse gibbosum ⁊ interius concauum. Et easdem causas reddit:sed retrogrado ordine. Ait enim ibi. Os igitur vlne rationabiliter in extrinsecis quidem partibus gibbum est: in intrinsecis autem simū.Melius etenim fuit vt a principio dictum est ad seinuicem coniugi manus.Si aūt sic est concaua quidem ossium se inuicem aspicere melius fuit ⁊ auertere a se gibbositates. Mox autez huius constructionis ad apprehendendum conuexa corpora fecit vlnas magis idoneas preparando cum hoc locum vasis que ad totas manus feruntur sc3 venis ⁊ arteriȷ̈s.

¶ Super ᵉ inferiorem vero adiutorij extremitatem duo additamenta continuata cōposita fuerūt: ex quibus illud quod est ad interiora est longius ⁊ subtilius cum nulla re habens iuncturam: quoniam non est nisi neruorum ⁊ venarum defensio. Sed cum eo quod est ad exteriora complet iūctura cubiti per bucellam que in ipso existit ſm modū quez nominabimus. ¶ Et inter ea ꝓculdubio subtilitas existit. Et in duabus quidem huius subtilitatis extremitatibus due sunt vacuitates supius ad anteriora ⁊ inferius ad posteriora. Et earuz superior domestica cōcauitas est lenificata ⁊ non existit super eam separatio. Sz siluestris concauitas est maior ea: ⁊ qd̄ ad finez siluestris ꝯcauitatis tendit non est lenificatuz neqꝫ est ipsius perforatio rotunda: sed est sicut paries rectus: ita vt cum additamentuz assebid in ipsa ad partem mouetur siluestrem ⁊ cum ad eā peruenit stet. Et nos quidez declarationem necessitatis earum cito afferemus. Has vero ꝯcauitates duas vocat hyp. duos limites.

¶ De anatomia assebid. Cap. xix.

e ¶ Super inferiorez ⁊c̄.] ¶ In hac parte q̄nta agit primo prin. de duobus additamentis existentibus in extremitate inferiori adiutorij. Scd̄o de subtilitate que est inter illa additamenta ⁊ foueis que sunt in ea ibi [Et inter ea] ¶ In prima pti. primo dicit ꝙ duo additamenta fuerūt cōtinuata ⁊ cōposita sup extremitatez inferiorē adiutorij. Et intellige p illa additamēta explātationes ossosas egrediententes ab extremitate adiutorij inferiori que sunt vere ptes ipsius adiutorij. Et ideo dicunt ꝯtinuata non quidez inter se: sꝫ cuz ipso adiutorio ⁊ composita. i. simul posita ex equo super ipsius extremū: vnuz in iteriori parte ipsius aliud in exteriori. Secūdo dicit ꝙ illud ex dictis additamentis qd̄ declinat ad interiora est longius ⁊ subtilius altero: ⁊ cum nulla alia re est iuncturaliter copulatū scꝫ cū nullo osse alio: nec de alio seruit: nisi ꝙ est defensoriuz neruorum ⁊ venerum que ibi sunt. Tertio dicit ꝙ iunctura cubiti complet cū alio additamē to declinante ad exteriora p bucellaz que est in eo ſꝫ modū qui dicet infra. s. c. 20. summe presentis.
¶ Et iter ⁊c̄.] In. 2. dicit prio prin. ꝙ inter duo nūc dicta additamenta est proculdubio subtilitas. i. concauitas quedaz leuis ⁊ rotunda ⁊ est silis concauitati existenti in rota sup quā mouet chorda que attrahit aquaz de puteo. Scd̄o dicit ꝙ due sunt vacuitates. i. concauitates in duabus extremitatibus nunc dicte subtiliatis: quarum vna est superius declinās ad anteriora: altera est inferius ad posteriora tendens. Tertio dicit ꝙ concauitas supior domestica. i. anterior ex istis est facta lenis. i. velut plana ⁊ non existit super eam separatio. i. profunditas. Quarto dicit ꝙ cōcauitas siluestris. s. anterior declinans ad posteriora est maior supiori domestica. Et illud quod tendit ad finez siluestris ꝯcauitatis non est factuz leue nec perforatio eius est rotunda: sed est vt murus vel paries rectus ita vt cum aditamentum focilis inferioris mouetur in hac concauitate ad partem siluestrem ⁊ peruenit ad eam stet idest arestetur ibidem hoc additamentum. Quinto dicit ꝙ primo declarabit necessitatem harum concauitatum scilicet c. 20. sūme pñtis. Sexto dicit ꝙ hypo. vocat duas nūc dictas ꝯcauitates duos limites. ¶ Attēde hic ṗmo ꝙ Gal. 2. de vtili. pti. c. 13. sic describit duo additamenta extremitatis inferioris ⁊ ꝯcauitatez inter ea sitaz. Is aūt finis q vlne ħ modo ſm obliquas partes capitis epiphisim. i. explantationez hꝫ: hanc qdez intra: hanc quidē extra: inter quas cōcauitas quedaz est leuis ⁊ rotūda circa quā brachij mouent corone. Et in passu sili. 3. de iuuamen. c. vltīo dicit. Creatio vero adiutorij in isto loco. s. in extremitate inferiori est ſm ꝙ narrabo. Et est q: in duobus lateribus capitis eius sunt duo ossa applicata: quoꝝ alterū est in domestico alteꝝ in siluestri. Et quod inter ea est sunt partes rotūde plane lenes que sunt siles bachara que est rota sup quaz mouet chorda que attrahit aquaz de puteo. Et sup istam ptem circulat id quod est inter focile inferius ⁊ focile supius. ¶ Attende. 2. ꝙ loco nūc allegato de vti. Ga. sic describit vacuitates existentes in extremitatibus mō dicte ꝯcauitatis. Ubi aūt ipsa definit ſm alterutra. i. ex vtraqꝫ pte gradus sunt. Ita. n. hypo. noiat vlne cōcauitates ad quas extendentibus ⁊ flectentibus totas manus condescēdunt corone brachij. Et in passu sili. 3. de iuuamentis. c. vltimo ait. Et in duobus terminis istius sunt due fouee que dicunt ab Hypo. due vie. Et in istas duas foueas intrant duo mala granata ⁊ circulant in circuitu capitis adiutorij. ¶ Attende. 3. ꝙ Rasis primo almāsoris sic describit inferiorem adiutorij extremitatem. Altera vero extremitas eius in cubito est in quo est rotula instrumēto auriendi aquam silis quaz supioris focilis ingredit extremitas. Et Auerroys imitator eius primo colliget ait. c. 4. Et alia extremitas eius intrat in marpet ⁊ habet ibi spondile vnum simile rote ꝙ in arabico nominatur bachara: ⁊ in isto sobintrat extremitas ossis noiati in arabico cenad superior. Princeps vero. 14. animalium sic describit eam. Sed inferior extremitas adiutorij hꝫ duo additamenta sibi coniuncta. Et quod est ex parte interiori est longius ⁊ subtilius ⁊ non habet iuncturam cum aliq̄: ⁊ est propter custodiam neruorum. Sed quod est versus exterius est confossatum ⁊ intrat illam concauitatez os cubiti sicut dicemus. Et inter illa est vna pars ⁊ in duabus extremitatibus illius partis sunt due fouee superius ⁊ inferius ⁊ ante ⁊ retro. Et fouea domestica ⁊ superior est lenis est quasi plana ⁊ nō est in ea distinctio. Et fouea agrestis est maior inter illas. Et quod est ad partem stomestice fouee non est planum neqꝫ sua concauitas est rotunda: sed descendit linealiter ⁊ tali modo vt quando assetum mouetur ad partem siluestrem applicatur assetum ⁊ stat.
¶ Attende. 4. ꝙ Albertus magnus primo animalium tracta. 2. c. 12. sic describit inferiorem adiutorij extremitatem. Ex parte autem illa qua tendit ad cubitū est grossius in extremitate sicut malleolus ⁊ habet ibi duas figuras: vna quidem superius est plana ac si fit per transuersum abscisuz ⁊ bene planatū: inferius autem hꝫ similem moduz nisi qd̄ est in illo plano fouea pua ⁊ ꝯcaua.

¶ De anatomia assebid. Cap. xix.

a **Assebid** ᵃ ex duobus ossibᵘ in longitudine ꝯiunctis ē cōpositū: ⁊ vocāt focilia. Superius vero ex eis quod ad pollicē tendit est subtilius et vocatur focile superiᵘ. Et inferius ex eis quod vadit ad auricularem est grossius: quoniam est deferens ⁊ vocatur focile inferius.
¶ Superioris ᵇ autem focilis iuuamentum est ꝙ per ipsum est motus assebid ad se torquenduz ⁊ resupinandū. Et in inferioris focilis iuuamentuz est vt per ipsum sit motus assebid ad constringendum ⁊ dilatanduz. ¶ Cuiusqꝫ ᶜ vero eorum medium atenuatum fuit: quoniam grossitudine nō indigent propter illud quod ex musculis grossis super ipsa iacet. Et ipsorum duo extrema ingrossata fuerunt propterea ꝙ super ipsa multa ligamentorum origo est eis necessaria: quia frequenter eis accidunt verbera ⁊ pcussiōes fortes cū motᵘ est iūcturaruz: ⁊ propterea ꝙ carne denudantur ⁊ musculis. ¶ Supius ᵈ vero focile est tortū q̄si veniat a pte domestica paululū tortuose ⁊ ad ptē siluestrē gibbosū fiat.

a **Assebid ⁊c̄.** ¶ In hoc capitulo agit primo princeps de numero nomine ⁊ differentia ossiū assebid abinuicem in loco ⁊ substantia. Secundo de iuuamentis vtriusqꝫ ossium assebid ibi [Superioris autem, focilis] Tertio de differentia inter partes ossium assebid medias ⁊ extremas ibi [Cuiusqꝫ vero] Quarto de differentia figurarum ossium assebid ibi [Superius vero]
a ¶ In prima parte que est presens textus dicit primo ꝙ assebid est compositum ex duobus ossibus inuicē ꝯiūctis ſm longitudinem: ⁊ hec duo ossa vocantur focilia. Secundo dicit ꝙ superius focile tendens versus pollicem est subtilius ⁊ vocat focile superius. Tertio dicit ꝙ inferius focile tendēs versus digitū auricularē est grossius supiori. Et cā huius est q: portat ⁊ sustinet focile superius. Nam deferens dꝫ esse grossius delato in rebus ordine ꝯuenienti dispositis ⁊ vocat focile inferius. ¶ Attende primo ꝙ seid ⁊ assebid ⁊ assetuz sūt noīa arabica idem significantia ſm partem ossosaz q̄ est a cubito vsqꝫ ad paruam manum. Et hec pars ossosa cōponit ex duobus ossibus que dicunt arundines q: sunt lenia ⁊ cōcaua admstar arundinum: ⁊ dicūtur focilia ꝓpter eoꝝ mediam vacuitatem ⁊ lenitatem ad silitudinem vaginaꝝ. Et dicunt ab Auerroy primo colliget. c. 4. cenad: ⁊ ibidē vocat assebid adiutoriuz. Et a. G. lib. de vti. pti. focile inferius vocat brachiuz appropriate: ⁊ supius kerkida ⁊ kerkidis. ¶ Attēde. 2. ꝙ due facte sunt arundines cuz nō sit nisi vnum adiutoriū: q: oportuit fortes ⁊ m̄ltos fieri motus p eas ⁊ iūcturas eoruz esse fortes firmas ne velociter dissolecent a vehemētibus motibus. Nō sufficiēte igit vna iūctura firma ⁊ forti tot ⁊ tātis motibᵘ plures facte sunt iuncture ⁊ ossa. ¶ Attēde. 3. ꝙ Gal. 2. de vti. pti. c. 12. scisitans propter quid brachium. i. focile maius subiacet minori reddit cām: q: brachium est longius ⁊ occupat plurimū articulationis cum adiutorio. Ait. n. ibi. Cur autem subiacet brachium quoniam est longius ea. s. kerkida vt plurimum articulationis que ad vlnam ipsum obtinet. Rationabile autem fuit verti breuius os supra longius. Quod igitur pn̄ceps hic ascribit grossiciei Gal. illic attribuit lōgitudini.
b ¶ Superioris aūt ⁊c̄.] ¶ In hac pte secunda dicit primo prin. ꝙ iuuamētū focilis supioris est motus assebid obliquus ad se torquendū. i. circūuoluēduz vel ꝓne mouenduz: ita ꝙ dorsum brachij fit supius ⁊ resupināduz: ita ꝙ ps iterior brachij fiat supior ⁊ exterior: īferior sicut cū qs tēdit brachiū ad recipiendum elemosinam. Scd̄o dicit ꝙ iuuamentum focilis inferioris est vt per ipsum fiat motus assebid ad ꝯstringendū. i. flectendū inerius brachiū ⁊ dilatāduz. i. extēdendū versus exterius. ¶ Sꝫ q̄ret hic aliqs cū ambo focilia sunt ossa de qbus medici dicūt ꝙ habent virtutes innatas tm̄ non motiuas volūtarie neqꝫ sensitiuas quo mō possunt iuuamenta eoꝝ esse ꝙ per ipsa sint motus assebid. Dic ꝙ non per ipsa ratione ipsorum: sed ratione musculorum ⁊ chordarum ipsis ⁊ suis iuncturis applicatorum.
c ¶ Cuiusqꝫ vero ⁊c̄.] ¶ In hac parte tertia dicit ṗmo pn. ꝙ ptes medie fociliū sunt tenues: q: non indigēt grossitie pp illud qd̄ iacet sup ipsa de musculis grossis. s. ne locus debitus ipsis musculis ossiū grossitie poccupet. Nā si simul grossa forent focilia cuz musculis eis suppositis sup excederēt brachia in grossitie ⁊ grauitate ⁊ pderent habilitatē ad motū q̄ maxīe indigēt. Scd̄o dicit ꝙ duo extrema fociliū. s. illud quod adiutorio iungit: ⁊ illud quod iungit parue manui fuerunt ingrossata pp tres cās. Prima est: q: oportuit ab extremitatibus eoꝝ multa ligamenta oriri quibus iuncture eoꝝ firme tenerentur a dislocationibus immunes. Scd̄a est vt fortius resistant verberibus ⁊ percussionibᵘ fortibus que frequenter eis accidunt eo ꝙ de more opponimus brachia ictibus ad saluandū alia membra ⁊ etiam ꝯtusionibus ⁊ cōfricationibus accidentibus iuncturis ex frequentia ⁊ fortitudine suorum motuuz: ⁊ id innuit pn. in his verbis. Cū motus est iuncturaꝝ. Tertia causa est q: extremitates dictoruz ossium sunt denudate a carne ⁊ musculis ne iuncturas aggrauent ⁊ motus impediant. Sed clarius prin. 14. animalium cap. 2. tres cās assignat ingrossationis extremitatum focilium dicens. Et extremitates erunt grosse qm̄ nascunt ex eis multa ligamenta: quoniam etiam confricantur ⁊ contunduntur multū in motu iuncturarum: ⁊ quia non est super illas caro vel musculus. Eiusdem sententie meminit Gal. 2. de vtili. parti. capi. 12. dicens. Cur autē vtrorūqꝫ partes quidem medie sunt subtiliores. Que vero ſm cubitum ⁊ ſm carpum idest rascetam grossiores. Quoniam oportebat hes quidem musculis prebere locnm: illas autem ingrossari in applantationibus idest applicationibus ad ossa proxima. ¶ Attende hic ꝙ extremitas focilis inferioris que est versus cubitum est grossior altera eius extremitate que est versus paruaz manuz ⁊ extremitas focilis superioris econtrario se habet. Iuxta illud Galieni. 2. de vtilitate particularum capi. 12. Cur autem ipsorum finium brachij quidem his qui ſm cubitum est grossior kerkedis autem his qui versus carpum idest rascetaz. Et causam huius assignans respondet statim dicens. Aut quoniam cōmunis quidem ambobus est que ad carpū articulatio: que vero ad cubitum duplex sed ea que brachij vtilior in omnibus actibus existit.
d ¶ Supius ⁊c̄.] ¶ In hac pte quarta dicit ṗmo ꝙ focile supius est tortuose figure q̄si veniat paululū tortuose a parte domestica. i. q̄si incipiat sua tortuositas a pte interiori ⁊ fiat gibbosuz ad ptem siluestrē. i. declinet sua tortuositas ⁊ terminetur in parte exteriori. Et vtilitas huius tortuositatis est bonitas preparationis ad motum torquendi. i. ad motum brachij circularez seu giratiuum.

Scd̄o

Secundo dicit ꝙ focile inferius est recte figure: q2 hoc est ei melius ad motus ↄstrictionis ⁊ dilatationis brachciorum exercendos qui per ipsuꝫ fiunt vt nuper dictum est. Idem scribit Ga. 2. de vti. pti. c. 12. dicens. Positio itaqꝫ ipsius scꝫ focilis supioris rõnabiliter facta est obliqua hꝫ ꝙ ⁊ ea que brachij. i. focilis inferioris recta. Scdꝫ nãꝫ. n. motuuꝫ vtriusqꝫ oportuit esse positionē vtriusqꝫ ossium. ¶ Et motus qdem coli. i. assehid qui ẽm extensionez ⁊ flexionez ẽm longitudinez eius fit. Qui vero versus pronuꝫ et supinum ad obliqua: ppea igitur obliqua est quidem kerkida mox ãte brachiũ: hoc. n. tẽsioni ⁊ flexioni illa vero conuersionibus q̃ ad obliq̃ famulaẽ. ¶ Attẽde tũ primo ꝙ prin. hic videtur dicere ꝙ tortuositas focilis supioris incipit in parte interiori ⁊ tendit ad exteriorez Et idem scribit 14. aĩalium. c. 2. dicens. Et focile supius ẽ quasi exiẽs a rectudine ⁊ incipit a domestico ⁊ vergit versus siluestre supra focilez inferiorem. Et huius iuuamentũ est vt faciat assetum moueri in gyruꝫ. Sꝫ Gal. c. nũc allegato asserit tortuositatem focilis supioris incipe in parte exteriori ⁊ terminari ad partez interiorem dicens. Positio qdem kerkidis qñ quidez obliqua est iam dictum est: duplici aũt exñte in oĩb⁹ obliqua positione. Aut. n. ab intra incipiens desinit extra aut econuerso incipit: desinit aũt intus alteram earuꝫ. s. secũdaꝫ in kerkida nã elegit. Et statiꝫ subiungit cãꝫ huius dicens. Cur aũt elegit nũc audies. Totius manus motuũ ad latera sicut dictũ est ante q̃ quidem versus supinũ ad pauciores actus: q vero versus pnuꝫ ad multo plures ⁊ necessariores sunt vtiles: propterea igiẽ ⁊ kerkidis positionez paratiorẽ ad obediendum motibus q ad pronũ nã creauit superiorem quidez finem eius versus extrinsecũ caput vlne ducens. Inferiorem qdem versus magnũ extendẽs digitũ. Econuerso aũt si se haberet facilius vtiqꝫ versus supinũ q̃ꝫ versus pronum moueretẽ: ẽm positionem veram. n. que nũc est prona figatur est interior cõtraria aũt que supina. Ad interius aũt pmptior ⁊ facilior est oĩbus que mouentur latior: sicut que ad extra difficilior: propterea igiẽ obliqua est kerkida ⁊ ita obliqua: hec Ga. Idem determinat scdo de iuuamentis membrorum. c. penultimo. ¶ Et circa h̃ attẽde scdo ꝙ Gal. hic per pnuꝫ intendit positionẽ brachij ad quã magis inclinatur: ⁊ est vt ps brachij exterior seu dorsalis ꝑgat sursum ⁊ interior deorsum. Et p supinum intendit ꝯriam positionem vt interius brachij sit sursuꝫ ⁊ dorsuꝫ eius deorsuꝫ. Et cũ dissideant in hac mã Gal. ⁊ Auicen. cum quo stabimus. Dic ꝙ in re non dissident: sed in modo sumendi principiũ tortuositatis focilis superioris: prin. enim capit ab extremitate ipsi⁹ que est versus pollicem. Et Gal. ab extremitate que est versus adiutorium.

Et iuuamentũ in hoc existit preparamẽti bonitas ad motũ torquendi. Sed focile inferius est rectũ: quoniam hoc ad ↄstringendũ ⁊ dilatãduꝫ melius existit.

¶ De anatomia iũcture cubiti. Ca. xx.

C[a]ubiti vero iunctura ex iũctura focilis inferioris ⁊ superioris focilis iunctura cum adiutorio componitur. ¶ Superius[b] quidem focile in sui extremitate vacuitatem ingeniose factam hꝫ quaꝫ buccella siluestris extremitatis adiutori ingreditur ⁊ ligatur cuꝫ ea. ¶ Ex ex ipsius[c] circuitu in vacuitate illa prouenit motus resupinus ⁊ torsionis. ¶ Inferius[d] autem focile duo habet additamenta inter que existit tenuitas que sigme grece littere similatur ⁊ ẽ ita S. Et huius quidem tenuitatis contorquetur superficies illa que est in ipsius concauitate vt bene sit factus eius introitus ĩ tenuitatez que est in extremo adiutorij qd̃ concauum existit: sed sue concauitatis figura gibbositati circuli similaẽ. Ex bona igitur ingressione subtilitatis que inter duo focilis inferioris additamenta consistit in illam inferiorem tenuitatem iunctura componitur cubiti. ¶ Cũqꝫ[e] tenuitas super tenuitatem ad posteriora mouetur ⁊ inferius extẽditur manus ⁊ cũ parietalis tenuitas eam refrenat a vacuitate buccellam tenente retinet eaꝫ ⁊ prohibꝫ a dilatatione superflua. Stãt igitur adiutorium ⁊ assebid ẽm rectitudinem. Cum vero vna duarum tenuitatum super alteram ad interiora ⁊ superius etiam moueẽ constringiẽ manus donec assebid tangat adiutoriũ a parte domestica ⁊ ab anterioribus. ¶ Et[f] duo qdez focilia superius siẽ iũgunẽ sicut res vna ⁊ accidit ĩ eis vacuitas ampla cõis cuius plurimũ in focili existit inferiori. Quod aũt supfluit ab hac vacuitate remanet gibbosum lenificatũ vt sit longinquũ a nocumentoruꝫ receptione. Et posterius qdez ex vacuitatte focilis inferioris oritur additamentũ quod ad lõgitudinem quãdam trabit. Et de huius totius iuuamento loq̃mur si deus voluerit.

¶ De anatomia iuncture cubiti. Capi. xx.

c **Cubiti ⁊c̃.** ¶ In hoc. ca. agit prin. prĩo de iũctura cubiti tota. Scdo de iũctura focilis supioris cũ adiutorio ibi [Supius qdez] Tertio de motib⁹ inde puenientibus ibi [Et ex ipsi⁹] Quarto de iũctura focilis ĩferioris cũ adiutorio: ibi [Inferi⁹ aũt] Quinto de motib⁹ inde puenĩetib⁹ ibi [Cũqꝫ tenuitas] Sexto de cõiunctiõe ⁊ figura extremitatum inferiorum duoꝝ focilium ibi [Et duo]

a ¶ Iu prima parte dicit ꝙ iunctura tota cubiti componitur ex iunctura focilis inferioris ⁊ focilis superioris cum adiutorio. s. cum extremitate ipsius inferiori. ¶ Attende ꝙ cubitus proprie dicitur explantatio ossosa orta ex posterioribus ⁊ inferioribus partibus superioris extremitatis focilis inferioris. Dicitur etiam cubitus locus vbi coniungitur assehid cum adiutorio scilicet in directo explantationis illius: ⁊ dicitur a cubo cubas: q2 homines solent anterius accumbere supra cubitos.

b ¶ Superius ⁊c̃.] ¶ In secunda dicit ꝙ focile superius habet concauitatem ingeniose factã in extremitate sua supiori. Et illã ↄcauitatẽ ingrediẽ buccella siluestris. i. exterior inferioris extremitatis adiutorij ⁊ alligaẽ cum ea.

c ¶ Et ex ipsius ⁊c̃. ¶ In tertia dicit ꝙ motus brachij resupinus ⁊ giratiu⁹ seu circularis prouenit ex circuitu. i. circulari motione ipsius buccelle adiutorij in vacuitate illa. i. concauitate focilis superioris.

d ¶ Inferius ⁊c̃.] ¶ In quarta dicit primo ꝙ inferius focile habet duo additamenta in extremitate sua superiori supple ⁊ inter illa duo additamẽta est tenuitas que est similis sigme littere grece que est. 18. littera alphabeti greci ⁊ est talis S. Secundo dicit ꝙ illa superficies huius tenuitatis que est in cõcauitate ipsius contorquetur vt bene fiat intrroitus istius tenuitatis in aliam tenuitatem exñtem in extremo adiutorij qd̃ est concauũ: sed figura sue concauitatis assimilaẽ gibbositati circuli. Tertio dicit ꝙ iũctura cubiti cõponiẽ ex bono ingressu tenuitatis existentis inter duo additamenta focilis inferioris ĩ tenuitatem inferiorem adiutorij que etiam est inter ipsius additamenta. ¶ Attende primo ꝙ prin. h̃ describit figuraꝫ extremitatis superioris focilis inferioris vt p eaꝫ notificeẽ iũctura cubiti ⁊ nõ scripsit eam. c. priori: vbi de focilibus agebatur: q2 rursus h̃ descriptio figure eius iteranda veniret. ¶ Attẽde. 2. ꝙ Gal. latius ⁊ pfectius tractat de extremitate superiori focilis inferioris scdo de vtili. pti. c. 12. Et primo dicit ꝙ in illa extremitate sunt due explantationes que sunt gibbose abintra ⁊ concaue abextra. Vna est ex pte eius posteriori ⁊ inferiori: ⁊ illa est maior. Alia est ex pte eius supiori ⁊ anteriori: ⁊ illa est minor. Et secundo dicit ꝙ conuersis adinuicẽ duab⁹ ↄcauitatibus illaꝝ explantationũ: resultat inde vna magna ↄcauitas siẽis lr̃e grece S. Et tertio dicit ꝙ medici cõiter vocant dictas duas explantationes coronas seu coronarias eo ꝙ circũferentiales sunt adinstar corone. Et quarto dicit ꝙ atheniẽses vocant explãtationẽ posteriorẽ dictaꝝ duaꝝ que est maior solaꝫ p se ↄsideratã olecranuꝫ. Sꝫ Hyp. vocat eaꝫ cubituꝫ. Habet aũt ita series verboꝝ Gal. Sunt itaqꝫ quedaꝫ pductiones ibi brachij bine gibbe qdez abintra: ↄcaue aũt ab extra: vna qdez ex posterioribus ⁊ inferioribus ptib⁹ eius q̃ vtiqꝫ est maior. Alia võ ex supioribus ⁊ anterioribus minor illa paꝝ. Cõuersis aũt adinuicẽ ↄcauitatibus q̃ sunt ĩ ipsis vna magna fit ↄcauitas ex ambabus assilata S lr̃e. Et exinde noĩat apophises has ambas cõiter qdem coronas ⁊ coronarias eo ꝙ circũferentiales sunt h̃ apponentes nomẽ. Seorsuꝫ aũt posteriorez qdez q̃ maior ẽ sicut añ diximus atheniẽses qdem olecranũ Hyp. aũt cubitum: hec Galienus.

e ¶ Cunqꝫ ⁊c̃.] ¶ In. 5. pte dicit pmo ꝙ cũ tenuitas supioris extremitatis focilis inferioris mouetur ad posteriora ⁊ inferi⁹ sup tenuitatez inferioris extremitatis adiutorij manus. i. brachiũ extendiẽ. Et cum tenuitas pietaẽ que est ĩ extremitate inferiori adiutorij refrenat tenuitatẽ focilẽ inferioris a vacuitate tenẽte buccellaꝫ: retinet eam ⁊ prohibet ne supflue dilatetur: adiutoriũ ergo ⁊ assehid tunc stant ẽm rectitudinez: ita ꝙ totuꝫ brachiuꝫ a spatula vsqꝫ ad puaꝫ manuꝫ est rectum sicut linea. Scdo dicit ꝙ qñ vna dictaꝝ duaꝝ tenuitatuꝫ mouetur supra alterã ad anteriora: ⁊ supius manus. i. brachiũ ↄstringiẽ quousqꝫ assehid tãgat adiutoriũ interius ⁊ anterius. ¶ Attẽde primo ꝙ Ga. 2. de vti. pti. c. 13. aliter q̃ꝫ prin. describit moduꝫ iuncture cubiti ⁊ motuũ inde puenientiuꝫ. Et primo imaginaẽ ꝙ iunctura cubiti fit p duas coronas explãtatas a focili inferiori subintrãtes ↄcauitatez rotundã lenez exñtez in extremitate adiutorij inter eius additamẽta: q̃ qdez ↄcauitas terminaẽ ad duas foueas seu cõcauitates q̃ vocanẽ ab Hyp. gradus vie seu limites ⁊ corone p̃dicte noiãnẽ a Ga. 2. de iuuamẽ. mẽ. mala granata. Scdo imaginaẽ. G. ꝙ hi gradus seu limites sunt termin⁹ pfecte extẽsionis ⁊ flexiõis brachij: ⁊ iõ facti sunt a nã tales: ⁊ ita magni ⁊ taẽr in extremitate adiutorij situati. Tertio imaginaẽ ꝙ qñ corona anterior est dux mot⁹ brachij: tũc inferius focile circũduciẽ circa ptez anteriorez ⁊ flectiẽ brachiuꝫ. Naꝫ motus focilis inferioris ad intra facit flexionem brachij. Quarto imaginaẽ ꝙ qñ posterior corona est dux motus brachij ⁊ ad ptem posteriorez circũduciẽ inferius focile tũc extendiẽ brachium intantum inq̃ꝫtuꝫ corone focilẽ inferioris feruntẽ iprohibite versus gibbositates adiutorij. Quinto ↄcludit ꝙ anterior corona flectit articulationez cubiti ⁊ posterior extendit. Sexto dicit ꝙ qñ corone puenientes ad gradus fuerint firmate in eis phibenẽ vltra procedere ⁊ h̃ est terminus motus vtriusqꝫ eaꝝ. Septimo dicit ꝙ si nõ essent hi gradus facti aut essent fci maiores aut minores q̃ꝫ nunc sũt man⁹ ipedireẽ in multis eius actib⁹. Octauo dicit ꝙ si hi gradus oĩno nõ essent extẽsio vtiqꝫ oĩs ⁊ flexio depiret. Nono dicit ꝙ si eẽnt minores q̃ꝫ sunt phibereẽ totalis extẽsio ⁊ flexio brachij inq̃ꝫtuꝫ citius decẽte gradus anticiparẽt obuiare coronis. Decio dicit ꝙ si eẽnt maiores q̃ꝫ nũc sunt reflectereẽ brachiuꝫ ad posteriora vltra finalẽ extensionẽ: ⁊ sic infirmabilis ⁊ laxa existẽs posterior corona brachij faciliter labereẽ ad gibbositatem adiutorij: ⁊ lederetur intm̃ robur actus inq̃ꝫtũ ⁊ illa ↄcideret. Undecio dic̃ ꝙ hñtib⁹ se g̃dibus vt nũc se hñt ĩ magnitudĩe certioranẽ extẽsio ⁊ flexio vt nihil supabũdet neqꝫ deficiat. Duodecimo dicit ꝙ figura dictoruꝫ graduuꝫ assimilatur coronis debentibus eos intrare. ¶ Attende secundo ꝙ sicut dicti gradus sunt decẽtissime constructi in extremitate adiutorij: sic corone in extremitate focilis inferioris. Iuxta illud Ga. c. nũc dicto. Quoniaꝫ aũt ⁊ corõe brachij omnes bene hñt ↄstructionez: hinc vtiqꝫ maxĩe bene disces si cogitaueris breuiorib⁹ eis aut longiorib⁹ factis aut obliquiorib⁹ aut rectiorib⁹ aut strictiorib⁹ aut ampliorib⁹ aut q̃litercũqꝫ aliter trãsformatis inq̃ꝫtũ erit necessariũ nocere actus toti⁹ manus.

f ¶ Et duo ⁊c̃.] ¶ In sexta parte dicit pmo prin. ꝙ duo focilia iũgunẽ simul superi⁹ sicut res vna. Et intellige hic per superi⁹ extremitates faciliũ cõiũctas rascete q̃ dici pñt pars superior faciliũ accipiendo supremũ toti⁹ magne manus in extremitatib⁹ digitorũ infimum in extremitate adiutorij iũcta spatule. Sic enim qdam capiũt eo ꝙ extremitas digitorum altius attingit q̃ꝫ q̃cũqꝫ altera brachij pars ⁊ extremitas adiutorij minus alte vel attendendo superius penes dignitatem. Dignior enim est alijs partib⁹ parua manus presertim digitorũ extremitas intemperantia complexionis in viuacitate sensus in subtilitate ⁊ multiplicitate motuũ propter qd̃ diciẽ organũ organorũ. Vel lege hic loco de superius inferius ⁊ attende superi⁹ in brachio penes apropinquationez ad trũcũ corporis vel ad caput. Ita enim scribit princeps. 14. animaliũ eius. c. 2. dicens. Et extremitates inferiores duoruꝫ faciliuꝫ coniunguntur quasi in vnũ ⁊ fit in eis quasi fouea magna. Scdo dicit ꝙ concauitas ampla euenit eis cõmunis in extremitate eoꝝ. s. cuius ↄcauitatis maior pars est in focili inferiori. Tertio dicit ꝙ illud qd̃ supfluit ab hac ↄcauitate remanet gibbosuꝫ lenificatũ i. pars faciẽ inferioris q̃ remanet nõ concauata est gibbosa lenis vt melius resistat nocumẽtis occurrẽtib⁹. Quarto dicit ꝙ additamentuꝫ q̃dam oriẽ posterius ex concauitate faciẽ inferioris qd̃ trahit ad longitudinẽ. Quinto dicit ꝙ loquetur de iuuamẽto hu⁹ totius. s. ↄpõnis debite extremitatuꝫ faciliũ iunctaruꝫ rascete ⁊ h̃ in capi. immediate sequenti vel huius totius additamẽti. s. cuius iuuamentum scribitur in fine sequentis capituli.

¶De anatomia rascete. Cap.xxi.

r **Ascete ⁊c.** ¶In hoc.c.tãgit primo prin.cãs cur ex multis ossibus rasceta ↄstat. Scđo modum iuncture ossium rascete adinuicem ibi[Et hec quidez] Tertio numeruz ordinẽ situz ⁊ latitudinẽ ossiuz rascete ibi[Rascete vero] Quarto modũ articulationũ rascete cuz arundinibus ⁊ motus ab eis prouenientes: ibi[Et aciei secũde]

a ¶In pma pte dicit ꝙ rasceta cõponit ex multis ossibus ꝓp duas cãs. Pria est vt si nocumentũ vni ossiuz eius cõtigerit non fiat cõe toti rascete. Secunda est vt plãta seu palma.s.interior ps manus cõcauari possit.i.fieri figure cõcaue cuz voluntas nobis affuerit continendi corpa rotũda vel liquida currẽa vel aliqua corpa minuta faciliter labilia sicut grana sinapis ãt papaueris. ¶Attende pmo ꝙ rasceta ẽ ps manus q̃ est a focilib⁹ vsq̃ ad pecten manus: ⁊ dr̃ a Gal.lib.de vti.pti.carpus a carpendo seu apprehendẽdo: q̃ manus est apprehensionis organũ sicut pes ambulationis. Juxta illud Gal.de vtili.pti.c.7. Pes qdem fuit organuz ambulatiuuz: manus aũt apprehensiuũ. ¶Attende scđo ꝙ non soluz multitudo ossium rascete iuuat ad ↄcauationem palme: sz ẽt carnosi margines eleuati ĩ circũferentia palme. ¶Attẽde.3.ꝙ lz h prin.partẽ manus interiorez vocet plantam: planta tñ proprie dr̃ ps pedũ iferior: sic palma ꝓprie est ps interior man⁹.

b ¶Et hec ⁊c.] ¶In.2 pte dicit p⁹ ꝙ hec ossa sũt ligata bene ⁊ firmiter adinicez iuncture sue.i.apud iuncturaz suã ne separent.i.elõgent a seinuicẽ ⁊ ne planta.i.palma retineat debilr illud quod colligit ⁊ qđ tz. Et sunt ita fortiter ligata ꝙ si cutis palme excoriaret ⁊ detegerent hec ossa inuenirent ↄtinua.i. apparent velut vnũ os ⁊ separatio eoꝝ esset longinqua a sensu idest neq̃ visus neq̃ tactus discerneret inter ea vt separata. Secundo dicit ꝙ cuz hoc ꝙ ossa rascete ex parte iuncture eorum sunt velut continua ligamentum stringit fortiter vnum eorum cum alio: sed cum tali moderamine ꝙ in eis est obedientia ad constrictionem paruam idest ad hoc vt paulo fortius stringantur: ab intra ⁊ dilatentur ab extra ex qua constrictione prouenit vt palma concauetur. Habet autem littera prin.14.aĩaliuz correspondens huic passui taliter. Et iste iuncture sunt firme bene vna cuz altera ne debilitet rasceta cũ comprehendit manus aliquid fortiter: ⁊ sic coniungunt in rasceta quasi essent vnuz. Sed est in eis quasi quedam obedientia ad cõcauationem palme. Et horum ossium armoniam ⁊ subtilez ac fortem coniunctionez meminit Gal.2.de vti. pti.c.6.dicens. Hox enim nulluz octo eoꝝ que fm carpum ossium alicui existens simile spẽ ⁊ magnitudine equale in tantam armoniam accedit compositionis vt difficile inuenibilis sit eorum numerus: nisi enim diligenter abraseris quidem colligationes: denudaueris autem membrauas cooperientes vnum tibi omnia videbuntur.

c ¶Rascete ⁊c.] ¶In tertia parte dicit primo ꝙ ossa rascete sunt septem ⁊ vnum non principale: sed velut superadditũ. Secũdo dicit ꝙ ossa septez radicalia seu principalia rascete sunt ordinata in duabus aciebus.i. in duabus rengis. Prima acies est versus arundines seu focilia ita ꝙ eis coniungitur. Et istius aciei sunt tm̃ tria ossa: quia oportuit vt hec acies esset plus subtilis idest minus extensa q̃z alia: propterea ꝙ est versus extremitatem arundinum que sunt stricte. Et alterius aciei sunt quattuor ossa: q̃ oportuit vt esset magis ampla eo ꝙ est versus partez pectinis que lata est. Tertio dicit ꝙ tria ossa prime aciei fuerũt ordinata.i.debito ordine situata ⁊ figurata. Nam eoꝝ capita.i.extremitates que sunt versus focilia sunt subtiliora ⁊ melius sil' collecta ⁊ magis ↄtinuata: ⁊ eoꝝ capita q̃ sunt versus scđam aciẽ sunt magis lata ⁊ minus collecta ⁊ ↄtinuata adinuicez. Et istius cã est q̃ supior huius aciei extremitas copulat extremitati inferiori feciliũ que stricta est: ⁊ ẽt motus fortiores ⁊ plures fiũt p iuncturaz ipsius ⁊ altera eius extremitas copulat extremitati scđe aciei que est lata ⁊ debiliores ⁊ pauciores motus fiũt p iũcturam eius. Juxta illud Ga.2.de vti.pti.c.8. Hec.n.velut vnuz oportuit fieri debẽtia vt vnũ articulari quidez apud brachiũ: moueri aũt multis ⁊ violentis motibus. Omnes.n.fortes actus manus eius q fm carpũ.i.rascetaz articuli sunt motus: illa vero nõ vt vnũ erat necessariuz ossibus approximare metacarpij.i.pectinis cũ distent abinuicẽ ⁊ ẽt nullo vehementi motu debeãt moueri: ⁊ ad vix patiendũ mlto vtilius erat eis laxe componi. Magis enim ita exoluũt violentiam eoꝛuz que incidunt: hec Gal. Quarto dicit ꝙ octauũ os rascete nõ est positũ in aliq̃ duarum acierum rascete: sz fuit creatuz ad defendendũ neruum q est in palma.

d ¶Et aciei ⁊c.] ¶In quarta pte dicit primo ꝙ extremitas scđe aciei versus focilia existens fit ex coniũctione capitum ossium eius. Et hec extremitas que est quodãmodo gibbosa ingreditur concauitatem existentem in extremitate duorum focilium que nominata est ⁊ descripta in vltima parte precedentis capituli. Secundo dicit: fit ergo inde iunctura dilatationis ⁊ constrictionis idest ex ingressu extremitatis secunde aciei in concauitatem focilium fit iunctura seu articulus fm quem rasceta dilatatur ⁊ constringitur. Et intellige p dilatationẽ rascete motũ eius ad exteriora ⁊ p ↄstrictionem motum eius ad interiora. Et attẽde ꝙ hic vocat aciẽ trium ossium focilibus iunctam seccundam quasi supremum in magna manu sit extremitas digitoꝝ nõ ps adiutorij iũcta spatule. Et Gal. primo ⁊ secũdo libris de vtilitate parti.inde forte motus primo determinat de digitis: deĩde de pectine: post de rasceta: ↄseq̃nter de focilib⁹: demũ de adiutorio. Tertio dicit ꝙ additamentũ predictũ scilicet quod dicebat oriri ex vacuitate focilis inferioris in fine capituli precedentis intrat concauitatez ossiũ rascete constituendo iũcturaz aliaz a predicta fm quam rasceta mouet motibus contorsionis scilicet ad latera ⁊ resupinationis scilicet vt dorsũ manus ꝟgat deorsuz: ⁊ pars eius interior sursum: motus vero contrarius huic pronus solet appellari: ⁊ fit per hãc iuncturã. Ex his appz ꝙ duo sũt iũcture rascete cũ assebid ⁊ quattor motus fm illas scilicet extẽsio cõtractio: incuruatio super faciez manus ⁊ incuruatio sup dorsũ eius. Juxta illud G.2.d vti.pti.c.9. Duplex est articulatio fz carpũ. Altera qdẽ supimplãtationũ ingrediẽtiũ in ipo carpi sine ad ↄcauitate q̃ ẽ iter kerkidaz.i.focile minus ⁊ brachiũ.i.focile mai⁹. Alia aũt ossis circũphẽdẽtis paruã explantionẽ brachij. Hec qdem igit gratia versionũ manus ad pronũ ⁊ supinũ facta est: propter aliã vero magnã extenditur ⁊ flectitur qui fz carpũ articulus hec Gal. ¶Attende pmo ꝙ pp corroborationẽ iuncturarũ rascete cũ assebid gibbositates facte sunt in etremitatib⁹ feciliuz ⁊ ad custodiaz chordarũ mouẽtiuz digitos inceddentiũ p cõcauitatez que est inter illas gibbositates. Juxta illud Ga.2.de vti.parti.c.9. Propter hec itaq̃ gibbositates facte sunt finiũ brachijs kerkidis: vtit aũt eis ⁊ ad aliud quid benignũ: sicut assueuit eo qđ propter aliud factũ est couti multotiẽs ad alia. Capita eniz tenontũ mouentiũ digitos ad intermediaz harũ eminentiarũ ↄcauitatez deposuit custodiaz tutam: queadmõz muri aut turris hanc eis faciens. ¶Attende secũdo ꝙ octauũ os rascete locatũ est in parte domestica brachij per modũ sepis ad defendenduz oĩa q̃ ibi sunt: ⁊ specialiter neruũ qui disseminat in interiori parte palme. Juxta illđ G.2.de iuuamẽ.mem.c.i. Os octauũ rascete veniẽs est ad ptez domesticã brachij ad custodiẽdũ oĩa q̃ sunt in isto loco: ⁊ maxie neruũ veniẽtẽ a cerebro ad domesticũ palme. ¶Attẽde.3.ꝙ q̃ septez rascete ossa sunt decentesime situata in duabus aciebus ⁊ nõ remãsit ibidẽ locus idoneus ad collocationem huius octaui ossis nã multa mirabilia circa ipz opata est. Juxta illđ Gal. ca.nũc allegato. Et cũ ordo ossiũ rascete oĩuz sit in fine bone formatiõis: nec remansit huic ossi locus apt⁹ in quo poneret: fecit in eo creator multa mirabilia Et hec mirabilia ↄsistũt in eius plasmatiõe ⁊ alligatõe decenti quas Ga ilico subiũgit dicẽs. Qm̃ gracilitauit extremuz eius inferius.s.ꝟsus focile inferius ⁊ acuit ipz: deinde posuit ipsuz erectũ fz ꝙ indigebat erectione. Et posuit in eo qđ eleuabat ex eo duas cartilagĩes vt sit plicatio pticule pollis ĩ rasceta: qm̃ nõ est possibile vt rasceta contrahatur. Et q̃ paruũ est spaciũ in quo est extremitas istius ossis cartilaginosi necessarium fuit vt erectio eius non esset firma ⁊ vt sit velocis obliquationis ad omnes partes. Quare fuit ligatum cum ossibus que sunt in circuitu ipsius telis fortibus ⁊ attrahentibus ipsum attractione equali circumquaq̃ ⁊ vt non obliquet ipsum magna chorda mouens rascetam que ↄtinuat cũ extremitate istius ossis ⁊ trahit ipsuz sibi fuit posita idcirco alia chorda pueniens ad mediuz palme ⁊ extẽdens illud os ⁊ attrahẽs ipsuz ⁊ resistẽs alij magne pme chorde: hec Gal. ¶Attẽde.4.ꝙ vltra.7.ossa rascete ordinata in duab⁹ acieb⁹ ⁊ octauũ de q̃ statim pmo habitus ẽ: est aliđ os puuz qđ põt nonũ inter ossa rasete numerari: ⁊ istud os est applicatuz ĩ pte ꝟsus policez cũ osse p⁹ ossiuz rascete ⁊ cũ ßo osse seq̃nte ipz ex alia acie. Et cũ h ossiusculo ligat pmuz os pollicis ligamẽtis fortib⁹ vt ↄtinuet cuz h osse vnũ duoꝝ capitũ chorde mouẽtis rascetaz ⁊ pollicẽ. Juxta illud Ga.c.nũc allegato. Et ẽt creauit aliud os puuz molle. Et fuit applicatũ cuz osse p⁹ ossiuz rascete: ⁊ cũ ßo osse seq̃nte ipm ex alia acie. Et fuit ligatuz cũ eo primuz crulemum pollicis ligamẽtis fortibus vt ↄtinuet cum h osse vnũ duoꝝ capitũ chorđ quã diximus q̃ mouet pollicẽ ⁊ rascetam. Et illud os applicatũ cum istis duobus ossib⁹ bñ põt noiari nonũ in ossib⁹ rascete ab hoie: hec.G.ibi. Et ipemet de eodẽ osse loquens.2.de vtili.parti.capi.11.ait. Nonũ aliquis hoc poterit fz carpuz numerare os. Sed nõ est numeratũ ab anatomicis sicut nec aliqđ sisamoidorum.i.sisaminoꝝ vocatoꝝ que multis eoꝝ q fm manus ⁊ pedes articulorũ natura ex opposito circũapponit infallacie gratia.

¶De anatomia rascete. Cap.xxi.

r **Asceta[a] ex multis** componit ossibus ne nocumẽtum si acciderit cõmune fiat: ⁊ vt per ipsam planta concauari possit cuz corpora rotunda cõtinendi voluntas affuerit ⁊ cum liquida currentia retinere voluerimus. ¶Et hec[b] quidem ossa iũcture sue firmiter ⁊ bene adinuicez sunt ligata ne separentur ⁊ plãta debiliter illud retineat quod colligit ⁊ quod tenet ita vt si cutis plante excoriaret inuenirẽtur hec ossa continua quoꝝ separatio a sensu sit longinqua. Et cuz hoc ligamẽtum firmiter stringit vnum cuz vno: sed in eis existit obedientia ad paruam constrictionem ex qua prouenit vt interius plante cõcauetur. ¶Rascete[c] vero ossa sunt septem ⁊ vnum additum. Et septem radicalia in duabus consistũt aciebus. Una acies est ad partem assebid: cuius ossa sunt tria: quoniaz propterea ꝙ ẽ ad partem assebid oportuit vt esset plus subtilis. Et alerius aciei ossa sunt quatuor quoniam est ad partem pectinis ⁊ digitorum: vnde ꝓpter hoc oportuit vt esset magis ampla. Et tria quidẽ ossa ordinata fuereunt. Eorum vero capita que sunt ad partez assebid sunt subtiliora: ⁊ melius adinuicem collecta ⁊ plus continuata. Et eorum capita que sunt ad partem aciei alterius sunt latiora ⁊ minus bene collecta ⁊ continuata. Octauũ vero os non consistit in duab⁹ rascete aciebus: sed fuit creatũ ad defendendum neruũ qui est in planta. ¶Et aciei[d] secũde fit extremitas ex coniũctione capitum ossium eius ⁊ ingreditur vacuitatem quaz nominauimus que est in extremitate duorum focilium. Fit ergo inde iunctura dilatationis ⁊ constrictionis. Additamẽtũ vero predictũ quod ẽ in focili inferiori vacuitatez ossiuz rascete ingreditur ⁊ fit inde torsionis ⁊ resupinationis iunctura.

¶De anatomia pectis plãte. Ca.xxij.

o **Ssa[a] pectinis plã**te sunt quattuor ꝓpea ꝙ cũ q̃ttuor ↄtinuant digitis. Et sunt ↄiuncta a pte que est ad rascetã: iõ vt cũ ossibus q̃ sunt sicut ↄuexa ⁊ ↄiũcta bene ↄtinuent que in pte digitorum parũper dilatantur: vt cum ossibus que sunt distincta ⁊ separata bene continuentur.

Capitulum.xxij.

¶De anatomia pectinis plante.

o **Ssa ⁊c.** ¶In hoc ca.agit primo pn.de numero mõ coniũctionis ad inuicem ⁊ figura ossiũ pectinis. Secundo de iunctura rascete cum pectine ibi['Rascete vero.]

a ¶In prima parte dicit pmo ꝙ ossa pectinis plante.i.palme sunt 4.iõ ꝙ cõtinuant cum quattuor digitis: ita ꝙ cuilibet digitoꝛuz dẽpto pollice corrñdet ⁊ colligat vnũ ossiũ pectinis. Scđo dicit ꝙ ossa pectinis sunt ↄiũcta.i.bñ adinuicez ⁊ fortiter cõstricta in extremitate sua q̃ est ꝟsus rascetã: ⁊ iõ vt bene ↄtinnent cũ ossibus q̃ sunt sicut cõuexa ⁊ ↄiũcta.s.cũ ossib⁹ scđe aciei rascete que lz nõ sint adeo ↄstricta velut ossa pme aciei sunt tñ sicut cõuexa. Sz

ossa

ossa pectis i extremitate sua q̃ est v̾sus digitos sunt dilatata paru̅per vt bene continuent̃ cuz ossibus q̃ sunt distincta ꝛ separata.s.cuz.4.primis digitoꝝ ossibus. Tertio dicit ꝙ ossa pectinis fuerũt curuata ad interiora pp illud qd̓ iaz sciuisti.s.vt palma possit interius ꝯcauari ad cõtinenduz ligda ꝛ vt sit aptior ad apprehendendũ. ¶ Attende h̾ primo ꝙ pecten manus est ps ossosa ꝯstãs ex.4.ossibus locata inter rascetã ꝛ digitos. Et dr̃ pecten a silitudine cũ pectine quo caput pectitur: qꝛ videt̃ quasi dentatũ in extremitate sua versus digitos. Et dicit̃ a Gal.lib.de vtili.pti. metacarpiũ a meta qd̓ est trãs ꝛ carpus qd̓ est rasceta quasi pars manus existens vltra rascetã. ¶ Attende scd̓o ꝙ quattuor ossa pectis sunt i vna acie ordinata sicut ossa rascete in duab⁹: ita ꝙ inter focilia ꝛ digitos sunt tres ossiũ acies. Juxta illud.G.2.de vti.parti.c.8. Tribus igit̃ existentib⁹ ordinibus in itermedio brachij ꝛ scissionis digitorũ qui quidẽ est versus brachiũ primus ex tribus ossibus: qui vero ꝯsequenter ex q̃ttuor qui aũt huic articulat̃ ex gnqꝫ tertius est q̃ruz vnuz qdez est magni digiti: alia vero 4.metacarpij.

b ¶ Jn.2.pte dicit ꝙ iunctura seu articulatio rascete cũ pectine componitur idest ordinat̃ per concauitates existentes in extremitatibus ossiũ rascete quas subintrãt buccelle seu gibbositates ossium pectinis pri⁹ inuestite cartilaginib⁹.

¶ De anatomia digitorum. Capi.xxiij.

d **Jgiti rc.** ¶ Jn hoc.ca.agit primo prin.de officio ossiuz digitoꝝ ꝛ causis quare nec carnei fuerunt absqꝫ osse nec ex osse vnico. Secũdo de causa quare ex tribus ꝛ non plurib⁹ neqꝫ paucioribus ossibus digiti facti sunt: ibi [Et ipsis] Tertio de magnitudine figura ꝛ soliditate ossiũ digitoꝝ: ibi [Ipsi vero] Quarto de cã quare in cõiunctionibus digitoꝝ lateralibus adinuicez nõ est gibbositas neqꝫ ꝯcauitas ꝛ pollex ꝛ auricularis habuerunt gibbositatez in parte in qua nõ est digitus ibi [Inter vnũ] Quinto de cã quare ps intrinseca digitoꝝ carnosa est ꝛ extrĩseca nõ ibi [Et intrinseca] Sexto de cõparatione oĩum digitoꝝ adinuicez preter pollicẽ in longitudine ibi [Et medius] Septimo de officio pollicis ꝛ cã situs eius ibi [Pollex vero] Octauo de mõ ꝯiunctionis ossiuz digitoꝝ adinuicem ibi [Oĩa aũt digitoꝝ]

a ¶ Jn prima pte dicit primo ꝙ digiti sunt instr̃a q̃ iuuãt ad colligendũ res. Et dicunt̃ digiti a denario numero q prop̾e digitus dr̃: qꝛ cõiter sunt decez in hoĩbus tam in manibus q̃z in pedib⁹.s.in qualibꝫ manu gnqꝫ: quoꝝ prim⁹ dr̃ pollex: qꝛ pollet inter alios grossicie robore ꝛ vtilitate. Scd̓s index: qꝛ cuz eo monstrare solemus qd̓ intendimus. Tertius medius a loco. Quartus medic⁹ qꝛ cũ eo solemus mũdare oculos ꝛ eis ĩponere coliria. Dicit̃ ẽt annularis: qꝛ annuli in ipso deferri solẽt. Quintus auricularis qꝛ cũ eo solem⁹ scalpere aures ꝛ purgare. Dicit̃ ẽt minim⁹: qꝛ ceteris minor est. Scd̓o dicit ꝙ digiti non fuerunt creati carnei sine ossib⁹: q̃uis cũ h̾.s.cuz carne absqꝫ osse moueri possent potẽtia debili sicut mouent̃ multi vermiũ ꝛ pisciuz carentiũ ossibus. Et hoc iõ ne operationes eoꝝ essent debiles ꝛ magis debiles q̃z hoĩs trementis. Eiusdez snĩe meminit Ga.p̾mo de vti.pti.c.12.dicẽs. Ossiuz vero genus i digitis: qm̃ gr̃a eius qd̓ est melius factũ est. Ex his vtiqꝫ disces moueri qdẽ multiformiter inest eis ꝛ signa ossib⁹ sicut polipodib⁹: sꝫ firmitatez in actib⁹ nũq̃z haberemus carẽtes sustẽtatiua ꝛ dura pticula. Sꝫ qm̃ ad multos actuũ vtilis est digitis interest cogitando intẽdere: qm̃ nequaq̃z melius tremẽtibus agere mus scribẽtes vel incidẽtes aut tale qd agẽtes sine ossibus. Qd̓.n.illis pp passionez hoc sp nobis esset a nã agitatis ꝛ q̃si flexis digitis pre mollitie. Tertio dicit ꝙ digiti ẽt nõ fuerũt creati ex vnico osse ne opationes eoꝝ eẽnt difficiles ꝛ impedite sicut sunt in patiẽtib⁹ cuzez.i.tetanũ. Idez cõmemorat.G.dicto.c. dicẽs. Admiranduꝫ est aũt h̾ ꝛ de arte nature ad oẽs qdez actus idoneos p̾parante digitos. Sine ossibus.n.si fuissent facti digiti solos illos actus oparent̃ bene in qb⁹ titubant̃ indigem⁹ plicare eos circa cõprehensibile. Si aũt vnuz os haberent in illis solis recte famularent̃ in qbus eis extensis indigeremus.

b ¶ Et ipsis rc.] ¶ Jn hac.2.pte dic̃ p̾n.ꝙ tria ossa suffecerũt cuiqꝫ digitoꝝ qꝛ si plura tribus haberẽt augeret̃ numerus motuũ suoꝝ sꝫ firmitudo vehemens necessaria in tenẽdo aliqd fortiter diminueret̃. Et si haberent pauciora tribus puta duo: firmitudo eoꝝ in tenẽdo aliqd esset maior: sꝫ pauciores opportuno mot⁹ haberẽt. Et nos magis indigem⁹ motib⁹ diuersis q̃z excellẽtia firmitatis in retinẽdo trãseuntis terminũ.i.cõez mẽsuraz. ¶ Attẽde h̾ ꝙ lꝫ digitis ex tribus ossib⁹ ꝯstitutis nõ insint tot modi motus: sic̃ si ex plurib⁹ ꝯstituerent̃: ad opationez tñ oẽm hoĩ necessariaz p̾pte figurari p̾nt. Juxta illud Ga.2.de vti.pti.c.12. Qꝛ vero neqꝫ sine ossib⁹ neqꝫ ex vno: sꝫ ex tribus vnusq̾sqꝫ factus est sꝫ articulũ adinuicẽ copulatis: ppea ad oẽm opationez p̾pte figurant̃: plicatis.n.oĩbus articulis ita opamur eis sicut si absqꝫ ossibus facti essent: extẽsis aũt oĩbus sicut ex vno osse solo: multotiẽs aũt neqꝫ oĩbus extensis neqꝫ oĩb⁹ curuatis indigẽtes. Multotiẽs qdez p̾muz solũ vel scd̓m vel tertiuz articulũ: aliqñ aũt ꝛ p̾muz sil̾ ꝛ scd̓m vel scd̓m simul ꝛ tertiũ vel primũ simul ꝛ tertiuz extẽdentes aut flectẽtes: sex dr̃ias figuraꝝ opamur: Hec Ga. Ex qbus appꝫ ꝙ due sunt sp̃es extreme motus digitoꝝ nõ diuisibiles ĩ alias.s.flexio totalis ꝛ extẽsio totalis ad q̃s ꝯcurrunt iuncture oẽs digitoꝝ: ꝛ sex medie iam dicte ad q̃s ꝯcurrit vna iunctura vel plures: nõ tñ oẽs ꝛ h̾e diuersificant̃ in magis ꝛ minus extendi aut ꝯhi diuersitatibus innumerabilibus.

¶ De anatomia digitoꝝ. Capi.xxiij.

Jgiti[a] sunt instrumenta que ad colligenduz res iuuant. Et ipsi qiudez non fuerunt creati carnei ab ossibus vacui: etsi cum hoc diuersis motibus possent moueri: quẽadmõz multi vermiũ ꝛ piscium potẽtia debili: ꝛ hoc iõ ne eoꝝ opatiões forent debiles ac etiã debiliores q̃z trementis. Neqꝫ etiaz ex vno creati fuerũt osse ne eoruz operationes forent difficiles quẽadmodum accidit patientibus cuzez. ¶ Et ipsis[b] quidem tria suffecerunt ossa: qm̃ si in eorũ numero adderetur in augmento numeri motuũ ipsorum iuuaret: sed debilitas proculdubio in tenendo illud quod ipsos superflua firmitudine oportet tenere proueniret. Quod si ex paucioribus q̃z tribus creati fuissent: quẽadmodũ si creati fuissent ex duobus ossibus esset firmitudo maior: sed motus minuerẽtur ab eo quod sufficit. Et nos quidez plus indigemus

motibus diuersis q̃z augmento firmitudinis terminuz transeuntis. ¶ Ipsi[c] vero creati fuerũt ex ossibus quorũ bases sunt latiores ꝛ ipsorum capita sunt magis tenuia. Et que ex eis sunt inferiora sunt maiora s̾m ordinẽ: ita vt que in eis sũt subtiliora sint extremitates anemil. Et hoc quidez est propter decorationẽ comparationis que inter portantez existit ꝛ portatum. Ipsorũ autez ossa create fuerunt rotunda timore nocumentorum. Et facta fuerunt dura non habentia concauitatem neqꝫ medullã vt essent fortiora ad figendum in motibus ꝛ ad constringenduz ad attrahenduz. Et fuerunt creata interi⁹ curua: ꝛ exterius gibbosa: propterea vt illud quod tenẽt melius retineant ꝛ melius fricẽt: ꝛ melius premant illud quod fricant ꝛ premunt. ¶ Inter[d] vnuz quoqꝫ ꝛ aliud non fuit posita cõcauitas neqꝫ gibbositas vt bene q̃si res vna cõtinuentur cũ necessitas fuerit vt ex eis iuuamẽtũ vnius ossis habeatur. Eoruz vero extremi sicut pollex ꝛ auricularis gibbosiatẽ ad ptẽ in q̃ nõ est digitus hñt: vt sit eoꝝ sũma cũ applicant̃ sil̾ figure rotũde que a nocumẽtis tuet̃. ¶ Et intrinseca[e] ipsoꝝ ps posita fuit carnosa vt sustentet eos: ꝛ vt cedãt sibi obuiãtib⁹ cũ ea strinxerint. A foris vero nõ tal̾r facti fuerunt ne grauarent ꝛ vt pugnũ esset arma dolorez faciens.

c ¶ Ipsi vero rc.] ¶ Jn hac pte tertia dicit primo p̾n.cõpararans ptes ossiũ digitoꝝ adinuicez ꝙ digiti fuerunt creati ex ossibus: quoꝝ bases sunt latiores ꝛ capita graciliora. Et itelli ge per bases extremitates eoꝝ que sunt versus pectẽ Et p capita alias extremitates que sunt versus vngues. Et vtilitas huius est digitoꝝ decor ꝛ obseruantia debiti ordinis in continua graciliatiõe. Scd̓o dicit cõparãs ossa digitoruz integra ad seiuicez ꝙ ossa digitoꝝ inferiora sunt maiora supioribus s̾m ordinẽ tal̾r ꝙ supiora ex eis sunt extreme partes anemil.i. ossiuz subtiliuz ꝛ minutoꝝ que sunt in extremitatib⁹ digitoꝝ. Et hoc est pp decorationẽ cõparationis.i. decoꝝ ordinẽ relationis ossuli portantis ad ossulum portatuz. Juxta illud Gal. primo de vti.pti.ca.14. Jn magnitudine vero qm̃ grãdẽ oꝫ id qd̓ p̾locatũ ẽ supare id qd̓ est post ipꝫ manifestũ est oĩbus. Aliud.n.vehit aliud vehit̃: maius aũt opꝫ esse qd̓ portat̾ eo qd̓ portat̃. At vero ꝛ qm̃ i valde paruũ ꝛ circũferentiale oportebat desinere digitoꝝ sũmitates antea dictũ est: fieri aũt hoc ipoẽ erat al̾r q̃z paulatim minorata magnitudine ossium ꝛ pp hoc minus oꝫ esse semp sꝫ primo. Tertio dicit ꝙ ossa digitoꝝ rotunda fuerũt facta vt minus lederent̃ ab extrinsecis occurrentibus. Juxta illud Gal. nunc dicto ca. Cur aũt ꝛ circũferentiales sunt ꝛ vix patiant̃ causam dõm. Oĩum enim figura hec est vix passibilis seu nullaz habens eminentiaz ab approximantibus extrorsum frangi potentem. Quarto dicit ꝙ ossa digitoꝝ facta fuerunt dura sine cõcauitate sensibili intrinseca ꝛ sine medulla vt essent fortiora in suis motibus ad figendum ꝛ constringenduz ꝛ attrahendũ aliquid. Idez tangit Ga. assignans alterã cãz primo de vti.pti.ca.15.querens. Propter quid aũt dura ꝛ spissa sine medulla sunt ossa digitoꝝ: ꝛ respondet dicens. Aut qꝛ nuda sunt omniphariaꝫ: ꝛ ppea facile passibilia. Eis autez que ob indigentiaz eoꝝ que ab exta cooperimentoruz sunt facile passibilia vna sola restauratio est maxima proprie cõstructionis vix passibilitas. Quinto dicit ꝙ ossa digitoꝝ facta fuerunt interius curua ꝛ exterius gibbosa vt melius retineant illud qd̓ tenent ꝛ melius fricent ꝛ premant id quod fricant ꝛ premunt. Et ad istud propositũ querit Gal. primo de vti.parti.c.14. Cur aũt vnũquodqꝫ extrorsuz quidez conuexuz ab intra vero vel ex lateribus nõ certitudinaliter. Et respondet dicens. Aut ꝛ hoc gr̃a melioris eis.n.que abintra sunt eoꝝ partibus digiti ꝛ contrectant ꝛ terunt ꝛ accipiunt omnia deterius autez fieret conuexis eis factis ossibus. Eis vero que sunt abextra nihil horum erat opus neqꝫ alium aliquem actum agentes vix patientes certitudinaliter constructe sunt.

d ¶ Inter vnum quoqꝫ rc.] ¶ Jn hac quarta pte dicit primo prin.ꝙ inter vnuz digituz ꝛ alium vel inter ossa vnius digiti ꝛ ossa alterius sibi proximi nõ fuit posita cõcauitas neqꝫ gibbositas aliqua: imo fuerunt eoruz latera plana vt bene continuent̃ inuicez quasi vna res cuz necessitas fuerit vt ex eis iuuamentuz vnius ossis habeat̃: idest vt digiti sic stringantur simul ꝙ nulla vacuitas appareat inter eos: sed sint couniti quasi essent ex vno solo osse. Secũdo dicit ꝙ extremi digiti.s.pollex ꝛ aricularis habent gibbositatez ab illo latere cui non correspondet alius digitus vt summa idest recollectio oĩum digitoꝝ simul applicatoꝝ sit rotunde figure que figura plus alijs defendit ab occurrẽtibus nocumentis. Hec eadez in s̾ba Ga. scribit primo de vti. pti.c.14.dicens. Jn lateribus aũt habebant qdez hoc.s.vt vix paterent̃ seinuicem custodientes. Egebant aũt vt quãdo colligunt̃ nullaz relinquerent regionez vacuam. Propterea igitur non oportuit eos curuos fieri: fides autem sufficẽs eius qd̓ dictũ est: est id quod est magni digiti ꝛ parui. Illi.n.s̾m superiorem p̾iferiam que est versus latera digitoꝝ curui rectitudinal̾r facti sunt: neqꝫ.n.custodiunt̃ hinc ab aliquo neqꝫ cõueniunt alij digito: hec Galienus.

e ¶ Et intrinseca rc.] ¶ Jn hac pte.5.dicit primo prin.ꝙ pars interior digitorũ facta est carnosa pp duo. Primo vt sustentet digitos.i. vt sit velut molle stratum alijs digitoꝝ ptibus. Secũdo vt digiti p suaz intrinsecaz carnositatẽ suauiter cedant his que fortiter perstringunt. Secundo dicit ꝙ digiti nõ fuerunt facti carnosi ab extra pp duo. Primuz est ne fierent inde grauiores. Secundum est vt pugnũ esset q̃nqꝫ homini velut arma.i.sicut malleus dolorem inferens pcusso cum eo. Tertio dicit ꝙ plus carnis positum est in anemil.i. ossibus subtilibus que sunt in extremitate digitoꝝ vꝫ in summitate ipsorũ vt bene applicent̃: quasi ꝯiuncta apud concursuz.i.se melius constringant quãdo cum pollice concurrunt ad colligenduz vel retinendum aliquid subtile.

Uerūtamē in anemil plus carnis poſitum fuit vt bene apud concurſuꝫ quaſi coniuncta applicentur. ¶ Et[f] medius quidem ex longioribus factus fuit iuncturis. Et poſtea annularis: deinde index. Et poſtea aricularis. Ideo vt ipſorum extremitates apud comprehenſionem equentur ⁊ non remaneat aptio: ⁊ cum hoc vt digiti ⁊ planta ſuper rotundum concauentur cum colligitur.

¶ Pollex[g] vero omnium digitoruꝫ iuſticia exiſtit qui ſi non in ſuo poneretur loco eius iuuamētum deſtrueret̃. Si.n. intus in planta poneretur plurimū operationum quas per plantam habemus deſtrueretur nobis. Et ſi ad partem poneretur auricularis: vna manus ad aliā ad tenēdum illud in quo iunguntur nō perueniret. Et hoc quidem remotius exiſtit: quoniam ſi retro poneretur ⁊ pectini pollex non alligaretur: longitudo inter ipſum ⁊ alios digitos non coanguſtaret̃. Cum ergo alij quattuor digiti rem aliquam ab vna parte comprehenderent ⁊ pollex ab alia parte adiuuaret: poſſibile eſſet vt planta rem magnā comprehenderet: ⁊ pollex ab alia parte eſſet: ſicut applicās illud quod planta conſtringit ⁊ tenet ⁊ auricularis: ⁊ annularis ſicut coopertoriū poſterius.

Uel refer hoc participiuꝫ coniuncta ad tangibilia vt ſit ſenſus ꝙ tangibilia quaſi cōiuncta bene applicentur digitis apud concurſuꝫ.i.duꝫ obuiant digitis. De duobus primis horum dicit. G. primo de vti. parti. c. 13. Ad hec etiam natura ingeniata eſt carnis generationē quaꝫ exterioribus qdeꝫ ptibus oſſiuꝫ ſupernutrire non egebat: ſupfluuꝫ.n.ita onus eſſet. Intrinſecis vero omnibꝰ ſubnutriuit vt quando aliquid debet apprehendere circulariter mollis ſꝫ cōſiſtentiam exiſtens ⁊ ſuauiter cedens eis que approximant corrigat oſſiuꝫ crāredinem.i. implicabilē duriciem. Eſt enim cranrum contrariuꝫ viſcoſo. ¶ Attende tamen primo ꝙ in partibus interioribus digitorū in directo iuncturarum non eſt caro multiplicata: ſed in intermedijs earum. Primo quia articuli non indigebant vt oſſa cū ſint plicabiles: ⁊ cedere poſſit duris occurentibus. Secundo quia caro illic multiplicata motuꝫ impediret tam ſua grauitate q̄ꝫ replēdo iuncturas. Juxta illud Gal. capi. nunc allegato. Et ppterea in ipſis quidē articulis valde modicam: plurimā autem in partibus que ſunt inter articulos fecit. Neqꝫ.n.indigebat aliquis articulo⁊ ſimili oſſibus adiutorio cū flecti natus ſit. Et adhuc cum eo ꝙ nullam cōmoditatem eis preberet impedimento fieret motui: tum grauans vt ſuperflua: tum etiam eam que interius eſt ſpacioſitatem claudens. ¶ Attende ſecundo ꝙ caro ordinata eſt in lateribus digitorum naſci vt poſſit replere regiones vacuas intermedias: quia circa loca iuncturarum oportuit oſſa aliqualiter ingroſſari. Relinquerentur ergo loca vacua ī intermedijs iuncturarum a latere ſi non eſſet caro replens Juxta illud Gal. capi. nunc allegato. Adnaſci autē fecit iam ⁊ in lateribus digitorum tantam quanta replere debebit eorum intermedias regiones vacuas vt exinde manus non ſolum vt diuiſum in multa organum: ſed et omniphariam indiuiſum poſſit agere: aggregatis enim ad ſeinuicem digitis: ita intermedia regio tota conſtringitur a carne vt etſi quod liquidorum corporum voluerit tenere paruam operans manuꝫ non permittat efflui. Qualiter autem caro exiſtens in extremitatibus digitorum iuuat ad apprehenſionem tangibilium. Gal. meminit primo de vtilitate parti. ca. 5. dicens. Propter hoc igitur neqꝫ ex vngue ſimpliciter ſummitas digitorum neqꝫ ex carne ſola: ſꝫ ex vtriſqꝫ oportunam poſitionem accipientibus compoſita eſt. Carneum enim ipſorum in vtriſqꝫ flectitur partibus: quaruꝫ ſummitatibus venari debebāt: vnguis vero ab extra vt firmamentum eis apponitur: mollia.n. corpora ſolis carneis ipſorum partibus apprehendunt quecunqꝫ vero ſunt dura propter hoc: quia carnis naturam pellunt ⁊ moleſtant non poſſunt comprehendere abſqꝫ vnguibus firmamento enim tunc eget caro reflexa. Rurſus autem ipſis vnguibus ſolis non erat poſſibile apprehendere aliqua talium: dure.n. exiſtentes a duris prompte laberentur: h̄ Gal.

f ¶ Et medius ⁊c.] ¶ In hac pte ſexta dicit p̄n. ꝙ medius digitꝰ fuit factus ex iūcturis longioribus.i. ex oſſibus ſil' iunctis magis longis q̄ꝫ ſint aliorum oſſa ⁊ ideo dictus digitus eſt longiſſimus omniuꝫ. Et poſt ipſum medius: ⁊ poſt ipſum index ⁊ minimus omnium eſt auricularis. Et huius ineq̄litatis digito⁊ due ſunt cāe. Prima eſt vt extremitates digito⁊ qn̄ plicant̃ ad apprehendenduꝫ aliqd equent̃.i. ad equale pertingant. ſ. comprehenſuꝫ ⁊ non remaneat aptio.i. vacuitas vel defectus cōprehenſionis in vna extremitate digiti pluſq̄ꝫ in alia. Scd̄a eſt vt digiti ⁊ palma concauent̃ ſup corpus rotūduꝫ cū colligit̃ in eis: ita ꝙ equal'r ex oī parte retineant ⁊ circūdent ipſum. Hanc mām latius ptractat̃ Ga. primo de vti. pti. c. 23. Querens prīo cur ineq̄les oēs facti ſunt digiti ⁊ longior q medius ⁊ ſtatiꝫ rn̄det dicens. Aut qm̄ ſummitates ipſo⁊ digito⁊ ad equale ptingere iuſtuꝫ erat in apprehendendo corpulentias aliquas magnas in circuitu ⁊ in conando detinere quodcūqꝫ: vel humidum vel minimū in ſeipſis. In magnis.n. corpulentijs ad cōprehendendū certitudinal'r ⁊ ad emittendū fortiter eq̄lis vndiqꝫ cōprehenſio multuꝫ ꝯfert. Apparent aūt in vnā circuli piferiaꝫ ꝯuenientes. 5. digiti ſꝫ hmōi actus maxime qn̄ certitudinal'r ſpherica corpa cōprehendunt: ita ꝙ vndiqꝫ equal'r ſūmitates digito⁊ ſe opponentes cōprehenſioneꝫ eo⁊ infallacioreꝫ ⁊ ꝓiectionem fortioreꝫ opant̃: ſicut puto ⁊ in nauibus extremitates remo⁊ ad equale ꝑueniunt non exiſtentibus oībus eq̄libus. Eteniꝫ ibi medios maximos faciūt pp eandē cāꝫ. Qd̄ aūt ⁊ in conando claudere manus qn̄ vel minimuꝫ corpus cōprehhendere certitudinal'r vel humiduꝫ voluerimus digito⁊ inequalitas euidentē prebet vtilitateꝫ p precedenteꝫ ſermoneꝫ demonſtratū eſſe puto: qn̄ magnuꝫ digituꝫ ſupaſcendenteꝫ indici ſicut ſuperappoſitioneꝫ aliquā fieri ſupiori ſpacioſitatis oñdi: hec Gal ¶ Attēde aūt ꝙ Ga. cōiter incipit rn̄ſiones qōnuꝫ q̄s in lib. de vti. pti. monet ab hac coniunctione aut: ⁊ tunc non accipitur diſiunctiue: ſꝫ eſt nota ſolutiōis vel indicatio rn̄ſionis. Et ſic ſepe capit̃ in proble. Ariſ.

g ¶ Pollex vero ⁊c.] ¶ In hac pte. 7ª. dicit primo p̄n. ꝙ pollex eſt iuſticia oīum digito⁊: ſicut.n. iuſticie offm̄ eſt vnicuiqꝫ reddere qd̄ ſuuꝫ eſt: ſic pollicis offm̄ cuiuſcūqꝫ alterius digiti iuuare ⁊ dirigere actioneꝫ ⁊ equalentem oībus prebere vtilitateꝫ. Juxta illud. G. primo de vti. pti. c. 22. Nunc aūt actuū memoremur magni digiti ante eos q digito⁊ in q̄bus demonſtrabit̃ oppoſitis. 4 ſil' oībus equalenteꝫ vtilitateꝫ prebere. Hoc aūt vt mihi vr̄ hoīes excogitātes vocant promanū hūc digituꝫ ſeu pro tota manu eo exiſtente. Similiter.n. eius actus vident ꝑditos ſiue ipſi. 4. abſcindant̃ ſiue h̄ ſolus: ipſa autem media ps ſi corrumpat̃ magni digiti ſm̄ aliqueꝫ moduꝫ equaleꝫ in actibus inutilitatem ⁊ turpitudineꝫ habebit nocumento⁊ oīum aliorum digito⁊: hec Gal. Scd̄o dicit ꝙ ſi pollex non poneretur in ſuo loco. ſ. vbi nūc eſt iuuamentuꝫ eius deſtrueret̃: ⁊ hoc declarat in ſequentibus particulis. Tertio dicit ꝙ ſi pollex locaretur intus in palma plurima opera que p palmaꝫ agimus in nobis deperirent. Quarto dicit ꝙ ſi pollex ſituaret̃ verſus auriculareꝫ ſicut ſituatur verſus indicē vna manus non ꝑueniret ad aliam ad tenenduꝫ illud in quo coniungunt̃.i. circa quod applicant̃ ambe manus. In hac eniꝫ pollicis poſitione manus iūcte verſus auriculares bene clauderent̃: ſed verſus indices non: q: nō haberēt ibi coopertmentū ⁊ velut clauſoriuꝫ a pollicibus ſicut h̄n̄t poſitis pollicibus vbi nūc ſunt. Quinto dicit: ⁊ hoc qdeꝫ remotius exiſtit.i. pollex ſituatus vbi nūc eſt diſtantior ē ab alijs digitis q̄ꝫ ſi eſſet alibi locatus ⁊ ſpāliter q̄ꝫ ſi allegaret̃ pectini: vel expone ꝙ hoc quidem. ſ. pollicem ſituari vbi nunc eſt remotius eſt ab oī impedimento actionū manus ⁊ digitorum: vel expone ſic ꝙ hoc quidem. ſ. manus peruenire ad tenendum aliquid eſt remotius ideſt longius vel diſtātius ſe extendit pollice locato vbi nūc eſt q̄ꝫ ipſo alibi locato preſertim in pectine. Et cauſaꝫ ſubdit: quoniā ſi retro poneretur pollex ſicut nūc poſitus eſt ⁊ pollex non alligaretur pectini longitudo.i. diſtantia inter pollicem ⁊ alios digitos non coanguſtaretur.i. minoraretur aut abbreuiaretur. Cum ergo alij. 4. digiti comprehenderent aliquaꝫ rem ab vna parte ⁊ ab alia parte pollex adiuuaret poſſe eſſet ꝙ palma comprehenderet rem magnam ⁊ pollex ab alia pte ſcilicet indicē verſus eſſet ſicut applicans.i. ad intraplicans ſiue pellens extendendo ſe ſupra pugnum illud quod palma tenet ⁊ conſtringit ⁊ auricularis ⁊ annularis eſſent ſicut coopertorium poſterius ſeu inferius. ¶ Attende hic primo ꝙ ſub clarioribus verbis hanc de pollice ſententiam exprimit prin. 14. aīalium ca. 2. dicens. Et pollex rectificat omnes digitos et ſi eſſet in medio fouee palme noceret: ⁊ ſi eſſet cōfixus in tenuitate manus dānificaret coniunctionem manuū cum adunantur ad aliquid frangendum: ⁊ non fuit adunatus. ſ. cum pectine ne faceret anguſtiaꝫ. Et quando. 4. digiti occupant aliquam rem ⁊ pollex ſupinatur ſupra eandem rem tunc poterit magna res deprehendi a manu ⁊ auricularis ⁊ medicus ſunt q̄ſi coopiētia īferiꝰ. ¶ Attēde. 2. ꝙ pollex manꝰ nō fuit poſitus in eodē ordīe vel acie eadeꝫ cū alijs. 4. digitis ſicut in pede ponit̃: pp h̄ qꝛ manus eſt inſtrm̄ apphēſionis ⁊ pes fixionis. Melius eteniꝫ apprehendit manus pollice appoſito quattuor alijs digitis ⁊ ſe melius firmat pes omnibus digitis eius in eodem ordine collocatis. Juxta illud. G. 2. de iuuamē. mem. capi. 2. Et modo reuertamur ad digitos ⁊ dicamus ꝙ pollex non fuit poſitus in vna acie cuꝫ q̄ttuor digitis ſicut in pede quoniā pes eſt inſtrumentū ad ambulandū ⁊ manus eſt inſtrm̄ ad retinendū. Quare digiti pedis poſiti fuerunt in vna acie vt ſint magis fixi ſupra terram. Et pollex in manu fuit oppoſitus quattuor digitis vt ſit conuenientior retētioni modis diuerſis. ¶ Attende tertio ꝙ lꝫ pollex locatus in medio raſcete a pte interiori magis indifferenter ⁊ directe reſpiceret certos digitos ſm̄ oppoſitioneꝫ. natura tamen ibidem ipſum non collocauit ne impediret opationes quas operamus cū domeſtico palme: tam per vnam manuꝫ q̄ꝫ per ambas ſimul: per vnam manū vt eſt ludus palme: per ambas ſimul vt malaxare aliquid cū manibus ⁊ ducere ad formaꝫ rotundam ſicut cū facimus ſtophos de niue vel tortellos de indico. Juxta illud. G. nūc dicto capi. Et non fuit eius poſitio in medio loco domeſtici raſcete ne corrūperent̃ operationes quas nos operamur in domeſtico palme tam per vnaꝫ palmā q̄ꝫ per duas ſimul. ¶ Attende. 4. ꝙ cū neceſſariū ſit pollici manus digitis alijs opponi ⁊ nō poſſit cōuenienter locari in medio palme propter cām dictam neceſſarium eſt vt collocetur in altero laterum. ſ. vel verſus indicē vel ꝟſus auriculareꝫ: ſed verſus indicem collocatur aptius: qꝛ tūc due manus directe ſunt oppoſite ⁊ poſſunt rotundari ⁊ ſimul iungi comprehendendo aliquid cū ꝑfecta clauſiōe vndiqꝫ. Inferius enim clauduntur ab auricularibus coniunctis ⁊ ſuperius a pollicibus ſupra pugnum conſtrictis. Juxta illud Gal. ſecundo de vtili. parti. ca. 7. Duplici autem exiſtente ea que ex tranſuerſo poſitione vel verſus paruū digitum vel verſus indicem rationabile fuit ipſum verſus indicem locari. Cōuerti enim adinuiceꝫ ita debebant manus altero auteꝫ nullo modo: ⁊ adhuc ſm̄ vltimas flexiones digitorum nullam relinquit regionem vacuam. Index vero paruam indigentem manifeſte velut ſuperappoſitione quadaꝫ magno digito. ¶ Attende quinto ꝙ nā non articulauit primum pollicis os cum pectine ſicut prima oſſa alioruꝫ digitorum: ſed cum vno oſſium raſcete predicto primo: quia nimis parua eſſet diſtantia inter ipſum ⁊ indiceꝫ. Secundo ſi ita articulaſſet deterius ageret pollex cum indice ⁊ vnoquoqꝫ aliorum digito⁊: ⁊ maxime in comprehendendo aliquid circulariter. Juxta illud Gal. capitulo nunc dicto. Quia igitur in hoc loco maxime decens fuit ſituari magnuꝫ digitum primam eius aciem propinquo carpi articulauit oſſi. Si enim alicui eorum que poſt carpum collocaretur: parua vtiqꝫ eſſet ei que apud indiceꝫ diſtantia. Hoc autem ſi fuiſſet factum deterius vtiqꝫ ageret cum illo. Deterius autem ſimiliter ⁊ cum vnoquoqꝫ aliorum. Deterius autem adhuc magis in comprehendendo ſm̄ circulum aliquid. In omnibus enim predictis ſufficiēter vtilitas ſumitur longitudine diſtantie: hec Galienus. ¶ Attende ſexto ꝙ ad operationes debitas humanis manibus quinarius digitorum numerus eſt neceſſarius inter quos pollex dignitate preeminet ⁊ neceſſitate: poſt ea index ⁊ medius: deinde annularis ⁊ auricularis. Juxta illud Galieni primo de vtilitate particularum capitulo vigeſimoſecundo. Si eſſent pauciores indigentius vtiqꝫ multi actuum fierent: pluribus auteꝫ in nullo indigemus. Quoniam autem ſi pauciores eſſent forte multis actuum nocerent: diſces faciliter ſingulorum pertranſiens ſermonē. Magno nāqꝫ pereunte omnes vtiqꝫ perijſſent ptāte: abſqꝫ illo.n. alio⁊ nullus pōt bene aliqd agere. Reliquo⁊ vero index ⁊ medius ſicut ordine ſunt ſcd̄i poſt magnū: ita ⁊ vtilitate ſunt ſecūdi: ꝑuo⁊.n. corpo⁊ oīum apprehenſio ⁊ oēs fere que ſm̄ artes actiones: ⁊ ſi aliqd violentuꝫ opꝫ agere oīa his apparent egentia. Ille vero q eſt poſt mediuꝫ ⁊ ꝑuus minoreꝫ qdem habent alijs vtilitateꝫ. Apparet auteꝫ eo⁊ vtilitas manifeſte in q̄bus ſm̄ circulum indigemus cōprehendere cōprehenſibile. Si.n. humiduꝫ aut paruuꝫ fuerit flecti opꝫ digitos ipm̄ ſtringendo vndiqꝫ. Et in h̄ vtiliſſimus quidem eſt paruus velut ſuperapoſitio aliqua aliorum fiens. Secundam vero potentiam habet ſecundus: hec Galienus.

¶ Omnia[b] aūt digitorum ossa cōtinuata fuerunt cū tenuitatibus ⁊ ↄcauitatib⁹ intrātibus iter quas humor existit viscosus quoꝝ iūcturas ligamēta cōprehēdūt fortia que sibi obuiāt cū pāniculis cartilaginosis. Et vacuitates qdē īplent q̄ in iuncturis existunt ꝓꝑ augmentū firmitudinis ossa minuta que sisamina vocātur.

¶ De iuuamēto vnguis. Capi.xxiiij.

Vnguis[a] fuit pro/

pter quattuor iuuamēta creata. Vnū est vt carnis extremitatū. Digitoꝝ podiū existat ne cū sup aliquaz presserit rē debilitet. Et aliud vt digitus per eā res minutas possit capere. Et tertiuz vt p eā valeat scalpere ⁊ mūdare. Et quartuz vt qn̄qz sit arma. Tria ꝟo poma spē humane digitis ↄueniūt. Et quartuz ceteris aialibus. ¶ Et vnguis[b] quidem extremitas rotunda creata fuit propter illud quod scis. ¶ Et ipsa[c] ex ossibus creata fuit lenibus vt sub eis flecterentur que ipsam percutiunt ne scinderetur. ¶ Et vngues[d] quidem create sunt semper crescentes propterea ꝙ sunt apte vt fricentur ⁊ radantur.

¶ De anatomia ossium femoris. Capitulum.xxv.

Oram[a] albauins

sunt duo ossa a dextris ⁊ a sinistris que in medio firma ↄtinuatur iūctura. ¶ Et ipsa[b] quidē sunt sicut omniuz supioꝝ ossium fundamentum ⁊ portantia ⁊ mutantia localiter inferiora ¶ Vnūquodqz[c] aūt ipsoꝝ in quattuor diuiditur ptes. Illud qd̄ est ad ptez siluestrez vocat albartafa: ⁊ os ilij. Et illd̄ qd̄ ē ad anteriora os vocat femoris. Et illd̄

b ¶ Oia aūt ⁊c̄.] ¶ In hac pte.8ª dicit pmo pn. ꝙ ossa digitoꝝ fuerūt inuicē iūcta vel articulata cū tenuitatibus ⁊ ↄcauitatibus intrātibus.i.cū additamentis vel capitibus attenuatis intrātibus cōcauitates. Ita quidē se declarat pn. 14.aīalium dicens. Et semp ossa digitoꝝ ita se hn̄t ꝙ in vno est cōcauitas ⁊ in alio est additamētū ⁊ intrat additamētū ↄcauitatē. Scd̄o dicit ꝙ inter has.s.tenuitatez ⁊ ↄcauitatē est humor viscosus: ⁊.14.aīaliuz dicit. Et ingeniata est nā humiditatē in illa cōcauitate: quatinus nō desiccarent iūcture in motu. Tertio dicit ꝙ ligamenta fortia sibi inuicem obuiantia cōprehendunt seu ↄnectūt ossa digitoꝝ. Quarto dicit ꝙ panniculi cartilaginosi i.duri velut cartilagies cōprehendunt ēt iuncturas dictorum ossiū. Quinto dicit ꝙ ossa minuta dicta sisamina implēt vacuitates que sunt in iuncturis digitorum vt inde iūcture fortiores fiant. ¶ Attēde hic primo ꝙ modū iūcture ossiuz digitoꝝ scripsit Gal.1. de vti.pti.c.15.dicens Mirabilis aūt est nihilominus ⁊ modus articulatiōis: neqz.n.simplr̄ neqz vt cōtingit ex tribus ossibus digitorum quilibz factus est sz sicut fenestraruz stofinges i.iūcture ⁊ articuloꝝ vnusquisqz eminentias in ↄcauitatibus ingredientes hz. ¶ Attende.2.ꝙ minutionem iuncturaꝝ digigitoꝝ ex cartilaginibus ⁊ viscoso phlegmate memorat ipsemet dicto.c.dicēs. Sed qm̄ iteruz ⁊ in ita infallaci ↄstructione periculuz erat motiones difficilius fieri ⁊ eminētias ossiū frangi: bonū rursus adinuenit ad hoc nā auxiliū cartilagine quidē prius subungēs alterutrū ossiū. Sub infundens aūt supra cartilagines velut oleuz aliqd̄ vnctuosuz ⁊ viscosuz humorem per quez facile mobilis simul ⁊ incōtribilis ōis articulatio ossiū facta est. ¶ Attende.3.ꝙ articulationes digitoꝝ q̄uis sint parue: sunt tn̄ diligenter cauate ⁊ in circuitu coronate marginibus ⁊ cartilaginibus vestite ⁊ ligamentis pāniculaibus copulate. Juxta illud.G.nūc allegato ca. Parue.n.sunt articulationes sz diligenter cauate. Subtilibus ꝟo itisibus vndiqz coronate ⁊ cartilaginibus subtilibus tenuibus alternate ⁊ colligationibus membranosis copulate. ¶ Attende.4.ꝙ labia ↄcauitatuz ossiū digitoꝝ sunt maiora abextra.s.in dorso digitoꝝ ⁊ minora interius: q2 si interius essent magna ꝓhiberent pfectaz ↄstrictionem digitoꝝ ad interiora que sepe est necessaria. Et si exterius essent pua redderent iuncturaz debiliorē ⁊ nō est necessariū digitos multū flecti ꝟsus posteriora. Juxta illud.G.ca.nūc allegato. Hoc aūt.s.nullatenus esse labia ossiū equalia: sed abextra quidē multo maiora: abintra ꝟo minora maxima est nature in digitoꝝ ↄstructione ingeniatio. Si.n.essent pua ab extra vltra vltimā extensionem flecti concederent articulos. Maiora ꝟo si essent abintra ꝓhiberēt vtiqz ad plurimū flecti: quare nocerēt vtiqz alterutrinqz extensionis.s.fortitudinē auferentia ⁊ flexionis multiformitatem: sz de sisaminis ossibus mirū videtur ꝙ impleant vacuitates iuncturaruz cū dicat.G.ca.nunc allegato. Sz si cōsiderans oīuz ossiuz que ſm totum corpus ordinationē inueneris eminentias equales semp suscipientibus cōcauitatibus iā bene scio ꝙ maximū tibi apparebit miraculuz. Si.n.magis ampla q̄z oꝫ ↄcauitas fieret: laxus vtiqz esset ⁊ nō firmus articulus. Si ꝟo strictior difficulter fieret motus nullā reuersionē hn̄s ⁊ piculuz eēt nō puuz eminentias ossiuz frāgi artatas sz neutrū horuz factū est hec Gal. Dic ossa sisamina nō īplent vacuitates iuncturaꝝ quas debēt ingredi capita alioꝝ ossiuz sed precise vacuitates derelictas in circuitu iuncturaruz postqz vnū os in aliud est ingressum. Et hoc notat.G.2.de vti.pti.c.xi.dicēs ꝙ hec ossa multis eoꝝ qui ſm manus ⁊ pedes articulorum natura ex opposito circumapponit infallacie gratia.

¶ De iuuamento vnguis. Capitulum.xxiiij.

Vnguis ⁊c̄. ¶ In hoc capitu.pmo agit de quattuor iuuamentis vnguis. Scd̄o de figura eius ibi [Et vnguis] Tertio de materia ex qua fit ibi [Et ipsa] Quarto de suo sempiterno cremento ibi [Et vngues quidem.]

a ¶ In prima pte dicit ꝙ vnguis factus est propter iuuamenta.4. Primū est vt sit podiū vel appodiamentū carni que est in extremitatibus digitoꝝ ne cuz dicta caro fortiter presserit supra aliquod durū debilitet ⁊ reflexa posterius cedere cogat. Scd̄m est vt digiti per ipsos vngues possint accipere res minutas. Tertium est vt p vngues se valeat hō scalpere ⁊ mūdare vel vt alij libri hn̄t valeat per ipsos scribere. Quartū est vt vngues sint velut arma ad inuadendum ⁊ se defendendū: vt in leonibus ⁊ leopdis: aliqn̄ tn̄ mulieres vnguibus vtuntur vt armis: ⁊ tria prima de his iuuamētis ↄueniunt homini: quartū ꝟo brutis. Miror eniz de trāslatore Auicē. ⁊ adhuc plus de trāslatore libri de vti.ptis G.s.nicolao de regio viro vtiqz eloquētissimo qui h̄ noīe vnguis vtunt vt femineo cū certe sit masculinū per hāc regulā ꝓsciani.5° maioris volumis. Alia ꝟo in is desinētia n vel duas ↄsonātes in eadē syllaba vel duplicē ↄsonātē an̄ is hn̄tia ⁊ q̄ penultimaz syllabaz vna ex liqdis terminat masculina sunt: ⁊ iter eā exēplificat de h̄ noīe vnguis ⁊ sic ꝑsius eo vtit in pma satyra dicēs. Nec pluteū cedit nec demorsos sapit vngues.

b ¶ Et vnguis ⁊c̄.] ¶ In.2ª pte dicit ꝙ extremitas vnguis fuit facta rotūda ꝓꝑ illud qd̄ scis.s.vt fortius resistat nocumētis occurrentibus. Et potes h̄ intelligere per extremitatē vnguis totaz superficiē eius extrinsecaz: vel partes eius finales quas scindere solemus dū carnem transeunt.

c ¶ Et ipsa ⁊c̄.] ¶ In tertia pte dicit ꝙ vnguis fuit factus ex ossibus lenibus vt flecterent: sub eis q̄ pcutiūt ipz ⁊ nō scinderent: sz plicādo cederet sicut cartilago.

d ¶ Et vngues ⁊c̄.] ¶ In quarta dicit ꝙ vngues facti sunt crescētes in oī etate vsqz ad mortē ꝓꝑ h̄ ꝙ sunt apti vt fricent ⁊ radant.i.vt fricationibus ⁊ rasuris assiduis ↄsumant: nisi g̃ sp renascerent breuiter pirent vel vltra moduz diminuerent. ¶ Attēde pmo circa vtilitates vnguiū ꝙ nūc optie eas explicāt cū neqz sunt nimis lōgi neqz nimis breues: sz adeq̄ti sūmitatib⁹ digitoꝝ. Juxta illud.G.1.de vti.pti.c.5. Disces aūt euidētissime qd̄ dico aspiciēs īmoderatōes vnguiū. Quecūqz.n.excellēter sunt magne: ⁊ ꝓpea seinuicē ↄtingunt neqz spinā puam nec pilū apphēdere pn̄t nec aliqd tale. Quecūqz ꝟo ꝓꝑ puitatē ad sūmitates digitoꝝ nō pueniūt ꝓpria firmitate ꝓuātes nāz carneaz in potētez ad apphēdēdū faciunt. Quecūqz aūt adequant sūmitatib⁹ digitoꝝ he sole vtilitatē cuius gr̃a facte sunt optīe ꝓbēt: hec G. ¶ Attende.2.ꝙ h̄ sint pſces vnguiū vtilitates: potior tn̄ eaꝝ est sustētare carnez extremitatū digitoꝝ in venatione mimoꝝ sil̄r ⁊ duroꝝ. Juxta illd̄.G.nūc dcō ca. Multa.n.⁊ alia vtilia ab eis ad actus sunt puta scindē qd̄ oꝫ vl̄ scalpere vl̄ excoriare vel euellere: fere n.i tota vita ⁊ ſz oēs artes ⁊ maxīe in qbus sunt certissime manuū opationes his talibus vz adeq̄tis vnguibus indigemus: sz vt sustētatiuū organū manus in minimoꝝ sil̄r ⁊ duroꝝ corporuz venatōe vnguib⁹ indiguit maxime. ¶ Attēde tertio ꝙ Aris.3.de nā aīaliuz.c.9.dixit vngues in hominibus gr̃a coopimēti factos fuisse: ⁊ q2 de iuua.vnguiū alijs nō loquit. G.ipz de negligētia corripit p°de vti.pti.c.6.dicēs. Cur igit Arist.ptissimus exn̄s circa aīalia ⁊ ī narrādo artē nāe ꝓteruidit vtilitatē vnguiū.ari.ꝟo cooptorij gr̃a eas fieri ait: Cui⁹ aūt cooptorij nō dixit vtrū a frigore vel a calore vl̄ a vulnerātib⁹ vel cassantibus: hec Gal. ¶ Attende.4.ꝙ gratia vix passibilitatis ⁊ infallacie vngues facte sunt circūferētiales vndiqz. Juxta illud Gal.pmo de vti.pti.c.11. Cur aūt circūferētiales sunt vndiqz: aut ⁊ hoc infallacie gratia: sola.n.figuraꝝ ad nō patiendū certitudinaliter disposita est que est rotūda seu nullo iniacente angulo frāgi potente. ¶ Attende.5.ꝙ sb̄a vnguiū nō est vere ossea sed ossi ꝓpinqua deficiens a duricie ossiū. Juxta illud Aristo.3.de natura aīaliuz.c.9. Et in corporibus animaliū sunt alia mēbra nō assimilata ossibus aut cartilaginibus neqz sunt elōgata a creatione eoꝝ sicut vngues ⁊ cornua ⁊ solee ⁊ vngule fisse ⁊ rostrū auiuz: ⁊ oīa ista possunt incuruari: os vero nō incuruatur: nec flectitur sz ↄtundit: hec Arist. Eiusdē sentētie meminit Gal.pmo de vtili.pti.c.11.⁊ addidit cām dicens. Si igit magis dure q̄z nūc sunt fuissent facte ad instar ossium: essent vtiqz ita ⁊ ad apprehensiones magis idonee: neqz parū plicari potētes rumperent citissime: sicut ⁊ alia vniuersa cranea.i.facile frangibilia. De eaꝝ igitur ↄstructione natura prouidēs cōmoderate fecit eas duras vt neqz vtilitas cuius gratia sunt facte in aliquo noceat: neqz ipse patiātur pate. Et istud declarat p simile dicens. Qm̄ aūt ita ꝓuidens nā in fine molliores ossibus ipsas fecit vt cedētes moderate his que vehemēter extorsuz approximāt exsoluat eoꝝ violentia sisinm oīuz ōndit tibi circūstructio: omnes.n.pticulas q̄cunqz prominētes ⁊ nude aīaliuz sibi ex tali sb̄a creauit qualis neqz cōmassari faciliter ꝓꝑ mollicie possit neqz rumpi ꝓꝑ siccitatem. Talis aūt particula est solearis.i.calceus equoꝝ ⁊ silium: talis plectrum.i.calcar galli: talis ⁊ cornu q̄ ceu quedā arma defensoria duriora oportebat esse q̄z nūc sunt vt ⁊ quassare ⁊ incidere magis possent. Ad sui ipsoꝝ aūt ↄseruationē nō melius intm̄ erat fieri dura ne faciliter rumperētur: hec Gal. Cuz g̃ dicit h̄ pn. ꝙ vnguis fuit creata ex ossib⁹ lenibus: ītellige ꝙ vnguis factus est ex sb̄ā sil̄i ossi paulo molliori. ¶ Attēde.6.ꝙ vngues nō augent ſm oēs dimēsiones sicut alia mēbra sz soluz in longū sicut pili. Juxta illud.G pmo de vtili.pti.c.11. Augent aūt nō in lōgū ⁊ latū ⁊ ꝓfundū sil̄r alijs mēbris: sz pilis ↄsimil̄r in longū solū sub prodeuntibus minoribus vnguibus ⁊ propellētibus antiquas: neqz hoc ociose operante nā. Sz vt vniuscuiusqz qd̄ exterit ſm extremitatē sit aliqd qd̄ succedat: hec Gal. Tādē ↄcludit. Itaqz qdem ad summū puenit ꝓuidentie nā ſm vngues.

¶ De anatomia ossium femoris. Capi.xxv.

c Oram ⁊c̄. ¶ In hoc.c.agit primo prin.de numero ⁊ iūctura ossiū femoris. Secūdo de vtilitate eoꝝ ibi [Et ipsa qdez] Tertio de partibus eoꝝ ibi [Vnumqdqz autez] Quarto noiantur membra sub custodia eoꝝ posita ibi [Et super hoc.]

a ¶ In pma pte dicit ꝙ ossa duo sunt coraz albauins.i.loco qui est directe ⁊ imediate sub spondilib⁹ renū vnū.s.a dextris ⁊ aliud a sinistris. Et ista duo ossa ↄiungunt in medio iūctura firma ita ꝙ vnū eoꝝ sine alio moueri nō pōt. ¶ Attēde hic ꝙ hec duo ossa ↄiungūtur posterius firma iunctura cum tribus spondilibus exn̄tibus imediate sub spondilibus renū. Et anterius in medio pubis sibi inuicem ↄiunguntur iunctura stricta quasi essent vnum.

b ¶ Et ipsa ⁊c̄.] ¶ In ſa dicit ꝙ ista duo ossa sunt sicut fundamentū oīum ossium supioꝝ ⁊ hoc cū spondilib⁹ qbus alligant: q2 corpe exn̄te erecto vl̄ sedente sustentāt oīa supiora. Sunt ēt hec ossa portantia ⁊ mouētia localr̄ inferiora: nam quādo hō currit vel ambulat alter pedum interfigitur alter erigitur ⁊ mouetur ad anteriora ⁊ in hac erectione os anche portat coxā: coxa portat focilia: ⁊ focilia portant pedem.

c ¶ Vnūqd̄qz ⁊c̄.] ¶ In tertia pte dicit ꝙ vtrūqz istoꝝ ossiū diuidit in.4.partes. Et nō ītelligas ꝙ diuidat in.4.ossa actu distincta ⁊ sepata: īmo os anche dextruz est vnicū indiuisuz ↄtinuū ab extremitate qua ↄiungunt cū spōdilibus vsqz ad aliā eius extremitatē q̄ ↄiungit in medio pectis cū suo cōpari: ⁊ ita intellige de osse anche sinistro: sz vtrūqz eoꝝ diuidit in.4.ptes ad hūc ītellectū ꝙ sortit.4.noīa ſm.4.eius ptes. Et illud qd̄ est ad ptem siluestrez.i.exteriorē lateralē vocat arabice albartafa ⁊ latine os ylij ⁊ est yliū ꝓprie tertiū ⁊ gracilib⁹ intestinis in quo fit yliaca passio. Et intellige sic: illud qd̄ est ad ptem siluestrē idest vtrūqz ossiū femoris ſm ptez eius siluestrē vocat os ylij: ⁊ sil̄r intellige de alijs. Et illud quod est ad anteriora.s.in directo pectinis vocatur os femoris: ⁊ etiam os pubis ⁊ os pectinis a quo dicit Gal. veretrū oriri vel explātari.15.de vti.c.2. Et illud quod est ad posteriora.s.versus spōdiles vocatur os anche.

Et domesticuz.i.interius qđ est ad supiora vocat pixis coxe q: cōcauitas qdaz in ipso est similis pixidi quam caput gibbosum coxe sub intrat.
¶ Et super ⁊c.] ¶ In quarta pte dicit ꝙ mēbra nobilia sicut vesica matrix re ceptacula spmatis in viris ⁊ ficteris.i.anus ⁊ rectū intestinum qđ longaon di sunt posita sup hoc os ⁊ sub custodia eius. Sz mirū vr ꝙ hec mēbra prin. no/ bilia vocat cum sint viles sentine per quas decurrunt supfluitates expellēde ⁊ eoꝝ officiuz seruille sit et obiectū ville fetidum nisi p antifrasiz:ea nobilia dixe rit. Dic ꝙ prin.nobilitatē horuz mēbroruz ex ipoꝝ ne cessitate cōparauit. Sunt eniz hec mēbra multuz cor pori necessaria ⁊ passiones eoꝝ de facili redundāt in/ totū corpus nullius tñ vir tutis sunt pma sedes ⁊ pn cipiuz influxiuū alijs sicut cor epar cerebruz ⁊ testicu li. ¶ Attēde pmo ꝙ sicut ossa furcule claudūt supi⁹ pectoris ꝯcauitatē: sic hec ossa pubis claudunt infe/ rius infimā ventris ꝯcaui/ tatez: hoc excepto ꝙ relin quitur vtrinq; foramen in ter hec ⁊ capita coxaꝝ grā trāsitus neruoruz venaruz ⁊ arteriaꝝ cuz foraminib⁹ expulsiōis. Juxta illud.G. 16.de vti.pti.ca.9. In inter medio eniz capitū coxe et ossiū pubis necessariū fuit fieri neruis qui desup ferū tur inferius semitaz. Hanc aūt regionē alie pticule cō prehēderunt alibi trāspo/ ni nequeūtes:etenim arte riaz ⁊ venaz que a magnis vasis que desup sz lūbum diuidunt ipossibile est per aliaz viā ire. ¶ Attende se cundo ꝙ qdez medicoꝝ asseruerūt os pubis eē distinctuz ⁊ realiter diuisuz ab ossib⁹ anche iūcturaſr tñ eisdē vtrinq; colligatū:sz ꝯriū apparet ex anatomia.

quod est ad posteriora vocat os anche. Et domesticuz quod est ad superiora vo catur pixis coxe: quia in ipso est conca- uitas quam caput coxe gibbosum ingre ditur. ¶ Et super[d] hoc os membra po- sita sunt nobilia sicut vesica: ⁊ matrix: et spermatis receptacula in viris: ⁊ ficteris ⁊ intestinum rectum.

¶ Sermo aggregatus de iuuamento rigil. Capitulum.xxvi.

e Oruz[a] iuuamenta in duabus ꝯsistunt rebus. Una est figere: ⁊ stare ⁊ hoc est per pedem. Et altera mutatio equalis aut ascendens aut descendens: ⁊ hoc fit per coxam ⁊ per crus. ¶ Cunq; pedi[b] no- cumentum acciderit stare ⁊ figere: diffi- cile erit: sed mutari non nisi tantum quā tuz necessaria fuerit mutatio multe fixio- nis que est ad vnum pedum. ¶ Cum[c] autem musculis coxe aut cruris nocumē tum acciderit figere erit facile: sed mo- ueri difficile.

¶ De anatomia ossis coxe. Ca.xxvij.

¶ Sermo aggregatus de iuuamento rigil. Capitulum.xxvi.

e Orū iuuamenta ⁊c. ¶ In hoc cap. tangit pri mo pn.actus in qbus cō/ sistunt ⁊ ptes per quas agunt iuuamēta magni pedis. Scđo q̄ no/ cumēta accidūt ⁊ q̄ nō puo pede infirmo ibi [Cūq; pedi] Tertio q̄ accidunt ⁊ que non infirmantibus musculis coxe aut cruris ibi [Cuz autez.]

a ¶ In pma pte dicit ꝙ vtilitates ossiū rigil ꝯsistunt in duab⁹ reb⁹ seu dua/ bus opationib⁹. Quaꝝ vna est fixio ⁊ statio: ⁊ ista fit p pedē tanq; p ppriū ipsi us instrm. Et altera est mutatio eq̄lis sicut ambulatio in plana terra: aut ascen dens sicut ambulatio a pedemōtis versus cacumē aut descēdens sicut ambu/ latio a cacumine mōtis versus pedē eius: ⁊ hoc fit p coxā ⁊ crus. ¶ Attende ꝙ rigil significat apud arabes oīa instra gressus vt coxam crus pedem ⁊ reli/ qua. Et latine dicitur magnus pes: ⁊ est totum illud qđ comprehenditur in/ ferius ab osse anche vsq; ad plantam pedis.

b ¶ Cūq; ⁊c.] ¶ In scđa pte dicit ꝙ cū nocumentuz acciderit pedi sicut apa vel solutio ꝯtinui vel dislocatio difficile erit stare vł figere: q: statio ⁊ fixio p pedez fiunt: sed moueri de loco in locū nō erit difficile nisi tantū quantū est necessario mutatio fixionis multe que est ad vnū peduz.i.nisi quantū necessa riuz est vt fixio pmutatim fiat ⁊ varietur nūc supra vnū pedez nūc supra alteꝝ sicut in ābulatiōe. ¶ Attēde hic ꝙ hō lesus in pede dū iacet aut sedet satis be ne mouet hinc inde tibiā lesi pedis: sed nec bene stare pōt nec faciliter ambu/ lat: quia ad bene standuz non sufficit vnicus pes: ⁊ ad ambulandum faciliter requiritur vt vicissim nunc vnus pes: nunc alius fixus stet ⁊ portet corpus.

c ¶ Cum autē musculis ⁊c.] ¶ In tertia parte dicit ꝙ cum nocumentuz ac ciderit musculis coxe aut cruris sicut apostema vel contusio vel solutio conti nui manifesta erit facile homini figere: quia pes est sanus vt supponitur per quez fixio fit: sed moueri difficile erit: q: coxa ⁊ crus egrotant per quas motio fit. Et id respicientes marescalchi iudicant de equo claudicāte ꝙ infirmat in pede dum subleuat pedem ⁊ non figit eum in terram fixione perfecta ⁊ ꝙ in tibia infirmatur duz male mouet tibiam ⁊ bene figit pedem ⁊ sm hoc varie applicant sua antidota. ¶ Attende primo ꝙ non solum nocumentum mus/ sculorum coxe ⁊ cruris reddit motum difficilem: sed etiam dislocatio vel fra ctura suorum ossium. ¶ Attende secundo ꝙ in omni ambulatione necesse est alteram tibiarum firmari ⁊ alteram ante duci: ⁊ hec anteducto fit per tibiam sicut firmatio per paruum pedem. Juxta illud Galie. tertio de vtili.pti. ca.2. Fit autem ambulatio altera quidem tibiarum in terra firmata: altera vero cir cūducta. Sed firmari quidē per pedem fit circūferri aūt totius tibie est actus: quare cuz per contrafirmationem ⁊ motum perficiatur ambulatio: illius qui dem pedes sunt organa huius autem tote tibie. Et hoc declarat tam instanti/ bus non motis q̄z in ambulantibus ⁊ currentibus: dicēs consequenter. Hoc autem ⁊ instantibus imobilibus fit manifestū stare eniz cuius grā pedes facti sunt nō minus sunt prebentes quinetiā ⁊ ambulātib⁹ ⁊ currentib⁹ alter qui/ dem peduz firmus in terra est: alter vero simul cum tota tibia transfertur. Et trāsmutare quidem loca propter tibiam que mouetur nobis inest. Hec enim est que loca permutat: hoc autem scilicet non cadere propter firmatum in ter ra fit pedem. Et hec iterum declarat experientia habita in his quibus pedes abscisi erant a quodam tyranno ⁊ in his quorum pedes a pestilentia putrefa/ cti ceciderant qui non fuerunt priuati motu tibiarum sed firmatione pedum ⁊ ait. Experientiam autem sufficientem prebent eius quod dicitur due iactu/ re rerum imperfectarum scilicet pestilentia que venit ad pedes ⁊ crudelitas latronis qui circa coratisium pamphilie idest regionem sic appellatam. Pesti/ lentia enim putrefaciebat: latro autez abscindebat extremos pedes: vt sine ba culo non possent ambulare qui sic infirmati sunt non vtiq; priuati motu tibia/ rum: sed firmatione quam habebant ex pedibus: ambulare autem non pote/ rant debentes totam molem corporis committere vni de integrato. ¶ Atten/ de tertio ꝙ lexio pedum sm gradus diuersos impedit diuersimode fixionem ⁊ ambulationem. Juxta illud Galieni nunc dicto capi. Uidi autem ⁊ alios quosdaz quoruz digiti soluz mortificati a niue ceciderunt: sed hi quidem neq; stantes neq; ambulantes: neq; currentes in planis ⁊ lembus deficiebant a sa/ nis. Si vero oportebat ali quam per transire difficul tatem: ⁊ maxime si ruino/ sus fuerit locus non soluz deficiebant: sed omnino erant inutiles ⁊ impoten/ tes. Quibus autem non so lum digiti: sed etiam pars pedis que ante eos que vo catur planum putruit: fal lax his est gressus nō in dif ficultatibus solum: sed in planis campis. Si vero ⁊ pars que ante hanc corrū patur quam tarsum nomi nant non solom non pos/ sunt ambulare isfallaciter hi: sed neq; stare firmiter

¶ De anatomia ossis co/ xe. Capitulum.xxvij.

p Rimuz ex ossibus ⁊c.] ¶ In hoc capi lo primo agitur de ordine ⁊ magnitudie ⁊ causa ma gnitudinis coxe. Secūdo de figura supreme eius ex tremitatis ⁊ causa ipsius ibi [Cuius superior] Ter/ tio de figuris mediarum partium coxe ⁊ causis ea rum ibi [Et ipsuz quidē] Quarto đ extremitate ei⁹ inferiori ibi [Et in extre// mitate.]

p Rimuz[a] ex ossibus rigil est coxa. Et ipsum quidem est os maius qđ in corpe existit q: ipz ē deferēs illud qđ est supra ipz ⁊ mutās il lud qđ est sub ipo. ¶ Cuius superior[b] ex tremitas facta fuit rotunda vt in pixidē anche bene ingrederetur. ¶ Et[c] ipsum quidem est gibbosum ad partem silue- strem ⁊ curuatum ad partem domesticā ⁊ ad posteriora. Si enim ipsum foret positum sm rectitudinem ⁊ pixidis equi distantiam accideret inde aliquis cladi cationis modus: quēadmodum accidit ei cuius talis est creatio. Neq; bene de- fenderet musculos magnos ⁊ neruos ⁊ venas neq; ex h toto recta res gñaret ne q; sedēdi forma eēt bona. Ampli⁹ si cur uuz ad ptez domesticā nō fuissz reductū ꝓueniret ide alterius modi claudicatio neq; statio illius media foret ⁊ non fie/ ret ei cōis declinatio neq; eēt eq̄lis. ¶ Et in extremitate[d] iferiori sunt additamen- ta duo pp poplitis iūcturā. Nos tñ pus de crure ⁊ postea de iūctura loquemur.

a ¶ In prima parte dicit primo ꝙ coxa est primum in ordine ossium rigil idest instrumentorum gressus. Secundo dicit ꝙ coxa est maius ossium cor/ poris. Et reddit causam: quia defert totum quod est supra se: ⁊ mutat idest mo uet localiter totum quod est sub ea.

b ¶ Cuius supior ⁊c.] ¶ In sa dicit ꝙ extremitas coxe supior fuit facta vt bene ingrederet pixidez anche ⁊ vt in eadem apte moueretur ⁊ expedite.

c ¶ Et ipz qdē ⁊c.] ¶ In.3. dicit pmo ꝙ os coxe creatū est gibbosuz seu ele uatū versus ptez siluestrē.s.in exteriori eius pte ⁊ curuatū.i.ꝯcauatū ad ptem domesticā ⁊ ad posteriora.i.in pte eius iteriori ⁊ posteriori. Scđo dicit ꝙ si os fuissz positū sm rectitudinē ⁊ eqdistātiaz pixidis accidissent inde.4.incōueniē tia. Primū est qdaz modus claudicationis talis q̄lis inest hñtibus os coxe re/ ctuz a natiuitate. Scđz est ꝙ nō bene defenderet musculos magnos ⁊ neruos ⁊ venas q iuxta ipsuz sunt: q: vndiq; eēnt expositi ⁊ eleuati sup os coxe equa/ liter ⁊ nō occultati in⁹ ꝯcauitate eius interiori sicut nūc sunt. Tertiū est ꝙ ex h toto.s.ex osse coxe recto ⁊ musculis magnis ⁊ neruis ⁊ venis nō gñaret res re cta: imo strumosa ⁊ deformis. Nā musculi magni si nō eēnt locati in ꝯcauo co xe: sed in pte eminēti causarēt tumorē silēm strume vel apati. Quartū est ꝙ for ma sedēdi nō eēt bona. Nā ex incuruatiōe decēti ptis posterioris coxaꝝ supra sedile fit forma sedēdi aptissima. Tertio dicit ꝙ si curuū nō fuisset reductū ad partē domesticā.i.si canne coxe cōtinue curue abscederēt ab inuicē vsq; ad ge nua tendēdo ad exteriora ⁊ nō reuerterent versus genua ad ptez interiorē ꝓ/ uenirent inde quattuor incōueniētia. Primū est claudicatio alteri⁹ modi clau ditione proueniēte ex rectitudine coxaꝝ. Talis aūt claudicatio solet accidere māgonibus qui ꝯsueuerūt ab infantia sua mollia crura sup equos grossos di latare quos si aspexeris videbis ꝙ habēt genua ab inuicē multū distātia: ⁊ qñ ambulāt claudi vident siue blessantes ex vtroq; latere. Scđz est ꝙ statio illius nō esset media.i.erectio corpis supra os coxe nō reductū ad interiora v̄sus ge nu nō esset media inter illā cuius coxe sunt nimis approximate ⁊ illā cuius co xe sunt nimis elongate: vel nō essz media iter curuā ⁊ rectā.s.ptim curua ptiz recta: curua qdez in medio: recta aūt v̄sus extrema sicut nūc est. Tertiū incō/ ueniens ē ꝙ declinatio nō fieret cōis ei.s.os coxe nō declinaret cōiter ad oēm ptez.s.añ retro dextrorsuz sinistrorsuz ⁊ ad mediū sicut nūc declinat sz diuersas ipsius ptes: nā qdā ipsaꝝ declināt exterius: quedā interius: quedā añ: quedā retro: quedā ad mediū. Quartū incōueniēs ē ꝙ declinatio ossis coxe nō esset eq̄lis.i.ex equo rñdens ptibus corpis supiacētib⁹: ita ꝙ oīs ps corpis siue an/ terior siue posterior siue dextra siue sinistra siue media nūc hz in coxa ptez sibi corrñdentē sm descēsuz ppēdicularē ⁊ nō sic hēet nisi os coxe reducerent ad in teriora v̄sus genua.

d ¶ Et i extremitate ⁊c.] ¶ In.4.pte dicit ꝙ infe/ riori extremitate coxe sunt duo additamēta seu due gibbositates pp iuncturā poplitis: sz anteq; describat iunctura poplitis pus aget de crure.s.de duobus cruris focilib⁹ quoꝝ maius articulat cū osse coxe. ¶ Attēde pmo ꝙ.G.lib.de vtili.pti.q a greco imediate trāslatus est vocat os coxe crus: ⁊ qñq; femelos. Et in lib.4.de iuuamē.mē.q ab arabico trāslatus est vocat os coxe coxā ⁊ arūdi/ nes seu focilia tibiaꝝ vocat crura: vt pn.h. ¶ Attēde.2.ꝙ.G.3.de vti.pti.c.6. de magnitudine coxe ⁊ cā ei⁹ ita scribit maximū igit oium q̄ sm corpus ossiū factū est crus rōnabilr. Primū.n.h firmatū est cotile.i.scie: ⁊ pmū oēm supia/ centez molez corpis vehit. ¶ Attēde.3.ꝙ iūcturā coxe cū scia sic describit.G. 4.de iuuamē.mēbro.c.4. Et caput coxe est fixū in pixide anche i anteriori ei⁹: hāc aūt pixidē medici solent noiari sciam. Et.G.3.de vtili.pti.vocat cotilam. scđm yssiam: caput aūt qđ hanc ingredit di vertebrum. ¶ Attende quarto ꝙ de gibbositate coxe in pte ipsius exteriori ⁊ anteriori ⁊ ipsius ꝯcauitate in pte interiori ⁊ posteriori ⁊ cā figure huius Gal. eleganter.3.de vtili.pti.c.6.disser/ uit dicens. Sed vt vtiq; videatur alicui non certitudinaliter exquirenti deli/ quisse in figura sufficienter crus gibbū quidē ad anteriora ⁊ extrinseca: simuz aūt ad contraria factum est. Hanc eius formaz ⁊ Hyppo. nouit ⁊ constituit

semper

semper eo fracto custodire id non cōuertere mox. Et quibuscūq₃ nāliter crus rectius decente fit blessant.i.claudicant oīno: ſm genu. Quinetiam sigdem colum.i.cāna coxe nō confestiz oblique ad id qd̄ extra abscesserit propinq̄ erūt que ſm alterū crus hoc si fiat aliq̄ qdem regio deficiet musclis qui sunt intrinsecus in crure maximis ex necessitate debentibus esse ⁊ aliqbus neruis qui a dorsali.i.nucha qui ad totas tibias distendunt: aliqua vero venis aliqua autē arterijs: aliqua vero adenibus.i.carnibus glandulosis qui vacuitates eoruz replent. Nō.n.ex extrinsecis ptibus cruris hec dicemus oportere descendere eo ꝙ in oib⁹ qbuscūq₃ occurrentibus ad promptuz facerent nocumētū. ¶ Attende quinto ꝙ de reditu coxarum ad interiora duz genib⁹ appropinqnt post q̄z in sui medio curuate fuerūt ad exteriora: ⁊ de tota figura coxe causas reddit. Galienus tertio de vtilitate particularum capitulo septimo dicēs. Si vero rursus vsq₃ ad genu ad extra abscedentia custodirentur ⁊ nullaz conuersionem facerent versus intus alter vtiq₃ e ēt h̄ blessatiōis idest claudicatiōis modus quare rationabiliter quidem colum idest canna coxe magis capite repit extra cū eo aūt ⁊ media ps totius cruris. Post h̄ aūt intus rursus ꝯuertitur apd̄ genu. Et pp hoc vniuersa figura cruris gibba quidē ab extra: abintra autē rursus sima fit. Similiter autem ⁊ magis sima a retro ab ante vero magis gibba ⁊ ad sessiones idonee h₃: ⁊ ad multa operum que agimus sedentes sicut ⁊ scribere extendendo versus crus librū. Consequenter in eodez capi. Ga. declarat ꝙ figura coxe remba.i.interius cōcaua est melior recta ad standū ⁊ ad se firmandū. Primo q₂ corpus totum ꝙ a coxis vehitur h₃ aliqd sibi perpendiculariter correspondens in vtraq₃ coxa. Secundo q₂ videmus ꝙ rembati plusq̄₃ op₃ multo firmius stant q̄₃ habentes coxas rectas. Ait.n.ibi. At vero infirmando in vna re corpus melior fuit remba figura etiam ipsa recta: sicut enim si amplitudo esset equalis vehentibus colis: ⁊ his que vehuntur particulis corporis infallax vtiq₃: ita maxime ⁊ vix peruertibilis firmitudo que super vnū eoꝝ existeret habente vnaquaq₃ subiectaꝝ in corpore partium subfirmum sibi ipsi aliquid cacheceuz: ita ⁊ nunc ex eo ꝙ rembū factū est crus partiuz eius his qdez extra: his vero intra: his aūt in medio locatis nulla supioꝝ deest ab his que ſm rectuz. Et propter hanc vtilitatē non hoc solum.s. rembū sed etiam crus gibbosius ad extrinseca operata est nā: maximi autez fides huius sermonis sunt que plusq̄₃ oportet rembati sunt tibijs: cuz eniz super duobus pedibus aut super altero solo stare volunt firmiorē multo ⁊ difficile penetrabiliorem habent firmationem his qui habent cola recta idest cannas coxarum: hec Galienus.

¶ De anatomia ossium cruris. Capitulum .xxviij.

Crus est queadmodum assebid ex duobus ossibus compositum. Unum est maius ⁊ longius ⁊ ipsum est domesticum ⁊ vocatur canna magna. Et aliud est minus ⁊ breuius: non eniz peruenit vsq₃ ad coxam immo ab ea breuiatur: inferius tamen peruenit ad locum ad quem protēditur maius ⁊ vocatur canna minor. ¶ Crus etiam habet gibbositatē apud partem siluestrem: postea apud extremitatem inferiorem habet gibbositatem aliam ad partem domesticam propterea vt per eam melior fit statio. ¶ Et canna quidem maior equatur que pro certo est crus: ⁊ minor creata fuit q̄₃ coxa. Et illud est quia propterea ꝙ adiuncte fuerunt res propter quas ei in magnitudine fuit addendum: ⁊ hoc est figere ⁊ deferre quod est supra ipsuz. Et res propter quam fuit addendum ei in paruitate: ⁊ hec est facilitas ad motum. Et res secunda magis conueniens fuit intentioni pro qua crus fuit factum: fuit factum minus: ⁊ res prima intentioni pro qua facta fuit coxa: fuit facta maior. ¶ Duo autem cruris ossa quantitas sunt tpata adeo ꝙ si vnum os adderetur accideret de duricie motus illud quod accidit habenti elephantiam ⁊ varices. Et si vnuz minuerets accideret de debilitate ⁊ duricie motus ⁊ de impotentia deferendi illud quod est supra ipsum illud quod accidit habentibus de natura subtilia. Et propter hoc totum sustentatuz fuit ⁊ fortius factuz est cum canna minore. ¶ In canna preterea minore alia existunt iuuamenta sicut neruos ⁊ venas que sunt inter eas cooperire ⁊ cōmunitas canne minoris in iūctura pedis: vt velox ⁊ fortis fiat iunctura dilatationis ⁊ torsionis.

¶ De anatomia ossium cruris. Capi.xxviij.

Crus est ⁊c. ¶ In hoc ca. primo agit princeps de numero ⁊ magitudine ossiuz cruris. Secundo de figura cruris ⁊ cā eius ibi [Crus etiam habet gibbositatez] Tertio de equatione canne maioris ⁊ de cā quare crus est minus coxa ibi [Et canna quidem maior equatur] Quarto de cā quare sunt tantuz duo ossa coxe ⁊ non plura neq₃ pauciora ibi [Duo autem cruris] Quinto de vtilitatibus canne minoris ibi [In canna preterea]

a ¶ In prima parte dicit ꝙ crus est cōpositū ex duob⁹ ossibus sicut assehid idest pars brachij a cubito vsq₃ ad rasceta₃ vnuz illorū est maius.i. grossius ⁊ longius ⁊ ipsuz est domesticū.i.in interiori pte tibie situatū ⁊ vocat cāna magna. Et aliud est minus.i.gracilius ⁊ breuius: q₂ non peruenit vsq₃ ad coxam: imo ab ea breuiat.i.sua breuitate distat a coxa: sed inferius pertingit vsq₃ ad locū ad quem protenditur maius ⁊ vocatur cāna minor.

b ¶ Crus ⁊c.] ¶ In secūda dicit ꝙ crus est gibbosuz in parte siluestri idest extrinseca postea habet gibbositatem aliam ad partem interiorem vt statio fiat melior per hanc gibbositatem.

c ¶ Et cāna ⁊c.] ¶ In tertia pte dicit primo ꝙ cāna maior cruris equat.i. equalr̄ protendit a genu inferius: vel equat.i.ex equo iuncturaliter applicat ⁊ ipsa pro certo est crus ita ꝙ cāna minor non est nisi velut quoddam additamentū ad certas vtilitates. Secundo dicit ꝙ cāna maior fuit creata minor q̄₃ coxa: ⁊ ratio huius est q₂ res propter quam crus debuit fieri minus coxa vincit res propter quas crus debuit fieri maius: verbigratia: due sunt res propterquas crus deberet esse maius coxa. Prima est figere.i.fixe stare. Ad hoc eniz iuuat grossicies cruriū ⁊ pedū: cuius rei signū est ꝙ graciles habentes tibias cito fatigant stando ⁊ nutare vident vel tremere tibijs. Secūda est deferre totū qd̄ est supra crus.i.coxā truncū corporis colluz ⁊ caput ⁊ certuz est ꝙ crus q̄₃to grossius est tanto melius sustinet illud qd̄ portat sicut in truncis arboꝝ ⁊ fundamentis edificioꝝ manifeste app₃. Et vna res est propter quam crus debuit fieri minus coxa.s. facilitas ad motū ⁊ hec est magis ꝯueniens intentioni propter quā crus fuit factū q̄₃ figere ⁊ deferre: ⁊ ideo fuit factuz minus: sed figere ⁊ deferre plus conueniūt intentioni ꝑpter qua₃ facta est coxa q̄₃ facilitas ad motuz: ⁊ ideo facta est maior.

d ¶ Duo aūt ⁊c.] ¶ In quarta dicit ꝙ duo ossa cruris sunt quātitas tēperata.i. numerus adequatus nō supfluus neq₃ diminutus intantū ꝙ si vnū os adderet illis duobus accideret de duricie seu de difficultate motus illud qd̄ accidit hn̄tibus elephantiam.i.additionē male carnis morpheate vel subnigre in tibijs ⁊ pedibus ⁊ varices.i.tibiaꝝ venas tumefactas ⁊ repletas sanguine melancholico: ⁊ si vnuz tolleret de duobus ossibus cruris accideret ei de debilitate ⁊ duricie seu difficultate motus ⁊ de īpotentia portandi illud quod est supra ipsum quod accidit habentibus a natura crura subtilia ⁊ propter h̄ canna maior que proprie dr̄ crus fuit sustentata ⁊ fortificata cū cāna minore.

e ¶ In cāna ⁊c.] ¶ In.5. dicit ꝙ canna minor cruris vltra iuuamentuz qd̄ prebet in fortificando cannam maiorem habet alia duo iuuamenta. Quorum primum est cooperire ⁊ defendere neruos ⁊ venas qui sunt inter eam ⁊ cannam maiorem. Secunduz est communitas canne minoris idest associatio eius cum maiore in constitutione iuncture pedis vt dicta iūctura velox idest habilis ad velociter moueri: ⁊ fortis fiat in motibus dilatatiōis idest extensiōis ⁊ torsionis idest declinationis ad latera. ¶ Attende primo ꝙ Gal. libro de vtili. parti. vocat tibiam id qd̄ prin. hic vocat crus. Nominat etiam cannam maiorem appropriate tibiam ⁊ minorem cannam vocat peronam. Dicit enim tertio de vtili. parti. capi.13. Nominatur autem quod quidem est maius tibia: alteruz autez perona qd̄ subtile est ⁊ multū deficiēs ab eo quod tibie: sed moderni vocant ossa cruris arūdines ⁊ focilia sicut ossa brachij que sunt a cubito vsq₃ ad manū. ¶ Attende secundo ꝙ q₂ pticule corporis sunt gratia actuum nā principaliter aspiciens ad actus format particulas sub figuris numeri: magnitudibus ⁊ sitibus cōuenientibus ad actus. Et inde est ꝙ nā fecit crus minus coxa. Juxta illud Galieni nunc dicto capi. Qm̄ enim portari id quod superiacet oportebat ab eo quod est subtus ⁊ fortius simul ⁊ maius rationabile fuit esse quod subiacet sicut in colūnis ⁊ muris hab₃ ⁊ domibus ⁊ turribus. Quia vero mouere quidē debebat quod superiacet moueri vero ab eo id qd̄ inferius maius rursus ⁊ fortius simul rationabile fuit esse quod supius sicut in vlna habet ⁊ brachio ⁊ summa manu. Itaq₃ quoniam ⁊ tibiā ad bene quidem portandum crus melius erat fieri maiorem: vt autem moueretur faciliter minorem ⁊ erat necessarium alterum eligere cum ambo conuenire nō possent rationabile fuit eligere quidem quod vtilius: negligere vero nō alterum omnipharian: sed cum esset organuz ambulationis gatia factuz fuitq₃ ad motum promptior constructio longe vtilior idoneitate firmationis que ad infallaciam. Propterea igitur minorem quidem fecit crure tibiam: non tamen intantum deficientem vt non posset infallaciter id portare tibia: hec Galienus. ¶ Attende tertio ꝙ natura gracilianit ossa crurium vt crus inde leuius esset demptis eorum extremis que grossa esse oportuit ⁊ ab eis explantationes fieri ad fortificationem iuncturarum. Juxta illud Galieni nunc dicto capitulo. Nec etiam est dicere quin desuper quidē ei: ⁊ ab inferius germinationes producere erat melius quibus articulatur adiacentibus: ipsum autem quod ſm totam tibiam os gracile facere. ¶ Sed queret hic aliquis cur non fecit natura crus ex osse vnico ita magno sicut sunt ipsius ossa simul iuncta: sic eniz fortius esset. Respondet Galienus dicto capitulo dicens. Si autem fecisset vnū magnum os ibi solum extrorsum vtiq₃ ei vasa ⁊ musculos incustoditos circum posuisset: ⁊ sic grossum ⁊ difficile portabile fecisset vniuersum collum. ¶ Attende quarto ꝙ Galienus tertio de vtilitate particularum capitulo.14. concludit crus esse moderate quātitatis respectu coxe ⁊ pedis ⁊ idoneitatis ad motum per declinationes ad contrarium dicens. Quoniam autem ⁊ tibie magnitudo ad certam cōmensuritatem accedit per respectū ad eam que cruris ⁊ que pedis vt ad velocitatem motus optime sit preparata ⁊ nihil nocere ad firmationis infallacia₃ ex his que propter varices aut aliquid similiū sunt ingrossate ⁊ ex contrarijs eis scilicet que ꝑpter aliquod aliud sinthoma sunt extenuate euidenter vtiq₃ disces. Quibuscūq₃ enim grossior decente facta est propter superfluam grauedinem impedit ⁊ corrumpit velocitatem motus. Quibuscūq₃ autem plurimum est extenuata faciliter hi euertuntur ⁊ cadunt ⁊ maxime si cito moueri elegerint. ¶ Attende quinto ꝙ prima ⁊ principalior vtilitas canne minoris est concurrere cum maiori ad iuncturam cum pede. Secunda est defendere musculos ⁊ venas inter cannas sitos. Tertia est fortificare cannam maiorem in sustentatione superiorum. Juxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo.13. Prima igitur vtilitas est articulationis que ad astragalum idest os medium inter calcaneum ⁊ crus. Altera autez vtilitas perone est hec: quia apposita est vbi maxime ab extrorsum incidentibus debebant ledi omnia vasa ⁊ musculi qui sunt ſm tibiam. Tertia autem vtilitas quoniam ſm id quod extra est caput cruris vbi tibia portat ibi suffirmata ad infallaciam simul ⁊ firmationem non parum confert. ¶ Attende sexto ꝙ canna minor cruris differt in hoc a minori focili brachij ꝙ focile minus articulatur ſm vtrāq₃ ipsius extremitatem: scilicet cum adiutorio ex vna parte ⁊ cum rasceta ex alia. Sed canna minor articulatur ſm vnicam ipsius extremitatem scilicet inferiorem: ⁊ hoc ideo est ꝙ brachium existens apprehensionis organum pluribus iuncturis eget ⁊ motibus q̄₃ tibia que est organum firmationis ⁊ ambulationis. Juxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo decimoquarto. Manifestum igitur est quoniam multum abscedit constructio perone ab ea que kerkedis: ⁊ quoniam bene natura vbi nihil plus debebat esse ambulatiuis organis ex multitudine articulorum ibi compositiones ossium immobiles operata est omnipharian. Nam promptissima diuersitas motuum apprehensiuis organis firmationis vero infallacia ambulatiuis est commodior.

¶ De anatomia poplitis. Capi.xxix.

Iunctura poplitis ꝛc. ¶ In hoc capi. primo agit pnceps de ortu iuncture poplitis. Secundo de ligamentis firmantibus eaȝ ibi [Que firmata fuit ligamento] Tertio de rotula tegente eaȝ anterius ꝛ figura ꝛ iuuamento ꝛ situ eius ibi] Cuius quidem pars anterior.]

¶ De anatomia poplitis. Capi.xxix.

Iunctura poplitis prouenit ꝓpter ingressum duorum additamentoruȝ que sunt super extremitateȝ coxe in duas vacuitates que sunt in capite ossis cruris. ¶ Que[b] firmata fuit ligamento cingente: ꝛ alio ligamento in profunduȝ tendente: ꝛ duobus ligameatis fortibus a duabus partibus. ¶ Cuius quidem[c] pars anterior bene facta fuit cum rasca: hoc est oculo poplitis: ꝛ est os ad rotunditatem trahens. Cuius iuuamentum est refrenare illud quod timetur cuȝ est necesse super digitos pedum curuatum stare ꝛ suspensum sedere ex ruptura ꝛ dislocatione. Et iunctura qdeȝ laboriosa sustentata fuit: propterea ꝙ suo motu defert corpus: et positus fuit locus ei⁹ ad anteriora: quoniam plurimum quod ei accidit de labore inclinationis est ad anteriora. Non enim habet ad posteriora inclinationeȝ laboriosam: ad duas tamen partes rem modicam declinationis habet. Tota vero eius declinatio est ad anteriora ꝛ accidit ei ibi duricies in hora incedendi: ꝛ standi super digitos pedis cuȝ aliquis quasi suspensus curuus stat ꝛ horum similium.

¶ De anatomia pedis. Capi.xxx.

Es creatus fuit vt sit instrumentuȝ figendi. Et facta fuit figura eius ad anteriora vt figura lóga: vt instando ꝛ in appodiando super ipsum auxiliuȝ prebeat. Cui in parte domestica tenuitas creata fuit vt sit pedis declinatio in hora stádi ꝛ ꝓprie vacillanti ad parteȝ contrariá parti pedis eleuati: quatinus refrenet illud quod oportet constringi ex inisu super partem bene eleuandi pedem eleuatum: ꝛ vt superatio sit temperata: ꝛ etiam vt sit facile calcare super res exeuntes absq̃ magno dolore: ꝛ vt pes bene circundet illud quod gradibus ꝛ extremitatibus eorum per que fit ascensio similatur.

a ¶ In prima parte dicit ꝙ iunctura poplitis prouenit ex ingressu duorum additamentorum extremitatis inferioris coxe in duas concauitates existentes in capite.i.extremitate superioris ossis cruris.

b ¶ Que firmata fuit ꝛc. ¶ In scda dicit ꝙ iũctura poplitis fuit firmata quatuor ligamentis. Primum est cingens seu circũdans eam. Secundum est positum in profundo dicte iuncture. Et alia duo sunt posita a lateribus genu: vnuȝ a dextris aliud a sinistris: per primum ꝛ secundum ꝓhibetur dislocatio ab oĩ parte: per tertium ꝛ quartum a lateribus.

c ¶ Cuius quidem ꝛc.] ¶ In tertia dicit primo ꝙ pars anterior iuncture poplitis fuit bñ facta siue firmata cuȝ rasga.i.cũ rotula vel oculo poplitis. Secundo dicit ꝙ rasga est os trahens ad rotũditateȝ cuius vtilitas est reprimere illud quod timetur ex ruptura ꝛ dislocatione quando necesse est stare curuatum supra digitos pedum ꝛ sedere suspensum.i. tibijs ꝛ pedibus existentibus in suspenso sine appodiamẽto. In his enim sitibus inferior extremitas coxe fortiter declinat ad anteriora: vnde leuiter resilire posset a concauitatibus maioris cãne cruris nisi per rotulaȝ retineretur. Tertio dicit ꝙ iunctura laboriosa fuit sustentata.i. firmata ꝛ fortificata anterius per rotulam propter hoc ꝙ defert suo motu totuȝ corpus. Et in hoc respondet questioni tacite.s.quare iunctura poplitis magis habuit sibi propriũ os ad firmandum eam q̃ȝ cetere iuncture corporis. Huius eniȝ cã est: q: suo motu totuȝ defert corpus ꝛ merito dicitᷣ laboriosa: q: graui onere p̃ssa cito fatigatur ꝛ grauatᷣ lassitudine. Quarto dicit ꝙ rotula fuit posita in pte anteriori iũcture poplitis: q: plurimũ quod accidit huic iuncture de labore inclinationis est versus anteriora ꝛ non habet inclinationeȝ laboriosam ad posteriora: verũtamen hoc iũctura hȝ rem modicá declinationis ad duas partes.i. modicũ declinat ad latera. Tota vero eius.s.rotule declinatio est versus anteriora. Non est ergo contrarietas in his dictis prin. Ad duas tñ partes reȝ modicam declinationis hȝ: tota vero eius declinatio est ad anteriora vt prima facie apparet: q: dictũ illud ad duas tñ partes ꝛc. de iunctura poplitis intelligitur: ꝛ hoc dictũ tota vero eius ꝛc. refertur ad rotulá. Quinto dicit ꝙ accidit ei.s.iuncture genu ibi vȝ circa rotulá duricies.i.difficultas motus vel labor in hora incedendi ꝛ standi supra digitos pedũ cuȝ aliquis stat curuus quasi esset suspensus non potens cũ tota planta figere pedem in terra: sed cũ solis pedũ digitis attingit terrá ꝛ hoꝝ similiuȝ.i.ibi accidit duricies in hora hoꝝ similiũ.s. situum in quibus rotula opprimitur: sicut in statione ꝛ ambulatione supra digitos puta cũ aliquis sedet tibijs suspensis aut genua fortiter flectit. ¶ Attende primo ꝙ poples est genu vel potius curuatura que sub genu est ꝛ dĩ a popa qđ est pinguedo per antifrasim: q: pars illa minime pinguis est: vel dicitur a pos grece quod est pes latine ꝛ plexio quasi pedis seu tibie flexio: vnde quidam poplex poplicis proferunt. ¶ Attende secũdo ꝙ os anterius cooperiẽs iuncturá genu varijs solet nominibus appellari: nam a Gal. lib. de vti. pti. vocatur mola ꝛ supgenualis a prin. h rasga ꝛ oculus genu: ꝛ ab eodem.14. aĩalium: lumé genu ꝛ a modernis vocatur patella ꝛ rotula. ¶ Attende tertio ꝙ rotule quadruplex est vtilitas prima est defendere partes ei suppositas ab extrinsecis occurrentibus. Secunda est prohibere coxaȝ elabi ꝛ dislocari a concauitatibus ipsius. Tertia est prohibere figurationes indecentes tibiaruȝ fm quas coxa nimis tendit ad anteriora: lȝ non dislocetur que prohibent hoiem a perfecta erectione ꝛ statione ꝛ faciunt eũ apparere procliué anterius quasi vellet semper flectere genua. Quarta est prohibere ne cadamus dum incedimus per loca decliuia. Iuxta illud Galieni.3.de vtili.parti.capi.15. Mola autem ab aliquibus supgenualis: ab alijs aũt nominata cartilaginosum os exñs anteriores omnes partes articulationis comprehendit: prohibens quidem ꝛ ipsuȝ crus elabi ad partes que ante illas maxime figurationes que vocantur gnix ꝛ oclax. Iam aũt ꝛ vt non cadamus ꝛ maxime in decliuibus locis cũ procliue versus anterius totum corpus nostrũ sit factum non modicá prebens cõmoditatem. Et id firmat idem experientia dicens. Huius aũt experientiá habuimus euidenter in quodá adolescente eorum qui circa palestram colluctáte euulsa a colligationibus mola a genu quidem abscessit: recurrit aũt versus crus ꝛ erant huic ambo fallacia.s.contrahi ꝛ ambulare in decliuibus vt si sustentaculo egeret per talia transiens loca. ¶ Attende quarto ꝙ iunctura poplitis differt in multis a iũctura marsis cubiti.i. extremitatis focilis inferioris versus adiutoriũ in forma eius ꝛ in fortitudine ligamẽtorũ ꝛ in osse patelle qđ eam ab ante tegit. Iuxta illud Gal.4.de iuuamẽtis membroꝝ ca.4. Iunctura aũt genuũ est diuersa a iunctura marsis cubiti in forma eius ꝛ dispositionibus multis ꝛ in fortitudine ligamentoꝝ ꝛ in fixione raceafa.i.rotule genu ꝛ in suppositione eius super genu. ¶ Attẽde quinto ꝙ quatuor existentibus regionibus circa iũcturaȝ poplitis.s. anteriori posteriori interiori ꝛ exteriori ná munit dictam iuncturá versus quálibet harum regionum q̃tum necesse est: ꝛ q: anterior regio fallacior est propter inclinatione in corporis ad illam fortissime omnium munita est cuȝ superpositione rotule. In posteriori vero regione: q: corpus nullatenus declinat ad eam: ꝛ iunctura est ibi non eminens: sed ꝓfunda ꝛ quasi custodita a partibus ei circũuicinis non habuit aliud munimé nisi ligamentũ cingens vndiq̃ȝ iuncturá quale reperitur in alijs iuncturis cũ carne pauca neruis venis arterijs ꝛ pelle. Sȝ q: coxa declinat qñq̃ȝ ad latera vltra ligamentũ cingens totam iuncturam ná ex vtroq̃ȝ latere collocauit ad robur iuncture forte ligamẽtuȝ ꝛ fortius in parte exteriori: q: est magis nocuméntis exposita q̃ȝ ps interior. Iuxta illud Gal.3. de vti. parti. ca.15. Quatuor eniȝ existẽtibus regionibus circa genu anteriori posteriori dextra sinistra: ꝛ maxie quideȝ anteriori existente fallace. Secũda vero q: extorsuȝ seu his que obuiant colo quecũq̃ȝ conquassare ꝛ vulnerare possunt hanc magis q̃ȝ eá que intus molestantibus: plus autem ea que est posterius laborare q̃ȝ pati debẽte prime dicte molam apposuit: secunde vero robustam ꝛ rotundá colligationem propriaȝ apposuit preter illas amplas ꝛ subtiles qbus omnis articulus copulatur: hec Ga. Et lȝ ibi sileat de ligamento regionis interioris commemorat ipsum tertio de iuuamentis membroruȝ in simili passu.

¶ De anatomia pedis. Capitulum.xxx.

p Escreatus ꝛc.] ¶ In hoc cap. primo agit de iuuamento pedis ꝛ figura eius. Secundo dat cãm quare ex multis cõstat ossibus ibi [Et pes quideȝ ex multis ossibus creatus fuit propter iuuaménta] Tertio agit de numero ossium pedis ꝛ figuris ꝛ sitibus ꝛ iuuamentis eorum ibi [Pedis vero ossa sunt vigintisex.] Quarto dictis fineȝ imponens tangit numerũ omnium ossium corporis ibi [Iam de ossibus locuti fuimus quátum sufficit: ꝛ cum computata fuerint ꝛc.]

a ¶ In prima parte dicit primo ꝙ pes fuit factus vt sit instrumentum figendi.i.firmandi. Secundo dicit ꝙ figura eius fuit facta oblonga versus anteriora ꝛ iuuet corpus in stando ꝛ appodiando se. Tertio dicit ꝙ pedi facta fuit tenuitas.i.concauitas in parte domestica.i.interiori propter quatuor cás. Prima est vt sit declinatio pedis in hora standi.i. quando corpus supra euȝ stat ꝛ proprie vacillanti.i.in lubrico stanti vel ambulanti ad partem contrariá: quatinus talis declinatio refrenet seu reprimat illud qđ oportet constringi ex inisu.i.conamine supra partem eleuandi bene pedem eleuatuȝ. Eadem fere sententia scribitur a principe.14.animalium sub his verbis. Et pars domestica fuit concaua vt sit declinatio pedis quádo stat homo erectus ꝛ proprie in ambulatione ad partem que est contraria pedi eleuato vt equet illud quod necessarium est in illa parte ad sustentamentum fm motum pedis eleuati.

¶ Et pro declaratione huius cause considerandum est ꝙ qñ homo ambulat alter pedum eius figitur in terra: alter eleuatus defertur in aere. Et in pede qui eleuatur ossa cruris ꝛ coxe sursum eleuata ꝛ in iuncturis eoruȝ constricta impellunt os anche: ꝛ ex hac impulsione corpus pronum redditur ad cadendum de alio latere: velut si quis ambulans super terram lubricaȝ impellatur modicum ab vno latere: faciliter cadit ad aliud latus. Sed concauitas existẽs in parte interiori pedis supra quem statur inclinari facit corpus ad contrariũ partis illius ad quá impellit eleuatio pedis alterius ꝛ impulsio ad superiora ex conamine bene eleuandi pedem: ꝛ sic manet corpus erectuȝ: q: dicte inclinationes contrarie se inuicem refrenant. Secunda cá concauitatis partis pedis interioris est vt superatio sit temperata.i.eleuatio vel erectio corporis tempore ambulationis sit equalis non declinans ad vnũ latus plusq̃ȝ ad aliud sicut declinat in claudis quod vtiq̃ȝ fieret nisi pedis in terra fixi interior concauitas reprimeret inclinationem corporis quá inducit alterius pedis eleuatio. ¶ Attende ꝙ quidam librorum habẽt hic statio loco de superatio: ꝛ quidam eleuatio ꝛ est textus clarior. Tertia causa est vt sit facile calcare super res exeuntes idest eleuatas vel eminente sine magno dolore: puta ambulare in terra non plana. Ex hoc enim ꝙ alique partium terre eleuate ꝛ strumose applicantur concauitati plante: ꝛ alie partes depresse alteris plante partibus fit ꝙ planta quasi vniformiter laborat: vnde minus fatigatur ꝛ quasi amplectitur quod de terra eleuatum est vnde se fortius figit. Quarta causa est vt pes circundet bene illud quod est simile gradibus ꝛ extremitatibus eoruȝ p que fit ascensus vt cum homo per scalam ascendit circundat ꝛ apprehendit cuȝ pedibus scale gradus vnum post alterum: ꝛ cum supra arborem scandit apprehendit ꝛ circundat cum suis pedibus extremitates arboris velut cum manibus rependo sursum. ¶ Attende primo ꝙ sicut manus dicitur de magna manu que est ab osse spatule vsq̃ȝ ad extremitates digitorum ꝛ de parua que constat ex rasceta pectine ꝛ digitis: sic pes dicitur de magno pede qui est ab ancha vsq̃ȝ ad extremitatem digitorum pedum ꝛ de paruo pede qui est a canna cruris exclusiue vsq̃ȝ ad extremitatem dictorum digitorum ꝛ sub hac significatione currit nomen pedis in presenti littera. ¶ Attende secundo ꝙ licet pes hominis sit principaliter instrumentum fixionis: sicut hic ait princeps est etiam aliqualiter instrumentum apprehensionis: licet non ita proprie nec efficaciter sicut manus. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo tertio. Oportebat quidem omnino humanum pedem non simplicis firmationis gratia sicut equinum: sed apprehensionis fieri. ¶ Sed queret hic aliquis cuȝ pes equinus rotundus existens sit velocior ad currendum ꝛ multominus passibilis q̃ȝ humanus: quare natura faciens de

possibilibus quod melius est non dedit homini pedes similes pedibus equorum: videlicet sic rotundos anterius: & sic duros. ¶ Dic ꝙ homo existens sapientissimum animalium magis indiguit pedibus quibus ascendere & descēdere possit p gradus & scalas ꝗ velocitate cursus: nec fuit opus homini gratia vix patiendi pedes habuisse duros cū sibi parare possit calceos duros ad nutum & dum consumpti fuerint pro libito nouos sumere. Juxta illud Galieni quarto de iuuamentis membrorum capitulo primo. Modo autem dicemus ꝙ homo proprie habet duos pedes tantum & fuerunt longi lati molles: vt sint conuenientes ad figendum in quolibet loco gradum & ascendendo super arbores & mōtes: & fuerunt pedes eius non habētes soleas que custodiant eas ab occasionibus propter nobilitatē hominis: quoniā homo custodit pedes suos per calceos artificiales: & cū aliqua occasio acciderit calceis poterit eos dimittere: hec Galienus. ¶ Attēde tertio ꝙ Galienus quarto de iuuamentis membrorum commemorans causas cōcauitatis interioris pedū tangit duas vltimas velut pricipales hic a principe relatas: silens de duabus primis: ait enim ibi. Et est vtilitas ꝯcaui loci pedis eius fixio super loca conuexa & ascensio sup scalas pedum per calcaneum & digitos: ita ꝙ pes contineat circūquaq; quod ē sub ipso circulariter sicut manus continet id quod retinet. Sed tertio de vtilitate particularū capitulo quinto: tangit tres causas dicēs. Propterea igit concauitas hec videtur facta. Primū quidem gratia altitudinis intrinsecarū partium pedis. Secundo vero apprehensionis. Et tertio vltra hec leuitatis: quorum primum ad infallantiam firmationis: secundū vero ad varietatem ambulationis: & tertium ad velocitatē motus pertinet.

b ¶ Et pes quidē &c.] ¶ In hac parte secūda dicit pn. ꝙ pes fuit factus cōpositus ex multis ossibus propter duo iuuamenta. Primū est vt ipse pes bene amplectatur & circundet illud ex terra super qđ ambulat quando necesse fuerit scilicet quando est timor ne labat & cadat homo. Pes enim quādo oportet retinet illud super quod ambulat sicut manus retinet illud quod apprehendit: & quando tenens. i. instrumentū apprehensiuum alicuius sicut manus vel pes preparatur vel adaptat vt moueatur ſm partes ipsius ad aliquā formam scilicet ad figuram qua bene teneat id quod comprehendit quodcūq; sit illud vt retentio fiat melior per ipsum: hoc est melius ꝗ vt totum instrumentum apprehensiuum sit vnum frustū ne figuretur figura post figuram: idest sit vnicū os implicabile circa apprehensum taliter vt non sit aptum se varie configurare & adaptare circa diuersa comprehensibilia. Secundū ex eis scilicet iuuamentis propter que pes ex multis constet ossibus est iuuamentū cōmune toti idest cuilibet organo cuius sunt ossa multa: scilicet vt si nocumentū accidat vni parti illius organi non fiat cōmune toti. Eiusdem sententie meminit princeps. 14. animalium dicens. Et creabatur pes compositus ex ossibus multis propter multa iuuamenta. Et de illis est retentio & apprehensio bona partium terre super quas ambulat animal: quoniam pes figitur super illud quod apprehendit sicut palma. Et quando hoc est melius erit ex multis: quoniā poterit adaptare se ad plures figuras & plurium comprehensiones ad quas non posset si esset ex vno. Et aliud iuuamentum est communicans cum iuuamento multiplicationis ossium. Hec princeps ibi.

c ¶ Pedis vero ossa &c.] ¶ In hac parte tertia primo agit princeps de numero: nominibus & officijs ossium pedis. Secundo in speciali de alcahab ibi [Alcahab vero] Tertio de osse nauiculari ibi [Ad alcahab vero] Quarto de osse grandinoso ibi [Os vero] Quinto de calcaneo ibi [Calcaneus autem] Sexto de rasceta ibi [Rasceta vero] Septimo de pectine ibi [Pedis vero] Octauo de numero ossium digitorum pedis ibi [Quisq; autem digitus preter pollicem &c.]

¶ In prima particula dicit ꝙ ossa pedis sunt vigintisex. Primū est os cahab seu alcahab per quod iunctura pedis cum crure completur. Secundū os est calcaneus quod est fundamentū super quod fundatur fixio seu statio corporis. Tertium est os nauiculare: per quod est tenuitas: idest ex cuius figura causatur interior concauitas pedis. Deinde sunt quatuor ossa rascete pedis cum quibus pecten continuatur. De quorum numero est os grandinosum quod est simile hexagono: idest figurato habenti sex angulos: ab hexa grece quod est sex latine: & gonos quod est angulus. Et istud os positum est versus partē exteriorem pedis: & per ipsum illa pars super terrā se bene figit. Deinde sunt ossa quinq; pectinis pedis: & hec omnia sunt duodecim: que cum quatuordecim ossibus digitorum pedis faciunt vigintisex.

¶ Et pes[b] quidē ex multis ossibus cōpositus creatus fuit propter iuuamenta ex quibus est: vt bene retineat & circundet illud super quod incedit ex terra: cū necesse fuerit. Pes nāq; plerūq; tenet illud super quod incedit quēadmodum manus retinet illud quod recipit. Et cū tenēs preparatur vt moueatur suis partibus ad aliquam formam vt per eum retentio fiat melior erit melius ꝗ vt totum sit vnum frustum ne figura post figuram figuretur. Et ex eis est iuuamentum toti commune cuius ossa sunt multa. ¶ Pedis[c] vero ossa sunt vigintisex. Cahab per quod iunctura pedis cū crure completur. Et calcaneus quod est sustentamentum fixionis. Et nauiculare per quod est tenuitas. Et quattuor ossa rascete cū quibus pecten continuatur: quorum vnum est os grandinosum hexagono simile positum ad partem siluestrem per quod pars illa super terram bene figit. Et qnq; pectinis ossa. ¶ Alcahab vero humanum magis subtiliatū est ad exteriora & magis ingrossatū ad interiora ꝗ alcahab omnium aliorum animalium. Et ipsum est quasi nobilius ossibus pedis in motu iuuantibus sicut calcaneus est nobilior ossibus pedis in figendo adiuuantibus. Et alcahab quidem inter duo extrema positū est a duabus cannis egredientia ipsū a suis partibus circundantia scilicet a supremo ipsius & a suo collo & a duabus suis partibus siluestri & domestica: & eius duo extrema in duas vacuitates que sunt in cannis fixe ingrediuntur. Alcahabab propterea inter crus & calcaneum medium existit: per ipsum enim melius cōtinuantur: & iunctura inter ea firmatur & secura fit a dislocatione. Et ipsum quidem pro certo in medio est positum: licet existiment quidam ꝙ ad domesticā sit declinans propter cōcauitatis tenuitatem. ¶ Ad alcahab vero os nauiculare ab anterioribus coniunctionaliter ligatur. Et hoc quidem nauiculare cum calcaneo posterius continuatur: & anterius cum tribus ossibus rascete a parte siluestri. ¶ Os vero grādinosum est illud quod si mauis voca os solitariū: & si volueris pones quartū ossium rascete. ¶ Calcaneus autem sub alcahab positus est durus rotundus ad posteriora vt percussionibus & nocumentis resistere valeat: inferius lenificatus vt etiam melius calcet & pes melius cooperiat illud super quod quiescit cum stat cuius quantitas magna facta fuit vt corpus portare queat. Et fuit factus triangularis ad longitudinē: & subtiliādo paulatim protenditur donec finiatur & annihiletur coram tenuitate ad partem siluestrē ideo vt subtilitatis concauitas sit ordinata posterius ad suum medium. ¶ Rasceta vero pedis a palme rasceta est diuersa: quoniam hec est vna acies & illa due acies: & quia eius ossa sunt numeri multum minoris. Et in hoc quidem iuuamentū existit: quoniam in palma motus plus fuit necessarius & comprehensio ꝗ in pede: & maius iuuamētū quod in pede existit est figere. Multiplicare autem diuisiones et iuncturas in retinendo nocet & in cooperiendo illud super quod stat: propterea ꝙ inde prouenit laxitas: & apertio multa quemadmodum si nulla foret ibi laxitas noceret: propterea ꝙ dilatatio equalis que est conueniens deesset. Jam enim scitum fuit ꝙ circundare et retinere cum eo quod est numeri maioris est melius & bene stare & bene posse deferre cum eo quod est numeri mi-

¶ Alcahab vō &c.] ¶ In secunda dicit primo ꝙ alcahab hominis est magis subtiliatum versus partes pedis exteriores: & plus ingrossatū versus partes interiores ꝗ alcahab cuiuscunq; alterius animalis. Secundo dicit ꝙ alcahab est quasi dignius seu nobilius inter pedum ossa que iuuant ad motū sicut calcaneus est nobilior īter ossa pedis iuuantia ad fixionem. Tertio dicit ꝙ alcahab est situatū inter duas extremitates egredientes a duabus cānis cruris que circundant alcahab a supremo ipsius & a suo collo & partibus ipsius siluestri & domestica idest exteriori & interiori. Quarto dicit ꝙ due extremitates ossis alcahab intrant duas concauitates que sunt fixe in extremitatibus inferioribus duarum cannarū cruris. Quinto dicit ꝙ alcahab ē os mediū inter crus & calcaneum: quia per ipsum: idest per mediū ipsius melius continuātur idest colligantur crus & calcaneus: & iūctura firmior inter eos fit: & magis secura a dislocatione. Sexto dicit ꝙ os alcahab est certitudinaliter positum in medio cruris & calcanei: licet aliqui existimēt ꝙ decliet ad partem interiorem propter tenuitatem concauitatis: scilicet q: alcahab est ingrossatū versus partes pedis interiores respectu partiū interiorum que circa medium pedis subtiles sunt & concaue.

¶ Ad alcahab vero &c.] ¶ In tertia dicit ꝙ os nauiculare ligatur coniūctionaliter ab anterioribus ad os alcahab: idest copulatur ad os alcahab ſm partes anteriores ipsius ossis alcahab: nō ſm partes anteriores ossis nauicularis: & posterius continuat cū calcaneo: & anterius a parte exteriori cum tribus ossibus rascete.

¶ Os vero grandinosum &c.] ¶ In quarta dicit ꝙ os grandinosum potes si velis vocare os solitariū: & tunc rasceta pedis ex tribus tantū ossibus constabit: & potes si vis ipsum connumerare cum ossibus rascete quartū.

¶ Calcaneus autē &c.] ¶ In quinta dicit primo ꝙ calcaneus est positus sub osse acahab durus & rotundus in posterioribus ptibus vt melius resistat percussionibus alijs & nocumentis exterius occurrentibus. Secūdo dicit ꝙ calcaneus est īferius lenificatus vel applanatus vt melius calcare possit & cooperire illud super quod quiescit quando stat quis supra pedes: quāto enim latior & planior est calcaneus inferius tanto plus calcat & cooperit de terra sibi supposita. Tertio dicit ꝙ quantitas calcanei magna facta fuit vt melius possit portare corpus. Quarto dicit ꝙ calcaneus fuit factus triangularis figure tendentis ad longitudinem cuius basis est posterius & protenditur anterius continue graciliando donec cuspis eius finiatur & annihiletur: idest definat protendi ad partem pedis exteriorem coram tenuitate: idest in directo concauitatis intrinsece pedis ideo vt ꝯcauitas subtilitatis sit ordinata posterius ad suū mediū: idest ideo vt gradatim & ordinate subtiliatio & ꝯcauitas partis pedis interioris pcedāt ꝯtinue augendo a posteriori pte pedis vsq; ad mediū eius.

¶ Rasceta vero &c.] ¶ In sexta pti. dicit primo ꝙ rasceta pedis differt a rasceta manus in duobus. Primo in hoc ꝙ omnia ossa rasceta pedis sunt i vnica acie seu vnico ordine: & ossa rascete manus sunt in duabus aciebus. Secūdo in hoc ꝙ ossa rascete pedis sunt pauciora numero: scilicet tantū quatuor: ossa vero rascete manus sunt octo vel nouem vt predictū est. Secundo dicit ꝙ vtilitas in multitudine ossiū rascete manus & paucitate ossium rascete pedis est: quia in manu motus & apprehensio fuerunt magis necessarij ꝗ in pede & pes est plus iuuatiuus ad fixionem ꝗ ad apprehensionē. Tertio dicit ꝙ multiplicatio diuisionū ossium & iuncturarū nocet in retinendo. i. in tenendo pedē bene fixum supra illud qđ calcat & in bene cooperiendo illud supra qđ stat: pp hoc ꝙ ex multitudine iuncturarū prouenit laxitas & aptio ad instar rimarū seu fissurarū pp elongationē vel distantiā ossiū abinuicē: sicut si nulla esset laxitas in pede noceret q: priuaretur dilatatione equali. i. temperata que sibi ꝯuenit ad se retinendū dum scalas ascendit: & dum incedit per vias aspe

ras ⁊ inequales. Quarto dicit iam fuisse scitum ꝙ circũdare ⁊ retinere .i. apprehendere melius fiunt cuz organo cuius numerus ossium est maior: ⁊ bene stare ⁊ bene posse sustinere corpus melius fit cum organo quod est pauciorũ ossium ⁊ maioris quantitatis.

¶Pedis vero ⁊c.] ¶In septima particula dicit ꝙ pecten pedis fuit creatus ex ossibus quinqz: vt cuilibet digitorum pedis continuetur os vnuz pectinis: ⁊ fuerũt omnes quinqz digiti pedis in vna acie positi: ⁊ non fuit in eis pollex vel vel allux positus ex opposito aliorum digitorum sicut in manu: quia firmitudo fuit magis necessaria pedibus q̃z comprehensio ⁊ circundatio: quod scilicet comprehẽdere ⁊ circũdare fuit necessariũ in ossibus manus: ⁊ ideo digiti manus non sunt in eadem acie sed pollex alijs est oppositus.

noris ⁊ maioris quantitatis est melius. ¶Pedis vero pecten de quinqz ossibus fuit creatus vt cum vnoquoqz ipsoruz quisqz digitorũ qui sunt quinqz constituti in vna acie continuetur. quoniam in eis fuit plus firmitudo necessaria q̃z comprehensio ⁊ circundatio q̃ in ossibus manus fuit necessarium. ¶Quisqz autem digitus preter pollicez ex tribus cõsistit ossibus. ¶Iam de ossibus locuti fuimus quantum sufficit. Et cum computata fuerint erunt ducenta ⁊ quadragintaocto: p̃ter sisamina ⁊ preter os q̃ laude littere grece similatur.

¶Quisqz autem ⁊c.] ¶In octaua dicit ꝙ quilibet digitorum pedis preter pollicem constat ex tribus ossibus: pollex autem ex duobus tantuz. ¶Attende primo ꝙ cahab ⁊ alcahab sunt nomina arabica idem significantia: ⁊ in synonimis Auicenne exponũtur sic: alchab duo idest due cauille: sed hic aliter accipiuntur: scilicet vt significant os medium inter duas cannas cruris ⁊ os calcanei: ⁊ hoc os medium vocatur a Galieno libro de vtilitate particularuz astragalus: ⁊ libro. 4. de iuuamentis membrorũ cahab sicut hic. ¶Attende secundo ꝙ cahab est in figura simile nodo baliste superius ⁊ anterius ⁊ posterius rotundum: ⁊ superior ipsius rotunditas ingreditur concauitates duarum cannarum cruris ⁊ articulatur cum eis articulo seu iũctura per quem fit motus pedis: ⁊ ideo dicitur os nobilius seu principalius in motu pedis: sicut calcaneus est principalior in fixione. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo quinto. Videtur ergo ex his astragalus quidem principalissimum esse pertinentium ad motum pedis ossium: calcaneus autem eoruz que ad firmationem. Propterea ergo illum quidem vndiqz ad circũferentias quasdam idest rotunditates desinere decebat. Illud autem leue esse ad inferius immobile maxime ⁊ recte firmum adiacentia ossa. Sed anterior rotunditas alcahab ingreditur concauitatem ossis nauicularis: posterior autez reddit os alcahab minus passibile ab extrinsecus occurrentibus. ¶Attende tertio ꝙ os nauiculare seu nauiforme concauatum est tam posterius q̃z anterius ad instar nauis: ⁊ inde sortitur nomen ⁊ concauitatem ipsius posteriorem ingreditur rotunditas ossis alcahab. Sed anteriorem ipsius concauitatem subintrant rotunditates trium ossium rascete pedis. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo quinto. Reliqua vero tria ossa ascendunt supra sex cubos idest latera nauiformis ossis. Hoc autem rursus ascendit caput astragali. ¶Attende quarto ꝙ os grandinosum est os paruulum simile grano grosse grandinis: ⁊ inde trahit nomen: de quo dicit Auicenna decimo quarto animalium: ꝙ est os simile decio ⁊ est quasi sextile: ⁊ vocatur a Galieno tertio de vtilitate particularum os cubiforme: idest habens formam cubi: scilicet sex costas: ⁊ ab eodem tertio de iuuamentis membrorum: vocatur hexagonuz ab hexa grece quod est sex: ⁊ gonos quod est angulus: ⁊ istud os est in eadem acie cuz tribus alijs ossibus rascete pedis: ⁊ est situatum in parte siluestri seu exteriori: ⁊ articulatur anterius cum osse pectinis pedis qui respondet paruo digito. Sed posterius articulatur cum osse calcanei sic ꝙ eius gibbositas intrat concauitatem extremitatis anterioris calcanei. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo quinto. Os itaqz quod ab extrinsecis partibus est locatum quod vtiqz ⁊ cubiforme nominant: articulatur cuidam calcanei concauitati scdm finem superiacenti. ¶Attende quinto ꝙ os calcanei est maximum ossium pedis directe ⁊ immediate suppositum ossibus alcahab ⁊ nauicilari protensuz anterius vsqz ad rascetam vbi copulatur ossi grandinoso: ⁊ licet alcahab sit magne quãtitatis: ipso tamen maius est os calcanei ⁊ nedum ipso: sed etiam crure sm extremitatem cruris inferiorem. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo quinto. Quin etiam ⁊ magnitudine multum excedere oportebat id scilicet os calcanei: non alia solum: sed etiam ipsum astragalum: quãuis enim ⁊ hoc os magnũ sit seu maximis ossibus superius articulatum: non paruam vero ad id quod ante faciens apophisim idest explantationem vbi coordinatur nauiformi. Sed cũ hoc multo maius est eo calcanei os: vnde ⁊ superexcedit non solom astragalum: sed etiam ipsam tibiam: ⁊ ad id quod ante vsqz plurimum procedit ⁊ lõgitudini amplitudinem idest latitudinez proportionaliter habet: ⁊ his ambobus profunditatem: subiacet enim rectitudini tibie ⁊ fere ipsam totam solum hoc portat: ⁊ per hanc crus idest coxam: ⁊ per hoc superiacens corpus ⁊ maxime quando salire voluerimus aut maxime progredi. Magnitudinem ergo dignaz eidem oportuit propter hoc inesse ossi calcanei: aut nequaq̃z commisisset ei pondera ita magna. Sed quereret aliquis cum pes sit proprium instrumentum fixionis ⁊ os calcanei sit maius ossium pedis ⁊ nobilius in figendo: quare non immediate fuit coniunctũ cruri. Dic ꝙ quia oportet pedez multipliciter moueri necessaria fuit laxitas iuncture pedis cum crure: ⁊ q̃ os calcanei gratia firmationis seu fixionis ⁊ sustentationis corporis factum fuit huiusmodi laxitas non conueniebat ei: ideo positum fuit alcahab mediuz inter crus ⁊ calcaneuz. Iuxta illud Galieni capitulo nunc allegato: propter eandez autem causam firmam melius fuit esse ibi positionez ⁊ non fallacem ⁊ errantem ei scilicet calcaneo fieri. Sed si quidem perone ⁊ tibie idest canne minori ⁊ maiori ordinaretur: omnino vtiqz esset infirmabilis ⁊ laxus: hinc enim incipiens pes maximam debebat omnium que sm ipsum articulationez ⁊ motionem habere: propter hoc ergo astragalus in medio locatus est tibie ⁊ calcanei. Sed rursus queret quis cuz calcaneus sit copulatus astragalo mobili ⁊ laxe iuncto quomodo stare poterit fixus ⁊ firmus. Rñdet Galienus capitulo modo allegato dicens: sed quoniam omnino quidem huic scilicet astragalo coordinari oportebat calcaneũ timens natura ne aliquem accipiens propter vicinitatem motum ad firmitudinis infallaciam noceatur: primo quidez vt iam dictum est duas quasdaz apophises idest explantationes eius inuiscauit ad illius concauitates. Deinde autem plurimas colligationes duras ⁊ cartilaginosas tam amplas q̃z rotundas copulauit non astragalo solũmodo: sed alijs ossibus vniuersis que adiacent vndiqz adaptans gratia custodiẽdi conuenientem firmationem. Hec Galienus. ¶Attende sexto ꝙ ad fortitudinez fixionis ⁊ firmationis calcanei vltra causas iaz dictas facit duricies vehemẽs ossis istius ⁊ cutis ei subtense. Iuxta illud Galieni nunc dicto capitulo. Laborare autem in his scilicet firmationibus omnibus sciens natura duram qdez vlume propriam eius scilicet calcanei substantiam operata est: duram autem ⁊ eam que desuptus subtendit cutem ydoneaz ad premolliendũ ⁊ presoluendum violentorum ⁊ durorũ corporum inuasiones. ¶Attende septimo ꝙ os calcanei grossum ⁊ latum existens in posteriori parte pedis ꝯtinue procedendo anterius strictius fit donec terminet sub forma cuspidis ad os grandinosum: quia si sm ipsius grossiciem ⁊ amplitudinez procederet ad anteriora tolleret concauitatem intrinsece partis pedis ⁊ vtilitates eius. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo quarto. Nequaq̃z igit̃ queret adhuc aliquis d̃ osse calcanei propter quid apud puum digituz abscedere apparet magis: si enim sicut erat recte grossum ⁊ amplũ tale manens ad anteriora pedis extenderetur quomodo vtiqz fieret intrinseca pars eius concaua. Rationabiliter igitur hic multum eius grossiciei ⁊ amplitudinis abstulit: ⁊ propter hoc ad paruum digituz videtur extendi: hec ibi Galienus. Sed quarto de iuuamentis membrorum capitulo secundo asserit ꝙ istud os anterius protensum spissius factum est: licet latitudo ipsius sit diminuta dicens: ⁊ propter hoc rectum fuit inspissari istud in isto loco cum diminutione latitudinis sue. ¶Attende octauo ꝙ pes humanus est omnino dissimilis manui scdm partem ipsius posteriorem arabice dictam ayf. que constat ex cahab osse nauiculari ⁊ calcaneo: nullum .n. horũ ossium hz sibi simile in manu. Iuxta illud Galieni quarto de iuuamentis membrorum capitulo secundo. Ayf autem pedis quod est eius extremum quod est positum sub crure quod est subter crus ⁊ coxam ⁊ eleuantur super ipsum recta eleuatione est compositũ ex tribus ossibus scilicet cahab ⁊ alrip ⁊ illo quod dicit̃ ab anatomicis naviculare. Ista ergo tria ossa inueniũtur in pede ⁊ non habent similia respondentia in manu. Hec Galienus. ¶Attende nono ꝙ pes est similis manui sm partez ipsius anteriorem: habet enim rascetam que tarsus vocatur a Galieno libro de vtilitate particularum: ⁊ habet pectinem qui dicitur planum ab eodem ibi: ⁊ digitos quinqz quemadmodũ manus. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo tertio. Sed ⁊ id quod est simile carpo habuit quod vocatur tarsus ⁊ id quod metacarpio quod a iunioribus medicis vocatur planũ: ⁊ ipsos autez digitos digitis assimilantes sufficienter: he igitur tres partes pedis sunt sicut ille que manus scilicet digiti tarsus planuz. ¶Attende decimo ꝙ motus extensionis ⁊ flexionis pedis fit per iuncturaz ossis alcahab cuz duabus cannis cruris. Et motus pedis ad duo latera fit per iuncturaz que est inter alcahab ⁊ os nauiculare. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum: capitulo quinto. Etenim hoc scilicet extendere ⁊ flectere pedem superioris articulationis astragali opus quidez tibie ⁊ perone epiphisis idest duarum cannarum cruris explantatio: dicebatur facere hoc autem scilicet ad latera transferre eius que apud nauiforme. ¶Attende vndecimo ꝙ digiti pedum communicant cum digitis manuum in numero ossium ⁊ articulorũ excepto pollice pedio cui sunt ossa duo tantum ⁊ duo articuli: sed digitis peduz proprium est esse sitos omnes in eadem coordinatione: ⁊ esse minores digitis manuuz: propterea ꝙ apprehensio fortis frequens ⁊ multiplex est manui magis necessaria. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo quarto. Propter hoc autem est ⁊ multitudo quinqz digitorũ in pede scilicet sicut in manu ⁊ qui sm vnũquemqz eorum qui in ipsis articulorum numerus: non tamen hoc scilicet in vna coordinatione situatos esse omnes: sed hoc proprium est pedibus sicut firmationis organis. Similiter autez ⁊ hoc scilicet minores effici q̃z eos qui in manibus: hec ille. ¶Attende duodecimo ꝙ pollex pedis factus est multo maior comparatione ad alios digitos pedis q̃z sit pollex manus ad alios digitos eius: ⁊ ex duobus ossibus duntaxat compositus est vt sit firmamentuz medie partis pedis ab ante sicut est a posterioribus calcaneus. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo quinto. Quoniam enim alta ⁊ concaua debebat esse intrinseca pars pedis rationabile fuit firmitudines infallaces alterutrinqz ei adiacere magnorum ossiũ. A retro quidem iam erat id quod calcanei: ab ante autem nisi ibi magnus digitus multo simul maior alijs factus esset: ⁊ ex duabus componeretur aciebus: nulla vtiqz esset sublimibus ossibus infallacia. Quocirca primo quidem non est factus maior alijs magnus qui in pede digitus quãto ille qui in manu factus est: sed multoplus. Secundo autem non ex tribus ossibus sicut ille: ⁊ alij oẽs: sed ex duobus. Ceu eniz (vt puto) magnis egens natura ossibus ponẽdis ibi vitauit dilaniare ea in multa ⁊ parua: hec Galienus.

d ¶Iam de ossibus ⁊c.] ¶In hac parte quarta dicit primo ꝙ sermo sufficiens iam habitus est de ossibus. Secundo dicit ꝙ cum omnia ossa computata fuerint inuenientur ducenta ⁊ quadragintaocto sine sisaminis ossibus que in iuncturis digitorum inueniuntur: ⁊ sine osse simili laude littere grece quod in gutture solitarium inuenitur sub forma triangulari. Iuxta illud principis summa secunda doctrine presentis: vndecimo capitulo. Vbi autez est epiglotis ⁊ coram ipsa est os triangulatum lauda vocatum: quod laudam litteram grecam significat: ⁊ est ita Λ. ¶Attende primo ꝙ solẽnes medicine auctores vt Hippocras: Galienus: Rasis: Auicenna: Auerroys in hoc conueniunt ꝙ ossa hominis sunt ducenta quadragintaocto. Sed in enumeratione eorũ particulari deficiunt. Nam si recollegeris ossa que numerat Rasis primo almansoris: nõ inuenies nisi ducenta ⁊ quadraginta. Et si recollegeris ossa que enumerat Auerroys primo colliget: non inuenies nisi ducenta trigintaocto: ⁊ tamen asserunt ꝙ sunt in summa ducenta ⁊ quadragintaocto. ¶Attende secũdo ꝙ hominis ossa sic partibus corporis distributa sunt ꝙ in capite sunt quinquagintanouem connumerato osse colatorij pro vno distincto ab osse paxilari: ⁊ in trunco corporis sunt sexagintaseptem ꝯnumerato osse quod est in corde: de quo tamen ait Auerroys primo colliget: ꝙ non est de numero ducentorum quadragintaocto ossium sicut nec os epiglotale. Et in brachijs ⁊ manibus sunt sexagintaduo: connumerato osse vno in rasceta vtriusqz manus cuz octo principalibus: de quo prius dictum est auctoritate Galieni ꝙ potest nonuz inter ossa rascete numerari. Et in tibijs ⁊ pedibus sunt sexaginta sicut apparet in sequenti figura sigillatim ⁊ distincte.

Ossa capitis

Ossa capitis .lix.

Os coronale i
Os laude i
Ossa verrualia ij
Ossa petrossa ij
Os paxillare i
Os colatorij ij
Ossa paris iiij
Ossa mandibule superioris xiiij
Ossa mandibule inferioris ij
Dentes xxxij

Ossa trunci corporis lxviij
Spondiles vero ⁊ mēdo/se xxx
Ossa furcule ij
Ossa spatule ij
Coste ꝟe ⁊ mēdose xxiiij
Os cordis i
Ossa thoracis viij
Ossa anche ij

Ossa magne manus dex/tre lxij
Os adiutorij i
Focilia ij
Ossa rascete viij
Unum his additum
Ossa pectinis iiij
Ossa digitorum xv
Totidē idest .xxxi. i sinistra

Ossa magni pedis dex/tri lx
Os coxe i
Rotula genu i
Due canne cruris
Alcahab i
Os naviculare i
Calcaneus i
Ossa rascete iiij
Ossa pectinis v
Ossa digitorꝫ xiiij
Totidem idest .xxx. in sini stro.

¶ Summe secunde doctrine qnte que est de musculis sunt .xxx. capitula.

¶ Capitulum primuꝫ est sermo vniuersalis de neruis musculis ⁊ chordis ⁊ ligamentis.

Quoniā motus voluntarius membris nō completur nisi virtute a cerebro eis mediātibus neruis adueniente: ⁊ neqꝫ erat conueniens vt nerui ossibus continuarētur qui pro certo sunt membrorum nobilium radices in motu propter intentioneꝫ primā: quia ossa sunt dura ⁊ nerui sunt subtiles: propterea misericorditer egit deus ⁊ ex ossibus rem neruo similem extraxit que connexio ⁊ ligamentuꝫ vocatur: ⁊ ipsaꝫ neruo adiunxit ⁊ ex eis recte faciendo quasi rem vnā effecit. ¶ Et propterea[b] ꝙ corpus quod ex neruo ⁊ ligamento componitur prorsus fuit subtile: quoniam corporis nerui augmentum cum ad membrum peruenit non est tantuꝫ ꝙ ab ipsius corpore ⁊ grossicie cum est in suo ortu remoueatur tanta lōginquitate de qua sit curandum. Et eius corpus cum est eius ortus est tantum quantum ipsuꝫ cerebri corpus ⁊ nucha ⁊ capitis concauitas ⁊ neruorum egressiones tolerare possunt: tunc enim si neruis membrorum motus affirmaretur ipsis in sua corporeitate possibili existētibus ⁊ proprie cum diuiduntur ⁊ partiuntur ⁊ ramificantur in membris: ⁊ fit illud qđ ex eis vni accidit membro multo subtilius q̄ꝫ radix: ⁊ cum a suo principio ⁊ ortu elongantur: esset in hoc corruptio manifesta. Sua igitur sapientia deus ipsum gubernauit grossitiem ei attribuendo: que prouenit propter corporis ex eis ⁊ ligamento compositi villorum confusioneꝫ: quorum vacuitates carne impleuit: et hoc ipsum panniculo texit: et in ipsius medio perpendicularem sicut meguar de substantia nerui posuit. ¶ Et[c] huius summa facta est membꝝ ex neruo ⁊ ligamento ⁊ eoꝝ villis ⁊ carne implēte: ⁊ pāniculo coopiente cōpositūꝫ. Et hoc quideꝫ membꝝ est musculus. Et ipse est qui cū colligitur trahit chordam que ex ner

¶ Attende tertio ꝙ inter ossa corporis humani principalia cōmuniter non numerātur duo ossa acularia que sunt retro post aures: a qbus vt dicit princeps capitulo nono summe sequentis oriuntur villi musculorum mandibulam inferiorem descendere facientiū. Neqꝫ ossa duo in vtraqꝫ spatula similia rostro corui: a quibus vt ait pͥnceps capitulo decimoseptimo summe huius: ligatur spatula cum furcula. Neqꝫ spine seu simenia que retro sunt supra spondiles: neqꝫ ale que sunt a lateribus spondiliū: quoniam hec omnia sunt additamenta ⁊ vere partes ossium principaliuꝫ. Neqꝫ ossa sisamina similia granis sisami que replent vacuitates iuncturarum: ⁊ sunt inter ossa digitoruꝫ manus: vt ait princeps capitulo primo summe istius: quia sunt ita minuta ꝙ vix numerari possent nec magna ex eorum numeratione sequeretur vtilitas. Neqꝫ os triangulatum lauda vocatum iacens super epiglotum a quo villi musculoruꝫ epigloti oriuntur: vt ait princeps capitulo vndecimo summe sequentis: quia ipsum solum existens nulli alteri ossium colligatur ⁊ est velut cartilago: ⁊ licet ita sit de osse chordis: tamen propter dignitatē in quo est de principalibus numeratur. Neqꝫ os quadrilaterum ob eandem causam: de quo loquitur princeps capitulo primo fen none tertij dicens. Algasamata vero est caro panniculosa annexa pallato sub vua pendens cooperiens caput canne: ⁊ supra galsamata est alphahic idest excedens: ⁊ est os habens quatuor latera: duo superius ⁊ duo inferius: ⁊ de hoc osse nihil alibi repperi: ⁊ crederem principem per ipsum intellexisse os laude quod est in gutture nisi esset ꝙ os laude dicit esse triangulatum: ⁊ istud os quadrilateruꝫ est. Ex predictis clare patet quis sit numerus ossium: ⁊ si nolis inter ea connumerare cordis os: recipere potes pro duobus os coronale: quod interdum reperitur euidenter in duo diuisuꝫ per medium eius.

¶ Explicit summa prima que est de ossibus.

¶ Summa secunda doctrine quinte que est de musculis sunt .xxx. capitula.

¶ Primuꝫ est sermo vniuersalis de neruis ⁊ musculis ⁊ chordis ⁊ ligamētis.

Quoniam motus ⁊c. ¶ In hoc capitulo dat primo pͥnceps causam creationis ligamenti ⁊ coniunctionis eius cum neruo. Secūdo dat causam constructionis musculi: ibi [Et propterea ꝙ corpus] Tertio summarie recolligit partes componentes musculum ⁊ vtilitates ipsius: ibi [Et huius summa.]

a ¶ In prima parte premittit duo ex quibus concludit intentum. Primum est ꝙ motus voluntarius in membris non fit nisi per virtutem motiuam volūtarie missam eis a cerebro: mediantibus neruis. Secunduꝫ est ꝙ non conueniebat vt nerui qui pro certo sunt radices membrorum mobiliū in motu propter intentionem primam idest finem potissimū: gratia cuius nerui facti sunt ossibus continuarentur soli scilicet ⁊ sine medio. Et quoniam ita est propterea deus egit misericorditer ⁊ extraxit ex ossibus rem similem neruo in substantia colore tenacitate ⁊ flexibilitate que vocatur connexio ⁊ ligamentum ⁊ ipsam iunxit cuꝫ neruo ⁊ effecit ex eis quasi rem vnaꝫ recte faciendo scilicet fortificando neruum. ¶ Attende hic ꝙ constructio partis huius est suspensiua vsqꝫ ibi. Propterea misericorditer egit deus: ⁊ pro declaratiōe ampliori reduximus eam ad non suspensiuam. ¶ Attende secundo ꝙ nerui duplici intentione creati sunt. Prima est vt deferant membris a cerebro sensum ⁊ motum: ⁊ hec tangitur hic cum dicitur ꝙ sunt radices in motu propter intentionē primam. Secunda est vt sint robur ⁊ firmamentum carni cui immiscētur: ⁊ prima istarum dicitur a principe iuuamentum per essentiam: ⁊ secunda iuuamētum per accidens. Ait enim capitulo primo sequentis summe. Iuuamentorū neruorum alia sunt que sunt sm essentiam: alia sunt que sunt per accidens. Quod vero est sm essentiam est ꝙ cerebrum eis mediantibus omnibus alijs membris iuuamentum prestat dando eis sensum ⁊ motum. Sed iuuamentū quod est per accidens est ad hoc vt caro corroboretur ⁊ corpus fortius fiat.

b ¶ Et propterea ꝙ corpus ⁊c.] ¶ In secunda parte premittit duo ex quibus concludit intentum. Primum est ꝙ corpus compositum ex neruo ⁊ ligamento est prorsus subtile siue gracile: quia augmentatio nerui cum peruenit ad membrum non est tanta ꝙ elongetur a corpulentia ⁊ grossicie quas habebat in ortu suo tanta lōginquitate de qua sit curādū. ¶ Sed posset aliquis dicere ꝙ natura potuit facere neruos taꝫ magnos in ortu suo ꝙ corpus compositūꝫ ex eis ⁊ ligamētis essꝫ grossum sufficiēter. Et huic tacite obiectioni respondet hic princeps dicēs. Et eius scilicet nerui corpus cum est eius ortus idest in loco sue originis est tantuꝫ quātum possunt ipsum tolerare corpus cerebri ⁊ nucha ⁊ concauitas capitis continens cerebrum ⁊ egressiones neruoruꝫ: idest foramina ossiū p que nerui egrediuntur. Et quia ista non tolerant vt sit grossum: sufficiēter nerui corpus in suo ortu: verum erat quod primum dicebatur: scilicet ꝙ corpus compositūꝫ ex neruo ⁊ ligamēto fuit prorsus subtile. Secunduꝫ est propterea ꝙ hoc corpus penitus subtile fuit: tunc si motus membrorum affirmaretur neruis .i. per neruos ipsis existētibus in sua corporeitate id ē grossicie possibili essꝫ in hoc corruptio manifesta scilicet defectus magnitudinis requisite ad motuꝫ organo motus: ⁊ proprie cum nerui diuidūtur idest scinduntur in plures neruos ⁊ partiunt idest diuersis partibus mēbrorum distribuuntur ⁊ ramificantur idest ad instar ramorum sparguntur in membris: ⁊ illud quod peruenit ex eis vni membro est multo subtilius q̄ꝫ sit radix nerui seu ipse neruus in sua origine: ⁊ proprie etiam cum nerui elongantur a suo pͥncipio ⁊ ortu vnde fiunt debiliores esset corruptio manifesta si motus membrorum per eos fieret ipsis non ingrossatis per carnis admixtioneꝫ. ¶ Ex duobus predictis infert princeps suam conclusionem principaliter hic intentam dicens. Sua igitur sapientia deus gubernauit ipsuꝫ corpus compositum ex neruo ⁊ ligamento attribuendo ei grossiciem que prouenit propter confusionem idest permixtionem villorum corporis compositi ex neruis ⁊ ligamento: quorum scilicet villorum vacuitates idest loca intermedia deus impleuit carne ⁊ texit hoc ipsum id est cooperuit panniculo hoc totum compositum ex villis neruorum ⁊ ligamentorum ⁊ carne intermixta: ⁊ posuit in medio huius totius compositi perpendicularem: idest velut lineaꝫ rectam sicut meguar idest chordam de substantia nerui. ¶ Attende primo ꝙ littera huius secūde partis est intrincata ⁊ difficilis propter suspensionem nimiam constructionis: scilicet vsqꝫ ad partem illam. Esset in hoc corruptio manifesta: ⁊ ideo reduximus eam sicut priorem ad non ita suspensiuam. Et si volueris hanc suspensionem aliter clarificare ordina sic litteraꝫ. Et propterea ꝙ corpus quod ex neruo ⁊ ligamento componitur prorsus fuit subtile: tunc si neruus membrorū motus affirmaretur ipsis in sua corporeitate possibili existentibus esset in hoc corruptio manifesta. Deinde redi ad exponendū clausulas iterpositas. ¶ Attende secundo ꝙ in dictis principis videtur hic esse contrarietas: naꝫ innuit expresse ꝙ corpus nerui est maius cum peruenit ad membra q̄ꝫ in suo ortu. in illa parte [Quoniam corporis nerui augmentum cū ad membrum peruenit ⁊c.] Et contrariuꝫ huius innuit ibi [Et fit illud qđ ex eis accidit vni mēbro multo subtilius q̄ꝫ radix] Sꝫ ad istud dici potest ꝙ neruus in ortu suo priusq̄ꝫ exierit anfractus foraminum ossium gracilior est aliquantulum ne ab ossibus opprimatur q̄ꝫ ipsemet dum transiuit dictos anfractus priusq̄ꝫ diuidatur in ramos: saltem vsqꝫ ad aliquem terminum: sicut limacia se dilatat cum exierit a concha: sed per magnam elongationem ab eius ortu ⁊ diuisioneꝫ minoratur. Aliter potest dici ꝙ cum peruenit ad membra pro constitutione musculi spargitur in villos: ⁊ ita sparsus paulo maior videtur. Uel dic ꝙ hec negatiua nihil ponit corporis nerui augmentū cum ad membrum peruenit non est tantum ꝙ ab ipsius corpore ⁊ grossicie cum est in suo ortu remoueatur tanta longinquitate: de qua sit curandum.

c ¶ Et huius summa facta est ⁊c.] ¶ In tertia pte dicit primo ꝙ huius summa idest aggregatio vel recollectio dictarum partiū facta est membrum compositum ex neruo ⁊ ligamento ⁊ villis eorum ⁊ carne implente ⁊ panniculo cooperiente: ⁊ hoc membrum est musculus. Secundo dicit ꝙ ipse musculus quando colligitur idest in se contrahitur sic ꝙ incurtatur ⁊ ingrossatur: tunc trahit chordaꝫ que composita est ex neruo ⁊ ligamento: illa scilicet corda que transit ab eis neruis videlicet ⁊ ligamentis ad partem membri quod debet moueri: ⁊ colligitur hec chorda musculo collecto ad attrahentium membruꝫ. Et cum dilatatur musculus idest expanditur in longitudinem ⁊ gracilior fit: laxatur chorda ⁊ elongatur membrum a musculo: scilicet versus quem prius fuerat attractum vel elongatur membrum idest musculus aut chorda longior redditur. ¶ Attende hic primo ꝙ de partibus componentibus musculum ⁊ complexione ⁊ officio eius sermo sufficiens habitus est primi prima doctrina tertia capitulo secundo: ⁊ de villis eius capitulo primo vel vnico doctrine presentis. ¶ Attende secundo ꝙ pars prima et principalis

in omni musculo gratia cuius alie facte sunt ⁊ cui alie deseruiũt est neruus sicut humor cristallinus est pars principalior oculi. ¶ Attende tertio ꝙ neruus implantatur musculo vel sm caput ipsius vel prope caput vel circa medium eius: nunꝙ autem circa caudaz. Juxta illud Galieni septimo de vtilitate particularum capi. 4. Omnibus autem musculis aut ad ipsum caput implantatur neruus a cerebro perducens: vel a dorsali idest nucha virtutem sensitiuã ⁊ motiuam. Aut omnino demum sm aliquã partiũ q sub capite sunt aut non vltra medietatem: ad finez autem nihil: principiuz .n. operaretur ⁊ non finem. Que vero ad mediam regionem musculi implantatur sicut que dyafragmatis ab hinc ad totum disseminata musculũ ad medium trahunt omnes villos illaz partez eius caput operantia: hec Galienus. ¶ Attende quarto ꝙ plurimi musculorum habent villos suos protensos sm longitudinem: sed in dorsalibus musculis villi sunt obliqui. Juxta illud Galieni duodecimo de vtilitate particularuz capi. 8. querẽtis: cur dorsales musculi obliquos habent inulos .i. villos cum sint recti ⁊ sm longitudinez dorsi extensi: rarissime enim hoc natura operatur nisi gratia alicuius precipue vtilitatis: hec Galienus. Et in musculis existẽtibus inter costas villi protenduntur sm latum cuz quadaz obliquitate sicut ait Galienus septimo de vtilitate particularũ capitulo nono. ¶ Attende quinto ꝙ in hoc cõmunicant musculi ꝙ mouent partes quas mouẽt mediãtibus chordis: excepto musculo mouent frontem ⁊ musculis mouentibus superiores palpebras sm Rasim. Juxta illud Galieni decimo de vtilitate particularum capi. 9. Omnibus autem motibus quibus electionem ⁊ organa preparauit natura ⁊ musculos: mouent hi particulas per quosdam tenontes .i. chordas ad ipsos implantatos. Uerum Auerroys secundo colliget aliter sentit dicens. Sed in mẽbris quibus non sunnt ossa ⁊ non sunt ramificata ⁊ sunt parua: musculi ipsi mouent ea sine medio ⁊ ramificata mouentur mediantibus chordis que nascuntur ab extremitatibus eorum. ¶ Attende sexto ꝙ cõmune est oĩbus musculis habere partes medias carnosas magis ⁊ extremas neruosas exceptis musculis apientibus os: ⁊ emittere chordas a caudis suis exceptis timporalibus musculis. Juxta illud Gal. vndecimo de vtilitate particularum capi. 5. Manifestuz igitur est quoniaz partes hoꝝ musculorũ .s. aperientium os in principio ⁊ in fine carnose: neruose vero in medijs sunt: quod in nullo alioꝝ musculoꝝ existit. Sicut neqꝫ hoc .s. ex medio timporaliũ explantari tenontem .i. chordam. ¶ Attende septimo ꝙ omnis musculus partis voluntarie mobilis sm flexionem ⁊ extensionem habet necessario musculuz sibi oppositum: ita ꝙ nunꝙ ab eodem musculo procedunt flexio ⁊ extensio. Juxta illud Galieni decimo de vtilitate particularum capi. 9. Ostensum est autez a nobis in libro de motibus musculoruz. Quoniam omnes particule que mouentur sm electionez duobus indigent ad minus musculis oppositis adinuicem: vno quidem extendere: altero vero flectere potente: vtrosqꝫ autem motus nullum musculuz posse operari: eo ꝙ omnino quidez ad seipsuz trahit debentez moueri particulam: vnam autem habet positionem vnus existens. ¶ Attende octauo ꝙ quilibet musculus versus suuz propriuz principiuz trahit particulaz quaz mouet. Juxta illud Gal. 11. de vtilitate parti. ca. 10. Monstratuz enim est in libro de musculoruz motu singuluz versus propriuz principium referre particulaz: quare debebant ex necessitate qui quidez desup implantantur musculi superius mouere eaz: qui vero ab inferius incipiunt inferius: sm hoc autez ⁊ ad laterales eos qui ad alterutra motus operari.

nio ⁊ ligamento componitur illa scilicet que ab eis ad membri partem transit ⁊ colligitur ad membrum attrahendum ⁊ cum dilatatur laxatur chorda ⁊ elongatur membrum.

¶ De anatomia musculorum mouentium ea que sunt in facie. Capi. ij.

e X eo quod scitur est ꝙ musculi faciei sunt sm numerum membrorum mobiliuz que sunt in facie. Membra autem mobilia que sunt in facie sunt frons: ⁊ oculi: ⁊ palpebre superiores: ⁊ maxilla in cõmunitate cum labijs: ⁊ labia sola: ⁊ due nariuz extremitates ⁊ mãdibula inferior.

¶ De anatomia musculorum frontis. Capitulum. iij.

f Frons autem per musculum tenuez dilatatũ pannicularem mouetur qui sub cute frontis dilatatur: ⁊ cum ipsa adeo miscetur donec sit quasi essentie cutis pars: ⁊ fiat impossibile ipsuz ab ea excoriari. ¶ Et mẽbro[b] quod per ipsum mouetur absqꝫ chorda obuiat quoniaz illud quod per ipsum mouetur est cutis dilatata lenis: ⁊ mouere quale ipsum est per chordam non est bonum. ¶ Et huius[c] quidem musculi motu eleuantur supercilia. Et est etiam cum ad claudendum oculum iuuant propter suarum virtutem dimissionem ⁊ sui laxitatem.

¶ De anatomia musculoruz mouentiuz ea que sunt in facie. Capi. ij.

e X eo quod scitur ⁊c. ¶ In hoc capitulo dicit primo princeps ꝙ de numero eoruz que sciuntur est hoc ꝙ musculi faciei sunt sm numerũ membroruz voluntarie mobiliuz existentiuz in facie nõ ꝙ sint tot musculi adequate quot sunt membra mobilia ⁊ non plures: sed sic ꝙ ex diuersis motibus membroruz mobiliuz faciei deuenitur in cognitionez numeri membroruz mouentiuz: scilicet musculoruz vna cuz anotomia. Secundo enumerat septẽ species membroruz faciei voluntarie mobiliuz: ⁊ de musculis eoruz facit septem capitula sequentia sm ordinez quo numerantur hic. Primum membrum est frons: de cuius musculis agitur in caqitulo sequenti. Secunduz est oculi: de cuius musculis agitur statim post musculos frontis. Tertium est palpebre superiores: non enim mouentur inferiores voluntarie propter causam que dicetur. Quartuz est maxilla: que nunꝙ sola sed interduz cuz labijs mouetur. Quintuz est labia sola .s. sine associatione alioruz membrorũ in suo motu. Sextum est due nariuz extremitates. Et habent hic multi libri loco de nariuz aurium: ⁊ male: tum q: aures non sunt in facie: tum q: non sunt voluntarie mobiles in homine. Septimũ est inferior mandibula: de superiori vero dicit Aristoteles ꝙ in nullo animali voluntarie mouetur preterꝙ in cocodrillo.

¶ De anatomia musculoruz frontis. Capi. iij.

f Frons autem ⁊c. ¶ In hoc capitulo pmo describit princeps musculũ quo frõs mouetur. Secundo dat causam quare caret chorda: ibi [Et membro] Tertio tangit eius operationez ⁊ iuuamentuz: ibi [Et huius quidem.]

a ¶ In prima parte dicit ꝙ frons mouetur per musculuz tenuem extensum pannicularez .i. similez panniculo: qui dilatatur sub cute frontis: ⁊ intantum cõmiscetur vel incorporatur cum ipsa cute donec sit quasi pars essentie .i. substantie cutis: ⁊ sit impossibile ipsuz excoriari a cute: ⁊ est vnus solus.

b ¶ Et membro ⁊c.] ¶ In secunda dicit ꝙ musculus frontis obuiat membro quod mouetur per ipsuz a chorda. Et causa huius est: q: membruz quod mouetur per hunc musculuz est cutis dilatata lenis. Et non est bonuz mouere tale quale ipsum est per chordam: q: difformiter ⁊ turpiter plicaretur.

c ¶ Et huius quidẽ ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ operatio musculi frontis est suo motu eleuare supcilia. Et quandoqꝫ etiaz musculus frontis ⁊ supercilia iuuãt ad claudenduz oculũ propter dimissionez .i. mollificationez suaruz virtutez: ⁊ sui laxitatez idest relaxationem vel fatigationez in eleuando supcilia: ⁊ talis dimissio ⁊ laxitas inueniri solent in somnolentis cũ afficiuntur vehementi desiderio somni. ¶ Attende primo ꝙ cutis frõtis facta est mobilis voluntarie vt cooperetur ad perfectas apertionem ⁊ clausionez oculoruz. Juxta illud Galieni vndecimo de vtilitate particularũ capitulo decimoquarto. Aperiri enim multum oportebat oculos cuz multa eoruz que extra sm vnũ tps conãtur videre ⁊ rursus strigi: ⁊ colligi clausos certitudinaliter ab oĩbus circũadiacentibus qñ timent aliquid allatuz aduersus eos. Ad ambas igitur vtilitates totam cutim que circũadiacet eis superius sm frontez: similiter aũt ⁊ eam que est inferius sm poma mobilẽ spontanee natura fecit vt permutatim extensa ⁊ rursus ad seipsam duplicata aperire ⁊ claudere sufficiat oculos. ¶ Attende secundo ꝙ natura submisit cuti frontis musculuz: quia sine musculo nihil volũtarie moueri potest. Et produxit hunc subtilez: q: cutis mouenda per eum est tenuis: ⁊ natura solet magnitudinem musculi operari proportionalem magnitudinibus mouendarum particularuz. Juxta illud principis vndecimo de vtilitate particularum capitulo decimoquinto. Etenim eam que sm frontem cutim quoniam quidem moueri melius fuit dictuz est: quoniam autem impossibile est sine musculo inesse alicui particule motum qui sm impetuz sciens subtendit ei musculosam quandam substantiam subtilem: proportionalem eniz semper magnitudinibus mouendarũ particularum molem musculoꝝ operatur. ¶ Attẽde tertio ꝙ cutis frontis ⁊ cutis palme ⁊ cutis plante pedis in hoc cõueniunt ꝙ excoriari nequeunt a sibi subiecta carne: sed differunt in hoc ꝙ cutis frontis est laxa: ⁊ alie non. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Sꝫ de ea que circa oculos cuti vniuersis presens sermo fiebat superostendẽtibus nobis quoniam a subiecta carne non excoriatur: ⁊ quoniam hoc ipsum inest intrinsecis partibus manuũ ⁊ inferioribus pedum: sed illaruz neutra est laxa sicut ea que sm frontem neqꝫ sensibilem motũ habet seu neqꝫ gratia eiusdem vtilitatis facta talis. ¶ Attende quarto ꝙ cuti frontis inest libere moueri sm dilatationem ⁊ constrictionez propterea ꝙ laxa est ⁊ vnita substantie musculose ⁊ separata ab ossibus sibi subiectis per pannũ tegentem ea non ad natũ eis sed coadiunctũ per villos subtiles. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Hec autez nisi laxa esset non posset moueri sm electionez: qualiter autem hoc ei inest iam dicã. Subiecte quidem nature musculose per totum vnita est ⁊ pars eius est ea que est superficietenus. Absoluta tamen est a subiectis ossibus a circũossali mẽbrano dyafractata idest separata: neqꝫ coadnata eis: sed per subtiles quosdam inulos idest villos coadiuncta. ¶ Attende quinto ꝙ licet musculus frontis non habeat chordam sed seipso moueat palpebras: villos tamen habet incedentes secũduz latitudinez frontis scilicet a superiori eius ad inferius versus palpebras. Et propterea dixerunt chirurgici ꝙ si fieri debeat incisio in fronte propter apostema vel aliud non debet fieri sm longitudinem frontis que est a timpore ad timpus neqꝫ sm incessum rugarũ seu plicaturarum frontis que in longitudinem protenduntur vt fit in alijs membris: q: villi frontis sic inciderentur sm eoꝝ latitudinez ⁊ ita deciderent pars cutis frontis ⁊ supercilia versus oculos prohibentes eos a pfecta apertione: sed oꝫ incisio si fiat in fronte sm latitudinem frontis fieri.

¶ De anatomia musculorum mouentium oculos. Capitulum. iiij.

m Musculi[a] vero oculum mouentes sunt sex. Quoꝝ quatuor in quatuor eius lateribus consistunt: sursum ⁊ deorsum: ⁊ duo almacheni. Unusquisqꝫ enim illorũ ad suam partem mouet. Et sunt duo musculi ex transuerso incedentes: qui sm rotunditatem mouent. ¶ Ab oculo[b] vero posterius est musculus qui neruum concauum quez post nominabimus sustentat propterea ꝙ cum eo cõmiscetur ⁊ con-

¶ De anatomia musculorum mouentium oculos. Capi. iiij.

m Musculi vero oculum ⁊c. ¶ In hoc capitulo primo agit princeps de sex musculis mouentibus oculum. Secundo de officio vel operibus musculi sustentantis neruum opticum: ibi [Ab oculo vero] Tertio de vnitate vel pluralitate illius musculi: ibi [Et huius quidem.]

a ¶ In prima parte dicit ꝙ musculi mouentes oculum sunt sex. Et quatuor ex eis situati sunt in quatuor lateribus oculi: scilicet vnus supra oculum: alius infra: ⁊ duo almacheni idest angulares: scilicet vnus versus angulum oculi interiorem prope nasum: ⁊ alius versus angulum exteriorez prope timpus. Et quilibet horum musculorum mouet oculum versus suam partem. Et vltra quatuor dictos musculos sunt alij duo qui transuerse incedunt ⁊ mouent oculum sm rotunditatem.

b ¶ Ab oculo vero ⁊c.] ¶ In secunda parte dicit ꝙ retro post oculum scilicet in parte interiori est vnus musculus qui sustentat neruum concauum: videlicet opticum seu visiuum: qui post nominabitur: scilicet capitulo secundo summe sequentis: ⁊ capitulo primo tertie fen tertij can. Et iste musculus dicitur obstentare neruuz opticum proptera ꝙ miscetur cum eo ⁊ continuat sibi

⁊ prohibet

⁊ prohibet dictum neruum a relaxatione inducente aliohodid est passionem ex qua oculi egrediūtur propter hoc ꝙ retinet ipsum neruum ⁊ oculum cum inspicit attente aliquod visibile.

c [Et huius ⁊c.] In tertia pte dicit ꝙ accidit de diuisione pāniculis ligamentalibus huius musculi posterioris aliquid vnde idest propter quod peruenitur ad dubietatem in esse eius: vtrum. s. sit vnus vel plures. Aliqui enim anatomicorum tenent ꝙ ē vnus: alij ꝙ sunt duo: alij ꝙ sūt tres: ⁊ quicquid sit de hoc caput huius musculi nō est nisi vnū. Attende primo ꝙ q: visio fieri non potest nisi s̄m rectā lineaz a visibilibus ad oculum protensam creator ordinauit oculum voluntarie mobilem quatinus videremus non solum que sunt directe ante nos: sed ⁊ ea que sursuz sunt ⁊ que deorsum: ⁊ que a dextris ⁊ a sinistris: Juxta illud Galieni. 10. de vti. parti. ca. 8. Nō ex omni positione qdlibet est visibile oculis sicut audibile auribus. Nec eniz ex obliqs neqz ex posterioribꝰ neqz ex superioribus vel ab inferius: neqz aliter nisi s̄m rectitudinez pupille est videre oculis. Si igitur immobiles totaliter ⁊ s̄m rectitudinez solum videntes facti fuissent oculi omniphariam vtiqz videremus modicuz. Propter hoc igitur ipsi potenti vsqz plurimum circunduci faciliter mobilez operatus est colbaz: idest partem oculi anteriorem siue pupillam. Et id circo maxime duo distātes facti sūt abinuicem digna ratione: qui altero nanqz fiunt ceci illa que secus illuz oculuz non vident etiam si approximauerint. Attende secundo ꝙ q: motus oculi recti sunt quattuor vnus sub: alter supra vnus a dextris: alter a sinistris: ⁊ eorū quisqz sibi proprium requirit musculuz: ideo sunt ad hos musculi totidem deputati. Juxta illud Galieni nunc allegato capi. Quoniam igitur motus oculorum sunt quattuor: vnus quidem cum intus versus nasum adducuntur: alius aūt cum extra versus paruum cantum idest angulum abducuntur: alius vero cum tenduntur superius versus supercilia: alius autem cum trahuntur inferius versus poma: rationabile fuit ⁊ duces motuuz musculos equales numero fieri. Itaqz ⁊ facti sunt duo quidem ex obliquo idest a lateribus: vnus scilicet s̄m vtrumqz cantum idest angulum: alij vero duo ab inferius quidem alter: desuper vero reliquus. Anneruati vero omnes idest alligati simul vnum circulum faciunt tenontis ampli: idest chorde late ad iridez declinantis idest ad partem oculi anteriorem que dicitur prunella oculi: ⁊ iris propter similitudinez quam habet cum arcu celesti in varietate colorum. Juxta illud Gal. libello de introductione medicoruz capi. vltimo. In medio albi oculi est irinus circulus varijs coloribus: quare ⁊ iris nominatus est ab ea que ad iriz aeris similitudine. Attende tertio ꝙ ad perfectionem visionis ex multis partibus simul non suffecerunt oculorum motus recti: sed necessarij fuerunt motus circunductionis gratia quorum natura creauit duos oblique positionis oculum circunducentes: vnum s̄m palpebram inferiorem extensuz: alium versus paruum angulum extrinsecum. Juxta illud Gal. nunc allegato capitulo. Quoniā autem ⁊ circunduci oculuz melius erat alios natura creauit duos musculos obliquos positione: vnum scilicet s̄m alteram palpebrarum desuper: ⁊ alterū ab inferius versus paruum cantum extensos. Quocirca ⁊ per hos nihil minus vbiqz oculum prompte conuertimus ⁊ circunducimus. Attende quarto ꝙ quia neruus opticus a cerebro deferens spiritus visibiles ad oculum est mollissimus inter neruos ⁊ simillimus medullari substantie cerebri necessarium fuit aliquid quod ipsum substentaret in via eius ad oculum ne sua mollicie relaxatus faceret oculum prominentem nimis ⁊ velut exeuntem ne etiam rumperetur facile in vehementibus motibus. Natura ergo interius musculū produxit: ⁊ alligauit neruo quatinus per ipsum substentaretur ⁊ prohiberet rumpi. Juxta illud Galieni nunc allegato capi. Est autem ⁊ quidam alius musculus magnus circa radicem oculi constringens quidem ⁊ custodiēs nerui mollis implantationem: supertendens vero ⁊ alleuans sursum ⁊ adhuc conuertens oculum. Scinderetur enim prompte mollis ille neruus in vehementibus circa caput decidentibus commotus violenter nisi vndiqz gubernaretur ⁊ comprehenderetur ⁊ omnino custodiretur. Attende quinto ꝙ quando oculus foras exit sine percussione singnificat paralysim dicti musculi. Et quando foras exit in percussionibus vehemētibus si videt oculus signum est rupture predicti musculi: ⁊ si non videt signum est rupture nerui optici. Juxta illud Galieni capi. nunc allegato. Et si vidisti vnqz alicuius prominentem totum alterum oculum si adhuc videt ⁊ si non percussione fuit passio facta extensum esse scias huic mollem neruum illum in paralysi musculi nequaqz resistere neqz detinere neqz constringere ipsuz potentis. Si vero in percussione forti contingerit prominentem fieri oculum si adhuc videt musculus ipse solus: si vero neqz qz neruus ruptus est. Attende sexto ꝙ quidam moti sunt ad dicendū ꝙ dictus musculus est tantum vnus. Primo quia habet vnicum caput. Secundo quia habet vnicam operationem scilicet sustentare neruum opticum. Tertio quia habet vnicam vtilitatem scilicet prohibere oculum ab exitu. Alij dixerūt ꝙ sunt duo musculi: alij ꝙ tres propter multiplicem diuisionem pāniculorum ligamentaliuz vel diuersas emissiones ⁊ explātationes villorum. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Quibusdam quidem anatomicorum triplex quibusdam autem duplex esse videtur: quibusdam autem simplex. Et s̄z quasdam emissiones villorum ⁊ explantationes ipsuz distingunt. Sed siue vnum quis ipsum compositum ex pluribus siue duos siue tres voluerit dicere: vna est vtilitas omnium ipsorū ea scilicet que dicta est. Attēde septimo ꝙ musculi de quibus agitur in capitulo p̄senti sunt in toto quatuordecim: scilicet septem subseruientes oculo dextro: ⁊ totidem sinistro: quoruz duodeciz sunt anterius ⁊ exterius: ⁊ duo posterius ⁊ interius.

tinuatur ⁊ eleuat ipsum ⁊ prohibet a laxitate ex qua prouenit aliohod: propterea ꝙ retinet ipsum cum intente intuet. Et huius[c] quidem musculi panniculis ligamentibus accidit ex diuisione vnde in eius esse ad dubietatez peruenitur. Sunt nāqz ex anatomicis qui tenent ꝙ ē vnus musculus. Et sunt ex eis qui duo ⁊ sunt ex eis qui tres. Quocunqz tamen modo sit eius caput vnum existit.

De anatomia musculoruz palpebre. Capitulum quintum.

[a] Arum vero inferior motu non indiget. Intentio nāqz prouenit ⁊ completur motu superioris tantū: ⁊ eo completur oculi clausura ⁊ aspectus qui fit intente. Uoluntas enim dei fuit vt instrumenta quā to plus possibile fuerit sint pauciora cuz non prouenerit impedimentum: quoniā in multiplicatione eoruz prouenit ex nocumentis illud quod est scitum. Et possibile[b] quidem erat vt palpebra superior quieta maneret ⁊ inferior esset mobilis. Sed factoris voluntas est operationes suis approximēt principijs ⁊ causas ad suos eleuet fines tēperatiori via: ⁊ rectiori semita. Superior autem palpebra neruorum origini propinquior existit. Unde nerui cum ad ipsam tendunt reflexione ⁊ reuolutione non indigent. Et[c] quia palpebra superior duobus indiget motibus eleuationis cum aperitur oculus depressionis cum clauditur ⁊ clausura indiget musculo trahente ad inferiora: propterea fuit necessarium vt musculus ei adueniret ad inferiora declinans ⁊ impellens. Et si vnus fuisset: tunc impossibile foret vt continuaretur nisi aut cuz extremitate palpebre: aut cuz ipsius medio. Et si cum palpebre medio continuaretur cooperiret pupillam cum ad ipsam eleuaretur. Et si cum extremitate palpebre continuaretur: non continuaretur nisi cuz extremitate vna: ⁊ non proueniret palpebre coopertura equaliter: sed transuersaretur quia clausura in parte vbi esset chorda constringeretur primo: ⁊ ab alia debilitaretur parte: ⁊ coopertura non esset equalis: sed similis esset cooperture palpebre hominis torturam patientis: propter hoc non vnus ei factus fuit musculus sed duo qui a partibus duorum almacheni nascentes palpebram ad inferiora simili deponunt attractione. In apertione[d] autem palpebre vnus sufficiebat musculus qui ad mediū perueniret palpebre ⁊ cuius chorde extremitas super palpebre dilatare-

De anatomia musculorum palpebre. Capi. v.

Arum e. [Vero inferior ⁊c.] In hoc capitulo primo dat p̄nces causam quare non mouetur vtraqz palpebrarum: sed superior solum. Secundo dat causam quare potius facta est superior mobilis qz inferior ibi [Et possibile] Tertio dat causaz quare palpebre superiori necessariuz fuit ad eius clausuram vt adueniret ei musculus ad inferiora trahēs nō vnus solus sed duo ibi [Et q: palpebra] Quarto agit de musculo vnico eleuante palpebram ibi [In apertione.]

a In prima parte dicit p̄mo ꝙ palpebra inferior non indiget motu: quia finis vel itentio quare palpebra mobilis facta est attingitur ⁊ completur sufficienter per motum solius palpebre superioris: nam per eius motuz ad inferiora complet clausura oculi: ⁊ per motuz eius ad superiora aperit oculus quo aperto complet aspectus qui fit intente. Secūdo dicit ꝙ voluntas dei fuit vt instrumenta sint pauca quantū possibile est absqz nocumento: q: in multiplicatione instrumentoꝝ prouenit ex nocumentis illud qd est scitū. s. debilitatio virtutis ex partitione eius in organa plura frustra ⁊ sine causa.

b [Et possibile ⁊c.] In secūda parte dicit ꝙ palpebra superior potuit creari quieta: ⁊ inferior mobilis: sed volūtas factoris idest dei omnipotentis est vt operationes approximent suis principijs idest membris principalibus a quibus fluunt virtutes que sunt operationū principia: ⁊ est etiam voluntas dei vt eleuet idest perducat vel applicet causas ad suos fines scilicet virtutes ad operationes via temperatiori idest media in distantia debita inter agens ⁊ passum ⁊ semita rectiori idest transitu directo sine reflexione quantū est possibile ⁊ conueniens: q: omne agens fortius agit in propinquum qz in distans: ⁊ virtus quanto plus a suo principio elongatur tanto debilior redditur.

c [Et q: ⁊c.] In tertia dicit primo ꝙ q: palpebra superior indiget motu eleuationis eius ad superiora: cum oculus aperitur: ⁊ motu depressionis quādo clauditur: ⁊ clausio oculi indiget musculo trahente inferius palpebrā superiorem: ideo fuit necesse vt superiori palpebre adueniret musculus declinans ⁊ impellēs: immo verius trahens eam ad inferiora. Nam impellere proprie denotat mouens elongare a se mobile sicut trahere appropinquare. Secundo dicit ꝙ si musculus trahens palpebram superiorem ad inferiora esset vnicus non posset alligari: nisi vel cum extremitate palpebre vel cum medio eius: ⁊ si alligaretur cum medio palpebre cooperiret pupillam cū dictus musculus ad palpebram eleuaretur. Et si alligaretur extremitati palpebre non posset alligari nisi vni extremitati: ⁊ tunc palpebra non cooperiret oculum equaliter: sed transuersaretur idest transuersaliter extenderetur supra oculū: q: clausura oculi ex parte palpebre vbi esset chorda primo ⁊ perfecte fieret: ⁊ ex consequenti fieret in altera parte debiliter ⁊ diminute: ⁊ sic esset inequalis ⁊ similis illi que fit in patiente torturam oris. Tertio dicit ꝙ propter hoc fuerunt facti duo musculi non vnicus: qui nascentes a partibus duorum almacheni idest angulorum oculi deponunt idest attrahunt palpebram ad inferiora attractione simili idest vniformi ex omni parte.

d [In apertione ⁊c.] In quarta parte dicit ꝙ vnicus musculus sufficit in apertione seu eleuatione palpebre qui peruenit ad medium palpebre ⁊ extremitas chorde eius extenditur super extremitatem palpebre que dum contrahitur aperitur oculus: ⁊ ideo vnicus factus fuit musculus ad apertionem oculi: qui recte descendit inter duos pāniculos ⁊ extenditur ⁊ alligatur cuz corpore simili cartilagini ⁊ expanditur sub loco originis pilorum palpebre.

Circa materiam duarum primarum partium querit Galienus decimo de vtilitate particularum capitulo decimo: propter quid inferiori palpebre non inest motus cum gratia eiusdem vtilitatis facta sit ⁊ regionem pro musculis non minus ydoneam habeat. Uidetur enim iniusta esse natura si possibili existente alterutri palpebrarum medietatem palpebre totiusꝰ motus illa totum eum alteri solum exhibuit: ⁊ non solum in hoc videtur iniusta: sed etiaz in eo ꝙ minorem multo operata est inferiorem: oportebat enim sicut aures ⁊ labia ⁊ alas nasi sic ⁊ palpebras magnitudine ⁊ motu equaliter ambas participare. Ad ista respondet ipsemet dicens. Sed positio est causa huius diuersitatis. Si enim longior facta esset inferior palpebra qz nunc est: non vtiqz simili-

tur extremitatem: ⁊ cum contraheretur aperiretur. Et ꝓpterea ad hec vnus creatus fuit qui ſm rectitudinem inter duos descendit panniculos ⁊ dilatatur ⁊ continuatur cum corpore cartilagini simili Et expādit̃ sub pilorū palpebre origine.

¶ De anatomia musculorum maxille Capitulum.vi.

Maxilla duos habet

motus: vnus est sequēs motum mandibule inferioris: ⁊ alter est ei cum labio communis. ¶ Motus autem[b] causa quem hꝫ motum alterius mēbri sequentem sunt musculi illius membri. Et motus quem cum alio membro habet cōmunem causa est musculus qui est ipsius ⁊ illius alterius membri communiter. ¶ Et iste[c] quidem musculus in vnaquaqꝫ maxillarum gena vnus existit latus qui ⁊ hoc nomine scitur. ¶ Unusquisqꝫ[d] autem horum ex quattuor componitur partibus: quoniam villus a quattuor ei aduenit locis. Unius origo est ex furcula cuius fines cum extremitate labiorum ad inferiora continuantur et extrahunt os inferius ex transuerso. Et secūdi origo existit inter thoracem ⁊ furculam a duabus partibus ⁊ ipsorum villi transuersi protenduntur. Et ille qui a dextris oritur cuꝫ eo qui a sinistris nascitur transuersando iungitur ⁊ penetrat. Et cōtinuatur ille qui nascitur a dextris cum inferiori parte extremitatis sinistre labij: ⁊ ille qui a sinistris nascitur ecōtrario. Cūqꝫ villus iste colligitur angustat os ⁊ ipsum ad anteriora protrahit sicut in bursa efficit corrigia que bursam claudit. Et tertius oritur ab osse quod rostro corui in spatula similatur: ⁊ continuatur inferius continuitate illius musculi: ⁊ trahit labium ad duas partes attractione simili. Et quartus oritur a simenijs colli ⁊ transit circa terminos aurium et

ter esset bene stans: sed ad seipsam defluens corrugaretur ⁊ laxa fieret ⁊ distaret ab oculo: ⁊ quod est his maius aceruaretur vtiqꝫ in ipsa difficulter execrabilis lippitudo ⁊ lachryme ⁊ omne quicquid tale: vnde melius fuit eam paruam fieri: talis enim facta semper circa oculum constringitur configurata ei circūadiacens diligenter ⁊ faciliter exprimit omnes superfluitates: tali autem facta inferiori palpebra manifestum est quoniam nequaq̄ motu egebat hec Galienus. ¶ Attende circa partem tertiam ꝙ quidam medicorum nescientes inuenire musculos mouentes palpebram superiorem intantuꝫ a vero deuiauerunt ꝙ dixerunt motum palpebre non esse voluntarium sed naturalem Juxta illud Galieni.10.de vtilitate parti.cap.9. Attamen neqꝫ mouētes palpebram musculos neqꝫ modum motus inuenientes deformari ausi sunt quidā sophistarum vt neqꝫ ſꝫ nostram electionem confiteātur inesse eis motuꝫ sed naturalem sicut ventri ⁊ intestinis ⁊ arterijs ⁊ cordi et multis alijs organis inuoluntarij ⁊ inelectiui motus sunt melius enim esse existimant mentiri q̄ꝫ eorꝫ ignorantiaꝫ confiteri. Sed hāc positionem confutat euidenter dicto capitulo Galienus dicens. Si enim ad est velocius ea mouere ⁊ tardius ⁊ frequentius ⁊ rarius vel omnipharíam cessare facere ⁊ rursus excitare ad motum qualiter nō vtiqꝫ quis stultus erit inelectiuum ⁊ naturalem dicens esse actum. Etenim frustra nobis esset data a natura si aliquo illato aduersus oculos ab extra quod plagare ⁊ ledere eos debebat nos volentes claudere eos nō possemus. Sed nulluꝫ mirabile est talia dicere sophistas quibus non est cura de veritate: sed de gloria tantum: hec Galienus. ¶ Attende secūdo ꝙ palpebre non facte fuerunt ex substantia carnea: quia non essent validum munimē ⁊ robustum satis ad defendendum oculos: neqꝫ facte fuerunt ex substantia ossea: quia neqꝫ faciliter mouerentur nec tangerent intristanter corneam. Sed fuerunt facte ex substantia dura faciliter mobili non offendente suo tactu oculum. Juxta illō Galieni.10.de vtilitate particularum capitulo septimo. Ex dura quidē omnino: sꝫ moueri faciliter ⁊ vicinari intristāter cornee potēte rationabile fuit substantia fieri palpebras. ¶ Attende tertio ꝙ natura perducens corpus membranosum seu panniculare quod tegit os supercilijs suppposituꝫ vsqꝫ ad cilia: deinde ab intra replicans sursum vsqꝫ ad corneam generat inde palpebraꝫ superiorem. Juxta illud Gal. nunc allegato capitulo. Circūossale enim vocatū membranum abducens natura ⁊ perducens per eam que ſm cilium rotunditatem in tantam longitudinem in quantam oportebat extendi palpebras rursus id superduxit ꝑ inferiores partes palpebre: neqꝫ inibi ponēs sicut scutum aliquod biplicatum: quemadmodum quidam putant: neqꝫ vsqꝫ ad principium vnde prodijt ducens: sed subiacentibus continentibus vero oculum musculis coniungens: abinde autem perducens vsqꝫ ad iridē vbi implantauit id ad corneam tunicam. ¶ Attende quarto ꝙ in intermedio panniculi sic sursum replicati sunt quedam vnctuose humiditates quibus oculus humectatur ⁊ prohibetur a superflua desiccatione cuꝫ panniculis quibusdam extēsis a musculis. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Intermedium vero duarum particularum circūossalis corpora viscosa ⁊ vnctuosa comprehēdit: cum quibusdam membranis extensis a musculis. ¶ Attende quinto ꝙ a panniculo tegente os pomi maxille dilatato ⁊ reduplicato vsqꝫ ad corneaꝫ generatur inferior palpebra. Juxta illud Gal. nunc allegato capitulo. Proportionaliter autem huic constructioni inferiores palpebre facte sunt a circūossali quod est ſm poma vsqꝫ ad aliquid quidem extensa: redeunte autem rursus ad corneam. ¶ Attende sexto ꝙ extremitates panniculorum constituentium palpebras sunt cartilaginose dure quatinus oculos fortius defendant ⁊ firmius teneant pilos palpebrarum ⁊ prohibeant eos augeri: sicut enim plante parum crescunt in arida terra sic pili insiti cartilaginose substantie palpebrarum quam nominat Galienus tarsum decimo de vtilitate particularuꝫ capitlo nono dicens. Quoniam autem cartilaginosus est tarsus velut ligamentum quoddam submissus membranoso corpori quod generat palpebraꝫ antea dictum est. ¶ Attende septimo ꝙ iste tarsus recipit villos egredientes a paruis musculis mouentibus palpebras. Juxta illud Galieni ibidem. Sed quoniam suscipit paruorum musculorum illorum germinationes amplificatas ⁊ subtiliatas diligenter nondum ſm illum sermonem dictum est. nunc ergo hoc ipsum scias. Uerum Rasis asserit primo almansoris capitulo de musculis: ꝙ musculi mouentes palpebras superiores non habent chordas dicēs Musculi vero superiores mouentes palpebras multum parui sunt ⁊ subtiles a quibus chorda non oritur. ¶ Attende octauo ꝙ vnus musculorum deprimentium palpebram superiorem situatur prope angulum domesticuꝫ oculi qui est iuxta nasum ⁊ oblique tendit ad partem mediam tarsi que ibi est. Alter vero musculus prope angulum siluestrem situatur ⁊ tendit oblique ad alteram mediam tarsi partem que illic existit. Et quando primus horuꝫ operatur attrahit ad se partem palpebre sibi continuam: ⁊ similiter alius. Juxta illud Galieni ibidem. Nunc igitur hoc ipsum scias: ⁊ quoniaꝫ alter quideꝫ musculoruꝫ ſm magnum cantum apud nasum locatus obliquus ad mediā partem tarsi que inibi est peruenit. Alter vero obliquus quidē ⁊ ipse: sed ad paruum cantum extensus ad reliquam mediam partem que ſm seipsum est immittit. Et igitur quando qui prius dictus est agit attrahit ei parteꝫ continuā palpebre que est apud nasum. Quando autem reliquus quod est residuum attrahit. ¶ Attende nono ꝙ Galienus in musculo magni anguli dubitauit ⁊ fatetur ꝙ eum nunq̄ꝫ aperte vidit. Ait enim decimo de vtilitate particularuꝫ capitulo decimo. Eam igitur que circa palpebras est artē nature adinuenisse ⁊ bene exposuisse putant optimi anatomicoruꝫ sicut dictum est nunc. Ego autem crederem vtiqꝫ eis iam totum si eum qui circa magnum cantum musculum suaderem mihijpsi certitudinaliter me vidisse: sed eum nunq̄ꝫ vidi aperte in egilopum chiringijs idest fistulis genitis ex apostemate anguli oculi qō dicitur egilops: in quibus non solū abscinditur multotiens sed etiam aduritur tota illa regio vt aliquando squame a subiacentibus ossibus abscedant nihil ad motum impedita palpebra ⁊ propterea puto indigere, hoc consideratione. ¶ Attende decimo ꝙ musculosa cutis frontis ⁊ pomorum maxillarum in tantū operatur ad apertionem ⁊ clausionem oculoruꝫ vt asserat de ipsa Galienus ꝙ sufficit ad hec. Ait eniꝫ vndecimo de vtilitate particularum capitulo decimoq̄rto. Ad ambas igitur vtilitates totaꝫ cutim que circumadiacet oculis que est superius ſꝫ frontem: similiter auteꝫ et eam que est inferius ſm poma mobilem sponta nee natura fecit vt permutatim extensa: ⁊ rursus ad seipsam duplicata aperire ⁊ claudere sufficiat oculos: hec Galienus. Sed intellige ꝙ sufficit non sola sed cum musculis palpebre supioris: vel sub dicta cuti comprehensam habe musculos palpebre.

¶ De anatomia musculorum maxille. Capitulum.vi.

Maxilla duos habet ⁊c.

¶ In hoc capitulo primo agit princeps de motibus maxille. Secundo de causis dictorum motuum ibi [Motus autem causa quem habet motum alterius membri sequētem sunt musculi illius membri] Tertio de numero ⁊ quantitate musculoruꝫ cummunium maxille ⁊ alteri mēbro ibi [Et iste quidem musculus in vnaquaqꝫ maxillarum gena] Quarto de quadruplici origine villorum componentiū vnumquēqꝫ dictorum musculorum ibi [Unusquisqꝫ autem horuꝫ ex quattor componitur partibus quoniam villus a quattuor ei aduenit locis.]

a ¶ In ꝑma parte dicit ꝙ maxilla duos habet motus. Quorū vnus sequitur motum mandibule inferioris. Et alius est cōmunis maxille ⁊ labio.

b ¶ Motus autem ⁊c.] ¶ In seconda parte dicit primo ꝙ causa motus maxille qui sequitur motum alterius membri sunt musculi illius membri vt ad motum mandibule inferioris sequitur motus maxille cuius causa sunt musculi mandibule illius. ¶ Secundo dicit ꝙ causa motus cōmunis maxille: ⁊ alij membro est musculus cōmunis ipsis vtrisqꝫ vt causa motus cōmunis maxille ⁊ labio est musculus mouens cōmoniter maxillam ⁊ labium.

c ¶ Et iste qdeꝫ ⁊c.] ¶ In tertia parte dicit ꝙ iste musculus maxille ⁊ labio communis est vnus latus in vnaquaqꝫ gena maxillarum: videlicet tam in dextra q̄ꝫ in sinistra: qui nomine suo scitur idest inter alios cognoscitur ⁊ ab alijs discernitur: quia latior est sicut ⁊ latus musculus appropriate vocatur.

d ¶ Unusquisqꝫ aūt ⁊c.] ¶ In quarta parte dicit primo ꝙ vterqꝫ nunc dictorum musculorum componitur ex quattuor partibus: quia villi neruorum aduenīūt ei a quattuor locis. Secūdo dicit ꝙ origo primi villi musculi lati est ex furcula videlicet ex summitate pectoris. Et extremitates istius villi continuantur cum extremitate labiorum versus inferiora ⁊ trahunt os seu buccaꝫ inferius ex transuerso. Tertio dicit ꝙ origo secundi villi musculi lati est inter thoracem ⁊ furculam a duabus partibus ita ꝙ est duplex. Et villi ipsorum scilicet illorum locorum vel membrorum ſm originem transuersaliter ascendunt seu protenduntur. Et villus ortus a dextris iungitur cum orto a sinistris transuersando ⁊ cū eo penetrat. Et dexter alligat̃ cū inferiori ꝑte sinistre extremitatis labij. Et sinister cum inferiori parte dextre extremitatis labij. Et quando colligitur seu contrahitur iste duplex villus angustat os idest stringit ⁊ trahit ipsum versus anteriora: sicut corrige seu clausiora claudentes bursaꝫ stringūt os burse quando trahuntur. Quarto dicit ꝙ tertius villus nerui lati oritur ab osse quod est simile rostro corui: ⁊ superius rostrum corui nominatum est vbi de osse spatule agebatur cuius hoc rostrum est pars. Et continuatur labio inferius continuitate illius musculi idest mediante illo musculo ⁊ trahit labiū ad duas partes vniformi attractiōe scilicet absqꝫ transuersione. Quinto dicit ꝙ quartus villus musculi lati nascitur a spinis spondilium colli ⁊ trāsit vsqꝫ prope aures ⁊ continuatur cum fine seu extremitate maxille ⁊ mouet maxillam motu manifesto ⁊ in hoc motu labium sequitur maxillam motam. Et fortassis iste villus appropinquat valde foramini auris in pluribus hominibus ⁊ continuat̃ cuꝫ aure ⁊ mouet eā. ¶ Attende primo ꝙ maxilla est diminutiuū nomen a mala diriuatum. Et dicitur ab aliquibus mala esse commune nomen ad mandibulam superiorem ⁊ inferiorem recipiens originem a mādo is vel a molo molis. Ab alijs dicitur maxilla proprie dici de mandibula superiori ⁊ mādibule nomē fore appropatū mādibule inferiori eo ꝙ sola mouet̃ molendo cibos. Sed auctores terminorum dicunt maxillas proprie vocari ꝑtes eminētes inter nasuꝫ ⁊ aureꝫ: ⁊ dicuntur male seu maxille a malon qō est rotundū latine. Et vocantur he partes a.G. libro de vti. parti. poma: ⁊ ab eo sic describuntur libro de introductione medicorum. Que vero his super eminent inter nasum ⁊ aurem vocantur poma que bene coloratus quidem ⁊ liberalibus cum verecundantur rubent. Gene autem sunt partes sub pomis vsqꝫ ad mentum: ⁊ dicuntur a genos grece quod barba latine: quia barba in

cipit

cipit illic oꝛiri. Juxta illud Gal. post verba nunc allegata. Gene vero post hec scz poma descendentes versus mentū ibi in acutum terminant os. Multi vo putant idem esse genā maxillam ⁊ mandibulā vt ante dictuz est sed hic prin/ceps manifeste īnuit differre maxillā a mandibula cū de musculis earū diuer/sa faciat capitula. Et credo ꝙ per maxillam intellexerit hic ꝓdicta poma cuz genis: Gal. tamen libꝛo de vti. parti. sepe mandibulas maxillas vocat. ⁋Attē de ꝯo ꝙ sub cuti pomoꝛuz non est aliqua musculosa substantia sz est pāniculus os cooperiēs laxus vt sub cuti frōtis. Juxta illud. G. xi. de vti. parti. cap. 15. Secundum poma aūt ꝑtibus que iuxta oculos musculorum quidez nequaqꝫ inuenies substantiaz submissaz sed consimiliter toti cuti larum adhuc circūossale habentes submissum mēbranum. ⁋Attende tertio ꝙ lz cutis pomoꝝ ⁊ panniculus tegens os eidem subiectus non habeant eis im/mixtam musculosam sub/stantiaz: qꝛ tamen pars ea/ruz superioꝛ coniuncta est frontis cuti musculose ⁊ inferioꝛi mandibule volūta/rie mouent̃ ad motū frontis ⁊ ad motum mandibule. Juxta illud Gal. nūc al/legato ca. Eo vero ꝙ inferioꝛ eius pars maxillis est coadunata: superioꝛ vero vnita ſm frontē musculose nature simul moueri cū his potuit. Hec Gal. Ex quibus apparet ꝙ musculus latus non est in pomo maxille: sed est pars gene aut labij. Et id innuit hic princeps vbi dicit. Et iste quidem musculus in vnaquaqꝫ maxillarū gena vnus existit latus. ⁋Attēde quarto ꝙ Gal. xi. de vti. parti. ca. 16. postqꝫ declarauit motus pꝛopꝛios labijs ⁊ musculos quibus fiunt subiūgit ilico motus cōes ipsis ⁊ maxillis ⁊ muscu/los hoꝝ dicens. Ut autem ad plurimuz non hi soli motus sed cum eis qui ſm maxillas efficerent̃ musculū amplum ⁊ subtilem natura extroꝛsum subtēdit: vnū ſm alterutram partem vsqꝫ ad spinam que ſm collū extensuz. ⁋Atten/de quinto ꝙ villi musculi lati veniētes ad quatuoꝛ partibus sunt villi neruo/rum deferentes ei motiuam virtutem: quoꝝ plurimi veniunt a partibus col/li ⁊ spondilibus eius. Juxta illud Gal. nunc allegato capi. Ignoꝛabatur autē iste musculus ab anatomicis viris qꝫuis multam neruoꝝ multitudinez ex oī/bus fere colli partibus ⁊ spondiliū recipiat. ⁋Sz arguet aliquis ꝙ sunt villi ligamentoꝝ ⁊ non neruoꝝ: qꝛ ab ossibus oꝛiuntur vt ait hic ꝑn. videlicet. Pri mus ex furcula. Secūdus a loco inter thoꝛacem ⁊ furculam. Tertius a rostro coꝛui. Quartus a spinis colli. Constat autem ex pꝛedictis ꝙ ligamenta ab ossi bus ⁊ nerui a cerebꝛo vel nucha oꝛiūtur. Dic ꝙ princeps non intelligit h̄ vil/los nerui lati substantialiter oꝛiri a dictis ossibus sed a neruis iuxtapositis. ⁋Attende sexto ꝙ satis confuse ⁊ obscure tangit Gal. villos lati musculi ca. nunc allegato dicens. Referuntur autem eoꝝ inuli: qui quidem sunt a pectore ⁊ ab alterutra clauium. i. furcularū quantūcunqꝫ est continuū pectoꝛi ver/sus inferius labium. Quicūqꝫ vero sunt a residuo clauium oblique magis his qui a scapulis ascendentes veniunt apud lateralia labioꝝ ⁊ quicquid maxil/larum his continuū: qm̄ residuum oīum maxillarum totū retro versus aures tendunt alij quidem inuli: hec Gal. ⁋Attende septimo ꝙ operatio nos du/cens in noticiam musculi lati maxime apparet cū conamur deducere versus latera labia ⁊ maxillas. Et iuuamentuz huius musculi est conferre ad loque/las ⁊ ad masticationes. Juxta illud Gal. nunc allegato cap. Sed motus eius apparebit euidenter si claudens genam certitudinaliter plurimuz abducere volueris ad alterutram earū quas dixi partium labia ⁊ maxillas. ⁋Attende octauo ꝙ licet villus quartus lati musculi pꝛedictus in quibusdaz hoībus aures attingat ⁊ eas moueat: motus tamen ille paruus est ⁊ quasi nullus. Jux/ta illud Galieni vndecimo de vtilitate particularum capitulo duodecimo de auribus loquentis. Rationabiliter igitur vel nō omnino mouentur in omni/bus vel paruum aliquem ⁊ obtusum habent motum.

continuatur cum fine maxille: ⁊ mouet maxillam motu manifesto quam sequitur labium: ⁊ foꝛtasse valde appꝛoximatur loco vbi est auris ingressus in plerisqꝫ hominibus ⁊ continuatur cum ea et mouet aurem.

⁋De anatomia musculoꝝ labij. C. vij.

e X musculis[a] vero labij sunt illi quos diximus ei et maxille communes esse. Et ex musculis eius sunt qui sunt ipsius pꝛopꝛij. ⁋Et sunt[b] musculi quatuoꝛ. Par vnum aduenit ei a superioꝛi in rectitudine duarū genarum ⁊ continuatur pꝛope ipsius extremitatem: ⁊ duo ab inferioꝛi. ⁋Et hi quidem[c] quatuoꝛ ad hoc vt solum labiū moueatnr sufficinnt. Unaqueqꝫ enim pars eoꝛum cum mouetur ad partem illam mouet. Cunqꝫ duo ad duas mouentur partes ad duas dilatatur partes. Assunt igitur ei ſm complementuz motus ad quatuoꝛ partes: neqꝫ vllū habet motum nisi istos. Jn his igitur quatuoꝛ ad est ei sufficientia. ⁋Et isti[d] quidez quatuoꝛ musculi ⁊ summa musculoꝛuz communium cuz coꝛpoꝛe labij miscentur taliter ꝙ sensus a substantia labij pꝛopꝛia ipsos discernere non valet propterea ꝙ labium est membrum molle carneuz os non habens.

⁋De anatomia musculorum labij.		Capitulum. vij.

e X musculis vero ⁊c̃. ⁋Jn hoc ca. princeps primo agit de diuisione musculorum labij. Secūdo de numero musculoꝛuz qui sunt labio pꝛopꝛij ibi [Et sunt musculi] Tertio de sufficientia dictoꝝ musculoꝛuz ⁊ numero motuū labij ibi [Et hi quidez] Quarto de incoꝛpoꝛatione vehementi musculorum labij pꝛopꝛioꝛum ⁊ cōium cum coꝛpoꝛe labij ibi [Et isti quidem.]

a ⁋Jn pꝛima parte dicit ꝙ quidā musculi sunt cōes labio ⁊ maxille: vz duo lati de quibus actum est in capitulo pꝛecedenti alij sunt labio pꝛopꝛij.

b ⁋Et sunt ⁊c̃.] ⁋Jn secunda dicit ꝙ musculi pꝛopꝛij labio sunt quatuoꝛ: quoꝝ duo veniunt a superioꝛibus partibus in directo duarū genarū ⁊ conti/nuantur vel applicantur pꝛope extremitatem labij. Et alij duo adueniunt la/bio ab inferioꝛibus partibus.

c ⁋Et hi quidem ⁊c̃.] ⁋Jn tertia dicit pꝛimo ꝙ isti quatuoꝛ musculi suffi/ciunt ad hoc vt labiū solum sine maxilla moueatur: qꝛ vnaqueqꝫ pars eoꝛū. i. quilibet partialis musculus ex dictis quatuoꝛ quando mouetur mouet labiū ad partem illam versus quam mouetur. Et qn̄ duo ex illis musculis mouent̃ ad duas partes dilatatur labiū vel extenditur ad duas partes. Secūdo dicit ꝙ motus ad quatuoꝛ partes assunt labio ſm cōplementū ita ꝙ labiuz nullos alios sibi pꝛopꝛios hz motus. Tertio ꝯcludens dicit ꝙ in istis quatuoꝛ musculis sufficientia adest labio ad oēs motus sibi necessarios exercendos.

d ⁋Et isti qdem ⁊c̃.] ⁋Jn quarta dicit ꝙ quatuoꝛ musculi pꝛopꝛij labio ⁊ duo cōes labio ⁊ maxillis sunt taliter incoꝛpoꝛati ⁊ īmixti cum sb̃a labij ꝙ sensus non potest ipsos a labio discernere pꝛopter hoc ꝙ labiū est membꝛū molle carneū carens osse: quare faciliter in eo multiplicantur ⁊ pꝛofundantur villi neruoꝝ. ⁋Attende pꝛimo ꝙ vtrūqꝫ labioꝝ est volūtarie mobile per neruos sibi pꝛopꝛios. Et nerui peruenientes ad labiū veniunt desuper ⁊ peruenientes ad inferius desuptus. Juxta illud Gal. xi. de vtili. parti. ca. 16. Quoniam autē ⁊ neruos melius fuit ad inferius qdem labiū ab eis qui per inferioꝛem genaz veniunt ducere: ad alteruz vero ab eis qui per superioꝛem: ⁊ hoc puto pꝛom/pte esse manifestū: ita autem ⁊ arterias ⁊ venas ab eis que pꝛope iacēt ad al/terutrum ipsoꝛum explantare valde melius fuit qꝫ a longe ducere ⁊ querere. ⁋Attende secundo ꝙ ideo natura instituit musculos quatuoꝛ ad mouenduz labia: quia opoꝛtuit eis in esse pꝛincipia quattuoꝛ sui motus: vnū quod ad dex/teraz traheret superius la/bium: aliud quod ad sini/stram: ⁊ vnuz quod trahe ret inferius labium ad dex tram: ⁊ aliud ad sinistraz. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Qua/tuoꝛ quidem sunt quoniā quatuoꝛ opoꝛtebat esse ꝑncipia motus labijs alteru/trinqꝫ scilicet duo: vnū quidem ad sinistraz: aliud autem ad dexteram circūducens. ⁋Attende tertio ꝙ musculi labij pꝛopꝛij sunt parui ⁊ tenues pꝛopoꝛtio/naliter ad labia que ꝑ eos mouētur. Juxta illud Ga/lieni nunc allegato capitulo. Pꝛopoꝛtionales vero opoꝛtet esse eoꝛum magnitudies oꝛganis futuris moueri per eos. ⁋Attende quarto ꝙ capita duoꝛum superioꝛum musculoꝛum mouentium labia pendent superius versus poma maxillarum ⁊ oblique mouent labia. Et situatio duoꝛum inferioꝛum muscu/loꝛum est obliqua tota: ⁊ eoꝛum motus est etiam obliquus. Juxta illud Ga/lieni passu nunc dicto. Capita vero dependent superioꝛum quidem desuper versus poma: obliquoꝛum enim debebant esse duces motuum alterutri par/ti labij. Inferioꝛum autem obliqua quidem est vniuersa positio obliqui vero motus. ⁋Attende quinto ꝙ licet musculi pꝛopꝛij labio sint tantum quatuoꝛ octo tamen motus ab eis pꝛocedunt scilicet quatuoꝛ recti ⁊ quatuoꝛ obliqui. Nam quilibet hoꝛum dum mouet solus mouet oblique labium: quia situs cu/iusqꝫ eoꝛum est obliquus ⁊ hoꝛum quilibet ad labium oblique peruenit: sed cum duo ex eis simul mouent tunc mouent motu recto. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Eadem autem sapientia est ⁊ hic creatoꝛis que mul/totiens iam monstrata est. Per quatuoꝛ enim musculos octo motus opera/ta est: quatuoꝛ quidem obliquos ſm alterutram scilicet partem labij duos. Cum his autem quatuoꝛ alios rectos: duos quidem qui certitudinaliter sunt recti: vt quando plurimū abinuicem distant labia: hoc quidem superius ver sus nasum tensum: hoc autem tractum inferius versus mentum: duos autez cum congregantur adinuicem quod quidem est supꝛa inferius: quod vero est inferius sursum allatum. Sicut enim in carpo ⁊ vlna ostendimus ex obliquis motibus fieri rectos: ita habet ⁊ in labijs: vno quidem operante musculo ſm quodcunqꝫ eoꝛum ad obliquum fit motus. Si vero ambo tendantur sic iam totum labium superuellitur quidem a superioꝛibus musculis: strictum autez trahitur ab inferioꝛibus: hec Galienus. ⁋Attende sexto ꝙ in musculis pꝛo/pꝛijs labijs sunt duo modi villoꝛum: quidam sunt intrinseci alij extrinseci: et quando tenduntur extrinseci tunc labia extrauertuntur: intrinsecis vero ten sis labia subimplicantur. Et enumeratis his duobus motibus superextensionis ⁊ subimplicationis cū certitudinaliter rectis in quoꝛum vno labia distant ⁊ in alio aggregantur: octo erunt labioꝛum pꝛopꝛij motus videlicet quatuoꝛ obliqui vnus a dextris alius a sinistris in labio superioꝛi: ⁊ vnus a dextris al/ter a sinistris in labio inferioꝛi: ⁊ q̃tuoꝛ recti modo nominati. Juxta illud Ga/lieni nunc allegato capitulo. Sed extrinsecis inulis idest villis tensis contin/git labijs extrauerti ⁊ subimplicari ab intrinsecis: ita ⁊ his duobus motibus enumeratis cum certitudinaliter rectis: quatuoꝛ quidem erunt qui ex super/abundanti perueniunt. Octo autem vniuersi motus eoꝛū fient: obliqui enim sunt quatuoꝛ: eoꝝ vero qui extroꝛsum eis adueniunt qui nūc dicti sunt: vnus quidem cum labia distant fit: secundus vero cum congregantur: tertius autē cum euertuntur ⁊ quartus cum subimplicantur: hec Galienus. Et si volue/ris plane intelligere qualiter obliqui motus labioꝛum fiunt ab vnico muscu/lo: ⁊ recti a pluribus considera clausoꝛia burse que quando simul trahuntur recte ⁊ vniformiter claudunt os burse: ⁊ quando trahit vnicum ex eis mouet bursam transuersaliter. ⁋Attende septimo: ꝙ quatuoꝛ pꝛincipia musculo/rum pꝛopꝛioꝛum labijs sunt manifesta sensui priusqꝫ cuti immisceantur. Sed postqꝫ cuti commixta fuerint nec manifeste apparent nec a cuti separari pos/sunt. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Quatuoꝛ autem sunt pꝛin/cipia peruenientium ad labia musculoꝛum euidentia quidem ⁊ manifesta an teqꝫ permisceantur cuti: concreta vero ⁊ omnipharia inevidentia sunt ⁊ in/separabilia ab illius natura.

⁋De anatomia musculoꝝ nasi. C. viij.

c Ham[a] extremitate vo leporis duo parui ꝯtinuantur musculi foꝛtes. ⁋Paruitas[b] autem

⁋De anatomia musculorum nasi.		Capi. viij.

c Ham extremitate vero ⁊c̃. ⁋Jn hoc capitulo pꝛimo agit princeps de situ numero quantitate ⁊ foꝛtitudine musculoꝛuz nasi. Secundo de causa paruitatis eoꝛum ibi [Paruitas autem existit ne super alios musculos] Tertio de causa foꝛtitudinis ipsoꝛuz ibi [Foꝛtes autem creati fuerunt vt eoꝛuz] Quarto de initio sue oꝛiginis ⁊ causa ipsius ibi [Quoꝛum aduentus est a parte gene maxille ⁊ miscentur prius.]

a ⁋Jn pꝛima parte dicit ꝙ duo parui musculi foꝛtes continuantur cū extremitate lepoꝛis. i. partis acute nasi que vicina existit labio superioꝛi.

b ⁋Paruitas autem existit ne super alios ⁊c̃.] ⁋Jn secunda parte dicit ꝙ hi duo musculi parui facti sunt ne coangustēt musculos alios videlicet musculos maxillarum ⁊ labioꝛum qui sunt magis necessarij qꝫ musculi nasi. Pꝛimo quia motus ipsoꝛum sunt plures. Secundo quia frequentius fiunt. Tertio quia communiter diutius perseuerant. Quarto quia sunt magis necessarij.

c ¶ Fortes autem creati fuerunt ⁊c.] ¶ In tertia parte dicit ꝙ musculi nasi fuerūt facti fortes vt per horum fortitudinem emendetur debilitas que lepori inest ex carentia ossis.
d ¶ Quorum aduētus est ⁊c.] ¶ In quarta parte dicit primo ꝙ aduentus idest initium horum musculoꝝ est a parte gene maxille. Et miscentur hi duo musculi in sui initio cum villis pomi maxille: ⁊ abinde protendūtur ad extremitatem nasi que vocatur lepus ⁊ pirula. Secundo dicit ꝙ hi duo musculi nō fuerunt aducti idest velut ad suum initium ⁊ caput applicati ad partem gene maxille nisi vt moueāt ipsum leporem ad eum idest versus pomum maxille.
ᵃ Uel lege ad id vt melius latinizes. ¶ Attēde primo ꝙ ale nasi facte sunt cartilaginose ⁊ voluntarie mobiles. Cartilaginose qdem vt sua plicatione ⁊ tenaci substantia quassationibus ⁊ fracturis efficacius resistant. Uoluntarie vero mobiles vt in repētinis inspirationibus ⁊ efflationibus suo motu dilatate iuuent. Juxta illud Galie. vndecimo de vtilitate particularuꝫ capitulo decimoseptimo. Nasi vero alas quoniam qdeꝫ oportebat esse cartilaginosas simul ⁊ ſm animalis electioneꝫ mobiles aliquid quidem dictuꝫ est ante: aliqd vero ⁊ nunc dicemus. In repentinis.n. inspirationibus: similiter autem ⁊ efflationibus motus earum non paruꝫ confert: propter hoc igitur facte sunt mobiles. Cartilaginose vero quoniam difficile quassabilis simul ⁊ difficile frāgibilis est hec substantia. ¶ Sꝫ quereret aliquis quare non sunt facte nares naturaliter mobiles sicut arterie: sic enim fuissent minus passibiles non habentes de foris musculos patentes ⁊ contusionibus expositos sicut nūc habent. Dic ꝙ quia non indigemus assiduo motu nasi: sꝫ solū quando est opus multum aerem cum aspiratione attrahere vel cum exufflatione expelle: ideo factus est nasus voluntarie mobilis vt possimus pro libito dum opus est eum mouere ⁊ facere qescere. Item quandoqꝫ plus ⁊ quandoqꝫ minus indigemus motu nasi: vt igitur ipsum regulemus ſm indigentiā fuit expediens hunc esse voluntarium. ¶ Ad rationem ꝙ nares fuissent minus passibiles sine musculis dic pͥmo ꝙ musculi nasi sunt sub custodia visus. Dic secūdo ꝙ fortes ⁊ duri fuerunt creati quatinus sint minus passibiles. ¶ Attende secundo ꝙ nerui peruenientes ad musculos nasi sumunt origineꝫ a neruis procedentibus a supremo genarum. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Etenim quoniam adhuc ab his qui a superioribus genis perueniunt neruis ad eos germinationes feruntur parue: superfluū quideꝫ erat adhuc me dicere. Attamen vt non relinquatur quid sermoni dicatur ⁊ hoc. ¶ Attende tertio ꝙ causa paruitatis musculorum nasi fuisse dicitur a Galieno capitulo nunc dicto paruitas partium que mouentur ab his. Ait enim ibi Galienus. Parui vero sunt proportionaliter particulis que mouentur ab eis. Sed princeps hic aliam assignat causam ⁊ vtraqꝫ vera causa est. ¶ Attende quarto ꝙ originem ⁊ situm istorum musculorum Galienus commemorat capitulo prefato dicens. Docemus igitur iam primum quidem eorum explantationem: quoniam sub pomis fit prope principia descendentia ad labia musculorum. Consequenter autem positionem quoniam his scilicet musculis labiorum vsqꝫ ad aliquid conuersati semper magis abscedūt versus nasum obliqui. ¶ Sed queret aliquis quare nares non habuerunt musculos claudentes eas aduersus fetores cum predictis aperientibus quemadmodum habuerunt oculi musculos claudentes eos ⁊ aperientes. Dic primo ꝙ oculi tenerrimi sunt ⁊ sensibilissimi faciliter recipientes nocumentum ab extrinsecis: nares vero non. Dic secundo ꝙ manus hominis sufficiūt claudere nares que vix possent sine dolore ⁊ quasi assiduo impedimento tangere ⁊ claudere oculos. Dic tertio: ꝙ fetores non nocent naribus sed cerebro ⁊ cordi. Et possibile est nobis aliquādiu preseruare nos retinendo anhelitum ab eorum nocumentis: non enim transeunt ad cor ⁊ cerebꝝ nisi cum aere per nos inspirato.

existit ne super alios musculos plus necessarios coangustatio fiat: quoniaꝫ mēbroruꝫ maxille ⁊ labiꝫ motiones plures sunt numero: ⁊ frequentius fiunt: ⁊ plus perseuerāt: ⁊ plus sunt necessarie q̄ꝫ motus extremitatis leporis. ¶ Fortesᶜ autem creati fuerunt vt eorum fortitudine illud quod ei defuit propter ossis defectum emendetur. ¶ Quorumᵈ aduentus est a parte gene maxille: ⁊ miscentur prius cum villis pomi maxille: non autē ad partem gene maxille aducti fuerunt nisi vt ipsum ad eum moueant.

¶ De anatomia musculorum mandibule inferioris. Capi.ix.

m **Andibuleᵃ inferiori** absqꝫ mandibula supiori motus pro proprio attributus fuit propter iuuamenta ex quibus est ꝙ leuioris motus est melior. Et ex eis est ꝙ dimittere ad mouendum superiorem membra nobilia comprehendenteꝫ: ideo ꝙ motus in ipsis nocumentum efficit est dignius ⁊ salubrius. Et ex eis etiā est ꝙ si supior mandibula tali modo esset vt ipsius motus facilis foret non fieret iunctura que est inter ipsam ⁊ caput firma. ¶ Preterea ᵇ in mādibula inferiori motus plures q̄ꝫ tres non fuerunt necessariꝫ. Motus aperiendi os ⁊ motus claudendi ipsum ⁊ motus masticandi ⁊ molēdi. Aperiens autem mandibulam ad inferiora descendere facit. Et claudens ipsum eleuat. Et molens ipsam circuire facit ⁊ ad duas partes declinare. Manifestuꝫ est igitur ꝙ oportet vt motus claudēdi sit per musculos qui a superioribus descēdunt ⁊ ad superiora retrahuntur: ⁊ aperiendi econtrario: ⁊ molendi cum transuersione. ¶ Quapropterᶜ ad claudēduꝫ duo creati fuerunt musculi qui duo temporis musculi vocantur. Ipsorum vero quantitates in homine parue facte fuerunt: quoniaꝫ membrum quod per eos mouetur in homine parue existit quantitatis in medio vacuitatem habens ⁊ est in pondere leue. Nāqꝫ motus qui huic accidunt membro per hos duos veniētes musculos magis sunt leues: in ceteris vero animalibus inferior mandibula est maior ⁊ grauior q̄ꝫ sit in homine. Unde per eos moueri in motu mordēdi: ⁊ res comedendi duras ⁊ incidendi ⁊ eradicandi est difficilius. ¶ Et hi quideꝫ musculi duo sunt molles propterea ꝙ iuxta principium existunt quod est cerebrum quod est corpus in vltimo molle: ⁊ neqꝫ est inter ipsos ⁊ cerebrum nisi vnū os. ¶ Unde tum propter hoc: tum illud quod timetur ex societate cerebri cum eis in nocumentis si acciderent ⁊ in doloribus si euenirēt: adeo ꝙ ille cui accidissent inde ad frenesim perueniret: ⁊ ad eas que sunt similes eis ex egritudinibus: sepeliuit eos creator apud ipsoꝝ originem ⁊ egressioneꝫ a cerebro in osse pis: ⁊ ipsos penetrare fecit in coopertura que similis est cānali ⁊ est cōposita ex duobus ossibus pis: ⁊ torturis foraminum per que transit que cuꝫ eis vadunt coruꝫ vestientes extrema magno spacio donec pertranseant vt eorum substantia paulatiꝫ induretur ⁊ a loco vbi prius orti fuerunt paulatim elongentur. ¶ Unicuiqꝫ autem duorum horum musculorū

¶ In hoc capitulo primo agit princeps de triplici causa quare mouetur inferior mandibula ⁊ superior non. Secundo de triplici motu mandibule inferioris ⁊ de terminis eorum ⁊ origine musculorum per quos fiunt dicti motus ibi [Preterea in mādibula] Tertio de duobus musculis pͥncipalibus claudētibus os ⁊ aliꝫs duobus coadiuuantibus ibi [Quapropter ad claudendū] Quarto de musculis aperientibus os ibi [Musculorum vero] Quinto de musculis masticatoriꝫs ibi [Masticandi vero musculi.]
a ¶ In prima parte que est presens textus dicit ꝙ motus volūtarius fuit attributus pro proprio idest per moduꝫ proprietatis mandibule inferiori ⁊ non superiori ꝑpter iuuamenta que statim dicentur. Primum illoruꝫ est ꝙ motus leuioris est melior idest cōuenientius est vt motus attribuatur illi mādibule que magis leuis est ⁊ talis est inferior: cuꝫ sit concaua medullam habens: ⁊ superior non: vt ante dictū est. ᵃ Secundum iuuamentuꝫ est ꝙ dignius ⁊ salubrius ē dimittere ad mouenduꝫ.i. non facere mobilem mandibulam superiorem comprehendentem mēbra nobilia puta oculos ⁊ neruos opticos qui vehementer ⁊ de prope cerebro cōicant: qꝛ motus efficit nocumentum in istis membris precipue fortis motus ⁊ trāsuersalis qualis sepe est motus mandibule: qui si superiori inesset ꝯturbaret oculos ⁊ velut attonitū redderet cerebruꝫ. Tertiū est quia dato ꝙ superior mandibula sic disposita esset ꝙ faciliter moueri posset iunctura que est inter ipsam ⁊ caput non esset firma quā tamen oportet vehementer firmaꝫ esse qꝛ dislocatio ipsius velocit mortē afferret.
b ¶ Preterea ⁊c.] ¶ In hac parte secūda dicit primo princeps ꝙ motus plures q̄ꝫ tres non fuerunt necessariꝫ in mandibula inferiori .s. motus aperiēdi os ⁊ motus claudendi ipsum qui sunt motus recti ⁊ motus masticandi ⁊ molendi cibū qui est obliquus. Secundo dicit ꝙ motus aperiēs os facit descēdere mādibulaꝫ ad inferiora ⁊ motus claudēs os eleuat mādibulam ⁊ motus molens cibū facit mandibulaꝫ circuire ⁊ declinare ad duas ptes.i.ad duo latera. Tertio dicit necessariuꝫ esse vt motus claudendi os fiat ꝑ musculos qui descendunt a superioribus ⁊ retrahuntur ad superiora. Et motus aperiendi fit econuerso.s.per musculos qui ascendūt ab inferioribus ⁊ retrahuntur ad inferiora. Et motus molendi fit per musculos qui mandibule adueniunt cum transuersione.
c ¶ Quapropter ⁊c.] ¶ In hac parte tertia que est de musculis claudentibus os primo agit princeps de numero ⁊ quātitate eoꝝ. Secūdo de mollicie ipsoꝝ ⁊ cā eius ibi [Et hi qdem] Tertio de via ⁊ custodia eorū ibi [Unde tū] Quarto de chordis eoꝝ ibi [Unicuiqꝫ aūt] Quinto de duobus aliꝫs musculis coadiuuantibus illos ibi [Et hi qdem duo] Sexto de chordis hoꝝ musculorum coadiuuantium ibi [Et chorda etiam.]
¶ In prima parti dicit primo ꝙ propter hoc motus claudendi os fit per musculos qui descendūt a superioribus: duo musculi fuerunt creati ad claudendum os: qui vocanť duo musculi timporis: qꝛ sunt in timporibus collocati. Scdo dicit ꝙ hi duo musculi sunt parui in hoīe qꝛ mandibula inferior quam mouent est in hoīe pua ꝯcaua ⁊ leuis. Et ideo motus accidentes mandibule per hos duos musculos venientes ad eaꝫ sunt magis faciles. Tertio dicit ꝙ inferior mandibula est maior ⁊ grauior in ceteris animalibus q̄ꝫ sit in homine ⁊ id intellige de magnitudine mandibule comparatione ad molem corporis animalis cuius est: certuꝫ est.n. ꝙ mandibula hoīs est multo maior aliquibus totis animalibus. Et propter hoc difficilius est eaꝫ moueri per musculos timporum in motu mordendi ⁊ comedendi res duras ⁊ incidendi ⁊ eradicandi.
¶ Et hi quideꝫ ⁊c.] ¶ In ſa dicit ꝙ duo musculi timporales sunt molle ꝑꝑ hoc ꝙ sunt iuxta cerebꝝ qđ ē mollissimū ⁊ nō ē nisi vnū os īter eos ⁊ cerebꝝ.
¶ Unde tum ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ creator sepeliuit istos musculos in osse paris apud originem eoꝝ ⁊ egressionem a cerebro: tum qꝛ sunt molles: tuꝫ qꝛ ex nocumentis ⁊ doloribus eoꝝ si eis acciderēt timereť de frenesi ⁊ similibus morbis: qm̄ sunt cerebro ꝓximi. Et fecit istos musculos penetrare in quadam coopertura simili cānali que composita est ex duobus ossibus paris ⁊ tortuositatibus foraminū per que transit hec coopertura.s. Uel lege transeunt vt refer ad musculos: que .s. ossa paris vadunt cū dictis musculis ⁊ vestiunt extremitates eoꝝ longo spacio donec pertranseant idest pe eorum obliquū transitum ad hoc perueniant vt paulatim indurentur: ⁊ paulatiꝫ elongenť ab eoꝝ ortu. Et huius cannalis formam ⁊ moduꝫ ⁊ cām occultationis temporalium musculoꝝ in eo declarauimus in summa de ossibus ca. de ossibus mandibule.
¶ Unicuiqꝫ aūt ⁊c.] ¶ In.4. dicit ꝙ magna chorda nascitur ab vnoquoqꝫ musculorum

sculoꝝ temporuꝫ: que incedit seu protenditur super extremitatem mandibule inferioris ⁊ quando contrahitur eleuat ipsam.

¶ Et hi quidem ⁊c.] ¶ In quinta dicit ꝙ duo musculi timporum recipiunt auxilium in eleuatione mandibule ab alijs duobus musculis qui transeuntes per interiora bucce descendũt vsqꝫ ad mandibulam inferiorez in fornice idest arcuatione. Et causa huius adiutorij est q: mandibula inferior est grauis naturaliter tendens ad inferiora: ⁊ idõ fuit necessarium in eleuando hanc mandibulam ipsam ingeniose regere et sollicitari qualiter plus habeat fortitudinis.i. qualiter principiũ mouẽs eam sit taliter fortificatum ꝙ sufficiat eaꝫ habiliter ⁊ prompte mouere.

¶ Et chorda etiam ⁊c.] ¶ In sexta dicit primo ꝙ chorda que nascit̃ ex istis duobus musculis oritur ex medio eoꝝ ⁊ non ex extremis scilicꝫ capite ⁊ cauda: ⁊ hoc ideo est vt ipsa chorda firmior efficiatur orta ⁊ innixa grossiori parti totius musculi. Secũdo dicit ꝙ due chorde nascẽtes ex istis duobus musculis procedunt ex medio eoruꝫ non ex extremis vt firmiores sint.

magna generatur chorda que super mãdibule inferioris incedit extremitatem ⁊ ipsam cum contrahitur eleuat. ¶ Et hi quidez duo musculi ab alijs duobus adiuti fuerunt musculis qui in interioribus bucce incedentes ad mandibulam descendunt inferiorem in fornice: quoniam in eleuando graue est necessariuꝫ ipsum ingeniose regere ⁊ sollicitari qualiter plus habeat fortitudis. ¶ Et chorda etiam que ex istis duobus nascit̃ musculis ex ipsorum oritur medietate ⁊ nõ ex eorum extremitatibus propter firmitudinem. Et chorde due nascentes ex istis duobus musculis procedunt ex medio eorum: ⁊ non ex eorum extremitatibus propter firmitudinem. ¶ Musculorum[d] aperiendi ⁊ mandibulaꝫ descendere facientium villi ex additamentis nascuntur albilirieti que retro post aures creata fuerunt ⁊ descendunt ⁊ vniunt̃ ⁊ fiunt vnus musculus: post separantur et fiunt chorda vt firmitudinem augeant: deinde iterum ramificantur ⁊ carne replentur et fit musculus ne propter sui tensionem ad nocumenta recipienda sit preparata. ¶ Deinde mandibule reflexiomento obuiat: ⁊ cum contrahitur trahit mandibulaꝫ retro ⁊ descendit proculdubio. ¶ Et propterea ꝙ naturalis grauitas in descendendo adiuuat duo suffecerũt: ⁊ nec adiutorio egue

¶ Attende primo ꝙ duplex est causa magnitudinis musculoruꝫ timporaliũ. Prima est necessitas fortitudinis in actu mordendi. Secũda est magnitudo inferioris mandibule. Variatur igitur horũ magnitudo ſm magnitudinem mandibule ⁊ fortitudinez sui actus. Juxta illud Galieni vndecimo de vtilitate particularũ capi. secũdo. Gratia enim duoꝝ natura operatur timporales musculos magnos scilicet actus fortis q est ſꝫ mordere ⁊ magnitudinis inferioris gene. Illius igitur gratia facti rationabiliter ſm eius actũ ⁊ constructionem permutantur. ¶ Attende secũdo ꝙ in animalibus de venatione viuentibus ⁊ comedentibus carnes crudas vt in leonibus leopardis ⁊ lupis timporales musculi non sunt solum mole maximi sed etiam robustissimi ⁊ neruosissimi. In alijs v̾o sicut in asinis bobus ⁊ porcis dicti musculi sunt magni proportionaliter ad magnitudinẽ mandibule: sed non vigorosi neqꝫ neruosi propter ipsoꝝ imbecillitatem in actu mordendi. Juxta illud Galieni nunc allegato capi. Quia igit̃ corrodentibus idest carnem comedentibus robur propter mordere inest maximus simul ⁊ robustior eis musculus factus est. Maximus vero solũ non tamen neruosis neqꝫ vigorosus neqꝫ vehemens actibus in asinis est ⁊ bobus ⁊ porcis ⁊ alijs animalibus quecũqꝫ magnam quidez habent inferiorem genam: non tamen in mordere est eis fortitudo. ¶ Sed queret aliquis quare habent genaꝫ magnam cũ non indigeant fortitudine in actu mordendi. Respondet ibidem Galienus dicens. Quibuscũqꝫ quidem animaliuꝫ vel manus sunt sicut hominibus vel velut manus sicut simijs hec non indigere flexa sumere cibum ore: quibuscũqꝫ vero non sunt sicut equis his est collũ maius ⁊ propter hoc etiam ipsam genam habent longiorem. ¶ Attende tertio ꝙ in homine timporales musculi sunt minimi ſm magnitudinem sui corporis: q: mandibula ipsius inferior minima est ⁊ actus mordẽdi sunt in eo debiles. Juxta illud Galieni nunc allegato capi. Propter hoc itaqꝫ minimũ habet homo omniũ animaliũ temporalem musculũ quoniam ⁊ genam quã hic mouet minimam simul ⁊ actibus imbecillem. ¶ Attende quarto ꝙ cuꝫ princeps in particula secunda textus presentis dicit ꝙ inter musculos timporales ⁊ cerebrum non est nisi vnũ os: non vult excludere tres panniculos inuentos inter dictos musculos ⁊ cerebrũ scilicet panniculũ cooperientem os exterius ⁊ duram ⁊ piam matrem circũtegentes cerebrum sed ossium pluralitatem.

¶ Attende quinto ꝙ musculi timporum lesi faciliter ⁊ impetuose cõicant cerebro sua nocumenta duplici de causa. Prima est q: sunt cerebro propinquissimi. Secunda est q: cum cerebro cõmunicant per plures neruos scilicet per tres: quoꝝ duo prodeunt a tertio pari neruorum a cerebro nascentiuꝫ ⁊ vnus a quinto pari. Juxta illud Galieni vndecimo de vtilitate particularũ capitulo tertio. Si igitur sicut Hippocras dicebat que sunt propinqua ⁊ cõmunia ⁊ prima maxime malignantur: non autez propinquius q̃ꝫ timporales musculi nec per plures neruos cerebro magis cõmunicat alius musculus rationabile est exaudire eoruꝫ passiones principiũ. Propterea igitur ⁊ Hippocras quidem recte dicebat quoniam plage precipue stupefacientes timporales fiunt: hec Galienus. Sed in his verbis Galienus innuit ꝙ passiones musculorum timporalium inducunt stuporem. Et princeps hic dicit ꝙ inducunt frenesim qui sunt morbi penitus contrarij quare videtur ꝙ non ab eadem procedant causa. Dic ꝙ ſm species humorum qui cõmouentur per dolores ⁊ passiones musculorum timporaliũ ⁊ ſm ꝙ putrescunt vel non putrescunt ⁊ faciũt apostema vel non faciũt diuersi fiunt morbi sicut spasmi febres stupores freneses ⁊ desipientie. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Maxime enim hi omnium musculorum cũ patiuntur spasmos ⁊ febres ⁊ stupores ⁊ desipientiam inferunt. Vt igitur minime patiantur ab eis que extrorsum occurrũt eis quecũqꝫ quassare ⁊ incidere nata sunt: vt sepez alterius nature in circuitu circũposuit ossium duriciem. ¶ Attende sexto ꝙ Galienus super loco originis chorde musculi timporalis sibimetipsi dissidere videtur. Ait enim vndecimo de vtilitate particularum capitulo quarto. Hec igitur est constructionis in fallatia timporalibus musculis: finiens autem alteruter ad vnuꝫ tenontem magnũ idest chordam: implantatur summitati inferioris gene superuellens eam si tendatur. Ex quibus verbis elici potest ꝙ a fine siue cauda musculi timporalis chorda eius oritur. Sed capitulo quinto libri eiusdem ait. Timporales autem ⁊ qui eis opponuntur ab inferius qui aperiunt os alijs vniuersis sunt dissimiles musculis: ex timporalibus enim medius tenon idest chorda explantatur: quez ad summitatez inferioris gene: que superius trahit̃ dicebamus applicari. Non enim inuenies ſm aliquem aliũ musculũ aliquam explantationem talem tenontis. Et paulopost dicit ꝙ in nullo aliorum musculoꝝ existit hoc scilicet ex medijs timporaliũ explantari tenontem. Dic ꝙ reuera chorde timporalium musculoꝝ trahunt ortum ab eorum medio. Et dum dicit Galienus ꝙ alteruter finiens ad vnum tenontem magnum implantatur summitati ⁊c. intellige de fine ſm latera non ſm caudam musculi. ¶ Sed queret aliquis vnde est ꝙ musculi timporũ necessario emittunt chordas tam magnas: ⁊ quare a medio sui ⁊ alij non. ¶ Ad primam harum questionum respondet Galienus capitulo quinto vndecimi de vtilitate particularum dicens. Quoniam siquidem non per tenontes ita magno gena retenderetur primo quidem rũperetur multotiens: iam pondus tam magnorũ nequiens complantatoꝝ corporum sustinere. Deinde neqꝫ vtiqꝫ moueretur faciliter: neqꝫ enim supuellere eam minor alius tenon neqꝫ substantia carnosa posset. Ad secũdam vero respondet ibidem prolixius dicens. Propter quam autem causam in medio musculorũ hic tenon explantatur iam dicam parũ rursus rememorãs ⁊ hic eius quod a principio sermonis iam mihi predemonstratũ est: cuius capl'm idest summa fuit: ĩ fallatia multa egẽtes timporales musculos marginari vndiqꝫ ossibus vt parum solũmodo emineant ab eoruꝫ concauitate. Si enim huius memineris: sciueris autem ⁊ particulas capitis: iam tibi aderit sillogizare: quoniam si longos ſm longitudinem eius in rectitudine summitatũ allates posuisset musculos hos natura nullũ vtiqꝫ eis ingeniari tegimen adinuenisset: ⁊ cũ hoc ibi quidem tumorem magnũ fecisset: vacua vero ⁊ contracta totaliter reliquissꝫ loca in quibus nũc sunt: nec enim aliqua alia particula ibi locationez habuisset idoneam neqꝫ oculus neqꝫ nasus neqꝫ auris. Princeps autem reddere videtur aliam causam vt scilicet chorde sint firmiores: maius enim est musculi mediũ extremis eius ⁊ sic firmior ⁊ maior orietur: ab hoc chorda. Sed decimoquarto animaliũ circa finem videtur sensisse princeps ꝙ ab vnoquoqꝫ tẽporalium musculoꝝ tres nascantur chorde ⁊ ꝙ haruꝫ tertia nascitur a medio musculi. Ait enim ibi. Et quilibet istoꝝ duorum musculoruꝫ habet nascentes chordas magnas ⁊ paulopost subdit. Et chorda tertia istoꝝ duoruꝫ musculorum nascitur a medio istorum duoꝝ musculoruꝫ non ab extremitate vt sit fortior. ¶ Attende septimo ꝙ princeps ibidem sic describit musculos duos iuuantes temporales. Et isti duo musculi iuuantur per alios duos musculos ⁊ veniunt illi duo musculi interius in ore: ⁊ descendunt in mandibula inferiori quasi in foueam: quoniam erectio ponderosi indiget virtute intensa.

¶ Attende octauo ꝙ in vltima clausula presentis textus vel est vitium inutilis repetitionis: vel per scriptores altera partium eius que per translatorem margini fuit inserta textui fuit inscripta vel primam partiũ eius intellexit princeps de chordis temporaliũ musculoruꝫ ⁊ secundam de chordis musculorum adiuuantium. Sed id contrarium esset Galieno dicenti ꝙ in nullo alioꝝ musculorum existit hoc scilicet ex medijs explantari tenontem: nec etiam princeps 14. animalium idem repetit sicut hic.

d ¶ Musculoꝝ aperiendi ⁊c.] ¶ In hac parte quarta primo agit princeps de ortu villoꝝ musculorum aperientiũ os ⁊ coadunatione eorum in musculuꝫ ⁊ consequenti diuisione in chordam ⁊ iterata coadunatione in musculum. Secundo de loco applicationis ⁊ opere dictorũ musculoꝝ ibi [Deinde mandibule] Tertio dat causam quare duo musculi aperiẽtes os non habuerunt coadiutores sicut claudentes id ibi [Et propterea.]

¶ In prima particula dicit primo ꝙ villi musculoꝝ aperientiũ os ⁊ facientiũ inferius descendere mandibulam inferiorem oriuntur ex additamentis albilirieti idest acularibus ab acu sic dictis quia sunt similia acubus que retro post aures creata fuerunt. Secũdo dicit ꝙ isti villi descendunt a dictis locis post coniunguntur ⁊ fiunt vnus musculus per admixtionez carnis cum eis. Tertio dicit ꝙ dicti villi postq̃ꝫ constituerunt musculũ separantur a carne ⁊ fiunt chorda vt augmentent firmitudinem. Quarto dicit ꝙ dicti villi iterum sparguntur seu ramificantur ⁊ carne replentur: ⁊ fit musculus ex eis ne sint preparati ad nocumenta recipienda propter tensionem sicut sunt chorde.

¶ Deinde mandibule ⁊c.] ¶ In secunda dicit ꝙ iste musculus vltimo genitus ex dictis villis iterũ collectis obuiat idest applicatur reflexiomento mandibule inferioris. Et quando contrahitur trahit mandibulã retro ⁊ tunc mãdibula proculdubio descendit.

¶ Et propterea ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ hi duo musculi apiẽtes os ⁊ facientes descendere mandibulaꝫ suffecerunt ad hos actus propter hoc ꝙ naturalis grauitas ossis mandibule iuuat ad descensum eius: ⁊ non indiguerunt isti duo musculi adiutorio alioꝝ musculoꝝ sicut illi duo qui claudũt os leuantes mandibulam. ¶ Attende primo ꝙ retro circa radicẽ auriũ ossa duo gracilia oblonga adinstar acus nascuntur ⁊ dicuntur arabice alhilirieti ⁊ latine additamẽta acularia quia sunt addita occipiti ⁊ acubus assimilantur. Et dicunt̃ a Galieno vndecimo de vtilitate particularum explantationes colũniformes ⁊ ⁊ graphiformes ⁊ acuformes quia sunt oblonga sicut columne vel graphij vel acus. ¶ Attende secundo ꝙ villi musculorũ aperientium os sunt duplices. Quidam sunt ligamentales: ⁊ hi nascuntur ex substãtia ossium aculariũ. Alij sunt neruosi sumentes ortum a tertio pari neruorum egredientiũ a cerebro. ¶ Queret hic aliquis quid opus est musculis ad inferius trahendũ mandibulam inferiorem cum naturaliter inferius suo pondere descendat. Dic ꝙ sunt necessarij ad contraoperandũ musculis os claudẽtibus. Juxta illud Galieni vndecimo de vtilitate particularũ capitulo quarto. Oportet igitur esse aliquos eis musculos qui aperiant econtra vellentes ad contraria. ¶ Sed instabit aliquis q: sola ociositas vel cessatio ab opere musculoꝝ timporaliuꝫ sufficere videtur ad oris apertionem: quia tunc mandibula suo põdere deorsum tendet. Dic ꝙ non nisi trahatur per dictos musculos qui os aperiũt propter eius innexionem in parte superiori roboratam ligamentis fortibus. Cuius rei signuꝫ est ꝙ plurimi hominum dormiunt ore clauso. Item in oris apertione gradatio ſm plus ⁊ minus est vtilis ⁊ necessaria: quare sibi proprij sunt

adaptati musculi. ¶ Attende tertio ꝙ isti musculi sunt totidem vt tempora/
les econtrario siti videlicet deorsum in gena sicut timporales sursuz. Juxta il/
lud Galieni nunc allegato capitulo. Musculi quidem ipsi duo numero sunt
sicut ⁊ temporales alteruter alterutri sm alterutram partem inferioris gene
oppositi. ¶ Attende quarto ꝙ hi duo musculi habent principiuz sue genera/
tionis ex posterioribus partibus capitis ⁊ implantantur mandibule inferiori
in loco post genam ⁊ circa
mentū ex intrinsecis parti
bus. Juxta illud Galieni
nunc dicto capitulo. Prin
cipiuz vero gene rationis
hnt ex posterioribus parti
bus capitis vbi sunt colū/
niformes explantationes.
Ita enim ꝯsuetudo est no/
minare anatomicis eas q̄
sunt sm has partes subti/
les ossium capitis germi/
nationes: tibi autem licet si volueris vocare eas graphiformes ⁊ acuformes.
Implantatur autem inferiori gene post flexionem mox vsqz ad regionez que
est sm anthereona idest parte que post genam inferiorez annexus vnus alter/
utrinqz ex intrinsecis partibus: hi igitur si tendātur aperiunt os sicut tempo/
rales claudunt: hec Galienus. ¶ Attende quinto ꝙ hi duo musculi qui sz si/
tum ⁊ operationem sunt oppositi timporalibus musculis in hoc differunt ab
omnibus alijs musculis ꝙ eoruz extreme partes carnose sunt ⁊ medie neruo
se: ita ꝙ a substantia carnosa ⁊ musculosa incipiūt ⁊ in sui medio chordaz ha/
bent ⁊ in substantiam finiunt musculosam carneam. Juxta illud Gal. vndeci/
mo de vtilitate particularum capitulo quinto. Vterqz autem oppositoruz eis
a parte que est retro capitis explātatus postq̄z aduocata parisima idest amig/
dalas seu glandulas fautium ⁊ flexionem peruenerit inferioris gene non ad/
huc est musculus sed certus fit tenon: idest chorda nudus ab omni substantia
carnosa. Sed hoc quidem ⁊ alijs inest musculis scilicet ad tenontes desinere
Quod autem est propriū precipuū vtiqz horum ꝙ neqz sm aliquem alioꝝ mu
sculorum est iam dicam. Tenontum idest chordarū horum alteruter modicū
ꝓcedens non adhuc tenon est sed mox musculus fit inferiori gene inferius im
plantatus vt antea dictū est. Manifestū igitur est quoniam partes horuz mu/
sculoruz in principio ⁊ in fine carnose: neruose vero in medijs quod in nullo
aliorum musculorū existit. Sed queret aliqs in hoc causam diuersitatis ⁊ qua
re non explantantur isti duo musculi ab inferioribus partibus sub maxilla in
feriori. Hec enim regio propria videtur ipsoꝝ ortui. Juxta illud Galieni nunc
allegato capitulo. Propria enim eoruz explantationis regio non erat a retro:
vnde nunc explantantur sed anteriores partes colli. Sic enim maxime sm re
ctitudinem proprij principij alteruter traheret inferius genam. ¶ Ad secun/
dam questionem primo respondet sic Galienus nunc allegato capitulo. Sed
si quidez locati fuissent hic ab his qui sm collū videlicet spondilibus explan
tati angustationem non paruam ipsi habuissent primi maxime ⁊ alijs vniuer
sis particulis prebuissent quecūqz ibi locate sunt: fere enim in nulla parte cor
poris alia sz paruam ita regionem est videre tantuz numerū organorū: ⁊ neqz
transponere aliquid eorum melius fuit neqz stomachū idest ysophaguz: neqz
tracheam arteriam neqz laringam idest epiglotum: multo autem magis neqz
circūadiacentes eis musculos: neqz venas neqz arterias neqz adenes idest glā
dulas neqz neruos. Manifestuz autem est quoniam ⁊ cibaria ⁊ potus ⁊ spiri/
tum per hanc oportebat incedere viam: ascendere vero rursus efflationem ⁊
vocem. Quare rationabiliter qui inferiorem genam aperiūt musculi nequaq̄z
ob ossibus qui sm collum explantati sunt: sed vnde dictum est. Consequē
ter soluit ibi primam questionem scilicet cur hi musculi sunt in medio neruosi
⁊ carnosi in extremis: dissimiles in hoc facti ceteris musculis: dicens. Et vbi
maxime plena erat organis multis regio nudis carnibus in partibus que sm
parisima: idest amigdalas faucium alteruter eorum tenon subtiliatus est id
est vterqz dictoꝝ musculorū factus est chorda subtilis denudata a carne: gros/
siores: si enim essent non habuissent transitū preangustatione. Deinde respon
det obiectioni tacite scilicet ꝙ hi musculi poterant fieri tenues velut chorde
sine hoc ꝙ fuissent iteruz carnosi facti: ⁊ dicit. Si aūt facti fuissent musculi te
nues sicut hi sunt scilicet dicti tenōtes: sufficiēter vtiqz idest nimis fuissent im/
becilles. Quocirca q: difficile passibiles eos oportuit fieri ⁊ strictus rationa/
biliter natura abstulit quidem totam eorū sm hoc carnem solos ⁊ nudos pro
ducens tenontes. Quando vero primuz extra angustationem constituit: tunc
iam paulatim conuertens carnē musculos rursus ipsos operata est: hec Gal.
Sed princeps hic aliam assignat cām: dicit enim ꝙ hi duo musculi sunt chor
da vt augeant firmitudinez: ⁊ iterū carne replentur ⁊ fiūt musculi ne sint pre/
parati recipere nocumenta propter tensionem. Eandem fere causaz ipsemet
exhibet. 14. animaliū dicens. Sed musculi aperiētes os cū quibus descendit
mandibula inferior nascunt ab additamētis similibus acubus que sunt post
aures ⁊ descendunt ⁊ faciunt ex se musculuz. Et facit ex se chordam vt sit for/
tior. Et a chorda spargunt iterum fila: ⁊ illa fila faciunt iteruz musculū ex im/
pletione carnis. Et illud est quoniam si esset vnus magis exponeretur occa/
sionibus.

runt. ¶ Masticandi vero musculi sunt duo. Ab vnaquaqz eniz parte vni muscu lo triāgulato cuz eius caput positus fuit angulus qui ex suis angulis in facie con sistit duo protenditur latera: vnum ad mandibulam descendit inferiorē: ⁊ alte rum ad partem paris ascendit. Et inter

e ¶ Masticandi vero ⁊c.] ¶ In hac parte quinta primo tangit pnceps nu
merū musculoꝝ masticandi dicens ꝙ musculi masticandi sunt duo. Secūdo
figuram hoꝝ musculoꝝ ⁊ causam ipsius ibi [Ab vnaq̄qz] ¶ Et innuit in hac
parte secūda quattuor propositiones. ¶ Prima est ꝙ vterqz musculoꝝ masti
candi est triangulatus seu triangularis figure. ¶ Secūda est ꝙ caput cuiusqz
dictoꝝ musculoꝝ est sicut vnus angulus in facie existens de numero angulorū
musculi triangulati. ¶ Tertia est ꝙ a capite musculi triāgulati velut angulo
protendūtur duo latera: quoꝝ vnū descendit ad mandibulam inferiorem. Et
alterū latus ascēdit versus ossa paris: ⁊ inter hec latera vasis trianguli seu mu
sculi triangulati continuat. ¶ Quarta est ꝙ quilibet angulus musculi trian
lati cōmiscet parti faciei que est in directo ipsius vt ipse musculus habeat di/
uersas ptes in ꝯtrahendo ⁊ non sit ei motus equalis. i. ꝯtractio sm rectitudi
nem: sed possit inclinare seu mouere mandibulā diuersis declinationibus vt
molitio cibi ⁊ masticatio cōpleant per varias declinationes. Sed more solito
magis iuxta litterā expositionē ꝓsequamur. Ait qdem primo princeps ꝙ duo
latera protendunt musculo triangulato ab vnaquaqz parte qn̄ caput muscu
li fuerit positū velut vnus angulus qui ex suis angulis in facie cōsistit. ¶ Se
cundo dicit ꝙ vnum illorum duorum laterū descendit ad mandibulā inferio
rem: ⁊ aliud ascendit ad partem ossium paris ⁊ basis recta ꝯtinuat inter hec

duo latera ⁊ sic habes triangulum integrum. Tertio dicit ꝙ quilibet angu/
lus dicti musculi triangulati commiscet cum parte faciei que est coram eo pro
pterea ꝙ musculus iste habeat diuersas partes in contrahendo mandibulam
⁊ non fit ei motus eq̄lis idest rectus sed flectere valeat mandibulaz declinatio
nibus diuersis vt masticatio ⁊ mollitio ciboꝝ per eas compleant. ¶ Attende
primo ꝙ duo masticatorij musculi facti gratia circulationū in masticatōe cibi
necessariū constituunt car
nositatem que apparet in
pomis maxillarū. Juxta il
lud Galieni. 11. de vtili. pti
cularū capi. 4. Alij aūt ad
eas que in masticationib9
circūallationes gene a na/
tura facti duo musculi qui
⁊ maxillaꝝ quod carnosuz
operantur. ¶ Attende se/
cundo ꝙ quorūdam medi
corum fuit opinio ꝙ vter/
qz duorum masticatoriorum musculorum est tres musculi: quia tres sunt eius
anneruationes implantate ad genas velut principia. Juxta illud Galieni nūc
allegato capitulo. Horum vero quemlibet quidam non vnum musculuz sed
tres esse putant quoniam tres sunt ipsorum velut principia quedam annera/
tiones vel tenontes vel deplantatiōes ad genas. ¶ Attende tertio ꝙ vterqz
masticatoriorum musculorum triangularis existens habet summitatem seu ca
put eius versus pomum maxille: ⁊ inde trahitur vna trianguli costa versus
finem ossium paris: et alia versus genam inferiorem: ⁊ tertia velut ba/
sis supertendit primis partibus inferioris gene. Juxta illud Galieni ca. nunc
dicto. Triangularis enim quodāmodo est vterqz musculorū velut summitatē
quādam trianguli apud vocatuz pomum habens. Ab hinc aūt vna quidem
versus iugalitatis idest ossium paris finem tenditur costa trianguli. Alia vero
versus inferiorem genam. Reliqua vero ⁊ tertia velut quedam basis ambas
subiugans predictas costas: totis primis partibus inferioris gene supertendi/
tur sm longitudinē eius. ¶ Attende quarto ꝙ masticatorius musculus est ner
uosissimus sub pomo maxille scilicet in illa sui parte que dicit summitas aut
caput eius. Juxta illud Galieni ibidem. Est aūt neruosissimus suipsius sm lo
cum qui est sub pomis musculus iste vbi habet id quod est velut summitas.
¶ Attende quinto ꝙ masticatorius musculus habet villos multipliciter trās
uersos successiue mouentes mandibulam hincinde vt masticationis actus
multiformis fiat. Juxta illd Galieni ibi. Mouet aūt ⁊ circūducit genam: alias
alijs inulis idest villis ⁊ de plātationibus a natura vt sibi inuicē succedētibus
motibus qui in masticationibus actus multiformis fiat. ¶ Attende sexto ꝙ di
cti musculi triangulares proprie dicuntur masticatores q̄zuis temporales hoc
nomine etiam participent sm ꝙ in masticationibus prebent vnum actum sci
licet applicationem vehementem dentium adinuicem ad frangendum cibus.
Juxta illud Galieni capi. nunc dicto. Decenter igitur nominant musculos
hos masticatores maxime q̄zuis ⁊ temporales participent hac nuncupatione
Hi enim vnum solum actum in masticationibus prebent scilicet vehementer
ad inuicem applicare dentes. Ad quod sequitur frangi quicquid in interme/
dio adiacet. Sed hoc scilicet seu a molendino a molaribus leniri cibum ma/
sticatoriorū opus est musculorom: hi enim ipsi ⁊ transmutant cibaria ⁊ que a
dentibus excidunt rursus aggrediuntur tensi ⁊ circūtracti temporalibus mu/
sculis nihil ad hoc conferentibus. ¶ Attende septimo ꝙ ad actum perfecte
masticationis lingua concurrit ab intra velut manus subimplens dētibus ma
xillaribus partes cibi que euaserant perfectam contritionem. Et ab extra ma
sticatorius musculus similiter vt alia manus impellens circa cibos operatur.
Et inferiores maxillarum summe coadiuuant. Juxta illud Galieni ibidem.
Sed lingua quidem non parum operatur ad hunc actum velut manus semp
permutans ⁊ vertens eum qui in ore cibum vt omnis eius pars similiter con
teratur. Extrorsuz autem vnus ex alterutra parte masticatiuus iste musculus
velut alia quedam manus adiutrix lingue constructus est. Maximum autem
ad hoc auxilium ei prebent inferiores fines maxillarum qui sunt versus labia
atqz perueniunt subtiles ampli musculi vnus sm alterutrā partem toti collo
i. parti extreme labij circūpositi. Sed queret hic aliquis cū masticatiōis actus
fortior sit ⁊ pmanentior oris clausione ⁊ aptione q̄re musculi masticatorij non
fuerunt plures ⁊ maiores his qui apiūt os: ⁊ his q claudūt sicut dentes ad ma
sticationem ordinati plures ⁊ maiores alijs fuerūt. Pro solutione. Attende ꝙ
inter musculos ordinatos ad motum mandibule superioris talis est ordo sua
rum magnitudinum: ꝙ musculi temporales eleuantes mandibulaz sunt oīuz
maximi: ⁊ deprimētes minimi: ⁊ masticatorij medij situ ⁊ magnitudine. Juxta
illud Galieni vndecimo de vtilitate particularum capitulo sexto. Differentiā
vero que est in magnitudine eorum ⁊ principium neruorum mouentium si vo
lueris considerare mirabilem ⁊ hic iusticiam inuenies nature: si demum eos
quidem qui velut dependentem ⁊ suspensam ex eis totam inferiorem genam
sustinent ⁊ portant rationabile est ordine maximus fieri. Oppositos eis ab in
ferius seu versus illas partes mouētes ad quas ⁊ naturaliter repit omne gra
ue minores multū. Medios vero esse magnitudine reliquos sicut ⁊ medij po
sitione existunt. Ex his patet solutio quesiti scilicet ꝙ musculi tēporales sunt
maximi oīuz mouentium inferiorem mandibulā q: difficilius ē mādibulā ele
uare ⁊ sustinere eleuatā q̄z eā deprimere vel circūducere: ⁊ deprimētes eā sunt
oīuz minimi: q: facillimum est graue qd̄ nāliter deorsuz tendit inferius trahe/
re: masticatorij vero sunt horum medij quia circūductio mandibule facilior ē
eleuatione ⁊ difficilior depressione. Ad id etiam accedit alia ratio magnitudis
musculorum temporaliuz scilicet quia sunt molles eo ꝙ sunt cerebro proximi
oportuit igitur ex magnitudine eorum suplere debilitatem que ex mollicie eo
rum contingebat. ¶ Ad obiectum ꝙ masticationis actus est fortior ⁊ perma/
nentior clausione ⁊ apertione concede de clausione sed nega de apertione ⁊
permanentia in ea. Et cum arguitur a simili de dentibus masticatorijs ꝙ sunt
plures ⁊ maiores alijs concede hoc propterea ꝙ actus masticatoriorum sunt
fortiores ⁊ permanentiores in homine q̄z sit actus dualium ⁊ quadruplorum:
scilicet incisio ⁊ caninorum videlicet fractio: q: cum homo sit animal arte ⁊ ra
tionibus viuens ⁊ manibus ac instrumentis idoneis ad incisionem ⁊ fractio
nem vtens non indiguit fortitudine dualium quadruplorum ⁊ caninorum dē
tium non sic autem est de actibus musculorum masticatoriorum comparatio/
ne ad actus temporalium.

ea basis continuatur recta. Et commi scetur quisqz angulus ei quod ante ipm existit propterea ꝙ musculus iste diuer sas in contrahendo habeat partes: ⁊ nō sit ei motus equalis: sed diuersis possit inclinare declinationibus: ideo vt per eas mollitio ⁊ masticatio compleantur.

¶ De anatomia musculorum capitis. Capitulum. x.

¶ De anatomia musculorum capitis. Capitulum. x.

c Aput[a] proprios habet motus: ⁊ motus cū quinqꝫ colli spondilibus ꝯmunes per quos est motus cópositus ex declinatione capitis ⁊ declinatione colli simul. Unusquisqꝫ vero duorum motuum. s. proprius ⁊ ꝯmunis aut erit curuans anterius aut curuans posterius aut inclinans ad dextram aut ad sinistraꝫ. Et inter ipsos quidem ſm circundandi formam motus generatur conuersionis. ¶ Musculi[b] autem qui caput ad inferiora proprie curuāt sunt duo musculi qui a duabus descendunt partibus qui cuꝫ villis suis miscentur retro post aures a superioribus ⁊ ab osse thoracis ab inferioribus ⁊ eleuantur sicut continui. ¶ Est etiam cum quidē existimant ꝙ sint tres musculi: duo namqꝫ vnius eorum extrema ramificantur et fiunt eis duo capita. ¶ Cumqꝫ vnus eorum mouetur caput ad inferiora curuatur: ⁊ cum ambo mouentur caput ad anteriora temperate curuatur. ¶ Musculi[c] vero qui caput ⁊ collū simul anterius curuant sunt par sub meri posituꝫ quod ad partem spondilis prime ⁊ secunde vadit: ⁊ cuꝫ eis miscetur. ¶ Cumqꝫ pars ipsius que est ad partem meri contrahitur curuatur caput ad inferiora solum. Et si pars cum duabus spondilibus continuata operetur curuat ad anteriora etiam collum. ¶ Sꝫ musculi[d] qui soluꝫ caput ad posteriora curuāt quatuor sunt paria sub paribus que nominauimus posita. ¶ Et horum quidem pariuꝫ origo supra iuncturam existit. Et ex eis etiam sunt que ad simenia perueniunt. ⁊ ipsoruꝫ origo est longinquior medietate que est posterius. Et sunt ex eis qui ad alas perueniunt quorum origo est a medio.

c **Aput proprios ⁊c.** ¶ In hoc capitulo primo tangit princeps sub duplici diuisione diuersitates motuū capitis. Secūdo agit de musculis curuantibus caput solū ad inferiora ibi [Musculi aūt] Tertio de curuātibus caput ⁊ collū simul anterius ibi [Musculi vero] Quarto de musculis curuātibus solū caput ad posteriora ibi [Sꝫ musculi qui] Quinto de musculis q caput cū collo posterius curuant ibi [Musculi ṽo qui caput] Sexto de musculis inclinantibꝰ caput ad duo latera ibi [Musculi auteꝫ qui caput ad duo] Septimo de ꝓuidentia circa iuncturas capitis ibi [Iuncture preterea.]

a ¶ In prima parte sunt due diuisiones. Prima est hec. Motuū capitis qdaꝫ sunt proprij capiti. Alij sūt cōes capiti ⁊ ꝑmis quinqꝫ spōdilibus colli per quos scilicet spōdiles est motus cōpositus ex declinationibus capitis ⁊ colli simul. Uel expone per quos. i. inter quos motus cōmunes est motus cópositus ex declinatione capitis ⁊ declinatione colli simul. Secūda diuisio est ꝙ motuū capitis taꝫ propriorꝫ ꝗꝫ cōiuꝫ quidā curuat anterius alius posterius alius inclinat ad dextrū alius ad sinistrū. Et inter ipsos qui. s. inclinant ad dextrum ⁊ ad sinistrum generaꝛ motus conuersionis ſm formā circūdandi idest cōprehenditur motus circūducens. ¶ Attende primo ꝙ Gal. 12. de vtilitate particularū ca. tertio diuidit motus capitis in rectos ⁊ obliquos: secundo diuidit rectos in flexiuos ⁊ extensiuos: tertio diuidit obliquos in circūducentes ad latus dextrū ⁊ circūducentes ad latus sinistrū. Ait eniꝫ ibi. Dico autem genera quidem bina motuū rectorꝫ ⁊ obliquorū. Differentias vero ex alterutro genere. extensionem quidē ⁊ flexioneꝫ rectorꝫ. Ad sinistra vero ⁊ dextra circūductionem obliquorꝫ. ¶ Attende secūdo ꝙ motus capitis circūducentes in aliquo differunt a motibus inclinantibus caput ad dextraꝫ ⁊ ad sinistram: possibile enim est inclinare caput versus spatulā dextram ⁊ sinistrā sine quacūqꝫ circūductione: sed qꝛ omnis circūductio capitis vertit facieꝫ versus dextram aut sinistram partē ⁊ per eosdeꝫ musculos circūducitur caput ⁊ ad dextram vel sinistrā inclinatur: ideo sub inclinationibus capitis ad dextrā vel ad sinistrā comprehendit hic princeps circūductiones eius. ¶ Attēde tertio ꝙ sicut sunt quattuor modi motuū capitis sic sunt differentie quatuor musculorum quibus fiunt. Juxta illud Galieni capitulo nunc allegato. Quare ⁊ musculorum oportuit fieri motiuoruꝫ capitis quatuor differentias. Alij enim supereleuant id. Alij flectunt. Alij versus dextram ducunt. Alij versus sinistrā Et per flexionem intellige inclinationem capitis anterius.

b ¶ Musculi aūt ⁊c. ¶ In hac parte secūda que est de musculis curuantibus proprie caput ad inferiora primo agitur de numero ⁊ origine eorꝫ ⁊ imixtione suorꝫ villorꝫ. Secundo tangitur opinio quorūdaꝫ ⁊ motiuum dicentium dictos musculos esse tres ibi [Est etiam] Tertio modi motus qui proueniunt ab eis ibi [Cūqꝫ vnus.]

¶ In prima particula dicit primo ꝙ musculi qui curuāt proprie caput ad inferiora idest qui faciunt declinare caput solū sine collo ſm rectuꝫ ad imū sunt duo numero. Secūdo dicit ꝙ hi duo musculi descendūt a duabus partibus. Et intellige ꝙ ſm suos villos ligamentales descendunt a partibus capitis retro aures dextra ⁊ sinistra: ⁊ non ſm villos neruosos qꝛ ad istos musculos nō a cerebro sed a nucha veniunt nerui. Uel intellige ꝙ descendunt idest explantātur a duabus ꝑtibus nuche colli ſm villos ipsorꝫ neruosos. Uel intellige ꝙ trahendo caput ad inferiora descēdunt a dextra ⁊ sinistra partibus corporis versus capita sua: que sunt inferius respectu capitis. Uel intellige ꝙ descendunt idest villos sumunt a duabus partibus vel mittunt ad duas partes. s. aliquos a capite retro post aures alios a furcula. Et hec expositio magis respōdet passui simili huic. 12. animaliū cap. vltimo: vbi prin. ait. Sed musculi faciētes caput declinare ſm rectū ad imum sunt duo musculi descendentes a duabus partibus: ꝓpter hoc ꝙ auricule a superiori vestiunꝛ a suis texturis ⁊ furcula pectoris sub: ⁊ postea continuanꝛ ista duo ⁊ eleuantur in sursum. Tertio dicit ħ princeps ꝙ isti duo musculi miscentur cū villis suis retro post aures a partibus superioribus ⁊ ab osse. i. cū osse thoracis a partibus inferioribus. Et intellige ꝙ isti duo musculi porrigunt suos villos ⁊ implantant istis partibus scilicet superiori post aures ⁊ inferiori iuxta furculam. Uel intellige ꝙ explantātur eorū villi retro post aures ⁊ inferius descendentes furcule implantātur Juxta illud Galieni. 12. de vtilitate particularum capitulo sexto. Explantati autem de post aures sub eis perueniunt ad pectus ⁊ clauim idest furculaꝫ sibi inuicem continui. Quarto dicit: ꝙ eleuantur idest a furcula sursum ascēdunt sicut continui.

¶ Est etiam ⁊c. ¶ In secunda particula dicit aliquos medicos estimauisse musculos istos esse tres: ⁊ hoc ideo qꝛ extrema vnius eorꝫ. s. caput ⁊ cauda ramificantur idest diuiduntur in duos ramos scilicet caput in duo capita ⁊ cauda in duas caudas: ⁊ fiunt eis idest his duobus musculis duo capita. Sꝫ duodecimo animaliū in simili passu dicit princeps. Et fortasse putabitur ꝙ sunt tres musculi: quia sua capita ramificātur ⁊ fiunt quasi duplata. Et Galienus capitulo nunc allegato ait: ꝙ perueniunt ad pectus ⁊ clauim sibi inuiceꝫ continui: vt si quis vnum dicat esse triplicem non fallatur.

¶ Cūqꝫ vnus ⁊c. ¶ In tertia dicit ꝙ quando vnus horꝫ musculorū moueꝛ caput curuatur ad inferiora ⁊ quando mouentur hi ambo simul caput curuatur ad anteriora temperate. Sꝫ duodecimo animaliuꝫ in simili passu dicit. Et tunc quando mouetur vnus declinat caput ad imum ad suam partem. Et si ambo simul moueantur declinabitur caput equaliter.

c ¶ Musculi vero ⁊c. ¶ In hac parte tertia primo agit princeps de numero situ ⁊ applicatione musculorum anterius curuantium caput ⁊ collum. Secundo de suis operibus ibi [Cūqꝫ pars.]

¶ In prima particula dicit ꝙ musculi anterius caput inclinantes ⁊ colluꝫ simul sūt duo positi sub meri idest via cibi transeūtes seu protensi ad parteꝫ spōdiliuꝫ prime ⁊ secunde colli ⁊ cuꝫ eis miscentur idest ad has applicātur vel partibus imiscentur que sunt coram eis.

¶ Cunqꝫ pars ⁊c. ¶ In secūda dicit ꝙ quādo partes istorꝫ duorꝫ musculoruꝫ existentes prope meri contrahuntur flectunt solū caput ad inferiora ⁊ dum cōtrahuntur ⁊ operanꝛ partes ipsorꝫ continuate cum primis duabus spōdilibus colli deflectūt caput ⁊ etiā collū ad anteriora. ¶ Attēde primo ꝙ Galienus. 12. de vtilitate particularū capitulo sexto dicit hos musculos solū caput flectere per villos eorꝫ affixos duabus primis spondilibus: ⁊ inclinare caput ad latera cum suis villis obliquis: ⁊ flectere simul caput ⁊ collum versus anterius cū reliqs villis suis. Et sunt verba eius hec. Eorꝫ vero qui ante qui quidem subiacēt stō ſm primos quidem inulos. i. villos quibus ad primū ⁊ secundū spondileꝫ implantati sunt: ipsuꝫ solū flectunt caput cū eo ꝙ inclinant ad latera cū obliquis inulis ſm quos ⁊ musculorꝫ paruorꝫ habent propriā circūscriptionē: ſm vero reliquos flectentes collū simul cū eo innuere. i. inferius inclinare cogūt totū caput. ¶ Attende ṡo ꝙ princeps. 12. aialiuꝫ ca. sexto eandeꝫ quā hic refert sententiā sub alijs verbis dicens. Sed musculi qui declinant simul caput ⁊ collū ad anterius est vnū par positū sub hysophago ⁊ vadit ad partes superiores primi spondilis ⁊ secūdi: ⁊ incuruaꝛ cuꝫ eis. Et cū ꝯstringitur pars que vadit ad hysophagum conuertit caput solum. Et si operatur cuꝫ parte incarnata cum spondilibus declinabit collum.

d ¶ Sed musculi ⁊c. ¶ In hac parte quarta primo agit ꝑn. de numero ⁊ situ musculorꝫ curuantiū solū cadut ad posteriora. Scōo de origine ⁊ ꝓgressu eorꝫ in generali ibi [Et horꝫ qdem] Tertio de origine ⁊ progressu cuiusqꝫ quatuor pariū horum musculorum in speciali ibi [Et ex istis sunt] Quarto de motibus horum musculorum ibi [Duo prima paria.]

¶ In prima parti dicit ꝙ musculi curuantes solum caput ad posteriora sunt octo vꝫ quatuor paria posita sub paribus iaꝫ noiatis. ¶ Sed instabit aliquis quia musculi iam nominati sunt anterius positi: ⁊ isti octo posterius: ergo isti octo non substant illis. Item par primum predictorꝫ musculorꝫ eleuatur a furcula: ⁊ scōꝫ iacet sub hysophago: ⁊ isti octo nascunꝛ supra iuncturā capitis cū collo que altior existit furcula ⁊ hysophago. Dic ꝙ oēs musculi mouentes caput affiguntur ei ſm aliquam ipsius partem: ⁊ qꝛ octo musculi de quibus hic agitur affiguntur capiti magis inferius ꝗꝫ musculi predicti: ꝑcipue ꝗꝫ duo primi qui solum curuant inferius caput: ideo dicit hic princeps hec quatuor paria sub predictis musculis esse posita.

¶ Et horꝫ ⁊c. ¶ In ṡa dicit primo ꝙ origo predictorū quatuor pariū neruorum est supra iuncturam. i. in parte altiori ꝗꝫ fit iūctura capitis cū collo vꝫ circa occipitū. Scōo dicit ꝙ aliqui ex istis octo musculis ꝑueniunt ad simenia. i. terminanꝛ ad spinas: que retro a spondilibus explantanꝛ ⁊ eas defendunt: ⁊ origo istorꝫ est longinquior medietate que est: posterius. i. hi musculi non nascuntur ab illa parte posteriori que vere est in medio: sed a parte elongata aliquātuluꝫ a medio. Tertio dicit ꝙ sunt aliqui ex dictis octo musculis qui perueniunt. i. terminanꝛ ad alas spondiliū. s. ad partes spondiliuꝫ laterales vnde explantanꝛ ale: ⁊ isti musculi sumunt originem posterius a medio: qḋ equaliter distat a lateribus. ¶ Attende primo ꝙ musculi mouentes caput ad instar choree circūstant iuncturis capitis cū collo ad diuersa officia deputati. Juxta illud Gal. 12. de vtili. ꝑti. ca. 6. Musculi qui mouēt caput exn̄tes numero. 28. vel plures velut chorea quedā in circuitu circūstant: alij alio actu sibi ꝯmisso. ¶ Attende ṡo ꝙ non oēs musculi mouentes caput potuerūt implantari primis spondilibus duabus colli cū dicte spondiles sint minime oiuꝫ ⁊ dicti musculi numero multi ⁊ qdam ex eis magni: sed oportuit vt omnes a capite dependerent. Aliter non valuisset ad se quisqꝫ trahere caput. Juxta illud Gal. 12. de vtili. parti. ca. 7. Non igiꝛ fuit possibile maximū os puta craneū habere musculos qui ad alterutrum illorꝫ. s. spondiliū primorꝫ implantarentur. Sed necesse fuit a capite quidē eos dependere oēs: implantari aūt non oēs ad primos spondiles sed illos quos erat possibile. ¶ Attende tertio ꝙ musculoruꝫ mouētiuꝫ caput soli parui retro implantanꝛ primo spondili ⁊ ab ante illi qui suppositi sunt hysophago ⁊ a lateribus parui musculi qui capiti copulāt primum spondileꝫ. Juxta illud Gal. 12. de vtili. ca. 8. Rationabiliter neqꝫ vniuersi musculi qui mouent caput ad primū spondilem implantati sunt: sed ex posteriori quideꝫ ꝑte parui soli: ex anteriori vero prima portio submissorꝫ stomacho musculorꝫ ex lateribus aūt musculi parui qui primū spondilem copulant capiti. ¶ Attēde. 4. ꝙ hi octo musculi de qbus hic agiꝛ sunt adeo parui ꝙ locari potuerūt oēs conuenienter circa articulū capitis ⁊ colli. Juxta illud Galieni nunc dicto lib. ca. 6. Confestim. n. flectentiū ⁊ eleuantiū caput musculorꝫ octo qdem a retro circa articulū ipsum locati sunt parui. Et capi. 7. libri eiusdem ait. Paruissimi qdem omnium sunt qui a retro supererigunt id seu soli comprehendentes certitudinaliter articulationem. Quod enim alijs qui sunt in circuitu ex magnitudine aduenit: hoc his ex precipua positione fit.

¶Et ex istis sūt par quod ad duas prime spōdilis alas peruenit super par qđ ad secunduꝫ peruenit simenium. Et par cuius villus ex ala prime oritur ⁊ vadit ad simeniuꝫ secunde. Et eius quidē proprietas est vt capitis declinationem cuꝫ ipsum curuatur ad naturalem eleuet dispositionem sui transuersione. Et ex eis est par quartuꝫ quod a superioribus incipiens penetrat cum transuersione sub tertio ad ꝑtem siluestreꝫ ⁊ comitat̃ ꝑme spondilis alam. ¶Duo prima paria caput posterius sine declinatione aut cum declinatione valde ꝑua curuant. Et tertium declinationis rectificat torturam. Et quartum transuersione manifesta ad posteriora curuat. Et quicunqꝫ tertij ⁊ quarti solus declinauerit inclinabit caput ad suam partem. Et cum ambo retrahentur mouebitur caput ad posteriora conuersum absqꝫ declinatione.

¶Musculi[e] vero qui caput cum collo curuant sunt paria tria profunda et par vnum cooperiens. ¶Unūquodqꝫ impar eorꝫ est triangulus: cuius basis est posteri⁹ os cerebri: ⁊ quod ex eo remanet ad collum descendit. ¶Sed trium parium sub eo expansorum: vnuꝫ super duo latera spondilium descendit. Et aliud multū declinat ad alas. Et aliud per medium transit inter duo spondilium latera ⁊ duo extrema alarum. ¶Musculi[f] autem qui caput ad duo inclināt latera sunt duo paria capitis iuncturam comitantia. ¶Unius paris eorum locus est anterius. Et ipsum est quod inter caput ⁊ spondilem continuat secūdam cuius vnum impar est a dextra ⁊ alterum a sinistra. Et par secundum eorum est cuius locus est posterius ⁊ coniūgit inter spondilem primam: ⁊ caput cuius vnuꝫ impar incedit a dextra: ⁊ alterum a sinistra. ¶Et quodcūqꝫ vnum ex istis contrahetur caput declinabit ad partem ipsius cum transuersione. Et quicūqꝫ duo ab vna parte cōtrahentur declinabit ad eos caput absqꝫ transuersione. Quod si anteriores mouebuntur iuuabūt caput incuruando ad inferiora. Et si posteriores mouebuntur reducent caput ad posteriora. Et si omnes quattuor simul mouebūtur stabit caput recte. ¶Et hi quidem q̃ttuor musculi alijs musculis sunt minores. Uerūtamen eis locorum ipsorum bonitate: et quia sub alijs descendunt etiam musculis restauratum fuit quantū alij per magnitudinem habent. ¶Iuncture[g] preterea capitis due res necessarie fuere quibus due intētiones contrarie erant opportune. Una est firmitudo: et hec quidem pendet ex affirmanda iunctura: et vt parum moti-

¶Et ex istis ⁊c.] ¶In tertia dicit ꝑmo ꝙ ex dictis quattuor paribus musculorum primū par est qđ peruenit ad duas alas prime spondilis transeūdo super aliud par musculoꝝ qđ peruenit ad simeniū.i.spinaꝫ secūde spōdilis colli. Et istud par scđm dictoꝝ quattuor. Scđo dicit ꝙ tertiū ex illis paribus est par cuius villus oritur ex ala prime spōdilis ⁊ vadit ac terminat̃ ad simeniū seu spinam spondilis ꝫe. Et proprietas.i. ꝓpria operatio huius paris est vt erigat sua transuersione declinatioēꝫ capitis ad nālēꝫ dispositionem.i.rectū statum cuꝫ fuerit curuatū caput.i. ab ante declinans. Tertio dicit ꝙ quartū par ex dictis paribus est qđ incipit a superioribus ⁊ transuersaliter penetrat sub tertio pari tēdens ad siluestrem ꝑteꝫ.i. exteriorē ⁊ alam prime spōdilis occupat seu comitat̃. ¶Attende prīo ꝙ musculi quattuor ex octo musculis đ quibus agitur in hac parte sunt effectiui motuū rectoꝝ ⁊ explantantur ab osse laude ⁊ implantantur spine secūde spōdilis. Iuxta illud Gal.12. de vti.ꝑti.ca.6. Sed quattuor q̃dem de octo paruis rectoꝝ sunt duces motuuꝫ: explantati quidem ab osse qđ est ꝭm occipitiū supra articulationem: implantati aūt ad eā que est retro apophisiꝫ.i. spinam secundi spondilis ex parte primi que est ibi. Ex quo pꝫ ꝙ vbi scribitur in hac tertia ꝑticula ꝑsentis textus super par quod ad scđꝫ peruenit simeniū: dꝫ scribi super par qđ ad secūde peruenit simeniuꝫ. Prima .n. spondilis caret simenio sicut predictuꝫ est: ergo simeniū secūde spondilis ad quod implātatur hi quattuor non est scđꝫ ſꝫ primū simenioꝝ. ¶Attende scđo ꝙ duo ex reliquis quattuor paruis musculis retro positis effectiui sunt obliquoꝝ motuum ⁊ explantant̃ ab osse laude sicut predicti ⁊ oblique procedentes versus exteriora implantant̃ alis primi spōdilis. Iuxta illud Gal. nūc allegato capi. Reliquoꝝ vero quattuor duo q̃dem similiter predictis explantant̃ ab osse qđ est ꝭm occipitiū ⁊ obliqui versus extra abscedentes implantātur lateralibus apophisibus.i.alis primi spondilis obliquū toti capiti efficiētes motū. ¶Attende tertio ꝙ duo residui musculi de dictis octo copulant inuicem duos primos spondiles colli: ⁊ habent situs ⁊ actus ꝯtrarios sitibus ⁊ actibus duoꝝ nunc dictoꝝ musculoꝝ. Iuxta illud Gal. dicto ca. Reliqui vero duo primū ꝭo copulantes obliquā positionem habent ꝯtrarie predictis duobus musculis ⁊ motū oppositum. Illi enim caput habentes obliquuꝫ ad primum spondilem simul ei coadducunt scđm. Hi aūt ad id quod ꝭm naturam quod est esse rectū fientem eius inclinationem reducunt. Etenim positio eoꝝ est sicut triangulus: hec Gal. Ex his patet declaratio secunde tertie ⁊ quarte particularum presentis textus hoc animaduerso ꝙ par tertium apud Galienum ponitur quartum apud principem ⁊ econuerso.

¶Duo prima ⁊c.] ¶In quarta particula dicit primo ꝑnceps ꝙ duo prima paria musculoꝝ descriptorū in particula precedenti curuant caput retro sine declinatione vel cū declinatione valde parua. Secūdo dicit ꝙ tertium par ex paribus ibi descriptis rectificat torturā declinationis.i.caput tortuꝫ ⁊ inclinatuꝫ erigit ⁊ rectū reddit. Tertio dicit ꝙ par quartū curuat ⁊ inclinat caput ad posteriora trāsuersione manifesta. Quarto dicit ꝙ quicūqꝫ neruus tertij paris aut quarti solus sine compari caput declinauerit inclinabit caput versus suam partem. Quinto dicit ꝙ cū ambo musculi eiusdem paris retrahentur.i. contrahentur versus capita: mouebūt caput ad posteriora sine transuersione. Et hoc intellige de musculis trium primoꝝ parium: vel de musculis tertij paris solius: vel expone cū ambo.i. tertiū ⁊ quartuꝫ paria retrahentur mouebit caput ad posteriora conuersum sine declinatione. Et hec expositio consonat littere simili huic.12.animaliuꝫ ca.vlti.vbi sic scribit̃ hec particula vltima. Et duo paria prima declinant caput ad post recte sine declinatione obliqua aut modica: ⁊ tertiū erigit a declinatione obliqua: ⁊ quartū declinat ad posterius cum obliquatione manifesta ⁊ tertiū ⁊ quartū quod illoꝝ constrinxerit declinabit caput ad suam partem. Et si ambo costrinxerint mouebitur caput post recte sine aliqua declinatione.

e ¶Musculi vero ⁊c.] ¶In hac parte quinta primo agit ꝑnceps de numero musculoꝝ retro curuantiū caput ⁊ collū. Secūdo exequitur de pari quarto ipsoꝝ ibi [Unūqđqꝫ] Tertio de tribus ꝑmis paribus ibi [Sꝫ trium pariū.]

¶In prima particula dicit ꝙ musculi curuantes: idest retro declinantes caput ⁊ collum sunt octo: scilicet tria paria profunda ⁊ vnum par extrinsecum cooperiens alios musculos.

¶Unūquodqꝫ ⁊c.] ¶In secūda dicit ꝙ vnūquodqꝫ impar eoꝝ.s.musculoꝝ quarti paris est triangulus idest forme triangularis cuius basis est os laude ⁊ ⁊ residuum ipsius descendit ad collum.

¶Sed triū parium ⁊c.] ¶In tertia dicit ꝙ par primū trium pariuꝫ profundoꝝ extensoruꝫ sub nunc dicto pari descendit super duo latera spondiliū. Et secundū par eorum declinat multum ad alas ipsoꝝ spondilium. Et tertiū par ipsoꝝ transit per mediū inter duo latera spondilium ⁊ duo extrema alarum. ¶Attēde primo ꝙ in passu simili huic princeps sic scribit duodecimo animalium cap.vlti. Sed musculi qui declinant caput ⁊ collū sunt tria paria ⁊ sunt in profundum ⁊ vnum par quod cooperit ⁊ quodlibet illoꝝ est quasi trangulare ⁊ sua basis est maior q̃ꝫ postremuꝫ cerebri. ¶Attende secūdo ꝙ octo musculi de quibus hic agitur sunt maiores octo musculis de quibus actum est in parte priori. Et emittunt aliquos ex villis suis ad spondiles primuꝫ ⁊ secundum: ⁊ cum illis villis mouent solum caput. Et alios emittunt villos ad reliquos spondiles colli ⁊ cuꝫ eis mouent collū. Iuxta illud galieni duodecimo de vtilitate particularū ca.6. Maiores autēꝫ eis ⁊ alij ꝑ totum collum extensi per primos quidem inulos capitis solis famulantur motibus quos apud primum ⁊ secundū spondilem faciunt: per reliquos vero qui sunt consequenter quādoqꝫ colli mouentes spondiles. ¶Attēde tertio ꝙ magni musculi de quibus hic agitur asserūtur ab aliquibus esse tria paria tantuꝫ: ab alijs quattuor ab alijs duo: propter ipsorum implicationem adinuicem: ⁊ habent eundem motū cuꝫ dorsalibus musculis de q̃bus agetur cap.21.summe presentis. Iuxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Magnorum autēꝫ musculoꝝ tres coniugationes que possunt ⁊ quattuor dici ⁊ due ꝓpter implicationem musculoꝝ quā in anatomicis pertractationibus ostendimus: eundem quidem habent motū dorsalibus musculis quem parū post exponaꝫ. Mouent autem per primos q̃dem inulos qui ad primuꝫ ⁊ secundum spōdilem implantantur solum caput. Per reliquos ꝟo primo q̃deꝫ alios q̃nqꝫ spondiles colli: simul aūt cuꝫ eis mouet̃ caput retro ⁊ obliquos paululū faciunt motus qui obliqui.

f ¶Musculi autem ⁊c.] ¶In hac parte sexta primo agit princeps de numero musculorum inclinantium caput ad duo latera. Secūdo de situ ibi [Unius paris] Tertio de motibus ibi [Et quodcunqꝫ] Quarto de quantitate ibi [Et hi quidem.]

¶In prima parti. dicit ꝙ musculi caput inclinantes ad duo latera sunt quattuor ⁊ associant iuncturam capitis cum collo.

¶Unius paris ⁊c.] ¶In secūda dicit primo ꝙ vnū par horum musculoruꝫ est anterius idest declinat ad anteriora ⁊ colligat caput cuꝫ spondili secunda. Et vnū impar eius est a parte dextra colli. Et aliud a parte sinistra. Secundo dicit ꝙ secunduꝫ par hoꝝ musculorum est posterius.i. declinat ad posteriora: ⁊ copulat caput cum primo spondili colli. Et vnum impar eius transit a dextra ⁊ alterum a sinistra.

¶Et quodcūqꝫ ⁊c.] ¶In tertia dicit primo ꝙ qđcūqꝫ impar ex dictis quattuor musculis solū contrahetur sine suo compari declinabit caput ad partū ipsius sine transuersione. Scđo dicit ꝙ quicūqꝫ duo musculi ex dictis quattuor ab eadem parte contrahent̃ caput declinabit ad eos sine transuersione. Tertio dicit ꝙ si duo musculi dictoꝝ quattuor declinantes ad anteriora simul moueant̃: iuuabunt caput inclinando ipsum ad inferiora. Quarto dicit ꝙ si duo musculi dictorum quattuor declinantes ad posteriora simul moueantur reducent caput ad posteriora. Quinto dicit ꝙ si omnes isti quattuor musculi simul moueantur caput stabit erectum.

¶Et hi q̃dem ⁊c.] ¶In.4.dicit primo ꝙ hi quattuor musculi sunt minores alijs. Scđo dicit ꝙ tm̃ virtutis vel fortitudinis restauratū fuit eis.i.datū vel acquisituꝫ ex bonitate suoꝝ locoꝝ vꝫ qꝛ sunt supra iuncturā capitis cū collo directe locati: q̃ꝫtum virtutis habent alij musculi per suā magnitudinē. ¶Attēde primo ꝙ hi quattuor musculi de q̃bus hic agit̃ dicunt̃ a Gal.12. de vti.ꝑti.c.6. primo ⁊ principaliter mouere collū ⁊ ex ꝯsequenti caput. Aut.n.ibi. Alij vero duo ꝭm alterutrā partem hi quidē a dextris: hi autē a sinistris oppositi. Et hi adhuc adinuicē primū quideꝫ ⁊ maxime collū ad seipsos trahunt cū illo autē ⁊ totum caput. ¶Attende ꝭo ꝙ Gal. circa quātitateꝫ hoꝝ musculoloꝝ fuisse videtur ꝯtrarius principi sed in numero situ ⁊ motu eoꝝ ꝯcordat. Dicit enim nunc allegato ca. Quattuor aūt alij musculi robusti ⁊ magni duo ꝭꝫ alterutrā partem a dextris ⁊ sinistris locati mouent collū ad laterales partes cū parua inclinatione ad id qđ ante q̃dem anterior eoꝝ coniugatio modicū inclinans. Ad id aūt quod retro reliqua. Sed cōparatione ad octo posteriores directe superpositos iuncture possunt hi quattuor appellari magni ⁊ cōparatione ad alios parui. ¶Attende tertio ꝙ primū par hoꝝ musculoꝝ trahit origineꝫ ab illa parte secunde spondilis vbi perforatur gratia egressus secundi paris neruoꝝ ortoꝝ a nucha.s.prope radicem spine ipsius. Et scđm par sumit origineꝫ ex eminentia laterali secūde spondilis colli. Iuxta illud Gal. nūc allega.capi. Explantationem vero ex perforata quideꝫ apophisi.i.explantatione secundi spondilis primum par habet: ex eminentia vero laterali alterum.

g ¶Iūcture preterea ⁊c.] ¶In hac parte septima primo tangit ꝑnceps perplexitatem circa constructionem iuncture capitis emergentem. Secundo mirabilem dei prouidentiam super hac perplexitate ibi [Factum est.]

¶In prima particula dicit ꝙ due res fuerunt necessarie iuncture capiti.s. firmitudo eius ⁊ multitudo numeri motuum. Sed due intentiones contrarie

sunt ad

sunt ad has res opportune seu necessario requisite. Nam firmitudo iuncture pendet ex affirmanda iūctura.i.ex hac intentione vt iunctura stricta fiat: ⁊ vt parū ⁊ vix obediat motibus. Et multitudo numeri motuū pendet ex ꝯtraria intentiōe.s.ex facilitate seu habilitate iuncturaꝝ ad motū ⁊ eaꝝ laxitate.

¶ Factum est ⁊c.] ¶ In scđa dicit ꝙ hac de causa factū est vt laxitas iuncturaꝝ capitis cū collo pertrāsiret complementū firmitudinis.i.vt dicte iuncture partim laxe: partim firme fierēt. Sȝ laxitas eaꝝ maior eisȝ firmitudine que.s. firmitudo iuncturis his acquiritur propter musculos cingentes ⁊ circūdantes eas. Deinde concludit ꝙ due intentionis acquisite fuerunt istis iuncturis videlicȝ aliqualis affirmatio per multos musculos ⁊ facilitas ad motus ex earum laxitate. Unde deus melior existēs omnibus alijs factoribus sit benedictus in secula.

¶ Attende ꝙ Galienus ⁊ princeps cōuenire vidētur in perplexitate cōstructionis iuncturaꝝ capitis cum collo. Sed in modo prouisiōis prima facie dissident. Ait enim Gal. duodecimo de vtilitate capitulo septimo. Quia enim simul quidem infallacissimaȝ oportebat esse articulationeȝ: simul aūt ad plurimuȝ ⁊ vbiqȝ moueri melius erat. Monstratū vero est hec sibiinuicem repugnare ⁊ infallacia qdem cōstructionis paucos ⁊ paruos operatur motus: promptitudo vero que in his et varietas laxa articulatione indiget. Primo quidem laudare oportet naturam eligentem quod est magis necessariuȝ: deinde quoniā neqȝ reliquū totaliter neglexit: sed multis ingeniationibus correxit admirandū est ꝓm hoc de opere eius ⁊ in hoc toto cuȝ principe concordat. Consequenter subdit ibi. In fallacia quidem igitur articulis capitis ex his que diximus facta est: nocumentū vero motuum sequēs necessario ad eaȝ correxit multitudine ⁊ magnitudine ⁊ multiformitate positionis musculoruȝ. Quoniā enim multi sunt ⁊ magni: manifestum est omnibus ⁊ etiam quantuȝ multiformis est eorum positio ex eo ꝙ vndiqȝ circueūt caput euidenter ostenditur. Et propter hoc nullo motu caret. Ad quācūqȝ eniȝ partem volueris id declinare prompte poteris eo qui est ꝓm illā partem musculo agēte: hec Gal. Ex quibus verbis elici potest Galienum estimasse ꝙ natura primo ⁊ principaliter iuncturam capitis cum collo firmauit: deinde prouidit de multiplicitate motuū per multitudinem musculorum circūstantium. Et istud ipsemet libro nunc dicto capitulo.4.determinat dicens. Capitis vero articulus excidētiam.i.dislocationem nō sustinet: quoniā principalis sufficienter est ⁊ cōfestim corrumpit animal: eligit ita igitur natura paucos capitis motus infallaces dare magis q̄ȝ fallaces diuersos. Unde neqȝ simplicem neqȝ laxum creauit eius articulū: sed duplicem simul ⁊ vigorosum. Sȝ quid principi respondebit hic dicenti ꝙ factū est vt iuncturarū laxitas pertransiret complementū firmitudinis. Dic ꝙ q: caput sine collo moueri potest iunctura ipsius reputatur laxa. Iuxta illud principis capitulo primo summe prime doctrine presentis. Et iunctura qdem laxa est cuius vnū ossium suorum suis motibus facile pōt moueri: ita ꝙ aliud os non moueatur. Cum hoc tamē stat ꝙ iunctura capitis est infallacissima grossicie ligamentorum multitudine musculoruȝ ⁊ certitudine cōpositionis ossium. Iuxta illud Galieni duodecimo de vtilitate particularum capitulo tertio. Capitis vero articulus seu radicem omniū mouentiū inferiores animalis particulas neruoꝝ in semetipso continens infallacissimā omniū articulorū rationabiliter habet constructionem: infallacia vero per grossicieȝ colligationū ⁊ multitudinem musculorū ⁊ ipsam certitudineȝ queſt ꝓm compositioneȝ ossiuȝ facta est. ¶ Attende secundo ꝙ Galienus ⁊ princeps discordare videntur in numero musculoꝝ mouentiū caput: immo Gal. sibimet discors videtur: Ait enim.12.de vtilitate particularum capitulo sexto. Musculi qui mouent caput existentes numero.28.vel plures velut chorea quedam in circuitu circūstant. Et statim post numerans eos nō exprimit nisi.26. Ait eniȝ. Sunt aūt eoꝝ octo qdem ex anterioribus partibus: quatuor autē ⁊ decem ex posterioribus oppositi ꝓm diametrū sibiinuicem. Alij vero duo ꝓm alterutrā partem: hi qdem a dextris: hi aūt a sinistris. Et inferius eodem.c.ait. Quoniā enim plures q̄ȝ viginti sunt nullus est ita rudis vt ignoret. Princeps vero nō enumerat hic nisi.24.in toto. Et Auerroys secundo colliget.c.38.ait. Et musculi qui mouent collum ⁊ caput sunt.24.

bus obediat. Et altera est multitudo numeri motuuȝ: ⁊ hec pendet ex facilitate iuncturarum ⁊ laxatione earum. ¶ Factum est igitur vt iuncturaꝝ laxitas pertransiret complemētuȝ firmitudinis que propter musculos qui sunt cingētes eas ⁊ circundantes acquiritur. Due igitur intentiones eis acquisite fuerunt: vnde deus omnibus factoribus melior sit benedictus.

¶ De anatomia musculorum epiglotis. Capitulum.xi.

e Piglotis [a] est membrum catilaginosum creatuȝ vt vocis sit instrumentum: quod quideȝ ex tribus compositum est cartilaginibus. Una est cartilago quam sensus comprehendit coram gula: ⁊ sub mento que vocatur peltalis ⁊ clipealis: quoniam euis venter est concauus ⁊ dorsum gibbosum pelte simile ⁊ clipeo parum eius. Et secunda est cartilago post ipsam posita a parte colli cum ea ligata ⁊ vocatur ea que nomen non habet. Et tertia est super illas cooperiens que cū ea que nomen non habet continuatur ⁊ obuiat peltali absqȝ continuitate. Et inter ipsam ⁊ illam que nomen non habet est iunctura dupla propter duas vacuitates que sunt in ipsa in quas duo additamenta non habentis nomen decenter ingrediuntur cum eis ligamentis cōnexa et vocatur coopertorialis ⁊ cymbalaris. ¶ Et ꝓpterea [b] ꝙ peltalis quādoqȝ adiungitur non habenti nomen: ⁊ quandoqȝ elongatur ab ea est epiglotis amplitudo ⁊ eius coangustatio. ¶ Et propterea ꝙ cymbalaris cooperit clipealem: ⁊ ipsam comitatur: ⁊ propterea ꝙ ab ea separatur est epiglotis apertio ⁊ clausio ipsius.

¶ De anatomia musculorum epiglotis. Capi.xi.

e Piglotis ⁊c. ¶ In hoc.ca.primo agit prin.de anatomia epigloti. Scđo de causis amplitudinis ⁊ angustationis ⁊ aptionis ⁊ clausionis epigloti ibi [Et propterea] Tertio de anatomia ossis laude ibi [Ubi autem est] Quarto de musculis epigloti ibi [Epigloti preterea.]

a ¶ In prima parte dicit primo describens epiglotū ꝙ epiglotū est mēbruȝ cartilaginosuȝ factū ad hoc vt sit instrumentū vocis. Et ipm est compositū ex tribus cartilaginibus. Scđo dicit ꝙ prima cartilaginū epigloti est illa q̄ sensibiliter in gutture seu gula sub mento apparet. Et vocatur peltalis seu clipealis: q: venter eius scȝ interior pars est ꝯcauus ⁊ ipsius dorsuȝ.s.exterior ps est gibbosum sile pelte ⁊ clipeo paꝝ eius.i.pua pars dorsi huius cartilaginis que eminet est silis eminētie q̄ est in medio clipei. Tertio dicit ꝙ scđa cartilaginuȝ epigloti est posita retro primā a pte colli ligata cuȝ pma. Et vocatur cartilago nō habens nomē. Quarto dicit ꝙ tertia cartilaginū epigloti est posita sup duas alias velut cooperiēs illas. Et est cōtinuata vel alligata cartilagini nō hn̄ti nomē. Sed occurrit cartilagini peltali absqȝ hoc ꝙ ipsi cōtinuetur. Et iunctura duplex est inter hāc tertiā ⁊ nō habētem nomē ꝓpter hoc ꝙ in ea sunt due vacuitates quas decēter intrāt duo gibbosa additamēta cartilaginis nō habētis nomē ⁊ sunt cū eis āⁿexa mediātibꝰ ligamētis. Et hec tertia cartilago vocatur cooptorialis q: coopit alias ambas ⁊ cimbalaris q: est vt cimbaluȝ tiniens ⁊ faciēs aeris reuerberationē que est cā vocis. ¶ Attēde pmo ꝙ epiglotum seu epiglotis est caput trachee arterie ⁊ vocatur a Gal. septimo de vtili. parti.c.1.laringa ⁊ caput bronchi ⁊ organū spūs.i.anhelitus. Ait.n.ibi. Dicēduȝ est aūt ꝯter de his q̄ laringe. Est enim ⁊ hec organū spūs noīatur aūt sicut ante diximus nō hoc solū sed etiam bronchi caput qm̄ ⁊ ipsaȝ tracheam bronchū noīant. ¶ Attēde scđo ꝙ lȝ epiglotuȝ sit cartilaginosum sicut trachea arteria cōstat non ex similibꝰ sȝ ex diuersis cartilaginibꝰ figura ⁊ magnitudine. Iuxta illud Gal. ibi. Consistit qdem igit ex tribus magnis cartilaginibus nō assimilantibus eis que ꝓm tracheam arteriā neqȝ magnitudine neqȝ figura. ¶ Attende tertio ꝙ maxima cartilaginū epigloti est anterior ⁊ est similis scuto nō rotūdo sȝ oblongo ⁊ ideo scutiformis dicit. Iuxta illud Gal. ibi. Maxima igitur cartilaginuȝ eis qđ est que ab ante quā tangimus ⁊ ab extra qdem est cōuexa: abintra aūt ꝯcaua scuto maxime similis nō rotūdo vndiqȝ sed ꝓlongo vocato ꝓprie scuto. Et nomē huic cartilagini ꝓm silitudinē q̄ ad hoc scutū impositū est vocantibꝰ eā scutiformē. ¶ Attēde quarto ꝙ scđa cartilaginū epigloti est tanto maior tertia quāto est minor pma. Prima etem̄ est multo maior portiōe semicirculi ⁊ qđ sibi deest ne circulū faciat. Scđa retro locata cartilago cōplet. Iuxta illud Gal. dicto.c. Scđa ꝓo cartilago quāto minor est hac.s.pma tāto maior exn̄s tertia: ex intrinsecis qdem locata est ptibus vbi stomachus est.i.ysophagus: quantū aūt deficit a magna.s.a pma vt finaliter ad circulū ducatur hȝ ipsa addit. Non.n.sicut trachee arterie totius mēbranosuȝ est id qđ approximat stomacho.i.ysophago ꝓm eūdem modū ⁊ laringe. ¶ Attende qnto ꝙ aliqua ligamēta taȝ neruosa q̄ȝ pāniculosa articulariter copulāt scutiformē cartilaginē nō habēti nomē. Iuxta illud Gal. dicto.c. Articulariter aūt sibiinuicē ꝓm aliqua colligationes quedā ex pma pueniunt ad scđam mēbranose ⁊ neruose. Et sunt due iuncture inter cartilagines primā ⁊ scđam sicut inter scđam ⁊ tertiā. Iuxta illud Gal. libro de voce ⁊ anhelitu capi. scđo de cartilaginibus epigloti. dicentis. Habēt quoqȝ quatuor iuncturas quarū due sunt inter primaȝ ⁊ scđaȝ cartilaginē ⁊ duo capita pme cartilaginis intrant in scđaȝ. ¶ Attende sexto ꝙ in parte vbi superius desinit cartilago scđa sunt due parue gibbositates que sunt vere partes cartilaginis illius. Et abinde incipit cartilago tertia duas habēs ꝯcauitates quas subintrant gibbositates scđe cartilaginis: ⁊ fit articulus duplex inter has cartilagines. Iuxta illud Gal. nūc dicto capi. Ubi aūt minor que abintus est desinit: due quideȝ supiacent pue cōuexitates: incipit aūt abinde cartilago tertia cōuenietes certitudinaliter eminētijs eius habens ꝯcauitates vt complicatio harū duaꝝ cartilaginū duplicē opetur articulationeȝ. ¶ Attēde septimo ꝙ scđa cartilaginū epigloti est multo strictior supius q̄ȝ inferius: ⁊ ideo pars epigloti inferior que trachee iungit arterie est amplior supiori. Iuxta illud Gal. ibi. Est aūt supius strictior q̄ȝ ex iferiori basi scđa cartilago. Quare ꝓpter hoc totus laringe inferior finis quo tangit arteriam magis amplus est supiori orificio qđ desinit ad faringā.i.fauceȝ. ¶ Attēde octauo ꝙ tertia cartilaginū epigloti terminatur in strictum valde ⁊ supior eius terminus vocatur antenoydes a similitudine ipsius cū quibusdā monilibus seu armillis ⁊ huius cartilaginis cōcauitas ꝯuersa est ad foramen transitus aeris inspirati ⁊ respirati. Iuxta illud Gal. ibi. Et tertia cartilago in strictum valde ipsa desinit cuius superior terminus antenoydes a plurimis anatomicoruȝ noīatur a figure similitudine ad has prothoas quas ⁊ henicenas quidā nomināt. Conuersa aūt est ⁊ huius cartilaginis cōcauitas ad porū spiritus vt velut fistula quedā fiat quod compositū est ex his tribus. ¶ Attende nono ꝙ in foramine epigloti iacet quoddā corpus simile lingue fistule nō habens sibi simile in toto corpore ꝓm proprietatem substātie: est.n.pāniculare ⁊ adiposuȝ. Iuxta illud Gal. ibi. Intus aūt in ipso poro laringe adiacet corpus in figura quidem simile lingue fistule ꝓprietate vero substantie tale quale nullum aliud est eoꝝ q̄ ꝓm corpus. Etem̄ mēbranosuȝ est simul ⁊ adiposuȝ ita qdem hȝ ꝯstructioneȝ ꝓpria substātia laringe: hec Gal. Et sexto de iuuamē.mēbroꝝ.c.4.dicit. Et intra epiglotū est corpus: cuius figura est similis figure lingue: substātia aūt eius nō hȝ simile in mēbris corporis: qm̄ est composita est coopertorio ⁊ pinguedine ⁊ carne molli de genere glandulaꝝ ⁊ per hāc carneȝ dissimilitudinem substātie gerit cum substantia zirbi. Et dicitur lingua hec a Galieno gloccida ⁊ primum ⁊ principalissimum organum vocis.

b ¶ Et ꝓpterea ⁊c.] ¶ In hac pte scđa pmo dat cās ampliationis ⁊ ꝯstrictionis epigloti. Scđo dat cās aptionis ⁊ clausionis ipsiꝰ ibi [Et ꝓpterea ꝙ.] ¶ In prima pti. dicit ꝙ amplitudo ⁊ coangustatio epigloti sunt propterea ꝙ peltalis cartilago qn̄qȝ iungitur cartilagini non habenti nomē: ⁊ qn̄qȝ distat ab ea. Et duȝ distat ampliatur epiglotū. Et quādoqȝ iungitur coangustatur. ¶ Et ꝓpterea ⁊c.] ¶ In scđa dicit ꝙ apertio ⁊ clausio epigloti sunt pp hoc ꝙ cimbalaris cartilago qn̄qȝ coopit clipealeȝ cartilagineȝ ⁊ sibi iungit ⁊ qn̄qȝ sepatur ab ea. Et dum cooperit ⁊ ꝯiungitur epiglotū clauditur ⁊ dū sepatur ipsum est apertū. Et hos motus dilatationis ⁊ ꝯstrictionis: clausionis ⁊ apertionis epigloti tangit Gal. septimo de vtili. particu.c.primo dicens. Quoniaȝ igitur prima in laringa idest epigloto sit vox ⁊ quoniā dyastolatur ⁊ sistolatur vsqȝ plurimum ⁊ aperitur ⁊ clauditur totaliter quandoqȝ superius orificium eius per alias demonstratum est scriptiones.

¶ Ubi aũt est &c.] ¶ In hac parte tertia primo agit de loco figura & nomine ossis laude. Secundo de vtilitate ipsius ibi [In creando.]
¶ In prima particula dicit ꝙ os forme triangularis est anterius in gula locatum coram epigloto. Et id os vocatur: hoc nomine lauda qđ significat grecã litteram appellatam laudam & est eius figura talis. λ.
¶ In creãdo &c. [¶ In secũda dicit ꝙ vtilitas huius ossis est vt ab eo oriantur villi musculorum epigloti. ¶ Attende pmo ꝙ licet os laude qđ vocatur a Gal. os yoydeum sit corpore parũ est tamẽ pluriũ vtilitatũ. Juxta illud Ga. septimo de vti. parti. c. 9. hec igitur oĩa mirabiliter facta sunt a natura & cuz his adhuc vocatũ yoydeũ os: quãuis. n. paruum sit maximas & plurimas vtilitates prebet: etenim lingue musculoꝝ plurimi ex eo sunt & eoꝝ qui sunt laringe. i. epigloti coniugatio de qbus antea dictum est: & qdam alij ad homoplatas. i. spatulas supteñ stricti & longi & cum his alius robustus binarius qui ad pectus deferf. Deinde alij duo musculi obli qui ad genã puenientes: reliqui aũt qui valde parui ad radices implãtatio nuz quas qdam galloruz plectris. i. calcaribus assimilant. ¶ Attende scđo ꝙ istud os laude ẽ directe antepositũ epigloto per modũ scuti & defensorij & ne labatur hincinde sed fixuz maneat in proprio loco natura sagax multipliciter per musculos equipotentes vndiqz sibi affixos: & per ligamẽta fortia & cartilagines & panniculos ei circũpositos firmãs ipm stabiliuit. Juxta illud Gal. ibi. Sup allatuz aũt gibbis laringe h᷑ os & multis musculis sicut dixi ad multas partes occultatuz ab illis ipis firmatur eaqz in omnibus est iusta eqpotentes sibi inuicem oppositos musculos operante natura. Quoniaz aũt & abscindi quosdã & paraliticari hoꝝ musculoꝝ contingebat melius putauit nõ solis musculis cõmittere equireptationem eius: sed construere quasdã fortes colligationes: haꝝ igitur colligationũ gratia non erat cõtenta duobus lateribus yoydei: sed alias cartilaginosas apophisans. i. explantans colligationes rotundas vtiqz p totũ implantauit. Copulatur aũt nihilominus & p membrana quedam non ad laringam. i. epiglotum & epiglocidam. i. linguam epigloti solum: sed etiam ad stomochum. i. ysophagum: hec Galienus.

d ¶ Epigloti &c.] ¶ In hac parte quarta que est de musculis epiglotis primo enumerat modos musculoruz necessarios epigloti. Secundo agit de musculis aperientibus eam ibi [Ex musculis vero] Tertio de musculis coangustantibus epiglotim ibi [Ex musculis autez] Quarto de musculis claudentibus epiglotim ibi [Ex sitibus vero.]

¶ In prima particula dicit ꝙ tres modi musculoꝝ fuerunt necessarij epigloto. Primus modus ẽ musculoꝝ coangustantiũ seu ↄstringentiũ epiglotuz qui scz applicant clipealẽ cartilaginẽ nõ habẽti nomẽ. Scđs est musculoꝝ claudẽtiuz epiglotũ qui applicant cimbalarẽ cartilaginẽ peltali & nõ habẽti nomẽ & cooperiũt eas cũ cimbalari. Tertius est musculorũ aperientiũ epiglotũ q elongant cartilaginem cimbalarẽ ab alijs duab⁹ vt epiglotũ aperiatur. ¶ Attẽde primo ꝙ motus epigloti nõ naturalis est sz voluntarius licet hora somni fiat. Juxta illud Gal. septimo de vtili. parti. c. primo. Manifestuz igitur est qm̃ ex plurib⁹ simul & copulatis adinuicẽ cartilaginibus rationabile fuit fieri laringam quinetiã & motũ eius nõ esse naturalem sicut arteriaꝝ sed ꝓm aĩalis fieri electionem. Ad inspirationes enim & expirationes & detentiones totius respirationis & efflationes & voces debebat esse vtilis. Omnia aũt hec melius fuit a nostra incipere electione & rõnabile fuit ei motũ spontaneũ & ꝓm volũtatez fieri aĩalis. ¶ Attẽde scđo ꝙ Gal. epigloto dicit inesse duo genera iuncturaꝝ & duo genera motuũ. Ait. n. septimo de vtili. particulaꝝ. c. 2. de cartilaginibus epigloti loquẽs. Nõ. n. irrationabiliter natura fecit eas tot & tales: sed qm̃ duplices oportebat esse ꝓm genus articulationes & motus alias quidez que dyastolant & sistolant eas: alias aũt que claudunt & aperiunt: ad primas qdez prime: ad scđam facta est articulatio. Ad scđas aũt scđe ad tertiam. Alio aũt non egebat tertio motu ꝓm genus quare neqz articulatione tertia: ergo neqz particula quarta: hec Gal. Sed queret hic aliquis quare silet princeps de musculis ampliantibus epiglotũ cũ nõ minus videatur ampliatio debere proprios habere musculos qz coangustatio ipsius. Juxta illud Gal. 12. de vti. parti. c. 6. Demonstratum enim est multotiens omnia iuste naturam ordinare & vnicuiqz musculo efficienti aliquem motum alium qui contrarium illi operatur opponere: claudus enim si hoc nõ fecisset fieret motus vel omnino periret: propterea ꝙ vniuscuiusqz est actus. Item sicut aliqui sunt musculi proprij clausionis epigloti: & alij proprij sibi opposite apertionis: sic videntur esse alij dilatationis & alij constrictionis. Dic ꝙ musculi ampliantes epiglotum sub aperientibus ipsum hic comprehendũtur: & pertractantur quod nobis monstratur ex verbis principis particula sequenti postqz descripsit par primuz musculorum aperientium epiglotum de eodem subdit. Et cum contrahitur trahit cimbalarem ad anteriora & inferiora & dilatatur epiglotis. Et in fine particule illius loquens de altero pari musculorum conferentium ad apertionez epiglotis ait. Et alterius paris musculi ad duos cimbalaris margines veniunt: qui cum contrahuntur ipsam a peltali separant & in latitudinem extendunt & in dilatando epiglotim adiuuant. Et Albertus magnus, primo animaliũ tractatu secundo capitulo. 14 postqz dscripsit musculos aperientes epiglotim ait. Et hi quidez sunt qui epiglotim aperiunt & dilatant.

¶ Ubi᷑ aũt est epiglotis & coraz ipsa est os triangulatuz & lauda vocatur: ꝙ laudam grecam litteraz signat: & est ita. λ.
¶ In creando vero os huius existit iuuamentũ vt sit origo & principiũ ex quo villi musculorum epiglotis oriuntur.
¶ Epigloti[d] preterea musculi fuere necessarij qui clipealem nomen nõ habenti applicent: & musculi qui cimbalarez applicent ipsis & eas cum ea cooperiant: & musculi qui cimbalarez ab alijs duabus elongent vt epiglotis aperiatur. ¶ Ex musculis vero epiglotim aperientibus est par quod ab osse laude nascitur & vadit ad anteriora peltalis & continuatur & expanditur supra ipsaz: & cũ contrahitur trahit cimbalarez ad anteriora & ad inferiora dilataᷣ epiglotis. Et par quod numeratur inter musculos gule ad inferiora trahentes. Et nobis quidez videtur vt ipsum numeretur inter eos qui inter eas sunt cõmunes: cuius origo est interius in thorace & vadit ad peltalez. Ei vero in multorum animaliuz motu aliud associatur par siue duo paria: quoꝝ vnũ ad cimbalarem peruenit posterius & cõtinuatur cum ea. Cũqz cõtrahuntur cimbalarem eleuant & eaz ad posteriora trahunt & separatur ab applicatione sui cũ peltali & dilatatur epiglotis. Et alterius paris musculi ad duos cimbalaris margines veniunt qui cuz contrahuntur ipsam a peltali separant & in latitudinem extẽdunt & in dilatando epiglotim adiuuant. ¶ Ex musculis aũt qui epiglotim coangustant est par quod a parte laude venit & continuatur cum peltali: postea dilatatur & cingitur super illã que nõ hz nomẽ: donec duo extrema duoꝝ imparium ipsius post illam que nomen non hz vniantur: & cũ contrahitur coangustat. Et ex eis sunt quattuor musculi & fortasse existimatur ꝙ sunt duo musculi dupli continuantes peltalis extremitatis cum extremitatibus eius que nomen non habet: qui cum contrahuntur inferiora epiglotis coangustãt. Et sunt qui existimãt ꝙ vnum par ipsorum sit occultum & alterum manifestuz. ¶ Ex sitibus vero musculorum qui claudunt melior fuit vt in interioribus epiglotis creati fuissent: ita vt cum contraherentur cimbalarem ad inferiora traherent & eaz claudendo cooperire facerent. Et propter hoc par creati fuerũt quod de radice peltalis nascitur & eleuatur interius ad duo cimbalaris extrema: & ad radicem eius que nomen non habet & a dextra & a sinistra: & cum contrahuntur iuncturam stringunt & epiglotim tali clausura claudunt que musculos pectoris & diafragmatis refrenare valeat in prohibendo aeris attractionem. Qui quidem parui creati fuerunt ne interioribus epiglotis coangustationem facerent: & fortes vt eorum fortitudine cum impediti fuerint in claudendo epiglotim & prohibendo aeris attractionem defectus multus corriga-

¶ Ex musculis ꝟo &c.] ¶ In secũda pticula dicit pmo ꝙ de numero musculorũ aperientium epiglotim est vnum par ortũ ab osse laude transies ad anteriores partes cartilaginis peltalis alligatum & extensum super eam: qđ dum ↄtrahitur trahit cartilaginem cimbalarem ad anteriora & inferiora & dilatatur epiglot. ¶ Attende ꝙ in hoc passu libri cõmuniter inueniuntur corrupti vel defectu translatoris vel errore scriptorũ. Nam vbi scribitur trahit cimbalarem debuissz scribi trahit peltalez. Primo qꝛ istud par non est alligatum cartilagini cimbalari sed peltali non igitur trahit cimbalarem. Nec valet si dicatur ꝙ ex consequenti trahit cimbalarez trahendo peltalem: quia cimbalaris obuiat peltali absqz cõtinuitate sicut predictuz est. Scđo qꝛ si hoc par traheret cimbalarem anterius & inferius nõ eẽt ex aperiẽtibus epiglotim sz ex claudẽtib⁹. Aperitur enim epiglotis cimbalari cartilagine sursum tracta versus posteriora. Sz peltali cartilagine anterius & inferius tracta ↄseqtur vt elongeᷣ a cartilagine nõ habẽte nomẽ & illud ẽ epiglotim dilatari. Scđo dicit ꝙ etiam de numero musculorum aperientium epiglotim est vnum aliud par musculorum quod numeratur inter musculos trahentes guttur ad inferiora. Et videtur principi ꝙ istud par debeat numerari inter musculos cõmunes gutturi & epigloto. Et nascitur intra thoracem & ascendit ad peltalem. Tertio dicit ꝙ in multis animalibus scilicet in habentibus magnam vocem quorum est homo huic pari secũdo musculorum aperientium epiglocim associatur vnum aliud par vel alia duo paria. Quorum vnum posterius peruenit & applicatur cartilagini cimbalari. Et dum contrahuntur musculi paris istius eleuant cartilaginem cimbalarem & trahunt ipsaz ad posteriora & tũc cimbalaris separatur a peltali & epiglotis ampliatur. Et musculi paris alterius perueniunt ad duos margines vel extremitates cartilaginis cimbalaris. Et dum contrahuntur elongant cimbalarem a peltali & extendunt eam in latitudine & iuuant in dilatatione epigloti.

¶ Ex musculis autem &c.] ¶ In tertia particula dicit primo ꝙ ex musculis coangustantibus seu constringentibus epiglotim est par vnũ veniens ab osse laude: quod continuatur cum peltali cartilagine & per modum cinguli extenditur supra cartilaginem non habentez nomen donec extremitates musculorum huius paris simul vniantur retro cartilaginem que nomen non habet. Et dum contrahitur hoc par coangustat epiglotim. Secundo dicit ꝙ ex musculis etiam coangustantibus epiglotim sunt alij quatuor musculi: & quidam estimant eos esse duos duplos musculos quia sunt inuicem fortiter connexi. Et hi quatuor musculi continuant extremitates cartilaginis peltalis cum extremitatibus cartilaginis non habentis nomen. Et dũ contrahuntur hi quatuor musculi coangustant partes inferiores epigloti. Tertio dicit ꝙ quidã existimant ꝙ de dictis quatuor musculis vnum par est occultatum intra epiglotim scz & aliud par est manifestum extra epiglotim positum.

¶ Ex sitibus vero &c.] ¶ In quarta particula dicit primo ꝙ situs cõuenientior musculis claudentibus epiglotim est in interioribus epiglotis: taliter ꝙ quando contrahentur hi musculi trahant inferius cartilaginem cimbalarez & faciant eam cooperire alias cartilagines claudendo epiglotim. Secundo dicit ꝙ propter hoc scilicet propter trahere inferius cimbalarem & claudere epiglotim fuerunt creati duo musculi: scilicet par vnum quod oritur a radice cartilaginis peltalis & eleuatur interius scilicet intra epiglotim ad duas extremitates cimbalaris cartilaginis & ad radicem cartilaginis non habentis nomen a dextra & a sinistra. Et hi duo musculi dum contrahuntur stringunt iuncturam duplam que est inter cimbalarem & non habentem nomen & claudũt epiglotim clausura taz forti ꝙ sufficit refrenare musculos pectoris & prohibere eos ab attractione aeris: & non solum ab attractione: sed etiam expulsione taliter ꝙ retinetur aliquãdiu anhelitus vt quãdo conamur nos exprimere mingẽdo vel egerẽdo vel aliqd fortiter & vehemẽter agere. Tertio dicit ꝙ hi duo musculi sunt facti parui ne faciãt coãgustationẽ epigloti replẽdo. s. ipsi⁹ ↄcauitatẽ. Et fuerũt facti fortes vt cũ fuerĩt occupati ĩ claudẽdo epigloti & ꝓhibẽ

do attractionem

do atractionez aeris multus eorum defectus ex paruitate procedens per eo/
rum fortitudinem suppleatur ⁊ corrigatur. Quarto dicit ꝙ hi duo musculi re
cte ascendunt hoc excepto ꝙ parū declinant a dextris ⁊ a sinistris ex qua de/
clinatione fit conueniens continuatio inter cartilagines peltalem ⁊ non ha/
bentem nomen ⁊ sic isti musculi coadiuuant ad coangustationem epiglotis.
Juxta illud principis decimotertio animalium capitulo secundo. Et musculi

tur qui eis ex paruitate aduenit. Et ipso
rum via est ſm rectitudinem ascenden-
tium cum declinatione parua propter
quam fit continuatio conueniens inter
peltalem ⁊ non habentem nomen. Et est
etiam cuz duo inueniuntur musculi sub
cimbalari positi qui hoc predictum par
iuuant.

¶ De anatomia musculorum guturis.
Capitulum.xij.

g **Uttur[a] in summa**
duo habet paria que ipsum tra
hunt ad inferiora. Unum eorum est par
quod iam in capitulo epiglotis nomina
uimus. Et alterū est par etiaz ex thorace
nascens quod eleuatur ⁊ cum lauda con

claudentes epiglotiz erūt
meliores cum fuerint in/
terius vt quando cōstrin
gantur faciant constringi
peltalem ⁊ nomē non ha
bentem ⁊ cimbalarem co
opire illas. Et paulopost
subdit. Et vadunt recte
ascendentes nisi qr modi
cum obliquatur illud qd
ascendit inter peltalem ⁊
nomen non habentem.
Quinto dicit ꝙ aliquan/
do inueniuntur duo mu/
sculi positi sub cartilagi/
ne cimbalari qui iuuant
istud par ad clausionem
epiglotis. ¶ Attende pri/
mo ꝙ Galienus pertra/
ctans septimo de vtilitate
particularuz capitulo pri/
mo musculos epiglotis p
mo enumerat ex eis decē
communes tribus cartila
ginibus ipsius. Uidelicet
quatuor iungentes carti/
laginem peltalem cū non
habente nomen: ⁊ alios quatuor copulantes cartilaginem non habentem no
men cū cimbalari ⁊ duos qui iungunt peltalem cum cimbalari. Ait enim ibi.
Quattuor quidem sunt qui primaz cartilaginem secūde copulant in animali/
bus magnam vocem habentibus quoruz est homo. Alij vero quattuor in oī/
bus animalibus qui secundam tertie ⁊ duo alij qui primam tertie. Et paulo/
post subdit. Predicti igitur decem musculi cōmunes sunt trium cartilaginuz.
¶ Attende secūdo ꝙ incessus musculorum quatuor copulantiū primam car
tilaginem secunde ſm Galienuz talis est ꝙ in inferiori parte epigloti vbi ipsa
coniungitur trachee arterie ⁊ seinuicem tangunt cartilagines peltalis ⁊ no/
men non habens duo musculi ex peltali ab extra veniunt ad non habentem
nomen ⁊ duo ab intra sibiinuicem equales videlicet exterior vnius lateris ex
teriori alterius ⁊ interior interiori. Et istorum officium est coadducere ⁊ con/
stringere peltalem cum non habente nomen. Juxta illud Galieni ibidez. Di/
riuantur autem ex prima cartilagine scutiformi ad secūdam ita qualiter ſm fi
nem inferiorem vtriusqz cartilaginū vbi tracheam arteriam tangunt ⁊ se ad/
inuicem ex magna cartilagine perueniūt ad secundam: ab extra quidem duo
musculi: ab intra autem duo ſm alterutram partem equales certitudinaliter
qui extra ei qui extra: ⁊ qui intra ei qui intra: hi igitur certitudinaliter angu/
gustant inferiorem finem laringe coadducentes primam cartilaginem secun
de: hec Galienus. Et isti sunt quatuor vltimi musculi quos enumerat hic pn
ceps in particula tertia inter musculos coangustantes epiglotim. ¶ Attende
tertio ꝙ operatio aliorum quatuor musculorū qui copulant cartilaginem nō
habentez nomen cartilagini cimbalari ſm Galienum est aperire superiorem
extremitatem epigloti. Et qui ex his sunt retro trahunt cimbalarez ad poste
riora eleuantes eam. Et qui sunt in lateribus trahunt cimbalarem versus la
tera ⁊ ampliant locum. Juxta illud Galieni ibidem. Alij vero quatuor qui se
cundam tertie copulant aperiunt superiorem finez laringe ad id quod retro
quidem referentes antepositam cartilaginem illi qui sunt retro ad obliqua
vero descendentes ad patulum id est latum qui ibi sunt: hec Galienus. Et hi
sunt quatuor vltimi musculi quos hic princeps nominat inter musculos ape
rientes epiglotim. Et non intelligas ꝙ isti musculi copulent scdam cartilagi/
nem tertie sic ꝙ suo motu simul coadducant has cartilagines: sed per modū
ligamentoꝝ eas retro colligantium. ¶ Attende quarto ꝙ duo residui muscu
li de decem nominatis habent actus ⁊ positiones contrarios actibus ⁊ posi/
tionibus nūc dictoꝝ musculoꝝ. Situati eteni intra epiglotim claudunt os ei[9]
trahentes inferius cartilaginez cimbalarem. Juxta illud Galieni ibidem.
Oppositū vero his quatuor actū ⁊ positionē habentes reliqui duo claudūt
certitudinaliter os superius laringe versus spaciositatez que est intra vellen/
tes primū idest trahentes cimbalarem cartilaginem. Et isti sunt duo principa
les musculi de qbus ait princeps in particula quarta textus presentis.
¶ Attende quinto ꝙ vltra decem predictos musculos circa radicem cimba/
laris cartilaginis sunt alij duo musculi in homine coadiuuantes in clausione
epigloti non reperti in animalibus paruam habentibus vocem vt in simeis.
Juxta illud Galieni ibi. Alij vero duo sunt in basi hemitenoyde idest cimba/
laris nō existentes in animalibus paruaz vocem habentibus quorum scilicet
animalium vnum est simeus. Et hi sunt illud par de quo agit princeps in fine
textus presentis. ¶ Attende sexto ꝙ oēs duodedecim musculi nūc memorati
continētur in laringa scz vel in eius concauitate vel in ipsius exteriori superfi
cie nulli membroꝝ sibi adiacentium copulati. Juxta illud Galieni septimo de
vtilitate particularum capitulo secūdo. Hi igitur omnes musculi in laringa
ꝯtinentur nulli adiacentiū organorum copulati. ¶ Attende septimo ꝙ vltra
duodecim nunc dictos musculos alij sunt octo musculi colligantes epiglotiz
membris sibi vicinis qui porum aeris inspirati ⁊ respirati amplificant ⁊ con/
stringunt ita ꝙ horum officium est dilatare ⁊ constringere epiglotim. Juxta il
lud Galieni ibidem. Alij vero octo musculi colligantes ipsaz corporibus que
sunt in circuitu alterius motus sunt duces ſm quez totus porus spiritus am/
plificatur ⁊ contrahitur. ¶ Attende octauo ꝙ primū par horum octo muscu
lorum trahit originem a lateribus ossis laude ⁊ apponitur ab ante toti longi/
tudini cartilaginis peltalis. Et par scdm explantatur a cartilagine peltali per
ueniens vsqz ad pectus immixtum tertio pari in solis animalibus habētibus
magnam epiglotim ⁊ peltalem magnam. Et par quartū nascitur ex obliquis
partibus peltalis: cuius musculi comprehendentes ysophaguz in idem per/
ueniunt. Juxta illud Gal. sepitmo de vtilitate particulaꝝ. ca. primo. Alij vero
musculi maiores his ⁊ soli scutiformi proprij duo qdem sunt ex lateribus yo/
ydis ossis explantationem habentes: deinde toti longitudini prime cartilagi/
nis ab ante appositi: duo autem alij explantationem quidem a cartilagine fa/
cientes: venientes aūt vsqz ad pectus alijs duobus permiscentur ſm illa so/
la animaliū qbus magna est corpore laringa ⁊ scutiformis cartilago. Reliqui
vero alij duo musculi transuersi ex obliquis explantati partibus scutiformis:
deinde in circuitu stomachū comprehendentes in idez inuicem perueniunt:

tinuatur primo postea cuz gutture: ⁊ tra
bit ipsum ad inferiora. ¶ Gutturis[b] ve
ro musculi sunt duo musculi gutturosi q
sunt duo musculi apud gulā positi in trās
glutiendo adiuuantes.

¶ De anatomia musculoruz laude. Ca
pitulum.xiij.

l **Auda[s] vero muscu**
los habet qui sibi sunt proprij
⁊ musculos quibus aliud mem
brum cum ipso communicat. ¶ Sed[b]
qui laude sunt proprij tria sunt paria.
Unum par venit a duobus mandibule
marginibus ⁊ cuz linea recta que super
hoc os existit continuatur: ⁊ ipsum est
quod ipsum ad mandibulam trabit.

hec. Gal. ¶ Attēde nono
ꝙ pmū par hoꝝ octo mu
sculoꝝ elongat cartilagi/
nez peltalez a nō habente
nomē ⁊ sic epiglotim am
pliat ⁊ porum aeris. Sed
scdm ⁊ tertiū paria habēt
situs ⁊ actus oppositos si
tibus ⁊ actibus primi pa
ris. Quartū vo par iuuat
ad stringendū porū aeris
⁊ epiglotim. Juxta illud
nūc dicto lib. c. 2. Qui q/
dez igitur ab yoydeo osse
perueniunt ad ptes ante/
riores ⁊ superiores pri/
maz cartilaginem trahen
tes adducunt a posteriori
bus cartilaginibus ⁊ am
pliāt porū. Oppositū ve/
ro eis habētes actuz ⁊ po
sitionem oblīq qui ex scu
tiformi cartilagie deorsuz
ferūtur cōtrahunt inferio
res partes cartilaginis ⁊
deorsuz vellunt quiescibi
liter cōtrahentes cuz hoc
⁊ stringentes tracheam arteriam vt neqz induplicetur aliquid ⁊ applicetur
neqz plurimum amplificetur cum vocitare eligit animal. Reliqui vero qui ex
obliquis explantantur scutiformi ⁊ protrahuntur has partes primi cartilagi/
nis scde applicant vt stringatur porus: hec Galienus. ¶ Attende decimo ꝙ
primū par hoꝝ octo musculoꝝ est illud primuz par de quo agit pnceps in prin
cipio particule secunde presentis textus vbi ait. Ex musculis vero epiglotim
aperientibus est par quod ab osse laude nascitur. Et quartum par est primuz
parium de quo agit princeps in principio tertie particule presentis textus di
cens. Ex musculis autez qui epiglotim coangustant est par quod a parte lau
de venit ⁊ continuatur cum peltali. Sed paria secunduz ⁊ tertium forte sunt
duo paria musculorum gutturis de quibus agit princeps capitulo sequenti:
⁊ de primo eorum iam fecit sermonem particula secūda presentis textus vbi
ait. Et par quod numeratur inter musculos gule ad inferiora trahentes: licet
enim princeps numeret istud par inter musculos aperientes epiglotim pro/
pterea ꝙ inferius trahit cartilaginem peltalem elongando eam a cimbalari:
pōt tamen qr inferius stringit epiglotim ⁊ arteriam vocalem inter musculos
stringētes epiglotim numerari. Uel dic ꝙ princeps hec duo paria per Galie.
descripta omisit. Ex predictis elici potest ꝙ musculi epiglotis sunt ſm Galie
num numero. 20. ⁊ ſm principem numero. 18. Et Gal. 16. de vtilitate particu
larum capitulo quarto dicit ꝙ sunt fere viginti. Ait enim ibi. Quia igitur la/
ringa est primum principalissimuz vocis organum ex tribus quidem cartila/
ginibus consistens: habens autez in seipso in medio glocidam ⁊ musculos fe
re viginti famulantes adhoc licet tibi considerare qualiter eis omnibus natu
ra tribuit a cerebro neruos.

¶ De anatomia musculorum gutturis. Capitulum.xij.

g **Uttur ⁊c.** ¶ In hoc. c. pmo agit prin. de musculis guttu
ris trahentibus ipz ad inferiora. Scdo de mu
sculis gutturis iuuantibus ad trāsglutionē ibi [Gutturis vo ⁊c.]

a ¶ In prima parte dicit primo ꝙ quatuor sunt musculi gutturis trahētes
ipz ad inferiora. Scdo dicit ꝙ primū par hoꝝ iaz noīatuz est in. c. de musculis
epiglotis. s. in pticula ꝯa quarte partis. c. precedētis vbi dicebatur. Et par qd
numerat inter musculos gule ad inferiora trahentes ⁊c. Tertio dicit ꝙ scdm
par horuz musculoꝝ nascitur etiā ex thorace ⁊ sursuz ascendens primo ꝯtinua
tur ossi laude: consequenter gutturi ⁊ trahit guttur deorsum.

b ¶ Gutturis ⁊c.] ¶ In secunda dicit ꝙ sunt alij duo musculi gutturnosi
seu gutturiosi qui proprij sunt gutturi. Et sunt duo musculi collocati in gula
qui cooperantur ad transglutionez ciborū ⁊ potuū. ¶ Attēde primo ꝙ gut/
tur proprie dicit spaciū in quo sunt meatus anhelitus ⁊ cibi. Juxta illud prin
cipis tertij nona capi. pmo. Per guttur intelligimus spaciū in quo sunt mea
tus anhelitus ⁊ cibi ⁊ de eo sunt additio que est vua: ⁊ due amigdale ⁊ galsa
mac. i. caro panniculosa annexa palato sub vua pendens cooperiens caput
canne. ¶ Attende secundo ꝙ in hora transglutionis ciborum ⁊ potuū epiglo
tis trahitur sursuz ⁊ ysophagus deorsum. Et inde est ꝙ epiglotis non īpedit
transglutionē: lz sit vndiqz cartilaginosa sicut trachea arteria impediret tran
situ cibi si sic esset tota cartilaginosa nequiens cedere bol. Et ideo recisi sunt
ipsius anuli versus ysophagum. Epiglotis vero cedit introitui ysophagi. Ju
xta illud Gal. sexto de iuuamentis membroꝝ. c. 7. Et dico ꝙ epiglotis q̄uis
sit cartilaginosa circūquaqz: tamen non constringit ysophaguz in hora trans/
glutionis cibi: qm̄ ysophagus descendit ad inferius in hora transglutionis:
⁊ epiglotis ascēdit ad superius ⁊ sic diuersatur situs eoꝝ. Et sicut extremum
ysophagi occurrit cāne pulmonis: epiglotis palato occurrit: hec Galienus.

¶ De anatomia musculorum laude. Capi.xiij.

l **Auda vero ⁊c.** ¶ In hoc capitulo primo diuidit
princeps musculos ossis in pro/
prios ⁊ cōmunes. Secundo exequitur de proprijs: ibi [Sed q lau/
de] Tertio de cōmunibus: ibi [Illi vero]

a ¶ In prima parte dicit ꝙ musculoruz ossis laude quidam sunt ei proprij.
Alij sunt cōmunes ei ⁊ alteri membro.

b ¶ Sed qui laude sunt proprij ⁊c.] ¶ In secunda dicit primo ꝙ tria sunt
paria musculorum propriorum ossi laude. Secundo dicit ꝙ par primum il/
lorum venit a duobus marginibus seu extremitatibus mandibule inferioris
scilicet vnus horum musculorum a margine dextro alter a sinistro ⁊ descen/
dens continuatur ⁊ applicatur cum linea recta que est super os laude:
⁊ istud par dum contrahitur: trahit os laude versus mandibulam.

Et par quod oritur sub mēto ⁊ incedit inferius sub lingua ad linguam ⁊ ad extremitatez superiorē huius ossis: ⁊ istud etiam trahit hoc os ad partem mādibule. Et aliud par oritur ex additamentis sisaminis que sunt apud aures ⁊ continuatur cuz extremitate inferiori linee recte que ē sup hoc os. ¶ Illi[c] vero quos habet cum alijs cōmunes iam nominati sunt ⁊ nominabuntur.

¶ De anatomia musculorum lingue. Capitulum.xiiij.

Musculi[a] vero linguā mouentes sunt nouem. ¶ Duo sunt[b] latitudinales ab additamentis sisaminis venientes ⁊ cum duobus ipsius lateribus continuantur. ¶ Et duo[c] longitudinales a supremo ossis laude nascētes: qui cum medio lingue continuantur. ¶ Et duo[d] qui eaz in transuerso mouent: ⁊ nascuntur a latere quod est inferius ex duobus ossis laude lateribus: ⁊ penetrant in linguam inter longitudinales ⁊ latitudinales. ¶ Et duo[e] musculi linguam resupinantes ⁊ eam conuertentes: quoruz loca sub istis locis quos nominabimus existunt: ⁊ ipsoruz villi iam expansi fuerunt sub eis in latitudine: ⁊ cuz toto osse mandibule continuati fuerunt. ¶ In[f] summa preterea musculorū lingue nominauerunt quidam musculum solitarium qui inter linguam ⁊ os laude cōtinuat ⁊ vnum ad aliud trahit. Et nec est longe quin musculus qui linguaz ad exteriora in longitudine mouet moueat eam sic. Inest enim ei vt in ex-

Tertio dicit ꝙ par scđm hoꝝ musculoruz nascitur sub mento ⁊ transit sub lingua ⁊ applicatur ad linguam idest ad angulū acutū huius ossis triangularis ad extremitatez superiorem eiusdez. Vel lege ad lineaz loco de ad linguaz: vel tolle de textu ad linguā sicut tollit Albertus pmo aīalium tractatu scđo.c.14. recitans hunc tex. ⁊ istud par trahit hoc os ad partez mādibule. Quarto dicit ꝙ par tertium horum musculoꝝ oritur ex additamentis sisaminis.i. similibus granis sisami: q̄ sunt iuxta aures vel ex additamentis sagittarijs.i. acularib⁹ vt alij libri habent que sic dicūtur qui sagittis ⁊ acubus in longitudine ⁊ gracilitate simililātur. Et huius paris musculi ꝯtinuantur cū inferiori extremitate linee recte existentis super istud os ⁊ trahūt hoc os ad superiora.

c ¶ Illi ⁊c.] In.3.pte dicit ꝙ musculi cōes ossi laude ⁊ alijs partibus partiz sunt nominati.s. in duob⁹ capitulis precedentib⁹ ⁊ partim noīabuntur in capitulo sequenti. ¶ Attende primo ꝙ tria paria musculoꝝ laude descripta in pte scđa.c. pñtis dicuntur ꝓpria ossi laude q: sui gratia creata sunt: vt.s. ipz teneant fixū ⁊ firmū nō permittentia ipz cedere musculis ad inferiora trahere conantibus: quatinus istud os fiat stabile tutamentū epigloti. Et sit velut firmamentū taz musculis q̄z ptibus alijs q̄ sibi innitunt. ¶ Sz arguet aliqs ꝙ nō sunt tria paria musculoꝝ huic ossi ꝓprioꝝ auctoritate Gal.6. de iuuamē. mēbro.c.8. dicentis. Et alij duo dyagonales.i. trāsuersales musculi vadūt ad duas mādibulas ⁊ duo alij parui q sunt in radice additamētoꝝ q̄ assimilant a qbusdaz criste galli. Et isti duo musculi ⁊ duo musculi quos dixi eē ligantes os sile laude lr̄e cū mādibula inferiori nō fuerūt positi nisi pp os laude lr̄e ꝓprie. Et qlibet eoꝝ ⁊ suus respondens mouet ipsuz duobus modis dyagonaliter ⁊ vnus motus est alij cōtrarius p attractionē ossis ad ꝯtrariā ptez ad quā attrahit ipz eius rñdēs. Alij aūt musculi residui nihil ex eis appropriat isti ossi. Ex his Gal. verbis inui videtur ꝙ nō sunt nisi duo paria musculoꝝ ꝓprioꝝ ossi laude. Dic ꝙ Gal. ibi loquitur de solis musculis suscipientib⁹ originem ab osse laude: nec negare intēdit quin sint aliqui alij musculi dicto ossi proprij aliunde orti.

¶ De anatomia musculoꝝ lingue. Capi.xiiij.

m Musculi ⁊c. ¶ In hoc capi. pmo tangit prin. numeꝝ musculoꝝ lingue. Scđo agit de musculis eius latitudinalib⁹ ibi [Duo sunt] Tertio de longitudinalib⁹ ibi [Et duo longitudinales] Quarto de trāsuersis ibi [Et duo, q eaz] Quīto de resupinantibus linguā ibi [Et duo musculi] Sexto de musculo lingue solitario ibi [In summa preterea.]

a ¶ In pma pte dicit ꝙ musculi mouentes linguam sunt nouem.s. quatuor paria ⁊ vnum solitarium.

b ¶ Duo sunt ⁊c.] ¶ In scđa dicit ꝙ duo sunt musculi lingue latitudinales ꝓcedentes ab additamētis sisaminis.i. ossibus silibus granis sisami iuxta aures inuētis. Vel lege ab additamētis sagittarijs.i. acularibus similibus sagittis ⁊ acubus vt a principe scribit.12. aīaliuz.c. de gustu. Et hi duo musculi continuantur cum lateribus lingue dextro ⁊ sinistro.

c ¶ Et duo ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝙ duo sunt musculi lingue longitudinales nati a supremo ossis laude. Et hi cōtinuantur cū parte media lingue.

d ¶ Et duo qui eam ⁊c.] ¶ In quarta dicit ꝙ sunt alij duo musculi lingue ex transuerso mouētes eaz q nascunt ex latere inferiori lateꝝ ossis laude ⁊ penetrant in linguā inter longitudinales ⁊ latitudinales musculos.

e ¶ Et duo musculi ⁊c.] ¶ In quinta dicit ꝙ sunt alij duo musculi resupinantes ⁊ cōuertentes linguam.i. facientes eam in se inuolui. Et locus hoꝝ est sub musculis iam nominatis. Et eorum villi sunt in latitudine expansi sub eis ⁊ continuati cum toto osse mandibule.

f ¶ In summa ⁊c.] ¶ In sexta parte dicit primo ꝙ aliq noīauerunt seu numerauerūt in summa.i. numero totali musculoꝝ lingue musculū solitariū sine pari qui ꝯtinuat inter linguā ⁊ os laude ⁊ trahit vnuz hoꝝ mēbroꝝ ad aliud. Scđo dicit ꝙ non est longinquū a veritate quin musculus mouēs linguā ad exteriora in longitudine moueat eaz sic.i. per musculū solitariū taliter situatū: sicut.n. lingua fm retractionez seu incuruationē in seipsa mouet sic fm extensionem ⁊ eductionē. ¶ Attende primo ꝙ lingua est membrū organicū ad tria officia specialiter deputatū. Primū est vt sit organū gustus de saporibus iudicans. Scđm est vt sit organū loquele. Tertiū est ad cibaria molenda ⁊ masticanda cooperari: quēadmodū manus multoris in bladoꝝ multione seu tritura. Primū hoꝝ efficit cuz neruis in superficie eius disseminatis. Scđm vero ⁊ tertiū cū varijs musculis substantie ipsi⁹ incorporatis. Juxta illud pncipis.12. animaliū.c. de gustu. Et lingua fuit ꝓpter gustū ⁊ vt sit quasi manus molendinarij in ducendo cibū ⁊ lingua hoīs est ꝓpter loqui. ¶ Attende scđo ꝙ lingua mouet ad oēz partē nō nāliter sicut arterie sed volūtarie. Juxta illud Gal.12. de vtili. pti.c.10. Sz ad oēm partez linguā prompte moueri qualiter nō est mirum. Ac etiā fm aīalis electionē ⁊ nō inuolūtarie sicut arterias qualiter nō est ⁊ hoc mirabile. ¶ Attēde tertio ꝙ lingua est geminata sicut cetera organa sensuum: ⁊ ideo ex vtraqz ipsius pte musculos hz equales numero ⁊ magnitudine. Juxta illud Gal. nūc allegato ca. Si.n. binata est sicut ⁊ alia vniuersa sensuum organa; ex alterutra pte eius equalis numero ⁊ magnitudine sunt musculi eius. Ita eni duas arterias hz ad ipsam implātatas alterutrinqz vnaz: ⁊ duas silr venas: ⁊ binas ꝯiugationes neruorū: alteraz qdem mollem alteram vero duram: hanc qdēm ad extrinsecam ei⁹ tunicam distributā: hanc aūt ad musculos disseminatā: qm̄ hac qdem sentire sapores oportebat eam: hac aūt moueri fm electionem. ¶ Attēde quarto ꝙ lingua facta est in radice sua fortis ⁊ magna ⁊ subtilis in anteriori extremitate vt promptior sit ad motus. Juxta illud Gal. ibidem. Fortem autem ipsam ⁊ magnaz fieri fm basim firmitatis gratia: subtilez aūt fm finem vt moueatur cito mihi qdem prouidentie nō ꝯtingentis.i. casualiter operantis esse vī. ¶ Attēde qnto ꝙ ex triplici pte musculi implantant lingue.s. superiori inferiori ⁊ laterali: ꝓpterea ꝙ opus ē linguaz ad totidē ptes moueri ⁊ quisqz musculus membrū qđ mouet trahit versus principiū originis ipsius. Juxta illud Gal. ibidem. Ac etiam qm̄ musculos alios qdem versus palatū referre eam oportebat: alios autē inferius deferre: alios autē ad lateralia circūducere: propterea alios qdez ex superioribus partibus: alios aūt ex inferiorib⁹: alios vero ex lateralibus ad ipsaz implantari qualr̄ nō est mirabile ꝓuidentie opus. Monstratū est.n. in lib. de musculorū motu singulū ꝟsus ꝓpriū principiū referre pticulā. Quare debebāt ex necessitate qui qdem desup implantant musculi supius mouere eā: qui ꝟo ab īferius incipiūt inferi⁹: fm h̄ aūt ⁊ ad laterales eos qui ad alterutra motus operari: hec Gal. ¶ Attende sexto ꝙ q: lingua dū siccatur nimiū inepta ad mot⁹ reddit nā sagax in radice eius quasdā glandulosas carnes ꝯstituit a qbus pori qdaz diriuati ad linguā eructuāt sibi humiditatez saliualez q̄ siccari ꝓhibeatur. Juxta illud .G. ibidē. Sz qm̄ desiccata difficile mobilis efficit: ondit aūt hoc in supficientibus ⁊ eis qbus i arsiuis febribus tota frixa f oris hūditas: mirabilis nā ꝓuidit vt nō faciliter ipsa occupet tali passione. Dictū est.n. antea de laringa qm̄ pp hāc vtilitatez ei⁹ spongijs assimilātes adenes.i. glādulas alterutrinqz vnū apposuit: fm linguā aūt est hoc ipm ⁊ ab eis pori p obliquas ⁊ inferiores ptes eoꝝ eructuant phlegma humidū intingēs linguā ipsaz ⁊ īferiora ⁊ lateralia ⁊ q̄ sunt i circuitu oris oīa: supiora.n. eos q a cerebro pueniūt habebāt poros de qbus antea dixi: hec Gal. ¶ Attēde 7° ꝙ q: lingua est mollis ⁊ multū mobilis de se prompta circūuolui nisi hrēt retinaculū vnde fmo ꝯfunderet ⁊ alia eius opa multipliciter īpedirent nā submisit ei magnū ligamentū quo firma teneret ⁊ ꝓhiberet ab ei⁹ musculis īmoderate distrahi. Juxta illud. G. ibidez. Cū eniz vnusqsqz musculoꝝ ad ꝓpriū pncipiū trahere ex sui nā habeat necessariū essz linguā a musculis attractā īplantatis ei fm radicē ad seipsos tolli ⁊ q̄si sphericā fieri tensaz ab eis q̄re nō silr pueniet ad anteriores dentes ⁊ labia ⁊ cuz h̄ neqz sedē haberet infallacē vndiqz absoluta. Ad hec igit vniuersa mirabilr̄ tā magnū nā prepauit ligamētū: quātū magnū maxime debebat eē idoneū. Nō eni simplr̄ neqz vt ꝯtingit: sz cū admirabili quadā factū est cōmēsuratione. Si eni ad vlteriorē ptez pueniret lingue aut citra decēs cessaret: deterius qdez fieret vocis articulatio: nō minus aūt ⁊ ad motū qui in masticatione impediret: ꝯfert.n. ad āबo hec vt basis ei⁹ sit firma ⁊ vt finis facilit pueniat vbiqz: hec. G. ¶ Attēde octauo ꝙ lr̄a principis q̄ describit musculos lingue.12. aīaliuz.c. de gustu discordat ab hac ī trib⁹. Primo in h̄ ꝙ dicit musculos latitudinales oriri ab additamētis sagittalib⁹. Scđo in h̄ ꝙ dicit musculos linguaz resupinātes esse supra alios. Tertio in hoc silet de motu lingue ad exteriora. Ait enim ibi. Et musculi mouentes linguam sunt nouem. Et duo musculi nascunt a duobus additamētis sagittalib⁹ ⁊ tenēt se cū duab⁹ partibus lingue. Et alij duo nascunt supra os simile laude littere ⁊ veniūt per mediuz lingue. Et alij duo mouent linguam in obliquū: ⁊ nascuntur ab vna pte illi⁹ ossis laterali: ⁊ transeūt p linguaz ex transuerso. Et duo alij faciētes linguam inuolui in se ⁊ suus locus est sup locū predictoꝝ ⁊ sua fila expandunt supra linguaz ⁊ ꝯiūgunt cū mādibulis. Et iaz noīauerūt vnū musculū lingue qui est inter linguā ⁊ os laude ⁊ ꝯiungit vnū cū altero: hec princeps. ¶ Querit circa vltimā partem presentis tex. vtrū motus lingue ad exteriora sit volūtarius. Arguit ꝙ nō: q: multi a nā hoc habēt ꝙ dū faciūt aliqd fortiter ⁊ attente linguā foras pellūt: ⁊ dū inde corripiunt ab alijs q̄si sit turpe vix abstinere queūt. Scđo si eductio lingue essz volūtaria oporteret eā fieri p musculū cuius caput ⁊ origo esset in anteriori extremitate lingue: q: quisqz musculoꝝ ꝟsus ꝓpriū pncipiū refert particulā quā mouet: vt ait Gal.11. de vtili. pti.c.10. Sz certū est ꝙ nullius nerui implantatio inchoat a butto.i. vltima extremitate lingue. Tertio si eductio lingue esset volūtaria necessario essent decē lingue musculi.s. quatuor pma paria expresse in lr̄a ⁊ musculus intro trahēs linguā incurtando eā: ⁊ musculus educēs ipsam: q: retro tractio ⁊ eductio cū sint ꝯtrarij motus nō possunt fieri p eūdez musculū. Juxta illud Gal.12. de vtili. pti.c.6. Demonstratū.n. est multotiens oīa iuste nām ordinare ⁊ vnicuiqz musculo efficienti aliquem motum aliuz qui contrariū illi operat opponēti. ¶ Oppositū sentit hic prin. dicens. Et nec est longe quin musculus qui linguā ad exteriora ī longitudine mouet moueat eam sic. Hāc questionez de eductione lingue cū questione de tensione virge si sint motus voluntarij pertractat Galienus pmo de motibus liqdis capitulis.3.4.⁊.5. ⁊ reputat eas potius per dyalecticā idest probabilez argumētationem q̄z per demonstrationē terminandas ⁊ solui difficillimas. Ait.n. ibi. Et quedam haꝝ reꝝ magis congruit vt per dyalecticam discutiant: nisi q: cū hoc ad hoc p anatomiā iuuamur vt pote lingue prolixitas donec eminet hori ⁊ satiriasis: q: causa augmenti ex vtroqz modo est difficilis siue ex volūtate fiat hominis aut naturaliter absqz voluntate: ⁊ in omnibus motibus qui fiunt voluntate nihil obscurius ⁊ dubitabilius hoc: hec Galienus. ¶ Pro quarum solutione ponitur hec prima conclusio. Satiriasis ⁊ eductio lingue sunt motus volūtarij vel estimatiui seu imaginarij. Probatur per Galienum capitulo tertio dicti libelli dicentem. Satiriasis quidem virge scio manifeste ꝙ fit voluntate ⁊ fortassis estimatione tantum. Similiter scio ab ore cuiuslibet hominis egredi linguam qñ hanc actionez vult. Et in fine capituli.5. libri eiusdē ait. Et cū hoc quoqz video iaz sciētia manifesta ꝙ actio lingue que accidit qñ educit ab ore volūtati qdez obseqtur actio vero instrōꝝ generatiōis nō fit a voluntate tantuz sed sepius absqz voluntate obsequendo ei qđ anima format ⁊

imaginatur

imaginatur. ¶Secunda conclusio. Causa dictorum motuuz merito ſm apparentiam assignatur altera trium: scilicet vel spiritus destinatus ab arterijs in hec membra: vel hec membra seipsa a se met erigentia ⁊ dilatantia quare consequitur attrahi spiritus ne vacuum fiat: vel impletio horum membrorum ab imaginatione ⁊ voluntate cum paruis musculis hec membra descendentibus. Et harum causarum due prime sunt simplices ⁊ tertia est composita.

tensiōe in seipsa moueatur: quemadmoduz inest ei vt in curtatione in seipsa moueatur.

¶De anatomia musculoruz colli. Capitulum.xv.

m **Musculi qui collum** moueant sunt duo paria. Unum par a dextra: ⁊ alterū a sinistra. ¶Sed[b] quicunqꝫ eorum solus contrahetur collum ad suam partez transuerse trahetur. Et quicunqꝫ duo eorum qui sunt ab vna parte simul contrahentur: inclinabitur collum rectum in parte illa non cum transuersione immo cuz rectitudine. Et cum omnium quattuor simul erit operatio stabit collū absqꝫ declinatiōe aliqua.

¶De anatomia musculorum pectoris. Capitulum.xvi.

m **Musculoruz qui pe**ctus mouent quidam sunt qui tantū dilatant ipsum ⁊ nō constringunt.

Juxta illud Gal. capitulo nunc allegato. Merito ergo dixerunt in eis ꝙ earum cause due sunt simplices ⁊ tertia ē composita. Cause due simplices sūt ꝙ ab arterijs spiritus ī ista duo membra destinantur cum sint rara ⁊ porosa interius scilicet virga virilis ⁊ lingua. Uel a se habēt vt erigantur ⁊ dilatētur ⁊ vtriusqꝫ erectionis sequitur ⁊ ꝯcomitatur discursus spiritus intra venas existentis vsqꝫ ad exteriora vtriusqꝫ ⁊ poros qui sunt intra vtrāqꝫ necessitate vacuitatis ac inanitatis. Sicut enim virge virilis impletio fit ab imaginatione ⁊ volūtate ⁊ distētio qdez vehemens habitudine ⁊ valida ꝑut dicūt ⁊ testantur medici considerantes anatomiaz lacertis aliquibus attribuit paruis: eodem modo fit ī lingua qñ erigitur ⁊ dilataꝛ qui cōtinentur in arterijs ei qui dem cōtinuis spiritus immutantur cū eo etiam ꝙ aliqui lacerti in illa habitudine distenduntur: veritati quidez huius dicti attestatur ꝙ arterie in lingua ⁊ virga virili confixe maiores ꝗꝫ in ceteris mēbris existunt: hec Galienus. ¶Tertia conclusio. Uerisimilius est ꝙ virga ⁊ lingua se dilatant ex semetipsis: ⁊ dilatate spiritus attrahūt ꝗꝫ ꝙ dilatentur propter spiritus subintrantes eas. Juxta illud Galieni ibidem. Uerum ipsamet membra cū habent erigi proprie ⁊ dilatari attrahunt spiritus ab arterijs ⁊ implentur ex eis. ¶Quarta conclusio. Cum principium lacerti mouentis linguam fit ex osse laude necessarium est si debeat educi lingua per lacertū ꝙ distendatur per musculum qui continuatur ei desuper ⁊ incurtetur per musculū qui continuatur ei deorsum ⁊ declinet versus latera per lacertos laterales. Juxta illud Galieni ibidem. Dicimus ꝙ lacertus mouens linguam cū sit eius principium ex partibus tunice epiglotis ⁊ os quod assimilatur vt testanꝛ in anatomiā inspicientes elemēto laude littere in greco alphabeto: ⁊ hoc est Λ. oportebat necessario vt si lingua attrahatur ad illas partes: distendatur interdum per lacertum qui continuatur ei desuper: ⁊ humilietur per lacertum qui continuatur ei deorsum quando ipsam ad se attrahit ⁊ declinat interdum deuiando ad aliquam partium per lacertum qui circūdat quidem in duas partes.

¶Quinta conclusio. Difficile est saluare immo impossibile ꝙ eductio lingue sit motus voluntarius: suppositis duobus que anatomici affirmant. Primuz est ꝙ omnis motus voluntarius fit per lacertum. Secundum est ꝙ nullus est in lingua lacertus qui educat eam. Probatur per Galienū ibidem dicentem. Cum ergo anatomiam inspicientes in hoc cōueniant ꝙ nullus motus voluntati obediat nisi motus lacerti tantū: nec aliquis lacertus qui continuatur lingue distendit eam donec educat eaꝫ extra: oportet merito in titubationem incidamus quando scire volumus qualiter actio fiat lingue.

¶Sexta conclusio. Probabile est dicere ꝙ aliqui sunt voluntarij motus qui sine musculis fiūt: de quorum numero sunt eductio lingue ⁊ erectio virge. Et per hoc soluitur ambiguitas tacta in quinta conclusione. Juxta illud Galieni ibidem. Et si motus aliquis posset in corporibus animalis inueniri qui voluntarie fieret sine lacerto aliquo non incideret in hanc questionem aliquid ambiguitatis. Oportet ergo de hoc inquisitione vehementi inquirere donec ad veritatem pertingamus huius rei: ⁊ inspiciamus si forte inueniamus ī alijs quoqꝫ membris motus voluntatem animalis imitantes ⁊ non solum volūtatem eius: verum id quod imaginamur estimando sicut in virga fit virili: quia impletur corpus rarificatum ex vento velociter ac leuiter. Deinde ad tantuz attingit motum ꝙ impletione sua crescit. Et tu poteris scire ꝙ motus voluntarius non est solius lacerti manifestius ex animali quod ruminat: quia hoc animal postquā repleuit ventrem suum herbis aut alio nutrimento redit in idem ⁊ erigit ipsum paulatim ex eo quod transglutiuit ad os suum vt molat ipsum ⁊ terat actione quidem ruminantis. Quidam etiam hominum intendunt euomere quod potauerunt per colatū dentibus volentes expellere facile ac velociter vt non oporteat eos caput conquiniscere: sicut alij faciunt ⁊ non egeant membrorum prouocatione quibus euomunt nec eorū distentione. Et manifestū est ꝙ hoc prodit ab eis q instructi sunt in hac actione plusqꝫ alij: ⁊ consueuerunt omni die vomitare cum exiuere a balneo. Hec sunt que a Galieno dicto libro determinata sunt super materia presentis dubij. Sꝫ princeps partim sic: partim aliter sentit. Sic qdem in hoc ꝙ lingue eductio sit motus voluntarius. Aliter autem in hoc ꝙ sine musculo fiat. Dicit enim. Et nec est longe quin musculus qui linguam ad exteriora in longitudine mouet: moueat eam sic. ¶Ad obiecta: ad primū dic ꝙ eductio lingue in assuetis est voluntaria: q2 possunt dum intendunt ad hoc eductionem cohibere: nec est necessarium ad motum esse voluntarium premeditationem vel deliberationez precedere sicut patet in motu anhelitus. Ad secundum respondet sexta conclusio. Et ad tertium similiter iuxta mentem Galieni. Quod si principem manis imitari dic probabiliter ꝙ per eūdem musculum potest fieri tractio ad se ⁊ expulsio a se vsqꝫ ad aliquid: sic ꝙ virtus motiua musculo insita potest con

trahere musculū: ⁊ hec quibus alligatur versus suum caput ⁊ impellere musculuꝫ versus suam caudam: saltem sui relaxatione vel se relaxando. Sed qd dices ad Galienum duodecimo de vtilitate particularum capitulo sexto dicētem. Demonstratū enim est multotiens omnia iuste naturam ordinare ⁊ vnicuiqꝫ musculo efficienti aliquem motum: alium qui contrarium illi operatur opponere. Item dicit decimo de vtilitate particularū capitulo nono. Ostensum est autem a nobis in libro de motibus musculoꝝ quoniam omnes particule que mouentur ſm electionem duobus indigent ad minus musculis oppositis adinuiceꝫ: vno quidem extendere: altero vero flectere potente. Itē vndecimo ꝺ vtilitate particularum capitulo decimo dicit. Monstratū eniꝫ est in libro de musculorum motu singulum versus proprium principium referre particulam.

Ex qbus sunt musculi diafragmatis inter membra aerem attrahendi: ⁊ mēbra nutrimenti distinguētis quod postea nominabimus. Et par qꝺ sub furcula positum a parte nascitur que ad caput protēditur spatule qꝺ postea nominabimus: ⁊ est continuuꝫ cuꝫ costa prima a dextra ⁊ sinistra. Et cum ipso vnitur par cuius vnumquodqꝫ impar est duplans ipsum ⁊ faciens ipsuꝫ duas partes: quarum superior cū collo continuatur ⁊ ipsum mouet: ⁊ inferior earuꝫ mouet pectus: ⁊ miscetur cum musculo eius quem nunc nominabimus: ⁊ ipse est ille qui est continuus cum costa quinta ⁊ sexta. Et par quod est in loco spatule concauo infusum. Cum quo par continuatur quod a spondilibus ad spatulaꝫ descendit ⁊ fiunt sicut musculus vnus: ⁊ cum costis continuantur posterioribus. Et par tertium quod nascitur a sexta spondilium colli ⁊ a prima ⁊ secunda spondilium pectoris ⁊ continuatur cum costis thoracis. Isti sunt musculi dilatantes.

Ad duo prima dic ꝙ Galienus intēdit ꝙ in omni membro quod volūtarie extēditur ⁊ flectitur sunt musculi ordinati ad sui extensionem: ⁊ oppositi ordinati ad sui reflexioneꝫ. Ad tertium dic ꝙ nō solum musculus refert particulam versus principiū: sed etiam ante se impellit eam. Uel confiteare si vis ꝙ alter est musculus educens linguaꝫ: alter qui retrahit eā interi⁹: ⁊ ꝙ educens a capite recipit neruum ⁊ retrahens recipit ab inferiori. Et cum dicitur ꝙ tūc erūt decem musculi lingue: cōcede apud eos qui linguam fatentur per musculum educi.

¶De anatomia musculoꝝ colli. Capi.xv.

m **Musculi qui ⁊c.** ¶In hoc capitulo ꝑmo agit ꝑnceps de numero ⁊ situ musculorum mouētium collū. Scꝺo de motibus eoꝝ: ibi. [Sed qcūqꝫ eorū solus ⁊c.]

a ¶In prima parte dicit ꝙ musculi mouentes collum sunt duo paria: vnum par ex illis est in dextra colli parte: aliud est in sinistra.

b ¶Sed qcūqꝫ ⁊c.] ¶In secūda dicit primo ꝙ quicūqꝫ istoꝝ musculoruꝫ quatuor contrahetur solus trahet ad se transuerse collum. Secundo dicit ꝙ quicūqꝫ duo lateris eiusdem de dictis quatuor simul cōtrahentur sine musculis alterius lateris: inclinabunt ad se directe oculum cū rectitudine sine transuersione. Tertio dicit ꝙ quādo omnes dicti quatuor musculi simul operabūtur collum stabit erectū absqꝫ aliqua declinatione. ¶Attende primo ꝙ musculi quatuor de quibus hic agit princeps sunt similes illis quatuor qui caput inclinant ad duo latera: de qbus egit capitulo decimo summe presentis ī parte illa. Musculi autem qui caput ad duo inclinant latera sunt duo paria capitis iuncturam comitantia. Et est eorum similitudo seu conformitas primo in origine: secūdo in numero: tertio in situ: nisi ꝙ paulo sunt inferiores: quatuor in opere ⁊ modo motus: nisi ꝙ hi mouent collū ⁊ caput: illi vero proprie caput. ¶Attende secundo ꝙ quando musculus dexter anterior istoꝝ quatuor simul contrahitur cum sinistro anteriori sine duobus alijs: inclinant parumper caput ⁊ collum ad anteriora. Et dum dexter posterior horum contrahitur cum sinistro posteriori: declinant caput ⁊ collum ad posteriora proportionaliter ad quatuor quibus similantur. Sed quid eueniet si dexter anterior simul contrahatur cum sinistro posteriori non contractis alijs: vel econuerso. Dic ꝙ neuter horum inclinabit caput ipsis inuicem contraoperantibus ⁊ sese impedientibus: sed firmabitur vtrinqꝫ caput plusqꝫ si non contraherentur.

¶De anatomia musculorum pectoris. Capi.xvi.

m **Musculorum ⁊c.** ¶In hoc capitulo primo agit princeps de musculis qui tantū dilatāt pectus. Scꝺo de musculis q solū ꝯstringūt ipm: ibi [Musculoꝝ ꝓo pect⁹] Tertio de musculis ꝯstringentib⁹ ⁊ dilatantib⁹ simul: ibi [Musculi ꝓo q simul] Quarto de duob⁹ adiuuantib⁹ illos q dilatāt: ibi [Et est etiam cū.]

a ¶In ꝑma pte dicit ꝑmo ꝑn. ꝙ inter musculos mouētes pectus sunt aliq q solū dilatāt ipm ⁊ nō ꝯstringūt. Cōsequēter enumerat ipsos: ⁊ ꝑmo dicit ꝙ musculi diafragmatis diuidētis mēbra anhelitus a nutritiuis qꝺ postea noiabitur. s. c. 1. fen. 10. tertij sūt de musculis q solū dilatāt pectus. Scꝺo dicit ꝙ de ipsis est vnū par positū sub osse furcule sumēs originē a pte ꝓtēsa ꝟsus caput spatule. Et istud par postea noiabiꝛ: ⁊ est ꝯtinuatū cū ꝑma costa a dextra ⁊ a sinistra ptib⁹. Tertio dicit ꝙ isti pari ꝯiūgiꝛ aliud par: cui⁹ vnūqꝺqꝫ impar est duplās ipꝫ ⁊ faciēs ipꝫ duas ptes. i. vterqꝫ muscul⁹ hui⁹ paris ē duplex ⁊ in. 2. ptes diuisus. Et ps supior eaꝝ collo ꝯtinuaꝛ ⁊ mouet ipm: inferior ꝓo mouet pect⁹ ⁊ inuoluit se cū quodā musculo pectoris q postea noiabiꝛ: ⁊ ē muscul⁹ ꝯtinuus cū costis 5ª ⁊ 6ª. Quarto dicit ꝙ ex musculis solū dilatātib⁹ pect⁹ est vnū aliud par qꝺ est imersuꝫ ī ꝯcauo loco spatule. Quīto dicit ꝙ ē vnū aliud par qꝺ ꝯtinuaꝛ pari nūc dicto: ⁊ istud descēdit a spōdilib⁹ ad spatulā. Et ista duo paria fiūt vtriqꝫ sicͭ vn⁹ muscul⁹: ⁊ ꝯtinuanꝛ posteri⁹ cū costis. Sexto dicͭ ꝙ post hec duo paria siꝛ colligata ē par 3ᵐ sumēs originē a 6ª spōdili colli ⁊ a pͣ ⁊ 2ª spōdilib⁹ pectoris. Et ꝯtinuaꝛ cū costis thoracis. i. costis veris q̄ thoraci ꝯiūguntur. Ultimo dicit ꝙ hi sūt musculi q dilatāt pect⁹: ⁊ sūt qnqꝫ paria sine diafragmate. ¶Attēde p° ꝙ mot⁹ pectoris de cui⁹ musculis hic agiꝛ est mot⁹ anhelit⁹: ⁊ respiratio nominaꝛ a Gal. libel. de causis respira. vbi tres ipsi⁹ assignat cās dicēs. Trib⁹ aūt ſm genus vt exēplariter ē dicere causis respiratiōis exñtibus ꝟtute electiua organis famulantib⁹ electioni: ⁊ ī his vtilitate pp quā ⁊ ꝑdictis causis indigemus: vtilitas quidem principalissimū est respirationis

organum custodiens quidem cōmensuritatem innate caliditatis: nutriens aūt substātiam spūs animalis. ¶ Attende secundo ꝙ in hoc motu pulmo per pectus mouetur ⁊ pectus per musculos. Juxta illud Galieni libello nūc dicto. Pulmo aūt vtiqꝫ velut profundus venter subiacet spiritui: huius aūt dilatationes ⁊ constrictiones thorax gubernat musculus motus ossibusqꝫ dearticulatus. ¶ Sed instabit aliquis q: pectus nō est pulmoni alligatū aliquo vinculo quo trahat ipz: quare difficile est reddere causam propter quā motum pectoris ilico sequtur motus pulmōis. Juxta illud Galieni libello de motu thoracis ⁊ pulmonis. Ex eo vero ꝙ neqꝫ ligationez aliquā neqꝫ aliam infallacem apprehensionem habet thorax qua vtens trahat pulmonē cum dilatatur: sed absoluti sunt vndecūqꝫ abinuicez: ⁊ pēdet pulmo ad interiora thoracis sicut vas in tecto ydonee continentis eum: difficilis ⁊ difficile excogitabilis sit causa. Dic ꝙ dilatato pectore necessario condilataſ pulmo ne vacuuz fiat inter pulmonem ⁊ pectus. Juxta illud Galieni ibidem. Dyastolato quidez thorace condilatatur omnino pulmo a ꝯsequētia: que ad id quod euacuatur attractus sicut in asclikijs idest fistulis seu siringis que in aquā mittuntur est videre. Si enim mulseris ore aerem attrahes aquā per longam valde multotiens viam preter naturam sursum allatam.

¶ Musculorum[b] vero pectus constringentium alij sunt qui pectus in latitudine constringunt: et est dyafragma: cum quiescit. Alij sunt qui sm essentiam. Et ex istis est par quod sub radicibus costarum superiorum est extensum: cuius operatio est stringere ⁊ aggregare. Et ex eis est par apud extremitates istius cum thorace inter epiglotale ⁊ furculam continuatum ⁊ continuatur cum musculis ventris qui sunt recti. Et alia duo paria que ipsum cooperiunt. ¶ Musculi[c] vero qui simul constringunt ⁊ dilatant sunt musculi qui sunt inter costas. Verūtamen perscrutatione in considerando cognoscitur ꝙ constringentes alij sunt a dilatantibus.

¶ Attende tertio ꝙ motus anhelitus seu respirationis quatuor sunt species: scz inspiratio inuiolenta: inspiratio violenta: expiratio inuiolenta: expiratio violenta. Et quelibet harum propria habet organa. Juxta illud Galieni libello de causis respirationis. Duplicibus autem existentibus sm genus respirationibus inuiolenta ⁊ violenta. Deinde habēte alterutra proprias partes duas inspirationem ⁊ expirationem quatuor vniuerse particule fiunt respirationis: sm singulaz aūt quatuor propria quedam est natura organoruz. ¶ Attende quarto ꝙ licz hic princeps innuat ꝙ dyafragma plures habeat musculos: ipsum tamē est vnicus musculus nisi quis imaginetur ipsum esse didimuz seu geminatum dextra ⁊ sinistra sicut vniuersuz corpus. Juxta illud Galieni septimo de vtilitate particularuz capitulo decimo. Frenarum idest dyafragmatis propria quidez substantia musculus est. Et illud principis tertij decima capitulo primo. Velaminis autem idest dyafragmatis iam diximus formam ⁊ iuuamentum eius in anatomia lacertorum: ipsum enim in veritate est vnus lacertorum. ¶ Attende quinto ꝙ inuiolenta inspiratio fit a diafragmate velut ab organo proprio. Et violenta inspiratio partiz a musculis qui sunt circa cōcauitates spatularum partim a musculis intrinsecis qui sunt inter costas. Et expiratio inuiolenta fit a musculis ventris. Et expiratio violenta ab intrinsecis musculis qui sunt inter costas: ⁊ dicūtur a Galieno mesopleurij: a mesos quod est mediuz ⁊ pleuros quod est costa. Juxta illud Galieni libello de causis respirationis. Inuiolente quidem inspirationis diafragma: violente vero qui sm sima idest concaua scapularum ⁊ que intus mesopleuroruz pars. Similiter autem ⁊ expirationis inuiolente quidem qui sm epigastrum idest superficiez ventris musculi. Violente vero mesopleuriorū que extra pars: hec Gal. ¶ Queritur hic vtrum diafragmatis musculi sint ex illis qui pectus tantum dilatant. Arguitur ꝙ non: primo ex dictis principis sequenti pte vbi ait. Musculorum vero pectus constringentium alij sunt qui pectus in latitudine constringunt: ⁊ est diafragma cū quiescit. Secundo auctoritate Galieni libro de iuuamento anhelitus capitulo decimo dicentis. Cōpressio diafragmatis que fit in respirando causa est prolationis vocum quando vua que est in gutture superponitur trahee arterie: ita vt respiratio per angustum fiat. Spiritus enī existens per angustum quando collidit vue sibi opposite facit sonum. Aliogn fit respiratio sine sono quando spiritus liberum habet exitum. Est enim diafragma origo respirationis ⁊ vocis ⁊ omnium virium corporis: hec Gal. Sz vires corporis dilatatione debilitantur ⁊ compressione iuuantur: cuius rei signum est ꝙ volentes aliquid forte agere nosmet constringimus. ¶ Oppositum huius affirmat hic princeps. Item inspirato aere pectus dilatatur: sed diafragma est proprium organum inspirationis inuiolente vt nuper est allegatum a Galieno libello de causis respirationis. ¶ Dic primo ꝙ diafragma suo motu voluntario proprie dilatat pectus. Nam cum dilatatur attrahit sibi pulmonem cui colligatus est per quasdam pelles ⁊ auget spaciū stans inter eos: quod necesse est aere repleri. Juxta illud Galieni libro de iuuamento anhelitus capitulo decimo. Mouetur autem pulmo cum diafragmate per id quod colligantiam habet ad ipsum quibusdam pelliculis. Et insuper ex eo ꝙ dilatato diafragmate maior fit capacitas inter diafragma: quā necesse est impleri ex aere inspirato ⁊ inflante fistulas pulmonis que intra diafragma cōtinenſ. ¶ Dic secundo ꝙ diafragma quandoqꝫ cōstringit pectus per accidens vt in expirationibus inuiolentis quas fieri per musculos ventris a Galieno nunc allegatum est. Musculi enim ventris premunt diafragma: quod compressum stringit pectus saltem ab inferioribus partibus. Et id probant rationes ante oppositum. Et rationes post oppositum sunt pro primo dicto.

b ¶ Musculorū vero ⁊c.] ¶ In hac parte secūda primo diuidit princeps musculos stringentes pectus. Et dicit ꝙ aliqui ex eis stringunt pectus in latitudine per accidens supple: ⁊ talis musculus est diafragma quando quiescit. Stringit enim velut paries obsistens dilatationi. Alij sunt qui stringunt pectus per essentiaz: idest per seipsos scilicet suis proprijs actibus ⁊ officijs. Cōsequenter numerat musculos sm essentiam stringentes. Et primo dicit ꝙ ex istis musculis est vnum par extensum sub radicibus costarum superioruz. Et operatio paris istius est stringere ⁊ aggregare. Secundo dicit ꝙ ex musculis pectus stringentibus est aliud par continuatum cum thorace apud extremitates paris nūc dicti inter epiglotale ⁊ os furcule. Et intellige per epiglotale scutuz oris stomachi. Juxta illud principis. c. 15. summe prime doctrine presentis. Cum inferiori preterea parte thoracis os cartilaginosum latum continuatur: cuius inferior extremitas rotunditati attinens vocatur epiglotalis: eo ꝙ epigloti sit similis. Et istud par inferius cōtinuatur cum rectis musculis ventris: de quibus infra agetur capitulo. 22. summe presentis. Tertio dicit ꝙ ex musculis pectus stringentibus sunt alia duo paria que cooperiunt ⁊ coadiuuant par nunc narratum. ¶ Attēde primo ꝙ qnqꝫ sunt actiones in quibus stringitur pectus sic inuicem subordinate ꝙ prioribus lesis leduntur posteriores ⁊ non ecōuerso: scz exitus aeris cuz anhelitu: efflatio sine ictu: efflatio cū ictu: vox ⁊ loquela. In his eniz oībus necessario pect⁹ stringiſ. Juxta illud Gal. 4. interioz. c. 6. Preterea sunt quinqꝫ actiōes: vna sequēs actionez aliaz idest exire aerem cū anhelitu ⁊ flamē sine ictu: ⁊ flamen cum ictu: ⁊ vox: ⁊ loquela. Cūqꝫ prima haruz actionuz lesa extiterit alie quatuor cause eius necessario patientur. Sed cuz vltima patitur cetere minime patientur. Si autez secunda nocumentū habeat: tres etiam posteriores nocumentum habebunt. Si vero tertia leditur ⁊ actio posterioruz passio vero quarte soli vltime nocet. ¶ Attende secūdo ꝙ iste actiones diuersis lacertis fiunt. Juxta illud Galieni ibidem. In secūda particula de anatomia viuorum titulata monstraui exitum aeris cum anhelitu fieri cuz actione omniuz lacertorum pectus comprehendentium. Et fortis insufflatio proprie fit cuz lacertis inter costas existentibus. Et ictualis insufflatio proprie fit cum lacertis gule: vox autem cum lacertis gutturis. At quia lingua vocez diuidit ⁊ variat fit iuuatiua in loquendo: locutio tamē addentibus labris ⁊ naribus ⁊ adiuuatur: superius etiam palatum ⁊ vna ei prestant adiutorium. Item ligamentum lingue si temperatū est: hec Galie. In quibus verbis recedere videtur ab eo quod affirmauit libello de causis respirationis. Illic enim dixit ꝙ expirationis inuiolente causa sunt musculi qui sm epigastrum: idest ventris superficiē situantur. Hic vero dicit exitum aeris cum anhelitu fieri cum actione omniū lacertorum pectus comprehendentium: nisi loquatur hic de anhelitu magno forti veloci: ⁊ ibi de temperato. ¶ Attende tertio ꝙ musculos pectus cōstringentes narrat princeps decimoquarto animaliuz capitulo qnto sub istis verbis. Sed musculi qui constringunt pectus sunt quidam qui constringunt cū accidentalitate sicut diafragma cū quiescit. Et quidaz constringunt essentialiter: ⁊ tunc vnum par illius est tensum sub radice costarū superioꝝ ⁊ sua operatio est in constrictione. Et illius vnum par applicatur cum osse furcule pectoris: scilicet alchaz prope extremitates costarum inter ligamentuz pectoris ⁊ scutum oris stomachi: ⁊ applicatur musculo recto ex musculis ventris. Et alia duo paria iuuantia ad illud: hec princeps ibi.

c ¶ Musculi vero ⁊c.] ¶ In hac parte tertia primo agit princeps de positione ⁊ differentia musculorum qui simul dilatant ⁊ constringūt pectus. Secundo de villis eorum: ibi [Et hic quidem] Tertio de numero ⁊ officio eorū: ibi [Et quando quidez.] ¶ In prima particula dicit primo ꝙ musculi simul dilatantes ⁊ constringentes pectus sunt musculi situati inter costas. Secūdo dicit ꝙ qui considerat inquisitione diligenti numerum ⁊ compositionem musculorum inter costas situatorum inuenit ꝙ musculi cōstringentes sunt alij a dilatātibus. Tertio dicit ꝙ quatuor sunt musculi certitudinaliter inter quascunqꝫ duas costas: quāuis aliqui affirment ꝙ isti quatuor non sunt nisi vnus musculus. ¶ Attende hic ꝙ cum dicitur aliquos esse musculos qui simul cōstringunt ⁊ dilatant pectus: non intelligitur ꝙ ijdem numero vtrūqꝫ faciant officium: sed ijdem aggregatione. Nam quicūqꝫ quatuor musculi inter duas costas positi sic simul sunt illaqueati ꝙ videntur prima facie vnus musculus: ⁊ reuera possunt vnus ⁊ idem dici vnitate aggregationis.

¶ Et hic quidem ⁊c.] ¶ In secūda particula dicit primo ꝙ musculus quadruplex inter costas positus quem quidam estimant vnicum esse musculū est contextus ex villis transuersalibus. Et istorum villorum quidam sunt intrinseci pectori videlicet in clibano pectoris clausi. Alij sunt extrinseci qui scilicet ab extra cooperiunt pectus. Secundo dicit ꝙ villorum extrinsecorum cooperientium quidam positi sunt versus partem extremitatis cartilaginose costarum scilicet anterius vbi coste iunguntur thoraci. Alij sunt positi versus partem alterius extremitatis costarū que est dura scilicet posterius vbi coste sunt spondilibus annexe. Tertio dicit ꝙ totū ex istis villis quod est interius est diuersum ab eo quod ab extra cooperit pectus. Quarto dicit ꝙ illud ex villis extrinsecis quod est in extremitate cartilaginosa interiori costarum est diuersum ab eo quod est super alteram extremitatum scilicet posterius prope spondiles. ¶ Attende hic primo ꝙ intermedij musculi costarum hoc sibi propriuz habent ꝙ sui villi non in longitudine sunt protensi sicut in ceteris musculis: sed procedunt de vno latere ad aliud cum quadaz transuersione. Juxta illud Galieni septimo de vtilitate particularum capi. 9. His qui sm mesopleuria. i. media costarum sunt musculis non sicut alijs omnibus sunt villi sm longitudinem: sed econuerso ab vno latere ad alterum perueniunt: non tamen simpliciter sicut qui ante nos anatomici estimant: sed cum parua ad obliquum declinatione. ¶ Attende secundo ꝙ non omnes horum villi sunt vniformes: immo intrinseci sunt oppositi extrinsecis ⁊ anteriores iuxtapositi cartilaginibus costarum sunt posterioribus contrarij. Juxta illud Galieni ibidez. At vero neqꝫ vniformes sic ut ⁊ hoc ignorantes putant: licet eniz tibi videre intrinsecos extrinsecis econtrario se habentes sicut ⁊ eos qui in pectore sm cartilaginosa ossium costarum his qui sunt in ossuosis vsqꝫ ad spondiles.

¶ Et qñ qdez ⁊c.] ¶ In tertia pticu. concludens ex dictis numerum musculoꝝ intermedioꝝ costis dicit primo ꝙ qñ vel qm̄ sbe musculose site inter costas villi

Inter omnes enim duas costas sunt ex eis quattuor pro certo musculi: licet quidam existiment ꝙ sit vnus musculus. ¶ Et hic quidem quem vnum existimant musculum ex villis contextus ex transuersis: quorum quidam sunt intrinseci: quidam qui cooperiunt. Et eorum qui cooperiunt quidam sunt qui sunt ad partem extremitatis cartilaginose coste. Et quidam sunt qui sunt ad partem alterius extremitatis que est fortis. Quod vero interius existit totum in situ a cooperiente est diuersum. Et illud quod est in extremitate coste cartilaginose diuersum est in situ ab eo quod est super aliam extremitatem. ¶ Et quando quidem hic quattuor habentur villi

stas villi sunt numero quatuor: opz vt musculi sint numero quatuor. Et istud est intelligendũ de neruosis villis qui sunt in musculis pars principalis: sicut in oculo cristallinus humor. Sed obijciet aliquis de villis musculorũ timporalium qui perueniunt a tribus locis ad vtrũqz eorũ: ⁊ non ob hoc sequr ꝙ horum vterqz sint tres musculi. Dic ꝙ non est simile: q͛ villi timporaliuz licet a tribus veniant locis: sunt vniformiter in musculis situati ⁊ protensi. Sed in musculis intermedijs co/starum sunt situũ contra/riorum. Secundo dicit ꝙ musculi intermedij costa/rum superius positi idest extrinseci q tegũt pectus sunt dilatantes ⁊ inferius positi. i. intro reclusi sunt constringentes. Tertio di/cit ꝙ p hoc ꝙ inter quas/cũqz duas costas sunt q̃/tuor musculi: sit ꝙ nume/rus omniũ musculorũ pe/ctoris intermediorum co/stis est octogintaocto mu/sculi qd̾ sic declaratur. In/ter quascũqz duas costas sunt quatuor musculi vt nũc declaratũ est: sed duo/decim sunt coste a latere dextro: ⁊ inter ipsas sunt vndecim interstitia. Et si/militer sunt a latere sini/stro duodecim coste ⁊ vn/decim interstitia: sicut pz ex capitulo decimoquar/to summe prime doctrine presentis: ⁊ ex anatomia apparet ⁊ visibiliter per/cipi potest in habentibus pectus carne denudatuz vt in ptisicis ⁊ ethicis. In/terstitia ergo costarũ sunt in toto vigintiduo: scilicet vtrinqz vndeciz. Et i quo/libet interstitio sunt qua/tuor musculi. Ergo sunt i toto octogintaocto musculi: q͛ quater vigintiduo: sunt octogintaocto.

numero oportet vt musculi sint numero quattuor. Et que ex eis sunt superius po/siti sunt dilatantes. Et qui ex eis sunt in/ferius positi sunt constringentes. Per hoc itaqz fit omnium musculoruz pecto/ris numero. 88. musculi. ¶Et est[d] etiam cum musculos pectoris duo alij iuuant musculi qui a furcula ad spatule caput venientes ad primuz eius continuantur latus ⁊ ipsam sursuz eleuant ⁊ in dilatan/do pectus adiuuant.

¶De anatomia musculorum motus adiutorij. Capitulum. xvij.

[e] **X musculis[a] motus** adiutorij ⁊ sunt illi qui mouent spatule iuncturam: sunt tres musculi qui ei a pectore adueniunt: ⁊ ipsum mouent ad inferiora. ¶Et[b] musculus q inferius sub mamilla oritur: ⁊ cum parte adiuto/rij antecedente continuatur apud ante/cedentem partez marginis cartilaginis concauitatis: ⁊ ipse est qui adiutorium ad pectus applicat cum cõmunitate qua spatula ipsum sequitur. ¶Et[c] musculus qui a supremo thoracis nascitur ⁊ effi/cit vt domesticum capitis adiutorij co/operiat ⁊ est applicans ipsum ad pectus cum impulsione pauca. ¶Et[d] musculus duplus magnus qui a toto oritur thora/ce continuatus cuz infimo antecessionis adiutorij. Qui cum operatur cum villo qui in inferiori parte eius est adiutoriuz ad pectus ducit ipsum eleuando: ⁊ cum alia parte ducit illud ad ipsum faciens ipsum ad inferiora descendere: ⁊ cum eis ambobus ducit ipsum ad pectus ꝛm rectitudinez. ¶Et alij[e] duo musculi qui a parte nascuntur ilij magis interius cõ/tinuati q̃z sit continuitas magni musculi qui a thorace ascendit. Unus eorum est magnus veniens a loco qui est apud ilium ⁊ a costis posterioribus ⁊ trahit adiutorium ad costas posteriores di/recte. Et alter est subtilis qui nascitur a cute ilij ⁊ non ab eius osse: ⁊ declinat magis ad medietatem q̃z ille: ⁊ conti/nuatur cum chorda eius qui a parte mamille ascendit ⁊ profundatur.

¶Attende hic ꝙ Galienus libello de causis respirationis asserit musculos inter costas sitos esse vigintiduos: ait enim ibi. Ita autem ⁊ qui ꝛm costas mu/sculi qui quidem in medijs regionibus ipsarum vigintiduo existũt: princeps vero hic dicit ꝙ sunt octoginta octo. Et hec diuersitas ex hoc procedit ꝙ Ga/lienus ibidem quoscũqz quatuor musculos intersitos duabus costis pro vni/co reputat. Princeps vero hic ipsos discernit ex villoꝝ pluralitate: ⁊ sic vnus/quisqz de musculis istis apud Galienũ pro quatuor habetur apud principem.

[d] ¶Et est etiam ⁊c̃.] ¶In hac parte quarta dicit princeps ꝙ vltra muscu/los pectoris iam nominatos sunt alij duo musculi coadiuuantes musculos pe/ctoris. Et isti procedunt a furcula vsqz ad caput spatule: ⁊ alligantur ad pri/muz latus eius: ⁊ eleuant sursum spatulam ⁊ coadiuuant ad dilatationem pe/ctoris: eo ꝙ sunt coniuncti costis primis a dextra ⁊ sinistra. Iuxta illud princi/pis decimoquarto animaliũ capitulo quinto. Et iam iuuant musculos pecto/ris duo musculi qui veniunt a ligamento pectoris ad caput spatule: ⁊ tũc con/tinuatur ille cum prima costa ⁊ eleuat pectus sursum: ⁊ tunc iuuat super dila/tationem pectoris. Ex dictis apparet ꝙ musculi q tantũ dilatant pectus sunt vndecim: quorum vnus est dyafragma: ⁊ alij sunt quinqz paria: de qbus actũ est in parte prima presentis capituli. Et musculi tantũ constringentes pectus sunt octo: scilicet quatuor paria: de quibus actum est in parte secũda. Et mu/sculi dilatantes ⁊ constringentes simul sunt. 88. de quibus agebatur in parte tertia: ⁊ sic sunt centum ⁊ septem musculi mouentes pectus. Et ipsos esse tot asserit Auerroys secundo colliget capitulo. 18. auctoritate Galieni dicens. Et musculi pectoris ꝛm Galienũ sunt centũ ⁊ septem. Sed musculi duo de qui/bus actum est in parte quarta capituli istius sunt pncipaliter spatule ⁊ non pectoris nisi ex consequẽti. ¶Attende ꝙ Galienus aliter distinguit ⁊ enume/rat musculos quibus pectus mouetur libello de causis respirationis. Primo enim nominat dyafragma. Secũdo. 22. musculos inter medios costaruz: ⁊ si quemlibet horũ in quatuor diuiseris sicut princeps diuidit habebis. 88. Ter/tio duos qui superius iungũtur primis costis. Quarto duos qui inferius iun/gunt costis infimis. Quinto sex prouenientes a collo: videlicet tres ex vtraqz parte. Sexto protensos a dorsalibus: ⁊ istorum non exprimit numerum. Se/ptimo musculos octo ꝛm epigastrum idest superficiem ventris: ab epi quod est supra: ⁊ gastros quod est venter. Ait enim ibi. Pulmo aũt vtiqz velut pro/fundus venter subiacet spiritui. Huius aũt dilatationes ⁊ constrictiones tho/rax gubernat musculis motus ossibusqz dearticulatus: at dyafragma. Ita aũt ⁊ qui ꝛm costas musculi qui quidem in medijs regionibus ipsarũ. 22. existũt. Et duo qdem primarũ costarũ equimimeres: hi vero vltimarũ duo ⁊ cuz his qui perueniũt ex collo tres alterutrinqz. Deinde qui protensi sunt dorsalibus: in his autem que ꝛm epigastrum octo.

¶De anatomia musculorum motus adiutorij. Capitulum. xvij.

[e] **X musculis motus ⁊c̃.** ¶In hoc capitulo di/stinguit princeps mu/sculos motus iũcture spatule ꝛm loca sue originis ⁊ applicationis ⁊ modos motuuz ad diuersas ptes. Et primo agit de ortis a pecto/re. Secũdo de ortis sub mamilla: ibi [Et musculus q inferius] Tertio de or/tis a supremo thoracis: ibi [Et musculus qui a supremo] Quarto de ortis a to/to thorace: ibi [Et musculus duplus] Quinto de ortis a parte iliozuz: ibi [Et alij duo musculi] Sexto de ortis ab osse spatule: ibi [Et quinqz musculi] Se/ptimo de ortis sub osse furcule: ibi [Adiutorium preterea] Octauo de paruo orto a mamilla ⁊ alio sepulto in iunctura spatule: ibi [Sunt preterea.]

[a] ¶In prima parte que est presens textus dicit pnceps ꝙ musculi motus adiutorij sunt musculi qui mouent iuncturam spatule. Et de numero istorum musculorũ sunt tres musculi qui veniunt ad adiutorium a pectore ⁊ mouent adiutoriuz ad inferiora. ¶Attende ꝙ princeps in parte presenti ⁊ partibus alijs huius capituli numerat musculos vnius spatule tantum: q͛ similes sunt dextri sinistris: ⁊ his cognitis noscũtur illi. Cum ergo dicit hic ꝙ ex musculis motus adiutorij sunt tres musculi que ei a pectore adueniũt: intellige ꝙ sunt tres in dextra spatula ⁊ tres in sinistra: ⁊ similiter intelligas in partibus alijs capituli istius: ⁊ ideo diuidendo capitulũ locutus sum in plurali: etiam in par/tibus vbi agitur de vnico musculo: q͛ per eum da/tur intelligi suus similis i altera parte.

[b] ¶Et musculus ⁊c̃.] ¶In hac secunda parte dicit pmo princeps ꝙ de musculis motus adiutorij est musculus ortus inferi⁹ sub mamilla: ⁊ alligatus cũ anteriori parte adiuto/rij scilicet versus anterio/rem partez marginis car/tilaginose ꝯcauitatis ossis spatule q̃ recipit buccellã adiutorij. Secũdo dicit ꝙ musculus iste applicat ad/iutoriuz ad pectus vna cũ spatula: sic ꝙ iste muscu/lus mouet cõmuniter ad/iutoriuz ⁊ os spatule: sed adiutorium principaliter ⁊ os spatule ex cõsequẽti. ¶Attende ꝙ in hoc pas/su libri plures habẽt sub maxilla loco de sub ma/milla. Sed credo debere scribi sub mamilla poti⁹. Primo: q͛ sic scribit Ga/lienus de hoc musculo lo/quens. 13. de vtilitate par/ticularuz. c. 13. vbi ait. Ad pectus igitur adducit mu/sculus qui ex ea que ꝛm mamillam regione prodit moderatus magnitudine Mox aũt ⁊ subtus velut imus versus inferiorem partem gescibiliter vt fit imioris adductionis causa. Secũdo q͛ sic scribit princeps in simili passu. 14. animaliũ capitulo. 5. vbi ait. Et tunc illorum est vnus musculus qui nascitur sub mamilla ⁊ continuat cũ anteriori adiutorij: ⁊ est ille qui appropinquare facit adiutoriũ cuz pectore cũ declinauerit adiutoriũ ad imum ⁊ descenderit. Tertio q͛ Galienus attribuit huic musculo aliquid inclinationis adiutorij ad inferiora cum applicatione ad pectus.

[c] ¶Et musculs ⁊c̃.] ¶In hac parte tertia dicit primo princeps ꝙ de mu/sculis mouentibus adiutorium est musculus natus a suprema parte thoracis qui sic protenditur versus adiutorium ꝙ peruenit ad cooperiendum partez domesticam: idest interiorem capitis adiutorij. Secũdo dicit ꝙ iste musculus applicat adiutorium ad pectus cum impulsione pauca ad superius supple. ¶Attende ꝙ hunc musculũ sic describit Gal. vndecimo de vtilitate particu/larum capitulo. 11. Alius vero econuerso ex altis pectoris partibus prodiens alte adductionis est causa id est simul adducit adiutorium ad pectus ⁊ parũ/per adducendo eleuat. Princeps vero. 14. animalium capitulo. 5. sic describit ipsum. Et musculus nascitur super alchaz scilicet clipeum oris stomachi. Et cooperit domesticũ caput adiutorij. Et tunc ille musculus appropinquat pe/ctori cũ modica eleuatione. Sed translator hic male exponit alchaz: q͛ prin/ceps per alchaz non intelligit hic clipeuz oris stomachi sed foueam que est in medio ossiũ furcule vbi camelus cũ lancea interficitur. Et vocatus est iste lo/cus anchar capitulo. 16. summe prime doctrine presentis.

[d] ¶Et musculus duplus ⁊c̃.] ¶In hac parte quarta dicit primo prin. ꝙ de musculis mouentibus adiutoriũ est musculus magnus duplex ortus a to/to thorace qui continuatur ⁊ applicatur cũ infima parte anteriori adiutorij. Secũdo dicit ꝙ quando musculus iste operatur cũ villo ipsius inferiori du/cit adiutorium ad pectus eleuando ipsum. Et quando operatur cũ villo ipsi/us inferiori ducit adiutorium ad pectus deprimendo ipsum. Et quando ope/ratur cum vtriusqz villis ducit adiutorium recte ad pectus sine eleuatione ⁊ depressione. ¶Attende ꝙ hũc musculũ sic describit Galienus decimotertio de vtilitate particularũ capi. 13. Alius aũt vltra hos tertius qui binatus dici/tur vel duo coadunati: vtroqz enim modo licet de eis verum dicere: explan/tantur quidem ex toto osse qd̾ est ꝛm pectus. Adducunt autem ad pectus os vlne totũ equirepẽs quando ambo tendũtur. Si vero alter eorum operetur solus sīqdez q ex inferiorib⁹ partibus pectoris prodit imã operatur adductio/nez. Si vero alter altiorez: non aũt ita altaz sicut scd̾s dictoꝝ neqz in tantũ imã sicut primus. i. superior ps huius dupli musculi non tm̃ eleuat adiutorium qd̾ adducit ad pectus sicut musculus ortus a supremo thoracis: ⁊ īferior eius ps non tm̃ deprimit dictũ adiutoriũ quantũ deprimit musculus ortus sub mamil/la. Princeps vo. 14. aialiuz. c. 5. sic describit istuz musculũ. Et alius musculus magnus duplex nascitur a toto ascham. s. clipeo oris stõi ⁊ ꝯtinuatur cũ infe/riori anterioris adiutorij. Et quãdo operabitur cũ suis filis superioribus: tra/het adiutoriũ ad pectus extollens ipsum versus mentũ. Sed si cũ alia pte fue/rit operatus: trahet ipsuz inferius: at cũ ambabus extendetur ꝛm rectum.

[e] ¶Et alij duo ⁊c̃.] ¶In hac parte qnta dicit pmo princeps ꝙ de muscu/lis mouentib⁹ adiutoriũ sunt alij duo musculi recipientes originez a parte ilij: ⁊ hi duo musculi sunt adiutorio magis interius cõnexi q̃z magnus musculus duplus a thorace ascendẽs de quo nũc actũ est in parte quarta. c. istius. Scd̾o dicit ꝙ vnus istoꝝ duoꝝ musculoꝝ est magnus ⁊ oritur a loco q est apud iliuz ⁊ a costis posterioribus. i. infimis: que nõ ꝓtendũtur vsqz ad anteriora vẽtris: ⁊ iste trahit adiutoriũ directe ꝟsus costas posteriores. Tertio dicit ꝙ alter istoꝝ musculoꝝ est subtilis: ⁊ nascit͛ a cute ilij ⁊ nõ ab osse eius: ⁊ declinat plus ver/sus mediũ pectoris q̃z primus ex istis: ⁊ applicatur chorde musculi illius qui sub mamilla dicebat͛ oriri in secũda parte. c. istius ⁊ ꝓfundatur ad interiora.

Quarto dicit ꝙ hi duo muſculi efficiũt operationeʒ primoꝝ ſm moduʒ adiu/torij:ideſt iuuant tres primos muſculos de quibus actũ eſt in parte prima ca/pituli iſtius ad trahendũ adiutoriũ ad inferiora. Sed in hoc differunt a dictis tribus ꝙ inclinant parumper adiutorium ad poſteriora: ⁊ illi tres ad anterio ra. ¶Attende ꝙ ilia proprie dicũtur gracilia inteſtina ⁊ os anche ſm partem ipſius declinantem ad exteriora dicit os ilij: vt.ſ. meminit princeps.c.25. ſum me prime doctrine iſtius.

Et hi quidem operationem primorum efficiunt ſm modum adiutorij: ſed tamẽ ad poſteriora parumper declinant.
¶Et quinqʒ[f] muſculi qui ab oſſe ſpatule naſcuntur. Unius muſculi eorum ortus eſt ab oſſe ſpatule: ⁊ implet illud qđ eſt inter ſeparans ⁊ coſtam ſuperiorem villis: ⁊ penetrat ad partem ſuperiorem capitis adiutorij ſilueſtreʒ declinans parumper ad domeſticam: ⁊ ipſe etiam cuʒ declinatione penetrat ad domeſticaʒ. Et duorum muſculorum ex iſtis quinqʒ origo eſt a latere ſuperiore ſpatule. Quorum vnus eſt maior ⁊ villi ipſius vadunt ad inferiores ſeparantis partes. Et implent illud quod eſt inter ſeparans ⁊ latus inferius: ⁊ continuantur valde cũ capite adiutorij a parte ſilueſtri: ⁊ penetrat cum declinatione ad ſilueſtrem. Et alter eſt cum hoc primo cõtinuus adeo ꝙ eſt quaſi eius pars ⁊ penetrat cuʒ eo ⁊ ipſius operationẽ efficit. Iſte vero non multum pendet a ſupremo ſpatule: ⁊ eius cõtinuitas eſt ſm tranſuerſionem in manifeſto adiutorij: ⁊ declinat ad ſilueſtrem. Et quartus eſt muſculus qui locum cõcauuʒ oſſis ſpatule implet: cuius chorda cum partibus interioribus lateris domeſtici capitis adiutorij cõtinuatur: ⁊ eius operatio eſt efficere vt adiutoriuʒ poſterius circuear. Et alter muſculus eſt qui ab inferiore extremitate lateris ſpatule inferioris naſcit cuius chorda ſuperius continuatur ſm continuitateʒ magni ab ilio aſcendentis: ⁊ eius opatio eſt trahere ſupremũ capitis adiutorij ad ſupiora.
¶Adiutoriuʒ[g] preterea aliuʒ habet muſculum duo habenteʒ capita: qui duas efficit operationes: ⁊ operationem cõem. Et ipſe quideʒ ſub furcula venit ⁊ a collo deglutiens capitis adiutorij bucellam ⁊ peruenit vſqʒ ad locũ ꝯtinuitatis chorde muſculi magni a pectore aſcẽdentis. Quidam autem dixerunt ꝙ vnuʒ caput ipſius interius declinat cum tranſuerſione pauca ad interiora. Et aliud capitum exterius eſt ſup manifeſtuʒ ſpatule apud eius infimum ⁊ declinat ad exteriora cũ tranſuerſione pauca. Et cuʒ operatur cũ duabus partibus eleuatur ſm rectitudinem. ¶Sunt[h] preterea hominum quidam qui duos addiderũt muſculos: mu

¶Attende ſecũdo ꝙ hoc par neruoꝝ ſic deſcribit a principe.14. aialiuʒ.c.5. Et duo alij adhuc muſculi ex parte ilioꝝ ſcʒ hypocondrioꝝ inferioꝝ ⁊ cõtinuãt ſe magis interius cõtinuatiõe muſculi magni qui aſcẽdit ab alchaʒ. Et vnus illoꝝ eſt maior ⁊ venit ex pte ilioꝝ ⁊ partibus poſterioribꝰ ⁊ trahit adiutorium ad poſteriores coſtas recte. Et ſecũdus eſt paruus ⁊ venit a cute ilij ſcʒ magis declinat ad mediuʒ ꝙ̃ pmus ⁊ continuat ſe cũ chorda mamille aſcẽdente ⁊ intrãte interius. Et operatio iſtius eſt operatio primi ſm iuuamentum niſi quia iſte declinat parum poſterius.

f ¶Et qnqʒ ⁊c.] ¶In hac parte ſexta dicit pmo princeps qđ de muſculis mouentibꝰ adiutoriũ ſũt muſculi qnqʒ orti ab oſſe ſpatule. Scđo dicit ꝙ ortus vnius hoꝝ quinqʒ muſculoꝝ eſt ab oſſe ſpatule: ⁊ iſte muſculus replet ſuis villis illud ſpaciũ qđ eſt inter ſeparans ⁊ coſtaʒ ſuperiorem. Et per ſeparãs poteſt itelligi ſpatula que ſeparans dicitur qꝛ ſeparat in hoibus adiutorium a coſtis: ⁊ per coſtam ſuperiorẽ poteſt intelli ſuprema duodecim coſtarũ. Uel aliter per ſeparans intelligi poteſt eleuatio oſſoſa triangularis ſuper os ſpatule que ſeparare videtur ſiue diuidere illud os in duas partes equales relinquẽdo profunditates vtrinqʒ. Uel intellige ꝑ ſeparans interſticium iuncturale qđ eſt inter os ſpatule ⁊ caput adiutorij: ⁊ ꝑ coſtam ſuperiorem ſuperius latus ſpatule. Et iſte muſculus pertranſit ad partẽ capitis adiutorij ſuperiorem ⁊ exteriorem. Et inclinat ſpatulam ad parteʒ interiorem. Et ipſemet etiam penetrat verſus partem interiorem cũ declinatio/aliqua. Tertio dicit ꝙ ex iſtis qnqʒ muſculis ſunt duo alij naſcẽtes a ſuperiori latere ſeu coſta ſpatule. Et vnus horũ eſt alio maior. Et villi huius maioris tẽdunt ad partes inferiores ſeparantis ⁊ replent ſpaciũ exiſtens inter ſeparans ⁊ latus inferius:ideſt coſtam inferioreʒ ſpatule. Et alligantur maxime cũ capite adiutorij ab exteriori pte. Et iſte muſculus penetrat declinando caput adiutorij ad partem ſilueſtrem ideſt exteriorem. Et alius horum duoꝝ eſt adeo cũ primo imixtus ꝙ videtur pars eius ⁊ cũ eo ptranſit eandẽ faciens opationeʒ. Sed nõ multũ pendet a ſuprema parte ſpatule ⁊ cõtinuatur ex tranſuerſo in eminente parte adiutorij: ⁊ inclinat adiutoriũ ad parteʒ exterioreʒ. Quarto dicit ꝙ quartus ex dictis quinqʒ muſculis eſt muſculus replens concauitatem oſſis ſpatule: cuiꝰ chorda eſt alligata cũ partibus interioribus lateris interioris capitis adiutorij. Et huius muſculi operatio eſt mouere circulariter adiutoriũ. Quinto dicit ꝙ vltimus horũ quinqʒ muſculoꝝ eſt muſculus naſcẽs ab inferiori extremitate inferioris lateris ſpatule: ⁊ chorda iſtius muſculi continuatur capiti adiutorij ſuperius ſicut chorda muſculi magni naſcẽtis ex oſſe ilij de quo agebatur in pte quinta capituli iſtius. Et iſte muſculus trahit partem ſupremaʒ buccelle adiutorij ad ſuperiora. ¶Attẽde vt notior tibi fiat preſens tex. ⁊ memorie firmius hereat ꝙ fere idem in ſentẽtia memorat princeps 14. animaliuʒ.c.5. dicens. Et qnqʒ muſculi: vnius ſua origo eſt ab oſſe ſpatule ⁊ comprehendit id quod eſt inter ſeparans ⁊ coſtam ſuperiorem ſpatule villis. Et penetrat ad partem ſuperiorem capitis adiutorij ſilueſtrem declinans parumper ad domeſticam: ⁊ ipſe etiam cũ declinatione penetrat ad domeſticam. Et duorum muſculoꝝ ex iſtis quinqʒ origo eſt a latere ſuperioris ſpatule. Quorũ vnus eſt maior ⁊ vadũt ipſiꝰ villi ad inferiores ſeparantis partes ⁊ implent id quod eſt inter ſeparans ⁊ latus inferius: ⁊ continuantur valde cum capite adiutorij a parte ſilueſtri: ⁊ penetrat cũ declinatione ad ſilueſtreʒ. Et alter eſt cũ hoc primo continuus adeo ꝙ eſt quaſi pars eius ⁊ penetrat cũ eo ⁊ ipſius efficit operationem. Iſte vero nõ multũ impedit a ſupremo vel ſuperiori ſpatule. Et eiꝰ continuitas eſt ſine tranſuerſione in manifeſto adiutorij ⁊ declinat ipſe ad ſilueſtreʒ. Et vnus eſt muſculus q locũ ꝯcauũ oſſis ſpatule comprehendit ⁊ mittit ſua fila ad partes inferiores ſeparantis ⁊ cõprehẽdit id qđ eſt inter ſeparans ⁊ latus cuiꝰ chorda cũ partibus interioribus lateris domeſtici capitis adiutorij continuat. Et eius operatio eſt efficere vt adiutoriũ poſterius circueat. Et alter muſculus eſt qui ab inferiori extremitate lateris ſpatule inferioris naſcitur: cuius chorda ſuperius continuatur ſm continuitateʒ magni ab ilio aſcendentis: ⁊ eius operatio eſt trahere ſupremũ capitis adiutorij ad ſuperiora: hec princeps.

g ¶Adiutoriũ ⁊c.] ¶In hac parte ſeptima dicit primo princeps ꝙ adiutoriũ hʒ vnũ aliuʒ muſculũ ſui motiuũ cui ſunt duo capita ⁊ due operationes proprie.ſ. ſingula ſingulo capiti ⁊ vna operatio cõis ambobus ipſius capitibꝰ. Secũdo dicit ꝙ iſte muſculus venit a collo tranſiens ſub furcula deglutiens caput adiutorij. Et peruenit vſqʒ ad locũ vbi cũ adiutorio continuat chorda magni muſculi lati aſcẽdentis a pectore de quo agebatur in parte quarta capituli iſtius. Tertio dicit ꝙ aliqui dixerũt hũc muſculũ habere vnũ ſuoꝝ capitũ interius declinans adiutoriũ ad interiora cũ modica tranſuerſione. Aliud exterius ſupra parteʒ ſpatule eminentem apud partem inferiorem: ⁊ hoc caput declinat adiutoriũ ad exteriora cũ tranſuerſione pauca. Et quãdo operatur muſculus iſte cũ vtroqʒ ſuo capite eleuatur ab eo adiutoriũ ſm rectitudinem. ¶Attende hic primo ꝙ hec particula tertia huiꝰ ſexte partis cõiter ſic inuenitur diminute ſeu trũcate ſcripta. Quidam aũt dixerunt ꝙ vnum caput ipſius interius eſt ſuper manifeſtũ ſpatule apud eius infimũ: ⁊ declinat ad exteriora cuʒ tranſuerſione pauca: ⁊ cũ operatur cuʒ duabꝰ partibus eleuatur ſm rectitudinem. Et hic error (vt puto) proceſſit a ſcriptoribus qui reliquerunt interſertam litteraʒ ab hoc aduerbio interius vſqʒ ad hoc aduerbiũ exterius. Et cõuincitur hic error primo qꝛ nullius apparentie veritatis eſſʒ littera que diceret ꝙ vnum caput ipſiꝰ eſt interius ſuper manifeſtũ ſpatule cuʒ manifeſtũ ſpatule ſit exterius nõ interius. Secũdo qꝛ ſic ſubijceretur operatio proueniens ab altero ſuoꝝ capitũ. Tertio qꝛ a Gal. ⁊ principe libro animaliũ interſeritur clauſula hic oblita: ſicut apparebit ex dictis eorum ſtatim ſubſcribendis. ¶Attẽde ſcđo ꝙ muſculi iſtius duo capita ⁊ triplex operatio tangũtur a Gal. 13. de vtilitate parti. ca.13. dicente. Duo enim hʒ capita muſculus iſte ex extrinſecis qdeʒ partibus epimide claui applicans: ex extrinſecis aũt applicatus dorſo homoplate in imioribus eius partibus. Sed operatio qdem huius ſolius cũ extendit ad regionem que extra retẽdit vlnam.i. adiutoriũ parũ a media ⁊ certitudinaliter recta retenſione declinans verſus latus. Alteriꝰ vero qui verſus clauem peruenit ad intrinſecam regioneʒ ſimiliter inclinat. Tenſis aũt ambobus equipotenter rectam certitudinaliter ⁊ mediaʒ tenſionem accipit vlna.i. adiutoriuʒ nuſqʒ declinans: hec Gal. Et per epimidam intellige partem que eſt in extremitatibꝰ humeri in principio adiutorij: ⁊ per clauem furculã. Ex qbus apparet ꝙ Galienus eſt de illis q dixerũt vnũ caput huiꝰ muſculi declinare interius ⁊ aliud exterius. ¶Attende tertio ꝙ iſte muſculus deſcribit a principe.14. animaliũ ca.5. fere ſicut hic paucis variatis verbis ⁊ eadem manente ſententia.

h ¶Sunt preterea ⁊c.] ¶In hac parte octaua dicit prin. ꝙ qdam addiderunt muſculis mouẽtibꝰ adiutoriũ predictis vnũ paruũ muſculũ venientem a mamilla: ⁊ aliũ qui ſepelitur in iũctura ſpatule: ⁊ fortaſſis aſſerũt iſti ꝙ muſculi cubiti habent cũ iſtis duobꝰ ſocietatem. ¶Attende primo ꝙ Gal. 13. de vtili. parti. c.13. meminit iſtius parui muſculi de quo hic eſt ſermo dicẽs. Succedit aũt imiſſimo qdem predictoꝝ quatuor muſculoꝝ paruus muſculꝰ q a regionibus que ſecus mamillam ſurſum fertur. Et huiꝰ operatio eſt adiutorium trahere ad inferiora. Et alterius operatio (vt eſtimo) eſt tenere rectam ⁊ firmam ſpatule iũcturam. ¶Attende ſcđo ꝙ in capitulo preſenti princeps cõfundit muſculos ſpatule cũ muſculis adiutorij. Sed Raſis ſeparat eos primo almanſoris.c. de muſculis dicens. In cuiuſcũqʒ aũt ſpatule motione ſunt ſeptem qui omnes ipſiꝰ perficiũt motus. Ab vtraqʒ etiam parte ſunt quatuordecim qui adiutorium mouent. Eiuſdem ſententie meminit Auer. ſcđo collʒ. ca. de iuuamen. muſculoꝝ: niſi ꝙ attribuit adiutorio vtrinqʒ tredecim muſculos tantũ. Et ante hos Gal. 13. de vtili. parti. c. decimotertio: primo tractat de muſculis mouentibꝰ adiutoriũ: ꝯñter de mouentibꝰ homoplatam ſiue ſpatulam quaſi ſint abinuicem realiter diſtincti. ¶Attende tertio ꝙ Gal. cap. nũc allegato primo diuidit muſculos adiutorij penes motus quos operant. Naʒ qdam eoꝝ ſuperius ducũt adiutoriũ: alij inferius: alij ante: alij retro: alij circulariter. Ait enim ibi. Implantant igitur ipſoꝝ muſculoꝝ fines oſſi vlne: qdam qdem ſuperius tendentes collũ ideſt partem extremam: qdam aũt inferius vellentes: ducentes vero alij ad pectus: quidam aũt eoꝝ circinaliter cõuertentes. ¶Attẽde quarto ꝙ Gal. numerans muſculos hos exercẽtes motus ordine tali procedit ꝙ primo tangit illum qui circa mamillam naſcens ducit adiutoriũ ad pectus verſus inferiora. Secũdo illũ qui naſcens ex altis pectoris partibꝰ adiutoriũ ducit ſuperius ad pectus. Tertio illũ duplũ muſculũ qui ex toto pectore explantatus trahit equaliter adiutoriũ ad pectus ſine eleuatione ⁊ depreſſione quãdo totus operatur. Sed operante parte ipſiꝰ inferiori ſola adiutoriũ ducitur ad pectus cũ declinatione ad inferiora. Et operante ſuperiori ſola ducit ad partem pectoris ſuperiorem. Quarto duos muſculos quoꝝ vnus paruus exiſtens deprope mamillã venit ⁊ adiutoriũ anterius ad inferiora ducit. Et alter eſt biceps de quo dictũ eſt in parte ſeptima. Quinto duos alios muſculos ſituatos in dorſo ſpatule qui dictũ bicipitem muſculuʒ iuuant in tenſione adiutorij. Sexto muſculũ aliuʒ qui naſcitur ex plurima parte coſte inferioris ſpatule: ⁊ adducit adiutoriũ ad exteriora: ⁊ opponitur illis muſculis qui ducũt adiutoriũ anterius ⁊ ſuperius. Septimo muſculũ procedentem ex inferiori fine coſte inferioris ſpatule qui plurimũ ad extra ducit adiutoriũ. Neſcio ſi per hũc intelligat muſculũ nũc dictũ vel alium. Octauo muſculũ comprehendentem totam partem concauam ſpatule qui minus extra ducit adiutoriũ ꝙ̃ predictus muſculus ſed plurimũ circũuertit ipſuʒ inferius. Nono muſculũ aliuʒ trahenteʒ inferius adiutoriũ ⁊ ad exteriora. ¶Attẽde quinto ꝙ natura ſagax ad extenſionem adiutorij deſuper ordinauit bicipitem muſculũ ⁊ duos alios ipſius coadiutores ſed motũ oppoſitũ adiutorij ad inferiora cõmiſit vnico paruo muſculo. Iuxta illud Gal. nũc allegato.c. Quo

circa

sculum paruum qui a mamilla venit: ⁊ alium qui in spatule iunctura est sepultus: ⁊ fortasse ponunt cubiti musculos cum eis habere communitatem.

¶ De anatomia musculorum motu[s] brachij. Capitulum.xviij.

Musculorum[a] brachium mouentium: alij sunt qui ipsum contrahunt alij sunt qui ipsum dilatant: ⁊ isti positi sunt super adiutorium: alij sunt qui ipsuʒ girant: ⁊ alij sunt qui ipsum resupinant ⁊ non existũt super adiutorium. ¶ Dilatantes[b] vero sunt par vnum: cuius vnum ex suis imparibus cum declinatione ad interiora expãdit: quia eius ortus est superius ab antecessione adiutorij ⁊ a latere spatule inferiore: ⁊ continuatur cum cubito illic vbi sunt partes eius interiores. Et impar secundum expandit cum declinatione ad exteriora quoniam ab adiutorij collo prouenit: ⁊ in extrinsecis cubiti partibus continuatur. Cunqʒ ambo cooperantur proculdubio ꝓm rectitudinẽ extenditur. ¶ Constringẽtes[c] vero sunt

circa ⁊ admirari dignũ est de nã gr̃a subtertensionis quidẽ coli epimide musculuʒ fortẽ ⁊ binatũ ꝯstruẽte ⁊ duos alios ex alterutra. s. pte dorsi qd in hõplata vnuʒ: vni ꝟo puo musculo oppositũ eis motũ cõmisit. ¶ Attende sexto ꝙ lʒ nunc dictus paruus musculus sufficiat solus passiʒ ducere inferius adiutorium ꝯferrẽte ad hoc nãli grauitate adiutorij: coadiuuaꝛ tñ a quibusdã in vehementibus motionibus ad inferiora. Iuxta illud. G. ibidẽ. Adiuuãt aũt hũc vt plurimuʒ ⁊ imi eoꝝ qui a pectore seu ⁊ binatã determinationeʒ hñtes eoꝝ. Coadiuuat aũt aliqñ is q ab inferioribus ptibus methafreni. i. dorsi: tensis. n. simul quattuor ad reliquos actus spõdiliũ manus trahiꝛ inferius violẽter. Ubi aũt nullius actus vehemẽtis est opus puus musculus sufficit solus. ¶ Attende septimo ꝙ nã creauit musculuʒ adiutorij ortuʒ a toto pectore maximũ ⁊ dupluʒ vt sufficiat ducere adiutoriũ ad totum pectus: ⁊ pars eius altior facta ẽ maior: q: motus eius est difficilior. s. ductio adiutorij ad supius. Iuxta illud. G. ibidẽʒ. Binatũ nãqʒ qui a pectore maximũ natura opata est iplãtari debẽteʒ ossi vlne ꝓm lõgitudinẽ vt vbi qʒ thoracis adducat coluʒ. Si ꝟo sicut melius est nõ vnũ binatũ noiaueris hũc musculum sʒ duos coadnatos adhuc magis laudabis iusticiã eiꝰ altiorẽ multo maioreʒ imiori operantis qñ vehementer actus ei creditus est. ¶ Attende octauo ꝙ musculus adiutorij nascens ab inferioribus ptibus dorsi factus est magnus: q: nõ solũ trahit inferius adiutoriũ: sʒ etiaʒ retro circũuertit ipʒ ⁊ deorsuʒ trahit totuʒ spatule os. Iuxta illd. G. ibidẽ. Fortassis aũt videbiꝛ tibi oblitã fuisse iustcie nãʒ inspicienti musculũ qui ab inferioribus ptibꝰ methafreni sursuʒ ferꝛ. Nõ. n. oportebat ipʒ fieri magnũ cũ deorsum trahere deberet vlnã: ⁊ ꝯueniẽter inculpabis si hoc solũ operata est. Uerũ aũt qm̃ vltra hoc duos alios motus ꝓbet aiali circũuertẽs quidẽ retro vlnam vellens autẽ deorsũʒ totaʒ homoplatã: nõ vtiqʒ ꝯuenienter inculpabis. ¶ Attende nono ꝙ musculuʒ nũc dictũ. G. numerat ꝓmum inter musculos spatule capi. eodẽ dicẽs. Sʒ trãsiens iaʒ ad homoplate sermonẽ qñ ꝓm cõioneʒ reruʒ meminimus vnius mouẽtiũ eaʒ musculoꝝ cõsidera de hac incipiẽs ab ipso q nunc ꝓponiꝛ nobis musculo: quẽ solũ nã opposuit multis qui supertẽdunt eã explantãs quideʒ ex spõdili qui sub thorace: circũplantans aũt mox partibus que ibi sunt homoplate ex hac enim communione deorsuʒ trahere eam natus est: quoniam pars eius que sursum fertur versus vlnam que est ꝯtinua huic illius motus gratia facta est quem nuper cessaui dicens: scilicet gratiaa motus adiutorij ad inferiora: sed pars eius que inferiori parti homoplate iplantata est illam trahit deorsum: hec. G. ¶ Attende decimo ꝙ spatula suos ꝓprios hʒ motus ⁊ musculos: vltra musculos ⁊ motus iuncture adiutorij cũ osse spatule. Iuxta illud. G. ibidẽ. Melius eniʒ fuit non soluʒ articulationeʒ que ꝓm humeꝝ sed ẽt totã hõplatã aliqñ mouere seorsuʒ nõ trahẽtes supius solũ vl' deorsuʒ: sʒ ẽt apud dorsuʒ abducẽtes retro ⁊ ante apud collũ totũ ⁊ pectus. ¶ Attẽde vndecimo ꝙ. G. enumerans ibidẽ musculos spatule vltra illuʒ qui modo dictus est trahere spatulaʒ ad inferiora. Primo tangit duos trahentes spatulã superius dicens. Trahit sursum itaqʒ eam qui ꝓm dorsum explantatus est amplius ⁊ magnus musculus ad os qd ꝓm occipitiũ capitis supertensus: trahit sursum etiam ⁊ subtilis musculus qui ab ipsis quidem ossibus capitis explantatur: implantatur autẽ ei ꝓm dorsum. Scd̃o duos qui versus dorsuʒ retro ducunt spatulaʒ dicens. Retro autem abducunt ad totum dorsum animalis alij duo musculi: declinare quidem faciens allatum vt ad colli spondiles altioreoruʒ: abducens autem reliquus ad eos qui methafreni. Tensis vero ambobus simul ꝓm rectitudinem proprie positionis que ad humerum ei fit latio. Tertio vnum musculum qui spatulam mouet ad latera colli dicens. At vero ⁊ qui ex laterali apophisi idest explantatione primi spondilis explantationem habet musculus implantatus ipsis qui apud acromium idest extremitatem spatule musculis: maxime quidem hoc scilicet acromium trahit cum eo autem ⁊ tota hopmolatam ad laterales colli partes. Quarto musculum qui nascens ab osse laude mouet anterius spatulaʒ dicens. Sicut ⁊ ad eaʒ que anterius est regionem subtilis musculus qui a laudiformi incipit: etenim ⁊ iste implantatur ossi homoplate prope acrominm. Quinto musculum aliuʒ qui nascens a pectore refert simul spatulam ⁊ caput adiutorij versus pectus dicens. Ac etiam ⁊ altior musculorum qui a pectore ad eam referuntur non solum videtur mihi ab vlna trahere caput: sed etiam homoplatam seu implantatus continenti articulationem totam colligationi: hec Galienus. Ex quibus apparet ꝙ musculi mouentes iuncturam adiutorij cum spatula ꝓm Galienum sunt tredecim numerato musculo magno duplo pro duobꝰ ⁊ bicipiti pro duobus: ⁊ musculi mouentes os spatule sunt septem numerato inter eos illo qui spatulam trahit inferius: ⁊ vltimo nunc dicto.

¶ De anatomia musculorum motus brachij. Capitulum.xviij.

m Musculorum brachium ⁊c. ¶ In hoc capitulo primo diuidit princeps musculos mouentes brachium. Secundo exequitur de dilatantibus: ibi [Dilatantes vero sunt par] Tertio de constringentibus:

par aliud cuius vnuʒ impar quod est maius trabit ad interiora cum declinatione: quoniaʒ eius origo est a margine cartilaginis spatule inferiore ⁊ a rostro: vnicuiqʒ quarum proprie inest caput et declinat ad interiora adiutorij: ⁊ continuatur chorda ipsius que est neruosa cũ parte focilis superioris antecedente. Et secunduʒ ipar trabit cũ declinatione ad exteriora: q: eiꝰ ortus ẽ a manifesto adiutorij posterius: ⁊ ẽ musculus duo carnosa hñs capita: quoꝝ vnũ ẽ in posterioribꝰ adiutorij: ⁊ alteꝝ in anterioribus: ⁊ occultantur hec duo in suo incessu parum per donec ad antecedentem partem focilis inferioris vadant. Et cuʒ eo quideʒ iam continuatum fuit quod ipsum inclinat trabens inferius ad exteriora ⁊ cum eo quod ipsum inclinat trabens superius ad interiora vt sit tractio melior. Et cuʒ isti duo musculi in suis iunguntur operationibus ꝓm rectitudinem stat proculdubio duosqʒ musculos dilatantes vestit musculus qui os adiutorij circundat Et similius est vt sit pars alterius musculi constringentis.

ibi [Constringentes vero] Quarto de resupinantibus: ibi [Facientes vero] Quinto de girãtibus: ibi [Girãtes aũt sunt par positũ exterius ⁊c.]

a ¶ In prima parte dicit prĩceps ꝙ musculorum mouentium brachium alij contrahunt ipsum mouendo ad interiora. Alij dilatant idest extendunt ad exteriora. Et isti ambo sunt positi super adiutorium. Alij girant idest faciunt stare sicut homo stat cũ orat tenens faciem suam ⁊ ventrem super terram: ita ꝙ pars interior brachij directe versa est versus inferiora. Alij resupinant brachium ita ꝙ pars interior brachij conuersa est versus superiora. Et hi non sunt positi super adiutoriũ. ¶ Attende primo ꝙ princeps in toto isto capitulo tractat de musculis mouentibus brachium ꝓm iuncturas duas arundinum seu focilium cũ adiutorio que dicuntur iuncture cubiti. ¶ Attende secundo ꝙ girare proprie est circuire vl' c rculater mouere. Et figuriaque brachia aduenit a musculis illis quos princeps hic appellat girantes dicitur proprie prona. ⁊ inde musculi causantes eam dici possunt pronificantes ¶ Queret hic aliquis cuʒ sint quinqʒ motus brachij scilicet flexio: extensio inclinatio ad dextrum: inclinatio ad sinistrum: ⁊ contorsio: quare non assignat princeps vnicuiqʒ eorum musculos proprios. Dic ꝙ per eosdem musculos contorquetur brachium ⁊ ad latera mouetur: ita ꝙ musculi dicti hic girantes ⁊ resupinantes ad latera mouent ⁊ torquẽt brachiũ immo etiam singuli flectẽtiuʒ ⁊ extendentiuʒ qñ soli operantur declinant ad latus ⁊ aliq̃liter tortuose mouent vt patebit infra.

b ¶ Dilatantes ⁊c.] ¶ In scd̃a pte dicit ꝓmo ꝙ musculi qui dilatant. i. extendũt seu expandũt brachiũ sunt vnũ par. i. duo musculi. Scd̃o dicit ꝙ vnus istoꝝ expandit brachiũ cuʒ inclinatione aliquali ad anteriora: q: superius oriꝛ ab anteriori parte adiutorij: ⁊ ab inferiori latere spatule ⁊ ꝯtinuatur. i. implantatur interioribꝰ partibus cubiti. Tertio dicitꝙ alius musculus extendit brachium cũ declinatione modica ad interiora: q: nascitur a collo adiutorij ⁊ implantatur extrinsecis partibus ipsius cubiti. Quarto dicit ꝙ dũ simul agũt hi duo musculi extendũt brachiũ ꝓm rectitudineʒ sine declinatione aliqua. ¶ Attende primo ꝙ cõmuniter inuenitur in hac parte scriptũ duabus vicibꝰ expanditur pro expandit: scilicet ibi. Cuius vnum ex suis imparibus cũ declinatione ad interiora expanditur: ⁊ ibi. Et impar secundũ expanditur cũ declinatione ad exteriora. Et ꝙ in his locis scribi debeat expandit ⁊ nõ expandiꝛ: primo ostenditur ex textu simili huic decimoquarto aĩaluʒ. c. 5. vbi habetur. Et qui expandunt sunt vnũ par. Et vnuʒ eoꝝ expandit cũ declinauerit ad interius quoniã nascitur ab anterioꝝ adiutorij ab inferiori latere spatule ⁊ continuatur cũ cubito. Et alius similiter extẽdit cũ declinauerit ad extra: quoniã venit a spondilibus adiutorij ⁊ retinet secũ partibus exterioribus cubiti: hec princeps. Secũdo ostendiꝛ ex hoc ꝙ princeps hic intẽdit declarare tres modos motus quos explicant isti musculi scilicet motũ extẽsionis brachij cũ declinatione ad interiora ⁊ motũ extensionis eius cum declinatione ad exteriora: ⁊ motum directe extensionis sine declinatione sicut in parte sequẽti declarat tres modos motus flexionis similes istis. ¶ Attende scd̃o ꝙ in hac parte plurimi librorũ habent. Et impar secundũ expanditur ad interiora cum declinatione: vbi scribi debet. Et impar secundum expandit cum declinatione ad exteriora: quod ostendi potest duplici medio sicut prior defectus.

c ¶ Constringentes ⁊c.] ¶ In tertia parte dicit primo ꝙ musculi constringentes brachium seu plicantes ipsum interius sunt vnum aliud par idest duo musculi: ⁊ vocantur colligentes ⁊ flectentes. Secũdo dicit ꝙ vnus istorũ maior existens flectit brachiũ cũ declinatione ad interiora q: nascitur ab inferiore margine cartilaginis spatule: ⁊ a rostro corui: scilicet ab additamento ossoso spatule qd simile est rostro corui. Et caput musculi huius inest proprie idest affigitur vel adheret vnicuiqʒ istarum originũ seu partiũ. Unde nascitur. s. taʒ inferiori margini cartilaginis spatule qʒ rostro corui. Et declinat iste musculus ad interiora adiutorij: ⁊ chorda musculi huius neruosa existens continuatur cum anteriori parte arundinis seu focilis superioris. Tertio dicit ꝙ alter istorum musculorũ constringentium flectit brachium cũ declinatione ad exteriora: q: nascitur a parte posteriori eminẽti adiutorij. Et habet duo capita carnosa: vnum in parte pesteriori adiutorij: aliud in anteriori. Et hec duo capita parum occultantur in suo transitu donec perueniant ad anteriorem partem focilis inferioris. Quarto dicit ꝙ cũ ipso focili vel brachio fuit iam continuatum vnũ impar quod inclinat ipsuʒ trahens inferius ad exteriora: scilicet primus cõtrahentiũ musculoꝝ nũc dictoꝝ. Et fuit etiã continuatũ cuʒ ipso aliud impar quod inclinat ipsum trahens superius ad interiora: scʒ secũdus musculoruʒ contrahentiũ. Et fuerũt hi musculi sic brachio ꝯtinuati vt sit tractio brachij per eos melior fortior ⁊ ad plures differentias positionis. Quinto dicit ꝙ dũ isti duo musculi simul operantur tractio stat id est fit proculdubio per eos ꝓm rectitudinem scʒ sine declinatione versus latera. Sexto dicit ꝙ musculus circũdans os adiutorij vestit seu tegit duos musculos dilatantes brachiũ. Et est similius. i. magis verisimile vt iste musculus cooperiẽs illos sit ps alterius musculi ꝯstringẽtis brachiũ. s. illius qui mõ dictus est hñs duo carnosa capita.

d ¶ Facientes vero ꝛc.] ¶ In quarta parte dicit primo ꝙ musculi resupi/
nantes brachiũ sunt vnũ par: scilicet duo musculi. Secundo dicit ꝙ vnus isto
rum duorum locatus est in exterioribus partibus duorũ fociliũ ꝛ obuiat idest
applicatur focili superiori sine chorda. Tertio dicit ꝙ alter istoꝝ musculoꝝ est
subtilis longus nascens a parte superiori adiutorij versus partem eius eminẽ
tem. Et maior pars huius musculi transit in seidi idest asseid: quod est compo
situm ex duobus focilibus
ꝛ penetrat donec appro/
pinquet iuncture rascete
ꝛ peruenit ad partem oc/
cultam focilis superioris
ꝛ continuat cũ isto muscu
lo chorda panicularis per
quã alligatur dicto focili.
e ¶ Girãtes ꝛc.] ¶ In
quinta parte dicit primo ꝙ
musculi girantes idest pro
nificantes brachiũ sic ꝙ vẽ
ter brachij sursum tendit:
ꝛ eius dorsuz deorsuz sunt
vnuz par exterius posituz
scz duo musculi. Scdo di/
cit ꝙ vnus istoꝝ girantiuz
incipit seu oritur a supremo domestico idest a superiori parte interiori capitis
adiutorij: ꝛ continuatur idest alligaẜ vel implantaẜ cũ focili superiori sub iun
ctura rascete. Et intellige hic per supremũ adiutorij nõ ptez illam que est ver/
sus spatulã sꝫ q̃ est ꝟsus cubitũ. Et siṙ intellige cũ dı̄ in priori pte ꝙ alter resu
pinãtiũ musculoꝝ nasciẜ a supiori pte adiutorij ꝙ nasciẜ ab eius pte q̃ ẽ ꝟsus cu
bitũ. Et iteꝝ intellige hic cũ dı̄: sub iũctura rascete ꝙ sub nõ noiat locũ a rasce
ta ꝟsus pectinẽ manus ꝛ digitos: sꝫ a rasceta ꝟsus adiutoriũ ꝛ spatulaꝫ q̃si su/
p̄muꝫ in magna manu q̃ ẽ sub osse spatule vsq; ad extremitates digitoꝝ sit pua
manus: ꝛ infimuꝫ sit pars adiutorij que spatule copulaẜ. Tertio dicit ꝙ alter
girantiũ musculorũ est curtior primo: ꝛ villus ipsius declinat ad latitudineꝫ ꝛ
sua extremitas. s. cauda neruosior est: ꝛ incipit a focili supiori: ꝛ continuaẜ im/
plantatur ꝛ alligatur cum extremitate focilis superioris apud iuncturã rasce
te cũ focilibus. ¶ Attende primo circa declarationeꝫ musculoꝝ mouentiũ bra
chiuꝫ ſm iuncturã cubiti ꝙ natura locauit eos super os brachij gratia coope
rimenti cõtra frigus ꝛ occurrentia dura ledentia. Juxta illud Gal. scdo de vti.
pti. c. 14. Qm̃ aũt ꝛ musculos qui brachiũ mouẽt melius erat cooperire os bra
chij egens tegmine quodã ꝛ protectione non aduersus frigus solũ ꝛ estũ: sꝫ ni
hilominus ad duroꝝ corpoꝝ approximationes. Manifestum ꝛ hoc puto existe
re. Non eniꝫ erat sufficiens cutis sola absq; carnibus vlli hoꝝ obsistere. ¶ At/
tende secundo ꝙ nã volens os adiutorij cooperire carne ꝛ musculis non po/
suit super ipsum ex vna parte carneꝫ ꝛ ex alia musculos: sed carneꝫ ipsam mu
sculis miscuit. Juxta illud Gal. ibidẽ. Egens igitur vlna idest adiutoriũ coope
riri vndiq; carnibus: ac etiam musculos qui debent mouere brachiũ in seipso
locatos de necessitate habere: non seorsum quidẽ carnes ociosas seorsum aũt
musculos: sed in his carnes acquisiuit. ¶ Attẽde tertio ꝙ musculi qui flectũt
brachiũ ꝛ hi qui extendunt ip̄m sunt locati super adiutorium: sed girantes ip
sum ꝛ resupinantes sunt collocati super focilia: quatinus hec ossa omnia sint
vestita musculis: ꝛ eoꝝ motus aptius fiant. ¶ Attende quarto ꝙ musculi fle/
ctentes brachium sunt ad intra positi: q̄ debent contrahere brachium ad in/
teriora ꝛ extendentes sunt positi ad extra: q̄ ducunt brachiũ versus exteriora.
Juxta illud Gal. scdo de vti. parti. capi. 14. Duobus aũt existentibus brachio
motibus extensione ꝛ flexione necessariũ fuit ad intra quideꝫ flexionis ducere
musculuꝫ ab extra aũt extensionis locari. ¶ Attende quinto ꝙ nã duplicauit
musculos p̄dictos quattuor de causis. Primo ne caro aliqua ociosa fieret. Se
cundo vt adiutoriũ per eos melius tegereẜ. Tertio vt operatio eoꝝ fortior eẽt.
Quarto vt leso vno per alterũ fieret operatio. Juxta illud Galieni ibidẽ. Pro
pterea igitur vt non fieret caro aliqua superflua neq; incustodibilis ꝛ nuda
relinqueretur colli particula fortiores simul ꝛ infallaciores motus operata est
duplicans multitudinẽ musculorũ. Qm̃ igitur fortiores sunt quattuor mouen/
tes q̃ȝ duo immediate manifestũ est: qm̃ aũt ꝛ hoc est etiam tutius nec longiori
sermone indiget: cũ enim duo pro vno alteruter eoꝝ sit factus si alter patiatur
mouere reliquus sufficit collum idest brachiũ. ¶ Attende sexto ꝙ natura nõ
dedit sitũ rectũ ſm longitudinem adiutorij musculis flectentibus brachiũ sed
transuersum sic ꝙ se intersecant ad ad modum figure χ littere grece pp duas
causas. Prima est vt adiutoriũ magis ample cooperiant. Secunda est vt tra/
hendo brachium sint simul duces obliquorum ꝛ rectorum motuuꝫ. Obliquo
rum quideꝫ vnico musculo agente. Rectorũ ꝟo mouentibus simul ambobus
Juxta illud Galieni ibideꝫ. Incipiente enim altero musculorum flectentium
brachiũ ab intrinsecis partibus loci qui ſm humeruꝫ: ꝛ lato ab hinc ad id qđ
ante versus brachiũ: reliquo aũt minore explantato quidẽ ex extrinsecis bra/
chij oriente: intus vero ab hinc quiescibiliter conuerso: manifesta quidẽ est et
positio eoꝝ qm̃ χ grece littere similis est. Manifesta autem est ꝛ motus obli
quitas. Maiori eniꝫ musculo agente manus extrema tãgit intrinsecas regio/
nes articuli qui est ſm humeruꝫ. Minori aũt oppositas que sunt ab extra: hec
Gal. Et ad horum ꝓbationeꝫ adducit ibidem duo experimenta dicens. Licet
aũt ꝛ hoc p̄muꝫ quidem in simijs ꝓbare nudando brachiũ ꝛ tendentes ꝓdu/
ctiones sicut in anatomicis tractatõibus dicebamus. Deinde aũt ꝛ in nobis/
met ante anatomiam: immobiles enim oẽs alias articulationes manus custo
diens: solam aũt brachij que ad vlnam mouens: nunq̃ȝ extra predictas regio/
nes duces summam manũ. Et inducit paulopost aliud experimentũ de iuue/
ne quodã qui nõ poterat adducere paruã manũ ad extrinsecas humeri ptes
sꝫ ad intrĩsecas solũ: ꝛ medici nesciẽtes hoꝝ musculoꝝ vias nõ attribuebãt ip/
sis hoc ĩpedimẽtum. Et ait ibi. Et qñq; quidã eoꝝ. s. medicoꝝ ignorantiũ con
siderans nobiscũ iuuenem qui in flectendo brachiũ in intrinsecis quidẽ parti
bus loci qui ſm humerũ manũ adducere poterat: non poterat autẽ in extrin/
secis: non poterat omnino dignoscere quoniam musculi erat hec passio: neq;
sciebat kerkidis quidem idest focilis minoris ossi maioreꝫ brachij vero idest fo
cilis maioris minorem musculuꝫ applantari: sed in medio eoꝝ vtrosq; muscu/
los estimabat peruenire: hec Gal. Deinde exclamat dicens. Qualiter autẽ iste
adinueniet vtilitatem positionis eorum qui neq; ipsorum cognoscebat positio
nem. Si vero positionem non sciebat manifestũ qm̃ neq; actũ. Consequenter
concludit modũ operis horum musculoruꝫ dicens. Sed musculi demum duo
hi ſm rectitudinẽ quidẽ diligenter flectunt brachiũ vtroq; tendente. Si vero
alter eorum quidem agat alter vero quiescat parum a rectitudine versus alte
ram partem conuertent vt dictũ est. ¶ Attende septimo ꝙ musculi extenden
tes brachiũ situantur in dorso adiutorij directe ex oppsito flectentiũ musculoꝝ
Et complantantur ambo ad cubituꝫ: sed maior pars vnus hoꝝ tendit magis
ad exteriora cubiti: ꝛ maior alterius pars ad interiora. Et vnus horum nasciẜ
in supremo adiutorij ab intrinsecis eius partibus: alius ab extrinsecis. Juxta
illud Galieni ibidem. Se/
cunduꝫ eundem autẽ mo/
duꝫ ꝛ posteriores vlne mu
sculos inuenies oppofituꝫ
alterutrũ alterutri intrin/
secoruꝫ: ambo enim ad cu
bitum complantanẜ. Sed
huius quidem maior pars
ad intrinsecas regiones:
illius autem ad extrinse/
cas. Et p̄mi quidem di/
ctorũ explantationes que
desuper intrinsecis brachij
magni: illius autem in po
sterioribus. ¶ Attende oc
tauo ꝙ musculorum fle/
ctentium brachiuꝫ ille ma
ior est qui flectit ipsum ad interiora: quia magis indigemus intrinsecis mo/
tibus ꝛ frequentius eos exercemus ſm brachia ꝛ manus. Et inter muscu/
los extendentes brachium ille maior est qui directe est oppositus maiori fle/
ctentium. Juxta illud Galieni ibidem. Et musculorum alteruter hic qui/
dem maior alter vero minor rationabiliter facti sunt. Multotiens enim iam
ante dictum motuum qui in manibus abundare intrinsecos. Quoniam ergo
ad alterutras partes certe rectitudinis alteruter eorum flectet brachiũ: ratio/
nabile fuit fortiorem fieri magis eum qui intus q̃ȝ eum qui extra mouet. Ra/
tionabile autem fuit ꝛ oppositorum eis alterutrũ alterutri fieri similem: quo/
niam si vtiq; quidem maiori intrinsecorũ minorem qui extra opposuisset: mi
nori aũt maiorem conuenienter vtiq; inartificiositateꝫ incusaret. ¶ Attende
nono ꝙ quatuor musculi superpositi adiutorio sunt maiores musculis super/
positis arundinibus seu focilibus: ꝛ maxime his qui rascetam ꝛ digitos mo/
uent. Primo q̄ cooperiunt os grossius: videlicet adiutorium. Secundo quia
mouentur per ipsos ossa maiora: videlicet arũdines. Juxta illud Galieni ibi/
dem. Qualiter enim natura non fuit iusta ex hoc scilicet maiores esse eos qui
in vlna musculos: his qui in brachio. Illi enim brachium: hi autem carpum:
idest rascetam ꝛ digitos mouent. Quare quanto differunt magnitudine debẽ
tes moueri particule: tanto ꝛ mouentes eas musculi: proportionaliter autem
musculis necesse est habere ꝛ moles subiacentiũ eis ossiũ. ¶ Attende decimo
ꝙ musculi resupinantes ꝛ girantes brachiũ duplicati fuerũt sicut extẽdẽtes ꝛ
flectẽtes ip̄m pp cãs similes his q̃ dicte sunt de extẽdentibꝰ ꝛ flectẽtibꝰ. Juxta
illud Gal. secũdo de vtili. parti. c. qnto. Cur igitur duo ad pronuꝫ eam ducũt
scilicet arũdinem brachij: duo autem ad supinum conuertũt. ¶ Attende vn/
decimo ꝙ hi quatuor musculi scilicet duo resupinantes ꝛ duo girantes appli
cantur arũdinibus in pluribus locis: eo ꝙ sunt carnei ꝛ non habent rigidita
tem ꝛ fixionem que chordis inesse solent: sed acquirunt fixionem ex multipli/
ci adherentia eorum ad arũdines. Juxta illud Galieni ibidem. Accedunt aũt
ad plurimũ alteruter ꝛ nõ ad easdem solum perueniũt extremitates. Et pro/
pterea ꝙ carnosis partibus applicant anteq̃ȝ ad tenontes fiant: debiles eoruꝫ
apprehensiones existentes plura indigent comprehendere loca: ꝛ id quod te
nontibus idest chordis propter fortitudinem ex vna inest apprehensione: hoc
carnosis propter eorũ imbecillitatem ex pluribus aceruetur. ¶ Attende duo
decimo ꝙ omnes hi musculi dempto secundo ex resupinantibus carent chor
dis. Primo q̄ chorde solum sunt necessarie vbi os non patitur musculuꝫ: vel
q̄ nimis est durum ꝛ musculus mollis: chorda vero media est: vel q̄ os est ni
mis paruum: quare non sustinet totuꝫ musculum applicari sibi: sed chordam
ipsius que gracilis est: vel q̄ os indiget vt leue existat non oneratum carne: ꝛ
propter has causas ossa digitorum mouentur per chordas: sed nullum istoruꝫ
focilibus inest. Secundo q̄ chorde solite explantari a musculis magnis cuius
modi sunt isti indigerent longiori via q̃ȝ sint arundines. Juxta illud Galieni
ibidem. Quoniã autem neq; melius erat neq; possibile explantari ab his mu
sculis tenontes idest chordas si quis memoratur dictorũ ante: nouit iam cau/
sam. Si vero non rememorabor eius per breuia. Non patitur ſm naturaꝫ os
musculũ: aut q̄ durum est aut quia paruum: aut q̄ melius custodiri sine car/
ne ꝛ leue: horum autem nihil est in osse kerkidis: neq; enim durũ est neq; par
uum: sed neq; leue esse magis q̃ȝ carneuꝫ vult. Cum hoc autem ꝛ impossibile
ita propinque adinuicem iacentibus ossibus eum qui incipit a brachio idest
maiori focili musculũ explantari kerkidi idest minori focili per chordam scili
cet. Paulatim enim aceruatis in eisdeꝫ eis qui ad carnes disseminati sunt col
ligationibus ꝛ neruis: generatio fit tenontum idest chordarum: huic auteꝫ sci
licet paulatim aceruari longiori opus esset via ꝛ maxime quando ex magno
musculo aceruantur. ¶ Attende decimotertio ꝙ a secũdo ex musculis resupi
nantibus brachium parua chorda nascitur pannicularis. Primo q̄ per hunc
musculum parui motus acceptionis exercentur. Per hunc enim manus resu
pinatur quasi ad recipiendum elemosinam. Secũdo q̄ musculus iste longior
est ceteris mouẽtibus brachiũ. Juxta illud Galieni ibidem. Quoniam autem
verum est quod dicitur qui ſm kerkidam idest minus focile desuper apposi/
tus est ostendit musculus: cui soli de quatuor musculis de quibus est presens
sermo membranosus explantatur tenon idest chorda implantatus ex intrinse
cis partibus kerkidis idest focilis minoris prope carpum idest rascetam. Et/
enim solus paruis acceptationibus debebat mouere eam: ꝛ longior est nõ so
lum eis qui mouent kerkidam: sed omnibus alijs qui ſm brachium: propter
hoc igiẜ facti sunt quatuor musculi ꝛ obliqui positione ꝛ omnes carniformes
excepto nunc dicto quarto: paruissimus quidem enim (vt dixi) explantaẜ ab
eo membranosus tenon. ¶ Attẽde decimoquarto ꝙ natura profunde occul/
tauit in interioribꝰ brachij musculos girantes seu pronificantes vt securiores
essent ꝛ plus elongati ab extrinsecis occurrentibus: q̄ brachium ꝛ manus in
figura prona exercent actus necessarijssimos ꝛ vehementissimos. Juxta illud
Galieni ibidem. Posuit autem singulum eorum naturã in idoneissimo loco.
Eos quidem qui ad pronam figurationem circunducunt colum ex extrinse/
cis partibus omnium primos ſm profundum securitatis gratia. Monstratuꝫ
enim est in precedenti tractatu ꝙ necessarijssimos ꝛ vehementissimos actus

¶ Facientes[d] vero brachium iacere supinum sunt par: cuius vnum ex imparibus est positum in exterioribus duorum focilium: ꝛ obuiat focili superiori absq; chorda ꝛ alterum subtile prolongatum nascitur a superiori parte adiutorij ab eo quod eius manifestum sequitur: ꝛ maior pars eius vadit in seidi ꝛ penetrat donec propinquum fiat iuncture rascete ꝛ venit ad partem occultam focilis superioris: ꝛ continuatur cum eo chorda pannicularis. ¶ Girantes[e] autem sunt par positum exterius cuius vnum ex duobus imparibus a supremo domestico capitis adiutorij incipit, ꝛ continuatur cum superio focili sub iunctura rascete: ꝛ alterum est est magis curtum eo: ꝛ eius villus ad latitudinem est declivis: ꝛ eius extremitas est plus neruosa: et incipit ab ipsomet superiori focili: ꝛ continuatur cum eius extremitate superiori apud rascete iuncturam.

manus in hac figuratione exercet. Attende decimoquinto ꝙ musculi resupinantes brachiū exterius positi non potuerunt ambo simul occultari inter maius ⁊ minus focile sicut ambo girantes occultati sunt interius. Primo q2 oportuit partes exteriores brachij prope rascetam esse leues ⁊ modice carnis. Secundo q2 oportuit in loco illo recipi capita chordarum mouentium digitos ⁊ paruam manū. Et ideo natura de possibilibus faciens quod melius est occultauit vnum ex istis musculis in medio dorsi brachij inter duo focilia. Et alterū extendit supra minus focile faciens hunc longissimū sic ꝙ caput eius pertingit vsq3 ad adiutoriuz: ⁊ extremitas ipsius terminatur in paruam chordam pannicullosam prope iuncturaz rascete. Juxta illud Galieni nunc allegato capitulo. Eos autē qui ad supinum adducūt quidem extra vti q3 omnino oportebat poni. Positionem aūt vtrorūq3 proportionaliter intrinsecis non erat possibile facere ꝑm alterutros terminos kerkidis idest focilis superioris. Id enim quod est ante carpuz leue simul ⁊ pauce carnis esse debēs ⁊ adhuc capitibus reiacēs omniuz tenontū idest chordarum: quodq3 mouet extremam manum duos obliquos musculos non erat possibile recipere: propterea ergo alium totum carnosum faciens occultauit in media regione brachij idest focilis maioris ⁊ kerkidis idest focilis minoris ex brachio quidez explantans aūt ad kerkidem. Alterum autez q2 nec in hoc loco reponere erat possibile: cū iaz susceperit vnuz neq3 aliū locū habebat vacantem apposuit desuper ipsi kerkidi longiorez operata eum qui circa colum hoc idest arundinem musculum omnibus musculis: pertingit enim eius superior extremitas ad vlnaz extraspendens quidem vsq3 ad aliquem musculoꝝ qui ibi sunt condescendēs aūt eis vt subtilior seipso fiat hec quidē eius extremitas velut caput qōdaz est. Aliā ꝟo extremitas inferior per quā mouet kerkidā desinēs in mēbranosuz tenontē applicat intrinsecis eius ꝑtibus ꝑpe articulatōez que ē3 carpū: hec. G.

¶ De anatomia musculorum iuncturā rascete mouentium. Capitulum. xix.

Musculorum[a] vero

iuncturam rascete mouentium: quidam sunt constringentes et quidam dilatantes: ⁊ quidam girantes: ⁊ quidam resupinantes super collum. ¶ Ex dilatantibus[b] vero est vnus musculus cum alio continuus ac si ambo vnus essent musculus. Et istius quidem origo est a medio focilis inferioris: cuius chorda cuz pollice continuatur: per quam pollex ab indice elongatur. Et alterius origo est a focili superiori: cuius chorda cum primo ossium rascete continuatur: scilicet posito coram pollice. Cumq3 isti duo simul mouentur: dilatant rascetam cum giratione pauca. Et cum secundus solus mouetur: facit ipsam iacere resupinam. Et cum primus mouetur solus prolongat inter pollicem ⁊ indicem. Et musculus qui iacet super focile superius apud rascetaz a parte siluestri cuius ortus est ab inferiori capitis adiutorij a quo procedit chorda duo habens capita: que cum medio pectinis coram indice ⁊ medio continuatur. Et istius chorde caput sustentatur super focile superius apud rascetam ⁊ dilatat rascetam expandendo cum giratione. ¶ Constringentes[c] vero musculi sunt par super latus brachij siluestre. Quorū inferior incipit ab interiore duorum capitum adiutorij: ⁊ peruenit ad pectinem coram auriculari. Et superior vtrorūq3 incipit altius q3 ille ⁊ peruenit ibi. Et est cum eis musculus qui incipit ab inferioribus adiutorij partibus loca predictoruz medians qui duo habet extrema que ad modum crucis transuersantur vel incidunt se postea cum loco qui est inter pollicem ⁊ medium continuantur cumq3 ambo mouentur constringunt. ¶ Et[d] isti quidem constringentes ⁊ ipsimet dilatantes girationem efficiunt ⁊ resupinationem: cum duo oppositi ex eis ꝑm transuersionem mouentur. Sed musculus cum pectine continuus coram auriculari cum solus mouetur girat plantam. ⁊ cum musculus pollicis quem nominabimus ipsum adiuuat plenarie plantam resupinam iacere facit ⁊ cum ille qui est in rasceta continuus coram pollice solus mouetur girat ipsam parumper: ⁊ cum auriculari quem nominabimus efficit gi

¶ De anatomia musculorum iuncturam rascete mouentiū. Capitulum. xix.

Musculorum vero ⁊c.

¶ In hoc capitulo princeps primo diuidit musculos mouētes iuncturā rascete. Scđo exequit̄ de dilatātibus eā ibi [Ex dilatātibus] Tertio de cōstringētibus eā ibi [Cōstringētes vero] Quarto de girantibus ⁊ resupinantibus ibi [Et isti quidē ꝯstringētes.]

a ¶ In prima parte dicit ꝙ musculorum mouentium iuncturaz rascete quidam constringunt: quidam dilatant: quidam girant: quidā resupinant. ¶ Attende ꝙ hic principaliter sermo est de iunctura rascete cum arūdinibus brachij: l3 enim octo ossa rascete coniungantur inuicem ⁊ cū pectine iūcturis penes quas aliquis fit motus: est tamen debilis ⁊ multum remissus.

b ¶ Ex dilatantibus ⁊c.] ¶ In secūda parte dicit primo ꝙ ex musculis dilatantibus seu extendentibus iuncturam rascete sunt duo musculi quoꝝ vnus est cū alio continuatus ac si ambo essent vnicus musculus. Secundo dicit ꝙ primus horum nascitur a medio focilis inferioris: ⁊ chorda ipsius applicatur pollici ⁊ elongat pollicem ab indice. Tertio dicit ꝙ alter horum nascitur a focili superiori ⁊ chorda ipsius applicatur primo ossiuz rascete quod situatum ē coram pollice. Quarto dicit ꝙ quando isti duo musculi simul mouent̄ extendunt rascetam cuz pauca giratione: ⁊ qn̄ secundus mouet̄ solus facit rascetam iacere supinam: ⁊ quando primus mouetur solus elongat pollicem ab indice. Quinto dicit ꝙ ex musculis dilatantibus rascetam est vnus alius tertius musculus expansus super focile superius versus rascetam a parte exteriori nascens ab inferiori parte capitis adiutorij a quo oritur chorda duo habens capita. Et chorda hec implantatur medio pectinis coram indice ⁊ medio digito. Et caput istius chorde sustinetur seu defertur super focile superius penes rascetam. Et musculus iste dilatat rascetam extendendo eam cum aliquali giratione. ¶ Attende hic ꝙ plurimi librorum inueniuntur in hoc passu sic habere. A quo procedit chorda duo habens capita: quorum vnuz cum medio pectinis coram indice ⁊ medio continuatur. Et alterius capitis chorda est inferius caput super focile superius apud rascetam. Et in margine plurium librorum loco huius vltime clausule: ⁊ alterius chorda est inferius: inuenitur scriptum: ⁊ caput chorde eius est inclinatum inferius. Et huius littere intellectus videtur esse talis: ꝙ chorda explantata ab hoc musculo habet duo capita idest duas extremitates: quarum vna implantatur medio pectinis coram indice ⁊ medio digito: ⁊ altera extremitas est inferius eius caput situatuz super focile superius apud rascetam. Et intellige ꝙ hec extremitas dicitur inferius caput respectu alterius extremitatis que applicatur medio pectinis accipiendo supremum magne manus in extremitatibus digitorum: ⁊ infimum in iunctura spatule. Et hec littera sic intellecta vera est. Sed medici dicētes ꝙ chorda hec h3 duo capita: non intelligunt ꝙ habeat duas extremitates: vnā vnde explantatur. s. in cauda musculi: alterā vbi implantat̄ seu peruenit: q2 hoc cōe est oī chorde s3 intelligunt ꝙ in exitu ipsius a cauda musculi h3 duo capita ita ꝙ sint quasi due chorde que ambe cōtinuant̄ cuz medio pectinis. Naz de isto musculo dicit Gal. 2. de vti. parti. c. 2. ꝙ extra brachiuz locatur ⁊ desinit in medio metacarpio idest pectine duplici tenonte idest chorda ⁊ paulo post vocat hanc chordam biferientem idest bifurcatam: ⁊ dicit ꝙ incipit ab eo musculo qui est ꝑm kerkidam. i. focile superius ⁊ implantatur ad illaz metacarpij. i. pectinis partez que est supra mediū digitū ⁊ indicē. Et de musculo isto ⁊ chorda eius ita scribit princeps decimoquarto aīaliuz ca. 5. Et eius musculus quidam concurrit a parte focilis superius ex parte siluestri ⁊ nascitur ab inferiori capitis adiutorij: ⁊ mittit vnam chordam habentem duo capita: ⁊ cōtinuatur in medio pectinis corā īdice ⁊ medio: ⁊ caput sue chorde sustētatur super focile superius prope rascetam: ⁊ dilatat rascetam expansione cū giratione. Et nisi essent hec que modo sunt allegata a. G. ⁊ ꝑncipe crederez ex lr̄a inuenta in plurimis auicē. ꝑncipez sensisse ꝙ chorda isti° musculi emitteret vnuz ramū eius ad rascetam prope focile superius ⁊ alterum ad medium pectinis.

c ¶ Constringētes ⁊c.] ¶ In tertia parte dicit primo ꝙ musculi constringentes rascetaz sunt vnuz par. s. duo musculi extēsi supra latus brachij siluestre. i. extrinsecum. Secundo dicit ꝙ vnus horum sc3 inferior incipit ab interiori capite duorūm capituz adiutorij existentium in extremitate ipsius versus focilia: ⁊ peruenit iste musculus ad pectinem coram digito auriculari. Tertio dicit ꝙ alter istorum. s. superior īcipit altius q3 nunc dictus musculus: ⁊ peruenit ibi i. ad illuz eundem locū ad quem peruenit primus. Quarto dicit ꝙ cum istis duobus musculis constringentibus rascetaz est alius tertius musculcus incipiens ab inferioribus partibus adiutorij loca predictorum mediās. i. locatus in medio nunc dictorū musculoꝝ: cuius duo sunt extrema sese intersecantia transuersaliter ad modū crucis: deinde implantantur loco qui est inter pollicē ⁊ mediū. Quinto dicit ꝙ qn̄ ambo mouent̄. s. duo musculi predicti coadiuti ab hoc tertio constringunt rascetam.

d ¶ Et isti ⁊c.] ¶ In quarta dicit ꝑmo ꝙ musculi qui dilatant ⁊ ꝯstringūt rascetā sunt ipsimet qui girāt. i. ꝓnificāt ⁊ resupināt eā cū duo oppositi ex eis ꝑm transuersionē mouent̄. Et intellige hic per oppositos ꝑm trāsuersionē moueri ꝙ tendat̄ ab extra musculus pollicis: ⁊ ab intra musculus auricularis: ⁊ sic ad pronū circunducet̄ rasceta vel ecōuerso ⁊ ad supinū ducet̄. Consequenter princeps dat. 4. regulas sup motibus giratiōis ⁊ resupinationis. Prima regula est qn̄ musculus cū pectine ꝯtinuus corā auriculari mouet̄ solus. s. alter duoꝝ primoꝝ cōstringētiū nūc dictoꝝ siue primus fuerit siue secūdus: girat plātaz. i. ꝓnificat rascetā. Scđa regula est. Qn̄ musculus pollicis ca. sequēti noiandus iuuat musculū nūc dictū. s. ꝯtinuū pectini corā auriculari facit plenarie. i. perfecte plantā iacere supinā. Tertia regula. Qn̄ musculus qui ꝯtinuat̄ cū rasceta coraz pollice mouet̄ solus girat. i. ꝓnificat modicū rascetam. Et credo ꝙ hic loquat̄ de ꝑmo dilatantiū musculoꝝ nuper dictoꝝ non de scđo l3. n. scđus ꝑ chordā suā cū ꝑmo ossiū rascete coraz pollice ꝯtinuet̄: nō tn̄ girat rascetā s3 resupinat eam vt dictū est in ꝑte scđa capl̄i istius. Quarta regula. Musculus iste girans cū musculo auriculari adiutus qui noiabit̄ in capi. sequenti ꝑficit completam rascete giratione. ¶ Attēde ꝙ. G. 2. de vti ꝑti. ca. 2. pertractat mā3 huius cap. de motibus rascete ⁊ musculis ⁊ chordis quibus exercent̄ ꝯuenienti ordine sub decē ꝯclusionibus. ¶ Prima cōclusio. Quattuor exn̄tibus motib° rascete. s. extensione flexione ꝓnificatione ⁊ resupinatione: duo musculi ⁊ due ipoꝝ chorde reflectunt rascetā: ⁊ alij duo cū suis chordis extendūt eā. Ait quidez ibi. Quattuor. n. exn̄tibus motōibus carpi extensione flexione ⁊ ea que ad pronuz ducit ⁊ ea que ad supinū: duo quidē tenontes ⁊ musculi sunt duces flexionis: duo aūt alij tensionis. Secunda ꝯclusio. Ipsimet quattuor musculi mouent oblique rascetā: v3 prone ⁊ resupine: sed ad motū pronū recipiūt auxiliū a quinto musculo in exterioribus brachij collocatio qui terminat̄ in medio pectinis cum duplici chorda. Ait. n. ibi. Hi ipsi ꝟo ⁊ eas que ad obliquū ꝑtiones regulāt coassumētes qdē in prona figuratiōe de quinto musculo extra brachiū qdē locato: desinēte aūt i medio metacarpio duplici tenōte. ¶ Tertia ꝯclo. In forma diuisiōis chordarū flectētiū rascetā locataꝝ in intrinseca ꝑte brachij: qdā ꝑuenit ad regionē. s. ꝑuū digitū: alia ad regiōe3 sup pollicē. Ait. n. ibi. Flectētiū igit̄ carpū tenōtu3 ab intrinseca v3 ꝑte brachij locatoꝝ: alter quidē ad ea3 que supra ꝑuu3 digitū: alter aūt ad ea3 q̄ supra magnū: regionē ꝑuenit. ¶ Quarta ꝯclusio. Per modū diuisionis chordaꝝ extendētiū rascetaz locatarū in extrinseca ꝑte brachij quedā implantat̄ supra auricularē: alia supra policē. Ait. n. ibi Et alterutroꝝ quidē tendentiū ab extrinseca parte brachij locatoꝝ; hic quidē super ꝑuu3: hic aūt sup magnū digitū implantat̄. ¶ Quinta ꝯclusio. Si ambe chorde intra brachiū locate simul tēdant̄ flectūt rascetā. Et si ambe extra brachiū locate simul tendant̄: extendūt eam. Ait. n. ibi. Si quidē vtriq3 tendantur simul flectunt quidē qui intus tendūt aūt qui extra summā manu3. ¶ Sexta conclusio. Si simul tendant̄ chorda que peruenit supra pollicem interius: ⁊ chorda que peruenit supra auricularem exterius: rasceta circūducitur parum versus pronum. Ait. n. ibi. Sed tenso eo quide3 qui ꝑm magnū digitū intra eo aūt qui ꝑm paruū extra versus pronum: parum quoddammodo manus circūducetur. Septima conclusio. Si tendātur simul chorda perueniens ad au/

ricularem intra: ⁊ chorda que venit ad pollicem extra: rasceta circū ducetur versus supinum. Ait.n.ibi. Eo vero qui ꝺm paruum digitum tenso intus: eo ꝟo qui ꝺm magnū extra ꝟsus supinū. ¶ Octaua ɔclo. Si tendant sil' chorda q̄ est intus ꝺz pollicē: ⁊ chorda q̄ ē intus ꝺm auricularez: rasceta plurimū ꝟsus pronū deducetur. Ait.n.ibi. Si vero simul tendātur qui ꝺz magnū intus: ⁊ qui ꝺm paruum intus nedum parū sed plurimū versus pronum manus ducetur.

¶ Nona conclusio. Si simul tendātur chorda que est extra ꝺm pollicē ⁊ chorda que est extra ꝺm auricularem: rasceta sufficienter idest perfecte resupinabitur. Ait.n.ibi. Ita autez ⁊ eo qui ꝺm magnum digitum extra: eo aūt qui ꝺm paruum extra tenso: sufficienter manus supina fit. ¶ Decima conclusio. Ultra dictas quattuor chordas quita chorda duplex supaddita est vt adiuuet chordas extēdentes simul ⁊ girantes rascetam: quia prona figura manus mixta tensioni magis vtilis est q̄z alie figure ad opera hominis que per manus fiunt. Ait eniz ibi. Quia vero ad actiones que ꝺm vitam vtilior est multum prona figuratio mixta tēsioni que ꝺm carpum: ⁊ propter hoc decebat abundare a supina quintum tenontem biferientez natura apposuit eius que ad hoc versionis ducem incipientem quidem ab eo qui ꝺm kerkidam.i. focile superius musculo: implantatum autez ad eā metacarpij: idest pectinis que est supra digitum medium ⁊ indicem. ¶ Sed in istis conclusionibus plura sunt que discrepare videntur a dictis principis hic: ⁊ quedā ex eis videntur extranea. Discrepat qdez a dictis principis. Primo ꝙ non sint nisi duo musculi flectentes rascetam: cum princeps ponat tres. Secundo ꝙ chorde dilatantiuz rascetam musculoruz implantentur vna pollici ab extra: altera auriculari ab extra: cuz dicat princeps vnam īplantari pollici: alteram primo ossi rascete posito corā pollice. Tertio ꝙ chorde flectentiū rascetaz musculoꝝ īplantent vna pollici ab intra altera auriculari ab intra: cū dicat prin. ambas implantari ad pectinē coram auriculari. Itē extraneuz vr̄ ꝙ per chordas que applicantur coram pollice ⁊ auriculari ab intra simul tensas flectatur rasceta: sicut dicit prima pars quinte conclusionis: ⁊ ꝙ per easdem simul tensas rasceta plurimuz versus pronum deducatur sicut dicit octaua cōclusio. Uidetur etiaz extraneum ꝙ per cordas que applicantur ab extra coraz pollice ⁊ auriculari simul tensas extendatur rasceta sicut dicit secunda pars quinte conclusionis: ⁊ ꝙ p easdē simul tensas sufficienter rasceta resupinetur cū tensio sit motus rectus: ⁊ resupinatio sit obliqua motio: nisi esset ꝙ he chorde reciperent aliunde iuuamentum ad rascetam pronificandam ⁊ resupinandam. ¶ Et circa hoc attende ꝙ Gal'.3. de iuuamentis membroruz qui est idē cuz libro de vtili. parti. nisi ꝙ est translatus ab arabico: ⁊ liber de vtili. parti. a greco: ponit quinqz primas conclusiones fere easdem in sententia cum quinqz modo narratis: sed loco sexte ⁊ septime cōclusionuz scribit hunc textuz. Et si dine: setur earum incuruatio chorda que est in pollice ex domestico palme ⁊ que est apud auricularem ex siluestri palme incuruabunt palmam modicuz super faciem eius. Et loco octaue ⁊ none conclusionum scribit hunc textum Et si inchordetur chorda que est apud auricularem in domestico palme aut chorda que est apud policez in domestico palme: incuruabitur manus super dorsuz eius. De decima vero nō dicit quicq̄z. ¶ Attēde tertio ꝙ tres sunt cause pp quas natura non cōmisit tensionem rascete vni soli chorde ⁊ vnico musculo neqz flexionem ipsius. Prima est q: per chordaz vnicaz non fieret flexio certa neqz firma. Secunda est q: si sola chorda flecteret rascetā oporteret eaz ⁊ musculū eius in medio brachij locari: ⁊ locus ille iaz occupatus est alio musculo mouente digitos tā intus q̄z extra. Tertia causa est: q: si nō esset nisi chorda vnica tensionis rascete ⁊ vnica flexionis necessarie essent alie chorde pro motibus obliquis resupinationis ⁊ girationis. Iuxta illud Galieni secundo de vtili. parti. capi.2. Cur autez non vni tenonti ⁊ musculo tensionē vel flexionem cōmisit manus. Quoniaz primo quidez nec certam totius articulationis neqz firmaz fortassis faceret flexionez: sed facile vertilez ⁊ laxaz: sicut aūt nunc se habet totaliter firma ⁊ infallax est. Deinde aūt neqz vacuaz adhuc haberet mediaz regionez in qua omnino vnuz existentez ipsuz locari oporteret. Accingeretur enim introrsum quidem a flectētibus digitos: extrorsuz autez ab extēdentibus eos cōprehenderetur. Et tertio vltra predicta alijs indigeret tenontibus ad latera conuersiones facientibus. Sed nunc demuz duobus factis his qui extendunt ⁊ flectunt: mox quidem per eos ⁊ alios motus manus habuimus. Non caremus autez neqz positione operantiuz eos musculoruz. Et operamur multomagis sic ⁊ fortius ⁊ infallacius q̄z si illo modo facti fuissent omnia que oportebat.

¶ De anatomia musculoruz motus digitorum. Capitulum.xx.

Musculorum vero ⁊c. ¶ In hoc capitulo ꝑmo diuidit princeps musculos quibus digiti mouentur: ⁊ describit modos suarum chordaruz. Secundo exequitur de musculis dilatantibus digitos ⁊ mouentibus eos ad inferiora: ibi [Omnes autem musculi] Tertio de constringentibꝰ digitos in brachio locatis: ⁊ de vno dante sensum palme: ibi [Constringentiū autez] Quarto de octodecim musculis situatis in planta in duabus aciebus: ibi [Musculi vero qui su planta.]

rationem completam.

¶ De anatomia musculorum motus digitorum. Capitulum.xx.

Musculorum [a] vero digitos mouentiū quidam sunt qui sunt in planta: ⁊ quidam sunt qui sunt in brachio: quia si omnes in planta coniungerentur propter carnem multam grauarent: ⁊ propter illud ꝙ illi qui sunt ex eis in rasceta a digitis elongati fuerunt chorde ipsorum necessario fuerunt longe. Munite ergo fuerunt panniculis qui eis ab omnibus adueniunt partibus. Et ipsorum quidem chorde rotunde ⁊ fortes create fuerunt ⁊ non dilatantur nisi cum ad membruz perueniunt. Ibi igitur dilatantur vt mēbrum motum bene comprehendant.

¶ Omnes [b] autem musculi digitos dilatantes super brachium sunt positi: et similiter ipsos ad inferiora mouentes. Ex dilatantibus quidem est musculus qui in medio manifesti brachij positus nascitur a parte suprema capitis adiutorij inferioris ⁊ quattuor digitis chordas que ipsos dilatant mittit. Ex eis vero qui eos ad inferiora inclināt tres ad inuicem in parte istius sunt continui. Quoruz vnus a parte media capitis adiutorij siluestris inter duo ipsius additamenta oritur: ⁊ duas chordas auriculari ⁊ anulari transmittit. Et vnus a summa duorum musculorum duplorum qui sunt duo ex his tribus oritur sub duobus additamentis adiutorij interius ⁊ a margine focilis inferioris ⁊ duas trāsmittit chordas medio ⁊ indici. Et tertius eorum: ⁊ est ille qui remansit: oritur a supremo focilis superioris ⁊ chordaz pollici mandat. Et apud hanc iuncturā est musculus qui est vnus duorum musculorum inter musculos motus rascete nominatorum: ⁊ nascitur a loco medio focilis inferioris cuius chorda pollicez ab indice prolongat. ¶ Constringentium [c] autem quidam sunt qui super brachium existunt: ⁊ quidam qui super volam plante. Et illi qui sunt super brachium sunt tres musculi: quorum vnus ꝺm

a ¶ In prima parte dicit primo ꝙ aliqui musculoꝝ mouentiuz digitos sunt in planta idest palma. Alij sunt in brachio. Et non omnes fuerunt in palma locati ne multitudine carniuz parua manus nimis grauis fieret inepta motibus. Secundo dicit ꝙ quia musculi qui sunt in rasceta sunt a digitis elōgati: ⁊ adhuc plus illi qui sunt in brachio natura prouidit circa chordas eoruz. Primo quidē fecit ipsas longas vt ad digitos sufficienter pertingerent. Secundo muniuit eas panniculis aduenientibus eis vndiqz: ne carne nudate facile ledantur ab extrinsecis occurrentibus. Tertio produxit eas rotundas ⁊ fortes: ⁊ non extendit ipsas in latum nisi dum veniunt ⁊ applicātur ad membrum quod mouere debent illic enim dilatātur vt melius cōprehendant membruz quod mouent. Eandem sententiam memorat Galienus primo de vtilitate particularum capitulo decimoseptimo querens. Cur autē ita longos tenontes idest chordas creauit ⁊ non fecit iuxta nasci carpo idest rascete musculos. Respōdet quesito dicens. Quia leuem simul ⁊ tenuem melius erat esse extremā manum ⁊ non aduberatam turba carnium grauem simul ⁊ grossam fieri. Multa enim ita deterius ⁊ tardius ageret eoruz que nūc prompte ⁊ bene agit. Consequēter de prouisione nature circa chordas ita scribit. Quia vero necessariū erat peruenire a longe tenontes: ⁊ periculum erat in nuda carnibus regione ipsos si nudi essent comprimi ⁊ incidi ⁊ calefieri ⁊ infrigidari faciliter in auxiliū eis īgeniauit mēbranarū sbaz qbus duris existentibus circūambiens vndiqz non ea que extrorsuz excidit solū: sz ēt ipoꝝ ossiuz approximationē intristabilē opata est. Quinetiā a musculis qdez vsqz ad articulos vnusquisqz eoꝝ certitudinaliter est rotundus vt sit vix passibilis. Ubi aūt applicatur debenti moueri aciei ibi amplior fit. Sic enim facilius debebat mouere eam pluribus trahens apprehensionibus.

b ¶ Omnes ⁊c.] ¶ In hac pte scda dicit ꝑmo princeps ꝙ omnes musculi dilatantes digitos situati sunt super brachiū: ⁊ similiter musculi mouētes digitos ad inferiora. ¶ Sz instabit aliqs primo de musculo qui mouet pollicez ad inferiora quem princeps numerat in parte quarta.c. istius inter musculos octodecim qui sunt in palma: ⁊ dicit hūc esse sextū aciei ꝑme. Secūdo de musculo qui mouet inferius auricularē quē numerat septimū dicte aciei. ¶ Dic ꝙ istud signū distributiuū oēs solū adaptatur musculis digitos dilatantibus. Et plurimi ex musculis qui digitos mouent ad inferiora sunt sup brachiū: nō tamē omnes. Secūdo dicit ꝙ ex musculis dilatantibus digitos est vnus situatus in medio partis manifeste brachij.s. in dorso eius nascēs a suprema parte capitis īferioris adiutorij: ⁊ iste musculus mittit digitis chordas quatuor que dilatant eos videlicet vnicuiqz digitoꝝ preter pollicē vnā. Tertio dicit ꝙ tres musculi sunt adinuicē continui in parte istius scz in dorso brachij qui inclināt digitos ad inferiora. Primus hoꝝ nascit a parte media capitis siluestris id est exterioris adiutorij inter duo additamenta ipsius: ⁊ trāsmittit duas chordas duobus digitis: vnā auriculari: alterā anulari. Scōs nascitur sub duobus additamentis adiutorij a sūma.i. neruo cōmuni duoꝝ musculoꝝ duplorū q sunt duo ex istis tribus: ⁊ a margine focilis inferioris: ⁊ iste musculus mittit duas chordas duobꝰ digitis: vnā medio: alterā indici. ¶ Attende hic primo ꝙ musculus iste ꝺm ipsius partez neruosam nascitur a sūma duoꝝ musculoꝝ duploruz: q: ab eodē neruo īmediate trahunt originez iste secūdus ⁊ primus: ⁊ ꝺm ptez ipsius ligamētalez nascitur a margine focilis inferioris: ⁊ has ambas origines tangit hic princeps. ¶ Attende secūdo ꝙ de tribus musculis inclinantibus digitos ad inferiora: duo primi nunc descripti dicūtur duplici: primo q: due chorde prodeunt ab vno quoqz eoꝝ. Secūdo q: sunt inuicem parificati. Tertius hoꝝ residuus ⁊ velut solitarius nō parificatus alteri musculo nascit a suprema parte focilis superioris ⁊ pollici mittit vnā solā chordā. Quarto dicit ꝙ apud hāc iuncturā.i. prope istos musculos vel ꝓpe iuncturā pollicis est vnus alius musculus de numero musculoꝝ rascete qui nascitur a medio loco focilis inferioris: ⁊ emittit chordā elongantē ab indice pollicē. Iste musculus est quem princeps nominat primū dilatantiū rascetam in scda parte capituli prioris dicens. Ex dilatantibus vero est vnus musculus: ⁊ istius quidem origo est a medio focilis inferioris cuius chorda cum pollice continuatur: p quē pollex ab indice elongatur.

c ¶ Constringentium aūt ⁊c.] ¶ In hac parte tertia primo diuidit musculos constringentes digitos ⁊ tangit numerum ⁊ ordinem illoꝝ ex eis qui sunt super brachium. Secūdo exequitur de primo constringentiū: ibi [Ex quibus nobilior] Tertio de secundo: ibi [Et secūdus quidem] Quarto de dante palme sensum: ibi [Tertius autem] quem numerat cum constringentibus: forte q: quidam ipsum constringere digitos opinati sunt: vel quia palmam firmat quasi constringendo partes ipsius interiores: vel quia duobus constringentibus ad modum tunice superponitur.

¶ In prima particula dicit primo ꝙ musculorum constringentiū digitos quidam positi sunt super brachiū: alij positi sunt super volam plante idest partez palme interiorem. Secundo dicit ꝙ illi q sunt positi super brachium sunt tres musculi positi in medio brachij ꝺm aciem idest ordinez talem ꝙ vnus superponitur alteri: ita ꝙ primus est infimus ossi coniunctus: secūdus est super eū: ⁊ tertius super ambos.

¶ Ex quibus

aciem in medio super alium est positus. ¶Ex quibus nobilior est inferior qui inferius est sepultus ⁊ cum osse focilis inferioris continuus: quoniam eius operatio existit nobilior. Quapropter oportet vt eius locus magis esset custoditus. Cuius principiuꝫ est a medio capitis adiutorij silvestris ad interiora: deinde penetrat ⁊ dilatatur eius chorda: ⁊ in quinqꝫ partitur chordas quarum queqꝫ ad interiora digiti peruenit. Illarum vero que ad quattuor perueniunt queqꝫ iuncturam primam ipsius constringit ⁊ tertiam. Primam vero propterea ꝙ est ibi annexa ligamento quod super eaꝫ est cinctum: ⁊ tertiam propterea ꝙ eius caput peruenit ad eam ⁊ continuatur cum ea. que autem ad pollicem vadit eius secundam ⁊ tertiam constringit iuncturam: quia con continuatur nisi cum eis. ¶Et secundus quidem musculus qui est supra istum est minor ipso. Et incipit a capite ingrediente quod est vnum ex capitibus adiutorij ⁊ cum focili inferiore parumper continuatur ⁊ transit per terminum communem qui est inter latus silvestre ⁊ domesticum: ⁊ est superior superficies focilis superioris ⁊ cum ad partem peruenit pollicis declinat parumper ad interiora. Et iuncturis medijs quattuor digitoruꝫ chordas mandat vt eos constringant. Ad pollicem vero nõ peruenit nisi ramus paruus qui non ex chorda eius: immo ab alio loco. Et primi quidem origo est post principim nominatum quod est a capite focilis superioris ⁊ inferioris. Et secundi origo est a capite focilis inferioris. Factum est autem vt pollex vno musculo in sui constrictione sit contentus: sed quattuor duob⁹ constringuntur musculis: quoniam nobilior ex operationibus quattuor est cõstrinctio: ⁊ ex operationibus pollicis nobilior est vt dilatetur ⁊ ab indice elongetur. ¶Tertius autem musculus non est ad constringendum: sed eius chorda interius in planta penetrat: ⁊ dilatatur desuper ad hoc vt in sentiendo iuuamentũ prebeat: ⁊ pilos in ea nasci prohibeat: ⁊ ad sustentandum illud quod est in interioribus plante: ⁊ vt fortis fiat ad suas actiones peragendas. Hi quidem sunt illi qui super rascetam extenduntur.

¶Musculi vero qui sunt in planta sunt octodecim in duabus aciebus ordinatim ad inuicem sibi superpositi. Una acies est est ad inferiora ⁊ interius. Et altera acies est sub cute exteri⁹. ¶Qui autem in acie existunt inferiore sunt septem numero. Quorum quinqꝫ digitos ad superiora inclinant: ⁊ qui ex eis delegatus est pollici a pncipio ossis rascete nascitur. Et sextus est curtus ⁊ latus: cuius villus est transuersus: ⁊ ipsius caput pendet a pectine manus donec veuit in rectitudine medij: cuius chorda cuꝫ pollice continuatur: ⁊ ipsum ad inferiora inclinat. Et septimus est apud auriculareꝫ incipiens ab osse pectinis quod in eius rectitudine existit: ⁊ ipsum ad inferiora inclinat. Nullus vero horum septem est ad constringendum: sed quinqꝫ sunt ad eleuandum: ⁊ duo ad flectendum inferius. ¶Illi vero qui sunt in acie superiore sub musculo super plantam expanso qui quidem est musculus quem solus cognouit Galienus sunt musculi vndeciꝫ. Ex quibus sunt octo: quorum quiqꝫ duo cum prima iuncturarum quattuor digitoruꝫ continuantur sclicet vnus super alium vt hanc constringant iuncturam sed qui ex eis est inferior constringit cuꝫ depressione ⁊ reflexione: ⁊ eius qui est ex eis superior est strictura cum modico eleuationis ⁊ ad superiora ascensionis cũqꝫ coniuncti fuerint directe. Et eorum tres pollici sunt proprij: quorũ vnus primam constringit iũcturam: ⁊ duo secundam sicut sciuisti. ¶Dilatantes ergo sunt quinqꝫ. Et de reflectentib⁹ exceptis pollice ⁊ auriculari vnicuiqꝫ inest vnus pollci vero ⁊ auriculari vnicuiqꝫ assunt duo. Et constringentibus vnicuiqꝫ digito assunt quattuor. Et de his que ad

¶Ex quibus nobilior ⁊c.] ¶In secunda dicit primo ꝙ infimus horum triũ inferius sepultus ⁊ focili inferiori continuatus est nobilior alijs: quia exercet operationem nobiliorem. Et ideo fuit ipsius locus magis custoditus: scilicet intra prope os. Secundo dicit ꝙ origo huius musculi est a medio capitis silvestris adiutorij ad interiora: consequenter incedit ⁊ penetrat super brachiuꝫ ⁊ extenditur chorda eius: ⁊ diuiditur in quinqꝫ chordas: quarum quelibet applicatur vni digitorum ad interiora. Tertio dicit ꝙ de illis quinqꝫ chordis ille quattuor que perueniunt ad digitos alios a pollice videlicꝫ singula chorda ad singulum digituꝫ vnaqueqꝫ mouet primam ⁊ tertiã iuncturas digiti illius ad quem peruenit. Primam quidem mouet: quia copulatur ligamẽto quod cingit eam. Et tertiam mouet: quia caput idest extremitas chorde peruenit ad ipsam ⁊ ei ꝯtinuatur. Quarto dicit ꝙ illa ex his quinqꝫ chordis que ad polliceꝫ peruenit constringit eius iuncturas secundam ⁊ tertiam: quia solis istis continuatur.

¶Et secũdus quidẽ ⁊c.] ¶In tertia dicit primo ꝙ secundus musculus ex tribus predictis est supra primum ⁊ minor primo. Secundo dicit ꝙ iste musculus incipit a capite ingrediẽte idest a bucella silvestris extremitatis adiutorij que ingreditur concauitatem sibi ingeniose preparatam in extremitate superioris focilis: vt supra dictuꝫ est capitulo vigesimo summe prime doctrine istius. Et continuatur parumper musculus iste cum inferiori focili: ⁊ incedit per viam mediam inter latus brachij silvestre idest exterius: ⁊ latus domesticum idest interius: scilicet per superficiem superiorem focilis superioris: ⁊ dum peruenit ad partem pollicis declinat modicum ad interiora. Tertio dicit ꝙ musculus iste transmittit quattuor chordas ad iuncturas medias digitorum quattuor: scilicet cuiqꝫ digitorũ suam dempto pollice. Sꝫ ad polliceꝫ non peruenit nisi ramulus quidam qui non est ex chorda musculi istius: immo aliunde scilicet ex chorda musculi pmi constringentis digitos dictum enim fuit in particula priori ꝙ chorda quinta musculi istius venit ad pollicem constringens ei⁹ iuncturas secundam ⁊ tertiam. Quarto dicit ꝙ origo primi musculi constringentis digitos est post principium nominatum quod est a capite focilis superioris ⁊ inferioris. Et origo secundi de quo nunc agitur est a capite focilis inferioris. Quinto dicit ꝙ cõstrictio pollicis fit ab vnico musculo ⁊ vnica chorda quia constrictio ipsius non est, eius operatio nobilior ⁊ perfectior: immo extensio ⁊ elongatio eius ab indice. Sed quilibet aliorum digitorum constringitur duobus musculis ⁊ duabus chordis: quia nobilior ipsorum operatio est constrictio. ¶Sed instabit aliquis probans ꝙ constrictio pollicis fit a pluribus musculis ⁊ chordis. Naꝫ a primo constrigentium ⁊ ab eius quinta chorda constringitur pollex vt prius dictum est: in secunda parte textus presentis: ⁊ tres musculi secunde aciei musculorum palme constringunt pollicem vt dicetur in parte sequenti. Dic ꝙ per vnicam chordam ⁊ vnicum musculum constringitur prima iunctura pollicis: ⁊ hoc forte vult hic.

¶Tertius auteꝫ ⁊c.] ¶In quarta particula dicit primo ꝙ tertius musculus superpositus predictis duobus non est ordinatus ad constringendum: sed ipsius chorda penetrat interius in palma ⁊ extendit sup eaꝫ pp tria iuuamenta. Primũ est vt palme tribuat sensuꝫ q̃ velut iudex est tangibiliũ q̃litatũ. Scd̃m est vt phibeat pilos in palma oriri ne tangibilibus inuiscet ⁊ ipsius minoret sensus ⁊ id facit repellẽdo fumos sua soliditate ⁊ duricie qui sunt materia pilorum. Tertiuꝫ est vt sua duricie ⁊ soliditate firmet ⁊ fortificet interiora palme in suis actibus. Secundo dicit ꝙ hi musculi scilicet quattuor de quibus actũ est in parte secunda capituli istius; ⁊ tres de qbus in hac parte agitur sunt illi musculi mouentiũ digitos q venientes a brachio super rascetam extendunt.

¶Musculi vero ⁊c.] ¶In hac parte quarta primo agit princeps de numero ⁊ situ musculorũ mouentiuꝫ digitos qui sunt in palma sub duplici acie. Secundo exequitur de septem musculis aciei prime ibi [Qui autem in acie] Tertio de vndecim secunde aciei: ibi [Illi vero qui sunt] Quarto recolligit in summa musculos omnes mouentes digitos: ibi [Dilatantes ergo.]

¶In prima particula dicit ꝙ musculi mouẽtes digitos in palma situati sunt octodecim sibi superpositi adinuicem in duabus aciebus. Una acies tẽdit ad inferiora: ⁊ est interius in planta prope ossa. Et altera est exterius sub cute scilicet sub musculo qui in superficie palme extensus ⁊ cuti immixtus tribuit ei sensum. ¶Attende ꝙ plurimi librorum habent hic scriptum. Et altera acies est super cutem exterius: sed male: quia nullus musculus cuti superponitur.

¶Qui autem ⁊c.] ¶In secũda particula dicit primo ꝙ musculi palme qui sunt in acie inferiori sunt septem numero. Secũdo dicit ꝙ quinqꝫ ex istis septem inclinant digitos ad superiora: scilicet versus polliceꝫ: ⁊ ille ex his quinqꝫ qui mittitur pollici nascitur a principio ossis rascete. Tertio dicit ꝙ sextus musculus huius aciei prime est curtus ⁊ latus: ⁊ villi eius sunt trãsuersi: ⁊ caput eius ẽ appensuꝫ pectini ⁊ protenditur donec pueniat in directo medij digiti ⁊ chorda ipsius alligatur pollici inclinans ipsuꝫ ad inferiora scilicet versus auriculareꝫ. Quarto dicit ꝙ septimus musculus huius aciei est prope digituꝫ auricularem: ⁊ incipit ab osse pectinis quod est in directo auricularis: ⁊ trahit auricularem ad inferiora. Quinto dicit ꝙ nullus istorum septem musculorum prime aciei fuit ordinatus ad constringendum: sed quinqꝫ ex eis eleuant digitos: ⁊ alij duo deprimunt pollicẽ ⁊ auricularem ad inferiora.

¶Illi vero qui sunt ⁊c.] ¶In tertia dicit primo in secunda acie musculorũ palme sunt vndecim musculi situati sub musculo extenso in superficie palme dante sibi sensum cuius noticiam nulli veteruꝫ habuerant ante tempora Galieni: sed a Galieno primo cognitus ⁊ inuentus est. Secundo dicit ꝙ octo ex istis vndecim musculis implantantur primis iuncturis digitorum quattuor sine pollice sic ꝙ cuiqꝫ digito duo implantant vnus super aliuꝫ ad stringendũ primam ipsius iuncturaꝫ. Et inferior ex eis constringit iuncturam inclinando ad inferiora cum reflexione. Et superior constringit eam eleuando sursum. Et cum simul ambo cõstrinxerint constringunt directe sine declinatione iuncture superius aut inferius. Tertio dicit ꝙ tres alij musculi ex vndecim predictis sunt proprij pollici sic ꝙ vnus eorum mouet primam pollicis iuncturam: ⁊ alij duo mouent secundam sicut sciuisti ex determinatis: scilicet decimoquarto animalium capitulo qnto vel ex inspectione anatomie.

¶Dilatantes ergo ⁊c.] ¶In quarta particula summans musculos mouentes digitos dicit primo ꝙ musculi dilatantes eos sunt quinqꝫ: ⁊ hoc intellige connumerando cum vno musculo proprie dilatante: tres alios inclinantes ad inferiora qui etiam dilatant: de quibus simul actum est in parte secunda capituli istius: cum quibus etiam connumeratur ille qui distare facit polliceꝫ ab indice de quo agebatur in fine illius partis: ⁊ iam fuerat cõnumeratus inter musculos rascete. Secundo dicit ꝙ musculi reflectentes digitos idest deprimentes ad inferiora sunt septem: scilicet duo proprij pollici: duo proprij auriculari: ⁊ cuilibet aliorum trium digitorum vnus. Tertio dicit ꝙ de constringentibus vnicuiqꝫ digito assunt quattuor idest quilibet quinqꝫ digitorum habet quattuor membra sibi propria quibus voluntarie constringitur: sed non omnia quattuor sunt musculi distincti ⁊ appropriati cuiqꝫ immo quedam ex eis sunt chorde ⁊ quedam musculi: verbigratia pollex habet tres musculos constringentes eum in palma sitos vt modo dictum est ⁊ vnam chordam que venit ad eum a primo musculo constringente digitos sito in brachio. Et quilibet aliorũ digitorum habet duos sibi pprios musculos in palma sitos ⁊ continua

superiora inclinare faciunt vnicuiqz digito adest vnus.

¶ De anatomia musculorum motus dorsi. Capitulum.xxi.

Musculorum[a] dorsi

alij sunt qui ipsum ad posteriora flectunt: alij qui curuant ad anteriora. Ex istis enim omned alij oriuntur motus. ¶ Ad posteriora[b] vero flectentes sunt illi qui proprie dorsi vo-

tos iuncture prime ipsius: ⁊ duas chordas sibi proprias venientes eis a duobus musculus constringentibus digitos in brachio locatis per quos cũstringitur. Et sic verificatur hec littera. Et de constringentibus vnicuiqz digito assunt quatuor: musculi ergo constringentes digitos sunt in toto tredeciz: tres pollici proprij: ⁊ octo proprij digitis alijs: ⁊ duo cõmunes in brachio siti: qui nouem chordas ad digitos mittunt. Quarto dicit ꝙ vnicuiqz digitorum adest vnus musculus eleuãs ipsuz: ⁊ sic sunt quinqz. Ex quibus apppa ret ꝙ musculi specialiter ordinati ad motum digitoruz sunt triginta pro manu dextra: ⁊ totidez pro sinistra: scilicet quinqz dilatantes: septem inferius deprimentes tredecim constrigentes: ⁊ quinqz eleuãtes: non cõnumerato musculo qui extensus in palma prebet ei sensuz. ¶ Attende primo ꝙ differentie positionum videlicet ante ⁊ retro: superius ⁊ inferius in brachio ⁊ manu attenduntur penes relationem ad figuram ipsorum mediã inter pronaz ⁊ supinam. Juxta illud Galieni secundo de vtilitate particularum capi. secundo. Et te manum mediam prone ⁊ supine constituente hoc quidem subiacebit: alterum vero os quod kerkide idest focilis minoris superiacebit. Et ad hanc figurationem aspiciẽs hanc quidem extrinsecam: illaz aũt intrinsecam voca partem. Et hãc quidem superiorem: illam vero inferiorem ¶ Attende secundo ꝙ musculi situati tam in brachio q̃z in parua manu non enumerantur a galieno nisi vigintitres. Ait enim secundo de vtilitate particularum capitulo primo. Numerus nanqz omniũ qui sm brachium ⁊ extremaz manum musculorum ad vigintitres peruenit: septem eniz sunt in extrema manu parui totidem autem alij magni interiorem regionem brachij totam comprehenderunt: nouem autem reliqui exteriorem totaz. ¶ Attende tertio ꝙ sz Galienum septem musculorum intra brachium locatorũ duo magni qui sunt in medio constringunt digitos. Et duo alij maiores post istos constringunt rascetam. Et duo alij post illos obliqui existententes pronificant brachium ⁊ totam manum. Et reliquus septimus prebet palme sensum ⁊ prohibet pilos in nasci ⁊ fortificat eam. Juxta illud Galieni secundo de vtilitate particularum capitulo secundo. Eoꝝ vero qui sunt intra brachium: duo quidẽ qui magni flectunt digitos his vero secundarij sm magnitudinem duo ipsi numero existentes totum carpum idest rascetam. Obliqui vero duo primo quidẽ kerkidam idest focile superius cum ea autem ⁊ totam manum ad pronam figurã ducunt. Reliquus vero ex eis qui septimus qui ⁊ minor est eorum qui sm lõgum sunt extensi sicut quidam anatomici qui ante nos estimant flectit ⁊ ipse quinqz digitos sm veritatem autem nullus motus alicuius digitorum ei commissus est: sed alicuius alterius mirabilis vtilitatis gratia factus est quaz enarrabo procedente sermone. ¶ Attende quarto ꝙ nouem musculorũm exterius in brachio locatorum: vnus in medio dorsi brachij existens extendit omnes digitos preter pollicem: ⁊ alij duo mouent eosdem quattuor digitos lateraliter Et quartus musculus solum pollicem mouet altero motu duorum obliquorum extrinsecorum. Et quintus musculus moderate extendit residuum pollicis ⁊ rascetaz totã. Et hanc rascete extensionez operantur fortiter duo alij musculi. Et reliqui duo musculi resupinant brachium ⁊ totam manum. Juxta illud Galieni ibidem. Nouez vero musculi sunt exterius in brachio. Unus quidem extendit omnes digitos preter magnuz. Duo vero alij eosdem quattuor digitos ad transuersum ducunt. Et quartus alius musculus solum magnum digitum mouet altero motu extrinsecorum duorum obliquorum. Alius vero quintus reliquum magni digiti ⁊ carpuz totũ extendit moderate. Fortiter autem hoc operantur circa carpum alij duo musculi. Reliqui vero duo musculi conuertentes versus supinam figuram kerkidam cum ea ⁊ totam manũ ad eandem ducunt figuram: que quidem ex anatomia apparent hec sunt.

¶ Attende quinto ꝙ de septez musculis qui sunt in palma duo maximi sunt in anterioribus palme: vnus versus pollicem: alter versus auricularem: per quos palme latera sunt alta: ⁊ medium eius concauum: ⁊ pollex ⁊ auricularis ab alijs digitis maxime elongantur. Deinde est musculus inter pollicez et indicem locatus: consequenter musculus qui elongat auricularem ab omnibus alijs digitis per suum motum. Et duo alij apud pollicem. Et vnus alius apud auricularem. Et quilibet horum habet vnicam chordam: q2 parui sunt. Juxta illud Gal. tertio de iuuamentis membroruz capitulo primo. Dicamus ergo modo ꝙ musculi qui sunt in palma de facili numerantur: quoniã in anteriori palme sunt duo musculi: quorum vnus est versus pollicem: ⁊ dicitur quasi cauda: ⁊ alius est versus auricularez: ⁊ dicitur vmbilicus: ⁊ illi duo musculi sunt maiores omnibus alijs musculis palme: ⁊ propter illos fuerũt due partes palme carnose: ⁊ propter illos etiam fuerunt auricularis ⁊ pollex distantes a digitis magna distantia. Deinde musculus q est inter pollicem ⁊ indicem quem superius narrauimus cum sua vtilitate. Et musculus qui elongat auricularem ab omnibus alijs digitis per suum motuz. Et cum illi musculi sint quatuor: ⁊ duo musculi apud pollicem ⁊ alius apud auricularem fuerunt omnes musculi palme septem. Et a quolibet eorũ exit vna chorda: hec Galienus. ¶ Attende sexto ꝙ in numeratione musculorũ existentium in palma Galienus videtur oblitus fuisse vel non nouisse vndecim musculos secũde aciei: q2 preter illos sunt in brachio ⁊ palma vigintitres predicti: superficialiter tamen ipsos notasse visus est secundo de vtilitate particularum capitulo so: vbi postq̃z tetigit errorez dicentiũ ꝙ musculus expansus in palma prebẽs ei sensuz flectit digitos: subiũgit. Non solũ aũt in his errauerũt qui ante nos: sed etiaz paruos musculos a qbus primus articulus vniuscuiusqz digitoꝝ flectitur omnino ignorauerunt sicut ⁊ nosipsi multo tẽpore. ¶ Attende septimo ꝙ musculoꝝ in parte anteriori brachij locatoꝝ gratia motionis sensus parue manus tres sunt directe in medio brachij sese superegtantes. Primus ⁊ maximus oiuz est interius prope os q extẽsus in lõgitudine totius brachij flectit pmaz ⁊ tertiaz iũcturas quattuor digitoꝝ. Scds eqtans eũ mittit chordas quattuor ad iuncturas medias digitoꝝ qttuor Tertius his supiacẽs ad totã disseminat cutẽ parue manus dans ei sensuz. Et post hos sunt duo alij flectẽtes rascetaz:

cantur musculi. Et sunt musculi duo quibus existimatur ꝙ vnusquisqz eorum ex vigintitribus compositus existat musculis: qnoniam vnicuiqz eorum ab vnaquaqz spõdili aduenit musculus: ab vnaquaqz namqz spondili aduenit ei villus transuersus nisi a prima. Et isti quidez musculi cuz equaliter tenduntur stat dorsum: et cum superflue extenduntur: declinat ad posteriora. Et cum illi qui in vno existunt latere mouentur: dorsum ad il-

vnus super eos implantatus pollici: alter sub eis implantatus aurculari. Juxta illud Galieni secundo de vtilitate particularum capitulo tertio. Maximus igitur omniũ qui primum ⁊ tertiũ articulum vniuscuiusqz quattuor digitorum flectit mox sm longitudinem totius manus extensus est mediam regionem interiorez brachij totã comprehẽdens: qui vero superiacet ⁊ annectitur ei quattuor digitis efficit tenontes quos ad scdz articuluz dicebamus ĩplantari. Tertius aũt vltra hos sm longitudinem totius manus similiter predictis natus sub ipsa cuti iacens ad totam disseminatur intrinsecam cutem extreme manus. Hi quidem tres mediam regionem detinent Reliqui vero horum duo alterutrinqz parui musculi ipsi flectunt carpum: hic quidem sm paruum: ille vero horum sm magnum innati digitum. ¶ Attende octauo ꝙ musculorum in dorso brachij locatoruz gratia motus extreme manus: vnus est recte locatus in medio dorsi brachij qui quattuor digitos extendit. Alij tres descendunt oblique a media regione: quoruz duo mittũt chordas pollici indici ⁊ medio: ⁊ tertius mittit chordas medico ⁊ auriculari. Aliorum trium vnus extendit rascetaz simplici chorda: ⁊ reliqui duo versus superius focile declinant: ⁊ vnus ascendit huius focilis extremitatem prope rascetam: ⁊ bifurcatus extendit rascetam ⁊ elongat pollicem ab alijs digitis. Alter vero exterius positus pectini implantatus coraz indice ⁊ medio pronificat puruam manum ⁊ extendit rascetam. Juxta illud Galieni ibidem. Eorum vero qui sunt ab extrinseca parte brachij: qui quidem extendit quattuor digitos superficietenus sub ipsa cute locatus est mediam colli regionem comprehendens. Alij vero sub eo a media regione descendentes ⁊ obliquati tribus quidem maioribus digitis duo: ⁊ reliquus vero duobus minoribus reliquis explantationes mittunt. Reliquorum vero trium vnus quidem apud brachium extendere dicitur carpum simplici tenonte: reliqui autẽ versus kerkidam. Alter quidem codiluz idest caput eius extremuz ascendens obliquus bifurcatus fiens extendit simul carpum ⁊ magnum digitũ abducit ab alijs. Reliquus aũt extrinsecus appositus quẽ ad metacarpũ qd ante indicez ⁊ mediũ digitũ puenire dixi: ad pruz summã manum circũducit extẽditqz carpum. ¶ Attende nono ꝙ Galienus motus pollicis affirmat fieri tribus chordis ⁊ duobus musculis: ⁊ motus cuiusqz aliorum quattuor digitoruz qnqz chordis. Ait enim primo de vtilitate particularum capitulo decimoseptimo. Maximus enim eorum quem ⁊ oppositum manui vocant abintra habet tenuem tenontem: duos vero abextra robustos sufficienter: ex lateribus vero sm partes quidem que sunt versus indicem paruum ⁊ tenuem musculũ: sm alteram vero multo hoc maiorem sm thenar manus idest circũferentiaz palme. Alij vero omnes quattuor abintra quidez duos magnos tenontes supple: ab extra vero vnum alteri horuz scilicet minori equalem: tenuiorem vero hoc eum qui ad latera extrinsecarum partium peruenit: reliquum autem ⁊ oium tenuissimum ad latera eorum que intra. ¶ Attende decimo ꝙ Galienus dicto primo libro capitulo vigesimoprimo numerans omnes iuncturas ⁊ chordas digitorum vtriusqz manus tres tantum chordas attribuit pollici ⁊ cuiqz aliorum digitorum quatuor: forte numerans duas flectentes pro vna in quolibet digito: quia proxime sunt ⁊ in specie actionis conueniunt. Ait namqz ibidem. Cur enim triginta in digitis que in vtraqz manu articulis existentibus vnoquoqz autem eoruz in quatuor locis incomplantationes ⁊ applicationes tenontum habentibus sicut ⁊ antea dictum est in solo articulo primo magni digiti sm quidem latera ⁊ eam que extra applicationes sunt tenontum: intus autez nulla. Et nimirum si excogitaueris numerum omniuz que ad decem digitos applicationum centum ⁊ viginti eas inuenies. Ita enim contingit triginta quidem existentibus articulis: quattuor autem sm vnumquemqz applicationibus. Sed cum vna depereat sm alterutrum magnum digituz relique octo ⁊ decem ⁊ centum sunt. Ex his Galieni verbis perpendere potes ꝙ prime iuncture pollicis nulla abintra corda applicatur. Et idem asserit capitulo decimoseptimo libri eiusdem dicens. Unde ad articulum primum nullus ei abintra applicatur tenon.

¶ De anatomia musculorum motus dorsi. Capitulum.xxi.

Musculoruz dorsi ⁊c.

¶ In hoc capitulo pmo diuidit princeps musculos dorsi. Secundo exequitur de flectentibus ipsum ad posteriora: ibi [Ad posteriora vero] Tertio de incuruantibus dorsum ad interiora: ibi [Musculi vero curuantes.]

a ¶ In prima parte dicit primo ꝙ musculorum dorsi quidaz flectunt ipsuz ad posteriora: alij incuruant ipsum ad anteriora. Secundo dicit ꝙ omnes motus dorsi procedũt ab his musculis: ita ꝙ pro alijs motibus scilicet pro flexionibus ad latera ⁊ contorsionibus ⁊ erectione spine dorsi non fuit opus alijs musculis.

b ¶ Ad posteriora ⁊c.] ¶ In secũda dicit primo ꝙ musculi flectentes dorsum ad posteriora vocantur proprij musculi dorsi: q2 sunt in dorso exterius siti: ⁊ fere per totam eius longitudinem protensi. Secundo dicit ꝙ isti musculi sunt duo: de quibus aliqui credunt ꝙ vterqz eorum sit compositus ex vigintitribus musculis: q2 vtriqz eorum aduenit vnus musculus ab vnaquaqz spondilium verarum preterq̃z a prima spondilium colli: a qualibet enim spondili vera villus transuersus aduenit eis nisi a prima. Tertio dicit ꝙ quãdo isti musculi tenduntur omnes equaliter sine excessu dorsum stat erectuz sicut columna. Et quando superflue extenduntur dorsum declinat ad posteriora. Et cuz mouentur ex eis illi soli qui sunt in latere dextro dorsum declinatur ad latus dextrũ. Et cũ illi qui sunt in sinistro declinat ad sinistrũ. ¶ Attende ꝙ Galienus duodecimo de vtilitate particularum capitulo octauo querit de his duobus musculis quare sui villi sunt transuersales cum ipsi sint recti: dicens. Cur dorsales musculi obliquos habent inulos cum sint recti ⁊ sm longitudinem dorsi extensi: rarissime enim hoc natura operatur nisi gratia alicuius precipue vtilitatis: vt plurimum enim vniuscuiusqz musculorum inuli sunt longissimi:

⁊ sm

⁊ sm eos musculorum extensa est positio. Et hoc dubium soluit vndecimo capitulo libri illius dicens. Si enim demonstratum est multos oportere fieri spondiles dorsi: rationabile vtiqz est sm vnūquēqz proprium esse motum. Si igitur duo musculi a capite vsqz ad amplum os tensi longos haberent sm longitudinem extensos inulos idest villos non esset possibile vnumquēqz spondiliuz seorsum moueri: omnes enim ipsos similiter traherent: nunc autem ex eo ꝙ obliqui facti sunt sm singulū spondiliuz inuli: simul quidem ad lateralia circūduci possibile est: simul autez ⁊ flecti ⁊ supernuere idest sursum erigere alios alia parte dorsi. In eo itaqz ꝙ sm partem possunt id mouere licet ⁊ totum si simul omnes inulos fecerimus agere. Non tamen ad illā constructionem que mouet totum dorsuz simul id quod sm partez sequitur. In eo enim quod sm longitudinem eius essent extensi inuli musculorum simul quidem vtiqz totum moueremus prompte: seorsum autem singulum spōdiliuz non possemus. Melior autem constructio est que ambo pōt bene operari q̄z que alterum solum: hec Galienus. Deide subiungit illic alteram causaz transuersionis villoruz horum musculorum dicens. Si vero ⁊ alij duo motus ex saperabundanti aduenirent huiusmodi constructioni. s. ex transuersione villoruz qualiter non multipliciter esset melior q̄z altera. Sed aduenīunt quidem eas enim que ad latera versiones spondilium ab vtraqz parte nunc ab eo ꝙ sm partem operamur singulo inulorum acquisiuimus.

c [Musculi vero ⁊c.] In tertia parte dicit primo ꝙ musculi curuantes dorsum idest flectentes ipsum anterius sunt vnum par positum in parte superiori: scilicet duo musculi qui sunt ex mouentibus caput ⁊ collum. Et veniunt a duobus lateribus ysofagi. Et extremitates inferiores ipsorum cum quinqz primis spondilibus pectoris in aliquibus hominibus sunt continuate: ⁊ in plurimis hominum cum quattuor tantum. Et suprriores eorum extremitates perueniunt ad caput et collum. Secundo dicit ex musculis dorsum anterius incuruantibus est vnum aliud par positum sub dicto pari scilicet duo musculi qui renales vocantur. quia iuxta renes intendunt. Et ambo a decima ⁊ vndecima spondiliuz pectoris incipiunt: ⁊ descendunt ad inferiora. Et sepe curuant flectentes idest inclinantes versus latera scilicet dum solus alter ipsorum tenditur. Tertio dicit ꝙ inuentio musculorum quattuor modo dictorum sufficit ad motus medie partis dorsi cui non applicatur aliquis horum incuruantium musculorum scilicet parti que est a quinta spondili pectoris vbi terminatur primum eorum par vsqz ad decimam pectoris vnde incipit par secundū hoz. Quia in curuatione dorsi ad anteriora ⁊ inclinatione ipsius ad dextram ⁊ ad sinistram mediuz dorsi sequitur motiones extremitatum. Sed queret aliquis vnde mouebuntur sex mendose spondiles cum nullus ipsis ex musculis dorsi continuetur. Dic ꝙ sunt facte potius gratia sustendandi ⁊ defendendi quod intra ⁊ ante se habent q̄z motionis alicuius voluntarie.

De anatomia musculorum ventris. Capitulum.xxij.

Musculi autem ventris ⁊c.

In hoc ca. primo agit princeps de numero ⁊ iuuamentis musculoruz ventris. Secūdo de duobus rectis ex eis longitudinalibus: ibi [Ex his autē] Tertio de duobus rectis latitudialibus: ibi [Et duo musculi] Quarto de quattuor ex eis trāsuersalibus: ibi [Et duo paria.]

In prima parte dicit primo ꝙ musculi ventris sunt octo vt inquit etiaz Galienus. 6. iuuamentorum capi. vltimo qui cōmunicant in iuuamentis: scilicet duo longitudinales: duo latitudinales: ⁊ quattuor transuersales. Secundo dicit ꝙ istorum musculorum triplex est iuuamentum. Primum est exprimendo cooperari in expulsione fecum ab intestinis ⁊ vrine a vesica: ⁊ embrionum nō natorum a matrici: scilicet qui nondum processerunt ad ortum. Secundum est sustinere diafragma ⁊ iuuare ipsum quando adest exufflatio aeris in constrictione anhelitus. Tertiuz est cooperiendo calefacere stomachū ⁊ intestina ⁊ sint eis indumentum aptius.

b [Ex his autem ⁊c.] In secūda parte dicit primo ꝙ ex octo musculis vētris est vnum par rectum scilicet duo musculi qui recte descendunt a cartilagine epiglotali cooperiente orificium stomachi. Et eorum villi sm longitudinem ventris descendunt vsqz ad femora videlicet ad ossa pubis: ⁊ extenduntur in locis que sunt coram ipsis. Secundo dicit ꝙ substantia istorum duoruz musculorum est carnosa a principio vsqz ad finem. Et non intelligas ꝙ sit ex toto carnea. Habet enim villos neruosos ⁊ ligamentales ⁊ panniculos tegentes qui non sunt carniformes. Sed intellige ꝙ substātia eoz plus abundat in carne substantijs aliorum quatenus confortent suo calore stomachum ⁊ intestina ⁊ sint eis indumentum aptius.

c [Et duo musculi ⁊c.] In tertia dicit primo ꝙ ex octo musculis ventris sunt alij duo qui protensi sm latitudinem ventris secantur cum istis idest per istos musculos longitudinales modo dictos: ita ꝙ ex eorum intersectione fit velut crux recta. Secundo dicit ꝙ locus istorum latitudinalium musculorum est sub panniculo extenso supra totum ventrem scilicet sub mirach ⁊ sub duobus musculis longitudinalibus. Tertio dicit ꝙ sectio accidens inter villos istorum duorum musculoruz latitudinalium: ⁊ villos longitudinalium predictorum est sm angulos rectos qui causantur ex perpendiculari casu vnius recte linee super aliam rectam vt dicit primo geometrie.

d [Et duo paria ⁊c.] In quarta dicit primo ꝙ ex octo musculis ventris sunt alia duo pia que vadunt per trāsuersuz scilicz quattuor musculi quorum quilibet est in latere ventris dextro vel sinistro. Scdo dicit ꝙ vnūquodqz par istorū trāsuersaliuz ex duobus musculis constat secantibus sese inuicez ab extremitate cartilagis mēdusaruz costaz incompletarum vsqz ad femur ⁊ ab ilio vsqz ad cartilaginem epiglotalem cooperientez orificiū stomachi: ita ꝙ ex istis musculis transuersis est vnū par in dextro latere vētris. Et vnus musculus istius paris incipit ab extremitate cartilagis iperfectaz costaz ⁊ termiat ad femur. i. ad os pubis. Et alius incipit ab ilio dextro scz a parte hypocondrij que est versus inguem dextrum: ⁊ terminat ad cartilaginem epiglotalem q̄ foris cooperit orificiū stomachi. Et hi ambo musculi sunt in latere dextro ⁊ sese intersecant ad instar crucis: alterum vero par musculorū transuersalium sic penitus se habet in latere sinistro. Tertio dicit ꝙ extremitates idest caude duorum imparium ex istis transuersalibus sibiīnuicem obuiant apud femur: idest os pubis a dextra ⁊ a sinistra scilicet extremitates illoruz duorum qui incipiunt ab extremitatibus mendosarum costarum vnius a dextra alter a sinistra: ⁊ terminantur inferius circa os pectinis: ⁊ extremitates aliorum duorum imparium sibi inuicem obuiant apud epiglotale idest cartilaginem que tegit orificiuz stomachi: scilicet extremitates eorum qui incipiunt ab ilijs vnus ab ilio dextro alter a sinistro: ⁊ terminantur ad epiglotale. Et iste extremitates sunt posite super carnosas partes duorum musculorum latitudinalium ab vnaquaqz parte: scilicet a dextris ⁊ a sinistris. Quarto dicit ꝙ ista duo paria musculorum transuersalium semper incedunt cū carnositate sua quousqz attingant rectos ventris musculos cum suis latis chordis que panniculis assimilantur. Tangunt autem rectos musculos cū dictis latis chordis taz versus os pectinis q̄z apud epiglotale. Quinto dicit ꝙ ista duo paria transuersalium musculorū sunt posita sub duobus musculis ventris longitudinalibus quo ad partes scilicet sm quas tangunt eos vel quo ad situm in ventre profundiorem. Et duo musculi longitudinales sunt supra duos latitudinales. Attende primo ꝙ plurimi librorum habent in fine huius littere sic. Que sub duobus posita sunt latitudinalibus: loco huius littere. Qui sunt supra duos latitudinales: sed male habent: q: longitudinales musculi non sunt sub latitudinalibus sed supra eos sicut dicit princeps in parte tertia capituli istius: ⁊ Galienus quinto de vtilitate particularum capitulo quinto. Attende secūdo ꝙ duo musculi ventris longitudinales sunt recte in medio totius ventris protensi a supremo vsqz ad imum. Iuxta illud Galieni capitulo nunc allegato. De octo vero qui sunt sm epigasterium. i. superficiem ventris recti quidem sm longitudinem animalis duo nati sunt a pectore vsqz ad ossa pubis extensi sm ipsa maxime media totius ventris. Attende tertio ꝙ duo latitudinales cooperiūt siphac: scilicet panniculum intrinsecū ventris ⁊ ab extrinseco qui dicitur mirach cooperiūtur. Iuxta illud Galieni ibidem. Transuersi alij duo sm latitudinem rectū ad predictos operantes angulum totum in circuitu tegunt peritoneon idest siphac. Attende quarto ꝙ musculi transuersales ventris dicuntur a Galieno sese intersecare sm figuram. X. littere grece. Ita ꝙ duo ex eis precedentes ab hypocondrijs vsqz ad ossa vnguinum intersecantur ab alijs duob' precedentibus a costis vsqz ad partem infimam ventris. Iuxta illud Galieni ibidē. Alij vero quatuor obliqui: duo quidem ab hypocundrijs vsqz ad inguinum ossa villos extensos habentes: reliqui autem duo hos diuidentes in figura. X. grece littere a costis vsqz ad partes que sm hypogasterium extenduntur: ⁊ dicitur hypogasterium ab hypos quod est sub ⁊ gastros quod est venter.

Attende quinto ꝙ musculi ventris longitudinales in descensu suo a cartilagine ensiformi seu epiglotali vsqz ad ossa pubis seinuicem tangūt ⁊ similes sunt in longitupine latitudine ⁊ profunditate. Iuxta illud Galieni ibidem. Recti enim sm alterutras partes ensiformis cartilaginis eaz que desuper ex/

---

lud inclinatur. Musculi [c] vero curuantes sunt par desuper positū qui sunt ex musculis caput ⁊ collum mouentib' qui a duobus meri veniunt lateribus: quorū inferiores extremitates cuz quinqz spōdilibus pectoris superioribus cōtinuantur in aliquibus hominibus: ⁊ in pluribus hominum cum quattuor. Et eorum superiores extremitates ad caput perueniunt ⁊ collum. Et par quod sub ipso est positum ⁊ vocatur renale: que ambo a decima ⁊ vndecima pectoris incipiunt: ⁊ ad inferiora descendunt ⁊ plerumqz curuant flectentes. Et medio quidem in suis motibus horum musculorum sufficit inuentio: quoniam in curuatione ⁊ inclinatione a dextra ⁊ a sinistra duarum extremitatum sequitur motus.

De anatomia musculorum ventris. Capilulum. xxij.

Musculi [a] autem ventris

sunt octo qui in iuuamentis communicant. Ex quibus est iuuamentum prebere in exprimendo illud quod ex stercore: ⁊ vrina in interioribus continetur: ⁊ que in matricibus non nata existunt. Et ex eis est ꝙ diafragma sustinent ⁊ ipsum cum adest exufflatio que est in constrictione adiuuant. Et ex eis est ꝙ intestina calefaciūt ⁊ stomachum propeerea ꝙ ea cooperiunt. Ex his [b] autez octo est vnum par rectum quod sm rectitudinē ab epiglotali descendit cartilagine: cuius villus in longitudine vsqz ad femur descendit: ⁊ eius extrema in eis que sunt coram ipsis expanduntur. Huius vero paris substātia a sui principio vsqz ad ipsius finem carnosa existit. Et duo [c] musculi qui cum istis in latitudine secantur: quorum locus est sub panniculo qui super totuz expansus est ventrem: ⁊ sub duobus longitudinalibus. Sectio autem que inter istorum duorum ⁊ duorum primorum villos accidit est sm angulos rectos. Et duo paria [d] que per transuersuz vadunt quorum vnumquodqz est in latere a dextra ⁊ a sinistra. Et vnumquodqz eorum par ex duobus existit musculis sese ad inuicem secanttbus a cartilaginis costarum non completarum extremitate vsqz ad femur: ⁊ ab ilio vsqz ad epiglotale. Et duorum imparium extremitates sibi a dextra ⁊ a sinistra apud femur obuiant: ⁊ aliorum duorum extremitates apud epiglotale que super carnosas partes duorum musculorum latitudinalium sunt posite ab vnaquaqz parte. Et hec quidem duo paria semper carnosa incedunt donec rectos musculos cum chordis latitudinalibus tangant que panniculis similantur. Et hec etiam duo paria sub duobus longitudinalibus sunt posita qui sunt supra duos

plantationem habentes ad pubis ossa deferuntur tangentes seinuicem rectos quidem musculos desuper inferius latos similiter habentes: equales aūt certitudinaliter non ſm longitudinem solum sed etiam latitudinem ⁊ profunditatem adinuicem existentes. ¶ Attende sexto ꝙ Gal. 5. de vti. parti. vocat musculos transuersos illos quos princeps hic vocat latitudinales ⁊ illos ibidem vocat obliquos quos hic princeps dicit transuersos. Et quinto de iuuamentis membrorūʒ ca. 1. vocat hos obliquos dyagonales. ¶ Attende septimo ꝙ ſʒ Galienū capitulo quinto quinti de vti. parti. latitudinales musculi vētris nō protendūtur ambo ſm latitudinem totius ventris: sed vnus eorum comprehendit latus dextrum ⁊ alter latus sinistrum: ⁊ sunt omnino sibiinuicē similes ⁊ ſm suas neruosas partes sunt sub musculis longitudinalibus: ⁊ ſm partes eorum carnosas sunt sub musculis trāsuersalibus. Ait enim illic Galienus. Qui vero sunt ad eos transuersi comprehendentes hic quidem dextram partem totius peritonei idest siphac: hic autem sinistram: equales ⁊ ipsi similes per omnia existentes submiserunt predictis quidem duobus musculis neruosum eorum: alijs vero carnosum. ¶ Attende octauo ꝙ dyagonales musculi quos vocat hic princeps transuersales dicunt a Galieno quarto de iuuamentis membrorum capi. 17. collocati esse supra musculos latitudinales ⁊ sub musculis longitudinalibus. Ait enim ibi. Et istorum octo musculorum qui sunt supra ventrē sunt quattuor quorūʒ fila sunt dyagonalia ⁊ sunt super duos quorum fila sunt ſm latitudinem: ⁊ sub duobus quorum fila sunt ſm longitudinem. Et sexto de ingenio sanitatis capitulo quarto ait. Post cutem ventris in vtraqʒ parte sunt ambo lacerti torti quorūʒ vnus a pectore descendit alter ab osse pectinis ascendit. Item post hos lacertos sunt alij lacerti per latitudinem tendentes post hos quoqʒ stat peritoneon. ¶ Attende nono ꝙ quaternarius musculorum ventris numerus comprehendit omnem musculorum positionem ex vtroqʒ latere ventris scilicet longitudinalem latitudinalem ⁊ duas transuersales. Juxta illud Gal. 5. de vtili. parti. capi. 5. Si enim ſm musculorum positiones organorūʒ actus fiunt: quattuor vero sunt omnes positiones eorum recta ⁊ transuersa ⁊ duplices oblique manifestum est: quoniam primus numerus qui est de quattuor omnem musculorum positionem in seipso comprehendit: ⁊ igitur quoniam diuiduum est dextris ⁊ sinistris corpus ⁊ equale certitudinaliter ex alterutra quidem sunt quattuor. ¶ Attende decimo ꝙ octenarius musculoꝝ ventris numerus est ita proportionatus ventris actibus: vt neqꝫ cōuenienter alius addi possit neqʒ aliquis ex ipsis auferri Juxta illud Gal. dicto capitulo. Et igitur qm̄ quidē quattuor sunt omnes positiones musculoꝝ: quarum alterutrinqʒ ⁊ musculi rationabiliter tot facti sunt neqʒ ad sermonem est possibile excogitare apponi eis alium musculum. Aut enim rectus aut transuersus aut obliquus iacebit quare superflue iacebit. Ac etiam neqʒ auferri sine magno damno. Si enim aliquem transuersorum abstuleris ⁊ rectorum tensionem his oppositam inequalem ⁊ iniustam operabitur subiectorūʒ pressionem vt ad nothas costas ⁊ femora extrapellantur omnia. Si vero rectorum perire excogitaueris aliquem transuersis manentibus ad media ventris omnia que sunt ex femoribus ⁊ que ſm nothas costas pellentur: sicut ⁊ obliquorum quoscūqʒ si abstuleris ad deperditoꝝ regionē illi qui manent expriment subiecta. Oportet autē non ita fieri sed vndiqʒ equereptabiliter ea exprimi. ¶ Attēde vndecimo ꝙ musculi ventris tensi omnes equaliter cōprimendo cogūt quod in se est expellere vel superius per ysophagum vel inferius per anum: sʒ dyafragma coadiutum per musculos pectoris prohibet expressa sursum ascendere obuiantibus sibijnuicem dyafragmate ex vna parte ⁊ octo musculis ventris ex alia ad instar duarum manuūʒ exprimentiū quod est inter eas. Juxta illud Gal. 5. de vtili. capi. 6. Intellige enīʒ mihi duas manus superappositas quidem sibiinuicem ſm carpos .i. rascetas distātes autem semper magis vsqʒ ad terminos digitorum. Sit autēʒ super subiacentem earum spongia aliqua vel farina vel aliquid tale potens superiacente applicata ⁊ contracta exprimi faciliter. Et his manibus proportionaliter habere ei q̄ subiacet dyafragma: ei vero que superiacet vniuersos qui ſm epigasteriūʒ .i. superficiem ventris musculos intellige ⁊ indici quidēʒ ⁊ medio rectos: eis vero qui sunt alterutrinqʒ alios. Deinde sicut ⁊ illi comprehendentes exprimūt farinam: ita ⁊ musculos intellige premere. Quid igitur hinc decet contingere nonne pelli inferius ea que intus sunt velut a duabus pressa manibus tangētibus quidem seinuicem ſm carpos distantibus autem plurimum inferins.

latitudinales.

¶ De anatomia musculorum testiculorum. Capitulum .xxiij.

Testiculorūʒ [a] autem virorum musculi sunt quattuor propterea vt testiculos custodiant ⁊ eos eleuent ne laxentur. Quisquis testiculus habet par sibi proprium. ¶ Mulieribus [b] vero vnum par sufficit scilicet cuiqʒ testiculo vnūʒ impar ꝑpterea ꝙ earūʒ testiculi non sunt in exterioribus: neqʒ sunt suspēsi quēadmōʒ viroꝝ.

¶ De anatomia musculorum vesice. Capitulum .xxiiij.

Super [a] os vesice vnus existit musculus qui ipsūʒ circundat: cuius villus super ipsius os dilatatur. ¶ Et eius [b] quidēʒ iuuamentum est vrinam vsqʒ ad horam voluntatis retinere. Et cūʒ voluntas expellendi affuerit eius laxabitur cōstrictio. ¶ Et vētris [c] musculi vesicaʒ vrgebunt

¶ De anatomia musculorum testiculorum. Capitulum .xxiij.

Testiculorum autem ⁊c̄. ¶ In hoc capitulo primo agit princeps de musculis testiculorum virorum. Secundo de musculis testiculorum mulierum ibi [Mulieribus vero vnum par.]

a ¶ In prima parte dicit primo ꝙ musculi testiculorum virorum sunt quattuor. Scdo dicit ꝙ vtilitates istorum musculorum sunt due. Prima est custodire eos. Et hoc faciunt dupliciter. Primo prebendo eis sensum quo percipiūt nocumenta occurrentia. Secūdo corroborando ⁊ inspissando substantiam testiculorum. Scda est erigere eos. Erecti enim ⁊ bene corpori iuncti efficacius ad superiora reuerberant naturalem ⁊ vitalem calores ⁊ a radicibus corporis abundantius recipiunt influentiam. Cuius rei signū est ꝙ homines habentes testiculos non multū pendentes inferius sʒ inguinibus proximos sunt vigorosiores ⁊ magis prolifici. Tertio dicit ꝙ vterqʒ testiculorū in viris habet vnum par musculorum sibi proprium ⁊ cum sint in homine perfecto duo testiculi quattuor in toto erunt testiculorum musculi.

b ¶ Mulieribus ⁊c̄.] ¶ In scda parte dicit duo musculi sufficiunt testiculis mulierum .s. cuiqʒ testiculo musculus vnicus: quia testiculi earū sunt interius reconditi non exterius suspensi sicut in viris. Et potest alia superaddi cā .s. ꝙ testiculi mulierum sunt multo minores testiculis viroꝝ. ¶ Dubitatur vtrūʒ testiculi musculos habeant vr̄ ꝙ non q: musculi sunt instrumenta voluntarij motus quibus mouemus quando volumus membra quorum sunt. Sed non mouemus quando volumus testiculos nostros nō appositis manibus aut nō moto alio membro ad cuius motūʒ sequitur ex consequenti motus testiculoꝝ. Neqʒ .n. sursūʒ neqʒ deorsūʒ neqʒ ad latera testiculos mouemus qn̄ nobis placet suis musculis sicut linguam manus labia ⁊ pedes. Item matricibus testiculis ⁊ osseo non distribuuntur nerui ad sensum certūʒ eis tribuendūʒ vel motum voluntarium: sed precise ad dinotionem nociuorum futurorūʒ occurentium. Juxta illud Galieni 14. de vtili. parti. capi. 13. Tribus enim existentibus intentionibus sicut antea monstrabatur neruorū distributionibus ad vniuersas particulas: sensus quidem in sensibilibus organis motus aūt in motiuis tristantium aūt dignotionis in reliquis omnibus: matricibus quidem totis ⁊ musculorum omnibus qui ſm testiculos ⁊ osseūʒ pauca opus erat distributione neruorūʒ ad vniuersas particulas: seu neqʒ ad sensum certum neqʒ ad motum aliquem ſm impetum famulantium. Item testiculi ex se nunq̄ʒ apparent voluntarie moueri sed veretro tenso sursum trahuntur ⁊ ipso detenso recidunt deorsum: non habent igitur proprios musculos. ¶ Oppositum huius determinat Galienus. 14. de vtili. pti. ca. xi. vbi postq̄ʒ declarauit ꝙ eedem sunt genitales particule in viris ⁊ mulieribus positione v magnitudine differentes: ait. Sunt autem ei scilicet mulieri ⁊ musculosa corpora descendentia ad testiculos in masculis ex musculis qui sunt ſm ypogasterium .i. infimum ventris quocirca ⁊ ſm hoc omnes particulas habet femineum animal quotquot ⁊ masculinum. Item eodem libro capitulo. 14. ait Quia vero pendēt testiculi masculi ꝑpterea ⁊ musculi ad alterutrūʒ eoꝝ vnus ex regionibus que ſm inguina peruenit vt ⁊ hi participent motu qui ſm impetum. Item rasis primo almansoris capitulo de musculis ait. In masculorūʒ quoqʒ testiculis quattuor inueniuntur musculi. Et Auerroys secūdo colliget capitulo decimonono inquit. Et quattuor musculos habent duo testiculi. Itē in coitibus homines pro libito voluntatis possunt aliquamdiu differre emissionēʒ spermatis a testiculis in virgam ⁊ sepe faciunt expectando ꝙ mulieres simul cum eis emittant: vnde crescit delectatio ⁊ facilius concipiūt: ergo motus testiculorum est in parte voluntarius: sicut arguimus de anhelitu q̄ʒ est voluntarius: quia dum volumus aliquamdiu retinemus ipsum. Nec valet si dicatur ꝙ dilatatio in emissione spermatis fit per musculos virge quia musculi virge non prohibent transitum a testiculis in virgam concesso ꝙ possent differre transitū a virga in vuluam. ¶ Attende primo ꝙ licet prima ⁊ principalis intentio creatōis musculoꝝ sit motus volūtarius de loco in locū gr̄a tn̄ aliq̄rū aliaꝝ vtilitatū qdā musculi facti sunt puta gr̄a sustētationis mēbroꝝ aliquoꝝ ⁊ corroborationis eoꝝ. Juxta illud principis cap. 4. summe presentis. Ab oculo vero posterius est musculus qui neruum concauūʒ quem post nominabimus sustentat: propterea ꝙ cū eo cōmiscetur ⁊ continuatur ⁊ eleuat ipsum ⁊ prohibet a laxitate. ¶ Attende secūdo ꝙ licet plurimi motuūʒ quos medici voluntarios vocant fiant a voluntate: quidam tamen horū ab imaginatiua procedunt voluntate renitente: sicut in quibusdaʒ deuotis religiosis volentibus continenter viuere frequenter ipsis inuitis virge eorum tenduntur ⁊ testiculi eriguntur propter imaginationes ⁊ fantasias occurrētes. His premissis dic primo ꝙ testiculi habent musculos vt probant allegata post oppositū. Dic secūdo ꝙ eorum musculi magis sunt ad sustentandum ⁊ corroborandūm testiculos q̄ʒ ad mouendum eos de loco ad locum sicut probant rationes ante oppositum. Dic tertio ꝙ motus musculorum testiculorum ad superiora concomitans erectionem virge plus sequitur imaginatiuam q̄ʒ voluntatēʒ: q: sepe dum volumus vt virga tendatur ⁊ testiculi erigantur ad coitum non fit: ⁊ interdum dum nolumus tunc fit.

¶ De anatomia musculorum vesice. Capitulum .xxiiij.

Super os ⁊c̄. ¶ In hoc capi. primo agit princeps de vnitate ⁊ situ musculi vesice. Scdo de iuuamento ipsius ibi [Et eius quidē] Tertio de cooperantibus ad expulsionem vrine a vesica ibi [Et ventris musculi.]

a ¶ In pma parte dicit ꝙ est vnus musculus super orificiū vesice q circūdat ipsum: ⁊ villus huius musculi extenditur super vesice orificiūʒ sicut clausoria burse circa burse orificium protendi solent.

b ¶ Et eius ⁊c̄.] ¶ In secūda dicit ꝙ vtilitas huius musculi est retinere vrinam vsqʒ ad horam voluntatis expellendi eam ⁊ quando voluntas expulsionis vrine affuerit constrictio musculi istius laxabitur ⁊ effluet vrina.

c ¶ Et ventris ⁊c̄.] ¶ In tertia dicit ꝙ octo musculi ventris de qbus actūʒ est capi. 22. summe p̄sentis laxata cōstrictione musculi vesice vrgebūt vesicā .i. ꝯstringēt ⁊ tūc vesica expellet vrinā adiuuante v̄tute expulsiua vesice nāli: ad id etiā coadiuuat vrine grauitas. Et si vis lege expellent ⁊ refer ad musculos ventris. ¶ Attende primo ꝙ vesice sufficit vnicus musculus ad prohibendūʒ intemporaneū exitū vrine: nec ad id est omnino vesice necesserius: q: sibi sunt intexti villi multi trāsuersales qbus retinet vrinā ⁊ vrine porus ē strictus obliquus. Juxta illud Gal. quinto de vtili parti. c. 7. Vesice cū hoc ꝙ strictū habet porum adhuc ⁊ omnis species inulorum inest sicut ⁊ ventri ⁊ etiam matricibus. Et sicut illorum clauduntur ōra circūtractis his qui insunt: ita ⁊ vesice meatus: vesica vero ad hoc qdem nō valde indiget auxilio claudi potens ⁊ sine musculo. Huius aūt scʒ non frequenter excernendi seu expellendi vrinam multiformitas inulorum qui ſm vesicam ⁊ maxime obliquoꝝ est causa. Postq̄ʒ enim oēs tetenderint circūtrahitur his que insunt quousqʒ sufficienter impleta doluerit: auxiliante ⁊ sustentante ad hoc p̄dicto musculo. ¶ Attēde secūdo ꝙ operatio principalior istius musculi est expressio p̄fecta vrine venientis ad porū vreticū: vt nec vna gutta illic remaneat. Juxta illud Gal. ibidem. Ut autem quicquid vtiqʒ ex ea exprimente ad vreticum incidit porū sufficienter obliquum existentem non remaneat: hoc amplius ibi musculūʒ hūc qui ex trāsuersis idest latitudinalibus est musculis extrorsūʒ ei apposuit. Ne-

qʒ enim

q̄ꝫ enim ita cito sicut nūc: neqꝫ certitudinaliter vtiqꝫ pertransiret vreticum porum tota vrina pulsum a pressione que fꝫ vesicam ⁊ eos qui sunt desup musculos: nisi ⁊ musculum hinc extrinsecus toti poro sufficienter obliquo facto circūapposuisset natura: ⁊ que post vrinam expressio residue fm guttā ⁊ maxime qn̄ fuerit mordax nullus organoꝝ eoꝝ desuper est actus sed solum istius musculi. ¶Attende tertio ꝙ a Galieno ibidēꝫ tria attribuunt huic musculo iuuamenta. Primuꝫ est vt in virga nihil omnino relinquatur vrine. Secunduꝫ vt claudat orificiuꝫ vesice. Tertiū vt conferat ad voluntatem expulsionis vrine. Naꝫ musculus iste quādo in vesica multa est vrina sentit grauitatem ⁊ inde voluntas excitatur ad expellendum vrinam: hꝫ autem illic series verborū Galieni ita. Unde primaꝫ eius vtilitatem hanc esse estimandum est vt nihil relinquatur fm vreticuꝫ porum. Secundam auteꝫ auxiliari clausioni vesice. Et tertiā ad voluntateꝫ excretionis conferre. Uel si malueris dic tertiam vtilitatē esse ad velocitatem excretionis. s. vt velocius expellat vrina. Juxta illud Galieni quarto de iuuamentis membrorum capitulo decimooctauo sic recitatis istas tres vtilitates.

⁊ vrinam expulsiua adiuuante expellet.

¶De anatomia musculorum virge. Capitulum .xxv.

Musculi[a] qui virgā mouent duo sunt paria. ¶Unius[b] paris musculi in duobus virge lateribus sunt extēsi qui cum extenduntur foramen dilatant ⁊ ipsum amplificant ⁊ penetratio rectificatur: ⁊ sperma in ipsa cum facilitate discurrit. ¶Aliud[c] vero par est quod a femoris osse oritur ⁊ cuꝫ radice virge fꝫ trāsuersionem continuatur ⁊ cum rectificatur tenditur ⁊ instrumentum fm rectitudineꝫ eleuatur: ⁊ cuꝫ constringitur reducit ipsum ad posteriora. Quod si vni eoruꝫ acciderit tensio ad ipsius partem declinabit.

Prima est q̄r iuuat expellere illud qd̄ remanet ex vrina in concauo colli vesice. Secūda est ꝙ adiuuat in constringendo vesicam ⁊ prohibet ne illud qd̄ exit exeat ante suam horam. Tertia est ꝙ est via vrine ⁊ adiuuat velocitateꝫ exitus eius. ¶Attende quarto ꝙ ad expulsionē vrine operanť multa. Primo octo musculi ventris ex vna parte ⁊ diafragma ex altera comprimentes inferiora ad instar duarum manuū superius coniunctarum. Secundo expulsiua naturalis vesice villis latitudinalibus operans ⁊ ipsos tendens relaxatis trāsuersalibus. Tertio musculus colli vesice primo se laxans vt vrina libere effluat. Secūdo se recolligens vt post riuulosum exituꝫ vrine vehementer exprimat qd̄ de vrina mansit in poro vrine ⁊ via virge.

¶De anatomia musculorum virge. Capi.xxv.

m Musculi ⁊c̄. ¶In hoc capitulo primo pnceps agit de numero musculorum virge. Secundo exequitur de duobus musculis dilatantibus foramen virge per quod sperma effluit ibi [Unius paris musculi in duobus virge lateribus sunt extensi] Tertio de musculis duobus tendentibus virgam ⁊ erigentibus ibi [Alud vero par quod a femoris osse oritur ⁊ cum radice virge.

a ¶In prima parte dicit ꝙ musculi mouentes virgam sunt duo paria idest quattuor musculi. Et idem intellige per hec nomina virga veretrum cablus: virile pudendum.

b ¶Uni⁹ ⁊c̄.] ¶In. 2. pte dic̄ ꝙ duo musculi vnius paris vge sunt ī duob⁹ lateribus virge dextro. s. ⁊ sinistro. Et eoruꝫ iuuamentum est quando extenduntur dilatare ⁊ ampliare foramē virge ⁊ facere vt sperma recte ⁊ faciliter per ipsum discurrat.

c ¶Aliud ⁊c̄.] ¶In tertia parte dicit ꝙ aliud par musculoꝝ virge nascit ab osse pubis: ⁊ trāsuersaliter continuatur cum radice virge. Et quādo istud par rectificatur seu dirigitur tenditur: ⁊ tunc eleuatur instrumentuꝫ scilicet veretrum fm rectitudinem. Et duꝫ constringitur hoc par. i. decidit a directione ⁊ tensione reducit ipsum veretrum ad posteriora. Et si tensio acciderit vni musculorum istius paris ⁊ non alteri virga declinabit ad partem musculi tensi. ¶Attende primo ꝙ motus erectionis ⁊ tensionis virge non solū procedit a voluntate sed qn̄qꝫ etiaꝫ ab imaginatione. Juta illud Galieni primo de motibus liqdis. c. 5. distin. 2. Actio vero instrumentoruꝫ generationis nō fit a voluntate tm̄ sed sepius absqꝫ voluntate obsequendo ei qd̄ aīa format ⁊ imaginatur. ¶Attende. 2. ꝙ substantia veretri est substantia ligamentalis orta ab osse pubis in hoc differens ab aliis ligamentis ꝙ est interius cōcaua: cetera vero sunt interius solida: sꝫ in eius ꝯcauitate nulla humiditas continet: nisi ꝙ sperma dum a corpore emittitur fluit per eam. Juxta illud Galieni decimoquinto de vtilitate particularum capitulo primo. Si igitur non vidisti vnq̄ꝫ ostendente aliquo medico eorum quibus cure est de operibus nature: nunc demum vide ab ossibus nominate pubis explantari corpus neruosum concauum simul ⁊ vacuum ab omni humiditate. Qui autem vere sunt phisici omnino excogitarent quoniam propterea ꝙ durum simul ⁊ concauuꝫ esse oportet pudendorum corpus: explantatur quidem ab osse sicut relique omnes colligationes: concauum autem est solum omnium sicut vtilitas iubet: hec Galienus. ¶Attende tertio ꝙ virga explantatur ex superioribus partibus ossium pubis vt ab ano recedat ⁊ iaceat aptius ad coitus exercendos: ⁊ iacet in medio non declinans ad aliquod lateruꝫ: quia regio media est aptior membro singulari non duplicato. Juxta illud Galieni nunc dicto libro capitulo secundo. Quare ex ossibus pubis explantatur omnino ex superioribus partibus eorum: sic enim plurimum ab ano abscedet ⁊ ad coitus melius iacebit. Quoniam autem neqꝫ ex sinistris partibus loci vbi nunc est: nec ex dextris hinc disces. Dictum enim est multotiens iam etiam ante quoniam quādo vna aliqua particula absqꝫ coniugatione alterius similis est: eaꝫ que in medio positionem requirit. Si autem par fiat a media regione alterutruꝫ equaliter abscedere vult. ¶Attende quarto ꝙ tensio virge valida non solum est ad coitus vtilis: sed vt distendať ⁊ dilatetur porus: quatinus complete ⁊ recte exiliat sperma: ⁊ ideo spadones non generant: quia ligamentuꝫ quod est in fine virge eorum torquet porum spermatis. Juxta illud Galieni nunc dicto libro capitulo tertio. Non enim sicut vtiqꝫ putaret aliquis gratia solius coitus: sed vt distēdatur ⁊ dilatetur porus vt ad plurimuꝫ exiliat sperma vtile est certitudinaliter tendi pudendum. Si enim non fm rectitudinem ferať per id: sed obliquetur fm quid ⁊ concidat: ibi detinebitur. Spadones enim nominatos quoniam propter ligamentum quod in fine virge est porus conuersus est generare impossibile est: non seu non habentibus sperma generatiuum: sed seu retentiuum in conuersione virge ⁊ anteferri non potens. Cōcordat autem sermoni huic sanatio quia incisio ligamento generant: hoc igitur fallimentū semper in omnibus contingeret si nō prouideret nā qualr amplus fil ⁊ diligenter rectus porus fieret in coitibus. ¶Attēde. 5. ꝙ nā sic puidit de distensione ⁊ dilatatione pori spmatis ꝙ poro extēso in inferioribus ptibus virge fꝫ lōgitudinē ipsius ex vtraqꝫ pte duos apposuit ei musculos: q ad istar duaꝝ manuuꝫ trahūt ad se ptes dicti pori āpliātes ipm sine declinatione. Juxta illud Gal. ibidē. In inferioribus. n. ptibus pudendi fm longitudineꝫ p mediuꝫ extensus porus locat⁹ est. Huic aūt supiacet neruus ꝯcauus. Ex alteru traqꝫ vo eius pte. 2. musculi vt velut a manib⁹ aliqbus tratus porus versus vtrasqꝫ ptes amplieť manēte indeclinabili toto pudendo. ¶Attēde. 6. ꝙ duplex est tensio virge cū dilatatiōe pori eius. Una est nālis q̄ fit in coitib⁹ cooperātib⁹ nūc dcīs musculis. Alia est innālis q̄ priapismus dr̄. Juxta illud. G. 6. interioꝝ. c. vltīo. Priapismus aūt ē magna tēsionis erectio ⁊ ī lōgitudīe ⁊ rotūditate magnificatio nulla coit⁹ ꝯcupiscētia nec calore existēte. i. augmētatio vetri tumore pmanēte sicut fit supine iacētibus.

¶De anatomia musculorum ficteris: Capitulum .xxvi.

Icteris[a] musculi sunt quattuor. ¶Unus[b] eorū est musculus qui ipsius comitatur os: ⁊ cum eius carne vehementer miscetur que permixtioni musculorum labiorum similatur. Et ipse quidem cohercet ⁊ stringit anum ⁊ sua expressione stercoris reliquias que sunt in ipso excutit. ¶Et[c] musculus qui est positus magis interius q̄ꝫ iste ⁊ cuius statio est fm comparationem capitis hominis ⁊ estimatur ꝙ sit habens duo extrema cuius extremum cum radice vge pro certo continuatur. ¶Et par[d] qd̄ super hos omnes trāsuersum existit cuius iuuamētū ē lōgaonē sursū eleuare: ⁊

¶De anatomia musculoꝝ ficteris. Cap.xxvi.

f Icteris musculi ⁊c̄. ¶In hoc capitulo pmo agit princeps de numero musculorum ani. Secūdo exeqtur de musculo immixto ori ani ibi [Unus eoruꝫ] Tertio de musculo ani magis intraposito ibi [Et musculus q est] Quarto de musculis subleuantib⁹ anū ibi [Et par qd̄ sup.]

a ¶In prima parte dicit ꝙ musculi ficteris sunt quattuor: ⁊ non dicit ꝙ sūt duo paria q̄r primus ⁊ secundus horum non sibiinuicem correspondent fm parilitatem sicut duo vltimi. ¶Attende ꝙ ficteris est extrema pars inferior longaonis: sicut meri est extrema pars superior viarum cibi. Et hec duo extrema sola volūtarie mouentur inter membra que sunt via cibi. Juxta illud principis tertii. 16. capitulo primo. Et non mouetur aliquid horū membrorū que sunt via cibi propter lacertos: nisi duo extrema scilicet caput ⁊ est meri ⁊ guttur: ⁊ inferius: ⁊ est ficteris: ficteris igitur est idem qd̄ anus.

b ¶Unus ⁊c̄.] ¶In secūda dicit primo ꝙ vnus musculorū ficteris est musculus comitans orificium ani vehementer immixtus carni eius: ⁊ permixtio huius musculi cum carne orificii ani est similis permixtioni musculoruꝫ labiorum cum carne ipsorum. Secūdo dicit ꝙ duplex est vtilitas huius musculi. Prima est coercere ⁊ constringere anum ne feces exeant ante tempus debitū. Secunda est excutere reliquias fecum que sunt in ano. ¶Sed instabit aliqs aduersus hanc secūdam vtilitatem auctoritate principis tertii. 20. tractatu primo ca. vigesimonono dicentis. Et scias ꝙ spasmus membrorū spermatis est solutiuus: ⁊ spasmus lacerti ani est retentiuus quoniam lacertus ani est creatus ad retinendū ⁊ ille ad exprimendū. Dic ꝙ lacertus ani est primo ⁊ principaliter ordinatus ad retinendū ⁊ prohibendū intemporaneū exitū fecū. Et ē aliquo modo y accidens expressiuus. Nā dū se laxauit vt feces exirent rursus se recolligit ⁊ se recolligendo comprimit qd̄ de fecibus in eo remansit.

c ¶Et musculus ⁊c̄.] ¶In tertia dicit ꝙ ex musculis ani est alius musculus magis intrapositus q̄ꝫ primus ⁊ statio eius est fm comparationeꝫ capitis hominis idest sursum tendit versus caput hominis eleuatus supra primum. Et quidaꝫ estimant de isto musculo ꝙ duas habeat extremitates seu caudas. Et extremitas huius musculi pro certo continuatur cum radice virge. Et inde est ꝙ in calculo ⁊ excoriatione vesice compatitur anus: ⁊ seipsum frequenter exprimit quasi foret assellādi tempus absqꝫ effectu. Et istius musculi iuuamenta sunt similia iuuamentis primi. Juxta illud principis decimotertio animalium capitulo de intestinis. Et est alter interius ⁊ est equalis predicto in retentione ex omni parte ⁊ iuuat predictum musculum in retentione ⁊ in fecis expressione per constrictionem. Deinde subdit de ambobus nunc dictis musculis loquens. Et extremitates istorum musculorum coniunguntur cum radice virge: ⁊ hoc dicit hic de solo secundo.

d ¶Et par qd̄ ⁊c̄.] ¶In quarta parte dicit ꝙ ex musculis ani est par vnuꝫ transuersaliter situatū supra duos predictos musculos. Et eius vtilitas est eleuare sursum longaonem idest vltimum intestinorum. Et non accidit communiter vt longaon egrediatur fm partem eius inferiorem que dicitur anus nisi ex laxitate musculorū huius paris. Et de isto pari dicit princeps decimoquarto aīalium capitulo de intestinis ꝙ eleuat nates. ¶Attende primo ꝙ musculorum ordinatorum circa fecum expulsionem quidam prohibent earum intēporaneuꝫ exitum vt ani musculi. Alii feces expellunt tēpore debito sicut octo musculi ventris obuiantes diafragmati fm modum contactus duarum manuum aliquid exprimentium. Juxta illud Gal. quinto de vtilitate particulaꝝ capi. quinto. Intēporanee quidem igitur effluere qui anum operantur musculi non concedunt. In tempore vero permittunt qui fm epigasteriuꝫ idest superficiem ventris sunt omnes. ¶Attende secundo ꝙ Galienus enumerās musculos ani non ponit eos nisi tres scilicet tres vltimos in hac littera descriptos. Primum vero hic descriptum non reputat esse musculum: sed corpus medium inter musculum et cutem quasi ex ambobus esset compositum. Ait enim quarto de iuuamentis membrorum capitulo decimoseptimo. Et in cella sunt tres musculi. Quoꝝ vnus est in ano ⁊ est singulus nō hn̄s fratrē: ⁊ est circūdans anū fm latitudinē: cū stringat extremū intestini recti ⁊ ꝯgreget ipsum ꝯgregatiōe pfecta. Et sub isto musculo ex pte extremi eius manifesti est quoddam corpus circundans anuꝫ fm latitudinem: ⁊ sb̄a eius est mediocris

inter substãtiam musculi & substantiam cutis quasi esset admixtum composi/tum ex vtroqz sicut extremum labiorum. Et vtilitas eius in ano est sicut vtili/tas illius musculi: sed est minor eo in fortitudine. Duo autem musculi residui ex musculis ani sunt positi dyagonaliter idest transuersaliter super illum mu/sculum extensum. Et vterqz illorum est positus in altero laterum. Et vtilitas illorum duorum musculorum est attrahere anum & eleuare ipsum ad superius in hora in qua exitus accidit ei propter tenasmon forte: hec Gal. Eiusdem snie meminit: quinto de vtilitate particularum capitulo quinto. ¶ Attende tertio q duo supremi musculorum ani sunt communiter in pueris molles & debiles propter suam nimiam humiditatem. Et ideo a leui causa sicut a nimia compressione patiun/tur exitum ani: & cum paraliticantur vix anus sur/sum leuatur: & exiens indiget manibus reponi. Juxta illud Galieni ibidem. Et quando demum paraliticantur vel imbecilles fiunt hi musculi difficulter: & vix superuelli contingit anum. Aut omnino euer/sum manere vt manibus egeat auxiliantibus.

neqz accidit longaonez egredi nisi propter ipsius laxitatem.

¶ De anatomia musculorũ coxe. Capitulum .xxvij.

e X musculis[a] coxe maior est ille qui eam extendit deinde ille qui eam contrahit. Ex suis naqz operationibus nobiliores sunt isti duo motus. Uerumtamen extẽsio contractione nobilior existit: quoniã statio non conuenit nisi cum extensione.

Postea sunt musculi qui elongant: deinde illi qui appropinquare post illi qui circuire faciũt. ¶ Ex[b] musculis autem coxe iuncturam extendentibus est vnus qui est omnibus corporis musculis maior: & ipse est musculus qui os femoris & anchã coopit & sup totã coxaz voluitur ab interioribus & exterioribus: & posterioribus donec ad poplitez perueniat: cuius villi diuersa habent principia: quapropter ipsius operationes sm diuersas specificãtur species. Ex ipsius naqz villis est qui ab infimo ossis femoris nascitur & declinando ad domesticũ dilatat. Et est alius ex villis eius cuius ortus est parum altior ortu istius qui coxam tantum ad superiora eleuat. Et est alius cuius ortus est valde altior ortu istius qui coxam ad superiora ad domesticum declinantem eleuat. Et est ex eis alius cuius origo est ab osse anche qui satis coxam sm rectitudinẽ dilatat. ¶ Et est ex eis musculus qui totam anche iuncturam posterius cooperit tria habens capita et extrema duo. Et hec quidem capita ab ilio & ancha & albaosos nascuntur: quoruz duo sunt carnosa & vnum pãniculare. Duo vero extrema cum posteriore capitis coxe parte continuantur. Et si cum vno traxerit extremo cum declinatione ad ipsuz dilatabit. Et si cum duobus traxerit extremis sm rectitudinem dilatabit. ¶ Et ex eis est musculus qui a tota ossis ilij superficie oritur & cum extremo maioris additamenti continuatur & vocatur tarchametra maior: & paruz ad anteriora extenditur & cum declinatione ad domesticum dilatat. ¶ Et est alius talis qualis iste q in primis cũ infimo additamenti minoris continuatur: deinde descendit & illius operatione operatur. Uerũtamen eius est paruam dilatationem & multam efficere declinationem. Cuius origo est ab infimo superficiei ossis ilij. ¶ Et est ex eis musculus qui ab infimo ossis anche oritur ad posteriora declinans: & dilatat ipsam: et eam ad posteriora pa-

¶ De anatomia musculorum coxe. Cap. xxvij.

e X musculis coxe &c.

¶ In hoc capitulo primo tangit princeps qnqz species seu modos musculorum coxe cõparans eas inuicem in nobilitate. Secundo exequitur de musculis qui coxaz extendunt ibi [Ex musculis autem coxe iuncturam extendentibus] Tertio de constringentibus ibi [Ex musculis vero coxe iuncturam constringentibus] Quarto de declinantibus ad interiora ibi [Ex musculis vero qui ad interiora declinare] Quinto de declinantibus ad exteriora ibi [Declinare vero] Sexto de facientibus circuire ibi [Sed circuire facientes sunt duo musculi]

a ¶ In prima pte que est textus presens innuit q sunt quinqz modi musculorum mouentium iuncturam coxe scilicet extendentes coxam: contrahentes eam: elongantes vnam ab altera: approximantes ipsas ad inuicez: circuire facientes. Et dicit primo q maximus inter musculos coxe est ille qui extendit eam. Secundo dicit q post istum in magnitudine & nobilitate est musculus contrahens coxam. Tertio dicit q nobiliores motuum coxe sunt extẽsio & contractio ipsius. Quarto dicit q extensio coxe est nobilior ipsius contractione: quia statio sm erectionem corporis non fit nisi cum extensione coxe. Et statio est dignus partium situs soli homini proprie cõueniens. Quinto dicit q post musculos coxe extendentes & contrahentes sunt hi qui elongant coxas ab inuicem: deinde illi qui appropinquant eas: & vltimo musculi faciẽtes circuire coxam in magnitudine & nobilitate. ¶ Attende primo q iunctura vertebri cuz pixide anche de cuiuis motibus hic agitur paucioribus mouetur motibus q̃z iunctura adiutorij cuz spatula: sed motus eius sunt minus fallaces & minus proni ad dislocationem. Juxta illud Galieni decimoquinto de vtilitate particularum capitulo octauo. De musculis vero mouentibus articulum qui est sm vertebrum iam dicimus. Quoniaz igitur oportebat hũc diuersis quidem: minus autem q̃z eum qui sm humerum infallacioribus vero illo motibus idoneum esse in decimotertio tractatu dictum est. ¶ Attende secundo q iunctura vertebri cum scia in simijs est multuz proxima iuncture vertebri cum scia in hominibus nisi q musculi qui clunes constituunt in hominibus sunt in simijs multum decurtati & velut recisi: & iunctura ista minus abscedit ad exteriora: & ideo volentes experiri musculos mouentes istã iuncturam in simijs videri possunt. Juxta illud Galieni ibidem. Ita quidem ipsi simie & articulus qui sm vertebrum prope naturam humani venit non tamen egreditur sicut vniuersa manus. Idcirco & musculi carnosi qui pigas idest clunes operantur in simijs quidem se habent ridiculose sicut & alia vniuersa imitationem enim ridiculosam hominis ostendimus hoc animal existere in homine vero optime situantur ad bonam figurationez simul necessariaruz particularuz & incompressibilem & vice stabilem sedem in sedendo. Hos igitur simia habet decurtatos: sm alia vero omnia consimiliter homini disponitur. Experiri igitur in hac sermonem qui dicendus est de mouentibus articulum qui sm vertebrum musculis. In ea enim & anatomici qui ante nos doctrinam hanc faciebant musculoruz. ¶ Attende tertio q natura creauit musculos: qui coxam extendunt & flectunt plures & maiores: quia extensio & flexio coxe sunt ipsius precipui motus: consequenter illos qui mouent ad latera. Deinde circunuertentes. Juxta illud galieni ibidem. Quoniã igitur oportebat articulum hunc flecti quidem sursuz allato crure: extendi vero deorsuz allato: & in his maxime erat precipuitas actus ei: minor enim erat vtilitas intus ductionis versus alterum crus & abscessionis exterius. Et adhuc magis circũuersionis versus alterutras partes concedet vtiqz quis mox considerãs in ea que sm magnitudinem & numerum differentia musculorum artem nature q maximos quidem & plurimos eos qui extendunt & flectunt collũ operata est: consequenter autem his magnitudine & multitudine eos qui ad lateralia mouent. Deinde his minores eos quicunqz circũuertunt collum.

Ita quidem rationabiliter prima differentia musculorum tripliciter distributa est vtilitati motuũ proportionata. ¶ Attende quarto q musculi flectentes coxam sunt minores extendentibus eam magnitudine & numero. Et mouentes intus his q mouẽt extra. Et circũuertentes sunt quodãmodo inuicẽ equiperabiles. s. circũuertentes versus exteriora circũuertentibus versus interiora. Juxta illud Gal. ibidem. Minores ei q flectunt eis qui extendunt facti sunt & magnitudine & numero. Eis vero qui abducunt extra: qui ducunt intus. Qui vero circũuertunt in circuitu coxam: eqparabiles quodãmõ sunt.

b ¶ Ex musculis &c.] ¶ In hac parte secunda que est de musculis extendentibus coxaz sunt qnqz pticule: iuxta numerũ musculoz coxã extendentiũ. Secũda particula incipit ibi [Et est ex eis musculus q totaz anche] Teria ibi [Et eis est musculus q a tota] Quarta ibi [Et est alius talis] Quita ibi [Et est ex eis musculus q ab ĩfimo.] ¶ In prima particula dicit primo q ex musculis extendentibus iuncturaz coxe est vnus qui maior est ceteris musculis corporis. Et est musculus q coopit os femoris & anchã & voluitur sup tota coxaz intus extra & posterius donec veniat ad genu. Et villi ipsius hñt. 4. pricipia seu loca originũ penes q̃ diuersificant opationes ipsius. Scdo dicit q vnus villoz istius musculi nascit ab infima pte ossis femoris & dilatat coxaz declinando eam ad interiora. Et alius eius villus orit paulo altius pmo & eleuat coxaz ad supiora tantũ sine declinatiõe. Et tertius villus eius oritur multo altius duobus primis & eleuat coxam ad superiora cum declinatione ad interiora. Et quartus villus eius oritur ab osse anche. Et iste satis sm rectitudinem dilatat coxam. ¶ Attende hic q os femoris & os anche vnde oriuntur isti villi sunt vnum & idem os qd sm ipsius partem posteriorez vocatur os anche: & sm partẽ ipsius anteriorẽ os femoris dr. Juxta illud principis. c. 25. sum. 1. doc. pñtis. Et illud est ad anteriora os vocat femoris. Et illd qd est ad posteriora vocat os anche.

¶ Et est ex eis &c.] ¶ In sa particula dicit primo q ex musculis extendentibus iuncturam coxe est vnus alius coopertens posterius totam iuncturã anche. Et iste musculus hz tria capita & duas caudas. Secũdo dicit q tria capita musculi istius oriũtur a tribus membris: vnũ ab ilio: aliud ab ancha: aliud ab alhoosos. i. osse caude: & de istis capitibus duo sunt carnosa & vnũ est pãniculosũ. Tertio dicit q due caude musculi istius ɔtinuant cum pte posteriori capitis coxe. Quarto dicit q si musculus ista traxerit coxã cũ vnica ex caudis suis dilatabit coxam cum declinatione ad illam caudam: & si coxam traxerit cum vtraqz cauda dilatabit eam sm rectitudinem.

¶ Et ex eis &c.] ¶ In. 3. dicit q ex musculis dilatantibus iũcturã coxe est alius musculus nascens a tota supficie ossis ilij qui ɔtinuat cũ extremitate maioris additamenti capitis coxe: & hoc maius additamentum dicitur arabice tarcametra maior & grece trocãtica. Et extenditur iste musculus modicuz ad anteriora & dilatat coxam cum declinatione ad interiora.

¶ Et est alius &c.] ¶ In. 4. dicit q ex musculis extedentibus iuncturaz coxe est vnus alius similis nunc dicto qui cõtinuat in primis cũ inferiori pte minoris additamenti capitis coxe: deinde descendit & illius opatione operat. i. mouet coxã sicut nunc dictus musculus. Uerũtñ parũ dilatat coxã & multũ eam declinare facit. Et nascit ab infimo supficiei ossis ilij. Et intellige per os ilij os anche sm ipsius ptez exteriorem. Juxta illud prin. c. 25. sum. 1. doc. presentis. Illud quod est ad partem siluestrem vocatur alhartapha & os ilij.

¶ Et est ex eis &c.] ¶ In. 5. pti. dicit q ex musculis extẽdẽtibus iũcturã coxe est vnus alius ortus ab infimo ossis anche declinans ad posteriora. Et iste dilatat iuncturã coxe faciens eam modicuz declinare ad posteriora & sufficiẽter ad interiora. ¶ Attẽde primo q hic agit de motu coxaruz & musculis eius q actus coxaz sunt tres. s. ambulatio cursus & statio. Juxta illud Gal. 15. de vti. pti. c. 9. Actus cruz cuius gra facta sunt ambulatio ẽ & cursus & statio. Et in illo libro capit vbiqz crura p coxis. ¶ Attẽde. 2. q statio fit in cruribus silr se habentibus. Sed ambulatio & cursus fiũt ipsis ɔrio mõ se hñtibus. Juxta illud Gal. ibi. Sz ambulatio qdez & cursus ecõuerso adinuicez dispositis: statio po silr se hñtibus fit. Scdm stationez. n. firmatuz est in terra alterutrũ silr tensuz in ambulando vero & currendo hoc qdez firmatum est hoc vero transfertur. ¶ Attende. 3. q in ambulando vel currendo plus laborat crus qescens siue fixuz q̃z illud q transfert: Juxta illud Gal. ibi. Et maior est labor tũc ei quod qescit: qd. n. transfert seipsum soluz mouet qd vero firmatuz est non seipsum soluz inclinatuz extendit: sz ẽt vniuersum vehit corpus duplex portans onus respectu eius qd prius ambo stantia portabant. ¶ Attende. 4. q musculi flectentes iuncturã coxe transferunt coxaz: sz instantibus extendentes musculi sunt fortiter tensi: & si paz flexi fuerint disponit corpus casui. Juxta illud. G. ibi. Sed in transferendo qdem crus qui flectunt id plus agunt stantibus aũt extensionis ɔditores musculi fortiter tensi pmanent. Et si demuz paz flexi fuerint ad piculuz pueniet casus totuz corpus. ¶ Attende. 5. q qñ sursum portamus coxam ipsa flectit sm inguẽ: & tunc oportet si seruari debeat sic eleuata:

q tendantur

rumper declinare facit: ⁊ ad domesticū sufficienter declinare facit. ℭ Ex[c] musculis vero coxe juncturam constringētibus est musculus vnus qui cum declinatione ad domesticum parua constringit: ⁊ est musculus rectus qui a duabus descendit originibus quarum vna cuz fine lumborum ⁊ altera cum osse ilij cōtinuatur. Et ipse quidem sunt que cum minore additamento domestico continuātur. ℭ Et musculus qui ab osse femoris nascitur ⁊ cū infimo additamenti minoris continuatur. ℭ Et musculus ad duo latera ipsius transuerse extēsus q est sicut ps maioris. ℭ Et quartus qui a re preparata post os ilij stante oritur ⁊ ipse etiam crus contrahit colligendo coxam. ℭ Ex[d] musculis vero q ad interiora declinare faciunt: iam quidam nominati fuerunt: vbi dilatationis ⁊ constrictionis mentionem fecimus. Et hec quidem mouendi species habz musculum qui ab osse nascitur femoris ⁊ adeo fit longus vt ad poplitem perueniat. ℭ Declinare[e] vero ad exteriora facientes sunt duo musculi. Et eorum vnus ab osse lato venit. ℭ Sed[f] circuire faciētes sunt duo musculi: quoruz vn⁹ a siluestri femoris: ⁊ alter ab ipsius orit domestico. Et cū sibi obuiāt trāsuersantur ⁊ fiunt carnosi apud locum ꝓfundū circa posteriora additamēti

ꝙ tendantur musculi flectentes coxaz. Sed coxa extenditur dum portamus eaz versus pauimentuz. Et tūc maxime extendit qñ stamus. Juxta illud Gal. ibi. Flectitur igit ſm bubonez crus sursuz ferentibus nobis id: ⁊ si custodire volueris in hac figura collū tendi opz flectentes musculos. Extendit autem deorsuz ferentibus versus pauimentū. Sūma aūt extensio ⁊ vltima est stantibus. ℭ Attende sexto ꝙ nā cōmisit opus extensionis juncture coxe summe ⁊ vltime qualis est instantibus magnis multis ⁊ fortibus musculis. Juxta illud Gal. ibi. Quare rōnabiliter nā fortibus ⁊ multis ⁊ magnis musculis cōmisit hoc opus. Primo qdem ei q tegit totū articulū ex posterioribus ptibus proportionalr se habēti ei qui est ſz epimidam .i. partē que est i extremitate humeri. Scdo vero ei q post ipsuz q ex extrinsecis qdem partibus oiuz preest ossi femoris: implantat aūt ad magni trocantice altitudinez paꝛ ab anteriori assumēs. Tertio aūt ei q post hunc ex ētrīsecis qdez ⁊ īferioribu; partibus explantatioñe habenti implantato aūt primis qdem intrinsecis ptibus magni trochantice. Consequenter aūt anterioribus applicato ⁊ quarto cōmisit euz q explātatur quidem ab amplo osse: implantatur aūt ex posterioribus ptibus oibus vsqz ad caput magni trochantice: hec Gal. Consequēter multis interpositis eo. ca. ait. Alius aūt preter hos est qntus musculus maximus oium eoꝝ qui in corpore musculoꝝ applicatus qdez ab intus ⁊ ex posterioribus ptibus toti ossi qd est ſm coxaz vsqz ad genu. Ex qbus apparet ꝙ tot ⁊ tales musculos extensionis juncture coxe numerat hic prin. quot ⁊ quales Gal. ibi numerauit. Sed quez prin. hic assignat primū Gal. illic assignat qntuz. ℭ Attende. 7. ꝙ primus extēdentiuz ſm modū numerationis Gal. suptendit coxaz cum declinatione ad latera. Et secūdus eleuat ⁊ interius trahit caput coxe. Et duo alteri supertendunt ⁊ circūuoluūt id qd est intra crus ad exteriora: pauloplus q̄ʒ supertendant. Sed multominus musculis qbus circūuersio deputata est. Juxta illud Gal. ibi. Sed primus quidez oium predictus non indeclinabilē: sed declinabilez ad lateralia facit suptensionem. Secundus aūt supertendit qdem simul ⁊ intus trahit coxe caput. Reliquoꝝ vero duoꝝ alteruter supertendit qdem modicuz: circūuertit aūt quod quidem intus extra crus parum plus q̄ʒ suptendat: multo vero minus musculis q hoc ipsuz habent opus qd postea exponam. ℭ Attende octauo ꝙ primus nunc dictorum bifurcatus ſm caudam qñ agit cū vtraqz cauda recte eleuat coxam. Sed duz mouet cuz vnica declinat ad latus. Juxta illud Gal. ibidem. Predictoꝝ. n. quattuor musculoꝝ: primus qdem oium duplicibus implantationibus extendens crus rectum qdem ipsum certitudinalr ambabus agens operat: paꝝ autez declinat ad lateralia p solaz alterā eaꝝ. ℭ Attende nono ꝙ qntus musculus extēdentium ſm numerationez Gal. diuersos exercet motus ſm diuersitatē villoruz ꝓuenientiū ad ipsum. Juxta illud Gal. ibi. Huius musculi inuli q sunt ex pte posteriori q a vertebro prodeūt firmant firmiter crus extendētes articulationez. Operant aūt nō minus hoc ⁊ q per inferiores ptes explantant ossis pubis cū breuissima quadā intus receptiōe. Altiores vero his intus ducūt coxā sicut q sunt oium altissimi ducūt versus ante ⁊ attrahūt sursuz. Ex istis appz ꝙ motus istoꝝ musculoꝝ sunt sepe permixti nā sic disponente ꝙ per eadem instra multi actus fiant Juxta illud Gal. ibidem. Qm̄ aūt motus permixti vt plurimum sunt nā prouidente semp pauca organa multos aīalibus actus efficere propterea in extendentibus musculis ⁊ eoꝝ qui aliquando aliquez motum cum hoc operantur necessario memorabor.

c ℭ Ex musculis ⁊c.] ℭ In hac pte tertia que est de quattuor musculis constringentibus juncturam coxe sunt particule quattuor. In prima arguit de primo. In secunda de scdo: ibi [Et musculus qui ab osse] In tertia de tertio ibi [Et musculus ad duo latera] In quarta de quarto: ibi [Et quartus qui a re preparata]

ℭ In prima pti. dicit ꝙ de musculis constringentibus jūcturaz coxe est vnus musculus q constringit coxam cum parua declinatione ad partez interiorez. Et ipse est rectus ⁊ oritur seu descendit a duobus capitibus vel duabus originibus quarum vna continuatur cum fine lumborū ⁊ altera cum osse ilij. Et iste musculus cōtinuatur cū minore additamento capitis coxe.

ℭ Et musculus ⁊c.] ℭ In scda dicit ꝙ de musculis constringentibus coxaz est vnus alius musculus ortus ab osse femoris qui continuat cum infima parte additamēti minoris capitis coxe.

ℭ Et musculus ⁊c.] ℭ In tertia dicit ꝙ tertius ex his musculis trāsuerse extenditur ad duo latera musculi secūdi. Et est velut pars musculi maioris qui persona dicitur ⁊ est primus extendentium a principe nominatorum.

ℭ Et quartus ⁊c.] ℭ In quarta dicit ꝙ quartus ex his musculis nascitur a re preparata stāte post os ilij a neruo. s. illic implātato vel ab aliquo additamento ossoso qd est in medio ossis ilij vnde orit ligamentū ꝓueniens ad hunc musculū ⁊ ꝯhit crus. i. juncturam genu flectēdo coxaz. ℭ Attēde primo ꝙ isti 4. musculi dilatantibus antedictis oppositi sunt minores eis ⁊ pauciores. Juxta illud Gal. 15. de vti. pti. c. 9. Oppositi vero ꝑdictis. 5. musculis q flectunt articulationē minores his sunt numero ⁊ magnitudie q desup rectus ex duabus explātationibus vni tenonti. i. chorde implantat ad sumitatez parui trochantice. i. capitalis additamenti ossis coxe ⁊ q cuz eo qdem ad ipsuz trochānticaz descendens implātatur implātione humiliori. i. inferiori explātationem aūt ex anterioribus ptibus pubis facit cui musculus alius velut pars quedaz magni circūtendit obliquus similē actuz habens ⁊ quartus q articulationez que est ſm genu extendit p deneruationē. i. chordaz que transit molaz. s. rotulam genu: hec Gal. ℭ Attende scdo ꝙ iste quartus musculus p accidens flectit coxaz: sed tres alij priores flectūt eam principalr ⁊ ex officio ꝓprio. Juxta illud Gal. ibi. Sed iste qdem ſm accidens flectit coxaz: alij vero tres ſm principalez actū qui qdem desuper descendit. s. primus paꝝ declinans intus: qui vero sunt ab anterioribus ptibus ossis pubis. s. duo alij multuz qdez intus inclinantes paꝝ vero supernellentes. ℭ Attende tertio ꝙ dictus quartus musculus multū supertendit ⁊ flectit coxam: sed nō tantuz quantū tertius: quoniam tertius principiū sumens a musculo maximo ⁊ intrinsecis ptibus ossis femoris implantat additamēto minori capitis coxe. Quartus vero factus gr̄a extensionis juncture genu explantatur ab osse femoris ⁊ sub genu implantatur: ⁊ ideo qñ tendit non solum supereleuat tibiam inferiorem: sed flectit etiaz coxam. Juxta illud Galieni ibidem. Quartus vero quem vtiqz ſm accidens dixi ⁊ nō principaliter gratia articuli qui ſm vertebrum coxe factum: multuz quidem facit supertensionem ⁊ flexionez tamen deficit multum a prius dicto Ille enim a persona ⁊ intrinsecis partibus ossis femoris principium habens ad paruū accedit trochanticam. Iste autem qui eaz que ſm genu articulationem extendit gratia cuius factus est: quoniam explantationem ex dorso dextro habz ab osse femoris propterea intensus in seipso: non solum tibiam superuellere natus est: sed etiam coxam flectere. Attende ꝙ natura sagax nō fecit hunc musculū nasci sub junctura coxe: quia sic solam juncturam genu moueret: sed super coxe juncturam vt simul moueat coxam ⁊ tibiam. Juxta illud Galieni ibi. Et si demū ex inferioribus partibus articulationis: que ſm bubonem idest inguem explantaretur solam vtiqz sic: tibiaz moueret. Sed hoc ipsuz prouide natura fecit ex superiori parte articulationis que ē ſm bubonem explantans musculum hunc vt preter operabiliter idest preter intentum principale ⁊ alium aliquem motum operetur necessarium animali.

d ℭ Ex musculis vero ⁊c. ℭ In hac parte quarta dicit primo ꝙ ex musculis facientibus declinae coxam ad interiora sunt aliqui de iam nominatis in numero dilatantium ⁊ constringentium. Secundo dicit ꝙ species motus coxe ad interiora habet vnum musculum ortum ab osse femoris ita longum ꝙ peruenit vsqz ad poplitem. ℭ Attende primo ꝙ coxa ducitur ad interiora per duos musculos explantatos ab anterioribus partibus ossis pubis. Et hi duo musculi non solū trahūt coxam: sed ēt moderate flectunt eam. Et sunt duo medij ex quattuor flectentibus nominatis in parte priori. Juxta illud Galieni decimoquinto de vtilitate particularum capitulo nono. Qui vero intus adducunt coxam sunt duo quidem predicti ex anterioribus partibus ossis pubis explantationes habentes non solum intus trahere colum: sed etiā flectere moderate potentes. ℭ Attende secūdo ꝙ de musculis coxam ducentibus ad interiora est alius tertius musculus non equalis longitudinis vt hi: sed maioris nascens ex anterioribus partibus ossis pubis: qui coxe circūducitur vsqz ad genu: ⁊ in intrinseco ipsius capite terminatur. Et intrinseca portio maximi musculi primi extendentium similiter mouet coxam. Juxta illud Galieni ibi. Tertius autem alius non sicut hi longus: sed sufficienter lōgus explantatus quidem ex anterioribus partibus ossis pubis toti colo circūducitur vsqz ad genu in intrinseco eius capite desinens. Ac etiam maximi musculi intrinseca portio eundem actum habet.

e ℭ Declinare vero ⁊c.] ℭ In hac parte quīta primo dicit ꝙ sunt duo musculi facientes declinare coxam ad exteriora. Secundo dicit ꝙ vnus istorum venit ab osse lato seu sacro idest a spondilibus non veris seu ossibus alhouis que sunt inter spondiles renum ⁊ ossa caude: qd quidem os articulatur ossibus anche sicut predictum est. Sed queret aliquis vnde nascitur alter musculorum declinantium coxam ad exteriora. Et quare princeps hic non declarat eius ortum cum dicat ꝙ sunt duo. Dic ꝙ altera est portio magni musculi qui numeratus est primus inter extendentes. Juxta illud Galieni quindecimo de vtilitate particularum capitulo nono. Versus extra autem abducunt coxam altera portio eius qui ante omnes dictus est. Et q ab amplo prodit qui ⁊ circūuertere eam parum dictus est. Et quia de ortu predicti musculi superius actum est: hic de ipso siluit.

f ℭ Sed circuire facientes sunt duo musculi ⁊c.] ℭ In hac parte sexta dicit primo ꝙ musculi circūuertentes coxam sunt duo. Vnus horū nascitur a parte siluestri idest extrinseca ossis femoris: alius a parte domestica idest interiori dicti ossis. Secundo dicit ꝙ cum isti sibi obuiant transuersantur idest accidit istis musculis vt sibi obuient: quia transuersaliter incedunt et efficiuntur carnosi in quadam concauitate existenti circa partes posteriores additamenti maioris capitis coxe: vt repleant illam concauitatem ⁊ os cooperiant. Tertio dicit ꝙ quicunqz istorum solus coxam traxerit: circūuertit eam cum pauca dilatatione. ℭ Attende primo ꝙ hi duo musculi fere similiter describuntur a Galieno decimoquinto de vtilitate particularum capitulo nono dicente. Reliqui vero alij duo musculi sunt mouentium coxam. Vnus quidem ex intrinsecis: alius autem ex extrinsecis partibus ossis pubis explantationem habentes. Circūuoluti autem ambo circa vocatum vertebrum ad idem adinuicem accedunt implantati vni concauitati per tenontes robustos in posterioribus partibus coxe locate ſm ipsam maxime explantationez magni trochantice: hi soli omnium predictorum musculorum: alteruter versus seipsum trahens conuertit ⁊ circūuertit coxam: hec Galienus. Dissonat autem hec descriptio a predicta descriptione principis in hoc ꝙ Galienus p chordam princeps vero per substantiam carnosam musculos hos implantari dicit concauitati existenti prope maius additamentuz capitis coxe quod Galienus appellat magnum trochanticam. ℭ Attende secundo ꝙ quia quisqz musculus communiter trahit partem cui implantatur versus partem: vnde explantatur necessarium est musculos trahentes sursum coxam a superioribus inferius deferri: ⁊ mouentes intus coxam explantari ab intus: ⁊ extra mouentes exterius oriri: ⁊ circunducentes coxe circun-

uolui vel chordas eorum. Juxta illud Galieni ibi. Ad primaz enim explantationem tractis eis necessarium est ꝛ finem simul sibiipsi colū attrahere. Quare necessarium est ex superioribus quidem partibus deferri deorsum euz qui colum sursum trahit. Eorum vero qui ad obliqua mouent ab intus quidem esse explantationem eorum quibus intus ducere est operatio ab extra autem quibus extra. Sed quoniam circūferri ꝛ circūuerti ꝓm aliquos motuū decet coxam circūuoluit in circuitu natura vel oīa corpa huiusmodi musculoꝝ: vel solos tenōtes quicūqꝫ agere debent. Recti.n. musculi simplici motu mouēt cola ad illas partes ꝓm rectā lineaz attrahentes versus quas eorum accedunt capita. Qui vero vl'totis eorum corporibus vel tenōtibus circūuoluunt circa aliquid: circularem magis ꝛ non rectum operantur motum. Ita autem necessarium est ꝛ vltimos predictos duos musculos implantatos magno trochātice qui obliquam ꝛ nō rectam habent ad id quod mouetur allationem simili prope positioni motui presistere.

¶ De anatomia musculorum mouentium iuncturas cruris ꝛ poplitis. Capitulum .xxviij.

e X musculis autē ꝛc.] ¶ In hoc capitulo primo agit princeps de musculis dilatantibus iūcturam poplitis. Secūdo de contrahentibus eā ꝛ crus: ibi [Ex eis vero] a ¶ In prima parte ꝑmo agit de numero situ quantitate ꝛ opere triuz musculoꝝ proprie dilatantium iuncturā poplitis. Scđo exequitur de primo illorū ibi [Unus autez hoꝝ triuz est] Tertio de alijs ambobus simul: ibi [Alioruz vero] Quarto de quodam alio musculo dilatante iūcturam poplitis cuz declinatione ad interius: ibi [Dilatatio vero] Quinto de alio dilatante dictam iūcturam cū declinatione ad exterius: ibi [Et musculum alium]

¶ In prima particula dicit ꝙ de numero musculorum mouentiū iuncturaz poplitis sunt tres musculi collocati in aterioribus partibus coxe. Et isti sunt maiores alijs ī coxa locatis. Et habēt ex proprio officio dilatare iūcturaz poplitis. ¶ Attende ꝙ circa poplitē duplex est iunctura. Una est ossis coxe cum maiori focili tibie. Alia est ossis rotule cum extremitate inferiori coxe ꝛ extremitate superiori dicti focilis. Prima est principalis de cuius musculis hic precipue agitur. Secūda est gratia firmationis ꝛ custodie prime ne dislocetur.

¶ Unus ꝛc.] ¶ In secūda dicit ꝙ vnus istoꝝ triū musculoꝝ est velut duplus ꝛ habet duo capita: quorū vnum incipit ab additamēto maiori capitis coxe: ꝛ aliud incipit ab anteriori parte coxe: hꝫ ēt duas caudas quaꝝ vna est carnosa ꝛ continuat cum patella seu rotula genu priusqꝫ fiat chorda. Et alia est pānicularis ꝛ continuat cum interiori parte duaꝝ extremitatum coxe.

¶ Alioꝝ ꝛc.] ¶ In.3. dixit ꝑ° ꝙ alioꝝ duoꝝ musculoꝝ ex trib° ꝑdictis vn° est ille qui prius noīabatur inter musculos ꝯstringentes coxaz vbi dicebatur. Et q̄tus q a re ꝑparata post os ilij stante oritur: ꝛ ipse ēt crus cōtrahit colligendo coxaz. ¶ Sꝫ instabit aliquis ex quo iste musculus cōtrahit crus non debꝫ hic inter dilatātes numerari. Dic ꝙ pōt esse ꝙ agens solus cōstringat ꝛ cum alio operās cui coniūgit dilatet. Et iste musculus nascit a separante quod est in osse ilij. Et intellige per separans aliquod ossosum additamentuz ab osse ilij explantatū vel neruū illuc profluxū. Scđo dicit ꝙ alter istoꝝ duoꝝ musculorū nascitur ab additamēto siluestri.i. exteriori existente in coxa. Tertio dicit ꝙ isti duo musculi ꝯtinuant adinuicē ꝛ vniunt ꝛ generat ex eis vna chorda que extendit ꝛ circūdat patellam genu ꝛ affirmat eam apte cum eo quod est sub ea. Postea applicatur capiti cruris: ꝛ dilatat poplitem ꝛ extendit tibiaz.

¶ Dilatatio ꝛc.] ¶ In.4. dic ꝙ dilatatio iūcture genu hꝫ vnū musculū aliū a trib° dictis. Et origo eius est ab obuiatiōe.i. ꝑte extrinseca: ꝛ apparēte ossis femoris ꝛ transeūdo descendit in latus coxe intrinsecū ꝓm transuersionez: postea continuatur cū parte venosa supreme partis cruris seu tibie. Et iste musculus dilatat tibiam declinando ad interiora.

¶ Et musculū ꝛc.] ¶ In.5. dic ꝑn. ꝙ iuenit ī qbusdaz libris de anatomia aliū musculū descriptū oppositū: nūc dicto ꝛ collocatū in ꝑte coxe exteriori. Cuius origo est ab osse anche: ꝛ transuersalr tendit ad latus extrinsecū coxe donec ꝑueniat ad locū venosuz. Et non est aliqs musculus magis trāuersus q̄ꝫ iste. Et iste musculus dilatat iūcturaz genu cū declinatione ad exteriora. Et qñ isti duo vltimi musculi simul operant dilatant iuncturaz genu ꝓm rectitudinem.

¶ Attende primo ꝙ nouez sunt musculi in coxa locati gr̄a motus iūcture poplitis quoꝝ actus ostendunt cām sue generationis. Juxta illud Gal'. tertio de vtili. ꝑti.c.16. Cur aūt oēs musculi ꝓm crus facti sunt numero nouem ꝯñter erit dicenduz: docet autez ꝛ hic cām generationis eoruz actus. ¶ Attende.2. ꝙ tres primi musculoꝝ dilatantiuz iuncturā recte ferunt ad genu. Et eorum primus implantatur rōtule. Sed alij duo producūt maximaz chordaz que rotule supextensa stringit eaz ꝛ transiens iūcturam genu implantat anteiorib° ꝑtibus tibie. Juxta illud Gal. ibi. Tres.n. qui sunt ꝓm anteriorez partem cruris maximi musculoꝝ qui ibi ꝓm rectitudinez genu feruntur. Et horum vnus quidem implantatur mole carnosis apprehensionibus. Duo aūt reliqui vnū maximū generant tenontem. Amplificatus autez iste subimplantat toti mole stringens eaz certitudinaliter ꝛ cōtinens cum subiectis. Deinde superascendens articulum implantatur anterioribus partibus tibie supertendens eam si iubeatur ꝛ omnem extendens articulationem que ꝓm genu. ¶ Attende tertio ꝙ hi tres musculi maiores facti sunt ceteris q mouent iuncturam genu: q: actus dignior eis committitur scilicet extēsio firma tibie in gressu ꝛ cursu. Juxta illud Galieni ibi. Hoc itaqꝫ scilicet tres effici magnos qui extendunt tibiaz ꝓm genu impilantes ꝛ supertendentes molam euidenter vtiqꝫ apparet his qui predictorum recolunt inquantuz accedit prouidentie. Totius enim fere motus qui ꝓm genu in his musculis dominatus debebat fieri: tunc enim fortiori simul ꝛ certitudinaliter tenso indigemus toto skelos idest tibia quando in ambulando altius quidem circūfertur alterum totū autem corporis pondus vehitur super id qđ manet ꝛ firmatur in terra. Sed in hoc his qui extendunt ꝓm genu musculis q sunt predicti tres agentibus extensis certitudinaliter indigemus flectere enī eam que ꝓm genu articulationem per posteriores inerat musculos extendi autem per anteriores. Si igitur quando maxime tēso skelos indigemus tunc his tribus musculis solis cōmittimus custodire certitudinaliter rectū ꝛ retro vertere ꝛ adducere ꝛ constringere molam ꝛ ꝑ hāc rectitudo eaꝝ custodit manifestū est qm̄ totus dn̄atus actionis skelos.i. tibie ī his est hec Ga. ¶ Attende.4. ꝙ musculi quartus ꝛ q̄ntus q numerant hic inter dilatantes iūcturaz genu numerant a Gal. inter musculos oblique mouētes tibiam intus ꝛ extra. Ait.n. hos describens.c. nūc allegato. Alij vero duo musculi vnus ex alterutraqꝫ parte ꝑdictoꝝ triuz hic qdem ab extra: ille autez ab intra ad obliquas ꝑtes tibie implantant oblīq motus facti duces alterutri alterutri. Qui.n. est ab extra intus ducit skelos idest tibiaz. Alter aūt extra ducit. Explantationez aūt. Alter qdez ex cōmissione ossiuz pectinis hꝫ. Alter aūt ex summe extrinsecis ꝑtibus yssie.i. pixidis anche: optime.n. sic debebant ad obliquos motus ducere skelos.

b ¶ Ex eis vero ꝛc.]. ¶ In hac ꝑte secūda que est de musculis ꝯhentibus tibiaz primo agit prin. de vno ex eis angusto ꝛ longo. Secūdo de tribus alijs socijs inuicez: ibi [Et tres musculi] Tertio de ꝑuo musculo sepulto in plicatura poplitis: ibi [In iunctura preterea] Quarto narrat opinionē circa partem dupli musculi qui primus est dilatantiuz: ibi [Et quidam]

¶ In.i. ꝑti. dicit ꝑ° ꝙ ex musculis ꝯhentib° crus.i. tibiaz q̄ est a genu vsqꝫ ad ꝑuū pedē est vn° muscul° strict° lōgus nascēs ab osse ilij ꝛ femoris circa seu ꝓpe originē musculi ꝑi dilatātis tibiā egredientis seu orientis a separāte qđ est in medio ilij.i. a quodā ossoso additamēto ex medio ilij erūpente vl'a neruo illic ꝓfluxo. Deinde trāsuersalr penetrat musculus iste strictus ad īteriora duaꝝ extremitatū poplitis ꝛ inde egrediēs tendit ad ꝑtez eminētez q̄ est in loco poplitis venoso ꝛ vnit cuz ea seu ꝯtininuat. Scđo dicit ꝙ iste musculus strictus est quo crus ad īferiora trahit declināđo cū pede ad ꝑtez inguinis. Et credo ꝙ libri sint in hoc passu cōiter corrupti vicio scriptoris vel trāslatoris. Ubi.n. scribit ad inferiora scribi dꝫ ad supiora: q: musculi ꝯhentes tibiaz ipsaz sursuz portāt sicut dilatātes ferūt hāc deorsuz versus pauimētū extēdentes tibiā. Et h̄ appꝫ ꝑ verba hec q̄ subdit ꝑn. declinās cū pede ad ꝑtez inguinis. Nā declinatio cruris seu tibie ad ꝑtez inguinis est ipsius eleuatio nō deꝑssio. Itē appꝫ ex descriptiōe musculi hui° a Gal'.3. de vti. ꝑti.c.16. dicēte. Reliquus vero nouez musculoꝝ mouentiuz articulationē que ꝓm genu strictus ꝛ longus ex osse femoris prodiens suptendit tibiam supra obliquaz ad illam maxime figuram statuens totum skelos.i. tibiam: in qua malaxantes superferimus pedem ad bubonem.i. inguem alterius skelos.i. tibie.

¶ Et tres ꝛc.] ¶ In.2. ꝑti. dicit ꝑmo ꝙ ex musculis ꝯhentibus crus sunt tres alij musculi.s. vnus domestic° alter siluestris ꝛ alter medi° hoꝝ. Et ꝑ domesticū intellige illuz q īplātatus est īteriori ꝑti coxe. Et ꝑ siluestrez īplātatuz exteriori. Et ꝑ mediū illuz q° locat īter hos. Scđo dicit ꝙ domestic° ꝛ medi° ex istis trib° ꝯhunt tibiā declināđo eā ad exteriora. Sꝫ siluestris ꝯhit tibiā declināđo eaz ad interiora. Tertio dicit ꝙ domesticus nascit a basi seu fundamēto ossis anche ꝛ incedit trāsuersalr per posteriora coxe donec veniat ad locū venosuz tibie in ꝑte āteriori ꝛ ibi ꝯtinuat ꝛ color illius ꝑtis declinat ad viriditatē.

maioris. Et quicūqꝫ eoꝝ solus traxerit coxam ad sui partem cum pauca dilatatione torquebit.

¶ De anatomia musculorum mouentiuz iuncturas cruris ꝛ poplitis. Capitulum .xxviij.

e X musculis[a] autem iuncturaz poplitis mouentib° sunt tres in anterioribus coxe positi: qui musculis in ipsamet coxa positi sunt maiores. Et eorum operatio est dilatare. ¶ Unus autem horum trium est sicut duplus duo habens capita: quorum vnum ab additamento incipit maiore: ꝛ alterum ab interiori coxe. Et duo habet extrema: quorum vnum est carnosum: ꝛ cum rasga anteqꝫ chorda fiat continuatur: ꝛ alterum est pannicular cum domestica duarum extremitatum coxe continuatum. ¶ Aliorum vero duorum vnus est ille quem inter coxam constringentes nominauimus scilicet a separante quod est in osse ilij nascens: ꝛ alter ab additamento siluestri quod est in coxa oritur. Et isti quidem duo continuantur ꝛ vniuntur ꝛ generatur ex eis chorda: vna que dilatatur ꝛ circūdat rasgam ꝛ ipsam cum eo quod est sub ea conuenienter affirmat: deinde cum capite cruris continuatur: ꝛ poplitem dilatat ꝛ crus extendit. ¶ Dilatatio vero vnum habet musculum qui ab obuiatione ossis femoris nascitur: ꝛ incedendo descendit in latus coxe domesticum: ꝓm transuersionem: deinde cum parte venosa supreme partis cruris continuatur ꝛ crus declinās ad domosticū dilatat. ¶ Et musculum alium in quibusdaz anatomie libris inueni ei oppositum in parte siluestri qui incipit ab osse anche: ꝛ ꝓm transuersionem in latus siluestre tendit donec ad locum peruenit venosuz. Et neqꝫ est musculus maioris transuersionis isto ꝛ cum declinatione ad siluestrem dilatat: ꝛ cum ambo dilalant est dilatatio recta. ¶ Ex[b] eis vero qui crus contrahuūt est vnus musculus angustus ꝛ longus qui ab osse ilij oritur ꝛ femoris circa originem dilatantis egredientis a separante quod est in medio ilij. Deinde ꝓm transuersionem penetrat ad interiora duaruz extremitatum poplitis: postea egreditur exterius ꝛ vadit ad eminentiā que est in loco poplitis venoso ꝛ cum ea vnitur. Et ipse quidem est quo crus ad inferiora trahitur declinans cum pede ad partē inguinis. ¶ Et tres musculi: domesticus: ꝛ siluestris: ꝛ medius. Sed domesticus ꝛ medius cū declinatione ad siluestrez contrahuunt. Et siluestris contrahit cū declinatione ad domesticum. Et domesticus quidem oritur a base ossis anche deinde transuerse incedit per posteriora coxe donec peruenit ad locum cruris venosum im parte domestica: ꝛ vnitur cū eo: cui° color ad viriditatē trahit

Quarto dicit ꝙ origo alioꝝ duoꝝ musculoꝝ.s.siluestris ⁊ medij est a basi seu fundamento ossis anche sicut priorꝰ:sed incedendo per coxam declinant taliter a domestico vt continuentur cum loco venoso lateris tibie exterioris. ¶Attēde hic primo ꝙ a vena magna descendente de qua tractabit summa quinta doctrine istius vnus ramus descendit q distribuit instrumentis gressus dextro ⁊ sinistro. Et pars huius rami in vtraq̨ tibia duos habet ramulos vnuz in pte interiori tibie vnde nascit sophena. Alterum in parte exteriori vnde nascitur vena sciatica. Et vocat hic prin. locū venosum partem per quam transit alter horuz ramoꝝ. ¶Attende secūdo ꝙ hos tres musculos sic describit Gal.3.de vti.p.i.c.16. In medio aūt eorū.s. duorum vltimoꝝ ex quinq̨ dilatantibus prenoiatis:alie tres sunt musculoꝝ explātationes ꝺm ordinez posite paruis motibus mouētes genu. Flectit.n.genu ⁊ ducit extra tibiam qui est ꝯtinuus ei qui intus. Abducit autē extra simul flectendo sicut inuoluēs eaz q tangit euz qui extra:reliquꝰ vero qui ⁊ oīuz mediꝰ est ad intrinsecū implantatus cruris caput. Flectit quidez totū crus:coeuellit aūt ⁊ totā tibiam imittens eis in his q̄ circa articulationē vsq̨ ad alteꝝ magnoꝝ ossium q̄ ꝺm tibiā vt coattrahat ad ipsam totā tibiam. ¶Attēde tertio ꝙ hi tres musculi sunt oppositi tribus primis dilatātibus situ ⁊ opere ⁊ minores eis. Juxta illud Gal. ibidem. Tribus autē eis.s. dilatantibus existentibus tres opposuit retrorsum neq̨ oēs vnuz generantes tenontē.i.chordā. Est aūt nō eq̄lis dignitas mouentis genu motus dilatando.s.⁊ eius qui flectit. Seu igit̄ opponi debentes soluz eos ⁊ contrarij motus esse duces nā tres quidem fecit silr: non tn̄ nec ipsos silr fortes neq̨ in tenontes.i.chordas similiter illis robustos desinentes. ¶Attende quarto ꝙ laterales musculi de tribus nūc dictis sunt duces motuū lateraliū satis manifeste. Juxta illō.G.ibi. Dedit autē eis q sunt ex alterutra parte medij obliquū quendam motum non paruum.

¶In iuncturis ⁊c.] ¶In tertia dicit ꝙ ex musculis contrahentibus tibiaz ē vnus musculus in iunctura poplitis occultatus ⁊ quasi sepultus in plicatura genu. Et opatio ipsius est eadē cuz opatione medij musculi triuz modo noiatorum. Hūc musculū sic describit Gal.c.nunc allegato. Ultra hos autem oēs est paruus musculus qui ꝺm genu qui flectit genu mirabiliter.

¶Et quidam ⁊c.] ¶In quarta dicit primo ꝙ quorūdaz fuit opinio ꝙ portio eminens seu manifesta musculi dupli dilatantis iuncturā genu orti a separante interduz constringit accidentaliter poplitem. Et intelligit hic musculū primuz inter dilatantes prius nominatum. Secundo dicit ꝙ etiam fuit quorūdam opinio ꝙ a loco originis huius musculi dupli quandoq̨ exit chorda que tenet pixidem anche ⁊ continuatur cū ea ⁊ cuz eo quod sequitur ipsaz. ¶Attende ꝙ omnes musculi specialiter deputati ad motuz tibie vel eorum chorde pertranseunt iuncturam genu ⁊ implantantur capiti grossi focilis:nō omnino prope iuncturam neq̨ multum remote ab ipsa sicut in simijs. Juxta illud Gal.ibi. Descendunt autez omnes ad caput tibie superextendentes articulationez nō paruaz neq̨ hic artem ostendente natura. Sicut enim ⁊ quicunq̨ per aliquos funes lignea ydola mouent vltra articulos ad caput colli debentis moueri applicant eos:ita ⁊ natura multo prius ꝺm vnūquēq̨ articulorum ingeniauit. Hec Galienus. Et paulopost subdit. Peruentus enim eorū ad principium soluz non vtiq̨ esset similiter infallax neq̨ robustus paucis cōprehensionibus ⁊ his ex sumo colo totum os conantium mouere. Si vero ad longius ⁊ circa mediaz tibiam sicut habet in simijs totaliter extendi cola nō vtiq̨ cōcessissent:sz essent vtiq̨ velut colligata ⁊ suspensa ad id quod retro: sicut nunc est in simijs.

Et aliorum duorum etiaz origo est a base ossis anche:sed declinant vt cum loco venoso lateris siluestris continuent. ¶In iūctura preterea poplitis est musculus sicut i flexuositate poplitis sepultus q opationez efficit q̄lis huius medij existit operatio. ¶Et quidaz existimāt ꝙ pars eminens musculi dilatantis dupli a separante est cū poplitem accidentaliter constringit ⁊ est cum ab eius origine egreditur chorda que anche pixidem tenet: ⁊ cum ea ⁊ cum eo quod sequitur ipsam continuatur.

¶De anatomia musculorū pedis iuncturam mouentium. Cap.xxix.

e X musculis autem pedis iuncturam mouentibus sunt quidam qui ipsum ad superiora eleuāt: ⁊ quidam qui ipsum descendere faciunt. ¶Etᵇ eis autem qui ipsuz eleuāt est vnus musculus magnus qui est positus in parte antecedente canne domestice: cuius principiuz est pars siluestris capitis canne domestice. Et ipse quidem cum ad exteriora ingreditur inclinatur super crus ad partez poplitis vadens: ⁊ continuatur cū eo quod radici poplitis est propinquum: ⁊ pedē ad superiora eleuat. Et alter oritur a capite siluestris ex quo nascitur chorda q̄

¶De anatomia musculorum pedis iuncturam mouentiuz. Capi.xxix.

e X musculis autem ⁊c. ¶In hoc capitulo primo diuidit princeps musculos mouentes iuncturam pedis. Secundo exequitur de musculis eleuantibus pedem:ibi [Ex eis autem] Tertio de facientibus descendere pedem:ibi [Facientium vero descendere] Quarto de musculo cuius chorda prebet sensuz plante pedis:ibi [Et iam etiaz]

a ¶In prima parte dicit ꝙ musculorum mouentiuz iuncturam pedis quidaz pedez eleuant: alij ipsuz deprimunt. ¶Sed queret quis nunquid etiam aliqui flectunt ad latera ⁊ aliqui girant. Dic ꝙ sic:sed q: hi motus sufficiēter aguntur per musculos eleuantes ⁊ deprimentes non dedit eis natura proprios musculos ab alijs distinctos.

b ¶Ex eis autem ⁊c.] ¶In hac parte secunda dicit primo ꝙ ex musculis eleuantibus pedem est vnus magnus musculus collocatus in anteriori parte focilis interioris tibie. Et incipit ab exteriori parte capitis superioris istius focilis. Et transiens ad exteriora protenditur super crus donec veniat ad partem pedis in directo pollicis. Et continuatur cum illa parte pedis que propinqua est radici pollitis. Et iste musculus eleuat pedem ad superiora. Secūdo dicit ꝙ alter musculorū eleuantiuz pedez nascitur a capite focilis extrinseci. Et ab eo prodit chorda que continuatur cū parte pedis propinqua radici minimi digiti. Et iste musculus sursum pedem eleuat proprie quando predictus cuz eo concurrit in eleuando ⁊ fuerit iste concursus amboꝝ ꝺm equalitatez ⁊ rectitudinem eleuandi. ¶Attende primo ꝙ sicut rascete manꝰ absq̨ digitis aduenimt quattuor musculorū chorde quibus fiunt eius motꝰ sic pedi sine digitis. Juxta illud Gal. tertio de vtili. parti. capi.9. Adueniūt aūt pedi absq̨ digitis q̄tuor sicut ⁊ carpo. Et oportet illorū que de illo dicta sunt memorantes vt non fiat longus sermo intelligere proportionem eius. Sicut.n. in illo due quidem determinationes musculoꝝ ab intra ꝓcedebant: due autez ab extra: quattuor motibus mouentes carpum: ita ⁊ hic. ¶Attende scdo ꝙ a musculo anterius protenso super arundinē maiorē tibie fortis chorda oritur ⁊ iplantat̄ ꝓpe pedis pollicē. Et ab eo q ꝓtēdit̄ anterius sup arūdinē minorez fortis chorda silr oritur ⁊ implantat̄ prope minimū pedis digitū. Juxta illud Gal. ibi. A musculo qdez q supertensus est tibie ab ante prodiens qdē tenon fortis sufficienter diuisus implātatur partibꝰ pedis que sunt versus magnū. Ab eo aūt q circūtensus est perone his que sūt versus paruum. ¶Attende tertio ꝙ dū tenduntur iste chorde simul sursuz pedem eleuant sicut eis siles in brachio rascetam extendunt. Sed altera eaꝝ tēsa pes oblique mouetur ⁊ lateraliter. Juxta illud Gal. ibi. Et si qdem ambo tendantur oīno eleuant ⁊ simū id concauū faciunt pedez sicut illi q in manu proportionaliter his habent extēdere carpū dicebant. Altero vero agente motꝰ qui ad obliqua consimiliter his qui in carpo fiunt.

cum eo quod est iuxta radicē minimi cōtinuatur: ⁊ pedem ad superiora eleuat ⁊ proprie quando cum eo conuenit primus musculus ⁊ fuerit hoc ꝺm equalitatem ⁊ rectitudinē. ¶Facientiuzᶜ vero descendere est vnuz par cuius origo est a capite coxe quod postea descendit ⁊ cruris ventrem carne replet ex quibꝰ chorda nascitur que ex maioribus existit chordis: ⁊ ipsa quidem est chorda nerui qui cum osse alchachib continuatur: ⁊ ipsuz ad posteriora transuerse ad siluestrem trahit: ⁊ est hec causa fixiōis pedis super terraz. ¶Et ipsum quidez adiuuat musculus qui a capite siluestris oritur cuius color est melōgianus: ⁊ descēdit donec ipsemet absq̨ chorda quā mandet: sz carneus remanens continuatur cum postrema parte achib sub continuitate quam ante diximus. Cūq̨ musculis istis aut ipsoruz chordis nocumētum accidit pes claudicat. ¶Et musculus ex quo due nascuntur chorde quarum vna pedem constringit: ⁊ altera pollicem dilatat. Illud vero est quoniam iste musculus a capite cāne domestice oritur vbi ipsa siluestri obuiat ⁊ descendit inter eas: ⁊ in duas diuiditur chordas: quarum vna est rasceta in anteriori pollicis parte continuatur cum qua ēt chorda pedis existit humilitas.

c ¶Facientiuz ⁊c.] In hac pte.3.pꝰ agit pn. de duobꝰ musculis ꝑncipalibꝰ facietibꝰ descēdere pedē. Scdo de tertio musculo q coadiuuat eos:ibi [Et ipz] Tertio ꝺ alio musculo cuiꝰ vna chorda depmit pedē ⁊ alia dilatat pollicē: ibi [Et musculus] ¶In.i.pti.dicit pº ꝙ ex musculis facietibꝰ descēdere pedem est vnum par scilicet duo musculi. Et istud par oritur ab inferiori capite ossis coxe:deinde descendens replet carne ventrem cruris scilicet partez cruris grossaz posteriorez que dicitur a vulgo sorex tibie. Secūdo dicit ꝙ ex his duobus musculis nascitur corda que est de maioribus chordis totius pedis. Et ista est chorda nerui qui continuatur cuz osse alchachib idest chorda multū neruosa ossi calcanei implantata. Tertio dicit ꝙ hec chorda trahit os calcanei versus posteriora cum transuersione ad exteriorem partez: ⁊ ipsa est cā fixionis pedis supra terram.

¶Et ipsum ⁊c.] ¶In secūda dicit primo ꝙ qdā musculus nascens a superiori capite canne exterioris cuiꝰ color est melongianus adiuuat istud par ad faciendū descēdere pedez. Et intellige per colorem melongianū colorem similem colori melongiarū. Et sunt melongie genus holeris sicut caules quo sepe vtunt̄ hispani ⁊ arabes sed gallici nō. Juxta illud Auerroys quinto colliget.ca.41. Melongie sunt quibus nos facimus in terra nostra multa cibaria delicata postq̄ proiecta est prima aqua suarum decoctionū: ⁊ cum coquunt̄ in carnibus pinguibus sunt multū delectabiles: ⁊ ego reputo ipsum temperatuz cibū postq̄ sic factus erit. Hec Auerroys. Secundo dicit ꝙ iste musculus descendit donec ipsemet continuatur cum postrema parte achib.i. ossis calcanei sub cōtinuitate quā ante diximus absq̨ chorda quā mandet seu mittat illi ossi:sed remanens carneus. Et intellige sic hoc quod dicit sub cōtinuitate quā ante diximus.i.sub loco vbi cōtinuatur chorda musculorum predictoꝝ cū osse calcanei. ¶Attende tamen ꝙ quidam librorū loco huius littere habent istam. Supra continuitatem que est ante eum. Et hec litera est verisimilior: cum enim iste musculus carneus sit ⁊ imprincipalis conuentius est vt superequitet ⁊ quodāmodo vestiat predictam chordam q̄z econuerso: ⁊ ita implantetur calcaneo supersusus chorde. Sed ⁊ fieri potest vt vestiat chordam ⁊ pertransiens eam implantetur bassius ossi calcanei: ⁊ sic saluabitur vtraq̨ littera. Tertio dicit ꝙ quando nocumentū accidit his tribus musculis facientibus descendere pedem vel chordis eorum pes claudicat idest nō bene se firmat supra terram vel pauimentum.

¶Et musculus ⁊c.] ¶In tertia dicit primo ꝙ ex mūsculis facientibus pedem descendere est vnus alius musculus ex quo due chorde exeunt: quarum vna constringit pedem: ⁊ alia dilatat pollicem. Secundo dicit ꝙ illud est scilicet ꝙ vna chordarum illius musculi constringit pedem ⁊ alia dilatat pollicem vel ꝙ iste musculus iuuat ad faciendum descēdere pedem: q: musculus iste nascitur a capite focilis interioris tibie in loco vbi istud focile obuiat focili exteriori: ⁊ inde descendit inter hec duo focilia ⁊ diuiditur in duas chordas. Et vna istarum continuatur in anteriori pollicis sub rasceta pedis: ⁊ per hanc chordam fit humilitas pedis idest depressio vel abassamentum.

Et altera chorda nascens ex parte istius musculi transit originē prime chorde ⁊ musculus iste mittit hanc chordam primo ossi pollicis ⁊ dilatat ipsum pol/licem cum trāsuersione ad partez interiorē. ¶ Attende primo ꝙ Gal. pertra/ctans.4.de vti.pti.c.9.⁊.3.de iuuamen.mem.c.5.musculos ⁊ chordas facien/tes descēdere pedez p̄rio asserit esse duos musculos ꝯtrarios musculis a qbus pes eleuat̄: ⁊ a ꝓfundiori istoꝝ dicit vnaz nasci chordaz que iplantat̄ inferius ante pollicē pedis.

Et altera chorda est que ex parte istius generata musculi prime chorde ꝑtrāsit originē ⁊ primo pollicis ossi chordam mandat: ⁊ ipsuz cuz tranuersione ad domesticuz dilatat. ¶ Et^d iam etiaz a capite coxe siluestri oritur musculus ⁊ cuz vno duorum musculoruz achibaliū cōtinuatur: deinde ab eo separatur cuz occultum cruris pertransit: ex quo oritur chorda que ad inferiora pedis peruenit ⁊ sub eo toto dilatat̄: quemadmodū facit musculus q sup plante occultū dilatatur pp iuuamentuz tale quale est eius.

¶ De anatomia musculorum digitorum pedis. Cap.xxx.

e X musculis ^a vero pedis digitos mouētibꝰ q sunt ꝯstringētes musculi sūt multi. Ex quibꝰ est musculus qui a capite can-

Et ab alio dicit oriri chordaz maiorez q̃ a retro iplantat̄ ossi calcanei: sunt aūt verba eius hec. Quinetiā ex posterioribꝰ ptibus ꝓportionaliter his q in manu: opposuit nā duas musculoꝝ ḡnationes.i.chordas opaturas ꝯrios p̄dictis motus pedis. Quaꝝ minor a musculo q ꝑ profundū fert̄ incipiens ad eaz q̃ est aū magnuz digitū regionē ab inferꝰ. Altera vero q̃ est maior iste manifestus tenon ē q ad calcaneū a retro implantat̄ sufficienter existēs robustus ⁊ maximus. Secūdo dicit ꝙ maiore dicta ruz chordaꝝ egrotāte pes necessario claudicat: quia chorda ista trahens ad se os calcanei sic firmat tibiā ⁊ totū pedem vt qs absq3 casu supra pedē vnū altero eleuato firmꝰ stare possit. Et sunt eius verba hec. Qui .s. tenon maior solus ⁊ si aliqn̄ patiat̄ claudicare necessariuz est pedē. Os.n.qđ situatū est sub tota tibia ſm rectitudinē qđ vtiq3 vocatū est calcaneus maximū ⁊ fortissimuz existens oīuz ossiū q̃ sunt in pedibꝰ tenō iste ad se trahēs firmat ita totū colū vt si in altero pedū stare qn̄q3 volueris eleuās alteꝝ: non vtiq3 cōmoueberis neq3 cades: neq3 si aliqs altoꝝ tenontū patiat̄ ita magnā ⁊ eqpollētez oibꝰ alijs hz virtutez. Tertio dicit ꝙ merito fuit hec chorda maior alijs ⁊ magne virtutis: qꝛ implantat̄ primo ⁊ p̄ncipalissimo organo fundamēti corꝑis.s.ossi calcanei ⁊ alligat ei tibiā ⁊ se hz ꝓportionalr̄ ad chordā que manui abintra iplantat̄ apud ꝑuuz digitū ⁊ cū h̄ sortit̄ aliqđ dignitatis ab osse calcanei qđ totū corpꝰ portat ⁊ nō hz in manu sibi sil̄e os. Sūt aūt eiꝰ v̄ba hec. Qualr̄ aūt nō debebat talis esse dictꝰ tenō.s.cuz iplantet̄ ad primū ⁊ p̄ncipalissimū organuz basisꝰ scz calcaneū ⁊ copulet id solus tibie vsq3 ad positionē: itaq3 ⁊ actuz cui cōmissus est ꝑ totū ꝓportionalr̄ hz tenōti q implantat̄ abintra apud ꝑuuz digitū manꝰ. Quid vero deinde p̄cipuū qdez ad dignitatē vtilitatis sibi ab osse calcanei acq̄siuit: nullā ꝓportionalē in manu ꝑticulā hn̄tis sicut ⁊ ante dictū est ⁊ solius corpus totū vehētis. ¶ Attēde.2.ꝙ huic chorde pp eius dignitatē plura principia facta sunt ita ꝙ a pluribꝰ orit̄ musculis. Sz a quot est dubiū. Princeps eniz innuit hic ꝙ a duobꝰ duz dicit. Ex qbus chorda nascit̄ q̃ ex maioribꝰ existit chordis. Gal. vero sibimet sup h̄ dissonās vr̄. Ait.n.tertio de vti.pti.ca.9. Hec igit̄ nā sciēs duplex p̄ncipiū ḡnationis eius fecit. Deinde subdit. Quare ⁊ admirari te puto de arte eiꝰ si attēderis mēte eis q̃ in anatomijs appent ⁊ videris extēdentē qdez digitos vnū musculū multis famulantē ꝑticulis: silr̄ aūt ⁊ altoꝝ singulū eoꝝ q ſm pedez ⁊ tibiā totaz ad plures desinētez tenōtes. Aut si ꝑuus oīno fuerit ad vnū sicut illi q sunt in manibꝰ: soluz aūt hūc ex tribus magnis musculis q ad calcaneū in idez aduenīunt ꝓdeuntē: vt si aliqn̄ vnus ex eis aut duo patiant̄ reliq aut reliquꝰ famulent̄. Ex qbus verbis manifeste innuit ꝙ isti chorde sunt tria p̄ncipia. Et statim post subiungit sermonē huic dissonū dicēs. In multis qdez ⁊ alijs ꝑtibus corꝑis nā ostēdit huius ꝓuidenciam vbi motꝰ est multū ꝑtinens ad aīal: multa eius principia operās: sicut ⁊ hic ex duobus magnis musculis q in posterioribus tibie sunt locati: explantans tenōtez q ad calcaneū ꝑuenit. Ad tollēdū hanc dissonantiam q̃ prima facie apparet in verbis Galieni: dic ꝙ dicta chorda principalr̄ oritur a duobus primis musculis deprimentibus pedem: adiungit̄ aūt his tertius musculus ⁊ istud exprimit hec lr̄a eius tertio de iuuamētis.c.5. Et inuenies istam solam chordam descendentē ad alrib.i.calcaneū oriri ex duobus musculis magnis ad q̃s est adiūctus tertius musculus magnus: vt qn̄ vni istoꝝ musculoꝝ aut silr̄ duobus acciderit occasio remaneant duo aut vnus solus. ¶ Attēde.3.ꝙ.G. illic improperat medicis q antecesserunt eum. Primo in hoc ꝙ crediderunt tres musculos qui ꝯstituunt ventrez tibie posterius implantari calcaneo. Secundo in hoc ꝙ non cognouerūt musculuz q calcaneo implantat̄ permanēs carneus. Tertio in hoc ꝙ non cognouerunt duos musculos qui nascentes a capitibus duoꝝ fociluz tibie desinunt in fortem chordaz descendentes ad calcaneuz: ⁊ sunt verba eius hec. Estimant aūt qui ante me anatomici gastrocimiaz opantes tres musculos ad calcaneum immittere. Non aūt hz ita veritas. Tenontis.n.vnius ipsoꝝ non parua pars superascendens calcaneū supplantatur toti pedi inferius: quaz melius fortassis est non partez ponere tertij musculi sed ipsum ſm seipsum seorsuz quartuz musculum. Neq3.n.hoc.s. qm̄ eoꝝ qui vere implantant̄ calcaneo musculoꝝ qui quidem ex osse perone prodit altior īmittit carneus permanens: qui vero a cruris capitibus in robustum tenōtez desinentes consequenter predicto descendūt ad summū calcaneum cognitū est ab anterioribus. ¶ Attende quarto ꝙ natura nō produxit musculos obliquos aliquos alligantes in crure cānam minorez maiori sicut in brachio fecit: quia non est opus tāta circūuolutione in tibijs vt in brachijs. Juxta illud Gal.tertio de vti.pti.c.8. Nulluz musculuz obliquū ex tibia produxit ad peronam.i.cannam minorem consimiliter his q in manu copulant brachiuz kerchidi.i.focili minori. In manu enim qm̄ non solum extendere ⁊ flectere totum collum: sed etiaz circūducere versus alterutras partes melius fuit demonstratum est ante. In tibia vero intentionem habētes constructionis non multiformitatez apprehensionis: sed basis firmationem non solū nihil plus debebat ex huius motibus esse sed etiam deperire quidam infallacie.i.minui aliquid ad infallaciam debite firmationis.

ne siluestris oritur ⁊ extensus super ipsam descendit ⁊ chordam vnam transmittit que in duas diuiditur chordas que medium constringunt ⁊ medicum. Et alter isto minor: cuius ortus est a postremo cruris: cuius chorda cum ipsaz transmittit in duas diuiditur chordas que indicem constringunt ⁊ minimum. Et diuiditur ab vnaquaq3 duarum partium chorda que cum eo quod ab alio diuiditur continuatur: ⁊ fiunt chorda vna que ad pollicem peruenit ⁊ ipsum constringit. Et tertia chorda quam iam nominauimus a siluestri duarum extremitatum que in canna existunt domestica oritur: ⁊ inter duas descendit cannas ⁊ ex se partem transmittit ad pedem constringendum ⁊ partem ad primum os pollicis. Et horum quidem musculorum digitos

d ¶ Etiam ēt ⁊c.] ¶ In hac pte q̄rta que est de musculo cuius chorda p̄bet sensum plāte pedis dicit primo prin.ꝙ iam ēt inter musculos in tibia locatos est vnus musculus nascens ab extrinseco capite coxe inferiori: ⁊ cōtinuat̄ cuz vno duoꝝ musculoꝝ achibaluz.i.achib seu calcaneo implantatoꝝ: deinde separatur ab illo postq3 ꝑtransiuit occultū cruris.i.ventrem cruris posteriorez sub genu qui dr̄ a vulgo sorex. Secūdo dicit ꝙ ex isto musculo nascit̄ chorda que veniens ad inferiora pedis illic diffundit̄ sicut ꝑuenit musculus vel chorda eius ad iteriora palme ⁊ dilatat̄ sup partes eius occultas. Tertio dicit ꝙ iuuamentū istius musculi ⁊ chorde eius est tale quale est iuuamentū sibi sil̄is in manu: vz dare sensum plāte pedis ⁊ ꝓhibere pilos illic oriri ⁊ firmare carnez eius ac fortificare ad resistenduz extrinsecis occurrentibus. ¶ Attende p̄mo ꝙ Gal. nō attribuit vni soli proprio musculo generationem chorde q̃ subtēsa plante pedis prebet ei sensuz: sed dicit hanc chordā eē portionē chorde maxie que ex tribus musculis orta peruenit ad calcaneuz. Ait.n. tertio de vti. parti. ca.11. Qꝛ.n.oportebat sensu participare cutiz pedis debentē multotiēs peditare dura aliq̃ ⁊ acuta a qbꝰ pressa multotiens ⁊ vulnerata corrūperet̄ multiformiter nisi faciliter ea sentiens memorari faceret aīal fugere ppea tenontis qdem qui ad calcaneū ꝑuenit quez ex tribus musculis dicebamus generari suꝑficialis portio ad id quod sub pede est supgradiens. implantat̄ cuti intus que ē ſz vestigiū.i.plantaz. Attende.2.ꝙ nō solū plante tribuit̄ sensus a dicta chorda sz ēt a duobus musculis q ibi sunt ⁊ a ꝑuis ramis neruoꝝ q veniūt illuc a nucha. Juxta illud.G.ibi. Profundo aūt pedis quod est sub cuti ſm qđ ⁊ duo ꝑui musculi sunt gerēmones.i.ramuli distribuuntur parui neruoꝝ q a dorsali.i.nucha. ¶ Attēde tertio ꝙ multomaiores rami neruoꝝ distribuunt̄ palme manus q3 plante pedis. Juxta illud Gal.ibi. His autē multo maiores sunt illi q sūme.i.parue manus plusq3 pes indigentis certitudinalr̄ sensu seu nō apphensionis solius: sz ēt tactus organo facte. Pes autem qꝛ neq3 ei cōe debebat esse organū tactus totiꝰ corꝑis sed solius ambulationis q3to ad nō patiendū prōpte egebat sensuz tm̄ acq̄siuit. ¶ Attende quarto ꝙ cutis inferior pedis connexa est fortiter subiectis sibi ꝑticulis ⁊ germen dicte chorde ꝑ ipsaz totaz est disseminatū vt nō faciliter labat̄ hincide ⁊ vt sensu aliquo participet ⁊ mediocritatē habeat in mollicie ⁊ duricie. Juxta illud.G.c.12.libri tertij de vti.pti. Pedis aūt cutis cōnexa qdez certitudinalr̄ facta ē subiectis oībus ꝑticulis vt nusq3 circūuertat̄ faciliter germen aūt ad totā ipsaz disseminatū ē tenōtis q ſz calcaneū vt nō circūuertat̄ faciliter ⁊ vt sufficientē sensuz trāssumat. Hz aūt cōmoderate inter molliciem ⁊ duriciē abscedēs ab vtroq3 excessu inquātū oportebat neq3 valde passibilē neq3 valde dissensibilē fieri. Nā sūme duꝝ ꝓpe insensibiliatē venire necessariū est sic sunt soleares ⁊ chile.i.vngule sil̄e: sūme vero molle inq3tuz bona sensibilitate intātū ⁊ facili/passibilitate ꝑticipare est. Ut igit̄ neq3 insensibilis sit neq3 prōpte passibilis: excessus vtriusq3 nā euitauit: ⁊ mediā creauit eā inter mollem ⁊ duram.

¶ De anatomia musculorum digitorum pedis. Capi.xxx.

e X musculis ⁊c. ¶ In hoc.c.1.agit p̄n.de musculis ꝯstringētibꝰ digitos pedis locatis in tibia. Secundo de ꝯstringentibus locatis in pede: ibi [Illi vero quorum] Tertio de mouētibus eos ad latera ibi [Et ex musculis] Quarto summat omnes musculos corporis: ibi [Omnes igitur]

a ¶ In prima parte que est textus presens dicit primo ꝙ multi sunt musculi ꝯstringentes ex musculis mouētibus digitos pedis. Secundo dicit ꝙ ex musculis cōstringentibus digitos pedis est vnus musculus ortus a capite focilis exterioris q sup hoc extēsus descēdit ⁊ emittit chordā diuisaz in duas q̃ constringunt digitos pedis mediū ⁊ medicū. Tertio dicit ꝙ alter musculoꝝ constringentiū digitos pedis est minor p̄dicto ⁊ nascit̄ a posteriori ꝑte cruris. Et emittit chordā que diuidit̄ in duas. Et iste cōstringunt indicē ⁊ minimum. Et ab vnaquaq3 istaꝝ duaꝝ chordaꝝ descindit̄ vna ps q̃ coniuncta ꝑti descise ab altera simul facit vnā chordā ꝑuenientē ad pollicē ⁊ ꝯstringentez ip̄z. Quarto dicit ꝙ tertia res mouēs pedis digitos ꝯstringendo est chorda p̄noīata nascēs ab exteriori duaꝝ extremitatū focilis interioris ⁊ descēdens inter duo focilia ac transmitens vnaz sui ꝑtez ad pedez cōstringendū ⁊ aliā ad primū os pollicis. Et ista est chorda de qua agebat̄ in tertia ꝑticula tertie partis prioris capituli vbi dicebat̄. Et musculus ex quo duo nascunt̄ chorde quaꝝ vna pedem constringit ⁊ altera pollicē dilatat ⁊c. Quinto dicit ꝙ situatio duoꝝ musculorū predictoꝝ ꝯstringentiuz digitos pedis est super tibiā ⁊ posterius. ¶ Attende primo ꝙ sicut digiti manuuz mouent̄ quattuor motibus: sic ⁊ digiti pedum.s.flexione: extensione: ductione ad intus: ⁊ ductione ad extra. Juxta illđ Ga.3.de vti.pti.c.8. Deinde ostēdamus qm̄ in pedibꝰ rōnabilr̄ qdē.4.motus in vnoquoq3 digitoꝝ sunt a maximis qdez tenōtibꝰ.i.chordis flecti potentiuz a minimis aūt intus verti inter vtrosq3 aūt est magnitudo his qui extēdunt ⁊ extra circūducūt. ¶ Attēde.2.ꝙ digiti ⁊ chorde pedū sunt minores digitis ⁊ chordis manuū: qꝛ manus existens organū apprehēsiuū pluribus ⁊ fortioribus aptat̄ motibus. Juxta illud Gal.ibi. Quanto enim pes summa manu est maior totus tota: tanto digiti digitis ⁊ tenontes tenōtibus sunt minores: manus enim precipuitas actus in digitis est apprehensiuis factis organis: pedibus āt non ad apprehensionem totaliter sed ad firmationem infallacem constructis: ⁊ debentibus supra se vehere animal ⁊ debentibus multo maiores fieri ꝑuos hr̄e digitos meliꝰ fuit q̄re ⁊ tenōtes eoꝝ multo minores tenōtibꝰ q in manibus melius fuit fieri inquantū minora organa ⁊ ad pauciores ⁊ minores

⁊ imbecilliores

τ imbecilliores actus preparata debebāt mouere. ❡Attende.3.q non sil'r ex plantant chorde mouentes digitos pedis a tibia: sicut mouētes digitos ma/nus a brachio: qꝛ oportuit manuz esse puaz τ leuez non oneratā carnibus pe/des autem non sic. Juxta illud Ga.ibi Non ergo fuit necessariū.4.sedes tenō tuz mouentiuz digitos a musculis qui in tibia generare: sicut in manu ab his qui in brachio: sed duas solas scilicet eam que extensionem eorum operatur τ eam que flexionem pri/mi τ tertij eorum qui int' articulorum scilicet.

mouentiū quos nominauimus situs est sup crus τ posterius. ❡Illi[b] vero quorum situs est super plantam pedis decē sunt musculi: τ in hoc quidem anatomici decepti fuerunt: sed primus qui illud sciuit fuit Gal'. ipsi vero cum quinqꝫ cō tinuantur digitis cum vnoquoqꝫ duo lacerti a dextra τ a sinistra τ mouēt vt cō stringant ſm rectitudinem si simul mouerint τ vt declinent si vnus mouerit. Et ex eis quidez sunt quattuor super rascetam: quorum vnus vnicuiqꝫ digito d' legatus est. Et duo qui proprie sunt ad constringendum pollicem τ minimum. Et isti quidem musculi adeo sunt permixti vt cum vni eorum accidit nocumentum prouenit inde vt reliquorum operatio debilitetur in eo quod eoꝝ est proprium τ vt vicez istius aliquo modo gerant in eo quod huic est proprium. Et hac de causa difficile est vnum digitorū pedis proprie absqꝫ alijs constringere. ❡Et[c] ex musculis quidem pedis sunt quiqꝫ supra pedē positi qui ad siluestre declinare solent. Et quinqꝫ sub eis positi quorum vnusquisqꝫ digitum ad illud quod ipsum sequitur trahit a parte domestica τ ipsum cum motu ad partez eleuat domesticam. Et isti quidqꝫ sunt cum duobus qui pollici τ minimo sunt proprij ſm similitudinem septem q sunt in planta manus τ similiter decez primi. ❡Omnes[d] igitur corporis musculi sunt quingenti vigintinouem.

b ❡Illi vero quoꝝ τc.] ❡In hac parte secunda que est de musculis con/stringentibus digitos pe/dum situatis in pño pede dicit primo prin.q decem sunt ex his musculis situati sup plantaz pedis in qb' oēs anatomici veteres de/cepti fuerunt ignorantes eos dempto Gal'. qui pri/mus oīum eos cognouit. Et hi decez musculi appli cant' qnqꝫ digitis pedis vꝫ cuiqꝫ digito duo: vn' a de/xtra parte alter a sinistra. Et qñ ambo simul moue/rint recte suū ꝯstringūt di gitū. Et si mouerit vn' ex his solus declinat digituz versus latus eius. Scdo dicit q ex musculis in pe/de locatis sunt alij quattuor locati sup rascetaz: τ de istis musculis cuiqꝫ pedis digito preter pollicē transmittit' vnus τ flectit ipsius iuncturā scdaz. Tertio dicit q ex musculis in pede locatis ad ꝯstringēdū digitos ipsius sunt alij duo musculi qui proprie ꝯstringūt pollicez τ minimū digitū eius. Quarto dicit q musculi q sunt in pede sūt tal'r inuicez ꝑmixti q vno ipsoꝝ leso alij cōpaciunt' τ supplēt ipsius vices ī officio sibi ꝓprio. Et iō difficile est vnū digitoꝝ pedis absqꝫ alio ꝯstringere. ❡Attēde primo q.10.musculi pedis quos veteres pretermiserūt τ a Gal. diu fuerunt ignorati iūcturaz primaz digitorum pedis flectūt in pede sicut in manu. Juxta illud Gal.3.de vtili.pti.c.8. Musculi autez valde parui q pretermissi sunt ab anatomicis sicut τ a me vsqꝫ ad multū pri/muz articulū vniuscuiusqꝫ digiti flectūt sil'r in manibus τ in pedibus. ❡Attē de.2.q tres modi musculoꝝ sunt in pede collocati. Naz ſm pectē pedis col/locant' illi qui mouent digitos ad latus intus. Et ſm reliquā partem vsqꝫ ad calcaneū sunt locati musculi qui iuncturā secundam vniuscuiusqꝫ digitoꝝ flectunt. Et in superioribus partibus pedis sunt locati musculi q digitos pedū mouent lateral'r ad extra. Et de his tribus generibus musculoꝝ soluz primuz genus locat' in manu.s.qd mouet digitos ad latus intus. Juxta illud.G.c.dcō In pede vero seu ꝓlongo exñte in loco qui est ſm planiciū.i.pectē musculos duces oblīq intus motus apposuit. In reliq vero pte ei' tota q est vsqꝫ ad calcaneuz eos q ſm articulū vniuscuiusqꝫ.4.digitoꝝ flectunt. Jta aūt τ ex supio/ribus ptibus pedis apposuit alios debētes duces esse motōnis que extra. Jn manu vero qꝛ maiores oportebat esse proportionales his musculos τ ipsa ps membri erat minor impoſſe fuit hec duo gña apponere musculoꝝ: sed id quod p' dictū est solū. Ex dictis appꝫ q pes a tibia duos mot' recipit.s. extēsionez τ flexionez prime τ tertie iuncturaꝝ digitoꝝ pedis: τ tres motus recipit a musculis q in eo sunt.s.obliquū motuz digitoꝝ pedis intus motuz flexionis iuncture scde cuiuslibet digitoꝝ τ motū obliquū ditigitoꝝ pedis extra. Juxta illud Gal.ibi. Jn pedibus aūt desup quidez ex tibia duo descendūt: ab inferi' aūt ex ipsis pedibus tres ꝓdeunt. Et cā dicta est qꝛ.n.paruis indigebat tenō/tibus ppea τ musculis: τ qꝛ in ipsis pedib' erat locus vacās propterea ibi locati sunt. ❡Attende.3.q chorde in pedibus sunt magis innexe τ simul permixte qꝫ in manibus: qꝛ distinctio multiplex τ magna actuū varietas est magis necessaria manibus qꝫ pedibus τ p intricationem chordaꝝ in pedibus fit quasi duplex principiū motuū eius vt si vnū ledat' reliquū seruiat. Juxta illd Ga.ibi. Sed tñ τ hec dissimil'r hꝫ tenontū distributio ſꝫ pedes τ manus: qm̄ tenontū qui in manibus primū τ tert'iuz articulū vniuscuiusqꝫ digitoꝝ flectūt nullus alteri ab altero musculo incipiēs ꝑmiscet'. Qui vero in pedibus sunt proportional'r eis nō incipiūt ab vno musculo. Sꝫ sicut nerui q explantantur ad totas manus a dorsali.i.nucha q ſm colluz implicant' τ permiscent' adin/uicem ita aliqual'r hꝫ τ que ad tibias explantatio neruoꝝ ab ea q ſm lumbū dorsali. Et vniuscuiusqꝫ ita motorum τ organoꝝ fit velut principiuz aliquod duplex ad hoc q si alteruz aliquando patiatur reliquuz famuletur eis.

c ❡Et ex musculis τc.] ❡In hac pte.3.q est de musculis mouentibus digitos pedis ad latera dicit primo prin.q ex musculis situatis i pede sunt.5. musculi supra pedez positi q declinant digitos pedū versus exteriora. Scdo dicit q sub qnqꝫ nunc dictis musculis sunt alij qnqꝫ locati: quoꝝ qlibet trahit digitū ad illud qd sequit' ipsuz digitū ab interiori parte seu versus interiora τ eleuat ipsuz digitū cū hoc q mouet euz ad partē interiorez. Et intellige hic digitos pedū moueri ad ptez interiorez siue domesticaz cū mouent' versus pollicē τ ad exteriorez seu siluestrez ptez moueri duz mouent' versus minimū. Sꝫ minimus τ pollex dicunt' moueri ad ptez domesticā qñ accedūt ad alios: τ ad siluestrez duz ab alijs recedūt. Tertio dicit q isti.5.musculi vltimi cū duob' prenoīatis in pte scda q sunt proprij pollici τ minimo sunt ſm silitudinez septem musculoꝝ qui sunt in palma manus τ assimilant' illis in tribus.s.in situ ope τ numero. Et sil'r decez primi musculi pedis flectentes primā iūcturaz digitorū eius sunt ſm silitudinez decez taliuz musculoꝝ q sunt in palma manus. ❡Attende hic primo q libri cōiter sunt in hoc passu incorrecti hñtes in plāta pe/dis vbi scribi dꝫ in plāta manus. ❡Attende scdo q in pte posteriori tibie sūt sex musculi.s.tres mouentes calcaneū τ prohibentes oriri pilos in planta pedis τ tres alij sub illis flectentes digitos pedū. Juxta illud Gal.3. de vti.pti. ca.9. Si.n.tres calcaneū mouent τ in pilosam partez pedis operant': sub eis aūt alij tres digitos flectūt τ proportionalē operant' in pede motū ei quem in manu tenontē q ante magnū digitū descendens implātat' ostendimus habe/re rōnabil'r oēs q sunt in posteriori pte tibie sex existunt ſꝫ rectitudinē pticule quā mouere debebat vnusqsqꝫ iacens. ❡Attende.3.q musculi posterius in tibia locati numerant' a quibusdaz anatomicis nō sex ſꝫ qnqꝫ tm̄: eo q composuerunt putant duos vltimos ꝓ vno qꝛ coniūcti sunt. Juxta illud Gal.ibi. Possunt autem hi sex musculi nō sex sed qnqꝫ estimari sicut visum est anatomicis qui añ nos: vltimos duos musculos vnū ponentibus eo q coniuncti sunt ſm plurimuz. Attende.4.q in anteriori pte tibie sunt tres musculi locati q possunt sex vel septē ꝓprie noīari: qꝛ duo ex ipsis sunt tripli ppea q vterqꝫ eoꝝ desinit in tres caudas. Juxta illud Gal.ibi. Quinetiam τ anteriores tibie noti fuerunt eis tres esse pp candē cām qm̄uis sex vel septem meli/us dicerentur. Jgitur qui qdem extendit.4. digitos vnus eis vr' esse sicut τ est vnus. Ex alterutra vo pte ei' rursus est vn' alius ad tria capita tenōtū desinēs: p que sigs eis cū vtilitati/bus eoꝝ attēdat mente sex aut.7. ponet oēs: sicut in anatomicis tractationib' ostēdit'. ❡Attēde.5.q ex his tribus musculis q pñt dici septez vnus est in me/dio q digitos pedis extendit τ ē minor eoꝝ. Alij duo sunt iuxta euz vnus a dex/tris: alter a sinistris. Et vn' horum peruenit vsqꝫ ad regionē ī directo pollicis: alter vsqꝫ ad regionē ī directo minimi. Juxta illd G. ibi. Duo igit' sūt q pdci sꝫ ad pedē ꝑueniētes. Hic qdez ad eā q super magnū ille aūt ad eā que supra paruū digitū regionē ei': reliquus vero τ tertius est qui medius amboꝝ iacet q digitos extendit: est autē minor hic seu minora mouens organa: τ per mediū tibie ſm rectitudinez digitorū venit: hos enim debebat mouere. Ex dictis apparet q in tibia collocati sunt tredecim musculi qui sunt velut capita tredecim chordaruz ad motum pedis ordinataꝝ. Juxta illud Ga.ibi. Secundum tibiam autez.13.capita sunt tenontum idest chordarū a retro quidem sex: ab ante autem septem: τ mo/uent pedem ſm omnes conuenientes ei motus. Secundo apparet q in vnoquoqꝫ pede sunt locati musculi.26.scilicet decem qui flectunt primam iuncturam digitorum pedis: quattuor super rascetam: duo proprij ad constringen/dum policem τ minimum: quinqꝫ inclinantes digitos ad partem siluestrem. τ quinqꝫ inclinantes eos ad partem domesticam.

d ❡Omnes igitur τc.] ❡Ut appareat euidentius numeratio musculoruz primo narrabo in tabula numerationez eorum ſm rasim.

❡Sequitur tabula numerationis musculoꝝ ſm Rasim pmo Almāsor.

Jn facie	xlv.	Mouentes dorsum	xlviij
Mouētes caput τ collū	xxiij.	Super ventrem	viij.
Mouētes linguam	ix	Testiculorum	iiij.
Mouētes gulā τ epiglotū	xxxij.	Uirge	iiij.
Mouentes spatulas	xiiij.	Colli vesice	i.
Mouentes adiutoria	xxvi.	Ani	iiij.
Sup adiutoriū locati	viij.	Mouētes coxas	xxvi.
Sup brachiū locati	xxxiiij.	Mouentes crura	xx.
Jn ambabus manibus	xxxvi.	Mouētes pedes q sūt ī crurib'.28.	
Mouentes pectus	cvij.	Mouētes pedes q sūt ī pedib' .22.	

❡Summa omnium quadringenti nonagintanouem.

❡Ex hac tabula appꝫ q Rasis omisit in sua numeratiōe musculos triginta. Nam musculi sunt ī toto corpe qngēti vigintinouē: vt ipsemet fatet' pmo Al/mansoris.c.de musculis dicēs. Musculi aūt qui in toto reperiunt' corpore cū a Gal. numerati fuerint τ diuisi quingenti τ vigintinouez inueniuntur.

❡Tabula numerationis musculoꝝ ſm Auicēnaz in hac sūma secunda.

Frontis	i.	Mouentes adiutoriuz	xxxij.
Oculorum	xiiij.	Mouentes brachium	xvi.
Palpebrarum	vi.	Mouentes rascetam	xij.
Maxillarum	ij.	Mouentes digitos	lij.
Labiorum	iiij.	Mouentes dorsum	l.
Extremitatis nasi	ij.	Uentris	viij.
Mandibule inferioris	viij.	Testiculorum	iiij.
Mouentes caput	xxiiij.	Oris vesice	i.
Epigloti	xviij.	Ueretri	iiij.
Gutturis	iiij.	Ani	iiij.
Ossis laude	vi.	Mouentes coxas	xxviij.
Lingue	ix.	Mouentes genua	xviij.
Colli	iiij.	Mouētes iūcturas pedū	xiiij.
Pectoris	cvij.	Mouentes digitos pedū	lx.

❡Summa omnium quingenti duodecim.

❡Ex hac tabula vides q princeps omisit musculos.17.quos si vis recupe/ra ex musculis qui duplantur aut triplantur ſm capita sua vel panniculos ligamentales quos pro vno computauimus pro tot eos numerando quot ca/pita gerunt vel panniculos habent.

2 ❡Et primo numera duos musculos q sunt retro oculos sustinentes duos neruos opticos pro quattuor sic lucraberis duos.

1 ❡Secundo numera vnum musculorum caput ad inferiora curuantiū pro duobus quia duo gerit capita τ lucraberis vnum.

2 ❡Tertio numera par musculorū pectoris quoruz vterqꝫ duplatur pro quattuor τ lucraberis duos.

2 ❡Quarto numera musculum duplicem magnum mouentez adiutoriū in vnoquoqꝫ brachio pro duobus τ lucraberis duos.

2 ❡Quinto numera musculum alterum adiutorij duo gerentem capita pro duobus in vtroqꝫ brachio τ lucraberis duos.

2 ❡Sexto numera musculū mouentem brachium gerentem duo carno/sa capita in vtroqꝫ brachio pro duobus τ lucraberis duos.

4 ¶ Septimo numera musculū cooperientem ancham tria habentē capita in vtraq; ancha pro tribus ⁊ lucraberis quattuor.
2 ¶ Octauo numera musculū mouētem iuncturā poplitis duplū duo gerentem capita pro duobus in vtraq; tibia ⁊ lucraberis duos.
¶ Si musculos istos quos sic lucratus es in sūmā recollegeris iuenies.17. Quos si addideris cum q̄ngētis ⁊.12.p̄renoīatis erunt in toto quingenti.29.

¶ Attēde ꝙ Auer. fere totum qđ dicit de anatomia membroꝝ extraxit a p̄mo libro Alman. Et numerās musculos scđo colliget .c. de iuuamen. membro. voluntarij motus imitaꝛ rasim in oībus nisi ꝙ musculos mouentes gulā ⁊ epiglotū dicit esse.22.⁊ Ras. 32. Et mouentes caput ⁊ collū diē eē.24.⁊ Ras.13. Et forte ꝙ hec dr̄ia magis venit vicio scriptoris q̄z d mente Auer.

¶ Tabula numerationis musculoꝝ ſm Auer. scđo colliget capi.38.

In facie	xlv.
Mouentes caput ⁊ collum	xxiiij.
Mouētes liguā	ix.
Mouentes gulam ⁊ epiglotum	xxij.
Mouētes spatulas	xiiij.
Mouētes adiutoria	xxvi.
Positi sup cubitū	viij.
Super brachium locati	xxxiiij.
Positi ī manibꝰ	xxxvi.
Pectoris	cvij.
Mouētes spōdiles	xlviij.
Sup ventrem	viij.
Testiculorum	iiij.
Veretri	iiij.
Colli vesice	i.
Ani	iiij.
Mouentes coxas ⁊ crura	xlvi.
Mouētes pedes qui sunt in cruribus	xxviij.
Mouentes pedes qui sunt in pedibus	xxij.

¶ Summa omnium quadringenti nonaginta: ex quo apparet ꝙ Auer. omisit in numeratione sua musculos trigintanouem.
¶ Finis summe secunde doctrine quinte fen prime primi.

¶ Summa tertia doctrine quinte est de neruis.

¶ Capitulum primū summe tertie doctrine quinte est sermo vl'is de neruis.

Iuuamentorum[a] neruoꝝ alia sunt que sunt ſm essentiā: alia sunt que sunt ꝑ accidens. Quod vero est ſm essentiam est ꝙ cerebrum eis mediantibus oībus alijs membris iuuamentum prestat dando eis sensum ⁊ motum. Sꝫ quod est per accidens est ad hoc vt caro corroboretur ⁊ corpus fortius fiat. Et ex eis etiā est percipere id quod ex nocumentis mēbris accidit sensu carentibus sicut epar ⁊ splen ⁊ pulmo: lꝫ enim membra ista sensū nō habeāt super ea tamen cinctoriū positū est neruosū: ⁊ pāniculo tecta sunt neruoso que cū apostemate aut vētositate tensa fuerint perueniet apostematis grauedo aut ventositatis partitio ad cinctoriū ⁊ ipsius radicem: ⁊ accidet ei ex grauedine attritio: ⁊ ex ventositate extensio ⁊ sentiet ipsam. ¶ Et[b] neruorum quidem principium ſm modum scitum est cerebrū. Et illud ad quod ipsorum perueniunt extrema est superficies cutis. Cum cute villi miscenꝛ minuti ⁊ in ipsa nerui partiuntur qui ei a membris que ei vicināntur adueniunt. Qđ vero cerebrum neruorum principiū existit duobus est modis: quoniam quorundā eorū est principium ſm sui essentiam: ⁊ aliorum est principium mediante nucha que currit ex eo. ¶ Et[c] ex neruis quidem qui ex cerebro egrediunꝛ non iuuantur membra in sentiendo ⁊ mouendo nisi capitis ⁊ faciei membra ⁊ viscerum interiorū. Alia vero membra hec iuuamenta nō h̄nt nisi a neruis nuche. ¶ Et[d] Galienus quidē iam ostendit nobis sollicitudinem magnā que neruis a cerebro ad viscera descendentibus est propria. Creator enim de eorum munitione sollicitus aliter ipsos muniuit q̄z alios neruos: ⁊ illud est quoniam propterea ꝙ elongati fuerūt ab ipso principio oportuit vt sustentarentur superflua affirmatione a musculis fortibus qui eos tegāt vt pāniculi: ⁊ a corpore cuius essentia inter neruū ⁊ cartilaginē est media simili ei quod corpori nerui accidit cum torquetur. Et illud quidem est ex tribꝰ locis. Quorum vnus est apud epiglotim. Et secundus cum ad costarum radices veniunt. Et tertius cum pectoris

¶ Summa tertia doctine quinte est de neruis.

¶ Capitulū p̄mū sūme tertie doctrīe.5.est ſmo vl'is de neruis.

i Iuuamentorum ⁊c. ¶ In hoc.c.primo agit princeps de iuuamētis neruoꝝ. Scđo de p̄cipio ⁊ termino eoꝝ: ibi [Et neruorū q̄dē] Tertio de membris que iuuanꝛ neruis: ibi [Et ex neruis q̄dem] Quarto de sollicitudine nāe circa custodiā neruoꝝ descendentiū a cerebro ad viscera: ibi [Et Gal'. quidē] Quinto de diuersitate incessus neruoꝝ sensitiuoꝝ a motiuis penes rectū ⁊ obliquū: ibi [Factum est aūt] Sexto de cā diuersitatis molliciei ⁊ duriciei in neruis sensitiuis ⁊ motiuis ex parte originis: ibi [In vnoquoq; etiam]

a ¶ In prima parte primo diuidit iuuamenta neruoꝝ dicens ꝙ iuuamentorum neruoꝝ q̄dā sunt que sunt ſm essentiā: alia sunt que sunt per accidēs. Secundo exeq̄tur de primo membro diuisionis istius dicens ꝙ iuuamentum neruoꝝ ſm essentiā est iuuamentū qđ cerebrū tribuit oībus alijs membris mediantibus neruis dando eis sensū ⁊ motum. Tertio exequiꝛ de secundo membro dicte diuisionis dicens ꝙ iuuamēta neruoꝝ per accidens sunt duo: vnū est solidare ⁊ corroborare carnem vt corpus fiat fortius. Aliud est percipere nocumentū accidens membris carentibus sensu cuiusmodi sunt epar splen ⁊ pulmo: q̄uis enim hec sensu careant sunt tñ cincta ⁊ tecta panniculo neruoso: ⁊ cum tensa fuerint ventositate vel apostemate grauedo apostematis vel partitio ventositatis.i. solutio continui a vētositate inducta perueniet ad cinctorium.i. cooꝑtoriū ⁊ radicem ipsius.i. neruū qui est principalis pāniculi ꝑs. Et attritio accidet pāniculo ⁊ neruo eius ex grauedine apostematis ⁊ extensio ex ventositate: ⁊ sentiet eā. ¶ Sed arguet aliq̄s ꝙ primum iuuamentū non insit neruis ſm essentiā: q: per spiritū aīalem inest eis vt sensum ⁊ motū prebeant alijs membris: sed sp̄us aīalis non est de sb̄a vel essentia neruoꝝ cū adueniat eis a cerebro hora vigiliaꝝ ⁊ ab eis retrahatur hora somni. Itē secundū iuuamentū videꝛ inesse neruis per essentiam q: habēt a substantia sua nullo accidente medio ꝙ carnē inspissant ⁊ eā corroborāt. Item tertiū iuuamentū.s. percipere nocumentū accidens membris sensu carentibus est de specie primi iuuamenti qđ est tribuere membris sensum ⁊ motum: ergo si primū est per essentiā sic erit tertiū. ¶ Ad primū obiectum dic ꝙ prebere sensū ⁊ motū alijs membris dupliciter est. Uno modo actu. Alio mō habitu vel aptitudine. Primo modo accidit neruis vt prebeant sensum ⁊ motū mēbris alijs: sicut accidit homini ꝙ actu rideat aut suscipiat disciplinā: q̄nq; n. sensū ⁊ motū prebent sicut hora vigiliaꝝ: q̄nq; non prebēt sicut hora somni. Secundo mō inest neruis vt sensum ⁊ motū alijs membris prebeant ſm essentiā.s. per anime potentiā eis innatā que est ipsis neruis consubstantialis ⁊ eoꝝ forma: verum ad hoc vt exeat in actū req̄rit spiritū aīalem sibi a cerebro transmissū. Ad scđm obiectū dic ꝙ inspissare ⁊ corroborare carnē nō inest neruis ſm essentiā sic ꝙ a principijs intrinsecis neruorum eis insit vt carnē inspissent q: tunc semꝑ ⁊ omni neruo inesset: cuius cōrariū appꝫ in neruis non īmixtis carni. Nec ſm finē principalē gr̄a cuius erui facti sunt. Sed nerui aliqui dici possunt inspissare carnē ſm essentiā

idest a soliditate ⁊ densitate sue substantie. Ad tertiū dic ꝙ iuuamētū neruorū existentiū in panniculo tegente membrū carens sensu est ſm essentiā respectu pāniculi neruosi: sed ē ſꝫ accidens respectu membri sensu carentis.
b ¶ Et neruoꝝ ⁊c.] ¶ In hac parte scđa dicit primo prin. ꝙ cerebrū ē principiū neruorū ſm modū scitū.i. prius declaratū primi prima doctrina q̄nta.c. singulari de mēbris vbi dicebaꝛ. Cerebrū q̄dem prebet sensū ſm quosdam absolute ⁊ ſm quosdam non absolute: ⁊ cerebri seruiens lator est sicut nerui. Illic.n. recitatū est ꝙ ſm mentē Gal. cerebrū est primū ⁊ imediatū p̄ncipiū fons ⁊ origo virtutū sensitiue ⁊ motiue voluntarie a quo velut a radice palmites oriunꝛ nerui sensitiui ⁊ motiui. Sed ſꝫ mentē Aristo. cerebrū non est primū radicale p̄ncipium virtutum sensus ⁊ motus: sed has recipit a corde: ⁊ postea membris distribuit. Nec a cerebro sed a corde p̄rio nerui prodeūt. Secūdo dicit ꝙ neruoꝝ terminus est extrema sup̄ficies cutis: nā villi minuti miscenꝛ cū cute ⁊ nerui diuidunꝛ in ea aduenientes eidē a membris vicinis. Contra dicit Gal. secundo morbi.c.6. Non.n. cutis ad aliud extitit agendū nisi vt solūmodo operienda operiret. Nā non digerit nec pulsū nec anhelitū nec voluntariū hꝫ motum. Dic ꝙ ibi loquiꝛ de exteriori: hic de interiori. Tertio dicit ꝙ cerebrū est principiū neruoꝝ duobus modis: q: quorundā neruoꝝ est principiū ſꝫ sui essentiā ita ꝙ imediate ꝓcedūt ⁊ oriunꝛ a substātia medullari cerebri: ⁊ alioꝝ est principiū mediante nucha orta a cerebro a qua nerui prodeunt vt rami a trunco.
c ¶ Et ex neruis ⁊c.] ¶ In hac parte tertia dicit primo princeps ꝙ nerui q̄ imediate oriuntur a cerebro non tribuūt sensum ⁊ motū nisi partibus capitis ⁊ faciei ⁊ interioribus visceribus q: solis his distribuunꝛ. Secundo dicit ꝙ membra alia a predictis non recipiūt sensum ⁊ motū nisi a neruis ortis a nucha. Contrariū huius determinat Gal.16.de vti.pti.c.sexto dicens. Aliorum vero q̄ a cerebro quidē explantantur ad collū vero ⁊ omoplatas.i. spatulas descendunt: consequenter vtiq; est dicendū distributionē. Neq; n. in eis natura ipsa cū posset dorsali.i. nucha que est ſm collum vti ad neruoꝝ omniū qui ibi sunt generationē vt oblita huiusmodi a longe deducit eos. Sed ad illos implantat musculorū quicūq; sublimē simul positionē habent ⁊ supuellūt omoplatā versus caput. Ad primos igitur eius q̄ ampli sunt quorum principiū est os capitis qđ est ſm occipitiū: finis aūt omoplate dorsū dignꝰ ratione implantatur neruꝰ a cerebro prodiens simul cū alijs quicūq; ſꝫ sextā cōiugationē īplantari dicti sunt. Hec Gal. Princeps aūt seipsū corrigit inferius vbi loquens de sexto pari neruoꝝ orientiū a cerebro dicit. Et pars scđa ad musculos descendit spatule ⁊ eius quod est circa eā ⁊ ipsius plurimū in musculo spargitur lato qui est super spatulam.
d ¶ Et Galienus q̄dē ⁊c.] ¶ In hac parte quarta primo dicit princeps ꝙ Gal. indicauit nobis magnam diligentiā nature propriā neruis descendentibus a cerebro ad viscera. Nā creator de custodia eorū solicitus aliter muniuit istos q̄z alios neruos. Cuius cā est q: nerui isti a suo principio elongati indigent vt fortiter affirmenꝛ partim per musculos fortes similes panniculis tegentes eos partim per corpora quoꝝ sb̄a media est inter cartilaginē ⁊ neruū ⁊ silis neruo torto. Secūdo dicit affirmatio fortis istoꝝ neruorū fit in tribus locis.s. apud epiglotū apud radices costarū ⁊ postq̄z transeūt in suo descensu locū pectoris. ¶ Attende primo ꝙ Gal. hanc follicitudinē nature circa neruos qui a cerebro ad viscera descendunt commemorat decimosexto de vtilitate particularum capitulo quinto dicens. Est autem ⁊ aliud mirabile opus nature ignoratum ab anatomicis: vbi enim vel per longam viam debꝫ ducere paruum neruum vel forti motui famulaturum ibi comprehendit substantiam eius corpore grossiori quidem simili autem ſm alia. Uidebitur enim tibi neruus sphericatus existere ſm primam fantasiā visus circūadnatus ⁊ supinnatus eis. Anatomizanti vero euidēter apparet quoniam neq; circūadnatio est neq; superinnatio: sed similis quedam substantia neruis per omne vnita ⁊ similis omnino existens ei qui ad ipsā peruenit ⁊ rursus ab ea protenditur neruo ſm solam ipsam substantiam similis existens vocato ganglio. Et intellige per ganglium paruum apostema: vt ait Galienus secundo ad glauconem. ¶ Attende secundo ꝙ per hanc substantiam neruo similē dictis neruis hoc speciale euenit ꝙ apparent grossiores a suo principio elōgati q̄z erāt ante. Iuxta illud Galieni ibi. Ingrossari igitur contingit neruos vt manifeste appareat maior circulus nerui q̄ postq̄z eius q̄ ante. ¶ Attende tertio ꝙ hec ingrossatio in elongatione ab origine contingit neruis descendentibus a cerebro ad viscera. Primo in collo prope epiglotum. Secundo cum peruenerint ad thoracem iuxta radices vel inicia costarum. Tertio dum exeunt a thorace ⁊ descendūt ad orificium stomachi ⁊ alia membra nutritiua. Iuxta illud Galieni ibi. Uidebis autē id et ſm alias quasdam particulas: ⁊ etiam in his neruis qui a cerebro descendunt. Primo quidem in collo parum supra laringā. Secundo vero quando venerint ad thoracem apud radices costarū. Et tertio quando primo exeunt a thorace.

e ¶Factum est autem ⁊c.] ¶In hac parte quinta dicit primo princeps ꝙ ordinatum est a natura ut nervi orti a cerebro alii a predictis ad viscera descē dentibus facti ut dent sensum membris recte descendant a cerebro ad membra quibus diriguntur. Et causa rectitudinis sui descensus est duplex. Prima est q: via rectior est brevior: ⁊ ideo virtus cerebri venit fortior ad membra quibus implantantur huiusmodi nervi: quia omne agens fortius agit in propinquum q̄ȝ in distans. Secunda causa est quia duricies nō est necessaria nervis sensus q̄ requirit elongationem nervorū a substantia cerebri cum circuitione idest obliquo incessu: ut elongētur paulatim a similitudine cuȝ cerebro in lenitate ⁊ mollicie sicut est necessaria nervis motus: immo quanto nervi sensus fuerint leniores tā to magis prebent virtutē sensus. Sed instabit aliquis quia nervi sensus in stupore ⁊ palysi sunt mollissimi ⁊ lenissimi ⁊ tamen non prebent sensum. Dic ꝙ littera intelligitur de lenitate nervorum nō egritudinali sed naturali. Secundo dicit ꝙ a natura factum est sive ordinatuȝ ꝙ nervi motivi orti a cerebro trāseant ad membruȝ cui diriguntur post circuitiones idest semitas obliquas per quas incedunt ut elongentur paulatim a suo principio scilicet cerebro ⁊ gradatiȝ ad duriciē perveniāt que necessaria est nervis motivis. ¶Attende ꝙ nervi duri sunt ad motus aptissimi ⁊ sensui inepti molles vero ecōtra. Juxta illud Galie. nono de utilitate particularuȝ capitulo .13. Et duros quideȝ ad motus optime cōstructos esse estima: ad sensus vero ineptos. Ecōverso autem existere mollibus quidem aptitudinē ad sensus certitudinem: imbecillitatem autem ad robur motus. Et paulo post reddit causam dicēs. Quoniaȝ his quidem scilicet duris in agendo: his aūt videlicet mollibus in patiendo est utilitas.

locum transeunt. ¶Factum[e] est autem ut alii nervi a cerebro ꝓvenientes in quibus existit utilitas in sentiendo iuvamē tum prestare penetrarent a sui principio ſm rectitudinem ad membruȝ ad quod diriguntur: quoniam rectitudo ad id ad quod dirigitur propinquiore desertvia: ⁊ illic ex hoc est impressio que manat ex principio fortior: ⁊ propterea ꝙ in nervis sensibilibus non queritur de duricie que facit necessitatem elongandi a substantia cerebri cū circuitione propterea ut a sui similitudine in lenitate ordinatiȝ elongentur quantum in membris queritur motus: immo quanto plus fuerunt leniores plus fuerunt virtutem sentiendi dantes. Sed factum est ut motivi ad id ad quod diriguntur eant post circuitiones in quibus ipsi incedūt: propterea ut a principio elongentur ⁊ in duricie ordinentur. ¶In[f] unoquoqȝ etiam duoruȝ modorum ad id quod ex duricie ⁊ mollicie in ipso est necessarium adiuverunt ortuum ipsorum substantie. Plurimi nāqȝ eoruȝ qui sensum tribuunt ab antecessione oriuntur cerebri. Et partis quidem que est cerebri antecessio est essentia mollior. Et plurimi illorum qui motum prebent a postremo oriuntur cerebri. Et partis que est cerebri postremuȝ essentia est magis spissa.

¶De anatomia nervoruȝ cerebri ⁊ semita ipsorum. Capi.ij.

a **Cerebro[a] septē nervorum paria oriuntur.** ¶Primi paris principium est ex fundo duorū ventriculoȝ cerebri antecedentiuȝ apud

f ¶In unoquoqȝ ⁊c.]
¶Postq̄ȝ declaravit princeps quomodo nervi acquirunt duriciem aut molliciem ex eorum incessu recto vel obliquo: in hac parte sexta monstrat quomodo acquirunt eam ex substantia suarum originum. Et dicit primo ꝙ substantie ex q̄bus nervi trahunt originem adiuvant etiam sicut incessus rectus: vel obliquus in unoquoqȝ duorum modorum scilicet nervorum sensus ⁊ nervoruȝ motus: ad illud quod est necessarium istis nervis de duricie ⁊ mollicie. Secūdo dicit declarando illud ꝙ plurimi nervi sensitivi nascuntur ab antecessione idest ab anteriori parte cerebri. Et substantia illius partis est mollior. Tertio dicit ꝙ plurimi nervi motivi de his qui oriuntur a cerebro oriuntur a postrema parte cerebri. Et substantia partis huius est magis spissa. ¶Attende primo ꝙ nervi duri deputati ad fortes motus ut sunt nervi brachiorum ⁊ tibiarum oriuntur a nucha ⁊ durissimi omnium a fine nuche. Juxta illud Galieni nono de utilitate particularum capitulo tertiodecimo. Duorum agitur nervorum omnium principium intellige mihi dorsalem idest nucham ⁊ inferiorem finem eius summe durorum. ¶Attende secundo ꝙ cerebrum quoad partes eius anteriorem ⁊ mediam est origo nervorum mollium. Et mollissimi nervoruȝ oriuntur ab intrinsecis partibus anterioris partis cerebri que sunt molliores superficialibus partibus ipsius. Juxta illud Galieni ibi. Mollium vero omnium cerebrum ⁊ medias partes eius reiacere idest respondere mollissimis. ¶Attende tertio ꝙ nervi medii inter duriores ⁊ molliores oriuntur a loco ubi cerebrum coniungitur nuche. Juxta illud Galieni ibi. Mediocrū vero nervorum substantie principium existere id ubi copulantur cerebrum ⁊ dorsalis. ¶Attende quarto ꝙ non est possibile nervum a cerebro natuȝ mox fieri motivum: sed in elongatione sua fit motivus plus vel minus ſm ꝙ induratur. Juxta illud Galieni ibi. Quando igitur aliquis nervus a cerebro genitus fuerit mollis mox quidem hunc non est possibile motivum existere: profectus autem ⁊ procedens siquidem durior seipso fiat omnino erit utiqȝ motivus. Sed quoniam ⁊ ſm ꝓncipium hi quidem magis: hi vero minus sunt molles: ⁊ in procedendo hi quidem citius siccantur: hi autem tardius: necesse est ⁊ motivos fieri: hos quidem parū abscedentes a principio: hos aūt plus. ¶Attende quinto ꝙ aliqui nervorum ortoruȝ a cerebro quāvis elongentur plurimum ab eo suam servant molliciem natura sic disponente quatinus maneant de genere sensitivorū: cuiusmodi sunt nervi a q̄ cerebro ad viscera descē dunt. Juxta illud Galieni ibi. Quidam autem nervi salvantes apparent usqȝ plurimum naturam que a principio sicut hi qui ad ventrem feruntur. Fere enim quales explantati sunt tales per totam viam servantur: manere enim oportebat eos per totum sensitivos.

¶De anatomia nervorum cerebri ⁊ semita ipsorum. Capi.ij.

a **Cerebro septem ⁊c.** ¶In hoc capitulo dicit primo princeps ꝙ septeȝ paria nervorum oriuntur a cerebro. Et intellige ꝙ oriuntur a substantia eius medullari ⁊ non a panniculosa. Consequenter exequitur de istis septem paribus per ordinem in septem partibus seq̄ntibus. Prima incipit ibi [Primi paris] Secūda ibi [Secunduȝ autem parium] Tertia ibi [Tertii vero paris] Quarta ibi [Quarti vero paris] Quinta ibi [Et unūquodqȝ paris q̄nti.] Sexta ibi [Par vero sextuȝ] Septima ibi [Septimi autem paris.]

a ¶Prima pars ē presens textus in qua primo agit de loco originis p̄mi paris ibi [Primi paris p̄ncipium] Secūdo de plasmatione eius ibi [Et ip̄m quideȝ] Tertio de modo sui īcessus ⁊ dilatatiōis foraminū suorum ibi [Et ille qui] Quarto de opinione quorūdaȝ circa modū penetrationis ei⁹ ad cruceam sectionem ibi [Quidam vero] Quinto de iuvamētis tribus crucee sectionis ibi [Et dixerunt.]

¶In prima particula dicit ꝙ origo p̄mi paris nervorum orientiū a cerebro est ex fundo duorum ventriculorum anteriorum cerebri ꝓpe duo additamēta mamillaria quibus fit odoratus.

¶Primi paris ⁊c.] In secūda dicit ꝙ istud p̄mū par h̄ȝ parvū ventrē idest uterqȝ nervoȝ istius paris est interius cōcavus sicut vene ⁊ arterie: sed cōcavitas eoȝ nō est tanta sicuti venaȝ ⁊ arteriaȝ: q: non sunt vie sanguinis nec alterius humoris sicut vene ⁊ arterie: sed soloȝ sp̄uūȝ animaliuȝ q̄ sunt subtiles ⁊ clari. Et causa concavitatis ipsoȝ fuit necessitas copiosi luminis spirituūȝ ad actū videndi assiduūȝ.

duorum additamentorū vicinitatem mamillarum extremitatibus similium quibus fit odoratus. ¶Et ipsum quidem est parvum ventrem habens. ¶Et ille qui a sinistra oritur dextratur: ⁊ ille qui a dextra oritur sinistratur: deinde sibi super sectionem cruceam obviant: postea ille qui a dextra nascitur ad pupillaȝ dextram penetrat: ⁊ qui nascitur a sinistra ad sinistram pupillam. Quorum adeo dilatantur orificia donec humoreȝ qui vocatur vitreus comprehendant. ¶Quidam vero qui non est Galienus dixit ꝙ ad sectionem crucem sine reflexione penetrant. ¶Et dixerunt ꝙ in hac sectione tria existunt iuvamēta. Unuȝ est propterea ne spiritus qui ad unaȝ currit pupillarum ad alteram ire prohibeatur cū acciderit nocumentum. Et propter hoc unaqueqȝ duarum pupillarum cuȝ alter clauditur oculus in videndo fit fortior ⁊ etiam clarior q̄ȝ ipsamet esset si altera intuente intueretur. Et propter hoc uvei dilatatio augmentatur cum alter clauditur oculus. Et hoc quideȝ est propterea ꝙ spiritus vehementer vadit ad ipsum. Secundū vero est propterea ut duo oculi unum habeant deferens quod ibi simulacrū eis offerat ⁊ ibi uniatur: ⁊ sit duobus videre oculis unum videre: propterea ꝙ simulacrum in termino unitur cōmuni. Ideoqȝ etiam luscis accidit ut ex re una videant duas: cum una pupilla superius elevatur aut inferius deprimitur ⁊ destruitur rectitudo penetrationis foraminis ad sectioneȝ: ⁊ ante cōmuneȝ terminū accidit terminus torture nervi. Et tertium est ut unusquisqȝ duorū ner-

¶Et ip̄m ⁊c.] ¶In tertia dicit primo ꝙ ille nervus istius paris qui oritur a sinistra parte cerebri incedit versus dextram: ⁊ alter qui oritur a dextra incedit versus sinistram. Et postea obviant sibimuicem isti duo nervi super cruceam sectionem .i. coniūguntur simul in medio sui incessus ſm similitudinem crucis taliter ꝙ ex concavitatibus amborum provenit una concavitas. Consequenter ille qui natus est a parte cerebri dextra transit ad oculum dextrum: ⁊ a parte sinistra ortus transit ad sinistrum oculum. Secundo dicit ꝙ orificia istorum nervorū quando perveniunt ad orbitam oculi dilatantur intantum ꝙ comprehendunt vitreum humorem.

¶Et ille qui ⁊c.] ¶In quarta particula dicit ꝙ quidam medicus alius a Galieno dixit ꝙ isti duo musculi perveniunt ad sectionem cruceam sine reflexione .i. sine hoc ꝙ dexter post dictam sectionem reflectatur ad oculum dextrum ⁊ sinister ad oculum sinistrum: immo ſm iudicium istius dexter nervus transit ad sinistrum oculum recta via: ⁊ sinister nervus ad oculum dextrum. Et sic isti nervi sese intersecant ad similitudinem crucis.

¶Quidam vero ⁊c.] ¶In quinta dicit ꝙ aliqui medici dixerūt utilates esse tres crucee sectionis istorum nervorum. Prima est ut spiritus visibilis prohibitus transire ad pupillam unius oculi possit absqȝ impedimēto transire ad pupillam alterius oculi. Et ista de causa scilicet quia sic transire potest clauso uno oculo pupilla alterius sit fortior in videndo ⁊ etiaȝ clarior q̄ȝ si ambo oculi essent aperti q: plus recipit de visibili spiritu qui luminosus est. Et ideo balistarii conati certitudinaliter intueri signum ad sagittam ⁊ dirigere sagittam ad ipsum claudunt alterum oculorum. Hac etiam de causa quando clauditur unus oculorum dilatatio uvei augmentatur .i. foramē quod est in uvea tunica alterius oculi dilatatur propter hoc ꝙ visibiles spiritus vehementer .i. copiose transeunt ad ipsum. Et hoc manifeste apparet in patientibus catharactam in unico oculo: habent enim multum latam pupillam oculi sani. Secunda utilitas est ut duo oculi habeant unum deferens .i. locuȝ cōmunem vel concavitatem cōmunem ambobus quod offerat eis ibi simulacrum .i. formaȝ rei visibilis ⁊ uniantur ibideȝ simulacra recepta simul in utroqȝ oculo ⁊ ut visio que fit duobus oculis sit unica visio propter hoc ꝙ forma rei visibilis adunatur in cōmuni termino scilicet in loco sectionis crucee. Et ideo videtur luscis ꝙ una res sit due: quando altera pupillarum suarum elevatur aut deprimitur ⁊ forma rei visibilis in utroqȝ oculo recepta non recte penetrat ad cruceam sectionem: sed anteq̄ȝ illuc perveniat arestatur forma in termino vel angulo torture alterius nervorum ⁊ sic forma transiens per nervum tortum nō pervenit simul ad locum cōmunem cum transeunte per nervum non tortuȝ. Tertia utilitas est ut hi duo nervi ſm crucem uniti seinvicem sustentent ⁊ si-

uorũ ab alio sustentetur ⁊ illi innitatur ⁊ fiant ac si ad pupillaz ex propinquo venirent. ¶ Secundum [b] autem parium neruorum a cerebro prodeuntium nascitur post ortum primi paris: ⁊ ab eo ad siluestrez declinat: ⁊ a foramine quod est in orbita que totum comprehendit oculuz egreditur: ⁊ in musculis partitur oculi. ¶ Et hoc quidem par est valde grossum. Ideo vt eius grossicies sue parificetur mollitiei quam habere debuit: propterea ꝙ est circa principium: ⁊ confortetur in faciendo motum: ⁊ precipue cũ adiutorem non habeat cum tertium par sit conuersum ad mouendum magnum membruz quod est mandibula inferior: quare ei non remanet superfluitas: imo adiutorio alio a se indiget sicut modo referemus. ¶ Tertij vero [c] paris origo est a termino cõmuni inter antecessionez cerebri ⁊ ipsius postremum basis cerebri quod primo cum quarto pari paulisper

sibinuicem innitantur ⁊ veniant simul ad pupillas quasi de prope suffulti. ¶ Attende primo ꝙ a partibus lateralibus vbi desinũt duo anteriores ventriculi cerebri explantanť nerui visus dicti cõiter optici: vnus a dextris: alter a sinistris. Juxta illud Gal. 16. de vtili. parti. c. 3. Ubi enĩ alteruter ventriculoꝝ desinit ꝑ suo lateralia visiuoꝝ neruoꝝ est explantatio. ¶ Sꝫ queret aliqs cur a laterib⁹ ⁊ non ab anteriori parte cerebri explantanť simul iũcti cũ postea cõiunganť. Istaz qõnez mouet Gal. 10. de vtili. parti. ca. 13. dicens. Propter qd aũt nõ mox de sursum ab ipso cerebro vnũ ꝑncipiũ vtrisqꝫ fecit natura: sꝫ hũc qdez a dextris partib⁹ ei⁹ explantãs: hũc aũt a sinistris demũ ꝯgregauit adinuicem ⁊ copulauit i medio loco. Et ibidez soluit hoc quesitum dicẽs. Non erat aũt ex hoc loco possibile explantationez fieri nedũ ita magnoꝝ neruoꝝ qlis vterqꝫ hoꝝ est sꝫ neqꝫ multo minoꝝ. Pyelus. n. quẽ anterior sermo exposuit eũ qui expurgat cerebruz in seipsa ꝯtinens poꝝ in hoc situata est: ⁊ erat impossibile ipsaz alibi poni debentẽ oẽm supfluitatez ad palatũ emittere. Eadem aũt rõne nec poros q ad nasum ꝑueniũt a cerebro in alio loco situari erat possibile neqꝫ ex alijs ptibus cerebri hr̃e primã explãtationẽ. Cũ. n. in medio faciei iacet nasus decens erat ⁊ poros ad eũ venientes mediũ anterioris partis cõprehendere. ¶ Attẽde scḋo ꝙ nerui optici mollissimi sunt ⁊ maximi oĩum. Juxta illud Gal. 16. de vtili. pti. c. 3. Sed oculi soli q̃uis minime ꝑticule existant ꝑꝑ vtilitatis dignitatez maximos simul ⁊ mollissimos habuerũt neruos. Certissimus. n. oĩuz alioꝝ sensuũ est q ꝑ eos maxima ⁊ plurima eoꝝ q̃ in sunt corꝑibus dignoscẽs a longe colorẽ ⁊ magnitudinẽ ⁊ figurã ⁊ motũ ⁊ positionẽ ⁊ distantiã que est ad ea que videt. ¶ Attende tertio ꝙ nerui optici sunt aliquo modo spissiores cerebro sed nõ multũ sicciores: ⁊ sunt sicut substantia cerebri compacta vel inspissata. Et ideo hi soli sensibiles habuerũt poros ne pre mollicie pars eoꝝ supra ꝑtez cadens ꝓhibeat transitũ liberũ spũs: imo noiantur a qbusdaz pori. Juxta illud Gal. 8. de vtili. pti. c. 6. Sensitiui vero q ad oculos veniũt spissiores qdez sunt quodãmodo cerebro sicciores aũt nõ valde videnť. Sꝫ hi qdez soli oĩuz neruoꝝ velut impilata qdem non siccata aũt substantia ei⁹ videbunť tibi fieri: propterea igiť ⁊ apparent hi soli poros sensibiles habẽtes in seipsis. Quocirca ⁊ vocant ita eos multi anatomicoꝝ: ad radices qdez oculoꝝ implantari dicentes a cerebro duos quosdã poros ꝑm alterutrũ eoꝝ vnũ. ¶ Attende quarto ꝙ figura incessus neruoꝝ opticoꝝ est similis cuidã littere grece: cuius figura est talis. X. Et lꝫ hi nerui videanť prima facie seinuicẽ supascẽdere ⁊ intersecare trãsuersaliter ad modũ crucis nõ tamẽ est ita: sed postqꝫ a lateribus cerebri sunt explantati incedunt paulatim approximando sibiinuicem donec pori eoꝝ concurrant in vnũ porũ: ⁊ hoc facto iteꝝ recedunt abinuicem: ⁊ qui explantať a dextra ꝑte cerebri tendit ad oculũ dextrũ: ⁊ qui a sinistra ad sinistrũ. Juxta illud Gal. 10. de vti. pti. c. 12. Nõ enim ꝑmutauit eos vt eũ qdem q a dextris est ad sinistrũ oculũ perduceret: eum aũt qui a sinistris ad dextrũ. Sꝫ est qdem simillima littere quã greci vocãt chi ⁊ est talis. X. horuz neruoꝝ figura. Et aliquis nõ diligẽter anatomizans permutari putabit forsan eos ⁊ supascẽdere seinuicem: hoc aũt non ita habet. Obuiantes. n. sibiinuicez extra craneũ ⁊ poros vnientes confestim rursus separant ostendentes manifeste: quoniam nullius alius gratia: sed vt copularent poros approximauerũt. ¶ Attẽde qnto ꝙ triplex fuit opi. veterum in reddenda cã coniunctionis neruoꝝ opticoꝝ ad modũ crucis. Una dixit id fuisse factũ vt nerui optici sic inuicez iuncti minus paterenť q̃ꝫ si recta via descẽderent simul qsqꝫ ad suũ oculũ. Altera dixit id ideo fuisse vt sibi inuicem cõicent in passione ⁊ leuius qsqꝫ partito malo ferat nocumentũ. Tertia dixit istud ob id factũ ꝙ opꝫ principia oĩum sensuũ copulari ad vnuz principiũ. Juxta illud Gal. 10. de vti. parti. c. 13. Quidam enim vt ipsi non patianť sicut si ꝑm rectitudinẽ essent eam que intus prius ꝯuersionem demũ rursus extra factaz esse aiũt. Alij aũt vt cõicent adinuicẽ in passionibus ⁊ diuidatur malũ alterius ad vtrosqꝫ. Quidam aũt qm̃ ad vnum principium copulari opꝫ oĩum sensuuz principia. Sed haꝝ tertia reprobatur illic a Galieno: qꝛ nõ in sectione crucea vniunť principia sensuuz sed in sensu cõi. Et ideo clare errant dicentes hos neruos inuicem vniri vt oĩum sensuz principia copulenť in vno principio: nisi intelligãt principia visus. s. radios visuales oportere copulari ad vnuz principiũ. s. ad porũ cõem in directo crucee sectionis: sic enĩ veꝝ dicerẽt ⁊ nõ esset Gal. primus inuentor cause crucee sectionis sicut ipse de se asserit. Et sunt hec ipsi⁹ verba. Sed hi qdem si qdem visuz ad vnũ principiũ copulari dicerent solũ oñdentes passionis magnitudinez: si hoc nõ fuisset factũ: manifestũ est qm̃ sic ipsi dicerent veritatez ⁊ predictus sermo nõ esset nostra inuentio. Nũc aũt qm̃ primũ sensitiuũ qḋ omnes sensus suscipit vnũ esse aiunt oportere bene hoc dicentes deinde ꝑꝑ hoc cõuenire adinuicem hos neruos molles existimant: in hoc vtiqꝫ valde errant. ¶ Secũdã etiam opi. reprobat illic Gal. ⁊ illam que dicit neruos opticos vniri ne tracti pondere oculoꝝ discindanť dicens. Scḋm hoc aũt estimare qm̃ vt diuidanť passiones conueniũt adinuicem nerui dictũ est contra prouidentiam nãe: cuz ipsa cõtrariũ ingenieť: vt iam in multis ostendimus. Melius. n. est si possibile esset nequaq̃ꝫ aliud reliquo cõdolere. Si ꝟo alicui ⁊ hic sermo epiehes. i. verus vel iustus esse putať: vti eo lꝫ sicut ⁊ eo qui dicit descindi faciliter neruos si ꝑm rectũ essent locati. Mihi aũt neqꝫ hoc placet: nerui enim qui ad ventrez perueniũt a grauedine ei⁹ tracti multotiens qdem scinderenť cũ circa stomachuz inuoluerentur. Pori vero. i. nerui optici qui ad oculos perueniũt nil tale debebant pati: neqꝫ pondere ita magno vnq̃ꝫ adueniente oculis quale ventri qui cibis ⁊ potibus repletur: neqꝫ decliuem positionẽ habẽtibus: neqꝫ longe distantibus a principio. Si ꝟo ⁊ aliqd hoꝝ adesset sed tamen musculi qui continent neruos ⁊ ante eos grosse miringe explantatio nullo alio neruo tm̃ habente grossiciei vel duriciei sufficiebat ad custodiendũ: hec Gal. ¶ Attende sexto ꝙ Galienus primam ⁊ secũdam vtilitatem crucee sectionis neruoꝝ opticoꝝ dicit esse ne qḋlibet visibile quod duob⁹ oculis videtur apparet duo visibilia. Ait enim. 10. de vtilitate parti. c. 13. Sic ⁊ hic prima quidem necessariissima vtilitas est vt nõ videatur duplex singulũ eoꝝ que extra. ¶ Sed instabit aliquis qꝛ sonus qui duabus auditur aurib⁹ non apparet vt duo soni: nec odor qui sentitur ab additamẽtis mamillaribus duobus odoratiuis sentiť vt duplex odor: licet eorum organa duplicia sint ⁊ nusq̃ꝫ vnita ꝑm cruceaz sectionez: ergo nec visibile vnũ apparebit vt duo visibilia dato ꝙ non simul vniantur nerui optici. ¶ Dic ꝙ non est simile. Primo qꝛ quecũqꝫ videntur ꝑm rectas lineas videntur. Juxta illud Galieni. 10. de vtilitate. c. 12. Si vero iam ex hoc intellexisti nõ vtiqꝫ videbitur tibi irrationabiliter enũciasse mathematicos qm̃ ꝑm rectas lineas videntur que videntur: non sic autẽ de sonis est ⁊ odoribus. Cuius rei signũ est ꝙ si inter visibile ⁊ visum aliquid solidum ꝑm lineam rectam intercipiatur prohibebit visibile videri vel partem eius: non sic aũt fit si illud inter sonum ⁊ aures vel odorez ⁊ organũ odoratus intercipiatur. Secũdo qꝛ necessarium est ad hoc ꝙ visibile aliquod appareat vnũ: sicut est ꝙ radij visuales cadant in eodem plano. Juxta illud Galie. ibidem. Nos autem imponamus iam caput sermoni rememorantes: quoniam necessariũ est axes visiuorũ conorum in vno ⁊ eodem plano habere positionem vt duplex nõ appareat qḋ est vnum. Et inde est ꝙ quando pupille transuersantur lateraliter versus angulos oculorum vna res visa non apparet due: sed dũ transuersantur ꝑm superius ⁊ inferi⁹ res vna duplex apparet. Juxta illud Gal. ibi. Propterea nec omnibus peruersio pupille duplex facit existimare quod videtur: nisi si quis eam altiorem vel imiorem facit eo qḋ ꝑm naturam. Que vero versus magnũ cantum idest angulum vel paruum adductiones magis sinistrum vel dextrũ ostendunt id quod aspicitur: non tamẽ duplex operantur. Manent enim in vno plano conorum axes quibuscunqꝫ peruersi fuerint oculi neutra quidem pupilla altiori facta. Eiusdem sententie meminit Aristoteles. 31. particula probleumatum probleumate decimoseptimo suscitans propter quid in ampluũ mouentibus oculũ non videtur vnum duo. Et statim respondet dicens. Aut quia in eadem linea fit principium: duo autem videntur hoc mutato sursum aut deorsum. In latus autem non differt nisi simul ⁊ sursum ponatur. Idem contingit in tactu cũ pisum ducitur sub digitis cancellatis. In alijs vero sensibus non fit hoc. ¶ Attende septimo ꝙ secũda vtilitas crucee sectionis opticorũ post predictam potior est vt vno oculo leso spiritus omnes visui vadant ad alterum ⁊ ipsum fortificent. Juxta illud Galieni decimo vtilitate particularum capitulo decimotertio. Me autem adijcere proposui sicut verum hoc scilicet spiritum qui a cerebro aduenit ad alterutrum oculorum melius erat: vt si alter aliquãdo claudatur: aut cecus fiat totaliter totum ad reliquum ire. Sic enim duplicata visiua eius virtute melius debebat videre. Hoc autez apparet etiam euidenter. Si enim volueris in medio oculorum super nasum extendere ꝑm longitudinem tabulam vel manũ tuam vel quodcũqꝫ aliud potens prohibere videri ab ambobus oculis singulum eorum que extrinsecus preiacent obtuse alterutro videbis: claudente vero alterum multo manifestius videbis seu virtute que ad vtrosqꝫ partiebatur ab alterum nunc eunte. ¶ Attende octauo ꝙ licet Galienus reprobare videatur vtilitatem crucee sectionis ne nerui optici facile rumpantur si recte incederent: prefert tamẽ de tribus opinionibus prenarratis illam que assignat hanc vtilitatez dicens. Et trium predictorũ proposui memorari ⁊ laudare: vt suauissimũ. i. magis veridicuz ex eis eũ q enũciauit obliquos fieri poros. i. neruos opticos vt nõ rũpanť.

b ¶ Secundum autem ⁊c̃.] ¶ In hac parte secũda primo agit princeps de loco originis egressu ⁊ partitione secũdi paris neruorum orientiuz a cerebro. Secundo de grossicie eius ⁊ causa grossiciei ipsius ibi [Et hoc quidez par.] ¶ In prima particula dicit ꝙ par scḋm neruorum qui nascũtur a cerebro capit originem post primũ par ⁊ declinat a loco originis primi paris versus siluestrem idest partem cerebri exteriorem. Deinde transiens ad oculum exit a foramine quod est in orbita comprehendente totum oculum ⁊ ibi diuiditur in musculis mouentibus oculum.

¶ Et hoc quidem ⁊c̃.] ¶ In secũda dicit ꝙ hoc par est valde grossum vt ex grossicie sua debilitas in mouendo recompensetur quã ex mollicie cõtrahit sibi cõnaturali tam ex parte originis q̃ꝫ ex propinquitate ad cerebrũ: ⁊ vt fortius fiat ad mouendum oculos: ⁊ maxime cũ non iuuetur a tertio pari quod est post ipsum: qꝛ est necessarium totum illud par occupari in motu mandibule inferioris absqꝫ hoc ꝙ aliqua eius pars superfluat qua non indigeat mandibula: imo non sufficit illud par tertium ad motũ mandibule. Sed alio indiget adiutorio sicut modo dicetur. ¶ Attẽde ꝙ licet istud par oriatur ab anteriori ventriculo cerebri non tamen oritur ex eius profundo sicut primũ par: sed ex superficialibus partibus que sunt duriores eo ꝙ istud par est de genere motiuorum neruoruz quos oportet esse duriores sensitiuis. Juxta illud Galieni. 8. de vtilitate particularuz capitulo sexto. Ex anteriori vero cerebro duriorum neruorum necessarium fuit explantari aliquos sicut puto eos qui oculos mouere dñt. Quocirca quãuis prope neruos molles sint hi: nõ tamen ex partibus que sunt in profundo ex quibus illi principium explantationis fecerunt: sed ex duris que sunt superficietenus.

c ¶ Tertij vero paris ⁊c̃.] ¶ In hac parte tertia primo agit princeps de origine incessu ⁊ diuisione tertij paris neruorum ortorum a cerebro in tres ramos. Secundo exequitur de primo eius ramo: ibi [Unus ramus] Tertio de secundo: ibi [Et secunde quidem] Quarto de tertio: ibi [Et ramus tertius] Quinto de quarto: ibi [Quartus vero.]

¶ In prima particula dicit primo ꝙ origo tertij paris neruorum ortoruz a cerebro est a termino seu loco cõmuni inter ventriculũ cerebri anteriorem ⁊ posteriorem iuxta basim siue fundum vel infimum cerebri. Et dicit Rasis primo almansoris capitulo de neruis. Tertium vero par post secundi paris ortum exoritur vbi primus cerebri venter ad scḋm peruenit ventrem. Secundo dicit hic princeps ꝙ hoc par tertium in suo incessu cõmiscetur modicum cum pari quarto ⁊ postea separatur ab eo. Tertio dicit ꝙ hoc par diuidiť in quatuor ramos. Et dicit Rasis capitulo nũc allegato. Quarto quoqꝫ pari quod est post ipsum admiscetur a quo postea separatum in quatuor diuiditur partes.

tes. ¶ Attende hic ꝙ vterqꝫ neruoꝝ huius tertij paris diuiditur in quatuor ramos: vnus a dextris: alter a sinistris.

¶ Unus ramus ⁊c.] ¶ In secunda dicit primo ꝙ primus horum ramorum exit a craneo per illud foramē per quod subintrat vena subetia .i. arteria apopletica: que sic appellatur quia ex eius oppilatione generatur subeth vel apoplexia. Et de ea agetur capitulo quarto summe quarte doctrine presentis.

Secundo dicit ꝙ iste ramus descendēdo incedit super ceruicem seu collū ⁊ pertransiens diafragma distribuitur membris nutritiuis. ¶ Attende primo ꝙ iste ramus associat vni parti tertij rami sexti paris neruoꝝ orientium a cerebro. Et pars eoꝝ sincera distribuitur orificio stomachi quod est velut organū appetitus cibi ⁊ potus: sed in transitu suo priusqꝫ veniat ad dictum orificiū relinquit aliquā eius particulam hysophago trachee arterie ⁊ pulmoni pro panniculo eius Juxta illud Galieni .16. de vtilitate particularum capitulo quinto. Peruenit quidem ⁊ adhuc aliqua earum que a cerebro portio parua quidē ad alias vniuersas: dignior autem ad os ventris: quoniam hanc particulam appetitus cibariorum organum fecit natura ī porta vt vtiqꝫ dicat quis positū oīum organorum que circa cibi dispensationem constructa sunt: sincerum igitur ipsi ⁊ impermixtum alij neruo duro deduxit desuper dans in via aliquam particulam ex eo paruā stomacho .i. ysophago ⁊ pulmoni ⁊ trachee arterie. ¶ Attende secūdo ꝙ alia portio sincera istius rami ⁊ partis sibi adiūcte ex sexto pari distribuitur cordi ⁊ epati: videlicet horum pāniculis vt radices membrorum sibi inuicem cōmunicent ⁊ sese exaudiant. Juxta illud Galieni ibi de eadem autem coniugatione sincerum neruum dedit epati ⁊ cordi propter dictam antea rationē. ¶ Attende tertio ꝙ alia portio huius rami ⁊ partis sibi adiuncte ex sexto pari permiscetur neruis orientibus a nucha ⁊ distribuitur ceteris membris sub diafragmate comprehēsis a siphac. Juxta illud Galieni ibi. Ad alia vero vniuersa q̄ sunt sub diafragmate intra peritoneon idest siphac de his neruis peruenit aliqua pars non adhuc sincera: sed his qui a dorsali idest nucha permixta neruis qui ad radices costarum ferūtur: ⁊ ex ipsa etiam dorsali que est ꝫm thoracem aduenit quid ⁊ ex duobus vel tribus spondilibꝰ qui sunt post thoracem. Ex permixtione vero horū omnium fere omnia que sunt intra peritoneon nu merantur: fortitudinē quidem ⁊ robur a permixtione que a dorsali accipientia sensus vero certitudinem super alia ab his que a cerebro.

¶ Et secunde ⁊c.] ¶ In tertia particula dicit ꝙ secundus ramus tertij paris neruorum orientium a cerebro exit a foramine existente in osse timporis ⁊ post eius egressum continuatur cum neruo deciso a pari quinto de quo statim agetur. ¶ Attende ꝙ iste ramus cū ramo secundo quinti paris tendit ad maxillam ⁊ ingreditur compositionem lati musculi ⁊ timporalium musculoꝝ.

¶ Et ramus ⁊c.] ¶ In quarta dicit primo ꝙ tertius ramus huius paris tertij ascendendo exit a foramine existente in orbita oculi a quo par secūdū neruorum orientiū a cerebro egreditur: q: debet implantari ⁊ distribui membris anterioribus faciei ⁊ non exit a foramine primi paris habentis in medio sui concauitatē sensibilem: q: comprimeret ⁊ coangustaret neruos dignissimos omnium: ⁊ per talem compressionem concauitas eorum que via est spirituū visibilium cooperiretur ⁊ clauderetur vel minueretur: q: nerui primi paris existentes valde molles facillime cedunt comprimentibus. Secundo dicit ꝙ iste tertius ramus cum separatur idest incipit diuidi post exitum eius a dicto foramine distribuitur in tres ramulos. Tertio dicit ꝙ primus horum ramulorum declinat ad partem lachrymalis idest anguli oculi: ⁊ distribuitur musculis timporum ⁊ musculis masticatorijs ⁊ musculis supercilij ⁊ frontis ⁊ palpebrarum. Quarto dicit ꝙ secundus ramulus transit per quoddā foramen cōmune ⁊ medium inter oculū ⁊ nasum tendens ad interiorem superficiem nasi ⁊ spargitur in tunica expansa intra nasum. Quinto dicit ꝙ tertius ramulus est magna pars rami tertij descendens in concauitate barcachi que facta est in osse maxille. ¶ Attende ꝙ barcahi ⁊ barcachi sunt idem: ⁊ in synonymis Auicenne barcahi exponitur ꝙ est meatus. Et primo colliget scribitur barbachi ⁊ exponitur ibi ꝙ est locus prope caudam oculi. Sexto dicit ꝙ iste ramulus tertius diuiditur in duos ramūculos. Unus transit ad interiores partes oris. Et vna pars implantatur dentibus ad dandum eis sensum ⁊ est manifesta sensui: alia vero pars eius est adeo minuta ⁊ diuisa ꝙ est quasi visui imperceptibilis ⁊ vna ipsius portio spargitur in gingiua superiore. Secundus ramunculus spargitur in superficie membrorum faciei ad prebendum ei sensum sicut in cute maxille ⁊ extremitatis nasi ⁊ labij superioris. Septimo dicit ꝙ iste sunt diuisiones rami tertij paris tertij neruorum ortorum a cerebro.

¶ Quartus ⁊c.] ¶ In quinta particula dicit ꝙ quartus ramus tertij paris neruorum orientium a cerebro exit a foramine existente in mādibula superiore ⁊ transiens ad linguam diuiditur in tunica ipsius manifesta dans ei sensū gustus ⁊ residuum rami huius diuiditur in thecis seu domunculis inferiorū dentium: ⁊ in gingiuis eorū ⁊ in labio inferiori. ¶ Attende ꝙ huius paris tertij distributionem meminit Galienus vndecimo de vtilitate particularum capitulo septimo dicens. Neruorum vero principium omnibus qui ꝫm faciem musculis tertia coniugatio est neruorum qui a cerebro: quinetiā alijs fere vniuersis que ꝫm eam particulis ⁊ apud temporales ⁊ masticatorios scilicet eos quidem qui sunt intus in ipso ore ⁊ dentiqꝫ omnibus ⁊ versus labia ⁊ nares ⁊ vniuersā q̄ est circa faciem cutim predicti nerui distributi sunt perforatis ipsis ossibus ⁊ locum prebentibus vbicunqꝫ vtiqꝫ impetum fecerit germinationum singula: hec Galienus.

d ¶ Quarti vero paris ⁊c.] ¶ In hac parte quarta prīo agit princeps de origine q̄rti paris neruorum orientium a cerebro dicens ꝙ origo quarti paris est post originem tertij sed declinat magis ad basī cerebri scilicē ad partem ipsius inferiorē.

Secūdo agit de mixtura incessu ⁊ officio huius paris dicens ꝙ istud par commiscetur tertio pari sicut dictum est in priori parte ⁊ postea separatur ab eo tendens ad palatū ⁊ dat ei sensum non solū tactus sed etiam gustus.

Tertio agit de quantitate ⁊ duricie huius paris dicens ꝙ istud par est paruū comparatione ad tertium: sed est eo durius q: palatum ⁊ panniculus ipsius quibus implantatur hoc par sunt duriores pāniculo lingue. ¶ Attende primo ꝙ istud par quartum dicit a Galieno quarta explantatio neruosa a cerebro ⁊ quarta coniugatio: quia est quarta in ordine incipiendo ab anteriori parte cerebri ⁊ non connumerando explantationem additamentorum mamillarum quibus fit odoratus eo ꝙ non est neruosa sed eiusdem substantie cum cerebro: dicit enim. Quartam autem eam numerant coniugationem approbati anatomicorum non connumerantes cum eis videlicet eam que ad nares: quoniam neqꝫ neruoꝝ explantatio est sicut reliquę neqꝫ excidit extra ab ossibus. Sed prima quidem eorum apophisis idest explantatio numeratur molles nerui oculorum: secunda autem motiui eorum qui circa ipsos. Tertia autem de qua nunc cessaui: hic incipit quidem vbi copulatur anterior pars cerebri: procedit autem per grossam miringam dede bifurcata fit: ⁊ abinde distribuitur ꝫm modū qui dictus est. Quarta vero coniugatio neruorum parum posterius his locata est: incipiens quidem ab ipsa basi magis q̄ꝫ priores. ¶ Attende secundo ꝙ istud quartum par vsqꝫ plurimum incedit permixtum tertio pari ⁊ deinde separatum implantatur in vnice partium omnium que sunt in palato. Juxta illud Galieni ibi. Prope inuicem autem existentibus explantationibus permiscetur quidem mox his que ꝫm tertiam coniugationem ⁊ post has vsqꝫ ad plurimum fertur: deinde discernitur ⁊ omnium que ꝫm palatum implantatur tunice. ¶ Attende tertio ꝙ istud par est paruum q: paucis implantatur partibus ⁊ exiguum est eius officium: ⁊ est magis durum q̄ꝫ sit tertium par. Tum quia explantatur a parte cerebri duriori. Tum quia implantatur panniculo magis duro. Juxta illud Galieni ibi. Parui vero sufficienter sunt hi nerui ⁊ parum duriores his qui ꝫm tertiam coniugationem. Propterea ꝙ ⁊ ipsa tunica que subungit os durior existit non lingua sola: sed etiam alijs fere omnibus que ꝫm faciē particulis. Propterea igitur ⁊ explantatio eorum ex paruū durioribus quidē est particulis cerebri q̄ꝫ ille que ꝫm tertiam coniugationem. Inquantum enim retro procedimus semper magis seipso durius inuenimus cerebrum. Sed ⁊ que sunt ꝫm basim eiꝰ partes alijs sunt duriores. Rationabiliter igitur quarta coniugatio neruorum: vt minus mollis fiat tertia non solum ex posterioribus partibus: sed ex basi cerebri magis q̄ꝫ illa processit.

e ¶ Sed vnumquodqꝫ paris ⁊c.] ¶ In hac parte quinta primo agit princeps de duplicitate ⁊ origine paris quinti neruorum orientium a cerebro. Secundo exequitur de parte prima cuiusqꝫ nerui ipsius dupli: ibi [Et pars qdē prima] Tertio de parte eius secunda: ibi [Sed secunda diuisio] Quarto dat causam quare sensus gustus fit in quarto pari neruorum ⁊ auditus in quinto: ibi [Gustus autem in quarto] Quinto reddit causam quare neruus vnicus sufficiens fuit musculis oculi ⁊ nerui fuerunt in musculis timporum multiplicati: ibi [Et neqꝫ oculi.]

¶ In prima particula dicit primo ꝙ vnumquodqꝫ impar quinti paris neruorum orientium a cerebro nascitur cum duobus medijs .i. exit bifurcatū cū duobus ramis a loco sue originis ꝫm formam nerui duplicati: immo multi illorum qui tractant de anatomia neruorum tenent ꝙ vnumquodqꝫ impar huius paris neruorum est per se par vnū. Scđo dicit ꝙ origo istius quinti paris est a duobus lateribus cerebri. ¶ Attende ꝙ istius paris originem ⁊ explanta

Text:

permiscetur: deinde ab eo separat ⁊ in quattuor ramis ramificatur. ¶ Unus ramus ab ingressu egreditur vene subetie quā postea nominabimus ⁊ descendendo super ceruicem vadit donec diafragma pertranseat ⁊ in visceribus que sunt sub diafragmate partitur. ¶ Et secunde quidem partis egressio est a foramine quod in osse existit timporis que cum egreditur cum neruo continuatur qui a quinto diuiditur pari: cuius modo nominabimus dispositionem. ¶ Et ramus tertius in foramen descendit a quo secundum egreditur par quoniā ipsius directio est ad membra in anterioribus faciei posita. Et neqꝫ fuit conueniens vt in penetratione primi paris ventrem habentis penetraret: quia nobiliori neruorum coangustationem faceret ⁊ ipsum comprimeret ⁊ via cooperiretur. Et hec quidem pars cum separatur in tres distribuitur sectiones. Quarū vna ad partē lachrymalis declinat ⁊ vadit ad musculos timporum ⁊ masticantium ⁊ supercilij: ⁊ frontis: ⁊ palpebre. Et pars secunda per foramen vadit apud oculos creatum; ⁊ inde ad nasi tendit interiorem superficiem ⁊ in tunicam spargitur que in interioribus nasi est expansa.

Pars quoqꝫ tertia est pars non parua in concauitate descendēs barcachi qui in osse maxille est facta. Et duobus ramificatur ramis. Unus vadit ad interiora concauitatis oris ⁊ in dentibus spargitur: sed illud quod inde pertinet dentibus est manifestum: quod vero inde alijs pertinet est visui sicut occultum ⁊ in gingiua etiam spargitur superiore. Alter autem ramus in membroꝝ spargitur superficiebus que sunt ibi sicut cutis maxille ⁊ extremitatis nasi ⁊ labij superioris. Hec qdē sunt sectiones partis tertie paris tertij. ¶ Quartus vero ramus tertij paris vadit penetrans a foramine suo quod in mandibula existit superiore ⁊ vadit ad linguam: ⁊ in eius manifesta diuiditur tunica: ⁊ tribuit ei sensum ipsi proprium qui est gustus. Et illud quod remanet in dentium tecis inferiorum ⁊ ipsorum gingiuis diuiditur: ⁊ in labio inferiori. Sꝫ pars que puenit ad linguā subtilior est q̄ꝫ neruus oculi: quoniam istius duriciem ⁊ illius mollicieꝫ temperant grossities illius ⁊ subtilitas istius.

¶ Quarti vero[d] paris origo est post tertium: sed ad cerebri basim est magis declinans. Et cum tertio quemadmodum diximus miscetur: deinde ab eo separatur ⁊ ad palatum vadit ⁊ dat ei sensum. Quod quidem est paruum sed est plus durum q̄ꝫ tertium: q: palatum ⁊ palati panniculus durior est lingue panniculo. ¶ Sed[e] vnumquodqꝫ paris quinti impar cū duobus nascit medijs ꝫm dupli formā: imo multi illoꝝ tenēt ꝙ vnūquodqꝫ ipsius impar est par: cuius qdē ori-

go a duobus est cerebri lateribus. ¶ Et pars quidem prima cuiusqȝ paris ipsius ad panniculum vadit qui in interioribus instrumenti auditus est dilatatus ⁊ in eo diuiditur totus. Et huius quidem diuisionis origo proculdubio est a parte cerebri posteriore: ⁊ per ipsam est audiendi sensus. ¶ Sed secunda diuisio est maior prima. Ipsa namqȝ egreditur a foramine quod in osse perforatum petroso. Et ipse quidem est qui vocatur monoculus ⁊ cecus propterea ꝙ multũ torquetur. Et eius vie in obliquationibus incedunt: ideo ꝙ volũtas affuit prolongandi spacium ⁊ vt eius finis a principio remoueretur: propterea vt neruus antequam inde egrederetur a principio esset longinquus ideo vt duricies ei inde acquireretur. Cumqȝ egreditur cum neruis tertij paris miscetur: quorum plurimi ad maxillam ⁊ ad latum vadunt musculuȝ: ⁊ quod remanet ad musculos vadit temporum. ¶ Gustus autẽ in quarto creatus fuit neruo: ⁊ auditus in quinto: quoniam instrumento auditus fuit necessarium vt esset discoopertum ne aeris via ad ipsum clausa forer. Et instrumento gustus fuit necessarium vt esset munituȝ: propterea oportuit vt nerui auditus eẽnt duriores. Et ideo origo cerebri eorum postremo fuit propinquior. ¶ Et neqȝ oculi musculis vnus suffecit neruus Et musculorum temporum nerui multiplicati fuerunt nisi quia foramini oculi multa necessaria fuit amplitudo ꝓpterea ꝙ neruus virtutẽ afferens visus multa indiguit grossitudine: ideo quia ei necessarium fuit ventrem habere. Non ergo os quod ad comprehendendum oculum est perforatum multa tolerare potuit foramina. Temporũ vero neruis multa fuit duricies necessaria: sed grossitudine multa non indiguere: immo grossitudo esset faciens motus difficultatem etiã egressio quam in osse petroso duro habent foramina potest tolerare multa.

¶ Parᶠ vero sextum a postremo oritur cerebri cum quinto continuum ⁊ cuȝ eo panniculis ⁊ ligamentis ligatũ ac si eẽnt vnus neruus: deinde separatur ab eo ⁊

tionem tangit Galienus nono de vtilitate particulaꝝ.c.9.dicens. Consequenter aũt his ex obliquis partibus ad lapidiformia ossa explantatio est: quinta aũt est hec coniugatio neruorum nondum durorum ⁊ horum.

¶ Et pars ⁊c.] ¶ In secunda particula dicit primo princeps ꝙ prima pars cuiusqȝ paris.i.nerui dupli ipsius quinti paris transit ad panniculum extensum in interioribus auris ⁊ tota spargitur in illo pãniculo. Vel si legas totus vt cõmuniter libri habẽt refer ad panniculũ qui totus spargitur in interioribus instrumenti auditus. Sed melius tota scribitur ad denotandũ ꝙ nihil ex ista parte diriuatur alibi q̃ȝ ad aures. Iuxta illud principis duodecimo animaliũ.c.de neruis. Et pars prima vtriusqȝ ramorum istius paris vadit ad telaȝ auricularũ ⁊ dispargitur per illam. Secũdo dicit ꝙ origo huiꝰ diuisionis.i. rami primi diuidentis diuidẽtis dictũ neruũ est indubitanter a posteriori parte cerebri. ¶ Sȝ instatur primo q: nunc dictũ est in prima ꝑticula partis istius ꝙ huius paris origo est a lateribus cerebri. Et dicit prin.12.animaliũ.c.de neruis. Et ista pars nascitur in veritate ab anteriori medulle. ¶ Ad primuȝ dic ꝙ ista pars nascitur a parte laterali cerebri sicut totus neruus vt ante dictum est: sed illa pars lateralis cerebri vnde nascitur hec prima pars nerui est posterior taȝ respectu paris ex qua nascitur par quartum q̃ȝ respectu partis ex qua oritur pars secũda quinti paris que foramen intrat cecũ. Ad scd̃m dic ꝙ littera illa.12.animaliũ est corrupta a scriptore aut trãslatore: vel intelligendũ est ꝙ ista pars nascitur ab anteriori medule respectu sexti paris. Tertio dicit ꝙ sensus auditus fit per hanc primam partem tanq̃ȝ per principaliorẽ partẽ instrumenti auditus sicut in visu est humor cristallinus.

¶ Sed secũda ⁊c.] ¶ In tertia particula dicit primo ꝙ secũda diuisio est maior prima.i.secũdus ramus cuiusqȝ neruorũ quinti paris est maior primo. Secũdo dicit ꝙ iste ramus secũdus transit ⁊ exit per foramẽ qd̃ perforatũ est in osse petroso. Tertio dicit ꝙ istud foramen vocatur monoculũ ⁊ cecum: q: est adeo tortuosuȝ ꝙ si ei impellatur pilus porcinus vel aliquid tale transire non poterit ob nimiã eius obliquitatẽ: ⁊ ideo estimatur ab aliq̃bus intra os terminari cum non sit ita. Et hic translator male latinizat dicens. Et ipse q̃dem est debuit enim scribere: ⁊ ipsuȝ q̃dem est qd̃ vocatur ⁊c. q: ad foramen refertur. Quarto dicit ꝙ vie huius rami oblique incedunt: q: voluntas dei fuit vt spacium transitus huius rami per os esset longum ⁊ foramen per quod exit esset multum distans ab illo per quod intrat: quatinus dictus ramus iam multuȝ distet a suo principio scilicet cerebro priusq̃ȝ exeat ab osse petroso ⁊ inde duriciẽ adipiscatur que est sibi necessaria vt motui seruiat. Quinto dicit ꝙ iste ramus scd̃s post eius egressionẽ ab osse petroso cõmiscetur neruis tertij paris quorum plurima pars transit ad maxillam ⁊ ad latũ musculũ. Sexto dicit ꝙ residuũ huius rami scd̃i trãsit ad musculos timpoꝝ. ¶ Attẽde ꝑmo ꝙ in osse petroso qd̃ est sub aure sunt duo sensibilia foramina. Quorum vnum recipit neruum auditiuũ qui est primus ramus quinti paris neruorũ ortorum a cerebro. Aliud recipit ramũ secũdum dicti quinti paris ordinatũ ad motum ⁊ sic partitur quinta coniugatio neruoꝝ cerebraliuȝ his foraminibus. Iuxta illud Galieni nono de vtilitate particularuȝ capitulo nono. Diuisa aũt est ad duas partes ꝑm ipsam itinerationem que in ossibus ad auditiuũ quidem porũ altera: ad cecũ vero vocatũ foramen reliqua imittitur particula. ¶ Attende secũdo ꝙ istud foramen non est vere cecũ: sed apparet tale propter nimiam ipsius tortuositatem ⁊ detegitur fallacia diuidenti dictũ os vsqȝ ad ramuȝ nerui qui in eo est. Iuxta illud Galieni ibi. Non tamen est cecũ sicut dicitur. Sed puto illos qui primo ei posuerunt hoc nomen q̃m intromittentes funiculũ vel pilũ porcinũ: deinde non potentes perducere ibi alicubi estimauerunt terminari. Est autem non cecitas causa vt non excidat sed obliquitas pori. Ascindente vero te paulatim totum os ⁊ nudante neruum circũuolutiones que sunt ꝑm id inuenientur.

¶ Gustus aũt ⁊c.] ¶ In quarta ꝑticula dicit ꝙ sensus gustus fuit creatus in quarto pari neruoꝝ orientiũ a cerebro ⁊ sensus auditus in quinto pari: q: fuit necessariũ ꝙ instrumentũ auditus esset discoopertuȝ vt soni ⁊ voces haberẽt ad ipsum liberũ accessum. Instrumentũ vero gustus fuit coopertum ⁊ in ore clausum ac munitũ ossibus protegentibꝰ ipsum. Et ideo oportuit vt nerui auditus essent duriores ⁊ se defenderent sua duricie ⁊ per consequens vt orirentur a parte cerebri duriori que propinqua est postremo eius. ¶ Attende ꝑmo ꝙ nerui auditiui nullo pãniculo tegũtur sicut visiui q: prohibet ad auditum peruenire paruos sonos ⁊ voces: nec relinquuntur totaliter nudi sine quacũqȝ prouisione q: lederentur faciliter ab aere frigido occurrente: nec superponitur eis panniculus tenuis qui sit peruius q: lederentur iterũ non modicuȝ ipsi ⁊ cerebrũ ab aere vehementer frigido occurrente vt ĩ hyeme. Iuxta illud Galieni octauo de vtilitate particulaꝝ capitulo octauo. Ad auditũ vero oportebat etiam omnino germen cerebri deuenire obuians ei extrorsum sensibile suscepturum. Non igitur erat possibile sicut in oculis ita ⁊ hic apponere aliquod neruorũ tegimen: hoc ipsum enim prohibitio maxime fieret non occurrendi eis motũ aerem ⁊ maxime si paruus aliq̃s fuerit motus sicut est in paruis vocibus. At vero neqȝ nudos totaliter licebat dimitti neruos ad promptum nocumentũ: semper iacentes omnibus incidentibus extrorsum. Sed neqȝ etiaȝ qd̃ reliquum est ⁊ tertiuȝraruȝ ⁊ subtile ita vt esset gressiuuȝ ⁊ transibile aeri creatum tegimen. Etenim ⁊ propter hoc faciliter non nerui soluȝ lederentur multiformiter: sed etiam ipsum cerebruȝ infrigidaretur. ¶ Attende secũdo ꝙ natura prouidit passibilitati neruorum auditiuoruȝ recondens eos in osse duro ⁊ denso multis circũuolutionibus perforato per quas trãsit aer ⁊ in eis alteratur priusq̃ȝ veniat ad dictos neruos. Iuxta illud Galieni ibidem. Sciens igitur natura constrictionem quidem qui cũ forti premissorio vix passibileȝ quidem sed surdũ ostensuram sensitiuuȝ: eam vero q̃ sine cooptorio summe facile passibilẽ sibi tertiam q̃dem solam aliquã infallaciam adacquisiuit moderatuȝ iuuamen conuenienter habituraȝ: ⁊ os durũ ⁊ densuȝ apponens perforauit ipsuȝ obliquis circũuolutionibus ad instar laberinthi: prouidẽs vt frigidi quideȝ spiritus idest venti sinceram violẽtiam quam ex latione que ꝑm rectitudinem haberet vtiqȝ exolueret paulatim varietate obligationis. Aliorũ vero corporũ oĩuȝ durorũ prohiberet eam q̃ per longum immissioneȝ. ¶ Attende tertio ꝙ natura nõ solum prouidit neruis auditiuis per circũuolutiões multiplices ĩ osse petroso sed etiã creando eos duriores alijs neruis sensitiuis. Iuxta illud Galieni ibi. Propter hoc ita/qȝ durior q̃ȝ vt actui cõueniebat auditiuus neruus factus est. Propter cõtrariam autem huic causam qui in lingua mollior: habebat enim natura ad infallaciã circũapponere eos.

¶ Et neqȝ ⁊c.] ¶ In quinta particula respondet princeps huic tacite questioni quare neruus vnicus sufficit musculis oculi ⁊ nerui musculorũ timporum fuerunt multiplicati. Et dicit ꝙ hoc non fuit nisi q: os comprehendens oculũ non potuit tolerare multa foramina: quoniaȝ necesse fuit vt foramen ꝑ quod exit neruus opticus essẽ magne amplitudinis. Tum q: neruus opticus est de se multum grossus. Tum q: est concauus. Sed duricies multa fuit magis necessaria neruis timporalium musculoruȝ q̃ȝ grossicies: immo grossicies inhabilitaret eos ad motum. Et etiam os petrosum quod est duruȝ ⁊ spissuȝ multa potest tolerare foramina ad egressiones neruorum ordinata.

¶ Attende primo ꝙ alia causa potest assignari quare neruus vnicus est sufficiens musculis oculi videlicet q: oculus est membrum leue facile mobile satis sustentatum. Et intellige ꝙ vterqȝ oculus habet neruum propriũ secũdi paris distributũ suis musculis exeuntem a foramine alio ab illo per quod exit neruus opticus ne comprimat ipsum ⁊ coartet eius concauitatem. ¶ Attende secũdo ꝙ nerui musculorũ timporũ plures habuerunt origines ⁊ a diuersis partibus fuerunt decisi vt si nocumentũ alteri eorum accideret per alios exerceretur eorum actio que est multum necessaria. Iuxta illud Galieni vndecimo de vtilitate particularuȝ capitulo primo. Principia neruoꝝ plurima alteruter eorum scilicet musculorum timporalium habet propter vtilitatis necessitatem vt si aliquando patiatur vnum ex ipsis vel duo per reliquum prebeatur motus. Et inde est ꝙ nocumentum musculorum timporalium magis nocet cerebro q̃ȝ musculorum oculoruȝ. Iuxta illud Galieni capitulo secũdo libri vndecimi de vtilitate particularum. Timporalibus vero musculis propter magnitudinem magis q̃ȝ his qui oculorum inest nocere cerebro: ⁊ etiam propterea q: vnum q̃dem principium neruorum ad oculorum musculos: plura vero ad timporales perueniunt. ¶ Attende tertio ꝙ nerui tres implantantur vtriqȝ timporalium musculorum. Iuxta illud Galieni nono de vtilitate particularũ capitulo duodecimo. Similiter autem habet ⁊ in timporalibus musculis. Alterutri enim eorum implantantur tres nerui. Duo quidem a tertia coniugatione: de quibus iam diximus. Alius autẽ tertius durior: de quo parum post dicetur. Et multis interpositis in eodem capitulo dicit. Tertium igitur his ex alterutra parte durum neruum misit a quinta coniugatione.

f ¶ Par vero sextũ ⁊c.] ¶ In hac parte sexta primo agit princeps de origine colligantia ⁊ egressione sexti paris neruorum a cerebro ortorum. Secũdo de diuisione paris huius in tres partes ⁊ de partibus quibus distribuitur quelibet earum ibi [Et ipsum q̃dem] Tertio de causis quare nerui regressiui nõ processerunt a nucha nec ab alio pari neruorũ cerebralium q̃ȝ a sexto ibi [Hi autem neruus] Quarto de sustentaculis neruorum regressiuorũ ibi [Et propterea ꝙ illud] Quinto de comparatione neruoꝝ redeuntium in fortitudine ibi [Ex neruis autẽ] Sexto de partitione huius quod remanet ex tertia parte sexti paris ibi [Postea illud.]

¶ In prima particula dicit primo ꝙ par sextum neruorũ orientiuȝ a cerebro nascitur a posteriori parte cerebri ⁊ continuatur cum quinto pari ⁊ alligatur ei panniculis ⁊ ligamentis quasi essent vnicum par. Deinde separatur a quinto pari ⁊ exit per foramẽ quod est in extremitate cõmissure cranei posterioris que similis est laude littere grece. ¶ Attende primo ꝙ istud par est tanto durius quinqȝ precedentibus: quanto nuche est propinquius: sed non est omnino durũ. Iuxta illud Galieni nono de vtilitate particularũ capitulo decimo. Sexta autem est vltra has coniugatio neruorum a basi cerebri germinatoruȝ: nondum quidem durorum ipsorum: omnibus autem predictis tanto durioꝝ quanto iam propinquius sunt dorsali medulle: hec enim est durorum neruoꝝ principium: quoniam ⁊ ipso cerebro multo durior facta est. ¶ Attende secũdo ꝙ istud sextum par quod hic asseritur esse continuum ⁊ alligatum cũ quinto dicitur a Galieno capitulo nunc allegato congregatum esse cũ pari septimo: dicit

egreditur a foramine qđ est in extremitate derꝫ que laude similatur. ¶ Et ipsum quidem antequã egressuꝫ esset iaꝫ in tres diuisum fuit partes que omnes simul ab hoc egrediuntur foramine. Una earum ad gule musculos suo protẽditur itinere ⁊ ad lingue radicem: propterea vt par septimuꝫ in ipsoruꝫ adiuuet motu. Et pars secunda ad musculos descẽdit spatule ⁊ eius qđ est circa eam: ⁊ ipsius plurimum in musculo spargitur lato qui est sup spatulaꝫ. Et hec qdem pars est magne quantitatis ⁊ suspensa penetrat donec pueniat ad qđ dirigit. Pars vero tertia q̃ ⁊ maior est ex tribus partibus ad viscera descendit in ascensione vene subeti ⁊ est illi annexa ⁊ cũ ea ligata. Ex qua cum in rectitudine est epiglotis separant rami qui ad musculos veniunt epiglotales: quoꝝ capita sunt ad superiora qui epiglotim ⁊ ipsius eleuant cartilagines. Cũqꝫ epiglotim pertranseunt ex eis ascendunt rami qui ad musculos vadũt capita ad inferiora habentes. Et ipsi sunt qui ad cymbalarim claudendam ⁊ aperiendaꝫ sunt necessarij cum ad inferiora trahere est necessarium. Et propter hoc vocantur nerui retro redeũtes. ¶ Hic autem neruus retro rediens nõ egressus fuit a cerebro ⁊ non a nucha: nisi propterea ꝙ si a nucha ascenderent ab ipsoꝝ principio subirent transuersi ⁊ nõ recti ⁊ attractio ad inferiora cũ eis non proueniret ẜm actionem decentem. Et ipsi quidẽ nõ de sexto pari creati fuerũt: nisi propterea ꝙ illud quod ex neruis est molle aut molli vicinum. s. illud quod fuit ex eis ante sextum iam in musculis faciei ⁊ capitis ⁊ in eo quod est in eis fuit diuisum: ⁊ septimum etiam non ẜm rectitudinem descenderet quemadmodum sextum descendit: imo proculdubio transuersitas eos comitaretur. ¶ Et propterea ꝙ illud quod ascẽdit ⁊ redit quãdoqꝫ indiget re firma cui innitatur ad similitudinem girgilli vt super ipsam reuoluatur ascendens ⁊ ex ea adiuuetur vt situs ipsius rectus sit ⁊ durus ⁊ fortis ⁊ lenis: ⁊ sit iuxtapositus: nõ fuit ibi ad hͦ idoneuꝫ sicut arteria maior. Et illud qđ ex istis ramis a sinistra ascendit hanc inuenit arteriã ipsa recta ⁊ grossa: ergo super eam inflectitur nõ multa indigens firmitudine. A dextra vero ascendenti hec non vicinatur arteria ad modum primi sed vicinatur ei postq̃ iaꝫ accidit ei paruitas propter ramorum diuisionem qui iam ex eo egressi fuerunt: cui etiam iam defuit rectitudo in situ: qꝛ trãsuersatus fuit ad ascellam declinãdo: fuit ergo necessarium vt ipsi re aliqua affirmarentur cui innitterentur cum ligamentis quibus rami stringerentur: ideo vt ꝑ ipsos illud quod defuit ex grossitie ⁊ rectitudine in situ corrigeretur. Et sapientia quid est in hos redeũtes ramos elongando est vt tali qualis est hec suspensio proximi fiant: ⁊ propter elongationem a principio fortitudinem habeant ⁊ duritiem. ¶ Ex neruis autem redeuntibus fortior est ille qui in duabus musculoruꝫ

mo: dicit enim illic. Multotiens autem ⁊ eisdem non paruum bonum fit coniugatio sicut ⁊ neruis qui ceciderunt ẜm septimam coniugationeꝫ. In idem enim eos congregans cũ illis qui ẜm sextaꝫ mox cũ exeunt ab osse capitis mẽbranis fortibus induit ⁊ vndiqꝫ certitudinaliter cooperuit cõmune bonuꝫ ex hoc ambobus inueniens. Et quicũqꝫ negligenter vident os vnus oẽs esse videntur: non sunt aũt vnus. Et in principio capituli sequẽtis ait. De septima vero coniugatione neruorum qui a cerebro iam dicendum est: que quoniaꝫ quideꝫ mox copulatur ei que est ante ipsam: paruꝫ ante dictũ est: ⁊ quoniam de cõmuni ambabus his apophisibus idest explantationibus infallacia prouidens natura coniũctionem eoꝝ adinuenit.

¶ Et ipsuꝫ ⁊c̃.] ¶ In secunda particula dicit primo ꝙ hoc sextuꝫ par priusq̃ꝫ egrediatur a craneo diuiditur in tres partes: ⁊ omnes he partes egrediũtur a foramine existẽte in extremitate ꝯmissure laude. Scđo dicit ꝙ ꝑma harum partiũ transit ad musculos gule ⁊ ad radicem ligue vt adiuuet septimũ par ad mouendũ gulaꝫ et linguaꝫ. Tertio dicit ꝙ secunda pars huius paris descẽdit ad musculos spatule ⁊ partes ei vicinas ⁊ magna pars eius dispargitur in lato musculo qui est supra spatulã ⁊ suspensa penetrat donec venerit ad mẽbrũ cui dirigit videlicet ad dictuꝫ musculũ ⁊ partes ei vicinas. Quarto dicit ꝙ ps tertia sexti paris que est maior harum triuꝫ descendit ad viscera in ascensione vene subeti idest iuxta arteriam apopleticam sursum ascendẽteꝫ ⁊ annectitur ac alligatur huic arterie vt se inuiceꝫ sustentent. Quinto dicit ꝙ cũ hec tertia ps venit in directo epigloti: rami aliqui separantur ab ea q venĩũt ad musculos epiglotales quorũ capita sunt sursum ⁊ hi musculi eleuant epiglotim cartilagines eius. Sexto dicit ꝙ cũ rami residui huius tertie partis pertranseũt epiglotim rami aliqui ex eis scilicet duo numero ascendunt ⁊ vadunt ad musculos epiglotis habẽtes capita sua versus inferiora. Et intellige ꝙ hi duo rami primo descendunt vsqꝫ ad capita dictoruꝫ musculorũ deinde reascendunt vsqꝫ ad cartilagineꝫ cimbalareꝫ. Septimo dicit ꝙ hi duo rami sunt necessarij ad cimbalarim claudendaꝫ ⁊ aperiendaꝫ cũ fuerit necessarium trahere cimbalarim ad inferiora idest hi duo rami fuerunt necessarij ad claudendũ epiglotim trahendo cartilaginem cimbalareꝫ ad inferiora: vnde clauditur orificium epiglotis: ⁊ hoc faciunt per tensionem musculoruꝫ habentium sua capita inferius ⁊ fuerũt necessarij ad epiglotim aperiendaꝫ: eleuata sursum cartilaginem cimbalari: ⁊ hoc faciunt relaxatione dictoꝝ musculoruꝫ capita inferius habentiũ: vel tensione musculoꝝ habentiũ sua capita superius. Octauo dicit ꝙ hi duo nerui vocant a medicis retro redeũtes ꝓpter hoc ꝙ superius redeunt vsqꝫ ad cimbalarim postq̃ꝫ descenderint vsqꝫ ad capita musculoꝝ epiglotis quorum capita sunt inferius.

¶ Hic aũt ⁊c̃.] ¶ In tertia dicit primo ꝙ hi nerui retro redeũtes egressi sũt a cerebro ⁊ nõ a nucha: qꝛ si a nucha ascenderent egrederentur a loco sue originis transuersi ⁊ nõ recti ⁊ sic nõ recte traherent cartilaginem cimbalareꝫ ad inferiora. Scđo dicit ꝙ hi nerui retroredeuntes orti fuerunt a sexto pari cerebraliũ neruoꝝ ⁊ nõ ab alijs paribus: qꝛ paria priora que mollia sunt aut mollibus vicina iam fuerũt distributa musculis faciei ⁊ capitis ⁊ partibus q̃ sunt in eis. Septimũ vero par si descenderet ad epiglotim non recte descenderet sicut par sextum descendit: immo transuersaliter ⁊ sic non esset principiũ idoneum horum neruorum.

¶ Et propterea ⁊c̃.] ¶ In quarta particula dicit primo ꝙ nerui retro redeũtes qui primo descendũt ⁊ postea ascendunt redeũdo non inuenerunt aliqd magis idoneum circa quod reuoluantur q̃ꝫ arteriã maiorem. Res enim q̃ sic ascendit ⁊ redit sursuꝫ indiget aliquo firmo supra qđ appodietur ad similitudinem girgilli vt supra id reuoluatur ⁊ capiat sitũ rectuꝫ vt recte inferius trahere possit ⁊ situm durũ ne cedat neruo quando contrahitur ⁊ sitũ fortem vt resistat tractui forti: ⁊ situm lenem ne sua asperitate ledat neruuꝫ reuolutũ circa ipsum: ⁊ situm iuxtapositiuꝫ: ita ꝙ hi nerui debentes simul ex equo trahere cartilaginem cimbalarem sint inuicem proximi: vel ramus descẽdẽs inferius cum rascendente sui lateris ⁊ hec omnia conueniunt arterie maiori comparatione ad hos neruos. Et intellige hic per girgillũ rotulam putei supra quã labuntur chorde vel cannale paruum circa quod mulieres reuoluũt fila sua: ⁊ est diminutiuũ quod ab hoc nomine gerus descendit. Secundo dicit ꝙ ille neruus ex retro redeuntibus qui est in sinistra parte reperit ibidem arteriam magnaꝫ ipsa grossa existente: qꝛ illic exit ab auricula sinistra cordis velut truncus maximus omniũ arteriaꝝ pertransiẽs versus dorsuꝫ ⁊ sup hanc aptissime reflectitur dictus neruus nõ indigens multa firmitate alia ab illa quã ex hac arteria acquirit. Tertio dicit ꝙ alius neruus retrorediens in dextra parte locatus nõ reperit hãc arteriã sibi proximã quemadmodũ primus. s. in similibꝰ grossicie ⁊ situ: sed reperit eam sibi vicinaꝫ postq̃ꝫ iam diminuta est ꝑꝑ ramos plures ab ea diuisos ⁊ repit eam nõ recte protensaꝫ ẜm latitudinẽ sed trãsuersaliter declinantem ad ascellã dextraꝫ. Et hic male latinizat translator scribẽs ex eo pro ex ea: ⁊ transuersatus pro trãsuersata cũ hec ad arteriaꝫ referantur. Quarto dicit ꝙ ꝓpter hͦ ꝙ iste neruus nõ repit eaꝫ neqꝫ satis grossaꝫ neqꝫ recti situs fuit necessariũ vt ipsi affirmarent per rem aliquã cui inniterent cuꝫ ligamẽtis qbus rami stringerentur vt corrigeret ꝑ ipsos illud qđ deest arterie predicte de grossicie ⁊ rectitudine. ¶ Attẽde primo ꝙ princeps hic tangere vult duplex genus ꝓuisionis nãe circa arteriam dextri lateris: vt neruus retrorediens apte sup eaꝫ reuolui possit. Primũ est vt ingrossetur ꝑ aliqd sibi additũ ⁊ sic corrigat ipsiꝰ paruitas seu tenuitas. Secundũ est vt neruus iste ligamẽtis fortibꝰ alliget taliter huic arterie ꝙ labi ñ possit nec hincinde vacillare: ⁊ sic corrigat obliqtas arterie vel defectus rectitudinis eius. ¶ Attende scđo ꝙ Gal. 8. de iuuamẽtis membroꝝ. c. 2. dicit hanc arteriaꝫ ingrossari ꝑ suos proprios ramos sibi colligatos. Ait enim ibi. Et qꝛ ista vena ẽ minoris fortitudinis: vena que est ĩ latere sinistro vigorat ꝑ ea que oriunt ex ea ex ramis qui diuidũtur in duobus lateribus ⁊ ꝑ ligamenta q̃ firmant illuꝫ neruũ. Et ligabatur etiaꝫ iste neruus cũ vena pulsatili ⁊ cũ vicinantibus illi ligamẽtis ex generibus cooptorioꝝ: vt quando ligamẽta ligarẽt ipsuꝫ esset eius inuolutio sup dorsuꝫ vene pulsatilis bene firmata: hec Ga. ibi. Sed ipsemet. 7. de vtili. particulaꝝ. c. 5. dicit hanc arteriaꝫ ingrossari per ramos nerui sibi colligatos. Ait. n. ibi. Dexter vero nullaꝫ habens in parte thoracis q̃ est ẜm ipsuꝫ similẽ ascensioneꝫ coactus est inuolui circa arteriã que est ẜm hanc pteꝫ obliquã a corde ad dextrã ascellã relataꝫ. Quantũ aũt erat deterior flexio ea q̃ in corde hoc correxit multitudine explantationũ nerui, q̃ sunt alterutrinqꝫ ⁊ robore colligationis. Quoscũqꝫ. n. ad dextras ptes thoracis ꝑducere debebat neruos ẜm illaꝫ maxime regionẽ ꝑduxit: simul ⁊ recipientibꝰ organis implantauit radicans neruũ sicut ad certas particulas. In medio igitur omniũ radicũ locauit illum laringe neruũ vt alterutrinqꝫ ab eis custodiat ⁊ colligationibꝰ membranosis arterie ⁊ adiacentibꝰ corporibus copulauit vt quasi circũterminatus ab eis infallaceꝫ faciat flexioneꝫ arterie circa dorsuꝫ velut circa circulũ aliquẽ rotule inuolutus: hec Gal. ¶ Attende tertio circa sensum litteraleꝫ tex. presentis ꝙ hoc relatiuũ ipsi potest referri ad ramos arterie dextre vt sit sensus. Fuit igitur necessariũ vt ipsi rami diuisi ab arteria dextra affirmarent re aliqua cũ ipsa arteria cui inniterent cũ ligamẽtis qbus stringerentur rami illi ab arteria decisi vel rami nerui retroredeũtis: ideo vt ꝑ ipsos ramos arterie ⁊ ligamẽta corrigeret illud qđ defuit ex grossicie ⁊ rectitudine in situ. Potest etiã referri istud relatiuuꝫ ipsi ad ramos nerui dextri reuersiui. Princeps ꝓ. 12. animaliũ. c. de neruis loco tertij quarti ⁊ qnti paragraphoꝝ nũc dictoꝝ scribit ita. Sed ascendẽs a pte dextra non hꝫ vicinitateꝫ cũ ista arteria ẜm narrationẽ primã: ſꝫ accidit ei vicinitas ꝑ quandã ramificationẽ exeũtem ab illa: ⁊ etiã qꝛ amisit rectitudinem in situ cũ obliquabat ad ascellas. Et tũc non põt deficere a bonis ligamẽtis cũ eo sup qđ est firmatũ: ⁊ hoc qꝛ recuperauit in ligamentis qđ accidit ei ex gracilitate. Quinto dicit hic prin. ꝙ sapientia. i. artificiositas nature in ꝓlongando neruos istos reuersiuos ſꝫ modũ reditionis nũc dictũ est duplex. Una est vt ꝑ taleꝫ suspẽsionẽ qualis est ista ꝓximi fiant ramus descendens ⁊ ramus ascendens eiusdeꝫ lateris: sic ꝙ sibi inuicem innitant ⁊ se sustentẽt. Secũda est vt isti nerui acquirant fortitudinem ⁊ duriciem suo longo incessu ⁊ elongatione a suo principio ⁊ inde reddantur ad motum aptiores.

¶ Ex neruis ⁊c̃.] ¶ In quinta parti. dicit ꝙ de neruis retro redeũtibus fortior est ille qui spargitur in duabus tunicis musculoꝝ epiglotis cũ ramis alioꝝ neruoꝝ adiuuantiũ. ¶ Attẽde hic primo qꝛ agitur de comparatione neruorũ retrouersiuoꝝ adinuicem ꝙ hi duo nerui statim post reflexionem eoꝝ ꝯiungũtur cũ ramis descẽdentibus ⁊ sustentant ab eis ascẽdentes ꝑ eandẽ viam per quã descenderũt donec pueniant ad cãnaꝫ pulmonis. Iuxta illud Gal. sexto de iuuamẽtis membroꝝ. c. 6. Cũ ergo ascendũt isti duo nerui post reflexioneꝫ eoꝝ perueniet vterqꝫ eoꝝ ad ramũ orientem ex neruo ex quo diuidit: ⁊ faciet ipsuꝫ ascendere per viam per quã descẽdit quousqꝫ perueniat ad cãnam pulmonis. ¶ Attẽde scđo ꝙ hi duo nerui postq̃ꝫ puenerint ad cannaꝫ pulmonis diuiduntur in sex musculos qui aperiũt epiglotim ⁊ claudũt ipsam. Iuxta illud Gal. ibi. Deinde duo nerui diuidũtur in sex musculos qui aperiũt epiglo

tim ⁊ claudunt ipsam: ⁊ ramificantur in ipsos ſm iustitiaȝ. Neruus ergo qui est in dextro diuiditur in tribus musculis qui sunt in latere dextro: ⁊ neruus qui est in sinistro diuiditur ī tribus musculis qui sunt latere sinistro: hec Gal. ¶ Attende tertio ꝙ fortiores musculi de sex nūc dictis sunt illi duoꝰ qui clau/dunt epiglotim. Juxta illud Gal. ibi. Et fortiores istoꝝ sex musculoꝝ ſm ꝙ declaraui sunt illi musculi qui claudūt epiglotim: ita ꝙ musculi cōstringētes pe/

epiglotis spargit tunicis cum alijs nervorum adiuuantiuȝ ramis. ¶ Postea illud quod ex hoc remanet neruo descēdit a quo rami separantur qui in panniculis sparguntur diafragmatis ⁊ pectoris ⁊ in musculis ipsius ⁊ in corde ⁊ in pulmone ⁊ in venis ⁊ in arterijs que ibi sunt. Illud vero quod remanet penetrat in diafragma: ⁊ associatur ei quod ex parte tertia descendit: ⁊ in panniculis spargitur viscerum ⁊ peruenit ad os latum. ¶ Septimiˢ autem paris origo est a termino cōmuni qui est inter cerebrum ⁊ nucham. Cuius plurimum incedit se in musculis spargendo linguam mouentibus: ⁊ in musculis inter peltalem ⁊ os laude cōmunibus. Et est cum ipsius residuum in alijs spargitur musculis qui huic musculo sunt vicini: non tamen semper est istud. Et ꝓpterea ꝙ alij nerui ad alias reducti fuerūt necessitates: ⁊ neqȝ fuit bonum vt foramina in anterioribus neqȝ in inferioribus multiplicarētur fuit melius vt ad lingue motum neruus ab hoc loco veniret: quia ipsius sensus iam ei ab alio aduenit loco.

¶ De anatomia neruorum nuche colli vijs ⁊ eoruȝ. Capitulum. iij.

Erui ex nucha nascentes qui ꝑ colli vadunt spondiles octo sūt paria. Unius paris egressio a duobus est spondilis prime foraminibus qḋ in capitis musculis soluȝ spar-

ctus q̄uis sint magni nō possunt vincere eos ī hora retentionis anhelitus: qm̄ neruus est positus in vtroqȝ laterum quasi diuisus in vtroqȝ istoꝝ duoruȝ musculoꝝ: ⁊ copulatur ēt cū extremo vtriusqȝ neruoꝝ copulatoꝝ cū vtroqȝ musculoruȝ alius neruus fortis durus qui descēdit a superiori ad iferius. Et quidaȝ rami illoꝝ diuidūtur in partes epiglotis et residui copulātur cū neruo proprio vtriqȝ illorum duoꝝ neruoruȝ vt addant ad eoꝝ fortitudinem: hec Galienus.

¶ Postea ⁊c.] ¶ In sexta parti. dicit primo ꝙ illud qḋ remanet ex tertia parte sexti paris ad viscera descendente post separationem neruoꝝ subseruientiuȝ epigloti descendit inferius ⁊ in suo descensu ramos emittit qui distribuuntur in panniculis dyafragmatis ⁊ pectoris ⁊ in musculis pectoralibus ⁊ in corde maxime in capsula eius ⁊ in pulmone scilicet in panniculo ipsius ⁊ in venis ⁊ arterijs illic exeuntibus. ¶ Attende hic ꝙ nerui transuersiui transeuntes ad arteriam vocaleȝ nō emittunt ramos hincinde versus latera: sicut illud qḋ remanet post eos: qr nulla pars reuersiuis neruis indiget preter sex musculos epiglotis quibus distribuuntur. Juxta illud Gal. septimo de vtili. parti. c. 5. Ab inde aūt vtiqȝ feruntur sursum ad caput trachee arterie: eandē quidem viam facientes quā ⁊ ante: nulli aūt dantes musculo particulaȝ neqȝ minimā eorū: quoniā neqȝ indigebat aliqḋ aliud principiū motus ex inferioribus partibus accipere. ¶ Scḋo dicit hic princeps ꝙ residuū dicte tertie partis neruorū sexti paris postqȝ ab ea separati sunt rami pro epigloti ⁊ spiritualibus mēbris pertransit diafragma ⁊ cū primo ramo tertij paris neruorū a cerebro descendentiū descendit ad membra naturalia ⁊ spargitur in panniculis viscerum ⁊ peruenit vsqȝ ad os latuȝ. s. vsqȝ ad tres spondiles imediate subiectas spondilibus renuȝ superius vocatas ossa alhouins. Et distributio huius residui cum distributione primi rami tertij paris superius declarata est auctoritate Gal. 16. de vtili. parti. c. 5. Et si te delectat audire ab eodem diuisionem sexti paris neruorū orientiuȝ a cerebro de qua nūc agitur sic accipe. Ait primo sexto de iuuamē. membroꝝ. ca. 6. Dico ergo ꝙ oritur in posteriori cerebro par sextū neruoꝝ ⁊ exit ꝑpendiculariter ⁊ descendit in collo in duobus lateribus cāne pulmonis ⁊ cū eo aliud par paruuȝ coniunctū cū eo ⁊ ad musculos erectos ex musculis epiglotis perueniūt ex isto pari rami quidaȝ magni quidam parui. Scḋo ait. Et istud par sextuȝ pariuȝ neruorum q̄uis diuidatur in istos musculos quos dixi: tamē ꝓꝑ magnitudinē eiꝰ remanet ex eo multū qḋ descēdit ad pectus: ⁊ ex eis diuidūtur in pectore duo nerui qui extēdunt in teneritatibus costarum. Tertio ait. Et ex eis diuiduntur in pectore duo nerui qui extenduntur in teneritatibus costaꝝ: deinde diuidunt ex eis rami alij quoꝝ quidam vadunt ad cor ⁊ quidā ad pulmonem ⁊ quidā ad ysophagū. Quarto dicit. Et perueniūt etiā ex isto pari sexto rami ad stomachū: ⁊ ad epar: ⁊ ad splenem apud descensum illius paris ad inferius q̄uis diuisio ramoꝝ eius nō est sup omnia quibus occurrit. Quinto dicit. Et nō perueniūt ex eo ad istos musculos sex in transitu eius ꝑ epiglotim apud descensuȝ eius in collo rami: qm̄ isti musculi nō indigēt vt veniant ad ipsos rami nisi ex inferiori: datum ē ergo eis ex his duobus neruis qui descendūt ad inferius pars sufficiens ex sensu ⁊ motu: qm̄ isti duo nerui qn̄ descendunt ad pectus ramificabiꝛ ex vtroqȝ illorū ramus: deinde reuertetur ad ascendens superius per viam ꝑ quam venerūt duo nerui apud descēsuȝ eoꝝ. Et sic habebūt in pectore reuersionē sicut est reuersio equoꝝ currentiū in campo. Sexto dicit. Quia ḡ principiū istoꝝ neruoꝝ est a cerebro qn̄ cogitans voluerit mouere musculos epiglotis attrahet cerebruȝ neruos qui sunt copulati cū eis sicut equitans attrahit equuȝ per frenū: ⁊ sic proueniet motus qui incipit ex superiori ad inferius in totū collum ⁊ aliquaȝ partium pectoris. Deinde reuertitur ad superius quousqȝ perueniat ad epiglotim. Et qr isti nerui copulanꝛ illic cū musculis quos diximus retrahūt vnumquēqȝ sex musculoꝝ ad inferius sicut manus attrahit rem. Consequenter in eodem capitulo satis prolixe declarat modum reuersionis neruoruȝ reuersiuorum ⁊ inflexionis super arterias ⁊ diuisionis eorū in sex musculos ſm modum qui nunc dictus est.

g ¶ Septimi autē ⁊c.] ¶ In hac parte septima primo agit princeps de loco originis septimi paris neruorū orientiū a cerebro dicēs ꝙ origo septimi paris neruorū cerebraliū est a termino seu loco cōmuni q est inter cerebrū ⁊ nuchā. Secūdo ostēdit qbus partibus hoc par implantatur dicēs: ꝙ plurimū istius incedens se spargit in musculis mouentibus linguā ⁊ in musculis cōmunibꝰ inter cartilaginem peltalem epiglotis ⁊ os laude triangulare coram epigloti situm. Et quādoqȝ residuuȝ huius paris in alijs musculis spargitur qui sunt propinqui musculis predictis. Non tamē est istud semꝑ ⁊ in omni animali: sȝ solum in magnis animalibus habentibus fortem ⁊ altā voceȝ. Tertio dat cāȝ quare septimū par originē sumit a dicto loco dicens: ꝙ melius fuit vt hoc par veniret a loco medio inter cerebrū ⁊ nucham ad motū lingue propter hoc ꝙ alij nerui ab alijs cerebri partibus orti fuerunt reducti ad alias necessitates: ⁊ non fuit bonū vt foramina multiplicarentur in anterioribus ⁊ inferioribus partibus olle capitis: ne debilior inde fieret ⁊ passibilior. Et etiā qr sensus gustus aliunde lingue aduenit: scilicet a ramo quarto tertij paris. Rationabile ergo fuit vt nerui motus a retro venirent ei: quos oportuit esse duros ⁊ fortes gratia motuū lingue tam in masticatione qȝ in vocibus. ¶ Queritur an septimū par oriatur a termino cōmuni qui est inter cerebrū ⁊ nuchaȝ. Arguitur ꝙ non: qr inter cerebrum ⁊ nucham nihil est medium: immo substantie earuȝ sunt ꝯtinue. Scḋo si par hoc a termino medio nasceretur nō deberet cōnumerari inter neruos ortos a cerebro magis qȝ ortos a nucha. Tertio auctoritate Rasis primo almansoris. c. de neruis dicentis. Septimuȝ aūt par a posteriore parte cerebri a qua oritur nucha generatur quod ꝑ lingue ⁊ epiglotis diuiditur musculos. Quarto auctoritate Auerroys primo colliget capi. de neruis dicentis. Et par septimum incipit a posteriori parte cerebri a loco natiuitatis nuche ⁊ diuiditur in lacerto lingue ⁊ epigloti. Quinto par hoc oritur oritur ab initio nuche qḋ est durius cerebro. Juxta illud Gal. 10. de iuuamentis membroꝝ. c. 5. Quare fuit origo istius paris ex loco in quo incipit nucha ⁊ est durior cerebro. Oppositū determinat hic princeps ⁊ 12. animaliuȝ. c. de neruis. Et ante eum Gal. nono de vtili. parti. ca. 11. dicens. Prodeūt itaqȝ hi nerui vnde desinit qdem cerebruȝ incipit vero dorsalis. i. nucha. ¶ Attende ꝙ nerui paris istius sunt primi neruoꝝ certitudinaliter durorū ⁊ sunt duriores ceteris neruis a cerebro ortis. Juxta illud Galieni ibi. Primi neruoꝝ certitudinater sunt iaȝ duris durorū enim hi quideȝ sunt minus: hi vero magis molles: duri vero similiter his nulli. Dic ꝙ septimū par de quo hic est sermo oritur a postrema ꝑte cerebri: vnde oritur ⁊ incipit nucha: sic ꝙ istud par capit substantiā ⁊ originem a medulla cerebri non a nucha: Juxta illud Gal. nunc dicto libro. c. 12. Conuenienter igitur ſm principiū explantationis dorsalis ſȝ qḋ maxime durius est cerebrū explantans hoc par neruorū ⁊ ſm totaȝ viam adhuc magis operans durum: ad totam ita seminauit linguā. Et hoc cōsonat cōmuni sententie medicoꝝ cōnumerantium inter neruos cerebellares istud par septimuȝ. ¶ Sed quereret aliquis quare nerui dantes motū lingue nō oriuntur prope neruos dantes ei sensuȝ gustus: sicut nerui mouētes oculos oriunꝛ prope neruos dantes eis sensum visus. Respondet Gal. libro ⁊ capitulo nunc allegatis dicens. Manifestū iam oībus est quoniā neqȝ aliūde melius erat explantari motiuos neruos lingue neqȝ via aliqua melius vti qȝ que nunc est eis. Ex anterioribus enim partibus nō erat aliqua regio vacans: ⁊ propter hoc tertiam ⁊ quartaȝ coniugationem ex posterioribus explantauit. Ex his aūt regionibus non erat quidem possibile alioꝝ magnoꝝ neruoꝝ explantationem facere et si esset possibile careret via. Si. n. per duram miringā eos duxisset permiscens eisꝰ q ſm tertiam ⁊ quartam similiter illis permansissent duri. Per ossa vero capitis ducere quidem poterat ⁊ moderate duros facere per hanc viam: sed simul quidem supfluuȝ esset aliunde promptius duci potentibus: simul aūt neqȝ regio aliq̄ erat in craneo ſm radiceȝ lingue multis foraminibus ibi anticipantibus fieri. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ ꝑ terminū cōem inter cerebrū ⁊ nuchaȝ intelligitur postrema cerebri pars que est terminus intrinsecus cerebri ⁊ terminus extrinsecus nuche. Ad scḋm dic ꝙ qr istud par capit esse ⁊ substantiā a postrema parte cerebri nō a nucha numeratur inter neruos cerebri. Ad tertiū quartuȝ ⁊ quintū dic ꝙ ille auctoritates sic intelligūtur ꝙ finis cerebri intrinsecus ⁊ principiū nuche extrinsecum est locus originis istius septimi paris.

¶ Attende hic primo circa secundam particulam partis presentis que est de implantatione huius septimi paris: ꝙ quemadmoduȝ nerui gustatiui sunt in supꝑficie lingue disseminati gratia gustus: sic nerui septimi paris sunt interius in lingue musculis disseminati gratia motus ipsius. Juxta illud Gal. nono de vtili. parti. c. 12. Sensitiui enim nerui ſm explantationem mox amplificati tunicam lingue extrinsecam complexuerunt: neqȝ tangentes subiectos musculos: propterea aūt motiui qui sunt ſm septimaȝ coniugationeȝ ad multos villos soluti omnes eius musculos texunt rationabiliter. Neqȝ eniȝ sensitiuis indigebat in ꝓfundo lingua cū deberet ꝑ extrinsecas eius partes conuersari saporibus. Neqȝ motiuis in extrinsecis cum nō possint propter duriciem sapoꝝ proprietates dignoscere. ¶ Attende secūdo ꝙ natura formauit neruos huius paris septimi tenues: qr roborantur sufficienter ex duricie eorum. Juxta illud Gal. ibi. Tenuiores qdem fecit motiuos neruos lingue: grossiores aūt eos qui oculoꝝ quāuis minores musculos moueāt. Illis. n. duricies sufficiebat ad robur: hi autem nisi a magnitudine iuuarentur essent vtiqȝ omnino impotentes mouere propter molliciem.

¶ De anatomia neruorum nuche colli ⁊ vijs eoruȝ. Capitulum. iij.

n Erui ex nucha ⁊c. ¶ In hoc. c. tangit primo ꝑn. numeꝝ neruorū ortoruȝ a nucha que ꝯtinetur in spondilibus colli dicens ꝙ nerui nascentes ex nucha qui vadūt seu exeūt ꝑ spondiles colli ⁊ foramina earuȝ sunt octo paria. Cōsequenter exequiꝛ de istis paribus ꝑ ordinem. Et primo de primo ibi [Unius paris] Scḋo de 2o ibi [Et secūdi quideȝ] Tertio de tertio ibi [Et paris tertij] Quarto de quarto ibi [Quarti vero paris] Quinto de quinto ibi [Quinti autem paris] Sexto de paribus sexto septimo ⁊ octauo simul ibi [Par ver sextum] Septimo dat causam quare nulli nerui nuche nisi nerui nuche colli sunt insiti dyafragmati: ⁊ quare sunt continuati cū medio dyafragmatis ibi [Nerui autem isti.]

a ¶ In prima parte dicit pmo ꝙ primuȝ par neruoꝝ nuche colli egreditur a duobus foraminibus prime spondilis colli. Et hec foramina sunt in parte posteriori ⁊ superiori huius spondilis. Juxta illud prin. c. 8. summe. 1. doc. presentis. Amplius ex proprietatibus huius existit spondilis ꝙ nerui ab ea nō ꝑ duo eius egrediunꝛ latera neqȝ ꝑ foramē cōe: sed ꝑ duo foramina q̄ in ea posterius ad ꝑteȝ tendūt supioreȝ. Scḋo dicit ꝙ hoc par spargitur in musculis capitis. Sed ꝯtrariū huius vr asserere Gal. 13. de vti. pti. c. 5. dicens. Qm̄ prima ꝯiugatione subtili existēte impossibile erat distribuere ad caput aliquā portionē ex secūda ꝯiugatione opata est hoc: nisi esset ꝙ Gal. hic nō intēdit negare distributionē primi paris nuche ad partes capitis: sed vult innuere ꝙ istud par nō

sufficit

sufficit nisi secũ associetur pars aliqua secundi paris. Tertio dicit ꝙ istud primuz par est paruũ ⁊ gracile: qꝛ foramina per que exeunt nerui huius paris necessario oportuit parua esse cũ spondilis in qua sunt sit minima omniũ ⁊ valde cauendum sit ne magnitudine foraminũ debilitetur ⁊ reddatur apta frangi: qꝛ nedum fractura eius sꝫ etiam dislocatio minima mortis esset irremediabilis causa. ¶Attende ꝙ hoc par ⁊ par scðꝫ sunt maioris quantitatis in animalibus habentibus temporales musculos magnos ⁊ fortes vt in leonibus ⁊ leopardis q̃ꝫ in hoibus ⁊ simijs: quibus tẽporales musculi sunt parui. Juxta illud Gal.16.de vtili.particularũ.c.6. Mox itaqꝫ sicut a cerebro multis particulaꝝ que ſm faciem distribuit quidem quãdam nerui portionem non simpliciter idest absqꝫ proposito neqꝫ frustra: sed propter causas quas dixi ita ipsus caput a collo ex neruis qui a dorsali sursuz ducere ñ pigritauit magnos qdem in alijs animalibus qbus temporalis musculus est maximus ⁊ tenontum idest chordarũ natura facile mobilis ⁊ multũ mobilis ⁊ magna omnino. vero paruos illis animalibus quibus nihil horuz inest sicut homini ⁊ simie. Propterea igiẗ ⁊ nerui his aialibus pui caput ascendunt: duo quidez ex posterioribus ptibus: duo aũt ex lateralibus distributi ad cutim ⁊ ad alterutrã aurium.

b ¶Et scði ⁊c̃.] ¶In hac parte scða primo agit princeps de loco egressionis secũdi paris neruorũ nuche colli. Secundo de officio ⁊ incessu maioris portionis eius ibi [Cuius plurimũ] Tertio de incessu ⁊ officio minoris portionis ipsius ibi [Qð aũt.]

¶In prima particula dicit ꝙ scðm par neruorũ nuche colli exit a foraminibꝰ existentibus inter primaz ⁊ secundã spondiles colli nominatis in capitulo de ossibus.s.capi.8.summe prime doctrine p̃sentis vbi dicit princeps. Oportuit foramina in scða esse ante duo latera simenij duobꝰ prime opposita lateribus. ¶Attende primo ꝙ locuz explanationis neruoꝝ huius paris narrat Gal.13. de vtili.parti.c.5.dicens. Est autem horum neruorum explantatio neqꝫ ex lateralibus perforationibus sicut in tertia ꝯiugatione ⁊ eis que post ipsaz neqꝫ ipso perforato scðo spondili sicut est primus. Ex lateralibus eniz impossibile erat propter causam in primo spondili dictaz. In nulla vero altera parte eius possibile erat fieri ascendente in eo primo spondili. Secundũ igitur ꝙ possibile erat ex vtraqꝫ parte spine facta est regionem quandam natura preparante inter primum ⁊ secunduz spondilem per quã coniugatio neruorum exit in nullo a motibus eorum nocita. ¶Attende secũdo ꝙ intentio medicorum est hoc par secũdum egredi per foramina cõmunia inter spondiles primam ⁊ secundam: sed hec foramina nõ sunt interius statim post alas sicut in alijs spondilibus inferioribus: immo iuxta radices simenιorum seu alarum. Et hoc patet ex dictis Galieni ⁊ Auicẽ.nũc allegatis. Item dicit Rasis primo almansoris capi.de neruis. Par autem scðm a foramine quod inter primaz ⁊ secũdaz inuenitur spondilem exortũ cuti continuatur capitis dans ei tactum.

¶Cuius ⁊c̃.] ¶In secũda particula dicit p̃mo ꝙ maior istius paris fert capiti sensum tactus: qꝛ transuerse ascendit vsqꝫ ad supremum spondiliuz: deinde reflectitur ad anteriora ⁊ diuiditur sup̃ tunicam extrinsecam aurium. Secundo dicit ꝙ hec portio secũdi paris supplet ⁊ emẽdat id quod minus fecit par primũ predictum propter sui paruitatez ⁊ abbreuiationem idest curtitatez vel diminutionez protensionis propter quã nõ poterat expandi in locis capitis que sunt post terminuz eius. ¶Attende hic primo ꝙ distributionez huius portionis memorat Gal.13.de vtilitate particularuz.c.5.dicens. Et prodit de superiacentibus musculis alteruter neruorum obliquus qdem primo ad id qð retro simul ⁊ sursuz: obliquus aũt rursus ex his versus id quo ante ⁊ sursum perueniens ad vniuersas sic disseminatur particulas capitis que sunt circa aures ⁊ retro vsqꝫ ad summitatez ⁊ principiũ bregmatis.i.ossium parietalium principaliũ cranei. ¶Attende secũdo ꝙ in aialibus habẽtibus magnas aures ⁊ mobiles ista portio est maior q̃ꝫ in homine ⁊ simia: in qbus parue sunt aures ⁊ quasi immobiles. Juxta illud Galieni sextodecimo de vtilitate particularum capitulo sexto. In eis vero que facile mobiles ⁊ magnas habent aures sicut i circuitu multis musculis ambitur auris ita ⁊ merui magni ad eaz distribuuntur: diuidũtur aũt hi a secũda eoꝝ que in collo coniugatione: ad capita enim horum musculorũ necessarium fuit omnes neruos ascendere ab inferius: ⁊ etiam timporali musculo. Etenim ⁊ huius caput prope regiones q̃ sunt ſm occipitiũ locauit natura in qbus animalibus existit maximus rationabiliter ⁊ ex collo implantatur portio nerui sursum allata per partes que sunt ſm occipitium: hec Galienus.

¶Quod aũt ⁊c̃.] ¶In tertia particula dicit ꝙ portio residua paris secundi spargitur in musculis existentibus in posteriori parte colli ⁊ in musculo lato spatule. ¶Attende ꝙ distributionem huius portionis meminit Gal.tertiodecimo de vtili.parti.capi.quinto dicens. Quantuz vero reliquum remansit inferius de secũda coniugatione neruorum ad vniuersos proximos distributuz

gitur. Et est par paruum ⁊ minutũ: quoniam melius fuit vt locus a quo egreditur sit angustus quemadmodum in capitulo de ossibus diximus. ¶Etᵇ secundi quidez paris egressio est inter spondilez primam ⁊ secundam.s.foramẽ in capitulo de ossibus nominatum. ¶Cuius plurimũ capiti tangendi sensuz defert: transuerse eniz ad id quod in spondilibus est supremuz ascendit: ⁊ ad anteriora reflectitur: ⁊ super tunicam extrinsecaz auriũ spargitur. Et quod par primum minus facit propter sui paruitatem ⁊ abbreuiationem ob quam expandi expedite non poterat ⁊ dilatari in locis qui sequuntur ipsum complete emendat. ¶Quod autez ex hoc remanet pari ad musculos qui sunt in posterioribus colli ⁊ ad musculũ latum venit ⁊ eis dat motum. ¶Et paris tertijᶜ origo ⁊ ipsius egressio est a foramine quod est inter secundam ⁊ tertiaz. ¶Et vnusquisqꝫ eorum in duos partitur ramos. ¶Ab vno ramo spargũtur rami in fundo musculorum qui sunt ibi ⁊ proprie caput cum collo mouentium: deinde ad spondiliuz ascendunt spinas: ⁊ cum in earum rectitudine veniunt ad radices tenentur earum: ⁊ post ad ipsarum eleuantur capita ⁊ cum ligamentis miscẽtur pannicularibus que ab illis nascuntur simenijs: postea ad partez auriuz reflectendo penetrant ⁊ in non homine ad aures perueniunt ⁊ auriuz musculos mouent. ¶Et ramus secundus ad anteriora vadit donec ad musculuz peruenit latum. Et cum hoc quidem primum cuz nascitur immiscentur vene ⁊ musculi qui ipsum cooperiunt propterea vt in seipso sit fortior. Et est etiam quando cum musculis miscetur timporum ⁊ cum musculis aurium in bestijs. Plurimum tamen sparsionis ipsius non est nisi in musculis maxillaruz. ¶Quartiᵈ vero paris egressio est a foramine quod inter tertiam existit ⁊ quartaz ⁊ partitur sicut ille qui est ante ipsuz parte antecedente ⁊ parte posterius consequente. ¶Sed pars eius que antecedit est parua ⁊ ideo cum quinto miscetur. Et quidam iam dixerunt ꝙ ab ea penetrant rami sicut aranee tela extensi super venam subeti donec ad dyaphragma perueniũt separans super duo latera dyaphragmatis pectus i duo media partientis incedentes. ¶Sed eius pars maior ad posteriora reflectitur: ⁊ in fundo musculorum profundatur donec ad simenia vadit ⁊ musculis mãdat ramos qui inter caput ⁊ collum sunt cõmunes: deinde itinere suo ad anteriora reflectendo vadit: ⁊ cum musculis maxille ⁊ aurium in aialibus ꝯtinuatur. ¶Et dixerũt ꝙ ab eo dorsuz descẽdit ramus.

est musculos a qbus primis spondiliũ ad inuicem ⁊ ad caput fiunt motus. Et Auer.primo colliz.c.7.de neruis ait. Et iungitur extremitas ipsius in cutim capitis ⁊ extremitas alia in lacertis colli ⁊ in lacertis spatule.

c ¶Et paris tertij ⁊c̃.] ¶In hac parte tertia primo agit de origine tertij paris neruorum nuche colli. Secũdo de diuisione eius ibi [Et vnusquisqꝫ] Tertio de distributione primi membri diuisiõis ibi [Ab vno ramo] Quarto de diuisione secundi rami ibi [Et ramus.]

¶In prima particula dicit ꝙ tertium par neruoꝝ nuche colli exit a foramine existente inter secundã ⁊ tertiaz spondiles colli.

¶Et vnusqsqꝫ ⁊c̃.] In secũda dicit ꝙ vterqꝫ neruus istius paris diuiditur in duos ramos.

¶Ab vno ⁊c̃.] ¶In tertia dicit primo ꝙ ramus primus cuiusqꝫ eorum diuiditur in ramulos q spargũtur in fundo musculoꝝ existentiuz ibi scilicet iuxta locum sue originis ⁊ maxime i fundo musculorum mouentium caput cuz collo. Et ab hoc loco ascendũt ad spinas spondilium: ⁊ cũ peruenerint in directo earum alligantur radicibus spinaꝝ deinde eleuantur ad capita vbi permiscentur cum ligamentis pãnicularibus ortis ab illis simenijs. Cõsequenter abhinc reflexiue penetrãt ad partes aurium. Secũdo dicit ꝙ in non homine scilicꝫ in animalibus alijs ab homine habentibꝰ aures magnas ⁊ mobiles hi ramuli veniunt ad musculos aurium ⁊ mouent eos.

¶Et ramus ⁊c̃.] ¶In quarta dicit primo ꝙ ramus secundus cuiusqꝫ horum neruorum transit ad anteriora donec perueniat ad musculum spatule latum ⁊ huic ramo in ortu suo permiscentur vene ⁊ musculi qui tegunt ipsum vt in se fortior fiat. Secundo dicit ꝙ iste ramus in bestijs vt leonibus ⁊ leopardis interdum miscetur cum musculis timporuz ⁊ auriũ: sed plurima eius pars spargitur in musculis maxillarum. ¶Attende primo ꝙ Galienus asserit decimo tertio de vtilita.particularum.c.5.ꝙ istud par distribuitur musculis qui mouent genas ⁊ his qui mouent caput cuz collo. Ait enim ibi. Tertia vero coniugatio eorum qui a dorsali neruorum ex cõmuni foramine prodit secundi ⁊ tertij spondilis ⁊ distribuitur genas mouentibus musculis ⁊ superuentibus idest eleuantibus totum collum retro cuz toto capite. ¶Attende scðo ꝙ pars huius paris anterius tendens ĩmiscetur secundo ⁊ quarto paribus neruorum nuche colli. Juxta illud Gal.ibi. Permiscetur vero pars eius que antefertur ambabus cõiugationibus scilicet secunde que ante dicta est ⁊ quarte que dicetur. ¶Attende tertio ꝙ hoc tertium par cum quarto mixtuz dat neruos musculis qui simul mouent caput ⁊ colluz ⁊ his qui mouent maxillas ⁊ partes post aures. Juxta illud Gal.il.i. In presenti vero oportet tantũ scire quoniam tertia ⁊ quarta coniugatio cõmunibus colli ⁊ capitis musculis prebet neruos ⁊ eis qui mouent maxillas sicut ⁊ eis qui sunt omnium partium que post aures.

d ¶Quarti vero paris ⁊c̃.] ¶In hac parte quarta primo agitur de loco egressionis ⁊ diuisione quarti paris neruorum nuche colli. Secundo de parte eius anteriore ibi [Sed pars eius que antecedit] Tertio de parte eius posteriore ibi [Sed eius pars maior] Quarto de ramo eius descendente ad dorsum quosdam ibi [Et dixerunt.]

¶In prima particula dicit ꝙ quartum par neruorum nuche colli exit a foramine existente inter tertiam ⁊ quartam spondiles colli. Et diuiditur sicut tertium par in partem antecedentem seu tendentem versus anteriora ⁊ partem consequentem seu tendentem versus posteriora.

¶Sed pars ⁊c̃.] ¶In secunda dicit primo ꝙ pars antecedens huius quarti paris est modica ⁊ ideo miscetur cũ pari quinto vt fortificetur ab eo. Scðo dicit ꝙ aliqui medici dixerunt ꝙ ab hac parte antecedente separantur aliqui rami similes telis araneaꝝ: qui incedũt extensi super arteriã apopleticã donec pueniãt ad dyafragma sepans mẽbra spũalia a nutritiuis sup̃ duo latera dyafragmatis.i.pãniculi mediastini diuidẽtis pectus in duo media. Ex qbus apparet ꝙ duplex ẽ dyaframa: vnũ qð sepat mẽbra vitalia a nutritiuis qð cõiter vocari solet a medicis dyafragma frenes ⁊ velamẽ: aliud qð p̃ mediũ diuidit pectus in ptes dextrã ⁊ sinistrã ⁊ illud vocari solet pãniculus mediastinus.

¶Sꝫ eius ⁊c̃.] ¶In.3.dicit ꝙ ps maior quarti paris reflectiẗ ad posteriores ptes ⁊ ꝓfundaẗ i fundo musculoꝝ q ibi sunt dõec veniat ad simenia seu spondiliũ spinas. Et trãsmittit ramos musculis q sũt cões iter caput ⁊ collũ postea se reflectit ad ptes anteriores ⁊ ꝯtinuatur cũ musculis maxille ⁊ auriũ in aialibus habẽtibus aures magnas ⁊ mobiles: aut musculos timpales magnos ⁊ fortes: aut mãdibulã magnã.

¶Et dixerũt ⁊c̃.] ¶In.4.dicit ꝙ medici quidam affirmauerũt ramuz aliquem descendere ad dorsuz ab hoc quarto pari. ¶Attende ꝙ Rasis vꝛ fuisse de numero dicentiũ ramũ aliquez paris quarti descendere ad dorsum. Ait n.p̃mo almã.c.de neruis. Par aũt quartũ inter tertiaz ⁊ quartã exoriẗ spondilez qð in duo diuidiẗ: quoꝝ vnum posterius p̃ dorsi musculos ꝑtitur. Aliud vero anterius protensuz p̃ musculos segregaẗ qui i di

recto eius sunt & supra ipsuz. Auerroys aūt primo colliget.ca.de neruis aliter diuidit hoc par sic scribens. Et quartū exit inter iuncturā tertiā & quartā. Et diuidit in duas ptes: vna quaꝝ tendit ad dyafragma & alia ad extremitatez lacerti exñtez i capite & ceruice: & extremitas alia ad extremitatē lacerti spatule.

e ¶Quinti aūt paris &c.] ¶In hac parte.5.pmo agitur de loco originis & diuisione quinti paris neruoꝝ nuche colli. Secūdo de primo ipsius ramo ibi [Unus ramus] Tertio de secūdo eius ramo ibi [Et ramus secundus.]

¶In prima particula dicit princeps q par qntuz neruorum nuche colli oritur a foramine exñte inter quartā & quintaz spondiles colli. Et diuidit in duos ramos sicut par tertiū & quartum nunc dicta.

¶Unus ramus &c.] In scda dicit q vnus ramus huius qnti paris anterius tēdit & est minor alto & vadit ad musculos maxillaꝝ & ad musculos q curuant anterius caput & ad alios musculos qui sunt cōmunes capiti & collo.

¶Et ramus &c.] ¶In tertia dicit q scds ramus hui⁹ qnti paris diuidit in duos ramulos. Primus ramulus est medius inter ramū primuz q mō dictus est & ramulū scdz qui statim dicet & puenit ad partez supremā spatule & miscetur cū eo portio aliqua sexti & septimi pariū de qbus agetur in pte sequēti. Scds ramulus miscet cū aliis ramis qnti sexti & septimi parium neruoꝝ nuche colli & trāsit cū eis ad mediū dyafragmatis. ¶Attēde pmo q Rasis & pn. satis ꝯcordāt in loco originis & modo partitionis huius qnti paris. Ait.n. rasis pmo alman.c.de neruis. Quintuz qz par inter quartā & qntaz egressuz spondilez in tres diuiditur ptes: quaꝝ vnā ad dyafragma dirigitur: alia vo musculis qui caput mouēt & collū dirigit: alia aūt ad musculos ptendit spatulaꝝ. ¶Attende scdo q lz hi cū Gal. ꝯcordent in loco originis dicti qnti paris: dissidēt tñ ab eo in aliqbus circa partitionē ipsius. Ait.n. pmo Gal.13.de vti.pti c.5 Quinta vo q est deinceps predictis quatuor ꝯiugationibus explantationē qdem hz vbi ꝯiungitur quartus spondilis qnto: distribuit aūt mox pdiens sibi predictis. Scdo dicit. Quedā.n. eius pars retro fert p pfundū ad cōes colli & capitis musculos. Et de hac pte nō faciūt mentionē rasis & princeps. Tertio dicit. Alia vo ante ad eos q maxillā mouēt & caput erigūt. Et de hac pte loquūtur rasis & princeps: sz pnceps ait hāc ptez ad musculos puenire q caput ab ante curuāt nō ad eos qui caput erigūt. Quarto dicit. Alia aūt tertia pticulaꝝ eius in medio pdictaꝝ est vsus altū homoplate.i. spatule tēsa. Sz hec qdez musculis q ibi sunt simul & circūadiacēti cuti distribuit sicut & predictoꝝ vniuscuiusqz puenit qd ad cutim. Scdz radicem vo neruoꝝ pmiscet aliqua ps eius alterutri vicinaꝝ ꝯiugationū.s. sexte & quarte. Et hec tertia ps est primus ramus scdi rami quē tāgit hic prin. & dicit aliquid sibi addi de sexto & septimo paribus. Quinto dicit. Et qui descēdit a quarta vt ad ipsam quintā ꝯiugationē tenuis exñs illi maxime pti eius vr pmisceri sm quā maximā hz portionē ex spondilib⁹ q ibi sunt aceruatā dyafragmatis neruus. In qbus vbis tāgit Gal. scdm ramuluz scdi rami paris huius qnti de quo dicit pnceps q ad mediū diafragmatis penetrat.

f ¶Par vo sextū &c.] ¶In hac pte.6. pmo agit de locis originū sexti septimi & octaui pariū neruoꝝ nuche colli & eoꝝ pmixtione. Scdo de distributione paris sexti ibi [Sz plurimū sexte] Tertio de distributiōe septimi paris ibi [Et plurimum septimi] Quarto de distributione paris octaui ibi [Sed octaui] Quinto de terminis vsqz ad quos protenduntur versus manum rami quinti septimi & octaui parium nuche colli ibi [Sed tamen ille.]

¶In.1.pti. dicit pmo pnceps q sextū septimū & octauū paria neruoꝝ nuche colli exeunt ab aliis foraminibus sm ordinez.s. sextū par a foraminibus existētibus inter quintaz & sextā spondiles colli: septimū par a foraminibus existētibus inter sextā & septimā. Et octauū a foraminibus existētibus inter vltimā spondiliū colli & primā spondilium pectoris. Scdo dicit q rami hoꝝ triuz parium sunt inuicem vehementer mixti & ideo simul de ipsis agitur.

¶Sed plurimū &c.] ¶In scda dicit q maior pars sexti paris transit ad supficiem spatule. Et alia eius pars peruenit ad diafragma & est maior parte quarti paris puenīente ad diafragma: & minor parte qnti paris puenīete ēt ad diafragma.

¶Et plurimū &c.] ¶In tertia dicit q maior portio septimi paris trāsit ad adiutoriū. Et aliqui ex ramis eius pueniūt ad musculos capitis & colli & dorsi associati cū ramis qnti paris & alij rami ei⁹ pueniūt ad diafragma.

¶Sed octaui &c.] ¶In quarta dicit q oēs rami octaui paris post cōmixtionez & associationē eoꝝ cū ramis alioꝝ pariū trāseūt ad brachiū & asseid.i. duas arūdines brachij. Et nullus ramus ex isto pari octauo puenit ad diafragma.

¶Sz tamen &c.] ¶In.5. dicit pmo q ille ramus quinti paris qui tendit ad ptes manus nō transit spatulā. Et in margine quorūdam libroꝝ loco de quinti scribitur sexti: qr nō agitur in ista parte de pari quinto. Sed male vt puto: tum qr.12. aialium.c. de neruis in passu simili scribitur ita. Sed qui procedit de quinto ad partem manus nō trāsit spatulā. Tum qr rami aliqui sexti paris spatulā transeunt. Juxta illud rasis primo almā.c. de neruis. Sexti quoqz paris partes quedā id spatulaꝝ dirigūtur musculos. Alie adiutoriū mouēt. Alie vo supioribus adiutorij ptibus sensuz prebēt. Scdo dicit q nullus ramus septimi paris transit adiutoriū. Tertio dicit q ille ramus qui trāsit a spatula ad brachiū seu focilia brachij est ex octauo pari neruoꝝ nuche colli mixto cū primo ramo q nascit ex spondilibus dorsi: & vadit ad dorsuz sm aliquā sui ptez.

¶Quinti⁹ autem paris egressio est a foramine quod est inter quartam & quintam quod etiam duos partitur ramos. ¶Unus ramus scilicz ille qui est antecedens & ipse est minor ad musculos puenit maxillarum: & ad musculos qui caput anterius curuant & ad alios musculos qui capiti & collo sunt cōmunes. ¶Et ramus secundus in duos diuiditur ramos. Unus ramus inter primuz & inter ramū secundū est medius & peruenit ad spatule supremum & miscetur cuz eo quiddam sexti & septimi. Et ramus secundus cuz ramus qninti & sexti & septimi miscetur & ad mediuz penetrat dyaphragmatis. ¶Par vero sextum & septimuz & octauum ab alijs sm ordinem egrediunt foraminibus: sz octaui egressio est a foramine cōmuni inter finē spondilium colli & inter primam spondilium dorsi. Et eorum rami vehementi cōmiscentur mixtura. ¶Sed plurimuz sexti ad spatule peruenit superficiem. Et pars eius maior parte que est ex quarto & minor parte que est ex quinto peruenit ad diafragma. ¶Et plurimuz septimi peruenit ad adiutoriuz: licet sint quidam ex ipsius ramis qui ad musculos capitis & ad colli & ad dorsi cuz ramis quinti associati vadunt & ad diafragma perueniunt. ¶Sed octaui post cōmixtionez & societatez omnes ad brachium & asseid perueniunt & neqz est aliquis eorum qui ad diafragma perueniat. ¶Sed tamē ille qui ex quinto ad partem manus tendit non trāsit spatulaz: & ex septimo nō transit adiutoriū. Sed ille qui a spatula peruenit ad brachiuz est ex octauo mixto cū primo ramo qui nascitur ex spondilibus dorsi & ad dorsuz vadit. ¶Nerui⁸ autez isti in diafragmate partiti nō fuerunt nisi nerui nuche: propterea vt ad ipsum veniens ab alto foret descēdens loco: ideo vt eius partitio in ipso esset melior: & precipue quia prima eorum directio fuit pncipium panniculi pectus per mediuz partientis. Et impossibile quidem erat vt nerui ad ipsum a nucha directe venirent absqz fractura cum angulo. Et si omnes nerui qui ad diafragma descendunt a ce

¶Attende primo q sextū pariū neruoꝝ nuche colli vehementi pmixtione cū miscet nō solū septimo pari: sz etiaz quinto qd est ante ipsuz. Juxta illud Gal. 13. de vti.pti.c.5. Sexta vo ꝯiugatione ꝯñr huic cū qnqz spondilibus excidente.i. post quintā spondilem egrediēte pmixtio fit magna ad ꝯtinentes vtrasqz. Et hoc forte mouit Auerroym primo colliget ad tractanduz mixtim de quatuor vltimis paribus neruoꝝ nuche colli. ¶Attende secūdo q istud sextum triphariā partitur. Juxta illud Gal. ibi. Sed plurima pars eius protēditur ad sima homoplotaruz.i. ꝯcauitates spatulaꝝ. Auget aūt aliqualiter ex anterioribus partibus & diafragmatis neruum sicut & aliis oībus spondilibus q ibi sunt explātationes qsdam mittens paruas sibi cōiugationibus aliis neruorum qui sm collum.

¶Attende tertio q septimuz par sm plurimuz sui nō solū peruenit ad adiutorium sm Gal. immo ad brachium contra illud qd dicit hic pnceps. Ex ex septimo non trāsit adiutorium. Ait.n. Gal. ibi. Septima orta que ē post sextum spondilez ex cōmuni foramine ei ad septimum pmixtio fit maxia ad ambas continentes coniugationes: extēdens plurimū eius ad brachium. Solet aūt Gal. libro de vtilitate particulaꝝ per totū vocare brachiuz partez que est a cubito vsqz ad paruam manū. Rasis autez primo almāsoris Galienuz imitans ait. Septimi aūt paris partiuz quedaz musculis mādantur qui sunt in adiutorio. Alie brachiū mouent. Alie quoqz p adiutorij cutem disperguntur sensum ei dantes. ¶Attende quarto q rami paris octaui neruoruz nuche colli nō solū perueniunt ad brachiū: sed etiā ad paruā manū. Juxta illud Gal. ibi. Sicut eni septime coniugationis explantate a dorsali post sextum spondilem ad brachiū peruenit: plurimum permixta & hac & cōplicata ꝯtinentibus & ea q post septimuz pmixta ei que est ante ipsam: pars nō modica venit ad extremas manus. Rasis tamē primo alman. non sic sentire videt. Ait enim ibi. Octaui quoqz paris ptes quedā p brachij cutez ptiunt dantes ei sensuz. Alij vero ad brachij tendunt musculos manibus motuz prestantes. ¶Queret hic aliquis quare istud par octauū numeratur potius inter neruos nuche colli qz nuche dorsi: cū nascatur a loco medio inter collū & dorsum. Dic illud esse: qr par octauuz magis imiscetur neruis colli qz dorsi: vel qr recipit plus corpulentie a nucha septimi spondilis colli qz a nucha pmi spondilis dorsi: cum nucha procedat in descensu suo continue graciliando.

g ¶Nerui aūt &c.] ¶In hac parte septima primo reddit princeps cāz quare nerui diafragmatis processerunt a nucha colli & nō a nucha dorsi que proximior est ei. Secūdo cur hi nerui potius sunt implantati medio diafragmatis qz partibus eius extremis ibi [Et neqz hoꝝ neruorum] Tertio cur nerui diafragmatis habuerunt multa principia ibi [Et qr huius membri.]

¶In prima parte dicit q isti nerui diuisi in diafragmate nō fuerunt nisi nerui nuche colli.s. rami diuisi a quinto sexto & septimo paribus ei⁹. Et assignat triplicem cām. Prima est qr oportuit vt illud ex neruis qd venit a diafragma descēderet ab alto loco quatinus in ipso melius diuideret. Et maxime qr directio & velut appodiamentū neruorū venientiū ad diafragma est principium pāniculi mediastini diuidentis pectus p mediū. Scda cā est: qr īpossibile erat q nerui venirent directe ad diafragma a nucha alia qz a nucha colli absqz fractura cū angulo.i. absqz tali plicatura vel curuatione neruorū q facerent angulū sicut linea incuruata ad formā triāguli. ¶Sed instabit aliqs qr a nucha dorsi que est in directo diafragmatis potest sibi recte dirigi neruus sine fractura ad angulū. Concede hoc. Sed dic q primo implantaretur extremitati diafragmatis: & opz ipsuz implantari medio eius pp cām que dicetur statiz. Tertia cā est qr non omnes nerui diafragmatis potuerunt a cerebro oriri: qr prolongaretur eoꝝ incessus.i. nerui diafragmatis si procederent omnes a cerebro nimis distarent a suo principio & inde debilitati essent insufficientes ad opera diafragmatis que magna & fortia sunt. Juxta illud Galieni libello de iuuamēto anhelitus capitulo vltimo. Est eniz diafragma origo respirationis & vocis & oiuz viruz corporis. ¶Attende primo q hec littera redditur obscura propter omissionez huius nominis colli in vno passu & huius nominis infiniti nō colli in alio. Si.n. scripsisset sic in principio. Nerui aūt isti in diafragmate partiti nō fuerunt nisi nerui nuche colli &c. Et postea scripsisset. Et impossibile quidem erat vt nerui ad ipsuz a nucha nō colli &c. littera fuisset clara. ¶Attende scdo q natura multū differēter deducit neruos ad diafragma & ad musculos pectoris locatos in medijs costaruz. Ad hos eniz musculos deduxit neruos ex ppinquiori loco videlicet cuiqz illoꝝ ex spondili que est corā diafragmate: diafragmati vero deduxit ex nucha colli: qr diafragma differt ab oībus alijs musculis in figura & actu vel mō agendi. Juxta illud Gal.13. de vtilita.ptícu.c.5. Quinetiā & diafragmati valde mirabiliter deduxit neruos ex spinali que sm colluz. Ex mesopleurijs musculis ex tangentiū singulo spondiliu: differenter eniz se habent frenes ad vniuersos alios musculos non sm figuraz soluz: sed etiaz sm actuz. Circularis enim est earū figura: obliqua vero positio & in primis quidez & superioribus partibus ad pectus proueniens. Ab inde aūt semper retro & inferius allata: donec tangat dorsuz cui coimplantant diafragmata.i. pāniculi diuidētes sm lūbuz: hec Gal. Et paulopost dicit. Scdm hoc igit diafragma solū particulaꝝ que sunt post claues: ex dorsali que sm collū accipit neruos: aliarum vero inferiorū nulla: per longaz enim viaz perducere eos

possibili

possibili existẽte ex vicinis mittere particulis: ignorãtis eẽt qditoris qd melius. ¶Et neqꝫ ꝛc.] ¶In secunda particula dicit primo ꝙ nerui diafragmatis cõtinuantur ꝛ implãtantur medio diafragmatis ꝓpter tres cãs. Prima est q: dicti nerui nõ spargerent ꝯuenienter in diafragmate ſm iustitiã ꝛ equalitatez si continuarentur prima applicatione cum extremitate vel circuitu diafragmatis ꝛ non cuz medio eius. Scda cã est: q: si nerui diafragmatis continuarent cuz extremitatibus vel circuitu eius hoc esset ꝯtrariuz vie idest protensioni musculi que est necessaria ad rectũ opus eius: q: musculus mouet mẽbra a quibus applicatur suis extremitatibus idest per suam caudam: ꝛ sic si nerui diafragmatis applicarentur extremitatibus vel circuitui eius cõstituerent ibi caput musculi ꝛ nõ caudaz: ꝛ ptes ille quibus cauda alligaretur mouerẽtur ad extremitates vel circuituz diafragmatis cuius ꝯtrariuz fit. Nam in motu diafragmatis ptes circũferẽtiales eius mouentur ad centrum. Tertia causa est q: partes diafragmatis q̃ mouentur sunt circũferẽtiales: ꝛ ille que mouent sunt centrales. Oportuit ergo vt in partibus circũferentialibus diafragmatis terminarent nerui ei⁹ ꝛ nõ vt in eis inciperent. ¶Attende hic ꝙ hãc implantationez ꝛ cãs ipsius meminit Galienus decimotertio de vtilitate particularum capitulo.5.dicens. Sic enim habente diafragmate sicut hꝫ nũc necessariũ fuit vel mediũ eius habere caput musculi: vel oppositas ptes huic que circũscribunt totum circulum ſm quem copulatur eis que sunt in circuitu eius. Sed si quidez gratia mouendi thoracez factuz esset necessariũ quidez esset vltimas eius partes ſꝫ quas copulat ad ipꝫ fieri caput aũt opponi oĩbus nullã aliã hñs magis idoneã regionez medio frenaꝝ: ad quã apparet par neruoꝝ deueniẽs. Si ꝟo ex illis ptibus diafragmatis venirent nerui ſm quas coimplantantur thoraci: finez vtiqꝫ haberent circa neruosissimã ꝛ mediaz ptem eius. Sed tamẽ nõ ad finez musculoꝝ: sed ad principia eorũ peruenire oportet moturos neruos. Secũdo dicit ꝙ q: fuit necessariuz neruos diafragmatis venire a nucha colli ad mediũ eius oportuit necessario vt penderent.i.appensi alicui sustentaculo descenderent. Et ideo oportuit vt deferrent.i.descendendo sustentarentur ꝛ cooperirent pãniculis cũ munitione.i.defensione dictoruz neruoꝛuz ne implicentur vel vacillent hincinde vel rumpant in vehementibus motibus vocuz ꝛ tussium. Tertio dicit ꝙ hi nerui in suo descensu cooperti fuerũt cum munitione idest protectione ꝛ quasi inuestitura pãniculi mediastini diuidentis pectus ꝑ medium: que concomitatur eos donec ad mediuz diafragmatis peruenerint ꝛ hi nerui ꝑrexerunt siue descenderunt innixi seu appodiati super hũc pãniculuz. Idez fere Gal. asserit capitulo nunc allegato dicens. Propter hãc igitur vtilitatez a diafragma deueniunt nerui alti pertranseuntes thoracez totum: ac etiã qm̃ altos oĩno oportebat eos ferri medio diafragmatis implantari debẽtes ꝓpea nã vsa est obstruẽtibus thoracẽ mẽbranis ad infallaciã corruptionis eaꝝ. His.n.circũtensi ꝛ his circũadunati tenent ꝛ firmantur ab ipsis. ¶Et quia ꝛc.] ¶In tertia particula dicit ꝙ q: operatio diafragmatis est nobilis: nerui ipsius multa habuerũt principia vt oꝑatio eius nõ destruatur vno principio leso: sicut destrueretur si solũ haberet vnuz. ¶Attẽde ꝙ ad diafragma veniunt tria paria neruorum ſm Gal. libro de voce ꝛ anhelitu.c.vlti. Ait eniꝫ ibi. Ad diafragma veniunt tria paria neruoruz. Quoꝝ maius oritur ex nucha post spondile tertiũ spondiliũ colli: minus aũt oritur ex nucha post nonũ spondilem. Tertiuz vero est medium inter hec qd oritur ex ipso cerebro. Si ḡ nucha abscindatur apud tertiũ spondile tũc diafragma habebit motuz tertij paris qd ꝓuenit ex cerebro. Sꝫ quo ad illud par qd asserit Gal. ex nucha oriri post nonum spondilez: ꝑnceps nõ ꝯcordat ꝙ veniat ad diafragma neqꝫ neruus aliquis explantatus a nucha post septimũ par neruorũ nuche colli.

rebro protenderentur ipsoruz prolongaretur incessus. ¶Et neqꝫ horuz neruoꝝ continuitas cuz medio diafragmatis posita fuit nisi propterea ꝙ nõ fuit ꝯueniẽs vt in ipso ſm iusticiã ꝛ equalitez spargerentur si cũ extremitate ꝛ nõ cum medio continuarentur: aut si cũ tota continuarentur circuitione: ꝛ esset hoc contrariũ vie que est necessaria: qm̃ musculi non faciunt aliquid moueri nisi extremitatibus suis. Preterea illud qd ex diafragmate mouetur est illud qd est circuiens: oportuit ergo vt in ipso finirentur nerui ꝛ nõ vt in ipso inciperent. Et qm̃ necessarium fuit eos ad mediuz venire oportuit necessario vt penderent: oportuit ergo vt ipsi deferrentur ꝛ panniculis cum munitiõe tegerentur. Tecti ergo pãniculis fuerũt cum munitione defendente que eis associatur panniculi qui pectus per mediuz partitur super quem innixi perrexerunt. ¶Et q: huius mẽbri operatio fuit nobilis facta fuerunt neruis eius principia multa ne eius oꝑatio per aliqd destrueretur nocumẽtũ qd vni accideret ꝑncipio.

¶De anatomia neruoruz nuche spondilium que sunt in rectitudine pectoris. Capitulum.iiij.

Primi ex paribus ipsorum egressio est inter primã ꝛ secundaz spondiliuz pectoris quod in duas diuiditur partes que maior est in omnibus musculis spargitur costaruz ꝛ in musculis dorsi. Et qd remanet sup primas costas extensum procedit: ꝛ octauo neruoruz colli obuiat ꝛ simul ad manus protenduntur donec ad adiutoriũ ꝛ spatulaz perueniant. ¶Par^b vero scdm a foramine egreditur qd predictum sequitur foramen: cuius pars ad adiutorij tendit superficiem dans ei sensum. Et ipsius residuuz cuz alijs partibus que remanserunt aggregatur ad musculos spatule q super eam sunt positi descendunt ipsius mouentes iuncturã ꝛ ad musculos perueniunt dorsi. ¶Qui^c igitur ex istis neruis spondilium pectoris oriuntur ꝛ rami qui ad spatulam non protenduntur ad musculos dorsi vadunt ꝛ ad musculos qui sunt inter costas puras in posterioribus dorsi pectoris positas. Qui vero ex spondilibus falsarum nascuntur costarum ad musculos veniunt qui sunt inter costas ꝛ ad musculos ventris.

¶Cum^d istorum preterea neruorum ramis arterie ꝛ vene qete currunt ꝛ nuchã ingrediũtur ꝑ loca: vnde ipsi egrediunt.

¶De anatomia neruoruz nuche alchatin. Capitulum.v.

Erui^a alchatin in hoc cõmunicant ꝙ pars eorum ad dorsi musculos peruenit: ꝛ pars ad

¶De anatomia neruorum nuche spondilium que sunt in rectitudine pectoris. Capitulum.iiij.

Primi ꝛc. ¶In hoc capitulo primo agit princeps de primo pari neruorum nuche spondiliuz pectoris. Secundo de secundo ibi [Par vero secundũ] Tertio de ceteris simul ibi [Qui igitur] Quarto de vijs quibus arterie ꝛ vene perueniunt ad nucham ibi [Cum istorum preterea.]

a ¶In prima parte dicit primo ꝙ primũ par neruoruz nuche spondiliuz pectoris egreditur ex foraminibus existentibus inter primaz ꝛ scdam spondiles pectoris. Scdo dicit ꝙ hoc par diuiditur in duas partes: ꝛ intellige ꝙ vterqꝫ neruus istius paris diuiditur in duos ramos. Tertio dicit ꝙ maior istaꝝ partiuz spargitur in oĩbus musculis costaruz ꝛ in musculis dorsi. Quarto dicit ꝙ pars minor remanens procedit extensa super primas costas ꝛ obuians octauo pari neruoruz nuche colli immiscetur ei: ꝛ simul tendunt ad manus quousqꝫ perueniant ad spatulma ꝛ ad adiutorium.

b ¶Par vero ꝛc.] ¶In scd̃a parte dicit primo ꝙ par scdm neruorũ nuche spondiliuz pectoris exit a foraminibus que sunt post foramina nunc dicti paris scilicet inter secundã ꝛ tertiã spondiles pectoris. Secũdo dicit ꝙ vna pars istius paris trãsit ad ꝑtes suꝑficiales adiutorij prebens eis sensuz tactus. Tertio dicit ꝙ residua pars istius paris ꝛ quedã alie residue partes paris precedentis simul aggregantur ꝛ ꝓtenduntur vsqꝫ ad musculos spatule super/positos: mouẽtes iuncturam eius: ꝛ alique partes earuz tendunt ad musculos dorsi.

c ¶Qui igit ꝛc.] ¶In tertia parte princeps loquens in cõfuso de decez alijs paribus neruorũ nuche spondilium pectoris dat duas regulas circa distributiones eorũ. Prima est: ꝙ rami neruorũ orientiuz ex spondilibus pectoris correspondentibus veris costis qui nõ ꝓtendũtur ad spatulaz: vadũt ad musculos dorsi ꝛ ad musculos existentes inter costas veras positas in posterioribus dorsi pectoris: id est in partibus posterioribus illius partis dorsi que correspondet thoraci. Secunda est rami neruorum orientiũ ex spõdilibus falsarum costaꝝ.i.correspondentibus falsis costis veniunt ad musculos locatos iter falsas costas ꝛ ad musculos ventris. ¶Sꝫ queret aliqs quare nõ describit hic locum originis hoꝝ decem pariũ sicut ante fecit de paribus alijs. Dic ꝙ satis notũ reputat ex dictis: sicut.n.ꝑmũ par neruoꝝ nuche spondiliũ pectoris exit inter primaz ꝛ scdaz spõdiles pectoris: ꝛ par scdz iter scdaz ꝛ tertiaz: sic par tertiũ exit iter tertiã ꝛ quartã ꝛ quartuz inter quartã ꝛ quintaz: ꝛ sic deinceps vsqꝫ ad decimum par inclusiue: sꝫ par vndecimũ exit a foraminibus totis existentibus in vndecima spondili: ꝛ par duodecimuz a foramibus que tota complentur in spondili duodecima. Iuxta illud prin.c.9.sum.1.doctrine p̃ntis. Eaꝝ ꝟo que ex spondilib⁹ pectoris remanẽt post decimã ꝛ spondiliuz alchatin corpa tolerare potuerũt a dextris ꝛ a sinistris vt i eis fiat completum foramen.

d ¶Cũ istoꝝ ꝛc.] ¶In.4.parte dicit ꝙ arterie ꝛ vene nõ pulsatiles trãseunt cũ ramis istoꝝ neruoꝝ ꝛ intrãt ad nuchã per illa eadem foramina spondiliũ ꝑ q̃ nerui exeunt. ¶Attende primo ꝙ rasis primo almanso. par primũ neruorũ nuche spondiliũ colli dicit esse diuisum nõ solũ in duos sicut princeps narrat: sed in tres ramos. Ait.n.ibi. Nonũ itez par inter octauã ꝛ nonã egreditur spondilem: vbi dorsi spondiles initium sumũt. Cuius quedã ptes per musculos qui sunt in costis separantur: alie per dorsi musculos partiũtur: quedã vero ad manũ descendentes ꝑ eam segregantur sensum ei dantes ꝛ quedã motũ. Et idem asserit Auerroys primo colliget.

¶Attende scdo ꝙ rasis ibidez fere similiter diuidit scdm par neruoꝝ nuche spondiliũ dorsi sicut ꝑnceps hic. Ait.n. Decimũ vero par inter nonã spondilem ꝛ decimã exorit: cuius vna pars cuti adiutorij trãsmissa dat ei sensum: reliqua vero pars diuidit: cuius quedaz pars anterius progressa per musculos qui sunt inter costas: ꝛ ꝑ musculos qui vestiũtur sup pectus disptitur. Et alia eius pars ꝑ dorsi ꝛ spatularũ musculos diuiditur. ¶Attende tertio ꝙ postqꝫ rasis ibidem scripsit origines ꝛ ꝑtitiones duorũ parium neruoꝝ nunc dictoꝝ: cõsequenter summatiꝫ describit ortũ ꝛ progressũz decẽ pariũ sequentiũ dicẽs. Et ad hũc qdem modũ progrediuntur ꝛ diuidunt reliquoꝝ pariũ nerui vsqꝫ ad nonũdecimũ: par aũt vigesimũ est primũ cuius nerui ab inferioribus dorsi spondilibus exeũt: ꝛ inter decimãnonã ꝛ vigesimaz egrediuntur spondilem. ¶Attende quarto ꝙ magnis spondilibus sunt anterius aliqua parua foramina propria ingressui venaꝝ ꝛ arteriaꝝ vltra foramina per que nerui exeũt: paruis vero spondilibus non. Iuxta illud Gal.13.de vtili.parti.c.9. Considera ea que sunt ſm singulũ spondiliũ subtilia foramina ante per que implantantur ad eos vasa qbus nutriuntur: paruis.n.nihil tale videbis existere sciẽte nã: qm̃ virtus attractionis ex adiacentib⁹ ossibus vasis: in paruiorib⁹ qdez spondilib⁹ sincera adhuc põt permanere: in magnis ꝟo ꝓpre longitudine distãtie exoluitur: propterea igit paruis qdem spondilibus predicta duo foramĩa: per que intus qdem arteria ꝛ vene: extra vero nerui ferebant: magnis aũt nõ hec solũ: sed etiã ea que nutrituris causis ministrarent: ꝯuenienter nã ingeniauit. Scdm eãdez aũt vt puto rõnez ad vniuersa magna ossa: puta vlnã ꝛ coxã ꝛ brachiũ ꝛ tibiã vasa quedã implantant subtilia: paruis vero nullo taliũ fuit opus: hec Gal. Sed instabit aliqs ꝙ tũc magna ossa nõ habebũt virtutes innatas tm̃ sed ẽt influxas a principalibus. Cõcede si vis: sꝫ adeo latent vasa deferẽtia q̃ penetrãt ossa pre sui paruitate ꝙ sensuali iudicio nulla eẽ putantur.

¶De anatomia neruorum nuche alcathin. Capitulum.v.

Erui ꝛc. ¶In hoc.ca.primo ait prin. de cõi distributione neruoꝝ nuche spondiliũ renuz. Scdo de eorum ꝑmixtione cũ neruis alijs ꝛ incessu ibi [Tria aũt] Tertio de diuersitate neruoꝝ cruriũ ꝛ pedũ a neruis manuũ in forma incessus ꝛ cõtinuitatis ibi [Neruoꝝ aũt] Quarto de diuersitate neruoꝝ cruriuz ꝛ pedũ ab/

musculos ventris: ⁊ ad musculos q sunt in dorso expansi. ¶ Tria[b] autez superiora cum neruis miscentur qui a cerebro sunt descendentes ⁊ non alia. Et duo paria inferiora ad partem crurium multos transmittunt ramos cū quibus rami tertij paris ⁊ ramus nerui ex pmi albouins miscentur. Sed isti duo rami anche non transeunt iuncturam: sed in ipsius sparguntur musculis: ⁊ illi eos pertranseunt incedendo ad crura. ¶ Neruorum[c] autem crurium ⁊ peduz forma a neruis manuum separatur in hoc ꝙ omnes coniunguntur: ⁊ declinant submersi incedendo ad occultum. Non enim est forma continuitatis adiutorij cuz spatula sicut forma continuitatis coxe cuz ancha: nec eius continuitas cū origine suorum ner

inuicem in modo sui processus ibi [Et isti quidem] Quinto de via neruorum propriorū musculis qui sunt in pedibus ibi [Et q: musculi qui a parte ossis.]

a ¶ In prima parte dicit ꝙ cōmune est neruis alcathin idest loci qui est directo renum peruenire ⁊ distribui partim ad musculos dorsi partim ad musculos ventris partim ad musculos qui per dorsum sunt expansi. ¶ Attende primo ꝙ isti nerui sunt quinqз paria quorum primuz exit a foraminibus completis in pma spondili renū ⁊ scdm a foraminibus cōpletis in secūda ⁊ sic deinceps. Juxta illud principis capitulo.9.summe prime doctrine psentis: fuit ergo in spondilibus alcathin foramē a dextris ⁊ foramen a sinistris ppterea vt neruus egrederetur. ¶ Attende scdo ꝙ princeps hic p musculos dorsi vult hos intelligi q sunt i siluestri seu exteriori parte dorsi: ⁊ per musculos in dorso expansos intelligit illos qui sunt in parte domestica seu interiori dorsi: dicit enim.12.animalium capi.de neruis. Et musculi qui nascūtur a pectine dorsi cōmunicant: ⁊ quia vna pars illorū intrat musculos dorsi: ⁊ alia pars intrat musculos ventris: et adhuc musculos qui sunt dorsi in pte domestica dorsi. Rasis vero de his loquens primo almansoris.c.de neruis dicit. Et ad hunc modum inter spondiles renuz quinqз oriuntur paria quorum nerui quidam vadunt ante ⁊ per musculos qui superponūtur ventri diuiduntur. Alij autez per musculos partiuntur qui sunt super lumbos.

b ¶ Tria aūt ⁊c.] ¶ In scda pte dicit pmo ꝙ tria paria supiora neruoꝝ nuche spondiliū renū miscentur cū neruis a cerebro descēdentibus qui scilicet disseminantur per membra naturalia contenta in siphac vt ante dictum est. Et cū istis neruis a cerebro descendentibus nō miscentr alia duo paria. ¶ Attende ꝙ nerui a cerebro descēdentes ad membra naturalia inferiora q: sunt debilitati multiplici diuisione ⁊ elongatione maxima a suo principio indiguerūt ab his tribus paribus corroborari. Juxta illud Gal. iam pridem allegatum decimosexto de vtili.particu.c.quinto. Et ex ipso etiā dorsali que est fm thoracem aduenit quid neruis cerebri scz ⁊ ex duobus vel tribus spondilibus qui sunt post thoracem. Ex permixtione vero horum omniuz fere omnia que sunt intra peritoneon numerantur: fortitudinem quidem ⁊ robur a pmixtione que a dorsali accipientia: sensus vero certitudinez super alia ab his qui a cerebro. Secūdo dicit ꝙ duo paria inferiora istorum quinqз parium mittunt multos ex suis ramis versus crura associatos cuz ramis aliquibus tertij paris neruorum nuche spondilium renum: ⁊ cum ramo primi paris neruoꝝ nuche spondilium alhouins idest trium ossium latorum imediate suppositorum spondilibus renum. Tertio dicit ꝙ isti duo rami scilicet rami tertij paris neruoruz nuche spondilium renum ⁊ ramus primi paris neruorum nuche alhouins in suo descensu versus crura non transeunt iuncturam anche: illi vero scz rami duorum parium inferiorum neruorum nuche spondilium renū pertranseunt ancham ⁊ incedunt vsqз ad crura: immo vsqз ad extremitates pedum. Juxta illud Rasis primo almansoris capitulo de neruis. Reliqua vero duo paria q sub istis tribus existunt ramos magnos ex se emittunt qui ad crura descēdentes vsqз ad peduz extremitates perueniunt. Et Auerroys primo colliget.7.c. de neruis ait. Et a paribus duobus existentibus sub istis tribus descendūt rami magni ad crus donec descendant ad extremitatez pedis.

c ¶ Neruorum ⁊c.] ¶ In tertia parte dicit ꝙ forma.i.modus incessus neruoꝝ crurium ⁊ peduz est alia a forma neruorum manuū in hoc ꝙ non omnes nerui crurium ⁊ pedum coniunguntur adinuicem: ⁊ declināt ad occultuz incedendo submersi seu profundati sicut nerui manuum. Et huius causa est duplex. Prima est q: modus continuationis adiutorij cum spatula nō est similis modo continuationis coxe cum ancha. Secunda est: q: continuatio manus idest propinquitas in situ cum origine suorum neruorum non est sicut cōtinuatio crurium ⁊ pedum cum origine suorum neruorū. ¶ Attende primo ꝙ nerui transeuntes ad manus coniunguntur ⁊ permiscentur vt tutius incedant ⁊ sese defendant sibiinuicem innixi. Juxta illud Galieni.16.de vtili.particu.capitulo.8. De eis autem qui ad manus essent dictum quidem est antea qualiter oriuntur ⁊ qualiter complectuntur: dictum etiam est qualiter huiusmodi mixtiones neruorū natura infallacie gratia facit ⁊ propter hoc maxime eas in non firmatis neruis vel per longam viam ire debentibus excogitat. ¶ Attende secūdo ꝙ nerui venientes ad manus ita occultantur sub carnibus musculosis ꝙ ab aliquibus medicorum non cognoscūtur. Et duz perueniunt ad loca iuncturalia nuda carne natura intermedijs ossium sepelit eos. Juxta illud Galieni ibi. Occultatur quidez ita euidenter singulus eorm qui ad summam solam manuz feruntur neruorum: vt neqз cognoscantur a multis medicorum ⁊ per intrinsecam eorum regionez vlne ad brachiuz veniunt profundi: prope articulationem autez que fm cubitum venientes sine carne ⁊ ossuosaz totam existentez periclitabāt sufficietenus sub cuti nudis carne ossibus veniētes fallacissima vti via si nullam nā inuenisset ad infallaciā ingeniationez talez qualis nunc est. Euz eniz qui ad paruos digitos venit augens intrinsecū caput vlne in intermedia regione eius ⁊ cubiti occultauit. Eū aūt qui ad magnos fm mediā articulationez in profundissima parte regionis que est ibi inter kerkidam.i.focile minus ⁊ brachiū.i.focile maius diligenter perduxit. ¶ Attende tertio ꝙ omnes nerui grossi ⁊ principales accedentes versus manus veniunt per intrinsecam regionem brachij. Sed fere omnes qui veniunt ad crus deferuntur per extrinsecas partes coxe. Juxta illud Gal. ibi. Differunt aūt in latione nerui qui fm manus ab his qui fm crura: qm̄ omnes quidez nerui veniunt ad manū per intrinsecā regionez brachij: non tn̄ ad crus: preter paucos de quibus parum postea dicā. Uniuersi.n.per extrinsecas partes coxe deferūtur. Et hoc necessario secutum est differentiā articuli qui est fm humez ⁊ vertebruz. Js eniz qui est fm humeruz distat a spondilibus qui sunt fm collum: vnde est neruorū explantatio. Js autem qui est fm vertebrum coniunctus est eis qui fm lumbum simul ⁊ vocatum sacrum os.

uorum sicut continuitas ipsius cuz suorum neruorum origine. ¶ Et[d] isti quidem nerui ad partem cruris diuersis tendunt itineribus. Sunt enim ex eis qui occultantur: ⁊ sunt ex eis qui manifestantur: ⁊ sunt ex eis qui submerguntur: ⁊ sunt ex eis qui dilatantur sub musculis cooperti. ¶ Et[e] quia musculi qui a parte ossis femoris oriuntur vias ad vtrasqз pedes non habuerunt a posterioribus corporis nec ab occulto coxarum: propterea ꝙ sunt ibi musculi multi ⁊ vene factum fuit vt pars neruorum qui sunt proprij musculorum qui sunt in pedibus curreret ⁊ penetraret in foramine quod ad testiculos descendit donec ad musculos vadat femoris ⁊ descendat ad musculos poplitis.

d ¶ Et isti ⁊c.] ¶ In.4.parte dicit ꝙ nerui crurivz tendunt ad crura diuersis vijs: q: quidā eorum in suo incessu occultantur: alij manifestantur: quidaz submerguntur: alij sub musculis cooperti expanduntur. Et.12.aialium.c.de neruis i passu simili dicit. Et neruoꝝ descendentiū ad pedes quidam descendunt a parte domestica: ⁊ quidā a pte siluestri.i.exteriori: ⁊ qdā a pte occulta duorum ossium cruris. ¶ Attende primo ꝙ nerui crurium explantati a lateralibus partibus spondiliuz priusqз veniant ad coxam occultantur a maximo musculo: ducti inferius inter caput coxe ⁊ os amplum. Juxta illud Galieni decimosexto de vtilitate particularum capitulo octauo. Nulla igitur existēte intermedia regione tali qualis fm axellas apud manus est: necessarium fuit nature ex lateralibus partibus a singulis spondilium explantatos neruos ad crura deferre. Habente autem ibi maximuz musculuz in quo occultare posset eos anteqз ad crus duceret: mirandum est qualiter ⁊ hic inter caput coxe: ⁊ ampluz os ducit neruos: occultans quidez ipsos ⁊ his ossibus: occultans autem ⁊ musculo cooperienti a retro articulationem ⁊ positionez ⁊ vtilitatez similem habenti ei qui est fm epomidam idest musculo lato super spatulam extenso. ¶ Attende secūdo ꝙ hi nerui postqз peruenerint vsqз ad coxam abinde transeunt vsqз ad locuz siluestrem: qui sub genu est per partes profundas coxe: dantes in suo transitu cuiqз musculoruz qui sunt in coxa neruum sibi sufficientez. Juxta illud Galieni ibi. Abinde autem infallaciter: iam per profundissimas coxe partes vsqз ad iginā.i.locuz siluestrem sub genu duxit tribuens vnicuiqз musculorum qui in coxa neruum fm dignitatem eoꝝ. ¶ Attende tertio ꝙ hi nerui a loco siluestri qui sub genu est transeunt per soricem seu ventrem tibie: quidam ad exteriorem regionez tibie: alij ad interiorem: alij ad mediaz: tribuentes neruos musculis illic locatis. Et q feruntur p interiorem partem soricis occultati iuxta cauillaz ⁊ cannam maiorem transeunt ad partem pedis inferiorem: ⁊ hi qui feruntur per partez exteriorem trāseunt occultati inter cauillam ⁊ cannam minorez ad anteriora ⁊ superiora pedis. Juxta illud Galieni ibi. Ab igina vero per gastrocumiam.i.soricem tibie iam totam carnosam existentez alios quidem ad extrinsecam regionez tibie: alios autem ad intrinsecam duxit: alios autez per mediaz ipsam deduxit musculis qui inibi sunt distribuens. Eos igitur qui per intrinsecā partem gastrocumie feruntur secus cauillam ⁊ tibiam occultans ad inferiorez partez pedis duxit. Eos vero qui per extrinsecam secus cauillā ⁊ peronam apud anteriora simul ⁊ ea que sursum pedis. ¶ Attende quarto ꝙ nullus neruus ex transeuntibus ad tibiam ⁊ pedem est supra genu: nec supra partez anteriorem canne maioris directe: sicut nec in brachio supra: q: periculis subiacerent indefensi. Juxta illud Gal. Nullum igitur neruum fm cubitum propterea ꝙ nudus est carnibus est inuenire existentem: neqз fm genu ⁊ anteriores partes tibie: sed vbiqз in profundo inter premissoria ossium ⁊ cartilaginum ⁊ colligationum vel carnium.

e ¶ Et quia ⁊c.] ¶ In quinta parte dicit ꝙ pars neruorum descendentiuz ad musculos femoris ⁊ ad musculos poplitis transit per foramen ossis femoris quod descendit ad testiculos: q: musculi nascentes ab osse femoris ⁊ nerui qui ad eos ⁊ ad musculos poplitis veniunt non habuerunt viam idoneaz a posterioribus corporis ad vtrosqз pedes: neqз ab occulto coxarū ppter multitudinem ⁊ magnitudinem musculorum venarum: ⁊ arteriarum ibidem existentium. ¶ Attende primo ꝙ q: musculi explantati ab osse pubis ad interiora tendunt indigent neruis aduenientibus eis per ptes intrinsecas. Nimis.n. torquerentur si venirent ab exterioribus ptibus. Juxta illud Gal.16.de vtilitate particu.capitulo.9. Quoniam enim qui ex ossibus pubis explantantur musculi indigebant neruis necessarium fuit duci aliquem ⁊ per intrinsecas ptes. ¶ Attende secundo ꝙ licet omnes nerui tam pedum qз tibiarum incederent tutius per partes interiores qз exteriores ⁊ melius custoditi: non tamē potuit ita fieri: tum q: nerui illi ex parte sui ortus plus declinant ad posteriora: tum regio interior est nimis arcta: tuz quia est preoccupata venis arterijs ⁊ musculis nequeuntibus alibi transferri. Juxta illud Galieni ibi. Omnes enim impossibile erat sicut parum ante dictum est propter regionem neruorum extra repentem ⁊ adhuc magis propter angustationem: hanc autem regionem alie particule comprehenderunt alibi transponi nequeuntes. Etenim arteriam ⁊ venaz que a magnis vasis que desuper fm lumbuz diuiduntur impossibile est per aliam viam ire. Et quoniā qui in paruum trochanticam idest caput ossis coxe implantatur musculus qui flectit articulationez ⁊ adhuc cū his qui peruenit ex peritoneo idest siphac totus simul cum contentis in ipso vasis necessarijssimaz habent lationem per hanc regionem. ¶ Attende tertio ꝙ q: non oēs nerui cruriū ⁊ pedū potuerūt transire p partes interioris ⁊ musculi a pube explantati talibus indigēt neruis: natura transmisit eis de neruis quantuz opus est p foramē ossis pubis: ⁊ q: pars anterior coxe multū distat a neruis q p retro ferunt ordinauit natura ꝙ aliqui nerui p dictū foramē ad anteriores coxe ptes puenirent. Juxta illud Gal. ibi. Om̄ igitur impossibile quidē erat vniuersos neruos p hāc regionē ad crura descēdere: indigebāt aūt necessario predicti musculi quantū qdem illis solis est sufficiens ad capita eoꝝ accedit ipsis pertranseuntibus magnū foramen pubis. Coaffertur aūt cum his vas nō paruum horum ipsorū gratia ⁊ regionuz per quas transeunt vsqз ad genu distantium multum a latione neruoꝝ que est a parte posteriori ab hoc neruo ⁊ vniuersa cutis que ibi est recipit explantationes.

¶ De anatomia

¶De anatomia neruorum nuche alhouins ⁊ alhosos. Capi.vi.

Rimum par ⁊c. ¶In hoc capi. primo agit prin/ de primo pari neruorum alhouins. Secũdo simul de ceteris paribus que sub eo sunt ibi[Alia vero.]

a ¶In prima parte dicit ꝙ primum par neruorum nuche spondilium alho/ uins .i. trium ossium latorum imediate suppositorum spondilibus renum mi scetur cuz neruis alcathin scilicet cum duobus vlti/ mis paribus neruorum nu che spondilium renum si/ cut fuit dictum in capitulo precedenti.

b ¶Alia vero ⁊c.] ¶In 2a dicit ꝙ alia paria iferio ra tam neruoruz alhouins q̃z neruoruz alhosos.i.cau de ⁊ vnus neruus ipar na scẽs solitarius ab extremi tate caude diuidunt i mu/ sculis ficteris.i.ani:⁊ i mu scul' virge ⁊ in musculo col li vesice ⁊ matricis ⁊ in pã niculis ventris.s.mirach si phac ⁊ zirbo ⁊ in partibus domesticis: idest interiori/ bus ossis femoris ⁊ in mu sculis ortis ab osse lato scz ab vno ex alhouins. ¶At tende pmo ꝙ ex tribus os sibus alhouins nascuntur tria paria neruorum. Pri/ mum par exit a duobus fo raminibus cõpletis in pri/ mo istorum ossium. Secũ/ dum a foraminibus cõple tis in osse secundo. Tertiũ a foraminibus completis in osse tertio:ita ꝙ hec tria ossa ⁊ quinq3 spõdiles re num:⁊ due vltime spõdiles dorsi sua magnitudine ⁊ grossitie tolerare potue/ runt vt in vnaquaq3 earuz essent duo completa foramina ad exituz vnius pa/ ris neruorum ⁊ ingressum venarum ⁊ arteriarum quod ferre non potuerunt spondiles alie superiores propter suam paruitatem ⁊ tenuitatez. Sed forami istorum trium ossium latorum non sunt in partibus lateralibus sicut forami/ na spondilium precedentium propter hoc ꝙ hec ossa iuncturaliter copulan/ tur a lateribus suis cum ossibus anche ⁊ sic nerui comprimerentur ⁊ contun derentur hora fortium motuum si prodirent a lateribus istorum ossium. Iux/ ta illud principis capitulo vndecimo summe prime doctrine presentis. Ossa alhouins sunt tria. Et neruus quidem qui de foramine in eis existente egredi tur:non exit a certitudine duorum laterum ne anche iunctura ipsum compri/ mat:sed est magis remotus ⁊ multo plus missus ad anteriora ⁊ posteriora.

¶Attende secundo ꝙ tria paria neruorum exeuntium a tribus ossibus alho sos idest caude non exeunt a foraminibus completis in vna ⁊ eadem spondi/ li:quia spondiles iste propter sui paruitatem tolerare nequeunt vt in eis fora mina compleantur:immo exeunt a foraminibus quorum pars vna est in vna spondili ⁊ alia in alia sicut nerui spondilium colli dempta prima. Iuxta illud principis capitulo duodecimo summe prime doctrine presentis. Alhosos est compositus ex tribus spondilibus cartilaginosis ⁊ neruus quidem a forami/ nibus illarum cõmunibus oritur sicut est in collo propterea ꝙ sunt parue.

¶Attende tertio ꝙ primum par neruorum nuche spondilium alhosos egre/ ditur a foraminibus existentibus inter vltimaz spondilem alhouins ⁊ primaz spondilem alhosos. Et secundum par egreditur a foraminibus existentibus inter primam ⁊ secundam spondiles alhosos. Et tertium a foraminibus exi/ stentibus inter secundam ⁊ tertiam spondiles alhosos. Et ab extremitate vl/ timi ossiuz alhosos quod proprie dicitur cauda egreditur neruus solitarius si ne pari. ¶Atttende quarto ꝙ Rasis primo almansoris videtur fuisse contra rius principi in distributione neruorum alhouins. Ait enim ibi. Uigesimi au/ tem quinti paris nerui sunt primi qui a primo triũ ossium alhouins egrediun tur. A secundo autem osse horum trium parium secundum exit. Atq3 a tertio tertium procedit. Hec autem tria paria neruis miscentur qui ab inferioribus dorsi egrediuntur quorum magna pars ad pedes descendit. In quibus ver/ bis Rasis dupliciter errasse videtur. Primo in hoc ꝙ ait neruos vigesimiqn/ ti paris esse primos qui oriuntur a primo trium ossium alhouins:nam par vi/ gesimumquintum neruorum nuche oritur ab vltima spondili renum. Et par vigesimumsextuz a prima spondili alhouins. Secundo in hoc ꝙ dicit ꝙ hec tria paria miscentur neruis egredientibus ab inferioribus dorsi.quorum ma/ gna pars descendit ad pedes. Nam solum primum par neruorum alhouins his neruis miscetur qui descendunt ad crura ⁊ pedes. Sed reliqua duo pa/ ria cum tribus paribus ⁊ vno impari spondilium alhosos distribuũtur par/ uis musculis circa anum ⁊ vesicam ⁊ testiculos ⁊ matricem ⁊ pãniculos ven/ tris. Iuxta illud Galieni decimosexto de vtilitate particularum capitulo no/ no. Ab hoc neruo ⁊ vniuersa cutis que ibi est recipit explãtationes sicut a fo/ raminibus que sunt sm amplum vocatum os parui musculi qui circa anum ⁊ vesicam ⁊ testiculum ⁊ membrana que ibi sunt ⁊ matricem ⁊ peritoneon.i. siphac. Nam per sacrum ⁊ latum os ossa alhauins intelligit vt ante dictuz est.

¶Attende quinto ꝙ licet sint tantũ triginta spondiles per quas nucha tran sit:⁊ ab vnaquaq3 oriatur vnuz par preterq̃z ab vltima: sunt tamen in toto tri ginta ⁊ vnum paria neruorum orientium a nucha : ⁊ vnus neruus solitarius sine pari:quia par vnum nascitur a prima spondili colli: ⁊ vnuz aliud par ab intermedio prime ⁊ secunde spondilium colli. Et similiter vnuz par oritur ab vltima spondilium alhouins:⁊ aliud par ab intermedio illius vltime spondi lis ⁊ prime alhosos.

¶Tabula numerationis neruorum.

Nerui a cerebro orti.	paria septem.
Nerui nuche colli	paria octo.
Nerui nuche spondilium pectoris	paria.12.
Nerui nuche alchatin	paria.5.
Nerui nuche alhouins	paria.3.
Nerui nuche alhosos paria tria ⁊ impar vnum.	

¶Summa omnium neruorum paria trigintaocto ⁊ vnum impar.

¶Explicita est summa tertia huius quinte doctrine.

¶De anatomia neruoruz nuche alhouins ⁊ alhosos. Capi.vi.

Rimum par[a] ex alhouins miscetur cuz neruis alchatin sicut diximus. ¶Alia[b] vero paria ⁊ impar quod ab extremo oritur alhosos in musculis sparguntur ficteris ⁊ ipsius virge: ⁊ in musculo vesice ⁊ matricis ⁊ in pãniculis ventris: ⁊ in ptibus domesticis interiorib9 ossis femoris: ⁊ i musculis'q nascũtur ab'osse ex albouis.

¶Summe quarte doctrine qnte sunt quinq3 capitula de arterijs.

¶De forma ⁊ origine arterie. Capi.i.

Ene[a] pulsatiles sunt arterie. ¶Que[b] create fuerunt preter vnaz earum duas habentes tunicas quarum durior est occulta: quoniã ipsa est illa que pulsationi obuiat: ⁊ forti motui substãtie spiritus que celari voluit: et ipsius receptaculum custodiendum ⁊ corroborandum fuit. ¶Arteriarum[c] autez origo est a sinistro ventriculo duorum ventriculorũ cordis: quoniam dexter eorum epati est propinquior:quapropter oportuit vt ipse poneretur occupatus in attrahendo nutrimentum ⁊ exercendo ipsum.

¶De anatomia arterie venalis ⁊ arterie adorti. Capitulum.ij.

Uod[a] in primis a sinistro oritur ventriculo due sunt arterie. ¶Una[b] ad pulmonez vadit ⁊ in ipso partitur:propterea vt aer attrahatur: ⁊ sanguis qui pulmoné nutrit a corde deferatur:q2 tran-

¶Summe quarte doctrine quinte sunt quinq3 capitula de arterijs.

¶De forma ⁊ origine arterie. Capitulum.i.

Ene pulsatiles sunt ⁊c.] ¶In hoc capi.pmo describitur arteria. Secũ/ do agitur de numero tunicarum eius ⁊ comparatione earum adinuicez in duricie ibi[Que create] Tertio de loco originis ipsius ibi[Arteriarum autem.]

a ¶In prima parte dicit ꝙ arterie sunt vene pulsatiles. Philaretus 2o libello de pulsibus sic describit arteriam. Arteria est cor/ pus oblongum rotunduz adinstar cãnalis factũ duabus tunicis cõsistens a corde incipiens ⁊ in omne cor pus diuisum aerez ⁊ spiri/ tum vitalem continens. Et hec'descriptio non conuenit arterie venali.

b ¶Que create fuerunt ⁊c.] ¶In 2a dicit primo ꝙ omnes arterie facte fue runt ex duabus tunicis excepta vna .s. arteria venali que similis venis existẽs vnicam hz tunicã. Scdo dicit ꝙ interior arterie tunica grossior est exteriori:q2 ipsa est que obuiat ⁊ resistit pulsationi ⁊ forti motui substantie spiritus quaz necessarium est occultari ⁊ receptaculum eius diligenter est custodiendum ⁊ fortificandum q2 ad resolutionem substantie spiritus sequitur mors.

c ¶Arteriarum autem ⁊c.] ¶In tertia dicit ꝙ origo arteriarũ est a sinistro ventriculo cordis ⁊ non a dextro q2 dexter est ppinquior epati: ⁊ ideo fuit oc cupatus in attrahendo sanguinem ab epate ⁊ exercendo ipsum.i.digerendo ⁊ preparando ipsum partim ad nutritionem pulmonis:partim ad generatio nem spirituum vitalium. Et q2 de arterijs ⁊ proprietatibus earum satis late determinatum est capitulo singulari de membris quood est primum capitulo rum doctrine presentis ⁊ etiam de eis aliqua dicta sunt capitulo secundo do/ ctrine tertie fen prime primi:breuiter hic pertransimus.

¶De anatomia arterie venalis ⁊ arterie adorti. Capi.ij.

Uod in primis ⁊c. ¶In hoc.ca.primo agit pn ceps de numero arteriaruz in sua prima origine. Secundo de arteria venali ibi[Una ad pul/ monem] Tertio de arteria adorti ibi[Alia autem arteria] Quarto de panni/ culis orificijs arterie adorti ibi[Super orithi'autem] Quinto de pãniculis ar terie venalis ibi[Uenalis autem.]

¶In prima pte dicit ꝙ illud ex arterijs qđ primo nascit' sunt due arterie. Sz queret aliquis cur natura non vniuit istas duas arterias in vno trũco:ex quo exeunt ab eodem cordis ventriculo. Dic illud fuisse quia oportuit istas arte/ rias dissimiles fieri in modo substantie .s. arteriam adorti duas habere tuni/ cas: ⁊ venalem vnicam.

b ¶Una ad pulmonem ⁊c.] ¶In hac pte 2a que est de vena arteriali pmo agit prin.de incessu ptitione ⁊ vtilitate ipsius. Secundo de loco sue originis ⁊ differentia eius ab alijs ibi[Et huius quidem[Tertio de triplici causa quare non habuit nisi vnam tunicam ibi[Ex vna autem] Quarto respondet tacite obiectioni ibi[Uena autem] Quinto comparat inter necessitatem firmitudi/ nis huius arterie ⁊ necessitatem lenitatis eius ibi[Sed cum inter.]

¶In prima parte dicit ꝙ vna arteriarum immediate a corde nascentiũ tran sit ad pulmonem: ⁊ spargitur in eo seu diuiditur in plurimos ramos propter duas vtilitates. Prima est vt aer inspiratus per eam trahatur ad cor pro refri gerio cordis: ⁊ iterum per eam expiratus depellatur cum fumis ⁊ vaporibus postq̃z calefactus a corde factus fuerit inutilis ad ipsius refrigerium. Secun/ da est vt per eam deferatur sanguis a corde ad pulmonem nutriturus euz:q2 sanguis quo pulmo nutriendus est primo transit ab epate ad cor: ⁊ consequẽ ter a corde in pulmonem. ¶Attende ꝙ arteria venalis a corde ad pulmonez transiens copulat cum corde tracheas arterias sic ꝙ ipsa diuiditur in multos ramos per substantiaz pulmonis sicut trachea arteria ⁊ orificia que sunt in ex tremitate ramorum trachee arterie in pulmone obuiant ⁊ applicant' orificijs que sunt in extremitatibus ramoruz vene arterialis ⁊ sic a trachea arteria trã sit aer inspiratus in arteriam venalem ⁊ ab arteria venali in cor. ¶Sed que/ ret aliquis,quare rami trachee arterie non fuerunt sine medio cordi implan/ tati:sic enim liberius ad cor pertransisset aer propterea ꝙ rami trachee arte/ rie,sunt cartilaginosi duri non in se concidentes sicut rami mollis arterie: nec fuisset opus arteria venali. Dic primo si vis ꝙ sua duricie lesissent cor. Dic se/ cundo ꝙ pulmo perdidisset partem sue nutritionis:quia vena arterialis non solum est organum anhelitus ⁊ via aeris:sed etiam defert pulmoni sanguinez subtilem purum vaporosum vnde nutriatur. Iuxta illud Galieni sexto de vti litate parti.capi.26. Sed lenes que ad cor copulare debent tracheas arterias multotiens monstrate sunt iam subtilem'⁊ purũ ⁊ vaporosum sanguinez con/ tinere: ⁊ non existere solius spiritus organa. ¶Sed instabit aliquis primo q2 si in arteria venali cum aere respirato transiret sanguis ingrederetur ps eius arteriam vocalem ⁊ sic quasi assidue spueremus sanguinem. Item pulmo hz propriaz venam sibi portantẽ sanguinem preparatũ in dextro cordis ventricu lo:videlicet venam arterialez:de qua dicit Galienus sexto de vtilitate capi.9. Neq3.n.pulmo ex alia vena melius vtiq3 nutrietur. ¶Ad primũ dic ꝙ saga/

cissima natura adeo ꝯstrinxit orificia venalis arterie que ꝯiungunt orificijs arterie vocalis ꝙ per ea libere transeunt aer vapores ⁊ fumi: sed nō sanguis nec alius humor nisi per violentiā aliquā superflue aperiant. Juxta illud Gal. 6. de vti. pti. ca. 26. Aspere vero arterie sole pure sanguine exītes per medias lenes copulate sunt cordi. Omnino aūt ⁊ harū orificia a natura que nihil irrationabiliter opatur in tantū perueniunt cōmoderationis vt vapori quidem ⁊ spirituī. i. aeri viaz pbeant.

situs nutrimenti pulmonis est ad cor: ⁊ a corde vadit ad pulmonem. ¶ Et huius quidez partis origo est ex parte cordis subtiliore. Et vbi vene ad ipsum penetrant que est vnam habens tunicam ab omnibus alijs arterijs est diuersa. Et propter hoc vocant ipsam arteriam venalem. ¶ Ex vna autez creata fuit tunica vt sit mollior ⁊ lenior ⁊ ad dilatandum ⁊ constringendum magis obediens: ⁊ ad resudationem eius faciendaz quod ab ea ad pulmonez resudat ex sanguine subtili vaporoso q substantie pulmonis magis est conueniēs sit apta scilicet qui cōplemento digestionis in corde iam propinquus fuit. Et nec est ei necessaria superfluitas digestiōis sicut ea indiget sanguis qui in vena currit, vētrem habente quam modo nominabimus: ⁊ proprie quoniam eius locus est iuxta cor ⁊ vadit ad ipsum eius virtus calida facile digerens ⁊ etiam q: membrum in quo pulsat est rarum ⁊ non timetur cum pulsauerit in illo raro ⁊ percusserit ꝙ ipsius durities ei noceat. Et propter hoc in corpore ipsius non tantum grossitiei fuit necessarium quanto alie indiguerunt arterie que sunt membris duris vicine. ¶ Vena autem arterialis quam dicaz licet pulmoni sit vicina: non tamē ei vicinatur nisi ipsius postremuz a parte dorsi. Et hec arteria venalis in antecedente pulmonis pte spargitur: ⁊ in ipso submergitur que iaz quidem in partes ⁊ ramos diuisa est.

Sanguini vero ⁊ ita grossis substantijs sint nō gressibilia. Et si aliquādo eam que sm nām perdiderint cōmoderationē anastomata. i. sibiīnuicem adaperientia sua foramina trahit trachealis arterijs ⁊ lenib9 sanguis: ⁊ tussim confestim facit ⁊ superductionem sanguinis: hec Gal. Sed que fet aliqs ex quo orificia arterie venalis sunt iuia sanguini: qūo nutrit pulmonem ⁊ transit in eum sanguis ipsius. Dic ꝙ per viā resudationis a poris eius.

Ad secundū dic ꝙ licet sanguis per venaz arterialem a dextro cordis ventriculo ad pulmonē transeat abūde: non tamen sufficit ad pulmonis nutritionez: qa a vena arteriali nequit multus resudare sanguis ꝓpter duplicitatez ⁊ spissitudinem suarum tunicaꝝ: ⁊ qa pulmo plurimo eget nutrimento: tum q: est in continuo motu: tum q: recipit cōtinue a corde multum calorez: tum q: rarus est ⁊ resolubilis.

¶ Et huius quidem ⁊c̄.] ¶ In sa pticula dicit primo ꝙ origo huius ptis. i. arterie partialis est ex subtilioribus partibus cordis vt scz ab ipsa subtili existente vberius resudet sanguis: ⁊ a parte ad quez veniunt cordi vene non pulsatiles.

¶ Sed instabit aliquis: q: ad dextrā cordis auriculā venit vena non pulsatilis magna cordi ferens sanguinem ⁊ ab hoc loco non orit arteria venalis: sed ab opposito. Dic ꝙ princeps loqtur hic de venis non pulsatilibus appropriatis ad cordis nutritionē non de vena magna que dextro cordis ventriculo implantata non defert sanguinem ad cordis nutritionez sed pulmonis. Juxta illud Gal. 6. de vti. pti. ca. 16. Qm̄ aūt vnūquodqz q̄le est tali indiget nutrimento rationabiliter cor quidē grosso: pulmo aūt vaporoso sanguine indiguit. Et hec est cā cur non nutritur cor ex seipso: sz anteqz implantet in dextro ventriculo concaua vena: ps eius tam magna qualis maxime nutrire sufficit cor segregata inuoluit circa caput eius extrorsum ⁊ ad oēs particulas disseminat: hec Gal. Scdo dicit pnceps ꝙ hec arteria venalis hns vnicā tunicā differt in hoc ab oibus alijs arterijs ⁊ ꝓpter hoc vocatur arteria venalis. Arteria qdē: q: a ventriculo sinistro cordis orta defert sanguinē arterialē ⁊ spūs vitales assidue pulsans. Venalis aūt: q: ex vnica tunica constat sicut vene nō pulsatiles.

¶ Ex vna aūt ⁊c̄.] ¶ In tertia particula dicit ꝙ tres sunt cause ꝓpter quas arteria venalis ex vnica tunica facta fuit. Prima est vt ipsa sit mollior ⁊ lenior ⁊ magis obediens dilatationi ⁊ ꝯstrictioni. Scda est vt sit aptior ad hoc ꝙ ab ea resudet sanguis subtilis ⁊ vaporosus qui maxime conuenit substantie pulmonis: ⁊ iam in corde fuit propinquus cōplemento digestionis. Et non est necessaria huic sanguini supfluitas digestionis. i. completa ⁊ perfecta digestio in corde: sicut sanguini currēti per arteriā adorti: q: locus in quo recipitur. s. pulmo est prope cor ⁊ ad ipsum abunde vadit virtus caloris faciliter digerens. Tertia cā est: q: pulmo in quo pulsat arteria venalis est rarus spōgiosus mollis ⁊ sic non timetur cū hec arteria pulsauerit ⁊ percusserit in eo ꝙ ledatur ex duricie eius. Et ideo in corpore istius arterie non fuit necessaria tanta grossities. i. spissitudo tunicaꝝ quanta fuit necessaria arterijs alijs mēbris duris vicinantibus. ¶ Attende ꝙ inter has cās principalior est secūda. s. exuberans resudatio sanguinis in pulmonē. Juxta illud Gal. 6. de vti. pti. ca. 8. Et alijs quidem mēbris arterie grosse ⁊ spisse facte omnifariā paucū ⁊ vaporosuz sanguinem adiacentibus particulis attrahere concedunt: pulmoni vero multuz talem permittunt pre raritate ⁊ subtilitate non potentes continere. Neqz enim ita raram ⁊ lenē ⁊ spumosam inuenies aliam particulam proximam: neqz ita sanguine puro ⁊ subtili ⁊ vaporoso nutritam.

¶ Vena aūt ⁊c̄.] ¶ In quarta particula respōdet huic tacite obiectioni. Dictum est in tertia cā ꝙ arteria venalis non habuit nisi vnā tunicam q: mēbruz in quo pulsat est rarū. s. pulmo: ergo vena arterialis que defert sanguinē a dextro ventriculo cordis ad pulmonem non debuit habere nisi viam tunicam: q: recipitur in membro molli ⁊ non pulsat: cuius ꝯtrarium ad sensum apparet. Responsio principis est ꝙ non est simile: q: lz vena arterialis sit pulmoni proxima: non tamen huic vicinatur nisi postrema pars eius a parte dorsi. Sz arteria venalis diuiditur in anteriori parte pulmonis ⁊ submergitur in pulmone diuisa in multos ramos. Est ergo magis suffulta ⁊ in strato molli iacens q̄z sit vena arterialis. ¶ Attende ꝙ alia ratio fortior hac est quare vena arterialis ex duplici tunica constat. s. vt ab ea non resudet in pulmonez nisi sanguis subtilis ⁊ vaporosus aptus eius nutritioni. Juxta illud Gal. sexto de vtilitate pticularum capi. 8. de vena arteriali loquentis. In pulmone vero grossa ⁊ spissa facta non nisi subtilissimum concedit ingredi.

¶ Sed cum inter ⁊c̄.] ¶ In quinta dicit ꝙ si quis comparauerit necessitatē firmitudinis ⁊ spissitudinis arterie venalis ne facile rumpatur ad necessitatē lenitatis ⁊ tenuitatis eius vt facilius dilatetur ⁊ constringatur ⁊ resudet ab ea sanguis inueniet ꝙ lenitas est ei magis necessaria q̄z spissitudo ⁊ firmitudo: q: satis obuiat rupture molle stratum in quo iacet: ⁊ valde necessaria est exuberans ab ea resudatio sanguinis subtilis ⁊ vaporosi pro nutritione pulmonis.

¶ Sed cuz inter duas huius arterie necessitates comparatum fuerit que attenduntur sm firmitudinez ⁊ lenitatez que facit ei dilatationem facilē ⁊ constrictionem: ⁊ resudationem eius etiam quod ab ea resudat inuenietur ꝙ lenitas magis est ei necessaria q̄z spissitudo ⁊ firmitudo. ¶ Alia autez arteria que est maior ⁊ quam Aristoteles vocat orithi in primis cum ex corde oritur duos transmittit ramos ex quibus maior in circuitu cordis reuoluitur ⁊ in suis conuertitur partibus: ⁊ minor reuoluit ⁊ in ventriculo spargitur dextro. ¶ Quod autem post hos duos remanet ramos cuz separat in duas diuidit ptes: vna ps est maior ⁊ ad descendēduz: apta est ⁊ altera est minor ⁊ est apta ad ascendenduz. ¶ Et que est ad descendēduz apta fuit creata in q̄ztitate sui sup aliam addens: qm̄ ad membra tēdit que numero sunt plura ⁊ q̄ztitate maiora. Et hec qdē sunt mēbra q̄ sub corde sunt posita. ¶ Superd orithi aūt essentiā tres duri ꝯsistunt panniculi ab interioribus ad exteriora.

¶ Alia autez arteria ⁊c̄.] ¶ In hac parte tertia que est de arteria adorti primo agit de nomine ipsius ⁊ de ramulis duob9 quos mittit in exitu eius a corde. Secundo de duobus principalibus ⁊ maioribus ipsius ramis ibi [Qd autez] Tertio dat causam quare ramus eius descendens est maior ascendente ibi [Et que est.]

¶ In prima particula dicit pmo ꝙ alia arteria que est maior arteria venali ⁊ maxima omnium que vocatur ab Aristotele orithi siue ahorta emittit in pmis cum exit a corde duos ramos. Secūdo dicit ꝙ maior ex istis ramis reuoluit in circuitu cordis ⁊ cōuertitur in partibus ipsius. i. subdiuisus in ramulos spargitur per partes cordis. Tertio dicit ꝙ mior ex istis ramis spargitur in dextro ventriculo cordis. ¶ Attēde primo ꝙ de hac arteria determinat Aristoteles tertio de nā aīalium capi. 3. ⁊ 3. de ptibus aīalium ca. 4. multuz differenter a Gal. ⁊ alijs medicis. Ait eniz capitulo quarto. 3. de partibus animalium. Et quantum anterius nobilius est posteriori: tanto est vena magna nobilior adorti qm̄ vena magna posita ē in anteriori: adorti ꝟo in posteriori. Et vena magna manifestatur in omnibus habentibus sanguinem: alia autem in quibusdam debiliter ⁊ in quibusdam non omnino. Et cap. 2. tertij animalium ait. Vena enim maior procedit a ventriculo maiori ex parte superiori dextra ⁊ transit per medium spondilium colli: ⁊ erit quasi vena: quoniam ille ventriculus est ps partium vene: ⁊ in ipso semper est sanguis. Orti autez exit a ventriculo medio ⁊ non participat corde sicut vena quam narrauimus. Eius interius (idest tunica interior) est strictius multuz: ⁊ creatio eius est ex tela ⁊ corio. i. exteriori tunica que est velut tela ⁊ interiori que est velut corium. Hec Aristoteles: que peregrina sunt ⁊ non parum elongata a doctrina medicorum. ¶ Attende secundo ꝙ Galienus hanc describens arteriam maximam ⁊ diuisionez eius siluisse videtur de ramis pmis qui diuisi ab ea per cor dispergunturr. Ait enim decimosexto de vtilitate particularum capitulo decimo. Est itaqz quoddam maximum vas sicut antea dixi prodiens a sinistro ventriculo cordis velut stipes ad totum corpus distributum. Hoc igitur maximum vas mox postq̄z explantatur a corde ad duas diuiditur partes. Et harum vna quidez versus dorsuz flectitur vniuersis inferioribus partibus mittere debens arterias. Altera vero versus caput fertur prebere debens ⁊ hec omnibus que supra cor sunt distributiones vasorum. Verum de ramulis huius arterie qui cor circueūt aliquid tangit sexto de vtilitate particularum capitulo decimoseptimo dicens. Arteria igitur ⁊ vena totum in circuitu comprehendunt cordis corpus. ¶ Attende tertio ꝙ arterie alique cor ingrediuntur vt venis associate cordi nutrimentum prebeant completum ex sanguine arteriali qui est velut forma: ⁊ venali q est vt materia. Galienus autem vltra hanc vtilitatem attribuit his arterijs refrigeriuz vene non pulsatilis disperse in corde: ⁊ id facit aere quem defert ad costodiam eucrasie innate caliditatis intrinsecis partibus cordis. Nam sexto de vtilitate particularum capitulo decimosexto postq̄z descripsit venam non pulsatilem que subintrat cor gratia nutritionis ipsius ait. Huic autem (scz dicte vene) rationabiliter arteria confertur ⁊ comprodit a magna rursus hec arteria tam magnum germē facta quale debebat maxime predictam refrigerare venam ⁊ extrinsecis partibus cordis eucrasiam innate caliditatis custodire: non enim erat sufficiens vas quod ex pulmone ad id implantatur totū corpus eius refrigerare grossum ⁊ densum existens sufficienter.

¶ Quod autem ⁊c̄.] ¶ In sa particula dicit ꝙ grossus truncus remanēs ex arteria adorti post separationem ramorum in corde diuisoꝝ ab ea cuz separatur. i. partitur diuiditur in duas partes. Vna pars est maior ⁊ habilis vt descēdat ad membra inferiora. Altera minor apta vt ascendat.

¶ Et que est ⁊c̄.] ¶ In tertia dicit ꝙ pars arterie adorti apta descendere maior est ascendente: q: membris distribuitur numero pluribus ⁊ quantitate maioribus: videlicet membris sub corde positis. Idem ante principē scripsit Galienus 16. de vti. parti. c. 10. dicēs. Facta est aūt sicut dixi inequalis earum diuisio: eo ꝙ plures existunt pticule aīaliuz que sunt inferius a corde q̄z superius: ⁊ tanto est maior portio arterie que fertur deorsum ea que ascendit ad sfagen idest furculam: quanto ⁊ multitudo inferiorū particularum excedit supiores.

¶ Super orithi autez ⁊c̄.] ¶ In hac parte quarta primo agit princeps de numero ⁊ situ panniculorum cooperientium orificium arterie adorti. Secundo dat causam quare non fuerunt pauciores tribus: ibi [Si enim vnus] Tertio quare non fuerunt plures: ibi [Quod si essent.]

¶ In prima pticula dicit ꝙ tres pāniculi duri sunt supra essentiā. i. originez ⁊ orificium arterie adorti procedentes ab interioribus ad exteriora.

¶ Si enim

ℭSi enim vnus aut duo fuissent non preberent iuuamentu3 quod in eis que ritur neq3 ipsius quantitatem: aut ipsorum quantitates magnificando: et fierent motus propter eos difficiles.

ℭQuod si essent quattuor fierent valde parui ꝛ destrueretur iuuamentu3 eorum: ꝛ si in suis quātitatibus magni fierent viam coangustarent. ℭVenalis[e] autē arteria duos habet panniculos ad interiora declinantes. ℭEt duo quidē suffecerunt quia non est ibi tantum necessitatis benefaciendi formam quantū est hic: in subtiliando vero est ibi plus necessitatis ideo vt fumosum vaporem expellere sit facile ꝛ sanguinem ad pulmonem euntem.

ℭDe anatomia arterie orithi ascendentis. Capitulum. iij.

ℭSi enim ꝛc.] ℭIn s̄a dicit ꝙ si nō esset nisi vnus pāniculus vel duo supra eius orificiū: non pberet iuuamentū gr̄a cuius facti sunt. s. clausionē huius orificij qñ opz: neq3 magnificando q̄ntitate3 ipsius aut q̄ntitates ipsoꝝ ꝛ fierēt motus pp ipsos difficiles. i. dato ꝙ q̄ntitas vnius solius pāniculi vel duorū panniculoꝝ esset tanta sicut triu3 qui modo sunt nō inde veniret quesita vtilitas: q2 magnitudo panniculi vnius aut duoꝝ redderet motus difficiliores: ita ꝙ magnificati panniculi minus apti essent ad motus apertiōis ꝛ clausionis magnitudine mollis grauiores facti ℭQd̄ si essent ꝛc.] ℭIn tertia dicit ꝙ si dicti pāniculi eēnt quattuor destrueretur suu3 iuuamentū pp puitatē eoꝝ: ita ꝙ non possent resistere impellētibus nec firmiter tenere clausu3 orificiu3 qd̄ tegunt nisi fierent magni sicut nūc sunt. Et si fierēt sic magni coangustarent viā qua transire debent aer: vapor: fumus: spūs vitales: ꝛ sanguis arterialis. ℭAttende primo vt melius noscas nām pāniculoru3 de q̄bus hic agit ꝛ in pte sequenti: ꝙ in corde quattuor sunt orificia p que intrāt materie alique ad cor ꝛ alique exeunt: sc3 duo versus dextru3 cordis ventriculu3: ꝛ duo versus sinistrū. Et his orificijs alligantur quattuor cannales scilicet orificijs dextris vena magna que defert sanguinem ab epate ad cor: ꝛ vena arterialis que defert sanguinem a corde ad pulmone3: ꝛ orificijs sinistris arteria venalis deferens aerem a pulmone ad cor: ꝛ arteria adorti deferens sanguinem arterialem ꝛ spiritus vitales a corde in membra. Et cuilibet horu3 orificiorum superponunt tres pāniculi preter orificiu3 arterie venalis cui duo tm̄ supponunt. Juxta illud Gal. 6. de vti. pti. ca. 13. Quattuor exitibus in corde orificijs tria quidē in singulo aliorū sunt membrana: duo aūt in sola venosa arteria. ℭAttende s̄o ꝙ quilibet istoꝝ panniculoꝝ nascit ex orificio suo. Sꝫ aliqui eoꝝ incedunt ab interiori cordis ad exteriora. s. illi qui educunt mās a corde vt arteria adorti ꝛ vena arterialis. Alij econtra. s. illi qui introducūt materias ad cor: vt vena magna ventriculo dextro insita ꝛ arteria venalis. Juxta illud Gal. 5. de iuuamen. mē. ca. 7. Et oīa ista cooptoria oriunt ex orificijs viarum. Sed cursus quorūdā est ex extrinseco cordis ad interius versus ventriculos eius: ꝛ quorūdā ex intrinseco cordis ad extrinsecū. ℭAttēde tertio ꝙ maiores ꝛ fortiores facti sunt pāniculi in vasis intromittētibus mās ad cor q̄ in emittētibus eas a corde: vt in vena magna deferente sanguinē ab epate ad cor: ꝛ in arteria venali deferente aerem a pulmone ad cor q̄ in arteria adorti que deferat a corde in membra sanguinem ꝛ spūm: ꝛ in vena arteriali deferēte pulmoni a corde propriū eius nutrimentū. Juxta illud Gal. 6. de vti. pti. cap. 13. Qm̄ aūt rōnabiliter quidē in vasis intromittētibus mās fortia ꝛ magna ibi nata sunt mēbrana: in educentibus s̄o debiliora dicere iam tentabo. Et in ca. sequenti reddit cām huius dicens. Quinetiā ꝛ mēbrana intantū fortia simul ꝛ maxima fieri fuit melius vasis que introducunt mās eis que educunt in quantum ꝛ robur motus qui est in dyastolatione superat id qd̄ in systolatione. Uiolentius. n. est necessariū attrahere cor cū dyastolatur. i. dilatatur. ℭAttēde. 4. ꝙ orificiū arterie adorti est maximū oīu3 dictoꝝ orificioꝝ: ꝛ tres pāniculi explātati ab eo dicunt s̄ formes: q2 formā gerūt similes litterē S. Juxta illud Gal. 6. de vti. pti. c. 13. Quinetiā s̄m alterutrū ventriculū. s. sinistrū cordis, vnū orificiu3 maximū oīu3 est id qd̄ magne arterie a qua sunt oēs que sunt s̄m corpus arterie. Tres aūt hoꝝ S formiū mēbranoꝝ epiphises. i. explantatiōes sunt ab intus extra allatoꝝ. ℭAttende. 5. ꝙ nulla fuit magis idonea multitudo pāniculoꝝ ad ꝓpte secure fortiter ꝛ diligēter aperiendū ꝛ claudendū oīa orificia predictā dēpto orificio venalis arterie q̄ ternaria. Juxta illud Gal. 6. de vtili. pti. ca. 14. Sed etiā hoc. s. tria mēbrana in vnoquoq3 fieri orificio vt certitudinaliter simul ꝛ cito totū aperiatur ꝛ rursus claudat mirabiliter a natura ꝓparatum est. Duobus enim existentibus neq3 certitudinaliter neq3 cito concederent claudi orificijs vel aperiri membranoꝝ finis magni facti. Si vero plures q̄ tres essent facti: multo quidē citius ꝛ magis alterutru3 predictoꝝ fieret: sc3 claudi vel aperiri sinuu3 breuitate: facile euersio aūt ꝛ imbecillitas necessario eis ex paruitate adesset. Conuenienter igitur vt cito simul ꝛ fortiter ꝛ diligenter aperirētur ꝛ clauderentur orificia tria s̄m vnūquodq3 mēbrana facta sunt nulla alia multitudine oīa simul habere potente: pro eo ꝙ pauciores quidem tribus minus diligentē ꝛ tardiorem: plures aūt imbecilliorē operarent actū: hec Gal. ℭAttende sexto ꝙ qñ cor dilatatur orificiū arterie adorti clauditur ꝛ etiam orificiū vene arterialis: ꝛ quando constringit cor hec orificia aperiuntur panniculis suis ꝓcedentibus ab interioribus ad exteriora ꝛ educentibus a corde materias. Juxta illud Gal. nunc allega. ca. Tensio autē eius. i. ditatatio cordis mēbrana que adnata sunt eis. s. vasis abitus extra ex radicibus trahens ꝛ intus ad ipsum cor reflectens ꝛ oīa recte stare faciens: claudit ora vasorum. Et declaratio hoꝝ panniculoꝝ ꝛ orificioꝝ ꝛ iuuamentoꝝ suorū inspiciendo per anatomiam visualiter omnia ista est multum difficilis ꝛ sine inspectione anatomie sensuali velut impossibilis. Juxta illud Galieni libro nūc allega. capitulo. 13. Est igitur cum ipsarum particularum inspectione exponere hec aperte difficile: absente autem illa quasi impossibile.

e ℭUenalis aūt ꝛc.] ℭIn hac parte. s. primo agit princeps de numero ꝛ incessu panniculorum orificij arterie venalis. Secundo dat causam quare nō fuerunt nisi duo: ibi [Et duo quidem.]

ℭIn prima parti. dicit ꝙ arteria venalis h3 duos pāniculos ad interiora declinantes. i. procedentes ab exterioribus ad interiora supra eius orificiū quod cordi iungitur: per quos illud orificium clauditur ꝛ aperitur. Juxta illud Galieni quinto de iuuamentis membroru3 capitulo septimo. Et in isto ventriculo. s. sinistro cordis est alia via. s. orificium vene pulsatilis similis vene non pulsatili que diuiditur in pulmonem. Et similiter super orificiu3 istius vene sunt duo coopertoria venientia ex extrinseco ad intrinsecum.

ℭEt duo quidem ꝛc.] ℭIn s̄a dicit ꝙ duo pāniculi suffecerunt supra orificiu3 arterie venalis: q2 non est necessitas tanta bn̄faciendi ibi formā quāta est h. i. non est necessariū vt pāniculi tegentes orificiū arterie venalis sint ita apte formati ad fortiter ꝛ pfecte claudēdu3 suū orificiū: sicut pāniculi orificij arterie adorti: imo magis est subtiliandū ibi. s. in orificio arterie venalis vt ab eo possit expelli fumosus vapor in corde multiplicat[9] ꝛ sanguis arterialis nutriturus pulmonem. Hanc sniam pmemorauit Gal. 6. de vti. pti. c. 14. dicens. Rōnabiliter igit ab vno solo orificio venoso arterie due epiphises. i. explantatiōes mēbranoꝝ facte sunt. Soli enim huic melius fuit nō diligenter claudi: qm̄ ꝛ soli ꝓcedere erat melius ad pulmonem ferri ligniosa. i. fuligines ꝛ supfluitates que ex corde quas pp multitudinē quidē inate caliditatis necessariu3 erat hr̄e id cōpendiosiorē aūt non habebat aliā effluxionē. ℭAttende primo ꝙ qñ cor dilatatur orificiū arterie venal' aperit ꝛ cor per ipm attrahit aerem: ꝛ tunc similr orificiu3 vene deferētis ab epate ad cor sanguine3 apitur ꝛ p ipsum cor attrahit sanguine3: ꝛ istoꝝ orificioꝝ pāniculi ꝓcedūt ab exterioribus ad interiora cordis ꝛ ipsoꝝ fines copulant cordi ligamentis fortibus. Juxta illud Gal. 6. de vti. pti. cap. 13. Uasoꝝ que intromittunt mās ad cor per mēbrana ab extra intus lata que fortia ꝛ magna esse diximus oīu3 ad ipsum cor copulati sunt fines ligationibus fortibus ꝓtenti. Quādo igit ipsum diastolat singulū ligamentoꝝ hoꝝ tensum a distantia que s̄3 cor ad seipsum trahit: ꝛ quasi reflectit mēbranū ad ipsum corpus cordis. Oibus igitur tribus reflexis in circuitu versus cor apiunt vasoꝝ orificia ꝛ materias q̄ sunt in eis faciliter attrahit cor per amplā viā: hec Gal. ℭAttende s̄o ꝙ multi libroꝝ hn̄t in fine huius capituli hec verba [In pte orithi que cū duabus ptibus est ascēdens] S3 supfluit ꝛ potius attinet ca. sequenti. Qd̄ manifeste apparet. Tum q2 nō est ad ꝓpositū: tum q2 nō inscribit simili passui. 13. aialiū ca. de corde: vbi ait s̄n. Sed vena que est duoꝝ pāniculoꝝ ꝛ assimilatur pulsantibus nō pulsans h3 duos pāniculos apientes ad intus: qm̄ non fuit ita necessaria figura sicut in priori: s3 hic est opus ad expellendū vaporem ꝛ sanguine3 venientē ad pulmonem. Et l3 hic loqui videat de vena arteriali: reuera loqui intendit de arteria venali cuius solius orificiū duobus dum taxat panniculis tegitur. Et de hac lr̄a o3 auferri: non pulsans: q2 ipsa pulsat. Et vbi dicit ꝙ est duoꝝ panniculoꝝ non intelligas de tunicis eius: sed de pāniculis tegentibus orificiū ipsius. ℭAttende tertio ꝙ l3 ab orificio venalis arterie clausionis hora plus effluat q̄ ab alijs orificijs dum claudunt: non tn̄ est negandū aliqd ab alijs hora clausionis effluere. Juxta illud Gal. 6. de vti. pti. ca. 16. Quoniā aūt eam solam ꝓcedere dictū est transire allatas a corde ad pulmone3 viscosas superfluitates: ex his igit fortassis vtiq3 estimabit quis nihil oīno retroferri s3 reliqua tria orificia vasoꝝ. Sed non sic h3 quidē verum: in quo enim tpe contingit claudi mēbrana necesse est in hoc anticipare attrahi ad cor sanguinē ꝛ spiritum ꝛ rursus contra emitti s̄m clausionis tempus. Sed clausis iam mēbranis contingit aliqñ corde vehemētius moto preterfluere quid: non solū vaporis ꝛ spūs: sed etiā ipsius sanguinis. Sicut. n. in trachea arteria mōstrauimus impossibile esse nihil ingredi de humidis que transglutiunt: ita hr̄e op3 estimare ꝛ hic multitudinis eoꝝ adinuenire na3 prohibitoriū: sed vt nihil oīo preterfluat neq3 minimum impossibile est inuenire custodiam. Monstratū enim est a nobis per alia quoniam in omnibus omnia sunt sicut Hippo. dicebat.

ℭDe anatomia arterie orithi ascendentis. Capitulum. iij.

p [a]Ars autez que ex duabus orithi ptibus est ascendens in duas diuidit partes. ℭQuarum [b]maior ad partem lebuati ascendēdo tendit: deinde ad partem transu ersatur dextram donec ad carnem laxam moro similez peruenit que est ibi. Et in tres diuiditur partes. Quarū due sunt due arterie que a subeteni vocantur ꝛ a dextra ꝛ a sinistra cu3 duabus ascendūt guadegis profundis quas postea nominabimus: ꝛ in diuidendo cum eis associantur sicut post referemus. Pars autez tertia in thorace spargitur ꝛ in costis primis ꝛ in sex spondilibus colli superioribus ꝛ in partibus furcule donec ad capur peruenit spatule: postea exinde ad manuum pertransit membra.

p Ars autem ꝛc. ℭIn hoc capi. primo agit princeps de prima partitione partis arterie ascendentis. Secūdo exequitur de primo membro eius: ibi [Quarum maior] Tertio de minori mēbro ipsius: ibi [Pars s̄o minor.]

a ℭIn prima parte dicit ꝙ pars ascendēs arterie adorthi diuiditur in duas partes quarum vna est maior altera minor.

b ℭQuarum maior ꝛc. ℭIn s̄a dicit primo ꝙ maior pars arterie ascendentis ascendendo tendit ad partem lebuati. i. ptem mediam duarū furcularum. Et ista pars vocat a Rasi primo almansoris ca. de venis luba. Ait enim ibi de vena ascendēte loquēs. Hec aūt cū in rectitudine fuerit medietatis que inter duas existit furculas que luba vocatur in duas diuiditur partes. Et a Gal. s̄o de generatione animalinm ca. 10. vocatur isages. Secundo dicit ꝙ hec pars maior postq̄ peruenerit ad mediu3 furcularū transuersaliter declinat ad partem dextram donec veniat ad carnem laxam ibi existente3 similē moro: ꝛ hec glandulosa caro est ei veluti lectus supra quem recūbit seu molle stratu3. Tertio dicit ꝙ ista maior pars illuc perueniens diuiditur in tres partes. Quarto dicit ꝙ due partes ex istis tribus sunt due arterie vocate arabice asubeteni: ꝛ iste arterie ascendūt ad caput vna a dextra parte: alia a sinistra associate duabus venis non pulsatilibus ascendentibus ad caput que arabice vocantur vene guadege seu vene guide3 occulte profunde siue submerse: de quibus agetur in capitulo tertio summe sequentis ꝛ associantur eis non solum in incessu: sed etiam in modo diuisionis. Et iste due arterie dicuntur asubeteni: quia subeth inferunt incise vel oppilate. Et grece dicuntur carotide: quia caros inferunt idest stuporem. Et latine vocantur apopletice: quia ex earum incisione vel oppilatione integra causatur apoplexia eo ꝙ per eas ad caput ferūtur spiritus vitales qui sunt vt materia spirituum animaliu3. Et a Rasi primo almansoris capitulo de arterijs vocantur lithargice. Quinto dicit ꝙ pars tertia maioris partis arterie ascendentis dispargitur in thorace ꝛ in primis costis: idest supioribus: ꝛ in oībus spōdilibus colli preterq̄ in septima: ꝛ in ptibus circa furculā donec ꝑueniat ad caput spatule ꝛ abinde trāsit ad ptes manus.

¶ Pars^[c] vero minor ex ptibus orithi ascendens ad partem ascelle vadit: ⁊ diuiditur sicut pars tertia maioris ptis.

¶ De anatomia duarum arteriarū que subeteni vocantur. Capi.iiij.

v **Naqueqȝ**^[a] **duarū** arteriarum que subeteni vocā-tur cum ad collum perueniunt in duas separantur partes: in partem anteriorē ⁊ posteriorem. ¶ Anterior^[b] vero pars in duas sequestratur partes. Partem occultam: que ad linguam tendit ⁊ ad musculos occultos: q sunt ex musculis mā dibule inferioris. Et partem que manifestatur ⁊ ascendit ad illud qđ est coram duabus auribus ad musculos temporꝫ ⁊ pertrāsit eos postq̄ȝ in eis multos reliquit ramos ⁊ ad capitis cacumen tendit: ⁊ obuiāt sibi dextre earuȝ extremitates cuȝ extremitatibꝰ sinistre. ¶ Pars^[c] aūt posterior in duas diuiditur partes. Quarum minor plus ad posteriora ele natur: ⁊ in musculis qui capitis sunt cōtinentes iuncturam spargitur. Ex qua etiam est quod ad basim postremi cerebri tendit in foramē egrediens magnū quod est apud derez laudam. Maior autem coram hoc foramine in foramine petroso ad rete ingreditur immo rete ex ea texitur ex venis in venis: ⁊ tunicis super tunicas ⁊ rugis super rugas: ita vt nemo ex eis vnam solam comprehendere possit: nisi cum alia continuam ⁊ cum ea ligatam sicut rete: ⁊ spargitur ad anteriora ⁊ posteriora ⁊ ad dextraȝ et ad sinistram et vadit per totum rete: deinde aggregatur ex ea par sicut erat ante: ⁊ foratur ei panniculus ⁊ ascendit ad cerebrum ⁊ spargitur in ipso in panniculo subtili: postea iterius in cerebro in suis ventriculis ⁊ in siphac ventriculorum ipsius: ⁊ ramorum suorum orificia sibi obuiant que ibi ascenderūt: quēadmodum ramorum venarum orificia non pulsatilium que descenderunt.

c ¶ Pars vero ⁊c.] ¶ In tertia pte dicit ꝙ ps minor arterie ascēdentis trāsit ad partez ascelle. Et distribuitur illis ptibus quibus est distributa tertia ps maioris partis arterie ascendentis cuius diuisio nunc declarata est. ¶ Attende primo ꝙ ista minor pars est velut ramus a maiori parte sicut a trunco decisus: ⁊ appodiata super pulmonem ⁊ ligamentis firmata transit indiuisa vsqȝ ad primā costam vt tutior incedat sine piculo ruptionis hora vehementiū motuuȝ pectoris ⁊ pulmonis: Juxta illud Gal.10.de vti. parti.ca.10. Altera vero.s. arteria ascendens post primam explantationem mittit quādam portionez eius ad sinistram homoplatā.i. spatulam ⁊ ascellaȝ supertensam que super pulmonem vehens ⁊ per mēbrana firmata vsqȝ ad primaȝ quidem costam fertur sursum indiuisa: non enim tutum erat diuidere eā sublimē. ¶ Attende secūdo ꝙ hec minor ps arterie ascēdentis postq̄ȝ peruenit ad primam costam diuidit in 4. principales ramos. Primus tendit ad partes medias costarum. Secūdus ad māmillam ⁊ hypocondrium. Tertius est ad nucham colli ⁊ vicinas eius ptes. Quartus ad spatulā ⁊ manum sinistrā. Et totidem similes ramos diuiditur tertia ps maioris arterie ascendētis. Juxta illud Gal.ibi. Abinde autē iam ad primaȝ mesopleuria .i. media costarum mittit aliquā particulā eius. Et ad hypocondriū ⁊ māmillaȝ aliā subtensam toti pectori. Et tertiā ad dorsalez.i. nuchā que est in collo que ptransit spondiliū foramina mittendo cū hoc ⁊ vicinis fm viaȝ musculis germina. Residuū vero huius arterie ad totā sinistraȝ manū ⁊ homoplatā.i. spatulam distribuit. ¶ Attende tertio ꝙ maior ps arterie ascendentis recta via ⁊ breuissima tendit ad mediū furcularū vt illic appodietur ⁊ sustentet. Juxta illud Gal.ibi. Altera vero maior pars totius arterie que fertur sursum vnde ⁊ hec oriebatur ad ssagen.i. mediū furcule recta fertur copulanda q̄ȝcitissime: ⁊ hec ossi quod est supra mediuȝ pectus. ¶ Attende.4. ꝙ he due partes maior ⁊ minor arterie ascendentis non solū habent ossa quibus sustentetur ⁊ defendantur: sed pars minor hȝ etiā pāniculū sibi submissuȝ ⁊ cartilaginē. Et pars maior glandulā mollē sibi suppositā ad instar lecti. Juxta illud Gal.ibi. Non igitur hoc solū respicias earum: sed etiā regionem ꝯsidera euidenter: vbi primum ascendit in ossibus alterutra ps arterie: inuenies enim nō premissoriū solum neqȝ firmationē alterutri preparatū esse os: sed adhuc cū his alteri quidē vasorum submissum mēbranū ⁊ cartilaginez que subungens intrinsecas ptes spondiliū velut substramē aliquod ei preparata est. Alteri vero qđ ad ssagen .i. mediū furcule ascendit maximū ⁊ mollissimuȝ adenē.i. glandulā ad instar lecti submissum: hec Gal. ¶ Attende quinto ꝙ natura sollicita de custodia arteriarum que ad manus transeunt per profunduȝ ducens occultauit eas ⁊ in ascellis vbi diuiduntur apposuit, sub ⁊ supra glandulosas carnes qbus innitunturꝰ ⁊ ab extra velut indumentū quo cooperiunt distribuēs eas vniuersis musculis totius magne manus. Juxta illud Gal.16.de vti.pti.ca.11. Eteniȝ ⁊ coniugationem arteriaruȝ que ad manus eunt non nudā neqȝ sufficietenus: sed vt possibile est maxime per pfundā occultans natura adduxit in ascellis quidez vbi diuidunt primo ad adiacentes musculos desuper ab inferius adenes fortes scissionibus quidem apponens sicut aliquā firmationem. Ipsis autem vasis ab extra apponens velut indumentū quoddam ⁊ premissoriū eo modo quo i bubonibus.i. inguinibus: ita per extrinsecas partes vlne.i. adiutorij ad musculos distribuit vniuersos. Abinde aūt rursus infallaciter per intrinsecas partes ⁊ medias articulationis que est fm cubitū ad brachiū ducens vbi disseminauit nullius oblita musculi: hec Gal. ¶ Attende sexto ꝙ Rasis primo almansoris ca. de arterijs aliter narrat diuisiones subdiuisiones ⁊ incessus arterie ascendentis dicens. Hec aūt pars supiora petens in ramos dispartitur ad vtraqȝ tendentes latera qui mēbris in ipsa ramorꝫ rectitudine existentibus cōtinuantur vt calorē eis tribuant innatū. Hi aūt rami tādiu sic protendunt donec in directo ascelle existāt: vbi a predicta arteria vnus egreditur ramus qui vna cum vena ascellata ad manū vadit, ⁊ per ipsam diuidit quēadmoduȝ venam diuidi diximus. Ab hoc autem ramo separantur rami ad occultos ⁊ manifestos adiutorij musculos tendentes: ipse tñ semper coopertus est ⁊ occultus vsqȝ quo ad cubitū peruenit vbi in multis corporibus ipsius apparet pulsus. Ipse quoqȝ tādiu sub vena vadit ascellata ei ꝯiunctus donec sub cubito paruȝ descendit. Dehinc vero interius penetrat magis ⁊ dilatatur. A quo rami separantur ad modū capillorꝫ subtiles qui brachij cōtinuant musculis: qđ tādiu fit donec magnā pertransierit brachij ptem. Post hoc vero in duas diuiditur ptes. Quarū vna superius transiens focile ad rascetā vadit: ⁊ hec est arteria quā medici tangunt. Altera similiter eius ps per focile trāsiens inferius ad rascetā tendit que est minor arteria. He aūt vtreqȝ p volā partiunt quarū pulsus in dorso vole aliqñ apparet: hec Ras. Et similiter describit Auer. huius arterie diuisionem subdiuisionem ⁊ incessum primo colliget.c. de arterijs.

¶ De anatomia duarum arteriarum que subeteni vocantur. Capi.iiij.

v **Naqueqȝ duarum ⁊c.** ¶ In hoc capi. pmo agit princeps de diuisione arteriarum subeticarꝫ. Secundo de diuisione partis subetice anterioris: ⁊ declaratione mēbrorꝫ diuidentium: ibi [Anterior vero] Tertio de diuisione partis subetice posterioris ⁊ declaratione membroruȝ diuidentium: ibi [Pars aūt posterior] Quarto de causa quare orificia arteriarū cerebri facta sunt ascendentia: ⁊ orificia venaruȝ non pulsatiliū ipsius descendentia: ibi [Non autez fuerunt] Quinto de causa situs retis mirabilis sub cerebro: ibi [Et sub cerebro quidem.]

a ¶ In prima parte dicit ꝙ vnaqueqȝ arteriarum subeticaruȝ seu caroditarꝫ vel apopleticarū vȝ tam dextra q̄ȝ sinistra cuȝ venit ad collū diuiditur in duas partes.s. anteriorem ⁊ posteriorem. Hanc diuisionem scripsit Gal.16.de vtili. parti.ca.12. dicens. Carotidarum igitur arteriaruȝ alterutra bifariaȝ diuiditur. Et vna particula quidem eiꝰ retro magis vadit: alia vero ante. ¶ Attende primo ꝙ arterie apopletice feruntur versus caput per profundissimas partes colli: vna a dextris: altera a sinistris. Juxta illud Gal.ibi In presenti ꝑo reliqui paris arteriaruȝ memorabor per breuia quod vocamus ab antiquo carotidas: feratur autem sursum versus caput in pfundissimis partibus colli occultatum. ¶ Attende secundo ꝙ iste arterie transeundo colluȝ ramulos aliquos mittunt musculis illic locatis ⁊ carnibus glādulosis ⁊ nuche que in collo ē. Juxta illud Gal.ibi. In ipso vero transitu musculis qui ibi sunt ⁊ adenibus ⁊ venis parue quidem distributiones earum implantantur: sicut ⁊ ipsi dorsali.i. nuche.

b ¶ Anterior vero ⁊c.] ¶ In ꝑa parte dicit ꝙ anterior pars arteriarum subeticarū diuiditur in duas partes.s. in partem occultam ⁊ partem manifestā. Pars occulta transit ad linguam ⁊ ad musculos occultos mandibule inferioris: pars manifesta ascendit coram auribus ad musculos timporales ⁊ dimittit eis plures ramulos: deinde pertransit eos ⁊ ascendit vsqȝ ad summitatem capitis. Et cuȝ venerit illuc extremitates dextre partis huius arterie obuiant extremitatibus arterie sinistre partis. Eandez sententiā prememinit Gal.c. nunc alleg. dicens. Et rursus alterutra harum in duo diuiditur. Et deinde altera pars eius que ante est ad linguam accedit ⁊ intrinsecos musculos inferioris gene. Reliqua vero magis quidem supficietenus q̄ȝ illa locata tñ ⁊ ipsa magnis adenibus.i. glandulis recta ad superiora auriū vsqȝ ad timporalez musculū refertur ⁊ discidit. Ex posterioribus autem vsqȝ ad summitatem ascendit. Et copulantur in multis ad inuicē fines vasoruȝ que sunt in sinistris capitis eis que sunt in altera ⁊ intrinsecorum ad exteriora.

c ¶ Pars autem ⁊c.] ¶ In tertia parte dicit primo ꝙ posterior ps arteriarꝫ subeticarum diuiditur in duas partes: quarū vna est minor altera maior. Secundo dicit ꝙ minor harū partium ascendit magis ad posteriora ⁊ ascendendo diuiditur vna eius pars in musculis continentibus iuncturam capitis cuȝ collo: ⁊ altera transit vsqȝ ad fundamentuȝ posterioris partis cerebri: ⁊ subintrat magnū foramen qđ est apud derez laudā .i. cōmissurā posteriorem cranei que dicit cōmissura laude: qr similis est laude grece littere. Tertio dicit ꝙ maior pars huius posterioris partis arterie subetice corā foramine cōmissure laude.s. prope ipsum subintrat foramē ossis petrosi ⁊ ad rete mirabile transit: immo rete istud texitur ex ea.s. ex venis mixtis cuȝ venis ⁊ ex tunicis intextis super tunicas: ⁊ ex rugis implicitis super rugas taliter ꝙ si velles vnā ipsius venam vel tunicam per se solitariam comprehendere non imixtā alteri non posses: imo sunt invicem continuate ⁊ colligate ad instar retis vel plurium retiū simul illaqueatorꝫ. Et ista maior pars posterioris partis arterie subetice spargitur in anterioribus ⁊ posterioribus dextris ⁊ sinistris partibus totius retis ⁊ diuisa in fila vadit per totū rete. Et itellige hic ꝙ sicut arterie subetice sunt due: vna a dextris ⁊ alia a sinistris: sic partes earuȝ anteriores ⁊ posteriores ⁊ ptes partiū anteriorū ⁊ posteriorꝫ sunt etiam due vna a dextris alia a sinistris. Quarto dicit ꝙ postq̄ȝ due arterie subintrantes foramina petrosa vna a dextris ⁊ alia a sinistris disperse fuerunt in reti mirabili ⁊ resolute in fila tenuia: iterum recolligunt in vnū par arteriarū sicut prius erant anteq̄ȝ per rete diuiderentur. Et huic pari arteriaruȝ perforatur pāniculus.s. dura mater vt per foramina ipsius ascendat ad cerebruȝ ⁊ primo spargitur in pāniculo subtili.s. pia matre cooperienti cerebri medullam īmediate: postea spargitur interius in sba medullari cerebri: deinde in ventriculis eius ⁊ in siphac.i. pāniculo supficietenus circūdante ⁊ continente ventriculos ipsius ne partes cerebri molles decidentes vna super aliam ventriculos repleant prohibentes transitum spirituum per eos. Quinto dicit ꝙ orificia ramorum istarum arteriarum que cerebrum ascenderunt obuiant sibijnuicem.s. orificia ramorum dextrorum orificijs sinistrorꝫ sicut orificia ramorꝫ venarum non pulsatiliuȝ que descenderūt obuiant sibijnuicem. ¶ Attende primo ꝙ Gal.16.de vti.pti.ca.12. similiter diuidit posteriorez ptem arterie subetice sicut princeps hic dicens. Reliqua ꝑo portio arterie carothide quā retro magis dicebaȝ ferri: diuiditur quidem ad magnas particulas duas primum non equalibus portionibus. Ascendit autem que minor a retro quidem ad basim parēgefalide.i. posterioris partis cerebri suscipiente eam magno ⁊ plongo foramine in inferiori fine laudiformis suture existente. Reliqua vero ex inferioribus partibus per foramē quod est fm lapidiforme os refertur ad retiformē plexationē.i. ad rete mirabile. ¶ Attende ꝑo ꝙ ex pari arteriarum transeuntium a reti mirabili ad cerebruȝ: texitur in parte pellicula seu pāniculus ventriculorum cerebri: ⁊ etiam pia mater immixtis cum eis venulis plurimis. Juxta illud Gal.ibi. Retiformis plexationis.i. retis mirabilis ad cerebrum quidem ipsum refertur par non paruuȝ arteriaruȝ: de quo conformis generatur in ventriculis plexatio: ⁊ ex venis que ibi sunt permixtis plectitur subtilis miringa.

d ¶ Non

d ¶ Non autem rc.] ¶ In.4.pte dicit q orificia arteriarum cerebri non fue runt ascendentia.i.sursum erecta vel aspicientia: z orificia venarū non pulsa/ tilium cerebri nō fuerunt descendentia.i.deorsum inclinata nisi ppter causas que nunc dicent. Orificia nāqz non pulsatilium venaruz sunt rigantia.i.irro/ rantia cerebrū z effundentia sanguinē ad ipsum. Et qm̄ melior ex sitibus va sor cerebri rigantiū est vt extremitates eor habeant sua capita ad inferiora si/ cut vides in cantaploris q bus irrigant orti deorsum foramina facta esse fundē/ tia paulatim aquā: ideo fa cta sunt orificia venaruz ce rebri descendentia. Sz ori ficia arteriaruz prestant iu uamentū in dando spūm. Et spiritus est de se subti/ lis aptus moueri ad supio ra. Nec est necessarium vt capita vasor eius.s.arteria rum reducant ad inferio/ ra qtinus fundant vel do/ nec fuderint qd in eis est: imo si capita vel orificia ea ruz reducta forent ad infe/ riora: proueniret inde du/ plex nocumentuz. Primo quidez supflua effusio san guinis in arterijs contenti. Scdo difficultas motionis spūs in eis q: spūs cum sit nāliter leuis facilius moue tur ad supiora. Et propter illud quod existit in spiri/ tu de motu z subtilitate.i. q: spūs est mobilis z subti lis illud sufficit in eo quod ex ipso spiritu vadit ad ce rebruz per orificia ascendē tia qd est necessariuz vt ca lefaciat ipsum idest viuifi/ cet actuali calore cerebrū: hoc est dictū breuiter q q: spūs sunt mobiles z subti les sufficiēter cōicantur ce rebro per orificia arteriar ascendentia. ¶ Sed insta bit aliqs primo de orificijs venarum q non debeant esse descendentia quatinus sanguinem fundant: q: si sanguinē suum effunderent: statim in trūbos conuersus oppilaret vias cere bri. Juxta illud Gal. primo de spmate ca.3. Quicūqz enim sanguis exciderit z manserit in cuiuscūqz organi ventre in aīali confestim trūbus causabit. Item dicit Aristo.3.aīalium trac.2.ca.2. Et omnis sanguis est in vase quod dicit ve na z non in alio mēbro preter cor: non ergo nāliter debent vene fundere san/ guinem in cerebrū. Scdo instabit aliquis de arterijs cerebri q nō habere de/ beant orificia ascendentia: q: sanguis arterialis cōtentus in eis liberius effun detur z copiosius irrigabit cerebrū si arteriarū orificia sint inferius conuersa. Nec videt valere ratio de spiritu q facilius mouet ad supiora: q: motus spiri tus non est motus nature sed anime: cum sit ad oēm differentiaz positionis: z certū sit animales spūs qui sunt multo subtiliores vitalibus ad inferiora pro/ ptissime descendere. ¶ Pro solutione primi obiecti attēde q dupliciter effun dere possunt in cerebr vene non pulsatiles sanguinem suū. Uno modo parū z guttatim ad instar roris. Alio modo abūde z riuulose. Primus modus effu sionis intendit hic a principe. Secundus est contra nām vt a Gal. z aristotele allegatum est nisi in platea seu torculari qd est de natura vene sicut dicetur in fra. ¶ Ad scdm obiectuz dic primo q q: sanguis arterialis est subtilis calidus pronus fluere si orificia arteriarū cerebri fuissent descendentia supflue effudis sent suum sanguinē z per poros laterales sufficiēter resudat. Dic scdo q san/ guis arterialis est magis necessarius cerebro ad generatiōez spūum qz ad nu/ tritionem cerebri: z fere totus in spūs vertitur. Cerebrū nāqz cuz sit de sua in/ nata cōplexione frigidū phlegmaticū: non indiget ad sui nutritionē sanguine arteriali plurimo. ¶ Sed instabit aliqs q: spūs ex sanguine generant in cor/ de vi sui caloris non in cerebro: qd numeratū est inter mēbra frigida primi pri ma doc.prima ca.2. Dic q lz prima spūum generatio sit in corde: sanguis tn̄ arterialis in arterijs reclusus assidue spiritificat virtute caloris cordis p has defluentis sicut sanguis venalis in arterias resudās efficit arterialis. Ad cō firmationē de spū q motus eius non est motus nature sed aīe: ɔcede hoc: sed dic q eius leuitas nālis coadiuuat multuz ad motum spūs versus superiora: sicut vides q in cholericis leuitas suor corpor reddit eos habiles z agiles ad motus voluntarios: z grauitas phlegmaticorum reddit eos minus aptos ad propmpte moueri voluntarie.

e ¶ Et sub cerebro rc.] ¶ In.5.pte dicit q rete mirabile non fuit extensuz sub cerebro nisi vt sanguis z spūs qui sunt in arterijs retis eundo z redeundo iuxta cerebrū incedant: z eor complexio tandē fiat similis cōplexioni cerebri z postea trāseant ad cerebrū gradatim z ordinate. Et rete mirabile situatū est inter os qd supponit cerebro sustinens ipsum: z pāniculum duruz qui cōiter vocat a modernis dura mater. ¶ Attende q Gal.16.de vti.pti.c.12.dicit hoc rete subiacere toti fere basi cerebri: q: ista regio est tutissima omniuz z vtilitas quā prebet istud rete est digna ratione sup quācūqz aliā particulam. Ait enim ibi. Reliqua vero ex anterioribus ptibus per foramen qd est sm lapidiforme os refertur ad retiformē plexationem. De qua ostēsum est mihi.i.a me antea: qm̄ subiacet fere toti basi cerebri: z generat ex predictis arterijs vtilitatem nō paruā prebere debens: sed dignā ratione super quācūqz aliam particulaz. [Et propter hoc in infallacissima omnium regione locauit eam natura.

¶ De anatomia partis orithi descendentis. Capi.v.

p **Ars autem rc.** ¶ In hoc cap. primo agit princeps de incessu ptis arterie adorti descen dentis vsqz ad quintū spondiliū pectoris z de fulcimēto eius z me ri cedente sibi. Scdo de incessu z diuisione ipsius a quinta spondili pectoris

¶ Non autem[d] fuerunt ista ascendentia z illa descendentia nisi propterea q il la sunt rigantia z fundentia sanguinez: quoniam melior ex sitibus suorum va sorum rigantium est vt eorum extremi tates sint capita ad inferiora habētes: sed ista iuuamentum prestant in dando spiritum. Et spiritus quidem est subti lis ad superiora mobilis. Et neqz est ne cesse suorum vasoruz capita ad inferio ra reducere donec fundāt: immo si hoc fieret multa inde proueniret effusio san guinis qui ei associat z difficultas mo tus spiritus in eis: quoniam ipsius mo tus ad superiora est facilior: z propter illud quod in spiritu existit ex motu et subtilitate sufficit in eo quod ex ipso ad cerebrum vadit illud quod est necesse vt calefaciat ipsum. ¶ Et sub[e] cerebro quidem non fuit expansum rete nisi vt redeundo incedat sanguis qui est in ar teria: z spiritus qui in ea existit z com plexioni cerebri post digestionem simi letur: z deinde sm ordinem ad cerebr vadat. Et rete quidem inter os z panni culum durum est positum.

¶ De anatomia partis orithi descen- dentis. Capitulum.v.

p **Ars autez orithi** descendens primum sm recti tudinem incedit donec super quintam innitatur spondilem: cuius situs capi tis cordis situi est oppositus. Et ibi quidem est pulmo sicut accubitatio et sustentamentum ipsi ad hoc vt inter ip sum et ossa dorsi separationem faciat. Meri quoqz cum ad hunc peruenit lo cum ab eo ad dextram declinat et non secundum rectitudinem transit: deinde cum panniculis appensus incedit cum ad diafragma peruenit: ne ipsum coan gustet. ¶ Et hec[b] quidem arteria de scendens cum ad spondilem quintam peruenit ad inferiora trahitur exten dendo se supra dorsuz donec ad os per uenit quod est ex albouins. Et cum est in pectoris rectitudine et transit inde dimittit ibi ramum subtilem paruum z dispargitur in receptaculo pulmonis quod est ex pectore: et perueniunt ex trema ipsius ad cannam pulmonis. Et ipsa quidem non cessat dimittendo in omnibus spōdilibus per quas vadit ra

vsqz ad os albanins ibi [Et hec quidem arteria] Tertio de incessu z diuisio/ ne eius ab ossibus alhauins vsqz ad digitos pedum: ibi [Postea hec maior.] Quarto de arterijs que non associantur venis ibi [Ex his autem] Quinto de habitudine sm situm arteriaruz ad venas quibus sociantur: z de causis asso/ ciationis earum ibi [Cūqz arteria.]

a ¶ In prima pte dicit primo pn. q ps arterie adorti descendens tēdit recta via ad dorsum donec inni/ tat seu appodiet supra qn tam spondiliuz pectoris: z huius spōdilis situs est di/ recte oppositus situi capi/ tis cordis vnde exit arteria adorti. Scdo dicit q i via arterie descendētis ad qn/ tam spondiliū pectoris est ps pulmonis supra quam hec arteria accubat z sustē tatur vt sepet hanc arteriā ab ossibus dorsi ne suo pul su assiduo dictis ossib9 col lisa contundat. Tertio di/ cit q duz meri seu ysopha gus descendēdo puenit ad quintā spondiliū pectoris declinat ab ea versus par/ tez dextrā cedendo.s. huic arterie tāqz digniori: z me ri non recte transit ab illo loco: sed obliquatur ince/ dens suspensus z sustenta tus cum pāniculis dū per uenit ad diafragma ne ip/ sum ɔprimat z coangustet ¶ Attende primo q pars arterie adorti descendens festinat ad dorsuz ire: quia manet pendens z velut in sustētata donec illuc vene rit: nisi q reperit dorso ap proximans ptez pulmonis velut molle stratuz. Juxta illud Gal.6.de vti.pti.c.4. Propterea igitur admira ri te puto si i anatomijs as/ sueuisti z vidisti qm̄ breuis simum spacium oīum que sunt inter dorsum z cor cōprehendit hec arteria: euidenter ostendens eis qui oculos z mentē habent qm̄ festinat ad dorsum ire: hec est cā cur sm quintum spondilē dorsi puenit sm rectitudinē.n. principij huius spōdilis explantatio/ nez que a corde hz. ¶ Attende scdo q hec arterie pars ex sinistro ventre cordis orta directe fertur ad dorsum per sinistras ptes carens sustentaculo donec il/ luc venerit. Juxta illud Gal. ibi. Ex sinistris.n. ptibus cordis explantatā hāc arteriam rōnabile fuit per sinistras ascendere ptes: allatā sm rectitudinem si demum mediuz totum cordis z dorsi velut suspensa z non firmata ptranseat. ¶ Attende tertio q hec arteria descendēs non penitus occupat mediā regio nem spōdiliū propellendo ab ea penitus meri. Juxta illud Gal. ibi. Ascendit quidē arteria in media regione spondiliū: non tn̄ valde tyrannice z vsurpati ue repellit stōm.i.meri: sed modicum quodāmodo cedens ei suscipit z acce/ ptat ipsum cōsessorez sedis spondiliū. Unde si intellexeris aliquā lineā desu/ per inferius per mediū dorsum tensam: ascendentē aūt super ipsam lineā ma gnaz arteriā ita vt qd plus eius sit in sinistris animalis pticulis: qd minus aūt in dextris non tibi videbit vtiqz discordare ad seipsuz sermonē: simul quidez mediā regionez spondiliū ab arteria cōprehendi dicentē: simul aūt z non esse mediā certitudinaliter eam: sz plus occupare de sinistris. Sicut.n. qm̄ princi/ palior stō ipsa existit: iustū fuit eam velut in preciosiori locari sicut dictū est an/ te: ita qm̄ neqz stomachus.i. ysophagus est imprincipalis pticula: neglectū esse oīno intelligere non opz: hec Gal. ¶ Attende.4. q ysophagus seu meri dire/ cte descendit per primas quattuor spondiles z per octo reliquas ad dextram declinat. Juxta illud Gal. ibi. Stomachus vo ventris.i. ysophagus sup quat tuor quidē primis thoracis spondilibus pueniens: sz reliquos octo a dextris iuxta locatur. ¶ Attende.5. q ysophagus veniens ad diafragma supeleuatur arterie magne z abhinc declinans ad ptez sinistrā implantatur orificio stoma chi. Juxta illud Gal. ibi. Quando vo primo tetigerit frenas que vtiqz inferior finis sunt thoracis mēbranis fortibus eleuatus transcendit magnaz arteriam rursus versus alteraz partem: z ibi frenas pertransiens implantat ori vētris. Altus quidē vt non cōprimat arteriā in itinerationibus durior ciborum ver sus sinistram vero: quoniam os ventris ibi locari melius fuit.

b ¶ Et hec quidez rc.] ¶ In hac pte scda que est de incessu z partitione ma/ gne arterie descendētis a quinta spondiliū pectoris vsqz ad finē verarū spon/ diliū: primo agit prin. de ramis eius sparsis in pectore. Scdo de sparsis in dia fragmate: ibi [Cūqz pertransit] Tertio de sparsis in stomacho epate z splene: ibi [Deinde dimittit] Quarto de sparsis in vijs q̄ sunt in circuitu graciliuz in/ testinor z colon: ibi [Et postea oritur] Quinto de sparsis in renibus: ibi [De/ inde post hoc] Sexto de spsis in testiculis: ibi] Postea due] Septimo de spar sis in vijs venaruz longaonis: ibi [Postea ab hac] Octauo de spsis in nucha: ibi [Et rami qui] Nono de sparsis ad ilia: ibi [Et vene] Decimo iter de spsis ad testiculos: ibi [Et alie que] Undecimo de spsis i vulua: ibi [Ex istius aūt.] ¶ In prima particula dicit primo q arteria magna descēdens quando venit ad quintaz spondilem pectoris protenditur ad inferiora supra dorsum exten sa donec perueniat ad vnum ossiuz alhouins .s. ad primā spondilem mende/ sam que in ordine spondilium est vigesimaquinta. Secundo dicit q quando hec arteria est in directo pectoris z transit per ipsum: derelinquit ibidez vnuz ex suis ramis qui diuiditur in receptaculo pulmonis quod est ex pectore id est in panniculo cooperiente pulmonem qui connumeratur inter membra pectoralia. Et extrema rami huius perueniunt vsqz ad cannam pulmonis. Tertio dicit q hec arteria derelinquit incessanter in omnibus spondilibus super quibus incedit ramum aliquem ex suis transeuntem inter costas z nu

mum qui inter costas ⁊ nuchaz incedit. ¶ Cūqz pertransit pectus ex ea due diuidūtur arterie que ad diafragma ꝑueniunt ⁊ in ipso ad dextram sparguntur ⁊ sinistram. ¶ Deinde dimittit arteriā cuius rami in stomacho ⁊ epate ⁊ splene spargunt. Et ipsi rami ab epate egrediuntur ⁊ ad vesicam vadunt. ¶ Et postea oritur arteria que ad gedeguil que sunt in circuitu minutorum intestinorū ⁊ colon vadit. ¶ Deinde post hoc tres ab ea separantur rami. Quorū minor reni sinistro propius est ⁊ in ipsius spargitur fascijs ⁊ in corporibus que ipsum circūdant et eis iuuamentū prebet dando eis vitam. Alij autē duo ad duos vadunt renes: ideo vt cum eis ren sangui

cham. ¶ Attende ꝙ plurimi ramoꝝ arterie descendentis in pectore derelictorum distribuunt musculis inter costas existentibus taz intrinsecis qꝫ extrinsecis. Juxta illud Gal. 16. de vti. parti. capi. 10. Pertransiens vero inferiora thoracis maxima arteriarū de qua faciebā sermonem explantationes ad alterutras partes mittit ẜm mesopleurioꝝ musculoꝝ regiones. Eteniz diuidit plurimum eaꝝ ad hos musculos: ꝑtransit aūt non paucū ⁊ ad eos qui sunt extra thoracem. Neqz eniz insallacius neqz compendiosius erat aliunde deducere eis arterias.

¶ Cunqz pertransit ⁊c.] ¶ In secūda dicit ꝙ cum arteria maior descendens pertransit pectus explantant ab ea due arterie que peruenientes ad diafragma diuidunt in eo dextrorsum ⁊ sinistrorsuz. Non.n. aliūde poterant tam breuiter ⁊ taz secure diafragmati aduēire arterie: qꝫ ab arteria que pertransit ipsum vt ait Gal. ca. nunc allega.

¶ Deinde dimittit ⁊c.] ¶ In tertia dicit ꝓmo ꝙ postqꝫ arteria magna descendens pertransiuit diafragma a se emittit arteriā cuius rami sparguntur in stomacho epate ⁊ splene. Id meminit Gal. ca. nunc allegato dicens. Quinetiā neqz ventrez ⁊ splenem ⁊ epar melius erat aliūde arterias recipere: sed a sola hac maxima quando primum ad inferiora venit freniū .i. diafragmatis. Secundo dicit ꝙ rami venientes ad epar ex hac arteria vadunt ad vesicā. Et intellige ꝙ vadunt non ad vēsicam vrine: sed ad vesicaz fellis que dicitur aliter cistis seu bursa fellis: vtriqz eniz vesice mittuntur arterie explantatē a locis eis proximis. Juxta illud Gal. 4. de iuuamentis mē. capi. 14. Et propter hoc fuit origo venaꝝ pulsatiliū ⁊ nō pulsatiliuz veniētiū ad ipsam vesicā vrine ex propinquissimo locoꝝ. Origo aūt vene pulsatilis ⁊ nerui venientiū ad cistim fellis est ex vena pulsatili ⁊ neruo qui copulantur cū epate. Et vterqz illoꝝ est in fine paruitatis ita ꝙ fere latet visum. ¶ Attende hic primo ꝙ arterie ꝑuenientes ad epar sunt valde parue: ⁊ non subseruiunt nisi ad refrigeriū concauitatis epatis: nec sugūt sanguinem a venis que ibi sunt: eo ꝙ nondū est a superfluitatibus depuratus: neqz prebent epati plurimos spūs neqz nutrimentū. Juxta illud Gal. 4. de vtilitate parti. ca. 17. Rationabiliter aūt ⁊ parue valde facte sunt seu ad refrigerationem solā famulantes simis visceris neqz indigentes sanguinem transumere. Nondū enim deposuit superfluitates neqz vitalez spiritū multū prebere epati sicut quibusdam alijs organis: sed neqz nutrire carnem eius subtili ⁊ vaporoso cibo. ¶ Attende secūdo ꝙ arteria veniens ad epar applicatur potius sime qꝫ gibbositati: q gibbositas satis euentat motu diafragmatis. Juxta illud ꝓncipis tertij. 14. ca. 1. Et venit ad ipsum vena pulsatilis ꝑua dispꝑtita in ipso: ⁊ affert ei spiritū: ⁊ seruat caliditatez innatā: ⁊ temperat ipsum cū pulsu. Et factum est vt penetret hec vena ad concauitatem: quoniā gibbositas ipsa euentatur motu diafragmatis.

¶ Et postea oritur ⁊c.] ¶ In quarta dicit ꝙ a magna arteria descendente post ortum arteriarū stomachi epatis ⁊ splenis oritur arteria vadens ad gedeguil que sunt in circuitu intestinoꝝ graciliuz ⁊ intestini colon. Et intellige per gedeguil (qd est nomen arabicū idē sonans qd via) congeriē meseraicarū trāseuntium ab epate ad intestina simul inuolutarū ⁊ recollectarū in vnum corpus: qd dicitur a Gal. mesenteriū: vt sese defendant ⁊ fortificent. Ait .n. Gal. 16. de vti. parti. ca. 10. loquens de explantatione arterie cuius nunc est sermo. Ab hac aūt eadem regione ⁊ intestinis omnibus distribuitur: qm̄ ⁊ caput mesenterij prope locatū est: ⁊ erat necessariū ab hinc incipientez non arteriaz solam: sed etiā venam ⁊ neruū ad vniuersas diuidi elices .i. circūuolutiones intestinoꝝ. Rasis vero primo almā. recitans in breui diuisionem arterie descendentis loco huius dictionis gedeguil ponit omentū siue reticulū: q mesenterium est velut rete paruū. Et Auer. 1. colliꝫ. c. 32. scribit mirach in simili passu.

¶ Deinde post ⁊c.] ¶ In .5. dicit primo ꝙ ꝯñter ab arteria magna tres rami explantant qui renibus distribuunt. Secūdo dicit ꝙ minor istoꝝ trium est ꝓpius sinistro reni ⁊ spargit in fascijs seu telis inuoluentibus ipsum ⁊ in partibus ei circūuicinis. Et eius vtilitas est eis dare vitā. ¶ Sed queret hic aliqs cur ren dexter pro fascia ipsius non hꝫ propriā arteriā sicut sinister cū similiter indigeat. Dic ꝙ ad fasciā dextri renis implantatur ramus ab arteria decisus que vadit ad renem dextrū: q modicuz vel nihil ab hac arteria vadit ad dextruz testiculū: ideo sufficit reni dextro ⁊ fascie ipsius. Sed arteria vadens ad renē sinistrū magnū ramū mittit testiculo sinistro ⁊ in recōpensationē istius nō dat ramū fascie eius: sed aduenit ei ramus nūc dictus ab arteria magna. Tertio dicit ꝙ alij duo rami de tribus predictis vadunt ad renes .s. dexter ad dextrum ⁊ sinister ad sinistrum: vt renes trahant per eos aquositatem sanguinis: q arterie multotiens trahūt a stomacho ⁊ intestinis sanguinē nō purū. ¶ Sꝫ instabit aliqs primo q in stomacho ⁊ intestinis nō continet sanguis nisi in venis ⁊ arterijs ipsoꝝ pro sola suimet nutritione. Scdo si esset in eis sanguis nō sunt vie proprie quibus is trahatur ad arterias. Tertio sanguis non purus non conuenit arterijs: cū igitur satis habeant de bono ⁊ puro partim a corde partim a venis cōicantibus eis ẜm orificia occulta ad quid traherent imūdū. ¶ Attende hic primo pro solutione ꝙ mēbra que dilatantur sicut arterie cor ⁊ pulmo attrahunt a vacuo ⁊ a tota ꝓprietate. A vacuo quidē quod subtilius est. A proprietate vero qd cōueniens est eis. Juxta illud Gal. 3. de virtu. natu. ca. 14. Igitur ⁊ arterias ⁊ cor ⁊ concaua quidē distrahi .i. dilatari potentia organa semper qd leuius seqtur prius. Et nutriri vero potentibus ad ipsas tunicas que vtiqz corpora organoꝝ sunt trahi opꝫ quod propriū. ¶ Attende ẜo ꝙ princeps dicens hic arterias trahere sanguinē non purū a stomacho ⁊ intestinis: loqui intendit de sanguine nō iam facto: sed futuro fieri .s. de chilo. His premissis dic primo ꝙ arterie attrahunt sanguinez a venis a tota proprietate. Juxta illud Gal. ca. nunc alleg. Quantūcūqz igitur sanguinis ad concauitatē

nis aquositatem trahat: quoniam multotiens a stomacho ⁊ ab intestinis sanguinem trahunt non puruz. ¶ Postea due separātur arterie que ad testiculos vadunt. Sꝫ que ex eis ad testiculū peruenit sinistruz ei semper associatur que ad renem peruenit sinistruz. Immo forsitan est cum non est illud quod ad sinistrum peruenit testiculum nisi tantuz ex rene sinistro. Et eius quidē que ad dextrum peruenit testiculum origo semper est ex maiore arteria: ⁊ raro cōtingit vt cum aliquo eius que ad dextrum peruenit renē associet. ¶ Postea ab hac maiore arteria due sepant arterie que i vijs venaꝝ spgunt que in circuitu recti sunt intestini. ¶ Et rami qui in nucha spar-

eoꝝ distractoꝝ .i. arteriaruz dilatataruz transumptuz fuerit qd sibi familiarissimum ⁊ maxime nutrire potens tunice ipse vasoꝝ euellunt. Transumendi autem ex venis ad arterias quidē cum predictis sufficiens ⁊ hoc demū argumētum si multas ⁊ magnas arterias incidēs interficere aīal per illas volueris inuenies eius venas similiter arterijs euātas. Dic ẜo ꝙ arterie vicine stomacho ⁊ intestinis dum dilatant trahunt a vacuo seu a cōsequentia que est ad id qd euacuat aliqs: sed paucas partes subtiles chili ꝯtenti in stomacho ⁊ intestinis. De stomacho quidē testimonium perhibet Gal. 3. virtu. natu. ca. 25. dicens. Nequaqꝫ igitur opꝫ admirari si omnifariā paucū ex ventre cuz vtiqz certissime fuerit digestuz ad arterias aduenit anticipātes repleri leuioribus. Sed illud cognoscere oꝫ ꝙ due sunt attractiōis species. Hec quidem cōsequētie que ad id qd euacuat: hec aūt ꝓprietate qualitatis fiēs. De intestinis ẜo quod mirabilius vr ipse idem testat dicto lib. c. 22. dicēs. In hoc vero tꝑe ꝑtransiens cibus intestinū omne per vasa q ad ea descendūt rapit plurimus qdē ad venas: paucus vero aliqs ad arterias. ¶ Ad primuz obiectuz dic ꝙ in stō ⁊ intestinis ꝯtinet sanguis futurus fieri ex proximo. ¶ Ad scdm dic ꝙ attractio a vacuo inuenit vias ex poris occultis. ¶ Ad tertiū dic ꝙ arguit de attractione a proprietate.

¶ Sꝫ queret aliqs cur arterie maxime iplantant renibus ꝑuis existibus duris ⁊ cōpactis ⁊ per ꝯñs non egētibus multo sanguine arteriali ad sui nutritionez. Hec qd mouet a Gal. 4. de vti. pti. ca. 29. dicente. Et cur maxima qdez arteria ⁊ vena ad eos implantant: oīno vero ꝑuus ⁊ vix ꝑceptibilis neruus. Et rñdet ibi ꝙ illud est grā mūdificationis sanguinis tam venalis qꝫ arterialis ab aquositate dicens. Si .n. nō vt purgent sanguinez qui in eis est inueniat aliqs mihi cuius alius grā ita magnas eas creauit nā ⁊ vsqꝫ ad ventrē renum diriuans ꝑduxit similiter venis. ¶ Attende ꝙ prin. tertij. 18. c. 1. dicit: renibus aduenire arterias ab epate. Ait .n. illic in fine capituli. Et aduenit eis arteria quantitatem habens ex arterijs que adueniunt epati.

¶ Postea due ⁊c.] ¶ In .6. dicit primo ꝙ post sepationez arteriaꝝ renum ab arteria descendente due arterie sepant transeuntes ad testiculos. Scdo dicit ꝙ arteria transiens ad testiculū sinistrum semꝑ associat arterie venienti ad renem sinistrū: imo forsitan arteria veniens ad testiculū sinistruz solū venit a rene sinistro. Tertio dicit ꝙ arteria veniens ad testiculū dextrū semꝑ orit ex arteria maiore ⁊ raro associat cum portione aliqua arterie ꝑuenientis ad renez dextrū. Eiusdem sententie meminit Gal. 16. de vti. pti. c. 10. dicens. Sed magis notare congruit: qm̄ ꝯñter his que ad renes eunt sunt que ad testiculos. Et que quidē a sinistris ꝑtibus ꝓdit: semꝑ assumit qd ex ea que ad renes: ⁊ aliquando vtit solo eo. Que vero a dextris: semꝑ quidē ex magna arteria ꝓdit: coassumit aūt aliqñ ⁊ de ea que ad renē vadit. ¶ Attēde primo ꝙ ad ꝑtes genitales veniunt non soluz maxime: sed etiā duplices arterie .s. duo ꝑia. Juxta illud Gal. 14. de vti. pti. c. 13. Cōmoderati enim nerui: vene ẜo ⁊ arterie nedū maxime solū: sed etiā bine ꝑueniunt ad eas: vnū enim par ex eis que ẜz renes regionibus ꝓdiens qd ad testiculos dicebat ⁊ matricū fundos scindi. Alterū aūt ex eis quidē que ẜz sacrū os vasis distributū. ¶ Attende ẜo ꝙ iste arterie sunt magne: q non solū subseruiunt testiculis ⁊ matricibus alēdis ⁊ viuificādis: ſꝫ etiā generationi spmatis ⁊ nutritioni fetus. Juxta illud Gal. ibi. Qr .n. non sibiipsis solis matrices nutrimentū: ſꝫ etiā fetibus prepant: ꝓpterea magnis vasis indigent. Magnis aūt ⁊ testiculi qm̄ ipsos non solū nutriri: ſꝫ etiaz sperma generare opꝫ. ¶ Attende .3. ꝙ arterie proprie nutritioni ⁊ viuificationi testiculoꝝ de ꝓpe explātant a magna arteria. Juxta illud Gal. ibi. Propter has itaqꝫ cās que quidē ab amplo ferunt osse ex ꝓpinque iacētibus vasis magnis prodeunt ⁊ nō inuenies magis prope aliquā regionē aliaz vt per breuiorem distantiā duceret ad genitales ꝑticulas venas ⁊ neruos ⁊ arterias. ¶ Attende .4. ꝙ arterie testiculoꝝ ordinate ad delationem materie ex qua fit sperma non solū per longam viam: sed multipliciter circūuolutā ad eos deducūtur. Juxta illud Gal. 16. de vtili. parti. ca. 10. Propterea igitur non solū a longe ad testiculos deduxit arterias ⁊ venas sicut ad mām̄illas: sed multiformiter circūuoluit ante implantationē diuturnā: vt puto ex hoc conuersationem materie apud vas ferens ꝑparans. ¶ Attende .5. ꝙ arterie non solum circūuoluunt ⁊ a longe deducunt in mām̄illis ⁊ testiculis: ſꝫ etiaz in reti mirabili ⁊ nō alibi: vene vero solū in mām̄illis ⁊ testiculis. Juxta illud Gal. Sꝫ vene quidem in hac sola regione elicosant .i. circūuoluunt. Arterie ẜo ⁊ hic quidē ꝯsimiliter venis: plurimū aūt ẜm rectiformē vocatam plexationē eiusdez vtilitatis grā. Non aūt inuenies arterias nec venas veniētes a longe ad aliquā aliaz particulam: sed per breuissimā distantiam a magnis vasis diuisas.

¶ Postea ab hac ⁊c.] ¶ In .7. pti. dicit ꝙ post separationem arteriarū testiculoruz a magna arteria separantur arterie que diuidunt in vijs venaruz existentium in circuitu recti intestini .s. longaonis. Et intellige hic per vias venarum ramos meseraicarum recollectos in parte mesenterij circūstante longaoni sicut prius intellexisti particula quarta per gedeguil venas similes in vnuz recollectas circūuolutas gracilibus intestinis ⁊ intestino colon ⁊ monoculo medio horum.

¶ Et rami ⁊c.] ¶ In .8. pti. dicit ꝙ etiā a magna arteria descendente sepant rami q spgunt in nucha. Et hi rami ingrediunt in foramina spōdiliū. ¶ Attēde primo ꝙ Gal. describēs 16. de vti. pti. c. 10. explantationes arteriaꝝ ab arteria maiori descendēte statiꝫ post explātationes arteriaꝝ testiculorū subiūgit explantationes arteriaꝝ insitaꝝ octo musculis vētris qs hꝫ ꝑtermisit prin. Ait .n. ibi. A magna autez arteria ꝯñter predictis ad musculos qui sunt ẜm epigasterium .i. supficiem ventris sunt explantationes. Neqꝫ enim his etiaz erat possibile aliūde a breuissima distantia duci vasa. ¶ Attende secūdo ꝙ rami de qui

bus hic

bus h̄ loqtur princeps incipiunt explantari a qnto spondili pectoris ⁊ psene rant vsq; ad finē dorsi. Juxta illud Gal.ibi. Quinetiā ⁊ per totā viā magne arterie q̄z a qnto spondili thoracis incipiens per totū facit dorsum: alie quedam distributiones vasoꝝ sunt minoꝝ, ad dorsalem.i.nuchā mittentes ⁊ ad duo diuise vt plurimū fientes. ℭAttende.3. ꝙ aliqua portio notabilis hoꝝ ramorū distribuit dorsalibus musculis. Juxta illud Gal.ibi. Et ptem quidē earū non minimā mittunt retro dorsalibus musculis. ℭAttēde.4. ꝙ totidē sunt ꝯiugationes istaꝝ puaꝝ arteriaꝝ nuche implantataꝝ a dextris ⁊ a sinistris quot sunt ꝯiugatiotiones neruoꝝ a nucha ortoꝝ: ⁊ per eandez foramina spondiliū subintrant per que nerui exeūt. Juxta illd̄ Gal.ibi. De vniuerse q̄z multe sunt ꝯiugationes paruarū arteriarū ſm totū dorsum: eq̄les numero neruis qui explantā tur a dorsali ⁊ pueniūt cuz venis ad eaz que est in dorsali.i.nucha subtilē mirin/gam. ℭAttende.5.ꝙ arteria magna descendens ſm quaslibȝ explantatiōes ramoꝝ ꝯtinue graciliat. Juxta illud Gal.ibi. Et ſȝ vnā quāq; quidez germinationez arterie ea que est velut stipes eaꝝ que ē ſm mediū dorsi tensa: minor seipa fit: sicut ⁊ arborū stipites post ramorū explantationes: ⁊ fluuioꝝ decursus post riuorum defluxiones.

guntur ⁊ in foramina spōdiliū ingrediūtur. ℭEt vene que ad duo vadunt ilia. ℭEt alie que ad testiculos vadunt. ℭEx istius autem summa par egredit paruū quod ad vuluam vadit preter illud qd̄ nominabimus postea. Et illud est in viris ac mulieribus ⁊ miscentur cū eis vene nō pulsatiles. ℭPostea hec maior arteria cuz ad finem peruenit spōdilium diuiditur cum vena non pulsatili que sibi associatur sicut dicemus in duas partes ſm similitudinem laude in litera greca hoc modo Λ. Una pars earum dextratur ⁊ altera sinistratur. Quarum vnaqueq; super os albauins equitat vadens ad coxas. ℭUeruntamen anteq̄z ad coxas perueniant vnaqueq; ipsarum venam dimittit que ad vesicaz tendit ⁊ ad sumen: ⁊ sibi apud sumē obuiant. Et in non natis manifeste apparent: sed in completis ipsarum extrema

ℭEt vene ⁊c.] ℭJn.9.dicit [Et vene que ad duo vadunt ilia] idest post separationem arteriarū dictarū a magna arteria descendente separantur cōsequenter ab ea vene pulsatiles tendentes ad ilia. Et intellige per ilia partes inferiores hypocondriorum prope inguina ⁊ anchas.

ℭEt alie ⁊c.] ℭJn.10.dicit [Et alie que ad testiculos vadunt] idest post separationē arteriarū ilioꝝ separant ab arteria magna descendente due arterie tendentes ad testiculos alie ab arterijs testiculoꝝ prius dictis pticula.6. Agebatur.n.ibi de duabus arterijs magnis a longe venientibus ad testiculos hic vero de duabus minoribus implantatis ipsis testiculis ex proximo: quas memorat Gal.14.de vti.pti.ca.13. sicut fuit allegatum pticula.6.partis presentis.

ℭEt istius ⁊c.] ℭJn.11.dicit primo ꝙ ex summa istius.s. paris arteriarū testiculoꝝ nunc dictaꝝ est vnū paruū par arteriarū qd̄ vadit ad vuluā in mulieribus: ⁊ ad virgam supple in viris preter.i.vltra illud par vadens etiā ad matricem ⁊ vuluā quod noiabit in pte sequenti ibi [Et ipsius residuū in mulieribus vadit ad matricem] Scd̄o dicit ꝙ istud paruū par de quo hic est sermo est in viris ⁊ in mulieribus: in viris quidē per virgam dispersuz: per vuluam aūt in mulieribus. Tertio dicit ꝙ vene nō pulsatiles pmiscent cū his arterijs. ℭAttende ꝙ istud paruū par arteriarū descindit imediate a pari secūdo arteriarū testiculoꝝ sicut ramuli a ramo: vel sunt ipsummet par protensum inferius. Juxta illud Gal.iam allegatū ex ca.13.14.de vti.pti. Alteꝝ aūt ex eis quidem que ſm sacrū os vasis distributū: implantatuz aūt inferioribus partibus vbi primū in feminis quidem est matricis collū: in masculis vero virga vocata explantatur. Et nutriunt quidem inferiora matricū omnia ⁊ stomachus.i. collum earum ⁊ adhuc ea que ſm muliebre pudenduz.i.vuluam: similiter autem ⁊ que ſm virile.i.virgam ex his vasis: hec Galienus.

c ℭPostea hec maior ⁊c.] ℭJn hac parte tertia que est de incessu ⁊ diuisione magne arterie descendentis ab osse albauins vsq; ad peduz digitos primo agit princeps de figura seu modo sue diuisionis circa finē spondiliū verarū. Scd̄o de ramis quos ipsa emittit ante descensuz ipsius ad costas ibi [Ueruntā anteq̄z] Tertio de diuisione ⁊ incessu ramoꝝ eius a coxa inferius: ibi [Due vero] Quarto de modo penetrationis eaꝝ per partes pedis: ibi [Et ipse qdez.] ℭJn prima pti.dicit ꝙ maior arteria descendens cū venerit ad finem spondiliū verarū.s.vsq; ad locū mediū inter quintā spondilē renū ⁊ primā spondilez albauins bifurcat ſm figurā laude lr̄e grece que talis est Λ. Et vna ptiū eius tendit ad dexterā: altera ad sinistrā. Et vtraq; tendit ad coxas delata super os albauins.i.os latū seu scarū imediate suppositū spondilibus renum.

ℭUerūtamen ⁊c.] ℭJn ſa dicit primo ꝙ anteq̄z iste due partes veniant ad coxas: vtraq; earū relinquit vnā venā pulsatilem tendentem ad vesicam ⁊ sumen. Et iste due vene pulsatiles obuiant sibi inuicē apud sumen. Et intellige hic per sumē vmbilicū sicut docuit nos princeps tertij.14.trac.4.ca.5.de causis asclitis dicens. Dixerunt qdam antiquoꝝ sublimiū ⁊ secuti sunt eos quidā posterioꝝ ꝙ illa reuersio aque in ventrē est ex orificijs venaruz que perueniunt ad sumē in vtrisq; lateribus ⁊ sumit ex eis cibus ex orificijs que sunt venientia ad ipm ⁊ ex eis egredit vrina. Naz infantes dū sunt in ventre mingunt ex sumine ⁊ orti anteq̄z ligetur vmbilicus mingūt ex sumine. Sed decimotertio aīalium capi.de chorde prin.in passu filij huic loco suminis scribit pectinē dicens. Et anteq̄z descendat ad crura mittūt ex se vnaz venā pulsatilem ad vesicam: ⁊ iste due vene concurrūt sibi prope pectinem. Secūdo dicit ꝙ iste due arterie que sibi inuicem obuiant apud sumen apparent manifeste in non natis.i.in embrionibus q nondum exiuerūt ab vtero materno: sed extremitates ipsaꝝ iam siccate fuerūt in natis pfectis post ligationez ⁊ abscisionez vmbilici ⁊ radices sue remanserūt. ℭAttende hic primo ꝙ in vmbilico embriōis sunt due vene ⁊ due arterie ⁊ in medio eaꝝ est porus per quē emittit vrina ad panniculum secūdum ex panniculis quibus tegit embrio. Juxta illud Gal.15.de vti.parti.c.5. Quattuor igit sunt predicta ſm vmbilicū vasa: due quidez arterie: due vero vene: in medio eaꝝ habentes vracū. Jta enim noiare consuetudo est anatomicis porū qui ex fundo vesice extra riuat vrinaz ad dictū poruz ante alancoydeum membranum. ℭAttende secundo ꝙ he due arterie que sunt in vmbilico protenduntur super latera vesice vsq; ad arteriam magnam

situatam in medio dorsi: ⁊ alligantur vesice ligamentis fortibus velut partes eius. Juxta illud Gal.nunc dicto libro capi.4. Adiacente vero vesica ⁊ maxime in nuper fetatis animalibus: complantatur eniz in his fundus eius regionibus que sunt ſȝ vmbilicū: promptū erat ascendere in ipsa arterias: ⁊ per totam eam velut super fundamento aliquo itinerare vsq; ad magnam arteriā. Sed non ascenderunt simpliciter: non enim manerent fixe super conuexa sede: si nullo copularētur ligamine. Propterea igitur complantauit membranis fortibus earum alterutraz parti vesice que est ſm ipsam: ⁊ ita iaz velut partes alique existentes ipsius vesice vsq; ad magnam arteriam infallaciter pducuntur. ℭAttende tertio ꝙ p istas arterias in embrionibus sanguis ⁊ aer deducitur a matrice ad arteriam magnaz iacentez in medio dorsi ⁊ ab illa in arteriam adorti ⁊ in cor embrionis. Sed postq̄z fetus exijt ab vtero materno ⁊ nihil amplius a matrice recipit: sanguis ⁊ spiritus ab arteria magna iacēte i medio dorsi vesice adueniūt per has arterias. Ex his apparere potest primo quare iste arterie in non natis apparēt: videlicet q: sunt grosse in eis ⁊ p eas transeunt a matrice in fetuz sanguis ⁊ spiritus vt ipsum viuificent. Secundo quare extremitates earuz que sunt iuxta

iam siccata fuerunt ⁊ radices remanserunt earum. Et ab ipsis quidem diuidūtur rami qui in musculis spargūtur qui super os albauins sunt positi. Et illud qd̄ ex eis ad vesicam peruenit in ea partitur cuius extrema perueniunt ad virgam: ⁊ ipsius residuuz in mulieribus vadit ad matricez ⁊ est par paruū. ℭDue vero ad pedes descendentes in coxis in duos diuidūtur ramos magnos scilicet siluestrem ⁊ domesticum. Et in siluestri etiam est declinatio ad domesticuz: ⁊ ramos i musculis qui sunt ibi positi dimittit: postea descēdit. Et declinat ex eo ad anteriora ramus magnus inter pollicez ⁊ indicem ⁊ quod remansit occultatur. ℭEt ipse quidem in plurimo partium pedis penetrant tense sub ramis venarū non pulsatilium quas postea nominabimus. ℭEx his[d] autem pulsatilibus sunt que nō pulsatilibus non associantur si-

vmbilicum in infantibus completis iam desiccate fuerunt: q: ligato ⁊ absciso vmbilico nil vltra per eas intrat aut exit. Tertio quare in his radices earū remanserunt: scilicet q: ab arteria magna ferunt ad vesicam sanguinem ⁊ spiritum gratia viuificationis ipsius. Tertio dicit hic prin.ꝙ illud quod ex eis: scilicet arterijs nunc dictis vel radicibus earū peruenit ad vesicam diuiditur in ea taliter ꝙ extremitates eius perueniunt vsq; ad virgam. Quarto dicit ꝙ residuum harum arteriaruz que derelinquuntur ab arterijs tendentibus ad coxas in mulieribus transit ad matricem: ⁊ est par modicū. Sed contrariuz huius visus est determinasse Galienus.16.de vtilitate particularum ca.10.dicēs. At vero neq; corporum que iuxta amplum os iacent oblita est natura: sed distribuit ⁊ his venas ⁊ arterias proportionaliter magnitudinibus ⁊ vtilitatibus eorum: parua nāq; vasa vesice magna vero ⁊ duplicia matricibus implātauit seu non solum ipsas matrices sed etiaz fetū nutrire debentes. Dic ꝙ arterie matricis sunt parue comparatione ad arterias descendentes ad coxas: ⁊ id voluit hic pnceps: sed sunt magne comparatione ad arterias vesice. Et id voluit Gal.capi.nunc allegato.

ℭDue vero ⁊c.] ℭJn tertia particula dicit primo ꝙ arterie magne que descendunt ad pedes dum perueniunt ad coxas diuidunt in eis in duos ramos quorū vnus est domesticus.i.interior seu per partes interiores coxe incedēs: ⁊ alius est siluester.i.exterior qui defertur per exteriorem partez coxe. Secundo dicit ꝙ ramus siluester declinat paruper ad domesticum: ⁊ emittit ramos aliquos musculis ibi locatis: deinde descendit. Tertio dicit ꝙ ab isto ramo siluestri descendente oritur magnus ramus qui declinat ad anteriora tibie ⁊ descendit ad pedem inter pollicez ⁊ indicem. Quarto dicit ꝙ residuū rami siluestris descendentis occultatur idest sepelitur in profundo tibie pedis.

ℭEt ipse quidem ⁊c.] ℭJn quarta parte dicit ꝙ in plurimus partiū pedis arterie transeunt protense sub ramis venarum non pulsatiliū: de quibus agetur in summa sequenti. Et intellige hanc clausulam de pede magno qui comprehendit coxam crus ⁊ paruū pedem. ℭAttende primo ꝙ inter ramos decisos ab arterijs tendentibus ad coxas anteq̄z ad eas perueniant sunt duo rami sursum a matrice tendentes qui obuiant ramis descendentibus inferius a māmillis per quos est cōio ⁊ velut societas māmillarū cum matrice. Et hoꝝ ramoꝝ Gal.meminit.16.de vti.pti.ca.10.dicens. Ex his aūt regionibus.s. vnde arterie musculis veniunt ad virgaz feruntur versus sursuz vasa que copulantur eis que a māmillis feruntur inferius gratia cōmunionis que in.14.libro dicta est. ℭAttende secundo ꝙ arterie descendentes ad coxas transeunt per partes intrinsecas vt defendantur anterius ⁊ exterius ab osse coxe. Juxta illud Galieni ibi. Dictuz aūt est ante iam ⁊ de latione vasoꝝ ad crura: quoniam per infallacissimā viam fit. Jn intrinseca vero parte tenduntur: per hāc enim allata ſm anteriorez ⁊ extrinsecam partez vniuersum colū idest cāna coxe debebat premissoriuz facere. ℭAttende tertio ꝙ iste arterie ſm partem interiorem custodite feruntur sub maximis musculis ⁊ per eos qui ibi sunt ⁊ ſȝ inguē glandulis firmantur diuisiones earuz. Juxta illud Galieni ibi. Secundum ipsam autez intrinsecaz regionez feruntur ad maximos musculos qui in eis sunt: sub his eniz ⁊ hos transeunt. Secundū bubonē autez idest inguē magnos adenes.i.glandulas natura incisionibus eoruz ponit velut firmationez aliquā ⁊ cooperimenti gratia aduersus ea que extrorsum. ℭAttende quarto ꝙ magne arterie ⁊ vene taz in manibus q̄z in pedibus occulte ferunt per profunduz eoruz: ⁊ arterie plus vene. Sed quidaz ramuli decisi ab eis ferunt ad cutim vt nutriant partes ei vicinas. Juxta illud Gal.ibi. Magna igitur vasorum ſm nullaz partez coloꝝ.i.extremitatuz neq; in pedibus neq; in manibus superficietenus: sed per profundū sicut dictū est occulta feruntur: ⁊ magis arterie q̄z vene inquātuz principaliores sunt ⁊ pericula maiora ex emorragijs.i. fluxibus sanguinis si incidantur inferunt: paruoꝝ vero vasoꝝ quedā ⁊ ad cutim exeunt nutrimentuz particulis que ibi sunt prebitura. ℭAttende quinto ꝙ arteriarū pulsus ad tibias descendentiū manifeste sentitur in inguinibus ⁊ ⁊ sub cauilla intra pedez ⁊ extra pedez ⁊ in dorso pedis prope magnā chordā vt ait Rasis primo almansoris capitulo de arterijs.

d ℭEx his aūt ⁊c.] ℭJn hac parte.4.prin.enumerat.11.modos arteriaruz

non associataꝝ venis non pulsatilibus. Primo qdeꝫ (vt ait princeps) sunt due arterie peruenientes ab epate ad sumē vel surā in corpibus non natoꝝ. Et intellige hic ꝑ sumē vmbilicū: vt prius dictū est: ſ auctores nominū sumē appellēt tenuissimū corticē arboꝝ: ⁊ axūgiā ⁊ pubē. Sura vō est musculus tibie posterior. s. qō ex ea appet carnosius: vt ait Januens. in synony. eius. Sꝫ nō nati: sunt embriones adhuc exñtes in vtero materno. ¶ Attēde ꝙ q̃ttuor existentibus magnis vaſ circa vmbilicū embrionis ei deferētibus a matrice sanguineꝫ aerē ⁊ spūm. s. duabus venis ⁊ duabus arterijs vene sursuꝫ tendūt ad simā epatis fetus. Arterie v̄o deorsuꝫ ꝑ latera vesice fetus ad arteriā magnaꝫ sup dorso sitā. Juxta illud Gal. 15. de vti. pti. ca. 5. Sꝫ q̃ttuor vasoꝝ que sunt circa vracuꝫ al' vmbilicū ex supiorībus qdē ptibus vene sunt: sursum .n. eas mox ferri melius erat versus epar: ex inferiorib᷒ aūt arterie: eteniꝫ inferius ⁊ has ferri in lateribus vesice vehentes melius erat. Et credo indubitāter ꝙ iste sunt arterie q̃s prin. hic intēdit ſ non ꝑcedant ab epate ad sumē: ⁊ ꝙ in hoc passu littera sit incorrecta. Et similiter .13. aīaliuꝫ Aui. ca. de corde vbi sic scribit᷑ iste passus. Et ita quedam arterie etiaꝫ sunt que non cōcomitant᷑ non pulsatiles sicut que ꝑcedunt ab epate vsqꝫ ad pectē anterius in pueris. Et declarat᷑ incorrectura primo ex hoc ꝙ arterie nō explantant᷑ ab epate. Secūdo si alique arterie ꝑuenirent in embrionibus ab epate ad sumē: essent inutiles: cū neqꝫ a sumie ad epar: neqꝫ ab epate ad sumē deferant᷑ sanguis arterial' ⁊ spūs vitales: qō est officiū arteriarū: ſ venalis solum: qui ꝑ venā fert᷑ nō pulsatilē. Tertio nisi pn. hic intelligeret duas arterias ꝑtensas a sumie ad dorsum essꝫ diminutus ⁊ negligēs in sermone de arterijs. Pri͡o in ſ ꝙ ante nō egit de explātatione arteriaꝝ trāseuntiuꝫ ab epate ad sumē. Scđo in hoc ꝙ hic ꝑtermitteret arterias ꝑtensas a sumine ad dorsum in embrionibus: q̃ tñ sunt de nūero arteriaꝝ nō associataꝝ venis. Scđo ē ramus pulsatil' nō pulsatili similis. i. arteria venalis q̃ ꝑcedēs a sinistro vētriculo cordis tēdit ad pulmoneꝫ nō associata vena nō pulsatili. Tertio est vena pulsatilis. i. magna arteria descēdens q̃ incedit ab arteria adorti vnde explantat᷑ vsqꝫ ad qntā spōdiluū pectoris nō associata vena nō pulsatili. Quarto ē arteria ascēdens ad leebeti. i. arteria maior inter ascendentes q̃ recta via trāsit ab arteria adorti vnde orit᷑ sine vena comite vsqꝫ ad mediū furculaꝝ: qō dr̄ arabice luba ⁊ lebuati ⁊ leebeti: ⁊ grece dr̄ ssages. Quinto ē arteria declinās ad ascellaꝫ. i. arteria minor iter ascendētes q̃ sine vena comite trāsit ab arteria adorti vnde explantat᷑ vsqꝫ ad ascellā. Sexto sunt arterie subeteni cū spgunt᷑ in rethi ⁊ in sina. i. arterie apopletice cū dispse per rethe mirabile ꝯstituūt ipm. ¶ Attende ꝙ iste arterie subetice seu lithargice in medio furculaꝝ explantate ab arteria maiori ascendēte ꝑ collū ascēdunt associate venis nō pulsatilibus. s. duab᷒ guideꝫ occultis vt prius dictū est ca. 3. sum. pñtis. Sꝫ priusqꝫ veniāt ad caput sepant᷑ ab eis: ⁊ sub cerebro minutim diuise nō associate venis rethe mirabile ꝯstituunt: ⁊ abinde recollecte in duas arterias sinaꝫ. i. piā matrē intrant nō associate venis nō pulsatilibus. Septimo est illa q̃ ꝑuenit ad diafragma. i. arteria magna descēdens a qnto spondiliū pectoris vsqꝫ ad diafragma nulli venarū nō pulsatiliū ꝯiūcta in via: ſ ꝑ diafragma trāsiens duas relingt illic arterias: sic pulsatil' ascēdēs ⁊ ꝑforās diafragma duas relingt in eo venas. Octauo est illa q̃ penetrat ad epar cū suis ramis. s. arteria decisa ab arteria maiori descēdēte postq̃ trāsit diafragma q̃ diuisa in multos ramos spargit᷑ ꝑ epar ⁊ aliq ex suis ramis trāseunt ad cistim fellis: vel intellige ſ qō dicit [cū suis ramis] de ramis nō arterie ſ epatis. s. d poris fellis ⁊ splenis q a sima epatis explantant᷑ vbi īplantat᷑ arteria epatis. ¶ Attende ꝙ arteria īplantat᷑ epati ſm ipsius ꝯcauitatē a qua exit vena portanaria ⁊ radices eius in ea spargunt᷑: q: igit᷑ vena portanaria ⁊ radices eius nō sunt ꝑprie vene: q: nō ꝯtinent sanguineꝫ ſ chilū: verisimile vr̄ ꝙ arteria q̃ ad epar cū suis penetrat ramis nō associat᷑ nō pulsatilibus venis: sicut hic affirmat pn. Gal. v̄o aliter sensisse vr̄. Affirmat .n. 4. de iuuamē. mē. ca. 8. ꝙ ramus arterie veniēs ad epar sumit principium ab arteria ꝯdiuisa meseraicis vt anhelitus sit cōis. i. vt aer attractus ab arterijs cōiter tēpet ꝯtenta in eis ⁊ in meseraicis. Et sunt v̄ba Gal. hec. Et q: necessariū est vt anhelitus sit cōis ponebat᷑ principiū rami ꝑueniētis ad epar ex venis pulsatilibus a vena ista pulsatili diuisa in cānalibus. i. meseraicis. Et pauloante dicit. Et silr̄ vena pulsatilis diuidit᷑ cū ista vena. s. porta in oīb᷒ cānalibus: ⁊ venit cū ea ad loca ad q̃ venit ista vena. Sꝫ ad ꝯcordiā pncipis cuꝫ Gal. dici pōt ꝙ arterie epatis sunt associate venis ꝑ iuxtapositionē: ſ non sic ꝙ sugant a venis illis qō in eis est: q: nōdū est depuratū. Nono ē arteria ꝑueniens ad stōm ⁊ epar ⁊ splenē ⁊ intestina. Et ſ vr̄ voluisse prin. ꝙ due arterie veniunt ad epar. s. iaꝫ dicta q̃ subintrat simā eius: ⁊ hec q̃ hic tāgit᷑ explātata ab arteria cōi stō epati spleni ⁊ intestinis. Decimo sunt arterie q̃ descendūt a pāniculo vētris noīato mirach. Et est pāniculus cōpositus ex cute tegēte ventrē exterius ⁊ pāniculo carnoso: ⁊ pāniculo coopiente ab extra musculos vētris: ⁊ ex musculis vētris: vt ait pn. tertij .13. c. 1. Undecio sunt vene q̃ sūt ī osse ex alhouis solūmō. i. arterie q̃ penetrāt in vnā spōdiluū mēdosaꝝ ossis sacri solūmodo vel arterie q̃ incedunt sup illud os nō hñt venas comites. Et ꝑ ſ aduerbiū solūmodo intelligo ꝙ iste arterie solū carent assatiōe venarū duꝫ sunt in directo dicti ossis ex alhouins. Sꝫ dum ipm ptransiuerūt venis associant᷑. ¶ Querit᷑ hic vtrū in humano corpore sit inuenire arterias nō associatas venis nō pulsatilibus. Arguit᷑ ꝙ nō auctori. Gal. 16. de vti. pti. c. 13. dicentis. Inuenies aūt venas qdē absqꝫ arterijs: arteriā vero nullaꝫ sine ꝯiuge eius vena. Scđo arterie sunt ſbe dure terrestres: egent ergo ꝑ sui nutritione sanguine venali grosso non arteriali subtili: q: nutritio sit a simili. Necesse est ḡ cū ꝯtinue nutriant᷑ vt venas habeāt sibi ꝑximas dantes eis nutrimētuꝫ. Tertio: vbicūqꝫ sunt arterie in corpe iuuamētis indigēt: q̃s eis ꝑbere solite sunt vene. Prio qdem in interioribus indigēt venis vt sup eas recūbant. Scđo in exterioribus vt q̃si clipeus eas defendāt. Tertio intus ⁊ extra vt sanguinē subtilē spūificabilez per poros occultos eis ꝯtinue ministrēt. Oppositū huius affirmat ſ pn. ¶ Attende ꝙ arteriarū triplex est officiū: vnū est esse viā seu dilatoriū sanguinis arterialis ⁊ spūum vitalium. Secundū est ex sanguine venali sucto a suis venis conficere arterialeꝫ vt ipsum spirituificare virtute caloris cordis per arterias fluentis. Tertium est dare membris partem sui nutrimenti vꝫ arterialē sanguinem qui se hꝫ ad venaleꝫ quodāmodo sicut forma ad mām. Juxta hoc primo dic ꝙ arterie ſm ꝙ sunt vie non multum indigent comitibus venis: ⁊ ideo multe ex eis reperiuntur specialiter in interioribus non associate venis. Et si bene attendas ad arterias hic nominatas a pncipe velut nō associatas venis non pulsatilibus: inuenies ꝙ harū plurime sunt sicut vie nōduꝫ appropriate alicui membro. Secundo dic ꝙ arterie ſm ꝙ cōficiunt ex sanguine venali sanguinem arterialeꝫ quē post spirituificant egēt comitibus venis vt ab eis sugant sanguinē. Tertio dic ꝙ arterie ſm ꝙ dant membris parteꝫ sui nutrimenti venis egent comitibus vt sanguis arterialis applicatus mēbris qui est velut forma materiā habeat sibi idoneam effusam a vena. ¶ Ad primū obiectum dic ꝙ Gal. asserens nullam arteriam inueniri sine coniuge eius vena: non loquitur de coniugio corporali seu associatione tactuali ⁊ copulatione per pāniculuꝫ sicut princeps hic: sed de coniugio in similitudine ⁊ proportionalitate iuuamenti ⁊ explātationis ⁊ implantationis earum. Juxta illud Gal. ibi. Audire auteꝫ opꝫ hic coniugem arteriam non eam que tangit vel per membranum copulatur ei: inest enim ⁊ hoc plurimis: sed etiaꝫ que gratia eiusdem vtilitatis facta est. Scies autē euidentius quod dico ſm ipsius sermonis explicationeꝫ. Sicut enim que a sinistro ventriculo cordis prodit arteria stipes quidam est arteriarū que sunt ſm totum animal (omnes enim arterie sicut monstratum est ab illa nate sunt) eodem modo a concaua vena que ſm totum animal venenate sunt velut rami quidam a stipite. Eis vero que sunt ſm radices arteriarum que ad pulmonē diuiduntur a corde proportionales rursus sunt vene que ſm ventrem ⁊ splenem ⁊ mesenterium. Eis autem que sunt ſm cor ille que sunt ſm epar. Et similiter in alijs deducit ibidem Gal. ¶ Ad secunduꝫ dic ꝙ semper in arterijs est aliquid grossum quod sufficit earum nutritioni: quia pauca fit ab eis resolutio propter duriciem ipsarum. ¶ Ad tertiuꝫ dic ꝙ non est necessariū vbiqꝫ corporis arterias incūbere venis: aut ab eis defendi: quia possunt alijs incūbere ⁊ ab alijs defendi: nec est necessarium vbiqꝫ sanguinem venalem arterijs dari inquātum sunt vie.

cut due que ab epate ad sumē in corporibus non natorum perueniunt. Et ramus pulsatilis non pulsatili similis. Et pulsatilis que ad spondileꝫ penetrat qntam. Et ascendens ad leebeti. Et declinans ad ascellam. Et due subetim cum sparguntur in reti ⁊ in secūdina. Et illa que peruenit ad diafragma. Et illa que ad epar cum suis penetrat ramis. Et illa que ad stomachum ⁊ epar ⁊ ad splenem ⁊ intestina venit. Et ille que de mirach ventris descendunt. Et vene que sunt in osse albauins solummodo. ¶ Cūqꝫ arteria vene associatur non pulsatili super dorsum equitat arteria super venaꝫ non pulsatilem propterea vt ignobilius amborum sit deferens nobilius. In membris autem manifestis arteria sub vena nō pulsatili submergitur: ideo vt sit magis coopta ⁊ magis tecta ⁊ sit vena non pulsatilis sicut clipeus ei. ¶ Arterie autem non fuerunt venis associate nisi propter duas res. Una est vt vene panniculis ligentur qui sunt cooperientes arterias ⁊ quiescant vene in illis mēbris inter que vadunt. Et altera est vt vnaqueqꝫ earum alteram imbibat. Completus est sermo de arterijs.

e ¶ Cūqꝫ arteria vene ⁊c.] ¶ In hac parte quinta primo agit princeps de habitudine arteriarū ad venas in situ cum sese associant. Secundo de causis associationis arteriarum ad venas ibi [Arterie autem.]

¶ In p͗ pti dicit pmo ꝙ arteria associata vene nō pulsatili in ptibus interioribus supra dorsuꝫ ꝑtendit᷑ supra venā q̃si eqtans eā. Et ſ iō est vt ignobili᷒. s. vena nō pulsatilis ꝯferat nobilius. s. arteriā: ⁊ sit ei velut lectus mollis. ¶ Attende ꝙ Gal. 16. de vti. pti. c. 10. assignat aliā cāꝫ. s. ꝙ vena magna ꝑ dorsuꝫ descēdens est arteria grossior ⁊ ꝯuenientius est vt subtili᷒ ferat᷑ sup magis grossuꝫ. Ait .n. ibi. Custodire .n. oportebat alterutram. s. tam venaꝫ q̃ꝫ arteriā quā habebat a principio positionem alio nullo cogente permutari ⁊ vehi in grossiori subtilius vas. Secundo dicit hic princeps ꝙ in membris exterioribus manifestis: vt in brachijs tibijs manibus ⁊ pedibus arteria submergitur siue latitat sub vena non pulsatili vt sit magis coopata ⁊ tecta siue vestita: ⁊ vena non pulsatilis sit ei sicut clipeus. Eiusdeꝫ sententie meminit Gal. capi. nūc allegato dicens. Sed postq̃ꝫ pertranseuntes dorsuꝫ debebāt ad crura diuidi: q: melius fuit illis sicut ⁊ ſm totuꝫ aīal quo ad exteriora supple superiacere arterijs venas: permutauit positioneꝫ earuꝫ.

¶ Arterie aūt ⁊c.] ¶ In scđa dicit ꝙ duabus de causis ⁊ nō pluribus arterie fuerunt associate venis. Prima est vt vene ligent᷑ panniculis copientibus arterias: ⁊ ꝙescant vene. i. qete custodiant᷑ in illis mēbris. i. mēbranis seu pāniculis inter que vadūt. Secunda est vt arteria venam imbibat ⁊ econuerso. ¶ Attende ꝙ Gal. cōmemorans cās associationis arteriaꝝ cū venis dicit primaꝫ esse vt pāniculi tenentes venas non pulsatiles sil' cooperiāt arterias. Ait ei. 4. de vti. pti. c. 25. Ubiqꝫ eī vbi nihil aliud ꝑhibet maius cum diuidit venis arterias nā: sil' qdem vt membrana qbus tegit simul ⁊ ligat venas adiacentia habeat ea sil' ⁊ arterijs vtilia: sil' aūt ⁊ vt conspiratio ⁊ traditio materieꝝ sit vasis. Sed q̃ret aliqs: qd dant arterie venis aut quo imbibūt eas: et econuerso. Dic ꝙ arterie dant venis aereꝫ cū spū vitali quibus euētant᷑ ⁊ viuificant᷑. Juxta illud Gal. 6. de iuuamen. mem. c. 1. Quare perueniet ad venas nō pulsatiles a pulsatilibus vtilitas pulsus: qui est in loco anhelitus: vene vero dant arterijs sanguineꝫ subtilem spirituificabilē. Ultimo dicit prin. ꝙ cōpletus ē hic sermo de arterijs que possunt breuiter ⁊ sumarie recolligi mō qui sequitur.

¶ Summa arteriarum.

2 ¶ A sinistro cordis vētriculo due imediate procedūt arterie. s. arteria venalis que ad pulmonem vadit ⁊ in ipso spargitur ⁊ arteria adorti.

2 ¶ Arteria adorti cum ex corde exit duos statim emittit ramos quoꝝ maior reuoluitur in partibus que sunt in circuitu cordis: ⁊ minor spargitur in dextro ventriculo cordis.

2 ¶ Arteria adorti post dictoꝝ duoꝝ ramoꝝ emissionem diuidit᷑ in partem ascendentem que minor est: ⁊ parteꝫ descendenteꝫ que est maior.

2 ¶ Pars orthi ascendens diuiditur in duas partes: quarum maior ad mediū furcule tendit: deinde transuersat᷑ ad partē dextrā donec ꝑuenit ad carneꝫ laxaꝫ moro silem que ibi est. Minor vero vadit ad parteꝫ ascelle.

3 ¶ Maior autem diuiditur in tres partes quarum due sunt arterie subetice que ascendunt cum venis guideꝫ profundis. Et tertia pars spargitur in thorace: ⁊ in primis costis: ⁊ in sex spondilibus colli superioribus: ⁊ in

partibus

partibus furcule donec venit ad caput spatule: deinde ad manus. Minor vero diuiditur sicut tertia pars maioris.

2 ❧Arteriarum autem subeticarum cum ad collum perueniunt vtraq; diuiditur in partem anteriorem ⁊ partem posteriorem.

2 ❧Anterior vero diuidit in ptem occultā que tendit ad linguā ⁊ musculos mandibule inferioris ⁊ ptem manifestā que ascēdit ad musculos timporꝝ corā duabus auribus ⁊ relinqt in eis multos ramos. Deinde tendit ad cacumē capitis: ⁊ ibi obuiāt extremitates subetice dextre extremitatibus subetice sinistre.

2 ❧Posterior aūt pars diuiditur in duas partes. Quarū minor ad posteriora plus eleuat ⁊ spargit in musculis ꝯtinentibus iuncturaȝ capitis ⁊ aliquid ex ea ad basim tendit postremi cerebri: ⁊ ingredit magnuȝ foramen qd̄ est apud cōmissuraȝ laude. Maior aūt per foramē ossis petrosi ingredit ad rete imo rete ex ea cōtexit ⁊ spargitur ad anteriora ⁊ posteriora ⁊ ad dextrā ⁊ ad sinistram ⁊ vadit per totum rete.

2 ❧Deinde recolligunt ramūculi illius maioris ptis sp̄si in reti in duos ramos satis grossos ⁊ illi duo pforant durā matrem ⁊ ascendunt ad cerebruȝ ⁊ spargunt in pia matre ⁊ interius in ventriculis cerebri ⁊ in siphac ventriculorum ipsius. Et orificia suorꝝ ramorꝝ qui ibi ascenderūt sibi obuiant quēadmodum orificia venarū non pulsatilium que descenderunt. Pars autem adorti descendens ad quintam dorsi spondileȝ tendit ⁊ ab ea protenditur ad inferiora extendendo se supra dorsum donec peruenit ad ossa alhouins spondilibus renum immediate supposita.

1 ❧Et cū est in pectoris rectitudine dimittit ibi ramulū qui spargit in receptaculo pulmonis ⁊ extrema huius ramuli veniūt ad cānā pulmonis. Et supra q̄zlibȝ spōdilē p quā transit dimittit ramū q inter costas ⁊ nuchā incedit.

2 ❧Et cum pertransit pectus dimittit in diafragmate duas arterias.

1 ❧Deinde dimittit arteriā cuius rami spargunt in stomacho epate ⁊ splene: ⁊ hi rami qui sparguntur in epate vadunt ab eo ad vesicam fellis.

1 ❧Deinde dimittit arteriaȝ que spargitur in meseraicis que sunt in circuitu minutorum intestinorum ⁊ in circuitu colon.

3 ❧Deinde tres emittit ramos quorum minor est proprius reni sinistro ⁊ ⁊ spargitur in fascijs eius. Alij duo ad duos vadunt renes.

2 ❧Postea duos emittit ramos ad duos testiculos.

2 ❧Postea duas emittit arterias ad vias venaꝝ que sunt in circuitu intestini recti ⁊ ramos q spargunt in nucha: ⁊ ingrediunt i foraminibus spōdiliū.

6 ❧Item emittit inde ramos aliquos qui vadūt ad ylia: ⁊ alios qui vadūt ad testiculos: ⁊ alios qui vadunt ad vuluam.s.vnuȝ par paruum.

2 ❧Postea hec arteria cum peruenit ad finem verarum spondiliuȝ diuiditur in duas partes ſm similitudineȝ laude littere grece. Quaruȝ vna dextratur ⁊ alia sinistratur. Et ambe equitando ossa alhouins vadunt ad coxas.

6 ❧Uerūtamen anteq̄ȝ ad coxas pueniant vnaqueq; ipsaruȝ venam mittit ad vesicam ⁊ ad sumē: ⁊ ambe obuiant sibi apud sumē. Et ab ipsis mittūtur rami ad musculos qui sunt super os alhouins. Et illud quod ex eis venit ad vesicam partitur in ea ⁊ extrema eius perueniunt ad virgam. Et residuuȝ ipsius in mulieribus (⁊ est par paruum) vadit ad matricem.

4 ❧Due vero arterie descendentes ad coxas diuidunt in duos ramos magnos.s.siluestrem ⁊ domesticuȝ. Et siluester ramus aliqualiter declinat ad domesticum ⁊ dimittit ramos in musculis ibi positis.

1 ❧Deinde descendit ex hoc ramo ramus magnus inter pollicē ⁊ indiceȝ.

2 ❧Et alie arterie pedū occultant ⁊ icedūt recte sub venis nō pulsatilibꝰ.

❧Hec est partitio arteriarum ſm doctrinam Auicēne in hac summa.

❧Summa quinta de venis ꝯtinet capitula quinq;. ❧De modo venarum non pulsatilium. Capi.i.

Omnium[a] autez venarum quietarum origo est ab epate. ❧Et[b] qd̄ in primis ab epate oritur sunt due vene. Una a parte ipsius concaua oritur: cuius maius est iuuamentum in attrahendo ad epar nutrimentū ⁊ vocatur porta. Et altera oritur a parte eius gibbosa: cuius est iuuamentum nutrimentuȝ ab epate membris deferre: ⁊ vocatur ventrem habens.

❧Summa quinta de venis continet quinq; capitula.

❧De modo venarum non pulsatilium. Capi.i.

Omnium aūt ⁊c̄. ❧In hoc ca. primo agit pn̄ceps de loco originis venarum non pulsatilium. Secundo de duabus venis immediate explantatis ab epate ibi [Et quod in primis.]

a ❧In prima pte dicit ꝙ oēs vene qete.i.non pulsatiles oriūtur ab epate. Id determinauit ante principē Gal'.4.de iuuamē.mē.c.5. dicēs. Et dico ꝙ epar est principiū venarū ⁊ primū instrumentorꝝ generantiuȝ sanguinem. Aristo. vero processor amborꝝ.3.de nā aīa.ca.3.⁊.3. de ptibus aīaliuȝ asserit venas omnes oriri a corde. Et q2 ista materia ad longum discussa est in expositione super capitulo singulari de membris hic dimittitur.

b ❧Et qd̄ in primis ⁊c̄.] ❧In ꝭa pte dicit primo ꝙ in p̄mis.i.imediate due vene exeunt seu oriunt ab epate. ❧Sȝ queret aliqs. Cur nō vniunt in eodeȝ trunco iste due vene sicut rami arborꝝ vt plurimuȝ vniunt in vno trunco. Dic id iō esse q2 sunt ꝯtrariaꝝ actionū cū porte actio sit introducere chiluȝ in epar ⁊ vene ꝯcaue educere ab eo chimū. Scd̄o dicit ꝙ prima istarū venarū oritur a pte ꝯcaua seu sima epatis. Et potior eius vtilitas est trahere ad epar chilum a stomacho ⁊ intestinis. Et vocat porta seu portanaria vt etiā dixit.14.3.trac.1.ca.1.de anathomia epatis: q2 per ipsaȝ chilus intrat epar sicut per portā intratur in vrbē. Tertio dicit ꝙ altera vena nascit a gibbosa pte epatis. Et vtilitas ipsius est deferre nutrimentū ab epate ad singula membra. Et vocat ventreȝ hn̄s: pp magnitudinē sue ꝯcauitatis. ❧Attēd e primo ꝙ vena ꝯcaua exit a suptori pte epatis ⁊ porta ab inferiori. Juxta illud Gal'.5.de iuuamē.mēbro.ca.3. Radix venarū orientiū ab epate sunt due vene magne dure. Quaꝝ altera est supius: ⁊ est vena ampla. Et altera est inferius ⁊ dr̄ porta epatis ad totū corpus. ❧Attende ꝭo ꝙ vena portanaria non solū attrahit chilū ad epar: sed etiam eijcit supfluitates ab eo vȝ cholerā ⁊ melancholiā. Juxta illud Gal'.ibi. Uena inferior que dr̄ porta epatis attrahit cibū a stomacho ⁊ intestinis p venas orientes ab ipso ⁊ eijcit supfluitates per colla copulata cū eo ex mēbris recipientibus illas supfluitates.i.per cannales cistis fellis ⁊ splenis. ❧Attende tertio ꝙ vena portanaria ⁊ meseraice nascentes ab ea nō solū sunt vasa delatoria: sed etiā digestiua. Juxta illud Gal'.dicto lib.ca.1. Et non sunt facta sufficientia ad reddendū cibum epati tm̄. Sed etiā sunt facta ad attrahenduȝ sibi cibum ex stō: ⁊ anteq̄ȝ emittant preparāt ipsum ⁊ alterant ipsum alteratione ꝓpinqua alterationi epatis: qm̄ natura haꝝ venarū est similis nature epatis:

❧De anatomia vene que dicitur porta. Capitulum.ij.

Incipiemus[a] vene q̄ porta vocatur anatomiaȝ. Et dicemus ꝙ porte extremitas que i epatis submergitur ventriculis in primis in quinq; diuiditur partes: et ramos a se emittit: donec ad gibbosas epatis puenit extremitates ex quibus vna vena ad fel tendit. Et isti quidem rami sunt sicut arboris radices que ad fundum originis ipsarum vadunt.

❧Extremitas[b] vero que eius concauitatem sequitur cum ab epate egreditur

❧De anatomia vene que dicitur porta. Cap.ij.

Incipiemus vene ⁊c̄.] ❧In hoc cap. primo agit princeps de diuisione extremitatis vene porte que est intra epar. Scd̄o d̄ diuisione extremitatis ipsius existentis extra epar ⁊ ramis diuidētibus ibi [Extremitas vero.]

a ❧In prima pte primo ꝓponit intentū dicens. Incipiemus anatomiaȝ vene que porta vocat. Scd̄o dicit ꝙ extremitas vene porte que submergit in vētriculis epatis diuidit prima sui diuisione in qnq; ptes. Tertio dicit ꝙ hec vena portanaria emittit a se ramos donec pueniat ad extremitates gibbosas epatis. Quarto dicit ꝙ ex istis ramis vena vadit ad cistim fellis deferens ei cholerā. Quinto dicit ꝙ rami decisi a vena portanaria sunt sicut radices arboris que vadunt seu ꝓtenduntur vsq; ad fundū originis ipsaꝝ.i.vsq; ad imū vnde p̄mo incipiūt radices. ❧Attende p̄mo circa primū ꝙ ab anatomia porte iō incipit pn̄. q2 est prior vena cōcaua ordine opis: ⁊ ad pauciora diuisa: ⁊ facilioris doctrine. ❧Attēde ꝭo circa scd̄m vbi dr̄ ꝙ extremitas vene porte submergit in vētricul' epatis ꝙ epar nō hȝ ventriculos sensibiles ad quos effundat chilus q̄les sunt in corde: neq; ventrē vnicū. Juxta illud Gal'.4.de vtili pti.ca.17. Si aūt fieret vnus magnꝰ venter nō maneret ad plurimū in epate sanguis: nec pteȝ minimā carnis eiusdem visceris tāgeret chilus. Quare ⁊ ſm hoc deterꝰ vtiq; fieret sanguinatio: hec Gal'. per ventriculos igit in hoc tex. pn̄. intelligit poros epatis vel partes ꝯcauitatis que sunt vt venter. ❧Attende.3.circa dictū tertiū ꝙ rami emissi a porta quos dicit hic pn̄. puenire ad extremitates gibbosas epatis nō emittūtur imediate a porta: sȝ porta primo emittit in sbam epatis qnq; venas ⁊ quelibet illarū diuidit in ramulos plurimos. Juxta illud Auer. p̄mo collȝ.c.de venis. Sȝ porta diuidit in corpe epatis in qnq; ptes ⁊ ramificātur he qnq; ptes in puis ramis donec iungant gibbositati epatis. ❧Attēde.4.ꝙ nō pueniunt hi rami vsq; ad ptes supficiales gibbositatis epatis: imo ptes extreme horꝝ ramorꝝ obuiant ⁊ ꝯiungunt ptibus extremis ramorū radicaliū vene ꝯcaue ⁊ ab illis in hos decurrit sanguis: nusq̄ȝ in epate exiens a vena nisi resudādo q̄ȝtuȝ ex eo sufficit epar nutrire. Juxta illud principis primi prima doc.4.capi.2. Et penetrat chilus in epar in diuisionibus ⁊ ramis porte intrantibus: ⁊ se minorantibus ⁊ subtiliātibus ad modū capillorꝝ occurrentibus orificijs diuisionuȝ radicū vene que a gibbo epatis ascendit. Idē sapit Ras. primo almā.c. de forma epatis dicens. A gibbo ꝟo epatis quedā magna exorit vena a qua oēs totius corpis vene originē sumunt: huius quoq; vene radix in ptes ad modū capillorꝝ segregat que ptibus a foramine qd̄ vocat porta segregatis ꝯiungūtur. Et sic fit vt sanguis a diuisionibus porte ascendens ad ptes vene que a gibbo orit transeat. Gal'. ꝟo sensisse vr̄ ꝙ inter ramos radicis porte ⁊ ramos radicis vene ꝯcaue medient pori susceptiui cholere. Querit enim.4.de vti.pti.ca.17. Cur ſm simas qdeȝ ptes epatis frequētes vene que sunt apud portas eius simul cū arterijs ordinate sunt oīuȝ prime. Scd̄i ꝟo qui vltra has sunt cholere susceptiui pori. Et oīum vltime vene q̄ sunt ſȝ gibba epatis que cōtinue sunt ꝯcaue vene. Postea querit. Cur venis que sunt in simis ille q̄ sunt i gibbis nō copulant. Et ca. sequēti rn̄det dicēs. Qm̄ aūt melius fuit in venis referētibus cibū ex ventre priusq̄ȝ suscepturas cum venas poros attrahētes ꝯtactaȝ choleram locari: mihi qdem ⁊ hoc manifestū vr̄: purgatū.n. bene iaȝ sanguinē horꝝ vasorꝝ cōgrua positione suscipiet vtiq; ꝯcaua vena. Et intelligo ex Gal'. ꝙ pori cholere sunt medij inter ramos radicū porte ⁊ ramos radicū vene ꝯcaue: nō positione ſȝ actione. Nam postq̄ȝ chilus in ramulis radicū porte factus est humor pori cholere lateraliter adherētes istis ramulis ⁊ ad eos pforati sugūt sibi cholerā deportantes eaȝ ad cistim fellis ⁊ facta ista suctione massa sanguinaria egrediēs a poris extremis ramulorꝝ porte ꝓtinus subintrat poros extremos ramulorꝝ vene ꝯcaue sibi ꝯtinuos. Queret hic aliqs primo vnde oriuntur isti pori cholere in epate dispsi. Scd̄o quot sunt. Hec duo quesita soluere vr̄ ꝭ in textu pn̄. dicens. Ex qbus vna vena ad fel tendit. In qbus ꝟbis innuit p̄mo ꝙ ramis vel extremitatibus ramorꝝ porte vna vena ꝓcedit que tēdit ad fel.i. cistim fellis deferens ei choleram. Sed aliter responderi pōt ⁊ verisimilius ꝙ sicut porta diuidit in multos ramos non numerabiles pre puitate ferentes cibum per epar: sic meatus intrans a cisti fellis in epar diuidit in ramulos plurimos non numerabiles a nobis pre paruitate qui ramulis porte insiti trahūt ab eis choleram ⁊ ferunt ad cistum fellis. Et istud videtur innuere princeps tertij.15.capi.primo dicens. Et fel hȝ orificium ad epar: ⁊ in ipso est meatus attrahens humorem subtilem ꝯuenientē ei ⁊ cholerā citrinā: ⁊ continuat meatus iste cum epate ⁊ venis in quibus generatur sanguis: ⁊ sunt illic rami plurimi neruosi quāuis sit introitus perpendicularis eius ex ꝯcauitate. ❧Attende quinto ꝙ materia ꝯtinnationis extremitatū ramulorꝝ porte cū extremitatibus ramulorꝝ vene ꝯcaue cum medio vel sine medio reddit difficilis propter paruitatem horꝝ ramorꝝ non potentiū pfecte sensu discerni: ⁊ cā puitatis ⁊ tenuitatis tunicarum horꝝ ramulorū fuit vt virtus epatis sanguifica que residet magis in ptibus carneis eius fortius agat in chilū. Juxta illud Gal'.4.de vtili. parti.capi.17. Si enim propriū corpus epatis primū est sanguinationis organuȝ: cibus qui magis approximauit huic: citius ⁊ melius debuit suscipere speciem sanguinis: propterea igitur ⁊ ipsas venas que ſm epar omnium venaꝝ que ſm corpus totum tenuissimas creauit.

b ❧Extremitas vero ⁊c̄.] ❧In hac parte ꝭa primo agit princeps de diuisione extremitatis porte extra epar in octo meseraicas ⁊ exequitur de duabus

Primis minoribus. Secundo exequitur de sex alijs maioribus ibi [Una aūt.] ¶ Prima ps est pn̄s textus in quo dicit primo ꝙ extremitas porte que seqtur ɔcauitatez eius cū exit ab epate .i. que terminat extra epar truncū ipsius concauum diuidit in octo ptes .s. in octo mesaraicas. Ex qbus sunt due pue: ⁊ sex magne. Scd̄o dicit ꝙ vna ex duabus minoribus meseraicis ɔtinuatur cū pte intestini duodeni: qd̄ est primū intestinoꝝ vt trahat ab eo chilū. Et anteq̃ meseraica ad duodenuz perueniat multi ab ea separātur rami q spgunt ⁊ distribuūtur in corpe quodā qd̄ vocatur entaras. Et est entaras idē qd̄ mēsenteriuz seu mesarenū. Et est cōgeries meseraicaꝝ ⁊ arteriarū inter epar ⁊ intestina duplici panniculo orto a siphac coopta glandulosis carnibus imixtis suffulta vt innuit Gal. 4. de vtili. pti. ca. 24. Januēsis vo asserit entera grece intestina significare: ⁊ inde dr̄ dissinteria q̄si discindens entera siue intestina. Sz mescenteriū grece dicit Januensis auctori. Alexādri intestinū mediū: scz ieiunū significare dictū a mesos qd̄ est mediū ⁊ enterum qd̄ est intestinū. Et his noibus medici vtūtur diuersimode. Galie. tn̄ vtit his noibus mesenteriuz ⁊ meseranū ⁊ prin. hoc noie enteras pro corpe p̄descripto.

in octo diuiditur partes: quaꝝ due sunt parue ⁊ sex sunt maiores. Et vna quidē ex duabus minoribus cum parte intestini continuatur quod duodenum vocat ad hoc vt ab eo nutrimentum attrahat. Et ab eo etiam iam diuisi fuerunt rami qui separati fuerūt in corpore qd̄ vocatur entaras. Et pars secunda in inferioribus diuiditur stomachi ⁊ apud portanarium quod est os stomachi inferius: ideo vt nutrimētum trahat. ¶ Una autem sex remanentium ad partem stomachi lataz tendit ad ipsius superficiez manifesta nutrienduz. Occultum nāq3 stomachi primum nutrimentum quod est in ipso tangit ⁊ ex eo per tactum nutrit. ¶ Et pars secunda ad partez peruenit splenis ad splenem nutriendū a qua anteq̃ ad splenem nutriendū perueniat separātur rami qui corpus quod entaras vocatur ex clariore eius parte qd̄ in ipō penetrat ad splenē nutriunt: deinde peruenit ad splenem. Et ex ipsa cum eo continua reuertitur ramus magnus qui in latus stomachi sinistrum ad ipsum nutriendum ptitur. Et cum illud quod ex ipsa penetrat in splenem in medio ponitur ascendit ex ea pars ⁊ descendit ex ea pars. Et ex ascendente quidem spargitur ramus immediate stomachi superiore ad nutriendum ipsam. Et altera pars in splene ad ipsam nutriendum. Et pars altera egreditur donec ad stōi peruenit gibbositatez. Deinde in duas partitur partes. Una pars in manifesto sinistri stōi spargit. Et altera ad os stōi

¶ Tertio dicit hic pn̄. ꝙ alia ex duabus primis puis meseraicis diuidit in inferioribus ptibus stōi ⁊ apud foramē exn̄s in fundo eius qd̄ portanariū seu portanarius dr̄ q̄tinus attrahat a stō chilū. ¶ Sed quereret hic aliqs cur minor ex meseraicis implantat stō gr̄a attractionis nutrimenti cū prima digestio fiat in stō ⁊ in eo generet chilus: ad quē trahendū ad epar meseraice sunt ordinate. Dic ꝙ l3 digestio pma fiat in stō per quā chilus generatur: distributio tn̄ chili ad meseraicas potior fit ab ītestinis: ⁊ illius gr̄a primo ⁊ principaliter intestina facta sunt. Juxta illud Gal. 4. de vti. pti. ca. 21. Om̄ aūt neq3 gratia lationis supfluitatū ad id qd̄ extra: neq3 digestionis: s3 vt totū qd̄ chilosatum est in vētre resumat ad venas: pparata sunt intestina discere l3. Primo qdem eo ꝙ in nullo aīaliuz venter .i. stomachus ɔstructus est tangens organa qbus egerit. Scd̄o aūt eo ꝙ q̃3 multe intestinoꝝ inuolutiones in pluribus aīaliuz facte sunt. Et tertio eo ꝙ nō emittit de ventre cibus faciliter nisi digeratur. Demonstratū .n. est ⁊ hoc vtiq3 .s. non copulari ano ventrē animalium: ⁊ indicat a parte alterum qdem oportere esse organuz digestionis cibariorum: alterum autem anadoseos .i. distributionis: hec Galienus.

¶ Una aūt sex ⁊c̄.] ¶ In hac pte que est de sex maioribus meseraicis primo agit de prima ex eis. Scd̄o de secunda ibi [Et pars secunda] Tertio de tertia ibi [Et pars tertia] Quarto de quarta ibi [Et pars quarta] Quinto de qnta ibi [Quinta vero] Sexto de sexta ibi [Et sexta.]

¶ In prima pti. dicit primo ꝙ prima ex sex maioribus meseraicis remanentibus vadit ad ptem latam stomachi ad nutrienduz superficiem manifestā ipsius scz tunicā eius exteriorē. Scd̄o dicit ꝙ occultū stomachi .i. tunica eius interior tangit primū nutrimentuz qd̄ est in ipso stō ⁊ nutrit ex eo per tactuz. ¶ Circa partē istā cadunt duo dubia. Primū est cū meseraice sint ad hoc ordite ꝙ trahant chilum ad epar a stō ⁊ intestinis quō pōt hec meseraica ferre nutrimentum exteriori tunice stomachi. Oporteret .n. ꝙ haberet villos attractiuos duplicatos ⁊ vna attractionū impediret aliā obuiantibus sibiinuicez attractis: nec in hac meseraica ɔtinet sanguis quo nutrit exterior tunica stomachi imo chilus. Secundū est vtrū interior tunica stōi nutriatur per tactuz ipsius chili. ¶ Ad primuz dic primo ꝙ l3 plures ex meseraicis ordinate sint ad trahenduz chilū a stō ad epar: non tn̄ oēs: imo alique deferunt nutrimentuz ab epate ad stōm alie ad splenē: alie ad reticulū: alie deferunt a splene ad orificiū stomachi melancholiā: vt statim dicet. ¶ Dic sc̄o ꝙ nihil phibet per easdez meseraicas deportari chilū a stō ad epar: ⁊ sanguinem ab epate ad stōm diuersis tpibus. Juxta illud Gal. 4. de vti. pti. c. 23. reprehendentis hos qui de hoc mirantur. Admirantur aūt aliqui si per venas per quas ante anadosis .i. distributio vel redditio ad epar facta est: per eas rursus retrouenīat sanguis benignus neq3 aliqd aliud operū nature scientes: neq3 quātaz h3 virtutē nutritione indigentium organoꝝ attractio. ¶ Dic tertio ꝙ l3 multa organoruz breui tpe subseruiant ɔtrarijs motibus delationis ⁊ relationis: eedez tn̄ meseraice non faciūt hoc neq3 assidue neq3 regulariter: sed qn̄q3 tpe necessitatis inanitionis repande. Juxta illud Gal. 3. virtutū nālium ca. 14. Igitur plumo qdez ⁊ thorax ⁊ arterie ⁊ aspere trachee ⁊ lenes ⁊ cor: ⁊ os: ⁊ nasus: minimis tpis reptiōibus ad ɔtrarias motiones: ⁊ ipsa transmutant: ⁊ mās transponunt. Uene vo que ex epate ad intestina ⁊ ventrē descendentes nequaq̃ ita breuibus tpibus ⁊ spacijs: sed in multis diebus semel qn̄q3 ɔtraria mouent motiōe. Ex his p3 solutione ad obiecta. Ad primū quidē per primā conclusionez. Ad scd̄m dic ꝙ sufficiunt villi longitudinales meseraicaꝝ trahere chilū a stō ad epar ⁊ sanguinem ab epate ad stōm: q2 non hn̄t proprie caput versus qd̄ moueant sicut villi neruosi: s3 nālis attractiua virtus vtit vtroq3 suoꝝ extremoꝝ qn̄q3 pro capite: ⁊ qn̄q3 pro cauda. Ad tertiū dic ꝙ vna attractio non impedit aliaz: q2 fiunt diuersis tpibus. ¶ Super solutione secūdi dubij tres sunt opiniones. Una dicit absolute stōm nutriri chilo. Et adducit sibi testimoniū Gal. ex multis locis. Primo ex capi. 7. ad pn̄. tertij virtutū nāliuz vbi ait. Aptus natus est aūt venter ppriū ⁊ congruū sibiipsi transumere vt attrahat cibarioꝝ quātum suauissimū euaporatiue ⁊ paulatiz ⁊ hoc tunicis suis imponit ⁊ apponit. Cū autem sufficienter impletus fuerit: tunc velut onus aliqd̄ reliquū deponit cibum habentē quidē iam benignū ⁊ ipsum ex cōione que ad ventrē. Secūdo ex capi. vlti. quarti de regi. sani. vbi ait: ꝙ primuz venter suijpsius gr̄a accipit cibū vt accipiat ⁊ repleat qd̄ deest sibi: ⁊ ppterea circūplectitur vndiq3 eum ⁊ retinet oēm donec sufficienter satietur. Scd̄o vero ꝙ postq̃ vltra nō indiget venter vt nutriatur tunc aperit quidē portā ⁊ exprimit ⁊ impellit deorsum superfluitates ciboꝝ. Tertio ex cōmento illius cān̄ sc̄e pti. af ho. apho. 18. Eoruz qui nutriūtur copiose ⁊ velociter veloces secessus fiunt: vbi ait. Diximus stomachum primo accipere cibum: vnde quid sibi simile retinet a sui nutrimentum. Cum aūt sufficienter nutriatur residuū ab eodem emittitur. Item suscepto cibo tempore fortis famis ⁊ ipso modicum in stomacho alterato cessat fames ⁊ id ideo esse videtur ꝙ stomachus ex subtilioribus cibi partibus in inanitionem eius remouet que fuerat causa famis. Item chilus est similior stomacho q̃3 sanguis: sed nutritio fit a simili. ¶ Secūda opinio dic̄ absolute stomachum nutriri sanguine nutritione vera. Allegans primo ꝙ sanguis est ppria materia partium omniuz humani corporis: ⁊ ex eodem sumus ⁊ nutrimur. Secundo natura nihil frustra operans implantauit stomacho per totuz venas tam in interiori q̃3 in exteriori ipsius tunica: que sūt vasa sanguinis ⁊ gratia delationis eius ad membra create pro sui nutritione. Tertio: in vtero matris stomachus nutritur ⁊ non nisi sanguine. Quarto: stomachus exquisite euacuatus vomitu pharmaco vel ieiunio nutritur: quia quādiu viuimus tandiu nutrimur: ⁊ non chilo: quia caret eo: ergo sanguine. Et ad satisfaciendum auctoritatibus Galie. ⁊ rationibus allegatis pro prima opinione dicit: ꝙ stomachus nutritur quadaz nutritione impropria ⁊ similitudinaria que est refocillatio ⁊ voluptatio ⁊ delectatio quedaz illata stomacho a cibo: vnde prohibetur inanitio eius augeri ⁊ aliquo succo extracto ex cibo rorat stomachus sed ille succus ad id non attingit vt conuertatur in substantiam stomachi loco partis resolute ⁊ fiat ps eius: ⁊ iō nō nutrit nutritione vera. Et id voluisse visus est Galienus tertio complexionum capi. 2. vbi loquens de vino ait. Et propter hoc fit eius nutrimentum ⁊ ipsius penetratio velocissime: verūtamen oportet vt hoc remaneat donec digeratur in instrumentis scilicet stomacho ⁊ epate ⁊ venis. Non enim possibile est vt nutriat corpus nisi ante precesserit eius digestio in membris his. Quod autem est preter hoc quod recipiat permutationez in his instrumentis non est possibile vt nutrimentuz sit corporis animalis: ⁊ si tota die ⁊ tota nocte perseueres: tangēdo corpus extersus. Et forsan corpus nutriri non potest cum exterius ponitur panis aut triticum cum multa aqua coctum aut sicla. ¶ Tertia opinio est principis hic dicentis ꝙ occultum stomachi scilicet tunica eius interior nutritur chilo ⁊ superficies eius manifesta scilicet tunica exterior nutritur sanguine. Et tertij. 13. cap. primo narrat tres modos nutritionis quibus ipse alitur dicens. Et scias ꝙ stomachus nutritur tribus modis. Unus eorum est eius quo fouetur cibo adhuc in eo existente. Et secundus est eius qd̄ ad ipsum venit ex nutrimento in venis predictis in anatomia venarum. Et tertius est eius quod ad ipsam effunditur in tempore famis vehementis ab epate ex sanguine rubeo puro ⁊ nutrit ipsum. ¶ Sz queres in quo differt iste modus tertius a modo secundo cum vtrobiq3 stomachi nutritio fit ex sanguine. Dic ꝙ nutritio secundi modi fit ex sanguine non puro digesto in venis capillaribus porte nondum subingresso venam concauā: ⁊ fit regulariter ⁊ ordinarie. Sed digestio tertij modi fit ex sanguine iam depurato ⁊ ingresso venaz: ⁊ tempore necessitatis ⁊ magne famis. Auerroys vero vacillasse videtur in hac materia secundo colliget capi. 9. de iuuamentis stomachi vbi primo quidem persuadet stomachum nutriri chilo quasi sit prime opinionis dicens. Quod si nō dixerimus ꝙ stomachus nutritur ex chilo quare desideraret cibum: ⁊ aggregaretur super ipsum ⁊ cessaret fames cuz comedimus. Et si contingat ꝙ vnum membruz seruiat alteri seipsum obliuioni nō tradit: ergo recipit nutrimentum ⁊ vtilitatem ex eo. Secundo cōcludit ꝙ stomachus nutritur chilo ex re modica que plus assimilatur qualitati q̃3 quantitati: quasi velit dicere cum secunda opinione ꝙ stomachus vera nutritione nutritur sanguine ⁊ nutritione refocillatoria chilo. Ait enim ibi. Ergo dicemus ꝙ stomachus nutritur ab eo scilicet chilo ex modica re que plus assimilatur qualitati q̃3 quantitati. Et testificatur hoc ꝙ subito quiescit fames cum comedimus sicut subito quiescit sitis cum bibimus. Tertio declinat quodāmodo ad opinionem principis dicens. Et adhuc non est impossibile vt sit in eo aliqua pars subtilis que nutritur chilo per aliquam humiditatem quāuis non sit sanguinea: quia tu vides multa animalia que nutriuntur ⁊ si non habent sanguinem: hec Auerroys.

¶ Et pars secunda ⁊c̄.] ¶ In secunda parte dicit primo princeps ꝙ pars secunda .i. meseraica secunda ex sex maioribus transit ad partem splenis vt deferat ei nutrimentuz. Sed anteq̃ perueniat ad splenem rami separantur ab ea prebentes nutrimentum corpori dicto entaras ex clariori parte nutrimenti transeuntis per dictam meseraicam ad nutriendum splenem. Et postq̃ hi rami ab ea separati sunt ipsa peruenit ad splenē. Et intellige per entaras congeriem meseraicarum ⁊ arteriarum inter epar ⁊ intestina duplici panniculo orto a siphac coopertam: glandulosis carnibus cōmixtis suffultam vt predictum est. Secundo dicit ꝙ ex hac meseraica postq̃ spleni cōtinuata est reflectitur ramus ad latus stomachi sinistrum qui diuisus in eo prebet ei nutrimētum. Tertio dicit ꝙ postq̃ pars huius meseraice penetrans in splenez peruenit ad medium splenis separantur ab ea due partes quarum vna ascendit ⁊ altera descendit. Quarto innuit ꝙ pars ascendens prima sui diuisione diuiditur in tres partes. Quarum prima diuiditur in superiore medietate stomachi dans ei nutrimentum. Secunda in splene spargitur nutriens ipsum. Tertia a splene egrediens peruenit ad gibbositatem stomachi ⁊ diuitur in duas partes. Quarum vna spargitur in manifesto: scilicet in exteriori parte sinistre partis stomachi. Et hoc gratia nutritionis ipsius. Et altera submergitur seu penetrat ad orificium stomachi vt effundat illuc superfluitatez cholere nigre ponticam acetosam .i. participantem de sapore pontico ⁊ acetoso: que postq̃ fecit operationem in eo descendit ad fundum stomachi ⁊ intestina cū superfluitatibus

fluitatibus grossis ciborum: ⁊ cuꝫ eis tandem expellitur. Et hec supfluitas tangens orificium stomachi ictigat ipsuꝫ siue titillat ictigatione seu titullatione excitante apetituꝫ cibi scilicet sua stipticitate mulgendo ⁊ exprimendo humiditatē que in eo est. Suaꝫ igiť innationeꝫ sentiens querit ⁊ appetit cibuꝫ. Et de hac supfluitate cholere nigre ⁊ iuuamentis ipsius supius actū est primi prima doctrina.4.ca.1. Quinto dicit ꝙ pars descendens diuidiť in duas partes Prima emittit ramos plurimos q diuisi in inferiori medietate splenis p̄bēt ei nutrimentū. Altera vadit ad reticulū.i.pāniculū intextū venis ad instar retis imediate coopientem intestina: ⁊ spargiť in reticulo p̄bēs ei nutrimētū.

❡Et ps tertia ⁊c.] ❡In tertia pte dicit ꝙ ps tertia .i. meseraica tertia ex sex maioribus tendit ad sinistrū latus ⁊ spargiť in oibꝰ vijs venaꝝ que sunt in circuitu longaonis vt ab eo sugat id qđ remansit in sece ꝺ humido nutrimētali.

❡Et ps q̄rta ⁊c.] ❡In quarta dicit ꝙ q̄rta meseraica ex sex maioribus diuidiť ī ramulos plurimos minutos adinstar capilloruꝫ. Et aliq ex ramis eius spargūtur in manifesto .i. pte exteriori dextre partis gibbositatis stōi ⁊ hi rami sunt oppositi ꝺm situꝫ pti meseraici venienti a splene ad stōm in sinistra parte stomachi. Et alij ex ramis huius meseraice transeunt a pte reticuli dextra idest parui retis circūdantis intestina vel ad pteꝫ reticuli dextraꝫ: ⁊ sparguntur in reticulo vel parte illa ⁊ sūt oppositi ꝺꝫ sitū pti meseraice veniēti ad reticulū a pte sinistra ex ramis vene meseraice splenetice.

❡Quinta ꝟo ⁊c.] ❡In .5. dicit ꝙ q̄nta ex meseraicis maioribꝰ spargiť in gedeguili.i. vas seu meatibꝰ recollecti: ī mesenterio q circūdāt itestinū cholō. Et huiꝰ meseraice vtilitas ē sugeť a cholō residuū kili qđ ī fecibꝰ remāsit. Et intellige p penultimū intestinuꝫ qđ est mediū grossoꝝ.

submergitur ad superfluitatem ponticā acetosam cholere nigre ibi proijciendam que cum superfluitatibus egreditur ⁊ os stomachi ictigat ictigatione desiderium excitante: ⁊ iam ipsuꝫ ante nominauimus. Pars vero ex ea descendens in duas etiam diuiditur partes. Unius quarum rami in inferiore splenis medietate diuiduntur ad ipsum nutriendum. Et altera ad reticulum vadit ⁊ in ipso spargitur ad ipsuꝫ nutriendū. ❡ Et pars tertia ex sex primis ad latus vadit sinistruꝫ ⁊ in omnibus vijs venarum que in circuitu recti cōsistunt intestini spargitur ad sugendum illud qđ ex reliquijs nutrimenti est in stercore. Et pars quarta ex sex ad modum capillorum separatur ex quibus sunt qui in manifesto dextri gibbositatis stomachi oppositi parti que i sinistro a parte splenis ad eum venit sparguntur. Et ex eis sunt qui a dextra reticuli parte vadunt: ⁊ in ipso sparguntur oppositi parti que ad ipsum a parte sinistra venit ex ramis vene splenetice. ❡ Quinta vero ex sex i gedeguili spargitur q sunt in circuitu intestini cholon ad nutrimentum ex eo sumēdū. ❡ Et sexta est sicut hec ⁊ ipsius plurimum in circuitu ieiuni spargitur. Et quod remanet in circutu tunicarum minutorum ⁊ cum monoculo continuatur ⁊ trahit nutrimentum.

❡De anatomia vene habentis ventreꝫ ⁊ eius quod ex ea ascendit. Ca.iij.

Ed [a] ventrem habentis radix in primis in ipso

❡Et sexta ⁊c.] ❡In.6. dicit ꝙ sexta ex meseraicis maioribus est sicut quinta in magnitudine ⁊ officio ⁊ mō diuisionis ipsius. Et maior ps eius spargiť in circuitu ieiuni intestini qđ est scđꝫ intestinū: ⁊ ex gracilibꝰ mediū. Et residua eius ps cōtinuať in circuitu graciliū intestinoꝝ ⁊ cū monoculo intestino qđ ē primū ex grossis: ⁊ quartū in ordine intestinoꝝ. ❡Attēde primo ꝙ in hoc cōueniūt Gal. ⁊ Auicē. ꝙ ad oia intestina implātanť meseraice: sed ptes eaꝝ intestinis iūctas Auicē. cōparat arboꝝ ramis. Gal. vero terminis vltimis radicū arboꝝ. Ait enim.4. de vti. pti.c.14. Quā plurima qdeꝫ ad singuluꝫ intestinoꝝ terminanť orificia venaꝝ velut alicuius arboris radicū extremi ⁊ subtiles terminini. Sꝫ pro ꝯcordia dic ꝙ meseraice ꝺm ipsaꝝ origineꝫ hn̄t terminos radicū in epate: ⁊ terminos ramoꝝ in stō ⁊ intestinis: sed ꝺm opus qđ est chili suctio ecōuerso est sicut.n. termini radicū arboꝝ nutrimētuꝫ suū primo sugunt a terra qđ finalr̄ protēdiť vsqꝫ ad extremitates ramuloꝝ: sic orificia meseraicaꝝ stō ⁊ intestinis adherētiuꝫ primo sugūt ab eis chilū qui tandeꝫ trāsit ad extremitates ramuloꝝ meseraicaruꝫ epati insitas. ❡Attende.2. ꝙ meseraicis diuisis in ramulos minutos ꝓpe intestina: nā ꝓuidit ne facile rūperenť iuuoluendo eos pāniculo explātato a siphac cōduplicato īter ramulos ⁊ eis itermiscēdo q̄sdaꝫ carnes glādulosas ex qbus ꝯstituiť mesareū seu mesenteriū. Juxta illđ Gal. nūc allegato.c. iterrogātis. Qualr̄ igiť de infallacia huius prouidit nā: vt neqꝫ saliente: neqꝫ cadēte: neqꝫ ꝑcusso vehemēter extrorsum aiali premanť ⁊ scindanť ⁊ patianť ipsa. Rn̄det ibi Gal. dicēs a colligēte ⁊ inducēte intestina tunica quā peritoneo gn̄ationeꝫ hr̄e diximus ꝑducēs tunicaꝫ sibi ipsi pitoneo.i. siphac hac vasoꝝ singulū induit. In itermedijs ꝟo regiōibus vasoꝝ vacuis ipsaꝫ hāc tunicaꝫ sibi apponēs ⁊ duplicē opata vix passibileꝫ qdem ita ⁊ custodiā infallaceꝫ vasis cōstruxit. ❡Attēde.3. ipsaꝫ tunicaꝫ ligamētuꝫ aūt ⁊ maius robur meseraicaꝝ ⁊ vasoꝝ eis adiacentiū nā imiscuit scissuris eaꝝ quoddā glandulosuꝫ corpus vocatū pangreas. Juxta illud Gal.c.25. quarti de vti. pti. Sꝫ est singulū vasoꝝ facile passibilissimū vbi scinditur. Et si dꝫ ꝑꝑ aliqueꝫ motū violentuꝫ quodcūqꝫ ipsoꝝ pati maluꝫ ꝓpti/us est ei pati vbi scindiť. Qđ nā sciens adenosuꝫ quoddā corpus creans vocatum pangreas substrauit siť ⁊ circūapposuit in circuitu oibus ⁊ scissiones repleuit vt nullum ipsorum facile scissibile sit neqꝫ infirmabile sed super molli ⁊ moderate cedente quiescentia omnia.

❡De anatomia vene hn̄tis vētreꝫ: ⁊ eiꝰ qđ ex ea ascēdit. Ca.iij.

Ed ventrem ⁊c.

❡In hoc.c. primo agit ꝑn. de diuisione ⁊ incessu radicis vene vētrem hn̄tis: ⁊ de incessu ⁊ diuisione stipitis eius apud gibbositatem epatis. Secundo exequitur de vena ascendente: ibi [Sꝫ ascendens ex ea] a ❡In prima pte que est presens textus dicit primo ꝙ radix vene ventrē habentis p epar spargiť in partes silēs capillis in gracilitate gr̄a attractionis nutrimenti a ptibus radicis vene porte que ēt diuiduntur p epar sicut capilli. Secundo dicit ꝙ ptes radicis vene ventreꝫ hn̄tis veniūt a gibbositate epatis ad ventreꝫ ipsius. Et rami radicis porte veniūt a concauitate epatis ad ventrem eius. Et intellige hic p ventreꝫ epatis nō ꝯcauitatē aliquaꝫ magnaꝫ sensibileꝫ in qua chilus recipiať vel sanguis ex eo factus q̄lis est in corde: sꝫ pteꝫ epatis mediā inter eius ꝯcauitateꝫ ⁊ gibbositatē in q̄ pte sibi obuiāt ⁊ inuiceꝫ ꝯiungūtur orificia extrema ramuloꝝ radicis porte: ⁊ ramuloꝝ radicis vene vētrē habētis. Tertio dic̄ ꝙ postq̄ꝫ radix vene ventreꝫ hn̄tis ipsa fuit i epate. stipes huius vene eleuať apud gibbositateꝫ epatis: ⁊ diuidiť i duas venas magnas: q̄rū vna ascēdit ⁊ altera descēdit. ❡Attende.1. ꝙ vena ꝯcaua a gibbo epatis exiēs est maxima oiuꝫ venaꝝ: q: ab ea velut a trūco exeūt oēs alie vene delatrices sāguis p vniuersuꝫ corpus. Juxta illud Gal.4. de vti. pti.c.5. Suscipit āt eū (.s. sanguieꝫ) ibi vna vena maxima a gibbis epatis ꝓdiēs ad ambas ptes aialis lata supioreꝫ .s. ⁊ inferioreꝫ: q̄ velut ꝯductus qdaꝫ plenꝰ sanguie existens riuos plimos effluentes hꝫ ꝑuos ⁊ magnos ad oēm pticulaꝫ aialis distributos. Et.16. de vti. pti.c.14. de hac vena ait. Uena igiť q̄ maxia oiuꝫ q̄ sunt ꝺm aial explātatur qdeꝫ ab epate ad alterutras ptes supiores .s. corporis nr̄i ⁊ inferiores. ❡Attēde.2. ꝙ vena descēdens est maior ascēdēte sic̄ supra de arterijs dcm̄ est. Juxta illud Rasis ꝑmo almanso.c. de venis. Quaꝝ vna q̄ maior ē ad iferiores corpis ptes diriuať vt oia mēbra ibi repta ipsa imbibat. Scđa ꝟo ad supioruꝫ corpis mēbroꝝ ibibitioneꝫ vadit supius. Ideꝫ asserit Auer.1. colliget.c. ꝺ venis. Sꝫ n̄ credo ꝙ tm̄ excedat vena nō pulsatilis descendēs venā ascēdenteꝫ q̄tuꝫ arteria descēdēs arteriaꝫ ascēdētē. Prio q: pauciora sunt mēbra inferiora a loco originis vene descēdētis: q̄ꝫ a loco origīs arterie ascendētis. Scđo q: plimus est necessarius sanguis venalis ad cor iturus gr̄a gn̄ationis sanguinis arterialis ⁊ spiritum vitaliuꝫ.

met epate spargitur in partes que sunt sicut capilli: ⁊ ad attrahendum nutrimentum a partibus porte que etiam sicut capilli partiuntur. Partes vero ventrem habentis a gibbositate epatis ad ipsius ventrem sunt venientes. Et rami porte sunt venientes a concauitate epatis ad eius ventrem. Postea eius stipes apud epatis eleuatur gibbositatem: ⁊ in duas diuiditur partes: vnam ascendenteꝫ: ⁊ alteram descendentem. ❡ Sed [b] ascendens ex ea rumpit diafragma ⁊ penetrat in ipsum: ⁊ duas in diafragmate dimittit venas que in ipso sparguntur ⁊ dant ei nutrimentum: deinde casule cordis opponitur: cui multos transmittit ramos: qui ad modum capilloruꝫ diuiduntur ⁊ eam nutriunt. ❡ Postea in duas diuiditur partes: quarum vna que est magna peruenit ad cor: ⁊ in ipsum penetrat apud dextram cordis aurem. Et hec quidem vena venis cordis maior existit. Et non est hec vena alijs venis maior nisi propterea ꝙ alie vene sunt ad aerem attrahendum: ⁊ hec est ad nutrimentum: sed nutrimētum grossius est aere: oportuit ergo vt eius penetratio esset amplior illud in quo stat esset maius. Et huic quidem cum cor ingreditur tres creantur panniculi quorum scissure sunt ab exterioribus ad interiora: vt cor attrahat cum contrahitur ab eis nutrimentum: ⁊ postea non reuertatur cum dilatabitur. Et hi quidem panniculi omnibus alijs panniculis duriores sunt. ❡ Hec auteꝫ vena in opposito cordis apud exten

b ❡Sꝫ ascendens ⁊c.] ❡In hac pte ꝟa que est de vena magna ascendente primo agit ꝑn. de ptibus eius distributis diafragmati casule cordis ⁊ auricule eius dextre ⁊ ramis eaꝝ. Scđo de residuo vene ascendentis ⁊ ramis eius vsqꝫ ad venas guideꝫ ibi] Ex ea ꝟo] Tertio de venis guideꝫ ⁊ ramis eaꝝ ibi [Et illud qđ ex ramis.] Prima pars est presens textus: in quo primo agit de ramis distributis diafragmati ⁊ casule cordis. Secundo de parte magna implantata dextre cordis auri ibi [Postea in duas] Tertio de tribus ab ea ramificatis dum est in directo cordis ibi [Hec autem vena.]

❡In prima pti. dicit primo ꝙ vena magna ascendens rūpit.i. ꝑforat diafragma penetrans in ipsuꝫ: ⁊ relinquens in eo duas venas que dispse in eo dant ei nutrimentū. Scđo dicit ꝙ hec vena ascendens postq̄ꝫ ꝑtransit diafragma opponiť.i. stat in directo capsule cordis ⁊ dat ei ramos plurimos qui dispsi in ea nutriunt ipsaꝫ. ❡Attēde ꝙ Ras.1. almā. ca. de venis dicit a vena magna ascēdente postq̄ꝫ ꝑtransijt diafragma diriuari venas non solū ad capsulā cordis: sed etiā ad pāniculū mediastinū ⁊ glandulaꝫ que vocať moꝝ. Ait.n. ibi ꝙ hec vena sursuꝫ tendit quousqꝫ diafragmati continueť vbi ipsa in duas diuiditur ptes.s. venas que p diafragma vt nutriant ipm disgreganť: que postea perforant diafragma. Post cuius perforationeꝫ vene subtiles ab eis disgregate pāniculo qui pectus in duas diuidit partes ⁊ cordis casule atqꝫ glandule que a medicis vocatur moruꝫ continuantur ⁊ per predicta sparguntur membra.

❡Postea in duas ⁊c.] ❡In ꝟa dicit primo ꝙ vena magna ascendēs postq̄ꝫ distribuit ramos diafragmati ⁊ casule cordis diuidiť in duas ptes. Quaꝝ vna magna exn̄s vadit ad cor penetrās in aurē ipsius dextrā. Et altera est etiā magna vena residua tendens sursum de cuius incessu ⁊ diuisiōe ꝑn. agit ibi [Ex ea ꝟo] Scđo dicit ꝙ vena penetrans in dextrā cordis aurē est maior alijs venis cordis: q: attrahit ⁊ defert nutrimentū ⁊ alie trahunt ⁊ deferunt aereꝫ: sed nutrimentū est grossius aere: iō oportuit vt penetratio ipsius .i. via per quam penetrat sit amplior ⁊ vas in quo stat sit maius. Et ex cā maioritatis quaꝫ hic assignat prin. vr̄ ꝙ cōparet vnā subintrantē dextrā cordis aurē arterie venali per quā aer intromittiť a pulmone in cor: lꝫ etiā hec vena sit maior alijs venis nō pulsatilibus dispsis in circuitu cordis ad nutriendū ipsuꝫ ⁊ vena arteriali. Tertio dicit ꝙ tres pāniculi creati sunt sup orificiū vene ipsius vbi subintrat cor: quoꝝ scissure.i. diuisiones ⁊ ꝓgressus sunt ab exterioribus ad interiora vt cor trahat ab eis.i. per eos vel ab ea.s. vena sanguinē qn̄ cōstringiť ⁊ sanguis tunc attractus non redeat a corde ad venam duꝫ cor dilatať. Et isti pāniculi sunt duriores omnibus alijs panniculis cooperientibus alia cordis orificia.

sionez eius tres dimittit venas. Quaꝝ vna ab ea ad pulmonē vadit apud arteriaꝝ originē nascēs iuxta sinistram ⁊ in vētriculo dextro ad pulmonē reflectit. Et ipsa qdē iā creata fuit duas sicut arteria hñs tunicas: ⁊ iō eaz arterialē vocāt venaz. Primā autez iuuamentū in hoc existit: vt sit illd quod ab ea resudat sanguis in vltimo subtilis pulmonis substantie similis parum: quoniam parum est ex quo sanguis hic a corde exiuit: neqz in eo talis existit digestio qualis ē eius qui ad arteriaz effunditur venalē.

Et secundum existit iuuamentum vt in ea vt sanguis multum digeratur. Secunda vero ex his tribus partibus in circuitu cordis resoluitur: postea in interioribus ipsius ingreditur ad ipsuz nutriendum. Et hec quidem est cum fere vena ventrez habens venit vt submergatur apud aurem dextram intrans ad cor: sed pars tertia in hominibus proprie ad partem declinat sinistram: deinde vadit ad quintam spondilium pectoris ⁊ super eam acubitatur ⁊ in octo costis inferioribus sargitur ⁊ in eo quod ipsas sequit ex musculis ⁊ alijs corporibus. ¶ Ex ea vero que ex habente ventrem post tres penetrat partes cum partem pertransit cordis ascendendo spargunt in suprmo pāniculi pectus ꝑ mediū ꝑtiētis ⁊ in suprmo casule ⁊ in carne laxa que moruz vocatur ptes capillares. ¶ Postea apud furcule propinquita

¶ Attende primo ꝙ de vena ferente ab epate sanguinez in ventrez dextrum cordis specialr dissidet Aristo. a Gal. dicens hanc a corde oriri ⁊ inde tendere ad epar Gal. vero ꝯrium asserit. ¶ Attēde .2. ꝙ in tertio dicto partis istius princeps deuiat a doctrina Gal. in hoc ꝙ dicit cor trahere nutrimentū dum constringitur ⁊ cū dilatat claudi foramen ꝑ quod sanguis intrat: ⁊ prohibere a pāniculis ne tunc sanguis redeat a corde in venaz. Gal. eniz sexto de vti. pti. c. 13. determinat ꝙ orificia vasoꝝ intromittentiū matterias in cor aperiunt dilatato corde: ⁊ ꝑ ea tunc cor attrahit sibi materias: scz sanguinem ꝑ orificium vene implātate dextro ipsius ventriculo: ⁊ aerem ꝑ orificium arterie venalis. Ait. n. ibi Gal. Vasoꝝ que intromittunt mās ad cor ꝑ membrana ab extra intus latas que fortia ⁊ magna esse diximus oīum ad ipsum cor copulati sunt fines ligationibus fortibus cōtenti. Quādo igitur ipz diastolat singuluz ligamētoruz hoꝝ tensum a distantia que ꝑm cor ad seipsuz trahit. Omnibus igit tribus reflexis ī circuitu versus cor aperiunt vasorum orificia ⁊ mās que sunt in eis faciliter attrahit cor ꝑ amplam viam. Idem iuenies scriptum a Gal. 7. de iuuamentis membrorum capitulo septimo.

¶ Hec aūt vena ⁊c.] ¶ In .3. pti. dicit primo ꝙ vena ꝑueniens ab epate ad dextraz cordis aurez dum est in opposito .i. in directo cordis apud extensionē eius .i. protensionem ad cor vel emissionez ramoꝝ: emittit a se tres venas. Secundo dicit ꝙ prima istaꝝ venaꝝ vadit ad pulmonez: ⁊ oritur iuxta sinistram ptem cordis: apud .i. prope locum originis arteriaꝝ: ⁊ inde reflexa ad dextrū ventriculuz trāsit ad pulmonem. Tertio dicit ꝙ ista vena hz duas tunicas sicut arterie ꝑꝑ duas vtilitates. Prima est vt sanguis ab ea resudans ⁊ ꝑ duas tunicas eius colat⁹ ⁊ velut cribratus sit subtilissimus aliquātulū silis sbe pulmonis: qꝛ paꝝ tpis est ex quo iste sanguis a corde exiuit: ita ꝙ in via paꝝ moratus est ⁊ ēt in corde: nec est ita bene digestus sicut sanguis arrerialis missus a corde ad pulmonez ꝑ arteriā venalem. Scda ast vt sanguis multū .i. diu vel ꝑfecte digerat in ea non resudans abunde neqz faciliter ꝑ dua tunicas donec sit subtiliatus. ¶ Attende primo ꝙ prin. hic duo īuuit que vident quodāmō repugnātia. Primū est ꝙ vena arterialis sit dimissa .i. emissa vt ramus a vena veniēte ab epate ad dextram cordis aurez ⁊ ab ea vadit ad pulmonez. Scdm est ꝙ vena arterialis nascit apud originez arteriaꝝ iuxta sinistraz: ⁊ reflectitur in ventrriculo dextro ad pulmonez: opz ergo vel ꝙ vena intrās dextrā cordis aurez vsqz ad locū originis arteriaꝝ protendat: cuius ꝯrium ꝑ anatomiā iuenitur vel ꝙ vena arterialis a corde nascat ⁊ non a vena intrāte aurez cordis. ¶ Attēde .2. ꝙ deuiat hic prin. a doctrina Gal. ostēdentis sexto de vti. pti. c. 9. ꝙ nō est poſe explātari vas arteriosuz .s. venā arterialem a vena ꝯcaua: nec a ramo eius. Ait. n. ibi. Qm̄ arteriosum vas ex venoso non erat poſe explātari: oībus vtiqz manifestuz est: vna. n. tunica est vene ⁊ subtilis non aūt vna: neqz subtilis ea q̄ arterie: sz sunt ei due tunice: grossa qdez sufficiēter ⁊ dura ⁊ tensa que est ab intus ad inulos .i. villos diuisa trāsuersos: mollis autē ⁊ subtilis ⁊ rara q̄ ab extra q̄lis est ea que vene. Nō igit erat poſe ex vna ⁊ simplici tunica qualis est q̄ ꝯcaue: explātare duplicez ⁊ grossam. ¶ Attēde .3. ꝙ vena arteriosa explātatur ꝑm Gal. a duriori ⁊ dēsiori pte cordis. Iuxta illud Gal. ibi. Neqz. n. ex ipso corde q̄uis grossuz sit ex alia pte prodit arteriosum vas vel venosuz: sz ex subtilibus qdez ⁊ mollibus simplicia ⁊ mollia ⁊ subtilia: duplicia vero rursus ⁊ grossa ⁊ dura ex strictoribus .i. densoribus eius explantātur pticulis. ¶ Attende .4. ꝙ in orificio vene arteriose sunt tres pāniculi magni ⁊ densi q sine corde nō possunt illic firmari. Et hi insident cordi: ⁊ firmant in eo ꝓhibētes ne tpe ꝯstrictionis pulmonis sanguis latus ad pulmonē ꝑ venaz arterialez ad cor repellat. Iuxta illud Gal. ibi. At vero neqz membrana supdensari tam magna ⁊ talia qualia nūc sunt in orificio arteriose vene poſe erat absqz corde. Sedem. n. aliquā infallacem ea hre debebāt in qua firmentur ⁊ adnascant vt firma ⁊ inflexa ꝑmanentia resistant fluxibus materieꝝ ad id qd retro: qñ thorax agēs fortiter totuz qdez pulmonem intus colligit ⁊ ꝯhit comprehēdens in circuitu premitqz ⁊ stringit venas. ¶ Attēde .5. ꝙ hi tres pāniculi incedūt ab interiori cordis ad exterius ⁊ qñ tēdunt ⁊ recte eleuant fit ex eis vnuz cooptoriuz claudēs totū orificiū vene arterialis ⁊ qñ cōstringit cor ⁊ sanguis ab eo impellit ad pulmonez ꝑ hanc venaz expellunt cooptoria quousqz applicent vene. Iuxta illud Gal. 7. de iuuamen. mem. c. 6. Et qꝛ cursus istaꝝ telaꝝ est ex interiori cordis ad exterius eius ⁊ ꝯtinent os istius totius vene ꝑ hoc qñ expandunt ⁊ eleuant recte: fit ex omnibus eoꝝ vnuz cooptoriuz magnuz qd claudit orificiuz totuz vene. Et qñ aliqua volūt exire ab interiori cordis expellūtur cooptoria quousqz applicent vene: ⁊ sic nō prohibet exitus reꝝ aliquaꝝ a corde: sed ꝑtrāsitus illaꝝ reꝝ erit velox leuis: qñ orificiuz vene in illa hora amplıat multū: hec Ga. Quarto dicit hic prin. ꝙ scda vena explātata ab illa que ingredit dextraz cordis aurē resoluit .i. spargit in circuitu cordis vz in supficialibus eius ꝑtibus: postea penetrat ad interiora cordis vt ministret ei nutrimentū. Et hec intrat ad cor fere cuz vena ventrez hñs venit vt submergat apud dextrā chordis aurez. Et intellige ꝑ hoc ꝙ hec vena intrat cordis interiora ꝓpe locuz implātationis vene concaue in aurez eius dextraz sicut nos edocet lr̄a silis decimotertio aīaluz principis capi. de epate que sic hz. Et ps scda ꝑdictaꝝ triuz circūdat cor: ⁊ profundat in ipso dans ei nutrimētuz prope auriculā dextrā ⁊ prope locū vene duplicis in eo. Deberet ergo hic loco de [cum] scribi [vbi] dicendo. Et hec qdem est intrans cor vbi fere ⁊c. ¶ Queret hic aliqs ad qd hec vena spgit in cordez intrat ī ipz cū vena magna copiosuz sanguinez assidue effundat in dextruz ventrem cordis sufficiētem vt vr̄ ad eius nutritionez. Respōdet Gal. 6. de vti. pti. c. 16. dicēs. Et qm̄ grossum ⁊ densuz est corpus cordis cibo grossiori indigebat. Et ꝑꝑea sanguine q in concaua est nutrit anteq̄ ingrediatur ad cor: ibi eniz ꝑueniēs calidus ⁊ subtilis ⁊ vaporosus debebat inueniri. Et proinde e qd vr̄ qbusdaz irrationabile esse oīuz rationabilissimū existit: cor qdem pulmoni preparare nutrimentū: sibi aūt non. Ille. n. indiget subtili ⁊ vaporoso sanguine: hoc aūt nō indiget illud. n. ex se ipso motu forti egebat ⁊ densuz ⁊ grossuz habere corpus pulmonez vero a thorace motū nec grauez: nec densuz sed leuez ⁊ raꝝ melius esse fuit. Qm̄ aūt vnūquodqz quale est tali indiget nutrimento: rōnabilr cor quidem grosso: pulmo autem vaporoso sanguine indiguit. Et hec ē causa cur non nutritur cor ex seipso sed anteq̄ implantetur in dextro ventriculo concaua vena pars eius taz magna qualis maxime nutrire sufficit cor segregata inuoluitur circa caput eius extorsum: ⁊ ad omnes pticulas disseminat: hec Ga. Quinto dicit ꝙ tertia vena explantata ab illa que ingreditur dextraz cordis aurem declinat proprie in hominibus ad partem sinistram ⁊ ab inde transiēs ad quintam spondiluz pectoris super eaz recumbit: ⁊ spargitur in octo costis inferioribus ⁊ in musculis ⁊ alijs partibus eis iuxta positis. ¶ Attende hic ꝙ Rasis primo almansoris capitulo de venis inter ramos vene concaue ascendentis non numerat venā arterialez. Sed asserit ibi ꝙ a vena ꝯcaua ascendente magnus prodit ramus in tres venas sectus quarum prima intrat dextram cordis aurem: secunda circuit ⁊ subintrat cor diuisa per ipsum: tertia transit ad ima pectoris ⁊ ea nutrit: ait eniz ibi. Postea vero quidam magnus separatur ab eis ramus qui vni duarum cordis auricularum dextre scilicet continuatur ⁊ in tres diuiditur partes. Quaꝝ vna dextraz cordis ingreditur concauitatem: que etiam alia maior existit. Secunda vero ea que exterius sunt in cordis superficie circuit: ⁊ per ipsum totum partitur. Tertia autē in inferioribus pectoris partibus coniungitur ⁊ membra que ibi sunt nutrit. Auerroys autem in hac materia relicto rasi principem sequitur quo ad venam arterialem: quod raro facit. Ait eniz primo colliget capi. sexto de venis. Demum ramificatur ab ipsa ramus vnus qui iungitur in auricula dextra ex auriculis cordis. Et hic ramus diuiditur in partes tres. Quarū vna intrat in concauitate dextra concauitatis cordis ⁊ iungitur pulmoni ⁊ habet tunicas duas: ⁊ ob hoc nominatur vena arterialis. ⁊ hec est maior omnium aliarum. Et secunda circundatur circa dorsum cordis: ⁊ extenditur in ipsum totum. Et tertia coniungitur in parte inferiori pectoris: ⁊ nutrit corpora ibi existentia.

¶ Ex ea vero que ex habente ventrez ⁊c.] ¶ In hac particula secunda que est de incessu ⁊ diuisione residui vene concaue ascendentis postq̄ pertransinit cor vsqz ad venas guidez primo agit princeps de ramulis quos emittit a se donec sit ꝓpe furculas. Secundo de duobus ramis quos ipsa emittit dum venit prope furculā ibi [Postea apud furcule] Tertio de diuisiōe cuiusqz istorum duorum ramorum in duos ramos: ⁊ de ramis quos emittūt duo primi ex eis ibi [Et fit vnusquisqz] Quarto de quinqz ramis quos emittunt duo alij secundi ibi [Secundi autem] Quinto de quattuor ramis quos emittit quintus ex his quinqz ibi [Et in quattuor] Sexto de tribus ramis in quos diuiditur quartus ex his quattuor vltimis ibi [Et in tres diuiditur]

¶ In prima particula dicit ꝙ partes capillares .i. rami venaruz similes capillis spargūtur in superiori pte panniculi mediastini: ⁊ in superiori pte capsule cordis: ⁊ in carne glandulosa que vocat morū: ex ea vena que residua existēs ex vena habēte ventrē penetrat incedens sursuz post tres ptes .i. post emissionem trium venarum de quibus agebat in fine pticule precedentis cuz hec vena residua ꝑtransit partem cordis ascendendo. ¶ Attende primo ꝙ in passu simili huic .13. animalium capi. de epate princeps nullam facit mentionem de ramis spsis in superiori parte casule cordis. Ait enim ibi. Sed quod de vena concaua preter predictas partes in directo cordis fuerit residuū ascendit ⁊ ramificat in diafragmate quod diuidit pectus in duo: ⁊ mittit quosdam ramos ad ptem carnosam que dr̄ morum. ¶ Attende secundo ꝙ vena cōcaua ascendens: qꝛ transit vt suspensa prope mēbra que assidue mouentur videlicet diafragma cor ⁊ pulmonem: indiguit sustentaculis plurimis: cum constet ex vna sola subtili tunica. Iuxta illud Galieni sexto de vtilitate particularuz capi. 2. Cūqz moueatur semper cor ipsum ⁊ pulmo ⁊ frenes ⁊ totus thorax non erat ibi infallax que per medium eius spacium via: nisi aliqua extrorsuz auxilia natura ingeniata esset: propter que quāuis agitetur semꝑ vena concaua ⁊ quasi sit suspensa adhuc resistat: ⁊ si cadat aliquando supra dorsum vel pectus animal fortiter maneat integra ⁊ sana ⁊ in nullo pro eo ꝙ habet vnā subtilem tunicam deficiat ibi infallacia a multiplici ꝑm grossitiem arteria. ¶ Attende tertio ꝙ hec vena ascendens cōmune ⁊ generale auxiliuz in tota eius via recipit a panniculis ei implantatis ⁊ circūplantatis. Iuxta illud Galieni ibi. Vene tamen ꝑm totum thoracem maxima patiuntur commoditate ex membranoruz implantatione ⁊ circūplantatione ⁊ maxime earū concaua. ¶ Attende quarto ꝙ hec vena ascendens postq̄ transijt diafragma in principio sui ascensus habet quintum lobum pulmonis sibi suppositū velut molle stratum: ⁊ in medio sui ascensus sibi mittitur a corde ligamentum forte manutenens eam firmam ⁊ in superiori pte versus furculam habet mollem glandulam supra quā recumbit vocatam morum seu chimuz. Iuxta illud Galieni ibi. Quod est ꝑm singulam eius partem auxilium trifariam distributum est. Secundum media quidem thoracis velut manum quandam prebente corde ei neruosam ⁊ fortem productionem in partibus vero que deorsum quintum lobuz pulmonis suppositum habente: in eis autem que sunt sursum maximum ⁊ mollissimum adenem vocatum chimum.

¶ Postea apud ⁊c.] ¶ In secunda dicit ꝙ a vena magna ascendente postq̄ furcule appropinquat duo separantur rami transuerse incedentes ambo ad partem furcule ⁊ in suo incessu cōtinue plus ⁊ plus elongantur. ¶ Attende

hic ꝙ in his duobus ramis non expanditur seu diuidit tota vena ascendēs:
imo separatis ab ea duobus his ramis manet truncus grossus: de cuius diui
sione in venas guidez manifestas ⁊ occultas agetur statim ibi. Et illud quod
¶ Et fit vnusqsqz ⁊c.] ¶ In .3. dicit primo ꝙ vnus/ (ex ramis remanet.
quisqz istorum duoꝝ ramoruz incedentium ad furculaz lateraliter ⁊ transuer/
se diuiditur in duos ramos: ⁊ sic sunt quattuor rami. s. in vtroqz latere duo.

Et duo primi ex istis quat
tuor. s. vnus in vnoquoqz
latere descendunt sup ex/
tremitatem: thoracis a de
xtra ⁊ sinistra donec veni/
ant ad epiglotim. ¶ Attē
de ꝙ ex istis quattuor ra/
mis illi dicūtur pmi que
sunt trūco suo propingo/
res ⁊ medio furcule: ⁊ qui
plus distant a trūco in suo
icessu dicunt scdi: de quo/
rum diuisione statim aget
ibi [Scdi aūt] Scdo dicit
ꝙ duo primi ex dictis qt/
tuor ramis transeūdo ad
epiglotim dimittūt ramos
in vijs eoꝝ q distribuūtur
musculis locatis in medio
costaꝝ. Et orificia istarum
venaꝝ capillariuz obuiāt
orificijs venulaꝝ ascendē/
tiū ad media costaꝝ ex ter
tia pte vene trāseuntis ad
dextrā cordis aurez. Et ex
istis venulis sibiynuicez ob
uiantibus egredit vna col
lectio venularū pueniens
ad extrinsecos musculos
pectoris. Tertio dicit ꝙ cū
duo primi pdicti rami per
ueniūt ad epiglotale. i. ad
ptez coram epigloti colle/
ctio ramulorum venaliuz
exit ab eis posterius ⁊ ex/
terius transiens ad muscu
los cōculcatos mouentes
spatulaz ⁊ spargitur in eis
qui qdez musculi: ideo di/
cunt conculcati: qꝛ sese su
perequitant ⁊ pmunt ⁊ in
uicem illaqueātur. Et col
lectio altera venularum
egressa a predictis primis
duobus ramis deorsum tē
dit sub musculis rectis ex
qua spgunt in dictis mu/
sculis partes capillares.
Quaꝝ extremitates conti
nuant extremitatibus ve/
nulaꝝ ascendentium ex ve
na alhouizali de qua dice/
tur post ca. 5. summe pre/

tem duo ab ea separantur rami: quoꝛuz
ambo ad partem furcule transuersi ince
dunt: ⁊ quantū cūqz plus vadūt adinui
cem elongantur. ¶ Et fit vnusquisqz ra
mus ex eis duo rami scilicet vnus i vno-
quoqz latere descendentes super extre-
mitatez thoracis a dextra ⁊ a sinistra do
nec ad epigloti perueniunt: ⁊ in suis iti
neribus ramos dimittunt qui in muscu
lis sparguntur qui inter costas existunt:
quorum orificia venarum obuiant orifi
cijs que in ipsis penetrant: ⁊ egreditur
inde collectio ad musculum pectoris ex
trinsecuz. Cūqz ad epiglotale perueniūt
egredit ab eis posterius ⁊ exterius col-
lectio ad musculos conculcatos spatu-
laz mouentes ⁊ spargitur in eis. Et alia
collectio sub musculis rectis descendit
ex qua in eis sparguntur partes quaruz
extremitates cum partibus ascendenti
bus continuantur vene albouisalis quā
modo nominabimus. ¶ Secundi au-
tem vniuscuiusqz eorum: ⁊ est par vnū-
quodqz duorum imparium quinqz di-
mittit ramos. Unus ex eis in pectore
spargitur ⁊ quattuor superiores nutrit
costas. Et alter ramus nutrit spatularū
locuz. Et alter ramus ad musculos sub
mersos tendit qui sunt in collo ad nutri
endum eos Et alter ramus penetrat in
foraminibus sex spondilium superioruz
que sunt in collo: ⁊ inde ad caput tran-
sit. Et alter ramus magnus qui oibus
illis existit maior ad ascellam ab vno-
quoqz vadit latere. ¶ Et in quattuor
diuiditur ramos. Primus in musculis
qui sunt super thoracez spargitur: ⁊ ipsi

sentis. Et intellige hic p musculos rectos duos primos ex octo musculis ver
tris qui recte descendunt a supiori ad inferius. Iuxta illud principis capi. 22.
summe. 2. doc. presentis. Ex his aūt octo est vnuz par rectum qd̄ ꝑm rectitu/
dinem ab epiglotali descēdit cartilagine: cuius villis in longitudine vsqz ad
femur descendit. Et p venam alhouizalem intellige hic illud quod remanet
de vena ꝯcaua descendente cū est in fine veraꝝ spondiliuz ⁊ apud principuz
ossis sacri seu ossium alhouins vbi diuiditur in duas magnas venas descēdē
tes ad coxas: ⁊ inde dicit alhouizalis. Sz priusqz pueniāt ad coxas ab vna qz
eaꝝ. 10. rami diuidunt: quoꝝ septimus ⁊ decimus vel saltem ptes eoꝝ tendūt
ad supiora ⁊ continuantur cum ramulis descendentibus a vena magna con/
caua ascendente. s. his de quibus h̄ agitur ⁊ illis de quibus aget in particula
.5. ptis pn̄tis: ibi [Et tertiº eoꝝ descēdit incedēs i supmo pectoris ad mirach.
¶ Secūdi aūt ⁊c.] ¶ In .4. pti. dicere intēdit ꝙ scdi rami ex dictis quattuor
sunt par vnuz ⁊ vnūquodqz impar illius paris diuidit in quinqz ramos. Et
hunc passum scribit ita prin. 13. aīalium. c. de epate. Et quod remāsit ex quo/
libet illoꝝ est vnum par. Et quodlibet illoꝝ ramificat per quinqz. Primus ra
mus diuisus p pectus prebet nutrimentuz quattuor costis supioribus. Secun
dus transiens ad spatulas nutrit partes que ibi sunt. Tertius vadit ad mu/
sculos submersos qui sunt collo ⁊ eos nutrit. Et intellige per musculos sub/
mersos sex musculos qui in collo profundati caput cuz collo curuant. Iuxta
illud principis. c. 10. summe secunde doctrine presentis. Musculi vero qui ca
put cuz collo curuant sunt paria tria profunda. Quartus intrat foramina sex
spondilium colli superiorum perueniens vsqz ad caput. Quintus qui maior
est singulis predictis vadit ad ascellam ab vnoquoqz latere scilicet dexter ad
dextram ⁊ sinister ad sinistram.
¶ Et in quattuor ⁊c.] ¶ In quinta dicit ꝙ iste quintus ramus vtrinqz diui
ditur in quattuor ramos. Primus diuiditur in musculis existētibus supra tho
racem mouentibus iuncturam spatule. Et intellige hic tres musculos pecto
rales qui trahunt spatulam ad inferiora. Iuxta illud principis ca. 17. summe
secunde doctrine presentis. Ex musculis motus adiutorij: ⁊ sunt illi qui mo/
uent spatule iuncturam: sunt tres musculi qui ei a pectore adueniunt ⁊ ip/
sam mouent ad inferiora. Secundus diuiditur in carne glandulosa ⁊ panni/
culis existentibus in ascella que quidez carnes sunt emunctoria cordis. Ter/
tius tendit ad mirach incedendo per pectus. s. per partes eius superficiales
seu superiores. Et hic ramus continuatur venis ascendentibus ab illjs vt po
stea dicetur. Quartus maior est singulis alijs tribus.
¶ Et in tres diuidit ⁊c.] ¶ In sexta dicit ꝙ iste qrtus ramus diuidit in tres
partes. Prima diuidit in musculo existente in concauitate spatule de quo su/

perius egit princeps. c. 17. summe secunde doc. presentis ibi. Et quartus est
musculus qui locum concauū ossis spatule implet cuius chorda cum parti/
bus interioribus lateris domestici capitis adiutorij continuatur. Et eius opa
tio est efficere vt adiutoriū posterius circuaet. Secunda spargitur in muscu-
lo magno locato in ascella de quo supra actum est. c. nunc allegato pagrapho
illo. Et musculus duplus magnus qui a toto oritur thorace cōtinuatus cum

sunt ex illis qui spatule iuncturā mouēt.
Et secundus in carne laxa ⁊ in pannicu
lis qui sunt in ascella. Et tertius eorū
descendit incedēs in supremo pectoris
ad mirach. Et quartus omnibus illis
est maior. ¶ Et in tres diuiditur par-
tes. Una pars spargitur in musculo
qui in concauitate existit spatule. Et al-
tera in musculo magno qui est in ascel-
la. Et tertia est maior ipsis omnibus su-
per adiutorium tendens ad manum: ⁊
ipsa est qui ascellata vocat. ¶ Et illud
quod ex ramis remanet primis quoꝛuz
vnum ex imparibus in multas partituz
fuerat ptes ad ptez colli ascēdit. Et an-
teqz multuz ascendat in duas diuiditur
partes. Una est guadez manifesta: ⁊ al
tera est guadez submersa. ¶ Et guadez
qdem manifesta ilico cū a furcula ascen
dit in duas diuiditur partes. Quarum
vna ilico cum separatur ad anteriora tē
dit ⁊ ad latus. Et altera vadit pmo ad
anteriora ⁊ descendit ⁊ postea ascendit
⁊ reuoluitur super furculam: deinde ele
uatur ⁊ manifesta ascendit super colluz
donec ad primam partez peruenit: et mi
sceatur cum ea ⁊ fit ex eis guadez mani-
festa que est scita. ¶ Uerūtamen an-
teqz cum ea misceattur separantur ab
ipsa due partes. Quarum vna ad latitu
dinem tendit: deinde sibi apud furcula
rum duarum obuiationem obuiāt in lo
co profundo. Et secunda in collo ma
nifesta transuersatur: ⁊ duo eius im-
paria non post hoc sibi obuiant. Et ex
istis qdē duobus imparibus rami sepa
rant araneales qui sensui nō subiacent.

infimo antecessionis adiu
torij ⁊c. Tertia est maior
duabus alijs prioribus ⁊
super adiutorium transiēs
tendit ad manuz: ⁊ vocat
vena ascellata seu ascella/
ris: quia venit ab ascella
⁊ cōiūs basilica dicit quia
est infima venaꝝ brachij:
de cuius diuisione ⁊ subdi
uisione agetur. c. sequenti.
¶ Et illud qd. ¶ In hac
parti. tertia pmo agit pn.
de incessu ⁊ diuisione resi/
dui vene concaue ascen/
dentis. Scdo de incessu ⁊
diuisiōe guadez manifeste
ibi [Et guadez qdez mani
festa] Tertio d̄ icessu ⁊ di
uisiōe guadez occulte ibi
[Guadez vero submersa]
¶ In prima pte que est te
xtus presens dicit pmo ꝙ
residuum ex ramis primis
quoꝝ vnū impar fuerat di
uisum in multas ptes ascē
dit ad partem colli. Et in
tellige hic p residuuz siue
p illud quod remanet ex
primis ramis truncum ve
ne cōcaue ascendentis re/
manentem in directo fur/
cule post separationē duo
rum ramoruz magnorum
transuerse incedentiuz ad
partes furcule dextram ⁊
sinistram quoruz diuisio ⁊
subdiuisio manifestata est
in pte precedenti. Et per
vnum ex impibus quod
fuit ptitum in multas par
tes intellige vtrūqz ramo/
rum scdoruz predictorum
quoꝝ quisqz primo dictus
est esse diuisus in qnqz ra/
mos. Et quintus illoꝝ ite
rum diuisus in quattuor
ramos. Et quartus istoꝝ
rursus diuisus in tres. Se
cūdo dicit ꝙ hoc residuū
vene concaue ascendentis
anteqz multum ascendat
diuiditur in duas partes.
Quaꝝ vna vocat guadez manifesta: qꝛ ad exteriora tēdit visui subiecta. Et al
tera guadez submersa ⁊ occulta: qꝛ latēs visuz p profunda incedit. ¶ Attēde
ꝙ guidez ⁊ guadez ⁊ guidegi ⁊ alguidegi ⁊ alhudech sunt noia arabica idez
significantia. Et describitur guidez in sinonymis Auic. ꝙ est vena que in gut/
ture versus colluz inuenit: ⁊ sunt due ex vtraqz pte gutturis que dicunt gui/
degi. Et in sinonymis ianuensis scribit guidegi arabice sunt due vene in col/
lo q̄ phlebotomant interdum alguidegi repit in albucasi. c. de phlebotomia.
¶ Et guadez qdez ⁊c.] ¶ In hac pte que est de guidez manifesta primo agit
prin. de prima ipsius diuisione in duas ptes ⁊ reunitione illaꝝ partiuz. Scdo
de ramis q separant a ptibus illis priusqz reuniant ibi [Uerūtn̄ anteqz] Ter/
tio de ramis q discindunt a scdo hoꝝ ramoꝝ ibi [Ex summa āt] Quarto de
diuisione guidez manifeste post reunitionez suoꝝ ramoꝝ ibi [Guadez autem]
¶ In. 1. pte di. primo ꝙ guidez manifesta in ascēsu suo a furcula diuidit statiz
in duas partes. Scdo dicit ꝙ prima istaꝝ statim post sepationez eius a trunco
tendit ad ptes anteriores ⁊ laterales gutturis. Tertio di. ꝙ. 2. ps tendit primo
anterius ⁊ inferius: deinde reascendit reuoluta sup furculam post ea eleuat
ascendens patenter vsqz ad colluz donec pueniat ad primaz ptez que sil' cū ea
sepata fuerat ab eodez trūco ⁊ vnit ei. Quarto dicit ꝙ ex istis duabus ptibus
reunitis fit guidez manifesta q̄ est scita. i. sensu cognita: vel guidez proprie ⁊ fa
mose dicta: multi. n. non vocant guidez venas a furculis tendentes sursuz do
nec puenerint vsqz ad collum. ¶ Sz queret hic aliqs cur nā separat guidez
manifestam apud furculas in duas ptes: ⁊ postea reiūgit eam. Nōne fuit meli
us ⁊ tutius ipsaz pducere integraz vsqz ad colluz: sic. n. ipsa patēs ⁊ exposita
piculis restitisset fortius manens vnita. Dic ꝙ fuisset melius eaz deducere in
tegraz vsqz ad collū nisi esset ꝙ necessariuz fuit ramos aliqs ab ea explātari: ⁊
a ramis illis ramulos pmos pusqz attigat colluz. Et gradatio i explātatiōe
est aptior ⁊ securior de trūco ad ramos: ⁊ de ramis magnis ad ramos mino/
res: deīde ad ramulos: postea q̄si ad fila: qz de trūco ad fila sine medijs explā
¶ Uerūtn̄ ⁊c.] ¶ In. 2. dicit primo ꝙ due ptes sepant a (tationez fieri.
scda pte guidez ascendētis ilico a furcula anteqz cuz prima pte rursus vniat.
Prima pars duplex existens. s. vtrinqz vna tendit ad latitudinez. i. incedit ꝑm
latitudinez corpis versus dextraz ⁊ sinistraz: deinde due ipsius ptes sibiynuicez
obuiant in loco pfundo apud ꝯiunctionez duaꝝ furculaꝝ. Scda vero ps du
pla sit vt prima existens apparens in collo trāsuerse incedit: vna sinistrorsuz
⁊ alia dextrorsuz. Et istius ptes nusqz sibi obuiāt postqz ad latera declinare ce
perunt. Scdo dicit ꝙ rami araneales. i. siles filis tele aranee in subtilitate se/
parantur ex duobus inparibus istius scde ptis: scilicet ex parte eius dextra ⁊
sinistra qui non subiacent sensui idest pre paruitate non percipiuntur sensu.

ℭ Attende primo ꝙ de vena ferente ab epate sanguinez in ventrez dextrum cordis specialr dissidet Aristo. a Gal. dicens hanc a corde oriri ⁊ inde tendere ad epar Gal. vero ꝯrium asserit. ℭ Attẽde. 2. ꝙ in tertio dicto partis istius princeps deuiat a doctrina Gal. in hoc ꝙ dicit cor trahere nutrimentũ dum constringitur ⁊ cũ dilataꝛ claudi foramen ꝑ quod sanguis intrat: ⁊ prohibere a pãniculis ne tunc sanguis redeat a corde in venaz. Gal. eniz sexto de vti. pti. c. 13. determinat ꝙ orificia vasoꝝ intromittentiũ matterias in cor aperiunꝛ dilatato corde: ⁊ ꝑ ea tunc cor attrahit sibi materias: scz sanguinem ꝑ orificium vene implãtate dextro ipsius ventriculo: ⁊ aerem ꝑ orificium arterie venalis. Ait. n. ibi Gal. Uasoꝝ que intromittunt mãs ad cor ꝑ membrana ab extra intus latas que fortia ⁊ magna esse diximus oĩum ad ipsum cor copulati sunt fines ligationibus fortibus cõtenti. Quãdo igitur ipz diastolaꝛ singuluz ligamẽtoruz hoꝝ tensum a distantia que ẜm cor ad seipsuz trahit. Omnibus igiꝛ tribus reflexis ĩ circuitu versus cor aperiunꝛ vasorum orificia ⁊ mãs que sunt in eis faciliter attrahit cor ꝑ amplam viam. Idem iuenies scriptum a Gal. 7. de iuuamentis membrorum capitulo septimo.

sionez eius tres dimittit venas. Quaꝝ vna ab ea ad pulmoné vadit apud arteriaꝝ originẽ nascẽs iuxta sinistram ⁊ in vẽtriculo dextro ad pulmoné reflectiꝛ. Et ipsa qdẽ iã creata fuit duas sicut arteria hñs tunicas: ⁊ iõ eaz arterialẽ vocãt venaz. Primã autez iuuamentũ in hoc existit: vt sit illõ quod ab ea resudat sanguis in vltimo subtilis pulmonis substantie similis parum: quoniam parum est ex quo sanguis hic a corde exiuit: neqz in eo talis existit digestio qualis ẽ eius qui ad arteriaz effunditur venalẽ.

Et secundum existit iuuamentum vt in ea vt sanguis multum digeratur. Secunda vero ex his tribus partibus in circuitu cordis resoluitur: postea in

ℭ Hec aũt vena ⁊c.] ℭ In. 3. pti. dicit primo ꝙ vena ꝑueniens ab epate ad dextraz cordis aurez dum est in opposito. i. in directo cordis apud extensionẽ eius. i. protensionem ad cor vel emissionez ramoꝝ: emittit a se tres venas. Secundo dicit ꝙ prima istaꝝ venaꝝ vadit ad pulmonez: ⁊ oritur iuxta sinistram ꝑtem cordis: apud. i. prope locum originis arteriaꝝ: ⁊ inde reflexa ad dextrũ ventriculuz trãsit ad pulmonem. Tertio dicit ꝙ ista vena hꝫ duas tunicas sicut arterie ꝑꝑ duas vtilitates. Prima est vt sanguis ab ea resudans ⁊ ꝑ duas tunicas eius colatꝰ ⁊ velut cribratus sit subtilissimus aliquãtulũ silis sbe pulmonis: qꝛ paꝝ tꝑis est ex quo iste sanguis a corde exiuit: ita ꝙ in via paꝝ moratus est ⁊ ẽt in corde: nec est ita bene digestus sicut sanguis arterialis missus a corde ad pulmonez ꝑ arteriã venalem. Scda ast vt sanguis multũ. i. diu vel ꝑfecte digeraꝛ in ea non resudans abunde neqz faciliter ꝑ dua tunicas donec sit subtiliatus. ℭ Attende primo ꝙ prin. hic duo ĩnuit que videnꝛ quodãmõ repugnãtia. Primũ est ꝙ vena arterialis sit dimissa. i. emissa vt ramus a vena veniẽte ab epate ad dextram cordis aurez ⁊ ab ea vadit ad pulmonez. Scdm est ꝙ vena arterialis nasciꝛ apud originez arteriaꝝ iuxta sinistraz: ⁊ reflectitur in ventrriculo dextro ad pulmonez: opz ergo vel ꝙ vena intrãs dextrã cordis aurez vsqz ad locũ originis arteriaꝝ protendaꝛ: cuius ꝯrium ꝑ anatomiã iuenitur vel ꝙ vena arterialis a corde nascaꝛ ⁊ non a vena intrãte aurez cordis. ℭ Attẽde. 2. ꝙ deuiat hic prin. a doctrina Gal. ostẽdentis sexto de vti. pti. c. 9. ꝙ nõ est poſſe explãtari vas arteriosuz. s. venã arterialem a vena ꝯcaua: nec a ramo eius. Ait. n. ibi. Qñ arteriosum vas ex venoso non erat poſſe explãtari: oĩbus vtiqz manifestuz est: vna. n. tunica est vene ⁊ subtilis non aũt vna: neqz subtilis ea q̃ arterie: sꝫ sunt ei due tunice: grossa qdez sufficiẽter ⁊ dura ⁊ tensa que est ab intus ad inulos. i. villos diuisa trãsuersos: mollis autẽ ⁊ subtilis ⁊ rara q̃ ab extra q̃lis est ea que vene. Nõ igiꝛ erat poſſe ex vna ⁊ simplici tunica qualis est q̃ ꝯcaue: explãtare duplicez ⁊ grossam. ℭ Attẽde. 3. ꝙ vena arteriosa explãtatur ẜm Gal. a duriori ⁊ dẽsiori ꝑte cordis. Juxta illud Gal. ibi. Neqz. n. ex ipso corde q̃uis grossuz sit ex alia ꝑte prodit arteriosum vas vel venosuz: sꝫ ex subtilibus qdez ⁊ mollibus simplicia ⁊ mollia ⁊ subtilia: duplicia vero rursus ⁊ grossa ⁊ dura ex strictoribus. i. densoribus eius explantãtur ꝑticulis. ℭ Attende. 4. ꝙ in orificio vene arteriose sunt tres pãniculi magni ⁊ densi q sine corde nõ possunt illic firmari. Et hi insident cordi: ⁊ firmanꝛ in eo ꝓhibẽtes ne tꝑe ꝯstrictionis pulmonis sanguis latus ad pulmonẽ ꝑ venaz arterialez ad cor repellaꝛ. Juxta illud Gal. ibi. At vero neqz membrana suꝑdensari tam magna ⁊ talia qualia nũc sunt in orificio arteriose vene poſſe erat absqz corde. Sedem. n. aliquã infallacem ea hꝛe debebãt in qua firmentur ⁊ adnascanꝛ vt firma ⁊ inflexa ꝑmanentia resistant fluxibus materieꝝ ad id qđ retro: qñ thorax agẽs fortiter totuz qdez pulmonem intus colligit ⁊ ꝯhit comprehẽdens in circuitu premitqz ⁊ stringit venas. ℭ Attẽde. 5. ꝙ hi tres pãniculi incedũt ab interiori cordis ad exterius ⁊ qñ tẽdunꝛ ⁊ recte eleuanꝛ fit ex eis vnuz cooꝑtoriuz claudẽs totũ orificiũ vene arterialis ⁊ qñ cõstringiꝛ cor ⁊ sanguis ab eo impelliꝛ ad pulmonez ꝑ hanc venaz expellunꝛ cooꝑtoria quousqz applicenꝛ vene. Juxta illud Gal. 7. de iuuamen. mem. c. 6. Et qꝛ cursus istaꝝ telaꝝ est ex interiori cordis ad exterius eius ⁊ ꝯtinent os istius totius vene ꝑ hoc qñ expandunꝛ ⁊ eleuanꝛ recte: fit ex omnibus eoꝝ vnuz cooꝑtoriuz magnuz qđ claudit orificiuz totuz vene. Et qñ aliqua volũt exire ab interiori cordis expellũtur cooꝑtoria quousqz applicenꝛ vene: ⁊ sic nõ prohibeꝛ exitus reꝝ aliquaꝝ a corde: sed ꝑtrãsitus illaꝝ reꝝ erit velox leuis: qñ orificiuz vene in illa hora ampliaꝛ multũ: hec Ga. Quarto dicit hic prin. ꝙ scda vena explãtata ab illa que ingrediꝛ dextraz cordis aurẽ resoluiꝛ. i. spargiꝛ in circuitu cordis vz in suꝑficialibus eius ꝑtibus: postea penetrat ad interiora cordis vt ministret ei nutrimentũ. Et hec intrat ad cor fere cuz vena ventrez hñs venit vt submergaꝛ apud dextrã chordis aurez. Et intellige ꝑ hoc ꝙ hec vena intrat cordis interiora ꝓpe locuz implãtationis vene concaue in aurez eius dextraz sicut nos edocet lr̃a silis decimotertio aĩaliuz principis capi. de epate que sic hꝫ. Et ꝑs scda ꝑdictaꝝ triuz circũdat cor: ⁊ profundaꝛ in ipso dans ei nutrimẽtuz prope auriculã dextrã ⁊ prope locũ vene duplicis in eo. Deberet ergo hic loco de [cum] scribi [vbi] dicendo. Et hec qdem est intrans cor vbi fere ⁊c. ℭ Queret hic aliqs ad qđ hec vena spgiꝛ in cordez intrat ĩ ipz cũ vena magna copiosuz sanguinez assidue effundat in dextruz ventrem cordis sufficiẽtem vt vr̃ ad eius nutritionez. Respõdet Gal. 6. de vti. pti. c. 16. dicẽs. Et qm̃ grossum ⁊ densuz est corpus cordis cibo grossiori indigebat. Et ꝑpea sanguine q in concaua est nutriꝛ anteq̃ ingrediatur ad cor: ibi eniz ꝑueniẽs calidus ⁊ subtilis ⁊ vaporosus debebat inueniri. Et proinde e qđ vr̃ qbusdaz irratiotionabile esse oĩuz rationabilissimũ existit: cor qdem pulmoni preparare nutrimentũ: sibi aũt non. Ille. n. indiget subtili ⁊ vaporoso sanguine: hoc aũt nõ indiget illud. n. ex se ipso motu forti egebat ⁊ densuz ⁊ grossuz habere corpus pulmonez vero a thorace motũ nec grauez: nec densuz sed leuez ⁊ raꝝ melius esse fuit. Qñ aũt vnũquodqz quale est tali indiget nutrimento: rõnabilr cor quidem grosso: pulmo autem vaporoso sanguine indiguit. Et hec ẽ causa cur non nutritur cor ex seipso sed anteq̃ implantetur in dextro ventriculo concaua vena pars eius taz magna qualis maxime nutrire sufficit cor segregata inuoluitur circa caput eius extorsum: ⁊ ad omnes ꝑticulas disseminaꝛ: hec Ga. Quinto dicit ꝙ tertia vena explantata ab illa que ingreditur dextraz cordis aurem declinat proprie in hominibus ad partem sinistram ⁊ ab inde transiẽs ad quintam spondiluz pectoris super eaz recumbit: ⁊ spargitur in octo costis inferioribus ⁊ in musculis ⁊ alijs partibus eis iuxta positis. ℭ Attende hic ꝙ Rasis primo almansoris capitulo de venis inter ramos vene concaue ascendentis non numerat venã arterialez. Sed asserit ibi ꝙ a vena ꝯcaua ascendente magnus prodit ramus in tres venas sectus quarum prima intrat dextram cordis aurem: secunda circuit ⁊ subintrat cor diuisa per ipsum: tertia transit ad ima pectoris ⁊ ea nutrit: ait eniz ibi. Postea vero quidam magnus separatur ab eis ramus qui vni duarum cordis auricularum dextre scilicet continuatur ⁊ in tres diuiditur partes. Quaꝝ vna dextraz cordis ingreditur concauitatem: que etiam alia maior existit. Secunda vero ea que exterius sunt in cordis superficie circuit: ⁊ per ipsum totum partitur. Tertia autẽ in inferioribus pectoris partibus coniungitur ⁊ membra que ibi sunt nutrit. Auerroys autem in hac materia relicto rasi principem sequitur quo ad venam arterialem: quod raro facit. Ait eniz primo colliget capi. sexto de venis. Demum ramificatur ab ipsa ramus vnus qui iungitur in auricula dextra ex auriculis cordis. Et hic ramus diuiditur in partes tres. Quarũ vna intrat in concauitate dextra concauitatis cordis ⁊ iungitur pulmoni ⁊ habet tunicas duas: ⁊ ob hoc nominatur vena arterialis. ⁊ hec est maior omnium aliarum. Et secunda circundatur circa dorsum cordis: ⁊ extenditur in ipsum totum. Et tertia coniungitur in parte inferiori pectoris: ⁊ nutrit corpora ibi existentia.

interioribus ipsius ingreditur ad ipsuz nutriendum. Et hec quidem est cum fere vena ventrez habens venit vt submergatur apud aurem dextram intrans ad cor: sed pars tertia in hominibus proprie ad partem declinat sinistram: deinde vadit ad quintam spondilinm pectoris ⁊ super eam acubitatur ⁊ in octo costis inferioribus sargitur ⁊ in eo quod ipsas sequiꝛ ex musculis ⁊ alijs corporibus. ℭ Ex ea vero que ex habente ventrem post tres penetrat partes cum partem pertransit cordis ascendendo spargunꝛ in suꝑmo pãniculi pectus ꝑ mediũ ꝑtiẽtis ⁊ in suꝑmo casule ⁊ in carne laxa que moruz vocatur ꝑtes capillares. ℭ Postea apud furcule propinquita

ℭ Ex ea vero que ex habente ventrez ⁊c.] ℭ In hac particula secunda que est de incessu ⁊ diuisione residui vene concaue ascendentis postq̃ pertransiuit cor vsqz ad venas guidez primo agit princeps de ramulis quos emittit a se donec sit ꝓpe furculas. Secundo de duobus ramis quos ipsa emittit dum venit prope furculã ibi [Postea apud furcule] Tertio de diuisiõe cuiusqz istorum duorum ramorum in duos ramos: ⁊ de ramis quos emittũt duo primi ex eis ibi [Et fit vnusquisqz] Quarto de quinqz ramis quos emittunt duo alij secundi ibi [Secundi autem] Quinto de quattuor ramis quos emittit quintus ex his quinqz ibi [Et in quattuor] Sexto de tribus ramis in quos diuiditur quartus ex his quattuor vltimis ibi [Et in tres diuiditur]

ℭ In prima particula dicit ꝙ partes capillares. i. rami venaruz similes capillis spargũtur in superiori ꝑte panniculi mediastini: ⁊ in superiori ꝑte capsule cordis: ⁊ in carne glandulosa que vocaꝛ morũ: ex ea vena que residua existẽs ex vena habẽte ventrẽ penetrat incedens sursuz post tres ꝑtes. i. post emissionem trium venarum de quibus agebaꝛ in fine ꝑticule precedentis cuz hec vena residua ꝑtransit partem cordis ascendendo. ℭ Attende primo ꝙ in passu simili huic. 13. animalium capi. de epate princeps nullam facit mentionem de ramis ispsis in superiori parte casule cordis. Ait enim ibi. Sed quod de vena concaua preter predictas partes in directo cordis fuerit residuũ ascendit ⁊ ramificaꝛ in diafragmate quod diuidit pectus in duo: ⁊ mittit quosdam ramos ad ꝑtem carnosam que dr̃ morum. ℭ Attende secundo ꝙ vena cõcaua ascendens: qꝛ transit vt suspensa prope mẽbra que assidue mouentur videlicet diafragma cor ⁊ pulmonem: indiguit sustentaculis plurimis: cum constet ex vna sola subtili tunica. Juxta illud Galieni sexto de vtilitate particularuz capi. 2. Cũqz moueatur semper cor ipsum ⁊ pulmo ⁊ frenes ⁊ totus thorax non erat ibi infallax que per medium eius spacium via: nisi aliqua extrorsuz auxilia natura ingeniata esset: propter que quãuis agitetur semꝑ vena concaua ⁊ quasi sit suspensa adhuc resistat: ⁊ si cadat aliquando supra dorsum vel pectus animal fortiter maneat integra ⁊ sana ⁊ in nullo pro eo ꝙ habet vnã subtilem tunicam deficiat ibi infallacia a multiplici ẜm grossitiem arteria. ℭ Attende tertio ꝙ hec vena ascendens cõmune ⁊ generale auxiliuz in tota eius via recipit a panniculis ei implantatis ⁊ circũplantatis. Juxta illud Galieni ibi. Uene tamen ẜm totum thoracem maxima patiuntur commoditate ex membranoruz implantatione ⁊ circũplantatione ⁊ maxime earũ concaua. ℭ Attende quarto ꝙ hec vena ascendens postq̃ transijt diafragma in principio sui ascensus habet quintum lobum pulmonis sibi suppositũ velut molle stratum: ⁊ in medio sui ascensus sibi mittitur a corde ligamentum forte menutenens eam firmam ⁊ in superiori ꝑte versus furculam habet mollem glandulam supra quã recumbit vocatam morum seu chimuz. Juxta illud Galieni ibi. Quod est ẜm singulam eius partem auxilium trifariam distributum est. Secundum media quidem thoracis velut manum quandam prebente corde ei neruosam ⁊ fortem productionem in partibus vero que deorsum quintum lobuz pulmonis suppositum habente: in eis autem que sunt sursum maximum ⁊ mollissimum adenem vocatum chimum.

ℭ Postea apud ⁊c.] ℭ In secunda dicit ꝙ a vena magna ascendente postq̃ furcule appropinquat duo separantur rami transuerse incedentes ambo ad partem furcule ⁊ in suo incessu cõtinue plus ⁊ plus elongantur. ℭ Attende

hic ꝙ

hic ꝙ in his duobus ramis non expanditur seu diuidiť tota vena ascendēs:
imo separatis ab ea duobus his ramis manet truncus grossus: de cuius diui
sione in venas guidez manifestas ⁊ occultas agetur statim ibi. Et illud quod
¶ Et fit vnusqsq; ⁊c.] ¶ In .3. dicit primo ꝙ vnus/ (ex ramis remanet.
quisq; istorum duoꝝ ramoꝛu; incedentium ad furculaz lateraliter ⁊ transuer/
se diuiditur in duos ramos: ⁊ sic sunt quattuoꝛ rami. s. in vtroq; latere duo.

Et duo primi ex istis quat
tuoꝛ. s. vnus in vnoquoq;
latere descendunt sup ex/
tremitatem: thoꝛacis a de
xtra ⁊ sinistra donec veni/
ant ad epiglotim. ¶ Attē
de ꝙ ex istis quattuoꝛ ra/
mis illi dicūtur primi que
sunt trūco suo propinqo/
res ⁊ medio furcule: ⁊ qui
plus distant a trūco in suo
icessu dicunť scdi: de quo/
rum diuisione statim ageť
ibi [Scdi aūt] Scdo dicit
ꝙ duo primi ex dictis qt/
tuoꝛ ramis transeūdo ad
epiglotim dimittūt ramos
in vijs eoꝝ q distribuūtur
musculis locatis in medio
costaꝝ. Et oꝛificia istarum
venaꝝ capillariu; obuiāt
oꝛificijs venulaꝝ ascendē/
tiū ad media costaꝝ ex ter
tia pte vene trāseuntis ad
dextrā coꝛdis aure;. Et ex
istis venulis sibijnuice; ob
uiantibus egrediť vna col
lectio venularū pueniens
ad extrinsecos musculos
pectoꝛis. Tertio dicit ꝙ cū
duo primi pdicti rami per
ueniūt ad epiglotale. i. ad
pte; coꝛam epigloti colle/
ctio ramulorum venaliu;
exit ab eis posterius ⁊ ex/
terius transiens ad muscu
los cōculcatos mouentes
spatula; ⁊ spargitur in eis
qui qde; musculi: ideo di/
cunť conculcati: qꝛ sese su
perequitant ⁊ pmunt ⁊ in
uicem illaqueātur. Et col
lectio altera venularum
egressa a predictis primis
duobus ramis deoꝛsum tē
dit sub musculis rectis ex
qua spgunť in dictis mu/
sculis partes capillares.
Quaꝝ extremitates conti
nuanť extremitatibus ve/
nulaꝝ ascendentium ex ve
na alhouizali de qua dice/
tur post ca. 5. summe pre/

tem duo ab ea separantur rami: quoꝛu;
ambo ad partem furcule transuersi ince
dunt: ⁊ quantūcūq; plus vadūt adinui
cem elongantur. ¶ Et fit vnusquisq; ra
mus ex eis duo rami scilicet vnus i vno-
quoq; latere descendentes super extre-
mitate; thoꝛacis a dextra ⁊ a sinistra do
nec ad epigloti perueniunt: ⁊ in suis iti
neribus ramos dimittunt qui in muscu
lis sparguntur qui inter costas existunt:
quoꝛum orificia venarum obuiant oꝛifi
cijs que in ipsis penetrant: ⁊ egreditur
inde collectio ad musculum pectoꝛis ex
trinsecu;. Cūq; ad epiglotale perueniūt
egrediť ab eis posterius ⁊ exterius col-
lectio ad musculos conculcatos spatu-
la; mouentes ⁊ spargitur in eis. Et alia
collectio sub musculis rectis descendit
ex qua in eis sparguntur partes quaru;
extremitates cum partibus ascendenti
bus continuantur vene albouisalis quā
modo nominabimus. ¶ Secundi au-
tem vniuscuiusq; eoꝛum: ⁊ est par vnū-
quodq; duoꝛum imparium quinq; di-
mittit ramos. Unus ex eis in pectoꝛe
spargitur ⁊ quattuoꝛ superioꝛes nutrit
costas. Et alter ramus nutrit spatularū
locu;. Et alter ramus ad musculos sub
mersos tendit qui sunt in collo ad nutri
endum eos Et alter ramus penetrat in
foꝛaminibus sex spondilium superioꝛu;
que sunt in collo: ⁊ inde ad caput tran-
sit. Et alter ramus magnus qui oībus
illis existit maioꝛ ad ascellam ab vno-
quoq; vadit latere. ¶ Et in quattuoꝛ
diuiditur ramos. Primus in musculis
qui sunt super thoꝛace; spargitur: ⁊ ipsi

sentis. Et intellige hic p musculos rectos duos primos ex octo musculis ven
tris qui recte descendunt a supioꝛi ad inferius. Juxta illud principis capi. 22.
summe. 2. doc. presentis. Ex his aūt octo est vnu; par rectum qđ ꝓm rectitu/
dinem ab epiglotali descēdit cartilagine: cuius villis in longitudine vsq; ad
femur descendit. Et p venam alhouizalem intellige hic illud quod remanet
de vena ↄcaua descendente cū est in fine veraꝝ spondiliu; ⁊ apud principu;
ossis sacri seu ossium alhouins vbi diuiditur in duas magnas venas descēdē
tes ad coxas: ⁊ inde diciť alhouizalis. S; priusq; pueniāt ad coxas ab vna q;
eaꝝ. 10. rami diuiduntur: quoꝝ septimus ⁊ decimus vel saltem ptes eoꝝ tendūt
ad supioꝛa ⁊ continuantur cum ramulis descendentibus a vena magna con/
caua ascendente. s. his de quibus ħ agitur ⁊ illis de quibus ageť in particula
. 5. ptis pntis: ibi [Et tertiᵒ eoꝝ descēdit incedēs i supmo pectoꝛis ad mirach.
¶ Secūdi aūt ⁊c.] ¶ In. 4. pti. dicere intēdit ꝙ scdi rami ex dictis quattuoꝛ
sunt par vnu; ⁊ vnūquodq; impar illius paris diuidiť in quinq; ramos. Et
hunc passum scribit ita prin. 13. aīalium. c. de epate. Et quod remāsit ex quo/
libet illoꝝ est vnum par. Et quodlibet illoꝝ ramificať per quinq;. Primus ra
mus diuisus p pectus prebet nutrimentu; quattuoꝛ costis supioꝛibus. Secun
dus transiens ad spatulas nutrit partes que ibi sunt. Tertius vadit ad mu/
sculos submersos qui sunt collo ⁊ eos nutrit. Et intellige per musculos sub/
mersos sex musculos qui in collo pꝛofundati caput cu; collo curuant. Juxta
illud principis. c. 10. summe secunde doctrine presentis. Musculi vero qui ca
put cu; collo curuant sunt paria tria pꝛofunda. Quartus intrat foꝛamina sex
spondilium colli superioꝛum perueniens vsq; ad caput. Quintus qui maioꝛ
est singulis predictis vadit ad ascellam ab vnoquoq; latere scilicet dexter ad
dextram ⁊ sinister ad sinistram.
¶ Et in quattuoꝛ ⁊c.] ¶ In quinta dicit ꝙ iste quintus ramus vtrinq; diui
ditur in quattuoꝛ ramos. Primus diuiditur in musculis existētibus supꝛa tho
racem mouentibus iuncturam spatule. Et intellige hic tres musculos pecto
rales qui trahunt spatulam ad inferioꝛa. Juxta illud principis ca. 17. summe
secunde doctrine presentis. Ex musculis motus adiutorij: ⁊ sunt illi qui mo/
uent spatule iuncturam: sunt tres musculi qui ei a pectoꝛe adueniunt ⁊ ip/
sam mouent ad inferioꝛa. Secundus diuiditur in carne glandulosa ⁊ panni/
culis existentibus in ascella que quide; carnes sunt emunctoꝛia coꝛdis. Ter/
tius tendit ad mirach incedendo per pectus. s. per partes eius superficiales
seu superioꝛes. Et hic ramus continuatur venis ascendentibus ab ilijs vt po
stea dicetur. Quartus maioꝛ est singulis alijs tribus.
¶ Et in tres diuidiť ⁊c.] ¶ In sexta dicit ꝙ iste q̄rtus ramus diuidiť in tres
partes. Prima diuidiť in musculo existente in concauitate spatule de quo su/

perius egit princeps. c. 17. summe secunde doc. presentis ibi. Et quartus est
musculus qui locum concauū ossis spatule implet cuius choꝛda cum parti/
bus interioꝛibus lateris domestici capitis adiutorij continuatur. Et eius opa
tio est efficere vt adiutoꝛiū posterius circuaet. Secunda spargitur in muscu-
lo magno locato in ascella de quo supꝛa actum est. c. nunc allegato pagrapho
illo. Et musculus duplus magnus qui a toto oꝛitur thoꝛace cōtinuatus cum
infimo antecessionis adiu
torij ⁊c. Tertia est maioꝛ
duabus alijs prioꝛibus ⁊
super adiutorium transiēs
tendit ad manu;: ⁊ vocať
vena ascellata seu ascella/
ris: quia venit ab ascella
⁊ cōius basilica diciť quia
est infima venaꝝ brachij:
de cuius diuisione ⁊ subdi
uisione agetur. c. sequenti.
¶ Et illud qđ. ¶ In hac
parti. tertia pmo agit pn.
de incessu ⁊ diuisione resi/
dui vene concaue ascen/
dentis. Scdo de incessu ⁊
diuisiōe guade; manifeste
ibi [Et guade; qde; mani
festa] Tertio đ icessu ⁊ di
uisiōe guade; occulte ibi
[Guade; vero submersa]
¶ In prima pte que est te
xtus presens dicit pmo ꝙ
residuum ex ramis pmis
quoꝝ vnū impar fuerat di
uisum in multas ptes ascē
dit ad partem colli. Et in
tellige hic p residuu; siue
p illud quod remanet ex
primis ramis truncum ve
ne cōcaue ascendentis re/
manentem in directo fur/
cule post separationē duo
rum ramoꝛu; magnorum
transuerse incedentiu; ad
partes furcule dextram ⁊
sinistram quoꝛu; diuisio ⁊
subdiuisio manifestata est
in pte precedenti. Et per
vnum ex impibus quod
fuit ptitum in multas par
tes intellige vtrūq; ramo/
rum scdoꝛu; predictoꝛum
quoꝝ quisq; primo dictus
est esse diuisus in qnq; ra/
mos. Et quintus illoꝝ ite
rum diuisus in quattuoꝛ
ramos. Et quartus istoꝝ
rursus diuisus in tres. Se
cūdo dicit ꝙ hoc residuū
vene concaue ascendentis
anteq; multum ascendat
diuiditur in duas partes.

sunt ex illis qui spatule iuncturā mouēt.
Et secundus in carne laxa ⁊ in pannicu
lis qui sunt in ascella. Et tertius eoꝛū
descendit incedēs in supꝛemo pectoꝛis
ad mirach. Et quartus omnibus illis
est maioꝛ. ¶ Et in tres diuiditur par-
tes. Una pars spargitur in musculo
qui in concauitate existit spatule. Et al-
tera in musculo magno qui est in ascel-
la. Et tertia est maioꝛ ipsis omnibus su-
per adiutoꝛium tendens ad manum: ⁊
ipsa est qui ascellata vocať. ¶ Et illud
quod ex ramis remanet primis quoꝛu;
vnum ex imparibus in multas partitu;
fuerat ptes ad pte; colli ascēdit. Et an-
teq; multu; ascendat in duas diuiditur
partes. Una est guade; manifesta: ⁊ al
tera est guade; submersa. ¶ Et guade;
qdem manifesta ilico cū a furcula ascen
dit in duas diuiditur partes. Quarum
vna ilico cum separatur ad anterioꝛa tē
dit ⁊ ad latus. Et altera vadit pmo ad
anteriora ⁊ descendit ⁊ postea ascendit
⁊ reuoluitur super furculam: deinde ele
uatur ⁊ manifesta ascendit super collu;
donec ad primam parte; peruenit: et mi
scetur cum ea ⁊ fit ex eis guade; mani-
festa que est scita. ¶ Uerūtamen an-
teq; cum ea misceattur separantur ab
ipsa due partes. Quarum vna ad latitu
dinem tendit: deinde sibi apud furcula
rum duarum obuiationem obuiāt in lo
co pꝛofundo. Et secunda in collo ma
nifesta transuersatur: ⁊ duo eius im-
paria non post hoc sibi obuiant. Et ex
istis qdē duobus imparibus rami sepa
ranť araneales qui sensui nō subiacent.

Quaꝝ vna vocať guade; manifesta: qꝛ ad exterioꝛa tēdit visui subiecta. Et al
tera guade; submersa ⁊ occulta: qꝛ latēs visu; p pꝛofunda incedit. ¶ Attēde
ꝙ guide; ⁊ guade; ⁊ guidegi ⁊ alguidegi ⁊ alhudech sunt noīa arabica ide;
significantia. Et describitur guide; in sinonymis Auic. ꝙ est vena que in gut/
ture versus collu; inueniť: ⁊ sunt due ex vtraq; pte gutturis que dicunť gui/
degi. Et in sinonymis ianuensis scribiť guidegi arabice sunt due vene in col/
lo q̄ phlebotomanť interdum alguidegi repiť in albucasi. c. de phlebotomia.
¶ Et guade; qde; ⁊c.] ¶ In hac pte que est de guide; manifesta primo agit
prin. de prima ipsius diuisione in duas ptes ⁊ reunitione illaꝝ partiu;. Scdo
de ramis q separanť a ptibus illis priusq; reunianť ibi [Uerūtn anteq;] Ter/
tio de ramis q discinduntur a scdo hoꝝ ramoꝝ ibi [Ex summa āt] Quarto de
diuisione guide; manifeste post reunitione; suoꝝ ramoꝝ ibi [Guade; autem]
¶ In. 1. pte di. primo ꝙ guide; manifesta in ascēsu suo a furcula diuidiť stati;
in duas partes. Scdo dicit ꝙ prima istaꝝ statim post sepatione; eius a trunco
tendit ad ptes anterioꝛes ⁊ laterales gutturis. Tertio di. ꝙ. 2. ps tendit pꝛimo
anterius ⁊ inferius: deinde reascendit reuoluta sup furculam post ea eleuať
ascendens patenter vsq; ad collu; donec pueniat ad prima; pte; que fiť cū ea
sepata fuerat ab eode; trūco ⁊ vniť ei. Quarto dicit ꝙ ex istis duabus ptibus
reunitis fit guide; manifesta q̄ est scita. i. sensu cognita: vel guide; pꝛopꝛie ⁊ fa
mose dicta: multi. n. non vocant guide; venas a furculis tendentes sursu; do
nec puenerint vsq; ad collum. ¶ S; queret hic aliqs cur nā separat guide;
manifestam apud furculas in duas ptes: ⁊ postea reiūgit eam. Nōne fuit meli
us ⁊ tutius ipsa; pducere integra; vsq; ad collu;: sic. n. ipsa patēs ⁊ exposita
piculis restitisset foꝛtius manens vnita. Dic ꝙ fuisset melius ea; deducere in
tegra; vsq; ad collū nisi esset ꝙ necessariu; fuit ramos aliqs ab ea explātari: ⁊
a ramis illis ramulos pꝛimos pusq; attigat collu;. Et gradatio i explātatiōe
est aptioꝛ ⁊ securioꝛ de trūco ad ramos: ⁊ de ramis magnis ad ramos mino/
res: deīde ad ramulos: postea q̄si ad fila: q; de trūco ad fila sine medijs explā
¶ Uerūtn ⁊c.] ¶ In. 2. dicit primo ꝙ due ptes sepanť a (tatione; fieri.
scda pte guide; ascendētis ilico a furcula anteq; cu; prima pte rursus vniať.
Prima pars duplex existens. s. vtrinq; vna tendit ad latitudine;. i. incedit ꝓm
latitudine; coꝛpis versus dextra; ⁊ sinistra;: deinde due ipsius ptes sibijnuice;
obuiant in loco pfundo apud ↄiunctione; duaꝝ furculaꝝ. Scda vero ps du
pla fiť vt prima existens apparens in collo trāsuerse incedit: vna sinistroꝛsu;
⁊ alia dextroꝛsu;. Et istius ptes nusq; sibi obuiāt postq; ad latera declinare ce
perunt. Scdo dicit ꝙ rami araneales. i. siles filis tele aranee in subtilitate se/
parantur ex duobus in paribus istius scde ptis: scilicet ex parte eius dextra ⁊
sinistra qui non subiacent sensui idest pꝛe paruitate non percipiuntur sensu.

¶ Ex summa aut ramoꝝ istius secūdi paris proprie tres vene iaz separate fuerunt sensu pcepte quantitatem habentes: sed alie sunt non pcepte sensu. Una vero harum venarum super spatulā extenditur: ꝛ ipsa est que vocatur spatularis ex qua est cephalica. Et due ad duo istius spatularis latera ipsam vsqꝫ ad caput spatule simul comitantes. Una vero earum ibi torquetur vt serpens ꝛ nō pertransit eam: immo ibi spargitur. Sꝫ secunda anterior earum eam pertransit ad caput adiutorij ꝛ ibi spargitur. Spatularis quoqꝫ eas ambas pertransit ad vltimum quod est in manu ꝛ hoc est. ¶ Guadez autez manifesta postqꝫ eius duo imparia miscentur in duas diuiditur partes. Quarū vna occultatur: ꝛ separantur ex ea rami parui: ꝛ in mādibula sparguntur superiore. Et alij rami multo maiores istis in mandibula inferiore sparguntur. Ramoruz autem duorum modoruz partes in circuitu lingue sparguntur ꝛ in manifesto partium musculoruz qui sunt ibi positi. Et pars altera manifestatur ꝛ i locis qui sequūtur caput ꝛ aurē spargitur. ¶ Guadez vero submersa comitatur meri: ꝛ ascendit cum eo directe: ꝛ in suo itinere dimittit ramos que miscentur cum ramis qui a guadez manifesta veniunt. Et omnes in meri ꝛ i epigloti ꝛ oibus partibꝰ musculoꝝ pfundorum spgunt. Et penetrat extremuz eius ad finem derz laude.

Et separantur illic rami qui in membris sparguntur que sunt inter spondilē primam ꝛ secundaz. Et inde vadit vena capillaris apud iuncturam que est inter caput et collum a qua rami separātur qui ad panniculum veniunt qui est cooperiens craneum: ꝛ veniūt ad locū vbi duo emicranea sibi obuiant ꝛ submerguntur ibi in craneo. ¶ Quod autem post haruz venarum transmissionē remanet ad cranei ventrem penetrat in fine derz laude ꝛ inde spargitur ramus in duobus cerebri panniculis ad nutriendum eos ꝛ ad ligandum panniculuz durum cum eo quod est in ipsius circuitu ꝛ supra ipsuz. Postea egreditur ad exteriora ꝛ panniculuz qui cooperit craneū nutrit: deinde a pāniculo subtili ad cerebrum descēdit ꝛ in ipso dispergitur sicut arterie disperguntur: quas omnes pāniculi grossi replicatio stringit: ꝛ eas ad locum amplū qui platea vocatur defert in quem sanguis funditur ꝛ cōgregatur: deinde ab eo separatur inter duas replicationes ꝛ vocatur torcular.

¶ Istis quoqꝫ ramis cum ventriculo medio propinqui fiunt est necesse vt magne fiant vene ꝛ ex torculari sugant: ꝛ ex suis vijs que ab eo separātur: deinde a vētriculo medio ad duos anteriores ventriculos tenduntur: ꝛ arterijs ad locum illuz ascendentibus obuiant: ꝛ tex

¶ Sed queret aliqs si non subiacent sensui quō habita est eoꝝ noticia: cum ois nr̄a cognitio intellectiua depēdeat ab aliq̄ sensitiua preuia. Dic primo ꝙ hi rami non sunt penitus insensibiles: sꝫ vix visu pcipiunt. Dic scd̄o ꝙ dato ꝙ qlibet dictoꝝ ramoꝝ esset solus inuisibilis pre paruitate: intextus tn̄ alijs vel illaqueatus videri pōt. Dic tertio ꝙ illoꝝ ramuloꝝ noticia haberi potest a posteriori quia partes in quibus sunt qn̄ incidunt emittunt sanguinem.

¶ Ex sūma ꝛc̄.] ¶ In.3. dicit primo ꝙ tres sunt vene sensu pcepte notabilis magnitudīs sepate ex summa ramoꝝ istius scd̄i paris. Et intellige ex hoc ꝙ a ramo dextro scd̄e ptis nunc dicte tres vene explātant notabiles ꝛ manifeste: ꝛ totidem a sinistro: ꝛ vltra has multe alie explantant non pcepte sensu. Scd̄o dicit ꝙ prima istaꝝ trium venaꝝ extendit super spatulā: ꝛ ideo spatularis dr̄. Et vena capitis dicta cephalica est ps ipsius. Tertio dic̄ ꝙ due alie vene ex dictis tribus associant spatularez a lateribus eiꝰ vsqꝫ ad caput spatule. Et vna istaꝝ apud spatulaz cōtorquet ꝯm silitudinez serpētis actu repētis ꝛ se plicātis nec trāsit spatulā. Alia vero anterior existēs transit spatulam ꝛ puenit vsqꝫ ad caput adiutorij ꝛ illic diuidit. Quarto dic̄ ꝙ vena spatularis ptransit has ambas pueniens vsqꝫ ad vltimuz qd̄ est in manu.s. vsqꝫ ad extremitates digitoꝝ. Et hoc est dictum scꝫ ꝛ inuentuz p anatomiaz a medicis. Uel lege. Et hec est vena.s: maior ꝛ notabilius ꝛ magis apparēs alijs duabus: q̄si prin. monstret eaz digito dū dicit ꝛ hec ē.

¶ Guadez ꝛc̄.] ¶ In.4. dicit pmo ꝙ guidez manifesta diuiditur i duas ptes postqꝫ duo iparia eius miscent.i. post qꝫ guidez manifesta ilico cuz ascendit a furcula in duas ptes diuisa ē: ꝛ sepati sunt rami ab vtraqꝫ eius pte ꝛ post separationez illoꝝ ramoꝝ partes eius reunite sunt: ꝛ ex eis in collo reiunctis facta est guidez manifesta scita: tūc hec guidez iteꝝ diuidit in duas ptes. Scd̄o dicit ꝙ prima ptiuz istius guidez abscondit. Et aliqui ex ramis eius dispgunt in mandibula supiore. Alij maiores istis in inferiore. Et ab his vtrisqꝫ ramis descindunt alique ptes q̄ spargunt in circuitu lingue ꝛ insupficie musculoꝝ ibi existentiuz. ¶ Sed arguet aliqs ꝙ si pma pars eius guidez occultat non dꝫ vocari guidez manifesta: Dic ꝙ sic prio qꝛ tota i collo manifestat. Scd̄o qꝛ ꝛ si pars ipsius prima aliquātuluz occultet: postea iteruz eminet in mādibulis dispsa: ꝛ ꝯa eius ps fere tota est manifesta. Tertio dic̄ ꝙ ps scd̄a istius guidez eminet ꝛ diuidit i locis exterioribꝰ capitis ꝛ circa aures.

¶ Guadez vero ꝛc̄.] ¶ In hac pte vltima q̄ est de vena guadez occulta pmo agit prin. de incessu ꝛ diuisione eius vsqꝫ ad suturā laude: ꝛ de vena capillari ibi decisa ab ea: ꝛ ramis ipsius penetrantibus inter duas cranei medietates. Scd̄o de residuo eius donec pueniat vsqꝫ ad torcular ibi [Qd̄ aūt post] Tertio de reunitione ramorum eius prope medium ventriculum ꝛ incessu ꝛ diuisione eius vlterius ibi [Istis quoqꝫ ramis]

¶ In.1. pte dicit pmo ꝙ guadez occulta associat ysophaguz ascēdēs recte cū eo. Et relinqt in via eius ramos q mixti cuz ramis guadez manifeste spgunt i ysophago ꝛ i epigloti ꝛ in musculis profundis illic existētibus. Scd̄o dicit ꝙ ps extrema.i. finalis trūci principalis guidez occulte ptrāsit vsqꝫ ad finez commissure laude: ꝛ ibidez ab ea separant rami dextrorsuz ꝛ sinistrorsuz q diuidūtur in mēbris q̄ sunt in directo pme ꝛ ꝯe spondiliuz colli. Tertio dicit ꝙ inde ēt transit vna capillaris vena ad locū iuncture capitis cū collo a qua exeunt duo rami trāseuntes ad pāniculuz q coopit craneuz ꝛ puemētes ad locū vbi due cranei medietates dextra.s. ꝛ sinistra sibijnuicem obuiant ꝛ iunguntur submergūtur ibi in craneo idest penetrant craneum per suturam eius.

¶ Qd̄ aūt ꝛc̄.] ¶ In.2. dicit pmo ꝙ residuuz guidez occulte post sepationez ramoꝝ nunc dictoꝝ ab ea penetrat ad ventrez cranei.i. ad ꝯcauitatez cōprehēdentez cerebrū quā craneū circūdat p foramē qd̄ est in fine suture laude: ꝛ qn̄ est ibi separat ab ea ramus q spargit in pāniculis coopientibus cerebrū: ꝛ intellige h p duos pāniculos cerebri nō duraz ꝛ piaz mr̄es: sed duas tunicas ex qbus est cōposita dura mater. Cuius rami triplex est vtilitas. Prima est nutritu ipsius ꝛ supra ipsaz.s. craneo: ne suo pondere cerebrū cōprimat. Tertia est nutrire picraneū seu pāniculuz q tegit craneū. Egrediunt.n. alique huius rami ptes p cranei suturas ad picraneuz: ꝛ in eo spse prebēt ei sanguinez. Scd̄o dicit deinde.i. postqꝫ iste ramus sepatus est ab hac vena q̄ penetrauit in ventrez cranei residuū vene illius descendit in cerebrū a pāniculo subtili ꝛ spgit in eo sicut arterie. Et intellige hic p pāniculuz subtilez nō piaz matrez sꝫ tunicaz interiorē dure mr̄is. Et replicatio dure mr̄is stringit has oēs venas in pāniculo hoc vel cerebro sparsas: ꝛ portat ad locuz q platea dr̄. Et in hunc locū sanguis effundit ꝛ coadunat: deinde separat.i. distribuit ab eo sanguis vicinis ptibus currēs inter duas replicationes: ꝛ iste locus torcular dr̄. ¶ Attēde primo ꝙ vene cerebri sibi desursuz veniūt hn̄tes deorsuz orificia sua conuersa quatinus ipm copiosius irrigēt: arterie vero ecōtra sicut pmeminit prin. c.4. summe.4. doc. pn̄tis pagropho illo. Non aūt facta fuerūt ista ascēdentia.s. orificia arteriaꝝ ꝛ illa descēdentia.s. orificia vanaꝝ nisi ppea ꝙ illa sunt rigātia ꝛ fundentia sanguinem ꝛc̄. ¶ Attēde.2. ꝙ nā non deduxit venas cerebri principales vsqꝫ supra craneum redituras intus p cōmissuras qꝛ nō fuissent satis custodite. Neqꝫ supra cerebruz imediate qꝛ suo pondere pssissent cerebrum ꝙ molle est ꝛ rotundū. Neqꝫ supra piā mr̄em qꝛ tenuis existēs non est ligamentuz sufficiēs tātis venis. Neqꝫ inter craneū ꝛ durā mr̄ez qꝛ lederent a craneo: maxime hora motionū offensiuaruz: nisi aliqs pāniculꝰ inter eas ꝛ craneū mediaret. Teste Gal.9. de vtili. pti. c.5. dicēte. Has igitur venas si qdez ab extrinseca pte cranei vsqꝫ ad sūmitatez duxisset sub cute sola cooptas sicut qdaz putāt nequaqꝫ putaretur cognoscere nā eaꝝ excellentiaz. Si vero ab intrīseca qdez sꝫ mox grossam miringaz trāseuntes tuta qdez esset ita via eis qꝫtuz intristare debentibus ab extra sꝫ ꝯm aliuz modū nō tuta. Neqꝫ enim absqꝫ colligatiōe sup ipso cerebro eqtantes rotunda figura ꝛ molli cōsistentia existente pole erat absqꝫ nocumēto eas ascēdere: neqꝫ sutilis miringa erat sufficiēs ligamētuz ita magnis venis. Sꝫ neqꝫ reliquuz adhuc ꝛ tertiuz intra craneū qdē oportebat pducere: p regionez vero q̄ in medio ossis ꝛ grosse miringe ad summitatē reducere eas. Dolerēt eniꝫ ita ꝯm motus offendentes ad craneum aut oporteret ꝛ hic preparare aliquā duraz tunicaz in medio venaꝝ ꝛ cranei: q̄lis appꝫ ꝯm oēs ossiuz pforationes: hec Ga. ¶ Attēde 3. ꝙ vene cerebri recipiūt custodiunt ꝛ sustentant in dura mr̄e: q̄ duplicata est vt inter duas ipsius tunicas vene incedant: ꝛ vt distinguat inter ptez cerebri posteriorē ꝛ alias priores retinēdo posteriorē cū vna sui tunica ꝛ cū alia priores ꝛ vt a pte duplationis ipsius q̄ fortior est explantent ligamenta qbus craneo ꝛ picraneo alligat. Juxta illud Gal.9. de iuuamē. mem. c.6. Et qꝛ necessariū fuit aliqd ad custodiendū venas in vijs suis: fuit illic cooptoriuz duꝝ in quo est polis duplicatio donec fiat duaꝝ tunicaꝝ. Quare ille q̄ sunt iter illas duas tunicas non indigebant alia custodia ꝛ suffecit in custodia istaꝝ venaꝝ illa duplicatio. Et i duplicatiōe istius cooptorij est ꝯa vtilitas: ꝛ est qꝛ cerebrū indiget ꝛ diuidat in duas ptes anteriorez.s. ꝛ posteriorez: q̄re fit duplicatio istiꝰ cooptorij in isto loco. Et p hoc colligit vt sit via custodiēs eiꝰ venas ꝛ vt iuoluat vtraqꝫ partiuz cooptorij sup vtrāqꝫ ptiuz cerebri: ꝛ altera retinet anterius cerebri: ꝛ altera eiꝰ posteriꝰ. Et ēt est in isto coptorio tertia vtilitas qm̄ qꝛ cooptoriuz duꝝ indiget vt ligaret cū testa capitis fuit origo ligamentoꝝ eius ex spississimo locoꝝ eiꝰ: ꝛ est locus duplicatiōis ꝛ qꝛ ista ligamēta non hn̄t trāsitum nisi p doroz.i. cōmissuras cranei ponebat in isto loco sutura q̄ assimulat figure laude lr̄e. ¶ Attēde 4. ꝙ duplicatio dure matris puenit in duobus lateribus ad quēdā locū i quo est ampla ꝯcauitas receptiua sanguis silis lacune seu platee: ꝛ dr̄ locus expssionis venaꝝ seu torcular: qꝛ sanguis ibi coadunat ꝛ expmit sicut vinū in torculari. Juxta illud Gal. ibi. Et duplicatio istius duri cooptorij puenit in duobus lateribus ad locū in quo fit inter duas tunicas vacuitas ampla silis lacune sanguis: ꝛ dr̄ aborealcs.i. locus expssionis venaꝝ: qm̄ sanguis cōgregat in eo. ¶ Attende.5. ꝙ sanguis discurrēs in hac lacuna ptibus distribuit que sub ea sunt sicut cānales aq̄ distribuunt in ciuitate pterqꝫ in altioribus locis ciuitatis. Juxta illud Gal. ibi. Et ex ista vacuitate diuidit sanguis in mēbra q̄ sunt sub illo loco sic cānales aq̄ diuidunt in ciuitate sine eēntia i eminētiori loco ciuitatis. Sꝫ istabit aliqs aucto. Ari.3. aia. trac.2. c.2. dicētis. Et ois sanguis est i vase qd̄ dr̄ vena ꝛ nō in alio mēbro pter cor: nō ḡ ē sanguis i dcā lacuna nālr̄. Dic ꝙ hec lacuna vel est venosa vel vene silis in sba ꝛ nā vt prius tactum est.

¶ Istis quoqꝫ ꝛc̄.] ¶ In.3. pte dicit pmo pn. ꝙ necesse est vt rami decisi a dicta vena cū sūt vicini medio cerebri vētriculo recolligant in duas magnas venas q̄ sanguinē sugāt ex torculari: ꝛ ex ramis venaꝝ ab eo decisis. Scd̄o dicit ꝙ postqꝫ hi rami recollecti fuerint in duas magnas venas: iste vene ptēdunt a medio cerebri vētriculo ad duos vētriculos anteriores ꝛ arterijs obuiant: q̄ illuc ascenderūt. Et ex cōmixtione haꝝ venaꝝ cū his arterijs ꝯstituit rete secūdinale.i. pia mater q̄ rete dr̄: qꝛ reti in figura simulat ꝛ secūdinale qꝛ silis est secūdine q̄ fetus tegit in vetero mr̄no. ¶ Attēde pmo ꝙ a platea seu torculari multe vene exeūt nutriētes ptes pximas donec appropinquet medio vētriculo: ꝛ ibi recolligunt in duas venas gr̄a pie mr̄is. Juxta illd̄ Ga.9. de iuuamē. mem. c.6. Et exeūt ab ista vena i sui pncipio multi cānales in via p quā vadit donec qn̄ fuerit ppe locū medij vētriculi vētriculoꝝ cerebri ꝛ idiguerit vt ex eo oriant vene magne q̄ veniut ad rete secūdinale. ¶ Attēde.2. ꝙ qꝛ pia mater est rare ꝛ tenuis cōtexture nō sufficiēs deferre ꝛ custodire has venas posita est

sita est in medio illaruz glandula sup quaz inuoluit pia mater: ⁊ circundant eaz vene ligate cū pia mr̄e. Juxta illud Gal.ibi. Et nō sufficit tūc in custodia istaꝝ venaꝝ cooptoriuz tenue soluz quare fuit illic posita glādula ad adiuuanduz istud cooptoriuz ⁊ ponebat̄ ista glandula in medio illaꝝ venaꝝ descendē-tium ⁊ inuoluebat̄ super ipsam coopertoriū tenue ⁊ circūdabant ipsam vene ligate cū ipso cooptorio. ¶ Attēde.3. ꝙ iste due vene circa hanc glandulā diuiduntur ⁊ p mediuz cerebri ventriculū trāseūt vsq3 ad duos ventriculos anteriores: ⁊ ibi mixti arterijs cōstituunt piaz matrez. Juxta illud Ga.ibi. Et iste vene nō pulsatiles q̄ sunt in circuitu istius glandule diuidunt̄: deinde transeūt p ventriculū mediuz duoruz ventriculoꝝ cerebri ad duos vētriculos anteriores: ⁊ inuoluunt̄ in eis cuz venis pulsatilibus que ascē-dunt ex inferiori ⁊ ex venis pulsatilibus ⁊ ex eis fit rete secūdinale. ¶ Attēde 4. ꝙ aliqd de interiori tunica dure mr̄is transit ad duos anteriores vētriculos cerebri faciēs sepationez inter eos. Juxta illud Ga.ibi. Et q2 ps anterior ptiuz cerebri īdiget ⁊ diuidat̄ in duo media trāsiuit pars interior cooptorij duri ad istuz locuz: ⁊ extendebatur qdaz eius ad partez mediā: ⁊ distinxit iter duo media anterioris cerebri.

¶ De anatomia venaruz manuum. Capi.iiij.

Primuz ⁊c̄. ¶ In hoc ca.prio agit pn. de diuisione vene spatularis ⁊ incessu ramoꝝ eius. Secundo d̄ diuisiōe vene ascellaris ⁊ incessu ramoruz eius ibi [Ex ascellari vero] Tertio de incessu ⁊ diuisione vene nigre ⁊ ramorum eius ibi [Uena autem nigra.

a ¶ In.1.pte q̄ est pn̄s textus dicit primo ꝙ prima vena explantata ex vena

titur panniculis qui rete vocatur secundinum.

¶ De anatomia venaꝝ manuū. Ca.iiij.

Primū[a] aūt quod ex spatulari diuiditur est vena que est cephalica cum in rectitudine sistitur adiutorij: ⁊ in cutem ⁊ in partes musculorum spargitur manifestas. Postea iuxta cubiti iuncturam in tres diuiditur partes. Quarum vna est brachij funis: que super manifestum superioris focilis extendirur: deinde ad siluestre inclinatur ad focilis inferioris gibbositatem declinās ⁊ in eo quod in inferioribus partibus rascete siluestribus est spargitur. Secunda aūt ad cubiti flexionem tendit in manifesto asseid ⁊ ramo ascellaris commiscetur ⁊ fit inde vena nigra. Tertia autem submergitur ⁊ in profundo cum ramo etiā ascellaris miscet̄. ¶ Ex[b] ascellari vero in primis cum oritur procedunt rami qui in adiutorio submergūtur: ⁊ in musculis qui sunt ibi sparguntur: ⁊ ibi finiuntur excepto vno eorum qui peruenit ad asseid. ¶ Cunq3 ascellaris circa cubiti peruenit iuncturam in duas diuiditur partes. Quarum vna submergitur ⁊ ramo cephalice cōtinuatur q profundatur cum quo parumper incedit: s3 postea ab eo separatur: ⁊ declinat vna earum ad domesticam donec ad auricularem ⁊ anularem ⁊ ad medium medij

spatulari cū puenit in rectitudinez adiutorij est vena cephalica. Et spgit̄ in cutem: ⁊ in ptes musculoꝝ manifestas.i.a vena spatulari separant̄ rami q spargunt̄ in cute adiutorij: ⁊ in ptibus manifestis musculoꝝ qui in eo sunt. ¶ Attende.1. ꝙ p2in.13.aīa.c.de epate ⁊ venis vnā ⁊ eandē venam reputat spatularem ⁊ cephalicā. Ait.n.ibi. Scd̄a vena spatularis que d2 cephalica qn̄ fuerit ꝑpe adiutoriū ꝑmo ramificabit̄ in ramulos q spargunt̄ in cute ⁊ in ptib9 manifestis musculoꝝ illius. ¶ Attēde.2. ꝙ vena h̄ noīata spatularis d̄r a rasi ꝑmo Almāso.c.de venis humeralis: ⁊ de cephalica nullā ibi mentionē facit: q̄si reputet eaz eandez cū humerali. Ait.n.ibi. A vena vero humerali duz per cubitū transit rami qdam subtiles separant̄: a qbus ea que in adiutorio sunt exterius manifesta imbibunt̄. ¶ Attēde.3. ꝙ cephalica nomē accepit a membro vn̄ magis euacuat sanguinē qn̄ phlebotomat̄: d2.n.a cephas qd̄ est caput a quo directius sanguinē euacuat: q2 explantata est a guidez manifesta tēdente ad caput vt dicebat̄ in.c.ꝑcedenti paragrapho illo. Una vero haꝝ venarū sup spatulaz extēdit̄ ⁊ ipsa est q̄ vocat̄ spatularis: ex q̄ est cephalica. S3 vena humeralis denoīat̄ ab humero p quem trāsit ⁊ spatularis a spatula. Et hec duo noīa discesserūt ab vsu practicoꝝ modernoꝝ: ⁊ nomen cephalice est valde visitatū apud eos q2 vena humeralis seu spatularis nō phlebotomat̄ cōiter nisi in ramo suo ꝑpe curuaturam cubiti q cephalica vocat̄. Et ideo prin. enumerās venas brachij q̄ phlebotomant̄ primi q̄rta.c.20. nullaz facit mentionez de vena humerali vel spatulari. Ait.n.ibi. Uene p̄terea manus q̄ phlebotomant̄ non pulsantes quidez sunt sex: cephalica: nigra ⁊ basilica: ⁊ funis brachij ⁊ sceliem: ⁊ illa q̄ ꝓprio noīe ascellaris vocat̄. Scd̄o dicit prin. postea idest postq̄3 a vena spatulari sp̄si sunt rami in cute adiutorij ⁊ in ptibus manifestis musculoꝝ eius ipsa spatularis vel trūcus ipsius ꝑncipalis remanens.s. cephalica iuxta iuncturā cubiti diuidit̄ in tres ptes. Prima est funis seu chorda brachij q̄ sic noīat̄ q2 ad instar chorde circūuoluit brachiū ⁊ extēdit̄ in pte eminēti focilis supioris ⁊ post ad siluestre.i. posteri9 brachij inclinat̄: declinās ad ptem gibbosaz inferioris focilis: ⁊ postea spargit̄ in īferiorib9 rascete ptib9 Scd̄a tēdit ad locū curuature cubiti in eminēti pte asseid.i. ptis que est a cubito vsq3 rascetā ⁊ vnit̄ ramo vene ascellaris: ⁊ ex his cōmixtis fit vena nigra seu mediana. Tertia ps profundat̄ ⁊ miscet̄ in ꝓfundo brachij cū ramo ascellaris: ⁊ q2 latet ⁊ nō solet phlebotomari proprio noīe caret. Et hāc ptez tertiā non numerat rasis inter venas brachij: forte hac de cā. Ait.n. primo Almāso. capi.de venis. Et cū humeralis vena ⁊ ascellata ꝑpe cubiti iūcturas veniūt due ab eis separant̄ ptes vna.s.ab ascellata: ⁊ altera ab humerali ⁊ ꝯiunctim descēdūt quousq3 ex eis vna fiat vena: q̄ purpurea.i. matrix vocat̄. Alia vero humeralis vene ps p manifestas adiutorij ptes ꝓtēdit̄: ⁊ sup focile alteꝝ transit ⁊ vocat̄ hec funis brachij. Idem ait Auerroys ꝑmo colliget.c.6. de venis.

b ¶ Ex ascellari ⁊c̄. ¶ In hac pte scd̄a primo agit prin. de ramis q separantur a vena ascellari prope ipsius originem. Secundo de diuisione eius quando cubito propinqua est ibi [Cūq3 ascellaris]

¶ In.1.pti. dicit ꝙ a vena ascellari ī p2īcipio sue originis.s. ꝑpe ascellaz exeūt rami q submergunt̄ in adiutorio: ⁊ diuidunt̄ in musculis eius nec vltra transeunt: s3 ibidez terminant̄: excepto vno q protēdit̄ vsq3 ad asseid. Attēde ꝑmo ꝙ ascellaris est nomē equocū ad venaz grossaz ꝓtēsaz ab ascella in brachium cuius vena basilica est ramus: ⁊ venā puaz q̄ in pte interiori ⁊ inferiori asseid phlebotomat̄ de q̄ dicit prin. primi q̄rta.c.20. ꝙ ꝓprie ascellaris vocat̄: ⁊ ipsa qdem est ramus basilice: ⁊ iudiciū eius est sicut iudiciū basilice: ⁊ pro ea phlebotomat̄. Juxta illud p2incipis ibi. Qd̄ si nō inuenit: qd erit in hoc si basilicā dimiseris ⁊ ad ramū q ascellaris vocat̄ redibis q̄ qdē est q̄ sup domesticū asseid existit ad īferiora. ¶ Attēde.2. ꝙ sicut ramuli primi vene spatularis imbibunt sufficietenus adiutoriuz: sic rami ascellaris ībibūt ptes ipsi9 ꝓfundas. Juxta illud rasis ꝑmo almā.c.de venis. A vena vero humerali duz p cubitū trāsit rami qdaz subtiles sepant̄ a qbus ea q̄ in adiutorio sūt exteri9 manifesta ībibunt̄. Silī quoq3 mō ab ascellata vena rami subtiles segregant̄ q occultas adiutorij carnes nutriunt.

¶ Cūq3 ⁊c̄.] ¶ In.2. dic̄ ꝑmo ꝙ qn̄ vena ascellaris venit ꝑpe iūcturaz cubiti diuiditur in duas venas. Scd̄o dicit ꝙ p̄a istaꝝ venaꝝ ꝓfundata iūgit̄ ramo cephalice.s. tertie pti ꝑncipali de q̄ dcm̄ est.in pte precedēti ibi. Tertia aūt submergit̄: ⁊ in ꝓfundo cū ramo ēt ascellaris miscet̄. Et ista ps paꝝ trāsit cuz ꝑdcō ramo cephalice: deinde separat̄ ab eo ⁊ declinat vna eaꝝ.s. ps ascellaris ad domesticā.i. interiorē partez brachij q̄usq3 pueniat ad digitos auricularē ⁊ anularē ⁊ ad medietatē medij digiti: ⁊ ps altera.s. ramus basilice eleuat̄ sup brachium: ⁊ spargit̄ in extrīsecis ptibus manus tāgētib9 ossa q̄ ibi sant. Tertio dicit ꝙ s̄a ps principalis vene ascellaris apud asseid.i. coraz vel ꝑpe ptez brachij q̄ ꝓtendit̄ a cubito vsq3 ad rascetā diuidit̄ in ramos q̄ttuor. Primus spgit̄ in īferiorib9 ptibus brachij tēdēs ad rascetā. Scd̄s silr̄ spargit̄ supra diuisiones.i. ramulos rami primi: ⁊ sunt diuisiones huius rami secundi.i. distributiones vel ramuli diuidentes similes diuisionibus rami primi. Tertius silr̄ diuidit̄ in medio brachij: sicut duo priores.s. primus in infimo brachij: secundus inter infimum brachij ⁊ mediū. Quartus qui maior est tribus prioribus eleuatus apparet ⁊ exit ab eo ramus q cōiunctus ramo cephalice ꝯstituit venaz nigram. Quarto dicit ꝙ residuum huius q̄rti rami est vena basilica q̄ postq̄3 eleuata est ⁊ se ostendit in curuatura brachij occultat̄ ⁊ submergit̄ alia vice. Et d2 basilica a basi quod est fundamentū: q2 sicut fundamētum domus subest alijs duobus partibus.s. parietibus ⁊ tecto: sic vena ista subest mediane ⁊ cephalice q̄ sunt tres vene principales phlebotomabiles in curuatura intrinseca cubiti. ¶ Attende ꝙ ab vno ramo vene ascellaris protēditur vnus ramus vsq3 ad locuz medium inter medicuz ⁊ auricularez: dict9 saluatella ꝓm rasim primo almansoris.c. de venis dicentez. Ascellate vero ps que est inferioris loci per partem brachij que est in profundo transit que vsq3 adeo protenditur quosq3 ad caput inferioris focilis puenit ⁊ fit ex vno suoruz ramorum vena que est inter medicum ⁊ auricularez que saluatella vocatur.

peruenit. Et pars altera eleuatur: ⁊ in partibus manus extrinsecis que tangūt os diuiditur. Secunda autem partium ascellaris apud asseid in quattuor partitur ramos. Quorum vnus in inferioribus asseid diuiditur ⁊ ad rascetam tendit. Et secūdus diuiditur supra diuisiones primi: cuius diuisiones sunt sicut illius diuisiones. Et tertius similiter diuiditur i medio asseid. Quartus vero est maior eorum: ⁊ ipse est ille qui manifestatur ⁊ eleuatur: a quo ꝓcedit ramus qui ad vnum cephalice peruenit ramuz ⁊ fit ex eis vena nigra: cuius residuū est basilica que etiam occultatur ⁊ submergitur alia vice. ¶ Uena[c] autem nigra a domestico incipit ⁊ supra superius focile eleuatur: deinde ad siluestre peruenit. ¶ Et in duas ad laude grece similitudinem diuiditur partes. Quarum superior ad extremū supioris focilis tēdit ⁊ vadit ad rascetam ⁊ in pollicis dorso spargit̄ ⁊ inter ipsum ⁊ indicē ⁊ in indice. Pars autem eius inferior ad extremum focilis inferioris vadit: ⁊ in tres diuiditur ramos. Quoꝝ vnus ad locuz tendit qui est inter medium ⁊ indicem: ⁊ ramo qui ad indicē ꝓficiscit̄ a supiore pte cōtinuatur et fit inde vena vna. Ramus vero ipsius secundus ⁊ ipse est sceilem procedit: ⁊ inter mediuz ⁊ anularez diuiditur. Et protendit̄ tertius ad anularem ⁊ minimum. Et isti coniunguntur ⁊ in digitis sparguntur.

c ¶ Uena aūt ⁊c̄.] ¶ In hac pte tertia primo agit prin. de loco originis ⁊ incessu vene nigre. Scd̄o de diuisione ⁊ subdiuisione ipsius ibi [Et in duas ad laude grece similitudinem]

¶ In.1.pti. dicit ꝙ vena nigra incipit a domestico.i.a pte interiori brachij: ⁊ eleuat̄ supra focile superius.i. arundinē minorē brachij: postea puenit ad siluestre.i. ad dorsuz brachij. ¶ Attēde ꝙ hec vena dicitur nigra ⁊ purpurea a colore suo: ⁊ vena cordis: ⁊ vena matricis a locis vnde principaliter euacuat: ⁊ mediana quia situatur inter cephalicaz ⁊ basilicam: ⁊ a medio corporis euacuat scilicet a ptibus pectoris: ⁊ vena cōis: q2 simul euacuat ptibus superioribus inferioribus ⁊ medijs: eo ꝙ constat ex ramo cephalice ⁊ ramo basilice.

¶ Et in duas ⁊c̄.] ¶ In.2. dicit primo ꝙ vena nigra diuiditur in duas ptes ꝓm similitudinez laude grece littere.i. ad instar furce. Secundo dicit ꝙ prima eius pars.s. superior tendit ad extremum focilis superioris ⁊ transit per rascetaz ⁊ diuidit̄ in dorso pollicis ⁊ in intermedio pollicis ⁊ indicis ⁊ i indice vt nutriat has partes. Tertio dicit ꝙ secunda ps vene nigre q̄ est inferior transit ad extremuz focilis inferioris ⁊ diuiditur in tres ramos. Primus vadit ad locum inter medium indicis ⁊ medij digiti: ⁊ vnitur ramo qui ad indicez venit a parte superiori vene nigre: ⁊ ex his ramis coniunctis fit vna vena. Scd̄s ramus vocatus sceilē protenditur versus digitos ⁊ spargitur ī intermedio medij digiti ⁊ anularis. Tertius protenditur ad anularem ⁊ minimum digitum ⁊ hi rami coniungunt̄ ⁊ post diuidunt̄ spar͂si in digitis. ¶ Attende ꝙ sceilem quam reputat hic p2īceps ramuz partis inferioris vene nigre est idem quod saluatella vt dicit̄ in synonymis auicēne. Rasis tamen non faciens mentionē de diuisione vene nigre: affirmat ꝙ saluatella est ramus rami ascellaris. Et illud saluari potest q2 nigra vena est partim ramus ascellaris.

¶De vena ventrem habente descendente. Cap.v.

Am[a] quidem com pleuimus sermonem de parte ventrem habentis ascēdente q̄ est duarū ptiuz ipsius minor. A parte vero descendente primum quod diuiditur ilico cum ab epate oritur anteq̄ȝ supra dorsum apodietur est rami capillares q ad fascias dextri renis vadunt ⁊ spargū tur in eis ⁊ i eo quod circa eas a existit de interioribus ad nutriendum ea. ¶Postea pcedunt ab ea due magne vene que emulgentes vocantur ⁊ ad renes vadunt ad sanguinis aquositatez colandam. Ren enim non trahit nisi nutrimentū sui quod est sanguinis aquositas. ¶A sinistra āt duaruȝ emulgentiū due procedunt vene que ad sinistruȝ masculorum ⁊ feminarum testiculum vadunt ſm modum quem in arterijs diximus. Non eniȝ alteratur in hoc: neq̄ȝ in hoc ꝙ post hoc diuidūtur due vene que ad duos incedūt testiculos. Et illa que ad sinistrum tendit semper a sinistra harum duarum accipit ramuȝ: ⁊ fortasse in aliquibus tota eius origo erit inde. Illa vero que ad dextrum tendit raro a dextra istarum duarum emulgentium accipit ramum: immo sepe non ei commiscetur: neq̄ȝ in eo quod a rene peruenit ad testiculos ⁊ in foramine etiam in quo sperma digeritur ⁊ albificatur cum prius esset rubeum propter multitudinem tortuositatum suarum venarum ⁊ reuolutionum suarum: ⁊ quod ad eas etiam peruenit a corde. Et huiusmodi quidez vene plurimum in virga ⁊ in collo matricis finitur quemadmoduȝ in arterijs declarauimus. ¶Postq̄ȝ vero due emulgentes ⁊ earum rami nascuntur ventrem habens e vicino supra dorsum appodiatur ⁊ descēdere icipit a qua coram omni spondili separatur ramus: et in eā ingredit̄ ⁊ spgunt̄ in musculis qui apud eas sunt positi: ⁊ vene separantur que ad duo tendūt ilia ⁊ ad ventris musculos vadunt. Postea vero vene que per foramina spondilium ingrediuntur ad nucham. ¶Que[b] cum ad extremum peruenit spondiliū in duas diuiditur partes. Quarum vna ad dextram: ⁊ altera ad sinistram tendit: ⁊ vnaquaq̄ȝ ipsarum ad vnam tendit coxam. ¶Ab vnaquaq̄ȝ tn̄ earuȝ anteq̄ȝ ad coxaȝ perueniat decem sepant̄ tunice. Quaꝝ vna ad duos tendit renes. Scd̄a vero earū partes subtiles sunt ⁊ capillares q̄ ad inferiora ptiū siphac tendunt. Tertia aūt

¶De vena ventrem rehabente descendente. Capi.v.

i Am quidem ⁊c̄. ¶In hoc.c. primo agit prin. de incessu ⁊ diuisione vene magne concaue descēdentis vsq̄ȝ ad finem verarum spondilium. Secūdo diuisione eius in duas partes circa finem spondilium ⁊ de decem ramis orientibus ab illis partibus anteq̄ȝ ad coxas perueniant ibi[Que cuȝ ad extremuȝ puenit] Tertio d̄ diuisiōe ⁊ icessu duarum ptiuȝ principaliū per coxas ibi[Quod vero ex istis remanet]

a ¶Prima pars est pn̄s textus: in qua pmo agit de ramulis ortis a vena concaua descendente in pncipio sue originis. Secundo de venis emulgētibus ibi[Postea procedunt] Tertio de venis euntibus ad testiculos ibi[A sinistra autem] Quarto de ramis vene cōcaue distributis spōdilibus p q̄s transit ⁊ musculis eis vicinis ⁊ ilijs: ⁊ nuche ibi[Postq̄ȝ vero] ¶In.1.pti. pmo ꝯtinuat dicta dicendis dicēs se iaȝ cōpleuisse sermonē de vena cōcaua ascēdente q̄ minor est duaꝝ ptiū imediate explantataꝝ a vena ꝯcaua duȝ exit epar: restat ergo vt de vena ꝯcaua descēdēte nūc sermo habeat̄. Deinde dicit ꝙ a vena ꝯcaua descēdēte in principio sui ortus primo ⁊ ante oīa separantur rami capillares tēdentes ad fascias renis dextri ⁊ sparsi in eis ⁊ in membris interioribus circūuicinis nutriūt eas. Et intellige hic p fascias pāniculos subtiles cōtinentes renes ⁊ inuoluētes sicut fascie ex pānis cōprehēdunt ⁊ īuoluūt infantē in cunabilis. ⁊ p membra interiora circūuicina ītellige adipez q est illic multiplicatus gr̄a ꝯfortatiōis caloris renuȝ: ⁊ neruos ⁊ arterias ⁊ ligamenta proximos. Sed queret aliquis quare plus festinat natura ilico mittere venulas a vena ꝯcaua in sua origine a fascias renis dextri q̄ȝ ad fascias sinistri. Dic ꝙ id ideo est q: ren dexter est propinquior epati: īmo quasi sibi iunctus. Iuxta illud prin. tertij.18.ca.1. Et positus est ren dexter supra sinistruȝ vt sit locus eius situi epatis ꝓpinquior ⁊ magis attrahens ab ipso q̄ȝtuȝ possibile est: ita vt fortasse tangat ipsum: īmo tangat additamentuȝ qd̄ sequit̄ ipsum. ¶Sed iteruȝ queret aliqs: vnde fascie renis sinistri suscipiunt venas. Dic ꝙ a primo decem ramoꝝ a vena concaua existente in fine spondilium separatorum de quo dicetur in parte sequenti ꝙ ad duos tendit renes.

¶Postea ⁊c̄.] ¶In 2a dicit ꝙ postq̄ȝ separati sunt a vena ꝯcaua descendente rami capillares dicti exeunt ab ea due vene magne dicte emulgentes: q: sugunt seu emulgēt sanguinis aquositatē a vena ꝯcaua que transeunt ad renes vt per eas coletur seu decurrat aquositas sanguinis q: ren nō attrahit nisi sui nutrimentū ⁊ illud est aquositas sanguinis. Sȝ instabit aliquis q: ren attrahit aquositatē que per vesicā expellitur ergo attrahit aliud q̄ȝ sui nutrimentum. Dic ꝙ nō attrahit hanc aquositatez nisi rōne sanguinis sibi īmixti qui sui nutrimentū est. Sed si querat̄ quare vesica attrahit sanguinis aquositatē ⁊ cistis fellis choleram cuȝ non eis nutriantur. Dic ꝙ in his voluptuantur ⁊ natura sagax quandam voluptuationem statuit inter membra superfluitatuȝ receptiua ⁊ superfluitates ipsas: propter quaȝ eas trahunt vel instinctu faciunt quo omnia amant bonum totius seu bonum commune: sicut manus se amputandam exhibet vt saluet corpus.

¶A sinistra ⁊c̄.] ¶In tertia dicit primo ꝙ due vene procedunt a vena emulgente sinistra ad testiculū sinistrū taȝ in viris q̄ȝ in mulieribus sicut prius dictū est de arterijs ca.5. sum. precedentis. ¶Attēde primo ꝙ in hoc textu videtur esse defectus q: regulariter ⁊ ordinate ab emulgente sinistra ad testiculuȝ sinistrum non veniunt due vene sȝ vna vena sola. Quod appet primo ex textu pncipis in simili passu.13.ca. de epate ⁊ venis vbi vocans venas emulgentes ramos ascendentes ait. Et ex vno ascendentiū sinistro ramificatur vnus ramus qui intrat testiculū sinistrum ſm modū quē prediximus. Scd̄o simile est de venis testiculoꝝ ⁊ eorum arterijs vt innuit hic princeps: sed ab arteria sinistri renis venit vnica arteria ad testiculū sinistrum. Iuxta illud principis ca.5. summe precedentis. Postea due separantur arterie que ad testiculos vadunt sed que ex eis ad testiculū puenit sinistrum ei semper associat̄ que ad renem peruenit sinistrū.i. que a rene prouenit sinistro. Itez Ras. primo almā. ⁊ Auer. dicunt ad testiculos duos ramos venire seu nō duos ad vnū. ¶Attende 2o ꝙ regulariter ⁊ ordinate due vene veniunt ad sinistrū testiculū. s. vna ab emulgēte sinistra ⁊ alia a vena ꝯcaua principali descendente ⁊ he due vene in testiculo sinistro coniuntur. Aliq̄n tamen accidit ꝙ a vena ꝯcaua principali non venit īmediate ramus aliquis ad testiculū sed solū ab emulgenti sinistra recipit: ⁊ forte ꝙ tunc ab emulgente sinistra duplata vena puenit ad testiculū sinistrū. Et in isto casu verificabit̄ tex. iste. ¶Attende.3. ꝙ vena veniens ad dextrū testiculuȝ a vena cōcaua principali raro ramū accipit a vena emulgente dextra: īmo frequentius non cōmiscet̄ ei aliqd de hac emulgente. Ex qbus apparet ꝙ sanguis qui effundit̄ ad testiculū sinistrū est magis aquosus ⁊ impurior: q: plurimuȝ eius ab emulgente sinistra pcedit ⁊ ex ꝯsequenti sperma inde genitū est aquosius ⁊ īpurius ⁊ generationi feminarū aptius. Et inde est ꝙ effusio seminis a sinistro teste feminas facit magis ⁊ a dextro mares. Et ppea rustici querentes inuicē magis q̄ȝ vitulū ligant tauro coeūti dextrum testiculū vt magis effundit semē a sinistro. Et ecōtra faciūt querētes vitulū plusq̄ȝ inuicē. Inde et est ꝙ fetus quidez maris in dextra parte matricis sepius fieri solet femine vo in sinistris magis: vt ait Hyp. aphoꝝ.5. aph.48. ⁊ Gal.14. de vti. pti. c.7. dicēs. Nullū irrōnabile est dextras qdez particulas masculoꝝ esse generatiuas sinistras autē feminaꝝ. Secūdo dicit hic pn. ꝙ non est dr̄ia sed silitudo venarum testiculorum ab arterijs eoruȝ in tribus. Primo in hoc qd̄ est duas venas procedere ab emulgenti sinistra ad testiculuȝ sinistrum tam in viris q̄ȝ in mulieribus. Et id tangit ibi. Non eniȝ alteratur in hoc idest non diuersificat̄ dispositio venaꝝ ab arterijs. Secundo in hoc ꝙ a vena concaua magna descēdenti due separātur vene venientes ad testiculos sicut due arterie ab arteria magna descendenti. Et illa vena ex istis que tendit ad testiculum sinistruȝ semper capit ramuȝ ab emulgente sinistra: īmo aliquādo tota vena veniens ad hūc testiculuȝ a sola emulgēte sinistra procedit. Sed tendens ad dextrum raro capit ramū a dextra emulgente nec vt in pluribus cōmiscetur ei. Et id tangit ibi. Neq̄ȝ eniȝ in hoc differūt supple vene testiculoꝝ ab eorum arterijs ꝙ post hoc diuiduntur due vene que ad duos incedunt testiculos ⁊ illa que ad sinistruȝ tendit ⁊c̄. Tertio in hoc quod a rene procedit ad testiculos videlicet ī seroso sanguie ⁊ in foramine seu concauitate sanguinez hunc suscipiente in quo pp multitudinem tortuositatū suaruȝ venaruȝ ⁊ reuolutionū sanguis ille albificat̄ ⁊ digeritur ⁊ incipit fieri sperma ⁊ similiter illud quod a corde venit ad arteriaꝝ concauitatem: videlicet sanguis arterialis rubicundus propter arteriarum inuolutiones ⁊ tortuositates digeritur ⁊ dealbatur incipiens sperma fieri. Et id tangit ibi. Neq̄ȝ in eo differunt supple vene testiculoruȝ a suis arterijs ꝙ a rene peruenit ad testiculos ⁊ in foramine etiam in quo sperma digeritur ⁊ albificatur cum prius esset rubeum propter multitudinem tortuositatū ⁊c̄. Tertio dicit princeps in hac particula tertia ꝙ plurima pars vene venientis ad testiculos terminatur ad virgam in viris ⁊ ad collum matricis in mulieribus sicut in arterijs declaratuȝ est scilicet.c.5. sum. precedentis ibi. Et alie que ad testiculos vadunt: ex istius autem summa par egreditur paruū quod ad vuluaȝ vadit preter illud quod nominabimus postea ⁊ illud est in viris ac mulieribus.

¶Postq̄ȝ vero due emulgentes ⁊c̄.] ¶In quarta particula dicit ꝙ postq̄ȝ due vene emulgētes separate sunt a vena ꝯcaua descēdēte ⁊ eaꝝ rami ad testiculos perducti: vna concaua descendens ex propinquo supra dorsum accubans descendere incipit ſm longitudinem dorsi. Et ab ea primo in hoc descēsu coram qualibet spondili separatur vnus ramus subintrans spondilem: ⁊ hi omnes rami sparguntur in musculis spondilibus iuxta positis. Et non intelligas ꝙ vnicus ramus corā qualibet spōdili exeat: sȝ vtrinq̄ȝ vnus. Iuxta illud Rasis primo almansoris capi. de venis. Deinceps etiam ab eadem in directo cuiusq̄ȝ spondilis duo alij separantur rami. Secundo separātur ab hac vena magna descendente per spondiles due vene per transeuntes ad ilia idest partes inferiores hypocondriorum ⁊ ad musculos ventris. Tertio separantur ab ea vene que subintrant per foramina spondilium ad nucham vt nutriant eam.

b ¶Que cum ⁊c̄.] ¶In hac parte secunda primo agit princeps de diuisione vene concaue descendentis quando est in fine verarum spondiliū. Secundo de separatione decem ramorum ab vtraq̄ȝ suarum partium ante earū descensum ad coxas ibi[Ab vna quaq̄ȝ tamen.]

¶In prima particula dicit ꝙ vena concaua magna descendens cum peruenit ad finem verarum spondilium: scilicet in principio ossium alhouins diuiditur in duas venas magnas: quarum vna vadit ad coxam dextraȝ: altera ad sinistram: ⁊ hec vena dicitur alhouinsalis: quia situatur ⁊ diuidi incipit in directo ossium alhouins ⁊ bifurcatur in sui diuisione ſm similitudinē laude grece littere sicut arteria sita ibidem ⁊ diuisa.

¶Ab vnaquaq̄ȝ tamen ⁊c̄.] ¶In secunda dicit ꝙ decem tunice.i. rami separantur ab vnaquaq̄ȝ istarum duarum venarum priusq̄ȝ ad coxas veniant. Primus ramus incedit ad renes. Et.13. animaliuȝ dicit princeps ꝙ vadit ad duo dorsa. Et intellige ꝙ iste ramus ⁊ nouem sequentes sunt duplicati: ⁊ est vnus a dextris ortus a dextra vena: alter a sinistris ortus a sinistra. ¶Sȝ queret aliquis ad quid hic ramus vadit ad renes cum due emulgentes ⁊ due arterie magne peruenietes ad eos sufficiens eis portent alimentū. Dic ꝙ iste ramus nutrit partes renū circūferentiales. Alie vene ⁊ arterie nutriunt interiores ⁊ ramos non paruos ad testiculos transmittunt. Secūdus diuidit̄ in venas capillaras que dispgunt̄ in ptibus siphac inferioribus. Et intellige per siphac panniculum īmediate superpositum zirbo ⁊ suppositum panniculo dicto mirach. Iuxta illud prin. tertij.13.c.1. Et super tirbū pāniculare est siphac ⁊ super ipsum est mirach. Tertius spargit̄ in musculis existentibus sup os co/

in musculis spargitur qui super coxe os existũt. Et quarta spargitur in musculis q sunt in ano ⁊ in manifesto ex albauis. Quinta vero ad collũ matricis mulierũ vadit: ⁊ i ipso spargit ⁊ in eo quod ei cõtinuatur ⁊ ad vesicam tendit. Sed illa q̃ ad vesicaz vadit in duas diuiditur ptes: quaruz vna in vesica spargitur: ⁊ altera ad ipsius tẽdit collluz. Et hec qdẽ pars in viris est valde magna propter virgaz sed in mulieribus est parua. Sexta vero ad musculos super os femoris positos vadit. Et septima ad musculos tendit q in rectitudine corpis super ventrez sunt positi. Et he quidẽ vene cuz extremitatibus venaruz continuant quas in pectore diximus ad mirach vẽtris descẽdere. Et ex haruz quidez venaruz radice egrediuntur in mulieribus vene que ad matricem tendunt. Et a duobus qdem lateribus venarum que ad matricem vadunt diuiduntur vene que ad mamillas tendunt p quas mamille matrici associãtur. Octaua vero ad viroꝝ ⁊ feminaruz receptaculuz vadit. Et nona quidez peruenit ad musculos eius quod i coxa est occultum ⁊ spargitur in eis. Decima vero a parte emulgentis manifesta veniẽs ad duo tendit ilia et extremitatibus venaꝝ descẽdentiuz cõtinuatur: ⁊ precipue eis que a parte mamillaruz descẽdunt: ⁊ fit ex eis pars magna q̃ ad natiũ musculos vadit. ¶ Quod vero ex istis remanet ad coxam tendit vbi proueniunt rami. Quoꝝ vnus in musculis diuiditur q supra antecedentem coxe partẽ cõsistunt. Et alius in musculis eius quod in coxa inferius ẽ ⁊ in ipsius domestico ꝓfunde. Et alij multi rami in coxe ꝓfundo sparguntur. ¶ Quod autem post hoc totũ remanet postq̃ȝ poplitis iuncturaz parũ cooperit in tres diuidit partes. Quarũ siluestris sup cãnaz extẽdit minorez vsqȝ ad calcanei iũcturaz. Et ipsaꝝ media in flexiõe poplitis extẽdit descẽdens: ⁊ in lacertis occulti cruris facit descendere ramos: ⁊ in duas diuidit ptes: quarum vna occultat in eo qđ in iteriore cruris pte existit: ⁊ altera vadit inter duas cannas extensa ad anteriorẽ pedis: ⁊ ramo siluestris miscet quez noiauimus. Tertia vero ⁊ ipsa est domestica ad locum cruris venosuz declinat: ⁊ extẽditnr ad cahab ⁊ ad extremitatem cãne maioris gibbosaz: ⁊ ad pedis domesticũ descendit: ⁊ ipsa quidem est sophena. ¶ Iste vero tres facte fuerũt quattuor. Quaꝝ due siluestres ad pedẽ veniũt a parte cãne minoris. Et duaꝝ domesticaꝝ: vna supra pedez incedit ⁊ in supremo eius a parte minimi spargit. Scđa vero est illa que cũ domestico ramo siluestris miscet partis quez noiauimus. Et sparguntur ambo in partibus inferioribus. ¶ Isti quidem sunt venaꝝ numeri. Et iam quidez membroꝝ ꝯsiles hñtiuz ptes anatomiaz cõpleuimus. Compositoꝝ vero instrumentaliuz cuiusqȝ anatomiã noiabimus in dictione que eoꝝ dispões ⁊ medicamenta comprehendit. Nunc autez de virtutibus loqui incipiemus.

¶ Explicit sũma quinta que est de venis ⁊ sic completus est sermo de anatomia membrorum consimiliũ.

pe. Sed de eo dicit prin. 13. aĩa. ꝙ spargit super os pectinis dorsi. Et solet in libro illo noiare pecten dorsi ossa albauins imediate sub spondilibus renum existẽtia. Quartuȝ diuidit in musculis ani qui prius dicti sunt esse quattuor ⁊ in manifesto. i. in parte exteriori eminẽti ex albauins. s. ex osse sacro. Quintus partim trãsit ad collũ matricis in mulieribus ⁊ diuidit in eo ⁊ vicinis ei partibus partim ad vesicã. Et qđ ex eo trãsit ad vesicaz diuidit in duas ptes vna in vesica spgitur: alia i collo eius. Et ista ps veniens ad collum vesice est valde magna in viris pp virgam cui pbet alimentuz: sȝ pua est in mulieribus. Sextus tẽdit ad musculos locatos sup os femoris ⁊ est os anche dictuz os femoris ſm partes ipsius anteriores: ⁊ os anche sȝ posteriores. Iuxta illud principis capitulo. 25. summe prime doc. pñtis. Et illud qđ est ad anteriora os vocatur femoris: ⁊ illud qđ est ad posteriora vocat os anche. Septimus ptrãsit ad musculos positos supra ventrem in rectitudine corpis scȝ ad duos musculos ventris longitudinales. Et vene explãtate ab hoc ramo obuiãt ⁊ cõiungunt extremitatibus venaꝝ venientium a superioribus p pectus ad mirach ventris de qbus actum est. c. 3. sum. pñtis pagrapho illo. Et tertius illoꝝ descẽdit incedens in supremo pectoris ad mirach. Et ex radice istaꝝ venaꝝ ascẽdẽtiuz ad musculos longitudinales venttris due in mulierib⁹ exeunt vene tendentes ad matricem. Et a duobus lateribus istaꝝ venaꝝ transeuntium ad matricez due separant vene tendentes ad mamillas p quas mamille ⁊ matrix habent inuicez colligantiã. Par has venas retẽta menstrua tpe impregnationis ptim tendunt ad mamillas pro generatione lactis ⁊ in nutricib⁹: silr p has ẽt venas mẽstruus sanguis supflue fluens sistitur ⁊ ad mamillas trahit ventosis eis appositis. Iuxta illud Hypocratis aphoꝝ quinta aph. 51. Mulieris menstrua si vis retinere sitiã maiorem ad mamillas appone. Octauus incedit id receptaculũ viroꝝ ⁊ mulieꝝ. Et p receptaculũ viroꝝ intellige bursam testiculoꝝ que dr aliter osseum ⁊ tracodis. Et p receptaculuz mulieꝝ intellige matricez. Nonus vadit ad musculos qui sunt in pte coxe occulta. Sed dicit prin. 13. aĩa. ꝙ nonus intrat musculum introitus pectis dorsi. i. ossium albauins siue sacri ossis. Decimus venit a parte emulgentis vene manifesta ⁊ transit ad duo ilia sub hypocondrijs prope inguina locata ⁊ obuiat ac continuat extremitatibus venaꝝ a superioribus per pectus ad inferiora descendentiuz: ⁊ maxime eis que descendũt a ptibus mamillaꝝ ⁊ ex istis venis simul adunatis fit vena magna descendendo tendens ad musculos natium que dicunt aliter clunes ⁊ pige. Et non intelligas ꝙ iste decimus ramus explantet ab emulgenti: sed a vena concaua principali descẽdente prope ramuz manifestũ emulgentis ad testiculos tendentẽ. Et princeps hũc ramũ decimũ describẽs. 13. aĩa. non facit mẽtionez ꝙ veniat ab emulgẽti. Ait. n. ibi. Et decim⁹ diuidit in inguinib⁹ manifeste vsqȝ ad duo ilia ⁊ ꝯtinuat cũ capitib⁹ venaꝝ descẽdẽtiũ ⁊ maxĩe cũ eis q̃ descẽdũt a partibus mamillaꝝ ⁊ adunãtur ad inuicez: ⁊ faciũt vnam ptẽ magnã q̃ vadit ad musculos natiũ.

c ¶ Quod vero ⁊c.] ¶ In hac parte tertia que est de residuo vene cõcaue descẽdentis quod tendit ad coxaz: tibiam ⁊ pedes primo agit de ramis eius dispersis in coxis. Secundo de diuisione residui eius circa poplitem in tres partes ⁊ de incessu partium eius ibi [Quod autem post hoc] Tertio de reductione harum trium partium ad quattuor venas ⁊ de incessu earum ibi [Iste vero tres] Quarto iponit finẽ dictis ⁊ continuat dicendis ibi [Isti qdez sunt]

¶ In prima pti. dicit ꝙ residuũ vene cõcaue descendentis post separationez decem dictorum ramoꝝ ab ea descendit ad coxam: ⁊ rami plures illic ab eo procedunt. Primo quidem vnus sparsus in musculis interioris partis coxe. Secundo alius sparsus in profundo partis inferioris ⁊ interioris coxe. Tertio alij multi qui diuiduntur in profundo coxe.

¶ Qđ aũt ⁊c.] ¶ In 2a dicit ꝙ residuũ vene ꝯcaue postq̃ȝ ꝑuenit ad iũcturã poplitis parũ coopiens eaȝ diuidit in tres venas. Pria dr siluestris. i. exterior qr situat in pte cruris exteriori: ⁊ ꝓtendit in suo descẽsu sup minus focile cruris vsqȝ ad iuncturã calcanei. Scđa est media sȝ sitũ inter primã ⁊ tertiã ⁊ in plicatura genu extẽdit descẽdẽs inde ⁊ emittit inferius ramos lacertis abscõsis in ꝓfundo cruris. Et diuidit in duas ptes vna sepelit in interiori pte cruris altera trãsit extẽsa iter duas cãnas vsqȝ ad anteriorẽ ptez pedis ⁊ cõmiscet alteri ramoꝝ vene siluestris mõ noiate. Tertia vena domestica dr. i. interior qr progredit p interiores ptes declinãs ad locũ cruris venosuz ⁊ ꝓtẽdit vsqȝ ad cahab. i. calcaneũ: ⁊ vsqȝ ad extremitatẽ gibbosam cãne maioris. s. cauillã. Et descẽdit ad domesticũ pedis. i. ptẽ pedis interiorẽ. Et ista est vena dicta sophena, que phlebotomat ad prouocationẽ menstruoꝝ ⁊ contra apostemata mala inguinum ⁊ ptium genitaliuz. Et prima istaꝝ. s. siluestris sciatica dr postq̃ȝ peruenit ad cauillaz pedis: qr cõiter in passionibus sanguineis scie phlebotomatur. Sȝ haꝝ media non solet phlebotomari: imo diuidit in ramos plurimos nutriẽtes musculos cruris tam interiores q̃ȝ exteriores. Iuxta illud Rasis primo almã. c. de venis. Que iteꝝ cum ad genu ꝑuenit in tres diuidit ptes. Quarum vna p mediuz transit cuius rami oẽs cruris nutriũt musculos q interius ⁊ exterius reperiunt. Alia vero ad ptez cruris domesticaz trãsit que vsqȝ adeo tandr incedit donec sup cauillã interiorem apparere incipiat ⁊ tunc ex ea fit vena que sophena vocatur. Pars vero tertia ad ptez cruris siluestrez tẽdit quousqȝ ad cauillam ꝑueniat exteriorem q̃ ẽt vena dicit sciatica: hec Rasis.

¶ Iste vero ⁊c.] In. 3. dicit primo ꝙ iste tres vene mõ dicte sunt facte quattuor scilicet due siluestres ⁊ due domestice. Nam media ex eis subdiuidit in siluestrem ⁊ domesticam: ⁊ prima est siluestris ⁊ tertia est domestica. Secũdo dicit ꝙ due siluestres ex istis quattuor perueniũt ad pedem ex latere cãne minoris. Tertio dicit ꝙ vna domesticarum scȝ tertia nominata in particula precedenti supra pedez transiẽs spargitur in superiori parte pedis versus minimum digitum. Quarto dicit ꝙ secunda vena domestica ẽ pars secunda vene medie ex tribus iaȝ nominatis in priori parte que dicebatur misceri cum vno ramoruȝ vene siluestris. Et hec vena cum isto ramo spargit in partibus pedis inferiorib⁹. ¶ Attẽde ꝙ a saphena procedit ramus versus pedis pollicem: qui pro ea phlebotomatur ⁊ a sciatica emittitur ramus iter minimum digitum ⁊ suũ vicinuȝ qui similiter loco eius quandoqȝ phlebotomat. Iuxta illud rasis primo almansoris ca. de venis. Ab vnaquaqȝ autem istarum cum ad pedem peruenit separãtur partes que per pedem segregantur. Quarum ille que in partibus digitorum minimi. s. ⁊ secundi ab eo reperiuntur vene sciatice partes sunt. Que vero in partibus reperiuntur pollicis vene sophene sunt partes.

¶ Isti quidem ⁊c.] ¶ In quarta dicit primo ꝙ isti sunt numeri venarum. i. tot vene numero inueniuntur in homine sensibiliter distincte cum per anatomiaz exquisite demembratur ⁊ diuiditur quot numerate sunt in quinqȝ capitulis summe presentis. Secundo dicit ꝙ iam completus est sermo de anatomia membrorum consimilium scȝ in quinqȝ iam perlectis summis. Tertio dicit ꝙ anatomia cuiusqȝ membrorum instrumentalium seu compositorũ vel organicorum nominabitur inferius in dictione cõprehendente dispões: scȝ sanitatem egritudinem ⁊ neutralitatem ⁊ medicamẽta idest instrumenta curandi morbos: vȝ in. 22. fen tertij huius que dictiones interpretãtur. In quarum cuiuslibet initio narratur anatomia mẽbri cõpositi: de cuius morbis causis ⁊ signis in ea tractatur. Quarto dicit nũc autem incipiemus loqui de virtutibus. i. postq̃ȝ de. 4. rebus naturalibus. s. elemẽtis complexionibus humoribus ⁊ membris egimus in doctrinis precedentibus: cõsequẽter in ordine locuturi sumus de quinta re naturali. s. de virtutibus.

¶ Summa venarum nõ pulsatilium.

2 ¶ A cõcauo epatis exit imediate vena porta ⁊ ab ei⁹ gibbo vena ꝯcaua.

13 ¶ Uena porta hȝ intra epar qnqȝ venas sensibiles ⁊ mamifestas que sũt ipsius radices extra vero hȝ octo meseraicas que sunt rami eius.

2 ¶ Uena cõcaua diuiditur in ascẽdẽtem ⁊ descẽdẽtem.

2 ¶ Ascẽdens dimittit in diafragmate duas venas.

2 ¶ Postea ascendens diuiditur in venam magnam que intrat dextraz cordis aurẽ: ⁊ truncũ principalẽ qui remanet ex ascẽdente.

3 ¶ A vena intrãte dextram cordis aurem. 3. exeunt vene scilicet vena arterialis vena circũfusa cordi ⁊ vena vadens ad quintã spondilũ pectoris.

4 ¶ A trunco residuo vene ascẽdentis appropinquãte furcule separãtur due vene que transuerse vadunt ad partes furcule dextram ⁊ sinistraȝ: ⁊ rursus vtraqȝ diuiditur in duas: quarum prima subdiuidit in venas capillares non numeratas pre multitudine ⁊ paruitate.

10 ¶ Secũda vero vtrinqȝ diuiditur in quinqȝ venas.

8 ¶ Quinta ex his. 5. subdiuiditur in. 4. venas ex vtraqȝ parte.

6 ¶ Quarta ex his. 4. vtrinqȝ diuidit in tres venas quaꝝ tertia ẽ ascellaris.

2 ¶ Residuus truncus cõcaue vene ascendentis diuidit in guidez manifestam: ⁊ guidez occultam.

3 ¶ Guidez manifesta ilico cum a furcula ascendit diuiditur i duas venas que postea reiũguntur ⁊ fit ex eis guidez manifesta scita.

Doctrina sexta cuius est sũmma vna ⁊ capitulum vnuz.

Irtutum ⁊c. Post scientiaz de membris est scientia de virtutibus: ⁊ primo probat ꝙ in vno capi. debet esse scientia de virtutibus ⁊ opationibus: secundo prosequit: ibi scda [Uirtutuz] Primo arguit sic: virtutes ⁊ opationes ad inuicem cognoscuntur: ergo in vno ca. dz tradi eoꝝ scientia: probat antecedens ibi: omnes eniz: quia que se habent sicut cã ⁊ effectus adinuicem cognoscunt: sed virtus ⁊ opatio ita sunt: qꝛ virtus est principiuz opationis: ⁊ opatio pcedit ex virtute. Primo ergo ponit añs. Scdo probat illud. Tertio ponit cõclusionez: ibi sa [Ois.n.] ibi tertia [Ideoqz] Et per hoc dat itelligere ꝙ in ca.

Doctrina sexta cuius est summa vna ⁊ capitulum vnum.

Summa est de virtutibus cuius sex sunt capitula.

Quorum primum est de generibus virtutum ꝑm sermonem vniuersalem.

eodez opz loqui de spiritibus: vt apparuit supra ca. de sbis medicine. Considerandũ primo ꝙ virtus ⁊ potẽtia idez est: ⁊ ideo sicut dicimus virtus et potentia aïe: ita possumus dicere virtus materie ⁊ potẽtia materie. Considerãduz scdo ꝙ exclusa potẽtia q̃ est virtus mãe prime: virtus siue potẽtia in entibus nãlibus sumit quattuoꝛ modis: vno mõ pmo pro primis qualitatibus: vnde Auic. supra caplo de complexionibus dicit: virtutes prime que sunt in elementis sunt quattuoꝛ. Scdo mõ sumitur pro forma specifica: vt appz capitulo de eo qd comedit ⁊ bibit: cuz dicit sicut in magnete est virtus attractiua: Tertio mõ sumit pro potentia in nobis acquisita ex actibus frequentatis: sicut dicitur cõmuniter virtus moralis. Quarto mõ sumit virtus pro potentia anime: ⁊ hoc modo sumitur hic. Considerandum tertio ꝙ sic diffiniunt virtutem: virtus est principium operandi opera anime corporalis actiue vel passiue: dicitur autez corporalis ad differentiam intellectiue: de qua medicus nõ considerate: dicitur actiue propter virtutes que sunt principiũ agẽdi: sicut nutritiua ⁊ motiua voluntarie: dicitur passiue: propter virtutes que sunt principium passiue operationis: sicut virtutes cognitiue. Aly vero in tegni tractatu scdo: cõmẽto. 26. dixit ꝙ virtus est quedaz cã efficiẽs. Quarto hic qdaz du/

Jacobus

6 Anteqz reiungatur separant due vene a secunda earum ⁊ vtraqz istaꝝ diuiditur in duas ita ꝙ ex vtraqz oritur vnũ par venarum.

6 Ex scdo pari tres vene separant ex vtroqz latere: prima est spatularis vnde oritur cephalica: alie due sunt in lateribus spatularis.

2 Guidez manifesta post reiũctionẽ suaꝝ partium diuidit in duas venas.

1 Guidez occulta emittit vnam venam capillarem ad iuncturam capitis cum collo duz est coraz futura laude.

4 Guidez occulta post penetrationez eius in craneuz diuidit in duas venas: quarũ maioꝛ ⁊ principalis sparsa diuiditur in minutos ramos nõ numeratos ex quibus postea recollectis fiunt due magne vene.

Uene brachiorum ⁊ manuuz.

4 A spatulari vena prius numerata quattuoꝛ nascunt vene: prima est cephalica: secunda est funis brachij: tertia est vena nigra in parte quarta est vena submersa mixta cum ramo ascellaris.

1 Ab ascellari prius noiata in primis cũ oritur nascunt rami nõ numerati qui nutriũt musculos adiutorij ⁊ vna vena tendens ad asseid.

2 Ab ascellari circa cubiti iuncturam nascunt due vene vna est submersa cõtinuata ramo cephalice altera tendit ad asseid.

5 Ab hac scda quattuoꝛ nascuntur vene quaꝝ tres prime diuiduntur in asseid: quarta vero maioꝛ oium existens ascẽdens ⁊ iuncta ramo cephalice facit venam nigrã ⁊ qd ex ascellari remanet est vena basilica.

2 A vena nigra nascunt due vene: vna ẽ supioꝛ tẽdens ad extremuz focilis superioris: alia inferioꝛ tendens ad extremũ focilis inferioris.

3 Ab inferiori nascunt tres vene prima tendit inter medium ⁊ indicem: secunda ⁊ est sceilen inter mediuz ⁊ ãnularez: tertia ĩter ãnularem ⁊ minimũ.

2 A vena concaua descendente exunt due emulgentes.

3 Ab emulgente sinistra vadunt due vene ad testiculũ sinistrum ⁊ qñqz a dextra vadit vna ad dextrum. Postea a vena cõcaua descendente tot separãtur paria venaꝝ quot sunt spondiles a loco vbi applicat dorso vsqz ad ossa alhouins: ⁊ iterum separantur vene tendentes ad ilia ⁊ musculos ventris ⁊ nucham: quas princeps non redegit hic ad certum numeꝝ.

2 A trũco cõcaue descendentis in fine veraruz spondiliuz posito due separant vene que tendunt ad coxas.

10 Anteqz he due perueniãt ad coxas separant ab vtraqz eaꝝ decẽ vene.

4 Quinta ex his decem vtrinqz subdiuiditur in duas.

4 A septima vero dictaꝝ decem exeũt due vene tendentes ad matricem ⁊ iteruz due tendentes a matrice ad mamillas.

4 Utraqz duarum venaruz magnarum descendentium ad coxas relinquit in coxis venas duas.

4 Utraqz dictaꝝ magnaꝝ venaꝝ ad poplitẽ veniẽs diuidit in tres venas quaꝝ vna in pte exteriori cruris: alia in pte interiori: alia mediat iter vtrasqz.

4 Media harum triuz vtrinqz diuiditur in duas venas.

Explicit summa quinta que est de venis: ⁊ sic completus est sermo de anatomia membrorum consimilium.

Doctrina sexta cuius est summa vna ⁊ capitulum vnum.

Summa vero de virtutibus: cuius sunt sex capitula.

Quorum primum est de generibus virtutum ꝑm sermonem vniuersalem.

Irtutum ⁊c. In hoc ca. primo agit pnceps de correlatione virtutũ ⁊ operationum adinuicez describens vtrasqz ⁊ dans cãm quare simul de his agitur. Secundo agit de diuisione virtutum ibi [Uirtutum aũt genera] Tertio de mineris virtutũ ꝑm medicos ⁊ quosdam phos ibi [Et multis quidez] Quarto de mineris earum ꝑm Aristotelem ibi [Omnibus aũt] Quinto narrat princeps propriam opinionez in hac materia controuersie de mineris virtutum ibi [Preterea cum considerant.]

a Prima ps est presens textus in quo primo inuit ꝙ virtutes ⁊ opationes habent talem habitudinẽ seu correlationem adinuicem ꝙ alie ex alijs cognoscuntur. s. virtutes ex operationibus ⁊ opationes ex virtutibus. Qd sic declabitant an horum cognitio adinuicẽ sit circularis: ⁊ nos hic omittimus. Quinto considerandum: ois enim virtus põt dupliciter exponi: primo generaliter de quacũqz virtute: ⁊ est sermo verus: qꝛ aliter aliqua virtus esset frustra: alio modo qꝛ omnis virtus. s. anime: ⁊ est ẽt veꝝ: neqz aliq̃ operatio ⁊c. s. animati: vt animatuz est prouenit nisi ex virtute. i. potentia anime: aliter enim nõ esset operatio animati. Considerandũ sexto in vno caplo quia in quocũqz caplo tractatur de virtute in eo opoꝛtet ꝙ tractetur de operatione: ⁊ ecõtra: siue capitulũ sit tota summa: siue speciale capituluz: aliquãdo tamen tractatur in aliquo capitulo de virtute sicut de scibili: inueniendo siue inuestigando ⁊ sciendo per operationem: ⁊ est sciẽtia acquisita per demõstrationem: quia aliquando vero tractatur de operatione scibili per virtutẽ ⁊ est sciẽtia propter quid.

Irtutuz[a] ⁊ operationũ adinuicẽ: alie ex alijs cognoscũt. Ois. n. vt[9] opatõnis existit initiuz. Neqz alia qua operatio prouenit nisi ex virtute. Ideoqz vtrasqz i vno posuimus caplo.

Dubitat vtrũ iste virtutes siue potẽtie anime differant ab aïa: videt ꝙ sic: qꝛ potẽtie differũt inter se: vt visiua ab auditiua: ergo differunt a tertio. s. ab aïa Item potentia est in predicamento qualitatis: ⁊ aïa in predicamento sbe. In ꝯtrariuz qꝛ ignis calefacit sua qualitate ⁊ nulla alia potentia addita: ergo aïa faciet suas operationes seipsa: ⁊ suo organo: Dicendũ obmissis aliorum sententijs ꝙ potentia anime nil est preter animam ⁊ debilitas qualitates organi ratio quia his principijs potest fieri operatio: ergo non requirit alia res. añs patet per simile in naturalibus: ignis enim potest producere ignem suo calore ⁊ sua forma: ⁊ non requiritur alia res: apparet etiam per simile in arte ars enim que est in artifice mediante dolabra producit archam: ⁊ non requiritur alia potentia. Ad contrarium dicendum ꝙ potentie anime in esse: anime sunt vnum: vt apparet supra in questione de virtute innata: sed diuersitas accidentium est qua fiunt diuerse operationes sicut ferrum per partem planam politam est speculare: ⁊ per partem acutam est incisiuuz: quãuis totum sit vnum continuũ. Ad scdam dicendum ꝙ potentia nõ est qualitas distincta ab eo ꝙ potest: sicut intelligitur a cõmentatore scdo ⁊ septimo phoꝝ: auctoritate alexan. sed dicitur qualitas denominatiue.

De partibuus

b Uirtutum

rat. Uirtus describitur ꝙ est opationis initiuz: ⁊ opatio ꝙ est motio pueniens a virtute. Ecce ꝙ in descriptione virtutis intrat opatio ⁊ in descriptione operationis virtus. Sed instabit aliqs si virtus per opationem describat operatio dz esse notioꝛ virtute ⁊ econuerso si in descriptione opationis virtus ponatur: qꝛ descriptio dz dari per notioꝛa: ⁊ sic idez erit notius ⁊ ignotius. Concede id diuersis respectibus. Operatio enim est notioꝛ nobis noticia qꝛ est. Uirtus vero est nature notioꝛ notitia propter quid. Secũdo dicit ꝙ qꝛ virtutes ex opationibus cognoscunt ⁊ econuerso ideo ambe posite sunt in eodẽ ca. Licet enim determinato de virtutibus in sex capitulis summe presentis subiungatur capitulum singulare de operationibus: nihilominus in capitulis virtutum agitur de opationibus earum. Attende primo ꝙ duplex est virtus: vna quidem nobis a natura inest: alia est acquisita. Et ista est duplex: vna est moralis: alia intellectualis. Juxta illud aristo. ꝭo ethicoꝝ ca. 1. Duplici autem virtute existente: hac quidem intellectuali: hac autem morali. Ea quidez que intellectualis plimuz ex doctrina hz ⁊ gñationẽ ⁊ augmentũ: iõ expimẽto indiget ⁊ tpe. moralis ꝩo ex more fit. Attẽde. 2. ꝙ ꝩtutes q̃ a nã nobis insunt õ qbus h agit pcedũt opatiões. Acqsite ꝩo ex opationibus gñant. Juxta illud Ari. ibi quecũqz qdez nã nobis adueniũt potẽtias hoꝝ pus ferimus: posterius aũt opationes eoꝝ reddimus qd in sensib[9] manifestũ. Nõ. n. ex multotiẽs videre aut multotiẽs audire sensus accipimus: sz econuerso habẽtes vsi sumus nõ vtẽtes habuimus: virtutes aũt accipimus opantes pus queadmodũ ⁊ i alijs artib[9]. Que. n. opz discẽtes facere h faciẽtes discimus: puta edificãtes edificatores fiũt: ⁊ citharizãtes cithariste fiũt: sic aũt ⁊ iusta qdez opantes iusti efficimur. tpata aũt tpati: fortia ꝩo fortes. Attẽde. 3. ꝙ ꝩtutuz seu ptãtuz alie sũt actiue. s. he q̃ sunt pncipiuz mot[9] aut mutatiõis: aut i altero: aut inq̃ztuz alteꝝ. Alie passiue: vz q̃ sunt pncipiũ mot[9] aut mutatiõis ab altero aut inq̃ztũ alteꝝ. Juxta illud Ari. 5. metha. tex. 17. Potestas dr h qdez pncipiuz motus aut mutatiõis: aut i altero: aut inq̃ztuz alteꝝ vt in edificatiua ptãs est q̃ nõ existit i edificato. Sz ars medicinalis ptãs ens existet vtiqz in sanato: sz nõ inq̃ztuz sanatuz est: ergo totalr pncipiuz mutatiõis aut motus dr ptãs in altero: aut inq̃ztũ alteꝝ. Hec aũt ab altero aut inq̃ztuz alteꝝ. Attẽde. 4. ꝙ virtus passiua dr interduz de potẽtia passiõis cuiuscũqz: siue pfectiue: siue lesiue: qñqz ꝩo de pfectiua soluz q̃ est ad melius ⁊ q̃ bene fit aut ꝑm volũtatez. Juxta illud Ari. ibi. Scdm quaz. n. patiẽs pati aliqd: qñqz qdem ꝑm quodcũqz pati sit impolẽ dicimus eẽ antopotẽ: qñqz aũt non ꝑz oẽz passionez: sz si ad melius adhuc autez vt bene h efficiat aut ꝑm volũtatez. Attẽde. 5. ꝙ ꝩtus seu ptãs qñqz dr de habitu ꝑm quez res cuius ẽ: est impassibilis aut imutabilis: aut nõ facilr ptit: aut pmutat in peius. Juxta illud Arist. ibi. Amplius qcũqz hitus ꝑz quos impassibilia oino: aut imutabilia: aut nõ facile in peius mobilia ptãtes dnr. Et hec est ptãs in resistẽdo magis q̃z agẽdo vel patiẽdo. Attẽde. 6. ꝙ fortitudo ꝩtutis actiue attẽdit penes magnitudinẽ ⁊ fortitudinez resistẽtie sui obiecti: vt ꝩtus digestiua est fortioꝛ q̃ plus de cibo ⁊ duriores ex cibis digerere sufficit Sz e ꝯrio est in ꝩtute passiua vt fortioꝛ est visus q minutioꝛa videt ⁊ fortioꝛ ẽ auditus q remissiores sonos pcipit ⁊ fortioꝛ ẽ tact[9] q inter remissiores q̃litates distincti[9] iudicat. Attẽde. 7. ꝙ ꝩtus pprie dr de potẽtia aïe. Robur ꝩo de potẽtia corpis ⁊ ẽt vires. Juxta illud metricũ. Uirtutes aïe vires dic corpis esse. Aliqñ tñ pro seinuicẽ accipiunt. Attẽde. 8. ꝙ de ꝩtute aïe qd sit varij varie sentiũt sicut ⁊ de aïa q̃ est pncipiuz ꝩtutuz. G. n. archiater nr̃ sensisse vr̃ ꝙ sit cõplo. Dicit nãqz pmo de iuuamẽ. mem. c. 2. Cõplexio ergo ẽ sba corpis ⁊ nã eius. Et haly scdo tegni cõmento. 25. illius canon. Signa igit egri corpis: ait. Uirtus est q̃daz cã que dr efficiens ⁊ in oi mẽbro est virtus infixa in eo q̃ facit suaz opationez ppriaz. Et sba huius ꝩtutis ꝑm suaz. s. Ga. sniaz est complo ei ppria. Eiusdez opiniõis fuit alexãder grecus post tpa Aris. magne reputationis ⁊ fame hitus in phia ⁊ medicina. Altera opinio est dicẽtiuz ꝩtutez eẽ quãdam nãlem potẽtiaz de scda specie q̃litatis qua corpus vel membrũ redditur aptuz ad suas opationes exercendas. Tertia est verisilioꝛ ⁊ doctrine Arist. cõsonantioꝛ ꝙ virtus est ipsamet sba aïe diuersificata ꝑm relationes ad diuersas operationes ⁊ obiecta ⁊ ꝯplones ⁊ compositiones quibus ipsa vtitur vt instrumentis quoad potentias anime affixas organo corporeo.

b Uirtutum

a ¶Virtutuꝫ aūt ⁊c.] ¶Hic exequitur:⁊ primo de virtutibus vt ex opationibus cognoscunẗ:⁊ ex alijs que ducūt nos in cognitionē:scd̄o de operationibus:vt ex virtutibus cognoscunẗ:ibi ꝭa [Dicemus ꝙ opationum] Prima in.2.Primo determinat de virtutibus in generali.Scd̄o in spāli: ꝭa ibi [Virtutum vero] Prima in duas.Primo ponit diuisionēꝫ virtutū ⁊ operationuꝫ: Scd̄o declarat: ibi ꝭa [Et multis qdem. Considerandū apud medicos: q apud phōs potentie aīe siue virtutes sunt qnqꝫ scꝫ vegetatiua:sensitiua:appetitiua:ꝭm locū motiua : ⁊ intellectiua:medicus non ꝯsiderat itellectiuā:sensitiuaꝫ aūt potētiā ⁊ appetitiuaꝫ ⁊ motiuā ꝭm locuꝫ cōprehendit sub hoc vocabulo potentia siue virtus aīalis:nālem aūt vocat vegetatiuaꝫ:ergo ponit vnuꝫ genus virtutis ꝙ nō ponit phus.s.vitalem:de qua apparebit qd̄ est quedaꝫ nālis virtus. Considerandū scd̄o ꝙ ista dicunẗ gn̄a prima via predicationis:quia nulla in nobis est virtus de qua nō ꝑdiceẗ alteꝝ hoꝝ geneꝝ:dn̄r etiaꝫ prima q hn̄t prima subiecta.s.mēbra principalia.

¶Virtutum[a] autem genera ⁊ operationum ex eis prouenientium apud medicos sunt tria. Que sunt genus vitalium ⁊ genus virtutum naturaliuꝫ ⁊ genus virtutum animalium. ¶ Et[b] multis quidem phōꝝ ⁊ medicis omnibus ⁊ precipue Galie. videtur ꝙ vnaqueqꝫ virtutum membrum principale habet: quod eius existit minera ⁊ a quo eius procedunt operationes. Et[c] videtur eis ꝙ virtutis animalis sedes sit cerebrum ⁊ ipsius ab eo proueniant operationes.

b ¶Et multis qdeꝫ ⁊c.] ¶Primo exequiẗ de eis ꝭm sniaꝫ medicoꝝ.Scd̄o ꝭm sniam phōꝝ.Tertio cōparat inter sniam medicoꝝ ⁊ phōꝝ. Quarto ostendit qd medicus de hoc hꝫ tenere:ibi ꝭa [Omnibus] ibi tertia [Preterea cum cōsiderāt] ibi quarta [Medico aūt] Prima in duas.Primo premittit ꝙ vnaqueqꝫ haꝝ virtutuꝫ hꝫ suaꝫ sedeꝫ.Scd̄o declarat vnāquāqꝫ illaꝝ sediuꝫ ⁊ operationū:ibi ꝭa [Et videtur] Considerandū ꝙ oēs concordant Gal. ⁊ Plato non diuisisse virtutes ꝭm principalia mēbra: sed que virtus sit in vnoquoqꝫ non ꝯcordāt:nam primo de aīa cōmento nonagesimo:poniẗ ꝙ Plato posuit intellectiuaꝫ in cerebro:desideratiuā in corde:naturaleꝫ in epate : ſꝫ tertio de interioribus quarto ca.ponit regitiuam idest imaginatiuam cogitatiuaꝫ ⁊ memoratiuaꝫ in cerebro:⁊ auditiuaꝫ siue irascitiuaꝫ in corde: ⁊ desideratiuam in epate.In libro vero de virtutibꝰ dispensantibus nr̄m corpus:⁊.9.terrapētice ponit virtutē zoticā.i.aīalem in cerebro spiritualē siue vitalē in corde:⁊ nāleꝫ in epate. Considerandū scd̄o ꝙ Plato ⁊ Gal.ꝑ virtutes.3.intelligūt.3.aīas specie siue gn̄e differētes:si.n.ꝑ virtutes intelligerent modos cōplexionum ⁊ subaꝝ ⁊ figuraꝝ membroꝝ non discordarēt ab Ari.⁊ id̄o dixit ꝙ eius existit minera q̄tuꝫ ad actuꝫ subaleꝫ :⁊ a quo eius procedūt opationes:q̄tum ad accidentia mēbri illius:vel dixit minera inquātuꝫ illa virtus principiat alijs:sicut ꝟ.g.nutritiua est in epate sicut in minera:q oībus alijs mēbris ab epate fluit: ⁊ dixit ꝓcedunt opationes q̄tuꝫ ad opationes que sunt illius principales : vt epatis est sanguificatio:vel factio spiritus naturalis.

c ¶Et videẗ ⁊c.] ¶Primo declarat virtuteꝫ aīalem predicto mō. Secūdo nālem.Tertio vitaleꝫ:ꝑtes patent.In prima ꝑte cadit questio: an cerebruꝫ sit principiuꝫ virtutis aīalis:⁊ diximus supra. Cōsiderandū circa scd̄am parteꝫ in re nutrimenti:ꝙ iste modus loquēdi Auic.significat oē ꝙ ad nutricationē regritur de attracttione:retentione:digōne ⁊ expulsione ⁊ actibus nutritiue. Considerandū scd̄o vsqꝫ ad fineꝫ crescentie:quia lꝫ tota vita sit actus nutritiue:tn̄ ꝑfectus actus est vsqꝫ ad fineꝫ augmenti: post hoc est imꝑfectus. Considerandū tertio ꝙ sicut supra diximus cerebrū est principiū aīalis virtutis:q de spiritu vitali facit aīaleꝫ:qui aīalis simul cū vitali est ꝑncipiū sensus ⁊ motus distracti in oībus mēbris:sicut suo mō epar est principium virtutis nālis:

Jacobus

Virtutum aūt ⁊c. ¶In hac parte.2. dicit prin. tria esse genera virtutuꝫ ꝭm medicos.s. vitale naturale ⁊ aīatuꝫ:⁊ tria genera opationū silr̄ noīata . Vitalis virtutis opatio est dilatare ⁊ constringere cor ⁊ arterias ⁊ prebere vitaꝫ vniuerso corꝑi ⁊ spiritum vitaleꝫ cuꝫ sanguine arteriali.Sꝫ nālis virtutis opatio est generatio nutritio ⁊ augmentatio cum alijs subseruientibus his. Aīalium vero virtutum opatio est sensatio exterior ⁊ interior ⁊ motus voluntarius. ¶Instabit aliqs ꝙ nō sunt tm̄ tria genera virtutū.Primo auctoritate arist.scd̄o de aīa.tex.27. dicentis.Potentias autē dicimus vegetatiuū sensitiuū appetitiuuꝫ motiuuꝫ ꝭm locū intellectiuū.Item genus vitalium sub genere nālium cōprehendiẗ: ⁊ sic erunt solum duo genera.Assumptuꝫ est auer.scd̄o colliget.c.10.de iuuamento epatis reponētis pulsatilē virtuteꝫ sub nutritiua. Ait.n.ibi . Et cū ista virtus.s.pulsatilis sit illa cū qua dat cor alijs membris primū nutrimentuꝫ dā do ⁊ partiendo eis oēs alias virtutes:ergo ipsuꝫ dꝫ appropriari de necessitate isti virtuti hoc est nutritiue alitiue:q est nutrimentū cordiale. Item sub genere virtutum aīalium cōprehenduntẗ virtutes vitalis ⁊ nālis:siue.n. dixeris virtuteꝫ aīaleꝫ ab aīa:siue ab aīali nālis virtus hoīs est aīalis:q est virtus aīe ⁊ virtus aīalis rōnalis mortalis ⁊ consilr̄ virtus vitalis . ¶Attēde primo pro solutione istaꝝ obiectionū ꝙ aristo.phoꝝ prin.2.de aīa.tex.27.theorice inquirens numeꝝ virtutuꝫ aīe qnqꝫ eas posuit ꝭm genus.Primo vegetatiuā.Scd̄o sensitiuaꝫ.Tertio appetitiuā.Quarto motiuā ꝭm locū.Quinto intellectiuam Sed Gal.medicoꝝ prin.⁊ artificialis opifex de virtutibus aīe ꝯsiderās ꝭꝫ relationeꝫ ad opus conseruationis sanitatis ⁊ curationis egritudinum non distinxit inter virtutes sensitiuas interiores ⁊ intellectuales:q virtutes intellectuales nō sunt organis infixe nec leduntẗ:neqꝫ egrotant nisi lesis sensitiuis in suis organis neqꝫ lese recuperāt sanitatē nisi alteratione organoꝝ sensitiuarū virtutū.Iteꝫ reposuit apetitiuā cū cognitione preuia ⁊ motiuā volūtarie sub eodeꝫ genere:q cōicat in sua pria origine:ita ꝙ ideꝫ organū est radix vtriusqꝫ sensitiua igiẗ ⁊ appetitiua ⁊ motiua ꝭm locū ⁊ intellectiua cadūt sub gn̄e virtutis aīalis ꝭm Gal. ⁊ suos seq̄ces.Vegetatiua vero virtus q̄ est ordinis inferioris ad has oēs virtutes:q agit sine cognitione q̄ est q̄daꝫ ꝑticipatio diuinitatis:diuidiẗ a Gal.in duo gn̄a.s.vitale genus ⁊ nāle:q custodia sanitatis haꝝ virtutuꝫ ⁊ curatio ergitudinū in suis ꝑmis organis sunt multiplr̄ diuerse cuꝫ epar sit facilr̄ dissolubile ⁊ sicut sanguis male coagulatus qd̄ est prima radix virtutis nālis.Cor vero est densuꝫ robustuꝫ cōpactuꝫ magne resistentie qd̄ est prima sedes virtutis vitalis.Ex istis apparet ꝙ neqꝫ Arist.defecit diuidēs virtutes in qnqꝫ gn̄a neqꝫ Gal.diuidēs in tria.Et sic soluta est ꝑma obiectio.Ad scd̄am dic ꝙ auer.ita opinatus est ꝯtradicēs in hoc schole medicoꝝ:⁊ si recte vel nō de hoc videbiẗ.c.4.sum.ꝑn̄tis. ¶Pro solutione tertie attēde ꝙ hꝫ concretū.aīales predicatū de qbusdaꝫ virtutibꝰ ab abstracto triplici recipere pōt denoīationeꝫ.Primo qdem ab aīali.Ita vt dicanẗ: ideo virtutes aīales quia in solis aīalibus reperiunẗ ⁊ sic vitalis est de numero animaliū ⁊ a ꝑn.vocaẗ virtus aīalis.c.4.sum.ꝑn̄tis:q in plātis non est propria aliqua virtus alia a

vt apparebit.c.de virtute vitali. Considerandū ꝙ lr̄a pōt dupliciter exponi cū dicit altera vero primo:ꝙ tāgat duas virtutes generatiuas:vnā q̄ generat sꝑma in viris ⁊ mulieribus:⁊ hāc tāgit cuꝫ dicit seꝑat sbam sꝑmatis : ⁊ istius virtutis subm sunt testiculi apud medicos:aliaꝫ virtuteꝫ generatiuaꝫ tangit q̄ fundaẗ in sꝑmate generante:⁊ ista est que in matrice generat fetū:⁊ hāc tāgit cū dicit:deide informat ipsuꝫ scꝫ fetum ꝑcepto sui creatoris:hoc dixit q virtutes q̄ sunt in sꝑmate sunt valde mirabiles ⁊ diuine: vt cōmētator.7.metaphisice cōmēto.31.alio modo pōt exponi ꝙ tangit soluꝫ virtutē testiculoꝝ generatiuam sꝑmatis : sꝑma enim apud medicos suū esse in testiculis recipit : vt Gal. primo libro de sꝑmate dixit sui creatoris ꝑcepto:q diuinū qd ⁊ mirabile est ꝙ testiculi dent tantaꝫ virtutem mā̄e sanguinee quā transmutant. Dubitant vtrū testiculi ꝑ virtuteꝫ generatiuā separent subam sꝑmatis ab humoribus.vr̄ ꝙ non.rōne antonij : q agens ⁊ patiens debent esse approximata:sed testiculi non sunt approximati humoribus corꝑis.Amplius separare est actus discretiue virtutis:⁊ nō generatiue. In contrarium Aui.hic.Antonius dicit multa puerilia:⁊ credo recolligētis defectu:primo dicit ꝙ sperma q̄tum ad esse materiale eius qd̄ est sanguis non separaẗ ab humoribus virtute testiculoꝝ generatiua: ſꝫ hoc sit virtute regitiua que est in corde:rō q:cuius est ꝯseruare indiuiduū:eius est seꝑare supfluuꝫ:ꝭo dicit ꝙ hoc fit virtute mēbroꝝ expellētiū ⁊ attrahentiū: tertio ꝙ sꝑma quantū ad esse formale separaẗ a testiculis:rō:q testiculi dant sibi cōplexionē: per quā deseruit sꝑma virtuti generatiue:⁊ signū est:q dant sibi albedinē:ꝭo q virtus nutritiua hꝫ pro obiecto sanguinē:ergo gn̄atiua habebit aliud:⁊ illud ē sꝑma:tertio q sꝑma prius gn̄at sꝑmatica mēbra:q̄ fit a mēbro sꝑmatico:⁊ talia sūt vasa sꝑmatica:q̄rto q eiusdē virtutis vel diseruiētis est disponere māꝫ: ⁊ introducere formā:cū igiẗ virtus cordis det formā:q̄ deseruiētes.s.testiculi ꝑpabūt dando cōplxonēꝫ q̄ est instr̄m informatiue.Cōtra primū silr̄ pōt.ꝓbari ꝙ sapatio fecis ab intestino retro vel monoculo fit a virtute regitiua.Amplius ista virtus regitiua (vt ī fine sūme de virtutibꝰ oñdiẗ)nihil est nisi ipse ꝟtutes ordinate ad inuicē.Cōtra tertiū esse formale sꝑmatis ē esse ꝑꝟtutē informatiuā: q̄ est in suo sꝑū:ſꝫ talē dat cor:apud Anto.⁊ nō testiculi: ergo sꝑma formalr̄ nō sepaẗ a testiculis:credo aūt Anto.voluisse ꝙ testiculi dant sꝑmati aliquā q̄litateꝫ : q̄ seruit virtuti:q̄ꝫ cor dedit sꝑmati:ſꝫ rōnes sue sunt viles ī hꝫ:ꝑma.n.rō lꝫ dicat veꝝ ꝙ dealbāt:nō tn̄ declarat hoc ꝙ esse formale ꝓpriū recipiat : ꝭa rō nihil ꝯcludit:nā vnamet mā patiens vltime a nutritiua fit mēbꝝ: ⁊ eadē patiēs alia passione fit sꝑma:tertia rō non plus ꝓbat de testiculis q̄ꝫ de ossibus:q̄rta rō nihil probat:q aduersarius dicet ꝙ seruitiuꝫ testiculoꝝ respectu cordis est deferre. His ergo obmissis dicamus ꝙ Aui.loqẗ hic ꝭm medicos:q dn̄t ꝙ virtus generatiua sꝑmatis potētis generare tale alterū q̄le ipsuꝫ actiue vel passiue est ī testiculis viroꝝ ⁊ mulierū:hoc aūt ꝙ est generare sꝑma cōpleẗ duplici opatiōe: vna est seꝑatio alicuius ꝑtis sanguis a sanguine cōi pro toto: vt est sanguis in venis ⁊ arterijs magnis q sanguis est mā sꝑmatis:⁊ hāc seꝑationē faciunt testiculi ꝑ virtutē attractiuā que est in sꝑmaticis vasis ortis a vena magna ⁊ arteria:lꝫ vas sinistrū q̄tū ad ramū vene oriaẗ ab emulgente: ⁊ sic soluiẗ primū argumentū:q testiculi approximanẗ sanguini corꝑis mediātibus illis vasis: sol

De partibus

nutritiua que parti alicui plante insita vitam lijs partibus in fluxu suo prebeat.Scd̄o ab anima prout nomen anime currebat in vsu apud veteres ante tempora aristo.Diffiniebant enim animā per motiuuꝫ esse ꝭm locum ⁊ sensitiuum ⁊ incorporeuꝫ:non vocantes animam formam plantarum : quia neqꝫ sentit neqꝫ mouet voluntarie.Iuxta illud Aristo.primo de anima:tex.33.Diffiniunt autem omnes animaꝫ tribus vt est dicere motu sensu incorporeo. Et istos veteres imitatur Galie.plantarum formas appellans naturas.Ait enim libro de sententijs capi.3.Sed de substantia regente plantas dico ꝙ cum sumitur ꝭm socios Platonis philosophi nomino eaꝫ prout nominauit eaꝫ Plato ⁊ cum sumitur ꝭm rationem nomino eaꝫ naturam.Vulgus etiam veteres imitari solet a motu ⁊ sensu distinguere solitum corpus animatum ab inanimato.Et ꝭm hunc modum genus virtutuꝫ animaliuꝫ ab anima dictuꝫ est tertium genus ab alijs distinctum.Tertio ab anima ꝭm modum quo Arist.2.de aīa.tex.6.⁊ sui sequaces vtuntur noīe aīe.s.prout describitur ꝙ est actus corporis organici phici potentia vitam habentis.Et dicitur de aīabus vegetatiua sensitiua ⁊ intellectiua: hoc modo oīs virtus anime est animalis siue fuerit vitalis:siue naturalis:siue sensitiua:siue motiua.

Et multis ⁊c. ¶In hac ꝑte.3. que est de mineris virtutuꝫ ꝭm medicos.Primo agiẗ de mineris virtutū in generali ⁊ in spāli de minera ꝟtutis aīalis.Scd̄o de diuisiōe offō ⁊ mineris ꝟtutis nālis ibi [Et ꝙ ꝟtus] Tertio de offō ⁊ minera ꝟtutis vitalis ibi [Vitalis ꝟo] ¶In.1.ꝑti.dicit primo ꝙ plures phi ⁊ medici oēs:⁊ maxime Ga.imaginanẗ ꝙ quelibet ꝟtus ex tribus nūc noīatis hꝫ membruꝫ ꝑncipale qd̄ est ipsius minera idest prima radix fons sedes ⁊ origo a quo ꝓcedūt opationes virtutis illius non solū in illo menbro:sed ēt in residuis partibus corꝑis. De hac trinitate virtutuꝫ ⁊ opationum ⁊ suarum minerarum memorat Gal. libro de sententijs capi.8.dicens de medico ꝙ debeat scire ꝙ in nobis sunt tria pricipia ꝑ motus tres diuersos in gn̄e.Et nos oportet scire ꝙ principiuꝫ istoꝝ trium motuum sit in cerebro vnuꝫ: alteꝝ in code:tertiuꝫ in epate.Et hoc demonstrauit Plato per operationem in libro suo ꝙ aīa habeat tres species. In libro autē suo qui nominatur thimeus non sufficit indicare ꝙ anima sit tres species : ſꝫ ꝙ sit in tribus locis quoruꝫ vnus est in cerebro:alter in epate : tertius in corde.Hec Gal:Et libello de virtutibus dispensantibus corpus humanum ait. Scire igitur oportet ipsas ex tribus prouenire particulis.Ex capite quidem eam qua ratiocinamur ⁊ memoramur ⁊ sentimus ⁊ de loco ad locum permutamur:Ex corde vero eam que irascimur ⁊ per quam calidi sumus ⁊ adhuc pulsum habemus in ipso corde ⁊ in omnibus arterijs . Ex epate autem eam ꝭm quam nutrimur ⁊ augemur ⁊ cibum appetimus ⁊ elaboramus digestione ⁊ redditione ⁊ sanguinatione:⁊ appositione:et profectu idest nutritione ⁊ assimilatione ⁊ districtione ⁊ excretione.Hec Galienus.Secundo dicit ꝙ isti imaginantur ꝙ minera ⁊ prima sedes virtutis animalis est cerebruꝫ:⁊ ꝙ operationes huius virtutis tam intra cerebrum q̄ꝫ extra procedunt a cerebro velut a fonte.

nitur ēt ſm:qꝛ talis ſepatio fit ꝑ expulſiuaʒ virtuteʒ ſupioꝝ mēbꝛoꝝ:⁊ attracti uaʒ teſticuloꝝ ⁊ vaſoꝝ illū ſanguinē ſeparātia ab alio ſanguine:ꝑ quā actiōeʒ qꝺ erat pꝛius ſanguis mō eſt ſꝑma:⁊ eſt ſilr̄ de h̄ ſicut ſi diceremꝰ de nutritiua mēbꝛoꝝ:ꝙ eius opatio eſt ſepare ſanguinē:⁊ attrahere ad vnūqꝺqꝫ mēbꝛoꝝ: deinde infoꝛmare illū.i.dare illi foꝛmaʒ mēbꝛoꝝ.Sed tu dices bene appꝫ quō apud medicos teſticuli ſunt minera ⁊ principiū gn̄atiue virtutis:qꝛ dāt ſper/mati foꝛmam cōem ꝑ quā gn̄at:ſʒ nō appꝫ apud opinionē tuam hic q teneſ ꝙ ſꝑma q̄ʒtum ad ptes ſpirituoſas generatiuas venit a tribꝰ ꝑncipalibꝰ mēbꝛis ⁊ ꝯn̄ter a quolibet mēbꝛo Dicendū ꝙ quā viam dabunt medici qui tenent ꝙ ſꝑma decidatur a coꝛde: eandē dabo hic:⁊ eſt ꝙ il/li ſpūs venientes a tribus pꝛincipalibus nō poſſunt agere niſi acqrant quādā cōplōnem a teſticulis: vel non habeāt quandaʒ mā̄ʒ humoꝛalem diſponnenteʒ in actione ꝑ taleʒ ꝯplōneʒ acqſitā a teſticulis: ſpūs q̄ illi.3.euntes cuʒ ſanguine ad teſticulos ſic alterantᷣ:⁊ fiunt potētes generare cuʒ pꝛius nō ſic poſſent: quē/admodum ſpūs vitalis fit potens dare ſenſum ⁊ motum cum eſt alteratus in cerebꝛo: vel ſpiritus coꝛdis recipit in teſticulis complexionem: ⁊ dat illam ēt eis per quam poſſunt materie ſpermatice dare hanc complexionem: qua vt diſpoſitore in actione indigent illi.3.ſpiritus qui ſunt in ſemine.

¶ Et ꝙ virtus naturalis duas habet pecies. Et vna ſpecies eſt cuius fini s ē cuſtodire indiuiduū ⁊ cōſeruare ipſuʒ: que miniſtrat in re nutrimēti quod vſqꝫ ad finem creſcentie eius nutrit coꝛpus. Et huius quidem ſpeciei ſedes ⁊ operationum ipſius pꝛoceſſus eſt epar. Altera vero ſpecies eſt cuius finis eſt ſpeciem cōſeruare que eſt miniſtrans in re generatiōis ⁊ ſepat ex humoꝛibus coꝛpoꝛis ſpermatis ſubſtantiaʒ:deinde ipꝫ infoꝛmat ſui creatoꝛis pꝛecepto.Et huius quidem ſpēi habitatio ⁊ operationum ipſius pꝛouentus ſunt teſticuli.

¶ Vitalis[a] vero virtus eſt illa que ſpiritus eſſe cūſeruat qui ſenſus ⁊ motus vehiculum exiſtit:⁊ ipſum reddit aptū ad eoꝝ impꝛeſſiones recipiēdas cū ad cerebꝛum peruenerit ⁊ facit ipſum potentem dandi vitā vbicūqꝫ expanditur. Et huius quideʒ virtutis ſedes ⁊ operationis ipſius ꝓceſſus eſt coꝛ. ¶ Omnibus[b] autem philoſophis maioꝛi.i.Ariſtoteli vr̄ ꝙ oīum iſtarum virtutuʒ:pꝛincipium exiſtit coꝛ:ſed pꝛimaꝝ opationū eaꝝ manifeſtatio i his pꝛedictis exiſtit pꝛincipijs quemadmodum apud medicos cerebꝛum eſt ſentiendi pꝛincipiuʒ: ⁊ poſt hoc quiſqꝫ ſenſus per ſe habet membꝛum in quo eius apparet opatio.

a ¶ Vitalis ꝟo ⁊c. ¶ Hic dubitatᷣ:qꝛ debēs nobis notificare virtuteʒ vitalē: notificat aīaleʒ:cū dicit q ſenſus ⁊ motus ⁊c. Dicēduʒ ꝙ.A.notā facit vitalē virtutē q̄ʒtuʒ ad duo.ſ.quantū ad fineʒ īmediatū:qꝛ ſpūs ſ.vitalis eſſe conſeruat ꝑ continuaʒ generationē:⁊ qꝛ facit ipſuʒ.ſ.vitalem ſpūm potenteʒ dandi vitaʒ vbicūqꝫ expanditᷣ:ſcꝺo quantū ad finem mediatū:q eſt ſenſus ⁊ motus Hic.n.eſt ſenſus finis eius.ſ.ſenſus ⁊ motus:⁊ ideo reperitᷣ ſolum in aīalibꝰ ⁊ pꝛemiſit iſtuʒ finem:qꝛ eſt nobis notioꝛ.Sʒ tu dices quare nō dixit ⁊ nutri/menti q alr̄ qꝛ virtutis nutritiue vehiculū exiſtit:cuʒ ad epar ꝑuenerit.Dicen/dum ꝙ potuiſſet dicere:ſʒ notificauit iſtuʒ ſpūm ꝑ fineʒ nobilioꝛeʒ:in queʒ oꝛ/dinatᷣ.ſ.ſenſum ⁊ motuʒ:⁊ qꝛ ſpūm aīalem oēs cōcedunt:⁊ ꝙ fit ex vitali:ſed de ſpū nāli dubiuʒ eſt. Dubitatᷣ vtruʒ ſpiritus aīalis det vitaʒ mēbꝛis:vr̄ ꝙ ſic ꝑ auic.hic:⁊ facit ipſum.Amplius habens poſterioꝛē virtutē hʒ pꝛioꝛeʒ:ſʒ ſpi/ritus aīalis hʒ poſterioꝛē.ſ.ſenſus ⁊ motus:ergo habebit vitalē ⁊ nālem. In oppoꝰ qꝛ cōiter dicitᷣ ꝙ vitalis dat vitam:⁊ aīalis dat ſenſuʒ ⁊ motū.Dōʒ pᵒ ꝙ dare vitaʒ:⁊ dare ſenſuʒ ⁊ motū:⁊ dare nutritiuā virtuteʒ nō eſt dare aīaʒ membꝛis:nec potentiā:quā ponūt ſubiue in aīa: vel pꝛofluere ab aīa:qꝛ tunc eſſet cōtinua frequēter membꝛoꝝ generatio ⁊ coꝛꝛuptio:cum frequēter ſpūs ſenſitiuus ⁊ motiuus vadat ad mēbꝛa:⁊ det virtutē ſenſus ⁊ motus:ſed dare hoc eſt dare modos caliditatuʒ ſiue tēperamētoꝝ:qbus mēbꝛa exeunt in has operationes ꝑ aīaʒ que eſt in eis.Scꝺo ꝙ ſpūs vital' dat vitā ꝑ ꝯplōnem quā dedit ſibi coꝛ:⁊ nō indiget alia ꝯplōne ꝑ quam det vitam:qꝛ tūc non eſſet coꝛ membꝛū pꝛincipale in dando vitā:ſed illud mēbꝛuʒ ꝙ daret illam cōplōnem Amplius nos videmus ꝙ coꝛ ꝑ ſuas arterias īmediate tranſmittit ſpūm ſuū actu calidū' ſuꝑ oīa membꝛa.Tertio ꝙ ſpūs aīalis non dat vitaʒ membꝛis: qꝛ vel eſt ſubſtātialr̄ permutatꝰ in cerebꝛo:vel multuʒ remiſſus a caliditate datiua vite. Amplius ſi daret vitā:nō regreretᷣ amplius in mēbꝛis ſpūs vital':qꝺ ē falſuʒ:qꝛ ad mēbꝛa adque ꝑueniūt nerui ꝑueniūt ēt arterie mediate vel īme/diate.Quarto ꝙ poſſet dici ſpūs aīalis dat vitaʒ.i.modū vite:qui eſt ſenſus ⁊ motus.Sʒ dubitatᷣ ꝙ ſpiritu aīali cū vitali cōcurrentibus in minimo carnis: ſpūs vitalis remittitᷣ a ſui callíditate:ergo pꝛodeſt virtutē datiuā vite. Scꝺo dubitatᷣ:nam totū ſpūm vitalē q vadit ad cerebꝛuʒ:cerebꝛū remittit ⁊ trāſmutat in ſpūʒ aīalem:q totus alias q cito trāſit ꝑ ſubethicas:⁊ ex illis fit rete mi/rabile:ergo nullus in cerebꝛo erit ſpūs dans vitaʒ.Amplius Gal.16. libꝛo de vti.ꝑtiuʒ:ca.12.vult ꝙ arterie ſuntꝰ pautioꝛes venis:qꝛ nō oēs ꝑticule indigēt arterijs:ſʒ quedā viuūt in frigiditate:ergo vult Gal. ꝙ vita nō oībꝰ detᷣ ꝑ ca/liduʒ coꝛdis:ſʒ ſolū ꝑticulis multū calidis.Ex quo ſeqtur ꝙ ꝑtibꝰ frigidis de/tur vita ꝑ aīaleʒ ſpūm.Si qs.vellet pigritare hic poſſet dicere ꝙ ſpūs aīalis a cerebꝛo datꝰ dat vitaʒ ⁊ ſenſuʒ ⁊ motū mēbꝛis ad q̄ ꝑtingit:ſʒ nō ꝑtīgit ad oīa mēbꝛa:⁊ ideo reqritᷣ pꝛeter ipſuʒ ſpūs alius.ſ.coꝛdis:hec eſt imaginatio rudis qꝛ cuʒ ſpūs nālis vadat ad oīa membꝛa nō regreretᷣ ſpūs coꝛdis. Dōm ergo ꝙ ſpūm vitaleʒ fieri aīaleʒ nō eſt ipſuʒ infrigidari abſolute:qꝛ vt ſic poſſet fieri aīalis in neruo ⁊ oſſe ⁊ ab aere frigido exterioꝛi:ſʒ eſt ipſuʒ talē motum qualitatis acquirere determinate ſcʒ ī tali mēbꝛo:vt cerebꝛo ⁊ in tali loco:vt in rete mirabili:⁊ commiſſꝪis ſbe cerebꝛi:⁊ ventriculis:⁊ quia eſſe vitalē ſpūʒ eſt eſſe ſubtanta aut tali menſura ca/loꝛis:quā coꝛ dat hic:lʒ habeat latitudinē: ergo cum illa ꝯᵒ eſt remiſſa ⁊ remo/ta a ſui mēſura qua ſtabat eſſe vitalis ſpiritus nō erit amplius vitalis ſpūs:ſʒ eſt qn̄ eſt factus aīalis ſignuʒ ꝙ muſculi hn̄tes copiam ſpūs aīalis egēt minus ſenſus arterijs ⁊ vitali ſpiritu. Ad contraria dōm ꝙ in carne ⁊ muſculo ſpūs aīalis ⁊ vitalis ſtant ſicut due ꝑfectiōes via ꝑfectibili:⁊ ideo fit ꝑfectio vnius ad alteꝝ:⁊ ſtat ſpūs vitalis ad aīalem ſicut vlr̄e inſtr̄m ad ꝑticulareʒ:vt ſicut manus ad malleū:⁊ iō nō ſtatim ſe coꝛꝛūpunt:imo ſe ꝑficunt:ſed qꝛ non abſoluitᷣ oīno : cuʒ trāſmutatᷣ fit illoꝝ ſucceſſiua innouatio.Ad aliaʒ dōm ꝙ non totus ſpūs vitalis vadens ad cerebꝛum fit aīalis:ſed ille q ꝑuenit ad rectifoꝛmē plicaturaʒ ideſt ad rethe mira/bile:ſed pꝛeter hoc ſunt rami arterie intrātes verſus poſterius cerebꝛuʒ ramificati ab arterijs ſubeth:vt apparet decimoſexto libꝛo de vtili. ꝑtiuʒ capi.13. ⁊ ſupꝛa aui. de diuiſione arterie aſcendentis:ſilr̄ multus ſpūs pōt ire ad cere/bꝛum per venas:naʒ etiā in venis continetᷣ ſpūs:vt Gal.⁊ debemus imagina/ri ꝙ in venis ſuꝑius incedentibus copioſius contineatᷣ: qꝛ motus ſpūs a pꝛioꝛi eſt ſurſum vt aui.pꝛeallega.ca.īnuit:⁊ pꝛeter pꝛedictos ſpūs vitales non fa/ctos aīales debes imaginari circa cerebꝛū etiam poꝛtari ſpūs per ramos arterie:qui ab extra per os capitis in multis locis intus penetrent:vnde pꝛealleg. ca.Gal.dicit.In ſumma aūt:dicendo in facie ⁊ toto capite copulat natura q̄ʒ plurimas arterias arterijs:venis aūt venas a dextris ad ſiniſtra: ⁊ ab ante re/tro:⁊ a retro ante.Et ab extrinſecis partibus intus: ⁊ ab intrinſecis extra ducens.Ad Gal.dicendū ꝙ.5.de interioꝛibus ca.1.ſentit a coꝛde oībus dari caloꝛem vitalem:ſermo autē eius.16.lib.de vtili.ꝑtium.12.ca.in fine dʒ intelligi ꝙ non quodlibet mēbꝛum indiget flabellari ſiue euentari per arteriam:⁊ hoc intelligit cū dicit.Cuſtodire ⁊c.lʒ aliter poſſet exponi. Ad rōnem pꝛincipaleʒ dicendum ꝙ habeus poſtremam virtutem ſubiectiue:hʒ pꝛimā in oꝛdine: ſicut omne ſentiens nutritur: ⁊ omne ſcanū dolobꝛatū eſt lineatum:⁊ oīs cultellus acutus eſt planatus:ſed habens poſtremam perfectionē oꝛganice non habet pꝛimā ſed pꝛeſupponit pꝛimā:ſicut dolabꝛ non lineat:ſed carpentarius lineat filo:⁊ dolabꝛat dolabꝛa:⁊ faber applanat malleo:⁊ acuit rota: ita ſpūs animalis dat caloꝛem pꝛo ſenſu ⁊ motu determinato: ſed vitalis dat vitam ſiue cōeʒ caloꝛem:cuius eſſe poſterius declarabitur:in capite de virtute vitali.

b ¶ Omnibus aūt ⁊c. ¶ Ponit ſn̄iam ariſto. in minera ſiue loco haꝝ vir/tutum.Conſiderandū aūt ꝙ ſicut accipitᷣ.3.de partibus aīalium ca.de coꝛde: ⁊ ꝑo ca.de cerebꝛo:⁊ illo ca.nunc aūt dicemus:⁊ ꝑo de generatione:⁊ in mul/tis locis ab ariſto.Coꝛ eſt pꝛimū recipiens aīam:⁊ pꝛimū hn̄s ⁊ generās calo/rem:ꝙ eſt vlr̄e inſtr̄m in oībus opationibus aīe: ⁊ iō coꝛ eſt pꝛincipiū ſenſus ⁊ motus:ſʒ cerebꝛ eſt ſeruiens ſibi in hoc:non dando virtutē: ſed modū tempe/ramenti:quo virtus data a coꝛde pōt exire in actū: ſicut medici dn̄t ꝙ ſpūs factꝰ in cerebꝛo hʒ virtutē oīs ſenſus:ſʒ videt oculo ſicut cū inſtr̄o cerebꝛi dātis ſpūi iſtā virtuteʒ:oculus ergo eſt membꝛ cuʒ quo vel in quo iſta opatio viſiua fit manifeſte:ſic ⁊ cerebꝛum ſe habet ad coꝛ:⁊ epar ad coꝛ.

Jacobus De partibuus

¶ Et ꝙ virtus ⁊c.] In.2.ꝑti.dicit ꝑmo ꝙ vr̄ ēt iſtis ꝙ duplex eſt ꝟtus nālis. Una eſt cuius finis.i.intentio vel opatio vel officiuʒ eſt cuſtodire indiuiduum in vita ⁊ conſeruare in ſanitate ⁊ hec virtus miniſtrat.i.pꝛopꝛiū ſibi opus ex/ercet in re nutrimenti qꝺ nutrit coꝛpus vſqꝫ ad fineʒ cremētu ipſius. ¶ Attende hic ꝙ nutritio interduʒ pꝛo augmētatione capitᷣ ⁊ nutrire pꝛo augmētare ⁊ virtus nutriēs pꝛo augmētatiua vt in yſagogis Iohānitij vbi ſcribitᷣ.Sʒ na/turalis virtus cui miniſtratᷣ mō generat:mō nutrit.i.auget:mō paſcit.Uirtus aūt que miniſtrat modo appetit:⁊ retinet:⁊ digerit:⁊ expellit: que deſeruiūt paſcenti virtuti:quemadmodū paſcens virtus nutribili.i.augmētatiue.Intellige ergo hic ꝙ nutrimentū nutrit.i.auget coꝛpus vſqꝫ ad fineʒ crementi ipſiꝰ ſed nutritione pꝛopꝛie dicta nutrit tota vita : quia quandiu viuimus tādiu nutrimur ſecundo de aīa.tex.47. Scꝺo dicit ꝙ epar eſt ſedes ſeu minera ſpeciei iſtius virtutis nālis ⁊ pꝛoceſſus opationuʒ ipſius.i.fons vnde pꝛodeūt ſiue ſcatutiūt opationes ⁊ influentie nutritiue virtutis. Tertio dicit ꝙ altera ſpēs virtutis nālis eſt cuius finis.i.intentio vel operatio vel officiū eſt conſeruare ſpeciem.Et iſta miniſtrat.i.operatᷣ in re generationis.Pꝛimo extrahen/do ſubſtantiā.i.mām ſpermatis ex humoꝛibus coꝛpis iam cōuerſis in maſſaʒ humiditatis īnominate:ſperma nāqꝫ eſt ſuperfluitas vtilis alimēti vltimi qꝺ eſt in venis:vt inquit Ariſto.pꝛimo de generatione aīalium capi.17.Secun/do in foꝛmando hanc materiam foꝛma ſpermatis in vaſis ſeminalibus ⁊ teſticulis.Tertio infoꝛmando ſperma foꝛmis ſimpliciū membꝛoꝛuʒ.Quarto infoꝛmando ipſum foꝛmis oꝛganicoꝝ pꝛecepto ⁊ diretione ſui creatoꝛis. Quarto dicit ꝙ habitatio ideſt pꝛima ſedes huius ſpeciei virtutis naturalis ⁊ pꝛouentus ideſt fons emanationis operationum eius ſunt teſticuli.

¶ Uitalis vero ⁊c.] In tertia dicit pꝛimo ꝙ virtus vitalis eſt illa que conſer/uat eſſe ſpiritus:ideſt cuſtodit ⁊ manutenet in ſuba ⁊ natura ſpūʒ vitalē q eſt vehiculū ſiue delatoꝛ ſenſus ⁊ motus:non quidem actu:ſed aptitudine: que reducitur ad actum alteratiōne temperatione ⁊ clarificatione ipſius in cere/bꝛo vbi de vitali fit aīalis.Et hoc innuit hic ꝑn.cuʒ ſubdit. Et ipſum reddit aptuʒ ad eoꝝ.ſ.ſenſus ⁊ motus impꝛeſſiones recipiendas cū ad cerebꝛuʒ ꝑuenerit.Et hec virtus actu facit ipſuʒ ſpiritum potenteʒ dare vitaʒ cuicūqꝫ par/ti ad quaʒ peruenerit.Scꝺo dicit ꝙ ſedes huius virtutis.i.pꝛimuʒ ⁊ pꝛincipale habitaculū ⁊ pꝛoceſſus.i.fons emanationis operationis eius eſt coꝛ.

Omnibus aūt ⁊c. ¶ In hac.4.ꝑte dicit pꝛin. ꝙ maximus phoꝝ Ari.imaginatᷣ coꝛ eē ꝑnciuiū oīuʒ iſtaꝝ virtutū.Sʒ manifeſtatio ſuaꝝ ꝑmaꝝ opationū eſt in ꝑncipijs mō noīatis ſcʒ manifeſtatio opationū vitaliuʒ ī coꝛde:aīaliū in cerebꝛo:nāliuʒ ī epate. Et id exēplo a ſiſi declarat:cerebꝛū eſt fons ⁊ ꝑncipiuʒ oīuʒ ſenſuū ſʒ medicos:⁊ tn̄ ꝑma manifeſtatio viſus ē in oculis:auditꝰ in aure:guſtus ī lingua : ⁊ ſic de alijs. ¶ Attēde ꝙ Ari.3.de ꝑti.aīa.c.4.dn̄iuʒ coꝛdis ⁊ ipſiꝰ ꝑncipatū:ita ꝑſuadet.Sāguis exit a coꝛde ⁊ vadit ī venis ⁊ nō ꝑuenit ſanguis ad coꝛ ex alio lo/co:qm̄ eſt fons ⁊ ꝑncipiuʒ ſanguis ⁊ ꝑmuʒ mēbꝛuʒ recipiēs ſanguinē.Et hoc manifeſtatᷣ ex anatomia ⁊ mō gn̄atiōis:qm̄ creatio coꝛdis ꝑus ſanguinea ap/paret.Et eſt ꝑncipiū motuū reꝝ delectabiliū ⁊ offenſibiliū.Et vlr̄ motꝰ cuiuſ/libet ſenſus ex illo īcipiūt ⁊ ad ipſuʒ redeūt:⁊ ita dʒ eſſe ꝑncipiū.ſ.ꝙ dʒ eē ꝑncipiuʒ vnū ⁊ ī medio:qm̄ ille eſt ꝯueniētioꝛ locus ⁊ mediū ē vnū:⁊ ꝟtus eius expāditᷣ ad oīa mēbꝛa ſm̄ vnū modū.Et h̄ nō manifeſtatᷣ ex rōne tm̄:ſed ēt ꝑ ſenſuʒ:qm̄ coꝛ a ppꝫ in coꝛpe embꝛionis ī ꝑncipio ſue creationis:⁊ vr̄ moueri inter alia mēbꝛa q̄ſi aīal:qm̄ ipſuʒ eſt pꝛincipiuʒ nāe aīalis hn̄tis ſanguinē.Et teſtimoniū ad h̄ eſt ꝙ coꝛ eſt in oībꝰ aīalibꝰ hn̄tibus ſanguinē:qm̄ ſanguis ne/ceſſario īdiget ꝑncipio.Et ſilr̄ ēt epar eſt ī oībus aīalibꝰ hn̄tibꝰ ſanguineʒ:tn̄ nō pōt dicere aliqs ꝙ epar ſit ꝑncipiuʒ totius coꝛpis neqꝫ ꝑncipiuʒ ſanguinis qm̄ nō eſt poſituʒ ī loco ꝯueniēti.Et hʒ aliud mēbꝛuʒ poſitū in eius oppoſito in aīalibus ſubtilis creationis.ſ.ſpleneʒ:⁊ epar non hʒ locū ad recipiendum ſanguineʒ ſicut hʒ coꝛ:ſʒ ſanguis q eſt in epate retinetur in venis ſicut ſanguis qui eſt in alijs membꝛis:hec Ariſtoteles.

a ¶ Preterea

a ¶ Preterea

¶ Preterea[a] cum considerant sicut debent ꝛ certificant inueniunt rem sicut videtur Aristoteli: ꝛ non quemadmoduz ipsis videtur ꝛ inueniunt tractatus suos extractos ex propositionibus sufficicientibus ꝛ non necessarijs in quibus non assequuntur nisi quod ex rebus apparet. Medico[b] autem in quantuz est medicus non attinet vt consideret que sit harum duarum sententiarum veritas: sed illud considerare philosophus aut phisicus debet. Medicus[c] enim cum conceditur ei membra hic nominata istarum virtutum principia existere non curat in hoc quod de esse medicationis cõsiderat an ex alijs habeãtur principijs que sint ipsis principijs priora vel nõ neqꝫ illud ex eis existit que philosophus nõ ei leuia facit.

¶ De virtutibus naturalibus quibus ministratur. Capitulum.ij.

Irtutum vero na-

v turalium alie sunt que sunt ministrantes: alie sunt que sunt ministrate. Et ministratarum quidem duo sunt genera. Unum genus ministrat in re nutrientis ad hoc vt indiuiduum remaneat: quod in duas partitur species: in nutritiuam ꝛ crescitiuam. Et alterum genus ministrat in nutriente ad hoc vt remaneat species: qđ etiam in duas diuiditur spẽs: in generatiuã ꝛ in formatiuã.

a ¶ Preterea ꝛc.] ¶ Hic cõparat inter has opiniones: ꝛ vult ꝙ trac. medicorum in quibus loquunt̃ de principatu triũ mẽbroꝝ, sunt fundati siue extracti ex ꝓpositionibus sufficientibus. i. aliqualiter ꝓbabilibus vel sufficiẽtibus s. eis medicis in actu curatiuo: non tñ sunt ꝓpositiones necessarie nam sicut appet tertio de interioribus ex hoc ꝙ alterato cerebro ledit̃ sensus ꝛ motus: ꝛ medicinis debitis rectificato rectificat̃ sensus ꝛ motus: arguit principiuz primum sensus ꝛ motus esse cerebruz: sed hec augmẽtatio non est nececessaria nã leso eo ꝙ habet rõnez solius organi: siue vicarij: siue instrumẽti: respectu principalis agẽtis sine principis põt ledi opatio: ꝛ iuuari organo: siue instrõ: iuuato aĩs curato leso vicario regni leditur totum regnuz sibi a rege cõmissuz: ergo sequunt̃ media quedaz apparẽtia que nõ sunt signa sufficientia: sed arist. procedit sup appositiões necessarias: de quibus est ista: animal est vnuz per vnaz animã sensitiuaz receptaz in corde primo ꝫ ꝙ supra diximus: ꝛ ẽt ista: motus sensitiui ꝛ appetitiui videtur incipe a corde ꝛ illuc: terminari signũ sufficiens est motus caloris a corde ꝛ ad cor in accidẽtibus aĩe ꝛ multe ꝓpões inducũtur p Arist. quas sequaces eius credũt esse multũ sufficientes siue necessarias.
b ¶ Medico aũt hoc passus declaratus est supra capitulo de membris.
c ¶ Medicus aũt: neqꝫ hoc ꝫ rei ṽitatẽ supfluit negatio: lꝫ alij conent̃ exponere aliter: ꝛ nos nõ curamus. ¶ De ṽtutib⁹ nãlib⁹ qbus mĩstrat̃. Ca. ij.

Irtutum aũt ꝛc. ¶ Postq̃ꝫ Auic. inuestigauit prima genera virtutũ: in parte ista

v de virtutibus exequit̃. Et primo de virtu. natu. ꝭo de vitalibus: tertio de aĩalibus: ꝭa ibi [Uirtutes aũt aĩales] tertia ibi [In ṽtute animali.] Prima in duas: q: Auic primo premittit quãdaz diuisionem virtutũ naturalium: ꝭo de mẽbris diuisionis illius exequitur: ꝭa ibi [Et ministratarum.] Circa primaz partez est intelligendum ꝙ diuisio ista penes ministrans ꝛ ministratuz appropriata est virtutibus naturalibus: non aũt alijs virtutibus vꝫ aĩalibus: ꝛ cã huius est: naz sic accidit in ṽtutibus aĩe: sicut ĩ artibus exteriorib⁹ qm̃ virtutes aĩe sunt artes quedã: quibus aĩa suas agit opationes: sed sic in illis contingit: ꝙ quedã est ars preparatiua lignoꝝ nauis: quedaz est ministrata: vt illa que est factiua forme: sicut est ars factiua nauis: ꝛ iõ silr ẽt cõtingit in virtutibus nãlibus aĩe: ꝙ quedã est virtus ministrans: vt illa que est ꝑparatiua materie nutrimentalis: ꝛ quedã ministrata: vt illa que est factiua forme nutrimẽti: vt ipꝫ in formaz mẽbri inducẽs: ꝛ id necessariuz fuit: nã corpus nostruz ex duobus fit cõpositũ: ex vno sicut ex materia vt ex mẽbris: ꝛ ex alio sicut ex forma: vt ex calore: ꝛ continuo calor iste est agens in mẽbra illa resoluendo: vnde vt in corpe: fiat restauratio mẽbroꝝ oportuit esse in eo quãdaz virtutẽ naturalez ministrantez: que erit preparatiua nutrimẽti. Et virtutez ministrataz quandã: que erit factiua forme illius. Hec aũt diuisio non est appropriata virtutibus aĩalibus vel sensitiuis: qm̃ ṽtus sensitiua non agit in exteriorem maieriam: ꝛ si agit potius patitur ab ista q̃ꝫ in eam agat. Neqꝫ inest appropriata motiuis: q: si virtus motiua agat in exteriorez mãꝫ: nõ prebet illaz formã: sed soluꝫ motuꝫ: sicut videmus etiam ꝙ ars vsualis nauis non prebet naui formaz: sed soluꝫ motum immo virtus nãlis ẽ illa que formam prebet organo motiue ṽtutis: puta mẽbro. Sꝫ hic ẽ dubitatio vtruꝫ virtutes nãles ministrãtes ꝛ mĩstrate dĩfant essentialr ꝛ vr̃ ꝙ nõ: ꝑmo q: ille ṽtutes nõ dĩnt essentialiter que existũt circa idẽ obm. sed virtus nãlis ministrãs ꝛ ministrata sunt hmõi: iõ ꝛc. ma. appet q: virtutes distinguntur per operationes: ꝛ opationes per oba ꝫ Arist. in. 2. de aĩa minor declarat̃: nam obm vtriusqꝫ est ipꝫ nutrimẽtuꝫ. Itẽ ille virtutes nõ dĩnt essentialiter: quaꝝ opationes fiunt per ideꝫ instrꝫ. Sꝫ opationes ṽtutis nãlis ministrãtis ꝛ ẽt ministrate fiunt per idem instrm: iõ ꝛc. maior apparet: q: da ꝙ instrꝫ sit vnuꝫ: opꝫ necessario agentia ꝑncipalia esse vnũ: minor declarat̃: nam opationes taliũ virtutũ fiunt per calorẽ transmissuꝫ a corde ad mẽbra per arterias. Itẽ in ꝯriuꝫ est auic. qui ponit virtutes nãles ministratas ꝛ ministrantes diuidi tãq̃ꝫ in duo gñ̃a: vñ vr̃ ponere ipsas differre plusq̃ꝫ spẽ. Ad hoc dđm est ꝙ virtus nãlis ministrans ꝛ ministrata dĩnt essentialiter. Et rõ huius est: q: ille ṽtutes dĩnt essentialiter quaꝝ oba ꝛ ẽt modi opandi dĩnt formaliter: sꝫ virtus ministrans ꝛ ministrata sunt hmõi: ergo ꝛc. maior apparet: qm̃ ex his duobus sumitur diuersitas ꝛ in virtutibus: minor apparet: nã obm virtutis naturalis. s. ministrate vt nutritiue est nutrimẽtuꝫ ipꝫ: vt diuisibile est ꝛ diuersuꝫ ab eo ꝙ digerit: dĩnt ẽt formaliter modi opandi ipsaruꝫ: qm̃ modus operandi nutritiue est circa nutrimẽtum: corpori coniunctum. Sꝫ modus opandi digesti/

Jacobus De partibus

Preterea ꝛc. ¶ In hac quinta pte dicit ꝑmo ꝙ cũ medici ꝛ phi adherẽtes eis ꝯsiderãt in hac mã sicut debẽt. s. subtiliter ꝛ attente sicut decet in mã phica q̃lis est hec: ꝛ certificant. i. certitudinez ꝛ ṽitatez exquisite inquirũt rõnibus efficacibus non sensuali iudicio ꝛ apparentia: inueniũt primo ita esse sicut imaginat̃ arist. s. ꝙ cor est ꝑncipiũ oĩuꝫ istaꝝ virtutuꝫ: ꝛ non ita esse sicut ipsi imaginant̃. Scđo inueniũt tractatus suos. i. cõclusiones suas in hac mã extractos ex ꝓpositionib⁹. i. ꝑmissis sufficiẽtibus supple ad dyaleticã vel ꝑsuasiuã ꝓbationẽ ꝛ nõ ex ꝓpositionib⁹ necessarijs in quibus tractatibus vel ex qbus ꝓpositionibus sufficiẽtibus medici nõ coassequunt̃ nisi illud qđ appet ex rebus. i. nisi ꝯclones appenter veras iudicio sensus Scđo dicit ꝙ nõ ptinet medico vt medicus est ꝙ ꝯsideret. i. ꝑsequat̃ argumẽtatiõe demõstratiua q̃ istaꝝ sñiaꝝ. G. s. ꝛ arist. est vera: imo ꝯsideratio hmõi ptinet pho vel phisico. Et intellige hic si vis p phm: primũ phm. s. methaphisicũ q de ꝑncipijs cuiusꝫ pticularis scie disputat. Et p phicũ phm nãlez. Uel ꝓ eodeꝫ habe ꝛ tene hãc ꝯiũctionẽ [aut qb⁹ copulant̃] expositiue. Tertio dicit probando ꝙ nõ attinet medico desiderare q̃ haꝝ duaꝝ sñiaꝝ sit vera: q: medicus ex quo ꝯcedit̃ ei ꝙ cerebrũ ꝛ epar sunt ꝑncipia istaꝝ virtutũ: nõ curat. i. nõ dꝫ curare vel inqrere vel sollicitari in h ꝙ ꝯsiderat de esse medicatõis. s. de ꝯseruatõe sanitatis ꝛ cura egritudis vtrũ hec tria mẽbra ex alio vel alijs ꝑncipatũ suũ teneant vel nõ ab alio sꝫ ex se habeãt: q: h nullã inducit dĩaꝫ vel difficultatez in practica ei⁹. Neqꝫ ẽt illud ꝓbleuma vel dubiũ si sit vnicũ ꝑn⁹ in hoĩe vel tria est ex his dubijs q̃ phus nõ facit leuia medico. i. nõ satis lucide ꝛ diffuse declarat: ꝛ ita medicus sit velut coactus pp defectuꝫ sufficiẽtis declaratiõis de se inquirere imo hec mã est cõplete tractata ꝛ determinata in phia nãli ꝛ aptius ꝛ pfectius ex ꝓprijs ꝑncipijs phie q̃ꝫ medicus sciret aut possꝫ ex ꝑncipijs medicine determinare. Ita sentit ꝑn. sꝫ. G. longe aliter. Et q: ista mã diffusse ꝛ ample ꝑus est discussa sup ca. singulari de mẽbris in vli ꝛ specialr̃ sup. §. illo. Cuꝫ ergo cõpositio fiet ꝯsequet̃ ꝙ est mẽbruꝫ qđ est suscipiens ꝛ tribuẽs ꝛ mẽbrum tribuẽs ꝛ non suscipiẽs ꝛc. breuiter hic cuꝫ simplici textus expositiõe transeo.

¶ De virtutibus naturalibus quibus ministratur. Capi. ij.

Irtutũ ꝛc. ¶ In h ca. ꝑmo diuidit ꝛ subdiuidit ꝑn. ṽtutes nãles. Scđo exequit̃ de nutritiua ꝛ cre-

v scitiua ibi [Uirtus ṽo] Tertio de generatiua: ibi [Generatiue ṽo.]

¶ In prima pte dicit ꝑmo ꝙ virtutuꝫ nãliũ alie sunt ministrantes. i. ꝑuientes alijs: alie sunt mĩstrate vꝫ qbus alie ꝑuiũt. ¶ Attẽde. i. ꝙ ṽtus nãlis recipit denoiationẽ a nã nõ qnidẽ gñ̃alr̃ accepte ꝫ ꝙ diffinit̃ ab ari. 2. phice tex. 3. ꝙ est ꝑncipiũ ꝛ cã mouẽdi ꝛ qescẽdi ei⁹ ĩ quo ẽ ꝑmũ p se ꝛ nõ ꝫ accñs. Sic. n. aĩa ẽ nã ꝛ oĩs forma sbalis ꝛ ẽt mã: sꝫ a nã vt distinguit̃ ab aĩa p esse principiũ nutritionis augmẽtationis ꝛ gñ̃ationis: sicut aĩa est ꝑncipiũ sensus ꝛ motus ꝑm electionẽ. Iuxta illud Gal. i. de virtu. nãli. ad prin⁹. Qm̃ sentire qdeꝫ ꝛ mouere ꝑm electionẽ ꝓpria aĩaliuꝫ sunt. Augeri ṽo ꝛ nutriri aĩalib⁹ cõia ꝛ plãtis: erũt itaqꝫ priora aĩe: ꝭa ṽo nãe opa. Ab aĩa simul qdẽ ꝛ nã aĩalia dispẽsari aimus. A nã ṽo solũ plãtas ꝛ augeri ꝛ diminui ꝛ nutriri opa nãe aimus non aĩe: hec Gal. Est igit̃ virtus nãlis virtus ĩferioris ordĩs ad cognoscitiuas ṽtutes que ẽ po ꝑn⁹ nutritionis ꝛ cremẽti eius in q̃ est. Et ab Ari. vocari solet vegetatiua ¶ Attẽde. 2. ꝙ in ꝓcessu ordinario inqsitionis de virtutib⁹ incipiẽdum est ab obiectis eaꝝ: postea agendũ est de suis opationib⁹ a qbus trahit̃ cognitio virtutũ. Iuxta illud aristo. 2. de aĩa tex. 33. Si aũt opꝫ dicere qd vnũqđqꝫ ipsorũ vt qd intellectiuũ aut sensitiuũ aut vegetatiuũ ꝑus adhuc dđm qd sit intelligere ꝛ qd sentire: priores. n. potẽtijs actus ꝛ opatiões ꝑm rõnez. Si aũt sic est his ad hec priora sunt opposita. i. obiecta. Princeps tñ breuitatis gr̃a hic intermisit ꝯsideratõez de istis. ¶ Attẽde. 3. ꝙ pri⁹ hic agit̃ de ṽtute nãli ꝛ obiectis ac opibus ei⁹: q: prior alijs est ꝛ maxie cõis. Iuxta illud aristo. ibi tex. 34. Quare primũ de alimẽto ꝛ de gñ̃atione dđm ẽ. Uegetatiua. n. aĩa ꝛ alijs inest ꝑma: ꝛ maxie cõis potẽtia est aĩe ꝑm quã inest viuere oĩbus cui⁹ sunt opa gñ̃are ꝛ alimẽto vti. Princeps tñ. c. 4. sum. ꝑntis ꝯdicere vr̃ Ari. in hoc passu sup prioritate vitalez ꝑferens virtutẽ nãli ꝛ asserẽs eã primã ꝓuenientẽ in spũ. ¶ Attende. 4. ꝙ prin. trac. i. prime pticu. cantice cantico. 87. diuidit virtutem nãlez in septẽ virtutes dicẽs. Septẽ virtutes numerant̃ in nã ꝑm diuersitatez eaꝝ in forma ꝛ specie. Ex his est virtus ĩmutatiua spermatis pp qđ depinguat. i. figuret ipsuꝫ. Ex his ẽt est virtus q̃ aliqua forma ꝛ figura informat corpa: necnõ etiam quãtitate ꝛ numero. Est ẽt virtus attractiua digestiua retẽtiua ꝛ expulsiua. Ex eis ẽ tẽ ṽtus vniẽs mẽbris qđ assimilat̃ corpi ex nutrimẽto. Et sub hac vltima comprehendit princeps ꝑnio nutritiuã virtutem que nõ plus vnit corpori de nutrimẽto q̃ꝫ sit resolutũ: ꝛ augmẽtatiuã q̃ plus de eo vnit. Scđo dicit hic ꝑn. ꝙ duo sunt genera ministratarũ virtutuꝫ. s. quibus seruitur. Una ministrat in re nutrimenti. i. operatur circa substantiã nutrimenti conuertendo ipsum in sbam corporis: ꝛ restaurando qđ ex eo deperditũ est ex resolutione ꝯtinua vt indiuiduũ in esse ꝯseruet̃. Et hec virtus diuidit̃ in nutritiuã ꝛ augmentatiuã. Alia ministrat in nutriẽte. i. opatur in nutriẽs generãdo ex eo spma ꝛ mutãdo ipꝫ in mẽbra simplicia ꝛ organizãdo ad hoc vt spẽs p gñ̃ationẽ ꝯtinuatã semper remaneat. Et ista diuidit̃ in generatiuã. i. ĩmutatiuã ꝛ informatiuã. ¶ Instabit aliqs. Primo si iste virtutes ministrẽt in nutriẽte: tũc sunt ministrãtes ꝛ nõ ministrate. Itẽ si ambe opent̃ in nutrimẽtuꝫ: tũc eis esse vr̃ idẽ obiectũ. s. nutriẽs: ꝫ erũt eadẽ virtus: q: virtutes distinctionẽ accipiũt p actus ꝛ obiecta. Iteꝫ sicut ponit̃ aliq̃ virtus augmẽtatiua q̃ ꝑducit natũ ad ꝓpriã magnitudinez ĩ etate adolescẽtie: ita ponẽda ẽ virtus aliq̃ decrescitiua q̃ paulatĩ ducit ad mortẽ in etate senij. Itẽ nutritiua ꝛ crescitiua nõ differũt nisi ꝑm magis ꝛ minus. Nutritiua. n. dr̃ que tm̃ restaurat q̃ꝫtuꝫ est depdituꝫ: crescitiua que plus. Itẽ ministrãs in nutriẽte ad ꝯseruationez speciei triplex esse vr̃: vna generat spma: alia gñ̃at mẽbra simplicia: alia format organica. ¶ Ad ꝑmũ dic ꝙ nihil ꝓhibet eandẽ virtutẽ ministrare alicui ꝛ ministrari ab alio: sicut virtutes: nutritiua: crescitiua: ꝛ gñ̃atiua ministrant̃ ab attractiua ꝛ retẽtiua digestiua ꝛ expulsiua ꝛ ministrant membris. Ad secũdum dic ꝙ licet idem sit obiectũ materialiter virtutis q̃ opatur in nutriens ad ꝯseruationem indiuidui ꝛ virtutis que opatur in ipꝫ ad ꝯseruationẽ spẽi formalr̃ tñ ꝛ rõne dĩnt harum obiecta. Nõ. n. nutriẽs vt nutriẽs est obiectũ virtutis q̃ ꝯseruat spẽꝫ sꝫ vt semẽ aptũ producere tale aliqd p se exñs nõ pars alterius q̃le ipꝫ est in potẽtia. Ad tertium dic ꝙ nõ est ponẽda virtus decrescitiua in senio: q: determẽtuꝫ humidi radicalis ꝛ caloris nãlis: ꝛ ꝯñter ṽtutũ nõ ẽ opus alicuius virtutis: sꝫ potius ĩpotentie ꝛ defectus. Sicut dicit Boecius in moralib⁹ ꝙ mala posse potẽtia nõ ẽ. Ad q̃rtum dic ꝙ lꝫ nutritiua ꝛ crescitiua dĩant ꝫ magis ꝛ minus restaurare: dĩnt ẽt aliter q: augmẽtatio vt augmẽtatio est motus ad q̃ꝫtitatẽ ꝛ nutritio ad sbaꝫ: eo ꝙ nutritio est q̃daꝫ pticularis gñ̃atio: Ad qntũ dic ꝙ virtus mĩstrans in nutriente ad ꝯseruationẽ spẽi põt triptiri sicut ibi arguit̃: ꝛ bipti cõprehendẽdo sub imutatiua simul generatiuã spermatis: ꝛ gñ̃atiuã mẽbroꝝ simpliciũ ex eo.

ue est circa nutrimentū a corpore distinctuz existens. Sz aduertenduz ꝙ lz iste virtutes adinuicem dr̃nt essentialiter: est tñ in eis quedā prioritas ⁊ posterioritas. Naz duplex est prioritas ⁊ posterioritas in rebus: vna est que est via nature ⁊ simpliciter ⁊ sic finis est ꝑor his que sunt ad finem. Nam finis natura ⁊ dignitate ea que sunt ad finem precedit: ⁊ hoc modo v̾tus ministrata est ꝑor ministrante: cum sit ipsius finis: ad quā illa ordinatur. Alia est que est via generationis ⁊ tpis: ⁊ vt. s. v̾tus ministrās ⁊ ministrata est prior: qm̃ hec modo ea que sunt ad finem fine sunt priora. Ad rõnes. Ad

¶ Uirtus[b] vero nutritiua est illa que nutriens in nutriti conuertit similitudinem ideo vt per ipsum restaurationem eius recuperet quod dissolutum fuit.

primā illa virtus ⁊c. verū est si ꝯsideraf circa obiectū vnū formalr̃ vt visū ē. Ad scdāz ille virtutes ⁊c. cõcedatur ad mi. falsum est: tu ꝓbas: q2 per calorez transmissum a corde fiunt. Dicenduz ꝙ in mēbris duplex est calor: vnus trāsmissus ⁊ alius ꝯplexionalis ⁊ ꝑ hunc duplicē calorē fiunt aīe opatões: mõ dico ꝙ operatio nutritiue virtutis magis fit per calorez ꝯplexionalez mēbroꝝ. Sed operatio digestiue magis fit per calorē trāsmissuz. Et cā huiusmodi est q2 opatio nutritiue est opatio materie ad formā ꝓpriā. Sz opatio digestiue ē ꝑparatio materie ad formaz cõez. Et ideo opz primam operationē magis fieri per calorem ꝓpriuz: qui ē calor cõplexionalis mēbroꝝ. Sani aūt magis per calorē cõez: qui est calor a corde transmissus: ꝫa in. d. q2 Auic. primo exequif de virtutibus naturalibus mīstratis: ꝫo ministrantibus. Et cā est qm̃ ministrata est finis mīstrātis: modo non possumus cognoscere ea que sunt ad finē: nisi finem cognoscamus: ꝫa ibi virtutes ꝫo nāles ꝑma in duas: q2 primo ponit quandaz diuisionē naturaliuz virtutuz ministrataꝝ: ꝫo de membris illius exequif: ꝫa ibi [Uirtus vero nutritiua.] Circa ꝑmaz partez est prima dubitatio: q2 auic. ponit virtutez nutritiuaz ⁊ crescitiuaz esse ministratas: ⁊ statiz in fine huius capi. ponit ipsas esse ministrātes virtuti generatiue: dicēs ꝙ duo sunt genera virtutis ministrate: vna que facit ad remanentiā indiuidui: ⁊ alia que facit ad remanentiā speciei ⁊ cā huius est: q2 ex hoc dr̃ v̾tus naturalis ministrata: q2 est factiua forme: modo nutritiua ⁊ etiaz generatiua est factiua forme: sed differenter: qm̃ nutritiua est factiua forme ei9 in quo est: sed gñatiua est factiua forme in alio: sicut sꝑma est factiuū mēbroꝝ in mēstruo: ita ponit aristo. in. 2. de aīa: vnde operatio generatiue virtutis est ꝙ ipsa ex suo obo est factiua forme que est sibi eadem specie. Sed operatio nutritiue est ꝙ ipsa ex nutrimento est factiua forme que est sibi eadem numero. Sed aduertendum ꝙ virtus nutritiua ⁊ crescitiua improprie dicuntur esse ministrantes virtuti generatiue: quoniaz sꝑma a quo generatio fit non dedicif a corde nisi indeterminato tpe: ⁊ in determinata etate mõ ad hoc vt sit talis etas determinata adiuuat virtus nutritiua ⁊ crescitiua non aūt ꝓprie sunt illi ministrantes. Et ratio est qm̃ finis nutritiue virtutis est mēbroꝝ nutricatio ⁊ restauratio: sed finis crescitiue est mēbroꝝ augmētatio et perfectio: modo mēbroꝝ restauratio ⁊ perfectio non ꝓprie ordinatur in opus generatiue virtutis: sed in cõseruationez indiuidui: ideo ⁊c. Sed tu. d. statiz: lz nutritiua non ꝓprie ministret generatiue: tñ illi proprie videf ministrare virtus sanguinis: generatiua: cū sanguis sit spermatis materia: Dicendum ꝙ adhuc talis virtus non proprie illi ministrat Et ratio est: q2 ex hoc aliqua virtus alteri proprie ministrat: q2 eius operatio immediate in illaz ordinatur. Modo operatio virtutis generatiue. s. sanguis non proprie ordinaf īmediate in generationem ⁊ spēi conseruationē indiuidui: ideo ⁊c. ꝫo est dubitatio vtrum virtus nutritiua ⁊ crescitiua differant essentialiter: ⁊ vr̃ ꝙ non: q2 earuz obm est vnū. s. nutrimētū. Etiaz modus opandi ē vnus: q2 vtraqz opatur ꝑ appositiões nutrimenti: ēt instrumentuz earum est vnuz. s. ca9 ꝯplexionale membroꝝ. Itez ille virtutes non differunt essentialiter: que sunt eedez loco ⁊ subiecto. Sz virtus augmentatiua ⁊ nutritiua sunt huiusmodi: ideo ⁊c. In ꝯtrariū est auicē. Dõm ꝙ virtus crescitiua ⁊ nutritiua differunt essentialiter: ⁊ hec declarat ex duobus: primo sic ille v̾tutes differūt essentialiter: que sic se hñt ꝙ vna separatu alia remanet. Sed sepata crescitiua: vt in statu ⁊ post statuz remanet nutritiua vsqz ad finez vite vt notū est ad sensuz: iõ ⁊c. ꝫo sic ille virtutes dr̃nt essentialiter quarum oba ⁊ modi operandi dr̃nt essentialiter: sed virtus nutritiua et crescitiua sunt hmõi: ideo ⁊c. maior est nota ex dictis: minor declaratur: nā obiectum est nutrimentum: vt est po^a hec aliquid ⁊ suba: sed obiectū crescitiue ē nutrimentum: vt est potentia quantuz plusqz illud ꝙ deperditur est: ita ponit arist. in scdo de aīa. Etiaz eaꝝ modi operandi differunt essentialiter. Nā modus opandi virtutis augmentatiue continuus non est: sed modus operādi nutritiue cõtinuus est: sed ꝙ modus augmentatiue non sit cõtinuus: hoc declarat arist. in. 3. ⁊. 8. phõꝝ quadā demonstratiõe: que est talis. Ponamus ꝙ aliquis in. x. annis augeatur per vnum palmum: modo si nos diuidamus partem auctaz in partes plures sensibiles: ⁊ etiam tempus illud in partes eius sensibiles inuenimus ptes augmenti non corspondere ptibus temporis: imo partes ipsius temporis erunt multo plures: modo hoc non contingit: nisi q2 aliquo tempore cessauit motus augmenti: motus aūt nutrimenti continuus est. Nam nutricatio fit per appositionez nutrimenti cuz membris appositi per poros minimos membri: ⁊ hec fuit causa principalis pororum qui sunt in membris omnibus tam carniformibus qz spermaticis modo conti9 si debet esse vita oportet fieri appositionez istam: ⁊ ideo nutricatio continua est sed augmētatio ꝯtinua non est. Naz ad augmentationem faciendam requiritur non solum appositio nutrimēti poris mēbrorum: sed etiam membroꝝ extensio. Si enim oībus poris quorūcūqz mēbroꝝ essz nutrimentum appositum: adhuc corpus non appa ret augmētatū: vnde augmētatio fit h̾ mõ: nā mēbris plures fiunt appositiões nutrimēti: ⁊ ex talibus apositionibus nutrimenti ꝑuenire opz ad tm̃ ꝙ per restaurationem factam in mēbris ex nutrimento multotiens apposito pori membrorum repleti sunt. Modo quādo illi repleti sunt: tunc natura generat alios poros in mēbris: vt in illis possit nutrimētuz recipi ⁊ ad generationez illoꝝ requirif mēbrorūz extensio: vnde corpus tunc sensibiliter augetur. Ad rõnes. Ad primā istaruz: virtutuz est idē obiectum: falsum ē quantuz ad formam: vt visum est. Etiam ⁊ earum est idem modus operandi per appositionē nutrimēti: falsum est: q2 non fit augmētū solū per appositionē nutrimēti: sz ēt ꝑ mēbrorūz extensionē: ēt eaꝝ est idē nutrimētū: falsuz est q2 illd diuersificaf pp diuersitatez modi opandi taliū virtutū. Ad scdāz ille v̾tutes ⁊c. falsuz est. Nā ad hoc ꝙ aliq̄ v̾tutes sint eedez essentialr̃: nõ soluz requirif ꝙ sint eedē loco ⁊ subo. Sz ēt ꝙ ipsaꝝ sit vnus ⁊ idē modus opandi: ⁊ talis ꝓcessus est in virtute nutritiua ⁊ crescitiua: tertio est dubitatio. A. ponit ꝙ virtus crescitiua facit vt ꝑmaneat in diuiduuz. Contra: imo hoc facit nutritiua. Dicēdū ꝙ sine dubio virtus nutritiua simplr̃ facit ad ꝑmanentiā indiuidui: sed crescitiua ꝫz qd facit ad illaz: q2 ad modū ꝑmanētie bone indiuidui: q̄rto ē dubitatio qm̃ auic. vr̃ diuidere virtutez gñatiuaz: in gñatiuā: ⁊ informatiuā: vñ hoc: q2 diuidit idez in seipz. Dõz ꝙ nõ est idē: vnde sciendū ꝙ virtus gñatiua q̄z diuidit hic auic. est illa q̄ ē v̾tus aīe in po^a: ⁊ nõ in actu: sicut illa que est in sꝑmate diuidens v̾tutes q̄ sunt in sꝑmate. Et ista diuidif in duas v̾tutes: vt appebit ex sequētib9. s. in v̾tutē imutatiuā q̄ mutat mēstruū ad formaz carnis ossis ⁊ alioꝝ mēbroꝝ ⁊ in v̾tutē informatiuā: q̄ dat debitā formā ⁊ plas^a ossi carni ⁊ mēbris alijs: mõ hic auic. per v̾tutez generatiuam intelligit imutatiuam: vocauit aūt ipsam generatiuam non autez informatiuā: qm̃ generatio est motus ad subaz mõ virtus imutatiua mouet ad mēbroꝝ subaz. Sed virtus informatiua magis mouet ad ipsoꝝ accidētia: sic ad figuraz ⁊ formā ipsoꝝ. Scda ps diuidif in. 2. q2 Aui. primo exeqtur de virtutibus ministrātibus absolute: ꝫo ꝯparatiue: ꝫa ibi [Huic qdez.] Pria in. 2. q2 ꝑmo exeqtur de virtibus ministrātibus q̄ faciūt ad ꝯseruationē indiuidui: ꝫo d̾ illis q̄ faciūt ad ꝯseruationē speciei: ꝫa ibi [Generatiue ꝫo virtutis] Prima in. 2. q2 ꝑmo exeqtur de illis absolute: ꝫo cõparatiue: ꝫa ibi [Nutritiua] Prima in. 2. q2 ꝑmo exeqtur de v̾tute ministrata que ē nutritiua: scdo de crescitiua: ꝫa ibi [Uirtus aūt.] ¶ Circa primā partez est intelligendum ꝙ vt apparet ꝑ Gal. in primo de virtutibus nāli. in omni virtute naturali est ꝯsiderare duo. s. opationez ipsius: ⁊ rem opatam: que ex illa operatione dependet: ⁊ cā est qm̃ virtus nālis vel est preparatiua materie: vel ē factiua forme: ⁊ in istis virtutibus in quibus post opationem derelinquitur operatum: operatio nõ est finis vltimus virtutis: sed opatum ipsum: ꝫm aristo. in primo ethicoꝝ: preter aūt ista in virtute naturali opz considerare obiectū circa qd operaf: ⁊ modū operandi ipsius: modo Aui. in notificando virtutez nutritiuā que est quedam virtus naturalis: ipsaz notificat per omnia ista: primo per obiectū: per hoc ꝙ dicit nutriens: secūdo ꝑ sui opationez ⁊ modum operandi: per hoc ꝙ dicit cõuertit. Nam motus qui in actione virtutis nutritiue ꝯsistit: nõ est motus localis: sed motus alterationis ⁊ ꝯuersionis in substātia: ⁊ per hoc ꝙ dixit similitudinez: ostenditur terminus motus illius: notificat ēt ipsaz per operatū: per hoc qd dicit ideo vt per ipsuz ⁊c. Sz hic est dubitatio: primo q2 Aui. videf male dicere: qm̃ nutritiua non solū ꝯuertit nutriens in similitudinem nutriti: sed ēt digestiua. Nā sanguis epati assimilatur: ⁊ nõ soluz ꝑ virtutez nutritiuā fit restauratio eius ꝙ deperditū est: sed etiā ꝑ digestiuam. Preterea videtur ponere cõtradictionez in obiecto ꝑ hoc qd dicit cõuertit in similitudinem: qm̃ ꝯuersio est motus in substantia: similitudo aūt est motus in quātitate. Scdo est dubitatio: q2 auicē. vr̃ defectiuus: q2 mentionē nõ facit de appositione ⁊ vnione nutrimēti: cuz etiā sic sit actus nutritiue v̾tutis: sicut assimilatio: vt apparuit supra. Ad primū dicenduz ꝙ virtus nutritiua sic conuertit nutriens in similitudinez nutriti: ꝙ in illius similitudinez completā ipsuz ꝯuertit: digestiua autem ipsuz non cõuertit in similitudinez eius perfectā: etiā nutritiua restaurat id qd deperdituz est imediate: sed digestiua hoc facit mediante. Ad aliud dicendū ꝙ nõ est appositio in obiecto exponēdo in similitudinez. i. in identitatem: vel in similitudinez completā: vt dictū est. Ad aliud dicendū ꝙ auicē. dedit opationes illas intelligere ꝑ assimilationē: nam non potest nutriens assimilari nutrito nisi illi apponatur ⁊ vniatur. Uel dicendum ꝙ auicen. hic magis generaliter fuit locutus de virtute nutritiua: sed in sequentibus loquetur magis in speciali. Ulterius est dubitatio: non videtur ꝙ virtus nutritiua restauret qd a corpore deperditum est: q2 si ita esset: tunc vita posset perpetuari: sed consequens est falsum ad sensum: ideo ⁊c. consequentia declaratur: q2 vnumqdqz semper potest in operationem propriam. Secundo: illud qd a corpore est resolutū: siue deperditum ē humiduz radicale: sed virtus nutritiua non restaurat humiduz radicale: sed nutrimentale: ergo non restaurat ꝙ deperditum est. Item in senectute minus restaurat eo ꝙ deperdituz est: ergo non restaurat quod deperditum est. In contrarium est Auicē. Dicendum ad hoc ꝙ virtutez nutritiuā restaurare idem quod deperdituz est: potest intelligi dupliciter: vno modo idem in substātia: ⁊ vt sic idem restaurat: nā ipsa restaurat substātias mēbroꝝ: sicut carnis ⁊ ossis: ⁊ alioꝝ: ⁊ hoc ꝯtingit eo ꝙ ipsa est factiua forme. Alio mõ idez q̄ztū ad oīa accidētia: ⁊ vt sic dico ꝙ supposito ꝙ ēt est possibile. s. ꝙ mā in quo dz agere nutritiua sit tā bona vel melior materia

Jacobus de partibus

Uirtus vero ⁊c. ¶ In hac parte secūda primo describit ꝑn. virtutem nutritiuam. Scdo augmētatiuaz ibi [Uirtus aūt crescitiua] Tertio ostendit quō nutritiua se hz ad crescitiuam ⁊ quid est proprie crescentia ibi [Nutritiua ꝫo] Quarto agit de tribus opationibus nutritiue virtutis: ⁊ de vnitate ⁊ diuersificatione virtutis que tertiā operationem efficit ibi [Et nutritiue quidem.]

¶ In prima pticula dicit ꝙ virtus nutritiua est illa que cõuertit nutrimentuz in similitudinem nutriti vt nutritum recuperet per ipsum restaurationez eius qd dissolutū fuit ex eo. ¶ Instabit aliquis primo ꝙ actiones sunt suppositoꝝ. Juxta illud Arist. i. de aīa tex. 63. Melius eniz est fortassis nõ dicere aīaz misereri aut addiscere aut intelligere: sed hoiez aīa nutritiua igif v̾tus nõ cõuertit nutriēs sed mēbrū cõuertit ipsuz vt eo alaf. Itē ista descriptio nõ ꝯuenit cõprehensiue ⁊ inuiscatiue virtutibus que tñ sunt ptes nutritiue virtutis: sed soli assimilatiue que est tertia pars nutritiue virtutis. Itez nõ soluz in silitudinē nutriti nutritiua virtus cõuertit nutriēs sz in idē sbaliter ita ꝙ nutritio nū est motus alteratiu9 termiatus ad q̄litatē: sz gñatio q̄dā pticularis termiata ad sbaz aliter nutriēs nõ efficeret vera pars mēbri. Itē qd a corpore resoluif est humiduz radicale qd nõ põt restaurari: alr̃s aīal posset ꝑpetuari. nõ ergo recuperat corpus per nutriens ope virtutis nutritiue id quod ab eo dissolutū fuit ¶ Ad primū horum dic ꝙ ⁊ membrū proprie ꝯuertit nutriēs in similitudnem nutriti: ⁊ ēt virtus ipsa nutritiua: q2 anima est causa ⁊ principium viuentis corporis in triplici genere cāe. s. efficiētis finalis ⁊ formalis. Juxta illud Arist. 2. de aīa. tex. 36. Et nāqz vnde motus ipsa est idest efficiens ⁊ cuius causa. i. finis: ⁊ sicut substantia idest forma aīatorum corporum anima causa est. Ad scōm dic ꝙ virtutes appositiua ⁊ inuiscatiua nõ sunt proprie nutritiue: sed ꝫm analogiaz ad assimilatiuaz. Uel dic ꝙ describitur hic nutritiua totalis ꝫm ꝙ ambit simul potentias appositiuā inuiscatiuā ⁊ assimilatiuā. Ad tertiū dic ꝙ nutriens in assimilatione sui ad nutritū alteraf qualitatiue ⁊ trāsmutaf sbaliter acquirendo formā nutriti. Et hanc trāsmutationē substantialē innuit hic prin. dicens: vt per ipsum restaurationem recuperet eius qd dissolutū fuit. Uel dic ꝙ similitudo aliqua inuenif in substantijs saltē ꝫm methaphorā vel transumptionē que dicif sbantialis. A quartū dic ꝙ a corpe resoluif ⁊ humidū radicale ⁊ acqsituz ⁊ ꝯtinue restauraf: sz nõ eque purū: iõ tādez necessario aduenit mors ipso ꝑueniente ad tātam īpuritatē vt fit ineptū aīe domicilium ⁊ caloris vitalis.

¶ Uirtus aūt

teria ex qua primo generata fuerunt mēbra. Nā planū est ꝙ sanguis qui gene ratur in aliquo hoīe melior est mēstruo ex quo primo generata fuerunt mēbra illius. Adhuc virtus nutritiua agens in mām illaz: nō restaurat idez qd est dep. ditū ʒtum ad accidētia: ymo non quantū ad qualitatē. Nam nutricatio fit p mixtionē nutrientis cū nutrito: in hoc. n. differt a generatione: qr ipsa pmixtio nem non fit. Sed magis ad generat in loco distincto: mō in mixtiōe ɔtingit ꝙ miscibilia non oīno corrū puntur: sicut appet in mi xtione aque cuz vino: igif ī mixtione nutriētis cū nu trito: nō corrūpef oīo nu triens: neqz ēt nutrituz: nu triēs aūt aliqualiter in sua virtute exn̄s poterit nutri tuz īmutare: ꝓo hoc decla ratur ex alio: qm̄ nutrimē tum mēbro non assimilaf nisi sm ꝙ ipz inuenit: sz cū continue in corpore fiat resolutio: mēbrūz prius exn̄s humiduz in scdo gradu: factū erit humidū in primo: igitur nutrimētum soluz illi assimilabif: vt humi duz est in primo gradu: ⁊ sic nō erit identitas quantuz ad qualitatez: neqz etiaz ei assimilabif quantū ad ʒtitatem: qr aliqñ plus restaurat qz sit deperditū: vt in pueritia: aliqñ minus vt in senectute: aliqñ equaliter: vt in iuuentute. Ad rō nes. Ad primā: si ita esset ⁊c. falsuz est: tu ꝓbas: qr vnūqdqz semp pōt opationē ꝓpriaz: veruz est duz pmanet: modo ꝟtus nutritiua non semp pmanet: etiam si aliquid possit semp in opationez ꝓpriā: non tñ equaliter: sed aliqñ magis: ali qñ minus. Ad scdaz illud qd a corpore ⁊c. cōcedaf: ad mi. ddz ꝙ quantum ad subam humidā nutrimētale idē est cū radicali: sz non quantuz ad accidentia. Ad tertiaz dicendū ꝙ arguit ꝙ non restauret idez quantum ad accidentia: qr non quantū ad ʒtitatē: non tñ proptera arguit ꝙ non restauret idē in sba ⁊c.

Uirtus [a] autem crescitiua est illa que in totius corpis diametris addit sm pro portionalitatem naturalē quatinus ipm ad finem augmenti perducat per illud quod ipsuz ex nutriente ingredif. Nu tritiua [b] vero virtus crescitiue seruit eo ꝙ nutritiua quandoqz affert nutriēs ei qd dissoluitur equale quandoqz minus quā doqz plus. Sed crescentia non erit nisi cū quod ingreditur plus fuerit eo quod dissoluitur. Non tamen totum quod ta liler existit est crescentia. Impinguari enim post macredinem in etate consistē tie est huius secte: nō tamē est crescētia.

a Uirtus aūt ⁊c.] Postqz Auic. manifestauit essentiam virtutis nutriti ue per sui diffinitionez: in parte ista notificat essentiā virtutis crescitiue per sui diffinitionem ēt. Circa quā est primo intelligenduz: ꝙ auic. virtutez crescitiuaz notificat ʒtuz ad suū moduz opandi: per hoc ꝙ dicit que cū totius corpe ⁊c. Et ēt per sui finem: per hoc ꝙ dicit ipm augeri ⁊c. Et quantū ad sui obm per illud qd dicit ꝙ ex nutriente ⁊c. ꝓo est intelligēdū ꝙ triplex est diameter. s. dia meter longus: qui ɔsistit sm sursuz ⁊ deorsuz: ⁊ latus qui consistit sm dextrū ⁊ sinistruz: ⁊ ꝓfundus qui ɔsistit ante ⁊ retro: ⁊ in oībus istis tribꝰ diametris ad dit virtus crescitiua: auget enim corpus sm sursum ⁊ deorsum: dextrum ⁊ fini strum: ante ⁊ retro. Et hoc apparet dr̄ia sicut ponit Gal. in primo de virtuti bus nālibus inter augmentuz ꝙ fit ab augmentatiua virtute: ⁊ illud qd fit in rebus inaīatis. sicut cū agetur vesica a pueris: cū eā apponūt in cinerē. Naz il lud augmentuz non est sm oēz diametrū: qm̄ quanto vesica magis elongaf: ⁊ sit lata tanto magis attenuaf: tertio est intelligeudū ꝙ auic. dixit sm ꝓportio nalitez: nam duplex est ꝓportionalitas in diametris: vna est que ē ipsoꝝ sz se ⁊ sm istaz addit augmentatiua virtus. Nā qr in corpore a pncipio longitudo ē maior latitudine: ⁊ latitudo ꝓfunditate: semp augmētatiua virtus augēdo cor pus seruat talez proportionez: verū est tñ ꝙ in aliquo hoīe diuersificaf: aut ex parte climatis: vel regiminis: vel ex pte humiditatū spmaticaꝝ: ex quibus ge neratus est: vel ēt ex pte diuerse influxionis a corporibus celestibus. Alia est ꝓ portionalitas diametri rōne mēbroꝝ in quibus: sunt ⁊ hec est dupliciter: vno modo cōparando mēbra spmatica ad carniformia: ⁊ hanc ēt seruat augmen tatiua ꝟtus: nā cū spmatica sint pmo gñata carniformibus: prius intendit aug mētatiua in augēdo spmatica mēbra: deīde auget carniformia: qm̄ nō erat pos

Jacobus

Uirtus ⁊c.] In scda pti. dicit ꝙ virtus crescitiua est illa que addit in dya metris totius corpis. i. auget corpis lōgitudinē latitudinem ⁊ ꝓfunditatez sm ꝓportiōalitatez nālez ita. s. ꝙ sicut lōgitudo corpis est maior nāliter latitudine incerta ꝓportione ⁊ latitudo profunditate ante augmētuz in eadez ꝓportione maneant he dimensiones post augmentū ⁊ hec virtus perducat ipsum corpus ad finē augmenti per nutriens quod ingredif corpus. Hec descriptio virtutis augmētatiue primo datur per ꝓpriaz eius opationez que est addere ʒtitatiue in oēs diametros corpis ⁊ per cāz eius finalez que est vt corpus ad perfectam veniat magnitudinez ⁊ per cāz eius mālem que est cibus intrās corpus. Instabit aliquis: possibile est in etate adolescētie corpus magis crescere in latitu dine ⁊ ꝓfunditate qz in lōgitudine sicut in gnanis ⁊ hoībus parue stature ma nifesteste appet ⁊ in strumosis: ergo non semp addit hec virtus in dyametros corpis sm ꝓportionalitatez nālez. Idez argui pōt de gracilibus imoderate al titudinis ꝙ plus augenf in longum qz in latū: ⁊ nō sm ꝓportionez nālez. Item nihil ꝓhibet vias deferentes cibū sm longitudinē corpis ad extrema sic strin gi vel oppilari ꝙ vix sufficiāt defere cibū dūtaxat ad nutritionem nō sic oppi latis vijs deferētibus nutriēs in latū vel ꝓfundū: quo dato hec ꝟtus nō addet eq̄liter in dimēssiones. Itez q̄dā corpa nascunf qsi marcida ⁊ arefacta sz vnuz laterū vel mēbroꝝ nō sm aliud: ⁊ in istis hec ꝟtus nō addit eq̄lr in dimēsiōes. Uirtus aūt ⁊c.] Itez tibia elephantica crescere vr̄ per opationē virtutis augmētatiue cū sit illic additio carnis super nutritionē: ⁊ tñ plus crescit in la titudine qz in lōgitudine. Ad pmū dic ꝙ lz in gnanis ⁊ hoībus pue stature ꝟtus crescitiua nō addat in oēs dyametros corpis sm ꝓportionalitatē nālem corpis qd est in meliori formaꝝ: addit tñ in eas sz ꝓportiōalitatē corpis in quo est. Idē dic ad scdz de gracilibꝰ imoderate altitudis. Ad. 3. dic descriptio virtutis augmētatiue p addere in dyametros oēs corpis sm ꝓportionalitatez nālez intelligif nisi fuerit qd ꝓhibeat sicut pn. quarti. i. ca. i. diffiniēs febrē dicit ꝙ est calor extraneus accensus in corde ⁊ ꝓcedēs ab eo mediātibus spiritu ⁊ sanguīe p arterias ⁊ venas in totū corpꝰ. Et eadē fen trac. 2. c. de lipparia: obij cit ꝙ lipparia est febris ⁊ in ea non procedit ex corde caliditas in totum cor pus ⁊ statim respondet ꝙ in talibus diffinitionibus attenditur vna conditio vt non sit quod prohibeat: ita etiam hic. Ad quartum dic eodem modo. Ad quintum dic ꝙ tibia elephātica non crescit crescentia naturali pro prie dicta: sz crescit ɔtra nāz a mā grossa melācholica q̄ sanguini īmixta ɔuer titur in fedā carnem p opationez nutritiue virtutis errātis in assimilatione. Nutritiua ⁊c.] In tertia pticu. dicit primo ꝙ nutritiua virtus seruit aug mentatiue: qr qñqz adducit corpori nutrimentū equalis magnitudinis cum eo qd dissoluitur ab eo vt in iuuentute: qñqz maioris: vt in adolescentia: qñqz mi noris vt in senio. Scdo dicit ꝙ nō est crementū nisi fuerit nutriens qd ingre ditur corpus maius eo qd dissoluitur: qr augmētatiua non opatur in nutrimē

sibile expleri opatōez spmaticaꝝ absqz carniformibus. Alia est ꝓportionalitas talis cōparando vnū mēbruz cōpositūz ex carnibus carniformibus ⁊ spmati cis ad aliud etiaz ex illis cōpositū: sicut cōparando digituz digito: a pncipio. n. generationis nā generauit vnū digituz altero maiorez: mō augmētatiua ꝟtus ⁊ ēt nutritiuā talez ꝓportionē digitoꝝ seruat adinuicē: ⁊ ēt mēbroꝝ alioꝝ: ⁊ ex hoc signo voluit probare aristo. i. de generatione ⁊ corruptione ꝙ quelibz ps aucti ē aucta: ⁊ quelibz ps nutriti nutrita: naz si lz nō eēt nō posset in mēbris sal uari ꝓportio: quā acquisi uerunt a pncipio genera tionis: quarto est intelligē duz ꝙ auic. dixit nālez: aut qr oīuz nā cōstantiū termi nus est augmenti ⁊ magni tudinis: vt ponitur secū do de anima: aut quia na ture ipsius est cognoscere istam proportionalitatem in diametris alterius: dixit etiam quatenus ipsum perducat ad finem augmenti. Nam qr corpora nostra a principio generatio nis fuerunt quantitatis iperfecte: ⁊ maxime pp ineptitudinem loci: necessariū fuit in eis esse quandaz augmētatiuaz virtutez: que faceret membra ipsa quan titatis perfecte: vt possent suas opationes pficere: non tamen fuit necessariuz in corpore esse quandam virtutem discretiuam: que faceret decrementū: vt q dam bestiales ponunt: qm̄ decrementuz fit in corporibus ex defectu quodam nature. Quinto est intelligenduz ꝙ per hoc quod dicit auic. ꝙ ipz ex nutrien te ingreditur: distinguit primo augmentum ꝙ fit a virtute augmētatiua ab eo ꝙ fit in figuris: quoniam illud non fit per aliquid ingrediens figuram: nam si quadratum augeatur addito gnomone: gnomon non ingreditur substantiaz quadrati: sed magis illi circūiacet: differt secūdo per hec ab augmēto ꝙ fit in rebus inanimatis: sicut est augmentū aque: aut ignis: naz illud fit per iuxtapo sitionez partiuz adinuicem: non per aliquid ingrediens illoruz substantiaz: nā ꝙ ex lignis augeatur ignis: hoc non fit per cōmixtionem vnius cum altero: sz per additionem partiuz ipsoruz adinuicem. Sed augmentatio que fit ab aug mentatiua virtute: fit ex permixtione nutrientis cuz nutrito: facta a nutritiua virtute. tertio per hoc differt ab augmento ꝙ fit in re aliqua perr arefactionē qm̄ etiam illud non fit proprie ex aliquo nutriente ingrediente illius subam.

b Nutritiua ⁊c.] Postqz Auic. in generali notificauit virtutem nutriti uam ⁊ crescetiuaz: in parte ista illas notificat in speciali per earum opera. Et primo notificat opus nutritiue virtutis in relatione ad augmentatiuam: scdo notificat opus ipsius sm se: ꝓa ibi [Et nutritiue qdaz] Prima induas: qr pmo facit ꝙ dictū est: scdo remouet quādaz dubitatiōez: ex cuius remotione ondit opus crescitiue virtutis: ꝓa ibi [Non tamen totum.] Circa primam partem ē inielligendum ꝙ virtus nutritiua seruit crescitiue: non inquautum restaurat minus vel equale eo ꝙ est deperditum: ⁊ ex hoc habemus ꝙ pōt esse nutriti ua separata ab augmentatiua: sed illi seruit inquantuz restaurat plus eo ꝙ de perditū est: ⁊ talis restauratio non est augmentum posito ꝙ ab aliquo mebro deperdatur centesima pars ipsius insensibilis: ⁊ restauretur quinquagessima adhuc membrum illud auctum non est: sed tunc augetur quando in membro ipso fit extensio: ⁊ additio sensibilis quātitatis: seruit autem in hoc modo ista virtus nutritiua: qñ restaurat plus eo qd deperditū est ɔtingit. n. repleri poros mēbroꝝ: sicut pori carnis carne: ⁊ sic de alijs mēbris: per poros. n. opz fieri in mēbris alios poros: ⁊ cum alij fiunt ɔtingit fieri mēbroꝝ extēsionē ⁊ augmentū ⁊ sic ꝟtus nutritiua deseruit augmentatiue: qñ restaurat plus eo ꝙ depditū ē.

De partibus

tum donec nutritiua plene restaurauerit deperdituz. Sed instabit aliquis: videmus pueros interdum languere diuturnis febribus aut fluxibus ventris pluribus ānis appetitu carentes aut sobrie rectos gratia cure vnde macri ap parent ⁊ excarnati: non tñ ideo cessant a cremēto: imo dici solet a vulgaribus ꝙ tūc magis crescunt: quasi morbus iuuet ad dilatationē ⁊ extensionē mēbro rum molliuz: ⁊ tñ nutriens nō est in his maius hoc qd dissoluitur: cū clare ap pareant macri ⁊ exangues facti. Dic primo ꝙ in istis si vere crescant neces sariuz est nutriens coniunctū mēbris spermaticis esse maius eo qd dissoluitur ab eis. Alioquin ipsa nō crescerent: qr natura sagax ab infallibili agente dire cta prius insurgit in id qd est magis necessariū: sed certū est ꝙ nutriri est ma gis necessariū qz augeri: cū nutriri sit ad esse necessariuz: ⁊ augeri ad bene esse soluz operetur. Dic scdo ꝙ nihil prohibet corpus aliquod augeri sm mēbra radicalia in oībus dyametris: ⁊ nihilominus sm carnē ⁊ adipē adeo minui ꝙ manifeste appeat excarnatū macrū ⁊ velut exangue sicut de pueris nūc allega tis dictū est. Et cā huius est: qr crescētia ꝓprie dicta nō attendif penes partes carniformes ⁊ adiposas: sz penes spmaticas. Tertio dicit ꝙ nō oē qd taliter ē s. ꝙ illud qd ex nutrimēto igredif corpus ē maius eo qd dissoluif est crescētia: qr impinguari in etate ɔsistētie seu iuuētutis post macredinē est huius secte. i. istiꝰ modi: ⁊ tñ nō est crescētia. Sz q̄ret hic aliqs pmo quare addit post ma credinē impinguari in iuuētute nō pcedente macredine: est hmōi. s. ꝙ plus ad ditur corpori de nutriente qz resoluatur. Dic ꝙ sic: sed magis apparet nutri ens superare ꝙ resoluitur in transitu de macie ad pinguedinem qz in transitu de media habitudine ad ipsaz: ideo additur post macredinē. Scdo queret quis cur in grossicie ⁊ latitudine possunt extendi iuuenes ⁊ dilatari sensibili ter: vt apparet in ipinguatis. In longitudine ꝟo nō: cū nutrimentū ita i longū protendaf vt in latū vel profundū. Dic pmo ꝙ cōcathenatio ossiuz corpis in longum protensa sm qz longitudo corporis attendif nō recipit augmentū vl tra etatez adolescētie: qr tūc ossa facta sunt adeo dura ⁊ arida vt de nutrimēto nō recipiāt nisi quantū est necessariū nutritioni eoꝝ: nec interea nāliter nasci tur carnositas aut pinguedo qua a seinuicem elongētur: qr inde impediref fir matio corpis: nec in extremitatibus eoꝝ puta supra craneū: qr suo pondere si ne vtilitate caput aggrauaret: nec in plantis pedum: qr daret impedimentum gressui ⁊ fixioni. Dic secundo ꝙ sicut ossium cōcathenatio nō recipit augmē tum in longitudine vltra etatez adolescentie: sic nec in latitudine aut profun ditate ꝓpter cām similez. Dic tertio ꝙ ingrossatio corpoꝝ iuuenū impingua torum ⁊ extēso in latū fit sm partes carniformes ⁊ adiposas q̄ magis abūdant in medio corporis ⁊ prope mediuz qz in extremis: eo ꝙ extrema ossosa ⁊ ner uosa existētia nō sunt capacia multe pinguedinis aut carnositatis: natura g̃ su pabundantē pinguedinē vel carnositatez plus impellit ad extrema latitudis ⁊ ꝓfunditatis qz ad extrema longitudinis. Et inde est ꝙ corpa vltra adolescē

Dubitatio quam remouet in.2.pte est ista:ipse dixerat ꝙ virtus nutritiua est deseruiens crescitiue qñ restaurat plus eo ꝙ deperditum est: modo ipse vult ostēdere ꝙ non semper qñ virtus nutritiua plus restaurat eo ꝙ deperditū est fiat crescitiua. Sȝ hic est primo intelligenduȝ ꝙ lr̄a illa lȝ illud longius extiterit:ꝛ magis exiens a necessario:ꝯsueuit multipliciter exponi:vno mō.s.illud.i. impinguari post ꝯsistentiam longius sit:ꝛ magis exiens a necessario:ꝙ̄ macre fieri corpus ante consisten tiam:ꝛ hoc ideo q: magis tendit macredo ad nāȝ diminutionis ꝙ̄ impinguatio ad naturaȝ augmenti: sed expositio ista ꝯueniens nō est:salteȝ rōne cāe:nam macredo nō vr̄ tēdere ad nāȝ diminutionis:imo qñ aliquis macresit:vr̄ ad sensuȝ augeri:lȝ non augeat̄ ꝺm rei veritateȝ:ꝛ qñ aliquis impinguat̄.vr̄ diminui. Alio mō sic:lȝ illud.s.impinguari post ꝯsistētiaȝ:ꝛ macrefieri ante ꝯsistētiaȝ:longius.i.longe existat a vero augmēto ꝛ a vera diminutiōe:ꝛ magis exiens a necessario:qm̄ illa nō sunt de intētione nature:sed verū augmētū:ꝛ vera diminutio. Alio mō sic:licet illud.i.ariditas vel macredo ante cōsistentiam:longius existat: ꝛ magis exiens a necessario:ꝙ̄ impinguatio: siue augmētuȝ post ꝯsistentiā:nā magis remotū est a virtute vel a veritate ꝙ aliquid anteꝙ̄ perueniat ad suū fineȝ:pmutet̄ ad ꝯtrariuȝ ꝙ̄ qñ iaȝ ꝑuenit ad finē:ad illud postea pmutet̄. Sȝ hic est dubitatio: vtruȝ vera diminutio possit fieri ante consistentiā:ꝛ vr̄ ꝙ sic:q: diminutio fit q: fit minor restauratio eo ꝙ deperditū est:sed talis pōt fieri in corpore aliquo ante ꝯsistentiā:q: possibile est ꝙ sit aliquis puer in quo virtus īmutatiua sit debilis ꝙ non restauret tm̄ quantū deperditū est:sed minus:ideo ꝛc̄. Itē possibile est ꝙ in aliquo puero fiat ethica senectutis:modo in tali corpe vere diminuitur:ideo ꝛc̄. In contrariū est auic. Postea est dubitatio vtrū veruȝ augmentuȝ possit fieri post ꝯsistentiaȝ:ꝛ vr̄ ꝙ sic naȝ tale fit eo ꝙ restauratur plus eo ꝙ deperditur:mō talis fieri poterit in aliquo sene:vt in illo in quo virtus īmutatiua erit valde fortis:ideo ꝛc̄. In ꝯtrariū est auic. dico ad hoc primo ꝙ vera diminutio pōt fieri ante consistentiam:ꝛ rō huius est:si est possibile in aliquo puero mēbra solida exiccari sicut in aliquo sene ēt possibile est fieri veraȝ diminutioneȝ:sed ita est:ideo ꝛc̄. maior apparet:q: diminutio fit ex defectu non īmutatiue:sed ex defectu nutritiue:que non pōt totū nutrimētuȝ apponere:ꝛ assimilare mēbris. Preterea q: mēbra sunt sup̄flue dura ꝛ sicca:ꝛ per ꝯsequens inepta ad hoc:minor declaratur. Nam hoc ēt est in aliquo puero:sicut in illo qui habebit:tertiaȝ spēȝ ethice. Dico scd̄o ꝙ ista diminutio nō fit nisi in corpore in quo prius fuerit aliqua consistentia:qm̄ sicut corpus non peruenit ad vltimā additioneȝ:nisi prius deuenerit ad mediā:sic non peruenit ad vltimaȝ diminutionem: nisi prius deuenerit ad mediam que est quedā corporis consistentia:in qua modicuȝ est id quod deperditur respectu eius quod restaurat. Dico tertio ꝙ diminutio ista non fit in corpe sano:sed in egro: quoniam in sano ante consistentiam membra humida sunt vnde eis faciliter nutrimentū pōt apponi:ꝛ assimilari. Dico.4.ꝙ veꝛ augmētū nō pōt fieri post consistentiaȝ:ꝛ rō est qm̄ mēbra tunc multuȝ exiccata sunt:amplius extensioni inepta. Ad primā rōneȝ appet solutio qm̄ arguit̄ de diminutione ante ꝯsistentiam in corpore egro. Ad auctoritatem Auicen. dicendum ꝙ ipse hoc intelligit in corpore sano. Ad aliaȝ augmentuȝ fit ꝛc̄. cōcedat̄:ad mi. est falsuȝ:tu probas:q: in aliquo sene pōt dici īmutatiua fortis eē:veꝛ est hec:hec nō est aliqua que facit: ad augmentuȝ sȝ illa que nutrimētū mēbris assimilat ꝛ apponit mō hoc nō pōt fieri in senectute:pp mēbroꝝ superfluam siccitateȝ. Et per hoc possumus exponere dictū auic. lȝ illud.i.augeri:longius existat.s.a veritate:ꝛ magis exiens a vero:ꝙ̄ corpus diminui ante etatem consistentie.

Non est enim augmentum nisi illud qd̄ ꝺm naturalem proportionalitatem in omnibus existit diametris quatinus ipsuȝ ad crescentie perducat complementum. Deinceps vero post hoc nullo modo est ibi crescentia ꝛ si sit ibi impinguatio:quemadmodum ante consistentiam non existit ibi ariditas:ꝛ si sit ibi ma-

Jacobus

tiaȝ extendi possunt in latitudine ꝛ profunditate. In lōgitudine v̄o nequaꝙ̄. Quarto dicit ꝙ nō est augmentū nisi illud qd̄ est in oībus dyametris ꝺm nālez ꝓportionalitateȝ vt pducat corpus ad ꝯplementū sue magnitudinis. ¶ Instabit aliqs signato gygāte in medio adolescētie qui iaȝ ꝑuenit ad magnitudinē corpis qd̄ est in melioꝛi formaꝛ. Iste gygas ab illo tpe auget̄ vlterius augmēto ꝓprie dicto:q: in oī dimēsione magnificat̄ etiā ꝺm mēbra radicalia donec ꝑuenerit ad magnitudinē gygantis:ꝛ tñ non ꝺm ꝓportionalitateȝ nālem sȝ monstruosaȝ. Iteȝ pigmeus augetur in adolescētia:ꝛ tñ non pducitur ad cōplemētū crescētie:q: adepta magnitudine vnius pedis nō crescit vltra: ꝛ sua puitate ꝛ imbecillitate sepe rapit̄ a gruibus. Iuxta illud Iuuenalis libri.v.satyra ꝑma. Pigmeus paruis currit bellator in armis. Mox impar hosti raptusꝙ̄ ꝑ aera:curuis Vnguibus a seua fert̄ grue.si videas hoc. Gentib⁹ in nostris risu quatieris ꝛ illic Quāꝙ̄ eadē assidue spectētur prelia:ridet Nemo.vbi tota cohors pede non est altior vno. Et lȝ id ab aliqbus pro figmēto poetico habeat̄: Aristoteles tñ approbat.8.de nā aīaliuȝ.c.12.dicēs. Et si dr̄ ꝙ grues occurrūt animalibus que dicūtur pigmei cubitales:ꝛ nō est figmentū:sed inuenitur in rei veritate quoddā genus hoīuȝ paruuȝ. ¶ Ad primū dic ꝙ gygas a medio adolescētie augetur ꝺm ꝓportionalitatē nālez sibi ꝛ materie ex qua fit: sed nō simpliciter ꝛ relatiōe ad corpus qd̄ est in melioꝛi formaꝛ. Ad scd̄m dic ꝙ pigmeus pducitur vsꝙ̄ ad cōplemētuȝ crescētie sibi debite ꝺm mām ex qua est:lȝ nō perducatur ad complementū debituȝ humane speciei. Quinto dicit deinceps vero post hoc.i.postꝙ̄ corpus perductū fuit ad complementū crescentie nullo modo est in eo crescētia seu augmentū ꝓprie dictū: quāuis possit impinguari sicut ante ꝯsistentiā.s.in adolescentia non est ariditas: quāuis aliqñ sit ibi macredo:lȝ illud.s.crescere post crescētie complementū longius existat idest ab euentu plus elongatū seu difficilius euenibile ꝛ magis exiens a necessario idest plus accedens ad impossibile qd̄ est contrariū necessariꝫ ꝙ̄ ariditatem ante consistentiā contingere:ita ꝙ magis contingere potest ꝙ adolescēs arefiat arefactione tali qualis est in senio ꝙ̄ ꝙ iuuenis crescat vero cremento postquā exiuit ab etate adolescentie. ¶ Attende hic primo ꝙ duplex est ariditas:vna est in qua consumitur humiditas nutrimentalis cōiuncta solidis mēbris siue spermaticis ꝛ liquefiunt caro ꝛ adeps. Alia est in qua liquefit substātialis humiditas solidoꝝ membrorū qua est ꝛ perdurat eoruȝ continuitas. Et prima istaruȝ est sanabilis:altera vero non. Iuxta illud Gal. libello de marasmo.c.1.2.trac. Fit igitur qdem altera ita attenuatoꝝ dispositio cum iam humiditas perit solidorū corporum quā porpriū eorū dicimus nutrimentū ꝛ molles carnes liquefiant. Altera vero corpora ipsorum solidoruȝ tangit que vtiꝙ̄ ꝯ prima ꝛ omiomera nuncupamus:hec quidem igitur insanabilis est queadmoduȝ ꝛ senectus. Altera vero periculosa quidē:non tñ insanabilis est dispositio. ¶ Attende secūdo ꝙ ariditas secūdi modi est proprie marasmus vniformiter desiccans vniuersum corpus:ita ꝙ etiam membra principalia: ꝛ ipsius due sunt species. Vna est naturalis:videlicet ariditas seniꝫ: alia est accidentalis. Et ista est duplex:vna est febrilis:vt tertia species ethice febris: alia est sine febre:vt ethica senectutis. Iuxta illud Gal. dicto libello.c.9. Ille vero qui est marasmus similiter marasmat omnes partes quoniā ꝛ principia. Est autē hic in etatibus quidem senium:in his vero que preter naturaȝ marasmata febris:ꝛ alia quedam proportionabilis senectuti dispositio quā nullum malum est nominare ex egritudine senectuteȝ. ¶ Attende tertio ꝙ ariditas primi modi ꝯtingere pōt in etate cremēti ipsa remanente etate cremēti ꝛ adolescētie cū nāli aptitudine ad ꝑcrescenduȝ lȝ difficulter:q: illa etas est fortis humiditatis tā innate ꝙ̄ illate mēbris.s.a cā forti ꝛ cōtinuata puta longa fame vel febre arsiua vel ꝯsumptiua resolui potest humiditas tota nutrimētalis mēbris applicata radicalibus:ꝛ fame sublata vel febre curata redibit corpus ad sanitatem ꝛ recuperabit humiditateȝ qua perficietur eius crementuȝ:q: salua māsit cōsubstantialis humiditas mēbroꝝ radicaliuȝ. ¶ Attende quarto ꝙ ariditas secundi modi dicta marasmus non pōt ꝯtingere in etate cremēti ipa remanente etate crementi ꝛ adolescētie cū nāli aptitudine ad ꝑcrescenduȝ imo difficilius est vel īpossibilius vt puer marasmatus ad crementuȝ redeat ꝙ̄ vt iuuenis in etate consistentie crescat:q: mēbra radicalia pueri marasmati nō solum venerunt ad hūc gradū siccitatis qui est in iuuenibus:vñ nō vltra crescere possunt sed ad gradū siccitatis qui est in decrepitis. ¶ Attende quinto ꝙ virtutes crescitiua ꝛ nutritiua ꝯueniunt in tribus. Primo quidē in genere proximo.s.in esse vegetatiuo ministrato ad indiuiduū ordinato. Scd̄o in subseruire v̄tuti generatiue. Iuxta illud. G.i. de virtutibus nālibus ca.7. Ad augmentatiuaȝ aūt iaȝ trā seuntes virtuteȝ hoc ip̄z submemorabimus qd̄ prius quidē dictū est:ꝛ ē

De partibus

b ¶ Et nutritiue ꝙ ipsa quidē existit in his que fetant̄ sicut ꝛ nutritiua ꝛ velut famule quedaȝ sunt tunc pdictaruȝ virtutuȝ.s.īmutatiue ꝛ informatiue non in seipsis habentes oēȝ dñatuȝ. Tertio in operari circa idem subiectū.s.nutriens. ¶ Attēde.6. ꝙ he due virtutes in quinꝙ̄ differrunt. Primo quidē in necessitate: q: nutritiua est necessaria oī aīato ꝛ sibi inest ꝺȝ se. Iuxta illud Ari.2.de aīa.tex.46. Qm̄ aūt nihil alitur nō participās aīa:aīatuȝ vtiꝙ̄ erit corpus qd̄ alit̄ inquātuȝ aīatuȝ quare ꝛ alimētuȝ ad aīatuȝ est ꝛ nō ꝺm accidēs. Crescitiua vero soluȝ facit ad bene esse. Scd̄o vero in dignitate crescitiua nāꝙ̄ dignior censet̄:q: nutritiua subministrat ei. Iuxta illud. G.i. de virtutibus nālibus ca.7. Auxiliuȝ autē huic.s.augmētatiue velut famule ꝛ alteratiua v̄tus est.i.digestiua ꝛ nutritiua Tertio in tpe:nā nutritiua agit ꝙ̄diu viuimus crescitiua vero vsꝙ̄ ad ꝑncipiū iuuentutis. Iuxta illud arist.i.de genera.tex.41. Nutritur quis quousꝙ̄ saluat̄ ꝛ diminuit̄ ꝛ augmentat̄ nō semp. Quarto in spē ꝛ termino opis. Naȝ crescitiue opatio est augmentatio que est motus ad ꝙ̄titateȝ. Sȝ opatio nutritiue est: vno modo alteratio que est motus ad qualitatē:alio mō generatio que est mutatio ad substantiaȝ. Nutritio nāꝙ̄ relata ad nutrimētuȝ est alteratio:q: per eā corpus quod nutritur humidius reddit̄:sed relata ad nutrimentū qd̄ corpori assimilatū induit formaȝ viuētis dr̄ gñatio. G. tñ sensisse vr̄ ꝑmo de vir. nālib⁹ ca.8.ꝙ nutritio sit sola alteratio nō gñatio dicēs. Eo.n.qd̄ influit in spē cibi oī ꝑticule eius qd̄ nutrit̄ corporis applicato nutricatio quidē hic actus. Nutritiua vero virtus cā. Alteratio quidē ꝛ huius genus actus est sed non qualis in generatione. Illic.n.non ens prius ens postea fit ꝺm nutricationē aūt ei qd̄ iā factuȝ est assimilat̄ qd̄ influit. Et ad istud vr̄ facere ꝙ terminus genarationis est forma substantialis per generationeȝ acquisita:sed in nutritione nulla forma substātialis incipit esse que ante non fuerat. Sed ꝓ rato habe ꝙ nutritio relata ad ꝑteȝ que actu rastaurat quod depditū est:est quedā ꝑticularis generatio:q: nutrimētuȝ sua spoliatū forma de nouo informat̄ forma aīati. Nec in oī gñatione partiali requirit̄ ꝓductio noue forme:sȝ sufficit vt forma totius diffusa per oēs partes primo incipiat informare partes nouas ex alimēto acquisitas quas prius nō informauit. Et ad aucto. G. nūc allegatā dic ipsa intelligitur de nutritione relata ad nutrituȝ. Quinto differunt in obiectis ꝺm rōnes formales eoꝛ. Nutriens.n.ꝺm ꝙ quātū est obiectum crescitiue sȝ ꝺm ꝙ hoc aliquid ꝛ substantia est obiectuȝ nutritiue. Iuxta illud arist.2.de aīa.tex.47. Est aūt alteruȝ alimento ꝛ augmētatiuo esse:ꝺm.n.ꝙ quātuȝ augmētatiuuȝ:ꝺm aūt ꝙ hoc aliquid ꝛ substantia alimētuȝ est:saluat.n.substantiaȝ:ꝛ vsꝙ̄ ad hoc est quousꝙ alat̄. ¶ Attende septimo ꝙ ad augmētationeȝ ꝓprie dictaȝ quattuor requirunt̄. Primū est vt tā augens ꝙ̄ actuȝ magnitudinē actu habeant. Et ideo ex adiunctione formaruȝ substantialiuȝ cuȝ materiꝫs non fit augmentatio alterutrius. Scd̄ȝ est ꝙ omnes partes aucti ꝓportionaliter augeantur:ꝛ ideo lȝ caro vere augeat̄ in etate ꝯsistētie corpus non dr̄ tunc augmentari:q: alie partes solide non augmētantur. Tertiū est ꝙ extensio aucti fiat adueniente aliquo alio corpus enim qd̄ rarificat̄ licet acquirat ꝙ̄titatem maiorē non tñ auget̄. Quartum est vt saluuȝ maneat id quod augetur:ꝛ ideo cū ex aqua fit aer nō est augmentatio ꝓprie dicta:q: licet aer sit maioris ꝙ̄titatis aqua ex qua fit:nō tamē remanet aqua. Primū istoꝛ tangit arist.i.de genera.dicens. Augmentatio eniȝ est preexistentis magnitudinis additamentū. Diminutio vero minoramentus Ideo opȝ habere aliquam magnitudinem quod augetur qua pp non ex sine magnitudine mā opȝ esse augmentationeȝ. Et paulopost tangit alia tria dicēs Hec enim tria sunt. Quorum vnum est quamcūꝙ̄ partem maiorem esse eius que augetur magnitudinis:verbigratia:si caro carnis. Et adueniente aliquo. Et tertium vt saluetur quod augetur ꝛ maneat. ¶ Queritur in quo est subiectiue augmentatio an in eo quod augetur an in eo quod auget. Videtur ꝙ in vtroꝙ̄: q: sicut corpus auctum fit maioris ꝙ̄titatis per sibi additum nutrimentum:sic fit maius nutrimentum per sibi additum corpus quod augetur sicut si aquam vino commisceas auget aquam ꝛ econtra. Contrarium tamen affirmari solet.s.ꝙ corpus auget̄ ꝛ alimentum non. Hanc questionem mouet aristoteles equiualenter primo de generatione tex.34.dicens. Queret autem aliquis ꝛ quid est quod augetur vtrum cui appponitur aliquid aut quod apponitur. Et respondet ibi dicens. Aut quoniam quidem huius quod auget̄ simple manet substantia.huius autem non scilicet cibi:ideo dicitur id augeri cui apponitur ꝛ non nutrimentum quod ei apponitur. ¶ Sed iterum queret aliquis ex quo nutrimentuȝ nō auget̄ quod operat̄ aut efficit crescitiua virtus in nutrimētū. Nō.n.apponit ip̄z corpi nec inuiscat nec assimilat. Hec.n.sunt nutritiue v̄tutis nō crescitiue opa. Itē crescitiua v̄tus nihil aliud vr̄ ꝙ̄ nutritiua in etate adolescētie apponēs inuiscās ꝛ assilans corpi plus de nutrimēto ꝙ̄ sit reso-

lutum

b ¶ Et nutritiue ⁊c.] ¶ In parte ista Auic. notificat opus nutritiue virtutis ⁊ primo per numeruz opationuz ipsius: 2o per virtutez que est illaruz effectiua tertio illius virtutis ponit vnitatē ⁊ multiplicitatez. Scda ibi [Et hāc] Tertia ibi [Et est in homine.] Circa primā partez est intelligendū ꝙ Auic. dixit signā ter tribus particularibus operationibus: ostendēs ex hoc virtutē a qua fiunt iste opationes esse vnam essentialiter: differentez solū ꝺm magis ⁊ minus: ⁊ ꝙ ita sit declaratur ex pluribus: primo ex subiecto istarum operationum. Nam eadem pars carnis sibi apponit: vnit: ⁊ assimilat nutrimentuz: 2o ex obiecto: qꝛ ipsarum est idem obiectum: tertio ex earum forma qm̄ vnaqꝫ istaꝝ operationuz est immutatio nutrimenti: quarto ex fine: quoniam finis earuz est restauratio: vnde auic. in notificādo istas operationes tertias nō notificauit ipsas per obiecta: neqꝫ earū fines: quoniaz earū obiectuz est vnum: etiam ipsaruz finis vnus est. Nā he opationes sunt totus vnus motus cōtinuus: cuius est ter minus differens soluz ꝺm magis ⁊ minus: qm̄ apposito est minoꝛ imutatio qꝫ vnio: ⁊ vnio minoꝛ qꝫ assimilatio: vnde non est imaginandū ꝙ primo nutrimētum apponatur: apposito postea incipiat ipsius vnio: ⁊ sic vlterius: quoniam sunt vnus motus auic. ergo ipsas notificās eas notificauit per priuatōes quasdaz ipsarum: scdo est intelligendū ꝙ auic. signāter dixit expresso subiecto. s. nutrimentalis: nutritionis. i. cum nutricatione. Naz duplex est expressio nutrimēti: vna que est cum nutricatione ipsius: ⁊ hoc fit a virtute digestiua ⁊ nutritiua. Alia est sine nutricatione ipsius: ⁊ hoc fit ab attractiua ⁊ regitiua: talis enim nullo modo nutrimentū immutat. Sed est sciendū ꝙ virtus attractiua que est in membris nutrimentuz cum motu locali apprehendit: hoc etiam facit vir nutritiua que in mēbris: sed aliter ⁊ aliter. Nam virtus attractiua membroꝝ sic comprehendit nutrimentum cum motu locali: ꝙ ipsum attrahit ad membrum illud mouendo localiter: sed virtus nutritiua sic illud comprehendit cum motu locali: quoniam membrum ipsuz nō attrahit: sed magis nutrimentuz ex se mouetur ad membrum. Et causa hui9 est qꝛ quantuz aliquid dat alicui de forma: tantuz dat illi de motu ad locuz ipsi9 forme: ⁊ tn̄ qꝛ virtus nutritiua apponendo in complete dat formam membri nutrimento: ⁊ omnis motus est ratione indigentie quia fit per appetitū: ideo nutrimentuz in complete habens formam membri: ex se ad membrum mouetur: vt perfecte illuz acquirat. Sed qꝛ quando virtus attractiua membrorum attrahit nutrimentum: nutrimentum nondum habet aliquid de forma membri: ideo tunc ex se membrum non mouetur: sed membrum tunc ipsum ad se attrahit: illo enim tempore potius indiget membrum nutrimento: ꝙ nutrimentum membro. Ex hoc apparet expositio illius dicti Auerroys septimo phisicorum ꝙ nutrimentum ex se mouetur membrum sicut ferrum ex se mouetur ad magnetem. Sed est dubitatio vtruz operatio que est digestio nutrimenti in membris precedat appositionem nutrimenti in membris: vel illaz sequatur: ⁊ videtur ꝙ il-

credo licet illud longius existat ⁊ a necessario exiens magis. ¶ Et nutritiue quidem operatio tribus particularibus completur operationibus. Una est permutationis substātie cōprehensio que ē sanguis aut humoꝛ qui est in potentia ꝓpinqua in effectu similis mēbro. Quod qn̄qꝫ fallit quēadmodū in egritudine cōtingit que atrophia vocaꝛ que ē nutrimēti defectus. Et alia est adherentia que ē vt hoc receptum nutrimentuz ꝯpleto effectu efficiat. s. vt mēbri pars fiat ⁊ plerūqꝫ fallit quēadmodum in hydropisi contingit carnosa. Et tertia est similitudo q̄ est vt hoc receptum quod iam factuz est pars membri ponat ei ab omnibus partibus simile vsqꝫ in sui essentia ⁊ colore. Quod quandoqꝫ fallit quemad-

Jacobus

De partibus

latuz. Ipsa enim sola sine alia virtute sufficit augere. Nec valet si dicaꝛ ꝙ postqꝫ nutritiua restaurauit adequate quantū est deperdituz: tūc incipit crescitiua operari in residuū nutrimenti ⁊ applicat ipsum ad augmentū corporis: nō. n. apponit illud residuū nec inuiscat nec assimilat mebris: qꝛ si hec faceret augmentatio nō esset motus ad quantitatez solū: sed ēt ad sbaz faciens ex alimento partez viuaz ⁊ humectās mēbra. ¶ Ad hec dic primo ꝙ ꝓpriū officiuz augmentatiue virtutis est dilatare in oēz ptez mēbra radicalia: ⁊ sic eius ꝓpria opatio est potius in eo qd augeꝛ qꝫ in eo quo augetur. Iuxta illud. G. i. de virtutibus nālibus. c. 7. Qd igitur ꝓpriuz est augmētatiue virtutis in partez oēz extēduntur praxitota. i. innata mēbra. Uocanꝛ aūt ita ⁊ solide pticule corpis arterie vene ⁊ nerui ⁊ cartilagines ⁊ ossa ⁊ membrana ⁊ colligatiōes ⁊ tunice oēs quas elementarias ⁊ omiomeras. i. siles ptibus ⁊ simplices paruz antea vocabamus: hec. G. Et declarationē extensionis dictoꝝ mēbroꝝ in augmētatione sub qdaz exēplo de vesica porci subiungit dicens. Uesicas porcoꝝ sunt accipientes pueri ⁊ iplent spū ⁊ in cinere prope ignez tenent ⁊ fricant vt calefiant qdez noceantur aūt in nullo. Cū aūt in sufficiēter eis fricata esse visa fuerit rursus inflant ⁊ ꝓtendunt: ⁊ cū sufficienter eis protensa non esse visa fuerit rursus terunt: ⁊ hoc multotiens faciūt donec eis vesica sufficienter videanꝛ habere augmentationez. Sed in his demū operis pueroꝝ manifestabo ꝙ quantuz in magnitudinē superaddit que intus spaciositas vesice intm̄ necesse est in subtilitate destrui corpus. Et si hanc subtilitatez renutrire possibiles essent pueri silr vtiqꝫ nature ⁊ vesicaz paruaz magnaz operati essent. Nunc aūt hec eis deficit opera: solius. n. nature ꝓpria est. Ex his concludit ꝙ nutritio est necessaria his que augentur dicens. Itaqꝫ iam tibi manifestum ꝙ necessaria est his que augentur nutricatio. Si enim distendanꝛ quidem renutrianꝛ aūt nō imaginationem falsam magis aūt non augmētationem veram talia corpa possidebūt. Et nimirum distendi vndiqꝫ soluz his que nā augētur existit. Que. n. a nobis distendunꝛ corpa ꝺm vnā quādā distantiā hoc potentia minuunꝛ in reliquis duabus. Dic scdo ꝙ virtus crescitiua sic se hꝫ ad alimentū ꝙ preparat ei locū satis ampluz ad sui receptionē sub tali quātitate ꝙ neduz sufficiat deperditū restaurare sꝫ ēt augere corpus: nisi. n. mēbra radicalia predilatarentur nō posset in eis recipi alimentuz sue sufficiens augmentationi: qꝛ penetratio corporū non est possibilis. ¶ Sed obijciet aliquis ꝙ ad dilatationē mēbroꝝ dictorum sufficere vꝛ ipsuz nutrimentū qd sibi viā inuenit ⁊ paulatim ex se intrando dilatat sicut videmus in generationibus apatuz vel sufficit virtus attractiua mēbroruz cū expulsiua venaruz introducere alimētuz cū tali īpetu ⁊ sub tali quātitate ꝙ sufficiat dilatare hec membra. Quare non vꝛ ponenda aliqua crescitiua virtus que mēbra dilatet ⁊ ea dilatando locum preparet alimēto quod sufficiat augmentationi. Dic ꝙ alimentuz iaz fere effectuz simile mēbris nō hꝫ aliquam qualitatez acutaz qua facile penetret parans sibi viam sicut acetum vel subtile vinuz. Nec hꝫ in se principiū actiuū sue motionis ad oēm partem ⁊ ad oēm differentiaz positionis nec actiuū in corpus: imo potius passiuū. Iuxta illud aristo. 2. de aīa tex. 45. Adhuc aūt patitur aliquid alimentum ab eo qd alitur: sed non hoc ab alimēto sicut neqꝫ instructoꝛ a mā. Itez si fieret augmentatio vi nutrimenti mēbra extendentis non esset vniformis: sed monstruosa ⁊ feda sicut in apatibus. Dic scdo ꝙ attractiua mēbroꝝ ⁊ expulsiua venaruz nō mouent impetuose alimētuz sed lente ⁊ paulatiz. Cuius rei signum est ꝙ hūc motuz non sentimus ēt si diligenter attendamus. Et si attractiua mēbroruz traheret alimētuz anteqꝫ dilatarentur per virtutē crescitinā mēbra non traheret nisi qꝫtuz sufficit nutritioni ⁊ restaurationi deperditi qꝛ illic nō esset locus aliquis vacans ad receptionez pluris nutrimenti. Dic tertio ꝑncipaliter ꝙ lꝫ nutritiua qn̄qꝫ apponat inuiscet ⁊ assimilet mēbris plus de nutrimēto qꝫ sit resolutuz qn̄qꝫ minus qn̄qꝫ equale: saluari tn̄ nō pōt ꝙ ipsa sit aut vere dicatur crescitiua virtus in etate adolescentie in qua plus apponit qꝫ resoluaꝛ. Cuius ratio est: qꝛ nunqꝫ nutritiua virtus nāliter ⁊ vniformiter plus oibus mēbris nutrimenti apponeret qꝫ sit resolutū nisi aliqua preuia virtus mēbra dilataret ⁊ capacia redderet pluris nutrimenti: hoc aūt ꝓpriuz ē crescitiue virtuti. ¶ Sꝫ instabit aliquis ꝙ tūc crescitiua virtus ministrabit ⁊ subijecietur: nutritiue: qꝛ preoperans parat locuz in quo nutritiua apponat inuiscet ⁊ assimilet alimentuz. Itē terminus ⁊ finis sue opationis est quantitas aucta: sꝫ terminus ⁊ finis opationis virtutis nutritiue est sba aiata facta pars mēbri prestantioꝛ qꝫtitate. ¶ Ad primū dic ꝙ augmētatiua nō solū parat sed potius imperat ⁊ cogit vt nutritiua sibi subministret alimentū tm̄ ꝙ replere valeat id qd ipsa inaniuit extendēdo mēbra ⁊ ꝓducere corpus de exiguo ⁊ imbecilli ad cōpletuz magnitudine ⁊ robore. Ad scdm dic ꝙ finis augmētationis in hoibus nō est sola magnitudo corporalis: sꝫ perfectio virtutum hoīs. Si. n. equalia ⁊ equaliter ageremus parui ⁊ magni paruz nobis ꝓficeret crescere: sed aīa hoīs sicut alie forme phisice sibi determinat certam qꝫtitatez ꝓprij subiecti sub qua expedite ⁊ cōplete agit opa sua. In iuuentute. n. florent sensus intellectus viget generatiua luxiriat motiua precellit longe amplius qꝫ in puericia. Galienus tn̄ sensisse vꝛ ꝙ nutritio est dignioꝛ opationū nāliuz ⁊ magis necessaria. Ait. n. 6. morbi. c. primo. Dico ꝙ nutrimētuz prius ⁊ dignius est oīuz actionū nāliuz ⁊ magis necessariuz. De necessitate quidē nō facio dubiū: de dignitate vero forte intellexit cōparatione ad opa ministrantiū. ¶ Querit iterꝝ si eius qd augeꝛ quelibet pars augeaꝛ vt asserunt Gal. ⁊ Arist. quō oī vice qua fit augmentū nō redditur corpus in duplo maius. Naz cuilibet parti aucti correspondet ⁊ applicatur pars aliqua cibi augentis ⁊ pars cibi minima tanta vel maioꝛ esse videtur vt pars minima aucti cum substantia cibi augentis sit longe rarioꝛ ⁊ sic pluris quantitatis sub eadem materia. Dic ꝙ cibus auget ⁊ nutrit corpus ꝺm esse materiale corporeum quantum non ꝺm esse proprium in specie determinatum. Cuius rei signum est ꝙ nutriendo ⁊ augendo corrumpitur ⁊ ꝺm illud esse est diuisibile in infinitum nec est dare minimum eius: sed partes que suscipiunt alimentum ⁊ augmentum nutriuntur ⁊ augentur ꝺm partes formales que sibi determinant certam quantitatem sub qua stare potest ⁊ saluari forma membri: ita ꝙ non sub minori: non opꝫ igitur vt nutriēs ⁊ augēs sint eq̄lis magnitudis cuz aucto ⁊ nutrito. ¶ Sꝫ instabit aliquis iterꝝ ꝙ tūc nutrimētuz ꝓprie auget mēbra qn̄ perfecte est assimilatū ⁊ factū pars mēbri: tūc. n. ꝑ ipsuz tanqꝫ ꝑ omogeneū fit maius corpus. Nega ꝙ tūc augeat: imo id qd auget est actu quātuz: potētia vero caro vel os vel aliud mēbruz. Iuxta illud Aristo. primo de gene. Queret aūt aliqs quale aliqd esse oꝫ quo augeꝛ. Manifestū vtiqꝫ qꝛ potētia est illud: verbi grā: si caro est potētia carneū actu aūt aliud. ¶ Queritur insuꝑ qd deueniat crescitiua virtus trāsacta adolescentia: an pereat aut remaneat ociosa ⁊ inutilis toto residuo vite. Dic ꝙ remanet sub esse aīe cuz qua est idē: non sub esse virtutis aut nālis potētie propinque actui: qꝛ deperijt complexio calida ⁊ humida qua dilatabat mēbra radicalia ⁊ arida facta sunt hec mēbra intm̄ vt dilatationi nō obediāt. Est ḡ crescitiua virtus post adolescentiā sicut visiua in cecis. ¶ Sed queritur vltra. Cū virtus augmētatiua nō habeat vltimū sui esse: qꝛ quādiu est excedit passiuz excessu diuisibili quare nō durat semꝑ. Dic ꝑmo ꝙ si nō habeat vltimū sui esse: hꝫ tn̄ primū nō esse. s. initium iuuentutis. Dic scdo ꝙ nō quilibet excessus agentis ad passum sufficit fundare actionē: imo reqritur ꝙ sit notabilis. Dic tertio ꝙ completo cremēto hoīs dato ꝙ crescitiua virtus pro illo instanti excederet eius passiuz aliquo excessu notabili non ageret in ipꝫ: qꝛ cessat finis ⁊ omne agēs agit ꝑꝑ finez.

¶ Et nutritiue ⁊c.] ¶ In quarta ptī. dicit primo ꝙ triplex est opatio nutritiue virtutis. Prima est comprehēsio substātie permutationis. i. substātie nutrimentalis q̄ subiacet permutationi. Et illa est sanguis aut humoꝛ: idest vna de humiditatibus secūdis similis membro in potētia propinqua effectui. Et hec operatio aliquando deficit vt in atrophia que est nutrimenti defectus.

¶ Attende hic ꝙ attrophia grece sine ꝯuersione interpretatur ⁊ dicitur ab a quod est sine ⁊ trophos quod est conuersio. Et describitur a Theodoro capitulo de atrophia ꝙ est extenuatio que fit quādo nutrimentum non conuertitur in substantiā membrorum que ⁊ sinthesis dicitur. Et Cassius felix capitulo de egritudinibus stomachi ait. Cessationem nutrimenti greci atrophiā vocant. Secunda operatio nutritiue est adherentia videlicet ꝙ nutritiua faciat vt nutrimentū receptum completo effectu idest completa hac operatione sic adhereat mēbro ⁊ sibi inuiscetur ꝙ fiat pars mēbri. Et hec operatio quādoqꝫ deficit in hyposarca que vocari solet hydropisis carnosa: qꝛ facit carnez in toto corpore intumescere. Uocatur etiā leucophlegmantia a leucos quod est album ⁊ phlegma qꝛ ex albo phlegmate in toto corpore diffuso generari solet. Sed hyposarca dicitur ab hypos quod est sub ⁊ sarcos quod est caro: qꝛ est inflatio vniuersalis sub carne vel īcarne. Tertia operatio est similitudo idest assimilatio perfecta nutrientis ad nutrituz. Et est vt nutritiua ponat nutrimētum iam in mēbro comprehensum per primā operationē: quod factū est pars membri per secundā simile membro in substātia ⁊ colore ab oībus eius partibus. i. ꝺm omnes partes nutrimēti. Et hec operatio quādoqꝫ deficit vt in baras ⁊ morphea. ¶ Attende hic etiā ꝙ duplex est baras seu albaras: quedā est alba alia nigra. Albaras alba est feda albedo cutis penetrans in carnē vsqꝫ ad ossa. Sꝫ albaras nigra ē impetigo excorticatiua. Et est scabiositas accidēs cuti aspa vehemēs: ⁊ facit squamas sicut sunt squame pisciū cū pruritu: ⁊ est ꝑꝑ humorē melicuz imbibentem cutez cū eo qd est iuxta eam imbibitione fortio-

iam sequatur: qm̄ appositio nutrimenti ordinat̃ in assimilationem nutrimenti ad mēbrū: sed nō pōt mēbro assimilari: nisi fiat ipsius imutatio: ⁊ talis est ei⁹ digestio: ideo ⁊c̄. Itez in vnoquoqȝ mēbro est virtus digestiua proprij nutrimēti: ⁊ hoc fit dū nutrimētū appositū est. In ɔtrariū arguit̃. s. ꝙ ipsaȝ p̄cedat: qm̄ si eaȝ sequeret̃: tunc virtus nutritiua appositiua esset ministrās: ⁊ digestiua ministrata: cuius contrariū positū est. s̄ ⁊ ēt ponet̃ infra. Dicendū ꝙ operatio q̄ est digō nutrimenti in mēbris precedit opationē q̄ ē appositio nutrimenti in ipsis: ⁊ ratio huius est: quia semp preparatio materie introductionem forme precedit: mō digestio est preparans nutrimentum appositio aūt inducens in illud formā: qꝛ mēbri saltem impfecte: ideo ⁊c̄. Unde aduertendū ꝙ cuȝ nutrimētum p̄uenit ad mēbruȝ ⁊c̄. in venis capillaribus mēbri: digestiua virtus mēbri ipsum imutat: ⁊ in mutatiōe illa separātur superfluitates ab ipso grosse: que sunt hypostasis in vrina: vel subtiles que euacuantur insensibiliter: ⁊ postea virtus nutritiua agit in illud: ipsum apponendo mēbro: vniendo: ⁊ assimilando. Ad rōnes. Ad primaȝ appositio ordinat̃ in assimilationem: verum est: sed non assimilatur nisi fiat ipsius imutatio: verum est sed immutatio illa digestio non est: qm̄ iaȝ in tali mutatione nutrimentum acquisiuit aliud de forma mēbri. Ad scd̄aȝ in oī membro est virtus digestiua: veruȝ est: sed illa imutat nutrimētuȝ anteq̄ȝ mēbro appona

modum contingit in baras ⁊ morphea. Cambium enim ⁊ adherentia iam ibi sunt reperta: sed similitudo non ibi inue-

Jacobus

re q̄ȝ vt in coloreȝ imprimat tm̄: ⁊ est de an̄cedentibus lepram ⁊ antiqua ex ea nō sanatur. Est ēt morphea duplex. Una ē alba: ⁊ est feda albedo cutis. Alia nigra: ⁊ ē feda cutis nigredo. Ex his pȝ p̄mo ꝙ morphee differūt albaras alba: qꝛ sunt tm̄ cutis passiōes. Sȝ albaras alba est cutis ⁊ carnis. Juxta illud principis quarti. 7. trac. 2. c. 9. Differentia inter duas morpheas ⁊ albaras albā veraȝ est: ꝙ vtraqȝ morphea est in cute. Et si est profunda est parū valde. Et albaras est in cute ⁊ carne vsqȝ ad os. Et cā cōis oībus est debilitas alteratiue qm̄ nō assimilat assimilatione integra. Scd̄o pȝ ꝙ non est eadē proportio albaras albe ad nigraȝ qualis est morphee albe ad morpheaȝ nigraȝ. Juxta illud principis ibi. Rei vero que nominatur albaras nigra: proportio ad albaras albaȝ non est ꝓportio morphee nigre ad morpheam albam: immo est genus diuersū in intentione ad albaras albā. Et illud ideo: qm̄ albaras nigra est illud qd̄ noīatur impetigo excorticatiua. Et est scabiositas accidens cuti. Scd̄o dicit ꝙ imutatiua virtus que est de vna virtutibus nutritiue facit hāc tertiā operationē. s. assimilationē nutriētis ad nutritū. Et in hoc qd̄ dicit ꝙ ē vna de virtutibus nutritiue innuit ꝙ nutritiua non ē simplex virtus: imo est triplex s̄ȝ eius tres operationes. Prima est comprehēsiua Scd̄a est inuiscatiua. Tertia immutatiua seu assimilatiua. Tertio dicit ꝙ imutatiua virtus in hoīe est vna in genere: ⁊ est ēt vna in p̄ncipio primo. Et primo declarat ꝙ est vna s̄ȝ genus: ⁊ nō vna sed multiplex s̄m speciem specialissimā in mēbris consimilibus: ita ꝙ est tot specierum quot sunt spēs membroꝝ ɔsimiliū. Quia in quolibet mēbro est virtus proportionata sue cōplexioni ɔuertens nutriens in similitudinē mēbri alia a virtute que cōuertit nutriēs in sīlitudinē alterius mēbri: vt virtus ossifica alia est a carnifica ⁊ ꝟtus neruifica: alia est a venifica vel arterijfica. Scd̄o declarat ꝙ virtus immutatiua est vna in principio p̄mo: qꝛ immutatiua que est in epate facit operationeȝ cōeȝ toti corpi: ⁊ epar est principiū primū fons ⁊ origo nutritionis s̄m Gal. ⁊ sequaces eius. ¶ Attende primo ꝙ nutritio proprie est assimilatio nutrientis ad nutrituȝ cōprehensio vero ⁊ adherentia quas vocat h̄ princes opationes nutritiue sunt vt quedā premissoria necessaria ad nutritioneȝ. Juxta illud Galieni primo de virtutibus nālibus ca. II. Igit̃ nomē q̄deȝ finis rei sicut ⁊ prius dictū est: est nutricatio. Ratio vero que s̄ȝ nomen assimilatio eius qd̄ nutrit ei qd̄ nutrit̃: vt aūt hec fiat antecedere opȝ vnitionem vt aūt illa fiat antecedere oȝ appositionē. Cū. n. egredit̃ a vasis humor qui nutriturus est quācūqȝ aīalis particulā in vniuersaȝ eā disseminatur primū: deinde apponit̃: ⁊ deinde adunat̃ ⁊ finaliter assimilat̃: hec Gal. Et sexto morbi. c. i. ait. Nomē aūt istud. s. assimilatio aliud est q̄ȝ nutrimentuȝ: intellectus tm̄ nominuȝ horuȝ est ideȝ. ¶ Attende scd̄o ꝙ prima opationuȝ quas attribuit hic p̄n. nutritiue vocat̃ a G. appositio. Et hoc nomem sonare vr̃ opationē attractiue ꝟtutis. Ipsa. n. ponit seu trahit ad mēbra suū nutrimētū. Sȝ hec a principe vocatur comprehensio: ⁊ sonare vr̃ operationē retentiue virtutis. Ipsa. n. est que attractum nutriens retinet ⁊ cōprehendit. ¶ Attende tertio ꝙ licet defectus huius opationes sit cā imediata maciei plures tm̄ alie sunt ipsius cause. Juxta illud Gal. tertio morbi ca. vltimo. Dico ergo quedā accidētia sicut macillitatem siue sit in toto corpe siue in vno mēbro fieri ex multis accidētibus: qꝛ cum vnūquodqȝ mēbrū nutriendū sit necesse est vt fit s̄m cursuȝ naturaleȝ oportunum. i. vt similia attrahat ⁊ attracta retineat donec in sui naturā assimilet ⁊ superfluificuȝ expellat. Et si macruȝ efficiat̃: necesse est vt insit nocumētū vni istoruȝ vel pluribus. Sed accidentia que fiūt in mutabili virtute indigestionē vocamus per quaȝ macies sine vllo medio efficitur hec. G. Et p̄mutabilem virtuteȝ intelligit vt estimo virtutē nutritiuaȝ s̄m primaȝ eius opationē que est appositio. Nā paulopost subdit. Iteȝ mala digestiō. i. corrupta assimilatio nō generat maciē: sed speciē mēbri mutat sicut videmus in morphea ⁊ lepra. ¶ Attēde. 4. ꝙ scd̄a opatio nutritiue virtutis quā vocat hic p̄n. adherentiam ⁊. G. primo de virtutibus naturalibus prosissiȝ ⁊ vnitioneȝ nō esse videt̃ illius efficacie quā attribuit ei p̄n. s. vt nutriens receptū fiat per eaȝ pars mēbri imo nutrimentū nō fit pars mēbri nisi per assimilatiuā ⁊ opationeȝ eius. ¶ Et si instet aliquis ꝙ in lepra baras ⁊ morphea nutrimētuȝ fit pars mēbri ⁊ tm̄ deficit assimilatio. Dic ꝙ in istis est assimilatio talis ꝙ ex potentia carne. s. nutrmento fit actu caro ⁊ ex potētia osse actu os ⁊ ex potētia neruo actu neruus: est ergo assimilatio aliqua in specie nutrientis ad mēbra nutrita sed non perfecta. Juxta illud Gal. sexto morbi. c. i. Si caro longo tp̄e nutriat̃ phlegmatico atqȝ viscoso sanguine p̄manet caro lȝ eius mutet̃ qualitas que vȝ sit media inter carnē aīalium sanguinē h̄ntiuȝ ⁊ carentiū sanguine. Qñ caro alba facta est nequit cibū in rubeam trāsmutare carnē: iō susceptuȝ cibuȝ trāsformat in albā ⁊ phlegmaticaȝ carneȝ. Et tm̄ in huius carne lepra generat̃: quā heleni appellant lochin qd̄ albedo interpretat̃. Similiter carneȝ nigrā elehpantiaȝ atqȝ leoninā nominabant. i. lepram. ¶ Attende quinto ꝙ hydropisis carnosa dicta anasarca seu yposarca ostendit nobis differentiā inter primaȝ ⁊ secundaȝ operationes nutritiue. In ipsa eniȝ est appositio seu cōprehēsio nutrimēti copiosi: sed qꝛ illud nutrimentuȝ est aquosum carens viscositate qua adhereat non valet vniri mēbris siue inuiscari. Juxta illud Gal. primo de virtutibus naturalibus capi. II. Illud genus hydropicoꝝ quod quidaȝ nominant anasarcam determinat ma

tur: vt visum est. Ulterius est intelligendū ꝙ auic. dixit. sanguis pp mēbra carniformia: in que cuȝ cuȝ sanguis debet p̄mutari siue conuerti ad p̄am humiditateȝ cōuersio illa non est ad sensuȝ manifesta: dixit aūt humor. i. humiditas pp mēbra spermatica: in que cum sanguinis debȝ permutari: in secundam humiditatem: conuertitur conuersione manifesta ⁊c̄.

a ¶ Et hanc quideȝ ⁊c̄.] ¶ Postq̄ȝ Auic. notificauit virtuteȝ nutritiuā per sui operationes. In parte ista ipsam notificat per sui essentiaȝ: a qua perueniūt ipsius operationes. Circa quaȝ est intelligendum ꝙ Aui. signanter dixit ⁊ hāc q̄deȝ opationeȝ: in singulari numero ad ostendenduȝ ꝙ opationes iste. s. appositio vnio ⁊ assimilatio nutrimenti non sunt operationes differentes essentialiter: sed sunt vna operatio differens s̄m magis ⁊ minus: vt etiaȝ declaratū fuit supra: dixit aūt virtus imutatiua qm̄ ex hoc virtus est immutatiua qꝛ materiam imutat ad aliaȝ formam modo qꝛ nutritiua nutrimētuȝ immutat ad formaȝ membri: ideo vocata est immutatiua. Dixit aūt ꝙ est vna qm̄ eius opatio vna est essentialiter: dixit aūt de virtutibus nutritiue propter duo: primo ad ostendendū d̄riam inter istaȝ virtutem ⁊ quattuor virtutes ministrātes. s. digestiuaȝ attractiuaȝ retentiuaȝ ⁊ expulsiuam: qm̄ ista ministrata est: s̄o hoc dicit vt istaȝ virtuteȝ separet a virtute ministrata: que est crescitiua: ⁊ etiam que est generatiua.

nitur. ¶ Et hanc[a] quideȝ operatione efficit virtus immutatiua que est vna de virtutibus nutritiue.

De partibus

b ¶ Et est manifeste appositioneȝ a prosissi. i. vnione. Non eniȝ indigentia vti qȝ influētis humiditatis vt quedā in nutritionum ⁊ ptisium. i. tabium generatio fit talis hydropisis conficit̃. Apparet. n. sufficienter eis caro humida ⁊ infusa ⁊ vnaqueqȝ solidarum piticularū corporis similiter disposita. Sed appositio quidē quedaȝ fit absorpti nutrimenti seu aquosiori existente adhuc ⁊ nō valde kechi momeno: idest sicco facto: neqȝ habente viscositatem illam ⁊ glutinationem que innati caloris dispensatione adueniebat. Prosissim enim idest vnitionem impossibile est perfici multitudine subtilis humiditatis indigeste ⁊ defluente ⁊ facile labente a solidis corporis particulis nutrimento: hec Galienus. ¶ Sed queret aliquis quare magis hyposarca nobis monstrat differentiam inter appositionem ⁊ adherentiam q̄ȝ alcithes: cū in alcithe nutrimentum sit aquosius q̄ȝ in hyposarca. Dic ꝙ in alcithe nō solū est defectus adherētie: sed etiaȝ appositionis: ethicantur. n. ⁊ tabesiunt in alcithe membra ventre ⁊ tibijs solis exceptis: vel qꝛ oppilatio prohibet trāsitum humoꝝ ad membra: vel qꝛ mēbra refutant humores trāseuntes ad ea qꝛ sunt inepti nutritioni. ¶ Attende sexto ꝙ albe morphee nobis manifestāt differentiā inter secūdaȝ ⁊ tertiā operationes nutritiue qꝛ in ipsis est nutrimenti vnitio cū nutrito: sed nō est assimilatio vera ⁊ perfecta nutrientis ad nutritū. Juxta illud Gal. ibi. Ostendunt autem morphe leuce idest albe differentiā assimilatiōis ⁊ prosissim idest vnionis quā habent. In leucis vero idest albis prosissim idest vnitio quidē aliqua fit nutrimēti: non tm̄ demuȝ assimilatio. Et manifestū in hoc ꝙ parū antea dictū est ꝙ recte dicebat̃ oportere appositioneȝ q̄dem primū deinde prosissim idest vnioneȝ: deinde assimilationeȝ fieri debēti nutriri: hec Gal. ¶ Attende septimo ꝙ ista noīa cōprehensio vel appositio: vnitio: adherentia: inuiscatio: videnf̃ ex vi nominis nō alteratione: sed motus locales significare. Assimilatio vero econtra. Uirtutes igit̃ appositiua ⁊ inuiscatiua sunt localiter motiue nutrimenti. Qd̄ si simul cū hoc aliquā alterationeȝ nutrimenti qua fiat ps mēbri eas exercere concesserimus iam eis attribuimus opus assimilatiue que est virtus alteratiua nutrimenti coniuncti. ¶ Sed arguet aliquis ꝙ adherentia vel inuiscatio nō est operatio virtutis sed nutrimēti: qꝛ nutrimentū sua viscositate adheret mēbris etiā si ibi nulla esset presentia virtutis sicut glutina ⁊ muscilagines adherent corporibus siccis inanimatis nullis anime directe virtutibus. Dic primo ꝙ licet adherentia nutrimenti ad nutritū insit nutrimēto ex modo substantie viscose ⁊ glutinose: tamē adherere equaliter ante ⁊ retro dextrorsuȝ ⁊ sinistrorsuȝ sursum ⁊ deorsuȝ requirit directioneȝ virtutis aīe in substātia graui naturaliter tendente inferius. Dic secundo ꝙ etsi adherentia insit nutrimento s̄m modū substantie eius: ille tamē modus substātie quo adheret datus ei est a nutritiua virtute. Ipsa nāqȝ alterat cibū priusq̄ȝ apponatur: ⁊ quādo apponitur ⁊ dū iam appositus est ⁊ continue inspissat ⁊ preparat adherētiam. Humiditas. n. innoīata in extremitatibus existens paruaꝝ venarū proxima est membris ⁊ ab eis aliquā ɔtinue recipit influentiā innati caloris: ⁊ quādo resudat in poros membroꝝ recipit maiorē. Et iterū maiorem dum iam resudauit ⁊ requieuit in dictis poris. ¶ Sed diceret aliquis id esse cōtrariū illi quod allegabatur a Gal. in fine sexti notabils. s. oportere appositioneȝ q̄dē p̄muȝ: deinde vnionē: deinde assimilationeȝ fieri debēti nutriri. Dic p̄mo ꝙ re uera opȝ anteq̄ȝ fiat magna ⁊ notabilis impressio in nutrimētum a virtute immutatiua: primo ipsum apponi: scd̄o inuiscari lȝ aliqua immutationis inchoatio precedere pōt ⁊ simul fieri cum appositione ⁊ vnione. Dic scd̄o ꝙ necessario completur appositio anteq̄ȝ cōpleatur adherentia: ⁊ adherentia completur ante perfectam assimilationeȝ. ¶ Queritur an nutritio fiat a simili vel a cōtrario. Arguitur ꝙ a simili auctoritate Gal. 3. ɔplexionū capi. 2. dicentis. Res auteȝ que corpi similantur vndiqȝ sunt cibi ⁊ potus. Reliqua vero omnia medicine dicūtur. Scd̄o simile auget̃ suo simili vt caro carne: neruus neruo: cartilago cartilagine: sed realiter idē est quo nutrimur ⁊ augemur. Tertio corpus nutritum conseruatur ⁊ in esse manutenetur per nutrimentuȝ: sȝ ɔseruatio fit a simili sicut corruptio a ɔtrario. Quarto nutritio est restauratio deperditi: sȝ vera restauratio fieri nō potest nisi qd̄ succedit loco deperti sit ei simile. In oppositum arguitur primo qꝛ si nutriens esset simile nutrito frustra esse virtus assimilatiua. Scd̄o nutritū non operetur in nutriens: qꝛ oīs actio fit ratione alicuius ɔtrarietatis: ⁊ finis agentis est assimilare sibi passum. Si ergo est sīle iam cessat finis. Tertio si nutrimētuȝ est simile nutrito vnde generat̃ lepra: baras ⁊ vtraqȝ morphea. Quarto nutrimētū est molle viscosuȝ trahibile fluxibile ⁊ nutritū durū non viscosuȝ intrahibile solidū sunt ergo ɔria. ¶ Attēde p̄mo pro solutione ꝙ duplicia sunt similia: quedaȝ sunt similia in oībus suis dispositionibus: ⁊ talia seinuiceȝ non alterant. Juxta illud Gal. 2. simplicis medicine. c. 2. distinc. 3. Unū corporum similiū in omnibus suis dispositionibus non alterat aliō aliq̄ alteratōe penitus. Alia sunt sīlia in vna q̄litate ⁊ dissīlia in altera vel sīlia in eisdē q̄litatibus sȝ dissīlia in gradu: ⁊ hec agūt in seinuicē ⁊ a seinuicē patiunt̃: qꝛ nō sunt ꝓpe sīlia. Juxta illud p̄n. p̄mi. 2. doc. 3. c. 3. Qd̄ aūt calidius est alio nō est sīle ei qd̄ est minus calidū: imo duo calīa: quoꝝ vnū est calidi⁹ diuersificant̃: ⁊ illud q̄dē qd̄ est minus calidū cōpatōe eius qd̄ ē calidius ē fridū patit̃. ḡ ex hoc. ¶ Attēde. 2. ꝙ triplex est nutriēs siue cibus. s. nutriēs extra: nu-

triens

Et est in hoie vna in genere ⁊ in principio primo: sed in mēbris similium partium per species diuersificatur. In vnoquoq₃ enim membro existit virtus ſm eius complexionem que nutrimentum in eius conuertit similitudinem diuersa a virtute que nutrimentum in similitudinem alterius permutat. Immutatiua vero que est in epate operationez efficit toti corpori communem.

b Et est in hoie ⁊c.] Postq₃ Auic. notificauit virtutē nutritiuā ꝑ sui operationes: ⁊ per sui essentiam: in parte ista ipsam notificat per eius vnitatem ⁊ multiplicitatem. Circa quaz est ꝑmo. Dubitatio vtruz virtus nutritiua sit vna genere in hoīe ⁊ brutis: ⁊ arguit primo ꝙ sic: q̄r illa virtus est vna genere cuiꝰ opatio est vna genere. Sed opatio nutritiue in hoīe ⁊ brutis est hmōi: ideo ⁊c. maior nota est minor declarat: nā eius opatio est imutare nutrimētū ad formā carnis ⁊ ossis ⁊ alioꝝ mēbroꝝ: ⁊ ista opatio in vtroq₃ est vna genere. Itez illa virtus est vna cuius obiectum est vnū: ſ₃ obiectum nutritiue est vnum in homine ⁊ brutis: qm̄ est inuenire quedaz aīalia que nutriuntur ex pane ⁊ carnibus sicut homo: ideo ⁊c. In ꝯtrariū est auic. q ponit hanc virtutez genere differentem esse in hoīe ⁊ brutis ꝑꝑ ꝙ dixit in hoīe vna genere. Juxta ꝙ est intelligendum ꝙ virtutez nutritiuam esse vnā genere pōt intelligi dupliciter: vno modo vnā genere subiecto. Alio mō vnā genere predicationis: modo dico ꝙ virtus nutritiua in hoīe ⁊ brutis nō est vna genere subiecto: rō huius est. Naz virtus nihil aliud est q̄₃ aīa vt potens est in opatione: sicut ergo se h₃ aīa que est in hoīe ad eaz que est in brutis: sic se h₃ virtus nutritiua que est in hoīe ad eam que est in brutis: sed aīa non est vna genere subiecto ⁊ mā in hoīe ⁊ brutis: vt oēs concedūt ideo ⁊c. Dico tn̄ ꝙ virtus nutritiua est vna genere predicationis in hoīe ⁊ brutis. Et rō huius est: naz vt dictuz est virtus non est aliud q̄₃ anima vt potens est in operatione: ita ꝙ ꝑmo posse in opus attributum est aīe: sed secundario instrumentaliter attributū est ꝯplexioni mēbroꝝ: sicut igitur se h₃ aīa que est in homine ad eā que est in brutis: vt primuz potens est in operationem: sic virtus nutritiua que est in hoīe se h₃ ad virtutem nutritiuaz que est in brutis vt etiam ipsa est primū potens in opationē: sed aīa vt sic est vna genere predicationis in vtrisq₃ ergo virtus nutritiua est vna in hoīe ⁊ brutis: vt est primū potēs in opationē. Dico aūt vt est primū potens in opationē qm̄ nullum inconueniens est ꝙ aīa considerata rōne sui instrumenti sit vna specie in hoīe ⁊ brutis: dr̄ns solum ſm magis ⁊ minus. Nam sine duꝰ eadē est cōplexio oculi asini qua videt asinus: ⁊ cōplexio oculi hoīs qua hō videt: dr̄ns solū ſ₃ magis ⁊ minus: ⁊ minus: qm̄ idem est obiectum virtutis visiue in vtroq₃ eadē enim visibilia que videt hō videt asinus ꝙ nō ꝯtingeret: si cōplexio oculi vtriusq₃ differret specie: ad cārum enim diuersitatez ſm spēm in aliquibus non requiritur oīmoda diuersitas in accidentibus: ſ₃ solū ſm magis ⁊ minus: in substantia aūt sic. Et iō licet hō ab asino differrat: poterit in eis vnum accidens esse differens ſm magis ⁊ minus. aīa ergo ipsa ꝯsiderata vt est primuz operans specie alia est in hoīe ⁊ brutis. Considerata autē rōne in sañ. s. ꝯplexionis: vna est specie dr̄ns solum ſm magis ⁊ minus sed tu dices si ita est ex quo ergo magis sumimus dr̄iam in opationibus aīe in hoīe ⁊ brutis: an ex aīa vel ex organo ⁊ obiecto: dicendum ꝙ ex organo ⁊ obiecto: qm̄ licet opatio ſm essentiam ab anima ꝓcedat: tn̄ ſm formam ⁊ modum operandi magis sumitur ex organo ⁊ obiecto. Ad rōnes Ad primaz: illa virtus est vna ⁊c. concedat: sed operatio nutritiue in hoīe ⁊ brutis est vna: dō₃ ꝙ verū est vna genere predicationis illam comparando ad virtutem que primuz est operans: sed eā comparando ad organuz: vna est specie soluz differens ſm magis ⁊ minus: ⁊ hec est concessum. Ad ſam: illa virtus est vna cuius obiectum est vnū: vnū est eo modo quo obiectum est vnum. Et q̄r obiectū nutritiue in hoīe ⁊ brutis aliquibus vnum est specie: ideo ēt quantū ad obiectū sicut ēt quantuz ad organuz virtus nutritiua: vna est specie in hoīe ⁊ brutis: ⁊ hoc est concessum: ſo est dubitatio vtrum virtus nutritiua in hoīe sit vna genere: sed diuersificata specie in mēbris diuersis: ⁊ videt ꝙ non immo vr̄ vnā specie ⁊ ēt numero: ꝑmo q̄r hec ꝟtus ab aīa hoīs procedit que est vna numero. Secundo q̄r hec virtus est in mēbris modo membra ad inuicem non differunt genere: nec specie neq₃ numero: sed solum per accidens: ideo ⁊c. Et illa virtus est vna in homine: que est ab vno ꝑncipio: sed virtus nutritiua in homine est hmōi: quia a corde datur oībus aliȷ̄s membris: ideo ⁊c. In contrariuz est Auic. Juxta qđ est intelligendū ꝙ vt apparuit supra de complexione membrorum. Alia est proportio virtutis naturalis ad mēbra ⁊ alia ꝓproportio animalis ad ipsa: qm̄ virtus ipsa animalis membris est aduenientia ⁊ extranea: vnde nunquā dicit eis innata. Et q̄r ita est: iō ipsa nūqnā est differens spē siue essentialiter ex parte mēbroꝝ ipsaz recipiētiū: sed solum ſm accidens. Dicemus. n. ꝙ virtus motiua in homine est vna per essentiam: sed plures per accidens: q̄r rōne mēbrorum in quibus recipitur: ſ₃ quia virtus naturalis est intrinseca: ita ꝙ illis dicatur innata: iō dicta essentialis sumitur in ipsa parte membrorū eam recipientiuz habentium differentiam ſm speciem vt arguatur sic. Illa virtus est vna genere ⁊ plures specie que attribuitur ſm speciem diuersis: sed virtus nutritiua in homine attribuit diuersis ſm spēm: q̄r mēbris: ideo ⁊c. maior nota est: minor declaratur. Naz licet mēbra hoīs sint vnum essentialiter: q̄r vna anima participant: tn̄ per diuersas cōplexiones que in ipsis sunt: per quas immutant proprium nutrimentuz ad eorum formas: differunt specie. Ad rōnes. Ad primam: cum dicitur talis virtus procedit ab vna anima numero: verum est. Et ideo gratia huius ponitur vna numero sed gracia instrumēti puta gracia cōplexionis ponit differēs specie. Ad scđam: q̄r hec virtus est in mēbris: veruz est. Et ideo in mēbris est vna specie ⁊ esse: sicut mēbra sunt vnum in specie: modo mēbra sunt vnum in specie per aīaz vnam: non per ꝯplexionem: ideo ⁊c. Ad tertiam dicendum ꝙ ista virtus bene est vna essentialiter vt datur a corde: sed cōsiderarata vt data mēbris: in illis conseruat per eorū ꝯōnez propriam: sic est differens specie. Ulterius est intelligendū ꝙ auic. signanter dixit in mēbris siliuz partiū qm̄ virtus nutritiua attributa est mēbris que ꝯsilia sunt: ⁊ nō organica: ⁊ cā huius est qm̄ hec ꝟtus ꝑ ꝯōnē opat: ⁊ iō illis mēbris est attributa: que se tenēt ex pte ꝯōnis: talia sunt ꝯsilia ⁊ nō organica: iō ⁊c. Tertio est dubitatio vtrū ꝟtus imutatiua q̄ ē in epate sit cōis oībꝰ mēbris. Et vr̄ ꝙ nō: nā. G. ponit in. 5. de iteriorībꝰ ꝙ imutatio nutrimēti in epate est ꝓpria epati: ⁊ cōis aliȷ̄s mēbris. Itē. G. in. 3. de iuuamē. mēb. ponit ꝙ imutatio nutrimēti in epate fit ꝑ ꝓpriā ꝯōnez carnis epatis. In ꝯtriuz est Aui. dō₃ ꝙ imutatio que fit in epate pōt ꝯsiderari duplr̄: vno mō rōne forme ducte in mā₃: ⁊ vt sic hec imutatio cōis nō est oībus mēbris: nā illius forme inductio fit ꝑ ꝯōnem ꝓpriam epatis: ⁊ sic aūt arguit Gal. Alio mō potest cōsiderari rōne iuuamenti ⁊ vtilitatis ipsius: ⁊ vt sic est cōis membris. Nam materia in epate generata ꝑ imutationē factā ab eiꝰ virtute: oībus mēbris ab epate distribuit. Et ex hoc pōt apparere dr̄ia inter imutationez epatis ⁊ alioꝝ mēbroꝝ: qm̄ imutatio epatis est magis ad opationez māe: ſ₃ imutatio alioꝝ mēbroꝝ magis est ad forme inductionez: veꝝ est tn̄ ꝙ l₃ imutatio epatis cōparata aliȷ̄s mēbris sit preparatio ad mām: tn̄ compata ipsi epati: est preparatio ad inductionē forme. Nā epar ꝑ eandē ꝑ quā preparat mām toti: ꝑ eandem cū vltimate agit assimilat sue substantie partez aliquā ex illa materia.

triens in via ⁊ nutriens iunctum partibus quas nutrit. Juxta illud Gal. 3. cōplexionuz ca. 2. aucto. Hyp. Cibus dicitur tribus modis quēadmō₃ exposuit Hyp. Dixit. n. Cibus alius est qui iam nutrit: ⁊ alius qui cibo similis est. s. cibꝰ in via: ⁊ est qui futurus est cibus sc₃ cibus extra. Attende tertio ꝙ Aristo. 2. de aīa. tex. 43. introducit hoc dubiuz ita. Videt aūt esse alimentum ꝯtrariū cōtrario: non aūt oē omni sed quecūq₃ ꝯtrarioꝝ non soluz generationem habēt ex alterutris sed ⁊ augmentum dubitationem aūt h₃. Dicūt. n. hi quidē simile simili ali sicut ⁊ augeri. Aliȷ̄s aūt sicut dictuz est vr̄ ꝯtrariuz cōtrario tanq₃ ipassibile sit simile a simili: alimentum aūt mutari ⁊ decoqui. Mutatio aūt oībus in ꝯtrarium aut in mediuz. Consequenter tangit Arist. tex. 44. in quo consistit huius difficultas dicēs. Utruz aūt est alimentuz qđ vltimo fit aut qđ primo h₃ differentiam. i. facit diuersitatez in solutione huius dubiȷ̄. Deinde subiūgit rursum dicens tex. 45. Si vero vtraq₃ dicant alimenta supple: sed hoc quidez nō coctuz: illud aūt coctū vtrobiq₃ vtiq₃ ꝯtinget alimentū dicere: inquantū enim non coctū ꝯtrariuz contrario aliter: inquātuz aūt coctuz simile simili. Quare manifestum est ꝙ dicunt quodāmō vtriq₃ ⁊ recte ⁊ nō recte: hec Arist. His premissis dic primo ꝙ nutritio vera ⁊ ꝑfecta ex cibo actu nutriēte non fit a simili in oībus dispōnibus. Juxta illud Aristo. 1. de genera. tex. 48. Simile enim oīphariaz ⁊ oīno indifferēs rōnabile nō est pati a sīli nullo qdē. n. magis alteꝝ erit actiuū q̄₃ alteꝝ. Probāt ēt istud rōnes post oppositū. Et iteꝝ ꝓbat: q̄r istud nutriens corpus humectat substātialiter: q̄r restaurat humidū deperditū ⁊ calefacit: teste Gal. c. nūc allegato dicente. Cibus igitur qui iam nutrit ⁊ est completus ⁊ continuat corpori ⁊ non est futurus dr̄ cibus ſm veritatetem. Et hic quidē cibus ꝓculdubio calefacit corpus qđ ab eo nutrit. Dic scđo ꝙ nutritio vera ⁊ perfecta fit ab actu nutriente simili scđo mō. Naz fit a cambio qđ in cōplexione sīle est nutrito. Juxta illud ꝑn. primi. 1. doc. 4. c. 1. describentis humiditates scđas. Tertia ē humor qui paruz ante coagulatus fuit ⁊ est nutrimentum qđ in mēbroꝝ sbaz ex parte cōplōnis ꝯuersuz est: sed ex pte essentie cōplete ⁊ similitudinis nōdum fuit ꝯuersum. Dic tertio ꝙ nutriens in via puta chilus vl̄ sanguis est simile nutrito in ꝓprietate occulta ⁊ aliquibus qualitatibus magis q̄₃ nutriēs extra minus tn̄ q̄₃ nutriēs actu ꝯiunctuz mēbris. Juxta illud. G. primo simplicis medicīe ca. 1. Nō volo per ſmonez meū cibus nisi oē de cuius ꝓprietate est vt augmentet sbam nostrā ⁊ addat in ea. Et duz cibus extra fit cibus in via non cessat ꝯtinue aptari ⁊ spoliari a ꝯtrarietatibus donec fiat corpi similis. Ad hoc enim tendūt oēs digōnes: pn̄t ergo cibus extra ⁊ cibus in via dici in aliquo sīles ⁊ amici ⁊ in aliquo dissimiles ⁊ ꝯtrariȷ̄ nutrito. Rōnes ante oppositūz sunt pro his duobus vltimis dictis. Queritur scđo vtrū nutrimētum in nutritione agat in nutritū. Arguitur ꝙ nō aucto. arist. 2. de aīa. tex. 45. per expressum dicentis. Adhuc aūt patitur aliquid alimentuz ab eo qđ aliter: sed non hoc ab alimento sicut neq₃ instructor a mā. Et in translatione arabica scribitur ibi. Et ēt nutrimētū patit quodāmō a nutribili: sed nō econuerso sicut carpētarius non a mā: sed mā ab illo. Scđo si nutrimentū alteraret nutritum esset medicina. Nā de proprietate medicine est alterare naturas nostras. Juxta illud Gal. 1. simplicis medicine ca. 1. Nolo per ſmonem meū: medicina nisi oē de cuius ꝓprietate est vt alteret naturas nostras: sicut nō volo per ſmonem meū: cibus nisi oē de cuius ꝓprietate est vt augmentet sbaz nr̄az ⁊ addat in ea. Tertio nutrimētū opatur a mā. Juxta illud ꝑn. ꝑmi. 2. doc. 2. sum. 1. c. 15. Et sui qdem opans mā est illud qđ a sui ꝯuertitur nā ⁊ recipit formā alicuius diuisiōis mēbroꝝ humanoꝝ: ſ₃ materie est pati: forme ꝟo agere. Quarto nutrimentū est ex his q̄ a corꝑe mutant ⁊ nō mutāt corpus. Juxta illud ꝑn. ibi. Qđ vero mutat a corꝑe ⁊ nō mutat ip₃ corpus mutatione de q̄ sit curandū aut cōuertit in sīlitudinez corpis aut nō ꝯuertit. Illud aūt qđ in eius ꝯuertit sīlitudinez nutrimentū est absolute: ⁊ illud qđ nō in eius ꝯuertitur sīlitudinez est medicina tempata. Quinto a ꝓportione minoris meq̄litatis nō fit actio: cū igitur ꝟtus nutrimēti sit minor virtute mēbri qđ eo nutrit: q̄r a mēbro corrumpit nō ecōuerso a nutrimēto nō fiet actio. Oppositū expsse determinat Gal. 3. ꝯple. c. 4. dicēs. Affirmemus igit ⁊ iudicemus ꝙ oēs cibi nō solū a corpibus nostris impressionē recipiūt: sed ipsi etiā cū hoc ī corpora nostra imprimūt. Et. 6. morbi. c. 1. ait. Illi q existimāt nutrimentū nō posse mutare corpus qđ ab eo nutritur eo ꝙ hoc nomē videl₃ nutrimētuz vr̄ illis tm̄modo significare rez qdez mutabilez ⁊ nō mutantez ſm rei veritatez hoc nequeūt affirmare. Et ad ꝓbationez istius Gal. adducit ibi tres rōnes. Primā rōnez sumit a plātis dicēs. Quid eni dicturi sunt de arbore illa trāsplātata de ꝑsia in egyptū que dū in solo ꝑsarum esset mortifera: in egypto absq₃ nocumēto reddita ē: que de q̄litate pessima mutata ē in bonā. Illud idē in vniuersis cernimus vineis: q̄r cū de loco ad locū transferūtur vites: fit inde sapor diuersus. Dicūt ḡ georgici de agricultura tractantes ꝙ arbores ⁊ terre nascētia cū loci mutatione mutant adeo vt si illa trāsplantarent in quarta miliariȷ̄ pte ꝙ maxima mutatiōe illa eadē mutarent. Scđaz aūt rōnez sumit a lepra dicēs. Si. n. veꝝ est ꝙ hoc nomē cibus qđ in helenoꝝ lingua nutrimentū significat rem passam atq₃ cōuersaz ōndit: ⁊ nō mutantez ⁊ ꝯuertentē vnde ḡ lepra accidit. Si dicāt carnē cām fore lepre: respondeant qd caro passa sit ꝙ nō solūmodo pōt mutare cibū ⁊ ī bonā carnez ꝯuertere: talis qdez rō cohibet nos fateri nām esse cām lepre: cōueniēs igit est credere malū cibū generare tam horribilez morbū. Tertiā sumit a repassione quorūdaz corpoꝝ inaīatoꝝ agentiū. De qbus minus vr̄ ꝙ repati debeāt a suis passis q̄₃ nutritū a nutrimēto. Ait. n. ibi. Et iteꝝ dicimus: si actio in corpis mēbris tm̄mō existat: ⁊ passio in cibis: qm̄ cibꝰ patit ⁊ mēbra faciūt: negare tn̄ nequeūt qn res patiēs aliqn̄ faciat ⁊ ecōuerso res agēs aliqn̄ patiat. Nōne palā videmꝰ ꝙ si corꝑa duo vnū duꝝ alteꝝ molle conueniant ꝙ duꝝ ⁊ forte aliqd a molli patit ⁊ si ꝑus nō sit manifestū tn̄ post aliqđ tps nr̄is visibꝰ appet ꝟbigr̄a si caro cruda acutissimo incidat ferro a molliori id qđ est duꝝ patit ⁊ retūdit. Silr̄ aq̄ solidissimū penetrat lapidē. Eodez mō si qs vasculo bulliētis aq̄ modicū fride misceat ꝯtinuo tꝑamētū qđdā ac mutationē calidissima q̄₃titas aq̄ recipit: ⁊ ecōuerso calida ī fridā opatur: hec Gal. Itē videmꝰ aīalia bruta pe-

❡ Generatiue vero virtutis due sunt species. Una species est que in masculis & feminis sperma generat. Altera est que diuidit virtutes que sunt in spermate & permiscet eas temperando secundum quod vnicuique conuenit membro dans neruo complexionem propriam & ossi complexionem propriam & arterijs complexionem propriam. Hoc tamen totum prouenit de spermate similium partium & similis permixtionis. Et hanc quidem virtutem vocant medici virtutem immutatiuam primam

c ❡ Generatiue &c.] ❡ Postq̄ Aui. inuestigauit virtutes nāles ministratas que faciunt ad conseruationē indiuidui: in parte ista illas notificat que faciūt ad conseruationē speciei. Et p̄mo notificat imutatiuā virtutē: 2o informatiuā scđa ibi [Uirtus vero]. Circa primaz partez est intelligenduz q̄ debet exponi virtutis generatiue. i. imutatiue & non generatiue simpliciter: qm̄ tunc seque retur q̄ virtus informatiua sit nulla illarum duarū sp̄erū: q̄ est falsuz. Sed est aduertenduz q̄ virtus generans sperma in viris & mulieribus dicta est imutatiua. Nam virtus illa est imutatiua dicta: que imutat mā̄z ad aliam formam modo illa virtus est huius imutat. n. sanguinez ad formaz spermatis: iō &c. Sed hic ē p̄mo dubitatio vtruz virtus que generat sp̄ma in viris & mulieribus sit virtus generatiua. Et arguitur q̄ nō: q2 illa virtus nō est generatiua que est factiua forme generati sed talis virtus est huius ergo &c. maior apparet: q2 sic ex hoc dicit̄ virtus generatiua que est factiua forme generati: sicut dicitur nutritiua que est factiua forme nutrimenti: minor declaratur qm̄ hec virtus in nobis est: modo nihil seipsum generat: & tñ seipsuz natrit sz

Aristo. in de generatio. animalium. Item illa virtus non est generatiua que est species nutritiue virtutis: illa est huiusmodi: ergo &c. maior apparet: quoniaz virtus generatiua & nutritiua differunt: minor declaratur: quoniaz sicut obiectum virtutis nutritiue est sanguis: sic etiam est obiectum huius virtutis: etiaz arguitur q̄ nullus alius auctor de hoc fecit mentionē. In contrariuz est Aui. Ad hoc dicendū est q̄ virtus q̄ generat sperma in viris & mulierib9 est virtus generatiua. Et ratio hui9 est q2 illa virtus est generatiua: que est factiua forme generati: sed talis virtus ē hmōi: ergo &c. maior nota est: minor declarat̄ sic: suppono vnū vt p̄ncipiū q̄ aliquibus mouentibus existētibus essentialiter ordinatis: p̄mū mouēs plus facit ad effectum q̄z secundum & cā huius est: q2 scđz nō facit ad effectū: nisi v̄tute sibi influente a p̄mo: sz v̄tus gñatiua q̄ est in sp̄mate est scđz mouēs ad generatū: virtus aūt gñatiua sp̄matis est p̄mū ad illud mouēs: ideo &c. Itē illā virtutē oz ponere i hoīe p̄cedere ab aīa ipsius: p quā aīa 2seruat indiuiduū q̄ztū ad esse specificū: sz hec virtus est hmōi: ergo &c. maior apparet: qm̄ hec est differētia inter aīalia perfecta & imperfecta

Jacobus De partibus

nes pascua multipliciter diuersificari q̄dā. s. pinguia fieri q̄daz macra: q̄ dā humida & quedā sicca. Item oē agens phisicū agendo repatit̄. ❡ Pro solōne qōnis attēde q̄ qđ hec intelligi pōt de nutrimento nāli & tpato: & de nutrimento quocūq3 siue nāli siue non nāli: siue tpato siue distēperato. Itē pōt intelligi de nutrimento 2iuncto & de nutrimēto in via et de nutrimēto extra. ❡ Hoc premisso dic p̄mo q̄ nutriens nāle cōiunctū nō agit in nutrituz imutando q̄litatiue & intensionalr̄ cōplōnez ipsius imutatione de qua sit curandū. Id p̄bant rōnes ante oppositū. Et p3 ex hoc q̄ cābiū iaz ex pte cōplōnis 2uersuz est in sbaz mēbroꝝ ita q̄ factū est sīle mēbris in cōplexione. Dic scđo q̄ nutriēs nāle coniunctū calefacit & humectat corpus qđ nutrit substātialiter & q̄ztitatiue: ita q̄ augmentat sbam caloris innati & humidi in quo fundatur. Iuxta illud Gal. 3. cōplexionuz. c. 4. de lactuca loquentis. Cū aūt ex ea nutrit̄ augmentat sbaz innati caloris eius. Et in hoc vident̄ quidē mihi plures medicoꝝ nouoruz decepti cā ignorantie sue qm̄ q̄nq3 augetur qualitas caliditatis que est in nobis: et q̄nq3 acrescit eius sba. Antiqui. n. s̄m ambos modos dicunt de corpore aīalis q̄ fit calidius: & illud ideo qm̄ fit calidius si eius caliditatē intēdas & si augmētes sbaz in qua primū existit: hec Gal. Et. c. 17. eiusdē libri ait. Qđ si corpus alterat rez sibi 2uenientē in nām suā auget p eaz sbam caliditatis que est i ipso. Dic. 3. q̄ nutriens cōiunctū corruptū aut distempatuz agit in nutritū alterando ipsum manifeste. Iuxta illud Gal. 6. morbi ca. i. Mala mā est sicut in lepra & morphea contingit & similibus. Cūq3. n. sanguis phlematicus est accidit vt caro ex eodez p̄creata phlegmatica sit & qñ caro est phlegmatica non est eadē: & qñ caro est cholerica nō est eadē: & qñ caro est melancholica non est eadem: dū vero est tēperata tūc est eadez. Et hoc dictū p̄bant rōnes post oppositum. Dic. 4. q̄ omne nutrimētuz in via dū p̄mo recipit̄ in stomacho mutat ip3 aliquomō: vel sedando famē vel ingerendo delectationē vel alterando ip3 aliq̄ suaꝝ actualiū qualitatū. Uerū si sit tempatū nō alterat notabiliter māsiua q̄litate de qua sit curandū: & ideo dr̄ tpatuz. Dic. 5. q̄ omne nutrimentū siue calidū siue frigidū postq̄z in sanguinē 2uersuz fuerit calefacit corpus. Iuxta illud. G. tertio 2plexio. c. 4. Cū aūt 2sequunt̄ finez digestionis & trāsmutant̄ & fiūt sanguis laudabilis augēt calorē innatū in corpe aīalis i sba sua & nō in qualitate. Et vniuersaliter qdem cibus siue frigidus sit siue calidus potētia cū in sanguinem transmutatur calorē innatū augmentat s̄m vnam similitudinē. Sz dum ad nām sanguinis p̄ducitur & nō fit adhuc s̄m dispositionē p̄fectaz sanguinis aut infrigidat corpus aut calefacit sicut medicina. Sz ex dictis Gal. in hoc. c. sequi videt̄ q̄ sanguis genitus ex eruca & castoreo & sinapi & pipere & aneto & ruta & calamēto si digerant̄ nō supcalefaciat corpus intēsiue. Nam de istis dicit q̄ cū fiunt sanguis laudabilis augent calorem innatū in corpe aīalis in substantia sua & nō in qualitate. Item ex dictis eiusdez sequi videt̄ q̄ sanguis genitus ex lactuca portulaca & acedula nō infrigidet corpus. Ait enim ibi. Quid ergo miꝝ est si cibus natura sua frigidus sicut portulaca acedula lactuca dum digeritur qualitas frigida corpi dñetur. Et cū digōnis finez 2seqtur & sanguis ex eo generat̄ laudabilis nutriat illud corpus & fiat calidius q̄z erat anteq̄z ille humor calidus in eo generet̄. Cōtrarium tñ hoꝝ sentire videt̄ prin. primi scđa doctri. 2. sum. 1. c. 15. dicens. Et sui qdem operans mā est illud qđ a sui cōuertitur natura & recipit formā alicuius diuisionis membroꝝ humanoꝝ. Sz eius materia l3 formā illaz recipiat: est tñ cū accidit vt aliqua suaꝝ qualitatū quas habebat q̄ suo modo fortior existit q̄z humani corporis qualitas in ipsa remanere faciat eaz a principio donec compleat̄ coagulatio & assimilatio: sicut sanguis qui generatur ex lactucis: qm̄ in ipso est plus frigiditatis q̄z sit in complexione hoīs: l3 sit factus sanguis & sit bonus ad hoc vt membri hoīs pars fiat & sanguis qui ex alijs generat̄ huic existit cōtrarius. Sed cōcedit princeps eodē capi. q̄ cambiū genitū ex sanguine lactuce aut cucurbite calefacit corpus augendo. s. subām caloris. Ait. n. ibi. Totū vero illud qđ nutrit in fine rei naturali mutatione mutat corpus & est calefacere: qm̄ cum in sanguinē conuertitur proculdubio in calefaciendo prebet augmentū ita vt lactuce & cucurbite taliter calefaciant qualiter istud calefacere existit. Et si velis princi. 2cordare cum Gal. dic primo q̄ sanguis acceptus pro quarto humore 2distincto alijs ē moderate calidus siue generet̄ ex cibis tpatis siue ex imoderate calidis aut frigidis dūmodo complete digerat̄: nihil. n. prohibet a porris allijs lactucis & cucurbitis ptes aereas tempatas p digestionem separi: & ex eis tempatuz sanguinez in epate fieri. Nōne vides q̄ rustici assidue nutriti porris & allijs nō ledūtur ab eis. Et silr̄ aliqui sepius vsi lactucis nō acquirūt ab eis imoderatā frigiditatez. Et vnde hoc nisi natura vel 2suetudine vel occulta p̄prietate supans hos cibos efficit ex eis bonuz sanguinē. Item sanguis ab alijs differt humoribus: q2 est calidus & humidus tempate. Dic scđo q̄ sanguis acceptus p massa sanguinaria cōposita ex oībus humoribus generatus ex cibis vehemēter distemperatis est frequenter in aliquo distemperatus s̄m moduz distemperātie cibi ex quo fit: q2 si cib9 ille fuerit calidus & siccus gñabit̄ ex eo sanguis in quo abūdabit cholera. Si frigidus & hūidus sanguis in quo abūdabit phlegma.

Generatiue vero &c. ❡ In hac tertia parte primo agit princeps de virtute generatiue spermatis & membrorum simplicium. Secundo de virtute informatiua: ibi [Uirtus vero informatiua.]

❡ In prima particula dicit q̄ due sunt species generatiue v̄tutis. Una est generans sperma tam in masculis q̄z in feminis inuenta. Altera est diuidens virtutes que spermati insunt: & p̄miscens eas eum tpamento prout cōuenit vnicuiq3 mēbro prebens neruo suam complexionem & ossibus suā & arterijs suā Et hoc totuz facit idest hec omnia membra generat ex spermate homogeneo & vniformiter permixto. Et medici nominant hanc virtutem primam immutatiuam. Non q̄ precedat generatiuam spermatis: sed q2 est prima operātiū in sperma postq̄z fuit in matrice receptum. Et q2 de virtute generatiua spermatis & membro in quo est radicaliter & materia circa quam operatur dictuz est sufficienter capitulo singulari de mēbris in comuni hic leuiter de ipsa ptrāseo. ❡ Attende hic primo q̄ generatio est operatio maxime cōueniens nature viuentium sub triplici conditione. Prima est q̄ viuens sit perfecte etatis: non enim semper inest viuentibus actu generare posse. Secunda est q̄ non sit orbatum. s. eunuchum aut castratum: vel de frigidis & maleficiatis. Tertia est q̄ non sit ex habentibus spontaneam generationem: scilicet ex his que per se generari sine p̄pagatione solent per viaz putrefactionis: vt musce pediculi: pulices. Iuxta illud Arist. 2. de aīa tex. 34. Naturalissimuz operum viuentibus ē quecūq3 perfecta & non orbata aut generationem spontaneam habent facere alterum quale ip̄m: aīal quidem animal: planta autem plantaz: quatinus ipo semper esse diuino & immortali participent s̄m q̄ possunt. Omnia enim illud appetunt & illius causa agunt quecūq3 agunt s̄m naturaz. ❡ Attende secūdo q̄ l3 generatio proprie dicta sit mutatio instantanea ad substātiam de non esse ad esse vt ait Arist. 5. phisicorum. Aliter tñ a medicis de sola generatione aīaliuz loquētibus accipit̄ generatio pro operatione generatiue virtutis quas sp̄ma & menstruū paulatiz transmutantur ab esse animal in potentia ad esse animal actu. Iuxta illud Galieni primo naturalium virtutum capi. 5. Sed generatio quidem non est simplex quidam actus nature: sed ex alteratione & plasmatione est composita. Nam vt os quidē generet̄ & neruus & vena & aliorum singulum: alterari op3 substantiam subiectaz ex qua fit animal: vt aūt & scema idest formaz conuenientem & positionem & cōcauitates quasdā & apophiseos idest diriuationes & sephistes idest vnitiones & alia similia habeant plasmari oportet eā que alteratur substantiam quaz vtiq3 & materiam aīalis nominans & nauis ligna & imaginis ceram nequaq̄z peccabis: hec Gal. Et intelligit hic Galienus per alteratiōem immutationem spermatis & sanguinis menstrui ad recipiendum formas membrorum simplicium: & per plasmationem organizationem compositorum in figura quantitate numero & situ & colligantia. ❡ Attende tertio q̄ quidam non reputant virtutem spermatis productiuam esse vnam de sp̄ēbus generatiue virtutis sicut nec lactificam nec menstrui p̄ductiuam: sed speciem virtutis digestiue cōis. Et ideo diuidunt generatiuā virtutē in immutatiuam & informatiuam solum quarum prima generat membra simplicia: & secunda format organica. De his duabus generatiuis agit Gal. primo naturalium virtutum non faciens de alia generatiua mentionez. Et princeps primo cātice has duas solas enumerat dicens. Ex his est virtus immutatiua spermatis preter q̄ depinguat ipsum. Ex his etiam est virtus que aliqua forma & figura informat corpora: necnon etiaz quantitate & numero. Idē dicit Auerroys in commento cantici illius. Sed aristo. 2. de generatione animaliuz cap. primo ad finez ait. Et generatio sp̄matis est op̄atio generantis. ❡ Attēde quarto q̄ quidam ponunt virtutem generatiuam principalem esse insitam testiculis & virtutes immutatiuā & informatiuaz non esse generatiuas principales sz ministrare ei. Iuxta illud iohānicij in ysagogis. Et generanti virtuti deseruiūt alie due: vna que imutat: altera que informat. ❡ Attende quinto q̄ licet duricies & mollicies viscositas & raritas membrorum a quattuor primis qualitatibus procedant: mixtio tñ ex qua membrum aliquod redditur caro vel os nō potest dictis qualitatibus attribui: sed requiritur virtus altioris ordinis: sicut in artificialibus durum & molle in ferro a calido & frigido procedunt: sed forma artis puta cultelli vel ensis neq3 a calido neq3 a frigido sz ab arte emanat Iuxta illud aristo. 2. de generatione aīaliuz ca. primo Duricies vero & mollicies & viscositas & oīa accidentia sibi similia erunt in membris animatis ex calore & frigiditate. Mixtio autem ex qua quoddam erit os non erit in caliditate & frigiditate: sed ex motu generantis. s. illud quod est in potētia erit ex illo quod est in actu sicut accidit in rebus artificialibus qm̄ calor & frigus faciūt durum & molle in ferro: gladius vero efficitur ex motu instrumenti quod mouetur s̄m scientiam artificis: qm̄ ars est principiuz & forma illius quod erit. Et q2 virtus generatiua membroruz est altioris ordinis q̄z natura non viuentium eo q̄ mouet ad omnez differentiam positionis: & potest simul in plures effectus specie distinctos: & perducit illud circa qđ agit ad esse aīatum & sensitiuum. ❡ Queritur primo vtrum virtus generatiua membrorum sit intrinseca aut extrinseca spermati. Secūdo concesso q̄ sit intrinseca vtruz sit anima vel virtus anime qua sperma reddatur actu animatum. Tertio an simul an successiue generet omnia membra: vel generet vnicū scilicet cor quod faciat cetera. Quarto si perducat id in qđ agit ad esse vegetatiuum solum: vel vlterius ad esse sensitiuuz vel adhuc vlterius ad esse intellectiuum in specie humana. Quinto supposito

imperfecta que ex putrefactione generantur: qm̄ pfecta aialia v̄tutez hn̄t per quaz cōseruantur quantū ad esse specificuz. Imperfecta aūt non: hō aūt inter alia perfectus est: minor declaratur: sic.n. per hanc virtutē conseruatur indiuiduum quantum ad esse specificum per nutrimentum conseruatur quantum ad esse indiuiduale. Ad rationes. Ad primā: illa virtus zc. concedatur: ad minorem falsuz est: tu probas: q2 est in nobis: veruz est: z ideo ipsa non est mouēs vltimū ad generatuz: sed prius vt visum est. Ad scdaz: illa virtus que est species nutritiue zc. pcedatur: ad mi. falsuz ad probatū: dicendū q san. vt est vtriusqz obm est diuersificatus sm formaz. Naz obm nutritiue virtutis existens est necessariuz mēbris: existens aūt obm generatiue est superfluus illis. Ad aliud dicenduz q auctores in hoc fuerunt defectiui. Scdo est dubitatio vtrū in mulieribus sit virtus generatiua spermatis. Et vr̄ q nō: q2 si ita esset: tunc sequeretur q mulier in generatione se haberet rōne agentis principalis: q est falsum sm arist. in pmo de generatione aialiuz: iō zc. consequētia declarat: qm̄ sperma est pncipiū effectiuum generationis vt apparuit supra capi. de mēbris. Itē q est obumbratum z occasionatuz respectu viri non habet virtutez generatiuam spermatis: sed mulier est huius: ideo zc. maior apparet: qm̄ virtus que conseruat indiuiduum inesse specifico non est nisi in aialibus perfectis: minor apparet per arist. in scdo de generatione aialiuz z.4.z.9. de hystorijs. Itez in quo est virtus factiua generatiōis materie: in eo non est virtus factiua gn̄ationis agentis.s. spmatis: sz in muliere est virtus illa q2 v̄tus factiua mēstrui vt oēs pcedunt: iō zc. In cōtrariuz est auic. Iuxta qd̄ est intelligendū: q arist. nullam ponit differentiā inter menstruum mulieris z spma ipsius: qm̄ mēstruum ipsum pportionale erit spmati in viris: z ideo ipz spma mulieris vocauit q aūt sit illi pportionale: declarat per plura signa: z sco de genera. aia. vnum est q2 eodem tpe vr̄ fieri emissio spmatis in viris: z menstruū in mulieribus vt circa .14. annuz. Aliud est q2 sicut in viris macris plus multiplicat spma q3 in pinguibus: sic in mulieribus macris plus multiplicatur mēstruū q3 in pinguibus. Aliud est q2 sicut in emissione spmatis in viris incipiunt pili nasci circa inferiores partes: sic ēt ptingit in mulieribus in emissione menstrui. Aliud est q2 sicut in viris accidit ingrossatio vocis in emissione spmatis: sic in mulieribus in emissione mēstrui. Attn̄ lz hoc ponat arist. non tn̄ negaret q in mēstruo esset quedaz par magis assimilata spmati in colore que imperfecta est respectu aliarum partiuz: q probat ex pluribus: primo: q2 illa non est generationis mā: vn̄ in coitu in quo generatio fit: aliqn̄ non emittit: sco q2 illā talez partem mēstrui aliqualr dealbataz non emittunt oēs mulieres: q2 non nigre: sz soluz albe. Tertio q2 dicit ipse non emittit talis humiditas: nisi qn̄ matrix famelica est in coitu sicut ēt est cum aliquis famelicus saliuaz emittit. Et cū arguit ptra enm q sit mā generationis: q2 cū delectatione emittitur. Rn̄det q delectatio non contingit in coitu ex illius emissione: sed q2 cū matrix sit multū famelica fit attractio multoz spuūz z ēt caloris ad ipsaz: vn̄ tunc delectatio accidit: z est simile sicut ēt videmus q pueri anteq3 spermatizent si cum mulieribus accūbent: delectātur. Nā delectatio illa eis nō ptingit tūc nisi pp multā attractionē spuūz ad genitalia loca. Unde dōz est q virtus dicit gn̄atiua spmatis dupl'r: vno mō gn̄atiua spmatis factiui generationis: z hoc in mulieribus non est sed in viris Alio modo generatiua eius q spermati est proportionale: z hoc est in mulieribus. Modo rationes facte in ptrariū arguūt de virtute generatiua: q est spmatis factiui generationis generatiua. Ulterius est intelligendum q virtus immutatiua diuidit virtutes hoc est formas mēbroz que sunt in spermate: z permiscet māz: vt illaz pparet ad mēbroz formas. Et hic est dubitatio. Cū sm Ari. z ēt v̄itatez: sperma sit similiū partiū: non vr̄ q ab eo possint diuersa mēbra prouenire q2 ab vno inquātuz vnuz non fit nisi vnū: modo sperma ipz vnū est: iō zc. Dicenduz q a spermate diuersa mēbra puenire possunt. Et ratio huius ē q2 ab eo q est vnum in actu: plura tn̄ in poa pn̄t diuersa puenire: sed spma est vnū in actu: plura aūt in potētia: iō zc: maior nota est: q2 vnūqdq3 agit per formaz que est in ipso: minor declarat: qm̄ spma a generante decisum est sicut proles mancipata: sm Arist. in sco de gn̄a. aia. vnde sicut proles mancipata absq3 pte constituit sibi domum: z necessaria: sic etiam facit sperma absq3 generan/

Jacobus De partibus

posito q attigat esse vegetatiuū z sensitiuū z aliqualiter intellectiuū an simul vel successiue. Sexto si pereat an sit superstes formatis mēbris. He questiones philosophie magis attinent q3 medicine: sed gratia eruditionis intellectus in veritatibus occultis z pfraternitatis phie cū medicina parū dicā de eis. ¶ Ad primaz dubitationez dic primo q virtus primo operans sub directione creatoris ad generationem membroz est extrinseca spermati. Nam ipsa est virtus celi vel solis lati in obliquo circulo: teste arist. pmo methauroz. Est aūt inquit ex necessitate continuus iste mundus superioribus lationibus vt ois virtus ipsius gubernet inde: vnde quidem.n. motus principium omnibus illaz causaz putanduz primaz. Et scdo generationis ait. Non prima allatio cā generatiōis est z corruptioni: sed que circa obliquū circuluz.s. zodiacuz. Et paulopost subdit. Uidemus enim qm̄ adueniente quidez sole generatio est recedente autez diminutio. Dic scdo q vltra nunc dictam celi virtutez est alia virtus generatiua mēbrouz intrinseca spermati limitans influxum vniuersalē virtutis celi ad effectus sibi proprios: ita q cā specialis immediata generationis membrorum est virtus immersa z cōiuncta spermati. Iuxta illud arist. 2. de genera. aia. c.1. Modo vo volumus inquirere non vnde est illud ex quo generatur: sed illud quod facit membra. Illud ergo aut est res extrinseca opatrix aut est in spermate pars anime. Et q2 hz aiaz di aiatuz. Et dicere q ē extrinsecus opator quorūdam mēbrouz interioz aut mēbroz extrinsecoz corpis est falsuz: qm̄ nihil pōt mouere nisi per contactuz: z si non moueret non posset alterare. Manifestum est ergo q in embrione est ista virtus qm̄ si non esset in eo nececessario esset distincta z diuisa. Et dicere q res est diuisa est falsum qm̄ querit ēt si illud operans corrumpit post generatione nati: aut remanet semper sm dispositionem suaz. Sed non apparet nobis res que sit in sensu idest res aliqua subiacēs sensui sicut accidens totius.i. adueniēs deforis toti spmati aut fetui neq3 in arboribus neq3 in aialibus. Hec Arist. Itē si virtus extrinseca spmati generaret mēbra necessario esset vel virtus celestis vel virtus maris: nihil.n. exit a patre generationis gratia nisi sperma vel spmati imixtuz: sed de neutra harum vere dici pōt q generet mēbra: q2 tunc femina generare posset sine masculo. Dic tertio q licet virtus generans mēbra sit intrinseca prolifico spermati iam effuso in matricem sm existentiaz est tamen extrinseca spermati sm originez.s. data ei deforis. ¶ Et pro declaratiōe huius Attende q in spermate prolifico duplex reperitur virtus imittando doctrinaz Gal. Una est passiua qua sperma est aptum vt ex eo fiant velut ex materia mēbra spmatica. Et hāc acquisiuit a membris corpis: q2 decisum est a cōi eoruz nutrimento fere effecto simili mēbris. Et hec virtus non est virtus anime: sed quedā narturalis potentia ad suscipiēduz aiam. Alia est actiua que tempore coitus vel prius aduenit spmati iā digesto in testiculis hoc modo. A corde profluunt copiose spiritus vitales ad mēbra generationis ab epate naturales: a cerebro animales qui spermati imixti z perfusi calore celesti conflantur illic in spūs genitiuos. Et isti spūs transeuntes cuz spermate in matricē seruiunt v̄tuti generatiue vtriusq3 parentum z deferunt secum virtutes immutatiuā z informatiuaz: sicut vitales spūs deferunt per arterias virtutez vitalem membris: z spiritus aiales virtutem sensitiuā. ¶ Queret tn̄ aliquis cū spūs vitales naturales z aiales conflentur in vnuz genitiuuz spūz in spermate quid postea segregat eos z mouet quēlibet ad suam minerā Respondet prin. tertij. 21. ca. 2. dicens. Et veritas quidē dispositiōis ipsius spumositatis est ex eo q virtus informatiua mouet illud qd̄ est in spermate ex spiritu aiali naturali z vitali ad mineram vniuscuiusq3 in qua figitur z crat illud mēbruz ex eo. Et nono aialium eius ca.4. dicit. Et spūs vitalis z aialis z naturalis non fuerunt segregati in spermate: q2 spma fuit omiomer z simile in suis ptibus: z non est modus diuidendi spūs in corpe cōsimili magis ad vnuz punctum q3 ad alium vsquequo sit possibile q dicāt q spiritus per se moueant se spirituales ad vnam partem naturales ad aliam z animales ad aliam: z sic diuiditur genitiuus spiritus. De isto spiritu genitiuo dicit princeps.16. animaliuz capitulo primo q est corpus diuinum z sua proportio ad spma est que intellectus ad alias virtutes anime: z tunc intellectus est melior virtus rerum que non sunt corpora: z sic spiritus ille est melior omni substantia corporali: z ista substantia non recedit a spermate q3 diu durat sperma in matrice sanum hec prin. Deinde subdit ibi. Sed iste spiritus mutat sperma in sui substantia z subtiliat ipsum quousq3 alteretur in spirituz. Et impletur coopertura gutte idest panniculus continens materiam fetus ventositate spirituali non vētositate inflatiua sicut dixit medicus: z erit iste ventus spiritus qui transit z facit mēbra cum virtutibus que sunt in eis z complet illa sicut facit coagulum in lacte et operatur in partibus que sunt in illo z profundatur in partibus lactis nō existens pars casei z caseus fit per illud. Et sic istud sperma nō est pars membrorum: sed est principium spiritus transeuntis ad membra z operatur illa. Hec prin. Que contraria sunt dictis Gal. in duobus. Primo in hoc q innuūt sperma viri totum mutari in spiritum. Secundo in hoc q negāt hoc sperma fieri partem membrorum. Ex dictis q apparet sperma prolificum sm sententiam Galieni habet q sit prolificum a duplici virtute. Primo quidem a virtute passiua fundata in partibus spermatis viscosis: qua fit aptum vt ex eo fiant membra. Scdo a virtute actiua fundata in substātia spirituali spermatis qua fit aptum vt producat membra. Et adde tertium si vis scilicet viuificum celi calorē Iucta illud prin. capi. nunc allegato. Et res que parata est in spermate ad recipiendum dependentiam anime non est de genere caloris elementaris ignei sed a calore quem operantur corpora supercelestia. Et videtur q ille calor veniens a supercelestibus habet effectum in virtute quem non posset habere calor ignis: z illa virtus est que dat vitam. Secundo apparet q virtus generatiua membrorum est quodammodo extrinseca z quodāmodo intrinseca spermati. ¶ Ad secundam questionem. Dic primo q virtus generatiua membrorum existens in spermate non est anima: q2 non est endelichia seu actus corporis organici phisici cū sperma sit homogeneum non organicū corpus: hoc.n. cōe est omni aie. Iuxta illud Aris. 2. de aia. tex.7. Si aūt aliqd̄ cōe in omni aia opz dicere: erit vtiq3 actus primus corporis organici phisici. Et di signanter i spermate existēs: q2 virtus generatiua que est in patre est aia. Dic scdo q virtus generatiua membroz exn̄s in spermate non est virtus aie sic q sit innexa substātie aie: imo ē virtus virtutis aie sepata ab aia loco z subiecto. Sicut.n. virtus cordis imprimit vite v̄tutez spiritibus vitalibus nō innexaz substātie aie z virtus cerebri spiritibus aialibus virtutez aialem nō innexaz substantie aie: ita virtus genitiua patris impmit in spūs genitiuos qui sunt in spmate virtutem generatiuā membroz nō innexā sbe aie. Et intellige pro innexuz esse substantie aie idem eē substātialiter qd̄ aia: sed rōne differre: sicut vegetatiuuz est idē qd̄ aia z sensitiuum idez qd̄ aia. Nā virtus generatiua mēbroz in spmate existens nec est inexa sbe aie spermatis cū nulla sit in eo aia vt iaz probatū est: nec substātie aie alterius parētū cū ab ea sepata sit loco z subiecto. Dic tertio q virtus generatiua membroz existēs i spermate nō est forma subālis q̄ sperma est id qd̄ est: sz est virtus ei ipressa a generāte sic existēs in spmate: sicut forma artis est in instrumētis artificis. Primo q2 multa sunt spmata nō generatiua: vt ebriosoz decrepitoz z pueroz. Scdo q2 spma existēs in testiculis fermētatuz z digestū nōdū motū ad generationē nō hz virtutez formatiuā mēbrorū: sed acqrit eaz a motu generātis. Cuius rei signū est: q illic stādo nunq3 generaret neq3 ibi nutrit seu vegetat. Tertio si virtus illa essz forma subālis spmatis spma pverteret vel pvertere niteretur id in qd̄ agit nō in mēbra: sz in sperma: q2 finis agentis est assimilare sibi passuz. Dic quarto q spma etiā prolificū nō est aiatuz actu: sed potētia. Et sup hoc phie prin. Aristo. visus ē ita sensisse. Querit.n. sco de gene. aialiū. c.1. vtrū in spmate est aia an nō. Et statuz subiūgit qōnem aliam quā silem reputat dicens. Et talis questio querit in mēbris qm̄ anima est vna in corpore z qdlibet membrū hz cōicationem cū aia z aliter nō di membrū nisi equiuoce tantū: sicut oculus mortui. Deinde soluit hāc scdaz qōnez dicens. Manifestū est ergo q in quolibz mēbro est aia potētia z i quodam est ppinquior z in quodaz est remotior. Et pōt esse sm hāc dispositionez in potentia sicut est scriptio dormiētis que est remota a scriptione vigilantis. Et capi.4. dicti libri soluit primaz mō dictam. q. dicens. Nos ergo dicimus q aia cibatiua est in semine arboris z in pcepto aialis qd̄ est diuisum ab eis. Et manifestuz est q illa aia est in eis potentia: in actu aūt non anteq3 adueniat cibus z faciat operationez aie: qm̄ est in principio q videt q omne qdem cōceptuz viuit sicut viuunt arbores. Et multis interpositis subdit. Iam declarauimus z distinximus dispōnez aie z dispositionez sue generationis in pcepto: z qūo pceptū hz aiaz: z qūo nō hz: z silr sperma qm̄ hz aiam potentia: actu autē nō. Idem determinat Albertus magnus.16. aialium. c.8. dicens. Hoc igit supposito q hō generat hoiem dicemus sperma nō esse aiatuz: sed post in spmate esse actū z effectuz huius effectus pptcr qd̄ opatur z agit formando mēbra animādo ea z viuificando: nō aūt constitutū est ab aia sicut ab endelichia corporis hz potētias vite opantis. Et ad id est ratio. Primo quidem q spma nō ē actu aiatuz: q2 nō hz aiaz cū nō sit corpus organicū. Scdo q est aiatuz potētia. Primo qdez passiua hz medicos q2 ē in dispōne propinqua vt ex eo generent mēbra spmatica. Scdo actiua q2 a generāte hz potentias sibi impressas qbus in pcepto fiunt nutritio augmētatio generatio simpliciū membroz z formatio organicoz. ¶ Sz instabit aliqs pmo auctoritate Gal. libro de.12. portis. c.1. dicentis. Tēpore vero quo coeunt vir z mulier fricando z calefaciendo nerui z z vene emittunt sperma completū z animatum. Item dicit prin.16. aialiū. c.1.

te.Sed nunc accidit dubitatio vna non modica:nam cū aliquid existe ns plu
ra in potentia non possit facere plura diuersa in actu:nisi ibi sit quoddā distin
guens:queritur q sit illud distinguens:qñ spma ɔstituit plura membra diuer
sa.Respondent aliqui q illud est cor:s3 isti non soluunt ad questionem:q2 ad
huc remanet dubitatio sicut prius:q2 cum cor sit etiaz plura mēbra in potentia
querit qd sit distinguens:qñ generat plura mēbra diuersa actu.Et iō dico ali
ter.Juxta qd est intelligendū:q in spmate hois fit duplex imutatio in mā:vna
est immutatio ad ɔ°nem absolute:z hec immutatio fit a virtute imutatiua at
tributa spmati ab aīa pticulari que est in corde generantis.Et rō huius est:q2
illud qd dat alicui ɔ°nem:pōt ēt dare virtutez ei:qua imutet ad ɔ°nez.S3 aīa
existens in corde generantis dat spmati ɔ°nem:iō ēt illi dat virtutē qua imuta
bit ɔ°nem absolute:sicut inspissando:digerendo:mollificando māz ex qua de
bent mēbra fieri:vt preparetur ad formā mēbroꝝ recipiēdā. Alia est imutatio
a spmate ad ɔ°nem talem vel talem:q2 determinatoꝝ mēbroꝝ:sicut ossis nerui
z aliorū mēbroꝝ similiū:illis pstando formas pprias:z hec imutatio fit a vir
tute informatiua:z cā huius est:qm qñ aliqua opatio ordinata in aliquem finē
egens est mensura determinata:op3 q illa fiat ab aliqua arte cognoscente:cu3
ergo talis imutatio sit huius:egebit fieri ab aliqua arte cognoscente:tale autē
est virtus informatiua.Sed que sit ista virtus stati3 dicetur. Sed tu dices:hoc
qd dictū est videt ɔtrariū Auic.qm ipse ponit q virtus imutatiua diuidat vtu
tes que sunt in spermate mō si sic est:ergo ipsa imutabit ad ɔ°nem ppriā:dicē
dum q si Auic.simpliciter intellexit:non bene dixit: possumus tñ ipsum salua
re:dicendo virtus imutatiua diuidit virtutes que sunt in spermate.s.instrumē
taliter imutādo ad ɔ°nem absolute:sed principaliter hoc facit vtus imutatiua
imutando ad ɔ°nem ppriaz. Ad rōnem:qñ dicebatur.Ab vno inquātū vnuz
zc.verum est tñ q sperma actu vnum est:z plura potētia possunt ab ipso plu
rā diuersa pcedere.Circa secundam partem est dubitatio de ista virtute infor
matiua quid sit:que agit pcepto dei.Aliqui enim dicunt q ista est idem cum pa
ternū:q est in spermate:hñs in se formas oiuz mēbroz generantis.Aliqui po
nunt q ipsa sit qdā cā celeste spermati imersuz.Obmissis tñ alioz oppinio
nibus dico q mihi videt esse z consonū dictis Arist.Juxta q est intelligendū
vt habet in fine.4.methauroz:generationibus z corruptionibus duplex est
agens vnum est preparans materiam actiue:vt cali.z frigidum:vel passiue:vt
humidum z siccum:z ab isto prouenium.18.modi preparationis materie posi
tiui z.18.priuatiui:vt ponit ibi Arist.aliud est agens inducens formaz z necessa
riuz fuit ponere illud agens scdm pter plura:primo cū modi preparationis
materie sint solum.18.modi autem inducētes formaz sint multo plures:opor
tuit vt preter agens preparans māz esset aliud agens inducens modos forme
in materijs preparatis:scdo.Nāz materia queritur per formam:forma autem
est determinate quantitatis z mensure:z ideo q ipsa erit in materia introdu
cenda sub determinata quantitate z mensura:oportuit ponere aliquod agēs
q esset illius quantitatez z mensuram cognoscens:modo tale non est agens
preparans materiam:q illud cognoscens nō est:z ideo oportet ponere aliud
agens potens cognoscere illam:z illud est agens inducens formam:q agit p
intellectum z cognitionem:in hoc enim omnes sequentes Arist.cum ipso con
cordati sunt.Sed quidā ab ipso vlterius discordati sunt de isto agente per in
tellectuz quid sit:nam Auic.ponit tale esse quandam intelligentiam decimam
z etiam locutus fuit bestialiter ponens q ista generat formā:deinde ipsaz pre
bet materie inferiori:z in h quantum ad vnuz cōcordatus est Themistius cuz
Aui.ponūt.n.in aialibus que ex putrefactione generātur tale agens per intel
lectuz

Jacobus De partibus

Et qm sperma mouet ad generandū creaturaz non per cām extrinsecaz: sed
sua nā propria q est calida nutu dei:tūc in illo ē principiuz virtutis nutritiue.
Item Aristo.vr innuere in verbis ipsius nunc alllegatis q aīa sit in spmate
actu cū aduenit ei cibus.s.in verbis illis.Et manifestum est q3 illa aīa est i eis
sc3 seminibus in potētia in actu aūt nō anteq3 aduenia t cibus z faciat opatio
nem aīe.Et cū cibus nō det spmati aīaz vr q aīa prius infuit mō forme z ha
bitus sicut est visiua aīa in dormiente:z hoc sufficit ad sperma esse aīatum:si
cut infans animal rōnale actu dr z si ratione nō vtatur:z hō dormiens dr vi
siuus actu:l3 actu nō videat.Ite3 nihil augetur neq3 nutritur nisi aīatū:s3 cer
tū est q conceptū auget z nutritur:igitur est actu aīatū.¶Ad primuz dic q li
ber duodecim portaꝝ non est Gal.immo in multis ipsi aduersat:z respersus
est mēdacijs pluribus.Et si volueris ei vel auctori differre dic q intelligit sic
dictū eius q vir z mulier emittunt sperma cōpletū in digestione debita z ani
matuz potentia.Ad secundū dic q in spermate est principiū virtutis nutriti
ue.s.potentia potentie generatiue patris nō innexa substantie anime que in
virtute anime patris exercet opus nutritionis. Ad tertiū dic q Aristoteles
intellexit in verbis ibi allegatis q potentia anime impressa spermati a virtu
te generantis non est in actu nisi presente cibo in quod opetur. Ad quartuz
dic q nihil auget neq3 nutritur nisi aīatum aliquo animationis modo.s.vel p
pñtiaz aīe vel potentiaz decisaz aut impressaz ab ea vel ab aliqua virtutū sibi
sbalr innexaz.Ex dictis seqtur q sperma in generatōe nō est agens principa
le:sed ipsius instrumentū.Sicut.n.arais instrumenta non mouent materiam
extrinsecā nisi vt mouentur ab intellectu practico artificis sic sperma nō mo
uet materiaz embrionis nisi vt mouet vel premotū fuit a generante.Sed con
tra mortuo generante non cessat generatio in concepto neq3 planta consum
pta perdit semen eius vim germinandi:ergo sperma z semen sunt agētia pn
cipalia z cāe imediate generationis.Itē dicit arist.15.aīaliuz capi.2.Sperma
ergo est illud quod exit ex generāti ex oibus modis aīaliuz coeūtiū.Et ē natu
raliter primum in quo est pncipium generationis.Dic q l3 sperma gñare pos
sit membra corrupto generante nec requirat semper pñtiaz gñantis:necessa
riuz tñ fuit q generans preimpresserit in ipsum virtutem per quaz mouet.Ju
xta illud arist.2.de gñatione aīaliuz ca.i. Et nulla diuersitas est inter dicere q
spma facit hoc z inter dicere q illud qd facit sperma opatur hoc qm motus ē
in eo qm pōt hoc mouere hoc z hoc aliud sicut motus reruz mutabilinm que
sunt per se.Et sicut hoc accidit in rebus que sunt per se q illud primum mo
uet: non q2 ɔtingit corpus eius oīno corpus alterius:s3 q2 iam ɔtingit in prete
rito ita est illud ex quo est sperma: sed non tangit post hoc s3 sicut facit scien
tia carpentarij domū.Hec Arist. Ad scdm dic q Arist.intellexit q sperma est
primuz in quo est principiū generationis inter causas instrumētales vel primū
inter causas que sunt in concepto.¶At tertiaz qōnez qua querit:an simul an
successiue virtus generatiua mēbroꝝ generet oīa mēbra:vel generet vnicu3.s.
cor qd faciat cetera.Dic primo q non oīa mēbra generant simul: sed successi
ue.Juxta illud Ari.2.de genera.aīa.c.i.Et manifestū est sensui creatio oīu3 mē
brorum non est simul qm apparet in prima creatione embrionis q quedā suo
ruz mēbroꝝ sunt manifesta q̄dam nō.Nec valet si dicat q oīa mēbra simul cre
antur:s3 q̄dā eoru3 latent pp suaz puitatē:q2 tunc pulmo cū sit maior corde de
beret in anotomijs fetuū apparere ante cor cuius ɔtrariu3 experiētia mōstrat
Juxta illud arist.ibi.Et illa mēbra que nō manifestant non latent pp puitatē
qm pulmo est maior chorde:tñ latet post cor apud pncipiū generationis. Dic
scdo q virtus generatiua mēbroꝝ primo generat cor.Juxta illud arist.2.de ge
neratione aīaliu3 ca.4.Cor est pmu3 mēbru3 in aīalibus hñtibus sanguinē.In
alijs aūt est mēbru3 ɔueniens ei sicut diximus multotiens z hoc manifestu3 est
sensui.s.q cor est ante.Ide3 asserit pn.2.aīaliū eius ca.pmo dicens.Et genera
tio membroꝝ a spmate non est simul:qm pbatio significat q cor primo genera
tur oī modo. Et non est remotu3 quin illud qd non h3 cor habeat membrum
loco illius:z cor est vltimū in amissione vite.¶Sed instabit aliquis primo au
ctoritate Hyp.qui asseruit epar primo generari:vt refert pn.tertij.21.ca.2.rō
nem assignans:q2 prima opatio corporis est nutritio cuius epar est pncipium.
Ite3 pāniculi gñantur ante cor.Juxta illud.G.2.ɔplexionū ca.2.Constitutio
vel euētus aīalis prima nō ē nisi ex sanguine z spmate.Et hec quidem duo nō
sunt nisi calidū z humidū:que deinde incessanter paulati3 desiccant donec ex
eis procreantur:pmu3 pāniculi z tunice z viscera z vasa postea generant po
stremo ossa z vngues z cartilagines.Idē asserit primo de spermate ca.6.dicēs
Qñ igit in eodem tpe simul femina cū masculo spmatizat per alterutratras li
nearū missu3 spma allatu3 ad mediū spaciū matricis simul qdē subiungit vias
simul aūt pertingit ad spma masculi z sibi permiscetur z mēbrane adinuicem
ɔplectuntur: quas tunc in ppria via opatu3 fuit spma femineū totū germen fe
tui.¶Ad primū dic q Hyp.intellexit epar primo generari non simpliciter:s3
in ordine mēbroru3 nāliumnec per epar posset(esto q primo generaretur)nu
tritio fieri sine actuali calore vitali.Ad Gal.dic q cōcesso q pāniculi inuoluē
tes fetum ante cor crearent non ē ɔtra dicta:q2 non sunt partes fetus.Dic ter
tio q spma nō solū generat cor:sed ēt cetera mēbra:q2 spma est instrm̄ patris
generantis cuius intentio est generare sibi simile: s3 cor nō est ei sile:imo totus
fetus.Itē oīa mēbra spmatica generantur ex spmate z iō depdita restaurari nō
pñt:z carniformia z adiposa gñantur per sperma:q2 in eo est virtus imutati
ua ad formaz cuiusl3 mēbri simplicis.Juxta illud Gal.primo virtutum natura
liu3.c.6.Os itaq3 z cartilagine3 z mēbranā z colligantiā z neruū z venā z pi
lum z oīa q̄cūq3 talia s3 primā aīalis generatione3 natura opatur virtute vtēs
vlr quidē dicere gñatiua z alteratiua.¶Sed instabit aliquis primo auctorita
te arist.2.de generatione aīaliu3 capi.i.dicentis.Si vo crearetur cor prius in
quibusda3 aīalibus hñtibus cor z in aīalibus carentibus corde crearetur pri
us mēbru3 cōueniens cordi erit principium creationis corporis a corde aut a
mēbro cōuenienti cordi.Ite3 dicit pn.16.aīa.eius ca.i. Sed cōplētia sperma in
generatione sunt vasa spermatis:deinde sperma mouet aliā re3 in gutta mu
lieris z mouet primo vt generet principiū mēbrorum:z postea a mēbro primo
vadit virtus que est principium generationis aliorum mēbrorū oīu3 ordinate
Ite3 scribit albertus decimosexto aīalium eius cap.8. A formatiua primo cor
quod est vite z anime sedes formatur z ex illo formantur alia superius z infe
rius.¶Dic primo reuerentia illorum solemniu3 phorum z veritate q postq3
cor genitū est:z in eo velut in pncipio stabilitus est viuificus calor irradiat su
pra materiā alioꝝ membroꝝ formandoꝝ z corroborat naturale3 calorē que est
instrumentū virtutis imutatiue.Et per istū modū dici potest cōgenerare alia
mēbra.¶Ad quarta3 questionē qua queritur si virtus generatiua membroꝝ
perducat id in qd agit ad esse vegetatiuū solū an vlterius ad esse sensitiuū vel
adhuc vlterius ad esse intellectiuū in specie humana.Dic primo q in anima
libus irrationabilibus virtus generatiua membrorū perducit id in quod agit
ad esse vegetatiuū z sensitiuū:q2 agit in virtute anime patris que non solū est
est vegetatiua sed etiā sensitiua. Item operatur instrumento cōmuni omniu3
virtutū.s.spiritibus omnis generis.Itē si perduceret ad esse vegetatiuū solū
equus nō generaret equū neq3 canis canē sed vterq3 plantam. ¶Sed insta
bit aliquis:q2 virtus generatiua est de genere vegetatiue virtutis.Dicit enim
Aristoteles secūdo de anima tex.34.q vegetatiue sunt opera generare z ali
mento vti:si ergo duceret ad esse sensitiuū ageret vltra gradū proprium. Ite3
generatio spermatis z membroꝝ simplicium z plasmatio organicoꝝ que sunt
operationes generatiue virtutis nō sunt imixte sensui aut cognitioni:ergo nō
attingūt esse sensitiuū cū sit altioris ordinis omni esse nō cognitiuo. ¶Ad pri
mu3 dic q licet virtus generatiua spermatis sit de genere vegetatiue virtutis:
generatiua tamē principalis que sperma emittit cū genitiuo spiritu informa
to virtutibus imutatiua z informatiua operat cū sensu z imaginatione. Ad
scd3 dic similiter de opatione principalis generatiue virtutis q est innexa sen
sui z imaginationi.Dic scdo q in specie humana virtus generatiua membroꝝ
pducit id in qd agit ad esse cōpletu3 cōplexionale z organicū corporis huma
ni vt recipiat aīa3 rōnalem que vegetatiua sensitiua z intellectiua.Nā pducit
id in qd agit ad tpamētu3 debitū humane spēi maxime elongatū ab excessu q̄
litatum primaꝝ z cōstituit ipm erecte stature:vultu sublimi:cerebro subtilissi
me organizato z disposito ad artes z scientias manibus decentissime cōposi
tis ad oēs spēs voluntarij motus z generaliter ad oē3 mechania3. Dic tertio
q in spē hūana virtus generatiua mēbroꝝ nō attingit aīa3 rōnale3 sicut intrin
secum terminu3 sue opationis nec educit eam de potentia materie veluti at
tingit irrationalem aīa3 in specie brutoru3.Sed a deo glorioso z sublimi dis
posito corpori infundit. Juxta illud Arist.2.de gñatione aīaliu3 cap.3.Et seq
tur dicere q itellectus tm̄ intrat ab extrinseco vel q ipse solus est diuinus:qm
opatio eius nō h3 cōicationē cū opatione corporali aliquo mō.Itē si aīa rōna
lis educeret de potētia māe ipsa corrūperet corrupto corpore z debilitaretur
senescente corpe:sicut.n.sub armonia corporali generaret z persisteret sic ar
monia illa diminuta vel deficiente diminueret aut deperieret.Cuius ɔtriu3 de
terminat Arist.i.de aīa dicens.S3 intellectus vr quedā sba esse z non corrūpi
maxime aūt corrūperet vtiq3 ab ea que est in senio debilitate non aūt sicut in
sensibilibus accidit.Itē scdo de aīa tex.21.ait.De intellectu aūt z pspectiua po
tentia nihil adhuc manifestu3 est:s3 vr alterū genus aīe esse z hoc solū contin
gere separari sicut ppetuū a coruptibili.¶Sed instabit aliquis si spma hoīs
nō attingit aīa3 rōnalē:tunc hō non gñat hoīe3:s3 corpus hoīs tm̄:cuius ɔtra
rium determinat Arist.2.phisicoꝝ ca.2.dicēs.Amplius fit ex hoīe homo:s3 nō
lectulus ex lectulo.Et cap.4.eiusdē dicit.Homo.n.hoīe3 generat ex mā z sol.
Dic q hō nō solū generat corpus hoīs: s3 gñatio ipsius terminatur ad aīa3 rō
nale3 sicuti ad formā z fine3 intentos:hec tñ aīa nō est terminus generationis
intrinsecus:sed extrinsecus.Dic quarto q l3 virtutes vegetandi z sentiēdi in
hoīe necessario dependeant ab organo corporeo sperma tñ hoīs non attingit
aīam vegetatiuā neq3 sensitiua3 hoīs sm substantiā: ita q educat eam de po
tentia materie vel q aīa illa sit intrinsecus terminus sue generationis.Nā cū

homo

lectum inductiuum forme esse etiam illaz intelligētiaz decimaz: ⁊ hoc coactus fuit ponere qn̄ nesciuit videre qd esset illud qđ preberet formaz talibus aialibus: cū ex semine nō generanť. Sed opinio Aui. falsa e st: pp duo primo: q2 ponit quādaz intelligentiā decimā cām generabiliū ⁊ corruptibiliuz: ꝙ est cōtra pnª Aristo. qui posuit solū esse nouē: 2o q2 ipse vr ponere formā quā facit intelligentiaz ex nihilo fieri: ꝙ est etiā ɔtra Arist. ꝙ nūq͂ʒ ex nihilo possit fieri aliquid: oē. n. ens ꝙ formaliter existit prius potuit esse: sʒ nō potuit esse p potētiaz passiuam: q2 talis est attributa materie: iō ⁊c̄. Etiam themistius falsuz dixit: imaginatus. n. fuit ꝙ semē ipsum aialibus preberet formā: ꝙ est falsum: vt statim apparebit. Dico igitur ꝙ in entibus nālibus oʒ ponere quoddā agens per intellectū: ꝙ est forme inductiuū: limitans agēs preparās mām: ⁊ cā huius est: q2 sicut ɔtingit in arte: sic ⁊ in natura: nō possumus ista aliter probare: sed in arte videmus ꝙ est ibi aliqđ agens per intellectū: limitans agēs pparans mām: sicut. v. g. in arte fabrili apparet. Naʒ in fabro est ars quedā cognoscitiua: limitans ⁊ mēsurans agēs preparans mām: sicut ignē: aquā: ⁊ similia: vt ex mā preparata. s. ex ferro preparato per ignē aquā ⁊ malleationē possit induci formā quā intendit: sicut cultelli: vel alicuius alterius: sic igiť etiā erit in nā. s. agens aliqđ per intellectum limitans agēs preparās mām ⁊ totū corpus celeste cōpositū ex oībus: ꝙ quidem hoc efficit instrumētaliter per motū ⁊ lumē: principaliter per intelligentias: que in eo sunt: in qbus recepta est ars que intro: que qdeʒ ars factiua est oīs forme inferioris vel inferius existētis: vnde dicebat Auer. 12. metha. ꝙ nā non operať nisi reminiscēs ex supioribus causis diuinioribus. Et dicit ibi Albertus ꝙ intelligentie sunt artes quedā factiue cū cognitione: vt ista inferiora operanť: dicunť aūt speculatiue inq͂ʒtuʒ nos de eis speculanť. Et etiā dicebat

❡ Virtus vero formatiua imprimens est illa ex qua pcepto sui creatoris prouenit mēbroꝝ lineatio ⁊ ipsoꝝ figuratio ⁊ ɔcauitates ⁊ foramina ⁊ lenitas ⁊ asperitas ⁊ eoꝝ situs ⁊ ipsoꝝ cōitas ⁊ ad vltimuʒ opationes que ex finibus dimensio

Jacobus

homo sit vere vnū hʒ vnicā aiaʒ cuius virtutes sunt multe: sʒ oēs counite sunt ⁊ idētice ɔcurrunt in eadeʒ sba aie. Si. n. diuise forent sbaliter loco ⁊ subiecto sicut affirmauerūt platonici hō esset ptim planta ptim bestia ptim hō nec essʒ qd vnū nisi aggregatiue. Cū igiť in hoīe sit vnica aia fm sbam si ipsa educeretur de potentia materie: ipsa tota esset corpi imersa nec ab ipsa fluere possent potētie seu virtutes ab organo corporeo sepate vʒ intellectus rō ⁊ voluntas ⁊ hō non esset intellectiuus rōnalis ⁊ liber. ❡ Sʒ instabit aliqs primo si ita esset generatio hoīs esset minus pfecta q͂ʒ generatio brutoꝝ: q2 generatio brutoruʒ attingit aias vegetatiuā ⁊ sensitiuā: hoīs vero generatio nullā. Scđo intellectiuū sepatur a vegetatiuo ⁊ sensitiuo sicut ppetuū a corruptibili: teste Arist. si ḡ eadeʒ aie sba esset vegetatiua sensitiua ⁊ intellectiua idē esset corruptibile ⁊ ppetuū. ❡ Ad primū dic ꝙ generatio hoīs relata ad terminū ipsius intrinsecū est minus pfecta generatiōe brutoꝝ: imo nō est generatio proprie dicta sʒ potius alteratio: ex pte vero finis ⁊ extrinseci termini est pfectior. ❡ Ad scđm dic ꝙ in morte hoīs separať intellectiuū manēs ppetuū a vegetatiuo ⁊ sensitiuo que tunc corrūpunť corrupto corpe a quo depēdebant: sʒ tūc nō corrūpiť sba aie que prius erat vegetatiua ⁊ sensitiua: veꝝ desinit esse vegetatiua ⁊ sensitiua nec his potētijs vnq͂ʒ vtitur q͂ʒdiu caret corpe. ❡ Ad qntā qōneʒ q̄ querebať si virtus generatiua mēbroꝝ attingat simul an successiue esse vegetatiuū sensitiuū ⁊ intellectiuū eo mō quo attingit. s. p modū termini extrinseci i hoīe Hoc est querere si embrio recipit simul an successiue aiam vegetatiuā sensitiuam ⁊ intellectiuā. Dic primo ꝙ in generatiōe hoīs nulla aia introduciť ante rōnaleʒ neq͂ʒ a virtute generatiua mēbroꝝ neq͂ʒ aliūde in mā subiecta: q2 vľ illa aia esset solū vegetatiua vel vegetatiua ⁊ sensitiua siľ. Sʒ neutrū dici pōt: q2 tunc embro vel esset plāta ⁊ nullius determinate spēi planta: vel esset aial ⁊ nullius determinate spēi aial qđ est īpossibile: q2 genus nō descēdit ad indiuiduuʒ sine spē media. Itē illa aia frustra esset cū virtutes imutatiua ⁊ informatiua sufficiāt generare mēbra simplicia ⁊ informare organica ⁊ totā massaʒ ad recipiendū rōnaleʒ aiam. Iteʒ principale generās nō intēdit aliud nisi ducere passum ad esse sibi simile in spē. Itē si introduceretť ante rōnaleʒ aiam aliqua alia aia vel corrūpereť adueniēte rōnali vel remaneret. Si remaneat erūt plures aie realiter distincte in hoīe ⁊ nō erit vere vnū. Si corrūpať tunc ipsa resistet introductioni aie rōnalis ⁊ erit īpedimēto virtuti generatiue ⁊ sue intētioni pncipali. ❡ Sʒ instabit aliqs aucto. Aristo. 2. de ge. aialiuʒ ca. 4. dicētis. Et manifestū est ꝙ semē arboris ⁊ ɔceptū hn̄t aiam cibatiuaʒ ex eo ꝙ diximus in lib. de aia. qm̄ ex illo libro sciet q voluerit ꝙ necessario erit in ɔcepto pus aia cibatiua ⁊ cū creuerit erit in eo aia sensibilis per quā dr aial ⁊ non erit aial ⁊ hō simul neq͂ʒ equus ⁊ aial: sed cōplementū erit in vltimo: ⁊ qđlibet hʒ cōplementū propriū sue generationis. Dic ꝙ prioritas ⁊ posterioritas in aiabus aut virtutibus vegetatiua sensitiua ⁊ intellectiua hoīs attēdunť nō in ordine itroductionis sbe aie vel virtutis: sʒ in ordine explicatiōis actuū virtutū. Dic 2o ꝙ disposita mā hoīs sufficiēter ad receptionē aie eius sine mora quacūq͂ʒ vel successione subito infundiť rōnalis aia cū virtutibus eius oībus velut terminus extrinsecus generatiōis hoīs. Subito qdē infundiť: q2 cā successionis in opationibus est vel resistētia passi vel ībecillitas agētis: sed creatori qui aiaʒ rōnalem creat ⁊ infundit nihil resistere pōt ⁊ ipse est oīpotēs. Infundiť aūt cuʒ oībus eius virtutibus: q2 ipsa aia est realiter sue virtutes ⁊ creatur potēs in oēs actus eidem debitos suis tpibus. ❡ Sed queret aliquis quo tpe mā hoīs est sufficiēter disposita ad recipiendū aiam eius. Dic ꝙ qn̄q͂ʒ citius qn̄q͂ʒ tardius fm fortitudinē agētis ⁊ dispōnē patiētis ⁊ adiutoriū celestiū: ⁊ citius est disposita mā ex qua generať masculus q͂ʒ mā ex qua generať femina. Et si pticularius interrogauerit aliqs dici pōt probabiliter ꝙ formato corde infundiť aia: q2 cor primo viuit ⁊ vltimo moriť. Et aliter falsificareť id qđ preassertū est: scʒ ꝙ cor inter mēbra oīa primo generať. Naʒ si eo genito nō ilico aia infunditur tunc nō est vere cor sed equoce sicut cor mortui vľ picti hoīs. Uel dic ꝙ formatis corde ⁊ cerebro ilico infundiť aia rōnalis. Iuxta illud pn. 16. aialiuʒ. c. 1. Et qn̄ cor ⁊ cerebrū inneniunť ɔiungiť cū eis aia rōnalis: verūtn̄ non erit adhuc discreta: imo erit sicut in ebrio ⁊ epilētico. Uel dic ꝙ genitis membris oībus ⁊ fetu formato figura humana rōnalis aia repēte infundiť toti corpori. Tum q2 est actus corporis phisici organici nō partis solius vt cerebri aut cordis. Tum etiā q2 forma foris manens est de certioribus iudicijs forme substālis intrinsece presentibus actibus eius. Et cuʒ formatio fetus humani inter. 35. ⁊. 45. dies a die ɔceptionis soleat cōpleri: tunc ad tardius introduci puto rōnalem aiam. Dic tertio ꝙ virtus generatiua mēbroꝝ nō simul attingit esse vegetatiuū sensitiuuʒ ⁊ intellectiuū sub esse virtutū vel potentiaꝝ proximaꝝ suis actibus secūdis: imo primo attingit vegetatiuū deinde sensitiuum. ❡ Et circa hoc. Atten

Aristo. in 2o de gene. aialiuʒ ꝙ caꝰ spermatis generatiuū est: vt se vergitur ad similitudinē corporis celestis. Eteniʒ illi comparať vt instrm: sic igiť declarata est ista virtus informatiua: que formas in mēbris efficit ex precepto sui creatoris. Post ea est dubitatio Aui. ꝙ virtus informatiua dat mēbris q͂ʒtitateʒ. Contra ꝙ mēbris dat sbam: etiā illis dat q͂ʒtitateʒ: sed virtus imutatiua dat membris sbam absolute: vt visum est: iō ⁊c̄. Ad hoc dicendū est ꝙ q͂ʒtitas pōt sumi dupliciter: vno mō fʒ se: ⁊ vt sic datur mēbris a virtute imutatiua. Alio mō vt ē determinata per formaʒ: ⁊ vt sic datur mēbris a virtute informatiua: primo mō procedit argumentū. Ulterius est dubitatio vtrum sperma sit aiatuʒ. Et vr ꝙ non: qm̄ aia in eo nō est in actu: sed in potentia. In ɔtrium arguiť: q2 in eo est aia: ⁊ per ɔn̄s aiatum q2 immutat: qm̄ imutatio est opatio aie: sed spma est huius: vt notū est: iō ⁊c̄. Dicēdum ꝙ spma pōt sumi dupliciter: vno mō vt est in generante: ⁊ vt sic in calido ipsius est aia formalr: ⁊ rō huius: q2 in spū illo vel calido est aia formalr: p qđ aia formaliter opatur. Hoc. n. modo intelligimus spūʒ esse vehiculū virtutis: non ꝙ aia det illi virtutē: ⁊ illā deferat ad mēbra. Sed dr virtus vehiculū: qm̄ aia ipsa non est in opationeʒ potens nisi per spūm: ⁊ vt sic aia virtus est: sʒ spiritus in spmate exn̄s: vt est in corpore generantis est hmōi: ideo ⁊c̄. Alio modo pōt sumi sperma vt decisum est a generante: ⁊ est in mulieris matrice: ⁊ vt sic aia est in ipso instrumētaliter: hʒ. n. sperma a generante: decisuʒ modū quēdam ɔonis a corpore generati: per quē cōparatur principali agēti: puta corpori supercelesti: sicut instrm quoddaʒ. Nam sicut corpus ipsuʒ operationes nō facit nisi etiā regulatum sit ab vniuersali agente. s. a corpore celesti: sic etiā qn̄ corpus alicui dat modum ɔonis: talem modum ɔonis dat ei ꝙ per ipsum vniuersali agenti vt instrumentum comparatur.

De partibus

de ꝙ duplex est actus virtutū anime. Primus est esse qđ dant mēbris in qbus sunt sicut primus actus potētie visiue est dare esse oculo. Secūdus est opatio gratia cuius membrū illud factū est. Hanc ɔclusionem intendisse vr. 16. aialiū Aristo. dicens ꝙ necessario erit in ɔcepto prius anima cibatiua ⁊ cuʒ creuerit erit in eo anima sensibilis per quā diciť aial. Et silr prin. 16. aialium eius ca. 1. dicens. Et postq͂ʒ illud coagulatū fuerit aiatum mouebiť aia in illo ad cōplēdum mēbra ⁊ erit ista aia tunc aia cibalis ⁊ nō habebit alium effectū nisi istū: lʒ habeat virtutē ad aliud. Ad id etiā est ratio: q2 plura requirunť ad esse sensitiuum q͂ʒ ad esse vegetatiuū. Cuius rei signū est ꝙ impossibile est sensitiuum esse sine vegetatiuo: vegetatiuū vero sine sensitiuo reperiri pōt. Iteʒ sensitiuū est in potentia proxima actui ante intellectiuū: lʒ simul cōpleanť membra pertinentia ad sensum ⁊ rōnem. Iuxta illud prin. 16. aialium cap. 1. Et qm̄ virtus sensitiua in illis que participant rōnem ⁊ virtus rōcinatiua sunt idē subiecto cōplentur simul mēbra ptinentia ad sensum ⁊ rōnem: qm̄ fundanť in vno mēbro: pcipimus enim embriones in vtero materno ⁊ sentire ⁊ localiter moueri ⁊ nullū tunc agunt opus rōnis aut intellectus: imo nec lōge post ipsoꝝ natiuitatem sed ducunť sensualibus potentijs ad instar brutoꝝ. Sed postq͂ʒ organa virtutum sensitiuaꝝ tam interioꝝ q͂ʒ exterioꝝ sunt exonerata supfluis hūiditatibus infantie ⁊ spūs clarificati ⁊ depurati a multitudine vaporuʒ incipit tunc intellectus a pticularibus in fantasia reseruatis vniuersalia extrahere ⁊ ipsa cōponere ⁊ diuidere ⁊ discurrere manifestis ad notitiam occultoꝝ ⁊ breuiter arte ⁊ rōnibus viuere. Ad sextaʒ qōnem qua querebať vtrū virtus generatiua membroꝝ formatis mēbris pereat an sit supstes. Dic primo ꝙ nō perit statim post formationē membroꝝ. Iuxta illud aristo. 2. de gene. aialium capi. 1. Et sermo dicentis ꝙ illud quod operatur corrūpitur postq͂ʒ fecerit oīa membra est falsus: qm̄ si illud quod operať non fecit nisi cor tm̄: deinde corrūpebatur ⁊ fecit aliud mēbrum: ⁊ deinde corrūpebať qd ergo faciet residuū. Et hic innuit aristo. argumentū a simili tale. Illud quod facit cor non corrūpitur statim facto corde. Neq͂ʒ illud quod facit epar corrumpiť statim epate facto: ⁊ sic de cerebro ⁊ alijs: ergo illud quod operať oīa membra nō corrūpiť ilico ipsis formatis. ❡ Sed instabit aliqs q2 formatis mēbris statiʒ introducitur anima ita secūda in potentijs ⁊ virtutibus vt fuit anima pris a qua decisa est virtus formatiua mēbroꝝ: ergo frustra remaneret in embrione virtus generatiua mēbroꝝ. Item habitibus existentibus in mā cessat motus. 2. de gene. tex. 55. esset igitur ociosa virtus sine ope. Dic ꝙ q2 anima introducta de nnuo hʒ organa nōdum roborata neq͂ʒ perfecta suffragatur ei virtus generatiua membroruʒ. Dic 2o ꝙ lʒ virtus generatiua membrorū non ilico corrūpať formatis mēbris continue tm̄ velut senescens a tpe infusionis anime debilitať. Huius ratio est: q2 ipsius cā. s. virtus genitiua pris non est in eius subiecto ⁊ quicqd ab extrinseco recipit virtutem q͂ʒto loco ⁊ tpe magis elongať ab īpressione agentis tanto magis debilitatur nisi acquirat cām sue pmanentie in subiecto. Itē impossibile est quin spūs complantatus decisus a patre qui est vehiculū huius virtutis hincinde dispersus nō debiliteť cum sit rarus ⁊ passibilis. Ad sensisse puto principem. 16. aialiuʒ eius ca. 1. vbi ait. Et transitur. i. concediť ꝙ sit illa virtus nutritiua que venit a patre sic veterascens quousq͂ʒ muteť complexio mutatione aliqua: ⁊ cū illa complexione que iam datur ex nouo post veterascentem cōtinuatur virtus nutritiua que est propria ei ita ꝙ illud quod acquiriť a patre nō posset sufficere in regimento ad vltimū. Dic tertio ꝙ terminus durationis virtutis generatiue mēbroꝝ in embrione est nobis incertus: q2 formatis membris ⁊ introducta anima virtutes ipsius nutritiua ⁊ crescitiua paulatim perducunt corpus vniuersum ⁊ singula mēbra ad perfectionem sui crementi que q͂ʒdiu coadiuuantur a virtute generatiua membrorū nescimus nisi dicat aliquis ꝙ ipsa desinit esse statim post regenerationē dentium: ⁊ ꝙ illa regeneratio est vltimus effectus eius. Sed instareť de dentibus sapientie. i. quatuor vltimis qui qn̄q͂ʒ nascuntur in iuuentute ⁊ qn̄q͂ʒ in senectute vt prius allegatum est ab Aristotele.

❡ Uirtus vero ⁊c̄.] ❡ In 2a particula huius tertie partis que est de virtute informatiua dicit primo princeps ꝙ virtus formatiua imprimens figurā membris. i. sigillans est illa a qua prouenit dei precepto ⁊ directione lineatio. i. protractio mēbroꝝ ⁊ figuratio ipsoꝝ. s. vt illud cui competit curuitas fiat curuū ⁊ cui rectitudo rectum ⁊ cui rotūditas fiat rotūdum ⁊ concauitates. s. ventriculi ⁊ vie ⁊ foramina. i. pori ⁊ lenitas ⁊ asperitas. s. vt supficies cui competit lenitas lenis fiat sicut supficies oculi ⁊ supficies interior trachee arterie. Et que dʒ esse aspera fiat aspera vt supficies interior stomachi ⁊ matricis gratia retētionis melioris ⁊ situs mēbroꝝ. i. positio cuiusq͂ʒ in suo proprio loco ⁊ cōitas ipsoruʒ. i. colligantia membroꝝ adinuicē vt cuiq͂ʒ ɔuenit ⁊ ad vltimū. i. summarie

a ¶Et huic quidem virtuti ⁊c.] ¶In parte ista: post q̃ Aui. determinauit virtutes ministratas absolute: notificat comparatiue.

¶De virtutibus naturalibus ministrantibus. Capi.iij.

v Irtutes vero ⁊c. ¶Postq̃ Aui. determinauit de virtutibus naturalibus ministratis. In p̄te ista determinat de ministrātibus. Et primo ponit numerum earum: s̄o de eis exequitur: s̄a ibi [Attractiua.]

¶Circa primam partem est intelligendum: ꝙ dictio illa tm̄: potest cōponi cum ly nutritiue virtuti: ⁊ tunc est sensus: virtutes n̄ales que ministrant solū ipsi virtuti nutritiue ⁊ non alteri virtuti. Potest ⁊ componi cū hoc ꝙ dicit ministrant: ⁊ tunc est sensus: ꝙ iste virtutes sunt solum ministrantes: ⁊ s̄m hoc potest dupliciter exponi: ⁊ vtraqꝫ expositio potest tolerari p̄ma ⁊ secunda. Iuxta qd̄ est intelligendum ꝙ iste virtutes possunt considerari dupliciter: vno modo vt simul sumuntur: ⁊ vt sic sunt tantum ministrantes. Nulla enim virtus eas precedit que illis ministrat. Alio modo vt sumuntur adinuicem vnam alteri comparando: ⁊ vt sic non sunt ministrantes tm̄: sed ministrate. Nam attractio ministrat retētiue: ⁊ retentiua digestiue ⁊ digestiua quodāmodo expulsiue preparando ꝙ expelli dꝫ. Etiam prima expositio pōt saluari: vnde sciendū ꝙ iste virtutes possunt considerari dupliciter: vno modo vt referūtur ad id in quod ordinantur immediate: ⁊ vt sic ministrant solū nutritiue: in illam enim imediate ordinantur. Alio modo vt referuntur ad id in quod ordinantur mediate: ⁊ vt sic seruiunt alijs virtutibus.s.augmētatiue ⁊ generatiue: inquātum id preparant ꝙ est earum obiectū: attamen hic est imediate nutritiua: saltē vt ministrant augmentatiue. Sed nunc dubitant aliqui: vtrū he virtutes ministrent virtuti generatiue que est in spermate deciso a generante: bene enim videtur ꝙ ipse ministrant virtuti generatiue que generat sperma in viris ⁊ feminis: quoniam preparant sanguinem: qui est materia spermatis. Iuxta ꝙ est sciendū ꝙ iste virtutes q̃ttuor sunt in nobis ⁊ in spermate equiuoce: nam v̄tutes he in nobis sunt in actu: quia in nobis est anima in actu: a qua procedunt: sed in spermate sunt in potentia: ⁊ instrumentaliter: vt cum attrahit menstruum: vel retinet: vel quid aliud agit. Est enim vt sic anime instrumentū: cui anime attributa est virtus informatiua a corpore celesti tanq̃ a primo cognoscente. Sed est dubitatio vtrum per istas quattuor virtutes sit ponere virtutem quintam: que vocatur discretiua: ⁊ videtur primo ꝙ sic: aucto. Auer. 2. colliget: ibi ponit ꝙ est quedam virtus discretiua conuenientis ab inconuenienti. Idem etiam ponit in tertio ca. de accidentibus stomachi: vbi dicit ꝙ Gal. hanc virtutem non cognouit. Idem etiam arguitur: aucto. Auer. q: eam ponit Auer. hoc etiā arguitur

num eorum pendent. Et huic quidem[a] virtuti ministrantes sunt que rem nutrimenti ministrant ad speciem custodiendam: ⁊ sunt virtus nutritiua ⁊ crescitiua. ¶De virtutibus naturalibus ministrātibus. Capitulum.iij.

v Irtutes vero naturales que ministrant tantum virtuti nutritiue sunt ministrātes: que sunt

Jacobus De partibus

⁊ finaliter colligēdo opationes huius virtutis ipse sunt opationes ille q̄ pendent ex finibus.i.terminis dimensionū mēbrorum.s.lōgitudinis latitudinis ⁊ profunditatis ipsorum. Scd̄o dicit ꝙ virtutes ministrantes informatiue virtuti sunt ille que ministrāt nutrimentū ad custodiam spēi vꝫ nutritiua ⁊ augmentatiua. ¶Querit primo vtrū virtus informatiua opet ante imutatiuā. Arguit ꝙ sic per Aristo. 2. de ge. aīa. c. 4. dicentē. Et oīa mēbra recipiūt prius terminos ⁊ figuras. Deinde post recipiūt calorē ⁊ duriciē ⁊ molliciē subtiliter: qm̄ signator i. pictor prius signat: deinde ponit colores super illa signa quousqꝫ ꝯpleat aīal pfectū. Oppositū appet: q: imutatiua opat circa generationē simpliciū membrorum ita.s. vt sit totiplex seu tot modorum quot sunt spēs simpliciū mēbrorum.s. ossifactiua neruifactiua carnifactiua ⁊c. Sꝫ informatiua opat circa formationem mēbrorum organicorum que necessario sunt post simplicia cū fiant ex eis. Dic ꝙ imutatiua quo ad generationē mēbrorum spermaticorum ⁊ carniū viscerū p̄us opatur: sꝫ quo ad generationē carniū ⁊ pinguedinū replentiū rimas ꝯtractionū opat post informatiuā. Et id voluit Aristo. loco nunc alle. ¶Querit s̄o. Cum opatio virtutis informatiue sit dicēter organizare mēbra cōposita: q̄re nō enumerant hic inter opa eius opationes ex qbus ꝓueniunt numerus ⁊ magnitudo: nūqd huius virtutis est facere qnqꝫ digitos in vnaq̄qꝫ manu ⁊ totidem in pede ⁊ cōmensurare q̄ntitates mēbrorum: vt ꝙ vnus oculus non sit altero maior neqꝫ ambo maiores debito. Dic primo ꝙ numerus simpliciū mēbrorum seu cōsimiliū venit a numero ꝑtātum imutatiue: q: tot sunt spē mēbra simplicia quot sunt spēs imutatiue virtutis. Et numerus organicorum ꝑtim venit ab informatiua ꝑtim a mā: vt sex digiti in manu q̄ntū seruāt formā sunt informatiue: sed excessus numeri magis māe est supabūdantis. Dic s̄o ꝙ simpliciū q̄ntitas continua vr̄ potius opatio augmētatiue q̃ informatiue ⁊ q̄ntitas organicorum ꝑtim est virtutis informatiue.s.si modū seruet ꝑtem māe: puta si excedat in plus vl̄ minus. Qr igit numerus ⁊ q̄ntitas mēbrorum nō appropriant informatiue non expresse numerant hic inter ea que ꝓueniunt ab informatiua. Uel dic ꝙ nūerus ⁊ q̄ntitas ꝯtinua mēbrorum veniunt intelligēdi sub hac generali clausula. Et ad vltimū opationes que ex finibus dimēsionū eorum pendēt: q: vterqꝫ quodā mō pendet ex dimēsione: lꝫ euidētius ꝯtinua q̄ntitas. Sunt ergo nūerus ⁊ q̄ntitas ꝯtinua de formis illatis ab informatiua. Iuxta illud p̄n. 1. cātice can. 89. Ex his etiā est virtus que aliq̄ forma ⁊ figura informat corpa necnon ⁊ etiā q̄ntitate ⁊ numero. ¶Querit tertio. Que virtutū est pfectior an imutatiua an informatiua. Uidet ꝙ imutatiua: q: terminus opationis eius est s̄ba mēbrorum simpliciū. Sꝫ terminus opationis informatiue est q̄ntitas.s. magnitudo ⁊ numerus proportionati vel q̄litas vt figura decēs vel situs seu positio: ꝯstat aūt ꝙ s̄ba ē pfectior accn̄tibus. Sꝫ ꝯtriū arguit ex dictis Gal. 2. cōplexionū ca. 10. dicētis. Uirtus formatiua est in nā nāta sapīa ⁊ prudētia: ipa nāqꝫ nō format mēbra nisi sꝫ ꝙ motibus aīe ꝯuenit. Aristo. n. nedū alij in re huius virtutis dubitauit ita ꝙ dixit de ea ꝙ est digna vt sit p̄ncipij altioris ⁊ maioris: ⁊ sic ꝓpinquior vt sit diuina ⁊ nō sit ꝑꝑ caliditatē ⁊ fri. ⁊ siccitatē ⁊ hu. virtus ṽo imutatiua cōplexione opatur. Dic ꝙ virtus informatiua est perfectior imutatiua: q: est cā organicorum ⁊ ea ducit ad esse sicut imutatiua est cā simpliciū: sꝫ simplicia mēbra cū de se sint informia sunt minus pfecta organicis. Item organicis insidēt nobiliores virtutes. Item tota pfectio simpliciū est in organicis ⁊ aliqd vltra cum organica cōstent ex simplicibus. ¶Ad obiectū dic ꝙ terminus opationis informatiue nō est solū q̄ntitas: qualitas aut situs: sꝫ cū his s̄ba organicorum. ¶Querit quarto vtrū virtus informatiua habeat virtutes ꝓprias ⁊ nutritiuā ⁊ crescitiuā ministrantes ei. Uidet ꝙ sic: q: dicit p̄n. ꝙ virtuti informatiue sunt ministrantes virtutes que ministrāt rem nutrimēti ad spēm costodiendā: ⁊ ille vident alie a nutritiua ⁊ crescitiua cōibus q̄ ministrāt nutrimentū ad custodiā indiuidui saltē ex ꝑte finis. Sꝫ arguit ꝯtriū: q: genitis simplicibus mēbris nutritiua ⁊ crescitiua virtutes eorum sufficiēter mistrare vident alimentū ad formationē mēbrorum cū ministret sufficiēs corpe exn̄te maiori ⁊ pluri nutrimēto egēte. Dic primo ꝙ a virtute generatiua patris i primunt spermati virtutes nutritiua ⁊ crescitiua que q: seruiūt imutatiue ⁊ informatiue virtutibus dicunt rem nutrimēti ministrare ad spēm ꝯseruandā: ⁊ sunt alie ab eis q̄ ministrant nutrimentum ad ꝯseruationē indiuidui s̄m radicē: lꝫ sint similiū opationū. Dic s̄o ꝙ non solum he virtutes ministrāt informatiue: sꝫ etiā imutatiua ministrat sicut ars carpētaria mistrat nauifactiue. Informatiua. n. recipiēs ab imutatiua mām informē paulatim eā format. ¶De virtutibus n̄alibus mistrantibus tm̄. C. iij.

v Irtutes vero ⁊c. ¶In hoc capi. p̄mo describit ⁊ enumerat p̄n. virtutes n̄ales ministrantes tm̄. Scd̄o exequit de vnaq̄qꝫ ipsarum ibi [Attractiua vero] Tertio oñdit q̄liter vtunt qualitatibus p̄mis actiuis ibi [His aūt] Quarto qualiter vtuntur qualitatibus primis passiuis ibi [Siccitas vero.] Quinto qualiter vtuntur vtrisqꝫ simul ibi [Post hoc cum inter.]

¶In prima ꝑte dicit primo ꝙ virtutes n̄ales ministrātes tm̄ sunt ille que ministrant virtuti nutritiue. Scd̄o dicit ꝙ ipse sunt q̄ttuor.s. attractiua retētiua digestiua ⁊ expulsiua. ¶Querit primo vtrū iste q̄ttuor virtutes sint mistrātes tm̄: vr̄ ꝙ nō: sꝫ etiā ministrate. Primo q: virtus masticatiua ministrat eis oībus. Itē prime q̄litates ministrant eis. Item quedā ex eis in eodē mēbro ministrant alijs: vt attractiua ⁊ retētiua digestiue. Itē digestiua stōi mistrat digestiue epatis. Oppositum di s. ¶Attende ꝙ duplr dici pōt aliqua virtus ministrās tm̄. Uno mō q: ministrat alteri virtuti ⁊ nulla alia virtus ministrat ei. Alio mō q: opatio eius nō est nisi prepatoria ad actionem alterius principalis virtutis vl̄ delatoria vel executoria s̄m imptum aut ipulsum virtutis principalis. Iuxta s dic primo ꝙ q̄ttuor virtutes de qbus hic agit non sunt ministrantes tm̄ primo mō sicut ꝓbant rōnes ante oppositum. Dic s̄o ꝙ sunt ministrantes s̄o mō tm̄: q: actiones q̄s faciunt in cibū nō sunt nisi ꝑparationes ad opa nutritiue virtutis suscipienda. ¶Querit s̄o vtrū sint solū quattuor virtutes n̄ales ministrātes tm̄.s. attractiua retentiua digestiua ⁊ expulsiua. Arguit ꝙ nō. Primo vltra has est virtus appetitiua que est alia ab his: q: est in actu absente cibo. Tunc enī maxīe appetimus cū cibo caremus: sꝫ alie nō opant nisi p̄nte cibo. Et opatio virtutis istius p̄cedit opationē attractiue. Iuxta illud Gal. 3. virtu. n̄alium ca. 11. Uentris desideriū antecedit trāsglutionē cibariorum. Scd̄o est aliq̄ virtus delatoria vt in ysophago meseraicis ⁊ venis. Gal. eiꝫ. 6. morbi postq̃ determinauit de accn̄tibus ꝯtinentibus in actionibus virtutū digestiue retentiue expulsiue ⁊ attractiue subdit accn̄tia ꝯtingentia in actione huius virtutis capi. 1. dicens. Incipiamus aliā accidentiū spēm. Nālis actio qua cibus ad stōm penetrat ⁊ a stō ad epar: deinde ad oīa corpis mēbra dispꝑtit cognita est ex hoc ꝙ iā diximus que nō est absqꝫ lesione nisi cūcta mēbra sibi similia attrahant: cui.s. actioni tria accn̄tia ꝯtingunt. Nā aut ex toto auferꝫ vel minorat vel corrūpit. Tertio vltra dictas quattuor virtutes est in epate discretiua manifesta sepans supfluitates a sanguine. Iuxta illud Auer. 2. collꝫ. c. 9. de iuuamen. epatis. Et appꝫ de hoc mēbro ꝙ habeat qnqꝫ virtutes dictas s est digestiuā qn̄ facit sanguinē: retentiuā tpe digōnis: attractiuā qn̄ attrahit chilū ex intestinis: discretiuam qn̄ diuidit ⁊ cognoscit tres supfluitates hoc est supfluitatē aquosam quā trahunt renes: cholericā quā trahit bursa fellis ⁊ melācholicā quam attrahit splen ⁊ expulsiuā. Easdem virtutes asserit esse in stō. 3. collꝫ. ca. 22. dicens. De stō sunt manifeste qnqꝫ virtutes.s. digestiua attractiua retentiua expulsiua ⁊ discretiua. Item due sunt digestiue spē drn̄tes: vna in iuuatiuo: alia in nocitiuo. Et drn̄t spē. Primo quidē ex ꝑte finis: q: vnius finis est ꝑparare alimentum vt fiat ꝑs corpis. Et alterius finis est ꝑparare humorē vt eijciat a corpe. Scd̄o ex mō opis: q: digestio in iuuatiuo ꝯtinue ingrossat donec ducat alimentum vsqꝫ prope soliditatē corporis. Sꝫ digestio in nocitiuo qn̄qꝫ igrossat qn̄qꝫ subtiliat qn̄qꝫ incidit. Itē principalior digestio in iuuatiuo nō est ex istis vꝫ digestiua vltima: q: est ministrata. Itē duplex est expulsiua: vna supflui vt fecū ⁊ vrīe: alia est vtilis vt chili a stō sanguinis ab epate. Item duplex est attractiua: vna vtilis vt chili aut sanguinis: alia inutilis vt fecū ⁊ vrine. Oppositum hic īnuit a p̄n. ⁊ Gal. 3. virtu. n̄alium ⁊ a Iohānicio in ysagogis. ¶Pro solutione rōnum. Attēde ꝙ appetitiua virtus tm̄ differēs vr̄ ab attractiua q̄ntum differt petere ad accipere: sꝫ ista drīa manifestior est inter appetitiuā sensualē ⁊ motiuā voluntarie: Iuxta illud Aristo. 3. de aīa. tex. 48. At vero neqꝫ appetitus huius motus dn̄s est. Abstinentes. n. appetentes ⁊ ꝯcupiscentes non operant quorum h̄nt appetitum sed sequunt intellectū. Et in trāslatione arabica scribit ibi. Heremite enim desiderant ⁊ ꝯcupiscunt: sꝫ nō agunt ea ad que mouent per desiderium. Uerum q: appetitiua n̄alis ē nobis occultior ⁊ nūq̃ est in actu qn attractiua ēt sit in actu ⁊ eadem est cā appetendi ⁊ attrahendi.s. inanitio mēbrorum ⁊ cōplexio eadē seruit vtrisqꝫ medici reputauerunt eādem esse virtutē appetitiuā n̄alem ⁊ attractiuā. Iuxta illud Gal. 4 morbi ca. 7. Sensus aūt sentiens venas sugentes vocat fames. Sꝫ ante hi duo motus sunt vnus est inanitio: ⁊ alter ē suctio venarum ⁊ vocat desideriū. Desiderium aūt nomen est cōiter se h̄ns ad illud ⁊ ad aliud.i. ad n̄alem actionē ⁊ aīalem. Cā huius desiderij inanitio est: hec Gal. In qbus verbis clare oñdit suctionē venarū que est attractio vocari desiderium. Et ꝑ hoc soluit prima rō. ¶Attende s̄o ꝙ p̄n. 1. cantice cantico. 100. dicit transitū ⁊ penetrationē cibi esse opationē ꝯpositā ⁊ attribuit virtuti sensitiue ⁊ expulsiue. Ait. n. ibi. Operatio etiā sentiendi ⁊ ipellendi efficit transitū ⁊ penetrationē cibi. Hec. n. opatio ex ꝑdictis ambobus efficit. Et auer. ꝯmento illius cantici ait. Asserit etiā transitū ⁊ penetrationē cibi esse compositā ex duabus opationibus.s. ex opatione sentiendi ⁊ ipellendi. Nā cum cibus ⁊ nutrimentum impellit per cānales ⁊ meatus mēbrorum tunc mēbrum ꝑcipiens illud qd̄ sic transit per ipsum ipellit illud ad aliud. Gal. ṽo 6 morbi ⁊ s̄o vir. n̄alium ca. 7. attribuit cibi transitū virtuti attractiue. Ait. n. 6. morbi ca. 1. ꝙ hec actio nō est absqꝫ lesione nisi cūcta mēbra sibi similia attrahant: cui.s. actioni tria accidentia ꝯtingunt. Nam aut ex toto auferꝫ vel minorat vel corrūpit. Horum vero cā est vel mala complexio mēbrorum trahentiū aut morbus officialis aut ciborum malignitas: hec Gal. Et reuera hec opatio que grece vocat anadosis p̄ncipaliter attribuēda est virtuti attractiue tam in iuuatiuo q̃ in supfluitatibus diri

uandis

gnitur aucto. Aui. 4. cañ. cap. de cura hemitritei: ibi. n. dicit ꝙ si in cura illius fe. offeraꝛ ptisana cū pipere: qꝛ hoc est bonū medicamen: sicut etiā ponit Gal. qm̄ natura inter illos discernit: ⁊ vtitur pipere ad digestionē materie morbi: ⁊ ptisana ad nutricationē. Idem etiā ponit Aui. 5o cañ. ca. de lacte: de discretiua virtute. Item hoc arguiꝛ rōne: si est inuenire quēdam actum distinctuz ab alijs actibus istarū quattuor virtutū: opꝫ ponere virtutē aliā preter istas: qꝛ discretiuaz: sꝫ ita est ideo ⁊c. ma. nota est: qm̄ operatio a ɥtute pcedit: mi. declaratur: qꝛ inuenietur actus ille qui est discretio ꝯuenientis ab incōuenienti: modo iste actus neqꝫ est digerere neqꝫ attrahere: neqꝫ retinere: neqꝫ expellere. In cōtrarium est Aui. hic ⁊ Gal. 3. de virtu. nālibus: ⁊ 5o de acciden. ⁊ mor. Ad hoc respondent aliqui saluantes auer. Et dicunt ꝙ est dare virtutem discretiuā: moti hac rōne: qñ aliquid dꝫ attrahere actu discretum: opꝫ ꝙ prius sit aliqd actu distinguens illud ꝙ dꝫ attrahi: aliter. n. non posset attrahi distinctū actuz. Sed virtus attractiua mēbrorum attrahit cōueniens actu distinctum ab incōuenienti: ergo opꝫ prius in mēbris existere illa actu distinguens: tale autem non est nisi virtus discretiua: ideo ⁊c. Idem etiā confirmant ex quodā sensibili. Nam in epate dicūt ipsi est virtus que separat supfluitates a sanguine cū generatus est: nam cū epar deberet transmittere mām nutritiuā mēbris oībus: necessariū fuit vt illam purā distribueret. Etiam dicunt ipsi in corde est hec virtus. Naz cor separat sanguinem grossum a subtili. i. subtilē transmittit mēbris supioribus: ⁊ grossum inferioribus. Sed dico ad rōnem ꝙ non est ponere istaz virtutē discretiuā: ⁊ si sit eam ponere: dico ꝙ nō est ꝯsiderabilis a medico. Ratio primi est: qꝛ si est possibile actum istius virtutis cōpleri per has quattuor virtutes. Non est necessarium ponere istaz virtutez: sed ita est: ideo ⁊c. maior apparet: qm̄ virtus nō est necessaria nisi ppter operationē: minor declaratur. Nam ipsius opatio est discernere ꝯueniens ab inconuenienti: modo hoc perficitur per virtutē attractiuam ⁊ expulsiuā: nam attractiua non est cuiuscūqꝫ attractiua: sed conuenientis: neqꝫ expulsiua est cuiuslibet expulsiua: sed incōuenientis. Sꝫ tu dicis supposito hoc esse veruz: tñ prius q̄ꝫ attractiua attrahat conueniens: ⁊ expulsiua expellat inconueniēs: opꝫ esse aliquid actu illa distinguens. s. conueniēs ab inconuenienti. Ad hoc possumus dupliciter rñdere: vno modo ꝙ duplex est separatio: vna est aliquoꝝ quoꝝ esse est in potentia: ⁊ istoruz separatio actualis esse non potest: si vnuz debeat attrahi ⁊ aliud expelli: nisi sit aliquid illa prius actu distinguens: faciens ipsa in actu: subm. n. motus semper est in actu. Altera est separatio aliquoꝝ quoꝝ esse ē in actu: ⁊ hec separatio est duplex: vna est separatio aliquoꝝ quoꝝ esse est in esse absoluto: ⁊ talis separatio per solaz diuisionez fieri potest si accidit in separatione alicuius ꝯtinui. Alia est separatio aliquoꝝ quoꝝ esse est in actu medio inter potentiā ⁊ actum: ⁊ istorū separatio fieri potest actualis per diuisionez cum alteratione quadā: sicut apparet in ptibus lactis. Si ḡ ponamus humores actu distinctos in corpore: sicut ponūt medici: tūc p solā diminutionem poterit fieri eorū separatio actualis: modo ɥtus attractiua diuisionē potēs est facere. Etiam si ponamus humores esse vnuz in actu: plura tñ in potētia ex actu medio: adhoc eoꝝ separatio actualis per diuisionez cuz aliqua alteratione fieri poterit: ⁊ h̄ perfici etiā poterit per virtutes quattuor ministrantes: declaratur ⁊ 2o hoc: si de quo minus videꝛ inesse: ⁊ inest: ⁊ id de quo magis. Sꝫ minus videtur inesse ꝙ aliqua medicina: cum in ea non sit anima: attrahat aliquem propriū humorem: ipsuz ab alijs discernendo: ⁊ tñ hoc facit: ergo multo magis hoc facient membra: cū in eis sit anima: maior nota est: mi. declaraꝛ: ad sensum enim videmus ꝙ scamonea solā cholerā attrahit: ⁊ euāt ipsam separando ab alijs humoribus. Et ꝯfirmatur rōne ſm Gal. in. 3. de cōplexionibus: ⁊ etiā auer. in. 5. collꝫ. sicut inter medicinā aliquā ⁊ humorem proprium quē euacuat est conuenientia in sb̄a: sic inter mēbra ⁊ nutrimentum. Tunc ad illud quod obijcitur: qñ aliquid dꝫ attrahere aliud actu distinctū: oꝫ ꝙ prius sit aliquid actu illud distinguēs: verū est: si illud alteri coniunctū habuerit solum esse potentiale: ⁊ ideo nō actuale actu absoluto vel medio: modo humores hoc modo coniuncti non sunt: vt visum est. Per hoc etiā soluuntur sensibilia que adducunt. Alio modo possemus respondere sic: duplex est attractio mēbris: vna cōis: alia propria: modo in attractione cōi non est abstractio cōuenientis ab incōuenienti: imo in tali attractione simul attrahit attrahēs: vel fit attractio ꝯuenientis ⁊ incōuenientis: sicut appet in attractione stōi cū attrahit cibū. In attractione etiā ppria mēbroꝝ nō est discretio ꝯuenientis ab incōuenienti: qm̄ illa nō precessit: appositio. n. nutrimenti attractio quedā est: modo anteq̄ꝫ illa fiat: facta est discretio ꝯuenientis ab incōueniēti. Probaꝛ: nā prius est opata digestiua mēbroꝝ: que ei ꝙ cōueniens est de nutrimento formā dedit vt mēbro assimileꝛ: etiā incōueniēti formā dedit: ꝙ quidē ab expulsiua expellitur: cuz ergo dꝛ: qñ aliquid attrahit cōueniens actu distinctū: opꝫ ꝙ prius sit aliqd actu distinguēs illud ab inconueniēti: ꝯcedaꝛ: ad mi. Sed illud actu distinguens nō est discretiua virtus: sꝫ digestiua ⁊ expulsiua prius operantes: vt

> quattuor virtutes attractiua retentiua: digestiua: ⁊ expulsiua. ¶ Attractiua vero fuit creata ad attrahendum nutrimentum iuuatiuum. Que quidem operatur hoc villis membri in quo ipsa est secundum longitudinem protensis.

Jacobus De partibus

nandis ad ppria receptacula: qꝛ si pcederet a virtute sensitiua ⁊ expulsiua solum diriuatio ciboꝝ ⁊ hūoꝝ grauiū vt plm̄ fieret ad inferiora ⁊ exprimereꝛ superfluū cū benigno indifferenter. Non est tñ negandū quin ad eam ꝯcurrant sensus mēbri ⁊ expulsiua vasoꝝ deferentiū vel mēbroꝝ vnde exeunt. Quod si obstet aliqs ꝙ vene nō sentiunt nec arterie que sunt vasa principalia deferentia cibū. Dic ꝙ q̄uis de se nō sentiant attñ sentiunt per pāniculū. Et sic soluta est 5a rō. ¶ Attende. 3. ꝙ Auer. 3. collꝫ. c. 16. magnū facit festū de virtute discretiua quā numerat qntā inter virtutes nāles ministrantes tm̄. Et primo describit eaz ibi dicēs. Et virtus discretiua est que cognoscit oēs spēs cibi ⁊ nutrimenti ⁊ cognoscit sanguinē a supfluitatibus vt nutriat mēbꝝ ex cōuenientiori ⁊ mittat vnicuiqꝫ mēbro qd̄ est simile ei. Scd̄o notat Gal. de ignorātia huius virtutis dicēs. Et istius ɥtutis nō fuit memor Gal. neqꝫ alij qꝛ sepatiua de qua loquunꝛ non est hec: ⁊ est magna dr̄ia inter sepatiuā ⁊ discretiuā in esse ⁊ etiā in tpe. Tertio refert vnde hāc accepit virtutē dicens. Et hāc habui ab almāsore vel ab albumasar qui eam asserit fortiter. Et nō est dubiū qn ipsa sit in corpe ⁊ necessaria est sicut sunt alie virtutes: ⁊ ipse. s. almāsor dicit oīa accidētia que adueniunt corpi qñ impediunꝛ opationes illius virtutis. Quarto notat auctorē suū diminutione dicēs. Sꝫ nō manifestat almansor p quā cōplexionez ista virtus opatur neqꝫ qd̄ sit eius instr̄m sicut dicit in alijs quattuor: ⁊ hic est magnus defectus: qꝛ qñ volumus remouere accn̄tia que supueniunt eidez ⁊ nō cognoscimus cōplexionē qua laborat nō cognoscemus rōnes curationis illius. Quinto pmittit se declaraturū huius ɥtutis esse ⁊ a qbus causis recipit nocumentū adaptans sermonē suū ad discretiuā stōi. Dicit. n. Et iaz nos dn̄o cōcedente debemus suū esse declarare ⁊ que cā laborez infert. Et qñ priuabiꝛ eius opatio aut diminueꝛ post hoc ex necessitate sequeꝛ debilitas i virtute nutritiua quā hꝫ stomachus in seipso aut ab ea priuabiꝛ: qꝛ iaz dictū est ꝙ stomachus nutriꝛ a chilo aliquo mō nutrimēti. Et si nō nutrireꝛ a chilo ñ amplecteretur ipsum: hec Auer. dicto ca. de discretiua. Et rursus de ea dicit ca. 29. libri eiusdē. Qñ debilitaꝛ virtus discretiua in epate tūc debilitanꝛ opationes ipsius ⁊ sparguntꝛ per totū corpus hūores hi cū sanguine ⁊ fiunt pp hoc multe egritudines in corpe sicut hydrops que dꝛ asclites. Et si nobis iesset talis pꝛ familias q̄lez p̄dicat Auer. hāc esse virtutē ⁊ secū hr̄et ancillulā que cū scopa mūdificaret vias cibi ⁊ supfluitatū raro egrotaremus. Sꝫ Auer. in pōne huius virtutis vꝛ multiplr̄ desipere. Pr̄o in hoc ꝙ ponit eā esse cognitiuā ⁊ cognoscere cibos. Qꝛ si ita est nō est de numero ministrantiū nāliuz: sꝫ de numero virtutuz aīaliuz. Itē discretio cibi a supfluitatibus plurimis maxīe fit in epate: ⁊ tñ epar minime sensu aut cognitione pticipat. Tertio officiū digestiue prime est ex cibo assumpto extrahere succositatē a grosso fecali ⁊ ꝯuertere eaz in chiluz pmixto decēter hūido cū sicco a calore nāli. Et officiū digestiue 2e est ex qbusdam chili ptibus generare sanguinē ex alijs cholerā ex alijs phlegma ex alijs melīaz ex alijs aquositatē. Itē celebrata prima digōne stōus expellit chilū quo nō eget quē trahunt meseraɏce ⁊ fecale grossuz qd̄ trahiꝛ ab intestinis. Et celebrata 2a digōne epar expellit sanguinē quo non eget ⁊ ceteros humores cū aquositate quoꝝ ptez trahūt vene ⁊ alias ptes trahunt sua ppria receptacula. De quo ḡ seruit nobis bone Auer. tua discretiua cū discretio sufficiēter celebreꝛ virtutibus digestiua expulsiua ⁊ attractiua: hinc soluiꝛ tertia rō. His premissis dic ꝙ solū sunt q̄ttuor virtutes nāles ministrātes tm̄. s. attractiua retentiua digestiua ⁊ expulsiua. Nā virtus dꝛ nālis ministrās qꝛ prepat cibū ad suscipiendū opationē alterius virtutis p̄ncipalis sine cognitione: sꝫ ad preparationez cibi sufficientē regriꝛ ⁊ sufficit vt attrahaꝛ ad loca digōnuz ⁊ attractus retineaꝛ ⁊ retētus digeraꝛ ⁊ digestus expellaꝛ qd̄ supfluit ⁊ transeat qd̄ est vtile ad mēbra tractū per ea: sufficiūt ḡ dicte q̄ttuor virtutes. ¶ Attende tñ ꝙ diuisio virtutis nālis ministrātis tm̄ nō est diuisio generis in spēs sꝫ analogi in sua analogata: qꝛ per 2us dꝛ de digestiua ⁊ ex ꝯñti de alijs vt inuit Gal. 4. de iuuamen. mē. ca. 2. Digestiuā antecedere oēs alias nō ope qdē. Tria prima obiecta sunt soluta. Ad quartū dic ꝙ digestiua in nocitiuo cōicat cū digestiua iuuatiuo in duobus. Primo in fine: qꝛ vtraqꝫ tēdit q̄ꝫtuz possibile est prepare in qd̄ agit vt fiat simile corpi. Scd̄o in mō opis: qꝛ vtraqꝫ pmiscet humidū cū sicco p calorē nālez saltē in pte ⁊ sic dici possunt vna virtus. Ad qntū cōcede ꝙ digestiua ſm totū eius genus nō est de istis sꝫ digestiua ministrans tm̄. Ad sextum dic ꝙ idem est finis vtriusqꝫ expulsiue. s. vt exoneretur membꝝ expellens hoc quo non indiget ⁊ idem modus operis ⁊ per eosdem villos ⁊ eandem complexionem vtraqꝫ operatur. Ad septimum dic similiter.

Attractiua vero ⁊c. ¶ In hac pte 5a primo agit prin. de officio ⁊ instr̄o attractiue. Scd̄o d̄ officio ⁊ instr̄o retentiue ibi [Et retentiua] Tertio de officio ⁊ noībus digestiue tam in iuuatiuo q̄ꝫ in superfluitatibus ibi [Digestiua vero] Quarto de officio expulsiue ⁊ de partibus per quas expellit ibi [Expulsiua autem.]

¶ In prima pti. dicit primo pn. ꝙ virtus attractiua creata fuit ad hoc vt attrahat iuuatiuuz nutriēs. ¶ Sꝫ instabit aliquis pbans ꝙ insufficienter declarat nām attractiue: vesice. n. tractatiua trahit vrinā ⁊ cistis fellis cholerā ⁊ intestinoꝝ feces ⁊ neqꝫ vrina neqꝫ cholera neqꝫ fex est nutriens iuuatiuū. Itez attractiua sepe attrahit nutrimentū non iuuatiuū vt in hn̄tibus hyposarcā ⁊ in leprosis. Dic ꝙ notificat h̄ virtutē attractiuā per opationē eius digniorē que est circa nutrimentū iuuatiuū. Scd̄o dicit ꝙ attractiua opatur cū villis longitudinalibus mēbri in quo est ⁊ qñqꝫ coadiuuant ad attractionē villi latitudinales. ¶ Instabit aliqs. Primo de attractiua ossiuz que villis nō opatur: qꝛ tota ossium sb̄a est dura implicabilis nō respersa villis flecti potentibus. Scd̄o de attractiua cartilaginis que etiā villis non vtiꝛ. Tertio de attractiua pure carnis que etiā caret villis. Quarto mēbra trahunt nutrimentū a tota pprietate. Iuxta illud Gal. 2. virtu. nāliuz ca. 7. Inueniamus igiꝛ cōiter q̄lr trahiꝛ qualr̄ aūt non aliter q̄ꝫ ferrū ab eraclio lapide. i. magnete. Sꝫ in attractione que fit a pprietate non opus est villis sicut pꝫ in attractione humoꝝ a pharmacijs ⁊ ferri a magnete. Quinto attractiua opaꝛ a calido vt diceꝛ in pte sequēti: sꝫ in attractione que fit a calido nō opus est villis. Videmus. n. ꝙ imoderatus calor mēbri alicuius apat mēbꝛuz ⁊ trahit humores sicut ventosa. Sexto oīa mēbra ex omni mēbro trahunt: ⁊ tñ non hn̄t ad omne mēbꝝ villos lōgitudinales ptatos. Assumptū est Gal. 3. virtu. nāliuz ca. 18. dicentis. Oīa. n. ex omni trahere videnꝛ ⁊ omni distribuere ⁊ vnā oīum esse ꝯfluxionez ⁊ cōspirationez quēadmodū ⁊ hoc mirabilis ⁊ diuinissimus Hip. dixit. Igiꝛ trahit quidez qd̄ fortissimū: euacuaꝛ aūt qd̄ imbecillius. ¶ Ad primū scd̄m ⁊ tertiū dic ꝙ non oīs attractiua simpliciū mēbroꝝ operaꝛ villis. Sed attractiua organicoꝝ ⁊ simplicium aliquoꝝ in qbus sunt villi. Ad quartū ⁊ qntuz dic ꝙ in attractione aliq̄ que fit a pprietate ꝯcurrunt villi sed nō in omni ⁊ similiter in attractione que fit a calido. Ad sextū dic ꝙ in attractiōe organicoꝝ regulari ⁊ ordinata attractiua attrahit villis longitudinalibus: in alijs nō oꝫ. ¶ Attende ꝙ Herasistratus negauit generaliter attractiuā virtutē inesse mēbris: ⁊ asseruit alimentum ad membra transire consequentia eius ad id quod euacuatur. i. prohibēdo ne fiat vacuum. Arguit enim sic: si ex venis defluit aliquid necessarium est vel vacuum fieri vel quod continuū est supinfluere. Hanc positionem recitat Gal. 5o naturaliū virtutū ca. primo dicens. Et nimirū demuz existimat Herasistratus omniū magis veruz existere hoc. i. ꝙ si demum ex venis defluit quiddam consequitur duoꝝ alteruz vel vacuus erit locus repente simul vel qd̄ ꝯtinuuz est supinfluet exitum replens eius qd̄ euacuaꝛ. Et huius positionis reprobationem statim subiūgit Gal. dicens. Sed asclipiades non duoꝝ alterū esse ait sed trium qdem vnum dicere oportere in euātis vasis futurū esse: aut vacuuz repente simul locū aut quod continuū secuturū esse aut ꝯtractū esse vas. Naz in calamis quidem ⁊ clysteribus. i. siringis qui in aquā emittuntur veruz dicere: qm̄ euacuato aere qui ꝯtinetur ſm spaciositatem eoꝝ aut vacuus simul repente erit locus aut sequūtur qd̄ continuū. In venis autem non adhuc duoꝝ alterum: sed tertium contingit potente vtiqꝫ tunica earum in seipsaz consistere ⁊ propterea concidere in interiorem spaciositatem.

visum est. Dico ſo ꝙ si sit ponere istā virtutē: ipsa tñ a medico ꝯsiderabit non
est. Et rō huius est: q2 illa virtus non est ꝯsiderabilis a medico alia a .4. virtu/
tibus: que nō hꝫ aliud instr̄m ab instr̄o aliaꝝ virtutum: ſꝫ ista virtus discretiua
est hmōi: ideo ꝛc̄. ma. est nota: qm̄ medicus virtuti nō succurrit: nisi succurrē/
do instr̄o eius: minor declarat. Naꝫ ꝯ° istaꝝ virtutū est ꝯ° exn̄s vna in actu: plu
res tñ in potētia: vt ꝯ° qua pficit digestio est inst. m digestine: ꝛ ꝯ° qua pficitur
attractio conuenientis est
instr̄m attractiue: ꝛ sic de
aliȷs modo ꝯ° qua pficitur
actus discretionis non est
aliud a ꝯ°ne qua fit attra/
ctio ꝯueniētis: ꝛ ab ea qua
fit expulsio incōuenientis.
Et iō dicebat Auer. ꝙ isti
virtuti cū deficit nō possu/
mus ei subuenire: qm̄ Auē
zoar nulluꝫ instr̄m sibi ap/
propriauit. Sꝫ aduertēdū

Et retentiua fuit creata vt iuuatiuū dum retineat virtutes ipsum immutantes in eo operantur que ab ipso alimentum suscipiunt. Quod equidem efficit villis qui ex transuerso protenduntur. Et est cum villi qui ſm latitudinem incedunt auxilium prebent. Digestiua vero est illa que quod attractiua attraxit et retinuit retentiua in essentiam aptam conuertit virtutum in ea permutationem facientiū operationi ꝛ complexionem que ꝯuersioni nutrientis in effectu est competens. Hec est eius operatio in iuuatiuo que vocatur digestio.

ꝙ si iste virtutes discretioneꝫ habeant ꝛ opationes determinatas ꝛ mensura/
tas: hoc non hn̄t nisi vt ab aīa ꝓcedunt: cui discretio ꝛ cognitio attributa est
a corpe celesti: ꝙ est principiū cognoscēs primū discernēs: regulant. n. ab illo.
Ad aucto. auer. Dicendū ꝙ bene est actus discretionis: tñ ille pficit per virtu/
tem attractiuā ꝛ expulsiuā. Et cū dicit ꝙ Gal. eam non cognouit: male dixit.
Nam discretionē posuit fieri in opationibus nature: vt appet in ꝯmen. illius.
apho. 2. pti. Ea quoꝝ crisis fit: ꝛ illius ſe pti. Egritudinibus quibuscūqꝫ inci/
pientibus ꝛc̄. Ad aucto. aui. dicendū ꝙ si illa sint vere mixta: nūq̄ꝫ nā ea discer
nit. Sed si nō sint vere mixta: bene facit nā inter illa discretioneꝫ: ꝛ h discretio
per attractiuā mēbroꝝ pficit. Naꝫ ſm Gal. in ſo de virtu. ꝛ Serap. in suo. A.
sic mēbꝝ egrum attrahit ad se medicinā: sicut sanū attrahit ad se nutrimētuꝫ.
Ad rōneꝫ: si est inuenire ꝛc̄. ꝯcedatur: ad mi. verū est: sed actus ille perficit per
attractiuā membroꝝ ꝛ eoꝝ expulsiuā: vt visuꝫ est. Ulterius est intelligendū ꝙ
sufficientia istaꝝ. 4. virtutū est ista. Nam iste virtutes ministrantes sunt nutriti
ue virtuti: ꝛ ideo opꝫ ipsas esse in numero debito: quo possit fieri actus nutri
cationis. Ad nutricationē aūt primo requirit nutrimentū: modo cū nutrimē/
tuꝫ non sit corpi ꝯiunctū: oportuit esse q̄ꝫdaꝫ virtutē in corpe que faceret illud
sibi ꝯiunctū: ꝛ talis est attractiua: ꝛ q2 nutrimentū in pncipio corpi est dissimi/
le: in fine aūt factū est ei simile: vt dictū est ſo de aīa: oportuit esse quādam vir
tutem retentiuā: que nutrimentū debito tpe retineat: vt possit pmutari. Ulte
rius q2 nutrimentū non totū fiebat corpori simile: ſꝫ erat in eo aliqua ps sup/
flua: que illi nō assimilabat: ideo oportuit in corpe esse virtutē expulsiuā: que
illam expelleret: ſa diuiuidiur in. 2. q2 Aui. primo exequit de istis virtutibus
eas manifestando per ipsarū diffinitiones: ſo per instr̄a: quibus opant: ſa ibi
[His aūt.] Prima in. 4. sicut. 4. sunt virtutes: quas manifestat per ipsaꝝ diffi/
nitioneꝫ: ibi ſa [Et retentiua] tertia ibi [Et digestiua] quarta ibi [Expulsiua.
Circa primā partē est intelligendū: ꝙ attractiua fuit ad attrahenduꝫ ꝙ est
ꝯueniens: ꝛ aliq̄n non est hoc: q2 attrahit nocitiuū: ꝛ hoc pp duo: aut q2 noci/
tiuum vehementer est ad/
mixtū iuuatiuo: aut neces/
sitatis grā: sicut videmus
ꝙ cū stomachus famelicus
est: multas supfluitates at/
trahit ab epate ꝛ membris
aliȷs. Scdo est intelligēduꝫ
ꝙ aui. signanter dixit iuua
tiuum: pp duo: vnū est ad
oñdenduꝫ ꝙ virtus attra/
ctiua non est attrahens qd
cūqꝫ: sed iuuatiuū: q2 attra
ctiua aliq̄n attrahit aliqua grā nutricationis: sicut nutrimentū: aliq̄n non nu/
tricationis grā: sed q2 ꝯueniens: sicut vesica attrahit vrinā: ꝛ cistis fellis chole
raꝫ. Tertio est intelligendū: ꝙ duplex est attractio in mēbris: vna cōis: sicut at
tractio stomachi. Alia ꝓpria: sicut attractio alioꝝ mēbroꝝ: modo prima attra/
ctio fit per villos longitudinales: ſa aūt non: sed per solā ꝯ°neꝫ: cā huius est:
eo ꝙ attractio prima fortis erat: ideo indiguit non ꝯ°ne sola: sed locali motu:
ꝛ illa fit per villos: ſa aūt debilis est: ita ꝙ ei sufficit sola ꝯ°. Sed hic est dubi/
tatio: vtrū attractio cōis ꝛ propria alicuius mēbri (sicut stomachi) sit attractio
vna. Et vr̄ ꝙ non: q2 illa attractio non est vna: que fit per diuersum instr̄m: ſꝫ
attractiua cōis: ꝛ propria sunt hmōi. Nam attractio cōis stōi fit per villos: at/
tractio aūt propria sine villis: ideo ꝛc̄. Item illa opatio est diuersa: cuius obie/
ctum est diuersum: sed attractionis cōis ꝛ proprie obiectū est diuersum: iō ꝛc̄.
maior nota est: mi. declarat. Naꝫ obiectū attractionis cōis stomachi est cibus:
sed obiectum proprie est chilus. In ꝯ̄rium sunt oēs auctoritates: que ponunt
vnā esse attractiuā mēbri: cuius attractio est cōis ꝛ propria. Ad hoc dicenduꝫ
est ꝙ attractio cōis ꝛ propria nō sunt vna attractio essentialiter: sed sunt vna
attractio analogia. Et rō huius est: q2 illa opatio est vna analoᵃ que hꝫ vnum
finē analogia: ꝛ etiā finē simileꝫ: sed attractio cōis ꝛ ꝓpria sunt huius: ergo ꝛc̄.
ma. nota est: minor declarat: primo hn̄t eūdeꝫ finē anoᵃ: stomachus. n. pmo at
trahit pro se: ſo pro aliȷs mēbris: eo ꝙ vnūqdqꝫ mēbrū primo intendit sue re/
parationi ꝛ cōmodo: ſm Gal. in de motibus liqdis: hn̄t etiā fineꝫ similē: nam
vesica vrinā attrahit: ꝛ etiā nutrimentū pp ꝯuenientiā: ſꝫ conuenientia illa sit
alia

Jacobus De partibus

Et retentiua ꝛc̄.] In ſa pti. dicit primo: ꝙ retētiua fuit creata ad hunc
fineꝫ: vt retineat tādiu iuuatiuū dum. i. q̄ꝫdiu virtutes imutantes. i. digerētes
ipsum opant in eo: que. s. digestiue virtutes suscipiūt. i. extrahūt ab ipso iuua
tiuo nutrimētuꝫ vel actu nutriēs vel nutrire futurū: vt retētiua stōi retinet ci/
bum assumptū donec digestiua eius traxerit inde chilū ꝛ retētiua epatis reti/
net chilū digestiua eius traxerit inde chimū: ꝛ sic in venis. Sꝫ queret aliquis
cū retētiua vna seruiat vni digestiue q̄re dicit in plurali dū virtutes ip̄m imu/
tantes in eo opant. Dic si vis ꝙ p hoc inuit ꝙ retētiua est vniusmodi in oībus
mēbris ꝛ eodē mō retentio fit vꝫ circūtracto mēbro circa id qd ꝯtinet. Sꝫ di/
gestiue abinuicē multiplr differūt vel dic ꝙ eadē retētiua seruit interdū dige/
stiuis pluribus vt retentiua stōi retinet cibū donec factus fuerit chilus ꝛ rur/
sus retinet ptem aliquā chili donec nutriuerit stōm: ꝛ silr retētiua epatis reti/
net chilū donec ex eo factus fuerit sanguis ꝛ retinet sanguis pteꝫ ad nutritio/
nem epatis. Qd si dicat aliqs aliā esse retentiuā qua stōus retinet ꝛ qua chilū
pro nutritione retinet ꝛ silr in epate: certū tñ est ꝙ iste retentiue sunt eedeꝫ su/
biecto: ꝛ ꝙ prima ex eis tā in stō q̄ꝫ in epate seruit aliquo mō nutritiue saltē re
tinendo alimentū donec fuerit poris eoꝝ appositū. Scdo queret aliqs cū sint
retentiue plures circa supfluū opantes vt retentiue splenis cistis fellis lōgao/
nis ꝛ vesice ꝓhibentes intēperaneū exitū fecū ꝛ vrine: q̄re describit hic pn. re/
tentiuā p retinere iuuatiuū. Dic ꝙ voluit hic notare principalē fineꝫ vel vtili/
tatem pncipaliorē grā cuius retentiua facta est. Uel dic ꝙ in supfluitatibus or
dinariȷs est aliqd in quo vasa voluptuant eas ꝯtinentia: vnde pn̄t aliquo mo/
do sub noīe iuuatiui cōprehendi. Juxta illud Gal. 3. virtu. nāliuꝫ. c. 13. Sicut
eniꝫ hoīuꝫ egestio canibus delectabilissimū ita supfluitates epatis hec quideꝫ
spleni: hec aūt cholere susceptrici vesice: hec aūt renibus familiaris ꝛ propria.
Scdo dicit ꝙ retētiua efficit suū opus per villos transuersales ꝛ interdū eos
coadiuuāt villi latitudinales. Attēde hic ꝙ retentio pfecta nō solū fit p vil/
los trāsuersales neqꝫ soluꝫ per eos coadiutos a villis latitudinalibus ſꝫ p oēs
villos. Cuius rō est: q2 opꝫ in retētione pfecta ꝯtinens circūtrahi vndiqꝫ ꝯten/
to ꝛ sic oportet longitudinem continentis abbreuiari quod fit villis tensis lon
gitudinalibus: ꝛ latitudinem similiter abbreuiari quod fit tensis latitudinali/
bus: ꝛ profunditatē seu capacitatē minui qd fit intensis villis trāsuersalibus.
Juxta illud Gal. 5. de vti. pti. ca. 2. Solis. n. obliqs (alias trāsuersis: ꝛ melius:
q2 villos latitudinales vocare solet libro illo trāsuersales) tēsis latitudo ꝯ̄hit.
Solis aūt rursus rectis lōgitudo abbreuiabit. Oibus aūt simul ꝛ rectis ꝛ ob
liquis ꝛ trāsuersis ad seipsos cōgregatis tota ꝯ̄hit pticula sicut ꝛ longioribus
oibus fientibus tota extendit. Hec Gal. ibi. Et iterum. 14. de vti. pti. c. 14. ait.
Monstratū. n. est ꝛ hoc multotiēs qm̄ singulū organoꝝ attrahit qdē ad se re/
ctis inulis agēs excernit ṽo trāsuersis retinet aūt vniuersis. Sꝫ quereret aliqs
ex quo retētio fit per oēs villos q̄re dicit hic pn. retentiuam efficere suū opus
villis qui ex trāsuerso ꝓtendunt. Dic id iō esse: q2 trāsuersales plus ꝛ princi/
palius opant ad retentionē q̄ꝫ reliqui oēs: appropinquant. n. orificio vasis cō
tinētis ꝛ eius fundo traseūdo per ptes medias vasis: qn̄ ergo ꝯ̄hunt ptiꝫ clau
dunt orificiū partim funduꝫ ꝛ minuunt vasis capacitatem: ꝛ hoc est retinere.
Digestiua ꝛc̄.] In. 3. pti. dicit p° ꝙ virtus digestiua est illa que ꝯuertit il
lud qd attractiua attraxit ꝛ retētiua retinuit in essentiā. i. sbaꝫ aptā opatōi vir
tutū facientiū pmutationē in ea. s. virtutū nutritiuaꝝ assimilantiū illā sbaꝫ cor
pori que sunt tot spēꝝ quot sunt spēs mēbroꝝ ꝯsimiliū ꝛ cōuertit etiā illud qd
attractiua attraxit ꝛ retētiua retinuit ad cōplexionē ꝯpetentē ꝯuersioni nutri
mentis in effectu. i. assimilationi nutriētis actu ad corpus. Et hec est opatio di
gestiue ṽtis in iuuatiuo que ꝓprie vocat digō. Instabit aliqs p° ꝙ hec de/
scriptio nō ꝯuenit digestiue pme: q2 nō ꝯuertit id qd attractiua attraxit ad cō/
plexionē que est ꝯpetēs ꝯuersioni nutriētis in effectu eo ꝙ complexio chili est
multū elōgata a nā mēbroꝝ ꝛ chilus indiget pluribus ꝯuersionibus anteq̄ꝫ sit
ꝯpetens ꝯuersioni nutriētis in actu. Et eodē mō ꝓbari posset ꝙ nō ꝯpetit di/
gestiue epatis. Itē nō cōpetit digestiue vltime: q2 ipsa ꝯuertit id qd attractiua
attraxit in sbaꝫ mēbroꝝ nō in essentiā aptā opationi virtutū pmutationē in ea
facientiū: solū ergo ꝯuenire vr̄ digestiue tertie in extremitatibus puaꝝ venaꝝ
inuente. Itē digō nō est motus ad sbaꝫ ſꝫ ad qualitatē cū sit pꝛepatio quedā ali
menti recepti ad ꝯuersionē eius in sbaꝫ aliti in qua pparatione si aliq̄ forma sba
lis introduceret ipsa foret ipedimento dicte ꝯuersioni: q2 resisteret sue corru/
ptioni. Id visus est voluisse Gal. 6. morbi ca. 1. ad pn. dicēs. Si cibi digō nihil
aliud est q̄ꝫ ꝯuersio siue mutatio sui ſm q̄litatē duꝫ aliqd nocumentū huic ac/
cidit actioni necessario ꝯtingit vt ipsa digō nō sit sana. Itē caro cruda ꝛ cocta
siue assa siue elixa sunt eiusdē spēi ꝛ silr fructus maturi ꝛ imaturi sicut puer ꝛ
vir: g̃ digō nō mutat essentiā. Itē digō est opatio q̄litatū primaꝝ que si ducerēt
ad esse sbe viderent agere vltra gradū ꝓpriū. Itē putrefactio nō ē corruptio:
ſꝫ via in corruptionē: ergo digō nō est gn̄atio ſꝫ via in gn̄ationē. Assumptū pꝫ:
q2 qd putrefit pōt ad benignū reduci ſꝫ corruptū non pōt regenerari. Pro
solutione istaꝝ obiectionū ꝛ declaratione nāe digōnis ꝛ modoꝝ eius. Attē
de p° ꝙ digō describit ab Ari. 4. methau. c. 3. ꝙ ē pfectio a nāli ꝛ ꝓprio calido
ex oppositis passiuis. s. ex humido ꝛ sicco. Hec aūt sunt propria vnicuiqꝫ mā.
Cū. n. digestū fuerit pfectū est ꝛ factū. Et principiū pfectionis a caliditate pro
pria accidit ꝛ p aliqd exteriorū auxiliū ꝯsummatū est vt p balneū vel aliquod
aliud ꝯfortans digōnē. Indigestio ṽo describit ab eo ibi: ꝙ est impfectio pp in
digentiā ꝓprie caliditatis: indigētia aūt caliditatis frigiditas ē: impfectio aūt
est oppositoꝝ passiuoꝝ. Attēde ſo ꝙ tres sunt spēs aut modi digōnis. s. pe/
pāsis epsesis ꝛ optesis: ꝛ tres indigōnis. s. omotes molisis scatesis. Juxta illud
Aristo. 4. meth. tex. 14. Est itaqꝫ calidi digō: digōnis aūt pepāsis ꝛ epsesis: ad/
huc aūt ꝛ optesis. Frigiditatis aūt indigō: huius autē omotes molisis scatesis
sunt spēs supple aut modi. Pepāsis est digō in humido seminali tam plantaꝝ
q̄ꝫ aīaliuꝫ. Et describit ab Aristo. dicto lib. 4. tex. 19. ꝙ est digō alimēti in peri/
carpiȷs. i. fructiferis seu seminibus. Et est in eis pepāsis pfecta qn̄ semina pn̄t
efficere talia actu qualia sunt in potentia: ꝛ tunc ipsa pepana dicunt. Dicun
tur etiā apostemata methaphorice pepana duꝫ maturata sunt: ꝛ phlegma pe
panum dum fuerit coctuꝫ. Juxta illud Aristo. ibi. Est aūt qua nascentiarum ꝛ
phlegmatis ꝛ talium pepansis que a nāli calido digestio. Et pepana oīa sunt
effecta grossiora q̄ꝫ erant ante digōnē. Juxta illud Aristo. ibi. Et ex subtilibus
semp grossiora fiunt pepansiꝫ passa oīa. Omotes ṽo est indigestio in humido
seminali: de qua dicit Aristo. ibi tex. 20. Omotes aūt est ꝯtrariuꝫ: contrarium
aūt pepansi indigestio alimenti in picarpio. i. fructifero: hoc aūt est intermina
ta humiditas. i. non pfecte imixta sicco ꝛ terminata per ipsuꝫ: ꝓpter quod aut
spumosa aut aquosa aut eorū que ex ambobus. s. spumosa ꝛ aquosa simul est
omotes. Qm̄ auteꝫ pepansis pfectio quedā est: omotes impfectio erit. Fit aūt
impfectio ꝓpter indigentiā nālis calidi ꝛ incōmensurationē ad humiduꝫ qd
pepansim patit ꝛ sequit ibi tex. 21. Nullū aūt humidū ſm se pepansiꝫ patitur
sine sicco. Aqua. n. non ingrossat sola humidoꝝ. Accidit aūt omotes aut eo ꝙ
calidū sit paucū aut q2 qd terminatū. s. humidū est multū ꝓpter quod humo/
res eoꝝ: que oma sunt: sunt subtiles ꝛ frigidi magis q̄ꝫ calidi ꝛ sesibiles ꝛ im
potabiles. Et sicut pepana dicuntur metaphorice apostemata ꝛ phlegma: sic
vrine secessiones ꝛ catarri dicunt omi dū sunt crudi ꝛ idigesti ꝛ later ꝛ lac: vt
sumit ibi tex. 22. Epsesis est digestio seu decoctio alicuius cū elixatiōe. Et de
scribit sic ab aristo. 4. methauroꝝ tex. 23. Epsesis aūt ſm totum qdem dige/
stio a caliditate humida in existētis interminati in humido. Dicit aūt hoc no
men proprie solū in elixatis. Hoc aūt. s. interminatū vtiqꝫ erit sicut dictum est
spumosum aut aquosum: digestio aūt fit ab eo qui in humido igne. Frixa ve/
ro nō dicunt epsesim pati sed potius assari: q2 pinguedines frixoꝝ ab igne in/
flāmate desiccāt exteriora eoꝝ: ꝛ reflectunt humiditatē ad interiora faciendo
crustam in exterioribus ad instar ignis q̄ reuerberat intus caliditatē ꝛ humi/
ditatem. Juxta illud aristo. ibi tex. 24. Que. n. in frixuris assant ab extrinseco
enim

Eius vero operatio in superfluitatibus est vt si possibile fuerit eas in hanc mutet dispositionem: que etiam vocatur digestio. Aut vt earum egressionem a mēbro in quo sunt retente facilem efficiat cum expulsione earuꝫ attenuando essen

alia specie. Ad rōnes. Ad primā illa opatio non est vna ⁊ cetera: ꝯcedatur: ad mi. falsum est: nam stomachus etiā proprie attrahit cuꝫ villis: sed si villis bene apponit sibi nutrimentū. Ad scđaꝫ illa opatio est diuersa ⁊c. ꝯcedatur: ad mi. dicendū ꝙ obiectū vtriusqꝫ ꝯuenientiā hꝫ saltē anologia quadaꝫ. Circa primaꝫ partē est primo dubitatio: aui. ponit ꝙ virtus retentiua retinet iuuatiuū. Sed ꝯtra: imo etiā nocitiuuꝫ: qm̄ quousqꝫ digestio nō terminaẗ: non fit separatio iuuatiui a nocitiuo: sed dum durat digestio: durat retentio: ideo ⁊c. Dicēduꝫ dupliciter: vno mō ꝙ retētiua pncipaliť retinet iuuatiuū: ⁊ si retineat nocitiuū hoc est per accñs: neqꝫ de eius intentione existit. Alio modo ꝙ virtus retentiua aliq̄ solū retinet iuuatiuum: sicut retentiua stōi: cum retinet chilū: ex quo stomachus dꝫ nutriri: sꝫ talis virtus ministrans est magis nutritiue virtuti. Scđo est dubitatio: auicē. ponit ꝙ retentiua retinet nutrimentū: dum virtutes ipsuꝫ imutantes operanẗ in eo. Sed ꝯtra: nam talis virtus imutans est nutritiua: ⁊ nō digestiua: modo re

enim calido patiunẗ. In quo autē est humido facit illud magis siccū in ipsum assumēs. Qđ aūt elixatur ꝯtrariū facit. Segregaẗ. n. ex hoc ipso humidū a caliditate que in extrinseco humido pp qđ sicciora q̄ epsesim passa sunt q̄ꝫ assa: non. n. attrahunt in seipsa humidū que epsesim patiunẗ: ꝑualet. n. que deforis caliditas ei que intus. Si autēꝫ vinceret que intus traheret vtiqꝫ in seipsam. Et nō intelligas hic ab Aristo. ꝙ in assatis ⁊ frixis caloꝛ intrinsecus sit intēsioꝛ caloꝛe extrinseco igneo assante: qꝛ tunc ꝯsumeret hūidū intrinsecū sicut ignis. Sꝫ intellige ꝙ caloꝛ interioꝛ assatoꝝ ⁊ frixoꝝ inq̄ꝫtum nālis est fortioꝛ in ꝑmiscendo humidū aereū ⁊ aqueū cū sicco q̄ꝫ sit caloꝛ exterioꝛ assans in resoluendo ⁊ hoc pp crustā exterius ab eo factā. Ex q̄bus appet ꝙ solū illa ꝓprie sunt capacia epsesis que hñt humiditatē solubilē a sicco ⁊ ꝑmiscibilē cū eo. Dicuntur tñ aliqua metaphorice pati epsesim: qꝛ hñt humiditatē solubilē: lꝫ non separabilē a suo sicco sicut aurū ⁊ argentū fusa ab igne ⁊ quodāmodo cocta ⁊ ⁊ quasi elixa in ꝓprio humido. Aliqua etiā epsesim iꝓpriā pati dicuntur: qꝛ hñt humiditatē seꝑabilē a suo sicco nō ꝑmiscibileꝫ vt ligna viridia igni iposita emittunt ⁊ educiẗ ab eis humidū sicut in ꝓprie elixis. Aliq̄ ex humidis etiā vt mustū ⁊ lac iꝓprie patiunẗ epsesim qñ vel ab igneo caloꝛe vel a ꝓprio humidum qđ est in eis siue aqueū siue aereū a grosso terrestri fecali seꝑatur. Oleuꝫ aūt nō est elixabile: qꝛ humidū eius pp sui viscositatē nō separaẗ a sicco. Et nō refert si fiat epsesis in organis nālibus vt stō ⁊ epate aut artificialibus vt vasis repletis aq̄ feruēti: vtrobiqꝫ. n. educiẗ aliq̄d humiditatis ⁊ aliq̄d intus imisceẗ sicco. Molinsis aūt est diminutio decoctiōis in elixatione. Juxta illud Aristo. 4. methau. tex. 28. Molinsis aūt indigestio q̄dē est: ꝯria aūt epsesi. Erit autem vtiqꝫ ꝯria prima dicta indigestio eius qđ in tpe interminati pp defectū caliditatis que in humido qđ in circuitu est. Defectus autem caliditatis: frigiditas quidē est: fit aūt pp motū aīalium: expelliẗ. n. digerēs caloꝛ: fit etiam defectus pp multitudinē frigiditatis in humido circūstante aut pp multitudinē humiditatis coꝛpis patientis epsesim: ⁊ tunc accidit ꝙ caliditas circūstantis humidi mouet illā humiditatē: sed nō est sufficiēs regulare ⁊ ꝑducere ad decoctionē: propter qđ duriora quidē que molinsim patiunẗ fiunt q̄ꝫ epsesiꝫ passa. Cuius rei signū est ꝙ carnes elixe ꝑfecte cocte cedunt iꝑressioni vnguiuꝫ ⁊ diminute cocte nō. Optesis aūt est decoctio alicuius ꝑ assationē. Et describiẗ ab aristo. 4. methau. ibi ꝙ est digō a caliditate sicca ⁊ aliena pp qđ ⁊ si quis epsesiꝫ exercens facit ꝑmutari ⁊ digeri nō ab humidi caliditate: sꝫ ab ea que ignis cū consummatū fuerit assum fit ⁊ nō elixatū. Et excessu adustū esse dꝛ. A sicca aūt caliditate fit cū siccū fiat ꝯsummatū pp qđ ⁊ exteriora sicciora interioribus elixata aūt ꝯrium. Et opus est manu artificū maius assare q̄ꝫ elixare. Difficile eniꝫ exteriora ⁊ interiora reguľr calefacere: semp. n. ꝓpinquiora igni exsiccātur citius q̄re ⁊ magis. Cōclusis igiẗ exterioribus poris nō pōt segregari intus exñs hūidū: sꝫ includiẗ cū pori reclusi fuerint. Fiunt aūt optesis ⁊ epsesis arte ⁊ nā: sed nā melius ⁊ ꝑfectius: lꝫ hec noīa magus adaptemus epsesi ⁊ optesi artificialibꝰ: qꝛ magis nobis inotescūt. Naꝫ digō alimēti i aīalibꝰ est epsesis. Et ossium generatio ⁊ nutritio in eis ꝑ optesiꝫ fit. Et hoc cōe est in digōnibus oībus ꝙ in nulla generaẗ aīal per viā putrefactionis. Et si vermes aliqñ visi fuerint ascendere a stō ad os nō in stō sꝫ in intestinis gñati erant ⁊ inde repserant sursum. Juxta illud aristo. ibi tex. 28. Et aīal nō fit in ipsa digōne sicut q̄dē aiunt sꝫ in segregatione putrefacta in inferioꝛi vētre deinde ascēdit sursum: digestuꝫ eniꝫ est in suꝑioꝛi ventre putrescit aūt in inferioꝛi segregatū. Iteꝫ ꝯueniunt in hoc oēs digōnes ꝙ fiunt a caloꝛe sꝫ pepāsis fit a caloꝛe intrinseco coadiuto caloꝛe celesti. Epsesis vo fit ab extrinseco caloꝛe ꝯiuncto humido. Et optesis ab extrinseco caloꝛe ꝯiuncto sicco. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s ex diffinitione digōnis in qua dꝛ ibi ab aristo. tex. 14. ꝙ est ꝑfectio a nāli ⁊ ꝓprio calido. Dic ꝙ lꝫ epsesis ⁊ optesis fiāt a caloꝛe extrinseco soluente humidū qđ est in re que digeriẗ: fiūt tñ a caloꝛe interioꝛi regulante ꝑmixtionē hūmidi soluti cū sicco terrestri. Scatesis vo est diminutio digōnis in assatura: de qua dicit aristo. tex. 28. vbi supra. Erit aūt vtiqꝫ si fiat scatesis: sꝫ nō optesis pp defectū caliditatis q̄ accidet vtiqꝫ aut pp paucitatē exterioꝛis ignis aut pp multitudinē aq̄ que in eo est qđ optesim patiẗ. Tunc. n. plus q̄dē est caloꝛ ignis. s. q̄ꝫ vt non moueat minoꝛ aūt q̄ꝫ vt digerat. ¶ Attende. 3. ꝙ Gal. 6. morbi ca. 3. sic notificat nobis digōneꝫ. Digestio nāqꝫ ac nutrimentū nō est nisi mutatio ⁊ cōuersio. Et paulopost ibi dicit. Si. n. digestio nō est aliud q̄ꝫ mutare cibū ꝯm similē q̄litatē in coꝛpe ergo dicēdum est ꝙ humida ⁊ liq̄da cibaria pueris magis sunt ꝯueniētia. ¶ Attēde. 4. ꝙ descriptio digestiue hic data a ꝑn. est solius digestiue ministrātis tm̄ ⁊ ꝑ hoc soluiẗ ꝯa obiectio. ¶ Ad primā dic ꝙ ꝑma ⁊ ꝯa digōnes cōuertunt medietate vel imedietate id qđ eaꝝ attractiue traxerunt ad cōplexionē q̄ est cōpetens cōuersioni nutriētis in effectu ⁊ hoc sufficit. ¶ Ad tertiā dic ꝙ digō est mutatio mixta ex alteratione ⁊ gñatione: ita ꝙ est ꝑtiꝫ ad qualitatē ⁊ ꝑtim ad sbaꝫ. Nā ꝯm ꝙ cibus per digōneꝫ ꝯtinue fit similioꝛ coꝛpi nutriendo ab eo ⁊ magis accedens ad eius cōplexionē: digestio dꝛ alteratio. Et ꝯm ꝙ in q̄libet digōne cibus mutat modū sbe saporis coloris odoris ⁊ similiū estimaẗ ⁊ affirmaẗ a multis ꝙ digestio est gñatio. Itē alia est ꝓprietas chili puta sanguificabilitas: alia humoris: alia humiditatis inoīate: alia cābij sicut ex eaꝝ diffinitionibus appꝫ: ergo alia spēs. Itē sola masticatione cibus mutat spēm: ergo a fortioꝛi digōne. Assumptū est Gal. 7. virtu. nāliuꝫ dicētis. Que vo in oꝛe fit alteratio cibi. s. trāsire quidē facit manifeste eum in alterā spēm. Disces aūt in derelictis indistantijs dentiū cibarijs ⁊ ꝑmanentibus per totam noctē. Neqꝫ. n. panis certissime quidē panis neqꝫ caro qđ caro est sed fetet q̄dē hoc tale quale ⁊ aīalis os. Et

tentiua digestiue ministrat: ⁊ nō nutritiue. Dicendū ꝙ auicē. hoc dixit: eo ꝙ digestiua cui ministrat retentiua: tota in nutritiuaꝫ imutata ordinata est: ꝯa in. 2. qꝛ. A. primo manifestat virtuteꝫ digestiuā: vt eius opatio est in iuuatiuo: ꝯo vt eius operatio est in nocitiuo: ꝯa ibi [Eius vero opatio.] ¶ Circa hanc ꝑtem primā est dubitatio: primo vtruꝫ digestio que fit in iuuatiuo ⁊ nocitiuo sit vna digestio: ⁊ vr̄ ꝙ non: qm̄ digestionis in nocitiuo obiectuꝫ est id qđ superfluuꝫ est. Sꝫ digestionis in iuuatiuo obiectum est id qđ est conueniens. In ꝯrium arguiẗ. Illa operatio est vna: que fit per vnū instr̄m: sed digestio in iuuatiuo ⁊ nocitiuo fit per idem instr̄m: qꝛ per eandem ꝯ°nem mēbri: ideo ⁊c. Item qꝛ videmus ꝙ vtraqꝫ digestio fit per similitudinem: nam virtus digestiua agens in saīeꝫ: facit eam simileꝫ membris radicalibus: ⁊ sic agens etiā per nutrimentū. Juxta quod est intelligendū: ꝙ digestio ipsa in iuuatiuo aut refertur ad superfluū ꝙ derelinquitur ex actu cōplete digestionis tertie in coꝛpore sano: sicut est illud quod de hypostasi in vricū vlterius assumiẗ ꝙ si aliqua noua forma sbalis introducereẗ in cibo in q̄libet digōne ipsa foret ipedimento ꝯuersioni cibi in sbaꝫ aliti. Dic ꝑmo ꝙ nūq̄ꝫ mā cibi est sine aliq̄ forma substantiali que resistit ipsius coꝛruptioni: qꝛ mā nō pōt oīno denudari a forma: sꝫ forma sanguinis minus resistit ꝯuersioni eius in subāꝫ aliti q̄ꝫ forma chili: ⁊ forma humiditatis inoīate vel cābij q̄ꝫ forma sanguinis: eo ꝙ sanguis est magis ꝯformis alito q̄ꝫ chilus: ⁊ hūiditas inoīata vel cābiū magis q̄ꝫ sanguis: ⁊ in hñtibus symbolū facilioꝛ est transitus. Dic ꝯo ꝙ necessaria est gradatio formaꝝ ⁊ spēꝝ in trāsmutationibus ciboꝝ vehementer elongatoꝝ a nā aliti: nō. n. possibile est ex pane statim fieri ꝑtē hoīs. Ad aucto. Gal. dicētis ꝙ cibi digestio nihil aliud est q̄ꝫ ꝯuersio sine mutatio sui ꝯm qualitateꝫ. Dic ꝙ ibi loq̄tur de digōne ꝯm ꝙ per eaꝫ ꝯtinue cibus fit similioꝛ coꝛpi. Vel dic ꝙ duplex est q̄litas. s. essentialis ⁊ accñtalis sicut duplex est q̄le. s. essentiale ⁊ accidentale vt rōnale est q̄le essentiale hoī: ⁊ calidū est quale accidentale. Et vtraqꝫ q̄litas per digōneꝫ acq̄riẗ. ¶ Ad quartā ꝙ caro cruda ⁊ caro cocta sunt eiusdeꝫ spēi ⁊ fructus maturi ⁊ imaturi ⁊ infans ⁊ vir. Dic ꝙ hoc cōcesso nō sequiẗ ꝙ cibus sub diuersis spēbus digōnis maneat idem spē qꝛ maioꝛ est diuersitas in spēbus digestionis aīaliū q̄ꝫ in illis. Et si sustinere velis (vt quibusdā placet) ꝙ nulla digestionuꝫ est transmutatio subālis nisi vltima per hec verba principis ꝙ digestiua ꝯuertit id qđ attractiua attraxit in essentiam aptā ⁊c. Intellige ꝙ digestiua cōuertit cibū ad quēdaꝫ modū substantie spisse ingrossando eam ꝯuenientis opationi virtutū assimilantiuꝫ eum coꝛpori. Ad vltimā. s. ꝙ digestio est opatio qualitatū primaruꝫ dic ꝙ digestio facta in vasis nālibus aīaliuꝫ est opatio qualitatū vt instroꝝ sed est virtutū aīe vt causaꝝ ꝑncipaliū. Scđo dicit ꝑn. in hac. 3. ꝑti. ꝙ opatio virtutis digestiue in suꝑfluitatibus est duplex. Vna est vt mutet eas si possibile fuerit in hanc dispōnem. s. in essentiā aptam opationi virtutū ꝑmutationē in eis facientiū: ⁊ ꝑducat eas ad complexionē cōpetenteꝫ ꝯuersioni nutrientis in effectu ⁊ breuiter vt reducat eas ad benignū reddens ipsas aptas ad nutriendū coꝛpus. Et hec opatio vocatur proprie digestio: sicut dicta opatio digestiue in cibū. Altera opatio digestiua in suꝑfluitatibus est vt faciat eas faciliter egredi a mēbro in quo sunt cuꝫ expulsione expulsiue. s. vt reddat eas aptas expulsioni ⁊ obediētes expulsiue virtuti subtiliando subāꝫ eaꝝ si grossities ipediat eaꝝ exitū: vel ingrossando si subtilitas ipediuerit: vel incidendo si qđ ꝓhibet exitū fuerit viscositas. Et hec opatio vocaẗ ꝓprie maturatio: ab aliq̄bus tñ maturatio ⁊ digō ꝓ synonymis hñtur ⁊ dicunẗ idē significare. ¶ Attende ꝑ° ꝙ duplex est suꝑfluitas. Vna nālis vt fex ⁊ vrina. Alia innālis vt humoꝛ putridus aut saniosus ⁊ vtriqꝫ istaruꝫ ꝯuenit digestio ꝯm digōnis aliquē modū. Tunc. n. dicimus vrinā digestā duꝫ est mediocris sbe bone hypostasis ⁊ aurei coloꝛis. Et indigestā dū est alba subtilis. Et fecē digestam dum est grossa ꝯtinua equalis ad citrinū tendens. Et saniem dum est alba ꝯtinua equalis pauci fetoꝛis. ¶ Attēde ꝯo ꝙ triplex est suꝑfluitas inaturalis. Vna in qualitate tm̄ sicut sanguis suꝑcalefactus. Alia in q̄ꝫto tm̄ sicut sanguis suꝑexcrescēs debitā eius mēsurā. Alia in q̄litate ⁊ q̄ꝫtitate simul vt sanies. Juxta illud Haly. 3. teg. ꝯmen. 148. illius cañ. Quecūqꝫ vo nō toto genere ꝑter nām sunt: suꝑfluitas est tribus modis. Vna eaꝝ est suꝑfluitas ledens q̄litate sua. s. q̄litas cuius egrediens est a nā sicut sanguis qñ calesit ⁊ facit febrē ephimerā: tunc intētio in medicatione eius est reducere ipsuꝫ ad cōplexionē suā. Et ꝯa est suꝑfluitas ledens q̄ꝫtitate ⁊ qualitate sua simul: ⁊ hoc genus est egrediens a nā sicut sanies que generaẗ ⁊ aggregaẗ in q̄busdaꝫ mēbris ⁊ spēs oppilationis. Intētio ergo in hac est extrahere eam totā a coꝛpore. Et tertia est suꝑfluitas ledēs q̄ꝫtitate sua tm̄. s. q̄ꝫtitas cuius est egrediēs tm̄ a nā ⁊ est qualitas eius ꝯueniens. Tunc intentio in hac est extractio partis eius: hec Haly. Et sub suꝑfluitate innāli in q̄ꝫto cōprehendiẗ suꝑfluitas innaturalis i subā sicut putrefactus sanguis eruginosa cholera. ¶ Attēde. 3. ꝙ superfluitatibus non nālibus dupliciter debeẗ digestio. Vnomodo rōne putredinis que in eis ē. Aliomō rōne modi sbe quo rebellāt expulsiue vt si fuerit viscosa fortiter adheret si grossa oppilat ⁊ vix moueẗ: si tenuis cedit ⁊ hincinde spargiẗ vt figi nō possit circa hāc expulsiua. ¶ Attēde. 4. ꝙ digestio debita superfluitati rōne putredinis est duplex. Qꝛ vel illa suꝑfluitas est reducibilis ad benignū: qꝛ nōdum vehemēter putruit: ⁊ tunc digestio in ea est alteratio cessare faciens putredinē manēte subā vt ait Gal. 3. teg. cañ. illo. Ferūt. n. si ita cōtingat. Vel ipsa adeo putruit aut in tali loco incuneata est ꝙ non est reducibilis ad benignū: ⁊ tunc digō ipsius vel est ꝯuersio eius in saniē albam cōtinuaꝫ equalē pauci fetoꝛis si collecta fuerit ad aꝑa. Tunc. n. dicimus aꝑata esse matura ⁊ digesta cū sanies talis est in eis genita vel preꝑatio eius ad expulsionē si nō fuerit collecta ad aꝑa sed in venis aut vijs expulsionis cōtenta. ¶ Attende. 5. ꝙ digō debita suꝑfluitati rōne modi subē nihil aliud est q̄ꝫ preꝑatio ipsius ad expulsionē seu reddere ipaꝫ obedientē expulsiue. Ita ꝙ si viscosa fuerit incidaẗ: si grossa subtilieẗ: si subtilis ingrosseẗ. Dixerunt tñ aliqui satis colorate ꝙ hec digestio est subtiliatio humoꝛis expellēdi: qꝛ q̄ꝫto subtilioꝛ est humoꝛ tanto est mobilioꝛ ⁊ passibilioꝛ. Et in exterioribus videmus ꝙ subtilia promptius grossis ipellimus. Et id Gal. sensisse visus est apho. prima cōmen. illius cañ. In acutis passionibus raro: dicēs. Vbi ergo purgatio cōgruit nullū hoꝝ opꝫ inueniri: ꝯuenit. n. chimos subtiles ⁊ faciles esse ⁊ sine viscositate. Iteꝫ. 3. tegni. Quecūqꝫ igiẗ in pulmone ⁊ thoꝛace ꝯtineneẗ cum tussibus quidē euo est ⁊ pharmacijs extenuantibus. Quecūqꝫ vero ꝯm epar aut venas aut arterias aut lūbos aut per vrinam aut per ventrē. Sed per vrinas quidē ab extenuātibus vehementer. Item in euonibus sudoꝛalibus ⁊ per resolutionem insen

decidit̄ur. Et hoc modo digestio in iuuatiuo ⁊ nocitiuo est vna digestio: ⁊ ratio est: q̄r illa digestio est vna: que in vnuz finē ordinat̄: modo hec duplex digō in vnū finez ordinat̄: ideo ⁊c̄. maior est nota de se: mi. declarat̄: nam finis digōnis est vt trāsmutet sic nutrimētū vt formā mēbri recipiat: sȝ hec est ex rōne: ⁊ ex pte materie: ⁊ iō preparationis huius ponit̄ vnus finis digestio virtutis. Aut digestio in iuuatiuo refert̄ ad supfluz: ꝙ ex quacūq̄ȝ digestione derelinquitur. Et tunc aut illud supfluuz pōt ad benignuz reduci: ⁊ sic est eadem digestio iuuatiuo ⁊ nocitiuo siue superfluo: q̄m vtriusq̄ȝ vnus est finis scȝ nutricatio: aut id supfluuz non pōt ad benignum reduci: ⁊ tunc digestio in iuuatiuo ⁊ digestio ī supfluo sunt diuersa digestio: q̄r illa digestio ē diuersa: que in diuersuz finē ordinat̄: sed digestiuo in iuuatiuo ⁊ supfluo hoc modo sunt hmōi: ideo ⁊c̄. ⁊ maior ē nota: ⁊ mi. declarat̄: q̄m finis digestionis in iuuatiuo est nutricatio: sed finis digōnis in supfluo hoc modo est expulsio. Ad rōnes: illa digestio est vna: que fit per vnū instr̄m: concedatur: ad mi. falsum est. Nam diuersus est modus ꝯonis quo virtus digestiua digerit iuuatiuum ab eo quo digerit supfluuz. Ad scd̄am: vtraq̄ȝ digestio agit per similitudinez: veruz est: sed similitudo illa equoca est in iuuatiuo ⁊ supfluo. Secūdo est dubitatio Aui. ponit ꝙ digestio vno modo fit ꝑ subtiliationē eius ꝙ est grossuz. Sȝ contra: nam Gal. in ꝯmen. 2. ꝓnosti. ponit: ⁊ .4. regi. acuto. ꝙ digestio semp inspissando ꝓcedi. Ad hoc dicunt aliq̄ ꝙ digestio in iuuatiuo semp procedit inspissando. Sed digestio in nocitiuo aliq̄n inspissando: aliq̄n subtiliando ꝓcedit. Sȝ solutio ista vera nō est: q̄m quecūq̄ȝ digestio siue sit in nocitiuo siue in iuuatiuo siue supfluo semp inspissando ꝓcedit: vnde est sciendū ꝙ digestio ꝯsideratur dupl̄r: vno modo vt comparat̄ ei cui debet̄: ⁊ tale est humiduz. Naz s̄m Aristo. 4. methau. digeri est quoddā pati: modo huꝰ ꝙ est in rebus est maxime passibile. Alio modo vt cōparat̄ ei cū quo fit: ⁊ tale est siccum: nam digestio ipsa est ꝑmixtio humidi cum sicco grosso subtiliato: ⁊ per ꝯñs humidi ingrossatione vnde ipsa semp inspissando procedit: vt. ꝑ. g. pirū q̄n acerbuz est: apparet in ipso quedā subtilis humiditas aquosa: ⁊ quoddaz siccuz terrestre grossum: sed q̄n digestū est ⁊ maturū amplius illa non appent: q̄m ꝑ digōnem facta est inspissatio illius humidi subtilis cū sicco grosso subtiliato cōmixto: ⁊ eodem modo ꝯtingit in mā grossa: que digeri dȝ. Naz in ea anteq̄ȝ digerat̄ est quoddā humidū subtile: ⁊ quoddā siccū grossum terreū. Sȝ per digōnez postea fit inspissatio illius humidi subtilis cū sicco grosso terreo subtiliato: ita ꝙ digō siue in iuuatiuo siue in nocitiuo inspssatio est humidi subtilis: ⁊ nō ꝓprie subtiliatio sicci terrei. Verū est tñ ꝙ medicus aliq̄n dicit digōnez esse subtiliationez grossi terrei sicci: lȝ īproprie: sicut digōnez in nocitiuo: ⁊ hoc iō q̄m medicus ipse digōnez talez ꝯsiderat pp expulsionē: ⁊ q̄r ingrossatio nocitiui aliq̄n expulsionē īpedit: iō medicus illius subtiliationē digōnē vocat: īproprie tñ ⁊c̄.

a ¶ Expulsiua aūt ⁊c̄.] ¶ Postq̄ȝ Auicē. notificauit diffinitiue tres virtutes nāles ministrantes: in pte ista notificat quartā. s. expulsiuā: ⁊ primo eam notificat rōne obiecti: s̄o rōne vie per quā fit expulsio: s̄a ibi [Aut euenit.] ¶ Circa primā partē est intelligēdū ꝙ l̄ra ipsius potest tripl̄r exponi: vno modo sic ꝙ hic Aui. nobis insinuat duplicē supfluitatez quā expellit expulsiua. s. superfluitatem in quali: ⁊ per hoc dixit ex nutrimento residuā: que ad nutrienduz ꝯueniens non est: ita ꝙ hoc sequēs sit expositiuū primi: ⁊ etiā supfluitatem in quāto: per hoc dicit. Aut que excedit mensura ⁊c̄. Alio modo: naz supfluitas in quali duplex est: vna que est ex intētione nature pp mām: sicut vrina: ⁊ egestio. Alia quē in corpe fit ex malo regimine: vt cuz humor corrūpitur. Etiā supfluitas inq̄ȝto duplex est: vna que nō est ex intentione nature: cū in eius finem non ordinat̄: sicut sanguis supfluus bonus in quali. Alia que est ex intentione nature: cū in eius finē ordinat̄: sicut sperma: modo Aui. tangit primaz supfluitatem in quali: q̄n dicit ex nutrimento residuā: scd̄am: cū dicit que ad nutriendum nō est ꝯueniens. Sed primā supfluitatez inq̄ȝto tangit cū dicit: que excedit mensuram que sufficit ad nutriendū: sed scd̄am: cū dicit: que non est necessaria. Alio mō sic: vt Auic. in suis dictis insinuet nobis triplicez supfluitatez. s. in quali ⁊ inq̄ȝto: vt etiam ponit Galie. in. 11. de inge. vnde supfluitatez in quali tangit cū dicit residuā que ad nutrienduz ꝯueniēs nō est: scd̄am cūm dicit q̄ue excedit mensurā que sufficit ad nutriendū. Tertiam cū dicit: ⁊ que nō est necessaria. Sȝ hic est dubitatio vtrū id qd̄ est supfluuz in quali: sit supfluuz inq̄ȝto: ⁊ eꝯ. Et vr̄ ꝙ sic. Id est supfluū inq̄ȝto cui debetur euō: sȝ in supfluo in quali debet̄ euō: ergo ⁊c̄. maior appet: q̄m supfluo inquāto debet̄ euō: s̄m Gal. in cōmen. illius apho. vbi cibus intrat preter nām: ⁊ in ꝯmen. 2. ꝓnosti. cap. de egestione: minor declarat̄: q̄r illi debet̄ euō cuius ꝑñtia corpis opationes īpedit: vel ledit: sed ꝑñtia supflui in quali in corpe est hmōi: ergo ⁊c̄. Preterea arguit̄ ꝙ supfluuz inq̄ȝto sit supfluū in quali: q̄m supfluo in q̄ȝto debet̄ euō: sed euō a q̄litate cognoscit̄: vt dr̄ a Gal. ꝯᵒ illius apho. in ꝑturbationibus ventris: iō ⁊c̄. In ꝯriuz est Gal. vt dicebat̄ in. 11. de inge. ⁊ Aui. hic. De hoc dicendū est ꝙ supfluitas in quali diuersa est a supfluitate inq̄ȝto. Iuxta qd̄ est sciendū: ꝙ vtraq̄ȝ supfluitas multiplicat̄ in corpibus sanis: ⁊ etiaz lapsis: naz in corpibus sanis multiplicat̄ triplex supfluitas: vna que est ex necessitate materie: sicut egestio: ⁊ vrina: que generātur eo ꝙ aliq̄ ps nutrimēti fuit que ad benignū reduci nō potuit: vt corpus nutriret. Alia est ex necessitate finis: vt cholera: que ad cistim trāsmittit̄: ⁊ melia ad splenem: illuc. n. trāsmissa sunt pp multas vtilitates ⁊ iuuamenta. Alia est ex necessitate materie: q̄r generatur ex aliqua pte nutrimenti que mēbris supfluit: etiā est ex necessitate finis: q̄r in generationē ordinat̄. Etiā in corpibus lapsis multiplicat̄ triplex supfluitas: vna q̄ȝtuz ad vasa: ⁊ hec est supfluitas inquāto: dr̄ aūt etiā supfluitas quātum ad vasa: ⁊ non q̄ȝtuz ad virtutē: q̄m lȝ ipsi in virtute causet defectū: a defectu tñ virtutis ꝯ̄tionē nō hȝ. Alia est supfluitas q̄ȝtuz ad virtutē: vt sanguis in corpe corruptus: nō supfluus i q̄ȝto. Alia est supfluitas in q̄li ⁊ q̄ȝto: vt sanguis corruptus in corpe plectorico. Ecce ḡ q̄liter in supfluitatibus vtrorūq̄ȝ corporum differt supfluitas in quali ⁊ q̄ȝto. Sȝ est aduertendum ꝙ euō debet̄ ei ꝙ q̄ȝtum est: omne. n. ꝙ euātur q̄ȝtum est: ita tñ ꝙ q̄n q̄ȝto debet̄ euō pp peccatū quātī: illa euō debet̄ supfluo in quāto: sed q̄n ei debetur pp peccatuz qualis: tunc euō attributa est supfluo in quali: s̄o est aduertendū ꝙ euō principaliter attributa est supfluo in q̄ȝto: tunc: q̄r ꝙ euātur q̄ȝtuz est: etiā q̄r est aliqd̄ superfluum inquāto cui euō debet̄ preter ꝙ alteratio precedat: sicut euō sanguinis in sinoca inflatiua. Sed alteratio ꝑncipal̄r attributa est supfluo in quali: nota tñ ꝙ aliqd̄ supfluū in quali sola alteratione eget: nō euōne: vt cuz in benignuz ꝯuerti pōt: nota etiā q̄r supfluo in quali nūq̄ȝ debet̄ euō: nisi alteratio ꝑcedat: nam ꝙ grossum est: euāri nō pōt: nisi prius subtiliet̄: ⁊ ꝙ subtile est nisi ingrossetur. Ad rōnes. Ad primaz: illud est supfluū inq̄ȝto ⁊c̄. falsum est: verū est tñ ꝙ nihil euātur nisi q̄ȝtuz. Sȝ nō ꝓpterea oē ꝙ euātur: euātur q̄r peccet in quāto: q̄m etiā euātur aliq̄n q̄r peccat in quali. Ad scd̄az: supfluo inquāto debet̄ euō: concedat̄: ad mi. sed euō ex qualitate cognoscit̄: verū est: hoc etiaz dicere

tiaz si quod ꝓhibet fuerit grossities: aut ingrossando si qd̄ vetat fuerit tenuitas: aut incidendo si quod ꝓhibet fuerit viscositas. Et hec quidem operatio vocatur maturatio. Et tamen cum digestio ⁊ maturatio synonime dicuntur. ¶ Expulsiua aūt est illa que supfluitatez expellit ex nutrimento residuaz que ad nutriēdum non est cōueniens aut que excedit mensuram que sufficit ad nutriendum ⁊ que non est necessaria aut euacuat in receptaculo sibi apto sicut vrinā in vesica.

Jacobus

sibilem quanto humor est subtilior tanto facilius fit vapor ⁊ expellit̄. Item in euōnibus vomicis q̄ȝto humores cholerici sunt subtiliores tāto facilius euomunt̄: q̄r de se petunt supiora. Iuxta illud Gal. aph. 4. ꝯmē. illius cañ. aph. 4. Purgare q̄dem estate supiora. Cholera nāq̄ȝ in estate regnat: que q̄m ignea ⁊ leuis est semp supiora petit. Itez in euōnibus secessiuis ⁊ vrinalibus materie q̄ȝto sunt subtiliores tanto facilius euāntur: vt in dyabete vrina subtilis ⁊ cruda sicut aq̄ facilius ⁊ copiosius egredit̄ q̄ȝ vrina nālis bene digesta. Et in dyarys materie liquide humorales abūdantius ⁊ leuius effluunt q̄ȝ mediocriter grosse. Item in fluxibus sanguinis nariū ⁊ menstruoꝝ ⁊ emorroydarū quāto sanguis est subtilior tāto facilius ⁊ copiosius effluit. Videt̄ ergo ex his ꝙ digestio que est preparatio humoris ad expulsionē sit ipsius subtiliatio. Sed hanc positionē reijcit prin. quarti prima trac. 2. ca. 7. dicens. Et tu non auscultes virum qui estimauit ꝙ intentio in digerendo est subtiliare ⁊ humor calidus est subtilis quare nō est necesse vt subtiliet̄. Res. n. non est sicut dixit: imo intentio in digerēdo est equare materiei substātiaz ita vt fiat preparata ad expulsionem facilē. Et subtile imbibitū ⁊ grossum fixū ⁊ viscosum adherens totuz illud est nō preparatū ad expulsionē facilem: imo est necessariū vt inspisset̄ subtile ⁊ subtilietur spissum paulatim ⁊ incidat̄ viscosuz. Idez sentit Haly 3. teg. ꝯmen. 140. illius cañ. Quibuscūq̄ȝ s̄o circa ventrē dicens. Et opȝ vt ꝯsideres illud qd̄ aggregat̄ in instrumentis pectoris. Qd̄ si est subtile nō ascendens cū tussi ingrossa illud cuz medicinis que faciunt ipsum viscosum ⁊ ingrossant illud sicut amigdale ⁊ decoctio subesten ⁊ semen papaueris. Et si est grossuz ⁊ viscosum nec insufflat ipsuz aer exterior cū tussi subtilia ipsuz ⁊ incide ipsuz si inuenis ipsuz cū oximelle squillitico ⁊ secanabin. ¶ Pro decisione huius materie. Attende primo ꝙ cuz dicitur ꝙ digestio in supfluitatibus est preparatio materie ad expulsionē nō venit id intelligendū de expulsione quacūq̄ȝ siue naturali siue sintomatica supflua vel modesta: sed de expulsione tēperata regulata a natura qualis fit in crisibus. ¶ Attende s̄o ꝙ subtilitas humoris dupliciter impedire potest facilē ipsius expulsionez. Primo q̄r subtilis humor propter subtilitatē substantie faciliter imbit̄. Secūdo q̄r propulsus faciliter spargitur hincinde diuisus. Hec manifeste appent a corizis nariū ⁊ catarris pectoris crudis ⁊ aquosis q̄les sunt in principio. Nam dum conamur a pectore eijcere aquosos humores cedentes aeri insufflato cū tussi spargūtur hincinde diuisi per pectus vel cōmoti recidunt super pulmonez ⁊ ipsum imbibunt sicut aqua spongiā. Et q̄n nitimur exufflare ⁊ emergere corizaz aquosam ipsa etiā spargitur neq̄ȝ leuiter ⁊ sufficienter emittitur sicut q̄n est inspissata ⁊ maturata. ¶ Attende tertio ꝙ tria sunt genera euōnuz in q̄bus subtilis humor nō est ingrossandus. Prima est euō per resolutionez insensibilem. Scd̄a est euō per sudorē. Tertia est euō per vias strictissimas quales sunt vie penetrationis vrine in vesicam. Ingrossare namq̄ȝ subtilem humorem in his euōnibus est reddere eum ineptiorem euacuationi. ¶ Sed instabit aliquis ꝙ si ita esset natura deberet in tertianis interpolatis ⁊ continuis ⁊ causonibus euacuare materiam per sudorem vel vrinaz ex quo non requiritur materie inspissatio: ⁊ virtus tunc est fortis: q̄r ilico exiuit a sanitate nec est adhuc debilitata. Itez vrina in principio istarum egritudinum deberet esse spissa ⁊ cum hypostasi propter permixtionem cholere sicut est in statu. Dic ꝙ licet ex parte humoris euacuādi per hec genera euacuationuz sit dispositio sufficiens ad has euacuationes in principio: aliud tamen obstat. s. ꝙ mali humores sunt immixti bonis quos natura separat paulatim ab eis vsq̄ȝ ad horam crisis: ⁊ dum separauit a massa sanguinis cholericos ycores vel aquositates cuȝ sudore expellit. Ex predictis satis apparet vel apparere potest ꝙ humor subtilis est ingrossandus vbi est timor de eius imbibitione vel inobedientia ad impulsum virtutis expulsiue ⁊ non ingrossandus dum debet expelli per vias strictissimas aut cuȝ sudore vel insēsibili resolutione. ¶ Ad obiecta facta contra principem. Ad primum. s. ꝙ quāto subtilior est humor tanto est mobilior ⁊ passibilior. Concede nisi imbibatur vel diuidatur non expectans rectū impulsum virtutis expulsiue. Ad auctoritates Gal. ꝙ oportet humores euacuandos subtiles esse: dic ꝙ intelligit de grossis ⁊ viscosis ꝙ oportet eos attenuare. Vel intellige ꝑ subtiles mediocres in grossitie ⁊ subtilitate. Ad tertiū. s. de euōnibus sudoralibus ⁊ ꝑ resolutionem insensibilem iam dictū est. Ad quartum de euōnibus vomicis dic ꝙ licet cholera quāto subtilior ⁊ leuior est sit pronior sursum ferri vniformius tamen ⁊ modestius ⁊ facilius euātur paululum inspissata: quia fortius ⁊ directius recipit impulsum stomachi ⁊ minus vagatur: hincinde per ipsum angustiam inferens sicut balista longius proijcit sagittā festuca. Ad quīntum de euōnibus secessiuis ⁊ vrinalibus dic de secessiuis ꝙ modeste ex eis q̄s natura regulat melius fiunt hūoribus mediocriter inspissatis q̄ȝ subtilissimis existentibus. De vrinalibus antea dictum est. Ad sextuȝ de fluxibus sanguinis dic sicut de secessiuis.]

De partibus

¶ Expulsiua ⁊c̄.] ¶ In quarta particula dicit princeps primo ꝙ virtus expulsiua est illa que expellit. i. extra corpus pellit superfluitatem residuā ex nutrimento que de se non est conueniens ad nutrienduz: vt fex ⁊ vrina aut que excedit mensurā sufficientez ad nutriendū: ⁊ que non est necessaria lȝ de se sit conueniens ad nutrienduz vt sanguis menstruus: aut illa que euacuat euāndā non extra corpus: sed in receptaculis sibi aptis vt vrinaz in vesica. In hac igitur littera tangit prin. duplex opus expulsiue. Vnum est eductio superfluitatum a corpore. Aliud est euacuatio earū de parte in partem: ⁊ duos modos superfluitatū in quas agit expulsiua. s. super fluitates ineptas nutritioni ⁊ superfluitates aptas ad nutritionem: sed quātitate peccantes vel excedentes. Secūdo dicit ꝙ virtus expulsiua expellit has superfluitates per ptes ⁊ foramina sibi preparatas si que sibi preparate sint: sed si nulle ei preparate fuerint

expellit

ex signis que significant qualitatem hu. dominantis: siue peccet in quantoꝛ si ne etiam in quali: non ꝙ eu̾o cognoscatur ex qualitate humidi peccantis ſm quale: ita qđ illud quod eu̾atur semp in quali peccet. Circa secundã partem est primo intelligendũ: ꝙ supfluitas corpoꝛis habuit receptaculũ sibi aptum: aut gr̃a necessitatis: sicut cholera que vadit ad cistim: ꝛ melancolia ad splenẽ: propter .n. multa iuuamẽta habuerunt receptacula illa. Aut gr̃a ꝯmoditatis: sicut egestio habuit intestina: ꝛ vrina vesicam: habuerunt .n. illa ne corpus esset in ꝯtinuo motu ꝛ necessitate ad emissionẽ illaꝝ supfluitatũ: ſo est intelligẽduꝫ ꝙ auicẽ. dixit de nobili ad ignobile: pp expulsionẽ supfluitatuꝫ q̃ fit a mẽbris alijs a principalibus: cuꝫ virtus per vias arctas eu̾are nõ põt: dixit a duro ad lapsum pp expulsioneꝫ a mẽbris ꝑncipalibus ad emũctoꝛia: cũ virtus illas per vias debitas eu̾are non põt: vt cũ oppilate fuerint: tertio est intelligenduꝫ ꝙ supfluitas eligit sibi modũ eu̾onis: aliq̃n ex parte s̾be: sicut supfluitas subtilis que sursum eu̾atur: ꝛ grossa deoꝛsum. Aliq̃n ex parte expulsiue agentis: si

Et hec quidem virtus has expellit superfluitates aut per partes ꝛ per foramina que sunt eis preparata: vel si non fuerint ibi foramina preparata a nobili expellit ad ignobile ꝛ a duro ad laxuꝫ. Cũq3 in parte expulsionis fuerit declinatio materiei supfluitatis non conuertit eam

Jacobus

expellit eas a mẽbro nobili ad ignobile ꝛ a duro mẽbro ad laxũ. Tertio dicit ꝙ cũ m̃a aliqua supflua declinat ad partẽ expulsionis virtus expulsiua non diuertit eam ab illa semita: imo q̃tum potest ꝯuertit eaꝫ ad illã partẽ. ¶ Attende primo ꝙ triplex est expulsio. Una est n̄alis vt expulsio cholere ab epate in cistim fellis. Alia volũtaria vt emũctio ꝛ rascatio. Alia partim voluntaria ꝛ partim n̄alis: vt vrinatio secessus: volũtaria q̄dem fit cuꝫ imaginatione ꝛ sensu: n̄alis vero non. ¶ Sed queret aliq̄s ex quo virtus expulsiua naturalis agit sine sensu ꝛ imaginatione ꝑuijs q̃uo constat ei q̃n instat tp̃s quo debet agere ꝛ q̄d expellere. Dic si vis ꝙ sicut vnũquodq3 membꝝ nascitur doctũ sui proprij opis: nõ .n. dicit oculus videre: nec auris audire: nec stomachus appetere aut digerere: sic quelibet virtus aie infixa oꝛgano nascit̾ docta ꝑprij opis ꝛ tp̃is agendi dono creatoꝛis. Uel si mauis imitari Gal̃. dic ꝙ expulsiua nũq̃ꝫ exit in actuꝫ nisi grauato illo mẽbro in quo cõtinet̾ supfluitas expellenda. Ait enim .3. virtu. n̄aliuꝫ ca. 12. Et deinceps illud sciendũ est ꝙ non prius excernit .i. expellit excretiua aut vniuersam aut etiã aliquã supfluitateꝫ eius anteq̃ꝫ in ꝯtrariã transcindit̾ dispõnem vel ipsum totũ vel etiã plurima eoꝝ que continent̾ in ipso. Igitur venter q̄dem cũ sufficienter impletus fuerit cibarijs ꝛ benignissimũ eoꝝ in tunicas sui ipsius posuerit exuccans tunc iaꝫ reliqua excernit tanq̃ꝫ onus alienũ. Uesice vero fellis .s. ꝛ vrine cum singuluꝫ attractoꝝ aut multitudine tendens: aut qualitate moꝛdens anxiũ fiat: eodẽ aũt modo ꝛ matrices ꝛ paulopost subdit. Cõe vero oĩuꝫ suppositionũ anxietas est. Et huius cã trina aut tumoꝛ supfluus aut aliqua grauedo aut moꝛdicatio. ¶ Sed diceret aliq̄s primo ꝙ tumoꝛ supfluus grauedo ꝛ moꝛdicatio nõ mouent expulsiuam n̄alem q2 non sentit. Item illa que sunt allegata a Gal̃. vident̾ intelligenda de expulsiua volũtarie stomachi vesicarũ ꝛ matricis sentientiũ tumoꝛeꝫ superfluũ grauedinem aut moꝛdicationẽ contentoꝝ in eis. ¶ Ad primũ dic ꝙ lꝫ expulsiua n̄alis non sentiat tensionẽ grauedinem ꝛ moꝛdicationẽ membꝝ tñ in quo est sentit eam vel per se si neruũ habuerit vel per panniculũ vel mẽbꝝ proximũ sentiens incitat ipsum ad expellendũ: vel instinctu nature ꝑcipit nociuum vt faciunt plante. Uel dic si vis cũ Platone ꝛ Gal̃. ꝙ n̄alibus v̾tutibus expulsiue ꝛ attractiue inest sensus iuuatiui ꝛ nocitiui: sꝫ alioꝝ nõ q2 neq3 vidẽt neq3 audiunt neq3 olfaciunt. Juxta illud Gal̃. libello de s̾ba n̄alium virtutuꝫ. Naturalibus aũt virtutibus supmonstratis quot sunt ꝛ q̃lis q̃uo fit ſm consequentiã qualiter aimus ipsas trahere qđ familiare excernereq3 qđ alienũ. Impossibile enim v̾ esse ꝑcognoscere apte quale q̄deꝫ qđ familiare: quale vero qđ alienũ: cognoscere .n. sensitiue virtutis actus esse v̾: ꝛ paucis interpositis dicit ibi Gal̃. Itaq3 Plato mihi recte v̾ dicere sensum habere plantas alienorum ꝛ familiariũ vꝫ: ꝛ ſm hoc aialia ꝯuenienter vtiq3 dici: cum hoc ꝙ neq3 eo qui ex his motu ꝑuant̾. Sꝫ neq3 huius cognitione necessaria exñte in medicinalem ph̃iam sufficienter habeo pp ꝯñam solã vsq3 ad suasibile ꝑueniẽs laudare Platonẽ ꝛ aialia vocantẽ plantas ꝛ ꝑticipare sensu solo dicentẽ. Familiarium ꝛ alienoꝝ dignoscitiuo qui si diligenter ꝯsideraueris: generis delectabilium ꝛ nõ delectabiliũ exñs videbit̾. Propter nil .n. aliud possibile est dicere extrahere ipsas qđ propriũ vel assimilare sibi ipsis q̃ꝫ pp voluptuationẽ ꝛ innascentem eis delectationẽ: h̾ Gal̃. Idem inuit dicendũ de attractiua ꝛ expulsiua n̄alibus in aialibus. Sed his sermonibus ꝯdicit Aristo. primo de vegetabilibus ꝛ plantis ca. 2. dicens. Dico ergo ꝙ plante nec sensum nec desiderium h̃nt: desideriũ .n. non est nisi ex sensu. ¶ Ad scd̃m dic ꝙ Gal̃. non solũ in oꝛganis sensitiuis: sed etiã in n̄alibus sensu carentibus voluit expulsiuã non opari nisi incitataꝫ tensione grauedine vel moꝛdicatione ꝯtenti. Ait eniꝫ in fine capl̃i illius. Et nimirũ si in his que ſm matrices ꝛ ventrẽ ꝛ intestina ꝛ adhuc que ſꝫ vesicam suscipientẽ vrinã manifeste apparet tensio quedã vel moꝛdicatio vel grauedo erigens singulũ oꝛganoꝝ ad excretionẽ nil difficile ꝛ in vesica q̃ cholerã suscipit hoc ipsum intelligere: ꝛ in alijs oĩbus oꝛganis ex quibus .s. arterie ꝛ vene sunt. ¶ Attende ſo ꝙ ꝑtes preparate expulsionibus supfluitatum sunt intestina secessui stomachus vomitui vesica vrinationi matrix menstruis cutis sudoꝛibus fauces branchis vel rascationibus ꝛ sputis nares emũctionibus ꝛ fluxui sanguinis aures soꝛdiciej cholerice regulariter ꝛ oꝛdinate. Juxta illud Gal̃. apho. 1. ꝯmen. 21. illius can̄. que opꝫ ducere. Loca v̾o per que apte sunt purgationes sunt hec intestina stomachus vesica vulua cutis. Item fauces aures ꝛ nares: ¶ Attẽde tertio ꝙ deficiẽtibus vel oppilatis aut aliter impeditis vijs regularibus ꝛ oꝛdinarijs in aliquo mẽbro ad expulsionẽ suaꝝ superfluitatũ expulsiua mẽbri illius mittit suas supfluitates ad ꝑtem vicinã debilioꝛem: ꝛ q2 nobilia mẽbra n̄aliter foꝛtioꝛa facta sunt ignobilibus ꝛ interioꝛa exterioꝛibus ꝛ dura laxis ꝛ raris ceteris paribus: ideo transmittit superfluitates a nobilibus ad ignobilia ab interioꝛibus ad exterioꝛa a duris ad laxa. Et ista est cã reumatũ ꝛ apostematũ exterioꝝ ꝛ guttarũ. Juxta illud Gal̃. 3. virtu. n̄aliuꝫ ca. 13. Et sicut in trahentibus supabũdauit ꝑticula que foꝛtioꝛ ita ꝛ deponentibus .i. expellẽtibus ꝛ vocat̾ demũ reumatũ hec occasio: vnaque enim particularũ hꝫ quẽdaꝫ tenoꝛẽ .i. vigoꝛeꝫ coinnatũ que expellit supfluitatẽ. Cuꝫ igit̾ vna ex eis imbecillioꝛ facta fuerit ſm aliquã dispõneꝫ ex oĩbus in illam cõfluere necesse est supfluitates. Nam foꝛtissima quidẽ deponit in ꝓximioꝛibus: illaꝝ aũt rursus vnaqueq3 in alias quasdã. Et imbecillioꝛ demũ illarũ rursus

cuit cũ expulsiua superfluitateꝫ grossaꝫ expellit ad superius: ꝛ subtileꝫ ad inferius: vnde q̃n s̾bã supfluitatis adiuuat expulsionẽ virtutis: tunc optime ꝑficitur illius expulsio. Sed hic est dubitatio: q̃re auicẽ. etiã manifestando virtutem expulsiuã ꝛ etiã digestiuaꝫ non manifestauit illas per villos: sicut retentiuaꝫ ꝛ attractiuã. Dicendũ ꝙ digestiuã per villos nõ manifestauit: q̃m ipsa per villos non operat̾: sꝫ expulsiuã per illos nõ manifestauit: dans intelligere per id qđ dixerat de attractiua ꝛ retentiua. Nam cum ille operent̾ per villos lõgitudinales ꝛ transuersales: oꝫ necessario expulsiuã agere per latitudinales: cuꝫ non sint nisi tres villoꝝ spẽs: v̾ hoc dedit intelligere ex eo ꝙ dixit supra .c. de mẽbris. a ¶ His aũt q̃ttuoꝛ ꝛc̃.] ¶ Postq̃ꝫ Aui. notificauit virtutes n̄ales ministrantes per earuꝫ diffinitiones. In parte ista eas notificat per earum instr̃a: q̄bus operant̾ .s. per quattuoꝛ qualitates. Et primo illas enumerat: ſo earum seruitium notificat: ſa ibi [Sed caliditatis ꝛc̃.] ¶ Circa primã ꝑteꝫ est intelligendum ꝙ ratio eius ꝙ dicit auicẽ. est duplex: vna est q2 oĩs actio ꝛ passio proce

virtus expulsiua ab illa semita inquantum possibile fuerit. ¶ His autem quattuor virtutibus naturalibus quattuoꝛ prime seruiunt qualitates: scilicet caliditas et frigiditas et humiditas et siccitas. Sed caliditatis seruitium omnibus quattuoꝛ pro certo est commune.

De partibus

vnaqueq3 in seinuicem. Et hoc ad plurimũ fit donec ex oĩbus adaucta superfluitas ſm vnã aliquã maneat imbecillioꝝ. Hinc .n. non adhuc ad alias potest trãsfluere vt vtiq3 neq3 suscipiente eam aliqua foꝛtioꝝ neq3 expellere potente ea que patit̾: hec Gal̃. ¶ Attende .4. ꝙ q̃nq3 expulsiua pp idoneitatẽ viarũ expellit m̃as ab exterioꝛibus ad ĩterioꝛa ꝛ a minus nobilibus ad magis nobilia non vt ad terminos expulsionis: sꝫ ad vias per q̃s expulsio fit: vt in ociosis v̾ detrũcatis manibus aut pedibus sanguis supfluus redit interdũ a mẽbris exterioꝛibus per venas ad epar ꝛ expellit̾ innoxie per vesicã aut intestina. Juxta illud Gal̃. dictõ lib. 3. c. 13. Et multis repente simul ꝛ final̾r desistentibus a foꝛtibus gignasijs aut aliq̃ extremitate ꝑuatis sanguinis per intestina fiet eu̾o: ex quibusdã ꝑiodis vt alicui Hip. dixit. Nullo q̄deꝫ alio ꝯtristans: purgans aũt acute omne coꝛpus ꝛ a plenitudine eu̾ans ꝑ easdẽ vtiq3 alicubi venas ea que intus allatione supfluitatũ ꝯsummata per quas antea redditio fiebat. ¶ Attẽde .5. ꝙ iste expulsiones ab exterioꝛibus ad interioꝛa ꝛ a mẽbris vilioꝛibus ad dignioꝛa q̃nq3 spontanee sunt .s. nõ excitate ab aliqua cã extrinseca: vt in fluxibus ventris de se venientibus a toto coꝛpoꝛe: q̃nq3 excitate ab aliquo extrinseco sicut frigoꝛe aut pharmaco: lꝫ .n. pharmacũ sibi trahat humoꝛes infert cũ h̾ violentiã parti ꝯtinenti eos qua cogit̾ ipsos expellere. Juxta illud prin. primi quarta ca. 9. In plurimis quoq3 violentaꝝ medicinaꝝ existit aliqua venenositas ꝛ solutionẽ ventris efficiunt ſm modũ quo nature violẽtia infert̾. ¶ Queret aliq̄s circa hoc ꝙ dicit prin. Si nõ fuerint ibi foramina ꝑparata a nobili expellit ad ignobile ꝛ a duro ad laxum. Q̃uo põt expelli aliq̄d de mẽbro in mẽbrum distans ab eo sine vijs medijs cũ penetratio coꝛpoꝝ non sit possibis. Itẽ si a duro ad laxũ fiat expulsio q̃uo est ꝙ cerebꝝ mollissimũ existens expellit superfluitates ad nares ꝛ aures q̃ sunt eo durioꝛes: ꝛ pulmo mollis ꝛ rarus ad tracheam arteriã durã ꝛ solidã ꝛ epar ad venas ꝛ cistim fellis ꝛ renes. ¶ Ad primũ dic ꝙ inter oĩa mẽbra sunt vie aliquе patentes v̾l occulte per q̃s omne membrũ potest ab omni mẽbro trahere ꝛ qđ in se hꝫ alteri distribuere. Juxta illud Gal̃. 3. virtu. naturaliũ ca. 13. Omnia .n. ex omni trahere vident̾ ꝛ omni distribuere ꝛ vnã omniũ esse cõfluxioneꝫ ꝛ conspirationẽ: quẽadmodũ ꝛ hoc mirabilis ꝛ diuinissimus Hip. dixit. Sed ꝑn. hic intendit ꝙ inter aliqua membra nõ sunt vie manifeste oꝛdinate a natura vt regulariter ꝛ oꝛdinarie per eas mittant̾ supfluitates de vno in aliud. ¶ Ad scd̃m dic ꝙ non semp durioꝛa mẽbra mittũt mollioꝛibus suas supfluitates: imo sepe mollioꝛa cuꝫ sunt dignioꝛa ꝛ foꝛtioꝛa virtutibus mittũt durioꝛibus. Sed id venit intelligendũ ceteris paribus in dignitate ꝛ alijs preterq̃ꝫ in duricie ꝛ laxitate. ¶ Attẽde sexto ꝙ lꝫ expulsiua regulariter expellat supfluitates per vias ad quas declinant: aliq̃n tñ aliquo accidenti ꝓhibita vel irritata deducit ad contrariũ: sicut in yliaca apostemosa virtus expulsiua feces supius per os expellit qđ est signũ moꝛtis. Juxta illud Gal̃. 3. virtu. naturaliũ. c. 13. Ita igit̾ hꝫ ꝛ in ylijs .i. yliacis passionibus ipsum q̄dem qđ phlegminat .i. phlegmonem patit̾ intestinũ: neq3 grauedineꝫ neq3 acredinem .i. acrumẽ vel moꝛdacitateꝫ sustinet superfluitatũ ꝛ propterea excernere eas studet ꝛ expellit longissime. Prohibitũ vero inferius facere expulsioneꝫ cũ hic quandoq3 vehementissimũ fuerit phlegmon ad vicinioꝛa superiacentiũ intestinoꝝ expellit ꝛ ita iam ſm continuitateꝫ reptionem excretiua virtute faciente sursum vsq3 ad os redeũt superfluitates. ¶ Queret aliq̄s quare natura regulariter ꝛ oꝛdinate operans cuꝫ dirigat̾ ab agente infallibili expellit materias a locũ sue declinationis ꝛ non vtit̾ cõmuniter diuersionibus sicut ars trahens materias ad cõtrariũ sue declinationis vt in principijs apostematũ ꝛ contusionũ facimus diuersiones ꝛ repercussiones. Item si veruꝫ sit generaliter ꝙ cũ fuerit declinatio materiei superfluitatis in parte expulsionis virtus expulsiua non conuertit eam ab illa semita: tũc expulsio cuiusq3 humorose superfluitatis semper fiet per inferioꝛa: q2 quelibet humoꝛosa superfluitas est naturaliter grauis ad inferioꝛa declinans de se cuius contrariuꝫ apparet in vomitibus ꝛ sputis. ¶ Ad primũ dic ꝙ naturale est omnibus bonũ sui ipsius ꝛ conseruationem appetere ꝛ malle sibi q̃ꝫ alteri bene esse: hac lege freta mẽbra oĩa semper querunt via promptioꝛi nocentia ꝛ contristantia a se repellere per vias idoneas si affuerint vel a foꝛtibus ad debilia si vie defuerint. Ars vero existens vt recta ratio rerũ a nobis factibiliũ aliquando dirigit artificem ad diuersiones: q2 citius ꝛ facilius superflui humoꝛes per diuersioneꝫ ꝛ repercussionem in plura membra partiti vincuntur ꝛ resoluũtur q̃ꝫ in membro vno debili coadunati vel incuneati. Et in hoc ars transcendit nãm sicut in amputatione superfluoꝝ membroꝛũ. ¶ Ad scd̃m dic ꝙ prin. non loquit̾ de declinatione materie superfluitatis ſm ipsius grauitatem: sed ſm aptitudineꝫ ad facilem eductionem. ¶ Queret iterum aliquis quibus villis operatur expulsiua: ꝛ quare prin. non meminit hoꝛum. Dic ꝙ latitudinalibus ꝛ id non curauit exprimere prin. q2 scito ꝙ attractiua operatur longitudinalibus ꝛ retẽtiua transuersis: vt ante dictum est facile est coniecturari ꝙ expulsiua operat̾ latitudinalibus. Et id etiam exprimit in parte sequẽti ibi. Et propterea ꝙ villum qui ſm latitudinem protenditur exprimentem contrahit.

His aũt ꝛc̃. ¶ In hac .3. ꝑte dicit primo ꝑn. ꝙ q̃ttuoꝛ q̃litates prime .s. caliditas frigiditas humiditas ꝛ siccitas seruiunt quattuoꝛ virtutibus ministrantibus. Scd̃o dicit ꝙ seruitiũ caliditatis pro

dist ab eo ꝙ est maxime actiuum ⁊ primuz: ⁊ etiam maxime passiuum ⁊ primũ: sed calidũ ⁊ frigidũ siccuz ⁊ humiduz sunt hmõi: ergo ois o patio siue sit actio siue sit passio procedit ab illis. Item sicut se habent forme elementoꝝ ad istas 4. q̃litates: sic ⁊ forme mixtoꝝ: s3 forme eloꝝ per illas opanť: ergo ⁊c. S3 aduertendũ ꝙ iste. 4. q̃litates seruiunt istis virtutibus cõiunctim: ⁊ diuisim: cõiunctim: qm̃ omne mixtũ compositũ est ex calido ⁊ frigido humido ⁊ sicco. Diuisiz inquantũ operatio vnius cuiuscũq3 virtutis per cõnez fit: qua est dñium alicuius qualitatis: sicut digestio p cõnez in qua calidũ dominatur: ⁊ sic d alijs: sa in. 2. q Aui. primo notificat seruitium istaꝝ qualitatũ absolute: so eas adinuicez cõparãdos: secũda ibi [Post hec.] Prima in duas: quia primo notificat seruitiũ caliditatis: so frigiditatis: ibi sa [Friditas] ¶ Circa primam partez est intelligenduz ꝙ cã eius ꝙ dicit aui. est ista. Nam illud qd mouet ad esse virtutũ: mouet ad earũ opus: sed calidum mouet ad esse virtutuz: ergo ⁊ mouet ad earũ opus: ma. appet per Auer. in. 4. celi ⁊ mundi: ⁊ declaratur ratiõe: q omne qd mouet ad esse: mouet ad finez: aliter enim moueret frustra. Sed cuiuslibet finis est opus: ergo ⁊c. minor declaratur. Nam calidũ generatiuum in sperma existens mouet ad esse aĩati: ⁊ mouet ad illius esse: vt calidũ est: ꝙ declarať ex pluribus: primo q non mouet ad esse: nisi per digestionez ⁊ mixtionez: talis aũt fit a calido. Scdo q tale calidũ non mouet ad esse nisi alteratum ⁊ calefactũ a corpore supceleſti per illius motũ ⁊ lumen vt declaratũ fuit. Tertio: q videmus in animalibus esse quoddã calidũ in actu: sa in. 2. q Aui. primo pponit: so declarat: sa ibi [Quod enim.] Et hec diuiditur in. 2. q primo declarat quõ frigiditas non deseruit opationibus istarũ virtutũ. Scdo quõ deseruit illis accñtalr sa ibi [Ad retentionẽ.] ¶ In prima pte intẽdit talẽ rõnẽ: qd est per se cõriũ virtutibus: p se nõ ingrediť eaꝝ opationes fridũ est huius: qm̃ opationes oĩum virtutũ fiunt per motuz: motum aũt prohibet frigiditas: ideo ⁊c. sed hic est intelligendũ ꝙ in attractione ⁊ expulsione manifestũ est ꝙ per motũ localem fiunt: ⁊ hoc ex earuz dispõne apparet: qm̃ expulsio est motus alicuius ad aliud: sed alteratio est motus ad se ab alio: hoc etiã est manifestum in digestione: propter qd est dubitatio vtruz motus localis sit de necessitate digestionis: ⁊ vr ꝙ sic: aucto. Aui. in littera: qm̃ digestio separat ⁊ permiscet. Item h arguitur rõne: q illud est de necessitate digestionis sine quo digestio perfici non potest: sed motus localis est hmõi: qm̃ digestio per mixtiõez fit: ergo ⁊c. In contrariũ arguitur: de cuius necessitate est alteratio: de eius necessitate non est motus localis: sed de necessitate digestionis est alteratio: ꝙ. n. digeritur alteratur: ideo ⁊c. Ad hoc dicenduz est ꝙ motus localis non est de necessitate digestionis: qd probatur: q illud non est de necessitate digestionis qd non ingreditur eius diffinitionez: sed motus localis est hmõi: ideo ⁊c. maior appet: q diffinitio explicat essentiaz diffiniti: minor declaratur: primo non

Frigiditas vero est cum alicui earuz seruit accidentaliter ⁊ non essentialiter. Quod enim frigiditati essentialiter iest: est vt omnibus virtutibus sit contraria: quoniam omnium virtutum operatiões per motum existunt. Et hoc quidem in attractione ⁊ expulsione manifestuz existit. Sed in digestione etiam quoniaz digestio completur partes eius quod fuit ingrossatum ⁊ inspissatum, partiendo ⁊ adiungendo ei quod attenuatum fuit ⁊ subtiliatum. Et he quidẽ motiones eius sunt separantes ⁊ temperãtes. Retentiua vero operatur villos mouendo transuersos sm figuraz comprehensionis bene factam. Et frigiditas quidem est paraliticuz faciens ⁊ mortificans: ⁊ ab omnibus prohibens operationibus. Ad retentionem tamen faciendam accidentaliter confert: quoniam villos sm bone comprehensionis figuram tenet. Non ergo in operationibus virtutuz essentialiter ingreditur: sed tali preparat instrumentuz dispositione qua ipsum suam custodit operationem. Et expulsiua quidẽ a frigiditate iuuatur: propterea ꝙ ventositatis prohibet dissolutionem que ad expellendum iuuat: ⁊ quia in eius auxiliatur grossicie: ⁊ propterea ꝙ villuz qui sm latitudinem protenditur exprimentez coatrabit ⁊ inspissat. Et hoc est etiã instrumentum preparare ⁊ non est in ipsamet operatione auxilium ferre. Et frigus non intrat in seruitium harum vir-

ponitur in diffinitione digestionis data a Gal. in primo ⁊ tertio de virtutibus naturalibus: que est ꝙ digestio est assimilatio nutrientis ad id quod nutritur: nec etiã in illa que ponitur ab Aristo. 4. methauro: que est digestio est passio a calido a circũiacentibus passiuis. Item motus suscipit ⁊ essentiã ⁊ speciez a termino ad quẽ est qualitas prima: dictũ sba ⁊c. dico tamen so ꝙ motus localis de necessitate digestionis est: ⁊ ratio huius est: qm̃ digestio est cõiunctio conuenientis cũ conuenienti: ⁊ separatio inconuenientis a cõuenienti: modo in omni tali concurrit motus localis: ergo ⁊c. Ulterius est dubitatio vtrũ frigiditas ingrediatur per se operationes anime: ⁊ videtur ꝙ sic: ꝙ per se facit ad esse virtutum: per se facit ad earum operationes: sed frigidum est hmõi: ideo ⁊c. maior nota est ex dictis: minor declaratur: qm̃ esse mixtũ compositum ex calido fri. hu. ⁊ sicco: ⁊ oibus complexionibus. Itez si siccitas ⁊ humiditas per se ingrediunť opera anime: ⁊ etiã frigidita: qm̃ ille sunt qualitates passiue: illa aũt actiua: sed ita est: vt appebit ex sequẽtibus: ideo ⁊c. Itez si est inuenire aliquã virtutez que faciat motũ similem ei qui fit a frigido: saltez in illius operationez per se ingrediť frigiduz: sed ita est: sicut est virtus que mouet motu expressiuo: q a circũferentijs ad centrũ: ⁊ ideo ⁊c. In contrariũ est Aui. hic ⁊. 6. de naturalibus: ⁊ Gal. 6. de accidenti ⁊ mor. Ad hoc respondent aliqui ꝙ frigiditas per se ingreditur opationes anime moti: propter rõnez prius adductam: quã putant esse demonstrationez. Dico tamen ad qõnem istaz: primo ꝙ nullius forme naturalis in mixto existentis instrumentũ est frigidũ: sed tantuz calidum: dico so ꝙ principaliter ⁊ maxime forme naturalis que est anima instrumentũ est calidũ: ⁊ nullo modo frigidũ: primo declaratur sic. Illud quod mouet ad esse: mouet ad opus: sed calidũ mouet ad esse forme naturalis: ergo ⁊c. maior apparet ex dictis: mi. declaratur: primo auctoritate Aristo. 4. methauroꝝ: vbi ponit ꝙ in vnoquoq3 mixto ẽ caliditas naturalis: qua mouetur ad mixtionem. Secũdo hoc declaratur rõne: qm̃ videmus ꝙ in eadem materia calidũ plus de forma: ⁊ per cõñs de motu ⁊ loco quaz frigidum: sicut videmus ꝙ materia aque cũ fit sub forma ignis plus h3 de forma q̃3 prius habuit. Ex vno. n. pugillo aque fiunt. C. ignis. Item illud h3 dñium in omni actione ꝙ inter oĩa est magis actiuuz: calidũ est huiusmodi: ideo ⁊c. maior nota est: minor declaratur: primo q ipsum fundatur in sba valde mobili: q in subtili: secundo q ipsum maxime mobile est: q ad oẽm speciez ponis: sm Aristo. in de morte ⁊ vita: ⁊ in de causa motus animaliũ. Item illud est per se instrumentũ omnis actionis ⁊ cuiuslibet mouentis particularis: ꝙ facit in mouentẽ alterationem similez ei que fit in mouente particulari a primo motu: ⁊ causa est: qm̃ omne mouens particulare mouet vt alteratũ est a primo motu ad caliditatem per motũ ⁊ lumen. Nam ista duo nata sunt calefacere sm Aristo. so celi ⁊ mũdi. Item ꝙ est mobile ad oẽm speciẽ motus illud est instrumentũ omnis actionis: calidũ

Jacobus De partibus

certo cõe est oibus his virtutibus: ita: ꝙ oẽs operanť calore vt proprio instr̃o. Tertio dicit ꝙ frigiditas aliqñ seruit alicui istarũ virtutuz accidentaliter: sed nulli eaꝝ seruit essentialiter. Quarto dicit ꝙ frigiditas est essentialiter cõtraria oibus virtutibus. Et probat sic q opationes oĩum virtutũ fiunt per motum: frigiditas aũt non iuuat ad motũ: imo est paraliticũ faciẽs ⁊ mortificãs ⁊ prohibens ab oibus opationibus. Qd aũt opationes oẽs haruz virtutũ fiant per motũ inductione per singulas declarat. Primo qdez manifestũ est in attractione ⁊ expulsione: ipse nãq3 sunt motus locales. Sed in digestione etiaz est motus localis: q ipsa fit diuidẽdo ptes grossas ⁊ imiscendo eas subtilibus: seu tenuibus: ⁊ hi motus digestionis sunt primitus separãtes in cibo ptes a ptibus ⁊ post tẽperantes. i. cõmiscẽtes ptes cũ ptibus. Et in retentione silr est motus localis: q retẽtiua agit mouendo villos transuersos s3 figurã cõuenientẽ bone cõprehensioni. Quinto dicit ꝙ frigiditas iuuat accidẽtaliter ad retentionẽ faciendã: ⁊ sic per accidens seruit retentiue: q tenet villos sm figurã bone comprehensionis: v3 densos ⁊ cõstrictos: ⁊ sic nõ intrat essentialiter in opationibus virtutũ: sed adaptat instr̃m taliter ꝙ est idoneuz operi proprio. Sexto dicit ꝙ frigiditas iuuat expulsiuã propter duo. Primo q phibet ventositates dissolui ⁊ eas ingrossat que iuuant ad expellendũ. Scdo q cõtrahit ⁊ inspissat villũ latitudinẽ cõprimentez. Et hoc iuuamentũ est disponere instr̃m ad opus ⁊ nõ auxiliari per modũ agentis in ipsamet opatione. Ultimo cõcludit tertiũ dictuz velut iam probatũ. s. ꝙ frigiditas nõ intrat in seruitiũ haruz virtutũ essentialr: sed solũ per accidens: q si imisceretur opationibus eaꝝ noceret debilitando suas motiões. ¶ Circa primũ attẽde ꝙ. 4. qualitates prime non solũ seruiunt quattuor virtutibus nãlibus ministrantibus: imo omni virtuti aĩe cõiuncte organo corporeo. Iuxta illud Gal. 2. virtu. nãliuz. c. 4. Efficere ⁊ pati inuicez corporibus existit sm calidũ ⁊ frigidũ ⁊ siccuz ⁊ humidũ. Et siue venas siue epar siue arterias siue cor siue aliquã aliaz ptem agere quis ait quẽcũq3 actũ in effugabilibus necessitatibus cogeť ppter qualitatiuã que ex quattuor crasim confiteri actum existere ei. Eucrasia etenim que sm nãm cã est actus vnicuiq3 organoꝝ. Discrasia vero morbus vocať ⁊ actui nocet. ¶ Queriť circa secundũ vtrum oẽs virtutes nãles ministrantes operenť calore vt cõi earum instr̃o: videtur ꝙ non. Primo multe sunt plante frigidissime que sua frigiditate mortificant: vt papauer nigrũ iusqanius mandragora in qbus cum vegetentur sunt quattuor virtutes nãles ministrantes quas opari calore videť impossibile cuz sint tante frigiditatis. Item aliqua sunt aĩalia tante frigiditatis ꝙ tangentem stupefaciunt vt piscis torpedo dictus: de quo dicit Albertus. 24. aĩaliuz ꝙ tangentem q̃tũcũq3 celeriter retrahat stupefacit: ita ꝙ vnus de socijs eius extremitate digiti tantũ pũgens tetigit eum ⁊ infra dimidiũ annum loturis calidis ⁊ vnguentis vix in brachio sensum recepit. Dicunt etiã Plinius ⁊ ysidorus ꝙ hic piscis hasta tactus stupefacit ⁊ aure seu venti flantes ab eodem stupefaciunt astantes. Quõ ergo est possibile ꝙ vtutes nãles huius piscis calore operentur cũ tante excellentie frigiditatis calor notabilis complicari non possit. Itẽ salamãdra est tãte friditatis ꝙ illesa diu manet in igne: ⁊ si fuerit ignis mediocris extinguit ipsum: vt scribit Albertus. 25. aĩalium. Itez dicit Ioãnicius in ysagogis ꝙ retentio per frigiditatẽ ⁊ siccitatem ⁊ expulsio per id qd est frigidum ⁊ humidũ. Et ad id est ratio: q in retentione ⁊ expulsione necessariuz est membꝝ stringi: sed calidi est dilatare ⁊ frigidi stringere. Item frigidus natura venter appetere qdem bonus: appetitus ergo per frigiduz viget ⁊ videmus experimentaliter ipsum incitari frigidis acetosis. Item virtus digestiua materie subtilis morbi calidi operatur frigido: q digestio materie illius est inspissatio que frigido fit. Ideo medici ad digestionem eius applicant medicinas frigidas. ¶ Oppositũ determinat hic prin. Et Aristo. so de partibus aĩalium ca. 4. ait. Calor in corporibus seruit operationibs anime: qm̃ cibus ⁊ motus sunt ex operationibus anime: ⁊ iste operationes non sunt nisi propter virtutes caloris. Item prin. primi sa doc. 3. ca. 3. ait. Calor igiť innatus virtutum oĩum est instrumentũ. Item dicit Auer. so colliget ca. 18. Quia impossibile est primũ motorem. s. virtutẽ anime in animali vt sit sine materia: ergo necesse est speculari quod sit hoc primũ corpus. Et appet ꝙ sit calor naturalis qui est in nobis. Et tu vides ꝙ quando infrigidantur membra eoꝝ motus priuantur ⁊ est res nota per se ⁊ ꝙ vna rerum receptarũ in diffinitione istaruz operationũ est calor naturalis. Sed iste calor naturalis differt proprijs differentijs in quolibet mẽbro sm operationes quibus appropriať illud: ⁊ hoc maxime in operatione nutrimenti: ⁊ de hoc nullus discordat. Itẽ dicit Gal. apho. prima cõmen. 15. illius cañ. Uentres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura. Quicqd eni3 animal consistit ab initio sui complet quoq3 atq3 regit tripliciter fit quoꝝ vnuz est calor naturalis qui cũ sit causa actionis naturalis: ⁊ maxime hyemalis necessario augmentat appetitum: confortat digestionem: sanguinẽ auget. Et paulopost subdit. Hic quoq3 non solũ appetitum faciet cõuenibilem: digestionez quoq3 ⁊ cuilibet mẽbro assimilationez: sed etiã cibi expellit superfluitatẽ. Dic breuiter ꝙ omnes virtutes naturales operantur triplici calore. Primo quidẽ calore vitali influxo a corde sine quo nulla virtutũ exire valet in actuz: imo eo ad cor retracto mẽbra omnia velut mortua apparent. Secũdo calore innato cuiq3 mẽbroꝝ ex mixtura suoꝝ elementoꝝ quo determinatur calor a corde influxus ad proprias actiones membri illius. Tertio calore qui conflatur ex his ⁊ iste est instrumentũ proprium ⁊ perfectum naturaliũ virtutũ omniũ. ¶ Ad obiecta ante oppositum. Ad primũ ⁊ secunduz dic ꝙ licet alique plante ⁊ aliqua animalia relatione ad hominez sint tante virtutis infrigidandi ꝙ ipsum stupefaciunt ⁊ mortificant: omnes tamen vt vita participant necessario habẽt

calorem

nis: calidum est huiusmodi: vt visum est: ergo ꝛc. Secundū declaratur sic: forma naturalis que est plurium operationū perfectiua magis indiget ad perficienduz suas opationes eo ꝙ est maxime actiuū: sed anima est hmōi: ergo ꝛc. Sed tale est calidū: ergo ꝛc. Sz aduertendū ꝙ lz frigidū per se non ingrediatur opationes anime: ad illas tn̄ adiuuat: ꝛ primo ex pte agentis primi. s. calidi: qm̄ cum operationes anime sint terminate: oportuit ipsas procedere a calido determinate: ꝙ ē anime calidū: sed caliduz non terminat ꝛ contēperat nisi per suum extremū ꝙ est frigiduz: ideo ꝛc. Scdo ad illas adiuuat ex parte principij passiui. s. materie: ꝛ h multipliciter: vno modo qm̄ humidū ꝛ siccum mixta adinuicez temperiē hn̄t in calido ꝛ frigido. Alio modo q: frigidū preparat materiaz. Nam si aliqua forma debeat in materia introduci per materie inspissationē: frigidū adiuuat ad illius inspissationē: mouendo partes materie a circūferentijs ad centrū: ita ꝙ tn̄ principale ꝯiungens ꝛ permiscens est calidū ipsum. Alio modo qn̄ mixtum formā materie alicuius conseruat: sicut auri ꝛ plūbi ꝛ similiū: ita tn̄ ꝙ prima eoꝝ coagulatio fit a calido facta. Ad rōnes. Ad primā ꝙ per se facit ꝛc. verum est si sit principale mouens: modo frigidū non est principale mouens ad esse: sed quo adiuuans: ideo ꝛc. Ad scdam si humiditas ꝛc. non est simile: q: ille passiue ingrediunt ꝛ frigiditas actiue. Ad tertiaz si est inuenire ꝛc. verū est. Ad mi. dicemus ꝙ motus ille principalr̄ est calidi: sed frigidi est magis ex consequenti ꝛ coadiuuatiue. Postea est intelligendū ꝙ Aui. declarans frigidum non ingredi opationes anime: declarauit eo ꝙ oēs fiunt per motū localē: qui a frigido non fit: sed cū ipse fiat a calido: ideo fiunt oēs opationes anime a calido: ꝙ aūt fiat a calido: apparet qm̄ motus localis in aīali fit ab eo ꝙ est pri-

tutum nisi per accidens. Si enim ipsimet ingrederetur operationibus noceret ꝛ motiões debilitaret. ¶ Siccitas[a] vero in trium virtutū operationibus necessaria existit que sunt due mutate localiter ꝛ retētiua. Duabus vero localiter

mum mobile ex se: tale aūt est calidum anime: ꝙ ad oēs species motus mouetur: ideo ꝛc. Etiā est intelligendū ꝙ non solū apparet in digestione ꝙ fiat a calido ex suo motu locali: sz etiaz ex suo motu alterationis: qm̄ ipsa fit per decoctionez: omnis aūt decoctio fit a calido: ideo ꝛc. Non aūt de hoc fecit mentionem Aui. qm̄ forsan hoc reliquit notum ex diffinitione digestionis: scda in .3. q: primo ostendit quō accidentaliter seruit retentioni: scdo expulsioni: tertio concludit: scda ibi [Expulsiua] tertia ibi [Et frigus.] Circa primā partez est intelligenduz ꝙ duplex est prohibitio dissolutionis ventositatis: vna multa: ꝛ ista prohibet expulsionem: vt apparet in cholerica. Sed pauca phibitio ipsius: ad expulsionez iuuat: scdo est intelligendum ꝙ duplex est compressio ꝛ contractio villoꝝ: vna absoluta: que est solum quantum ad situm partiuz: ꝛ hec fit a frigido. Alia est que est ad determinatā formam: ꝛ ista fit a calido. Quod dicitur in tertia pte notum est ꝛc. a [¶ Siccitas vero ꝛc.] ¶ Postq̄ Aui. declarauit seruitiū qualitatū actiuarum: que sunt caliditas ꝛ frigiditas. In parte ista declarat seruitiū qualitatuz passiuarū: que sunt humiditas ꝛ siccitas: ꝛ diuidit in .2. q: primo ostendit seruitium siccitatis respectu attractiue ꝛ expulsiue ꝛ retentiue: scdo ostendit seruitiuz humiditatis respectu virtutis .4. s. digestiue: scda ibi [Digestiua.] Prima in .2. q: primo proponit: scdo declarat: scda ibi [Duabus vero.] ¶ Circa primam partē est intelligendū ꝙ virtus retentiua in principio opatur per motuz: mouendo villos transuersales ad debitā figuram cōpressionis ꝛ retentionis. Sz in processu opatur per quietē: retinendo nutrimentū: attamen q: ipsa plus operatur per quietē quā per motū: ideo Aui. nō dixit ipsaz esse mutataz localiter. Sed q: attractiua ꝛ expulsiua plus operatur per motū q̄ per quietē: ideo Aui.

Jacobus De partibus

calorez quo vegetationis opera exercent. Juxta illud Gal. 3. simplicis medicine capi. 1. distin. 2. Et illud est quoniā ex parte ꝙ vincēs super plantaz in operatione sua est caliditas: tunc omnis planta est calida ꝛ plusq̄ planta iterum omne animal. Et cū res sit sm̄ hoc tunc dicimus in papauere iterū ꝛ madragora ꝛ iusquiamo ꝛ aīali nominato salamandra calida omnia. ¶ Ad tertiuz dic ꝙ Joānicius intellexit retentionez ꝛ expulsionē fieri a frigido per accidēs vt declarat prin. in dictis. 5. ꝛ. 6. ꝛ probabat ratio adiecta auctoritati Joānicij. ¶ Ad quartuz dic ꝙ appetitus per frigidū vigēs est appetitus sensitiuus qui dicitur fames: nec sic per frigidū viget ꝙ ipsum sit ei sicut instrumentū quo cibum appetit vel appetens trahit: sed cōpressione os stomachi inanit vnde suscitatur ad appetendū. ¶ Ad quintū dic ꝙ digestio materierū morboꝝ oīum tam subtiliū ꝛ calidaruz q̄ frigidarū ꝛ grossarum aut viscosarum fit a calore: imo expulsio caloris extranei fit a naturali calore. Juxta illud prin. primi secūda doc. 3. ca. 3. Cum vero extrinseca caliditas earuz equalitatez destruere voluerit calor innatus qui est intus erit res fortior in resistēdo ideo vt venena calida non refrenet nec expellat nec ipsoꝝ corrūpat substantiaz nisi calor innatus. Calor nāq3 innatus nature est instrumentuz quod caloris aduenientis expellit nocumentuz: propterea ꝙ spiritū mouet ad ipsuz expellenduz ꝛ ad eius vaporez remouendū ꝛ ad ipsuz expellenduz ꝛ resoluendū ꝛ ipsius materiam adurendū: hec princeps. ¶ Queritur circa reliqua dicta vtrum frigiditas sit essentialiter oībus virtutibus contraria subseruiens eis solum per accidens. Arguitur ꝙ non. Frigiditas est cōsubstantialis cōplexioni sicut caliditas sicut patet ex diffinitione cōplexionis data prius: sed cōplexio est cōe instrumentuz omniuz virtutū naturaliū ꝛ operatrix omniuz membroꝝ. Juxta illud Gal. primo de iuuamentis mēbroꝝ ca. 2. Complexio est operatrix cuiuslibet membrorum per caliduz frigiduz humidum ꝛ siccum. Item Aristo. 2. de gene. aīalium capi. primo de virtute anime loquens ait. Jam ipso ergo vtitur calore ꝛ frigore quasi instrumento: quoniā motus est in eis modo cōi: ꝛ sm̄ hunc modum erit quodlibet mēbruz. Itez cerebruz quod est sedes animalis virtutis suo frigore temperat spiritus vitales: ꝛ ex eis facit animales. Item somnus est operatio naturalis ꝛ a calore impedit ꝛ a frigore fit. Juxta illud principis primi secunda doc. 3. ca. 3. Et est etiaz cū plures naturaliuz operationuz deficiunt propter caliditatez ꝛ minuunt sicut somnus qm̄ fortasse est cum destruit propter calorez complexionis calide aut minuit. Itez pinguedo ꝛ adeps sunt virtutis effectus ꝛ a frigido fiunt. Juxta illud prin. eodem ca. Pinguedinis aūt ꝛ adipis materia sanguis est vnctuositas ꝛ eaꝝ factor est frigiditas. Item multoruz membroꝝ complexio est frigida vt ossiuz oīum ꝛ cartilaginuz: ꝛ cuz illa membra regantur ex seipsis: vt ait Gal. scdo teg. tex. 29. ꝛ per complexionez propriaz agant: frigiditas seruit suis virtutibus essentialiter. Itē aliqua membra coagulantur a frigido sicut nerui ꝛ coagulatio mēbroruz est operatio virtutis. Itez phlegmatis generatio fit a frigido cum sit frigiduz ꝛ est operatio digestiue secunde. Item si frigiditas soluz per accidens seruiret virtutibus: tunc remota ea ex mēbris agerent actionem suaz. Cuius contrariū ex hoc ostendit ꝙ tunc calor esset purus igneus dissipans corpus humanū: ꝛ statim resoluens humidum radicale. Item frigiditas sistit vel impedit fluxuz sanguinis. Juxta illud Hip. apho. 5. apho. 24. In his vero opz frigido vti vnde sanguis fluere futurus est. Juuat ergo retentiuaz. Item frigiditas pedū excitat fluxum ventris sicut norunt monachi qui qn̄q3 incedūt nudis pedibus supra frigidos lapides huius gratia: iuuat ergo expulsiuā. Item si frigiditas esset essentialiter oībus virtutibus ꝯtraria omni frigiditati ꝛ semp inesset esse cōtrariū virtutibus: q: qd̄ essentialiter inest omni ꝛ semper inest: ꝛ tn̄ plurime gēmaruz cordialiuz frigide sunt. Item tunc nunq̄ deberent ministrari medicine frigide: q: prima intētio medici dz esse ad custodiā virtutis. Itē virtus statim perit frigido aere priuata. ¶ Oppositū arguitur per prin. hic ꝛ per rōnez eius. s. ꝙ omniuz virtutū operationes per motū existunt ꝛ frigiditas est paraliticans ꝛ mortificās phibens ab oībus opationibus. Item dicit prin. primi scda doc. 3. cap. 3. Calor igit innatus virtutū oīum est instrumentū: sed frigiditas est in eis inconueniens: ꝛ neq3 prodest nisi accidētaliter. Ideoq3 dicit calor innatus: ꝛ non dicit frigiditas inata neq3 comparat frigiditati ex colcodeia corporis. i. datione vite illud qd̄ cōparatur caliditati. Item dicit Gal. 3. interioꝝ ca. 5. Scias q: humiditas in ꝯfusione actionis anime in scdo est gradu: frigiditas aūt in primo. Itē. 6. morbi ca. 3. Frigitudo aūt nullum in actione confert iuuamentū. ¶ Attēde h primo ꝙ frigiditas est duplex in humano corpore quedā est innata: alia est illata. Itez quedā est intensa alia est remissa. ¶ Attende scdo ꝙ frigiditas duplr̄ intelligi potest essentialiter esse cōtraria virtutibus oībus. Uno modo sic ꝙ de sua natura intrinseca noceat ipsis: sicut homo dicitur essentialiter aīal ꝛ rationalis: q: de sua natura est aīal ꝛ rōnalis. Alio modo sic ꝙ noceat ipsis per suum proprium ꝛ primuz actum: qui est infrigidare. ¶ Attende tertio ꝙ frigiditas dupliciter pōt intelligi seruire per accidens quibusdā virtutibus. Unomodo per accidens. i. nō necessario nec semper nec vt in pluribus. Juxta illud arist. 11. methaphi. c. 8. Est itaq3 accidens qd̄ fit quidem: non aūt semper neq3 ex necessitate: neq3 vt in plus: puta sub cane fiet vtiq3 frigus. Alio modo p accidēs: idest non ex prima eius actione imediate: neq3 se imiscendo directe operationi virtutū: sed vel preparando virtuti instrumentū aut eius obiectuz ad obediendum ei. ¶ Attende quarto ꝙ qd̄ hec restringenda est ad virtutes anime: ꝛ ad frigiditatez tante intensionis ꝙ exire valeat in actū infrigidandi. Nā certum est ꝙ multe lapidū virtutes ꝛ mineraliuz non solū non recipiunt a frigiditate nocumentū: sed ab ea plurimū iuuantur. His premissis. Dic primo ꝙ frigiditas non est essentialiter ꝯtraria virtutibus oībus primomō: q: neq3 oīs frigiditas nec vbiq3 ꝛ semper nocet oībus virtutibus: frigiditas. n. innata remissa que est pars cōplexionis naturalis mēbrorum in nullo nocet virtutibus eoꝝ: imo iuuat cōmensurando calorem. Dic scdo ꝙ frigiditas notabilis ꝛ intensa corpori humano vel suis ptibus adueniens aut inexn̄s est essentialiter contraria oībus virtutibus anime affixis organo corporeo sano non lapso ad caliditatem. Primo q: debilitat calorez nālem spūm qui sunt latores virtutum. Scdo q: non sinit ipsos spūs libere transire. Tertio q: debilitat calorem innatum mēbris qui coaptat spūs receptos ad operationes mēbris pprias. Quarto q: imobilitat villos: quibus virtutes agunt ꝛ spāliter digestioni est contraria: q: mām in quā agit incrudat. Dic tertio ꝙ frigiditas non subseruit virtutibus quibusdā per accidens primo modo sumendi per accns: q: vt in pluribus subseruit retentiue ꝛ expulsiue modis in hac lr̄a per prin. tactis sed p accidens: illo modo dicebat ꝙ neq3 necessario neq3 semper nec vt in pluribus. Dic quarto ꝙ frigiditas seruit virtutibus retentiue ꝛ expulsiue per accidēs: secūdomodo q: neq3 per primā eius actionez seruit his virtutibus: nec se directe imiscet earuz operationibus: sed preparat instrumenta. s. villos ad bone retentionis ꝛ expulsionis formā ꝛ quo ad expulsiuā preparat eius obiecto viā ad exituz prohibendo dissolutionez ventositatis ꝛ inspissando eaz que est velut ductrix expellendoꝝ. ¶ Ad argumenta ante oppositū primū solutum est. ¶ Ad secundū dic ꝙ aristo. loqtur de frigiditate remissa que est pars complexionis: vel intelligit ꝙ anime virtus vtitur frigore: quasi instrō per accidens. ¶ Ad tertiū dic ꝙ frigus cerebri est remissum. ¶ Ad quartuz dic ꝙ somnus non est proprie opatio: sed quies vel priuatio. Juxta illud aristo. lib. de somno ca. 2. Et videt somnus vigilie quedā priuatio: ꝛ est impotentia primi sensitiui. ¶ Ad quintū dic ꝙ scda pinguedinis ꝛ adipis fit a calido digerente: sz eorum coagulatio fit a frigido. ¶ Ad sextuz dic ꝙ mēbra complexionis frigide suos agunt actus p caliditatē spūs cuz calore innato sicut mēbra cōplexionis frigide. ¶ Ad septimū dic ꝙ lz neruoꝝ coagulatio iuuet a frigido: fit tn̄ principaliter a calido desiccante queadmodū lateres ex terra tenaci. ¶ Ad octauuz dic ꝙ phlegmatis generatio nō fit proprie a frigido: sed a calore epatis diminuto cōparatione ad māz in quā agit. ¶ Ad nonū dic ꝙ soluit ex primo dicto. Necessaria. n. ꝛ vtilis est virtutibus remissa frigiditas imixta calori ad ꝯstitutiōez cōplexionis. ¶ Ad decimū ꝛ vndecimū dic ꝙ arguunt de seruitio p accidēs. ¶ Ad. 12. dic ꝙ arguit de ꝯrietate essentiali primi modi. Et iterū dic ꝙ gēme frigide non psunt cordi neq3 virtutibus ipsius sua frigiditate nisi lapsum fuerit ad caliditatem: sed ꝯferunt alijs modis. s. a proprietate ꝛ clarificando spūs. ¶ Ad. 13. dic ꝯcedendo ꝙ virtus interdum vtitur medicinis frigidis vtiliter ad tollendū discrasiam frigidā corporis aut mēbri: sed hoc non est ꝯtra dicta. ¶ Ad. 14. concede ꝙ aer frigidus est necessarius ad euentationē caloris ꝛ prohibet ipsuz ꝛ spūm ab inflāmatione: sed si nocere nō debeat frigiditas eius dz esse remissa cōparatione ad corꝛ ita ꝙ non imprimat notabilem frigiditatem: sed precise cor preseruet ꝛ spiritus ac humores eius ab inflāmatione.

Siccitas vero ꝛc. ¶ In hac parte. 4. dicit primo pn. ꝙ siccitas est necessaria in opationibus triuz virtutū que sunt due localiter mutate. i. mouētes mēbruz in quo sunt ꝛ villos eius ꝛ obiectū in qd̄ agunt motu locali ꝛ mote ad motū membri cuius sunt ꝛ retentiua. ¶ Sz instabit aliqs primo q: mēbra multū humida sunt fortis attractionis sicut pulmo ꝛ epar: siccitas ergo nō est necessaria ad attractionē. Itez si siccitas esset necessaria ad attractionem mēbra sicca sicut ossa: ꝛ cartilagines essent fortioris attractionis q̄ humida carniformia. Item cerebꝝ est de membris fortiter expellentibus p aures nares palatū oculos ꝛ cranei cōmissuras: ꝛ tn̄ est vehementer humidū. Itez pueri sunt fortioris expulsiue q̄ iuuenes: q: sepius egerunt ꝛ tn̄ sunt humidiores. Itez dicit Joānicius in ysagogis expulsionez fieri per id qd̄ est frigidū ꝛ humidū. Itez dicit Hip. apho. 2. aph. 9. Corpora vbi quis vult purgare opz flura facere. Et Gal. sup illo dicit. Hic inten-

mutatis que sunt attractiua ⁊ expulsiua prebet siccitas auxiliũ eo ꝙ multam eis efficit sustentationẽ: que in motu est necessaria motu: vʒ spũs qui has virtutes ad suas defert opationes ipulsione vehementi quã ⁊ talem qualis est ipsa humoralis prohibet fluxus cuʒ in substantia fuerit spiritus aut instrumẽti: sed retentiue propter constrictionem. Digestiuaª autem plus indiget humiditate.

de ipsis dixit ꝙ erant mutatiue localiter: ꝑa in. 2. q2 primo declarat seruitium siccitatis respectu attractiue ⁊ expulsiue: ꝯo respectu retentiue: ꝑa ibi] Sʒ retentiue.] ¶ Circa primã ꝑtem est intelligendũ ꝙ siccitas est necessaria in motu spũs: ⁊ etiaʒ in motu villoꝝ attractiõis ⁊ expulsionis q fit a spũ: eo ꝙ semp motus est per aliqd fixũ. Siccitas aũt ad fixionẽ facit: vt apparuit. ŝ. ca. de elementis: nõ est. n. incõueniens si spũ moto etiã moueanť villi illi: qm̃ videmus ꝙ rota mota adhuc sup ipsaʒ põt moueri musca: qm̃ in motu rote tanta est fixio que sufficit ad musce motuʒ. Sʒ est dubitatio: Aui. ponit ꝙ siccitas est necessaria in opatiõe expulsiue. Sʒ ꝯtra. Nã Joãnicius dicit ꝙ expulsio fit ꝑ frigidũ ⁊ hu. Iteʒ motus ꝯrij fiunt a cõtrarijs causis. Sed attractio ⁊ expulsio sunt motus cõtrarij ⁊ attractio fit a calido ⁊ sic. ergo expulsio fiet a frigido ⁊ hu. In ꝯriuʒ est Aui. dĩm ꝙ virtus attractiua ⁊ expulsiua in sui opatione egẽt siccitate. Et rõ huius ẽ duplex: vna est q2 omne qd mouet: indiget aliquo fixo: ad qd motus appodieť: vt declaratuʒ est ab aristo. in de celo ⁊ mũ. ⁊ ĩ de cã motus aĩa. Sʒ virtus attractiua ⁊ expulsiua cũ motu opanť: iõ egẽt quadã fixione: sʒ siccitas facit fixionẽ: ꝑʒ aui. ŝ. ca. de elemẽ. ⁊ aristo. in ꝯo de gene. ⁊ corru. ideo ⁊c̃. Iteʒ oĩs motus in quo ẽ qes: necessario indiget siccitate: sʒ motus attractionis qui fit ꝑ villos: ⁊ ẽt motus expulsionis qui fit ꝑ villos: hñt quietẽ mediã: iõ ⁊c̃. maior appet: qm̃ quies fit a siccitate: minor declarať. Nam cũ stõus cibũ attrahit: illũ attrahit per plures tractus: inter quos sunt qetes inter medie: vt declaratũ fuit. ŝ. ca. de membris. Etiã expellit per plures expulsiones: inter q̃s est etiã qes media. Sed tu statim dices: hoc non vr̃ veꝝ: qm̃ attractio vt attractio solũ dicit mihi motuʒ: etiã expulsio vt expulsio dicit solũ motũ: ⁊ nõ quietẽ: ergo siccitate nõ egebũt ꝑp quietẽ ꝑº. Nã siccitas nõ facit ad opationũ haꝝ virtutũ: nisi ꝑpeando eaꝝ instr̃m: vt ponit aui. qm̃ illis substentationẽ ꝓbet: sʒ frigiditas hoc mõ illis seruit: ergo vr̃ ꝙ sicut siccitas opationes illaꝝ virtutũ ingrediť essentialr̃: sic ⁊ frigiditas. Uel sicut frigiditas eas nõ igrediť essentialr̃: sic nec siccitas. Juxta qd est sciendũ: ꝙ nõ est simile de frigiditate ⁊ sic. in ꝑparatione instr̃i haꝝ virtutũ Nam frigiditas ꝑpeat instr̃m illud ꝯprimendo: qd etiã si frigiditas in illo cõpressionẽ nõ faceret: adhuc expulsiua virtus illud cõprimeret vt ꝑ ipsuʒ opeť. Sʒ si siccitas in illo cõpressionẽ non faceret: nũq̃ʒ expulsiua id cõprimeret: etiã q2 frigiditas sola cõprimit instr̃m anteq̃ʒ expulsiua opeť: ⁊ nũq̃ʒ cũ illo operať: sʒ cũ ipsa opať: semp siccitas in instr̃o cõpressionẽ facit. Preterea ꝑʒ Aui. ĩ lr̃a: spũs est illud qd ꝑpeat instr̃a haꝝ virtutũ: sʒ spũs limitare põt siccũ ad determinatã formã: cũ siccũ respectu illius fit passiuũ. Non aũt limitare põt frigidũ ad terminatã formã: cũ frigidũ sibi fit ꝯriũ: iõ ⁊c̃. Sʒ aduertendũ ꝑº ꝙ aliqd est necessariũ alicui duplr̃: sicut ponit auer. 2. sui collʒ. ca. de iuua. mẽ. vno mõ: q2 sine illo tale esse nõ põt. Sicut dicimus ꝙ mẽbꝝ ꝯsimile est necessariũ officiali. Alio mõ: q2 sine illo tale bñ esse non põt: sicut dicimus ꝙ duo oculi sunt necessarij corpi: mõ primo siccitas est necessaria attractiue ⁊ expulsiue: qm̃ sine ipsa non pñt eaꝝ opationes ꝑficere. Scd̃o est aduertendũ ꝙ ⁊ si attractio ⁊ expulsio egent siccitate ⁊ etiaʒ caliditate: tñ illis magis eget attractio: ⁊ h̃ iõ: qm̃ in attractione fit motus villoꝝ de cẽtro ad circũferentiã: mõ talis motus fit a calido. Sʒ in expulsiua fit motus villoꝝ per cõpressionẽ de circũferẽtijs ad centrum: ⁊ talis fit a minori calido: ⁊ iõ videmus ab ipso frigido extrinseco adiuuari expulsiuã virtutẽ: non aũt attractiuã: sʒ magis debilitari. Dico aũt extrinseco: qm̃ calidũ intrinsecũ cuiuslibet opationis effectiuũ est. Et iõ forsan q2 expulsio in opatione ad attractionẽ eget minori calido ⁊ sicco: dixit eo ꝙ fiebat per frigidum ⁊ hu. Uel hoc dixit: eo ꝙ a frigido extrinseco adiuuať expulsio. Ad aliã rõneʒ: motus ꝯrij fiunt a causis ꝯrijs: verũ est differẽtibus formaliter: vel ꝑm magis ⁊ minus: ⁊ hoc mõ differunt cause a q̃bus fit attractio ⁊ expulsio: cũ attractio fiat a mĩori calido ⁊ sicco q̃ʒ expulsio. Scd̃o ẽ dubitatio: Aui. ponit ꝙ spũs deferat virtutẽ ad mẽbra: iõ querit vtꝝ deferat virtutẽ. Et vr̃ ꝙ non: q2 si deferret virtutẽ: tunc virtus moueret localiter: sʒ ꝯñs est falsuʒ: eo ꝙ virtus nõ est corpus: ergo ⁊c̃. ꝯñtia declarať: q2 delatio est motus q̃dã localis. Item si spũs deferret virtutẽ: vel ferret ipsaʒ sicut corpus defert corpus: vel sicut mã defert formã: vel sicut s̃bm defert accñs: sed nõ primo modo: q2 virtus nõ est corpus: neq̃ʒ ꝯo modo: qm̃ mã ꝑm s̃bm virtutis est membꝝ: ⁊ non spũs: neq̃ʒ tertio modo: qm̃ accidens ortũ hʒ a ꝑncipijs s̃bi: modo virtus nõ oriť a spũ: sed a membro: ideo ⁊c̃. In ꝯriũ est aui. Ad q̃õneʒ dico primo: ꝙ spũs non defert virtutẽ sicut corpus defert corpus: qm̃ tũc virtus etiã in spũ ꝯtineret: sicut locatũ in loco ꝙ est falsuʒ: cum locus sit corpis: neq̃ʒ sicut mã defert formam: qm̃ forma mãm non efficit: modo virtus efficit spũm: sicut virtus vitalis que est in corpe: neq̃ʒ sicut subm defert accñs: qm̃ ꝟtus ⁊ accñs est aĩe: vel de eius esse: modo si spũs esset illius s̃bm: tunc spũs esset aĩatus. Sʒ hoc est falsum: mẽbꝝ. n. est aĩatuʒ: ⁊ non spũs. Sed dico ꝯo ꝙ spũs defert virtutẽ: sicut instr̃m motũ defert ꝑncipale mouẽs: sed spũs est hmõi: est. n. aĩe instr̃m: ideo ⁊c̃. Sʒ tu di. quis modus delatiõis est iste. Dicendũ ꝙ si spũs defert virtutẽ: non defert ipsaʒ: q2 virtus ⁊ aĩa spiritui det suã formã. Sed q2 virtus dat illi spũi modũ motus: ꝑ quẽ spũs ad mẽbra ꝑuenientes: possunt membra formare in eoꝝ opationes: ⁊ est sicut videmus ꝙ ars que est in aĩa fabri nõ dat suã formã igni ⁊ malleo: sʒ bñ dat illi modũ motus: per quẽ possunt ad actũ deducere formã cultelli de potẽtia mãe ferri. Sʒ aduertendũ ꝙ spũs duplr̃ sumiť: vno modo vt a corde defluit ad alia mẽbra. Alio mõ vt a corpe defluit ad loca generatõis: si primo mõ: aut spũs sic defluit ad mẽbra ꝙ eoꝝ ꝯºoneʒ ĩnataʒ fecit in actu: ⁊ sic nõ est instr̃m virtutis ⁊ aĩe: sʒ eius s̃bm formaliter: qm̃ per spũm vt sic mẽbꝝ cordi ꝯiungiť: ⁊ est per ꝯñs aĩatũ: cũ cordi insit primo aĩa: vnde totũ cõpositũ hoc mõ ex spũ ⁊ mẽbro est s̃bm aĩe formaliter: ⁊ hoc mõ intelligebat Auer. 2. collʒ. ⁊ in de sensu ⁊ sensato: qñ dicebat ꝙ spũs est s̃bm aĩe formaliter. Aut sic spũs fluit a corde ad mẽbra: ꝙ ẽ ab illis aliqd distinctũ: ⁊ hoc mõ est virtutis instr̃m: sed si spũs sumať vt a corde defluit ad mẽbra generationis: sic solũ est instr̃m: q2 est instr̃m corporis celestis cuilibet mixto formã ꝑbentis: vt declaratũ fuit supra. Ad rõnes. Ad primam: si spũs deferret ⁊c̃. verũ est: si eam deferret: q2 ei virtus suã formã preberet: modo hoc est falsuʒ: vt visuʒ est. Ad scd̃am appet solutio ex dictis: qm̃ nullo illoꝝ triuʒ modoꝝ defert. Tertio est dubitatio de hoc ꝙ dicit Aui. spũs aũt instrumenti: qui separe vr̃ spũm ab instr̃o: ꝙ falsuʒ est: cũ spũs sit instr̃m: vt visum est. Dicendũ ꝙ in nobis est duplex instr̃m: vnũ ꝙ obtinet locũ forme magis: sicut spũs. Aliud qd retinet magis locũ mãe: sicut villus: ⁊ membꝝ: mõ qñ aui. dixit instr̃i: per hoc intellexit instr̃m ꝙ est instr̃m ⁊ villus. Circa secũdaʒ partem est intelligenduʒ ꝙ siccitas seruit retentiue ꝑp constrictionẽ. s. retinendam: qm̃ retentio indiget fixione ⁊ quiete: ⁊ talis fit a siccitate: etiam seruit illi propter constrictionẽ. i. motum ꝯstrictiuuʒ: qm̃ omnis motus fixione indiget. a ¶ Digestiua aũt ⁊c̃.] ¶ In ꝑte ista ostendit aui. q̃uõ humiditas deseruit digestiue virtuti. Sʒ nota ꝙ cã eius ꝙ dicit aui. est duplex: vna est: q2 ꝑm Aristo. 4. methau. digõ est ꝑfectio passiui a calido nãli: mõ inter oĩa hũiduʒ est maxĩe passiuũ. Et eiʒ bñ terminabile termĩo alieno: sicut siccũ termino ꝓprio: iõ ⁊c̃. Alia est: q2 digõ fit ꝑ inspissationeʒ ⁊ decoctionẽ: mõ decoctio humido debeť: vnde aduertendũ ꝙ lr̃a põt duplr̃ exponi: vno modo ꝙ digõ plus eget humiditate supprema q̃ʒ siccitate: ⁊ sine dubio hoc ẽ veꝝ: qñ humidũ ꝙ digeriť terminari hʒ sicco. Alio mõ: ꝙ digõ plus eget humiditate q̃ʒ alie virtutes: ẽt hoc est verũ. Naʒ alie virtutes etiã aliq̃li humiditate egẽt: attñ q2 ille virtutes plus egent siccitate quã humiditate: ⁊ digestiua humiditate q̃ʒ siccitate: ideo auic.

de illis

Jacobus de partibus

dit Hip. fluxa facere vomitu vel solutione purganda facere mollia: vt laxenť ⁊ pori aperianť ⁊ subtilieť mã ⁊ dissoluať. Humiditas ergo est necessaria ad expulsionẽ non siccitas. Item siccitas exasperat ⁊ corrugat vias sicut apparet in corrigijs ⁊ pellibus: humiditas vero lenit ⁊ applanat. Sed lenitio ⁊ applanatio viarum subseruiunt expulsioni sicut asperitas ⁊ corrugatio retentioni. ¶ Ad primuʒ dic ꝙ attractio fit a calido vt a primo ⁊ principali instr̃o: a sicco vero non: nisi dispositiue. s. inq̃ʒtum spũs subseruiens attractioni liberius mouetur non oneratus extranea humiditate q̃ʒ oneratus ⁊ villi attractiui sunt agiliores sicci sine excessu quo fiant implicabiles q̃ʒ humiditate onerati. Et q2 pulmo ⁊ epar sunt caliditatis magne fortiter attrahunt concurrentibus simul necessitate fortis attractionis ⁊ amplitudine viarum ⁊ siccitate sufficienti ad firmanduʒ spũs ⁊ villos motiuos. Idem dic ad scd̃m. ¶ Ad tertium dic ꝙ cerebrum est de membris fortiter expellentibus magis idoneitate viarũ propter necessitatẽ ordinataꝝ q̃ʒ fortitudine expulsionis. Habet enim supra se cõmissuras idoneas ad expulsionem vapoꝝ ⁊ fumoꝝ naturaliter alta petentiũ: habet etiam sub se vias aptas ad decursum superfluitatũ humoralium naturaliter descendentium: ⁊ ad fortitudinem expulsionis non parum facit copiositas spirituũ: iuuat insuper aer attractus cuius impulsu superfluitates deorsum excutiuntur cum insufflatione. ¶ Ad quartuʒ nega ꝙ pueri sint fortioris expulsiue: sed sunt debilioris retentiue. Juxta illud Gal. 6. morbi capi. 3. Contentiua vero in hoc corpore. s. puerili non adeo fortis est: ⁊ ideo videmus eos frequẽter laxari ⁊ feces emittere. Expulsiuam vero in tali corpore moderataʒ cernimus quãuis contentiuam debiliorem expulsiua in pueris inueniamus. ¶ Ad quintũ dic ꝙ expulsio quo ad motum villoꝝ ⁊ spirituum fit a calido ⁊ sicco: sed frigidum ⁊ humidũ coadiuuant ad eam in aliquo. Frigidum quidẽ comprimendo mẽbrum expellens supra expulsum. Humidũ vero reddendo expulsum magis fluxibile si non fuerit viscosum ⁊ aptando vias expulsionis ad lenitionem ⁊ lubricitatem. Et per hoc soluitur sextum obiectũ concedendo ꝙ humidum iuuat ad expulsionem fluxa faciendo. ¶ Ad vltimũ dic ꝙ siccitas exasperans ⁊ corrugans mẽbruʒ continens aliquid expellendũ vel vias expulsionis specialiter quo ad superficiẽ intrinsecã magis seruit retentiue q̃ʒ expulsiue: humiditas vero econtra: sed siccitas villoꝝ latitudinaliuʒ moderata seruit expulsiue ⁊ siccitas spũs motiui. i. priuatio humiditatũ hebetantium eum. Secũdo dicit prin. ꝙ siccitas prebet iuuamentũ duabus virtutibus localiter mutatis. i. mouẽtibus. s. attractiue ⁊ expulsiue eo ꝙ efficit in eis. i. in suis instrumentis multã sustentationeʒ que est necessaria in motu spũs deferentis has virtutes ad opationes suas impulsione vehemẽti quã impulsionẽ ⁊ aliã talem motionẽ qualis ipsa est fluxus humoralis prohibet cũ fuerit in substantia spũs vel instrumenti. s. villoꝝ mouentiũ. ¶ Sʒ queret hic aliquis quare in particula precedenti ⁊ in presenti vocat attractiuã ⁊ expulsiuaʒ localiter mutatas ⁊ retentiuã non: cum dixerit in ꝑte precedenti ꝙ oĩum virtutuʒ opationes per motũ existunt. Dic id ideo esse: q2 opatio retentiue paꝝ est in motu. s. in principio retentionis dum villi transuersi circũtrahunt continẽs circa contentum ⁊ longo t̃pe fit in quiete retinendo ꝯtinens fixuʒ circa contentum: sed opationes attractiue ⁊ expulsiue sunt tote in motu. Tertio dicit ꝙ siccitas prebet auxiliũ retentiue propter ꝯstrictioneʒ puta q2 confert ad ꝯstringendũ: humiditas. n. reddit instr̃m molle ⁊ laxum: siccitas vero durum ⁊ firmũ. ¶ Sed arguet aliquis ꝙ plus ei ꝓsit innata humiditas: q2 reddit villos magis plicabiles vt humide virge magis obediunt plicationibus. Item reddit continens circũducibilius circa contentũ sicut molle corium. Dic ꝙ in retentione magis necessaria est fixio ⁊ permanentia villoꝝ transuersaliuʒ plicatoꝝ ⁊ continentis firme circũducti circa contentuʒ q̃ʒ magna agilitas ad plicationeʒ ⁊ circũductionem. Et ideo siccitas est plus necessaria retentioni: sed debet esse talis modrantie ꝙ non spasmet neq̃ʒ prohibeat plicationem facilem. Quarto dicit ꝙ digestiua plus indiget humiditate q̃ʒ siccitate. ¶ Sed instabit aliquis primo q2 caliditas que est principiũ actiuum digestionis vt ex eius diffinitione data ab Aristotele apparet est fortior iuncta siccitati q̃ʒ humiditati: q2 siccitas est lima caloris ⁊ humiditas hebetat eam: sed q̃ʒto caliditas naturalis est maior: tanto virtus ea operans est fortior. Juxta illud prin. primi ꝑa doc. 3. summa prima ca. 8. Et neq̃ʒ existimes ꝙ si calor innatus fortis fuerit q̃ʒtuscũq̃ʒ erit minuat inde ex virtute: imo ex eo prouenit in substantiã spũs fortitudo ⁊ sic in animam audacia. Item iuuenes melius pueris digerunt cibaria dura ⁊ sic a difficilis digestionis vt experientia docet: ⁊ Gal. testatur. 6. morbi capi. 3. dicens. Juuenes quod durum est melius digerunt. Calor eniʒ pueroꝝ est quasi aereus: iuuenũ vero siccior: ergo digestio iuuať sicco: Iteʒ digestio fortior fit in aĩalibus habentibus stomachũ durum ⁊ siccum: vt in strutionibus que digerunt ferruʒ ⁊ in colũbis qui digerunt lapides. Juxta illud Auer. 2. collʒ. ca. 9. Quando stomachus in animalibus est grossior ⁊ durior: tunc fortior digestio est: ⁊ hoc apparet in stomachis volucrũ. Et propterea voluerunt aliqui antiquoꝝ ꝙ digestio fiat propter constrictionẽ aggregationis: sed duricies stomachi ꝯsequitur eius siccitatem: ergo digestio iuuatur sicco. Item digestio quarta que dignior est digestionum fit per siccum ⁊ est similis optesi seu assationi. Nam nutriens humidũ non potest assimilari perfecte membris ⁊ eorum fieri pars nisi exiccetur. ¶ Ad primum dic ꝙ ad digestionem non requiritur calor

acutus

de illis dixit absolute, ꝙ egent siccitate: ⁊ de digestiua dixit ꝙ eget humiditate. a ¶ Post hec ⁊c.] ¶ In parte precedenti Aui. declarauit ꝙ qualitates absolute seruiunt predictis virtutibus: modo in parte ista ostendit quõ illis seruiunt: eas adinuicẽ cõparando: ⁊ primo facit hoc: scđo ex dictis infert quoddaz correlariuz: secũda ibi [Et ex hoc quidez collectio est.] Prima in. 4. q: primo ostendit quõ seruiunt virtuti retentiue: scđo quõ attractiue: tertio quomodo expulsiue: quarto quõ digestiue: 2ª ibi [Attractia] 3ª ibi [Expulsiua] quarta ibi [Que aũt.] Prima i duas: q: primo hoc ꝓponit: scđo declarat: scđa ibi [Eo ꝙ tẽpus.] Et hec in duas: q: primo declarat illud ratiõe: scđo ex signo: scđa ibi [Et quia.] ¶ Circa primum est dubitatio: Aui. ponit ꝙ virtus retentiua habz tempus in quo quiescit. Sed ɔtra: q: operatio ṽtutis est motus virtutis ad id qđ efficit. Itez ponit Auic. ꝙ tẽpus quo indiget retentiua ad mouenduz est breue: sed tp̄s in quo quiescit est longũ: sed contra: nam in motu eget caliditate: ergo in tẽpore in quo quiescit eget cõtrario: tale aũt est frigidum: ⁊ sic pluri tempore egebit frigido quã calido vnde frigidum ingredietur opus nature sicut ⁊ calidũ: puto etiã magis q̃ȝ calidum. Dicenduz ꝙ virtus retentiua minori eget siccitate q̃ȝ caliditate: ꝙ declaratur: q: illa virtus eget maiori siccitate q̃ȝ caliditate: que eget maiori quiete intensiue ⁊ extensiue: q: pluri tẽpore: sed retentiua est huiusmodi: ergo ⁊c. Maior appet: q: quies per siccitatem fit: minor declaratur: primo eget maiori quiete intensiue: qm̃ retentio ad digestionem ordinatur: in digestione aũt opȝ esse adherentiã eius quod digeritur cũ digerente: ⁊ illa est cuȝ magna quiete: etiam eget maiori quiete extensiue: q: pluri tempore: nam tempore quo mouet villos illa eget: quoniam motus semper est per aliquod fixuȝ ⁊ quiescens: ⁊ in tempore quod est post motuȝ villoruȝ quiescit vt notum est. Sed ꝓpter auctoritatez ysaac moti sunt aliqui ad dicendũ ꝙ duplex est motus: vnus qui omnino quiete priuatus est. Alius qui soluȝ quiete aliqua priuatus est: modo dicunt ꝙ motus retentionis est motus priuatus quiete aliqua: q: quiete villoruȝ: necessario eniȝ oportet ipsos moueri: saltem in retentionis principio: nõ tñ talis motus est cũ quiete ṽtutis: imo ṽtus ɔtinuo agit: ⁊ mouetur circa suũ obiectũ: sed hoc non est veruȝ. Nã virtus retentiua postq̃ȝ mouit suos villos: ⁊ figurauit figura debita: amplius non mouet: sed cum quieta est: ⁊ ideo dico ad auctoritatem illã ꝙ omnis operatio motu indiget: attamen aliquãdo ipsa per motũ perficitur: aliquãdo per quietez: ⁊ illud nullum inconueniens est.

Ad aliaȝ dicendũ: ꝙ quies que fit in retentione: non fit a frigido: sed a sicco: naȝ quiescere est ĩmobiliter permanere: sicut non quiescere est mobiliter permanere: modo permanere ĩmobiliter: ⁊ mobiliter: dispositiones sunt passiui: si igitur in retentione fiat quies: nõ fit illa a frigido sine calidi priuatione: qm̃ calidum ibi est: sed magis fit a passiuo: puta a sicco: cuȝ quiescere sit dispõ passiui: ꝙ est siccũ: sicut fluere ẽ dispõ passiui: ꝙ est hũidũ. Qđ dr̃ i ṗa pte notũ est.

b ¶ Attractiua vero ⁊c.] ¶ Postq̃ȝ Auicẽ. executus est seruitiuȝ qualitatuȝ actiuarum: comparando illas ad passiuas deseruientiuȝ virtuti retentiue. In parte ista exequitur seruitium qualitatuȝ actiuaȝ: comparando eas ad passiuas seruientium virtuti attractiue. Et primo facit hoc: secũdo declarat qđdaȝ quod dixerat. s. ꝙ virtus attractiua adiuuatur a caliditate: scđa ibi [Et attractio quidem.]

¶ In prima parte Auic. intelligit talem rationeȝ: illa virtus plus eget caliditate q̃ȝ siccitate: q̃ adiuuatur magis a caliditate q̃ȝ a siccitate: sed attractiua ẽ huiusmodi: ergo ⁊c. Et hec ratio ꝓbat ꝙ ipsa intensiue plus eget caliditate q̃ȝ siccitate extensiue: ⁊ intendit talez rationez. Illa virtus eget pluri caliditate q̃ȝ siccitate: q̃ eget pluri tempore caliditate q̃ȝ siccitate: sed attractiua virtus est huiusmodi: quoniam virtus illa eget pluri tempore caliditate q̃ȝ siccitate: que pluri tempore eget motu q̃ȝ quiete: sed attractiua est huiusmodi: ergo ⁊c.

¶ Circa primam partez est dubitatio. Auicen. ponit ꝙ attractiua aliquo tempore indiget quiete ⁊ retentione: sed contra: nam virtus attractiua ⁊ retentiua sunt virtutes opposite: ergo ⁊ eorum actus: si sic: ergo erunt impermixte: nunquam igitur virtus attractiua egebit retentione: cum illa sit actus retentiue virtutis. Preterea videtur ꝙ attractiua tanta egeat siccitate sicut caliditate: quoniam in attractione semper est necessaria retentio: sicut videmus cum aliquid attrahit aliud: semper oportet illud retinere: sed retentio fit per fixionem: ⁊ fixio per siccitatem: ideo ⁊c. In contrarium vtriusq̃ȝ est auicen. Iuxta quod est sciendum ꝙ in attractione est duo considerare: vnum ꝙ est formaliter ipsa attractio: ⁊ tale est motus localis alicuius ad se: aliud est id sine quo attractio fieri non potest: sicut adherentia eius ꝙ attrahitur: nã sine tali adherentia ⁊ retẽtione nunquã potest fieri actus attractionis: sicut videmus ꝙ cũ aliquis vult lignum attrahere: oportet illud cum fune: vel cum aliquo alio retinere: aliter enim illud non posset ad se attrahere: sed differt retentio nutrimenti: que fit a virtute attractiua: ab ea que fit a retentiua: in pluribus: primo q: retentio nutrimenti que fit a virtute attractiua semper motui locali est coniuncta: sed retentio a retentiua semper est coniuncta motui alterationis: q: digestionis: secundo q: retentio ab attractiua fit per motum alterationis: tertio q: retentio ab attractiua fit per instrumentuȝ: per qđ operatur attractio. s. per

¶ Post[a] hoc cum inter qualitates actiuas ⁊ passiuas comparaueris inquantuȝ iste virtutes eis indigent reperies retentiuam plus indigere siccitate q̃ȝ caliditate eo ꝙ tempus in quo quiescere debet villus retẽtiue maius est tempore in quo moueri debet villus qui ſm amplitudinem tendit ad constringenduȝ. Nam tempus quod est ad mouenduȝ est illud quod caliditate indiget ⁊ est breue: ⁊ totum reliquum tempus eius operationis est ad tenendum ⁊ ad quiescendum. Et quia puerorum complexio plus declinat ad humiditatem: ideo virtus hec in eis est debilis. ¶ Attractiua[b] vero plus indiget caliditate q̃ȝ siccitate quoniam caliditas adiuuat in attractione: imo eo ꝙ maior pars sue operationis est mouere ⁊ plus necesse est ei mouere partes sui instrumenti q̃ȝ quietas facere ⁊ cũ siccitate stringere. Hec enim virtus non tm̃ indiget multo motu: sed plerũq̃ȝ etiã motu indiget vehementi. Et attractio quidez fit aut virtute attractiua: quemadmodũ magnes attrahit ferrum: aut implendo vacuum sicut aqua attrahitur in azaracha: aut calore sicut in lampade attrahitur oleum: licet hec pars tertia apud certificantes necessario reducatur ad implendum vacuum: immo existit ipsamet.

Jacobus De partibus

acutus nec multuȝ intensus: quia talis est vstiuus potius q̃ȝ digestiuus. Et ad prin. dicentem ꝙ calor innatus quãtumcũq̃ȝ fortis fuerit nõ minuit virtutem: dic ꝙ loquitur ibi de virtute vitali. Ad scđȝ dic ꝙ iuuenibus nõ inest melius digerere cibaria dura ⁊ sicca: q: digestiua sit in eis fortior: sed q: sunt eis in cõplexione ⁊ substantia similiora sicut dicet infra. Ad tertiuȝ dic ꝙ in aĩalibus habentibus stomachũ grossuȝ ⁊ durũ digestio nõ est fortis cã duriciei ⁊ siccitatis: sed cã caloris ⁊ spissitudinis in tunica exteriori stomachi ⁊ proportionis occulte ad digerendum dura ferrea ⁊ lapidea. Et non credas ꝙ duricies data sit interiori tunice stomachi eoꝝ vt per eam constringendo ⁊ cõfricando dura digerant: sed vt indolorose dura ĩmissa sustineant. Non eniȝ digestio fit in iecoribus eoꝝ dura sicca aspera tenui ⁊ exangui interiori pellicula: sȝ exteriori grossa ⁊ carnosa: nec recipias illud dictũ auerroys scđo colliget. c. de iuuamentis stomachi. Et digestio in eo. s. stomacho ꝑ caliditatez ⁊ humiditatez fit primo: ⁊ secũdario fit per aggregationez quã facit stomachus supra cibũ: ⁊ q: ipȝ amplectitur: nisi quãtuȝ ad primã ipsius ptez i qua ɔfitetur ꝙ digestio fit ꝑ caliditatez ⁊ humiditatẽ: q: stomachi aggregatio ⁊ amplexus sup cibũ nõ est opus digestiue sȝ potius retẽtiue ⁊ si stomachus structionuȝ ⁊ columborũ cõterendo dura digereret audiret sonus vt in aĩalibus ruminãtibus qđ nõ fit. Nec mireris si stomachi haruȝ auium ferrea digerant ⁊ lapidea ꝓprietate occulta cũ nãli suo calore. Videmus. n. succũ limonũ qui est frigidus mollificare corallũ ⁊ margaritas ad instar casei mollis quod mirabilius est. Ad quartuȝ nega ꝙ digestio quarta ꝑ siccum fiat: ⁊ cũ dicitur ꝙ nutriens humidũ nõ põt assimilari perfecte membris nisi exiccetur dic ꝙ exiccatur ⁊ exuccatur humiditate aquea: sed manet humidum humiditate aerea.

Post hoc ⁊c. ¶ In hac parte. 5. qua docetur quõ se habent virtutes he ad q̃litates actiuas ⁊ passiuas simul. Primo docetur id de retẽtiua. Scđo de attractiua ⁊ cũ hoc tanguntur tres modi attractiõis ibi [Attractiua ṽo] Tertio de expulsiua ibi [Expulsiua] Quarto de digestiua: ⁊ respondetur cuidam tacite obiectioni ibi [Que autem] Quinto quasi correlarie inferuntur: modi quibus se habent he virtutes ad motum ⁊ fixionem ibi [Et ex hoc quidem.]

¶ In prima pti. dicit primo ṗn. ꝙ post predicta cuȝ facta fuerit cõparatio iter q̃litates primas actiuas ⁊ passiuas ſm ꝙ he virtutes indigẽt eis retẽtiua inuenietur indigere siccitate magis q̃ȝ caliditate. Cuius rõ est: q: tp̄s in quo quiescere debẽt villi trãsuersales ṗuiẽtes retẽtiue maius est tpe quo moueri debẽt ipsi iidem villi ſm amplitudinẽ tendentes ad ɔstringendũ. Et notanter dicit ſm amplitudinẽ: q: villi trãsuersales sunt latiores aliis ⁊ capiũt aliqd de longitudine ⁊ latitudine mẽbri cuius sunt: sed tp̄s motionis eoꝝ qđ breue est eget caliditate ⁊ totũ reliquũ tp̄s tenẽdi ⁊ q̃scẽdi qđ longuȝ ẽ eget siccitate: magis ergo indiget siccitate q̃ȝ caliditate. ¶ Sȝ instabit aliquis: plures spũs sunt necessarii ad tenendũ hoiem erectuȝ quietuȝ q̃ȝ ad suauiter ambulandũ ⁊ ad tenendũ manus fortiter ɔstrictas circa aliqđ apprehensibile q̃ȝ ad relaxandum suauiter eas. Cuius rei signũ est ꝙ hic magis fatigantur: manus ⁊ ibi plus pedes. Fatigatio aũt ex resolutione spũum ꝓcedit: ergo similiter videbitur retẽtiua plus indigere calore ⁊ spũ longo tpe tenendo membrũ ɔstrictũ q̃ȝ suauiter ipsuȝ circũducendo ɔtento. Dic ꝙ nõ est simile: q: opationi retẽtiue nãliter non ĩmiscent fatigatio ⁊ pena nec ad eas ɔcurrit totius corporis robur vt ad stationẽ corporis ⁊ ad fortẽ manus ɔstrictionẽ circa aliquod apprehensuȝ.

Scđo dicit ꝙ virtus retẽtiua pueroꝝ est debilis: q: cõplexio eoꝝ declinat ad humiditatez. Et ex hoc iteꝝ trahitur ꝓbatio ꝙ retentiua plus indiget siccitate q̃ȝ humiditate. Cognoscit aũt debilitas retẽtiue pueroꝝ ex frequẽti ipsoruȝ assellatiõe. Iuxta illud Gal. 6. morbi. c. 3. Cõtentiua ṽo in hoc corpe. s. puerili nõ adeo fortis ẽ: ⁊ ideo videmus eos frequẽter laxari ⁊ feces emittere. ¶ Sȝ q̃ret aliqs cũ frequẽtia assellatiõis ꝓcedere possit a fortitudine expulsiue sicut a debilitate retẽtiue ⁊ a frequẽtia ⁊ supfluitate comestionis: in q̃bus frequẽter errãt pueri q̃re plus attribuimus eoꝝ laxationẽ debilitati retẽtiue q̃ȝ fortitudini expulsiue. Dic de expulsiua ꝙ nõ est apparẽtia ꝙ sit fortior i pueris q̃ȝ in iuuenibus: cũ in iuuenib⁹ sit calor tãtus sicut i pueris ⁊ villi expulsiui maiores ⁊ fortiores ⁊ vie ampliores: sȝ de frequẽtia ⁊ supfluitate cõestiõis. Dic ꝙ pñt coopari ad laxationẽ pueroꝝ veꝝ vbi nõ peccarẽt in his adhuc laxiores iuuenibus eẽnt.

¶ Attractiua ⁊c.] ¶ In ṗa pti. dicit ṗmo ꝙ ṽtus attractiua plus indiget caliditate q̃ȝ siccitate ꝑ tres cãs. Pria est q: caliditas ex seipa attrahit ⁊ sic iuuat ad attrahendũ. Scđa ẽ q: maior ps opationis attractiue i motu ɔsistit ⁊ est ei magis necessariũ mouere ptes sui instrũ: vȝ. villos longitudinales q̃ȝ tenere eas q̃etas ⁊ stringere cũ siccitate. Tertia ẽ q: ṽtus attractiua nõ solũ indiget plurimo motu: sȝ ẽt forti ⁊ vehemẽti. Adde si vis quartã q: caliditas dilatat viaȝ. Et iteꝝ q̃ntaȝ ꝙ subtiliat id qđ attrahit. ¶ Sȝ instabit aliqs ꝙ si ita sit cholerici erũt fortioris attractiue q̃ȝ sanguinei ⁊ tpati: ⁊ febricitãtes q̃ȝ sani q: fortior est eoꝝ calor ⁊ vehemẽtior. ¶ Dic ṗmo ꝙ attractio q̃ fit a calido ceteris ꝑibus fortior est i cholericis ⁊ febricitãtibus q̃ȝ in sanguineis vel tpatis ⁊ sanis sicut in lãpade ardẽti fortius trahit oleũ dũ lichiniũ est magnuȝ ⁊ vehemẽter incẽsuȝ q̃ȝ qñ est paruũ debiliter ardens. Dic scđo ꝙ attractio que fit a ṽtute aĩe nõ est fortior in cholericis q̃ȝ in sanguineis vel tpatis: q: lȝ calor cholericoꝝ sit intẽsior ⁊ acutior: spũs tñ sunt plures ⁊ magis corpulenti in sanguineis ⁊ tpatis q̃ȝ in cholericis: q̃bus attractiua vtitur velut instrõ. Dic tertio ꝙ attractio fit a virtute aĩe est fortior in sanis q̃ȝ in febricitãtibus: q: q̃libet mala cõplexio fortis ⁊ valida debilitat virtutez. Iuxta illud Gal. 6. morbi. c. 1. Ex omni mala cõplexione si fortis ⁊ valida fuerit virtus debilitat atq̃ȝ destruit q̃ si frigida fuerit frigidos: si calida calidos generat morbos. Eodẽ mõ intelligamus de reliqs complexionibus. i. humida ⁊ sicca. Scđo dicit hic prin. ꝙ attractio fit tribus modis. Primo qdem per attractiuã virtutez sicut magnes attrahit ferrũ ⁊ pharmacie humorẽ sibi ꝓpriũ. Scđo implẽdo vacuuȝ. i. succedendo loco alicuius euãti ne vacuũ fiat: sicut aq̃ trahit in azaracha: ⁊ est azaracha instrm̃ siue cãne ꝑ qđ pueri attrahunt aquã: ⁊ eũ volũt violenter repellũt. Et dr̃ vulgariter squitrolla ⁊ ẽ vt siringa. Tertio a calore sicut ignis i lãpade existẽs sibi paulatiȝ attrahit oleũ. Tertio dicit ꝙ hec tertia ps. i. iste tertius modus attractiõis apud certificãtes. i. phõs cũ certitudine exq̃sita determinantes de veritatibus occultis necessario reducit ad scđm modũ videlȝ ad implendũ seu

villuz longitudinalez: sȝ retentio a retentiua fit p instrm̄ p qd̄ opatur retentiua. s. p villū transuersalez. Etiā est aduertendū ꝙ etsi attractio sit motus localis alicuius ad se formaliter: tamē inter illū motū sunt plures quietes intermedie: cū ibi sint plures tractus nutrimēti: sicut apparet cū stomachus cibū attrahit: ⁊ tamē satis plus est tēpus motus q̃ tp̄s quietis organi: sicut ēt videmus in exterioribus: cuȝ qs lignū attrahit: ȝ illud p plures tractus attrahat: adhuc tēpus quietis intermediū est multominus tpe motus: ideo pluri tpe organū mouet: ȝ quies de intētione nāe nō est: ȝ soluȝ fit ex necessitate māe: q: ppter eius distantiā: ⁊ ideo motum quiescere facit breui tpe. Ad rōnes. Ad primā apparet solutio ex dictis. Ad scd̄aȝ dicendū est ꝙ etsi sit retentio: tñ illa semp est motui locali ꝯiuncta. Unde pluri est egens caliditate q̃ siccitate. Scd̄o est dubitatio qñ est ꝙ virtus attractiua eget vehemēti motu: p hoc ꝙ dicit Aui. plerūq; possumus respōdere tripliciter: vno modo: ꝙ illud est qñ attrahibile est ex toto dissimile attrahenti: sicut apparet in attractione cōi: que est stomachi attractio. Sed in attractione cōi que est mēbrorū alioꝝ attractio: q: attrahibile simile est: ideo aliqualiter attrahenti nō indiget attrahēs vehemēti motu: imo etiaȝ q: nutrimentū oīno aliqd de forma mēbri accipit p alteratione: vnde ad mēbra mouetur vt perfecte illā recipiat. Alio mō ꝙ eget vehemēti motu qñ attrahibile indispositū est vt attrahat: sicut videmus qñ aliqd est facile trahibile: ⁊ aliqd difficile trāssolubile. Tertio modo possumus dicere ꝙ eget forti motu qñ attractiua recipientis nō adiuuatur ab expulsiua mādantis. ¶ Circa scd̄aȝ partez est intelligendū: ꝙ iste triplex motus repitur in attractione nutrimēti a mēbris. Nā in mēbris est forma specifica p quā nutrimentū attrahit: ⁊ attrahunt p vacuū: vt cū nutrimentū in mēbris ꝯsumptuȝ est: ne vacuū sic attrahit illuc aliud nutrimentū: vt ponit Gal. tertio de virtutibus nālī. circa finē. Etiā attrahunt p calidū: sed attractio per calidū reducitur ad attractionē que fit a vacuo. Sed hic est dubitatio vtruȝ attractio fiat a vacuo. Et vi ꝙ nō: q: ab eo ꝙ est nō ens nō fit attractio: sed vacuū est nō ens: sm̄ Aristo. 4. phisicoꝝ: ideo ⁊c̄. In ꝯtrariuȝ est auicē. dicenduȝ ꝙ attractionē fieri a vacuo: pōt dupliciter intelligi: vno modo actiue: ⁊ sic attractio nō fit a vacuo: q: attractio actiue nō fit ab eo ꝙ nullius est virtutis: modo vacuuȝ nullius est virtutis: q: est non ens: ideo ⁊c̄. Alio mō finaliter: ⁊ hoc dupliciter: aut per se aut per accidens: modo attractio finaliter nō fit a vacuo p se: q: vacuū est quoddā ꝙ est impossibile: modo natura nullū mouens intēdit p se: qd̄ est impossibile eē: ideo ⁊c̄. Dico tñ ꝙ attractio finaliter fit a vacuo per accidens: q: ne vacuuȝ fit: ⁊ causa est: qm̄ vacuuȝ est impossibile esse mobile: modo natura semp refugit ꝙ est impossibile esse: ideo ⁊c̄. Sed tunc est dubitatio sicut prius. s. ꝙ sit illud ꝙ est actiue principiuȝ attractionis que fit ne fit vacuum: vt cū aqua mouetur sursuȝ in instrumēto aliquo pp attractionez aeris factā. Etiā est dubitatio vtrū talis motus aque sursuȝ factus ne fit vacuuȝ: sit motus attractionis: vel impulsionis. Juxta ꝙ est intelligendū ꝙ res omnis inferius existens hȝ esse propriuȝ coniunctū primo mouenti: per qd̄ in esse cō/

Cum ergo virtus attractiua caliditatis habuerit auxilium attractio fortior erit. ¶ Expulsiua aūt vo minus idiget siccitate q̃ attractiua ⁊ retentiua. Non. n. indiget

Jacobus

prohibenduȝ vacuū: ⁊ non solū hic modus reducitur ad illuȝ: imo est illemet. Quarto dicit ꝙ cū virtus attractiua per caloreȝ adiuta fuerit attractio fortior fiet. ¶ Queritur vtrū attractio a calido ⁊ attractio a vacuo sit vna ⁊ eadē. Videtur ꝙ nō: q: multe sunt attractiones a vacuo que nō sunt a calido: vt syringe chirurgicoꝝ: qbus lauant vlcera sordida retracto qd̄ implet eas in se trahunt aquā vel aliuȝ liquorez dato ꝙ sint frigide ⁊ implens frigidū: ⁊ aqua frigida ⁊ circūstans frigidū. Iteȝ multe sunt attractiones a calido q̃ nō sunt a vacuo: sicut attractiones humiditatū a terra p caloreȝ solis ⁊ stellaꝝ. Non. n. trahit sol aquas ⁊ vapores vt repleat vacuuȝ cuȝ oīa sunt plena igne vel aere fumo vel vapore inter celū ⁊ aquā. Iteȝ attractio olei ab igne lampadis est a calido nō a vacuo: q: si ignis lampadis traheret a vacuo pus traheret aerē oleo ppterea ꝙ aer leuior est ⁊ subtilior. Iteȝ in attractione que fit a calido electio quedā esse vi: q: calidū potius attrahit pingue ⁊ aereū vt oleuȝ qd̄ est fomentuȝ ignis q̃ humidū aqueū. Sȝ in attractiōe a vacuo nō est electio: imo leuius ⁊ subtilius citius attrahitur. Juxta illud Gal. tertio virtu. nāliuȝ. c. 14. In ꝯsequētia vo que ad qd̄ euatur qd̄ leuissimū ⁊ subtilissimū prius grauiore ⁊ grossiore trahitur. ¶ Oppositū asserit hic prin. ⁊ inuit Gal. c. nūc alleg. vbi solum duas enumerat spēs attractionis dicens. Sȝ illud cognoscere opȝ ꝙ due sunt attractionis spēs: hec quidē ꝯsequentie que ad id qd̄ euatur: hec aūt ppietate qualitatis fiens. Nā aliter qdeȝ ad vtres aer: aliter aūt ferrū ab eraclio euellit lapide. ¶ Attende primo ꝙ attractio a vacuo differt in duobus ab attractione a ppietate. Primo qdeȝ in hoc ꝙ in attractione a vacuo pmo attrahit qd̄ leuius est ⁊ in alia nō semp. Juxta illud Gal. c. nūc alleg. Et inde est ꝙ ꝯsequētia quidē que ad qd̄ euatur qd̄ leuius prius attrahitur que vo sm̄ proprietatē qualitatis multotiens qd̄ grauius si sue nāe cognatius existit. Scd̄o q: in attractione a ppietate qd̄ ppe est solū attrahitur. Sed in attractione a vacuo: qñq; trahitur qd̄ multū distat vt cū cāna longitudinis deceȝ vlnaꝝ sugi possit aqua distans. 10. vlnis. Juxta illud Gal. tertio virtu. nāliuȝ. c. 15. Sed submemorantes ꝙ due sunt attractionis spēs: his qdem latis vijs in distrahendo ꝯsequētia que ad qd̄ euatur attractionē facientibus: his aūt familiaribus. Deinceps dicere opȝ ꝙ que qdeȝ priora ⁊ a longe qdeȝ attrahere possunt. Scd̄a vero ex his que proxime solū. Nā simphonē quidē. i. cānam q̃ longissimuȝ in aquā liceȝ imittentem facile euellere ad os per eū qd̄ humidū. Non tñ si demū amplius abducens ab eraclio lapide ferrū poterit vtiq; adhuc fieri aliqua attractio. ¶ Attende scd̄o ꝙ dupliciter potest intelligi attractiones a vacuo ⁊ a ppietate esse easdē. Uno mō in toto ⁊ cōuertibiliter: alio mō in parte. ¶ Attende tertio ꝙ aliqui imaginant attractionez a ppietate nō esse pprie attractionem: q: in ea trahens nō mouetur cū tracto. Et istius opinionis fuit auerroys. Ait. n. 7. phisice cōmēto. 10. Attractio in rei veritate est illa in qua attrahens mouet cū attracto. Attractio aūt in qua attrahēs est quiescēs ⁊ attractū motū nō est attractio in rei veritate. Sed attractuȝ mouet ex se ad attrahēs vt pficiat se vt lapis mouet ad inferias ⁊ ignis ad supius. Et similr opȝ intelligere hoc de motu ferri ad magnetē ⁊ nutrimēti ad mēbra: verbigrā de motu sanguinis ad supiora corpis ⁊ vniuersaliter nutrimēti arboꝝ ad superiora earuȝ. Sȝ est dīa inter ista ⁊ illa que mouent ad locū propriū: qm̄ illa mouent ad locum siue fuerit ppinquus siue remotus. Nutrimēta vero nō mouentur ad nutrienduȝ nisi cuȝ fuerint in aliqua dispositione de nutrito. Et similiter ferrum non mouetur ad magnetem nisi cū fuerit in aliqua qualitate de magnete. Et

seruatur: ⁊ cā huius est: qm̄ cuȝ corpus celeste det esse in istis inferioribus: fuit etiā necessariuȝ vt illa in esse ꝯseruet: ꝯseruantur aūt inferiora ab illo: q: sunt illi per mediū ꝯiuncta: modo si esset vacuū inter rem aliquā ⁊ primū mouēs: tunc res illa in esse nō ꝯseruaretur: q: non esset illi coniuncta: ⁊ ab eo influxū recipiens. Influit. n. corpus celeste istis inferioribus alterando mediū p motū ⁊ lumē: modo si vacuuȝ esset: corpus alterari non posset: igit aqua appetens conseruari: in instanti: cuȝ aer per instrumentum attrahitur: ne vacuuȝ intercidat inter ipsam ⁊ aerē: q: amplius non conseruaretur: mouetur ex sua natura propria sursuȝ: vt aeri coniūgatur: ⁊ hoc fit ex sua natura propria vt aeri cōiungtur: non ꝙ attractio illa fiat a corpore super celesti: sicut aliqui bestiales imaginantur: non eniȝ est attrahens: sed attractio illa fit q: aqua appetit se ꝯseruari: ⁊ motus enim iste aque sursuȝ qui fit ne fit vacuum: magis debet dici motus impulsionis q̃ attractionis: quoniaȝ expulsio est motus alicuius ad aliud: modo ibi est motus aque ad aliud. s. ad aerē vt illi coniungatur gratia seipsam conseruandi: ideo ⁊c̄. Potest tamen dici motus attractionis ratione primi attrahentis aerem: ad cuius attractionez ne fit vacuuȝ aqua attrahitur. Ad rationez: apparet solutio ex dictis: non eniȝ fit attractio a vacuo: q: necessarium sit: sed ne ipsum sit. Ulterius est intelligenduȝ ꝙ auicē. dixit ꝙ attractio a calido apud certificantes reducitur ad eam que a vacuo: sed sine dubio hoc est falsum: imo alia est attractio vtriusq; sm̄ eos: qd̄ declaratur sic. Nam quantū aliquid dat de forma: tantū dat ei de motu illius forme: cū igitur calidū det formā rei similez forme eius cuius calidū est instrm̄ scȝ formā leuitatis ignis: dabit ēt illi motū talis forme. s. motū sursuȝ: vnde qñ ignis papyri est in lampade: talis ignis dat formā oleo. s. leuitatis: p quā oleū mouetur sursuȝ ꝯuertendo aliquā sui partez in vaporē: ⁊ iste etiā motus ē magis impulsio q̃ attractio: eo ꝙ vapor olei ab alio impellit ⁊ mouet: sicut a papyro i quo est ignis: ⁊ nō est dicere ꝙ ignis attrahit vaporē: imo magis vapor ille p formā leuitatis q̃ hȝ illuc mouetur: ⁊ est simile sicut videmus cuȝ vapor aliquis ab aqua eleuat a sole: non est dicendū ꝙ sol illū attrahat: imo talis vapor ex forma leuitatis q̃ hȝ sursuȝ mouetur: veȝ est tamē ꝙ possumus aliqualiter saluare auicē. s. ꝙ attractio a calido reducat ad attractionez a vacuo: qm̄ cū ignis consumpsit totū humidū ꝙ est in poris papyri: ne fit vacuuȝ: attrahitur sursuȝ humiditas alia oleogena: sed ꝙ illuc vapor attrahatur: illud est magis virtute calidi q̃ vacui: possumus etiā dicere ꝙ attractio a vacuo proprius sit impulsio q̃ attractio: cū ibi prius attractum moueatur q̃ attrahens motu impulso versus id quod attrahit: sicut videmus in motu ferri ad magnetem: in motu autem attractionis semper attrahens mouetur prius q̃ attractuȝ.

a ¶ Expulsiua ⁊c̄.] ¶ In pte ista oñdit seruitiū qualitatū: eas cōparādo ad inuiceȝ respectu expulsiue virtutis. Juxta qd̄ est intelligendū ꝙ expulsiua minori eget siccitate quā retentiua: quoniā retentiua toto tēpore eget illa ad bene figurandum suuȝ organū: ⁊ retinendo figuram compressionis sui organi: ⁊ etiam propter obiectum: sed expulsiua solū in principio eget siccitate vt organum sit

ꝯstrictione retentiue neq; inseparabilitate attractiue ⁊ ꝯstrictione eius ⁊ circūdatione attracti tenēdo partes instrī donec ad illas alterius ptis attractio pueniat.

De partibus

ideo quādo magnes fricatur cū allijs amittit virtutez. Nā ferruȝ tunc nō acquirit a lapide in illa dispositione qualitatez p quā innatū est moueri p se ad lapidem. Et hoc manifestum est in cacabre qd̄ attrahit paleam quādo calefit: hec auerroys. Sed si hec vera sint que Auer. predicat attractio que a vacuo minime oīum attractio dicetur: cū nec in ea sit attrahens quiescēs: nec attrahens simul motū cuȝ attracto: vacuuȝ. n. nihil est nisi esset ꝙ remouens aliquid de loco suo censenduȝ est attrahens huius qd̄ succedit ne vacuuȝ fiat: vel virtus celi vel virtus regitiua vniuersi que nō sinit esse vacuuȝ: q: p id sincoparet influentia celi nō valens vacuo medio ad ea que sub medio sunt pertransire.

¶ His premissis dic primo ꝙ attractio a calido ⁊ attractio a vacuo non sunt idem cōuertibiliter. Istud probat sufficienter prima ratio ante oppositū. Dic scd̄o iuxta mentē prin. probabiliter ꝙ omnis attractio a calido est attractio a vacuo seu ne fiat vacuuȝ. Et intellige de attractione a calido forti sufficiēti attrahere nulla dirigente virtute anime. Nā calidum per hunc modū attrahit: q: consumit sibi proximū vel intimū quo ꝯsumpto necesse est aliud succedere ne vacuum fiat. Exempli gratia ignis accensus in lichinio lampadis cōsumit substātiale humidū lichinij humiditatem oleaginosam imbibita: quibus cōsumptis necesse est aliud succedere ne vacuut fiat: ⁊ sic paulatim totum oleuȝ lampadis ab igne trahitur ⁊ ꝯsumitur. Dic tertio ꝙ attractio a calido in hoc cōmunicat cum attractione a proprietate ꝙ in ea trahitur nō semp leuius: sed quod magis cōuenit ceteris paribus vt calor igneus trahit sibi prius picē vel bitumē vel ceram vel sulphur q̃ aquā equaliter sibi proximā vel propinquiorem: ȝ sit leuior predictis omnibus. Cuius rei signum est ꝙ horum quodlibet positum in aqua descendit ad fundum. Et huius causa est: q: predicta sua aereitate pinguedine ⁊ vnctuositate sunt velut pabulum ignei caloris: aqua vero velut hostis ex vtraq; ipsius qualitate ⁊ extinctrix eius. Ex predictis apparet ꝙ rationabiliter possunt assignari tres modi attractionis: q: modus attractionis a vacuo solo sine calore distinguitur a modo attractiōis a calido sicut modo dictum est: possunt etiam assignari duo modi tantuȝ: q: quelibet attractio a calido est attractio a vacuo: licet non econtra. Secundo apparet ꝙ nō in omni attractione a vacuo attrahitur primo quod leuius aut subtilius: sed solum in illa que fit a vacuo tantum sine calore. ¶ Ad obiecta ante oppositum primum solutum est ex primo dicto. Ad secundum nega ꝙ sint alique attractiones a calido que non sint a vacuo. Ad probationem de calore solis ⁊ stellarum trahente sursum vapores. Dic si vis ꝙ dictus calor non proprie trahit sed leuigat terram ⁊ aquā conuertens earuȝ partes in exhalationes ⁊ vapores qui per suam leuitatez deferuntur sursuȝ sicut vides de alembico ꝙ calor suppositi ignis non trahit ad se vapores eorum que distillantur: sed leuigati per eum tendunt superius. Uel dic si trahat trahit a vacuo: primo cōsumēs humidum sibi proximius cui necesse est succedere aliud ne vacuum fiat ⁊ iterum illi aliud. Ad tertium ⁊ quartum iam responsum est per tertiū dictuȝ.

¶ Expulsiua vero ⁊c̄.] ¶ In tertia particula dicit primo ꝙ siccitas est minus necessaria virtuti expulsiue q̃ attractiue ⁊ retētiue. Cuius ratio est: quia non indiget a forti ⁊ longa constrictione ex omni parte sicut retentiua. Item non indiget vt inseparabiliter adhereat ei quod expellitur sicut attractiua indiget vt inseparabiliter adhereat ei quod attrahitur ⁊ constringat ⁊ circundet ipsum a parte vnde venit tenendo priores partes instrumētī firmas quousq; attractio partis alterius subsequentis perueniat ad eas.

Secundo

num sit spissuz:neqꝫ illa eget ratione obiecti. Etiaz eget minori siccitate quaz attractiua:quoniam attractiua.in suo motu hꝫ quasdam quietes medias:que siccitate egent. Et si expulsiua quãdoqꝫ in suo motu illas habeat: ille nõ sunt de intentione expulsiue:cum intendat suum obiectuz soluz expellere: ⁊ ab eo separare:sunt tamẽ de intentione attractiue mediate:cum ipsa attrahat nutrimentum:non vt expellatur:sed vt retineatur. Et forsan Joãnitius ⁊ Halyab. hoc aduertentes dixerunt ꝙ expulsio fit per frigidum ⁊ humidum.

Et ad vltimum nullo modo id indiget expulsiua quiete sed motu ⁊ inspissatione pauca que ad exprimendum ⁊ ad expellendum tali adiuuet mensura: quatinus per ipsam remaneat instrumentum figuram expressionis ⁊ cõstrictionis cõseruans: quemadmodũ in retentiua tp̃s longũ ⁊ in attractiua tẽpus breue est necessariũ donec partiũ attractio vnam applicet alteri: ideoqꝫ siccitate paꝝ idiget. Que[a] aũt amplius eis omnibus indiget caliditate est digestiua que siccitate non indiget:sed humiditate vt nutriens liquidum efficiat ⁊ ad penetrandum in foramina ⁊ ad figuras recipiendas aptuz reddat. Neqꝫ[b] põt aliquis dicere ꝙ si

a Que aũt ⁊c.] In parte ista ostendit seruitiũ dictaꝝ qualitatũ:eas comparando adinuicez respectu digestiue ṽtutis: ⁊ primo facit hoc:secundo remouet quandã dubitationem:scõa ibi [Neqꝫ põt] Circa primaz partẽ est dubitatio vtruz virtus digestiua egeat maiori caliditate q̃ꝫ attractiua ⁊ expulsiua. Et videtur ꝙ nõ: immo eꝯ. qꝛ illa virtus eget maiori caliditate que eget maiori motu:sed ṽtus expulsiua ⁊ attractiua egent maiori motu:ergo egent maiori caliditate q̃ꝫ digestiua:ideo ⁊c. maior nota est:minor declaratur:qꝛ ille virtutes egent motu locali:digestiua aũt motu alterationis:ĩmo maioribus motibus:cum sit omniuz aliorum motuũ causa. Itez qꝛ virtus attractiua ⁊ expulsiua duplici motu egẽt scilicet locali ⁊ obiecti:ideo ⁊c. In ꝯtrariuz ẽ Aui. Ad hoc dicendũ ẽ ꝙ virtus digestiua eget maiori caliditate q̃ꝫ attractiua ⁊ expulsiua:⁊ ratio huius est: qꝛ illa virtus eget maiori caliditate que eget maiori motu:sed digestiua est huiusmodi:ideo ⁊c. facit enim in nutrimento mutationem in substantia ⁊ in accidentibus. Sed expulsiua ⁊ attractiua faciunt mutationez in nutrimento solum in vno accidente:qꝛ in situ:ideo ⁊c. Item illa virtus que eget duplici motu eget maiori caliditate ea que eget vno motu. Sꝫ digestiua eget duplici motu:locali:⁊ alterationis. Sed expulsiua ⁊ atractiua solũ vno.s.locali: ideo ⁊c. Item virtus que eget vnione nutrimẽti ad membꝛuz ꝺm subiecta ⁊ accidentia:eget maiori caliditate ea virtute que eget vnione nutrimenti ad mẽbꝛa solum ꝺm situm:sed digestiua est huiusmodi:ideo ⁊c. Ad rationes:ad primaz: illa virtus ⁊c. concedatur:ad mi. falsuz est:quoniam digestiua non solum eget motu alterationis:sed motu locali. Ad secundam:virtus expulsiua ⁊c. dicendum ꝙ adhuc motus digestiue maior est:cũ sit motus in substantia. Scd̃o est dubitatio: vtrum virtus digestiua egeat siccitate. Et videtur ꝙ sic auctoritate Gal. in sexto de accidenti ⁊ morbo:ibi enim ponit ꝙ cũ digestio habuerit temperatam siccitatez:melior fiet nutricatio. Itez digestio est reductio alicuius humidi a proprio calido ad formã mediaz:sed reductio illa fit per siccũ:ideo ⁊c. Item digestio fit inspissando:⁊ inspissatio fit per siccũ. Item virtus que eget forti calore:plus eget siccitate q̃ꝫ humiditate:quoniam siccitas stat cũ forti caliditate:⁊ nõ humiditas:sed digestio est huius. ideo ⁊c. In contrariũ est auicẽ. ⁊ Gal. sexto de accidenti ⁊ morbo. Ad hoc dicendum est ꝙ digestiua eget humiditate multa. Et causa huius est: qꝛ illa virtus eget humiditate multa: que eget humiditatis adiutorio:sꝫ digestiua est huiusmodi: ideo ⁊c. maior est nota de se:minor declaratur dupliciter. s. ex parte obiecti digestiue ṽtutis: ⁊ ex pte finis. Ex pte obiecti:qꝛ illo eget adiutorio virtus digestiua:per qd̃ digerendũ facile digeratur:sed per humiditatez digerendũ facile digeritur: qꝛ per ipsam fit facile ad minima diuisibile. Etiaz fit maxime passibile: ⁊ digeri est quoddã pati:etiaz per ipsam aptum fit vt formas mẽbꝛoꝛuz recipiat: ⁊ in eoꝛuz formaz penetret. Ex parte finis sicqꝫ finis digestionis ẽ nutricatio:modo nutricatio fit per mixtionem nutrientis cũ nutrito:mixtio aũt fit per humiditatem:nam humida sunt adinuicez bene miscibilia:in primo ⁊ secundo de generatione ⁊ coꝛruptione. Sed aduertendũ ꝙ licet digestiua virtus egeat multa humiditate:eget tamen aliquali siccitate:ꝙ apparet ex parte obiecti: ⁊ ex parte finis. Ex parte obiecti:quoniã illud qd̃ digeritur debet duci ad debitam ⁊ determinatã formaz ⁊ mediã: hoc aũt habet per siccuz: ⁊ ex parte finis:quoniam digestio fit per mixtionem nutrientis cum nutrito:q̃ mixtio cuz vnione est: modo illud qd̃ habet aliquã siccitatem est melius vnibile alteri eo ꝙ habet superfluam humiditatem. Ad rationem:ad primaz:Gal. dicit in sexto de accidenti ⁊ morbo. Adhuc apparet solutio ex dictis:quoniam digestiua eget aliquali siccitate:vt visum est. Ad secundam:digestio est reductio ⁊c. verum est: ⁊ ideo dictum est ꝙ ipsa eget siccitate aliquali. Ad tertiam apparet solutio ex dictis. Ad quartã: illa virtus que eget forti caliditate ⁊c. Ad mi. dicendum ꝙ si virtus digestiua eget forti caliditate:non eget illa ex parte obiecti digestibilis:sed ex parte membꝛi digerẽtis: ⁊ adhuc membꝛum digerens non eget caliditate acuta:sed multa in quanto: eo ꝙ illud quod digeritur transmittere debet ad terminatam formam. Tertio est dubitatio que ṽtus egeat maiori caliditate:aut digestiua: aut nutritiua: Et videtur ꝙ nutritiua:qꝛ quanto transmutatio est foꝛtior:tanto foꝛtiori indiget trãsmutãte:puta calido: sꝫ nutritiua est huiusmodi:ideo ⁊c. maior nota ẽ: mi. declaratur:qm̃ nutricatio propinquior est termino motus alterationis nutrimenti;quãto.n.motus est propinquior termino:tanto est foꝛtior: sicut cum lapis mouetur deoꝛsum:foꝛtior est eius motus versus terminum. In contrarium arguitur:qꝛ quanto illud quod transmutari debet ad aliquã formaz est magis ab illa remotum:tanto eget maiori transmutatione:sed nutrimentũ vt obiectum est digestiue virtutis:est magis remotũ a forma mẽbꝛi:q̃ꝫ vt est obiectuz nutritiue virtutis:vt notum est:ideo ⁊c. Ad hoc dicendũ est ꝙ virtus digestiua maior eget caliditate q̃ꝫ virtus nutritiua:q̃cunqꝫ sit:siue stomachi: siue alioꝛũ membꝛoꝝ. Et sufficiat ratio que est adducta:que est demõstratio in proposito. Ad rationẽ in contrariũ:cũ dicitur quanto transmutatio est foꝛtior ⁊c. concedatur:ad mi. falsum est:tu probas:qꝛ est propinquior termino: dicendũ ꝙ illud est verũ de motu continuo:modo digestio ⁊ nutricatio non sunt vnus motus continuus:vnde tota preparatio que est in nutrimento ad formaz mẽbꝛi:pro maiori parte facta est a digestiua virtute. Alio modo possumus dicere ꝙ transmutatio aliqua est foꝛtior dupliciter: vno modo quia perfectior. Alio modo quia intensior:modo nutricatio est foꝛtior trãsmutatio digestione: non autem quia intensior ⁊c.

b Neqꝫ põt ⁊c.] Supra auicẽ. dixit ꝙ virtus digestiua eget multa humiditate:modo diceret aliqs:si ita essꝫ:tunc pueri deberent res duras digerere:

Jacobus

Scd̃o dicit ꝙ ad vltimũ.i.sũmarie loquẽdo virtus expulsiua nullo mõ indiget qete. Et intellige hoc instante tp̃e expulsiõis:sꝫ indiget motu ⁊ inspissatiõe pauca mẽbꝛi expellentis ꝯferẽte ad exprimendũ ⁊ expellenduz tali mẽsura ꝙ instrm̃ maneat ꝯseruans figuraz decentez ad actuz expressionis ⁊ ꝯstrictionis sicut retẽtiua indiget tp̃e longo ⁊ attractiua indiget tp̃e breui donec attractio ptiũ applicet vnam alteri: ⁊ ideo expulsiua paruz indiget siccitate. Attẽde hic primo ꝙ necessariũ est tã in retentione q̃ꝫ in expulsione mẽbꝛuz ꝯtinens inspissari ⁊ stringi:sed differenter qꝛ in retentione ꝯstringit̃ vndiqꝫ ⁊ manet diu ꝯstrictuz. In expulsiõe ṽo ꝯstringitur ex pte introitus ⁊ dilatat̃ ex pte exitus ⁊ paꝝ durat eius ꝯstrictio:vt stomachus retinẽs ꝯstringitur in orificio ⁊ fundo ⁊ partibus medijs ipse expellens ꝯstringitur desup: ⁊ dilatat̃ versus fundũ eius. Attẽde ꝯo ꝙ in expulsione id qd̃ expellit nõ manet ꝯiunctuz ei qd̃ expellit̃: ⁊ ĩ hoc differt expulsio ab ĩpulsione. Juxta illud Ari. 7. phisi. tex. 10. Pulsationis qdez igit̃ alia impulsio alia expulsio. Impulsio qdẽ cũ mouẽs ei qd̃ mouet̃ nõ deficit. Expulsio cũ expellens deficit. Sꝫ in attractione phisica proprie dicta que fit a virtute motus trahentis nõ sepatur a tracto: ⁊ est velocior motu attracti. Juxta illud Aristo. ibi. Tractio aũt est cũ etiã ad ipsuz vel ad alteꝝ velocior sit motus trahentis nõ separatus ab eo qd̃ trahit̃. Et nãqꝫ ad ipꝫ est tractio ⁊ ad alteꝝ. Et qꝛ attractiua indiget inseparabilitate motus trahentis ad tractũ ⁊ expulsiua nõ dixit hic ꝓn. ꝙ attractiua plus indiget siccitate q̃ꝫ expulsiua.

Que aũt ⁊c.] In. 4. pti. dicit ꝓmo ꝙ digestiua plus indiget caliditate q̃ꝫ cetere alie. Cuius ratio est ꝓmo diuturnitas sue opationis in ꝯtinuo motu circa digestibile vbi ꝯsumunt̃ multi spũs: ⁊ si nõ affluerent ꝯtinue noui statim debilitaretur opatio. Cuius rei signũ est ꝙ laborantes studio vel motibus vehemẽtibus hora digõnis debiliter digerũt:qꝛ distrahunt̃ spũs ab ope digestionis. Scd̃o in digõne reqritur calor tantus ꝙ sufficiat eliquare digestibile. Tertio qꝛ in digestione sunt multi motus foꝛtes. Primo qdez sepatio subtilium partiũ abinuicẽ. Scd̃o grossaꝝ. Tertio ꝑmixtio subtiliũ cũ grossis. Quarto deductio ad maturitatẽ ⁊ formã vnã cũ alteratione. Sꝫ instabit aliqs qꝛ habẽtes stõm vehemẽter calidũ ꝯuertũt cibos in fumos ⁊ habẽtes epar intẽse calidũ abũdare solent in humoꝛibus adustis: ⁊ habẽtes oia mẽbꝛa plurimũ calida velociter arescunt. Itẽ qd̃ gignit̃ in digõnibus ꝯuenit esse tẽperatũ:qꝛ chilus chimus ⁊ cambiũ debent eẽ tales ꝙ patiant̃ a coꝛpore ⁊ nõ agant in ipsuz actiõe de qua sit curandũ aliqñ eẽnt medicine. Itẽ oia mẽbꝛa digõnuz cõium sunt remissi caloꝛis coꝛde inter ea nõ ꝯputato:sicut nec ipm̃ cõputant medici. Primo qdez stomachus pãniculosus existens. Scd̃o epar qd̃ est sanguis male coagulatus ⁊ remissioꝛis caliditatis sanguine puro. Tertio vene q̃ nõ sunt calide nisi a ꝯtento. Itez sepe digestiue necessariũ est ex cibis tollere supfluaz caliditatem vt in comedẽtibus ex ꝯsuetudine allia cepe poꝛros nasturtiũ pipata. Nisi.n.tolleret ab his suã caliditatez supfluaz nõ possent nutrire coꝛpus:sꝫ nõ vꝛ id facere posse caliditate foꝛti operans:qꝛ sil̃e additũ suo simili facit ipꝫ furere ⁊ augeri. Ad primũ dic ꝙ lꝫ caliditas maior sit necessaria digestiue q̃ꝫ virtutibus alijs ministrantibꝰ excedere tñ non dꝫ humanã tẽperantiã ⁊ cũ excedit inde cõtingere pñt incõuenientia que tacta sunt. Ad scd̃z dic ꝙ genitũ in digõnibus dꝫ esse tẽperatũ relatione ad vniuersuz coꝛpus qd̃ eo nutrit̃. Est nihilominus intẽse calidũ relatũ ad tẽperatũ ꝺm pondus. Sanguis.n.ꝓus dictus est eẽ res calidior q̃ sit in coꝛpore coꝛ ⁊ spũm. Ad tertiuz dic ꝙ lꝫ mẽbꝛa digõnuz cõium sint remissi caloꝛis ex se:recipiunt tñ tp̃e digõnis auxiliũ caloris a mẽbꝛis alijs ꝑcipue a coꝛde. Ad quartũ. dic ꝙ calor nãlis etiã foꝛtis virtute aĩe operans põt ex cibis vehemẽtis caliditatis extrahere succũ tẽperatuz ⁊ residuum educere vel cõsumere:ĩmo dic plus ꝙ põt infrigidare depellendo moꝛbũ caliduz. Scd̃o dicit ꝙ digestiua nõ indiget siccitate:sed humiditate ꝓpter tria. Primo vt reddat nutriens liquidũ. Scd̃o vt reddat ipsum habile ad penetrandũ. Tertio vt aptũ reddat ad figuras recipiendas ꝺm membꝛoꝝ formas. Sed instabit aliqs ꝙ repugnat vt magna caliditas sit necessaria digestiue: ⁊ cuz hac humiditas:qꝛ qualitates actiue associant sibi passiuas velut ꝓprias materias vt ait Auer. ⁊ calidi est desiccare. Juxta illud prin. ꝓmi. 1. doc. tertia. c. 1. Caliditas nãqꝫ maior q̃ꝫ dꝫ reddit coꝛpus siccius q̃ꝫ opꝫ. Itez humiditas est qualitas passiua: ⁊ quasi nullius actiuitatis ⁊ spãliter extra propꝛiuz subiectũ:nõ ergo cõuenienter attribuit̃ humiditati mẽbꝛi digerentis reddere nutriẽs liquidũ fluidũ faciliter penetrabile ⁊ aptũ ad recipiendũ figuras: sed esse liquidũ ⁊ penetrabile datur ei caloꝛe liquefaciente:sicut vides in extrinsecis coagulata liquefieri ⁊ fluida reddi a caloꝛe ignis: ⁊ eẽ aptũ figuris recipiẽdis inest nutrienti ab innata humiditate:nõ ab illata ab oꝛgano digerente. Et istud visus ẽ voluisse Gal. 6. moꝛbi. c. 3. dicẽs. Sed si digestio tãperataz siccitatem habuerit est talis quale instrm̃ si fuerit humidũ:quasi dicat ꝙ digestio talis sit ⁊ ita bona cũ instr̃o temperate sicco sicut cũ humido. Itez assata que digesta sunt a calido ⁊ sicco sunt melius digesta ⁊ magis nutrientia q̃ꝫ lixa digesta a calido ⁊ humido:qꝛ in assatis humidũ aereuz est intra reclusuz ⁊ sicco ꝑmixtuz cõuenienter ꝑꝑ crustã genitã in supꝼicie assatoꝝ que nõ sinit humiduz aereũ resolui:sꝫ in elixis humidũ aereuz intrinsecũ resoluit̃ cui succedit aqueũ ineptũ nutritioni. Siccitas igitur cõiuncta caliditati ꝯuenientior est digestiue q̃ꝫ hũiditas. Itez oĩs digestio ꝑficit̃ caloꝛe coꝛdis:sꝫ calor coꝛdis est calor siccus cũ coꝛ sit siccũ. Ad primũ dic ꝙ caliditas satis intẽsa põt ꝯplicari ⁊ diu ꝑmanere cũ hũiditate sicut in sanguineis ⁊ carne appet: ⁊ talis sufficit ad digõnez. Uerũ supfluus calor reddit coꝛpus siccius q̃ꝫ opꝫ. Ad scd̃m dic ꝙ lꝫ humiditas mẽbꝛi digerẽtis nõ sit tante actiuitatis vt sola posset liquefacere alimentũ ⁊ reddere aptũ penetrationi:ad hec tñ adiuuat ꝯiũcta caloꝛi: ⁊ si nõ aliter saltez ꝓhibẽdo ne calor exiccet ĩmoderate nutrimẽtale humidũ. Ad tertiũ dic ꝙ lꝫ assata sint melius digesta ⁊ magis nutrientia elixis hoc nõ ꝓuenit a siccitate ꝓncipaliter:sed ꝑ accidens inquãtum adiuuat ad generationẽ cruste in superficie assati que reuerberat humiditatẽ eius interius:nec etiã a caloꝛe ignis assantis:sed a caloꝛe intrinseco rei que assatur excitato ꝑ caloꝛẽ ignis ⁊ humiditate intrinseca. Aliter assatio seu optesis nõ esset digestio: qꝛ nõ essꝫ ꝑfectio a nãli ⁊ propꝛio calido. Ad quartũ dic ꝙ lꝫ coꝛ sit siccuz:calor tamẽ spirituum ipsius quo ꝑficiuntur digestiones est calor humidus. Tertio tollit obiectionem que fieri posset contra id quod dictuz est. s. ꝙ digestiua siccitate non indiget:sed humiditate: ⁊ dicit ꝙ non potest aliquis dicere. i. vere ⁊ rationabiliter

De partibus

hoc aūt est falsuꝫ:vnde Aui.primo hanc dubitationeꝫ mouet:postea eā remo/uet. Sꝫ hic est dubitatio:in qbus sit fortior digestio:an in pueris:an in iuueni/bus:⁊ videtur ꝙ in iuuenibus:q: ex hoc actus digestiōis iuuenū est huiusmo di:quoniā possunt res siccas digerere:nō aūt pueri:vt ponit Aui.in lr̄a:iō ⁊c̄. Iteꝫ fortitudo digestionis sumitur ex fortitudine instrumēti sui:puta calidi cū quo operatur. Sꝫ calidū fortius est in iuuenibus:q: acutius:vt ponit Gal.in cōmento illius apho. Qui crescūt ⁊c̄.hoc etiaꝫ arguitur auctoritate Gal.in.6. de accidenti ⁊ mor.ibi.n. ponit ꝙ in cibarijs humi dis pueris ⁊ iuuenes sūt pares. In siccis autē sunt dispares:quoniā sicca iu/uenes melius immutant: pueri vero minus. In cō/trariuꝫ arguitur: q: illius est fortior digestio qui plu ra digerit: sed pueri sunt huiusmodi: quotidie eniꝫ

humiditas in digerendo esset iuuatiua pueri possent res duras digerere. Non enim prouenit pueris non posse illud ⁊ iuuenibus posse propter hoc ſꝫ propter homogeneam ⁊ homogenee elongatio-nem. Quod enim ex rebus durum existit

sepe comedunt ⁊ digerūt:iuuenes aūt nō. Iteꝫ fortitudo digestionis sumitur ex fortitudine instrumēti sui:sed instrumentū.s.humiditas cum qua operatur digestiua est fortius in pueris q̄ꝫ in iuuenibus:ideo ⁊c̄. Iteꝫ pueri nutriūtur ⁊ augent:iuuenes aūt solū nutriunt:hoc aūt nō esſꝫ nisi digestio esset maior in pueris q̄ꝫ in iuuenibus:cum finis digestionis sit augmentū ⁊ nutricatio. Item Gal.in lib.de causis pulsuū:⁊ in sexto de regimine sanitatis:ponit ꝙ actus na turales fortiores sunt in pueris. Animales aūt in iuuenibus. Ad hoc respon/dent aliqui:primo sic:ꝙ digestio potest considerari dupliciter:vno mō quan/tum ad actū digestionis vt digestio est:⁊ sic dicunt ꝙ digestio est fortior in iuue nibus:q: in eis calidū est fortius. Alio modo quantū ad digestionis proprie/tatem:que est membroꝝ conuersio:⁊ hec est fortior in pueris q̄ꝫ in iuuenibus: cum in eis sit maior humiditas:⁊ calidum sit sub maiori temperie. Secūdo re spondent aliqui sic:ꝙ digestio potest considerari dupliciter: vno modo in cō paratione ad virtutem digestiuaꝫ:⁊ sic fortior est in pueris:ꝓpter ipsos habe/re plurimū humidū ⁊ calidū:quo eget virtus digestiua. Alio modo in compa ratione ad obiectuꝫ:⁊ tunc in comparatione ad cibaria sicca fortior est in iuue nibus:cum sint in illis magis homogenea: sed in comparatiōe ad cibaria hu mida fortior est in pueris:cū talia sint illis homogenea. Dico tamē aliter ad qōneꝫ sic. Iuxta qd̄ est intelligendū:ꝙ digestio nihil aliud est q̄ꝫ eliquatio nu trientis:per quā nutriens aptum est vt reddatur mēbruꝫ. Etiaꝫ sciendū ꝙ etsi digestio sit eliquatio nutrientis:est tamē illa eliquatio cum assimilatione qua/dam ad id quod digerit:aliter enim nutriens nō posset formas membroruꝫ re cipere:vnde in digestione est tria considerare:scilicet actuꝫ digestionis:qui est eliquatio nutrientis:formā digestionis:que est assimilatio nutrientis eliquati: ⁊ finem digestionis:que est nutricatio:modo si digestio consideretur quātum ad eius actum:sic fortior est in iuuenibus q̄ꝫ in pueris:quoniam eliquatio sic/corum ⁊ humidorum melius fit a forti calido:tale auteꝫ est in iuuenibus: ⁊ nō in pueris:ideo ⁊c̄. Et hoc modo dicebat Gal.in sexto de accidēti ⁊ morbo ꝙ iuuenes melius immutant cibaria sicca q̄ꝫ pueri: sed si digestio consideretur quantum ad eius formaꝫ:que est assimilatio:sic dico ꝙ quantū ad ad hoc pue ri ⁊ iuuenes nō sunt adinuiceꝫ cōparabiles ſm magis ⁊ minus. Nam illa non sunt adinuicē comparabilia ſm magis ⁊ minus:que adinuicē nullā habēt cō uenientiaꝫ:sed pueri ⁊ iuuenes quantū ad hoc sunt huiusmodi. Nā comple/xio etatiua per quā puer sibi nutrimētuꝫ assimilat:differens est specie ab ea ꝑ quā iuuenis sibi assimilat nutrimentuꝫ:ideo ⁊c̄. Nam puer ipse sibi nutrimē tum assimilat ſm ꝙ conuenit suo corpori. Et eodem modo iuuenis:ita ꝙ non sunt quantū ad hoc comparabiles:sed si digestio cōsideretur quantuꝫ ad sui finem:qui est nutricatio:sic fortior est in pueris q̄ꝫ in iuuenibus:non q: virtus digestiua sit minus fortis in iuuenibus q̄ꝫ in pueris:imo in eis est fortior:nōdū eni aduenit tēpus in quo debilitari debeat:sed perfici:ſꝫ est minus fortis in iu uenibus q̄ꝫ in pueris ex parte membri recipientis nutrimentū:naꝫ nutricatio fit ꝑ admixtioneꝫ nutrientis cū nutrito:modo nutrimētuꝫ ꝙ humidū est meli/us admiscetur ei ꝙ humi miduꝫ est q̄ꝫ ei ꝙ siccum: membra aūt in pueris hu mida sunt: in iuuenibus aūt sicca:ideo ⁊c̄. Etiaꝫ h̄ cōuenit ex parte finis:qm̄ non tantuꝫ de nutricatiōe egēt iuuenes quantū pue ri:cū ipsi ad quantitatem ꝑfectaꝫ ꝑuenerint. Per h̄ possumus soluere ad id

complexioni puerorum non est homo-geneuꝫ. Virtutes igitur digestiue eoꝝ in eo nō operantur neqꝫ ipsum recipiunt re tentiue:sed cito ipsuꝫ expellūt expulsiue. Iuuenū v̄o complexiōibus illud est ꝯue niens ⁊ ad eos nutriendos conueniens.

qd̄ obijciebatur in cōtrariū:cū dicitur aucto. Gal.in sexto de acciden. ⁊ mor. Iteꝫ apparet solutio ex dictis. Ad alia:ex hoc actus ⁊c̄. Dicendum ꝙ verū est ꝙ est fortior ratione eliquationis:⁊ hoc modo ꝯcessuꝫ est ꝙ est fortior in iuue/nibus. Ad aliaꝫ:fortitudo digestionis ⁊c̄. Concedatur fortitudo que est ꝑ eli/quationem:⁊ talis est in iuuenibus ꝓꝑ forte calidū. Ad rōnes in ꝯtrariū: Ad primā:illi fortius ⁊c̄. Concedatur:ad minorē:falsuꝫ est: primo q: iuuenis plus in vice duplici nō accipit de cibo q̄ꝫ pueri in tota die. Scd̄o q: cibaria que ac cipiunt humida sunt. Tertio q: si accipiant plura cibaria:plures tamē in di/gestiones patiunt. Ad scd̄aꝫ:fortitudo digestionis ⁊c̄. Concedatur:ad mino/rem. Dicendum ꝙ digestio egens humiditate:illa eget, ratione obiecti: non ratione eius ꝙ digerit:immo ratione illius eget ⁊ multa caliditate cum sicci/tate aliquali terminate:vnde videmus ꝙ habentes stomachum densum:me/lius digerunt quecunqꝫ cibaria his qui habent ipsum tenerum ⁊ mollem.

Ad secūdam dicendum ꝙ arguit de digestione ratione finis. Et sic etiam ar guit auctoritate Galieni in sexto de regimine sanitatis:⁊ in de causis pulsuuꝫ: ⁊ hoc modo concessum est digestionem esse fortiorem in pueris. Ulterius est intelligendum ꝙ cibus ad corpus debet habere triplicem homogeneitatem: vnam in complexione:⁊ causa est:nam cibus in fine corpori sit similis per cō/plexionem membrorum:vt dicatur sic:quanto passum habet maiorem simili/tudinem complexioni agentis:tanto facilius fit ei simile: quoniam in haben/tibus symbolum facilior est transitus ſm Aristotelem in de generatione ⁊ cor ruptione: modo cibus respectu corporis est sicut patiens respectu agentis: ideo ⁊c̄. Aliam homogeneitatem debet habere cibus ad corpus in substantia: idest in materia:quia cibus agit a materia: vt ponit auicenna infra capitulo de eo quod comeditur ⁊ bibitur:fen secunda. Et causa huius est:quia cibus a tota sui forma transmutatur ad formam membri:modo ea que cōmunicant in materia sunt facile transmutabilia:ideo ⁊cetera. Aliam homogeneitatem debet ipsum habere in proprietate substantie:hoc est in forma specifica:⁊ cau sa est:quoniam cibus corpori fit similis: modo que sunt contraria in toto ge/nere:vnum in aliud conuerti non potest:⁊ ei assimilari:ideo ⁊c̄. Modo auicē na ostendit in littera dura cibaria non esse homogenea pueris: primo quan/tum complexionem:per hoc quod dicit:ꝙ enim durū existit complexioni ⁊c̄.

Secundo quantum ad materiam:per hoc quod dicit: virtutes igitur dige/stiue ⁊c̄. Tertio quantum ad formam specificam: per hoc quod dicit: Neqꝫ ipsum ⁊cetera.

Jacobus

inferre ꝙ si humiditas iuuaret in digerēdo pueri possent res duras digerere ita bene sicut iuuenes vel melius ⁊ ꝑfectius:q: non prouenit pueris ꝙ nō pos sunt digerere dura:⁊ iuuenibus ꝙ possunt ea digerere ꝓꝑ hoc:videlicꝫ ꝓꝑ hu miditateꝫ vel siccitateꝫ:sed ꝓꝑ homogeneā.i.silitudineꝫ nāe duroꝝ cū iuueni/bus ⁊ hōgenee elongationē.i.distantiā silitudinis nāe duroꝝ cū pueris. Durū nāqꝫ nō est hōgeneū ꝯplexioni pueroꝝ:⁊ ideo digestiue nō operanᷦ in eo.i.nō ꝑfecte digerūt ipsuꝫ neqꝫ retentiue recipiūt ipsuꝫ.i.amplexanᷦ firmiter ⁊ vigo rose:ſꝫ ipsuꝫ expellunt cito expulsiue. Duꝝ v̄o est ꝯueniens ꝯplexioni iuuenū in qualitatibus:⁊ etiā in substātia ad eos nutriēdos. Et ad denotandū dupli cem ꝯuenientiā duroꝝ cū iuuenibus bis hic scripsit prin.ꝯueniēs. ¶Querit vtruꝫ iuuenes melius pueris digerāt dura ꝓꝑ hōgeneitateꝫ ipsoꝝ cū duris. Ar guitur ꝙ nō:q: pueri abūdant in humiditate saliuali ⁊ humiditatibus visceꝝ: qbus dura imbibita tam in masticatione q̄ꝫ morando in visceribus passibilio ra fiunt ⁊ capaciora formaꝝ:iuuenes v̄o nō. Iteꝫ dura sunt cōiter sicca:duri/cies.n.est effectus siccitatis. Dura ḡ reprimūt lapsuꝫ puerorū ad suꝑfluaꝫ hu/miditatē:sed represso eoꝝ lapsu fortificanᷦ virtutes: q: temꝑamentū cōplexio nis est cā fortitudinis virtutis:melius ergo debebūt digerere dura. Itē pueri appetūt ⁊ auide retinēt ⁊ bene digerūt panes azimos vt placentulas ⁊ flato/nes ⁊ tartas:⁊ tn̄ sunt sicci duri. Iteꝫ si pueri nō bene retineant neqꝫ digerant dura ꝓꝑ homogenee elongationē:tūc iuuenes nō bene retinebūt neqꝫ digerēt humida ꝓꝑ eandeꝫ cām cuius ꝯtrariuꝫ docet experientia. Iteꝫ digestio est con uersio cibi in sb̄am mollem liquidā vt in chilū vel chimū vel humiditatē inno minatā vel in cambiū:⁊ cū in habētibus symbolū sit facilior trāsitus humida liquida debebūt digeri facilius siccis in iuuenibus ⁊ in pueris. Itē corꝑa iuue nuꝫ sunt dura:sed dura in dura difficulter penetrāt nec eis vniri possunt. Iu/xta illud Gal.6.morbi.c.3. Dura igitur corꝑa nō sinūt alia intra se penetrare nisi ea aperiant ⁊ q̄si vulnerosa faciant:sed illa que sunt humida ⁊ liquida fa cile coniungi ⁊ cōmisceri possunt adinuiceꝫ ⁊ solidari. Dura aūt impossibilia sunt h̄ facere aut fit cū angustia ⁊ difficultate. Dimisso ferro atqꝫ ere de plum bo hic loquamur:manifeste cernimus plūbū nō posse misceri cū altero plum bi pondere nisi calefiat atqꝫ liq̄fiat:hec Gal. Oppositū arguiᷦ auctoritate ꝑn. hic. Scd̄o auctoritate Gal.c.nūc alleg.dicentis ꝙ pueri ⁊ iuuenes sunt dispa-res in siccis:qm̄ iuuenes qd̄ durū est melius digerūt. ¶Attēde ꝙ durū in mā digestionis qn̄qꝫ accipitur pro difficili:vt duꝝ digeri dr̄ quicqd difficulter ⁊ la boriose digeritur:sic sub nōie duroꝝ cadunt porcine carnes:pisces limosi:ca/seus recens q̄uis eoꝝ substantia sit mollis. Aliter capitur ꝓprie durū pro sic/co terrestri qd̄ sic describitur ab aristo.4.methauroꝝ tex.30. Est aūt duꝝ qui/dem qd̄ nō cedit in seipsuꝫ ſm suꝑficiem:vt lapis ferrū ⁊ lignū. Et pure durū hoc mō non attinet ꝓposito eo ꝙ est achimū ⁊ ineptū nutritioni hoīum. Ter tio accipitur durū pro sicco siccitate opposita humiditati aquee ⁊ aeree inten sis:apto tn̄ nutritioni aliquali. Et durū hoc modo hꝫ gradus. In quorū ꝑmo reponi possent panis bis coctus panis azimus:aut niger antiquus:carnes bu

De partibus

a ¶Et ex hoc

baloꝝ:hircorū:boum:ceruoꝝ:cygnoꝝ:caules:fabe:caseus vetus. In scd̄o pa/nis fermētatus mediocris inter recentē ⁊ veterē:carnes asse hedi vituli muto/nis cuniculoꝝ. In tertio panis albus tener leuatus ⁊ bn̄ coctus carnes pulloꝝ gallinaꝝ caponū perdicū faseanoꝝ turtuꝝ alaudaꝝ lapreoloꝝ cāpestriū preser tim assate. Et de modo tertio duri sermo presens intelligiᷦ. Et molle huic op/positū dr̄ ꝓprie cibus humanus abundans in humido aqueo vel aereo:vt lac butyrum oua mollia:pultes:offe:potagia aquosa: carnes agnine vel vituline elixate:pisces molles:farse flatonū ⁊ tartarū:caseus recens. Hoc premisso dic primo ꝙ iuuenes pueris melius digerūt dura nō soluꝫ ꝓꝑ homogeneitateꝫ du roꝝ cū eis.s.q: sunt eis similia in ꝯplexione ⁊ substātia. Sed etiā q: digestiuus calor est fortior in eis ⁊ acutior ad diuidendū ⁊ eliquandum dura. Iuxta illud Gal.apho.prima cōmento.14.illius cañ. Et qui crescunt. Calor autē corporis duobus modis se hꝫ:aut eniꝫ suauis ⁊ gratus:aut acutus ⁊ ingratus:suauis ⁊ gratus plurimū est ī infantibus:acutus ⁊ ingratus vel ignitus ī iuuenibꝰ. Itē dura vt plurimū sapiūt melius iuuenibus q̄ꝫ pueris. Uidemus.n.pueros pa ruꝫ querere assaturas:sed magis lac oua fructus:⁊ qd̄ melius sapit auidius re tinetur:melius digeriᷦ ⁊ melius nutrit ceteris paribus. Iteꝫ qd̄ resoluiᷦ a iuue nibus est siccius ⁊ terrestrius q̄ꝫ qd̄ a pueris: rōnabile ergo est vt sicca magis appetant ⁊ mlius digerant velut magis apta ad restaurandū qd̄ deꝑdituꝫ est. Dic scd̄o ꝙ iuuenes eque bn̄ digerūt mollia ⁊ humida sicut pueri. Teste.G.6. morbi.c.3.dicente. Si digestionis cōparationeꝫ in pueris ⁊ in iuuenibus face re velimus in humidis ⁊ in liquidis cibis inueniemus vtrosqꝫ pares. Et ad id est ratio multiplex. Prima est ꝙ in iuuenibus multe partes abūdantius nutri ende q: ex ipsis maior fit resolutio sunt hōgenee cuꝫ humidis:vt caro ⁊ adeps cerebrū ⁊ nucha. Scd̄a rō est q: calor iuuenū acutus existēs ⁊ sicco iunctus in/diget plurimū humido irrorāte ne suꝑ radicale humidū igniatur ⁊ grosso ali quo fixe reparante ꝙ ipse resoluit:⁊ liquida humida sunt ei cibus ⁊ potus. Tertia ratio est:q: ex humido liquido calor iuuenuꝫ sufficit extrahere grossuꝫ terreum ad sufficientiā pro restauratione deꝑditi:q: parū ex iuuenibus resol uitur cōparatione ad pueros ꝓꝑ eoꝝ duriciem ⁊ densitatem sicut ex sanguine humido existente cartilagines ⁊ ossa sufficienter extrahunt grossum terreum pro sui nutritione. Sꝫ instabit aliquis ꝙ de pueris ita diceᷦ ꝙ ex duris suge/re poterunt humiditateꝫ eis interclusaꝫ. Dic ꝙ pueri multa indigent humidi tate:tuꝫ q: multū resoluiᷦ ex eis:tū q: augenᷦ ⁊ facilius est ex humido liquido trahere durū siccuꝫ q̄ꝫ ex sicco duro plurimū humidū:vt ex terra humida ⁊ te naci facile fit later nō ecōuerso. ¶Sꝫ q̄ret aliqs ex quo iuuenes eque bene di gerūt mollia ⁊ humida sicut pueri ⁊ melius dura ⁊ sicca qbus magis pascēdi sunt. Dic ꝙ duris ⁊ siccis nisi labor īmoderatus vel stipticitas vētris vel vehe mētia caloris aeris resoluētis ⁊ similia necessitent eos ad vsum molliū ⁊ humi dorū. Iuxta illud Gal.sexto morbi.c.3. Et iterum quoniaꝫ puerorum corpora sunt humida necesse est vt eorum cibaria sint humida. Et similiter quoniam iuuenum corpora sunt sicca:necesse est vt eorum cibi in siccitate sibi assimilen/tur. Si enim

a ℭEt ex hoc ⁊c.] ℭIn parte ista Aui. ex dictis quoddā infert correlariuz. Circa ꝙ est intelligendum ꝙ iste virtutes indigent inequaliter istis qualitati/ tibus: quātum ad vsuz: ⁊ quātuz ad auxilium. Quātum ad vsuz: qm̄ cum vir/ tus digestiua mēbri operari dz: vtitur complexione membri vt in ea domina/ tur calidū: ⁊ cū operari dz retentiua: vtitur illa complexione vt in ea domina/ tur siccū: ⁊ sic de alijs: vtuntur etiā eis inequaliter. Quātuz ad auxiliuz: qm̄ cū in mēbro debilitata ē vir/ tus digestiua fit ei auxiliū per calida. Et cum debi/ lita est retentiua fit ei auxi lium p sicca: ⁊ sic de alijs.

ℭDe virtutibus anima/ libus. i. spiritualibus seu vitalibus. Capi. iiij.

v **Irtutes** autē aīales ⁊c.]

ℭPostꝙ̄ Aui. executus est de virtutibus natura/ libus. In parte ista exeq/ tur de virtute vitali: que quodāmodo dici pōt ani malis. Et primo ipsaz no tificat quātum ad sui diffinitionem. In secūda parte de ipsa exequitur: ibi [Nos aūt banc.] ℭCirca primā partez est primo intelligendū: ꝙ Aui. notan ter dixit volunt intelligi: qm̄ medici posuerunt virtutez vitalez distinctā a na/ turali virtute ⁊ animali: moti hac ratione: qm̄ in corpore animaliū: ⁊ maxime perfectoꝝ: reperire erat quandā operationē. s. motū pulsus: cuius principiuz nō erat virtus nālis: qꝛ tale principiū est preparationis nutrimēti: neqꝫ aīalis: qꝛ tale principiū est sensus ⁊ motus. Sed posuerunt illius operationis principiū esse vitalez virtutez. Sed philosophi naturales nō ponunt virtutez vitalez di/ stinctā a nāli: vnde Aristo. de ipsa nunꝙ̄ mentionez facit. Et cā est: qm̄ aristo. posuit motuz pulsus nō fieri ab aliqua virtute: sꝫ ex necessitate materie. Scdo est intelligendū ꝙ Aui. vocat virtutē vitalez animalez. Et hoc ideo qm̄ virtus vitalis mēbra prepat ad recipiendū aīalez virtutez. s. sensibilez ⁊ motiuā: ⁊ qꝛ vbicūqꝫ est prepatio īmediata mãe ad formaz: ibi etiā est forma: iō in qbuscūqꝫ repit̃ ṽtus vitalis vt in aīalibus: in illis repit̃ ṽtus aīalis: In qbus āt vitalis nō repit̃: vt ī plātis: ī illis nō repit̃ ṽtus aīalis: sꝫ aduertēdū ꝙ duplex est ṽtus aīa lis: vna p quā aīal dr̃t a nō aīali: ⁊ hec ē virtus sensibilis ⁊ motiua ꝑꝫ arist. in. 1. de aīa. Alia q̄ ē prepans ad ṽtutez aīalez: ⁊ h̾ mō virtus vitalis ē virtus aīalis.

Sꝫ hic ē dubitatio: Aui. ponit ꝙ virtus vitalis est recepta in oībus mēbris: iō querit̃ vtꝝ h̾ sit veꝝ. Et vꝫ ꝙ nō: qꝛ illa virtus nō est recepta in oībus mēbris: cui9 recepta nō est opatio in oībus mēbris: sꝫ opatio virtutis vitalis non est in oībus mēbris: ideo ⁊c. ma. appet: qꝛ opatio a virtute nō absoluitur: mi. decla/ ratur: nam eius opatio nō est motus pulsus: talis aūt soluz est in corde ⁊ arte/ rijs. Itez si virtus ista esset recepta in oībus mēbris: aut essꝫ in eis recepta ꝑm totū: aut ꝑm partē. Non ꝑm totū: qꝛ tunc ex ipsa nō remaneret aliquid in cor de: non ꝑm partez: qꝛ tunc talis virtus esset diuisibilis: ꝙ falsuz est. Itez si vir tus ipsa esset recepta in membris: tunc sine ipsa possent esse membra: eo ꝙ reci piens pōt esse sine recepto: sed hoc est falsuz: iō ⁊c. In ꝯtrariuz est Aui. iuxta qō est intelligendū ꝙ virtutez vitalez esse receptā in oībus mēbris: pōt dupli/ citer intelligi: vno modo quātuz ad oēm effectū ipsius: ⁊ vt sic nō est in oībus mēbris. Nam effectus illē est motus pulsus: ⁊ tn̄ ille in mēbris oībus nō repe/ ritur. Etiaz effectus ipsius est prepare spūs: al' mēbra: vt recipiat sensuz ⁊ mo/ tuz: ⁊ iste effectus solus est in cerebro ⁊ membris que sentiunt. Etiam effectus ipsius sunt motiones ire ⁊ timoris: ⁊ talis solū est in corde. Alio modo possu mus intelligere virtutez vitalez eē receptā in oībus mēbris quātuz ad effectuz ipsius qui est dare vitā: ⁊ hoc modo recepta est in oībus mēbris: transmitten do eis spiritū a corde: quo trāsmisso ꝯseruatur in esse: vt arguatur sic. Illa vir tus est recepta in oībus mēbris sine qua mēbra etiā nō possunt ꝯseruari: sꝫ vir tus vitalis vt sic est huiusmodi: ideo ⁊c. ma. nota est: mi. declaratur. Nā mem/ bra in esse aīato ꝯseruantur qꝛ sunt cordi ꝯiuncta: in quo aīa recipit̃ vt in suo subiecto: hoc mō membra cordi ꝯiunguntur p trāsmissionem spūs que fit ad

Jacobus

ℭEt ex hoc quidem collectuz est ꝙ re tentiua indiget constrictione ⁊ figurarū constrictionis fixione longo tempore ⁊ pauco motionis adiutorio. Et attracti- ua constrictione indiget ⁊ fixione cōstri ctionis tēpore breuissimo ⁊ in motu mul to indiget auxilio. Et expulsiue est neces sariuz stringere tantū sine fixione de qua non est curandum. Et indiget adiutorio ad motum faciendū. Et digestiue est ne- cessarium eliquare ⁊ temperare. Ideo- ꝗ virtutes iste qualitates illas quattuor inequaliter operari faciunt ⁊ eis inequa liter indigent.

ℭDe virtutibus animalibus. i. spiritua libus seu vitalibus. Capitulū. iiij.

v **Irtutes autez ani** males intelligi volunt per illas virtutem illam que cū in mēbris recepta fuerit preparabit ea ad recipiendū virtu tem sensus ⁊ motus ⁊ operationes vite.

tur. Si eniz digestio non est aliud ꝙ̄ mutare cibum ꝑm similem qualitatem in corpore: ergo dicendū est ꝙ humida ⁊ liquida cibaria pueris magis sunt ꝯue nientia ⁊ dura iuuenibus sunt ꝓpria atqꝫ congrua: hec Gal. ℭAd obiecta an te oppositū dic ad primū ꝙ in iuuenibus potus īmixtus cibo duro ⁊ sicco fa cit idem ꝙ humiditas saliualis ⁊ humiditas alia viscerū pueroꝝ dicebat̃ face re. Ad scdm̄ dic ꝙ lꝫ pueri sint superflue humidi comparatione temperamē ti ponderis humiditas tamē eoꝝ est eis necessaria ⁊ naturalis ad crementum nec indiget repressione. Ad tertiuz dic ꝙ pueri appetunt placentulas flato/ nes ⁊ tartas ⁊ alia azima ꝓpter farsam aut micam aut butyruz quo foderan/ tur que sunt humida plusꝙ̄ ꝓpter crustas. Ad quartū dic ꝙ iuuenes habēt aliquā homogeneitatez cū liquidis humidis ⁊ alia concurrunt que tacta sunt in scda cōclusione propter que iuuenes bene retinent ⁊ digerūt humida mol lia. Ad quintū dic ꝙ lꝫ omne comestuz qō dz nutrire siue durū siue molle ne cessario vertat̃ in substantiā liquidā: multe tamen sunt diuersitates in illa sub stantia penes plus vel minus participare de sicco terreo: ⁊ id cōceditur illi ar gumento ꝙ humida liquida facilius digeruntur duris siccis ceteris paribus tam in iuuenibus ꝙ̄ in pueris. Ad sextū ꝯcede ꝙ dura remanētia dura diffi/ culter in dura penetrāt: sed dura a iuuenibus cōesta emolliunt̃ ⁊ liquefiūt.

ℭEt ex hoc ⁊c.] ℭIn quinta particu. infert prin. quinqꝫ quasi correlaria ex dictis. Primū est ꝙ retentiua indiget longo tpe ꝯstrictione ⁊ fixione seu stabi- li pmanentia figurarum ꝯstrictionis ⁊ pauco adiutorio motus: qꝛ tempus sue motionis est breue ⁊ sue quietis longū. Scdm̄ est ꝙ attractiua indiget breuissi mo tpe ꝯstrictione ⁊ fixione ꝯstrictionis ⁊ indiget multo auxilio in motu. Ter tiuz est ꝙ necessariū est expulsiue stringere solūmodo sine fixione de qua fit cu randum ⁊ indiget adiutorio ad motū faciendū. Quartū est ꝙ est necessariū di gestiue eliquare. i. liquida ⁊ fluida facere alimēta vt sint capacia formaꝝ mem broꝝ: ⁊ temperare. i. cōmiscere ꝑm debitā ꝓportionem dura mollibus ⁊ humi da siccis. Quintū est ꝙ ꝑꝑ hoc ꝙ iste virtutes indigēt diuersimode fixione mo tu ⁊ eliquatione ipse faciūt inequaliter operari quatuor qualitates primas ⁊ inequaliter indigent eis. Et qualiter he virtutes his q̄litatibus indigēt Gal. assummauit sexto morbi. c. 15. dicens. Breuiter comprehēdere volumus que prediximus. Dico ꝙ caloris augmentatio ad mutationez vtilis est si nō proces

ipsa a corde. Sed tūc est dubitatio de mō receptionis istius virtutis in mem bris: quō ipsa in eis recipiatur. Et dicendū ꝙ non est intelligendum ipsam re cipi in membris quoniā a principio generationis cōmunicata fuit in eis a cor de: vnde innata est dicta: sed dicitur in membris recipi quoniā ipsa in mēbris conseruatur per continuuz influxuz a corde ad membra: vñ si clauderetur via inter cor ⁊ membrū: amplius membrū ipsuz in esse non ꝯseruaretur. Ad ra/ tiones: Ad primā: illa vir tus ⁊c. verum est quātuz ad opationez illā. Ad mi. sed opatio istius virtutis nō recipit̃ ī oībus mēbris: veꝝ ē: opatio q̄ est motus pulsus: quantū ad illaz tn̄ ponimus virtutez vitalez nō recipi ī oībus mēbris. Ad scdaz dicendū ꝙ ipa ꝑm totuz eēntialiter: ⁊ nō quantitatiue recipitur in mēbris: ita ꝙ in corde ꝑn/ cipaliter ē recepta: in mē bris aūt ꝑticipatiue alijs. Ad tertiam: tunc sine ipsa ⁊c. falsum est: tu pro/ bas: qꝛ recipiens potest esse sine recepto. Dicendū ꝙ duplex est receptio alicu ius in aliquo: vna que facit ad esse intrinsecū illius: ⁊ talis a recipiēte nō sepa ratur illo manente. Alia que nō facit ad esse intrinsecum: ⁊ talis bene pōt ab illo separari: modo virtus vitalis primo modo est in membris recepta. Ulte rius est intelligendū ꝙ virtus vitalis preparat membra ad recipiendū opera tiones vite. Et exponunt aliqui per operationes vite operationes anime nu/ tritiue: ⁊ hoc nō est verum: qꝛ si virtus vitalis ad illas operationes preparet: tunc in quibus reperitur virtus nutritiua: in illis reperitur virtus vitalis: qꝛ vbicūqꝫ est preparatio immediata materie ad formā: ibi etiaz est forma: modo hoc est falsuz: qm̄ in plantis reperitur virtus nutritiua: ⁊ tn̄ in eis non est vir/ tus vitalis. Alio mō exponunt aliqui ⁊ pro idest operationes vite: ⁊ hec ēt ex/ positio nō est vera: qm̄ sensus ⁊ motus nō sunt opationes vite simpliciter: sed sunt opationes bone vite: ⁊ ideo aliter credo esse exponendū: ⁊ sic virtus vi/ talis dupliciter preparat mēbra ad recipiendū virtutem sensus ⁊ motus: vno modo qꝛ facit mēbra viuētia: in qbus nō potest recipi sensus ⁊ motus nisi pri/ mo viuāt: ꝑo qꝛ ipsa spūz generat: q actus est ad recipiendū virtutē sensibilē ⁊ motiuā: prepat etiā ad opationes vite. i. nutrimētuz in mēbris aīalis: pbendo eis spūz: quo in esse formalr̃ ꝯseruant̃: vnde spūs formalr̃ prepat ad virtutē nu tritiuaz: virtus aūt nutritiua ad ipm preparat nāliter: generando illud ex quo spūs fit naturaliter: vel possumus exponere ꝙ prepat ad operationem vite. i. ad operationez per quā maxime consistit animalis vita: ⁊ talis est motus pul sus. Postea est sciendū: aliqui exponunt ꝙ Aui. vsqꝫ ad illā partē qbus ēt ad miscent: fecit mentionē de virtute vitali vt est opans ⁊ actiua: ab illa pte infra mētionē facit de virtute vitali opata ⁊ passiua: qm̄ ira ⁊ timor opaitones sunt virtutis ꝯcupiscibilis in corde existētis: sed hoc est falsuz: qm̄ etiā ira ⁊ timor operationes sunt virtutis vitalis actiue. Iuxta qō est sciendum ꝙ ira ⁊ timor possunt ꝯsiderari duplicite: vno modo quātuz ad appetitū rei per quā fiunt. Nam ira est appetitus vindicte ꝑꝑ paruipensionem: ⁊ timor est appetitus ad fugam ꝑꝑ rem nocentem: ⁊ hoc modo ira ⁊ timor opationes sunt virtutis ani malis sensibilis ⁊ motiue: ⁊ hoc ideo qꝛ talis appetitus fit ꝑꝑ apprehensionē rei factā p sensuz. Alio mō quātū ad motū caloris ⁊ spūs q in ipsis fit: ⁊ vt sic sunt opatiōes virtutis vitalis: lꝫ motus ille p appetitū diuersificet̃: qm̄ motus caloris ⁊ spūs p dilatationez ⁊ ꝯstrictionez opatio est vitalis virtutis. Et ideo dixit Aui. signāter ire ⁊ timoris motiones ⁊ nō dixit absolute irā ⁊ timorē. Et ex his que hic dicūtur pōt solui ista questio que mouetur in fine huius. c. vtrū scꝫ virtus vitalis sit vna vel plures. Et dicendū ꝙ vna est: ꝯsiderata rōne ꝓpe rationis vnius que ab aīa īmediate ꝓcedit: que est motus pulsus: sꝫ pluries ē considerata ratione finium quibus deseruit per illam operationem: attamen essentialiter debet dici vna: cum eius immediata operatio sit vna essentia/ liter. ℭSecunda in duas: quia primo exequitur: Secundo excusat se a so/

De partibus

serit ad vltimitatez vt mēbra dissoluat ⁊ liq̄faciat: frigitudo aūt nullū in actio ne ꝯfert iuuamentū. Siccitas aūt fortitudini ⁊ stabilitati atqꝫ duriciei necessa/ ria est illud ꝯtingit dū ab vltimitate remota fuerit: vt mēbroꝝ nō ꝓhibeat mo tuz qꝛ cito frāgunt̃ si puenerint ad vltimā siccitatez. Humiditas aūt nutrimen to vtilis est ⁊ melior ad augmētationē: qꝛ mēbris qbus augmētū est necessariū extensio inflatio ⁊ dilatatio apta esse vident̃. In his oībus ꝑficiendis ē melior humitas. In ceteris ꝟo actionibus nihil valet: hec Gal. ex qbus apparet cā ⁊ ratio quare vehemēter leso ⁊ egrotante mēbro aliquo non oēs leduntur eius virtutes. Operantur. n. diuersis qualitatibus ⁊ diuersa exigūt temperamēta. ℭQueritur vtrū in quolibet mēbro sint predicte quatuor virtutes ministran tes. Hec mā disputata est superius super illo. §. capituli singularis de mēbris. In vnoquoqꝫ ꝟo mēbro est virtus nālis qua ei res nutrimēti cōpletur. Et hec qdem est nutrimētū attrahere ⁊ retinere ⁊ assimilare ⁊ vnire ⁊ supfluitatem expellere. Et breuiter dic ꝙ in vnoqꝫ mēbro ꝓprie dicto sunt quatuor pdicte ṽtutes: sicut in. §. nūc alleg. determinat princeps: ⁊ Gal. 3. nālium virtutuz.

ℭDe virtutibus aīalibus. i. spiritualibus seu vitalibus. Capituluz. iiij.

v **Irtutes ⁊c.** ℭIn hoc. c. describit primo princeps vir/ tutem vitalez ꝑm medicos ⁊ aliquos phi/ losophorū. Scdo declarat eoꝝ descriptionez ibi [Nos aūt explana bimus summā] Tertio ostendit quomodo virtus vitalis preparat ad recipiendum virtutes sensus ⁊ motus ⁊ ꝙ nutritiua nō sufficit ad hoc ibi [Uirtutes equidez aīales in spiritu ⁊ in mēbris] Quarto quomodo se hꝫ spi/ ritus ad recipiendū virtutes ⁊ explicanduz operationes eaꝝ ꝑm medicos ibi [Harum vero virtutuz operationes] Quinto agit de alijs operationibus vir tutis vitalis ibi [Preterea dixerunt] Sexto de ꝯuenientia ⁊ differentia virtu/ tis vitalis cum virtutibus naturalibus ⁊ animalibus ꝑm medicos ⁊ philosp/ phos ibi [Et hec quidē virtus] Septimo ascribit virtuti vitali passiones ani mi: ⁊ remittit nos ad determinationē philosophie si ṽtus hec sit vna vel plu/ res ibi [Et qꝛ ira.] ℭIn prima parte dicit primo prin. ꝙ medici ⁊ qui/ dam philosophorum vocantes aliquas virtutes animales ab animali volunt intelligi per illas illam virtutem que cum fuerit in membris recepta dispone membra ad recipiendum virtutes sensitiuam ⁊ motiuam ⁊ operationes vite.

lutione quarūdaʒ difficultatuʒ de virtute vitali: ꝭa ibi [Huius autez virtutis.] Prima i.d. q2 pmo facit qd dictū ē: ꝭo remouet quādā dubitationē circa dicta ibi ꝭa [Philosophi aūt] Prima in.d. pmo notificat operationes virtutis vitalis quātū ad opi. medicoꝝ: ꝭo quantū ad opi. philosophoꝝ: ꝭa ibi [Et ipsa qdē] Prima in.d. q2 primo premittit qdaʒ principiū necessariū ad ꝓpositū: ꝭo propositū exeqtur: ꝭa ibi [Virtutes he qdez.] Prima in.d. q2 pmo premittit illud principiū: ꝭo ipsuʒ dearticulat: ꝭa ibi [Hic qdez spiritus.] ¶ Circa pmā partez est intelligēduʒ ꝙ ex dictis auicē. debemus intelligere ꝙ membroꝝ ⁊ spirituū est vna materia cōis: nam cū ex eis vnuʒ ꝯstituatur ꝭm Gal. 11. de inge. sani. opʒ ipsoꝝ vnā esse cōem materiā. s. humores: attamen q2 in ꝯstitutione: spūs obtinet locū forme: ⁊ membrū locū materie: vtrorūqʒ fuit mā preparata alia ⁊ alia: nā ꝙ spissuʒ est ī humore est materia appropriata membroꝝ. Sed ꝙ vaporosuʒ est in ipsis est mā appropriata spūs: ⁊ cā huius est: qm̄ cū spūs sit habens caliditatez magis in actu q̄ʒ mēbra: oportuit ipsuʒ generari ex materia humoris que magis actu est calida: talis aūt est substantia vaporosa humoꝝ: ideo ⁊c. Scd̄o est intelligendū ꝙ auicē. signāter dixit ꝭm aliquā cōplexionez: qm̄ mēbra nō nutriunť ⁊ generanť ex quolibet hu. sed ex humoribus habētibus debitā qualitatez ⁊ ꝓportionez: etiā nō ex quocūqʒ vapore humoꝝ generatur spūs: ſʒ ex eo qui ab aere est recipiēs in cōplexione tēperamētuʒ: vnde ex fumo capioso non habent spūs generari. Tertio est intelligendū ꝙ per hoc qd dicit. Epar est principiū generationis prime: habemus ꝙ virtus nutritiua est prior via generationis vitali: q2 ad ipsam preparat: sicut vitalis ad animalez: sed via perfectionis vitalis est prior: qm̄ cuʒ spūs habeat caliditatez maxime in actu: oportuit ipsuʒ generationē habere in membro ꝙ esset maxime calidū: mō cor inter oīa mēbra est maxime calidū: vt notū est: ideo ⁊c. Et ex hoc debemus accipere ꝙ primū membrū subm̄ existens virtutis vitalis est cor. Sʒ circa hanc partē: q2 aui. solū mentionē facit de virtute

Quibus etiam admiscent timoris ⁊ ire motiones ꝓpterea ꝙ in eis reperiunt dilatationez ⁊ constrictionez que accidūt spiritui qui huic comparatus est virtuti.

Jacobus

Scd̄o dicit ꝙ hi ēt admiscēt operationibus huius ṽtutis motiōes timoris ⁊ ire: q2 reperiūt in timore ⁊ ira dilatationē ⁊ ꝯstrictionē accidentes spūi vitali qui ꝯparatus est. i. attributus ⁊ appropriatus isti virtuti. ¶ Attēde hic pº ꝙ virtus de q̄ determinat hic prin. a medicis sepius vocať vitalis: q2 dat vitā oībus mēbris. Et dr̄ spūalis q2 generat sbaʒ spūs pro toto corpore. Diciť etiā pulsatiua aut pulsatilis q2 est cā motus pulsus. Dicitur iteꝝ aīalis ab aīali: q2 solis aīalibus inest. Verū istud nomē nō est ei ꝓpriuʒ sicut alia: sed cōe sibi ⁊ virtutibus sensitiuis ⁊ motiuis volūtarie. ¶ Attēde ꝭo ꝙ istius virtutis due sunt spēs: ⁊ vtriusqʒ haꝝ due sunt actiōes quasi ꝯtrarie. Juxta illud prin. 1. cātice canti. 92. Due sunt spēs virtutis vitalis ⁊ actiōis cuiuslibʒ ex eis sunt due ptes. Ex quibus vna est ex q̄ fit actio pulsus p dilatationez ⁊ ꝯstrictionez venaꝝ pulsatiliū. Soror aūt eius est illa qua aguntur actiōes cuiuslibʒ agibilis: sicut est amare aliquid ⁊ habere aliud odio ⁊ depressio aīe vel eius exaltatio: hec pn. Auerroys aūt hoc vltimū canticū cōmentans imponit prin. ꝙ senserit appetitū sensualē esse partē virtutis vitalis. Ait. n. ibi. Sed est scd̄a ex virtutibº vitalibus. Et est illa q̄ dr̄ irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis seu excitatiua ⁊ desideratiua que amore vel odio excitatur. Et ista virtus est cā eoꝝ que aguntur: qm̄ cā quare aliquid prosequatur est amor ⁊ cā quare aliqd fugiať est odiū ⁊ displicētia vnde est ac si diceret ꝙ hmōi virtus agens rōne amoris vel odij in rebus dilectis vel odio habitis est cā quare aganť actiones in alijs ab hoīe. Hec aūt virtus est alia a nutritiua ⁊ regitiua: vnde si nomē virtutis vitalis imponereť soluʒ huic virtuti esset qdem tunc virtus vitalis tertia a sensitiua ⁊ vegetatiua. Et he qdez sunt quas Plato inuit esse vitales: hec Auer. ¶ Attēde tertio ꝙ virtus vitalis asseritur a Gal. tripartita esse. Vna ē qua irascimur. Alia qua calidi sumus calore actuali viuifico. Alia qua pulsuʒ habemus. Ait eniʒ li. de virtu. dispen. corpus huma. Ex corde vero eam qua irascimur ⁊ p quaʒ calidi sumus ⁊ adhuc pulsuʒ habemus in ipso corde est ⁊ in oībus arterijs. A Johānicio ꝭo in ysagogis vitalis virtus spūalis vacať. Et illic ab eo diuidiť in operatiuaʒ ⁊ operataʒ. Ait. n. De virtute spūali duo procedunt: vnū operatiuū: ⁊ aliud ab hoc operatuʒ. Operatiua ꝭo ṽtus est q̄ dilatat cor ⁊ arterias ⁊ iteꝝ ꝯstringit. Ab operata hec procedūt ira: indignatio: victoria: dominatio: astutia: sollicitudo: ⁊ hāc vocat operatā: q2 ab obiecto extrinseco delectabili aut tristabili mouetur ad opus. ¶ Queritur vtrū iter virtutes aīe sit ponēda virtus vitalis ab alijs specie distincta. Videť ꝙ nō: q2 maximus phoꝝ aristo. qui diligentissime inquisiuit de virtutibus aīe nusq̄ʒ enumerat eaʒ in toto lib. de aīa. Et lʒ locus ab auctoritate nō teneat negatiue: nō est tū presumendū ꝙ tantus vir si qua essʒ reliquissʒ eā. Iteʒ aīa ꝭm seipsaʒ sine medio cuiuscūqʒ potētie vel virtutis dat vitaʒ viuēti: q2 aīa est forma subālis viuētis: q̄ dat eē viuenti. Forma eteniʒ est q̄ dat esse rei: ſʒ viuere viuētibus est eē. Juxta illud aristo. ꝭo de aīa tex. 37. Viuere aūt viuētibus est eē. Cā aūt ⁊ pncipiū hoꝝ aīa est. Itē aīatuʒ differt ab aīato in viuendo. Juxta illud aristo. dicto lib. tex. 13. Dicamus igiť principiū accipientes intētionis determinare aīatuʒ ab inaīato in viuēdo: ſʒ dr̄ia essentialis qualis est inter aīatuʒ ⁊ inaīatuʒ sumiť a forma rei. Iteʒ seclusis oībus alijs ab aīa ⁊ corpe q̄ʒprimū ⁊ quādiu aīa adheret corpi corpus viuit: q2 mors nō est nisi sepatio aīe a corpe: q̄ vita est ꝯiunctio aīe cū corpe. Itē si virtus vitalis ponatur aliq̄ spālis virtus aīe: ipsa erit nālis seu vegetatiua. Juxta illud aristo. lib. de mor. ⁊ vita. Gñatio qdem igiť aīati. s. pma est pticipatio in calido nutritiue aīe vita aut mansio huius. Iteʒ ꝭo de aīa tex. 16. Viuere qdez igiť pp hoc pncipiuʒ. s. vegetatiuū est viuētibus: aīal aūt pp sensuʒ pmū. Et Auer. in cōmento ꝭbi illius ait. Igiť aliqd viuere nō dr̄: in lrā greca nisi de oī qd viuit p hoc pncipiuʒ qd est augmentatiuū ⁊ nutritiuū non p aliud. ¶ Oppositū determinat Gal. in pluribus locis: ⁊ prin. hic: ⁊ pmo cantice ⁊ fere tota medicoꝝ schola. ¶ Pro latiori dilucidatiōe huius dubij pmo tāgetur opi. aristo. ⁊ sequacium eius. Pro qua explanāda attēde pmo ꝙ ꝭm aristo. 4. sunt ṽtutes aīe qbus ipsa tota determinata est ⁊ diuisa. s. vegetatiua sensitiua motiua ꝭm locū ⁊ itellectiua: Juxta illud aristo. 2. de aīa tex. 18. Nūc aūt intm̄ dictū sit ꝙ aīa est hoꝝ q̄ dicta sunt pncipiū ⁊ his determīata vegetatiuo: sensitiuo: intellectiuo: motiuo. Et si instet aliqs ꝙ est adhuc vna. s. appetitiua. Dic ꝙ hoc verū est: sed hec nō est principalis ꝭm quā determineť ꝓpria spēs aīati sicut alie: imo semp est cōiuncta sensitiue. Est eniʒ aīatuʒ qd est vegetatiuū solū vt arbores ⁊ herbe. Aliud est vegetatiuū ⁊ sensitiuū solū vt aīalia terre vel petris affixa. Aliud ē vegetatiuū sensitiuū motiuuʒ ꝭm locū tm̄: vt aīalia gressibilia volatilia: natilia ⁊ reptilia. Aliud est vegetatiuū sensitiuū motiuū ꝭm locū ⁊ intellectiuuʒ vt hoīes. ¶ Attende ꝭo ꝙ vita mortaliū ꝭm aristo. ⁊ suos sequaces est actus essentialis anime ꝭm ꝙ est forma corporis organici phisici potētia vitā habētis. Sicut. n.

factiua spūs: ⁊ nō de ea que factiua est caloris nālis. Est primo dubitatio: vtrū calor naturalis ⁊ spūs differant. Et vr̄ ꝙ sic: q2 que sic se habent ꝙ vnuʒ hʒ rationez substantie grosse: ⁊ aliud ratione substantie subtilis: illa dr̄nt: spūs ⁊ calor nālis sunt huius: ꝭm Haly in tegni: ideo ⁊c. Et illa dr̄nt que p diuersas vias ad membra deleganť: ſʒ calor nālis ⁊ spūs sunt huiusmodi: ideo ⁊c. ma. est nota ex se: mi. declaratur auctoritate ysaac in lib. elementoꝝ: ibi. n. ponit ꝙ calor incedit p ꝯcauuʒ arteriaꝝ: spūs vero p viaʒ mediaʒ q̄ est inter duas tunicas arteriaꝝ. In ꝯtrariuʒ est Gal. in. 5. de simpli. ibi enim dicit ꝙ nos appellamus spiritū illud qd hyp. vocauit calorē naturalez. Ad istaʒ qōnem rn̄detur primo ꝙ calor nālis ⁊ spūs nō dr̄nt essentialiter: sed soluʒ ꝭm magis ⁊ minus grossuʒ in substantia. Scd̄o respondetur ꝙ calor naturalis ⁊ spūs nō differunt essentialiter: sed ratione: q2 ex hoc dr̄t spūs: q2 dat vitaʒ: ⁊ ex hoc calor nālis: q2 dat esse. Tertio respondetur ꝙ calor naturalis ⁊ spūs dr̄nt essentialiter: sunt tū idem loco ⁊ subiecto: primū declarať ex duobus: pmo q2 spūs dat vitā: sed calor naturalis dat esse. Etiā q2 calor naturalis repitur in plantis: in quibus nō reperitur spūs. Scd̄m declaratur: q2 si non erunt idem loco ⁊ subiecto: tūc esset reperire quādam partē corporis ꝯsimilē: in qua esset calor naturalis in qua tū non esset spiritus: hoc autem est impossibile. Dico tamē ad qōnez ꝙ calor naturalis ⁊ spiritus idem sunt essentialiter ⁊ ratione: in nullo differentes. Et causa huius est: q2 illa sunt idē essentialiter: per que mēbra agunt suas operationes tāq̄ʒ per vnuʒ ⁊ idem: sed calor nālis ⁊ spūs sunt huiusmodi: ideo ⁊c. ma. nota est: mi. declaratur: nam per calorem naturalez mēbra agunt suas operationes: cuʒ per illuʒ ꝯseruentur in esse: ⁊ sic etiā per spūm: qui nihil aliud est q̄ʒ calor naturalis. Item si ista sunt idez loco ⁊ subiecto: vt illi ponunt: sunt etiā idez essentialiter: qm̄ si sunt in vno ⁊ eodez loco ⁊ subiecto: vnaʒ hn̄t complexionē: ⁊ per ꝯsequens vnuʒ opus. Etiam ꝙ dicunt calorem dare esse: ⁊ spiritum dare vitam: nihil est dicere: vtrūq̄ʒ. n. dat vitaʒ:

De partibus

actus essentialis forme nō aīatoꝝ est esse qd prebet nō aīatis: q2 forma est que dat esse rei. Ita actus essentialis aīe est viuere seu vita. Naʒ viuere viuētibus ē eē: vt ait aristo. 2. de aīa tex. 37. Et Albertus magnus interpres ipsius suo ꝭo de aīa ait. Est aūt hic sciendū ꝙ viuere ē essentialis actus aīe qui supponiť vt fundamentū in omni tpe vel ope suo. Et hoc pʒ: q2 oīs aīa actū hūc influit in corpus qd est aīatum ⁊ a primo mēbro corpis hoc est a corde vel ab eo qd est loco cordis influit ipsuʒ: ⁊ ideo viuere viuētibus est esse. ¶ Attende tertio ꝙ tot sunt spēs vel modi vite quot sunt spēs aīe qbus determinať ipsa ad diuersas spēs aīatoꝝ: q2 quelibʒ spēs dat esse ꝓpriū qd est vita ei cuius est forma: vt aīa vegetatiua dat eē vegetatiuuʒ: anima sensitiua esse aīal: aīa motiua esse aīal motiuū: anima rationalis esse hoīez. Si igitur aliqd hoꝝ eē insit alicui hoc viuere dr̄. Juxta illud aristo. 2. de aīa tex. 13. Multipliciter āt ipso viuere dicto: et si vnū aliqd hoꝝ insit solū viuere: dicemus ipsuʒ vt itellectus ⁊ sensus ⁊ motus ꝭm locū. Adhuc aūt motus ꝭm alimentū ⁊ decrementum ⁊ augmentum. ¶ Attende. 4. ꝙ duplex est vita. Quedā prima sensuʒ latens: ⁊ hec dr̄ mansio aīe in calido ⁊ humido. i. actus īmanens videlicʒ primus actus essentialis aīe. Alia scd̄a patens. s. operatio ꝓpria cuiqʒ anime vt vita vegetabilis. Prima est eē vegetatiuū. Scd̄a est nutrire. Et vita aīalis pma est esse animal: ⁊ scd̄a sentire sensu tactus: hoc. n. ꝓpriuʒ est omni aīali. Et vita aīalis motiui ꝭm locuʒ pma est esse aīal localiter motiuuʒ. Et scd̄a est localiter voluntarie mouere. Et vita hoīs prima est esse hoīem: ⁊ scd̄a est intelligere. Et hec vita iteruʒ est duplex. Vna est actiua q̄ ꝯsistit in opibus prudentie. Alia ꝯtemplatiua q̄ ꝯsistit in opibus sapiētie. ¶ Sʒ q̄ret aliqs vtrū in aīa rōnali sepata a corpe: ipsa. n. est ppetua ⁊ sepabilis: vt fateť aristo. ⁊ in intelligētijs sit vita: ⁊ cā dubitādi est: q2 nō habēt corpus cui dent esse. Dic ꝙ in eis ē vita duplex lōge pfectior ⁊ pstantior q̄ʒ in mortalibus: q2 est sempiterna sine interruptione ⁊ ꝯtrarietate. Prima vita eaꝝ est ipsaꝝ esse qd nō est purum ſʒ potētie imixtū: aliter esset deus ⁊ summuʒ bonuʒ. Scd̄a est operatio ꝓpria ipsaꝝ que est contemplari circa diuina. Sed vita simplex pura ⁊ pfectissima omniū est gloriosus ⁊ sublimis deus cuius participatione cetera viuunt. ¶ Attende qnto ꝙ lʒ vegetatiua vita sit impfectior vitaꝝ: ipsi tū famosius attribuiť nomē vite. Primo q2 via gñationis est est prior in mortalibus. Embriones. n. primo viuunt vita plāte: vt ait aristo. 3. de gene. aīalium. c. 2. Scd̄o q2 est vniuersalior. Ipsa. n. est cōis oībus vegetabilibus aīalibus ⁊ hoībus. Tertio q2 vita vegetatiua scd̄a q̄ est nutritio est operatio nō intercepta: ſʒ coequa vegetatiue potētie: q2 q̄ʒdiu viuimus tādiu nutrimur: vt pʒ. 2. de aīa tex. 14. ⁊. 47. Nō sic aūt de sentire mouere ⁊ intelligere est. Ista. n. somno intercipiūtur. Propter istas cās aristo. videť in pluribº passibus attribuere vitā vegetatiue virtuti. Ait. n. scd̄o de aīa tex. 14. Vitā aūt dicimus p seipʒ alimentū ⁊ augmentū ⁊ decrementuʒ. Et in littera arabica scribitur. Et dicere est vitā nutriri augeri ⁊ diminui. Et in cōmēto illius cañ. scribit auerroys. Intelligo p vitā principiū cōe omni aīato. s. nutriri augeri diminui essentialiter. Idē asserit passibus allegatis in vltima rōne ante oppositū. Et. 3. de gene. aīalium. c. 2. ait. Virtus aūt aīe pascitiue est viuificans ⁊ instans in oībus habentibus vitā. Et inde motus Dyonisius phisicus descripsit vitā dicens eam esse motū generis nutribilis nām assequentem. ¶ His premissis dicitur primo ꝭm aristo. ꝙ inter virtutes aīe non est ponēda virtus vitalis ab alijs specie distincta gratie vite prime: q2 prima vita fluit a substantia aīe prius natura quacūqʒ virtute anime cū sit eius actus essentialis. Scd̄o dicitur ꝙ nō est ponēda virtus vitalis ab alijs specie distincta gratia vite secūde: q2 queqʒ vita secūda attribuitur alicui virtutū noīatarum ab aristo. vt nutritio virtuti vegetatiue: sensatio sensitiue: ⁊ sic de alijs. Tertio dr̄ ꝭm aristo. ꝙ virtus vitalis nō est ꝓpria aīalibus: vt aiunt medici: sed cōis aīalibus ⁊ plantis: q2 in his oībus inuenitur vtraqʒ vita. s. prima ⁊ scd̄a: lʒ manifestior sit in aīalibus. Juxta illud aristo. pmo vegetabiliuʒ. c. primo. Vita in animalibus ⁊ plantis inuenta est: in animalibus manifesta apparens: in plantis vero occulta non euidens. Quarto dr̄ ꝙ virtus vitalis ꝭm aristo. est in plantis originaliter in medio vitulaminis ⁊ in radicibus. Et inde diffunditur per totam plantam. Et in aīalibus habentibus cor est in corde. Et in non habentibus cor est in mēbro proportionali cordi. Ex defectu. n. caloris in dictis partibus corrumpuntur plante ⁊ aīalia. Juxta illud aristo. lib. de morte ⁊ vita. Oībus qdem igiť corruptio fit pp calidi alicuius defectū pfectis aūt in quo sbe principiū. Hoc aūt est quēadmodū dictū est prius in quo qd sursuʒ ⁊ deorsuʒ copulanť plantis qdez medium vitulaminis ⁊ radices: aīaliuʒ aūt hn̄tibus qdez sanguinē cor: exāguibus aūt ꝓportionale. Hec de vitali ṽtute ꝭm aristo. ⁊ seqces eius. ¶ Sʒ pro declaratiōe mētis Gal. sup hac mā supponitur primo ꝙ in aīalibus pfectis sanguinem

vitam: dat etiaꝫ esse: etiaꝫ dicere ꝙ spiritus non sit in plantis: falsum est. Nam Ari. ponit in illis esse qnēdam spirituꝫ complantatuꝫ. Sed aduertendū ꝙ lꝫ sint idem essentialiter caloꝛ ⁊ spiritus. Alia tñ proprietate sunt accepta hec no mina: nam dicit̄ caloꝛ naturalis qꝛ informat membra: sed dicit̄ spiritus: qꝛ ani me est instrumētuꝫ. Est eniꝫ vehiculū virtutū anime. Ad rationes. Ad primā que sic se habent ⁊c̄. ꝯcedatur ad mi. falsum est. Naꝫ sunt vnius ⁊ eiusdeꝫ sub stantie: vnde cōmentatoꝛ ille falsuꝫ dixit. Ad aliaꝫ: illa differunt ⁊c̄. conceda tur ad mi. non est verū: tu probas auctoritate ysaac: dico ꝙ male dixit ꝓpter tria. Primo: qꝛ ſm Aui cen. in littera: spiritus exi stens in arteria est dilata tionis ⁊ cōstrictionis ipsi us: mō hoc ꝯtingeret nisi

℃ Nos autē hanc explanabimus sum mam ⁊ dicemus ꝙ quemadmodum ex humorum spissitudine ſm aliquam com plexionē substantia generatur spissa que est membruꝫ aut pars membri: ita ex hu morum vaporibus ⁊ eorum subtilitate

Scđo qꝛ est inuenire quādam arteriam spūs esset cōtentus in ꝯcauo arterie. que solum hꝫ vnā tunicam: vt illa que est in pulmone: quod enim cōtinebitur spiritus inter spaciū medium ꝙ est inter duas tunicas. Tertio qꝛ spiritum a corde recipiunt arterie: hoc aūt non est nisi per earuꝫ concauuꝫ. Scđo est du bitatio vtrum motus cordis ⁊ arteriaꝝ sit causa generationis spūs: vel calidū cordis. Et videtur ꝙ motus auctoritate Haly in cōmento tegni: de signis cor dis calidi ⁊ sicci: ibi enim ponit spiritū generari ex confricatione cordis ⁊ ar teriarū. Item illud est causa generationis spūs ꝙ est causa distributionis ipsi us ad mēbra: sed motus cordis est huiusmodi: vt notum est: ideo ⁊c̄. In ꝯtra riuꝫ arguitur quod est cā cordis illius generationis: cā non est motus cordis: spi ritus aūt ⁊ calidum corporis sunt huiusmodi ſm aristo. in de morte ⁊ vita cir ca finem. Iteꝫ nulla virtus agit sine instrumēto: virtus ergo cordis non mo uet coꝛ nisi cū instrumēto quod est spiritus: prius igitur habet generationeꝫ spūs cordis qꝫ eius motus. Respondent ad hoc aliqui ꝙ duplex est generatio spi tus: vna simplex: ⁊ hec fit a calido cordis: alia ſꝫ quid: ⁊ hec fit a motu ipsius: non declarant aliter. Dico tñ ꝙ spūs principaliter generatur a calido cordis: ⁊ ab eius virtute ꝙ a calido declaratur: ⁊ ratio huius est duplex: vna est qm̄ spiritus est habēs calidū in actu: ergo opꝫ ipsum generationē habere a mem bro quod est maxime calidū. s. a corde: modo coꝛ est maxime calidū ꝑ sui caloꝛem ⁊ complexioneꝫ: nō ꝑ sui motū: ideo ⁊c̄. Alia ratio est: qꝛ generatio spūs ꝑ al terationeꝫ est: modo inter oīa maxime alterans est calidū: ideo ⁊c̄. Quod auteꝫ a virtute apparet: qꝛ in generatione ipsius duplicem mouet generationē ꝯside ramus: vnuꝫ absolutū: qui fit vt calidū est: alteꝝ determinatū: q fit vt natura le: sed absolutus fit a calido ꝑ alterationeꝫ: alter a virtute ꝑ debitam forme in troductionem: ideo ⁊c̄. Dico tñ secundo ꝙ spiritus in sui generatione adiu

Jacobus

nem habētibus necessario est caloꝛ naturalis: cuius coꝛ est fons ⁊ ꝓncipiū. Iu xta illud aristo. lib. de iuuen. ⁊ senectute. c. 4. Omnes aūt particule ⁊ totū cor pus aīalium habent quandam caliditatem nālem, ꝓpter quod viuentia quidem vident̄ calida: moriētia aūt ⁊ priuata viuere ꝯtrarium. Necessariū aūt esse ca liditatis huius principiū in corde sanguineꝫ habētibus. Idē determinat Gal̄. qnto interioꝝ. c. 1. dicēs. Dixi. n. coꝛ eē fundamētuꝫ ⁊ quasi fontē caloris nālis. Scđo supponit̄ ꝙ huius caloris qui in corde est saluatio est viuere ⁊ destru ctio mors. Iuxta illud Aristo. ibi. Necesse igit̄ simul viuere existere ⁊ calidi hu ius saluationē: ⁊ vocatā mortē huius corruptionē. Et illud Gal̄. lib. de vtilita. pulsus. c. 7. Si īfrigidatur coꝛ festinat quidē ad mortē ꝙ si calorē sibi ꝯseruas nō incurrit lesionē. Ex quo pꝫ ꝙ nā in custodia huius caloris dꝫ esse diligētissi ma cū ad eius destructionē sequat̄ mors ⁊ ꝑ ipsuꝫ oīa membra suas operatio nes efficiant. Iuxta illud Gal̄. 5. interioꝝ. c. 1. Sꝫ mors semꝑ imitat̄ pessimitatē cōplexionis cordis. Nā oīa mēbra eo patiēte cōpatiuntur. Itē monstrauimus mēbra corpis actioneꝫ suaꝫ facere ꝑꝑ moderatā ꝓpriāqꝫ cordis complexionē. Tertio supponit̄ ꝙ nālis cordis caliditas in aīalibus habētibus sanguinē est vehemēs ⁊ quasi flāmea vel ignea compatione ad residuū corpis. Iuxta illud aristo. libel. de spū ⁊ respi. Hāc aūt. s. virtuteꝫ cordis sine nāli igne impossibile est existere. In h̄ eniꝫ nā collocauit ipsaꝫ. Et illud. G. lib. de vtili. pul. c. 7. Coꝛ oī tpe instanter opꝫ vt calorē qdē excitet ⁊ incēdat. Et si cordi qdem iā infrigi dato intm̄ ꝙ aīal rōne frigoris acedat ad ꝑnitieꝫ intendis ⁊ vnū ventriuꝫ pfo ras: ⁊ precipue sinistrū eius ventrem ⁊ digitū tuuꝫ in eo intromiseris iam sen ties ex ipso calorē nimiū excedere q nō in ceteris mēbris pōt in sua dispōne in ueniri nāli ꝑmanētibus qm̄ quātitas vna caloris ē cordi summe modica: ⁊ re liquis qdem mēbris multa valde. Qñ aūt caloreꝫ non ꝯseruaueris expirat quod incendit̄ vtpote flāma ex corde. Et paulopost dicit Gal̄. Coꝛ indiget calore ni mio in quo sit excessus: reliqua ꝟo mēbra calore qdē indigēt modico. Quarto supponit̄ ꝙ ad custodiā huius caloris qui ꝯtinue mēbris distribuit̄ ⁊ resoluit̄ ꝓmo sit necessaria ꝯtinua ipsius regeneratio ex materia idonea videlꝫ sanguie subtili spirituificabili. Sicut. n. ex defectu materie flāma exterioꝛ cito parit: sic flāma interioꝛ vitalis: ⁊ inde est ꝙ ad sanguinis fluxū immēsuꝫ statim sequitur mors. Scđo necessaria est eius euētatio ⁊ refrigeriū cū aere in habētibus pul monē: sicut. n. exterioꝛ flāma carens aere refrigerante ilico extinguit̄: vt in vē tosis apparet: sic flāma interioꝛ nō euētata ⁊ refrigerata ꝑ aerē statiꝫ extinguit̄ vt manifeste apparet in strāgulatis ⁊ in suffocatis. Tertio requirit̄ emūdatio eius a fumosa supfluitate ne supigniat coꝛ ⁊ spm̄. Et has duas vtilitates ꝓbet cordi pulsus. Iuxta illud Gal̄. lib. de vtilita. pul. c. 9. Dicemus de pulsu ꝙ ꝑ di latationem suā attrahit aliqd ex sb̄a aeris. Et ꝑ ꝯtractionē ipsius diminuit̄ de corpe supfluitas fumosa que generat̄ in eo ex adustione humoꝝ. Quinto sup ponitur ꝙ virtutes abinuiceꝫ ꝓprie distinguunt̄ ꝑ actus ⁊ obiecta: vt ait Ari. ꝟo de aīa tex. 33. Ad hos. n. relatiue dicūtur ⁊ etiā per ꝓpria subiecta vel fun damēta. Nam ſm diuersitates armoniaꝝ complexionaliū ⁊ organizationū or ganoꝝ diuersificant̄ aīe virtutes in mēbris organicis. Sic distinguit eas Gal̄. li bello de virtu. dispen. corpus huma. c. 1. ℃ His premissis dic ꝙ inter virtutes aīe ponēda est virtus vitalis ab alijs specie distincta. Primo qdem ꝑ obiectū est ab alijs distincta: qꝛ obiectum virtutis vitalis est caloꝛ viuificus coꝛ inhabi tans. Circa cuius saluationeꝫ ⁊ distributionē ꝯuenientem tota hec virtus oc cupatur: sicut nālis virtus circa alimentū: ⁊ aīalis circa sensibile intrinsecum vel extrinsecū. Scđo distinguit̄ ab alijs ꝑ actus. Quoꝝ vnus est generatio cō tinua spirituū vitaliū ad totū corpus viuificandū. Scđs est distributio vitalis caloris ad oīa mēbra. Primo qdeꝫ irradiatione qualitatiua. Scđo trāsmissio ne spūum. Tertio trāsmissione sanguinis arterialis. Tertius est motus cordis ⁊ arteriarū ſm dyastoleꝫ ⁊ sistolem. Quartus est moderari ⁊ regulare motus

uatur a motu cordis: ⁊ hoc dupliciter. s. effectiue ⁊ cōpletiue: effectiue qm̄ mo tus calefacit vt ponit aristo. in ꝟo celi ⁊ mūdi. Completiue qm̄ per motū cor dis acquirit temperamētuꝫ cōplexionis in vapore ex quo spūs generatur: ꝑꝑ illud quod accidit de attractione aeris frigidi: ⁊ expulsione capicsarum super fluitatum. Ad auctorita. Haly dicendum ꝙ si intellexit vt dictum est: bene di xit: si autem aliter: male dixit. ℃ Ad rationem. Quod est causa distributio nis ⁊c̄. dicendū ꝙ non est necessarium: vel si arguit: probat vt dictuꝫ est. Ter tio est dubitatio vtruꝫ spi ritus qui ex vapore gene ratur sic ꝑmaneat vnus numero ī tota vita: sicut membrū quod generatur ex substantia humoꝝ spissa: ⁊ videt̄ ꝙ sic: qm̄ sicut se hꝫ humoꝛ ad membrū: sic

ſm aliquam complexionem substantia generatur subtilis qua est spiritus. Et si cut apud medicos epar prime genera tionis principium existit: ita coꝛ est secū de generationis principium. Et hicª qui dem spiritus cum ſm complexionē pro

vapoꝛ ad spiritū. Sed quantūcunqꝫ humoꝛ mutetur: adhuc mēbruꝫ vnuꝫ nu mero manet in tota vita: ideo ⁊c̄. Iteꝫ vita formaliter cōsistit per spiritum: si igitur spiritus in nobis mutaretur: vita nō maneret vna numero: ꝙ est falsuꝫ. In ꝯtrarium est Gal̄. 6. de ingenio: vbi ponit ꝙ spūs fere ſm vnāquāqꝫ ciba tioneꝫ remoueat̄. Ad hoc dicendū est ꝙ spūs in nobis nō manet vnus nume ro: mēbruꝫ aūt sic: qm̄ cum membrū sit formaliter subiectuꝫ anime: spūs aūt sit illud quo mēbruꝫ aīatuꝫ ꝯseruatur: si mēbruꝫ nō ꝑmaneret vnū numero: neqꝫ vita nostra ēt ꝑmaneret vna numero: hoc aūt est falsuꝫ: sed spūs ⁊ humoꝛ non manēt vnū numero: qm̄ cā nālis ipsoꝝ ꝑmutatur numero in tota vita. Item generatio mēbri ꝯiuncta est: naꝫ cū per nutrimentū generatur aliqua pars car nis: generatur illa cōiuncta toti carni. Et ideo sicut caro preexistens erat vna numero: sic ⁊ ps que generata ē: sꝫ generatio humoꝝ ⁊ spirituū ꝯiuncta nō est: sed separata. Et ideo pro tāto nō manet vnū numero in tota vita: mēbrū aūt sic. Ad rōnes: ad primā: sicut se hꝫ humoꝛ ad membrū ⁊c̄. dicendū ꝙ in his ē dissimilitudo: ⁊ similitudo: similitudo qꝛ sicut humoꝛ est materia mēbri: sic va poꝛ est materia spūs. Sed dissimilitudo est: qꝛ membrū ex hu. generatū manet vnū numero in tota vita. Nō aūt spiritus qui ex vapore generat̄. Ad scđaꝫ ap paret solutio ex dictis: qm̄ lꝫ ꝑ spiritū sit vita: tñ illud quod est anime ⁊ virtutum subiectū ⁊ etiā vite: est membrū: ⁊ tale vnuꝫ numero manet: vt visuꝫ est.

a ℃ Et hic qdem ⁊c̄.] ℃ Postqꝫ auicē. ondit ꝙ coꝛ generatiuū est spiritus in quo virtutes recipiuntur. In hac parte ostēdit quo ordine virtutes recipiant̄ in spiritu. Circa quā est ꝓmo intelligendū: ꝙ virtus vitalis primo recipitur ī spiritu: eo ꝙ ipsa est effectiua spiritus per modū ꝯstrictionis ⁊ dilatationis: vt apparuit supra. Sed aduertendū ꝙ si virtus vitalis aut alia virtus in spū reci piatur: in eo recipitur sicut in instrō. Naꝫ virtus aīe dat spiritui modū motus

De partibus

sanguinis ⁊ spūum in passionibus animi vt in ira: furore: terrore ⁊ similibus. Sicut. n. nutritio augmētatio ⁊ gñatio sunt opationes nālis ꝟtutis: ⁊ sensatio interioꝛ ⁊ exterioꝛ ⁊ motus volūtarius aīalis: sic ꝓdicti quatuoꝛ actus sunt ope rationes virtutis vitalis. Tertio distinguit̄ ab alijs per ꝓpriū subiectū seu fun damentū. Ipsa. n. est fundamētaliter in corde ⁊ participatiue in mēbris alijs: qꝛ caloꝛ cuius custodie ⁊ distributioni deputata est: est in corde ⁊ lesa hac vir tute in sua origine remedia solent applicari cordi. ℃ Ad obiecta ante opposi tuꝫ. Ad primū dic ꝙ Aristo. fuit illius opi. vel ꝙ vitaleꝫ virtutē sub vegetatiua comprehēdit: qꝛ sine sensus discretiōe agit q agit: sicut vegetatiua circa alimē tuꝫ opans. Ad scđm nega ꝙ aīa det vitam actu sine medio virtutis: qꝛ nulluꝫ dictoꝝ quatuoꝛ actuuꝫ exercet: nisi medio virtutis vitalis. Et cuꝫ dicitur ꝙ vi uere viuentibus est esse concede ꝙ viuere in habitu. Et hac de cā aristo. aīam diffiniēs dicit: ꝙ aīa est actus corporis organici phisici potētia vitaꝫ habentis. Et notāter dicit potētia ⁊ nō actu qꝛ partes hoīs extrinsece in sincopi viuunt habitu nō actu. Ad tertiū ꝯcede ꝙ aīatum differt ab aīato in viuēdo aliquo viuēdi modo: sed ille viuēdi modus ē tot specieꝝ quot sunt virtutes qbus aīa determinata ē: ⁊ nō oēs illi viuēdi modi cōprehendunt̄ sub virtute vitali pro prie dicta vt statim declarabit̄. Ad quartū nega assumptū loquēdo de vita in actu. Ad quintū nega assumptū. Ad ꝓbationes dic ꝙ aliqs viuendi modus singulis animatis ab anima vegetatiua inest: sed nō vita proprie dicta que cō sistit in predictis actibus.

Nos aūt ⁊c̄. ℃ In hac parte scđa dicit primo prin. Nos aūt hāc explanabimus summā. i. medicoꝝ sniaꝫ summatim collectā. Et dicemus ꝙ vt mēbruꝫ vel pars mēbri substantia spissa exñs gene ratur ex humoꝝ spissitudine. i. ex parte spissiore ſꝫ complexionē aliquā videli cet cuiqꝫ membro ꝓpriaꝫ. Ita spūs exñs substantia subtili generat̄ ex vapori bus humorū ⁊ eoꝝ subtilitate. i. subtili parte ſm aliquā puta cordis comple xioneꝫ. Scđo dicit ꝙ ſm medicos epar est principiū prime generationis. s. mē bri vel partis eius ex parte spissa humoꝝ ⁊ coꝛ principiū generationis scđe. s. spūs ex subtili parte humorū. Tertio dicit ꝙ qñ iste spūs prouenit. i. surgit in esse ſm complexioneꝫ quā dꝫ habere preparatur. i. dispositus est ad recipien duꝫ hanc virtutem. Et postqꝫ ei a corde impressa est hec virtus ⁊ trāsit ad mē bra preparat ea oīa ad recipiēduꝫ omnes alias animales virtutes ⁊ reliquas scilicet naturales. ℃ Circa primū queritur vtruꝫ spūs sit substātialiter vapoꝛ sanguinis. Videtur ꝙ nō ꝑ Gal̄. 5. de iuua. mem. c. vlti. dicentem. Et dicere ꝙ spiritus ꝑ queꝫ erit vita est vapoꝛ sanguinis tempatus nō est ꝯueniens. Itē va poꝛ sanguinis est subāliter aqua. Cuius rei signū est ꝙ si posueris sanguinē in alembico vapoꝛ eius īfrigidatus recidit vt aqua pura ꝑ rostrū alembici: ergo si spiritus esset vapoꝛ sanguinis ipse esset aqueus a dominio ⁊ vite nō idone us: qꝛ vita consistit in calido ⁊ humido aereo. Item spiritus est caloꝛ innatus. Iuxta illud Gal̄. 5. simplicis medicine. c. 5. di. 2. Sciamus ꝙ Hip. nō voluit ꝑ ꝓmoneꝫ suuꝫ caloꝛ innatus in cañ. illo. Et qui crescunt plurimū habent inna tuꝫ caloreꝫ: nisi illud quod nos nominamus spūm ⁊ est ille qui fixus est in corpo re cuiusqꝫ animalis. Sed vapoꝛ sanguinis neqꝫ est caloꝛ innatus neqꝫ fixus in corpore cuiusqꝫ animalis sicut nec sanguis a quo descinditur. Iteꝫ substantia spiritus dꝫ esse peruia: clara: luminosa: qꝛ dum turbida est ⁊ tenebrosa reddit hoiem tristem: vt clare apparet in melācholicis: sed vapoꝛ est tenebrosus etiā si eleuetur a re clarissima: vt ab aqua limpida vel a vino claro. ℃ Oppositū hic innuit princeps dicens generari spirituꝫ ex humoꝝ vaporibus. Et primo cantice scribit. Spūs naturalis efficitur ex fumo seu vapore laudabili puro ⁊ mūdo. Et Gal̄. lib. de virtutibus dispen. corpus humanum ait: ꝙ spūs vitalis hꝫ materiam generationis ex inspiratione ⁊ humorū vapore. ℃ Pro solutiōe obiectorum ⁊ declaratione nature ⁊ specierum spiritus attende primo ꝙ hoc

⁊ mensuraʒ complexionis: quibus adeptis in spiritu ipso perueniente ad mẽbra: agunt membra suas operationes. Scḋo est intelligenduʒ ꝙ spũs prepa/rat membra ad recipienduʒ virtutẽ animaleʒ: ⁊ etiã naturaleʒ: dupliciter: vno mõ dando illis vitã. Nam si in membris debeat recipi virtus animalis ⁊ na/turalis: opʒ illa prius viuentia existere. Scḋo qꝛ spũs ipse est instrumentũ ani malis virtutis: cũ ad cerebruʒ est perueniens: ⁊ nalis: cuʒ peruenerit ad epar.

Et ex his que hic dicũtur solui põt illa questio qũo virtus in spiritu recipiaẗ: ⁊ qũo in mẽbrũ: ⁊ in quo prius recipiatur illorum. Nam virtus in spiritu re cipitur sicut in instrumen to: non sicut in subiecto: quoniã tũc spiritus esset animatus: hoc aũt est falsuʒ: eo ꝙ anima est actus corporis physici organici potentia vitaʒ habentis: sed in

venit quã debet habere ad hanc virtutẽ recipiendam preparatur: deinde omnia illa preparat membra ad recipiendũ oẽs

Jacobus

nomen spiritus equiuocatur ad multa. Dicitur eniʒ vno modo de anhelitu. Juxta illud Hippo. pronosticoruʒ prima. Spiritus si frequẽs sit doloreʒ ⁊ suc/censioneʒ significat in his que sunt super dyafragma. Ait eniʒ Gal. in cõmento Hippo. intellexit per sermoneʒ suuʒ spiritus in hoc loco anhelitum. Secũdo modo de vento. Juxta illud Aristo. scḋo methauroꝝ. Sol autem ⁊ cessare fa/cit ⁊ commouet spiritus. i. ventos. Tertio modo de substantia incorporea ra/tionali: sic angeli vel intelligentie ⁊ rationalis anima vocantur spiritus: ⁊ hic modus est vsitatus apud theologos. Quarto modo de substãtia subtili aerea clara ex subtilioribus partibus sanguinis genita gratia dilationis virtutum a membris principalibus ad reliqua pro suis operationibus exercendis: ⁊ hic spiritus se habet ad sanguinem vt scintille ad igneʒ. Et sub hoc vltimo modo currit nomẽ spiritus vt plurimuʒ in medicina ⁊ maxime hic. ¶ Attende secũ do ꝙ Gal. libro de virtutibus dispensantibus corpus humanũ. c. 3. ponit nisi duo genera spirituuʒ scilicet vitaleʒ ⁊ animaleʒ: Ait enim ibi. Spiritus autem qui ſm arterias ⁊ cor vitalis est ⁊ nuncupatur. Qui vero ſm cerebrũ anima/lis: non tamen existens substãtia anime sed vt primuʒ eius organum habitan/tis in cerebro quecunq; sit ſm substantiam. ¶ Attende tertio ꝙ Gal. ibi asse/rit vitaleʒ spiritum sumere materiaʒ sue generationis a vapore humoruʒ ⁊ ab aere inspirato: ⁊ ex spiritu vitali digesto ⁊ depurato in reti mirabili nasci ani/maleʒ. Ait enim ibi. Sicut autem vitalis spiritus ſm arterias ⁊ cor generatur materiaʒ habens generationis ex inspiratione ⁊ humoruʒ vapore: ita anima/lis ex vitali amplius elaborato habet generationem. Decens enim fuit magis omnibus eum trãsmutatione certissima potiri propter qḋ ⁊ velut laberinthũ telam quãdam variam condidit natura prope cerebruʒ retiformẽ plicaturam diuturnaʒ eis moram in vasis ingenians: hec Gal. illic: vbi nullã penitus facit mentioneʒ de spiritu naturali: licet id capitulum sit totuʒ de spiritibus vt in/strumentis virtutum. ¶ Attende quarto ꝙ Gal. 12. de ingenio sanitatis capi. quinto distinguens spiritus penes sua fundamenta ⁊ nutritionem ponit tres eoꝝ modos puta animaleʒ vitalem ⁊ naturaleʒ: sed de naturali dubie loqui/tur ⁊ conditionaliter. Ait enim ibi. Verum nos ostendimus fundamentuʒ ani mati spiritus esse cerebruʒ qui spiritus augmentatur ⁊ nutritur odorando: ⁊ ex eo quod venit ad illum a reti quod est relatuʒ sub cerebro. Fundamentum aũt vitalis spiritus in corpore arbitramur esse cor ⁊ arterias ⁊ nutritur anhe litu sanguine. Item si spiritus naturalis est in corpore necesse est vt sit in epa/te ⁊ venis: hec Gal. ¶ Attende quinto ꝙ princeps primo cantice cantico. 82. sub quintuplici cantico tractat origineʒ numeruʒ ⁊ officiuʒ spirituuʒ. Primuʒ canticuʒ est: spiritus naturalis efficitur ex fumo seu vapore laudabili puro et mundo. Secundũ est: quod auteʒ ex eo purificato existit in corde est illud per qḋ pmanet vita ⁊ existit. Tertiũ est: sed generatio eius quod de eo fertur in ce rebro ⁊ in eius miringa scilicet reti mirabili fit nendo. i. se voluendo in reti mi rabili sicut mulier nendo voluit fusum. Quartuʒ est: insunt autem huic spiri/tui imaginatio ratio seu intellectus ⁊ memoria cum complentur ⁊ perficiun/tur ipsius species in ventriculis cerebri. Quintuʒ est: in quolibet ex spiritibus est virtus propria alia ab illa que est in alio. ¶ Attende sexto ꝙ auerroys du/os dicit esse spiritus videlicet in corde vitalem ⁊ in cerebro animaleʒ. Scribit eniʒ scḋo colliget capitulo. 9. Spiritus duo sunt: scilicet spiritus apparens in corde ⁊ spiritus apparens in cerebro: sed spiritus in epate non apparet per viam sensus. Et primo cantice cõmento. 82. illius cantici. Spiritus naturalis efficitur ex fumo seu vapore laudabili ait. Spiritus diuiditur in tres species ex quibus est vna species naturalis: ⁊ est ille ex vapore puro ⁊ mundo gene/ratur scilicet ex substantia vaporosa. Est auteʒ situs huius spiritus ſm Gal. in epate: transitq; abinde ad reliquum corpus. Sed ſm aristo. ipse existit in cor/de. Reprobat autem sermonem Gal. in hoc experientia sensibilis: quoniã nõ manifestatur in epate: nec etiaʒ in venis ab eo ramificatis: sicut est manifesta/tus in corde: hec Auerroys. Sed auerroys motiuum quo negat epati in esse naturalẽ spiritũ fundatur in experientia sensibili quasi viderit spiritus in cor de contẽtos ⁊ in epate nullos: veruʒ alterum duoruʒ est. Aut non vidit in cor de distincte spiritus ob eorum subtilitatem ⁊ imixtioneʒ cuʒ fumis ⁊ vapori/bus: aut si viderit potuit similiter videre in epate. ¶ Sed instabit aliquis pro auerroy ꝙ in corde ⁊ arterijs apparet sensibiliter aliquos spiritus esse: qꝛ pul sant assidue: epar vero nõ: nec vene ab eo orte. Dic primo ꝙ epar ⁊ vene ab eo orte nõ ideo non pulsant: qꝛ carent proprijs naturalibus spiritibus: sed qꝛ sanguis earum non sic est subtilis ⁊ spirituificabilis sicut sanguis cordis ⁊ ar teriarum: nec calor earum est tante virtutis ad spirituificandum ⁊ dilatandũ. Dic secũdo ꝙ si propter pulsationis carentiaʒ epar ⁊ vene carere spiritibus recte sentiantur: necesse erit confiteri neruos ⁊ organa sensuum proprijs care re spiritibus cum pulsu careant. ¶ Attende septimo ꝙ vapor quandoq; dici tur de substãtia media inter aerem ⁊ aquã generata ex aqua vel parte aquea mixti alicuius per caloreʒ subtiliata: ⁊ differt a nube que similiter est media in ter aerem ⁊ aquã: qꝛ nubes fit ex aere inspissato. Juxta illud Aristo. primo me thauroꝝ tractatu tertio. c. primo. Est autem que quideʒ ex aqua exhalatio va por: que auteʒ ex aere in aquã nubes. Et quãdoq; dicitur vapor de substãtia subtili mixta ex quatuor elementis in qua abundant elementa leuia precipue aer cum paucissima terrestreitate. ¶ His premissis dic primo ꝙ spiritus non est vapor sanguinis primo modo dictus vt ostendunt rationes ante oppositũ. Dic secundo ꝙ spiritus est substantialiter. i. materialiter per modum mate/rie coniuncte: vapor sanguinis secundo modo vaporis: vt suadent auctorita/tes post oppositum allegate. Dic tertio ꝙ spiritus ſm esse completuʒ instru menti proprij siue vehiculi virtutũ anime componitur ex vapore secundo mo do dicto vt ex materia ⁊ virtute sibi impressa a fonte suo velut a forma. Et di/

membro recipitur sicut in subiecto: quoniam etiã in illo anima sicut in subie/cto recipitur. Jta ergo ꝙ anima primo recipitur in membro vt in subiecto ab soluto: qꝛ in corde: sed scḋo in spiritu recipitur sicut in instrumento. Tertio re cipitur in membris alijs sicut in subiecto coniuncto cordi: nam alia membra animata non sunt: nisi vt cordi sunt coniuncta: vt declaratum fuit supra.

a ¶ Virtutes ⁊c.] ¶ Postq̃ premisit illud principium. s. ꝙ virtus vitalis pre parat membra ad recipiẽ duʒ alias virtutes: ⁊ illud declarauit: statim exeqtur ostendẽdo quõ virtus vi/talis preparat mẽbra ad recipiendũ illas virtutes. Et pmo oñdit qũo virtus vitalis preparat membra ad recipiendũ virtuteʒ animaleʒ: scḋo qũo ipsa pre/parat membra ad recipienduʒ virtutem naturaleʒ: scḋa ibi [Et preparans.]

alias virtutes animales ⁊ etiã reliquas. ¶ Virtutes eq̃dẽ aiales in spũ qdeʒ ⁊ in mẽbris nõ proueniunt nisi postq̃ bec

De partibus

¶ In pma citur spiritũs quasi membris spirans virtutem quã defert. ¶ Queritur circa secundum vtrum epar sit principium generationis membrorum ⁊ partiũ eo/rum ⁊ cor principium generationis spirituũ. Videtur ꝙ non: qꝛ vel membra omnia generantur a virtutibus immutatiua ⁊ informatiua existẽtibus in sper mate: vel cor primo generatur ab eis ⁊ cõsequenter generat alia: sicut ait Ari stoteles scḋo de generatione animaliuʒ. c. primo ⁊ quarto. Item si epar dica/tur principium generationis membrorum qꝛ generat ⁊ eis mittit sanguinem ex quo fiunt nutriuntur ⁊ augentur ⁊ virtutem vegetatiuam qua operantur sic: immo magis cor diceretur generationis eoruʒ principium: qꝛ mittit eis san guineʒ arterialeʒ ⁊ calorem actualem sine quibus persistere nequeunt. Item cor non videtur magis esse principium generationis spirituuʒ q̃ʒ cerebrũ aut epar: qꝛ sicut cor est principium vitaliuʒ: sic cerebrũ animaliuʒ ⁊ epar natura/lium. Item arterie generant spiritus quemadmodũ cor. Non eniʒ dyastolan/tur: nisi propter spirituificationem sanguinis in eis contenti. Nõ ergo cor so/luʒ est principiũ generationis spirituum. ¶ Oppositum princeps hic asserit. ¶ Pro solutione dubij ⁊ argumentoruʒ ante oppositũ attende primo ꝙ prin ceps hic loquẽs de generatione mẽbri vel partis eius ex spissitudine humorũ non intẽdit loqui de prima mẽbri generatione ex spermate vel sanguine men struo: sed de regeneratione membri vel partis eius cum restauratione deper/diti que est operatio nutritiue virtutis. Et per hoc soluitur prima ratio. ¶ Attende secũdo ꝙ epar a medicis dicitur huius generationis seu regene/rationis principium. Primo qꝛ generat humores ex quibus ipsa fit. Secundo qꝛ est principium venarum deferentiuʒ humores ad membra. Tertio qꝛ trans/mittit naturales spiritus membris cum virtute naturali qua vegetantur: ⁊ li/cet cor transmittat membris aliquid sanguinis per arterias modicuʒ ex eo ce/dit nutritioni nisi in pulmonis nutritione: immo plurimũ eius spirituificatur ⁊ adaptatur ad viuificandum membra. Et ex hoc soluitur secunda ratio. ¶ Attende tertio ꝙ licet spiritus animalis recipiat a cerebro virtutes sensus ⁊ motus vnde dicitur animalis: principiũ tamen generationis substantie ipsi us ſm ꝙ spiritus est fuit in corde vel in arterijs virtute caloris cordis: ⁊ simili ter est de naturali respectu epatis. Nõ enim cerebri calor vel epatis sufficit spi rituificare sanguinẽ: nisi calor ille qui influxus a corde per eoruʒ arterias fluit. Et inde soluuntur due vltime. Ex predictis apparet solutio quesiti scilicet ꝙ epar est principium regenerationis membri vel partium eius ex spissitudine humorum ⁊ cor generationis spiritus ex humorũ subtilitate. ¶ Queritur cir/ca tertium primo si spiritus prius sit spiritus q̃ʒ recipiat virtutem vitalem. Vi detur ꝙ sic per verba textus videlicet. Et hic spiritus quando prouenit ſm complexionem quã debet habere preparatur ad hanc virtutem recipiendaʒ: quasi dicat: nonduʒ habet hanc virtutem: sed preparatus est vt eam recipiat. ¶ Sed contrarium arguitur: qꝛ omnis spiritus est vitalis: naturalis aut ani/malis aut conflatus ex his sicut genitiuus: ergo omnis habet virtuteʒ. Dic ꝙ sicut cera mollis prius est q̃ʒ cera formata forma sigilli ⁊ numisma informe nu mismate impresso cuneorũ forma sic spiritus prius est spiritus tempore aut na tura q̃ʒ sit informatus aliqua virtute anime. Et cum obijcitur ꝙ omnis spiri/tus est vitalis naturalis aut animalis. Dic ꝙ verũ est actu vel aptitudine pro/xima ad actum. ¶ Dubitatur secundo: vtrum spiritus vitalis veniens ad mẽ bra preparet omnia membra ad recipiendum omnes alias animales virtutes ⁊ etiam reliquas scilicet non animales. Videtur ꝙ non: qꝛ plura ex membris vt ossa cartilagines ⁊ ligamẽta sunt inepta ad penitus recipere virtutes ani/males alias a vitali scilicet sensitiuas ⁊ voluntarie motiuas. Item non prepa/rat membra ad recipiendum virtutes intellectuales videlicet intellectum ra/tionem ⁊ voluntatem: qꝛ ipse non innituntur organo corporeo: ⁊ tamen sunt animales ab animali dicte: qꝛ in solis animalibus inueniutur in mortalibus. Item non preparat membra ad recipiendum virtutes innatas tantuʒ: qꝛ sunt infixe membris: ⁊ per eas se regunt sine extrinseco adiutorio. Juxta illud Gal. secũdo tegni tex. 29. Jpsa vero seipsa regunt cartilago ossium: coniunctio mẽ brana glandula pinguedo caro. Et Haly in cõmẽto ait. Jstis membris insunt virtutes innate in eis quibus existit eorum regimen in cibo: ⁊ est essentia eorũ quod est qꝛ non descendit eis arteria que det eis a corde: nec descendit eis ve na que eis det ab epate nec venit eis neruus qui det eis a cerebro. ¶ Opposi tum determinat hic princeps pro solutione dubij ⁊ obiectoruʒ. ¶ Attende pri mo ꝙ cum dicit prin. spiritum vitalem in membris receptũ preparare omnia membra ad recipiendum omnes alias virtutes animales: id venit intelligen/dum de membris organicis vel de capacibus sensus ⁊ motus. Et ex hoc solui tur prima ratio. ¶ Attende secundo ꝙ licet virtutes intellectiue in solis ani/malibus inueniantur in mortalibus: non tamen proprie dicuntur anima/les: quia non vtuntur in suis actibus corpore animalis: nec aliqua par/tium eius: ⁊ per hoc soluitur secunda ratio. ¶ Attẽde tertio ꝙ licet insint ali quibus membris virtutes innate: ille tamen in animalibus perfectis nõ exe/unt in actũ sine vitali ⁊ actuali calore spiritus ergo vitalis vel calor ab eo flu/ens in istis membris receptus preparat ea ad recipiendum virtutes illas in actu: licet prius inerant habitu. Et ex hoc soluitur tertia ratio. Et patet quid sit dicendum ad dubium premotum.

Virtutes ⁊c. ¶ In hac parte tertia primo declarat qualiter vir tus vitalis preparat membra ad recipiendũ alias virtutes animales. Scḋo ꝙ virtus nutritiua non facit hanc preparationẽ ibi [Et preparans] Tertio infert ꝙ vitalis facit eam ⁊ ꝙ ipsa est prima virtutuʒ in spiritu ⁊ prior anima prima ibi [Restat ergo.]

¶ In prima particula dicit prin. pmo ꝙ virtutes animales. s. sensitiue ⁊ moti ue voluntarie nõ proueniunt in spiritu ⁊ mẽbris nisi postq̃ eius pueneritista

virtus

¶In prima parte intendit talem rationem. Illa virtus est preparans mem/bra ad recipiendum virtutem animalez: sine cuius receptione virtus anima/lis non recipitur: sed virtus animalis sine receptione vitalis in membris non recipitur: ideo ⁊c. ¶Circa hanc rationem sic procedit: q꞉ primo ponit conclu/sionem: secundo declarat mi. secunda ibi [Ideoqꝫ.] ¶Sed hic est dubitatio vtrum virtus vitalis preparet ad animalem: ⁊ videtur ꝙ non: q꞉ nulla perfe/ctio preparat ad aliaz: sed virtus vitalis quedã per/fectio est: ⁊ etiã animalis: ideo ⁊c. ma. apparet: quo niam preparatio quedaz imperfectio est: nam pre/parans respectu prepara ti est sicut imperfectuz re/spectu perfecti: mi. decla/claratur auctori. Aristo. in scdo ethicoruz: vbi ponit ꝙ virtus est que habentẽ perficit: ⁊ opus eiꝰ reddit bonum. Item si virtus vi talis prepararet ad anima/lem: hoc non esset nisi cuz alteratione: sed hoc est fal sum: quoniã ud virtutem nõ est alteratio: sm aristo.

vitalis prouenerit virtus. Ideoqꝫ licet virtutes animales alicuius mẽbri destru antur: viuum tamen membrũ adhuc exi/stit nisi hec virtus in eo fuerit destructa. Nonne vides ꝙ membrum stupidum aut paraliticum vnumquodqꝫ sm habi/tudinem est non habens sensuz neqꝫ mo tum: aut propter complexionez que pro hibet ipsuz eos recipere: aut propter op pilationẽ que accidit inter cerebrũ ⁊ ipm in neruis qui ad ipsum perueniunt ⁊ ta-

septimo physicoruz. ideo ⁊c. consequentia declaratur: quoniã preparatio nõ est aliud q̃z dispositio materie ad introductionem forme: talis autem disposi/tio sit per alterationem: ideo ⁊c. ¶In contrarium est auicen. iuxtaa quod est intelligendum ꝙ in virtutibus dupliciter attenditur preparatio: vna quantũ ad esse virtutum: alia quantum ad opus earuz: ⁊ differt ista dulex preparatio: quoniã in prima preparatione esse preparationis posterioris virtutis includit esse prioris: nõ in actu distincto: sed in indistincto: ita ꝙ esse vnius ab esse alte rius separari nõ potest. Sed in secunda preparatione licet operatio posterio/ris presupponat esse prioris: ab operatione tamen posterioris absolui potest: ratio autem quare esse posterioris virtutis includit esse prioris in actu indistin cto est ista: nam virtus non est aliud q̃z forma in relatione ad opus: sed talis est ordo formarum ꝙ esse posterioris includit esse prioris in actu indistincto: ideo talis erit ordo virtutũ: ma. apperet. Nam forma siue anima dicit forma q꞉ per ficit materiã: sed dicitur virtus in relatione ad opus: vt apparuit supra: mi. de claratur: nam talis est proportio formarum adinuicẽ: qualis est proportio nu/merorum: ⁊ figurarum adinuicez: sm aristo. septimo metaphysice ⁊ tertio de anima: sed talis est illorum proportio: ꝙ numerus posterior includit priorem: sicut quatuor tria ⁊ vnuz indistincte: sed essentialiter tria ⁊ vnũ sunt quatuor: ⁊ ideo talis erit proportio virtutum formarum adinuicem: modo dico ꝙ si in virtutibus consideretur preparatio quãtum ad earum esse: vt sic vitalis non preparat ad animalem: sed quantum ad operationem sic ipsa ad illam prepa rat. Ratio primi est: q꞉ illa non sunt adinuicem preparatiua: que non habent ordinem prioris ⁊ posterioris: sed virtutes ille quãtum ad esse non habent ta/lem ordinem. s. vitalis ⁊ animalis: ideo ⁊c. ma. apparet: quoniã preparans est sicut prius: preparatum autez sicut posterius: mi. declaratur: nam si virtus vi/talis esset prior quãtum ad esse ipsa virtute animali: tũc possꝫ absolui ab ipsa: ⁊ sic posset in quibusdaz reperiri in quibus non reperiretur animalis: modo hoc est falsum: nam in quibuscunqꝫ reperitur vitalis vt in animalibus: in eis/dem reperitur animalis. Ratio secundi est ista. Illa sunt adinuicem preparati ua que habent ordinez prioris ⁊ posterioris: sed vitalis virtus ⁊ animalis sunt huiusmodi quãtum ad earum operationem: ideo ⁊c. ma. nota est: mi. declara tur: nam operatio animalis virtutis posterior est: q꞉ ea posita ponitur vitalis: sicut posito homine ponitur animal: sed operatio vitalis est prior: quoniaz ab ipsa consequentia nõ conuertitur: nam ipsa posita nõ ponitur animalis: sicut posito animali non ponitur homo. Ad rationes. Ad primam: nulla perfe/ctio ⁊c. verum est perfectio vltima: modo virtus vitalis non est perfectio vlti ma respectu animalis: sed magis eoꝝ. Uel aliter concedendo ma. ad mi. vir/tus vitalis perfectio est: verum est quãtum ad esse: sed quãtum ad operatio/nem imperfectio quedã est respectu animalis. Ad secundam si virtus vita/lis ⁊c. concedatur: tamen adhuc non est alteratio in virtute: nam si virtus vi/talis preparet ad virtutem animalem: dando vitaz membris: adhuc alteratio non est in virtute: sed in membris: per trãsmutationez spiritus ad ipsa actuan tis eorum complexionem: etiã si virtus vitalis preparet ad animalem: q꞉ spi/tus fiat instrumentum virtutis animalis: adhuc alteratio non est in virtute: sꝫ in spiritu: per quã spiritus habet vt sit illius instrumentum: cum ad cerebruz peruenit. Ulterius est intelligendum ꝙ membrum paralyticum non habe/re sensum ⁊ motum: potest dupliciter intelligi: vno modo sm habitum: ⁊ vt sic illas non habet: q꞉ tunc aliquid habet aliud in habitu cum in ipsuz potest: cum vult: sm aristo. sexto ethicorum: modo membrum paralyticum non po/test in sensum ⁊ motum cum vult: ideo ⁊c. Alio modo sm habitudinem: ⁊ vt sic non est dicere ꝙ membrum paralyticum non habet sensum ⁊ motuz: quo/niam vt sic ipsos habet. Est enim dispositũ vt eos habeat: modo quãdo Aui. dixit ꝙ membrum paralyticum sm habitudinem non habet sensum ⁊ motũ: per habitudinem debemus exponere habitum. Sed tunc est dubitatio vtruz membrum paralyticum sm habitudinem habeat sensum ⁊ motum. Et vide tur ꝙ non: q꞉ si ita esset: tunc omne membrum paralyticum posset sanari: q꞉ esset ad illa dispositum: sed consequens est falsum: vt apparet ad sensuz: ideo ⁊c. Iuxta quod est intelligendum ꝙ in membro paralytico: aut est virtus vi/talis ⁊ naturalis sana: aut defecta: si sana tunc dico ꝙ omne membrum para/lyticum est dispositum de se: vt in eo fiat sensus ⁊ motus: ⁊ si in eo nõ fiat: hoc

Jacobus

virtus vitalis. Et ideo q̃uis destruantur aĩales virtutes in aliquo mẽbro: vi/uum tñ manet nisi etiã destruatur hec vitalis virtus. Scdo probat hoc expe/rientia sensibili dicẽs. Nõne vides ꝙ mẽbrũ stupidũ aut paralyticũ vnũqdqꝫ est sm habitudinẽ seu habituz. i. diuturnã morã in subiecto carens sensu ⁊ mo tu vel ꝑꝑ malã complexionem frigidã intensam que prohibet membrũ a rece ptione sensus ⁊ motus ꝯstringendo poros nerui per quos eunt spũs: vel pro/pter oppilationem aduenientẽ neruis exñtibus inter cerebrũ vel nuchã ⁊ mẽ brũ palyticuluz: ⁊ tñ hoc membrũ palyticatũ remanet viuum. Item tu vides etiã ꝙ membrũ cui accidit mors. s. in quo corrumpitur virtus vitalis caret sen su ⁊ motu ⁊ accidit ei putrefactio ⁊ corruptio. ¶Attende hic ꝙ stupidũ pro/

contingit aut ex parte membri mandantis: vel membri per quod transmissio fit per spiritus animalis ad membrum: si sit defecta: dico ꝙ ad hoc dispositũ amplius non est: ⁊ tunc neqꝫ sm habitum neqꝫ sm habitudinez habet sensuz ⁊ motum: eo ꝙ he virtutes ad animalez preparant. Et ideo quãdo videmus membrum paralyticum esse macrefactum: cum tunc in eo virtus vitalis ⁊ na turalis sit defecta: significamus ipsum esse impossibilis sanationis.

men ipsum est viuum. Et membrum cui accidit mors est non habens sensuz neqꝫ motũ: ⁊ accidit ei vt putrefiat ⁊ corrum patur. In membro igitur paralitico est virtus que eius custodit vitam donec cũ remotũ fuerit qđ ꝓhibet profluat ad ipꝫ virtus sensus ⁊ motus. Ipsuz nãqꝫ pre/paratuz erat ad suscipiendã eaz ꝑꝑ virtu tis vitalis sanitatẽ in eo. Prohibens. n. nõ ꝓhibuit nisi vt non eam in effectu re/ciperet sed membrũ non sic est mortuuz.

¶Secunda diuiditur in duas. Auicen. eniz volens probare ꝙ virtus vitalis preparat ad naturalem: probat per hoc ꝙ virtus naturalis non est ad vita/lem preparãs: neqꝫ ad ani malem. Sed talis est vir/tus vitalis: primo ergo ꝓ bat ꝙ virtus vitalis ẽ pre parans ad nutritiuam: se cundo ꝙ virtus naturalis non est preparans ad ani malem: secunda ibi [Et si virtus nutritiua.] ¶Circa primam partem est dubitatio. Utrum vir/tus vitalis ꝑparet ad na/turalez. Et videtur ꝙ sic: auctoritate Auicen. in principio scilicet huius capituli ⁊ in principio huius le ctionis: hoc etiaz arguitur ratione. Uiuere est prius q̃z modus viuendi: sed vi/uere est effectus virtutis vitalis. Modus autez viuendi a nutritiua virtute est effectus naturalis virtutis: modo cum prius preparet ad posterius: videtur ꝙ virtus vitalis preparet ad naturalem. In contrariuz arguitur: virtus po/sterior non preparat ad priorem: sed virtus vitalis posterior est naturali. Na/turalis autem prior: ⁊ ideo ⁊c. maior nota est: q꞉ preparans respectu prepara/ti est sicut prius respectu posterioris: minor declaratur: quoniam virtus natu/ralis in quibusdam reperitur: scilicet in plantis: in quibus non reperitur vita lis. Iuxta quod est intelligendum ꝙ virtus vitalis ⁊ naturalis possunt con/siderari dupliciter: vno modo quantum ad esse. Alio modo quantum ad ope rationes. Si primo modo: sic virtus naturalis est preparans ad vitalem: quo/niam sm esse prius preparat ad posterius: modo quantum ad esse virtus na/turalis est prior vitali: ideo ⁊c. Si secundo modo: sic virtus vitalis preparat ad naturalem. Et ratio huius est. Que sic se habent ꝙ vnuz hꝫ rationem per/fectionis: aliud rationem ꝑfectibilis: ꝙ hꝫ rõnem perfectionis potest dici pre/parans ad illud quod hꝫ rationem perfectibilis: nõ sicut materia preparat for me: sed sicut forma materie: modo virtus vitalis habet rationez perfectionis: virtus autem naturalis rationem perfectibilis: eas considerando quantum ad operationes: ideo ⁊c. Unde aduertendum ꝙ virtus naturalis preparat vi tali: q꞉ est factiua materie illius: virtus eniz naturalis in epate existens sangui/nem facit: ex quo naturaliter fit spirituum generatio. Sed virtus vitalis pre/parans naturali: q꞉ est effectiua forme illius (facit enim spirituz qui a corde ad membra perueniens est) causa est vt membra suas operationes perficiant. Ad auctori. Aui. dicendum ꝙ arguit virtutem vitalem preparare ad naturalẽ tãqꝫ perfectio sit ipsius. Ad secundam: viuere ⁊c. verum est: sed viuere est ef fectus virtutis vitalis: verum est: vnde bene ponimus ꝙ in animali virtutem vitalem ad naturalem preparare. Ad rationem in contrarium dicendum ꝙ arguit sumendo istas virtutes quantum ad ipsarum esse. Secundo est dubi/tatio vtrum absoluta virtute vitali a membro remaneat naturalis: ⁊ econuer so: ⁊ videtur ꝙ sic. Ille virtutes que operantur cũ diuersis instrumentis: vna ablata potest altera remanere. Sꝫ virtus vitalis ⁊ naturalis sunt huiusmodi. Nã virtus naturalis operatur cũ venis a calore naturali: vitalis aũt cum calo re vitali ⁊ arterijs: ideo ⁊c. In contrarium arguitur: primo ꝙ virtute natu/rali ablata nõ permanet vitalis: illa virtute ablata nõ põt permanere vitalis: sine qua stare nõ potest vitalis virtus. Sꝫ sine nutricatione virtus vitalis stare nõ potest: vt ad sensum notum est: ideo ⁊c. Secundo arguitur ꝙ virtute vi/tali ablata non possit permanere naturalis: q꞉ illa virtute ablata nõ remanet naturalis: neqꝫ alia virtus: qua ablata remouetur esse proprium animalis: eo ꝙ ab esse operationes procedũt: sed ablata virtute vitali remouetur esse pro/prium animalis in quo illa est: q꞉ amplius non potest calidũ propriũ conser/uari: ideo ⁊c. Iuxta quod est intelligendum: ꝙ iste virtutes. s. virtus anima/lis ⁊ naturalis existẽtes in suis principijs: dupliciter se habent: vno modo quo auferantur sm totum: ⁊ vt sic dico ꝙ vna ablata totaliter a sui principio: alie permanere non possunt: eo ꝙ iste virtutes sunt sibi inuicẽ deseruientes: quo/niam virtus naturalis deseruit vitali: preparando sibi materiam. Sed aĩalis que est in cerebro seruit vitali: ꝓpter illud qđ accidit ab ipsa motus pectoris: ad quẽ sequitur motus pulmonis ⁊ cordis ꝑ ꝯsequens: sed vitalis seruit na/turali: illi prebendo formã. s. calidũ. Et animali generãdo spiritum: qui ad ce rebrum ꝑueniens fit instrumentuz aĩalis virtutis. Alio modo se habent ita ꝙ deficiunt: non tñ auferuntur. Et hoc modo est possibile ꝙ in vna accidat defe ctus: in alia aũt non: saltez sensibilis: ⁊ ecõuerso: eo ꝙ he virtutes habẽt diuer sos modos operandi: ⁊ etiã diuersa organa: ⁊ hoc modo intelligebat auicen. in littera: possibile. n. est ꝙ accidat defectus aliquãdo in virtute vitali: ⁊ tamẽ in naturali non erit defectus sensibilis. Et hoc mõ ꝯtingere potest aliquando ꝙ vrina est similis vrine sani: ⁊ tamen eger tendet mortem: vt ponit auicen. in quarto. Per hoc apparet solutio ad rõnes. Ad primã dicendum ꝙ arguit de defectu istaꝝ: sed alie arguunt de ipsarum ablatione. ¶Circa secundã partẽ est dubitatio: vtruz virtus vitalis reperiatur in plantis: ⁊ vꝫ ꝙ sic: q꞉ virtus est per quã consistit vita: sed plante viuunt vt notuz est: ideo ⁊c. Itẽ virtus vita/

De partibus

prie dicitur quod caret sensu: paralyticuz vero qđ caret sensu ⁊ motu: sepe tñ vnum pro alio ponitur. Tertio concludens intentũ dicit ꝙ in membro paraly tico est virtus custos vite eius: donec redeat ad ipsum virtus sensus ⁊ motus remoto prohibente ad quã recipiendã erat paratũ: q꞉ sibi salua erat sua vtus vitalis eo ꝙ prohibens nõ abstulit posse: sed actũ recipiendi. Sed membrum mortuuz. i. priuatũ virtute vite nõ est sic. i. non est aptum ad recipiendum sen/sum ⁊ motũ. Princeps igitur hic hãc innuit rõnem. Destructis in aliquo mẽ/bro virtutibus aĩalibus vitalis q̃nqꝫ manet iuuans ⁊ preparans ad recuperã dum aĩales perditas vt in paralyticis apparet: ⁊ pereunte virtute vitali ne/cessario pereunt animales: ergo vitalis est prior eis ⁊ preparans ad eas.

hec est virtus generatiua spiritus: hz spiritus est in plantis: ideo ⁊c̄. ma. nota est de se: mi. declarat dupliciter: pmo qz in aialibus sicut est cor sic nodus in plan/tis: sed in aialibus virtus a corde ad alia mebra fluit pp spuz: ergo in plantis virtus fluet a nodo ad alias partes pp spuz. Scd̄o qz in plantis est spus gi/gnitiuus: talis aūt generatione hz ex nutrimēto. In ↄtrariuz est Aui. ad cuius euidentiā est sciendū ꝙ inter entia in viuentibus fuit maxime necessariū cali/dum: ⁊ hoc vt bene pos/sent eoꝝ operationes per illud expleri: attamē calor ille in plātis debilis est: in animalibus aūt fortis: pp animalia plures operatio/nes habere: vnde quia in plantis calor fuit debilis: sufficit ad ipsius euenta/tionem ſm Ari. in de mor/te ⁊ vita: euentatio que fit per poros ⁊ nutrimentuz adueniens: cū tale in prin/cipio sui fit cōtrarium ca/do. Quia aūt in aīalibus fortis fuit: indiguit preter euētationes has alijs euē/tationibus: puta euentatione que fit a motu distincto a motu naturalis virtu/tis: ⁊ iste est motus pulsus: qui cuz determinatis fit instrumentis in aīali. s. cuz corde ⁊ pulmone ⁊ arterijs: ⁊ fit etiam determinata virtute. s. vitali: ita tamen ꝙ philosophi in plantis nō distinguūt vitalem a nāli: cū in eis nō fit motus di/stinctus a motu nālis virtutis ↄtemperatur calidum ꝙ est in eis. Et nō etiam ipsam distinxerūt ab illa in animalibus: nam in illis oportuit ipsaz esse perfe/ctiorez quā in plantis: in quibus nō est illi quieta: attamē medici vitalez virtu/tem a naturali in aīalibus distinxerunt: cū habeat alia organa ⁊ alium moduz operandi q̄z naturalis virtus. Naz qz ita est: sequitur ꝙ ipsius est alia sanatio ⁊ ↄseruatio ab ea que virtuti naturali debetur. Et ideo pro tāto medicus vi/talez facit distinctaz a naturali: qn̄ ergo queritur vtrū virtus vitalis sit in plan/tis: dicendū ꝙ si intelligat̄ ꝙ illa virtus sit vitalis que est spiritus ↄseruatiua ⁊ factiua: sic est in plantis. Sed si intelligatur ꝙ sit illa que est cōseruatiua spiri/tus cuz motu pulsatili: sic non est in illis. Ad rationes: ad primaz: virtus vita/lis ⁊c̄. dicendū ꝙ talis virtus magis est nālis cui addita est vitalis: sicut perfe/ctio quedaz. Ad secundā: virtus vitalis est generatiua spiritus: vez est cū pul/satili motu: accipiendo eam proprie: modo talis in plantis nō est: ideo ⁊c̄.

¶ Et preparans non est virtus nutrien/di tantum ita vt dicamus ꝙ quādiu vir/tus nutriendi affuerit viuuz erit: ⁊ cum destruetur erit mortuuz: quoniam hoc ipsum non bene virtuti afferemus nutri/tiue: fortasse enim plerūqz in aliquo de/struetur membrorum eius operatio ⁊ vi/uum remanebit: ⁊ fortasse plerūqz rema/nebit eius operatio virtutis ⁊ membruz tendet ad mortem. Et si virtus nutritiua inquantum est nutritiua esset ipsa virtus que preparat ad sentiendum ⁊ mouen/dum vegetabilia preparata forēt ad sen/sum ⁊ motum recipiendum. ¶ Restat ergo vt sit preparans alia res q̄ propriaz sequatur complexionez qua vocatur vir/tus vitalis. Et ipsa quidez est prima vir/tus que in spiritu prouenit cum spiritus ex subtilitate humorum procedit. Dein/de spiritus ſm philosophuz Aristotelez per eam recipit principium primuz ⁊ ani/maz primā ex qua alie ꝓfluunt virtutes.

¶ Et ipsa quidez ⁊c̄.] ¶ Postq̄z Aui. inuestigauit ꝙ virtus vitalis est pre/parans ad aīalem: ⁊ nō virtus naturalis: stans circa dicta ponit opi. quorūdā scz ostendendo quō virtu/tes in spiritu recipiantur ſm opi. philosophoꝝ et Aristo. Scd̄o hoc ostēdit ſm opi. medicoꝝ: scd̄a ibi [Amplius medicos.]

¶ Circa primā partez est primo dubitatio: vtrū spi/ritu existente in corde sint recepte omnes virtutes. s. vitalis generatiua ⁊ ani/malis: de vitali aūt nō est dubiū. Et videtur ꝙ nō: qz vt dicebatur supra vir/tus non est aliud q̄z forma vt potens est in operatio/nem: sed spūs existens in corde etiaz ſm philosophos nō hz modū complexionis ſm quē possit in ope/rationez virtutis animalis naturalis neqz generatiue: ideo ⁊c̄. Itez ab vno in/quantuz vnuz nō procedit nisi vnum: sed anima in corde existens vna est non diuisa. Etiam cor est vnum per vnaz complexionez quaz hz: ergo ab ipso cor/de procedit soluz vna virtus. s. vitalis: ergo in spiritu existente in ipso nō erūt esse virtutes recepte. In ↄtrariuz est Auicē. auctori. Aristo. ad hoc dicendum est ꝙ v̄tutes omnes recepte sunt in spiritu cū est in corde: ⁊ hoc ab aīa cordis. Et ratio huius est duplex: vna est ista: recipi virtutez in spiritu: vt apparuit su/pra est ꝙ spiritus habeat actum ⁊ modum motus per quem potest in opera/tiones omnium virtutum: ergo omnes virtutes in ipso recepte sunt: maior ap/paret ex dictis: mi. declaratur: naz spiritus existens in corde habet modū mo/tus ⁊ actum per quem īmediate potest in operationem vitalis virtutis: vt pu/ta in modum dilatationis ⁊ constrictionis: vt notum est ad sensum: habet etiā actum

Jacobus De partibus

¶ Et preparans ⁊c̄.] ¶ In secūda particula dicit ꝙ virtus nutritiua nō pre/parat corpus aut membra ad recipienduz virtutes aīales. s. vitalem sensitiuaz ⁊ motiuaz: sic ꝙ quādiu corpus vel membrū virtutez nutritiuaz habuerit dica/tur viuuz: ⁊ cum fuerit in eo destructa hec virtus dicatur mortuuz. Et hoc pro/bat tribus rationibus. Prima est qz hoc qd̄ est esse vitale vel preparās ad sen/sum ⁊ motū non proprie attribuitur nutritiue cuius opera proprie sunt nō vi/uificare: sed nutrimētuz apponere mēbris vnire ⁊ assimilare. Scd̄a est qz forte interdū destruetur in aliquo membroruz operatio virtutis nutritiue ⁊ mane/bit viuuz ⁊ forte aliquādo saluabitur in mēbro aliquo operatio nutritiue vir/tutis ⁊ membrū id tendet ad mortē. Tertia est: si virtus nutritiua ſm ꝙ nutri/tiua est: esset virtus prepans ad sensuz ⁊ motū vegetabilia prepata essent ad su/scipienduz sensum ⁊ motuz: cum sit in eis nutritiua virtus.

¶ Restat ergo ⁊c̄.] ¶ In tertia particula primo concludens intentū dicit ex quo nutritiua nō preparat spiritum ⁊ mēbra ad recipiendū sensuz ⁊ motum: restat ergo vt res alia sit preparans que sequatur propriā complexionez spiri/tus vel cordis. Et hec res vocatur virtus vitalis. Scd̄o dicit ꝙ virtus vitalis est prima virtus proueniens in spiritu cū generatur ex subtilioribus partibus humorum. Tertio dicit ꝙ ſm Aristo. spiritus informatus hac vitali virtute re/cipit ꝑ eam principiū primū ⁊ aīaz primā ex q̄ profluunt alie virtutes. ¶ Pro declaratione amplior virtutis vitalis ⁊ differentie eius ab alijs. Querit̄ primo an plante habeāt virtutez vitalē. Videtur ꝙ sic: qz plante viuunt vt ait Ari. I. vegetabilium. c. I. dicens. Vita in animalibus ⁊ plantis inuenta est: in animali/bus manifesta apparens: in plantis vero occulta non euidēs. Et lib. de iuuē/tute ⁊ senectute ait. Plante. n. viuunt qdem nō habent aūt sensuz: sed viuere est actus virtutis vitalis. Itez sicut in aīalibus est vna pars principalis habēs innatū calorez: cuius saluatio est vita: ⁊ destructio mors scz cor vel ei ꝓportio/nale: ita in plantis. s. mediū vitulaminis ⁊ radices vt ait aristo. lib. de morte et vita. c. I. Igitur sicut ī aīalibus necessaria est virtus vitalis ad sui caloris custo/diam: sic etiā in plantis. Itez dicit aristo. scd̄o de aīa tex. 14. Vegetabilia oīa vi/dentur viuere in seipsis habētia potentiā ⁊ principiū huius per qd̄ augmētuz ⁊ decrementū suscipiunt ſm ↄtrarios locos. Et paulopost concludit. Viuere quidē igitur ꝓpter hoc principiū est viuentibus. ¶ In oppositū arguitur pri/mo: qz in plantis nullus inuenitur actualis calor fortis: circa cuius custodiam necessaria sit propria virtus alia a nutritiua: īmo quascūqz tetigeris plāte par/tes inuenies eas fere vniformis ⁊ remissi caloris. Secūdo in plantis nulla in/uenitur particula spirituificans alimētuz nec ad id sufficiens. Tertio in plan/tis nulla pulsatio reperitur: nec euentatio caloris per motuz nec motus arte/riarum. Quarto nulla sunt in plantis accidētia anime indigētia moderamine alicuius virtutis: ⁊ tamē hec oīa sunt opa virtutis vitalis vt premissuz est. Itez partes plantaꝝ incise viuunt: si ergo in plātis esset hec virtus ipsa eēt totiplex quot sunt eius partes q̄ separate a toto viuere possunt. ¶ Dic breuiter ꝙ in plantis nō est virtus vitalis specialis: vt in animalibus ab alijs distincta virtu/tibus ꝓpter rationes post oppositum adductas. Dic secūdo ꝙ vita plantaꝝ consistit in esse vegetationis ipsarū: ita ꝙ tādiu ⁊ taliter viuunt quādiu ⁊ qua/liter ipse vegetantur. Naz q̄z cito nutrimēto priuant̄ arescunt statim ⁊ mortue censentur nisi secuz ferant nutrimentale humiduz diu sufficiens earuz alimen/to sicut semperuiua crassula maior ⁊ plante similes. Dic tertio ꝙ in plantis innatus calor est adeo debilis ꝙ ei sufficit pro refrigerio proprio refrigeriū ae/ris continentis ⁊ cibi attracti. Iuxta illud Aristote. libro de iuuen. ⁊ senectute. Quoniā aūt omne viuens hz animā: ipsuz aūt nō sine naturali caliditate sicut diximus. Plantis quidez per alimentū ⁊ continēs sufficiens fit auxiliū ad na/turalis calidi saluationem. Etenim alimentū facit refrigerationez ingrediens sicut ⁊ hoībus primo oblatū: ieiunia aūt calefaciētia sitim faciunt: hec Aristo. Deinde subdit rationez a cōtrario dicens. Si aūt continens. s. aer excedat fri/giditate propter horaz. i. tēpus anni fortibus factis omnibus frigoribus. s. exic/cantur. Aut si estate fortia accidant caumata ⁊ nō possit tractū ex terra humi/dum refrigerare corrumpit̄ marcefactuz calidū. Ad rationes ante oppositum dic ꝙ probant scd̄az ↄclusionem. s. ꝙ plante viuunt vita vegetatiua: ⁊ ꝙ viue/re earuz est vegetari. Queritur scd̄o: vtrum omne aīal habeat virtutez vitalez. Videtur ꝙ sic: pmo: omne aīal hz sensum. Iuxta illud aristo. ſo de aīa tex. 27. Et omnia aīalia habent saltez vnum sensuz. s. tactuz: ⁊ virtus vitalis precedit sensuz ⁊ preparat ad eum vt dicitur in littera. Item omne animal hz appetitū ↄcupiscibilem ⁊ irascibilem. Iuxta illud aristo. ibi. Et omne habens sensuz hz voluptatez ⁊ tristitiaz: ⁊ omne habens istas hz appetitū. Appetitus eniz est de/sideriuz voluptatis. Sed virtutis vitalis officiuz in parte est regulare passiōes animi. Itez omne animal hz quendā calorez cuius principiū est in corde: vel in ꝓportionabili sibi: cuius saluatio ⁊ distributio sunt officia virtutis vitalis. Iu/xta illud aristo. lib. de iuuen. ⁊ senectute. c. 4. Omnes aūt particule ⁊ totū cor/pus animaliū habēt quandā caliditatez naturalez ꝓpter quod viuentia qdez videntur calida: morientia aūt ⁊ priuata viuere contrariū. Necessarium autē esse caliditatis huius principiū in corde sanguinēm habentibus: exanguibus aūt in proportionabili. Et in fine capituli illius ait. Necesse igitur simul viue/re existere ⁊ calidi huius saluationez ⁊ vocatam mortez eius corruptionez. Et in principio sexti ca. libri illius ait. Palaz igitur ꝙ si quidē opz saluari calidū: hoc aūt necessariū si futurū sit viuere opz fieri eius qd̄ in principio calidi quā/dam refrigerationem. Talis aūt refrigeratio est opus virtutis vitalis. Itē lib. de motibus aīalium. c. 13. ait. Omnia aūt videntur animalia habentia spiritū complantatū ⁊ potētia isto. Itez virtus vitalis dicitur aīalis ab animali quasi propria sit aīantibus conueniens eis omnibus ⁊ solis. ¶ In oppositū arguit̄ eisdem medijs quibus probatū est plantis non inesse virtutem vitalem. Naz quedā sunt exanguia aīalia in quibus nō inuenitur ſm aliquā eoꝝ partez ca/lor intēsus egens intrinseco refrigerio. Nec particula aliqua spirituificans ali/mentuz nec euentatio caloris per pulsationem alicuius. Nec apparent in eis motiones sanguinis ⁊ spūuz: vt in ira cum sint exanguia ⁊ quedā eoꝝ terre af/fixa ⁊ īmobilia. Et quorūdam partes a toto seiuncte viuāt. Dic primo ꝙ ali/qua parua animalia sanguine carentia nō habent proprie virtutez vitalē que particulaz aliquā principalem inhabitans spūs generet ⁊ membris alijs mit/tat ⁊ calorem innatū in suo principio refrigeret: īmo calor eoꝝ est adeo debilis ꝙ sufficienter refrigeratur frigiditate continentis aque vel aeris absqz hoc ꝙ intret eoꝝ corpora. Iuxta illud Aristo. lib. de spiritu ⁊ respiratione. c. 7. Quo/niam aūt animalium hec quidē aquatilia: hec aūt in terra faciūt conuersatio/nem: horum paruis quidē oīno ⁊ exanguibus facta ex cōtinente: aut aqua aut aere infrigidatio sufficiens ad auxiliū corruptionis huius videlz caloris īnati. Modicū. n. hn̄tia calorē modico indigent auxilio pp qd̄ ⁊ breuis vite fere oīa talia sunt: hec aristo. Istud probat ratio post oppositum. Dic scd̄o ꝙ hec ani/malia viuunt per virtutez vegetatiuaz: ita ꝙ quādiu aluntur tādiu censentur viua: ⁊ dum ali cessant iudicantur mortua. Et iterū eis inest viuendi genus ex tactu ⁊ appetitu. Dic tertio ꝙ oībus aīalibus habētibus sanguinē que diui/sa non viuunt inest proprijssime virtus vitalis: qz nullū tale sanguineū animal corde caret. Iuxta illud aristo. 2. de nā aīalium. c. 15. Omne aūt animal habēs sanguinem hz cor ⁊ parietem. i. diafragma ⁊ in quibusdā non erit manifestuz ꝓpter paruitatez corporis. Sed cor est propriū domiciliū huius virtutis ⁊ se/des caloris fortis actualis: cuius salus est eius obiectum ⁊ est organizatum ad spirituificationez pulsationez ⁊ euentationez neqz caret vnq̄z delatricibus ar/terijs ⁊ cōtinuo influxu ad membra tam motu ordinario q̄z passionato passio/nibus animi: circa que versatur virtus vitalis: ⁊ gratia quoruz posuerunt eaz ipsius primi assertores. ¶ Ad obiecta ante oppositum dic ꝙ arguunt pro ſo dicto. Et obiecta post oppositū pro primo. ¶ Queritur tertio vtrū virtus vi/talis sit prima virtutum aīe in spiritibus ⁊ mēbris inuenta. Et videtur ꝙ nō: nutritiua precedit sine qua alie stare non possunt. Iuxta illud aristo. lib. de spi/ritu ⁊ respiratione. Alias quidē igitur virtutes aīe impossibile existere sine nu/tritiua. Item scd̄o de aīa tex. 14. ait. Vegetatiua enim aīa ⁊ alijs inest prima et maxime cōmunis potentia est anime ſm quā inest viuere omnibus. Item ve/getatiua seu naturalis virtus preparat vitali materiam circa quaz operatur. Ipsa enim suscipitum cibum primo chilificat: scd̄o schimificat ⁊ subtile ex chi/mis aptum spirituificari mittit cordi ex quo generat spiritus vitales ⁊ calorez reparat qui missi membris omnia viuificat ⁊ decurrentes per cor ⁊ arterias pulsuz operantur. Itē embriones primo viuunt vita plante sicut prius osten/sum est:

actum ⁊ motuȝ motus per quē pōt in opationē aliaruȝ virtut ū mediate: licet non īmediate: neqȝ in actu ꝓprio. Et rō huius est: q2 ab eodeȝ instrm̄ recipit suuȝ esse ⁊ motū ad formaȝ: sed spūs instrm̄ existens oiuȝ virtutuȝ suū esse totum recipit a corde: ergo ab ipso recipit modū motus: per quē pōt in opatiōes proprias virtutū. Item instrm̄ non mouet ad operationeȝ nisi sit coniūnctū artifici mediate vel īmediate. Spūs igitur cum sit instrm̄ virtutū non mouebit ad illaruȝ operationes nisi cōiunctuȝ sit cordi in quo est aīa primo: vn̄ si spūs non reciperet illaȝ cōplexioneȝ quaȝ recepit in corde: nūquaȝ per ipsum posset fieri operatio aīalis virtutis: neqȝ nālis neqȝ generatiue. Sed aduertendū ꝙ licet in spū in corde exn̄te recepte sint oēs virtutes: tn̄ īmediate nō pōt in illaȝ opationes nisi acquisierit determinatuȝ modū cōplexionis a quibusdā alijs mēbris ad illū ꝑuenientis. Et cā est qm̄ virtutes in suis operationibus indigent ꝓprio mō motus spūs. Et ēt proprio mō cōplexionis ipsius: modo spūs a corde solū recipiebat modū motus cōeȝ: ⁊ ēt modū cōplexionis cōeȝ. Nō aūt propriuȝ: sed illū recipiebat a mēbris alijs: ⁊ ideo oportuit ipȝ ad alia mēbra peruenire: si per ipȝ debebant īmediate virtutes ꝓrumpere in suas ꝓprias operationes. Et si queraꝛ quare cor inter alias virtutes sibi appropriauit vitaleȝ virtuteȝ dōm: ꝙ cā huius fuit qm̄ opus talis ꝟtutis erat magis cōe: ipsa.n. est spūs generatiua: in quo debebāt oēs virtutes recipi. Ad rōnes: ad primaȝ: virtus non est aliud ⁊c̄. ꝯcedaꝛ: ad mi. spūs in corde exn̄s non hȝ modū cōplexionis ⁊c̄. veꝝ est ꝓpriuȝ sed bene hȝ cōeȝ: q2 pōt in opationes aliaꝝ virtutū lȝ nō īmediate. Ad scdaȝ: ab vno ⁊c̄. ve/

Harum vero virtutum operationes non ab hoc proueniunt spiritu in principio rei sicut etiam sensus apud medicos non prouenit per spiritum anima-

Jacobus De partibus

sum est: vita vero plante est a vegetatiua virtute non a vitali ꝓprie dicta sicut modo oñsuȝ est. ¶ Oppositū determinat hꝰ pn̄. dicens ꝙ ipsa quideȝ est pma virtus que in spū ꝓuenit cū spūs ex subtilitate ꝓcedit humoꝝ. Iteȝ videmus ꝙ retracta ad cor virtute vitali sicut in sincopi fieri solet cetera mēbra iacent vt mortua: nec in eis appet quecūqȝ opatio aīe. ¶ Pro solutiōe attende ꝙ vitalis virtus tripl'r dici pōt prima vitutū aīe. Primo via gñatiōis pmarie: ita ꝙ sit pma virtus in embrione repta. Scdo via impssionis quā faciūt mēbra pncipalia in spūs qui sua sunt instrā: ita ꝙ spiritibꝰ assidue regeneratis virtus vitalis prima oiuȝ imp̄maꝛ. Tertio via opis ita ꝙ opatio virtutis precedat necessario in mēbris cuiuscūqȝ alterius virtutis opus ⁊ p̄supponaꝛ velut fundamentum sine quo nulla alia sit opatio aīe. Hoc premisso dic primo ꝙ vitalis virtus est prima virtutuȝ aīe via gñationis pmarie. Cuius ratio ē: q2 cor exn̄s ipsius minera primo gñatur inter oia mēbra. Iuxta illud pn̄. tertij. 21. c. 2. Et ꝟitas qdeȝ est ꝙ pmuȝ mēbꝝ qd̄ creaꝛ est cor. Sȝ sicut se hȝ cor ad alia mēbra via vel ordine gñationis: sic virtus ipsius ad virtutes alioꝝ mēbroꝝ: q2 mēbra esse nō possunt sine suis ꝟtutibus: imo virtutes eoꝝ sunt eis forme quibus sunt: sicut aīa est forma totius. Iuxta illud arist. 2. de aīa tex. 9. Si esset oculus aīal visus vtiqȝ esset aīa ipsius. Ad ꝯfirmationē huius dicit pn̄. ca. nūc allegato ꝙ nō nutritur mēbruȝ aīalis in quo nō est sustētatio in re cuȝ calore nāli: cū ergo ita sit necesse est vt creeꝛ mēbruȝ a quo ꝓcedit calor nālis ⁊ spūs vitalis ante creationeȝ nutrientis ipȝ. Et virtus informatiua nō indiget informationis dispōne nutrimēto: duȝ nō accidit resolutio sensibilis sensibile faciēs nocumētuȝ quare sit necussariuȝ restauratiōe eius: hec pn̄. Dicit scdo ꝙ virtus vitalis est pma virtutuȝ aīe via ipressionis quā faciūt mēbra pncipalia in spūs. Cuius rō est q2 cū quilibet spūs pmo genereꝛ in corde vel arterijs virtute caloris cordis ⁊ nulla alia pncipalis virtus actu sit insita cordi: hanc ꝟtuteȝ primo recipiūt spūs in sinistro cordis ventriculo geniti. Deinde transeuntes ptiȝ ad cerebruȝ partiȝ ad epar recipiūt virtutes ab illis mēbris remanēte in ipsis virtute vitali. Dic tertio ꝙ virtus vitalis est prima virtutū aīe via opis: ita ꝙ opatio eius nullam p̄supponit neqȝ prerequirit aliā aīe opationē: sȝ oēs alie opationes in aīalibus perfectis sanguinē hn̄tibus in quibus est ista virtus ab alijs distincta presupponiunt ⁊ requirunt eā: ⁊ ea ꝑeunte simul ꝑeunt ⁊ nō ecōuerso. Hanc sniaȝ meminisse visus est Gal. 5. interioꝝ. c. i. dicens. Sȝ mors semp imitaꝛ pessimitateȝ cōplexionis cordis. Nā oia mēbra eo patiente cōpatiunꝛ. Item mōstrauimus mēbra corpis actionē suā facere pp moderataȝ ꝓpriāqȝ cordis cōplexionē. Itē actio cerebri ablato sui tpamēto monstraꝛ auferri. Silr intelligimus de epate. Verūtn̄ non est necessariū actionē cordis auferri ablatis illorum temperamenti ⁊ actionis ꝓprietatibus. Naȝ ⁊ si sensibilis: ⁊ motus actio non inueniaꝛ in corpe aīal eo cibuȝ nō accipiente: sicut contingit aīalibus in hyeme in foraminibus accubatis: necesse est tn̄ ipm minime mori quousqȝ cor patiꝛ. Et ad id ē rō q2 oia mēbra necesserio requirunt ad suas opationes exercendas vltra innatuȝ caloreȝ aliuȝ fluenteȝ caloreȝ viuificū. Huius rei duplex est euidēs signū. Primū ē ꝙ interceptis vijs iter cor ⁊ qdcūqȝ aliud mēbꝝ statiȝ cessant oēs opatōes aīe in illo mēbro. Scdȝ est ꝙ retracto ad cor vitali calore: sicut ꝯtingit in pfecta syncopi cetera mēbra sunt velut mortua. ¶ Sȝ instabit aliqs ꝙ vegetatiua ꝟtus plantaꝝ exercet opa vegetatōis a calore īnato sine fluēti excepto calore celi: ḡ silr facere poterit vegetatia aīaliū cū sit fortior. Itē dicit hic pn̄. Et fortasse plerūqȝ remanebit opatio huiꝰ ꝟtutis. s. nutritiue: ⁊ patiēs tēdit ad mortē: nutritiue igiꝛ opatō nō necessario p̄supponit opationē vitalis. ¶ Ad pmū dic ꝙ nutritiua aīaliuȝ pfectoꝝ q2 est dignior ⁊ pfectior nutritiua plātaꝝ: nō soluȝ ꝑducens alimētuȝ ad esse pteȝ rei vegetabilis: sȝ ēt aīalis rōnalis: ideo indiget calore actuali maiori ⁊ fortiori: sicut vides regna quāto maiora sunt ⁊ digniora tanto pluribus egere auxilijs ⁊ maioribus. Ad scdm dic ꝙ pn̄. non affirmat posse opationē nutritiue esse sine opatione vitalis. Primo q2 loquiꝛ per fortasse qd̄ est aduerbiuȝ dubitandi. Scdo q2 nō dicit ꝙ remanente opatione nutritiue virtutis patiens sit mortutuȝ vel virtus vitalis ⁊ eius opatio destructe: sed ꝙ tendit ad morteȝ vt in syncopi ex repletio ne quasi suffocante cor mēbra exteriora duȝ incipit non videntur pati defectuȝ aliquē nutritionis: ⁊ tn̄ patiens tendit ad morteȝ nisi occurraꝛ. Et in cōtusionibus ⁊ fracturis nimis fortiter ⁊ indiscrete ligatis mēbruȝ tendit ad estiomenuȝ ⁊ morteȝ: nō tn̄ patitur defectū nutritionis donec pticula fuerit ex toto mortificata. Cuius rei signū est ꝙ non demacraꝛ: sȝ potius intumescit. ¶ Ad obiecta ante oppositū. Ad primū dic ꝙ nutritiua seu vegetatiua vitus est prima inter potentias aīe quas nominat aristo. Ipsa.n. precedit sensitiuaȝ appetitiuaȝ motiuaȝ pm locū ⁊ intellectiuaȝ: sed non est prior vitali nec hoc dicit arist. Ideȝ dic ad scdm. Ad tetiū dic ꝙ vegetatiua virtus nō sufficit pparare vitali māȝ nisi fuerit adiuta a vitali: ita ꝙ epar nō sufficit sanguificare chiluȝ sine cordis adiutorio. Ad quartū dic ꝙ embriones primo viuunt vita plante cōparatione ad vitas sensitiuam ⁊ intellectiuaȝ. Sed nō prius viuunt vita plante qȝ vitali. ¶ Queriꛁ quarto vtruȝ virtus vitalis eē possit sine nutritiua sic ꝙ corpus vel mēbꝝ possit esse viuū sine nutritōe. Videꛁ ꝙ sic per pncipē dicentē in lr̄a hac. Fortasse.n. plerūqȝ in aliquo destruetur mēbroꝝ eius opatio. s. nutritiue ⁊ viuū remanebit. Iteȝ cor qd̄ est radix vitalis virtutis epate prius tpe gñaꛁ qd̄ est radix nutritiue: ergo virtus vitalis ē ante nutritiuā. Iteȝ nutritiua virtus nō potest exire in actū nisi pus adiuta fuerit ⁊ actuata calore vitalis ergo vitalis est prior ea. Iteȝ cor primo viuit ⁊ vltimo moritur: veruȝ ergo erit dicere mortuis mēbris oibus pter cor ꝙ destructa est nutritiua virtus cuȝ radix eius mortua tunc sit. s. epar: ⁊ tn̄ salua est virtus vitalis. ¶ In oppositū arguiꛁ per arist. i. de genera. tex. 41. dicenteȝ. Nutritur quis quousqȝ saluaꛁ. Itē si aliquid possȝ esse viuuȝ sine vegetatiua virtute posset esse viuuȝ ⁊ nō aīatuȝ: q2 vegetatiua aīa dat esse aīatuȝ: sicut sensitiua dat esse aīal: ⁊ intellectiua dat esse hoīeȝ. Itē nutritiua virtus incessanter agit in aīalibus qȝdiu viuunt: ergo est vitali coequeua. Iuxta illud auer. 2. de aīa cōmē. 5. illius cañ. Et ista sba est pfectio. Aīa aūt nutritiua nūqȝ inueniꛁ in aīantibus nisi pm postremaȝ pfectionē. Sȝ auer. quasi dubius in hoc statiȝ subdit: nisi aliquis ponat ꝙ sit quidaȝ modus aīaliū qui non nutriꛁ in aliquo tempore. s. in tempore in quo manet in lapidibus vt rane magne que non thesaurizant ⁊ manent tota hyeme in lapidibus ⁊ silr plures pentes. Itē dicit arist. i. de morte ⁊ vita. c. 2. Et sanguinem hn̄tiū quecūqȝ nō vitalia valde sunt multo tpe viuunt ablato corde vtputa tortuce ⁊ moueꛁ pedibus adhuc exn̄tibus tortucalibus pp nō cōponi nāȝ ipsorū bene: silr entonijs. Dic pmo ꝙ vitalis virtus esse pōt sine nutritiua in actu. Istud ꝓbant rōnes ante oppositū. Dic scdo ꝙ vitalis virtus in pfectis aīalibus nō diu stare pōt sine nutritiua. Cuius rō est: q2 calor viuificus eoꝝ est vehemēs fortis resolutioni ꝯtinue subiectus: ⁊ nisi sibi succurratur cito cū ꝓprio pabulo statiȝ ꝯsumiꛁ: sed nutritiue est ministrare sibi pabulū. ¶ Et si obiciaꛁ de aīalibus latitātibus in cauernis hyeme non sumentibus cibū. de quibus loquiꛁ G. 5. interioꝝ ca. i. ⁊ auer. cōmen. nūc allegato. Dic ꝙ ab his aīalibus pauca fit resolutio ⁊ hn̄t in interioribus suis hūores sufficientes ad tps confouere vitaleȝ caloreȝ. ¶ Ad obiecta post oppositū. Ad primū dic ꝙ arist. imaginatus est cor esse fonteȝ nutritiue virtutis seu vegetatiue ⁊ ꝙ opationes cordis circa calorē sunt huius virtutis. Nec ipse posuit virtutem vitalē specialeȝ ab alijs distinctaȝ. Sed lōge aliter medici sentiunt. Et si aristo. imitari mauis cessat questio si vitalis virtus esse possit sine nutritiua. Ad scdm dic ꝙ vitalis virtus est ptās aīe ⁊ dat esse aīatuȝ ante nutritiuā pm medicos. Ad tertiū dic ꝙ auer. fuit aristotelicus Arist. tn̄ in hoc non fixe inhesit sicut pretactū est in illo obiecto. Ad quartū dic ꝙ tortuce nō sunt aīalia pfecta nec hn̄t ꝓprie virtuteȝ vitaleȝ: imo diuise ⁊ extracto corde ab eis viuunt ⁊ sentiunt ⁊ similanꛁ multis aīalibus simul iunctis. Iuxta illud arist. lib. de iuuentute ⁊ senectute ca. 3. Assimilanꛁ.n. talia aīaliuȝ multis aīalibus simul iunctis optime aūt cōstituta hoc non patiunꛁ aīaliuȝ pp nāȝ esse ipsorum vt cōtingit maxime vnā pp qd̄ ⁊ puū sensuȝ quedā faciūt diuise pticularuȝ: q2 hn̄t aliquā aīaleȝ passioneȝ: sepatis.n. visceribus faciūt sensuȝ vt ⁊ tortuce corde ablato: hec aristo. ¶ Queriꛁ quinto vtruȝ spūs per virtuteȝ vitalem recipiat pncipiuȝ primum ⁊ aīaȝ primam ex qua alie ꝓfluunt virtutes. Videꛁ ꝙ nō primo: q2 aīa est actus primus vt ait arist. 2. de aīa. ergo non recipitur in spū per mediū vitalis virtutis: q2 sic iaȝ esset actus scdus. Item aīa est actus ⁊ forma corpis organici phisici. 2. de aīa: sed nullus spūs est corpus organicū phisicum cū quilibȝ spūs sit omogenee sbe. Item virtus vitalis est ptās aīe: sed oēs aīe ptātes fluunt ab aīa velut a principio. Iuxta illud aristo. 2. de aīa tex. 18. Nūc aūt intantū dictū sit solū ꝙ aīa est hoꝝ q̄ dicta sunt pncipiū ⁊ his determinata ē vegetatiuo sensitiuo intellectiuo motiuo. ¶ Oppositū dicit hic prin. aucto. Arist. Et istud visus est sensisse Aristo. lib. de morte ⁊ vita. c. 4. dicēs. Generatio qdeȝ igiꛁ est prima participatio ī calido nutritiue aīe. Iteȝ dicit. 2. de gene. aīaliuȝ. c. 3. ꝙ spūs est virtus principij aīe. ¶ Attende ꝙ dupliciter intelligi pōt ꝙ spūs p virtutē vitaleȝ recipiat pncipiū primū ⁊ aīaȝ primā. Primo qdeȝ modo in pma generatione aīalis: sic ꝙ vitalis spūs cū spmate decisus motus ad parteȝ ex qua dȝ fieri cor opatur ad cordis fracturā quo pfecto principiū primū. s. aīa prima statim introduciꛁ. Alio mō sic ꝙ spiritus assidue generatus in corde p virtutē vitalē recipiat principiū primū ⁊ aīaȝ primā. s. aīaȝ vegetatiuā vel nāleȝ ꝟtuteȝ q̄ dici pōt principiū primū ⁊ aīa pma aīantiuȝ: q2 est forma ꝯueniēs oibus aīatis mortalibus ⁊ eis solis qua distinguunꛁ ab inaīatis. Hoc premisso dic pmo ꝙ spūs p virtutē vitaleȝ recipit pncipiū primū ⁊ aīaȝ primaȝ pmo mō. Naȝ spūs vitalis decisus a generante cū spermate moueꛁ ad locū minere cordis ⁊ illic fixus vt spūs cōplantatus opatur cordis generationē. Iuxta illud pn̄. tertij. 21. ca. 2. Virtus īformatiua mouet illud qd̄ est in spmate ex spū nāli aīali ⁊ vitali ad minerā vniuscuiusqȝ eoꝝ in qua figiꛁ ⁊ creaꛁ illud membrū ex eo: ex spū ḡ vitali creaꛁ cor qd̄ pmo recipit pncipiū primū ⁊ aīaȝ primā ex qua alie ꝓfluūt virtutes sicut ptes ptātiue a toto potestatiuo. ¶ Sed instabit aliquis ꝙ cor a spū nō generaꛁ p vitaleȝ virtutē sed p virtutes īmutatiuā ⁊ informatiuā. Dic ꝙ vitalis est vt fundamentū istaꝝ virtutū in generatione cordis. Dic pō ꝙ spiritus p virtuteȝ vitaleȝ recipit principiū primū ⁊ aīaȝ primā ex qua alie ꝓfluūt virtutes scdo mō: nō sicut ꝓpriū anime pme subiectū: sed vt instrm̄ primā aīaȝ deferens videlicet aīam vegetatiuā. Sicut.n. inter mēbra cor primo recipit in se subiectiue aīam ⁊ alia mēbra ꝯñter: sic spūs exn̄s oium virtutuȝ cōe instrm̄ primitus recipit virtuteȝ vitaleȝ ⁊ p hāc virtuteȝ preparatus est vt recipiat vegetatiuā aīam vel in corde pm aristo. vel dum venerit ad epar pm medicos: a qua. s. profluunt alie virtutes. s. nutritiue ⁊ augmētatiue tot modoꝝ quot sunt species simpliciū membrorū. Quodqȝ ei membrū simplex sibi propriam hȝ nutritiuam virtutem vt os ossi factiuā caro carnifactiuam: ⁊ adhuc ab ea fluunt naturales virtutes ministrantes tantū. ¶ Ad obiecta ante oppositū concede ꝙ anima est actus primus corporis proprij in quo est subiectiue ⁊ natura prior omni eius virtute: cū hoc tamē stat ꝙ in spermate inueniuntur virtutes vitalis īmutatiua ⁊ informatiua decise a patre q̄ preparant fetū ad receptionē anime. Itē virtus vegetatiua recepta instrāliter in spū potest dici prima aīa pmeuitate generalitatis. Ad scdm ꝯcede ꝙ aīa est actus corpis organici phisici: sȝ recipitur in eo mediante spiritu. Dicit enim prin. tertij. 11. ca. 7. ꝙ spiritus est radix cuius ramus est cor. Et ad tertium dic sicut ad primum.

Harum ⁊c̄. ¶ In hac pte. 4. pmo oñdit princeps quō se hȝ spūs ad operationes aīe. Scdo quō pm medicos se hȝ ad aīas diuersas recipiendas ibi [Et apud medicos] Tertio habitudinē vitalis virtutis ad ꝯplōneȝ primā in spū inuentā ⁊ ad alias virtutes ibi [Et si pma.] ¶ In prima pti. dicit pmo ꝙ opationes haꝝ virtutū. s. sensitiue ⁊ motiue non ꝓueniūt a spū vitali in pncipio rei. s. qȝ primū in corde generatus est sicut sen

rum est vnū in actu distincto:sed ab vno bene possunt ꝑcedere plura in actu indistincto:⁊ sic est in ꝓposito:nam a corde ꝑcedit vna virtus distincte.s.vitalis:alie aūt indistincte. Scḋo est dubitatio vtrū spūs a corde ad mēbra perueniens recipiat cōplexionē ab illis. Et vr̄ ꝙ non:q: si ab illis reciperet cōplexionem ab eis ēt reciperet actū: ⁊ formā:sed cōsequēs est falsū:q: ꝙ dat alteri formā non recipit ab illo formā:ꝫ spūs a corde fluens mēbris prebet formā ꝫ auer.2.sui colliget:ideo ⁊c̄.ꝯsequētia apparet:qm̄ cōplexio p̄parat ad formā vt ponit auic.in cap.de eo qḋ comedit ⁊ bibitur:modo in quo est p̄paratio vltima forme:in eo est introductio forme. Itē pfectū non recipit ab imperfecto sed ecōuerso:modo spūs a corde pueniēs est quid pfectū respectu mēbrorū: cū fluat a mēbro pfectissimo:ideo ⁊c̄.

lem qui est in cerebro nisi ad cristalloidem penetret aut ad linguā aut ad alia. Cum ergo pars spiritus in ventriculum peruenerit cerebri complexionem recipiet. Et erit conueniens vt ex eo prouenniant virtutū operationes que in eo primo reperte sunt. Et similiter in epate:et similiter in testiculis. ¶ Et apud medi-

In contrariū est auic.adhoc dḋm est ꝙ spiritus a corde pueniēs non recipit ab eis:sed ipsa pficit. Et causa huius est duplex:vna est illud perueniens ad mēbra ipsa pficit ꝙ est primū mouens mēbra:ad sui opationes:ꝫ spiritus fluens a corde est hm̄oi:iō ⁊c̄.ma.nota est mi.declarat̄ nam mēbra mouentur ad suas opationes:q: ꝯiuncta sunt cordi: in quo est p̄mo aīa: sunt autem illi coniuncta per spūm a corde eis trāsmissū:ideo ⁊c̄.alia cā est qualis est proportio forme mixti ad formā que est aīa talis est ꝓportio calidi innati mēbrorū ad calidū influens:sed aīe perfectio est forma mixti:ergo calor influens est perfectio calidi innati mēbrorum: ma.apparet:q: qualis est proportio forme ad formā:talis est proportio instrī ad instrm̄:mi.est de se nota. Nā qn̄ mēbra mortua sunt:amplius nō sunt mēbra:ꝫ mixta sint. Sed aduertēdū ꝙ q: spūs veniens ad mēbra est primum mouens mēbra ad opationes:⁊ primū mouens p̄ncipalitar facit ad esse effectus absolutū:nō aūt ad esse termīatū:oportuit in mēbris esse quoddā calidū innatū:ꝙ esset ꝫm mouens mēbra ad determinatas opationes:actuatū per calidū influens:vnde calidū influens ad mēbra perueniens:contrahit̄ per calidum innatum membrorū:vt possit in eorum opationes ꝓprias:qn̄ ergo auic.dicit ꝙ spiritus iste recepit cōplexionem a mēbris:non dꝫ intelligi ꝙ absolute ab illis cōplexionē recipiat̄:imo magis ipsa ab eo cōplexionē recipiunt:facit.n.ipsa calida ⁊ mobilia:sed debet intelligi ꝙ ab ipsis recipit cōplexionē.i.ꝙ ab ipsis contrahit̄ ad determinatas operationes:pp complexionē ꝓpriam que in mēbris est:⁊ hoc verum est de membris que alia sunt a principalibus:qm̄ a principalibus bene recipit quādā cōplexionem accidentalē:que determinatiua est cōplexionis cōis:quam acquisiuit a corde:vt cum spūs ad cerebrum peruenit:bene recipit ab ipso quandā cōplexionem accidentalē determinantē eius complexionē priorem a corde acquisitā. Ad rōnes ad primam:si spiritus a mēbris ⁊c̄.verum est: sed nō ab illis complexionem recepit: sed contractionem quandam per illorum complexionē:vt visum est. Ad scḋam:perfectum non recipit ab imperfecto:verum est esse ꝫm modum agendi bene:modo spiritus fluens ad membra nō recipit ab illis esse:sed a corde:recipit tamen ab ipsis quendam modū operandi:et hoc non est inconueniens. Scḋa in tres:q: auic.primo facit ꝙ dictum est:secundo ꝫm opinionem medicorum explicat particulares operationes virtutis vitalis: tertio virtutē vitalē comparat ad virtutes nāles ⁊ aīales:secunda:ibi [Preterea dixerunt] Tertia ibi [Et hec quidem virtus.] Circa primam partē est intelligendum ꝙ opinio ista medicorum quam ponit hic auic.vera non est ⁊ supra reprobata fuit capitulo de mēbris:possumus tn̄ soluere rationē ipsorum quam hic adducit auic.que est talis:in illo mēbro spiritus recipit virtutē in quo recipit complexionem:sed spiritus aīalis in cerebro recipit complexionem propriā:⁊ nālis in epate:⁊ generatiuus in testiculis:ideo ⁊c̄.ad ma.in illo mēbro ⁊c̄.concedatur:ad mi.dicendū:ꝙ falsū est bene enim in illis quendā modum complexionis recepit terminantem suam complexionem propriam quam habuit a corde. Sed hic est dubitatio vtrum spiritus in epate recipiat quendam modum complexionis per quā est aīalis:⁊ in testiculis modū quēdam complexionis per quam est generatiuus. Et respondent aliqui ꝙ sic: eo ꝙ sicut cerebrū est principium virtutis aīalis:sic ⁊ testiculi generatiue:⁊ epar nālis virtutis est principiū. Credo tn̄ ꝙ bene hoc hꝫ spūs in cerebro ⁊ in testiculis:non autē in epate.

cos quidem nisi postq̄ spiritus in cerebro ad aliam conuertitur complexionē non preparatur ad recipiendum animā que est principiū motus ⁊ sensus ⁊ similiter in epate:licet prima complexio iam iuuerit ad recipiendam virtutem primā vitalem:⁊ similiter in vnoquoqꝫ mēbro. Apud eos enim vnumquodqꝫ operatio

Et ratio huius potest esse qm̄ spūs in cerebro recipit quandā permutationem complexionis: per quam ipsum est instrm̄ operationis cōis: toti.s.sensibilis ⁊ motiue: ⁊ in testiculis etiā recipit quandā permutationem complexionis:per quam etiam ipse est instrū operationis cōis toti.s.generatiue:ꝫ in epate nō recipit permutationem complexionis per quam instrumentum sit operationis communis toti. Sed solum illam:per quā est instrumentū:quo mediāte epar pōt permutare nutrimentum ad formā sibi similem:vꝫ ad sanguinem:vnde sicut spiritus vitalis perueniens ad os ⁊ carnem ⁊ etiam ad stomachū:non dicitur spiritus alius q̄ꝫ vitalis qm̄ ipse ibi pmutationem complexionis non recipit: per quā instrm̄ sit cōis operationis: sed ꝓprie.s.īmutationis nutrimenti ad formas proprias illorum membrorum: sic etiam perueniens ad epar:q: ibi non recipit permutationem in complexione:per quam sit instrumentum operationis cōis toti:ideo dici non debet talis calor cū ad epar peruenit alius q̄ꝫ vitalis:⁊ non naturalis:vt aliqui dn̄t. Confirmat̄ hoc:nā si in epate esset spiritus aliquis nālis qui transmitteretur ad alia mēbra:hoc non esset nisi q: mediante illo epar suā virtutem transmitteret ad alia membra: modo hoc est falsum:qm̄ epar suā virtutem non transmittit ad alia membra:sed solum materiam nutrimentalē in eo generatā:probatur:nam virtus epatis:est virtus factiua nutrimenti:qm̄ nutrimentum iam factū est in epate siue corde:ideo ⁊c̄. Circa scḋam partē primo est dubitatio vtrum virtus vitalis sit p̄ncipium motus substantie spiritus ad membra. Et videt̄ ꝙ nō:q: opationis que ē circa nutrimentum principium est virtus naturalis: sed motus substantie spiritus ad membra est quedam operatio circa nutrimentum: ideo ⁊c̄.ma.de se nota est: mi.declaratur. Nam per spiritum a corde transmissum membris:sibi ipsis immutant proprium nutrimentum. Et confirmatur hoc aucto.G.in libro de vtilitate pulsus:vbi ponit ꝙ virtus pulsatilis non solum facit ad motus pulsus: sed ēt ad mulcebrem nutricationē membrorum. Etiam Auer.in scḋo sui colliget: vocat virtutem vitalem virtutem quandam cibatiuā. In contrariū est Auic.in littera. Ad hoc dḋꝫ est ꝙ virtus vitalis est principiū motus spūs ad mēbra:⁊ rō huius est. Idē est mēbrorū gn̄atiuum: ⁊ ipsorū conseruatiuū:ꝫ cor est generatiuum mēbrorum:ergo est ipsorum cōseruatiuum:conseruat aūt illa transmittendo eis spiritum:ꝫ nō pōt eis trāsmittere spūm nisi per virtutē propriam que est in ipso:⁊ talia est virtus vitalis:ideo ⁊c̄. Sed aduertendum ꝙ etiam ista virtus vitalis vocari potest naturalis inquantū restauratiua est spiritus a mēbro deperditi:⁊ hoc ex substantia subtili que est ī nutrimēto:sicut ēt fit restauratio mēbrorum ex parte grossa que in nutrimento est:vt dicebat̄ supra. Et fuit necessaria ista deplex restauratio in nobis:propter duplicē deperditionem que in nobis fiebat.s.substantie mēbri ⁊ etiam substantie caloris:verum est tn̄ ꝙ medici habuerunt ponere istam virtutem distinctam a naturali: cum habeat distincta organa ⁊ etiam diuersum modum operandi a modo naturalis virtutis:per hoc apparet solutio. Secundo est dubitatio:vtrum virtus vitalis principiū motus pulsus ⁊ vr̄ ꝙ nō: q: illa opatio non fit a virtute vitali que fit ex necessitate materie:etiam vacui:sed operatio pulsus cordis est hm̄oi;ideo ⁊c̄.ma.nota est qm̄ tales operationes sunt distincte:mi.declaratur

Jacobus De partibus

sus.i.sensatio exterior nō ꝑuenit a spū aīali q est in cerebro donec spūs ille venerit ad aliqḋ organū sensuū exteriorū vt ad cristallinū humorē ī oculo linguā vel aurē vel aliud organū. Scḋo dicit ꝙ qn̄ ps spūs in corde geniti ꝑuenerit in vētriculū cerebri acquiret ibidē nouā cōplexionem qua acquisita spūs erit cōueniēs.i.dispositus vt ab eo ꝑcedāt opationes virtutū que primo.i.originalr̄ ⁊ fundamētalr̄ in eo.s.cerebro inueniunt̄ vel inuente sunt.s.virtutum motiue ⁊ sensitiue. ¶ Attēde hic ꝙ in libris plurimis sic scibit̄ hec vltima clausula. Et erit conueniēs vt ex eo ꝑueniant opationes virtutis que in ea primo reperte sunt. Et si hec littera tibi placeat refer hoc relatiuum que ad operationes:⁊ hoc relatiuū ea ad sbā cerebri vel ad cōplexionē eius vel ad partē spūs iā alteratā in cerebro:vel ad virtutē cerebri tanq̄ꝫ ad ꝓximū antecedēs. Tertio dicit ꝙ silr̄ est in epate.s.ꝙ qn̄ pars spūs in corde geniti pueneritad epar acquiret ibi nouā cōplexionē:⁊ tunc ꝑuenient ex illo spū opationes virtutis in epate primo inuente.s.nālis. Et silr̄ est in testiculis cū puenit ad eos pars vitalis spūs. ¶ Querit̄ circa scḋm vtrum aīale spūs generentur in ventriculo cerebri. Videt̄ ꝙ nō:q: gn̄ant̄ in reti mirabili:ob hoc.n.fuerūt arterie retis illius multiplr̄ inolute:vt vitales spiritus mora diuturna digerant̄ in eis:⁊ fiāt aīales. Iuxta illud Haly.2.tegni cōmē.8.trac.de corde illius cañ. Scḋꝫ sinzugiā. Et pp illud cū ex arterijs gn̄atis ab eo qḋ ascendit ad cerebrū ex duabus arterijs:quarū vna ascēdit ⁊ altera descendit: texant̄ retia in seinuicē mirabiliter intrantia ⁊ moueant̄ motu mirabili valde gn̄atur ab eis spēs spūs deferentis ex ptibus aīe ptem eius rōnalē:sed rete mirabile: nec est in vētriculo cerebri nec ꝓpe ipsum:imo est sub cerebro ⁊ sub dura matre. Iuxta illud Rasis primo alman.c.de forma cerebri. Sub cerebro quoqꝫ et sub eius pāniculo grosso est textura reti similis que ex arterijs caput ascendentibus generat̄. Item dicit Gal̄.8.de iuuamen.membrorū.c.3. Cum ergo mora eius.s.spūs vitalis prolongat̄ in eis.s.arterijs retis complebitur eius digestio:ꝫ complemētum digestionis spūs vitalis nō videtur aliud nisi cōuersio ipsius ad animalē. ¶ Oppositū dicit hic prin.⁊ ad id est ratio q: cerebrū est prima radix aīalis virtutis non dictum rete:rationabile ergo est vt spiritus animalis existēs proprium eius instrumētū recipiat ab eo animalē virtutē quā delaturus ē membris. Dic primo ꝙ in reti mirabili p̄paratur vitalis spiritus vt fiat animalis: sicut in stomacho preparatur cibus vt fiat sanguis ⁊ in venis ⁊ arterijs inuolutis prope testiculos preparatur sanguis vt ex eo in testiculis generetur sperma. Et eadem est cā inuolutionis arteriarū hic ⁊ ibi nisi ꝙ maior est inuolutio in reti. Iuxta illud.G.9.de vti.pticu.c.4. Sed quāto qui ꝫm cerebrū est spūs animalis diligentiori eget elaboratione q̄ꝫ spma:tāto retiformis plicatura variciformi multū plicabilior facta est. Dic scḋo ꝙ spūs vitalis trāsiens a reti mirabili ad duos ventriculos anteriores cerebri:decoquitur in eis decoctione qua fit animalis ⁊ ibi recipit refocillationem ex aere per nares attracto. Iuxta illud Gal̄.7.de vti.pticu.c.9. Dicamus ergo ꝙ duo ventriculi anteriores ventriculorum cerebri faciunt anhelitū aeris ⁊ exitū eius apud anhelitū cerebri ⁊ exufflationem que fit ex cerebro. Et isti duo ventriculi alterant aerem ⁊ faciunt ex eo spūm animalē. Et nō intelligas ꝙ hi ventriculi faciāt spūm animalē ex aere velut ex mā:sed velut ex instrumēto sic ꝙ aer iuuat cerebrū ad temperandum ⁊ purificandū spūs vitales vt fiāt animales:q: mā animalis spūs est spūs vitalis. Iuxta illud Gal̄.9.de vtili.pticu.c.4. Bene igitur in alijs submemorationibus demonstratū est:q: generatio aīalis spūs qui ꝫm cerebrū vitalē qui per arterias sursū fertur hꝫ propriā mām. Dic tertio ꝙ decoctio qua vitalis spūs fit animalis in duobus anterioribus vētriculis celebrata augetur in medio cerebri ventriculo ⁊ pficitur in vltimo. Iuxta illud prin.tertij.1.c.2. Spūs in primis cū ad cerebrū peruenit vadit ad vacuitatē eius primā.i.ventriculū primū vt in ipsa coquatur. Deinde penetrat ad ventrem mediū ⁊ augmentatur in ipso decoctio. Postea completur eius decoctio in vētre posteriore. Dic quarto ꝙ decoctio pfecta spūum vitalium qua fiunt animales nō solum fit ventriculis cerebri:sed etiā in tota eius medullari sba per quā diffunduntur sicut chilus per totum epar. Iuxta illud prin.c.nunc alle. Decoctio vero optima nō fit nisi pmixtione ⁊ cōmixtione ⁊ penetratione in ptibus totius sicut est dispositio cibi in epate. ¶ Ad obiecta ante oppositū. Ad primū dic ꝙ spūs aīalis nō generatur in reti mirabili:sed prepatur in eo vitalis spiritus vt fiat aīalis. Ad Haly dic ꝙ nō intellexit ꝙ arterie retis mirabilis gn̄ent aīalē spiritū generatione vera ⁊ completa:sed prepatoria. Silr̄ dic ad aucto.Gal̄. ¶ Et apud medicos ⁊c̄.] ¶ In sa pticu.dicit primo ꝙ spūs ꝫm medicos nō prepatur.i.nō est pfecte dispositus ad recipiendū aīam q̄ est principiū sensus ⁊ motus nisi postq̄ꝫ ꝯuertit̄ in cerebro ad comp̄lonē aliā ab illa quā cor ei impressit:⁊ ita in epate nō est prepatus ad recipiendū vegetatiuā aīā: donec ab eo propriā receperit ꝯplexionē quāuis:complexio prima spūi a corde impssa iā iuuerit.i.pfecte disposuerit spm̄ ad recipiendū virtutē vitalē primā.i.p̄mo ꝑuenientē in spū ⁊ mēbris ante ceteras virtutes. Et silr̄ est ī vnoquoqꝫ membro:sicut in cerebro ⁊ epate.s.ꝙ spūs in eo receptus nō est dispositus ad recipiendū aīā vel virtutē mēbri illi⁹ donec receperit ab eo ꝓpriā ꝯp̄lonē. Scḋo dicit reddens hoꝝ cām:ꝙ vnūqḋqꝫ genus opationū ꝫm medicos hꝫ aīā aliā

ab anima

per Arist.in de morte ⁊ vita. Ponit.n.hunc motum fieri hoc modo: nam cum sit factiuum vltimi alimenti.s.sanguinis: accidit pp multam caliditatez cordis sanguinem eleuari in tumorem: ⁊ tunc in tali tumore ne fit vacuū attrahit aer ad cor vel pulmonem. Et illo attracto q: aliqualiter refrigerat calidū: fit de/pressio in sanguine ⁊ in corde. In contrariuz: est auic.⁊ oēs medici. Ad istam questionez. Respondet sanctus Thomas in quodaz suo tractatu quez fecit de motu cordis: dicēs ꝙ motus cordis principiū est virtus sensitiua: non vt est sensitiua: sed vt est quedaz forma nālis.⁊ subdit palliando sua dicta: ꝙ q: forme inferiores assimilantur superiori: ⁊ illa mouet motu circulari: non potens virtus sensitiua cordis tali motu mouere ipsum cor: mouit saltem ipsum motu ipsuz pportionali: puta motu dilatationis ⁊ costrictio/nis. Sed istud est falsum: primo q: opatio virtutis sensitiue est sentire: non mouere: imo scdz aristo. ipsa est scdz alias virtutes: q: ipsa hz optimuz pati ꝙ ē sentire. Scdo: q: virtus sensitiua vt est forma naturalis non est aliud q̄z sensitiua suum.n.esse naturale est esse sensitiuum: idō dico aliter. Juxta qd̄ est intelligendum ꝙ pulsus pōt cōsiderari dupliciter: vno modo quantū ad eleuationez ⁊ depressionez absolutam: ⁊ vt sic fit a necessitate nature ⁊ vacui: nō a virtute: ⁊ causa est: qm̄ possibile est vt sic pulsuz fieri absq̄ virtute: vt declaratum est auctoritate arist. Alio modo pōt considerari quantum ad eleuationem ⁊ depressionem determinataz ⁊ inordinatā: ⁊ vt sic fit a virtute: qm̄ hoc modo ab illis fieri non pōt: cū illoꝝ opationes sint indeterminate. Item q: illa operatio fit a virtute: que fit pp finem: sed pulsus est hmōi: fit eniz

num genus aliam habet animam. Et neq̄z est anima vna ex qua virtutes iste profluunt: quoniam huius summe aggregatio est anima. ¶ Et si prima quidem cōplexio iam adiuuit ad virtutem primam recipiendam: tunc iam dedit vitalez vbi prouenit spiritus ⁊ v̄tus que sunt eius perfectio. Hec autem virtus apud eos non sola sufficit vt spiritus per ipsaz omnes alias suscipiat virtutes: nisi propria prouenerit complexio. ¶ Preterea dixerunt ꝙ v̄tus hec preter hoc ꝙ ipsa est

Jacobus De partibus

ab aīa alterius sibi ppriam vt genus opationum aialium aīam sensitiuā ⁊ motiuam: ⁊ genus opationum naturalium aīaz vegetatiuam: ⁊ genus opationuz vitalium aīam vitalem. Et aīa tota ex qua iste ptiales aīe seu virtutes pfluunt nō est vna: qm̄ aggregatio huius summe.i. multitudinis aīarum seu virtutū est aīa. ¶ Attēde hic pmo ꝙ pythagore fuit opinio ꝙ aīaliuz aīa fz sbaz diuisa est in plures aīas: ⁊ ꝙ aīe ille distribute sunt diuersis mēbris: ⁊ ꝙ vnūqdq̄z illoꝝ mēbroꝝ est aīal: vt cor aīal: cerebꝝ aīal: epar aīal: ⁊ matrix aīal: ⁊ ꝙ idez aīal cōstat ex pluribus aīalibus. ¶ Attende scdo ꝙ Plato veniens post pythagoraz dixit cuiusq̄z aīalis aīam ex diuersis ↄstare substantijs fz esse ⁊ situm: sed quia conueniunt in aīando dixit aīam esse vnam ⁊ constituere vnū aīal. Et quidā estimauerunt aristo. fuisse similis opinionis cum dixit.2.de gn̄a.aīa.c.3. Erit in cōcepto prius aīa cibatiua ⁊ cū creuerit erit in eo aīa sensibilis per quaz dicit aīal: ⁊ non erit aīal ⁊ hō simul. Ex quo ergo non generant eadez gn̄atione dicte aīe nō erunt eedē in substātia. Jtē arguūt pro hac opinione: q: quecūq̄z forme sunt substantialiter distincte in diuersis ipse posite in eodē manent sbaliter distincte eo ꝙ a loco vel a subiecto non capiunt esse: fz econuerso: vt albedo ⁊ dulcedo pp esse in eodez lacte non sunt eadez forma. Sed vegetatiuum ⁊ sensitiuum sbaliter distingunt in aīantibus ⁊ plantis. Jtez arguunt ꝙ organa spē ⁊ complexione dr̄ia sibi determināt diuersas formas spē dr̄ntes eo ꝙ forme educuntur de potentia māe diuerse fm diuersitates ↄplexionuz ⁊ organizationū. ¶ Attende tertio ꝙ reuera cuiuscūq̄z aīati aīa est vna fm sbam eius ⁊ plures fm ipsius ptātes. Nam nisi ita eēt qdq̄z aīatuz non aliter vnū esset q̄z cumulus lapidum. Et hec esse vr̄ arist. opinio circa finez primi de aīa dicentis. Dicunt aūt quidam ptibilez ipsam esse: ⁊ alio quidez intelligere: alio aūt concupiscere Quid igitur continet aīaz si ptibus est apta nata. Non.n. vtiq̄z corpus. Videbitur.n. ↄtrarium magis aīa corpus cōtinere: egrediente.n.aīa.s.a corpore expirat ⁊ marcessit.i. putresit ⁊ corrūpit corpus resoluitur in sua cōponentia. Sz igitur alterum aliquid vnam ipsam facit illud maxime vtiq̄z erit aīa: hec arist. ¶ Attende quarto ꝙ pn. motus est ad imponendū ⁊ improperandum medicis ꝙ dixerunt aīaz nō esse vnaz: fz aggregationē multaꝝ aīaꝝ: q: posuerunt in aīali tria pma ⁊ pncipalia mēbra qbus pmo insidēt aīe virtutes ⁊ inde pfluūt in cetera mēbra: q̄s qdē v̄tutes aīas interdū vocant ⁊ spēs aīe vt.G. medicoꝝ pn. li. de sentētijs Platonē imitans ait: ꝙ medicus dz scire ꝙ in nobis sunt tria pncipia p motus tres diuersos in gn̄e: ⁊ oz pscrutari in curatōibus egritudinū accn̄tiuz aīe. Et nos oz scire ꝙ principiuz istoꝝ triū motuuz sit in cerebro vnus alter in corde. tertius in epate. Et hoc demonstrauit Plato p opationem in libro suo ꝙ aīa habeat tres spēs: ⁊ omisit noīare locū corpis in quo habitat vnaqueq̄z istaꝝ triuz spēꝝ. In libro aūt suo qui noīat thymeus in quo locutus fuit de sn̄ia nāli nō suffecit īdicare ꝙ aīa sit tres spēs: fz ꝙ sit in tribus locis quoꝝ vnus ē in cerebro: alter in epate tertius in corde: hec.G. Sz deberet sufficē pncipi ꝙ vocaret medicos in hac mā nō pythagoricos immo platonicos. Nec sequit euidēter ex eoꝝ positione ꝙ in eodā aīali sint plures aīe spē distincte: sicut arist. iponit Platoni: q: dato ꝙ v̄tutes aīe sint disticte ⁊ sepate abinuicē loco et subiecto sub esse virtutuz: nō tn̄ sub esse aīe: imo dici posset ꝙ aīa est tota in toto aīali ⁊ tota in q̄libet pte totalitate sbe: fz nō totalitate ptātis seu v̄tutis. ¶ Et si pma ⁊c.] ¶ In tertia pti. dicit pmo pn. ꝙ si prima cōplexio quam acquisiuit spūs in corde iam iuuit.i. perfecte disposuit ipz ad recipiendū virtutē primā.s. vitalez: tunc hec cōplexio vel cor per eam iam dedit spūi virtutez vitalem vbi puenit.i. esse cepit spūs ⁊ virtus qui pfectio sunt ⁊ finis eius.s. cōplonis prime spūs. Nam cor introduxit hāc cōplexionem in māz spiritus vt inde caperent esse spūs vitalis ⁊ virtus eius. Vel expone sic. Et si prima complexio spūs iam adiuuit ad virtutez primam recipiendam: tunc spiritus iaz dedit virtutem vitalez illi parti vbi.i. ad quā pueniit spūs ⁊ virtus qui sunt pfectio partis illius. Nam spūs vitalis ⁊ virtus eius ad quācūq̄z veniant ptez pficiunt et actuant ipsaz. Scdo dicit ꝙ virtus vitalis fm medicos sola sufficit vt spūs per eam recipiat oēs alias virtutes: imo nullam ex alijs recipit donec recepit complexionem ei ppriaz. ¶ Attende hic ꝙ in hoc scdo dicto medici dissident a pipateticis quoꝝ caput fuit aristo. Dicūt.n. medici ꝙ spūs in corde genitus nullam in eo recipit virtutem nisi vitalez. Peripatetici v̄o dicunt primo aīam fm sbam in solo corde esse: ⁊ in mēbris alijs solum fm ipsius virtutes. Scdo dicūt oēm virtutez aīe esse originalr̄ in corde. Tertio dicūt cor impmere spūi oēz virtutem ⁊ ipsum spūz cordis esse gn̄ale instrm̄ oīum virtutuz: sicut manus artiū Verum confitentur spūz in corde natuz non posse explicare operationes proprias alijs organis donec susceperit eoꝝ complexionem sicut artificis cuiusq̄z manus non explicat opera artis nisi idoneis instrumentis.

Preterea ⁊c. ¶ In hac pte quinta postq̄z in prioribus declarauit pn. primam operationem virtutis vitalis que est generare spūm vitalem quo preparat membra ad recipiendum vitam ⁊ operationes sensus ⁊ motus manifestat duas alias opationes vitalis virtutis dicens Preterea.i. vltra predicta medici dixerūt ꝙ hec virtus preter hoc ꝙ preparat vitam membris: est etiā principiū motus sbe spūalis subtilis.s. spūs vitalis ad mēbra: ⁊ hec est scda opatio ipsius vna cum irradiatione caloris viuifici seu diffusione qualitatiua. Jtez ista virtus est pncipiuz ↄstrictionis ⁊ dilatationis aeris in arterijs contenti ⁊ nō solū: aeris sed ēt sanguinis arterialis ⁊ pncipium dilatationis ⁊ ↄstrictionis pulsus cordis ⁊ arteriaruz. Et hec est tertia operatio virtutis vitalis. Scdo dicit reddens cām hoꝝ ꝙ virtus vitalis prebet adiutorium mēbris in cōparatione.i. acquisitione seu receptione vite: quod quidē adiutoriuz comparatione ad mēbra recipiētia est passio nō quidē nociua fz pfectiua. ¶ Attēde hic ꝙ opatio virtutis vitalis in mēbra per spūz eis trāsmissum fm ꝙ egreditur a virtute vitali dr̄ actio: ⁊ ipsa eadez fm ꝙ recipit in mēbris dr̄ passio. Actio nāq̄z est fz quā in illud qd̄ subijcit aliquid agere dr̄. Et passio est effectus illatioq̄z actionis: vt scribit libro sex pncipioꝝ. Jtem vitalis virtus prebet auxiliuz in comparatione opationū aīe ⁊ pulsus: ⁊ hoc auxiliū dicitur actio: q: non ordinatur ad passionem perfectiuam arterum: sed ad actiones euentationis caloris ⁊ expulsionis fuliginum seu fumorum. Aliter exponi pōt ꝙ virtus vitalis affert adiutoriū in comparatione vite quod est passio preparando membra ad recipiendum sensum ⁊ motus ⁊ prebet auxilium quod est actio in comparatione ad opationes anime que sunt viuificare mēbra ⁊ ad motum pulsus. ¶ Queritur vtrum motus pulsus cordis ⁊ arteriarum sit operatio v̄tutis vitalis. Super hac mā tres fuerūt opiniones famose ⁊ diuulgate. Prima fuit aristo. lib. de morte ⁊ vita capi.6. vbi primo dicit super hac materia Accidens autem pulsatio cordis quam semper videtur faciens continue similis nascentijs est idest apostematibus que faciunt motum cū dolore propter pter nām esse sanguinis permutationem: fit autem vsq̄z quo vtiq̄z sanies fiat digestum. Secundo dicit. Est autem similis bullitioni hec passio. bullitio eniz fit spumoso facto humido a calido: eleuatur enim propter ampliorem fieri molem. Tertio dicit. Pulsatio autem in nascentijs quidez fit si expirauerit spissioris facti humidi putrefactio: bullitionis autem excidentia per orizontes. Et intelligo sic istaz clausulā ꝙ pausatio idest intermissio vel cessatio pulsus in apostematibus fit quando resoluitur vapor putridus materie apostematis in spissate per digestionem ⁊ excidentia bullitionis idest detumescentia fit per orizōtes idest reuolutiones quasi circulares. Quarto dicit. In corde autem semper accidentis humidi ex alimento per caliditatem tumefactio facit pulsuz eleuata ad vltimam tunicam cordis scilicet capsulaz eius. Quinto dicit. Et hoc semper fit continue. Affluit.n. semper humidum ex quo fit sanguis natura: primo enim in corde fit palā aūt in generatione a principio: nondū.n. distinctis venis videt habens sanguinem. Sexto dicit per modū correlarij. Et pter hoc pulsat magis in iunioribus q̄z in senioribus: fit.n. exhalatio amplior ī iunioribus. Septimo dicit. Et pulsant ⁊ vene oēs ⁊ simul inuicē pp ortas eē oēs a corde. Octauo dicit. Mouet aūt semp cor.s. quare ⁊ ille semp.s. arterie mouēt ⁊ simul inuicez qn̄ mouet. Nono dicit ponens drīam inter saltum cordis ⁊ ipsius pulsum. Resaltatio qdez igitur facta est obuiatio ad frigidi ↄstrictionez. Pulsatio aūt humidi calefacti spirituifactio. Ex his dictis aristo. possunt elici.4. ↄclusiones. Prima ē: Motus pulsus fm dilatationē nō fit a virtute vitali nec a quacūq̄z alia virtute aīe: sed fit a calore cordis spūificante sanguinez ↄtentuz in ventriculis eius. Nam remotis oībus alijs a calore spirituificante ⁊ humido spirituificabili ⁊ vase ipsum arcte tenente dilatabili exn̄te necessario sequitur dilatatio ↄtinentis. Jd appet in apostematibus calidis vbi a calore preter nām fit pulsatio: ⁊ in castaneis ⁊ ouis immissis igni nō rupto cortice: ⁊ in vegetibus repletis musto fractis aliqn̄ pre nimia dilatatione: ⁊ in ollis plenis bulliente liquore. Jtem videmus ī synochis inflatiuis pulsus maiores ⁊ fortiores q̄z sint in sanis: in qbus tn̄ aīe virtutes sunt debilitate. Jtem cholerici habent pulsus altiores tempatis: ⁊ hoc non pcedit a fortitudine virtutis sed caloris. Jtez in hyeme pulsus est rarus: tardus: debilis: puus: vt ait princeps primi fn̄ doctrina.3. sum.1.c.9. Et hoc ideo q: calor interior spirituificās nō coadiuuat ab exteriori: ⁊ tn̄ tūc sunt aīe virtutes vigorose ⁊ fortes plusq̄z in estate. Ex hac ↄclusione seqtur pmo ꝙ cor dilatatur: q: repletur nō ecōuerso. Scdo seqtur ꝙ si aliqn̄ in febribus ardentibus: vt in causonibus appropinquātibus statui pulsus debilitet: hoc nō pcedit ex debilitate caloris faciētis pulsuz: neq̄z ex debilitate virtutis vitalis: sed vel ex diminutione humidi spirituificabilis: vel ex inobedientia instrumēti dilatabilis iam siccati ⁊ indurati: imo si aīal essz mortuuz ⁊ in corde calor fortis ⁊ humidū spūificabile sufficiēs fieret in corde pulsus. Tertio seqtur ꝙ dilatatio cordis ⁊ arteriaꝝ est motus violētus: q: fit a pncipio extrinseco.s. humido spūificato dilatāte cor: passo nō ↄferente vim: imo renitēte. Qd̄ si obijciat aliquis ꝙ passum ↄfert vim: q: cor suo calore spūificat humidū. Dic ꝙ calor spirituificans humidū facit hoc vt calor nō vt naturalis nec vt calor cordis. Scda ↄclusio: Motus pulsus fm cōstrictionē nō fit a virtute vitali nec ab alia virtute anime: sed fit a natura mēbri nō vt animati fz vt mixti ex talibus ⁊ tantis elemētis. Postq̄z eniz violentia humidi spūificati cor intumuit resoluto seu expirante fumo vel vapore cor nāliter in seipsuz recidit cupiens vniri: sic.n. faceret nulla in eo exn̄te virtute aīe si tumefaciēs ipsuz expiraret. Tertia ↄclusio. Motus pulsus cordis fm dyastolez ⁊ sistolem est cōtinuus tota vita ita ꝙ etiā in prima formatione embrionis inuenit priusq̄z create fuerint arterie. Huius ratio est: q: tota vita pseuerant cāe ipsius.s. humiduz spirituificabile ↄtinue influens cordi ⁊ calor spūificans. Altero.n. hoꝝ deficiente mors ilico aduenit. Et nō intelligas ab aristo. ꝙ motus pulsus sic sit ↄtinuus ꝙ nulla intercidat in eo quies: imo inter quācūq̄z sistolem ⁊ dyastolem necessariū est aliquā quietem interuenire: ⁊ impossibile est motū reflexū eē ↄtinuuz vt ipsemet aristo. probat.8. phisicoꝝ.c.18. Sed intellige ꝙ est continuus.i. assiduus sine longa aliqua intermissione. Quarta ↄclusio. Pulsus arteriarū durat tota vita sicut pulsus cordis: ⁊ oēs arterie simul inuicez pulsant ⁊ simul cū corde. Cuius ratio est: q: toto corpe vite postq̄z arterie create sunt simul tempore est in omnibus ipsis calor spūificans ⁊ sanguis arterialis spūificabilis: ⁊ iste cause sufficiunt ad pulsum. ¶ Scda opi. fuit Auerroys attribuentis mo/

pp euentationē caloris in aīalitiō ⁊c̄. Aristo. ergo in de morte ⁊ vita ponēs cām pulsus: solū ponebat cām ipsius vt est motus absolute: nō vt ē talis motus inde terminatus: p hoc appet solō ad rōnez de se. Ulterius est intelligēdum ꝙ in cō patione vite hoc est nutrimēti ⁊ in cōparatōe opationū aīe. i. aīaliuz. s. sensitiue

Jacobus

tum pulsus ꝟtuti nutriti/ue. Dicit. n. 2. col. c. 8. Sed virtus pulsatilis est de ne/cessitate virtus cibatiua et diuisiua hec pn. Tuz qꝛ ip sa dat calorez alijs mēbris ⁊ est sicut seruiens virtuti principali cibatiue. Tuz qꝛ

preparans vitam est etiam motus substantie spiritualis subtilis principium ad membra ⁊ principium constrictionis et dilatationis aeris attracti ⁊ pulsus. Affert enim adiutorium in comparatione vite quod est passio ⁊ in comparatione operationum anime ⁊ pulsus prebet auxilium quod est actio.

ipsa cōseruat. i. semper durat sine intermissione. Et ita nō est ꝯueniens ponere vnā virtutez per se ab alijs virtutibus: iō qꝛ ista virtus est aīe nutritiue sicut alie sue quinqꝫ virtutes. s. attractiua ⁊ retentiua ⁊ digestiua ⁊ expulsiua ⁊ discretiua: q̄zuis virtus pulsatilis appropriet plus vite pp multuz calorem qui est cum ea. Et forsitā medici nō vocauerūt istaz virtutez euentationis vitalem: nisi pp h̄ ꝙ appropriat plus vite: q̄zuis ipsa sit de genere nutritiue sicut diximus hec Auer. ibi. Et primo cantice cōmen. 93. illius cantici Soror autem eius: ait Pulsatiua tn̄ nō est huius generis. s. vitalis: imo sbest generi virtutis in nutrimento agentis. Sed mirandum est de presumptione huius viri qui nec aristo. nec Gal. viros insignes ⁊ ingenij angelici ante alios in sua vocatiōe dignatus est imitari. Sed maluit singularis esse pertinax confusus deuiās a vero q̄z priscis adhere. Dicit primo ꝙ pulsatilis virtus est cibatiua. Et istud est falsum: qꝛ si aliqua est pulsatilis ꝟtus: ipsa est que cor ⁊ arterias dilatat ⁊ stringit. Et hec dilatatio ⁊ constrictio ē imptinēs cibationi cum cibatio fiat in multis mēbris vbi nec est dilatatio nec cōstrictio pulsatilis. Scd̄o dicit ꝙ pulsatilis virtus est diuinus. Et nescio quid vult nisi dicat ꝙ pulsatilis ꝟtus est illa quinta rota addita plaustro noīata ab eo discretiua velut quinta virtus inter ministrātes vel sui similis: quasi pulsare non sit aliud q̄z diuidere puruz ab impuro: quod notorie falsum est qꝛ pulsare sepe inuentum est: nō diuiso puro ab impuro ⁊ diuisio puri ab ipuro sepe occurrit sine pulsatiōe. Tertio dicit ꝙ pulsatilis virtus est princeps: qꝛ dat calorem alijs mēbris: ⁊ est sicut seruiens virtuti principali cibatiue ⁊ qꝛ ꝯseruatur. Et in hoc est triplex error. Primus est qꝛ repugnat ꝙ sit princeps ⁊ velut seruiens. Scd̄us est qꝛ pulsare non est dare calorem s̄ potius ipsum euentare ⁊ temperare. Tertius est qꝛ ex cōseruari semp non potest argui ꝙ sit nutritiua vel seruiens ei qꝛ vitalis conseruatur sp sicut nutritiua. Quarto dicit ꝙ non est cōueniēs ponere virtutē pulsatilem vnā virtutē per se ab alijs virtutibus distinctam: qꝛ ista virtus est aīe nutritiue sicut alie sue quinqꝫ virtutes. s. attractiua retentiua expulsiua digestiua ⁊ discretiua q̄zuis virtus pulsatilis appropriet plus vite pp multum calorem qui est cum ea. Uel ergo ē anime nutritiue vt seruiēs ei vel sicut species aut modus eius. Si primum necessarium erit ei superadere quinte ministranti virtuti discretiue. s. iterum aliā sextam ministrantem. s. pulsatilem virtutem. Si scd̄z tūc operatio virtutis pulsatilis erit appositio inuiscatio vel assimilatio nutrientis ad nutritum: qꝛ non sunt alie operationes nutritiue virtutis qd̄ est absurdum. Et si virtus pulsatilis appropietur plus vite pp multū calorē qui est cum ea tunc oēs virtutes naturales cordis tam ministrantes q̄z ministrare magis etiam appropriabunt vite pp multū calorem qui est cum eis. Quinto dicit. Et forsitā medici non vocauerunt istam virtutem euentationis vitalem nisi pp hoc ꝙ appropriat plus vite q̄zuis ipsa sit de genere nutritiue. Et hoc dictum ei concedit sine forsitā quo ad primam eius partem. Sed quo ad scd̄am. s. ꝙ pulsatilis virtus est de genere nutritiue manifeste desipit: qꝛ neqꝫ sanguis qui spūificat vel arterialis efficit in ventriculis cordis neqꝫ motus cordis s̄m dyastolez ⁊ sistolem ⁊ opatur aliquid ad cordis nutritione plusq̄z operetur ad nutritionē alioꝝ membroꝝ: imo cor nutrit ex grosso sanguine venali sibi misso ab epate nō per venā cōcauam magnā: s̄ p ꝓprias venas vt añ dictū est: nec ad istū actū nutritōis fuit motus cordis: imo nutritio melior fit in qete. ¶ Tertia opinio est. G. ⁊ medicoꝝ fere oīuz pro cuius explanatōe ponunt ꝯclōnes. Prima est virtus pulsum operans est vitalis: cuius origo est a corde. Hec ꝓpositio scribit a. G. libro de vtili. pulsus ca. 13. Et iterum ab eodem ca. vltimo libri eiusdem Et probatur rōne. Si non esset aliqua virtus que cor dilataret ⁊ arterias sed fieret dilatatio per humidum spirituicatuz a calore sequeretur primo ꝙ in dilatatione cordis ⁊ arteriarum non fieret aeris attractio ad refrigerium caloris viuifici. Naz humidū spūificatum adeo replet cor ⁊ arterias ꝙ vi distendit eas non erit igitur locus receptioni noui aeris. Scd̄o sequeret ꝙ cor ⁊ arterie semper essent dilatate qꝛ nunq̄z inueniunt sine humido spūificabili ⁊ calore spūificante: qꝛ naturaliter agens sine fatigatione non cessat ab opere: ⁊ cum expirauerit vapor distendēs ilico succedit in locuz ipsius alius vapor sibi ꝯtinuus sicut videmus in liquoribus bullientibus in ollis ⁊ inflāmis candellaruz ⁊ in lichinijs lāpadū incensis Tertio sequeret ꝙ in oībus pulsibus etiam sanorum percussiones essent assidue inequales: tū qꝛ humidū spirituificabile diuersicat in subtilitate ⁊ grossicie partium vnde fit ꝙ quedam plus alijs dilatant: tum qꝛ calor spirituificans ipsum non vniformiter ⁊ eque de prope sibi applicatur s̄m quasi̇z ipsius ptes: tū qꝛ pori per quos exhalat vapor aut fumus nō vniformiter se exhibēt aptos: sed qñqꝫ a lateribus arterie plus qñqꝫ superius: qñqꝫ subtus s̄m ꝙ vapor aut fumus ipellit ⁊ vi apit sicut nūq̄z vniformiter per foramina cribroꝝ subducunt pulueres sed per aliquos plus per alios minus. Quarto sequeret ꝙ virtute debilitata vehementer ⁊ calore febrili aucto cuz presentia sufficientis humidi ⁊ obedientia instrumēti pulsus esset eque magnus: imo maior q̄z in sanis vbi virtus est fortis: qꝛ calor spirituificans est fortior ⁊ humidū aptius spirituificari propterea ꝙ calor extraneus ipsum iam subtiliauit. Cuius ꝯtrariuz iam manifeste apparet in peripneumonijs sanguineis ⁊ in sinochis putredinalibus declinantibus ad maluz. Opz igit necessario pulsum fieri ab aliqua virtute ⁊ non a vegetatiua vt contra Auerroym iam probatuz fuit: neqꝫ a motiua voluntarie cū motio pulsus neqꝫ fiat neqꝫ retardetur aut acceleret nostro arbitrio. ¶ Scd̄a cōclusio p̄ncipalis. Opatio virtutis vitalis pulsatilis est dilatatio cordis ⁊ arteriarum. Cuius ratio est qꝛ qñ virtus fuerit fortis dilatatio erit magna. Juxta illud Gal. lib. de vtili. pulsus ca. 14. Dico ergo ꝙ ego video dilatationem esse ex operatione arteriaruz ꝓpterea ꝙ qñ virtus fuerit fortis erit magna. Itez finis p̄ncipalis pulsatilis virtutis ē euentatio caloris sicut finis virtutis motiue pectoris: sed h̄mōi euentatio fit per aerem in dilatatione attractuz. Dilatatis. n. p pulsatilē virtutē corde ⁊ arterijs necessariū est aliqd ingredi ne fiat vacuū s̄ qd̄ citius ingredit est aer velut mobilior ex rebus ꝓximis. Juxta illud. G. c. 9. libri de vti. pulsus. Et qꝛ declarauimus in tractatu quē p̄misimus

⁊ motiue: affert ꝟtus vitalis auxiliū qd̄ est passio: ⁊ hoc p̄parando ip̄z spūm vt possit recipere modū cōplonis per quā fit instr̄z nālis virtutis cū perueniet ad epar: ⁊ aīalis cū pueniet ad cerebꝝ: s̄ in cōparatōe pulsus affert auxiliuz ꝙ est actio: nā p̄ncipiū effectiuuz motus pulsus est ipsa vitalis ꝟtus: vt visuz est ⁊c̄.

De partibus

a ¶ Et hec de vtilitate anhelitus qm̄ per attractōez aeris euētat calor nālis ⁊ p extractōez anhelitus erit eius expiratio p quā superfluitas fumosa egredit ab eo ⁊ vtrāqꝫ istaꝝ adiuuat vtriusqꝫ pmanētia: manifestū est ꝙ nos dicemus de pulsu ꝙ p dilatationē suā attrahit aliqd ex sba aeris ⁊ p ꝯtractōez ipsius diminuit de corpe superfluitas fumosa que generat in eo ex adustiōe humorum. Item fortius est ⁊ difficilius dilatare cor ⁊ arterias q̄z eas stringere cū earuz dilatationi resistat sua grauitas: virtus aūt magis circa difficile est taz in naturalibus q̄z in moralibus. Ex dictis primo apparet ꝙ cor ⁊ arterie replentur qꝛ dilatantur: postq̄z enim pulsatilis virtus cor ⁊ arterias satis dilatauit statim subingreditur aer replēs eas. Juxta illud Gal. lib. de vtili. pulsus capi. 12. Res ita non est vt aristatius asseruit ꝙ arterie quidez dilatantur propterea ꝙ replentur spū quē ad ipsas vtiqꝫ cor transmittit ac destinat: veꝝ replent ideo qꝛ dilatant. Scd̄o sequitur ꝙ vna de potioribus causis debilitatis pulsus est debilitas pulsatilis ꝟtutis. Tertio sequitur ꝙ dilatatio cordis ⁊ arteriaꝝ est nālis sicut opationes vegetatiue virtutis sunt nāles. ¶ Tertia ꝯclusio. Cōstrictio cordis ⁊ arteriaꝝ nō est opatio virtutis pulsatilis: imo qescit virtus hec hora ꝯstrictionis nisi recessus a tēperamēto ꝯstrictionez necessitet vltra solitum augeri. ¶ Pro declaratiōe huius ꝯclusionis attende p̄mo ꝙ omne mēbꝛuz corpis humani qd̄ mouet siue nāliter siue voluntarie h̄z figurā sibi ꝓpriam inter motus extremos ꝯ̄rios ad quā cū derelinqtur a causis ip̄m mouentibus se nālr reducit. Juxta illud. G. lib. de vtili. pul. c. 16. Cū eo q̄z qd̄ manifeste repitur rōni cōsentaneū existit ⁊ in ipso ratio est: qm̄ qdez vnūqdqꝫ corpoꝝ h̄z formā sibi propriaz q̄ est ei sine labore ⁊ molestia sicut dixit Hip. ꝓpter hoc ꝙ ipsa posita est in medio inter motus eius exeuntes a tēperantia. ¶ Attēde scd̄o ꝙ sicut in respiratione nāli pectus ⁊ pulmo prius dilatati p virtutez inspiratiuā nāliter in se ꝯcidūt sine opatione virtutis aīe ⁊ faciūt respirationē nālez sine sonitu: sic ī ꝯstrictione cordis ⁊ arteriaꝝ cor ⁊ arterie nāliter in se ꝯcidunt sine opatione virtutis ⁊ faciunt nālez pulsus ꝯstrictionez. S̄z istud videt ꝯtrariū illi qd̄ Gal. asserit libel. de causis respirationis. s. ꝙ cā expirationis inuiolente sunt musculi ventris. Dic ꝙ nō sunt cā principalis neqꝫ necessaria sed soluz coadiuuans. ¶ Attēde tertio ꝙ sicut in respiratione forti ⁊ necessitata vltra solitū terminū deducere pectus ⁊ pulmonez pp abundantiā fumoꝝ ⁊ vapoꝝ eijciendoꝝ necessaria est opatio virtutis vltra solitū stringentis hec mēbꝛa ⁊ fit anhelitus cū sonitu exufflatiuus sicut in ꝯstrictione cordis ⁊ arteriaꝝ pp nimiā abundantiaz vaporū ⁊ fumoꝝ in eis necessaria est opatio virtutis pulsatilis plus solito stringētis cor ⁊ arterias. ¶ Attēde. 4. ꝙ figura nālis vel situs arteriaꝝ ad quē nāliter se reducunt cū ab eo fuerint elongate nō est vt eaꝝ latera se tāgant vel vt ptes supiores intm̄ decidant ꝙ tangant inferiores: imo supstant segregatis ptibus pp duriciez sue intrinsece tunice. Et hui⁹ rei signū est ꝙ nō inuenimus arterias post mortē corpaliter suppositas sibiinuicē donec cohereāt sicut inuenimus venas nō pulsatiles. Et hec tria notabilia vltima vt primū scripta sunt a Gal. lib. de vtili. pul. Ex qbus sequtur declaratio tertie cōclusionis. s. ꝙ ꝯstrictio cordis ⁊ arteriaꝝ solita ⁊ nālis nō est opatio virtutis pulsatilis sed nature corporee cordis ⁊ arteriaꝝ reducentis eas ad suuz mediū sitū seu figurā eq̄lē. Et ꝙ ꝯstrictio cordis ⁊ arteriaꝝ coacta transire solitū terminuz pp multitudinez fumoꝝ ⁊ vapoꝝ excutiendoꝝ fit a virtute pulsatili sicut in anhelitu. Et illud Gal. lib. de vtili. pulsus. c. 15. aliqbus experientijs declarat dicens. Pluribus siqdez rebus ac experientijs veꝝ esse protestamur in pulsu reptis. Et hoc est qd̄ accidit tpe somni illis qdem qui comedūt imoderate: qm̄ in istis diminuitur dilatatio pulsus ⁊ fit paruus ac tardus. Constrictio vero auget vtrūqꝫ simul qꝛ velocior q̄z fuerit ⁊ depressionis multe ⁊ profundior interius inuenit. Et merito reperitur talis in dispōne somni ⁊ similis erit expirationi ⁊ hoc est qm̄ dū calor innatus in illa dispositione mouetur plus ad interius q̄z ad exterius ⁊ icc irco multiplicatur in vētre ⁊ in interioribus decoquit humores ⁊ digerit cibaria. Et qꝛ superfluitates tunc plurime generantur prorsus naturali egent purgatione. Ideo reperitur anhelitus dormientiū in exitu suo velocior ⁊ maior ⁊ s̄m plurimū cū sufflatione maxime tamē qñ dormiens cibū in magna quātitate receperit ⁊ ꝯstrictio inuenitur in pulsu s̄m hunc modū. Similiter quoqꝫ reperitur in pueris addere in vtroqꝫ simul ꝓpter humoꝝ generationem rōne quidē incrementi in ipsis nimiaz: hec Gal. Quarta ꝯclusio. Cor ⁊ arterie pulsant eadez virtute eodē fine ⁊ eodez actiōis modo ⁊ iō dilatato corde dilatant simul oēs arterie ⁊ eo ꝯstricto simul ꝯstringunt. Ista ꝯclusio ē. G. lib. de vti. pulsus ca. 10. dicētis. Uirtus qdez que est in sba cordis qua dilatat ⁊ ꝯstringit decurrit ad oēs arterias cū tunicis suis ⁊ dilatat eas ⁊ ꝯstringit sicut agit cū corde. Et quēadmōz qñ dilatat ad se attrahit qd̄ est orificijs ꝓximum ⁊ qñ ꝯstringitur cōprimit ⁊ euomit qd̄ est in ipso: eodē mō vene pulsatiles qñ dilatantur attrahunt ad se oīomode ⁊ qñ ꝯstringunt euomunt a se qd̄ in eis est vniformiter. Hec. G. ¶ Ad rōnes adductas pro opinione Arist. Ad primaz. s. ꝙ remotis oībus alijs a calore spirituificante ⁊ humido spirituificabili ⁊ vase ip̄m arctū tenente dilatabili existente necessario sequit dilatatio cōtinentis cōcede id sed nega ꝙ sequet dilatatio: qualis querit in pulsu. s. cogens sub ingredi aerez pro calo loris refrigerio. Ad confirmationez de pulsatione apatū. Dic ꝙ illa non est similis dilatationi pulsus vt asserit Aristo. qꝛ non adducit calori facienti ebullitionē in mā apatis aerem refrigerantē vt pulsatio cordis ⁊ arteriarum. Idem dic de castaneis ⁊ ouis imissis igni nō rupto cortice ⁊ de vegetibus plenis musto ⁊ de bullientibus ollis. Ad aliaz ꝙ in sinochis inflatiuis vidēmus pulsus maiores q̄z sint in sanis cōcede hoc in p̄ncipio virtute pulsatili nōdū debilitata sed hec magnitudo pulsus non ꝓcedit primo ⁊ p̄ncipaliter ab aucto calore sed primo a virtute pulsatili forti: scd̄o ab adaucta necessitate propter nimiū calorem velut a fine: tertio ab obedientia instrumenti. Ad aliam ꝙ cholerici h̄nt pulsus altiores ꝯcede s̄ dic id iō esse qꝛ necessitas euētatōis caloris est maior in eis ⁊ eoꝝ ꝟtus est fortis satis ad eā. Ad aliā ꝙ in hyeme pulsus est rarus tardus debilis puus: ꝯcede qꝛ pulsatilis ꝟtus dato tūc ꝙ sit fortis nō tn̄ tāta indiget aeris attractione: tū qꝛ calor ꝯflatus ex innato ⁊ illato a ꝯtinente non est in hyeme tantus: tuz qꝛ aer attractus in hyeme est multo frigidior iō parum ex eo magis sufficit refrigerare calorem q̄z multum ex estiuo.

¶ Et hec qdez

a ¶Et hec quidē virtus ⁊c.] ¶Postq̄ Auic. inuestigauit sentētiā medicoꝝ ⁊ etiam philosophorum circa virtutem vitalez. In parte ista colligendo ex dictis medicorū ⁊ ēt phylosophorum cūparat virtutez vitalem ad alias virtutes s. naturales ⁊ aīales. Et primo illam comparat ad tales virtutes quantum ad eius opationes: scđo quantum ad nobilitates ⁊ ignobilitates: scđa ibi [Philosophi aūt.] Circa primam partem est intelligendum ꝙ Auic. hic per voluntatez intelligit quēcunq3 appetituz: siue ille fiat per apprehensionem intellectus: que dicitur voluntas: siue per apprehensionem sensus: que dicitur appetitus sensitiuus. Nam virtus vitalis suas operationes efficit sine appetitu intellectiuo ⁊ etiaz sensitiuo. Sz hic est dubitatio: q2 videtur ꝙ virtus vitalis suas operationes perficiat cuz appetitu: nā motiones ire ⁊ timoris sunt operatiōes virtutis vitalis: vt posuit Auic. supra: ⁊ etiam ponit statim sed tales opationes sunt cuz appetitu: vt notū est ideo ⁊c. In contrariuz est Auic. Respondent aliqui ꝙ duplex est virtus vitalis: scilicet operans ⁊ operata: modo dicunt ꝙ virtus vitalis operans efficit suas operationes sine appetitu non autem virtus vitalis operata: sed istud nihil est dicere vt apparuit supra: quoniam etiaz virtus vitalis operans facit operationes cū appetitu: vnde dico aliter ꝙ motus pulsus pōt considerari dupliciter: vno modo quantū ad principium a quo perfluit: ⁊ vt sic fit a virtute vitali: que est quedam virtus naturalis: ⁊ hoc sine appetitu: ⁊ cā huius ē qm̄ motus pulsus motus continuus est: modo solum a virtute naturali procedit motus qui continuus est: non aūt ab aīali: ideo ⁊c. Alio modo potest considerari quantum ad modum sui motus ꝫm quem diuersificatur: ⁊ vt sic diuersitatez recipit a causis nō naturalibus sicut a cibo cū assumit̄ in supflua q̄ztitate vel in ꝯueniēti q̄litate: ⁊ ēt ab appetitibꝰ nālibus aīalibus: sicut apparet in accn̄tibus aīe: tūc. n. virtus vitalis in suo motu ab aīali adiuuat̄: ⁊ non est hoc inconueniens. Nam animalis virtus in animali fuit ad eius salutem. Et ideo oportuit ab ipsa etiam iuuamentum recipere virtutem que ordinatur in salutem animalis: sicut est virtus vitalis: sicut etiam videmus ꝙ virtus vitalis ab animali suscipit iuuamentum: vnde forsan hoc modo virtus potest dici quodāmodo quia animali adiuncta tamen adhuc ipsa est operans pncipaliter motum pulsus: licet ille a virtute animali diuersificentur in modo sui motus. Ad rationem apparet solutio ex dictis: quoniam motiones ille saltem in suo modo motus ab appetitu diuersificantur: ⁊ hoc concessum est. Secundo est dubitatio: Auic. ponit ꝙ virtus vitalis vna existens simul mouet motibus contrarijs. Sed consequens est falsuz ꝫm Aristo. 5. phi. ideo ⁊c. Item si virtus vitalis vna existent simul moueret motibus contrarijs: hoc non esset nisi: q2 ipsa haberet in se virtutes ⁊ potentias cōtrarias: modo hoc est impossibile: est enim ponere oppositum in adiecto. In contrarium est Auic. iuxta ꝙ est intelligendum ꝙ hoc forsan fuit vnum motiuum ꝙ mouit Arist. ad ponenduz motus pulsus non fieri a virtute: sz ex necessitate materie: eo ꝙ ipse erat simul cōpositus ex motibus contrarijs: talis enim motus saltez a virtute naturali simul peruenire non potest. Etiaz propter hoc ꝙ dicit Auic. hic: motus fuit sanctus Thomas ad ponendum ꝙ motus cordis fieret a virtute sensitiua vt est forma quedam naturalis. Et q2 iste forme inferiores superiori assimilantur: ⁊ illa mouet motu circulari: vnde q2 hoc non potuit (nō ex parte sui) sed mobilis: quoniam mobile ꝙ mouetur motu circulari: neq3 est graue neq3 leue (anima autez inferior coniuncta erat ei ꝙ est graue ⁊ leue) mouit cor ipsum motu proportionali illi: scilicet motu dilatationis ⁊ constrictionis: ita ꝙ sanctus Thomas ponens hunc motum fieri ab vna virtute: non poneret ipsum esse compositū ex contrarijs motibus: sed esse quendam vnum motum circularem existentez in completum. Sed hec positio improbata fuit supra: quoniam forma naturalis adhuc minus mouet motibus cōtrarijs q̄z animalis. Et ideo dico aliter ꝙ isti duo motus cordis scilicet motus dilatationis ⁊ constrictionis nō fiunt ab vna virtute vitali essentialiter: licet sit vna: ⁊ causa huius est: que est demonstratio in hac parte: motus ordinatus ad attractionem iuuatiui ⁊ expulsionem nocitiui non fiūt ab vna virtute: sz diuersis: sz motus dilatationis ordinatus est ad attractionem iuuatiui q2 aeris refrigerantis calidū naturale: motus autem cōstrictiōis ordinatus est ad expulsionez nocitiui: quia fumosarum superfluitatū ideo ⁊c. maior apparet: q2 operationes quaruz obiecta sunt diuersa ⁊ modi operandi diuersi nūq̄z fiūt ab vna virtute: sed a diuersis. Sed motus: ordīatus ad attractionem iuuatiui ⁊ motus ordinatus ad expulsionē nocitiui sunt operationes: quarum obiecta sunt diuersa: quia iuuatiuum ⁊ nocitiuum: etiam modi operandi sunt diuersi: quoniā attractio est motus alicuius ad se: sed expulsio est motus ad aliud ideo ⁊c. mi. nota est apud philosophos ⁊ medicos: ⁊ hec expresse videt̄ eē intentio Gal. in tertio de virtutibus naturalibus: nam ipse ponit ibi dilatationē cordis ⁊ artariarum fieri per villos longitudinales: qui ordinati sunt in attractionem: ⁊ constrictionem fieri per villos latitudinales qui ordinati sunt ad expulsionem: ostendens per hoc ipsas fieri a diuersis virtutibus: scilicet dilatationem a virtute attractiua que operatur cum villis longitudinalibus ⁊ constrictionem a virtute expulsiua: que operatur cum villis latitudinalibus. Sz est aduertenduz primo ꝙ duplex est attractio ⁊ expulsio in corde: vna propria: que fit respectu proprij nutrimenti: ⁊ hec fit sine villis: alia que est communis vt attractio aeris: ⁊ expulsio capinosi fumi: ⁊ hec fit cuz villis. Secundo est aduertendum q̄z virtus in corde existeus simul mouet motibus contrarijs in relatione ad diuersa mobilia: nam dilatato corde constringuntur arterie: ⁊ econtrario. Sed in relatione ad idez mobile non simul mouet motibus contrarijs. Nam virtus vitalis alio tempore dilatat cor: ⁊ alio tempore ipsum constringit vnde si Auicen. intellexit ꝙ hec virtus simul mouens motibus contrarijs sit vna essentialiter pessime intellexit. Sed si intellexit ꝙ esset vna secundum genus: potest saluari: vt visum est. Ad rationes: ad primam si ista virtus ⁊c. concedatur. Sed tu dicis: impossibile est vnum mobile simul moueri motibus cōtrarijs: veruz est vnū mobile existens: sz plura existens bene pōt illis simul moueri: modo mobilia istius virtutis non sunt vnū: sz duo. Ad scđaz: tunc hoc nō esset: nisi q2 in ista virtute essent virtutes contrarie: ꝯcedatur: mō non est incōueniens ꝙ in vno scđm genus sint aliqua duo spē ꝯ̄ria: ideo ⁊c. Tertio est dubitatio: vtruz dilatato corde ꝯstringant̄ arterie: ⁊ econtrario: ⁊ dđm est ꝙ sic sine argumentis. Et ratio demōstratiua ad hoc est ista. Naz motus pulsus factus est vt calor existens in corde ꝯtemperet̄ ⁊ tēperatus a corde ad alia mēbra trāsmittatur mō calor fit tēperatus per dilatationem cordis: ⁊ in tpe quietis: que est post illā. Postea ꝟo cū cor ꝯstringit̄: ip3 a se expellit: ⁊ ad mēbra ipsum trāsmittit: nō posset ip3 aūt trāsmittere: nisi tūc tpe ꝯstrictionis que ipsum expellit arterie dilatarent̄ qm̄ ipm per arterias ad mēbra transmittit: ideo ⁊c. Etiā q2 qn̄ aliq̄đ mēbruz alteri mandat: op3 cū mēbruz mādans ꝯstringit̄ in expellēdo ꝙ recipiēs dilatetur in attrahendo: sicut apparet in expulsione stōi ad epar cū expellit kiluz: mō cor calidū ꝯtēperatū mādās est ad artarias: iđ ⁊c. Circa ꝫaz ptez ē intelligēdū. ꝙ ponit ꝙ ꝟtus vitalis est altioris ordinis q̄z nālis: ⁊ cā huiꝰ est: q2 virtus vitalis est effectiua spūs: ꝟtus aūt nālis est effectiua nutrimēti: ex quo mēbra nutriunt̄ ⁊ gn̄ant̄: mō spūs mēbris cōparat̄ sicut forma māe: iđ ⁊c.

¶Et hecª quidem virtus virtutibus naturalibus similatur: ideo ꝙ non voluntate proueniunt vnde profluunt. Et similatur virtutibꝰ animalibus propter operationum earum diuersitatem. Ipsa enim constringit ⁊ dilatat simul mouet ergo duobus motibus contrarijs.

¶Philosophi autem cum animam dicunt animam terreneam dicere volunt perfectionem corporis naturalis instrumentalis. Et volunt dicere principium omnis ꝟtutis ex quametipsa motus proueniunt ⁊ operationes diuerse. Erit igitur hec virtus ꝫm philosophorum sententiam virtus animalis sicut virtutes naturales quas nominauimus apud eos virtutes vocantur animales. Quod si noluerint dicere animam hanc intentionem: sed volunt dicere virtutem que est principium comprehendendi ⁊ mouendi quod ex aliqua prouenit comprehensione voluntarie. Et naturalem volunt dicere pro omni virtute ex qua operatio prouenit in suo corpore ꝫ3 huius forme diuersitatem non erit hec virtus animalis: sed erit naturalis ⁊ altioris ordinis q̄z sit virtus quam medici vocant naturalem. Et si naturalem vocauerint illam que rem nutrimenti ministrat ⁊ conuertit siue ad hoc vt remaneat indiuiduum siue vt remaneat species non erit hec naturalis sed erit tertium genus.

Jacobus de partibus

Et hec quidem ⁊c. ¶In hac parte sexta primo comparat virtutem vitalem alijs virtutibus ꝫm medicos. Secundo ꝫm philosophos ibi [Philosophi autem.]

¶In prima particula dicit primo ꝙ virtus vitalis assimilat̄ virtutibus quas medici vocant naturales propter hoc ꝙ virtutes naturales non voluntarie procedunt sed naturaliter a minera sua scilicet epate ad alia membra. Et similiter vitalis virtus a corde fluit in membra non voluntarie seu per imperium voluntatis sed naturaliter. Secundo dicit ꝙ virtus vitalis assimilatur virtutibus animalibus propter diuersitatem suarum operationum: scilicet q2 potest in operationes contrarias sicut animalis virtus. Nam virtus vitalis stringit ⁊ dilatat cor ⁊ arterias: mouet ergo contrarijs motibus. ¶Contra primum instabit aliquis quia plurime virtutum animalium non proueniunt a voluntate vnde profluunt sicut nec naturales vt virtutes animales brutorum in quibus non est voluntas: quia voluntas est virtus anime rationalis: nō ergo hec virtus est magis similis naturalibus virtutibus q̄z animalibus propter prouenire a voluntate. Dic ꝙ voluntas hic large accipitur vt se extendit ad appetituin sensualem. Contra secundum instatur q2 naturales virtutes anime habent diuersas operationes ⁊ contrarias: mouent enim alimentuz sub ⁊ supra ante ⁊ retro. Iuxta illud Aristo. secundo de anima tex. 14. Unde ⁊ vegetabilia omnia videntur viuere in seipsis habentia potentiam ⁊ principiuz huius per quod augmentum ⁊ decrementuz suscipiunt ꝫm contrarios ⁊ locos: nō eniz sursum quidem augentur: deorsum autem non: sed similiter in vtroq3. Non ergo recte dicitur vitalis virtus similis animalibus plusq̄z naturalibus ꝑpter operationum suarum diuersitatem. Itē non est verum ꝙ vitalis virtus constringat ⁊ dilatet simul: immo ipsa dilatat cor ⁊ arterias que post constringuntur non ab eadem virtute sed sua naturali gravitate vt auctoritate Gal. preassertum est. Dic primo ꝙ sicut naturalis anime virtus eleuatur supra formas inanimatorum tam simpliciū q̄z compositoruz q2 mouet contrarijs motibus ille vero non: immo simplicia sua grauitate vel leuitate deorsum vel sursuz tendunt ⁊ composita ꝫm naturam elementi dominantis sic virtutes animales eleuantur supra naturales anime virtutes: q2 possunt in multo plures ⁊ innumerabiles motuum species vt eadem virtus ꝫm vnum ⁊ idem temperamentuz delata a cerebro ad manus potest innumera opera artium manualium explicare. Et id voluit hic prin. dum loquitur de diuersitate operationum virtutuz animalium. Dic secundo si vis ꝙ licet virtus naturalis anime moueat contrarijs motibus vt sursum deorsum ante ⁊ retro trahendo ⁊ expellendo: exercet tamen hos motus diuersis potestatibus: vt alia est virtus que trahit sursuz alia que deorsum: ⁊ virtus trahens alia est ab expellente: sed eadez virtus animalis pellit ⁊ trahit sursum ⁊ deorsum: ⁊ similiter eadem vitalis dilatat cor ⁊ arterias ⁊ constringit ⁊ in passionibus anime mouet spiritus ⁊ sanguinez intus ⁊ extra. ¶Et ad obiectionem ꝙ vitalis virtus non constringit cor ⁊ arterias sed naturalis earum grauitas dic ꝙ saltez constringit quando opus est constrictione fortiori solita. Vel dic ꝙ princeps non fuit opinionis Gal. in materia constrictionis cordis ⁊ arteriarum: sed voluit ꝙ fit a virtute licet coadiuta naturali membri grauitate.

¶Philosophi autem ⁊c.] ¶In secūda particula dicit primo ꝙ philosophi aliqui scilicet peripatetici quorum princeps fuit Aristote. quando dicunt animam volunt dicere terrenam animam: scilicet perfectionem corporis naturalis instrumentalis siue actum primuz corporis organici phisici. Et volunt dicere. i. significare per nomen anime pncipiuz cuiuslibet virtutis ex qua metipsa i. ex qua virtute que est ipsamet aīa: vel ex qua metipsa. i. ex qua virtute manē te vna ⁊ eadez in substantia ꝓueniunt motus ⁊ operationes diuersi. ¶Attende primo ꝙ aīa ꝫm predictaz descriptionem terrena dicitur nō q2 sit in se corporea vel aliquid terre hn̄s: sed q2 corpus terreneum inhabitat vtens mēbris eiꝰ ad operationes ipsius explicādas velut instrumētis. ¶Attēde scđo ꝙ aīa differt in quattuor a formis inaīatorum. Primo q2 non solum dat esse sed ēt viuere. Scđo in operari multa ⁊ mouere motibus cōtrarijs: ⁊ hanc differentiaz innuit pn. dicens aīam esse principium omnis virtutis ex qua metipsa motus

a ℭEt qꝛ timor ⁊c.] ℭPostqꝫ Auic. notificauit diffinitionē virtutis vitalis vsqꝫ ad illaz ptez: quibus etiam admiscet ⁊c. In parte ista ipsaz notificat quantum ad aliaz partez. Circa quā est intelligendū ꝙ ira ⁊ timor ⁊ similia possunt cōsiderari dupliciter: vno modo vt sunt quedam passiones facte per appetitum ⁊ vt sic sunt operationes animalis virtutis sensibilis. Aliomodo quantuꝫ ad alterationem ⁊ motum caloris qui fit in ipsis: ⁊ sic sunt operationes vitalis virtutis: vnde ipse motus caloris: ⁊ pulsus principaliter fit a virtute vitali: attamen talis motus per appetitum diuersificari pōt motus ergo cordis naturalis est inquantum est continuus: sed inquantum diuersificationeꝫ recipit per appetitum: dici potest voluntarius: ⁊ sic etiaꝫ de motu pectoris.

ℭEt quia[a] ira ⁊ timor ⁊ eorum similia huius virtutis sunt passiones: tunc licet eorum principia sint sensus ⁊ estimatio ⁊ virtutes apprehendentes: huic tamen comparate sunt virtuti. Huius[b] autem virtutis declarationem certificare ⁊ an sit vna an plures qꝫ vna in sapiētia cōtinet naturali que philosophie ps existit.

b ℭHuius autem ⁊c.] ℭIn parte ista Auic. excusat se a solutione cuiusdam dubitationis contingentis circa virtutem vitalem: ⁊ est dicendum vt visum est: ꝙ virtus vitalis est vna secundum genus

ℭDe virtutibus animalibus comprehendentibus. Capitulum.v.

Jacobus

pncipalē non in toto suo corpe: sed in pncipali pte aliqua vt plante habent in vitulaminis medio aut in radice aīalia vero in corde vel in proportionali vnde virtus profluit in ceteras partes. Scdo dicit inferendo corelarie. Erit igit hec virtus. s. vitalis ſm sententiam phoruꝫ peripateticoꝝ virtus aīalis sic dicta ab anima sicut virtutes naturales prius noiate. s. nutritiua augmentatiua generatiua attractiua retentiua digestiua ⁊ expulsiua apud eos aīales vocantur. Tertio dicit ꝙ si sint aliqui phi qui non voluerint dicere aīam esse hanc intentionē s. non voluerint diffi ire aīam ꝙ est actus primus corporis organici phisici sicut diffiniuit Arist. sed volunt dicere aīaꝫ virtutem illam que est principiuꝫ cōprehendendi ⁊ mouendi voluntarie ex cōprehensione aliqua ⁊ naturalem virtutem dicunt oēm que non sic est. s. que neqꝫ cōprehendit neqꝫ mouet voluntarie: tunc virtus vitalis nō dicetur aīalis ab aīa sed nālis. Erit tñ altioris ordinis inter naturales illa virtute quam medici naturalē vocant. ℭAttende ꝙ fere oēs famosi ⁊ egregij phi qui fuerunt ante tpa Aristo. vsi sunt noie aīe pro pncipio incorporeo cōprehensiuo ⁊ motiuo voluntarie. Juxta illud Aristo. i. de aīa tex. 33. Diffiniunt aūt oēs aīaꝫ tribus vt est dicere motu sensu incorporeo. Et sic vtendo nomine aīe virtus vitalis non dicit aīe virtus nec aīalis. Quarto dicit ꝙ si phi vocauerint naturaleꝫ virtutem illaꝫ que opatur circa nutrimentuꝫ ⁊ ꝯuertit ipm vel in partes corporis ad restaurationeꝫ deperditi ⁊ cōseruationem indiuidui vel in sperma quatinus remaneat spēs tunc vitalis virtus non est naturalis: sed est virtus tertia media inter nālem ⁊ aīalē. ℭAttende ꝙ pn. in hac vltima pti. tangit tres modos phoꝝ circa vsum nois aīe ⁊ virtutis naturalis. Quidā vocauerunt aīam actuꝫ primū corpis organici phisici. Alij aīam appellauerunt principiuꝫ apprehensionis ⁊ motus voluntarij. Et nālem virtutem oēm illaꝫ que nec apprehendit nec mouet voluntarie. Alij similiter appellarunt animaꝫ principium apprehensionis ⁊ motus voluntarij. Sed virtutem naturalem dixerunt illam que circa alimentum operatur ad custodiā indiuidui vel spēi. Scdm primos vitalis virtus est aīe virtus ⁊ aīalis scdm scdos vitalis virtus non est aīalis sed naturalis: ſm tertios vitalis virtus non est animalis nec naturalis: sed tertia virtus quasi medians ⁊ distincta ab his.

Et quia ira ⁊c. ℭIn hac pte septima postqꝫ egit pn. de tribus operationibus vitalis virtutis hic agit de quarta. s. de passionibus anime que sibi attribuuntur. Et dicit primo ꝙ ira timor ⁊ tristicia ⁊ alie passiones animi comparate sunt. i. attribute virtuti vitali. Nam sunt passiones huius virtutis licet sensus ⁊ estimatio ⁊ virtutes apprehensiue sint eorū principia ⁊ cāe. Scdo dicit ꝙ determinare certitudīaliter de hac virtute quid est ⁊ vtrum sit vna vel plures cōtinet in nāli sapientia. i. ptinet phie nāli tradite. s. in libro de aīa que est vna partium phie. ℭAttēde primo ꝙ passio anime de qua hic intenditur est motus aīe excitatus ab aliquo obiecto apprehenso sub specie boni vel mali quo mouet anima ad id ꝓsequenduꝫ vel fugiendum. ℭAttende scdo ꝙ passionum aīe quedam versant circa bonum arduuꝫ vel cōtrariū eius ⁊ iste sunt passiones appetitus irascibilis. Alie versant circa bonum aut malum non contractum arduo ⁊ he passiones sunt appetitus ꝯcupiscibilis. ℭAttende tertio ꝙ ꝯcupiscibilis appetitus sex sunt passiones principales ad quas alie oēs reduci possunt. Nam virtus cōcupiscibilis aut fertur in bonuꝫ conceptum sub rōne boni sine determinatiōe ad tempus ⁊ hec latio est amor: aut in malum huic oppositum ⁊ est odium. Aut in bonuꝫ vt presens ⁊ est voluptas: aut in maluꝫ vt presens ⁊ tunc est dolor aut in bonuꝫ futurum: ⁊ est cōcupiscentia: aut in malum futuruꝫ ⁊ tunc est timor. ℭAttēde quarto ꝙ passiones irascibilis appetitus sunt ēt sex vꝫ furor terror ira mansuetudo spes in arduis desperatio. Ex quibus apparet ꝙ virtus ꝯcupiscibilis nō solum est circa bonuꝫ veruꝫ vel apparens ⁊ irascibilis circa maluꝫ sicut quidā putant: ⁊ hec noīa ꝯcupiscibilis irascibilis denotare videntur: imo ambe versantur circa bonū ⁊ maluꝫ: sed irascibilis circa arduum ꝯcupiscibilis vero nō. ℭAttende quinto ꝙ sicut motuū voluntariorum quos pro libito exercemus: duplex est virtus. Una est motiua imperans sita in cerebro. Alia motiua imperata musculis insidens sic passionū anime duplex est virtus. Una est imperans insita cerebro ſm medicos. Alia imperata qua mouentur sanguis ⁊ spiritus ab intus extra sicut in gaudio: vel ab extra intus sicut in timore: vel intus ⁊ extra sicut in verecundia ⁊ ira. Et vtraqꝫ istarum dici potest virtus concupiscibilis vel irascibilis. Impossibile enim est appetitum sensualem concupiscibilem vel irascibilem cum nō feratur in cognituꝫ sed necessario ꝑequi rat apprehensionem vt alibi sit originaliter ⁊ imperatiue qꝫ in cerebro supposito ꝙ apprehēsiua virtus sit originaliter non in corde nec in epate sed in cerebro vt Gal. affirmat ⁊ medici fere oēs. Et tñ certū est ex passionibus animi cor moueri cū spiritibus ⁊ sanguine ipsius per virtuteꝫ que in eo est. Et experientia indicat passiones animi maxime imitari complexiones cordis ⁊ penes eas diuersificari ⁊ super his attestari. ℭAttende sexto ꝙ G. imitans Platonem dixit virtutē irascibilem esse in corde ⁊ concupiscibileꝫ in epate loquens vt opinor non de imperantibus sed de imperatis. Scribit enim sexto de vtili. parti. cap. 17. Communiter enim hec omnia scilicet cor epar ⁊ viscera alia vt sensu aliquo partici-

plures tamen secundum speciem: hoc est ꝙ dicit: ⁊c.

ℭDe virtutibus animalibus comprehendentibus. Capitulum.v.

A virtute autem ⁊c. ℭPostqꝫ Auic. executus est de genere virtutis naturalis: ⁊ speciebus ipsius. Et etiam de genere virtutis vitalis: ⁊ speciebus ipsius. In parte ista exequitur de genere virtutis animalis: ⁊ speciebus ipsius. Et primo premittit quandam diuisionem animalis virtutis: secundo exequitur de membris diuisionis illius: scda: ibi] Et comprehensiua quidem.] ℭCirca primaz partez est dubitatio: primo vtrum virtus comprehensiua ⁊ motiua sint animali necessarie. Et vr ꝙ non qꝛ si essent ei necessarie aut essent animali necessarie inquantum ē animatuꝫ: vel inquantum est animal: sed nulli istorū modorum sunt ei necessarie: ideo ⁊c. ma. apparet ex sufficiēti diuisione: minor declaratur pmo nō sunt ei necessarie

ℭDe virtutibus animalibus comprehendentibus. Capitulum.v.

i **A virtute autem** animali due copulantur virtutes. Una est virtus comprehensiua: ⁊ altera virtus motiua. Et comprehensiua quidem virtus est sicut duarum virtutum genus. Una est virtus comprehensiua manifeste: ⁊ altera virtus comprehensiua occulte.

De partibuus

pent ⁊ non sint omnifariaꝫ plante pp hoc neruis participant. Seorsum autem idest specialiter ante alia viscera participant eis epar ⁊ cor: qꝛ ipsa virtutū quarundam existunt principia: illud quidem scilicet epar concupiscitiue: hoc autem videlicet cor irascibilis. Monstratum auteꝫ fuit hoc in libro de Hypocratis ⁊ Platonis dogmatibus exaudire seinuicē oportere principia ⁊ copulari ſm quid ⁊ cōmunicare. Item libro de virtutibus dispen. corpus humanum cap. vltimo dicit Gal. Generati vero animalis dispensatio a tribus principijs consistit. Uno quidem eo ꝙ in capite seruatum est. Alio autem eo ꝙ in corde seruatum est cuius opera ſm se quideꝫ motio est velut vigor anime ad permanentiam ne vincatur: ſm passionem vero velut ebullitio innate calliditatis desiderante anima nunc punire eū qui estimatur tristasse ⁊ hoc vocatur ira. Tertij vero principij firmati in epate opera sunt omnia que sunt ſm nutritionem animalis. Huius autem virtutis est ⁊ delectabilium finis. In quo vehemētius decente mora intemperantiam ⁊ voluptatem operatur. Hec Gal. Item tertio interiorum capi. 4. in fine ait. Omnis homo certificat cogitationis fundamentum esse cerebrum audaciam ⁊ iram in corde: desiderium in epate. Dicunt. n. stultos non habere cerebrum neqꝫ etiam timidis esse cor: de tytio vero audis quid versificatores dicunt ꝙ epar eius falco ⁊ vultur rodebant. ℭAttēde secundo circa hoc ꝙ dicitur in littera. Huius autem virtutis declarationem certificare ⁊ an sit vna an plures ⁊c. ꝙ hoc relatiuum huius referri potest ad virtutem vitalem in toto suo ambitu vel ad partem eius que promotrix est passionuꝫ aīe: qꝛ de vtraqꝫ dubiuꝫ existit si sit vna an plures. Et in principio. c. istius tetigimus qualiter prin. pmo cantice duas dicit eē spēs virtutis vitalis ⁊ Gal. tres. Et credo ꝙ possunt rationabiliter dici quattuor ſm quattuor opationes eius pncipales. Quaꝝ prima generat spūs ⁊ ipsis īprimit virtutē vitalē. Scda influit singulis mēbris virtuteꝫ vitaleꝫ ⁊ ea prepat ad recipiendū sensuꝫ ⁊ motuꝫ ⁊ vegetationē. Tertia dilatat cor ⁊ arterias ⁊ eas ꝯstringit. Quarta est executiua passionū anime. Juxta modū tactū in. 5. notabili. Et ista iteꝝ ē duplex. Una est ꝯcupiscibilis impata q̄ versaᵗ circa bonū aut malū. Altera est irascibilis impata q̄ versatur circa arduū. Et has duas eius spēs innuit pn. pmo cātī. p exempla dicēs. Soror aūt eius ē illa q̄ agunᵗ actiōes cuiuslibet agibilis: sicut est amare aliqd ⁊ habere illud odio ⁊ depressio aīe vel eiꝰ exaltatio. Nā p hoc exemplū sicut est amare aliqd ⁊ habere illud odio tāgiᵗ virtus ꝯcupiscibilis ⁊ opatio ipsius: ⁊ p hoc exemplū ⁊ depressio aīe vel eius exaltatio tāgiᵗ irascibilis ⁊ eius opus.

ℭDe virtutibus animalibus comprehendentibus. Capitulum.v.

i **A virtute autem ⁊c.** ℭIn hoc. c. diuidit pmo princeps virtutem aīaleꝫ ⁊ subdiuidit apprehensiuaꝫ. Secūdo exequitur de comprehensiua manifeste ibi [Et virtus quideꝫ manifeste] Tertio de comprehensiua occulte ibi [Et virtus quidem.]

ℭIn prima parte dicit prin. primo ꝙ due virtutes copulantur in virtute animali idest sub ea comprehenduntur sicut spēs sub genere. Una est cōprehensiua de qua agitur in hoc capitulo. Alia motiua de qua agitur capitulo sequēti. Secūdo dicit ꝙ virtus cōprehensiua est velut genus ad duas virtutes: quarum vna est comprehensiua manifeste seu deforis dicta sensitiua exterior: altera est cōprehensiua occulte seu intus dicta apprehensiua interior. ℭAttende hic primo ꝙ in hac diuisione virtutis animalis in cōprehensiuaꝫ ⁊ motiuā accipitur virtus animalis ſm ꝙ ab anima denominatiue dicitur diffinita motiuo sensitiuo ⁊ incorporeo: sic eniꝫ accipiebāt veteres aīam ante tēpora aristo. quos Gal. imitatus est. Non. n. vocabāt vegetabilia aīata nec virtutes horuꝫ dicebant animas aut animales ſꝫ naturales. ℭAttende scdo ꝙ princeps primo cantice noueꝫ numerat virtutes ab aīa sic accepta dictas animales. Ait. n. ibi. Noueꝫ sunt virtutes q̄ ab aīa numeranᵗ. Ex qbus sunt quinqꝫ sub sensitiua. s. visiua auditiua olfactiua gustatiua ⁊ tactiua vniuersalis. Est etiā virtus ad neruos perueniens per quā mouet quis artus ⁊ iuncturas suas. Ex eis ēt est virtus que imaginatur res sicut videntur. Est adhuc ex eis virtus alia in q̄ est ratio ⁊ etiā in qua est memoria. ℭAttēde tertio ꝙ virtus aīe cōprehēsiua generali noīe sic dr ab hoc qd est prendere vel apprehēdere formas reꝝ vel intentiones extractas ab eis sine materia vel eas recipiendo vel circa eas operando: sicut cera mollis recipit formā sigilli sibi impressaꝫ sine materia. ℭAttende quarto ꝙ virtus animata ſm Gal. differt a naturali ⁊ organuꝫ illius ab instrumento huius: qꝛ virtus animata venit a fundamento eius ad ipsius organum: naturalis vero fixa permanet in suo instrumento. Ait enim primo interiorum capitulo vltimo. Sed inter animatum instrumentuꝫ ⁊ naturale magna differentia est sicut in pluribus locis ostendimus. Nam naturale instrumentum habet naturalem virtutem suam actionem facientem ⁊ animato instrumento virtus a fundamento ⁊ initio venit sicut splendor solis venit ad rē in qua splendet: ⁊ sicut magnes hꝫ virtutem ferrum trahendi ad se sic vnumquodqꝫ instrumentū naturale: ꝙ si sua substantia fuisset permanens ⁊ indeficiens non fuisset ei necessaria vena vel arteria. Hec Galienus.

ℭE virtus

ei necessarie inquantū aīatum: q: tunc oīa aīata haberent has virtutes: sz con sequens est falsum. Nā plante aīate sunt: ⁊ tñ in eis non est sensus neqz motus scđo non sunt ei necessarie inquātū est aīal: qm̄ est inuenire quedā aīalia vt ty pis affixa: in qbus si sit sensus in eis: tñ non est motus: fm Arist. in lib. de histo/ rijs aīaliuz: ⁊ in scđo de aīa. Itē si he virtutes essent necessarie aīali: non essent ei necessarie nisi pp eoꝝ salutē: sz nō sunt ei necessarie pp eoꝝ salutez: iō ⁊c. ma. est nota q: sensus ⁊ motus dati sunt aīali pp eius salu tez: scđz Arist. tertio de aīa circa finē: mi. declaraẗ: qm̄ sicut nā mixta alia sine vir tutibus saluare pōt: eodez modo aīalia: nā ipsa est sa piens sapientissima: cuius sapientie non est finis: fz. G. in tertio de creticis. In cotrarium est Auic. imo ipse has virtutes vocat aīales: alias aūt non. Dōm ꝙ virtus apprehēsiua ⁊ motiua necessarie sunt aīali: ⁊ ratio huius est q: ille vir/ tutes sunt necessarie aīali per quas aīal distinguiẗ a nō aīali: sed virtus motiua ⁊ apprehensiua sunt huius: ideo ⁊c. ma. apparet: eo ꝙ aīal ip̄m inter oīa entia vniuersi est maxime necessariū ⁊ magis perfectū: mi. de se no. est: per sensuz. n. ⁊ motum iudicamus aliquid esse aīal. Itez naz primuz mouens sicut corpus celeste mouens mās ad formas quādaz mām mouere voluit ad formam sibi si milē: talis aūt est forma sensitiua: nā ipsa oīuz est cognoscitiua: siue illa sit de ge nere sube: siue accidēs: sicut ēt est illoꝝ cognoscitiua forma corpis celestis: ⁊ vl terius q: apprehensiōis rei cā est motus attributa ēt fuit aīalibus in quibus est virtus apprehensiua ⁊ motiua: vnde hec virtus aīalia mouet ad oēz sp̄ēm po/ sitionis: sicut ēt corpus celeste ab eius aīa moueẗ ad oēz sp̄ēm positionis que ēt anima per appetitum mouet. Item aīalia ipsa inter oīa entia sunt magis tem perata: qm̄ elementa in ipsis sun magis confracta: ⁊ q: nā maxime intendit ad salutem eius ꝙ inter oīa est temperatum: ideo ipsa intendit maxime ad salutē aīalis naz illis dedit virtutez quibus possunt seipsa regere: vt puta virtutē sen sitiuam: qua se ipsa regerent percipiendo iuuatiua ⁊ nocitiua: ⁊ ēt virtutem motiuam: qua se ipsa regerent ꝓsequendo iuuatiua: ⁊ fugiendo nocitiua. Et ex his statim apparet quare iste virtutes dicte sunt aīales: q: pp duo. s. q: per ipsas distinguiẗ aīal a non animali. Etiam q: ipse faciunt ad salutez aīalis. Ad rationes: ad primā si erant necessarie ⁊c. dico ꝙ necessarie sunt animali inquā tum est aīal: tu probas ꝙ non: q: est inuenire quedaz aīalia in quibus non est motus: dico qđ falsum est lz enim in eis non sit motus localis progressiuus: qui est de toto loco ad totum locum. Est tñ in eis motus localis dilatationis ⁊ cō/ strictionis. Nō fuit aūt in eis motus localis progressiuus: in alijs aūt sic qm̄ ip sa nutrimentum coniunctuz hn̄t: alia aūt distans: attñ fuit in eis motus localis dilatationis ⁊ constrictionis quo possent prosequi ꝙ vtile est in eorum iuua/ mento: ⁊ fugere ꝙ est nocitiuum. Ad secundam: si hee virtutes ⁊c. ꝯcedatur ad mi. falsum est: tu probas: q: potest illa saluare: non est verum vt aīalia sunt: q: ex quo non habent sensuz ⁊ motum: aīalia non sunt: vel dicendū: ꝙ q: aīa lia habent maiorem nobilitatem inter oīa entia: ideo naturam hn̄t per eorum virtutes. Scđo est dubitatio: vtruz v̄tus aīalis sit genus ad has duas virtutes ⁊ videtur ꝙ nō: qm̄ virtus cumprehensiua est virtus passiua: virtus motiua ē virtus actiua: sed agere ⁊ pati non sunt in vno genere predicamentali: sed di uersis: ideo ⁊c. Itez illa non sunt eadem genere ⁊ differentia sp̄ē: sed ēt sp̄ē ea dem quorum vnuz est causa alterius: sed virtus apprehensiua cā est motiue: ideo ⁊c. In cotrarium est Auic. dicendū ꝙ virtutem apprehensiuaz ⁊ motiuā esse in vno genere pōt dupliciter intelligi: vno modo esse in vno genere loco ⁊ subiecto: ⁊ sic sunt in vno genere: ⁊ cā huius est: q: illa sunt in vno loco ⁊ su biecto quoruz vnū imediate sequitur aliud in eodem subiecto: sz virtus moti/ ua imediate sequiẗ apprehensiuā in eodē subō: ma. no. est mi. declaraẗ. Naz q̄li bet forma est alicuius inclinationis principium in mā cuius est. sicut forma que est grauitas principiuz ē in clinationis deorsum in mā cuius est: ideo forma sensi tiua principium erit incli/ natiōis ⁊ appetitus in ani mali in quo est: sed inclina tio ⁊ appetitus principium sunt motus: fm Arist. in. 3. de aīa: ideo ⁊c. Alio modo possumus intelligere ip sas esse in vno genere predicamentali vniuoco: ⁊ per vnam rationem: ⁊ sic nō sunt in vno gn̄e: ⁊ cā huius est q: ille virtutes non sunt in vno genere vniuoco: quarum obiecta per diuersas rōnes apprehenduntẗ: sed obiecta apprehensiue ⁊ motiue sunt huius: ideo ⁊c. ma. apparet: q: virtutes accipiunt distinctionem ex obiectis: mi. declaratur: q: obiectuz apprehēsiue apprehendiẗ sub rōne qua est bonuz ⁊ delectabile: fz Arist. 2. de aīa: dico tñ ꝙ sunt in vno genere equiuo co: ⁊ non anoloyco: dicto de illis per prius ⁊ posterius. Nam apprehensio rei per sensum cā est motus ad illaz: ⁊ motuz precedit. Et ideo Auic. dixit signan ter virtutez aīalez esse sicut genus ad has virtutes: ⁊ non dixit ꝙ esset simplici ter genus: per hoc apparet solutio ad rōnes de se: scđa in. d. q: Auic. p̄mo exe/ quitur de virtute aīali cōprehensiua: scđo de v̄tute aīali motiua: scđa ibi [Mo tiua] Prima in. d. q: primo premittit quādaz diuisionē illius v̄tutis: scđo de mē bris illius diuisionis exequitur: scđa ibi [Et virtus quidē.] Circa p̄mā ptez est dubitatio vtrum virtus manifeste cōprehensiua ⁊ ēt occulte cōprehensiua sint eedē genere. Et vr̄ ꝙ non: ꝙ ille virtutes non sunt eedez genere tm̄ q̄ sunt eedez sp̄ē: sed hee virtutes sunt huius: qm̄ obiectuz earum est vnū vt appebit idez. n. obm est visus ⁊ ymaginatiue virtutis: ideo ⁊c. Itē que se hn̄t sicut mo uens ⁊ motū non sunt eedez genere: q: agere ⁊ pati sunt in diuersis predicamē tis. Sed virtus apprehensiua manifeste mouet virtutez apprehensiuaz occulte ideo ⁊c. In contrariū est Auic. dōm ad hanc questionē ꝙ he virtutes sunt in vno genere, loco ⁊ subiecto: non aūt in vno genere predicamentali vniuoco. Ratio primi est ille virtutes sunt in vno genere loco ⁊ subiecto quaruz forma obiecti vna est: sed forma haruz virtutuz vna est: ideo ⁊c. Itez ille v̄tutes sunt in vno loco ⁊ subiecto: quaꝝ obiectoruz sp̄ēs distinguuntẗ per aliquod vnū: sz sp̄ēs obiecti virtutis apprehēdētis oculte ⁊ manifeste sunt huius: ideo ⁊c. ma. apparet: q: ex quo per vnuz distinguuntẗ: opz ipsas ad vnuz locuz terminari: vbi de ipsis fiat distinctio ⁊ iudiciū: mi. apparet. Naz sp̄ēs ille per aīaz distingu untur que est vna loco ⁊ subiecto. Itez nihil mouet nisi fm ꝙ in actu: sed sen sus exterior mouet cōez: ⁊ cōis imaginatiuaz: ⁊ sic de alijs: ergo hoc non faciet nisi fm ꝙ in actu: sed in actu fit per sensibilia ꝓpria: ergo mouebit q: illa ap/ prehendit: vnuz ergo erit obiectuz sensus exterioris ēt cōis ⁊ imaginationis ⁊ aliaruz ⁊ per consequens etiaz taliuz virtutuz vnuz erit subiectuz: ⁊ vnus ēt lo cus. Et propterea qui ponūt obiectuz haruz virtutuz esse diuersum: vt q: ob iectuz estimatiue est amicitia ⁊ inimicitia: sed obm auditus in oue sit vox lupi cuz illaz audit: non bene dicunt. Naz amicitia ⁊ inimicitia per accidens obie/ tum sunt estimatiue virtutis: q: non sunt illius obiectū nisi per vocez quā ap/

Et virtus quidez manifeste compre hensiua est sensibilis que est sicut genus fm quosdam quinqz virtutum: ⁊ octo fz alios. Quod si dixerimus ꝙ sunt quinqz erit virtus videndi ⁊ virtus audiendi et virtus odorandi ⁊ virtus gustandi ⁊ vir-

Jacobus de partibus

Et virtus ⁊c. In hac parte scđa dicit primo p̄n. ꝙ virtus com prehēsiua manifeste est virtus sensibilis exterior seu sensitiua: ⁊ ipsa est fm aliquos vt genus quinqz virtutum ⁊ fm alios vt genus octo. Secundo dicit ꝙ sp̄ēs eius si quinqz ponantur sunt visus auditus olfa/ ctus gustus ⁊ tactus. Tertio dicit ꝙ si species eius ponantur octo cā illius erit q: pluribus certificatoribus seu p̄hīs visuz est sensum tactus esse. 4. virtutes ⁊ quodlibet genus istarum. 4. dicunt proprie esse per se virtutem: lz hec omnia cōia sint in mēbro sensibili. i. vnum ⁊ idem habeant organum. s. lacertum sicut in lingua sunt gustus ⁊ tactus ⁊ in oculo visus ⁊ tactus. Quarto dicit ꝙ certi/ ficare. i. certitudinaliter determinare de tactu si sit vna virtus vel. 4. virtutes ꝑ tinet ad p̄hz. Attende hic primo ꝙ virtutes manifeste apprehensiue dicuntẗ cōiter sensus exteriores: q: p̄me oīum recipiunt impressionem ab exterioribꝰ obiectis ⁊ sunt velut porte quibus forme rerum sensibiliuz habent aditum ad virtutes apprehensiuas interiores vel q: haruz organa plus declinant ad exte riora corporis q̄z virtutuz apprehensiuarū occulte. Attende scđo ꝙ sensus exteriores sunt passiue virtutes passione perfectiua nō corruptiua: ita ꝙ patiū tur ab obiectis suis ⁊ nō agūt in ea. Juxta illđ Arist. 2. de aīa tex. 51. Sēsus aūt in ipso moueri ⁊ pati accidit videtur. n. quedam alteratio esse in sentiente. Et illud Auer. in cōmen. Dicamus igitur ꝙ sentire fit per aliquam passionē ⁊ mo tum in sensibus a sensibilibus ⁊ non per actionem sensuum in sensibilia ⁊ hoc cōmune est oībus sensibus. Sed instabit aliquis primo de basilisco qui suo visu dicitur inficere astantes. Secundo de muliere menstruata que suo visu in ficit speculum ⁊ infantes. Tertio q: sensus exteriores iudicant de sensibilibus ⁊ sensui cōi presentant formas suorum sensibilium ⁊ ista sunt agere. Quarto: virtutes vegetatiue sunt actiue ⁊ cum oē agens sit prestantius passo si sensitiue non essent actiue minus perfecte essent vegetatiuis. Quinto sensitiua v̄tus in animalibus se habet ad vegetatiuam sicut actus ad potentiam ⁊ perficiens ad perfectibile q: limitat hanc ⁊ determinat ad propriam sp̄ēm: vegetatiua. n. vir tus in aīalibus ex alimento non generat lignum neqz ramos folia aut radices sed carnes ⁊ ossa ⁊ organica membra que sunt instrumenta sensitiue virtutis. Sed abusus videtur dicere ꝙ actus perficiēs patitur ⁊ potentia perfectibilis agit. Sexto si obbiecta sensuū agerēt in sensus essent prestantiora eis q: omne agēs p̄stantius est passo: ⁊ sic color sapor odor essent prestātiores anima. Ad primum ⁊ scđm dic ꝙ neqz basiliscus suo visu inficit astantes neqz menstruata speculū ⁊ infantes: imo vaporibus emissis partim a suis oculis partiz ab alijs eorum partibus. Ad tertium dic ꝙ sensus suscipiendo formam sensibilis pa/ titur ⁊ ab ea iam formatus ⁊ actuatus iudicat ⁊ presentat eam sensui cōi sic pri mo patiẗ ⁊ postea agit. Ad quartum concede ꝙ virtutes vegetatiue sunt acti ue ⁊ etiam sensitiue: actiue postq̄z formate sunt forma sensibilis actione perfe/ ctiore q̄z sit actio vegetatiue: q: de sensibilibus iudicāt qđ nō facit vegetatiua. Ad quintū ꝯcede ꝙ sensus est p̄fectior in aīalibus virtute vegetatiua sz sensus in eis non est solum potentia passiua: imo multipliciter actiua nec actuat vege tatiuaz fm ꝙ passiua est. Ad sextuz dic ꝙ lz obieta sensuū sint prestātiora sen sibus fm ꝙ sensus ab eis patiuntẗ hn̄t tñ postea sensus p̄eminentiaz in dignita te actionis iudicij de sensibili. Attēde. 3. ꝙ sicut sentire dupliciter dr̄. s. actu ⁊ potētia sic ⁊ sensus. Juxta illud Aristo. scđo de aīa tex. 53. Qm̄ aūt sentire di cimus dupliciter. Potētia. n. audiens ⁊ videns audire ⁊ videre dicimus. Et si forte dormiens ⁊ qđ iam sit operans dupliciter vtiqz diceẗ ⁊ sensus: hic qdem sicut potētia: ille aūt sicut actu. Et iteꝝ sentire potētia dupl̄r dr̄. Uno mō potē tia remota: sicut si dicamus pueꝝ posse militare. Alio modo potētia ꝓpinqua: sicut vir p̄fectus militare posse dr̄. Attende. 4. ꝙ sensibile est duplex quod/ dam p se: aliud p accidens. Et iteꝝ sensibile p se est duplex: vnū cōe aliud pro/ prium. Propriū est qđ ab vno solo sensu p̄cipitur: ⁊ circa qđ nō ꝯtingit sensuz eius errare sicut color odor sapor sonus qualitates prime. Cōe est qđ a pluri/ bus sensibus p̄cipitur vt motus quies numerus figura magnitudo. Juxta il/ lud Aristo. scđo de aīa tex. 63. Dicitur aūt sensibile tripliciter: quoꝝ duo qdez per se dicimus sentire. Unū aūt fm accidens. Duoꝝ aūt aliud qdem propriuz est vniuscuiusqz sensus. Aliud v̄o cōe omniū. Dico aūt propriū qdem qđ non ꝯtingit altero sensu sentiri vt visus coloris ⁊ auditus soni. Cōia aūt sunt mo/ tus quies numerus figura magnitudo. Scđz accidens aūt dr̄ sensibile: vt si al bum sit diarij filius: fm eniz accidens hic sentiẗ. Attende. 5. ꝙ oēs sensus ex teriores ꝯueniunt in sex. Primo qdem in pati a suis sensibilibus nō agendo in ea. Scđo in vti organis denudatis a suo ꝓprio sensibili vel saltez ab ipsius ex cellētia. Tertio in recipere formas ab obiectis suis sine materia. Quarto in eē quēlibet sensuz eūdem oppositoꝝ. Quinto in sentire p aliqđ mediū: sed visus auditus ⁊ odoratus p extraneū sentiunt mediū vt aquā aerez vel dyaphanuz aliud: gustus v̄o ⁊ tactus p intraneum. Sexto in corrūpi vel ledi oēs ab excel lentia sui sensibilis. Attende. 6. ꝙ tactus ⁊ gustus necessarij sunt oībus ani/ malibus. Alij vero tres insunt perfectis localiter motis cā salutis. Juxta illud Aristo. lib. de sensu. c. 2. Aīal aūt fm ꝙ aīal necesse est vnūquodqz habere sen suz: per hoc. n. determinamus aīal esse ⁊ nō aīal: ꝓprie aūt fz vnumqđqz tactus ⁊ gustus insequitur omnia necessario: tactus qdez ꝓpter dictā cām in his que de anima: gustus v̄o ꝓpter escā. Sensus aūt qui p exteriora proficiscentibus ipsoꝝ insunt quēadmodū odoratus auditus visus oībus qdem habētibus vi tam cā salutis insunt vt presciētia prosequātur alimentū. Attēde. 7. ꝙ post tactuz ⁊ gustū visus est nobis ad necessaria melior ⁊ fm se: sz ad intellectū seu doctrinas suscipiendas ⁊ p accidens auditus. Juxta illud Aristo. c. nūc alleg. Horum aūt ipsoꝝ ad necessaria qdem melior est visus ⁊ fm se. Ad intellectuz aūt ⁊ fm accidens auditus. Multas qdem enim differētias ⁊ multimodas vi sus annūciat potētia: q: omnia corpora colore participāt ⁊ cōia magis p hunc sentiūtur. Dico aūt cōia magnitudinē figurā motum numerū. Auditus aūt so ni tm̄ differentias annunciat paucis aūt scilicet solis hominibus ⁊ eas que vo/ cis. Scđm v̄o accidens ad prudentiā auditus plurimā confert partez: sermo enim audibilis existens cā est discipline non fm se sed fm accidens. Hec Ari. Attende octauo ꝙ fm Aristo. ibi visus organuz aque attribuitur. Auditus aeri. Olfactus igni: Tactus ⁊ gustus terre. Ait enim. Manifestuz ꝙ si opz fm hunc modū attribuere ⁊ assignare vnumqđqz sensitiuoꝝ vni elemētoꝝ. Ocu li qdem visiuum aque existimandū. Aeris vero sonoꝝ sensitiuuz. Ignis autez odoratum. Tactiuum aūt terre. Gustatiuum vero species quedam tactus est. Sed scđo de anima tex. 130. distribuit aliter sensus elementis dicens. Pupilla

prehendit virtus extimatiua per se: sicut ēt auditus illaz per se apprehēdit. Preterea: si obiecta ipsaruz essent diuersa: tūc oporteret ponere quādā virtutē actiuā que ipsaz distingueret: puta amicitiā ⁊ inimicitiam a voce: qm̄ hoc facere non pōt virtus estimatiua: cū sit quedā virtus passiua: modo nullā talez virtutem est ponere: ideo ⁊c̄. Ratio est qm̄ spēs sub genere vniuoco sunt coeq̄: mō virtus apprehēsiua manifeste non est coequa occulte: imo prior illa: ⁊ ipsaz mouens: nō igit̄ sunt sub vno genere vniuoco: sȝ magis equiuoco ⁊ anoloico: ⁊ iō ēt Auic dixit in lr̄a sicut genus. Ad rōnes ad primā: q̄ sunt eadez spē ⁊c̄. ꝯcedat̄: ad mi. verz est ꝙ obiectum ipsaz vnū est attn̄ modus

tus tangendi. Et si dixerimus ꝙ sunt octo erit huius causa ꝙ pluribus certificatorum videtur ꝙ tactus sit plures virtutes. s. quatuor ⁊ ponunt proprie vnūqđ

apprehendendi ipȝ est aliud in vtraqȝ. Uel dicendū: ꝙ ratio illa arguit ꝙ sunt eedē genere loco ⁊ subiecto. Ad scđam: que se hn̄t ⁊c̄. verū est in vno genere predicamentali: sȝ in vno genere subiecto non: ⁊ hoc ideo qm̄ mouēs ⁊ motū cōicant in mā: vnde ratio illa potius arguit oppositū quā ꝓpositū. Tertio est dubitatio vtruȝ sit aliqua virtus cōprehensiua manifeste: ⁊ videt̄ ꝙ nō: qm̄ organa talis virtutis occulta sunt: talis. n. virtus sunt. v. sensus: modo illi hn̄t organa occulta: sicut cristallina que est organuȝ visus est occulta. Etiaȝ carūcule que sunt organuȝ odoratus: ⁊ neruus expansus in interiori auris qui est organuȝ auditus: ēt organū tactus occultuȝ est: lȝ mediū puta caro sit manifestum. Etiā organuȝ gustus ꝙ est in lingua est occultū ergo ⁊c̄. Preterea vr̄ ꝙ oīs virtus cōprehensiua sit manifeste: vel occulte: qm̄ vtriusqȝ obiectuȝ ꝙ apprehenditur vnū est: qua ergo rōne vna est apprehēsiua manifeste: vt. v. sensus alia ꝓo oculte: vt alie virtutes interiores. Et cā huius est ista: nā virtus dr̄ cōprehēsiua occulte ⁊ ēt manifeste: ex pte triuȝ. s. ex pte obiecti: ⁊ ex pte organi: ⁊ ex pte modi cōprehendendi. Ex pte obiecti. Nā spēs coloris ſm Auer. in suo trac. de sensu ⁊ sensato hȝ esse intentionale in medio: sȝ magis hȝ esse intentionale in oculo: ⁊ adhuc magis in sensu cōi: sed obiectū cū hȝ esse magis intentionale in aliquo: hȝ esse magis occultuȝ in illo: ⁊ cū hȝ esse minus intentionale hȝ esse manifestuȝ: ideo obiectum in sensu exteriori hȝ esse manifestū: in sensu aūt cōi esse occultū: ēt q: ſm Arist. idez sensus exteriores apprehendunt magis obiectum quā ad id quod est profundū in ipso ⁊ occultū: sicut videmus ꝙ auditus ouis estimatiua cōprehendit supficialiter vocez lupi: sed virtus estimatiua cōprehēdit ꝙ occultuȝ est in voce illa. s. amicitiaȝ vel inimiciam. Declarat̄ hoc scđo ex parte organi: qm̄ organa sensuuȝ exteriorū magis sunt nota ad sensuȝ: ⁊ p anatomiaȝ: orga aūt sensus cōis imaginatiouis ⁊ memorie minus. Tertio hoc declarat̄ ex parte modi cōprehendendi: nā aīa in corde vna existēs est sciens imaginans cogitans ⁊ memorans: sed non sentit nisi absente sensibili: imaginatur aūt cogitās: ⁊ memorat̄ de spē sensibili ipso absente: ideo vr̄ ꝙ sensus exteriores cōprehendunt sensibile modo magis manifesto: interiores aūt modo magis occulto: ⁊ sic declaratū est ex parte obiecti organi ⁊ modi apprehendendi ꝙ aliqua est virtus cōprehensiua occulte: ⁊ aliqua manifeste. Ad rōnes ad primaȝ apparet solutio: qm̄ organa virtutū interiorū ad huc sunt magis occulta. Ad scđam dōm ꝙ lȝ obm vnuȝ sit: modus tn̄ cōprehendēdi alius est: ⁊ sub alia rōne est in eis obiectuȝ apprehensiuū. Scđa in. d. q: primo Auic. exequit̄ de virtute apprehensiua manifeste: scđo de virtute apprehensiua occulte: scđa ibi [Et virtus.] ¶ Circa primaȝ partez est intelligendum ꝙ virtutes. v. sensitiue

Jacobus

quidez enim aque. Auditus vero aeris. Olfactus aūt horuȝ alterius est. Ignis aūt nullius est aut cōis oībus: nihil. n. sine calore sensitiuum est. Terra ꝓo aut nullius est aut in tactu maxime miscetur vnde relinquitur nulluȝ esse sēsitiuū extra aerez ⁊ aquā. ¶ Queritur hic vtrū sint tm̄ quinqȝ sensus exteriores seu virtutes ꝯprehensiue manifeste. Arguit̄ primo ꝙ sint panciores q: sensus odoratus non est exterior sicut sensus cōis cū organuȝ ipsius sit intra craneuȝ coniunctuȝ organo sensus cōis. Item tactus ⁊ gustus non sunt sensus exteriores: imo tendunt ad cor. Iuxta illud Arist. lib. de sensu ca. 3. Iuxta cor sensitiuuȝ est ipsorum. s. gustus ⁊ tactus. Et lib. de iuuētute ca. 3. de corde loquēs ait. Duos aūt manifeste hic tendentes videmus gustuȝ ⁊ tactuȝ. Iteȝ gustus est quidam pticularis tactus. Iuxta illud Arist. lib. de sensu ca. 3. Gustatiuum vero species quedaȝ tactus est. Et. 2. de anima. tex. 103. ait. Gustus aūt est aliquis tactus nōtur ꝙ sunt plusq̄ȝ quinqȝ: quia sunt quinqȝ actu ⁊ quinqȝ potentia ⁊ hi differunt sicut potentia ⁊ actus vel sicut potentia actiua ⁊ passiua. Naȝ sensus formatus est potentia actiua de sensibili iudicans ⁊ ipsum presentans sensui communi sed sensus informis est potentia passiua sicut predictum est. Item quisqȝ sensus est vnius ꝯrietatis vt visus albi ⁊ nigri ⁊ medioꝝ coloꝝ: auditus sonoꝝ grauis ⁊ acuti: olfactus odoꝝ suauis ⁊ fetidi: gustus sapoꝝ dulcis ⁊ amari. Cū igitur quattuor sint contrarietates tangibiliuȝ scilicet calidi ⁊ frigidi humidi ⁊ sicci duri ⁊ mollis asperi ⁊ lenis sensus tactus erunt quattuor qui q̄ttuor aliis cōnumerati facient octo. Iteȝ sicut est aliquis sensus iudicans de coloribus luce ⁊ lumine sic est aliquis iudicās de tenebris ⁊ sicut aliquis de sono sic aliquis de silentio: ⁊ sicut aliquis de odore sic aliquis de inodorabili: ⁊ sicut aliquis de sapore sic aliquis de insipido ⁊ sicut aliquis de tāgibili sic aliquis de intangibili cū sensu noscamus priuationes sicut habitus sȝ non eodē: q: visus in tenebris quiescit ⁊ auditus in silentio ⁊ sic de aliis. Itē sicut quinqȝ sensibiliuȝ exteriorum proprioꝝ sunt quinqȝ proprij sensus sic esse vident̄ quinqȝ alij sensus sensibilium cōium vt motus quietis numeri figure ⁊ magnitudinis hec. n. per se sunt sensibilia quēadmodum propria. Item sicut sunt quinqȝ sensus quibus sentimus sensibilia extrinseca sic sunt quinqȝ sensus quibus sentimus actus quinqȝ sensuuȝ vt vno sensu sentimus nos videre alio nos audire ⁊ sic de aliis ⁊ non per visuȝ neqȝ per auditum: q: soluȝ iudicant de sensibilibus extrinsecis. Item in orificio stomachi sunt duo sensus particulares non alibi reperti scilicet sensus inanitionis humidi substantifici quam sequitur fames ⁊ sensus innanitionis humidi roridi quam sequitur sitis: ⁊ sicut hi sensus habent propria obiecta ab aliis distincta scilicet inanitiones que nō sunt color sonus odor sapor calidū humiduȝ frigidum siccum duruȝ molle asperum lene sic distincta sunt a ceteris. Sic argui potest de sensu congelationis dentiū ⁊ de sensu summe delectationis virge in coitu. Iuxta illud Galieni quarto morbi capitulo sexto in fine. In sensu vero genitalium quedam propria est virtus fortis.

¶ Oppositū hoꝝ determinat Aristo. ꝓo de aīa tex. 128. dicens. Qđ aūt non sit sensus alius preter q̄nqȝ dico aūt hos visuȝ auditū olfactuȝ gustū tactuȝ ex his credet aliq̄s. Et Gal. illud idem innuit. 4. morbi. c. 6. ad principiū dicēs. Delicia ꝓo ⁊ eius ꝯtrariū in oībus sensibus fiunt: non tn̄ eq̄liter q: in visu minus

exteriores sunt eedē genere loco ⁊ subiecto. Et rō hui⁹ est: q: ille virtutes sunt eedez loco ⁊ subiecto quaꝝ imutationes ad idē terminantur: sed immutationes haꝝ virtutū sunt huius: ideo ⁊c̄. ma. appet de se: mi. declarat̄: terminātur n. ad sensum cōem: qui est de illis iudicans: vnde themistius dicebat in scđo de aīa ꝙ sensus cōis est sicut rex in regno: sed sensus particulares sunt sicut nūcij deferentes sensibilia sensui cōi sicut regi. Etiaȝ Arist. in. 2. de aīa sensuȝ ipȝ cōez cōparat centro: sed sensus pticulares ipsius circūferētijs: mō sicut linee ducte a circūferētijs ꝓueniunt ad idē punctū in centro: sic ēt sensus pticulares species sensuū sub diuersis rōnib⁹ ferunt ad sensuȝ cōez tāq̄ȝ

q̄ȝ quattuor generuȝ tactus: virrutē per se: lȝ in mēbro sēsibili sint cōia sicut est gustus ⁊ tactus in lingua: ⁊ visus ⁊ tactus in oculo: h̄ aūt certificare est philosophi.

ad punctū centri: vnde ipse in centro corpis positus est sicut in corde. Sunt et he virtutes eedē genere predicabili remoto: non tn̄ ꝓpinquo: sicut ēt sensibilia ipsoꝝ eadē sunt genere remoto: nō aūt ꝓpinquo. Scđo est intelligendū ꝙ sensus isti quinqȝ sunt. Et cā huius est: q: tot sunt sensus quot sunt sensibilia: mō sensibilia ꝓpria. v. sunt iō ⁊c̄. ma. apparet: q: virtutes distinguntur ex obiectis mi. declarat̄. Nā si preter sensibilia ꝓpria inueniant̄ sensibilia cōia: sicut numerus magnitudo figura motus ⁊ quies accidētalia: a sensibus non apprehēdunt̄ imediate: sed mediantibus sensibus ꝓprijs. Etiaȝ si sint sensibilia per accidēs sicut substantia amicitia ⁊ inimicitia: talia. n. nō apprehendunt̄ imediate ⁊ per se: sed mediantibus sensibus ꝓprijs. Sed hic est dubitatio vtrum sensus tactus sit vnum vel plures: ⁊ vr̄ ꝙ quattuor aucto. Auic. in. 6. de nālibus. s. tactus calidi ⁊ frigidi: ⁊ sensus tactus sicci: ⁊ humidi: ⁊ grauis ⁊ leuis: ⁊ solutionis ꝯtinuitatis ⁊ sui ꝯrij. Preterea ⁊ preter hos duos alij vident̄ esse. s. sensus tactus asperi ⁊ leuis: ⁊ duri ⁊ mollis. In cōtrariuȝ arguit̄: q: qualis est proportio organi ad sensus tactus: talis est ꝓportio obiecti ad ipsuȝ: sed organuȝ vnū est ergo obiectū: ⁊ per consequēs sensus tactus erit vnus. Ad hoc dōm est ꝙ potētie tactiue due sunt: ⁊ ratio huius est: q: tot sunt potētie actiue quot sunt potentie ⁊ ꝯtrarietates q̄litatuȝ tangibiliū: sed tales sunt due tm̄: ad quas sunt reducibiles oēs alie: ideo ⁊c̄. ma. apparet: qm̄ scđm Arist. in. 2. de aīa. vna potentia vnius est ꝯtrarietatis: mi. declarat̄: nā tales ꝯrietates solū due sunt. s. cōtrarietas calidi ⁊ frigidi ⁊ ꝯtrarietas humidi ⁊ sicci: vt ꝓbatuȝ est ab Arist. in primo phisi. ⁊ in scđo de generatōe ⁊ corruptione: ⁊. 4. methauroꝝ. Et ad has reducuntur alie ꝯtrarietates qualitatuȝ tangibiliuȝ que non sentiunt̄ a sensu tactus nisi mediante sensibili cōi: si ergo sensibile cōe non constituit potentiaȝ tactiuaȝ sibi propriā: aliā a potentia sensibili proprij: vt notuȝ est: multo minus iste ꝯtrarietates qualitatuȝ tangibiliū: ꝙ aūt: ita sit declarat̄. Naȝ graue ⁊ leue sentit mediāte motu ⁊ q̄te: naȝ aliq̄d sentit̄ graue q: cadit deorsuȝ: ⁊ aliq̄d leue q: illud non rapit: sed quiescit: ēt mediante motu ⁊ quiete sentitur lene et asperum: naȝ lene est ꝙ est equale in partibus: asperum aūt ꝙ est in illis inēq̄le: mō nō ꝑcipit̄ aliquid eq̄le vel ineq̄le in ꝑtibus nisi per motū manus sup illud: solutio ēt ꝯtinuitatis ⁊ vnitas ꝑcipiunt̄ mediāte quiete ⁊ motu. Nā solutio ꝯtinuitatis ē q̄dā motus: vnitas aūt illius q̄es: ⁊ sic ēt ē de duro ⁊ molli: nā durū ē illđ ꝙ tactui nō cedit: molle aūt sic. Sȝ aduertēdū ꝙ si Ari. in. 2. de aīa ponit ꝟtutes tm̄ duas eē: nō dicit duas eē simplr̄: q̄ñe dr̄ntes: sicut ē po⁴ odoratiua ⁊ gustatia: sȝ dic̄ ipas eē duas q̄dāmō ꝓp duplicē ꝯritatē q̄litatū tāgibiliū q̄ ē iter actiua adinuicē ⁊ passiua adiuicē: ⁊ p h̄ appet s̄nia Aui. nō fuisse verā.

a ¶ Et ꝟtutes

De partibuus

q̄ȝ in alijs efficiunt̄. In tactu ꝟo ⁊ gustu magis ceteris post eos i odoratu ⁊ auditu. Dic breuiter ꝙ solū sunt. 5. sensus exteriores q: omne sensibile extrinsecuȝ apprehendi pōt aliquo q̄nqȝ sensuuȝ noīatoꝝ: ⁊ si esset nobis aliq̄s eoruȝ priuaremur sensatione ⁊ scīa sui proprij sensibilis. Item sensus dati sunt animalibus ꝑfectis ad percipiendū ꝯferentia ⁊ nocentia ⁊ cuȝ hoc hoībus ad artes ⁊ scientias acquirēdas: sed ad hec oīa nobis sufficiūt q̄nqȝ dicti sensus: visus. n. percipit multū distātia gustus ⁊ tactus proxima auditus ⁊ odoratus media inter hec. Itē tot sunt sensus quot sunt organa ꝑmo recipiētia formas sensibiliuȝ exterioꝝ sine mā sed talia sunt q̄nqȝ ⁊ non plura. Neruus q̄dem tactui seruiēs lingua gustui: oculus visui: auris auditui additamēta mamillaria in anteriori pte cerebri sita odoratui. Ad obiecta ante oppositū. ¶ Ad primū dic ꝙ sensus nō dr̄ exterior q: habeat organū in exterioribus corpis sȝ ꝓp cās pretactas in ꝑmo notabili. Ad scđm nega si vis Aristo. q: fuit varius ⁊ dubius in mā organi tactus ⁊ ꝯrius medicis. Ad tertiū dic ꝙ gustus est q̄daȝ pticularis tactus. i. ꝯuenit cū tactu in duobus. Primo q̄dem in hoc ꝙ gustatio nō fit sine humido qđ est de numero tāgibiliū. Scđo in hoc ꝙ sicut tactus fit sine medio inter tāgibile ⁊ tāgens vel cū medio intraneo qđ est pars corpis sic gustatio fit inter gustabile ⁊ gustans. Sȝ differunt primo in rōne formali obiecti. Nā alia est ratio formalis saporis alia tangibilis. Scđo differunt loco ⁊ subiecto vbiq̄ȝ corpis ꝑterq̄ȝ in lingua. Nulla. n. partiū corpis iudicat de saporib⁹ dempta lingua. Et hāc dr̄iam innuit Aristo. ꝓo de aīa tex. 112. in trāslatione arabica dicēs. Et demōstrat eos esse plures vno tactus lingue. Omnia. n. tāgibilia sentiunt̄ ꝑ idez mēbruȝ ⁊ sapor. Si igitur alia caro sentiret saporē tunc estimaremus ꝙ gustus ⁊ tactus essent idē sensus: mō aūt sunt duo q: non ꝯuertitur. Et Auer. ibi sic exponit dictū hoc nō ꝯuertitur. s. ꝙ oīs caro gustās est tāgens: sȝ nō oīs tāgens est gustans. Ad rōnes ꝙ sunt pluref q̄ȝ quinqȝ. ¶ Ad primā dic ꝙ eadem est virtus ſm sbam q̄ est in potentia ⁊ q̄ est in actu: semp. n. correlatiue dr̄ ad actum: sicut est idem artifex dū dormit ⁊ duȝ vigilat. Et dū subditur ꝙ vna est actiua ⁊ alia passiua. Dic ꝙ vtraqȝ relatōe ad obiectū cuius recipit formaȝ sine materia dr̄ passiua: ⁊ relatiōe ad iudiciū qđ facit de sensibili dicit̄ actiua.

Ad scđam ꝯcede ꝙ quisqȝ sensus est vnius ꝯtrarietatis sȝ non est necessariuȝ vt sit vnius solius: imo pōt esse plurium vt auditus vocū grauis ⁊ acute vocum rauce ⁊ clare vocū aspere ⁊ lenis vocū melodiose ⁊ discordantis fortis ⁊ debilis. Item visus est lucidi ⁊ obscuri luminosi ⁊ tenebrosi albi ⁊ nigri visibilium in tenebris vt putride quarcus ⁊ quorūdam pisciuȝ ⁊ vermiuȝ de nocte lucentium ⁊ visibiliuȝ in lumine nō in tenebris vt coloratoꝝ. Ad tertiā dic ꝙ est idem sensus visibilis ⁊ inuisibilis soni ⁊ silentij odoris ⁊ inodori saporis et insipidi tāgibilis ⁊ in tangibilis qualia sunt que pre tenuitate nō sentit̄ tactus vt aer ⁊ athomi. Iuxta illud Arist. scđo de aīa tex. 96. Adhuc aūt sicut auditus ⁊ vnusquisqȝ sensuuȝ hic quidem audibilis ⁊ non audibilis: ille ꝟo visibilis ⁊ nō visibilis ⁊ olfactus odorabilis ⁊ nō odorabilis. Nō odorabile autem aliud q̄dem ſm id qđ oīno impossibile est habere odorem. Aliud autē paruum habens ⁊ prauum. Similiter autē ⁊ gustabile dicitur. Et cum subditur ꝙ visus in tenebris quiescit ⁊ auditus in silentio. Dic ꝙ neqȝ visus in tenebris quiescit a perceptione tenebrarum nec auditus in silentio a perceptione silentij.

¶ Sed queret

a ¶Et virtutes ⁊c.] ¶Postq̄ȝ Auic. executus est de virtutibus manifeste apprehensiuis: hic exequit̄ de virtutibus occulte apprehensiuis: ⁊ p̄mo ponit numerum eaꝝ: scd̄o de eis exequitur: scd̄a ibi [Una est.] ¶Circa primaȝ partem est intelligendū ꝙ virtus occulte apprensiua dr̄ non sentiens: qm̄ res non comprehenditur in mannifesto: sed in occulto: sicut dicitur virtus maxime cōprehensiua sentiens: qm̄ res cōprehendit in manifesto. Sed tu dices imo videt̄ ꝙ saltez aliqua virtus cōprehensiua occulte sit sentiēs in manifesto sicut saltē sensus cōis. Naȝ vt apparuit supra: videre: olfare: gustare: audire: ⁊ tangere sunt operationes sensus cōis: oēs enim ad illū terminantur: sed videre est sentire in manifesto: ⁊ ēt audire: ⁊ sic de alijs: ideo ⁊c. Itē hoc videtur saltem ex ꝓprietate vocabuli: q2 ex hoc aliquid dr̄ sensus q2 est de manifeste sentiēs: modo sensus cōis sensus est ideo ⁊c. Juxta qd̄ est intelligendū ꝙ sensus cōis dicitur sentiēs in manifesto: ⁊ etiā in occulto: dicitur sentiens in manifesto in vigilia: qm̄ tūc cōprehendit species sensibiliū: que reddite sunt organicis partibus sensuuȝ ab obiectis exterioribus mediāte medio: sed dicitur sentiens in occulto in somno: multotiens. n. sensus cōis in somno iudicat se vere sentire ⁊ non imaginari: ⁊ hoc contingit pp̄ species sensibiliū que ei redduntur ab intrinseco: nam sicut sensus cōis iudicat se vere sentire: qm̄ spēs sensibiliuȝ ab obiecto redduntur medio: ⁊ a medio organis ꝑticulariuȝ sensuuȝ: sic ēt iudicat se vere sentire: qm̄ spēs recepta in memoratiua virtute ab illa redduntur organis ꝑticulariuȝ: sicut videmus multotiens cū spēs coloris recepta in memoratiua virtute reddit̄ cristalline in somno: sensum cōez iudicare se vere sentire. Et hoc mōdo dicebat Aristo. in de somno ⁊ vigilia ꝙ in somno obligata sunt organa sensuum particulariū: non aūt alligatus est sensus cōis: vnde ⁊ s̄m somnuȝ fieri pōt: ⁊ vt sic possumus dicere: ꝙ sōnus est passio sens̄ cōis. Ad rōnes: ad p̄mā: videre ⁊c. ꝯcedatur: ad mi. ⁊c. dicenduȝ: ꝙ veruȝ est qn̄ iste opationes fiunt per spēs que reddunt̄ organis sensuum particulariuȝ ab obiectis: sed qn̄ fiunt q2 spēs reddunt̄ ab intrinseco: sicut in somno: tūc iste operationes fiunt in occulto: ⁊ hoc mō sensus cōis ponitur virtus non sentiens in manifesto. Ad aliaȝ dicenduȝ sensus cōis bene sentit: sed aliqn̄ in manifesto aliqn̄ in occulto: vt visuȝ est. Scd̄o est dubitatio vtrum virtutes cōprehensiue sint quinqȝ: vr̄ ꝙ non: imo videt̄ ꝙ sint tres: aucto. Auer. in. 3. de aīa. s. fantastica siue imaginatiua cogitatiua siue existimatiua: ⁊ memoratiua siue remīscitiua ⁊ dicit ꝙ iste tres sunt in tribus ventriculis cerebri. Preterea videt̄ ꝙ sint quatuor: q2 preter has que dicte sunt: est sensus cōis. Preterea vr̄ ꝙ sint septem. s. sensus cōis: ⁊ v̄tus fantastica: ⁊ imaginatiua: ⁊ cogitatiua: ⁊ extimatiua: ⁊ memoratiua: ⁊ reminiscitiua: sanctus eniȝ Thomas in primo metaphi. ⁊ Auer. in tertio de aīa videntur ponere ꝙ virtus estimatiua ⁊ cogitatiua dr̄nt: qm̄ cogitatiua est que cōprehendit intentiones sensatas que sunt in genere substantie sicut diarij filium: ⁊ similia: ⁊ ponit̄ ab eis ꝙ hoc reperitur solū in hoīe: sed extimatiua cōprehendit intētiones sensatas que sunt in genere accidentis: sicut amicitiaȝ ⁊ inimicitiā: ⁊ hoc reperitur in hoīe ⁊ brutis. Declarant aūt hoc tali exemplo: dicūt. n. ꝙ si sub gallina ponunt̄ oua ipsius ⁊ oua anatis: videmus ad ꝯseruationez spēi aīalia vehemētius pp̄ delectationē incitarent̄ ad coituȝ.

¶Et virtus[a] quidem occulte cōprehēsiua ⁊ nō sentiēs ē sic genus qnqȝ v̄tutū.

Jacobus De partibus

¶Sed queret aliquis quō percipiunt sensus ꝑuationes suoꝝ obiectoꝝ cū priuationes non habeāt formas quas organis sensuuȝ imprimere possint sine mā. ¶Pro solutione attende ꝙ non sensibile dr̄ tribus modis. Juxta illud Auer. 2. de aīa ꝯmē. 103. illius. Sicut aūt visus visibilis est ⁊ inuisibilis. Non sensibile dr̄ in vnoquoqȝ sensuuȝ tribus modis. Aut de eo ꝙ caret sensatato proprio illi sensui. Aut de eo qd̄ est sensibile intensum in se respectu illius sensus. Aut de eo qd̄ est sensibile debile. Juxta hoc dic primo ꝙ non sensibile primo modo dō non h̄ȝ propriaȝ speciez qua moueat sensuȝ: sed sicut esse suum formale cōsistit in negatione habitus sic suū cognosci vel apprehendi per sensuȝ. Dic scd̄o ꝙ non sensibilia scd̄o ⁊. 3. modis per spēs proprias apprehendunt̄. Ad quartam dic ꝙ sensibiliuȝ cōmuniuȝ non sunt alij sensus a quinqȝ sensibus sensibiliuȝ ꝓprioꝝ. Justa illud Arist. 2. de aīa tex. 133. At vero neqȝ cōiuȝ pōt esse sensitiuuȝ aliqd̄ ꝓpriuȝ que vnoquoqȝ sensu sentimus non s̄m accn̄s. Ad quintā dic ꝙ difficile est rn̄dere. Certū est. n. ꝙ nos sentimus nos videre ⁊ interrogati si videmus aliquid rn̄demus ꝙ sic vel ergo sentimus nos videre per potentiam visiuam vel per aliaȝ. Si per visiuaȝ tunc ideȝ erit agēs ⁊ patiēs respectu eiusdeȝ. Et cuȝ potentia visiua nō iudicet nisi de coloribus ⁊ lucidis: nostra visio erit lucida aut colorata que ambo sunt incōuenientia. Si per aliaȝ virtutē tūc illa virtus q̄ apprehēdit visuȝ videre colorē app̄hēdit visuȝ ⁊ colorē: ⁊ sic color erit obiectū duaꝝ virtutū. s. virtutis visibilis ⁊ virtutis qua sentimus nos videre. Itē q̄ret̄ de virtute qua sentimus nos videre vtruȝ sentiat se sentire visionez per se vel per aliaȝ: si per se ita poterat dici de prima visiua: si per aliam queret̄ iteruȝ de illa: ⁊ sic erit ꝓcessus in infinitū. Hāc. n. māȝ sic difficultat Ari. scd̄o de aīa. Qm̄ aūt sentimus ꝙ videmus ⁊ audimus necesse est visu sentire: q2 videt aut altero. Sed ideȝ erit visus ⁊ subiecti coloris: quare aut duo eiusdeȝ erunt aut ideȝ eiusdeȝ. Amplius aūt si ⁊ alter sit visus sensus aut in infinituȝ procedit aut aliquis ipse suijpsius erit iudex: quare in primo hoc faciendū est. Habȝ aūt dubitationeȝ si. n. visu sentire videre est: vr̄ aūt color aut h̄ns h̄uc si videbit aliquis ꝙ est videns ⁊ coloreȝ habebit p̄mū vidēs. Deinde respondens obscure dicit. Manifestuȝ igitur qm̄ nō est vnū visu sentire. Et nāqȝ cuȝ nō videmus visu discernimus ⁊ tenebras ⁊ lumē s̄ȝ nō silr̄. S̄ȝ ad formaȝ dicte qnqȝ rōnis rn̄dēdo clarius dico ꝙ ꝑ nulluȝ sensuȝ extrinsecuȝ sentimus actus sensuū exterioꝝ: imo ꝑ sensum cōem sentimus nos videre ⁊ audire ⁊ olfacere ⁊ gustare ⁊ tāgere. Juxta illud Auer. 2. de aīa cōmen. 145. illius can̄. Qm̄ aūt ⁊ albū ⁊ dulce ⁊ vnūqdqȝ sensibiliū discernimus. Uirtus q̄ sensus iudicat albuȝ eē aliud a dulci: est alia a v̄tute visus queadmoduȝ v̄tus qua iudicat ip̄ȝ videre: videt̄ alia a virtute visibili. Et id clarius exp̄mit Alber. magnus sup̄ dicta ꝯfusione Aristo. dicēs. Est igit̄ determinatio totius istius opi. vel q̄ōnis ꝙ videmus nos videre ⁊ sentimus nos audire ⁊ s̄m quēlibet sensuȝ opari sensu cōi q aliquo mō est idē cū ꝑticulari ⁊ aliquo mō diuersus: sunt. n. oēs sensus vnū in forma virtutis sensitiue q̄ fons est virtutū ꝑticulariū sensuū. Et ipsi ꝑticulares sensus sunt sicut riui ex fonte cōi diriuati. Et id susceperūt Auer. ⁊ Alber. ab Ari. lib. de somno trac. 1. c. 3. dicēte. Est aūt quedā ⁊ cōis potentia q̄ seq̄tur oēs: q2 ⁊ ꝙ videt ⁊ ꝙ audit sentit. Nō. n. visu q̄dem videt qm̄ videt ⁊ indicat. Itaqȝ ⁊ pōt discernere qm̄ alia quideȝ dulcia sunt ab albis nec gustu nec visu nec ambob⁹ s̄ȝ quadā cōi ꝑticula sensitiuaꝝ oīum. Nā est quidā sensus vnus ⁊ p̄ncipale sensitiuū vnū. Ad sextā dic ꝙ sensus inanitionis orificij stōi precedentes famē ⁊ sitiȝ sunt de genere tactus. Juxta illud Gal. 4. mor. c. 7. ad p̄n. Tractabo de accidentibus q̄ fiunt in ore stōi qd̄ p̄cordia vocat̄. Dico ḡ hec accidētia eē de gn̄e tatus. ¶S̄ȝ instabit aliq̄s iteꝝ dictū est an̄ ꝙ gustus ⁊ tactus sunt duo sensus: q2 l̄ȝ in lingua ꝯueniant sic ꝙ idē est gustans ⁊ tāgens tn̄ non ꝯuertit̄ q2 nullibi in toto corp̄e rep̄it̄ gustus tactui ꝯiunctus nisi in lingua. Ita dicet̄ ꝙ tactus oīum qualitatū tāgibiliū ⁊ sensus inanitōis ꝯueniūt in orificio stōi ⁊ nusq̄ȝ in toto corp̄e nisi ibi. Sicut ḡ gustus est alter sensus a tactu sic videbitur eē sensus inanitiōis orificij stōi. Dic ꝙ nō est silr̄ q2 sensus gustus h̄ȝ propriuȝ sensibile pro obiecto. s. saporē: s̄ȝ sensus inanitionis orificij stōi nō h̄ȝ pro obiecto sensibile ꝓpriuȝ: imo sensibile cōe. s. motum inanitionis vel suctionis. ¶Sed q̄ret aliq̄s cū hec inanitio seu suctionis motus fiat vniuersalr̄ ꝑ tōtuȝ corpus tpe famis quare sentit̄ in solo orificio stōi. Iteȝ cū motus inanitiōis seu suctōis sit sensibile cōe q̄re sensus ei⁹ plus dr̄ eē de gn̄e tactus q̄ȝ alioꝝ sensuū. ¶Ad primū dic ꝙ inanitio paulatiue fit ⁊ est mot⁹ debilis q sentiri nō pōt nisi a sensu viuacissimo q̄lis inuenit̄ in orificio stōi. Ad scd̄m dic ꝙ sensus inanitionis cōprehendit̄ sub tactu q2 silr̄ apprehēdit suū obiectū vt tactus. s. vel sine medio vel cū medio intraneo. Et semꝑ inanitio est īnexa trāsmutationi alicuius q̄ttuor q̄litatū primaꝝ tāgibiliū vt siccitati ꝑ priuationē h̄ūdi cibalis vel humidi rondi. Silr̄ dic de sensu ꝯgelationis dentiū, ⁊ de sensu maxie delectationis in coitu ꝙ sub tactu cōprehendunt̄: q2 fiunt modo quo fit tactus ⁊ medio q̄litatuȝ p̄maꝝ: l̄ȝ in sensu ꝯgelationis dētiū iuuet viuacitas sens̄ fridi aceto si quā nā sagax dētibus indidit plusq̄ȝ alioꝝ sensibiliuȝ q2 frigida acetosa maxime nocēt dētibus. Et ad sensuȝ delectationis maxime in coitu cuȝ temperie spermatis decurrētis ꝓpe neruos iuuat titillatio sp̄ūȝ nā sic ordināte q̄tinus

Et virtus ⁊c. ¶In hac p̄te. 3. q̄ est de virtute ꝯprehēsiua occulte primo agit p̄n. de sensu cōi ⁊ fantasia. Scd̄o de cogitatiua ⁊ imaginatiua ibi [Et scd̄a q̄dem] Tertio de estimatiua ibi [Et hec v̄tus] Quarto de memoratiua ⁊ remiscitiua ibi [Tertia v̄o] Quinto de v̄tute (h̄uana rōnabili ibi [Uirtus v̄o] ¶In prima p̄ti. est p̄ns tex. dicit p̄mo p̄n. ꝙ virtus ꝯprehensiua occulte ⁊ non sentiens est quasi genus ad. 5. virtutes. ¶S̄ȝ instabit aliquis primo ꝙ aliq̄ de virtutibus apprehensiuis occulte ē sentiens. s. sensus cōis cū recipiat formas oīuȝ sensibiliū ⁊ dicat̄ sens̄ a sentiēdo vr̄ ergo ꝙ a lr̄a hac tolli dȝ ⁊ nō sentiens. Itē vr̄ ꝙ multo plures sunt v̄tutes apprehēsiue occulte q̄ȝ qnqȝ: q2 vltra qnqȝ solitas noīari. s. sensuȝ cōeȝ fantasiā cogitatiuaȝ estimatiuā ⁊ memorialeȝ sunt imaginatiua reminiscitiua intellectus agēs: intellectus possibilis: intellectus practicus: intellectus speculatiuus. Itē virtus appetitiua est de numero virtutū occulte cōprehensiuarū cuȝ nō ferat̄ appetitus incognitū. Deīde arguit̄ ꝙ sunt pauciores qnqȝ: q2 fantasia ⁊ memoria non sunt de numero aprehensiuaruȝ cuȝ sit earuȝ officiuȝ non apprehendere vel cognoscere s̄ȝ reseruare formas ⁊ intentiones ab alijs virtutibus apprehensas. Nā si forent apprehensiue semꝑ essent in actu cuȝ semꝑ habeāt penes se formas vel intentiones nec habeāt liberū arbitriuȝ agendi vel non agendi hoc. n. solius est voluntatis. Iteȝ videmus cōiter ꝙ faciliter apprehensiui sunt male memoratiui ⁊ ecōuerso: memoria igit̄ ⁊ fantasia non sunt apprehensiue Iteȝ tres sufficiūt neqȝ plures a. G. ⁊ medicis alijs numerant̄ in cerebro virtutes p̄ncipales apprehensiue nisi ille ⁊ vna motiua voluntarie. Ait. n. lib. de virtu. dispen. cor. hu. Scire opȝ ipsas ex tribus ꝓuenire ꝑticulis. Ex capite q̄deȝ eā q̄ rōcinamur ⁊ memoramur ⁊ sentimus ⁊ de loco ad locū ꝑmutamur. Idē visus est sentire p̄n. i. cātice cāt. 96. dicēs. Ex eis ēt est v̄tus q̄ imaginat̄ res sicut vident̄. Est adhuc ex eis v̄tus alia in q̄ ē rō ⁊ ēt in q̄ ē memoria. Et iohānici⁹ in ysagogis de ordīatiua discretiua ⁊ ꝯpositiua v̄tute h̄ ꝓcedūt: fantasia in frōte cogitatio vel ratio in cerebro: memoria in occipitio. Iteȝ due sufficiunt ad oēs opationes p̄n. cerebri ꝑficiendas. s. sensus cōis ⁊ memoria. Naȝ si vltra sensuȝ cōem esset necessariuȝ ponere cogitatiuā hoc maxime esset pp̄ cōponere ⁊ diuidere: s̄ȝ sens̄ cōis id sufficienter facere vr̄. Cōparat. n. inter sensibilia diuersoruȝ sensuū vt iter albū ⁊ dulce calidū ⁊ odoriferū ⁊ hoc est quodāmō cōponere ⁊ diuidere. Et si esset necessariū ponere estimatiuā hoc esset ad iudicanduȝ de spēbus insensatis ꝑ formas sensibiliū vel ad extrahendū dictas spēs vel intētiones a dictis formis: sed h̄ facere vr̄ sensus cōis dū iudicat de opibus sensuuȝ exterioꝝ ⁊ de tenebris ⁊ de silētio q̄ nec sunt forme sensate nec ab eis imprimunt̄ forme tales. Et si eēt necessariū ponere fantasiā maxie id esset pro custodia formaꝝ sensataꝝ. S̄ȝ memoria ē thesaurus sufficiēs formaꝝ ⁊ intētionū. Iteȝ vr̄ ꝙ pro oībus sufficit vna. s. intellectus in q̄ preeminēter eē vident̄ oēs qnqȝ potētie ꝑnumerate. Prīo q̄deȝ ipse app̄hendit formas oīuȝ sensibiliū cū nihil subterfugiat spherā intellectus. Scd̄o cōponit diuidit ⁊ elicit ex formis sensatis intētiones insensatas. Tertio discurrit de vna veritate in aliā syllogismis ⁊ alijs argumētis. Quarto retinet sibi formas ⁊ intētiones appreh ēsas sicut tabula rasa retinet figuras sibi ip̄ressas. ¶Pro solutiōe istaꝝ obiectionū ⁊ declaratiōe toti⁹. c. p̄ntis: attēde p̄mo ꝙ Gal. ⁊ alij medici tractātes de v̄tutibus app̄hensiuis occulte q̄ȝtū sufficit sue arti. s. q̄ȝtuȝ faciūt ad ꝯseruationē sanitatis ⁊ curaȝ egritudīs posuerūt eas tres ⁊ non plures. s. imaginatiuā que app̄hendit oīa sensibilia. Cogitatiuaȝ siue discretiuā que discernit facienda a non faciendis. Memoratiuam que p̄teritoꝝ recordari facit. Et de his tribus ac de suis accn̄tibus determinat. G. 3. morbi. c. 3. dicēs. Hic aūt dōȝ de nocumēto regitiue actionis. Incipiā aūt ab imaginatione. Dico ḡ nocumentū istud aliud ē stupor: aliud ꝯgelatio: aliud alienatio. Nocumentuȝ v̄o discretionis: aliud est ablatio sicut amētia: aliud diminutio sicut stulria: aliud: corruptio vt desipientia. Eius silr̄ qd̄ est in memoria: aliud est destructio actionis sicut litargia: ē ēt aliud accidens in memoria. i. diminutio motus vocaturqȝ insania: est ēt aliud qd̄ dr̄ alienatio: nā alienatio duobus modis est aut non bene imaginatur: aut non bene recordat̄. Hec. G. Et ꝯn̄ter eodē capi. declarat ꝙ ledi pōt imaginatiua sola sine alijs: vt patuit de theophilo medico qui cū infirmaret̄ putabat cātores ⁊ sibilatores esse in angulo sue domus. Et postq̄ȝ sanus factus est narrat sana mente que sibi in egritudine contingerant. Unde mōstrauit ꝙ discretiua ⁊ memoratiua manserunt in eo sane: sed imaginatiua erat lesa q2 imaginabat̄ qd̄ nō erat. Deinde declarat ibi ꝙ discretiua seu cogitatiua virtus ledi pōt imaginatiua ⁊ memoratiua saluis de quodā qui claudēs ostiuȝ domus cepit vasa que ibi erāt on̄dere transeuntibus interrogans ab eis si iuberent ea ꝓijci: ⁊ q2 noīabat suis ꝓprijs nominibus tā vasa q̄ȝ trāseuntes apparebat ꝙ memoria ⁊ imaginatio in eo erant salue: sed discretiua erat lesa q2 non discernebat si vasa illa deberēt ꝓijci vel nō. Deinde dicit de memoria ꝙ pluribus hoībus transacta quadā pestilentia tanta fuit obliuio ꝙ parentes ⁊ amicos ⁊ seipsos tradiderunt obliuioni. ¶Attēde scd̄o ꝙ ph̄i theorice tractantes de virtutibus anime distinguentes eas penes actus ⁊ obiecta posuerunt in aīalibus perfectis

Una est que vocatur sensus communis ⁊ fantasia. Et apud medicos quidem sunt vna virtus. Sz apud certificatores qui sunt ex philosophis due sunt virtutes. Sensus enim cõmunis est illa que omnia sensu recepta recipit ⁊ propter eorum formas patitur que in ipsa copulantur. Fantasia vero est illa que eas cu-

ꝙ illa gubernat sicut alia: ⁊ orto pullo ex ouo anatis: ipm non repellit sed gubernat: modo si in gallina esset virtus cogitatiua qua cognosceret ipm nõ esse suum filiū: sz anatis: illū non gubernaret: vnde si gubernet: hoc est q: in ea est virtus extimatiua: qua cognoscit ipsz suuz esse amicū: q: eaz sequitur. In cõtrariuz est Auic. qui ponit has virtutes esse quinqz. Juxta qđ est intelligendū ꝙ Auic. posuit virtutes occulte comprehẽdentes esse. v. s. sensum cõez qui apprehẽdit oia sensibilia particularium sensuū: ⁊ de illis iudicat ⁊ inter ipsa discernit: ⁊ virtutez fantasticam: que conseruat spẽs sensatas in occulto abeuntibus sensibilibꝰ: sicut speciem soni colorum ⁊ similium: ⁊ virtutez imaginatiuaz vel cogitatiuaz qua cognoscit ⁊ cõprehẽdit spẽs sensatas in occulto: sicut amicitiaz ⁊ inimicitiaz: ⁊ virtutẽ memoratiuā que species illas non sensatas conseruat: sz Arist. soluz posuit tres. s. imaginatiuaz cogitatiuaz ⁊ memoratiuaz: sub qua cõprehendit reminiscitiua. Naz virtutez que conseruat spẽs sensatas. quaz Auic. ponit esse fantasticā Aristo. posuit esse memoratiuz virtutez: que per se spẽs sensatas conseruat: ⁊ per accidens non sensatas. Non. n. memoraꝶ aliquis de amico vel inimico: nisi percipiendo colorez ipsius sonum: ⁊ similia. Etiaz Arist. non posuit aliquaz virtutem que per se apprehenderet spẽs non sensatas: quam Auic. vocat extimatiuā: qm̃ imaginari non potuit quomodo forma aliqua sensitiua posset apprehendere formas non sensatas: cum nulla virtus eas apprehendat per se: sed per accidens solum: vnde virtus memoratiua ꝭm Aristo. per se cõseruatꝰ species sensatas: per accidẽs

Jacobus

quinqz virtutes occulte apprehensiuas vtẽtes in suis opationibus organis corporeis. s. sensuz cõez fantasiaz cogitatiuaz estimatiuam ⁊ memoratiuaz: nõ connumerantes inter eas virtutes intellectiuas: quia non vtuntur in suis operibus organis. Et qualiter distinguantur he quinqz virtutes per proprios actus ⁊ per propria obiecta patebit inferius describendo quẽqz earum. ¶ Ad obiecta ꝙ sunt plures. Ad primum dic ꝙ sensus cõis dici põt non sentiens ꝑprie: q: nõ recipit impressionez a sensibili extrinseco. Põt ẽt dici sentiens q: recipit sensibiliũ formas ab oibus extrinsecis sensibus. Ad scđz dic ꝙ imagiatiua sub cogitatiua cõprehendiꝶ: q: nec ope nec subiecto differt ab ea sed relatione ad diuersas virtutes. Et reminiscitiua vel sub memoratiua comprehendiꝶ extenso noie memoratiue ad eā: vl' sub ꝟtutibus aie rõnalis q: in solis hoibus inuenitur. Intellectus vero nõ cadit in numero quinqz virtutuz apprehensiuaꝝ interius q: separatus est ab organo corpeo ⁊ ille non. Quod si libeat euz cõnumerare cuz apprehensiuis interius: pone ipsuz quintaz virtutez sicut vr̃ hic facere ꝓn. ⁊ cõputa pro virtute vnica sensuz cõez ⁊ fantasiaz: Ad tertiũ dic ꝙ lz appetitus sensualis nõ exeat in actuz sine sensatione potius tñ attinet ꝟtuti motiue q̃z apprehensiue sicut declarabiꝶ capi. sequenti. ¶ Ad obiecta ꝙ sunt pauciores quinqz. Ad primũ dic ꝙ apprehensiua virtus dr̃ in ꝑposito ois illa que formaz rei sensibilis aut intentionez extractaz ab ea in se hz siue retineat siue non retineat illaz. Et cũ subditur ꝙ semp essent in actu concede ꝙ semp sunt in actu retinendi q̃zdiu hñt formas nõ obũbratas neqz offuscatas. Et cũ rursus subditur ꝙ faciliter apprehensiui sunt male memoratiui. Dic id intelligi de apprehensione que est receptio trãsitoria sine custodia. Ad scđz dic ꝙ tres sufficiũt medicis ꝭm exigentiaz sue artis: sed nõ sufficiũt phis subtilius de eis inquirẽtibus ⁊ distinguentibus eas per actus ⁊ obiecta quia plures tribus inueniuntur actus ⁊ obiecta correspondentes apprehensiuis occulte sicut apparebit infra. Ad tertiũ nega ꝙ sensus cõis ⁊ memoria sufficiãt neqz apud medicos neqz apud phos. Apud medicos quidẽ q: tria genera sunt actionuz virtutuz ꝑncipaliuz cerebri in quartuz perfectione ꝯsistit eius sanitas. s. simplex apprehensio formaruz sensibiliuz oiuz sensuuz discretio faciendoꝝ a non faciendis ⁊ recordatio preteritoꝝ ⁊ totidez nocumenta in quibus ꝯsistunt eius egritudines Apud phos aũt: q: plures q̃z duo sunt actus ⁊ obiecta specie distincti virtutuz apprehensiuaruz occulte. Unus quidẽ actus est receptio oium formaꝝ sensibiliuz a sensibus exterioribus ⁊ eius obiectuz est forma sensibilis iam recepta in sensu ꝭm ꝙ receptibilis est a sensu cõi. Alius actus est conseruatio illaꝝ formaruz ⁊ eius obiectũ est forma sensibilis intrinseca ꝭm ꝙ seruabilis. Tertius actus est cõponere simul formas ⁊ eas diuidere. Cuius obiectuz est forme sensibiles intrinsece ⁊ componibiles ⁊ diuisibiles. Quartus actus est elicere ex formis sensibilium intentiones insensatas ⁊ eas componere ⁊ diuidere cuius obiectum est intentiones in sensate componibiles ⁊ diuisibiles. Quintus est reseruatio intentionuz ⁊ eius obiectuz est intentiones vt ꝯseruabiles. Et cũ subdiꝶ ꝙ si necessariuz esset vltra sensuz cõez ponere cogitatiuaz hoc esset ꝑꝑ cõponere ⁊ diuidere cõcede. Et cũ vltra assumiꝶ ꝙ sensus cõis id sufficienter facere videꝶ nega: lz. n. apprehendat formas sensibiliuz diuersorũ sensuuz ⁊ discernat inter diuersa sensibilia non ideo cõponit ⁊ diuidit sicut visus ꝑꝑ apprehendere albuz ⁊ nigrũ ⁊ discernere inter ea nõ diciꝶ ꝯponere ⁊ diuidere neqz gustus ꝑꝑ apprehendere dulce ⁊ amaruz ⁊ inter ea discernere. Et cũ vltra dr̃ ꝙ sensus cõis sufficere elicere ex formis sensatis intentiones non sensata: nega illud loquendo de intentionibus insensatis amicitie ⁊ inimicitie seu ꝯuenientiuz ⁊ disconueniẽtiuz circa quas ꝟsatur estimatiua. Ad quartuz nega ꝙ sufficit intellectus: ⁊ cum assumiꝶ ꝙ apprehendit formas oiuz sensibiliuz: nega sz ꝙ sensibilia sunt: imo intellectus est vliuz que sunt in sensibilia sensus vero singulariuz sensibiliuz. Juxta illud Aristo. Singulare duz sentiꝶ vniuersale dum intelligitur. Et lz vna ⁊ eadez rõnalis aia in simplici ac inuariabili essentia ꝯsistens sufficiat exprimere oẽs actus aie quosdam per ꝑpria organa alios sine organis stolidoruz sermo est ob id vnicā ponere virtutẽ vel duas tñ siue in toto corpe siue in cerebro cũ manifeste appareãt multo plures actus ⁊ obiecta spẽ distincti. Sed dubitabile est si queqz virtutuz apprehensiuaruz occulte ꝑpriuz habeat organuz vel sint eis tñ tria organa ꝭz numeruz ventriculoruz cerebri: vl' tñ duo nõ numerato medio vẽtriculo ꝓ vẽtriculo ⁊ organo: sz ꝓ via sola de priori ad posteriorẽ. ¶ Scđo dicit ꝙ vna. s. prima ex virtutibus occulte cõprehensiuis vocaꝶ senꝭ cõis ⁊ fantasia. Et ꝭm medicos sensus cõis ⁊ fantasia sunt vna ⁊ eadez virtus. Sz ꝭm phos certitudinaliter ⁊ exquisite inquirentes de numero ꝟtutũ sunt due ꝟtutes: q: senꝭ cõis est illa virtus que recepit oẽs formas sensu ꝑceptas ⁊ patiꝶ ab eis passione perfectiua ⁊ in ipsa copulanꝶ dicte forme. Sed fantasia est virtus custodiens formas sensibiliuz postq̃z ꝯiuncte fuerint in sensu cõi ⁊ retinet eas in absentia senꝭ ⁊ sensibiliuz. Et de istis duabus virtutibus illa que est recipiens. s. senꝭ cõis est alia custodiente. s. fantasia ⁊ certificatio huius attinet pho. ¶ Attende primo ꝙ senꝭ cõis sex sunt opationes. Prima est iprimere spiritibus aialibus sensitiuaz virtutem quā deferunt organis sensuum exterioruz ⁊ ꝭm hanc opationem est actiua virtus ⁊ vt fons sensationis cuius riui sunt sensus exteriores. Scđa est recipe formas sensibiliũ ꝑceptorum prius ab aliquo vel aliquibus sensuum exterioruz: ita ꝙ ad eũ confluunt forme oẽs impresse sensibus exterioribus a sensibilibus: sicut linee recte a circũferẽtia circuli ad centrũ: ⁊ ab hac opatione dr̃ passiua virtus. Tertia ẽ iudicare de sensibilibus quoꝝ forme ꝑueniunt ad ipm. Quarta ẽ iudicare de operationibus sensuuz exterioꝝ ita ꝙ ꝑ ipsuz iudicamus nos videre ⁊ audire ⁊c. Quinta est discernere inter sensibilia diuersoꝝ sensuũ: vt iter dulce ⁊ albũ qđ facere nõ possunt sensus exteriores neqz quecũqz alie diuerse virtutes: vt si gustem dulce solum ⁊ tu amaꝝ solũ: neuter nostrum ex ista gustatione discernere põt inter dulce ⁊ amarũ: sz opz ad discernẽdũ vnũ ab alio ꝙ idẽ gustet ambo. Sexta est mouere fantasiā. Ab his vltimis q̃ttuor opationibus dr̃ sensus cõis virtus actiua. Attribuũt insuꝑ qdem sensui cõi iudicare de priuationibus sensibiliuz vt de tenebris ⁊ silentio dicentes de his sensus exteriores nõ posse iudicare. Sz Aristo. est eis ꝯtrarius. 2. de anima dicẽs. Sicut aũt visus visibilis est ⁊ inuisibilis: tenebra. n. inuisibilis est. Judicat aũt ⁊ ipsaz visus similiter ⁊ auditus somniqz ⁊ silentij. ¶ Attende scđo ꝙ nomẽ fantasie est multipliciter equiuocũ. Dicitur enim qñqz fantasia corruptio intellectus vel rationis vel cogitationis. Juxta quā significationẽ deuiantes a cõi iudicio ⁊ vita hoium fantastici vocanꝶ. Sic nomine fantasie Gal'. vtitur tertio interioꝝ. c. 5. dicens. Passio enim que dr̃ fantasia nõ est nisi intellectus corruptio. Scđo dicitur fantasia opatio fantastice virtutis. s. motus a sensu ꝭm actuz facto. Sic. n. ab Aristo. describitur. 2. de anima. c. vltimo. Tertio dicitur fantasia de thesauro seu virtute aie custode formaꝝ receptarũ prius in sensu cõi sicut a prin. hic. Quarto dicitur de virtute cuius opatio est motus a sensu ꝭm actuz facto. Et de hac quidem virtute dicit Aristo. lib. de somno trac. 2. c. 2. ꝙ ipsa est eadez cũ sensitiua sed differt ab ea ꝭm esse sicut albuz ⁊ dulce sunt idem in lacte: differunt tamen in eo ꝭm esse. Ait enim ibi. Et est quidẽ idem sensitiuo fantasticũ: esse aũt sensitiuo ⁊ fantastico alterũ: ⁊ dr̃ fantasia a fanes grece quod est apparitio latine. Phanes ꝟo dicitur a phos quod est luxꝰ. ¶ Attende tertio ꝙ Aristo. scđo de anima tex. 153. volens manifestare hanc virtutem per operationez ipsius quā fantasiā vocant dicit primo. Fantasia aũt alterum est a sensu ⁊ ab intellectu ⁊ hec non fit sine sensu ⁊ sine hac non est opinio. i. estimatio. Secũdo dicit manifestum esse ꝙ nõ est eadẽ fantasia ⁊ opinio q: fantasiamur quãdo volumus ⁊ ad libitum nostrum: non sic aũt opinamur: ⁊ quãdo opinamur idest estimamus aliquid difficile aut terribile statim cõpatimur vel ꝯfidimus aut timẽtes de casu aut sperãtes de victoria sz ꝭm fantasiā neqz timemus neqz speramus: sed habemus nos quasi videremus in pictura terribilia aut delectabilia. Tertio dicit tex. 156. manifestuz esse ꝙ fantasia nõ est sensus q: nos fantasiamur in somno sensu absente: ⁊ tunc multe fantasie occurrunt. Et sensus solũ fit ꝑsente sensibili: fantasia vero non. Et in aliquibus animalibus inuenitur sensus sine fantasia ⁊ sensus semꝑ sunt veri circa propria sensibilia: fantasie vero plures sunt false. Et cum manifeste sentimus aliquid nõ dicimus ꝙ fantasiamur sed ꝙ certe videmus aut audimus aut alio sensu percipimus: his quinqz rationibus fantasiaz dicit esse aliud a sensu. Quarto dicit tex. 157. ꝙ fantasia nõ est scientia nec intellectus: q: scientia ⁊ intellectus sunt habitus anime qbus non cõtingit falsum dicere: sed fantasia qñqz vera est qñqz falsa. Quinto iteꝝ dicit ꝙ fantasia nõ est opinio q: semꝑ opinioni iheret fides. i. credulitas q: nõ est possibile opinãtez nõ credere ea q̃ opinaꝶ sz nulli bestie inest fides ⁊ multis bestijs inest fantasia: fantasia igitur non est opinio. Item oẽm opinionẽ sequitur fides ⁊ ad fidez sequiꝶ ꝑsuasum esse ⁊ ad suasionez sequitur rõ que nullis inest bestijs. Fãtasia ꝟo multis bestijs inest. Fãtasia igiꝶ nõ est opinio. Sexto dicit tex. 158. ꝙ fantasia nõ est opinio cũ sensu neqz ꝑ sensuz neqz ẽ cõplo. i. cõmixtio opinionis ⁊ senꝭ sicut dixerũt Platonici asserẽtes fantasiaz esse opinionẽ ⁊ sensum eiusdez rei nõ diuersarum vt cõplexio ex opinione ⁊ sensu albi est fantasia: sed complexio ex opinione albi ⁊ sensu boni non est fantasia ꝭm eos.

Quod autem fantasia non sit opinio neqz cum sensu neqz per sensum iam multipliciter ante probatum est. Sed ꝙ non sit complexio opinionis ⁊ senꝭ eiusdez rei ꝓbat Arist. tex. 159 q: eiusdez rei senꝭ qñqz est falsus ⁊ opinio vera vt sol per sensum videtur nobis pedalis ⁊ per opinionẽ credimus euz ẽẽ maiorẽ tota terra. Septimo declarata fantasia prius per predicata negatiua declarat eaz per affirmatiua in tex. 160. Et dicit ꝑmo ꝙ fantasia videtur esse motus: q: moto sensu moueꝶ alteruz ab hoc. Scđo dicit ꝙ necesse est fantasiaz esse similẽ sensui. Tertio dicit tex. 161. ꝙ fantasia est motus nõ ꝯtingẽs sine sensu neqz nõ sentiẽtibus. Et super hoc dicit Albertus. Nõ aũt hic vocamus motũ ipsaz motus successionez: sz potius cũ in motu sint duo vnũ qđ est ipsa successio ꝭm fieri: aliud qđ est forma facta post formaz: vocamus hic motuz formaz post formaz factaz: q: forma que est in fantasia fit post illaz que est in sensu cõi. Quarto dicit ꝙ

nem: qua operantur. Naꝫ non põt certificare vnitateꝫ vel pluralitatem: nisi ex vnitate ⁊ pluralitate organoꝛuꝫ. Juxta ꝙ est intelligenduꝫ ꝙ per fantasiaꝫ possumus duo intelligere: per ipsaꝫ.n. primo possumus intelligere virtutẽ conseruantem species sensatas abeuntibus sensibus: ⁊ vt ipsa essentialiter loco ⁊ subiecto dr̃t a sensu cõi: non ꝙ ſm Aristo. virtus istas spẽs ↄseruans sit fantastica: sed est virtus memoꝛatiua: tñ quocũqꝫ sit dr̃t hec virtus conseruans vt dictum est a sensu cõi. Et ratio huius est qm̃ operatio sensus cõis est receptio specierũ. Jstius aũt virtutis operatio ẽ illaruꝫ cõseruatio: mõ receptio ab humido: sit cõseruatio a sicco: iõ ⁊c. quare diuersa cõplexio organoꝛuꝫ est harum virtutum: scdo possumus intelligere per fantasiaꝫ virtuteꝫ apprehendenteꝫ ⁊ imaginanteꝫ spẽs sensatas abeuntib⁹ sensibus: ⁊ vt sic propꝛie ⁊ vere sumitur fantasia ab Arist. fantasia.n. in greco ẽ imaginatio: ⁊ apparitio in latino: ⁊ hoc modo fantasia est dr̃ns a sensu cõi essentiali ratione. Sed est illi eadeꝫ loco ⁊ subiecto. Ratio primi est ista. Jlle virtutes differunt ratione essentiali: quaꝝ vna apprehendit obm in occulto: ⁊ alia in manifesto. Sed sensus apprehendit obm in manifesto: ⁊ fantasia in occulto siue imaginatio: ideo ⁊c. ma. apparet. Nã diuersitas formalis sumitur in virtutibus ex modo operandi circa obiectũ: mi. declaratur: qm̃ sensus cõis species apprehendit vt ille ei reddũtur ab organis sensuum propꝛioꝛum: sed fantasia illas apprehẽdit: vt ei reddunt ab intrinseco magis vt puta a memoꝛatiua virtute: preter ꝙ prius recipiant in organis sensuum propꝛioꝝ: vnde sensus cõis in cõparatione ad fantasiaꝫ videt magis apprehendere suum obm in manifesto: sed in comparatione ad sensus prioꝛes magis illud apprehendit in occulto: q: absqꝫ obiectis exterioꝛibus qd nõ faciunt sensus ppꝛij. Ratio scdi est ista. Jlle virtutes sunt eedem loco ⁊ subiecto: quaruꝫ imutationes ad vnuꝫ terminatuꝫ locũ: ⁊ per vnuꝫ organuꝫ perficiunt earum operationes. Sed imutatio sens cõis ⁊ fantasie sunt huius q: terminant ad aiaꝫ vnam que in coꝛde est: iõ ⁊c. Jteꝫ sentire non fit nisi q: sensibile ↄiunctuꝫ est primo sentienti: ⁊ imaginari non fit: nisi q: imaginabile ↄiunctuꝫ est primo imaginanti: sed primuꝫ sentiẽs ⁊ primuꝫ imaginans est aia in coꝛde existens: ideo ⁊c. Sed tu dices hoc non videtur veruꝫ: qm̃ medici ponunt imaginationeꝫ in anteriori ventriculo cerebri ⁊ Arist. sensuꝫ cõeꝫ in coꝛde: ergo non sunt idem loco ⁊ subiecto. Dicendum ꝙ imaginatio est in illo ventriculo solum sicut in organo: sed in coꝛde simul est cum sensu cõi sicut in vno subiecto. Sed est aduertendum ꝙ vt dictuꝫ est spẽs sensate quas cognoscit imaginatiua virtus ab euntibus sensibilibus ↄseruate sunt a memoꝛatiua virtute: que est in alio loco. q̃ꝫ imaginatiua: q: in posteriori ventriculo: in quo est maioꝛ siccitas ⁊ illa in anteriori: vbi est maioꝛ humiditas. Et causa huius est: qm̃ si essent in vno loco: tunc toto tpe quo fieret receptio speciei sensibilis: fieret ipsius imaginatio: modo nos experimur in nobis hoc esse falsum: qm̃ igitur imaginatiua virtus imaginari vult de spẽ aliqua sensibili: illa sibi redditur ab ipsa memoꝛatiua virtute: que eaꝫ ↄseruabat: vnde tunc aperitur via que est inter ventriculum anterioꝛem ⁊ posterioꝛem cerebri. Sed est sciendum ꝙ ẽt in anteriori ventriculo cerebri est aliqua cõseruatio spẽi: q: aliter ibi existens non posset imaginari: sed illa ↄseruatio ibi existẽs est ↄseruatio spẽi dum imaginat: attñ si sibi sit talis conseruatio: non propterea fit a virtute fantastica distincta ab imaginatiua: sicut vr̃ velle Auic. sed ab ipsa imaginatiua que nihil aliud est quã fantastica ſꝫ Arist. Sed tu dices quomodo abeuntibus sensibilibus põt aia exñs in coꝛde imaginari de spẽ sensibili. Dicendum ꝙ hoc mõ: nam aia exñs in coꝛde ⁊ sens cõis in actu fit per spẽs sensibiliuꝫ ad sensuꝫ cõeꝫ delatas per organa sensuuꝫ pticulariuꝫ: ⁊ factus in actu spẽꝫ sensibilẽ: imprimit in anteriori ventriculo cerebri: ⁊ illa impressa: ibi dãs ei mõꝫ motus p spũs. s. illi ventriculo deseruienti coꝛdi vt organuꝫ: aia in coꝛde existens imaginat spẽꝫ apprehensaꝫ. Et põt exponi illud dictuꝫ Arist. in. 2. de aia: qñ dicit ꝙ fantasia est motus cõis factus a sensu cõi scdm actuꝫ. Nã nõ fit fantasia ⁊ imaginatio: nisi q: sens cõis factus in actu per spẽm sensibilis apprehensaꝫ: illã imprimit in pte cerebri anteriori: ⁊ illa impressa accidit imaginationẽ fieri. Nõ ergo intelligit Arist ꝙ fantasia sit quedã virtus mota a sensu cõi distincta ab illo loco ⁊ subiecto: sed dixit ꝙ est motus quidaꝫ factus ab illo: vt visuꝫ. Ad aucto. Auic. dicendum ꝙ si intellexit eas esse distinctas loco ⁊ subiecto: male dixit. Ad rõneꝫ: mouens ⁊c. concedatur: ad mi. fantasia est virtus mota a sensu cõi: falsuꝫ est: ſꝫ est quidaꝫ motus factus ab illo vt visum est. Uel dicendum: ꝙ si sit mota: adhuc est inter eas soluꝫ differentia ratione essentiali. Ad aliam: ille virtutes differunt: quarum ⁊c. conceditur ad mino. falsum est: tu probas aucto. Auic. dico ꝙ conseruatio illarum specieruꝫ non est operatio virtutis fantasie: sed memoꝛatiue: vt visum est. Secundo est dubitatio: vtrum sensus cõmunis sit vnus vel plures. Et videtur ꝙ plures: quia saltem duo aucto. Aristo. in tertio de partibus animalium: ibi enim dicit ꝙ sensus tactus ⁊ gustus immediate tendunt ad coꝛ: ⁊ ideo oportet ponere vnum sensum communem in coꝛde: qui iudicet inter gustabile ⁊ tangibile: ⁊ quedam in cerebꝛo: qui iudicet inter visibile ⁊ odoꝛabile. Jn contrarium est Auicen. ⁊ omnes qui ponunt sensum cõmunem esse solum vnum. Dicenduꝫ ꝙ sensus communis solum est vnus: ⁊ talis existit in coꝛde: ad quem omnes species sensibilium terminantur: ⁊ hoc ideo: quoniam hic sensus solum discernere non debet inter tangibile ⁊ gustabile: sed etiam inter visibile: audibile: ⁊ odoꝛabile: ⁊ preterea Aristo. hunc sensum ad sensus particulares comparat sicut centrum ad circumferentias. Unde aduertendum ꝙ Arist. in suis dictis noluit ostendere ꝙ duo essent sensus cõmunes: sed illud dixit pro tantoꝛeo ꝙ organa illoꝛum trium sensuum magis videntur habere oꝛtum a cerebꝛo organa aũt illoꝛum duoꝛum minus: vel etiam hoc dixit quoniam illi tres sensus cum sint magis immateriales: egent in sui operatione maioꝛi temperie caloꝛis: illi autem duo minus: cum sint magis materiales. Et per hoc potest exponi illud verbum ꝙ dixit Auer. in scdo colliget: cũ dicit ꝙ sensus cõmunis latitat post cristallinam: potuit eniꝫ hoc dicere per hoc ꝙ sensus visus auditus ⁊ odoratus inter quos discernit sensus communis immediate tendunt ad cerebꝛum non ꝙ propterea velit sensum communem esse in cerebꝛo. Nam si hec intellexit; male dixit.

stodit postq̃ coniunguntur ⁊ retinet eas post sensus absentiam. Et que illarum duaꝝ est recipiens alia est a custodiẽte.

Hoc aũt certificare est philosophi. Sꝫ q̃litercũqꝫ fuerit eius sedes ⁊ operationis ei⁹ pncipiũ est añrioꝛ cerebri vẽtriculus.

Jacobus De partibus

cit ꝙ contingit habentem fantasiaꝫ multa facere ⁊ pati ſm ipsam. Alia quideꝫ q: non hñt intellectum vt bestias. Alia vero ex velamento intellectus aut passione aut egritudine aut somno vt hoies. Quinto dicit ꝙ ↄtingit fantasiam eẽ veraꝫ vel falsam q: sensus vnde nascit fantasia est triplex. Unus est sensibiliuꝫ ppꝛioꝛuꝫ qui rarissime est falsus: aliqñ tñ fallit nõ ex parte sui sed ex indispositione organi vel medij vel ex nimia distãtia sensibilis ⁊ tũc fantasia inde oꝛta est falsa. Scdõs est sensibiliuꝫ per accidens vt ꝙ hoc albũ est Petrus aut Paulus vacca vel equus in tali vel in tali loco. Tertius est sensibiliũ cõiuꝫ vt ꝙ hoc est huius vel illius magnitudinis vel numeri vel motus vel figure ⁊ hi sensus sunt frequenter falsi ⁊ fantasie oꝛte ab eis. Et preter has falsitates quas fantasia cõtrahit a sensibus hꝫ aliaꝫ ꝙ est sepe de sensibilibus absentibus per formas reseruatas que vel non sunt bene impresse vel sunt offuscate vel alijs intricate. Sexto ↄcludit ꝙ si predicta de fantasia vera sint fantasia vtiqꝫ erit motus a sensu ſm actuꝫ facto: vel vt hꝫ lr̃a arabica motus a sensu qui ẽ in actu. ¶ Sed instabit aliquis ꝙ multe fantasie fiũt in somno ⁊ somnia sunt hmõi. Nam qd in somno fantasma: somnũ dicimus vt ait Arist. lib. de somno: ⁊ tamen in somno sens nõ est in actu imo somnus est quodãmõ imobilitas ⁊ quasi vinculũ sens. Juxta illud Arist. lib. de somno trac. i. ca. 2. Sensus aũt inõ quidẽ aliquo imobilitateꝫ ⁊ velut vinculuꝫ somnũ esse dicimus. Solutionẽ aũt remissionẽqꝫ vigiliaꝫ fantasie ergo que fiunt in somno nõ sunt motus a sensu ſm actuꝫ facto. Jteꝫ cũ fantasia sit virtus aie custodiẽs ⁊ retinens formas nõ videt hñs eã multa facere ſm ipsaꝫ. Jtẽ nõ vr̃ ꝙ in nobis sit fantasiari qñ volumus: imo qñ sensus cõis actuatus forma sensibilis mouet: ↄtra illud Arist. 2 de aia tex. 153. Qd aũt nõ est eadeꝫ fantasia ⁊ opinio manifestũ: hec quidẽ.n. passio in nobis est cũ volumus: pre oculis.n. est facere sicut in recoꝛdatiuis positi ⁊ ydolũ faciẽtes. i. exercentes arteꝫ memoꝛie opinari aũt nõ in nobis est. Jteꝫ si fantasia esset motus a sensu ſm actũ facto oĩa aĩalia hñt vel haberent fantasiaꝫ: q: oĩa hñt sensum cõeꝫ frequẽter in actu. Cuius ↄriuꝫ sentire vr̃ Arist. 2. de aĩa tex. 156. dicẽs. Si ṽo ei qd actu idẽ. i. si fantasia idẽ esset qd sens in actu: oibus qdeꝫ vtiqꝫ contingeret bestijs fantasiã in esse vr̃ aũt non: vt formice aut api aut vermi. ¶ Ad primũ dic ꝙ in somnijs seu fantasijs que occurunt in somno sensus cõis excitatur ſm partẽ qua respicit fantasiaꝫ ⁊ imaginatiuaꝫ ⁊ manet ligatus ſm parteꝫ qua respicit sens exterioꝛes. Ad scdm dic ꝙ bruta ⁊ hoĩes multa faciunt ſm fantasiaꝫ ita ꝙ mouent ad agendũ per formas seruatas in fantasia. Ad tertiũ dic primo ꝙ duplex est fantasia. Una est rõnalis seu deliberatiua alia sensibilis. Juxta illud Arist. 3. de aĩa tex. 56. Fantasia aũt oĩs rõnalis aut sensibilis est. Et paulopost subdit tex. 57. Sensibilis quideꝫ igit fantasia sicut dictũ est rõnalibus ⁊ irrationalibus aĩalibus inest deliberatiua aũt rõnalibus tñ. Scdo dic ꝙ fantasia sensibilis habet oꝛtuꝫ a sensu communi immediate: sed fantasia rationabilis habet oꝛtum a cogitatione seu ratione: ita ꝙ a rõne qñqꝫ iprimitur forma rei in virtute fantastica sicut a sensu cõi. Juxta illud Auer. sup ṽbo. 56. Arist. nunc allegato. Omne imaginans. i. fantasians: aut hꝫ illaꝫ formã imaginataꝫ a qua mouet a sensu: aut hꝫ eã ex cogitatione. Jn hoie qdeꝫ ex cogitatione. Jn alijs vero aĩalibus a sensu. Tertio dic ꝙ fantasia rõnalis est in nostra potestate vt fingimus qñ volumus equũ aureũ: vel monteꝫ smaragdinũ vel aĩal centum capituꝫ ⁊ mille pedũ ⁊ alia innumera pictoꝝ figmẽta quoꝝ formas in fantasia reponimus. Quarto dic ꝙ fantasia sensibilis nõ est in potestate brutoꝛum imo fantasiant ſm ꝙ mouent a sensu ⁊ appetunt ⁊ localiter mouent ſm ꝙ fantasiant ⁊ sic magis aguntur q̃ꝫ agant nec est in eis aliqua libertas aut arbitrium liber vt in hoibus. Ex dictis apparet ꝙ fantasia rationalis non cadit propꝛie sub descriptione fantasie prius data. s. ꝙ est motus a sensu ſm actuꝫ facto. ¶ Ad quartũ dic ꝙ omni aĩali inest aliquo modo fantasia ⁊ ↄcupiscẽtia: sed quibusdã. s. pfectis inest fantasia pfecta ⁊ determinata. Jn alijs ṽo vt terre affixis imperfecta ⁊ indeterminata. Juxta illud Aristo. tertio de aĩa tex. 56. Considerandũ aũt ⁊ de imperfectis quid mouens est qbus tactus solum inest sensus vtrũ ↄungat fantasiã inesse his aut nõ ⁊ cõcupiscentiaꝫ: videtur.n. letitia ⁊ tristitia inesse. Si aũt hec ⁊ cõcupiscentiã necesse fantasia aũt quomodo quideꝫ inerit cum nõ moueantur ad sensibile nisi apud presentiã eoꝝ supple. Et responsionẽ huius questionis subiungit dicens. Aut sicut mouentur indeterminate ⁊ hec insunt quideꝫ indeterminate. Tertio dicit: sed qualitercunqꝫ fuerit. i. siue sensus cõis ⁊ fantasia sint vna virtus seu plures virtutes: sedes ⁊ principiũ operationis eius. s. sensus cõis ⁊ fantasie est ventriculus anterioꝛ cerebri. ¶ Sed instabit aliquis primo: q: sensus cõis organuꝫ dꝫ esse cõtrarium seu contrarie dispositum organo fantasie. Debet enim sensus organũ esse molle humiduꝫ vt bene recipiat: fantasie vero durũ siccuꝫ vt bene retineat: nõ igitur erit vt idem ventriculi vtriusqꝫ organuꝫ. Jtẽ ab organo sensus cõis debẽt nasci oẽs nerui sensitiui cũ per eos mittat vnicuiqꝫ organo sensuũ exterioꝝ sensitiuam virtutem ⁊ per eos recipiat formas rerũ ab exterioꝛibus sensibus: sed nõ omnes nerui sensitiui nascuntur ab anteriori vẽtriculo cerebri: vt supra dictuꝫ est ĩ anatomia neruoꝝ de neruis quarti paris seruiẽtibus gustui: ⁊ de neruis quinti paris seruientibus auditui. ¶ Attẽde pro solutione ꝙ pp primã rationeꝫ quidã medicoꝝ dixerunt sensuꝫ cõem esse in anteriori parte primi ventriculi cerebri: ⁊ fantasiã in posteriori pte eiusdeꝫ ventriculi. Et id ex hoc cõfirmari videtur ꝙ fantasia est potẽtia media inter sensuꝫ cõem ⁊ cogitatiuaꝫ recipiens simulacra reꝝ vera vel imaginatiua nunc a sensu cõi nũc a cogitatiua. sibi ergo debetur locus medius inter has. Jtem in somnijs sensus cõis est ligatus saltẽ ſꝫ parteꝫ q̃ respicit sensus exterioꝛes: fantasia ṽo soluta ſꝫ ligatio ⁊ solutio fiunt ſm organa dictarũ virtutũ a vapoꝛibus grossis oppilantibus vias eoꝝ. Alij dixerunt ꝙ sensus cõis ⁊ fantasia sunt in toto anteriori ventriculo cerebri: ⁊ in eodem subiecto adequate allegantes ꝙ sunt eadem virtus substantialiter ⁊ realiter solũ differẽtes ſm esse. Juxta illud Aristo. lib. de somno trac. ṽo. c. 2. Est qdem ideꝫ sensitiuo fantasticuꝫ esse aũt sensitiuo ⁊ fantastico alteꝝ. Et iteꝝ ibi dicit. Manifestũ est ꝙ sensitiui qdem est somniare huius aũt ſm ꝙ fantasticũ. Jteꝫ dicit prin. sexto naturaliũ. Uirtutũ aũt apprehendentiũ occultaꝝ aĩalium vel sensibiliuꝫ prima est fantasia que est sensus cõis. Jtem si sensus cõis ⁊ fantasie essent diuersa organa oportere in lesionibus eoꝝ diuersa adhibere antidota ⁊ in diuersis locis ⁊ cũ nullus medicoꝝ id docuit ars medicoꝝ in hoc esset ex toto defectuosa. Jtem palpantibus parteꝫ posterioꝛeꝫ pmi ventriculi cerebri nõ appet dura neqꝫ sicca. Jtẽ fantasia recipit formas sensibiliuꝫ: non.n. pullulant ex ea: si ergo retineat eas opꝫ vt prius eas susceperit: erit igitur organũ eius molle humidũ ad apte suscipiendũ: ⁊ durũ siccũ ad bene retinendum. Et hi respondent ad rationes prime opinionis. Ad primã qua dicitur organũ sensus cõis dꝫ esse ↄtrariũ organo fantasie. s. molle humidũ ad faciliter recipiendum formas negãt ꝙ debeat esse molle ⁊ humidũ pp hanc cãm sed vt nerui ab eo oꝛti sint molles. Juxta illud ṗn. 12. aĩaliuꝫ capi. 8. Et iaꝫ creabatur sba cerebri lenis ⁊ quasi vnctuosa: sed illa vnctuositas est pp hoc vt qd

a ¶ Et scđa quidez &c.] ¶ Postq̃ Auic. declarauit duas virtutes occulte cõprehendentes: vnã que est sens᷒ cõis: qui vocatus est virtus occulte cõprehendens: ratione apprehensionis quam facit in somno: & aliaz que est virtus fantastica: que ɔseruat species sensatas abeũtibus sensibilibus: licet illa sit memoratiua ẜm Arist. In parte ista declarat tertiam virtutem occulte cõprehendẽtem: que est virtus imaginatiua: que ẜm Arist. est scđa virtus occulte cõprehẽdens. Et primo ipsam declarat per sui operationes scđo quantũ ad cõparationem ipsius ad virtutes precedentes. Tertio ipsaz declarat quantũ ad sui locuz scđa ibi [Quocũq; tñ] Tertia ibi [Et huius quidez.] ¶ Circa primaz ptem est primo intelligendũ: ꝙ duplex est extimatio: vna nãlis: que fit ex instinctu nãe sicut extimatio qua agnus exiens de vtere ouis statiz sugit mãmillas ipsius preter ꝙ eaz videat & audiat & sicut extimatiua qua irũdo format suum nidũ quẽ semp eodez modo format ꝙ non faceret si illius esset

¶ Et secunda^a quidem est virtus quam medici vocant cogitatiuam. Sed certificatores quandoq; vocant imaginatiuam quandoq; cogitatiuam. Si eniz imperauerit ei virtus estimatiua animalis quam post nominabimus & ipsamet ad suam peruenerit operationem vocant eã imaginatiuam. Et si virtus rationalis ei imperauerit et reduxerit eaz ad illud quod ei prodest vocatur cogitatiua. ¶ Quocunq; tamen modo fuerit inter hanc virtutem & primam existit differentia ꝙ prima est recipiẽs & custodiens illud quod ad eam peruenit de formis sensu perceptis. Et ista est illa que se exercet in eis que in imaginatione recõdita sunt exercitio componendi & diuidendi & singulas percipit formas quemadmodum ad eaz perueniunt a sensu & alias formas ab eis diuersas sicut hominem qui in monte volat smaragdino. Sed fantasia non ponit coram te nisi quantum recepit a sensu.

¶ Et huius quidem virtutis sedes est ventriculus cerebri medius.

factiua cũ discretiõe & prudentia: sicut estimatio qua domificator domũ ɔstituit modo Auic. in littera signanter dixit si ei imperauerit virtus estimatiua aĩalis ad dr̃iam estimatiue nãlis. Scđo est intelligenduz ꝙ virtus imaginatiua põt sumi dupliciter: vno modo vt est apprehensiua specieruz sensataruz abeuntibus sensibilibus: sicut spẽz odoris & caloris & similium: & vt sic ei non ĩperat virtus extimatiua in brutis: & rationalis in hoĩe. Alio modo vt cõponit & diuidit spẽs illas apprehensas vt puta q; apprehendit albuz vbi dz esse: & ẽt sonũ vbi dz esse: & sic de aliĳs: & vt sic ei imperant ille virtutes. Nã qñ virtus imaginatiua alicuius apprehendit ꝙ Petrus est ille per visuz & auditum: & virtus extimatiua illius iudicat ꝙ talis sit inimicus: illa imperat imaginatiue vt talez fugiat. Si aũt iudicat ꝙ sit amicus imperat imaginatiue vt illũ ꝓsequat᷑. ¶ Circa illaz partez est intelligendũ: ꝙ ista virtus quã Auic. ponit tertiaz. s. imagina

Jacobus

nascitur ex illa res. s. neruosa sit viscosa. Sed dicit medicus. s. Gal. ꝙ mollicies erat vt recipet figuraz aptaz & de facili exercere᷑ per talez mãz imaginatio qñ res humida de facili recipit ĩpressiones. Et nõ vr̃ mihi istud: q; res hũida de facili recipit alterationez sz non oẽz: sed illaz que est cũ diuisione & receptione figuraruz. Sed imaginatio & estimatio non fiunt: cũ motu corpis vel diuisione aliqua in corpe. Hec pn. Itez dicunt ꝙ sicut quattuor virtutes nãles ministrantes indigentes pro suis opationibus q̃litatibus ɔ̃riĳs repiunt in eodem mẽbro simplici & eadem ɔplexione qualitates sibi ꝓpicias sic in anteriori ventriculo cerebri est reperire ptes terrestres siccas & aqueas & aereas hũidas quaruz he susceptioni facili ille retentioni ɔueniunt. Ad scđaz dicũt ꝙ fantasia est media ope nõ loci diuersitate inter sensuz cõem & cogitatiuã sicut digestiua est media inter attractiuã & expulsiuaz. Ad tertiã dicũt ꝙ licet vapores hora somni & somniorũ sic ligent sensuz cõez ꝙ nec mittit exterioribus sensibus viz sensitiuã nec recipit ab eis formas rerũ sensibiliuz nõ tñ extinguũt formas reseruatas in fantasia: quare nõ ꝓhibẽt vt sit in actu retẽtionis & representationis. Elige qđ vis non est magna vis & sic solue primã rõnem. ¶ Attende scđo ꝙ lz ab anteriori ventriculo cerebri nõ nascant᷑ oẽs nerui seruientes exterioribus sensibus prope tñ satis: ita vt a primo vẽtriculo ad eos p vias aptatas faciliter transeãt sensitiui spũs & ab eis ad eũ ꝓmpte referant᷑ forme sensibilium. Et sic soluit᷑ scđa ratio. In qua assumebat᷑ ꝙ ab organo sens᷒ cõis debẽt nasci oẽs nerui sensitiui.

¶ Et scđa &c.] ¶ In hac scđa pti. tertie ptis primo manifestat scđam virtutũ occulte apprehensiuaruz. Scđo differentiam eius a prima dicta ibi [Quocũq; tamen] Tertio sedem eius ibi [Et huius quidem.]

¶ In prima pte dicit ꝙ scđa virtutuz apprehẽsiuaꝝ occulte est illa virtus quã medici vocãt cogitatiuã. Sz phi certius & subtilius de ea determinantes qñq; eaz vocãt imaginatiuã qñq; cogitatiuã. Naz si virtus estimatiua de qua statim age᷑ impauerit ei aliquid & assecuta fuerit suaz intentionẽ vocãt tunc eaz imaginatiuaz. Sed si virtus rõnalis ĩperauerit huic virtuti scđe & reduxerit ipsam ad illud qđ est ei vtilius dr̃ cogitatiua. ¶ Attende ẜpmo ꝙ nomẽ imaginatiue vel imaginationis tã in libris Arist. ꝙ G. cõiter pro fantasia accipit᷑ vel pro sensu cõi. Nã scđo & tertio libris de aĩa ipsius Arist. fere vbicũq; scribit᷑ fantasia in trãslatione a greco scribit᷑ imaginatiua vel imaginatio in trãslatione ab arabico. Et G. 3. morbi & tertio interioꝝ de istis virtutibus loquẽs ita vti᷑ noĩe imaginatiue. Et rasis. i. almãsoris cap. 2. ait. Imaginatio quidẽ in duobus vẽtriculis anterioribus ꝑfici᷑. Et Auer. 2. colliget ca. 20. ait. Et dicimus ꝙ virtus imaginatiua stat in prora cerebri & illa est que retinet figurã rei postq̃ separata est a sensu cõi. Et ipsemet prin. in presenti littera alios imitatus imaginationez capit pro fantasia dũ dicit. Et ista est illa que exercet se in eis que in imaginatione recondita sunt. ¶ Attende. 2. ꝙ imaginari quadrupliciter dr̃. Uno modo ab hoc qđ est seruare imagines reruz in absentia sensibiliuz & sic est opatio fantastice virtutis & imaginatiua tñ dicta est eadez cum fantasia. Scđo modo ab hoc qđ est sibi formare imagines alias ab illis que reposite sunt in fantasia a sẽsu cõi vt imaginatio chimere vel cerui volantis vel leporis cornuti & hoc imaginari & virtute imaginatiua inde dicta plurimuz vtuntur geometre & se exercentes in arte memorie. Tertio modo ab hoc qđ est se exercere in imaginationibus reconditis in fantasia cõponendo & diuidendo. Et ab istis duobus vltimis modis imaginandi dr̃ imaginatiua de qua hic agit prin. vt de virtute scđa subiecto & opere differente a fantasia. Et de ista loqui vr̃ Arist. 2. de aĩa in littera arabica text. 153. dicens. Imaginatio aũt est aliud a sensu & aliud a distinctione. Ista. n. passio nobis est quando voluerimus. Possumus etenim in directo oculorum nostrorũ sicut res deponere & fingere formas. Et similiter Auer. in commen. dicens. Imaginatio est nobis voluntaria. Cum enim voluerimus imaginari res dispositas in virtute conseruatiua quas prius sensimus poterimus facere: & possumus per hanc virtutem fingere formas imaginabiles quarum indiuidua nunq̃ sensimus. Dicit᷑ autem & alio quarto modo imaginari de eo quod est apparere visui quedã visibilia que reuera non sunt extra oculũ & coram eo sicut aliquorum oculis apparent quasi musce vel cymices vel fu

tiuaz: Arist. ponit scđaz: & eandẽ cũ fantastica: & ẜz Arist. ad imaginari nõ sequi᷑ opinio neq; fides: vt ponit scđo de aĩa circa finem: vnde si virtus imaginatiua cõponit & diuidit spẽs apprehensas: nõ tñ de illis dat iuditium: ipsas asserens esse vel non esse: nã si imaginor aliquid: nõ ꝓpterea asserendo illud ita esse vel non esse. Sed iudiciuz & assertio de talibus spẽbus imaginatis ptinet ad ꝟtutem extimatiuã: que sic vocatur in brutis. In hoĩe aũt vocat᷑ cogitatiua: dr̃t tñ hec ꝟtus extimatiua asserens vel nõ asserens de spẽbus imaginatis: vt ẽ in hoĩe: & vt est in brutis: qm̃ in brutis hec agit simplici sansatiõe sine discursu vni᷒ in alteꝝ. Nã si ouis imaginatur ibi cibũ esse: de ipso non asserit cibũ esse sibi propriũ cũ discursu: sz simplici sensatione cum illum viderit & gustauerit. Sed homo asserit đ aliquo imaginato esse vel nõ esse: discurrẽdo ab vno particulari in aliud: quousq; possit assertionẽ facere de imaginato vel non. ¶ Circa tertiam partem est intelligendũ ꝙ sine dubio vẽtricul᷒ medius cerebri non est sedes huius virtutis: sed magis ventriculus anterior: & cã huius est. Nam specierũ sensatarum conseruatio fit in vẽtriculo posteriori cerebri propter eius siccitatem: vt ponunt omnes: sed discursus talium specierum fit in ventriculo medio: & causa est quoniam discursus talium specierum fit: quia ipse conseruate in memoratiua virtute redduntur imaginatiue virtuti: modo illi redduntur per ventriculum qui medius est inter anteriorez & posteriorem ventriculum. Et ideo oportet necessario ponere imaginationem taliũ spẽꝝ fieri in vẽtriculo medio cerebri & expresse ẽ intẽtio. G. in. 3. de accñti & morbo: &. 3. de interiorib᷒: & ẽt Aris. Et iõ poẜe est pati imaginatiuã ꝟtutẽ & nõ extimatiuã que fit cũ discursu: sicut in illo qui imaginãs tibicinatores in domo videbat illos expelli. Et etiam possibile est pati extimatiuam & non imaginatiuam: sicut in illo qui proĳciebat vrceos de domo.

De partibus

a ¶ Hec virtus

mus vel nubes: & talis imaginatio est passio precedens cataractam: de cuius causis signis & cura determinat princeps tertĳ tertia tractatu quarto cap. 8. 9. & 10. ¶ Attende tertio ꝙ virtus cogitatiua proprie dicta nulli bruto inest sed solis hominibus: q; deliberatiua est cum electione melioris: bruta vero non deliberant sed sequuntur sensum & appetitum vel estimationem. Juxta illud Aristo. tertio de anima in translatione arabica tex. 57. Uirtus autem cogitatiua est in rationalibus tantum. Eligere autem facere hoc aut hoc est de actione cogitatiua. Et Auerroys super illo verbo ait. Imaginatio existit in aliĳs animalibus: cogitatio autem in rationalibus. Eligere enim facere hoc imaginatum & non hoc est de actione cogitationis nõ de actione imaginationis. Judicans enim ꝙ hoc imaginatũ est magis amabile q̃z hoc debet esse virtus eadem de necessitate que numerat imaginationes in quibus iudicat delectabilius. Et secũdo colliget capitulo. 20. ait. Sed cogitatiua plus manifestatur in camera media. Et per hanc virtutem cogitat homo in rebus quibus pertinet cogitatio & electio quousq; apprehenderit quod ɔuenientius est: & propterea non inuenitur hec virtus nisi in homine & animali bruto fuit concessa estimatiua loco istius. Hec Auerroys. Et forte hac de causa Galie. & aliĳ medici sepe hanc virtutem vocant rationem: quia quodammodo ratiocinando deliberat quid melius. Cuius rei signum est ꝙ nos interrogati super aliquo de quo dubitamus respondere solemus: ego cogitabo. ¶ Attẽde quarto ꝙ cogitatiua virtus quandoq; dicitur de intellectu speculatiuo. Naz vbi scribitur tertio de aĩa in translatione greca tex. 46. Speculatiuus quidẽ nihil speculat᷑ actuale. i. agibile: neq; dicit de fugibili & prosequibili. In translatione arabica scribitur Pars enim cogitatiua non videt illud quod facit neq; dicit aliquid in fugito neq; in quesito. Et Auerroys super hac littera arabica ait. Potest intelligi p partem cogitatiuam intellectus speculatiuus: & ideo dicit. Pars enim cogitatiua non videt: idest pars enim speculatiua non considerat de rebus operatiuis neq; de aliqua re vtili quesita: neq; de aliqua re nocente fugita. ¶ Attẽde quinto ꝙ due sunt in hominibus virtutes preceptiue & discretiue motus prosecutionis & fuge. Una est intellectus practicus qui discernit cum ratiocinio & discursu habita consideratione non solum ad presens bonum vel malum: sed etiam ad futurum: quando vbi ad quid propter quid & qualiter mouendum est. Alia est estimatiua que discernit esse mouendum sine ratiocinio: sed cum impetu ex sensibili presenti vel sicut presenti apprehenso cum specie amicitie vel inimicitie. Et cuz hec imperauerit huic secunde virtuti de qua hic agitur & peruenerit ad operationem suam non impedita. s. per rationem renitẽtem: tunc dicetur hec secunda virtus imaginatiua. Sed cum ratio vel practicus intellectus vel intelligentia practica vel virtus rationalis quos pro vno & eodez habeo dicte secunde virtuti imperauerit & reduxerit eam ad id quod est vtile ei & quod ipsa intendit tũc dicetur cogitatiua. Et hoc est quod dicit princeps in littera.

¶ Quocunq; tamen &c.] ¶ In secunda parte dicit ꝙ quocunq; modo fuerit. i. quocunq; nomine vocetur hec secunda virtus inter eam & primaz est differentia talis ꝙ prima recipit & seruat formas perceptas a sensibus exterioribus venientes ad eas. Et ista secunda virtus exercet se in formis illis in imaginatione. i. fantasia reconditis componẽdo & diuidendo & percipit singulas formas sicut ei perueniunt a sensu: & non solum illas sed etiam alias fictas diuersas ab eis vt hominem volantem in monte composito ex lapidibus preciosis vocatis smaragdis. Sed fantasia non ponit coram te nisi quantum recepit a sensu. i. non presentat tibi vel virtutibus sequentibus eam nisi formas a sensu receptas. Aliĳ libri habent non ponit corã se: & expone sic: non ponit coram se idest non recondit in se ipsa nisi formas sensatas. Et intellige hoc de fantasia sensuali non de rationali.

¶ Et huius quidem virtutis &c.] ¶ In tertia parte dicit ꝙ sedes seu domicilium huius secunde virtutis est medius ventriculus cerebri. ¶ Attẽde ꝙ Auerroys secundo colliget capitulo. 20. Loquens de sedibus imaginatiue & cogitatiue dicit primo imitando medicos. Et dicimus ꝙ virtus imaginatiua: stat

in prora

a ¶ Hec virtus ⁊c.] ¶ In parte ista declarat quartam virtutem occulte cō prehendentem. s. virturem extimatiuaȝ: ⁊ primo ipsam declarat per sui opera tiones. Secundo eam notificat cōparando precedentibus virtutibus. Ter/ tio ipsaȝ notificat quantuȝ ad modū cognitionis ipsius a medico: secunda ibi [Et hec quideȝ virtus] Tertia ibi [Et medico] Circa primaȝ parteȝ est intelli gendum ꝙ virtus extimatiua pōt dici vt apprehēsio rationalis: q2 non est ab/ solute rationalis: q2 non apprehendit vniuersalia: nec sensibilis cuȝ non ap/ prehēdat sensata: potest ēt dici apprehensio non na/ turalis alias vniuersalis: inquantū vniuersalia non apprehēdit. Secūda in. d. quia Auicē. primo facit ꝙ dictum est: secundo remo uet quandaȝ dubitationē: secunda ibi [Quidam au/ tem. Circa primam parteȝ est intelligendum ꝙ ex di/ ctis Auic. debemus conci

¶ Et hec virtus est instrumentum vir/ tutis que proculdubio in animali est oc culta cōprehensiua ⁊ est estimatiua. Et ipsa quidem est virtus qua animal iudi cat ꝙ lupus est inimicus ⁊ filius est dile ctus: ⁊ qui annonam prehere consueuit est amicus a quo non est fugienduȝ. Et hoc iudicium ꝭm modum existit non ra tionaleȝ. Amicitia enim ⁊ inimicitia nō

pere ꝙ virtus extimatiua est illa que asserens est vel non asserens maginatis: conferendo particularia adinuiceȝ: ⁊ maxime in homine. Et pro tanto San/ ctus Thomas in primo metaphisice ponit ꝙ in homie est duplex virtus: vna collectiua ꝑticulariū que est cogitatiua vel estimatiua: ⁊ alia que est collectiua vliuȝ que est cogitatiua. Sȝ hic est dubitatio: vtrū sit aliqua virtus que com prehendat ꝑ se nō sensata: que vocaẜ extimatiua: ⁊ videtur ꝙ sic: aucto. Auic. hic ⁊ in suo sexto de nālibus: hoc etiam arguiẜ aucto. Thome ⁊ Alberti: naȝ ipsi ponūt ꝙ sit quedaȝ virtus que cōprehendat intentiones particulares de genere substantie: sicut dianiruȝ filium alicuius: que solū est in hoīe. Quedaȝ que comprehendit intētiones ꝑticulares de gn̄e accidentis: sicut amicitiam: ⁊ inimicitiaȝ: ⁊ silia: ⁊ hec reperitur in homine: ⁊ etiam in brutis: prima voca/ tur cogitatiua: secūda auteȝ extimatiua magis: hoc etiam ratione arguiẜ: si in nobis nō esset aliqua virtus cōprehendens intētiones particulares de gene/ re substātie: sequiẜ ꝙ intelligere non esset in nobis: sed consequens falsuȝ: vt notum est ad sensum: ideo ⁊c. cōsequentia est no. Nā ꝙ quid est rei est primū obiectū intellectus: ꝙ apparet q2 ꝙ quid est: est primuȝ ens: ꝭm Aristo. quin/ to metaphisice: modo primum ens est primum obiectuȝ intellectus: ꝭm Aris. in tertio de anima: ideo ꝙ quid est de genere substātie vniuersale existens est obiectum intellectus. Intellectus ergo volens intelligere vniuersale de gene/ re substātie: puta hominē: opȝ ꝙ ipsuȝ abstrahat ab indiuiduis ꝑticularibus de gn̄e substātie: sicut a Sorte: ⁊ Platone: ⁊ silibus. Si igiẜ ita est: necessario opȝ ponere quandā virtuteȝ que cōprehendat indiuidua de gn̄e substantie: ⁊ talis est extimatiua: quoniā intellectiua illa cōprehendere non potest. Item illa virtus que ponit dr̄iam inter aliqua: oportet ꝙ illa cognoscat: sed virtus extimatiua ponit differentiā inter sensata ⁊ nō sensata: igiẜ oportet ꝙ vtraqȝ cognoscat: ma. de se nota est: mi. declaratur. Nam talis virtus ponit differen/ tiam inter vocem lupi ⁊ inimicitiaȝ lupi: ⁊ neutruȝ ꝑ alterum cognoscit. Iteȝ natura non debuit in necessarijs deficere: sicut neqȝ debuit abūdare in super/ fluis: sed hec virtus homini est necessaria: ideo ⁊c. ma. apparet ex secundo de anima: ⁊ pluribus alijs locis: mi. declaratur: nam q2 homo inter oīa aīalia est perfectum oportuit vt in eo nō solum esset virtus cognoscitiua ꝯueniens ⁊ in cōueniens in sensatis: sed in non sensatis vt amicitiā vt conueniens: ⁊ inimi/ citiā vt inconueniēs: mō talis est virtus extimatiua. In cōtrarium est Aristo. q necubi ponit istā virtuteȝ extimatiuā que ꝑ se est cōprehendēs non sensata:

Ad istaȝ q̄oneȝ dico scdm intētioneȝ Ari. ⁊ veritatē: ꝙ virtus cogitatiua est ea deȝ cū imaginatiua virtu/ te loco ⁊ subiecto: differēs soluȝ rōne ab illa: ꝑncipiū declaraẜ sic: primuȝ ex im/ positione noīs. Nā ista vir tus cōprehēdens non sen/ sata per se: sicut indiuidua sb̄e: vt dianiri filiū: vel indi/ uidua accn̄tis: vt amicitiā vel inimicitiā vel ē ṽtus i/ telligibilis vel sensibiẜ. Nō itelligibilis: vt illi ꝯcedūt:

sunt sensu percepte: neque sensus eas comprehendit animalis: non ergo eas comprehendit: neqȝ de eis iudicat nisi virtus alia: ⁊ lȝ non sit comprehensio rationalis: est tamen proculdubio ali/ qua apprehensio non rationalis. Ho/ mo etiam plerunqȝ vtitur hac virtute in multis suoꝝ iudicioꝝ ⁊ procedit in hoc quemadmodum animal non rationale.

nō ēt sensibiẜ: q2 tūc seqreẜ: ꝙ ṽtus sensibilis sicut est sensibilis: sic ēt est nō sen sibilis. Naȝ sensibilis dr̄ ꝙ ꝑ se cōprehendit sensata: si ergo cōprehēdit nō sen sata ꝑ se diceret nō sensibilis ꝙ falsuȝ est. Itē suppono vnū ꝙ ṽtus sensata nō immutaẜ: nisi a spēbus q̄ ad ipsaȝ delate sunt sensibus ꝓprijs: tunc arguo sic. Quotiēs aliqd est ꝯiunctuȝ alteri ꝑ accidēs: non pōt ꝑ se cognosci nisi ꝑ se di/ stinguaẜ a sensato: sȝ distinctū a sensato: ab aīa sensata cognosci nō pōt: vt sup ponebaẜ: ideo ⁊c. Et non vȝ si dicaẜ ꝙ virtus extimatiua abstrahit nō sensata a sensatis: vnde abstracta pōt ꝑ se cognoscere: qm̄ cuȝ abstrahere sit quoddaȝ agere: ⁊ ṽtus extimatiua sit ṽtus passiua ab extimabili sequereẜ ꝙ vna ṽtus respectu eiusdeȝ esset ṽtus actiua ⁊ passiua: hoc aūt est impoẜe: neqȝ ēt vȝ si di caẜ ꝙ spēs non sensate sunt obiectū ꝓprium virtutis extimatiue: ⁊ vnaqueqȝ ṽtus cōprehendit ꝑ se ꝓpriuȝ obiectuȝ: qm̄ nō sunt spēs ille circa obiectū pro priuȝ extimatiue ṽtutis: nisi ꝑ se distincte sint a spēbus sensatis. Naȝ vt iaȝ de claratū est: ṽtus extimatiua: nō pōt illas cognoscere: vt distincte sunt a spēbus sensatis: iō ⁊c. Iteȝ extimatio est motus factus a sensu ꝭm actuȝ: vnde in essen tialiter ordinatis posterius moueẜ a priori: sȝ ṽtus extimatiua ē posterior ima ginatiua: iō ab ipsa mouebitur. Tunc arguo sic nihil mouet nisi scdm ꝙ est in actu. Sȝ ṽtus imaginatiua fit in actu ꝑ se: ꝑ spēs sensatas: ꝑ accn̄s aūt: ꝑ spēs nō sensatas: ideo ꝑ se mouebit extimatiuā: cuȝ ꝑ se cōprehēdit sensata: ⁊ ꝑ ac/ cidens: cuȝ cōprehēdit non sensata. Iteȝ sic se hȝ imaginatiua ṽtus ad conue/ niens ⁊ nociuuȝ ꝯiunctū imaginabili: sicut se hȝ sensus ad ꝯueniens ⁊ nociuū ꝯiunctuȝ sensibili: sȝ sic se hȝ sensus ad illa: ꝙ ꝑ se distinguit inter conueniēs ⁊ nociuū ꝯiunctuȝ sensibili: ergo sic se habebit imaginatiua ad ꝯueniens ⁊ no/ ciuū ꝯiunctuȝ imaginabili: sicut ad amicitiaȝ ⁊ inimicitiaȝ ⁊ silia: ꝙ ꝑ illa ꝑ se distiguet: nō ergo erit necessaria extimatiua q̄ hoc faciat: ma. satis vr̄ nota: mi. declaratur: nam sensus gustus distinguit inter dulce ⁊ amarum: quia dulce est conueniens sibi: ⁊ amaꝝ nociuuȝ: eo ꝙ inclinatio sensus est ad delectabile: ⁊ fuga ipsius a nociuo. Etiam q2 obiectuȝ ꝓportionatū est ⁊ iproportionatū

Jacobus

in prora cerebri: ⁊ illa est que retinet figuram rei postq̄ȝ sepata est a sensu cōi. Sȝ cogitatiua plus manifestaẜ in media camera. Scdo dicit ibi imitādo Ari. Et nō est tradēdū obliuioni ꝙ q̄uis camere cerebri sint mēbra in qbus cōplē tur opationes istaꝝ ṽtutuȝ: tn̄ nō inueniunẜ in radice: nisi in corde: ⁊ ꝙ ista. s. camere iste cerebri nō sunt illis nisi sicut instr̄a in qbus manifestanẜ eaꝝ opa/ tiōes: ⁊ sicut ṽtus visibilis dȝ esse in humore cristalino q̄uis sit in corde vel in cerebro: sic sunt iste ṽtutes. Tertio dicit eodē. c. Et in loco ī quo est imagina/ tiua de necessitate ē cogitatiua: q2 cogitatio nō est nisi cōpatio reꝝ imagiataꝝ ⁊ dissolutio eaꝝ. Et si intelligat de eodem loco adequate tunc sibimet ꝯriatur. Si vero intelligat ꝙ sunt in eodem cōi amplo loco puta in corde ꝭm Aristo. vel in cerebro ꝭm Gaẜ. veruȝ dicit.

¶ Et hec ṽtus ⁊c.] ¶ In hac pti. 3. tertie ptis huius. c. ꝑmo describiẜ virtus estimatiua. Scdo ostēdiẜ quō differt a fantasia imaginatiua ⁊ cogitatiua ibi. [Et hec quidem virtus] Tertio ꝙ medico nō est curandum vt eaȝ noscat ibi [Et medico quidem non est curandum]

¶ In. 1. pte dicit ꝑmo ꝙ hec ṽtus. s. ꝑa mō dicta que qn̄qȝ vocaẜ imaginatiua qn̄qȝ cogitatiua est instr̄m ṽtutis estimatiue q̄ sine dubio est in aīali occulta cō prehēsiua. Occulta qdeȝ dupl'r. Primo in se ⁊ organo suo. Scdo ex pte opis: q2 elicit ex formis sensatis intētiōes occultas ⁊ insensatas. Scdo dicit ꝙ exti/ matiua est ṽtus qua aīal vt ouis iudicat ꝙ lupus est sibi inimicus ⁊ filius scȝ agnus est sibi dilectus ⁊ pastor ipsius q sibi ꝯsueuit ꝑbere annonā. i. almoniā vel cibū est amicus eius a q̄ nō est fugiēduȝ hac ṽtute cognoscit bos possesso rem suū ⁊ asinus ꝑsepe dn̄i sui. Tertio dicit ꝙ iudiciū estimatiue est ꝭȝ modū nō rōnaleȝ. i. nō discursiuum ꝑ rōnes in ellectione boni ⁊ fuga mali. Uel lege nō sensualeȝ ⁊ erit lr̄a clarior ⁊ magis rn̄dens lr̄e sequēti q̄ dat cāȝ huius. Esti matiua. n. nō discurrit neqȝ syllogizat de rebus sensibilibus: q2 amicicia ⁊ ini/ micitia nō sunt ꝑcepte sensu neqȝ sensus aīalis apprehendit eas. Et ideo nō cō/ prehēdit amicitiā ⁊ inimicitiaȝ ⁊ iudicat de eis: nisi alia ṽtus a sensuali. Et lȝ apprehensio estimatiue qua apprehēdit amicitiaȝ ⁊ inimicitiā nō sit apprehēsio rōnalis est tn̄ indubie apprehēsio aliqua nō rationalis propinqor supple ra/ tionali q̄ȝ sensitiue: q2 sicut rationalis ṽtus extrahit a singularibus sensu per/ ceptis vl'ia q̄ sunt insensibilia sic estimatiua elicit a formis sensatis vt a motu fi gura colore species amicitie ⁊ inimicitie que sunt insensate. Quarto dicit ꝙ homo frequenter in iudicijs suis vtitur estimatiua ꝭm similitudineȝ animalis irrationalis procedens. ¶ Queritur vtruȝ estimatiua sit virtus rationalis vi/ detur ꝙ sic. Primo ex noīs interpretatione. Dicitur eniȝ ab ex ⁊ thimo quod est mens quasi ex mente iudicans: sed mens est virtus rationalis. Secundo aucto. Arist. 2. de aīa in trāslatione arabica tex. 157. dicentis. Sȝ estimationē consequitur fides. Impossibile enim est vt qui estimat non credat quod esti/ mat. Et nulluȝ brutum ⁊ reptilium habet fidem: imaginatio autem est in plu ribus eorum. Omneȝ igitur estimationeȝ consequitur fides. Fidem aūt conse quitur sufficiētia: sufficientiā rationabilitas. Et reptilium ⁊ brutoꝝ quedā ha bent imaginationem: rationeȝ aūt non: hec Aristo. Tertio auctoritate: Auer. in cōmento dicte littere dicentis. Et quia omne estimans est credens ⁊ omne credens sibi sufficit: ⁊ omne qd̄ sibi sufficit habet rationeȝ necesse est vt omne estimans habeat rationeȝ. Quarto estimatio est consensus q prouenit ex co/

De partibus

gitatione: vt ait Auer. 3. de anima cōmento. 57. illius cān. Et hec ēt inuenitur Sed virtus cogitatiua est in rationabilibus vt dicit Aristo. in nunc alleg. cān. ergo ⁊ estimatiua. Oppositū huius determinat ꝭ princeps: ⁊ Auer. 2. colliget capi. 20. dicens. Et animali bruto fuit cōcessa estimatiua loco istius. s. cogita/ tiue. ¶ Attēde primo ꝙ estimatio dupl'r accipiẜ. Uno mō pro opiniōe ⁊ sic est opatio rōnis. Nam opinio est acceptio eius qd̄ pluribus rōnibus vel rōne ap parentiori alijs ꝑponiẜ: ⁊ sic capit Aristo. in pluribus locis scdi ⁊ tertij de aīa. Ubi. n. scribiẜ in trāslatione a greco opinio: in trāslatione ab arabica scribiẜ estimatio vt prope fineȝ tex. 153. secūdi vbi trāslatio a greco hȝ. Opinari autē non in nobis est: necesse est. n. aut veꝝ aut falsum dicere. Transiatio ab arabi co hȝ. Estimare aūt nō est in nobis: necesse est. n. aut falsari aut verari. Et vbi in tex. 157. vna hȝ: sȝ opinioni quideȝ inheret fides: alia hȝ sed estimationeȝ cō sequitur fides. Item vbi in tex. 154. vna hȝ. Amplius autem cum opinamur difficile aliqd āt terribile statiȝ cōpatimur. Alia hȝ. Et cū nos estimauerimus aliqd esse audactū aut aliqd valde timorosuȝ statim patiemur. In his ğ passi bus estimatio pro opinone capiẜ. Alimō capiẜ pro elicitōe spēi amicitie vel ini micitie ex formis sensatis sine discursu. Et ꝓportionalr̄ estimatiua ṽtus dupl'r dr̄. s. de virtute opinatiua cuȝ discursu ⁊ de ṽtute elicitiua spēꝝ amicitie ex for mis sensatis sine discursu. ¶ Attende. 2. ꝙ virtus se exercens in cōponēdo ⁊ diuidendo formas in fantasia recōditas ministrat estimatiue sic ꝙ sibi presen/ tat formas sensatas simul ab ea cōpositas ⁊ inuentas in eodem subiecto. ṽ. g. lupuȝ vel leoneȝ talis figure: talis incessus: talis coloris: talis magnitudinis ex qbus estimatiua elicit speciem inimicitie ⁊ iudicat ꝙ tale animal est inimicuȝ ¶ Attēde. 3. ꝙ sicut ratio discursu vel syllogismo discernit bonū a malo ami/ cum ab inimico fugienduȝ a non fugiendo cōparando inter fantasmata reꝝ ⁊ considerādo futura sic estimatiua elicitiua de qua ꝭ agiẜ instinctu suo sine discursu discernit amicuȝ ab inimico eliciendo ex formis sensatis species ami citie ⁊ inimicitie. Et sicut rō aliqn̄ est recta aliqn̄ non recta sic estimatiua: ⁊ si/ cut opinio que est opatio rōnis aliqn̄ est vera aliqn̄ falsa: sic estimatio. Ueruȝ ratio est certior extimatiua q2 ad plura respicit ⁊ vniuersalia ⁊ futura ꝯsiderat Estimatiua vero: q2 ad pauca ⁊ singula ⁊ ꝑn̄tia respicit de facili ꝑalogizatur. ¶ Attēde. 4. ꝙ estimatiua nō soluȝ apprehendit ⁊ ꝑcipit spēs insensatas amici tie ⁊ inimicitie ⁊ iudicat de eis: sed ēt formas sensatas reꝝ: aliter. n. non posset ab eis elicere spēs insensatas: sȝ estimatiua proprie dr̄ ab ope eliciendi species insensatas. ¶ Attende. 5. ꝙ quia amor ⁊ odiuȝ sunt cā plurimoꝝ actuum hu/ manoꝝ ⁊ virtus estimatiua statim suo instinctu discernit amicabile ab odioso ⁊ discernit hoc fugiendū: illud prosequendum frequenter ea homo vtitur in suis iudicijs quēadmodum animal irrationale: ⁊ presertim homines qui stu/ dio ⁊ rationibus non vacauerunt: sed simpliciter vixerunt secutores passio/ num. His premissis dic primo ꝙ estimatiua primo modo accepta est virtus ra tionalis in solis hominibus inuenta sicut probāt testimonia allegata ante op/ positum. Dic secundo ꝙ estimatiua secundo modo dicta est virtus irrationa lis: quia non ratione vtitur neqȝ discursu vel syllogismo ⁊ in multis animali/ bus irrationalibus inuenitur vt docet experimentum. Canis enim assurgit magistro: ⁊ sequitur eum velut amicum fugiens a canicida. Et ouis sequitur suum pastoreȝ fugiens a lupo. Et id suadent testimonia post oppositum.

sensui: sed talis virtus est que p se cōprehendat proportionatum ei: qꝛ conue
niens in proportionatū qꝛ nociuuꝫ:ideo ꝛc. Item si esset talis virtus que p se
cōprehenderet nō sensata.s.extimatiua:hoc non esset nisi qꝛ ipsa poneret dif
ferentiaꝫ inter sensata ꝛ non sensata ꝓm eos. Sed non pōt ponere dr̄iaꝫ inter
illa:qꝛ ꝓm ipsos ipsa nō cognoscit sensata:sed solū non sensata : ideo oporte
bit ponere aliaꝫ virtutē que ponat dr̄iaꝫ inter illa:que illa cognoscat: modo
hoc est impoſe: qm̄ obie
cta genere dr̄ia nō possunt
esse vnius dr̄ie: modo sen
sata ꝛ non sensata differūt
gn̄e:ideo ꝛc. Et non valet
si dicaẜ ꝙ virtus extimati
ua pōt ponere dr̄iaꝫ inter
illa:qꝛ est comprehendens
sensata p se:ꝛ non sensata
p accidens : mō sufficiens
est in cognitione non sen
satoruꝫ: vt ipsa p accidens
cognoscat. Per sensata er
go sufficiet virtꝰ imagina
tiua in cognitione illoruꝫ:
preter extimatiuaꝫ. Iteꝫ il
lud cognoscit tm̄ per acci
dens ꝙ cognoscit altero
cognito:ꝛ sine cuiꝰ cogni
tione alterū cognosci non
pōt: sed sensatū p accidēs
cognoscit cognito sensato
per se : ꝛ sine illius cogni
tione cognosci non pōt:iō
ꝛc.ma.nota.est:mi. decla
raẜ. Nam aligs nō cogno
scit inimicuꝫ nisi qꝛ perci
pit eius voceꝫ ꝛ figuram:
ouis.n.non cognoscit lu
pum inimicuꝫ: nisi qꝛ eius
vocem ꝑcipit p auditum:
ꝛ figuraꝫ p visuꝫ . Dico tm̄
ꝙ etsi virtꝰ extimatiua sit
vna virtꝰ loco ꝛ subiecto
cuꝫ imaginatiua:est tm̄ dif
ferens rōne ab illa. Naꝫ virtus imaginatiua dr̄ imaginatiua:ꝛ alia rōne dr̄ ex
timatiua:virtus.n.imaginatiua est virtus que cōprehendit spēs sensatas p se
ꝛ ēt per accidens ꝯseruās in memoratiua virtute illas operationes:ꝛ diuidēs
ꝛ ēt de eis afferens vel nō afferens cum deliberatione ꝛ discursu:vnde virtus
imaginatiua in vno differt ab extimatiua ī brutis:dicit.n.imaginatiua inquā
tum solū apprehēdit spēs sensatas p se:sed dr̄ extimatiua inquantū p accidēs
apprehendit spēs non sensatas: qꝛ per sensatas:sed in duobus ꝓm rōnem dif
fert imaginatiua ab extimatiua in hoīe:vnuꝫ est qꝛ ex hoc imaginatiua est exti
matiua: vt dictum est:quia apprehendit non sensata per sensata. Aliud est
quia in homine non sensata apprehendit per sensata:cum discursu quodam
discurrendo a sensato p se:in sensatuꝫ p accidens:ꝛ a sensato p acidens in sen
satum p se:ita tm̄ ꝙ virtus imaginatiua apprehēdit non sensata:ꝛ sensata ma
gis p ventriculū anterioreꝫ cerebri:sed in cognoscēdo illa cuꝫ discursu magis
agit p vētriculū mediuꝫ.p queꝫ fit redditio spēꝝ conseruataꝝ in memoratiua
virtute. Ad rōnes illoꝝ. Ad primam:si in nobis:falsum est:sufficit.n. in nobis
esse virtutē:que solum p accidens apprehendat indiuidua de gn̄e sb̄e:ꝛ ēt de
gn̄e accidentis:ꝛ talis est imaginatiua:qm̄ intellectus agens abstrahens vni
uersale de gn̄e sb̄e ab indiuiduis substātie:ēt ipsuꝫ abstrahit ab indiuiduis de
gn̄e accidentis. Non.n.fuit poſe intellectū cognoscere substantiā nisi per ac
cidentia:ita tm̄ ꝙ in instanti simul ī intellectu acqriẜ cognitio ꝑfecta substātie:
ꝛ ēt accidentium:lꝫ nā sit prior cognitio sb̄e q̄ꝫ accidentiū. Ad ꝫam:illa virtus
ꝛc.cōcedatur.vel p se:vel per accidēs:mō virtus imaginatiua que p se est co
gnoscens sensata:cognoscit p accidens nō sensata. Et hoc ei sufficit ad ponē
dum dr̄iam inter illa. Ad tertiam:nā non debuit ꝛc.concedaẜ : ad mi. falsum
est:tu probas dōm ꝙ sufficit nature vt nobis daret quandā virtuteꝫ que esset
p se cognoscens cōueniens ꝛ incōueniens in sensatis:p accidens conueniens
ꝛ nō cōueniens in nō sensatis:ꝛ hec est virtus imaginatiua:vt visuꝫ est : iō ꝛc.

a Quidam aūt ꝛc.] In parte ista Auic.ponit quandam dubitationem
dixit.n.supra ꝙ virtus apprehensiua specieꝝ non sensataꝝ est virtus extimati
ua:mō vult ostendere ꝙ ēt ꝓm quosdam talis virtus vocari pōt imaginatiua
Iuxta quod est intelligenduꝫ ꝙ virtus extimatiua vocari pōt imaginatiua:in
quantū ipsa est eadem loco ꝛ subiecto cuꝫ imaginatiua virtute : vocari auteꝫ
pōt extimatiua inquantū ipsa differēs est rōne a virtute imaginatiua. Nā vir
tus imaginatiua est que spēs cōprehendit abeuntibus sensibus:sed virtus ex
timatiua est illa que afferens est vel nō afferens de speciebus imaginatis.

b Et medico ꝛc.] In pte ista ostendit modū considerationis medici cir
ca virtuteꝫ extimatiuaꝫ. Circa quaꝫ est dubitatio. Auic. ponit ꝙ impedimēta
virtutis extimatiue sequunẜ impedimenta virtutis imaginatiue:fantastice:ꝛ
memorialis. Sed ꝯtra:nam Gal.in tertio de accidenti ꝛ morbo: ponit ꝙ pos

Et hec quidē virtus diuiditur a fan
tastica:quoniam fantastica sensu perce
pta retinet : ꝛ hec in perceptis sensu in
tentiones discernit nō sensu perceptas:
ꝛ separatur ab ea quā imaginatiuaꝫ vo
camus ꝛ cogitatiuam : quoniam illius
operationes nullum sequitur iudicium
sed istius operationes non solum iudi
cium:sed etiam iudicia sequuntur. Et il
lius operatiōes sunt in sensu perceptis
compositioneꝫ facere: ꝛ istius operatio
in sensu perceptis iudicare intentiones
extra sensum. Et quemadmoduꝫ in ani
mali est sensus iudicans de formis sen
su perceptis: similiter estimatiua est iu
dicans de intentionibus illarum forma
rum que ad estimationem perueniunt:
ꝛ non ad sensuꝫ. Quidā[a] autem ho
minuꝫ sunt qui presumūt ꝛ hanc virtu
tem imaginationeꝫ vocant: sed nō inde
curamus:quia de noībus non discepta
mus: sꝫ intētiōes ꝛ dr̄ias ītelligere debe
mus. Et[b] medico qdē non est curan

Jacobus

Et hec ꝛc.] In.2.pte dicit primo ꝙ estimatiua differt a fantasia: qꝛ fan
tasia seruat ꝛ retinet formas sensu perceptas ꝛ estimatiua discernit in illis for
mis ꝛ elicit ab eis intentiones non perceptas sensu. Secundo dicit ꝙ estima
tiua differt ab imaginatiua ꝛ cogitatiua in duobus. Primo in hoc ꝙ nullū iu
dicium prosecutionis vel fuge sequitur operationes imaginatiue ꝛ cogitatiue
quia forme reꝝ circa quas operanẜ componendo ꝛ diuidendo apprehendun
tur ab eis velut in pictura:sed picta non terrent nec alliciunt vt ouis nō fugit
a lupo picto si videat ipsum neqꝫ sequiẜ pastoreꝫ pictum. Sꝫ iudicia plura se
quuntur operationes estimatiue:qꝛ postq̄ꝫ estimatiua elicuit a formis sensatis
spēs amicicie ꝛ inimicitie sequitur iudiciū de amico ꝙ est prosequendus ꝛ iu
dicium de inimico ꝙ est fugiendus. Scdō qꝛ opationes imaginatiue ꝛ cogita
tiue sunt facere cōpositioneꝫ ꝛ diuisioneꝫ in formis sensu ꝑceptis: sed opera
tio estimatiue est iudicare in formis sensu perceptis ꝛ elicere ab eis intentio
nes nō sensatas. Tertio dicit ꝙ sicut sensus iudicat de formis sensu perceptis:
sic estimatiua de intentionibus extractis ab illis que perueniunt ad estimati

sibile est virtuteꝫ extimatiuaꝫ siue cogitatiuā defectiuā esse:preter ꝙ defectus
accidat in imaginatiua ꝛ memoratiua ꝟtute. Recitat.n.ibi de quodaꝫ in quo
virtus imaginatiua defecta nō erat:qꝛ imaginabaẜ vrceum esse vrceū:ꝛ ciatū
esse ciatū:neqꝫ memoratiua:qm̄ cum restitutus fuit sanitati:rememorabatur
eoꝝ que fecerat:sed in eo virtus cogitatiua defecta fuit:qꝛ iudicabat esse proi
cienduꝫ qđ erat retinenduꝫ. Iteꝫ cuius virtutis est obiectū ꝑticulare distinctū
ab obietis aliaꝝ virtutum
sensitiuaꝝ:illa virtus dꝫ ha
bere locū ꝛ organuꝫ distin
ctū ab organis ꝛ loco alia
rum virtutum: sed virtus
extimatiua est huius:ideo
ꝛc. possibile igitur erit ip
sam deficere propter defe
ctum sui loci: preter qđ ac
cidat defectus aliaruꝫ vir
tutum:ma.nota est: licet il
la virtus cuius obiectum
est vniuersale:sicut virtus
imaginatiua: nō possit ha
bere organum distinctum
ab organis aliarum virtu
tum:mi.declaraẜ: quoniā
obiectum extimatiue vir
tutis est species non sensa
ta: que alia est ab obiecto
aliarum virtutuꝫ. Prete
rea non videtur ꝙ nocu
mentuꝫ possit accidere in
extimatiua virtute ex no
cumēto memorialis:quo
niaꝫ ex nocumento poste
rioris nō accidit nocumē
tum prioris:sed virtus me
morialis est posterior ima
ginatiua:ideo ꝛc. In con
trariuꝫ est Auic. Respon
dent aliqui volentes salua
re Auicē.cum Gal. ꝙ vir
tus extimatiua compara
tur ad imaginatiuam du
pliciter: vno modo vt virtus imaginatiua est simplicium apprehensiua : ꝛ vt
sic accidere potest nocumentum in extimatiua virtute:preter quod accidat in
imaginatiua:ꝛ hoc mō intelligit Gal.in .3. de accidenti ꝛ morbo. Alio mō vt
est cōpositiua ꝛ diuisiua simplicium apprehensoruꝫ:ꝛ vt sic nunq̄ꝫ accidit no
cumentum in ipsa quin accidat nocumentuꝫ in extimatiua virtute. Et hoc iō
quia iudicium extimatiue virtutis sequitur compositionem ꝛ diuisionem spe
cierum apprehensarum ab imaginatiua virtute: ꝛ hoc modo intellexit hic
Auicen. Sed ꝙ dicunt isti non est verum:neqꝫ concordari potest Auicen.cuꝫ
Galie.quoniam per intentionem sibi contradicunt : vnde dico ꝙ possibile
est ꝙ accidat defectus in virtute imaginatiua : preter ꝙ accidat in extimati
ua : ꝛ econuerso . Et ratio huius est : nam operatio imaginatiue virtutis est
ꝙ apprehendat simplicia:ꝛ etiam illa diuidat ꝛ componat:ita tamen ꝙ circa
hanc virtutem non consistit veritas:ꝙ declaratur:primo aucto. Aristote. in
secundo de anima:dicit enim ibi ꝙ possibile est imaginari falsa: ꝛ etiam non
entia:quia possibile est secundum ipsum in de sensu:ꝛ sensato:imaginari ma
gnitudinem que non est vticoceruuꝫ:ꝛ similia. Declaratur hoc ratione: quia
vbi non est assertio vel non assertio ibi non ꝯsistit veritas ꝛ falsitas: sꝫ assertio
vel nō assertio est de spēbus non imaginatis partiuꝫ ad estimatiuā virtutē:nō
autem ad imaginatiuam:ꝛ ideo circa iudiciū extimatiue existit veritas ꝛ fal
sitas: non autem circa apprehensioneꝫ imaginatiue: nam possibile est ꝙ ego
imaginer montem aureum:ꝛ tamen hoc falsum non est : neqꝫ veruꝫ quousqꝫ
ego non extimē:vel iudicem sic esse vel non esse: Quia igitur alia est operatio
imaginatiue virtutis (siue apprehendat simplicia:siue illa cōponat vel diui
dat)ab operatione extimatiue virtutis :que est asserens vel non asserens de
speciebus imaginatis. Sed aduertendum ꝙ defectus extimatiue virtutis ali
quando sequitur defectum imaginatiue virtutis:vt cum quis imaginatur vr
ceum vitreum esse argenteum :ꝛ sic iudicat ꝛ asserit esse: aliquando sequitur
defectum memoratiue virtutis:vt cum iudicium extimatiue fieri habet ex col
lectione plurium in memoria retentorum. Per hoc apparet solutio ad au
cto. Galie.quia bene dicit vt visum est : ꝛ per consequens etiam ratio veruꝫ
arguit:nam virtuti extimatiue inquantum discurrit ab vno in aliud appro
priatur ventriculus medius cerebri:per quem redduntur species a memora
tiua ipsi virtuti imaginatiue. Ad aliam quando dicitur ex nocumento poste
rioris ꝛc.verum est quando posterius non est priori necessarium : modo vir
tus memoratiua est necessaria extimatiue: quia conseruat species non sensa
tas:quas cognoscit extimatiua: vel dicendum ꝙ quāq̄ꝫ virtus memoratiua
quantum ad apprehensionem sit posterior : tamen quantum ad redditum
specierum cum redduntur a memoratiua extimatiue : ꝛ etiam imaginati
ue : est illis prior.

dum vt hanc virtutem sciat. Impedi
menta nāqꝫ operationum eius impedi
menta operationum aliarum virtutum
que sunt anteq̄ꝫ ipsa sunt sequētia sicut
fantasia ꝛ imaginatiua ꝛ mēorialis quā
postea nominabimus. Et medicus qdē
non curat nisi de virtutibus ex quibus
cum in suis impedimentis acciderit le
sio prouenit egritudo. Quod si lesio ac
ciderit operationi alicuius virtutis cau
sa impedimenti quod accidit prius ope
ratiōi alterius virtutis q̄ꝫ ei fueritqꝫ im
pedimentum illud secutum malitiaꝫ cō
plexionis aut corruptioneꝫ compositio
nis alicuius membri sufficit medico vt
sciat impedimentuꝫ illud propter mali
tiam cōplexionis membri:aut sue com
positiōis corruptioneꝫ accidisse ad hoc
vt cū medicina ei subueniat: aut vt ipm
ab eo custodiat. Et nō curat scire dispo
sitionē ꝟtutis cui qđ accidit: nō accidit
nisi alio mediāte postq̄ꝫ scinerit dispōeꝫ
eiꝰ cui accidit illđ qđ accidit sine medio.

De partibus

a Tertia no
uam ꝛ non ad sensum. Quarto dicit ꝙ aliqui homines presumptuosi vocant
virtutem estimatiuam imaginationem:sed non est hic curandum quomodo
vocetur:quia hic non disputaẜ de noībus:sꝫ intelligere debemus intētiones
primas noīum ꝛ dr̄ias ipsarum. Et reuera magna est cōfusio in doctrinis tra
ditis de istis virtutibus ꝑꝑ diuersitates plurimas:vsus nominum istaruꝫ vir
tutum apud diuersos. Unus enim dicit ꝙ eadeꝫ est virtus imaginatiua ꝛ fan
tastica. Alius ꝙ sunt due. Item vnus dicit ꝙ imaginatiua est virtus conser
uans formas sensibilium ꝛ fantasia cōponens ꝛ diuidens eas:alius econtra.
Item vnus dicit de cogitatiua ꝙ est intellectus ꝛ de estimatiua ꝙ est ratio.
Alij dicunt ꝙ iste virtutes sunt inferioris ordinis in brutis inuente. Et bre
uiter tanta dissonantia in vsibus suorum nominum vt vix hodie sciat aliquis
de ipsis proprie loqui.

Et medico quidem nō est curandum ꝛc.] In.3.parte dicit primo ꝙ nō
est curanduꝫ medico:vt sciat virtutē estimatiuam:qꝛ impedimenta suaꝝ opa
tionuꝫ sequunẜ impedimenta operationum aliaꝝ virtutū ꝑcedentiuꝫ eꝫ.s.fan
tasie

a ¶Tertia vero ⁊c.] ¶In pte ista Aui.declarat ꝟtutẽ occulte cõprehẽdẽtẽ: q̃ est virtus memorialis.Et primo ipsaꝫ declarat quantũ ad sui operationes: scd̃o quantũ ad sui locuꝫ.Tertio remouet quãdaꝫ dubitationẽ.Quarto determinat de quadã virtute occulte cõprehẽdente:q̃ ad medicũ nõ pertinet:q̃ est virtus intellectiua:ꝫa ibi[Et est thesaurus]Tertia ibi[Et eius qdem locus] Quarta ibi[Hic vero locus]Circa primã partẽ est intelligendũ ꝙ virtus memoratiua pōt dici qnta:ꝫ mõ:qm̃ sensus est pria virtus occulte cõprehẽdens: scd̃a est virtus fantastica: tertia imaginatiua : quarta estimatiua siue cogitatiua:qnta memoratiua.Potest ẽt dici quarta:ponẽdo ꝙ sensus cõmuniꝫ ⁊ fantasia sint vna virtus:pōt ẽt dici tertia ꝫ Gal.⁊ Ari.⁊ veritatẽ:ponẽdo ꝙ sensus cõis sit ex virtutibus manifeste cõprehẽdentibus.Et sic virtutes occulte comprehendẽtes solũ erũt tres.s.fantastica siue imaginatiua:⁊ virtus extimatiua: ⁊ virtus memorialis.Sꝫ est dubitatio vtrũ sit aliqua virtus q̃ ꝯseruet p se species nõ sensatas:q̃ dicta est memoratiua.Et vr̃ ꝙ sic aucto.Auic.hic.Et idẽ ponit Thomas ⁊ Albertus:hoc ẽt arguit rõne. Obiecta gñe dĩa hñt diuersas

¶Tertia vero illarũ quas noiant medici est quinta aut quarta cũ certificauerimus que est virtus conseruatiua ⁊ memorialis. Et est thesaurus eius quod peruenit ad estimatiuam de intentionibus imperceptis sensu extra formas eorum sensu perceptas sicut fantastica est thesaurus eius quod puenit ad sensum ex formis sensu perceptis.Et eius qdeꝫ locus est posterior cerebri ventriculus.

Jacobus

tasie imaginatiue ⁊ memoralis de quã statim agef. ¶Sed instabit aliquis ꝙ memorialis virtus nõ precedit estimatiuã imo seqꝫ eaꝫ.Prio qdẽ ope : qꝛ estimatiua elicit spẽs non sensatas ex formis sensatis:memoria vero custodit eas sed prius eliciuntur q̃ꝫ custodiantur.Secũdo situ:nam estimatiua sita est in fine medij ventriculi cerebri vt ait princeps.6.naturaliuꝫ : memoria vero est in ventriculo vltimo:⁊ statim dicef.Dic primo ꝙ memoratiua fantasia ⁊ imaginatiua sunt priores estimatiua quo ad ledi:ita ꝙ nunq̃ꝫ leditur estimatiua qn prius ledaf fantasia imaginatiua vel memorialis. Sꝫ h̄ organuꝫ eius hꝫ ꝓpriã contẽperantiã ⁊ organizationẽ qbus cõplef eius opatio:cũ sit pfectissima virtutuꝫ occulte apprehẽsiuaꝝ nega ꝙ ꝓpriaꝫ imo cõem sibi ⁊ cogitatiue ⁊ imaginatiue.Sꝫ q̃ret aliqs quõ ex lesiõe memorie ledif estimatiua. Dic ꝙ duplr. Primo in male ĩprimendo memorie intẽtiões insensatas.Scd̃o in male operãdo circa intẽtiões ĩ mẽoria reseruatas.Est.n.interdũ ꝙ estimatiua format iudicium inimicitie ex spẽbus diu reseruatis in memoria sicut canis custodiens domũ inuehit ⁊ latrat aduersus eũ q duduꝫ pcussit ipsum. Et simee ⁊ capre ⁊ equi a ioculatoribus ĩtroducti frequẽter vtunf iudicijs estimatiue exercentis in spẽbus reseruatis in memoria.Meminerũt.n.flagelloꝝ ⁊ estimãt flagellari nisi iocis se aptauerit sicut domiti sunt.Est igif estimatiua velut bifrõs ex vna pte inspiciẽs imaginatiuã ⁊ fantasiã ⁊ ex alia memoriã.Scd̃o dicit ꝙ medicis cura dꝫ soluꝫ esse de ꝟtutibus illis:ex qbus p se ⁊ ĩmediate ꝓuenit morbus cũ acciderit lesio sensibilis in suis impedimẽtis.i.actionibus ĩpeditis.Et si phas esset corrigere h̄ textuꝫ scribi deberet opationibus loco de ĩpedimentis:qꝛ lesio virtutis accidit in opatione eius nõ in suis impedimẽtis:cũ ipsamet ĩpedimẽta sint lesiones eius.Tertio dicit ꝙ si lesio accidat opationi alicuius virtutis ex lesione opationis alterius ꝟtutis pp maliciã cõplõnis aut cõpõnis alicuius mẽbri satis est medico ꝙ sciat lesionẽ illã euenisse illi mẽbro pp maliciã cõplõnis aut cõpõnis eius vt succurrat illi mẽbro cuꝫ medicina cũ egrotat ⁊ custodiat ipsuꝫ ab impedimẽto vel lesione sue cõplõnis aut cõpõnis qñ sanũ est.Quarto dicit ꝙ medicus nõ curat nec dꝫ vt medicus scire dispõnem virtutis si sit lesa vel nõ cui nõ accidit lesio in opatione eius nisi mediãte lesione alterius virtutis dũmõ sciuerit dispõnem illius virtutis cuius opationi accidit lesio sine medio.Verbi grã medicus sciẽs ex vngula grossa q̃ est ĩ cõiunctiua ꝙ actio virtutis visiue est ablata nõ curat de humore cristallino: nec ꝟtute eiꝰ qꝛ lꝫ perdiderit suaꝫ actioneꝫ:nõ perdidit tñ nisi mediante lesione q̃ est in cõiũctiua ⁊ virtute eius:⁊ ideo satagit tollere vngulã nihil agẽs circa cristallinuꝫ humoreꝫ.Iteꝫ intellectus nõ leditur nisi prius ledaf aliqua sensibiliũ ꝟtutum ideo medicus non curat de intellectu.

¶Tertia vero ⁊c.] ¶In hac pti.4.tertie ptis:primo describit prin.memoriã ⁊ locũ eius.Secũdo mouet dubium ostendens qualiter se debeat habere medicus circa ipsum ibi[Hic vero est locus]

¶In prima parte dicit primo ꝙ tertia virtutũ occulte apprehensiuaꝝ apud medicos est quarta vel qnta apud phos certitudinaliter ⁊ exquisite de eis inquirentes.Quarta quidem si fantasia ⁊ sensus cõis numerenf pro vna.Quinta vero si pro duabus.Scd̃o dicit ꝙ ista est virtus cõseruatiua ⁊ memorialis: sed esse cõseruatiuuꝫ est cõe ei ⁊ fantasie:esse vero memoriale est ei proprium. Tertio dicit ꝙ memorialis est thesaurus intentionũ non sensataꝝ que peruenerunt ad estimatiuam extra formas eoꝝ sensu perceptas.i. extracte a formis sensibiliuꝫ sensu pceptis vel extra formas.i.sine formis sensibiliuꝫ sensu perceptis ꝫm illos qui putãt estimatiuaꝫ de solis intentionibus nõ sensatis iudicare ⁊ memoriaꝫ seruare solas sine formis intẽtiones sicut fantasia est thesaurus formaꝝ sensibiliuꝫ que ꝓuenerũt ad sensuꝫ cõeꝫ.Quarto dicit ꝙ sedes memoratiue virtutis est vltimus ventriculus cerebri. ¶Querif primo vtruꝫ virtus memorialis sit thesaurus eius qd̃ peruenit ad estimatiuã de intẽtionibus imperceptis sensu extra formas sensibiliũ sensu pceptas.Arguif ꝙ nõ sit thesaurus:qꝛ si se haberet mõ thesauri soluꝫ nos memoraremur dormientes ꝓfunde sicut vigilantes eo ꝙ equalr̃ retinenf intentiones in somno sicut in vigilia vel fortius.Iteꝫ nos memoramur intelligibiliũ ⁊ scibiliuꝫ que non ꝓueniunt ad estimatiuam.Item nos memoramur singulariũ ⁊ sensibilium : ita ꝙ luna fuit eclipsata tali die:⁊ sol tali die ⁊ tali hora:⁊ ꝙ audiuimꝰ tonitruũ sine intẽtionibus amicitie vel inimicitie pceptis ab estimatiua. Iteꝫ si memorial esset thesaurus solũ:nos memoraremur pñtium sicut preteritoꝝ. Naꝫ ouis lupo pñte hꝫ spẽm inimicitie.Cõtra illud Ari.lib.de memoria.Est.n.presentis qdeꝫ sensus futuri vero spes:facti aũt est memoria.Oppositũ determiat hic ꝓnceps. Pro declaratione mẽtis Aristo.sup obiecto habitu actu ⁊ nã virtutis memorialis ⁊ solutione qõnis ponunf alique ꝓpõnes.Prima ꝓpositio.Memorabile nõ est aliqd pñs ꝫm ꝙ pñs neqꝫ futuꝝ:ꝫ scm̃ seu pteritũ alias sensatũ vel estimatũ vel intellectuꝫ.Iuxta illud Arist.libello de memoria.c.1. Neqꝫ enim futura contingit memorari:sed futuꝝ est opinabile ⁊ spabile : erit autem vtiqꝫ ⁊ scientia quedam speratiua quemadmodũ quidam diuinatiuã dicunt:neqꝫ pñtis est:sed sensus:hoc.n.neqꝫ futuꝝ neqꝫ factũ cognoscimus: ꝫ tm̃ presens memorari aũt facti est: pñs aũt cũ adest:vt hoc album cuꝫ aliqs videt nullus vtiqꝫ dicet memorari:neqꝫ qd̃ ꝯsideraf cum sit ꝯsiderans ⁊ intelligens:ꝫ hoc qdem sentire dicũt illud aũt scire solũ.Cum vero sine actibus sciam ⁊ sensuꝫ habeat sic memoraf ea:hoc quidẽ:qꝛ didicit:illud vero:qm̃ audiuit aut vidit

virtutes:ꝫ spẽs sensate ⁊ nõ sensate sunt gñe differẽtes:virtutes:q̃ eaꝝ erũt diuerse.Alia igif erit ꝟtus q̃ est ꝯseruatiua p se spẽꝝ sensataꝝ:ab ea q̃ est ꝯseruatiua spẽꝝ non sensataꝝ:ꝫ hoc nõ pōt esse nisi virtus memoratiua:ideo ⁊c. Itẽ illa ꝟtus est ponẽda q̃ facit ad necessitatẽ aĩalis ⁊ eius salutẽ:ꝫ virtus conseruatiua p se spẽꝝ non sensataꝝ est huius:ideo ⁊c.ma.appꝫ qꝛ nã nõ deficit in necessarijs:mi.declaraf:qꝛ sicut necessariũ est aĩali cognoscere ꝙ ꝯueniẽs ẽt incõueniens in spẽbus sensatis p memorationem illaruꝫ:sic necessariuũ est ei cognoscere ꝙ ꝯueniẽs est ⁊ incõueniẽs in spẽbus nõ sensatis p illaruꝫ memorationẽ. In cõtrariũ arguif: aucto.Ari.in de memoria ⁊ reminiscẽtia.s. ꝙ non sit virtus aliq̃ q̃ sit p se ꝯseruatiua spẽꝝ nõ sensibiliũ:ꝫ p accñs:dicit.n.sic ibi Ari. ꝙ memoria p se est sensibiliũ ⁊ p accidẽs intelligibiliũ: tũc arguif sic:si ĩ eodeꝫ loco cũ ꝯseruatiõe sensibiliũ sit ꝯseruatio intelligibiliũ:ĩ eodẽ loco cũ ꝯseruatiõe sensibiliũ sit ꝯseruatio nõ sensibiliũ:qm̃ plus distat intelligibile a sensibili q̃ꝫ ñ sẽsibil a sensibili.Sꝫ ita ẽ ꝫ Ari.ibidẽ q̃ ⁊c. Itẽ Ari.põit ibi ꝙ imaginatõ extiatio ⁊ mẽoria sũt passiões sensitiui:tũc arguo sic:si imagiatio extiatio ⁊ me

De partibus

aut aliqd tale.Scd̃a propõ est. Ex passione sili picture facta p sensum in aĩa ⁊ organo eius derelinquif habitus q proprie vocaf memoria.Iuxta illd̃ Ari. dicto libro trac.pmo.c.3.Manifestuꝫ.n.qm̃ opꝫ intelligere taleꝫ aliquã factã p sensum in aĩa ⁊ in pte corpis hñte ipsam velut picturã quandã passioneꝫ: cuius dicimus habituꝫ esse memoriã:factus.n.motus imprimit velut figuraꝫ quandaꝫ sensibilis sicut sigillantes anulis.Ex hac ꝓpõne. Primo pōt elici ꝙ memoria nõ est aĩe solius:ꝫ ꝯiuncti ex aĩa ⁊ organo.Scd̃o pōt elici quare habentes cerebruꝫ in ꝯtinuo motu fluxus vel ex egritudine vel ex etate nõ sunt memoratiui.Tertio quare infantes ⁊ senes a senio ⁊ cito addiscentes ⁊ multum tardi ad addiscẽduꝫ sunt ĩmemores.Naꝫ his qdem nõ ꝑmanet habitus pp mollicieꝫ ⁊ fluxibilitateꝫ illis vero nõ imprimif pp nimiaꝫ duritieꝫ. Iuxta illud Aristo.ibi.Unde ⁊ his qdem q in motu multo pp passioneꝫ aut pp etatem sunt nõ fit memoria tãq̃ꝫ vtiqꝫ in aquaꝫ fluentẽ incidente motu ⁊ sigillo. Alijs qdeꝫ pp frigida esse sicut antiqua edificioꝝ ⁊ pp duricieꝫ accipientis passioneꝫ non insit impressio pp qd̃ qdem multuꝫ noui ⁊ senes ĩmemores fiunt. enĩꝫ hi qdem pp argumentũ:illi vero pp decrementũ.Silr̃ aũt ⁊ multũ veloces aut tardi neutri videnf memores: hi qdem.n.plus oportuno humidiores sunt illi vero duriores.His quidẽ igif non manet fantasma in aĩa:alios vero non tãgit:hec Aristo.Tertia propõ.Habitus derelictus a passiõe facta p sensum in aĩa ⁊ organo eius cõsideratus ꝫm ꝙ est forma vel pinctura aĩe sine relatione ad rem nõ est memoria:ꝫ imaginabile fantasma vel intelligibile. Iuxta illud Ari.c.nũc allegato.Si quideꝫ inquãtuꝫ ꝫm se sic sumpserit aĩa ipm vt intelligibile aliqd:aut fantasma vr̃ adesse.Et ad id est rõ:qꝛ nisi ita esſꝫ memoria nõ esset rei preterite:sed presentis.Quarta propõ est.Memoria est habitus fantasmatis ꝫm ꝙ est imago rei ꝑsensate vel intellecte.Iuxta illud Ari. lib.de memoria trac.pmo ca.1.Est qdem igif memoria neqꝫ sensus: neqꝫ opinio:ꝫ hoꝝ alicuius hitus aut passio cuꝫ factũ fuerit tẽpus: ipsius auteꝫ nũc nõ est memoria. Et illud eiusdẽ dicto tractatu.c.3.Quid qdem igif est memoria ⁊ memorari dictum est:qm̃ fantasmatis vt imaginis cuius fantasma habitus. ¶Et pro declaratione ampliori propositionis istius ⁊ precedẽtis. Attẽde ꝙ fantasma reseruatũ in fantasia sensibili absente pōt dupliciter ꝯsiderari.Uno mõ sicut forma vel pictura aĩe non habito respectu ad sensibile cuius est forma ⁊ sic est imaginabile vel intelligibile.Alio mõ sicut imago rei sensibilis prius sensate:⁊ sic est memorabile vel id quo memoramur:sicut leo pictus in pariete pōt considerari sicut forma accidentalis ⁊ pictura parietis nõ habito respectu ad leoneꝫ viuũ:⁊ potest considerari sicut imago leonis viui.Iuxta illd̃ Aristo capi.nunc allegato.Ut enim in tabula scriptuꝫ aĩal: ⁊ aĩal est ⁊ imago: ⁊ idem vnuꝫ ipsum est ambo:esse tamen non idem amboꝝ ⁊ est considerare sicut aĩal ⁊ sicut imagineꝫ:sic ⁊ qd̃ in nobis fantasma opꝫ suscipere ⁊ ipsum aliquid ꝫm se esse ⁊ alterius fantasma.Scd̃m quideꝫ seipsuꝫ speculamur vt fantasma est.Inquantũ vero alterius vt imago ⁊ memorabile.Et qꝛ ideꝫ fantasma est imaginabile ⁊ memorabile quãdoqꝫ erramus.Iudicantes p memoriã nos vidisse aut audiuisse aliquid qd̃ nec vidimus nec audiuimus:sed somniauimus aut imaginati sumus ⁊ ecõuerso.Est ergo memoria habitus quo memoramur rei preterite sicut scĩa est habitus quo scimus aliquod scibile ⁊ iustitia habitus quo iusta operamur.Quinta ꝓpositio est. Memorari seu memoratio est actualis apprehensio fantasmatis:vt est imago rei quã presensit aliqs sensuuꝫ vel quaꝫ intellectus prius intellexit.Iuxta illud Aristo.lib.de memoria tractatu primo ca.1. Semper.n.cum ꝫm memorari agat sic in aĩa dicit ꝙ hoc prius audiuit aut sensit:aut intellexit. Et illud eiusdeꝫ tracta.2.c.1. illius libri. Memoratur.n.nunc que audiuit aut vidit aut passus fuit prius. Sexta propositio.Memoratiua virtus est realiter eadeꝫ cũ sensu cõi ⁊ fantasia differens ab eis soluꝫ ꝫm esse ⁊ rationem. Eadeꝫ quidem: qꝛ sicut nunc sentimus sensu cõi nos videre et audire ⁊ olfacere ⁊ gustare ⁊ tangere:sic memoratiua virtute nunc apprehendimus nos vidisse audiuisse olfecisse gustasse ⁊ tetigisse.Et sicut fantasia custodimus formas rerum sensibiliũ in absentia earuꝫ sic virtute memoratiua custodimus eas:differens vero:qꝛ sensus cõis est presentium memoratiua vero preteritoꝝ.Et fantasia est custos formaꝝ ꝫ ꝙ sunt forme ⁊ picture aĩe.Memoratiua vero ꝫm ꝙ sunt imagines reꝝ presensatarum Hanc propõnem vr̃ intẽdisse Arist.lib.de memoria.Ait.n.c.1.primi trac.Post tẽpus memoria oĩs quare quecũqꝫ tp̃s sentiũt ⁊ quo.i. qua parte aĩe hec sola aĩalia memoranf.Et isto quo sentiunt.i.ista pte aĩe q̃ sentiũt.Itẽ.c.2.ait.Magnitudineꝫ aũt ⁊ motum cognoscere necesse quo ⁊ tẽpus fantasma auteꝫ cõmunis sensus passio est.Quare manifestuꝫ ꝙ primo sensitiuo hoꝝ cognitio ẽ. Item capi.3.ait. Quidqdeꝫ igitur est memoria ⁊ memorari dictuꝫ est ⁊ cuius particule eaꝝ que in nobis:qꝛ primi sensitiui ⁊ quo tẽpus sentimus.Septima propositio.Memoria non est in parte aĩe intellectiua nisi p accidens.s.qꝛ necesse est quecũqꝫ intelligentẽ fantasmata speculari.Iuxta illud Aristo.capi.2. primi tractatus de memoria.Memoria autem ⁊ que intelligibiliuꝫ non sine fantasmate est:quare intellectiui ꝫm accidens vtiqꝫ erit per se autẽ primi sensitiui.Et illud eiusdem in fine capituli illius.Cuius quideꝫ eorũ que sunt anime memoria sit manifestuꝫ:quoniã quideꝫ cuius ⁊ fantasia est ⁊ sunt memorabilia p se qdem quoꝝ est fantasia ꝫm accidẽs aũt quecũqꝫ non sine fantasia scilꝫ intelligibilia. Octaua propositio probatiua septime. Memoratiua vir/

moria sunt passiones eiusdem scilicet primi sensitiui:in eodem loco conserua/ta est species imaginatiua:⁊ extimatiua:⁊ memoratiua:sed ita est ꝫm Arist.ibidem:ideo ⁊c̄.Ad questionem istam ego dico ꝙ nō est aliqua virtus que sit cōseruatiua specierum non sensatarum per se. Sed illa eadem que est cōserua/tiua specierum sensataꝝ per se: est conseruatiua specieꝝ non sensatarum per accidens.Et ratio huius est:cōseruatio rei sequitur cognitionem rei: quoniā aliquis accipit cognitionē de re vt eam cognoscat cū vult: hoc autem non po/test fieri nisi eaꝫ conseruet: sed primum seruitium est per se cognoscens sensibi/lia:⁊ per accidens nō sen/sibilia:ergo erit ꝑ se cōser/uans sensibilia:⁊ per accidens non sensibilia. Sed hic est dubitatio de intelligibilibus:sicut de sensibilibus:vtrum intelligibiliū sit memoria per se:⁊ videtur ꝙ sic.aucto.Ari.in tertio de anima: dicit enī ibi: ꝙ anima est locus specierum sensibilium per sensum:⁊ intelligibilium per intellectum:sed locus est conseruatiuus locati:ideo sicut erit aliqua virtus conseruatiua sensibilium per se:sic etiam erit aliqua virtus conseruatiua intelligibilium per se. Item apud intellectum est habitus scientificus:sed habitus ille non est nisi per memoriam intelligibilium:ergo oportet memoriam aliquaꝫ ponerere que sit intelligibiliuꝫ per se. Dico ad hoc ꝙ non est aliqua virtus ꝯseruatiua intelligibiliū ꝑ se.Sed illa que est ꝯseruatiua intelligibiliuꝫ ꝑ se est conseruatiua intelligibiuꝫ ꝑ accidens.Et ratio huius est duplex: vna est sicut in prima apprehensione imaginatio reddit speciem intelligibilem intellectui possibili per abstractionem factam ab intellectu agente:sic in secunda appre/hensione:qm̄ species redditur imaginationi a memoratiua virtute: pōt ima/ginatio illa reddere intellectui possibili ꝑ abstractionem factam ab intellectu agente.Sꝫ virtus memoratiua illaꝫ reddēs imaginationi est cōseruatiua spēꝝ sensibiliuꝫ ꝑ se:ideo ⁊c̄.Item ꝫm Ari.in de memoria ⁊ reminiscentia:memo/ria est habitus primi sensitiui:quoꝝ ergo non est habitus eoꝝ non est memo/ria:sꝫ intelligibiliuꝫ nō est habitus:ꝗ eoꝝ nō est memoria:ma.nota est: mi. de/claratur:quoniam ꝫm Aristo.6.ethicoꝝ habitus est potentia ⁊ habilitas qua quis operatur dum vult.Sed intellectus intelligendo intelligibilia nō indi/get aliqua dispositione ipsum habituante ad hoc ꝫm Aristo. in tertio de aīa: ipse enim est summe dispositus ad intelligendum intelligibilia: ⁊ totus defe/ctus q ei accidit nō ꝯtigit nisi ex ꝑte ꝟtutuꝫ sensibiliuꝫ. Ad rationes ipsoruꝫ:

Hic vero est locus considerationis phisice vtrum virtus cōseruatiua ⁊ memorialis ⁊ virtus que reducit illud qđ est absens a memoria ex eis que ab estimatiua sunt reposita sit v̄tus vna aut virtutes due. Medico tñ nō est inde curādū:qm̄ nocumēta q̄ eis qualitercūqꝫ sint accñt sunt hōgenea. Sūt.n.nocumēta q̄ vētriculo cerebri posteriori accidūt vel de gn̄e cōplxonis vel ō gn̄e cōpositiōis.

Jacobus

tus non homini soluꝫ inest:sꝫ et alijs aīalibus nō qdem oībus: sꝫ illis dūtaxat q sensum tpis hn̄t.Juxta illud Aristo.ibi.Unde ⁊ alteris qbusdaꝫ inest aīaliū ⁊ non solum hoībus ⁊ habentibus opinioneꝫ aut prudentiam.Si autem in/tellectiuaꝝ aliqua partiuꝫ esset nō vtiqꝫ inesset multis aliorum animaliuꝫ for/te aūt nulli:qm̄ neqꝫ nunc oībus propter id ꝙ non oīa temporis sensum hn̄t. Semper.n.cum agat memoria sicut ⁊ prius diximus:qm̄ vidit hoc aut audi/uit aut didicit simul sentit qꝛ prius:prius autem ⁊ posterius in tpe sunt. Ex dictis apparet rn̄sio ad quesituꝫ ꝫm Aristo.s.ꝙ virtus memorialis non soluꝫ est thesaurus eius qđ peruenit ad estimatiuā de intētionibus īperceptis sen/su extra formas sensibiliū sensu ꝑceptas:īmo ē thesaurus fantasmatū seu for/maꝝ sensu ꝑceptaꝝ inqꝫtuꝫ sunt imagines reꝝ presensataꝝ vel preintellecta/rum.Secūdo appꝫ ꝙ virtus memorialis non soluꝫ est cōseruatiua ⁊ passiua: sꝫ ēt actiua.Nam mota a fantasmate vt est imago rei presensate iudicat de illa re ꝙ vidit vel sensit vel intellexit eaꝫ.Tertio apparet solutio obiectoꝝ sed ꝫm principem rn̄sio ad quesitum est simplr̄ affirmatiua. ¶Queritur scđo vtrum memoratiua virtus sit ī vētriculo posteriori cerebri:videtur ꝙ nō:qꝛ est eadeꝫ realiter cum primo sensitiuo:sicut ex Aristo.preallegatuꝫ est. Sed primuꝫ sensitiuū vel est in corde ꝫm Ari.vel in anteriori ꝑte cerebri ꝫm medicos.Iteꝫ di/cit Auer.2.colliget.c.20.Et in loco in quo est cogitatiua de necessitate est re/miniscibilis ⁊ ꝯseruatiua:ꝓpea qꝛ ꝓꝓ ipsam sunt inuente. Item memoratiua intellectualis in nullo ventriculo cerebri est: qꝛ virtutes intellectuales nullis vtunꝑ organis corporeis cuꝫ sepate sint.Oppositū asserit h̄ prin.Et rasis ꝑmo Almā.c.2.ait.Memoria aūt posterioreꝫ possidet ventriculū.Et Auer.2.colli/get.c.20.Et locus reminiscibilis ⁊ ꝯseruatiue est pupis siue pars posterior ca/pitis. ¶Sup hac mā̄ sunt tres opiniones.Prima est Ari.ꝙ memoratiua vir/tus est originaliter in corde sicut ⁊ cōis sensus.Sꝫ manifestiue ⁊ secūdario est in illa ꝑte cerebri in qua est sensus cōis:vꝫ in anteriori vētriculo:qꝛ cum sit ea/dem realiter cū sensu cōi:nō est ab eo localiter distincta.Scđa est Gal.⁊ medicoꝝ Auic.⁊ Auer.ꝙ memoratiua virtus est in vltimo ventriculo cerebri.Naꝫ lesa ꝑte illa vehemēti frigore vel vulnere penetrāti ledit memoria. Item lesa memoria sicut in lethargia iubent medici solēnes applicare remedia localia sup occipituꝫ ⁊ illic inueniunꝑ experimēto ꝯferre. ¶Tertia opinio est:ꝙ oēs aīe virtutes apprehēsiue occulte sunt in toto cerebro ⁊ in oībus vētriculis eius sed sensus cōis ⁊ fantasia magis vigēt in anteriori ventriculo cogitatiua: imaginatiua ⁊ estimatiua ī medio:memorialis ⁊ reminiscibilis ī postremo. Et ad probationē huius adducunt testimoniū ꝙ qdeꝫ vixit memorās post abscissionem totius vltime ꝑtis posterioris cerebri.Iteꝫ oēs he virtutes circa idē ope/rantur:sꝫ diuersimode vꝫ circa formas ⁊ intētiones reꝝ sine mā.Scđe opinioni adhere ⁊ tutius opaberis ī ꝯserua.sanitatis ⁊ curatiōe egritudiuꝫ ꝯtigētiū circa operationes eaꝝ. ¶Ad primuꝫ obiectum dic ꝙ ita sensit Aristo.sed Gal.aliter. Ad scđm dic ꝙ Auer.intellexit cogitatiuā ⁊ memorialeꝫ esse sil'in eodeꝫ membro totali puta cerebro vel corde:sꝫ non in eadeꝫ ꝑte adequate illius membri. Aliter sibimet contrariet in eodeꝫ.c.dicēti.Sꝫ cogitatiua plus manifestat in media camera ⁊ locus reminiscibilis ⁊ conseruatiue est pupis. Ad tertiū dic ꝙ nulla est intellectualis virtus memoratiua proprie ⁊ per se dicta:licet.n.in/tellectus intelligibiliuꝫ memoret ⁊ incomplexoꝝ ⁊ complexoruꝫ ⁊ principiorum ⁊ conclusionum que didicit id totum facit non thesauro ꝓprio: sed fan/tasmata speculans: quia velimus nolimus nostrum intelligere est cum cōti/nuo ⁊ tempore ⁊ sensus magis.

¶Hic vero ⁊c̄.] ¶In.2.ꝑte dicit ꝙ hic est locus ꝯsiderationis phisice.s.vtruꝫ virtus memorialis ⁊ reminiscitiua virtus q̄ reducit illud qđ est absens a me/moria de intentionibus ab estimatiua repositis sit vna virtus vel plures.Se/cundo dicit ꝙ medicus de hoc nō hꝫ curare:qꝛ nocumenta que accidunt his virtutibus sunt silia.s.nocumenta cōtingentia ventriculo vltio cerebri ex mala cōplexione vel cōpositione vel solutione cōtinui. Sed propter affinitatem phie naturalis cuꝫ medicina theorica de reminiscitiua virtute aliqua dicemus.

anima est locus specierum:verum est:quia earum apprehensiua:⁊ earuꝫ conseruatiua simul:sed non distincte:tamen aliquaꝝ per se vt sensibiliuꝫ:aliquaꝝ per accidens vt intelligibiuiu.Et cuꝫ dicit locus est conseruatiuus locati:verum est locus realis ⁊ exterior:non autem intentionalis.Uel dicenduꝫ ꝙ anima bene est conseruatiua specierum:⁊ hoc per accidens ꝯseruando spēs sensibiles. Ad secundā:apud intellectum est habitus scientificus:veꝝ est: sꝫ ille sit per memoriā:veruꝫ est: modo ad hoc sufficit vt intelligibilium sit memoria per accidens. Ad ratio/nes:ad primaꝫ:obiecta genere differētia ⁊c̄.cōceda/tur:ad mi.veruꝫ est: vnde aliaruꝫ sic est memoria si/cut apprehensio: ⁊ qꝛ spe/cierum non sensataruꝫ apprehensio est per accidens:vt visum est:ideo ipsarum erit etiaꝫ memoria per accidens. Ad secundam: illa virtus est ponenda ⁊c̄.concedatur: ad mi.ve/rum est:sed sufficit ꝙ conueniens ⁊ non conueniens in non sensatis soluꝫ memoretur per accidens.Circa secundam partem est intelligendū ꝙ ratio eius ꝙ dicit Auicen.est ista:quia cōseruatio bene fit a sicco:sicut receptio ab humido:modo pars posterior cerebri in comparatione ad alias siccior est: hoc etiā declaratur ex quibusdam sensatis: nam cum aliquis habet multos humores flegmaticos circa partem posteriorem cerebri:videtur illum in memoria de/ficere:si autem euacuentur ei memoria restituitur:⁊ pro tanto ēt Ari.ponit in de sensu ⁊ sensato pueros esse male memores ꝓpter plureꝫ humiditatē cere/bri ipsoꝝ:vnde ēt Ari.posuit cōseruationeꝫ speciei fieri in cerebro:propter fieri in cerebro contemperantiaꝫ spiritus:qui multum in corde erat distemperatus.Attamen ipse non distinxit loca ꝫm cerebrum in quibus virtutes ꝯsistāt: quoniaꝫ ad hoc non habuit signa sensata.Sꝫ illas inuenerūt medici. Unde est sciendum ꝙ virtutes aīales pn̄t cōsiderari duplr̄: vno mō vt cognoscitiue sunt: ⁊ sic sunt in corde.Alio modo vt representatiue sunt cognitionis: ⁊ sic sunt in cerebro. Juxta ꝙ est notandum ꝙ est quadruplex representatio speciei occulte vna absoluta: ⁊ hoc fit ab imaginatiua virtute ī primo vētriculo cerebri.Alia est representatio ipsius quantum ad iudiciū:⁊ ista fit ab extima/tiua:in ventriculo medio.Alia est que fit sub ratione rei prius cognite absolute:⁊ hec fit in posteriori vētriculo a ꝟtute memoratiua. Alia q̄ fit sub ratione rei prius cognite:vt ex aliquo memorato fit recordatio alicuius obliti: ⁊ hec fit ab ipsa virtute reminiscitiua.Circa tertiā parteꝫ est intelligendū:ꝙ virtus reminiscitiua

De partibus

¶Et pro declaratione dicte virtutis ⁊ ꝯuenientie ⁊ drie ipsius cū memoratiua.Attēde.1.ꝙ reminiscibile est aliqđ prius sensatū vel intellectū deletū a memoria resumibile ꝑ aliqđ in memoria seruatū.Ex quo appꝫ primo ꝙ remini/scibile ⁊ memorabile q̄ sunt obiecta ꝟtutuꝫ reminiscitiue ⁊ memoratiue ꝯue/niunt in hoc ꝙ sunt de preteritis sensatis vel ītellectis. Sꝫ differūt in h̄ ꝙ memorabile nō deleꝑ de memoria reminiscibile v̄o deleꝑ.Scđo appꝫ ꝙ reminiscibile ꝯuenit cū oblito readdiscibili ⁊ reinuenibili in hoc ꝙ est a memoria dele/tuꝫ sic̄ illa.Sꝫ differt ab illis in h̄ ꝙ reminiscibile resumiꝑ ꝑ aliqđ in memoria seruatū:sꝫ readdiscibile resumiꝑ ꝑ iteratā doctrinā ⁊ reinuenibile ꝑ iteratam inuētioneꝫ.Juxta illud Ari.lib.de memoria ⁊ reminiscētia.Uis.n.discere ⁊ inuenire ꝯtingit eūdeꝫ ideꝫ.Opꝫ igiꝑ differre reminisci ab his ⁊ īēte pluri ꝑncipio q̄ꝫ ex quo addiscūt reminisci.i.opꝫ nos reminisci in exn̄te nobis pluri ꝑncipio ad reminiscēduꝫ q̄ꝫ ad addiscēduꝫ.Nobis.n.ad addiscēdum īnata sunt principia.Sꝫ cū his ad reminiscēduꝫ est aliqđ in memoria seruatuꝫ quo resu/mimus oblitū:puta locus eius vel sile ipsius vel ꝯriuꝫ vel ei vicinū.Hec.n.multuꝫ ꝯferūt cū permāserint īpressa memorie ad resumēdū oblitū. ¶Attēde.2. ꝙ reminiscētia nō est nomē habitus sicut memoria:sꝫ nomē opis reminisciti/ue ꝟtutis.Et est reminiscētia seu reminisci resumptio sensus vel scie alicuius obliti ꝑ aliqđ seruatū in memoria.Et illud ibi seruatū est hītus qdaꝫ seu fan/tasma aliqđ qđ mouet aīam vt discursu quodā a loco in locatū vel a sili in sile vel a ꝯrio in ꝯrium:vel a vicino in vicinū resumat oblitū sine p̄ntia sensibilis ꝓprij illius obliti vel iterate doctrine:vel iterate inuētionis.Juxta illud Ari.c. nūc alleg.Sꝫ cuꝫ resumat quā prius habuit sciaꝫ aut sensum: aut cuiusqdem habitū memoriaꝫ diximus hoc est reminisci. ¶Attēde.3.ꝙ virtus reminiscitiua est virtus aīe resumens discursu quodā ꝑ aliqđ in memoria seruatuꝫ scibi/le vel sensibile:vel fantasma aliqđ de memoria deletū.Ex quo pꝫ ꝙ reminiscitiua ꝟtus solis hoībus inest:qꝛ reminisci quodā discursu fit ⁊ velut syllogismo bruta vero neqꝫ discurrūt:neqꝫ syllogizāt.Et in hoc differunt memorari ⁊ re/minisci.Juxta illud Ari.trac.nūc allega.c.3.Differt aūt memorari a remini/sci nō soluꝫ ꝫm tēpus:sꝫ qm̄ qdeꝫ ipso memorari ⁊ alioꝝ aīaliuꝫ ꝑticipāt multa:sꝫ reminisci nullū vt est dicere aīaliuꝫ nisi hō:cā autē:qꝛ reminisci est vt syl/logismus qdaꝫ.Qđ.n.prius aut vidit:aut audiuit:aut aliqđ hmōi passus fue/rit syllogizat reminiscēs:⁊ est vt qđ quedā hoc aūt qbus ⁊ deliberatiuū inest nā solis accidit.Et nāqꝫ deliberare syllogismus qdā est. ¶Attēde.4.ꝙ lꝫ reminiscētia solis rōnalibus aīalibus insit:est tñ passio q̄dā corpea.i.non est aīe solius:sꝫ ꝯiuncti.Cuius rei signū est ꝙ volētes aliqđ reminisci ⁊ nō potētes capite turbanꝑ ⁊ mouēt frōteꝫ.Juxta illud Ari.nūc dicto tractatu.c.4.Qđ aūt corporea quedā passio reminiscētia q̄stio in tali fantasmatis singnū est turba/ri quosdā cū non possunt reminisci. ¶Attēde.5.ꝙ habiliores ad addiscēdū sunt cōiter magis reminiscitiui:qꝛ ꝓ̄ptius discurrūt ⁊ syllogizāt ab eo qđ in memoria reseruatū ē ad resumptionē oblitoꝝ. Sꝫ tardi nō vehemēter ad ad/discēduꝫ sunt magis memoratiui:qꝛ tenacius retinēt fantasmata circa q̄ me/moratiua opaꝑ ꝫm ꝙ sunt imagines reꝝ sensataꝝ.Juxta illud Ari.c.1.libri de memoria.Nō.n.ideꝫ sunt memoratiui ⁊ reminiscitiui.Sꝫ vt frequēter memorabiliores qdeꝫ q tardi reminiscibiliores aūt q veloces ⁊ bn̄ discētes. ¶Attēde.6.ꝙ ad reminiscētiā maxime iuuat ordo:⁊ ꝓꝓ hoc mathematica sunt ma/gis reminiscibilia p̄sertiꝫ cū incipiꝑ a principio totius negocij.Juxta illud Ari. capi.2.tractatus de reminiscentia.Unde citissime ⁊ optime fiunt a principio reminiscentie:sicut enim se habent res ad inuicem in eo qđ consequenter sic ⁊ motus:⁊ sunt magis reminiscibilia quecūqꝫ ordinationē habent aliquaꝫ si/cut mathematica.Sed meditationes saluant memoriam. Meditari vero est speculari multotiens fantasma:sicut imagineꝫ rei sensate.Juxta illud Arist.c. vltimo tractatus primi de memoria. Meditationes autē memoriam saluant in reminiscendo hoc aūt est nihil alterum q̄ꝫ speculari multotiens sicut imagineꝫ ⁊ non sicut ꝑꝫ se.Ex dictis apparet quid sit reminiscitiua virtus ⁊ in quibus conuenit ⁊ differt cum memoratiua.

¶Uirtus

miniscitiua vt ponit Auic. non patit illa impedimenta que patit rememorati
ua: vnde in hoc Auic. male dicit: qm̄ ipsa in corpore organuz non hz sicut me
moratiua: imo ipsa suam operationē facit (que est intellectio particulariū) per
operationē cuiuslibet triuz virtutuz: scz imaginatiue: extimatiue: ꝛ memorati
ue: ad ipsam.n. operandā requiritur vt species bene imaginentur ꝛ memorē
tur: ꝛ ideo sic est dicēduz de ipsa: sicut dicebat Aui. supra de extimatiua: scz ꝙ
eius impedimentū sequit
impedimentū aliaꝝ virtu
tum: ꝛ hoc fuit virtus pro
pter quaz nobis fuit con/
iuncta rationalis: eo ꝙ ip/
sa erat collectiua partiuz:
ex quaꝝ collectione fit illi/
us cognitio ꝙ est subiectū
itellectus. Et sic est de ipsa
virtute reminiscitiua. 4. in
corpore organum non ha/
bet: sed eius operatio ex
operatione omniuz virtutum dependet: vnde dicebat Auer. in tertio de aīa.

¶ Virtus vo cōprehensiua que est vna de vtutibus aīe cōprehēsiuis est hūana rōnalis. ¶ Et qꝛ medici virtutē estimatiuā nō ꝯsiderauerūt pp cāz quā diximꝰ ideo hanc virtutez non cōsiderauerunt. Non enim fuit eoꝝ consideratio: nisi in opationibus triū vtutū tm̄ ꝛ nō in alijs.

Jacobus

¶ Uirtus vo ꝛc̄.] ¶ In hac pti. 5. tertie ptis. c. istius dicit pn. pº ꝙ vtus hūa/
na rōnalis est vna de vtutibus aīe cōprehēsiuis occulte. Scdo dicit ꝙ medici
nō ꝯsiderauerūt hanc virtutē propter illaz cām pp q̄z non ꝯsiderauerunt esti/
matiuā. s. qꝛ impedimēta suarum opationum sequunt impedimenta alicuius
aliaꝝ virtutuz: nec ei eueniūt p se primo. Nō.n. considerauerūt medici nisi de
tribus opationibꝰ virtutuz apphēsiuaꝝ occulte. s. de apprehēsione sensatoruz
ꝛ cogitatione circa ea: ꝛ reseruatione eoꝝ in absentia sensibiliū. Et lz minus at
tineat medico de vtutibus rōnalis aīe tractare q̄z de estimatiua: ppea ꝙ sepa
te sunt a corpeo organo: estimatiua vo nō: ꝯtinere tn̄ nequeo qn̄ d ipsis aliqd
dicā amore phie ꝛ federis eius cuz medicina. ¶ Pro quaꝝ declaratione. At/
tēde primo ꝙ vtus humana rōnalis est q̄ ppie ꝯuenit hoi ꝑm ꝙ hō est: ꝛ qua
differt a ceteris aīalibus ꝛ cōdiuidit totuz aīe genus cum dīa sibi opposita qꝛ
oīs aīa rōnalis est vel irrationalis. Juxta illud Ari. 6. ethicoꝝ ca. 2. Prius qui/
dez igit dcm̄ est duas esse ptes aīe ꝛ rōnem hn̄s ꝛ irrōnale. ¶ Attēde. 2. ꝙ tri/
plex est vtus humana rōnalis. s. voluntas ꝛ intellectus ꝛ rō. Qꝛ oīs vtus hūa
na rōnalis vel dircē respicit finē hois vel media ad finē. Si media sic ē rō. Si
finez vl sub rōne boni ꝛ ē volūtas: vel sub rōne veri: ꝛ ē intellectꝰ. ¶ Attēde. 3
ꝙ volūtas tripl'r dr̄. Primo qdē de q̄cūqꝫ vtute appetitiua cū cognitiōe p̄uia
ꝛ sic cōis est hoī ꝛ brutis. Scdo de appetitu rōnali tm̄: ꝛ sic ē ppa hoī. Tertio
de actu volēdi. ¶ Attēde. 4. ꝙ volūtas scdo mō dcā q̄ ppie volūtas dr̄ ē vtꝰ
aīe liberrima: cuꝰ obm est finis: vz p se bonū vel appens bonuz: ꝛ opatio ima
nens est latio aīe in bonū p affectū trāsiēs vo motꝰ corporeus volūtariꝰ. Et dr̄
quodā volūtas liberrima vtus: qꝛ a nullo creato cogi pōt: quo ad actionē ip
sius imanentē. Tria.n. sunt q cogere solēt ad aliqd agēdū vel ꝯsentiēdum scz
violētia illata: alligatio cū mā vel oblo ad mām ꝛ argumētatio demōstratiua
Et ab his oībꝰ volūtas absoluta ē. A pº qdez: qꝛ lz possit aliqs cogi facere q̄ nō
vlt q̄ ad motꝰ exteriores nō pōt tn̄ ꝯpelli velle q̄ nō vlt nisi a solo deo. A 2º vo
qꝛ volūtas nō ē de nūero vtutū organicaꝝ. A 3º vo qꝛ demōstratiōe fcā supar
gumētationē ꝙ aliqd est faciēduz voluntas libera manet: ꝛ pōt nolle illd face
re. Et iō volūtas cōpat monarche tyrāno q regit ad libitum. ¶ Attende. 5. ꝙ
circa obm volūtatis dissenserūt veteres qbusdaz dicētibꝰ ipsuz esse p se bonū
alijs bonū apparēs. Juxta illud Arist. 3. ethicoꝝ. c. 7. Uolūtas aūt qm̄ qdem
finis ē dcm̄ est: vr aūt his qdez p se boni esse: his aūt apparētis boni. Cōtingit
aūt volūtabile p se bonū dicētibꝰ nō esse volūtabile: qd vult q non recte vult.
Rursus aūt appens bonū volūtabile dicētibus nō esse nā voluntabile: sz vni/
cuiqꝫ qd vr. Alij aūt aliud vr. Si aūt hec nō placēt: q dōm simpl'r qdez ꝛ sz ve
ritatē volūtabile esse p se bonū: vnicuiqꝫ aūt qd vr. Studioso qdē igit qd ꝑm
volūtatez: prauo aūt qd ꝯtingit: hec Arist. ¶ Attēde. 6. ꝙ actio volūtatis ima
nens nō est terminata: sed quodāmō infinita: qꝛ se extēdit vel extēdere pōt ad
oīa pn̄tia ṗterita ꝛ futura: ꝛ ad oīa polia: imo ēt ad impolia. Juxta illd Ari. 3.
ethicoꝝ. c. 4. Uolūtas aūt est impoliuz puta imortalitatis: ꝛ pōt qs velle eē de
us ꝛ corrupta redire. Sz opatio ipsius trāsiens in mām extrinsecā est finita ꝛ
terminata p maximū: qꝛ organa qbꝰ vtit sunt finita ꝛ terminata. ¶ Attēde. 7.
ꝙ intellectꝰ tripl'r dr̄. Prio qdem de vtute itellectiua. Scdo opatione illius.
Tertio d hitu ṗncipioꝝ scie. Juxta illud Ari. 6. ethicoꝝ. c. 7. Relinqtur q itel/
lectuz esse ṗncipioꝝ: ita ꝙ est vnus qnqꝫ hituuz qbꝰ veꝝ dicit: aīa affirmādo ꝛ
negādo: q sunt ars: scia: prudētia: sapia: intellectꝰ. ¶ Attende. 8. ꝙ itellectꝰ pº
mō dictus est duplex: vnus speculatiuꝰ: alius practicꝰ. Et vtriusqꝫ finis est vi/
tas. Sz speculatiui qdē: vitas absolute. Practici vo vitas ꝯcorditer se hn̄s ad
appetitū rectū. Juxta illud Arist. 6. ethicoꝝ. c. 3. Speculatiue aūt mētis ꝛ non
practice bene ꝛ male: veꝝ ꝛ falsuz: h.n. oīs intellectiui opus. Practici aūt itel
lectiui veritas ꝯfesse hn̄s apetitui recto. ¶ Attēde. 9. ꝙ duplex est itellectꝰ spe
culatiuꝰ. s. polis ꝛ agens. Juxta illud Ari. 3. de aīa. tex. 17. dicētis. Qm̄ aūt sic
in omni nā est aliqd hoc qdez mā vnicuiqꝫ gn̄i: hec aūt est potētia oīa illa. Al/
teruz aūt cā factiuūqꝫ in faciendo oīa: vt ars ad mām sustinuit necesse ꝛ in aīa
has esse dr̄ias. Et est intellectꝰ hic qdez talis in oīa fieri: ille vo in oīa facere sic
hitus qdē vt lumē q̄dā.n. mō ꝛ lumē facit poª exn̄tes actu colores. ¶ Attēde
10. ꝙ Aris. 3. de aīa. tex. 3. declarat nāz polis itellectꝰ p. x. ppietates. Pria ē ꝙ
est ipassibilis a forma quā cōhrehēdit. Scda est: ꝙ est susceptiuꝰ forme seu spe
ciei itelligibilis. Tertia est ꝙ est potētia hmōi spēs: sz actu non est hec spēs seu
forma. Quarta est ꝙ se hz ad intelligibilia: sicut sensus ad sensibilia: ꝛ itellige
h q̄ztū ad recipe: nō q̄ztuz ad pati. Quinta est ꝙ est imixtus corpi alr non itel/
ligeret oīa: sz soluz pportionata suo organo: ꝛ forma ei īnata phiberet ipsuz a
susceptione aliaꝝ formaꝝ. Sexta est ꝙ nō hz nām aliaz: nisi ꝙ est polis ꝛ nihil
est actu eoꝝ q sunt anteq̄z itelligat. Septima est ꝙ est locꝰ spēꝝ siue formaꝝ in/
telligibiliuz. Octaua est ꝙ ipassibilitas ipsiꝰ est alia ab ipassibilitate sensitiui:
qꝛ sensus ledit ꝛ impedit ex excellēti sensibili: intellectus vo neqꝫ ledit ab ex
cellēti ꝛ intelligibili: neqꝫ ipedit p ipsum ab intellectu infimoꝝ. Nona est ꝙ
qn̄ iste intellectus fit itelligibilia singula: ꝛ hoc est qn̄ pōt p se operari: est tūc
potētia quodāmō: qꝛ mutat de ocio ad agere: sz non sil'r est potētia sicut erat
ante addiscere aliqd a doctore vel ante inuenire aliqd a se. Indigebat.n. tūc
aliquo reducēte potentiā suaz ad actū mō vero nō. Decima est ꝙ est sicut ta/
bula apta ta picture non picta actu oīno. Ait.n. Aristo. ibi. tex. 3. Impassibile
q opz esse susceptiuū aūt spēi. Et potētia huiꝰ sz nō hoc. Et sil'r se hr̄e sicut sen
sitiuū ad sensibilia sic intellectiuū ad itelligibilia ꝛ seqt tex. 4. Necesse est itaqꝫ
qm̄ oīa itelligit imixtū esse sic dixit anaxagoras vt impet: h aūt ē vt cognoscat

ꝙ imaginatio extimatio ꝛ memoria sibi inuicez coadiuuāt vt representēt ido/
lum intellectui possibili ꝛ agenti: virtus enim ista: scilicet intellectiua: secundū
Arist. neqꝫ nobis coniuncta est ex parte corpis: neqꝫ ex parte aīe: sed ex parte
cognitionis spēꝝ: vnde scdm ipsum hec virtus saltē secundum actuz inest no
bis a quinto anno supra: ꝛ non citra: ꝙ dicitur in quarta parte notum est.

¶ De virtutibus animalibus motiuis. Cap. vi.

¶ De virtutibus animalibus motiuis. Capi. vi.

Otiua vero virtus est illa que chordas ꝯbit ꝛ laxat propter quod mouentur membra ꝛ iuncture dilatatione sua ꝛ fixione.

m Otiua vero ꝛc̄.] ¶ Sicut dicebat sup
virtus qua distinguit ani/
mal a non aīali est duplex
scilicet virtus aīalis sensi/
bilis: ꝛ virtus aīalis moti
ua: nam per hoc ꝙ aliquis
sentit ꝯueniens vel nociuū
vel mouet ad fugiēdū vel
ṗsequenduz: iudicamus
illud aīal esse. Postq̄z igit Aui. iuestigauit genus pꝰ vtutis aīalis. s. sensibilis.

De partibus

despectū. i. id qd forma nō informat: appere.n. phibet extraneum ꝛ ei obm ꝛ
tex. 5. Quare neqꝫ ipsiꝰ est nām esse: neqꝫ vnā: sz hāc ꝙ polis vocatus itaqꝫ aīe
intellectus. Dico aūt itellectū quo opinat ꝛ itelligit aīa: nihil ē actu eoꝝ que
sunt an̄ itelligere tex. 6. vn̄ neqꝫ misceri rōnabile est ipm corpi: q̄lis.n. aliquis
vtiqꝫ fieret aut calidus aut frigidus: si organū aliqd erit sicut sensitiuo: nūc aūt
nullū est. Et bn̄ iā dicētes sunt aīaz locū esse spēꝝ: nisi ꝙ nō tota sz intellectiua
neqꝫ actu sz potētia spēs tex. 7. Qm̄ aūt nō silis sit ipassibilitas sensitiui ꝛ itel
lectiui manifesūū est ex organis ꝛ sensu: sensus.n. nō pōt sentire ex valde sensi
bili: vt auditꝰ ex magnis sonis: neqꝫ ex fortibꝰ odoribꝰ ꝛ coloribꝰ: neqꝫ videre
neqꝫ odorare: sz itellectꝰ cū intelligit aliqd valde itelligibile: nō minꝰ itelligit
ifima: sz ēt magis: sensitiuū qdē.n. nō sine corpe ē: hic aūt sepatus ē tex. 8. Cuz
aūt sic singula fiat vt sciēs dr̄ q sz actū: h aūt ꝯfesti accidit cū possit opari p se/
ipm: est qdē igit ꝛ tūc potētia quodāmō nō: tn̄ sil'r est sic ꝛ an̄ addiscere aut in
uenire: ꝛ ipe aūt seipz tūc pōt itelligere: hec Ari. ¶ Attēde. 11. ꝙ Arist. 3. libro
de aīa. tex. 18. declarat nām itellectꝰ agētis. 10. ppietatibꝰ. Pria est facere itel
ligibilia oīa in actu velut hitus qdā ꝛ vt quoddā lumē. Et itellige h p hitum
formā vel nām distictā ꝯ puationez ꝛ potētiā. Sicut.n. lumē irradiās supra co
lores reddit ipsos visibiles actu: sil'r itellectꝰ agēs irridiās supra polem itelle
ctū ꝛ intelligibilia sepulta i fantasmatibꝰ reddit ipsa actu itelligibilia. Scda ē
ꝙ ē sepabilis. Tertia est ꝙ est ipassibilis. Quarta ē ꝙ est imixtꝰ. Quinta est ꝙ
est sba actu ens ꝛ i h est honorabilior itellectu poli. Sexta ē ꝙ ē posterior tpe
itellectu poli i vno ꝛ eodē sz nō oīo. Septia ē ꝙ nō aliqn̄ itelligit ꝛ aln̄ nō itel/
ligit. Et itelligas hoc de se ꝛ ex parte sui: imo si penitus eēt absolutꝰ a viculis
corporis tam ꝑm esse forme ꝛ aīe q̄z ꝑm esse virtutis incessanter intelligeret.
Octaua est ꝙ separatus est soluz hoc qd vere est. i. postq̄z separatus est a cor
pore est semper in actu vel esse suuz ꝛ qd est sunt idez: ita enim sensit Aristo. de
substātijs simplicibus. Nona est ꝙ est imortalis ꝛ perpetuus. Decima ꝙ non
reminiscit. i. post separationez eius a corpore non reminiscit: neqꝫ recordatur
eoruz que didicit in corpore: qꝛ reminiscentia ꝛ memoria nō sunt aīe solius: sz
cōiuncti sicut prius declaratū est. Uel intellige ꝙ etiā in corpore nō reminisci/
tur ex se ꝛ per se: imo necesse est ipsum fantasmata speculari si debeat intelli/
gere: habet autē sic ibidem textus Aristo. tex. 18. Ille vero scz intellectus agēs
in omnia facere sicut habitus quidaz vt lumen: quodaz enim modo ꝛ lumen
facit potētia existentes actu colores: tex. 19. Et hic quidez intellectus separa/
bilis ꝛ impassibilis: ꝛ imixtus substātia actu ens: semper enim horabilius est
agens patiēte ꝛ principiuz materia: idem autez est ꝑm actuz sciētia rei: tex. 20.
Qui vero ꝑm potentiā tēpore prior in vno est: oīno autez neqꝫ tēpore: sed nō
aliquādo quidez intelligit: aliquādo vero nō intelligit. Separatus est solum
hoc qd vere est. Et hoc soluz imortale ꝛ perpetuū est: non reminiscit autez qꝛ
hoc quidem impassibile. ¶ Attende. 12. ꝙ triplex est operatio intellectus.
Prima est apprehensio simplex intelligibiliuz. Secūda est compositio ꝛ diui/
sio eorum. Tertia est discursus. Circa primam non interuenit falsum. Circa
duas alias sunt verū ꝛ falsum. Juxta illud Aristo. 3. de aīa. tex. 21. Indiuisibi/
lium quidez igitur intelligentia in his est circa que non est falsum. In quibus
autem falsum ꝛ verum est compositio quedā iam intellectuū est sicut est eorū
que vnuz sunt. ¶ Attende. 13. q̄z speculatiui intellectus habitus perfectior est
sapientia: ꝛ perfectior actus est felicitas contēplatiua quam prefert Aristo. 10.
ethicoꝝ capi. 9. felicitati actiue morali. Primo qꝛ minus eget exterioribus bo/
nis. Secūdo qꝛ diuina est. Tertio qꝛ cetera animalia carent ea. ¶ Attēde. 14.
ratio tripliciter dicitur. Primo quidez de virtute ratiocinatiua. Secundo de
habitu virtutis illius: vt ars ꝛ prudentia sunt recte rationes factibilium ꝛ agi
bilium a nobis. Tertio de actu eius scilz discursu vel argumēto sic de ratione
dicitur ꝙ est demonstratiua vel dialectica vel rethorica vel sophistica. ¶ At/
tende. 15. ꝙ ratio primo modo dicta est virtus anime rationalis ꝯsiliatiua sup
his que sunt libere operabilia a nobis maxime de medijs attingendi finem in
clinans de se ad bonuz: sed quādoqꝫ vincitur ꝛ disturbatur ab appetitu. Jux/
ta illud Aristo. 1. ethicoꝝ ca. vltimo. Recte enim ꝛ ad optima deprecatur rō. i.
inducit quasi deprecando ꝛ suadēdo: ꝛ hec virtus est intellectus practicꝰ seu
intelligentia practica. ¶ Attēde. 16. ꝙ huius virtutis duplex est operatio: que
dam transit in materiam extrinsecam ꝛ dicitur proprie factio vel mechania:
alia non transit: sed versatur circa anime passiones ꝛ cōmunicationez: iusticie
ꝛ dicitur actio. Et similiter ipsius est duplex obiectuz. s. factibile ꝛ agibile. Ue
rum qꝛ dicte operationes cōicant in vno ꝛ similiter obiecta. s. in libere opera
ri ꝛ libere operabili a nobis: ratio dicitur ꝑm hoc vna virtus. ¶ Attende. 17.
ꝙ habitus optimus huius virtutis est prudentia ꝛ perfectior ipsius operatio
est felicitas moralis. Ex dictis appet quot sunt virtutes aīe rationalis huma/
ne ꝛ qualiter distinguuntur per actus ꝛ obiecta ꝑm sententiaz Aristo. de quo
dicit Auer. 3. de anima. commento. 14. Credo ꝙ iste homo fuit rl'a in natura
ꝛ est exēplar qd nā inuenit ad demonstrandū vltimaz ṗfectionem in naturis.

¶ De virtutibus animalibus motiuis. Cap. vi.

m Otiua ꝛc̄. ¶ In hoc ca. agit ṗmo pn. de actu motiue virtutis. Scdo de transitu eius ibi [Et eius
quidem] Tertio de multitudine specierum eius ibi [Et est genus]
¶ In. 1. pte dicit ꝙ vtus motiua volūtarie est illa q̄ ꝯbit ꝛ laxat chordas pp
quaꝝ cōtractionem ꝛ laxationē membra ꝛ iuncture mouent motu dilatatio
nis ꝛ fixionis vel flexionis vt qdaz libri hn̄t. Arguet aliqs ꝙ ista descriptio est

In parte ista inuestigat genus scdm virtutis aialis mobilis. Et pmo illud notificat rone instrox cu qbus fit motiua virtus: scdo rone principiox a qbus fit: ibi [Et est genus] Circa primaz ptez est intelligedum ꝙ laxatio ⁊ ptractio cordax non dz intelligi respectu vnius ⁊ eiusdez corde: sz diuersax: eo ꝙ ptractio ⁊ laxatio sunt motus oppositi: ⁊ tales no possunt fieri in eodez tpe respectu eiusdez mobilis: sz fiut eodez tpe respectu diuersox mobiliu: sicut. p.g. qn manus mouet ad ptez ipsius domesticā: tunc ptrahunt corde que sunt in pte sinistra: ⁊ laxant que sunt i pte domestica: ⁊ econuerso fit cu mouet ad ptez siluestrem. Scdo est intelligendum ꝙ dixit mēbra que mouent ptractione ⁊ laxatione cordax iuncture. Naz dz exponi mēbra: ⁊ pro.i. iuncture: ita ponit Arist. in de cā motus aialiuz: in de progressu aialiuz. Et cā huius est: qz probatu est inde cā motus aialiuz ꝙ ois motus fit p aliquod fixum: vnde necessariuz fuit

Jacobus

insufficiēs primo qz est aliq̄ ꝟtus motiua que non mouet chordas: vt motiua musculi frontis. Juxta illud principis pmi pma doc.5.sum.2.c.3. Frons autē per musculuz tenuē dilatatum pāniculare mouetur ⁊ membro qd per ipsum mouetur absqz chorda obuiat: quoniaz illud quod per ipsuz mouetur est cutis dilatata lenis ⁊ mouere q̄le ipsuz est p chordam no est bonuz. Item laxatio chordax no est opatio virtutis motiue volūtarie: sz nāe chorde se reducentis ad tpatiorez ⁊ cōnaturalez situz cessante cā trahēte. Cuius rei signuz est ꝙ tpe somni ⁊ quietis chorde sunt laxe. Item mēbra aliq̄ mouent sine iūcturis vt oculi: labia ⁊ lingua. No ergo debuit dicere pp qd mouent mēbra ⁊ iuncture copulatiue: sz disiunctiue mēbra aut iuncture. Itē membra no solū mouētur per virtutē motiuā dilatatiōe ⁊ flexione: sicut cū brachia manus vel digitos extendimus: aut supra pedes ⁊ crura fixi stamus ⁊ erecti: imo ēt flexione pstrictiōe giratione: resupinatione: pnificatiōe: tractiōe: impulsione: vectione: ꝟtigine. Ad hec oia obiecta dici pōt ꝙ princeps no diffinit hic virtutē motiuā: sz declarat eam p opationes eius famosiores. Et si p descriptiōe suscipe velis. ¶ Ad primū dic ꝙ chorda hic capit extēso noie pro corpe villoso neruoso: licz ergo musculus frōtis no hēat chordā vnicaz ppie dictaz in cauda eius cōpositā ex filis neruox ⁊ ligamentox: hz tn̄ nerui villos vndiqz diffusos. Ad scdm dic ꝙ lz chorde relicte nāe sue se nāliter relaxent ⁊ reducāt ad situm mediū: qz tn̄ interdum est necessaria subita relaxatio: qn̄qz paulatiua: qn̄qz fortis: qn̄qz debilis necessaria est virtus dirigēs. Ad tertiuz dicit ꝙ a ꝟtute motiua mouentur mēbra ⁊ iuncture: sed non semper ambo simul: imo aliquando membra: ⁊ aliquando iuncture. Ad quartū dic ꝙ p dilatationē hic intelligit prin. oēm expāsionem mēbri qd mouet intus vel extra plicatione vel extēsione pne vel supine tractiōe: vel impulsiōe: vectione aut ꝟtigine. Et p fixionez firmaz seu stabilem iūcture positiōe. ¶ Querit vtruz ꝟtus motiua aialis sit aliq̄ ex ꝟtutibus occulte apphēsiuis. Hanc qōnez mouet Aristo.3.de aīa.tracta.4.c.1.dicens. De mouente aūt qd forte sit aīe speculāduz vtruz vna ps q̄dam ipsius sit separabilis: aut magnitudine aut rōne: aut oīs aīa: ⁊ si ps aliq̄ vtruz ppria q̄dam sit pter psuetas dici ⁊ dictas: aut hax vna aliq̄ sit. Videtur ꝙ sit oīs aīa: qz oīs aīa se hz ad cordus i triplici gn̄e cāe.s. efficiētis formalis ⁊ finalis: sz oē efficiēs est motiuū. Itez oīs virtus aīe est opationis initiuz: sed oīs opatio est motus. Item si aliq̄ virtutū aīe esset expers motus aīalis maxime de vegetatiua videret: sz ipsa pticipat sensu delectantiū ⁊ ptristātiuz ⁊ motu sequēte eum. Juxta illud Gal.lib.de sba nāliuz ꝟtutuz.c.5. Itaqz Plato mihi recte vz dicere sensum hēre plātas alienox ⁊ familiariū: vz ⁊ sm hoc aīalia puenienter vtiqz dici cū hoc ꝙ neqz eo q ex his motu priuant. ¶ Deinde arguit ꝙ sensus cōis est motiua virtus. Primo qz est principiū motionis spūuz ad membra. Scdo qz mouet fantasticā ꝟtutez. Est.n. fantasia motus a sensu sm actum facto: vt ait Aristo.2.de aīa.tex.161. ¶ Deīde arguit ꝙ sensus exteriores sunt motiua virtus: qz dolor est īmediata cā motus fuge ⁊ delectatio motus psecutionis: sed dolor ⁊ delectatio sunt passiōes sensuuz exteriox. Juxta illud.G.4.morbi.c.6. Delicia ꝟo ⁊ eius priuz in oībus sensibus fiūt non tn̄ equalr: qz in visu min° q̄z in aliis efficiunt. In tactu vero ⁊ gustu magis ceteris: post eos i odoratu ⁊ auditu. ¶ Deinde arguit ꝙ fantasia sit ꝟtus motiua per Aristo.3.de aīa.dicētē. Et multa est sm ipsam facere ⁊ pati hūtem. Itez dicit ibi. Et fantasia aūt cuz moueat no mouet sine appetitu: ⁊ ꝙ imaginatiua sit motiua Gal. testat lib.de moti.liq.c.7.dicens. Actio vero gn̄ationis instrox no fit a volūtate tm̄: sed sepius absqz volūtate obsequēdo ei ꝙ aīa format ⁊ imaginat: ⁊ expientia edocet: ꝙ qbusdam religiosis ꝟga erigit ex imaginatione circa venerea ipsis inuitis. Sz vr ꝙ sit cogitatiua: qz ipsa est q̄ discernit facienda a no faciēdis. Est ergo rectrix ⁊ directrix motuū aīaliuz. ¶ Deinde arguit ꝙ sit estimatiua: qz discernit amicū ab inimico: ⁊ fugiēdū a no fugiēdo: gra quox fiunt mot° aīaliuz. ¶ Deinde arguit ꝙ rō vel practicus intellectus sit motiua ꝟtus: qz oēs artes mechanice ⁊ virtutes morales qbus opa humana exercent sunt habitus ei°. Post hoc arguit ꝙ appetitus est virtus motiua: quia per se ⁊ īmediate fertur in bonū verum vel apparens ⁊ fugit a malo ⁊ nulluz aīal sine ipso mouetur absqz violentia. Juxta illud Aristote.tertio de aīa.tex.44. Nihil enim non appetens aut fugiens mouetur: sed aut violentia. Item dicit princeps primo cantice: cantico.93.de virtute vitali loquens. Soror aūt eius est illa qua aguntur actiones cuiuslibet agibilis sicut est amare aliquid ⁊ abere illud odio. Et Auer. in cōmento illius cañ. ait. Sed secūda ex virtutibus vitalibus est illa q̄ dicit irascibilis ⁊ concupiscibilis que amore vel odio excitat. Et ista virtus est causa quare homo agit aliquid in oī negocio: ergo appetitus est virtus motiua. ¶ Deinde aguitur ꝙ memoria ⁊ reminiscentia sint virtus motiua: qz virtutibus istis accedūt dietim animalia ad pascua inuenta meliora: ⁊ redeunt ad antra propria vel stabula. Et his virtutibus aīalia domesticant: recordantia eniz ꝙ vno modo agendo premiant: altero puniunt: redeunt ad actiones vnde premiat. ¶ Deinde arguitur ꝙ virtus motiua aīalis sit voluntas. Primo a noīe: quia cōmuniter dicit motiua voluntarie a voluntate. Item ipsa sola est que libere mouet vt vult ⁊ quādo vult: ⁊ vbi: ⁊ quo vult: ⁊ aliis renitentibus ⁊ inuitis puta rōne vel estimatiua vel sensuali appetitu mouet ⁊ ipsa nolente ⁊ cōtranitente nulla alia virtus hominis mouet corpus localiter ⁊ volūtarie. Post hec arguit ꝙ virtus motiua non sit vna virtus: sed plures ex dictis per Aristo. lib.de motibus aīalium capi.7.dicentez. Videmus autez mouentia animal intellectum ⁊ fantasiaz ⁊ electionem ⁊ voluntatem ⁊ concupiscentiam. Oppositum predictorum omniuz scz ꝙ virtus motiua sit vna specialis virtus ab omnibus predictis differens. ¶ Arguitur primo auctoritate Aristote. scdo de anima.tex.13.diuidentis viuere in viuere p intellectuz ⁊ per sensum: ⁊ per motū sm locum: ⁊ per motū sm alimentuz. Ait enim ibi. Multipliciter autē ipso viuere dicto ⁊ si vnum aliquod horum insit solum viuere ipsuz dicemus vt intellectus ⁊ sensus ⁊ motus ⁊ status sm locuz. Adhuc aūt motus sm alimentū ⁊ decrementuz ⁊ augmentum. Item dicit paulopost tex.

membrū ꝙ moueri debeat diuisionē habere: ptez motiuaz: partē fixaz: tale aūt est in iunctura. Tertio est intelligēduz ꝙ in cōparatione ad mēbrum ꝙ est principiū primū motus.s. cor: sunt quattuor instra necessaria ad hoc vt membrum moueat motu volūtario pgressiuo: quox vnum est via per quā transmittit virtus motiua ad membrū ꝙ moueri dz que est neruus. Et cā huius est qz mouere est agere ⁊ no pati: modo principale agens non pōt agere in passium nisi mediāte agente instrali: ⁊ maxime si lōginqum sit a passo: qz igitur cor primuz mouēs existens maxime remotuz erat a mēbro ꝙ moueri debebat: no potuit illud mouere nisi mediāte instro: ꝙ est calor motiu°: pp qd necessariuz fuit calorem illius ad mēbra debentia moueri trāsmitti: no potuit aūt trāsmitti: nisi esset quedā via illū deferens: talis aūt est neruus. Scdz ꝙ est necessariū est: qz opz esse quoddā mēbruz in quo virtus motiua pmaneat tanq̄z in quodam pticulari

De partibus

26. Anima est horum que dicta sunt principiuz ⁊ his determinata est vegetatiuo: sensitiuo: intellectiuo: motiuo. Et iteruz paucis interpositis dicit tex.27. Potentias autem dicimus vegetatiuuz: sensitiuuz: appetitiuuz: motiuum sm locum intellectiuū. In his passibus oībus manifeste numerat virtutem motiuam vt a ceteris distinctam. Scdo auctoritate Gal.lib.de virtutibus dispēsantibus corpus humanuz.c.1.dicentis. Ex capite qdem prouenire eaz virtutem qua rōcinamur ⁊ memoramur ⁊ sentimus ⁊ de loco ad locum permutamur. Item tertio morbi capi.3.ad principiuz dicit. Actionis animate alia sentit: alia mouet: ⁊ alia regit ⁊ ordinat. Item postq̄z Gal. quarto morbi egit de causis accidentiū sensitiue virtutis determinat in quinto eius de causis accidentium virtutis motiue. Et tn̄ fine quinti de causis accidentium virtutis regitiue: sub qua comprehendit omnes virtutes occulte apprehēsiuas: ⁊ i sexto de causis accidentiū naturalis virtutis ex hoc palam innuens ꝙ motiua virtus est a ceteris distincta. Item loco ⁊ subiecto separatur ab apprehensiuis: quia omnes apprehensiue sunt in cerebro sm Galie. ⁊ sequaces eius ⁊ in corde sm Aristote. sed virtus motiua est in musculis aut neruis. Item actu ⁊ obiecto differt a ceteris. Actu quidem: quia eius solius est immediate mouere localiter volontarie corpus animalis aut partes eius. Obiecto vero quia obiectum ipsius est mobile voluntarie: puta corpus animalis vel pars ipsius. Item voluntaria virtus ledi potest ceteris manentibus illesis vt apparet in tremore ⁊ alie ledi possunt ipsa non lesa: vt apparet in freneticis ⁊ maniacis in quibus motiua virtus aliquando fortior apparet q̄z in sanis. Ad hanc dubitationez primo ponetur responsio Aristote. sub sex ppositionibus. Prima propositio est. Virtus motiua voluntarie non est vegetatiua. Cuius ratio est quia motus voluntarius semper fit propter finem apprehensum a particulari mouente ⁊ semper fit cuz fantasia vel appetitu ⁊ plante carent ea. Juxta illud Aristote. tertio de anima.tex.44. Sed de motu sm locum quid mouens animal sm processiuum motum consideranduz est. Quod quidez igit non vegetatiua potentia manifestuz est: semp.n. propter aliqd motus h ⁊ aut cuz fantasia aut cuz appetitu est. Nihil eniz non appetens aut fugiens mouetur: sed aut violentia. Amplius ⁊ plante vtiqz essent motiue ⁊ vtiqz haberent aliquaz partem organicam ad motum hunc. Scda propositio est: Virtus motiua voluntarie no est virtus sensitiua probat: qz multa sunt aīalia sensuz habentia sine motiua virtute sicut animalia terre aut petris affixa carent eniz organicis partibus processiui motus que natura non negasset eis si ipsis forent necessaria. Juxta illud Ari.3.de aīa.tex.45. Silr autez neqz sensitiuuz. Multa.n. sunt aīalium que sensum quidem hñt manentia autem ⁊ īmobilia sunt propter finez si igitur natura nihil facit frustra neqz deficit in necessariis: nisi in orbitatibus ⁊ in impfectis: hmōi aūt aīaliuz pfecta ⁊ no orbitates sunt. Signuz aūt qz generatiua sunt ⁊ augmentū hñtia: ⁊ decrementū q̄re ⁊ hñt vtiqz ptes organicas pcessionis. ¶ Tertia ppō est. Virtus motiua volūtarie no est itellus speculatiuus neqz practicus qui ratio dz. Probat qz speculatiuus itellectus nihil determinat de fugibili ⁊ psequibili: ⁊ motus volūtarius semp est aut fugiētis aut psequentis: ⁊ si ptemplet aliqd fugienduz vel psequenduz: non tn̄ pcipit prosequi vel fugere. Et si intellectus prius speculatiuus extēsione sui ad opus practicus fiat ⁊ pcipiat fugere a nocitiuo ⁊ psequi iuuatiuū: sepe tn̄ no mouetur hō sm preceptū eius: imo sm appetitū vt rō incōtinentis dissuadet adulterium ad qd mouet appetitus. Juxta illud Aristo.3.de aīa.tex.46. At ꝟo neqz rōcinatiua ⁊ vocatus intellectus est mouens. Speculatiuus qdem.n. nihil speculat actuale.i. agibile neqz dicit de fugibili ⁊ psequibili: semp aūt motus aut fugiētis aut psequētis aliqd. Sz neqz cuz speculat aliqd fuerit huius iam precipit aut prosequi aut fugere: puta multotiens intelligit terribile: aliquid aūt delectabile non iubet aūt timere: sed cor mouet supple ad timorez. Si aūt delectabile altera aliqua pars mouetur supple ad delectationez: scz epar sm Platonem vel genitalia sm alios. Amplius extendente se intellectu ⁊ dicente intelligentia aut fugere aliquid aut psequi non mouet: sed sm cōcupiscentiam agit vt incontinens. ¶ Quarta ppositio est. Virtus motiua volūtarie no est appetitus tantū. Probat: qz viri religiosi ⁊ continentes sepe appetunt venereos actus ⁊ epulari laute ⁊ splendide ⁊ abunde bibere: non tamen sequūtur desideria sua: sed parent rationi. Juxta illud Aristo.3.de aīa.tex.48. At vero neqz appetitus huius motus dn̄s est. Abstinentes enim appetentes ⁊ concupiscentes non operant quox habent appetitū: sed sequuntur intellectum. ¶ Quinta ppositio est. Motus voluntarius videt esse operatio appetitus ⁊ intellectus practici vel opatio appetitus ⁊ fantasie. Juxta illud Arist.3.de aīa.tex.49. Videntur aūt duo hec mouentia appetitus ⁊ intellectus. Si nāqz non tria erunt mouentia appetitus intellectus ⁊ fantasia: si aliqs fantasiā posuerit sicut intelligentiā quandā. Multa.n. preter sciam sequuntur fantasias. Et in aliis aīalibus non intelligentia: neqz ratio est sed fantasia. Utraqz ergo hec motiua sm locuz intellectus ⁊ appetitus. Intellectus aūt qui propter aliquid ratiocinatur: ⁊ qui practicus est. ¶ Attende primo ꝙ Aristo. in hoc passu p fantasiam intelligit estimatiuam: ⁊ hoc innuit cum dicit. Si aliquis fantasiam posuerit sicut intelligentiam quandam boni ⁊ mali.s. prosequendi ⁊ fugiendi. ¶ Attende scdo ꝙ triplex est appetitus. Quidaz naturalis in oībus vegetabilibus inuentus. Alius sensualis.s. irascibilis ⁊ concupiscibilis cōis brutis ⁊ hoībus. Alius rationalis hoībus pprius.s. voluntas. ¶ Attende tertio ꝙ virtutum concurrentium ad motum processiuū aīaliuz due sunt que decernunt motum.s. ratio ⁊ estimatiua. Ratio quidē discursu quodā. Estimatiua ꝟo prima facie ex instinctu sine discursu. Et due que exequuntur ⁊ efficiunt motū: vz appetitus sensualis ⁊ volūtas: ⁊ hoc intendebat Aristo. in hac ppositione. ¶ Sexta ppositio est. Appetitus ⁊ intellectus vel appetitus ⁊ fantasia non sunt cā voluntarii motus vt duo motores specie distincti: sed vt vnus motor. Probatur qz intellectus non mouet sm ꝙ intelligit: sed sm ꝙ desiderat delectabile apprehensum per ipsuz: mouet ergo per desideriū. Et ideo manifestuz

est ꝙ

culari principio: ⁊ illud est musculus. Et cā est: qꝛ non expedit vt semp secun da mouētia moueāt presente primo mouente: ⁊ hoc ideo ne occupatio fiat in primo mouēte: neqʒ ēt in scdis. Naʒ scđm Ari. in de cā motus aīaliuʒ: sic est de ꝯstōne corpis sicut est de ciuitate bene legibus recta: sʒ sic est in illa ꝙ in agēdis officijs nō semp opʒ monarcaʒ ciuitatis pñtem existere: a principio. n. ordina/ uit vt qlibʒ faceret officia ꝓprie necessaria ad cōeʒ vtilitatem: ⁊ sic ēt in ꝯstōne corpis a principio ordinati fuerūt musculi vt officiales in mouendo ꝓter ꝙ sit pñtia alicuius trāsmissi a corde: vnde ipsi vocati sunt mēbruʒ mobile ex se: qꝛ hñt ꝑtes mouentes: qꝛ caloreʒ: ⁊ ꝑteʒ motaʒ vt eoꝝ sbam: ⁊ nulluʒ aliud mem bruʒ potuit hoc hr̃e: qꝛ neqʒ chorda: neqʒ neruus: neqʒ caro: neqʒ os: vt decla/

Jacobus

est ꝙ potētia aīe que vocaꝛ appetitus mouet volūtarie: sic ꝙ facit īpetum ad motuʒ: sʒ practicus ītellectus vel fantasia ꝑ spēm appetibilis apphēsaʒ decer/ nit motū. Juxta illud Ari. 3. de aīa. tex. 50. Fantasia aūt cū moueat nō mouet sine appetitu. Unū igiꝛ qddaʒ mouēs qđ appetibile. Et in trāslatiōe ab arabi co hr̃. Motor igiꝛ vnus est. s. desiderās. Deinde paucis interpositis dicit Ari. tex. 52. Qđ qdeʒ igiꝛ huiꝰ potētia mouet aīe q̄ vocaꝛ appetitus manifestuʒ est. Et iteꝝ postea dicit tex. 56. Oīno qdeʒ igiꝛ sicut ꝑdcm̄ est inq̄ʒtū appetitiuum aīal: sic ipsius motiuū est. Appetitiuū aūt nō sine fantasia. Fantasia aūt oīs rō/ nalis aut sensibilis est. Hec ē Arist. snīa sup ꝟtute motiua. ❡ Ex qua pᵒ elici pōt ꝙ eadē ꝟtus in sba est intellectiua practica appetiua ⁊ motiua volūtarie. Et r̃i practicus intellectꝰ sʒ ꝙ apphēdit aliqd fugibile vel delectabile. Et ap petitꝰ sm ꝙ ꝑ desideriū cōcupiscit aut timet illud. Et ꝟtus motiua volūtarie sm ꝙ mouet corpus vel aliqđ mēbruʒ ad ꝓsecutionē aut fugam illius. Scđo elici pōt ꝙ ꝟtus motiua volūtarie necīo ꝑsupposuit appetitiuā et appetitiua aīalis practicū intellectū aut extimatiuaʒ: qꝛ appetitus nō ferꝛ in icognituʒ: sʒ nō ecōuerso. Ueꝝ Auer. 2. colꝛ. c. 18. vr̃ sentire ꝙ ꝯcupiscibilis virtus ꝑcedit in ope extimatiuā. Deinde ꝯfirmaꝛ apud estimatiuā vel rōneʒ ꝯsiliuʒ. Ait. n. ibi. Et dicimꝰ ꝙ ꝟtus q̄ facit mouere aīal hec est imaginatiua vel estimatiua: qñ ꝑcessit ꝟtus ꝯcupiscibilis. Et postea ibi ꝯfirmatū est ꝯsiliuʒ vel rō ꝑꝑ repñta/ tioneʒ rei imaginate vel estimate. Sʒ ei nō credo qꝛ sibimet ꝯ̄dicere vr̃ eodeʒ ca. dicēs. Et hec est virtus volūtaria quā ꝑcedit imaginatiua: vel estimatiua. ⁊ ꝯfirmatio ꝯsilij. Tertio pōt elici rñsio ad q̄situʒ sm Aristo. s. ꝙ ꝟtus motiua aīalis sm sbaʒ est aliq̄ ex ꝟtutibus occulte apphēsiuis: differēs tñ ab eis oībꝰ sm esse ⁊ rōneʒ: qꝛ hʒ actuʒ ꝓpriū. s. facere īpetuʒ ad motuʒ volūtariuʒ ⁊ obie ctuʒ ꝓpriuʒ. s. fugibile aut ꝓseqbile. Sʒ rñsio breuior: iuxta mētē Ga. ⁊ seq̄ciū eiꝰ ē ꝙ ꝟtus motiua aīalis nō est aliq̄ ex ꝟtutibꝰ occulte apphēsiuis: qꝛ opatio nes illaꝝ īmanent cerebro ⁊ istius opationes trāseūt in mēbra: ⁊ hec ledi pōt alijs nō lesis ⁊ ecōuerso. Et aliter seruaꝛ sanitas huiꝰ ⁊ illaꝝ. Et alijs instr̃is vti tur hec q̄ʒ ille. Jd ēt ꝓbāt rōnes post oppositū. ❡ Ad rōnes añ oppositū. Ad primā dic ꝙ aīa mouet corpus ꝑ potētiaʒ motiuā. Ad ꝯfirmationem ꝯcede ꝙ oīs virtus aīe mouet: sʒ nō motu ꝓcessiuo. Ad ꝯfirmatiōeʒ aliaʒ de ꝟtute vege tatiua dic silr̃. Ad scđaʒ rōnem de sensu cōi ⁊ ad ꝯfirmationē eius. Dic ꝙ mo tus spūum sensitiuoꝝ a sensu cōi ad organa sensuū exterioꝝ ⁊ motus fantasie a sensu cōi nō sunt motus ꝓcessiui aīaliuʒ de qbꝰ hic agiꝛ sm quos diuiditur aīal mobile ingressibile volatile: natatile: ⁊ reptile. Ad tertiaʒ de sensibus ex terioribus dic nō mouēt volūtarie: sʒ potius sunt ꝟtutes. 3. passiue: sunt tñ cā mouēdi: qꝛ ꝑcipiūt ꝯtristātia ⁊ delectātia. Ad q̄rtaʒ dic ꝙ fantasia nō mouet volūtarie sm ꝙ est thesaurus formaꝝ sensataꝝ: sʒ sm ꝙ ꝓ estimatiua accipiꝛ: ꝯcediꝛ ꝙ mouet ad sensuʒ dcm̄: qꝛ ex amicitia vel inimicitia elicita decernit esse mouēduʒ ꝓsecutiōe vel fuga. Ad q̄ntaʒ ꝯcede ꝙ ex imaginatiua fiūt aliq motus: sʒ nō ꝓcessiui sicut erectio ꝟge ex imaginatiōe circa venerea ⁊ sincopis ex imaginatiōe circa atrocia vulnera ⁊ hyatus ex imaginatiōe circa hyantes. Et hi sunt medij inter volūtarios ⁊ nāles: vel sunt simplr̃ inuolūtarij. Juxta illud Ari. lib. de motibus aīa. c. vltio. Mouenꝛ aūt ⁊ aliqbꝰ inuolūtarijs mo tibus qdeʒ ꝑtiuʒ: plimis aūt nō volūtarijs. Dico aūt inuolūtarios: vt puta eū q cordis ⁊ eū qui pudēdi. Multotiēs. n. appente aliquo: nō tñ iubēte intelle/ ctu mouenꝛ. Nō volūtarios aūt vt puta sōnuʒ ⁊ vigiliā ⁊ respirationeʒ ⁊ qui/ cūqʒ alij tales sunt. Nullius. n. hoꝝ dñs simplr̃ est: neqʒ fantasia: neqʒ appetitꝰ: hec Arist. Ad sextā ꝯcede de cogitatiua discursiua ꝙ facit ad motū decernē do euʒ: vt practicus intellectus. Ad septimā ꝯcede ꝙ estimatiua silr̃ opaꝛ ad motuʒ vt discernēs ipsuʒ. Jdeʒ dic ad octauā de rōne seu practico intellectu. Ad nonā ꝯcede ꝙ appetitꝰ facit impetū ad motū ⁊ est mouēs īmediatū pre/ uio decreto practici intellectus vel estimatiue. Ad decimā de memoria ⁊ re/ miniscētia ꝯcede ꝙ sunt cāe occasionales fugiēdi ab aliqbꝰ ⁊ ꝓsequēdi: sʒ nō mouēt ꝓcessiue. Ad vndecimā de volūtate dr̃ sicut de appetitu ꝙ facit īpetū ad motū ⁊ est mouēs īmediatuʒ ⁊ prin. mouētiuʒ cui cetera obediūt. Ad duo decimā ꝙ intellectꝰ: fantasia: electio: volūtas ⁊ ꝯcupiscētia mouēt aīalia: dic ꝙ hec oīa reducunꝛ in ītellectū ⁊ appetitū. Juxta illud Aristo. c. ibi allegato. Hec aūt oīa reducunꝛ in intellectū ⁊ appetitū. Etenim fantasia ⁊ sensus ītel/ lectiui eūdeʒ locuʒ hñt iudicatiua. n. oīa: voluptas aūt ⁊ ira ⁊ ꝯcupiscētia oīa appetitus: electio aūt cōis intellectui ⁊ appetitui. ❡ Queriꝛ scđo ī quo ē sbie ctiue motiua virtus: vr̃ ꝙ in bono appetibili: qꝛ ipsuʒ est qđ mouet ⁊ non mo uetꝛ. Alia ꝟo q̄ mouēt vt intellectus practicꝰ ⁊ appetitꝰ mouēt vt ꝑmota a di/ cto bono. Juxta illud Arist. 3. de aīa. tex. 54. Spē quidē igiꝛ vnuʒ erit mouēs appetibile aut appetitiuū. Primū aūt oīuʒ appetibile hoc. n. mouet cū nō mo ueꝛ eo ꝙ sit ītellectū aut imaginatū. Mouēs aūt duplex. Aliud qdē īmobile. Aliud aūt ꝙ moueꝛ. Est aūt īmobile qdeʒ actuale bonū. Mouēs aūt ⁊ quod moueꝛ appetitꝰ. ❡ Deinde arguiꝛ ꝙ nusq̄ʒ sit velut ī organo aut in sbo. Uo/ lōtas est virtus motiua ⁊ intellectꝰ vt ꝑmissuʒ est: sʒ ꝟtutes iste sepate esse vñr ⁊ īmixte sic antea dcm̄ est de ītellectibus poss ⁊ agēte cuʒ sint ꝑtātes aīe rōna/ lis sic illi ītellectus. ❡ Deīde arguiꝛ ꝙ sit in corde ꝑ Arist. 3. de ꝑtibus aīa. c. 4. de corde dicēteʒ. Et est ꝑmuʒ ꝑncipiū motuū reꝝ delectabiliū ⁊ offensibiliū Et ꝑ Auer. 2. colꝛ. c. 18. vbi ait. Sʒ Arist. sentit ꝙ cerebruʒ sit seruitor cordis in hac opatione ⁊ ꝙ origo istius caloris quo sit motus est in corde. Et hoc pōt vi deri manifeste ꝙ veꝝ est: qꝛ tu vides ꝙ nasciꝛ in corpe iter agentis qñ vadit q̄ nō fuerat ⁊ illud mēbruʒ a quo nasciꝛ in corpe calor ⁊ vadit ad totū corpus ē cor. Et ꝑꝑea qñ accidit hōi aliqd qđ terre at ipsuʒ redit calor ad cor ⁊ tremūt crura: ⁊ pōt esse ꝙ cadit hō aut nō pōt moueri. Ergo pʒ ꝙ prima virtus regi tiua in hoc motu ⁊ illud qđ mēsurat caloreʒ in q̄ʒtitate ⁊ q̄litate est de necees/ sitate ī corde. Et adhuc ꝙ Gaꝛ. ⁊ oēs alij medici cōfitenꝛ: ꝙ virtus volūtaria est in corde. Et si ita est ⁊ appʒ ꝙ aīalia nō mouenꝛ nisi volūtarie: ergo hec vir tus est in corde ⁊ cerebrū eius seruiēs est ī donādo ei temperantiā: hec Auer. ❡ Deinde arguiꝛ ꝙ sit in epate qꝛ ꝯcupiscitiua ꝟtus est ī eo sicut prius alleg. est ex Plone ⁊ Gaꝛ. sʒ hec ipsa est appetitus de q̄ dicit aristo. 3. de aīa. tex. 44. Qđ qdē igiꝛ mouetꝰ potētia aīe q̄ vocaꝛ appetitus manifestū est. ❡ Postea ar/

ratuʒ est ab Auer. in scđo sui colliget. Tertiuʒ qđ est necessariuū est chorda: vt per ipsaʒ possit cōiungi musculus mouēs mēbro mobili. Quartuʒ ꝙ est neces/ sariuʒ est mēbruʒ qđ moueri dʒ: ⁊ illud est iunctura que est bene mobilis. Pro pterea: ꝙ diuisioneʒ hʒ in ꝑteʒ fixaʒ ⁊ ꝑteʒ motaʒ: ⁊ hec oīa q̄ttuor tangit Aui. in lr̃a: primuʒ tāgit duʒ dicit ⁊ eius qdeʒ penetratio est in neruis. Scđʒ cū dic̄ q cuʒ lacertis sunt ꝯtinui. Tertiuʒ cū dicit q̄ chordas ꝯ̄hit ⁊ laxat: q̄rtū cuʒ dic̄ ꝑꝑ ꝙ mouenꝛ mēbra ⁊ iuncture. Sʒ est aduertēduʒ ꝙ ista instr̃a dicta nō req/ runꝛ in oī motu locali: sʒ solū in illo q ꝓgressiuus est: q est de vno toto loco ad vnū totuʒ locū: siue sit totius corpis aīalis siue alicuius mēbri: vt manus: ⁊ pe dis: ⁊ ꝑ hoc sepaꝛ motus iste a motu dilatatiuo ⁊ ꝯstrictiuo: qui fit ī animali/

De partibus

guiꝛ ꝙ sit in spū ꝑ aristo. lib. de mo. aīaliuʒ ca. 13. dicentē. Qm̄ aūt primū his q/ deʒ in corde his aūt in ꝓportionali ꝑꝑ h̄ ⁊ spūs cōplantatꝰ hic vr̃ exñs. Uideꝛ aūt bñ nāliter hñs ad hoc ꝙ sit motiuū ⁊ exhibeat virtutē: opa aūt motus pul sio ⁊ tractio q̄re opʒ organū augeri posse ⁊ breuiari: talis aūt est spūs nā: eteni sine violētia corrupta ⁊ tractiua ⁊ pulsiua ꝑꝑ eādē cām ⁊ hʒ g̃uitateʒ ad ignea ⁊ leuitatatē ad ꝯ̄ria. Sʒ ꝙ sit diffusa ꝑ totū aīal ex hoc arguiꝛ qꝛ sensus tactus toti aīali inest. Nā ꝑ ipsuʒ hʒ aīal ꝙ sit aīal. Sʒ ad sensuʒ tactꝰ necessario seqꝛ appetitus cuiꝰ ē mouere. Juxta illđ Ari. 2. de aīa. tex. 27. Si aūt sensitiuū ⁊ ap petitiuū. Appetitus qdē. n. desideriū ⁊ ira ⁊ voluptas sunt: aīalia aūt oīa hñt vnū sensum tactū. Cui aūt sensus inest huic ⁊ letitia ⁊ tristitia ⁊ dulce ⁊ triste: qbꝰ aūt hec ⁊ ꝯcupiscētia: delectabilis. n. appetitus hec est. Qđ aūt sit in ner/ uis arguiꝛ: qꝛ ad hoc facti sūt vt ꝑ eos mēbra habeāt sensuʒ ⁊ motū: vt ait ꝑn. primi pᵃ doc. 5. c. singulari de mēbris. Sʒ ꝙ sit in musculis ꝓbaꝛ ꝑ. G. 1. iterio. vbi ait. Dico g̃ ꝙ oīs volūtarius motus nō fit nisi cū lacerto ⁊ nullus neruꝰ h̄ pōt opari nisi cū cōmixtione lacerti: sic g̃ oculus est organū visiue ꝟtutis sic mo tiue musculꝰ. Deīde arguiꝛ ꝙ sit ī chordis ꝑ. G. 12. de vti. ꝑti. vbi ait. Tenō. n. ipsuʒ primū est motꝰ organū: musculus ꝟo ꝯ̄tiationis huiꝰ grā factus est: ⁊ est tenō grece chorda latine. Sʒ ꝙ sit originalr̃ in cerebro Gaꝛ. expsse determinat lib. de virtu. dispēsantibus corpus humanū. Ait. n. ibi cap. 1. a capite ꝓuenire virtutē q̄ de loco ad locū ꝑmutamur. Et ca. 3. libri illiꝰ ait. Oēs ꝟo ꝑticule cor poris a cerebro hñt sensuʒ ⁊ motū. Et iteꝝ dicit ca. 4. cerebꝝ īmediate ꝑncipa ri. sentiētibus aīalis ꝑticulis ⁊ eis q̄ mouenꝛ sʒ īpetū. Hec mā supius ꝑtiʒ dis/ cussa est sup. c. singulari de mēbris. Primo in qōne q̄ querebaꝛ vtrū neruus sit instr̃m sensus. Scđo in qōne q̄ q̄rebaꝛ vtrū cerebrū sit primū ꝑncipiū sensus ⁊ motꝰ volūtarij. Sʒ hic ꝑticularꝰ determiabiꝛ: ad declaratiōeʒ ꝟtutis motiue singulariter ⁊ spāl̃r de q̄ hic agiꝛ. ❡ Attēde g̃ ꝙ motiua ꝟtus triplex hʒ esse in Unū in ꝑncipio pᵒ ⁊ eiꝰ fonte. Aliud ī vehiculo. Aliđ ī organo: queadmoduʒ visiua ꝟtꝰ est ī añriori vētriculo cerebri velut ī fonte ⁊ ī spū visiuo velut ī vehi culo ⁊ ī oculo sic ī organo ꝓprio. Hoc ꝑmisso dic ꝑmo sʒ Ari. ꝙ motiua ꝟtus est ī corde velut ī fonte eiꝰ ⁊ ꝑncipio pᵒ: ꝓbaꝛ ꝑ allegata in tertia rōne. Dic se cūdo ꝙ motiua ꝟtus ē ī spū sic in vehiculo: ꝓbaꝛ ꝑ allegata ex libro đ motibꝰ aīa. Aristo. in. 5ᵃ. rōne. Dic tertio ꝙ motiua ꝟtus ē in nā neruoꝝ ⁊ ossiuʒ vt in instr̃is vel organis motꝰ. Juxta illud Arist. lib. de motibꝰ aīa. ca. 9. Queadmōʒ auteʒ anatomata idest artificialia mouentur modico motu facto solutis scre/ blis. i. vinculis ⁊ pellētibꝰ inuicē screblas ⁊ currus sic ⁊ aīalia mouenꝛ: hñt. n. organa talia eā q̄ neruoꝝ nām ⁊ eā q̄ ossium: hec qdeʒ. s. ossa vt ibi lignū ⁊ fer ruʒ. Nerui aut vt screble. i. vincula qbus solutis ⁊ remissis mouenꝛ. Cuʒ dcā opinione Arist. ꝯcordat Auer. quo ad ꝑmuʒ dcm̄: sʒ quo ad scđm loco spiritꝰ noīat caloreʒ nāleʒ: ⁊ quo ad tertiū loco nāe neruoꝝ ⁊ ossiuʒ noīat musculuʒ. Ait aūt scđo colꝛ. c. 18. Jmpolē est pᵒ motoreʒ ī aīali vt sit sine mā: ergo necesse est speculari qđ sit hoc pᵐ corporis: ⁊ appʒ ꝙ sit calor nālis q est in nobis Et tu vides ꝙ qñ infrigidanꝛ mēbra eoꝝ motus ꝑuanꝛ. Et ꝓpe finē illius capli ait. Et appʒ sensui ꝙ in corpe nō est mēbrum qđ cōicet toti corpi ⁊ sit mobile nisi cor. Ergo ꝟtus volūtaria cōis est in corde h̄ est in musculo q est ī eo: ⁊ ꝟtutes ꝑticulares volūtarie sunt in quolibʒ musculo ꝑticulariū musculoꝝ: sicut vide mus ꝙ motus cōis vitalis aīaliuʒ q est inspiratio ⁊ respiratio hʒ ꝑncipiū a cor de. Et iste motꝰ est ꝯiūctus motui expiratiōis pulsatilis: hec Auer. Jn quibus deuiat a medicis ⁊ a ꝟo. Primo ī h̄ ꝙ ponit cor volūtarie moueri. Scđo in h̄ ꝙ ponit ī eo musculū. Tertio in h̄ ꝙ cōparat motū anhelitꝰ motui cordis: ac si ꝓcederēt ab eadē ꝟtute ꝙ nō ē veꝝ: īmo motꝰ anhelitꝰ est volūtariꝰ: cordis ꝟo nō. Et qꝛ Aristo. ⁊ auer. in hac positiōe salteʒ quo ad ꝑmuʒ ꝯtradicūt medicis ⁊ his q̄ ad sensum magis appent relictis ipsis solviꝛ questio iuxta mēteʒ Gaꝛ. ꝑ sequētes ꝯclōnes. Prima est. Uirtus motiua volūtarie est ī cerebro vt ī fon te ⁊ ꝑmo ipsius ꝑncipio. Juxta illud Gaꝛ. 1. de motibus liqdis ca. 1. distin. ꝑ. Primū igiꝛ membrū ac ꝑncipiū vniuersa qdeʒ mēbra mouēs corpis aīalis mo tu volūtario cerebrū existit. Probaꝛ qꝛ ab ipso ramificaꝛ gradatiʒ tota arbor mēbroꝝ volūtarij motus: cuiꝰ radix est cerebrum trūcus nucha rami nerui in/ de orti ramuli neruuli orti a neruis. Jtem sanitas motuū voluntarioꝝ ⁊ ipso/ rum tēperata fortitudo seqtur incolumitatē cerebri ⁊ ortoꝝ ab eo. Jtē lesiōes motuuʒ in plus vel minus debito fieri sequunꝛ lesiones cerebri īmediate: vel ortorum ab eo. Juxta illud Gaꝛ. 13. de ingenio sanitatis ca. 15. Jn cerebro aūt est virtus regitiua virtutis anime. Unde si materia cerebro dominans frigi/ da fuerit sensum ⁊ motum amputabit. Si aūt calida memoriaʒ corrumpet ⁊ nimiū faciet motū. Jteʒ scissa vel ꝯstricta arbore mēbroꝝ motus ī aliq̄ ꝑte mo tū ꝑire inuenies a loco scissure infeririꝰ ⁊ saluari a dcō loco supius ꝟsus cere/ brū: ibi ergo est radix motus. Juxta illud Gaꝛ. 1. de moti. liq. c. 1. Postq̄ʒ auteʒ anatomici motū lacertoꝝ strictis arterijs ac venis ī suo manere statu cōprehē derūt ipsumqʒ strictis neruis īpediri ꝙ ad lacertos ꝟtus dirigiꝛ a neruis aliq̄ ꝑ q̄ʒ actio eoꝝ iudicarūt. Deīde iuxta hāc viaʒ inqsierūt diligēter an actio hec insit neruis ex sua subantia ⁊ natura: an supra neruos sit aliquod membrum quod neruis virtuteʒ motus exhibeat sicut lacertis exhibere viderūt. Adhe/ rentes aūt neruis eosqʒ precidentes sectionem eorum superioreʒ in sua motꝰ ac sensus habitudine ꝑsistere deprehenderūt: inferiorem aūt a loco sectionis sensu ac motu priuari. Ex hoc itaqʒ ꝙ eis apparuit virtuteʒ motus ad neruos ēt ab alio mēbro transmitti ex supiori ꝯiecerunt. Prospiciētes igiꝛ primaʒ ner uorum originē eamqʒ indagantes quosdaʒ eoꝝ oriri a nucha: quosdaʒ a cere/ bro deprehenderūt. Abscindentes siqdem nuchā deprehēderūt ꝙ ab inferio ri parte sectionis nō trāsmittiꝛ virtus ad neruos qbus virtus oriꝛ: que prius transmittebaꝛ ante abscissionē. Et a supiori sectione que est sup abscissionem que prius trāsmitttebaꝛ trāsmittiꝛ: iudicauerūt g̃ ꝟtuteʒ motꝰ ad neruos a ce rebro trāsmitti: hec Gaꝛ. Jteʒ diminuto vel radicitus ablato motu volūtario sicut in lethargia ⁊ apoplexia post purgationes vl̃es ⁊ diuersiōes remedia lo calia nō applicanꝛ sup regioneʒ cordis: sed cerebri. Juxta illud Gaꝛ. 3. de in genio sanitatis. c. 15. irridētis ⁊ yronice reprehendentis quendā ex secta atha nei ⁊ Aristo. Proinde semel videns quēdaʒ ex secta Athanei caput cuiusdaʒ

bus terre affixis: vt in aialibus marinis: ꝛ filibus. Scdo est aduertendū ꝙ et si sint qdaz aialia que moueant motu locali progressiuo: sicut musca: apes: ꝛ silia: in quibus ista non apparent: est tn̄ dicere ꝙ in eis sunt quedaz istis pro portionalia. Circa scdaz ptem est intelligendū ꝙ principia motus sunt multi plicia: vnuz est ꝙ hz rōnem mouentis: sz non moti: vt appetibile extrinsecuz: ꝙ a nullo mouet: vnde dicebat Arist. in tertio de aia: ꝙ appetibile est primū mouēs qd bonum est vel apparēs bonuz. Aliud est ꝙ habz rōnez mouentis ꝛ moti: ꝛ illud est duplex: vnuz est ꝙ hz rōnez mouē tis ꝛ moti in alio gn̄e mo tus a genere motus localis

Et eius quidez penetratio est in neruis qui sunt cum lacertis ꝯtinui. Et est genus quod fm specificationez prin

q: in gn̄e alterationis sicut spēs appetibilis q̄ mota est ab appetibili: ꝛ mouēs est appetituz: ꝛ hoc scdm illos q ponunt spēm appetibilē deferre a motu ap petibilis mouentis appetituz cum species talis nihil sit aliud quā motus ille: scz appetibilis mouētis appetituz: ꝛ talis motus est alterationis motus: vnde dicebat Aristo. in de cā motus aialiuz: ꝙ spēs in aīa calefaciūt vel infrigidāt. Aliud est ꝙ hz rōnem mouentis ꝛ moti in eodez gn̄e motus: q: localis: ꝛ illud est duplex: q: quoddaz est mobile ex se: vt musculus: quoddā est non mobile ex se: sz ab alio mouens ēt aliud vt corda que mouet a musculo: ꝛ mouet mē bruz: primuz tāgit cū dicit: a qua ꝓuenit cōis sensus: vsus aūt fuit illo mō loqn di: qm̄ si extimatiua vel cogitatiua iudicare debeat de vno appetibili ex dis

Jacobus

ex oleo rasoꝝ ꝛ aceto infundere increpaui eum dicens pectori esse īponenda: qm̄ sine dubio virtutez regitiuā in alienationibus credimus esse infirmā que virtus fm intentionez athanei in corde fundata est. Non igit bene facis cum postposito mēbro infirmo curas id qd sanuz existit. Nōne vidi te oleo rosarū posito: ꝛ capite iam abraso philodiuz posuisse ꝛ nereleon. Que qm̄ non va luerūt castoreuz imposuisti: ꝛ deinde ventosam eo ꝙ nec illud valuit: ideoqz filiis es illi q habēs in coxa apostema posuit vnguentum in calcaneo. Silr in lethargia nulluz inuenimus aliud membruz curare nisi caput: q: cāe eius sūt passio cerebri: hec Ga. Sed queret aliqs in quo cerebri ventriculo est virtus motiua. Dic ꝙ in oib⁹: q: a qlibz oriunt nerui aliqui motiui. Sz magis vi get in posteriori: q: ab eo exit trūcus arboris motus. Juxta illud Gal. 2. tegni tex. 37. Ipsa vero posterior ps fz se in oibus paucoꝝ sensualiuz ꝑticipat mul toꝝ vero opatiuoꝝ. Sic igit anterius sensibiliuz qdez plurimoꝝ paucoꝝ vero opatiuoꝝ. Et in trāslatione ab arabico ibi scribit. Et hec ps cerebri est radix ex q̄ orit nucha: ꝛ quū est radix ei tūc est radix oibus neruis qb⁹ fit volūtarius motus in toto corpe aialis. Ex ipsa aūt non oriunt nisi pauci nerui numero ad sensum: multi vero ad motū: sicut ex altera pte q̄ est in anteriori nascunt nerui multi valde numero ex neruis sensus: ꝛ nerui pauci numero ex neruis motus. Scda ꝯclusio. Uirtus motiua voluntarie est in spū aiali velut in vehi culo seu deferente. Juxta illud Gal. 4. interioꝝ. c. 2. Spiritū aūt aiatum inten do eum esse q est in ventriculis cerebri q est primuz ex instrīs aie cū quo opat ꝛ mandat sensum ꝛ volūtariuz motuz oibus mēbris. Nihil. n. aptius ꝛ veloci us ꝛ q̄si subito trāsire pōt ab origine motus ad extremitates corpis mouēdas impante motuz motiua virtute q̄z spūs ille subtilis ꝛ luminosus. Tertia con clusio. Uirtus motiua voluntarie est in musculo vel chorda velut in organo. Dico notāter in musculo vel chorda: q: qdā volūtarij motus ꝑ musculū sine chorda fiūt sicut motus cutis frōtis. Sz qcūqz fiunt ꝑ musculū ꝛ chordā ꝑnci palius ꝑ chordaz fieri vident: eo ꝙ musculus est ꝑꝑ chordā: ꝛ chorda est orga nū coherēs iūcture sine medio mouēs eaz. Hāc ꝯclonez quo ad musculū scri bit Gal. primo interioꝝ. c. 16. dicēs. Dico ergo ꝙ ois voūltarius motus nō fit nisi cū lacerto: ꝛ nullus neruus hoc pōt opari nisi cuz cōmixtione lacerti: la certi aūt deuenūt ad mēbra que mouere volūt aliquando absqz colligātia ꝛ aliqū cuz colligātia chordaꝝ. Sz quo ad chordaz Gal. testat. 12. de vti. pti. c. 2. dicēs. Tenon. n. ipsum primuz est motus organū. Musculus vero gn̄ationis eius grā factus est ꝛ cōposite carnis vtilitates aiali prebet. Hec ꝯclusio ꝓbat q: sanitas motus ꝛ ꝑfectio ipsius sequunt īmediate sanitatē musculoꝝ. Et in ciso aliq̄ vel aliter grauiter leso musculo vel chorda statiz tollit mot⁹ solit⁹ ab eo vel ab ea ꝓuenire. Quarta ꝯclo. Uirtus motiua volūtarie est in neruo tāq̄z in ꝑncipaliori ꝑticula sui organi sicut virtus visiua est in cristalloyde tanq̄z in principaliori pte oculi. Probat: q: ꝯstrictis venis ꝛ arterijs veniētibus ad mu sculuz vel attrita carne eius sine neruo nō impedit motus a musculo illo ve nire solitus: sz eius cōstricto neruo vel eo inciso tollit ilico. Ad rōnes dic ꝙ 4. vltime ꝓbant nūc positas ꝯclones. Ad alias in ꝯtrium ꝛ primo ad primam dic ꝙ lz in bono appetibili sit vis primo mouēs. Nam bonū est qd sua vi nos trahit ꝛ sua dignitate nos allicit: vt ait Tulius: nō est tn̄ in eo fz ꝙ tale est vir tus aie motiua volūtarie de qua est questio. Ad scdam dic ꝙ volūtas ꝑ affectū lata in bona contēplata ꝑ speculatiuuz intellectū est sepata ab organo: sz ipsa vt versat circa agibilia aut factibilia a nobis impando motuz volūtarium est quodāmō organica. Et silr dic de intellectu practico. Ad tertiaz nega si vis Aristo. ꝛ Auer. q: ꝯdicunt ibi medicis: ꝛ his que apparent ex anatomijs. Ad quartaz dic ꝙ cōcupiscitiua virtus nō est proprie in epate: sz occasionaliter: ꝛ quodāmodo initiatiue. Nam cuz oibus membris nutrimentuz prebeat epar: vnde descinditur sperma quod est velut calcar ꝛ stimulus veneree lasciuie: di ci enim solet. Cogit amare iecur idest epar quasi sit in eo principium veneree concupiscentie: non tamen est in eo virtus concupiscitiua motiua voluntarie neqz apprehensiua aliqua decernens motum. Ad quintam concede ꝙ est in spiritu velut in vehiculo. Ad sextam concede ꝙ est diffusa per totuz ani mal quantum diffundunt chorde ꝛ musculi velut in organo.

Et eius ꝛc. In. 2. pte dicit ꝙ penetratio vel trāsitus virtutis mo tiue a cerebro ad musculos est in neruis q cuz musculis sunt ꝯtinui. Cui ꝯdicere vr̄ Auer. scdo colliget ca. 18. dicēs. Et qm̄ opinat me dici ꝙ motus musculi fit a neruis opinant falsuz: iō q: si ita esset neruus moue retur aut ꝑ se: aut ꝑ aliud hoc est ꝑꝑ aliqd principiū qd est in eo. Et si ītelligat ꝙ neruus solus nō mouet volūtarie verū dicit: nec ꝯdicit medicis: si vero itel ligat ꝙ neruus nō defert virtutez motiuā ad organuz motus. s. musculū vel ꝙ non est ps musculi potior ꝛ principalior nō credas ei: q: ꝯdicit ī hoc medicis ꝛ expientijs ex anatomia habitis: sz ipsemet in fine dicti capli suuz detegit erro rem ꝛ nos male instruit dicēs. Egritudo a qua ꝓuenit lesio in motu est primo ꝛ ꝑ se ī musculo ꝛ ꝑ moduz colligātie ī cerebro ꝛ neruo. Quare medicus dz cu rare lesiōez istius mot⁹ intēdēdo: prīo ad musculū: ꝛ scdario ad cerebrū ꝛ ner uuz: hec auer. Cui si credamus ī appoplexia lethargia ꝛ paralisi vlī remedia localia applicabimus supra musculos pedū ꝛ tibiaꝝ: q: lesi sunt ꝛ ꝓuati mo

cursu intentionū indiuidualiū eget in hoc cōi apparitione imaginatiue virtu tis ꝛ ēt memoratiue. Scdm tetigit cū dixit iudiciuz extimatiue virtutis. Nam virtus imaginatiua nō est illa que mouet ꝑ spēm apprehensaz: eo ꝙ ipsa asser tionez vel nō assertionez non facit de illa. Sed extimatiua est illa que mouet eo ꝙ ipsa est asserēs vel nō asserens de spē appetibili apprehēsiua. tertiuz teti git cū dixit in vno quoqz musculo est nā alia ꝛc. Et dixit signanter nā: q: licet motus musculi principiuz sit iuditiū: modi tn̄ motus ipsius principium est na tura: que ī vno quoqz mu sculo alia est: eo ꝙ etiam modus motus qui est in vnoquoqz musulo alius ē ꝛ alius.

cipij motuuz specificatur. In vno quoqz igitur musculo est alia natura que est se quens iudiciuz estimatiue a qua proue-

Et ista natura: in musculis existens non est aliud quam quedam natura derelicta in musculis in ꝑncipio plasmationis ipsoruz a virtute intel lectuali diuina: illis similis existens: sicut etiam in cultello cum factus est de relinquit quedaz virtus in ipso ab arte que est in aia fabri: similis illi: ꝑ quam pōt incidere vel perforare ꝛ silia facere: quartuz autem non tetigit: q: hoc no tum erat ex precedenti pte. Et ex his que hic dicunt appz solutio illius qōnis in qua querit: vtrum virtus motiua sit vna vel plures. Et dicendum ꝙ est vna spē: sicut musculi corpis ꝯueniunt in nā vna scdm spēm: sed est plures nu mero: sicut musculi corporis sunt plures numero: pōt etiam dici vna numero ratione sui obiecti. s. appetibilis quod est vnum numero.

De partibus

a Dicemus tu. Attende ꝙ circa penetrationē motiue virtutis ī neruis vel ꝑ neruos du plex fuit opinio sicut prius memoratū est. Una dixit ꝙ virtus motiua existens in cerebro irradiat ꝑ neruos sup organa motus nihil corporeū eis trāsmittēs. Et se fundat sup illo Gal. ꝓ⁰ interioꝝ. c. vltimo. Et aiato instro ꝟtus a funda mēto et initio venit sicut splēdor solis ad rez in q̄ splendet. Et itez sup hoc ꝙ nerui motiui nō sunt ꝯcaui: sz paruij ꝛ sic sunt penetrabiles a lumine nō a cor pore: sicut vitruz a lumine penetrabile est ꝛ nō ab athomis. Et itez sup hoc ꝙ ad imperiū volūtatis vel appetitus insidētis cerebro q̄si subito ꝛ ī instāti pe des mouent ad quos tam subito nō vr̄ posse penetrare corpus aliqd sz lumē. Alia opinio dixit ꝙ virtus motiua spūs aialibus imprimit ꝛ ꝑ eos corꝑali trā situ defert ad musculos. Et ista opinio est famosior ꝛ verisilior ꝛ magis respō dens eis q̄ apparent in paralisibus ꝛ dormitatiōibus ꝛ appoplexijs: ꝛ lethar gijs: in qbus oppilatio ꝓhibens trāsituz spūuz tollit motuz: ēt si fiat ex pħiate vitreo vel aquoso ꝓuio lumini. Itez fatigatio ꝟtutis aialis nō fieret nisi eēt ni mia spūuz resolutio in motu. Itez ex frigore ꝯgelāte neruos nō cessaret horuz motus: q: ꝯgelata sunt penetrabilia a lumine sicut glacies cristallus ꝛ vitrū.

Et est genus ꝛc. In. 3. pte dicit primo ꝙ virtus motiua ē genus ꝙ specificat. i. in diuersas spēs diui dit fm specificationez ꝑncipij motuū. i. fm diuersitatez specificaz musculoruz q sunt īmediata ꝑncipia motuuz: vel fm diuersitates virtutuz qbus motus at tribuit que sunt volūtas: appetitus irascibilis ꝛ cōcupiscibilis: ratio: electio: estimatiua. Uel fm diuersa gn̄a bonoꝝ appetibiliū ꝛ maloꝝ fugiēdoꝝ diuersi mode mouētiuz appetitiua. Uel fz hītus diuersos qbus informat intellectus practicus. Aliter. n. ꝛ aliter mouet fm habitus artium ꝛ prudentie ꝛ inertie ꝛ stultitie qui sunt in eo. Et q̄zuis penes hec quattuor species motuuz diuersifi centur. Prima tamen expositio plus consonat littere sequenti. Secundo di cit ꝙ in vnoquoqz musculo est alia nā. i. motiua virtus alia a motiua alterius musculi que est sequens iudiciū estimatiue sup amico ꝛ inimico fugiendo aut prosequendo a qua. s. estimatiua prouenit cōis ꝯsensus. i. que consentit gene raliter appetitui in omni motu volūtario: tam brutoꝝ q̄z brutaliū hominū se quentiū estimatiuaz ꝛ nedū consentit: īmo decernit esse mouendū: vel expone a qua. s. natura musculi prouenit cōis consensus. i. obediētia mouendi gene raliter fm imperiū ꝛ decretum estimatiue. Attende hic in quibusdaz libris hec clausula a qua prouenit cōis cōsensus in margine sic exponitur. i. ea in qui bus conueniunt cōiter. s. per se nota quasi velit īnuere ꝙ principia per se no ta ꝛ naturalis inclinatio nostra ad bonum ꝛ verum ab estimatiua procedant. Queritur hic vtrū virtus voluntarie motiua vniuscuiusqz musculi sit spe cie distincta a virtute motiua alterius musculi. Uidet ꝙ sic per principem hic dicentez ꝙ motiua virtus est genus qd specificat fm specificationez principij motuū: ergo habet sub se species diuersas. Item dicit hic ꝙ in vnoquoqz mu sculo est alia natura: sed natura musculi est esse motiuuz. Item tot sunt sensus exteriores specie distincti quot sunt organa sensuum specie distincta: ergo tot erunt virtutes motiue spē distincte quot sunt musculi specie distincti. s. ad di uersa officia deputati: hoc. n. facere vr̄ diuersitatez eoꝝ specificā. Itez tot sunt nutritiue virtutes ꝛ generatiue spē: quot sunt mēbra simplicia: sicut prius de terminatū est. Nā virtus carnifica alia specie est ab ossifica ꝛ neruifica: ꝛ sic de alijs: ergo a simili tot erunt spēs motiue quot sunt musculoꝝ. Itez virtutes di stingunt spē per actus ꝛ obiecta: sed certū est ꝙ actus masticationis ꝛ obiectū eius differunt spē ab actu ambulationis vel apprehensionis manualis ꝛ eius obiecto: ergo ꝛ virtutes qbus exercent. Oppositū huius sensisse vr̄ Gal. tertio morbi. c. 3. dicēs. Actionis tn̄ motus ꝛ instrm istoꝝ vnuz est qd ostēdi in libro quē de lacertoꝝ motu intitulaui: lz quodāmō diuersa sint instra ꝛ ꝑticu laria diuerseqz spēs appareāt. Itez ex eisdez specie cōponit ois musculus: scz ex carne neruo ꝛ ligamento: ꝛ eadē est ps ꝑncipalis in eis oibus. s. neruus: er go eadez erit spē virtus eoꝝ: q: diuerse virtutes diuersa sibi determinant sub iecta: ꝛ infundunt vel educūtur fm merita materie phlegmatice signate. Itē eidem actioni ꝛ eidem membro seruiunt multi musculi vt motui pectoris ser uiunt musculi numero. 207. sicut prius ostensum est. Item sicut virtus vege tatiua est eleuata supra naturam inanimatorum per posse exercere plura ope ra specie distincta: sic motiua animalis eleuata est supra vegetatiuam per pos se in multo plura opera q̄z ipsa. Nōne vides ꝙ eadem manus potest in mille milia operum specie distinctoꝝ. Item si propter diuersitatem operationum ꝛ obiectorum in specie velis distinguere specie virtutes anime: nūq̄z pertinges ad earum numerum. Nam motina virtus potest in omnia opera artis ꝛ iner tie: prudentie ꝛ stultitie: ad que etiaz specie distincta numeranda non suffice rent mille anni. Item inrellectus in omnia potest vt ante dictum est: quomo do ergo ex actibus ꝛ obiectis specie distinctis numerabis species eius. Item virtus voluntarie motiua non est in musculis tāq̄z forma ipsoruz fixa: sed in spiritu animali vel in cerebro. Juxta illud Galieni primo interioruz capitulo vltimo. Inter instrumentuz aiatum ꝛ naturale magna est differentia sicut in pluribus locis ostendimus. Nam naturale instrumentum habet naturalem virtutem suam actionem facientem et animato instrumento virtus a funda

mento

Capitulum postremum huius doctrine de operationibus.

D Icemus ꝙ operationum singu/larium zc. Postq̄ Auicenna determinauit de virtutibus. In parte ista determinat de operationibus. Et causa huius potest esse: quoniam licet operatio sit effetus a virtute procedens: non est inconueniēs ꝙ aliquid appropriatum sit operationi ꝙ non sit appropriatum virtuti: vt puta hoc ꝙ est operationem vnam procedere a duabus virtutibus: z quantuz ad hoc ꝙ appropriatum est operationi ꝙ non est appropriatuz virtuti: determinat hic Auic. de operationibus. Et primo proponit ꝙ intēdit de eis determinare hic: secūdo de eis exequitur: secunda ibi [Sicut cibi] Circa primam partem est dubitatio: diceret aliquis quare Auicen. dixit operatio-

nit communis consensus.

Capitulum postremuz huius doctrine de operationibus.

D Icemus ꝙ operationum singularium alie sunt q̄ ab vna complētur virtute sicut verbigratia digestio. Alie sūt que a duabus complentur virtutibus sicut cibi desiderium quod completur a virtute naturali attractiua: z a virtute sensibili que est in ore stomachi. Attractiua vero operatur ex hoc ꝙ mouet villum q̄ sm longitudinem protenditur requirendo illud qd attrahit z sugēdo ex humoribus quod est sibi proprium. Sensibilis antez operatur in hoc ꝙ hanc sentit passionem: z quia sentit mordicatio

num singularium. Juxta ꝙ est intelligendum ꝙ signanter est dictum contrahit enim ꝙ commune est. Et ideo quot modis operatio aliqua est communis tot modis dicitur singularis: modo operatio aliqua dicitur cōmunis tripliciter: vno modo communitate predicationis: sicut operatio naturalis que predicatur de digestione attractione z alijs. Alio modo cummunitate participationis: vt operatio que fit a pluribus membris participatiue dicitur communis: sicut nutricatio. Alio modo communitate vtilitatis: sicut ē digestio stomachi. Modo etiam operatio his tribus modis dicitur singularis: z hic sumitur opatio singularis primo modo z secundo: non autem tertio: quoniam secunduz Auicen. hic appetit⁹ cibi a stomacho est operatio singularis: z tamen hec operatio est communis iuamenti toti. Sed tu dices non vr̄ ꝙ opatio aliq̄ fiat duplici ṽtute: qm̄ operatio sequit̄ virtutez. Et ideo si virtutes erunt plures per consequens operatio erit plures. Dicendū ꝙ operatio que a vir/

Jacobus de partibus

mento z initio venit sicut splendor solis venit ad rem in qua splendet. Non ergo virtus motiua diuersificatur sm diuersitates musculoruz: nisi dicatur ꝙ spiritus acquirit complexiones diuersas sm diuersitatez musculorum quib⁹ transmittitur sicut in organis sensuuz contingit. Sed id non videtur verum: quia cum musculi omnes ex eisdem generentur partibus fere sunt eiusdez cōplexionis: sic autem non est in organis sensuum. Pro solutione dubij z rationum. Attende primo ꝙ quorundaz fuit opinio virtutez motiuā non inesse musculis per modum forme seu virtutis fixe in eis: sed ad instar maris fluentis ad littus. Et post in se refluentis quandoqz a cerebro ad musculos fluere: z post a musculis in cerebrum redire specialiter hora somni: z fundant se in verbo Galieni nunc allegato ex primo interiorum: z in hoc ꝙ vident auferri motus a mēbris constrictis aut scissis neruis qui veniunt ad ea a cerebro aut nucha. Sed huius contrariuz ex hoc apparet ꝙ musculus est organum propriū motiue virtutis: sed quelibet anime virtus organica ꝓprijssime est in suo organo velut eius forma teste Aristo. scd̄o de aia. Dicente ꝙ si oculus esset animal visus esset anima eius. Et ad verbum Gal. z apparentiam de neruo stricto vel scisso dic ꝙ probant virtutez motiuam que est forma musculi indigere spiritu sibi misso a cerebro anteq̄z exeat in actum. Attende secundo ꝙ musculi dupliciter possunt ꝯsiderari. Uno modo in se sm sua componentia que sunt caro: neruus z ligamētuz. Alio modo sm colligantiā quaz habent cū iuncturis z mēbris quibus applicant̄: z que ipsi mouent. Juxta hoc dic primo ꝙ oēs musculi eiusdem aialis in se considerati sm sua cōponentia sunt idem specie differentes numero: istud probāt aliqua ex allegatis post oppositum. Dic scd̄o ꝙ virtus voluntarie motiua vniuscuiusqz musculi ꝯsiderati sm colligantiaz quaz hz cum membro qd̄ mouet differt specie a virtute motiua musculi mouentis aliud membruz. Probat̄ per aliqua ex allegatis ante oppositū z specialiter per vltimū. Nam gressus apprehensio manualis emunctio masticatio egestio vrinatio sunt operationes specie differentes: z similiter virtutes a quibus procedunt.

Capitulum postremum huius doctrine de operationibus.

D Icemus zc. Expleta summa de virtutibus z spiritibus z operationibus vniuscuiusqz virtutis. In hoc capi. singulari quod est de operationibus procedentibus a diuersis principijs: princeps primo agit de operationibus procedentibus a duabus virtutibus sub quattuor exēplis. Scd̄o de operationibus procedentibus ab vna virtute z vna qualitate ibi [Et forsitan plerūqz] Tertio incidenter de dr̄ia inter attractionem a calido z vacuo z attractionem a naturali virtute ibi [Et caliditatis]

Prime partis sunt particule qnqz. Prima diuidit operationez singularem in illam que fit ab vna virtute z illam que fit a duabus. Scd̄a declarat quō cibi desideriuz: fit a duabus ibi [Attractiua] Tertia declarat idem de transglutione cibi ibi [Et similiter transglutiendi] Quarta declarat idem de transitu nutrimenti ibi [Transitus quoqz nutrimenti] Quinta de secessu z vrinatione ibi [Et similiter] Due prime particule sunt presens textus.

In prima parte dicit ꝙ operationuz singularium: alie cōplent̄: ab vna virtute sicut digestio. Alie a duabus sicut desideriuz cibi qd̄ completur a virtute naturali attractiua: z a virtute sensitiua existente in orificio stomachi.

Attractiua zc.] In scd̄a dicit primo ꝙ virtus attractiua operat̄ in desiderio cibi motu villoꝝ longitudinaliū regrens id qd̄ attrahit z sugens ex humoribus id qd̄ sibi ꝯuenit. Attēde hic ꝙ attractiua virtus que est causa desiderij cibi non est illa que trahit cibū ab ore ad stomachū: imo hec attractiua est causa transglutionis. Neqz est illa qua stomachus attrahit sibi sanguinem ab epate pro sui nutritione: sed est illa qua membra inanita sibi attrahūt a stomacho tali ordine ꝙ membra exteriora inanita sugūt a venis: vene ab epate: epar a meseraicis: meseraice a stomacho. Ad hanc. n. attractionez sequit̄ inanitio orificij stomachi: z cōsequenter sensus inanitionis z postea desiderium cibi. Et hec attractio cōtraria est attractioni secūde. Juxta illud Auer. tertio colliget capi. 32. Et motus attractionis qui fit in stomacho per modū appetitus sensus est ꝯtrarius motui attractionis q fit p moduz nutrimēti soluz: qd̄ est q: ille q fit per modū nutrimenti est attractio oris stomachi ab epate: sz attractio a qua prouenit motus desiderij in stomacho est attractio epatis ab ore stomachi. Scd̄o dicit ꝙ virtus sensitiua operat̄ ad desideriū cibi in hoc ꝙ sentit hanc passionez: scz suctionē z inanitionem orificij stomachi que dr̄ passio relatione ad orificiuz stomachi ꝙ patit̄ z actio relatione ad virtutez attractiuam mēbroꝝ. Operat̄ ēt sensitiua virtus ad desideriuz cibi in hoc ꝙ sentit mordicationez cholere nigre que proluēs per orificiuz stōi cōmouet desideriū cuius scz cholere nigre esse. i. nā superius dictum est primi prima doc. 4. c. 1. Tertio dicit ꝙ desideriū cibi non dr̄ cōpleri duabus virtutibus: nisi pp hoc ꝙ qn̄ sensibile nocumentuz euenerit virtuti sensitiue orificij stōi destruet̄ intentio. i. intenti opatio a nā que dr̄ fames z desideriuz: z tunc non desiderabit̄ cibus: licz corpus indigeat ipso. Queret hic aliquis primo circa diuisionez opationis singularis predictaz quō pōt operatio singularis a duabus cōpleri virtutibus

cuz virtutes p opationes distinguant̄: z sic diuerse virtutes diuersas habebūt opationes. Et si habeant vnaz saltem erit duplex vel cōposita non singularis. Dic ꝙ ad opationez esse vnam seu motuz esse vnuz non requirit̄ vnitas agentis: sz vnitas mobilis: z tpis z forme ad quam est motus. Juxta illud Aristo. 5. phice tex. 34. Tria sunt sm numez circa que dicimus motuz vnum qd̄ z in quo z qn̄. Dico aūt qd̄: qm̄ necesse est aliqd esse quod mouet̄: vt hominez aut astrum. Et in aliquo hoc moueri vt in loco aut in passione. Et qn̄: in tpe eniz omne mouet̄. Simpliciter aūt vnū in oībus his est. Et id apparet in equis z hoībus simul trahentibus eandē nauez cuius tractio vna est: z trahentes plures. Solet tn̄ dici ꝙ opationes procedentes a duabus virtutibus sunt cōposite. Juxta illud Auer. primo cātice. j. canti. 100. ꝯnr subiungit duas opationes cōpositas dicens. Et sicut de trāsitu seu penetratione cibi z eius appetitu. Sz prin. vocans hic eas singulares vult innuere ꝙ non sunt due opationes: imo vna. Et ad rōnez ꝙ virtutes distingunt̄ per opationes: z sic quarū opatio est vna ipse erunt vna virtus. Dic ꝙ possibile est eandē numero opationem esse duas spē differentes sm esse z rōnez vt albuz z dulce in lacte sunt idem: dffe/runt tn̄ spē sm esse. Exempli grā expulsio fecū z vrine sm ꝙ fit a virtute motiua volūtarie est actio volūtaria z ipsa eadem numero sm ꝙ fit a virtute nāli est actio nālis spē differens a prima sm rōnem. Et hec differentia sufficit ad distinctionē virtutū per opationes. Sed instabit aliqs: q: differentia specifica eo ꝙ maior est numerali dr̄ia ꝓsupponit numeralem. Dic ꝙ hoc est verū in essentialiter subordinatis. Querit̄ 2o. Utrum desideriū cibi cōpleatur a virtute nāli attractiua: z a sensibili virtute orificij stōi. Arguit̄ ꝙ non: quelibz opatio proprie cōpletur per virtutē cuius est opatio: sed desideriuz est opatio appetitiue aialis orificij stomachi non opatio sensitiue virtutis vel attractiue: imo operatio sensitiue virtutis est sentire. Et attractiue attrahere. Itē frequēter desideriū cibi nobis inest sine attractione vel ex melancolia titillante orificium stomachi vel ex vsu acetosoꝝ vel ex frigore exprimente cuz plenitudine corpis z venarū. Item multos cibos desiderant pregnantes absqz attractione z sensu suctionis vel inanitionis vt mōstrat experimentū. Oppositū determinat hic prin. z primo cantice dicēs canti. 100. Appetitus ṽo cibi existit ex duabus opationibus simul cōpositis. s. ex operatione sentiendi z attrahendi. Et Auer. in ꝯmen. illius ait. Ponunt. n. medici os stomachi membꝝ appetitus z desiderij cibi a quo mēbra corpis trahunt cibū z nutrimentū cum ab eis diminuitur z cōsumitur. Tunc etiā membꝝ inanitū sentit per se sui inanitionē seu nutrimenti z cibi priuationē: z tunc appetit z desiderat cibū. Et talis appetitus dr̄ proprie fames: pp qd̄ dicit Auicē. supple ꝙ hec operatio ex duobus est cōposita. s. ex attractione cibi z nutrimēti quā mēbra faciunt trahentia ipsuz ad seipsa: z ex sensu eius qd̄ inde pcipit os stōi ex ablatione eius qd̄ ab eo trahitur: hec Auer. Pro solutione dubij attende ꝙ dupliciter intelligi potest desideriuz cibi compleri a virtute naturali attractiua z a sensibili virtute orificij stomachi. Uno modo sic ꝙ desideriū cibi sit opatio propria istaꝝ virtutuz cōposita ex attractione cibi z sensu eius qd̄ inde percipit os stōi ex ablatione eius qd̄ ab eo attrahit̄ sicut exponit Auer. in verbis nūc allegatis. Et correspondenter ad id virtus desideratiua cibi sic virtus cōposita ex virtutibus sensibili z nāli. Juxta illud Aly. 2. tegni cōmento. 5. tractatu de ventre illius cañ. Ex egritudinibus tn̄ in ventre distempantie. Appetitus in ventre est cōpositus ex virtutibus sensibilibus z nālibus sil̄. Alio mō ꝙ desideriuz cibi sit opatio presupponens attractionez seu suctionez ab ore stōi z sensuz illius: velut cās eius necessario precedentes ipsum z correspondenter ad id ꝙ virtus desideratiua cibi sit virtus necessario presupponens attractiuaz z sensitiuam oris stōi attrahere z sentire inanitionem ipsius priusq̄z appetat vel desideret. Attende. 2. ꝙ duplex est desideriuz cibi quoddaz nāle sine sensu preuio mēbris oibus cōe existens: aliud aiatum presupponens sensum ori soli stōi appropriatuz. Juxta illud Gal. 4. morbi ca. 5. Desideriuz aūt nomen est cōiter se habens ad illud z ad aliud. i. ad nālem actionem z animalem. Attende. 3. ꝙ duplex est desideriuz cibi aiatum quoddam veꝝ: cuius cā est inanitio mēbrorum z precedunt ipsuz. 4. alij motus. Juxta illud Gal. 4. morbi. c. 5. Causa huius desiderij inanitio est. Quinqz igit̄ motus in hoc cōsiderantur continui: scz vnus sequens alium: z alius aliuz. Primus est inanitio. Scd̄s nāle desideriuz qd̄ in mēbris est inanitis. Tertius suctio venaꝝ a stomacho. Quartus sensus stomachi illaz suctionez sentiens. Quintus aiatum desiderium qd̄ oium est finis. Aliud mendosuz quod excitat̄ aliquo frigido vel stiptico: vel pontico: vel acetoso exprimente humiditatem que est in ore stōi z inducente illic inanitionem similez illi que fit ex suctione presente repletione corporis z venarū. His premissis dic primo desiderū animatū cibi non complet̄ a virtute naturali attractiua: z a sensibili virtute orificij stomachi. Primo modo sic. s. ꝙ sit propria operatio haꝝ virtutū: vt sensisse visi sunt Haly z auerroys in locis preallegā. Probant istud rōnes ante oppositum. Dic 2o ꝙ desiderium animatū cibi veruz completur a virtute naturali attractiua z a sensibili virtute orificij stomachi. Secundo modo ita ꝙ desiderium cibi presupponit operationes dictarum virtutum velut causas eius. Juxta illud Galieni quarto morbi ca/

tute imediate dependet vna est: ⁊ plures: secundum vnitatem ⁊ pluritatem virtutis a qua dependet. Sed operatio que ab illa non procedit imediate sed mediate sicut est appetitus cibi a stomacho: talis potest esse vna: ⁊ si virtutes sint plures: quoniā vna constituitur ab illis operationibus: que imediate ab illis virtutibus procedunt. Secundo est intelligendum ꝙ operatio composi/ta dicitur dupliciter: vno modo quia a pluribus virtutibus dependet. Alio modo quia procedit a vir tute ⁊ qualitate. Sed ad uertendum ꝙ operatio a virtute ⁊ qualitate proce/dit dupliciter: vno modo sic ꝙ vtrūqꝫ est principale mouens: ⁊ vt sic operatio ab illis procedens est com posita: alio mō sic ꝙ virtꝰ est pricipale ⁊ qualitas in/strumentale: ⁊ hoc modo operatio ab illis procedēs nō est composita: ⁊ ex hoc apparet ꝙ dixit composi/ta operatio nō est: quoniā si fiat a virtute ⁊ qualita/te: qualitas solum est agēs instrumētale: ⁊ virtus prin cipale. Secūda in .2. quia Auic. primo exequitur de operatione que composi/ta est ex parte virtutū. Se cundo ex parte virtutum ⁊ qualitatis: secūda ibi [Et fortasse] Prima in quat/tuor: sicut quattuor sunt ille operationes composite: de quibus exequitur: se/cunda ibi [Et similiter trāsglutiendi] Tertia ibi [Transitus] Quarta ibi [Si

nem cholere nigre que est excitans desi deriū cuius esse nominauimus. Et hāc quidem operationem nō dicimus dua bus cōpleri virtutibus: nisi ideo ꝙ cuꝫ sensibili acciderit nocumentuꝫ destruet intentio que vocatur fames ⁊ desideriū neqꝫ desiderabitur cibus: licet eo cor/pus indigeat. ¶ Etᵃ similiter trans/glutiendi operatio duabus completur virtutibus. Una ē attractiua naturalis: ⁊ altera est attractiua voluntatrie: Et prima quideꝫ suā cōplet operationem p villum qui ſm longitudineꝫ protendi/tur qui est in ore stomachi ⁊ hysopha/go. Et secūde completur opatio p vil/lū lacerti trāsglutiendi. Cūqꝫ vna duaꝝ ꝟtutuꝫ destruet trāsglutiēdi opatio du/riter proueniet: scilicet quādo non fue/rit destruetur. Sed cum illa non ope/rata fuerit erit transglutiendi operatio difficilis. Nonne vides ꝙ cum deside/rium non recte procedit duriter proue nit operatio transglutiendi illud quod non desiderat: imo cū abhorremus ali/quaꝫ rem: ⁊ eam postea transglutire vo luerimus: ⁊ territa fuerit ab ea virtus nostra attractiua desideratiua dura erit operatio voluntarie transglutiendi.

Jacobus De partibus

pitulo quinto. Motus autem ⁊ voluntas implendi desiderium dicitur. Cau/sa huius est sensus euacuationis: quia vene quas dixi sugunt cibum a stoma/cho: qui in eo est. Cūqꝫ stomachus sustinere istud non potest: eo ꝙ tenderet ⁊ dissolueretur: conatur cibum querere: id visus est hic sensisse princeps di/cens. Et hanc quidem operationem non dicimus duabus compleri virtuti/bus: nisi ideo ꝙ cum sensibili acciderit nocumentum destruetur intentio que vocatur fames ⁊ desiderium. Ad idem faciunt auctoritates allegate post op/positum. Dic tertio si vis ꝙ desiderium cibi est opatio duaꝝ virtutuꝫ: ita ꝙ cō/plet p se ⁊ imediate ⁊ ex equo a virtute appetitiua nāli: ⁊ a ꝟtute appetitiua aiali insitus orificio stōi sicut expulsio fecum ⁊ vrine cōpletur a virtutibus ex/pulsiuis naturalibus ⁊ animalibus. Nam sicut in membris est virtus appetiti/ua naturalis sic in orificio stomachi. ¶ Sed instabit aliquis: qꝛ appetiua sto/machi naturalis non est desideratiua cibi: sed sanguinis: ⁊ sic non tendit in il/lud in quod tendit appetitiua animalis: non ergo erit vna ⁊ eadem operatio ambarum. Item si in orificio stomachi sit aliqua virtus naturalis appetitiua cibi exterioris erit attractiua cibi: sicut naturalis appetitiua membrorum est attractiua sanguinis ad ea. Alioquin oporteret plures ponere qꝫ quattuor virtutes naturales ministrantes: ⁊ tunc operatio ipsius non erit desiderium cibi: sed transglutio. ¶ Ad primum dic ꝙ appetitiua stomachi naturalis est desideratiua sanguinis: vt eo nutriatur ⁊ cibi extrinseci vt succo ipsius refocil/letur: sicut appetitiua naturalis epatis: quandoqꝫ petit chilum a stomacho: quandoqꝫ phlegma a venis. Ad secundum dic si vis ꝙ appetitiua natura/lis aliqualiter differt ab attractiua naturali: tam in orificio stomachi qꝫ in alijs membris sicut petere differt ab accipere. Medici tamen has ambas pro eadem reputant propter causas ante dictas super capitulo de virtuti/bus naturalibus ministrantibus.

¶ Et similiter transglutiendi ⁊c.] ¶ In tribꝰ vltimis pticulis prime ptis que sunt presens textus agit de tribus alijs operationibus procedentibus a dua/bus virtutibus ordine pretacto. In prima haꝝ dicit pᵒ ꝙ opatio transglu/tiendi completur duabus virtutibus: similiter sicut desideriuꝫ cibi vna est vir/tus naturalis attractiua orificij stomachi ⁊ hysophagi. Alia est virtus attracti/ua voluntarie. Secundo dicit ꝙ prima istarum virtutū complet suum opus per villos longitudinales oris stomachi ⁊ hysophagi seu vie cibi ab ore in sto/machuꝫ. Et secunda per villos lacerti transglutiendi .i. per villos duorū mu/sculorum gutturalium adiuuantuꝫ in trāsglutione. Juxta illud principis pri/mi prima doctrina quinta sūma secunda capitulo duodecimo. Gutturis ve/ro musculi sunt duo musculi gutturiosi: qui sunt duo musculi apud gulaꝫ po/siti in trāsgutiendo adiuuātes. Tertio dicit ꝙ qñ vna istaꝝ duaꝝ virtutum de/struet opatio trāsglutiendi proueniet duriter .i. diminuta ⁊ impfecta erit. Cō/sequenter scribit in quibusdaꝫ libris: imo ⁊ si non destructa fuerit: sꝫ nondū se in sua operatione exercuerit erit transglutiendi operatio difficilis .i. dato ꝙ neutra dictaꝝ virtutuꝫ destructa fuerit: sed retardauerit suam operationē trāsglutio difficulter fiet. Sed in alijs libris scribitur sic. Scilicet quādo non fuerit destruet: sꝫ cum illa opata non fuerit erit trāsglutiendi operatio diffici/lis. Et intellige sic: scꝫ ꝙ quādo non fuerit attractiua naturalis trāsglutio de/struetur: quia fit primo ⁊ principaliter per eam: sed cum illa: scilicet attracti/ua voluntarie non fuerit operata erit difficilis operatio transglutiendi: quia tunc ab ea non iuuabitur attractia naturalis sicut iuuari solet. Uel intellige sic: scilicet quando non fuerit vna ex dictis virtutibus destruetur transglutio. Sed cum illa scilicet alterutra non operata fuerit idest non perfecerit: sed inchoauerit opus suum operatio transglutiendi erit difficilis. Quarto p sen/sum declarat pdicta dicens. Nonne vides idest nūquid sensibiliter percipis ꝙ cuꝫ desiderium idest virtus appetitiua voluntarie cibi vel potus non recte procedit idest non appetit id quod transglutitur operatio transglutiendi il/lud quod non desiderat prouenit grauiter idest difficulter: imo cum abhorre/mus idest abominamur aliquam rem vt pillulas vel hieras aloeticas: quia sunt amare valde ⁊ postea voluerimus ex deliberatione rōnis eaꝫ transgluti/re: quia confert corpori. Et nostra virtus attractiua desideratiua fuerit terri/ta ab ea operatio trāsglutiendi voluntarie dura erit idest difficilis. Sepe eniꝫ videmus volentes sumere pillulas vehementer angustiari ⁊ flere prelabore: imo quandoqꝫ stomachos eorum adeo subuerti ꝙ cum vomitu excutiunt: ⁊ pillulas: ⁊ cibos: ⁊ humores qui in eis sunt. ¶ Queritur vtruꝫ transglutio sit motus voluntarius. Arguitur ꝙ non omnis motus voluntarius per muscu/lum vel cordam completur vt preostensum est: sed transglutio nec per muscu/lum nec per chordam fit: sed per villos longitudinales interioris tunice mery coadiutos a villis latitudinalibus exterioris tunice eius. Juxta illud pricipis tertij .13. capitulo primo de mery dicentis. Et operatione quidem duarum tu/nicarum simul completur deglutio: scilicet per id quod attrahit villus eius. Et per id quod exprimit villus. Et iterum capitulo tertio fen eiusdem dicit. Scias ꝙ deglutio fit per mery cum virtute attractiua attrahente cibum cum villis longitudinalibus quos adiuuant villi latitudinales: propterea ꝙ reti/nent retro illud ꝙ deglutitur ⁊ exprimunt ipsum ad inferiora. Item plante si/bi sufficienter trahunt alimentum crudum a terra sola attractiua naturali: er/go animalia a fortiori sufficient attractiua sola naturali sibi trahere: alimentū iam masticatum ⁊ preparatum in ore. Item nutrimentum dignius cibo: scili/cet sanguis sufficienter trahitur ad membra sola virtute attractiua naturali sine voluntaria: ergo ⁊ similiter cibus trahi poterit. Forte dices ꝙ nō: quia ci/bus est sanguine grossior. Sed replicabo ꝙ etiaꝫ ipsius cibi via latior est: ⁊ ad eius transglutionem iuuat sua grauitas. Item matris naturaliter trahit sper/ma sine voluntaria virtute. Cuius rei signum est moniales ⁊ meretrices sepe concipere contra earum voluntatem: ergo similiter sine volūtate stomachus attrahit cibum postqꝫ ori impositus est masticatus ⁊ digestus Item vomitus fit a virtute naturali sine voluntaria virtute: quia frequenter inuiti vomitus: ergo transglutio sibi opposita fieri poterit a virtute naturali sola: qꝛ trāglutio vomitu facilior est. Juxta illud Galie. tertio virtutum naturalium capitu. 8. Transglutire facilius est qꝫ vomere: qm̄ tranglutitur quidem ambabu stunī/cis ventris agentibus: ea quidem que intus est trahēte: ea vero que extra cir/cūtracta ⁊ coexpellente: vomitus autem altera sola que extrorsum agēte nul/la duarum trahente ad os. Item si transglutio est motus voluntarius: quare sicut incedimus quo volumus ⁊ apprehendimus quodcūqꝫ volumus appre/hensibile nobis presens: nō etiam transglutimus quecūqꝫ volumus nobis pre/sentia tranglutibilia: imo quorūdam abominatio nobis tanta est: ꝙ eoruꝫ gu/stu solo totū reijcimus quod in nostris continetur stomachis. ¶ Oppositūꝫ huius hic videtur dicere princeps: saltem quo ad partem .s. ꝙ transglutio est partim motus voluntarius: qꝛ partim fit a voluntarie attractiua. Item masti/cato cibo in ore possumus hunc pro libito transglutire vel reicere: motus er/go transglutionis est in arbitrio nostre voluntatis. Item possumus ideꝫ trans/glutibile cito vel tarde iuxta velle nostrum trasglutiendo per hysophagū de/ducere: vnde electuaria ⁊ lohoc pectoralia iubent medici egros passim trans/glutire quatinus ex eis aliquid resudet in arteriā vocis. Sed operationes na/turalium virtutum non sic possunt pro nostro arbitrio moderari. Iteꝫ in om/ni transglutione mouetur epiglotis ⁊ ascendit sursum versus guttur. Juxta il/lud Galie. secundo de motibus liquidis capitulo decimo. Et videtur appari/liter quando id quod transglutitur ad stomachum per hysophagum emitti/tur a suo loco epiglotis moueri primo: ⁊ ad partem gutturis eleuari. Sꝫ mo/tus epiglotis est voluntarius cum propter ipsum statuti sint ei musculi pluri/mi. ¶ Pro solutione attende ꝙ duplex est transglutio. Una quidem rei dele/ctabilis ⁊ desiderate. Altera autem rei tristabilis ⁊ abominate. Et iste res di/uersificantur apud diuersos: quia quidam delectantur in dulcibus: alij in sal/sis: alij in acutis: alij in acetosis: immo apud eundem diuersis horis diuersifi/cantur delectabilia vt quandoqꝫ dulcia mane delectant ⁊ sero acetosa. Hoc premisso dic primo: ꝙ transglutio rei delectabilis ⁊ desiderate fit principaliter a virtute naturali. Et ideo debet dici potius operatio naturalis qꝫ volūtaria: ipsa enim fit principaliter per interiorem tunicam mery respersam villis lon/gitudinalibus. In qua nec est musculus: nec chorda. Juxta illud Galie. pri/mo de motibus liquidis capitulo vltimo quasi ad finem. Et iam quideꝫ in li/bro meo de virtutibus naturalibus declaraui ꝙ precipua virtus vel maior ⁊ dignior que ad transglutiendum operatur est quidem tunice intrinsece hyso/phagi. Item dicit tertio virtutum naturalium capitulo octauo. Manifestum igitur est ex predictis ꝙ tunica quidē ventris que intus ꝗ rectos habet villos gratia eius attractionis que ex ore ad ipsum ventrem facta est. Et propterea in transglutionibus solū agens. ¶ Queret hic aliquis incidenter si transglu/tio sit opatio stomachi vel hysophagi: qꝛ Gal. quandoqꝫ eam attribuit stoma/cho seu ventri: qñqꝫ hysophago. Dic ꝙ est opatio vtriusqꝫ: qꝛ tempore vehe/mentis desiderij seu famis stomachus recurrit sursum ⁊ per hysophagum ve/luti per manū attrahit ab ore cibum. Juxta illud Gal. tertio virtutum natura/lium capitulo octauo. Secundum vehementiores appetitus sursum recur/rit omnibus animalibus venter. Et quidam passionis huius sensum mani/festum

tutibus. Dicenduꝫ est ꝙ sic omne desiderium factum ſm naturaꝫ. Dico autem ſm naturaꝫ: quoniā appe/titus caninus solum fit ab vna scilicet ab animali: ⁊ bolismus soluꝫ fit a virtu/te naturali membrorum: qui appetitus sunt preter naturam.

[Right column, top:] militer superfluitatum] Circa primam partem est primo intelligenduꝫ ꝙ de/siderium cibi in stomacho potest sumi dupliciter: vno modo pro inclinatio/ne sola ad cibū: ⁊ sic fit soluꝫ hec operatio ab vna virtute: scilicet appetitiua animali: que est in stomacho. Alio modo pro inclinatione cum qua est restau/ratio deperditi: ⁊ vt sic completur a duplici virtute: ⁊ sic intelligit Auic. Et si queratur verum omne desiderium cibi a stomacho compleatur duabus vir/tutibus.

a ¶ Et similiter transglu/tiēdi ⁊c.] ¶ Postqꝫ Auic. posuit vnum exemplum: de opatione cōposita que a duabus ꝟtutibus cōplet. In pte ista ponit exēplum de alia. Circa quā est dubi/tatio: vtrū in trāsglutione operetur virtus expulsiua ysophagi: ⁊ dico ꝙ nō: qꝛ virtus expulsiua ipsius si/cut ⁊ cuiuslibꝫ alterius mē/bri soluꝫ opatur circa id qđ incōueniens est: mō cuꝫ trāsglutit non est incōue/niens: ēt si opetur virtus expulsiua ysophagi soluꝫ operatur circa id qđ extra stomachuꝫ per superius euacuat: non aūt circa quod ipsuꝫ ingreditur.

a ¶ Et simil̄r

a ¶ Transitus ⁊c.] ¶ In parte ista manifestat Auicēna aliam compositam operationem que fit a duabus virtutibus.
b ¶ Et silr ⁊c.] ¶ In pte ista manifestat operationē₃ aliam compositā₃: que etiam a duabus virtutibus completur. Circa quam est intelligendum ꝙ ali qui per egressionem superfluitatum q̄ fit ꝑ duas vias inteligūt egressionē₃ superfluitatu₃ per vomitu₃ ⁊ etia₃ ꝑ secessu₃. Nam in prima operantur due virtutes: scilicet expulsiua stomachi: ⁊ attractiua ysophagi. In secunda autem operatur virtus expulsiua instrumētorum superiorum ⁊ attractiua inferiorum: sed sine dubio hoc non est verum saltem de egressione que fit per vomitum: nam non credo ꝙ ad talem expulsionem adiuuet virtus attractiua ysophagi: quoniam talis operatur solum circa id quod stomachum ingreditur: non autem circa id ꝙ a stomacho egreditur. Et ideo credo ꝙ hic Auicen. per egressionem superfluitatum que fit per duas vias intelligat egressionem superfluitatum que fit per viam vrine: ⁊ illam que fit per viam secessus: nam prima fit a duplici virtute scilicet a virtute naturali expulsiua vesice: q̄ ꝑ villos lōgitudinales opaꝛ: ⁊ a ꝟtute aīali q̄ ē in lacertis vētris: ⁊ ēt ſa fit a duplici virtute .s. a nāli expulsiua q̄ est ī ītestinis: que ꝑ villos lōgitudinales opaꝛ: ⁊ a virtute aīali q̄ est in lacertis vētris.

¶ Transitus[a] quoq₃ nutrimēti ꝑficitur virtute mēbri impellentis a quo ꝓcedit: ⁊ attractiua mēbri ad qđ accedit. ¶ Et[b] silr superfluitatum egressio q̄ fit ꝑ duas vias.

Jacobus De partibuus

festum habentes serpere sibi aiūt ventrem: quorundā autem ⁊ masticantium adhuc ⁊ nondū bene in ore cōfracta cibaria habentiū rapit manifeste inuitorum: finalr autē imaginabile hoc sicut ꝑ manu₃ per hysophagū ventrem euellentem ad ipsu₃ cibaria. Dic secūdo principaliter ꝙ transglutio rei delectabilis ⁊ desiderate partim pōt aliquo modo dici volūtaria. Primo q₂ sensus ⁊ desiderium aīatum antecedunt eā sicut in motibus volūtarijs. Scđo q₂ musculi gutturis quoadiuuāt eam: qui sunt instrumentum voluntarij motus. Et propterea fit citissime ⁊ facillime transglutio rei delectabilis ⁊ desiderate. Iuxta illud Gal. 3. virtutū nālium. c. 8. Ideoq₃ ⁊ ipsum transglutire his qui sufficienter concupiscunt propria cibaria ventri citissime fit aperte trahēte ipso ventre ⁊ euellente ipsa cibaria anteq₃ masticentur. Et qđ miru₃ cum tot agētia concurrant attractiua nālis: cuius vigor est tantus vt etiā findat saxa sicut plante alique monstrant que ⁊ rupes findunt: ⁊ ꝑ suas fissuras trahunt alimētum: appetitiua animalis orificij stomachi: ⁊ motiua voluntarie musculorum gutturalium: ⁊ grauitas nālis eius quod transglutitur: ⁊ iteru₃ virtus expulsiua naturalis exterioris tunice hysophagi. Dic tertio ꝙ tranglutio rei tristabilis ⁊ abominate fit principaliter a virtute motiua voluntarie non cooperātibus: imo renitentibus attractiua naturali stomachi ⁊ hysophagi: ⁊ desideratiua animali orificij stomachi. Et ideo d₃ non naturalis: s₃ voluntaria operatio nominari. Probatur q₂ transglutio rei tristabilis ⁊ abominate fit a voluntate ratione decernente ꝙ expedit illud transglutiue propter bonu₃ futurum: l₃ nunc contristet ⁊ abhoreaꝛ: talem vero deliberationē₃ neq₃ recipit attractiua naturalis stomachi vel hysophagi: nec appetitiua aīalis orificij stōi: s₃ sequitur delectabile presens. Et propterea est difficilis ⁊ tarda transglutio rei tristabilis ⁊ abominate renitentibus ei naturali attractiua ⁊ aīali appetitiua. Iuxta illud Gal. tertio virtutum nālium. c. 8. His autem qui pharmacum aliquod ſm necessitatem potant: aut cibarium in loco pharmachi oblatum assumpserūt anxia ⁊ vix transglutio perficitur. Huius rei signum est ꝙ aīalia bruta non transglutiunt pharmacha tristabilia ⁊ abominabilia ipsis nisi quibus inest cognitio quedā futuri temporis ⁊ discretio aliqua boni simpliciter a bono vt nunc. Sed queret aliquis ex quo trāsglutio rei tristabilis ⁊ abominate est operatio voluntaria quibus musculis fit. Dic ꝙ musculis gutturis coadiutis forte per impulsum musculoꝝ lingue ⁊ per exteriorem tunicam expulsiuam meri vna cum grauitate illius qđ transglutiꝛ: ⁊ interior tunica hysophagi se habet in hac operatione non velut actrix: sed tanq₃ via sicut in vomitu. ¶ Ad obiecta ante oppositum. Ad primum dic ꝙ l₃ transglutio rei delectabilis fiat principaliter per tunicas hysophagi: coadiuuant tamē musculi gutturis. Ad secundum ⁊ tertium dic ꝙ q₂ homo est animal ciuile rationale debens esse sobrium ⁊ temperatum vt floreat animo decens ei fuit vt in porta ciborum ⁊ via transglutionis sit aliqua virtus ex animalibus moderās transitum cibi ⁊ potus ad imperium voluntatis ⁊ rationis sicut est in portis fecum ⁊ vrine ne intemporanee exeant. Ad quartu₃ dic ꝙ licet matrix sua virtute attractiua naturali trahat sperma: coadiunat tamen hanc attractionem virtus voluntaria colli eius exsugendo virga₃ viri sicut infans sugit vber: potest tamen absq₃ h impregnatio fieri. Ad quintum dic ꝙ vomitus sepius fit a virtute naturali expulsiua: ⁊ quandoq₃ a virtute voluntarie motiua. Iuxta illud Gal. primo de motibus liquidis capi. vltimo quasi ad finem. Actio aute₃ que est tempore vomitus que est contraria tranglutioni fit quidem per aliam tunicam sc₃ extrinsecam. Oportet ergo vt attribuamus pro maiori parte virtuti que est in stomacho expulsiue que non est voluntaria: sed naturalis. Et fortassis causa in illa operatione virtus est voluntaria ⁊ forte virtus naturalis in illa habitudine virtuti suffragatur voluntarie facile ⁊ modicum. Ad sextū dic ꝙ trāsglutio non est penitus in arbitrio nostro sicut motus manuum aut pedum propter causas resistentes ei: ⁊ quia non est actio penitus voluntaria. ¶ Ad obiecta post oppositum dic ꝙ tria prima probant secundum dictum. Sed quartum obiectum tāgit quoddam dubium difficile solui: sc₃ an epiglotis seu nodus gutturis suffragetur in aliquo semetipsum erigendo ad transglutiendum nutrimentum: an quidem moueatur motu cuiuspiā quem agit: ⁊ operatur transglutio. Hoc dubium sub hac forma mouet Gal. secundo de motibus liquidis capiculo secundo. Et reprobata opinione dicente a lingua tempore trāsglutionis epiglotim sursu₃ erigi Gal. capitulo sequenti determinat ꝙ eleuatio epiglotis in transglutione non fit a seipsa: sed vel fit ab illo qđ trāsglutitur vel ab hysophago connexo epigloti qui sursum ascendit in trāsglutione. Ait enim ibi Gal. Et ex hoc patet manifeste ꝙ epiglotis eleuatio accidens est ineuitabile trāsitus eius quod in hysophago transit. Et paulopost dicit. Restat iam vt dictum secundum sit verum: scilicet ꝙ epiglotis eleuatio erit per eiusdem attractionem ab hysophago. Ex quo patet ꝙ motus epiglotis sursam in hora transglutionis non est aliter voluntarius q₃ ipsamet transglutio. ¶ Queritur secundo vtrum virtus appetitiua animalis orificij stomachi sit eadem cum attractiua in trāsglutione: videtur ꝙ sic per hec verba principis in littera presenti. Et territa fuerit ab ea virtus nostra attractiua desideratiua. Item dicit Aristoteles tertio de anima. Quod quidem igitur huius potentia mouet anime que vocatur appetitus manifestum est. Item desiderium est actio oris stomachi vt ait Galienus secundo de motibus liquidis capi. tertio: ⁊ non videtur ꝙ sit alia actio q₃ attractio cibi. ¶ Oppositum arguitur primo: quia sepe transglutiuus aliqua sine desiderio ⁊ fame quacūq₃: vt pharmacha amara. Et sepe homines testantur se comedere sine appetitu ⁊ patientes nauseatiua₃ sacietate₃ sine desiderio transglutiūt: ⁊ infantes trāsglutiunt interdum monilia: aut spintera: aut nūmos: quos ori imponunt sine desiderio talium. Item sepe appetimus aliqua que nūq₃ transglutimus: vel quia caremus eis: vel quia ratio vincit appetitum: vt in continentibus: ergo appetitiua ⁊ attractiua non sunt eadem virtus: cu₃ penes opera virtutes differant ⁊ distinguantur. Item appetitus viget per frigidum. Iuxta illud Galieni ſo tegni tex. 4. trac. de ventre. Frigidus vero natura venter appetere qde₃ bonus. Hoc etiam monstrant regiones frigide ⁊ tempora frigida. In quibus maior est appetitus q₃ in calidis: sed attractiua calido operatur: vt premōstratum est. Item appetitiua seu desideratiua cibi voluntarie est in orificio stomachi subiectiue ꝯiuncta sensui inanitionis. Sed virtus motiua voluntarie qua cibus transglutitur non est ibi cu₃ in orificio stomachi non sit chorda neq₃ musculus qui sunt proprium organu₃ voluntarij motus: sed sunt ibi nerui vehementis sensus ⁊ tales sunt molles inepti motui. ¶ Dic primo ꝙ animalis virtus orificij stomachi desideratiua cibi vel potus non est attractiue voluntarie cooperans ad transglutionem neq₃ naturalis. Istud probāt rationes post oppositum. ¶ Dic secundo probabiliter ꝙ animalis virtus orificij stomachi desideratiua cibi vel potus est eadem subiecto cum sensitiua appropriatata orificio stomachi differens ab ea ſm esse ⁊ rationem. Prima pars probatur: q₂ diminuto sensu illo diminuitur appetitiua: ⁊ eo aucto augeꝛ: ⁊ eo corrupto corrumpitur. Et ideo dici solet appetitus sensitiuus. Secunda probatur q₂ obiectum sensus est sensibile ⁊ operatio ipsius sensatio: sed obiectu₃ appetitus est bonum appetibile ⁊ eius operatio desiderium animatu₃. ¶ Ad obiecta ante oppositum. Ad primū dic ꝙ attractiua cibi diciꝛ desideratiua: q₂ solet operari desiderio precedente. Iuxta illud Galieni tertio naturaliū virtutu₃ ca. 11. Ventris desiderium antecedit transglutionem cibariorum. Ad secundum dic ꝙ arist. ibi loquiꝛ de appetitu cōi: cuiuslib₃ boni appetibilis ⁊ de motiua impante ⁊ vult ꝙ sunt eade₃ ꝟtus ſbo differentes tñ ſm esse ⁊ rōne₃. Ad tertiū dic ꝙ desideriū est actio īmanēs organo sensus nō extra trāsiēs vt desideriū.

¶ Trāsitus ⁊c.] ¶ In secunda particula dicit ꝙ transitus nutrimenti fit a virtute expulsiua partis a qua recedit ⁊ ab attractiua partis ad quā accedit. Et loquitur hic de transitu nutrimenti a stomacho ad epar per meseraicas ⁊ ab epate ad membra alia per venas. ¶ Instabit aliqs primo auctoritate auerroys septimo phisice capitulo septimo dicentis. Attractio aute₃ in qua attrahens est quiescens: ⁊ attractum motum non est attractio in rei veritate: sed attractum mouetur ex se ad attrahens vt lapis mouetur ad inferius ⁊ ignis ad superius. Et similiter oportet intelligere hoc de motu fieri ad magnetem ⁊ nutrimenti ad membrum. Item dicit Albertus libro suo de nutrimento ⁊ nutrito ꝙ sanguis acquirit formam in epate per quem non tractus: nec pulsus transit ad singula membra. Item dicit princeps primo cantice. Operatio etiam sensiendi ⁊ impellendi efficit transitum ⁊ penetrationem cibi. Et auer. in commento illius ait. Asserit etiam transitum ⁊ penetrationē₃ cib iesse compositam ex duabus operationibus: scilicet ex operatione sensiendi ⁊ impellendi. ¶ Ad primu₃ ⁊ secundum dic ꝙ Auerroys ⁊ Albertus magnus a vero deuiant in hac materia contrarij medicis ⁊ rationi. Nam si sanguis de se transiret ad membra non tractus nec pulsus esset animatus volūtarie mobilis. Ad tertium concede ꝙ ad transitum cibi cooperatur sensitiua virtus que sentiens grauamen expellende rei incitat expulsiuam cum hoc tamē stat ꝙ cibi transitus fit a virtutibus expulsitiua ⁊ attractiua.

¶ Et similiter ⁊c.] ¶ In tertia particula dicit ꝙ egressio superfluitatum: scilicet fecum ⁊ vrime que fit per duas vias: scilicet extremitatem longaonis: ⁊ collum vesice fit similiter a duabus virtutibus sicut operationes predicte: scilicet a virtutibus expulsiuis naturali et voluntaria. ¶ Attende primo ꝙ operationes secessus ⁊ vrinationis nāles fiunt a virtutibus nālibus vltimi intestini ⁊ vesice per villos latitudinales nāles respersos in eis: ⁊ a virtutibus voluntarijs per tria musculorum genera. Primo quidem per diafragma. Secundo per octo musculos ventris: qui cum diafragmate superius ad instar duarum manuum coapplicati premunt inferiora iuuantes per hoc ad expressionem fecum ⁊ vrine. Cuius rei signum est ꝙ habentes aliquam difficultate₃ secessus aut vrine retinent anhelitum deprimentes diafragma: ⁊ stringentes ventrem. Tertio per musculos ani ⁊ colli vesice: quorum officium est prohibere exitum intemperaneum fecis ⁊ vrine. Isti quidem musculi voluntarie censentur operari in secessu ⁊ vrinatione. Primo quidem se voluntarie relaxando quatinus hora debita superflua effluāt. Secundo stati₃ post relaxationem se recolligendo quatinus iuuent ad expulsionē₃ residui secū ⁊ vrine prope eos relicti. ¶ Attende secūdo ꝙ operationes secessus ⁊ vrinationis tripliciter fiunt inuoluntarie. Primo quide₃ ex ablatione virtutis voluntarie motiue in sui principio vel in suo trunco sicut in apoplexijs ⁊ lethargijs ⁊ violentis contusionibus nuche ex casu graui vel percussione qñq₃ vrina quandoq₃ feces inuolūtarie penitus exeunt vel sua nāli grauitate vel ex opatione solius naturaliter expulsiue. Secundo ex lesione musculorum collocatoꝝ in ano vel in collo vesice ad prohibendū intēperaneum exitu₃ fecis ⁊ vrine. s. ex paralysi vel incisione ipsorum. Et iste casus sepius contingit post grauem partu₃ ⁊ indiscretam incisionem puerorum ad extractionem lapidis ⁊ incisionem fistule ani penetrantem longaonem. Tertio ex mordicatione vel grauitate nimia fecis aut vrine qua vincitur musculus qui custodit portam. Et quia cogitur inuite se relaxare dicitur huiusmodi operatio inuoluntaria: non tamen est penitus inuoluntaria sicut priores: q₂ in prioribus nulla fit voluntaria compressio: sed in ista fit vehementior q₃ in naturali sicut appet in disinterijs ⁊ tenasmonibus ⁊ calculis ⁊ excoriatione vesice ⁊ ardore vrine. In quibus patiētes se vehementer exprimunt quasi deberent eijcere viscera. ¶ Attēde tertio ꝙ sicut egressio superfluitatū fecis ⁊ vrine fit a virtutibus expulsiuis voluntaria ⁊ naturali: sic earum retentio fit a virtutibus naturali ⁊ voluntaria retētiuis. Nec natura sagax voluit hanc operationē₃ ⁊ predicta₃ cōmittere soli naturali: sed presse eis voluntariam: ne superfluitates iste fede ⁊ fetide exirent quoscienscūq₃ natura peteret quod esset indecens abominabile ⁊ sordidum in animali pollitico: dum sacra colit: dum consilijs adest: du₃ prandijs insidet.

a ¶ Et fortasse ⁊c.] Post ꝗ̄ Auic. manifestauit opatiōez cōpositaꝫ q̄ fit a duabus virtutibus: ꝓñter hic manifestat eam que fit a ꝟtute ⁊ q̄litate: ⁊ primo facit hoc: scđo ponit quoddā incidēs: ibi [⁊ caliditatis. Circa primaꝫ ꝑteꝫ est intelligenduꝫ ꝙ illud qđ vult dicere auic. est id. ꝟ.g. nam virtus expulsiua itestinoꝝ tripl'r debilitaꝛ: vno mō ꝑꝑ fortitudineꝫ attractiue epatis: q̄ attrahit totuꝫ qđ dꝫ ad intestina peruenire. Alio mō ꝑꝑ fortitudinē retentiue intestinoꝝ. Alio mō ꝑꝑea: q: sopita ē virtus expulsiua itestinoꝝ mō frigiditas adiuuat expulsiuam intestinoꝝ: ꝑmo debilitādo attractiuā epatis oppilādo vias. s. meseraycas: q̄ sunt iter itestina ⁊ epar: ⁊ ēt igrossando ꝙ attrahi dꝫ: ⁊ remittēdo caliditateꝫ attractiuā epatis ꝯo eam adiuuat debilitando retentiuam intestinoꝝ: ꝑꝑ id qđ facit de gñatione ventositatis in ipsis. Naꝫ cū vētositas est i intestinis: ꝓhibet māꝫ in itestinis retineri: ⁊ hoc est ꝙ Auic. dicit in lr̄a. s. ꝙ frigiditas vetat: q: generādo ventositatem: vetat mām in itestinis retineri: tertio eaꝫ adiuuat qñ ꝑ ventositateꝫ generataꝫ frigiditas suꝑfluitates reuerberat in facieꝫ intestinoꝝ: ⁊ hoc nō est aliud ꝗ̄ excitare expulsiuaꝫ itestinoꝝ: ⁊ ex his duobus modis vltimis adiuuat frigiditas expulsiuā: qñ suꝑfluitates sunt in parilitate cū expulsiua virtue. Sunt aūt cū ipsa in parilitate qñ intantū possunt resistere expulsiōi expulsiue: ꝙ nō pōt expellere. Et ex his q̄ dicit auic. debemus accipe ꝙ frigiditas nullius virtutis est instr̄m: sꝫ si adiuuet ad aliquā opationeꝫ magis facit hoc inq̄ꝫtum est principale agens ab extrinseco adueniēs. Qđ di: in ꝯa ꝑte notuꝫ est. Ex dictis in. c. de virtute aīali. Remāserūt due dubitationes: vna dubitatio est vtrū cuꝫ qs apprehēdit species sensibiliū sit poꝭe illas remanere abeūtibus sensibilibꝰ. Et vr̄ ꝙ nō: nam visio est relatio quedā: ⁊ cū visio ipsa ꝯm quosdā nō sit aliđ ꝗ̄ spēs visibilis recepta in aīa: talis spēs erit relatio: ⁊ cum visibile terminus sit spēi illius: vr̄ ꝙ illo abeūte nō possit spēs remanere. Item spēs visibilis hꝫ esse magis intētionale in oculo ⁊ in aīa quā in medio: ꝯm auer. i suo tractatu de sensu ⁊ sensato: sꝫ illud qđ hꝫ esse intētionale magis dependet ab obiecto ꝗ̄ a subiecto: ideo spēs illa magis depēdebit ex colore quaꝫ ex oculo siue aīa: abeunte ergo colore ipsa deficiet. Et sicut argutuꝫ est de spē visibili: sic argui pōt de spēbus alioꝝ sensibiliū. In ꝯriuꝫ arguiꝛ: primo aucto. Ari. in ꝯo de aīa: vbi ponit ꝙ abeūtibus sensibilibus remanēt spēs fantasie: ēt arguiꝛ rōne: q: si tales spēs non remanerēt ab euntibus sensibilibus: tūc abeūtibus sensibilibus nō possemus de ipsis imaginari cogitare ⁊ memorari: sꝫ hoc est falsuꝫ: vt qlibet in seipso exꝑtus est: ideo ⁊c. Et iam nos videmus ꝙ cū qs aspexit rem valde lucidaꝫ: illa abeūte nō pōt imediate videre obscura: ⁊ hoc nō est nisi q: spēs talis rei in oculo remansit abeūte re illa. Dōm ꝙ sine dubio ponendo ꝙ spēs visibilis ⁊ sic ēt de aliꝭs sit relatio quedā: sicut ponit Sāctus Thomas non est poꝭe tales spēs remanere ab euntibus sensibilibus ꝑꝑ cām dictā. Sꝫ qđ dicit nō est veꝝ ꝑꝑ duo: primo q: spēs coloris vr̄ sicut ēt imago q̄ est in speculo. Modo relatio nūquaꝫ vr̄: ꝯo q: si spēs illa relatio sit: vel esset: cū relatio non agat nec patiaꝛ: nūꝗ̄ spēs ille. s. sensibilium possent mouere sensum cōeꝫ ⁊ facere ipsum in actu: ⁊ sic imaginatio nō fieret: cum sit motus factus a sensu cōi ꝯm actum: hoc aūt est falsum ꝯm intentioneꝫ Arist. ⁊ hoc ēt quilibet in seipso experiꝛ. Et ideo dico ꝙ spēs sensibilium in aīa recepte qualitates sunt informantes aīam: ⁊ ipsius organa: ⁊ hoc in habitudine ad obiectuꝫ: cuꝫ ipse nō dependeant ex principiꝭs aīe intrinsecis: neq̄ȝ organoꝝ ipsius: q: esse intentionale habent in suo subiecto: ⁊ non reale: ⁊ ideo nūꝗ̄ illud possunt informare: nisi in habitudine ad obiectuꝫ. Sed aduertendum ꝙ duplex est subiectum cui cōparaꝛ spēs visibilis: vnum extrinsecuꝫ ⁊ aduentitiuꝫ magis: vt corpus ꝙ tantuꝫ diafanum est. Aliud intrinsecuꝫ ⁊ connāle: vt diafanuꝫ inquantum aīatum est: sicut oculus vt est aīatus: est aūt hoc subm intrinsecū tali speciei: eo ꝙ talis spēs cum dependeat a colore: est non ratione materie: vt puta calidi frigidi sicci ⁊ humidi: ⁊ pro tanto recepta in oculo: non calefacit neq̄ȝ infrigidat: neq̄ȝ humectat: neq̄ȝ exsiccat: sed magis rōne forme. Non ēt opꝫ illud ꝙ ipsius est subiectuꝫ cōnaturale sit eius subiectum ratione forme predominantis materie: sed ratione aīe: species igiꝛ visibilis ⁊ species ēt alioꝝ sensibiliuꝫ recipi habent in aīa ⁊ ipsius organis: sicut propria forma recipiꝛ in propria materia: ⁊ q: forma recepta in propria mā remanet: ideo ⁊c. Sed aduerte ꝙ ⁊ si species sensibiliū recipiant in anima ⁊ ipsiꝰ organis: aliter tamen ⁊ aliter: quoniaꝫ in anima recipiuntur modo cognosciti uo: sꝫ in ipsius organis recipiuntur modo cōseruatiuo: quoniaꝫ cum anima illas reciperet: non fuit potens illas conseruare. In illo ergo quo fit facilis receptio alicuius: non bene fit in illo ipsius conseruatio: ⁊ ideo pro tanto taliuꝫ specieruꝫ cōseruatio facta fuit in organis ipsius anime: nā quādo anima ipsa facta est in actu per speciē aliquaꝫ apprehensaꝫ: tūc illa tendit in organo memoratiue virtutis: nā abeunte sensibili cuius erat species illa: de ipsa imaginatur ⁊ cogitat propter id quod fit de representatione a memoratiua virtute ipsi imaginatiue virtuti ⁊ cogitatiue etiam. Ad rationes. Ad primam visio est quedaꝫ relatio: dicenduꝫ ꝙ verum est: ⁊ ideo anima ipsa nūꝗ̄ videt nisi vel in relatione ad obm extrinsecuꝫ vel intrinsecum: sicut quādo ei representaꝛ a memoratiua virtute: sed species visibilis in anima recepta non est idem ꝙ visio: imo ab illa essentialiter differt: cuꝫ vnuꝫ sit in genere relationis: ⁊ aliud in genere qualitatis. Ad scđam species visibilis ⁊c. Concedatur: ad mi. Illud quod habet esse intentionale magis dependet ab obo quam a subo: veruꝫ est a subo extrinseco: sed a subiecto intrinseco ⁊ connaturali magis dependet ꝗ̄ ab obo. Alia dubitatio est que remansit: que est causa: quare cum quis habens habitum pluriuꝫ scibiliuꝫ in memoria: magis memoratur vnius ꝗ̄ alterius. Juxta quod est intelligendum ꝙ species memorie dupliciter reduciꝛ: vno modo cum apetitu ⁊ voluntate: vt in vigilia. Alio modo absq̄ȝ appetitu ⁊ voluntate: vt in somno: nam in somno velit nolit memoraꝛ de aliqua re: modo accidit species magis ⁊ minus reddi memorie: quādo species in memoria representate sunt sicut imagines in speculo representantur: ⁊ sicut ille magis sunt in superficie speculi: cum obiectum magis approximatur speculo: ⁊ magis profunde quādo illud magis ab ipso remouetur. Sic etiam species in memoria magis habent esse in superficie quedam salteꝫ: ⁊ quedaꝫ magis in ꝓfundo: qñ spēs in memoria existens habens conuenientiaꝫ cum sensibili: sicut causa ad cātum: vel sicut superius ad inferius: vel sicut vnuꝫ contrariuꝫ ad aliud in profundo fit: siue in superficie: vnde homo magis memoratur illius ꝗ̄ alterius: vna eniꝫ species intentionalis alteram inferre potest: vel per moduꝫ similitudinis: vel per moduꝫ contrarietatis: vel aliquo aliorum modoꝝ. Accidit autem ꝙ preter voluntatem vt in sommo redditur aliqua species ipsi mememorie propter cōtinens ipsuꝫ ꝙ sic alterat corpus ⁊ organa anime: vt si in nocte vigilet: potest alterari aer sic ad frigiditatem ꝙ alterabit corpus vt somniet mingere: ⁊ ꝯm hūc moduꝫ ē possibile vt aliquis somniet de futuro aliquo bello in propinquo. Naꝫ possibile est vt coniunctio quarundaꝫ stellaruꝫ causa sit futuri belli: modo ex tali coniunctione poterit sic alerari aer propter motuꝫ celi: ꝙ aer alteratus alterabit corpus aliqua alteratione: qua somniabit futuruꝫ bellum. Ad hoc declarandum adducit Arist. istud persuasiue inde somno ⁊ vigilia: ⁊ inde memoria ⁊ reminiscentia: in his enim non possumus demonstrationes adducere: sed sufficit adducere: quedam apparentia ⁊ probabilia quibus possumus illa saluare ⁊c. Deo Gratias Amen.

¶ Et forsitan plerūq̄ȝ existūt opatiōis ꝑncipiū due virtutes. s. aialis ⁊ nālis. Et fortasseᵃ plerūq̄ȝ existūt eius cā virtus ⁊ q̄litas sicut infrigidatio que ꝓhibet materias: ⁊ iuuat expulsiuam in parilitate superfluitatum que descendunt a membro ⁊ vetat ⁊ in faciem reuerberat. Et frigiditatis quideꝫ qualitas propter duas ꝓhibet res: scꝫ cuꝫ essentia substantiā eius quod effunditur ingrossando ⁊ coangustando poros. Et res tertia que est per accidens est qua caliditas extinguitur attractiua. Et qualitas caliditatis attrahit per illud quod istis opponitur modis quos prediximus. ¶ Et caliditatis quideꝫ qualitas ⁊ necessitas vacui non attrahunt in primis nisi illud qđ ē subtile ⁊ postea qđ ē spissuꝫ. Virtꝰ vō attractiua nālis nō attrahit nisi qđ est ei magis ꝯueniens: ⁊ qđ nāe eius est ꝓprium attrahere. Et plerunq̄ȝ quod est magis spissum est magis propriuꝫ ⁊ magis conueniens.

¶ Explicita est fen prima libri primi.

¶ Gentilis Fulginatis suꝑ ꝑmā Fen libri primi Auicēne Expositiōis Finis.

Jacobus De partibus

Et forsitan ⁊c. ¶ In hac parte. 2. principali capl'i istius dicit primo prin. ꝙ forsitan due virtutes: vna nālis alia aīalis sunt sepe principiuꝫ eiusdē opationis sicut apꝑꝫ in opatiōibus nūc memoratis. Et forte sepe vrtus ⁊ q̄litas sunt cā opationis vnius: vt attractio fit a virtute attractiua ⁊ caliditate ⁊ expulsio fit ab expulsiua ⁊ frigiditate. Nā frigiditas ꝓhibet mās fluere ⁊ iuuat expulsiuā in parilitate suꝑfluitatuꝫ q̄ descendūt a mēbro mandāte. i. reddit expulsiuā pareꝫ in virtute suꝑfluitatibus sic ꝙ est tāte virtutis in resistēdo suꝑfluitatibus ne mēbruꝫ imbibant q̄ꝫte virtutis sunt suꝑfluitates in penetrādo: frigiditas ēt vetat. i. ꝓhibet suꝑfluitates imbibi mēbro: ⁊ in facieꝫ reuerberat. i. repcutit suꝑfluitates versus membruꝫ mandans vnde fluere inceperūt. ¶ Instabit aliqs primo: q: sicut caliditas facit mās fluere ab interioribus ad exteriora sic frigiditas ab exterioribus ad interiora. Iteꝫ frigiditas est maxima cā reumatuꝫ: nō igiꝛ prohibet mās fluere. Item frigiditas est cā multiplicationis suꝑfluitatuꝫ ⁊ omni virtuti aīe inimica: cuꝫ calor nālis sit cōe instr̄m oīum virtutum: non igiꝛ iuuat expulsiuam. ¶ Ad primū dic ꝙ frigiditas occurrēs alicui mēbro cōprimibili repleto: primo excutit mās ab eo: si vias habeat amplas ad expulsioneꝫ idoneas. Et sic sepe cā est reumatis ⁊ fluxus vētris. Sꝫ dum māe alique fluūt de membro in mēbruꝫ: ⁊ ꝑs apta receptioni eaꝝ infrigidaꝛ: ⁊ ꝑtes medie inter mēbruꝫ mandans ⁊ recipe aptuꝫ prohibeꝛ fluxus haꝝ. Ex hoc patet solutio secundi. Ad tertiuꝫ dic ꝙ lꝫ frigiditas sit cā multiplicatiōis suꝑfluitatuꝫ debilitādo digōeꝫ: non tñ est cā motionis eaꝝ nisi mō dicto. Et cum assumiꝛ ꝙ frigiditas oī virtuti aīe est inimica id intelligiꝛ de frigiditate nimia mortificāte. Secūdo dicit ꝙ qualitas. i. virtus frigiditatis prohibet mās fluere ꝑꝑ duas causas: per se: ⁊ vnam ꝑ accidēs. Prima cā ꝑ se est: q: ingrossat mām que effunditur: nam frigidi est compingere ⁊ ꝯdensare. Secūda per se est: quia stringit vias ⁊ poros membrorum. Tertia que est per accidens est: q: extinguit caliditatem cuius est attrahere. Tertio dicit ꝙ q̄litas. i. virtus caliditatis attrahit ⁊ iuuat attractiuam virtutem propter duas causas his oppositas: liquefacit enim ⁊ subtiliat materias: vnde redduntꝛ ad fluxuꝫ paratiores ⁊ dilatat vias ⁊ poros membroꝝ: ⁊ tollit frigiditateꝫ que est cā repellendi. ¶ Queret aliquis quare specialiter hic determinat de virtutibus frigiditatis ⁊ caliditatis ⁊ de coopatione earuꝫ cum virtutibus: attento ꝙ satis late de eis prius egerat capi. 3. doc. presentis. Et iterum queritur quare hic non agit de virtutibus humiditatis ⁊ siccitatis vt de virtutibus caliditatis ⁊ frigiditatis. ¶ Ad primum dic ꝙ superius egit de virtutibus caliditatis ⁊ frigiditatis vt sunt partes proprie cōplexionum membroꝝ suis virtutibus subseruientes. Sed hic agit de virtutibus caliditatis ⁊ frigiditatis venientibus de foris in adiutorium virtutum: vel ab aere continente vel a medicina. Sed replicabit quis ꝙ istud pertinet ad fen sequentem. Dic id esse verum vt de foris veniunt: sed vt cōcurrunt ad opus virtutis vt coagens ⁊ coadiuuans sunt capituli istius. Ad secundū dic ꝙ humiditas ⁊ siccitas fere nullius sunt actiuitatis extra proprium subiectū propterea hic siletur de operationibus earum.

Et caliditatis quidem ⁊c. ¶ In hac tertia parte comparat ꝑnceps tres modos attractiōis adinuiceꝫ ꝯm relationeꝫ ad attrahibilla: scilicet attractioneꝫ que fit a calido: ⁊ que fit a vacuo ⁊ que fit ab attractiua virtute naturali seu a tota ꝓprietate. Et dicit ꝙ q̄litas. i. virtus vel potētia caliditatis ⁊ necessitas vacui. i. ꝓhibitiōis ne fiat vacuū nō attrahūt in primis nisi subtile ⁊ postea spissuꝫ. Sꝫ virtus attractiua nālis nō attrahit nisi illud qđ magis ei ꝯuenit ⁊ qđ ei magis ꝓpriuꝫ est attrahere. Ois. n. talis virtus est ad aliqđ spāle attrahibile vt magnetis ad ferruꝫ ambre ad festucā turbich ad phlegma mēbroꝝ ad cibum: ⁊ sepe spissius plus sibi conuenit ⁊ est magis proprium. Sed virtus attractiōis a calido ⁊ a vacuo est indifferēs ad oē attrahibile. Et q: subtiliora sunt mobiliora spissis ⁊ attrahibiliora prius his attrahunꝛ. De his modis attractiōis ⁊ ꝯueniētiꝭs ⁊ diꝭs eoꝝ diffuse fuit tractatū suꝑ. c. 3. doc. ꝑñtis. Jđ hic suꝑsedemus fineꝫ expositioni iponētes prime fen primi quā plurimis phie documētis respsimus: q: tota fere ista fen est sicuti quedā spālis phia. Et vt iuuenes qui hodie phia relicta precipites philopecuniā sequuntur ⁊ artes lucratiuas aliquid phie medicinam legendo inueniant.

¶ Explicita est fen prima primi vna cuꝫ expōne magistri Jacobi de ꝑtibus.